BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLIX
H
2

ANNALES
ORDINIS
S. BENEDICTI
OCCIDENTALIUM MONACHORUM
PATRIARCHÆ.

In quibus non modo res monasticæ, sed etiam ecclesiasticæ historiæ non minima pars continetur.

AUCTORE DOMNO

JOHANNE MABILLON,

PRESBYTERO ET MONACHO EJUSDEM ORDINIS E CONGREGATIONE S. MAURI.

Editio prima Italica a quamplurimis mendis, quæ in Parisiensem irrepserant, ad Auctoris mentem expurgata.

Tomus Secundus,

Complectens res gestas ab anno Christi DCCI. ad annum DCCCXLIX. inclusive, cum Appendice, & Indicibus necessariis.

LUCÆ
Typis LEONARDI VENTURINI.

MDCCXXXIX.

DE SUPERIORUM LICENTIA.

Bibliotheca Domus Prof. Neap. Soc. Jes.
Catal. Generat.

IN TOMUM SECUNDUM

ANNALIUM BENEDICTINORUM

PRÆFATIO.

SIC fidem meam liberare propero, STUDIOSE LECTOR, quæ edito Annalium noſtrorum tomo primo, ſecundum brevi ſubſecuturum in me receperam. Eadem, Deo favente, diligentia duo alii, qui jam tibi parati ſunt, quamprimum ſuccedent. Ita ſaltem uſque ad ſæculum duodecimum producta erit noſtra hiſtoria, quam perſequor in dies, &, prout divina providentia ſtatuet, quoad vita vireſque ſuppetent, perſequi non ceſſabo. Habes in hoc volumine res geſtas a noſtris per annos centum quadragintanovem, ab anno ſcilicet Chriſti ſeptingenteſimo, in quo primum deſinit, ad annum octingenteſimum quadrageſimum-nonum, quo ſecundum volumen concluditur.

I. Quinque in hoc tomo præ aliis notanda.

In hoc annorum decurſu, cum multa ad memoriam inſignia contigere, tum quinque præcipue majori obſervatione digna videntur: numerum converſio Germanorum & ſeptemtrionalium populorum ad chriſtianam & catholicam fidem per noſtros; itemque vitæ monaſticæ propagatio in illas plagas: ſcholarum publicarum, cum iiſdem in locis, tum in aliis, inſtitutio, ex qua litterarum & ſacræ doctrinæ traditio, quatenus illa tempora ferebant, ad poſteros promanavit: inſtauratio ſacri monaſterii Caſinenſis per Petronacem abbatem, & Caſinates monachos, qui poſt ejus everſionem, a Langobardis factam, Romæ in patriarchio Lateranenſi conſederant: prima noſtri Ordinis monaſteriorum ad primigenias leges reformatio: denique catholicorum dogmatum defenſio a noſtris ſuſcepta & peracta.

II. Miſſionariorum noſtrorum labores & fructus.

Ab inſula Britannia initium capit Miſſionariorum noſtrorum labor Auguſtino duce, quem cum ſociis amplius triginta Gregorius Magnus ad imbuendos chriſtianis myſteriis Anglos in illam inſulam direxit. Ab his fundatæ eccleſiæ, eſſeque adjuncta monaſteria, quæ naſcentis religionis ſeminaria & propugnacula eſſent. Tali exemplo incitati illius inſulæ monachi, propagandæ in alias gentes religionis arduum opus aggreſſi ſunt. Erat ad id uſque tempus Germania fere omnis ſacerdotum noſtrorum, & tantum non humanitatis expers; gens ferox, & non modo armis, ſed ratione vincı tum difficilis. Ad hæc vaſtæ & incultæ paſſim regiones, ſilvis & dumis obſitæ, in quibus ferarum more incolæ latibula habebant. Has gentes Chriſto ſubigendas ſibi propoſuere Anglicani e noſtris evangelicæ veritatis præcones, quorum antefiguni fuere viri ſanctitate inſignes, Kilianus, Suvidbertus, Willibrordus, & Bonifacius, patrio nomine Winfridus, qui quod alii jam ceperant, cum ſociis feliciter abſolvit, & chriſtianam fidem proprio ſanguine obſignavit. Tunc vaſtæ illæ ſolitudines converſæ ſunt in monachorum aſceteria, quæ litterarum ſimul ac pietatis gymnaſia extitere. Hinc eruditi illis & efferatis incolis inſtillata ſimul cum religione humanitas & quadam honeſtas morum, quæ illos ad con-
» denda in vaſtis illis locis opida & templa adduxit. Teſtis in primis Bo-
» can-

„ exunia silva ingens, quæ, cum propemodum omnino inculta ac deserta esset, „ postmodum ab oriente usque ad occidentem, a septemtrione usque ad meri„ diem, ecclesiis Dei & electis palmitibus monachorum impleta est, ut Liudgerus scribit in libro de vita sancti Gregorii abbatis Trajectensis.

Subactis Christo Germanis, septemtrionales nubilo manus populi in tenebris & in umbra mortis residebant. Saxones Carolus Magnus primum armis, deinde prædicatione domare instituit, Willehado episcopo, aliisque usus ad tanti operis molem. Restabant Danorum & Suecorum regiones, sub eumdem gentilium superstitionum veterno adhuc rigentes, quæ, agente Ludovico Pio, per Ansharium nostrum, ejusque commilitones, utriusque Corbeia monachos, cum ingenti labore ad fidem adductæ sunt. Hæc fuse a me hinc exposita in Præfatione prima ad Sæculum tertium Benedictinum, in hoc secundo Annalium nostrorum volumine pro data occasione data opera enarrabuntur.

III. Casinensis monasterii instauratio.

Jam per annos fere centum & viginti jacebat sub dejectorum ædificiorum aggesta mole Casinensis monasterium, institutis nostri caput, a Langobardis funditus eversum: cum Gregorius papa II. sacri illius loci solitudinem miseratus, eum per Petronacem nobilem Brixiensem instaurari curavit. Hunc reversi sunt ad pristina domicilia Casinates monachi, qui ad id tempus in patriarchio Lateranensi, post illam eversionem a Pelagio II. sibi ad habitandum concesso, substiterant. Ab his revocata in sacro monte pristina disciplina, a sancto Benedicto illic instituta, quam in Urbe, prout ferebas humanæ infirmitas, retinere & observare studuerant, Verum, Petronace duce & incentore, Casini recalescere cepit primarius ille fervor, temporum lapsu nonnihil remissus. Unde non mirum, si Fuldenses, primigenium Ordinis nostri institutum & habitum in novo suo monasterio ad amussim instituere & observare cupientes, Brunonem ad Casinenses, aliaque Italiæ lustranda monasteria miserint, ut ad eorum exemplum mores atque habitum conformarent. Eodem zelo animati Liudgerus, Willibaldus, alique, diu in sacro illo asceterio versati sunt, ut traditam a sancto Benedicto monasticæ vitæ normam ad suos referrent.

IV. Ordinis prima reformatio.

Hinc Carolus Magnus, inter varias rei publicæ curas de reformandis Gallicanorum monachorum, quorum plerique multum ab instituto jam prolapsi erant, moribus perquam sollicitus, ex eodem fonte puriores monachorum vitus hauriendos putavit, scriptis ad Theodemarum Casinatem abbatem litteris, a quo sanctæ Regulæ exemplar, ad ejus autographum descriptum, panis & vini statutam a sancto Patre mensuram, formam vestium, aliasque consuetudines accepit.

Tanti Principis in pio illo reformandorum monachorum consilio adjutor, aut potius auctor fuit Benedictus Anianæ abbas, qui velut alterum nostri Ordinis post sanctum patrem Benedictum lumen & columen censendus est. Is non contentus in suo Anianensi Septimania monasterio severiores vitæ monasticæ leges instituisse, ipse alienorum monachorum vitiis corrigendis animum adjecit, & opportuna statuta de moribus in synodo Aquisgranensi condi curavit. Hæc fuse in hoc secundo Annalium volumine persequemur: in quibus ad illa pro se quisque intendat animum, quibus gradibus ac vitiis paullatim labi ac deficere cœperit disciplina, quibusve remediis instaurata sit: ac demum quæ vita, quibus moribus fuerint eorum virorum, per quos purior illa nostri Ordinis

Præfat. in to. 1. Sæc. 4. Bened. fol. 6.

institutio in pristinum decus refloruit; quæ omnia, jam aliis a me fuse disserta, hic legendo observari malim, quam a me ipso denuo notari: ne nostrorum temporum potius censor, quam veterum scriptor esse videar. Id tantum universim asserere licet, solitudinis & silentii studio, parsimoniæ & paupertatis amore, modestia in vestitu & ædificiis, obedientiæ & obsequendi alacritate, mutua in fratres & in veteres caritate, officiorum divinorum & orationum jugi observantia, simplicitate denique & humilitate christianum fundatum esse Benedictinum institutum: a quibus ubi discessum est, vitia omnia in monasteria immigrarunt, quæ nonnisi primigenitis illis virtutibus & institutis emendari atque resecari possunt. Sed quanta cum difficultate id fiat, frequenti experimento discimus. Unde terribile judicium eos manet, quorum culpa vel incuria ejusmodi morum prolapsiones in monasteria invecta fuerint; qua culpa non tantum rectores spectat, sed etiam privatos quosque monachos, qui violanda regularis disciplinæ, malo suo exemplo, aliis auctores fuerint.

V. Monastici habitus forma. (a) Annal. tom. 1. p. 85.

Qualis fuerit per illa tempora nostrorum habitus, tum apud Casinates, tum apud Gallos & Germanos, etsi ad mores non omnino pertinet, haud tamen abs re est investigare. Casinatium formam habitus in primo Annalium (a) tomo exhibuimus, sed posteriorum temporum, ed est sæculi undecimi. Propius ad prima illa tempora accedat vestium monasticarum descriptio, quam refert Theode-

de-

demarus in epiſtola ad Carolum M. Earum formam imitati ſunt Fuldenſes, qui Sturmium abbatem in Italiam miſere ad rimandos Cuſinatium, aliorumque ejuſdem regionis monachorum ritus & habitus, quos æmulari cupiebant. Atqui Candidus, Fuldenſis primorum illorum temporum monachus, Fuldenſium priſtum illum habitum in quodam membraneo codice adumbravit ſub duplici forma: priori quidem in habitu ad laborem compoſito, ſcilicet cum toga & parva cuculla ſeu ſcapulari, ubi Candidus ipſe & Modeſtus diſſertantium inter ſe ritu componuntur: poſteriori vero cum habitu ſollemni ſeu choreali, cum ampla ſcilicet cuculla, quali induti repræſentantur Fuldenſes monachi, qui ad Ludovicum (a) Pium imperatorem impetrando novo poſt abjectum Rangarium abbati deſtinati ſunt. Utrumque habitum ex Erouveri antiquitatibus Fuldenſibus hic proferre juvat.

(a) *V. hic lib. 28. n. 77.*

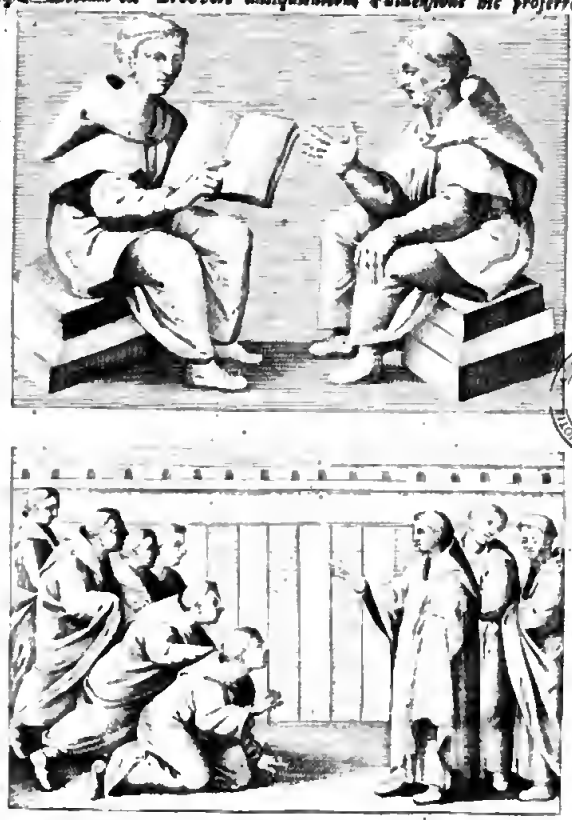

Paulla diverſus, nec omnino uniformis erat Gallicanorum monachorum habitus; cum parva eorum cuculla, non conſuta ſub brachiis, ut Fuldenſium, ſed vitalis ſubligata erat, qualem tomo I. exhibuimus; & major cuculla abſque manicis, vittis ſimiliter redimita, uſque ad talos deſtuebat, ſultem apud Farfenſes noſtros, ut in Otgerii & Benedicti imaginibus hic expreſſis (b) obſervare licet. Non dubito quin idem quoque fuerit habitus aliorum Meldicenſis pagi monachorum, quod ex icone S. Agili Reibacenſis abbatis intelligitur. Quod ſpectat ad Anglicanos monachos, eorum quidem habitus formam in Monaſtico Anglicano habemus, ſed recentiorem. De Hiſpanicis illorum temporum nihildum comperti habemus. Ad colorem quod attinet, antiquitus albi coloris erat toga talа-

(b) *hic p. 378.*

talarit; parva & ampla euculla subnigri. Plura hoc de argumento in Præfatione ad Sæculum V. Benedictinum.

VI. Imaginum cultus a monachis affectus.

Magna fuit per ea tempora de sacrarum Imaginum cultu apud Orientales disceptatio, quæ in apertam contra pios earum cultores persecutionem erupit. Hæc in primis afflavit monachos, doctrina & pietate insignes, Johannem Damascenum, Platonem, Theodorum Studitam, aliosque, qui exsilia, carceres, variaque tormentorum genera pro legitimo imaginum usu & cultu constantissime pertulerunt. Hæc controversia in has quoque Gallicanas partes promanavit, auctore in primis Claudio Taurinensi episcopo, qui sacrarum imaginum cultum impugnare & profligare adortus est. Verum christianissimorum regum, Pippini, Caroli Magni, & Ludovici Pii, qui orientalibus imperatoribus religiosiores & prudentiores erant, cura & studio in catholicam fidem effectum est, ut ne latius serperet hoc malum, sed ei quamprimum obviam iretur. Itaque calamo tantum & stilo in male sentientes actum est, viam ceteris aperiente Theodemiro abbate, tum Dungalo recluso, quibus Jonas Aurelianensis episcopus, & Vualafridus Strabo Augiensis abbas accesserunt. Sic eorum opera & scriptis nascens error penitus repressus est.

VII. Eucharistiæ catholicæ fides.

Quid pro divinæ eucharistiæ catholica fide præstiterit Paschasius Radbertus, testis est insignis ejus liber de sanctissimo Sacramento, in quo primus inter veteres data opera ista hoc argumentum pertractavit, ut eum, velut apostolicæ traditionis hac in causa eximium interpretem agnoscat catholica ecclesia. Non repeto hoc loco, quæ, de eodem argumento fuse disserui in Præfatione secunda ad Sæculum IV. Benedictinum, in his Annalibus subinde commemoranda. Modestiam sudin ubique in scriptis suis prodit Paschasius, qui passim se monachorum omnium peripsema vocat, Pauli scilicet apostoli exemplo; forte etiam Castalie Apensis episcopi, qui se omnium in mundo degentium peripsema nuncupat in epistola ad Cassianum, qua eum ad scribendos libros de institutis monachorum orientalium induxit, ad informandum scilicet rude, ut ipse vocat, monasterium, quod in quodam sui juris agello sub sancti Faustini titulo exstruxerat. Huic Maurahus nomen erat, ut Johannes Gueſnaius cenſet (a), aliis Mananca, ut ex Apensi Martyrologio me monuit nobilis & eruditus vir D. De Remereville a S. Quintino, Apensis civis; qui hoc monasterium in pago Apensi positum fuisse contendit, rectius quam Gueſnaius, qui illud locat prope Nemausum, unde sanctus Castor oriundus erat.

(a) Cassian. illustr. p. 159.

Præter Paschasii scripta, quæ a Sirmundo in unum corpus congesta sunt, scripsit idem auctor libros duos de gestis Vualæ Corbeiensis abbatis, seu Epitaphium, ut ipse vocat, Arsenii, eum ad modum, quo Hieronymus Paulæ epitaphium inscribit epistolam seu libellum suum de vita sancta Paulæ Romanæ. In his vero duobus libris arcanam exauctoratæ Ludovici Pii historiam sub fictis nominibus describit Paschasius, cui hanc lucubrationem in ipsius elogio contra Cointium aliar asserui; quod hoc loco repetere supervacaneum foret.

VIII. Alia quoque dogmata.

Præter Paschasium doctrina in primis sæculo nono inter nostros excellit Lupus Ferrariensis abbas, Servatus aliquando cognominatus: quo cognomine inscribitur in veteri codice Corbeiensi, in quo liber ejus de Prædestinatione ad Carolum Calvum ita inscribitur: Incipit Libellus Lupi Servati de Prædestinatione ad Carolum regem; tametsi auctor ipse librum suum inscribit, Domino glorioso regi Karolo sincere fidelis Lupus, Servati cognomine omisso. Adeo ut falli eos constet, qui Lupum Ferrariensem distinguunt a Lupo-Servato, quem Moguntinum presbyterum fuisse perperam opinantur. At Sirmundus existimat, rectius dici Servatum-Lupum, quam Lupum-Servatum: ita ut Servatus sit Lupi prænomen, quod pro more illorum temporum nomini proprio præponi decet. Et, ne longius exempla petam, id patet in Paschasio Radberto mox laudato, cujus prænomen Paschasii proprio nomini præponi solet. Quamquam aliter sit passim in Rabano-Mauro, idque probatur ex titulo epistolæ Humberti episcopi Vuirzburgensis ad ipsum Rabanum, qua præstantissimo patri HRabano-Mauro inscripta est: ubi patria ac proprio nomini adscititium positum videre ...

Hic plura dicenda forent de Rabano ipso, de Vuandalberto, Usuardo, Adone, & Notkero martyrologiorum scriptoribus; deque Haimone Halberstatensi episcopo, Ratramno, aliisque illustribus per sæculum nonum Ordinis nostri viris: at satius est lectorem remittere ad hunc tomum Annalium, & ad subsequentem, qui reliqua sæculi noni facta cum toto sæculo decimo complectetur, quam eum prolixiori Præfatione hic remorari.

BRE-

BREVIARIUM
TOMI SECUNDI
ANNALIUM BENEDICTINORUM

LIBER DECIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 701. ad annum 714.

I. Sæculi *tertii ſtatus.*
II. Sanus *abbas Fontanellenſis. Floriacenſe monaſterium apud Velocaſſes. Floriaci plures.*
III. *Haſprenſis cella.*
IV. *Berlendis Morſellenſis obitus. Tinenſe monaſterium.*
V. *Adela abbatiſſa Palatioli conditrix.*
VI. *Alciacenſis monaſterii initia.*
VII. *Centulenſis abbates.*
VIII. *Beda fit presbyter.*
IX. *Sancta Bertila abbatiſſa Calnſis obit.*
X. *Lemanſum S. Germano aſſeritur.*
XI. *Ebbo abbas, tum epiſcopus Sinonenſis.*
XII. *Voilfridi epiſcopi iterata vexatio.*
XIII. *Ejuſdem iter Romam & abſolutio.*
XIV. *In reditu Meldis ægrotat. Sanatus in Angliam redit.*
XV. *Ethelredus ex rege monachus.*
XVI. *Reges monachi facta apud Anglos.*
XVII. *Ina regis facta & monachatus. Glaſtonienſe monaſterium ab eo excitatum. Item Abendonenſe.*
XVIII. *Cuthburga & Coenburga Wimburnenſes abbatiſſæ.*
XIX. *S. Auſtreberta abbatiſſæ obitus. Pauliacenſia monaſteria duo.*
XX. *S. Salvii monaſterium.*
XXI. *S. Wandregiſili, aliorumque tranſlatio.*
XXII. *Bonitus it Romam.*
XXIII. *Sublacenſe monaſterium inſtauratur.*
XXIV. *Heddio epiſcopo ſuccedunt Aldhelmus & Daniel. Aldhelmi liber de Virginitate.*
XXV. *Berbingenſis monaſterii initia & incrementa. Poſt Æthilburgam Hildelitn abbatiſſa.*
XXVI. *Eadburga abbatiſſa.*
XXVII. *Alia ab Heaburga ſeu Bugga abbatiſſa.*
XXVIII. *Item ab Egburga abbatiſſa.*
XXIX. *Bertwaldus concordiam init cum Wilfrido in ſynodo Niddenſi.*
XXX. *Winfridi ſeu Bonifacii Angli prima facta.*
XXXI. *Childeberti diploma de Solemio pro S. Dionyſio.*
XXXII. *Aliud pro abbatia S. Sergii.*
XXXIII. *Pippini donatio Epternaco facta.*
XXXIV. *Beregiſus abbas auctor monaſterii Andagnenſis.*
XXXV. *S. Hildulfi epiſcopi obitus ac ſucceſſores abbates.*
XXXVI. *Johannis & Benigni mors.*
XXXVII. *Rathbertus abbas Mediani monaſterii. Johannis Bayonii hiſtoria.*
XXXVIII. *Landeberti epiſcopi Tungrenſis martyrium.*
XXXIX. *S. Michaelis in monte Tumba monaſterii origo.*
XL. *S. Michaelis in monte Gargano.*
XLI. *S. Michaelis ad Moſam.*
XLII. *Hermenlandus abbas regimen abdicat.*
XLIII. *S. Bonitus epiſcopus obit.*
XLIV. *Tetricus epiſcopus Autiſſiodorenſis moritur.*
XLV. *Item S. Bertinus abbas Sithienſis.*
XLVI. *S. Voilfridus epiſcopus obit.*
XLVII. *Johannis ejus ſucceſſor, Beverlacum ſecedit.*
XLVIII. *Aldhelmo epiſcopo ſuccedit Forthernus.*
XLIX. *Benevvaldus abbas Glaſtonienſis, & ſucceſſores.*
L. *Eandmundus condit novum monaſterium Lindisfarnæ.*
LI. *Eandmundi ſucceſſores.*
LII. *Coenredus & Offa reges Romæ facti monachi.*
LIII. *Hadriano abbati Cantuarienſi ſuccedit Albinus. Cantuarienſes abbates.*
LIV. *Baino abbati Fontanellenſi ſuccedit Benignus.*
LV. *Volmari abbatis obitus.*
LVI. *Richmirus abbas Cenomannenſis moritur. Alius a Chirmiro abbate.*
LVII. *Calsdonenſis monaſterii primordia.*
LVIII. S. *Audoeni monaſterium apud Cenomannos.*
LIX. *Ibbonis epiſcopi privilegium pro monaſterio S. Martini.* LX.

LX. *Ordinationes & Benedictiones in privilegiis ut reservatæ.*
LXI. *Childeberti placitum duplex pro S. Dionysio. Dalfinus abbas, altique. Sacramentum ad capellam S. Martini.*
LXII. *S. Galli cellæ direptio & status.*
LXIII. *Childeberti regis obitus & sepultura.*
LXIV. *Ingoaræ donatio S. Petro Senonensi.*
LXV. *S. Paterni vitæ compendium.*
LXVI. *S. Suidbertus episcopus obit.*
LXVII. *Ursmarus item episcopus & abbas Laubiensis.*
LXVIII. *Erminus ei succedit.*
LXIX. *Lindovinus episcopus Trevirensis Mediolaci sepultus.*
LXX. *Virginis arreptitiæ curatio in monasterio ad Aquas-salvias.*
LXXI. *Hispanias invadunt Sarraceni; hinc nostra in rebus Hispanicis penuria.*
LXXII. *Grimoaldi & Pippini obitus. Sovestrensis monasterii origo.*
LXXIII. *Voillibrordus Pippinum baptizat.*
LXXIV. *Corbinianus episcopus Frisingensis.*
LXXV. *Eovesbamensis monasterii primordia.*
LXXVI. *S. Guthlaci gesta & obitus.*
LXXVII. *Felix monachus ejus vitæ scriptor.*
LXXVIII. *S. Petri Luccense monasterium conditur. Aliud S. Michaelis.*

LIBER XX.

Ab anno Christi 715. ad annum 730.

I. SANCTI *Bonifacii profectio in Frisiam & reditus.*
II. *Eadburgæ abbatissæ scribit.*
III. *Pictis Romanos ritus suscipiunt per Ceolfridum abbatem.*
IV. *Boboleno abbati sancti Benigni facta donatio.*
V. *Adonis abbatis benefacta in S. Remigium. Hugonis in S. Arnulfum.*
VI. *Thomæ abbatis Farfensis mors & successores.*
VII. *Senatoris monasterium Papiæ.*
VIII. *Hiicnses monachi recipiunt ritus Romanos.*
IX. *Ceolfridi abbatis discessus e Britannia.*
X. *Huetberti abbatis electio.*
XI. *Ceolfridi abbatis obitus.*
XII. *Crulandense monasterium conditur.*
XIII. *Chilperici regis varia diplomata pro sancto Dionysiano.*
XIV. *Dionysiani abbates.*
XV. *Abbates Corbeienses.*
XVI. *Benigno abbati Fontanellæ Vvando suffectus.*
XVII. *Benigni abbatis restituendi occasio. Abbas is fuit Flaviacensis post Genuardum.*
XVIII. *Turnoaldus episcopus abbas sancti Dionysii. Hugo ejus successor.*
XIX. *Fossatensis privilegii confirmatio.*
XX. *Chilperici donatio S. Arnulfo.*
XXI. *S. Vvinnoci abbatis obitus. Vvinnoci plures.*
XXII. *Johannes episcopus Eboracensis locum cedit Voilfrido juniori.*
XXIII. *S. Rudbertus episcopus moritur.*
XXIV. *Moderamni episcopi Redonensis gesta.*
XXV. *Erlefrido abbati Sithiensi succedit Erkembodus.*
XXVI. *Voinfridus Romam petit.*
XXVII. *A Gregorio papa in Germaniam mittitur.*
XXVIII. *Radbodo mortuo Frisiis prædicat.*
XXIX. *Suessionica pugna. Vvando abbas Fontanellensis exsulat.*
XXX. *Cælestinus item abbas Blandinienſis.*
XXXI. *Hadulfus abbas fit episcopus Atrebatensis. Vedastini abbates.*
XXXII. *Gregorii II. studium in rem monasticam. Casinas monasterium instauratur per Petronacem.*
XXXIII. *Lateranenses monachi ad Casinum revertit.*
XXXIV. *Paldo abbas sancti Vincentii obit. Tato ejus successor.*
XXXV. *Casinatis monasterii descriptio & status.*
XXXVI. *S. Hermenlandi abbatis Antrensis obitus. S. Menelei abbatis Menatensis.*
XXXVII. *S. Odiliæ abbatissæ Hoemburgensis.*
XXXVIII. *Attala abbatissa Argentoratensis.*
XXXIX. *Honaugiensis monasterii origo & abbates.*
XL. *S. Galli cellæ Othmarus præficitur. Othmari virtutes.*
XLI. *Babo abbas sancti Germani Parisiensis.*
XLII. *Eucherius fit episcopus Aurelianensis.*
XLIII. *Voillibaldus & Vunnebaldus Romam profecti.*
XLIV. *Voillibaldus Jerosolymam adit.*
XLV. *Johannes episcopus Eboracensis obit. Beverlaci monasterium duplex. Beverlacenses abbates.*
XLVI. *Reomaenses abbates.*
XLVII. *Quintiliacus abbas fit episcopus Autisiodorensis. Meleredense monasterium.*
XLVIII. *Chilperico regi succedit Theodericus Calensis.*

XLIX. *Voidradus condit monaſterium Flaviniacenſe. Primum ejus teſtamentum.*
L. *Alterum teſtamentum.*
LI. *Bertrandus abbas Caſtrenſis.*
LII. *Corbinianus Romam iterum petit.*
LIII. *Luitprandi regis pia opera. S. Auguſtini tranſlatio Papiam.*
LIV. *S. Cumminianus obit Bobii.*
LV. *Bonifacii in Turingia prædicatio.*
LVI. *Romam iterata profectio, ejuſque ordinatio. Reditus in Germaniam cum litteris pontificiis.*
LVII. *Caroli Martelli donatio monaſterio Trajectenſi. Ejuſdem morbus & curatio per S. Maximinum.*
LVIII. *Benigno abbati Fontanellæ ſuccedit Hugo.*
LIX. *Milo & Baga monachi Fontanellæ præſſimi.*
LX. *Erkembodus abbas Sithienſis fit epiſcopus Tornacenſis.*
LXI. *Theodericii privilegium Bertholdo abbati Dionyſiano conceſſum.*
LXII. *Bonifacius patrocinio Caroli munitus Heſſos & Turingos denuo convertit. Ordorfenſe condit monaſterium.*
LXIII. *Adjutores adſciſcit.*
LXIV. *Domelem epiſcopum Ventanum conſulit.*
LXV. *Pirminius Augienſe monaſterium inſtituit.*
LXVI. *Mauri monaſterium inſtauratum.*
LXVII. *Daniels epiſcopi epiſtola ad Bonifacium.*
LXVIII. *Berta abbatiſſa Blangiacenſi obit.*
LXIX. *Theodericus placitum pro Godobaldo abbate S. Dionyſii.*
LXX. *Martinus monachus Corbeienſis Caroli Martelli confeſſarius.*
LXXI. *Gregorii papæ reſponſa ad conſulta Bonifacii.*
LXXII. *Vuillibrordo factæ donationes. Teſtamentum ejuſdem.*
LXXIII. *Pirminius Augia pulſus. Morbacum fruit, Theodorico rege probante. cur S. Leodegario dicatum.*
LXXIV. *Voideerem epiſcopi privilegium. Moſomi monaſterium.*
LXXV. *Sovarzaſenſe & Kengenbacenſe monaſteria.*
LXXVI. *Pirminii alia monaſteria. Hornbacenſe, Vuiſſemburgenſe, Novum cullare.*
LXXVII. *Fabarienſe.*
LXXVIII. *Vuillibaldus Caſini monatur.*
LXXIX. *Ina rex Romæ fit monachus. Bonifacii ad eum epiſtola.*
LXXX. *Coengiſlus abbas Glaſtonienſis. Vuetthberti presbyteri epiſtola, & acceſſus in Germaniam.*
LXXXI. *Vuigberti plures.*
LXXXII. *Egberti epiſcopi obitus.*
LXXXIII. *Taſſini abbatis S. Vincentii ſuccedit Taio.*
LXXXIV. *Hugo epiſcopus Rotomagenſis moritur.*
LXXXV. *Lando abbas Fontanellæ. Drutbegangus abbas Gemmetici.*

LIBER XXI.

Ab anno Chriſti 731. ad annum 743.

I. GRegorii II. obitus & beneficia in monachos.
II. *Gregorius III. ſuccedit, in monachos itidem bene affectus. Bonifacio ſcribit, mittitque pallium.*
III. *Monachorum colonia ex Augia deducta.*
IV. *Beda hiſtoriam abſolvit.*
V. *Britanniæ ſtatus & epiſcopatus.*
VI. *Sarracenorum in Galliam impreſſiones.*
VII. *Quanta inde monaſteriis cluder. Luxovienſium martyrium. Porcarii item abbatis & Lirinenſium.*
VIII. *Theorfredi abbatis Calmeliacenſis martyrium.*
IX. *Item ſancti Marini eremitæ.*
X. *Fuſtbia abbatiſſa Maſſilienſis.*
XI. *Pardulfus abbas Vvaraſtenſe monaſterium ſervat.*
XII. *Audelandus abbas S. Martini, ejuſque ſucceſſores.*
XIII. *Defenſor monachus Locogiacenſis. Facherii epiſcopi Aurelianenſis exſilium.*
XIV. *Ftionis etiam abbatis Augienſis.*
XV. *Bonifacius monaſteria duo ſtruit. Vigbertus abbas Fritiſlariæ.*
XVI. *S. Rigoberti epiſcopi Remenſis obitus.*
XVII. *Wilfrido epiſcopo Eboracenſi ſuffectus Erbertus.*
XVIII. *Albinus abbas Cantuarienſis obit. Nodbaldus ſuccedit.*
XIX. *Bonifacio epiſcopo ſcriptæ epiſtolæ.*
XX. *Landoni abbati Fontanellæ ſuccedit Teutſindus Ercharini præpoſitus.*
XXI. *S. Benigno facta donatio Godino abbate.*
XXII. *Alfonſus abbas Caſtrenſis.*
XXIII. *Sigibaldus epiſcopus Mettenſis duo monaſteria condit.*
XXIV. *Etto abbas ſit epiſcopus Argentoratenſis.*
XXV. *Adela abbatiſſa Palatioli obit.*
XXVI. *Bilchildis abbatiſſa Moguntina.*
XXVII. *Bedæ epiſtola ad Egbertum epiſcopum.*
XXVIII. *Alia epiſtola ad Plegvvinum monachum.*
XXIX. *Bedæ obitus.*
XXX. *Bedæ plures.*
XXXI. *Huetberto abbati Vvirenſi ſcribit Bonifacius pro ſcriptis Bedæ; itemque Egberto epiſcopo.*
XXXII. *Tatvvino epiſcopo Cantuarienſi ſuccedit Nothelmus.*

XXXIII. *Bridefrovida virgo obit.*
XXXIV. *Herisfeldenſis monaſterii initia per Sturmium.*
XXXV. *Harlendis & Reinula abbatiſſæ Eibenſes.*
XXXVI. *Ermino abbas Laubienſis obit. Theodinus & Theodulfus ſucceſſores. Laubienſes viri illuſtres.*
XXXVII. *Erhembodo abbati Sithienſi ſuccedit Waimarus.*
XXXVIII. *Mors S. Pardulfi abbatis Varaſtenſis.*
XXXIX. *S. Benigno facta donatio.*
XL. *Ceolwulfus rex fit monachus.*
XLI. *Thomas ex monacho epiſcopus Placentinus. Placentina monaſteria.*
XLII. *Bonifacii tertium iter Romam.*
XLIII. *Redditur in Germaniam cum litteris pontificis, & facta inde conſecuta.*
XLIV. *Eucherius epiſcopus Aurelianenſis obit.*
XLV. *Lantfredus quoque abbas.*
XLVI. *Abbates Fontanellæ & Vedaſtini.*
XLVII. *Maſciacenſe monaſterium condi cœptum.*
XLVIII. *Willibaldus in Germaniam venit. Presbyter ordinatur.*
XLIX. *Bonifacius factorum rationem reddit Gregorio papæ.*
L. *S. Emmerammi monaſterium epiſcopale.*
LI. *Abbonis patricii teſtamentum pro monaſterio Novalicienſi.*
LII. *Tato abbas S. Vincentii obit.*
LIII. *Lucerio abbati Farfenſi ſuccedit Fulcoaldus.*
LIV. *Lantfredus abbas in Aquitaniam legatus.*
LV. *Vuilicarius epiſcopus Viennenſis fit monachus.*
LVI. *Acca epiſcopus moritur.*
LVII. *Nothelmo Cantuarienſi ſuccedit Cuthbertus.*
LVIII. *Willibaldus ordinatur epiſcopus Eiſtetenſis. Wunebaldus ejus frater.*
LIX. *Altaha monaſteria duo. Bajoaria alia monaſteria.*
LX. *Caroli principis legati ad Gregorium papam, Grimo abbas & Sebaſtianus recluſus.*
LXI. *Ejuſdem Caroli obitus, ac ſepultura. Fabula de ejus damnatione.*
LXII. *S. Salvii monaſterium an ab eo datum?*
LXIII. *Gregorio papæ ſuccedit Zacharias.*
LXIV. *Willibrordus epiſcopus obit.*
LXV. *Adalbertus diaconus ejus diſcipulus.*
LXVI. *Caroli Magni nativitas.*
LXVII. *Epiſcopatus a Bonifacio erecti.*
LXVIII. *Synodus Germanica.*
LXIX. *Cloveſſovienſis conventus.*
LXX. *Glaſtonienſes abbates.*
LXXI. *Ragenfrido pulſo ſuffectus Wando abbas Fontanellæ.*
LXXII. *Cairoda monaſterium conditur.*
LXXIII. *Mutinenſis ſynodus.*
LXXIV. *Cenomannica diœceſis infelix ſtatus ſub Ganzoleno.*
LXXV. *Childericus rex Francorum ſalutatus. Annuluenſes abbates.*
LXXVI. *Sithienſes.*
LXXVII. *Altonis monaſterium a S. Altone conditum.*
LXXVIII. *Babinchova monaſterium apud Alemannos.*
LXXIX. *Benedictoburani monaſterii origo.*
LXXX. *Gregorius Papiæ a Liutprando ut exceptus. Liutprando regi ſuccedit Ildeprandus.*

LIBER XXII.

Ab anno Chriſti 744. ad annum 753.

I. FULDENSE *monaſterium a Bonifacio conditur. Diſciplina ejus monaſterii qualis?*
II. *Concilium Sueſſionenſe.*
III. *Ebbo epiſcopus Senonum in ſolitudinem migrat.*
IV. *Abel ſit archiepiſcopus Remenſis.*
V. *Lantfredus abbas S. Germani liberatus. Hunoldus Aquitaniæ dux monaſterium petit, ac deſerit.*
VI. *Zacharias ad Bonifacium epiſtolæ. Hic Moguntiæ ſit archiepiſcopus. Agilulfus epiſcopus Colonienſis. Florberius Leodicenſis.*
VII. *Harlendis abbatiſſa Eibenſis obit. Reinula ejus ſoror ſuccedit.*
VIII. *Aldebertus & Clemens iterum damnati in concilio Romano. Bonifacii concilium de peregrinationibus Romanis.*
IX. *Tigernenſis monaſterii origo. Ilmonenſis item & S. Hippolyti. S. Quirini miracula.*
X. *Carolomannus princeps ſæculo valedicit.*
XI. *S. Galli monaſterium luſtrat.*
XII. *Roma ſit monachus. Soracte monaſteria condit. Caſinum ſe recipit.*
XIII. *Varie probatur.*
XIV. *Bonifacius diſſidet a Virgilio.*
XV. *Sidonius abbas Augiæ & epiſcopus Conſtantienſis, S. Othmaro abbati infeſtus.*
XVI. *Vvigbertus abbas Fritiſlarienſis obit.*
XVII. *Bonifacii epiſtola ad Ethelbaldum regem.*
XVIII. *Alia ejuſdem epiſtola ad Cuthbertum epiſcopum.*
XIX. *Cloveſhovienſe concilium.*
XX. *Martyrologium Romanum. Fauſtinitia redemtio.*
XXI. *Vvandoni abbati Fontanellæ ſuffectus Auſtrulfus.*
XXII. *Voldradi abbatis poſterius teſtamentum*

mentum & mors. Abbates Flaviniacenſes.

XXIII. Pippini placitum pro S. Dionyſio. Amalbertus abbas Godobaldi ſucceſſor.

XXIV. Nodbaldo abbati Cantuaricuſi ſuccedit Aldhunus.

XXV. Monachorum indumenta ſint lanea. Sanctimoniales non legant ad miſſam. Monachi clerici habitum ferveut. Monachi lapſi retruſi.

XXVI. Griſoas ſcribit Bonifacius.

XXVII. Sturmius Italia monaſteria luſtrat. In reditu egrotat in Chitzingenſi parthenone. Fuldæ florens ſtatus.

XXVIII. Quenam monaſteria a Sturmio luſtrata.

XXIX. Vualfridus abbas Palatioli auctor.

XXX. Liobæ virginis prima facta.

XXXI. Præpoſitæ nimia ſeveritas ut punita.

XXXII. Lioba Biſchofesheimio præficitur. Calamitatem ut dilait.

XXXIII. Tecla, Chunehildis, aliæque Liobæ comites.

XXXIV. Lioba virginem deſperatam ſanat.

XXXV. Caſinatium antiquæ diſciplina & privilegium.

XXXVI. Ova monachis Fontanellenſis obſit?

XXXVII. Gorzienſis monaſterii primordia & S. Petri.

XXXVIII. Gregoriani in Alſatia monaſterii abbates.

XXXIX. Eibelberti regis epiſtola ad Bonifacium.

XL. Caſinatibus donationes factæ.

XLI. Monaſterium in Cingla, Beneventi S. Sophiæ.

XLII. Ratchis rex monaſticen profeſſus Caſini cum axore & filia. Amiatina monaſterii auctor. Tafia ejus conjux Plumbariolæ monaſterium ſtruit.

XLIII. Pippinus Zachariam conſulit de regia dignitate.

XLIV. Fulrodus abbas S. Dionyſii.

XLV. Ejus patria, parentes & quædam geſta.

XLVI. Burchardi epiſcopi Vvirziburgenſis vita compendium. Carlohurgenſe monaſterium. Aliud S. Burchardi.

XLVII. Megingozus Burchardi ſucceſſor.

XLVIII. Petronaci abbatis Caſinati ſuffectus Optatus. S. Benedicti corpus repetitur.

XLIX. Floriacenſes abbates.

L. Anſelmus dux Fanani monaſterium condit.

LI. Voinobaldus Heideneimenſis monaſterii auctor & abbas.

LII. S. Solæ vita & cella. Elevvangenſe monaſterium.

LIII. Eadburgæ Tanetenſis abbatiſſæ obitus. Annal. Bened. Tom. II.

LIV. Rauſoliacum Anno a Cariſſima data.

LV. Childerico rejecto Pippinus regnat.

LVI. Leodegarius abbas Corbeienſis.

LVII. S. Georgii monaſterium Reate conditur.

LVIII. Luponis ducis inſigne placitum pro Farfa de monaſterio Claudiani presbyteri.

LIX. Zachariæ reſponſa ad Bonifacium.

LX. Fuldæ privilegium a Zacharia conceſſum.

LXI. Zachariæ mortuo ſuffectus Stephanus. Optatus & Aito abbates ad Aiſtulfum miſſi.

LXII. Anſelmus ex duce abbas Nonantulæ monaſterium condit.

LXIII. Bonifacius Stephano papæ ſcribit.

LXIV. Fulrado item abbati pro Lullo ſubrogando.

LXV. Campidoneaſis monaſterii primordia.

LXVI. Gaubaldi epiſcopi Ratiſponenſis ſucceſſores.

LXVII. Pippini regis diplomata pro S. Dionyſio & aliis. Amaſulenſes abbates.

LXVIII. Bonifacius in Frieſiam diſceſſurus Lullo quid præceperit.

LXIX. Pippini placitum pro S. Dionyſio.

LXX. Stephanus papa Pippinum auxilio advocat.

LXXI. Carolomannus venit in Franciam?

LXXII. Auſtrulfus abbas Fontanellenſis obit Agaunı. Vvidolaicus ſucceſſor.

LXXIII. Epternaco Pippinus munificus.

LXXIV. Miloni ſuccedunt Vveomadus in eccleſia Trevirenſi, Tilpinus in Remenſi.

LXXV. Monachi apud S. Remigium a Tilpino inſtituti.

LXXVI. Monaſterii S. Vitoni ſtatus, & abbas primus Madalveus epiſcopus.

LXXVII. Britanniacum monaſterium, & S. Hucbertus monachus.

LXXVIII. Bajoariæ monaſteria.

LIBER XXIII.

Ab anno Chriſti 754. ad annum 764.

I. STEPHANUS papa apud S. Dionyſium ſanatur. Pippinum ibidem coronat.

II. Patricii inſtitutio qui fiebat.

III. Fulrado abbati privilegia conceſſa.

IV. Syagrius, aliique Nantuacenſes abbates.

V. S. Germani Pariſiorum epiſcopi tranſlatio.

VI. Pippini expeditio in Italiam.

VII. Vvalprandi epiſcopi Luccenſis teſtamentum.

VIII. Urſicinus abbas ſuccedit Baldeberto epiſcopo Curienſi.

IX. Childerici mori, & Nantharii abbatis.

X. *Bonifacii martyrium & cultus.*
XI. *Simultas inter Lullum & Sturmium abbatem.*
XII. *Gregorius abbas curam gerit eccleſiæ Trajectenſis.*
XIII. *Carolomanni monachi obitus.*
XIV. *Pippinus iterum in Italiam profectus.*
XV. *Befuenſis monaſterii miſerabilis ſtatus.*
XVI. *Lingonenſes epiſcopi monachi.*
XVII. *Glanafolienſis monaſterii everſio.*
XVIII. *Concilii Vernenſis decreta pro monachis.*
XIX. *Aiſtalfo regi ſuccedit Deſiderius.*
XX. *Widonis comitis obitus, & beneficia in Deſertinenſes. Carienſium epiſcoporum ſeries emendata. Catzienſe monaſterium.*
XXI. *Johanni epiſcopo Saltzburgenſi ſuffectus Virgilius.*
XXII. *Mediani-monaſterii abbates.*
XXIII. *Vvicterbus epiſcopus & abbas Martinianus. Alii abbates non epiſcopi.*
XXIV. *Vvando abbas Fontanellæ obit.*
XXV. *Baltherus item anachoreta.*
XXVI. *Falrado abbati privilegium a Stephano papa conceſſum. Monaſteria ab eo ſtructa.*
XXVII. *Stephano papæ ſuccedit Paulus. Græci monachi Romæ.*
XXVIII. *Giſelæ nativitas & baptiſmus.*
XXIX. *Organa allata in Franciam.*
XXX. *Gorzienſis monaſterii privilegium.*
XXXI. *Chrodegangi epiſcopi regula.*
XXXII. *Coadaſteaſec abbates.*
XXXIII. *Siagrius abbas Naatuacenſis, ejuſque ſucceſſores.*
XXXIV. *Romani ritus & cantus in Gallia recepti.*
XXXV. *Liturgia item Romana Gallis accepta.*
XXXVI. *Liudgeri prima inſtitutio.*
XXXVII. *Alcuinus Eboraci docet litteras.*
XXXVIII. *Monaſtica ejus profeſſio.*
XXXIX. *S. Pirminii obitus.*
XL. *Doto abbas Laxovienſis.*
XLI. *Cathberto epiſcopo Cantuariæ ſuccedit Bregwinus. Sepultura mutata.*
XLII. *Buggæ abbatiſſæ mors.*
XLIII. *Eadbertus ex rege monachus.*
XLIV. *S. Othmarus abbas comprehenſus.*
XLV. *In cuſtodia moritur. Succedunt Sidonius & Johannes epiſcopi.*
XLVI. *Tello epiſcopus Carieaſis.*
XLVII. *Sturmii abbatis exſilium & reſtitutio.*
XLVIII. *Faldenſium numerus & ceaſas quam auctus.*
XLIX. *Pippini judicium pro S. Dionyſio contra Gerardum comitem.*
L. *Medeloceaſe monaſterium S. Dionyſio ſacrum.*
LI. *Galiatenſe monaſterium Ravennati eccleſiæ reſtitutum, Carolo M. commendatum.*
LII. *S. Juliæ monaſterium Brixiæ.*
LIII. *Leonenſe monaſterium ibidem.*
LIV. *Fulcoaldi abbatis Farfenſis ſucceſſores.*
LV. *Hiſpania monaſteria.*
LVI. *Optati abbatis Caſinenſis ſucceſſores.*
LVII. *S. Galli monaſterii decani & quædam notabilia. Kero monachus.*
LVIII. *Aribo fit epiſcopus Friſingenſis.*
LIX. *Bobiani epiſcopi Trecenſis.*
LX. *Aldhuno abbati Cantuariæ ſuccedit Jambertus.*
LXI. *Wunebaldus abbas Heidenheimenſis obit.*
LXII. *Odtenſe monaſterium conditur.*
LXIII. *Ettonis epiſcopi teſtamentum pro monaſterio Etinheimenſi.*
LXIV. *Morbacenſes abbates.*
LXV. *Divionenſes S. Benigni.*
LXVI. *Bregwino epiſcopo Cantuarienſi ſuccedit Jambertus.*
LXVII. *Prumienſis cœnobii primordia, & primus abbas Aſuerus.*
LXVIII. *S. Projecti reliquiarum tranſlatio Flaviniacum.*
LXIX. *Opportuna abbatiſſa Monaſteriolii.*
LXX. *Laureshamenſis monaſterii initia. Gundelandus abbas.*
LXXI. *S. Stremonii tranſlatio Mauzacum. Unus Lantfredus abbas.*
LXXII. *Leſtinenſis monaſterii origo.*
LXXIII. *Donomienſis item, Elevvangenſis & Putei-Orbis.*
LXXIV. *Octemburanum monaſterium conditas.*
LXXV. *Pippini regis chronicæ notæ ex variis litteris. Hruadlauga abbatiſſa.*

LIBER XXIV.

Ab anno Chriſti 765. ad annum 779.

I. ATTINIACENSIS conventus.
II. Epiſcopi monachi hujus conventus.
III. *Abbates ejuſdem.*
IV. *S. Goaric cella Aſnero abbati Prumienſi conceſſa.*
V. *Jacob Tallenſis epiſcopus ſepultus apud S. Benignum.*
VI. *S. Gorgonii, aliorumque reliquiæ in Franciam allatæ.*
VII. *Valfridus abbas Palatioli obit.*
VIII. *Gratiano abbati Caſinati ſuccedit Tomechis.*
IX. *Tellonis epiſcopi Carienſis teſtamentum.*
X. *Pippini præceptum pro S. Dionyſio de Exona.*
XI. *Egberti epiſcopi Eboracenſis mors & ſcripta.*
XII. *Albertus ejus ſucceſſor. Eanbaldus & Alcuinus ejus diſcipuli.*
XIII. *Gentiliacenſis ſynodus de ſacris imaginibus.* XIV. *Pip-*

XIV. *Pippini legatio ad Paulum papam. Pauli papæ obitus & ſucceſſor.*
XV. *Virgilius Salzburgi novam eccleſiam condit.*
XVI. *Æmiliani abbatis obitus in agro Burdegalenſi.*
XVII. *Pippini regis extrema facta & mors.*
XVIII. *Romæ turba pro electione papæ. Stephani III. electio.*
XIX. *S. Dionyſii miracula.*
XX. *Angelramnus epiſcopus Metenſis & abbas Senonenſis.*
XXI. *S. Goaris nova baſilica dedicata.*
XXII. *Romana ſynodus de cultu imaginum.*
XXIII. *Carolus M. dat S. Dionyſio cellam S. Deodati. Ejuſdem diploma pro Corbeia.*
XXIV. *Brantoſmi monaſterium condit. Præcepta pro S. Albino & S. Bertino. Radulfus abbas Floriacenſis ſervatus.*
XXV. *Carolomanni litteræ pro S. Dionyſio & aliis. Gregoriani in Alſatia abbates. S. Urſicini cella.*
XXVI. *Gorziæ factæ donationes ab Angilramno epiſcopo.*
XXVII. *S. Otmari tranſlatio ad S. Gallum.*
XXVIII. *Bertæ reginæ iter in Italiam. Giſla ejus filia nondum monacha.*
XXIX. *Taſſilonis donatio Bauſano facta.*
XXX. *Legatio ad Stephanum papam duplex.*
XXXI. *Agilulfus abbas & epiſcopus martyr.*
XXXII. *Laureshami auctæ res ſub Gundelando abbate.*
XXXIII. *Litteræ pro S. Dionyſio, & de cella S. Stephani.*
XXXIV. *Carolus filiam Deſiderii repudiat.*
XXXV. *Carolomannus apud S. Remigium ſepultus. Carolus Francorum monarcha.*
XXXVI. *Sturmius abbas evadit Saxones.*
XXXVII. *Willehadus Friſios.*
XXXVIII. *Caroli M. diplomata pro Laureſhamo, S. Germano & S. Michaële.*
XXXIX. *Adalhardus Corbeiæ monachus, Caſinum ſecedit.*
XL. *Poto abbas Caſinenſis.*
XLI. *Rodinus monachus, frater Amalbergæ virginis.*
XLII. *Hadriani papæ privilegium Farfæ conceſſum.*
XLIII. *S. Juliæ abbatiæ Brixienſi facta donatio. Sigoaldi patriarchæ pro ea privilegium.*
XLIV. *Synodi Dingolvingenſis decreta & ſubſcriptiones.*
XLV. *Caroli M. Legatio ad Hadrianum papam, & expeditio in Italiam. Rabigaudus abbas Aninſulenſis.*
XLVI. *Primum Caroli M. iter Romam.*
XLVII. *Deſiderius rex Corbeiam relegatus.*
XLVIII. *Caroli M. tres tituli & epocha. Patriciatus Romanorum.*
XLIX. *Laureshamenſi dedicationi intereſt.*
L. *Campidonam tranſlata corpora SS. Gordiani & Epimachi.*
LI. *Caroli M. diplomata pro eccleſia Trevirenſi.*
LII. *Pro S. Dionyſio, ubi tum a carnibus abſtinentia vigebat.*
LIII. *Morbacenſes abbates. Simpertus epiſcopus & abbas, aliter a Ratiſponenſi.*
LIV. *S. Vvigberti abbatis tranſlatio.*
LV. *Item S. Rudberti epiſcopi.*
LVI. *Benedicti converſio & tirocinium apud S. Sequanum.*
LVII. *Monachus ut ſe gerit; cellerarii officium.*
LVIII. *Caroli altera expeditio in Saxones & in Italiam.*
LIX. *Varia ejus diplomata pro S. Dionyſio & Farfa. Judicium trucis.*
LX. *S. Benigni abbas Valdricus.*
LXI. *Lantfredo abbati S. Germani ſuccedit Vvichadus.*
LXII. *Novalicenſes abbates, Frodoinus, alique.*
LXIII. *Caroli M. donatio facta Paulino magiſtro.*
LXIV. *Abbo Saxo Fontanellæ baptizatus.*
LXV. *Caroli placitum & litteræ pro Laureſhamo.*
LXVI. *Gregorii abbatis Trajectenſis obitus.*
LXVII. *Vvomado epiſcopo Trevirenſi ſuccedit Richbodus ex abbate.*
LXVIII. *Madalveo Feemodo abbas apud S. Vitonum.*
LXIX. *Theodulfo Laubienſi Aaſo.*
LXX. *Medonſis monaſterii exordium.*
LXXI. *Autpertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.*
LXXII. *Potoni abbati Caſineaſi ſuccedit Theodemarus.*
LXXIII. *Pauli diaconi prima facta.*
LXXIV. *Aper & Atto abbates S. Hilarii apud Pictaves.*
LXXV. *Fulradi abbatis teſtamentum.*
LXXVI. *Caroli diploma pro S. Dionyſio.*
LXXVII. *Caſarionenſis monaſterii initia.*
LXXVIII. *Placita duo Farfenſia.*
LXXIX. *Echa anachoretæ obitus.*
LXXX. *Monaſteria hoc anno condita in Germania.*
LXXXI. *Cremifanenſis monaſterii initia.*
LXXXII. *Aſchaugienſe monaſterium conditur.*
LXXXIII. *S. Bonifacii tranſlatio ob Saxones.*
LXXXIV. *Gundelandi abbatis Laureshamenſis obitus. Helmericus ſucceſſor.*
LXXXV. *Iddoni abbati Floriacenſi ſuccedit Magulfus.*
LXXXVI. *Orbionenſis monaſterii origo.*
LXXXVII. *Monaſteriorum auctæ opes ex donationibus novitiorum.*
LXXXVIII. *Hariſtalienſe capitulare.*

LXXXIX.

LXXXIX. *Caroli præceptum Rotberto abbati S. Germani conceſſum.*
XC. *Aliud S. Marcello Cabilonenſi.*
XCI. *Sturmii abbatis Faldenſis obitus.*
XCII. *Schlierſenſe monaſterium dedicatur.*
XCIII. *Ambroſii Autperti obitus & ſcripta.*
XCIV. *Potentis abbatis Vincentiani cauſa diſcuſſa.*

LIBER XXV.

Ab anno Chriſti 780. ad annum 789.

I. BENEDICTUS *S. Sequani regimen declinat. Anianam ut inſtituit.*
II. *Monaſterium novum exſtruit.*
III. *Cistercienſis & Cauuenſis monaſteriorum prima origo.*
IV. *Septimania pii abbates.*
V. *Atala primus abbas S. Polycarpi.*
VI. *Olemundus Montis-olivi.*
VII. *S. Hilarii monaſterium in Septimania. S. Laurentii monaſteria ibidem.*
VIII. *Placitum pro monaſterio S. Victoris Maſſilienſi.*
IX. *Adalhardus Corbeiæ abbas poſt Mordramnum.*
X. *S. Dionyſii nova baſilica per Fulradum, & miracula.*
XI. *Ælbertus epiſcopus Eboracenſis obit.*
XII. *S. Wigberti abbatis Fritzlarienſis tranſlatio.*
XIII. *Hervolſi abbatis Elevuangenſis obitus.*
XIV. *Willebadus Saxones erudit.*
XV. *Caroli M. ſecundum iter Romam. Privilegium S. Gallo & Augiæ conceſſum.*
XVI. *S. Faſca monaſterium conditur.*
XVII. *Pippinus rex Italiæ inſtitutus, Ludovicus Aquitaniæ.*
XVIII. *Placitum pro Farfa. Rapambaldus abbas Farfenſis. Vincentius abbates.*
XIX. *Langobardorum leges de monachis.*
XX. *Caroli præceptum pro eccleſia Regienſi; Anſelmus abbas Nonantulæ intercedit.*
XXI. *Aliud præceptum pro parthenone Brixienſi.*
XXII. *Alcuinus a Carolo in Gallia retinetur.*
XXIII. *Formatiæ conventus. Epiſcopi ad militiam ne pergant. Formula oblationis Deo factæ.*
XXIV. *Saxoniæ octo erecti epiſcopatus.*
XXV. *S. Galli & Augiæ abbates.*
XXVI. *Willebadi iter Romam, & commoratio Epternaci.*
XXVII. *Liudgerus Cuſinum ſecedit.*
XXVIII. *Benedictus novam baſilicam cum monaſterio condit.*
XXIX. *Anianenſium fervor, diſciplina & habitus.*
XXX. *Benedicti caritas in exteros.*
XXXI. *Giſlebertus epiſcopus & abbas Elnonenſis. Arno ejus ſucceſſor Alcuini frater.*
XXXII. *Diploma pro S. Dionyſio.*
XXXIII. *Superadi monaſterium duplex.*
XXXIV. *Bertradæ & Hildegardis reginarum obitus.*
XXXV. *Hitherius abbas Martinianus.*
XXXVI. *Paulus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.*
XXXVII. *Liudgerus Friſios erudit.*
XXXVIII. *Angilbertus primicerius palatii Pippini.*
XXXIX. *Agaarni epiſcopi Cadurcenſis charta pro Moiſiaco; Moiſiacenſes abbates.*
XL. *Chiemenſia monaſteria duo.*
XLI. *Aribonis Friſingenſi epiſcopo ſuccedit Atto abbas.*
XLII. *Embildis abbatiſſa Milizæ monaſterium condit ac dotat.*
XLIII. *Fulradi abbatis obitus, Maginarius ſuccedit.*
XLIV. *Mors item Albrici epiſcopi & Helmerici abbatis Laureshamenſis. Richbodo hujus ſucceſſor.*
XLV. *Ambroſiana baſilica data monachis.*
XLVI. *Saxonum converſio.*
XLVII. *Willehadus epiſcopus Bremenſis.*
XLVIII. *Carroſum monaſterium conditur.*
XLIX. *S. Angeli monaſterium.*
L. *S. Laurentii parthenon Bituricis.*
LI. *Balueolenſe monaſterium.*
LII. *Beatus abbas Hiſpanus.*
LIII. *Felix abbas primus monaſterii Obonenſis. Fidelis abbas Aſtur.*
LIV. *Virgilii epiſc. & Opportuni abbatis obitus.*
LV. *Willibaldi & Lulli epiſcoporum donatio facta Fuldenſibus.*
LVI. *Decretales falſæ in Gallias invectæ.*
LVII. *Conjuratio in Carolum regem.*
LVIII. *Carolus S. Germano donat Madrielas. Caroli tertium iter Romam.*
LIX. *Willibaldi epiſcopi Eiſtetenſis obitus, & Botvoini abbatis Rotenſis.*
LX. *Mediani-monaſterii abbates, & Senonienſes.*
LXI. *Caroli quartum iter Romam, & inde Capuam, tum Caſinum. Glannafoliam Caſino ſubjectum.*
LXII. *Taſſilonis miſſos Roma excipit Carolus. Redit in Franciam. Wormatiæ Willebadum epiſcopum ordinari curat.*
LXIII. *Taſſilonis deditio.*
LXIV. *Caroli epiſtola ad Baugulfum abbatem pro inſtauratione ſcholarum.*
LXV. *Paulus diaconus Arichiſi epitaphium ſcribit.*
LXVI. *Farfæ donationes factæ.*
LXVII. *Caroli M. dignatio in Paulum diaconum.*
LXVIII. *Theodemari abbatis ad Carolum epiſtola.* LXIX.

LXIX. *Vindicatur. Benedictini panis pondus quale. Cappa monastica.*
LXX. *Hemina vini qualis.*
LXXI. *Regulæ autographum. Professio novitiorum.*
LXXII. *Pauli epistola ad Adalhardum abbatem Corbeiensem.*
LXXIII. *Mors Lyagrii episcopi Niciensis.*
LXXIV. *Lulli Moguntini & Albani Buribungensis. Lulli virtutes. Bidenstatense monasterium.*
LXXV. *Widonis-laici abbatis Fontanellæ. Recensio bonorum monasterii.*
LXXVI. *Gervoldus abbas Fontanellæ. Witboldus S. Sergii.*
LXXVII. *Harduinus monachus Fontanellæ.*
LXXVIII. *Angilberto Berta nupta. Dignitates eidem collatæ.*
LXXIX. *Calchutense concilium.*
LXXX. *Concilii Nicæni decreta pro imaginibus & monachis.*
LXXXI. *Tassilo cum conjuge & liberis damnatus, missusque in monasterium. Gisla abbatissa Calensis.*
LXXXII. *Benedicto abbati privilegium concessum.*
LXXXIII. *Hagustaldensis ecclesiæ status.*
LXXXIV. *Jamberti episcopi Cantuariensis mors. Ethelardus successor.*
LXXXV. *Willehadus episcopus obit.*
LXXXVI. *Carolus edit Capitulare.*
LXXXVII. *Ejusdem diploma pro monasterio Sithiensi. Jus venandi.*
LXXXVIII. *Petri episcopi Mediolanensis privilegium pro basilica Ambrosiana.*
LXXXIX. *Casino donationes factæ.*

LIBER XXVI.

Ab anno Christi 790. ad annum 800.

I. INTERRUPTUM *opus resumitur. Lis de cella Lauconnensi dilata.*
II. *Luxovienses abbates, Dodo, aliique. Condatescenses abbates.*
III. *Caroli diploma pro S. Dionysio.*
IV. *Hadriani papæ querela de illicitis nuptiis monialium.*
V. *Pippini regis leges de monasteriis.*
VI. *Kapolenum monasterium distatur.*
VII. *Alperto abbati Farfensi succedit Maenaldus.*
VIII. *Ursaldus abbas S. Salvatoris. Alcuini ad eum epistola. Leufonus ejus successor.*
IX. *Moroaldo item abbati Alcuinus scribit.*
X. *Alcuini reditus in Angliam. Ejus epistola ad Colcum. S. Albani monasterium.*
XI. *Mors Hiltrudis virginis, Solæ eremitæ, & Audegarii episcopi. Gundramnus levita monachus non ligatur.*
XII. *Hisberius abbas S. Martini, auctor monasterii Cormaricensis.*
XIII. *Angilberti secessus Centulam.*
XIV. *Berta uxor an cum illo secesserit.*
XV. *Psalmodiense monasterium.*
XVI. *Angilrammus & Simpertus episcopi mortui, ac Paulus abbas S. Vincentii.*
XVII. *Pippinus Prumia tondetur.*
XVIII. *Felix episcopus ab Angilberto ductus Romam, errorem abnegat.*
XIX. *Alcuinus redit in Franciam.*
XX. *Usto auctor Metamensis monasterii.*
XXI. *Magenario abbati Dionysiano succedit Fardulfus.*
XXII. *Morbacense monasterium Gerbodo datum.*
XXIII. *Benedictus Anianensis fame laborantibus succurrit.*
XXIV. *Lumbariensis monasterii origo.*
XXV. *Nobiliacensis monasterii instaurator Ato abbas.*
XXVI. *Lindisfarnense monasterium direptum.*
XXVII. *S. Blaitmaci abbatis martyrium.*
XXVIII. *Alcuini epistola ad Wirenses.*
XXIX. *Ethelberti regis cædes. Alfrida Crulandæ recluſa an alia ab Æditbyda abbatissa.*
XXX. *Francofordiense concilium.*
XXXI. *Alcuinus concilio cur adeo commendatur.*
XXXII. *Concilii acta Romam missa per Angilbertum.*
XXXIII. *Tassiloni iterum indulgentia data. Fabula de enervatis Gemeticensibus.*
XXXIV. *Fastrada ad S. Albanum sepulta. Ricolfus episcopus monasterii auctor.*
XXXV. *Aniano abbati privilegium a Carolo concessum. Item S. Emmerammo.*
XXXVI. *Magulfo abbati Floriacensi succedit Fulradus, tum Theodulfus.*
XXXVII. *Neustadiensis monasterii origo.*
XXXVIII. *Holtzkirchæ monasterium.*
XXXIX. *Rabani primordia.*
XL. *Fardulfus abbas Carolum in Saxoniæ comitatur. S. Dionysii miracula.*
XLI. *Aquisgrani basilica instructa.*
XLII. *Caroli epistola ad Offam regem de quadragesimali abstinentia.*
XLIII. *Concilium Forojulense.*
XLIV. *Hadriano papæ Leo suffectus. Angilbertus Romam missus.*
XLV. *Adalaedus abbas Italici regni administer.*
XLVI. *Theodemaro abbati Casinati succedit Gisulfus.*
XLVII. *Hisberio abbati Turonico Alcuinus. Scholæ Martinianæ.*
XLVIII. *Alcuini zelus pro clericis & monachis.*
XLIX. *Paulus monachus Burgundus.*
L. *Rado abbas S. Vedasti.*
LI. *Alcuinus vitam S. Willibrordi scribit. Cellæ maritimæ præfectus.*
LII. *Liudgerus monasteria condit, Werthinense & Helmestadiense. Rura monasterium multiplex.*

LIII. *Bernardus abbas Saxones erudit.*
LIV. *Suvibertus episcopus condit Amarbarcum.*
LV. *Monasteria S. Feliciq Guixalensis & S. Vincentii de Fissolt.*
LVI. *S. Cucufatis.*
LVII. *Balneolense & Amerense; S. Grata.*
LVIII. *Arno episcopus Hunnis prædicat. Alcuini epistola ad Juvavenses.*
LIX. *Felicem confutat Alcuinus. Scribit ad Gothia monachos.*
LX. *Benedicti abbatis studium pro doctrina catholica. Alcuini epistola ad monachos Septimaniæ.*
LXI. *Gisla abbatissa Calensi Alcuinus inscribit Commentarios in Johannem. Alia ejus opera.*
LXII. *Pauli diaconi homiliarium.*
LXIII. *Ejusdem homilia de S. Benedicto.*
LIV. *Placita duo pro Farsa.*
LXV. *Ethelardus episcopus Cantuaria primatum sua sedi vindicat.*
LXVI. *Centulensis monasterii profectio & dedicatio.*
LXVII. *Laus peremit ibidem instituta.*
LXVIII. *Centulenses quidam ritus insignes.*
LXIX. *Monasterii officinæ & artes.*
LXX. *Foresiensis cella S. Richario restituta.*
LXXI. *Leidradus episcopus Lugdunensis. Alcuini epistola ad fratres Lugdunenses.*
LXXII. *Miciacensis monasterii reparatio.*
LXXIII. *Corbiniacensis cella condendæ facultas data.*
LXXIV. *Insulæ-Barbaræ instauratio.*
LXXV. *Item S. Georgii & S. Petri Lugduni.*
LXXVI. *Theodoldi comitis donatio pro S. Dionysio.*
LXXVII. *Leo papa lingua & oculis mutilatus.*
LXXVIII. *Alcuini hac de re littera.*
LXXIX. *Benedictus cum Legatis ad Felicem missus.*
LXXX. *Caroli M. insigne Capitulare de honore ecclesiarum.*
LXXXI. *Gisla abbatissa donatio pro S. Dionysio.*
LXXXII. *Carrofo data Crucis portio & immunitas. Glonnæ reformatio.*
LXXXIII. *Madalvini abbatis Medianensis obitus & successores.*
LXXXIV. *Senones duo monasteria erecta. Bertemarius abbas S. Petri.*
LXXXV. *Goroldus comes Augiæ sepultus. Atto episcopus & abbas Schleodorfensis. Vvessobrunenses abbates.*
LXXXVI. *Pauli diaconi obitus & scripta.*
LXXXVII. *Caroli quintum iter Romam.*
LXXXVIII. *Alcuinus votam S. Richarii scribit.*
LXXXIX. *S. Carilesi abbatia repetitur a Francone episcopo.*
XC. *Alcuinus post communionem præbet Carolo calicem.*
XCI. *Liutgardis regina scribit Epitaphium.*
XCII. *Cormaricum monachi inducti per Benedictum.*
XCIII. *Gisla novam Calæ basilicam struit.*
XCIV. *Campellense S. Leodegarii monasterium. S. Salvatoris Monasterium.*
XCV. *Theodrada abbatissa Argentoratensis.*
XCVI. *Caroli M. privilegium Benedicto abbati datum pro novis cellis.*
XCVII. *Angilbertus abbas privilegium obtinet a Leone papa.*
XCVIII. *Tilpini Remensis episcopi obitus.*
XCIX. *Ansonis abbatis Laubiensis successores.*
C. *Præpositi Remigiani.*
CI. *Secretas precum inter Gallenses & Augienses.*
CII. *Fundatus Rhinaugiæ reclusus.*
CIII. *Mitinense monasterium Fuldensi subjectum.*
CIV. *Clovesbovicense Concilium secundum.*
CV. *Godelgaudi liber sacramentorum.*

LIBER XXVII.

Ab anno Christi 801. ad annum 811.

I. *Benedictus Aquitaniæ monasteria reformat.*
II. *Menasteuse.*
III. *S. Savini & Masciacense. Abbo abbas.*
IV. *Aldricus fit monachus apud Ferrarias. Ferrariensium abbatum series.*
V. *Alcuinus infirmus Carolo scribit.*
VI. *S. Ansani monasterium. Placitum pro Farsa.*
VII. *Moroaldo abbate Farfensi succedit Benedictus.*
VIII. *VVisarius episcopus Remensis missus ad S. Gallum.*
IX. *Arno Saltzburgensis in Bajoaria.*
X. *Aquisgranensis conventus. Canonicarum puellarum prima mentio.*
XI. *Baugulfus abbas Fuldensis regimen cedit Ratgario.*
XII. *Rabanus Turonis studet.*
XIII. *Rabani condiscipuli.*
XIV. *Fuldæ litteras docet.*
XV. *Alcuinus an Parisiis docuerit, uti Turonis.*
XVI. *Theodulfi episcopi lis cum monachis Martinianis.*
XVII. *Ambroniacensis monasterii auctor Barnardus.*
XVIII. *Clovesbovicnse concilium tertium de libertate monasteriorum. Ethelardi episcopi Cantuariæ obitus & successor.*
XIX. *Placitum pro monasterio S. Hilarii Carcassensi.*
XX. *Suredensis monasterii initia & primi abbates.*

XXI. *Crudatenſe & Duſerenſe monaſteria.*
XXII. *Flaviniacenſes abbates & S. Benigni.*
XXIII. *Anſelmus abbas Nonantulæ obit. Petrus ejus ſucceſſor.*
XXIV. *Remigio epiſcopo Argentinæ ſuccedit Rachio. Leonis papæ bulla pro Wirundo abbate Stabulenſi.*
XXV. *Saxonicum bellum confectum. Capitulare pro Saxonibus.*
XXVI. *Leonis papæ adventus in Franciam.*
XXVII. *Giſla Calæ agrotat. Abbatiſſæ Sueſſionenſes.*
XXVIII. *Aliud Capitulare.*
XXIX. *Alcuini obitus, virtutes & diſcipuli. Rabanus ejus hortatu edit libros de Cruce.*
XXX. *Xenodochium ab eo conſtructum.*
XXXI. *Alcuini ſcripta & ſanctitas.*
XXXII. *Gellonenſe monaſterium condit Willelmus comes.*
XXXIII. *Donationes ab eo ibidem factæ.*
XXXIV. *Walæ prima fata.*
XXXV. *Walæ genus & propinqui. Radbertus ſub Theodrada abbatiſſa educatus. Corbeiæ monachus & præceptor.*
XXXVI. *Odlandi abbatis Sithienſis mors & ſucceſſor.*
XXXVII. *Palmatum monaſterium S. Martiali datur.*
XXXVIII. *Cella S. Dionyſii de Vallibus.*
XXXIX. *Arebiepiſcopi Trevirenſes.*
XL. *Caroli epiſtola ad Pippinum.*
XLI. *Monaſterium B. Mariæ de Organo.*
XLII. *Mediolanenſes epiſcopi. Ambroſiani abbates.*
XLIII. *Leonis papæ ſtudium in monachos & monaſteria.*
XLIV. *Capitulare apud Theodonis-villam.*
XLV. *Richbodoni abbati Laureshamenſi ſuccedit Adalungus.*
XLVI. *S. Dionyſio facta donatio.*
XLVII. *Walto abbas Fardulfi ſucceſſor. Hetto abbas Augienſis.*
XLVIII. *Guillelmus comes Gellone ſit monachus.*
XLIX. *Nifridius abbas Craſſæ privilegium obtinet a Carolo.*
L. *Otgerii converſio.*
LI. *Regni diviſio inter Caroli filios. Imma Eginhardi conjux an filia Caroli.*
LII. *Capitulare Noviomagenſe.*
LIII. *Fontanellenſes abbates.*
LIV. *Crulandæ Litteradatæ a Kenulfo rege.*
LV. *Ruralos eccleſia a monachis adminiſtrata.*
LVI. *Schennenſe parthenium in Ratia.*
LVII. *Placitum pro Farfa.*
LVIII. *Anſegiſus ſit abbas Flaviacenſis.*
LIX. *Nantharii abbatis Sithienſis acta. Stenland monaſterium. Gunthertus monachus.*
LX. *Mauri ſubacti ob venditos monachos.*
LXI. *Ludovicus rex Gellonenſibus privilegium concedit. Juliofredus abbas.*
LXII. *S. Petri puellare monaſterium Barcinone.*
LXIII. *Eardulfi regis depoſitio & reſtitutio.*
LXIV. *Kenulfus an ejus rei conſciuc. Vinchelcumbenſis monaſterii auctor.*
LXV. *Elefans abbas Giſlemanus.*
LXVI. *Abbates Glonnenſes.*
LXVII. *Prumienſes abbates. Maximinus abbas S. Gereonis.*
LXVIII. *Tollenſe monaſterium.*
LXIX. *Ludgerus epiſcopus obit.*
LXX. *Savinianum monaſterium, & primi ejus abbates.*
LXXI. *S. Amandi ſecunda elevatio. Elnonenſes abbates.*
LXXII. *Legatio ad Leonem papam.*
LXXIII. *Adalbardus de nova Corbeia cogitat. Italiæ iterum adminiſter. Palatium monaſterium contra Maures ſervatum.*
LXXIV. *Corbeiæ ſtudia ſub Paſchaſio.*
LXXV. *Pippini regis Italiæ mors & ſepultura. S. Zenonis monaſterium & abbates.*
LXXVI. *Veronæ alia monaſteria.*
LXXVII. *Retrudis mors & Giſlæ abbatiſſæ. Ada an Caroli M. ſoror?*
LXXVIII. *Rotila monaſterium.*
LXXIX. *Caroli M. privilegium pro Novientenſi monaſterio. Novientenſes abbates.*
LXXX. *Beatus abbas Hohenovia.*
LXXXI. *Barnardus ſit epiſcopus Vienenſis.*
LXXXII. *Fuldenſes turbæ.*
LXXXIII. *Confugium ad Imperatorem. Libellus ſupplex.*
LXXXIV. *Capitularia hujus anni.*
LXXXV. *Caroli teſtamento ſubſcribunt abbates.*
LXXXVI. *Rotberti abbatis S. Germani ſucceſſor Irmino.*
LXXXVII. *Hetto epiſcopus & abbas Augienſis ad Græcos legatus.*
LXXXVIII. *Helmengaldus comes Reſbaci ſepultus. Reſbaci abbates.*
LXXXIX. *Dungalus ſcribit de duplici ſolis eclipſi ad Carolum M.*
XC. *S. Iſidori baſilica.*

LIBER XXVIII.

Ab anno Chriſti 812. ad annum 819.

I. LUDOVICI *Pii ſtudium in clerum & monachos. Monaſteria ab eo condita vel inſtaurata.*
II. *Conchenſe monaſterium.*
III. *Figiaci monaſterii origo. Item Marciliaci.*
IV. *Monaſterium B. Mariæ de Regula.*
V. *Willelmus Gellone obit.*
VI. *Gellonenſes abbates. Gellonenſes monachæ.*
VII. *Grimoaldus abbas Caſtrenſis.*
VIII. *Baculi monaſterium conditur.*
IX. *Wala cum Bernardo rege in Italiam miſſus.*
X. *Concilia quinque juſſu Caroli habita.*
XI. *Frotharius ſit epiſcopus Tullenſis.*

XII. *Conſtantienſes epiſcopi.*
XIII. *Dedicæ inſtauratum pro monaſteriis. Ouarra cœnobium condidit.*
XIV. *Caroli Magni obitus.*
XV. *Ludovico prima facta Aquiſgrani.*
XVI. *Præcepta variis monaſteriis conceſſa. Waltoni abbati Dionyſiana ſuccedit Hilduinus.*
XVII. *Mors Angilberti abbatis Centulenſis.*
XVIII. *Addalardo abbatis placitum pro Farſa. Palatii deſcriptio. S. Anthymi monaſterium duplex.*
XIX. *S. Quintini baſilica inſtauratur a Fulrado abbate. S. Leodegarii monaſterium.*
XX. *Adalhardus abbas exſul.*
XXI. *Vvala fit Corbeiæ monachus.*
XXII. *Propinqui ejus quid paſſi. Walæ ipſius uxor.*
XXIII. *Leidradus archiepiſc. ſit monachus apud S. Medardum.*
XXIV. *Benedictus Mauri-monaſterium reformat. Indam condit.*
XXV. *Riculfo Moguntino epiſcopo ſuccedit Heiſtulfus.*
XXVI. *Amalario Trevirenſi Hetti abbas Mediolacenſis.*
XXVII. *Lis inter Fortunatum abbatem & monachos Mediansaſes. Monachorum portio ſeparata.*
XXVIII. *Haguſtaldenſis epiſcopatus deficit.*
XXIX. *Ratgarii concordia cum epiſcopo Virziburgenſi.*
XXX. *Fulda nova ſeditio. Monaſterium in Cellis.*
XXXI. *Monaſteria duo condita in Germania. Adalhardus junior.*
XXXII. *Radoni abbati Vedaſtino ſuccedit Adalungus.*
XXXIII. *Juſta abbatis Claudius ſcribit commentarios in Matthæum. Eidem Ludovicus diploma concedit.*
XXXIV. *Theodemiro abbati ditati Claudii commentarii. Theodemirus quis?*
XXXV. *Druſtemonis abbatis dicata expoſitio in epiſtolam ad Galatas. Calmeliacenſes abbates.*
XXXVI. *Privilegia variis monaſteriis conceſſa. Viennenſia monaſteria.*
XXXVII. *Leoni papæ ſuccedit Stephanus IV. Remis Ludovicus coronat.*
XXXVIII. *Vvulfario Remenſi epiſcopo ſuccedit Ebo. S. Remigii præpoſitus.*
XXXIX. *Bego comes obit, Foſſam inſtaurator. S. Petri Remenſe monaſterium. Alpaidi datum.*
XL. *Franco epiſcopus Genomanenſis. S. Carileſi eccleſiam dicat.*
XLI. *Vverdo abbas S. Galli obit. Lis de Cozberto ſucceſſore.*
XLII. *Hetonis epiſcopi & abbatis eccleſia & Capitulare.*
XLIII. *Frodoinus abbas Novalicienſis moritur.*
XLIV. *Benedicto Farfenſi ſuccedit Ingoaldus.*
XLV. *Joſue abbas S. Vincentii ad Vulturnum.*
XLVI. *Diploma pro Amato monaſterio.*
XLVII. *Triſaro abbati Fontanellæ ſuffectus Einhardus.*
XLVIII. *Egilhardi monita ad filiam litteris ſtudentem. Purgatio ad Imperatricem.*
XLIX. *Diploma pro Caſtellione, S. Germano, & Inſula-Barbara.*
L. *Figiaci renovatio per Aigmarum abbatem.*
LI. *Concilii Aquiſgranenſis indictio, & regula duplex.*
LII. *Amalarius auctor regulæ canonicorum.*
LIII. *Improbatæ hæ regulæ a Romanis.*
LIV. *Statuta hujus ſynodi pro monachis.*
LV. *De mutatione, &c.*
LVI. *De novitiis & puerio, &c.*
LVII. *De feſtis, &c.*
LVIII. *Volatilium eſus an permiſſus a S. Benedicto.*
LIX. *Pinguedo permiſſa.*
LX. *Libra panis.*
LXI. *Hemina vini.*
LXII. *Veſtes monaſticæ.*
LXIII. *Benedictus ſynodi caput & præſes.*
LXIV. *Conſtitutum de monaſteriis.*
LXV. *Soeciani monaſterii origo & abbates.*
LXVI. *Munſi-Afili initia & abbates.*
LXVII. *Agulfus abbas Sollemniaci privilegium obtinet.*
LXVIII. *Bernardi Italiæ regis defectio.*
LXIX. *Andagavum monachis datum.*
LXX. *Adalwino epiſcopo Ratiſponæ ſuccedit Baturicus.*
LXXI. *Barnardus Viennenſis antiſtes pallio donatur. Romanis monaſterium condit.*
LXXII. *Auſegiſo Luxovium commiſſum.*
LXXIII. *S. Benigni res & ecclores.*
LXXIV. *Beſuenſe monaſterium regit Eſtto epiſcopus. Melundenſes abbates.*
LXXV. *S. Agnetis monaſterium inſtauratum.*
LXXVI. *Ratgarius abbas Fuldenſis abjectus.*
LXXVII. *Figit in ejus locum ſuffectus.*
LXXVIII. *Bernardus cæx & ſocii conjurationis puniti.*
LXXIX. *Adalgaudus Floriaci abbas privilegium obtinet. Herno abbas pro Magno loco.*
LXXX. *Landoaldi regula recepta. Herminigardis imperatrix Andegavis ſepultus.*
LXXXI. *Radechis Caſini monachus, an ſub Apollinari abbate?*
LXXXII. *Nantuatenſes abbates.*
LXXXIII. *Capitula S. Galli. Alia monaſterii Augienſis.*
LXXXIV. *Magno Benonenſi epiſcopo ſuccedit Hieremias.*
LXXXV. *S. Columbæ reformatio per Benedictum.*
LXXXVI. *Benedictus abbas Foſſatenſis, alique.*
LXXXVII. *Monachi S. Martini ſunt ſæculares.*

LXXXVIII. *Ejus monaſterii ſtatus poſt illam mutationem.*
LXXXIX. *Deus monaſterium conditur. Diploma pro Conchis.*
XC. *Aliud pro Bella-cella.*
XCI. *Smaragdus abbas monaſterium novam condit. Ejus obitus, ſcripta & ſucceſſores.*
XCII. *Egilbardus abbas S. Bavonis & Blaadini. Lauriſſæ beneficas. Lauriſſæ abbates.*
XCIII. *Fuldenſis baſilica dedicatio.*
XCIV. *Eigil cœmeterium & clauſtrum novum adificat.*
XCV. *Rabanus Heiſtulfo dicat libros de inſtitutione clericorum.*
XCVI. *S. Zachariæ cœnobium Venetiis conditum. Aliud S. Servuli. S. Laurentii parthenon.*
XCVII. *S. Stephani monaſterium Ravennæ.*

LIBER XXIX.

Ab anno Chriſti 820. ad annum 826.

I. FRIDUGISUS *abbas Sithienſis.*
II. *Cormaricenſibus data facultas eligendi abbatis. Jacob electus.*
III. *Rammingus abbas Navenſis. Caſtellanus Arulenſis.*
IV. *Rabanus ſcribit libros de computo. S. Emmerammi abbates.*
V. *Joſuæ abbati S. Vincentii ſuccedit Epiphanius. Fugitivi regia auctoritate Farfam revocati.*
VI. *Benedictus abbas Indenſis agrotat.*
VII. *Georgio abbati Anianæ ſcribit.*
VIII. *Nebridio item archiepiſcopo. Obit & ſepelitur.*
IX. *Indenſium de eo epiſtola.*
X. *Benedictus idem cum Enticio abbate.*
XI. *Scripta ejus, ac ſucceſſores.*
XII. *S. Tiberii abbates, & Cauneaſes. Teutpaldus ubbas Altahenſis.*
XIII. *Adalhardus abbas ab exſilio revocatur.*
XIV. *Theodalfus an Aurelianos reverſus.*
XV. *Aniſridus Nonantulæ abbas poſt Petrum.*
XVI. *Adalhardus abbas ſtatuta edit.*
XVII. *Ludovicus Adalhardo, ulciſque ſatisfacit Attuiaci. Adalhardi auctoritas in illo conventu.*
XVIII. *Liber de ordine Palatii ab eo ſcriptus.*
XIX. *Abbatum electio monachis reſtituta.*
XX. *Corbeia-nova conſtruenda occaſio. Hethi primo cœnobium conditum.*
XXI. *Corbeia-nova conſtruitur.*
XXII. *Tempus expenditur. Wala quando miſſus in Italiam?*
XXIII. *Corbeiæ-novæ ſitus & dotes. Præclara monachis munia.*
XXIV. *Heriſordenſe monaſterium virginum.*
XXV. *Virbechi abbatia, aliæque.*
XXVI. *Egil abbas Fuldenſis obit.*
XXVII. *Rabanus ſuccedit. Libros in Matthæum Heiſtulfo dicat.*
XXVIII. *Arnoni archiepiſcopo ſuffectus Adalramnus.*
XXIX. *Hersco abbati Centulenſi Helizachar.*
XXX. *Aldricus Adalberti abbatis Ferrarienſis ſucceſſor.*
XXXI. *Truchſindus poſt Gregorium abbas Amanæ electus. Ludovici Pii hac de re epiſtola.*
XXXII. *Arnaldi comitis donatio.*
XXXIII. *S. Baſoli abbates.*
XXXIV. *Capitulare pro parthenone S. Crucis apud Pictavos.*
XXXV. *Seu num monaſteria reformata.*
XXXVI. *Mauriaci cella condſtur.*
XXXVII. *S. Criſtinæ monaſterium apud Iaſubres.*
XXXVIII. *Winigiſus dux ſit monachus.*
XXXIX. *Monaſterium B. Mariæ de Agailari.*
XL. *Adalhardus Corbeiæ regimen invitus retinet. Ut ſe gerit.*
XLI. *Auſcharii prima facta, & miſſio in Corbeiam-novam.*
XLII. *Præcepta duo Adalhardo conceſſa.*
XLIII. *Compendienſi conventui intereſt.*
XLIV. *Hilduinus abbas S. Medardi novam condit baſilicam. Bertæ donatio.*
XLV. *Penſio vini monaſterio S. Dionyſii relaxatur. Qualis tum monaſterii ſtatus?*
XLVI. *Hincmarus eadem monachus. Patriæ ejus & parentes. Caroli Calvi ortus.*
XLVII. *Hilduinus abbas S. Germani Pariſii.*
XLVIII. *Lotharius Romæ coronatus. Wala cum eo redit.*
XLIX. *Adalungus abbas Vedaſtinus Romam legatus.*
L. *S. Urſmari elevatio. Laubienſes abbates.*
LI. *Anſegiſus abbas Fontanellenſe monaſterium reſtituit. Flaviacenſi quoque munificus.*
LII. *Claudii Taurinenſis libri in Leviticum ad Theodemirum abbatem.*
LIII. *Hetto Augiæ præfecturam cedit Erlebaldo.*
LIV. *Meginradus Augiæ monachus, dein eremita.*
LV. *Diplomata pro S. Gregorio, S. Grata & Balneolis.*
LVI. *Commutatio Conchenſium cum eccleſia Laudunenſi.*
LVII. *Gerbaldus abbas Altahenſis.*
LVIII. *Paſchali papæ ſuccedit Eugenius. Lis de rebus S. Dionyſii in valle Tellina. Hilduinus Romam comitatur Lotharium.*
LIX. *Legati Orientis ob ſacras Imagines.*
LX. *Theodemirus abbas refellit Claudii errores.*
LXI. *Peregrinationes a Claudio improbatæ.*
LXII. *Glannaſolium inſtauratur. Glanna & Glonna diverſa.*

LXIII. *Theodradæ abbatissæ & Eginhardi abbatis commutatio. Diploma de restitutione Argentogili.*
LXIV. *Ismundi abbatis lis cum suis monachis.*
LXV. *Erlefredus abbas Senonicensis.*
LXVI. *Visio Wesint monachi Augiensis.*
LXVII. *Quid de ejusmodi visionibus sentiendum.*
LXVIII. *Aganni monachis canonici substituti.*
LXIX. *Diploma pro Miciaco. Aliud pro Aninsula.*
LXX. *Cluniaci permutatio a Ludovico confirmata. Warinus comes Arvernorum. Alba ejus uxor & Ava distinctæ. Cluniaci status.*
LXXI. *Synodus Parisiensis de Imaginibus.*
LXXII. *Walafridi Strabonis vitæ compendium.*
LXXIII. *Huasfeldense monasterium.*
LXXIV. *Arnulfus, aliique abbates insignes mortui.*
LXXV. *Montis-Serrati descriptio.*
LXXVI. *B. Maria quando illic cultu capta.*
LXXVII. *Amani monasterium in Septimania conditur.*
LXXVIII. *Adalhardi abbatis Corbeiæ obitus.*
LXXIX. *Herioldus rex Danorum baptizatus, Anschario secum ducit.*
LXXX. *Corbeiæ-novæ donatio sub Warino abbate facta.*
LXXXI. *Capitulare Ingelheimii. Gosafridus abbas Gregoriani monasterii.*
LXXXII. *Hetstulfo episcopo Moguntino succedit Otgarius.*
LXXXIII. *Swarzachium transfertur.*
LXXXIV. *Wala abbas ut se gerit.*
LXXXV. *S. Sebastiani translatio in monasterium S. Medardi.*
LXXXVI. *Nova S. Medardi basilica. S. Gregorii reliquiæ ibidem. Eginhardi annales eidem asserti.*
LXXXVII. *Besuense monasterium instauratur.*
LXXXVIII. *Concilii Romani decretum de abbatibus.*
LXXXIX. *Diplomata pro Farfa & Senonensi monasterio.*
XC. *Cuteclarense monasterium in Hispania.*

LIBER XXX.

Ab anno Christi 827. ad annum 832.

I. STABULENSIUM religio.
II. *Dervense monasterium monachis restituitur. Altivillarensis abbas Petrus.*
III. *Dungalus in Claudium scribit pro sacris Imaginibus.*
IV. *Ansegisus abbas edit libros quatuor Capitularium.*
V. *Rabani commentarii Otgario dicati.*
VI. *Amalharius Romam adit.*
VII. *SS. Marcellini & Petri translatio. Selingestadensis monasterii origo. S. Tiburtii translatio ad S. Medardum.*
VIII. *Finani reclusi obitus.*
IX. *Sigualdus abbas Epternaci obit.*
X. *Pippini præceptum pro S. Maxentio. Abbates ejus loci.*
XI. *Palatia regum Aquitaniæ.*
XII. *Stradense monasterium conditur.*
XIII. *S. Cyprianus monasterium apud Pictones. S. Eparchii cœnobium monachis restituitur.*
XIV. *Angeriacensis monasterii origo.*
XV. *Ludovicus venit ad S. Medardum.*
XVI. *Magnilocensibus concessæ S. Sebastiani reliquiæ.*
XVII. *Bosonis Floriaci abbatis reliquias ab Hilduino obtinet.*
XVIII. *Ostroldus episcopus Laudunensis S. Sebastiano reconciliatur.*
XIX. *Hilduini abbatis commutatio.*
XX. *S. Benigni basilica refecta & reformatio.*
XXI. *Voilafredus abbas Montis Olivi.*
XXII. *Lerino facta donatio.*
XXIII. *Mauri monasterii instauratio & abbates.*
XXIV. *Cremifanii abbas Sigehardus & privilegium.*
XXV. *Apollinari abbati Casinati succedit Desiderius.*
XXVI. *Galliarum status & vitia a Wala notata.*
XXVII. *Concilia his de rebus habita.*
XXVIII. *Aldricus metropolita Senonum. Heribaldum episcopum Autissiodori sacrat.*
XXIX. *Hilduinus portionem bonorum dat monachis S. Germani.*
XXX. *Gotbescalcus Fulda egressus. Rabani liber de oblatione puerorum.*
XXXI. *Anschario missio ad Suecos.*
XXXII. *Carolus rex dictus, & Bernardus Camerarius.*
XXXIII. *Odo comes Floriacensibus infestus.*
XXXIV. *Tangrado abbati Prumiensi succedit Marcwardus. Gregoriani abbates.*
XXXV. *Placitum Romæ pro Farfensibus. Ingoaldo abbati suffectus Sicbardus.*
XXXVI. *Cantuarienses archiepiscopi.*
XXXVII. *Motus in Gallia contra Ludovicum.*
XXXVIII. *Wala quid tum egerit.*
XXXIX. *Anscharius episcopus ordinatur.*
XL. *Præcepta Centulensibus & Sithiensibus data. Ludovici variæ fortunæ. Carosio donatio ab eo facta.*
XLI. *Hirsaugiense monasterium conditur.*
XLII. *S. Galli nova basilica, & translatio S. Othmari.*
XLIII. *S. Marci reliquiæ Augiam allatæ.*
XLIV. *Gozbaldus abbas Altahæ diplomata obtinet. Ludovici regis diplomatum variæ epochæ.*
XLV. *Hilduinus & Wala in exsilium pulsi.*
XLVI. *S. Juniani translatio Nobiliacum.*
XLVII. *Ludovici diploma pro Besua.*

XLVIII.

XLVIII. S. Glodeſindis tranſlationes.
XLIX. S. Autonimus abbas Surrentinus. Stephanus præpoſitus miræ abſtinentiæ.
L. S. Mariæ parthenon apud Forum-Julium. Alia in illis locis monaſteria.
LI. Rabanus libros in Pentateuchum dicat Freculfo.
LII. Alii ejus commentarii ad Hilduinum & Friduricum.
LIII. Judith è monaſterio revocata. Gunthaldi monachi ambitio.
LIV. Ab exſilio Hilduinus revocatus.
LV. Voala alio deportatur.
LVI. Paſchaſius librum ſcribit de corpore & ſanguine Domini.
LVII. Placidio abbati inſcribit ſeu Vvarino.
LVIII. Hujus libri argumentum & dignitas.
LIX. Centulenſis abbatiæ recenſio.
LX. Anſegiſi abbatis largitio monaſteriis facta. Ejus liberalitas qua excuſanda.
LXI. Rotbonenſe monaſterium condítur a Convvoione.
LXII. Legatio ad ducem Nomenoium. Convvoion a Ludovico bis repulſus.
LXIII. Gerfredus eremita Convvoioni adjungitur.
LXIV. Pippini & Ludovici diplomata pro Cormarico. Conventus hujus anni.
LXV. S. Vvigberti eccleſia Herſfeldenſis renovata.
LXVI. Fuldenſes abbates.
LXVII. Lundenſe S. Petri monaſterium.
LXVIII. Præceptum pro S. Vincentio ad Vulturnum.
LXIX. Gaudentius præfectus Ambroſianæ baſilicæ.
LXX. Gallici motus.
LXXI. Derventi monaſterio Ludovicus beneficus.
LXXII. S. Dionyſii reformatio.
LXXIII. Ludovici hac de re diploma.
LXXIV. Partitio bonorum ab Hilduino facta confirmatur.
LXXV. Foſſatenſis baſilicæ dedicatio per Aldricum. Marrymardi converſio.
LXXVI. Benedicti abbatis ſucceſſor Ingelbertus.
LXXVII. Franconi epiſcopo Cenomannenſi ſuccedit Aldricus.
LXXVIII. Placitum pro monaſterio Arulenſi.
LXXIX. Regulæ monaſterium in Vvaſconia.
VII. Ludovici querela de filiis.
VIII. Gregorius Ludovicum adit incaſſum.
IX. Ludovicus comprehenditur. Voala Bobium ſe recipit.
X. Ludovicus apud S. Medardum incluſus.
XI. Exauctoratur.
XII. Filii duo factum improbant.
XIII. Aldricus Senonum antiſtes abbatiam S. Remigii alio tranſfert.
XIV. Anſegiſi abbatis mors & ſucceſſores.
XV. Angelomi Luxovienſis monachi commenturii.
XVI. S. Maxentii cœnobium inſtauratum.
XVII. Vvitlafii regis dona Crulandæ. Ethelrudæ virginis obitus.
XVIII. Monaſterium S. Johannis de Rupe conditur.
XIX. Ludovici auguſti reſtitutio. Floriacenſes & Dionyſiani vindicati.
XX. Raduini monachi viſio.
XXI. Rabani quædam ſcripta.
XXII. Attiniaci conventus. Ermoldus abbas.
XXIII. Ludovici præcepta pro Anſebario & Corbeia-nova.
XXIV. Hereuſe monaſterium defertum.
XXV. Ratvvili monachatus, & munificentia in Rotbonum, aliorumque.
XXVI. Florbertus abbas Glonenſis.
XXVII. Fridugiſo abbati Sithienſi ſuccedit Hugo.
XXVIII. Caſinenſes abbates. S. Sophiæ abbatiſſæ.
XXIX. Theodonis-villæ conventus & alii. Fbonis depoſitio.
XXX. Diplomata pro Duſera, Aniana, & S. Germano Autiſiodorenſi.
XXXI. Aliud pro Floriaco.
XXXII. Aliud item pro monaſterio Montis-Olivi.
XXXIII. Atacenſis monaſterii fundatio.
XXXIV. S. Humberti abbatis Marcolenſis elevatio.
XXXV. Rabanus reliquias Romæ allatas accipit.
XXXVI. Dedicatio baſilicæ S. Galli. Monachi ipſi artifices.
XXXVII. Monaſterii a Gozberto abbate condíti deſcriptio.
XXXVIII. Lotharii diploma pro parthenone S. Juliæ. Aliud pro baſilica Ambroſiana.
XXXIX. Parmenſis S. Alexandri parthenon dotatur.
XL. Legati pro concordia inter Ludovicum & filios.
XLI. Concilium Aquiſgranenſe.
XLII. Arcopagitica ſcribit Hilduinus.
XLIII. Voalæ abbatis mors, & aliorum.
XLIV. Ejuſdem apologia. Heddo & Iſaac abbates Corbeienſes.
XLV. S. Cuſtoris tranſlatio.
XLVI. Monachorum reſtitutio apud S. Aprum.
XLVII. Aldrici archiepiſcopi Senonum extrema facta & obitus.

LIBER XXXI.

Ab anno Chriſti 833. ad annum 837.

I. Francicæ rei ſtatus.
II. Drogilum, aliaque Cenomannica eccleſia reſtituta. Theodo abbas Majoris-monaſterii.
III. S. Batbildis tranſlatio.
IV. Ludovicus dat Mutriacum S. Dionyſio.
V. Glunnafolium ſubjicitur Foſſatenſi monaſterio.
VI. Ludovicus filiis cum copiis occurrit. Voala ad papam venire cogitur.

XLVIII. *Lupi-Servati primordia.*
XLIX. *Egilbardum de morte uxoris consolatur.*
L. *Marcovvardi abbatis legatio. Reginbertus monachus.*
LI. *Servatus Lupus unde dictus.*
LII. *Probus monachus doctus S. Albani.*
LIII. *S. Severi & aliorum translatio in monasterium S. Albani.*
LIV. *Lupus vitam S. Vvigberti abbatis scribit.*
LV. *Hetto episcopus Basilcensis obit.*
LVI. *Hautemi abbatis Stabulensis & Dervensis obitus ac successores.*
LVII. *Marcovvardus abbas Eisflliæ monasterium condit.*
LVIII. *S. Viti in Corbeiam-novam translatio. S. Viti monasterium duplex.*
LIX. *S. Liborii episcopi translatio Patherbrunnam.*
LX. *Salvatoris monasterium apud Cenomannos pro virginibus.*
LXI. *S. Teneſtinæ & S. Adæ translatio.*
LXII. *Aliud Salvatoris monasterium pro viris.*
LXIII. *Talipiaci monasterium ab Aldrico episc. structum. S. Vincentii monasterium renovatum.*
LXIV. *S. Faliberti translatio Deas. Feminis aditus in basilicam prohibitus.*
LXV. *Convoiomis quatuor itinera ad Ludovicum imperatorem.*
LXVI. *Diplomata pro Miciaco, & aliis.*
LXVII. *Status rerum huius anni.*
LXVIII. *Gemetico possessiones a Pippino restitutæ.*
LXIX. *Aldricus episcopus monasterii Salvatoris dotem confirmari curat.*
LXX. *Lis de subjectione monasterii Aninsulæ.*
LXXI. *Aninsulensium monachorum fuga.*
LXXII. *Romonis monasterium condit Barnardus Viennensis. Ejus amicitia cum Agobardo, & scripta. Audinus coepiscopus seu chorepiscopus.*
LXXIII. *Agobardus in Amalarium scribit.*
LXXIV. *Amalarii extrema facta & scripta. Epistola ejus de sputo sacramenti.*
LXXV. *Florus in eum scribit.*
LXXVI. *Ademarense monasterium conditur.*
LXXVII. *Hirsaugia perficitur.*
LXXVIII. *Ebo Fulda Lexovium ablegatus, dein Floriacum. Rabani caritas in pauperes. Adalhardus fraudator punitur. Isambertus monachus.*
LXXIX. *Dropo episcopus an abbas Sarcimensis. Abbatum Sarcimensium index examinatur.*
LXXX. *Helisacarii abbatis mos & successores.*
LXXXI. *Gozberti abbatis S. Galli successores.*
LXXXII. *Ludovici regis diploma pro Metama. Lucernæ monasterium.*
LXXXIII. *Ludovici augusti diplomata pro Aniana.*
LXXXIV. *Abbates Casinates. Latharius Nonantulæ.*
LXXXV. *S. Modesti abbas Gustavius Albertus de Pontida.*

LIBER XXXII.

Ab anno Christi 838. ad annum 843.

I. Res civiles hujus anni. Pippini diploma & obitus.
II. *Hirsaugia incoli cœpta & dedicata.*
III. *Samuel abbas fit episcopus Vvormatiensis. Vvormatiæ duo monasteria.*
IV. *Rabanus quadam monasterio suo recuperat.*
V. *Ejus commentarii in Judicum & Ruth.*
VI. *Gozbaldus abbas quando Humberto episcopo Vvirziburgensi successerit.*
VII. *S. Galli & Augiæ abbates.*
VIII. *Ludavicnsis cœnobii primariæ tabulæ examinantur.*
IX. *Eiusdem origo & situs asseritur.*
X. *Audogiursium religio.*
XI. *Laubienses abbates.*
XII. *Remigianorum societas cum Dionysianis. Eadem cum Germanensibus. Monachorum sacerdotum numerus.*
XIII. *Carnutense S. Petri monasterium direptum.*
XIV. *Ludovicus rex a defectione resipiscit. Ludovici Augusti diploma pro Campidona. Aliud pro eodem.*
XV. *Aquitanici tumultus.*
XVI. *Egilbardi abbatis obitus.*
XVII. *Rabani commentarii in scripturam.*
XVIII. *Vvandalberti scriptio de S. Goare.*
XIX. *Bertinianis monachis custodia basilicæ S. Mariæ restituta.*
XX. *Ludovici augusti extrema facta & obitus. Servorum manumissio ab eo emendata. Ugo abbas S. Amani.*
XXI. *Mors Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis. Jonæ libri a Lupo examinati.*
XXII. *Hilduini abbatis obitus & successores.*
XXIII. *Rodulfi archiepiscopi Bituricensis parentes & prima facta. Clerici ordinandi patrimoniam. Bojo abbas Floriacensis.*
XXIV. *Veterinensis monasterii origo; Bellilocensis item cœnobii.*
XXV. *Lezatensis item abbatiæ.*
XXVI. *Lotharii & Caroli diplomata.*
XXVII. *Aninsula Cenomannensi ecclesiæ subtrahitur.*
XXVIII. *Lotharii præceptum pro Farfa.*
XXIX. *SS. Faustini & Jovitæ ecclesia monachis tradita. Leutparius abbas & Hildemarus monachus. Maginbardus abbas.*
XXX. *Hildemari commentarius in Regulam.*
XXXI. *Caroli regis gesta.*
XXXII. *Normannorum irruptio & factiones in Neustria.*
XXXIII. *Caroli varia diplomata.*
XXXIV. *Aldrici episcopi res apud Glannafolium depositæ.*
XXXV. *Anovvaretb S. Mauri sepulcrum invasit.*

XXXVI. *Foſſatenſes Glannafolio pulſi.*
XXXVII. *S. Germani epiſcopi Autiſiodorenſis tranſlatio.*
XXXVIII. *Angilberti item abbatis Centulenſis. Nithardus ejus filius ab abbas.*
XXXIX. *Bonævallis Carantenſis primordia.*
XL. *Jacobus eremita apud Bituriges.*
XLI. *Lotharii præceptum pro Nigella. Aliud ejuſdem de Glaco pro S. Faræ monaſterio.*
XLII. *Lotharius frater conſcriptus S. Maximini Mettenſis.*
XLIII. *Grimaldo archicapellano S. Galli abbatia traditur. Officia clauſtralia.*
XLIV. *Marcus & Marcellus apud S. Gallum. Marcus apud S. Medardum.*
XLV. *Euſebius recluſus, ejuſque de Iſone vaticinium.*
XLVI. *Haimo fit Halberſtatenſis epiſcopus.*
XLVII. *Hericus ejus diſcipulus.*
XLVIII. *Flori carmen de diviſione imperii. Manno præpoſitus S. Augendi.*
XLIX. *Adonis vitæ primordia. Monaſteriorum communio & mutua caritas. Ado martyrologii auctor.*
L. *Vuandalbertus martyrologium ſcribit.*
LI. *Uſuardus item martyrologii auctor. Item Rabanus.*
LII. *Ænguſſius duplicis martyrologii auctor.*
LIII. *Res civiles anni ſequentis. Diploma pro Corbeia.*
LIV. *Rabanus Fuldæ regimen abdicat. Hatto ea ejus locum ſuffectus.*
LV. *Lupus abbas Ferrarienſis electus in locum Odonis.*
LVI. *Odo abbas an Lotharii fautor. Ludovicus abbas in monaſterio educatus. Ferrarienſium religio & inopia.*
LVII. *Lupus litteras docet. Militiam deprecatur. Auditores ejus Fridilo & Hericus.*
LVIII. *Primæ viri illuſtres, Gerungus alias ab Hirſaugienſi.*
LIX. *Nithardus an averſus a filio Angilberti.*
LX. *Baramdus Viennenſis antiſtes Romanis mortuus, ſepultuſque.*
LXI. *Fontanellenſes abbates, & chronographi duo.*
LXII. *Walafridus Angienſis abbas; recte ſenſit de ſacris imaginibus.*
LXIII. *Gozbaldus abbas ſit epiſcopus Virziburgenſis.*
LXIV. *Pax inter fratres.*
LXV. *Caroli diploma pro Gormarico. Audacher abbas. Stradenſi abbas privilegium obtinet.*
LXVI. *Aliud pro Centulenſibus.*
LXVII. *Ædienſia monaſteria.*
LXVIII. *Namnetæ & Autrenſe monaſterium a Normannis diripiuntur.*
LXIX. *Vectavenſes Euſonem confugiunt.*
LXX. *Doverenſis monaſterii initia. Sarazienſis item parthenonis.*
LXXI. *Germiniacenſis conventus. Ordinis monaſtici elogium & ſtatus. Privilegium Corbiæ conceſſum. Abbates hujus ſynodi.*
LXXII. *Caroli regis diploma pro Corbienſibus. Hericus abbas Miciacenſis & Corbienſis.*
LXXIII. *Caroli præceptum pro Majorimonaſterio. Abbates ejus loci.*
LXXIV. *Lotharii præceptum pro Bobio.*
LXXV. *SS. Fauſti & Jovitæ tranſlatio.*
LXXVI. *Cuſinenſis theſaurus expilatus.*

LIBER XXXIII.

Ab anno Chriſti 844. ad annum 849.

I. GREGORII IV. obitus, & ſucceſſor Sergius II. Monachi-canonici in S. Mariæ trans-Tiberim.
II. *Rabanus libros de Cruce ad papam mittit.*
III. *Lotharii diplomata pro S. Gregorio & Farfa.*
IV. *Caroli varia præcepta Toloſæ data. Dominulus abbas Biſuldunenſis. Gesta S. Gratæ.*
V. *B. Mariæ Deauratæ monaſterium.*
VI. *Abbates a Pippino caſi.*
VII. *Lupus abbas ſpoliatus Marcovardo ſcribit. Ejus liber de geſtis Imperatorum.*
VIII. *SS. Chryſanthi & Dariæ tranſlatio Prumiam.*
IX. *Centulenſium aucta portio ab Ludovico abbate. Adalardus abbas Stirbienſis.*
X. *Lupus urget reſtitutionem cellæ S. Judoci. Cella hæc a Normannis vaſtata.*
XI. *Lupi legatio in Burgundiam.*
XII. *Radbertus Corbeiæ abbas ſcribit de parta Virginit.*
XIII. *Ratramnus ejus adverſarius.*
XIV. *Conventus apud Theodonis-villam.*
XV. *Veruenſis ſynodi decreta edit Lupus. Hincmaro monachp donatio a rege facta.*
XVI. *Uſuardo abbate ſcribit Lupus.*
XVII. *Anoloni ſententia de incertis reliquiis Divione repoſitis.*
XVIII. *S. Romani abbatis corpus Antiſiodorum tranſlatum.*
XIX. *Rabanus privatus varia edit opera. Haimo epiſcopus an dictus Præclarus. Cantuarienſes abbates.*
XX. *Normanni Pariſios invadunt. S. Germani tranſlatio.*
XXI. *Caroli votum de reſtitutione bonorum eccleſiæ. Ferrarienſium inopia. Lupus abbatiæ dimiſſionem vogitat.*
XXII. *Britannica expeditio infauſta. Carolus Floriaci. Lupus a comitatu ſe excuſari cupit.*
XXIII. *Vivianus abbas Majoris-monaſterii. Ebrenus cæſus ejuſdem loci. Ratpoldus abbas.*
XXIV. *Hincmarus ſit archiepiſcopus Remenſis.*

men-

menſis. Remigiani monachi illuſtres.
XXV. Meldenſis concilii decreta pro monachis.
XXVI. Paſch. ſius Carolo librum ſuum de Euchariſtia offert.
XXVII. Chriſtiani Druthmari expoſitio in Matthæum. Chriſtiani plures. Obſervanda in illo commentario.
XXVIII. Hammelburgum a Danis vaſtatum. Anſcharii in his conſtantia & providentia.
XXIX. Vardgarius ad Suecones miſſus.
XXX. Ludovici diplomata pro Herisfeldenſibus & Corbeia-nova. Ludovici regis epocha aſſerta.
XXXI. Lotharii diploma pro parthenone S. Stephani apud Argentoratum.
XXXII. S. Mauri abbatis tranſlatio ſeu elevatio. Brepili cella Foſſatenſibus data.
XXXIII. Caroli diplomata pro Dervo & parthenone S. Mariæ Sueſſion.
XXXIV. Cunaldi cellæ Herenſibus concreſſa.
XXXV. Pippini diploma pro Calmeliaco.
XXXVI. Roſiuci monaſterium conditur. Dodo abbas S. Savini multorum monaſteriorum pater.
XXXVII. Fontanellenſes abbates, & Elnonenſes.
XXXVIII. Clades hujus temporis & conventus.
XXXIX. Wenilonis privilegium pro cœnobio Vallisiruſi. Abbo abbas Maſciacenſis, aliique ejus nominis.
XL. Lupi epiſtolæ de variis rebus, & de cella S. Judoci.
XLI. S. Gorgonii tranſlatio in Majus-monaſterium.
XLII. Sanctorum reliquiæ Andomaropolim delatæ.
XLIII. Bellilocus a Rodulfo epiſcopo fundatus.
XLIV. Caſinum a Saracenorum ſtrage ſervatum.
XLV. Calogenſe monaſterium.
XLVI. Hunfridi probata ordinatio in concilio Pariſienſi. Privilegium Corbeiæ conceſſum.
XLVII. Hildemanni epiſc. Bellovaci facta & obitus.
XLVIII. Otgario Moguntino ſuccedit Rabanus. Moguntiæ concilium.
XLIX. Conventui apud Marſnam adeſt Lupus abbas. Pervaſorem patitur.
L. Senonenſium monaſteriorum infelix ſtatus.
LI. Pippini privilegium Didoni Glonna abbati conceſſum.
LII. Caroli diploma pro Glannafolio.
LIII. S. Martialis canonici ſiunt monachi.
LIV. Sergio papæ ſuccedit Leo IV.
LV. Adremarenſis monaſterii dedicatio.
LVI. Eginhardi abbatis Foſſatenſis permutatio.
LVII. S. Columbæ privilegium a rege confirmatum.
LVIII. S. Saviniani & ſociorum tranſlatio. S. Potentiani reliquiæ Jotro conceſſæ.
LIX. S. Amandi partitio confirmata.
LX. Hetti Archiepiſcopi mors. Parduli epiſcopi cleſtio.
LXI. Ludovici imp. præceptum pro S. Zenone.
LXII. Res civiles anni ſequentis.
LXIII. Britanniæ epiſcopi a Nomenoio pulſi.
LXIV. Quid huc contulerit Convoion abbas.
LXV. Nomenoii facinora. Caroli donatio Glonnæ facta. Dido abbas ſanctus.
LXVI. Agilmarus abbas Jurenſis. Otto comes & monachus.
LXVII. Caroli præceptum datum Hilderico abbati Cauneuſi.
LXVIII. S. Eulogii vitæ compendium & iter.
LXIX. Seraſiruſe & Legerenſe monaſteria adit. Seraſicuſium religio.
LXX. Gothescalci varia fortuna.
LXXI. Curiſiaci prior ſynodus in cauſa Gothescalci.
LXXII. Lupus abſens an Gothescalco faverit.
LXXIII. B. Mariæ de Serimiolis facta donatio a Carolo rege.
LXXIV. Carolus princeps tonſus factuſque monachus.
LXXV. Lupus ſe a militia excuſat.
LXXVI. Societatem cum Eboracenſi eccleſia renovat.
LXXVII. Caroli donatio facta Glonnenſi monaſterio.
LXXVIII. Leoncuſe monaſterium a Nomenoio conditum.
LXXIX. Gemeticenſium monachorum partitio.
LXXX. Pariſienſis ſynodi tempus. Lumen ad ſepulcrum S. Germani.
LXXXI. Walafridi carmen ad Gothescalcum.
LXXXII. Ejuſdem Walafridi obitus & ſcripta.
LXXXIII. Lotharii præceptum pro Grandivalle. Ludovicus II. imperator.
LXXXIV. Ludovici regis diploma pro Altaha.
LXXXV. Hammaburgo unitur epiſcopatus Bremenſis pro Anſchario.
LXXXVI. Palmatum monaſterium vaſtatum a Normannis.
LXXXVII. S. Helenæ & S. Sindulfi tranſlatio ad Altum villare.
LXXXVIII. Avennaci Berta abbatiſſa, filia Lotharii.

APPENDICIS indicem habes pag. 644.

Retractatio de monaſterio Holcrenſi, ſive Heluriaco, ſeu S. Naboris, pag. 705.
Chartæ pro Farſa & Dervo, 702.

AN-

ANNALES
ORDINIS
S. BENEDICTI,
OCCIDENTALIUM MONACHORUM
PATRIARCHÆ.
SÆCULUM CHRISTI VIII. ORDINIS III.

LIBER DECIMUS-NONUS.

Ab anno Christi 701. ad annum 714.

ANN. CHR. 701. I. Sæculi tertii status.

ABSOLUTO ſecundo noſtro Ordinis annalium ſæculo, quo nullum piiſſimorum, præſertim in Gallia, monachorum feracius fuit, nunc ad tertium aggredior, cujus procelloſa tempora, languente Francorum imperio, bellis, cùm domeſticis, tum externis, pleraque ſuperiorum temporum decora corruperunt; nam eccleſiarum ac monaſteriorum acciſæ res, & in beneficium datæ eccleſiæ; abbatiæ ipſæ pars direptæ & deſtructæ, pars laïcis hominibus traditæ; immo & virorum monaſteria quandoque probroſis mulieribus prodita. Epiſcopatus etiam indignis collati hominibus, vix tonſurâ præditis, qualis fuit Milo, *ſolâ tonſura clericus*, qui Trevirenſem ſimul & Remenſem epiſcopatus occupavit. Denique religio ipſa ſummopere labefactata, ac ruinæ proxima, niſi per Bonifacium e noſtris Moguntinum antiſtitem, collaborantibus Carolomanno & Pippino principibus, ſtetiſſet. Hic ferè infelix rerum in Gallia ſtatus, dum per Carolum Magnum priſtinus eccleſiis ac monaſteriis ſplendor reſtitui cœpit.

Interim in Germaniam fides chriſtiana propagatur, agente cum ſociis Bonifacio, ibidemque monaſticus ordo ab eo inſtitutus, multis inſignibus monaſteriis exædificatis, quæ vaſtas illas regiones ad humanitatis leges compoſuerunt, & ex deſertis locis habitabiles reddiderunt. Hæc Germaniæ benefacta ex Anglis potiſſimùm provenere, apud quos religio tum plurimùm florebat. Eodem etiam tempore monaſtica diſciplina reſloruit apud Italos, maximè in principe monaſterio Caſinenſi, cujus ruinas Gregorius ſecundus per Petronacem abbatem farciri curavit. Hinc religionis puritas manavit in Fuldenſe Germaniæ monaſterium, quod cæteris ejuſdem regionis cœnobiis, unà cum ſancti-Gallenſi, exemplum ac ſurmam præbuit. Ad Hiſpaniam quod attinet, pæne omnia ruere viſa ſunt, Mauris in illas

ANN. CHR. 701. provincias effusis & debacchantibus, qui tantum-non christianam religionem illic procalcarunt. His sammatim ob oculos positis, nunc ad rerum seriem & ordinem revertendum est.

II. Bainus abbas Fontanellensis. Initio hujus sæculi vivere desiit Sergius pontifex Romanus, eo nomine primus, mortuus v. idus Septembris, anno septingentesimo-primo, post annos pontificatus tredecim & menses octo. Hujus pontificis anno tertio-decimo Hildebertus seu Hiltbertus, abbas Fontanellensis in pago Rotomagensi, successorem habuit Bainum, ejus loci monachum, qui quintus a sancto Wandregesilo abbas fuit, postmodum episcopus Taruennensis. Eo abbate, Pippious, princeps Francorum verius quàm majordomus, anà cum conjuge sua Plectrude cœnobium in pago Veliocassino ædificavit, in villa Floriaco, ad amnem Andelam posita, duodecim passuum millibus ab urbe Rotomago: quæ postessio Pippino post pugnam Textriciacam provenerat a Fraerico viro illustri. Hic ipsum Floriacam cum xenodochio in honorem sanctæ Annæ, & sanctorum Petri & Aniani instruxerat, ac Pippino singularem Francorum principatum adepto tradiderat, eo pacto, ut locum illum in cœnobium erigeret ibidemque monachorum coloniam instituret: quod re verà Pippious præstitit, cùm ob hanc causam, tum pœnitentiæ gratiâ, propterea quòd sanctam Ansbertum Rotomagensem pontificem contra fas in exilium amandasset. Hinc Floriacense hoc monasterium Fontanellensi subjecit, ac Baino abbati regendum commisit, eâ conditione, at post ejus decessum Floriacenses illi monachi non aliunde rectores haberent, quàm ex Fontanella monasterio. Hujus rei litteræ datæ sunt anno duodecimo Childeberti regis, præsentibus, præter Pippinam & Plectrudem, eorum filiis Drogone & Grimoaldo, necnon Gripponc, & aliis pluribus. Hic ad vitandam nominum confusionem observare convenit, plures in Gallia occurrere Floriacos ad ordinem ostrum pertinentes. Primus ac præcipuus est Floriacus ad Ligerim supra Aurelianos, ubi nobile exstat monasterium, sancti Benedicti nomine ac reliquiis illustre: cui hoc tempore Hugo (*a*) vir illustris, Drogonis filius, *tempore Dagoberti junioris*, villam Diacum suam in Burgundiæ pago Tornodorensi, ubi cella postmodum creata est, ad stipendia Floriacensium fratrum donavit: ubi Rainerius sæculo undecimo præpositus fuit, postmodum abbas Floriacensis, teste Tortario (*b*) monacho in *libro de miraculis sancti Benedicti*. Alius est Floriacus in territorio Divionensi ad Ostavam (*) fluvium, pertinens modò ad monasterium Cabilonense sancti Marcelli, olim ad Sirivaldum, de quo Gregorius (*c*) episcopus Turonensis. Tertius denique, ut cæteros prætream, Floriacus in pago Rotomagensi, de quo nunc agimus, nunc prioratus prædicti monasterii Cabilonensis sancti Marcelli.

Floriacense monasterium apud Veliocasses.

Floriaci plures.

(*a*) *Aimoin. lib. 1. de mir. rer. S. Bened. c. 3.*

(*b*) *Tortar. c. 22.*

(*) *L'Ouche.*

(*c*) *Greg. lib. 3. c. 35.*

III. Hasprensis cella. Eidem Pippino a Mirzo tribuitur origo cœnobii Hasprensis, in Belgio positi medio itinere Cameracum inter ac Valentianas ad fluvium Sellam, olim Gemeticensi abbatiæ subjecti: ubi sanctorum Hugonis episcopi Rotomagensis & Aicadri abbatis Gemeticensis reliquiæ repositæ sunt, eò allatæ e monasterio Gemeticensi a tempestate Normannorum: quæ villa prædicto monasterio atrùm ante hanc translationem subjacuerit, an tunc temporis excipiendis horum sanctorum corporibus aut a rege, aut a quolibet principe tradita fuerit, Baldericus episcopus in chronico (*d*) incertum esse fatetur. Quo autem modo hæc cella a Gemeticensibus ad Vedastinos transierit, aliàs ex eodem auctore exponemus.

(*d*) *Chron. Camerac. lib. 2. c. 59.*

IV. Bellendis Morsellensis obitus. *Merbeccæ itidem* in Belgio sub idem tempus sancta Bellendis virgo & monacha Morsellensis decessit post annos septemdecim a morte patris sui Odelardi, viri illustris, quem Merbeccæ sepelirì curaverat. Ubi ex divina revelatione extremum vitæ suæ tempus imminere intellexit, convocatis sacerdotibus oleum sanctum petiit, eoque accepto, exitum suum corpore & sanguine Christi Domini consecravit. Paullo post ex hac vita feliciter migravit III. nonas Februarii. Corpus ejus, deficiente lapide, in monumento querno Merbeccæ ad partem humatum est; post annos ab ipsius obitu triginta translatum in decentiorem locum. Erat in cœnobio Tullensi sancti Stephani protomartyris monachus quidam, cujus animo immissa est cogitatio adeundi Merbeccam Britanniæ vicum, ut inde sanctæ Bellendis reliquias afferret. Dissimulato per aliquod tempus consilio, ubi tempus opportunum nactus est, earum partem furtim sustulit in Tinensem solitudinem pagi Registensis, ubi in basilica, in honorem Virginis Deiparæ ædificata, pium furtum deposuit. Miraculis crebrescentibus monasterium a Stephano comite & Freduide conjuge postea basilicæ adjunctum cum congregatione monachorum, demum Mosomensi beatæ Mariæ abbatiæ ab Adalberone Remorum pontifice unitum est, modò Remensi Seminario cum suis proventibus addictum. Quæ de sancta Bellende diximus, ea nos docuit Herigerus abbas Laubiensis, qui libellum de ejus vita scripsit definente sæculo decimo. Morsella vicus est prope Teneramundam ad Scaldim, quò sancta Gudila fœmina tempore Caroli Magni, illius cœnobii instauratoris

Tinense monasterium.

po-

potiùs quàm primi auctoris. Merbecca verò vicus eſt Brabantiæ in diœceſi Mechlinienſi, haud procul a Nivonia Flandriæ oppido. In diviſione regni Lotharii, anno ſupra octingenteſimum ſeptuageſimo facta, inter Belgii monaſteria recenſetur *Merrobecchi*, quæ nunc eſt parœcialis & collegiata eccleſia ſeptem ſacellanorum, in qua ſanctæ Bellendis reliquiæ aſſervantur. ANN. CHR. 701.

V. Adela abbatiſſa Palatioli conditrix.

Duo virginum monaſteria in Gallia item Belgica tunc conſtructa ſunt, Palatiolum in prima Belgica apud Treviros, Alciacum in ſecunda apud Atrebates. Palatiolum, locus amœnus, ab orbe Trevirorum paſſuum circiter tria millia in ſeptem-trionem, villa erat ad Moſellam, ad Pippinum principem pertinens, priuſquam illic cœnobium ædificaretur. Hunc locum ab ipſo Pippino comparavit Adela, filia Dagoberti Auſtraſiorum regis eo nomine ſecundi, ejus qui poſt Sigiberti patris mortem a Grimoaldo in Hiberniam relegatus, poſtea in patrium thronum reſtitutus eſt. Loco ita comparato, monaſterium virginum condidit Adela, tunc forte orbata viro, ex quo filium Albericum genuit. Huic ſoror fuit Irmina, virgo & abbatiſſa Horreenſis parthenonis ad muros Trevirenſes: cujos exemplo ſæculo nuntium remiſit, & in ſuum Palatiolum ſe recepit, eidemque annos ferè triginta-quinque præfuiſſe dicitur. Addulam vocat Liudgerus epiſcopus in actis ſancti Gregorii rectoris eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum, ubi ſcribit, Bonifacium, dum » ad Haſſos & Toringos iter ageret prædicationis causâ, perveniſſe ad Palatiolum » monaſterium virginum prope Treveris civitatem in ripa fluminis Moſellæ, cui » tunc præerat abbatiſſa, nomine Addula, religioſa valde & timens Deum. Hæc » mihi videtur eſſe Adolana abbatiſſa, cui Elfleda, itidem abbatiſſa cujuſdam Anglicani cœnobii, aliam abbatiſſam etiam Anglicanam, Romam pergentem commendat (*a*) hac ſalutatione permiſsâ *Dominæ ſanctæ, atque adeò honorabili Adolanæ abbatiſſæ, Elfled eccleſiaſticæ familiæ famula, ſempiternæ ſoſpitatis ſalutem in Domino*. Deinde Adolanam laudat ex relatu popularium ſuorum ex illis partibus adventantium, per quos fama ejus ſanctitatis ad ſe pervenerat; » eidemque commendat devotam ancillam Dei ac religioſam abbatiſſam, cariſſi» mam fideliſſimamque filiam ſuam, quæ ab annis adoleſcentiæ ſuæ Romam ad li» mina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli ire cupierat, ſed a ſe pro neceſſi» tate atque utilitate animarum ſibi commiſſarum hactenus detenta fuerat.

(*a*) *Bonifac. epiſt.* 51.

VI. Alciacenſis monaſterii initia.

Eodem tempore conditum eſt monaſterium Alciacenſe ſeu Alchiacenſe apud Atrebates, haud procul ab Heſdinio caſtro, ad Ternam (*) fluvium. Illic virginum cœnobium Adalſquarus quidam, ejuſque conjux Aneglia, nobiles Franci, & baſilicam in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ conſtruxere: ubi eorum filia Siccherdis, depoſito ſæculari habitu, Deo conſecrata eſt. Ibidem ſepultus ab ea eſt ſanctus Silvinus epiſcopus, nulli, ut videtur, addictus eccleſiæ. Is primùm deſponſatus, ex pago Toloſano, ubi natus fuerat, ſponsâ intactâ diſcedens, ad Morinos acceſſit; ibidemque epiſcopus ad prædicandum evangelium factus, multis virtutibus claruit, ſolis oleribus per annos quadraginta veſci, & ferreos ad curem circulos geſtare ſolitus. Memoriæ proditum eſt, eum molas duas lapideas Romam pœnitentiæ causâ tuliſſe ad fores baſilicæ ſancti Petri. Obiit XIII. kalendas Aprilis, ejuſque funus curarunt monachi Centulenſes, qui non longè diſtabant ab Alciaco monaſterio, ubi ſancti Silvini corpus humatum eſt: cujus ſepulcrum Siccherdis auro & gemmis exornari curavit. Errant qui Silvinum epiſcopis Tatuennenſibus adnumerant: ſiquidem toto tempore, quo is apud Morinos demoratus eſt, ſedem illam tenuerunt unus poſt alium Drauſio, Bainus, Ravengerius, & Erkembodo, qui Silvino ſupervixit. Alciacenſe monaſterium penes ſanctimoniales ſtetit uſque ad tempora Normannorum, qui illud diſſiparunt. Poſt id tempus inſtauratum eſt pro monachis Benedictinis, qui illud hodie quoque poſſident, Alciacum-monachorum (*) vulgò appellatum, ut diſtinguatur ab Alciaco caſtro vicino. Silvini res geſtas primus litteris conſignaſſe dicitur quidam epiſcopus, Antenor nomine, cujus ſcriptionem, *in corruptis membranulis repertam*, anonymus quidam expolivit juſſu Leutevvith abbatiſſæ, quæ ante Nortmannorum irruptionem vixit.

(*) *Ternois.*

(*) *Auchyle moines.*

VII. Centulenſes abbates.

Quis Centulenſi monaſterio abbas tum præfuerit, obſcurum. Poſt ſanctum Richarium loci rector fuit Ocioaldus: cui Hariulfus chronographus (*a*) ſubſtituit Coſchinum, qui Gemeticenſis etiam monaſterii abbas erat; Coſchino Guitmarum, quem Ingelramnus abbas ſanctiſſimum virum appellat. Addit Hariulfus, eumdem in Neuſtriæ ſolo humatum quieſcere in ſui nominis collegiata eccleſia, nempe Gornacenſi ad Eptam fluvium, ubi modò nomen ejus prorſus ignotum eſt præſancto Hildeverto Meldenſi epiſcopo, quem perperàm cum Guitmaro confundunt, cùm eum ex monacho Luxovienſi & abbate Centulenſi Meldenſem epiſcopum creatum fuiſſe aiunt. Guitmari ſeu Witmari tempus diſcimus ex concilio Arilnicenſi

(*a*) *Spicil. to. 4. p. 452. & 453.*

ANN. CHR. 701. censi anni septingentesimi sexagesimi-quinti, cui concilio Witmarus abbas de Centula cum aliis subscripsit. Post Gnitmarum Aldricus quinto loco Centulæ congregationem rexisse dicitur, numine tantùm notus: sexto Symphorianus, vir bonus, castus ac timens Deum, animi puritate commendarus: qui Centulæ admisit sanctum Angilbertum, magnum historiæ nostræ decus & ornamentum.

ANN. CHR. 702. VIII. Beda fit presbyter.

ANnu insequenti venerabilis Beda, cùm ætatis annum tricesimum ageret, jubente Ceolfrido abbate suo, presbyter ordinatus est a Johanne episcopo Hagustaldensis ecclesiæ, cui Wirense & Girwense monasteria suberant, antequam Dunelmensis episcopatus erigeretur. Hujus rei argumentum est, quòd Beda, hortante Acca post Wilfridum ejusdem sedis episcopo, complures lucubrationes suas aggressus est. Ex tempore suscepti presbyteratus vir sanctus Scripturæ sacræ meditandæ & commentandæ se totum dedit, non ex proprio sensu commentaria edens, sed ex sententiis sanctorum Patrum, a quibus vel tantisper recedere nefas ducebat. Et ne ex eorum scriptis gloriolam captare videretur, eorum nomina, ex quibus profecerat, in suis præfationibus celebrare non omittit, appositis etiam ad marginem eorum nominibus, lectorem obsecrans in præfatione super Marci evangelium, ut si hæc opuscula transcriptione digna duxerit, *adnotationem eorum, quæ in margine apposita sunt, diligens scriptura conservet*. Quò iniquior est in virum modestissimum Desiderius Erasmus, qui in adnotationibus ad Marci caput quartum-decimum singillat Bedam ob dissimulatum, ut putat, Hieronymi nomen, dum locum ex Hieronymi commentariis in Matthæum Beda transcribit in Marcum. Næ illu si Bedæ præfationem in Marcum legere voluisset, certè abstinuisset a tam iniqua censura. Rectè de eo poem (*) anonymus illius temporis, jam a nobis laudatus:

(*) *Act. S. Bened. tom. 4. p. 562.*

Actu, mente, fide veterum vestigia patrum,
Semper, dum vixit, directo est calle secutus.

IX. S. Bertila abbatissa Calensis obit.

In Galliæ monasterio Calensi supremos dies tum absolvit Bertila, prima ejus loci abbatissa, post regiminis annos sex & quadraginta, virgo tantæ perfectionis tantique animi, ut cervices facilè martyrio suppositurus fuisset, si adfuisset dextera percussoris. Cùm senio affectus esset, non, ut plerisque moris est, remissiùs vivere, aut epulis lautioribus uti volebat, sed magis ac magis, quatenus affectæ sinebant vires, cibi ac potus parcitatem sectabatur, & satiscentibus jam membris noctes pervigiles nihilo minùs ducebat. Demum levi febre pulsata, lecto decubuit, perennes Deo gratias, cùm per se, tum per alios reddens, tandemque absque ulla ferè corporis vexatione, erectis sursum oculis, manibusque ad cælum expansis, animam Deo reddidit nonis Novembris, quo die festus ejus dies in Calensi monasterio celebratur. Corpus ejus pro fororum desiderio triduo inhumatum, quarto die cum honore debito perunctum balsamo, sepulcro mandatur: ubi varias ægrotantium infirmitates ad preces fidelium patratas fuisse tradit ejus temporis auctor anonymus, qui res ab ea gestas in litteras retulit. In peculiari de en officio laudatur in primis ejus humilitas. Collectas, ut vocant, seu orationes ac præfationem, ad missam in ejus festo quondam recitari solitus, habes in Appendice hujus Tomi nostrorum Annalium. Post Bertilam solis nominibus notæ sunt Calenses abbatissæ Ermengardis, Clementia, & Adelina, Sibylla, & Marsilia, cui Gilla successit; suo tempore commemoranda.

ANN. CHR. 703. X. Lemausum S. Germano asseritur.

PRæerat tum monasterio sancti Vincentii & sancti Germani prope Parisiorum urbem Thedelmarus abbas, Wuldromeri superiùs (a) a nobis laudati successor ab anno Childeberti regis octavo, quo anno Thedelmarus abbas ejus successor cellam Lemausum (*) suo monasterio asseruit in regio conventu, qui tunc in villa Carracciaco seu Catisiaco ad Iseram habitus est. Ad hunc conventum cùm accessisset Thedelmarus, coram rege ejusque fidelibus illic residentibus exposuit, Gamonem quondam, & conjugem ejus Adalgudem, tunc Deo sacratam, instrumen-

(a) *Lib. 18. n. 56.*

(*) *Limovet.*

(b) *V. ibid.*

» tis suis (b) monasterio sancti Vincentii vel domni Germani, ubi ipse preciosus
» domnus in corpore quiescit, sub oppidum Parisius civitate constructo, ubi The-
» delmarus ipse præerat, condonasse monasteriolum pagi Stampensis, nuncupatum
» Lemausum, cum omnibus rebus ad ipsum pertinentibus. Eidem conventui præsens aderat ipsius Adalgudis missus, Algatheus nomine, qui, relectis prædictis instrumentis nihil opponendum habere se dixit, immo litteras donationis veras agnovit; consensitque, tum pro se, quàm pro Adalgude, ut locus ille in possessionem monasterii sancti Germani transiret. Assensit & Ghisilemarus comes pa-

la-

latii, & pet ſuam feſtucam prædicto monaſterio Lemauſum adjudicavit. Beſta, „ ſi bene lego, authenticum recognovit, datum menſe Februario, anno octavo, „ in editis malè ſeptimo, Childeberti regis, Carracciaco feliciter. Fortaſſe Adal- „ gudis Deo ſacrata erat in illo monaſteriolo Lemauſo, quod oppidum eſt pagi Stampenſis, ubi nihil modò poſſidet ſancti Germani monaſterium. Theodelmaro abbati ſucceſſit Babo abbas, de quo inferiùs. ANN. CHR. 705.

XI. Ebbo abbas, tum epiſcopus Senonenſis.

Hoc ferè anno Ebbo ſeu Ebo regimen iniit munaſterii ſancti Petri Senonenſis. Is Tornodoro (*) Burgundiæ caſtro oriundus, non minùs virtutibus, quàm parentum nobilitate clarus exſtitit. Egreſſus ex ephebis, poſt navatam litteris operam, Tornodorenſis pagi adminiſtrationem, quaſi hereditario jure ſibi debitam, coactus populi interpellatione cepit. Verùm ad altiora vir ſanctus divinitus vocabatur. Florebat tunc temporis in ſuburbio Senonenſi monaſterium ſancti Petri, eique Viraiboldus abbas *ſub ſancta regula* præſidebat jam inde a Chlodovei tertii anno quinto, ut ſuperiùs obſervavimus ex charta Leotheriæ ipſius Ebbonis ſororis, non verò ejus deceſſor Aighilenus, ut apud Clarium chronographum & apud anonymum ſancti Ebbonis vitæ ſcriptorem legitur. Admiſſus in monaſterium novus tiro, brevi perfectiſſimi monachi numeros ſic implevit, ut decedenti abbati Viraiboldo univerſorum calculis ſuffectus ſit. Non diu talem ac tantum rectorem apud ſe retinere potuerunt ejus loci monachi; nam paullo poſt, cùm Senonenſis metropolis ſedes morte Goërici ſeu Gerici epiſcopi vacua eſſet, ejus locum abbas religioſiſſimus ſubire coactus eſt, regnante Childeberto: id quod probant litteræ ingoaræ ujus ſororis pro monaſterio ſancti Petri, ſuo loco referendæ, quibus Ebbo jam epiſcopus ſubſcribit anno primo Dagoberti regis, ipſius Childeberti filii ac proximi ſucceſſoris. De rebus ab Ebbone pontifice geſtis nulla nobis notitia ſupereſt præter id, quod de ſoluta per ipſum obſidione Senoneuſi poſtea referemus.

(*) *Tonnerre.*

XII. Wilfridi epiſcopi iterata vexatio.

In Britannia majori res omnium indigniſſima commiſſa eſt in Wilfridum epiſcopum Eboracenſem, qui tunc in Merciorum regno apud Etheiredum regem exſul manebat. Coacto apud Eſtrefeldam epiſcoporum coram Aldfrido rege concilio, cui Berthwaldas archiepiſcopus præſidebat, legatis miſſis togatus eſt Wilfridus ſub fide publica intereſſe, promiſſione datâ, priſca contra eum edita ſtatuta denuo ad examen revocatum iri. Ubi eò advenit vir ſanctus, longè aliter cauſa vertit; nam adeò priſtina ſententia emendata non eſt, ut contra multò plura & graviora accuſationum & altercationum capita ei objecta ſint, conſpirante rege, ab epiſcopis & quibuſdam abbatibus, qui pacem eccleſiis reſtituere, avaritiâ & invidiâ ſtimulante, parum curabant, immo verò Theodori olim archiepiſcopi judicio ſtandum „ cenſebant. Ille verò eis rei indignitatem exprobravit: Quâ fronte, inquiens, au- „ derent ſtatutis apoſtolicis Agathonis, Benedicti & Sergii ſanctiſſimorum pontifi- „ cum Theodori epiſcopi ſibi infeſti decretum præferre, ipſique jam per duos & „ viginti annos vexato novas ciere rixas contra apoſtolicæ ſedis auctoritatem? Interea unus e miniſtris regis Wilfrido clam ſuggeſſit, caveret fraudem & inſidias, quæ ipſi ſtruerentur: ſi adverſariorum judicio acquieſceret, mox ipſum rebus omnibus, quas in Transhumbrenſium regione, ſive in epiſcopatu, ſive in monaſteriis, poſſidebat, privandum, &, ſi quid in Merciorum regno acquiſiviſſet, Cantuarienſi reſignandum archiepiſcopo; ac demum, prolatâ damnationis ſententiâ, eum epiſcopatus honore dejiciendum. Hinc cautior effectus, reſponſionem flagitantibus dixit, ſe archiepiſcopi judicio ſtaturum, modò ut ſanctorum Patrum regulis conſonum eſſet. Tum illi eum univerſis poſſeſſionibus privatum declarant, ita ut ne minimam quidem ei domunculam, vel in Transhumbrenſium regione, vel in regno Merciorum, relinquerent. Hoc verò judicium adeò injuſtum & inhumanum cunctis viſum eſt, ut vel ipſi ejus inimici illud horruerint, impium eſſe dicentes, virum circumpoſitis nationibus famoſiſſimum, nullius capitalis criminis reum, bonis ſuis privari. Itaque de judicii atrocitate tantiſper remittentes epiſcopi, cenſuerunt, ut monaſterium Ripenſe, ab eo exſtructum & dotatum, cum omnibus ad illud pertinentibus ei reſtitueretur; eâ tamen conditione interpoſitâ, ut propriæ manus ſubſcriptione promitteret, ſe quietum illic permanſurum, nec inde umquam abſque permiſſu regis egreſſurum, & nihil exerciturum ſacerdotalis officii, immo gradum honoris epiſcopalis abdicaturum. Quo audito, Wilfridus conſtanter & intrepidè „ in hunc modum locutus eſt. Ergone me in hanc infelicitatis conditionem redi- „ gitis, ut me proprio ipſe gladio confodiam? quid enim aliud agitis, dum ſub- „ ſcriptionem propriæ damnationis a me exigitis? Annon abſque ullo famæ offen- „ diculo vitam tranſegi per annos totos quadraginta, quâ epiſcopi vocabulo & „ honore, quamquam indignus, cenſeor? Ego ego ipſe primus, poſt primos ſan- „ ctı Gregorii diſcipulos huc miſſos, Scoticæ propaginis virulenta germina extir- „ pavi, totamque Transhumbrenſium gentem ad catholicum paſcha & legitimam

„ ton-

ANN. CHR. 703. » tonſuram adduxi. Ego canonicam in eccleſiis modulationem inſtitui, & mona-
» chorum vitam *ſecundùm regulam ſancti Benedicti patris*, quam nullus ante me in
» hanc Transhumbrenſium regionem invexerat. Nunc verò ad id me compelliere
» vultis, ut nullius conſcius ſacinoris, damnationis ſententiam in me proferam.
» Jam verò quod ſanctum mihi habirum detrahere conati eſtis; ſedem apoſtolicam
» appello, & illùc ad judicium provoco vos omnes, quotquot dignitatis gradu
» me dejicere moliminl: & tunc demum, ſi Romanis viris ſapientiſſimis viſum fue-
» rit, ipſe meæ damnationi conſentiam. Ad hæc archiepiſcopus & rex dixerunt,
eum vel hoc ipſo damnatione dignum, quòd ipſorum judicio Romanum prætuliſ-
ſet. Addebat rex, ſe faciè eum vel vi adacturum ad ſubſcribendum, ſi archiepi-
ſcopo luberet. At repugnarunt epiſcopi, quòd is ſub fide publica ad concilium ac-
ceſſiſſet. Ita dimiſſus Wilfridus, ad Ethelredum Merciorum regem reverſus eſt:
ejus verò adverſarii excommunicationis ſententiam in eum, omneſque ei adhæren-
tes protulerunt: quæ adeò rigidè ſervata eſt, ut, ſi quiſpiam abbatum vel presby-
terorum ei adhærentium cibos benedixiſſet, alii eos, non ſecus atque idolothytum,
projicerent, atque vaſa ipſa, quibus illi uterentur, antequam lota eſſent, contingere dedignarentur.

Multos ex his, quos Wilfridus ipſe diſcipulos erudierat, afflavit commovitque hæc procella, immo nec pancos ab ejus ſocietate abduxit: quos ut in officio contineret, Aldhelmus abbas Maildunenſis, gravem ad omnes ſcripſit epiſtolam, in
» qua deſcribitur ſuribunda illa tempeſtatis perturbatio, quæ fundamenta eccle-
» ſiæ, ſicut quodam immenſo terræ motu, concuſſit, cujus ſtrepitus per diverſa
» terrarum ſpatia, velut tonitruali fragore, longè latèque percrepuit. Proinde
» omnes obſecrat ſupplex, ut ne bujus perturbarionis turbine movcantur, etiamſi
» cum ſuo præſule a patrio ſolo propelli, & ad tranſmarinas regiones exturbari
» oporteat: quippe omnia, quantumvis dura & atrocia, eis potiùs ſubeunda eſſe,
» quàm a proprio antiſtite avelli, qui vos, inquit, ab ipſo tirocinio rudimentorum,
» & a primæva teneræ ætatis infantia uſque adultæ pubertatis florem nutriendo,
» docendo, caſtigando, provexit pietate, & quaſi nutrix gerula, caritatis gremio
» fotos clementer amplexus eſt. Quid ergo de vobis dicetur, ſi pontificem, qui
» vos nutrivit & extulit, in exſilio ſolùm dimiſeritis? Hujus epiſtolæ prolixius fragmentum retulit *Willelmus Malmesburienſis* in prolixiori Wilfridi vita.

ANN. CHR. 704. XIII. Ejuſdem iter Romam, & abſolutio.

IN has redactus anguſtias ſanctus antiſtes, jam ſeptuagenarius Romam contendit, quod iter tranſmiſſo oceano, pedibus confecit. Abjectus ad pedes Pontificis Johannis ſexti, qui Sergio hujus ſæculi initio ſucceſſerat, ſuæ appellationis libellum porrigit, aitque ſe veniſſe, non accuſandi cujuſvis gratiâ, ſed ſui ipſius purgandi, ſi quis contra ſe accuſator inſurgeret. Cùm Bertwaldi archiepiſcopi oratores adveniſſent, ex quibus unus tantum diaconus erat, cæteri eccleſiaſticorum graduum expertes, convocatâ epiſcoporum & Romani cleri ſynodo, Johannes pon-
» tifex ſupplicem Wilfridi libellum recitari juſſit cujus hæc ſumma erat. Se epi-
» ſcopatu, monaſteriis, omnibus denique facultatibus contra decreta ſummorum
» pontificum Agathonis aliorumque, privatum ac ſpoliatum acceſſiſſe ad apoſtoli-
» cam ſedem, ut, ſi quis quidquam accuſationis contra ipſum haberet, coram
» pontifice exponeret; paratum verò ſe eſſe ſubire qualem pontifex vellet ſen-
» tenriam. Sin nullius penſi accuſatio eſſet, rogare, ut, ſummotum pontificum
» Agathonis, Benedicti, ac Sergii decretis confirmatis, ſibi ablata reſtituerentut,
» tam ea quæ in Merciorum regno ab Ethelredo rege aliiſque acceperat, quàm
» quæ in epiſcopatu Eboracenſi antea poſſederat. Quod ſi forte Aldfridn regi du-
» rius videretur ſibi Eboracenſem epiſcopatum cum ſuis monaſteriis reſtitui; ſal-
» tem duo tantùm monaſteria, Ripenſe videlicet atque Haguſtaldenſe, eum omnibus
» terris & poſſeſſionibus ad ea pertinentibus, concederentur. De cætero, ſe de-
» bitam venerationem, juxta ſanctiones canonum, Berthwaldo archiepiſcopo im-
» penſurum. His lectis, dimiſſo Wilfrido, introducti oratores Bertwaldi archie-
piſcopi, multiplices ac graviſſimas in Wilfridum accuſationes protulerunt: qui-
bus auditis, dilata eſt in alteram diem utriuſque partis cognitio ac dijudicatio.
Præfinità igitur die accuſatores & defenſores adeſſe juſſi. Illi hoc primum attule-
runt accuſationis caput, quòd Wilfridus judicia ſancti epiſcopi Bertwaldi, totius
Britanniæ primatis, in ſynodo epiſcoporum ſancita contemiſſet. Ad hæc Wilfridus:
» Immo verò, inquit, in frequenti ſynodo Britanniæ profeſſus ſum me in cunctis
» archiepiſcopi judicin ex animo obſequi paratum eſſe, ubi nihil ſtatutis ſancto-
» tum patrum, canonicis definitionibus ac regulis, maximè verò Agathonis papæ,
» ejuſque ſucceſſorum decretis contrarium eſſet. Cæterùm quòd juramentum ejus
» rei abſolutum & nullâ conditione definitum exigere voluerint, fateor id nega-

» vi,

„ vi, quod numquam antea a quoquam id extortum audiverim. Cùm ad id ni- ANN. CHR.
„ bili reponerent adversarli, tunc conferentes inter sese pontifex & episcopi, de- 704.
„ mum intuletunt: Ex præscripto canonum se habere, ut, quotiescumque clericis
„ ab accusatoribus quædam crimina objiciuntur, si primum probare non potuerint,
„ ad cætera jam non admittantur. Sed tamen pro reverentia, cùm Bertwaldi ar-
„ chiepiscopi, tum ipsius Wilfridi, ejus causæ pleniorem cognitionem in aliud tem-
„ pus visam esse remittendam. Verùm, dato accusatoribus quatuor mensium spatio,
habitisque ea maximè de causa septuaginta concilliabulis, cùm illi nihil solidi at-
tulissent; relectis omnibus, quæ in superioribus sub Agathone synodis in Wilfridi
causa jam definita fuerant, objurgatâ accusatorum temeritate & impudentiâ, pon-
tifex eum absolvit, purgatumque declaravit, approbatis insuper decretis, quæ
Agatho papa, ejusque successores in ejus gratiam ediderant; qua de re epistulam
scripsit ad Ethelredum & Aldfridum reges, Bertwaldo archiepiscopo mandans, ut
synodum unà cum Wilfrido celebraret: in qua Bosæ atque Johannis episcopo-
rum, quorum alter Eboraci, alter Hagustaldi pro Wilfrido intrusi fuerant, caus-
sam dijudicarent: &, siquidem inter sese convenissent, id ratum se habere ponti-
fex dixit; si verò aliter accidisset, præcipere, ut ad sedem apostolicam unà con-
venirent: ne ampliori concilio definiretur, quod ipsi definire non valuissent. Post
tam favorabilem sententiam Wilfridus Romæ apud sedem apostolicam remanere ni-
hilo minùs cupiebat. Verùm pontifici ac synodo visum est, ut in patriam remea-
ret, ad solatium & levamen subditorum, amicorumque suorum.

Ille verò ad obediendum promtissimus, collectis sanctorum reliquiis cum variis XIV.
ecclesiarum ornamentis, in Galliam contendit. In via, gravissimo infirmitatis lan- In reditu
guore correptus, equo primùm, dein lectica vehitur, & ad civitatem Meldorum Meldii ægro-
vix vivus deducitur, pæne exanimis, quòd nihil cibi potusve quatriduo pereepisset. tat.
Fortè in suburbano sanctæ Crucis monasterio, quod ejusmodi peregrinorum quod-
dam quasi diversorium erat, hospitatus est. Illic in somnis angelico recreatus viso
& oraculo, de futura incolumitate ac restitutione certior redditur, post quatuor
annorum spatium denuo ab angelo visitandus. Rediret ergo, & ecclesiam in bo-
norem sanctæ Mariæ virginis tandem vel unam exstrueret. Mox quasi de gravi
somno excitatus antistes, inter choros canentium & flentium, stupentibus cunctis,
resedit: Ubi est, inquiens, Acca presbyter; cui statim cum gaudio advenienti,
remotis arbitris, ea quæ sibi acciderant revelavit. Ille est Acca, postmodum epi-
scopus Hagustaldensis, quem *beatæ memoriæ* episcopum, tametsi viventem, Ste-
phanus Eddius vocat. Paucis deinde diebus elapsis, cùm vires tantisper recreas- Sensus in
set, cœptum iter persequens, naviglo in Cantiam appulit: ubi cum Bertwaldo Angliam re-
jam mitigato facilè in gratiam rediit. Nec mirum, si ab Ethelredo olim rege dit.
Merciorum, jam dudum sibi addictissimo, humanissimè acceptus est: cui cùm sta-
tuta de se ab apostolica sede judicia, pontificiis signata bullis ac sigillis, osten-
disset; ille ne unius quidem litteræ apicem se prætermissurum, nec umquam con-
tra facientibus consensurum asseruit; statimque Coenredum, quem pro se regem
constituerat, ut idem faceret, adjuravit. Non sic affectus fuit Aldfridi regis ani-
mus; nam cùm Ethelredi suasu Badvvinum presbyterum & abbatem unà cum
magistro Alfrido seu Alubfrido ad eum direxisset, facultatem sibi regis conve-
niendi, eique litteras apostolicas offerendi rogaturum; rex primò quidem nihil
duri usurpe respondit: sed ulterà die reversus dixit: Si ipsi pro se quidvis pe-
terent, libenter pro ea, quam erga eos habebat, reverentia concessurum: de
causa verò Wilfridi se nihil de his, quæ antecessores ejus reges & archiepisco-
pus cum consiliariis suis censuerant, propter apostolicæ sedis scripta relaxaturum:
cujus consilii postmodum valde ipsum pœnituit; nam paullo post in letalem mor-
bum incidit: cujus causam, ut erat sapientissimus, mox intelligens, pœnitentiâ du-
ctus confessus est, se in Wilfridum & in apostolicam sedem peccasse, professus,
se, si ex illa infirmitate convalesceret, in omnibus judicio apostolicæ sedis obtem-
peraturum: sin verò Deo volente obiret, futuro successori suo injunxit, ut cum
Wilfrido episcopo, in animæ suæ remedium, concordiam integraret: cujus dicti
testes Eddius profert Alfledam Streaneshalensem abbatissam, sapientissimam virgi-
nem, Osvvii regis filiam, ipsiusque Aldfridi sororem, & Ædelburgam abbatis-
sam, præter multos alios testes. Defuncto Aldfrido, nihilò cautior ejus successor
Eadvvlfus, nuntiis a Wilfrido missis pro antiqua humanitate sua respondit, nisi
Wilfridus a regno ipsius intra sex dies discederet, nullum e sodalibus, qui sibi
occurrerent, impunè abiturum. Verùm eo post duos menses expulso, regnavit ejus XV.
loco regius puer Osredus, filius Aldfridi regis, qui sancto pontifici nostro quasi Ethelredus
filius adoptivus factus est. ex rege mo-
Ad Ethelredum regem Merciorum quod attinet, jam ante Wilfridi reditum in nachus.

Bar-

ANN. CHR. 704.

Bardeneeſenſe monaſterium agri Lincolnienſis ſe receperat: ubi, abjecto regali ſceptro, monaſticas veſtes purpuræ, & religioſam tonſuram regio diademati prætulerat. Hunc ejus ſeceſſus annum ſignat Bedæ epitome in hæc verba: *Anno ſeptingenteſimo-quarto Athilred, poſtquam triginta annos genti Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.* Eum porro monachum fuiſſe, cùm Wilfridus ex urbe in Britanniam reverſus eſt, non modò Beda teſtatur, ſed etiam Stephanus Eddius: ubi Wilfridus Româ reverſus acceſſiſſe dicitur ad Ethelredum regem, *qui ante regebat Merciorum populum*, & *Coenred poſt ſe regem conſtituerat*. Addit Beda (*a*), eum jam tum abbatem fuiſſe; quod Eddius non dicit, nec facilè cum tempore ejus ſeceſſus conciliari poteſt: aliàs dicendum eſſet, Ethelredum anno ſeptingenteſimo quarto monachum factum, teſte Beda, eodem ipſo anno, aut proximo ineunte, quo ſcilicet Wilfridi ex Urbe reditus contigit, etiam abbatem fuiſſe. Idem rex Bardeneeſenſe monaſterium condidiſſe (*b*) traditur, ſancti Oſwaldi regis corpore illuſtre: ubi ad trecentos monachos aote Danorum tempora exſtitiſſe legimus. Tempus, quo Wilfridus ex urbe rediit, colligimus tum ex eo, quòd apud Meldos ægrotanti intra quatuor annos mors prænuntiata eſt, quam anno ſeptingenteſimo nono accidiſſe conſtat: tum ex morte Aldfridi regis, brevi poſt ejus reditum ſubſecuta, quam Beda cæterique anno ſeptingenteſimo quinto reponunt. Aldfrido deſponſata fuit Cuthburga, eo annuente monacha, tum abbatiſſa Winburnenſis, de qua nobis agendum, poſtquam de Ina ejus fratre dixerimus.

(*a*) *Beda lib. 5. c.20.*

(*b*) *Monaſt. Anglic. p.243.*

XVI. Reges monachi facti apud Anglos.

Multos Britanniæ inſulæ reges ſeptimo & octavo ſæculo ad vitæ monaſticæ aſylum ſe recepiſſe, & ex eo ad cæleſtis patriæ portum appuliſſe, ex antiquis monumentis diſcimus. Primus, ni fallor, viam aperuit Sigeberchtus (*c*) rex orientalium Saxonum, qui, relictis regni negotiis, & cognato ſuo Ecgrico commendatis, in monaſterium a ſe conditum ſeceſſit. Ejus exemplum ſecutus eſt Sebbi, ejuſdem provinciæ ſubregulus, qui gravi tentatus morbo, admonuit (*d*) conjugem, ut vel tunc divino ſeſe cultui ambo manciparent; ſtatimque ab antiſtite Londonienſi *habitum religionis*, quem diu deſideraverat, accepit. Tertius idem propoſitum exſecutus eſt Eutwinus, occidentalium Saxonum princeps, unus fortaſſe ex illis ſubregulis, qui poſt Cenwalchium annis circiter decem regnum genèris inter ſeſe diviſum tenuerunt, non alius fortè quàm Eſcwinus, de quo apud Willelmum monachum Malmesburienſem. Is, ut in veteri apud Alcuinum epigrammate (*e*) legimus, poſtquàm imperium occidentalium Saxonum rite adminiſtraſſet, tribus præliis totidemque triumphis illuſtris; & plurima eccleſiis ac monaſteriis munera contuliſſet; mundum triumphans, monaſticam primò vitam, dein cælos petiiſſe dicitur, regno in Ceadvallam tranſmiſſo. Huic filia fuit Bugga, inferiùs laudanda, quæ templum beatæ Mariæ ſtruxiſſe in illo carmine perhibetur. Quartus Ethelredus ex rege Merciorum itidem monachus factus eſt, uti mox dicebamus. Quintus ac ſextus Coenredus & Offa, Merciorum itidem reges, paullo poſt laudandi. Septimus Ina rex occidentalium Saxonum, de quo agendum in præſens. Octavus &. nonus Ceolwlfus, & Eadbertus Northanimbrorum reges, quos ſuis locis celebrabimus. Hic uſurpare liceat id, quod Sugerius abbas occaſione conſimili dicit in libro de vita Ludovici ſexti Francorum regis: *Videant qui monaſticæ paupertati derogant, quomodo non ſolùm archiepiſcopi, ſed & ipſi reges, tranſitoriæ vitam æternam præferentes, ad ſingularem monaſtici ordinis tutelam confugiunt.* Ad Inam venio.

(*c*) *Alcuin. epigr. 3.*

(*d*) *Id. lib. 4. c.11.*

XVII. Inæ regis facta & monachatus.

Ceadwallæ regi occidentalium Saxonum, Romæ, uti diximus defuncto, ſucceſſit Ina ex ſtirpe regia, nempe Cinegiſli ex fratre Cuthbaldo pronepos, rebus domi, quàm militiæ geſtis non minùs illuſtris. Argumento ſunt leges ab ipſo conditæ ad corrigendos popularium ſuorum mores, quæ hactenus exſtant, pars quidem apud Spelmannum, integræ apud Johannem Bromtonem. Has Bertwaldo Cantuarienſi archiepiſcopo confirmandas miſit per Bonifacium presbyterum ac monachum, poſtea futurum epiſcopum Moguntinum. Indicio ſunt etiam ejus pietatis monaſteria, regiis ſumtibus nobiliter ab eodem excitata: quorum præcipuum fuit Glaſtonienſe ſeu Glaſconienſe, conſilio Aldhelmi abbatis hoc tempore ab eo inſtauratum potiùs quàm primò exſtructum in quodam paluſtri loco, ut ſcilicet eò tenaciùs monachi ſupernis inhiarent, quò caſtigatiùs terrena haurirent, inquit Willelmus Malmesburienſis, qui de antiquitate ejuſdem monaſterii libellum ſcripſit nondum editum. Ina itaque vetera Glaſtonienſis monaſterii ædificia inſtauravit, vel potiùs ex vetuſtis nova fecit, prædiis ampliſſimis locum dotavit, munivit privilegiis, quæ initio Monaſtici Anglicani legere licet. In uno eorum ait, Kentwinum regem, *qui* „ *Glaſtingie matrem ſanctorum vocare ſolitus erat*, eam ab omni ſæculari & eccle„ ſiaſtico obſequio immunem ſtatuiſſe, & hanc privilegii dignitatem conceſſiſſe, ut „ habeant ejuſdem loci fratres poteſtatem eligendi & conſtituendi ſibi rectorem ſe„ cundùm regulam ſancti Benedicti. Iſtud monaſterium poſitum erat in pago Sometæ-

Glaſtonienſe monaſterium ab eo excitatum.

merſetenſi, multis viris p'is ac ſanctis illuſtre, qui in Monaſtico Anglicano recenſentur. Ejus monaſterii hiſtoriam poſt Willelmum ſcripſit Adamus Doverhamus, & poſt eum Johannes, ejuſdem loci monachi: ex quibus Johanues hanc hiſtoriam uſque ad ſæculi quinti-decimi initium proſecutus eſt. ANN. CHR. 704.

Item Abendoniense.

Præter Glaſtonienſe, Ina cum patre Ciſſa monaſterium Abendonienſe in Berkenſi pago conſtruxit ad Iſim fluvium, qui Tami recepto Tamiſim efficit. Addit Matthæus monachus Weſtmonaſterienſis, & alii cum eo, eumdem Inam Romæ ſcholam Anglorum ædificaſſe, in qua populares in fide catholica erudirentur, eidemque ſcholæ e ſingulis regni ſui familiis ſingulos denarios annuo cenſu pendi communi decreto præcepiſſe: id quod poſtmodum Offa & Ethelwolfus Angliæ reges ratum habuerint non ſine aliqua acceſſione. Denique Ina cùm triginta & ſeptem annis regnum tenuiſſet, & ipſe relicto regno, ait Beda (a) venerabilis, ac juvioribus commendato, quod jam Ceadwalla fecerat, ad limina beatorum apoſtolorum, Gregorio pontificatum tenente, profectus eſt, cupiens in vicinia ſanctorum locorum ad tempus peregrinari in terris, quò familiariùs in cœlis recipi mereretur. Ejus itineris occaſionem Willelmus tribuit Ethelburgæ uxori, quæ cùm erebrò conjugem ad contemtum humanarum rerum hortaretur, nec ille hortanti aequieſceret; æſtu vincere parat, regia villa fimo oppleta, in qua pridie regales ſumtus Ina explicuerat; cujus rei occaſione uxor brevem de fluxa rerum voluptate orationem ad eum fecit, eumque hoc paradigmate ad regni ac ſæculi contemtum animavit. Ejus rei fides ſit penes auctorem. Romæ monachum induit rex Ina, ut ſuo loco fuſiùs exponemus, ipſaque Ethelburga ejus uxor in monaſterium Berkingenſe diœceſis Londinenſis ad Tamiſim ſe recepit, ubi deinde abbatiſſa fuiſſe creditur, longè poſt Æthelburgam primam ejus loci abbatiſſam, cui Hildelita ſucceſſit. Alia etiam fuit Æthelburga abbatiſſa, quæ morienti Aldfrido regi adfuiſſe, ejuſque ob Wilfridum vexatum pœnitentis verba excepiſſe fertur, ſed falsò: tum quia hæc longè ſeriùs ſæculo nuntium remiſit: tum quia non in Northanimbrorum regione, ubi Aldfridus deceſſit, ſed in Weſtſaxonum regno degebat.

(a) *Beda lib. 5. c. 24.*

XVIII. Cuthburga & Coënburga. Vvinburnenſes abbatiſſæ.

Ina ſorores habuit duas, Cuthburgam & Coënburgam. Cuthburga, Aldfrido Northanimbiorum regi nupta, ab eo intacta impetravit, ut cælibem vitam ſectaretur. Itaque primùm in Berkingenſi monaſterio ſub Hildelita abbatiſſa monaſtico velo induta eſt: deinde Winburnæ (*) monaſterium condidit, ibidemque placitam Deo vitam tranſegit. In condendo illo cœnobio adjutores habuit Inam & Coënburgam, fratrem ac ſororem, ibidemque abbatiſſæ munere functa eſt. Poſitum erat hoc monaſterium in pago Dorceſtrenſi ad fluvium Winburniam, quem recentiores Stourum vocant, haud procul a caſtro Badburienſi, quæ regum Weſtſaxonum ſedes erat. Ejus monaſterii primordia referenda ſunt ad hunc annum aut ſequentem, uti colligitur ex eo, quod Aldhelmus, Schireburnenſis antiſtes hoc poſteriori anno crearus, proximo epiſtolam ſcripſit de libertate a ſe conceſſa monaſteriis in ſua diœceſi conſtitutis, in quibus memorat Winburnenſe, cui jam tum Cuthburga, regis Inæ germana, præfediſſe dicitur.

(*) *Voinburnenſe monaſter.*

Duplex eo in loco monaſterium erat, teſte Rudolfo in vita ſanctæ Liobæ abbatiſſæ: uuum *clericorum* ſeu monachorum; alterum feminarum. Eâ verò lege utrumque monaſterium ordinatum erat, ut neutrum eorum diſpar ſexus ingrederetur, exceptis ſolummodo presbyteris, qui in eccleſias feminarum ad agenda miſſarum tantùm officia ingredi ſolebant. Feminarum verò quæcumque ſæculo renuntians earum confortio ſociari vellet, numquam exitura intrabat, niſi cauſa rationabilis vel magnæ cujuſdam neceſſitatis id exigeret. Sanctimoniales illic quingentas idem auctor exſtitiſſe ait ſub Tetta abbatiſſa, quæ Liobam ad ſanctum Bonifacium ea eo loco in Germaniam direxit. Si de hoc monaſterio, ut quidem videtur, in epiſtola, quæ inter Bonifaciauas ordine quinquageſima-ſecunda eſt, agitur, non tantùm duplex, ſed triplex Winburnæ monaſterium erat, unum virorum, duo puellarum, quorum uni Cuthburga, alteri Coënburga ejus ſoror præfuit. Ejus epiſtolæ inſcriptio hæc eſt: *Fratribus in Chriſto cariſſimis, Coëngiſlo & Ingeldo abbatibus, & ſingulariter Vvetbberto presbytero, omnis congregatio trium monaſteriorum, id eſt Aldhuni patris reverendiſſimi, & Cneuburgæ Chriſti famulæ, necnon & Coënburgæ abbatiſſarum, perennem atque inſolubilem in Domino ſalutem.* Hac epiſtolâ gratias agunt illæ abbatiſſæ ob munera ſibi tranſmiſſa, & ob communionem orationum ſibi factam: & in fine Wiethbertum ſpeciatim rogat Cneuburga, ut omnibus circumquaque amicis tranſmittat nomina ſororum ſuarum defunctarum: quarum prima fuit, inquit, Coëngith ſoror mea germana; & Edlu, dum viveret, mater Etan, & Aldhuni quondam tui abbatis propinqua: quarum utique ambarum fuit uno die depoſitio, id eſt idibus Septembris. Wiethbertus iſte non alius eſt quàm Wigberrus, is qui poſtea in Germaniam ad ſanctum Bonifacium profectus,

ANN. CHR. 704.

ejus ſocius prædicationis, ac demum Fritiſtarienſis abbas factus eſt. Hic primùm ſub Aldhuno abbate monachus in Winburnenſi virorum monaſterio, tunc in Glaſtonienſi degebat ſub Coengiſlo abbare, cui partim ſuperior epiſtola directa eſt. Cutburgæ annus mortis incertus, dies pridie kalendas Septembris, ejus cultu olim celebris in eccleſia maximè Sariſburienſi.

XIX. S. Auſtrebertæ abbatiſſæ obitus.

Certior eſt annus obitus ſanctæ Auſtrebertæ abbatiſſæ Pauliacenſis in agro Rotomagenſi, qui hoc anno videtur contigiſſe die dominicâ, IV. idus Februarii, quem diem ante ſex dies ex divina revelatione didicerat. Morte imminente, convocatis ſororibus, monita ſalutaria dedit, parientiam eis in primis inculcans & caritatis vinculum, aſſerens Chriſtum in illorum non poſſe cordibus habitare, qui flammâ invidiæ accenſi, proximorum ureretur profectibus. Adveniente die dominicâ, ad ejus tranſitum undique turmatim convenerunt ſacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon utriuſque ſexus populi multitudo: quibus omnibus juxta ſui ordinis dignitatem admonitis extremam ſalutem dixit. Percepto demum dominici corporis ſacramento, ſororibus ſuis iterum vale dixit, eaſque paucis hortata eſt, ut ſuarum admonitionum eſſent memores, & ne cœptum religionis iter deſererent: de cætero ſe eas ſummo paſtori Chriſto commendare. Univerſi ad hæc in lacrymas effuſi: dum ſanctorum nomina ſeriatim precibus ſubnecterent; hæc voces pſallentium interrupit, dicens ſe videre copioſam ſanctorum multitudinem, quorum nomina invocabantur: moxque felix illa anima, carne ſoluta, ad eorum conſortium migravit. Sepulta eſt in baſilica ſancti Petri, ubi ſacrum ejus corpus aſſervatum ad tempora Normannorum, quibus Galliam, ſed maximè loca Ligeri & Sequanæ circumfuſa, impunè vaſtantibus, Pauliacenſes virgines ſecum illud detulerunt primò in Marconnenſe monaſterium, ad Quantiam fluvium paullo infra Heſdinium caſtrum, ab ipſa, ut aiunt, ſtructum. At cùm nec illic ab iis incurſibus tutæ eſſent, ad oppidum munitiſſimum Monaſteriolum Ambianorum confugerunt: ubi, deſtructo a Normannis utroque parthenone, Pauliacenſi & Marconnenſi, ſedem tandem fixerunt, eoque loci ſub annum milleſimum erexerunt cœnobium, ſanctæ Auſtrebertæ nuncupatum: cujus partem reliquiarum poſſident Auſtrebertinæ Monaſteriolenſes, partem Audomaropolitana eccleſia, in qua corpus ſanctæ virginis, ſæviente Normannorum procellâ, ſervatum eſt. Sanctæ Auſtrebertæ geſta primus ſcripſit auctor anonymus, ejus ferè æqualis, rogatu Juliæ abbatiſſæ Pauliacenſis, quæ Benedictæ primæ poſt Auſtrebertam Pauliacenſi abbatiſſæ ſucceſſit. Hæc ſine dubio eſt Julia, aliis Juliana dicta; quam ex ſervili genere ortam cum Benedicta in numerum ſororum, quantumvis poſtulantem, admittere nollet, morbo graviſſimo correpta, ſed Auſtrebertæ ſanata meritis, roganti tandem ac flagitanti hanc gratiam concedere compulſa eſt. Pauliacenſe monaſterium in Caletis nunc redactum eſt in oppidulum & in prioratum, cujus eccleſia ſanctam Auſtrebertam patronam agnoſcit. Gregorius (*a*) Turonum antiſtes mentionem facit de alio Pauliacenſi virorum monaſterio, in quo ſancti Saturnini reliquiæ poſitæ erant. Fortè id intelligendum de Pauliaco (*) oppido ad Ligerim, qui locus olim ad Floriacenſe ſancti Benedicti monaſterium pertinebat, teſte (*b*) Adrevaldo. De hoc Pauliaco item agit Herieus monachus in libro de miraculis ſancti Germani epiſcopi Autiſiodorenſis.

Pauliacenſia monaſteria duo.

(*a*) *Greg. Tur. de glor. mart. c. 48.*

(*) *Pouilly.*

(*b*) *Adrevald. de mirac. S. Bened. c. 37.*

XX. S. Salvii monaſterium.

Monaſteriolum (*) Ambianorum, vulgò Monſteriolum ad mare, ſic dictum eſt a monaſterio primitus exſtructo, quod in honorem beatæ Mariæ ac beati Petri apoſtolorum principis, regnante Theoderico, exſtruxerat ſanctus Salvius, rexeratque, antequam ad epiſcopatum Ambianenſem promoveretur. Poſt mortem ibidem ſepultus, ſancti Salvii de Monaſteriolo nomen monaſterio dedit. Locum hunc primùm Bragum; deinde a ſancti Salvii monaſterio Monaſteriolum dictum Hadrianus Valeſius colligit ex teſtamento Anſegiſi abbatis Fontanellenſis, qui *ad ſanctum Salvium in Brago* ſolidos decem legat. Aliud eſt ſancti Salvii monaſterium prope Valenclanas, de quo inferiùs.

(*) *Montreuil.*

XXI. S. Vvandregiſili aliorumque tranſlatio.

Fontanellenſe monaſterium hoc anno regebat Bainus abbas, poſtea epiſcopus Taruennenſis, qui inter pia opera quæ geſſit abbas, corpora ſanctorum Wandregiſili abbatis, & Anſberti epiſcopi tranſtuliſſe traditur e baſilica ſancti Pauli apoſtoli in majorem ſancti Petri eccleſiam. Quod de ſancti Wlframni itidem tranſlatione eodem tempore facta legitur in chronico Fontanellenſi, ſeriùs factum eſt, cùm nondum mortuus eſſet Wlframnus hoc anno, Childeberti regis decimo, quo anno hæc tranſlatio facta eſt pridie kalendas Aprilis, & quidem feriâ ſecundâ. Horum ſanctorum corpora omnino illæſa, & ſacerdotalibus indutа veſtibus reperta fuiſſe chronographus tradit. Idem Bainus tricesimo inde die corpus ſancti Eremberti epiſcopi Toloſani ex inferiori loco baſilicæ ſancti Pauli, ubi ſub arcubus humatum fuerat, tranſtulit eum in locum, ubi ſanctus Wandregiſilus primùm jacuerat. Eodem anno rex Childebertus Bannagam inſulam Fontanellæ tradidit, inſuper villam

Ad-

Ad-Piceum (*) cum adjacentiis ſuis, ſitam in pago Pinciacenſi (*) infra Pariſios ſupet alveum Sequanæ; quæ donatio facta eſt hoc anno, decimo regni Childeberti, XIII. kalendas Novembtis. ANN. CHR. 704. (*) *Le Per.* (*) *de Pouſſy.*

Poſtquàm ſanctus Bonitus, Arvernorum relictâ eccleſiâ, in monaſterio Inſulæ-barbaræ ſupra Lugdunum aliquamdiu ſubſtitiſſet; epiſcopo ejus urbis cum duce Burgundionum reconciliato, Romanum iter, quod animo conceperat, perſecutus eſt, comitantibus Arivaldo abbate, & Adelphio levitâ; qui poſtea Magnilocenſis monaſterii rector exſtitit. Cùm ad cœnobium Agaunenſe perveniſſet, fratrum orationibus cum eleemoſyna haud parva ſe commendavit: quod etiam in aliis, quæ ſibi obvia fuere, monaſteriis fecit. Ab Ariperto Langobardorum rege humaniſſimè acceptus, illi de Liutberto rege ejus æmulo victoriam cælitus promeruit. Romæ non ſolùm apoſtolorum limina frequentavit, ſed etiam ſanctorum circumquaque martyrum loca perluſtrans, eorum ſibi patrocinium incredibili devotione popoſcit. Captivorum item non modica turba ab eo redemta, tantaque ejus in pauperes caritas fuit, ut nihil ſubſidii ſibi reliquum fecerit. Lugdunum tandem reverſus, ibidem ad mortem uſque permanſit. XXII. Bonitus it Romam.

ANno inſequente ſeptingenteſimo-quinto ineunte deceſſit Johannes papa VI. cui Johannes VII. ſucceſſit. Hic Sublacenſis monaſterii ſolitudinem, quæ ab annis circiter centum vaſta erat, miſeratus, abbatem illic ordinavit virum venerabilem, nomine Stephanum, qui totum monaſterium reſtruxit, eccleſiam amplificavit, ac picturis decoravit; denique quamdiu vixit, pro domo Dei ſtrenuè laboravit. Ejus ſucceſſor in chronico ponitur Sergius abbas, qui Stephani papæ ſecundi pontificatu viaſſe dicitur, nullâ re geſtâ inſignis. Ab eo hiatus eſſe videtur in catalogo abbatum uſque ad Petrum abbatem, qui præfuit pontificatu Gregorii quarti, a quo Sublacum caſtrum ſancto Benedicto obtinuit. ANN. CHR. 705. XXIII. Sublacenſe monaſterium inſtauratum.

In Anglia, mortuo Aldfrido Northanimbrorum regi ſucceſſit Oſredus, cujus regni principio ad cæleſtem vitam migravit Heddius ſeu Hedda, occidentalium Saxonum antiſtes, vir bonus ac juſtus ampliùs quàm (*a*) eruditus, teſte Beda venerabili: tametſi Willelmus Malmesburienſis ſe ejus epiſtolas non indoctas legiſſe aſſerit: Eo defuncto, epiſcopatus illius provinciæ in duas parochias ſeu diœceſes diviſus eſt: quarum una, Wintonienſis ſcilicet, Danieli, altera Schireburnenſis Aldhelmo abbati Maildunenſi ſeu Malmesburienſi data eſt, qui ambo & in rebus eccleſiaſticis, & in ſcientia ſcripturarum non mediocriter inſtructi erant. XXIV. Heddio epiſcopo ſucceduni Aldhelmus & Daniel. (a) *Beda lib. 5. c. 19.*

Aldhelmus initio ſui epiſcopatus, cùm ad pontificale, ut ipſe vocat, conciliabulum unà cum ſodalibus ſuis proficiſceretur, ad Berkingenſe agri Londonienſis virginum cœnobium divertit, cui tunc Hildelita venerabilis abbatiſſa præerat; ejuſque rogatu librum de virginitate ſcribendum ſuſcepit, quem exemplo Sedulii & proſâ oratione, & metro compoſuit. Eximium hoc opus vocat Beda, quamquam ſalebroſo & inculto ſtilo compoſitum. Metricus liber ſcriptus ad Maximam abbatiſſam; proſa inſcripta *reverendiſſimis Chriſti virginibus, Hildilithæ, regularis diſciplinæ & monaſticæ converſationis magiſtræ; ſimulque Juſtinæ ac Cuthburgæ, necnon Osburgi contribulibus ſuis; atque neceſſitudinum nexibus conglutinatæ ſibi Alfgidæ, ac Scholaſticæ, Hidburgæ, & Berngidæ, Eulaliæ ac Teclæ, rumore ſanctitatis concorditer eccleſiam ornantibus.* Et in fine præfationis: *Valete*, inquit, *o flores eccleſiæ, fororet, monaſticæ alumnæ, ſcholaſticæ, Chriſti margaritæ, paradiſi gemmæ, & cæleſtis patriæ particípes.* In utroque opere, ſanctum Benedictum in primis ob ſcriptam monachorum regulam laudat primos inter confeſſores, ante quoſdam etiam martyres, nullâ ſancti Æquitii mentione factâ, cujus tamen integritatem Gregorius „ Magnus prædicat. In proſæ capite quarto maximè præſtringit ſuperbas virgi- „ nes, quæ tumido elationis ſupercilio inflatæ, de ſola carnis integritate glorian- „ tur, ſeſeque periculoſo naufragio, graſſante diræ tempeſtatis turbine, velut in- „ ter ſcyllam & baratrum voraginis, committunt: unde capite octavo neceſſarium „ eſſe ait, ut veram & non frivolam delicatæ virginitatis gloriam *humilitatis cau-* „ *telâ* tutentur. Quæ ſanè cautela longè contraria eſt pernicioſæ illi ſecuritati ac confidentiæ, quam Willelmus Malmesburienſis, ex falſis haud dubiè narratiunculis, Aldhelmo viro ſanctiſſimo, & in rebus ſpiritualibus, teſte Beda, inſtructiſſimo, perperàm imputat. Sanè quàm ſtudiosè virginitatem coluerit vir ſanctus, ex duobus libris de ea ſcriptis ſatis ſuperque intelligitur: quàm cautè, moa allata teſtimonia probant. Aldhelmi liber de virginitate.

Berkingenſe monaſterium, cui Hildelita præerat, in regione orientalium Saxonum ad Tamiſim condiderat (*b*) Erkonwaldus, priuſquam factus eſſet epiſcopus Londonienſis, in gratiam Æthilburgæ ſororis ſuæ; aiterumque ſibi exſtruxerat in regione Suthereiæ ad Tamiſim item fluvium in Ceoroti-inſula: utrumque regulari XXV. Berkingenſis monaſterii initia & incrementa. (b) *Beda lib. 4. c. 6.*

ANN. CHR. 705.

bus diſciplinis optimè inſtitutum. Tempos conditi Berkingenſis monaſterii colligimus ex peſtilentia, quæ accidit anno incarnationis ſexcenteſimo ſexageſimo-quarto, quâ ingruente pars illa monaſterii, quâ viri continebantur, (nam monaſterium pro more duplex erat) correpta eſt, teſtante Beda (*a*) venerabili. Accepto monaſterii regimine Æthilburga ſeu Edilburga ita ſe in omnibus, tum epiſcopo fratri ſuo rectè vivendo, tum ſibi ſubditis optimè regendo & conſulendo, probabilem præſtitit, ut ejus merita Deus miraculis declaraverit, quæ Beda (*b*) ipſe commemorat. Demum gravi ac diuturno per novem annos tentata morbo, tam patienter ſe geſſit, ut morienti cæleſtis regni aditus patuerit. Hanc excepit devota Deo famula Hildelira, quæ multis annis cœnobium magna cum pietate ac prudentia rexit. Hæc oſſa famulorum, famularumque Chriſti e communi cœmeterio, propter anguſtiam loci, in eccleſiam beatæ Dei genitricis tranſtulit, ubi multas virtutes divinitus editas fuiſſe Beda teſtis eſt. Pervenit ad extremam ſenectutem, jamque e vivis exceſſerat, cùm ſanctus Bonifacius epiſtolam viceſimam-primam ſcripſit ad Eadburgam abbatiſſam, hoc eſt ante annum ſeptingenteſimum ſexrum-decimum. Hac in epiſtola Bonifacius ait, ſe nonnullas viſiones de quodam redivivo, qui nuper in monaſterio Milburgæ abbatiſſæ, ſcilicet Wenloccenſi, mortuus revixerat, venerandâ abbatiſſâ Hildelidâ referente didiciſſe, quas illa ſibi tribuſque ſimul religioſis fratribus expoſuerat. Ejus memoria quibuſdam antiquis faſtis VIII. kalendas Aprilis configuratur.

(*a*) *Bed. c.7.*

(*b*) *Ibid.*

Poſt Æthilburgam Hildelita abbatiſſa.

XXVI. Eadburga abbatiſſa.

Admonemur hoc loco inquirere quænam ſit illa Eadburga abbatiſſa, cui Bonifacius hanc epiſtolam ſcribit. Non aſſentior Eduardo Maicheuvio, duas diſtinguenti Eadburgas abbatiſſas Tanetenſis monaſterii, unam Ethelberti Cantiorum regis filiam ſæculo ſeptimo, alteram regio etiam ſanguine ortam ſæculo octavo. Nulla ſiquidem Ethelberti regis filia præfuit Tanetenſi monaſterio, quod Domnena ſeu Ermenburga, ex Ermenredo Ethelberti regis nepote progenita, ſub annum ſexcenteſimum ſeptuageſimum-ſecundum exſtruxit, eique præpoſuit filiam Mildredam, cui Eadburga ſucceſſit, mortua anno ſeptingenteſimo quinquageſimo-primo, ut ex chronico Willelmi Thorni diſcimus, ubi beata Edburt & Edburga promiſcuè appellatur. Hæc videtur eſſe Eadburga, haud dubiè Tanetenſis, ad quam complures exſtant (*c*) Bonifacii epiſtolæ, quarum inferiùs mentio recurret.

(*c*) *Bonifac. ep.7.13.14.*

XXVII. Alia ab Heaburga ſeu Bugga abbatiſſa.

Non eadem videtur Heaburg, alio nomine Buggan ſeu Bugga appellata, celebrata etiam in epiſtolis Bonifacianis. Hæc Bugga filia fuit Eangythæ abbatiſſæ, ut conſtat ex epiſtola tricesima-octava, cujus hæc inſcriptio: *Venerabili Vvinfritho, cognomento Bonifacio, Eangyth indigna ancilla ancillarum Dei, & nomine abbatiſſa ſine merito functa; & unica ejus filia Heaburg, cognomento Bugge.* Ea in epiſtola Eangyth commemorat injurias, quas a rege, regina, epiſcopis & præfectis cum tota ſua familia paticbatur; conſuluitque Bonifacium de Romana peregrinatione, quam ipſa cum conſilio Walæ abbatiſſæ meditabatur. Buggæ reſpondet Bonifacius epiſtolâ viceſimâ, eique Romanam profectionem permittit, ſi propter ſæculares in propria patria libertatem quietæ mentis habere non poſſit. Id conſilii exſecuta eſt Bugga, teſtante Ethelberto Cantii rege in Bonifaciana epiſtola quadrageſima ad ipſum Bonifacium. Ante paucos annos, inquit, venerabilis abbatiſſa Bugge, poſtquam Romanæ urbis loca ſacratiſſima, orationis videlicet obtentu, adierat, & exinde huc rurſus remeando ad propriam pervenit patriam, & ad monaſterium ſanctimonialium feminarum, quod antea ſub jure eccleſiaſtico bene regebat; ſtatim cùm veniſſem rogatus ad ejus collegium, inter alia deſiderabilia hæc vel maximè auditui noſtro inculcare curavit, quòd dediſſes ei licentiam familiariter loqui de rebus ſcilicet ſibi neceſſariis, apud tuam affabilem, amabilemque ſanctitatem, dum ambo videlicet Romæ eſſetis, & limina beatorum apoſtolorum frequenter viſitando terere non puderetis. Demum continuò inrulit, quòd diligenter paternitatem tuam ſimiliter pro me ſupplex precibus obnixis compellare curaret, *utpote conſanguinitate propinquitatis noſtræ admonita*: quatenus ſicut illa meruit penitius ſalutaribus imbui præceptis, & orationum tuarum benedictione confirmari; ita & ego quoque, quamvis abſens & ignotus corporali præſentiâ, tamen, ut ſpiritu præſens, hoc eodem munere mihi neceſſariò a tua ſolita beneficentia ditarer. Ex hac epiſtola intelligitur, Buggam conſanguinitate conjunctam fuiſſe Ethelberto regi, de quo fortè conquerebatur Eangyth abbatiſſa, quòd injurias a rege pateretur: qui poſtea in concordiam redierit cum Bugga Eangithæ filia, ab ea demum ſancto Bonifacio commendatus. Degebant porro eo in loco, ubi eas angebat paupertas & penuria rerum temporalium, & *anguſtia caſpitis rurit ſui*: quod de Tanetenſi monaſterio intelligendum non puto, cui nulla tunc temporis Eangi-

tha

tha præfuit. Eangyth in ſuperiori epiſtola de propinquis ſuis ita loquitur. *Non habemus filium, neque fratrem, patrem aut patruum, niſi tantùm unicam filiam*, nempe Buggam, *penitus deſtitutam omnibus caris in hoc ſæculo, præter unam tantùm ſororem ejus, & matrem valde vetulam, & filium fratris carnis, & illum valde infelicem propter nos abſque ipſius meritis; & quia rex noſter ejus gentem multùm exoſam habet*. Si Bugga filia Eangithæ eadem eſt, ut quidem videtur, cum Bugge abbatiſſa, quæ laudatur in carmine (*a*) cujuſdam anonymi Alcuino ſuperioris, ac proinde ſub Alcuini nomine perperàm edito, hæc patrem habebat Eutwinum regem occidentalium Saxonum, cui Ceadwalla ſucceſſit. Ex eodem carmine conſtat, Buggam ſtruxiſſe templum in honorem beatæ Mariæ; quod tamen de Tanetenſi beatiſſimæ Virginis a Domnena condito iotelligi non poteſt. Et quidem Eadburga Taueti eccleſiam ædificavit, ſed in honorem principis apoſtolorum. Exſtat Buggæ epiſtola ad Bonifacium tantùm presbyterum tricesima-quinta inter Bonifacianas, quâ ei de fauſto ejus Romano itinere, & de Radbodi Friſiorum ducis interitu gratulatur; quo tempore Bugga nondum ſe dicit abbatiſſam, ſed vilem vernaculam. Hæc jam proveſtæ erat ætatis, cùm Bonifacius ei ſcribit epiſtolam ſecundam, quæ poſtrior eſt viceſimâ, in qua de Romano Buggæ itinere agitur, eaque vocatur in titulo abbatiſſa.

ANN. CHR. 705.

(*a*) *Alcuin. epigr.* 3.

Ab utraque, id eſt a Bugga & ab Eadburga abbatiſſis diſtinguenda eſt Egburga, cujus epiſtola, inter Bonifacianas centeſima prima, ita inſcribitur: *Abbati ſancto, veroque amico, jure ac merito honorando, divinæ ſanctimoniæ & religionis gratia repleto Vvinfredo Egburg, ultima diſcipulorum ſeu diſcipularum tuarum*. Bonifacium abbatem vocat, utpote ducem & anteſignanum monachorum, qui ad Germaniæ converſionem profecti fuerant. In hac epiſtola Egburga germanum ſuum, nomine Offerem, mortuum luget; ſororem ſuam Wecburgam a ſe divulſam, *quam nunc, ut audio*, inquit, *Romanus carcer includit: ſed amor Chriſti, qui in ejus pectore viruit, floruitque, omnibus vinculis fortior eſt*. In fine Bonifacium rogat, „ ut ſibi aliquod ſolatium vel ex reliquiis ſanctis, vel per ſcripta ſuæ beatitudi„ nis tribuat, ut in illis eum ſemper quodam modo præſentem habeat. Hæc anticipatò dicenda viſa ſunt ad vitandam eorumdem aut conſimilium nominum confuſionem: maximè quòd Baronius Eadburgam eamdem cum Bugga eſſe exiſtimavit. Nunc ad ordinem redeo.

XXVIII. Item ab Egburga abbatiſſa.

Mortuo Aldfrido rege Northanimbrorum, & poſt duos ab eo menſes Eadwlfo ejus ſucceſſore, regnavit Oſredus, cujus anno primo Bertvvaldus Cantuarienſis antiſtes, pacem cum Wilfrido epiſcopo reformaturus, ſynodum convocavit, in qua perpetua cum eo concordia, præſente Oſtedo rege, ſanciretur, ac Wilfridus in ſedem ſuam Eboracenſem reſtitueretur. Itaque Bertwaldus totius Britanniæ primas ab auſtro veniens, unàque Oſredus rex cum principibus ſuis, treſque ejus regni epiſcopi cum abbatibus, necnon venerabili Ælfleda Streaneshalenſi abbatiſſa, in unum locum juxta fluvium *Nid* convenerunt, eòdemque Wilfridus advenit. Confidentibus in unum rege & epiſcopis, Bertvvaldus ita exorſus eſt. „ Oremus Dominum Deum noſtrum, ut pacem & concordiam animis noſtris per „ Spiritum-ſanctum infundat; tum ſubdidit haberi ſcripta ſedis apoſtolicæ a VVilfrido allata, quæ publicè recitari oporteret. Poſt lectionem, cunctis ſilentibus Berechtfridus, ſecundus a rege princeps, ab archiepiſcopo brevem totius negotii interpretationem petiit. Reſpondit archiepiſcopus, rem in eo poſitam eſſe, ut ex auctoritate ſedis apoſtolicæ præſules eccleſiarum ejus provinciæ in ſua præſentia cum VVilfrido reconcilientur, eique parochia, quæ in duas partes diviſa fuerat, integra reſtituatur. Sin contra tenderent epiſcopi, aut quivis alii; ſimul ad apoſtolicam ſedem pergant, ibique majori concilio dijudicentur. Quod ſi quis neutrum exequi vellet, ſciret ſe, ſi rex ſit aut laicus, corporis & ſanguinis Chriſti communione privatum: ſi verò epiſcopus aut presbyter, omni gradu eccleſiaſticæ dignitatis dejectum. Ad hæc epiſcopi reſponderunt, nefas eſſe immutare, quod dudum Theodorus archiepiſcopus ab apoſtolica ſede miſſus, & Egfridus rex cenſuerant, & poſtea ſynodus Eſtrefeldenſis comprobaverat. His auditis, Ælfleda abbatiſſa aſſeruit, ſe præſente Aldfridum morti proximum facti pœnituiſſe, & voto facto promiſiſſe, ſe, ſi convaleſceret, ſedis apoſtolicæ judicio obtemperaturum: ſi verò morl contingeret, a ſucceſſore ſuo petere, ut hoc pro animæ ipſius ſalute emendaret. Tum Berechtfridus ait, hanc eſſe regis ac principum ejus voluntatem, ut præceptis ſedis apoſtolicæ obtemperaretur: quemadmodum ipſi in pugna Bebbanburgenſi Deo promiſerant ſe facturos, ſi victores exſtitiſſent. Tandem inter omnes convenit, ut opima duo cœnobia, Ripenſe & Haguſtaldenſe, cum univerſis redditibus ſuis, VVilfrido reſtituerentur. Sicque poſt mutua epiſcoporum oſcula, conventus ſolutus eſt. Hic tandem finis fuit diutinæ illius & obſtinatæ altercationis

XXIX. Bertvvaldus concordiam init cum Wilfrido in ſynodo Nidenſi.

ANN. CHR. 705. nis ac diſcordiæ, quæ annos ampliùs viginti-quinque duravit. Occaſionem præbuit VVilfridi magna opum affluentia in duobus a ſe conditis monaſteriis, Ripenſi & Haguſtaldenſi, atque epiſcopatus Eboracenſis amplitudo, quorum alterum archiepiſcopo Cantuarienſi, alterum regi Northanimbrorum invidiam faceſſebat. Unde Eboracenſis parochia in tres ſciſſa eſt, quarum una ſedes Eboraci, altera Haguſtaldæ, tertia Lindisfarnæ inſtituta, obluctante Wilfrido. Erunt fortaſſe qui exiſtiment, Wilfridum conſultiùs facturum fuiſſe, ſi huic diviſioni citiùs acquieviſſet. Verùm id contra fas actum fuiſſe non modò ſedis apoſtolicæ judicium, ſed Theodori archiepiſcopi & Aldfridi regis, ſera licèt, pœnirentia ſatis ſuperque reſtatur.

XXX. Vvinfridi ſeu Bonifacii Anglı prima gena.

Hoc ferè tempore habita eſt altera ſynodus in provincia occidentalium Saxonum, inconſulto Bertvvaldo archiepiſcopo, cujus rei excuſandæ causâ Bonifacius ad eum miſſus eſt. Ubi locus nos admonet, ut de primis factis viri hujus celeberrimi, quem ſuum apoſtolum agnoſcit Germania, diſſeramus. Bonifacius Angloſaxo, in provincia occidentalium Saxonum, non in Hibernia natus eſt. Certè Anglis editum probat Wandelbertus, & Bonifacius ipſe ſe *in tranſmarina Saxonia natum & nutritum* fuiſſe teſtatur. Nobili proſapiâ orlundum prædicat anonymus vitæ ſcriptor: ſed tameu nihil de ejus parentibus propinquiſve ab antiquis traditum accepimus, præterquam de Leobgita ſeu Lioba ſanctimoniali, ab ipſo in Germaniam evocata, quæ affinitate ei conjuncta erat. Vixdum annum quintum attigerat, cùm de monaſticæ vitæ inſtituto magis ſeriò, quàm ea ætas ferebat, cogitare cœpit, de rebus cæleſtibus & ad ſalutem conducentibus presbyteros & clericos, immo & laïcos, ſi quando ad villam domumque patris ſui veniſſent, interrogare ſolitus. Creſcebat ſenſim in eo vitæ monaſticæ deſiderium, quò magis repugnabat pater, qui eum plus cæteris liberis diligebat. Sed eo tandem ob gravem morbum ſibi inflictum aſſentiente, ductus eſt puer ad monaſterium Adeſcancaſtrum, cui venerabilis Wolfardus abbas præerat; Deoque oblatus, ſicut regularis norma docet. Erat in puero vix ſeptenni mirus ſciendi ac diſcendi ardor; ejuſque rei gratiâ directus eſt ad Nutſcellenſe monaſterium ſub Winberehti abbatis ſanctiſſimi diſciplina. Ita verò litteris applicabar animum adoleſcens, ut nihil de ſtatis vigiliarum & orationum officiis remitteret, ſimulque labore quotidiano corpus exerceret ſecundùm beatiſſimi patris Benedicti Inſtitutionem. Breyi ex diſcipulo magiſter aliis erudiendis & ad pietatem informandis idoneus & aptus fuit: tamerſi prædicandi officium uſurpare noluit ante annum ætatis triceſimum, quo ad ſacerdotii gradum promotus eſt. Tunc regnabat apud occidentales Saxones Ina, cujus tempore exorta quædam inter ſubditos ſeditio epiſcopos in unum convenire coëgit, ut naſcenti malo occurreretur. Sed ne id abſque ſuo aſſenſu factum Bertwaldus Cantuariæ antiſtes factum quereretur, totius ſynodi communi conſilio ad factum purgandum Bonifacius, recèns ordinatus presbyter, eligitur; deductuſque in conſpectum regis ac ſynodi a Winberchto abbate ſuo, ſimulque a Wintra Diſſelburgenſis, atque a Beerwaldo Glaſtonienſis monaſterii rectoribus, aliiſque. Acceptâ hac provinciâ, Cantuariam profectus, impoſitum ſibi munus feliciter exſecutus eſt. Id accidit non ante hunc annum, quo Hemgiſlo Glaſtonienſi abbati mortuo (*a*) Berwaldus ſeu Beerwaldus ſubrogatus eſt.

(*a*) *Monaſtic. Anglic. p.* 13.

ANN. CHR. 708. XXXI. Childeberti diploma de Solemio pro S. Dionyſio. (*) *Famart.* (*) *Monmaguer.* (*) *Le Selle.*

ANno ſubſequente, qui Childeberti Francorum regis duodecimus erat, idem princeps Solemnium villam pagi (*) Fanomartenſis, ad fluvium Salam, ſancti Dionyſii Pariſiaco conceſſit monaſterio, cui tunc non Chillardus, ut in editis, ſed Chaino abbas præerat. Blatcharius referendarius juſſus ſubſcribit huic præcepto, quod datum eſt duodecimâ die Martii, anno regni Childeberti duodecimo, apud Mamaccas (*) villam regiam ad Iſeram in agro Noviomenſi ſupra Compendium. De hac Solemnii donatione poſtea lis interceſſit, ob oratorium ſanctæ Crucis, quod Hormundus abbas Marilegienſis ſeu Maricolenſis contra Fulradum abbatem Dionyſianum repetebat. In actis ſancti Ansberti agitur de hac villa Solemio, quæ ponitur *ſuper fluvium Salæ*, (*) *in pago Hagnau:* ubi ſanctus Ansbertus paralyticam curavit. Sala fluvius a Caſtello-Cameracenſium decurrens, dein Solemium & Haſprum præterfluens, in Scaldim paullo ſupra Dononium delabitur.

XXXII. Aliud pro abbatia S. Sergii.

Exſtat ejuſdem Childeberti præceptum, quod obtiuuit Theodebertus abbas pro *monaſterio ſancti Sergii & domni Medardi epiſcopi, in ſuburbio Andecavis urbis conſtructo*, de quibuſdam villis ad idem monaſterium pertinentibus: quo præcepto Childebertus confirmat tale beneficium, a bonæ memoriæ avo ſuo Chlodoveo & genitore Theoderico conceſſum, ut nullus judex publicus in ipſas villas ſeu curtes ad quidquam exigendum accedat, dummodo quandam *inferendam* ſeu redhibitionem annuam abbas ejus loci per ſe, vel per miſſos ſuos annis ſingulis *in ſa-*

„ *facellum publicum*, ſeu theſaurum, ut vocant, regium, afferat, hoc eſt *ſolidos* „ *ſex inferendales, & alios ſex de remiſſaria auri pagenſis*. Deeſt clauſula cum notis chronicis in illo præcepto. Hoc monaſteriam in diplomate Caroli regis apud Sancta-Marthanos vocatur, *abbatia ſancti Sergii ſeu ſancti Godeberti confeſſoris, cujus corpus ibi requieſcere* dicitur. Is eſt ſanctus Godebertus Andecavorum epiſcopus, qui ſancto Magnobodo ſucceſſit; nunc ſanctorum Sergii & Bacchi monaſterium appellatur. ANN. CHR. 706.

XXXIII. Pippini donatio Epternacenſi facta.

Nec prætermittenda hoc loco, tametſi hæc minutiora ſunt, donatio Epternacenſi monaſterio ipſo anno a Pippino præfecto palatii, ejuſque conjuge Plectrude, quæ filia Hugoberti dicitur, facta in hæc verba: *Donamus monaſterio in loco, qui cognomentum gerit Epternacum, pagoque Bedenſi ad Suram amnem exſtructo, cui virum ſtrenuum & Dei cultorem apoſtolicum Voillibrordum epiſcopum cum turba monachorum impoſuimus, illud Epternaci dimidium, quod Theodbardus quondam dux ibidem obtinuit, & poſtea filius ejus Theodbardus nobis quondam tradidit, ita tamen facultatibus exceptis, quas Irmina in ipſo Epternaco poſſedit. Actum Gaimundis tertio idus Maias, regni Domini noſtri Childeberti anno duodecimo.* Apud Gaimundas (*) ſeu Gamandias ad Saram (*) & Bleſæ (*) confluentes exſtructum eſt monaſterium, de quo aliàs. (*) *Guemund.* (*) *Sar.* (*) *Bleiſſ.*

XXXIV. Beregiſus abbas, auctor monaſterii Andaginenſis.

Sub idem tempus Andaginenſe monaſterium condi cœptum, quod a tranſlato iſtuc ſancti Hasberti Tungrenſis epiſcopi corpore cognomen accepit. Poſitum eſt in Arduennæ ſaltu ad amnem Andaginam, a quo primum loco nomen inditum eſt. Monaſterii auctor & abbas primus fuit ſanctus Beregiſus, ortus ex vico, qui vocatur Spongius, in Condruſto (*) pago Auſtraſiorum, parentibus obſcuris, cujus pater ignotus, mater Berilla nuncupata. In Hasbanienſi monaſterio ſancti Trudonis *ſub religionis habitu* educatus, & litteris eruditus, tandem ad ſacerdotii gradum ſublimatus eſt. Andaginum a Pippino Plectrudis interventu adeptus, eo loci monaſterium ſtatuit, baſilicam beati Petri apoſtolorum principis nomine ac reliquiis conſecrat, eamque electicis *canonico ordine militantibus* tradidiſſe, ipſeque patet in eodem habitu ſocialis fuiſſe dicitur. Ejus depoſitio colitur VI. nonas Octobris. Hæc ex anonymo Andaginenſi monacho, qui libellum de ejus vita compoſuit anno ſecundo Ottonis, filii Henrici Saxonum ſive Auſtraſiorum regis, qui eſt ab incarnatione Domini nongenteſimas triceſimus-ſeptimus, uti auctor ipſe tempus ſignavit. Conqueritur in prologo, quòd ſcriptorum ingnaviâ res a Beregiſo geſtæ in tenebris eouſque latuerint. Id verò operis ait ſe ſuſcepiſſe flagitantibus fratribus ſuis, & quæ refert didiciſſe potiſſimùm a ſenioribus monachis, Otberto, Wiberto & Beregrinno. Primò tempus præmittit, quo vixit Beregiſus, nempe ſub Pippino majore-domus Franciæ, cujus capellanus fuiſſe dicitur. Deinde in archivo chartam a ſe repertam dicit, eidem Beregiſo datam a quodam illius temporis comite, nomine Grimberto, quaſdam vineas apud Treviros eidem largiente anno quinto Theoderici regis: quod ille de Theoderico Chlodovei junioris filio, ego verò de Theoderico Caleſi interpretandam puto. Certè anno quinto Theoderici prioris vix dum Trudo monaſterium Sarchinienſe, in quo educatus traditur Beregiſus, exſtruxerat. Quod anonymus ait, Andaginenſe monaſterium primò clericorum fuiſſe, auctoritatem habet a Jona epiſcopo in libello de tranſlatione ſancti Hucberti in monaſterium Andaginenſe, teſtante, *cellam Andagium olim inhabitatoribus habitus canonici floruiſſe*. Cùm hæc cella pæne ad nihilum redacta fuiſſet, eam Waltcandus Leodicenſis epiſcopus reſtituit anno Domini octingenteſimo ſeptimo-decimo, ac monachis noſtris conceſſit, & paullo poſt corpus ſancti Hucberti illuc transferri curavit. (*) *Condrot.*

ANN. CHR. 707. XXXV. S. Hildulfi epiſcopi obitus ac ſucceſſores abbates.

IN annum ſeptingenteſimum-ſeptimum incidit obitus ſancti Hildulfi ex epiſcopo rectoris Mediani-monaſterii, ſi verus eſt calculus anonymi Vallis-Galilææ monachi in libro de vita ſancti Deodati epiſcopi, qui jam pridem mortuus Hildaſo ejus obitus diem prænuntiaſſe traditur. Hildaſus, hoc nuntio accepto, monaſterii ſui abbatem Raimbertam deſignavit; Marcinannam verò Vallis-Galilææ, cujus curam ac providentiam Deodatus moriens ipſi commiſerat. Hæc amborum monaſteriorum ſocietas ac neceſſitudo continua fuit ſub Raimberto & Marcinanno, qui acceptam a ſanctiſſimis magiſtris confœderationem adeò non imminuerunt, ut contra multùm auxerint, atque heteditariâ quadam lege ad poſteros transmiſerint. Id ea breviariis & diptychis domeſticis colligit anonymus, in quibus nomina fratrum utriuſque monaſterii, tam vivorum, quàm defunctorum, diligenter adnotata „ & altaribus ſuperpoſita, adſuum uſque tempus conſervabantur: pro quibus, in„ quit, in miſſarum ſollemniis veriſſimè dicebatur, quòd in libris ſacramentorum „ paſſim reperitur: *Et quorum nomina ſuper ſanctum altare tuum ſcripta adeſſe vi-*

deu-

ANN. CHR. 703. *dentur*. Hinc conſuetudo apud utroſque diu inolevit, ut ſemel quotannis utriuſque loci monachi ſe ſe alternis inviſerent, magiſtrorum ſuorum tuoicas præferentes; deinde ipſa eorumdem ſanctorum corpora, poſteaquam e tumulis elata fuerunt. Marcinannus abbas vixit ad principatum Childerici, ultimi Meroveadum regis, a quo totius Vallis-Galilææ monaſterii deſcriptionem ſeo receuſionem, Aquiſgrani regiâ auctoritate roboratam, obtinuit. Hæc ex prædicto anonymo, cujus libellum Leo papa nonus in frequenti epiſcoporum ſynodo Romæ approbavit anno ab incarnatione Domini milleſimo quadrageſimo-nono, pontificatus ſui primo, decrevitque ut lo eccleſia legeretur. Hinc acta illa Petro Damiani nota, qui eorum exempla proponit in opuſculo decimo-nono.

Paullo accuratiùs anonymus alter, Mediani-monaſterii cœnobita, de ſancti Hildulfi extremis factis ſcribit. Hujus monaſterii curam & regimen vis ſanctus, ut totus divinis rebus vacaret, rejecerat in Leutbaldum abbatem: cujus tempore Hagio vir illuſtris, qui & Hariulfus dictus, *Berebeim* nobilis prædil maximam partem beato Petro contulit. Leutbaldo mortuo, anxia fratrum congregatio de idoneo ſucceſſore, Hildulfum magnopere obteſtatur, hanc ut ipſe in ſe ſarcinam ſuſcipere ne gravaretur. Flagitantibus hanc gratiam negare haud potuit vir ſanctus, iſque abbatis munere per tres annos ſtrenuè perfunctus eſt. Per id tempus vir quidam inter proceres illuſtris, Theudoaldus nomine, unà cum Abbone filio ſuo naturali, ſpretis ſæculi illecebris, uxore conſentiente ac ſanctimoniali factâ, ſancti Hildulfi diſciplinæ ſe ſubdidit, atque monaſterio jam dicti prædii baſilicam, perpetuæ virginis Mariæ dicatam honori, cum ſuis redditibus tribuit. Non multò poſt vir Dei febre correptus, lugentibus fratribus pacem imprecatus, ſupremum obiit diem v. idus Julii, & quidem hoc anno, uti eriam hic anonymus notat. Idem auctor ait, poſt ſancti Hildulfi tranſitum, Regimbertum, quem Deodati vitæ ſcriptor Raimbertum vocat, concordi voto fratrum electum fuiſſe abbatem, eoque munere defunctum ſob regibus Theoderico arque Childerico juniore, & ſub Pippino filio Caroli ducis, multis editis actis, quæ auctor ille prætermittit. Richesius monachus in ehronico Senonienſi tradit, Hildulfi ſacra membra in oratorio ſancti Gregorii pone ultare in tumba lapidea cum ſummo honore ſepulta jacuiſſe, donec in novum, quod ipſe conſtruxerat, monaſterium traosferrentur. Ejus reliquiæ hactenus aſſervantur in antiqua theca, facta, ut videtur, tempore Adelberti (*a*) „ abbatis, qui corpus ſancti Hildulfi, adhuc ſaxea tumba incluſum, eum magno „ apparatu levavit, & in ſcrinio ligneo collocavit, quod poſtea argento tectum „ eſt. In illa theca expreſſæ ſunt imagines tum ſancti Hildulfi Odiliæ virgini lumen reſtituentis, tum ipſiuſmet Hildulfi & Erardi epiſcoporum eamdem baptizantium: tum amborum quamdam eccleſiam dedicantium: ad hæc regis, baud dubiè Childerici, Hildulfo epiſcopo pedum paſtorale offerentis, adſtante præter monachum homine laïco, qui videtur eſſe dux Athicus; denique ejuſdem Hildulfi Erardum extremo morbo decumbentem inviſentis, & funeris ipſius ſancti Hildulfi: quæ omnia Hildulfi & Erardi biſtoriam non parum confirmaot. In antica thecæ parte exhibentur hi verſus:

(*a*) *Chron. Senon. lib. 2. c. 22.*

Quorum munere ſum tali veſtitus honore,
Digni reddantur divino ſemper amore.

& in poſtica:

Hæc ſi me tunica quiſquam nudaverit ultra,
Conqueror hoc juſtis in dextra parte futuris.

XXXVI. Johannis & Benigni mors.

Sancti Hildulfi obitum brevi ſubſecuta eſt mors duorum fratrum Johannis & Benigni, qui ſimul ejus magiſterio ſe ſubdiderant, unus ſacerdotii, alter diaconatus ordine inſignes. Hi parili ſimul morbo decumbentes, viceſimo a morte ſancti Hildulfi die, ſimul unâ die ad regnum cæleſte convolarunt pridie kalendas Auguſti. Et Johannes quidem natu-major deceſſit prior: quo audito, Benignus fratris felicitati congaudens, de beato ejus exitu gratias Deo retulit, ſeque in eodem tumulo conſepeliri voluit in ſancti Gregorii oratorio, ubi multis inclaruiſſe miraculis perhibentur. In his ſanctimonialis quædam, Himiltrudis nomine, manus aridæ ſoſpitatem recuperavir; lumen verò quædam anus, Agnes vocata, quod miraculum ſibi oſtenſum fuiſſe anonymus tradit.

XXXVII. Regimbertus abbas.

Regimbertus ſeu Raimbertus, abbas Mediani-monaſterii tertius, annis non mi„ nùs quinquaginta hoc munere ſonctus eſt, ſi Johanni Bayoni credimus. Hic Johan„ nes *de Bayon*, ordinis fratrum Prædicatorum, iſtuc anno milleſimo trecenteſimo

„ vi-

„ vicesimo-sexta in exsilium relegatus inter paschа & pentecosten, dum penes „ Bencolinum ejus monasterii rectorem, cognatum suum, hospitalitatis gratiâ com- „ moraretur, ejusdem rogatu Mediani-monasterii historiam scribendam aggressus „ est annis ferè sexaginta post obitum Richerii monachi, qui de ea egerat in „ chronico monasterii Senonicnsis. Hanc verò historiam contexuit, tum ex divar- „ sis codicibus ejus loci, tum ex actis sanctorum Hildulfi, Spinuli, & aliorum; tum „ maximè ex quodam libello, partim mutilo, partim a soricibus corroso, quem „ in cella Bellæ-vallis apud quemdam Simonem invenerat. Hujus historiæ exem- plum uobis pro sua benignitate communicavit reverendus admodum pater Hyacin- thus Alliotus, ejusdem monasterii abbas regularis, cujus in studia nostra benevo- lentiam & subsidia satis prædicare non possumus. Hac historia deinceps, ubi de Mediano-monasterio agendum erit, præcipuè utemur. Sub Regiberto abbate, quem Johannes ille Rambertum vocat, nobilis quædam matrona, Theudelinda nomine, Ratperti conjugis consensu sanctimonialis effecta, ipso annuente insigne prædium Ahenam cœnobio donavit. Item vir spectabilis Gumbertus, filius Frutberti, por- tionem prædii *Hundinisheim* dedit: ubi prædictus abbas duas exstruxit basilicas, unam in honorem sancti Maximini episcopi Trevirensis, alteram sub patrocinio bea- ti Petri principis apostolorum. Aliæ item donationes tum principi monasterio, tum cellis ejus factæ, quas recensere parum juvat.

ANN. CHR. 707.

Johannis Bayonis hi- storia.

ANNO insequenti septingentesimo-octavo sancti Landeberti Trajectensis episcopi martyrium nobis consignandum videtur. Ejus necis auctorem fuisse Dodonem, Pippini principis domesticum, consentiunt omnes; causam alii aliam afferunt: uni, quod Pippini cum Alpaide consuetudinem vir Dei redarguere non cessaret: alteri, quòd ipsius Landeberti nepotes Gallum & Rioldum, germanos fratres, interemis- sent. Hanc causam affert primus ejus vitæ scriptor Godescalcus diaconus, cui Ste- phanus episcopus subscribit. Alii, in quibus Ado Viennensis antistes, & Notkerus in martyrologiis, atque Regino abbas Prumiensis in chronico, aliam proferunt cau- sam, nempe *reprehensionem domus regiæ*: quod Sigebertus & Anselmus interpretan- tur de correptione Pippino facta ob ejus pellicatum. Placuit hæc interpretatio se- quioribus historicis, Nicolao canonico Leodiensi, Reinero & Ægidio monachis, qui, licèt Godescalci probent sententiam, aliam nihilo minùs afferunt *digniorem passionis causam*. In primis Nicolaus Landebertum a Pippino Joppilæ demorante invi- tatum ad epulas scribit, & Alpaïdis scyphum, sicuti & aliorum, benedicere justum, id constanter abnuisse, atque indignabundum excessisse palatio: nec adduci potuisse ut rediret, aut Pippini cum Alpaide contubernium, quantumvis conjugii specie ad- umbratum, probaret; id quod Pippino & Alpaidi excandescentiæ in Landebertum, Landeberto ipsi necis causa exstiterit. Quæ omnia ita narrat Nicolaus, homo an- nis amplius quadringentis posterior, quasi ipsi convivio interfuisset. Addunt auc- tores isti, hanc causam a Godescalco & Stephano dissimulatam fuisse, ne Pippini po- steris Francorum regibus parentis crimen exprobrari videretur. Verùm, ut hæc ra- tio valuerit in Godescalco, qui principatu Pippini regis & Caroli Magni ejus filii vivebat: cur hanc causam dissimulaturus fuisset Stephanus, qui sub extremis Ca- rolinæ stirpis regibus scribebat? Certè longè atrocior erat fabula de damnatione Caroli Martelli: quam tamen Hincmarus, Adrevaldus, aliique ejusdem ævi auctores, imperante Carolo Calvo Martelli abnepote, in vulgus jactare non dubitarunt. Et quidem omnino incertum est, an Landebertus ob increpitum de pellicatu Pippinum cæsus sit: at verò alienum a tanti principis bonitate & clementia, ut cædis illius auctor fuerit. Quod si exploratum esset id, quod Carolus Cointius certum existimat; & novissimæ donationes Pippini & Plectrudis ejus conjugis communiter factæ & su- periùs a me relatæ, suadere videntur, Pippinum non amplius Alpaidi adhæsisse, cùm Landebertus necatus sit; omnino a Pippino removenda esset tam diri facino- ris invidia. Quæ igitur, inquis, ejus cædis causa? Si conjecturis indulgere licet, id factum videtur hoc modo. Gallus ac Rioldus, regii ministri, *in ecclesiam saeviebant sot perversis operibus*, ait Godescalcus, *ut nullus eos ferre posset, nec locus esset evadendi*. Landebertus forsan Pippinum, utpote domus regiæ administrum, ea de re commonefecerat, ipsosque Gallum ac Rioldum graviter redarguerat. Verùm, cùm nihil proficeret, ipsius nepotes utrumque cædunt. Dodo Pippini domesticus, Galli ac Rioldi consanguineus, hanc cædem Landeberti nece porro ulciscitur. Certè Lan- debertus in actis sancti Hucberti, tum ab anonymo ejus æquali, tum a Jona epi- scopo scriptis, *pro ovibus suis* mortis dispendia subiisse dicitur. Neque hæc sanè mi- nùs tanto pontifice digna est, quàm altera causa, quæ fabulam redolet. Martyrii tempus, post annos episcopatus quadraginta, seriùs hoc anno contigisse vix potuit;

ANN. CHR. 708. XXXVIII. Landeberti episcopi Tun- grensis mar- tyrium.

ANN. CHR. 708.

quandoquidem anno ſeptingenteſimo quarto-decimo Leodici jam exſtructa erat in ejus honorem baſilica, in qua dum Grimoaldus pro Pippini patris ægrotantis ſanitate recuperanda funderet preces, a Rantgario interfectus eſt, expiaturus ſi quid parens ejus in Landeberti deliquerat. Landeberti corpus Trajecti (*) ad Moſam in ſuburbana ſancti Petri eccleſia juxta Aprum ipſius patrem ſepulturæ mandarum eſt; inde poſt annos tredecim in baſilicam, ſub ejus nomine in vico Leodico erectam, ab Hucberto epiſcopo tranſlatum, ejus olim diſcipulo ac ſucceſſore. Landebertus ſeptem annos relegatus vixerat in monaſterio Stabulenſi, ubi an monaſticum geſſerit habitum, non conſtat. Quamquam Stephanus epiſcopus id non obſcurè ſignificat, cùm ait, eum inter monachos Stabulenſes fuiſſe noviſſimum ordine, ſed primum ſanctitate; poſtremum numero, ſed præcipuum devotionis ſtudio; & in chronico Sigeberti quidam codices ita habent ad annum ſexcenteſimum ſexageſimum-ſecundum: *Sanctus Lambertus monachus efficitur*. In quodam fragmento inferiùs referendo de miraculis ſancti Dionyſii epiſcopi Pariſienſis, Dodo comes præcipuus ſancti Landeberti necis auctor cenſetur, ejuſdemque conſcius dicitur quidam Godobaldus Hasbanienſis, ob idque cælitus punitus, ſed demum, receptâ ſanitate factus abbas Dionyſianus.

(*) *Maſtricht.*

XXXIX. S. Michaelis in monte-Tumba monaſterii origo.

Hic etiam annus ſancti Michaelis in monte Tumba apparitione inſignis fuit, quæ nobili baſilicæ ac monaſterio occaſionem & originem dedit. Promontorium eſt in confinio Brittonum & Norrmannorum, bino maris acceſſu ac receſſu quotidie circumcluſum ac recluſum: in duos montes, quos tumbas vocant, ſe erigens, unum majorem, ſuper quem poſita eſt ſancti Michaelis baſilica cum monaſterio; alterum minorem cum arce vertici impoſita, Tumbella ſeu Tumbellana vulgò appellata, unde ſancti Michaelis in monte Tumba monaſterium, aliquamdo ad Duas-tumbas nuncupatur. Hinc Odo abbas Glannafolienſis in epiſtola ad Adalmodum archidiaconum Cenomannenſem de inventione vitæ ſancti Mauri, memorat in pago Abrincatino *locum ſancti Angeli, qui Ad-duas-tumbas vocatur*; & in libro de tranſlatione & miraculis ſancti Frodoberti abbatis Cellenſis, Ratbertus quidam, pagi Milduneniſis indigena, properaſſe dicitur *ad ſancti Michaelis eccleſiam; eo loco, qui Ad-duas-tumbas ex antiquo vocatur*. Paſſim tamen obtinet vocabulum ſancti Michaelis in monte-Tumba, vulgò Mons-ſancti-Michaelis, aliis in Periculo maris, propterea quòd in illo maris acceſſu ac receſſu incauti & ignari marini æſtus facilè in pericu» lum & in nauſragium incidant. Hic igitur locus, ut verbis antiqui ſcriptoris utar, » Tumba vocitatur ab incolis, ideo quòd in morem tumuli, quaſi ab atenis emergens » ad altum ſpatio ducentorum cubitorum porrigitur, oceano undique mari cinctus, ſex » millibus ab æſtu oceani, inter oſtia ſitus, ubi immergunt ſe mari flumina Se» gia (*) & Senuna (*), ab Abrincatenſi urbe ſex diſtans millibus; occaſum pro» ſpectans, Abrincateuſem pagum dirimit a Britannia. Illic mare ſuo receſſu de» votis populis deſideratum bis præbet iter perentibus limina beati Michaelis » archangeli. Addit idem auctor, hunc locum opaciſſimâ olim ſilvâ clauſum » fuiſſe, & monachos ibidem inhabitaſſe, duaſque ad ſuum uſque tempus exſti» tiſſe eccleſias, quas illi ſcilicet monachi incolebant. Hæc loci facies erat ante ſancti Michaelis apparitionem hoc anno factam religioſiſſimo Autberto Abrincatenſi epiſcopo, admonentis, ſe velle, ut ſibi in ejus montis vertice eccleſia ſub ipſius patrocinio erigeretur. Hærenti antiſtiti tertiò idem intimatum, tandemque operi admota manus. Mox, congregatâ ruſticorum maximâ multitudine, purgatus locus, complanatum ſpatium, dijectis a quodam Baino duabus rupibus, » quas nulla manus demovere valuerat. Exſtruxit itaque fabricam pontifex, culmi» ne non admodum celſani, in modum cryptæ rotundam, quæ homines ferè con» tum caperet, inſtar illius, quæ in Gargano monte erecta fuerat. Inde, concedente Garganici montis abbate, allata dicitur pars rubei pallioli, quod archangelus ſuper altare reliquerat, cum parte ltidem marmoris, ſuper quod ſteterat. Omnibus rite diſpoſitis, facta eſt novæ baſilicæ dedicatio XVII. kalendas Novembris ab Autberto epiſcopo, qui dies olim non modò in Gallicanis Lugdunenſis ſecundæ, aliiſque non paucis eccleſiis, ſed etiam in Anglicanis celebris erat, probante decreto ſynodi Oxonienſis anni poſt milleſimum ducenteſimi viceſimi-ſecundi, *ut dedicatio ſancti Michaelis in monte Tumba a rectoribus eccleſiarum devoteſſimè celebretur*. Illic primum a ſancto Autberto inſtituti dicuntur clerici, quibus monachi a Richardo primo Normannorum duce loci inſtauratore ſuffecti ſunt. Hæc ex anonymo auctore, qui de hac apparitione ſcripſit ante introductos illuc monachos per Ricardum ducem, id eſt ante medium ſæculum decimum, ubi nihil de miraculoſa illa eccleſiæ dedicatione a poſteris vulgata, nihil de percuſſo ſancti Autberti cunctabundi ac penetrato per archangelum caplre, ſed tantùm de impreſſa petra, in qua pontifex locum primò inviſens ſediſſe dicitur. Apparitio illa,

(*) *Sec.*
(*) *Selune.*

hoc

hoc anno facta legitur lo domeſticis loci monumentis; dedicatio anno ſequenti. ANN. CHR. 708.

Cæterùm an clerici principio illic a ſancto Autberto inſtituti ſiot, quod anonymus tradit; an monachi, non levis dubitatio eſt; quippe in conſtitutione Ludovici auguſti inter illa monachorum cœnobia, quæ tantùm dona dare debent ſine milltia, primo loco numeratur *monaſterium ſancti Michaelis maresti primi*; quo nomine, monaſterium ſancti Michaelis in monte Tumba ſignificari Hadrianus Valeſius probat, ſic dictum, quòd ſitum eſſet in mariſco vel mareſco, id eſt in ſolo paluſtri, quod quotidianis acceſſibus æſtuans inundat oceanus. Hæc obſervatio ſi vera eſſet, qood ſuo loco diſcotiemns, probaret otique monachos primitus illic inſtitutos fuiſſe, qnibus a tempeſtate Nortmannorum, ut in multis aliis locis, clerici ſucceſſerint; quæ res cùm anonymnm ſugeret, habitâ ratione ſui temporis clericos ibidem ab initio fuiſſe exiſtimavit. De hoc loco Bernardus (*a*) monachus, qui eum anno octingenteſimo ſeptuageſimo pii voti causâ inviſit, ita in narratione Jeroſolymitani ſui itineris loquitur. *Inde venerunt*, Bernardus ſcilicet ac duo ejus ſocii, *ad ſanctum Michaelem ad Duas-tumbas, qui locus eſt ſitus in monte, qui porrigitur in mare per duas leucas. In ſummitate hujus montis eſt eccleſia in honore ſancti Michaelis, & in circuita illius montis redundat mare quotidie duabus vicibus, id eſt mane & veſpere, & non poſſunt homines adire montem, donec mare diſceſſerit.* Tum ſubdit idem Bernardus rem ſingularem, & a nemine alio obſervatam: *In feſtivitate autem ſancti Michaelis non conjungitur mare inredundando in circuita illius montis, ſed ſtat inſtar murorum a dextris & a ſiniſtris: & in ipſa die ſolemni poſſunt omnes, quicumque ad orationem venerint, omnibus horis adire montem; quod tamen aliis diebus non poſſunt*; quæ res, etſi valde incerta, non viſa eſt tamen omittenda hoc loco. Cæterùm de recentiori ejus baſilicæ ac monaſterii admiranda fabrica dicere nunc ſuperſedemus; dum ad illud tempus, quo facta eſt, ſi Deus volet, pervenetimus.

(*a*) *Sæc. 3. Bened. parte 2. p. 526.*

Ab anonymo illo auctore, qui hanc ſancti Michaelis apparitionem retulit, diſcimus abbatem, ac proinde monachos tum exſtitiſſe in baſilica ſancti Michaelis in monte Gargano, a quo abbate Autbertus reliquias pallioli ac matmotis ad novæ ſuæ baſilicæ dedicationem acceperit. Verba illius anonymi ipſa huc refero. *Interea miſſi nuntii adeunt locum*, ſcilicet montem Garganum; *qui benigniſſimè ab abbate loci illius ſuſcepti, veſtibuſque mutati, ac tanti itineris fatigatione ſublevati, cuncta quæ ſuæ contigerant regioni, ſimulque ad quod venerant pandunt; quæ verba cùm illius loci abbas ſuo retuliſſet antiſtiti, aberrimus omnipotenti Deo laudes aterque retulit.* Ex quo intelligitur, abbatem ejus loci rectorem fuiſſe, quem modò duodecim occupant canonici. Idem ſæculo inſequenti atteſtatur Bernardus monachus mox laudatus, cujus verba aoooymo illuſtrando huc refetre juvat. *Inde pregreſſi venimus ad montem Garganum, in quo eſt eccleſia ſancti Michaelis ſub uno lapide, ſuper quem ſunt quercus glandiferæ, quam videlicet ipſe dicitur dedicaſſe: cujus introitus eſt ab aquilone, & ipſa quinquaginta homines* (aliis *centum*) *poteſt recipere in ſe. Intriaſecùs ergo ad orientem ipſius angeli habet imaginem; ad meridiem verò eſt altare, ſuper quod ſacrificium geritur, & præter id, nullum murus ibi ponitur. Eſt autem ante ipſum altare vas quoddam, quod etiam juxta ſe habet altaria. Cujus loci abbas vocabatur Benignatus, qui multis præerat fratribus.* Ita Bernardus. Quamdin ab eo tempore monachi locum inſederint, nobis incompertum: tametſi ex titulo capitis viceſimi-quarti libri quarti chronici Caſinenſis colligit Lubinus Auguſtinianus, monachos Ordinis ſancti Benedicti anno ſupra milleſimum centeſimo ibidem ſuperfuiſſe.

XL. S. Michaelis in monte Garganno.

QUo tempore ſanctus Antbertus baſilicam in monte Tumba exſtruebat, eodem Wlfoaldus ſeu Wolfaudus comes in pago parochiaque Virdunenſi clariſſimum cœnobium ſancti Michaelis fundavit. Hoc cœnobium primitus conditum fuit ad fluviolum Maſupiam ſeu Marſupium, (*) quioque paſſuum millibus a fluvio Moſa, ud quem ſæculo inſequenti novum conſtitutum eſt a Smaragdo abbate. Editæ ſunt ipſius Wolfaudi comitis primariæ hac de re litteræ apud Stephanum (*a*) Baluzium, longè emendatiores quàm apud Waſſebnrgum & Coïntium; ſed tantùm ex chartulario. Exſtat in archivo ejuſdem loci authenticum ipſum exemplar, ex quo emendatiorem illius inſtrumenti editionem in appendice tomi ſexti Chronici Benedictini fieri curavit reverendiſſimus abbas domnus Henricus Henezo, vir ingenio & doctrinâ inſignis, qui monaſterium iſtud novis ædificiis magnificè decoravit. Idem inſtrumentum nos quoque cum authentico denuo contulimus, ex quo illud in Appendice integrum referemus. In hoc exemplari Wlfoaldus (ita conſtanter legitur) » filius Giſlaramni, & conjux ejus Adalſinda, filia Alberti, teſtantur, ſe pro ani» marum ſuarum ſalute & Dei intuitu monaſterium, congregationemque ſervorum

ANN. CHR. 709.

(*) *Miſcellan. lib. 4. p. 405.*

ANN. CHR. 709. „ Dei inſtituiſſe in pago Virdunenſi, in loco qui dicitur Caſtellionis, in fine Vi-
„ diniaca, ubi in ipſa radice montis conſurgit fluviolus, qui dicitur Maſupia (ſic
„ authenticum) in honore ſancti Michaelis archangeli, & ſanctæ Mariæ matris Do-
„ mini noſtri Jeſu-Chriſti; ſancti Martini, & ſanctorum Petri & Pauli apoſtolo-
„ rum, necnon ſanctorum martyrum & confeſſorum. Deinde Wlfoaldus varia prædia, variaſque poſſeſſiones commemorat, in dotem illi monaſterio conceſſas ſuper fluvios Moſam, Maſupiam & Qualam; in his villam Buxarias in pago Virduoenſi, quam de Anſtruda abbatiſſa quondam dato pretio comparaverat. Hæc eſt Anſtrudis abbatiſſa Laudunenſis, ſanctæ Salabergæ filia, cujus propinquus fuit Wlfoaldus comes, ut ex ejus actis tomo ſuperiori laudatis intelligitur. In fine Wlfoaldus præcipit, ut nullus judex vel pontifex, etiam Virdunenſis, ullam poteſtatem habeat ad quallibet redhibitiones aut requiſitiones exigendas. Facta eſt hæc donatio in ipſo monaſterio, anno quinto-decimo Childeberti regis. Subſcribunt *Volfoaldus vir inluſter*, & poſt eum & Adalſindam ejus conjugem, Wlfuidis abba, & ante eum Gairebaldus, epiſcopus utique Tullenſis, cujus loco *Aggrebardus* mendosè legitur apud Waſſeburgum, qui Virdunenſem epiſcopum eſſe opinatus eſt. Has litteras præceſſerat commutatio (*a*) anno ſuperiore facta inter ipſum Wlfoaldum & Sigibaudum epiſcopum Mettenſem, qui Wlfoaldo comiti locellum Marſupiam conceſſerat in vicem alterius locelli ab eo accepti. Hoc monaſterium a loco non rarò Caſtellio dictum eſt.

(*a*) *ibid. p.* 409.

Superiores chartas ad Childebertum, Sigiberti & Brunechildis filium, perperam retulit monachus (*b*) anonymus, qui breve ejus loci chronicon ſæculo undecimo ſcripſit ſub Nantero abbate: quas chartas ad Childebertum tertium revocandas eſſe conſtat, tum ex tempore Sigibaudi ſeu Sigibaldi epiſcopi Mettenſis, tum ex diplomate „ (*c*) Pippini regis, monaſterio Dionyſiano concedentis locum aliquem in pago Virdu-
„ nenſi, qui appellatur ad-montem-ſancti Michaelis archangeli, ſuper fluvio Marſu-
„ pio, quem Wlfoaldus quondam, inquit, pro vita ſua, id eſt pro vitanda morte, nobis dedit, *pro eo quod illud caſtellum ibidem volebat ædificare ad inimicos noſtros recipiendos, ſicut comprobatum eſt: & ad Francorum judicium propter hoc miſſus eſt ad cauſas* reddendas. Hoc diploma datum eſt Compendio, anno quarto regni Pippini. Ex quo manifeſtum eſt, Wlfoaldum ad Pipplni regis tempus perveniſſe. Wlfoaldum item monaſterii ſancti Michaelis conditorem vocat Sigebertus monachus, eumque cum Wlfoaldo majore domus regiæ ſub Childerico rege confundit. Prædictus anonymus ſancti Michaelis chronographus a ſenioribus ſuis traditum ſcribit, Wolfaudum orationis gratiâ Garganum montem adiiſſe, indeque pignora reliquiarum retuliſſe, eo animo, ut eccleſiam in honorem ſancti Michaelis ædificaret; & in loco, qui Caſtellionis tunc dicebatur, monaſterium cum baſilica exſtruxiſſe: &, ne ſæculariuns frequentia, occaſione orandi, Deo vacantes monachos interturbaret, a latere meridiano eccleſiam in honorem beati Petri apoſtoli condidiſſe, in qua ſibi, ſuiſque divina celebrarentur. Similiter ejus conjugem Adalſindam inter duas illas eccleſias capellam in honorem Dei genitricis conſtituiſſe, in qua & ipſa ſecretius oraret, & divinum cultum exſequeretur: ubi etiam uſque hodie, ait anonymus, utriuſque, & unius ipſorum infantuli ſepulturæ conſpiciuntur. In necrologio ſancti Michaelis notatur IV. idus Decembris *Volfaudus piæ memoriæ dux, fundator hujus* „ *monaſterii*; & IV. nonas Maii *Alſindis itidem fundatrix*. Manegaudus abbas medio „ ſæculo undecimo in memoriam beneficiorum, quæ ſibi contulerat piæ memoriæ „ dux Volfaudus, ejuſque conjux Alſinda, communi totius capituli conſilio & con-
„ cenſu, quolibet die in perpetuum unam præbendam pauperibus in cibo & potu, „ quemadmodum uni de fratribus, dari conſtituit.

(*b*) *Analect. to. 2. p.* 374. & *ſeqq.*

(*c*) *Doublet. p.* 696.

De abbatibus, qui locum illum ante Caroli Magni tempora rexerunt, nihil ſcriptum reperit chronographus anonymus. In prædicto tamen necrologio laudatur pridie kal. Februarii Ogericus, primus abbas Veteris-monaſterii; & XII. kal. Aprilis Sicco abbas ſecundus. Hunc ſubſecutus eſt Hermengaudus abbas & epiſcopus, chronographo notus. Gairebaldus ſeu Garibaldus Tullenſis epiſcopus, quem priori Wlfoaldi teſtamento ſubſcripſiſſe diximus, acquiſivit apud glorioſum regem Childeber-
„ tum *interveniente Ermenchilde regina ejus uxore*, abbatiunculam unam in honore „ ſancti Petri dicatam, quæ eſt ſita in ſaltu, nomine Dervo, & quaſdam villas ſu-
„ per fluvium Saltum, ut ex actis Tullenſium epiſcoporum diſcimus, quorum copiam nobis fecit domnus Antonius Colbertus, ſancti Michaelis quondam ſupprior. Deodatus epiſcopus Nivernenſis in ſaltu Voſago converſandi locum ab eodem Garibaldo obtinuiſſe traditur.

XLII. Hermenlandus abbas regimen abdicat.

Inter ea Hermenlandus Antrenſis abbas in Armorica, cùm ad ſenilem vergeret ætatem, nihilo minùs ad majorem in dies profectum animatus, paſtoralis officii regimen, annuente rege, abdicat fratribusque eligendi ſucceſſoris facultatem permittit

mittit, feceſſurus in oratorium ſancti Leodegarii martyris, quod ſibi juxta fores monaſterii ad orientem extraxerat. Mox congregati in unum fratres ægrè de ſubſtituendo vicario patre inter ſe ſe agont, eliguntque Adalfredum monachum, cujus electionis eos ſeriò, at ſerò pœnituit, quòd tyrannum, non patrem ſibi impoſuiſſent. Ille enim, mox ut electus eſt, fratrum curâ poſitâ, ſuperfluis occupari negotiis cœpit, communi non contentus domo privatam ſibi aulam ædificare; rerum omnium erga ſe prodigus, vix ac ne vix quidem neceſſaria fratribus, immo nec ipſi Hermenlando indulgens. Hermenlandus ad hæc ingemiſcere, hominem officii admonere, ad mentem rediret, communibus contentus eſſet; ſin minùs, privatis non diu fruiturum. Verùm illi hæc pro nugis, hæc ſenis deliramenta viſa ſunt. At brevi divina ultio, prout vir ſanctus prædixerat, ſubſecuta hominem e medio ſuſtulit. Tum fratres Hermenlandum conveniunt, obſectantes, ut ne ſe in ſucceſſoris electione iterum abertare ſineret: ſed dignum Deo patrem ipſe eligeret, qui ejus exemplo paſceret gregem, non Adalfredi more devoraret. Flexus eorum precibus Hermenlandus, Donatum deſignat, qui anteceſſoris errata emendavit, & monaſterium toto regiminis ſui tempore rite adminiſtravit. ANN. CHR. 709.

Hoc eodem anno inſignium virorum mortes, partim ex conjectura, partim ex certis argumentis conſignamus. Primus ex his eſt Bonitus, olim Arvernenſis antiſtes, qui, abdicatâ dignitate, poſt Romanam peregrinationem Lugduni demorabatur, nempe, ut conjicimus, in parthenone beati Petri, ubi ſepulturâ donatus eſt. Poſt biennii in ea civitate commorationem, cùm Nodobertum ſucceſſorem cuidam ejus æmulo reconciliaſſet, podagræ ingraveſcente moleſtiâ, ubi ad extrema pervenit, cellulæ ſuæ fenestram aperiri juſſit, & lacrymis perfuſus, pſalmum, qui in extremis *juxta morem canendus*, id eſt recitandus, erat, haud dubiè quinquageſimum, incœpit, atque inter hæc animam exhalavit. Cum ſacrum ejus corpus ad tumulum efferretur, ſubſtratus ſub feretrum paralyticus convaluit. Poſt annos ſex, quàm in baſilica ſancti Petri requieverat, de transferendo Arvernos corpore Nodobertus ſeriò cogitavit. At, repugnantibus Lugdunenſibus, id muneris reliſtum Proculo, qui tertius poſt virum Dei ſedem Arvernicam obtinuit. Hujus rei gratiâ Proculus dignos Lugdunum dirigit ſacerdotes, venerabilem ſcilicet Adelphium monaſterii Magnilocenſis, Eoaldum Volvicenſis, Moderatum Teclatenſis abbates, qui rem prudenter exſecuti ſunt, aſſentiente Fulcoaldo epiſcopo Lugdunenſi; at contra reſiſtente Didâ abbatiſſâ monaſterii ſancti Petri, ubi ſacrum corpus quieſcebat. Verùm hæc tandem exlecti admonita oraculo ceſſit, retentâ parte amphibali, quo viri ſancti caput rectum erat. Sic oullo deinceps negotio ſacræ ejus reliquiæ Arvernos delatæ, & cum magna pompa in principe ſancti Mauricii eccleſia repoſitæ ſunt. Sancti Bonitl memoriam ſacris faſtis XVIII. kalendas Februarii conſignata legitur. XLIII. S. Bonitus epiſcopus obit.

Martio menſe inſequenti Tetricus Autiſtodorenſis epiſcopus a neſario quodam homine, Ragenfredo ſcilicet archidiacono, gladio tranſverberatus interiit XV. kalendas Aprilis, dum ſuper ſcamnum ſopore depreſſus quieſceret. Sepultus eſt in eccleſia ſancti Euſebii ſuburbana. Oratorium in loco, ubi necatus fuerat, in ejus honorem a poſteris erectum. Ragenfredus ſtatim poſt ditum facinus domo egreſſus, nuſquam deinceps comparuit. Tetricum pro more illorum temporum ut martyrem colunt. Poſt ejus necem tres annos vacavit ſedes. Focoaldus demum electus, nullâ re geſtâ inſignis. XLIV. Tetricus epiſcopus Autiſiodorenſis.

Bonito & Tetrico epiſcopis ſanctis adjungimus Bertinum abbatem Sithienſem, qui & ipſe plenus dierum ac meritorum ad cœlos migravit v. idus Septembris, anno ætatis ceteſimo duodecimo, a prima conditione monaſterii Sithienſis quinquageſimo-nono. Corpus ejus Etlefridus abbas & Sithienſium cœtus univerſus cum ſummo honore, ut tantum decebat patrem, in oratorio ſancti Martini ſepelierunt, quod prædictus abbas amplificavit, erectâ ad ejus tumulum atâ, ubi plurima miracula patrata leguntur. Bertinus ob innocentiam & ſimplicitatem chriſtianam maximè laudatur in martyrologiis Adonis & Flori, dignus a poſteris habitus, qui Sithienſi monaſterio ſancti Bertini appellationem daret. Libros duos de ſancto Bertino litteris mandavit antiquus anonymus, unum de ejus vita, alterum de miraculis: quibus tertium librum anonymus alter ſub initia ſæculi decimi adjecit. Hunc e veſtigio ſubſecutus eſt Folquinus Laubienſis abbas, qui librum de vita ſancti Bertini ſub finem ejuſdem ſæculi Walthero Sithienſi abbati nuncupavit. Sæcolo inſequente Folcardus monachus aliam de ſancto Bertino lucubrationem inſcripſit Bovoni ſeniori ejuſdem loci abbati, qui librum de ejuſdem ſancti inventione compoſuit. Eamdem vitam metricè reddidit duodecimo ſæculo Simon ejuſdem cœnobii monachus. XLV. Item S. Bertinus abbas Sithienſis.

In hunc etiam annum certò incidit mors duorum illuſtrium inſulæ Britanniæ antiſtitum, Wilfridi olim Eboracenſis, & Aldhelmi Schireburnenſis. Poſt annos quatuor, quàm Meldis gravi morbo decubuerat Wilfridus, ſecundùm angeli vaci- XLVI. S. Wilfridus epiſcopus obit.

ANN. CHR. 709. cinium extremo tandem languore in Ripenſi monaſterio correptus eſt. Mox univerſa ejus familia, abbates monaſteriorum ei ſubjectorum, anachoretæ, & quotquot demum ſub ejus diſciplina militabant, ad conſueta orationis præſidia concurrunt, vitæ ſaltem inducias & vocis facultatem ei impetraturi, ut monaſteriis rectores provideret, & de cæteris rebus ſtatueret. Piorum filiorum votis & optatis benignus annuit Deus, & ſpatium unius anni ac dimidii ſancto pontifici conceſſit. Ille his induciis optimè utens, cum duobus abbatibus & octo fratribus ex familiaribus ſuis, quidquid auri & argenti in ſcriniolis repoſitum habebat, in quatuor diviſit partes: quarum unam Romanæ eccleſiæ ſancti Petri apoſtoli, ubi vitam finire optaverat; necnon baſilicis ſanctæ Mariæ & ſancti Pauli in eadem urbe diſtribui juſſit; alteram pauperibus, tertiam præpoſitis duorum monaſteriorum, Ripenſis & Haguſtaldenſis; quartam familiaribus ſuis, qui longa cum eo exſilia perpeſſi fuerant: ex quibus Tatbertum, propinquum ſuum, Ripenſis monaſterii præpoſitum inſtituit. His ita diſpoſitis, pulſato ſigno totam Ripenſis monaſterii ſimiliam convocari juſſit; tum ad omnes verba facieus, Celino fratri reverendiſſimo, qui præpoſiti officio diu functus ad deſerta loca ſecedere optabat, diſcedendi facultatem indulſit. Deln cæteros admonuit, ut regularis vitæ inſtitutionem conſervarent, quoad ipſe a Coelredo rege Merciorum, qui ſe ad colloquium per Tibbam & Abbam abbates ſuos invitaverat, ordinato ejus regni monaſteriorum ſtatu reverteretur, eiſque idoneum abbatem præficeret. Quòd ſi, Deo ſecus providente, per infirmitates ſuas reverti non poſſet, cum abbatem conſtituerent, quem præſentes Tibba & Abba abbates, Tatbertus & Haduſtidus presbyteri, magiſterque Alubfridus a ſe directi, indicaturi eſſent.

His dictis, benedictione fratribus mœrentibus datâ, cum pace & deſiderio omnium, tam principum, quàm ſubditorum transhumbrenſium, ad auſtralia Britanniæ regna, id eſt ad Merciorum regem, proſectus eſt, omneſque, in primis abbates & monachos ſuos, adventu & præſentiâ ſua recreavit. Poſtquam cuncta rite diſpoſuerat, ad monaſterium Undolum, cui Cudbaldus abbas præerat, ubi ipſe olim ſancti Andreæ eccleſiam conſecraverat, cùm perveniſſet, ſtatim infirmitate oppreſſus finem vitæ ſuæ proximum eſſe intellexit. Tum paucis præſentes admonuit, memores ut eſſent eorum, quæ ante ordinaverat. Cæterùm totam vitæ ſuæ ſeriem Tatberto presbytero, propinquo ſuo, in itinere priùs expoſuerat, mandans, ut quibuſdam abbatibus certas terras daret, & ſpeciatim, ut Accæ presbytero, qui poſt eum epiſcopus fuit, Haguſtaldenſe monaſterium committeret. Demum, benedictione adſtantibus denuo impertitâ, capite in cervical reclinato, placidè ſpiritum emiſit, dum fratres in choro hunc verſum pſalmi centeſimi tertii canerent: *Emitte ſpiritum tuum & creabuntur*. Mortui corpus lotum, de more, & eccleſiaſticis veſtibus indutum, abbates undequaque illuc profecti deduxerunt ad Ripenſe monaſterium, ubi ſepulturæ mandatum eſt in baſilica ſancti Petri, quam ipſe olim ab ſe exſtructam dedicaverat. Funus honorificè curavit Tatbertus presbyter, Ripenſis monaſterii abbas a ſancto præſule deſignatus & inſtitutus, qui ſingulis per annum diebus pro eo *miſſam ſingularem* celebrari, & omnibus hebdomadis quintam feriam, in qua obiit, feſtivè recoli juſſit, atque anniverſariâ ejus obitus die ex univerſis armentis & gregibus decimas partes egenis diſtribui, præter quoridianas ſtipes & eleemoſynas. Idem Cynedridæ abbatiſſæ ſindonem miſit, ſeu pannum, quem Bacula abbas, dum ſacrum corpus lavaretur, ei ſuppoſuerat: quem pannum cùm quædam ſanctimonialis, manum habens aridam, lavari petiiſſet; appoſitâ manui aquâ illâ calefactâ, ſtatim vigorem recepit. Obiit Wilfridus anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo-ſexto, pontificatus quadrageſimo-ſexto, VIII. kalendas Maii, feriâ quintâ, id eſt anno ſeptingenteſimo-nono. Res ab eo geſtas rogatu Accæ epiſcopi & Tatberti abbatis primus in litteras retulit Eddius, cognomento Stephanus, ejus diſcipulus & familiaris, quem ſecum ex Cantuarienſi monaſterio in Northumbrenſem regionem adduxerat. De eo item egit venerabilis Beda, qui & epitaphium ejus compoſuit: & poſt utrumque Fridegodus carmen de ejus vita juſſu Odonis epiſcopi Cantuarienſis tudi minervâ cecinit. His acceſſere Eadmerus, ac Willelmus Malmesburieoſis, poſtremò Petrus Bleſenſis, præter alios Anglicarum rerum ſcriptores.

XLVII. Johannes ejus ſucceſſor.

Succeſſit ejus loco in ſedem Eboraceuſem Johannes, ex monacho quondam Streaneshalenſi, qui poſt Boſam ſedem illam jam occupaverat. Pulſo quippe Wilfrido, creati fuerant, uti diximus, epiſcopi duo, Boſa nimirum in Eboracenſi, Eata in Haguſtaldenſi eccleſia. Eatæ ſucceſſerat Johannes ſub annum ſexcenteſimum octogeſimum-octavum; Boſæ verò anno ſeptingenteſimo-quarto. Verùm Wilfrido paullo poſt in ſedem ſuam reſtituto ultro ceſſerat: eidemque defuncto hoc anno demum legitimè ſucceſſit in annos octo; quibus exactis, regimeo Eboraceuſis ecclo-

Beverlacum ſecedit.

ANN. CHR. 709.

eleſiæ denuo abdicavit, ſeceſſitque in monaſterium Beveriacenſe, quòd ipſe condiderat in pago Eboracenſi ad Hulium fluvium: ubi poſt annos quatuor piiſſimè defunctus eſt. Monaſterium Inderavuda, id eſt in ſilva Deirorum, Beda (*a*) venerabilis appellat, laudatque Britunum diaconum ejus loci abbatem, ex quo air ſe accepiſſe quædam Johannis facta, in his miraculum redditæ muto vocis, dum is in quodam remoto loco tempore quadrageſimæ, orationi ac lectioni vacaturus, verſaretur haud procul ab eccleſia Haguſtaldenſi; item aliud (*b*) de ſanata quadam ſanctimoniali monaſterii Vetadunenſis, nomine Coenburga, filia carnali Hereburgæ abbatiſſæ, graviter ægrotante ob venæ ſectionem in quarta luna ei factam: quod valde periculoſum eſſe Johannes a Theodoro epiſcopo didicerat, propterea quòd tunc & lumen lunæ, & æſtus oceani in cremento eſt. Alia ejus miracula ab eodem relata auctore prætereo. Idem abbas Johanni auctor fuit, ut ſubſtituto in ipſius locum Wilfrido juniore, Beverlacum ſecederet. Unum ſingulare addit Beda (*c*) de Herebaldo abbate cujuſdam monaſterii Tinemuthenſis, ſic dicti, quòd ad oſtium Tini fluminis poſitum eſſet: qui abbas, cùm a presbytero rudi & imperito, catechizandi experte, baptizatus fuiſſet; denuo a Johanne epiſcopo catechizatus, & exſufflante illo exorcizatus, ac demum vitali undâ perfuſus eſt, quaſi invalidus eſſet baptiſmus collatus a presbytero, qui propter ingenii tarditatem catechizandi ac baptizandi miniſterium diſcere non potuerat; ac propterea ab eodem Johanne remotus ab hoc officio fuerat.

(*a*) *Beda lib. 5. c. 2.*

(*b*) *Ibid. c. 3.*

(*c*) *Ibid. c. 6.*

XLVIII. Aldhelmo epiſcopo ſuccedit Forthereus.

Vix ampliùs uno menſe Wilfrido ſupervixit Aldhelmus epiſcopus Schireburnenſis, vir undecumque doctiſſimus, teſte Beda (*d*) venerabili, & ſcripturarum, tam liberalium, quàm eccleſiaſticarum, eruditione viſus eidem admirandus: qui hoc anno, poſt annos quatuor epiſcopatus, obiit VIII. kalendas Junii. Id laudis ei tribuit Willelmus, itidem ejus præco & admirator, quòd primus Aoglorum, latina carmina condiderit: qua de re Aldhelmus ipſe gloriari videtur, dum in carmine de virginitate hos verſus adhibet Virgilianos.

(*d*) *Ibid. lib. 5. c. 19.*

Primus ego in patriam mecum, modò vita ſuperſit,
Aonio redeens deducam vertice muſas.

Idem epigrammata ſcripſit, quæ tanti fecit ſanctus Eulogius presbyter ac martyr Cordubenſis, ut ipſius *Adhelelmi epigrammata* ex urbe Pampilonia, cum aliis melioris litteraturæ libris ſecum retulerit, teſtante Alvaro in ipſius vita. Aldhelmum in epiſcopatu excepit Forthereus, & ipſe, judicio Bedæ, in ſcripturis ſanctis multùm eruditus. Librum de Aldhelmi vita, in quatuor diſtinctum partes, ſcripſit Willelmus Malmesburienſis monachus, editum nuper in Angliæ-ſacræ parte ſecunda, cujus compendium a nobis vulgatum eſt in prima parte Sæculi tertii Benedictini. Indignum Aldhelmo factum in hoc libro imputat Willelmus ad probandam ejus caſtitatem, quod nec Beda retulit, nec Aldhelmus ipſe in ſuis (*e*) de virginitate ſcriptis probavit, immo refellit.

(*e*) *V. Supra n. 24.*

XLIX. Beorvvaldos abbas Glaſtonienſis, & ſucceſſores.

Exſtat ad Forthereum epiſtola Bertvvaldi epiſcopi Cantuarienſis, inter Bonifacianas ordine quinquageſima-octava, eum roganris, ut venerabilem abbatem Beorvvaldum adducat ad concedendam tedemtionem unius puellæ captivæ ſub pretio tre„ centorum ſolidorum, quo poſſit illa reliquum vitæ ſuæ ſpatium cum conſanguineis ſuis, non in ſervitutis triſtitia, ſed in lætitia libertatis tranſigere. Ingens pretium pro illo tempore: quàm meliùs gratis in libertatem aſſerta fuiſſet! Sed hi mores eorum temporum erant, & Bertvvaldus juſtam abbatis poſſeſſionem agnoſcere videtur. Beorvvaldus ille abbas erat Glaſtonienſis monaſterii apud occidentales Saxones ſub epiſcopatu Schireburoenſi: cui Forthereus epiſcopus quamdam poſſeſſionem donaſſe traditur (*f*). Ab hoc Beorvvaldo ſeu Bearvvaldo diſtinguendus eſt Britvvaldus ejuſdem loci abbas, primus (*g*) ex Anglis, ſub annum ſexcenteſimum ſeptuageſimum, quo anno rex Kenvvalchius quaſdam Glaſtoniæ donationes fecit. Beorvaldo Aibertus (*h*) ſucceſſiſſe dicitur. Poſt quem reperio Echfridum, (*i*) cui ſuffectus Coengiſſus, ad quem Bonifaciana epiſtola quinquageſima-ſecunda ſuperiùs laudata.

(*f*) *Monaſtic. Anglic. to. 1. p. 23.*

(*g*) *Ibid. p. 22.*

(*h*) *Ibid. p. 13.*

(*i*) *Ibid. p. 14.*

L. Eandmundus condit novum monaſterium Lindisfarnæ.

Sub hoc tempus dux Eandmundus monaſterium condidit in clivo montis prope inſulam Lindisfarnæ, ob hoc Lindisfarnenſe dictum, brevi freto diſtinctum ab eo, quod Aidanus epiſcopus in illa ioſula priùs ædificaverat. Utrumque ſancto Petro apoſtolo ſacrum. Poſterius hoc monaſterium ſitum erat in loco, ubi exſtabat urbs cum clero: fortè quæ illic ex occaſione monaſterii accreverat. Unde Ethelvvolfus monachus in carmine de origine & primis ejus monaſterii incolis agens, ita canit.

Jam

ANN CHR. 709.

Jam campus videt: florent ad gaudia Chriſti
Per cellam monachi; lætatur clerus in urbe,
Quem lex una tenet gaudenti in corde voluntas.

Quæ fuerit condendi hujus monaſterii occaſio, docet nos idem poëta; quippe exſtincto Aidfrido Notthanimbrorum rege, principatus fuit penes Oſredum ejus filium, cujus dominatio principio ita cunctis infeſta fuit, ut omnia ſurſque deque verteret; quod præter Bedam alioſque tradit idem poëta.

Exſtitit a primis, ſed non moderatus in annis,
Indocilis juvenis, neſcit ſenſuſque petulcos
Subcurvare animo, contemnens jura Tonantis,
Armipotens, nimiùm propriis in viribus audax.
Non proceres veneratus erat; non denique Chriſtum,
Ut decuit, coluit: vacuis ſed ſubdidit omnem
Actibus hanc vitam, manſit dum corpore vita.

Mirum eſt tam effrenem fuiſſe ab ipſo initio juvenculi regis licentiam, qui, teſte Beda, tantùm octo annorum erat, cùm regnare cœpit, anniſque duntaxat undecim regno potitus eſt. Sed quid non poſſit etiam in puero rege indomita quidlibet audendi & agendi facultas, maximè ubi pares animo aulici ei aſſentantur? Addit idem poëta, multos miſerandâ morte ab ipſo peremtos fuiſſe; alios coactos refugiſſe in monaſteria, tonſoſque in eis conſtitiſſe: ex quibus unus fuerit dux Eandmundus, ſublimi genere nobilis, in populis ſummè honoratus, qui militiam ſterilem cæleſti demum poſtpoſuit. Hæc itaque occaſio illi fuit condendi novi monaſterii Lindisfarnenſis: ubi monaſtica tonſurâ & veſte indutus, multos ſecum diſcipulos, brevi futurus abbas & magiſter, attraxit.

Verùm quia monaſticæ diſciplinæ rudes erant omnes, ad ſanctam inſulam Lindisfarnenſem acceſſit ad Egfridum epiſcopum, petiturus novæ coloniæ doctores ac magiſtros, a quibus novi tirones inſtituerentur. Conceſſus idcirco presbyter ac monachus e grege Lindisfarnenſium. Miſſus etiam ab Eandmundo nuntius ad Egbertum ſanctiſſimum pontificem, qui tum in monaſterio Ratmelſigenſi apud Scottos converſabatur, tum ut tabulam altaris ab eo ſacratam acciperet, tum ut ſalutaribus ejus monitis informaretur. Ille miſſâ tabellâ monet, puram & caſtam ut vitam colat cum ſuis Eandmundus, & incumbentem mari coilem inhabitet, ibique ſancto Petro baſilicam ad perſolvendas Deo interdiu ac noctu laudes exſtruat. Nec mora, inſigne templum ab Eandmundo erigitur, cum oratorio beatæ Mariæ, plumbeiſque tabulis tegitur. Illic ſervere ad divinas laudes ſub Eandmundo jam duce & abbate monachi piiſſimi, quorum alii in precibus inſomnes ducebant noctes, genibus flexis frigidi marmoris pavimento affixi, quantumvis hiems aliquando ſæviret: alii lectionibus ſacris ſomnum fallebant; alii ſubtractam ſibi eſcam egenis erogabant. His ſe ſe adjunxit inter alios Ultanus monachus, Scottus genere, mirâ ſcribendi arte præditus, qui moribus ſanctis alios formavit, ibidemque ſanctiſſimè deceſſit. Quàm gratum Deo acceptumque fuerit hujus ſcriptoris officium, poſt mortem ex miraculo ejus dextræ patuit, cujus os capiti morientis admotum vitam reſtituit. Huic non impares fuere Fridegilſus presbyter, & Cuicuinus ferrarius. Hic cæteris poſt nocturnas vigilias ſomno indulgentibus, in oratorio genibus flexis ad orationem perſtabat, poſt Primæ officium cudendo metallo totum ſe applicans, ut haberet, quo egeni reficerentur. Nec mirum certè quòd mortui animam Æthvinus monachus in cælum ferri ſuſpexit.

LI. Eandmundi ſucceſſores.

Eandmundo abbate exſtincto, locum rexere unus poſt alterum germani duo fratres, Eorpuinus, largus miſeris, ſibique parcus; & Aiduinus, virtute non impar; tum Sigbaldus presbyter, qui eccleſiam aureo calice, ſacriſque vaſis & ornamentis locupletavit, æneis ſignis ſeu campanis inſtruxit: miſſas non ſine multis lacrymis celebrare ſolitus, præcipuè in feſtis nativitatis beatæ Mariæ, aſſumtionis, conceptionis Verbi, atque natalis Domini, ac dedicationis baſilicæ. Is ſucceſſorem ſortitur germanum fratrem, Sigvvinum nomine, qui erga pauperes & egenos ſupra modum liberalis exſtitit: cujus tempore Higiacus presbyter ac lector ibidem floruit. Sigvvino ſuffectus præter voluntatem Wilfigus, abbas ſummopere modeſtus & humilis, cui Etheivvolfus poëta ſemper adhæſit, primùm quidem cum eo monachus ac ſyncellita; dein eidem ſubjectus per annos ſex, quibus monaſterium rexit Wilfigus, vir tam profuſæ orationis, ut totum pſalterium nocte ante vigilias nocturnas, itidem per diem, præter canonica officia, recitaret; tantæ abſtinentiæ, ut aliis prandentibus ſæpe in eccleſia oraret, vix corpori indulgens, quo utcumque ſuſtentaretur.

retur. Eo abbate, ibidem degebat vitæ admirabilis Winfridus presbyter, cui veſtium cura commiſſa erat. Horum omnium notitiam debemus Ethelwolfo monacho, qui carmen ſuum, a nobis ad calcem tertii Sæculi Benedictini editum, Egberto Lindisfarnenſi epiſcopo nuncupavit, cujus inſcriptio ſic videtur reſtituenda: *Amicorum præſtantiſſimo, atque dilectiſſimo ſacerdoti magno Egberto, presbyter meritis exiguus Edilwolfus, Lindisfarnenſis eccleſiæ monachus, intimæ caritatis ſalutem.* Egbertus Higbaldi epiſcopi erat ſucceſſor, qui Lindisfarnenſem eccleſiam anno octingenteſimo-ſecundo in annos octodecim regendam ſuſcepit, auctore Turgoro monacho Dunelmenſi: ex quo tempus Edilwlfi ſeu Ethelwolfi monachi facilè intelligitur. Hic ſub finem carminis varios deſcribit Lindisfarnenſium horumce monachorum labores, ex quibus alii concinnandis templi lumioibus, & vaſis ad oleum continendum aptis, quæ plurima e funalibus pendebant; alii erucibus, vaſiſque ſacris ex auro, aliove rutilo metallo fabricandis; alii ſcribendis codicibus ſacris, & ductilis auri laminis operiendis; alii menſæ altaris, ſanctorumque loculis gemmis & auro exornandis dabant operam. Ethelwolfus porro præceptores habuit primò Godfridum, presbyterum & monachum ejus loci; tum Higlacum presbyterum itidem, ac lectorem; quorum gloriam in cælo ſibi conſpicuam fuiſſe teſtatur. Ex his aliiſque locis diſcimus, jam ab illo ævo in monaſteriis noſtris exſtitiſſe lectores monachos, quo nomine juniorum monachorum præceptores ſignificantur. In fine Ethelwolfus nominis ſui etymon exponit, quod eſt Clarus-lupus. ANN. CHR. 709.

LII. Coenredus & Offa reges Romæ facti monachi.

Illuſtre eſt in primis hoc anno exemplum duorum inſulæ Britanniæ regum, Coenredi regis Merciorum, & Offæ filii Sigheri orientalium Saxonum regis, qui ambo relictis ſæculi honoribus Romam profecti, purpuram monaſtico habitu commutaruot, ibidemque cum inſigni pietate reliquum vitæ ſuæ curſum peregerunt. Tantum exemplum ipſis venerabilis Bedæ (*a*) verbis referendum eſt. *Anno imperii Oſredi quarto, Coënred, qui regno Merciorum nobiliſſimè tempore aliquanto præfuerat, nobilius multò ſceptra regni reliquit: nam venit Romam, ibique attonſus, pontificatum habente Conſtantino, ac monachus factus, ad limina apoſtolorum in precibus, jejuniis, & eleemoſynis uſque ad diem permanſit ultimum, ſuccedente in regnum Ceolredo filio Æthilredi, qui ante ipſum Coënredum idem regnum tenebat. Venit autem cum illo & filius Sigheri regis orientalium Saxonum, vocabulo Offa, juvenis amantiſſimæ ætatis & venuſtatis, totique ſuæ genti ad tenenda ſervandaque regni ſceptra exoptatiſſimus: qui pari ductus devotione mentis, reliquit uxorem, agros, cognatos, & patriam propter Chriſtum & propter evangelium, ut in hac vita centuplum acciperet, & in ſæculo venturo vitam æternam. Et ipſe ergo, ubi ad loca ſancta Romam pervenerunt, attonſus, & in monachico vitam habitu complens, ad viſionem beatorum apoſtolorum in cælis diu deſideratam pervenit.* Mirum eſt prætermiſſum fuiſſe a Beda itineris eorum ſocium Egwinum epiſcopum Wicciorum, ſeu Wigornienſem, qui cum eis Romam profectus eſt, obtinuitque a Conſtantino pontifice privilegium pro monaſterio Eoveshamenſi, quod tunc medirabatur. (*a*) *Beda lib. 5. c. 20.*

ANN. CHR. 710. LIII. Hadriano abbati Cantuarienſi ſuccedit Albinus. (*b*) *Beda lib. 5. c. 21.*

ANno proximo reverendiſſimus pater, ut Beda (*b*) loquitur, Hadrianus abbas, Theodori Cantuarienſis olim epiſcopi in prædicatione verbi Dei cooperator, defunctus eſt, ſepultuſque in monaſterio ſuo Cantuarienſi ſancti Petri, & quidem in eccleſia beatiſſimæ Dei genitricis, anno quadrageſimo-primo, ex quo a Vitaliano papa in Britanniam cum Theodoro miſſus fuerat. Ei ſucceſſit Albinus, magiſtro diſcipulus non impar, in ſcientia ſacrarum ſcripturarum ſic ab eodem inſtitutus, ut græcam quidem linguam non mediocriter, latinam verò non minùs quàm maternam, id eſt Anglicanam, calleret. Is eſt Albinus abbas reverendiſſimus, vir per omnia doctiſſimus, quem hiſtoriæ ſuæ componendæ non modò auctorem & adhortatorem, ſed etiam adjutorem laudat venerabilis Beda in præfa-
„ tione ad Ceolvvlfum regem, utpote qui diligenter omnia, quæ in Cantuariorum
„ provincia, aliiſque finitimis, a diſcipulis beati Gregorii papæ geſta fuerant, vel
„ monumentis litterarum, vel ſeniorum traditione accepta, quæcumque memo-
„ riâ digna videbantur, per Nothelmum religioſum Londinenſis eccleſiæ presbyte-
„ rum, eùm ſcripto, tum vivâ voce referenda, tranſmiſit. Non fuit primus ex Anglis illius monaſterii abbas, ut Willelmo Thorno viſum eſt, qui Biſcopum prætermiſit. Idem in hoc etiam cum aliis fallitur, quòd Hadriani abbatis obitum ante biennium ponit, contra manifeſtam Bedæ (*c*) auctoritatem, qui Hadrianum proximo poſt Wilfridi obitum anno deceſſiſſe tradit. Hadrianum in illius monaſterii regimine præceſſere Petrus abbas primus, ſancti Auguſtini ſocius; ſecundus Johannes, mortuus anno ſexcenteſimo decimo-octavo; tertius Ruſſinianus, ambo ab apoſtolica ſede, uti & Petrus, cum Auguſtino directi; quartus Gratioſus, itidem ab apoſtolica ſede miſſus, qui anno ſexcenteſimo viceſimo-ſexto Ruſ-

(*c*) *Ibid.* Cantuarienſes abbates.

ANN. CHR. 710.

finianum excepit, per annos duodecim abbas. Huic ſucceſſit Petronius abbas quintus, itidem Romanus, ſed anno tantùm ſexcenteſimo quadrageſimo benedictus ab Honorio archiepiſcopo. Sextus Nathanael ab anno quinquageſimo-quarto, quondam cum Mellito & Juſto Roma in Britanniam miſſus, qui anno ſexageſimo-ſeptimo deceſſit. Poſt eum ſeptimus abbas fuit Benedictus, cognomento Biſcopus, ex Britannia oriundus, per duos annos: quo tempore Thornus regimen vacaſſe perperàm ſcribit. Octavus & nonus Hadrianus & Albinus, de quibus modò agebamus.

LIV. Baino abbati Fontanellenſi ſuccedit Benignus.

Si non fallit calculus chronographi Fontanellenſis, anno decimo-ſexto Childeberti regis Benignus diaconus ac monachus ejus cœnobii euram ſuſcepit poſt Bainum abbatem, qui hoc ipſo anno in ſedem Teruannenſis eccleſiæ promotus dicitur. De Benigni abbatis primis factis nihil nobis prædictus chronographus ſuppeditat, probus quidem, at in deſignandis temporibus parum accuratus, aut certè interpolatus ab imperitis. Id tantùm de Benigni primordiis refert, quòd patre Maurino, matreque Ingâ editus ſit: cæterùm de ejus converſione & monaſtica converſatione altum ſilentium. Paſtoralem euram per quatuordecim annos tenuiſſe memoratur, ac faviſſe partibus Caroli principis, quem chronographus *exarchum* vocat, de majoratu domus regiæ cum Ragenfredo diſceptantis: quæ res in cauſa fuit, ut a Ragenfredo reglmine monaſterii expulſus ſit, & Wando in ejus locum ab eodem intruſus. Sed hæc ſuo loco. Qui Bainum longè ante hoc tempus ſedi Teruannenſi impoſitum volunt, facilè revincuntur ex telato ſuperiùs inſtrumento Pippini, dato anno duodecimo Childeberti regis, tempore Bainl abbatis, quem Pippinus eo loci *rectorem monaſterii Fontinellenſis* vocat. Quamdiu Teruannenſem eccleſiam rexerit, & quid rei in illa dignitate egerit, incompertum. Malbrancus regiminis annos el tribuit duodecim: quibus exactis, Fontanellam denuo ſe receperit, privatam acturus vitam. Obiit ᴀᴜɢ. kalendas Julii.

LV. VVlmari abbatis obitus.

Eodem tempore degebat in Silviacenſi diœceſis Teruannenſis monaſterio Wlmarus abbas, enjus obitum hoc anno ex conjectura collocamus. Cùm affectæ eſſet ætatis, nihil tamen de bono opere, nihil de conſueto labore ad extremam uſque horam prætermiſit. Mortis imminentis præſcius, conſpectum ſuum negavit ſacris virginibus, quas ad virtutem in proximo cœnoblo informaverat, conteſtatus, ſe deinceps nullam *feminam* viſurum. Certè dum ejus corpus ad tumulum efferretur, denſâ nebulâ ejus fetetrum ita obtectum & obvelatum fuiſſe tradunt, ut nulli conſpicuum fuerit. In cælum migravit ᴠɪɪ. kalendas Auguſti, ſepultus *in propria hereditate*, ut loquitur ejus vitæ ſcriptor anonymus, id eſt in proprio monaſterio, ubi miraculis coruſcaſſe perhibetur. Interpolator utrumque habet, nempe corpus ejus delatum fuiſſe *in ſuum cœnobium*, atque *in ſua propria hereditate* clauſum ſepulcro. Non ergo Boloniæ, ut perperàm ſcribit Malbrancus: tametſi vel ſancti reliquiæ iſtuc poſtea tranſlatæ fuere ob metum Nortmannorum, ac demum in Blandinienſe Gandavi monaſterium, ubi a Calviniſtis ſeculo ſexto-decimo cum aliis crematæ ſunt.

LVI. Richmirus abbas Cenomannenſis moritur. (a) *Anal. Bened. ſæc. 3. p. 259. & 264.*

Richmirus abbas apud Cenomannos ſupetis etiam adjunctus eſt ᴀᴠɢ. kalendas Februarii, atque in cellula ſua, id eſt monaſteriolo, ſepultus, ſuccedente ipſi Arrio abbate, qui locum regebat ad illud tempus, quo anonymus auctor libellum de ſancti Richmiri geſtis compoſuit. De monaſteriolo ſancti Rigomiri fit mentio in duobus diplomatis (*a*) Caroli Magni: at poſt id tempus nulla ferè ſupereſt memoria, ne quidem ipſius Richmiri, cujus cultus apud Cenomannos multùm obſolevit, præterquam in eccleſia parochiali ejus nominis prope Lavardinum oppidum, ubi vulgò *S. Rimer* appellatur. Non confundendus Richmirus eum Chirmiro archidiacono (*b*) & abbate monaſterii ſancti Vincentii ad eamdem urbem, quem Herlemundus præſul *vicedominum per totum epiſcopatum ſuum* eſſe conſtituit.

Alius a Chirmiro abbate. (b) *Ibid. p. 272.*

LVII. Caledonenſi monaſterii primordia. (c) *Anaſtaſ. ſæc. 3. p. 272.*

Caledonenſe ejuſdem regionis monaſterium conditum eſt paullo ante hunc annum, quo Berarius epiſcopus ejus auctor teſtamentum, ut vocabant, de eo fecit, ut illud Cenomannicæ ſubjiceret eccleſiæ. Qui de hoc monaſterio egerunt recentiores, illius originem tribuunt Berario epiſcopo Cenomannenſi; Herlemundi deceſſori, quem unum, non duos conſtituunt. Verùm Herlemundus (*c*) *ſucceſſor poſterioris domni Berarii* fuiſſe dicitur in actis epiſcoporum Cenomannenſium; & diſtinguendum eſſe hunc Berarium a conditore cœnobii Caledonenſis innuit inſtrumentum, de quo agimus, ſub Herlemundo poſterioris Berarii ſucceſſore editum, eujus
» hæc ſumma eſt. Berarius vocatus epiſcopus teſtamentum condit de Caledno mo-
» naſterio, quod ſuo ipſe opere ea rebus propriis in pago Cenomannico, & quidem
» *in condita* ſeu plaga Diablentica ædificaverat in honorem ſanctæ Mariæ & ſancti
» Petri, ubi Cagliberta abbatiſſa præerat, prope illas abbatias, quas is de ratione
» ſancti Gervaſii in beneficio habebat, id eſt prope Buſogilum monaſterium, Priſcoſic-

» conſecratum monaſterium Diablentis, (oppidum erat (*a*) juxta ripam Aroenæ fluvioli) monaſterium ſancti Martini, & cellam ſancti Victuri, quæ omnia Calesdunenſi monaſterio attribuit. Quia verò Chrodegarius dux favorem & opem ſuam eidem impendebat monaſterio, ſtatuit Berarius, ut poſt Caglibertanæ ſeu Cagliberteæ abbatiſſæ obitum Chrodilda ſeu Chrodechilda ipſius filia in ejus locum inſtituatur: quod ab Herlemundo epiſcopo approbatum cupit, a quo prædicta beneficia acceperat. Hujus verò teſtamenti Berarius tria exempla vult confici: quorum unum domnus Herlemundus in arca eccleſiæ ſuæ pro ſe retineret: aliud Berarius ipſe in monaſterio ſuo haberet: tertium vir illuſter Chrodegarius ad opus filiæ ſuæ Chrodechildæ. Actum Marogilo villa, anno ſexto-decimo regnante Childerto rege, XII. kalendas Novembris. Ex quibus nemo non videt, Berarium, prædicti monaſterii auctorem, hoc ſcripſiſſe ſub Herlemundo epiſcopo, poſterioris Berarii ſucceſſore; a quo proinde diſtinguendus ſit: niſi ſi Berarius ſecundus vivens ac ſuperſtes Herlemundo epiſcopatum ceſſit, tantùm vocatus ob id epiſcopus; quod quidem a veri ſimilitudine non multùm abeſt: aut fortè is eſt Berarius (*b*) epiſcopus, qui Aigliberti epiſcopi privilegio pro monaſterio ſanctæ Mariæ ſubſcripſit.

ANN. CHR. 710.

(*a*) *Ibid. p.* 144.

(*b*) *Ibid. p.* 1042.

LVIII. S. Audoeni monaſterii apud Cenomannos.

Jam verò Herlemundus ipſe quamdam cellulam, ſeu parvum monaſterium, a fundamentis exſtruxit juxta civitatem in honorem ſancti Audoeni, haud dubiè epiſcopi Rotomagenſis, in eoque monachos duodecim collocavit, & quemdam ſacerdotem ſuum, Seufredum nomine, abbatem inſtituit. Dagobertus, Childeberti filius, unà cum Pippino majore-domus, anno regni ſui ſecundo, apud Jupilam villam pagi modò Leodicenſis ad Moſam, Herlemundi hac de re teſtamentum confirmavit, ſimulque donationem villæ Artinarum, ad fluvium Lidum (*) poſitæ, quam cum aliis prædiis idem Herlemundus ad luminaria ipſius loci monachis, *ſub ſancta regula* ibidem conſiſtentibus, tradidit. Vitiatæ ſunt in editis inſtrumenti chronicæ notæ, ſic fortè reſtituendæ: *Data die Jovis*, IV. *kalendas Januarias*, *anno ſecundo regni noſtri Jupila*, *in Dei nomine feliciter*; quæ notæ anno ſeptingenteſimo duodecimo conveniunt. Idem Herlemundus quoddam monaſteriolum, quod Alidus nominatur, in melius reſtituiſſe atque ornaviſſe dicitur, & illic monachos aliquot, ſub regula ſancti Benedicti diſtricte viventes ſub abbate Quirino, poſuiſſe. Illud ſancti Audoeni monaſterium primò in parœcialem eccleſiam ac priotatum, poſtmodum in ſeminarium clericorum converſum eſt.

(*) *Le Loir.*

LIX. Ibbonis epiſcopi privilegium pro monaſterio S. Martini.

Ad idem tempus revocandum eſt Ibbonis Turonenſis pontificis privilegium pro monaſterio ſancti Martini, a nobis (*c*) editum ex veteri codice Thuaneo, qui ab annis octingentis ſcriptus eſt. Hoc privilegio Ibbo libertatem concedit congregationi monaſterii baſilicæ beatiſſimi, & poſt apoſtolos Galliarum gloriſſimi confeſſoris Martini, ubi ipſe in corpore tequieſcit, quale privilegium jam ante ipſum Chrotpertus ejus deceſſor eidem contulerat loco, auctoritate Adeodati papæ confirmatum. Id quippe conveniens ſibi videri, illius monachis libertatem dare, in cujus gratiam & honorem tot beneficia Turonicæ urbi conceſſa ſunt, præſertim a piiſſimo Dagoberto quondam rege, qui integram immunitatem eidem civitati dedit. Proinde ſe fratribus & abbati, Guntramno ſcilicet, cedere quoſlibet cenſus & quaſvis exactiones, ſibi tantùm reſervando honores impoſitæ manus, & benedictionem altaris, chriſmatis & olei ſancti; cedere etiam facultatem eligendi abbatis, *ſicut regula ſancti Benedicti docet*, ſecundùm tenorem privilegii Adeodati papæ. In abbate verò deligendo eum præponendum, non quem natales, aut divitiæ, aut ingenuitas; ſed quem ſanctitas morum & gravitas, pietaſque adornaverint. In fine Ibbo ſubſcribit privilegio ejuſdem monaſterii, *ubi ipſi monachi*, inquit, *ſecundùm regulam ſancti Benedicti converſari videntur*. Ejuſdem privilegii exemplum poſt primam editionem habulmus ex archivo Martiniano, ex quo illud ipſum recudere viſum eſt in libro ſexto de re diplomatica: ne quis id interpolatum cauſetur in gratiam regulæ ſancti Benedicti a Benedictinis monachis, qui jam ab annis ferè nongentis Martinianâ illâ baſilicâ excluſi ſunt. Sed tandem poſt id tempus authentieum ipſum, franco-gallicis ſcriptum litteris, communicatum eſt noſtro Edmundo *Martene*, qui aceuratum eum multis aliis ejus exemplum nobis ſubmiſit, denuo edendum inter hujuſce voluminis probationes. Huic autographo ſubſcribunt poſt Ibbonem Dido epiſcopus, haud dubiè etiam Turonenſis; Bertacharus abbas, fortè Majoris-monaſterii, Bertharius in editis indicibus dictus; Dodo diaconus, Mummolenus abbas, & Bertheramnus, quæ ſubſcriptiones aliis deſunt. Neque mirere duos ſubſcriptos reperiri Turonenſes epiſcopos. Is enim tum mos erat, ut ſuperiorum pontificum privilegiis ſubſcriberent ſucceſſores in vacuo ſpatio, quod de more in authentico relictum erat.

(*c*) *Acta ſanct. Bened. tom. I. p.* 745.

LX. Ordinationes & benedictiones in privilegiis ut ſervatæ.

In privilegiis, quæ tunc temporis monaſteriis concedebantur, excipi ſolebant or-

ANN. CHR. 710.

ordinationes monachorum, benedictiones altarium & ecclesiæ, chrismatis & olei facti, quas diœcesano episcopo reservari mos erat: attamen jam inde a sæculo septimo exceptiones illæ, in Burgundiæ nonnullis saltem monasteriis, sublatæ sunt, concessumque, ut monachis a quovis episcopo tum ordinationes, tum benedictiones ejusmodi petere, & accipere possent. Id probant privilegia duo, a Stephano Baluzio primùm, deinde a nobis (*a*) iterum edita in modum formularum. In „ priori præcipitur, ut nullus episcopus, aut archidiaconus, aut quilibet ex cle„ ro, aut actores ecclesiæ ullum dominatum ibi exerceant. Cùm verò necesse „ fuerit chrisma perere, tabulas aut altaria consecrare, aut sacros conferre ordi„ nes; abbas vel monachi ibidem consistentes id a quovis episcopo experendi licen„ tiam habeant. Tum libera abbatis electio secundùm regulam sancti Benedicti, & „ monasterii bonorum absoluta possessio monachis tribuitur. Si quid verò secus at„ tentatum fuerit, a glorioso domino, *quem tunc Deus regnum Burgundiæ guberna„ re permiserit*, hoc protinus emendetur. Idem aliis verbis statuitur in posteriori „ privilegio: quia dignum est, ut quod rex hujus sæculi, inquit episcopus privilegii „ auctor, cum suis proceribus pro communi salute voluit esse concessum, sub in„ tegro privilegio sit in perpetuum a calumniandi occasionibus conservatum. Id lon„ gè ante id tempus in Africa obtinebat, maximè in Adrumetino (*b*) monaste„ rio, ubi, *prætermisso ejusdem civitatis episcopo, de transmarinis partibus presbyteros ordinari* mos erat.

(*a*) *Ibid. p. 743. &c.*

(*b*) *Labbe conc. to. 4. col. 1644.*

LXI. Childeberti placitum duplex pro S. Dionysio. Non parvi momenti est placitum hoc anno editum Childeberti regis duplex (*c*) pro monasterio sancti Dionysii Parisiacensi: unum est de mercato seu nundinis sancti Dionysii, ex quibus census omnes a negotiatoribus, sive Saxonibus, seu quibuslibet aliarum nationum institoribus, exigi solitos, superiores reges Chlodoveus, Childericus, Theodericus, & germanus Childeberti *Chlodocharius* suis præceptis seu regiis litteris sancti Dionysii monasterio concesserant. Hos verò census Dalfinus ejus loci abbas repetebat adversùs actores illustris viri Grimoaldi majoris-domus, qui unà cum comite pagi Parisiaci saltem medium partem fisco deberi contendebant. Ad hæc Dalfini abbatis actores reponebant, Gairinum quidem, quondam ejus pagi comitem, medium partem horum teloneorum vi *abstulisse*; at intercedentibus in palatio monachis restitutum. *Tandem perlectis* monasterii instrumentis, auditisque diversis partium rationibus, testimonium ferente viro illustri Sigofrido comite palatii, „ sentia ita prolata est, ut quovis tempore pars monasterii sancti Dionysii, & Dal„ finus abbas ac successores ipsius, integrum hoc teloneum deinceps perciperent, tametsi *anteactis temporibus*, (verba ipsa refero) *clade intercedente, de ipso vico sancti Dionysii ipse marcadus fuisset emutatus, & ad Parisius civitatem inter sancti Laurentii & sancti Martini basilicas ipse marcadus fuisset factus*. Actalius jussus diploma recognovit. *Datum quod fecit mensis December dies tredecim, anno sexto-decimo regni Childeberti, apud Mamaccas feliciter*. In illo placito quàm multa observatu digna. Childebertî frater Chlodoveus hic *Chlodocharius* seu Chlotharius dictus, sive is est error scribæ, sive binominis erat, exemplo avi sui Chlodovei, qui etiam alio nomine Chlotharius dicebatur, fortè ob avi itidem memoriam, ut supetiùs ex Chronico (*d*) sancti Benigni, aliisque notatum. Deinde observandum id, quod de situ Dionysiani monasterii in illo placito legitur, nempe *in vigo* seu vico *sancti Dionysii*, contra novam Launoii opinationem, quam suo loco refutavimus. Denique translationem nundinarum Dionysianarum ob cladem bellorum factam a vico sancti Dionysii ad Parisiacam civitatem, inter basilicas sancti Laurentii & sancti Martini, quæ jam tum exstabant: quæ occasio fuit posteris retinendi nundinas Laurentianas, tametsi Dionysianis in priori loco restituris.

(*c*) *Diplom. 481. & seq.*

(*d*) *Spicil. to. 2. p. 390.*

Aliud insigne placitum pro eodem monasterio factum est eodem loco, eodemque die, de farinario Cadolaici in Latiniaco-villa (*) prope Vernum ad Isetæ & Brigæ (*) confluentes, quod farinarium seu molendinum itidem monasterii sancti Dionysii actores nomine Dalfini abbatis, adversùs Grimoaldum majorem-domus „ repetebant. Cùm dubia causa ventilaretur, decretum est, ut sex homines de„ Verno, & sex de Latiniaco bonâ fide in oratorio seu capella sancti Martini „ hoc deberent conjurare, jam a longo tempore ipsum farinarium ad Lati„ niacum curtem sancti Dionysii pertinuisse. Facto sacramento coram Sigofrido auditore Grimoaldi, tandem secundùm actores sancti Dionysii pronuntiatum fuit, in quantum Bero comes palatii ad vicem Grimberchthi itidem comitis palatii cone restatus est. Dagobertus ad vicem Angilbaldi recognovit hoc placitum, a Grimoaldo majore-domus sigillatum.

(*) *Lagneuille.*

(*) *Breche.*

Dalfinus abbas, aliique.

Ex his duobus instrumentis patet, Dalfinum abbatem tunc monasterio Dionysiano præfuisse, nempe post Chainonem, qui a Charderico Wandeberchti successore proximus abbas fuerat. Dalfino paullo post successit Chillardus regnante Dagober-

berto, Childeberti filio ac ſucceſſore. De ſacramento, in cauſis dubiis ad capellam ſancti Martini a teſtibus exigi ſolito, alius eſt locus in diplomate (*a*) Theoderici regis, ubi ſacramentum factum legitur *in oratorio ſuper capella domni Martini, ubi reliqua ſacramenta percurrebant*, id eſt, ubi ſacramenta in rebus ſimilibus exigi mos erat. Oratorium hoc portatile fuiſſe putamus, quale deſcribit monachus ſancti Galli in libro primo de vita Caroli Magni, agens de capella regia: *quo nomine*, inquit, *Francorum reges, propter cappam ſancti Martini, quam ſecum ob ſui tuitionem & hoſtium oppreſſionem jugiter ad bella portabant*, SANCTA *ſua appellare ſolebant*.

ANN. CHR. 720. Sacramentum ad capellam S. Martini.

(*a*) *Ibid. p.* 470.

Anno ſuperiori Godefridus ſeu Gotofridus, dux Alamannorum & Suevorum, obiit, eique Willeharius ſucceſſit: qui defectionem a deceſſore inchoatam perſecutus, Pippinum contra ſe commovit, eidemque victoriæ ac triumphi materiam prebuit. Cùm nihilo minùs in defectione contumax perſiſteret Willeharius, eum Pippinus hoc ipſo anno denuo aggreſſus eſt, & provinciâ igne ferroque vaſtatâ, magno hominum capto numero, prædâ onuſtis copiis, victor domum revertit. Tunc contigit id, quod Walafridus Strabo (*b*) narrat de Pippino majore domus, qui, copioſo exercitu ad devaſtandam Alamannorum provinciam, & Francorum ditioni denuo ſubjugandam ducto, terram totam hoſtili contrivit incurſu; tumque avidi ejus exercitus prædones, Arbonenſem pagum percurrentes, ad cellam ſancti Galli venerunt, & quoſcumque ibi invenere, qui plurimi eò confugerant, captivos duxerunt. Tunc cellæ ſancti Galli præerat Magnulfus, *presbyter & paſtor ſancti Galloni* dicitur in charta Godefridi Alamanniæ ducis, quo vicum Biberbacum ad Neccarum fluvium eidem cellæ ad *luminaria ſancti Galloni eccleſiæ* tradit. Magnulfum fortè præceſſerat diaconus quidam, nomine Stephanus, qui in ejuſdem ſancti patris eccleſia *cuſtodis officio* functus eſt, teſte (*c*) Walafrido. Uterque ante Othmarum, qui abbatis nomine hanc cellam, ab ſe magnificentiùs auctam, rexit. Quid paſtoris, quid cuſtodis nomine hic intelligatur, non una eſt auctorum ſententia. Vadianus & Stumpfius de curione ſeu rectore eccleſiæ ſancti Galli id interpretantur. Rectiùs de titulari propoſito intelligas, qui hoc nomine eamdem cellam in beneficium a comite loci impetrare ſolebat, quemadmodum Othmarus eam re verâ impetravit a Victore tunc Curienſium comite, qui ipſi hanc *cellulam* (*d*) *cum omnibus ad eam pertinentibus commendavit*, antequam in abbatiale monaſterium ab „ eodem Othmaro erecta fuiſſet. Idem poſtmodum conſilio Nebi ducis ad principem Carolum, Marrellum cognomine, acceſſit, eique eamdem cellam proprietatis jure tradidit, & ut Othmarum presbyterum eidem loco præficeret, rogavit; cujus petitioni annuens princeps, Othmaro locum commiſit, præcipiens ut „ regularem inibi vitam inſtituere ſtuderet.

LXII. S. Galli cellæ diuepiæ, & ſtatus.

(*b*) *Walafrid. de morte S. Galli c.* 3.

(*c*) *Ibid. c.* 4.

(*d*) *Ibid. c.* 5.

CUM duabus continuis expeditionibus nondum attrita eſſet Willeharii contumacia, tertia anno ſequenti ſuſcepta eſt, & Walarico cuidam onus totius belli a Pippino commiſſum; qui poſtquam exercitum Francorum in fines Alamannorum introduxit, ſubitò nuntius affertur, Childebertum regem deceſſiſſe; quo nuntio turbatus, exercitum in Franciam reduxit. Obiit Childebertus XVIII. kalendas Maias, anno regni decimo-ſeptimo, ætatis ferè triceſimo; ſepultuſque eſt in baſilica Cauciacenſis (*) monaſterii ſancto Stephano ſacra, ad Axonam fluvium, paulio ſupra Compendium villam regiam. Princeps bonus, qui ob æquitatis ſtudium Juſti cognomen meruit. Is moriens Dagobertum filium regni heredem reliquit, annorum circiter duodecim puerum, quem Sigebertus & Albericus Chlodoveum etiam vocant. Sic poſtremi illi ſtirpis Merovingicæ reges avi nomen retinere amabant, ut de Chlodoveo Dagoberti ſenioris filio, & de Chlodoveo ejus nepote paulio ante obſervavimus.

ANN. CHR. 721. LXIII. Childeberti regis obitus & ſepultura.

(*) *Chouſſy.*

Anno primo Dagoberti mox dicti Ingoara inluſtris Deo ſacrata, Ebbonis epiſcopi Senonenſis ſoror altera, (nam de Lotheria ſeu Mummia ſuperiùs egimus) portionem, quam habebat in villa pagi Tornodorenſis Fontanis, & in aliis pagi Ladoſcenſis, donat monaſterio ſancti Petri, ſito in ſuburbio Senonum, cui tunc Chrodolinus abbas præerat, Viraiboldi ſucceſſor, quem Clarius monachus Viraiboldo malè anteponit. Charta donationis (*e*) data eſt apud Senonas, eique poſt Ingoaram ſubſcribunt Ebbo epiſcopus, Boſo & Leotarius abbates, prætet alios.

LXIV. Ingoara donatio S. Petro Senonenſi.

(*e*) *Acta ſanct. Bened. to.* 4. *p.* 516.

DUm Chrodolinus monaſterium ſancti Petri adminiſtraret, eò acceſſit Patetnus monachus, civitate Conſtauriâ in *Armoricana regione* oriundus. Hic primùm a puero monachus in Saxiaco ſeu Seſſiaco monaſterio, angelico moniru ad Senonicum ſancti Petri cœnobium profectus eſt. In itinere cæco lumen reddit, in pago Vilcaſſino cujuſdam viduæ filium exanimem excitat, Pariſiis ab epiſcopo hu-

ma-

ANN. CHR. 721. LXV. S. Paterni vitæ compendium.

ANN. CHR. 712.

maniſſimè excipitur. Dehinc ad cœnobium ſancti Petri, in villa Ionna ad Sequanam poſitum, divertit, errore nominis adductus, hoc eſſe ſancti Petri monaſterium; ad quod accedere juſſus erat. Verùm errore animadverſo, Senonas venit, ibique admiſſus eſt in ſuburbanum ſancti Petri monaſterium, cui tunc præerat, ut mox dicebam, Chrodolinus abbas, religione inclytus, ait Clarius, & ſanctitatis opinione famoſus. Poſtquam ibidem aliquamdiu ſubſtitiſſet, ſubiit animum reviſere Ionnenſe monaſterium, ab urbe Senonum quindecim paſſuum millibus diſtans. Illuc iter erat per quamdam denſiſſimam ſilvam, vico Serginiæ proximam, latronum infeſtam inſidiis: in quorum manus cùm incidiſſet, illi ejus increpationem & ſalutaria monita ægrè ferentes, viro Dei cervicem fregerunt. Unus ex eis, Treſulſus nomine, arreptus a dæmone, ad ſacrum liberatur Paterni corpus, quod Ebbo epiſcopus in loco proximo honorificè ſepelivit. Dein ſuper ejus tumulum idem Treſulſus inſignem baſilicam exſtruxit. Proceſſu temporis, id eſt ſub finem ſæculi decimi, nobilis quidam miles, nomine Burchardus, cum uxore ſua Hildegarde, Brajaci (*) ad Sequanam cœnobium monachorum exſtruxit in honorem Salvatoris, ibique corpora ſanctorum Paterni martyris, & Pavacii confeſſoris repoſuit. Burchardo mortuo quidam miles, Boſo nomine, arcem Burchardi apud Brajacum invaſit: quâ re indignatus Rainardus comes arcem ipſam incendit, Boſonem cepit, ſacraſque eccleſiæ ſancti Salvatoris reliquias in urbem Senonum aſportavit: verùm eas poſtmodum loco reſtituit rogatu Thetbaldi comitis, ad cujus dominationem idem locus pertinebat. Nunc prioratus eſt, a Bonæ-vallis monaſterio diœceſis Carnutenſis pendens. Paſſus eſt necem idibus Novembris ſanctus Paternus, quem martyrem pro more illorum temporum venerantur Brajacenſes.

(*) *Braj.*

ANN. CHR. 713.

LXVI. S. Suidbertus epiſcopus obit.

ANno ſubſequenti e vivis exceſſit kalendis Martii ſanctus Suidbertus epiſcopus; nulli ſedi addictus, ejuſque corpus in Werdenſi ad Rhenum monaſterio, cujus ipſe auctor, informatorque fuerat, humo conditum eſt. Fabulis totus ſcatet liber, Marcellinum mentitus auctorem, qui de vita ejus circumfertur. Ejuſdem ſunt farinæ & auctoris literæ de ejus canonizatione, ante me a viris doctis exploſæ indubiis argumentis, quæ hoc loco reperere nil juvat. Cave ne cum nebulone illo Werdam ad Rhenum confundas cum Werda ſeu Ferda ad confluentes Aleræ & Viſurgis, adeòque Suidbertum hunc Friſiorum apoſtolum eum Suidberto Werdenſi in Saxonia epiſcopo, qui annis ampliùs ſeptuaginta poſterior fuit. Seemonem de ſeniori Suidberto habuit Radbodus Trajectenſis ad Rhenum antiſtes; ſed in eo præter ea, quæ ex Beda refert, nihil hiſtoricum, neque etiam in carmine, quod de eodem ſancto compoſuit. Sufficiant ſequentes verſus in ſpecimen, ne breviùs, quam par eſſet, tantum virum præteriiſſe videamur.

Lux nova Sovitbertus Francos luſtravit & Anglos,
Quò clarum fidei lumen utriſque daret.
Saxonicos adiit cultor memorabilis agros,
Ut ſereret Chriſti ſemen amoris ibi.
Nec ſterili ac vacuo Freſonum defuit arvo;
Idque novi fecit germinis eſſe ferax.

Mirum eſt antiquos martyrologiorum ſcriptores nullam de Suidberto feciſſe mentionem, nequidem Wandalbertum, qui propiùs ad Werdam accedebat. Ejus tamen cultum ſæculo decimo receptum fuiſſe ſermo & carmen Radbodi eo tempore epiſcopi teſtantur.

LXVII. Urſmarus item epiſcopus & abbas Laubienſis.

Suidberto ad breve tempus ſupervixit ſanctus Urſmarus epiſcopus & abbas Laubienſis; quippe qui obiit eodem anno, XIII. kalendas Maii, poſtquam Erminum ſucceſſorem, omnibus gratum & acceptum, deſignaſſet. Ejus exſequias Laubienſes devotè celebrarunt, eumque honorificè ſepelierunt in baſilica ſanctæ Mariæ, quam ipſe in cacumine montis ad conditorium fratrum ædificaverat. Primus ejus geſta poſterorum memoriæ mandavit Anſo tum monachus, poſtmodum abbas Laubienſis, libellumque ſuum nuncupavit Theodulfo epiſcopo & abbati, Ermini ſucceſſori, quem Anſo ipſe excepit. In eo libello laudantur verſus quidam, diſtinctis ſecundùm ordinem alphabeti, quos Erminius de Urſmaro condiderat. Anſonis ſcriptionem expolivit ſæculo decimo Ratherius epiſcopus Veronenſis, & paullo poſt eum Fulcuinus abbas in chronico Laubienſi.

LXVIII. Ermino ei ſucceditur.

Ermino ſeu Erminus oriundus fuit in pago Laudunenſi ex nobili genere Francorum, in vico, qui ejus nomen (*) hactenus retinet. Hunc propter incomparabilem vitam ac religionem presbyteratus honore Madelgarius Laudunenſium epiſcopus decoravit. Cùm ad aures Urſmari abbatis perveniſſet Erminonis fama, eum ad ſuum

(*) *S. Ermo.*

col-

colloquium ſabinde invitare amabat: tandemque, ut ſibi daretur, a Madelgario epiſcopo flagitavit, impetravitque per amicum ſuum Hailedaldam optimatem, qui apud Pippinum principem magnâ auctoritate pollebat. Quàm ægrè amiſſus ab epiſcopo, tam jucundè in monaſterium admiſſus ab Urſmaro eſt. *Tum ſecundùm morem ibidem degentium* ſpopondit *obſervare regulam, obedientiam majoribus exhibere, carnalis delectionem minoribus:* quod accuratè poſtea implevit. Tanta ei cuta de ſancta humilitate & obedientia erat, ut cùm presbyter eſſet, modeſtiâ & ſummiſſione pæne omnes antecederet. Nihil arrogantia, nihil ſuperbia de ejus moribus uſurpabat, ſed omnibus benevolum ac gratum ſe exhibebat. Unde tantam apud nmnes, cùm clericos, tum laicos gratiam obtinait, ut, cùm Urſmarus paſtoralem curam in eum rejicere animo deſtinaſſet, nemo unus Erminonis electioni non aſſenſus ſit. Mox ergo abbatis onus ei imponitur cum dignitate epiſcopi, quæ ab Urſmaro ad ſucceſſores aliquot derivata eſt. Cum dignitate crevit in eo virtutis ſtudium, præſertim orationis, cui pæne aſſiduè vacabat. Nec mirùm, ſi prophetiæ dono claruiſſe traditur. Cùm aliquamdo Ragenfredas cum Carolo de ſumma Palatii præfectura decertaret, Erminoni poſt matutinas laudes in oratione perſiſtenti revelatum eſt, Caroli victoriam eſſe. Idem Radbodi ducis Friſonum interitum longè abſens vidit; idem Pippini ex Carolo ortum ac fortunam prævidit. Fratè Carolus præmiſſis famalis ſuis Laubacum ſe citò venturum dixerat. Omnibus ad excipiendum principem ferventibus & ſollicitis, ſolus Ermino recitandis pſalmis perſiſtebat in oratorio beatæ Mariæ & ſanctorum Johannis Evangeliſtæ & Andreæ, quod ipſe ſibi ædificaverat. Solicitatus demum a Martino cœnobii præpoſito, at ſe ſuoſque ad Carolum excipiendum accingeret, ejus miniſtris neceſſaria omnia exhiberi juſſit; cæterùm principem eo annn in monaſterium haud venturum; qaod ita at dixerat, probavit eventus. Cùm aliquamdo verſaretur in Elnonenſi ſancti Amandi monaſterio, quod millibus ferè triginta diſtat a Laabienſi, Winebertum monachum hic obiiſſe cælitus intelleuit, & pro eo ſacras hoſtias Deo mox offerri præcepit.

ANN. CHR. 713.

Liutwinus Trevitorum pontifex circiter hanc annum ltidem humanis exceſſit. Illud argumento eſt, quòd Milo ejus filius, ſediſque Trevireuſis tyrannus potiùs qaàm epiſcopas, annis circiter quadraginta eidem Trevirenſi eccleſiæ atqae Remenſi incabavit, teſtante Hincmaro (*a*) epiſcopo Remenſi. Wcomadas verò Miloni legitimè ſuffectus eſt ante mortem ſancti Bonifacii epiſcopi Mogantini, qaem anno ſeptingenteſimo qainqaageſimo-quinto affectum martvtio conſtat. Hinc refellitur ſententia eorum, qai Liatwiuum Remenſi eccleſiæ atque Lauduneuſi præfuiſſe dicunt: cùm ante hanc annum Remenſem eccleſiam pacatè rexerit Rigobertus, qui non ante annos abhinc quatuor Caroli principis indignatinnem incurrit (*b*) ob negatum illi in arbem Remorum ingreſſum: qaam nb rem epiſcopatu ab eodem dejectus, locum Miloni feclt. Certè Frodoardus, gravis auctor, epiſcopium Remenſe Miloni datum fuiſſe tradit, non Liatwino, præferendus hac in re ſcriptori (*c*) hiſtoriæ Trevirenſis, uttumque afferenti, ex quo alii recentiores id acceperant. De Liutwino, ejuſqae filio Milone ita ſcriptor ille anonymus. *Hic primùm Belgicæ Galliæ dux, omnia monaſteria hujus urbis largiſſimis honoravit donariis, & prædia auxit. Poſtea ſuper fluvium Saroan in ſuo proprio congregationem monachorum inſtituit, nempe Mediolaci, ubi & ipſe monaſticæ vitæ habitum ſuſcepit;* & poſt pauca: *Remis obiit, & a Milone filio & Treberenſibus relatus, divino dato indicio ad Mediolacum ſepultus eſt. Poſt quem Milo filius ejus ſacerdotali functus eſt officio apud Treberos & Remos, primò quidem imitator patris, deinde tyrannus effectus; nihilque in eo de clericali honore vel vita, niſi ſola tonſura, exiſtit.* Liutwinum ut ſanctum colant Treyirenſes ac Mediolacenſes noſtri III. kaleudas Octobris: quo die in veteri kalendario collegii Claromontenſis apud Pariſios ſcriptam invenio: *In Medeloco depoſitio ſancti Liutwini Treverenſis archiepiſcopi.* In eodem kalendario, ut id obiter obſervem, XIV. kalendas Novembris legitur: *Obiit Nithadus abbas Mediolacenſis.* Liutwinus Mediolaci in ſacello, ſeorſim ab eccleſia præcipua poſito, inſigne conditoriam habet, cum epitaphin rudi & impolito, quod apud Browerum editum reperies.

LXIX. Liutvvinus epiſcopus Trevirenſis Mediolaci ſepultus.

(*a*) *Hincmar. præfat. in vitam S. Remigii.*
(*b*) *Frodoard. lib. 2. cap. 2.*
(*c*) *Spicil. tom. 12. p. 212.*

A Gallia Belgica tranſeundum in urbem Romam, ubi illuſtre ſpectaculum in monaſterio ſanctorum Vincentii, & Anaſtaſii ad Aquas-ſalvias hoc anno per multos dies editum eſt ad imaginem & reliqaias ſancti Anaſtaſii Perſæ monachi & martyris, quæ ſuperiori ſeculo ex arbe Cæſarea Palæſtinæ iſtac tranſlatæ fuerant; qua de re teſtantur acta ſecundæ ſynodi Nicænæ, in cajus actione quarta vicarii Hadriani papæ veteris Ro„ mæ dixerunt, ſancti martyris imaginem eum pretioſo capite Romæ in monaſterio „ ad illam diem aſſervari; quod utrumque nos ante aliqunt annos conſpeximas. Tune verò mos erat, ut ex diverſis orbis partibus arrepti a dœmone Romam mitterentur, ad ſacras ejuſdem martyris reliquias liberandi; quod de Sicilia Johannes epiſcopus

LXX. Virginis arreptitiæ curatio in monaſterio ad Aquas-Salvias.

ANN. CHR. 713. copus Tauromenii in prædicta ſynodo teſtatur. Idem factum de arreptitia virgine Syra, cujus hiſtoriam hoc anno a Baronio fusè relatam paucis accipe. Imperante Anaſtaſio auguſto, qui & Artemius dicebatur, principatus ejus primo, & poſt conſulatum ejuſdem ſerenitatis anno itidem primo, pontificatu Conſtantini papæ, Theopentus epiſcopus Conſtantiæ, Syrus natione, Romam profectus, filiam ſuam unicam ſecum adduxit, traditiqueque monaſterio ad diſcendas ſacras litteras. Poſt paullo, cùm ob formæ venuſtatem & opes a multis procis in matrimonium peteretur, hanc Deo pater offerre maluit, & facultatibus ejus in pauperes effuſis, in monaſterio ſancti Caſſiani inter ancillas Dei conſecravit. Vix menſes decem & octo in monaſterio expleverat, cùm a dæmone arripi & vexari cœpit. Variis remediis & phyiacteriis incaſſum adhibitis, pater ad ſanctum Anaſtaſium confugere ſtatuit. Locus eſt quinque ferè paſſuum millibus ab urbe; ibique tunc baſilicæ duæ erant, una ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ubi ſancti Anaſtaſii reliquiæ cum imagine ejus aſſervabantur, cujus aditus mulieribus penitus interdictus erat ob religionem monachorum: altera ſancti Johannis Baptiſtæ, utrique ſexui communia. Arreptitia in hanc baſilicam adducta, rogatus ab epiſcopo abbas ſancti martyris caput & imaginem ſuper altare profert. Id factum kalendis Octobris, indictione duodecimâ a menſe Septembri inchoatâ. Appenſus ad pueliæ colium dens unus ſancti Anaſtaſii. Hinc dæmon fremere, jactare convicia, puellam ſupra modum vexare. Juſſus edicere, eccur in virginem invadere auſus eſſet; id tandem factum ait inſtinctu cujuſdam, qui puellam deperibat, dolebatque ſibi in matrimonium negatam; ob idque veneficium in ſolia ficus ligatum ſub ejus pedes conjeciſſe, dum illa iret ad balneum; eoque calcato, hanc in ſui poteſtatem veniſſe. Tum inchoati adversùs dæmonem, ſæpiuſque repetiti exorciſmi: ad quos ille nil niſi fannas & procacia verba regerebat. Sic res ad kalendas Novembris producta eſt. Tunc rogavit abbatem epiſcopus, ut tota congregatio monachorum ipsâ nocte in baſilica ſancti Johannis vigilias celebraret. Abbas annuit. Dein reverſis ad reficiendum monachis, eùm epiſcopus unà cum preabytero & diacono, tribuſque monachis illic remanſiſſet, iterati cum precibus exorciſmi ad horam tertiam noctis; tandemque dæmon egreſſus puellam ſanam & incolumem dimiſit. Mox illa ſuſcepit corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu-Chriſti; & ſic planè compos ſui cum patre in urbem reverſa eſt.

LXXI. Hiſpaniæ invadunt Sarraceni.

Idem hic annus Hiſpaniarum clade longè infeſtiſſimus exſtitit, quæ clades per Sarracenos in Africa tum dominantes inflicta eſt. Occaſio rei gerendæ hæc fuit. Hujus ſæculi initio Flavius Witiza ſolus regnare cœperat, vir ſævus, libidinoſus ac nequam, qui pernicioſo indomitæ libidinis exemplo ad omne flagitiorum genus Gothorum proceres ac populum adduxerat; epiſcopiſque, presbyteris, ac cleticis denique omnibus, ut ſibi uxores adjungerent, præceperat. At veritus ne ab ipſo civitates demum optimateſque deficerent, omnium regni ſui urbium muros, Toleto, Legione & Aſturicâ exceptis, ſubvertit, ac proceres ſibi ſuſpectos e medio ſuſtulit. Succeſſit peſſimo regi haud meliot Rudericus Theodefredi filius, cujus patrem Witiza oculis privaverat. Hujus memur injuriæ Rudericus, Witizæ filios Hiſpaniâ expulit. Puiſi patriâ, non tantùm regno regii juvenes, in Africam tranſeunt, & ad Julianum comitem Tingitanæ provinciæ, quæ Gotthorum regibus adhuc parebat, ſe conferunt, virum ſtrenuum, ſed Ruderico infeſtiſſimum, quòd ejus filiam ipſi nuptam, non juſtæ uxoris, ut decebat, ſed concubinæ loco haberet. Ille ulciſcendi ſui occaſione captatâ, Muzam Africæ pro Sarracenis præfectum ſibi adjungit, conjunctiſque ſimul copiis Hiſpaniam invadit, Tarico Sarracenorum ac Maurorum duce a Muza miſſo. Rudericus ſubitario comparato exercitu hoſtibus occurrit, commiſtoque prœlio, acie victus, deſertuſque a Deo & a ſuis, in acie cecidit. Sic Mauri victores facilè urbibus & oppidis pletiſque, nullo murorum militumve præſidio munitis, facilè potiuntur; aliæ urbes nullo ferè negotio expugnant. Tum exciſa monaſteria, ſacri libri flammis conſumti, & in eccleſiis, in quibus Chriſtus Dominus antea colebatur, Muhammedis infandum nomen audiri cœptum. Denique Hiſpaniarum pars maxima intra duos annos, cum Tingitana Africæ provincia, ſubacta ac tributaria facta eſt a Sarracenis, qui Cordubæ regiam ſedem fixerunt. Gotthi, qui ex tanta clade ſuperfuerant, pars per Gallias fugâ diſſipati ſunt, pars in aridos & arduos Aſturiatum & Galliciæ montes confugerunt, Sarracenis piana quæque circum obtinentibus: donec Pelagio duce paullatim ſe in libertatem aſſeruerunt. Ex tanta clade vix quidquam veterum monumentorum ſuperfuit: ut mirum non ſit, quod paſſim in rebus noſtris ad Hiſpaniam pertinentibus hæreamus, nobiſque deſit quod ſcribamus: cùm præter Iſidorum, Hildefonſum, Julianum, & quædam Hiſpaniæ concilia, & diplomata, nihil nobis reliqui ſit præter fabulas, quas falſa & ſubdititia Maximi, Lucii, Dextri, Liutprandi, Auberti, aliorumque ſimilium chronica & ſcripta in orbem litterarum ab uno ſæculo intu-

Hinc noſtra in rebus Hiſpanicis penuria.

intulerunt. His omnibus colophonem impoſuit Hiſpaniæ Martyrologium, auctore Johanne Tamayo, qui fabularum portentis totam ſanctorum Hiſpanicorum, immo & multorum aliorum hiſtoriam deformavit, omnique fide indignam præbuit. In hac veterum monumentorum inopia patres noſtros Valliſoletanæ congregationis conſuluimus, ſcriptiſque ad eos litteris flagitavimus, tabularia monaſteriorum ſuorum luſtrari, diſcuti, ac revolvi, ſi qua ex iis inſtrumenta nondum edita erui in rem noſtram poſſent. Verùm ſollicitatus hac de re a nobis domnus Joſephus Pereſius, Linguarum in Salmanticenſi univerſitate profeſſor, hoc nobis reſponſi dedit, quod referre hoc loco non pigebit. ANN. CHR. 713.

Dùm jam erat R. A. P. quòd ſuperiorem epiſtolam ad vos, cùm ſe prima daret occaſio, tranſmittendam conſcripſeramus, cùm veſtra ad nos monita, an exhortationes, ad aliquid Hiſpaniæ, Benedictinâque gloriâ dignum aggrediendum Româ efferantur. Ac vellemus profectò nobis otium aut ingenium ſuppetere, quo veſtris æquiſſimis votis ac poſtulatis facere ſatis poſſemus. Sed eam cùm vitæ, tum inſtituti noſtri rationes, quo minùs id a nobis perfici poſſe ſperemus, validè obſiſtunt. Hîc enim Salmanticæ ad nybræ linguarum cathedræ moderationem, velut ad molam truſatilem, ſic religati ſumus, vix ut nobis per æſtivas ferias ad proximorum cœnobiorum [quæ ſanè haud ita multa in hujus urbis & academiæ vicinia ſunt] tabularia excutienda excurrere liceat; tantum abeſt, ut ad eccleſiarum primariarum, aliorumque longinquiorum cœnobiorum monumenta per otium, ubi rei dignitas expoſcit, diſcutienda divertere liceat. Ac profectò per has omnes difficultates perrumperemur, omniaque a regio ſenatu hæc illæc diſcurrendi haud ægrè impetraremus, ſpes modò aliqua quippiam tanto dignum molimine præſtandi ſe ſe nobis oſtenderet. Sed enim hæc jam pridem nobis decoxit. Nam clades illa Sarracenica, uſque adeò noſtræ Hiſpaniæ exitiabilis, omnia vetuſtiora ejus monumenta ita fanditus abſumſit, vix ut ex iis aliquod tenue veſtigium ei ſuperfuerit. Hanc tempeſtas excepit, quâ omnia armorum fragore uſque adeò ſtrepebant, ægrè ut noſtris hominibus ſpiritum trahere daretur; nedum illos poſteritatis, ad quam jam cùm ſuæ, tum ſuperioris ætatis memoriam tranſmitterent, cura tangeret. Nec feliciora ſunè, quod ad rem litterariam ſpectat, tempora ſunt conſecuta. Nam & gladius barbaricus diu noſtris cervicibus imminuit, & militaris noſtrorum animi mirum quantum ab omni manſuetiorè diſciplina abhorrebant. Quæ labes tam altæ in Hiſpanorum animis radices egit, ut vix in duorum ſæculorum alta pace, Sarracenicorumque armorum diutino juſtitio, hoc emunctiſſimo iſto ſæculo veterum excuſſerit; ut ſpes tuances fovere minimè debeamus, nos aliquid inſigne, veſtriſque antiquis monumentis æquiparandum, quantovis labore, aut induſtriâ datecturos. Nec paucos iſte noſter timor, an deſperatio eſt. Nec enim, cùm bocce, tum ſuperiori ſæculo, viri gnavi & induſtrii noſtræ Hiſpaniæ defuere, quibus veſtres ſebedas, antiquaque ſcripta excutere curæ fuit. Id egregiè in primis a noſtris Sandovalio, Tepeſio, Moralio, item Garybaio, Mariana, Marieta, Zurita, Gundiſalvio de Avila, Romano Auguſtiniano, Domenech, Padilla, aliiſque haud ſanè paucis, nec vulgaris palati, præſtitum fuit. At par fructus labori improbo non reſpondit; quamvis non eſt cur nos aut illos rei tam præclaræ navatæ operæ magnopere pœniteat. Id itaque unum nobis in animo eſt, nec porro deſperamus cum bono Deo perfecturos, ut quidquid ad noſtrum Ordinem in Hiſpania privatim ſpectat, id in unum volumen conficiamus; aliudque ſanctorum Benedictinorum, quæcumque deinceps detur, actis dicemus, veſtra veſtigia, induſtriamque ſecuti.

Hæc ante anno MDCLXXXIII. nobis reſcribebat vir doctus, qui poſt aliquot annos deceſſit, editis aliquot diſſertationibus eccleſiaſticis, monaſteria Hiſpanica ſpectantibus, quæ non parum lucis rebus noſtris afferunt.

ANNo inſequente ſeptingenteſimo quarto cùm Pippinus Heriſtalienſis, major-domus in Auſtria, in villa Jopila ſuperfluvium Moſam ægrotaret, ad eum viſitandum Grimoaldus filius ejus, major-domus in Neuſtria, protinus acceſſit. Tum ad baſilicam ſancti Landeberti martyris, orationem facturus pro ſoſpitate patris profectus, cùm ibi precibus inſiſteret, a nequiſſimo Friſone, Rantgario nomine, interfectus eſt menſe Aprili. Theudoaldus ipſius filius præfecturam palatii loco patris in Neuſtriæ regno obtinuit. Pippinus convaluit ad breve tempus, & pœnas de filii interfectoribus interim ſumſit. Non multò poſt in graviorem morbum relapſus, extremum diem Jopilæ abſolvit medio menſe Decembri, hoc eſt XVII. kalendas Januarii. In extremo illo morbo prædium Sweſtram, ad ſivum cognominem, in pago Moſariorum ſitum, Willibrordo conceſſiſſe traditur, eidemque nepotes ſuos, Grimoaldi ac Drogonis filios, commendaſſe. Cùmque propter morbi magnitudinem inſtrumento ſubſcribere non potuiſſet, illud per Plectrudem conjugem ANN. CHR. 714. LXXII. Grimoaldi & Pippini obitus. Sweſtrenſis monaſterii origo.

ANN. CHR. 714.

gem ſuam ſubnotari curavit; quod inſtrumentum ſibi lectum fuiſſe Browerus (*a*) teſtatur. Willibrordus eo in loco ſanctimonialium cœnobium inſtituit, quod poſtea in nobilium canonicarum collegium converſum eſt. Exſtitit in ducatu Juliacenſi haud procul a Moſa, a quo Moſariorum pagus nomen accepit, auctumque eſt oppido, quod vulgus Sufteram (*) vocat. Ex prædicto inſtrumento colligitur, Pippino ante obitum reconciliatam fuiſſe Plectrudem, abjectamque Alpaidem concubinam, cujus filium Carolum Pippinus Willibrordo non dicitur commendaſſe, haud dubiè inſtinctu Plectrudis, quæ cum Theudoaldo nepote, puero ſeptenni, aut potiùs ſola ſibi hoc pacto regnatura videbatur; quod maximè cupiebat. Hinc, mortuo Pippino, Carolum juvenem egregium, Pippini ex Alpaïde filium, quem minimè hoc paſſurum intelligebat, dolo deceptum comprehendi, ac Coloniæ-Agrippinæ cuſtodiæ publicæ mandari juſſit, ex qua gnavus ſtrenuuſque adoleſcens brevi poſtea ſe exſricavit,

(*a*) *Brower. annal. Trevir. lib. 7.*

(*) *Sufteram.*

LXXIII. Willibrordus Pippinum baptizat.

Willibrordus nihilo minùs Carolo acceptus fuit. Illud argumento eſt, quod ejus ex Rotrude filium baptizavit, eique nomen avi impoſuit. Hic eſt Pippinus parvus corpore, ſed rebus geſtis maximus, qui paratum ſibi a majoribus regnum iniit, & ſecundæ Francorum ſtirpi regiæ originem dedit. Futuram ejus potentiam vaticinatus eſt Willibrordus, diſcipulis ſuis, fortè cùm eum baptiza-
„ hæc effatus, teſtante Alcuino: Scitote, hunc infantem ſublimem & glorio-
„ ſum fore, omnibuſque, qui ipſum præceſſere, Francorum ducibus majorem. Idem de eo recens oato Ermino abbas Laubienſis prædixiſſe perhibetur. Natus eſt Pippinus ante avi ſui obitum, circiter hunc annum, ſiquidem obiit anno ejuſdem ſæculi ſexageſimo-octavo, annos natus quatuor & quinquaginta.

LXXIV. Corbinianus epiſcopus Friſingenſis.

(*) *Chatter.*

Necdum etiam Pippinus Heriſtallius e vivis exceſſerat, cùm Corbinianus a Romano pontifice ordinatus eſt epiſcopus. Is patre Waldechiſo natus eſt in vico ſeu caſtro pagi Melitonenſis ſeu Melodunenſis, Caſtris (*) appellato, a quo pagus Caſtrenſis nomen habet, poſito in via, quæ ex urbe Lutecia fert Aurelianos. Ab incunte ætate orationi, vigiliis, lectioni, ac continentiæ in primis deditus, prope ejuſdem caſtri eccleſiam, ſancto Germano Pariſiorum epiſcopo ſacram, cum aliquot diſcipulis ſe recluſit, quos ſacris informabat diſciplinis. Ex his unus memoratur Anſericus, cellario præfectus, teſtis miraculi, quod vir ſanctus ſervando muſto patravit. Hactenus exſtat illa ſancti Germani eccleſia parœcialis extra muros ejuſdem oppidi, cujus intramurana parœcialis eccleſia ſanctum Clementem patronum agnoſcit, pendetque a monaſterio Foſſatenſi; altera verò a monaſterio ſancti Germani Pariſienſi. Quam regulam eo in loco obſervaret cum ſuis vir Dei, inde intelligitur, quòd cùm muſtum recèns rupto vaſe ne effluereet, orando de nocte prohibuiſſet, hoc miniſtris ſeu diſcipulis ſuis indicare, *ſilentium ſuum ut ſervaret*, diſtulit poſt matutinas laudes, nempe ad mentem ſancti Benedicti, qui rigidum, præcipuè *nocturnis horis*, ſilentium in regula (*a*) ſua præſcribit. Non diu intra ejus loci anguſtias ſe continuit Corbiniani fama; quæ cùm ad Pippinum ipſum majorem-domus perveniſſet, is unum ex optimatibus ſuis ad viri Dei cellulam miſit, ſeque ejus precibus commendavit. Ad eum etiam nobilium & ignobilium utriuſque ſexus non modica turba confluebat, æternæ vitæ ex ore illius verba cupiens audire: alii ſua ei munuſcula, ut pro ipſis oraret, mittebant. Quicquid verò ille ex oblatione fidelium ſuſcepiſſet, excepto victu neceſſario, pauperibus erogabat. His adventantium turbis interpellatus, magnopere dolebat, ſe ab amica ſolitudine & tranquillitate abſtrahi, ſibique deeſſe tempus, quo ſolitis orationibus vacaret. His moleſtiis ſe relevare volens, poſt quatuordecim recluſionis annos Romam ad limina beatorum apoſtolorum orationis ac voti causâ proficiſci ſtatuit. Verùm longè gravius ſibi onus impoſitum ſenſit, ubi ſummi pontificis juſſu epiſcopalem ſarcinam ſubire coactus eſt. Inde pallio accepto reverſus in Galliam, verbum Dei omnibus prædicare cœpit. Fortè, dum ille ad Pippinum accerſitus pergeret, quidam latro, Adalbertus nomine, ad patibulum ducebatur; cujus confeſſione auditâ, vir ſanctus judices oravit ſibi ut eum relaxarent. Illis negantibus, profectus ad principem, ab eo obtinuit, ut quomodocumque de illo homine actum eſſet, ſibi illum donaret. Gratiâ obtentâ, feſtinus eòdem ad veſperam redit, reum in patibulo ſuſpenſum invenit; oratione factâ ſalvum & incolumem recepit, quem omnes exanimem putabant. Tunc idem Adalbertus, quaſi paſſer ereptus e laqueo pœnarum, habitum cum vita mutavit, & in ſanctæ converſationis propoſito ſub diſciplina viri Dei reliquum vitæ peregit. Ex hac rerum ſerie Baronius emendandum cenſet Aribonem vitæ ſancti Corbiniani ſcriptorem, ubi ait, Corbinianum a Gregorio ſecundo fuiſſe ordinatum; quod parum veri ſimile eſſe illuſtriſſimus annaliſta exiſtimat: ſiquidem hoc ipſo anno, die nonâ menſis Aprilis, ut ipſe opinatur, Conſtantinus papa, Gregorii

(*a*) *S. Bened. reg. c. 42.*

rii fecundi deceſſor, mortuus eſt paulo ante Pippinum, quem Corbinianus in Gal- ANN. CHR. liam reverſus adhuc viventem reperit. Verùm ad annum ſequentem ſuperſtes fuit 724.
Conſtantinus, ut poſtea videbimus. Dein cùm priſtinæ ſolitudinis deſiderio teneretur Corbinianus, cellulam ſuam apud Caſtras repetiit, ibique continuis ſeptem annis cum aliquot clericis ſeu monachis permanſit.

LXXV. Eoveshamenſis monaſterii primordia.

Hoc eodem anno in Anglicana provincia Merciorum dedicatio facta legitur Eoveshamenſis monaſterii, quod auctorem & conditorem habuit ſanctum Egwinum epiſcopum Wicciorum, id eſt Wigornienſem. Hic regali ſtirpe ortus, poſtpoſitis ſæculi honoribus & illecebris, totum ſe divino cultui a primis annis mancipavit. Tum per ſinguios ordinis eccleſiaſtici gradus ad ſacerdotium promotus, Wigornienſem eccleſiam poſt Oſtſorum regendam ſuſcepit. Verùm tum populi rebellis odio, qui paſtorem vitiis ſuis haud aſſentantem, ſed contrarium ferre non poterat; tum regio livore ad Romanum pontificem delatus, cruciatus tandem diſcuſſâ purgatus ad ſedem ſuam revertit. Locus erat in pago Wigornienſi, dumis & vepribus condenſis obſitus, Arhamne olim, a recentioribus dictus Eoveshamium, ubi monaſterium in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod ipſa velle ſignificaverat, ædificare in animum induxit. Hunc ergo locum ab Ethelredo Merciorum rege petiit, nec ægrè obtinuit. Poſtea Romam cum Coenredo rege Merciorum, & Offa orientalium Saxonum regis filio perrexit, privilegium novo condendo monaſterio a pontifice poſtulaturus. Id facilè conceſſum a Conſtantino papa, duobus illis regibus præſentibus, anno ſeptingenteſimo-nono, quem annum ſignat vulgatum privilegium, tum apud Speimannum, tum in libello de vita ſancti Egwini, tum in Monaſtico Anglicano, ubi characteribus Saxonicis impreſſum legitur, neſcio an penitus ſincerum.

Eodem anno Beda venerabilis conſignat Romanum iter eorumdem regum: ſed miratur non immeritò Willelmus Malmesburienſis, eum nullam de Egwino feciſſe „ mentionem. Diploma pontificium inſcriptum eſt Britwaldo Britannicarum eccle„ ſiarum primati, qui venerabilem virum Egwinum epiſcopum bis Romam ad apo„ ſtolicam ſedem miſiſſe dicitur. Ei verò mandat pontifex, ut in illis partibus, in „ quibus beatiſſima virgo Maria Egwino apparuiſſe refertur, concilium totius Angliæ „ cogat, in quo epiſcopi ſimul & optimates regni cum proceribus conveniant, iiſ„ que congregatis denuntiet, quemadmodum duo reges Angliæ, Kenredus & Of„ fa, quibuſcum dictus epiſcopus ad limina apoſtolorum venerat, eidem loco mul„ ta beneficia regiâ liberalitate contulerint, auctoritate apoſtolicâ confirmata: cum „ eo, ut congregatio monachorum ſecundùm regulam memorandi patris Benedi„ cti, quæ minùs adhuc in illis partibus, nempe Mercíorum, habetur, poſſit ibi„ dem inſtitui, & Chriſto indeſinenter famulari. Ad nutum pontificis ſynodum generalem in loco, qui Alno dicitur, habitam tradunt, cui Bertwaldus Cantuarienſis ac Wilfridus Eboracenſis antiſtites interfuerint: in qua donationes illæ omnes confirmatæ, miſſuſque Wilfridus ad locum conſecrandum. Verùm hæc ſtare non poſſunt; ſi quidem Wilfridus ſenior ante tres annos, quam hæc conſecratio facta dicitur, deceſſerat; nec Wilfridus junior tunc ſedi Eboracenſi, ſed Johannes epiſcopus præerat.

Inſtitutis in novo cœnobio Benedictinis monachis, Egwinus & ipſe, rebus omnibus abdicatis, ſe adjunxit, ac deinceps totum ſe ſpiritualibus exercitiis uſque ad exitum applicavit, beatiſſimæ virginis Mariæ in primis cultor exiatius. Tandem poſt aliquot annos plenus virtutum obiit III. kalendas Januarii, miraculis poſt obitum illuſtris. Sepultus eſt in monaſterio ſuo, cujus eccleſia temporibus Edgari regis ſub abbate Oſwardo corruiſſe traditur. Unicum erat ante id tempus in Wigornienſi diœceſi monaſterium Ripaducenſe, ubi ſanctus Guthlacus habitu monaſtico indutus eſt. Unde Conſtantinus papa non immeritò ait, regulæ ſancti Benedicti, ante conditum Eoveshamenſe monaſterium, raros in illis partibus cultores fuiſſe; quod de toto Merciorum regno, in quo quinque epiſcoparus erant, intelligendum non eſſe, patet ex actis ſancti Wilfridi ſenioris, regulæ Benedictinæ propagatoris eximii, qui filius regni monaſteria pleraque rexit, aut emendavit. Non immoror refutando errori centuriatorum Magdeburgenſium, Egwinum infamare conantium, quaſi primus imaginum cultum in Anglo-Saxonum eccleſias invexerit, collocatâ ſcilicet Deiparæ virginis in eccleſia ſua imagine; mandaveritque ut a populo coleretur; quod quàm gratis confingant Centuriatores, demonſtrat Spelmannus ipſe in tomo primo conciliorum Angliæ; nec difficile erat hanc calumniam refellere ex Beda venerabili, qui Salvatoris imaginem ab Auguſtino, dum Cantuariam primò cum ſuis ingrederetur, cum vexillo crucis prælatam fuiſſe teſtatur; multaſque ſanctorum imagines a Benedicto Biſcopo Romam in ſuum monaſterium allatas.

ANN. CHR. 714. LXXVI. S. Guthlaci, geſta & obitus.

Eoveshamenſe monaſterium illud in primis commendat, quòd ex eo loco nova colonia in Crovlandenſem educta ſit. Crovlandam ſeu Crulandam inſulam, incultam priùs & inhoſpitam, primus incoluit ſanctus Guthlacus, eximiæ virtutis anachoreta. Natus eſt apud Mercios Penvvaldo patre regalis originis, & Tettâ matre, non ſine cæleſti indicio futuræ ſanctitatis. Guthlacingas ejus tribus homines vocabant, unde inditum Guthlaco nomen, quod latinè Belli-munus ſignificat. Is a primis annis reſpuens pueriles nugas, militiam ſectatus eſt adoleſcens. Quadam nocte, dum quieti feſſa membra dare vellet, occurrerunt animo antiquorum ſuæ ſtirpis regum per tranſacta ſæcula miſerabiles exitus, & fluxæ rerum omnium imagines; ſtatuitque quantocius eximere ſe ſe ex hujus ſæculi fluctibus, & ad portum vitæ monaſticæ confugere. Mox, relictis omnibus, annos natus quatuor & viginti, ad Ripadunenſe monaſterium ſe contulit, quod duplex etat, ibique Romanam tonſuram, & *clericalem* (ſic monaſticum vocat verus auctor) habitum ſub abbatiſſa Elfrida ſuſcepit. Falluntur qui hoc monaſterium pagi Wigornienſis confundunt cum Riponenſi agri Eboracenſis, quod vitorum tantùm erat, *Ripadun* etiam nonnumquam appellatum. Famoſum olim erat illud Ripadunenſe apud Mercios monaſterium, ſed in villam comitis Ceſtrenſis redactum tempore Willelmi monachi Malmesburienſis.

Ab ineunte vitæ monaſticæ propoſito Guthlacus nihil liquoris inebriantis aut tantiſper delicati, *excepto communicationis tempore*, deguſtavit. Tanta illa vitæ aſperitas primò quidem ſociis moleſta & gravis erat, qui id in cenſuram mollioris vitæ ſuæ reputabant. Sed, tentatâ mentis ejus ſinceritate ac modeſtiâ, omnibus probata demum & accepta evaſit. Sacris litteris & monaſticis diſciplinis apprime eruditus, cæteris tamen ſtudiis pſalmorum meditationem & vitas patrum præferebat. Poſt annos duos ſeceſſit in Crulandam inſulam, in finibus agri Lincolnienſis & Cantabrigenſis poſitam inter Ninam & Weilandum fluvios, haud procul ab Elienſi monaſterio & Medeſvamſtedenſi ſeu Petroburgenſi, ibique reliquos vitæ ſuæ dies tranſigere decrevit. Eò acceſſit habitaturus IX. kalendas Septembris, die feſto ſancti Bartholomæi apoſtoli, quo protectore uſus eſt adversùs dæmones, qui inſulam illam infeſtabant. Illic duriſſimam ſibi vitam indixit, pellibus corpus regens inſtar Ægyptiorum monachorum, & magnam omnibus de ſe opinionem reliquit. Conſecratâ inſula, ſacerdotio initiatur. Wilfrido cuidam *librario*, cum Hedda epiſcopo ad faciendum Guthlaci ſanctimoniæ periculum illuc profecto, quid animo ille agitaret aperuit vir ſanctus; qui hoc pacto non dubium de vitæ ſuæ ſinceritate argumentum dedit. Ethelbaldo regio juveni, a Ceolredo rege Merciorum pulſo, reſtitutio in regnum ab ipſo prædicta. Poſt aliquot annos venerabilis virgo Egburga, abbatiſſa Tanetenſis, plumbeum ei ſarcophagum, in quo poſt mortem ſepeliretur, cum linteo funerali ſubmiſit, magnopere eum rogans, ut futurum ejus ſucceſſorem ſibi indicaret. Ciſſam ille deſignavit, necdum chriſtianis myſteriis imbutum, qui poſt aliquamtum temporis ſacrum baptiſmatis lavacrum in Britannia ſuſcepit. Tandem cùm annos quindecim in Crulanda inſula exegiſſet vir Dei, quartâ feriâ ante paſcha ægrotare cœpit, & quarto poſt paſcha die ad Dominum migravit, quem ille mortis ſuæ diem Beccelino fratri prædixerat. Sacro die paſchæ, etſi viribus debilitatus, dominici corporis & ſanguinis ſacrificium obtulit Deo; ſeptimo ſui morbi die Beccelino mandavit, iret ad ſororem ſuam Pegam, quæ quatuor ab eo leucis recluſa degebat, excuſaturus, quòd ejus adſpectum in hoc ſæculo vitaverat, ut mutuo coaſpectu in cælo ambo fruerentur; ſimul eidem præciperet, ut corpus ſuum, quod nullo lineo indumento vivens texerat, in ſarcophago & ſindone ab Egburga tranſmiſſis componeret. Dein ſciſcitanti Beccellino, ecquem in cellula cum ipſo veſpere & mane colloqui ſolitum audiviſſet; confeſſus eſt, ſe ab anno ſecundo, ex quo hanc eremum inhabitare cœperat, angelico illis horis colloquio recreatum fuiſſe; quod nulli alii, præterquam Pegæ & Egberto anachoretæ, manifeſtari voluit. Ad ortum ſolis diei ſequentis, cùm mortis hora inſtaret, extenſis ad altare manibus, *munivit ſe communione corporis & ſanguinis Chriſti*, erectiſque in cælum oculis ac manibus, animam emiſit anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo quarto-decimo, ut legitur in epitome Saxonica Bedæ adjuncta, apud Matthæum Weſtmonaſterienſem alioſque; tametſi primarius ejus vitæ ſcriptor Felix monachus, & poſt eum Ordericus annum ſequentem aſſignat. Verùm ſi III. idus Apriles, ut recentiora martyrologia habent, eum deceſſiſſe conſtet, præferenda eſt ſententia de hoc anno ſeptingenteſimo quarto-decimo, quo anno paſcha in ſextum idus Apriles incidebat. Poſt triduum Pega ejus funus, uti juſſa fuerat, explevit, corpuſque ſacrum in oratorio viri Dei humavit. Idem anno revoluto repertum incorruptum eadem Pega repoſuit in monumento, quod paullo poſt Ethelbaldus rex mirificè ornavit.

LXXVII. Felix monachus ejus vitæ ſcriptor.

Librum de ſancti Guthlaci vita primus ſcripſit Felix, non epiſcopus ille orientalium

ium Anglorum a Beda (*a*) laudatus, ut quidam volunt, sed monachus sancti Bedæ congregationis, nempe Girwensis an Wirensis, ut ipse asserit in præfatione, quam eodem fere modo inscribit ac Huetbertus abbas Wirensis epistolam ad Gregorium secundum. *In Domino dominorum domino meo, mihi præ cæteris regalium primatuum gradibus dilectissimo, Athelwoaldo regi orientalium Anglorum, Felix catholicæ congregationis sancti Beda vernaculus.* Sic enim antiqui plerique (*b*) Bedæ vocabulum absque casuum flexione efferebant, alii *Bedan*. In illa præfatione Felix ait se id operis agressum fuisse jussu Athelwaldi regis; & ea quæ scripsit, accepisse *a reverendissimo quodam abbate Vulfredo, & a presbytero puræ conscientiæ Cissan*, & ab aliis, *qui diutiùs cum viro Dei conversati, vitam illius ex parte noverant*, haud dubiè a Tatwino, Beccelino & Egberto, qui *in singulis casibus, non longè ab oratorio sancti Guthlaci, de licentia Kenulfi abbatis usque ad vitæ terminum separatas mansiones habuerunt*, ut scribit Ingulfus abbas in historia monasterii Crulandensis, biennio post mortem viri Dei ab Ethelbaldo rege conditi, cujus primus abbas fuit Kenulfus mox laudatus, quem rex e monasterio Eoveshamensi istuc evocavit. Tatwinum, Beccelinum, & Cissam sanctos appellat Ingulfus, sed eorum tumulos a Danis violatos fuisse testatur. Idem auctor ait se collegisse quidquid de sancto Guthlaco reperire potuit, & post eum Ordericus Vitalis ejusdem vitam in historiam suam retulit, quam iridem Petrus Blesensis & Guillelmus Rameseiensis monachus celebrasse perhibentur. Cæterùm Æthelwaldus rex orientalium Anglorum, cujus jussu Felix monachus res a sancto Guthlaco gestas litteris consignavit, hoc exemplo pietatem suam prodit, eamdemque testatam facit in epistola sancto Bonifacio Moguntino archiepiscopo scripta, quæ inter Bonifacianas est septuagesima-sexta: quâ ipse simulque tota *abbatia cum omni congregatione servorum Dei* in sua provincia degentium, pollicentur se ejus memoriam *in septenis monasteriorum suorum synaxibus* facturos: Idemque ipsi vicissim ab eo pro se petunt; quod an de Elyensi ejus provinciæ monasterio interpretandum ut, non definio.

ANN. CHR. 714.

(*a*) *Beda lib. 3. c. 11.*

(*b*) *V. epist. 80. inter Bonifac.*

LXXVIII. S. Petri Lucensis monasterium consecratur.

Apud urbem Luccam in Italia hoc anno conditum est monasterium sancti Petri, in vico, qui vocatur Caviana, favente Talerperiano episcopo, cum gratia Walperti ducis. Monasterii auctor Fortunatus, civis Luccensis, cum filio suo Bonualdo seu Monualdo presbytero, qui ambo *chartulam dotalium* (*c*) per Socheradacem presbyterum, ex jussione Talerperiani venerabilis episcopi, scribendam curarunt anno secundo Liutprandi regis per indictionem duodecimam: qui characteres chronologici huic anno apprime conveniunt. Erat & aliud per id tempus sancti Michaelis monasterium, quod Rarchis abbas una cum germano suo Asfredo construxerat in loco, cui vocabulum est Apuniano, amboque ex rebus suis dotaverant. Exstant hac de re litteræ in archivo cathedralis ecclesiæ Luccensis, quibus Ratchis „ venerabilis abbas & presbyter doctissimo in Christo filio suo Walprando, filio „ Walperti ducis mox laudati, tradit prædictum monasterium post suum obitum „ gubernandum ac regendum, ut nihil ex ipso depereat, sive in luminaribus, si„ ve in officio divino; immo in omnibus augeatur. Scriptum est hoc instrumentum regnante Liutprando rege, anno regni ejus sexto-decimo, indictione undecimâ, id est anno Christi Domini septingentesimo vicesimo-octavo. Subscribunt inter alios *Talerperianus eximius episcopus*, ita de se ipse loquitur, & Altprandus abbas, fortè prædicti monasterii sancti Petri.

(*c*) *V. append. Aliud S. Michaelis.*

ANNA.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS.

Ab anno Chriſti 715. ad annum 730.

ANNO CHR. 715. 1. S. Bonifacii profectio in Friſiam, & reditus.

HUNC librum aperiet ſancti Bonifacii apoſtolatus in Friſiam, qui ab anno ſeptingenteſimo quinto-decimo initium ſumſit. Fervebat tunc bellum atrox inter Radbodum ducem Friſiorum, quem veteres paſſim regem appellant, & Carolum principem, Pippini ex Alpaide filium: qui e cuſtodia Colonienſi, ubi juſſu Plectrudis detentus fuerat, elapſus præfecturam palatii contra Ragenfredum ſibi aſſerere tentabat. Ragenfredus a Neuſtraſiis, fugato Theudoaldo Grimoaldi filio, major domus electus, fœdus cum Radbodo contra Carolum inierat, ut dignitatem ſibi oblatam tutaretur. Ragenfredi molimina non parum retardavit Dagoberti regis immatura mors, quæ hoc ipſo anno contigit, relicto Theoderico filio impubere, qui ob imbecillam ætatem regno ad tempus excluſus eſt, retruſuſque in monaſterium Calenſe, unde Calenſis cognomen accepit. Chilpericus, regiæ ſtirpis adoleſcens, in ejus locum ſuffectus ex clerico. Interea Winfridus, is qui poſtea Bonifacius dictus eſt, animo agitabat diſceſſum e patria, ſimul ut parentum, affiniumque ſuorum conſortia fugeret, ſimul ut his, qui in tenebris & umbra mortis reſidebant, infidelibus verbum Dei prædicaret. Communicato cum Winberto abbate ſuo, id eſt Nutſcellenſi, conſilio, ægrè tandem diſcedendi facultatem obtinuit ab illo, qui & duos ei ſocios adjunxit, & neceſſaria quæque pro viatico liberaliter ſuppeditavit, proſpera eis omnia imprecatus. His fultus adminiculis, primò in urbem Lundoniam, nobile emporium, venit; deio Tameſi fluvio cum ſuis impoſitus, e Britannia inſula ſolvit, ac ventis ſecundis in oppidum Friſiæ Dorceſtatum appulit, ubi aliquamdiu commoratus eſt. Verùm, ingruente paganorum in chriſtianos procellâ ob bellum Radbodi contra Carolum, loco cedere compulſus, ad Trajectum (*) inferius, quod Friſiâ citeriori, Francis ſubjectâ, tunc continebatur, ſe recepit. Hæc urbs etiam Radbodi violentiam paſſa eſt, url & ſubjecta provincia, quæ, illius perſecutione incumbente, vaſtata ac ferè deſtructa fuit, ſervis Dei fugatis & expulſis, & idolorum cultu, ubi abrogatus fuerat, reſtituto. Cùm Trajectum Radbodus aliquamdo veniſſet, tentavit eum Winfridus, utrùm ſibi per eum in illis partibus prædicandi verbum Dei facultas concedenda eſſet. Sed ubi ferocis ducis animum emolliri non poſſe intellexit, arentes illas & ſpiritalis fertilitatis impatien-

(*) *Utrecht.*

tes

tes plagas reliquit, & ad natale ſolum remigravit, poſtea quam æſtatem totam uſque ad medium autumni illic ſine fructu expenderat. ANN. CHR. 715.

Reverſus itaque ad Nurſcelleoſe monaſterium, fratres ob imminentem Winberti abbatis obitum conſternatos invenit. Eo mortuo, una omnium ſententia fuit, neminem unum Winfrido digniorem eſſe, qui in demortui locum ſuccederet. Solus omnium votis reſtitit Winfridus, qui de relinquenda iterum patria, ſimulque de verbo Dei apud exteras nationes diſſeminando cogitabat. Hunc tamen ab eo conſilio nonnihil revocabat ejulantium fratrum orbitas & commiſeratio, qui in uno Winfrido ſpes ſuas repoſitas arbitrabantur. Has inter anguſtias alium deſolato gregi paſtorem provideri curavit per Danielem diœceſanum, id eſt Wentanum, antiſtitem, qui bonæ indolis virum, Stephanum nomine, Nutſcelleoſi congregationi abbatem præficiendum curavit. Rebus ita compoſitis, Daniel Winfridum abire volentem dimiſit cum litteris commendaticiis, unis encyclicis ad omnes, alteris ad Romanum pontificem Gregorium ſecundum, qui hoc anno ſeptingenteſimo quinto-decimo in Conſtantini locum ſuffectus fuerat, non præcedente, ut Carolus Comtius (*a*) contra Baronium probat. Verùm quia hæc Winfridi ſecunda profectio paullo ſerùs contigit, tantiſper differenda eſt. Is quippe reverſus e Frilia in patriam vertente autumno anni ſequentis ſexti-decimi, imminentem illic exegit hiemem, cum toto anno ſubſequente; non ante autumnum anni conſequentis ſeptingenteſimi decimi-octavi ex Anglia iterum Romam diſceſſurus. (*a*) *Comt. an. 715. n. 54. & ſeqq.*

II. Eadburgæ abbatiſſæ ſcribit.

Haud ſcio an in Frilia verſabatur Winfridus, (ſic Bonifacium ante epiſcopalem ipſius ordinationem appellare pergemus) cùm epiſtolam ſcripſit ad Eadburgam abbatiſſam, ut mihi videtur, Tanetenſem, de viſis illius monachi redivivi, qui nuper in monaſterio Milburgæ abbatiſſæ, id eſt Wenlocenſi, mortuus, poſtea revixerat, prout a veneranda Hildelita Berkingenſi abbatiſſa primùm hæc acceperat, poſtea ab ipſo *fratre redivivo*, *dum nuper*, inquit, *de tranſmarinis partibus ad iſtas pervenit regiones*. In illis viſis fit mentio de Ceolredo rege Merciorum adhuc vivente, cùm hæc viſa ſunt; cui dæmones, rejecto quod boni angeli prætendebant deſenſionis umbraculo, horribilem ac nefandam multitudinem flagitiorum imputabant, ob quæ diriſſimis inferorum clauſtris recludendus, & æternis doloribus cruciandus eſſet. Cùm verò hanc epiſtolam ſcriberet Winfridus, Ceolredus jam mortuus erat, ut epiſtolæ hæc verba teſtantur: *ſubſequens autem & citus ſceleratis regis exitus, quæ de illo viſa fuerunt, vera eſſe procul dubio probavit*. Eum verò anno ſeptingenteſimo ſexto-decimo defunctum fuiſſe Beda in epitome tradit. Willelmus Malmesburienſis addit, eum immaturâ & miſerabili morte, poſt annos regni non ampliùs octo, interiiſſe, ac Licicidfeldæ conditum fuiſſe, relicto Ethelbaldo herede, pronepote Pendæ ex Alvvio fratre, qui altâ pace, & multo tempore, id eſt quadraginta uno annis, rerum ſummâ perfruitus, noviſſimè ſubjectis occiſus fuit. De Ethelbaldo deinceps ſæpe recurret oratio.

III. Picti Romanos ritus ſuſcipiunt per Ceolfridum abbatem.

Hoc anno, ejus ſeculi decimo-quinto, Picti populi, qui ſeptemtrionales Britanniæ plagas incolebant, abjectis Scotticis ritibus, Romanos ſuſceperunt, agente Naitono ipſorum rege, qui frequenti (*b*) eccleſiaſticorum ſcriptorum meditatione veteres errores agnovit, & ſe ſuoſque ad catholicum celebrandi paſcharis morem reduxit. Quod ut faciliùs ac majori cum auctoritate exſequeretur, ounctios miſit ad venerabilem Ceolfridum abbatem Girvvenſis monaſterii, quod ad oſtium Wiri fluminis a Benedicto Biſcopo conditum diximus, poſtulans ab ipſo litteras, quibus errantes efficaciùs convinceret, tum de tempore celebrandi paſchalis ſollemnitatis, tum de tonſuræ modo, quem a clericis obſervari oporteret; ſimulque architectos petens, qui Romano more eccleſiam ex lapide conſtruerent, quam in honorem beati Petri apoſtolorum principis dedicari volebat. Piiſſimi regis poſtulatis paruit Ceolfridus abbas, ſcriptâ ad eum prolixâ & eruditâ epiſtolâ, quâ catholicum paſcha contra Scotticum morem adſtruebat, & Romanam tonſuram ſimoniacæ præferendam demonſtrabat. Sic verò ſtilum ſuum ad captum adverſariorum moderatur, ut viros ejuſdem ſectæ, aliàs ſanctiſſimos, non damnet. Neque verò, inquit, *me hæc ita profectum æſtimes, quaſi vos, qui hanc tonſuram habent, condemnandos judicem, ſi fide & operibus unitati catholicæ faveritis: immo confidenter profiteor, plurimos ex eis ſanctos ac Deo dignos exſtitiſſe: ex quibus eſt Adamnanus abbas & ſacerdos Columbienſium*, id eſt Hilenſium, *egregius: qui, cùm legatus ſuæ gentis ad Alfridum regem miſſus, noſtrum quoque monaſterium videre voluiſſet, miramque in moribus ac verbis prudentiam, humilitatem, religionem oſtenderet; dixi illi inter alia colloquens: Obſecro, ſancte frater, qui ad coronam te vitæ, quæ terminum neſciat, tendere credis, quid contrario tuæ fidei habitu terminatam in capite coronæ imaginem portas? &, ſi beati Petri conſortium quæris, cur ejus, quem ille anathematizavit, tonſuræ imaginem imitaris; & non potiùs ejus,* (*b*) *Beda lib. 5. c. 22.*

cum

ANN. CHR. 725.

cum quo in æternum beatus vivere cupis: etiam nunc habitum te, quantum potes, diligere monstras? Respondit ille: Scias pro certo, frater mi dilecte, quia etsi Simonis tonsuram ex consuetudine patriæ habeam, simoniacam tamen perfidiam totâ mente detestor ac respuo: beatissimi autem apostolorum principis, quantum mea parvitas sufficit, vestigia sequi desidero. Sic erant sanctissimorum virorum mores. Addit Ceolfridus Adamnanum ad Scotiani reversum suæ gentis turbas ad catholicam paschalis temporis observationem adduxisse, exceptis Hiiensibus monachis, quibus præerat. Hanc epistolam Naitonus rex in frequenti subditorum suorum conventu legi jussit, eâque lectâ, actis Deo gratiis supplex professus est, se hoc paschæ tempus cum tota sua gente deinceps observaturum, daturumque operam, ut clerici ac monachi omnes Romanam tonsuram admitterent; quod statim regiâ auctoritate executioni mandari curavit.

IV. Boboleno sb bati S. Benigni facta donatio.

(a) *V. lib. 12. n. 36.*

(b) *Perard. p. 9.*

Tunc temporis Divionense sancti Benigni monasterium regebat Bobolenus abbas, eo nomine (*a*) secundus, cujus sub regimine Ermenoara Deo sacrata dedit sancto Benigno, quidquid in villa pagi Atoariorum sive Besuensis Rusiaco possidebat. Extat apud Perardum (*b*) hujusce donationis instrumentum, inscriptum. *Domino sacrosanctæ basilicæ sancti Benigni martyris, sub oppido Divione constructæ, quo apostolicus vir Asterius* (is episcopus erat Lingonensis) *tenet regimen.* Prædictam autem villam Ermenoara Deo sacrata tradit jam dictæ basilicæ ac monachis & matricularii pro animæ suæ remedio. *Actum Rusiaco publicè ante kalendas Madias, defuncto domno Theoderico, & electo Karolo majore-domus.* Carolus Cointius id refert ad hunc annum, suspicaturque legendum esse *defuncto domno Theudoaldo*, post cujus mortem plerique Burgundionum, qui viciniores erant Austrasiæ, Carolum majorem-domus elegerint. Verùm nihil prohibet, quo minùs id interpretemur de Theoderico Calensi, quo mortuo Franci summam rerum Carolo jam majori domus detulerint.

V. Adonis abbatis benefacta in S. Remigium.

(c) *Frod. lib. 2. c. 11.*

(*) *Autre.*

(*) *Semautre.*

(*) *Brieul.*

(*) *Crecy.*

(*) *Fouger.*

Varias Frodoardus (*c*) donationes commemorat Adonis abbatis, Rigoberti episcopi pontificatu factas, tum in ecclesiam Remensem, tum in sancti Remigii basilicam: cui idem abbas hoc anno portionem suam in vico Altro (*), ad fluviolum cognominem, in pago Vogensi donavit; necnon appendicem apud Crisciacum super fluviolo Bebropico, si bene duas ultimas syllabas semesas legimus. Actum Remis mense Aprili, anno quarto Dagoberti regis, uti legimus in authentico mutilo, Franco-gallicis scripto litteris, cui Ado auctor donationis, atque Allinus abbas cùm Rodfrido servo Dei, aliique variâ manu cum propriis tesseris subscribunt. Ado ille basilicæ sancti Remigii abbas fuisse videtur. Fluviolus Altrus, cujus his in litteris mentio, oritur a vico, qui Summa-Altel (*) dicitur, defluitque per sancti-Petri-montem, mihi natalem, & in amnem Bairum devolvitur supra Briolium (*) oppidulum, ad vicum Altrum, cui nomen fuum amittendo confert. Crisciacus (*) fortè is locus est prope vicum *Bruyeres* dictum, ad rivulum, qui in Axonam influit prope Vosarium (*), fortè Bebropricus olim appellatus: ubi hactenus cella est juris abbatiæ Bellæ-vallis Ordinis Præmonstratensis, beatæ Margaritæ sacra, modò unita Seminario Remensi. Prædicti instrumenti exemplum in Appendice referemus.

Hugonis in S. Arnulfum.

(*) *Vigy.*

Hugonis sacerdotis non impar munificentia fuit in suburbanam basilicam sanctorum apostolorum seu sancti Arnulfi Mettensem, cui Leutbertus seu Liutbertus abbas præfectus erat. Hugo sacerdos, Drogonis quondam Campaniæ ducis filius, villam juris sui nuncupatam Vidiacum (*), sitam in pago Metrensi, quam Drogo pater ipsius, Pippini avi sui munere habuerat, tradit basilicæ sanctorum apostolorum *clericis vel pauperibus almoniam ibidem accipientibus, aut lectoribus inibi deservientibus*, pro remedio animæ genitoris sui, quem in illa basilica, Leutberto abbate annuente, sepeliri curaverat. *Actum Mettis publicè sub die octavo kalendas Julii, anno quinto regni domni Dagoberti regis*, qui annus Dagoberti extremus fuit. Ex quo intelligitur, Dagobertum post hunc diem obiisse. Editum est non semel hujus donationis instrumentum, quod viris eruditis nonnihil negotii facessit ob Drogonis ducis filios in eo memoratos in hæc verba. *Ideo nos in Dei nomine Hugo sacerdos, & germanus meus illustrer vir Arnulfus dux, necnon Pippinus & Godefridus. Dum contigit ut genitor noster illustrer vir Drogo quondam de hac luce migraret, nostra fuit petitio ad venerabilem virum Leutbertum abbatem de basilica sanctorum apostolorum, quæ est foris murum Mettis civitate constructa, ubi avus noster domnus Arnulfus in corpore requievit, ut ibidem jam dictum genitorem nostrum Drogonem sepelire deberemus: & ipse Leutbertus benigno animo visus fuit præstitisse.* In fine subscribunt *Hugo, ac si peccator, sacerdos; Arnulfus dux*, & post eos *Milo, Vvido, Erembertus, Lantbertus & Voarnarius*, omnes comites, ut in vetustissimo exemplari legimus, qui comites, in vulgatis desiderantur. Ex hoc instrumento, si quidem

ge-

genuinum eſt, colligitur primò Hogonem nunc fuiſſe ſacerdotem, quem Mettenſis eccleſiæ primicerium fuiſſe vulgati inſtrumenti titulus præfert, tametſi nihil hoc de titulo habetur in veterrimo exemplari, ex quo illud in fine hujuſce voluminis ſincerum recudere viſum eſt. Deinde Arnulfum ducem Hugonis germanum, ac proinde Drogonis filiom exſtitiſſe exinde etiam eruitur; niſi is eſt Arnoldus, qui in cuſtodia deceſſit anno ſeptingenteſimo viceſimo-tertio. Major difficultas eſt de Pippino & Godefrido, quos Hugo poſt Arnulfum germanum ſuum memorat, an Drogonis etiam filii fuerint, quos potiùs nepotes, hoc eſt Arnulfi ducis filios, cenſendos eſſe nonnulli opinantur, propterea quòd Hugo eos germanos non vocat, nec inſtrumento cum Arnulfo illi ſubſcribunt: quod poſtremum mihi quidem veri ſimilius videtur. Alii recentiores hunc Arnulfum inter Drogonis filios nolunt admittere; atque adeò hoc inſtrumentum falſi poſtulant. Ego verò illud verum ac genuinum præſtare non dubirem, tum quia veruſtiſſimum, quod in archivo ſancti Arnulfi legimus, exemplar hoc mihi perſuaſit: tum quia ſtilus ejus cæterà nihil a veritate ac genio temporis alienum habet. Porro hæc donatio ſit *ad baſilicam ſanctorum apoſtolorum clericis vel pauperibus alimoniam ibidem accipientibus*, id eſt *monachis & matricularüis*, prout in ſuperiori Ermenoaræ inſtrumento pro monaſterio ſancti Benigni legitur, *aut lectoribus inibi deſervientibus*; quo lectorum nomine monachorum præceptores deſignari exiſtimo, qualis fuit in Lindisfarnenſi Eandmundi monaſterio Higlacus lector ac monachus, in ſuperiori libro laudatus: qualis Colcu lector ab Alcuino laudatus in epiſtola decima-octava inter Hibernicas. Porro Hugo, ejus donationis auctor, is eſt qui poſtea multorum monaſteriorum abbas, multarumque eccleſiarum epiſcopus fuit, ut ſuo loco videbimus. ANN. CHR. 715.

VI. Thomæ abbatis Farfenſis mors, & ſucceſſores.

In Italia cùm venerabilis Thomas abbas Farfenſi monaſterio annos ampliùs triginta-quinque præfuiſſet, jam ſenea plenuſque dierum migravit ad Dominum, ſepultus in baſilica ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ubi annuo cultu honorarur. Obiit IV. idus Decembris, ut in ejus actis legitur ab anonymo ſcriptis, non IV. idus Septembris, at apud Ferrarium. Habes in appendice hujuſce voluminis litteras Faroaldi ducis Spoletani ad Johannem papam eo nomine ſeptimum, quibus pontifici ſupplicat, ut donationes confirmet a ſe factas monaſterio Farfenſi nuper inſtaurato, quod Thomæ abbari commendatum erat. Annuit pontifex dato diplomate pridie kalendas Julii, imperante Tiberio auguſto anno octavo, poſt conſulatum ejus ſexto; ſed & Theodoſio atque Conſtantino; quæ notæ anno ſeptingenteſimo-ſexto reſpondent. Diploma pontificium inſcriptum eſt *Thomæ abbati religioſo presbytero*, & congregationi venerabilis monaſterii ſanctæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, quod eſt in fundo Acutiano. Thomam excepit Haunepertus, ſecundus ejus loci abbas, in Gallia ortus ex civitate Toloſa; præfuitque monaſterio annis ſeptem ac dimidio, ſucceſſorem ſortitus Lucerium Maurigenam, a beato Thoma ſacris litteris a puero eruditum. Hujus tempore Transmundus glorioſus dux Spoletanus, filius Faroaldi ducis, monaſterio contulit eccleſiam ſancti Getulii martyris, cujus corpus illic requieſcebat. Ad hæc Liutprandus rex confirmavit omnes donationes, quas duces Spoletani, vel quilibet alii eidem loco fecerant, cum libera facultate eligendi abbatis.

VII. Senatoris monaſterium Papiæ.

Hoc ipſo anno collocanda ſunt primordia monaſterii Senatoris, quod Papiæ ſub titulo ſanctæ Mariæ & ſancti Aureliani nunc condidit quidam vir præpotens, Senator nomine, a quo nomen loco pro more gentis inditum eſt, *filius honorandi Albini & Theodelindæ*, uti vetus inſtrumentum habet, datum *regnante Liutprando, anno tertio regni ejus, v. kalendas Decembris, indictione tertiâ-decimâ*; quæ notæ chronologicæ præſenti anno conveniunt. Supereſt etiam nunc hoc monaſterium, quod hodie quoque poſſident ſanctimoniales Benedictinæ, uti & aliud Theodotæ in eadem urbe, de quo in ſuperiori libro egimus.

ANNO circumado, poſtquam Picti, inſulæ Britanniæ populi ſeptemtrionales, Romanos ritus receperant; & ipſi tandem Hiienſes monachi iiſdem acceſſeruut, qui aliorum hac in re duces eſſe debuerant. Sic fit non rarò, ut qui magis ſpirituales videntur, ſeriùs deponant errores, quos ſemel imbiberint. Id quippe anno ſeptingenteſimo ſexto-decimo contigiſſe Beda (*a*) venerabilis auctor eſt, quo anno, Ofredo rege occiſo, Coenredus Northanimbrorum regnum iniit. Hos autem ritus admiſere cum ſubjectis ſibi Scotticæ nationis monaſteriis Hiieoſes, agente Egberto venerando patre ac ſacerdote, id eſt epiſcopo, ſub Dunchado abbate, poſt annos circiter octoginta, quo Aidanum antiſtitem ad prædicandum Anglis evangelium miſerant. Sic factum eſt, ut qui ſcientiam divinæ cognitionis ultro ac ſine invidia populis Anglorum communicaverant; ipſi quoque poſtmodum a prædicatore Anglicano (Egberrus enim genere Anglus erat) ad rectam vivendi normam ad- ANN. CHR. 716. VIII. Hiienſes monachi recipiunt ritus Romanos.

(*a*) *Beda lib. 5. c. 23.*

ANN. CHR. 710. ducerentur : quod Brittonibus ſecus accidiſſe docet Beda, qui, cùm Anglis adhuc infidelibus Chriſtum prædicare ſuperſediſſent, Anglis jam credentibus, in priſtino errore, qui ipſis cum Scottis communis erat, obfirmati perſiſtebant. Ad Hienſes itaque accedens Egbertus ex Hibernia, ubi diu peregrinus vixerat, honorificè ab eis, & multo cum gaudio ſuſceptus eſt; ac pro ſua doctrina, benignitate, ac ſanctimonia libenter auditus ab univerſis, piis ac ſedulis adhortationibus apud eos fategit, ut inolitam illam parentum ſuorum traditionem abjicerent, catholicoſque ſuſciperent ritus celebrandi paſchatis & clericalis coronæ. Manſit autem Egbertus annos tredecim in illa inſula, quam ipſe, veluti novâ quadam eccleſiaſticæ communionis & pacis gratiâ, Chriſto conſecraverat.

IX. Ceolfridi abbatis diſceſſus e Britannia.

Eodem anno contigit obitus venerabilis Ceolfridi abbatis Wirenſis ac Girvvenſis monaſteriorum, cùm Romam ad apoſtolorum limina proficiſceretur. Is poſt accuratam vitæ regularis diſciplinam, quam ipſe cum ſuis ſervaverat; poſt aſſiduam orandi pſallendique inſtantiam, poſt mirabilem in coërcendis improbis, relevandiſque infirmis dexteritatem ac prudentiam, denique poſt raram & inſolitam in rectoribus cibi potuſque parcitatem & habitus vilitatem; cùm jam ſenior ſubditis doctrinâ vel exemplo non ultra ſe ſufficere poſſe intelligeret, rectiùs exiſtimavit hanc curam in alium regerere, & ad beatorum apoſtolorum limina proficiſci, ubi liberiùs ac quietiùs reliquos deficientis vitæ dies expleret. Quapropter fratribus præceptum dedit, *ut juxta ſui ſtatuta privilegii, juxtaque regulam ſancti abbatis Benedicti*, ex ſuis ipſi ſibi patrem eligerent, qui aptior eſſet ad tegendum. Illi contra obniti, in lacrymas gemiruſque prorumpere, ſupplices & ad genua ejus provoluti obſecrare, ne ipſos deſereret. Verùm cùm flecti non potuiſſet, factum eſt quod voluit: raniaque fuit viro ſancto accelerandi itineris cupido, ut tertio die, quam animi ſui propoſitum fratribus aperuerat, iter arripetet, timens, quod evenit, ne priuſquam Romam perveniret, vita euntem deficeret; ſimul ne ab amicis & viris præpotentibus iter ipſius retardaretur. Ipſo diſceſſus ejus die, id eſt quintâ feriâ pridie nonas Junias miſsâ primâ luce *cantatâ* in eccleſia beatæ Dei genitricis, & in eccleſia ſancti Petri apoſtoli *communicantibus omnibus qui aderant*, in quibus haud pauci erant ſine dubio presbyteri, continuò ad iter ſe accingit. Conveniunt omnes in eccleſiam ſancti Petri: ipſe thure incenſo, & dictâ oratione ad altare, ea ſcilicet, quæ pro iter agentibus ex regulæ noſtræ præſcripto dici ſolet, in gradibus altaris ſtans, cum thuribulo pacem dat omnibus. Inde, fratribus cum multo fletu litanias cantantibus, proceſſum eſt in oratorium beati Laurentii martyris, quod dormitorio fratrum obvium erat: ubi, ſalute acceptâ & redditâ, de conſervanda mutua dilectione, & delinquentibus ſecundùm evangelium corripiendis eos admonet; omnibus, ſi quid deliquiſſent, veniam offert, omnes pro ſe orare, ſibique placatos exſiſtere, ſi quos duriùs redarguiſſet, obnixè petit. Tum venitur ad ripam Wiri amnis, ubi rurſum oſculo pacis inter mutuas lacrymas dato & accepto; omnibus in genua procumbentibus orationem impendit, fluvium cum ſociis trajicit: mox adoratâ cruce, quam diaconi cum ceteris ardentibus ferebant, conſcendit equum, diſcedit, relictis in utroque monaſterio fratribus, numero ferme ſexcentis.

X. Huetberti abbatis electio.

Illo ſic diſcedente, redeunt in eccleſiam omnes, ſe ac ſua Domino fletibus ac oratione commendantes. Utriuſque monaſterii fratres diem futuræ electioni conſtituunt. Die conctâ, nempe die Dominico pentecoſtes ſimul conveniunt, & unanimi omnium conſenſu eligitur abbas Huetbertus qui a puero inter eos in ſumma regularis vitæ diſtrictione vixerat, Romam quoque pontificatu Sergii papæ profectus; & non parvo ibidem demoratus ſpatio, multa illinc deſcripta retulerat. Electus ſtatim cum aliquot fratribus ad abbatem Ceolfridum properat, qui opportunam tranſfretaturus navim opperiebatur; eique factam electionem renuntiat. Hanc ille probat confirmatque, & a novo abbate commendatitiam, apoſtolico papæ Gregorio deferendam, epiſtolam accipit, cujus hæc inſcriptio: *Domino in Domino dominorum dilectiſſimo, ſeque beatiſſimo papæ Gregorio, Hvvetbertus humilis ſervus vester, abbas cœnobii beatiſſimi apoſtolorum principis Petri in Saxonia, perpetuam in Domino ſalutem*. In ea epiſtola, præmiſſis Deo gratiarum actionibus, quòd talem ac tantum eccleſiæ ſuæ pontificem præficere dignatus eſſet, eidem commendat Ceol-
» fridi patris, nutritoris, tutoriſque ſui venerabiles canos, qui ea, quæ juvenem
» ſe adiiſſe, vidiſſe, atque adoraſſe cum gaudio recordari ſolebat, etiam ſenio deſeſ-
» ſus beatorum apoſtolorum limina devotus repetere induxiſſet animum; & poſt
» longos annorum ampliùs quadraginta labores, ac monaſtici regiminis continuas
» ſollicitudines, incomparabili pietatis ſtudio, etſi ultimâ confectus ætate & pro-
» pediem moriturus, nihilo minùs fervore quodam novitio novam pro Chriſto pe-
» regrinationem aggreſſus eſſet, quò liberiùs veteres ſæcularium ſollicitudinum

ſpi-

» ſpinas igne ferventis compunctionis conſumeret. Reverſo Huetberto, rogatus ac- ANN. CHR. 716.
cedit Acca epiſcopus Haguſtaldenſis, qui ſolitam novo abbati benedictionem impertit.

Inter ea verò opera, quæ tempore regiminis abbatialis fecit, illud in primis gratum fratribus acceptumque fuit, quòd oſſa Eaſterwini abbatis, quæ in porticu eccleſiæ beati Petri jacebant; necnon & oſſa Sigfridi abbatis, magiſtri quondam ſui extra ſacrarium ad meridiem condita, e tumulis ſuſtulit, & utraque *una in theca*, ſed medio pariete diviſa, recluſit, atque intra *eccleſiam beati Patris Benedicti* compoſuit. Hæc tranſlatio facta eſt die natalis ipſius Sigfridi, id eſt XI. kalendarum Septembrium: quo etiam die mirâ Dei providentiâ contigit, ut venerabilis Dei famulus Witmer, vir religioſus ac eruditus, qui Ceolfridi abbatis tempore jam veteranus ad converſionem venerat, e vivis excederet & eodem in loco, ubi prædicti abbates priùs ſepulti fuerant, ipſe, qui eorum imitator fuerat, humaretur.

XI. Ceolfridi abbatis obitus.

Interim, dum Ceolfridus Romam iter perſequitur, in morbum incidit; pervenienſque in orbem Lingonas circa horam diei tertiam, decimâ ipſius diei horâ migravit ad Dominum, & die craſtino in eccleſia beatorum Geminorum martyrum honorificè ſepultus eſt, non ſolùm Anglis, qui ampliùs octoginta numero in ejus comitatu erant, ſed & illius loci accolis lugentibus, quòd venerandi ſenis deſiderium mors intercepiſſet. Inter hæc miſerabile erat videre comites ipſius, partim cœptum iter perſequi, partim domum reflectere, partim ad tumulum defuncti inter eos quorum nec linguam noverant, mærentes reſidere. Obiit vir Dei VII. kalendas Octobris, anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo ſexto-decimo, feriâ ſextâ poſt horam nonam, in pratis memoratæ civitatis, die centeſimo quarto-decimo, ex quo de monaſterio ſuo diſceſſerat. In itinere nihil priſtini rigoris, prætextu vel ætatis, vel infirmitatis, vel ipſius itineris, remiſit a diſceſſu ſuo uſque ad obitum, id eſt a pridie nonas Junias, uſque ad ſeptimum kalendarum Octobrium; immo præter canonicas divini officii horas, quotidie bis pſalterium decanrare, id eſt recitare, curabat, & cùm per infirmitatem eò deveniſſet, ut equitare non valens, feretro caballario veherertur; nihilo minùs *quotidie miſſâ cantatâ ſalutaris hoſtia Deo munus offerebat* excepto uno, quo trajecit oceanum, & tribus ante obitum diebus. Erat autem quando obiit annorum ſeptuaginta quatuor presbyterii officio functus annis quadraginta-ſeptem, abbatis verò annis triginta-quinque, vel potiùs quadraginta tribus, ſi tempus computes, ex quo Benedicto Biſcopo comes individuus & cooperator adhæſit, id eſt a primo tempore, quo Benedictus Wirenſe ſancti Petri monaſterium ædificare cœpit. Sepultus eſt ad auſtralem plagam civitatis Lingonicæ, uno ab urbe milliario, in monaſterio Geminorum, quod tunc monachorum videtur fuiſſe, nunc prioratus ut vocant, conventualis canonicorum regularium. In libello (*a*) ſocietatum monaſterii Augienſis, ſcripto paullo poſt initium ſæculi noni, commendantur canonici apud ſanctos Geminos: at ibidem ſub finem ejuſdem ſæculi reſtituti ſunt monachi, qui demum canonicis regularibus ceſſerunt. Porro Gemini martyres, in quorum monaſterio & eccleſia conditus eſt, Speuſippus, Eleuſippus, Meleuſippus, uno partu editi, eâdem eccleſiæ fide renati, ſimul cum avia Leonilia, dignam loco illi ſui martyrii reliquere memoriam. Proceſſu temporis Ceolfridi reliquiæ in Wirenſe monaſterium relatæ, inde tempore Danicæ vaſtationis in monaſterium Glaſtonienſe tranſlatæ ſunt.

(*a*) *Analect. tom. 4. p. 464 ſſ.*

XII. Crulandenſe monaſterium conditur.

Exſtincto hoc anno Ceolredo Merciorum rege, Ethelbaldus regnum capeſſit ſecundùm ſancti Guthlaci oraculum; vatiſque ſui memor, mox conſtruendo Croylandenſi ſeu Crulandenſi monaſterio animum, manuſque admovit. Et primò quidem ampliſſimum ſurgenti monaſterio ſpatium in inſula conceſſit, liberum ab omni ſervitio & exactione; atque hac de re diploma ſcribi juſſit ſuo ipſius ſigillo, epiſcoporumque ac procerum ſuorum ſignis corroboratum. Et quia paluſtris illius inſulæ humus lapideam molem ſuſtinere non poterat, ingentes ex quercu palos innumeros humo infigi curavit, duramque terram novem milliariis ſcaphis eò deferri, & paludibus commiſceri; ibique lapideam baſilicam erexit oratorii loco, quod ſanctus Guthlacus ex ligno ſibi exſtruxerat. Deinde Kenulfum, probatæ religionis virum, ex mo» naſterio Eoveshamenſi arceſſivit, eumque novæ congregationis conſtituit abba» tem *ſub norma ſancti Benedicti*, præbens eis de theſauro ſuo primo anno trecen» tas libras legalis monetæ, & per decem annos proximè ſequentes quoliber anno » centum libras, uti legitur in ipſius Ethelbaldi litteris apud Inguifum, in quibus primum fit mentio *nigrorum monachorum*, ſi tamen locus iſte genuinus eſt. Datum eſt *chirographum* ſeu diploma hoc anno ab incarnatione Chriſti ſeptingenteſimo ſexto-decimo: cui poſt Ethelbaldum ſubſcribunt Brithwaldus Dorobernienſis archiepiſcopus, Wiufridus Merciorum epiſcopus, qui Egwino Eoveshamum ſecedenti ſuffectus fuerat; Ingualdus Londonienſis, Adwiuus Licheſeldenſis, Tobias Roſenſis, epiſcopi; abbates verò Ethelredus Bardeneienſis, & Egbaldus Medeshamſtedenſis; denique

ANN. CHR. 716.

ex comitibus Egga comes Lincolnienſis, qui videtur non alius eſſe ab Egiga Ethelbaldi exſulis comite, quem ſanctus Guthlacus, dum in vivis adhuc eſſet, a vexatione maligni ſpiritus liberaſſe, & ſanæ menti reſtituiſſe traditur. Quin etiam „ idem rex Ethelbaldus tertio regni ſui anno ſancivit, ut omnia monaſteria, o„ mneſque eccleſiæ regni ſui a publicis veſtigalibus & oneribus eximerentur; habe„ rentque famuli Dei libertatem in proficuo ſilvarum, in fructu agrorum, in ca„ prura piſcium; nec munuſcula præberent regi vel principibus, niſi voluntaria; ſed „ liberi Domino ſervirent in contemplatione pacifica per totum regnum ſuum. Ea verò hujus loci fortuna fuit, ut cùm omnia ferè Britanniæ monaſteria aut everſa, aut violata ſint a Danis; Crulandenſe intemeratum & illæſum perſtiterit uſque ad Henrici octavi defectionem a catholica eccleſia. Nec illud omittendum, quòd Cantabrigenſis academia ejuſdem cœnobii monachis originem ſuam refert acceptam, ut ſuo loco dicturi ſumus. Kenulfo primo abbati Crulandenſi ſucceſſit Patricius abbas ſecundus.

XIII. Chilperici regis varia diplomata pro S. Dionyſio.

(a) Diplom. p. 485.

Regnabat tum in Gallia Chilpericus, cognomento Daniel, cujus non pauca exſtant diplomata, in quorum nonnullis patrem ſuum prodit Childericum, Chlodovei junioris filium, recentioribus ante paucos abhinc annos obſcurum. Primum eſt ipſius Chilperici (a) placitum, quo Bacivum ſuperius ſancti Dionyſii monaſterio adſtruitur contra Friulfum quemdam aulicum, qui ſuperioris Bacivi portionem, quaſi ex parte ſoceri ſui Edronis ſibi debitam, vindicare conabatur. Verùm contra „ Martinus præpoſitus baſilicæ Dionyſianæ, prolato inſtrumento contendebat, „ Chrodcharium, venerabilem quondam monaſterii ſui abbatem, eam portionem „ ab Eodone filio Edronis dato pretio comparaſſe. Aſſenſit Warno palatii co„ mes; ſicque ſecundùm ſancti Dionyſii partes ſententia dicta eſt Compendii ſe„ ptimo die Martii, Chilperici regis anno primo. Ermedramnus referendarius placitum recognovit. Ejuſdem regis (b) præceptum eſt de centum vaccis, eidem monaſterio a fiſco inferendis ex pago Cenomannico, prout olim Dagobertus rex jam litteris ſuis conceſſerat. Id verò confirmat Chilpericus rogatu Chillardi abbatis, exhibitis ſibi litteris donationis a Dagoberto factæ, ſimulque confirmationis, „ quæ, ab avo ſuo Chlodoveo, & *bonæ memoriæ genitore ſuo Childerico*, & avun„ culo, id eſt patruo, ſuo Theoderico, ſeu & conſobrinis ſuis Chlodoveo, „ Childeberto & Dagoberto emanaverant. Datum Compendii die ſexto-decimo „ ejuſdem menſis Martii, anno itidem primo regni ſui. Chilpericus ipſe diplomati ſubſcribit, quod Actalius juſſus obtulit vice ſummi referendarii.

(b) Ibid. p. 486.

XIV. Dionyſiani abbates.

(a) Ibid. p. 489.

Chillardus ſeu Helardus abbas Dionyſianus Dalfino Chainonis ſucceſſori ſuffectus fuerat regnante Dagoberto tertio; nam in quodam diplomate (c) Pippini majoris-domus, nondum regis, fit mentio de nonnullis rebus, de quibus *Chillardus abbas ante Dagobertum quondam regem acceperat judicium evindicatum*. Hic eſt Helardus abbas, de quo hæc leguntur in veterrimo codice Remenſis eccleſiæ de miraculis ſancti Dionyſii, quæ alibi jam a me relata, hic repetere non gravabor, quòd ſancti Landeberti martyrium illuſtrent. Sic habet vetus codex. *Sub Carolo Francorum principe, majore-domus, ut tunc moris erat, vocata, quidam, nomine Godobaldus, ortus provinciâ Arbanenſi, villa quæ dicitur Arbrido, cùm in necem beatiſſimi viri Lantberti epiſcopi cuidam comiti, Dodoni nomine, ſe conſortem & conſcium præbuiſſet, Deo pœnam exigente, elaudus effectus eſt. Itaque divini flagelli admonitu reatum ſuum agnoſcens, diu ſanctorum loca circumiens, & admiſſi veniam, & membris incolumitatem reſtitui flagitabat: tandemque ad beatiſſimi Petri limina Romam veniens, divinâ revelatione cognovit ſanitatem recuperandæ locum in Galliis ſibi apud ſanctorum martyrum Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherii memorias eſſe conceſſum. Regreſſus igitur ab urbe, deſignatum cælitus locum expetit, ibique optatam, diuque quæſitam ſanitatem recuperat. Erat tunc loci abbas Helardus, qui divinis miraculis congratulans, locum ei & alimenta communia conceſſit; ſicque in eodem loco vitam degens, cùm in multis probus omnibus appareret, præcipiente Carolo principe, abbatis tribi officium ſuſcepit, ac per viginti quinque annos ſtrenuè adminiſtravit;* nempe poſt Berthoaldum, de quo inferiùs agemus. Sic ergo abbatum Dionyſianorum ſeries ordinanda eſt poſt Wandebertum, quem Chlotharii tertii principatu abbatem fuiſſe diximus. Huic ſucceſſere Chardericus, qui & epiſcopus fuit, tum Chaino, Dalfinus, Chillardus ſeu Helardus mox laudatus; & poſt eum Turnoaldus ex epiſcopo Pariſienſi monachus, dein abbas Dionyſianus; Hugo, Berthoaldus, deiu prædictus Godobaldus; tum Amalbertus, & Fulradus, quos inferiùs commemorabimus.

XV. Abbates Corbeienſes.

Tunc temporis Corbeienſe monaſterium regebat Sebaſtianus ubbas, qui a Chilperico rege præceptum obtinuit, ſeu confirmationem donationis a Chlodechario rege & Baldechilde regina monaſterii conditoribus factæ, nimirum annuæ penſionis

olei,

olei, vini, cervisiæ, piperis, cumini, carigarum, amandolarum, aliarumque id genus ſpecierum, ex teloneo Foſſenſi: quæ omnia Chilpericus ab *avunculo* ſeu patruo ſuo Chlodechario & avia ſua Baldechilde conceſſa dicit, & confirmata *a domno & genitore ſuo Childerico quondam rege*. Datum Compendii ſub die tertio kalendas Maii, anno primo regni ipſius Chilperici. Itaque hoc anno Sebaſtianus Corbeienſibus præerat, ſucceſſor Eremberti, adeòque ejus loci abbas quartus. Primus enim fuit Theodefredus; quo facto epiſcopo, electus Chrodecharius, & poſt eum Erembertus, tum Sebaſtianus, cui ſuccеſſit Grimo, inferiùs memorandus.

ANN. CHR. 716.

XVI. Benigno abbati Fontanellæ VVando ſuffectus.

Hoc ipſo anno, teſtante chronographo Fontanellenſi, Benignus ejus loci abbas, juſſu Ragenfredi majoris-domus, regimine monaſterii privatur, propterea quòd Caroli ejus æmuli partibus faveret; & Wando monachus, filius Baldrici, in locum ejus ſubrogatur in annos tres, id eſt ad annum Chriſti ſeptingenteſimum undeviceſimum, quo Ragenfredus in agro Sueſſionenſi victus eſt a Carolo, ad quem Benignus ſe receperat. Wando Fontanellam ad converſionem veniens anno ſecundo Childeberti regis, multas eidem loco poſſeſſiones contulerat, poſitas in pagis Vimnacenſi (*) & Talogienſi (*), ex quo ortus erat. Idem cùm eſſet diaconus, Wiſtramnum in Friſiam comitatus fuerat. Vir probis moribus, nec indignus abbatiali dignitate, quam poſtea meliori conditione ſortitus eſt. Ante ſuam ipſius exauctorationem Benignus abbas a Chilperico rege obtinuit præceptum, quo ſuperiorum regum privilegia, aliorumque fidelium donationes Fontanellenſibus factæ confirmantur. Hoc Chilperici præceptum ex chartario Fontanellenſi in appendice » a nobis refertur, in quo Benignus abbas monaſterii Fontanellæ, quod in hono» rem ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli & ſancti Laurentii martyris conſtru» ctum eſt, *ubi abba cum turma plurima monachorum ſub ſancta regula converſare* » *videtur*. Chilperico regi ſuggeſſiſſe dicitur, ut præceptiones avi ſui Chlodovei » regis, ſuique *avunculi* ſeu patrui Chlotharii, & Theoderici, qui itidem ipſius » patruus erat, ac genitoris ſui Childerici, necnon *parentum* ſeu propinquorum » ſuorum, Childeberti & Dagoberti, atque etiam quaſlibet donationes eidem lo» co factas, in his *foreſtam* ſeu ſilvam Gemeticenſem, confirmare dignaretur; quod rex benigne annuit. *Datum quod fecit menſi Martius dies* XXV. *anno primo regni noſtri feliciter*. Hoc, ut jam dixi, factum videtur ante Benigni abbatis exauctorationem.

(*) *Le Vimeux.*
(*) *Le Talou.*

QUæ fuerit cauſa & occaſio reſtituendi Benigni abbatis, ex illo auctore paucis accipe. Sequenti anno, id eſt dominicæ incarnationis DCCXVII. bellum pluſquam civile geſtum eſt inter Carolum *exarebum*, & Ragenfredum *intartam* ſeu rebellem, ut eum vocat chronographus, & quidem die dominico, XII. kalendas Aprilis, quinto-decimo ante ſacram paſchæ ſollemnitatem, in pagi Cameracenſis loco, qui Vinciacus (*) appellatur. Wando monachus cum Chilperico & Ragenfredo interfuit huic prælio, in quo Carolus victor evaſit. Cùm verò Ragenfredus victus, fuſuſque cum Chilperico fugam arripuiſſet, tandem poſt longa terrarum ſpatia pervenit ad villam Fontanellæ, Noviomum dictam, ubi Wandonis unum equum paſcentem reperit, eoque conſcenſo, Sequanâ fluvio ad portum Devennam tranſmiſſo, celeri curſu in urbem Andecavorum ſe recepit; quâ re compertâ, Carolus Wandonem monaſterii Fontanellenſis regimine exeluſit, quòd ejus equo Ragenfredus fugâ evaſiſſet; eumque relegavit in caſtrum Trajectum, quod de Witaburgo ſeu oppido Wiltorum, id eſt de Trajectu ad Rhenum, chronographus Fontanellenſis hoc in loco (*a*) perperàm interpretari videtur, reſtituro in Wandonis locum Benigno abbate, qui ipſius ob cauſam monaſterio pulſus fuerat, ejuſque regimen per annos quatuor retinuit. Non tamen ſtatim poſt pugnam Vinciacenſem ejectus eſt Wando, ſed anno hujus ſæculi undeviceſimo, cùm Ragenfredus in prælio Sueſſionico denuo victus eſt a Carolo, ad quem Benignus confugerat; unde non ſine fundamento Carolus Cointius cenſet, hanc Wadonis fugam poſt pugnam, non Vinciacenſem, ſed Sueſſionicam contigiſſe. Benigni abbatis propinquus erat Gennardus, vicedominus eccleſiæ Rotomagenſis, & cœnobii Flaviacenſis, ſeu ſancti Geremari abbas, quo mortuo Benignus Flaviacenſis cœnobii rector factus eſt. Huic Gennardo frater erat Benignus monachus, ad diſcrimen Benigni abbatis ſenior dictus, qui Benigno abbati largitus eſt manſum unum in Magaciaco villa pagi Veliocaſſini, quem ipſi Ragenfredus major-domus quondam donaverat. Idem Ragenfredus fiſcum Wintlanam Fontanellenſibus conceſſit anno ſecundo Chilperici regis.

ANN. CHR. 717. XVII. Benigni abbatis reſtituendi occaſio.

(*) *Vitry.*

(*a*) *Chron. Fontanell. &c.*

Abbatis fuit Flaviacenſis poſt Gennardum.

XVIII. Turnoaldus epiſcopus abbas S. Dionyſii.

Turnoaldus hoc anno jam ſucceſſerat Chillardo in regimine monaſterii ſancti Dionyſii prope Pariſios, ut probat Chilperici regis diploma apud Dubletum; quo diplomate iſte princeps, rogatu Ragenfredi majoris-domus, ſilvam Roveritum ſuper flu-

ANN. CHR. 727.

fluvium Sigonam ſeu Sequanam tradit baſilicæ ſancti Dionyſii peculiaris patroni ſui, ubi Turnoaldus epiſcopus cuſtos tum præerat. Fuerat is Pariſiorum antiſtes ſub Chlodoveo tertio, & Childeberto itidem tertio, uti horum regum diplomata adſtruunt, edita in libro ſexto de re diplomatica. Chilperici diploma mox laudatum datum eſt Compendii pridie kalendas Martias, anno ſecundo regni ſui. Roveretus ſilva ea eſt, quæ ad Novigentum oppidum ſancti Chlodoaldi pertinebat. Ex hoc aliiſque Chilperici regis diplomatis patet, eum in villa regia Compendio verſari ſolitum fuiſſe. Poſt hoc tempus Turnoaldus ſancti Dionyſii monaſterium non diu rexit; ſiquidem Hugo, regnante Chilperico, abbas nominatur in Pippini regis placito, ubi Pippinus (*a*) monaſterio Dionyſiano aſſerit, *quæcumque ſoba per ſuum teſtamentum ad caſam ſancti Dionyſii condonavit, vel jam ante Chilpericum regem anteceſſorem ſuum, & Hugonem anteceſſorem ipſius Fulradi abbatis auctrix affuit*; quod non de proximo præceſſore intelligendum eſt. Neque etiam Hugo diu regimen tenuit, ſed jam Berthoaldo locum fecerat anno ejus ſæculi vicesimo-tertio: ſive id fictum fuerit ob breves eorum vitæ dies, ſive ob factiones principum Caroli & Ragenfredi, qui ut ſibi faventes promovebant ad dignitates, ſic etiam adverſantes locis ſuis exturbabant. Sic Carolus princeps Rigobertum Remorum antiſtitem ſede ſuâ expulit, ejuſque in locum ſubintruſit Milonem, quòd Rigobertus ipſi urbis ſuæ aditum interclusiſſet.

Hugo ejus ſucceſſor.

(*a*) *Diplom. p.* 492.

XIX. Foſſatenſis privilegii confirmatio.

His addendum eſt præceptum Chilperici pro monaſterio Foſſatenſi agri Pariſienſis, obtentum x Waldomaro abbate, qui ob infirmitatem corporis ſui & frequentes infirmitates, quibus illum Dominus caſtigabat, a rege confirmationem obtinuit privilegii, a ſuperioribus regibus & pontificibus eidem monaſterio conceſſi, ut in ipſo monaſterio nulla extranea vel oppoſita perſona ſine voluntate abbatis vel fratrum ſuorum ad dominandum vel competendum ingredi præſumat: ſed quem abbas elegerit, & melior pars monachorum de ipſa congregatione, vel, ſi neceſſitas fuerit, de quolibet monaſterio poſt deceſſum abbatis, vel quandocumque ipſe abbas voluerit, licentiam habeant conſtituendi abbatem, ſicut in eorum privilegio manifeſtiſſimè deſignatur: ita tamen, ut talis eligatur, qui corpore ſit caſtus, mente devotus, ſacris ſcripturis eruditus, & converſatione regulari inſtructus; quod ideo a ſe exemplo Dagoberti conſobrini ſui, & ad preces Ragenfredi majoris-domus conceſſum ait princeps, ut ipſi monachi ſub quieto ordine viveutes, nihil inquietudinis patiantur, ſed pro ſtatu regni & ſalute totius populi meliùs eos orare delectet. Chilpericus rex ſubſcripſit; Ado juſſus, mendosè in editis Adoniſſus, obtulit. Data ſub die octavo kalendas Martias, anno ſecundo regni ſui, Pariſius civitate in Dei nomine feliciter. Hajus privilegii, quod integrum in libro ſexto (*b*) de re diplomatica retulimus, fragmenta profert Labbeus inter Miſcellanea curioſa, ſed perperàm monaſterio Glannafolienſi tribuit. Carolus Cointius hæc fragmenta itidem refert, obſervatque hoc in privilegio Dagobertum Chilperici *conſobrinum* appellari minùs propriè pro agnato: cujus rei multa alia exempla occurrunt.

(*b*) *Diplom. p.* 486.

XX. Chilperici donatio S. Arnulfo.

Ex præmiſſis intelligitur, Chilpericum, Compendii ante pugnam Vinciacenſem commorari ſolitum, paullo poſt acceſſiſſe in urbem Pariſiorum: qua ex urbe iterum Compendium remigravit, ut fidem facit ejuſdem diploma, quo villam pagi Mollenſis, Martem (*) vocabulo, confert baſilicæ domni Arnulfi vel ſanctorum apoſtolorum, ſub oppidum Metrenſium civitatis, ubi venerabilis vir Leutbertus abbas *una cum norma plurima Clericorum* deſervebat. Datum octavo die menſis Junii, anno ſecundo regni ejus, Compendio palatio.

(*) *Marville.*

XXI. S. Winnoci abbatis obitus.

In Belgio ſanctus Winnocus abbas, meritis annisque maturus, obiit VIII. Idus Novembris in Woromholtenſi ſancti Martini monaſterio, ubi & ſepultus eſt. Ejus quippe obitum Johannes Ipetius collocat ipſo anno, quo Carolus contra Chilpericum apud Vinclacum in pago Cameracenſi pugnavit. Non multò poſt ejus exceſſum, cùm meridianæ quietis tempore monaſterium incendio conflagraret, ad ejus tumulum fixmma quaſi victa reſedit, nec ulteriùs progreſſa eſt. Monaſterium inſtauravit Gerardus comes, ſancto Winnoco impensè devotus, qui & Spirliacam el villam dedit, exſtruendo ibidem oratorio: in quo vitreus calix fractus, ad uſum ſacrificii divinâ virtute reparatus traditur. Ejus ſancti *cambuta* ſeu baculus paſtoralis olim in ſupplicationibus publicis cum crucibus ac reliquiis deferri ſolebat. Librum de vita ſancti Winnoci ſcripſit ſæculo decimo anonymus auctor, aut potiùs novo ſtilo expolivit rogatu Winnobergenſium monachorum. Libros de ejus miraculis duos edidit Drogo monachus Winnobergenſis, de quo agendum ſuo loco. Alius fuit Winnochus, ſancti Judoci *nepos* dictus in ejus vita, qui unà cum Arnocho in patrui, an avunculi, locum ſucceſſit. Antiquior fuit Winnocus Britto, de quo non ſemel agit in hiſtoria ſua Gregorius epiſcopus; quod notare ſuperfluum vide-

Winnoci plures.

re-

retur, niſi Molanus, vir doctus, hunc cum ſancto Winnoco abbate confudiſſet. Verùm ram remotus ſanctus noſter ætate, quàm diſſimilis vitæ fuit ab illo Winnoco Brittone, qui ex nimio mero perilt. His omnibus alium adde Winnocum presbyterum, a Jona laudatum in libro de vita ſancti Columbani abbatis. ANN. CHR. 717.

Poſtquam Johannes Eboracenſis antiſtes triginta-tribus amplius annis eccleſiam ſuam adminiſtraverat, ordinato in ſui locum Wilfrido presbytero, ipſe conſilio ſancti Brithuni abbatis ſeceſſit in Beverlacenſe monaſterium, ut reliquos vitæ ſuæ dies meditandâ morte tranſigeret. De Wilfrido juniore ejus ſucceſſore vix aliud præter nomen ex Bedæ hiſtoria diſcimus. Eum Johannis presbyterum præcisè vocat Folcardus monachus vitæ ſancti Johannis ſcriptor: ſed longè plura de Wilfrido nos docet anonymus poëta ejus temporis, quem ex codice ſancti Theoderici primùm (a) protulimus. Fuit quippe Wilfridus ante epiſcopatum, uti poëta iſte teſtatur, Eboricæ eccleſiæ *vicedominus & abbas*, gradumque meritis ampliſſimis ornavit. In primis eccleſiam ornamentis, vaſiſque ſacris inſtruxit, laminis argenreis altare eruceſque decoravit; in ſumma, opes ſuas in ornatum eccleſiarum impendit. Nec minor illi cura de erudiendo & augendo grege, quem doctrinæ monitis & illuſtribus exemplis informabat, egenis manu, cæteris ore & opere prodeſſe ſollicitus. Demum poſt annos regiminis ferè undecim, depoſito paſtoralis officii onere, deceſſoris ſui plurimorumque aliorum ejus temporis exemplo ſeceſſum petiit, contemplativæ deinceps vitæ totum ſe daturus, variis & inanibus mundi curis penitus abjectis. In ejus locum ſucceſſit Egbertus eximius antiſtes, non ſemel nobis commemorandus. Quòd Wilfridus vicedominus & abbas Eboracenſis eccleſiæ fuiſſe dicitur, hinc conjicere licet, monachos ibidem, ut in pluribus aliis Britanniæ cathedralibus eccleſiis, exſtitiſſe. Sanè *monaſterium* vocat Turgotus ſeu Simeon (a) Dunelmenſis, cùm ait anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-primo *monaſterium in Eboraca civitate* ſuccenſum fuiſſe; & venerabilis Beda ibidem præceptoris officium geſſit, ut de ſe ipſe teſtis eſt in epiſtola ad Egbertum. De Johannis ſeceſſu ita canit vetus ille poëta.

XXII. Johannes epiſcopus Eboracenſis locum cedit Wilfrido juniori.

(a) *Sur. 3. Bened. parte 2. p. 560.*

(a) *Sim. Dunelm. p. 103.*

Conſenuit poſtquam præfatus epiſcopus ille,
Tunc alio juveni ſedem conceſſit honoris,
Atque monaſterium devoto corde petivit,
Condignamque Deo vitam complevit ibidem.

SI calculus noſter de acceſſu ſancti Rudberti epiſcopi in Bajoariam admittatur, ejus obitus ſequenti anno reponendus eſt; ſiquidem vir ſanctus, deſignato ſucceſſore, *inter verba orationis reddidit ſpiritum in die reſurrectionis Domini noſtri Jeſu-Chriſti*, teſtante antiquiori anonymo in ejus vita. Non rarò veteres quamlibet diem dominicam vocant diem reſurrectionis Domini; verùm ipſum diem paſchæ hoc loco intelligunt auctores omnes, qui de ſancto Rudberto commentarios ediderunt. Si ergo ejus acceſſus in Bajoariam rectè a nobis conſtitutus eſt anno ſupetioris ſæculi nonageſimo-ſexto; cum ex tabulis Saltzburgenſibus conſter eumdem VI. kalendas Apriles obiiſſe; ejus certè obitus conſignandus eſt anno ſeptingenteſimo decimo-octavo, quo paſchalis ſollemnitas in ipſum diem incidebat. Mendoſus eſt epiſcoporum Saltzburgenſium a ſancto Rudberto index apud Hundium, quem emendat veterrimus annorum octingentorum poëta, cujus verſus olim a nobis ex codice Ratiſponenſis monaſterii ſancti Emmerammi deſcriptos, & in tomo quarto Analectorum cum aliis editos, hue referre juvat. ANN. CHR. 718. XXIII. S. Rudberti epiſcopus moritur.

Dicta Juvavo fuit quondam metropolis iſta,
Quam primò fundans HRodbertus rexerat almus.
Poſt hunc Vitalis antiſtes rexit eamdem.
Ipſum inde Flobargiſus qui eſt fultus honoris.
Quartus Johannes fuerat ſedemque regendo.
Advena Virgilius ſtatuens quàm plurima quintus.
Multò plura gerens Arno ſuper omnia ſextus.
Septimus hinc ſucceſſit Adalram paſtor opimus,
Tempore namque ſuo ſtatuens quàm plurima pulcrè.
Octavus veniens Liupbrammas præſul ovilis,
Officium Domini renovans formoſius aquè.

Ex hoc indice confirmatur calculus noſter de tempore ſancti Rudberti adventus in Bajoariam, nempe a principatu Childeberti tertii: quem adventum ut ad Childebertum ſecundum ſummoverent Hundius, aliique recentiores; Anſalogum Savo-

lum

ANN. CHR. 718. ſum, & Exium poſt Vitalem epiſcopos intruſerunt, quos tantùm abbates monaſterii ſancti Petri fuiſſe conſtat. Cæterùm primi Saltzburgenſes epiſcopi, plerique monachi fuere, ut ſuis locis obſervatum.

XXIV. Moderamni epiſcopi Redonenſis geſta.

(a) Frodoard. lib. 2. c. 20.

Temporibus Chilperici Francorum regis, teſtante (a) Frodoardo, Moderamnus ſeu Moderandus, Redonenſis in Armorica epiſcopus, nobili otiundus proſapiâ, rege annuente Romam ad limina beatorum apoſtolorum iter inſtituens divertit ad monaſterium beati Remigii, poſitum in ſuburbio Remenſi. Illic *a fratribus ejuſdem* loci liberaliter acceptus, a Bernardo ſacrorum cuſtode reliquias de ſtola, cilicio, atque ſudario ſancti Remigii impetravit. His acceptis, iter iucœptum perſequens, dum permeat Italiam, in Monte-Bardonum quadam nocte ſubſtitit, ſuſpenſis ad ilicis ramum reliquiis, quas nullâ potuit arte ſequenti die recipere, donec miſsâ in monaſterio, quod ibidem exſtabat, Berceto nomine, celebratâ, ſe partem earumdem reliquiarum illic depoſiturum pollicitus eſt. Hoc audito, Liutprandus rex amore ductus ſancti Remigii, monaſterium Bercetum, quod in honorem ſancti Abundi martyris exſtructum erat, cum omnibus poſſeſſionibus ſuis, id eſt manſis octingentis Moderamno tradidit, dato diplomate, & factâ de more ſollemni inveſtiturâ. Moderamnus autem Româ remeans, ſancti Remigii ſepulcrum denuo adiit, eique Bercetum monaſterium ſubjecit. Deinde ad ſedem ſuam reverſus, ſucceſſorem ſibi ordinari curavit, & ſalute ſuis impertitâ, Bercetum repetiit monaſterium, ubi reliquum vitæ, *ut ſervus Dei*, religioſè peregit. Ibidem monaſticam vitam amplexus eſt Raduinus, qui poſtea in ſancti Remigii cœnobio floruit Ludovici auguſti principatu: quo ferè tempore ſancti Abundi corpus in monaſterium Bercetenſe tranſlatum eſt. Moderamnus Berceti obiit XI. kalendas Novembris ſub annum ſeptingenteſimum triceſimum, ubi miraculis clarus a Ferrario prædicatur. Ex hac Frodoardi narratione contracta colligimus, hoc tempore *fratres* ſeu monachos in Remenſi ſancti Remigii baſilica exſtitiſſe; quo tempore Ado abbas ſancto Remigio donat portionem ſuam in villa *Altro* (*) *ſuper fluviolo Altro*, ubi is influit in Bairum (*) amnem, ſita *in pago Vongenſi*; itemque *appendicem Criſticiaci ſuper fluviolo Bebroprico*. Actum Remis in menſe Aprili, anno quarto regni domni Dagoberti regis. Verùm hæc de re plura ſuperiùs (b) quæ hic repetere nihil juvat. Hic eſt Ado abbas, qui ponificaru Rigoberti epiſcopi eccleſiæ ſanctæ Mariæ Remenſis dedit res ſuas, ſitas in pagi Laudunenſis vico, qui dicitur Raoſidus (*) item matriculæ ſancti Remigii res qualdam in pago Tardonenſi, in villa Corneciaco conſtitutas, teſtante (c) Frodoardo, apud quem *Ado quidam abbas* appellatur, haud dubiè non ſatis ipſi notus. In prædicto Adonis inſtrumento non integro fratres ſeu clerici baſilicæ ſancti Remigii appellantur: quos monachos fuiſſe infra probabimus.

(*) *Autre.*
(*) *Bar.*
(b) *Supra n. 5.*
(*) *Roſey.*
(c) *Frodoard. lib. 2. c. 11.*

XXV. Erlefrido abbati Sithienſi ſuccedit Erkembodus.

(d) *Diplom. p. 608.*

Hoc eodem anno Erlefridus abbas Sithienſis jam locum fecerat Erkembodo, ut patet ex diplomate Chilperici regis, quo immunitatem confirmat ab anteceſſoribus ſuis regibus, nempe Chlodoveo avo, Chlodochario & Theoderico avunculis, id eſt patruis, & Childerico genitore ſuo, atque a conſobrinis Chlodoveo & Childeberto conceſſam. Datum anno regni ejus tertio. Exſtat hoc privilegium in libro ſexto (d) de re diplomatica, cum aliis duobus a Theoderico rege eidem Erkembodo conceſſis, quorum unum eſt ejuſdem ac ſuperiùs argumenti; altero continetur privilegium de omnibus terris, quas domnus Bertinus a præcedentibus regibus de fiſco emerat, in primis a Theoderico rege, quem Theodericus iſte Calenſis *tritavum* ſuum vocat, quem proavum dicere debuerat; qua de re conſule Cointii (e) tomum quartum. Datum eſt hoc poſterius diploma die decimâ Novembris, anno primo regni Theoderici in caſtro Conſelenſis. Conradus juſſus recognovit. Ex ſuperiori porro Chilperici diplomate confirmatur id, quod jam antea probavimus, Childericum genitorem ejus fuiſſe: ut nemini hac de re in poſterum legitima ſuſpicio ſuboriri poſſit.

(e) *Annal. Franc. an. 721. n. 48.*

XXVI. Winfridus Romam petit.

Autumno hujus anni jam adulto, Winfridus, is qui poſtea Bonifacius dictus eſt, ex inſula Britannia ſolvit, Romam profecturus, ut a Gregorio ſecundo prædicandi in Germania verbi Dei facultatem obtineret. Diſcedenti Daniel, Wentanus apud occidentales Saxones epiſcopus, binas litteras commendatitias dedit, unas *involutas* ſeu clauſas ad Gregorium papam; alteras encyclicas, univerſis regibus, ducibus, epiſcopis, abbatibus, presbyteris, cæteriſque fidelibus inſcriptas, quibus, propoſito Abrahæ & Loth exemplo, eos hortatur, ut religioſum presbyterum, Deique omnipotentis famulum Winfrithum eâ quâ par eſt caritate eum ſuis excipiant, divinæ promiſſionis oraculo & cæleſti mercede confiſi. Exſtat hæc epiſtola inter Bonifacianas, ordine tertia: quæ verò papæ Gregorio directa erat, deſideratur. His litteris inſtructus Winfridus, ex Lundoniæ portu in oceanum ſcaphâ delatus, dein navi conſcensâ Quentavicum appulit, ibique itinetis ſui ſocios exſpectavit. Tum, omnibus coadunatis, multas Galliarum eccleſias, ſanctorum reliquiis illu-

illuſtres, orationis causâ perluſtrant, ut iter ſuum Deo commendarent. Romam tandem ingreſſi, ſancti Petri baſilicam adeunt, peccatorum ſuorum veniam poſtulaturi, & varia eidem baſilicæ munera offerunt. Paucis poſt diebus Gregorium pontificem convenit Winfridus, ſuique itineris cauſam ei aperit, datis eidem litteris, quas Daniel epiſcopus pontifici ſcripſerat. His lectis Winfridum benignè accepit pontifex, eumque ſæpius ad colloquium ſuum admiſit, dum tempus profectioni opportunum adeſſet. ANN. CHR. 718.

MAio proximo appetente, benedictione a pontifice acceptâ, Winfridus in Germaniam dirigitur cum litteris pontificis, *Bonifacio religioſo preſbytero* inſcriptis; quas Hadrianus Valeſius ait ſe pro ſuſpectis habiturum fuiſſe, niſi ex Zachariæ „ papæ ad ipſum Bonifacium epiſtola eis accederet auctoritas. Cur enim, inquit, „ Gregorius præfecti, & ipſum per ſe ſe conſulenti ſcripſit, ac non potiùs litte„ ras commendatitias ad proceres abeunti dedit? Verùm reſponſio proclivis eſt, nempe ut oſtenſis papæ litteris, ejus miſſioni fides adhiberetur. Hic obſervare licèt, litteras illas non Winfrido, ſed Bonifacio inſcriptas eſſe; quod argumento eſt, tum Winfrido nomen a pontifice mutatum fuiſſe, dictumque Bonifacium, ominoſo ſanè nomine, cujus præſagium rerum ſubſequentium eventus confirmavit. Epiſtola hæc data eſt idibus Maii, anno rectio imperii domni Leonis auguſti, indictione ſecun„ dâ, hoc eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo undeviceſimo, in qua ſcribit exige„ re pium ejus propoſitum, fidemque ſinceram mereri, ut ad prædicandum verbum „ Dei eo adjutore uteretur, quippe qui ſacras ab infantia litteras didiciſſet, & „ ad augendum, aliiſque impendendum talentum ſibi creditum promtior & expe„ ditior eſſet. Proinde ſe præcipere auctoritate beati Petri Apoſtolorum princi„ pis, ad quem, tamquam ad caput eccleſiæ, acceſſerat, ut genres idolorum cul„ tui etiam tum deditas, quaſcumque adire poterit, fidem chriſtianam edoceat, „ catechumenoſque ritu Romano chriſtianis ſacris initiet, id eſt ſecundùm *formu„ lam officiorum ſanctæ ſedis apoſtolicæ:* His litteris acceptis, Bonifacius primò quidem adiit Liutprandum Langobardorum regem, a quo benignè acceptus eſt; rum tranſcenſis alpibus, Bajoariæ ac Germaniæ populos perluſtravit: deinde in Turingiam acceſſit, ubi aliquamdiu moratus eſt, gentis mores exploraturus, ubi omnes illius provinciæ principes ad veræ fidei tramitem, ſacerdoteſque ſceleribus deditos ad meliorem frugem revocavit. ANN. CHR. 719. XXVII. A Gregorio papa in Germaniam mittitur.

Cùm inde in Franciam acceſſiſſet, auditâ Radbodi ducis morte in Friſiam ſe contulit, ut gentem illam, prædicationis evangelicæ avidam, verbi Dei pabulo, quod olim tentaverat, tandem reficerer. Ejus deſiderium ac votum ſpontaneus ſecutus eſt effectus, favente in primis Carolo principe, cujus imperium in Friſios ex ducis interitu confirmatum eſt. Sic illis in partibus adjutor factus eſt Willibrordi ſanctiſſimi præſulis, qui jam dudum illic eidem operi ſtrenuam navaverat operam; everſiſque idolorum fanis, & eccleſiis eorum loco exſtructis, non parvum Domino populum acquiſiit. Ad id tempus referenda eſt Buggæ epiſtola ad Bonifacium, inter Bonifacianas triceſima-quinta, cujus hæc inſcriptio eſt, *Venerando Dei famulo, & plurimis ſpiritalium charismatum ornamentis prædito Bonifacio ſeu Vvinfredo, digniſſimo Dei preſbytero;* quo ex titulo intelligitur id, quod mox dicebamus, Winfrido nomen aliud Bonifacii ante epiſcopalem ordinationem a pontifice impoſitum fuiſſe. Hac epiſtolâ Bugga ei gratulatur, gratiaſque Deo agit, quòd „ ipſum, per ignotos pagos tranſeuntem, piiſſimè conduxerit, prout ex ſcriptio„ ne ſuæ beatitudinis ipſa cognoverat. Deinde quòd pontificem glorioſæ ſedis, id „ eſt Romanæ, ad animi ipſius deſiderium explendum inclinaverit. Ad hæc, quòd „ inimicum catholicæ eccleſiæ Ratbbodum coram ipſo proſtraverit. Denique quòd „ per ſomnium ipſi revelatum ſit, cum multam Dei meſſem in illis partibus meſ„ ſurum, & ſanctarum animarum manipulos in horreum Regis cœleſtis congregatu„ rum. Addit ſe paſſiones martyrum, quas ille ſibi tranſmitti petierat, adhuc „ minimè potuiſſe impetrare; ſed quàm primùm liceret, id exſecuturam. Hæc ve„ rò viciſſim ab eo poſtulat tum collectiones ſanctarum ſcripturarum, quas ille „ ſibi promiſerat; tum ſanctarum miſſarum oblationes pro anima cujuſdam pro„ pinqui ſui cariſſimi, nuper defuncti. In fine ait, ſe eidem tranſmittere quin„ quaginta ſolidos & pallium altaris, majora munuſcula dare cupiens, ſi facul„ tas ſibi adfuiſſet. Hæc ſine dubio eſt Bugga abbatiſſa, ad quam duæ exſtant Boniſacii epiſtolæ, nempe ſecunda & viceſima; ſed neutra eſt illa, ad quam hæc Buggæ epiſtola reſpondet. An autem eadem ſit Heaburg ſeu Bugga abbatiſſa, quæ una cum Eangitha matre, itidemque abbatiſſa eidem Bonifacio ſcripſit epiſtolam triceſimam-octavam, quamquam id veri ſimile videtur, definire non auſim. Plura de Bugga aliàs. Ex hac verò epiſtola intelligimus, quibus rebus animum occu- XXVIII. Radbodo mortuo Friſios prædicat.

ANN. CHR. 719.

paret ſanctiſſimus ille verbi Dei præco, nempe lectione ſacratum ſcripturarum, & paſſionum ſanctorum martyrum, quorum exemplo ipſe ad ſubeundum martyrium divinitus erudiebatur. Hinc in epiſtola viceſima-octava Eadburgam abbatiſſam rogat, ut ipſi *cum auro* deſcribi curet per Eobanum presbyterum, a ſe ejus rei cauſâ miſſum, epiſtolas domini ſui Petri apoſtoli, eas ſemper ob oculos habere cupiens, & exponere ante oculos carnalium in prædicando. Certè etiam nunc in ſacrario Fuldenſi aſſervatur codex ſancti Pauli Apoſtoli continens epiſtolas, quem codicem ſecum ipſe habebat Bonifacius, cùm martyrio affectus eſt.

XXIX. Sueſſionica pugna.

Poſt pugnam Vinciacenſem Carolus victor Chilpericum regem & Ragenfredum majorem-domus necdum plenè debellatos videns, eos perſequi porro inſtituit, objectoque novo rege Chlothario, quem Theoderici tertii filium, fratrem Chlodovei tertii ac Childeberti itidem tertii tradunt, de ſumma rerum cum adverſariis confligendum curavit. Eo animo, collectis ex univerſa Auſtria ingentibus copiis, Remos accedit, urbiſque portas ſibi referari petiit. Negavit Rigobertus epiſcopus, qui tum ſupra portam Baſilicarem verſabatur. Neganti Carolus minas intentat, ac Sueſſionas exercitum promovet. Occurrit ex adverſo Chilpericus cum Ragenfredo, conjunctis Eudonis Aquitaniæ ducis viribus, quas hic ex tota Aquitania contraxerat. Victis Neuſtraſiis & Aquitanis, & in fugam converſis, Chilpericus cum Eudone in Aquitaniam magnis itineribus, Ragenfredus in urbem Andecavorum ſe recipit. Tunc contigiſſe videtur id, quod Fontanellenſis chronographus poſt pugnam Vinciacenſem commemorat, Ragenfredum fugiendo deveniſſe in villam Fontanellenſium Novlomum, uſumque equo Wandonis abbatis, quem poſtea ob eam cauſam Carolus in caſtrum Trajectum (*) ad Rhenum relegaverit, ubi exſul manſit ad mortem uſque Caroli principis, quo mortuo Fontanellam reverſus, monaſterii regimen denuo recepit. Carolus Cointius exiſtimat eum potiùs Trajectum (*) ad Moſam relegatum fuiſſe, propter ea quòd ab exilio revertens, Fontanellam retuliſſe dicitur reliquias ſancti Servatii Tungrorum epiſcopi, ad quos Trajectum ad Moſam pertinebat. Favet huic conjecturæ ipſe chronographus Fontanellenſis, in capite undecimo, quod duodecimum cenſeri debet, ubi Wando exſul fuiſſe dicitur in caſtro Trajecto, in monaſterio videlicet beati Servatii confeſſoris Chriſti, quod de Trajecto ad Moſam ſine dubio intelligendum eſt.

Wando abbas Fontanellenſis exſulat.

(*) *Utrecht.*

(*) *Maſtricht.*

XXX. Cæleſtinus item abbas Blandinienſis.

Poſt eamdem Sueſſionicam pugnam accidit, Cæleſtinum Scottum, Blandinienſis apud Gandavum monaſterii abbatem, virum ſanctum & innocentem, a Carolo Io exſilium mitti in monaſterium Rotnacum (*) pagi Tornacenſis, inſimulatum, quòd Ragenfredi partibus faviſſet, & ad eum litteras ſcripſiſſet adversùs Carolum: qui Cæleſtini exſilio haud contentus, monaſterii villas ſuis diviſiſſe fertur, ea quo factum ſit, ut monachi egentes ac palabundi ſine paſtore in diverſa abierint. Cæleſtinus obiiſſe creditur XVI. kalendas Junii in monaſterio Rotnacenſi, quod modò collegium eſt canonicorum ſæcularium: nec dubito quin idem ſit ſanctus Cæleſtinus, quem Rotnacenſes pro martyre habent, tametſi Cæleſtinum papam ipſi malint, qui martyr non fuit. Poſt multos deinde annos monachi, ad ſua reverſi, Scoranum abbatem elegiſſe perhibentur.

(*) *Renay.*

XXXI. Hadulfus abbas ſit epiſcopus Atrebatenſis.

Sub idem tempus Hadulfus abbas Nobiliacenſis apud Atrebatas, id eſt monaſterii ſancti Vedaſti, mortuo Hunoldo epiſcopo, promotus eſt ad ſedem Atrebatenſem, eamque tenuit ad annum ſeptingenteſimum duodetriceſimum, quo anno ad cælum migravit XIV. kalendas Junii. Annum hunc ejus obitus ſignant veteres Francorum annales, non expreſſo paſſim ejus ſedis nomine: quod argumentum eſt eum per ea tempora celebrem exſtitiſſe. Sepultus fuit in eccleſia beati Petri vir ſanctus, quem miraculis illuſtratum Engrannus, ex-abbate Corbeienſi Cameracenſis epiſcopus, paullo poſt medium ſæculum decimum e tumulo extulit, eumque ſanctorum numero pro more illius temporis adſcriptum declaravit, teſtante Balderico (*a*) in chronico Cameracenſi. Nobiliacenſis monaſterii regimen epiſcopus retinuiſſe dicitur, nec niſi poſt ejus obitum Madelbertus abbas electus fuiſſe: cujus ſucceſſores recenſentur, Rageafridus, Gogiſtenus, Adalricus, Sigibertus, Radfridus, & Rado Caroli Magni cancellarius, qui Vedaſtinum monaſterium magnopere decoravit. At poſt Gogiſtenum chronographus Fontanellenſis ſubſtituit Widonem & Romanum, in vulgatis indicibus omiſſos: ex quibus Romanus annos dumtaxat tres abbas fuiſſe dicitur. In libro de miraculis ſancti Vedaſti temporibus Pippini & Carolomanni principum celebratur Adalricus ejuſdem monaſterii abbas, *qui fuit probatiſſimus illis temporibus medicus;* quo abbate Theutbaldus, Atrebatenſis provinciæ comes, hortum quemdam a Carolomanno conceſſum monaſterio ſubripere tentavit, ſed brevi reſtituere coactus eſt.

(*a*) *Balderic. lib. 1. c. 15.* Vedaſtiai abbates.

Jam

ANN. CHR. 710. XXXII. Gregorii ſecundi ſtudium in rem monaſticam.

Jam tandem poſt longa temporum intervalla revertendum eſt ad ſacrum montem Caſinatem, ex quo exciſi ſumus, ubi incenſi jam pridem monaſterii cineres ac reliquias, atque intermortuum ſanctiſſimi patris Benedicti ſpirirum Gregorius papa ſecundus excitari curavit per Petronacem, quem, veluti alterum Eſdram, templi ac ſanctæ ibidem legis inſtauratorem meritò æquoſcere poſſumus. Jam multa dederat pontifex ſuæ in rem monaſticam propenſionis haud dubia in urbe argumenta. Is nempe, teſte Anaſtaſio, monaſteria, quæ circa ſancti Pauli baſilicam erant pæne ad ſolitudinem redacta, inſtauravit, monachorum cœtu ibidem reſtituto, qui die ac nocte divinas laudes frequentarent. Ad hæc in *gerontocomio*, ſeu diverſorio ſenum, pone abſidam ſanctæ Dei genitricis ad Præſepe monaſterium inſtituit, ut ejus loci monachi in illa baſilica ſingulis diebus ac noctibus Deo laudes concinerent cum monachis cœnobii ſancti Andreæ, Barbaræ nuncupati, quod itidem reſtituit. Denique mortuâ genitrice ſuâ, re ac nomine Honeſtâ, domum propriam in monaſterium convertit ſub invocatione ſanctæ Agathæ martyris, cui prædia urbana & ruſtica in uſum monachorum liberaliter aſſignavit.

Caſinas monaſterium inſtauratur per Petronacem.

Hoc pontifice Petronax, nobilis Brixienſis, divino amore ductus Romam venit, non alio ſortè animo, quàm ut ſacra urbis loca veneraretur. Verùm alia erant divinæ providentiæ conſilia; nam ubi ad ſalutandum pontificem venit, Gregorius probatâ ejus religione ipſi auctor fuit, Caſinum montem ut adiret, & quod ſortè exſtruendi alicubi novi monaſterii conſilium agitabat animo, ibidem exſequeretur. Nec mora ille Caſinum caſtrum petit, incertum an jam monachus, qui a Paulo Warnefridi tantùm *civis Brixiania urbis* dicitur: *ad ſacrum corpus beati patris Benedicti*, id eſt ad ejus tumulum, in quo cineres ſacri adhuc fortè reliqui erant, pervenit. Ibi aliquot ſimplices viros reſidentes, ſeu anachoretas, reperit, qui ipſum ſibi rectorem præfecerunt. Petronacis in ſacrum montem acceſſus contigit ante hoc biennium, ſi bene calculos ſubduximus, id eſt anno ſeptingenteſimo decimo-octavo, eùm anni circiter centum quadraginta ab incenſo per Langobardos monaſterio effluxiſſent. Non poſt multum temporis, (quod hoc anno ſeptingenteſimo viceſimo factum credimus,) favente Deo, & ſuffragantibus ſancti patris Benedicti meritis, regulares ædes cum eccleſia in eum ſtatum reſtitutæ ſunt, ut facer ille locus, qui hactenus a clade Langobardorum *habitatione hominum deſtitutus erat*, monachorum congregationem haud modicam poſſet capere. Non multi tamen illic monachi erant, cùm eò acceſſit ſanctus Willibaldus, qui, ut ſanctimonialis ejus conſanguinea ſcribit, nonniſi paucos ibi reperit monachos, & abbatem, nomine Petronacem. Hic brevi multorum monachorum, teſtante Paulo, nobilium & mediocrium ad ſe concurrentium, pater effectus, *ſub ſanctæ regulæ jugo & beati Benedicti inſtitutione* vivere cœpit, & in auguſtiorem ſortè, quàm rempore ſancti patris Benedicti, ſtarum locum illum extulit; ut ſacra illa domus ſe quodam modo gauderet olim corruiſſe, auctior ejus, aliorumque ſubſequentium beneficiis.

(a) Baron. ann. 716.

» Mirum dictu, inquit cardinalis (*a*) Baronius, quanta mox ex nova plantatione » Petronacis fuerint propagata eo in loco germina monachorum, & aucta ipſo» rum examina, inſtar apum, quæ ex turgeſcentibus alvearibus prodeuntes, in di» verſa loca ad ſetus multiplicationem volaverint. Sed & illud ſecurè, abſque » trepidatione mendacii aſſeri jure poteſt, nullum umquam toto chriſtiano otbe» exſtitiſſe aliquamdo monaſterium, ex quo tot viri ſanctitate conſpicui atque do» ctrinâ, tantâ numeroſitate ad regimen ſanctæ apoſtolicæ ſedis adſciti fuerint: » ut planè dici poſſit, fuiſſe idem aliquamdo ſeminarium ſacrorum antiſtitum, » ptout quæ ſuo loco dicturi ſumus, manifeſtè docebunt. Hactenus illuſtriſſimus annaliſta.

Duplex Caſini monaſterium ab eo inſtructum: unum in monte ipſo, ubi tempore ſancti Benedicti ſteterat: alterum prope Caſinum caſtrum ad radices montis, eo in loco, ubi oppidum ſancti Germani hodie quoque cum ipſo monaſterio cernitur, olim civitas (*b*) ſancti Petri dicta. Ex veteri illo monaſterio ſancti Benedicti ſola turris teſtabat, etiam nunc ſuperſtes, ubi pleraque ſancti patris miracula pa» trata ſuperiùs (*c*) obſervavimus. In ipſa turre omni anno, ut in veteri codice » legitur, in ſancti.... (an Benedicti feſto) *faciebant officium Græci & Latini*, » ſicut præceperat Petronax abbas Caſinenſis. Hinc dubium ſuboritur, an monachi Græci ab eo inſtituti fuerint in ſuperiori monaſterio; an miſta in ſuperioti ex Græcis Latiniſque congregatio fuerit; an denique Græci illi monachi ex vicino quopiam monaſterio acciti fuerint ad celebrandum ejuſmodi officium. Conſimile factum legimus in libro de vita ſancti Nili juniotis, qui e ſuo fugatus monaſterio, cum ſuis ſexaginta numero, Caſinum acceſſit ſub finem ſæculi decimi, Aligerno abbate, a quo eidem conceſſum fuit ad habitandum ſancti Michaelis monaſterium, quod ejus vitæ ſcriptor Vallelucium vocat; rogatuſque a præpoſito & frattibus Caſinatibus,

(b) Chron. Caſin. lib. 1. c. 32.
(c) Lib. 4. n. 20.

ANN. CHR. 720.

aſcendebat cum omnibus ſuis in maximum monaſterium Caſinenſe, ibique græco ſermone officiuos canebat: Verùm ad ritum illum Petronacis id propiùs accedit, quod apud Leonem Marſicanum legitur (*a*) de concurſu monachorum utriuſque cœnobii ſerlà tertiâ poſt paſcha in eccleſiam ſancti Petri parœcialem urbis ſancti Petri, modò ſancti Germani: ubi miſſam celebrabant *cum cantu promiſcuo, græco, ac Latino, uſque ad completum evangelium*. Hæc *grandis feſtivitas* erat apud Caſinates jam tempore Theodemari abbatis, ut fidem facit ejus epiſtola ad Carolum Magnum: nec fortè alia fuerit illa ſollemnitas, quam Petronax cum cantu illo promiſcuo inſtituiſſe dicitur.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 32.*

XXXIII. Lateranenſes monachi ad Caſinum reverſi.

Leo Marſicanus, monachus Caſinas & cardinalis, agens de hac inſtauratione, quam hoc anno ſeptingenteſimo viceſimo factam ſcribit, quædam addit ad Pauli Warnefridi narrationem. Paulus ait, Petronacem, civem Brixienſem, Romam veniſſe pontificatu Gregorii, cujus hortatu Caſinum caſtrum petierit, ubi cum aliquibus ſimplicibus viris, jam ante illic reſidentibus, habitare cœpit, qui eum ſibi *ſeniorem*, id eſt abbatem, ſtatuerunt. Illic verò Petronacem brevi poſt tempore, evolutis ferè centum & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum deſtitutus erat, multorum ibi monachorum ſub ſanctæ Regulæ jugo patrem exſtitiſſe: cui Zacharias papa multum adjutorii contulerit. Leo Marſicanus addit, Gregorium papam *aliquantos de Lateranenſi congregatione fratres* cum Petronace direxiſſe Caſinum, & nonnulla illi alia adjutoria contuliſſe. Petronacem verò, tam cum illis, qui ſecum venerant, quàm cum aliquot ſimplicibus viris, quos inibi jam dudum reſediſſe reperit, habitare cœpiſſe anno ſeptingenteſimo viceſimo. Hoc loco adductus Angelus de Nuce fatetur, Petronacem a Gregorio ſecundo miſſum: at monachos ex Lateranenſi congregatione accepiſſe putat a Gregorio tertio, qui monaſterium Lateranenſe, ac monachorum inibi congregationem reſtituit, auctore Anaſtaſio, qui ait, monaſterium ſanctorum Johannis evangeliſtæ, Johannis Baptiſtæ, & ſancti Pancratii, ſecus eccleſiam Salvatoris antiquitus inſtitutum, quod ordine monachico ex incuria omnino deſtitutum erat, renovatum fuiſſe a Gregorio tertio, eidemque ab eodem prædia & dona collata, & alienata reddito pretio reſtituta: ubi & congregationem monachorum & abbatem conſtituerit ad perſolvenda quotidie ſacra officia laudis divinæ in baſilica Lateranenſi. Verùm Anaſtaſius ſic videtur interpretandus, ut prædictum monaſterium Lateranenſe, quod ipſum eſſe exiſtimant, ubi Caſinates monachi poſt everſionem cœnobii ſui conſtiterint, tum cœtu monachorum omnino deſtitutum fuerit; propterea quòd monachi, qui vix ac ne vix quidem illic ob alienata prædia vitam utcumque ſubſtentare poterant, cum Petronace Caſinum remigraſſent: at Gregorius tertius monachorum congregationem in illo Lateranenſi monaſterio, collatis reſtitutiſque prædiis, denuo collocaverit. Addit inſuper Leo Marſicanus, Petronacem ſexdecim ferè cubitis auaiſſe ſancti Martini eccleſiam, quam parvulam reperit, & in abſide a ſe exſtructa ſtatuiſſe altare in honorem beatæ Mariæ & ſanctorum martyrum Fauſtini & Jovitæ, in quo brachium unius illorum, quod ſecum Brexia aſportaverat, decenter recondidiſſe: quod brachium etiam nunc ſervant noſtri Caſinates. Ad hæc ſancti patris Benedicti cineres, quos in ejus tumulo reliquos, tranſlatis in Galliam oſſibus, colligere potuerunt primi illi Caſinates, in loculo repoſitos ſtudioſè ac devotè aſſervarunt, *donec nuper*, ait Notkerus monachus (*b*) in martyrologio, *infeſtatione Sarracenorum in omnem ventum diſperſi ſunt*. Hinc eſt, quòd Paulus Warnefridi, qui tranſlationem ſancti Benedicti corporis in Galliam, uti & Notkerus, agnoſcit, ait nihilo minùs Petronacem perveniſſe Caſinum *ad corpus ſancti patris Benedicti*, id eſt ad ejus cineres, qui ex defluaa carne ibidem reliqui erant. Denique Leo Marſicanus auctor eſt, Paldonem, Taſonem, & Tatonem germanos fratres, qui ante quindecim circiter annos monaſterium ſancti Vincentii ad Vulturnum conſtruaerant, Petronaci ad reſtaurationem loci Caſinatis plurimum adjumenti contuliſſe.

(*b*) *Notker. 5. id. Julii.*

XXXIV. Paldo abbas S. Vincentii obit.

Atqui hoc ipſo anno Paldo, abbas cœnobii ſancti Vincentii primus, præſentis vitæ finem fecit v. idus Octobris, teſtante Ambroſio Autperto, ejus vitæ ſcriptore ſubæquali, qui nonniſi annos præfecturæ tredecim Paldoni tribuit, nempe ab anno ſeptingenteſimo-ſeptimo, quo ſacri cœnobii ſancti Vincentii regimen iniiſſe dicitur. Verùm Leo ita cum Autperto conciliari poteſt, ut is calculum duaerit ab inchoato ſancti Vinceurii monaſterio: Autpertus verò Paldonis præfecturæ initium ab eodem abſoluto deduxerit. Certè idem Autpertus ſeptemdecim ei regiminis annos in verſibus tribuit: qui, ut ſibi ipſe conſtare poſſit, numerandi ſunt ab anno ſeptingenteſimo-tertio, inchoati monaſterii fortaſſe primo. Paldoni ſucceſſit in ſancto regimine Taſo germanus ejus, minor quidem annis, at cæteris in ſancto propoſito ferventior. Is nimiùm fortaſſe innatæ ſeveritati indulgens, ita diſcipulorum, qui ſi-

Taſo ejus ſucceſſor.

plius

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

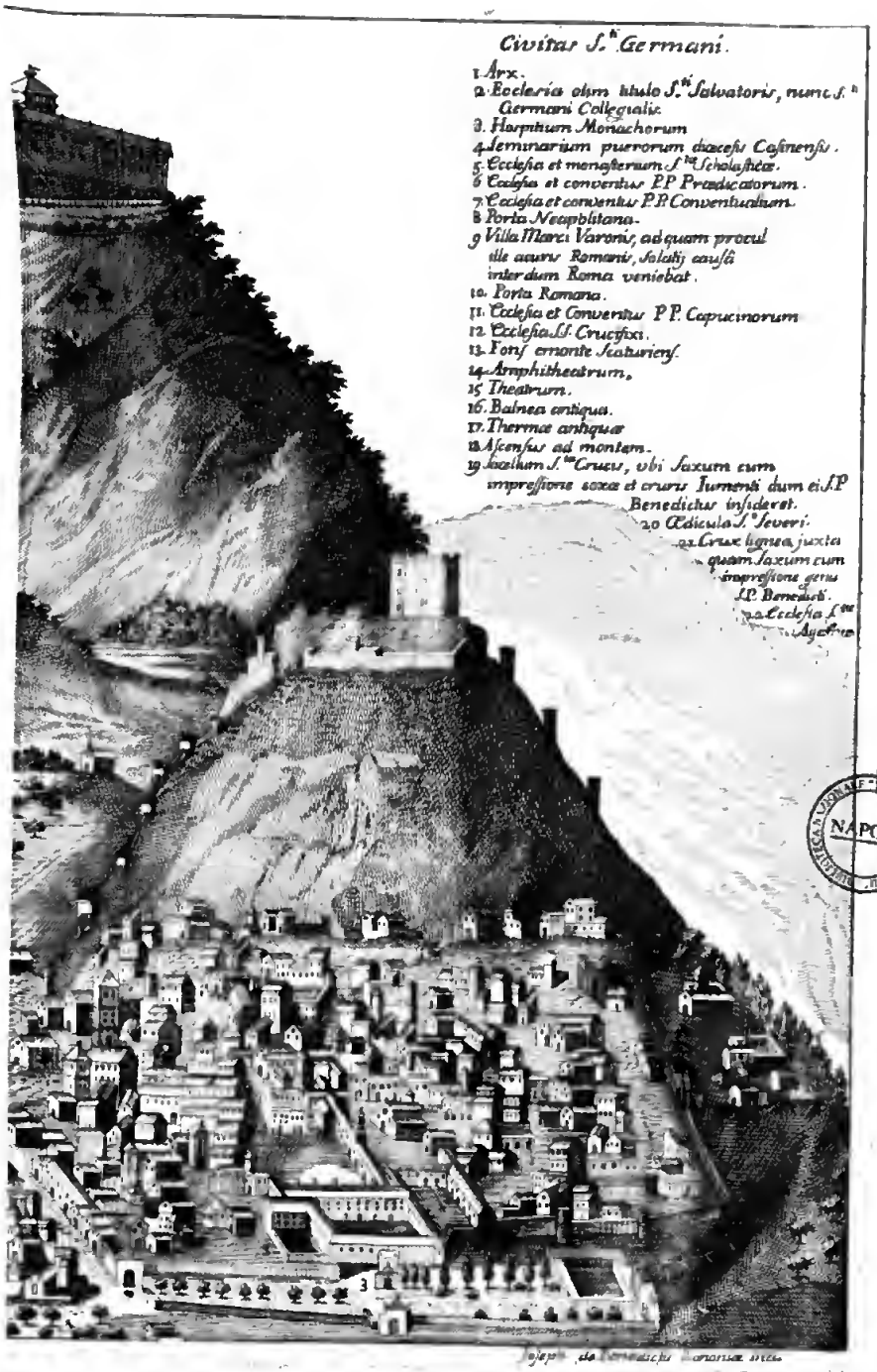
Civitas S.ti Germani.
1 Arx.
2 Ecclesia olim titulo S.ti Salvatoris, nunc S.ti Germani Collegialis.
3. Hospitium Monachorum
4 Seminarium puerorum dioceſis Caſinenſis.
5 Eccleſia et monaſterium S.tæ Scholaſticæ.
6 Eccleſia et conventus PP Prædicatorum.
7 Eccleſia et conventus P.P Conventualium.
8 Porta Neapolitana.
9 Villa Marci Varonis, ad quam procul ille auctor Romanis, ſalutij cauſſâ interdum Roma veniebat.
10. Porta Romana.
11. Eccleſia et Conventus P P. Capucinorum
12 Eccleſia SS. Crucifixi.
13. Fons ornatus ſcaturiens.
14 Amphitheatrum.
15 Theatrum.
16. Balnea antiqua.
17. Thermæ antiquæ
18 Aſcenſus ad montem.
19 locellum S.tæ Crucis, ubi Saxum cum impreſſione ſoleæ et cruris Iumenti dum ei S.P Benedictus inſideret.
20 Ædicula S.ti Severi.
21 Crux lignea juxta quam Saxum cum impreſſione pedis S.P. Benedicti.
22 Eccleſia S.ti Agat
NAPOLI

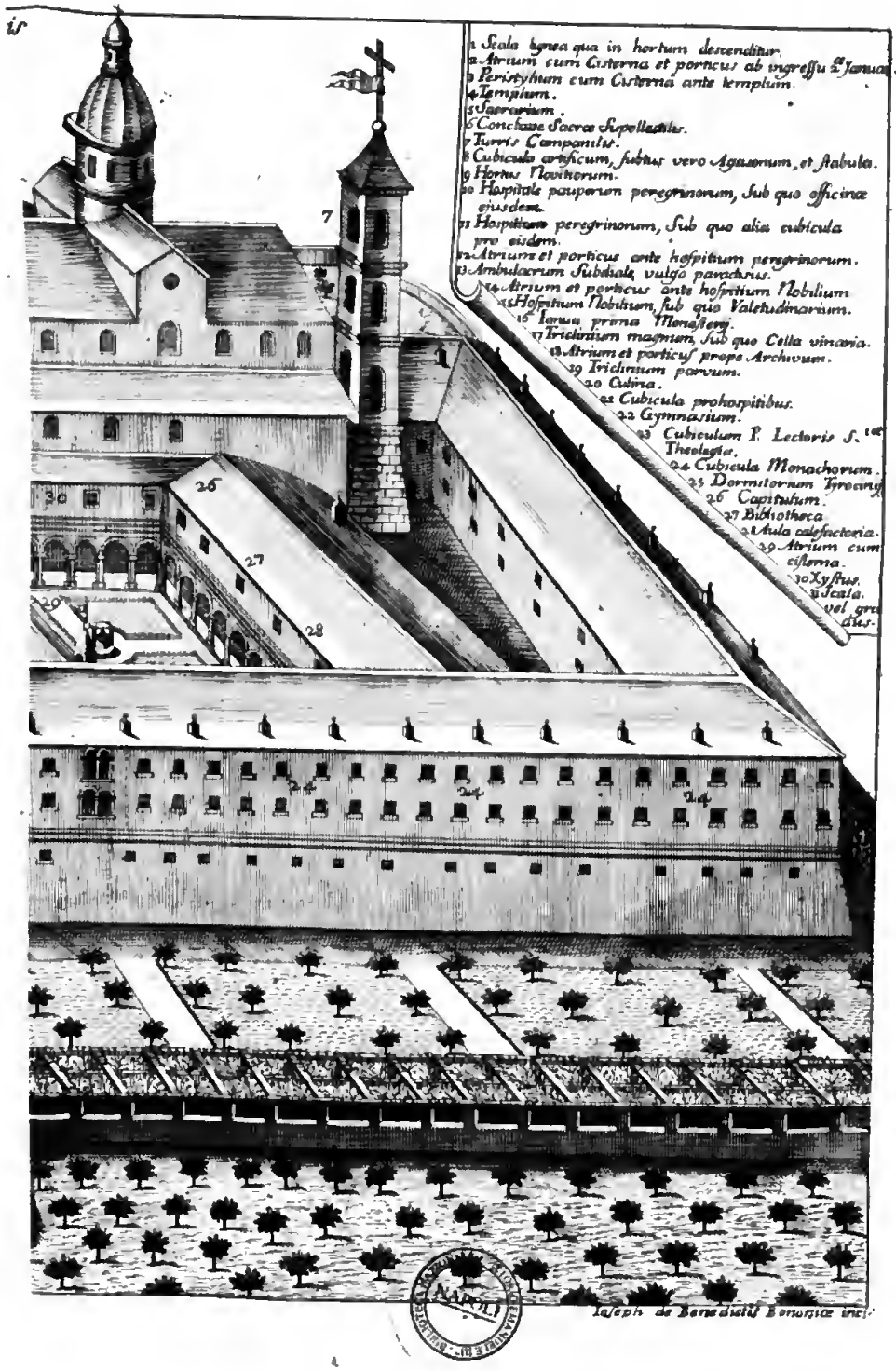
1 Scala lignea qua in hortum descenditur.
2 Atrium cum Cisterna et porticus ab ingressu S.ti Januar.
3 Peristylium cum Cisterna ante templum.
4 Templum.
5 Sacrarium.
6 Conchae Sacrae Supellectiles.
7 Turris Campanilis.
8 Cubicula artificum, subtus vero Aguzonum, et Fabula.
9 Hortus Novitiorum.
10 Hospitale pauperum peregrinorum, Sub quo officinae eiusdem.
11 Hospitium peregrinorum, Sub quo alia cubicula pro eisdem.
12 Atrium et porticus ante hospitium peregrinorum.
13 Ambulacrum Subdiale, vulgo paradisus.
14 Atrium et porticus ante hospitium Nobilium
15 Hospitium Nobilium, Sub quo Valetudinarium.
16 Janua prona Monasterij.
17 Triclinium magnum, Sub quo Cella vinaria.
18 Atrium et porticus prope Archivum.
19 Triclinium parvum.
20 Cubina.
21 Cubicula prohospitibus.
22 Gymnasium.
23 Cubiculum P. Lectoris S.te Theologiae.
24 Cubicula Monachorum.
25 Dormitorium Tyronum.
26 Capitulum.
27 Bibliotheca.
28 Aula calefactoria.
29 Atrium cum cisterna.
30 Xystus.
31 Scala. vel gra aus.
Ioseph de Benedictis Bonorosae inci.
NAPOLI

ſius diſtrictionem aſſequi non valebant, animos exaſperavit, ut fratrem ejus natu-majorem loco ejus conſtituerent. Verùm, hujus diſcidii relatione ad ſummum pontificem miſsâ, Gregorius ſecundus factum improbat, monachos contra canones peccaſſe arguit, eiſdemque rigidam imponit pœnitentiam, quam vix *obſiſtente æstu ardore*, perficere potuerunt. Verùm Deus nequaquam hac placatus pœnitentiâ, abbatem ipſe etiam ultus eſt, inflictâ mortis ſententiâ in rebelles, ex quibus nullus ferè ſuperfuit, abbate ipſo paullo poſt ſubſecuto; quod ſe idcirco ſcribere ait Autpertus, ut a tali deinceps ſeditione & paſtor, & grex, alieni exſiſtant: qui, licèt paſtorem ex zeli fervore erraſſe non diffiteatur; non tamen ſeditioſos excuſat, etſi damnare non audeat, utpote quos pœnitere incipientes mors intercepit: incertum putans, utrùm eos hæc judicii pontificii ſententia reatus etimine expurgaverit; an *purgatorii ignis* poſt mortem ſupplicio fuerint abſoluti. ANN. CHR. 720.

XXXV. Caſinatis monaſterii deſcriptio & ſtatus.

Redeo ad Caſinenſe monaſterium, cujus notitiam etſi in ſuperiori tomo jam præmiſi, hic tamen paullo accuratiorem hodierni ſtatus deſcriptionem hoc loco exhibere lubet. Mons Caſinus in duos ſeinditur vertices, ceu geminos montes: unum eminentiorem ad ſeptemtrionem, cui Cairus vocabulum, ubi nulla ædificia; altetum paullo depreſſiorem, Caſinum dictum; in quo monaſterium poſitum eſt. Sed quoniam hujus montis faſtigium anguſtius erat, quàm ut omnes regulares ædes poſſet capere; monaſterium totum in triplici planitie, tripliciique concameratione conſtituere viſum eſt. Ad hunc montem ad tria ferè millia per ſinuoſos tramites patet aſcenſus. Ubi ad primam portam perveneris, occurrit ſubobſcurus fornix, ex quo quadraginta gradibus aſcenditur ad primam aream, quadratis ſtratam lapidibus, porticibuſque ornatam. Inde in baſilicæ atrium, columnis & ſtatuis inſigne, per totidem ferè gradus, ac demum in ipſam baſilicam ſubitur. In hac quadriporticu exſtant ſtatuæ ſummorum pontificum & epiſcoporum, e Caſinate monaſterio eductorum: tum ex una parte eccleſiaſtici, ex alia ſæculares benefactores. Ad portam eccleſiæ uterque parens ſancti Benedicti exhibetur cum columna ex lapide ſerpentino, cui impoſitum fuiſſe tradunt Apollinis ſimulacrum, quod comminuit beatiſſimus Pater. Eccleſia, ut in loco anguſto, ampla & eximia; cujus bipatentes portæ majoris valvæ ex ære, in quibus univerſas Caſinatium poſſeſſiones Deſiderius abbas, is, qui poſtea Victor III. dictus eſt, litteris argenteis deſcribi curavit. Ex utroque navis latere octo ſunt omnino ſacella cum ſuis convexis hemiſphæriis. Chorus navi ſupereminet pone majus altare, ab Alexandro II. conſecratum. Hinc Vidi Feramoſcæ, inde Petri Medicei mauſolea. Sub principe ara & choro jacet crypta cum ara ſancti Benedicti, duabuſque aliis, ſancto Placido & ſancto Mauro nuncupatis. Ibidem ſella pertuſa ex porphyritide viſitur, fortè balneatia, cujus generis ſellam veteres *ſolium* appellabant. Ad dextram eccleſiæ, quà meridiem ſpectat, conſiſtunt regulares ædes; capitulum cum adjuncta bibliotheca, atrium ſeu clauſtrum, eique adhærens refectorium: dormitoria, ædes abbatis & hoſpitum nobilium, deſinentes in turrim, eam ipſam, ut creditur, quam ſanctus Benedictus inhabitavit, inſigni oratorio & picturis exquiſitiſſimis ornatam. Ad frontem eccleſiæ exſtat dormitorium novitiorum: cui adhæret ſanctæ Annæ ædicula, In qua monachorum conditorium eſt. Ad ſiniſtram eccleſiæ partem habetur vetus ſancti Martini ædicula, in qua ſepeliuntur pauperes peregrini, quorum hoſpitium & noſocomium ex eadem parte ad primum atrium conſpiciuntur. Hæc de recentiori monaſterii ſtatu. Ad radices montis ſitum eſt oppidum ſancti Germani cum altero monaſterio & palatio abbatiali: nec multùm procul antiqua Caſini civitas cum reliquiis veteris amphitheatri. Hæc omnia hoc loco exhibere juvat in æs inciſa ad egregia ſpecimina, quæ ſummâ diligentiâ, nec modico ſumtu nobis procuravit admodum reverendus pater domnus Eraſmus a Caieta bibliothecarius ac prior ſacri monaſterii Caſinenſis, amicus noſter cordariſſimus. Ex hoc diverticulo ad ordinem redeo.

XXXVI. S. Hermenlandi abbatis Antrenſis obitus.

In Armoricæ tum florebat Hermenlandus Antrenſis abbas, cujus obitum ipſo anno ſeptingenteſimo viceſimo contigiſſe videtur. Poſt annos aliquot, quàm is, abdicato regimine, ſe in privatam cellulam ad ſancti Leodegarii oratorium recluſerat, cùm ad eximium perfectionis gradum perveniſſet emeritus ſenex, prænuntiato diſcipulis mortis ſuæ die, ſe ipſe dominici corporis ſanguiniſque ſacramento munivit, ac tandem placidâ morte quaſi in ſomnum reſolutus, inter orandum obdormivit VIII. Kalendas Aprilis; quo die in Uſuardi & Adonis martyrologiis ejus memoria celebratur, ejuſque converſatio miraculorum conlaudatur præconio. Sacrum ejus corpus in baſilica ſancti Pauli apoſtoli, juxta oratorium ſancti Wandregiſili, in abſide meridiana ſepultum, poſt aliquot annos, revelatione factâ Sadreverto ejuſdem loci monacho, tranſlatum eſt in principem ſancti Petri baſilicam a Davide abbate, neſcio an ſucceſſore Donati abbatis, quem poſt interitum Adalfredi Hermenlandus abbatem deſignaverat. Exciſum eſt a Normannis Antrenſe monaſterium, monachis cæſis aut fugatis.

Circi-

ANN. CHR. 710. S. Menelei abbatis Menatenſis.

Circiter idem tempus etiam mortem ſubiit ſanctus Meneleus abbas Menatenſis, qui terminum vitæ imminentem præſagiens, diſcipulos convocavit, eoſque ad ſervandam pacem & caritatem hortatus eſt. Sub hæc Geneſius comes Arvernenſis ex villa Combronita iſtuc accedens, eidem caſtrum Mootem-Maurum, inter fluvium Sivolis & Circiarum amnem poſitum, ſponte donavit. Sancti Menelei obitus in martyrologio Uſuardi notatur XI. kalendas Auguſti. Ei ſucceſſit Savinianus in regimine monaſterii Menatenſis, quod hactenus ſubſiſtit ſub ordine ac regula ſancti Benedicti. Menelei vita ſcripta eſt duobus libris ab auctore anonymo parum accurato, cujus ætas, uti & nomen, ignoratur.

XXXVII. Item S. Odiliæ abbatiſſæ Hoëmburgenſis.

Nec certiora nobis argumenta ſuppetunt de tempore obitus ſanctæ Odiliæ ſeu Otbiliæ virginis & abbatiſſæ Hoëmburgenſis, quam tempore ſanctorum Hildulfi & Deodati epiſcoporum natam, ac ſacro fonte renatam fuiſſe ſuperiùs diximus. Morti proxima ad ſancti Johannis Baptiſtæ eccleſiam perrexit, convocatiſque ſororibus dilectionem Dei commendavit, eaſque, ut tam pro ſe, quàm pro patre ſuo & cæteris Deum ſedulò precarentur, obteſtata eſt. Dimiſſæ ab ea ſorores in oratorium ad pſalmodiam celebrandam, eùm poſtea rediiſſent, eam ferè exanimem invenerunt. *At ſpiritu reſumto, calicem, in quo dominicum corpus cum ſanguine habebatur*, ſibi afferri juſſit, eoque propriis manibus accepto, animam exhalavit idibus Decembris, quo die in kalendario pſalterii Hemmæ reginæ fit commemoratio *ſanctæ Odiliæ virginis. Ipſe autem calix*, ait anonymus ejus vitæ ſcriptor, *in eodem monaſterio, ob memoriam illius venerabilis facti, eatenus permanet*. Odiliæ corpus in ipſa eccleſia ſepulturæ traditum eſt ante altare ſancti Johannis Baptiſtæ. Eidem in monaſterii regimine ſucceſſit Eugenia ejus neptis. Fuit & alia ſæculo undecimo Odilia *abbatiſſa ancillarum Dei in monte ſanctæ Odiliæ*, Herimanni comitis & Mathildis filia, quæ aliquamdo profecta Virdunum, ut diem paſchæ cum parentibus & propinquis celebraret, prænuntiato ſibi per beatum Richardum abbatem inopinati obitus die; in cinere & cilicio exſpiravit in monaſterio ſancti Vitoni, ibidemque ſabbato-ſancto ſepulta eſt in claustro monaſterii, ut tradit Hugo abbas Flaviniacenſis. Jam eo tempore ſanctimonialibus ſueeeſſerant canonicæ, aut potiùs illæ in canonicas degenetaverant, retentâ nihilo minùs regulâ Benedictinâ, cujus collapſam diſciplinam Rechildindis abbatiſſa, e cœnobio Bergenſi diœceſis Eiſtatenſis evocata, ſub medium ſæculum duodecimum reſtituit. Huic ſucceſſit Herradis abbatiſſa, quæ latinâ linguâ Hortum deliciarum (ſic librum ipſius vocant) ſcripſiſſe traditur, ac Montis-ſanctæ Odiliæ virginibus dicaſſe. Subſequenti ſæculo vivebat Richerius monachus Senonienſis: apud quem Odilia *clauſtrum ſanctimonialium ordinis ſancti Benedicti in caſtro Hoëmborch auxilio & voluntate patris inſtruxiſſe* memoratur. Nunc locum occupant, ut jam dixi, canonici Præmonſtratenſes ſtrictioris diſciplinæ.

XXXVIII. Attala abbatiſſa Argentoratenſis.

Hoc ipſo tempore Argentoratenſe ſancti Stephani monaſterium regebat Attala, filia ducis Adalberti Odiliæ fratris, qui hoc cœnobium inter rudera veteris Argentorati exſtruxerat. Is ſagittæ ictu interiiſſe dicitur, treſque filios reliquiſſe, Liutwinum, paterni ducatus ſucceſſorem; Maſonem, cognominis auctorem monaſterii, & Eberhardum conditorem cœnobii Murbacenſis; ad hæc filias quinque, Eugeniam, Attalam ſeu Ataliam, Gutlindem, Savinam, & Liutgardem: ex quibus Attala, ut mox dicebamus, prima fuit abbatiſſa parthenonis ſancti Stephani apud Argentoratum; Eugenia verò & Gutlindis ſub Odiliæ amitæ ſuæ diſe plina religioſam vitam duxerunt in monaſterio Hoëmburgenſi; ubi ipſa pariter Attala educata fuerat. Hæc in vetuſtis kalendariis & breviariis colitur TTT. nonas Decembris: quo die in Monaſterienſi ſancti Gregorii kalendario annorum ampliùs ſexcentorum, ſancta Attala virgo celebratur, uti & in veteri breviario Argentoratenſi. Plura de ea in ſuperiori (*a*) tomo, ubi ejus effigiem in æs inciſam exhibuimus. Ejus pallium, ſi tamen ipſius eſt, oſtenditur in eodem ſancti Stephani monaſterio, quod a Bucero deformatum diu poſſederunt canonicæ Lutheranæ: quarum tamen abbatiſſa hactenus exlibatum profeſſa eſt, ab epiſcopo etiam inſtitui ſolita. Nuperrimè in earum locum ſubſtitutæ ſunt ſacræ virgines ex ordine Viſitationis. Incertum eſt quænam poſt Attalam abbatiſſæ locum illum rexerint uſque ad ſæculum nonum ferè medium: quo tempore Ruatbada abbatiſſa (Ruadrudem alii appellant) nova privilegia a Lothario auguſto & Ludovico Germaniæ rege obtinuit.

(*a*) *Lib. 15. n. 62.*

XXXIX. Honaugienſis monaſterii origo & abbates.

Præter hoc monaſterium Adalbertus aliud ſancti Michaëlis in inſula Rheni Honaugia ſupra urbem Argentoratum condidit, dotavitque; ibique monachos Scottos inſtituit, non canonicos, ut probant vetera ejus loci documenta: in quibus dux Adalbertus ejuſque propinqui, ac poſteri fundum ac dotem condendo monaſterio ſuppediſſe; Benedictus verò abbas illud conſtruxiſſe traditur. Annum conditi monaſterii non ita præcisè aſſignant domeſtica inſtrumenta: at ex his colligitur, initio ſtatim principatus Theoderici Calenſis id factum eſſe. Jodocus Coccius (*b*) di-

(*b*) *Coce. Delic. p. 132.*

diploma refert ipſius Theoderici regis, Liutfrido duci & Eberhardo domeſtico, ANN. CHR. 720.
» ac venerabili in Chriſto patri Benedicto abbati inſcriptum, quo rex novi mona-
» ſterii regimen eidem committit Benedicto, quem etiam Tubanum vocat, eique
» commendat hunc locum, ejuſque congregationem *ac ſanctam regulam & ſtabili-
tatem monachorum*; quo ex diplomate, inſolitæ quidem formæ, ſed tamen haud
omnino ſuſpectæ, intelligitur, tum primùm conditum fuiſſe monaſterium, eique
Benedictum, alio nomine Tubanum, primum rectorem præpoſitum. Annum non
ſignat prædictum diploma, at ex aliis inſtrumentis ſatis perſpicuè eruitur. Hæc
inſtrumenta continentur in codice membraneo, anno MLXXIX. per Leonem Honau-
gienſem canonicum non indiligenter conſcripto. Hujus exemplum nobis pro ſua
humanitate ſuppeditavit reverendiſſimus Hyacinthus Alliotus Mediani-monaſterii
abbas, cui ejuſdem codicis copiam fecerat vir humaniſſimus Johannes *le Labou-
reur* canonicus eccleſiæ ſancti Petri-veteris apud Argentoratum, quò Honaugienſe
collegium tranſlatum eſt. In hoc porro codice variæ exſtant donationes, a pro-
pinquis & poſteris ducis Adalberti factæ, quas omnes in appendice referemus.
Prima eſt Borani filii Bothelonis, qui fuit frater ducis Adalberti, prædicto ſancti
Michaelis monaſterio, cui tum *Benedictus ſive Tubanus* abbas præerat, facta anno
tertio regni Theoderici. Secunda eſt Hatchonis fratris ejuſdem Adalberti. Tertia
Liutfridi & Eberhardi ipſius Adalberti filiorum: quibus litteris Eugenia Hoemburgenſis abbatiſſa poſt ſanctam Odiliam, cujus neptis erat, ſubſcripſit. Hi omnes
portionem, quam quiſque in illa inſula habebant, monaſterio conferunt anno ter-
tio Theoderici regis, quo tempore dux jam mortuus fuiſſe videtur. Quarta do-
natio eſt prædicti Borani, facta anno VI. Hilderici ſeu Childerici regis, Theode-
rici filii ac ſucceſſoris. Alias donationes, a poſteris Adalberti factas tempore Chil-
derici regis, prætereo. Has ſequuntur diplomata regum, Pippini, ejuſque filiorum
Carolomanni ac Caroli Magni, qui eidem monaſterio patrocinium ſuum impende-
runt. Porro Benedicto-Tubano abbati ſucceſſit Dubanus abbas & epiſcopus, qui
monaſterii poſſeſſionum confirmationem a Pippino rege obtinuit. Conſimilem a Ca-
rolomanno rege Stephanus abbas, Dubani ſucceſſor, impetravit anno ipſius re-
gis ſecundo. Stephanum excepit Beatus, cui Carolus Magnus quatuor privilegia
contulit, in quibus monaſterium illud *Scottorum* vocat. In his unum eſt placitum
Caroli Magni de quibuſdam ejuſdem monaſterii rebus, quas Corbeienſes in Gallia
monachi ei reſtituere compulſi fuer. Sequitur donatio, quam fecit anno decimo
Imperii Caroli Beatus abbas ſuo monaſterio de omnibus rebus, quas acquiſierat.
Ejus litteris ſubſcribunt ſeptem epiſcopi, quos omnes Scottos fuiſſe barbara eorum
nomina ſatis arguunt. Ejuſdem porro monaſterii aliqui abbates dicti ſunt epiſcopi,
quod dignitati ſive horum virorum, ſive ipſius loci, ſive denique moribus gentis
datum eſt. Sic Laubienſis monaſterii primi abbates itidem epiſcopi erant ob præ-
dicationem evangelii ipſis commiſſam: quod etiam in aliis cœnobiis contigit. So-
mniantur proinde qui epiſcopalem Honaugiæ ſedem eo tempore inſtitutam putant.
Primus ejus loci abbas Benedictus vocatur epiſcopus tantùm in tertio diplomate
Caroli Magni, fidem reddens amiſſis inſtrumentis prædicti monaſterii, *quòd Bene-
dictus epiſcopus in honore ſancti Michaëlis novo conſtruxit opere, ubi ipſe venerabilis
pater corpore requieſcit*. Eodem epiſcopi titulo præditus fuit Dubanus ejus ſucceſſor;
at qui eos ſequuntur Stephanus & Beatus, quibus Thomam (*a*) præponit Coc- (*a*) *Ibid. p.*
cius, epiſcopi non dicuntur. Jam ſæculo nono ad ſæculares canonicos defleverat 133.
hoc monaſterium, cùm Carolus Imperator, cognomento Craſſus, ejus poſſeſſiones
confirmavit. Jam pridem hoc canonicorum collegium Argentoratum tranſlatum eſt
ad ſeniorem ſancti Petri eccleſiam, non ad ſanctæ Thomæ, ut fallit Guillimannus.

XL.
S. Galli cellæ Othmarus præficitur.

Hoc anno, quem præ manibus habemus, ſeptingenteſimo viceſimo, Othmaro
demandata eſt cura cellæ ſancti Galli, ubi is cœnobialem vitam, teſtante Her-
manno, inſtituit, locumque quadraginta per annos nobiliter rexit. Hic Alaman-
norum genere oriundus, adhuc puer a fratre ſuo ductus eſt ad Rætiam Curienſem,
cui tum Victor comes præerat; ejuſque obſequio mancipatus, ſacerdotii gradum
ſubiit, ac demum euidam ſancti Flotini titulo præfeitur. Cùm verò morum ejus
probitas & ſanctimonia longè diffunderetur, in notitiam venit Waltramni cujuſ-
dam, qui vaſtam eremum, in qua ſanctus Gallus cellulam ſibi exſtruxerat, a
parentibus hæreditario ad ſe jure tunc tranſmiſſam poſſidebat. Ille Othmari virtu-
te commotus, eum a Victore comite ſibi dari poſtulavit, cellæ ſancti Galli præ-
ficiendum. Voti compos effectus, hanc cellam cum omnibus ad eam pertinenti-
bus Othmaro ſollemni more tradidit ac commendavit; petiitque a Carolo Fran-
corum principe, ut id regiâ auctoritate confirmaretur, eidemque loco Othmarus abbas
præficeretur. Poſtulatis ſe facilem præbuit Carolus, cellamque viro venerabili
commendavit, juſſitque ut regularem inibi vitam inſtitueret. Regreſſus ab aula

vir

ANN. CHR. 720. vir ſanctus, conſeſtim id exſequitur, congrua monachis habitacula exſtruit, monachorum cœtum congregat, rem familiarem ex eorum præcipuè, qui ad converſionem veniebant, facultatibus plurimùm auget, ita ut commoda quæque ad divinum cultum neceſſaria illis abunde ſuppeterent. Ita rem commemorat in libro de vita ipſius Othmari Walafridus, qui id paullo aliter exponit in libro de miraculis ſancti Galli, ubi Victor conſilio cujuſdam Nebi ducis ad principem Carolum cum eodem duce profectus dicitur, ipſique Carolo cellam ſancti Galli proprietatis jure contradidiſſe, &, ut Othmarum presbyterum eidem præficeret, exoraſſe. Ex quibus emendatur locus ejuſdem auctoris in libro vulgato de vita ſancti Othmari, ubi pro Carolo Pippini nomen intruſum eſt. Quamquam Iſo monachus in libro primo de miraculis ejuſdem Othmari utrumque habet, traditque, Otbmarum a Victore primùm quidem ad Carolum, poſtea Carolo mortuo ad Pippinum ejus filium fuiſſe deductum, ut in conceſſi loci poſſeſſione confirmaretur.

Othmari virtutes. Hanc adeptus præfecturam vir Dei, ita ſe in virtutum ſtudio, quaſi novus tiro, exercuit, ut ad ſummum demum perfectionis gradum evectus ſit. Parſimoniæ ſectator, frequenti corpus inediâ macerabat, adeò ut in præcipuis jejuniorum diebus bidui abſtinentiam continuaret. In vigiliis & oratione aſſiduus, eximiâ etiam humilitatis & paupertatis gratiâ præditus erat. Si quando foràs eum progredi neceſſitas exigebat, nonniſi vilis aſelli dorſo vehebatur. Pauperum cura ei ſic cordi erat, ut vix cuiquam hac in re ſecundus haberetur, eis per ſe ipſe miniſtrare ſolitus. Quin etiam leproſis hoſpitiolum, a xenodochio cæterorum pauperum ſejunctum, inſtituit, eiſque curam ipſe impendebat, de nocte furtim e monaſterio ſe proripiens, ut ſuam eis operam impenderet. Si quem in via pauperem nudum offendiſſet, plerumque ſuis eum veſtibus tegebat, ita ut interdum ſine tunica, *ſolâ cappâ* id eſt cuculâ aut pallio viatorio, tectus, ad monaſterium reverteretur, ob id appellatus pauperum pater.

XLI. Babo abbas S. Germani Pariſienſis. Apud Pariſios in ſuburbano monaſterio ſanctorum Vincentii ac Germani Thedelmaro abbati jam hoc anno ſucceſſerat Babo, quem Jacobus Brolius, aliique poſt eum, perperàm hoc loco expungunt, eum confundentes cum Baboleno abbate Foſſatenſi. At veteres hujus monaſterii abbatum indices, expuncto Baboleno, inter Thedelmarum & Lantfredum medium Babonem interponunt. Id verò manifeſtè probatur ea charta cujuſdam Chulbertæ feminæ, inſcripta *domno & in Chriſto venerabili patri Baboni abbati, vel omni congregationi monaſterii ſancti Vincentii vel ſanctæ Crucis & domni Germani, ubi ipſe pretoſus domnus in corpore requieſcet*: ubi teſtatur Chulberta, ſe venditionis titulo ceſſiſſe *monaſterio ſanctæ Crucis & domni Germani* res ſuas in villa Bodaſio & in villa Mantla, eaſque *tempore famis* precario recepiſſe. Hæc charta data eſt *anno quinto Chilperici regis*, qui annus convenit cum anno Chriſti ſeptingenteſimo viceſimo.

XLII. Eucherius fit epiſcopus Aurelianenſis. Sub hoc idem tempus Eucherius ea monacho Gemeticenſi factus eſt epiſcopus Aurelianenſis, cujus urbis nobilis indigena erat. Ejus ortum genitrici ab angelo prænuntiatum fuiſſe teſtatur anonymus æqualis, qui id ſe accepiſſe refert ab ejus ſororibus germanis, quæ in monaſterio, Aurelianis proximo, ſanctitate præcellebant. An id intelligendum de puellari monaſterio ſancti Petri, nunc intra, ſed fortè olim extra muros poſito, in quo collegium ſanctimonialium virginum Domino deſerviſſe Glaber (*a*) Roduſus tradit. Infantem ſacro fonte luſtravit Anſebertus epiſcopus Auguſtodunenſis. Septennis litteris diſcendis adhibitus, brevi ſcientiam adeptus eſt viro eccleſiaſtico dignam. Relicto itaque ſæcularis militiæ cingulo, ſanctioris diſciplinæ cultores prætulit, & in monaſterio Gemeticenſi ingenitam nobilitatem Chriſto mancipavit. Regebat tunc Aurelianenſem eccleſiam Soavaricus, ejus patruus: quo mortuo, cives Aurelianenſes de Eucherio ſubſtituendo conſentiunt. Eorum votis annuit Carolus princeps, miſſoque Gemeticum nuntio, electum, ſi non ſpontaneum, invitum e monaſterio educi, & cathedræ Aurelianenſi imponi jubet. Non impar fuit fratrum de ablato Eucherio, quàm ipſius Eucherii de ſe electo ac rapto dolor. At civium votis parendum fuit, ac principis voluntati, quæ non multò poſt ab Eucherio abalienata eſt. Ubi ſedem iniit vir ſanctus, mox clerum monitis & exemplis informare inſtitit, plebem adhortationibus emendare, eccleſias & cœnobia circumquaque poſita perluſtrare, omnia denique ad ordinem redigere; quâ re nemini infenſus, ſed univerſis acceptiſſimus fuit.

(*a*) *Glab. lib.* 2. *fol.*

XLIII. Willibaldus & Wunebaldus Romam profecti. Paullo ante hoc tempus Willibaldus & Wunebaldus germani fratres, genere ac pietate apud occidentales inſulæ Britanniæ Saxones clariſſimi, Romam iter aggrediuntur cum patre ſuo, quem ſecundus vitæ ſancti Willibaldi ſcriptor, aliique recentiores Richardum vocant. Willibaldum trimulum parentes, cùm in deſperatam valetudinem incidiſſet, expoſitum ad crucem, qualis apud Saxones in prædiis nobilium ad eorum domos, eccleſiæ loco, erigi ſolebat; ac voto facto de eo vitæ

me-

monaſticæ conſecrando, ſoſpitem & incolumem recuperarunt. Vix quinque annos attigerat, cùm pii parentes, voti haud immemores, Deo filium offerunt in monaſterio Waltheimenſi, eoi Egbaldus abbas tum præerat. Crevit in eo citiùs pietas & ſacra eruditio, quàm corporis moles; totuſque in Dei amorem converſus, nonniſi de rebus cæleſtibus, & de vitæ monaſticæ perfectione cogitabat. Hæc animo idemtidem agitanti non alia viſa eſt compendiofior ad perfectionem via, quàm, relictâ patriâ & cognatione, quæ ingenita popolarium devotio erat, in ignotas terras peregrinari. Idem conſilium patri ſoggerit perſuadetque, ac Wunebaldo fratri, jam annos ætatis novemdecim nato, qui & ipſe vitam monaſticam meditabatur. Omnes itaque ſecundùm fluvium Hameleam (*) in oceanum delati, ac per Sequanam appulſi Rotomagum, varias Galliæ baſilicas ſanctorum perluſtrant, ſe ſuamque peregrinationem precibus Deo commendaturi. Gallias permenſi, Luccæ in Italia patrem amittunt, mortuumque in baſilica ſancti Fridiani ſepeliunt, ubi ejus tumulus hactenus cernitur. Romam inde profecti ambo germani, ſancti Petri baſilicam in primis adierunt, in eaque urbe a feſtivitate ſancti Martini ad paſchæ ſolemnitatem morati ſont, monaſticæ diſciplinæ vitam ducentes. Ex quo intelligitur, Wunebaldum in Urbe hoc propoſitum amplexum fuiſſe. Certè *in externis barbarorum finibus* vitam monachicam profiteri cupiebat, *quod poſtea devotè implevit*, inquit ſanctimonialis ejus conſanguinea, quæ utriuſque fratris acta litteris mandavit. Adelbertus abbas id factum in Turingia ſcribit, ubi ſanctus Bonifacius Wunebaldum monaſtico habitu induerit: at Romæ id contigiſſe videtur innuere ſanctimonialis illa, afferens ibi duos germanos, ut mox dicebamus, vitam monaſticam duxiſſe. Clarius in actis ipſius Wunebaldi, Romæ tonſuram accepiſſe, nempe monaſticam, & Dei ſervitio ſe ſubjugaſſe traditor. ANN. CHR. 720.

(*) *Hamble*.

UT otiosè, dum Romæ verſantur, inſequenti æſtate morbo alternis pulſati, mutua alter alteri officia, dum viciſſim morbus remitteret, impendebant. Ubi convaluere, Romæ perſtitit Wunebaldus ad annos ſeptem, dum Willibaldus cum duobus ociis Jeroſolymam profectus eſt. Is, navi conſcensâ, Calabriam, Siciliam, ac Samo inſulam, prætervectus, in Aſiam app... ad urbem Epheſum, obi ſancti Johannis Evangeliſtæ & ſeptem Dormientium tumulos inviſit. Hieme Pateræ exactâ, venit Miletenam, ubi duo ſolitarii ſtylitæ erant. Emeſſæ ſeptem alios contribules ſuos offendit; qui omnes a Sarracenis comprehenſi, in carcerem detruſi ſunt, quaſi exploratores. Illic a mercatore quodam benignè tractari, qui ipſos idemtidem e carcere ad eccleſiam & ad balneum educebat, immo etiam ad ſorum, ubi neceſſaria eis pro libito comparabat: demum favore Hiſpani hominis, cujus frater regis Sarracenorum cubicularius erat, liberati ſunt. Itaque e Cypro inſula, in qua duodecim epiſcoporum paroeciæ erant, profecti, inde Damaſcum, Naz...th, montem Thabor, ubi monaſterium monachorum tum erat, ſæculo duodecimo dupiex, unum Græcorum, aliud Latinorum a Cluniacenſibus noſtris (*a*) inhabitatum; poſtea Tiberiadem, Magdalum, Cæſaream, aliaque loca inſigniora perluſtrarunt; in his monaſterium ſancti Johannis, ubi viginti monachi erant, monaſterium ſancti Euſtachii, & Lauram ſancti Sabæ, quod Magnum-monaſteriom vocatur. In Jordane, ipſo in loco, ubi Chriſtus Dominus baptizatus eſt, eccleſia erat, columnis ſuffulta; & ſubtus eccleſiam crux lignea, & terra ferme arida, præter rivuli fluentum, in quo baptizandi ablocbantur. Ibidem ſuper Jordanis flovium ex otraque ripa extenſus erat funis, ad quem ſe ſuſpendebant infirmi, qui ſanitatis causâ in aquam ſe ſe immergebant, e quorum etiam numero mulieres ſteriles erant. Jeroſolymam obi primùm pervenit Willibaldus, nempe in feſto ſancti Martini, ibidem uſque ad nativitatem Domini infirmatus eſt. Profectus Gazam, in eccleſia ſancti Matbiæ, obi erat *magna gloria in Dominica*, poſt ſacra miſſarum ſolemnia, lumen oculorum amiſit, fuitque cæcus ad duos menſes, dum Jeroſolymam reverſus, in eccleſia ſanctæ Crucis lumen recepit. In reditu Conſtantinopolim adiit, ubi poſtquam biennio moratus eſt, *cum nuntiis papæ & cæſaris*, id eſt Gregorii ſecundi & Leonis Iſaurici, in Siciliam tranſmiſit; indeque Neapolim & Capuam prætergreſſus, venit in urbem Teanum, cujus loci epiſcopus eum ad ſanctum Benedictum, id eſt ad Caſinenſe monaſterium, direxit. Autumnus erat cùm eò pervenit, poſt annos ſeptem, quàm ex urbe Roma, ac poſt anoos omnino decem, quàm ex patria diſceſſerat. ANN. CHR. 721. XLIV. Willibaldus Jeroſolymam adit.

(*a*) *Petrus Ven. libr. ep.* 44.

Revertor in Britanniam, ubi Johannes epiſcopus Eboracenſis, cùm abdicatâ dignitate quatuor annos in monaſterio Beverlacenſi privatus vixiſſet, ibidem feliciter vitam abſolvit nonis Maii hoc anno, ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo viceſimo-primo, ſepultus in porticu ſancti Petri, teſte Beda, qui huoc anoum, & locum ſepulturæ aſſignat; aut certè ſancti Johannis Evangeliſtæ, ut ſcribit Folcar- XLV. Johannes epiſcopus Eboracenſis obit.

ANN. CHR. 721.

dus, undecimo ſæculo monachus Sithienſis, vitæ ſancti Johannis ſcriptor; & anonymus recentior, qui eccleſiam ſancti Johannis parœcialem Beverlaci fuiſſe dicit, quam Johannes convertit in monaſterium, ac monachis aſſignavit. Idem fabricaſſe dicitur ad auſtralem ejus eccleſiæ partem oratorium ſancti Martini, ubi ſanctimoniales collocatæ, aſſociatis utrique monaſterio ſeptem presbyteris & totidem clericis in navi prædictæ ſancti Johannis eccleſiæ. Itaque duplex Beverlaci monaſterium erat, unum præcipuum virorum, alterum virginum, quas inter laudatur Yoifrida, filia comitis Puch, ejus loci benefactoris, cujus uxorem Johannes (*a*) aquâ benedictâ ſanavit, mortua III. idus Martii anno ſeptingenteſimo quadrageſimo-ſecundo, tempore Winwaldi abbatis Beverlacenſis ſecundi, qui Brithuno primo abbati ab anno triceſimo-tertio ſucceſſerat. Hunc excepit Wilfetbus abbas tertius ad annum ſeptuageſimum-tertium, cujus ſucceſſores ignorantur. Beverlacenſe monaſterium, deſtructum a Danis anno centeſimo ſexto-decimo a depoſitione ſancti Johannis, triennio deſolatum, quodam modo teparatunt clerici, dum Ateliſtanus rex illud pro canonicis in integrum reſtituit ante mediom ſæculum decimum. Aiſricus decimus-ſeptimus Eboracenſis antiſtes oſſa ſancti Johannis in decentiorem locum tranſtulit anno Domini milleſimo triceſimo-octavo, in cujus ſepulcro inventus eſt anulus cum fraguentis libri evangeliorum. Mendoſus eſt annus in Monaſtico (*b*) Anglicano, ex quo hæc tetulimus. Ibidem tranſtata pariter leguntur poſt annos quinquaginta a tranſlatione ſancti Johannis oſſa ſancti Brithuni abbatis. Laudatur ſanctus Johannes in carmine veterrimi poëtæ de epiſcopis (*c*) Eboracenſibus, ubi multa alia ſigna, præter ea quæ Beda commemorat, ab eo facta dicuntur. Ad res Gallicanas revertor.

Beverlaci monaſterium duplex.

(*a*) *Beda lib. 5. c. 4.*

Beverlacenſes abbates.

(*b*) *Monaſt. Anglic. to. 1. p. 170.*

(*c*) *Act. Sanct. Bened. to. 4. p. 560.*

XLVI. Reomaënſes abbates.

Poſt Hunam abbatem Reomaënſem, de quo ſuperiùs egimus, nihil ferè certi & explorati de ejus ſucceſſoribus in hiſtoria Reomaënſi a Petro Roverio ſcripta nobis occurrit, præter nuda abbatum nomina, ſi tamen & ipſa eotum ſeries rata eſt. Hunæ abbati ſubjiciuntur Ceiſus Maſehara, qui ptivilegium a Sigoaldo epiſcopo Lingonenſi de conſecratione abbatis, de fraterna dilectione & fratrum emendatione obtinuiſſe dicitur; Deodatus, Samuel, *cuſtos regitur*, fortè quòd regis mandato monaſterium procutaret, non legitimâ electione & auctoritate; Aſtoricus ſeu Euſtorgius, qui poſtea in ſedem Lingonenſem evectus traditur poſt annum Chriſti ſeptingenteſimum; Chriſtianus, ex abbate epiſcopus, Roverio incompertæ ſedis, Cointio Ambianenſis; Maurellus, & Vaido, cui primus e Lingonenſibus epiſcopis Waldricus quaſdam eccleſias ad monachorum ſuſtentationem addixit: quod magnum monaſticæ rei familiari attulit incrementum. Valdonem ſequitur Heitardus, filius Adalardi ducis principatu Caroli Magni, & poſt eum Cammundus, corruptum, ni fallor, nomen; ac demum Apollinaris, qui ſynodo Aquiſgranenſi ſub Ludovico auguſto interfuit.

XLVII. Quintilianus abbas fit epiſcopus Autiſiodorenſis.

Ad hunc annum ſeptingenteſimum viceſimum-primum Carolus Coïntius revocat promotionem Quintiliani abbatis ſancti Germani ad ſedem Autiſiodorenſem, nempe poſt Theodrannum ſucceſſorem Hainmari epiſcopi in prœlio Tullenſi occiſi, qui Abundiacum villam pagi Autiſiodorenſis baſilicæ ſancti Germani, aliaſque villas xenodochio ejuſdem baſilicæ largitus eſt. Quintilianus, ejus poſt Theodrannum ſucceſſor, nobilis genere fuiſſe traditur, cujus pater item Qointilianus (*d*) monaſterium Meleretenſe, in editis mendosè Miterenſe, conſtruxit, propriiſque dotavit rebus, ac xenodochium Brittonum Romam pergentium eſſe voluit. Quintilianus ejus filius ex abbate monaſterii ſancti germani, ob vitæ meritum & generis nobilitatem in locum Theodranni epiſcopi ſubrogatus: de quo id unum addunt acta epiſcoporum, quòd in baſilica ſancti Germani ſepultus ſit juxta anteceſſores ſuos. Tempus, quo ſedem iniit, colligere poſſumus ex actis trium ejus ſucceſſorum, quorum primus Chilianus ſedit annos ſex, menſes duos; Clemens annos quinque, menſem unum; Aidulfus annos quindecim; cui ſucceſſit Maurinus circa exordium Caroli Magni, qui Pippino patri ſucceſſit anno hujus ſæculi ſexageſimo-octavo. Ex hac ſumma ſi detrahas annos ſex & viginti, qui prædictorum epiſcoporum ferè tempus conſtituunt; Quintilianum anno præter-propter ejus ſæculi viceſimo-ſeptimo deceſſiſſe conficies. Aidulfi tempore res eccleſiaſticæ a Carolo principe abſtractæ in manus laicorum ceſſerunt, centum tantummodo manſis epiſcopo relictis, cæteris villis in ſex principes Bajoarios diſtributis: abbatiæ verò abbatibus ſæcularibus conceſſæ: quam *eccleſiæ humiliationem*, ait vetus auctor, idem religioſus pontifex tam graviter tulit, ut præ animi ægritudine totius corporis membrorum officio privatus ſit. Ab eo tempore nobile ſancti Germani ea in urbe monaſterium communem ſubiit fortunam, adeò ut, accedente Sarracenorum in illas partes impreſſione, nihil ferme reliqui monachis fuerit; unde a Quintiliano abbatum ſucceſſio penitus defecit ad ſæculum nonum.

(*d*) *Labbe to. 2. bibl. nova p. 430.*

Ad

Ad Meleretenſe ſeu Meleredenſe monaſterium quod attinet, conditum eſt a Quintiliano Puiſayæ dynaſta ſub patrocinio ſanctiſſimæ virginis Mariæ in gratiam Brittonum peregrinorum, atque abbatiæ ſancti Germani ſubjectum: ubi viginti-ſex monachos olim exſtitiſſe tradunt. Illic jacet Quintilianus monaſterii conditor, quem ſanctum Quinquelinum vulgus vocat. Hoc cœnobium genti Brittonum, Romam inſatigabiliter expetenti, pervium ac familiare fuiſſe teſtis eſt Hericus monachus in libro de miraculis ſancti Germani epiſcopi Autiſiodorenſis, cui majorem illius cœnobii eccleſiam ſacram fuiſſe dicit. Thealdus abbas ſæculo decimo reformavit idem cœnobium, quod modò propriè Monaſterium (*) nuncupatur.

ANN. CHR. 721. Meleredenſe monaſterium.

(*) *Moutier.*

Circa finem hujus anni, fuſo duce Aquitanorum, fuſoque Zamane, Sarracenos ex pago Toloſano ſibi ſubjecto expulerat, Chilpericus rex, cognomento Daniel, in urbe Noviomago ſeu Noviomo ad Iſaram ex morbo interiit, ibidemque ſepultus eſt. Huic in regno ſucceſſit Theodericus ejus nominis quartus, quem Dagobertus ipſius pater, Chilperici deceſſor, morlens infantulum reliquerat. Hic poſt parentis ſui obitum, regnante Chilperico, in monaſterio Cala enutritus eſt juſſu » Chilperici, ſive ut clericus fierer, ut Hadrianus (*a*) Valeſius cenſet, præſertim » ſi quis ipſi Chilperico filius naſceretur, ſicut ipſemet ante principatum clericus » fuerat; ſive ut apud monachos loci tutò, ſimulque religiosè educaretur: uti poſtea Ludovicum Craſſum, regis Philippi filium, cùm puer tenellus eſſet, veteri » regum Francorum more in monaſterio beati Dionyſii nutritum eſſe affirmat Suſgerius. Tunc quippe, addit vir doctus, (& nos ſæpe monuimus) in Gallia & » in inſula Britannia, atque etiam in Hiſpania inter utrumque ſexum diviſa erant » pleraque monaſteria, (ea ſcilicet quæ virginum causâ condita erant) & ex vi» ris feminiſque ſeorſum habitantibus ſingula conſtabant. Quidam recentiores Theodericum in regia Calenſi (nam illic villa regia & palatium erat) enutritum intelligi malunt. Verùm veteres Francorum annales uno conſenſu eum *in Cala monaſterio* enutritum tradunt, unde & Calenſis cognomentum conſecutus eſt.

XLVIII. Chilperico regi ſuccedit Theodericus Calenſis.

(*a*) *Valeſ. rer. Franc. lib. 24.*

ANNo primo regni ejus Widradus abbas, filius Corbonis inluſtris viri primum teſtamentum condidit pro monaſterio Flaviniacenſi, quod in Burgundiæ pago Alexienſi exſtruxit. Falluntur qui id referunt ad principatum Theoderici ſecundi, Sigiberti ac Brunichildis ex Childeberto nepotis, quod ad Theodericum Calenſem revocandum eſſe aliàs probavimus, hoc maximè argumento, quòd monaſterium conſtructum ſit *ad honorem ſancti Præjecti*, qui inclinante ſæculo ſeptimo affectus martyrio eſt. Widradus domo Burgundus, filius, ut jam dixi, Corbonis viri inluſtris, duo condidit teſtamenta, unum prolixius, alterum brevius, quibus multas poſſeſſiones ſuas legat tribus baſilicis, nempe ſancti Andochii Sedelocenſi, ſanctæ reginæ Alſinſi ſeu Alexienſi, & ſancti Ferreoli, quas baſilicas ſeu abbatias in titulum poſ» ſidebat. Has verò donationes facit eo pacto, ut rectores illarum baſilicarum mo» naſterium Flaviniacum, quod in honorem ſancti Præjecti in agro Burnacenſi pa» gi Alſinſis (*) condiderat, ejuſque jura & inſtrumenta in omnibus conſervare» » ſtuderent, illudque conſtituit heredem reliquarum poſſeſſionum ſuarum. Poſſeſſiones illæ omnes ſitæ erant in pagis Burgundiæ ſubjectis, ex qua Widradi originem haud inani conjecturâ licet deducere. Cùm primum teſtamentum ab eo conderetur, jam Inſtituti erant in monaſterio Flaviniacenſi Magoaldus, an Magnoaldus, abbas atque monachi, quibus idem privilegium conceſſum, atque Lirinenſibus, Agaunenſibus & Luxovienſibus; nempe in eligendo abbate, in immunitate monaſterii ab omni epiſcopi, archidiaconi, & cujuſvis clerici dominatu aut exactio» ne. Primum teſtamentum factum eſt Sinemuro caſtro, quinto-decimo kalendas » Februarii, & ſcriptum per manum Haldofredi notarii, ſigillante perinluſtri viro » Amalſindone ſigillo regio, anno domni Theoderici regis primo, adſtante nobili, » & firmante vulgari populo, unà cùm defenſore Gereſredo, clariſſimo viro.

ANN. CHR. 722. XLIX. Widradus condit monaſterium Flaviniacenſe. Primum ejus teſtamentum.

(*) *L'Auſois*

In ſecundo teſtamento, quod tantùm in gratiam Flaviniaci monaſterii conditum eſt, eaſdem donationes confirmat eidem monaſterio factas, aliis inſuper adjectis: quas inter legat cuttem Cadoniacum, *qua fuit de dono, quod dominus Theodericus rex genitori*, inquit, *meo* conceſſit; quod quidem non de Theoderico Calenſi, cujus anno primo Widradi parens jam e vivis exceſſerat, ut patet ex priori Widradi teſtamento, ubi is ſe filium dicit *viri illuſtris Corbonis quondam*: ſed de Theoderico Chlodovei junioris filio intelligendum eſt. Atque inde novum eruitur argumentum ad confirmandum calculum noſtrum de tempore conditi monaſterii Flaviniacenſis. Ad hæc in poſteriori hoc teſtamento novi abbatis electio facienda » præſcribitur *ſecundùm regulam ſancti Benedicti* ex numero & cœtu Flaviniacen» ſium, aut certè ex ſanctioribus aliorum cœnobiorum monachis, ſi inter Flavi» niacenſes idoneus ad hoc officium defuerit. Quòd ſi *ordo ſanctus*, id eſt diſcipli-

L. Alterum teſtamentum.

ANN. CHR. 722. „ na regulatis, allquamdo illic intepuerit, & ipſe abbas aut monachi id emenda-
„ re neglexerint, tuoc qui ex ipſis tecto ordine ſecundum regulam vivere cu-
„ pierint, monachos obſervantiores ex proximis monaſteriis accerſant, & ſalubri
„ eorum conſilio ſanctum ordinem regulariter emendare ſtudeant. Actum Augu-
„ ſtoduno civitate publicè, anno quarto regni domni Chilpetici regis, legendum
„ Childerici, die ſabbato proximo ante kalendas Junias. Subſcribunt poſt Widra-
dum abbatem Moderannus Chriſti dono vocatus epiſcopus, Chebroaldus & Dona-
tus itidem epiſcopi, & Gauderannus abbas. Illud verò in primis obſervatu dignum eſt in hoc teſtamento, quod Widradus omnino ſibi licere ait, conſentientibus epiſcopis, ut monaſterium ab ſe conditum in fundo proprio, a cujuſvis dominatione eccleſiaſtica immune præſtaret, præterquam in dando chriſmate, in conſectaodis altaribus, aut ſacris ordinibus conferendis: quæ omnia diœceſano epiſcopo reſervata erant. Verba ejus huc adſcribere juvat. *Et dum omnes præſules & nobiles perſonæ agnoſcunt, & comprovincialibus noſtris cognitum eſt, quod ego Widradus in mea re propria, jam denominato monaſterio & cœnobiolo ſancto, ibidem propter Deum inſtituto, quidquid exinde facere volo, præſenti tempore in omnibus mihi libera manet poteſtas... propterea per præſentem paginam cum conſenſu ſupra-memoratorum pontificum conſtituo, ut nullus epiſcopus ullius civitatis, aut archidiaconus, vel quilibet ex clero, aut actores eccleſiæ, nullum ibidem exerceat dominatum, aut ad manſiaticos aut repaſticos exigendo, aut ad miniſteria deſcribendo, non ad abbatem mittendo.* Ea quippe facultas ab eccleſia facilè concedebatur conditoribus eccleſiarum ac monaſtetiorum, ut hanc libertatem eccleſiis a ſe conditis cum conſenſu epiſcoporum impertitent. Hæc de conditu monaſterii Flaviniacenſis, quod ſancti Petri dictum eſt a ſecunda ejus dedicatione, facta per Johannem VIII. An Widradus abbas illud rexerit, quod Hugo Flaviniacenſis abbas tradit, otetitò dubitari poteſt. Mihi certè perſuaſum eſt Magoaldum ſeu Magnoaldum primum fuiſſe abbatem, cui ſucceſſit Gaironus, de quo infra; Widradum porro nonniſi honoratium loci abbatem fuiſſe, tametſi abbas ordinatus fuiſſe dicitur XI. kalendas Maii in chronico Hugonis abbatis.

LI. Bertrandus abbas Caſtrenſis.

Hoc anno ſeptingenteſimo viceſimo-ſecundo Bettrandus abbas Caſtrenſis monaſterii in Septimania regimen iniit poſt Citruioum, laudatur que his verſibus (*a*) ab anonymo poëta.

(*a*) *Spicil. tom. 7. p. 339.*

Dulce jugum Chriſti teneris portavit ab annis
Evitans eautè dæmonis inſidias:
Centum terque duos vitam produxit in annos
Bertrandus, ſummi plenus amore Dei.
Hanc tandem ſubitâ, at prævisâ morte precando
Ejecit, æternâ ut luce frui valeat.

LII. Corbinianus Romam iterum petit.

Eodem tempore Corbinianus epiſcopus, cùm apud Caſtras oppidum pagi Milidunenſis ſeptem annos denuo recluſus vixiſſet, rurſus Romam adire ſtatuit, ut cum iterata pontificis benedictione in artiorem ſolitudinem ſecedere ſibi liceret. Hoc verò iter per Alamannam, Bajoariam, atque Italiam confecit. In Noricum ſeu Bajoariam progreſſus, verbum Dei per aliquod tempus rudi illi genti, quam ſanctus Rudbertus nuper Chriſti myſteriis imbuerat, non ſine fructu prædicavit, favente Theodone duce, qui provinciam illam ſibi, liberiſque ſuis in quatuor partes diviſerat, tametſi Arnolfus, ex-comite monachus, duos tantùm ejus filios ſucceſſores nominat, Diotpertum ac Grimoaldum. Poſt navatam apoſtolicæ functioni operam, cùm oblatos a Theodone & Grimoaldo honores recuſaſſet, cœptum iter perſequitur. Papiæ a Liutprando rege per ſeptem dies retentus, totos io ſacram prædicationem impendit. Romam ubi pervenit, votis ad apoſtolorum limina petſolutis, Gregorium adit, petitque ab eo ſupplex, ſibi ut in remotiorem ſilvam aut cellulam, aut certè in abditum quoddam monaſterium ſecedere liceret, ubi procul ab immenſis, qui ſe ubique circumſedebant, ſæculi fluctibus quietus degeret. Verùm jubente pontifice ad conſuetum prædicationis officium reverti coactus, ad Bajoarios redit. Cùm ad Magienſe (*) caſtrum pagi Tirolenſis, ad Atheſim (*) flumeo poſitum, pervenlſſet, otatione ad ſancti Valeotini confeſſoris tumulum factâ, ad Gtimoaldum ducem invitus deducitur. At ducis conſpectum abnuit, niſi priùs Piltrudem, viro Theodoaldo ipſius ducis fratre orbatam, formâ excelleotem feminam, ortam e Gallia, repudiaſſet. Repugnantem principem nihilo minùs poſt quadraginta dies ad colloquium unà cum Piltrude admiſit, amboſque ad reſipiſcentiam hortatus eſt, atque in ſpeciem pœnitentibus manus impoſuit. Sub hæc in caſtro Friſinga ad Iſatam fluvium eccleſiam exſtruxit, prædiiſque acquiſitis locuple-

(*) *Maiſer.*
(*) *l' Adige.*

ta-

tatam in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Benedicti conſecravit, erexitque in epiſcopalem ſedem, cujus ipſe primus epiſcopus extirit. Otto, ejuſdem eccleſiæ ſæculo duodecimo antiſtes auctor eſt, Corbinianum in monte *Friſin-* „ *gen* eccleſiam, quæ uſque hodie, inquit, cernitur, in honorem beati Benedicti „ conſtruxiſſe, ac monachorum ibi ſacrum conventum adunaſſe. Utrumque patronum, & ſanctam Mariam, quam Aribo epiſcopus Corbiniani vitæ ſcriptor ſolam memorat, & ſanctum Benedictum habent litteræ (*a*) donatloois Hittoni epiſcopo factæ initio ſæculi noni *ad domum ſanctæ Mariæ in Friſingam, ubi electus & pretioſus in corpore requieſcit Chriſti confeſſor Corbinianus, ut memoria ejus multis temporibus in domo ſanctæ Mariæ & ſancti Benedicti confeſſoris permaneat, & ut oratores ſint, videlicet monachi & epiſcopi ſucceſſores, hujuſmodi poſſideant.* Itaque ab initio cathedralem illam eccleſiam inſederunt monachi noſtri: ſed quàm diu hanc tetinuerint, non ſatis exploratum. Prima canonicorum diſerta occurrit mentio in diplomate (*b*) Henrici Magni imperatoris, quod anno milleſimo ſecundo datum eſt; nam in ſuperioribus litteris tantum *fratres* appellantur, quod nomen etſi magis proprium monachis, canonicis tamen per ea tempora etiam non carò tribuebatur.

ANN. CHR. 721.

(*a*) *Metrop. Salisb. tom. 1. p. 226.*

(*b*) *Ibid. p. 240.*

Interim perſeverabat Grimoaldi prava conſuetudo cum Piltrude: quæ Cotbioiani reprehenſionem continuam ferre non valens, velut altera Herodias, ei necem machinatur. Submonitus hac de re vir ſanctus per Erimbertum fratrem ſuum, ioceſtæ ſemioæ furori fugâ ſe ſubtrahit, & in caſtrum Magienſe cum ſuo clero ſe recipit. Turbatus ejus abſceſſu Grimoaldus, nuntios ad eum miſit ſupplicatum ut redirer. At ille peſſimæ Jezabelis in idias cavendas reſpondit. Non diu tantum facinus inultum ſivit Deus; nam & Grimoaldus a ſicariis interfectus, & Piltrudis a Carolo principe in Franciam abducta, ſed poſtmodum ab eo repudiata, amiſſis omnibus demum in Italia miſerè viram finivit. Hæc Caroli in Bajoarios expeditio poſt tricennium facta eſt, cùm illi provinciæ præeſſet Hucbertus dux, Theodonis ex Theodoberto filio nepos, cui Corbinianus aceeptiſſimus fuit. Contra Hucbertum, cùm Bajoarii a Francis deſciviſſent, Carolus exercitum movit, ducem vicit, ac regionem ſubegit, & matronam quamdam, nomine Bilitrudem, ac neptem ejus Sooichildem ſecum abduxit, ut teſtantur veteres Francorum annales; quæ Bilitrudis non alia eſt ab illa Piltrude, de qua modò agebamus.

LIII. Liutprandi regis opera.

Bajoariis itidem multùm infeſtus fuit Liutprandus, religioſiſſimus alioqui princeps, qui maximâ ſemper curâ Francorum amicitiam coluit. Hic per ſingula, in quibus degere ſolebat, loca baſilicas exſtruxit, quas inter præcipuum fuit monaſterium ſacti Petri extra muros Ticinenſes, Cœlum-aureum appellatum, ſancti Auguſtini corporis tranſlatione hoc tempore illuſtratum. In ſumma quoque montis Batdonis alpe Bercetum monaſterium ita auxit, ut a Paulo (*c*) Warnefridi ejus conditor habeatur. Ad hæc in Olonnæ *probaſtio* ſeu ſuburbio monaſterium ſancti Anaſtaſii martyris ædificavit. Denique in ſuo ipſius Ticinenſi palatio domini Salvatoris oratorium erexit, in eoque ſacerdotes & clericos inſtituit, qui ei quotidie divina officia celebrarent. Monaſterii ſancti Petri conditio procul dubio præceſſit ſancti Auguſtini corporis e Sardinia inſula tranſlationem Ticinum, quæ hoc anno in veteri chronico Germanenſis hujus monaſterii, facta legitur. Mendoſum eſt Liutprandi regis diploma (*d*) nobis lectum, in quo hæc anno ejus regni primo facta ſupponitur. Hujus tranſlationis occaſionem præbuere Sarraceni, qui, cùm infeſtis incurſionibus latè maria omnia pervagarentur, exſcenſione in Sardiniam factâ, inſulam, quæ exiguo Græcorum præſidio tenebatur, in poteſtatem adduxerunt, ac ſævire in eccleſias & tumulos ſanctorum inſtiterunt. Nec parſum loco, in quo ſacra beatiſſimi Auguſtini Hipponenſis epiſcopi oſſa ex Africa olim tranſlata fuerant a catholicis epiſcopis, cùm, ſæviente Wandalorum procellâ, ab Tranſamundo rege in eam inſulam relegati ſunt.

(*c*) *Paul. diac. lib. 6. c. 58.*

(*d*) *Ber. Ital. p. 221.*

S. Auguſtini tranſlatio Papiam.

Id ubi Liutprandus accepit, magno repentè dolore exarſit, quòd ſacer theſaurus barbarâ impietate irreligioſè tractaretur, legatiſque inſtinctu Petri epiſcopi Papienſis eò miſſis, magno illum pretio a Sarracenis redemit, ac Papiam ad ſe tranſportari curavit. Poſtquam verò Genuam appulſum audivit, Papiâ egreſſus, obviàm ei cum civitatum ſuarum clero & epiſcopis proceſſit uſque ad fines agri Dertonenſis. Cùm ad locum, ubi ſanctum corpus ſubſtiterat, appropinquaret; depoſitis regiæ digoitatis inſignibus, nudato capite, pedibus ad ſacrum loculum aeceſſit, & venerabundus procubuit, editorum miraculorum famâ perculſus. Ventum eſt poſtridie ad prædium Savinarienſe, ubi ſacrum corpus tantâ mole humo defixum fuiſſe traditur, ut a miniſtris, nullâ neque vi, neque arte inde moveri poſſet. Liutprando eâ re vehementer commoto, ſciſſâ veſte & deformatâ facie ſupplicanti, ſuggeſſit ſanctæ memoriæ Gratianus Novarienſis eccleſiæ præſul, vir multâ virtute & do-

ANN. CHR. 722. doctrinâ inſignis, non ſolis extetioribus illis pietatis officiis, ſed maximè factis Dei miſericordiam flecti opottere. Tum rex votum edidit, ſi Deus ſacrum corpus Papiam propitiùs effecti ſineret, ſe ipſum prædium eccleſiæ beati Petri, ad quam ſanctum corpus transferre volebat, perpetuo jure, conceſſurum. Quæ ubi vota concepit, loculum ſacrum nullo molimine inde ſubſtulit, & Papiam effuſâ obviàm civitate devexit, quem anno præſenti in baſilica ſancti Petri ad Cælum-aureum, a ſe priùs condita, protioſo in monumento recondidit pridie kalendas Martii. Tanta verò ejuſdem regis ab eo maximè tempore in illum locum pietas ac devotio fuit, ut non modò illum prædiis & poſſeſſionibus, vaſiſque aureis & argenteis ac veſtibus ſacris locupletaverit; ſed etiam diebus ac noctibus in pſalmis & canticis in illa eccleſia cum clericis & ſacerdotibus ſeu monachis pernoctare ſolitus ſit, uti auctor eſt Petrus Oldradus Mediolanenſis antiſtes, qui rogatu Caroli Magni hujus tranſlationis hiſtoriam ſcripſit anno ſeptingenteſimo nonageſimo-ſexto. Sanè quàm religiosè illic divina celebraret Liutprandus, ex Anaſtaſio pater, qui de Zachariæ pontificis Papiam adventu agens, ait, ipſum regem in vigilia feſti beati Petri apoſtolorum principis, horâ, otationis nonâ, in baſilicam ejus, quæ vocatur Ad-cælum aureum, pto celebtandis miſſarum ſollemnlis acceſſiſſe; & in natali ejus feſto pontificem a rege invitatum ſuiſſe, ut in eadem eccleſia ſacra peragetet. Cæterùm baſilica illa non multò poſt eam tranſlationem ſancti Auguſtini vocabulum accepit: cujus rei teſtis eſt anonymus ſancti Galli Monachus Initio libri primi de „ geſtis Caroli Magni, qui e duobus Scottis eruditis unum, ſcilicet Clementem, in „ Gallia remdere præcepit: alterum in Italiam direxit, *cui & monaſterium ſancti „ Auguſtini juxta Ticinenſem urbem delegavit*: ut qui vellent, illic ab eo litteras poſſent edifcere. Multæ ſunt circa hujus tranſlationis tempus & Oldradi ſcriptionem difficultates, quas apud ſummæ eruditionis ac pietatis virum Sebaſtianum *Le-Nain-de-Tillemont* in libto de vita S. Auguſtini videte licet.

LIV. S. Cummianus obit Bobii. Effulſit etiam Liutprandi pietas, etſi tenui in opere, ornando ſepulcro Cummiani ſanctiſſimi e Scottorum grege epiſcopi, qui ejus principatu ſupremos dies abſolvit in monaſterio Bobienſi. Is ſeptuaginta-quinque annos natus, Dei amore ductus patriam deſeruit, venitque in Italicos fines, reliquum vitæ ſub inſtituto beati Columbani exactntus. Illic ad viginti ampliùs annos ſtrenuè, quaſi novus tiro, militavit, vir manſuetudinis in fratres, & prudentiæ ſingularis, in jejuniis ac vigiliis indefeſſus, ut in ejus epitaphio legitur, quod Liutprandus, ornato ejus tumulo, lapidi, etiam nunc ſupetſtiti, incidi curavit, poſcens ab eo preces his verſibus, epitaphii exttemis.

At, pater egregie, potens interceſſor exiſte,
Pro glorioſiſſimo Liutprando rege, qui tuum
Preciofo lapide tymbum decoravit devotur.
Sit manifeſtum, almum ubi tegitur corpus:
Opertus eſt hic dominus Cummianus epiſcopus.
XIIII. kal. Septembris; fecit Johannes.

Attamen in kalendariis monaſterii feſtum ejus aſſignatur v. idus Junii, qui fortè elevationis eſt dies. Lapis ejus reliquias continens hactenus cernitur ad ſiniſtram partem præcipui altatis cryptæ Bobienſis, quo in altari oſſa beati Columbani rudi item lapide continentur. Duæ hinc inde aræ continent reliquias ſanctorum Attalæ & Bertulfi abbatum. Nihil eſt in tota illa ſupellectile, quod prædonum avaras & impias manus allicere poſſit, multa quæ piorum animos excitent.

ANN. CHR. 723. LV. Bonifacii in Turingia prædicatio. VOlvebatur annus ſeptingenteſimus viceſimus-tertius, cùm Winſtidus ſeu Bonifacius, quem olim idem Liutprandus Papiæ humaniſſimè exceperat, relictâ Friſiâ, in Heſſos acceſſit, juxta mandatnm pontificis apud illam gentem prædicaturus. Repugnabat Willibtordus, qui-cum ttes illos annos multo eum profectu chriſtianæ religionis in Friſia exegerat, eumque venerabilis ſenex ſibi in ſede Trajectenſi ſucceſſorem otdinari cupiebat. Verùm ætatis ſuæ rudes annos, & indignitatem obtendit Winfridus cum auctoritate ſedis apoſtolicæ, quæ ipſum ad Germaniæ populos crudiendos prædicatorem delegaverat. Ægrè itaque a Willibrordo dimiſſus, ad Heſſos, quos Chattos vocabant, ſe contulit; duoſque fratres, qui genti illi præerant, Dieticum & Dierolfum, a ſacrilega idolorum cultura, quam ſub quadam chriſtiani nominis ſpecie impiè miſcuerant, ad ſinceram Chriſti fidem revocavit: quorum exemplo ſubjecti populi, patefactâ veritatis viâ, conſimiles etiam errores ac ſuperſtitiones penitus abjecerunt. Atque ut prædicationis ſuæ fructus, ipſo abſente, non deperiret; Amanaburgi monaſterium exſtru-

ſtruxit vir Dei, in eoque non parvam fratrum congregationem inſtituit, qui fidem ac pietatem illis in partibus proſeminatam conſervarent. Quin etiam in extremis versùs Saxones Heſſorum finibus multa hominum millia a paganica ſuperſtitione convertit, & ſacro baptiſmate abluit. Tam proſperos chriſtianæ religionis progreſſus viſum eſt pontifici exponere, ejuſque rei causâ, unum e ſuis, Binnam nomine, Romam direxit, qui rem Gregorio ſecundo referret, variiſque de dubiis, quæ ipſum in negotio miſſionis ſuæ ſollicitum tenebant, pontificem conſuleret. ANN. CHR. 723.

LVI. Romam iterata profectio, ejuſque ordinatio.

Hoc nuntio recreatus pontifex, Winfridum ad ſe venire juſſit, tum ut ipſe miſſionis ſuæ rationem præſens redderet, tum ut epiſcopus ordinaretur, ſicque majori cum auctoritate ad continuandum prædicationis ſuæ munus in Germaniam remitteretur. Ille, ubi Romam advenit, pontifici in omnibus fecit ſatis, & fidei ſuæ ratione expoſitâ, apoſtolicâ auctoritate compulſus eſt, ut epiſcopalis benedictionis gratiam non recuſaret. Itaque ordinatus eſt ab ipſo pontifice nullius certæ ſedis epiſcopus pridie kalendas Decembris, die natali ſancti Andreæ apoſtoli; nomenque Bonifacii loco Winfridi deinceps accepit, quod quandoque ipſi antea tributum fuiſſe jam diximus. Deinde ut ad ſinceram fidem conſervandam & obedientiam ſedi apoſtolicæ exhibendam artiùs adſtringeretur, exactum ab eo eſt juſjurandum ad ſepulcrum beati Petri, anno Leonis auguſti ſeptimo, Conſtantini » ejus filii quarto, quo pollicetur, ſe numquam ab eccleſia catholica deſciturum, » ſed beato Petro, ejuſque Vicario (ſic tum pontifices appellari mos erat) Gre» gorio, ac ſucceſſoribus fidem atque opem per omnia exhibiturum; epiſcopos » verò, qui ab inſtitutis & diſciplina majorum recederent, deſugiturum; ſolmo » repreſſurum, ſi poſſet, aut ſtatim ad pontificem delaturum. Si ſecus faxit, diras ſibi ipſe imprecatur. Hac profeſſione editâ, libellum inſtitutionum eccleſiaſticarum a Gregorio Bonifacius accepit cum eo, ut tam clerus, quàm populi ei ſubjiciendi talibus inſtitutis informarentur. Tum pontifex litteris, eodem anno kalendis Decembris datis, Bonifacium primo Domino glorioſo Carolo Francorum duci, nullâ habitâ Theoderici regis ratione, commendavit; oravitque, ut expertæ religionis ac probitatis virum, ordinatum ab ſe epiſcopum, miſſumque ad prædicandum tranſrhenanis gentibus evangelium, in omnibus adjuvaret, & a quibuſlibet adverſariis, quos Carolus ipſe divinâ ope ſubegiſſet, diligenter tueretur. Alias item ejuſdem argumenti epiſtolas ad epiſcopos, presbyteros, diaconos, ad glorioſos duces, ad magnificos gaſtaldios ſeu actores dominicos, & ad comites, univerſoſque chriſtianos idem pontifex ſcripſit, quibus omnes hortatus eſt, ut Bonifacium benignè exciperent, & viatico inſtruerent ac commeatu neceſſario. Ad hæc viros magnificos Aſolfum, Godolaum, Wilarium, Gunthariun, & Alvordum Turingos, alioſque ejuſdem provinciæ chriſtianos laudat, quòd, cùm a paganis compulſi eſſent ad ſimulacra colenda, conſtanter reſpondiſſent, priùs ſe morituros, quàm fidem chriſtianam violarent; & ut Bonifacio epiſcopo ad ipſos a ſe miſſo deinceps obedire pergant, hortatur. Scripſit eodem tempore Gregorius univerſo populo Turingorum, ſe ſanctiſſimum Bonifacium epiſcopum ad eos in fide chriſtiana erudiendos, baptizandoſque direxiſſe: quem auſcultare debeant, & tamquam patrem honorare, præbendo ei domum, in qua habitet, ac ſubſidia neceſſaria eccleſiis conſtruendis. Ejuſdem ferme argumenti eſt epiſtola, directa populo provinciæ Altſaxonum, hoc eſt vetetum Saxonum, lo Germania ſedes habentium, quos a colendis deinceps idolis dehortatur; eos, qui ex ipſis Chriſto jam nomen dederant, paternè admonens, ut in fide perſeverarent, nec faliacibus philoſophorum ſermonibus faciles aures præberent. Omnes denique hortatur, ut neminem a ſuſcipienda chriſtiana religione prohibeant, neu jam initiatos ad idola denuo reverti cogant; & ut Bonifacium coëpiſcopum ſuum eâ quâ par eſt humanitate excipiant. Reditus in Germaniam cum litteris pontificis.

Quod attinet ad libellum inſtitutionum eccleſiaſticarum, quem Bonifacius a pontifice poſt ſuam ordinationem accepit, non alium eſſe puto, quàm epiſtolam ejuſ» dem Gregorii, *clero & plebi dilectiſſimis filiis* inſcriptam, quâ eos monet, ſe » fratrem ac coëpiſcopum ſuum Bonifacium eis ordinaſſe ſacerdotem, eique de» diſſe in mandatis, ne umquam ordinationes præſumat illicitas, id eſt ne bigamum, aut qui virginem non ſit ſortitus uxorem; neque illiteratum, vel in» qualibet corporis parte vitiatum, aut ex-pœnitente, vel curiæ aut cuilibet ſervi» ſi conditioni obnoxium, notâque infami inuſtum, ad ſacros ordines admittat; » neque etiam Afros, quòd quidam eorum Manichæi, quidam etiam rebaptizati » reperiantur, hempe Donatiſtæ. Ad hæc ut miniſteria, id eſt ſacram ſupellectilem, & ornamenta eccleſiæ & quidquid ad eam pertinet, non minuat, ſed potiùs augere ſtudeat. De redditibus verò eccleſiæ, vel oblatione fidelium quatuor » ſa-

ANN. CHR. 723.

» faciat portiones, quarum unam ſibi ipſe retineat; alteram clericis, tertiam pau-
» peribus ac peregrinis diſtribuat; quartam eccleſiaſticis fabricis reſervet. Porro
» presbyterorum & diaconorum ordinationes, præterquam quarti, ſeptimi, ac
» decimi menſis jejuniis, & initio quadrageſimæ, ejuſque medio, & ſabbato-ſan-
» cto, idque veſpere, nequaquam celebret: baptiſmi autem ſacramentum, non-
» niſi in paſchali feſtivitate & pentecoſte, exceptis his, quibus ob urgens mor-
» tis periculum quantocius ſubveniri neceſſe eſſet. Tot litteris ac documentis in-
ſtructus novus epiſcopus, Germaniam versùs iter relegit: ubi quantum deinceps
profecerit, in conſequentibus exponemus. Cùm hæc canonum inſtituta de biganis
ad ordines ſacros non admittendis recolo, in mentem venit id, quod apud Livium
(a) *Livius lib.* 20. » (a) legitur de ara pudicitiæ apud profanos Romæ olim ſacra, ut nulla niſi ſpecta-
» tæ pudicitiæ matrona, *& quæ uni viro nupta fuiſſet*, jus ſacrificandi haberet.

LVII. Caroli Martelli donatio monaſterio Trajectenſi. (*) *d'Utrecht.*

Ineunte hoc anno, Carolus major-domus in Gallia Trajectenſe (*) ad Rhenum monaſterium inſigni munificentiâ donavit. Extat apud Willelmum Hedam ejus rei diploma, quo Carolus, vir inluſter, ita enim more regio ſe dicit, Pippini
» filius, caſum humanæ fragilitatis recogitans, ad abluenda peccata ſua donat
» monaſterio, infra muros Trajecti caſtri conſtructo, ubi apoſtolicus vir domi-
» nus & in Chriſto pater Willebrordus archiepiſcopus *ſub ſanctæ converſationis*
» *cœnobitali ordine* cuſtos præerat, quidquid in ipſo caſtro ad fiſcum pertinebat.
» Actum Heriſtallio villa publicâ, ipſo die kalendarum Januarii, anno ſecundo
» regnante glorioſo domino Theoderico regu. His litteris apponitur ſignum in-
» luſtris viri Caroli majoris-domus, & Carolomanni filii ejus, aliorumque optima-
» tium. Has litteras etiam rulert Carolus Coïntius, atque ex Miræo, qui eas
pattim itidem retulit, obſervat, monaſterium, cujus hic Carolus mentionem fa-
cit, eſſe eccleſiam Trajecti cathedralem, in qua pruinde tunc monachi *cœnobi-*
tali ordine vivebant. His proceſſu temporis præfuit Gregurius abbas, ſuo loco
laudandus.

Ejuſdem mortus & ſepultura per S. Maximinum.

Eodem anno Carolum in morbum incidiſſe docent veteres Francorum annales, quo de morbo, deque reſtituta Caroli per ſanctum Maximinum valetudine agit Lupus in libro de vita ſancti Maximini epiſcopi Trevirenſis, cùm ait, Caroli diuturnâ febre, & cibi potuſque faſtidio uſque ad mortis periculum redacto, viſum in ſomnis ſanctum Maximinum, hortantem, ut ſe ad ſuam abeuntem *memoriam* (ſic tumulos ſanctorum vocabant) ſequeretur; tum Carolum lectică ſe ad tumulum ſancti antiſtitis deferri juſſiſſe; atque in ſomnis ab eodem admonitum, ne ſe vitiis ampliùs dederet, exſurrexiſſe; votiſque factis ſtatim atque in ſacrarium feceſſerat, cibos popoſciſſe, qui per dies triginta nihil ferè præter aquam hauſiſſet; moxque viribus receptis, accepti beneficii non immemorem, cœnobium ſancti Maximini tribus prædiis auxiſſe; ac ſancto Petro, quæ cathedralis eſt eccleſia, villam Andaclanam obtuliſſe.

LVIII. Benigno abbati Fontanell. ſuccedit Hugo.

Hoc etiam anno duo ducis Drogonis filii *ligati*, id eſt in carcerem conjecti, memorantur, ex quibus Arnoldus, qui ſolus nominatur, in cuſtodia mortuus eſt. Alterum Hadrianus Valeſius non alium putat quàm Hugonem, duos tantum Drogonis filios aguoſcens ſuperſtites, Arnoldum & Hugonem, quos Carolus patruus, ne rebus novis ſtuderent, aut parernas dignitates repoſcerent, comprehendi, vincirique juſſerat. At Carolus Coïntius præter hos duos alium anonymum, qui in carcerem conjectus ſit cum Arnoldo, admittit: propterea quòd nihil de incarcerarione Hugonis legatur in ejus vita, quippe qui nuntium rebus ſæcularibus ante aliquot annos remiſerat, & anno proximè elapſo jam factus fuerat epiſcopus Rotomagenſis ex monacho Gemeticenſi, & quidem ope ac favore ipſius Caroli. Accedit quòd hoc anno factus eſt abbas Fontanellenſis poſt Benignum abbatem, qui deceſſit XIII. kalendas Aprilis. De Drogonis Campanienſium ducis filiis nihil addendum ſuccurrit præter ea, quæ ſuperius (*b*) diximus ad inſtrumentum Hugonis
(*b*) *Supra n.* 5. » ejus filii, qui ſe jam ſacerdotem vocat. Sanè is ad ſuggeſtionem nutricis & aviæ
» ſuæ Anſbedis terrena cuncta deſpexiſſe traditur in chronico Fontanellenſi, & pa-
» trimonia ſua eccleſiis tradidiſſe, nempe Rotomagenſi, Pariſiacæ, & Bajocaſſenſi,
quas regendas acceperat, & monaſterio Fontanellenſi; at quo tempore nuntium
ſæculo remiſerit, obſcurum. Id factum traditur in monaſterio Gemeticenſi, ubi &
ſepeliri voluit. Argumento ſunt donationes eidem monaſterio ab ipſo factæ, quantas nullus ante eum ejuſdem cœnobii rector, nec poſt eum feciſſe memoratur, teſte chronographo Fontanellenſi. Ejuſdem etiam Gemeticenſis monaſterii abbas fuit, & quidem ante Druſtegangum, ut conſtabit ex iis quæ de eo inferiùs dicentur; fortè poſt Coſchinum, cujus juſſu vita ſancti Filiberti abbatis primùm litteris mandata eſt. Certè non ante mortem Pippini avi ſui ſæculo nuntium remiſit, id eſt non ante annum ſeptingenteſimum decimum-quartum. Hic enim adhuc laïcus Benigno

nigno abbati Fontanellæ Vierlaicum villam (*a*) largitus eſt anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo tertio-decimo. Porro jam ſacerdos erat, ut dictum eſt, anno Dagoberti regis quinto, quo baſilicæ ſancti Atnulfi donationem (*b*) fecit pro anima patris ſui Drogonis. Poſt annos duos Witflanam villam Wardoni abbati Fontanellenſi, in Benigni locum intruſo, contulit anno primo Chlotharii regis, quem Carolus poſt fugam Chilperici ac Ragenfredi regem ſibi ſtatuerat. ANN. CHR. 723. (*a*) *Chron. Font. c.* 8. (*b*) *Supra num.* 5.

Reſtitutus, ita ut diximus, in Fontanellæ regimen Benignus, ſuperſtes fuit ad Theoderici regis annum tertium, quo anno contra Bertharium comitem evindicavit villam, quæ vocatur Montecellus, ſitam in pago Oximenſi, coram Carolo majore domus, mediante advocato ſuo, nomine Roberto: quo in conventu interfuerunt Ebbo, Baldoinus, & Milo epiſcopi cum multis optimatibus. Ex his Ebbo Senonenſis antiſtes erat, Milo Trevirenſis & Remenſis eccleſiarum invaſor, Baldoinus incertæ ſedis epiſcopus. Hæc evindicatio facta dicitur anno tertio regnante Theoderico juniore rege, quarto-decimo kalendas Auguſti, Tulpiaco caſtro; ubi Carolus Comtius legendum cenſet *anno ſecundo*, propterea quòd Benignus abbas anno inſequenti deceſſit XIII. kalendas Aprilis: ſiquidem Hugo, teſtante chronographo, poſt Benignum hujus cœnobii regimen ſuſcepit hoc ipſo anno dominicæ incarnationis viceſimo-tertio, illudque texit per annos, non novem, ut in editis, ſed ſeptem, menſes duos, & dies tredecim, id eſt uſque ad annum ſeptingenteſimum triceſimum. Hic præſulatum eccleſiæ Pariſiacæ, ſimulque Bajocaſſinæ cum Rotomagenſi tenuit, agente Carolo principe patruo ſuo, *contra decreta canonum*, quibus parva tum reverentia erat. Exemplum aliud nobis ſuppeditat Milo mox memoratus, qui, cùm eſſet ſolà tonſurà clericus, nihilo minùs cum Trevirenſi Remenſem epiſcopatum jovaſſerat. At in hoc longè excuſabilior Hugo, qui eccleſiis ſibi commiſſis uſus eſt, non ad explendam cupiditatem, ſed ad procurandam, quoad in ſe fuit, earum eccleſiarum utilitatem, cùm ſpiritualem, tum temporalem.

LIX. Mila & Baga monachi Fontanellæ piiſſimi.

Tempore Benigni abbatis floruere in Fontanellenſi cœnobio multi monachi inſignes, in primis Milo anachoreta & Baga monachus. Miio cum patre Rotmundo illuc ad converſionem venit anno Domini ſeptingenteſimo tertio-decimo, amboque monaſterio largiti ſunt proprietatis ſuæ prædia duo, ſita in pago *Tellau* ſeu Talogienſi, qui pars eſt Caletorum (*), ex quo ſine dubio orti erant. Milonis mater Willa, & ipſa monacha facta eſt, ac mater monaſterii Logenſis ad Sequanam, haud procul a Fontanella, prope Caiidum-beccum; ac multa eidem partbenoni ornamenta & prædia acquiſivit. Poſt non longum tempus a ſua converſione Milo, permittente Benigno abbate, feceſſit in quamdam ſpecum Fontanellæ proximam, quæ viginti ferè homines capere poterat, Milonis-crypta a poſteris dicta; cui ſubjectum erat exiguum oratorium, in quo facta miſſæ ſolemnia, nam is presbyter erat, ſolebat celebrare. In latere montis, in cujus rupe ſpecum ſibi vir Dei exciderat, erant vites ac vitiferæ arbores, quas ipſe propriâ manu plantaverat, & excolebat. Hunc Milonem *reclauſum* appellat chronographus Fontanellenſis, tametſi cellulâ non ita recluſus erat, ut ex ea non egrederetur, ſed hoc nomine anachoretam deſignare voluit. Ejus æqualis fuit Bagga itidem presbyter, vir ſanctæ converſationis, Saxonico genere ex inſula Britannia ortus, qui Fontanellam acceſſit fortè jam monachus, ibidemque non parvo tempore vitam ita irreprehenſibilem duxit, ut cæteris exemplo eſſet. Ejus obitus Benigno abbati in eccleſia oranti cælitus revelatus fuit: qui Benignus calicem aureum cum ſua patena eccleſiæ ſancti Petri donaſſe traditur. (*) *Le pays de Caux.*

LX. Erkembodus abbas Sithienſis fit epiſcopus Teruannenſis.

Anno tertio Theoderici regis, qui, præſenti anno incarnationis reſpondet, Ravengero epiſcopo Teruannenſi ſuffectus eſt Erkembodus abbas Sithienſis monaſterii, cujus curam ac regimen etiam epiſcopus retinuit. Edita eſt a Malbranco charta cujuſdam Rigoberti, quaſdam villas ſuas vendentis *Domino & apoſtolico patri Erkembodo epiſcopo atque emptori, & ejus congregationi ibidem conſiſtenti*, data Sithiu monaſterio publicè IV. kalendas Septembris, anno tertio regni Theoderici, qui Erkembodi epiſcopatus primus erat.

LXI. Theoderici privilegium Bertholdo abbati Dionyſiano conceſſum.

Inſigne eſt ejuſdem anni privilegium, ſancti Dionyſii monaſterio a Theoderico rege conceſſum, quo ſuperiorum regum ac pontificum Pariſienſium privilegia confirmat princeps, prout venerabilis vir, fidelis ſuus Berthoaldus, abbas ejuſdem ſancti Dionyſii baſilicæ, miſſâ petitione ſeu ſupplicatione per illuſtrem virum Carolum majorem-domus ſuggeſſerat. Datum eſt ipſa die kalendarum Martiarum Valentianis, anno tertio ipſius Theoderici regis. In hoc diplomate, quod libro ſexto de re diplomatica editum eſt, illud obſervatu dignum, quod ſancti Dionyſii, ejuſque ſociorum miſſio refertur ad beatum Clementem papam. Deinde, quod textus ideo hanc confirmationem a ſe factam dicit, ut, ſicut temporibus anteriorum

ANN. CHR. 723. Godobaldus abbas.

» regum in ipſa ſancta baſilica jugis pſulmodia, monachis in turmas diſtributis, » fuerat inſtituta; ita etiam perenniter deinceps in ipſo ſancto loco celebretur? Non diu poſt datum diploma abbas fuit Berthoaldus, cui hoc ipſo anno videtur ſucceſſiſſe Godobaldus, is quem ad tumulum ſancti Dionyſii fanatum fuiſſe, ibidemque ſub abbate Helardo ſeu Chillardo perhumanè acceptum fuiſſe ſuperiùs » (*a*) diximus; qui, cùm in eodem loco vitam degens, in multis probus omnibus appareret, præcipiente Carolo principe, abbatis inibi officium ſuſcepit, ſi» ve mortuo, ſeu expulſo Berthoaldo; locumque per viginti-quinque annos ſtre» nuiſſimè adminiſtravit, ut ex libro de miraculis ſancti Dionyſii aliàs retulimus.

(*a*) *Supra num.* 14.

ANN. CHR. 724. LXII. Bonifacius patrocinio Caroli munitus.

REvetſus ex Italia Bonifacius anno inſequenti, antequam ad transrhenanas provincias, Francorum imperio ſubjectas, progredererut, primum omnium adiit Carolum principem; quem invidi quidam in virum ſanctum commovere fruſtra conati ſunt; eique litteras pontificias reddidit. Ille his lectis viro ſancto, ſicut petierat, favorem ac patrocinium ſuum pollicetur, & ad epiſcopos, duces, comites, vicarios, domeſticos, atque ad omnes agentes, miſſos diſcurrentes, amicoſque ſuos ſcripſit, ſe Bonifacium epiſcopum in tutelam ſuam, quam mundeburdem vulgari vocabulo appellat, recepiſſe ſub ea conditione, nemini ut injuriam faciat, accipiat a nemine; &, ſi quam habuerit controverſiam, quæ legibus dirimi non poſſit; a quoquam eum lædi, dum ipſe de ea cognovit, damnarique vetuit. Exſtat hæc epiſtola inter Bonifacianas triceſima-ſecunda, iis ſanè concepta verbis, quæ regem potiùs, quàm majorem-domus, qualem ſe vocat, deſignent. Atque ut huic epiſtolæ certior habeatur fides, eam manu propriâ ſubſcribit Carolus, & de ſtudio ſuo ſubſignat. Hoc munitus præſidio Bonifacius, primùm Heſſos aggreditur, quorum alii arbores & fontes, etiam poſt acceptum baptiſmum, colere cœpetant; alii haruſpicinæ, augurio, divinationi, & incantamentis dediti erant; excisàque arbore, quam Robur-Jovis appellabant, pletoſque ad rectam fidem revocavit, aliis confirmationis ſacramentum impoſitione manuum impertiit; ibidemque ſancti Petri oratorium erexit. Deinde in Turingiam pergit, ubi principes ac ſeniores, qui magna ex parte a chriſtiana religione deſciverant, ad ſinceræ fidei profeſſionem reduxit. Erant in illis quidam ſub nomine chriſtiano peſtiferi homines, fornicatores & adulteri, qui variis erroribus gentem illam inficiebant. Hos verbis & increpationibus revincere conatus eſt vir Dei; ſed rebelles ac contumaces ab eccleſiæ gremio rejecit. Hos puto illos eſſe ſacerdotes & epiſcopos, quos Bonifacii ordinationi teſtitiſſe tradit Liudgerus in uctis ſancti Gregorii abbatis, qui tum adoleſcens Bonifacio adhærebat. Cum verò Bonifacii prædicatio multùm profeciſſet, creviſſetque fidelium multitudo; congregatâ ſervorum Dei turbâ, monaſterium exſtructum ab eo eſt in loco, qui dicitur *Orderf*, illudque ſub invocatione ſancti Michaëlis dedicavit, concedente locum Hugone ſeniore, ad quem is pertinebat: cujus exemplum ſecutus Albotus quidam, aliique, multa eidem cœnobio prædia contulerunt. Denique inſtauratæ ubique eccleſiæ, novæque erectæ, & prima demum religionis facies provinciæ reddita eſt. His de rebus Bonifacius certiorem fecit Gregorium papam, qui eo ſucceſſu lætus, litteris pridie nonas Decembris, octavo imperii Leonis anno, Conſtantini ejus filii quinto, indictione octavâ datis, Bonifacio gratulatus eſt ob egregiè navatam rei chriſtianæ operam in partibus Heſperiorum; quo nomine occidentales Germaniæ regiones intelligit; atque ſe Carolo excellentiſſimo principi ſcripſiſſe, ut epiſcopum quemdam deſidem & » ignavum, compeſceret, qui, cùm Turingis evangelium haudquaquam prædica» viſſet, partem tamen ejus provinciæ ſibi vindicabat, ac parochiam ſuam eſſe di» cebat. De cætero eum monet, cœpto labori ut inſiſtere pergat; ac Dei virtute » confiſus, nec minis terreatur, aut terroribus dejiciatur: adfuturam quippe ex di» vino adjutorio perfectionem operi, ſi voluntas non deficiat, aut remittatur.

Heſſos & Turingos denuo convertit.

Ordorfenſe condit monaſterium.

LXIII. Adjutores adſciſcit.

Verùm quia tantæ molis operi miniſtrorum copia idonea non ſuppetebat, utriuſque ſexus operarios vit ſanctus, pleroſque ex gente ſua, quoſdam etiam ex Francis evocare curavit, præcipuè lectores, ſcriptores, alioſque eruditos viros, quibuſcum impoſitum ſibi prædicandi evangelii, aut conſervandæ religionis munus communicaret. In his fuere Wigbertus, Denevaldus, Lullus, Burchardus, & Megingozus, Willibaldus ac Wunebaldus germani fratres, ipſius Bonifacii conſanguinei; Gregorius etiam ex nobili proſapia Francorum: ex feminis verò Chunihilda & filia ejus, ſcilicet Berathgit, Chunidrut, Tecla, Lioba, & Waltputgis, ſoror Willibaldi & Wunebaldi; qui omnes inſtituto monaſtico addicti erant, neque ſimul ac ſemel, ſed variis temporibus Bonifacio adjuncti ſunt, ut in conſequentibus videbimus. Addit Othlonus, Chunihildem & filiam ejus Berathgidem, utpote quæ in liberalibus ſcientiis eruditæ erant, in Turingis conſtitutas fuiſſe magiſtras; Chunitrudem in Ba-

Bajoariam miſſam, ut verbi divini ſemina ibidem ſpargeret; Teclam in Franconia inſtitutam; Liobam verò, quæ & ipſa Bonifacii propinqua erat, apud Biſchofsheimium, ut virginibus illic congregaris præeſſet. Huc referenda eſt Bonifaciana epiſtola quinta, quam Denewaldus, Lullus, & Burchardus, primis tantùm litteris deſignati, ex Germania ſcribunt *domina dilectiſſimæ, Chriſtique religioſiſſimæ abbatiſſæ Kaebadæ, regalis proſapiæ generoſitate præditæ:* cui, præmiſsâ ſincerâ di- » lectionis ſignificatione, renuntiant, ſe ad Germanicas gentes tranſiviſſe, atque » a venerando Bonifacio archiepiſcopo ſuſceptos fuiſſe in monaſticæ converſatio- » nis regula, ipſiuſque laboris adjutores factos; rogantque abbatiſſam, ut ſe in » ejus congregationis communionem admittere dignetur. In fine munuſcula ei exigua mittunt, thuris, piperis, & cinnamomi: qualia tunc temporis a viris etiam ſummis mitti mos erat. ANN. CHR. 724.

LXIV. Danielem epiſcopum Wentanum conſulit.

Eodem anno, quo in Turingiam reverſus eſt Bonifacius, de quibuſdam dubiis emergentibus ſcripſit ad Danielem Wentanum apud occidentales Britanniæ Saxones epiſcopum. Et primò quidem de falſis illis ſacerdotibus, qui varios errores in » ea regione diſſeminabant: quorum alii ſolo melle & lacte urentes, cæteros ci- » bos rejiciendos dicebant: alii affirmabant (quod populo gravi offendiculum » erat) homicidas, adulteroſve, in ipſis ſceleribus licèt perſeverantes, nihilomi- » nus ſacerdotes fieri poſſe. Eorum tamen communionem ac ſocietatem, propter- » ea quòd populis illis permitti ſint, juxta præceptum canonum, vitare ſibi non » licere, ſed tantùm in ſacris myſteriis cum eis non communicare, nec conſentire; » quod an ſibi ſufficiat, ſe magnopere anxium eſſe: quippe qui in ſua ordinatione » ad corpus ſancti Petri ſanctè promiſerit, ſe ab ejuſmodi communione receſſu- » rum. Neque verò id ſibi licere innuit per principem Francorum, cujus ſine pa- » trocinio nec populum regere, nec presbyteros, vel diaconos, monachoſve & » ancillas Dei tueri valeat, nec ipſos paganorum ritus & profanos cultus proble- » bere & abrogare. Ad hæc ab eodem perit codicem, ſex propheratum libros » continentem, quem Winbertus abbas & magiſter quondam ſuus, *elaris, diſcre- » tis & abſolutis litteris*, non minutis & breviatis, ſcribi curaverat, qualem in » Germaniæ partibus reperire non potuerat; ſibi tamen valde neceſſeriam, quòd » *caligantibus jam oculis*, minutas ac connexas litteras legere non poſſet. In fine » eidem Danieli condolet ob ejus orbitatem oculorum, eidemque per Forthereum » presbyterum ait ſe mittere has litteras & munuſcula quædam pro indicio puræ » caritatis, id eſt caſulam, non holoſericam, ſed caprina ex lana confectam & vil- » loſam, ad ejus pedes abſtergendos. Hæc epiſtola ordine tertia eſt inter Bonifaeianas; ad quam reſpondet Danielis epiſtola, in notis a Serario relata, cujus hæc » ſumma eſt. Secundùm præcedentium ſanctorum exempla, per patientiam ſuſtinendum ac tolerandum eſſe, quod corrigendo evitari nequit. Si homicidis ju- » gem agentibus pœnitentiam tantùm ſub exitum vitæ communionis gratia concedatur: ineorrectis quâ ratione curam ſacerdotalis regiminis tribuendam? Quod » ſi ſecundum ſtatuta Innocentii papæ, qui viduam aut ſecundam uxorem duxe- » rint, clericatu excluduntur: quâ conſequentiâ adulter, quem nec ſerò culpæ » ſuæ pœnituit, ſacerdotale ſibi officium arrogaturum? In titulo hujus epiſtolæ Daniel Bonifacium vocat archiepiſcopum, non quòd Moguntinæ jam eccleſiæ, aut alteri cuilibet metropoli addictus eſſet; ſed quòd pro commiſſæ ſibi legationis teſtate quodam modo epiſcopis Germanicis a Romano pontifice prælatus fuiſſet.

LXV. Pirminius Augienſe monaſterium inſtituit.

Dum hæc in Turingia geruntur, Pirminius in Augiam veniſſe traditur, ibique ad tres annos perſiſtens, vitam monaſticam inſtituiſſe. Certus annus apud Hermannum ejus loci monachum, Hepidannum, alioſque: ſed incerta Pirminii patria & dignitas. Ejus vitæ ſcriptor, parum diligens & accuratus, ſcribit, Pirminium obtinuiſſe ſedem epiſcopatus *in caſtello Melitis appellato*, tempore quo Theodericus rex ſceptra Francorum tenebat; tum Sintlacem, Augiæ inſulæ dominum, ad eum fortè aliquamdo divertiſſe; ac ſanctitatis ejus, necnon prædicationis famâ commotum ab ipſo periiſſe, ut genti ſuæ prædicationis officium impenderet. Pirminium verò non priùs conſentiſſe, quàm Romani pontificis aſſenſum & facultatem ſimul Romam profecti obtinuiſſent. Hac demum facultate acceptâ, Theoderici regis permiſſu, cum Sintlace in Alamannia veniſſe, & in loco, qui vocatur Sintlacis-Ouwa, aliis præcisè Augia, ſubſtitiſſe; fugatiſque inde ſerpentibus infeſtis, ibidem cœnobium monachorum, fundum largiente Sintlace, conſtituiſſe: qui primus locus ſit a venerabili ſacerdote conſtructus ad commodum Chriſti famulorum. Ex his plerique inferunt, Pirminium in urbe Meldis, alii Mettis, epiſcopum extitiſſe, reclamantibus utriuſque loci indiciis ac monumentis, in quibus nulla mentio Pirminii epiſcopi occurrit: ut omittam infra utriuſque urbis dignitatem eſſe, ut *caſtellum* dicatur. Propius ad Pirminii ætatem accedit Rabanus » epi-

ANN. CHR. 724. » epiſcopus Moguntinus, in cujus epigrammate centeſimo primo Perminius præſul » patriam gentem, ſimulque propinquos deſeruiſſe dicitur, & peregrina petens, » gentem Francorum, nempe Auſtraſianorum, adiiſſe, ubi plurima Deo loca ſan- » cta conſtruxerit. Clarius & certius omnibus Hermannus, ex-comite monachus » Augienſis, Contractus cognomento, Pirminium abbatem & chorepiſcopum vo- » cat: qui a Berchtoldo & Vehi principibus ad Carolum Francorum principem du- » ctus, Augiæque inſulæ ab eo præfectus, ſerpentes inde fugaverit & cœnobia- » lem inibi vitam triſus annis inſtituerit. Quo verò in loco chorepiſcopi gefſerit officium, an Meldis ortus, ſive Metris, in Alſatia tantùm id officii obtinuerit, ſanè divinare non auſim. Tantùm Francum fuiſſe mihi conſtat; &, ſi ſolùm chorepiſcopus fuit, certè cum epiſcopali charactere. Sanè Theodericus rex in ſuo diplomate, immo & Widegernus Argentoratenſis præſul in ſuo privilegio, eum abſolutè epiſcopum vocant, ſortè regionarium, qualem fuiſſe neceſſe eſt, ut ſacramentum confirmationis conferre potuerit. Ad Augiam quod attinet, duplicem illius nominis inſulam efficit Rhenus, ſuperiorem, & inferiorem: unam ſupra Conſtantiam, ad lacum Potamicum, quæ Major dicta: alteram duabus inſta eamdem urbem leucis, quæ Cellenſis dicta ab oppido Cella; ſive Augia ſimpliciter, aliis Ouva ſeu Auva, quæ vox germanicè pratum ſeu agrum ſignificat; a fundi domino Sintlacis-Ouva; denique ab opibus Augia-dives, ſeu *Richenaow* appellata, quam Pirminius tribus annis præſentiâ ſuâ illuſtravit, & monaſterio, quod multorum ſanctiſſimorum ac doctiſſimorum virorum ſeminarium, & inſignis academia exſtitit. Bartholomæus Scobingerus in additionibus ad Joachimum Vadianum teſtis eſt, Carolum Francorum principem dotaſſe hoc monaſterium ex bonis fiſcalibus circumjacentium locorum pagorumque, in primis regiâ villâ *Erfmuſtingen:* ex cujus vinetis voluit præfati vinum in uſum ſacrificii, idque conſtare ex litteris conditi monaſterii *in honorem beatæ Mariæ virginis & apoſtolorum Petri & Pauli, juxta regulam ſancti Benedicti*. Pirminium ad tres dumtaxat annos eo in loco perſtitiſſe, præter Hermannum, tradit illuſtris ejus loci alumnus Walafridus Strabo, altero poſt Pirminium ſæculo, in carmine de viſione Wettini ejuſdem loci monachi, ubi de Augia, deque Pirminio ita canit.

Rhenus ab Auſoniis quo ducitur alpibus, æquor
Miſcet in occiduis diffuſus partibus: ingens
Illius in medio ſuſpenditur inſula fluctu,
Augia nomen habens: jacet hanc Germania circa.
Hæc ſolet egregias monachorum gignere turbas.
Primus in hac ſanctus conſtruxit mœnia præſul
Pirminius, terniſque gregem protexerat annis.
Hujus quiſque velit ſanctam cognoſcere vitam,
Ipſa ſepulcra petat: fatis ipſe probabit in Hornbach.

Non tamen ita ingens eſt hæc inſula, quippe quæ in longitudinem tantùm patet dimidium milliarii Germanici, in latitudinem unum dumtaxat quadrantem, tres-habens parœciales eccleſias præter monaſterium. Et nos locum illum ante aliquot annos inviſimus, mirati tantam loci famam in tam exiguo quod ſupereſt monaſterio, cujus reſtant tenues admodum cenſus in uſus tredecim monachorum, cæteris epiſcopo Conſtantienſi addictis. Bibliothecæ reliquiæ inſignes magis loci dignitatem indicant, quàm ædes monaſticæ, perquam humiles & anguſtæ, ne quidem exceptâ eccleſiâ, in qua Caroli Craſſi imperatoris ſepulcrum viſitur. De hoc monaſterio ſæpius recurret dicendi occaſio: de aliis verò a Pirminio conditis pro temporum ratione diſſeremus.

ANN. CHR. 725. LXVI. Mauri monaſterium inſtauratum. (*) *Severus.* (a) *Cod. p.* 36.

HUjus diſcipulus fuiſſe traditur Maurus abbas, qui Cellam-Leobardi, ad Voſagi montes, haud longè a Tabernis Alſaticis (*) olim a ſancto Leobardo conditam, inſtauraſſe dicitur, unde loco nomen Mauri-monaſterio acceſſit. Jodocus Coccius (a) Theoderici regis privilegium eidem Mauro abbati conceſſum vulgavit, inſcriptum Liutfrido Alemannorum duci, quo notum facit, ut venerabilis » Maurus de monaſterio domni Leobardi quondam abbatis, in honorem ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli & ſancti Martini conſtructo, regiæ clementiæ » ſuggeſſit, quòd anteceſſori ſuo domno Leobardo quondam abbati, qui ipſum monaſterium ſuo opere a fundamento ædificaverat, inclytæ memoriæ pareus ſuus » Childebertus quondam rex ad opportunitatem monaſterii terram illam deſertam, » quam ad excolendum & commanendum præoccupaverat, conceſſiſſet; eaque » donatio a Theodeberto, Chlothario, Dagoberto, Sigiberto, itemque altero Da-

» go-

» goberto confirmata fuiſſet. Unde Theodericum rogabat Maurus abbas, ſibi ac » monaſterio ſuo ejuſdem privilegii confirmationem a rege dari cum regali mun- » deburdio & defenſione; quod quidem ratum habet princeps, jubetque ipſum ab- » batem, ejuſque monachos *ſecundùm normam domus Benedicti & domni Columba-* » *ni* quietos reſidere atque ſecuros. Datum Mettis in cœnobio ſancti Arnulfi, ſub » die kalendarum Maii, anno regni ejuſdem Theoderici quinto. Anous incarna- » tionis ſeptingenteſimus viceſimus-quartus & indictio tertia, additamenta ſunt imperiti interpolatoris; nec conveniunt ſimul, nec cum anno quinto Theo- derici regis, qui anno ejus ſæculi viceſimo-quinto reſpondet. Liutfridus dux, in hoc diplomate laudatus, Alſatiæ præerat, patre natus Adalberto Athici ducis fi- lio, de quibus in ſuperiori volumine fusè actum eſt. Io ſuperiori Alamanoiæ ſeu Sueviæ parte dux erat Lantfridus, ex patre Gottefrido, a recentioribus nonnul- lis perperàm dictus Liutfridus, qui non alio nomine quàm Lantfridus donatur in annalibus Nazarianis, Petavianis, & Tillianis: quod notaſſe convenit; ne is cum Liutfrido ſeu Luitfrido confundatur. ANN. CHR. 725.

Paullo poſt Bonifacii ex Italia reditum in Germaniam, Daniel Wentanus antiſtes ei ſcripſit (*a*) epiſtolam, *venerando & amando antiſtiti Bonifacio* inſcriptam, quâ prudentiſſimus & ſanctiſſimus antiſtes amico ſalutaria dat monita, ut ſecundam præ- dicationis ejus evangelicæ palmam hoc pacto, ſi fieri poſſet, conſequeretur, & in- » defeſſi communionem laboris, quo *ſaxea, ſteriliaque gentilium corda* io obſequium » fidei ſubigere enitebatur. In primis eum monet, ne contraria eorum opinioni de » ſalſorum genealogia deorum adſtruere ſtudeat, immo potiùs eos ex complexu » maris & feminæ generatos concedat, quo eos initium habuiſſe, nec ſemper exſti- » tiſſe probet. Deinde interrogandos eſſe paganos illos, an mundus initium ha- » buerit, necne? Quis ante natos deos mundo imperaret? an & quando genitus » primus deorum? denique an generare pergant, & quis eorum potentior, & an » infinitus eorum numerus, & multa id genus ſimilia. Ad hæc, quid ſacrificiis ſuis » apud illos ſe efficere credant? His præmiſſis comparanda chriſtianorum ſacra- » dogmata cum illis fabulis, ut ex hac comparatione noſtræ religionis gravitas & » majeſtas ampliùs eluceſcat. Præter ea ſæpius gentilibus illis exponendam orbis » chriſtiani auctoritatem & amplitudinem, in cujus comparatione illi pauciſſimi, in » antiqua nihilo minùs vanitate & ſuperſtitione perſeverabant. Hæc aliaque ſi- milia Bonifacio modeſtè ſuggerit chriſtianæ fidei ſtudioſiſſimus antiſtes, dum ipſe tribulationis igne, nempe amiſſione luminis, divinitus expurgabatur. Eodem tem- pore Bonifacius Pethelmum Candidæ-caſæ epiſcopum conſuluit (*b*) de matrimonio contracto eum vidua, cujus quis antea filium in baptiſmo adoptivum ſuſcepiſſet: quod Francl & Romani ſacerdotes illicitum eſſe dicebant: Pethelmi reſponſio ad nos non pervenit. LXVII. Da relis epiſcopi epiſtola ad Bonifacium. (*a*) *Bonifac. ep.* 67. (*b*) *Id. ep.* 51.

Sub hoc tempus apud Morinos, Belgicæ ſecundæ populos, Berta Blangiacenſis abbatiſſa, cùm eſſet annorum ſexaginta-novem ad cœleſtem Sponſum migravit, poſtquam aliquamdiu recluſa vixiſſet, filiâ ſuâ Deotilâ in ipſius locum abbatiſſâ in- ſtitutâ. Obiit verò IV. nonas Julii, ejuſque corpus in Blangiaci templo ſepultum eſt. Nortmannorum tempeſtate monaſterio in villas redacto, ſanctimoniales pala- bundæ eum patronæ ſuæ reliquiis in Germaniam perfugerunt, in parthenone Hera- ſteno humaniſſimè hoſpitio exceptæ a Rotrude loci abbatiſſa. Hoc eſt *Heraſthen* ſeu *Erſtein*, nobile virginum Benedictinarum cœnobium, ab Irmingarda Ludovici Auguſti conjuge exſtructum paullo ſupra urbem Argentoratum. Poſtmodum ſæculo undecimo Blangiacenſe monaſterium ab Herſende, nobili ac piâ fœminâ reſtitutum eſt, quod monachis Benedictinis traditum, hactenus ſub eodem inſtituto perſeverat. LXVIII. Berta abbatiſſa Blangiacenſis obiit.

Ad hunc annum aut inſequentem referendum eſt placitum Theoderici regis pro monaſterio ſancti Dionyſii, Theoderico Chlodovei junioris filio perperàm a Dubleto & Coïntio tributum: quo rex Pontigone palatio ſuo unà cum ſuis fidelibus ad univerſorum cauſas audiendas reſidens villam pagi Cameliacenſis Baudrinum, ſuper fluvium Iſeram (*) ſitam, Godobaldo abbati Dionyſiano adjudicavit, aſſentiente de more comite palatii, adversùs Ermentheum, cui hæc a geoitore ſuo Norde- berto & germano Guntechario legitimè obvenerat, poſtmodum ab eodem vendita Godobaldo abbati. Actum Pontigone die tertio Martii, anno ſexto Theoderici regis. Ubi notare juvat, illis temporibus id in more poſitum fuiſſe, ut cùm ali- quis terram quamdam alteri vendidiſſet, relatione venditionis factæ, pretiique ab emptore accepti ad principem factâ, annuente comite palatii, venditio rata ha- beretur. Baudrinus villa non alia videtur a Baurano (*) ſeu Borano, prope Bel- lum-montem ad Iſeram fluvium, quo in loco exſtat ſancti Martini cœnobium virginum Benedictinarum, Paraclitenſi abbatiæ ſubjectum. LXIX. Theoderici placitum pro Godobaldo abbate S. Dionyſii. (*) *Oſt.* (*) *Boran.*

AN-

ANN. CHR. 726.

LXX. Martinus monachus Corbeiensis, Caroli Martelli confessarius.

Anno proximo, ejus sæculi vicesimo-sexto, Martinus mortuus est, ut docent veteres (a) annales Francorum. Illustrem per ea tempora necesse est fuisse Martinum illum, de cujus obitu tam absolutè annales illi pronuntiant: at quis ille fuerit, diu ignoratum est, donec tandem id ex aliis annalibus Labbeanis (b) didicimus. Fuit quippe Martinus ille Corbeiæ monachus, vir vitæ continentissimæ, apprimeque eruditus, quem Carolus dux, cognomento Tudes seu Martellus, in summa veneratione habuit, eidem peccata sua confiteri solitus. In miscellaneis historicis (c) Bernardi Guidonis episcopi Lutevensis ex ordine Prædicatorum, laudatur sanctus Martinus confessor, idemque capellanus Caroli fuisse dicitur, cujus corpus apud sanctum Præjectum (*) prope Axiam (*) oppidum apud Lemovices requiescit. Sancti Præjecti oppidulum positum est ad Vigennam fluvium, duabus leucis ab urbe Lemovicis, ubi sancti Martini festus dies VI. kalendas Decembris celebratur, ejusque caput frequenti populo ostenditur.

(a) *Chesnii to. 2. p. 7.*
(b) *Labbe to. 2. bibliothec. nova p. 753.*
(c) *Id. to. 2. p. 632.*
(*) *S. Prioch.*
(*) *Aixe.*

Non minor fuit Caroli veneratio in Alfonsum abbatem Castrensem, qui Principi morienti adfuisse memoratur. Ante hos duos sanctus Ansbertus episcopus Rotomagensis regi Theoderico a confessionibus fuit; quod historiæ illustrandæ causâ observare mihi est animus, non muneris ambiendi. Tunc temporis Corbeiense monasterium regebat Grimo abbas, quem idem Carolus ad Gregorium papam tertium unà cum Sigeberto recluso postea legatum direxit.

LXXI. Gregorii papæ responsa ad consulta Bonifacii.

Idemtidem revertendum est ad Bonifacium episcopum, qui hoc anno Denualem presbyterum e Germania Romam misit, Gregorium papam de nonnullis dubiis, in ministerio evangelico sibi occurrentibus, consulturus. Quænam fuerint illa dubia; discimus ex responsione pontificis ad singula capita, numero duodecim, quorum septimum est de pueris Deo a parentibus oblatis in monasteriis, utrùm liceat eis, „ postquam pubertatis annos impleverint, e monasterio egredi, & matrimonio „ copulari. Respondet pontifex nefas esse, ut oblatis Deo a parentibus filiis voluptatis frena laxentur. Vigebat ergo saltem apud Italos ad id tempus perpetua puerorum Deo a parentibus oblatorum obligatio, cui a patribus decimi concilii Toletani derogatum jam fuerat in Hispania, statutumque canone sexto, ut pueri usque ad decimum tantùm ætatis annum (alii quartum-decimum legunt) Deo a parentibus offerantur, relictâ eis facultate sæculum repetendi in adulta ætate, si „ quidem eis libuerit. Undecimum caput est, an, si pestifer morbus aut mortalitas „ in ecclesiis vel monasteriis irrepserit, liceat his, qui nondum eâ labe contacti „ sunt, loco fugere causâ periculi evitandi. Negat Gregorius, idque fatuum esse „ dicit, propterea quòd non valet quisquam Dei manus effugere. Et certè non modò fatuum, sed & inhumanum fuerit in ejusmodi pestiferis morbis sanos omnes aufugere, nemine relicto, qui ægris ac pestiferis opem ferat. Mitto alia capita, quæ non sunt nostri instituti.

LXXII. Willibrordo factæ donationes.

Aliquot ante mensibus Carolus major-domus villam quamdam vocabulo Hellste, „ Willibrordo episcopo donaverat ad basilicam Salvatoris & beatæ Mariæ sanctorumque Apostolorum, quæ in pago Batua sita erat, quantumcumque in illa villa „ possederat Everardus, ob cujus infidelitatem in reges Francorum hæc in fiscum redacta fuerat. Actum Tulpiaco, nonâ die mensis Julii, anno sexto Theoderici regis. Eodem anno die vicesimâ Octobris, Rohingus vir pius ac dives ejusque conjux Bebelina, eidem apostolico viro domno Willibrordo episcopo tradunt ecclesiam „ infra castrum Antuerpis super fluvium Scaide constructam a sancto Amando pontifice in honorem sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quam ipse Rohingus factâ commutatione locelli Tumme, a Firmino abbate monasterii Quercolodoræ (*) „ (ignotus locus) comparaverat. Ad hæc eidem etiam telonii partem, quam ibidem habebat, largitur eâ ratione, ut ex eo thus & luminaria procurentur ad usum „ illius ecclesiæ, & presbyteti ejus pro peccatis ipsius Deum exorent. Actum publicè Wicmodo regiâ villa, Octobris die vicesimâ, anno sexto Theoderici regis. Hæc ecclesia modò est veteris burgi Antuerpiensis, ut notavit Miræus, qui hanc chartam in codice donationum ex tabulario Epternacensi vulgavit.

(*) *al.* Quortolodra.

Testamentum ejusdem.

Ex eodem etiam ab ipso desumtum est ipsius Willibrordi testamentum, quo vir sanctus res suas omnes legat monasterio Epternaco, cui etiam tum præerat, & ubi corpus suum requiescere statuerat, hoc est quidquid ipsi donaverant ingenui Franci, in primis dominus Pippinus & conjux ejus Plectrudis, necnon Carolus ipsius Pippini filius; quidquid etiam prædictus Rohingus ipsi Willibrordo tradiderat, in his ecclesiam illam Antuerpiensem; quidquid denique alii, quos singillatim commemorat, ipsi dederant, in quibus ecclesiæ non paucæ recensentur. Ex quo, aliisque jam relatis apparet falli eos, qui ecclesiarum donationes primas monachis factas referunt ad tempus sacrarum expeditionum, quæ sæculo undecimo labente fieri cœptæ. Hæc autem omnia tradit Willibrordus casæ Dei Epternaco & sanctæ

dæ congregationi fratrum Deo ibidem ſervienti, anno ipſo ſexto regnante Theoderico rege. ANN. CHR. 726.

ANno ſequenti ſanctus Pirminius, uti Hermannus tradit, a Theodebaldo, Gotifredi ſeu Godofredi Alamannorum quondam ducis filio, Carolo Francorum principi infeſto, ob ipſius Caroli, qui Pirminio favebat, odium, Augiâ inſulâ, novoque monaſterio ſuo expulſus eſt. Carolus Comtius ub Hermanno, ejuſque ſequacibus recedit, vulteque Pirminium ad ſex annos Aogiæ perſtitiſſe, nec niſi anno ſeptingenteſimo tricesimo inde ejectum fuiſſe. Verùm Hermanni ſententiam confirmat Walafridus Strabo, ſæculi noni domeſticus ſcriptor, & quidem gravis, qui tres tantùm Pirminio annos in Aogia tribuit in carmine de viſione Wettini, cujus quidem verſus aliquos jam retulimus, ſed hic repetere juvat. ANN CHR. 727. LXXIII. Pirminius Augia pulſus.

Primus in hac ſanctus conſtruxit mœnia præſul
Pirminius; terniſque gregem protexerat annis.

Augiâ diſceſſurus, Eutonem ſeu Ethonem pro ſe abbatem conſtituit; indeque Alſatiam petiit, ulia ibi cœnobia conditurus. Primum ex his occurrit Morbacum ſeu Morbacum, cui cooſtruendo hoc unno animum adjecit. Locus eſt, ſi quis alius, horridus ac ſolitarius, vaſtis Voſagi montibus circumſæptus in Alſatiæ pago Sugintenſi, diœceſis primùm Argentoratenſis, dein Baſileenſis. Hunc locum Pirminio conceſſit, impenſaſque exſtruendo monaſterio ſuppeditavit Eberhardus comes, Adulberti filius, cujus donationem rex Theodericus confirmavit. Regius hac de re litteras, quarum frugmentum Bruſchius ediderat, & nos alibi dimidiatas retulimus, „ nunc demum integras ex atchivo Morbacenſi in appendice teſteremus. In hoc „ autem diplomate, quod epiſcopis & illuſtribus viris ducibus, patriciis, comitibus, omnibus agentibus inſcriptum eſt, rex uit, quòd venerabilis vir Perminius „ ſeu Pirminius epiſcopus regiæ celſitudini ſopplicaverit, ut monaſterium virorum, „ quod ipſe in vaſta pagi Alſacenſis eremo, quæ Voſagus dicitur, in loco, qui ante uo„ pellabatur *Muorbach*, tunc Vivarius-peregrinorum, in alodio Eberhardi comitis cum „ ejus adjutorio conſtruxerat in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique „ Michaelis, ac ſanctorum upoſtolorum Petri & Pauli, necnon ſancti Leudegarii „ martyris, ubi famuli Dei monachi ſub ſancta regula ſolitariam vitam agerent; „ tegali præcepto, ejuſque poſſeſſiones confirmare ne gravaretur; cui ſupplicatio„ ni rex facilem aſſenſum præbuit. Ad hæc ratum habet privilegium, haud dubiè „ Widegerni Argentoratenſis epiſcopi, quo prædictum monaſterium ub epiſcopali „ ditione immune redditum eſt, eidemque conceſſu libera facultas eligendi ſecun„ dùm regulam abbatis; ipſumque io ſuam, regumque ſuccedentium tutelam reci„ pit. Datum & actum die duodecimo menſis Julii, anno vtt. Theoderici regis, in Gunduiſi-villa. *Gerbaldus obtulit*. Cum hoc inſtrumento conſentit Hermannus, qoi Pirmioium hoc anno, Theoderici regis ſeptimo, a Theodebaldo Alamanniæ duce ex Augia inſula puiſum, in Alſatiam veniſſe tradit, ut alia cœnobiu inſtrueret. Morbacum ſtruit Theoderico rege probante.

Cur autem Murbacenſe monaſterium in honorem ſancti Leodegarii conditum ſit, id in cauſa fuit, quòd Eberhardus ipſum ex materna linea propinquitate attinebat. Avium quippe habuit Bereſwindam, Sigrade Leodegarii genitricis ſororem; unde u monachis Maxeotianis facile obtinere potuit caput ejuſdem ſancti martyris, quod Murbaci ab ipſa monaſterii origine depoſitum eſt, atque etiam nunc aſſervatur. Quapropter Murbacenſes ſcriptorem quemdam unonymum eo tempore induxerunt ad emendandam Urſini de ſancto Leodegario lucubrationem, quòd hæc Ebroinum cum ſancto illo antiſtite in nonnullis æquiparare videretur. Auctor ille anonymus Francus Leodegarii parentes uit fuiſſe clariſſimos Francorum principes, ex quorum proſapia complures udhuc in regno Franciæ principarentur. Opus illud duobus libris conſtat, uno vitæ, altero miraculorum, tam eorum, quæ auctor ipſe facta io Gallia viderat, quàm quæ didicerat *in finibus Alamanniæ*, *ubi*, ioquit, *glorioſum caput inclyti martyris dignis laudibus*, *ſancti patres*, (ſic Motbacenſes alloquitur) *veneramini*. Lapſu temporis cæteris loci patronis prælatus eſt ſanctus Leodegarius, ut in diplomatibus Caroli Magni & Lotharii auguſti, qui monaſterio Luciariæ & monachis ibi degentibos, quoſdam ingenuos homines, a Ludovico patre ſuo conceſſos, confirmavit ud petitionem Sigimari abbatis monaſterii, quod dicitur Vivarium-petegrinorum, ſitumque eſt in ducatu Alſenſi ſuper flu„ vium *Morbach* (unde inditum loco priſcum nomen) & conſtat eſſe conſtructum „ io honore ſancti Leodegarii, & ſancti Petri apoſtolorum priocipis. Quantum„ dotando monaſterio contulerit Eberhardus comes, patet ex ejus litteris in upCur ſancto Leodegario dicatum.

pen-

ANN. CHR. 727.

pendice referendis, Theoderici regis anno octavo datis, in quibus tamen sancti Leodegarii expressam mentionem non facit. His litteris ait se monasterium *ante hos annos* condidisse in loco, qui dicitur Maurobacus, eum consensu germani sui Leuthofredi ducis, & coniugis suæ Emeltrudis.

LXXIV. Vvidegerni episcopi privilegium.

Eodem anno, Theoderici octavo, Widegernus Argentoratensis episcopus, in cujus parochia primitus hoc monasterium consistebat, insigne eidem loco privilegium concessit, a Theoderico rege superiùs laudatum, quo eum a ditione episcopi penitus eximit eum consensu canonicorum suorum, & quorumdam episcoporum, prorumque, qui ejus litteris subscribunt. Integrum hoc privilegium exstat in appendice nostra, quo Widegernus exemplo nobilium Galliæ cœnobiorum, Lirinensis, Agaunensis & aliorum, quæ in universo mundo *sub regulis beatorum patrum, maximè beati Benedicti & sancti Columbani abbatum*, Deo militabant, Morbacensi cœnobio sub regula beati Benedicti constructo, omnimodam libertatem impertit, ne quidem reservatis, uti mos erat, chrismatis concessione, consecratione altarium, & ordinationibus clericorum; quæ omnia per unum e suis episcopum, si inter eos talis occurrat; aut per quemvis alium episcopum fieri permittit, concessâ insuper liberâ eligendi abbatis facultate. *Actum Strasburgo civitate publicâ, die tertio-decimo mensis Madii, in assensione Domini, anno octavo regnante domino nostro Theoderico rege*; quæ notæ chronicæ in aliquo vitiosæ sunt, fortè in assignando die mensis Maü. Toto enim principatu Theoderici regis assensio Domini minimè incidit in tertium-decimum diem istius mensis. His litteris primo loco subscribit Widegernus episcopus, in editis Wiegernus, cujus ætas, alias incerta, ex hoc instrumento intelligitur. Deinde subscribunt canonici ecclesiæ Argentoratensis, & quidam præcipui cives; quidam item episcopi incertarum sedium, ex quibus unus notissimus est Willibrordus; nonnulli abbates, itidem ignoti, scilicet Hariboldus, Hagnaldus, & Hagino. Præter hos omnes subscribunt dux provinciæ Leodofredus seu Liutfredus, Ebrohardus seu Eberhardus comes ejus frater, Morbacensis cœnobii auctor, & Wlfoaldus comes, qui non alius esse videtur quàm conditor monasterii sancti Michaelis ad Mosam. Pirminio in Morbacensi regimine successit Baldebertus, qui confirmationem omnium possessionum a Pippino rege obtinuit, uti & Haribertus ejus successor a Carolo Magno.

Masonis monasterium. (*) *Masonis-ster.* (*) *Teder.*

Eberhardi comitis frater fuisse dicitur Maso, qui monasterium, de suo nomine Masonis-monasterium (*) nuncupatum, unà cum uxore sua construxit: ubi filius eorum unicus, amne Olrunâ (*) inter balneandum submersus, aquisque oppressus fuit.

LXXV. Svvarzahense & Kengenbacense monasteria. (a) *Infra lib.* 20. *n.* 83. (b) *Analect.* 1644. *p.* 643.

Swarrahense & Kengenbacense seu Genginbacense monasteria in Suevia itidem condidit Pirminius, fundum & impensas suppeditante Ruthardo, quem recentiores Alsatiæ ducem dicunt, nullo, ut eruditis videtur, fundamento, cùm in illa Sueviæ parte ducis tum officium gereret Liutfridus, ut mox vidimus, Eberhardi comitis frater. Prioris monasterii, quod primitus *Arnolfesheim* dictum fuisse litteræ Ludovici augusti (*a*) probant, originem referunt ad annum ejus sæculi vicesimumquartum, Theoderici regis tertium. Verùm hæc nec satis comperta, nec tanti momenti, ut iis frustra disquirendis immoremur. In libello societatum (*b*) Augiensium pervetusto memorantur ex monasterio Swarraha Job, Agoaldus, & Lupus abbates; Dato, an Doro, episcopus; insuper, Bruningus, Albricus, Ebronus, & Walto abbates; qui potiùs huic monasterio assignandi videntur, quàm alteri cognomini, quod sæculo nono conditum est in diœcesi Wirziburgensi. Ex monasterio verò *Keginbach* Germund abbas: & inter fratres conscriptos sancti Galli apud Goldastum, Emilo & Alfram abbates de *Kenginbach*; omnes ante finem sæculi noni. Aliud fuit Swarzaense virorum in Francia otientali seu Franconia, aliud item virginum; at seriùs constructa.

LXXVI. Pirminii alia monasteria. Hornbacense.

Pirminio item non originem, sed profectum debent Scutteranum, Weissemburgense, & Mauri-monasterium Alsatiæ monasteria. De Mauri-monasterio mox egimus, de aliis in superioribus libris. Ad hæc monasteria quatuor de integro erexit Pirminius, Hornbacense & Novum-villare in Austrasia, Fabariense in Rætia, diœcesi Curiensi, & Alrahense apud Bajoarios. Hornbacensi fundum & impensas contulit Werinherus, altâ Francorum editus progenie, qui Pirminii sanctitatis famam odoratus, eumdem rogavit, ad se ut venire ne gravaretur. Tum ei dedit optionem quem veller locum in suis possessionibus eligendi, exstruendo monasterio apriorem. Arrisit viro sancto præ cæteris locus, in confinio diœceseon Trevitensis & Mettensis, ob duorum confluxum rivulorum Gamundiæ five Gamundiæ, aliis *Hornbac*, appellatus: cujus amœnitate & opportunitate sic captus est Pirminius, ut requiem sibi perpetuam illic statuerit. Expurgato a sordidis venatorum usibus loco, monasterium insigne condidit cum æde sacra in honorem & memoriam beatissimæ

linæ virginis Mariæ. Monaſterium tamen ſancti Petri titulo (*a*) inſignitum erat; Illuc ad ſancti viri prædicationem confluebat utriuſque ſexus infinita multitudo; cui ſanctæ confirmationis ſacramentum in remotis a monaſterio tabernaculis conferebat; quæ res epiſcopalem ejus probat dignitatem. Deficiente aliquamdo oleo ſacro, ampullæ cælitus repletæ fuiſſe memorantur. ANN. CHR. 727. (*a*) *Bonifat. epiſt.* 123.

Hinc profectus eſt vir Dei ad inſtaurandum Weiſſemburgenſe monaſterium, quod *Voizaburc* ejus vitæ ſcriptor appellat, qui de Hornbacenſis monaſterii origine, excepto Augienſi, plura quàm de aliis monaſteriis diſſerit. In libello ſocietatum Augienſium nominantur ex monaſterio *Hornbac* Amalhart abbas, & Wirundus itidem abbas. Is eſt Amalardus, cujus eſt epiſtola ad Riculfum Moguntinum epiſcopum inter (*b*) Bonifacianas; an Amalharius, qui libros de officiis eccleſiaſticis ſcripſit. In eodem necrologio laudatur ea monaſterio Weiſſemburgenſi Juſtulfus epiſcopus, fortè Spirenſis, Gerhoh abbas, & Bernarius epiſcopus & abbas. Hoc monaſterium, olim locupletiſſimum, ſæculo proximè elapſo Spirenſi eccleſiæ unitum eſt. Proceſſu temporis Wido, ex Werinheri ſtirpe progenitus, Horobacenſe monaſterium ornavit, ædificiis ac rebus auxit. VVeiſſemburgenſe. (*b*) *Bonifac. epiſt.* 113.

Novum-villare ſeu Nova-villa diœceſis Argentoratenſis, ſancto Pirminio acceptam quoque originem refert; at dotationem & impenſas Sigibaldo Mettenſi epiſcopo, quem Paulus diaconus Novæ-cellæ conditorem agnoſcit, ubi Sigibaldus ipſe ſuam elegit ſepulturam. In libello jam ſæpe laudato ſocietatum Augienſium memoratur ea monaſterio Novo-villari Ratramnus abbas: ex cœnobio verò Favarienſi ſeu Fabarienſi Audomar, Werdo, & Creſpio abbates ejus loci, de quo paullo accuratiùs nunc agendum. Novum-villare.

LXXVII. Fabarienſe.

Fabarienſe (*) monaſterium, unum e præcipuis ſancti Pirminii monaſteriis, poſitum eſt in pago Curienſi, apud Rucantios, ut tum vocabant, ſeu Rætos populos, in loco, quem veteres Curwallam vocant, haud procul a Langaro (*) amne, qui in Rhenum paullo infra devolvitur. Priuſquam Pirminius iſtuc accederet, hæc loca inculta, vaſta & inhoſpita erant, montium jugis circumvallata, quæ paullatim ad humanos uſus religioſorum incolarum improbo labore accommodata, & quodam modo manſuefacta ſunt. Baſilica beatiſſimæ virgini Mariæ ſacra. De tempore conditi a Pirminio monaſterii non convenit inter auctores. Id conſtat, paullo antiquius eſſe Augienſe, ea quo religioſa duodecim monachorum colonia Fabariam a Pirminio adducta, qui primus non modò ejus loci inſtitutor, ſed etiam abbas habitus eſt. Subſequentium abbatum ſeriem, haud ſatis accuratam, exhibet Bucelinus, in qua Audomarus & Werdo, noſa laudati deſiderantur: Creſpio decimus recenſetur. Mirum ſi tot abbates a condito monaſterio fuerint ad annum ſeptingenteſimum octogeſimum-ſeptimum, quo is deceſſiſſe fertur. Cæterùm locum illum poſt ſanctum Pirminium illuſtrarunt Adelbertus & Baldobertus abbates, Wiggerus epiſcopus, ſanctus Fintanus, aliique complures. Floret etiam nunc hoc princeps monaſterium ſub congregatione Helveto-Benedictina: at Novum-villare ante annos ducentos ad canonicos ſæculares migravit. De Altahenſi monaſterio inferiùs agemus. (*) *Freſent.* (*) *Marſchalinæ.*

VVillibaldus anno ſubſequenti ex Jeroſolymitana peregrinatione in Italiam redux, ea qua ante annos octo diſceſſerat, poſt decennium a ſuo egreſſu ex inſula Britannia, autumno in hiemem inclinante, in Caſinas ſancti Benedicti monaſterium, quod paullo ante Petronax inſtauraverat, acceſſit, ibique religioſâ humanitate exceptus ſubſtitit ad annos decem, cœnobiticæ vitæ formam a Caſinatibus accipiens, iiſdemque ipſe præbens exemplum. Itaque, omnium in ſe amore provocato, tarò pro regionis indole exemplo, primo poſtquam illuc acceſſit anno eccleſiæ cubicularius ſeu ædituus factus eſt: inſequenti monaſterii decanus; poſtmodum per octo conſequentes annos janitor, quatuor quidem annis in monaſterio ſuperiori, totidemque in inferiori. Neque mirum cuiquam videatur, quòd ex decano factus ſit januæ monaſterii cuſtos: cùm ad id officii ſanctus pater Benedictus exigat ſenem ſapientem, & maturum moribus. Quamquam ea eſſe debet monachorum pro regulæ ſuæ genio propenſio & quaſi nativa indoles, ut ex ſuperioribus ad ima quæque officia ac munia ſe ſe faciles atque ultro demittant, nec ullam aliam ad exaltationem quærant viam, quàm per modeſtiam & humiliratem. Interim Wunebaldus, Willibaldi germanus frater, Romæ degebat monachus, oullo habito cum fratre congreſſu niſi poſt decem illos annos, eùm Hiſpano cuidam presbytero, haud dubiè monacho, qui Caſini cum illo manſerat, Romam profecturo ſocius adjunctus eſt, annuente abbate. ANN. CHR. 728. LXXVIII. Willibaldus Caſini moratur.

Inter ea rex occidentalium in Britannia Saxonum Ina, eùm triginta & ſeptem annis regnaſſet, reguumque Ethelardo cognato, Cerdici proſapiâ oriundo, tradidiſſet; Ethelburgæ conjugis ſuæ inſtinctu Romam ad limina beatorum apoſtolorum LXXIX. Ina rex Romæ fit monachus.

ANN. CHR. 737. (a) *Monaſt. Anglic. p. 14. col. 2.*

ſe recepit, ibidem reliquum vitæ conſecturus, eò ſe regno cæleſti propiorem fore exiſtimans, quò ſanctis locis eſſet vicinior. Sunt (a) qui tradant, Ethelburgam „ reginam cum eo illuc acceſſiſſe: ubi rex, ne converſionis ſuæ pompam faceret, „ ſed ſolius Dei placeret oculis, amictu plebeio tectus, clam conſenuerit, & tam „ ipſe, quàm regina, non ſine magna miraculorum coruſcatione vitam clauſerint. Verùm alii malunt, reginam ſeceſſiſſe in Berkingenſe pagi Londinenſis monaſterium, cui deinde præfuiſſe dicitur. Sed vereor ne confundantur cum Ethelburga prima ejus loci abbatiſſa, de qua ſuperiùs actum eſt. Ut ut ſit, Ina Romæ factus eſt monachus, & quidem Benedictinus, ut Henſchenius ipſe probat in ejus elogio: tum quia ſancti Benedicti regulam, in Glaſtonienſi ſervatam monaſterio, ipſe commendaverat: tum quia Aldhelmi Benedictini abbatis monitis plurimùm tribuebat. Monaſticas veſtes haud dubiè a Gregorio ſecundo accepit. Sed quo in monaſterio vixerit non conſtat; fortè in monaſterio ſancti Martini, baſilicæ ſancti Petri proximo; an potiùs in Schola Anglorum, quam ibidem haud procul ab eadem baſilica inſtituerat. Non dubito quin eidem Romæ tum degenti ſcripta ſit ſancti Bonifacii epiſtola quadrageſima-octava, cujus inſcriptio ſic reſtituenda videtur: *Reverendiſſimo fratri, Chriſtique emerito militi regi Inæ, antea Domino glorioſo, divinæ ſoſpitatis ſalutem.* Tum ſubdit Bonifacius, ſe quorumdam venerabilium ſervorum Dei „ relatu didiciſſe, quòd acerbo morborum genere graviter affectus, non tamen deſectus aut confectus eſſet; qua de re ſe grates ſpiritali Patri agere, quòd eum „ cæleſti gratiâ viſitatum, divino ditatum munere, & ſpirituali ſpecie ornatum intellexiſſet. Iſtam verò flagellantis Domini viſitationem eum invitare, ut ingenti „ deſiderio & immarceſſibili atque indefeſſâ caritate Deo jungatur. Porro, licèt „ ad tempus mann flagellantis & amantis Domini infirmetur, ſciat ſe hoc modo „ ad æternam animæ ſalutem præparatum; quia *flagellat Deus omnem filium, quem recipit*. Proinde gratulabundus lætuſque dicat cum Apoſtolo: *Quando infirmor, „ tunc potens ſum; & virtus in infirmitate perficitur*: ut imbecillitas corporis fortitudo ſit ſpiritalis; & ut mereatur eſſe filius Altiſſimi, qui ipſum ad cœlum „ invitat. Cæterùm Inæ Romam ſeceſſum hoc anno reponit chronologia Saxonica Bedæ adjuncta; idque facilè ex Beda venerabili colligi poteſt. Quamdiu ibi vixerit, incompertum. Certè ibidem ſanctiſſimè deceſſit, uti & ipſius conjux, ſive Romæ, ſive in Berkingenſi monaſterio. Ita mutuâ caritate connexi, inquit Wilhelmus Malmesburienſis, temporibus ſuis viam hominum ingreſſi ſunt, non ſine „ magnis miraculis, ut accepimus, quibus divina dignatio felicium conjugum ſæpe „ reſpondet meritis. Hinc ſanctus Ina celebratur a Ferrario, itemque in martyrologiis Anglicanis & Benedictinis VIII. idus Februarii. Ex quidem, ut Johannes „ Bromton ſcribit in chronico, Ina Romæ monachus factus, mortem cæleſtia ſtipendia merebatur.

Bonifacii ad eum epiſtola.

LXXX. Cuthbertus abbas Glaſtonienſis.

Eodem anno Echfrido abbati Glaſtonienſi ſucceſſit Coengiſſus, cui Ethelardus rex, Inæ ſucceſſor, cum uxore ſua Fridogida, multa prædia conceſſit. Coengiſſo abbati in primis directa eſt Bonifacii epiſtola quinquageſima-ſecunda, qua ei gratias agit Bonifacius ob communionem orationum, uti & ſequens Wiethberti presbyteri, inſcripta *dominis ſanctis & in Chriſto deſiderandis fratribus in monaſterio Gleſtingaburg conſtitutis*. Wiethbertus presbyter non alius videtur a Wigberto, Fritiſlarienſi poſtmodum abbate, qui ex Britannia in Germaniam cum aliis ad Bonifaciam acceſſit. Hoc de itinere mentionem facit hæc epiſtola, in qua Wiethber„ tus Deo gratias agit, quòd iter ſuum in illas provincias, in confinio paganorum Hæſſoum ac Saxonum poſitas, ultra mare, & per hujus mundi pericula, „ Gleſtingaburgenſium licentiâ & orationibus, ac miſericordiâ ſuâ direxerit; ſeque in futurum eorum precibus denuo commendat; quippe cùm valde periculoſum ſit ac laborioſum inter paganos degere, ita rerum ferè omnium penuria, in „ fame, ſiti & algore. Cæterùm, archiepiſcopum ſuum Bonifacium, cùm adventum „ ſuum in illas partes accepiſſet, per ſemetipſum longâ viâ obviàm illis veniſſe, „ ac perbenignè excepiſſe. Tum ſalutari jubet fratres in gyro, *primò*, inquit, *Ingeldum abbatem, & congregationem noſtram*; ac ſignificari matri ſuæ Tettan, ejuſque „ congregationi proſperum iter ſuum. Terta abbatiſſa erat monaſterii Winburnenſis, ubi etiam alterum de more cœnobium virorum erat. Illic primùm vixerat Wigbertus ſub Alduno abbate, antequam ad Gleſtingaburgenſe ſeu Glaſtonienſe transferretur, quo ex loco in Germaniam acceſſerat *cum licentia* fratrum Gleſtingaburgenſium, ad quos ſuperior epiſtola ſcripta eſt. Quinam fuerint ejus in illo itinere ſocii, difficile eſt accuratè percenſere. In eorum numero videntur fuiſſe Lullus presbyter, fortè etiam Burchardus; ex feminis Lioba, ejuſque affectæ, omnes inſtituto monaſtico addicti. An verò eorum adventus in Germaniam hoc anno contigerit, an paullo inferiùs, poſtquam ſcilicet Bonifacius a Gregorio tertio archiepi-

Wiethberti presbyteri epiſtola & acceſſus in Germaniam.

piſcopus Moguntinus creatus eſt, res mihi videtur meræ conjecturæ; nam quòd Bonifacius in prædicta Wietbberti epiſtola *archiepiſcopus* vocatur, id non evincit eum jam Moguntinæ ſedi ſignantes impoſitum fuiſſe: cùm archiepiſcopus dictus ſit nonnumquam ab ipſius ordinatione epiſcopali a Gregorio ſecundo facta: quo titulo eum honeſtat Daniel Wentanus antiſtes in reſponſione ad ejus epiſtolam tertiam. ANN. CHR. 718.

LXXXI. Wigberti plures.

Ad Wigbertum quod attinet, quatuor ejus nominis ad vitandam confuſionem diſtinguere neceſſe eſt: unum ſeniorem, qui poſt Egbertum ex Hibernia in Friſiam acceſſit evangelii prædicandi gratiâ; atque inde a Radbodo pulſus, in Hiberniam reverſus eſt: alterum Wibertum ſeu Winberchtum abbatem Nutſcellenſem, ſub cujus diſciplina Bonifacius adolevit; tertium Fritiſlatienſem abbatem, de quo agimus in præſens: quartum Wigbertum presbyterum, ac monachum Fritiſlatienſem, cui ſimulque Megingordo diacono Bonifacius (*a*) regulæ curam ac ſollicitudinem commendat poſt mortem Wigberti abbatis, non Nutſcellenſis, ut quibuſdam videtur, ſed Fritiſlatienſis, ut ſuo loco demonſtrabimus. Fuit & alius quintus Wigbertus presbyter, & quidem, ut puto, ſæcularis, qui ex Germania in Britanniam revertſus, duas Lullo epiſcopo Moguntino ſcripſit epiſtolas; in quarum altera, quæ centeſima-decima eſt inter Bonifacianas, Lullo a ſe conſulto de ſuo ipſius in Germaniam reditu, exponit contrarios propinquorum & amicorum obtrectantium conatus, qui ipſum apud ſe retinere cupiebant, hereditatem ei ſuam promittentes; quod potiùs ſæculari presbytero convenit, quàm monacho; tametſi monachi tunc temporis patriæ hereditatis haud expertes erant.

(*a*) *Bonifac. ep. 83.*

ANNUS inſequens, dominicæ incarnationis viceſimus-nonus ſupra ſeptingenteſimum, inſignis fuit in primis obitu Egberti ſanctiſſimi ſacerdotis, qui primus viam apoſtolicis in Germaniam præconibus exemplo ſuo aperuit. Decceſſit autem in inſula Hiienſi, cujus incolas monachos ad catholicos ritus adduxerat: quo ex tempore tredecim annos in eadem inſula permanſit, quam ipſe velut novâ quadam eccleſiaſticæ ſocietatis & pacis gratiâ illuſtraverat. Obiit VIII. kalendas Maii, ipſo die ſancto paſchæ, cùm miſſarum ſollemnia de eadem dominica reſurrectione celebraſſet; ſicque contigit mirâ Dei providentiâ, ut eâ die tranſiret de hoc mundo ad Patrem, petenne illud paſchæ feſtum in cælis celebraturus, quod novo & catholico ritu in terris cum fratribus a ſe converſis colere cœperat. Hunc Sacerdotem Beda ejus encomiaſtes, Alcuinus in libro de geſtis Willibrordi epiſcopum vocat. Eumdem pontificem appellat Ethelwolfus, monachus ejus temporis, in carmine de abbatibus novi monaſterii Lindisfarnenſis, cujus auctor & primus abbas Eandmundus Egbertum de tecto inſtituenda diſciplina regulari conſuluerat. Nulla itaque dubitatio ſupereſſe poteſt, quin Egbertus ſuerit epiſcopus, tametſi nulli forte addictus eccleſiæ. Nequc audiendus pſeudo-Marcellinus in vulgatis actis Suidbertinis, qui hunc dicit archiepiſcopum Eboracenſem, confundens eum ſcilicet cum alio Egberto, qui anno poſt hujus Egberti obitum tertio, Wilfrido junioti ſucceſſit in regimine Eboracenſis eccleſiæ. Non præterietim hoc loco metricum Bedæ (*b*) martyrologium, in cujus menſe Aprili Egbertus noſter hoc diſtico celebratur. ANN. CHR. 729.

LXXXII. Egberti epiſcopi obitus.

(*b*) *Spicil. 1. 6 p.*

Egbertus dignâ virtutum laude coruſcus
Aſtriferum octavis veneranter ſcandit olympum.

LXXXIII. Taſoni abbati S. Vincentii ſuccedit Tato.

Egberto adjungendus eſt, tametſi longo terrarum diſparatus intervallo, Taſo abbas ſecundus monaſterii ſancti Vincentii ad Vulturnum apud Samnites, qui paullo ante Egbertum obiit, id eſt III. idus Januarias ejuſdem anni, teſte Ambroſio Autperto, cùm annos ampliùs octo eidem monaſterio præfuiſſet. In ejus locum ſufſectus eſt tertius Paldonis & Taſonis germanus frater Tato, Taſone natu-major, cujus tempore paullo lætiora & jucundiora ſucceſſere, exſtinctâ lue & diſcordiâ, quæ Taſonis regimen pertutbaverant. Tatoni quippe etſi zelus non deerat, major tamen inerat diſcretionis cautio: qui dum ſemetipſum laboribus dutiſſimè exercebat, gregi parcebat ut pius patet; ſic intet mites mitis exſiſteus, ut inter elatos ac ſuperbos diſtrictionis ſtudio ſe ſe erigeret. De ipſo memoriæ proditum eſt, eum, ex quo monachum induit, numquam balneis uſum ſuiſſe, numquam caput laviſſe, numquam crinem aut barbam novaculâ reſecari paſſum eſſe; &, cùm interdiu laboribus corpore inſudaret, noctu perpetuis vacaret vigiliis, loticam ad cutem ſemper geſtaſſe, aut, deficiente corpore, ejus loco circulum ferreum, quem uſque ad diem obitus ſui retinuit. Idem etiam lectiſterniis abſtinuiſſe dicitur, & aliquamdo totam hebdomadam jejunio peregiſſe.

ANN. CHR. 730.

LXXXIV. Hugo epiſcopus Rotomagenſis moritur.

SEquentem etiam annum infeſtavit mors duorum antiſtitum, Hugonis Rotomagenſis, & Corbiniani Friſingenſis. Hugo, annis vitæ ſaæ laudabiliter expletis, migravit ad Dominum VI. idus Aptilis, anno dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo triceſimo, ntl habet chronographus Fontanellenſis, in hoc emendandus, quòd annos ei novem regiminis Fontanellenſis tribaat ab anno viceſimo-tertio ad hanc annum, cùm ſeptem tantùm anni intercedant. Corpus ejus in Gemetico monaſterio, ubi deceſſit, ſepulturæ traditum eſt in eccleſia beatæ Mariæ, exſtructâ ſapet illius tumulum *repd* ſea ædiculâ, diverſis decorarâ metaills, *ob amorem videlicet, ſanctitatem, ac reverentiam illius*, teſte ehronographo, qui in ejus rei argumentum affert varias ab illo factas eidem monaſterio donationes, qaantas nullus ante eum ejuſdem cœnobii rector fecerat, nec poſt eum facturus ſit. Præter ea laudatur in eodem ehronico, quòd pervigilem caram deconſtructione, propagatione & adminiſtratione ſea exaltatione eccleſiaram ſibi commiſſarum habuerit: quod argumento eſt, eum non ex cupiditate tot eccleſias ſibi accumulaſſe, ſed ex temporum ac rerum neceſſitate, ne in manus laïcorum hominum, hoc eſt prædonum, qaales permalti tunc aliis eccleſiis incubabant, devenirent. Eodem animo prædia & poſſeſſiones multas tum a regibus, tum a patruo ſuo Carolo accepit, *non causâ perverſæ cupiditatis, aut aliquo ſæculari faſtu*, ſed ut ex eis eccleſias ſibi commiſſas locupletaret, hoc ſcriptum animo repetens, *quòd ea hereditas bene recondıtur, quæ Deo cuſtode ſervatur*. Deniqae non illuſtris familiæ locapletandæ, ſive lautiùs, at ſit, vivendi, ſed illarum eccleſiarum utilitatis caaſâ id feciſſe creditur. His argumentis, ehronographus Fontanellenſis purgare conatur immenſam illam beneficiorum, ut vocant, multitudinem *contra decreta canonum*, quam non valeret approbate bonus eorum uſus, niſi id vitioſitatis ab Hugone extorſiſſet temporum conditio, ac major eccleſiæ atilitas. Ob hanc cauſam Hugo nihilo minùs ſanctus colitur in eccleſia Rotomagenſi & in Gemeticenſi monaſterio, qai perverſarum aliorum cupiditatum patronus habendus non eſt. Idem erga cœnobium Fontanellenſe etiam valde manificus fuiſſe traditur, eidemque præter multa prædia tribuiſſe calicem aureum & patenam argenteam ponderis librarum quataor, daarumque unciarum; tutriculam item auream libraram ſex, & capſam auro ae gemmis decoratam, reliquias maltorum ſanctorum continentem. Cæterùm longè a vero abertant qui Hugonem hunc confundunt cam altero cognomine Caroli Magni filio nataraii, & cam Hagone abbare Novalicienſi, ſi tamen diverſi, quos numquam Rotomagenſes fuiſſe epiſcopos mihi perſuaſum eſt.

LXXXV. Lando abbas Fontanellæ.

Hugonis in Fontanellenſi regimine ſucceſſor in annos tantùm tres Lando epiſcopus fuiſſe traditur in prædicto chronico: verùm quòd idem archiepiſcopus Remenſis dicitur in titaio capitis noni, erratum eſt, ati & in contextu, ubi *Lando epiſcopus de Urbe Remenſi* appeliatur, cum ad modum qao Bainus epiſcopus *de civitate Tyrvenda* ſea Teruanna apud eumdem auctorem. Certè Lando inter Remenſes epiſcopos nameratur, ſed ano ſerè ſæculo ante Landonem abbatem Fontanellenſem, cujus tempore Milo, ſolâ tonſurâ, aar potiùs ſolo nomine ecticus, ſedem Remenſem occupabat, Rigoberto expulſo, qui eodem, quo Lando abbas, anno deceſſit. De Landone abbate id anum memoriæ proditur, quòd a Carolo principe immanitatis privilegium impetraverit, quo Fontanellam cœnobium, reſqae ejus omnes ſub ſuam defenſionem ac tuitionem recepit, ne a quoqaam diripi, aut contaminari, lædive in aliquo poſſent. Jam verò qais Hugoni in regimine Gemeticenſi ſucceſſerit, non ſatis liquet. Landricam quidem ſubſtituunt valgati abbatum indices, ſed Druetegangus interponendas, in editis & apud Cointium

Druetegangus abbas Gemetici.

Hugoni perperàm præmiſſus, ut qui concilio Attiniacenſi ſubſcripſit anno ſeptingenteſimo ſexageſimo-quinto, idemquo miſſus eſt a Carolo Magno ad Paulum papam.

LXXXVI. Corbinianus epiſcopus Friſingenſis obit.

Redeo ad Corbinianum epiſcopum Friſingenſem, qai cùm tempas mortis ſuæ imminere ſentiret, Eriambertum fratrem ſaam in Italiam miſit ad Liatprandum regem Langobardorum, in cujus dominationem tunc Maglenſe caſtrum ceſſerat, ab eo poſtulaturus, ut ſuam juxta Magias poſſeſſionem Friſingenſi beatæ Mariæ eccleſiæ confirmaret. Id factum octavo ante ejus obitum die; quo ſimul tempore aliam nuntium ad Hucbertum Bajoariorum principem direxit, qai ſuum ei obirum nuntiaret, ab eoque peteret, ut ipſius corpus in ſancti Valentini oratorio ſepeliri permitteret. Ubi exitus ejus illuxit dies, balneum ſibi præparari juſſit, & abluto ea more corpore, capillos ſibi tonderi, caputque ac mentum radi. Tum veſtibus ſacris indutas, Deo miſſæ ſacrificium obtulit, & viaticum propriis manibus accepit. Poſtea domum reverſus, modicum vinum libavit, & nihil doloris

præ

præ ſe ferens, fronte ſigno crucis ſignatâ, Deo ſpiritum reddidit VI. idus Septembris. Corpus ejus contra quam præceperat, in Friſingenſi beatæ Mariæ Eccleſia ſepulturæ mandatum eſt; verùm ob ingruentes ventorum, imbriumque procellas, inde poſt triginta dies Hucberto duce, delatum eſt in Magienſe caſtrum, ibique jubente Liutprando honorificè ſuſceptum, demum in ſancti Valentini oratorio humatur. Puer quidam feſto die ſancti Corbiniani præceps e caſtri Magienſis muris, quos Paſſaris amnis alluit, inter ſaxorum ſcopulos lapſus, ob ſancti viri meritum illæſus repertus eſt, futurus poſtea ejuſdem in Friſingenſi eccleſia ſucceſſor, illud dubiè Joſeph, ortu Veronenſis, Erimberti Corbiniani fratris ſucceſſor, ac deceſſor Aribonis, qui Corbiniani geſta litteris mandavit, idemque ſancti viri corpus e Magienſi caſtro in Friſingenſem beatæ Mariæ eccleſiam, agente Taſſilone duce, revehendum curavit. Rem fusè narrat Aribo ipſe ſub finem vitæ ſancti Corbiniani, in hunc ferè modum. Dum a Langobardorum gente corpus beati Valentini confeſſoris Chriſti de caſtro Magienſi ablatum fuiſſet, & in Tridentinam urbem deportatum, ac poſtmodum a Taſſilone duce Patavium honorificè relatum; cœpit Aribo animo agitare quid de ſancti Corbiniani ageret corpore, quod abſque debito honore in prædicto caſtro jacebat. Itaque habito eum ſuis coëpiſcopis & eccleſiaſticis viris conſilio ſtatuit, ut ad Friſingenſem eccleſiam transferretur, illic debito cultu honorandum. Præmiſſo igitur triduano jejunio, quod per totam diœceſim obſervatum eſt, continuo pſalmorum cantu ab ipſo caſtro Friſingam uſque tranſlatum fuit. Cùm verò ad portum Æni (*) fluminis ſacrum corpus appuliſſet, effuſis obviàm clericis, innumeriſque laicis promiſcui ſexus, magnâ pompâ & aſſiduâ litaniarum modulatione, occurrente cum muneris epiſcopis Taſſilone duce, tandem in principem Friſingæ eccleſiam illatum eſt. ANN. CHR. 730.

(*) P. Lan.

Poſt ſancti Corbiniani obitum interpontificium fuit ad annos octo: quibus elapſis, Bonifacius Erimberto ejus fratri Friſingenſis eccleſiæ curam demandavit. Hinc Marcus Velſerus in hiſtoria Boiorum exiſtimat, Corbinianum nulli peculiari eccleſiæ addictum fuiſſe, ſed regionarium a Gregorio ſecundo ordinatum epiſcopum, ut ubique prædicationis officium exerceret. Verùm, etſi hanc prædicandi ubique evangelii facultatem acceperit, eum nihilo minùs primum eccleſiæ Friſingenſis epiſcopum ac conditorem fuiſſe conſtat, idque diſertè Aribo teſtatur, inter alia ſcribens, Corbinianum multa bona contuliſſe eccleſiæ Friſingenſi, *ubi cathedram tenuit pontificalem*, cujus & ſe ipſe heredem ac ſucceſſorem dicit. Id autem manifeſtè evincitur ex veterrimo ejus eccleſiæ catalogo epiſcoporum, qui deſinit in Annone ſexto epiſcopo, eujus tempore ſcriptus eſt. Hunc, etſi alias (a) a me editum, hic denuo exhibere non gravabor.

(a) Analect. to. 4. p. 526.

Frigiſingenſis enim ſedis hæc aula vocata eſt,
Corbinianus ovans quam primus rexerat almus.
Inde Dei famulus Erimperhtus nomine ſedit.
Tertius hinc Joſeph, præclarus nempe magiſter.
Arpeo quartus erat, facundo famine fretus.
Quintus apoſtolicam tenuit pius Atto cathedram.
Poſt hunc Hitto pater ſedem jam rexerat almus.
Exhinc ſucceſſit Erchamperht paſtor amatus.
Ecce pius ſedens præſens nunc anno gubernat.

Arpeo idem eſt qui Aribo, alio nomine Cyrinus dictus, qui ſe heredem etiam vocat, appellativo, ut puto, cognomine, quòd heres ac ſucceſſor eſſet ſancti Corbiniani. In veteri codice ſæpe laudato ſocietatum Augienſium recenſentur nomina fratrum de *Friſingun*, nempe Ercambertus epiſcopus, Heroſf chorepiſcopus, Atto epiſcopus, & Sigiharth chorepiſcopus. Primor ejus loci antiſtites ex monachorum gremio electos fuiſſe veri ſimillimum eſt. Aribo ipſe in libro de vita ſancti Corbiniani miraculum pluviæ, a ſancta Scholaſtica cœlitus obtentæ, commemorat, & de ſanctiſſimo ejus fratre Benedicto honorificam mentionem facit; idemque monaſterium conſtituit ſub regula ſancti Benedicti: alteri verò abbas præfuit, antequam epiſcopus crearetur.

Per id temporis Urſicinus, in Rætia ſuperiore clariſſimis Curienſium comitum progenitus natalibus, animum adjecit inſtaurando Deſertinenſi monaſterio, quod jam pridem Avarum ſeu Hunnorum irruptionibus vaſtatum atque everſum jacebat. Huc in-

LXXXVII. Urſicinus abbas Deſertinenſis.

ANN. CHR. 730. inductus traditur loci religione, quam ejus animo injecerat in primis equorum interitus, quos Caroli majoris-domus Franciæ milites fortuito casu illic stabulaturos incluserant. Restitutis ædificiis, gregi novo præfectus est hoc anno Urscinus, cujus incredibilis abstinentia, mira in se severitas, in alios eximia caritas & mansuetudo prædicantur. His meritorum gradibus nolens pervenit ad dignitatem episcopalem, quam processu temporis in ecclesia Curiensi assecutus est, ac sanctitatis suæ lumine illustravit.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-PRIMUS.

Ab anno Chriſti 731. *ad annum* 743.

HUNDUS eſt hic liber, atque annus procedentis ſæculi triceſimus-primus, a commemoratione Gregorii papæ ſecundi hoc anno mortui, cujus memoria in Ordine noſtro æternum vigebit ob eximium ejus ſtudium in rem monaſticam, quam ſi non ipſe per ſe ſe ante pontificatum excoluit cum noſtris in patriarchio Lateranenſi, ubi adolevit; certè multis aliis ſectandam & excolendam & verbis, & factis propoſuit. Quod enim Gregorius Magnus in ordinem monaſticum, idem ferè hic præſtitit in eumdem; nullamque ſacri inſtituti promovendi occaſionem prætermiſit. Nimirum Petronacem ad inſtauraudum Caſinenſe monaſterium induxit, adjuvitque; monachorum cœtus prope deſtitutos Romæ reſtituit, novoſque inſtituit, & ſuam ipſius domum, Gregorii Magni exemplo, in religioſas ædes convertit. Cæterùm quàm favorabilis ac munificus fuerit erga evangelicos Ordinis noſtri præcones, manifeſtum eſt ex his, quæ de Bonifacio & Corbiniano ſuperiùs retulimus. His rectè factis meruit, ut in faſtis noſtris ejus memoria inſcriberetur, idibus quidem Februarii in veteri breviario Oderiſii abbatis Caſinenſis, quo die litteris aureis ſit commemoratio *Gregorii papæ ſecundi*, eodemque die in martyrologio Romano; apud Notkerum verò pridie kalendas Februarias, uti & in faſtis Benedictinis: a quibus multùm recedit Anaſtaſius, ſcribens eum ſepultum fuiſſe ad ſanctum Petrum *tertio idus Februarii*, & quidem indictione quartâ-decimâ, Leone & Conſtantino imperatoribus, quod huic anno reſpondet. Hunc Gregorium *Juniorem* veteres non rarò appellant præ Gregorio tertio ejus ſucceſſore, habito reſpectu ad Gregorium Magnum; eoque nomine Leo quartus in epiſtola ad epiſcopos Britanniæ *beati Gregorii junioris decreta* laudat, ea ſcilicet, quæ Gregorius ſecundus de copula inter cognatos ſancivit in epiſtola quadam ad Bonifacium, quæ inter Bonifacianas centeſima viceſima-ſexta eſt; itidemque Hincmarus Remorum antiſtes in litteris nomine ſynodi Tuſiacenſis ad Roduiſum & Frotarium epiſcopos, ubi profertur epiſtola *beati junioris Gregorii per Denualdum presbyterum directa ad Bonifacium Moguntinum epiſcopum*, non alia ſanè ab ea, quam Leo IV. laudat; ubi vides Gregorium utrobique *juniorem* ſimul & *beatum* dici. Denique in chronico Fontanellenſi *Gregorius Junior* ad Dominum migraſſe dicitur „ anno primo Landonis abbatis, eidemque ſucceſſiſſe Gregorius alter, miræ ſanctiſ-

ANN. CHR. 731. I. Gregorii ſecundi obitus & beneficia in monachos.

ANN. CHR. 735.

» ſtitatis vir, qui claves ex confeſſione ſancti Petri Catolo principi direxit, ut » Romanam rempublicam ab oppreſſione Langobardorum liberaret. Hæc obiter retulimus, ot caveatur quorumdam recentiorum error, qui ſynodum Romanam, ſub Gregorio ſecundo habitam, Gregorio tertio tribuunt, quòd *Gregorii Junioris* nomine inſignita legatur. Ad hujus diſcrimen Willibaldus in actis Bonifacii Gregorium tertium *Juniorem-ſecundum* vocat.

II. Gregorius tertius ſuccedit, in monaſteria itidem bene affectus.

Paullo minùs erga monachos affectus fuit Gregorius tertius ejus ſucceſſor: qui non tantùm feſta vigiliarum a monachis trium monaſteriorum, Vaticanæ ſancti Petri baſilicæ adjacentium, atque natalitiorum miſſas in eadem baſilica celebrari præcepit: verùm etiam monaſterium circa tirulum ſanctorum martyrum Stephani, Laurentii atque Chryſogoni exſtruxit, ibidem abbatem inſtituens, & monachorum congregationem, ad perſolvendas in eodem titulo divinas laudes, a jure & poteſtate presbyteri titularis exemtam: ad cujus ſuſtentationem prædia, dona, & familiam largitus eſt. Ad hæc renovavit monaſterium ſanctorum Johannis Evangeliſtæ, Johannis Baptiſtæ & Pancratii, juxta Lateranenſem Salvatoris baſilicam antiquitus inſtitutum, ſed monachis tum ex incuria deſtitutum: ubi, aſſignatis, redemtiſve prædiis ac poſſeſſionibus, cœtum monachorum cum abbate reſtituit ad celebranda pari modo quotidie divinæ laudis officia in ipſa baſilica Salvatoris juxta ritum eccleſiæ beati Petri. Hoc monaſterium illud ipſum eſſe creditur, quod monachis Caſinatibus poſt everſionem monaſterii ſui a Pelagio pontifice aſſignatum fuerat, ſed tunc, monachis Caſinum reverſis, in ſolitudinem redactum. Ad eumdem pontificem tranſmiſſæ ſunt, ejus pontificatus initio, litteræ ſancti Bonifacii, fortè ejus deceſſori ſcriptæ, in quibus variæ quæſtiones explicandæ proponuntur. Exciderunt litteræ illæ: ſed ex reſponſo Gregorii tertii quid in eis contineretur iotelligimus. Hæc reſponſio inſcripta eſt *reverentiſſimo ac ſanctiſſimo fratri Bonifacio coepiſcopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circumquaque in umbra mortis morantibus gentibus in errore conſtitutis, ab hac apoſtolica ſede directo*. Principio ei gratulatur pontifex, quòd plurimos a gentilitatis errore ad veræ fidei agnitionem converterit; eique ob id pallium mittit, quo indutus inter archiepiſcopos cenſeatur. Ob eam cauſam nonnulli Metrenſes epiſcopi, nempe ob acceptum a pontifice pallium, archiepiſcopi dicti ſunt. Deinde, quia ſcripſerat Bonifacius, tantæ Germanorum ad fidem accedentium multitudini ſe unum parem non » eſſe; eidem facultatem dat Gregorius inſtituendi alios in Germania epiſcopos, » modò ut non vileſcat dignitas epiſcopatus, qualem admonitionem Amphilo- » chio epiſcopo pro Iſauria magnus Baſilius (*a*) dabat. Ad hæc, presbyterum » quemdam, qui ſe a pontifice abſolutum dicebat, nihilò minùs vitandum eſſe » ait ac corrigendum, ſi pravi ejus mores ſint, aut erronea doctrina. Alia epiſtolæ capita prætermitto, quæ baptiſmum ſpectant, matrimonium, pœnitentiam, & ordinationem epiſcoporum, ad quam duos vel tres epiſcopos convenire præcipit. In fine, cœpto negotio eum inſiſtere jubet, mittitque privilegium, quod petierat: ſed quale illud fuerit privilegium, ignoramus, niſi ſi hoc eſt privilegium legati ac præconis evangelici, quod ſibi a pontifice forſan confirmari petierat.

Bonifacio ſcribit, mittitque pallium.

(*a*) *Baſil. ep.* 406.

III. Monachorum coloniæ ex Augia deductæ.

Hermannus, ex-comite monachus Augienſis, Contractus vulgo dictus, hoc anno tria cœnobia, id eſt Altaham, Morbacum, & Favarlas, ex Augienſibus fratribus inſtructa fuiſſe auctor eſt, duodenis ad ſingula fratribus deputatis, totidemque Augiæ remanentibus. Non crediderim tamen tria hæc monaſteria ſimul hoc eodem anno monachis inſtructa fuiſſe. Quamquam ſi tantùm anno hujus ſæculi viceſimoſeptimo Pirminius Morbacenſi manum admovere cœpit, vix ante hunc annum abſolvere potuit opportuna monachis ædificia. De Favarienſi ſeu Fabarienſi nihil retractandum occurrit: verùm Altahenſis originem Lambertus Scafnaburgenſis monachus differt ad annum quadrageſimum primum: cui accedit Hundius in metropoli Salisburgenſi; ideoque eum ad eum annum differimus.

IV. Beda hiſtoriam abſolvit.

Non ultra hunc annum triceſimum-primum venerabilis Beda hiſtoriam eccleſiaſticam gentis Anglorum produxit, ut colligitur tum ex ipſo auctore, tum ex melioris notæ codicibus ſcriptis, in primis noſtro Germanenſi, in quo ejus epitome in hoc anno deſinit. Hanc Beda hiſtoriam, quinque libris ſcriptam, nuncupavit Ceolwiſo glorioſiſſimo regi Northanimbrorum, cujus imperio ſuberant Wirenſe & Girwenſe monaſteria, Bedæ commemoratione illuſtrata. Ceolwiſus verò illi genti imperavit ab anno ſeptingenteſimo viceſimo-octavo, quo Ofrico regi ſucceſſit in annos novem: quibus exactis regiam veſtem cucullâ mutavit, monachus factus in monaſterio Liodisfarnenſi. Hunc ſi non inchoandæ, ſaltem abſolvendæ hiſtoriæ incentorem habuit venerabilis Beda, factæque approbatorem, uti ipſe teſtatur in præfatione eidem regi inſcripta: in qua præcipuum ipſius opuſculi (ſic ille ex modeſtia vocat) adjutorem, immo auctorem laudat Albinum abbatem Cantuarienſem virum per omnia

mnia doctiſſimum, qui monumenta omnia, ad Cantuariorum ſpectantia provinciam, aliaſque contiguas regiones ipſi ſuppeditavetat. Quo tempore Beda hiſtoriam ſuam abſolverit, intelligere poſſumus tum ex capite duodecimo libri quinti, tum maximè ex capite viceſimo-quarto & ultimo; nam in capite duodecimo „ Wilbrordus, cognomento Clemens, adhuc ſupereſſe dicitur, longâ jam venerabilis „ ætate, utpote triceſimum & ſextum in epiſcopatu habens annum, quem ibidem idem auctor epiſcopum die feſto ſanctæ Cæciliæ a Sergio papa Romæ ordinatum aſſerit fuiſſe anno ſexcenteſimo nonageſimo-ſexto: quibus ſi addas annos triginta ſex decurrentes, annum ſeptingenteſimum triceſimum-primum facilè colliges, aut inſequentem. Sed res dilucidior apparet ex capite ultimo, ubi totius Britanniæ brevem conſpectum exhibens auctor, omneſque eujuſque parochiæ recenſens epiſcopos, Wilfridum, ſcilicet juniorem, in Eboracenſi eccleſia præſulatum tenere dicit, quem conſtat anno ſequenti triceſimo-ſecundo epiſcopatu ceſſiſſe ſolitariæ vitæ ſtudio, ejuſque in locum Egbertum ſuffectum fuiſſe. Certè ipſius Bedæ epitome, hiſtoriæ ſubjuncta, in antiquioribus & melioris notæ codicibus, ut in noſtro Germanenſi, deſinit, ut jam dixi, in anno triceſimo-primo. Quod eùm auctores nonnulli Beda poſteriores animadverteſſent, Bedam non ultra hunc annum vitam produxiſſe, atque adeò anno ſeptingenteſimo triceſimo-primo deceſſiſſe tradiderunt: quo in numero, vel potiùs errore verſantur plerique rerum Anglicarum ſcriptores, in primis Alcuini vitæ ſcriptor petantiquus, qui Bedam nonagenarium aſſerit obiiſſo anno ſeptingenteſimo triceſimo-primo. Utrumque falſum, idque facilè ex ipſo Beda emendari poterat, ſcribente ſe eo anno, ſcilicet triceſimo-primo, quo hiſtoriam abſolvebat, annorum dumtaxat quinquaginta-novem fuiſſe. Quid pluribus morot è Idem in fine ultimi capitis hiſtoriæ ſuæ diſertè adſtruit annum, quo eam abſolvit in hæc verba: *Hic eſt in præſentiarum univerſæ ſtatus Britanniæ anno adventus Anglorum in Britanniam circiter ducenteſimo octogeſimo-quinto, dominicæ autem incarnationis anno ſeptingenteſimo triceſimo-primo.* Nihil clarius: ac proinde quæ in ejus epitome hiſtoriæ ab eodem ſubjuncta leguntur, additamenta ſunt aliorum, ſaltem ab anno triceſimo-quinto, quo anno Bedam e vivis exceſſiſſe infra demonſtrabimus. ANN. CHR. 731.

V. Britanniæ ſtatus & epiſcopatus.

Britanniæ ſtatus deſcribitur in hiſtoriæ capite ultimo; ubi numerus ſedium epiſcopalium, & ſingulorum, qui ſingulas occupabant eccleſias, epiſcoporum nomina referuntur. Tunc in Britannia ſexdecim erant epiſcopales eccleſiæ: archiepiſcopatus duo tantùm erant, Cantuarienſis & Eboracenſis. Eboracenſi tres tantùm eccleſiæ ſubjacebant; cæteræ Cantuarienſi. In Cantuariorum provincia epiſcopales eccleſiæ duæ, Cantuarienſis primas, & Roffenſis. In Northanimbrorum regione Eboracenſis metropolitana, Lindisfarnenſis, Haguſtaldenſis, & Candidæ-caſæ. Apud orientales Saxones Londinenſis; apud orientales Anglos Domucenſis & Helmonenſis; apud occidentales Saxones Schireburnenſis & Wentana ſeu Wintonienſis; apud Mercios Liccidfeldenſis. Trans Sabrinam fluvium Herefordenſis; in provinciæ Wicciorum Wigornienſis: in Lindisfarorum, Lincolnienſis: denique apud auſtrales Saxones Seleſienſis, quæ tunc vacabat, ac miniſterium epiſcopale a vicino epiſcopo occidentalium Saxonum Wentano quærebat. Proceſſu temporis octo ex illis eccleſiis monachorum noſtrorum fuerunt; Beda hæc ſcribente Cantuarienſis & Lindisfarnenſis, Haguſtaldenſis & Seleſienſis monachis parebant, & fortaſſe quædam aliæ, ut Eboracenſis, utpote cujus abbas Wilfridus junior fuiſſe traditur. Cantuarienſem regebat Tatwinus, ex presbytero monaſterii Briudunenſis provinciæ Merciorum, qui anno ſuperiore Berthwaldo ſucceſſerat; Lindisfarnenſem Ethilwaldus; Haguſtaldenſem Acca, Bedæ diœceſanus epiſcopus & ſingularis amicus; &, quæ his duabus præponenda erat, Eboracenſem Wilfridus junior, qui anno ſequenti Egberto locum ceſſit. Tatwinus anno ſuperiore a venerabilibus patribus Daniele Wentano, Ingualdo Londonienſi, Alduino Liccidfeldenſi, & Aldulfo Roffenſi præſulibus, decimâ die menſis Junii Cantuariæ conſecratus (*a*) fuerat, vir religione & prudentiâ inſignis, ſacriſque litteris apprime eruditus. Cæterùm Pictorum nationem, quæ magis ad ſeptemtrionem vergebat, Hiienſes monachi adminiſtrabant, aut potiùs epiſcopi ex eis aſſumti: eùm inter eos ſemper quidam epiſcopali charactere inſigniti eſſent, qualis fuit Egbertus, de quo ſuperiùs egimus. Ad religionem quod attinet, Picti & Scotti omnes cum Anglis & Saxonibus in Romanis ritibus tum concordabant: ſoli Brittones, qui Walliam incolebant, innato ſibi odio a cæteris diſſidebant, nec catholicum paſcha cum aliis celebrabant. Et ita quidem hoc tempore Britanniæ res ſe habebant.

(*a*) *Beda lib. 5. c. 24.*

ANN. CHR. 732. VI.

Sarracenorum in Gallias impreſſiones.

SArraceni, quos Wandalos & Agarenos paſſim illorum temporum ſcriptores vocant, ex Hiſpania in Gallias effuſi, in primis utramque Aquitaniam, Provinciam & Burgundiam ſæpe repetitis cladibus attriverunt, maximè hoc anno & ſequenti, quorum altet præcedentis clades inſigni demum victoriâ temperavit. Prima eorum in Galliam impreſſio, poſt Zamanem ducem, qui Illiberim, Ruſcinonem, Narbonemque ceperat, Ambiza duce facta eſt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario, poſt annos decem, quàm Hiſpanias penitus ſubegiſſent, hoc eſt anno hujus ſæculi viceſimo-quarto aut ſubſequenti; ſiquidem anno duodecimo ex Africa in Hiſpaniam tranſierant, poſt biennium rerum in Hiſpania potiti. Anno abhinc undecimo per Septimaniam ſibi ſubjectam moventes ad Rhodanum, ut Franciam totam occuparent, Eudo Aquitaniæ dux cum numeroſo exercitu aſſecutus, incredibilem de eis victoriam reportaſſe memoratur, Sarracenis ad trecenta ſeptuaginta-quinque millia (ſic numerat Anaſtaſius) interfectis, cùm mille tantùm & quingenti Francorum, id eſt Aquitanorum, & Francorum Eudoni parentium, in hoc prælio occubuiſſent. Poſt annos tres accepti dedecoris infamiam abſtergere cupientes Sarraceni, iterum in Gallias irrumpunt, eaſque igne & ferro depopulantur, ut Beda (a) venerabilis perhibet, qui cometas duos in ejus rei portentum anno ſeptingeſimo viceſimo-octavo a menſe Januario ad duos menſes apparuiſſe ſcribit, eodemque tempore Gallias *miſerâ cæde* vaſtatas a Sarracenis, qui & ipſi non multò poſt *in eadem provincia* dignas ſuæ perfidiæ pœnas luiſſe dicuntur: quod de victoria Pictavenſi dictum exiſtimarem, niſi Beda hiſtoriam ſuam anno præcedenti abſolviſſet. Poſt hæc, anno ejus ſæculi triceſimo-primo, cùm Abdiraman Hiſpaniarum præfectus Arelate obſediſſet, ibique Francos deviciſſet auxilio profectos; laxis ſecundæ victoriæ habenis, Francorum regiones populabundus ingreditur, Provinciam ſcilicet ac Burgundiam, atrinenteſque regiones, & Senonas uſque victorem exercitum perducit, eamdemque civitatem obſedit. Verùm divinâ virtute per Ebbonem locî antiſtitem repulſus, pedem referre coactus eſt, non ſine multa ſtrage obviarum provinciarum. Sanè hunc vaſtatæ Burgundiæ annum aſſignat Johannes monachus in „ chronico cœnobii Beſuenſis, quod tertiâ vice hoc anno devaſtatum fuiſſe tradi„ tur a Sarracenis, quando Auguſtodunum civitatem deſtruxerunt. De hac etiam Burgundiæ vaſtatione, præter Adonem, teſtimonium perhibet ſanctus Bonifacius epiſcopus in epiſtola decima-nona ad Ethelbaldum Merciorum regem, qui ejuſmo„ di cladem Hiſpaniæ, provinciæ & Burgundionum populis ait contigiſſe propter „ aduiteria & ſtupra ſacrarum virginum, atque ſodomitica flagitia: quibus iratus „ Deus omnipotens, talium criminum ultrices pœnas per ignorantiam legis Dei, „ & per Sarracenos venire, & ſævire permiſit. Quarta Sarracenorum irruptio in Aquitaniam facta eſt anno triceſimo-ſecundo, quo anno Abdiraman Eudoni, ob ejus cum Munuza Ceretanorum Pyrenæi accolarum præfecto, qui ab ipſo defecerat, affinitatem, ſummopere infenſus, Aquitaniam infeſto ingenti exercitu ingreditur, obvia quæque igne ac ferro vaſtat, Eudonem ſibi cum ſubitatiis copiis occurrentem acie fundit. Eudo cum cladis ſuæ reliquiis & quotquot in itinere tumultuariè contrahere potuit copiis, Ligerim versus fugit, Carolum Francorum principem auxilio advocat: quem Abdiraman inſecutus, per agrum Santonum in fines Pictonum irrumpit, cunctis quaqua ierant direptis, vaſtatis, incenſis. Cùm ad urbem Pictavos acceſſiſſent, ſævitum in loca ſacra, in ſancti Hilarii baſilicam ignis injectus, monaſterium ſanctæ Crucis concrematum. Turonos procedenti, ac baſilicam ſancti Martini, opulentis regum ac privatorum donis teſertam, jam ſpe quaſi certâ devoranti, cum Eudone occurrit Carolus, qui Sarracenos occidione occidit, & ducem ipſorum Abdiramanem interfecit. Pugnatum eſt hoc anno menſe Octobri apud Pictavos, ut veteres Francorum annales docent. Sunt qui exiſtimant, cladem illam Burgundicam eodem anno contigiſſe, Abdiramane cum duobus exercitibus in Gallias ingreſſo, quorum alter in Aquitaniam, alter in Provinciam & Burgundiam proruperint. Sed de anno parum intereſt, cùm de re ipſa conſtet.

(a) *Beda lib. 5. c. 24.*

VII. Quanta inde monaſteriis clades.

In illa Provinciæ & Burgundiæ clade pleraque Ordinis noſtri monaſteria incenſa ac peſſumdata, monachi paſſim cæſi, ſacra loca in ſolitudinem redacta. Et primò quidem in Lirinenſi monaſterio ingens facta eſt monachorum cædes, ubi quingenti monachi erant ſub Porcario abbate, qui & ipſe martyrio affectus creditur apud Montem-Virdunum in pago Forenſi. Dein multæ urbes a Sarracenis captæ, ſcilicet Avenio, Vivarium, Valentia, Vienna, Lugdunum; & loca ſacra ubique violata. Duſerenſe monaſterium diœceſis Tricaſtinenſis everſum. Vivarii cœnobium puellarum erat, quod Fredegundis Deo ſacrata in loco, Melotis dicto, ædificaverat in honorem ſancti Stephani & ſancti Saturnini, ut docet vetus polyptychum eccleſiæ Vivarienſis, a Johanne Columbi vulgatum. Viennæ pleraque monaſteria (quod

ſan-

ſanctus Clarus abbas futurum prædixerat) conflagrarunt, in primis Grinianenſia ſuburbana, in quorum maximo ſancti Ferreoli martyris oſſa cuſtodiebantur, quæ, incenſo monaſterio, Wilicarius antiſtes in urbem transferri curavit. Apud Lugdunum Inſulæ-barbaræ monaſterium itidem everſum. Nec hujus eladis expers pagus Veſontionenſis, ubi monaſterio Luxovio tum præerat abbas Mellinus numeroſo cœtui monachorum, qui unà cum abbate cæſi ſunt; ſicque ibi ceſſavit laus perpetua, nec abbas illic quiſquam fuit per quindecim annos. In pago Atoatiorum prope Divionem exſtabat monaſterium Beſuenſe, quod etiam funditus everſum eſt. Non dubium quin eamdem ſortem pertulerint ſuburbana monaſteria ſancti Martini & ſancti Symphoriani apud Auguſtodunum, quæ urbs a Sarracenis itidem deſtructa fuit, ut ex Johanne monacho Beſuenſi diſcimus. In Segeſtrenſi monaſterio ſancti Sequani, Aſtigianus & Hilarinus monachi ab iiſdem gladio animadverſi perhibentur x. kalendas Septembris: quod tempus rectè convenit cum martyrio ſancti Porcarii abbatis Lirinenſis, qui pridie idus Auguſti colitur. Porcarium in ejus monaſterii regimine præceſſerat Silvanus, Silvanum ſanctus Amandus, abbas, ut tradunt, monachorum ter millium ac ſeptingentorum, cujus obitus feſtivè recolitur XIV. kalendas Decembris.

ANN. CHR. 732.

Luxovienſium martyrium.

Porcarii item abbatis & Lirinenſium.

Porcarius Silvani ſucceſſor de adventu Sarracenorum divinitus admonitus, diſcipulos ad perferenda ſtrenuè tormenta hortatur; imbelles pueros ſexdecim, adoleſcentes triginta-ſex fugâ ſibi conſulere ſuadet; Columbum & Eleutherium trepidantes in quoddam vicinum antrum recludi præcepit. Interim barbari, aditâ inſulâ, in monaſterium ſubeunt, reliquos præcipiti cæde mactant, unàque cum eis Columbum, qui martyrii deſiderio tandem incenſus, ex ſuo latibulo proceſſerat. Ad hæc illi eccleſias, omniaque ſacra ædificia funditus evertunt, ac ſolo æquant. His peractis, in navi ſecum abducunt juniores quatuor monachos, a ſe de induſtria ſervatos, qui in loco, cui nomen Agathon, factâ ſibi in terram exſcendendi poteſtate, in nemoris condenſi latebras confugiunt, totâque nocte per ſecretos nemorum receſſus ſe proripientes, demum Arlueum perveniunt. Inde navigio Lirinum revertuntur, & adjutore Eleutherio corpora ſanctorum martyrum ſepeliunt, qui, ut mox dicebam, pridie nonas Auguſti paſſi fuerant. Porcarius, neſcio quo caſu tum neci ſubductus, in oppidum pagi Seguſiani ſeu Forenſis, Montem-Virdunum appellatum, ſe recepiſſe dicitur, ibique a Sarracenis quaquaverſum graſſantibus denuo comprehenſus, lanceâ confoſſus interiiſſe. Id non facilè de Porcario omnium duce crediderim; ſicut proditur tamen res, ne Montis-Virdunenſium traditioni fidem abrogarem, exponenda fuit, judicio æquis lectoribus relicto. Comtius ne Porcarium abbatem Lirinenſem, uti ignavum ac timidum, traducere videretur, duos admittit Porcarios abbates, unum Lirini, alterum Montis-Virduni. At fortè ſatius foret dicere, Porcarii abbatis Lirinenſis reliquias Montem-Virdunum tranſlatas fuiſſe, quâ tranſlatione lapſu temporis obſcuratâ, illic martyrium pertuliſſe creditus ſit. Verùm hac de re ſentiat quiſque quod volet; nobis ad alia properantibus his minutiis immorari non licet.

VIII. Theotfredi abbatis Calmeliacenſis martyrium.

Eadem haud dubiè procella Theotfredum Calmeliacenſem abbatem corripuit, quamquam aliâ occaſione id factum legitur in ejus actis parum accuratis, quæ hac in re eum veteſtis Francorum annalibus non conſentiunt. In his quippe legitur, Eudonem, a Carulo majore-domus bello non ſemel laceſſitum, Sarracenos ex Hiſpania in auxilium evocaſſe, pacto eum Abdiramane facto, qui duobus a Carolo prœliis fuſus, hac occaſione captatâ, injuriam ſuam ultus ſit, obvia quæque a Burdegala ad urbem Pictavos ferro ac flammâ devaſtando; immo Septimaniam totam cum Gabalitanenſi & Vallavenſi comitatu conterendo, quo tempore Theotfredus a Sarracenis cæſus ſit: quaſi Burdegala & Pictavi ad Carolum, & non ad Eudonem pertinuerint; & Septimania ipſa imperio Sarracenorum ſubjecta non fuerit. Longè probabilius eſt id quod legitur in libello de geſtis ſancti Pardulfi abbatis, Sarracenos hoc anno a Carolo ad Pictavorum urbem cæſos fuiſſe, ejuſque cladis reliquias in Gothiam ſeu Septimaniam ſe recepiſſe, & obvia omnia igni ac ferro corrupiſſe; quo tempore in Calmeliacenſe fortè monaſterium ſe intulerint, & Theotfredum necaverint, monachis in vicinos montes confugere juſſis; aut fortè illi ſint, qui ſolutâ obſidione urbis Semonenſis in Septimaniam ſe receperunt. Utrumlibet horum verum ſit, Theotfredum lapidibus obrutum tradunt paullo poſt expiraſſe, & quidem XIV. kalendas Novembris; quod tempus non malè congruit eum tempore pugnæ Pictavenſis, quæ menſe Octobri facta eſt. Librum de vita ſancti Theotfredi abbatis ſcripſit anonymus auctor parùm diligens & accuratus, cujus tempus ex hoc ſolo conjici poteſt, quòd interdictum, quo feminis in baſilicam monaſterii aditus olim prohibitus erat, ad ſuum tempus viguiſſe teſtatur. Theotfredo abbati Savinianum ſucceſſiſſe tradunt, cujus dies feſtus VI. idus Junii celebratur in mona-

ANN. CHR. 732. (*) *Monaſter. S. Theofr.*

ſterio nunc dicto ſancti Theotfredi (*), qui non ſolùm in ſuo, ſed etiam in vicino Caſæ-Dei monaſterio colitur XIV. kalendas Novembris. In kalendario proprio Calmeliacenſi notatur XV. kalendas Decembris *tranſlatio ſancti Theotfredi abbatis.*

IX. S. Marini eremitæ.

Ad eamdem cladem referendum videtur ſancti Marini monachi & eremitæ martyrium, quantum ex corruptis ejus actis elicere nobis licet. Is temporibus Alexandri papæ Romæ educatus & inſtitutus dicitur ab Ellidio epiſcopo; quo mortuo in Burgundiæ partes acceſſerit, ad locum, qui Juga-montium vocabatur, prope urbem Maurianenſem, ubi erat Candorenſe monaſterium Dei genitrici Mariæ ſacrum, in quo ſub norma beatiſſimi Benedicti maxima monachorum multitudo degebat: in his beatus Euſippius ſub Erilio abbate. Haud dubiè ſitum erat hoc monaſterium in loco pagi Mautianenſis, qui hactenus nomen retinet *Chandor*. Illic commoratus aliquandiu Marinus, poſtmodum cæleſti monitu receſſit in Montem-magnum prope urbem Maurianenſem, ſuper rivulum Suriæ, ubi a Wandalis, quorum dux Acquirinus, Engaldus rex fuerit, necatus eſt. In his quædam falſa, incerta quædam, cætera ſera obſcura; ſed tamen quæ non viſa ſunt prætermittenda, ut ex iis occaſio ſaltem ſumatur ad excutiendam veritatem. Falſum eſt Marinum Romæ exſtitiſſe tempore Alexandri papæ, non primi, qui procedente ætate ebtiſtianæ ſæculo ſecundo vixit; neque ſecundi, qui undecimo, cùm ante Normannorum tempeſtatem Savinenſes noſtri reliquias ſancti Marini poſſederint. Ignotum Candorenſe monaſterium prope Mantiennam Sabaudiæ urbem. Neque magis notus apud veteres Marinus, qui nihil communne habet cum Amarino abbate, ſancti Præjecti martyris ſocio, de quo aliàs diximus. Feſtus ſancti Marini dies VIII. Kalendas Decembris celebratur in monaſterio ſancti Savini apud Pictones, cujus origo Carolo Magno tribuitur.

X. Euſebia abbatiſſa Maſſilienſis.

Huc etiam revocant nobile factum ſanctimonialium quadraginta coerobii ſancti Cyrici, prope Maſſiliam a beato Johanne Caſſiano erecti, quæ, hortante Euſebiâ matre & abbatiſſâ, ne ſuæ pudicitiæ vis a Sarracenis inferretur, naſum ſibi præcidiſſe traduntur. Exſtat in ſancti Victoris monaſterio Euſebiæ tumulus, cui impoſita eſt ejuſdem heroinæ effigies, dimidiâ facie & naſo mutila, cum hoc epitaphio, præfixo Chriſti monogrammate, in hunc modum mendoſiſſimè ſcripto.

Hic requieſcet in paſſe Euſebia religioſa,
Magna ancela Domini,
Qui in ſeculo ab benunte etate ſua vexit
Seculares, annos XIIII. & ubi a Domino
Electa eſt, in monaſterio ſanctorum Cyrici
Servivet annos quinquaginta; receſſet
Sub die pridie kall. Octobris, indictione ſeptima.

Sanctimoniales aliæ quadraginta ejus ſociæ jacent in medio ſacello beatæ Mariæ de Confeſſione, ut vocant: cujus aditus mulieribus interdictus. In eodem ſacello cernitur ſepulcrum & epitaphium Tilliſolæ ejuſdem loci abbatiſſæ, quæ nominis ſui decus vitâ, factiſque ſervaſſe dicitur, ac VII. idus Aprilis deceſſiſſe, indictione octavâ. Habes illud epitaphium ſub finem voluminis quarti actorum Benedictinorum, ſed mendoſum.

XI. Pardulfus abbas Vvaracenſe monaſterium ſervat.

Eâdem, ut jam dixi, tempeſtate Sarraceni, qui ex cladi Pictavenſi reliqui erant, cùm alii Septimaniam, alii aliò palantes ac turmatim ſe recíperent, latè omnia in itinere vaſtantes, ad Wvaracenſe Lemovicenſis pagi monaſterium pervenerunt. Horum adventu nequaquam territus Pardulfus abbas, cibum eis ac potum præparari juſſit. Fratribus verò ex metu in deſerta loca refugientibus, ſolus in monaſterio impavidus perſtitit vir Dei, cujus precationibus Sarraceni tenebris occæcati aufugerunt. Hic eſt Pardulfus apud Lemovices in vico Marchiæ-ſuperioris Seredino obſcuris parentibus natus, qui adhuc puer, cùm ex ictu rami arboris oculorum lumen amiſiſſet, infirmi ſalutem cæleſti virtute refundebat. Unde ejus ſanctitate adductus Lantarius e..s, monaſterium eidem regendum commiſit, quod in proximo loco, cui Waractum (*) ſeu Guaractum vocabulum erat, ad explandi facultatem ſua extruxerat. Illic rigidiſſimè vixit Pardulfus, nunquam ab ea die cellæ ſen monaſterii oſtium egreſſus, nunquam eſu carnium, nequidem volatilium, uſus, numquam linteo indutus, nec uſus balneo, ferrum acutum ad cutem geſtare ſolitus, quo membra minutatim incidebantur. Nonniſi ſemel in hebdomada comedebat & quidem aridiſſimam eſcam. Quadrageſimæ tempora diſcipulo ſe virgis cædi præcipiebat. Noctibus ſingulis toto corpora humi proſtrato, extenſis brachiis orare conſueverat: & poſt orationem tantiſper ſomno indulgebat. Poſt nocturnas vigilias, quod ſibi factum fuerat, memoriæ commendabat: poſt matutinas verò lan-

(*) *Garrat.*

laudes responsoria vel antiphonas de sanctis martyribus & confessoribus decantando meditabatur. A tertia hora ad sextam vacabat orationi, a sexta ad nonam silentium servabat. Post nonam, pauperes vel infirmos, qui ad ipsum confluebant, verbo Dei reficiebat. Nec deerat infirmis cælestis medicina, quam oleo adhibito vel aquâ, precibusve adhibebat. Fortè boletos seu lemigas, fungi genus, vito Dei ad escam a quodam rustico præparatas, surripuerat Ragnaricus quidam, consiliarius illustris viri Chunoaldi seu Hunoldi Aquitanorum principis; idemque *legatarius* præcelsi majoris-domus Francorum Caroli; verum, gutture ipsius & capite intumescente, sartum confestim restituit. Nec impunè cessit Arnulfo ejusdem Chunoaldi ministro, qui annonam viri Dei abstulerat. Multæ id genus virtutes ab eodem patratæ. In his claudus quidam erectus, teste Blandolendo presbytero ejus cellulæ custode, a quo id miraculi vitæ scriptor accepit. Ad eum aliquamdo accessit quidam homo territorii Bituricensis, Leodulfus nomine, magnopere rogans, ut filium suum e fonte baptismi susciperet. Roganti acquievit vir sanctus, infantemque e fonte levatum, albisque indutum deosculatus, genitori ad nutriendum commendavit. Infantis agitarium, quod vulgus *berciolum* vocat, quòd sponte suâ cæpisse moveri crederetur, pro reliquiis asservatum, ab igne intactum restitisse dicitur, cùm Franci urbem Biturigas incendio consumserunt. Id factum videtur eo anno, quo Carolomannus atque Pippinus Chunoaldum (*a*) Aquitaniæ ducem, Eudonis filium, rebellantem persecuti, Bituricarum suburbana igne combusserunt.

ANN. CHR. 732.

(*a*) *Fredegar. continu. cap.* 110.

Convenit huic loco id, quod in Toronico sancti Martini monasterio contigisse legitur in prædicto libro vitæ sancti Pardulfi de quodam paralytico, omnium membrorum impote, qui per quinquennium in porticu basilicæ Martinianæ jacuerat. Hic aliquamdo in somnis usque tertium admonitus, ut in pagum Lemovicensem ad sanctum Pardulfum se deportari curaret, sospitatem sine dubio recepturus; visum *uni ex monachis illius monasterii* indicavit, idque prædictus monachus *domno Audelando abbati* retulit. Abbas verò eidem paralytico asellum, quo illuc veheretur, cum duobus famulis commodari præcepit. Cùm eò perveniset infirmus, vir Dei super eum crucis signum imposuit; & post paucos ille dies sanus factus, eò, unde venerat, regressus est. Ex hoc loco scriptoris æqualis manifestè constat, tunc in basilica sancti Martini exstitisse monachos, quibus Audelandus abbas præerat. Is est Audelandus abbas, Guntramni, non decessor, sed successor in vulgatis Autlandus seu Odelandus dictus, qui res quasdam proprietatis suæ in patria Alamannica, pago Brisgaugiensi, Martinianæ basilicæ donasse perhibetur in veteri charta, data anno tertio-decimo Theoderici regis; non alius sine dubio quàm Autlandus, qui in editis Guntramno præponitur. Ex illo porrò instrumento non dubia elicitur conjectura, Audelandum origine Alamannum fuisse, natumque in pago Brisgaugiensi. Huic verò successit, non Wlfardus, ut in libris editis, sed Teutsindus, & post Teutsindum *Veiterbus* (*b*) *episcopus & abbas sancti Martini*, gente *Baugoarius*, *genere Heilolvingus*, id est Bajoarius de genere Agilolfingico, ex quo duces Bajoariorum veteres oriundi: qui Wisterbus senex & octogenario major dia ibidem mansit, propriâ manu scribens libros. De Teutsindi præfectura ac tempore luculentum est testimonium chronographi Fontanellensis, quod monasterium Teutsindus etiam post mortem Landonis abbatis obtinuit. Sic itaque series abbatum Martinianorum ordinanda. Post Agilricum Guntramnus, Audelandus, Teutsindus, Wisterbus mox dicti, & post eos Wlfardus & Hiterius, de quibus inferiùs.

XII. Audelandus abbas S. Martini, ejusque successores.

(*b*) *Labbe tom. 2. Bibl. nova p.* 736.

Circiter hoc tempus vixisse videtur Defensor monachus in Locogiacensi apud Pictones monasterio, de cujus origine in superiori volumine (*c*) actum est. Tunc eidem loco præerat Ursinus, haud scio an ille Ursinus, qui vitam sancti Leodegarii episcopi Æduensis post anonymum sub finem sæculi septimi scripsit. In illo monasterio Defensor monachus collectaneum ex sententiis Patrum edidit, quem *librum Scintillarum* inscripsit, præfatus, id se suscepisse jussu ejusdem Ursini, quem *nutritorem* suum vocat. Hic liber constat capitulis octoginta in codice Casinensi, ex quo ejus præfationem in Appendice referemus. Prima capita sunt *de caritate*, *de patientia*, *de dilectione Dei & proximi*, *de humilitate*, omnia denique de rebus moralibus. Patres, ex quorum sententiis contextus est liber, sunt Clemens, Origenes, Cyprianus, Basilius, Augustinus, Eusebius, Josephus, Cæsarius, Gregorius, Isidorus, vitæ Patrum; sed nullus Isidoro posterior. Ex Eusebio hæc referuntur; in capite XXX. de cupiditate: *Pecuniæ cupiditas populorum* (***) *corda mortalium fœderat, etiam & fraternam societatem violat*. In capite XXXV. de gratia. *Sunt gratiæ gratia accipitur a Deo, ita gratis a Deo ministratur*. Item in capite LXX. de mansuetis & temeratis: *Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit: humana verò rabies nec ferarum mitescit exemplis*: & in capite LXXII. de simplicitate: *Ea*,

Defensor monachus Locogiacensis.

(*c*) *Lib.* 1. *n.* 22.

(***) *f. plerumque*.

qua

ANN. CHR. 732.

quæ apud homines deſperata ſunt, & in contemtu habentur, in magna gloria apud Deum ſunt. Caritas Dei, quæ fragilia ſunt per naturam, per gratiam facit eſſe firma. Hæc ex Euſebio, fortè illo, quem Emiſſenum vocant. Denique ea Joſeppo inter alia in capite XLII. de muneribus: *Non debemus recuſare vitæ iſtius munus, quod dedit nobis Deus. Si hominis data rejicimus, contumelioſi ſumus; quantò magis ſervare debemus, quod a Domino accepimus?* Item in capite LXX. de manſuetis: *Joſeppus dixit: Inconſulta temeritas meſcit conſilium exſpectare judicis.* Hæc referre viſum eſt in ſpecimen libri, aliàs obſcuri: ad alia pergamus.

XIII. Eucherii epiſcopi Aurelianenſis exſilium.

Cùm Carolus princeps ab expeditione Sarracenica victor reverteretur, prundia ſibi Aurelianis parata contingere noluit, propterea quòd Eucherio ejus urbis epiſcopo infenſus eſſet: ſed rectâ Luteciam-Pariſiorum tendens, Eucherium ſe ſubſequi juſſit, & in Vernum villam regiam acceſſit. Eòdem mox Eucherius juſſus venit, non dubius de inſidiis ſibi præſtructis. Hunc verò princeps cum propinquis ſuis primùm Coloniam-Agrippinam relegavit: deinde celebritate loci, & incolarum in exſulem benignitute offenſus, ne quid novaret, tutiùs in Hasbanienſi pago Rodberto duci cuſtodiendum commiſit. Non minus tamen gratiæ apud Rodbertum invenit Eucherius, cui ub eo conceſſu facultas eſt conſiſtendi quò vellet in Hasbanii pago; ſimulque pro urbitrio utendi rebus omnibus, quæ ducis erant. Petiit autem vir ſanctus, ut ſibi cum ſuis ſubſiſtere liceret in monaſterio ſancti Trudonis, ubi & vitam cum exſilio conſummavit. Actus eſt in exſilium anno ſuæ ordinationis ſeato-decimo; ſed quæ fuerit exſilii cauſa, veteres diſertè non produnt. Id optimutum invidiæ tribuit ejus vitæ ſcriptor: ut Theodericus ubbas Trudonianus unam hanc affert probubilem cauſam, quòd eccleſiarum religionem reſque tueretur, prohibens ſcilicet, ne Carolus res eccleſiaſticas in urgentes belli cauſas pro libito expenderet; quæ res vulgandæ apud poſteros Caroli damnationi locum & occaſionem dedit.

XIV. Ettonis etiam abbatis Augienſis.

Carolo contra Sarracenos occupato, Theodebaldus ſeu Theobaldus, qui Lantfrido patri in ſuperioris Alamanniæ ducatum ſucceſſerat, ut Pirminium ante biennium, ita hoc anno Ettonem Augiæ abbarem in odium ipſius Caroli monaſterio expulit, quem Ettonem paullo poſt Carolus, victor ex Aquitania reverſus, in priſtinum locum reſtituit. Ideo verò Theobaldus Augienſibus abbatibus adeò infeſtus fuiſſe videtur, quòd Pirminius Caroli favore ac patrocinio monaſterium illud eaſtruaiſſet, repugnante ipſo duce, aut certè ipſius uſſenſu non priùs petito, aut exſpectato. Accedebat, quòd Pirminius, neſcio un etiam Etro, Francus erat, Carolo utique favens adversùs Theobaldum, qui unimum ſemper rebellandi gerebat.

XV. Bonifacius monaſteria duo conſtruit. (*) *Ed.* Vvigbertus abbas Fritiſlariæ.

Interim Bonifacius in Germania verbo Dei prædicando, eccleſiis, monaſteriiſque eaſtruendis ſtrenuam navabat operam. In primis Fritiſlariæ ad fluvium Odranam (*) in Haſſia eccleſiam cum adjuncto monaſterio in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis creait: ulteram cum ſuo quoque monaſterio Hamanaburgi, quod hodie Omenburgum, Marpurgo vicinum, ad fluvium Amanum. Fritillariæ præfectus Wigbertus abbas, quem Bonifacius recèns ex Brittannia cum uliis evocaverat. Idem etiam præpoſitus fuit Ordorfenſi, de cujus conditione ſuperiùs egimus. Apud unonymum vitæ Boniſacianæ ſcriprorem dicitur Bonifacius Wigbertum quoque in monaſterio, *quod nuncupatur Hernolasfelde, fratrum conſtituiſſe procuratorem*, id eſt abbarem in monaſterio, ut puto, Herveldenſi, ſeu Hersfeldenſi, de cujus origine poſtea dicemus. In ſumma, ubique eccleſias & monaſteria ædificabat Bonifacius ſancti Murtini epiſcopi Turonenſis exemplo, qui teſte Sulpicio, ubi fana deſtruaerat, ibi uut eccleſius, aut monaſteria conſtruebat. Cæterùm Lupus abbus Wigbertum *ſecundi ordinis ſacerdotem* vocat, non quòd effet corepiſcopus, ut putavit Browerus, ſed quòd presbyter & abbas eſſet: quo nomine presbyteros non rarò untiquitus inſignitos illuſtriſſimus Petrus (*a*) de Marca, & ea eo Baluzius in hunc locum docet; quippe ſacerdotis nomen, epiſcopis & presbyteris commune, primò quidem epiſcopis, ſecundò presbyteris convenit: ſic ſancto Sequano, ad presbyteri gratiam promoto, alii clerici ætate ſuperiores contru muſſitare cœperunt, videntes ac invidentes ſibi præponi Sequanum *ſecundi ordinis ſacerdotis honore*, uti antiquus uuctor in ejus vita ſcribit.

(*a*) *Concord. lib. 2. c. 14. §. 5.*

XVI. S. Rigoberti epiſcopi Remenſis obitus.

Hoc ferè anno e vivis exceſſit ſanctus Rigobertus Remorum antiſtes, qui Orbacenſe monaſterium poſt Leudemarum primum abbatem recepiſſe, & reaſſe dicitur. Id contigit ante ejus expulſionem e ſede Remenſi per Milonem, quem Carolus princeps ejus loco in illam ſedem intruſit. In Waſconiam, vel potiùs Aquitaniam primò relegatus, dein ipſo Milone procurante revocatus eſt in eccleſiam ſuam: cujus res quaſdam cum ipſi nollet cedere, id tantùm ab eo obtinuit, ut ſibi ad altare ſanctæ Mariæ ſacra celebrare liceret, & de reliquo degere in Germiaca-curte (*) ubi ſupremos abſolvit dies, devotionis cauſâ baſilicam ſancti Remigii, ejuſque tu-

(*) *Genica-urt.*

tumulum frequentare ſolitos, idemtidem etiam ſancti Theoderici monaſterium Remis proximum: Iſtuc Hincmarus pontifex ex Gerniaca-curte, ubi is ſepultus fuerat, poſtea corpus ejus tranſtulit, nimirum anno incarnationis octingenteſimo ſexageſimo-quarto, indeque ad Remenſem ſancti Dionyſii baſilicam, ubi aſſervatum eſt non longo tempore, dum Fulco Hincmari ſucceſſor iliud in majorem ſanctæ Mariæ baſilicam inferri curavit. Quo titulo Rigobertus Orbacenſe monaſterium rexerit, archiepiſcopi an abbatis, non ita exploratum. Sanè ab eo tempore in poteſtate Remenſis archiepiſcopi, propterea quòd a Reolo ejus ſedis antiſtite conditum fuiſſet, perſtitit hoc monaſterium, quod poſtmodum ad propril epiſcopi Sueſſionenſis ditionem partim revocatum eſt, ut io ſuperioti tomo (*a*) diximus. Hadrianus papa de Rigoberto relationem (*b*) ſe accepiſſe dicit a Tilpino Remorum pon- „ tifice, ut, faciente diſcordiâ inter Francos, e ſede contra canones dejectus & „ expulſus ſuit, ſine ullo crimine, & ſine ullo epiſcoporum judicio, & ſine ullo „ apoſtolicæ ſedis conſenſu vel interrogatione: ſed ſolummodo, quòd antea non „ conceſſit in partes illius, qui poſtea partem illam de regno in ſua poteſtate ac- „ cepit, in qua parte Remenſis civitas eſt; & donatus, atque magis uſurpatus con- „ tra Deum & ejus auctoritatem ſuit ille epiſcopatus, ſimul cum alio epiſcopatu „ & aliis eccleſiis, a ſæculatibus poteſtatibus, Miloni cuidam, ſolâ tonſurâ cle- „ rico, nihil ſapienti de ordine eccleſiaſtico; & alii epiſcopatus de ipſa diœceſi „ Remenſi diverſo modo eſſent diviſi, & aliqui ex magna parte ſine epiſcopis con- „ ſiſtentes; & ad alios metropolitanos epiſcopi & clerici ordinationes aliquamdo „ accepturi concurrebant, & refugia indebita habebant, & a ſuis epiſcopis judi- „ cari & diſtringi non ſuſtinebant; & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſancti- „ moniales ſine lege eccleſiaſtica, & pro voluntate & licentia vivebant. Hic erat infelix Belgicæ ſecundæ ſtatus. Inter alia Rigoberti opera unum eſt oratorium ſancti Michaelis, ſupra portam Baſilicarem exſtructum, ex quo in contiguam (*c*) moſterii ſancti Petri eccleſiam orationis gratiâ deſcendebat; a Begone Pariſiorum comite poſtea everſum.

ANN. CHR. 739.

(*a*) *Lib. 17. n. 25. p. 608.*
(*b*) *Frodoard. libro 1. c. 13.*
(*c*) *Ibid. c. 22.*

In majori Britannia hoc anno Wilfridus junior Eboracenſis antiſtes, Johannis deceſſoris ſui exemplo, dignitatem abdicavit, vitæ contemplativæ deineeps ſe totum daturus. Annum notat vulgata Bedæ epitome, in qua legitur, hoc ipſo anno Egbertum pro Wilfrido Eboraci epiſcopum factum, & Cymbertum epiſcopum Lindisfarorum obiiſſe. De Wilfridi receſſu ita canit anonymus ejus temporis poëta, qui veterum uous tes ab eo geſtas poſteris commendavit.

XVII. Wilfrido Eboracenſi epiſcopo ſucceſſus Egbertus.

At ſua facta bonus poſtquam compleverat ille
Paſtor in eccleſiis, ſpecialia ſæpta petivit,
Qui ſervire Deo totâ jam mente vacaret:
Contemplativæ ſeſque per omnia vitæ
Dans, mundi varias curaſque relinquit inanes.
Et quamvis ipſo reſideret corpore terris,
Attamen ex omni jam mente manebat olympo,
Pervigil expectans cæleſtis præmia vitæ.
Tempore quæ certo, vitâ præſente peractâ,
Sumſerat, angelicis cælo tranſvectus in alnis.

Quænam ſint *ſpecialia illa ſæpta* ſeu clauſtra, quæ repetivit Wilfridus, incertum. Vixit ad quatuor annos in illo receſſu, ſi Thomæ Stubbio (*d*) credimus, eodemque anno dicitur obiiſſe, quo Wilfridus Wigornienſis epiſcopus, id eſt anno ſeptingenteſimo trieeſimo-ſexto. Ejus obitus tertio kalendas Maii notatur in metrico Bedæ (*b*) martyrologio.

(*d*) *Stubbs col. 2604.*
(*b*) *Spicil. to. 10. p. 127.*

Wilfridus ternis ſuperam penetravit in aulam.
Tempore poſterior, non morum flore ſecundus.

Qui ei ſucceſſit Egbertus, Eadberti Northanimbrorum regis frater, *in infantia a patre Eata in monaſterium traditus fuerat*, ait Simeon Dunelmenſis (*c*) monachus, non aliud fortè quàm Eboracenſe. Romam aliquamdo profectus, ibidem diaconatus ordinem ſuſcepit. De eo præclara canit idem poëta, cujus hæc omnino ſumma eſt. Ubi paſtoralis curæ onus depoſuit Wilfridus, Egberto cathedram conceſſit; eumque ſibi pontificem ſuccedere curavit. Egbertus verò regali ſtirpe procreatus fuit, ſed coram Domino meritis præclarior, qui quas poſſedit opes, miſeris atque egenis diſperſit, ut cælo dives fieret. Mitis erga bonos, ſeverus in pravos. Noctes ac dies in certas ad precandum vices partiri ſolitus, noctes quidem ferè totas

(*c*) *Sim. Dunelm. col. 229.*

ANN. CHR. 731.

tas in precibus transigebat, diebus verò singulis sacra missarum sollemnia celebrabat. Ad hæc, ecclesias Dei variis ornamentis & sacrâ supellectile, tam aureâ, quam argenteâ, decoravit, probatosque ministros sacris altaribus adhibuit, qui divinas laudes statis vicibus persolverent. Ut ille ecclesiam, sic Eadbertus rex ejus frater regnum strenuè ac sapienter administrabat, concordibus ambo animis, nitet alterum se se mutuò juvantes; ille pallio ab apostolica sede accepto, hic patrio diademate insignis. Ecclesiam denique sunm Egbertus triginta-quatuor annos texit, paterna verò regni sceptra viginti & unum tenuit Eadbertus: ambo meritis felices, in pace mortui ac sepulti. Hactenus ex anonymo poëta. Ineunte Egberti pontificatu rerum summa erat penes Ceolwlfom regem ejus propinquum: cui regnum post annos quinque abdicanti Eadbertus successit. Egberti eruditionem non saris attendisse videtur ille anonymus, quam Willelmus Malmesburiensis tanti fecit, ut eum „ omnium liberalium artium, ut ita dicam, nemarium fuisse dicat, & nobilissimam „ bibliothecam Eboraci constituisse; cujus rei idoneum testem advocat Alcuinum, qui in epistola ad Carolum augustum petit sibi dari exquisitiores eruditionis libellos, quales in patria quondam habuerat, per bonam & devotissimam magistri sui Egberti archiepiscopi industriam collectos. Ex quo intelligitur, Alcuinom, cui Albinus-Flaecus adventitium nomen erat, Egberti discipulum fuisse, nequaquam verò Bedæ, ut plerisque recentioribus visum est, quem ætate longè superiorem nequidem puer videre fortan potuit.

XVIII. Albinus abbas Cantuarienſis obit.

Longè antiquior fuit Albinus abbas Cantuariensis monasterii suburbani octavus, quem hoc anno decessisse Willelmus Thornus auctor est. Sepultus fuit in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ juxta beatom Hadrianum decessorem suum, postmodum in majorem beati Petri basilicam cum sancto Augustino, aliisque antecessoribus suis translatus. Vir sanè de ecclesia vel hoc uno bene meritus, quòd venerabili Bedæ non modò adjutor, sed auctor fuit, ut vidimus, scribendæ ecclesiasticæ Anglorum historiæ. Huic successit Nodbaldus nonus abbas, qui a Tatwino archiepiscopo benedictus fuit, ejusque monasterii regimen annos sexdecim tenuit.

Nodbaldus succedit.

ANN. CHR. 733. XIX. Bonifacio epiſcopo ſcriptæ epiſtolæ.

ANno ejus sæculi tricesimo-tertio, nullâ aliâ re insigni, consignandæ videntur epistolæ duæ ad sanctum Bonifacium episcopum; una Torthelmi episcopi, inter Bonifacianas quadragesimm-tertia; altera Sigebaldi regis, quadragesima-una. Responsoria est Torthelmi epistola ad Bonifacii litteras, quæ excidetunt. Torthel- „ mus, apud transmarinos Saxones incertæ sedis episcopus, ait se desiderabiles ac- „ cepisse litteras excellentiæ suæ, ex iisque accepisse, quantâ devotione, quanto- „ que servore corda paganorum Saxonum ad catholicam atque apostolicam „ fidem converti procuret. Festinare ergo pergat sua celsitudo, ut novum Chri- „ sto populum conquirat ac consecret, protectorem humani generis redemtorem „ Dominum nostrum Jesum-Christum habitura. Cæterùm se daturum operam, ut „ in sacris missarum celebritatibus & in quotidianis precibus ejus memoria cele- „ bretur; quod viciſſim sibi ab eo præstari postulat. Alia epistola, quæ dicitur „ Sigebaldi regis, hoc modo inscripta est: *Reverendissimo præsuli, & pia paternitatis prærogativâ divulgando archiepiscopo Bonifacio, Sigebaldus, licèt indignus & ultimus famulorum Dei famulus, optabilem in Domino salutem*; quæ inscriptio, magis episcopum sapit, quàm regem; quamquam non desunt similes quorumdam regum inscriptiones. Sigebaldus occidentalium Saxonum regulus (nam tunc rex erat Ethelhardus, cui Cuthredus successit) forsan fuerit; cujus rei argumentum est, quòd se optare dicat, ut Bonifacius suus esset episcopus cum suo episcopo Daniele, qui Wentanæ ecclesiæ præerat. Addit, Bonifacii nomen se adscriptum ha- „ bere, cùm ipse missarum sollemnia celebraret, simul cum nominibus episcopo- „ rum suorum; &, si quidem ei supervixerit, in diptychis mortuorum adscriptu- „ rum cum nomine patris sui Erenwaldi, qui non alius videtur a sancto Erken-voldo episcopo Londonieusi. Nec quemquam moveat, quòd laicus missarum sollemnia *celebrare* dicatur: cujus modi alia loca non desunt apud veteres.

ANN. CHR. 734. XX. Landoni abbati Fontanellæ ſuccedit Teutſindus.

ANno proximo Landoni Fontanellensi abbati, legitimo & optimo, mortuo xvii. kalendas Februarias, successit Teutsindus, cœnobii sancti Martini Turonensis post Guntramnum, non pater, sed tyrannus, qui Fontanellense monasterium ad summam redegit inopiam, prædiis & possessionibus aut ablatis, aut in beneficia concessis: adeò ut, cùm ante ejus tempus trecenti semper eo in loco monachi exstitissent, reliqui census monasterii vix paucis alendis sufficerent: dum ille pascendis canibus & militaribus ornamentis fabricandis cætera profunderet, quæ olim reficiendis pauperibus & lumini ante aram Christi fovendo adhiberi solebant. Ta- „ les restores, ait chronographus, nequiores sunt paganis, qui, si locum crema-

„ maverint, terras tamen ſecum non auferunt. Sub ejuſmodi abbate penitus deſeciſſet diſciplina regularis, niſi obſtitiſſet Erinharius monaſterii præpoſitus, regulæ ſtudioſus cultor & amator, vir caſtæ ac ſinceræ religionis: de quo Teutſindus Turonicæ ſancti Martini eccleſiæ frattibus ſeu monachis dicere conſueverat: „ Niſi veſtram correxeritis vitam ac mores, Erinharium meum præpoſitum ex Fon„ tinella huc adducam, qui aratra veſtra rectum ſulcare doceat. Erinharius iſte, ex Apuliaco villa oriundus, ſuo tempore oratorium beati Michaelis archangeli ædificavit, poſt obitum ſepultus ad ingreſſum baſilicæ ſancti Petri cum brevi hoc epitaphio: *Hic requieſcit Erinharius præpoſitus.*

ANN. CHR. 734. Erinharius præpoſitus.

XXI. S. Benigno facta donatio Godino abbate.

Divionenſi ſancti Benigni monaſterio Goyla pia femina, conſentiente viro ſuo Bonvaſo, res ſuas, in pago Atoariorum ſeu Beſuenſi poſitas, largita eſt ſabbato proximo ante medium menſem Aprilem, anno quarto-decimo Theoderici regis. Hujuſce donationis litteris ſubſcribit inter alios Godinus abbas, ita legit chronographus Benignianus, non Goïnus, ut in editis apud Perardum, qui has litteras ad Theodericum, Chlodovei junioris filium, retulit, quas chronographus Theoderico, Childeberti Auſtraſiæ regis filio, aſſignat. Præferenda mihi videtur Caroli Coïntii ſententia, qui id factum cenſet anno quarto-decimo Theoderici Calenſis: quo tempore uſitatæ erant notæ illæ chronologicæ apud Benignianos, *die ſabbato proximo ante medio menſe Aprili*, ut quatuor inſtrumenta (*a*) conſequentia probant. Itaque Godinum in hoc tempus ſummovere viſum eſt, non verò duos admittere Godinos abbates, quòd alterius Godini nulla ſubſit memoria, nullum (quod quidem ſciam) ejus admittendi fundamentum. Mirum fortaſſe nonnullis videbitur, Godinum abbatem litteris donationis monaſterio ſuo factæ ſubſcripſiſſe. Verùm eo tempore id inſolens non erat, ut abbates & monachi donationum ſibi factarum teſtes adhiberentur: quod ſexcentis conſtat exemplis. Godino ſucceſſiſſe videtur Thanothardus abbas, cujus tempore Bago presbyter quædam prædia confert ſancti Benigni monaſterio Pippini regis principatu, ut ſuo loco videbimus.

(*a*) *Perard. p.* 10. 11. & 12.

XXII. Alfonſus abbas Caſtrenſis.

Bertrando abbati Caſtrenſis in Septimania monaſterii hoc anno ſucceſſiſſe traditur Alfonſus, de quo vulgatus poëta.

Nobilium ut reparet Martellas damna virorum,
Injecit dominat in ſacra feuda manus:
Caſtrenſi gazæ parcens abbatis amore,
Cujus conſilio eſt uſus & auxilio.
Proximus eſt morti princeps: hunc excitat abbas,
Et Chriſti tinctum ſanguine monſtrat iter.

Ab hoc Alfonſo ad Grimoaldum abbatem, qui poſt initium ſæculi noni locum rexit, mutilus eſt Caſtrenſium abbatum catalogus.

XXIII. Sigibaldus epiſcopus Mettenſis duo monaſteria condit.

Tunc temporis florebat Sigibaldus epiſcopus Mettenſis, qui de ſalute animarum ſollicitus, duo monaſteria condidiſſe perhibetur a Paulo diacono, quorum unum Hilariacum ſeu Nova-cella; alterum Nova-villa nuncupatum; primum in Mettenſi diœceſi, ſecundum in Argentoratenſi. Prioris auctor primus ſanctus Fridolinus abbas, qui illud in honorem ſancti Hilarii, unde Hilariacum dictum, conſecravit, ſancti Naboris etiam appellatum, de quo aliàs diximus. Ejus veluti conditor habitus eſt Sigibaldus, qui illud a fundamentis hoc anno inſtauraſſe memoratur. Novavilla ſeu Novum-villare monaſterium ab eodem conditum eſt in gratiam ſancti Pirminii, cui illud regendum commiſit, ut ſuperiùs diximus. Sepultus eſt Sigibaldus primùm in monaſterio ſancti Naboris, dein tranſlatus in ſuburbanum Mettenſis civitatis monaſterium ſancti Symphoriani, ſucceſſoremque habuit Chrodegangum, qui multam nobis in conſequentibus dicendi materiam ſuppeditabit.

XXIV. Etto abbas fit epiſcopus Argentoratenſis.

Hoc ipſo anno Etto Augiæ poſt Pirminium abbas, quem alii Eutonem, Hettonem, Heddumve appellant, poſt mortem haud dubiè Widegetii ſeu Wiggeri epiſcopi, cujus pro Morbaco privilegium mox retulimus, a Carolo principe promotus eſt ad ſedem Argentoratenſem, Kebâ ſeu Gebâ ſucceſſore Augiæ inſtituto, qui duobus dumtaxat annis cœnobio præfuit, Ermenfredum ſortitus ſucceſſorem in annos decem. De his tribus abbatibus ita canit Walafridus Strabo in carmine de viſione Wettini, adſtipulante Hermanno.

Poſtea ſeptenis præſedit curſibus Eto.
Tum ſequitur binis laudandus Geba ſacerdos.
Bina Ermenfredus tum luſtra peregerat abba.

Cellam monachorum a Wiggero epiſcopo exſtructam, ſed neglectam, inſtauravit Etto epiſcopus, ut fuſiùs poſtea exponemus.

ANN. CHR. 734.

XXV. Adela abbatiſſa Palatioli obit.

Sub idem tempus humanis rebus exceſſit Adela ſeu Addula abbatiſſa Palatiolenſis monaſterii prope Treviros, cùm annis fere triginta-quinque hunc locum adminiſtraſſet. Paullo ante obitum, hoc eſt anno duodecimo Theoderici regis, teſtamentum condidit, quo donationes Palatiolo quondam factas confirmat, ubi ſe Dagoberti quondam regis filiam dicit, nempe Dagoberti Auſtraſiorum regis, Sigiberti filii, quem ex Hibernia revocatum ſuperius vidimus. Hoc teſtamento Adela ratam habet donationem a ſe factam villæ ſuæ Palatioli ad Moſellam, a Pippino majore domus commutatione comparatæ, in qua cœnobium in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli exſtruxerat, aggregato ibidem monacharum cœtu, *ſub diſciplina & regula ſancti Benedicti viventium*. Addit huic donationi prædium Scripuaſium, in pago Moſeo ſitum ad ipſius Moſellæ ripam, exceptâ inſulâ, quam ante dulciſſimo filio ſuo Alberico donaverat. Denique eidem monaſterio alia etiam prædia confert, quæ a germana ſua Regentrude dato pretio comparaverat. Palatiolo poſt medium ſæculum nonum præfuit Warentrudis abbatiſſa, Hetti Trevirorum antiſtitis ſoror, amita verò Thietgaudi ejus ſucceſſoris, cujus germanus erat Grimaldus archicapellanus, Walafridi Strabonis verſibus celebratus, qui ambo Warentrudi amitæ ſuæ epitaphium, a nobis alias ex Browero prolatum, inſcribi curarunt. Non conſtat quo tempore vixerit Hruothildis ejuſdem loci abbatiſſa, quæ *ſub ſacro velo canonicæ* vixiſſe dicitur, ſed in vita vera fuiſſe monacha. Ex quo intelligitur, Palatiolenſes virgines prius ad canonicarum mores deflexiſſe, quàm canonici Palatiolo ſubſtituerentur; quod a Poppone archiepiſcopo factum ante medium ſæculum undecimum Browerus docet.

XXVI. Bilehildis abbatiſſa Moguntina.

Ad hoc tempus revocanda eſt Bilehildis pia matrona, quæ viro ſuo orbata, ad Moguntiæ muros cœnobium virginum ædificavit, ampliſſimiſque dotavit latifundiis. Ejus hac de re litteras retulit Nicolaus Serarius, quas mendoſiſſimas ac fidei expertes eſſe conſtat. Verùm quando meliora nobis non ſuppetunt, hoc unum nobis reſtat de Bilehilde obſervandum, ejus memoriam fieri v. kalendas Decembris, ubi vidua, ſanctimonialis & abbatiſſa prædicatur. Plura de ea in breviario Moguntino & apud Serarium, ſed non certiora, niſi quòd Sigebertum Moguntiæ archiepiſcopum avunculum habuiſſe dicitur. In pervetuſto libro ſacramentali bibliothecæ olim Fuldenſis, nunc ſancti Benigni Divionenſis, ſit commemoratio *ſanctæ Bilhiltæ virginis* v. kalendas Decembris.

XXVII. Bedæ epiſtola ad Egbertum epiſcopum.

Sub exitum hujus anni venerabilis Beda inſignem epiſtolam de optimi paſtoris officio ſcripſit ad Egbertum epiſcopum Eboracenſem, cùm per affectam valetudinem eum convenire in ejus monaſterio, prout ſuperiori anno pollicitus erat, non valeret. Epiſtolæ inſcriptio & exordium ſic habet. *Dilectiſſimo ac reverendiſſimo antiſtiti Ecberhto, Beda famulus Chriſti ſalutem. Memini te veſtrum dixiſſe anno, cùm tecum aliquot diebus, legendi gratiâ, in monaſterio tuo demorarer, quòd hoc etiam anno vellet, cùm in eumdem devenirem locum, me quoque ob communem legendi ſtudium, ad tuum accipere colloquium; quod ſi ita, Deo volente, poſſet tandem, non opus eſſet tibi hæc per litteras ſcripta dirigere, cùm poſſem liberiùs ore ad os loquens, quæque velim, ſive neceſſaria duterem, ſecretâ tibi allocutione ſuggerere. Verùm quia hoc ne fieret, ſuperveniens, ut noſti, corpori meo valetudo prohibuit; agere tamen quod potui erga dilectionem tuam, fraternæ devotionis intuitu, curavi, mittendo videlicet per litteras, quod corporaliter veniendo per colloquium nequiveram. Precorque te per Dominum, ne harum apices litterarum arrogantiæ ſuperciliique eſſe ſuſpiceris, ſed obſequium potiùs humilitatis ac pietatis veraciter eſſe cognoſcas.* Monaſterium illud, in quo Egbertum colloquii ac lectionis causâ conveniebat Beda, non aliud videtur » quàm cathedrale eccleſiæ Eboracenſis. Præmiſſo hoc exordio, primum omnium » Egbertum hortatur, ut gradum ſacroſanctum, ad quem divinitus provectus fuerat, ſacroſanctâ operatione & doctrinâ confirmet; neutrum quippe ſine altero » ſufficere, ſi aut is qui bene vivit antiſtes, docendi officium negligat; aut rectè » decens recta operari non curet. Deinde eumdem monet, ut ab otioſis confabu» lationibus, detractionibus, cæteriſque linguæ vitiis penitus abſtineat; ut divi» nis eloquiis ac meditationibus ſcripturarum linguam ſimul & animum occupet, & » maximè legendis beati Pauli epiſtolis ad Timotheum & Titum, & ſanctiſſimi Gre» gorii libro paſtorali & homiliis in evangelia. Verùm ut id faciliùs fiat, opus eſſe » ſocietate eorum, qui Chriſto totos ſe ſe dediderunt. Tertiò eumdem ad diſſe» minandum non modò in urbibus, ſed etiam in vicis Dei verbum excitat, quip» pe qui ad hoc epiſcopus conſecratus ſit. Et quia latior & amplior erat ejus dioe» ceſis quàm ut ſolus per omnes viculos & agellos diſcurrere, ac prædicare poſſet; » adſciſcendos ſibi ſacri operis adjutores, presbyteros & doctores, qui vices ejus » iis in locis ſuppleant, tum prædicando Dei verbo, tum ſacris myſteriis conſe» crandis, tum maximè peragendis baptiſmatis officiis, ubi opportunitas exigeret,

In

» In hac verò prædicatione in primis inſiſtendum, ut populi fidem catholicam, ANN. CHR.
» quæ ſymbolo continetur, & dominicam orationem vernaculâ linguâ memori- 734.
» ter diſcant, ac frequenter recitent. Ad hæc monendos eſſe, ut ſignaculo domi-
» nicæ crucis ſæpiſſimè ſe muniant adversùs continuas dæmonum inſidias: & quàm ſa-
» lutaris ſit omnibus chriſtianis quotidiana dominici corporis & ſanguinis perce-
» ptio, prout in eccleſia Chriſti per Italiam, Galliam, Africam, Græciam E-
» gbertus ipſe eam frequentari noverat. Addit ſe ex rumore compertem habere,
» complures eſſe vicos ac villas ſuæ gentis in montibus ac locis inacceſſis, ubi
» numquam viſus ſit antiſtes, qui manus impoſitione baptizatos confirmaret; im-
» mo nullius doctor, qui eos fidei veritate ac regulis morum imbuat: cùm tamen ne
» unus quidem a tributis epiſcopo reddendis ſit immunis. Quartò ad rectè compo-
» nendum gentis eccleſiaſticum ſtatum: qua in re promtiſſimum laboris adjutorem
» Ceolwlfum regem pro inſito religionis amore haud dubiè habiturus ſit, opus
» eſſe, ut plures in hac regione inſtituantur epiſcopatus, quorum Eboracenſis anti-
» ſtes, accepto a ſede apoſtolica pallio, metropolitanus eſſe debeat; ideoque,
» habito majorum conſilio ad epiſcopales ſedes erigendas proſpiciantur loca in mo-
» naſteriis ad hoc opportuna, ita ut monachi, ſicut in pleriſque aliis illius inſu-
» læ eccleſiis, novos illos epiſcopatus occuparent. Et ne fortè abbas vel monachi
» huic decreto reſiſtant; detur eis facultas eligendi epiſcopum e ſuis, qui ordina-
» tus novæ diœceſis curam cum ipſo monaſterio gerat. Quòd ſi dotando loco non
» ſufficiant monaſterii poſſeſſiones; innumera eſſe pſeudo-monaſteria utriuſque ſe-
» xus *ſtulo ſtultiſſimo* nuper erecta, & in monaſteriorum adſcripta vocabulum;
» ſed nihil prorſus monaſticæ converſationis habentia, neque Deo, neque homi-
» nibus utilia, quæ in ſupplementum dotis aſſumi poſſint. Ejuſmodi quippe conven-
» ticula ab annis admodum triginta, id eſt a morte Aldfridi Northanimbrorum
» regis, qui anno ſeptingenteſimo-quinto humanis rebus exemtus fuerat, in pro-
» vinciam ſuam invecta eſſe a præfectis laïcis, eorumque conjugibus, qui ſæcu-
» laris præfecturæ retinentes officia, atque adeò laïci perſiſtentes, ſe nihilo mi-
» nùs abbates ſimul & præfectos ſive miniſtros famuloſve regis appellant, ejuſdem-
» que ſarinæ monachos ſeu potiùs laïcos congregant, aut certè apoſtatas, *ex ve-*
» *ris expulſos monaſteriis*: qui denique ita ſe Dei famulos profitentur, ut non
» ſolùm poſſeſſa non vendant, immo non habita comparent, cupiditati & avari-
» tiæ potiùs quàm religioni ſtudentes. Scripta eſt hæc epiſtola nonis Novembris,
indictione tertiâ, quæ inchoata erat a menſe Septembri; ſiquidem Beda menſe
Maio anni inſequentis e vivis exceſſit. In pſeudo-monaſteria illa ſæcularium edi-
tus eſt canon quintus concilii Cloveshovienſis, ſuo loco referendus, qui nullo mo-
do canonica & regularia monaſteria tangit. Similia erant, ut (*a*) vidimus, apud
Hiſpanos falſa monaſteria ſæcularium, qui ut ſe a publicis tributis eximerent, (*a*) *Lib.* 13. *n.* 40.
conventicula ejuſmodi ſibi fabricabant, ubi cum uxoribus ac liberis ſuo arbitrio,
nullâ regulâ vivebant.

Paullo ante hoc tempus ſcripta eſt ejuſdem Bedæ alia epiſtola apologetica ad XXVIII.
Plegwinum monachum de eo, quòd hæreſeos inſimularetur a nonnullis Beda, qua- Alia epiſtola
ſi in libro de temporibus non rectè de ſex mundi ætatibus ſenſiſſet: nempe quòd ad Plegwi-
negaret, Chriſtum in ſexta mundi ætate carnem noſtram ſuſcepiſſe. Nuntio a Ple- num monachum.
gwino hac de re accepto, Beda exhorruit ad tantam calumniam, moxque ſe his
» litteris ad Plegwinum ſcriptis purgavit, profeſſus, Chriſtum Dominum in mun-
» dum veniſſe ante ſextam mundi ætatem, computando annorum ſeriem juxta ve-
» ritatem Hebraïcam in Hebræorum libris contentam, quos a ſcribis corruptos
» fuiſſe neque Chriſtus Dominus, neque apoſtoli umquam dixerant. Hæc Ple-
» gwino innocentiæ ſuæ pignora, has amicæ caritatis indices litteras miſit vir
» ſanctus, obſecrans, ut eas religioſo ac doctiſſimo fratri ſuo Davidi porrigeret,
» quò eas ille coram venerabili domino ac patre ſuo Wilfrido anriſtite legeret: ut,
» quoniam illo præſente his conviciis appetitus fuerat, ipſo etiam audiente ac dijn-
» dicante, quàm immeritò hæc convicia perpeſſus ſit, appareat. Ipſum quoque
» Davidem præ cæteris rogat, ut exemplo cognominis ſui, hortatione ſanorum
» verborum, tamquam dulci carmine, furorem ſpiritus mali effuget a fratre illo
» deſipiente, qui ſe inter pocula cœnando infamaverat. De hac epiſtola mentio-
nem facit Beda in indice operum, non verò de ſuperiori, quòd illa ſub extremum
vitæ ſuæ tempus, abſolutâ jam hiſtoriâ eccleſiaſticâ, ſcripta ſit ad Egbertum, qui
Wilfrido juniori mox laudato ante biennium ſucceſſerat. Duas haſce epiſtolas Ja-
cobus Waræus cum hiſtoria primorum abbatum Wirenſis & Girwenſis monaſte-
riorum typis vulgavit cum dialogo Egberti epiſcopi, qui pallium paullo poſt ab
apoſtolica ſede accepit, primus poſt Paulinum hoc ornamento honoratus.

ANN. CHR. 735. XXIX. Bedæ obitus.

NOn diu poſt ſcriptam Egberto epiſtolam Beda ſuperſtes fuit: ſed, cùm jam aſſectæ eſſet valetudinis potiùs quàm ætatis, quippe qui annos tres ac ſexaginta vix compleverat, anno inſequenti, quindecim ante paſcha diebus, graviſſimâ difficultate anhelitus, at ſine dolore, correptus eſt; quæ infirmitas in dies ſenſim augeſcens uſque ad diem aſſcenſionis dominicæ, id eſt ad ſeptimum ante kalendas Junii, ſic eum confecit, ut dominici triumphi conſortem fecerit. Inter hæc diſcipulis quotidie lectiones ac ſcriptiones præſcribere, quidquid reliquum erat diei pſalmis recitandis occupare non deſiſtebat, totam noctem in lætitia & gratiarum actione pervigil ducere ſolitus, niſi quantùm modicus ſomnus interciperet. Moa cacitatus, ſtatim conſueta repetere, lectiones, preces, & gratiarum actiones expanſis manibus Deo reddere. Huic mos erat ſcripturarum ſententias proferre, antiphonas canere, in primis ſollemnem illam de aſſcenſione Domini, qua eccleſia precatur, ut ne Chriſtus, cœlos repetens, nos relinquat orpbanos. Scripturarum ſententiæ *ipſi* magis familiares, aliæ ad incutiendum divinorum judiciorum timorem, qualis eſt hæc Apoſtoli, *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*; aliæ ad excirandam in Deum fiduciam, ut *Flagellat Deus omnem filium, quem recipit*: quibus idemtidem hanc beati Ambroſii ſententiam interponebat: *Non ſic vixi, ut me pudeat inter vos vivere: ſed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus*. Lugebant inter hæc fratres, & in lacrymas ſolvebantur: At ille caſtigabat inertes lacrymas, ac potiùs lectioni & ſcriptioni operam dandam ſuadebat. In illis morbi anguſtiis publicæ utilitati, tum proximi, tum fratrum conſulens, duo nihilo minùs opuſcula compoſuit, nempe evangelii ſancti Johannis verſionem in patriam linguam ad uſum rudis populi; & excerpta ea notis Iſidori in gratiam diſcipulorum, effatus ſe nolle, ut diſcipuli fabulis & inanibus commentis animum applicarent. Tertiâ feriâ ante aſcenſionem, anhelitus difficultare ampliùs laborare cœpit, & in ejus pedibus tumor apparere. Totum illum nihilo minùs diem traduxit de more, hilariùs ſolito diſcipulis ſcribenda dictans, eoſque monens, ut diſcere feſtinarent, quippe incertum eſſe quamdiu ſuperſtes eſſet futurus. Nocte inſequente inſomni in gratiarum actione tranſactâ, diem ſequentem prælegendo & orando conſumſit ad horam nonam, quâ convocatis monaſterii presbyteris munuſcula diſtribuit, rogans & obſecrans, ut pro ſe miſſas celebrarent, dicens tempus eſſe, ut ad eum qui ſe formaverat reverteretur; tempus reſolutionis ſuæ inſtare; cupere ſe diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Ad veſperam unus e diſcipulis monuit, unam ſibi ſcriptionis ſententiam deeſſe; at ille citò ſcribi juſſit. Eâ ſcriptâ, diait, Conſummatum eſt; moaque in cellulæ ſuæ, ubi orare conſueverat, pavimentum ſabſtrato cilicio, uti petierat, depoſitus, dicto *Gloria Patri*, ſpiritum Deo reddidit. Ita ferè venerabilis Bedæ obitum deſcripſit Cuthbertus ejus diſcipulus in epiſtola ad Cuthwinum, quem dilectiſſimum in Chriſto *collectorem* vocat, fortè quòd ambo lectores & magiſtri aliorum eſſent. Cuthbertus Huetberto abbati ſucceſſit in regimine monaſterii Giswenſis.

Quotquot de Beda ſcripſere auctores Anglicani, Turgotus, Willelmus, allique, eum *ipſo* aſſcenſionis die, VII. kalendas Junii obiiſſe traduut. Eumdem habent diem chronographus Fontanellenſis perantiquus, & veteres faſti, in primis martyrologium Arnulfi Andaonenſis monachi, quod monaſterium eſt ſancti Andreæ prope Avenionem, eodem die notantis ſanctum Auguſtinum Anglorum apoſtolum, & venerabilem Bedam. Sunt tamen qui eum pridie aſſcenſionis ad veſperam deceſſiſſe malint, ac proinde VIII. kalendas Junii; quod ea Cuthberti epiſtola colligunt. At veſpera illa jam in ſequentem diem magis inclinabat. Sed hæc leviora. De anno gravior difficultas ob vulgatam Ipſius Bedæ epiſtolam de vetno æquinoctio ad Wichredum presbyterum, in qua exemplum ponitur *de præſenti anno dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo-ſeptuageſimo-ſexto*; ad quem proinde Bedam perveniſſe Baronius exiſtimavit. Verùm id ſine dubio gloſſema eſt antiqui illius temporis exſcriptoris, quod deeſt in codice Laubienſi. Certè annum triceſimum-quintum Bedæ mortalem ſignat Turgotus, rectiùs quàm alii triceſimum-primum, in quo Bedæ hiſtoria deſinit, ultetiùs proſequenda, ſi diutiùs ille vitam protraxiſſet. Ejus epiſtola ad Egberrum ſcripta nonis Novembris præfert indictionem tertiam, quæ ante kalendas Septembris anni triceſimi-quarti inchoari non poteſt. Denique primis annis pontificatus Egberti, quem anno triceſimo-ſecundo Wilfrido ſucceſſiſſe conſtat, Bedam obiiſſe teſtatur illius temporis poëtæ anonymi carmen de pontificibus Eboracenſibus.

Temporibus primis præfati præſulis hujus
Presbyter eximius meritis, cognomine Beda,
Aſtra petens clauſit præſentis lumina vitæ.

Se-

Sepultus eſt in monaſterio Girwenſi, & cum eo tota pæne litterarum apud Anglos gloria ſepeliri viſa eſt. Is ſtatim ab ipſius obitu ſanctus habitus, dictuſque eſt. Bonifacius epiſcopus *candelam eccleſiæ* non ſemel; Lullus ejus ſucceſſor *beatæ memoriæ Bedam* appellat, in cujus venerationem holoſericam veſtem ad ornandas ipſius reliquias mittit. Hincmarus Remorum antiſtes itidem ſanctum vocat. His concinit anonymus poëta mox laudatus. ANN. CHR. 735.

Huius vita quidem qualis fuit ante magiſtri,
Claro poſt obitum ſigno eſt patefacta ſalutis.
Æger enim quidam patris dum cingitur almi
Relliquiis, penitus peſte eſt ſanatus ab illa.

Jam ſæculo nono ara in ipſius honorem in Fuldenſi eccleſia erecta erat, teſte (*a*) Rabano; idemque in litaniis metricis Hartmanni ſancti-Galli monachi eodem tempore invocatur. (*a*) Raban. in ſcript. 39.

De univerſis Bedæ operibus egimus in ejus elogio, in Actis ſanctorum noſtrorum edito, ubi ſignantet da ejus homiliis accuratè actum eſt. Adde ea, quæ initio poſterioris Appendicis tomi primi horum Annalium diximus. Inter varia Bedæ opera unum eſt *de indigitatione*, ſeu de arte numerandi per digitos, ab antiquis olim uſitata. Inveni in quadam membrana ſemilacera monaſterii ſancti Petri Carnutenſis varias figuras, quæ totam hanc artem oculis ſubjiciunt. Ejus ſpecimen hoc loco exhibere viſum erat: ſed fortè meliùs in aliam occaſionem differetur.

Quam ob rem dictus ſit Venerabilis, alii alias afferunt cauſas, omnes ferè aut falſas, aut dignas anilium fabularum. Qui ideo ſic vocatum putant, quòd ipſo vivente in eccleſia ejus homiliæ legerentur, aſſentientes non habent veterrimos illarum homiliarum codices, quæ *domni Bedæ* titulum præferunt. In concilio tamen Aquiſgranenſi ſecundo (*b*) inter patres cenſetur *venerabilis & modernis temporibus admirabilis Beda presbyter*; & apud Amalarium (*c*) *venerabilis presbyter Beda* itidem nuncupatur. Ad hæc in lectionario Corbeienſi, ante annos quingentos ſcripto, homiliæ *venerabilis Bedæ presbyteri* inſcriptæ ſunt. Non ergo adeò recens hoc elogium, uti Menardo noſtro viſum eſt. Certè Hericus monachus Autiſiodorenſis in libro nondum vulgato de computo, libros de hac eadem re *venerabilis viri domni Bedæ presbyteri* commemorat. (*b*) Conc. Aquiſgr. 2. an. 835. præfat. lib. 3. (*c*) Amalar. lib. 2. c. 37.

XXX. Bedæ plures.

Bedæ alii plures, & quidem ſancti circumferuntur. Unus Romæ colitur in baſilica Vaticana; jam dudum confuſus cum Beda venerabili a Romano canonico ſancti Petri, qui in deſcriptione ejus baſilicæ ait, ibidem requieſcere ante portam argenteam ſub rota porphyretica, uti a majoribus traditione acceperat, venerabilem Bedam presbyterum, qui fecit homilias; & ob ejus reverentiam antiquis religionem fuiſſe hunc locum calcare. Ita ille ante annos quingentos. Idem Beda invocatur in pervetuſtis litaniis Vaticanis. At Beda noſter in ſuo monaſterio mortuus, ſepultuſque eſt; nec ejus reliquiæ extra Britanniam umquam tranſlatæ. Alius fuit Beda junior, ſed Italus, monachus Gravellenſis monaſterii prope Rodigium (*) oppidum agri Ferrarienſis, cultus decimâ die Aprilis in urbe Genua, quò ejus reliquiæ tranſlatæ ſunt. De eo aliàs plura. Tertius denique, ſi tamen alius, maximè celebratur apud Arelate in monaſterio Montis-majoris, iſque in crypta ſancti Trophimi ſepultus creditur. Verùm ad hæc probanda quis modus. (*) *Rovigo.*

XXXI. Huetbertus abbati Wirenſi ſcribit Bonifacius pro ſcriptis Bedæ.

Moriente Beda venerabili, monaſteria Wirenſe & Girwenſe regebat Huetbertus, Ceolfridi ſucceſſor, alio nomine Euſebius dictus, quod cognomen *ob amorem ſtudiumque pietatis* conſecutus eſt, ex Bedæ præfatione libri tertii in Samuelem; idemque ipſe eſt, cui nondum abbati expoſitionem in Apocalypſin Beda ipſe nuncupavit, *fratri Euſebio* ſeu Huetberto inſcripta. Paullo poſt Bedæ obitum Bonifa- » cius epiſcopus dilectiſſimo ac reverendiſſimo fratri Huetberto abbati, & univerſis » fratribus ſanctæ congregationis ejus ſcripſit epiſtolam nonam, eum rogans & » obſecrans, ut ſe ſocioſque, inter feras & ignaras gentes Germaniæ laborantes, » & grana evangelica diſſeminantes, ſacroſanctis orationibus adjuvarent; ſimulque » petit, ut aliqua de opuſculis ſagaciſſimi ſcripturarum inveſtigatoris Bedæ mo- » nachi, quem nuper in domo Dei apud eos, inſtar candelæ eccleſiaſticæ, felen- » tiâ ſcripturarum fulſiſſe audierat, exſcripta ſibi eum clocca una tranſmittere ne » gravaretur; eiſdem ad indicium intimæ caritatis mirrens lectiſternia caprina. Totidem verbis ſcripta eſt epiſtola centeſima quinquageſima Cuthberto abbati, Huetberti ſucceſſori. Eòdem ſpectat ejuſdem Bonifacii epiſtola ad Egbertum epi- » ſcopum Eboracenſem octava, itemque octogeſima, quâ flagitat aliquam ſibi dirigi » particulam vel ſcintillam *de candela eccleſiæ*, quæ nuper in iſtis regionibus il- » luxerat, nempe ex tractatibus, quos ſpiritalis presbyter & inveſtigator ſcriptu- Itemque Egberto epiſcopo.

rarum

ANN. CHR. 735.

» rarum Beda compoſuit, maximè lectionarium anniverſarium & commentarios in » proverbia Salomonis. Plura de eo in ipſius elogio, a me aliàs edito. Ejus reliquiæ Dunelmum tranſlatæ ſunt.

XXXII. Tatvvino epiſcopo Cantuarienſi ſuccedit Nothelmus.

Altero poſt Bedam menſe, id eſt ultimo die menſis Julii, e vivis itidem ſublatus eſt Tatwinus Cantuarienſis antiſtes, cum anteceſſoribus ſuis ſepultus in Apoſtolorum baſilica monaſterii ſuburbani. Succeſſorem habuit Nothelmum, presbyterum Londonienſis ſancti Pauli eccleſiæ, *quia monachus erat*, inquit Gervaſius, qui ei annos quinque regiminis tribuit, non tantùm tres, ut Willelmus Thornus. Initio ejus pontificatus Bonifacius eidem ſcripſit epiſtolam decimam-quintam, obſe» crans, ut ſui in ſacroſanctis ipſius orationibus memor eſſe dignaretur, navemque » mentis ſuæ, variis Germanicarum tempeſtatum fluctibus quaſſatam, hoc præſi» dio ſtabilire, impertità communione mutuæ caritatis, quam ſibi venerandæ me» moriæ anteceſſor ejus Bertwaldus conceſſerat. Ad hæc flagitat ſibi tranſmitti » Gregorii Magni epiſtolam, in qua contineri dicuntur interrogationes Auguſtini » pontificis & prædicatoris primi Anglorum, cum reſponſionibus ipſius Gregorii; » idemque certior fieri cupit, utrùm hæc epiſtola verè Gregorii ſit, quia in ſcri» nio Romanæ eccleſiæ, ut affirmant ſcriniarii, cum cæteris exemplaribus ejuſdem » pontificis (quod ſanè mirum) non inveniebatur. Eumdem Nothelmum conſu» lit vir ſanctus de peccato cujuſdam, qui matrimonium contraxerat cum vidua, » cujus ante filium e ſacro fonte ſuſceperat; qua de re etiam Pechelmum epiſco» pum Candidæ-caſæ, & Duddonem abbatem conſuluit; quæ res necdum tunc » temporis ubique locorum recepta, aut trita erat. In fine ſibi indicari petit, » quoto anno incarnationis Chriſti prædicatores primi a ſancto Gregorio miſſi ad » gentem Anglorum veniſſent; ubi mirari ſubit, rem tam inſignem, tamque novam, jam tum obſcuram fuiſſe: quo minùs mirandum eſt, ſi illi, qui annos regum noſtrorum primæ ſtirpis cum annis incarnationis componere voluerunt, tam longè a ſcopo aberraverint.

XXXIII. Fridesvvida virgo obit.

Eodem anno ad cæleſtem Sponſum migraſſe dicitur Frideſwida virgo & mouacha Oxonienſis, Didano patre ejus pagi ſubregulo, & Saſridâ genitrice orta, quæ ſub Alginæ, fortè Algivæ, cujuſdam diſciplina, (Wintonienſem abbatiſſam fuiſſe putant nonnulli) multum in virtute ac litteris progreſſum fecit. Didanus conjugis amiſſæ dolore perculſus, Oxonii eccleſiam in honorem beatiſſimæ virginis Mariæ condidit dilectiſſimæ filiæ rogatu, ubi ipſa rebus cæleſtibus ſe totam mancipavit, erectoque monaſterio, ibidem ſe ſe cum aliis duodecim virginibus demum incluſit. Victis aliquamdo dæmonis ludificantis inſidiis, qui ſe Chriſtum mentiebatur, aliæ ſuccedunt ab Algaro rege ſtructæ: quem iuſana libido ad rapiendam e clauſtro Fri» deſwidam adegit. Nuntiis a rege miſſis reſpondit pia virgo: ſi ſe mortalis cujuſ» quam connubio ſociare voluiſſet, regiæ petitioni facilè conſenſuram; nunc, quo» niam regi immortali deſponſata erat, ſibi nefas eſſe, ut, eo ſpiero, mortali » homini ſe traderet. Ubi blanditiæ non ſuccedunt, vim inferre procus impatiens molitur. Frideſwida interim, hoc intellecto, fugâ pudicitiæ conſulit, & in ſilvam ſe abdit. Fugientem inſequitur perditus amaſius, quem virginis latibulum latere non potuit. Verùm illa per occultos tramites nocte intempeſtâ Oxonium reverſa eſt. Illuc eùm mane furens amaſius devolaſſet, puella jam de fuga deſperans, Dei tutelam ſibi, perſecutori pœnam imprecatur. Accedenti cæcitas divinitus inflicta: ac reſipiſcenti virginis precibus lumen denuo reſtitutum. Sic pia femina, virginei compos triumphi, paullo poſt, vocante Sponſo, in cælum recepta eſt. Colitur multis etiam extra Angliam locis, maximè in Gallia, ubi complures nominis ſui habet eccleſias, vicum unum prope Taruennam. Apud Fontauelienſes noſtros olim celebris erat ejus memoria. Exſtat etiam nunc ejus oratorium Romæ, teſte Jacobo Malbranco, qui propterea opinatur, eam aliquamdo Romam profectam fuiſſe. In chronologia Saxonica Frithogita quædam Romam perrexiſſe dicitur anno ejus ſæculi triceſimo-ſexto: quæ ſi Frideſwida eſt, in annum ſequentem mors ejus differenda. Quis ſit rex ille Algarus, qui eam deperibat, incertum, fortè ſubregulus quidam Oxonienſis. Obiit Frideſwida XIV. kalendas Novembris. Monaſterium ſæculo undecimo canonicis regularibus datum.

ANN. CHR. 736.

XXXIV. Herſfeldenſis monaſterii primordia per Sturmum.

HErſfeldenſis ſeu Herveldenſis monaſterii primordia nemo unus nobis certiùs prodiderit, quàm Lambertus Scafnaburgenſis, ejus loci monachus & ornamentum, qui anno ſupra ſeptingentefimum tricefimo-ſexto ea collocat. Annales Gregoriani in Aſſatia monaſterii rejiciunt in annum ſequentem. Locus eſt in Haſſiæ regione ad Fuldam amnem, olim incultus & agreſtis, nihil præter dumos, inerteſque arbores producens. Hunc primus incoluit Sturmius nobilis Noricus, quem ſanctus Bonifacius ex Bajoaria ſecum adduxerat, & Wigberto abbati Fritiſlarienſi edu-

edocendum, atque in rebus monasticis instituendum commiserat. Is presbyter ordinatus, se dignum altaris ministrum exhibuit, novos fidei tirones erudiendo & baptizando. Post annos sacerdotii tres, ejus animum subiit cogitatio, ut artiori vitæ lo solitudine totum se daret. Hinc probante Bonifacio, cum duobus sociis pertexit in Bochoniam silvam, aptum suis votis locum exquisiturus. Die tertio pervenerunt ad locum, qui tum *Hersfeld* seu *Herolfesfeld* vocabatur, ibique consistere decreverunt. Nec mora, exiguas construunt casas in suos usus, quas ex arborum corticibus tegunt, ibidemque jejuniis, vigiliis, ac precibus tempus non onodicum vacant. Dein Sturmio visum est adire Bonifacium, eique solitudinis ac vitæ suæ statum exponere. Complexus *eremitam suum* vir sanctus, (sic eum, teste Candido, appellare solebat) & loci situ & incommodo cognito, quippe qui ferocium Saxonum excursibus obvius erat, tutiorem in solitudine habitationem inquirere persuasit. Reversus ad locum Sturmius, conscensâ cymbâ, per adversum Fuldæ alveum superiora loca lustrat. Cùm nullus occurrisset opportunus locus, reditum ad pristinas casas. Hoc comperto, Bonifacius ad se accersit Sturmium, qui Fritislariæ ipsum convenit. Jussus nonnihil de jejunio ac vitæ severitate remittere, ac novas quærere sedes monasterio apriores, asino incedens eremum denuo circuit, ubi nihil præter feras & arbores repetit, & oberrantes fortè quosdam Sclavos, qui Moguntiam negotiandi causâ pergebant. Tandem optatum reperit locum, ubi postea sacrum Fuldense monasterium erectum est. Mox ad Bonifacium redit, qui, probato loco, Carolomannum principem adit, ut eum obtineret. Id factum anno nono, quàm Sturmius Hersfeldensem solitudinem incolere cœperat: quo ex tempore repetita Hersfeldensis monasterii primordia, tametsi nonnisi post aliquot annos locus ille in justi monasterii formam coaluit, ut postea dicemus, Lullo episcopo procurante, qui centum quinquaginta monachos ibidem instituisse traditur. Hinc corrigendus Broweri calculus, qui longè seriùs ejus monasterii constructionem rejicit.

ANN. CHR. 736.

In Gallia Belgica eodem tempore floruerunt duæ piissimæ sorores, Harlindis & Reinula, quæ parentes æquè pios ac nobiles, Adalhardum & Grinuaram, habuere. Postquam in monasterio, *quod vulgò Valencina* vocabatur rectè institutæ fuerant, atque eruditæ in legendo, modulando, scribendo ac pingendo, denique in omni artium genere, quæ muliebrem sexum decent; subiit parentum animum ut eis monasterium in proprio fundo construerent. Erat haud longè a Mosa fluvio, Trajectum (*) inter ac Roræmundam, exigua silva, quæ præ cæteris locis huic proposito visa est opportunior, maximè ob amœnum fontem inde ubertim manantem. Illic construi cœptum monasterium, cui operi accelerando ipsæmet Harlindis & Reinula materias comportabant. Inditum loco Eika vocabulum, ubi ambæ virgines a beatis episcopis, Willibrordo & Bonifacio, consecratæ, *secundùm normam sanctæ regulæ & Ecclesiasticæ institutæ* abbatissæ ordinatæ sunt, coadunatis principio duodecim virginibus, quæ omnes nigro tectæ velamine Christo certatim servire contendebant; dignæ habitæ, quæ innumerabiles sacri instituti imitatrices, veluti totidem soboles, post se relinquerent. Omnium una cura erat, otiositatem ut vitarent, tanquam mortiferam pestem; unde pars contexendis propriis manibus palliolis, ac vestibus ecclesiasticis ex auro & margaritis ornandis; pars scribendis codicibus sacris operam dabant: quorum ex operibus quatuor evangelia, necnon psalterium aureis fulgentia litteris & operculis, suo tempore supersuisse auctor anonymus testatur, qui medio sæculo nono vixit. Inter operandum earum mos erat, ut labores psalmorum modulatione relevarent: quod antiqui patres, teste (*a*) Cassiano, atque adeò majores nostri solebant factitare. Ita quippe Fructuosus in primæ regulæ capite sexto, ita sanctus Adelhardus (*b*) abbas Corbeiensis in suis statutis, ita nostri Cluniacenses apud Udalricum, (*c*) Nec mirum videri debet, virgines illas tam probè institutas fuisse, quippe quæ magistros ac institutores habuerint sanctissimos antistites, Willibrordum ac Bonifacium, qui ad eas idemtidem ventitabant.

XXXV. Harlindis & Reinula abbatissæ Eikenses.

(*) *Mastricht.*

(*a*) *Cassian. Instit. lib. 2. c. 12.*
(*b*) *Adalhard. stat. lib. 2. c. 4.*
(*c*) *Udalric. lib. 2. c. 30.*

PErvenit ad hoc tempus sanctus Ermino seu Erminus episcopus & abbas Laubiensis, qui provectus ætate, plenusque dierum in cœlum migravit VII. kalendas Maii, anno septingentesimo tricesimo-septimo; vir tam inflexæ constantiæ, ut nulli unquam, quantumvis potenti, succubuerit, timendo, vel adulando, teste Ansone ejusdem cœnobii abbate, qui primus res ab eo gestas posteris mandavit. Ejus obitum signantiùs exprimit interpolator anonymus, eùm ait, ipsum rexisse monasterium Laubiense viginti-quinque ferme annorum tempore; obiisse verò VII. kalendas Malas, feriâ quintâ ante hebdomadam rogationum, anno dominicæ incarnationis septingentesimo tricesimo-septimo, principatus Caroli senioris vicesimo-tertio

ANN. CHR. 737.

XXXVI. Ermino abbas Laubiensis obit.

ANN. CHR. 737. tio, indictione quintâ; ſepultumque fuiſſe in oratorio ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in montis cacumine, ſecus beatum Urſmarum, relicto Theodulfo epiſcopo ſucceſſore. Hinc corrigendus videtur Fulcuinus abbas, qui ait, Erminonem tribus annis ſub Pippino principe vixiſſe, & VIII. kalendas Maii deceſſiſſe: at fortè in hoc præferendus, quòd Theoduinum abbatem Erminoni ſubſtitoit, Theoduino Theodulfum, cui Anſo, vitæ ſancti Erminonis ſcriptor, ſucceſſit. Quid rerum geſſerit Theoduinus, incompertum. Nec ferè plura de Theodulfo epiſcopo ejus ſucceſſore, niſi quòd ejus tempore multa Laubienſi monaſterio prædia accreviſſe dicuntur.

Theoduinus & Theodulfus ſucceſſores.

Erminone abbate Laubiis floruerunt in primis Abel, Wigiſus, & Amulwious epiſcopi, qui ſancto Erminoni rebus ſpiritualibus occupato collaborarunt; atque Dodo, abbas poſtea Waſſerenſis, de quo ſuperiùs egimus. Abel, origine Scottus, S. Rigoberto Remenſi epiſcopo poſt aliquot ab ejus obitu annos ſubſtitutus, ut inferiùs dicturi ſumus. De Wigiſo id unum habemus, quod in perantiquis martyrologiis, teſtante Fulcuino, Laubaci *depoſitio ſancti Volgiſi epiſcopi* notarut pridie nonas Februarii; ejuſque mauſoleum ibidem Fulcuini tempore, id eſt ſæculo decimo, cernebatur. Is mihi videtur Wiligiſus præſul, qui in actis ſancti Servatii Tungrorum epiſcopi nondum editis, a Carolo principe Trajectum miſſus fuiſſe dicitur, ut, ſi qua eſſent dilapſa, in ſancti Servatii templo reſtauraret, & ſuper ſancti viri ſepulcrum erexiſſe ciborium, auro & gemmis decoratum. Wigiſi corpus e rumulo elatum ante ſæculum decimum, poſtea in oppidum Hannoniæ Binchium tranſlatum eſt.

Laubienſes viri illuſtres.

XXXVII. Erkembodo abbati Sithienſi ſucceſſit Waimarus.

Hoc ipſo anno Theoderieus rex Francorum deceſſit, nullis relictis liberis, nullo ſucceſſore, qui Carolo principi regnum præripere auderet. Carolus ipſe regiâ poteſtate contentus, regis nomine abſtinuit. Sic interregnum fuit uſque ad ejus obitum, qui poſt annos quatuor accidit, immo ad duos poſt ejus obitum annos. Theodericus in baſilica Dionyſiana ſepultus eſt. Eo decedente, inquit Iperius, ſanctus Erkembodus ſeu Erkembodus, epiſcopus Taruennenſis, ſimulque Sithienſis abbas, mundo exceſſit, & in monaſterio ſancti Audomari ſeu baſilica ſanctæ Mariæ, ubi Sithienſium conditorium erat, ſepultus eſt. Ejus reliquiæ ſummo altari impoſitæ ſunt io eadem eccleſia, in qua ſanctus Erkembodo colitur pridie idus Aprilis. Huic in epiſcopatu ſucceſſit Adalgerus; io monaſterii regimine Waimarus, qui a Childerico rege privilegium impetravit anno regni ejus primo.

XXXVIII. Mors S. Pardulſi abbatis Waraſtenſis.

Ad hunc etiam Chriſti annum revocanda eſt mors ſancti Pardulſi abbatis Waraſtenſis; ſiquidem obiit pridie nonas Octobris, quæ dies dominica erat, eum Hunoldus Eudoni patri in ducatum Aquitaniæ ſucceſſiſſet. Ipſa ejus obitus hora Theodorus ipſius diſcipulus voces in cælo pſallentium audiviſſe perhibetur ab anonymo auctore ejus æquali, qui ſancti Pardulſi acta in commentarios retulit, eoſque Berthemario abbati nuncupavit. Sacrum ejus corpus conditum eſt in baſilica ſancti Albini: in qua, cùm Liframnus præpoſitus gradus facere vellet, lignum ad hoc brevius Pardulſus miraculo auxiſſe traditur. Waraſtenſe ſeu Garaſtenſe monaſterium in oppidum converſum eſt, atque ex eo loco ſancti Pardulſi reliquiæ primùm in Sarlatenſe monaſterium tranſlatæ ſunt, poſtea in Arnaeenſe, ubi hactenus aſſervantur. Hoc monaſterium redactum eſt in præpoſituram ſeu prioratum, qui locus apud Lemovices, oppido Arnaco inſignis, prope Pompedorium ſitus eſt, inter Voſienſem abbatiam & urbem Tutelam.

XXXIX. S. Benigno facta donatio.

Eodem anno Ermenoara Deo ſacrata tradidit baſilicæ ſancti Benigni apud Divionem, ubi apoſtolicus vir Aſtoricus regimen tenebat, adeòque *monachis & matricularii*s, *qui ibidem converſari noſcuntur*, quidquid in villa Rufiaco, quæ in pago Atoariorum ſita eſt, ipſa poſſidebat, eâ conditione, ut ſi quis hæc a baſilica ſancti Benigni abſtrahere vellet, cuncta revertantur ad ſuos heredes, Ermenarium & Ermentrudum, eorumve filios, prout a Boboleno germano ſuo ſtatutum fuerat; quos idcirco hic notare viſum eſt, quòd Ermenoara illuſtris generis fuerit. Litteris Rufiaei datis ſubſcribit inter alios Falago ejus nepos. Artaldus ad vicem cancellarii ſcripſit *ante kalendas Madias, defuncto domno Theoderico, & electo Karolo majore-domus*. Ex quo intelligitur, Theodericum ante hunc menſem deceſſiſſe, & Carolum principem, qui eo regnante major-domus erat, in locum ejus a Francis regem electum fuiſſe, tametſi regium nomen numquam uſurpavit. Benignianus chronographus hanc donationem factam tradit, cùm Aſtoricus epiſcopus Lingonum erat, & Bobolenus regebat ſancti Benigni cœnobium, tametſi nulla de Boboleno mentio eſt in ipſo inſtrumento relato apud Perardum, ubi *Aſſoricus* mendosè legitur, quem Divione epiſcopum, non abbatiæ Benignianæ rectorem ſeu abbatem indicare videtur inſtrumenti formula, bis concepta verbis: *Domino ſacro-ſanctæ baſilicæ ſancti Benigni martyris, ſub oppida Divione conſtructæ, quo apoſtolicus vir Aſto-*

Aſtoricus Vegiensis tenet; quod ad oppidum, non ad baſilicam referendum videtur. Neque tunc temporis monaſterii abbas tum fuiſſe videtur Bobolenus, ſed Godinus, cui Thanotardum ſucceſſiſſe ſuperiùs (*a*) conjiciebam. Falſus eſt chronographus, qui Ermenoaræ donationem peregrino loco repoſuit, nempe inter principatum Childeberti tertii & Dagoberti ejus filii ac ſucceſſoris, At minutiarum ſatis, tametſi fortè haud inutilium.

ANN. CHR. 737.

(*a*) *Supra* n. 21.

In Britannia majori Ceolwlfus Northanimbrorum rex, parum tutum exiſtimans turbulentis regiæ dignitatis negotiis immori, conſultius exiſtimavit, regno abdicato monachum profiteri, ut totum ſe divino cultui manciparet. Itaque hoc anno, qui principatus ejus nonus erat, regnum Eadberto, filio patrui ſui, reliquit, ſeceſſitque in monaſterium Lindisfarnenſe, voluntariâ paupertate Chriſtum ſecuturus, ut cum eo aliquamdo in cæleſti gloria ditaretur. Ita verò mores ibidem ſuos inſtituit, ut poſt mortem ſanctus habitus ſit. Quamquam ejus occaſione nonnihil laxamenti inveſtum eſt in diſciplinam monaſterii; nam cùm ante id tempus Lindisfarnenſes monachi nonniſi lac & aquam bibiſſent, deineeps, Ceolwlfo rege ſive ſuadente, ſeu occaſionem præbente, vinum ac cervifiam bibere cœperunt. Ex quo intelligimus, maximè cavendum eſſe, ne ex principum ac primorum virorum admiſſione in monaſteria, quantumvis pietatem colere videantur, a primaria ſeveritate degeneretur, dum ad delicatos eorum mores temperatur communis monaſterii diſciplina. Si quid laxamenti concedendum, id paucorum ſit ob manifeſtas infirmitates, non univerſorum, ut ſancto Arſenio, Arcadii præceptori, nonnihil indultum legitur. Quàm diu in monaſterio ſuperſtes fuerit Ceolwlfus, non convenit inter auctores: alii duos tantùm annos ſuperfuiſſe dicunt, alii viginti-duos; quæ poſterior ſententia eſt Johannis Bromtonis, & Flotentii Wigornienſis, qui ejus obitum collocat anno ſeptingenteſimo ſexageſimo. Sæculo inſequenti Egredus Lindisfarnenſis antiſtes eccleſiam apud Northamum Dunelmenſium oppidum ædificavit in honorem ſanctorum Petri apoſtoli & Cuthberti epiſcopi atque ſancti Ceolwlfi regis ac monachi, cujus corpus eò tranſtulit, poſtea Dunelmum illatum. Hæc eccleſia, teſtante Cambdeno, hodie quoque exiſtit.

XL. Ceolwlfus rex fit monachus.

In Italia noſtris adnumeratur ab Ughello (*b*) *Thomas monachus ſancti Benedicti*, qui Placentinæ eccleſiæ regimen hoc anno iniiſſe traditur. Is anno epiſcoparus ſui nono litteras a Ratchiſo rege obtinuit, quibus præcedentium regum privilegia, adeòque eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones confirmantur. Eidem etiam aſſeruntur eccleſiæ & monaſteria, Placentinæ matri eccleſiæ hactenus ſubjecta: in quibus recenſentur monaſteria „ beati Thomæ apoſtoli, atque Syri confeſſoris prope civitatem ipſam Placentinam; „ tum venerabilia loca ſeu monaſteria, Florentiola, Tolla & Gravacum. Actum „ Ticino palatio, quarto die menſis Martii, anno Chriſti Domini ſeptingenteſi„ mo quadrageſimo-ſexto, Ratchiſi regis ſecundo, indictione quartâ-decimâ. Hæc monaſteria ſetè omnia aut incognita, aut exſtincta ſunt: niſi ſi Gravacum monaſterium eſt abbatia *Gravar* appellata, congregationis modò Caſinenſis, ex Lubino. Idem videtur eſſe Graciacum, de quo diploma Hildeprandi, in fine hujus libri compendio referendum. Gravacum monaſterium eccleſiæ Placentinæ denuo aſſeruit Ludovicus auguſtus rogatu Podonis epiſcopi, daro diplomate anno imperii ſeptimo, indictione tertiâ decimâ, relato apud (*c*) Corntium ex hiſtoria Petri Mariæ Campi de eccleſia Placentina. De monaſterio Tolla, quod erat diœceſis Mediolanenſis, aliàs agemus. Mitum verò eſt in hoc Ratchiſi diplomate prætermitti monaſterium ſancti Sabini virorum, & puellare ſancti Michaëlis, quæ tum extitiſſe probat vetus monumentum apud Ughellum (*d*), ſi tamen genuinum eſt. In eo legitur, Maurum epiſcopum Placentinum, ordine tertium, in baſilicam duodecim apoſtolorum, a ſancto Sabino deceſſore ſuo conſecratam, tranſtuliſſe corpora ſanctorum Gelaſii, Victoris atque Sabini: ad cujus latus ſepulta fuiſſe dicitur ſancta Victoria virgo ſoror ipſius, quæ fuit abbatiſſa monaſterii ſancti Michaëlis in civitate Placentia: deinde ad pedes ſancti Sabini exſtitiſſe altare ſancti Martini confeſſoris, & ſancti Euſebii monachi, cujus feſtivitas eſt in conceptione ſancti Joannis-Baptiſtæ. Verùm tota hæc relatio Ruffini monachi ſancti Sabini, qui medio tertio-decimo ſæculo ſcripſit, vel ex hoc ſuſpecta redditur, quòd in ea Maurus epiſcopus ſe *de Lotherio regno* eſſe dicit: quod manifeſtè poſteriora tempora ſæculi noni ſapit.

XLI. Thomas ex monacho epiſcopus Placentinus.

(*b*) *Ughel. to.* 2. *c.* 249.

Placentina monaſteria.

(*c*) *Coint. to.* 7. *p.* 529.

(*d*) *Ital. ſac. to.* 2. *c.* 247.

ANN. CHR. 738.

POſtero anno Bonifacius, multis Turingorum & Heſſonum millibus ad fidem converſis & ablutis, multis in utraque provincia extructis eccleſiis, orationis causâ tertium ad limina beatorum apoſtolorum cum aliquot diſcipulis ſuis venit: ubi benignè acceptus a Gregorio tertio, quem *juniorem-ſecundum* Willibaldus vocat, omni-

XLII. Bonifacii tertium iter Romam.

ANN. CHR. 738.

omnibus etiam, non modò Romanis, ſed & advenis, nimirum Francis, Bajoariis, Saxonibuſque tranſmarinis, ob catholicam doctrinam ſingulatemque pietatem, venerationi fuit. De proſpero ſui itineris & adventus ſucceſſu viſum eſt vito ſancto commonefacere diſcipulos in Germania relictos. Quapropter epiſtolam ad eos omnes ſcripſit, quæ viceſima-ſeptima eſt inter Bonifacianas, inſcripta *dilectiſſimis filiis Geppan & Eoban, Tatvvino & VVigberto, & omnibus fratribus ac ſororibus* ſuis, quibus præcipit, Deo ut gratias agant, tum quòd proſperè ad limina beati Petri apoſtolorum principis pervenerit, tum quòd gratanter & cum gaudio ſuſceptus ſit ab apoſtolico pontifice, qui de legatione ſua læta reſponſa reddiderat, juſſeratque, ut rurſum in Germaniam reverteretur, & cœpto operi inſiſteret. Interim ſibi expectandum ſacerdotum concilium, quod pontifex indixerat; quo finito, confeſtim ad eos reverteretur. Proinde fraternam caritatem, unitatemque fidei reſervare ſolliciti ſint, ut cum gaudio eos reviſat. In hoc ſacerdotum concilio definitum videtur, ut Bonifacius, qui jam ætate provectus erat, presbyterum ſibi ſucceſſorem futurum eligeret, qui cœptam miſſionem proſequeretur; ſic enim ille in epiſtola ad Zachariam: *Venerandæ*, inquit, *memoriæ præceſſor veſter, ſicut audiſtis, in præſentia veſtra præcepit, ut presbyterum poſt obitum meum, Deo volente, in eccleſiaſtico miniſterio heredem & ſucceſſorem conſtituere deberem*: quod in cauſa fuit, ut Lullum ante obitum ſuum in ſede Moguntina ſucceſſorem inſtitueret. Ex diſcipulis in ſuperioti epiſtola memoratis ignotus eſt nobis Geppan, alius ſine dubio a Geba abbate Auglenſi, cui ante bienninm Ermenfredus abbas ſucceſſerat. Eoban erat chorepiſcopus Trajecti ad Rhenum, poſtea martyrio cum Bonifacio affectus: Wigbertus Fritillarienſi monaſterio præerat. Tatwinus itidem abbas erat, laudatus in Bonifaciana epiſtola decima-ſeptima, ſortè Ordorfenſis monaſterii rector.

XLIII. Reditus in Germaniam, cum literis pontificis, & facta inde conſecuta.

Dum Bonifacius Romæ verſaretur, ei adjunctus eſt Wunebaldus ejus cognatus, qui tum Romæ vitam monaſticam ducebat. Non tamen ſtatim cum eo in Germaniam profectus, ſed paullo poſt ſubſecutus videtur. Bonifacius Româ diſceſſurus, epiſtolas tres accepit a Gregorio papa. Prima ſcripta erat, *dilectiſſimis omnibus epiſcopis, venerabilibus presbyteris, & religioſis abbatibus omnium provinciarum*, quibus virum ſanctum commendat, eoſque hortatur, ut eum conſilio & auxilio juvent; & ſi quis ex eorum miniſtris ei ſe ſocium adjungere velit, ne prohibeant. Eidem dedit pontifex alteras litteras ad cunctos optimates, populoſque Germaniæ, Turingos, Heſſos, alioſque adjacentes populos, quos monet, ut ne jam baptizati lucis & fontibus ſacrificia facere perſeverent; nen ſortibus, auguriis & phylacteriis amplius ſe dedant; aut divinis, incantatoribuſque & veneficis aures faciles præbeant; præcipiens inſuper, ut epiſcopos & presbyteros, quos Bonifacius ordinaviſſet, recipiant; &, ſi quos forſitan a recta fide deſciſcentes coercuiſſet, nullâ ratione turbentur. Tertias denique litteras ſcripſit Gregorius epiſcopis Bajoariæ & Alamanniæ, Wigoni Auguſtano, Liudoni Nemetenſi ſeu Spirenſi, Rudolfo ſeu Rudolto Conſtantienſi, Viviloni Bajoariæ, & Addæ ſeu Heddoni ſive Ettoni Argentoratenſi, ut Bonifacium coepiſcopum, ſuas agentem vices, condigno honore exciperent, doctrinamque & morem catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ, a qua miſſus, edoctuſque fuerat, tenerent; profanos idololatriæ ritus damnarent; Britones, falſos ſacerdotes & hæreticos nec audirent ipſi, nec a ſuis audiri paterentur; & ad ripam Danubii, aut ad Auguſtam-Vindelicorum, aut quemcumque alium in locum Bonifacius legatus concilium epiſcoporum indixiſſet, convenire non recuſarent. His freţus litteris Bonifacius, cùm in Germaniam reditet, Ticini apud Liutprandum Langobardorum regem aliquamdio ſubſtitit; inde invitatu Odilonis ducis venit in Bajoariam: ubi expulſis, qui ſe falsò epiſcopos & presbyteros ferebant, provinciam totam, in qua unus erat Vivilo epiſcopus, conſenſu ducis & optimatum diſtribuit in quatuor epiſcopales ſedes; tribuſque ordinatis epiſcopis, Johannem Juvavenſi ſeu Saltzburgenſi, Erembertum Friſingenſi, Goibaldum Reginenſi ſeu Ratiſponenſi Bajoariæ metropoli conſtituit; Viviloni, qui ab ipſo Gregorio papa conſecratus fuerat epiſcopus, Patavienſi eccleſiâ relictâ. Johannes quartus a ſancto Rudberto epiſcopus Saltzburgenſis fuit, intermediis Vitali & Flobargiſo; Goibaldus ſeu Gauvipaldus Ratiſponenſis ſecundus, Wiſterpi ſucceſſor; Friſingenſis item ſecundus Erembertus poſt Corbinianum; Vivilo ſeu Vivolus primus Patavienſis. Hæc conſtant ex genuinis indicibus (*a*) a nobis editis, ex quibus vulgati emendandi ſunt. Cæterùm Sabionienſis apud Noricos epiſcopatus paullo ſeriùs erectus eſt, nec ei ullus proprius præfuit epiſcopus (*b*) ante Ingenuinum & Matulonem. In his aliiſque immane apparet apud Hundium diſcrimen.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 325. & ſeq.*

(*b*) *Ibid. p. 327.*

XLIV. Eucherius epiſcopus Autelianenſis obit.

Cùm Eucherius epiſcopus Autelianenſis in Hasbanienſi ſancti Trudonis monaſterio exſul ſex circiter annos egiſſet, ex hujus tandem ſæculi exſilio liber in cœlum evo-

evolavit x. Kalendas Martii, & in baſilica ſancti Trudonis merito cum honore humatus eſt. Ad anniverſarium ejus obitus diem cùm frequens clericorum populorumque turba convenisſet, nec cibaria tantæ multitudini ſuppeterent abbati monaſterii; unus e clericis, ſancti virl olim familiaris, ad præfluentem Aſindriam amnem venit, tantamque in eo piſcium copiam abundare *abbati fratribuſque* ſignificavit, quanta numquam illic viſa fuerat. Itum eſt, jactiſque retibus, tanta piſcium multitudo uno momento capta, ut non ſolùm clericis, ſed etiam univerſo populo teſticiendo ſatis fuerit. Trudonenſi monaſterio tunc præerat Grimo abbas, cujus tempore Rotbertus comes, is qui Eucherium cuſtodiendum a Carolo principe acceperat, quaſdam alodii ſui poſſeſſiones contulit baſilicæ ſancti Trudonis, cui, *venerabilis abbas, Grimo nomine, regulariter præfuiſſe* dicitur; quæ vox *regulariter* nonniſi de collegio monachorum illis temporibus ſignificare ſolet: ſic in capitulari Aquiſgranenſi (*a*) ſub Carolo-Magno præcipitur, ut monachi *monachicè & regulariter* vivant; canonici verò *canonicè*. Eucherius multis miraculorum ſignis poſt obitum clarus fuiſſe memoratur; unde patres ſynodi Cariſiacenſis cum ſanctum vocant in epiſtola ſynodica ad Ludovicum Germaniæ regem, utì etiam Hincmarus, Adrevaldus, aliique ejuſdem ævi ſcriptores: quo tempore ſacrum ejus corpus, unà cum ſancto Trudone, e tumulo elatum eſt a Francone epiſcopo Leodicenſi. De die & anno Eucherii obitus diſcrepant auctores. Diem nonum ante kalendas Martii aſſignant Rabanus & Notkerus; præcedentem faſti Trudonenſes, martyrologium Romanum, aliique, quibus ſubſcribimus. Idem obiiſſe dicitur *ſexto exſilii ſui anno*; ita enim diſertè habet anonymus ejus vitæ ſcriptor æqualis. Eucherius relegatus eſt a Carolo poſt victoriam de Sarracenis reportatam. Id de Pictavenſi interpretor, quæ anno ejus ſæculi tricesimo-ſecundo patrata eſt: Carolus Colutius de Narbonenſi, quæ tricesimo-ſeptimo. At certè mihi videtur magis concordare anonymi narratio cum Pictavenſi. Carolus, collecto Francorum & Burgundionum exercitu, procedit dimicaturus contra Sarracenos *Aquitaniam ingreſſos*. Obtentâ victoriâ, reverteus venit Aurelianos, atque Eucherium loci epiſcopum, ſibi ſuſpectum, Luteciam-Pariſiorum ſe ſubſequi juſſit, quem inde Coloniam-Agrippinam ablegavit. Sane hujus itineris ſeries potiùs ad Pictavenſem expeditionem, quàm ad Narbonenſem videtur referenda; quâ ſententia ſemel admiſſâ, evaneſcit fabula de Caroli principis damnatione ab Eucherio viſa, cujus infra mentio reccurret.

ANN. CHR. 738.

(*a*) *Capitul. Aquiſgr. c.* 734

Hunc etiam annum prope attigit Leutfredus abbas Madriacenſis. Is febre correptus, ubi ſe deficere ſenſit, *eborum benedictionem* pro eulogiis ad loca ſanctorum circumquaque poſita miſit, rogans, ut religioſorum virorum precibus apud ſanctorum memorias indulgentia ſibi & delictorum remiſſio obtineretur. Urgente morbo, noctem nihilo minùs ultimam in Dei laudibus totam, recitato integro pſalterio, duxit. Matutinorum ſynaxi cum fratribus peractâ, exitum ſuum ſacramentorum perceptione munivit, & inter verba orationis, complexus fratres, ultimum diem abſolvit XI. kalendas Julias, poſtquam per annos circiter quadraginta-octo præfuiſſet Madriacenſi monaſterio, quod primum abſolutè monaſterium Crucis ſeu Crucis-ſancti Audoeni, aliquamdo Crucis-Heltonis, demum Crucis-ſancti-Leutfredi vocabulum obtinuit. Sepultus eſt in baſilica ſancti Pauli, poſtea tranſlatus in majorem baſilicam ſanctæ Crucis & ſancti Audoeni.

XLV. Leutfredus quoque abbas.

Eo mortuo monaſterium illud communem aliarum eccleſiarum pertulit ſortem, expoſitum rapacitati hominum ſæcularium & laïcorum, qui ſanctorum locorum poſſeſſiones devorabant. Unus ex his fuit principatu Caroli Magni Hunbaldus abbas, non exiguæ in ſæculo dignitatis, qui miniſtro uſus Beterico quodam, cujus curâ monaſterii res adminiſtrarentur, eò monachos redegit, ut neceſſaria eis alimenta vix ſuppeditarentur. Fortè quadam die, cùm ſollemnis ſancti Leutfredi depoſitio celebranda erat, eumdem œconomum convenit Odo decanus, ut nonnihil lautioris obſonii die feſto ſancti Leutfredi exhiberetur. Ille verò ſuperbiæ ſpiritu plenus: Ecquis eſt Leutfredus ille? inquit; ſic & ſubulcus patris mei vocatur. Sed ſcito, me nihil præter ſolitum ejuſmodi nominis causâ largiturum. Poſtridie ſedenti ad menſam cum uxore, oblatus eſt piſcis: &, Omnino, ait, ex hoc non comedent clerici Leutfredi. Mox eidem apparens monachus quidam, Hercus nomine, dudum vitâ perfunctus, hominem baculo percuſſit; qui ſanguinem ex ore naribuſque plurimum fundens, illico fratribus neceſſaria omnia honeſtiſſimè præparari mandavit: at nihilo minùs, vulnere ingraveſcente, poſt modicum humanis rebus exceſſit. Plura ad ſancti Leutfredi tumulum patrata miracula dicuntur: in quibus mulier quædam oculorum orbata lumine, cùm nullum feminis illuc aditum patere intelleziſſet, candelam eò miſit; & candelâ accenſâ, ſtatim illa viſum recepiſſe traditur. In necrologio Augienſi perveruſto memoratur *ex monaſterio Crux-ſancti-Audoeni Purchartus abba*, qui ante medium ſæculum nonum eidem loco præfuit.

ANN. CHR. 738.

Eodem tempore vixit anonymus, qui vitam ſancti Leutfredi litteris mandavit poſt medium ſæculum nonum, quo ejus tranſlatio e tumulo facta eſt.

XLVI. Abbates Fontanellenſes & Vedaſtici.

Hoc ipſo anno Teutſindum Fontanellenſem improbum abbatem excepiſſe traditur Wido, cujus præfectura hoc uno melior fuit, quòd brevior. Hic Caroli principis propinquus, clericus re ac nomine ſæcularis, gladio ſemper accinctus incedebat, ſagoque pro cappa clericali utebatur. Ad hæc magnam copiam canum ſemper habens, venatione magis, quàm lectione delectabatur, ſagittandi peritior, quàm eccleſiaſticæ diſciplinæ. Nec contentus Fontanellenſis abbatiæ proventu, etiam Atrebatenſem ſancti Vedaſti abbatiam uſurpavit poſt Gogiſſenum abbatem. Verùm cùm uno duntaxat anno utrumque monaſterium tenuiſſet; initæ conſpirationis apud Carolum principem accuſatus, cùm in regiam domum cuſtodiæ causâ duceretur, in territorio Viromandenſi multatus capite eſt, ibidemque traditus ſepulturæ. Hunc annum incarnationis dominicæ ſignat chronographus Fontanellenſis, eumque cum anno primo Childerici regis componit, ratus, Childericum ſtatim mortuo Theoderico ſucceſſiſſe. In fine addit; Raginfridum quemdam patrem-familias Widoni largitum ſuiſſe portionem ſuam ex villa pagi Conſtantini, nomine Laxtra, anno primo ejuſdem regis Childerici. Corrigendus in alterutro chronographus, nempe vel in anno incarnationis, vel in anno Childarici, ſed potiùs in poſtetiori; ſiquidem capitis damnatus eſt Wido juſſu Caroli, qui ante initum a Childerico regnum deceſſit. Widoni ſucceſſit Romanus in cœnobio Vedaſtino, in Fontanellenſi Raginfridus præſul eccleſiæ Rotomagenſis poſt Grimonem, ex nobili Francorum proſapia oriundus, qui utramque eccleſiam parum dignè adminiſtravit, ignarus prorſus litterarum, uti duo ejus anteceſſores. Is ab inito Fontanellæ regimine, vel potiùs tyrannicâ dominatione, omnia pro arbitrio inconſultis fratribus agebat; immo alimenta corporis ac indumenta eis negans, omnia in proprios uſus convertebat. Quâ re commoti monachi, ad Pippinum principem confugerunt, ut inferiùs dictum ſumus.

XLVII. Maſciacenſe monaſterium condi cœptum.

Exſtat apud Labbeum (*a*) breve chronicon, in quo ponitur hoc anno *initium monaſterii Maſciacenſis ab Egone comite*. Situm eſt hoc monaſterium in Biturigibus prope Carum fluvium, haud longè a Virizione, in honorem ſancti Martini conſecratum. In eodem chronico differtur ad annum octingenteſimum quartum-decimum adventus monachorum Maſciacum. Tantæ dilationis cauſa nobis incomperta. Fortè deſtructo monaſterio, aliud novum ædificatum eſt Carolo Magno imperante, eòque colonia monachorum ipſo anno introducta. Certè Carolum Magnum ejus monaſterii conditorem fuiſſe tradunt. Illuſtris fuit in primis Abbo ejuſdem loci abbas ſub Carolo Calvo. In veteri martyrologio monaſterii (*b*) ſancti Laurentii Bituricenſis XVII. kalendas Junii fit mentio ſancti Victorini martyris in Maſciaco monaſterio.

(*a*) *Bibl. nova mſs. p.* 732.
(*b*) *Ibid. p.* 699.

ANN. CHR. 739.

XLVIII. Willibaldus in Germaniam venit.

SUb finem hujus anni Willibaldus monachus, qui in ſua Jeroſolymitana peregrinatione per decem annos in Caſinate monaſterio verſatus fuerat, Romam adiit, atque illuc in feſto ſancti Andreæ profectus, ibidem ad inſequens paſcha demoratus eſt. Urbis adeundæ occaſio nata ex quodam Hiſpano presbytero & monacho, nomine Diaperto, qui Romam aditurus, Willibaldum itineris ſui ſocium a Petronace abbate Caſinenſi petiit, & obtinuit. Dum Romæ verſarentur, venit in notitiam Gregorii tertii Willibaldus, jam pridem fortè ipſi notus. Hunc ad ſe accitum pontifex blandè affatus, hortatuſque eſt, ut in Germaniam ſe conferret ad Bonifacium epiſcopum, qui eum evangelicæ prædicationis ſocium & adjutorem ſummopere expetebat. Willibaldus ad hæc, ſe quidem ad exſequendum pontificis mandatum paratum eſſe reſpondit, ubi abbatis ſui permiſſum ac conſenſum obtinuiſſet. Tum pontifex ſecurum, ejuſque rei minimè ſollicitum ire juſſit, cùm ne Petronaci quidem ipſi hanc provinciam defugere liceret, ſi in ſe mitteretur. Dictis mox Willibaldus nequivit & ſe ad pontificis juſſionem quòvis locorum ire paratum eſſe profeſſus eſt. Nec mora: Diaperto Caſinum revertente, Româ diſceſſit in paſchata vir ſanctus; & primò quidem urbem Luccam, ubi pater ipſius ſepultus erat, dein Ticinum ac Brixiam prætergreſſus, inde venit in locum, qui dicitur Carinta. Illic Odilonem Bajoariæ ducem adiit, apud quem unâ hebdomadâ demoratus eſt. Exinde Bonifacium convenit cum Suitgario comite, amboſque Bonifacius Eiſtetum miſit ad luſtrandam regionem, cujus curam Willibaldo committere animo propoſuerat, vaſtam illam quidem, & ita chriſtianæ religionis expertem, ut nulla illic eccleſia eſſet, præter exiguum beatæ Mariæ oratorium. Luſtratâ regione, Willibaldus cum Suitgario adit Bonifacium, qui tunc Friſingæ verſabatur; & ſtatu provinciæ eidem expoſito, omnes ſimul Eiſtetum reverſi ſunt, ubi Willibaldus a ſancto antiſtite presbyter ordinatus eſt XI. kalendas Auguſti,

Presbyter ordinatur.

nata-

natali die ſanctæ Mariæ Magdalenæ & ſancti Apollinaris, anno inſequenti epiſcopus conſecrandus.

ANN. CHR. 739.

His ita geſtis, Bonifacius Gregorio pontifici litteris ſignificavit, ex gentibus Germaniæ, quas Deus dominatione paganorum liberaverat, centum hominum millia, ſuâ, Caroliquo Francorum principis operâ, in ſinum ſanctæ matris eccleſiæ adducta eſſe, eumque de epiſcopis a ſe in Bajoaria conſtitutis certiorem fecit. Quòd verò Bonifacius Caroli principis hoc in negotio operam laudat, nemo mirari debet; nimirum ſubactis ab eo magna ex parte Saxonibus nomini chriſtiano infeſtiſſimis, iiſdemque tributariis factis, Francorum ditioni reſtituti erant Turingi, quorum partem Saxones occupaverant: Hetli verò eorumdem quotidianis incurſionibus eaemti erant, ita ut ea utraque natione, quicumque adhuc idolis addicti fuerant, facilius ad chriſtianam religionem adduci potuerint. Acceptis Bonifacii, quæ exciderunt, litteris, Gregorius tam fortunatis ſucceſſibus gratulatus eſt, hortatuſque Bonifacium, ut cœpta proſequeretur; Bajoariæ quatuor in parochias epiſcopales diviſionem a Bonifacio factam comprobavit, & ut ad ripam Danubii ſynodum epiſcoporum cogeret, epiſcopoſque, ubi ipſi viſum eſſet, vice ſuâ conſtitueret, poteſtatem fecit, ſcripâ epiſtolâ IV. kalendas Novembris, imperii Leonis auguſti anno vicesimo-tertio, Conſtantini Imperatoris ejus filii viceſimo, indictione octavâ, qui characteres huic anno conveniunt.

XLIX. Bonifacius factorum rationem reddit Gregorio papæ.

L. S. Emmerammi monaſterium epiſcopale.

Ea his epiſcopalibus Bajoariæ ſedibus non ſola Friſingenſis monachorum erat, ſed etiam Ratiſponenſis, quæ ab ipſo ferè principio inſtituta eſt in baſilica ſancti Emmerammi, de cujus origine hic agendum. Emmerammus Pictavis in Gallia ortus, jam epiſcopus Bajoariam adiit, & Noricos fidei chriſtianæ myſteriis imbuit: ſed tandem a Lamberto tyranno, quem ob ſcelera increpare non ceſſabat, morte multatus, atque ab ejus ſatellitibus membratim ſectus eſt. Tum collecta ejus membra in villa Aſcheimo ab incolis ſepulta, inde in urbem Ratiſponam tranſlata ſunt Theodone principe, & in eccleſia beati Georgii martyris ſepulta. Poſtea curante Gaubaldo ſeu Gowibaldo, quem ejus urbis epiſcopum Bonifacius inſtituerat, in novum monumentum elatæ ſancti Emmerammi reliquiæ, novæ extra urbem eccleſiæ martyris titulum ac famam indiderunt. Illic ad tumulum ejus colendum inſtituri ſunt monachi, atque ad augendam loci celebritatem ibidem locata eſt epiſcopalis ſedes, quæ antea in eccleſia ſancti Petri intra muros urbis poſita fuerat. Ea verò fuit illius monaſterii conſuetudo, ut fidem facit Arnolfus ex comite monachus ejus loci, ut qui antiſtites, iidem eſſent & abbates, veritis ſcilicet epiſcopis, ne, ſi monaſterio peculiarem præeſſe abbatem ſinerent, ſibi debitum minueretur obſequium. In eligendis autem epiſcopis hic ritus erat, ut viciſſim in epiſcopatu ſibi ſuccederent monachi atque canonici: ita ut, ſi deceſſor fuiſſet canonicus, ejus ſucceſſor monachus eſſet; quam conſuetudinem ad ſua uſque tempora, id eſt ad finem ſæculi decimi, perſeveraſſe idem Arnolfus tradit. Non tam diu epiſcopalis ſedes fuit ad apud ſanctum Emmerammum, quippe quæ tempore Caroli Magni in priſtinum intra urbem locum reſtituta eſt non ab Adalwino, ut Hundio viſum eſt, ſed a Simperto antiſtite. Ea his colligimus, pleroſque Ratiſponenſes ante ſæculum undecimum epiſcopos inſtituti fuiſſe monaſtici ſeu Benedictini: cùm conſtet non aliam apud ſanctum Emmerammum principio receptam fuiſſe regulam, quàm ſancti Benedicti. Id diſertè teſtatur Arnolfus, auctor gravis » ac domeſticus: quo referente monachi ſancti Emmerammi promiſſionem faciebant » ſecundùm regulam ſancti Benedicti coram epiſcopo abbatis vices agente. Lineis » induſiis utebantur ſeniores, cæteri laneis ob penuriam cilicinarum veſtium. » Præpoſitus & decanus monaſterium regebant poſt epiſcopum, ita ut præpoſitus » rerum temporalium exteriorumque gereret curam; decanus ſpiritualium & interiorum. Antiquiores habebant ceſſas peculiares cum camino, junioribus inter » ſe diviſis propter cuſtodiam & diſciplinam. Ob pauperem annonam volatilia » edebant; quæ cùm ſancto Wolfgango diſplicuiſſent, ille hæc omnia ſub finem ſæculi decimi emendavit, Ramvoldo abbate inſtituto. Hæc ea Arnolfo monacho in libris duobus, quos de ſancto Emmerammo compoſuit, Henricus Caniſius vulgavit.

LI. Abbonis patricii teſtamentum pro monaſterio Novalicienſi.

Ad hunc annum fine dubio referendum eſt Abbonis patricii teſtamentum pro monaſterio Novalicienſi, conditum *ſub die tertio nonas Maias, anno viceſimo-primo gubernante inluſtriſſimo noſtro Karolo regna Francorum, indictione ſeptimâ*; quod de Carolo principe, cognomento Tudite ſeu Martello, haud dubiè intelligendum eſt, non de Carolo Magno, uti hactenus intellectum fuit; quippe cujus regni anno viceſimo-primo indictio ſeptima haud quaquam conſentit, ſic verò majoratui Caroli principis, qui hoc anno regna Francorum ſolus, caſtincto Theoderico, gubernabat. Neque cum Coïntio caſtimes, indictionem falsò intruſam fuiſſe, quaſi non-

ANN. CHR. 739. nondum in uſu tunc temporis eſſet apud Francos: quod verum quidem eſt de diplomatis regum, ſecus de inſtrumentis privatis, immo & publicis conciliorum, quibus non rarò indictio etiam ante hoc tempus appoſita legitur. Jam ante hunc annum exſtabat Novalicienſe monaſterium, in valle Seguſiana ad montem Ciniſium poſitum: cujus primum auctorem Abbonem patricium ſeniorem, qui Theoderici ſenioris principatu, vivente ſancto patre Benedicto, floruerit; inſtauratorem alterum Abbonem juniorem, itidem patricium, cujus hoc teſtamentum ſit, recentioribus perperàm viſum eſt. Hunc enim Abbonem primarium eſſe Novalicienſis monaſterii conditorem vel ex ipſius teſtamento (*a*) ſatis ſuperque patet, in quo nullam fictitii illius primi conditoris mentionem facit, immo ait, ſe ſacroſanctam eccleſiam beati Petri apoſtoli, ac monaſterium Novaliciis in valle Siguſina „ opere ſuo in re, id eſt in fundo, proprietatis ſuæ conſtruxiſſe: ubi normam mo„ nachorum ſub religionis ordine ſpiritali, & regula ſancti Benedicti conlocave„ rit, ubi tunc venerabilis Abbo præerat. Abbas hic erat ſecundus, alter a Godone, qui primus in vulgatis abbatum Novalicienſium indicibus ponitur. Primam hanc certam epocham de hoc monaſterio habemus: alteram deſumimus ab Aſenarii ſexti abbatis ſubſcriptione in Attiniacenſi conventu anni ſeptingeneſimi ſexageſimi-quinti. Ex quibus intelligitur, Novalicienſe monaſterium ſub initia hujus ſæculi conditum fuiſſe. Abbo patricius ſe quædam acquiſiviſſe ſcribit in pagis Dienſi, Vapincenſi, & Gratianopolitano, *per præceptionem domni Theoderici regis, & inluſtris viri domni Karoli*, id eſt Theoderici quarti, cognomento Calenſis, & Caroli Martelli, quod recentiores de Theoderico ſeniore falsò interpretati ſunt. Abbo patricius in ſuo teſtamento parentes ſuos memorat Felicem & Ruſticam; avos paternum & maternum Maurinum ſeu Marronem, & Dodinam: qui Marro villam Memianam in pago Caveillico dicitur acquiſiviſſe a domno Chrammelino epiſcopo, fortè Ebredunenſi, quem Theoderici tertii principatu publica in ſynodo in ordinem redactum & in monaſterium ſancti Dionyſii retruſum ſuperiùs (*b*) diximus. Ad hæc idem Abbo patruum ſuum vocat Symphorianum epiſcopum Vapincenſem, in vulgatis indicibus deſideratum, quem a malis hominibus honore dejectum fuiſſe dicit. Præterea avunculum ſuum Dodonem; parentes, id eſt conſanguineos, laudat Wandalbertum abbatem incerti loci, & Godanam. Immenſæ ac propemodum infinitæ ſunt poſſeſſiones, quas Novalicienſi monaſterio idem Abbo legat in pagis Seguſiano, Mauriennenſi, Lugdunenſi, Matiſconenſi, Viennenſi, Gratianopolitano, Areiatenſi, Vendaſcino, Dienſi, Maſſilienſi, Tolonenſi, Aptenſi, Reienſi, & Tarentaſienſi: ita ut mirum non ſit, quòd de illo monaſterio traditur, quingentos olim monachos in eo exſtitiſſe, quod nunc ad panculos Fulienſes redactum eſt. Walchunum epiſcopum totius operis adjutorem Abbo ipſe agnoſcit, eumque, dum vixerit, ejuſdem monaſterii proviſorem & gubernatorem eſſe jubet: ita ut rerum omnium diſpoſitio, ipſiuſque electio abbatis citra ejus conſilium & conſenſum nnn fiat. Si qui verò monachi ei rebelles exſtiterint, *juxta canonicam regulam ſancti Benedicti* coercendos ac judicandos eſſe; immo etiam ejiciendos, ſi contumaces fuerint. Non omittendum id, quod in eodem teſtamento legitur de quodam, nomine Ruſtico, qui genti Sarracenorum *ad infidelitatem regni Francorum* ſe adjunxerat. In vulgatis indicibus Novalicienſes abbates primi hoc ordine recenſentur: Godo, Abbo, Joſeph, Guilielmus, Gerardus, Aſenarius, Witgarius epiſcopus & abbas, ſanctus Frodoinus. Joſepho Carolus Magnus villam Bardoniſſam dediſſe fertur; quod admitti non poteſt, ſi Aſenarium præceſſit, cùm Aſenarius Pippino regnante abbas fuerit. De his aliàs.

(*a*) *Diplom. p.* 507.

(*b*) *Lib. 16. n.* 79.

LII. Tato abbas S. Vincentii obit.

Interim in Italia Tato abbas Vincentini ad Vulturnum monaſterii ſupremum diem abſolvit, vir magnæ in alios diſcretionis ac prudentiæ, magnæ in ſe diſtrictionis ac ſeveritatis; obiitque III. idus Decembris hoc anno, cùm undenos monaſterio annos præfuiſſet poſt duos germanos fratres, Paldonem & Taſonem, quorum geſta uno libello Ambroſius Autpertus deſcripſit. Tatoni abbati ſucceſſere Atto, Herempertus, & Johannes, cui ſuffectus Autpertus, qui in fine libelli ſui mores ſuos cum primitivo illo ſtatu conferens, de ſuo, ſuorumque tepore ingemiſcit vir modeſtiſſimus, nec ipſum ſuppudet enarrare vitia, in quibus ſe, ſuique ſimiles jacere confitetur, ſperans ſe ex humili iſta confeſſione veniam a Deo promeriturum, ac ſalu„ brem correctionem. Omni ex parte, inquit, ſanctum a nobis propoſitum viola„ tur, & pæne nihil nobis ſupereſt, niſi quod ſanctus patet prædixit Benedictus, „ per tonſuram & habitum nos Deo mentiri. Videmur pæne omnes ad ſuperbiam „ permti, ad contentionem, ad ſcandalum, ad detractionem, ad mendacium, ad „ gulam, ad ornatum veſtium, ſimileſque ejuſmodi peſtes; & ea, per quæ ſancti „ cæleſtia conſecuti ſunt regna, id eſt tribulationes, perſecutiones, adverſitates, „ contumelias, humilitatem, ſubjectionem, paupertatem, odio habentes, quæ no„ ſtra

„ ſtra ſunt, non alterius quærentes, falſos honores appetentes, ac per hoc invi- ANN. CHR.
„ cem invidentes, invicem mordentes. Quidquid ad præſens delectat, totâ mente 739.
„ requirimus; & neſcio per quod aliud iter, a ſanctorum calle deviantes, ad vi-
„ tam nos poſſe pervenire confidimus; denique ſubdit, nequaquam beatos fore,
„ qui induti ſunt *cappa*, vel qui uſque ad hotam nonam jejunant, ſed qui paupe-
„ res ſpiritu fuerint ſuperiorum pauperum exemplo, trium ſcilicet illorum fra-
„ trum, quorum exempla propoſuit. Neque porro ſufficere patriam, divitias, pa-
rentesque reliquiſſe, niſi noſmetipſos mortificemus, & vitia reſecemus.

ANNO inſequenti, ejus ſæculi quadrageſimo, Lucerius Farfenſis abbas deceſſit ANN. CHR.
poſt annos regiminis ſexdecim ac dimidium, cùm ante annos quinque mona- 740.
ſterium ſancti Salvatoris, octo a Farfa paſſuum millibus, exſtruxiſſet. Ejus obitus in LIII.
chronico monaſterii ponitur VIII. kalendas Julii. Fulcoaldus ejus ſucceſſor, nobilis Lucerio abbati Farfenſi
Aquitanus, a Lupone duce multa obtinuit, in his monaſterium ſancti Petri in Claſ- ſuccedit Ful-
ficella. Idem ab eodem præceptum impetravit, ut nec mulieres in Farfenſe mona- coaldus.
ſterium, nec in cellas ei ſubjectas ingredi auderent, immo nec ſecus monaſterium,
niſi per vias ipſis deſignatas incederent. Litteras ducis, utpote breves, quoddam
operæ pretium fuerit huc referre. *In Dei nomine, ego domnus Lupo glorioſus dux,*
dum perrexiſſem in monaſterium ſanctæ Mariæ, ubi habitus monachorum eſſe vide-
ſur, poſtulavit nos Fulcualdus abbas, ut nos contextum faceremus, & noſtrâ juſſione
præciperemus, ut nulle mulieres licentiam habeant tranſeundi per vias, quæ ſecus mo-
naſterium percurrunt; nec ad monaſterium ambulandi, nec infra fines qui prope deſignati
ſunt; quod & fecimus. Datum in curte noſtra ad Varianum, anno ducatus noſtri quin-
to, indictione tertiâ, id eſt anno ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo. Eodem
abbate conditum eſt ab ipſo Lupone duce cœnobium virginum prope Reate, ac
Farfenſi monaſterio ſubjectum, ut inferiùs videbimus. Hujus tempore Adwaldus ab-
bas erat prædicti monaſterii ſancti Salvatoris, cujus loci monachus Teudo, eum ab-
batis ſui conſenſu caſalem Longiriam vendidit pretio viginti librarum argenti.

In Gallia Lantfredus abbas, Babonis ſucceſſor, Pariſienſi ſancti Vincentii mo- LIV.
naſterio jam ab annis quinque tum præerat, & de corpore beati Germani e porti- Lantfredus
cu in interiorem baſilicam transferendo cogitabat: cùm a Carolo principe in Aqui- abbas in Aquitaniam le-
taniam legationis causâ miſſus eſt ad Hunoldum ducem. Is Eudoni patri ante an- gatus.
nos quinque ſucceſſerat, poſtquam Carolo, poteſtate regiâ omnia gerenti, ejuſ-
que filiis Carolomanno ac Pippino fidem promiſiſſet. Fortè Hunoldus jugum ex-
cutere moliebatur: quæ cauſa fuerit mittendi ad ipſum Lantfredi, quem virum pru-
dentiâ & rerum agendarum peritiâ inſignem fuiſſe oportet, ut ejus operâ prin-
ceps ipſe prudentiſſimus uteretur. Dum res ſibi commiſſas cum Hunoldo tractat ab-
bas, Carolo morte intercepto, in cuſtodiam, tamquam explorator, ab Hunoldo
conjicitur, & in ea per tres annos ac dimidium detinetur: donec tandem Pippini
auctoritate abſolutus, firmatâ inter ambos principes pace, in ſuum reverſus eſt
monaſterium, quod ipſo abſente diſſipatum per annos duodecim inſtaurare non de-
ſtitit. Hic eſt Hunoldus ſeu Hunoldus princeps, cujus *per prava conſilia* Gideon
quidam, haud dubiè præpotens Aquitanus, clericis ſancti Juliani Brivatenſis Ma-
ceriacum villam pagi Limanici abſtraxit, quam poſtea *cæleſti auxilio monitus* reſtituit
anno XXI. Waifarii principis Hunoldi ſucceſſoris, ut fidem faciet ejus charta, in-
ſcripta *domnis ſanctis Domdio honorifico, Unoberto Betoleno presbyteris, diaconibus*,
cæteriſque clericis ſancto Juliano ſervientibus.

Hoc etiam anno Wilicarius epiſcopus Viennenſis eccleſiam ſuam a laïcis dire- LV.
ptam indignatus, relicto epiſcopatu ſeceſſit in monaſterium Agaunenſe, ubi *vitam* Wilicarius epiſcopus
venerabilem, ut Adonis verbis utar, id eſt monaſticam, duxit. Sic ab Audoëno Viennenſis
in libro primo de vita beati Eligii, Buchinus ex gentili converſus poſtea *venera-* monachus
bilis, id eſt monachus, exſtitiſſe, ac Ferrarienſi cœnobio præfuiſſe dicitur; &
Tillo, Eligii vernaculus, poſtmodum *venerabilem vitam* ſeu monaſticam duxiſſe;
„ denique Eligius, ſi quibus ſervis ſuadere poterat, ut *venerabilem monachorum*
„ *vitam* arripientes claſtra cœnobii expeterent, hos tamquam dominos inſigniter
„ honorabat. Proceſſu temporis Wilicarius Agaunenſis monaſterii abbas creatus
eſt, eoque nomine ſynodo Attiniacenſi ſubſcripſiſſe reperitur. Sunt qui exiſtimant
eumdem eſſe Wilicarium, qui eodem rempore Sedunenſem eccleſiam rexit. Erant
itaque ad hoc uſque tempus in cœnobio Agaunenſi monachi, qui nonniſi Ludovi-
ci auguſti principatu ſub Adalongo abbate in canonicos mutati ſunt.

In majori Britannia mortuus eſt Acca epiſcopus Hagulſtaldenſis XIIII. kalendas LVI.
Novembris; diſcipulus quondam ſenioris Wilfridi epiſcopi Eboracenſis, eoque Acca epiſco-
mortuo creatus antiſtes Hagulſtaldenſis eccleſiæ monachis addictæ, quam porticibus, pus moritur.
picturis, & ampliſſimâ bibliothecâ exornavit. Idem venerabili Bedæ auctor fuit,

ut

ANN. CHR. 740. ut commentarios ſcriberet in hexaëmeron, in Samuelem, in Eſdram & in evangelium tum Marci, tum Lucæ, quod videtur eſſe Bedæ opus ſecundum: nam expoſitio in actus apoſtolorum prior eſt. Præmiſſa eſt commentario in Lucam ejuſdem Accæ invitatoria ad Bedam epiſtola, ſimulque Bedæ excuſatoria, quòd, impellente proprio amiſtiæ, ſecundum Ambroſium beati Lucæ evangelium exponere auſus eſſet. Porro ſede ſuâ, neſcio quam ob cauſam, pulſus vir ſanctus tandem hoc anno in cælum receptus eſt, ſepultuſque in eccleſia Haguſtaldenſi, miraculis poſt obitum clarus. De ejus ſucceſſoribus legendus Richardus prior Haguſtaldenſis inter decem ſcriptores Anglicanos, ubi fuſiùs de Acca epiſcopo agitur.

LVII. Nothelmo Cantuarienſi ſuccedit Cuthbertus.

Idem etiam annus ſupremus fuit Nothelmi pontificis Cantuarienſis, quo itidem hortatore & adjutore Beda eccleſiaſticam gentis ſuæ hiſtoriam, ſcribere aggreſſus eſt. Eidem etiam opus triginta quæſtionum in libros regum nuncupavit, fratrem abſolutè appellans. Ejus mors triduo ante obitum beati Accæ contigit, nempe xvr. kalendas Novembris. Sepultus eſt cum anteceſſoribus ſuis in ſuburbana baſilica monaſterii ſancti Petri ſeu ſancti Auguſtini.

ANN. CHR. 741. HUne excepit Cuthbertus, ante epiſcopus Hereſordenſis, anni inſequentis Initio conſecratus, qui ſepulturam Cantuarienſium pontificum in cathedralem eccleſiam tranſtulit, exſtructâ ejus rei gratiâ eccleſiâ in honorem ſancti Johannis Baptiſtæ prope majorem Salvatoris eccleſiam. Hæc tranſlatio non ſine tumultu facta eſt, ſive pontificio, ſive regio edicto. Nam hac de re diſſentiunt Gervaſius cathedralis monachus, & Willelmus Thornus cœnobita ſancti Petri, pro ſua uterque eccleſia digladiantes, dum alius Cuthbertum ob hoc factum laudat, alius vituperat, quòd priſcam conſuetudinem mutaverit, ab Auguſtino ipſo inſtitutam, & Romanorum pontificum auctoritate comprobatam.

LVIII. Willibaldus ordinatur epiſcopus Eiſtetenſis.

Eodem quo Cuthbertus anno Willibaldus in Germania conſecratus eſt a Bonifacio epiſcopus Eiſtetenſis, aſſiſtentibus Burchardo Wirziburgenſi & Wizone epiſcopis, ſortè Wittâ Buriburgenſi apud Heſſos. Ordinatus autem eſt Willibaldus anno ætatis ſuæ quadrageſimo-primo. Hanc ordinationem ad ſeptimum annum differunt Hermannus & Annales Pithœani, Greiſerus ad quintum: at præferenda eſt auctoritas ſynodi Germanicæ anno ſequenti habitæ, cui Willibaldus jam epiſcopus interfuit. Paullo ante ipſum ordinatus fuerat Burchardus epiſcopus Wirziburgenſis, ex conſecratoribus ejus alter. Willibaldi ordinatio facta eſt in Turingiæ loco, nomine Salpurgo, & quidem autumnali tempore, tribus ante natalem ſancti Martini hebdomadis. Hunc locum adeundo hoſpitatus eſt apud fratrem ſuum Wunebaldum, qui paullo ante ipſum ex urbe Roma, ubi monaſticam aliquamdiu vitam excoluerat, cum altero fratre ſuo in Germaniam acceſſerat ad ſanctum Bonifacium, qui eidem presbytero ordinato ſeptem in Turingia eccleſiarum curam commiſit. Ipſe nihilo minùs monaſticæ vitæ diſtrictionem obſervabat, a vino prorſus abſtinens, niſi corporis infirmitas aliud ſuaderet. Reverſus in ſedem ſuam Willibaldus, monaſterium ibidem inſtituit, monachis collocatis in cathedrali eccleſia Eiſtetenſi, quam alii Aichſtadienſem, recentiores quidam Aureacenſem vocant. In veterrima notitia, ſcripta (*a*) tempore Caroli Magni, *caſtrum Rubilocus*, *quod Eichſtetti dicitur*.

Wunebaldus ejus frater.

(*a*) *Goldaſt. rerum Alam. to. 3. p. 223.*

LIX. Altahæ monaſteria duo.

Bajoariæ tunc præerat dux Odilo ſeu Utilo, qui monaſteria ſex inſtinctu ſancti Pirminii condidiſſe perhibetur. In illa regione exſtant Altahæ duo monaſteria, Superius & Inferius, utrumque in Bajoaria inferiori juxta Danubium, a vetere quercu ſic nuncupatum. Utriuſque conditorem Odilonem agnoſcunt Hundius aliique recentiores. Id exploratius videtur de Altaha Inferiori, quàm de Superiori, de quo nulla ſupereſſunt illorum temporum monumenta. Inferioris antiquitatem probant Caroli Magni, aliorumque principum diplomata ab Hundio (*b*) relata. Arnoldus monachus ejus initia ad hunc annum refert initio vitæ ſancti Godehardi epiſcopi Hildensheimenſis, qui præeſſuit ſuit ejus loci ornamentum. Unicum Altahenſe monaſterium a Pirminio conditum perhibet Hermannus, ad cujus oram codicis id de Altaha Inferiori explicatur. Primus ejus loci abbas occurrit Eberswindus anno ſexto Taſſilonis ducis, Odilonis filii: ſecundus Wolfbertus anno ejuſdem triceſimo; & quadrageſimo-ſecundo tertius Urolfus. Ampliſſimum haſtenus eſt idem monaſterium, poſt varios caſus, ſub patrocinio ſancti Mauricii, ejuſque ſociorum. De Altaha Superiori nullum monumentum occurrit ante ejus inſtaurationem, ſæculo duodecimo factam. Multi tamen recenſentur ejus abbates ante vaſtatum ab Hungaris decimo ſæculo monaſterium: quos inter laudatur Otgerus abbas ex necrologio, qui ſortè non alius fuerit ab Otkario abbate, de quo in perveſtuſto libello (*c*) ſocietatum Augienſium: *De monaſterio Altaha Urolfus abba*, *Otkarius abba*. Urolfus abbas erat Altahæ Inferioris principatu Ludovici Pii; nec

(*b*) *Mitrop. Salisb. to. 2. p. 9. & ſeqq.*

(*c*) *Anal. to. 4. p. 643.*

ullus

ullus per id tempus, quo libellus ille ſcriptus eſt, occurrit Otkarius ejus loci abbas. Si is eſt Otgerius abbas Altahæ Superioris, conſequens eſt, unius Altahæ nomine utrumque monaſterium comprehendi; non ſic tamen apud Hermannum, ubi ad annum ejus ſæculi triceſimum-primum tria cœnobia, id eſt Altaha, Morbach & Favarias, ex Augienſibus fratribus inſtructa fuiſſe dicit, duodenis ad ſingula fratribus deputatis; dicturus quatuor, ſi de duplici Altaha locutus fuiſſet. ANN. CHR. 741.

LIX. Bajoariæ alia monaſteria.

Prætet duo hæc monaſteria dux Odilo quatuor alia ædificaſſe memoratur, Manſeam ſcilicet, Nidroburgenſe, Papho-monaſterium, & Auſtraviam. Manſea, alio nomine Lunæ-lacus, ſitum prope Menem lacum Noricorum, conditum eſt ſub titulo ſancti Petri apoſtolorum principis, & ſancti Michaelis archangeli; eique præfectus primus abbas Oppottunus, Caſino, ut perhibent, evocarus, qui anno ejus ſæculi octogeſimo-primo kalendis Januarii deceſſiſſe fertur: ſecundus Hunricus, aliis Henricus, ſic laudatus in libello ſocietatum Augienſium: *Ex monaſterio Manhinſio Hunrih abbe*, de quo aliàs plura. Nidroburgenſe virginum cœnobium ſanctæ Crucis urbe Pataviâ (*) incluſum eſt: quod Otto ſecundus imperator Patavienſi eccleſiæ tribuit ob conſtantem in ipſum fidem Piligrini ejus urbis epiſcopi. Papho-monaſterium virorum in Patavienſi diœceſi ſupra Straubingam, nunc collegiata eccleſia canonicorum eſt, ſub ſancti Tiburtii martyris patrocinio. Auſtravienſe denique ſeu Oſterhovenſe diœceſis Ratiſponenſis obſcurum eſt uſque ad tempus Heinrici primi imperatoris. His alia quinque adjunguntur monaſteria itidem apud Bajoarios, ſed paullo ſerius excitata, ut poſtea dicturi ſumus. (*) *Paſſau.*

LX. Caroli principis legati ad Gregorium papam, Grimo abbas & Sigoberius recluſus.

Intet ea Gregorius papa tertius claves venerandi ſepulcri ſancti Petri, unàque ejuſdem apoſtoli vincula cum multis magniſque muneribus per legatos Carolo Francorum principi miſit, epiſtolamque decreto ac nomine procerum Romanorum, ut ejus patrocinium adversùs Liutprandum Langobardorum regem, & Hildebrandum, qui res ſancti Petri in exarchatu Ravennate ducatui Romano diripiebant, poſtularet. Lætus his Carolus, legatos honorificè exceptos multò majoribus, pretioſioribuſque muneribus oneravit; & religioſos ac fidos viros, Grimonem abbatem monaſterii Corbetenſis, non Corbionenſis, ac Sigobertum ſancti Dyoniſii baſilicæ apud Pariſios monachum, ex his, quos *reclauſos* ſeu recluſos vocant, cum magnis donis Romam ad limina ſanctorum apoſtolorum miſit cum epiſtola, qua ad directas ſibi litteras reſpondebat. Quid inter eos conventum ſit, auctorum ſilentium ignorare nos cogit. Grimo abbas ſucceſſerat Sebaſtiano abbati, cui Chilpericus rex diploma conceſſit, ſucceſſoremque habuit Leudgarium abbatem. Porro ex hac Sigoberti recluſi legatione colligimus, recluſos non uſque adeò reclusionis legibus fuiſſe adſtrictos, ut aliquamdo ſibi ex cella ſua egredi, ſaltem ob publicam utilitatem, non liceret. Hanc legationem hoc anno factam produnt annales Mettenſes, quam Baronius, aliique receotiores referunt ad annum ejus ſæculi vicesimum-ſextum.

LXI. Caroli ejuſdem obitus ac ſepultura.

Non diu ſupervixere Gregorius pontifex & Carolus princeps. Primus deceſſit Carolus, qui, dimiſſis legatis, cùm in morbum incidiſſet, principatum ſuum inter filios divisit: Carolomanno natu-maximo Auſtriam, Sueviam ſeu Alamanniam, Turingiamque; Pippino Neuſtriam, Burgundiam, ac Provinciam; Gripponi ſeu Griſoni partem aliquam Neuſtriæ, Auſtriæ ac Burgundiæ aſſignans. Tum ſancti Dionyſii baſilicam petiit, ſuſiſque ad beati martyris ſepulcrum precibus, multa loco munera conceſſit. Inde in regiam villam Cariſiacum pagi Noviomenſis ad Iſaram pervenit, ubi Clipiacum (*a*) villam pagi Pariſienſis, ad conſequendam peccatorum veniam, ſancti Dionyſii baſilicæ donavit decimo-ſeptimo die Septembtis, anno quinto poſt defunctum Theodericum regem; ibidemque, id eſt Cariſiaci, exſtinctus eſt XI. kalendas Novembtis, annos natus circiter quinquaginta, rebus geſtis quàm ætate longè major. Morienti adfuiſſe, & *viam Chriſti ſanguine tinctam* vivis ſermonibus exhibuiſſe traditur Alfonſus abbas Caſtrenſis. Sepultus eſt honorificè in baſilica ſancti Dionyſii, quem vivens maximè coluerat, uti principatus ſui auctorem. Pietatem ejus probant multæ ab eo factæ eccleſiis ac monaſteriis donationes: verùm eamdem elevant bonorum eccleſiaſticorum, ipſo vel donante, vel diſſimulante, invaſiones ac direptiones a laïcis factæ, quas ſortè ab eo potiùs temporum ac bellorum neceſſitas & conditio extorſit, quàm voluntas: ſimili quippe ratione Sulpicius (*b*) Severus cenſet facilè excuſati poſſe Maximum imperatotem, qui exhauſto rei publicæ ærario, pæne ſemper in expeditione atque procinctu belorum civilium conſtitutus, quibuſlibet occaſionibus ſubſidia imperio paravit. (*a*) *Doublet. lib. 3. c. 4.* (*b*) *Sulpic. dial. 3. c. 15.*

Fabula de ejus damnatione.

Hinc tamen in vulgus jactata eſt fama de æterna Caroli damnatione, quam aſſerunt Hincmarus Remorum antiſtes, tum in libro de vita ſancti Remigii, tum in epiſtola nomine ſynodi Cariſiacenſis ad Ludovicum Germaniæ regem miſſa, cujus auctorem eum facit Frodoardus; & poſt Hincmarum Adrevaldus, & auctor quidam ano-

ANN. CHR. 742.

anonymus vitæ ſancti Eucherii epiſcopi Aurelianenſis, qui in monaſterio ſancti Trudonis juſſu Caroli derentus, ejus animam *in inferno inferiori* tortam vidiſſe dicitur. Verùm id non legitur in melioris notæ codicibus, & Eucherium ante Carolum e vivis abiiſſe Baronio viſum eſt, cujus ſententiæ facilè ſubſcribimus, niſi quòd paullo ſeriùs ejus obitum reponimus. Hincmaro Baronius opponit Ludovici Auguſti epiſtolam ad Hilduinum, libris areopagiticis præfixam, in qua proavi ſui Caroli pietatem laudat, maximè erga beatum Dionyſium, cujus parrocinio principatus apicem ſibi divinitus conceſſum fuiſſe conteſtabatur: cui corpus propium in magni die Judicii ſuſcitandum, & animam Deo præſentandam fideliter commendaverit: quibus ſanè indiciis ſuam erga peculiarem patronum devotionem ac fiduciam manifeſtè oſtendit. Majoris eſſet in oppoſitum auctoritatis epiſtola ſancti Bonifacii ad Ethelbertum Merciorum regem, ſi de ejus ſinceritate conſtarer. Verùm interpolatam cauſatur Baronius, aliique poſt eum, ubi Carolus princeps Francorum multa monaſteria evertiſſe, & eccleſiaſticarum pecuniarum in uſus proprios converſſe dicitur; eò idque *longâ tortione ac verendâ morte conſumtus* fuiſſe. Certè hæc verba non leguntur in editione Serariana, quæ ad tres codices exacta eſt: at reperiuntur in exemplari veterrimo Saxonicis exarato litteris, quo uſus eſt Spelmannus vulgandis actis concilii Cloveshovienſis; & in eo, quod exſcripſit Willelmus Malmesburienſis in libro ſecundo de regibus Anglorum, capite quarto; denique in Romano, quo uſus eſt Baronius. Ut ut eſt, locus ille Caroli longam ante obitum tortionem ac verendam mortem probare poteſt, damnationem æternam nequaquam probat. Denique in clauſula, vivente Pippino, & quidem ſupremo vitæ ejus anno appoſita in codice Dionyſiano, quam inferiùs (*a*) integram referemus, honorifica mentio fit *Caroli beatæ memoriæ principis*; quod elogium non appoſiturus fuiſſet monachus ille Dionyſianus, ſi de ejus damnatione tum conſtitiſſet.

(*a*) *Infra lib. 23. n. 2.*

Præter Carolomannum & Pippinum, quos ex Rorrude; & Grifonem, quem ex Sonechilde conjugibus ſuſcepit Carolus, filios etiam habuit Bernardum, Hieronymum, ac Remiglum, quos ex illegitimo thoro progenitos plerique exiſtimant, quòd in diviſione principatus nulla eorum ratio habita ſit: tametſi non deſunt alii, quos inter Carolus Coïntius, qui eos legitimè natos aſſerunt. Mortuo Carolo, diviſio ab eo facta regni optimaribus diſplicuit, conquerentibus, Grifonem conſilio Sonechidis, improbæ mulieris Bajoariæ, quam contumeliæ causâ concubinam appellabant, in conſortionem principatus veniſſe, quaſi duo Carolo heredes, duo Francis principes non ſufficerent. Neque hæc optimatum querimonia Carolomanno & Pippino diſplicebat, quibus tandem Grifo Lugduni-clavati mœnibus incluſus, & ab eis obſeſſus, ſe dedidit, a Carolomanno in Novo-caſtello Arduennæ proximo deinceps cuſtodiri juſſus. Sonechildi ejus matri Calenſe monaſterium datum, non ut ei præeſſet, ſed ut monaſterii parietibus includeretur.

LXII. S. Salvii monaſterium, an ab eo dotatum.

Baldericus epiſcopus in chronico (*b*) Cameracenſi Carolo-Martello tribuit dotationem monaſterii ſancti Salvii prope Valentianas ad Scaldim: ubi ſanctus Salvius epiſcopus ſepultus eſt in oratorio quondam ſancti Martini, quod ab ipſo deinde nomen & incrementum accepit. Miraculis eo in loco patratis commotus & attonitus Carolus princeps, locum ipſum fiſco Valenrianenſi, aliiſque rebus auxiſſe dicitur, ac ſtipendio deputato canonicos ibidem inſtituiſſe, qui poſtea in monachos Benedictinos mutarunt. Sunt tamen qui id factum Carolo Magno potiùs tribuant, cujus principatu Salvium epiſcopum martyrio affectum tradit Sigebertus, aliique poſt eum recentiores, quibus liber paſſionis ac vitæ ſancti Salvii atteſtatur. Verùm, ut rectè obſervat in hunc locum Colvenerius, non minor hac in re fides Balderico, quàm Sigeberto, æquali ac viciniori habenda eſt, donec conſtet de contraria ſententia. In diviſione facta inter filios Ludovici auguſti notatur abbatia ſancti Salvii poſt ſancti Gaugerici Cameracenſem eccleſiam & Criſpinium monaſterium, quod iridem inſta Valentianos prope ſanctum Salvium ad Scaldim poſitum eſt. In libro quarto de miraculis ſanctorum Petri & Marcellini apud Surium, memoratur ab Eginhardo Georgius presbyter & rector monaſterii ſancti Salvii martyris, quod in pago Fanomartenſi (*) in vico Valentianis appellato, ad ripam Scaldis fluvii ſitum eſt; qui Georgius ſanctorum martyrum quaſdam reliquias per Theodardum diaconum ſuum accepit. Hic eſt Georgius Veneticus, qui de patria ſua ad Ludovicum imperatorem veniſſe, & in Aquenſi palatio organum hydraulicum mirificâ arte compoſuiſſe dicitur in annalibus Eginhardi ad annum octingenteſimum viceſimumſextum. Poſt eum ipſius loci rector exſtitit Hugo, filius cujuſdam abbatiſſæ, quæ reliquias (*c*) ſancti Salvii a filio petiit obtinuitque, eaſque Cenrulenſi monaſterio conceſſit. Ex abbatia poſtmodum factus eſt prioratus ordinis Cluniacenſis.

(*b*) *Balderic. lib. 2. c. 31.*

(*) *de Famars.*

(*c*) *Spicil. to. 4. p. 504.*

LXIII. Gregorio papæ ſuccedit Zacharias.

Altero poſt Carolum menſe e vivis itidem ſublatus eſt Gregorius papa tertius, ſepultuſque in baſilica beati Petri apoſtoli IV. kalendas Decembris. In ejus locum electus

electus Zacharias, natione Græcus, peculiari ſtudio ſanctum Benedictum, noſtroſque Caſinates proſecutus eſt; nam, teſte Leone (*a*) Marſicano, ſacro illi monaſterio non ſolùm codicem ſanctæ Regulæ, quem ſanctus Pater propriâ manu ſcripſerat, ac pondus libræ panis & menſuram vini ab eodem conſtituta, Romamque quondam allata, reſtituit; ſed etiam libros aliquot ſacræ ſcripturæ, & varia conceſſit ornamenta, necnon privilegium inſigne, ut idem monaſterium cum omnibus cellis ſuis, ubicumque terratum exſtructis, a quorumvis epiſcoporum ditione libecum eſſet, nulliuſque juri ſubjaceret, niſi ſolius Romani pontificis. Ad hæc libros Dialogorum Gregorianos græcè vertit, in quibus nonnihil aliquamdo de ſuo addidit ad illuſtrandum ſanctum Benedictum.

ANN. CHR. 741.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 1. c. 19.*

Dum Bonifacius rem chriſtianam in Germania ſtrenuè promovet, Willibrordus, cognomento Clemens, miſſionis ſuæ in Friſia curſu defungitur, multiplicem laborum ſuorum fructum in cælo percepturus. De die & anno ejus obitus non convenit inter auctores. Si annos quinquaginta integros in prædicationem evangelicam apud Friſios expendit, ut ex ſancti Bonifacii epiſtola mox referenda colligitur; ejus obitum hoc anno, aut certè præcedente collocandum eſſe conſequens eſt: ſi quidem anno ſexcenteſimo nonageſimo illuc acceſſit. Obiit octogenario major teſte Alcuino, qui ei annos ætatis octo luſtra cum uno anno, in ſumma octoginta & unum annos tribuit, aitque eumdem obiiſſe *die ſexto menſis Novembris, id eſt* VIII. *idus* ejus menſis. Ejus ætatem atque obitus diem ita exprimit in libello metrico.

LXIV. Willibrordus epiſcopus obit.

Qui poſtquam vitæ meritis, perfectus in annis,
Bis octena pius complevit luſtra ſacerdos,
Ter quater & menſes; menſis jam jamque Novembris
Idibus octenis cali migravit ad aulam.

Rabanus in aſſignando die convenit cum Alcuino; ſed ab eo diſſentiunt Wandalbertus, Uſuardus, Ado, & recentiora martyrologia, Romanum & Benedictinum, quæ diem ſequentem aſſignant. Præferendus videtur Alcuinus, qui ex domeſticis Epternacenſis monaſterii monumentis vitam ſancti Willibrordi proſâ & metro compoſuit, ac proſam orationem nuncupavit Beornredo archiepiſcopo, nempe Senonenſi, ut plerique exiſtimant. Theofridus, ſæculo undecimo deſinente abbas Epternacenſis libellum de eodem patrono ſuo edidit, ejuſque obitum ſtatuit anno ſeptogenteſimo triceſimo-nono. Hunc olim auctorem ſecutus eram: ſed movet me Bonifacii auctoritas, Willibrordum *quinquaginta per annos* in Friſia prædicaſſe aſſerentis. Cum Bonifacio non bene conſentit Alcuinus, qui Willibrordum anno ætatis triceſimo-tertio in Friſiam acceſſiſſe dicit, eumdemque obiiſſe annos natum octoginta unum; quo caleolo admiſſo, nonniſi quadraginta octo anni ad ejus prædicationem reſtant. Verùm Bonifacius totum illud rotundo numero fortè expreſſerit.

Quo in loco vir ſanctus ſupremos abſolverit dies, nullos veterum diſertè expreſſit. Videtur obiiſſe in monaſterio ſuo Epternacenſi, cujus regimen ſibi retinuerat, ubi & ſepultus eſt in monumento marmoreo, quod cum dimidio brevius eſſet, ad ejus molem corporis divinitus aptatum fuiſſe Alcuinus tradit. Idem virtutes ejus commemorans, in primis ejus caritatem prædicat. Hanc ſatis ſuperque probat aſſiduus labor, quem per annos quinquaginta pro Chriſto ſuſtinuit. Eum quippe annorum numerum ſignat, ut jam dixi, Bonifacius in epiſtola (*b*) ad Stephanum papam, ubi Willibrordum mirâ abſtinentiæ & ſanctitatis virum laudat, „ qui per quinquaginta annos prædicans, gentem Friſonum maxima ex parte ad „ fidem Chriſti convertit, fana & delubra deſtruxit, eccleſias conſtruxit, ac ſedem „ epiſcopalem & eccleſiam in honorem Salvatoris in caſtello Trajecto ad Rhe„ num conſtituit: ubi prædicans uſque ad debilem ſenectutem permanſit, tan„ demque, coëpiſcopo ſibi ſubſtituto, in pace migravit ad Chriſtum.

(*b*) *Bonifat. ep. 97.*

Non conſtat de ejus ſucceſſore in Trajectenſi eccleſia Salvatoris, quæ etiam ſancto Martino ſacrata erat. Coïntius ſuggerit Dadanum epiſcopum, qui anno ſequente ſynodo Germanicæ interfuit. Alcbertus ſeu Albertus poſt Willibrordum ſuſcepit regimen monaſterii Epternacenſis, quod in vetuſtis codicibus Aſternacum vel Eſternacum dicitur. Hoc abbate contigit, ut recurrente anniverſariâ depoſitione beati Wilgiſi Willibrordi patris, cùm ex quatuor vini flaſconibus una tantùm ad cœnam quadraginta virorum ſupereſſet, tantum vini ex ea depromtum ſit, quantum cœnaturis ſufficiens erat. Beornredus Alberto ſucceſſiſſe perhibetur, idemque archiepiſcopus, ot putant, Senonenſis, cui Alcuinus libellum metricum nuncupavit. Multa etiam miracula ad ſancti Willibrordi tumulum patrata refert idem auctor. Pœnitentes in primis circulis ferreis conſtricti ruptis divinitus circulis, ibidem ſoluti ſunt: cujus rei teſtes circulos pendentes in eccleſia ſuo tempore ſuperfuiſſe

ANN. CHR. 740. Alcuinus affirmat. Plura in conſequentibus de Epternacenſi monaſterio, cujus hiſtoriam Johannes Bertelius abbas brevi compendio retulit in hiſtoria Luxemburgenſi.

Duodecim Willibrordo ſocios tribuit venerabilis Beda, quorum nomina ſingulatim neque ille, nec quiſquam veterum accuratè recenſuit. Undecim tantum notat Alcuinus, Willibrordum haud dubiè duodecimum ratus. Hos inter Suidbertus epiſcopus, Adalbertus diaconus, & Werenfridus numerandi videntur. Nihil moror pſeudo-Marcellinum, qui Accam, Wigbertum, Willibaldum ac Winebaldum huic numero falsò adjungit. Edita eſt apud Surium Adalberti diaconi vita, ſed locis communibus atque incertis factis contexta. Is mihi videtur Aldbercht diaconus, cujus mentio in epiſtola (*a*) cujuſdam Trecæ ad Lullum epiſcopum Mogantinum, ab eo preces flagitans, ut ſancti gradus miniſterium olim acceptum dignè exercerat. Sancti Adalberti corpus, *in locum Hallem* dictum a Theodorico comite tranſlatum originem dedit monaſterio Egmondenſi, quod ineunte ſeculo decimo exſtructum eſt.

LXV. Adalbertus diaconus ejus diſcipulus.

(*a*) *Bonifac. ep.* 59.

ANN. CHR. 741. Annus inſequens quadrageſimus-ſecundus multis rebus inſignis fuit, nempe Carloli Magni ortu, duobus minimùm conciliis, vaſiſque factis & epiſtolis ſcriptis. Francorum regnum tunc moderabantur Carolomannus & Pippinus germani fratres, ambo in rem publicam & chriſtianam probè affecti. Pippinum Caroli filio auctum fuiſſe hoc anno Lambertus Scafnaburgenſis tradit, præferendus utique vetuſtioribus auctoribus, qui Caroli nativitatem quinquennio differunt: cùm ſeptuagenario major, teſtante Eginhardo, *decefſerit* anno octingenteſimo quarto-decimo ineunte. Dies ejus nativitatis notatur in veterrimo kalendario quondam Laureshamenſi, nunc collegii Claromontenſis Pariſienſis, his verbis, *IV. nonas Aprilis nativitas domni & gloriofiſſimi Karoli imperatoris & ſemper auguſti*. Locum, ubi natus eſt, indicat Browerus (*b*) in confinibus Turingiæ Saxoniæque ad flumen Uſtrudam, quam *terram conceperunt* ſuæ idem princeps ibidem vocat: verbum, ut hic locus ejus conceptionis, ſit præferendus ſancti-Gallenſis monachus in libro primo de ipſius vita, ubi Aquiſgranum Caroli *gentale ſolum* (*c*) vocat.

LXVI. Caroli M. nativitas.

(*b*) *Brower. lib.* 3. *antiq. Fuld. c.* 13.

(*c*) *Sancti Gall. lib.* 1. *c.* 30.

Ad Carolomanni ditionem pertinebat Turingia, Haſſia, & Bajoaria, ubi potiſſimùm Bonifacius miſſionem & legationem ſuam apoſtolicam exercebat. Eo permittente tres in Germania epiſcopatus erexit, unum in caſtello Franciæ orientalis ſeu Franconiæ Wirziburgo, alterum in oppido Buraburgo, tertium in urbe Turingiæ Erpesfurto: quæ duo poſtrema loca non multò poſt epiſcopalis ſedis honore privata ſunt. Wirziburgo impoſitus primus antiſtes Burchardus, Bonifacii popularis ac diſcipulus; Buraburgo ſeu Buriburgo Wintanus, Adalhatius Erpesfurto. Tum quoque Carolomannus accerſitum Bonifacium rogavit, ut in quo veſſet ſuæ ditionis loco ſynodum congregaret ad farciendam eccleſiaſticam diſciplinam, quæ ab annis octoginta, nullis conciliis habitis, magnopere labefactata fuerat. Per id quippe tempus canones omnino negleti; epiſcopatus majore ex parte laïcio, aut libidinoſis clericis a Carolo datis, epiſcopi, presbyteri & diaconi haud pauci licentiùs viventes; ita ut Bonifacius quoſdam diaconos quaternas, quinas, aut etiam plures ſibi concubinas adjunxiſſe dicat. Ante omnia Bonifacio viſum eſt ſcribere ad Zachariam papam (*d*) tum ut ſuam obſervantiam novo pontifici profiteretur: tum ut erectorum epiſcopatuum confirmationem ab eodem obtineret: tum ut cum ejus permiſſu ſynodus celebraretur: tum denique ut de variis dubiis pontifex conſuleretur. Hæc epiſtola per Deneardum ad Zachariam perlata eſt: in qua etiam Bonifacius petit, ut ſibi in eccleſiaſtico miniſterio heredem ac ſucceſſorem, cum conſilio ſervorum Dei, eligere ac conſtituere liceret. *Ad ſingula* reſpondet Zacharias, ac Bonifacii petitionibus facit ſatis: niſi quòd ſucceſſorem eidem viventi ſubſtitui vetat, quòd id contra eccleſiaſticas regulas & inſtituta patrum eſſet. Ita verò ſynodum fieri permittit, quaſi nondum hanc celebrata fuiſſet, quamquam ſi ejus epiſtolæ ac ſynodi chronologicas arcendamus notas, ſynodus epiſtolam præceſſit.

LXVII. Epiſcopatus a Bonifacio erecti.

(*d*) *Bonifac. ep.* 132.

Habita quippe eſt in loco incerto Germaniæ hoc anno, & quidem XI. kalendas Maii: epiſtola verò pontificis data eſt kalendis Aprilis, indictione undecimâ, ac proinde anno inſequente. Sed facilè ad natum Carolomanni principis ante Zachariæ reſponſum celebrari potuit ſynodus: cùm non ita neceſſarius tunc eſſet pontificis permiſſus ad convocanda concilia, quæ veteres canones quotannis ſaltem ſemel celebranda eſſe conſtituerant. Neque audiendus videtur Cointius, qui hanc ſynodum, ob eam levem admodum cauſam, in annum ſequentem ad undecimum kalendas Aprilis differendam cenſet: quam opinationem revincit conſtans lectio ſynodi actorum, quorum in præfatione præſens annus quadrageſimus-ſecundus notatur cum die undecimo kalendas Maias, qui iterum in ipſo actorum corpore reperitur. Itaque volente Carolomanno in unum Germaniæ locum convenere Boni-

LXVIII. Synodus Germanica.

fa-

ANN. CHR. 740.

facius archiepiſcopus, Burchardus, Wirziburgenſis, Regenfridus Colonienſis, Wintanus ſeu Witta Buriburgenſis, Wilbaldus ſeu Willibaldus Eiſtetenſis, Dadanus fortè Trajectenſis ad Rhenum, Eddanus ſeu Heddo ſive Etto Argentoratenſis, alique epiſcopi cum presbyteris ſuis. Secundo canone cavetur, ne ſervi Dei ſeu monachi arma gerant, aut in exercitum pergant, *niſi illi tantummodo, qui propter divinum myſterium, miſſarum ſcilicet ſollemnia adimplenda, & ſanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi ſint*; adeòque permittitur, *ut unum vel duos epiſcopos cum capellanis presbyteris princeps ſecum habeat; & unuſquiſque præfectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicere pœnitentiam poſſit*. Præiverat exemplum Conſtantini Magni, Euſebio (*a*) teſte. Ultimo canone ſtatutum eſt, ut presbyteri vel diaconi non ſagis ſeu breviori veſte laicorum more, ſed caſulis, id eſt talaribus tunicis, utantur ritu ſervorum Dei, ſeu monachorum: & ut monachi & ancillæ Dei monaſteriales *juxta regulam ſancti Benedicti* cœnobia vel xenodochia ſua ordinare ac gubernare, ac vitam ſuam componere ſtudeant. Nulla hic mentio de canonicabus, quæ nondum eo tempore inſtitutæ erant, ne quidem in Germaniæ aut Belgii partibus, ubi major earum frequentia poſtmodum fuit. Ad xenodochia quod attinet, obſervandum eſt in omnibus ferè monaſteriis utriuſque ſexus exſtitiſſe tunc temporis ejuſmodi hoſpitia ex regulæ præſcripto, & ex pia ac liberali monachorum ac monachatum ordinatione inſtituta, alia ad infirmos, alia ad peregrinos excipiendos: quorum cura & ſolicitudo penes ſolos monaſteriorum miniſtros erat. Hæc itaque xenodochia ſecundùm regulam ſancti Benedicti, non ſecus ac monaſteria ipſa, gubernari ſynodus ſtatuit, quæ noſtris temporibus a monaſteriorum jure avelluntur contra primariam inſtitutionem. Sicque monachi ac ſanctimoniales quodam modo excluduntur ab illo chriſtianæ caritatis officio, cui non minùs olim, quàm propriæ regulæ addicti erant. Confirmata fuit hæc ſynodus anno ſequenti in concilio Liptinenſi.

(*a*) *Euſeb. lib. 3. de vita Conſtant. c. 36.*

LXIX. Cloveshovienſis conventus.

Hoc ipſo anno habitus eſt in regno Merciorum conventus Cloveshovienſis ſub Cuthberto archiepiſcopo Cantuarienſi, præſente Ethelbaldo rege, quo in conventu lectum eſt privilegium Withredi Cantii regis de libertate regni ejus eccleſiarum ac monaſteriorum, hoc eſt de facultate eligendorum abbatum; ſtatutumque, ut tam prudens ac religioſum decretum *apud* Mercios in poſterum ſervaretur. Additum inſuper, ut liberæ ac immunes eſſent eccleſiæ, & omnes terræ ad illas pertinentes, ab omnibus ſæcularibus ſervitiis, *exceptis expeditione, pontis & arcis conſtructione*; quæ exceptio non legitur in Withredi decreto, addita hac in ſynodo ab Ethelbaldo. Hujus exceptionis prætextu vexata ſunt monaſteria, dum operibus & ædificiis regalibus ſubſidia conferre cogebantur, qua de re conqueritur Bonifacius in epiſtola (*b*) ad Cuthbertum archiepiſcopum Cantuarienſem, in hæc verba. *De violenta quoque monachorum ſervitute, operibus & ædificiis regalibus, quæ in toto mundo chriſtianorum non auditur facta, niſi tantùm in gente Anglorum: quod ſacerdotibus Dei non tacendum, nec conſentiendum eſt*. Id pauliſper emendavit Ethelbaldus, dato diplomate poſt annos ſeptem, relato apud (*c*) Spelmannum.

(*b*) *Bonifac. ep. 107.*

(*c*) *Spelman. to. 1. p. 256.*

Sub idem tempus defuncto Coengiſlo abbati Glaſtonienſi ſucceſſit Tumbertus: cui quædam prædia conceſſit Cuthredus rex occidentalium Saxonum, qui anno præcedente in locum Ethelardi ſuffectus fuerat. In idem etiam monaſterium hoc abbate munificus fuit Ethelbaldus rex Merciorum, præter Lullam quamdam Chriſti ancillam. Poſt Tumbertum abbates fuere Tictanus, Gubanus, Waldunus, cui poſt annos regiminis triginta-duos ſucceſſit Beadwlfus, mortuus anno octingenteſimo. Hunc excepit Cumanus in annos duos, ſub quo nihil memorià dignum actum eſt, neque ſub ejus ſucceſſoribus Mucano & Guthlaco, præter quaſdam donationes, de quibus conſulat qui volet Monaſticum (*c*) Anglicanum.

LXX. Glaſtonienſes abbates.

(*d*) *Monaſt. Anglic. to. 1. p. 14.*

In Gallia Fontanellenſe monaſterium tunc vexabat potiùs quàm regebat Raginfridus abbas & archiepiſcopus Rotomagenſis. Hujus iniquitate commoti Fontanellenſes, precibus primò apud Deum caſam ſuam commendant, ut ipſe virtutum Dominus converſus reſpiceret de cælo vineam ſuam, ne periret quod dextera ſua plantaverat. Tum, inito inter ſe ſe conſilio, tres ex ſeipſis ſtatres eligunt, qui querelas apud Pippinum principem deponerent, monerentque, ut memor ſancti Wandregiſili, ac genitoris ſui invicti Caroli, qui hunc locum privilegiis decoraverat, ab infeſta dominatione ipſos liberaret. Miſſi hanc in rem Wldebertus Meldico ex pago ortus, Laurentius ex Benevento, Auſtrulfus præpoſitus, poſtmodum abbas futurus. Supplicantibus benignas ac faciles aures præbuit Pipinus, petiitque, ecquem ſibi rectorem præfici optarent. Wandonem illi ſuggerunt, abbatem olim ſuum, qui ab annis tribus ac viginti hactenus Trajecti ad Moſam exſul degebat *in monaſterio* (*e*) *ſancti Servatii confeſſoris*. Nec mora, hunc accerſitum Pippinus Fontanellæ denuo præceſſu juſſit. Reverſi nuntii cum regiis miniſtris, qui

LXXI. Raginfrida poſtea ſuffectus Wando abbas Fontanellæ.

(*e*) *Chron. Fontanell. c. 11.*

ANN. CHR. 742.

qui rem exſequerentur, Fontanellenſes gaudio ac lætitiâ cumularunt. Revertenti demum Wandoni obviàm occurrit cum vexillis & crucibus univerſus monachorum cœtus, effuſus in divinas laudes. Ita ſumma pax & tranquillitas Fontanellæ reddita. Expulſo Raginfrido reſervatus dicitur ad tempus archiepiſcopatus, id eſt ad quatuor annos: quibus exactis, eadem etiam diguitas, agentibus clericis Rotomagenſibus, qui ejus pravos mores ferre non poterant, eidem abrogata eſt, daraque Remigio Pippini principis fratri, quibuſdam dumtaxat villis Raginfrido in vitæ ſubſidium relictis, in quarum una, nomine Clovialo, ad Sequanam poſita, vitam finivit. Coïntius Raginfrido epiſcopatum Rotomagenſem ſeriùs ttibutum fuiſſe putat. Sed hæc alii viderint. Reſtitutus in ſuam dignitatem Wando, Fontanellæ baſilicam exſtruxit in honorem ſancti Servatii confeſſoris juata eccleſiam beati Petri ad meridianam plagam, ſolariumque in ea condidit, id eſt ſuperiorem ædiculam, ad quam per gradus aſcendebatur; ibique altare erexlr ad reponendas in eo beati Servatii reliquias, quas Trajecto attulerat. Hæc baſilica, cùm proxima ſancti Petri eccleſia igne tota deflagraſſet, illæſa remanſit, perſiſtente in ea Wandone abbate, qui ut ea ea ob periculum ignis egrederetur, adduci non potuit.

LXXII. Cairada monaſterium conditur.

In Gallia ciſalpina conditum eſt hoc anno cœnobium virginum, vocabulo Cairada, ad fluvium Olonam in diœceſi Ticinenſi. Ejus conditrix quædam Dei ancilla Langobarda, Manigunda nomine, *veſte monialium induta*, quæ res ſuas omnes eidem monaſterio tribuit, eâ conditione, ut ſiot *in poteſtate & conſecratione Annextaſii* ſeu Anaſtaſii *epiſcopi Ticinenſis*, ejuſque ſucceſſorum, quibus abbatiſſa ſingu„ lis annis per ferias nativitatis Domini debeat dare candelas duas, valentes de„ narios quatuor; eannadas duas vini, duaſque oblatas, nempe de pane, ut qui„ dem exiſtimo. Si quid verò amplius exigeret Ticinenſis epiſcopus, tunc mona„ ſterium ſub eadem conditione veniret in poteſtatem Mediolanenſis eccleſiæ. „ Quod ſi etiam hujus eccleſiæ antiſtes hoc annuo cenſu contentus non eſſet, quem„ cumque vellet epiſcopum, abbatiſſa ſibi eligeret: quod mihi ſanè ſingulare videtur. Conditum eſt hac de re inſtrumentum anno viceſimo-tertio regni Liutprandi & Hidepraodi, menſe Julio indictione quintâ, editum in appendice hujus voluminis ex quodam exemplari Mediolani a nobis deſcripto, in cujus titulo Manigunda regina vocatur. Perſiſtit etiam nunc hoc monaſterium, vulgò *Cairati* appellatum, viginti-duobus paſſuum millibus diſtans ab urbe Mediolano versùs occidentem æſtivum, ad fluvium Olonam ſeu Olenam.

ANN. CHR. 743. LXXVIII. Liptinenſis ſynodus. (*) *Leſtines*.

POſtero anno kalendis Martiis celebrata eſt ſynodus Liptinis (*), qui locus eſt pagi Hainoënſis prope Binchium oppidum, vico duplici cognomini illuſtratus, quorum vicorum unus Superiores, alter Inferiores Liptinæ appellantur. Superioris vici eccleſia ſancto Remigio, Inferioris ſancto Martino nuncupara. In ea ſynodo confirmati ſunt canones præcedentis ſynodi Germanicæ; totuſque eccleſiaſtici ordinis clerus, id eſt epiſcopi, presbyteri, aliique clerici, *ſuſcipientes antiquorum patrum canones*, promiſerunt ſe velle eccleſiaſtica inſtituta moribus & doctrinâ recuperare. *Abbates verò & monachi receperunt regulam ſancti patris Benedicti ad reſtaurandam normam regularis vitæ*. Quo in loco iniqulores mihi videntur critici quidam ſeveriores, qui hoc primùm tempore ſancti Benedicti regulam a monachis Gallicanis receptam & admiſſam exiſtimant; quaſi longè ante id tempus ſanctus Leodegarius epiſcopus, & eum eo Gallicani epiſcopi non præcepiſſent in ſynodo Auguſtodunenſi, ut ea in monaſteriis Gallicanis obſervaretur; quod tamen non de prima receptione, ſed de accuratiori regulæ obſervatione intelligendum eſſe ex aliis monumentis conſtat. Verùm ſi auctores illi rem æquiùs perpendant, concedent utique ſynodi Liptinenſis teſtimonio id tantum ſignificari, quòd, quemadmodum clerici ſuſceperunt antiquos canones ad reformandos ſuos mores: ita etiam abbates & monachi *receperunt* regulam ſancti patris Benedicti ad inſtaurandam monaſticam diſciplinam; & ſicut nemo diaerit, tunc primùm canones a clericis fuiſſe admiſſos ac receptos; ita etiam de regulæ Benedictinæ admiſſione ſentiendum, quam non primùm tunc a Gallicanis monachis admiſſam fuiſſe ipſa rerum comparatio & loquendi modus manifeſtè probant; immo ſignantiùs dicuntur monachi regulam ſancti Benedicti *recepiſſe*, id eſt denuo admiſiſſe: clerici canones *ſuſcepiſſe*; quod de prima receptione longè veri ſimilius poſſet explicari, ſi in nudis verbis, & non in ipſa verborum æqua ſignificatione hærendum eſſet. In eadem ſynodo ſtatutum eſt, ut in bellorum undequaque imminentium ſupplementum, pars eccleſiaſticarum poſſeſſionum a militibus precariò ad tempus retineri poſſet ſub annuo cenſu unius aurei ſeu duodecim denariorum, pro *unaquaque caſata*, id eſt pro unoquoque prædio: eoque mortuo qui prædium precariò accepiſſet, poſſeſſionem ſuam eccleſia reciperet; iterum, ſi neceſſitas cogeret, aut juberet princeps, alterâ precariâ

ANN. CHR. 743.

riâ epiſtolâ alteri conſerendam. Verùm illud in primis obſervandum præcipitur, ut, ſub colore adjuvandi exercitus, eccleſiæ vel monaſteria ne graventur, &, ſi ex hoc penuriam patiantur, eis ſuæ omnes reſtituantur poſſeſſiones. Quinam illi ſynodo in„ terfuerint epiſcopi, acta ipſa non produnt, in quibus tantùm legitur, omnes „ venerabiles ſacerdotes Dei, & comites, & præfectos, eidem interfuiſſe: adeò ut generalis hæc ſynodus dici poſſit, ex toto Carolomanni principatu, aut ſaltem ex Gallia Belgica convocata. Illud conſtat, Bonifacium eidem ſynodo, uti & Germanicæ, præſediſſe, atque utrique Carolomannum principem præſentiam ſuam exhibuiſſe. Acta harum ſynodorum Zacharias papa commendavit, upprobavitque epiſtolâ omnibus epiſcopis, presbyteris, diaconis, abbatibus, ducibus, comitibus, cæteriſque fidelibus per Gallias & Francorum provincias directâ; omneſque ad ea obſervanda cohortatus eſt. De iiſdem etiam ſcripſit Bonifacius in litteris (*a*) ad Cuthbertum epiſcopum Dorovernenſem ſeu Cantuarienſem.

(*a*) *Bonifac. ep.* 105.

LXXIV. Cenomanni, ex diœceſeos infelix ſtatus ſub Gauzioleno.

Cenomannicam tunc temporis ſedem occupabat Gauziolenus epiſcopus, ut ſerea illa ferebant tempora, iniquiſſimus: cujus operâ & inſtinctu multa perperàm geſta, locum tamen in noſtris annalibus pro rerum atrocitate merentur. Ante omnia definiendum eſt tempus ejus epiſcopatus, quem initi non potuit ante annum Chriſti ſeptingenteſimum viceſimum-ſecundum, regni Theoderici Caleniis ſecundum; quo anno idem princeps Herlenmndo Gauzioleni deceſſori diploma (*b*) conceſſit. Herlemundo mortuo, non ſtatim pontificatum adeptus eſt Gauziolenus, intruſo ad tempus aliquod ante eum Churivio, Rotgarii comitis filio, qui patris poteſtate abuſus eſt in eccleſiæ perniciem. Subornatus cum eo Gauziolenus, quaſi unus miſeræ illi eccleſiæ tyrannus haud ſufficeret, alter alteri nequaquam diſſimilis, a quo direptæ eccleſiarum poſſeſſiones, atque in precariam, aut potiùs in„prædam laicis conceſſæ, deſtructa aut expilata monaſteria: ita ut ex triginta (*c*) ſex, quæ in illa parochia ante eum exſtirerant affatim dotata, vix ullum ejus tempore ſuperfuerit, quod alendæ juſtæ congregationi par eſſet, monachis pæne omnibus aut ejectis, aut præ inopia cædere coactis.“ Is miniſtro utebatur Abrahamo vicedomino, quem magnificum (*d*) ille fratrem appellat, cui multas eccleſiæ poſſeſſiones in beneficium conceſſit, in his monaſterium Buxidnm, u ſancto Lonegiſilo quondam exſtructum: ex quo pulſi monachi, & locus in ſolitudinem redactus. Ita pari modo ex una parte io epiſcopatu illo graſſabatur Charivius cum Rotgario patre; ex altera Gauziolenus cum Abrahamo ſuo. His auditis, Pippinus rex afflictæ conſulturus eccleſiæ, Herlemundum, virum genere nobilem, boniſque ornatum moribus, Coloniæ-Agrippinæ Cenomannos direxit, eumque tyrannis illis ſubſtitui præcepit. Sic regiâ fultus poteſtate Herlemundus (*e*) in eam ſedem admiſſus eſt, cedentibus ac diſſimulantibus Charivio & Gauzioleno, qui in ſpeciem ei ſuffragari viſi ſunt. Poſt novem annos Herlemondus ad epulas invitatus à Gauzioleno, nihil doli ſuſpicatus ad convivium acceſſit; ſed inter feraleo epulas, oculis ab eodem privatur. Sic orbatus miſer in reliquum vitæ ſeceſſit in monaſterium pagi Bajocaſſini, Duorum-Gemellorum nuncupatum, cui frater ipſius abbas præerat.

(*b*) *Anaſtaſ.* 103. *p.* 227.

(*c*) *Ibid. p.* 142. *& ſeqq.*

(*d*) *Ibid. p.* 235.

(*e*) *Ibid. p.* 239. *& ſeqq.*

Tam diro exacerbatus facinore Pippinus rex, Gauziolenum Pariſios accerſitum taljonis pœnâ multâvit, ſed tamen excæcatum in ſuam eccleſiam redire permiſit, cum eo, ut Seufridum ordinaret chorepiſcopum, qui vices ejus in illa parochia ſuppleret. Seufrido in beneficium a Gauzioleno conceſſum ſancti Symphoriani monaſterium, Tillidus appellatum, quod toto vitæ ſuæ tempore tenuit. Seufrido mortuo ſucceſſere unus poſt alterum, Deſideratus & Berthodus itidem chorepiſcopi ſub eodem Gauzioleno, qui poſt Berthodi obitum alium ſibi chorepiſcopum ordinari a Carolo Magno poſtulavit. Rem princeps retulit ad ſynodum epiſcoporum, quibus abnorme viſum eſt quod apud Cenomannos hactenus geſtum fuerat, cautumque, ne chorepiſcopi deinceps chriſma conficerent, virgines ſacrarent, Spiritum ſanctum traderent, eccleſias ſeu altaria ſacrarent, otium denique ad infirmos ungendos benedicerent, niſi a tribus epiſcopis eſſent ordinati; ſicque ordinati a titulo villano chorepiſcopi nomen, non epiſcopi ab ordinatione ſortirentur, ne quidquam in eccleſia extra conſenſum epiſcopi aggrederentur. His conditionibus a Carolo permiſſum, ut Gauziolenus ſibi chorepiſcopum ordinare poſſet. Electus ad id officii Merolus ſacerdos ex monaſterio Avrionno ſeu Ebronio, atque a tribus epiſcopis ordinatus ad titulum eccleſiæ ſancti Petri exſtructæ in vico canonico, nomine Salico, quem Gauziolenus cum aliis beneficiis ei ad ſtipendium & victum conceſſit. Hoc munere rite perfunctus eſt Merolus, atque inde omnibus gratus & acceptus fuit, ut poſt Hodingum, qui Gauzioleno ad biennium ſucceſſit, ex chorepiſcopo epiſcopus, præcipiente Carolo rege, creatus ſit.

Exſtincto Gauzioleno, Abrahamus, cui Buxidum monaſterium datum fuerat in bene-

ANN. CHR. .743.

beneficium, omnes ejuſdem farinæ ſodales ſuos, tam clericos, quàm laïcos, convocavit, eiſque auctor fuit, ut Carolum Magnum unà convenirent, & ab eo res eccleſiæ in beneficium acciperent, ejus homines deinceps, non eccleſiæ futuri. Sic auro & argento, pretioſiſque veſtibus bene ſuffarcinati, principem adeunt, eumque in ſuam ſententiam pertrahunt. Itaque monaſteria, celiæ, vici & villæ, poſſeſſiones denique ferè omnes, quæ a Cenomannenſi parochia pendebant, in beneficium ceſſere munere principis, exceptis paucis villulis, ad canonicorum victum & veſtimentum reſervatis, eâ tamen conditione, ut ex illis beneficiis nonæ & decimæ, ceoſuſque legitimi quotannis eidem eccleſiæ ad ſarta-tecta facienda perſolverentur. Hinc factum eſt, ut eccleſiæ peſſum irent, clerici ac pauperes inopiâ conficerentur ac luminaria eccleſiis atque ornamenta neceſſaria penitus deficerent; quo intellecto, Carolus præcepit, ut, iis mortuis qui res eccleſiaſticas precariò a ſe vel ab epiſcopis obtinuerant, univerſæ poſſeſſiones eccleſiæ reſtituerentur. Atque ita paullatim Cenomannenſis parochia in priſtinum ſtatum reſloruit. Ea erat tum condirio eccleſiæ Cenomannenſis ſub Gauzioleno per annos quinquagiota.

LXXV. Childericus ſeu Francorum ſalutatus.

Aote finem hujus anni Carolomannus & Pippinus Childericum regem a Francis conſalutandum curarunt, ſive ut ambo minori cum invidia regnarent, ſive hæc fuerit modeſtia Carolomanni, qui Pippinum fratrem, regnandi, ut ex eventu patuit, magis avidum, ad conſtituendum ſupra ſe regem induxerit. Childericum itaque throno imponunt, quem alii Theoderici Calenſis, alii Chlotharii, ejus quem Carolus princeps Chilperico victo regem oppoſuit; alii denique Dagoberti tertii filium exiſtimant. Mihi verò jam dudum perſuaſum eſt, eum Chilperico patre progenitum eſſe, utpote qui in tribus, quæ ipſi aſſervi, diplomatibus, Cenomannenſi conceſſis eccleſiæ, Dagobertum *ſobrinum* ſuum, ejuſque præceſſores *parentes* ſuos vocat. Idem in diplomate pro monaſterio Sithienſi Theodericum Calenſem *parentem* ſuum dicit, quo nomine veteres illi conſanguineos & cognatos ſuos ſignificabant. Si ergo Dagobertus, Theoderici Calenſis pater, conſobrinus fuit Childerici; certè Childericus ipſe neque Theodericum, neque Dagobertum ipſum patrem habuit; neque demum Theodericum, neſcio quem, Dagoberti Auſtraſiorum regis, ut Heoſchenio viſum, eſt, filium, qui conſobrinus ejus dici non potuiſſet, utpote multis conſanguinitatis gradibus ab ipſo remotus; tametſi, ut ingenuè fatear, conſobrini vox hoc ſenſu aliquamdo ſumitur. Fuerit ergo filius Chilperici, qui ex altero Childerico, Chlodovei junioris filio exortus, uti alias probatum, Childerico filio avi nomen impoſuerit, ut avum ex nomine, quod tunc non infrequens erat, referret. Sic enim Childeticus rectè Dagobertum tertium appellare potuit ſobrinum ſuum, natum ſcilicet ex fratre patruele Chilperici patris ſui, nempe Childeberto, filio Theoderici Chlodovei junioris filii, atque adeò patrui Chilperici regis, quem Childerici noſtri patrem eſſe exiſtimo. Sed hæc melius oculis ſubjiciet paradigma ſequens.

Clodoveus junior

Clotharius	Theodericus	Childericus
Chlodoveus	Childebertus III.	Chilpericus
	Dagobertus junior	Childericus.
	Theodericus Calenſis.	

(*a*) *Annal. to. 3. p. 230. & ſeqq.* Aninſulenſes abbates.

Ex tribus diplomatis (*a*) Cenomannenſi eccleſiæ ſeu Gauzioleno epiſcopo a Childerico datis, unum eſt ad confirmandam precariam, quam idem Gauziolenos Didoni abbati Aninſulenſi feciſſe dicitur. Subſequitur exemplar precariæ ab eodem factæ Sicbaldo abbati Didonis ſucceſſori, itidem a Childerico rege confirmatæ. His omnibus ſubjicitur confirmatio domni Childerici regis, ſobrini Dagoberti, de Arduno villa pagi Pictavenſis, facta Gauzioleno epiſcopo, qui non ante annum

secun-

ſecundùm Theoderici Calenſis Cenomannenſem eccleſiam, ut, ſupetiùs vidimus, occupare cœpit ad annos quinquaginta; ac proinde omnia hæc inſtrumenta non Chilperico, ut aliquamdo veteres codices fallunt, ſed Childerico tribuenda ſunt. ANN. CHR. 743. LXXVI. Sithienſes.

Extat in libro ſexto de re diplomatica Ipſius Childerici præceptum pro monaſterio Sithienſi, quo præcepto idem rex Waimaro abbati confirmat donationes *parentis* ſui Theoderici regis, eidem cœnobio factas tempore Erkembodonis abbatis. Hoc præceptum datum eſt anno primo regni ſui, Aprilis die viceſima-tertiâ, in palatio Criſciaco. Neſciebat tum infelix princeps, an potiùs ipſo felix ſuo infortunio, ſe non multò poſt retrudendum fore in idem monaſterium, cui hoc benevolentiæ ſuæ argumentum dabat. Waimarus abbas Erkembodoni ſucceſſerat, idemque paullo poſt ſucceſſorem habuit Nanrharium; cui Felix quidam presbyter cellam tradidit ſui juris propriam, vocabulo Hrocaſamum (*), Theovaldo loco pagi Flandrenſis, quam Felix ipſe in honorem ſancti Michaëlis archangeli, & ſancti Johannis Baptiſtæ, ac ſanctæ Mariæ genitricis domini noſtri Jeſu-Chriſti, cæterorumque ſanctorum, opere ſuo exſtruxerat. Hanc verò donationem facit eâ conditione, ut nomen ipſius *in libro vitæ* ſacerdotes, in Ipſo degentes monaſterio, habere dignarentur: quod de martyrologio, vel potiùs de diptychis intelligendum, quæ tempore ſacrificii ſacerdotibus ob oculos poni ac recitari ſolebant, ut poſt videbimus. Actum eſt hoc in monaſterio Sithiu publicè, VIII. kalendas Auguſti, anno tertio regni domni Childerici regis. Bertinus primus Sithienſis abbas ſancti nomine primùm donatur in hac charta, in qua monaſterium Sithiu conſecratum dicitur in honore ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, ac ſancti Martini, *vel ſancti Bertini confeſſoris, ubi ipſe domnus in corpore requieſcit*. (*) *Roxem.*

LXXVII. Altonis monaſterium a S. Altone conditum.

Hoc ferè tempore in Bajoariam venit ſanctus Alto, nobiliſſimâ Scottorum gente progenitus; ſeceſſitque in quamdam Friſingenſis pagi ſilvam, cujus magnam partem a Pippino, an potiùs a Carolo Magno principe, obtinuit, ubi monaſterium, ex ejus nomine poſtea nuncupatum, ædificavit. Baſillcam dedicaturus Boniſacius, eam *more ſolito* ſeminis interdictam volebat: at repugnanti Altoni aſſenſit eâ conditione, ut ad foutem quemdam baſilicæ proximum nulli mulieri accedere liceret. Quamdiu eo in loco vixerit Alto, quove anno deceſſerit, ignotavit ejus vitæ ſcriptor ſæculi decimi anonymus, qui acta ejus furtivè ſublata conqueritur. Sancti Altonis memoria in eccleſia Friſingenſi colitur v. idus Februarii, qui mortalis ejus dies in tabulis Alto-monaſterienſibus notatur, teſte Radero. Direptum a quodam Alamanniæ ſeu Suevim comite monaſterium, ſæculo decimo inſtauratum eſt traditumque aliquanto poſt tempore Altorfienſibus ſanctimonialibus Benedictinis, quæ cœnobium ſuum Alto-monaſterienſibus monachis ceſſerunt. Altorfo deinde in paræcialem eccleſiam commutato, Altorfienſes in novum Weingartenſe monaſterium tranſlati: ac demum ſæculo quinto-decimo Altonis-monaſterium Birgittanis conceſſum eſt.

LXXVIII. Babinchova monaſterium apud Alamannos.

Exſiſtebat hoc tempore apud Alamannos monaſterium virginum, Babinchovadictum, cujus eccleſia ſanctæ Mariæ, ſanctiſque Petro, Martino, Leudegario, & Petronillæ ſacra erat. Id conſtat ex charta triceſima-nona inter ſancti-Gallenſes apud Goldaſtum, in qua hujus monaſterii ſitus ponitur *in inſula minore, quæ juxta Hupinavia eſt*, ubi Hata & Beata cum aliis ancillis Dei converſabantur. Actum eſt hoc inſtrumentum *in monaſterio, quod dicitur Babinchova*, die viceſima-octavâ menſis Novembris, *regnante Carlomanno duce, & Bebone comite*. Subſcribit inter alios teſtes Arnefridus abbas. Idem etiam reperitur cum aliis teſtibus in charta quinquageſima-octava, quæ itidem data eſt *in Baincbova monaſterio, anno tertio regnante Hiltricho rege, ſub Carlomanno majore domus, & Bebone comite*, cujus nomen etiam inter teſtes adſcriptum eſt. Hæc poſteriot charta donationem continet, Othmaro abbati & monachis ſancti Galloni ſeu Galli factam a quadam femina, nomine Pieta, filia Rekinberti & Atanai ejus uxoris: quæ Pieta haud alia videtur a Beata ſeu Bietana, prioris donationis auctore, quæ Rechiberti filia dicitur. In poſteriori donatione illud obſervandum, quòd Pieta quaſdam poſſeſſiones monaſterio ſancti Galli tradit, eo pacto, ut ab Othmaro abbate, ejuſque monachis accipiat auri & argenti ſolidos ſeptuaginta & cavallos quinque, cum ſaumis, aliiſque rebus ad iter ſuum Romanum: in reditu eaſdem res in beneficium pro vitæ ſuæ tempore ab eiſdem acceptura. Nec plura de monaſterio Bainchova, ſeu Babinchova, ſortè legendum Babinchova, quod prope Brigantium poſitum fuiſſe conjicio; nec ſortè aliud eſſe ab Augiæ-majoris cœnobio, nunc virorum, quod duplex quondam fuiſſe Bruſchius & Cruſius opinantur, monachorum unum, alterum ſanctimonialium, quibus primam abbatiſſam beatam Haberillam ſeu Habriliam a ſancto Gallo Inſtitutam tradunt. Plura de ea lege-ſis (*a*)

(*a*) *Bollandi to. 2. Jun. p. 1033.*

ANN. CHR. 745. apud Bollandum. Si hæc conjectura valet, prædictus Arnefridus abbas fuerit monaſterii virorum ejuſdem loci.

LXXIX. Benedictoburani monaſterii origo. Burenſe ſeu Benedictoburanum ſuperioris Bajoariæ monaſterium ad alpes Tirolenſes, diœceſis Friſingenſis, ſub hæc tempora conditum eſt a tribus germanis, Lantfrido, Wldrammo ſeu Waltrammo, & Gundramno, quos ex Pippini aulâ Dei amor ad Chriſti militiam adduxit, ut in ſubjecto Lantfridi epitaphio legitur. Hinc inferas, illius monaſterii originem non poſſe referri ad annum ejus ſæculi quadrageſimum, quo Pippinus rerum nondum potiebatur. Quamquam id de duobus Lantfridi fratribus explicari poteſt. Tres illi germani fratres genera illuſtres haud dubiè erant, quos *primis natalibus ortos* fuiſſe idem epitaphium docet. Bajarios facilè crediderim ex ampliſſimis prædiis, quibus hoc monaſterium dotârunt; ne quid dicam de aliis ejuſdem provinciæ cœnobiis, quorum conſtructio & dotatio iiſdem tribuitur. Lantfridus in exſilium a Pippino rege actus eſt, ſed a Carolo Magno revocatus. Ejus obitus VI. idus Julii contigit. Unum e duobus (*a*) ejus epitaphiis huc referre juvat.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 535.*

En Lantfrid dominus, primis natalibus ortus,
Debita ſolvit humo, qua ſibi debet homo.
Ætatis flore Sponſi currens in odore,
Pluribus exemplum præbuit ipſe bonum.
Fratres germanos Voldram, Gundramque vocatos,
Aula Pippini traxit ad arma Dei.
Plures hac arte trahit ad conſortia vitæ.
Ad bonum ceu ſpeculum, quiſque tenebat eum.
Inſons exſul erat: rex Carolus hunc revocabat.
Regum ſumme Deus, ſolve ſit unde reus.

In altero epitaphio prima Burenſis conſtructio Lantfrido præcipuè tribuitur, illudque variis modis decoraſſe memoratur.

Iſtud cœnobium qui jaſſerat hoc fore primum,
Prudens conſilio, ſtrenuus obſequio.
Fervens cottidie Chriſti properans amore,
Cœnobium variis hoc decorare modis.
Qui dum vivebat, monachos in honore regebat.
Qui legis hæc, ora, funde preces Domino.

Lantfrido ſucceſſere unus poſt alterum Waltrammus, & Elilandus quartus eorum frater: Gundrammus monachus tantùm, non etiam abbas videtur fuiſſe, ut colligitur ex ſequentibus verſibus, qui de tribus primis ejuſdem loci abbatibus ſcripti ſunt.

En tres abbates, meritis & germine fratres,
Muro defuncti ſunt modò ſuppoſiti.
Hi dum vixerunt, hoc cœnobium ſtaturunt,
Multos theſauros cui dederant, & agros.
Ex his Lantfridus cluit abbas vitæ primus,
Qui vir perpendens, hîc bona plura ſtudens.
Jam ſextas Julius menſis dum tenuit idus,
Exutus carne, debita ſolvit Adæ.
Frater Voaltrammus cui ſucceſſit venerandus,
Hunc qui contulerat quodque boni poterat.
Idibus at Februi quinis de carcere mundi
Emigrans; animam reddidit ille piam.
Tunc Elilant fratrum ſuſcepit munera patrum,
Germanos geſtis æquiparando bonis.
In nonis decimis Septembris & ipſe kalendis
Mortuus eſt membris, vitâtur aſt meritis.
Duxerat ex vitam Cundbram pater iſte ſacratum,
Qui, Benedicte, tui ſollicitaſque gregis:
Augebatque locum cum fundo largiter ipſum,
Et ſua tradendo ſanore pro ſupero.
In nonis decimis Februi ſed & ipſe kalendis
Ad Dominum rediit, qui dedit eſſe ſibi.

In

In conſtitutione Ludovici Pii de monaſteriis, monaſterium Buria cenſetur inter ea, quæ tantùm dona ſine militia debebant.

ANN. CHR. 743. LXXX.

Cùm Liutprandus rex Langobardorum hoc anno Ravennæ obſidionem moliretur, Gregorius pontifex ad prævertendum ejus conſilium ipſum adire, & ab incœpto revocare conſtituit. Ubi ad Padum acceſſit, ibi a regiis optimatibus obviàm miſſis exceptus, IV. kalendas Julii in ipſa beatorum Apoſtolorum vigilia, Papiam pervenit, ac, baſilicâ monaſterii ſancti Petri ad Cælum-aureum luſtratâ, urbem intravit. Poſtridie, qui dies feſtus Apoſtolorum erat, in eamdem baſilicam cum rege ipſo regreſſus, magnâ pompâ ſacris eſt operatus. Tertio die pontifex ægrè a rege obtinuit, ut a Ravennatium ditione manus abſtineret, & ademta Æmiliæ loca, in primiſque Cæſenam reſtitueret. Vix Romam redierat Gregorius, cùm nuntius affertur, Liutprandum regem repentinâ morte ſublatum eſſe. Is ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri in Cælo-aureo, quam ipſe condiderat. Huic ſucceſſit in regno Hildeprandus ejus nepos, quem a populo jam deſignatum avus ante confirmaverat. Intra breve ſeptem menſium regnum rex novus pia nihilo minùs quædam operatus geſſiſſe memoratur. Exſtat in appendice hujus voluminis ejus diploma, quo Flavius „ Hilprandus rex eccleſiæ beatiſſimi martyris & confeſſoris Chriſti Antonini & Victoris, ſitæ foris muros eccleſiæ Placentinæ, ubi ſancta eorum corpora requieſcunt humata, ſupplet omnia ejus eccleſiæ monimenta, quæ in funeſto urbis incendio cremata fuerant, atque univerſas poſſeſſiones eidem eccleſiæ confirmat. In hoc verò diplomate inter alia recenſentur monaſteria illius diœceſeos, nempe monaſteria beatiſſimi apoſtoli & martyris Thomæ, atque Syri confeſſoris prope civitatem Placentinam, ac monaſteria Florentiola & Tolla, atque Gravacum. Actum Ticino in palatio pridie kalendarum Aprillium, anno regni ejus nono, indictione duodecimâ, id eſt anno inſequenti Chriſti Domini, qui nonus erat Hildeprandi annus, ex quo in conſortium regni adoptatus fuerat. De his monaſteriis ſuperiùs (a) actum. Ipſo anno Langobardi, quibus inviſus erat, hunc poſt ſeptem a Liutprandi obitu menſes regno dejecerunt, idque Ratchiſo duci Forojulienſi ob virtutis ejus præſtantiam detulerunt.

Papiæ a Liutprando ut exceptus.

Liutprando regi ſuccedit Hildeprandus.

(a) Supra n. 40.

In Liutprando definit liber ſextus & ultimus Pauli Warnefridi, diaconi ac monachi Caſinenſis, de geſtis Langobardorum, ubi ait, cum poſtquam triginta & uno anno, ſeptemque menſibus principatum obtinuiſſet, jam ætate maturum vitæ curſum expleviſſe; corpuſque ejus in baſilica beati Hadriani martyris, ubi & ejus requieſcebat genitor, ſepultum fuiſſe. Omnes tamen in ædo ſancti Petri ad Cælum-aureum humatum fuiſſe conſentiunt. Favet ejus epitaphium, a Sigonio aliiſque relatum, in quo poſt bellica ejus facta laudatur & ipſius pietas his verſibus.

Rege ſub hoc fulſit, quod mirum eſt, ſancta frequenſque
Religio, ut recolunt alpes, eccleſia quarum
Hunc habuit, vivente ipſo, prægrandia templa,
Quæ vivens ſtruxit .....
Præcipuè Petro cæleſti hæc ſede locata
Clavigero, ſtatuit Cælo quam providus aureo,
Auguſtinus ubi, huc aliunde abductus eodem
Rege jacet, cujus doctrinâ eccleſia fulget.

Illud in primis ejus pietatem commendat, quòd plus ſempet orationibus quàm armis fideret, teſte Paulo, maximâ ſempet curâ Francorum, Avarumque pacem cuſtodiens.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-SECUNDUS.

Ab anno Chriſti 744. ad annum 753.

ANN. CHR. 744. I. Fuldenſe monaſterium a Bonifacio conditur.

RÆCLAAUM huic libro exordium dabit Fuldenſe monaſterium, quo nullum in Germania nobilius aut illuſtrius: cujus fundamenta hoc anno jacta fuiſſe, Eigilis abbas, annales Fuldenſes, Hermannus, Marianus, aliique plerique tradunt. Jam dudum Bonifacius archiepiſcopus & ſedis apoſtolicæ legatus, qui monachus monachis in prædicatione evangelii, cæteriſque negotiis adjutoribus paſſim utebatur, ſummopere cupiebat, nobile cœnobium aliquod in Germania exſtruere, in quo ſacræ ſuæ expeditionis comites & adjutores collocaret. Jam quidem Ordorfenſe & Fritiſlarienſe monaſteria hujus rei gratiâ condiderat: ſed hæc fortaſſe non ſufficiebant tantæ multitudini vel diſcipulorum, vel candidatorum, qui ad converſionem in dies veniebant. Ad hæc viro ſancto diſpliicebat, Sturmium, cariſſimum in primis diſcipulum ſuum, ingrata in ſolitudine verſari; optabatque ut in commodiori loco ſedem figeret ſuam, relictâ Hersfeldenſi eremo, in qua jam per novem annos cum pauculis ſociis commoratus fuerat. Optatum tandem locum Sturmius invenit in ſolitudine ſilvaque pagi Grapfeldici Buchonia, Haſſiam inter ac Turingiam intermedia, quæ a fagis arboribus, quibus repleta eſt, nomen accepiſſe dicitur. Probato loci ſitu, Bonifacius Carolomannum principem adiit, dixitque ſibi eſſe in animo, ipſo volente & adjuvante, in orientali ejus regno monaſterium ſtatuere. Rogare, ut locum quemdam in ſolitudinem Buchonia, jacentem ad ripas Fuldæ fluminis, qui locus ad ipſum pertinebat, & ad exſtruendum cœnobium aptiſſimus videbatur, ſibi donaret, Deum ejus beneficii memorem & remuneratorem habiturus. Grata fuit ſancti antiſtitis petitio optimo principi, qui eam omnibus palatii ſui primoribus & optimatibus congregatis expoſuit, approbavitque; eiſdemque præſentibus locum, & quidquid ibi proprii habebat, ad quatuor circum millia paſſuum Bonifacio dedit, & diplomati hac de re facto ſubſcripſit. Inſuper omnes ejus regionis nobiles viros cohortatus eſt ad augendam monaſterii dotem; quod cùm ab univerſis haud impigrè factum eſſet, Sturmius ſeptem monachos eum in locum deduxit hoc ipſo anno, IV. idus Martias; ac poſt duos menſes, juſſu Bonifacii cæſis ſilvis, unà eum baſilica condere monaſterium cœpit, quod a flumine præfluente Fulda; ab auctore monaſterium ſancti Bonifacii nuncupatum eſt; brevique ita monachis & opi-

opibus crevit, ut ante Sturmii primi abbatis obitum quadringentos monachos continueret. ANN. CHR. 744.

Dum hæc fierent, Bonifacius precibus ac lectioni sacrorum librorum sedulò vacabat in vicino monte, qui ob id Mons-episcopi a posteris appellatus est. Tum novellos monachos artissimis institutis informare curavit secundùm sanctæ scripturæ traditionem & monasticæ regulæ disciplinam; præcepitque, ut ab omni poru, qui inebriare posset, abstinerent, tenui cervisiâ contenti: quæ institutio, crescente familiâ, propter ægrotos & imbecilles, tempore Pippini regis synodali decreto temperata est, permissusque vini usus, quo tamen sarres aliqui usque ad finem vitæ suæ abstinere perseverarunt. Hanc fuisse primariam Fuldensis monasterii disciplinam non modò Eigilis ejus loci abbas quartus, sed etiam Bonifacius ipse testatur in epistola ad Zachariam papam, sic ut illic degerent monachi *sub regula sancti patris Benedicti viventes, viri strictæ observantiæ, absque carne, & vino, & servis, proprio manuum suarum labore contenti.* Addit Rudolfus monachus in libro de vita „ sanctæ Liobæ abbatissæ, eidem loco, ex quo a monachis habitari cœpit, semi„ nis ingressum negatum fuisse, præterquam ipsi Liobæ, cui a Bonifacio, ejus populari ac consanguineo, concessus fuerat adirus in Fuldensem basilicam, in qua ejus corpus sepeliendum decreverat: quod institutum tam sanctè coluere posteri, ut privilegiis a Marino papa Hadamaro abbati sæculo nono, & insequente Erkembaldo abbari a Silvestro secundo, ac consequenter ab aliis pontificibus concessis, & speciatim iussum sit, & religiosè observatum: ita ut Lotharii regis uxori die sancto pentecostes sacris interesse in primario monasterii templo non licuerit, idemque negatum uxori Friderici imperatoris, cui, quòd regina in ejus comitatu erat, urbem Fuldam ingredi haud visum est. Hac verò disciplinâ semel emollitâ ex indulgentia Bonifacii papæ noni, Johanni Merlavio abbati concessa, anno supra millesimum duo-dequadringentesimo, basilica Fuldensis fulmine de cælo tacta conflagravit: id quod in pœnam violatæ disciplinæ accidisse posteri crediderunt, teste Browero. Carolus Comtius Fuldensis iustia monasterii rejicit in annum sequentem; at præferenda mihi videtur scriptorum æqualium ac domesticorum auctoritas, ex quibus Eigilis, abbas ejus loci quartus, in libro de vita Sturmii abbatis primi, disertè asserit, eum cum fratribus septem commigrasse Fuldam *anno incarnationis Christi septingentesimo quadragesimo-quarto, regnantibus in hac gente Francorum duobus fratribus, Karlomanno atque Pippino, indictione duodecimâ, mense primo*, seu Martio; *duodecimo die mensis ejusdem.* Huic auctori adstipulantur annales Fuldenses, ut jam dixi, Hermannus, Marianus, aliique, a quorum sententia recedere nefas puto. Disciplina ejus Monasterii.

Hoc ipso anno supra septingentesimum quadragesimo-quarto, Childerici regis secundo, vt. nonas Martii, Suessione habita est synodus episcoporum, præsente „ Pippino, qui initio synodi præfatur, se unà cum consensu episcoporum sive sa„ cerdotum, vel servorum Dei consilio, comitum quoque & optimatum Franco„ rum colloquio, hoc concilium facere decrevisse, nullâ regiæ auctoritatis, nisi ad „ inanis regni annum signandum, factâ mentione. Huic concilio tres & viginti interfuerunt episcopi, præsidente Bonifacio, tametsi eorum nomina, uti & abbarum ac presbyterorum, in vulgatis actis desiderantur. Ordinati sunt tertio canone legitimi in civitatibus episcopi, super quos Abelem Remensem & Ardobertum archiepiscopos synodus Instituit. De monachis statuum canone tertio, *ut ordo monachorum vel ancillarum Dei secundùm Regulam sanctam stabilis permaneat*; nempe secundùm Reguiam sancti Benedicti, hoc elogio in conciliis insigniri solitam, quam antea synodi Germanica & Liptinensis post Augustodunensem disertè commendaverant. Ad hæc eodem canone vetiti abbates in militiam proficisci, & homines tantùm suos mittere ad bellum jussi: quod antea synodus Germanica canone quinto servis Dei universim interdixerat. Septimo canone damnatæ & reprobatæ crucicuiæ, quas Adalbertus quidam hæreticus episcopus per parochiam suam in campis plantaverat, ad quas orationis causâ frequentandas populos circumpositos invirabat. Statutis subscripsere vir illustris Pippinus major-domus, Radbodus, Heribertus, & Helmigaudus Franci optimates. Nulla reperitur episcoporum, ut jam dixi, in actis subscriptio, ne quidem Bonifacii archiepiscopi, quem huic synodo præfuisse constat ex Zachariæ papæ epistola, quâ Abelem & Ardobertum seu Artbertum metropolitanos episcopos ab ipso institutos confirmat; & Adalbertum unà cum Clemente jure ab eodem damnatum ac custodiæ mancipatum dicit. II. Concilium Suessionense.

Adalbertus, aliis, Aldebertus, natione Francus, ab indoctis episcopis ordinatus unristes, sanctus & apostolus appellari volebat, in campis ad fontes oratoria & cruciculas erigere solitus, ubi publicas preces peragi jubebat, eòque vulgi multitudinem, spretis episcopis suis, ac relictis legitimis ecclesiis, convenire. Idem no-

tu

ANN. Chr. 744.

ta sibi omnium peccata dicebat, nec opus esse, ut advoluti pedibus suis fideles, ut fiebat, ea confiterentur; proinde ablrent de absolutione securi. Inferebat etiam orationi quidam suæ ignota cæteris mortalibus septem angelorum nomina. Quin & capillorum unguiumque suorum præsegmina pro reliquiis sacris distribuebat. Alter, Clemens nomine, natione Scottus, sacros canones, & sanctorum Hieronymi, Augustini, ac Gregorii scripta nihili faciebat; & in multis aliis, quæ commemorare superfluum est, deliralbat.

III. Ebbo episcopus Senonum in solitudinem migrat.

Ad id usque tempus Senonensi ecclesiæ sanctissimè præfuerat Ebbo antistes: cui verò eidem hoc anno in synodo Suessionensi suffectus sit Ardobertus, ex ejus actis, & ex Claril monachi chronico intelligimus. Quippe vir sanctus, jam grandævus ætate, antecessorum suorum Gundeberti & Wiframni exemplo, abdicatâ dignitate in solitariæ vitæ portum se recipere summopere cupiebat, ubi soli Deo, animæque suæ saluti totus intentus, ad imminentem exitum se accingeret. Hinc porrectæ Suessionicæ synodi patribus preces, suam ut senectam miserati, successorem sibi providerent. Successore dicto, in villam, quæ Arcea (*) dicitur, sexdecim ab urbe Senonum millibus passuum distantem, duabus ecclesiis, nempe, sanctæ Mariæ & sancti Michaelis, illustrem secessit: ubi orationi & abstinentiæ deditus, ita carnem spiritui subjecit, ut jam cælestem io terra vitam agere videretur. Hactenus io colle Arceæ proximo visitur vestigium spelunceæ, in qua vir sanctus delituisse traditur: ad cujus radicem aquæ vena fluit, a febricitantibus celebrata. Ex hoc loco in cælum ablit Ebbo, obiitque VI. kalendas Septembris, incertum quo anno. Sacrum ejus corpus delatum est in Senonense monasterium sancti Petri, ubi monasticen professus fuerat; sepultumque in oratorio beatæ Mariæ prope duas ipsius sorores, Ingoaram & Leoteriam, quarum superiùs meminimus: demum post ducentos ampliùs annos e tumulo elatum fuit a Sevino archiepiscopo, tempore Rainardi abbatis ejus nepotis, inventaque integra est insula seu casula sacerdotalis, qua corpus ejus obvolutum erat, hactenus in eodem cœnobio asservata cum ejus corpore, excepto capite, quod possident Cælestini Meduntenses.

(*) Arcæ.

IV. Abel fit archiepiscopus Remensis.

Alia omnino ratio patres Suessionenses movit ad constituendum Abelem in metropoli Remensi. Huic nempe jam ab annis bene multis incubabat Milo; solâ tonsurâ clericus, sed moribus omnino sæculatis. Idolum ejusmodi e sede Remensi tollendum patres meritò judicarunt. Electus ad eam dignitatem sarciendam Abel, Scottus genere, vir sanctus, monachus Laubiensis. De hoc cùm inter se sæ confabularentur aliquando Adalberto Remorum antistes & Fulcuinus abba Laubiensis, „ & de ejus gestis, & obitu invicem percontarentur; infit Adalbero, io gestis pon„ tificalibus ejus urbis legi, multa eum illi ecclesiæ acquisiviisse, multa item ordi„ nasse; at quis ejus exitus fuerit, scriptorem gestorum, scilicet Frodoar„ dum, aut nesciisse, aut tacere voluisse. Cæterùm ductam ad id usque tempus „ in Remensi ecclesia consuetudinem, ut inter missarum sollemnia, in ea speciali „ commemorarione defunctorum, quæ supra diprycha dicitur, quotidie in aurem „ presbyteri sacra celebrantis, recitante tacitè subdiacono, singulorum ejus sedis „ episcoporum nomina recitentur: qua in commemoratione mirari se ait Abelis „ nomen non comparere. Ex quo conjiciebat Adalbero, eum vacanti sedi ad tempus impositum, paullo post dignitate ex amore Dei cessisse. Hæc ferè Fulcuinus ipse in chronico Laubiensi, qui & suum, id est Laubiensem, monachum fuisse Abelem asserebat, & Scottum genere, & dignitate episcopum. Certè hunc ei titulum tribuit Bonifacius in epistola decima-nona ad Ethelbaldum Merciorum regem, in cujus inscriptione *Abel coepiscopus* cum aliis nominatur. Pallium an umquam acceperit, dubitare licet ex Zachariæ epistola ad Bonifacium, in qua ponrisex queritur, quòd Bonifacius, qui primò tria pallia pro totidem archiepiscopis peticrat, postea nooniſi unum pro Grimone Rotomageosi petat, Abele Remensi, & Harberto Senonensi prætermissis. Quæcumque ejus rei causa fuerit, Abelem aut sede sua pulsum, aut sponte cedentem, secessisse tradunt io monasterium Laubiense, ubi sanctissimè supremos absolverit dies, mortuus nonis Augusti; qui dies festus agitur Binchii in pago Hainoensi, ubi ejus corpus in ecclesia collegiata servatur. Carolus Cointius, ut dixi, synodum Snessionensem differt in annum sequentem, ob probabiles quidem, at non certas conjecturas, quas in medio relinquere visum est.

V. Lantfredus abbas S. Germani liberatus.

Post hæc Carolomannus & Pippinus, communes ulturi injurias, Hunoldo Aquitanorum duci, qui ipsis Bajoarico bello occupatis Neustriam lacessierat, transito Ligeri vicem regerere properant, eumque ad deditionem ac pacem compellunt. Tunc Hunoldus Lantfredum, Parisiensis monasterii sanctorum Vincentii ac Germani abbatem, quem, ad se ante triennium a Pippino missum, contra jus captivum retinuerat, ex pacto dimisit, & in monasterium redire fivit. Idem mox Walfario

filio

filio, ætate ac viribus, ingenioque præcellenti, principatum Aquitaniæ tradere conſtituit, & relictis rerum habenis in monaſterium ſecedere; felix, ſi inſons intraſſet, & numquam a propoſito defeciſſet. Erant illi fratres duo, Hatto & Remiſtagnus: e quibus Remiſtagnum minimè ſuſpectum habebat: Hattonem verò, qui Pictavos regebat, Waifario filio ſuo æmulum futurum verebatur. Hunc datâ fide ad ſe venire jubet, miſerumque effoſſis oculis cuſtodiæ mandat. Ipſe non poſt multos dies, axore cœnobio virginum inclusâ, in monaſterium quoddam Santonum, poſitum in inſulâ Radis, ſe recepit: ex quo viceſimo-quinto poſt anno, Waifario filio ac Pippino mortuis, egreſſus, conjuge in thorum revocatâ, denuo principatum recepit, ut poſterior appendix Fredegariana & annales Mettenſes tradunt.

ANN. CHR. 744. Hunoldus Aquitaniæ dux monaſterium petit ac deſert.

ANNo ejus ſæculi quadrageſimo-quinto Zachatias papa Bonifacio archiepiſcopo ſcribit placere ſibi, ut Colonienſi eccleſiæ, Ragenfredi epiſcopi morte tuæ vacanti, incardinaretur, ibique metropolitanam ſedem habetet, ex qua facilis aditus eſſet ad Germanicas gentes, quibus antehac evangelium prædicaverat. Eidem gratulatur pontifex, quòd a Francis, quibus Sarraceni, Saxones, ac Friſii eo ipſo tempore infeſti fuerant, nihilo minùs impetrare poruerit, ut pro ſingulis ſervis conjugatis, vertente anno, duodecim denarii eccleſiis monaſteriiſve penderentur in cenſum eorum prædiorum, quæ in beneficium poſſidebant: quippe reſtitutâ pace ſpem eſſe, ut prædia ipſa reſtituerent. Et quoniam Bonifacius litteris queſtus erat, quoſdam a ſe propter adulterium vel homicidium gradu ſacerdotali dejectos, nec ſub pœnitentia monachos eſſe volentes, palatium regis Francorum adire, ut ipſi poſſeſſiones eccleſiarum, monaſteriorumve, laicam vitam victuri occuperent, in maximum ſanctorum locorum detrimentum; Zacharias ſe hac de re ad principes Francorum ſcripſiſſe reſpondet. Data eſt hæc epiſtola pridie kalendas Novembris, imperante domino Conſtantino augoſto anno viceſimo-ſeptimo, poſt conſulatum ejus anno quinto, indictione quartâ-decimâ; quæ notæ huic anno quadrageſimo-quinto conveniunt. Et Bonifacius quidem non diu, ſi tamen aliquamdiu, Coloniæ-Agrippinæ archiepiſcopus fuit; ſed mutato conſilio Moguntiam a Pippino, Franciſque optimatibus anno ſequenti tranſlatus eſt in locum Geoleobi ſeu Gervilionis, de quo in ſua ad Zachariam epiſtola conqueſtus fuerat, propter homicidium & venationis ſtudium in ordinem redacti: quo etiam tempore Agilulfus abbas Stabulenſis in ſedem Colonienſem promotus eſt, vir genere nobilis, nec minùs pietate conſpicuus, poſt quatuor annos reverſus in monaſterium ſuum, cujus regimen cum epiſcopatu retinuerat. Is demum in Arduenna ſilva impiorum manu obtruncatus, pro ſancto habetur, uti & Florbertus ex abbate, itidem ante eum Stabulenſi, epiſcopus Leodicenſis, qui hoc anno deceſſiſſe creditur. Moguntiacenſi eccleſiæ a Zacharia reſtituta eſt metropolitica dignitas, eique ad tempus Colonienſis ſubjecta fuit.

ANN. CHR. 745. VI. Zachariæ ad Bonifacium epiſtolæ.

Hic Moguntiæ fit archiepiſcopus.

Agilulfus epiſcopus Colonienſis.

Florbertus Leodicenſis.

Circa idem tempus ad immortalem Sponſum migravit ſancta Harlindis Eikenſis abbatiſſa in Belgio, quæ morti proxima ſorores ſuas efficacibus verbis udhortata eſt, ne poſt ſuum diſceſſum degenerem ac deturpatam vitam ducerent, neque aliis in eſcandalum fierent ac ruinam, ſed potiùs ſeniores ac matres ſuas, a quibus in vita ſpiritali inſtitutæ fuerant, imitarentur; quod illæ pro modulo exſequi ſtudoerunt. Obiit Harlindis XV. idus Octobris. Ei ſucceſſit in monaſterii regimine Reinula germana ſoror, ejus virtutis æmula, quæ exemplo ſancti Benedicti ætatem moribus tranſcendiſſe, & nulli animum voluptati dediſſe memoratur. In hoc agone ad decrepitam uſque ætatem perduravit, ac demum ad æternam quietem migravit VIII. idus Februarii, miraculis poſt obitum illuſtrata. Ambæ ſorores ſepultæ ſunt in eccleſia, quam ex ligneâ lapideam fecit Ava medio ſæculo nono abbatiſſa, quæ prædictarum ſanctarum virginum corpora e tumulis in orientalem novæ eccleſiæ plagam, pone altare beatiſſimæ Mariæ virginis, per Franconem Leodicenſem epiſcopum X. kalendas Aprilis tranſferti curavit. Vaſtatum a Normannis anno octingenteſimo octogeſimo-primo Eikenſe monaſterium, Richarius Leodicenſis epiſcopus poſt annos quinquaginta inſtaurare aggreſſus eſt, in eoque clericorum collegium ſub abbate ſæculari conſtituit, qui ſuperiori patrum noſtrorum ſæculo Maſacum ob metum Calviniſtarum migrarunt. Acta ſanctarum Harlindis & Reinulæ in litteras retulit auctor anonymus poſt medium ſæculum nonum.

VII. Harlindis abbatiſſa Eikenſis obit.

Reinula ejus ſoror ſuccedit.

ANN. CHR. 746. VIII. Aldebertus & Clemens iterum damnati in concilio Romano.

ANNo inſequente Bonifacius archiepiſcopus Deneardum presbyterum, & quidem, ut puto, monachum, Romam ad Zachariam papam ditexit petiturus, ut damnatio Aldeberti & Clementis, in ſynodo Sueſſionenſi facta, a pontifice confirmaretur. Ejus rei cauſâ indictum ad diem viceſimam-quintam Octobris concilium in patriarchium Lateranenſe, ubi in frequenti epiſcoporum & presbyterorum conſeſſu prædicti hæretici denuo damnati ſunt. Bonifacius ea de re itidem ſcripſe-

rat

ANN. CHR. 746.

rat Gemmulo ſeu Jammulo, eccleſiæ Romanæ archidiacono, cui per Deneardum munuſcula quædam ſubmiſerat. Gemmulus peractâ ſynodo, Bonifacium de rebus in ea geſtis certiorem (*a*) fecit, pollicitus ſe curam & ſollicitudinem habiturum venerandarum ſororum & ancillarum Dei, quas ille ſibi eommendaverat. Exſtat una Bonifacii epiſtola ad Jammulum archidiaconum, nempe decima-octava; ſed alia ab ea, cui Jammulus hoc loco reſpondet, haud dubiè amiſſa. Quænam fiot illæ ancillæ Dei ſeu monachæ Gemmulo commendatæ, non liquet. Fortè una ex bis eſt Bugga abbatiſſa, quæ Romam voti causâ eo tempore profecta eſt, ut paret ex litteris (*b*) Ethelberti regis ad Bonifacium, cujus conſilium hac de re poſtulaverat, ſcriptâ (*c*) ad eum epiſtolâ per amicum ſuum Denewaldum, qui tum ad Bonifacium ex Britannia majori pergebat.

(*a*) *Bonifac. ep.* 148.

(*b*) *Ibid. ep.* 40.

(*c*) *Ibid. ep.* 38.

Bonifacii conſilium de peregrinationibus Romanis.

Communis eſt hæc epiſtola Eangythæ abbatiſſæ, & filiæ ejus Heaburgæ ſen Buggæ, quæ ambæ jam de relinquenda patria, & de Romano itinere cogitabant ob multiplices cauſas, quas in epiſtola ſua exponunt, nempe ob ſæcularium rerum tumultus, quibus obnoxiæ erant; paupertarem & penuriam rerum temporalium, regis inſeſtationem, amiſſionem amicorum & propinquorum ſuorum: quæ res earum animis imprimebant deſiderium orbis dominam petendi Romam, ſicut plurimi ex neceſſariis & cognatis fecerant, maximè ut dilectorum ſuorum veniam illic impetrarent, adhortante ad hanc peregrinationem Wale abbariſſâ quondam ſuâ & matre ſpiritali, & filiâ unicâ, Buggâ ſcilicet, ipſius Eangythæ filiâ. Sed quia multi ejuſmodi peregrinationes improbabant, proferebantque ſynodales canones, quibus „ præcipitur, ut unuſquiſque in eo loco, ubi votum ſuum voverit, permaneat, ibique „ vota ſua Deo reddat; ideo ſe rogare Bonifacium, ut ſuam hac de re ſententiam ipſis aperiat. Scripta eſt hæc epiſtola Winfritho ſeu Bonifacio nondum epiſcopo, ſed tantùm presbytero, cujus reſponſionem ignoramus. Exſtat quidem ejus argumenti epiſtola ipſius viceſima, ſed jam epiſcopi, ad Buggan abbatiſſam, quæ matre ſuâ mortuâ, idem animo conſilium denuo agitabat. Reſpondet Bonifacius ſe hoc iter „ peregrinum oec interdicere, nec ſuadere audere. Si tamen in patria libertatem „ quietæ mentis nequaquam habere poſſit; ſatius eſſe, ot per peregrinationem ac„ quirat libertatem contemplationis, qualem Wiethberga ſeu Weetburga ſoror „ ſua, id eſt monaeha, ad limina ſancti Petri invenerat. At exſpectandum eſſe, „ donec infeſtationes ae ruinæ Sarracenorum, quæ apud Romanos nuper ermerſe„ rant, conquieviſſent. Poſtea ſententiam mutavit Bonifacius de illis peregrinationibus, quas valde improbat in epiſtola (*d*) inſeriùs eitanda ad Cutbbertum epiſcopum Cantuarienſem.

(*d*) *Bonifac. ep.* 105. *V. infra. n.* 18.

IX.

Tegernſen ſis monaſterii origo.

Hic locus nos admonet quorumdam barbarorum, e tranſmarinis partibus effuſorum in Italiam, quos a germanis duobus fratribus Adalberto & Otkario comitibus Franeis, qui hoc rempore in Italiam ad conquirendas ſanctorum reliquias profecti fuerant, ſuadente Zacharia pontifice, impugnatos, ſuſos ae domitos fuiſſe, Quintus Merellus poeta in Quirinalibus auctor eſt. Quippe duo illi fratres direptam a tranſmarinis barbaris Urbem & patriam ulti eſſe dicunrur; atque in ejus facti præmium ſancti Quirini reliquias a pontifice obtinniſſe, quas in Tegernſenſi monaſterio, hoc anno ab ſe condito, depoſuerint. Hoc monaſterium, unum e præcipuis Bajoariæ, ſitum eſt ad lacnm eognominem alpibns proximnm, inter fluvios Iſeram (*) & Ænum (*) in diœceſi Friſingenſi, ſanctis Petro & Paulo apoſtolis primitus dicatum, quibus deinde ſanctus Quirinus martyr novus patronus acceſſit. Occaſionem condendi cœnobii hanc fuiſſe Metallus, aliique tradunt. Pippini principatu duo germani fratres, ejus conſanguinei, Adalbertus & Otkarius, alter Bajoariam, Burgundiam alter, comitis poteſtate regebant. Otkario filius nnieus erat, Rochus nomine, in aula educatus, qui inter ludendum a filio regis interfectus ſit. Fabulas natrare videor, ſed poſt Metellum poetam quidem, ſed non ſpernendnm auctorem. Ita orbatus herede Otkarius, res ſuas in divinum cultum expendere conſtiruit, atque ex his duo dotare monaſteria, Tegernſenſe & Ilminenſe: quorum alterum Adalberto fratri, qui fraterni luctus particeps mundo nantium remiſerat; alrerum Audoni ſeu Utoni, ſororio ſuo, regendum commiſit. Ilmus vicus eſt ſatis amœnus medio ferè inrervallo Monachium inter & Ingolſtadium, primarias Bajoariæ urbes. Necdum eucullam induerat Adalbertus, eùm fratri ad Romannm iter ſe adjungit. Patrarâ, ut præmiſimus, de barbaris victoriâ, reliquias ſacras in præmium referunt ſanctotum martyrum Quirini, Arſacii, & Hippolyti. Quirini reliquiæ Tegernſenſi monaſterio conceſſæ, Arſacii Ilminenſi, Hippolyti tertio monaſterio, quod ambo fratres in diœceſi Patavienſi conſtruxerant, ſancti Hippolyti (*) nomine deinceps inſignirom. Sacræ Quirini reliquiæ lapideo mauſoleo in crypta incluſæ, inter bis geminas hinc inde arcas aliorum Metello iocognitorum. Tunc ambo fratres ampliſſimas poſſeſſiones præcipuè Tegernſenſi monaſte-

(*) *Iſar.*

(*) *Lu.*

Ilminenſi, item & S. Hippolyti.

(*) *S. Peltem.*

ſterio contulerunt, nihil ſibi reliqui in Bajoaria facientes, præter centenos manſos, quos Altahenſibus dediſſe perhibentur. Hinc, gladiis ſuis aræ Tegernſenſi impoſitis, abjectis trabeis & chlamyde, monaſticas veſtes ambo induerunt. Otkarius ſibi prætulit Adalbertum fratrem, quo abbate ſic floruit Tegernſenſium fama & diſciplina, ut monachorum numerus ad centum quinquaginta excreviſſe dicatur. Dux provinciæ Arnaldus, auſus manus inferre in monaſterii poſſeſſiones, morte ſcelus piavit. Inſtauratum ſæculo decimo Tegernſenſe monaſterium, haſtenus inter alia ejus provinciæ cœnobia eminet. Ilminenſe ab Hungaris everſum, ab inſtauratione tradirum fuit ſæcularibus canonicis, qui poſtea Monachium tranſlati ſunt. Erat ſancti Quirini particula reliquiarum cum ſancti Arſacii corpore in monaſterio Ilminenſi. ANN. CHR. 746.

Forrè in Tegernſenſi monaſterium venerat Aran ſeu Arno, poſt medium ſæculum nonum Wirziburgenſis epiſcopus, Megilonem abbatem, ſuum jam dudum amicum, inviſurus, petiitque ab eo portionem ſancti Quirini reliquiarum, cujus fama virtutum in Franciam orientalem diffuſa erat. Recluſam & obſignatam eſſe arcam, nec temerè aperiendam abbas repoſuit: ſed eſſe in Ilminenſi monaſterio particulam ejuſdem reliquiarum, quam facilè antiſtes obtineret. Ilmum itaque ambo contendunt: ſed aperrà capſulà, lumen oculorum, & tantum-non vitam amittunt. Reſtiturà verò in locum ſuum capſulà, itum in preces: nec priùs inde diſceſſum, quàm oculis lumen, & vigor ſenſibus denuo rediiſſet. Mos erat apud Tegernſenſes, ut infirmi pro reparatione appenderentur in ſtatera eum panibus, caſeolis, aliiſque id genus donariis, in egenos diſtribuendis; & poſt ſeptenas (necdum fortè novenarum uſus invaluerat) in loco preces, ſalus paſſim ægris refundebatur. Ibidem etiam homicidii rei, qui circulis ferreis nexi ad loca ſanctorum pœnitentiæ causà circumire ſolebant, divinitus ſoluti memorantur a Metello Tegernſenſi monacho, qui ſancti martyris paſſionem, tranſlationem, ac miracula multigenis verſibus, a Caniſio editis, medio ſæculo undecimo cecinit. Cæterùm quæ de Tegernſenſis monaſterii origine retulimus, auctoritatem habent a diplomate Ottonis ſecundi, dato anno Domini nongenteſimo ſeptuageſimo-nono, quo in diplomate cœnobium „ Tegarinſe duo germani fratres & illuſtres comites, Adalbertus & Otgarius, tem„ poribus Pippini regis Francorum condidiſſe perhibentur, & a ſancto papa Zacha„ ria corpore beati Quirini martyris impetrato venerabile reddidiſſe: ubi omni pa„ trimonio ſuo contradito, ipſi, comâ capitis depoſitâ, monachico habitu ſuſcepto, „ unus e duobus fratribus Adalbertus centum quinquaginta monachorum primus „ abbas exſtiterit. Hoc eſt monaſterium *Tegnauſer*, quod dona & militiam regi de„ bebat, ex conſtitutione Ludovici auguſti. S. Quirini miracula.

ILluſtre alterum ſpreti ſæculi exemplum nobis eodem tempore ſuppeditavit Carolomannus princeps, Pippini frater natu-major, qui hoc anno principatum abdicare, & mundo nuntiom remittere, ac monaſticen profiteri ſtatuit, idquo poſtero anno quadrageſimo-ſeptimo Romæ exſecutus eſt. Hujus propoſiti auctorem habuit Bonifacium archiepiſcopum tunc Moguntinum, cujus conſilio multa rectè in ſuo principatu ſeu majoratu conſtituerat, maximè ad reſtituendos mores & eccleſiaſticam diſciplinam. Verùm id conſilii exſecutus non eſt ante menſem Martium, cujus die viceſimo-ſecundo, principatus anno ſexto, termini monaſterii Fuldenſis definiti ſunt. Exſtant ejus rei litteræ in libro primo antiquitatum Fuldenſium, a Carolo Coïutio ad hunc annum relatæ, quibus poſt Bonifacium Burchardus epiſcopus Wirziburgenſis, Sturmius abbas, aliique, ſigno crucis appoſito, ſubſcribunt. Carolomannus Romam monaſticæ profeſſionis causà diſceſſurus, Pippino fratri liberos ſuos commendat, in primis Drogonem natu-maximum, quem Auſtriaci principatus ſucceſſorem deſignaverat. Drogonem hac poteſtate aliquamdiu ſub patrui tutela potitum fuiſſe intelligimus ex Boniſaciana epiſtola quadrageſima-ſecunda ad Andhu„ num abbatem, in qua ſcriptor epiſtolæ anonymus poſtulat ſibi aliquid iudicari de „ ſuo epiſcopo, an ad ſynodum ducis occidentalium provinciarum, id eſt Pippi„ ni, perrexiſſet; an ad filium Carlomanni, qui orientalibus provinciis præerat. Verùm non diu penes Drogonem ſtetit principatus Ilie, quem brevi Pippinus ſibi vindicavit, tonſis Carolomanni filiis, ut docent Petaviani annales; nec multò poſt ipſe in regnum Francorum, quod jam regiâ poteſtate & auctoritate adminiſtrabat, relegato in Sithienſe monaſterium Childerico, ſublimatus eſt. Quæ cauſa Carolomannum ad ſæculi contemtum impulerit, non ſatis exploratum. Walafridus Strabo (*a*) id factum ait *ob amorem regni cæleſtis, & causâ vitæ quietioris*. Aliam afferunt cauſam annales Maſciacenſes apud (*b*) Labbeum, nempe quòd anno ſupe„ riore in Alamannico bello multa hominum millia occidiſſet: qua de re compun„ ctus regnum reliquerit. Certè Fredegarii continuator teſtatur, Carolomannum prin- ANN. CHR. 747. X. Carolomannus princeps ſæculo valedicit.

(*a*) *Walafrid. de mirac. S. Galli c. 1.*
(*b*) *Bibliothec. nova tom. 2. p. 734.*

ANN. CHR. 747. cipatus fui anno sexto Alamannis bellum intulisse, & cum magno furore, quòd » ipsi fidem fefellissent, in eorum regionem ingressum, plurimos eorum gladio truci- » dasse; quibus gestis, devotionis causâ, divino instinctu succensus, principatu unà » cum filio suo Drogone manibus germani sui commisso, ad limina beatorum apo- » stolorum Petri & Pauli profectus sit, in monachorum ordine perseveraturus. Por- ro Carolomanni secessum hoc anno reponunt annales Fuldenses, nec citiùs col- locare licet, cùm litteræ de finibus Fuldensis monasterii manse Martio ejusdem anni a Bonifacio conditæ sint, Carolomanno adhuc principe.

XI. S. Galli monasterium ditat. (a) *Ubi supra.*

Walafridus (*a*) Strabo auctor est, Carolomannum, dum causâ quietioris vitæ Romam tenderet, ad sancti Galli monasterium causâ orationis accessisse; eumdem- que loci miraculis celebris tenuitatem miseratum, fratri scripsisse, ut sui amoris inzulcu eidem monasterio quoddam regiæ largitatis solatium impendere dignaretur. Hujus rei causâ Othmarum abbatem Pippinum adiisse, qui, acceptâ fratris epistolâ, *libellum, quem Benedictus pater de cœnobitarum conversatione composuerat, eidem abbati tradiderit* cum regiis donis, præcipiens, ut illic regularis vitæ ordinem ad supplendas beati Galli excubias institueret, quod hactenus propter monachorum pau- citatem accuratè fieri non potuerat; ob idque ædificans tributarios eo eodem pa- go ad construendas necessarias fratrum officinas, & ad eorum victum annua vo- tigalia, concesso etiam campano ad sancti loci usum & ornatum: quibus de re- bus diploma conscribi jussit. Addit Walafridus, ex eo tempore monasticæ vitæ in cœnobio sancti Galli exordium cœpisse, ac *cœnobitali dignitate adornatum*, dein- ceps augmentum ac profectum accepisse in dies ad suum usque tempus, id est ad medium sæculum nonum; atque Victorem comitem Rætiæ-Curiensis, qui sancti Galli corpus inde auferre moliebatur, ab ejus infestatione loci exitus repressum.

(b) *V. lib. 19, n. 11.*

Quinam fuerit libellus (*b*) ille sancti patris Benedicti de conversatione cœnobita- rum a Pippino traditus Othmaro abbati, non bene capio. id potius intelligendum videtur de libello, qui inscribitur *Ordo conversationis monasticæ*, quam de regula sancti Benedicti, cui etiam libellus ille a multis tribuitur. Sanè verba, quibus usus est Walafridus, potiùs libellum illum, quàm regulam designant. Quòd si ita est, libellus ille tribui non potest, ut nonnullis tribuendus videtur, Benedicto Aniа- nensi, quem Pippinus tempore præcessit.

XII. Romæ fit monachus.

Digressus e sancti Galli monasterio Carolomannus, Romam cum honestissimo Fran- corum comitatu ad Zachariam pontificem concessit, multaque eximia dona beato Petro apostolo obtulit, in his majorem aream argenteam librarum septuaginta, fu- spendendum ante ejus monumentum. Ibi studio religionis accensus, mutatâ veste, a Zacharia pontifice tonsus, *clericatus*, ut verbis Anastasii utar, id est monacha- » tus, jugum ab eodem suscepit. Id clarè explicat Eginhardus, apud quem Carolo- » mannus conversationis contemplativæ amore Romam se contulisse dicitur, ibi- » que habitu permutato *monachus factus* fuisse. Fuit haud ita procul ab urbe

Soracte monasteria condit.

mons Soracte, Apollini quondam sacer, quem sancti Silvestri montem appellant, quòd in eo sanctus Silvester tempore persecutionis Maxentianæ delituisse dicatur. Eum in montem, suadente Zachariâ, secessit Carolomannus, ibique ad sancti Sil- vestri basilicam monasterium adjunxit, ubi aliquamdiu optatâ quiete perfruitus est, Verùm post breve inde tempus nobilium Francorum, qui Romam voti causâ com- meabant, & dominum quondam suum insalutatum præterire nolebant, frequentiâ offensus, locum reliquit, & in Casinense monasterium, famâ ac religione celeber- rimum, se recepit, optatâ quiete fruiturus.

Legimus quoddam chronicon Benedicti monachi Soractensis, sæculo decimo scri- ptum, in quo Carolomannus ad monasterium Soractis jam conditum secessisse dici- tur, ibique *ad radicem montis in loco*, nomine Amariano, ædificasse monasterium in honorem beati Stephani martyris, ubi unus aliquot fratribus commoratus sit, Ad hæc aliud item cœnobium ad radices montis Grisianelli, juxta castrum Babia- num, condidisse sub patrocinio beati Petri apostolorum principis & sancti Benedi- cti, & sub titulo sancti Andreæ, comparatis plurimis fundis, quos auctor ille re- nensse, & monasterio sancti Andreæ attributis. Denique absoluto hoc monasterio, cunctisque rebus necessariis instructo, ut vidit mores gentis ac fratrum sui mona- sterii non bene cum suis congruere, inde discessisse ad Samnii provinciam in

Casinum se recipit.

monasterium sancti Benedicti, positum in monte Casino, ibique permansisse. Id confirmat Paulli papæ epistola (*c*) ad Pippinum Francorum regem, cui pontifex » concedit monasterium beati Silvestri, cum aliis tribus ei subjacentibus, id est » beati Stephani, atque beatorum Andreæ, & Victoris, cum omnibus ad ea per- » tinentibus, pro sustentatione peregrinorum, & alimoniis Christi pauperum; at- » que monachorum illic spiritalem vitam degentium. Postea hoc ipsum monaste- » rium Pippinus restituit eidem Paulo pontifici, qui hoc subjecit (*d*) novo cœno-

(c) *Chesnii to. 3. p. 725. ep. 22.*

(d) *Ibid. epist.*

» bio

bio ſancti Stephani papæ & martyris & ſancti Silveſtri, Romæ in ædibus ſuis a ſe conſtructo, ubi corpus ſancti Silveſtri depoſuerat. ANN. CHR. 747.

Non multo tempore Carolomannus verſatus eſt in monte Soracte, quippe qui jam Caſini degebat ante annum ejus ſæculi quinquageſimum-primum, quo Pippinus ipſius frater rex Francorum dictus eſt. Argumento ſit illuc Zachariæ pontificis epiſtola ad omnes ſacerdotes & presbyteros Francorum, rogatu Optati Caſinenſis abbatis & Carolomanni monachi ſcripta, qua eos hortatur ad pacem reformandam inter Pippinum *excellentiſſimum majorem-domus*, & Grifonem ejus fratrem, & ad reſtituendum Caſinatibus corpus ſancti Benedicti. Petronacem abbatem Caſino tum præfuiſſe, cùm eò Carolomannus acceſſit, Leo Marſicanus auctor eſt. Optatum præferunt annales Mettenſes, qui anno ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo Petronaci ſuccedere potuit, ſi annos triginta duos regiminis Petronacis ab anno duodeviceſimo, quo Caſinum primùm acceſſit, numeremus.

XIII. Variè probatus.

Caſinenſis abbas, ſive is Petronax fuit, ſive Optatus, variis modis Carolomanni patientiam probaſſe dicitur. Si Leoni Marſicano credimus, is primùm ovium gregi paſcendo adhibitus eſt; quod humile miniſterium dum ille ſeduiò exſequitur, forte aliquamdo in latrones incidit. Hos ab ovium tapina compeſcere pro viribus eùm tentaret, vi priſtinæ ſtrenuitatis haud oblitus; illi hominem dein minimè repugnantem exſpoliant, nudumque deſtituunt. Sic reverſus in monaſterium, abbati & monachis quid ſibi acciderit narrat. Tum abbas, vera an ſimulata eſſet ejus patientia, experturus, acriter eum increpare, ſegnem ac ſtolidum appellare: quod cùm Carolomannus modeſtè, ac nullo reddito verbo, tuliſſet, pecoris curam reſumere jubetur. Fortè quondam oves cirato curſu agens, ut ad horam conſtitutam poſſet occurrere, claudicantem oviculam humeris impoſuit, & in caulam cum aliis revexit. Abbas tanti viri demiſſionem ac patientiam admiratus, eum ab ovium cuſtodia ceſſare, & horto excolendo inſudare præcepit: quod ille, utì cætera, haud ſegniter exſecutus eſt. Neque id inſolitum apud majores noſtros, ut viri etiam principes gravibus humilibuſque ejuſmodi officiis occuparentur. Sic Adalhardo, qui & princeps erat, in Corbeienſi monaſterio horti excolendi; ſic Rathiſo itidem Langobardorum regi vineæ apud Caſinates excolendæ cura demandata. Aliud factum de Carolomanno circumferri ſolitum narrat Regino abbas Prumienſis. Ea lex eſt regulæ Benedictinæ, ut nullus ſtrarum a coquinæ officio excuſetur. Cùm ex monaſterio Soracteni ad Caſinenſe ignotus cum uno ſocio acceſſiſſet Carolomannus, dum culinæ vice ſua humillimè fungitur, ſed artis culinariæ ignarus in multis offendit; coquus, igne potiùs quàm mero fervens, ei colaphum impingit. Carolomannus nihilò commotior: Tibi, inquit, ignoſcat Deus, & Carolomannus. Iterum eidem eamdem ob cauſam iterum ſe ſe pulſanti eadem precatus eſt. Cùm verò tertiò atrociter a coquo cæſus eſſet; Francus alter ipſius comes, facti indignitate commotus, rapto piſtillo coquum tepercuſſiſſe fertur, exclamans: Nec tibi Deus parcat, ſerve nequam, nec Carolomannus ignoſcat. id obi reſcivit abbas, Francum cuſtodiæ mandari jubet, ac ſequenti die coram omnibus eductum interrogat, cur ita fratrem miniſtrum pulſaviſſet. Ille id a ſe ita factum reſpondit, quod ſervus nequam virum, omnium mortalium optimum ac nobiliſſimum, non ſolùm verbis dehoneſtare, ſed etiam plagis afficere auſus eſſet. Hunc quippe eſſe Carolomannum, quondam principem Francorum, qui Chriſti amore principatum ac pompam ſæculi abjecerat; quo audito monachi ſupplices veniam facti poſtulant; atque ita demum cognitus omnibus, cum magna eſt reverentia obſervatus in poſterum. Sunt qui hæc pro vanis fabellis habent, parum verì ſimile rati, tantum ac talem virum Caſinenſe monaſterium cum unico adiiſſe comite, eumque velut ignotum ibidem latere potuiſſe, quem ſua magnitudo, ptiorque fortuna prodirura fuerit vel invitum. Mihi verò hæc, utì produntur, breviter expoſuiſſe ſufficit, judicio æquis lectoribus permiſſo. Venit in mentem hoc loco id, quod legere memini in libello de vita beati Amedei Altæ-cumbæ comitis, cui ad converſionem cum ſociis venienti Johannes Bonævallis apud Viennenſes abbas objeciſſe traditur: *Non eſt noſtri moris Ordinis quippiam relaxare nobilibus viris. Ingenuus ſervo non præfertur in Ordine noſtro; ſi verò recipimus, fabulos conſtituemus: tondebitis oves, hortum ſtercorabitis. Omnes cogitate.* Hæ leges in ſchola humilitatis, nobilibus cum primis neceſſariæ.

XIV. Bonifacius diffidet a Virgilio.

Orta eſt hoc tempore ſimultas Bonifacium inter ac Virgilium religioſum presbyterum non onam ob cauſam. Prima erat circa vitioſam baptiſmi formam, quà presbyter quidam imperitus uſus erat, baptizans *in nomine Patria & Filia & Spiritua-ſancta*. Bonifacius invalidum ejuſmodi baptiſmum, Virgilius cum Sidonio quodam validum eſſe contendebat. Re delatâ ad Zachariam pontificem, ſecundùm

ANN. CHR. 747.

Virgilium lata eſt ſententia, cui protinus Bonifacius acquievit. Ortæ deinde aliæ, ut fit, inter eos controverſiæ. Virgilius acceptâ lætus ſententiâ, Romam hoc anno profectus eſt. Inde reverſus in Bajoariam, ſtatim jactavit ſibi conceſſum eſſe a pontifice, ut morienre uno e quatuor Bajoariæ epiſcopis, Ipſe in demortui locum ſuccederet; ob idque Odilonis ducis gratiam occupaturus, adversùs Bonifacium, quem ſibi adverſaturum timebar, in ducis animum diſcordiæ ſcintillas inſinuabat. Re compertâ, Bonifacius per Burchardum Wirziburgenſem epiſcopum ſcriptis ad pontificem litteris queſtus eſt, quòd ille diſcordiam inter ſe & Odilonem ducem diſſeminaret, & prava quædam ſentiret de altero mundo, qui altero ſole & alterâ lunâ illuſtraretur; jactaretque ſe a pontifice deſignatum epiſcopum primæ ſedis in Bajoaria vacaturæ. Poſtremum negavit pontifex: de aliis duobus corripiendum Virgilium reſpondit; &, ſi in errore contumax eſſet, ſacerdotii honore privandum. Baronius, Marcus Velſerus, aliique poſt eos, hunc eſſe Virgilium exiſtimant, qui poſt Johannem factus eſt epiſcopus Saltzburgenſis: Carolus Cointius duos ſtatuit Virgilios, unum, qui cum Bonifacio rixatus ſit; alterum, qui Johanni in ſedem Saltzburgenſem ſucceſſerit. Probabilior mihi videtur communis ſententia, nec ſufficiens cauſa duos diſtinguendi Virgilios. Unus (*a*) itaque Virgilius, natione Scottus ſeu Hibernus, qui fortè cum Sidonio ex patria in Germaniam acceſſit ad Bonifacium, atque ab eo in Bajoariam prædicandi causâ evangelii miſſus. Poſt quaſdam altercationes reditum in gratiam, ut inter bonos ſoler, neque ullum deinceps ejus diſſenſionis veſtigium apparet toto illo ſeptennio, quo Bonifacius ſupervixit.

(*a*) *V. infra lib. 23. n. 21.*

XV. Sidonius abbas Augiæ & epiſcop. Conſtantienſis.

Alius ſine dubio fuit Sidonius monachus, qui anno ſuperiore Augiæ abbas ſimul & epiſcopus Conſtantienſis creatus eſt. Carolus Cointius ejus epiſcopatus initium differt in annum ſequentem, ſretus Hermanni monachi editione Pistorianâ, enmque ex abbate factum epiſcopum exiſtimat. Verum eruditorum aliorum judicio præferenda eſt editio Caniſiana, in qua Sidonius abbas ſimul & epiſcopus anno quadrageſimo-ſexto inſtitutus memoratur his verbis: *Sidonius Augiæ monachus, quintus ei loco abbas, Conſtantiæque epiſcopus factus, præfuit annis tredecim.* Hermanno ſubſcribit Hepidannus. Sanè eum anno prædicto Augiæ abbatem factum fuiſſe manifeſtè colligitur ex Walafridi verſibus de ſomnio Wettini, in quibus Augienſium abbatum ſeries hoc modo inſtituitur. Pirminio primo Augienſis monaſterii auctori & abbati, qui anno vicesimo-ſeptimo in exſilium pulſus eſt, ſucceſſit Etto io annos ſeptem, hoc eſt ad annum tricesimum-quartum: Ertoni Geba ſacerdos in biennium: & poſt eum Ermenfridus abbas per *bina luſtra*, hoc eſt ad annum quadrageſimum-ſextum. Sidonius epiſcopus longè iniquior fuit in ſanctum Othmarum cœnobii ſancti Galli abbatem, quem falſis criminationibus a Warino & Ruadhardo Alamanniæ comitibus oneratum damnavit, & in exſilium egit, ejuſque locum invaſit. Comites illi ſuâ poteſtate abutentes, cùm res eccleſiarum in ſuum dominium convertiſſent, etiam ſancti Galli poſſeſſiones ſibi vindicare molichantur. Injuſtæ molitioni obſiſtens Othmarus, Pippinum majorem domus adiit, eique tyrannicam eorum vexationem expoſuit. Hos ad ſe vocatos Pippinus acriter corripuit, terumque ablatarum reſtitutionem ſub gravi interminatione fieri juſſit. At illi reverſi juſſione poſthabitâ, Othmarum in vincula conjiciunt, eique per Lambertum quendam pſeudomonachum turpis ſceleris crimen imponunt. Dum in palatio Potamo incluſus teneretur abbas ſanctus, Sidonius hac occaſione uſus, inſtigantibus prædictis comitibus, monaſterium S. Galli epiſcopatui adjunxit, eiſdemque comitibus quædam prædia in beneficium conceſſit, Itidemque Miloni ejus loci advocato datâ quadam villâ gratificatus eſt. Nunc inter primos lego monaſterii advocatum. (*b*) Verum quàm malè demum hæc vexatio Sidonio ceſſerit, infeliùs eventus docebit.

S. Othmaro abbati inſe. ſtus.

(*b*) *V. tom. 2. pag. 390.*

XVI. Wigbertus abbas Fritiſlarienſis obit.

Hunc annum haud exceſſit Wigbertus abbas Fritiſlarienſis, contra quam ſentit Cointius, ejus obitum ſummovens in annos ſeptem, repugnante inter alios Lamberto Scafnaburgenſi, qui hoc ipſo anno quadrageſimo-ſeptimo Wigbertum deceſſiſſe teſtatur. Lamberto præiverat Servatus Lupus in libello de ejus vita, in cujus præfatione ait ſe hæc ſcribere *octingenteſimo tricesimo-ſexto anno dominicæ incarnationis*, atque *ante nonaginta annos acta* repetere. Certè ex Liudgeri ſcriptione de vita Gregorii Trajectenſis abbatis conſtat, Wigbertum & Burchardum ante Bonifacium obiiſſe. Id verò luculenter probat ipſius Bonifacii epiſtola decima-ſeptima, » qnâ poſt Wigberti abbatis obitum Fritiſlarienſis monaſterii familiam ita diſpo» nit, ut Wigbertus presbyter & Megingordus diaconus regulam monachis ioſi» nuent, & magiſtri ſint infantium; Hiedde ſit præpoſitus, & ſervos admoneat » & Hunfridus adjuvet illum; Stirme in coquina ſit, & Bernhardus operarius ejus » domunculas ædificet. De cæteris Tatwinum abbatem conſulendum monet. Wigber-

gbertus presbyter, hic laudatus, alios erat a Wigberto abbate, de quo agitur hac in epistola, inscripta carissimis filiis Tatwino & Wigbertho presbyteris, Bernhardo, ANN. CHR. 747.
„ Hiedde, Hunfrirho, & Stirme, quos hortatur Bonifacius, ut eò majore cura „ monasterialis normam vitæ custodire studeant, *quò pater vester*, inquit, *Wigbertus defunctus est*: quod non de Wigberto Nutscellensi Britanniæ insulæ abbate, sed de Fritislariensi intelligendum esse constat. Cujus loci abbas fuerit Tatwinus, incertum, forsan Ordorfensis monasterii, aut Hersfeldensis. Stirme hic non confundendus cum Sturmi seu Sturnio abbate Faldensi. Meglngordus post Burchardum promotus est ad episcopatum Wirziburgensem. Ei, dum viveret, hæc solemnis consuetudo erat, at, cùm a quolibet fideli rogatus *confessionem auditum* pergeret, non temerè cum quibusvis sermonem consereret, salutationibusque vacaret; sed morarum impatiens, confestim ad monasterium redire festinaret. Fortè aliquando, dum rem divinam de more faceret, vinam, *sine quo sanguis Domini non conficitur*, incertum quo casu, defuit. Tum ille ecclesiam egressus, pendentem in vite botrum vellit, ejusque liquorem in calicem expressit, excepto uno grano ex attritu illæso, quod ante ecclesiam pactum intra novem annos tot propagines jecit, ut gratissimæ porticus tecta præbuerint. Ex Ordorfensi monasterio, cujus mores correxit, ad suum Fritislariense reversus, quod sapererat vitæ, quasi segetem exegit; & veluti repuerascens atque juvenescens, præteritorum secandùm Apostolum oblitus, rudimenta denuo sanctitatis & artissimi certaminis propositi, quasi nihil hactenus egisset, strenuè aggressus est. Quamvis autem corpus illius graviori morbo urgeretur, nihil sibi laxamenti aut lautioris cibi indulgebat; tametsi alios, qui sibi remissiùs in morbis consulerent, nequaquam culpandos arbitraretur. Dum in extremis esset, avis quædam specie pulcherrima supra exspirantis corpus, ad indicium vitæ ejus mundissimæ, ter advolasse visa est. Ejus corpus ante Fritislariensem ecclesiam sepultum fuit in conditorio nullius ambitionis, miraculis fabinde illustratum; postea ob metum Saxonum translatum in vicinum oppidum Buribargum, fluvio ac valle interjectis discretum a Fritislaria, quæ non eo in loco, ubi nunc cernitur, utramque Adranæ ripam ponte jungens, sed eâ regione situm erat, cui nomen *Frauve-munster*, versùs Fuldam, & Visurgim amnes. De altera sancti Wigberti corporis translatione in monasterium Hersfeldense suo loco agendum. Librum de gestis ejus composuit Lupus, nondum abbas Ferrariensis. eumqae Buno abbati Hersfeldensi nuncupavit anno Christi, ut diximus, octingentesimo tricesimo-sexto.

Hoc ferè tempore Bonifacius archiepiscopus ad Ethelbaldum Merciorum regem epistolam (*a*) scripsit cum coepiscopis suis, Wera, Burchardo, Warberrho, Abele & Willibaldo, eumque hortatus est ad errata corrigenda, quæ in regno ejus „ plurima perpetrabantur. Initio ei gratulatur de prosperitate, eleemosynis, aliisque „ operibus bonis, quòd furta, rapinas, perjuria, multasque iniquitates prohibeat, „ defensor viduarum & pauperum: sed hanc malæ æstimationis famam de eo eiecumferri subdit, quòd nunquam legitimam in matrimonio uxorem duxisset, non „ causâ castitatis, sed vagæ libidinis: quod Bonifacius magnopere reprehendit, „ eumque ad resipiscentiam hortatur, tempus esse dicens, ut multitudini pereuntis „ populi parcat, quæ sequendo exempla peccantis principis, in puteum mortis cadebat. Hanc sibi noxam genti Anglorum in Francia & Italia, immo ab ipsis „ etiam paganis improperari, timendamque, ne illi eamdem cladem incurrant, „ quæ Hispaniæ, Provinciæ, & Burgandionum populis divinâ animadversione a „ Sarracenis nuper inflicta fuerat. Ad hæc sibi nuntiatum esse, quòd multa ecclesiarum & monasteriorum privilegia infregisset, quæ a tempore Augustini ad tempora Ceolredi & Osredi regum inviolata remanserant; & quòd facultates ex sacris illis locis abstulisset: quòd præfecti & comites ejus majorem violentiam ac „ servitutem monachis & sacerdotibus irrogarent, quàm ulli ante eum christiani reges. Verendum porro esse, ne similis eum pœna maneat, quæ Ceolredo antecessori suo contigit, quem una cum suis comitibus splendidè epulantem malignus spiritus in amentiam convertit, ut sine pœnitentia & confessione furibundus de hac luce ad tormenta inferni migraret. Eidem etiam exponit funestum excessum Osredi Deirorum & Berniciorum regis, qui ob stupra nonnarum & sacratarum virginum adhuc juvenis infandâ morte perierat. Hanc epistolam Ethelbaldo regi in manus tradi curavit Bonifacius per Herefridum presbyterum, quem litteris (*b*) rogat, ut eam regi recitet ac interpretetur, utpote qui hominem non timeat, cum de causa Dei agitur, ejusque monita rex ipse aliquamdo benigne audiat. Haec epistolæ subscripserant octo episcopi, qui ad unam synodum paullo ante convenerant, iidem scilicet, qai in epistola ad Ethelbaldum cam Bonifacio inscripti reperiuntur: qai locus intelligi non potest de synodo Germanica, eai non

XVII. Bonifacii epistola ad Ethelbaldum regem.

(*a*) *Bonifac. p. 119.*

(*b*) *Id. ep. 10.*

iidem

ANN. CHR. 747.

(a) *Sup. lib. xx. n.68.*

(b) *Guillelm. lib.1. c.4.*

XVIII. Alia ejuſdem epiſtola ad Cuthbertum epiſcopum.

(c) *Bonifac. ep.105.*

(d) *V. ſupra num.8.*

(e) *Supra lib. xx. n.69.*

XIX. Cloveshovienſe concilium.

(f) *Supra lib. xx. n.27.*

iidem omnino epiſcopi interfuiſſe memorantur, ut ex nominum (*a*) collatione manifeſtum eſt. Certè ſynodi Germanicæ tempore necdum epiſcopus erat Abel in ſuperiori laudatus epiſtola, quippe qui nonniſi poſt annos tres in ſedem Remenſem promotus fuit in ſynodo Sueſſionenſi. Hanc epiſtolam rantùm eompendio retulit Willelmus (*b*) Malmesburieoſis, excuſans brevitatem, quod ad hiſtoriæ ordinem feſtinantibus velocitate dictionis conſulendum erat. Eamdem excuſationem mihi quoque afferre licet, quòd rariſſimè integra monumenta in decurſu annalium proferam, ne aut voluminum moles, oumeruſve nimium creſcat, aut narrationis ſeries paſſim interrumpatur.

Ad idem tempus referenda eſt ejuſdem Bonifacii epiſtola (*c*) ad Cuthbertum archiepiſcopum Cantuarienſem, io qua eum de corrigendis pariter Anglorum vitiis, & convocanda hanc in rem ſynodo admonet, eidemque compendium ſynodi Germanicæ ſubmittit. Ex variis monitis unum eſt, viris probariſſimis opportunum videri conſilium, ſi ſynodus & principes mulieribus & velatis feminis interdicerene » frequentes illas ad Romanam urbem (*d*) concurſationes, propterea quòd magna » ex parte earum pudicitia periret, paucis remanentibus integris: adeò ut in pleriſque civitatibus Langobardiæ, Franciæ & Galliæ, ejuſmodi proſtibula ex gente Anglorum cernantur, in maximum ſcandalum & propudium totius eccleſiæ. » Illud deinde redarguit, quòd reges, præfecti, comites, aliique laici præpotentes, per vim monaſteria rapiant de poteſtate epiſcopi, abbatis, aut abbatiſſæ; » atque in ſuam dominationem redigant monachos, eorumque facultates Chriſti » ſanguioe comparatas. Deinde veſtium luxum corrigendum monet, atque ebrietatis » virium, quod peculiare eſt paganorum & ſuæ gentis hominum, cui nec Fraoci, nec Galli, oec Loogobardi, nec Romani, nec denique Græci obooxii ſint. In fine que» ritur de violenta monachorum ſervitute in operibus & ædificiis regalibus, quæ» lis toto in orbe chriſtiano haud facta auditur. Huc ſpectat decretum Ethelbaldi regis in ſuperiori concilio (*e*) Cloveshovienſi, io quo eccleſia declaratur libera ab omnibus ſæcularibus ſervitiis, *exceptis expeditione*, militari ſcilicet, *pontiſque & arcis conſtructione*.

Bonifaciana hæc epiſtola occaſionem præbuit convocando ex tota ferè ioſula Cloveshovienſi concilio, in quo pleriſque erratis illis obviàm itum eſt. Nihil tamen ſtatutum de peregrinationibus Romanis, quæ genris illius animo ac genio altiùs infixæ erant, quàm ut facilè evelli poſſent. In hac ſynodo multa de monaſteriis, monachiſque ac ſanctimonialibus decreta ſuot, obſervatione digna. In pri» mis canone quarto definitum, ut epiſcopi in ſuis quique parochiis monerent ab» bates & abbatiſſas, ut ſe ipſos exemplum bene vivendi exhibeant, ac ſibi ſub» jectos ad regularem vitam agendam adducant; ſic tamen, ut non inſtar ſervo» rum, ſed filiorum eos habeant, neceſſaria eis ſuppeditando ſecundùm morem » monaſticæ diſciplinæ, prout facultates ipſis ſuppetebant: atque ut præpoſiti, præ» poſitæque monaſteriorum, procurandis temporalibus vacantes, munus ſibi injun» ctum fideliter diſpenſent, caveantque ne quidquam ex rebus monaſterii ſubripiant. » Canone quinto proviſum eſt, ut epiſcopi conſulerent novi generis monaſteriis, » quæ ſæculares quidam ſibi ædificaverant ad ſe eximendum publicis oneribus, ut » aliàs (*f*) explicatum eſt.

» Canone ſeprimo, ut epiſcopi, abbates, & abbatiſſæ diligenter curent per fa» milias ſuas lectionis ſtudium accoratè obſervari; nam dictu dolendum eſſe, quòd » tunc perpauci invenirentur, qui ex animo ſacræ ſcientiæ darent operam, & vix » ulli quidquam laboris ad diſcendum vellent inſumere: quin potiùs a juvenili » ætate vanis & inanibus rebus occuparentur, præſenti vitæ fluxæ & inſtabili am» pliùs, quàm ſacrarum ſcripturarum lectioni ac ſcientiæ addicti. Proinde ejuſ» modi coërcendos, exercendoſque in ſcholis pueros, & inflammandos ad ſacræ » ſcientiæ amorem, ut eruditi demum fiant ad omoimodam eccleſiæ utilitatem. » Denique monendos rectores, ne ſic terrenis oegotiis ſe dedant; ut domus Dei » defectu ſpiritalis cultus omnino vileſcat.

» Quartus-decimus canon ſancit, ut dominicus dies legitimâ veneratione a cun» ctis celebretur, ſitque divino tantùm cultui dedicatus: omneſque abbates ac » presbyteri iſto ſacratiſſimo die in ſuis monaſteriis & eccleſiis maneant, miſſa» rumque ſollemnia agant; omiſſiſque exterioribus negotiis ac ſæcularibus con» ventibus atque itineribus, niſi cauſa inexcuſabilis urgeat, religioſæ converſatio» nis ac beoe vivendi normam, ſacræ ſcripturæ doctrinam ſibi ſubjectis prædicando, » inſinuent.

» Decimo-ſeptimo præcipitur, ut dies natalitius beati papæ Gregorii; & dies » quoque depoſitionis, qui eſt VII. kalendas Junii, ſancti Auguſtini archiepiſcopi » & confeſſoris, qui ad gentem Anglorum apoſtolus a prædicto papa Gregorio » miſſus eſt, honotificè celebretur, ita ut uterque dies ab eccleſiaſticis & mona» ſte-

„ ferialibus feriatus habeatur; nomenque ejuſdem beati Auguſtini in litaniæ de- ANN. CHR.
„ cantatione poſt ſancti Gregorii invocationem ſemper dicatur. 747.

„ Nono decimo præceptum eſt, ut monachi ſeu *nunnones*, id eſt ſanctimoniales, „ ſuo majori legitimè inſtituto humiliter ſubjaceant, & quietam ac regularem „ vitam abſque diſſenſione agant; nec pompaticis ſæcularium more utantur indu- „ mentis, ſed ſimplici habitu, ſuoque propoſito congruente.

„ Viceſimo epiſcopis curandum præcipitur, ut ſint monaſteria, juxta vocabu- „ lum ſuum, honeſta ſilentium, quietorum, atque pro Deo laborantium habita- „ cula; non verò ludicrarum artium, hoc eſt poëtarum, cythariſtarum, muſico- „ rum, ſcurrarum receptacula; ſed orantium, legentium, Deumque laudantium. „ Neque liceat ſæcularibus per inconvenientia ſibi loca, ſeu per interiora mona- „ ſterii diſcurrere ac vagari, ne materiam aliquando reprehendendi inde ſumant, „ ſi qua, contra quàm decet, intra clauſtra videant, audiantve. Nempe valde „ noxium eſſe hanc laïcorum familiaritatem, maximè in *nunnorum* ſeu ſanctimonia- „ lium minùs regulariter converſantium monaſteriis: ubi multæ inde ſuſpicionum „ cauſæ, immo & culpæ oriuntur in ſuæ profeſſionis infamiam. Decere itaque, „ ut ſanctimonialium domicilia ſint conclaventium, ſobrieque viventium ac legen- „ tium & pſalleutium habitaculum; magiſque legendis libris, vel canendis pſal- „ mis, quàm texendis & plectendis vario colore inanis gloriæ veſtibus ſtudeant „ operam dare. Non tamen improbandæ omnino in ſanctimonialibus texendi, „ aliæque ſimiles artes, dummodo ad eccleſiæ ornatum, aut laudabilem uſum infu- „ mantur; non verò ad munuſcula conficienda, quæ, præterquam quòd religioſæ „ paupertati minimè conveniunt, vanæ occupationis loco, ne quid amplius dicam, „ haberi debent.

„ Viceſimus-ſecundus monet monaſteriales quoſque & eccleſiaſticos, ut commu- „ nioni corporis & ſanguinis Domini dignos ſe *indeſinenter* præparent; & ut ipſi „ rectores diligenter animadvertant, ne quis de ſubditis ſuis tam perditè vivat, „ ut ob culpas altaris participatione excludi mereatur, nec ſua confiteri, aut „ emendare curet peccata.

„ Viceſimo-quarto ſancitum eſt, ut ſi quis ſæcularium ſanctæ profeſſionis, id eſt „ monaſticæ, ſtatum ſubire cupit, non antea tonſurâ inſigniatur, quàm illius „ vita & mores probentur *ſecundum monaſticæ* (*a*) *regulæ definitionem*, juxta Apo- (*a*) *S. Bened. reg. c. 58.*
„ ſtoli præceptum dicentis, *Probate ſpiritus ſi ex Deo ſint*; niſi aliqua probabilis „ cauſa ſuaderet, eum ante in congregationem ſuſcipi & admitti. Cæterùm unum- „ quemque antea cœnobialem converſationem ſeu profeſſionem, adhuc in laïco ha- „ bitu conſtitutum, eò diligentiùs tentari ac probari debere, quò poſt ſuſceptio- „ nem cum tolerari, qualiſcumque demum fuerit, neceſſe ſit; nec ullo modo ab- „ jicere qualibet ex cauſa, niſi talis ſit, qualem, ſi id contingat, a ſynodali de- „ creto expellendum eſſe definitum eſt, utique anathematizandum ab omnibus ubi- „ que locorum, niſi ad ſatisfactionem & reſipiſcentiam redeat. Ubi obſervandum eſt, novitios ut regulæ noſtræ præſcripto tunc in laïco habitu uſque ad profeſſio- nem perſeveraſſe; nec ejici poſſe profeſſos, niſi ea cauſa ſubeſſet, quæ ſynodi ju- dicio digna viſa fuiſſet expulſione.

„ Viceſimo-octavo, ut in locis ſacris major congregatio non recipiatur, quàm „ loci facultas ferat; & veſtibus conſuetis, juxta formam majorum, tam clerici „ quàm monachi, deinceps utantur; non crurum faſciolis, aut coculis capiti ſecu- „ larium more circumdatis. Idem ſancitum de ſanctimonialibus, quibus ſemel a „ ſacerdote velatis, & ſanctæ profeſſionis indutis habitu, cum ornatis ac nitidis „ veſtibus, inſtar laïcarum puellarum, incedere non licet: cùm e contrario ſtudere „ debeant accepta ſervare veſtimenta, quæ pudicitiam, humilitatem cordis & con- „ temtam mundi ſignificant, ac ſollicitè cavere, ne illarum adſpectu aliorum cor- „ da polluantur; atque ex hoc reæ coram Deo fiant.

„ Viceſimo-nono denique capitulo decretum eſt, ut ne clericis, monachis aut „ ſanctimonialibus in domibus ſæcularium poſthac habitare liceat; ſed hi repetant „ monaſteria, ubi primitus nomen ſanctæ profeſſionis ſumſerant, ex quibus ſive „ ſponte exierant, ſive aliorum violentiâ diſturbari, ut in plurimis locis factum „ conſtat. Si qui autem cum permiſſu in aliud monaſterium adſcripti fuiſſent, in „ poſteriorem locum reverterentur.

XX.

Martyrologium Romanum, & pœnitentiæ redemtio.

Præter hæc ſtatuta, quæ ad res monaſticas in illo concilio pertinent, duo nobis obſervanda veniunt in præſens ad eccleſiaſticam diſciplinam. Unum eſt ex capitu- „ lo ſexto canone tertio-decimo, in quo inter alia ſtatuitur, ut per circulum to- „ tius anni natalitia ſanctorum uno eodemque die *juxta martyrologium Romanæ ec-* „ *cleſiæ* cum cautu ſibi convenienti recolantur: quo ex loco aliàs (*b*) mihi viſum (*b*) *Prolat. 2. in Sæc. 4. n.* eſt inferendum, in uſu jam tum fuiſſe in eccleſia Romana peculiare martyrologium, *174.*

illud

ANN. CHR. 747.

illud ipſum ſcilicet, quod deſignat Gregorius Magous in epiſtola (*a*) ad Eulogium epiſcopum Alexandrinum, & quod *venerabile & pervetuſtum martyrologium* vocat Ado, qui eo uſus eſt ad martyrologium ſuum concinnandum, contra quam vir clariſſimæ memoriæ Hadrianus Valeſius opinatus fuerat. Alterum deſumo ex capitu-

(*a*) *Greg. lib. 7. ep. 29. ind. 2.*

» lo vicesimo-ſexto, in quo reprobatur *nova adinventio* ſeu conſuetudo periculo-
» ſa, qua fiebat eleemoſyna ad minuendam vel commutandam ſatisfactionem, per
» jejunium, & reliqua expiationis opera fieri ſolitam ex canonum præſcripto.
» Nam bonum eſt omnino, inquiunt patres, pſalmodiæ inſiſtere; bonum eſt ge-
» nua ſæpius flectere, bonum eſt elemoſynas quotidie dare: ſed pro his non eſt
» abſtinentia remittenda, nec jejunium relaxandum ſemel impoſitum ſecundùm ec-
» cleſiæ regulam, *ſine qua non remittuntur ulla peccata*: & capitulo ſequenti redar-
» guitur factum cujuſdam divitis, qui pro magno quodam facinore ejuſmodi ex-
» piationem ita ſibi commutatam aiebat, ut, ſi deinceps trecentorum annorum
» ſpatio viveret poſſet, per aliorum pſalmodiam, jejunium & eleemoſynas pro ſe
» ſatisfactum eſſet, quamvis ipſe vix paullulum jejunaret. Ergo, inferuor patres, ſi
» ita placari per alios poteſt divina juſtitia; cur divites, ô ſtulti promiſſores, qui
» pro ſuis flagitiis aliorum jejunia ſuis poſſuot redimere præmiis, difficiliùs, voce
» Veritatis, regnum intrare cœlorum, quàm per foramen acus camelum tranſire
» dicantur? Hæc de concilio Cloveshovienſi ſatis ad hunc locum.

XXI. Wandonis abbati Fontanellæ ſucceſſus Auſtrulfus.

In Gallia Wando abbas Fontanellenſis cùm poſt reſumtum ab annis quinque regimen præ ſenio lumeo oculorum amiſiſſet, in venerabilem Auſtrulfum ejuſdem cœnobii præpoſitum, cum generali fratrum conſenſu, annuente Pippino principe, præfecturam tranſmiſit, privatamque per novem annos vitam duxit; totoque illo tempore bonis operibus inſiſtens, in eccleſia beati Petri ſedulò reſidens, agonem ſuum triumphatori Chriſto jejunando, orando, vigilando commendabat. Auſtruifus verò novus abbas, patre Sindulfo, matre Wilbertâ, in territorio Curtriacenſi ortus, cœnobium optimè ac ſtrenuè rexit, curamque maximam de ſtatu regulæ & obſervatione divinæ legis habuit, quemadmodum præpoſituræ officium cum magna moderatione & cautela ſub Wandone abbate geſſerat. Denique in omnibus ſe ita irreprehenſibilem exhibuit, ut caſtos ejus mores imitari cuperent boni omnes, nullus redargueret. Ejus tempore in pago Coriovalleuſi, quem tunc Richwinus regebat comes, vas quoddam inſtar turriculæ in medio mari, juxta locum, qui portus Balli vocatur, ſuper aquam ferri viſum eſt; quo refarato, inventus in eo pulcherrimus codex evangeliorum, Romanis litteris eleganter ſcriptus, unà cum capſa, continente partem maxillæ ſancti Georgii martyris, aliaſque diverſorum ſanctorum reliquias, & particulam ligni ſanctæ Crucis. Indicto jejunio, vas illud plauſtro imponunt, duabus vaccis applicito, ut, quò Domini decreviſſet voluntas, perferretur. Tum hoc ductore plauſtrum advectum eſt in locum, qui Brucius appellatur, ubi baſilica in honorem ſancti Georgii martyris exſtructa eſt, cum aliis duabus in honorem beatiſſimæ virginis Mariæ & ſanctæ Crucis, ibique repoſitæ ſacræ illæ reliquiæ, ad quas crebra miracula facta eſſe chronographus Fontanellenſis teſtatur, additque hunc locum poſtea Fontanellenſi monaſterio ceſſiſſe. Hoc Coriovallum in Neuſtria poſitum (*b*) erat ad Oceanum, diſtinguendum proinde ab alio Coriovallo, quod Æthicus in ſuo Itinerario a caſtello Morinorum Coloniam, inter Aduacam-Tungrorum & Joliacum ponit.

(*b*) *V. Valeſii Notit. Gall. p. 138.*

XXII. Widradi abbatis poſterius teſtamentum & mors.

Eodem anno, quo Wando abbas Fontanellæ regimen Auſtrulfo ceſſit, poſterius teſtamentum condidit Widradus abbas in gratiam maximè Flaviniacenſis in Burgundia monaſterii, quod ipſe condiderat. Eædem ferè donationes, atque in priori teſtamento, factæ ſunt in poſteriori, dato Auguſtoduni anno quarto regni Childerici regis, non Chilperici, ſabbato proximo ante kalendas Junias. Subſcripſere poſt Widradum abbatem Moderannus epiſcopus, fortè Æduenſis, Chebroaldus Nivernenſis, Donatus incerti loci epiſcopus, Gauderannus abbas, an ſancti Martini Auguſtodunenſis. Quàm diu poſt conditum teſtamentum Widradus vixerit, nobis incompertum. Obiit v. nonas Octobris, ſepultuſque eſt in ſancti Petri eccleſia Flaviniacenſi, ubi hactenus ejus reliquiæ aſſervantur, at ſine publico cultu, tametſi in veteri ejus loci martyrologio ad prædictam diem *depoſitio beati Guidradi* notatur, in necrologio *ſancti VVidradi* (*); & XII. kalendas Novembris, *Obiit Deoſa ſoror ſancti VVidradi, quæ fecit monaſterium ſancti Andochii, & alia*; ubi legendum videtur, *qui*, ut id ad Widradum referatur; niſi ſi Deoſa ejus ſoror ſancti Andochii monaſterium reſtituit, quod nunc collegium eſt ſæcularium canonicorum in oppido Sedeloco (*).

(*) *S. Wand.*

Abbates Flaviniacenſes.

(*) *Saulieu.*

Flaviniaco tunc præerat Magnoaldus ſeu Magnoaldus abbas, cui paullo poſt ſucceſſit Gayroinus, qui epiſcopus dicitur, an chorepiſcopus. Exſtat Pippini adhuc majoris-domus epiſtola, Gayroino & toti congregationi ſancti Petri & ſancti Præjecti Flaviniacenſis monaſterii inſcripta, cui tabulas eburneas mittit, donat-

„ donatque piſcinam, nomine Glennonem, ad opus fratrum, ut habeant inde refe-
„ ctionem, & orent pro ipſo & pro tota progenie ſua; rogans ut ſingulis diebus
„ pſalmum pro ipſo canant. In Sirmundi (a) analectis Baio & Cilinia matrona dant
„ baſilicæ Flaviniacenſi & Gaguino abbati ac monachis, quæ habebant in villa
„ pagi Alſenſis (*) Pruvlniaco, cum eccleſia ſancti Symphoriani, anno ſeptimo
„ Childerici regis. Gaguinus abbas haud alius eſt a Gayroino. Hunc excepit anno
quinquageſimo-quinto Manaſſes abbas, de quo inferiùs.

ANN. CHR. 747.

(a) *Labbe Bibl. tom. 2.* 270.

(*) *l' Auſoy.*

ANNo inſequente quadrageſimo ejus ſæculi octavo, cùm Pippinus major-domus Verno in palatio publico ad audiendas univerſorum cauſas & juſto judicio dirimendas unà eum fidelibus ſuis & optimatibus reſediſſet; eò venit femina quædam, Chriſtiana nomine, quæ res quaſdam, in villa Matolio ſitas, adversùs Amalbertum Pariſiacenſis ſancti Dionyſii monaſterii abbatem, ejuſve advocatum Hrotgarium repetebat. Interceſſit ipſe Hrotgarius, exhibens inſtrumenta, quibus Vitgaudius quidam prædictas res monaſterio ſancti Dionyſii donaverat. Iis lectis acquievit Chriſtiana; reſque prædictæ ſancto Dionyſio adjudicatæ ſunt die undecimâ Februarii, anno quinto Childerici regis: cujus rei litteras Wilecharius juſſus recognovit, editas in libro ſexto de re diplomatica. Annus hic primus erat Amalberti abbatis, qui ipſo anno ſucceſſerat Godobaldo abbati, de quo ſuperiùs actum eſt.

ANN. CHR. 748.

XXIII. Pippini placitum pro S. Dionyſio. Amalbertus abbas Godobaldi ſucceſſor.

Eodem anno, mortuo Nodbaldo Cantuarienſi abbati nono ſucceſſit (b) Aldhunus, vir prudens, ipſoque anno a Cuthberto archiepiſcopo benedicitur; non confundendus cum Aldhuno, monaſterii Winburnenſis duplicis abbate, cujus epiſtola exſtat, ordine quinquageſima-ſecunda inter Bonifacianas; diſtinguendus item ab Andhuno abbate, ad quem ſcripta eſt epiſtola quadrageſima-ſecunda a quodam anonymo, qui eum arguit, quòd promiſſa veſtimenta *de Freſorum provincia* non miſiſſet. Erratum eſt in Thorni vulgatis exemplaribus, in quibus (c) Cuthbertum epiſcopum Cantuarienſem hoc anno deceſſiſſe dicitur, quem ad decem annos ſuperſtitem fuiſſe ex aliis Anglicanis auctoribus conſtat.

XXIV. Nodbaldo abbati Cantuarienſi ſuccedit Aldhunus.

(b) *Willelm. Thorn. col.* 2772.

(c) *Id. col.* 2773.

In reſponſis Zachariæ papæ ad capitula Pippini ſeu Gallorum hoc anno miſſis, quædam monachos ſpectant, ſtrictim hoc loco commemoranda. In primo decernitur, ut epiſcopi, presbyteri-cardinales cujuſque eccleſiæ, & monachi convenienti-
„ bus ſuo ſtatui indumentis utantur, ita ut tamen illi plebi ſibi ſubjectæ, *præclariori veſte* induti, debitum prædicationis perſolvant, & in ſecreto propoſitum
„ cordis ſervent: quippe quos non honor aut pompa commendat veſtium, ſed ſplendor animarum. Monachi verò *lanea indumenta*, juxta normam & regulam monaſticæ diſciplinæ, atque traditionem ſanctorum patrum gerant: ubi *præclariori veſtis* nomine intelligere videtur pontifex veſtem lineam, ſuperpelliceum vocant, quam epiſcopis ac presbyteris ad verbi prædicationem concedit; monachis verò laneam veſtem. Quinta Gallorum interrogatio erat, an monachabus ſeu ancillis Dei liceret ad miſſarum ſolemnia aut ſabbato-ſancto publicè lectiones legere, & ad miſſas pſallere, aut *alleluja* vel reſponſorium canere. Reſponder pontifex verbis Gelaſii papæ, nefas eſſe feminis ſacris altaribus miniſtrare, vel allquid ex bis quæ virorum ſunt, præſumere. Uſus tamen antiquus obtinuit, ut, exceptis lectiónibus ad miſſam recitari ſolitis, *alleluja* & reſponſoria cantent. In reſponſione ſexta ex Innocentio primo ſtatuitur de monachis, qui ad clericatus ordinem promoventur, eos non debere a propoſito deviare, ne, quod diu in monaſterio ſervarunt, in meliori gradu amittant: quæ reſponſio longè aliena eſt a quorumdam opinatione, qui monachos, ad clericales & eccleſiaſticas dignitates, de quibus hic agitur, promotos, regularis inſtitutı legibus abſolutos exiſtimant. Sanè ſi nec ipſis ad epiſcopatum provectis habitum mutare licet, ut in ſequentibus videbimus: quantò minùs ab inſtituto vivendi modo reſilire licet? Viceſimo-ſexto capitulo ex Siricii decreto præcipitur, ut monachi ac monachæ, qui abjecto propoſito ad illicitos complexus deflexerint, monaſteriorum clericorumque conventibus eliminentur, & in ergaſtula retruſi tantum facinus continuâ lamentatione ſic defleant, ut eis ſaltem ad mortem, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubvenire.

XXV. Monachorum indumenta, ſint lanea.

Sanctimoniales non legant ad miſſam.

Monachi clerici habitum ſeavent.

Monachi lapſi retruſi.

Interim Griſo ſeu Gripo, quem in caſtello Arduennæ incluſum fuiſſe diximus, e cuſtodia elapſus, defectionem a Pippino ſtatre molitur, atque ad Saxones proſectus, ad ſuæ defectionis partes genrem aliàs perfidam ac mobilem facilè pertrahit. Mox Pippinus naſcenti bello occurrendum ratos, contracto ex Francis, Abodriis, aliiſque confederatis populis exercitu, in Saxones pergit, eoſque vincit, & ad pacis conditiones, quales olim Chlotharius magnus eis impoſuerat, nempe ad quingentas boves quotannis inferendas, adducit.

XXVI. Griſoni ſcribit Bonifacius.

Dùm apud Saxones verſaretur Griſo, veritus Bonifacius, ne ex hac belli contagio-

ANN. CHR. 748.

gione Turingi & Heſſi finitimi populi aliquid diſcriminis paterentur, eidem *Gripo-*
» *ni filio*, ut ipſe loquitur, *Carli*, litteras (*a*) ſcribit, rogans eum & obſecrans,
» ut ſi quid poſſet, ſervos Dei *ſacerdotes-presbyteros*, id eſt ſecundi ordinis ſacer-
» dotes, qui in Turingia erant, ſimulque monachos & ancillas Dei foveret, atque
» ab omnibus Saxonum defenderet maleficiis & injuriis, nec chriſtianum populum
» a paganis opprimi ſineret; pollicitus ſe memoriam ejus in orationibus ſuis fa-
» cturum, quemadmodum ejus olim parentes ab ipſo petierant.

(*a*) *Bonifac. epiſt.*

Saxonibus ſubactis, Griſo quorumdam Francorum ſibi adhærentium manu comitatus, ad Bajoariam perfugit, quæ tunc, Odilone duce mortuo, cùm eam Taſſilo ejus filius necdum per ætatem regere valeret, ſub Chiltrudis ſororis ſuæ tutela erat. Sic facilè acceptus Griſo, & ipſe Bajoariâ marre natus, Bajoarios Taſſilonemque cum matre ſibi facilè ſubjicit, ſuiſque partibus Lantfridum Alamannorum ducem & Switgarium comitem, cum qui Eiſterenſem vaſtam regionem ad inſtituendum in Willibaldi gratiam epiſcoparum Bonifacio tradiderat, ultroneos adjungit. Verùm nihilo minùs a Pippino in poteſtatem redactus, jurat ſe in poteſtate fratris deinceps futurum; ab eoque clementer acceptus, urbe Cenomannis, ac duodecim in Neuſtria comitatibus donatur. At ille fraternæ fidei diffiſus, tranſito Ligere ad Waifarium Aquitaniæ ducem, hominem Pippino infeſtiſſimum, recipere ſe maluit, primâ quaque occaſione, ſi poſſet, injurias ſuas ulturus. Poſt bellum tamen Bajoaricum Francia duobus annis a prœliis quieviſſe dicitur: poſtea verò Pippinus rex factus, Aquitaniæ bellum intulit. Inde fugâ elapſus Griſo, cùm ad alpes perveniſſet, interficitur. Fraternæ diſcordiæ rumor in ſolitudinem Caſinenſem pervenit ad Carolomannum amborum germanum, qui, cùm eos ad concordiam adhortationibus ſuis revocare non poſſet, Zachariam pontificem pacis conciliatorem adhibendum exiſtimavit. Litteras hac de re ſcripſit pontifex ad ſacerdotes & presbyteros Francorum, quas ſuo loco referemus.

XXVII. Stat. ius Italiæ monaſteria luſtrat.

Fuldenſis monaſterii ædificiis abſolutis, cùm jam monachorum numerus ad juſtæ congregationis corpus creviſſet, unum eos ſtudium tenuit ſundandæ ad regulæ amuſſim monaſticæ diſciplinæ, ſine qua nihil juvat tota illa regularium ædificiorum moles aut elegantia. Quapropter omnibus in commune viſum eſt, ut ex ipſis aliqui ad magna mitterentur monaſteria, ubi monaſticæ leges accuratiùs ſervarentur, exploraturi eorum regularem diſciplinam. Hoc eorum conſilium magnopere probavit, laudavitque Bonifacius, qui hanc provinciam Sturmio abbati injunxit. Is, aſſumtis ſecum duobus fratribus, quarto ex quo locum illum ingreſſus erat anno, Romam profectus eſt, luſtratiſque circumquaque cœnobiis; monachorum in eis conſiſtentium mores, ritus ac traditiones ſtudiosè indagavit; atque ut ne quid inexploratum relinqueret, integro apud eos anno demorarus eſt, ac ſecundo tantùm inde anno, plenus & inſtructus iis quas viderat virtutibus, ad ſuos reditum maturavit.

In reditu ægrotat in Chitzingenſi parthenone.

Ubi in regionem ſuam pervenit, morbo correptus eſt in Chitzingenſi virginum monaſterio, cui Tecla prima abbatiſſa præerat, ex Britannia majori oriunda. Situm erat hoc monaſterium in Francia orientali ad Mœnum fluvium, idque in oppidum ſenſim accrevit, in manus nuper traditum Marchionis Ansbacenſis, hæreticâ labe infecti; ſicque cum vera religione hoc decus etiam virginitatis amiſit. Cùm per menſes quatuor Sturmius illic ægrotaſſet, ubi primùm convaluit, ad Bonifacium, qui tunc in Turingia verſabatur, perrexit, legationis ſuæ rationem ei redditurus. Hunc de moribus Italicorum monaſteriorum pluribus interrogavit ſanctus antiſtes, liſque inrellectis: Vade, inquit, & novellum monaſterium Fuldam ad mores & normam eorum monachorum, quorum vitam contemplatus es, quoad licebit, inſtituere ſatage. Digreſſus a viro ſancto Sturmius, quarto demum die ad ſuam eremum pervenit, cum magno acceptus gaudio a fratribus, quibus ea, quæ in Italiæ ac Tuſciæ monaſteriis inſtituta a ſanctis patribus didicerat, & verbis congruis expoſuit, & exemplo in ſe ipſe demonſtravit.

Fuldæ floreus ſtatus.

Hinc deſiderium ac ſtudium ingens omnium fratrum animis inſedit, ut ſanctorum exemplis, qualia ſibi propoſita fuerant, mores ſuos pro virili accommodarent, & ſancti Benedicti regulam, quam profeſſi erant, in omnibus ſervarent. Cùm ſic multos annos in ea religione perſeverarent, Fuldenſe monaſterium abunde crevit magno illuc ſecedentium numero, qui ſe ad ſerviendum Deo, ſuaſque poſſeſſiones eò conferebant. Non pauca etiam eidem loco prædia Bonifacius, aliique ejus regionis incolæ contulerunt, uti Fuldenſium traditionum veteres libri probant; ſtimulati nimirum exemplo & adhortatione Carolomanni ac Pippini principum, quorum non mediocris in Fuldenſes munificentia fuit. Sic ex vaſta & inculta ſolitudine locus ille adeò excoli & inhabitari cœpit, ut populoſa evaſerit Buchonia ſilva, quæ antea nonniſi ſteriles & infructuoſas arbores ac myricas ferebat. Idem factum etiam in

Bel-

Belgio, Vosago, aliisque vastis & efferatis regionibus, quæ Benedictino ordini suum cultum & ornamentum referunt acceptum. Itaque tantùm brevi Fuldensis monasterii fama in universas circumquaque regiones diffusa est, ut ad remotiora etiam monasteria pertingeret. Multum item incrementi attulit eidem loco celebris academia ibidem instituta, quæ, Rabano in primis magistro ac præceptore, eximios discipulos protulit. Sed hæc inferiùs pluribus explicanda. ANN. CHR. 748.

XXVIII. Quænam monasteria a Sturmio lustrata.

Quænam monasteria in Italica illa peregrinatione lustraverit Sturmius, signanter non exprimit Eigil abbas in libro de ejus vita, sed tantùm Italiæ ac Tusciæ monasteria generatim designat. Apud Rudolfum monachum in actis sanctæ Liobæ, Bonifacius diserte *in Casinum montem* dicitur misisse Sturmin discipulum suum, virum genere & moribus nobilem, ut in illo monasterio, quod beatus pater Benedictus olim instituerat, disciplinam & vitam regularem moresque monasticos coram agnosceret, pastorque futurus discipulus fieret, atque in subjectione disceret, quo modo aliis præesse deberet. Quod speciatim Tusciæ monasteria Eigil memorat, id argumento est, in ea provincia monasticam regulæ nostræ disciplinam tunc apprime viguisse. Erant eo tempore sex minimùm in Tuscia monasteria virorum, Galactense ab Hilaro abbate sæculo sexto conditum; Pistorienſe auctore Baronto monacho, Luccense sancti Fridiani in ipsa urbe Lucca, & alia duo in ejusdem urbis territorio, nempe sancti Petri in villa Caviana, & sancti Michaelis in vico Apuniano, de quibus superiùs egimus. Aliud item in Tuscia cœnobium, vocabulo Palatiolum, hoc tempore conditum est a Walafrido abbate prope Montem-viridem (*) in diœcesi olim Populonienſi, de quo agendum in præsens.

(*) *de Monte viridi.*

XXIX. Walfridus abbas Palatioli auctor.

Walfridus seu Walfredus, vir non minùs pietate quàm genere illustris, ex Tuscia oriundus, eùm quinque filios in casto ac legitimo conjugio procreasset, eum conjuge æquè religiosa de relinquendo sæculo tractare cœpit. Accessit in eorum propositi consortium vir sanctus, nomine ac re Fortis, qui ex insula Cyrno seu Corsica idemtidem ad eos divertebat. Adjunctus his tertius nobilis Luccensis, Gundualdus nomine, ipsius Walfridi cognatus, cui unicus filius erat Andreas, tertius Palatioli rector futurus. Hi triplici caritatis funiculo constricti, locum secessui suo aptum sedulò investigare cœperunt. Hæc animo agitantibus occurrit locus, Palatiolus vocabulo, sexaginta ab urbe Lucca passuum millibus secus Viridem-montem positus, quem Deus ejus loci episcopo per visum designavit. Erat illic fons uberrimus, limpidissimas emanans aquas inter fruteta; quibus exstirpatis, ædificatum est oratorium in honorem sancti Petri, cum magno monasterio, in quo Walfridus eum sociis habitavit. Distabat hic locus a Tyrrheno mari millibus passuum non ampliùs duodecim; ab urbe & portu Populonio milliaribus ferè triginta. Monasterium in arduo positum non nisi per artam & angustam viam adiri poterat. Eodem tempore ab iisdem constructum est alterum monasterium Salvatoris & beatæ Mariæ in loco dicto Pytiliano, duobus a mari passuum millibus, ad radicem montis, secus fluvium Versiliam (*), Cluverio Vesidam, haud longè ab arce Motronis ditionis Luccensis, octoginta-quinque millibus a Palatiolo disparatum, quod conjugibus suis, pari devotionis ardore succensis, incolendum tradiderunt. Illæ, in novum ingressæ monasterium, religiosas vestes ac sacrum velamen acceperunt, & data sibi regulâ, se ipsas regulari disciplinæ manciparunt. Geminum illud monasterium tum piorum illorum conjugum facultatibus, tum episcopi munificentiâ dotatum. Palatiolo præfectus est abbas Walfridus, *habens secum sanctam regulam*. Sed quia sancti illi viri regularis vitæ omnino expertes erant, opportunè eis occurrit quidam peregrinus monachus, re ac nomine Magnus, ex monasterio sancti Vincentii, haud dubiè ad Vulturnum, doctus & miræ conversationis vir, qui Walfrido abbati ejusque fratribus magnum præbuit monasticæ disciplinæ exemplum. Post paullo ex fama vulgatæ eorum religionis ita monachorum numerus auctus est, ut ferè sexaginta ibi degerent. De Walfrido id memoriæ proditum est, eum, licèt multis jejuniis, vigiliis & orationibus attritum, gravibus nihilo minùs carnis tentationibus vexatum fuisse: at suis precibus a Deo id demum obtinuisse sexto ante suum obitum anno, ut ab omni ejusmodi labe ac vexatione immunis esset. Tempus conditi Palatioli monasterii accuratè non expressit Walfridi vitæ scriptor Andreas loci abbas tertius, quem Gundualdi filium fuisse jam prænonulmus. Ex ejus tamen verbis colligitur id factum anno plus minus quarto Haistulfi regis, quo tempore Walfridus claruisse memoratur. Hoc admisso, ejus monasterii conditio in annum hujus sæculi quinquagesimum-quartum vel Insequentem differenda esset, nec Sturmius abbas Fuldensis lustrandis Tusciæ monasteriis Palatiolense adire potuisset.

(*) *Versiglia.*

XXX. Liobæ virginis prima facta.

Rudolfus in actis sanctæ Liobæ virginis innuere videtur, eodem tempore legatos a Bonifacio in patriam missos cum litteris ad Tettam Winburnensem apud occidentales Saxones abbatissam, rogaturos, ut ad suæ missionis levamen & au-

ANN. CHR. 748. xilium Liobam ei virginem transmitteret, quam, famâ volgante, sanctitatis ac doctrinæ dotibus excellere intellexerat. Carolus Coïntius eodem etiam tempore alias sanctimoniales inde missas fuisse putat. Verùm hanc piarum feminarum missionem ante id tempus contigisse illud facilè suadet, quòd Sturmius ex Italia post biennium revertens, acceptus est in monasterium Clitzingense, cui Tecla, una ex his quæ ex Britannia venerant, prima abbatissa jam tum præerat. Lioba seu Lieba, alio nomine Truthgeba, Anglis orta parentibus, patrem Dimonem seu Timoëm, aliis Tinoam, Ebbam genitricem habuit, Bonifacio consanguinitate conjunctam: quæ sterilis cùm esset, Liobam precibus impetravit, eamque, prout voverat, a teneris Deo consecravit in monasterio Winburnensi sub Tettæ abbatissæ disciplina. Illic tantâ curâ & solicitudine cùm in litteris, tum in virtutibus erudita fuit, nihil ut præter monasterium & cælestis disciplinæ studium cognosceret. Hæc a jocis ineptis, aliisque ludicris ac puerilibus ougis abhorrens, legendo vel audiendo uni verbo Dei intentum habebat animum. Inter legendum operabatur manibus quæ sibi injuncta erant; lectioni tamen & prædicationi verbi Dei, quàm labori addictior. In summa sic vitam instituit, ut ab omnibus discens omnibusque obediens, proprias singularum gratias & virtutes studeret captare. Exstat Liobæ ante suum e Britannia discessum epistola (*a*) ad Bonifacium, cui patrem Tinne, ante annos octo defunctum, commendat, matremque Ebbam adhuc superstitem, *quæ tibi*, inquit, *consanguinitatis nexibus copulatur*; seque unicam ambobus parentibus filiam esse ait, Leobgytham se dicens in titulo epistolæ, ultimam leve jugum Christi portantium famulam. In aliis item ipsius Bonifacii epistolis (*b*) Leobgytha nuncupatur.

(*a*) *Bonifac. ep.* 36.

(*b*) *Id. epist.* 33. 31. 46.

XXXI. Præpositæ nimia rigiditas ut punita. Cùm adhuc in Winburnensi parthenone versaretur, contigit mori quamdam monasterii sanctimonialem, quæ ob disciplinæ studium & artioris vitæ observantiam, quâ cæteris præcellere videbatur, idemtidem præpositæ vel decanæ munus gerebat; sed ita durè & indiscretè, ut omnium ferè, & maximè juvenum, in se odia excitaret. Verùm illa earum rancorem atque maledicta parvi pendens, usque adeò contra eas rigida perseveravit, ut nec in extremo vitæ suæ articulo earum commotionem cordis ullâ satisfactione amovere fategerit. Defuncta est ergo in hac pertinacia, & sepulturæ tradita, tumulusque super sepulcrum ejus congesto terræ aggere compositus. Eâ mortuâ, non statim conquievere aversantium animi, immo juniores conscendentes super ejus tumulum, & quasi funustum cadaver conculcantes, in solatium doloris sui amarissimis conviciis mortuæ insultabant. Hoc comperto, Tetta venerabilis mater temerarium juvencularum audaciam increpuit, & ad tumulum profecta, terram super eum congestam usque ad semipedis spatium subsidisse non sine gravi dolore animadvertit, tacitè secum reputans & pœnam sepultæ, & jostam divini judicii severitatem ex injuria sepulcri. Convocatis ergo in unum sororibus, vehementer eas redarguit, quòd ob factam sibi, ut putabant, injuriam essent implacabiles, & propter momentaneam disciplinæ acerbitatem perpetes animo gererent discordias; &, cùm sit christianæ perfectionis pacificum esse, etiam cum ipsis pacis inimicis, illæ e contrario non solùm inimicos non diligerent, sed etiam sororem, quam viventem contra præceptum Domini exosam habuerant, quasi quodam impietatis studio, jam mortuam exsecrarentur. Jam demum tempus esse, ut ab inimicitiis abstinerent ad indolgentiam faciles, & offensiones ex corde relaxarent: obsecrare, ut, condonatis ex animo injuriis, secum pariter orationi incumberent, & mortuæ divinam clemen tiam propitiam reddere conarentur. Omnibus unanimiter assentientibus, triduanum jejunium cum precibus ac vigiliis pia mater injunxit. Die tertiâ, expleto jejunio, in basilicam tota procedit congregatio litanias decantans, dum Tetta, cum lacrymis ante altare prostrata, pro anima defunctæ sororis serventiùs orabat: eùm ecce fossa sepulcri, quæ prius pœne vacua videbatur, humo sensim excrescente tota repleta est, manifesto indicio, defunctæ animam cælitus absolutam esse.

XXXII. Liobæ Bischofesheimio præficitur. Liobam ad Bonifacii preces ægrè a se amisit Tetta venerabilis abbatissa; hanc verò in Germaniam advenientem lætus excepit Bonifacius, ut famulas Dei monasticis disciplinis informaret. Ejus gratiâ in diœcesi Moguntina loco *Buchofesheim* dicto, quod episcopi-domum significat, ad Taberam amnem, conditum est monasterium, in quo non exiguus ancillarum Dei numerus collectus est; quæ ad exemplum piæ magistræ ita cælestis disciplinæ ac doctrinæ studiis institutæ sunt, ut complures ex illis postmodum factæ sint aliarum magistræ. Hæc verò sic in arrepti vigore propositi constans perseveravit, ut nec patriæ, nec suorum meminisset affinium; ita se affabilem omnibus exhibens, ut nullum personarum respectum haberet; ita lætam & jucundam, ut unquam resolota esset in risum. Cibum ac potum, cùm aliis summâ humanitate affatim exhiberet, ipsa parcissimè sumebat.

Cùm

Cùm verò ab ipſis infantiæ rudimentis grammaticâ & reliquis liberalium artium ſtudiis imbuta eſſet; eâ ſedulitate lectioni, tum veteris ac novi teſtamenti, tum ſanctorum patrum ac canonum incumbebat, ut niſi orationi aut neceſſariæ corporis refectioni vacaret, numquam ſacros codices e manibus deponeret, atque etiam dormienti lectionem ſorores continuarent. Sic tamen modum in omnibus ſervabat, ut totâ æſtate poſt prandium ex regulæ indulgentia, tam ipſa, quàm cunctæ ſibi ſubjectæ ſorores pauſarent, nec ulli earum indiſcretè vigilare volenti conſenſerit, » effata, ademto ſomno ſenſum adimi etiam legendi. Hoſpitalitatem exercebat adversùs omnes, quorum benevolentiam ſibi facilè conciliabat. Hinc hoſtis humani generis tantas in ea virtutum glorias impatienter ferens, & tam præclara ejus diſcipulorum incrementa & profectum, carnalibus illecebris eas impugnare adortus eſt, ut vel unam a propoſiti ſui vigore poſſet avertere. ANN. CHR. 748.

Calumniam ut dilut.

Verùm cùm piæ matris conſilia jejuniis ac precibus contra hæc tentamenta ſe ſe muniſſent, ad calumniæ artes dæmon ſe convertit, ut ſanctam illam congregationem infamaret. Fortè quædam miſella, quæ ſtipe monaſterii ad januam alebatur, ferum ex ſtupro enixa, infantulam de nocte projecit in amnem, qui per medium monaſterii influebat. Ubi craſtinus illuxit, mulier quædam ad hauriendam aquam profecta, conſpecto infantuli cadavere, factum exhorruit, & ſanctis virginibus improperando imputavit. Ejus criminis atrocitate commota monaſterii mater, ſoroures omnes convocat, unicamque deeſſe videns Agatham, quæ ante paucos dies a parentibus invitata, pro quadam neceſſitate ad domum eorum cum ſùn permiſſu perrexerat; hanc ſtatim revocat in monaſterium. Illa tanti ſceleris noxam ſibi abſenti imputatam ingemuit, Deoque teſte invocato, ſe innocentem profeſſa eſt. Tum mater de ejus integritate ſecura, omnes oratorium ingredi juſſit, & extenſis in crucis modum brachiis, totum pſalterium recitare; ad hæc per tres in die vices, id eſt horâ tertiâ, ſextâ, & nonâ, vexillo crucis prælato, canendis litaniis monaſterium circumire, & pro ſui purgatione divinam exorare clementiam. Cùm id tertiò fieret ad horam nonam, omnibus in eccleſiam regreſſis, matre ad altare proſtratâ, mox dira illa mulierecula, a dæmone occupata, abbatiſſæ nomen inclamat, ſeque perpetrati criminis ream confitetur. Tum verò clamore in cœlum ſublato, plebs ubilupeſcit ex miraculo; anicillæ Dei præ gaudio in lacrimas effuſæ, matris meritum extollentes gratias Deo referunt qui ſic innocentiam ſuam purgaverat. Multæ aliæ de ſancta Lioba virtutes memorantur. Incendium adſperſione aquæ, ſale a ſancto Bonifacio benedicto conſecratæ, reſtinctum: tempeſtas precibus ejus ſedata, invocatâ ſanctâ Dei genitrice Mariâ, & cappâ ipſius Linbæ tempeſtati objectâ; quod hortante in primis Tecla ipſius conſanguinea feciſſe dicitur. Bonifacii epiſtola vicesima-quinta *Cariſſimis ſororibus Leogythæ & Tecla, necnon & Gynechildæ, & omnibus in Chriſto diligendis ſororibus eis cohabitantibus* inſcripta eſt, ad flagitandas ab eis preces pro ſe & nationes.

XXXIII. Tecla, Chanehildis, atque Lioba comites.

Hæc Tecla ea ipſa viderat, cujus hortatu Lioba ſanctam Dei Genitricem ad diſpellendam tempeſtatem invocavit. Epiſtola hæc a Bonifacio ſcripta eſt rum, cùm Lioba Biſchofesheimenſi monaſterio præeſſet, ſimulque cohabitarent ſub ea Tecla & Cynehilda, ut epiſtolæ titulus ipſe indicat, ambæ ex Britannia in Germaniam cum ea advectæ. Orhionus tamen Teclam in monaſteriis Chitzingenſi & Ochſnofruttenſi diœceſis Wirziburgenſis juxta Mœnum fluvium collocatam fuiſſe dicit: Chunehildem verò, ejuſque filiam Berathgitem, in liberalibus ſcientiis valde eruditas, in Turingorum regione conſtitutas magiſtras. At, fortè primùm in Biſchofesheimenſi parthenone cum Lioba converſatæ ſunt, dum illa monaſteria ædificarentur. Trithemius Teclam confundit cum ſancta Hadelinga, quæ Ochſnofruttenſis monaſterii conditrix & prima abbatiſſa fuiſſe dicitur. At ſi hæc, ut ferunt, Caroli Martelli filia fuit, omnino alia eſt a Tecla, quæ ex inſula Britannia orlunda erat. Fortè utrumque monaſterium, Chitzingenſe & Ochſnofruttenſe, informavit Tecla, quæ poſterioris regimen Hadelogæ poſtea reliquerit. Libellus de vita ſanctæ Hadelogæ vulgatus eſt (a) apud Bollandum, at ſcriptus ab auctore levioris auctoritatis, quàm ut ei tutò fidere poſſimus. Forſan hæc eſt Ruadlauga abbatiſſa monaſterii ſanctæ Mariæ, de qua in fine libri viceſimi-tertii mentionem faciemus. Addit Othlonus Chunihrudem, Liobæ itidem ex Britannia comitem, a Bonifacio in Bajoariam deſtinatam fuiſſe, ut verbi divini femina ibidem ſpargeret: Liobam verò ad *Biſchofesheim*, ut illic multitudini virginum congregatæ præeſſet; quæ verba innuunt, hoc monaſterium jam conditum, & a virginibus multis inhabitatum fuiſſe, antequam Lioba illi præficeretur. Cæterùm ſanctimoniales illæ Anglicanæ omnes cum Lioba eductæ videntur ex Wimburnenſi parthenone, in quo monachas quingentas ſimul vixiſſe ea Rudolfo diſcimus.

(a) *Bolland.* 22 *Febr.*

XXXIV. Lioba virginem deſperatam ſanat.

Unum hoc loco de Lioba nobis addendum, quod præterire ſilentio Rudolfus im-

ANN. CHR. 748. impium putavit. Quædam ex ſororibus ejus monaſterii, nomine Willeſwinda, vitæ merito & morum probitate inſignis, graviter eo morbo laborabat, quem medici hæmoroïdem vocant, & profluente ſanguine, graviſſimo inteſtinorum dolore cruciabatur. Creſcente languore in dies, cùm jam præ fœtoris moleſtia in communi cella monaſterii manere non poſſet, in proximam parentum domum in lectica deportata eſt. Non multò poſt invaleſcente morbo venit ad extrema; eòque invitatur a parentibus abbatiſſa, ut precibus ſuis ejus tranſirum Deo commendaret; quæ cùm veniſſet, juſſit auferri velamen ſeu linteum, quo, cadaverum more, jam cooperta erat, parvumque cochlear, quo ad menſam uti ſolebat, ſibi afferri. Tum allatum ſibi lac benedixit, atque in os jacentis guttam ex eo cum cochleari inſtillavit. Mox ejus guttæ infuſione ita infirma convalnit, ut ſequenti die cibo confortata vires recepetit, atque ante diem ſeptimum pedibus remeaverit ad monaſterium, multoſque poſt hæc annos vixerit. Ad ejuſmodi virtutum famam multi nobiles & præpotentes viri filias ſuas Deo illic ſub perpetua virginitate ſervituras, tradebant, multæque matronæ, relicto ſæculo, caſtitatem, & ſuſcepto velamine ſacro, monaſticam vitam profitebantur. Ex hoc loco & ex allo ſuperiùs (*a*) relato perſpicuum eſt, ſanctimoniales illas clauſuræ non tam rigidè adſtrictas fuiſſe, ut aliquamdo pro certis cauſis neceſſariis e monaſterio non exceſſerint.

(*a*) *Num.* 32.

XXXV. Caſinatium antiqua diſciplina & privilegium.

Optandum eſſet, ut, ſicut Modeſtus monachus priſcum Fuldenſium habitum picturâ expreſſit, a nobis ſuo loco exhibendum: ita etiam Eigil abbas aut Rudolfus monachus primariam illam deſcripſiſſet diſciplinam, qualem Sturmius Fuldæ inſtituerat, ad normam ſcilicet ſacri monaſterii Caſinatis. Nec dubium quin diſciplina illa ſcripto tradita ſit ad poſteros tranſmittenda: tametſi an ad nos uſque pervenerit, non liquet. Ejus ſpecimen videre mihi videor in fragmento illo, quod a me relatum eſt in tomo (*b*) quarto Analectorum ex veterrimo codice ſancti Udalrici, ſcripto ante annos ferè nongentos, ubi *Ordo officii in domo ſancti Benedicti ante paſcha* præſcribitur, quod non de Friſingenſi ſancti Benedicti eccleſia, utì olim mihi viſum eſt, ſed de Caſinenſi monaſterio interpretandum exiſtimo. Subſequitur ibidem (*c*) *Ordo regularis apud eos, qui in arce regulari pollent*; quod prioris Ordinis ſupplementum cenſeri poteſt. In hoc ordine ſummum ſilentium a veſpertinis horis ad capitulum inſequentis diei præcipitur. Poſt matutinas non reditur ad lectulos, niſi quando plenarium, id eſt ſollemne, officium celebratur, vel ante horam ſolitam ſurrexiſſe contigerit, exceptis infirmis, & fortè ex itinere aut ex graviori labore fatigatis. Poſt capitulum labor cum pſalmorum modulatione, vel collocutione ſpirituali. Poſt miſſam lectio communis uſque ad refectionem. A prandio ſilentium, dum nona completa fuerit, quam opus manuum rurſus ſequitur. Circatores duo monaſterium omnibus horis circumire ſoliti, ut in tabulis notarent, ſi quis officio ſuo defuiſſet. In oratorio, ſacratio, refectorio, & in clauſtris hotâ lectionis ſummum ſilentium. In dormitorio fratrum & hoſpitum nihil pictum aut variatum, nihil lineum. Si quid in oratorio loqui neceſſitas exigeret, tacto abbatis vel præſidentis veſtimento ad petendam facultatem, exirur ad unum e duobus locis, quæ ad loquendum deputata erant. Loca hæc auditorium ſeu locutorium & capitulum fuiſſe puto. In triduo ante paſcha iidem ferè ritus ac modò apud nos, niſi quòd feriâ ſextâ tres legebantur paſſiones, nempe ad tertiam ſecundùm Matthæum, ad ſextam ſecundùm Marcum, ad nonam ſecundùm Johannem. Secundâ feriâ poſt paſcha fit proceſſio cum cruce ac reliquiis ſanctorum *per labores*, id eſt per agros; tertiâ feriâ ad ſanctum Petrum in civitate; quod de caſtro Caſino interpretor ad montis radices olim poſito, cui oppidum ſancti Germani ſucceſſit. In majoribus feſtivitatibus duodecim lectiones ad vigilias nocturnas; octo tantùm in aliis. Solemnitates illæ ſunt, paſcha, aſcenſio Domini, pentecoſtes, ſancti Johannis Baptiſtæ, ſancti Petri, ſancti Laurentii, ſanctæ Mariæ, ſancti Martini, nativitas Domini, & epiphania, cum ſuis utraque octavis, purificatio ſanctæ Mariæ, natale ſanctorum Fauſtini & Jovitæ, & depoſitio ſancti Benedicti, ſancti Gregorii papæ, & ſancti Germani epiſcopi, ſcilicet Capuani. Non ſervabatur jejunium ad veſperam in vigiliis ſequentium feſtivitatum, nempe octavæ Domini, octavæ epiphaniæ, & purificationis ſanctæ Mariæ. Ex quo intelligitur, in aliis ſervatum fuiſſe. in recenſione prædictarum feſtivitatum illud notandum, quod a paſchate incipit enumeratio, quoniam anni initium ab eo feſto repetebatur. Duo tantùm feſta ſanctiſſimæ Virginis indicta. Sanctorum Fauſtini & Jovitæ feſtum celebre erat apud Caſinates ab inſtauratione monaſterii per Petronacem Brixienſem, qui ex ea urbe brachium unius illorum ſecum attuletat. In priori Ordine mentio fit non ſemel de eccleſia ſancti Petri; ex quo dubium oritur, an is pertineat ad Caſinenſe monaſterium, in quo nulla ſancti Petri eccleſia fuiſſe legitur, præterquam in Caſino caſtro, ubi Scauniperga, uxor Giſulfi ducis, templum idolorum in beati

(*b*) *Analect. to.* 4. *p.* 454. &c.

(*c*) *Ibid. p.* 459.

Pe-

Petri honorem convertiſſe (*a*) memoratur. Verùm, cùm cætera Caſino in hoc ordine conveniant, hujus eccleſiæ memoriam abolitam ſuiſſe dicendum eſt. Nimius videar in his minutiis explicandis: at earum obſervatio non aliena a propoſito noſtro viſa eſt. Caſinenſi monaſterio ad hoc tempus præfuiſſe videtur Perronax abbas, qui a Zacharia pontifice privilegium primus (*b*) accepiſſe dicitor, ut hoc monaſterium, cum omnibus cellis ad ipſum pertinentibus, ab omnium epiſcoporum ditione ſit liberum, ita ut nullius juri ſubjaceat, niſi ſolius Romani pontificis; quod privilegium haſtenus illibatum, inviolatumque permanſit. Vulgatum ejus privilegii exemplum a Baronio, Boſchio, & Gallonio vexatum, ſed defenſum a Matthæo Laureto, denuo in ſcenam producere non videtur operæ pretium. Pluta de ſpirituali jurisdictione Caſinenſi lege ſis in excurſu hiſtorico Angeli de Nuce ad hunc locum.

ANN. CHR. 748.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 5.*

(*b*) *Ibid. c. 4.*

ANN. CHR. 749. XXXVI. Ovo monachus Fontanellenſis obit.

POſtero anno, ejus ſæculi quadrageſimo-nono, Ovo presbyter ac monachus Fontanellenſis, genere Friſius, is quem ſanctus Wiſtamnus ſuſpendio ex ſorte addictum liberavatat, deceſſit e vita. Hic in arte ſcriptoria eruditus erat, plurimoſque codices manu ſuâ in eodem monaſterio tranſcripſiſſe perhibetur, ſed & teſtamenta ſeu litteras donationum complures, quas fideles tunc temporis eidem loco fecerunt. Illic magno confectus ſenio ſupremos vitæ dies piiſſimè abſolvit ſub Auſtrulfo abbate, magiſtri ſui Wiſtamni eximius imitator. Non dubito, quin multi ex plurimis illis codicibus, quos Wando abbas, Auſtrulfi anteceſſor, Fontanellæ contulit, ipſius Ovonis manu exarati ſint. Quoſdam tantùm ex illis codicibus memorat chronographus (*c*) Fontanellenſis. In his laudat unum codicem, in quo continebantur regulæ ſancti Benedicti & ſancti Columbani cum martyrologio; quod argumento eſt, utramque regulam ſimul in illo monaſterio primùm obſervatam fuiſſe. Norunt quippe rerum monaſticarum periti, regulam monaſterii unà cum martyrologio ſimul compingi ſolitam, addito necrologio, ut ad manum eſſent lectori, qui ea in capitulo recitaturus erat. De cæteris codicibus dicere ſuperſedeo.

(*c*) *Spicil. tom. 3. p. 120.*

XXXVII. Gorzienſis monaſterii primordia & S. Petri.

Hic annus erat Childerici regis ſextus, quo anno Chrodegangus Mettenſis antiſtes Gorzienſis monaſterii fundamenta poſuiſſe memoratur. Erat is ex pago Hasbanienſi, primæ nobilitatis parentibus Sigramno & Landrada progenitus, qui nutritus in palatio Caroli principis, ejuſdemque referendarius, poſtmodum Mettenſem pontificatum promeruit *temporibus Pippini regis*, inquit Paulus Warnefridi, tametſi Pippino necdum rege epiſcopus erearus eſt. Vir fuit, ſi quis alius, in monachos, remque monaſticam optime affectus, ob idque ab eodem Paulo *ſervorum Dei nutritor* appellatus. Argumento ſunt monaſteria duo ab ipſo exſtructa in parochia Mettenſi: unum in pago Moſellenſi in honorem beati Petri apoſtoli, quod magnis opibus ditavit: ubi monachos *ſub regula ſanctæ patris Benedicti* in una caritate conjunxit. Alterum Gorzia dictum, ſitum ad amnem cognominem, haud procul a Moſella, in pago Scarponenſi, ſanctis Petro & Stephano primitus ſacrum fuit: cui a tranſlatione reliquiarum ſancti Gorgonii martyris tertius patronus acceſſit. Inſtrumentum doris Meurſius (*d*) refert, ac privilegium eidem monaſterio ab eodem antiſtite indultum, cujus ſummam ſuo loco referemus. De hoc inſigni monaſterio, quod patrum noſtrorum memoria ſæcularibus canonicis mutavit, multa erit ſubinde dicendi materia. De priori ſancti Petri monaſterio nulla ſupereſt memoria, niſi ſi hoc ipſum eſt monaſterium Hilariacum, alio nomine Nova-cella dictum, ubi Chrodegangus ſancti Naboris martyris, qui poſtmodum nomen loco dedit, reliquias repoſuit. Cur enim hunc ei loco honorem præ alio tribuiſſet, niſi is ad ipſum præcipuè, tamquam ad conditorem, ſpectaſſet? Quamquam illud obſtare videtur, & quod Sigibaldus ejus deceſſor Hilariacum extruxit, & quòd baſilica ejus loci titulo S. Pauli, ſed ſortè etiam S. Petri fuerit inſignita. Verùm illud idem monaſterium augere, novoque opere conſtruere ſub titulo ſancti Petri potuit Chrodegangus, ob idque conditoris nomen obtinere. Certè in chronico Laurishamenſi *monaſteria Hilariacenſe, Gorzienſe, & Laurishamenſe, a fundamentis* exſtruxiſſe traditur.

(*d*) *Meurſius p. 367.*

XXXVIII. Gregoriani in Alſatia monaſterii abbates.

Eodem Childerici regis anno ſexto Bodalus, Hugonis filius, pro animæ ſuæ remedio, & pro filio ſuo Eberhardo, villam *Hodulfesheim* donat monaſterio ſancti Gregorii, *in Vogeſo* ſeu Alſatia pridem exſtructo: ubi tum Agoaldus abbas cum monachis ſuis regulariter degebat. Datum in ipſo monaſterio *Confluentes* dicto, ob duas Fæchinas illic in unum concurrentes. Hic eſt Bodalus filius Hugonis, filii Bleoni, qui fuit filius fratris ducis Adalberti, quorum donationes, Honaugienſi monaſterio factas, ſuperiùs (*e*) retulimus. Agoaldo Gregoriano abbati ſucceſſerunt Remigius, Reſtwious, Urolfus, Rachio *abbas & Argentinæ epiſcopus*, & poſt eum Godefridus, de quo inferiùs. Hæc ex brevibus annalibus ejus loci, in quibus Agoaldus

(*e*) *Lib. 20. n. 32.*

ANN. CHR. 749. aldus abbas deſideratur: cujus loco ponitur *Heddo abbas & Argentinæ epiſcopus*; neſcio an abbas Gregoriani monaſterii, an Augienſis, quod ante epiſcopatum rexerat, an Etinheimienſis, quod jam epiſcopus inſtauravit. Certè in necrologio (*a*) Augienſi pervetuſto laudatur *ex monaſterio Etenheim Uto epiſcopus vel abbas*, non alius haud dubiè quàm Heddo, qui aliàs Etto ſeu Etho ſcribitur.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 643.*

Ad hoc idem tempus referenda videtur epiſtola Ethelberti (*b*) regis ad Bonifacium epiſcopum, ejus qui rex Cantiæ anno ſuperiori creatus eſt poſt Eadbertum, ad annum ejus ſæculi ſexageſimum regnaturus. Hac epiſtola Ethelbertus ſancto antiſtiti gratias agit ob dona ab eo ſibi transmiſſa, conceſſamque orationum communionem, uti reſcierat ex venerabili abbatiſſa Bugga, ipſi conſanguinitate conjuncta, quæ in reditu ex Romano itinere Bonifacium in Germania obiter inviſerat. Hinc accepti beneficii memor Ethelbertus, Etheldum monachum cum litteris ad eum direxit, quibus gratias eidem his de rebus agit; gratulaturque quòd innumeram multitudinem gentilium ad Chriſti fidem prædicationis verbo & labore convertiſſet. Eidem etiam per eumdem bajulum quædam munuſcula rependit, id eſt *caucum* argenteum (id pateræ genus) intus deauratum, pendentem tres libras & ſemis, duoque *vepta*; non aliud præmium repoſcens, quàm preces & orationes. In fine tamen duos falcones ex Germania poſtulat, utpote ad venationem habiliores & aptiores, quàm qui in Cantia reperiebantur.

XXXIX. Ethelberti regis epiſtola ad Bonifacium.

(*b*) *Bonifac. ep. 40.*

Jam repetendum eſt Caſinenſe monaſterium cum Giſulfo Beneventano duce, qui hoc tempore in arcem Caſini, quæ tunc Mello (*c*) vocabatur, aſcendit, atque Caſinatium religione tactus, cuncta circum loca, tam campeſtria, quàm montana, ſancto Benedicto, ejuſque diſcipulis in perpetuum contulit. Ducis pietatem æmulata eſt uxor ejus Scauniperga, quæ templum idolorum, quod antiquitus in caſtro Caſino exſtructum a paganis fuerat, in beati Petri apoſtoli honorem convertit, eidemque imagines & cætera eccleſiaſticis officiis congrua ornamenta liberaliter conceſſit.

XL. Caſinenſibus donationes factæ.

(*c*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 5.*

Hujus etiam ducis tempore quidam Beneventanus ſculdais ſeu minor judex, Sarracenus nomine, in territorii Aliſani loco, Cingla dicto, eccleſiam ſub patrocinio ſancti Caſſiani exſtruxit, eamque cum omnibus, quæ ibidem acquirere potuit, prædicto beati Benedicti obtulit monaſterio; qui locus cùm Petronaci abbati multùm arriſiſſet, cum conſenſu & adjutorio ejuſdem ducis ejuſque uxoris, ibidem cœnobium puellarum in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ ædificavit: cui vicina ſanctæ Crucis eccleſia, quam Giſelpertus a quodam abbate, Deus-dedit nomine, comparaverat, cum aliis eccleſiis ac prædiis attributa eſt. Hoc monaſterium idem dux tribus ancillis Dei, uni poſt aliam, regendum commiſit, id eſt Gauſani, Pancritudæ, & Garipergæ, quæ, relictis parentibus univerſiſque opibus ſuis, iſtic pro amore Dei peregrinati elegerant. Poſt earum exceſſum ejuſdem loci jus & ordinatio ad Caſinates rediit. Ad hæc idem Giſulfus Beneventi eccleſiam ſanctæ Sophiæ inchoavit, quam morte præventus cùm abſolvere non potuiſſet, Arichis ejus ſucceſſor mirificè perfecit; ibique ſanctimonialium cœnobium inſtituit, quod deinde Caſinatibus traditum eſt.

XLI. Monaſterium in Cingla.

Beneventi S. Sophiæ.

ANN. CHR. 750. XLII. Ratchis rex monaſticen profeſſus Caſini cum uxore & filia.

ANnus inſequens magnis rerum converſionibus originem dedit. Initium ductum a Ratchiſo rege Langobordorum. Hic deceſſoris ſui exemplum ſecutus, ut regni fines amplificaret, Pentapoli bellum intulerat, multiſque jam oppidis captis, Peruſiam oppugnare cœperat. Tum Zacharias pontifex imminenti calamitati obviàm profectus, regem in Caſtris Peruſinis convenit, tantâque gravitate officii admonuit, ut ille religione perfuſus, non modò a Peruſiæ oppugnatione receſſerit, verùm etiam Zachariæ monita ſecum animo poſtea reputans abdicandi regni conſilium inierit. Er primùm quidem ſancta Apoſtolorum limina viſitare, ac pontificem venerari conſtituit. Itaque uxore Taſiâ & filiâ Ratrude, quibus idem propoſitum ſuggeſſerat, ſecum aſſumtis, Romam adiit, ibique reciſo a Zacharia capillo factus clericus, ipſe cum uxore & filia, monaſtico habitu indutus eſt, ſtupente Româ ad inopinatum juvenis regis exemplum. Mox ille, pontificis conſultu, in montem Caſinum exemplo Carolomanni conceſſit, ut reliquum vitæ ſub beati Benedicti legibus tranſigeret. Novum tironem Petronax abbas ſummâ humanitate complexus, nullâ tamen priſtinæ dignitatis ratione habitâ, ſub regulari diſciplina, prout regula jubet, ſeverè probandum, inſtituendumque ſuſcepit. Exſtat hodie (*d*) quoque vinea monaſterio proxima, vulgò Ratchiſi dicta, quàm Ratchiſus ipſe & plantaſſe, & excoluiſſe traditur. Paullo ante hunc receſſum Ratchiſus monaſterium Salvatoris in monte Amiato prope Cluſinum Etruriæ civitatem ædificari conceſſerat Erfoni abbati ejus loci primo, cui ampliſſima prædia largitus eſt. Ejus rei diploma refert Ughellus (*e*) cum narratiuncula de origine monaſterii, quæ fabulam ſapit. Annum conditi cœnobii ſeptingenteſimum quadrageſimum ſecundum præfert diploma, quod

(*d*) *Chron. Caſin. lib. 1. c. 8. Amiatini monaſterii ſuctor.*

(*e*) *Ital. ſacr. to. 3. c. 670.*

quod ex authentico deſcriptum Ughellus exiſtimavit; quod omnino ſincerum eſſe pervelim. De Uſualdo ejus loci abbate inferiùs.

ANN. CHR. 750.

Ratchiſum uxor, filiaque Caſinum ſecutæ, Petronace concedente atque adjuvante, monaſterium puellarum non longè a Caſino, in loco qui Plumbariola ſeu Plumbatola vocatur, proprüs ſumtibus conſtruxerunt, ibique vitam ſanctiſſimè traduxerunt. Hunc locum eſſe perhibent, ubi ſancta Scholaſtica, beatiſſimi Benedicti ſoror, vixerit ac deceſſerit. Editum a nobis (*a*) eſt ex libello diurno Romanorum pontificum vetus privilegium, a Romano pontifice conceſſum abbati venerabilis monaſterii ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ejuſque monaſterio, ſito in loco, qui vocatur Plumbariola, territorio Aquinenſi, omnem cuilibet epiſcopo interdicens in hunc locum auctoritatem, atque univerſas ejuſdem monaſterii poſſeſſiones confirmans. Ex quo intelligitur, duplex eo in loco monaſterium olim exſtitiſſe, unum virorum, alterum puellarum; niſi dixeris, abbatem illo in privilegio memoratum non aliom fuiſſe a Caſinenſi, cui puellaris monaſterii juriſdictio competebat. Verùm illud in contrarium occurrit, quòd puellare ejus loci monaſterium non virgini Deiparæ, ſed ſanctæ Petronillæ nuncupatum legitur in ſequentium temporum monumentis, in quibus Bernardus abbas Caſinenſis miſſale quoddam miſiſſe dicitur ſororibus monaſterii ſui S. Petronillæ de Plumbarola; & in necrologio obitus Beatricis abbatiſſæ monaſterii S. Petronillæ de Plumbarola anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo-quinto in menſe Junio; & in Novembri, obitus ſororis Marottæ abbatiſſæ monaſterii ſanctæ Petronillæ de Plumbarola notatur. Nulla modò ſuperſunt ullius monaſterii eo in loco veſtigia, quod ſimplex prædium eſt monaſterii Caſinenſis.

Tasia ejus conjux Plumbariolæ monaſterium ſtruit.

(*a*) *Muſeum Ital.* to. 1. p. 53.

XLIII. Pippinus Zachariam conſulit de regia dignitate.

Aliud humanæ vieiſſitudinis exemplum nobis ſuppeditat Childericus rex, qui non ſua ſponte, ut Ratchiſus, ſed neceſſitate cogente in monaſterium retruſus eſt; quod hoc anno meditatum a Pippino principe, nonniſi anno inſequenti perfectum fuit. Quippe Pippinus, qui hactenus majoris-domus nomine contentus fuerat, eum poteſtate regia ſibi dudum tributa, ipſum etiam regis nomen ſibi facilè omnium Francorum conſenſu tribuendum eſſe non dubitavit. Atque ut rei novæ aliquam religionis ſpeciem induceret, miſſis Romam legatis, Burchardo Wirziburgenſi epiſcopo & Fulrado archicapellano, Zachariam pontificem conſuluit, uter ei regio faſtigio dignior videretur, iſne qui præ ſocordia nihil ad rei publicæ utilitatem ageret; an qui dies noctesque de regni ſalute atque procuratione cogitaret. Ad quod Zacharias, fortè ex compoſito, reſpondit, omnino ſe regem illum judicare, qui regni commodis & utilitati totum ſe daret. Hujus legationis meminerunt Eginhardus & veteres Francorum annales, qui Zachariæ auctoritatem abdicando Childerico interveniſſe tradunt. His atteſtatur clauſula, Gregorii epiſcopi Turonenſis libro de gloria confeſſorum eo tempore (*b*) appoſita in veterrimo codice olim Dionyſiani monaſterii, ſcripto anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, in quo Pippinus *per auctoritatem & imperium ſanctæ recordationis domni Zachariæ papæ* in regni ſolium ſublimatus fuiſſe memoratur. Novam hanc auctoritatem ſibi arrogaturus non fuiſſet Zacharias, niſi eam Pippinus ipſi obtuliſſet: at oblatæ occaſioni deeſſe non ſuſtinuit. Sic pontifex dignitati conſuluit ſuæ, non ſatis regiæ Pippinus, ut ſuæ cupiditati ſatisfaceret. Non tamen ante annum inſequentem id exſecutioni demandatum eſt, etſi hoc anno factum ſcribit in annalibus Eginhardus, qui anno ſuperiori hanc legationem collocat.

(*b*) *Diplom.* p. 384.

XLIV. Fulradus abbas S. Dionyſii.

Apud eumdem auctorem Fulradus, unus e legatis, non abbas, ſed tantùm *preſbyter-capellanus* appellatur; quamquam jam Dionyſiani monaſterii abbas erat hoc anno, antequam Pippinus regium nomen ſibi vindicaſſet. Id patet ex diplomatibus hujus anni ac ſequentis, ſub Pippino majore-domus datis, quæ in archivo Dionyſiano aſſervantur. Unum eſt placitum ſeu decretum Pippini majoris-domus, editum (*c*) in villa Attiniaco: ubi Fulradus, jam abbas monaſterii ſancti Dionyſii, oratorium ſancti Martini, Cruecm appellatum, & multa prædia pagi Hainoavi ſeu Hainoënſis, præſertim in villa Solemio, evindicavit adversùs Hormungum abbatem monaſterii Marigili ſeu Maricolenſis, qui ipſum oratorium monaſterio ſuo ab inluſtri viro Rodberto donatum aſſerebat: eum ex adverſo Fulradus oratorium, aliaque omnia ſibi ex conceſſione regum competere probatet idoneis inſtrumentis, prout jam antea Chillardus abbas in præſentia Dagoberti regis probaverat, ſuoque monaſterio hæc aſſeruerat. Chillardo litteræ hac de re conceſſæ coram Childeberto id actum præferunt. Hoc placitum datum legitur die decimâ-ſeptimâ menſis Auguſti, anno octavo regni Childetici glorioſiſſimi regis. Alterum (*d*) datum eſt anno nono ejuſdem regis, Junii viceſimâ die, in palatio itidem Attiniaco, ubi Pippinus major-domus Curbotium vicum pagi *Tellau* Fulrado abbati adjudicavit, non obſtante interceſſione Raganæ abbatiſſæ monaſterii apud Septem-molas.

(*c*) *Diplom.* p. 489. & ſeq.

(*d*) *Ibid.* p. 490.

ANN. CHR. 750.

Utrumque placitum Wineramnus recognovit. Omnia porro sequentium annorum diplomata, pleraque authentica & primaria, Fulradum abbatem monasterii sancti Dionysii præferunt. Non audiendus itaque Coïntius, qui Constramnum hoc loco abbatem ex vitioso apud Dubletum diplomate obtrudit, Fulradumque prædicti monasterii abbatem ante annum septimum Pippini regis exstitisse negat, hac potissimum adductus ratione, quòd Bonifacius in procinctu postremæ suæ in Frisiam profectionis, quæ anno septingentesimo quinquagesimo-quarto accidit, epistolam nonagesimam-secundam inscribit *consacerdoti Fulrado presbytero;* dicturus, ut vir doctus putat, abbati, si Fulradus tum abbas fuisset; quasi sexcentis non constet exemplis, abbatis titulum passim omissum fuisse, ubi quis abbas sacerdotio præditus erat. Invalidum est etiam aliud ejusdem auctoris argumentum ex eo, quòd litteræ Stephani papæ, datæ indictione decimâ, quæ anno quinquagesimo-septimo respondet, inscriptæ sunt *Fulrado Dei amabili archipresbytero & abbati venerabilium monasteriorum ab eodem, Deo auspice, fundatorum*, nullâ mentione factâ Dionysiani, quod ille non fundaverat. At si ejusdem epistolæ contextum attentiùs legas, hunc titulum Fulrado tributum invenies diserris verbis, quibus Fulradum pontifex sic alloquitur: *Per hanc apostolicam auctoritatem tibi, cæteris que successoribus tuis abbatibus omnibus sanctorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherii, licentiam & potestatem concedimus ædificandi monasterium*: quæ verba sibi contraria obelo transfigere placuit doctissimo annalistæ, non ob aliam rationem, quàm quia Constramnum abbatem ad eum annum pervenisse opinatus est. Verùm satius est Constramnum, vitiosum nomen, nec niti in vitioso diplomate repertum, ex numero delere abbatum Dionysianorum, in quibus Amalbertus, Godobaldi successor, proximè Fulradum præcessit. Certè in prælaudata clausula endicis Dionysiani, Fulradus archipresbyter & abbas ejus monasterii fuisse dicitur eo anno, quo Pippianus rex denuo in regem, & patricium una cum duobus filiis suis, Carolo & Carolomanno, unctus & benedictus est, id est anno septingentesimo quinquagesimo-quarto.

XLV. Ejus patria, parentes & quædam gesta.

Fulradum ex Alsatia oriundum fuisse probant amplissimæ ejus possessiones illo in pago consistentes, quas sancti Dionysii monasterio contulit, nempe monasterium Lebraha, cella sancti Hippolyti, aliaque prædia, de quibus alias agendum erit. Hinc Carolomanno, Pippini regis filio in Austria dominanti, adhæsit, fuitque ejus capellanus, &, sicuti aiunt, in Lebrahensi monasterio sepeliri voluit. Parentes habuit clarissimos, Riculfum & Ermengardem; fratrem Gaufbertum, sororem Waldradam seu Waldradanam. Quantum apud Pippinum regem valeret Fulradi auctoritas, discimus in primis ex Bonifacii epistola nonagesima-secunda ad ipsum, „ qui eum rogat, ut suis verbis gloriosum & amabilem regem Pippinum salutet, „ & illi magnas gratias referat de omnibus pietatis operibus, quæ secum fecerat; „ & ut imminentem sui ipsius obitum ei indicet, discipulosque commendet, Lul„ lum in primis, quem sibi in episcopatu Moguntino successorem substitui postu„ lat. Magni etiam ponderis erat apud Romanos pontifices Fulradi nomen, ad quos varias obivit legationes, quibus egregiè perfunctus est. Prima fuit illa, cùm ad consulendum de novo rege creando Zachariam missus fuit. Idem etiam Stephano tertio in Galliam accedenti obviàm a Pippino missus, eumdemque postea Romam reduxit. Inde Româ cum papæ litteris ad Pippinum reversus, iteram eò proficiscitur, ut Pentapolim & Æmiliam, quas Aistulfus, Pippino compellente, restituere pontifici promiserat, ipse in manus Stephani resignaret. Aistulfo exstincto, Desiderius, cùm per Ratchisi factionem Langobardorum regnum obtinere non valeret, misso Fulrado eum valida Francorum manu, conatus adversariorum compressit. Ad hæc Fulradus apud Hadrianum papam satis egit, ne is pallium Tilpino Remorum antistiti per ipsum mitteret, quod Abeli ejus decessori antea obtinere sentaverat Bonifacius. Denique eumdem etiam ad Hadrianum ipsum a Carolo cum Adone abbate legatum fuisse docet epistola nonagesima-prima codicis Carolini. In his omnibus quàm rectè & integrè se gesserit, Stephani & Pauli Romanorum pontificum ad Pippinum litteræ probant, necnon privilegia monasterio Dionysiano ab iisdem pontificibus concessa. His in litteris, aliisque monumentis honoris causâ nuncupatur Pippini consiliarius, capellanus palatii, Franciæ archipresbyter, id est archicapellanus: cujus officium erat, eorum palatii regum Francorum clerum sub cura & dispositione sua habere, ut Hincmarus (*a*) tradit ex Adalhardi abbatis libro de ordine palatii. Hinc Fulradus Alcuino *pastor sacræ capellæ* appellatur in ipsius epitaphio: quod munus usque ad obitum, uti mos erat, videtur retinuisse, quidquid Peviatus in contrarium dicat.

(*a*) *Hincm. o. post.* 14.

XLVI. Burchardi episcopi Wirziburgensis vitæ compendium.

Alter e legatis Pippini ad Zachariam papam Burchardus, professione monachus, testante (*b*) Egilwardo, ex insula Britannia, ubi Deo a puero devotus fuerat, in Germaniam ad Bonifacium profectus, primus ab eodem Wirziburgensis episcopus

(*b*) *Vita lib. 3. n. 2.*

pus ordinatus eſt anno ejus ſæculi quadrageſimo-ſecundo. Non diu poſt hanc Romanam legationem ſuperſtes fuit, quippe qui ante Bonifacii epiſcopi martyrium e luce ſubtractus eſt. Idem ſancti Kiliani epiſcopi, ejuſque ſociorum martyrum corpora e tumulo extulit, quorum veſtimenta, cum libris in eorum tumulo appoſitis, integra reperta ſunt. Hinc villam Michelenſtatum, quam ei Carolomannus princeps olim largitus fuerat, iiſdem martyribus cum aliis prædiis dono dedit. Ejus pontificatu quædam virgo, genere nobilis, Deo devota, cum ſodalibus ſuis in Monte-ſanctæ-Mariæ, qui Wirceborg-antiqua dicebatur, continentiſſimam agebat vitam. Imminæ nomen erat, filiæ Hettani, Gozberto duce, ſancti Kiliani interfectore, progeniti. Hæc ad vitandum adventantium tumultum, in locum ab urbe remotum cum ſuis ſecedere cupiens, caſtellum Carloburgum a Borchardo ſibi precariò dari petiit, obtinuitque, eoque in loco monaſterium ædificavit. Hic locus ſitus eſt ad Mœnum, ab urbe Wirziburgo diſtat tribus paſſuum millibus, Carloſtatum vulgò appellatus, quem ſancta Gertrudis virgo, quæcumque demum illa ſit, ſuo illuſtraſſe feceſſu dicitur. Burchardus illic Imminam abbatiſſam ſepelivit, idemque ſancti Liliani reliquias in Montem-ſanctæ-Mariæ, ab Imminæ commutatione acceptum, etanſtulit, cathedralem ibidem eccleſiam inſtituere cogitans, quam tamen alio in loco poſuit, ſancti Kiliani reliquiis in eam illatis. Tandem & ipſe ſolitudinis amore in ejuſdem montis receſſo monaſterium ſibi, ſuiſque ſequacibus condidit in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ ſanctique Andreæ, collatis prædiis, quæ duodecim fratribus alendis ſufficerent. Inter præcipuos ejus diſcipulos ſanctus Gumbertus ſeu Guntpertus celebratur. Sub finem vitæ Megingaodum ſeu Megingozum ſibi ſubrogari curavit, quem puto eſſe Megiogordum illum diaconum & monachum cœnobii Fritiſlarienſis, de quo mentio eſt in Bonifaciana epiſtola decima-ſeptima. Ordinato ſucceſſore, Ipſe cum ſex monachis ſecundo Mœno flumine in caſtellum Hohemburgum recepit ſe ſe; codices, quos vel ipſe deſcripſerat, vel undequaque conquiſierat, ſecum deferens, ibique reliquos vitæ dies in divina contemplatione, precibus, vigiliis & locdiis exegit, cogitans de condendo apud Michelenſtatum monaſterio, quod morte præventus exſequi non potuit. Obiit IV. nonas Februarii, Wirziborgi a ſucceſſore ſepultus. Ejus vitæ ſcriptor poſt anonymum Egilwardus monachus, virum ſanctum ait obiiſſe anno Chriſti Domini ſeptingenteſimo nonageſimo-primo, poſt initum epiſcopatum quadrageſimo: quod falſum eſſe conſtat, tum ex Liodgero auctore æquali in libro de vita ſancti Gregorii abbatis Trajectenſis, ubi Burchardum tradit e vita deceſſiſſe ante ſancti Bonifacii martyrium, quod anno quinquageſimo-quarto accidit, aut inſequenti; tum ex eo quòd Wunebaldus abbas Heidenheimenſis tertio ante obitum ſuum anno, (obiit verò anno ſeptuageſimo-primo) Wirziburgum acceſſit, ibique cum Megingozo epiſcopo, Burchardi ſucceſſore, colloquium habuit. Miſſa facio alia hanc in rem argumenta. Non ergo quadraginta, ſed tantùm novem aut decem annos epiſcopatum tenuit Burchardus, cui Marianus Scottus, Egilwardo ætate ſuperior, novem tantùm regiminis annos tribuit.

ANN. CHR. 750.

Carloburgenſe monaſterium.

Aliud S. Burchardi.

XLVII. Megingozus Burchardi ſucceſſor.

Megingozus Burchardi ſucceſſor, Bonifacio valde familiaris fuit, teſtante Lupo in libello de geſtis Wigberti abbatis monaſterii Fritiſlarienſis, ubi Bonifacius *cum Megingo* ſeu Megingozo *ſuo, qui poſtea culmen epiſcopale ſubiit*, dio converſatus perhibetur, laxamque antehac ac fluidam fratrum converſationem ad normam vitæ ſuæ coërciiſſe. Exſtant duæ Megingozi epiſcopi literæ (*a*) ad Lullum Moguntinum antiſtitem inter Bonifacianas, quarum io priori conſilium a Lullo petit, quid facto ſibi opus eſſet poſt mortem inſtantem ſororis ſuæ, cujuſdam ſuæ diœceſis abbatiſſæ, fortè Carloburgenſis, anvius & ſollicitus de alia in ejus locum ſubſtituenda. Ipſa ejus verba huc referre juvat. *Notum verò fieri venerandæ caritatis veſtræ dignationi deſideramus, quia exitum ſororis noſtræ, extremum ſpiritum agentis, maroribus ac timoribus undique depreſſi præſtolamur; mortem videlicet carnis illius, inſtinctu naturalis conditionis, velut propriam dolentes; & pro anima illius eventu incerto, & ſoli Judici piiſſimo noto, & inſuper familiæ loci illius tenerrimæ, & propemodum ſine ulla conſilii firmitate, diſtillionem, vel, quod graviſſimum eſt, animarum interitum pertimeſcentes. Quapropter magnitudinis veſtræ pietati humili intentione ſupplicantes obſecramus per Chriſtum ſalvatorem, reſurrectionemque mortuorum, ut nobis ſupra dictis cruciatibus afflictis, quid poſt obitum illius ſit pro ſtabilitate ſalutari monaſterioli faciendum, prout Domino juvante colligere valeatis, litteris indicare per hunc nuntium non dedigueminí. Sunt enim, ſicut ſcitis, illic filiæ fratris noſtri velatæ, in quas fortaſſe intentio ignorantium converſa eſt. Sed nulla ex his adhuc vel ætate, vel ſenſus aliqua firmitate, ad ſuſcipiendum tale pondus congrua poterit judicari. Et formidamus diſperſionem inconſultam familiæ, niſi celeriter ordo ac ſtabilitas per abbatiſſam collocetur.* Ex his aliiſque verbis manifeſtum eſt,

(*a*) *Bonifac. ep.* 80. & 87.

ANN. CHR. 750. quantâ ſollicitudine gregem ſibi commiſſum procuraret Megingozus, & quàm expers ſuerit projecti in conſanguineos amoris, utpote qui fratris ſui filias, regiminì monaſterii necdum idoneas, refugit adhibera, Lulli metropolitani huc conſilia, ut in re non levis momenti, cum multa prece depoſcens.

XLVIII. Petronaci abbati Caſinati ſuffectus Optatus.

Sub hoc tempus a vita exceſſit Petronax abbas & inſtaurator ſacri monaſterii Caſinenſis, poſt annos ragiminis triginta-duos, quos illi uno conſenſu veteres indices tribuunt. Obiit pridie kalendas Maii, ſepultuſque eſt in porticu juxta baſilicam ſancti Martini. Caſioi abbas factus a Paulo Warnefridi numeratur; quippe poſt beatum Benedictum ſacro loco præfuerunt Conſtantinus, Simplicius, Vitalis, & Bonitus, ſub quo monaſterii daſtructio a Langobardis facta aſt, vacuo inde ſpatio uſque ad Petronacem, qui ſacro monti priſtinum decus, avitæque religionis formam raſtituit, non immeritò in faſtis Benedictinis tum ob hanc cauſam, tum ob præclara pietatis merita celebratus, tamatſi nullo hactenus eccleſiæ cultu honoratus etiam in monte Caſino. Is, Paulo teſte, multorum ibi monachorum, nobilium ac mediocrium, ad ſa concurrentium pater affectus aſt; quos inter Carolomannus princeps Francorum meritò primas tenet. Iſtuc monaſticæ perfectionis causâ in multis acceſſerunt Petronace abbate Willibaldus, qui per annos decem ibidam verſatus eſt, ac Sturmius Fuldenſis abbas a Bonifacio miſſus, ut exemplum inde ſumeret ad componendam monaſterii ſui diſciplinam. Sub eodem abbate Caſini floruit Cypriaous presbyter & monachus, qui de ſancti Benedicti miraculis hymnum, in ejus feſtivitate cantandum, compoſuit, taſtante Patro (a) diacono, cum ſcilicet, qui ſic incipit: *Aurea ſolis radio perennis*, &c. in antiquis noſtri ordinis eccleſiaſticis libris facilè obvius.

(a) Petr. diac. de vir. illuſt. c. 7.

S. Benedicti corpus repetitur.

Petronaci ſucceſſit Optatus abbas in annos decam. Is ab ipſo prælaturæ axordio cum Carolomanno conſilium cepit repetandi corporis ſancti patris Benadicti, quod anta annos ferà centum in Galliam tranſtarum fuerat. Miſſi ejus rei cauſâ Romam monachi ad Zachariam pontificem, ut ejus litteris & auctoritate moniti, facilius id impetrarent. Alia etiam Carolomanno ajus legationis cauſa arat, ut ſcilicet Pippinum ac Griſonem, ab invicem diſſidentes, ad pacem & concordiam revocaret. Annuit poſtulatis Zacharias, ac monachis a Caſino miſis ad omnes apiſcopos, presbyteroſque Francorum eccleſiæ litteras dedit, quibus eos hortabatur, primùm, ut germanos fratres ad concordiam reducere conarentur: deinde ut ſancti Benedicti corpus Caſinatibus reſtituendum curarent. Extant hæ litteræ apud Adrevaldum, qui eas a Carolomanno ipſo delatas ſcribit; additque ejus raſtitutionis curam Pippini juſſu demandatam fuiſſe Remigio apiſcopo Rotomagenſi, qui ab efferendo ſacro corpore, offuſis denſiſſimis tenebris, divinitus impeditus ſit. Verùm id per ſe non præſtitit Carolomannus, qui non niſi Zachariâ mortuo in Galliam venit juſſu Stephani papæ, ut a Pippino fratre auxilium adverſus Aiſtulfi ragis vexationes obtineret. Nequa verò Zachariâ pontifice ſedam Rotomagenſem obtinuit Remigius, ſed tantùm poſt annos quinque: at ſcriptoris oſcitantiâ facilè id tribui potuit jam apiſcopo, quod necdum epiſcopus axſecutus eſt.

XLIX. Floriacenſes abbates.

Ragabat eo tampore Medo abbas Floriaceoſe monaſterium, in quo ſacræ beati Patris reliquiæ ſarvabantur, ſervanturqua atiam nunc. Hic, accepto Pippini mandato, reddi a ſe ait non licere ſacrum depoſitum, quod cælitus ſibi commiſſum fuiſſet. Urgent nihilo minùs principis mandatum miſſi proceres; &, ubi nihil preces obtinent, rem per ſe ipſi axſequi properant. Verùm ubi ad ſacrum loculum, qui in baſilica ſanctæ Mariæ aſſarvabatur, accedunt; obortâ ſubito caligine turbati, ab incepto manus abſtinent, ac vcoiam a Medone abbata monachiſque precati, re infectâ redeunt ad Pippinum. Idem rafertur in actis apiſcoporum Rotomagenſium, in quibus tamen additur, Remigium rogaſſe abbatem, ut val modicam partem ſacrarum reliquiarum Caſinatibus concederet, ne facet locus, beatiſſimi Patris quondam illuſtratus præſentiâ, tanto theſauro omnino fruſtraratur: abbatem verò libanter ajus petitioni acquieviſſa. Hic eſt Medo abbas, qui, teſte eodem Adrevaldo, ædiculam in honorem ſancti Benedicti exſtruxit in ſecratiori loco, ut tunc arat, Auralianæ civitatis, quæ abbati & monachis in neceſſariis rebus agandis perfugium atqua aptiſſima habitatio eſſet. Floriaco præfuit annos viginti-unum Medo nonus loci abbas; cujus ſucceſſiores in vateri indica Baluziano hoc ordina recenſentur. Rodulfus ſeu Radulfus ia annos novam-decim, Ido ad novem, Magulfus ad ſexdecim, Fulraldus ad ſeſquiannum, ſucceſſorem quartodecimo loco ſortitus Theodulfum, qui per annos ferè viginti abbatiam cum apiſcopatu Aurelianenſi retinuit. De Radulfo & Magulfo ſeu Magnulfo infarius.

L. Anſelmus dux Fanani monaſterium condit.

Conſimila Ratchiſo axamplum adidit Anſalmus, qui eidem Ratchiſo ex-duca regi facto in ducatum Forojulienſem ſucceſſerat. Is quippe hoc anno monaſterium Fanani exſtruxit: atque altero poſt anno nuntium & ipſa ſæculo remiſit. Fananum

locus

locus eſt in montibus, viginti-duobus paſſuum millibus ab urbe Mutina in meridiem diſtans, quem locum Aiſtulfus rex, Ratchiſi ſucceſſor, Anſelmo, Giſeltrudæ reginæ conjugis ſuæ fratri conceſſit. Illic monaſterium ab Anſelmo ædificatum ad honorem Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, & *monachi regulares* ibidem ab eo inſtituti, adjuncto hoſpitio ad excipiendos hoſpites ac peregrinos, de quibus magna ei cura & ſollicitudo erat, ut nullus inde abſque caritatis obſequio diſcederet. ANN. CHR. 750.

SUb finem hujus anni, aut inſequentis initium, Wunebaldus Heidenheimenſe monaſterium in pago Sualaveldorum ædificare cœpit, cùm per tres annos verbum Dei apud Bajoarios prædicaſſet. In illo munere ita ſe geſſit, ut nullo perſonarum reſpectu, potentibus eç divitibus nequaquam blandiendo aſſentaretur; ſed æqualiter omnes dijudicans, immo in ſuperbos divites erectior ac ſeverior, morum diſciplinam in illis partibus multùm labefactatam, in primis adulterina conjugia, variaſque e paganorum reliquiis ſuperſtitiones correxerit. Inde poſt tres annos Moguntiam ad Bonifacium reversus, in illa urbe ſubſiſtere nolult, maximè ob vini ubertatem, veritus, ne vini copia monachalis vitæ ſrangeret diſciplinam. Itaque animo conſtituit fratrem ſuum adire Willibaldum Eiſterenſem epiſcopum, eoque probante & adjuvante locum incultum, ſilviſque obſitum, *Heidenheim* nomine, dato pretio comparavit; ibique, ſucciſis arboribus, aç vepribus & tribulis exſtirpatis, oatemporaneas primùm caſulas tum monaſterium duplex conſtruxit unum virorum, cui ipſe præfuit; alterum virginum, quod Walpurgi ſorori regendum commiſit. Illic cum ſuis monaſticæ vitæ regularem & accuratam ſervavit diſciplinam, qualem jam olim ab ipſa juventute in patria excoluerat, ac poſtmodum Romæ erat profeſſus. Utroque cœnobio monaſticis diſciplinis probè inſtituto, emendandis dein adjacentium populorum corruptelis animum adjecit. Hinc plutima paganicæ pravitatis ſublata veſtigia; haruſpicia, divinationes & incantationes, aliæque malæ artes rejectæ; inceſtæ & adulterinæ copulationes emendatæ; ſacerdotum reſtitutus cœlibatus. Ita verò ſe omnibus aptabat vir ſanctus, ut, ſive zelum, ſive elementiam adhiberet, univerſis ſe amabilem exhiberet, hoc Gregorii Magni effatum recolens: Non diligenter auditur, qui non dillgitur. Neque verò ſoli monaſterio ſuo in temporalibus profuit, ſed etiam aliis vicinioribus, utpote cellæ Elewangenſi, quæ tunc temporis modica opibus tenuiſque erat; atque etiam alteri cellæ, quam ſanctus Sola eo tempore condiderat. Immo in omnes egentes profuſa erat Wunebaldi caritas & commiſeratio: adeò ut Heidenheimenſe monaſterium aſylum & portus eſſet omnium quavis neceſſitate laborantium. ANN. CHR. 751. LI. Wunebaldus Heidenheimenſis monaſterii auctor & abbas.

Sola ſeu Solus, ea inſula Britannia in Germaniam profectus, a Bonifacio inſtitutus, presbyterque ordinatus eſt. Solitudinis amans, unde nomen accepiſſe dicitur, in pagum Sualam ſeu Sualavaldorum ſeceſſit, ſubſtititque eo in loco, cui poſtea Cella-Solæ ſive Solenhus vocabulum fuit. Situs eſt hic locus in confinio Turingiæ ac Bajouriæ, habens ea orientali plaga fluvium Altmonam ſeu Altmulam, piſcibus copioſum & abundantem; ad occidentalem alpes; iners ac ſterile ſolum, in quo nihil ferè præter filiginem gignitur. In vaſta illa eremo Sola, cùm rebus pæne omnibus deſtitueretur, adjutores habuit Willibaldum epiſcopum & Wunebaldum abbatem, ſanctiſſimos fratres, qui populari ſuo commeatum ac ſubſidia præbuere: ex quibus Wunebaldus eidem villam *Altheim* dono dediſſe memoratur. Horum exemplo & Solæ ſanctitate commoti regionis accolæ, cellæ ædificandæ etiam ſuppetias contulere, quam poſtea vir ſanctus Fuldenſi monaſterio ſubjecit, ob amorem ſcilicet magiſtri ſui Bonifacii, quem ab ineunte ætate ſequendum ſibi propoſuerat; ejuſque familiæ ſanctæ illios inſtitutionis imitatricis. Pervenit Solæ fama ad aures Caroli Magni, qui in eumdem etiam locum munificus fuit, teſtante Ermanrico levitâ & monacho, dein abbate cœnobii Elewangenſis, eodem tempore conditi in diœceſi Auguſtana. Inter fratres conſcriptos ſancti Galli nominantur ex Elehenwangia Sindoltus, an Sindolfus, & Erfinan abbates. Hnic cellæ, initio tenuiſſimæ, Wunebaldus duo prædia donavit. Mentio idemtidem recurret de hoc monaſterio, quod modò collegium eſt canonicorum ſæcularium. LII. S. Solæ vita & cella. Elewangenſe monaſterium.

In Cantia Eadburga, Tanetenſis poſt ſanctam Mildredam abbatiſſa, hoc anno ex hac luce ad æternam migravit. Huic ſuffecta Sigeburta, quæ a Cuthberto Cantuarienſi antiſtite conſecrata fuiſſe dicitur apud Willelmum Thornum. Ejus tempore Dani repetitis quotannis cladibus monaſterium infeſtarunt, ob idque ſanctimonialium numerus ad paucas redactos: quem Siledrita, Sigeburtæ a rege Cudredo ſubrogata, & ab Athelardo archipræſule conſecrata, tantiſper auxit. Sed tandem ſæculo undecimo ineunte deſtructum eſt a Danis Tanetenſe monaſterium ſub Leofrica abbatiſſa, ac non multò poſt, idem cum tota ſua ſubſtantia, Cantuarienſi ſancti Auguſtini monaſterio incorporatum, ſanctæ Mildredæ reliquiis eò tranſla- LIII. Eadburgæ Tanetenſis abbatiſſæ obitus.

ANN. CHR. 751. latis. Eadburga an eadem ſit cum Bugga abbatiſſa, in libro ſequenti expendemus.

LIV. Rauſoliacum Atanoa Cariſſima datum.

Hoc etiam anno Cariſſima, nobiliſſima femina apud Lemovices, Odonis Biturigum principis & Baſiliæ filia, Rauſoliacum (*) cœnobium Atanenſi ſancti Aredii monaſterio donavit ob amorem ipſius Aredii, ex cujus genere originem maternam ducebat. Hæc donatio eâ conditione facta eſt, ut monachi Atanenſes Rauſoliæ corpus ejus ſepelirent in mauſoleo, quod ipſa ſibi a Gilberto comite Narbonenſi comparaverat: Rauſolienſes verò monachi quotannis *ad miſſam ſancti Juliani* decem ſolidos ſuper altare monaſterii Atanenſis perſolverent. Atanenſibus item conceſſum, ut tres aut quatuor ex illis ad feſtivitatem ſancti Martini, vigilias celebruturi, causâ honoris convenirent. Facta donatio menſe Septembri, *vefano Childerico regali fede ejecta, atque Pippino rege piiſſimo a Francis in eodem regno pro eo conſtituto*; quod ſub finem hujus anni, aut initium inſequentis contigit.

(*) *Monſtier-Ranſelle.*

LV. Chilperico rejecto, Pippinus regnat.

Accepto ouippe Zacchariæ favorabili conſilio, Pippinus Childericum regem tonderi, ac Sithienſi monaſterio includi juſſit. Fontanellenſis chronographus, poſtquam retulit Hildericum regem, Merovingorum ex genere ortum, depoſitum, tonſumque, ac in monaſterium ſancti Audomari, quod dicitur Sithiu, truſum fuiſſe; hæc addit obſervatione digna, quæ apud nullum alium auctorem legere memini: *cujus filius, nomine Theodericus, in hoc monaſterio*, Sithienſi an Fontanellenſi, *clericus effectus, collocatus eſt*. Ex quo apparet, ſi tamen chronographus ille antiquus non fallit, Childericum, quod alii volunt, cælibem non fuiſſe. Pippinum Sueſſione a Bonifacio Moguntino pontifice regem inunctum, ibidemque a Francis in regale ſolium evectum fuiſſe docent veteres Francorum annales; quod factum (a) *in monaſterio ſancti Medardi* tradit ejus loci (a) chronographus. Benedictus monachus Italus, qui chronicon nondum editum a Chriſto nato ad annum nongenteſimum ſexageſimum-quintum perduxit, Pippinum de ſua electione & unctione hoc modo loquentem inducit: *Ego Pippinus ſecundum morem Francorum electus ſum in regem, & unctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacii archiepiſcopi, & elevatus ſum a Francis in regnum Sueſſionis civitate. Ildericus verò Saxonæ, qui falsò rex vocabatur, tonſoratus eſt, & in monaſterio miſſus*; fortè quòd apud *Saxonas*, ſeu Sueſſionas tonſus ſit, vel quòd mortuo Chilperico patre ad tranſmarinos Saxones, in inſula Britannia degentes, quod non ſemel contigit, perfugiſſet. Comitus Pippinum Sueſſione a Bonifacio inunctum, ac coronatum fuiſſe negat contra veterum omnium auctoritatem, hac ratione, quòd hoc factum ſanctiſſimi præſulis pietati ac famæ non conveniat: aliàs eum participem fieri perjurii ac flagitii, in abdicando Childerico perpetrati; itaque Pippinum, ut inſcio Zachariâ Romano pontifice, ſic abſente inſcioque Bonifacio, regem conſtitutum fuiſſe in conventu Sueſſionenſi. Vellem equidem utrumque infectum: ſed utrumque certum & exploratum, ne quid de Anaſtaſio dicam, ex Eginhardo & ex vetuſtis Francorum annalibus, quibus elevandis ejuſmodi ratio non ſufficit. Viderat Bonifacius Carolum principem, per totos ſex annos, ſine rege, ſine ſocio, Francis imperantem. Viderat ipſius Caroli filios Carolomannum & Pippinum mortuo patre ambos primùm, dein Pippinum ſolum cum Childerico, ſolo nomine rege, itidem regnantem. Sciebat conſilium, ne dicam mandatum Zachariæ papæ, & ſuffragia Francorum, qui communi conſenſu regnum Pippino deferebant, flagitantes, ut eum regem Bonifacius ipſe, tonſo jam Childerico & in monaſterium retruſo, coronaret. Factum id, quod tot & tantis præjudiciis faciendum nulli tum non faciendum videbatur. Bonifacii actionem ſi non probat talis rerum ac temporum conditio, ſaltem quodam modo excuſat, quòd anticipata poſſeſſio, etſi injuſtu, tem jam upptobaſſe, & confirmaſſe reputaretur. Cæterùm Pippinum hoc anno, aut proximo ineunte, regem creatum fuiſſe conſtat, tum ex vetuſtis annalibus Francorum, tum ex multis diplomatibus & inſtrumentis, ex quibus nonnulla inferiùs proferentur. Certè ſecundam ejus inaugurationem, quæ anno quinquageſimo-quarto kalendis Maii a Stephano papa facta eſt, prima hæc triennio integro præceſſit, uti diſertè habet clauſula, veterrimo codici Dionyſiano appoſita, quam ſuo loco referemus. Denique Pippino hoc eodem anno Carolomannum filium natum fuiſſe tradunt veteres quidam Francorum annales.

(a) *Spicil. t. 2. p. 784.*

LVI. Leodegarius abbas Corbeiaſis.

Corbeienſi monaſterio tum præerat Leutcharius, ſeu Leodegarius abbas, Grimonis ſucceſſor. Is a Pippino jam rege diploma obtinuit, quo prædicto monaſterio poſſeſſiones omnes aſſeruntur, abſtractarum antem reſtitutio præcipitur. Sed quia regium præceptum in chartaceis codicibus deſtitutum eſt chronicis notis, Leodegarii tempus regiminis accuratè definire non poſſumus. Res ab eo in præfectura geſtæ æquè obſcuræ: niſi quòd ejus nomen præfert ſcriptus Ambroſii commentarius in Lucam, his verbis: *Leutcharius abba juſſit fieri*; & in fine:

Leu-

Leutcharius juſſit hunc ſanctum ſcribere librum.

ANN. CHR. 751.

quem librum poſtea Ratbertus manu propriâ emendavit, ut ejus correctiones, & correctoris nomen codici appoſitum fidem faciunt. Ejus præfectura producenda eſt ad annum ſaltem ſexageſimum-quintum, quo interfuit, ſubſcripſitque conventui Attiniacenſi.

LVII. S. Georgii monaſterium Reate conditur.

Ad res Italicas quod attinet, hoc ipſo anno conditum eſt a Lupone Spoletano duce, ejuſque conjuge Hermelinda, monaſterium ſancti Georgii martyris prope muros civitatis Reatinæ, eâ conditione, ut ibidem congregatio ſanctimonialium adunaretur ex diverſis provinciis, ſive Langobardæ, ſeu Franciæ eſſent; & ut ſecundùm Deum & *ſanctam Regulam* in ipſo ſancto cœnobio viram agerent, & quotidie pro chriſtianarum animarum ſalute hoſtias, laudeſque Deo offerrent. Prima loci abbatiſſa fuit Domnolina: quâ mortuâ, libera electio ſanctimonialibus conceſſa, cum permiſſu tamen & conſenſu abbatis Farfenſis monaſterii ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cui hoc puellare cœnobium conditores ſubjectum eſſe voluerunt. Ejus rei diploma datum eſt Spoleti in palatio, menſe Aprili, anno Luponis ducis ſexto, per Indictionem quartam; quo tempore Fulcoaldus abbas Farfenſibus præerat. Exſtat in primo (*a*) volumine Muſei noſtri Italici ejus argumenti diploma, quod domnus Lupo & domna Hermelinda, glorioſi & ſummi duces (ipſa diplomatis verba refero) ediderunt. Eodem anno rex Flavius Haiſtolfus, rogatu Leodegarii epiſcopi, Fulcoaldo abbati confirmat prædictum ſancti Georgii puellare monaſterium, quod dux Lupo exſtruxerat. Datum Ravennæ in palatio, quarto die menſis Julii, anno feliciſſimi regni ſui tertio, per ipſam indictionem quartam. Februario inſequente per indictionem quintam Rotharius abbas incerti loci, una cum conjuge ſua Hitta ſanctimoniali femina, & filiis ſuis, conceſſit eidem monaſterio olivas tællias quindecim, in loco, qui dicitur Muſſinus. Actum Spoleti.

(*a*) *Muſ. Ital. pag. 50.*

LVIII. Luponis ducis inſigne placitum pro Farfa de monaſterio Claudiani presbyteri.

Præ exteris inſigne mihi videtur placitum ejuſdem Luponis in cauſa Claudiani presbyteri & monachi, qui in Terentiano monaſterium ſanctæ Mariæ, ſanctique Michaelis ædificaverat, illudque in extremis poſitus Farfenſi monaſterio attribuerat. Huic ſubjectioni Vitulus ejus germanus, aliique propinqui interceſſere. Auditis utriuſque partis rationibus, judicium ſecundum Farfenſes pronuntiatum eſt. Placitum integrum ex tabulario illius monaſterii huc teſerre juvat.

In Dei nomine, dum reſiderem ego domnus Lupo, glorioſus & ſummus dux gentis Langobardorum in Spoletis, in palatio, una cum judicibus noſtris, id eſt Gademarco, Arechis diacono, Perto ſculdario, Hallone ſculdario, Camerino gaſtaldo de Valva, Inmo de Reate gaſtaldo, vel aliis pluribus aſtantibus; ibi venerunt in præſentia noſtra Claudianus presbyter & monachus, una cum Vitulo germano ſuo, & nepotibus ſuis, id eſt Anſualdo presbytero, Saxoreo, Cauſone, habentibus cum eo altercationem de ſubſtantia ſua. Ad ubi proponebas ipſe Claudianus presbyter, dicens: Sunt modò anni non minùs triginta, ex quo habuimus ſubſtantias diviſas cum iſtis fratribus meis; & in portione, que mihi venit in Terentiano, ædificavi pro anima mea monaſterium ſanctæ Mariæ & ſancti archangeli Michaelis. Poſtea dum mihi contigiſſet infirmitas, uſquequo ad tranſitum venirem, feci per ſcriptum, ut omnes portiones ſubſtantiæ meæ, vel conquiſitum quod habui, cum ipſo monaſterio poſt meum deceſſum reverterentur omnia in dominium vel poteſtatem monaſterii ſanctæ Mariæ in Acutiano. Dum hoc factum eſt, feceſ in me Dominus ſuam pietatem, & reductus ſum ad medelam ſalutis de ipſa infirmitate. Modò verò, compungente me divinâ majeſtate, volo cum omni ipſa ſubſtantia eſſe ſervus ſanctæ Mariæ, & in monaſterium introire, & regulariter vitam meam ibi finire. Reſpondebat pars Vituli & Anſualdi, & nepotum eorum, qui cauſam ſuam, aliorumque fratrum ſuorum, qui in Reate remanſerunt, vindicabant: Non faciat Deus, ut veritas ſit, ſicut propoſuiſti; Sed nos dicimus veritatem, qualiter acta eſt cauſa inter nos. De ſubſtantia noſtra diviſione verum eſt, quòd jam plures anni ſunt, ex quo habuimus diviſas ſubſtantias, & in quo modò dicimus. Dum ad dividendum veniſſemus, habuimus ſubſtantias per ſingula loca, & domum cultam non habebamus, niſi unam caſam in Terentiano: alias caſas tantùm coloniticias habebamus: & dum in plures partes nobis veniret ad ſortiendum ipſam domum cultam, ſic a nobis poſtulavit eſſe frater noſter Claudianus, ut dimitteremus illi ſuper totam partem ſubſtantiæ noſtræ ipſam caſam domum cultam in Terentiano, cum omnibus ſuis pertinentiis, in tali tenore, ut commune nobiſcum ibidem ædificare deberet monaſterium, ita ut filii noſtri ibi tenderent, & in ejus traderentur ſervitio, & ad diſcendum litteras: poſt ejus verò deceſſum, ipſum monaſterium vel ejus partes reverterentur in noſtram, vel filiorum noſtrorum poteſtatem. Nos verò communiter cum eo conſtruximus ipſum monaſterium, & filios noſtros, ut nobis repromitteret, tradidimus ei ad ſerviendum; & car-

ANN. CHR. 751. *cartulam nobis in eo tenore fecit, ut poſt ejus obitum nobis remaneret. Modò autem vult eam ſubtrahere nobis, introicns eam rebus ipſis in monaſterio ſanctæ Mariæ, quod nobis major comparescit præjudicium eſſe. Sed proponebat Claudianus, dicens: Quid plura habeo dicere, quàm dixi? nequaquam dixerunt verum, nec aliquando placitum iſtum ad eos feci de mea portione, aut ſcriptum, ut proponunt. Dum talia nos, qui ſupra, domnus Lupo eorum cognoviſſemus intentionem, ana cum prædictis judicibus noſtris interrogavimus ipſum Claudianum, ſi haberet cartulam, ut dixit, quam in tranſitu ſuo feciſſet. At ille nobis dixit, quia ecce cartam præ manibus habeo. Illico fecimus eam in noſtra relegi præſentia. Continebat enim, qualiter priùs dixerat, ut poſt ejus obitum reverteretur in ſanctam Mariam. Iterum ipſi fratres vel nepotes ejus oſtenderunt a parte ſua cartam, ut dicebant, quam Claudianus eis feciſſet. Fecimus & ipſam relegi. Comparuit fraudalentus, in qua re nec notarium verum habebant, nec teſtimonia. Comparait nobis rectum, & decrevimus, Deo medio, und cum ſupra ſcriptis judicibus noſtris, ut pars Claudiani diceret eorum juſtitiam, ad ſancta Dei evangelia, quod ſuam portionem eis nullo modo obligaſſet, nec cartulam ipſam ad eos feciſſet: ſed ab illa hora liceret ei cum rebus ſuis in jam dictum monaſterium introire. Et de præſenti præparavit ſe ipſe Claudianus facere eis ipſum ſacramentum. Ipſi verò donaverunt ei, & anmiſerunt ſacramentum ipſum ante præſentiam Immonis gaſtaldi; Odualdi ſcaldarii, Tuderadi presbyteri, Aliſredi actionarii, Teudualdi gaſendii, Gauderii ſeu Urſi centurionis, & Probati atque Guſtantii. Et finita eſt inter eos cauſa. Quod verò judicatum, ex juſſu ſupra ſcriptæ poteſtatis, ſcripſi ego Dagarius notarius, menſe Decembri, per indictionem quartam feliciter.* Hactenus placitum Luponis, quod lectori ono ingratum fore exiſtimavi.

LIX. Zachariæ reſponſa ad Bonifacium.

Inclinante hoc anno Zacharias papa reſponſum dedit ad varia poſtulata, quæ ipſi Bonifacius per Lullum propoſuerat. Primum erat, ſibioe liceret cum malis ſacerdotibus converſari, quando Gregorius ejus anteceſſor id ipſi interdixiſſet. Reſpondit pontifex, ſi id feciſſet non conſentiens iniquitati eorum, ſive neceſſitate cogente, ſive eorum ſalute exigente, nullam culpam, nullum ipſi eſſe coram Deo detrimentum. Altero excuſat Bonifacius, quòd principes Francorum nondum promiſſa impleviſſent ab ipſis facta, cùm pallia quibuſdam metropolitanis ab apoſtolica ſede tranſmiſſa ſunt: quod principibus illis, non Bonifacio imputandum pontifex dicit. Tertiò petit ſanctus antiſtes privilegium pro monaſterio Fuldenſi, quod in loco ſilvarico, in eremo vaſtiſſimæ ſolitudinis, ipſe in honorem Salvatoris exſtruxerat, in medio quatuor nationum, quibus verbum Dei prædicaverat; ubi monachi a ſe conſtituti *ſub regula ſancti patris Benedicti* vivebant, viti ſtrictæ abſtinentiæ, abſque carne, & vino, & ſervis, proprio manuum ſuarum labore contenti. Ad quos Zacharias ſe votis ejus acquieſcere ait, & petitionem ejus implere; congruum quippe eſſe, ut optimus miniſter inchoatum opus bonum ad finem perducat. Hæc erant epiſtolæ Bonifacianæ capita, ad quæ Zacharias reſpondit, ſubdens alias reſponſiones ad alia conſulta, quæ Lullus verbo ipſi propoſuerat: at privilegium Fuldenſi monaſterio concedit ſingulari diplomate, quod mox referemus.

Ex variis illis conſultis vivâ voce propoſitis unum erat, liceretne ſanctimonialibus feminis in cœna Domini, quemadmodum viris, ſibi ipſis pedes abluere? Reſponſum, licere mulieribus, non ſecuſac viris, dominicum præceptum implere. Alterum erat, an ante annum ætatis triceſimum fas eſſet ſacerdotes ordinare? Ad quod Zacharias: Rectiùs eſſe, ut hac in re canones ſerventur; at ſi neceſſitas ac miniſtrorum penuria cogat, a viginti-quinque annis & ſupra levitas & ſacerdotes ordinari poſſe. De Milone pleudepiſcopo aliiſque ejus ſimilibus, qui eccleſiæ Dei multùm nocebant, addit, ejuſmodi arguendos & corripiendos eſſe, ut a nefariis operibus abſtinerent. Inquiſitum etiam fuerat de laridi uſu, poſt quantum tempus comedi poſſet. Ad quod pontifex nihil hac de re a patribus ſtatutum: at ſibi videri, non comedendum eſſe, priuſquam fumo ſiccum, atque igne coctum fuiſſet; ſi tamen cuipiam liberet incoctum manducare, nonniſi poſt paſchalem feſtivitatem eſſe manducandum: quæ reſponſio ita interpretanda eſt, non quòd laridi ſiccati uſum quovis tempore, etiam quadrageſimali, probet pontifex; ſed ne recens ac crudius, aut quadam quaſi ſanie infectum manderetur, ejus eſum poſt paſcha remittendum; cui Zachariæ conſilio Turingi, Weſtfali, Heſſi, & alii, qui crudo etiam ounc laridn libenter veſcuntur, morem gerunt, ntì Serarius obſervavit. Mitra alia conſulta, quæ non ſunt noſtri inſtituti. In fine definit pontifex, quot crucis ſigna in ſacro canonc ſacerdotes facere debeant, expreſta in rotulo, quem Lullo dedit. Epiſtola hæc data eſt pridie nonas Novembris, imperante Conſtantino auguſto, imperii ejus anno triceſimo-ſecundo, indictione quintâ a Septembri inchoatâ.

Aliis

Aliis litteris, eodem die ac tempore datis, Zacharias Moguntiam metropolim confirmat Bonifacio, qui per annos viginti-quinque in illis regionibus verbum Dei a tempore accepti epiſcopatus prædicaverat; quibus verbis pontifex non novam Moguntinæ eccleſiæ dignitatem confert, quippe quam ab antiquis temporibus habuerat: ſed eam Bonifacio, ejuſque ſucceſſoribus confirmat, attributâ ipſi Coloniâ-Agrippinâ, Germaniæ ſecundæ metropoli, cui tamen poſtea antiqua dignitas reſtituta eſt. Cæterùm mirari ſubit, enumerandis ſedibus Moguntinæ metropoli ex Germania prima & ſecunda ſubjectis, ſcilicet Tungris, Coloniâ, Wormatiâ, Spirariâ, & Trectis ſeu Trajecto ad Rhenum, prætermiſſum Argentoratum; quod caſu an conſilio factum ſit, an vitio exſcriptorum, haud exploratum. Eidem metropoli ſubjecti erant Sueviæ, Retiæ, Franciæ orientalis, atque etiam Haſſiæ ac Turingiæ Epiſcopatus. ANN. CHR. 751.

Jam privilegium, Fuldenſi monaſterio, rogante Bonifacio, a Zacharia conceſſum, totidem verbis referre juvat, propterea quòd a nemine in dubium revocari poſſit, & quædam contineat monaſticæ diſciplinæ illuſtrandæ opportuna: ſic verò habet. LX. Fuldæ privilegium a Zacharia conceſſum.

Zacharias papa Bonifacio epiſcopo, & per eum fratribus in monaſterio ab eo conſtructo. Quoniam ſemper ſunt concedenda, quæ rationalibus congruunt deſideriis, oportet, ut devotioni conditoris piæ conſtructionis oraculum in privilegiis præſtandis minimè denegetur. Igitur quia poſtulaſti a nobis, quatenus monaſterium Salvatoris, a te conſtructum in loco, qui vocatur Bochonia, erga ripam fluminis Fuldæ, privilegio ſedis apoſtolicæ decoretur, ut ſub juriſdictione ſanctæ noſtræ, cui Deo auctore deſervimus, eccleſiæ conſtitutum, nullius alterius eccleſiæ poteſtati ſubmittatur. Pro qua re piis deſideriis faventes hac noſtrâ auctoritate id, quod expoſitur, effectui mancipamus. Et ideo omnem cujuſlibet eccleſiæ ſacerdotem in præfato monaſterio ditionem ullam habere, aut auctoritatem, præter ſedem apoſtolicam, prohibemus: ita ut niſi ab abbate monaſterii fuerit invitatus, nec miſſarum ſollemnitatem ibidem quiſquam præſumat celebrare: ut profectò, juxta id quod ſubjectum apoſtolicæ ſedi conſtitit, inconcuſſè dotatum permaneat. Locis quoque & rebus, tam eis, quas moderno tempore tenet vel poſſidet, quàm quæ futuris temporibus in jus ipſius monaſterii divina pietas voluerit augere ex domis & oblationibus decimiſque fidelium; abſque ullius perſonæ contradictione, firmitate perpetuâ perfruatur. Conſtituimus quoque per hujus decreti noſtri paginam, ut quicumque cujuſlibet eccleſiæ præſul, vel quacumque dignitate prædita perſona, hanc privilegii noſtri chartam, quam auctoritate Principis apoſtolorum firmamus, temerare tentaverit, anathema ſit, & iram Dei incurrens, a cœtu ſanctorum omnium extorris fiat; & ubilo minùs præfati monaſterii dignitas a nobis indulta, perpetualiter inviolata permaneat apoſtolicâ auctoritate ſubnixa. Data pridie nonas Novembris, imperante domino auguſto Conſtantino, anno triceſimo-ſecundo imperii ejus, indictione quintâ.

Hujus privilegii occaſione obſervat (*a*) Thomaſſinus, ante Zachariam nullam ſummo pontifici abbatiam reſervatam fuiſſe, eique immediatè ſubditam. Itaque monaſteria, ante id tempus juriſdictioni diœceſani epiſcopi exemta, vel metropolitano ſubjecta cenſebantur; vel epiſcopis in ſynodis, quæ frequentes erant, congregaris, vel certè ſuo patriarchæ tacitâ conditione, etſi in privilegiis id expreſſum non haberetur. De ſingulari Caſaurenſis privilegii conditione ſæculo inſequenti dicendum erit. Pontificio Fuldenſis monaſterii privilegio acceſſit deinde confirmatio Pippini regis, cum conſenſu epiſcoporum ac principum, præcipientis, ut nullus ſacerdotum in prædicto monaſterio juriſdictionem quamlibet exerceret, præter ſedem apoſtolicam. Hoc privilegium exſtat inter epiſtolas (*b*) Bonifacianas, apud Coïntium, alioſque. Id confirmavit Stephanus papa ſecundus litteris datis Sturmioni abbati, relatis a Browero aliiſque.

(*a*) *Thomaſſin. Diſcipl. part. 1. lib. 3. c. 30. n. 8. & 9.*

(*b*) *Bonifac. ep. 152.*

POſtero anno Zacharias pontifex ex hac vita deceſſit Idibus Martii, rebus geſtis optimè meritus de eccleſia, & de ordine ſancti Benedicti, qui, præter alia beneficia ſuperiùs commemorata, hoc ipſi acceptum refert, quod Dialogos Gregorii Magni, atque adeò ſancti Benedicti actus græcè vertit, Græciſque legendos exhibuit. Id verò Pippinus ab eodem obtinuit, teſte (*c*) Lupo abbate Ferrarienſi, ut epiſcopalibus ſedibus procuraret antiſtites: ob acerbitati temporum induſtria probatiſſimorum antiſtitum decedentibus epiſcopis mederetur. Poſt duodecim dies in Zachariæ locum electus eſt Stephanus: quo repentè exſtincto, novâ electione ſubrogatus eſt Stephanus alter, ſecundus dictus, quoniam prioris, qui ante conſecrationem obierat, nulla ratio habita eſt. Is nihil antiquius habens, quàm pacem & quietem Romanæ eccleſiæ, ab Aiſtulfo rege Langobardorum vexatæ, procurare: tertio poſt conſecrationem menſe Paulum diaconum fratrem ſuum, ANN. CHR. 751. LXI. Zachsria mortuo ſuffectus Stephanus.

(*c*) *Lup. epiſt. 82.*

ANN. CHR. 751. & Ambroſium primicerium legatos ad Aiſtulfum miſit, eumque ad fœdus in annos quadraginta ſanciendum adduxit. Verùm cùm illud quarto poſt menſe violaſſet Aiſtulfus, atque Romanæ dirioni, ipſique urbi, exitium minaretur; continuò pontifex Optatum abbatem ſancti Benedicti, id eſt, Caſinarem, & Attonem abbatem ſancti Vincentii ad Vulturnum, ſpectatæ vitæ ſanctitatiſque homines, ad ipſum Aiſtulfum miſit cum ampliſſimis muneribus: verùm, eo nuntios & munera ſuperbè rejiciente, prorſus irrita hæc legatio fuit. Optatus abbas Petronaci, Atto Tatoni ſucceſſerat. Exſtat Bonifacii epiſcopi Moguntini ad Optatum (*a*) epiſtola; *Reverendiſſimo fratri, immo dilectiſſimo conſacerdoti Optato abbati, & univerſæ ſanctæ congregationi, ſub cura illius regulariter vitæ normam cuſtodienti*, inſcripta, quâ eum hortatur ad ineundam fraternæ dilectionis & ſocietatis ſpiritalis communionem.

Optatus & Atto abbates ad Aiſtulfum miſſi.

(*a*) *Bonifac. ep.* 105.

LXII. Anſelmus ex duce abbas Nonantulæ monaſterium condit.

Interim Anſelmus dux Forojulienſis, Aiſtulfi ſororius, is qui Fananum monaſterium ante biennium condiderat, alterum Mutinenſibus in campis trans Panarium ſeu Scultennam amnem moliebatur in loco Nonantula dicto, quem ab Aiſtulfo acceperat, eumque, ſuis, monachorumque ſuorum manibus aſperſis ſentibus perpurgatum, baſilicâ, cæteriſque monaſticis ædificiis decorare maturabat. Duæ ibidem conſtructæ videntur baſilicæ, quarum alteram Geminianus epiſcopus Regienſis in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ & ſancti Benedicti; alteram Sergius pontifex Ravennas juſſu Stephani papæ in honorem ſanctorum Apoſtolorum conſecravit. Inde Anſelmus Romam profectus, cucullâ monaſticâ ſecundùm ſancti Benedicti regulam indutus eſt ab ipſo Stephano pontifice, qui eidem ſimul & baculum paſtoralem, & pedules ſecundùm Ordinem Romanum tradidit, hoc titu monachum ſimul & abbatem inſtituens. Aderat tum Romæ Sergius epiſcopus Ravennenſis, cui pontifex ipſum Anſelmum, ejuſque monaſterium commendavit, ſuâ ipſius vice » gubernandum ac regendum: ut, ſi quid moleſtiæ Anſelmus, ejuſve monachi a » quocumque epiſcopo, præſertim Mutinenſi, in cujus parochia monaſteriuui con» ditum eſt, paterentur; ad ſanctam Ravennatenſem eccleſiam refugium haberent, » cùm ad Romanam propter locorum diſtantiam habere non poſſent. Inſuper Anſelmo ſancti Silveſtri corpus cum aliis ſanctorum reliquiis a pontifice conceſſum eſt: unde Nonantulano monaſterio ſancti Silveſtri nomen acceſſit. Inde hoc monaſterium magnis Aiſtulfi, aliorumque regum donationibus ita locupletatum eſt, ut idem Anſelmus ſub ſuo regimine *regulares monachos mille centum quadraginta quatuor* habuiſſe dicatur, *exceptis parvulis & pulſantibus*, id eſt pueris Deo a parentibus oblatis, & novitiis ſeu vitæ monaſticæ candidatis, quos ille paterno amore fovebat, regebatque omnes. Ad hæc ab eodem Anſelmo hoſpitium quatuor a monaſterio paſſuum millibus in via Æmilia eſt conſtructum, ad excipiendos debiles ac feminas, qui ad monaſterium accedere non poſſent; idque ſancti Ambroſii oratorio decoratum. Præter ea duo alia xenodochia idem abbas inſtituit; unum in finibus territorii Vicentini in loco, qui Vicus-domnarici dicebatur, ubi oratoria duo, nimirum ſanctæ Mariæ, & ſancti Petri conſtructa; & monachi ad divinum cultum inſtituti, qui pauperum ac infirmorum curam haberent ibidem alendorum, præter ducentos pauperes, qui per ſingulas cujuſque menſis kalendas ibidem paſcebantur. Idem factum in altero xenodochio ſanctæ Juſtinæ martyris, quod idem Anſelmus in loco Suſonia dicto ædificavit; ubi adventantes pauperes & hoſpites a monachis quotidie reficiebantur, ac ducenti pauperes per ſingulas menſium kalendas. Parum ſimile veri eſt id, quod de Aiſtulfo legitur, eum videlicet anno inſequenti, quo Romanum pontificem rupto fœdere inſectabatur, cum Anſelmo Romam profectum, a Stephano papa benignè acceptum fuiſſe, ab eoque impetraſſe privilegium ſimul & » beati Silveſtri corpus, quod ab eo petebant. Exſtat ejuſdem Aiſtulfi diploma, » monaſterio beatiſſimorum principum apoſtolorum Petri & Pauli, ſito in territo» rio Mutinenſi, loco, qui dicitur Nonantula, & venerabili viro Anſelmo abbati, atque monachis ibidem conſiſtentibus indultum, quo idem princeps prædictum locum cum ſuis appendicibus eis tribuit, cum jure aſyli, ac libera eligendi abbatis facultate; ſubjiciteque Fananum monaſterium ſancti Salvatoris, multaque alia eidem monaſterio confert, eâ tantùm conditione, ut ſibi pro benedictione ſeu mnnere quotannis *in majore quadrageſima* quadraginta lucios; totidemque *in quadrageſima ſancti Martini* perſolvant, & permiſſum ejuſdem monaſterii Papiam, Mantuamve, aut Ravennam tranſmittant. Anſelmus ſeptem annorum exilium a rege Deſiderio pertuliſſe dicitur, Vigilantio interim ejus vices laudabiliter agente.

LXIII. Bonifacius Stephano papæ ſcribit.

Acceptâ Stephani papæ electione, Bonifacius epiſcopus ac Germaniæ apoſtolus, non ſtatim litteras ad novum pontificem dedit, ſed paullo ſeriùs; quod ipſe excuſat epiſtolâ nonageſimâ-primâ, quâ familiaritatem & unitatem ſanctæ ſedis apoſtolicæ, qualem ſub tribus ejus anteceſſoribus habuerat, ab eo ſibi concedi rogat, paratum ſe dicens ad ea omnia perſequenda, quæ per triginta, & ſex annos ad

eccle-

ecclesiæ utilitatem facere conatus fuerat; & ad emendanda errata, quæ hoc in munere commisisset. Ideò verò se tardiùs scripsisse ait, quòd præoccupatus fuisset in restauratione ecclesiarum, quas pagani incenderant, qui per titulos, inquit, & cellas nostras plusquam triginta ecclesias vastaverunt & incenderunt. ANN. CHR. 752.

LXIV. Fulrado item abbati pro Lullo subrogando.

Cùm verò ad vitæ exitum se properare animadverteret vir sanctus, Lullum sibi in sede Moguntina successorem ordinari optavit, ob idque Fulrado sancti Dionysii abbati (a) scripsit, ut eâ quâ pollebat apud Pippinum regem auctoritate id efficeret, suosque discipulos eidem commendaret. Ea est sanè epistola, quæ hoc loco integra describi meretur.

(a) *Bonifac. ep. 92.*

Bonifacius servus servorum Dei, gratiâ Christi episcopus, carissimo consacerdoti Fulredo presbytero, perennem in Christo caritatis salutem.

Fraternæ dilectionis tuæ spiritalem amicitiam, quam sæpe in necessitatibus meis pro Dei intuitu fecisti, dignas gratias, quantas meruisti, persolvere non possum. Sed Deum omnipotentem deprecor, tibi in alto calorum culmine mercedis præmia in gaudio angelorum æternaliter retribuat. Nunc autem in Christi nomine deprecor, ut quod bono initio cœpisti, cum bono fine perficias, id est, ut meo verbo glorioſum & amabilem regem nostrum Pippinum salutaveris, & illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit; ut illi referas, quod mihi & amicis meis similiter videtur, ut vitam istam temporalem & cursum dierum meorum per istas infirmitates citò debeam finire. Propterea deprecor celsitudinem regis nostri pro nomine Christi filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare & mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem postea de illis facere voluerit. Sunt enim pene omnes peregrini: quidam presbyteri per multa loca ad ministerium ecclesiæ & populorum constituti: quidam sunt monachi per cellulas nostras; & infantes ad legendum litteras ordinati sunt: & aliqui seniores, qui longo tempore mecum viventes laboraverunt, & me adjuvabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non disperdantur, sed ut habeant mercedis vestræ consilium, & patrocinium celsitudinis vestræ; & non sint dispersi, sicut oves non habentes pastorem, & populi prope marcham paganorum non perdant legem Christi. Propterea almitatis vestræ clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum Lullam, & coepiscopum, si Deus voluerit, & sic clementia vestra placeat, in hoc ministerium populorum & ecclesiarum componere & constituere faciatis prædicatorem & doctorem presbyterorum & populorum: & spero, si Deus voluerit, quòd in illo habeant presbyteri magistrum, & monachi regularem doctorem, & populi christiani fidelem prædicatorem & pastorem. Propterea hoc maximè fieri peto, quia presbyteri mei prope marcham paganorum pauperculam vitam habent. Panem ad manducandum acquirere possunt: sed vestimenta ibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium & adjutorem habeant, at sustinere & indurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo, sicut ego illos adjuvi. Et si pietas Christi hoc vobis inspiraverit, & hoc quod peto consentire & facere volueritis; per hos missos meos præsentes, aut per litteras pietatis vestræ hoc mihi mandare & indicare dignemini: ut eò latior in mercede vestra vivam, vel moriar.

Hactenus viri verè apostolici epistola, quâ nihil illustrius ad pastoralem ejus curam & sollicitudinem pro domo Dei commendandam. Egit Fulradus, quod illo petierat; obtinuitque a rege, ut Lullus in locum Bonifacii adhuc viventis substitueretur; quâ de re vir sanctus Pippino gratias agit epistolâ centesimâ-quartâ, æternam eidem in cælo mercedem imprecatus, eò quòd petitiones suas clementer exaudire dignatus esset; & senectutem ipsius atque infirmitatem consolari. Addit se nihilo minùs adhuc satis validum esse, ut ad regium placitum, si quidem velit rex, pergat. Jam dudum Bonifacius a Zacharia postulaverat, sibi ut liceret, senectute ac imbecillitate corporis exigente, successorem in sede Moguntina ordinare, si quidem idoneum huic dignitati virum invenire posset; quod pontifex ipsi concesserat scriptis litteris ante annos quatuor, indictione primâ. Nunc verò pontificiæ auctoritati regia accessit, ordinatusque est ab ipso Bonifacio Lullus, cùm vir sanctus in procinctu esset ad ultimam profectionem in Frisiam, ubi martyrio affectus est. De hac Lulli subrogatione agens Othlonus, ait, Bonifacium, priusquam tanti discriminis iter arriperet, ratum non convenire, ut pro alienis ovibus salvandis laboraret, proprias sibique commissas oves perire sineret; sanctum Lullum, qui fidelissimus prædicationis & laboris sui comes exstiterat; cujusque probitatem & congruas illi dignitati dotes probè noverat, cum consensu regis Pippini, necnon episcoporum & abbatum, atque canonicorum, omniumque suæ diœceseos procerum, pro se episcopum elegisse & ordinasse, prout ab apostolico præsule jam ante impetraverat. Lullus tamen pallium post annos decem nondum obtinuerat, ut

ANN. CHR. 752. (a) *Fredoard. ibid. cap.* 7.

patet ex litteris (a) Hadriani papæ ad Tilpinum Remenſem antiſtitem, cui pontifex mandat, ut, aſſumptis ſecum Wiomadn & Pnſſeſſnre epiſcopis, & miſſis gioriſi Caroli Francorum regis, diligenter inquirat de Lulli ordinatione; ejuſque fidem, doctrinam, vitam, mnres atque cnnverſationem inveſtiget: ut, ſiquidem epiſcopali cathedrâ dignus fuiſſet, pallium illi ſecundùm conſuetudinem tranſmitteretur.

LXV. Campidonenſis monaſterii primordia.

Hoc anno quinquageſimo-ſecuudn, ut apud Hermannum legitur, Audegarius, *primus Campidonenſis cœnobii fundator & abbas*, locum illum incolere cœpit. In fabuloſis actis ſancti Magni, quem pſeudanonymus Magnoaldum vocat, Magnoaldus Theodoro comite in locum, Campidonam dictum, ſitum ad fluvium Hilatam, acceſſiſſe dicitur: ubi Theodorus ab en dimiſſus oratorium conſtruxetit. Hinc Theodurn primam Campidnnenſis monaſterii originem tribuunt nonnulli receutiores, quæ ſine dubio Audegarium primum auctnrem habet. Quamquam Carolus Stengelius hunc honorem concedit Hildegardi teginæ, quæ potiùs dotatrix, quàm conditrix cenſenda eſt. Certe in ſincero diplomate Ludovici auguſti (nam Carolinum huc non affern) id tantùm Hildegardi ejus parenti tribuitur, quòd ſanctorum Gordiani & Epimachi corpora Campidonenſi monaſterio contulerit. Poſitus eſt hic locus in Sueviæ finibus ad Hilaram amnem, a qun inditum pagn Hilergovæ nomen. Nobile in primis cœnobium, nobilium Sueunrum ſeminarium, ac totiua Sueviæ monaſterium facilè princeps, cujus abbas inter principes imperii quatunr-viros locum habet. Baſilica conſecrata eſt in hnnorem ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ, cui patrnni ſancti martvres Gordianus & Epimachus, tranſlatis illuc ipſmum corporibus, poſtmodum acceſſerunt. Quis, qualiſve fuerit Audegarius primus ejus loci abbaa, ex ſoln conditoris nomine intelligi poteſt; nam cætera ſuppreſſit antiquitas.

LXVI. Gaubaldi epiſcopi Ratiſponenſis ſucceſſores.

Sub idem tempua carnem exuit Gaubaldus, aliis Garibaldus epiſcnpus Ratiſponenſis, qui corpus ſancti Emmerammi e tumulo extulit, ejuſque loculum laminis aureis & argenteis, gemmiſque ac lapillis nrnavit. Huic ſucceſſit poſt Sigiricum Sindebertus ſeu Simpertus, cujus operâ & impenſis ſancti Emmerammi cœnobium amplificatum eſt, epiſcopali cathedrâ inde in eccleſiam ſancti Petri intramuranam tranſlatâ. Carolus Cointius opinatur, Garibaldum primum fuiſſe epiſcnpum eccleſiæ Ratiſponenſis; & Simpertum, expuncto Sigirico, ſecundum. At veterrimus epiſcoporum index metricus, in Erchanfredo ſexto antiſtite deſinens, primum Wiſtetpo locum tribuit, Sindberto quartum. Hos verſus huc affero ex tomo quarto Analectorum, tudes quidem, ſed illuſtrandæ illius ſedis epiſcnporum ſucceſſnrni npportunos.

Hic Regimenſis ſedis vocitatur ab urbe,
Quam rexit primo Voiſterpus epiſcopus ille.
Poſt alius, Cauvipaldus qui nomine dictur.
Tertius Sigiricus erat ſacratus ad aulam.
Poſt hunc jam fuerat Sindbertus in ordine quartus.
Quintus Adalvoinus fuerat, ſedemque regendo.
Poſt hunc Baturicus tenuit pnus optimè ſedem.
Erchanfredus ovans ſequitur hinc paſtor opimus.

De his epiſcopis hic agere non alienum a noſtro inſtituto, ſiquidem unus poſt alium viciſſim ex canonicis & ex monachis eligebantur, teſtante Arnolfo auctnre gravi. Sindperto Ratiſponenſi æqualis fuit Sindpertus epiſcopus Auguſtanus, de utroque inferius.

LXVII. Pippini regis diplomata pro S. Dionyſio & aliis. (b) *Vorberde.*

Eodem anun Pippiuus vatia diplnmata edidit, pleraque pro monaſteriis noſtria. Unum eſt placitum habitum in palatio Vermeria (b), in qun Fulradus abbas adversùs quemdam Giſlemarum Abaciacum villam pagi Cenomannici ſun monaſterio evindicavit, & Sibriaci portinnem in pagn Matriacenſi, quam Joba genitrix ipſiua Giſlemari ſancto Dionyſin dnnaverat. Datum Vermeriæ kalendis Martiis, anno Pippini tegis primo. Ab eodem principe Sigobaldus abbas Aninſulenſis præceptum „ nbtinuit, Dominis ſanctis & apoſtolicis in Chriſto patribus epiſcopis, & abba„ tibus, comitibus, aliiſque regni proceribus inſcriptum, qun rex idem monaſte„ rium ſuſcipit ſub ſuam turelam, monachiſque facultatem tribuit eligendi abbatis. Datum apud Hariſtalium palatium viceſimo-quinto Aprilis ejuſdem anni. Chrodingus juſſus recognovit. Sigobaldo abbati ſucceſſit Neſtarius abbas, qui ab eodem rege immunitatis præceptum obtiuuit regni ejus anno nono, quod Widmarus recognovit. Neſtarium excepit Ebrninua, mortuus anno octingenteſimo-primo. Editum eſt conſimile privilegium iu gratiam Auſtrulfi abbatis Fnntanellenſis in palatio regio Vermeria VIII. idus Junias, anno primo Pippini regis.

Aninſulenſes abbates.

Or-

ANN. CHR. 753.

LXVIII. Bonifacius in Friſiam diſceſſurus Lullo, quid præceperit.

ORdinato Lullo in ſede Moguntina, Bonifacius in Friſiam proficiſci animo conſtituit, ut illic laborum ſuorum mercedem ac præmium perciperet, ubi prædicationis primitias poſuerat. Sed antequam a Lullo diſcederet, quodam vaticinii præſagio imminentem ſui obitus diem, genuſque mortis ei prænuntiavit, ſimulque ſalutaria dedit monita de rebus agendis, quæ ad populi eruditionem & ſtructuram „ eccleſiarum pertinerent. Jam, inquit, inſtat reſolutionis meæ dies & proximus „ finis, quo, depoſitâ carnis ſarcinâ, æternæ retributionis præmium, Deo dante, „ aſſequar. Tu verò, fili cariſſime, eccleſias in Turingia ſtrui cœptas quantocius „ perfice, in primis Fuldenſem baſilicam, in qua corpus meum ſepeliri volo. Sed „ præ cæteris, erudiendis populis tibi commiſſis ſedulam navato operam, ut eos a „ paganicæ ſuperſtitionis præſtigiis revocare pergas. Hæc aliaque locutus, cuncta ad ſuum ipſius iter neceſſaria provideri juſſit, in his linteum ad corpus ſuum involvendum, quod in theca librorum ſuorum reponi curavit. Willibaldi præmiſſæ narrationi quædam addit Rudolfus in actis ſanctæ Liobæ abbatiſſæ, quam Bonifacius exhortatus eſt ad perſeverandum in propoſito, & ad bonum, quod cœperat, toto animo perſequendum, non attendendo ad corporis fragilitatem, nec ad prolixa ætatis ſpatia, quæ ad æternitatem comparata brevia ſint, ac veluti momentanea. Eamdem etiam Lullo commendavit, ac ſenioribus Fuldenſium monachorum, dato eis mandato, ut poſt ejus obitum corpus illius in ſuo ipſius ſepulcro componerent, ut ambo pariter diem reſurrectionis exſpectarent, qui pari voto ac ſtudio in vita ſua Chriſto ſervierant. His dictis, ſuam eidem Liobæ cucullam dedit, eam rurſus admonens atque conteſtans de non relinquendo peregrinationis ſuæ loco. Hinc Liobæ conceſſus in Fuldenſem baſilicam aditus, qui muliebri ſexui omnino interdictus erat.

Non multò poſt, presbyteris, diaconis ac monachis ſecum aſſumtis, vir ſanctus per Rheni fluminis alveum in Friſiam defertur. Mox totam illam regionem perluſtrans, ubique verbum Dei prædicare, paganicos ritus evellere, eccleſias loco delubrorum fabricare. Illic multa millia hominum omnis ſexus & ætatis baptizavit *cum commilitone ſuo coëpiſcopo Coëbano* ſeu Eobano, quem, ad ſubveniendum ſenili ſuæ debilitati, *Freſonibus iniuncto epiſcopo, in urbe, quæ vocatur Trecht, ſubrogaverat*. Verba hæc ſunt Willibaldi, ex quibus aliiſque nonnulli recentiores inferunt, Bonifacium fuiſſe epiſcopum Trajecti ad Rhenum poſt Dadani obitum, qui anno ſuperiori contigit, ipſique ob ætatis ſenio conſectæ infirmitatem Eobanum ſubrogatum. Verùm pronius eſt Willibaldum ſic interpretari, ut Bonifacius Dadano *Freſonibus iniuncto epiſcopo*, ſtatim ſubrogaverit Coëbanum, ad regendum epiſcopatum Trajectenſem, quem ipſe præ ſenio adminiſtrare non valebat. Nec aliud ſuadet ipſius Bonifacii epiſtola (*a*) ad Stephanum papam, apud quem conqueritur, quòd epiſcopus Colonienſis (Hildebertus is erat, Hildegarii ſucceſſor) illam eccleſiam Colonienſi vindicare moliretur. In uno quidem ex duobus Pippini præceptis pro ſancti Martini eccleſia Trajectenſi, apud Hedam relatis, Bonifacius urbis Trajectenſis epiſcopus appellatur: at in altero, quod magis ſincerum & genuinum exiſtimo, tantum archiepiſcopus; quo nomine Trajectenſis eccleſia ipſi ſubjecta erat, atque etiam legati apoſtolici jure, proptereà quòd hæc epiſcopalis ſedes Romano pontifici ſubjecta cenſebatur, ut patet ex Bonifaciana epiſtola nonageſima-ſeptima ad Stephanum papam. Poſterius hoc diploma recognovit Widmarus, idem qui Aninſulenſe, datum in Vermeriæ palatio publico, die viceſimâ tertiâ Maii, anno regni Pippini ſecundo; quo diplomate varias avi ſui Pippini, patris ſui Caroli fratriſque ſui Carolomanni donationes, eidem Trajectenſi eccleſiæ factas, confirmat.

(*a*) *Bonifac. ep. 97.*

Cæterùm, ut ad ſuperiora me referam, ex iis quæ Bonifacius in Friſiam diſceſſurus Lullo mandavit, perſpicuum eſt, Fuldenſem baſilicam necdum abſolutam fuiſſe; quippe quia, Rudolfo teſtante, monachi locum illum inhabitantes cenſu pauperes erant, & necdum extranea ſervitia habebant, ſed ſolo manuum ſuarum labore victitabant: ideo monaſterii fabricâ lentè procedente, baſilicæ nondum ſuprema impoſita fuerat manus, quam a Lullo imponi poſtulat Bonifacius; qui eorum paupertatem miſeratus, aliquas ante villulas ad victum eis ſuppeditandum tribuerat, ut Eigilis abbas in Sturmii actis auctor eſt.

LXIX. Pippini placitum pro S. Dionyſio.

Non omittendum hoc loco Pippini regis diploma ſeu placitum in frequenti optimatum conſeſſu pro monaſterio ſancti Dionyſii, ubi Foleradus abbas cum plurima turma monachorum degebat, editum adversùs Gairehardum comitem Pariſiacenſem, qui quatuor denarios a ſingulis negotiatoribus, ex quavis natione ad nundinas Dionyſianas convenientibus, exigebat, quot antea Galrefredus ejuſdem urbis comes extorquere ſolitus erat, concedente, immo volente Plectrude Caroli principis novercâ, quæ hoc eidem comiti præmium ob inſidias Carolo factas tradiderat. Contrà verò teclamabant actores Dionyſiani, qui, prolatis ſuperiorum regum

præ-

ANN. CHR. 753. præceptis, ac litteris Grimoaldi majoris-domus, hujus exactionis relaxationem a Pippino rege impetrarunt. Hoc placitum Eius juſſus recognovit, mendosè *Equis* in editis apud Dubletum. Conſimile placitum Childeberti tertii ſuperiùs retulimus contra Gairinum Pariſiorum comitem, qui aliud id genus tributi ab iiſdem negotiatoribus extundebat. In hoc verò Pippini placito, atque etiam in ſuperiori de Abaciaco villa, iidem ferme regni optimates, regiſque aſſeſſores habentur, nempe in priori Milo, Rotgarius, Helmengaudus, Chrothardus, Charichardus, Autgarius, aliique pluſculi in poſteriori; idemque utrobique Wicbertus palatii comes: quod obſervaſſe hoc loco non erit ſupervacaneum in ſequentium fidem & illuſtrationem.

LXX. Stephanus papa Pippinum auxilio advocat.

Verùm inter hæc longè majora Pippinum negotia ſollicitant. Aiſtulfus rex Langobardorum, rupto fœdere, quod cum Stephano papa ſuperiori anno pepigerat, ineunte vere Romanam in ditionem irrupit, atque agris villiſque igne ac ferro vaſtatis, ipſi demum urbi exercitum admovit, Romanis excidium ac ſervitutem, ni ſponte ſe dederent, intentans. In his anguſtiis Stephanus papa unum ſibi ſecundum Deum perfugium & auxilium apud Pippinum ſupereſſe intelligens, confeſtim fidum hominem ſub peregrini habitu ac ſpecie, ne a Langobardis in„ terciperetur, ditexit cum litteris, quarum ſumma erat, cuperc ſe cum eo de „ præſenti eccleſiæ ſtatu ad colloquium convenire; ſed, ne Aiſtulfi excipiatur in„ fidiis, magnopere orare, ut legatos ad ſe ſuos mitteret, quorum præſidio tu„ tus pervenire ad alpes poſſet. Acceptis litteris, Pippinus recentis beneficii memor, petenti pontifici facilè eſt obſecutus, & ſtatim Rodigandum abbatem, qui eum de promta ſua voluntate certiorem faceret, præmiſit, ſubmiſſis dein aliis legatis, Rodigango epiſcopo & Autchario duce, qui pontificem in Franciam deducerent. Itaque pontifex IX. kalendas Novembris Urbe exiit, & cum legatis Papiam versùs, ubi Aiſtulfus, laxatâ Romæ obſidione, reſidebat, iter intendit. Tum, Aiſtulfo poſtulata denegante, ægrè dimiſſus, continuato in Franciam itinere, tranſcenſis alpibus, ad Agaunenſe ſancti Mauricii monaſterium pervenit, quò rex quoque ſe conventurum dixerat. At Fulradus abbas & Rorardus dux, obviàm a Pippino miſſi, pontificem ejus nomine oraruut, ut Pontigonem, quod pagi Pertenſis ad Matronam regale palatium erat, accederc ne gravarctur. Accedenti demum pontifici Pippinus ad centum paſſuum millia Carolum filium, qui poſtea Magnus dictus eſt, obviàm cum ſuis optimatibus præmiſit: deinde ipſe cum uxore ad tertium lapidem ſe ſe obtulit, atque ad ejus conſpectum de equo deſcendens, & ſe prono vultu ad pontificem inclinans, eum in regiam Pontigonis honorificè deduxit. Ex miſſis illis Rodigangus ipſe eſt Chrodegangus epiſcopus Mettenſis; Rodigandus verò abbas non alius Colntio viderur a Droctegango abbate, qui ad Stephanum miſſus, ejus litteras ad Pippinum regem, aliaſque ad omnes duces Francorum retulit, editas in codice (*a*) Carolino. Duo fuere per ea tempora in Gallia Druſtcgangi abbates, unus Gemeticenſis, Gorzienſis alter: cui Colntius hanc legationem tribuit. Vetùm potiùs Gemeticenſi tribuenda videtur, quòd vixdum Gorzienſe monaſterium (*b*) a Chrodegango epiſcopo conditum eſſet. Denique Autcharius dux ille ipſe eſt, qui in duobus præmiſſis Pippini placitis inter regni optimates cenſetur, Aurgarius appellatus.

(a) *Carol. cod. ep.* 10. & 11.

(b) *V. ſupra* a. 37.

LXXI. Carolomannus venit in Franciam.

Interim Aiſtulfus Pippini potentiam & interventum veritus, eum ab ruendo & propugnando Stephano avertere meditatur. Hæc cogitanti venit in mentem, Carolomannum Pippini fratrem in monte Caſino monachum verſari; eum verò nihil non a fratre impetraturum, ſi modò ad eum accederc, ac preces Interponere voluiſſet. Porro ut id vellet, interpellandum hac de re Optatum abbatem, & Ratchiſum ejus loci monachum ipſius Aiſtulfi fratrem, qui Carolomannum ad eam proviuciam ſuſcipiendam compellerent. Nec vana Aiſtulfi conjectura; nam Carolomannus abbatis ſui precibus & tantum non mandato expugnatus, ægrè tandem aſſenſit Aiſtulfi poſtulato, & ad fratrem ſuum Pippinum rogatus acceſſit.

LXXII. Auſtrulfus abbas Fontanellenſis obit Agauni.

Dum hæc in Italia agitantur, Auſtrulfus abbas Fontanellenſis, poſt ſuſcepti regiminis annum ſextum, igne divini amoris ſuccenſus, Romam ad limina beatorum Apoſtolorum iter inſtituit. Convocatis fratribus id conſilii aperit. Illi multâ contentione reclamare, ſe numquam eum deſerturos profeſſi. Contra hic inſtabat, ſe causâ ſuæ ſalutis & illorum profecturum. Cedunt tandem fratres, dum patris obſtinatum animum expugnare non poſſunt. Mox ille fratribus bene precatus, mutuis oſculis datis & acceptis, diſcedit, deducentibus eum plurimis lacrymarum imbre perfuſis. Ubi Romam pervenit, vota ſua Deo, ſanctiſque Apoſtolis teddidit; tum in patriam iter reflectens, cùm Agaunum veniſſet, ibidem in monaſterio ſancti Mauricii ex febre jam diu contracta decumbens, a conſortiis humanis ad cælitum ſocietatem tranſiit XVIII. kalendas Octobris; eoque in loco honorificè pro dignita-

te

te ac merito ſepultus eſt. Hæc de eo narrare ſolitus erat piæ memoriæ Hardoinus monachus Fontanellenſis, cellæ ſancti Saturnini monaſterio incumbeatis presbyter, qui ejus tempore eo ia cœnubio *clericatus ſuſcepit habitum*, ut verbis utar chronographi Fontanellenſis, qui hæc ab eo acceperat. Suffectus eſt io ejus locum non ſiac ſimoniæ labe Widolaicus ex pago Oximenſi, patre Irmino, Wirboldâ matre, cametarius Teutſindi quondam abbatis improbi, ejuſque ſub cura educatus. Hic matriculam baſilicæ ſancti Martini Turoaicæ beaeficii titulo a Teutſindo, qui & ejus baſilicæ abbas fuerat, obtinuit, atque ad id tempus retinuit. Is itaque, auditâ morte Auſtrulfi abbatis, cum plurimis auri argentique donariis ia palatium feſtinaas, datis Pippino regi, ejuſque miniſtris muneribus, abbatiam mercatus eſt, *anno ſecundo, poſtquam idem Pippinus regale faſtigium adeptus fuerat, qui eſt annus Domini ſeptingenteſimus quinquageſimus-tertius*, inquit chronographus Foataaelleaſis. Ejuſdem abbatis anno quarto, Pippini regis quinto, Fontanelleoſis baſilica ſancti Petri incendio cremata eſt, quam ipſe, adjuvaate rege, majori elegantiâ Inſtauravit, ſublimioraque fabricâ decoravit. Ipſius verò tempore plurimæ res monaſterio acciſæ, ac regiis hominibus ab eo traditæ, ut miſerandum ſibi nomen conciliaret: quo ex detrimento *ſtatus ſanctæ regulæ periclitari cæpit, ob inopiam* videlicet earum rerum, quas beatus pater Benedictus monachis dari præcipit. Denique eo abbate, cum Pippinus rex Fontanellam ad tumulum ſancti Wandregiſili acceſſiſſet orationis causâ, *illam inanem*, uit chronographus, *poſtulationem* fratres loci eidem ſuggeſſerunt, quam auctor ille omnibus notiſſimam, nobis incognitam, prætermiſit; quamvis Pippinus ipſe, addit ille, prædium quoddam e's largiri in animo haberet. Forte Pippinum rogarunt Fontanelleaſes, ut, abjecto Widolaïco, alterius abbatis eligendi facultas ſibi concederetur; quæ petitio, Pippino ingrata, ejus animum a conferendo prædio averterit.

ANN. CHR. 753.

Widolaïcus ſucceſſor.

Præerat hoc tempore Epternacenſi monaſterio Albertus abbas, cujus rogatu, non ſolùm Bonifacii urchiepiſcopi conſilio, Pippinus rex eccleſiam, quæ ia Crovia ad Moſellam ſita eſt, cum omnibus eius reditibus, atque etiam decimas, partemque ſilvæ, quæ Contella dicitur, eidem loco donavit, reloneo etium monachis per totum regnum relaxato. Id factum legitur anno Pippini regis tertio in litteris a Browero (*a*) relatis, quibus annus incarnationis mendosè adjectus eſt. Ia his mul„ tùm laudatur ſanctus Willibrordus ejus monaſterii auctor: ubi monachos inter „ & ipſe monachus angelicam vitam, omnique ſanctitate præditam duxiſſe perhi„ betur, plenuſque virtutibus, & inſignis miraculis, ibidem ante aliquot annos „ quieviſſe, ibidemque ſepultus fuiſſe.

LXXIII. Epternaco Pippinus munificus.

(*a*) *Annal. Trevir. lib.6. n.148.*

Eodem tempore Trevirenſis ſedes, uti & Remenſis, indigno incubatore liberata eſt, Milone ſcilicet pſeudepiſcopo, ſolâ tonſurâ clerico, qui poſt annos quadraginta ſuæ invaſionis, inter venandum apri ferino dente percuſſus interiit in villa, quæ dicitur Irane ſeu Eraagium, ibidemque ſepultus eſt; haud ſcio an Milo illeile, qui in ſuperioribus Pippini diplomatis inter regni optimates ad cauſas dijudicandas regi aſſedit. Eo mortuo, Trevireaſem eccleſia n rexit, non Hildulfus, qui tempore ſuperior fuit ex dictis, ſed Weomadus ex abbate monaſterii ſancti Maximini apud Trevitos, au Medelocenſis; Remenſem Tilpinus ex monacho Dionyſiano. Verùm multò æquior fuit Tilpinus iu monachos, quàm Weomudus, qui cellam ſancti Goatis, Prumicaſi monaſterio a Pippiao conceſſam, epiſcopali ſuæ ſancti Petri eccleſiæ vindicare, quamquam fruſtra, conatus eſt; & præceptum regiæ (*b*) auctoritatis ab eodem Pippino *ſuper cellam ſancti Maximini*, atque a Carolo filio ipſius Pippiat obtinuiſſe fertur; quamquam Carolinum diploma, hac de re editum apud Browerum, omniao ſuppoſititium eſt, ut patebit ſuo loco.

LXXIV. Miloni ſucceduat Weomadus in eccleſia Trevireoſi, Tilpinus ia Remenſi.

(*b*) *Spicil. to. 12. p.213.*

At verò Tilpinus, ex monaſterio ſancti Dionyſii aſſumtus, ait (*c*) Frodoardus, „ in cœnobio ſancti Remigii monachos ordinaſſe, ac in monaſtica vita inſtituiſſe tra„ ditur: cùm canonicos priùs, ſubdit idem auctor, idem cœnobium a tempore „ Gebehardi abbatis, qui eamdem congregationem ob amorem Dei & ſancti Re„ migii teperitur aggregaſſe, ad hoc uſque tempus habuiſſe feratur. Quo tempo„ re vixeeit abbas ille Gebehardus, nobis incompertum: at ſine dubio eum præceſſit Epiphanius ejuſdem loci abbas, a Gregorio Turoaenſi epiſcopo memoratus, ſub Ægidio Remorum antiſtite, quo io exſilium (*d*) acto, & ipſe, qui ejus accuſator fuerat, abbatis officio privatus fuit. Verùm longè incertius eſt, an umquam in baſilica ſancti Remigii canonici exſtiterint, cùm inſtitutum canonicorum extra cathedrales eccleſias ante Chrodegangum Mettenſem epiſcopum his ia partibus ferè inauditum ſit, maximè iu illis eccleſiis, quibus præerant abbates: aiſi fortè canonicorum nomine, ut ſæpe aliàs, iatelligas monachos, qui a ſeveriori monachorum diſciplina ſponte ad laxiorem canonicorum vitam deflexeriat. Certè ia libello de miraculis ſancti Vedaſti apud Bollandum (*e*), temporibus Carolomanni

LXXV. Monachi apud S. Remigium a Tilpino inſtituti.

(*c*) *Frodoard. lib.2. c.17.*

(*d*) *Id. lib.2. cap.2.*

(*e*) *Bolland. to.1. Febr. p. 808. col.1.*

&

ANN. CHR. 793.

& Pippini principum, atque adeò ante Tilpini pontificatum ædituus basilicæ sancti Remigii, vir bonus & justus, *monachus* appellatur a Teutbaldo comite Atrebatensi: quo hortos monasterii sancti Vedasti auferre volente, sanctus Remigius ædituo illi apparuisse, & sanctos illius provinciæ adversùs Teutbaldi invasionem propitios fore pollicitus fuisse dicitur.

LXXVI. Monasterii S. Vitoni status & abbas primus Madalveus episcopus.

Eodem tempore ad episcopatum Virdunensem promotus est Madalvæus, basilicæ sancti Vitoni abbas, quo nullum alium priorem ejus loci abbatem invenimus. Hæc insignis basilica, olim extra muros, nunc in ipsa urbis arce posita, jam inde a primis receptæ christianæ religionis temporibus condita creditur, primorum illius urbis sanctorum episcoporum sepulturâ celebris. Illic sepulti inter alios sancti confessores ac pontifices Pulcronius atque Vitonus, quorum posterior basilicæ jam dudum nomen tribuit. Monachos sæculo decimo a Berengero episcopo in illa basilica institutos fuisse, ibique ad nostrum tempus perseveraſſe constat, magno loci honore & ornamento, qui sanctissimorum inde monachorum & antistitum seminarium fuit, & Congregationis ævo nostro sub sancti Vitoni titulo inclytæ caput. Qualis ejus loci status ante Bereugerum fuerit, vix conjicere, uedum certò rescire possumus, deficientibus idoneis instrumentis, quæ injuriâ temporum perierunt, præter quædam fragmenta ab Hugone abbate Flaviniacensi, ejus loci olim monacho, relata. Unum tamen integrum supereſt diploma Pippini Heristalliensis, ejusque conjugis Plectrudæ, editum in miscellaneis Labbeanis, quo Pippinus ejusque conjux commutationem faciunt quorumdam prædiorum cum viro apostolico Armonio episcopo Virdunensi & venerabili viro Angeberro archidiacono, qui basilicæ sancti Vitoni præerat. Et Pippinus quidem hac commutatione locum, nomine Pararirum, transfert ad partem ecclesiæ domni Vitoni, donatque iis; *qui ibidem præfuerint, vel clerici ibidem deservientibus:* ac vicissim Armonius episcopus & Angeberrus archidiaconus tradunt, locum dictum Commenarias, quem Pippinus ipse ejusque conjux postea per » chartulam cessionis sancto Vitono donaverunt. Facta est hæc commutatio sub die » septimo-decimo kaleudas Februarii anno septimo regnante domno Childeberto: quibus litteris Angilusus, Angebertus, Hardericus & Rimfredus comites subscripsere; ubi Angebertus archidiacunus basilicæ sancti Vironi abbas non appellatur. Primus itaque ejus loci abbas, qui quidem ad nostram pervenerit notitiam, Madalveus est, qui accepto episcopatu nihilo minùs abbatis (*b*) titulum retinuit, ut ex Hugonis chronico intelligimus, qui res ab eo gestas fusè prosequitur; idque privilegii basilicæ sancti Vitoni ab ipso sancto Sanctino primo urbis episcopo, ejus- » que basilicæ, ut putat, fundatore, concessum dicit, ut post matrem ecclesiam » ipsa esset caput omnium Virdunensis diœcesis ecclesiarum, & ab ipsis nascentis » ecclesiæ primordiis cœmeterium episcoporum & reliquorum fidelium christiano- » rum; atque adeò ut in ea ferè omnes ejusdem urbis pontifices dicantur divinis » aptati servitiis; nutriti, edocti, consecrati, exceptâ ipsâ injunctione pontificalis » dignitatis, quam constat esse matris ecclesiæ; denique ut frequentiùs qui in ea » functi sunt abbatis officio, ad solium episcopale provecti sint. Madalveo succes- sit anno ejus sæculi octogesimo-primo Fremodo diaconus & abbas; &, ut cæteros præteream, sub finem sequentis sæculi Dado episcopus simul & abbas exstitit. Hæc interim de insigni illa basilica, dum plura nobis dicenda occurrant a Bereogeri pontificatu.

(*b*) Labbe to. 2. Bibl. nova p. 210.

LXXVII. Britanniacum monasterium, & S. Hucbertus monachus.

Exsistebat tunc temporis in pago Noviomensi Brittaniacum (*) seu Brittennacum monasterium ad Isaram fluvium, cujus auctorem ac conditionis tempus ignoramus. Exstitisse verò jam hoc tempore constat, tum ex responsis Stephani papæ secundi, quæ, cùm in Francia esset, & quidem in villa Carisiaco, Brittaniaco monasterio dedit ad varia consulta, de quibus fuerat interrogatus; tum ex qualibuscumque actis Hucberti monachi, qui principatu Childeberti, haud dubiè tertii, ibidem vixisse traditur. Hunc parentes Petrus & Johanna, ejus loci domini, impetrasse dicuntur orationibus præpositi monachorum Brittaniacensium, viri eximiâ, ut perhibent, sanctitate præditi. Puer duodennis adjunctus est cœtui monachorum, a quibus eruditus, sacerdotio demum initiatur. Jejunium tenuisse ferunt per omnem vitam ternis cujusque hebdomadæ feriis, secundâ scilicet, quartâ & sextâ; annisque triginta, ut diserte Piso habet, in monasterio exactis, obiisse Dagoberti regis principatu III. kalendas Junias. Paucis post ejus obitum diebus quidam vir præpotens ac nobilis, cui brachium dextrum jam dudum riguerat, e Belgio ad ejus tumulum accessit, ibique sanitatem consecutus est. Isaræ fluvii exundans alveus anno supra millesimum tricesimo-quarto feminæ, reddendi voti anxiæ, cymbam sponte ministrasse fertur. Hæc carptim ex prolixa epistola, quam Mederico Sepotio equiti & Britanniæ admirali frater Benedictus Piso theologus inscripsit anno sexti- decimi sæculi tricesimo-nono e Calmensi monasterio diœcesis Senonensis. Alia sanc-

(*) *Breteuil.*

ti

ANN. CHR. 755.

ti Huberti qualiacumque acta videre licet tomo ſeptimo Mail Bollandiani. Poſitum eſt Britannicum, ut dixi, ad Iſaram (*) fluvium, duabus ſupra Noviomagum leucis, in parochia tamen Sueſſionenſi; nunc cella ordinis Cluniacenſis, Lihonio ſubjecta: ubi unus reſidet theſaurarius monachus eum priore, ut vocant, ſæculari, qui quicquid eſt annui reditus, percipit, cedítque theſaurario partem oblationum, quas fideles eò confluentes voti causâ conferunt. Illic cernuntur adhuc veſtigia & rudera monaſticorum ædificiorum; viſiturque ſacellum, quod bilancium vocant, in quo ſanctus Hucbertus primò ſepultus fuit, cum ara neglecta, ſancto Gamoni (*) an Godoni ſacra, cujus effigies aræ ſuperpoſita cernitur eum inſignibus abbatis. In actis ſynodi Noviomenſis anno octingenteſimo quarto-decimo celebratæ, in qua definitur quæ loca traos fluvium Iſaram lo pago Noviomenſi pertinere deberent (a) ad parochiam eccleſiæ Noviomenſis, non numeratur Brittaniacum: quod proinde aeceníeri debet cæteris locis trans prædictum fluvium in dicto pago ſitis, quæ omnia pertinere deberent ad parochiam eccleſiæ Sueſſionicæ. Et tamen poſt id tempus Willeberti Catalaunenſis vocati epiſcopi, poſt ipſius examinationem Cariſiaci factam, futura ordinatio aſſignata eſt *in monaſterio, quod Brittennacus dicitur, in diœceſi Remenſi, & parochia Noviomagenſi*. Ut ut eſt de antiquis illis temporibus, nunc hic locus adſcriptus eſt parochiæ Sueſſionenſi.

(*) l'Oiſe.

(*) S. Gam.

(a) Frodoard. lib. 2. c. 18.

LXXVIII. Bajoariæ monaſteria.

In Bajoaria hoc anno monaſteria octo, quinque virorum, tria puellarum conſtructa feruntur a tribus nobiliſſimis & præpotentibus fratribus, Landefrido, Waldramno & Elilando, quorum pleraque dux Taſſilo amplificavit. Virorum monaſteria ſunt Buranum, Schlecdorfenſe, Weſbrunenſe, Siverſtatenſe, & Sandavenſe: puellarum Polligenſe, Staffelſeenſe, & Cockilſeenſe. De Burano ſuperiùs actum. Duo poſtrema virorum, totidemque virginum, ab Hungaris ſæculo decimo vaſtata interiere. Situm eſt Schlecdorfenſe ad alpium radices in ſuperiori Bajoaria, diœceſi Friſingenſi, ab origine ordinis ſancti Benedicti, ab inſtauratione, quæ ſæculo duodecimo facta eſt, Auguſtiniani, uti & Pollingenſe. Primus abbas Arno, alio nomine Cyrinus ac Heres, is qui ſancti Corbiniani epiſcopi & confeſſoris acta literis mandavit: ſecundus Atto, uous poſt alterum epiſcopi Friſingenſes. Exſtant apud Hundium inſtrumenta quædam edita tempore Caroli-Magni, in quibus ſaoctl Tertulliani corpus requieſcere traditur in Schlecdorfenſi ſancti Petri monaſterio, ubi tum Atto epiſcopus & abbas monachis præerat; eratque advocatus Lantfridus; fortè unus e conditoribus monaſterii, quorum aliquando id officii erat. Sancti Tertulliani corpus Regimbertus ab Hadriano papa conceſſum eò attuliſſe traditur.

(b) Metrop. Salisb. tu. 3. p. 321.

Weſbrunenſis cœnobii amplificator dux Taſſilo; primuſque abbas Ilſungus, ex Altaha-inferiori aſſumtus, anois quadraginta & uno locum rexit. Supereſt ad hoc tempus illud monaſterium ſub regula Benedictina, diœceſis olim Friſingenſis, nunc Auguſtanæ, poſitum in ſaltu Nortwaldo, inter fluvios Amperam ſeu Apariam, & Lycum. Ilſungo abbati, poſt annos ampliùs quadraginta regiminis, ſucceſſores aſſignantur (c) ſeptem uſque ad beatum Thientonem, qui ab Hungaris martyrio affectus eſt. Monachis tum ſuffecti canonici, quorum ſeptimus præpoſitus Albero monaſticum ordinem ibidem reſtituit.

(c) Ibid. p. 426.

Pollingenſe Salvatoris monaſterium diœceſis Brixinenſis, ab initio virginum Benedictinarum, eoſdem auctores, eumdemque amplificatorem Taſſilonem habuiſſe fertur. Vaſtato ab Hungaris monaſterio, ſed poſtea refecto, ſubſtituti demum canonici regulares, qui ibidem haſtenus perſeverant.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-TERTIUS.

Ab anno Chriſti 754. ad annum 764.

ANN. CHR. 754. I. Stephanus papa apud S. Dionyſium ſenatur. (*) *Kitrzy.*

STEPHANUS papa Pontigonenſi in Palatio a Pippino, ut dictum eſt, honorificè exceptus, eùm ſui adventus cauſam ad regem peroraſſet, certus de ejus in Aiſtulfum auxilio ad monaſterium ſancti Dionyſii deductus, ibidem hiemavit. Deinde paſchale feſtum cum rege celebravit apud Cariſiacum (*) villam regiam pagi Noviomagenſis ad Iſaram, haud longè a Brittaniaco monaſterio ſuperiùs memorato, ubi quædam reſponſa dedit pontifex ad varia conſulta, de quibus interrogatus fuerat. Utrùm Cariſiaci, an Brittaniaci, hæc reſponſa edita ſint, obſcurum eſt ex titulo eis appoſito: *Stephani ſecundi papæ reſponſa, quæ, cùm in Francia eſſet in Cariſiaco villa, Brittaniaco monaſterio dedit ad varia conſulta, de quibus fuerat interrogatus.* Brittaniaci edita exiſtimo, qui locus villæ regiæ Cariſiaci ambitu faciliè contineri poterat, nam ad monachos Brittaniacenſes hæc capitula tranſmiſſa fuiſſe, non facilè aſſentiar: eùm nequaquam res monaſticas ſpectent, ſed tantùm matrimonium, baptiſmum & clericos. In conventu Cariſiacenſi de bello Langobardorum actum: cui concilio affuit Pippini frater Carolomannus, monachus Caſinas, qui ex Italia ad diſſuadendam expeditionem, Aiſtulfo cogente, invitus eò venerat. Verùm, nullâ ejus legationis ratione habitâ, delectus ad eam expeditionem maturandam indictus eſt.

Interim Stephanus ad ſancti Dionyſii monaſterium reverſus, dum tempus inungendi ac coronandi Pippini opperiretur, in gravem morbum incidit, ex quo meritis beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, quos ex eorum furcaſis ſeu thoracidis agnovit, ac ſancti Dionyſii recreatur v. kalendas Auguſti, cum eo, ut altare in honorem Dei atque apoſtolorum ejus Petri & Pauli in Dionyſiana baſilica conſecraret.

Pippinum ibidem coronat.

Id ab eo factum inter miſſarum ſollemnia, in quibus Pippinum, jam ante a Bonifacio epiſcopo Sueſſione inauguratum, patricium dixit, eumdemque ſoliemni pompâ, ſimulque ejus filios Carolum & Carolomannum reges inunxit, & uxorem Bertradam reginam coronavit, adſtantes Francorum proceres ſub diris adſtringens, ne quando alios, quàm ex ſuperſtite eorum progenie, ſuper ſe reges conſtituerent. Hunc autem locum, id eſt ædem Dionyſianam, ampliſſimis decoravit privilegiis,

ac ſuper altare a ſe conſecratum pallium pontificale, quod hactenus ibidem aſſervatur pro benedictione ſeu munere reliquit, cum clavibus indicibus illius poteſtatis, quæ ad ligandum & ſolvendum beato Petro conceſſa eſt. Inde porro diſceſſurus pontifex, reliquias ſancti Dionyſii accepit, Romamque ſecum tulit: ubi monaſterium in honorem ſancti martyris ædificare cœpit, quod Paulus ejus frater ac ſucceſſor perfecit, dedicavitque, atque ex ſententia fratris ſui monachos illic Græcos conſtituit, unde monaſterium in Schola-Græcorum appellatum. Totius hujus facti hiſtoriæ teſtis eſt non modò ipſius Stephani epiſtola de recuperata valetudine ſua, verùm etiam clauſula, libro Gregorii Turonenſis epiſcopi tertio-decimo poſt anno adſcripta in codice olim monaſterii Dionyſiani, nunc domus profeſſæ Societatis Jeſu apud Antuerpiam, nobis olim lecta, dum Henſchenium & Papebrochium doctiſſimos patres foviſſeremus. Hanc clauſulam ab his editam, ſemelque a nobis excuſam in libro quinto de re diplomatica, hic recudere non pigebit; ſic autem habet in fine libri de gloria Conf. ANN. CHR. 754.

Si noſſe vis, lector, quibus hic libellus temporibus videatur eſſe conſcriptus, & ad ſacrorum martyrum precioſum editus laudem, invenies anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, temporibus felicißimi atque tranquilliſſimi & catholici Pippini, regis Francorum & patricii Romanorum, filii beatæ memoriæ quondam Caroli principis, anno felicißimi regni ejus in Dei nomine ſexto-decimo, indictione quintâ; & filiorum ejus, eorumdemque regum Francorum Caroli & Carolomanni, qui per manus ſanctæ recordationis viri beatißimi domni Stephani papæ, und cum prædicto patre domno viro glorioſißimo Pippino rege, ſacro chriſmate divinâ providentiâ, & ſanctorum Petri & Pauli interceſſionibus conſecrati ſunt, anno tertio-decimo. Nam ipſe prædictus domnus florentiſſimus Pippinus, rex pius, per auctoritatem & imperium ſanctæ recordationis domni Zachariæ papæ, & unctionem ſacri chriſmatis, per manus beatorum ſacerdotum Galliarum & electionem omnium Francorum, tribus annis antea in regni ſolio ſublimatus eſt. Poſtea per manus ejuſdem Stephani pontificis, die uno, in beatorum prædictorum martyrum Dionyſii, Ruſtici, & Eleutherii eccleſia, ubi & venerabilis vir Folradus archipreſbyter & abbas eſſe cognoſcitur, in regem & patricium, unà cum prædictis filiis Carolo & Carolomanno, in nomine ſanctæ Trinitatis unctus & benedictus eſt. In ipſa namque beatorum martyrum eccleſia, uno eodemque die, nobiliſſimam atque devotiſſimam & ſanctis martyribus devotiſſimè adhærentem Bertradam, jam dicti florentiſſimi regis conjugem, prædictus venerabilis pontifex, regalibus indutam cycladibus, gratiâ ſepti formis ſpiritûs benedixit: ſimulque Francorum principes benedictione & Spiritu ſancti gratiâ confirmavit, & tali omnes interdictu & excommunicationis lege conſtrinxit, ut nunquam de alterius lumbis regem in ævo præſumant eligere, ſed ex ipſorum: quos & divina pietas exaltare dignata eſt, & ſanctorum Apoſtolorum interceſſionibus per manus Vicarii ipſorum beatiſſimi pontificis confirmare, & conſecrare diſpoſuit. Hæc ideo caritati veſtræ breviter in noviſſima paginula libelli inſeruimus hujus, ut per ſuccedentium temporum & vulgi relationem propago in ævo valeat cognoſcere poſterorum.

Hactenus veterrima illa inſcriptio, quæ nullâ ratione elevari poteſt. Porro de revelatione Stephano papæ facta, deque ejus epiſtola eam atteſtante, geſtiſque eidem adjectis, quæ in vetuſtis codicibus illi epiſtolæ ſubjici ſolent, argumentum ſuppeditat Ludovici auguſti epiſtola, Areopagiticis præfixa, ab Hilduino petentis, ut revelationem oſtenſam beato papæ Stephano in eccleſia ſanctiſſimi Dionyſii, ſicut ab eo dictata eſt, & geſta, quæ eidem ſubnexa ſunt, Areopagiticis ſubjungat.

II. Patricii inſtitutio qui fiebat.

Patricios a Stephano pontifice Pippinum, duoſque ejus filios dictos fuiſſe, modò vidimus. Initio Romanæ rei publicæ *Patres ab honore, Patriciique progenies eorum appellati*, teſte Livio (*a*). Proceſſu temporis Patricii honoris causâ ab imperatoribus creati. Jam verò quid ſit Patricium creari, quemadmodum Pippinum, ejuſque filios creatos in ſuperiori clauſula, aliiſque auctoribus icgimus; quove ritu olim crearentur; diſcimus ex veteri codice Ottobonianæ modò bibliothecæ, ubi Pauli diaconi hiſtoriæ de geſtis Langobardorum ſubjicitur rirus, quo patricii quondam ab imperatore crearentur, quod Romani pontifices, Stephanus & Hadrianus, ſibi poſtea tribuerunt. Ipſa veteris codicis verba huc affero. *Patricii ergo dignitas taliter diſponenda eſt, quatenus illa dignitas non vili perſonæ, nec alicui concedatur ignoto. Sit enim valde notus imperatori; ſit fidelis & prudens, non elatus. Protoſpatarius veniens ante imperatorem, oſculetur ſuum humerum, & dicat: Maxime imperatorum, adeſt quem vocaſti. Tunc ſtet ad ſiniſtram imperatoris illius bipparchus, quem nos dicimus præfectum, & dicat ei imperator cum protoſpatario: Futurum patricium addocito. Dum autem venerit patricius, in primis oſculetur pedes imperatoris, deinde genu; poſtremò oſculetur ipſum. Tunc oſculetur omnes Romanos circumſtantes, & dicant omnes: Bene veniatis. Et imperator; Nobis nimis laborioſum eſſe videtur*

(*a*) T. Liv. lib. 2.

ANN. CHR. 754. *conceſſum nobis a Deo miniſterium me ſolum procurare; quocirca te nobis adjutorem facimus, & hunc honorem concedimus, ut eccleſiis Dei & pauperibus legem facias; & ut inde apud altiſſimum Judicem rationem reddas. Hinc undas ei mantum, & ponat ei in dextro indice anulum, & det ei bombacinum propriâ manu ſcriptum, decens: Eſto patricius miſericors & juſtus. Tunc ponat ei in caput aureum ereulum, & dimittat eum.* Hæc referre viſum eſt quoddam operæ pretium, ad illuſtrandum Patricii obſoletum nomen & officium, quod Pippino & Carolo Magno, ut maximè honorificum, a Romanis pontificibus Stephano & Hadriano conceſſum eſt: tametſi nullus eorum, prætet Carolum, hoc titulo uſi fuet: nec Carolus eum eſurpavit ante initum Langobardorum regnum; quod qua de cauſa factum ſit, inferiùs exponam.

III. Fulrado ab. batii privilegia conceſſa.

(a) *Diplom. tom. 6. p. 491.*

(b) *Sirm. to. 2. conc. Gall. p. 38.*

(c) *Ibid.*

(d) *V. infra n. 23. & 26.*

(e) *Ibid. p. 113.*

(*) *Tabernacula.*

(f) *Diplom. p. 493.*

De privilegiis Fulrado a Stephano conceſſis exſtat (*a*) in primis ipſius pontificis reſcriptum, quo ſex diaconos in baſilica Dionyſiana inſtituit, eiſque uſum dalmaricæ concedit ad ſacrum miniſterium omni tempore peragendum: & quidem eâ conditione, ut ad ſacras miſſas jugis ipſius commemoratio fiat; & miſſa ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quatenus facultas feret, hoſpitium in prædicto venerabili monaſterio exhibeatur. Aliis litteris eidem Fulrado pontifex ſubtalaria calceamentum, id eſt uſum pedulium ſeu calceorum pontificalium, & mappuli concedit. Ad hæc eidem (*b*) ad vitam conferr hoſpitale poſitum Romæ infra baſilicam beati Petri, juxta ſepulcrum beati Leonis papæ, quod tenuit Ratchis monachus, necnon domum poſitam infra monaſterium beati Martini, quam tenuit Nazarius monachus; quæ conceſſio nonniſi poſt annos tres facta eſt: quo anno eidem etiam Fulrado, ejuſque ſucceſſoribus (*c*) indulſit omnimodam libertatem eorum monaſteriorum, quæ ipſi per diverſa loca condiderint. Addunt nonnulla ejus privilegii veterrima exemplaria, quale eſt unum Thuano-Colbertinum, ante annos octingentos manu exaratum, facultatem eligendi proprii (*d*) epiſcopi, qui illa monaſteria providear, & vice Romani pontificis regat, & prædicationi tam in ipſo principe monaſterio, quàm in ipſi ſubjectis operam impendat. Factum hiſtoricum refero, quod probat liber primus de miraculis ſancti Dionyſii, ſæculo nono editus, in quo auctor anonymus agens da Herberto ejus generis epiſcopo, air morem tunc fuiſſe Dionyſiani monaſterii, ut haberet epiſcopos, non quidem titulares, ſed vicarios Romani pontificis, qui in ipſo monaſterio celliſque eidem ſubjectis prædicta munia & alia nonnulla implerent. De Herberto epiſcopo id ſpeciatim legitur, quòd peregrinorum confeſſiones audiret. Simmundus Hadriani papæ diploma (*e*) refert, hoc proprii epiſcopi privilegium confirmantis, eodem prorſus modo, quo Martinianum.

Hoc ipſo anno Pippinus Taberniacum (*) villam pagi Bariſiaci, in decanatu Montis-Maurentiaci, Fulrado abbati & Dionyſianis (*f*) reſtituit, quam inluſter vir Gunraldus olim eiſdem donaverat, Johanni quidam poſtea ad peritionem illuſtris viri Ebroini majoris domus, aliiſque ſubinde precariò conceſſam. Widmarus juſſus præceptum recognovit, datum anno tertio Pippini regis, Vermerio in palatio.

IV. Syagrius, aliique Nantuacenſes abbates.

(*g*) *Hagf prob. p. 113.*

Pippini inunctioni interfuiſſe fertur Syagrius abbas Nantuacenſis apud Sebuſios, idemque a Stephano creatus epiſcopus Oltienſis; cujus rei auctorem habere alios vellem, quàm vulgatos indices & Guichenopem. Hic (*g*) Pippini regis præceptum refert, conceſſum ad petitionem venerabilis viri Syagrii abbatis monaſterii Nantuaci, quod eſt conſtructum in honore beatæ Dei genitricis Mariæ & ſancti Petri apoſtoli, ut villas ipſius monaſterii nullus judex publicus ad cauſas audiendas vel freda exigenda ingredi auſit. Datum decimâ die menſis Auguſti, anno ſexto regni ejus, Attiniaco in palatio. Qui regium diploma ſcripſit Bardillo notarius, Bradilo dicitur in primariis litteris Pippini pro monaſterio Prumienſi, rectiùs Baddilo ſeu Badilo in Dionyſiape de Exona, quæ ieferius referentur. In hoc verò Nantuacenſi diplomate Syagrius præciſe abbas, non etiam epiſcopus vocatur: certè nec in epiſcoporum Oſtienſium indice locum habet apud Ughellum. Syagrio abbati ſucceſſiſſe dicuntur unus poſt alterum Petrus & Godelfadus, quorum poſteriori Ludovicus auguſtus præceptum conceſſit, ſuo loco referendum: de his plura inferiùs (*h*).

(*h*) *Num. 32.*

V. S. Germani Pariſiorum epiſcopi tranſlatio.

Annus agebatur a morte ſancti Germani Pariſiorum epiſcopi centeſimus duodeoctogeſimus, cùm Lanfredus ſuburbani ejus monaſterii abbas, qui ab annis viginti, ex quo abbas renuntiatus fuerat, de efferendo e tumulo, & transferendo in interiorem baſilicam ſanctiſſimi antiſtitis corpore ſedulò cogitabat; accedentibus denique viſis, rem protinus exſequi maturavit. Hoc conſilio cum rege communicato, dies ſolemni pompæ indictus eſt ad octavum kalendas Auguſti, anno ſequenti, ex quo Stephanus papa in Galliam accnſſerat; paucis verò ante diebus, quàm

Pip-

Pippinus in æde ſancti Dionyſii cum filiis rex ab eo inungeretur. Interfuit huic celebritati Carolus Pippini filius, tum duodennis, quem tranſlationis ſcriptor anonymus hæc de te loquentem inducit. Convenere frequentes epiſcopi ac proceres cum populi multitudine propemodum infinita. Aperto ptidie ejus diei tumulo, qui in cryptoportico baſilicæ exſtabat, ſacrum corpus cum loculo facili negotio effertur; ac perfoſſo baſilicæ pariete, in aula ſeu navi ejus ad occidentalem partem ſiſtitur: quo in loco reliquum diei, totumque noctis inſequentis ſpatium in divinis laudibus conſumtum eſt. Ubi craſtinus illuxit dies, adfuit a prima luce Pippinus, & cum eo filius Carolus, eunctique regni proceres cum epiſcopis. Rex geſtandi ſacri corporis honorem in ſe ſuſcipiens, cum proceribus feretro manus admovet: at ſacrum corpus immotum redditur. Succedunt antiſtites, tum monachi, ſed irrito itidem conatu. Pœnitet incœpti propoſiti, quod ſancto antiſtiti fortè diſplicere conquerebantur; at contra Lantfredus rem ipſi gratam eſſe certis indiciis comprobabat. In hoc articulo adfuit qui diceret, id fortè negotio obeſſe, quod regii *fiſcalini* ſeu miniſtri, qui in villa Pariſienſis agri Palatiolo (*) degebant, (nam hæc regia tunc villa (a) erat) vicinas monaſterii villulas, Antoniacum ac Vedrarias, earumque incolas vexarent: quo audito, Pippinus conceptis verbis hanc villam cum ſuis appendicibus ſancto Germano, ejuſque familiæ addixit; tantùm ut ſacri corporis defetendi copia ſibi fieret. Mox admotis loculo manibus, rex & optimates ſacram ſarcinam, levem ac tranſlatu facilem, nullo negotio detulerunt in præparatum locum ad orientalem partem eccleſiæ, ubi pone altare ſanctæ Crucis, non reſerato loculo, in foſſa compoſitum eſt. Hujus tranſlationis meminit Uſuardus ejus cœnobii monachus vetr. kalendas Auguſti.

ANN. CHR. 754.

(*) *Palaiſeau.*

(a) *V. lib. 25. n. 30.*

Multis duin miraculis locus illuſtrari cœpit, ab anonymo illo ſæculi noni monacho relatis, qui non ſemel monachos ejus cœnobii *clericos* vocat. Is exponendo miraculum factum in quemdam hominem Italum, toto corpore contractum, qui eodem anno ad tumulum ſancti Germani ſanatus fuerat, ait morem fuiſſe, ut poſt veſpertinam ſynaxim fores baſilicæ clauderentur: quod univerſim in omnibus cœnobiis uſu tum veniſſe auctor eſt Hericus (b) monachus Autiſiodorenſis. Ibidem paralyſi liberatus Witbaldus chorepiſcopus ex villa pagi Hasbanil Leudico, recentioribus Leodio. Aliæ item patratæ virtutes erga nobilem e Saxonia virum, Adevertum nomine; item erga Manualdum comitem, Rumaldum item & Georgium comites Madriacenſes, qui villas ſancti Germani infeſtabant. Alia miracula Aimoinus Pratenſis monachus ſæculo inſequenti duobus libris proſecutus eſt. Ex anonymo illo diſcimus, ante hanc tranſlationem nihil ferè ornamentorum ex auro & argento fuiſſe in Germanenſi baſilica, exceptâ cruce, quam Childebertus olim eidem baſilicæ contulerat: ſubinde verò multis locum pretioſis ornamentis decoratum fuiſſe. Quod de Palatioli donatione a Pippino facta tradic anonymus, fidem habet non modò ex antiqua inſcriptione, ad ejus tumulum in ædicula ſancti Symphoriani martyris hactenus parieti inſerta, verùm etiam ex libello cenſuali Itminonis abbatis, ejus, qui Caroli Magni teſtamento ſubſcripſit: quo in libello enumerantur reditus a monachis noſtris ea eadem villa percipi ſoliti, a nobis alibi relati. Quo tempore, vel quo tandem pacto Palatiolum ab hoc monaſterio diſtractum ſit, incompertum.

(b) *Heric. de miracc. S. Germani Autiſ. c. 46.*

VI. Pippini expeditio in Italiam.

Delectu faciendo, Pippinus ſemel atque iterum Aiſtulfi animum pertentavit, ut eum ad pacis conditiones abſque ſanguinis effuſione adduceret: Verùm ille abſentis monita, literaſque cum muneribus inſuper habuit, ſtetus alpium interjacentium repagulis ab ſe obſtructis: at brevi præſenti cedere, atque obſequi coactus eſt. Itaque, Aiſtulfo pacis conditiones officiosè oblatas aſpernante, Pippinus convocatum exercitum per Viennenſem agrum duxit, comitante Stephano pontifice eum Carolomanno monacho, qui Viennæ unà cum Bertrada regina, belli eventum exſpectaturus reſedit. Superatis alpium anguſtiis, fuſiſque Aiſtulfi copiis, quibus ille Francos ab aditu in Italiam arceri poſſe confidebat, Pippinus Papiam in urbem pervenit, atque Aiſtulfum ad reſtituendum exarchatum ac Pentapolim, datis obſidibus, compulit. His geſtis, Pippinus in Franciam, hieme jam ſæviente, revertit: Stephanus, Hieronymo Pippini fratre, & Fulrado abbate comitantibus, urbem repetit. Pax ab Aiſtulfo nihilo minùs anno ſequenti violata, iiſdem conditionibus iterum refecta eſt, relicto in Italia Fulrado abbate, qui ab Aiſtulfo ſingula reſtituenda acciperet.

VII. Walprandi epiſcopi Luccenſis teſtamentum.

Ad eam expeditionem Aiſtulfus contra Pippinum magnam copiarum molem contraxerat, ipſique epiſcopi non tantùm eò ſubſidia conferre, ſed ipſi ad militiam proficiſci compulſi ſunt. Id colligimus ex litteris Walprandi epiſcopi Luccenſis, qui in exercitum Aiſtulfi juſſu profecturus, teſtamentum condidit, quod, etſi rudi ſtilo ſcriptum, ex archivo Luccenſi huc afferre juvat.

In

ANN. CHR. 754. *In Dei nomine regnante domino noſtro Aiſtulfo rege, anno regni ejus quinto, menſe Julio, per indictionem ſeptimam, feliciter. Certus ſum ego VValprandus in Dei nomine epiſcopus, quia ex juſſione domini noſtri Aiſtulfi regis directus ſum in exercito ambulandum cum ipſo. Unde ſic diſpenſare prævidi de omnibus rebus meis, ut, dum advivere meruero, in mea ſit poteſtate vendendi, donandi, & quidquid facere & adjudicare adhuc voluero. Et, ſi mihi occaſio mortis obvenerit, volo ut omnes res meas, quæ addicata, & non vendita, aut non donata remanſerit, duas partes habeat eccleſia ſancti Martini, ubi nunc præſes atque pontifex eſſe videor, & tuli ter.... & una pars de ipſa duæ portiones, quas in eccleſia ſancti Martini feci, debeat eſſe in xenodochio, quod a domno Taleperiano epiſcopo hic foris muros civitatis conſtructum eſt: tertiam partem habeat eccleſia ſancti Fridiani, ubi ipſe ſanctus corpore requieſcit: & quartam partem habeat eccleſia ſanctæ Reparatæ. ✠ Ego VValprandus in Dei nomine epiſcopus in hanc judicati paginam a me factam ſubſcripſi. ✠ Ego Orperto exiguus dux juſſus a domno VValprando epiſcopo in hanc paginam judicati propriâ manu meâ ſubſcripſi. ✠ Ego Buceto presbyter rogatus ſubſcripſi. ✠ Ego Gualbertus exiguus clericus rogatus ſubſcripſi. Ego ipſe Orprandi ſubdiaconus ſupra dictus ſcriptor ſubſcripſi.*

(a) *Lib. 18. n. 79.* Eccleſia ſancti Fridiani, de qua hic agitur, monachorum erat, ut ſuperiùs (*a*) vidimus.

VIII. Urſicinus abbas ſuccedit Baldeberto epiſcopo Curienſi.

Dum Pippinus in Italiam cum exercitu progrederetur, Deſertinenſe in Rætia monaſterium adiiſſe traditur, eique munera contuliſſe cum diplomate, quo Widonis comitis donationem confirmavit rogatu Urſicini Curienſis epiſcopi. Hic ex abbate Deſertinenſi eodem anno ſucceſſerat Baldeberto epiſcopo ex abbate Fabarienſi, qui devixit vi. kalendas Julii, anno Chriſti ſeptingenteſimo quinquageſimo-quarto. Widoni enimiti faciendæ donationis occaſio fuit ex recepta valetudine in Deſertinenſi monaſterio per merita ſanctorum Sigisberti & Placidi, qui illic præeipuo cultu honorantur. Litteræ donationis ab eo factæ apud Deſertinam, confirmatio Pippini acta in loco, qui dicitur Aſia, Urſicino ſimul epiſcopo Curiæ, & abbate Deſertinæ. Ex locis a Widone (*b*) datis unum eſt oratorium ſancti Galli, quæ cella fuit Deſertinenſium monachorum.

(b) *Infra n. 80.*

IX. Childerici mors & Nantharii abbatis.

Ipſo anno, quo Pippinus ſecundò rex a Stephano papa inunctus eſt, Childericus in monaſterio Sithienſi finem vivendi feciſſe dicitur, ibidemque ſepultus fuiſſe. Paullo poſt Nantharius abbas itidem e vivis exceſſit: in cujus locum ſuffectus Dabertus, quem alii Dagbertum, Dagobertumve vocant. Hunc ſub finem regni Pippini deceſſiſſe probat diploma Caroli Magni, qui Hardrado abbati ſucceſſori ejus immunitatem a judicibus publicis & a veſtigalibus tribuit anno primo regni ſui, menſe Julio. Hardradum excepit Odlandus ſeu Autlandus, inferiùs commemorandus; Odlandum Nanthatius ſecundus ineunte ſæculo nono.

ANN. CHR. 755. X. Bonifacii martyrium & cultus.

ANno ſupra ſeptingenteſimum quinquageſimo-quarto, vel potiùs inſequenti, nam variant auctores etiam veteres, Bonifacius epiſcopus & legatus apoſtolicus in Germania, martyrium in Friſia conſummavit. Cùm vir ſanctus neophytis confirmationis ſacramentum impertiturus ad fluvium Burdonem, qui olim Friſios occidentales ab orientalibus dirimebat, ſub tentoriis cum ſuis prope Dockingam, oppidum conſediſſet, repentè pagani in eum irruunt, rati magnam ſe ex eo prædam telaturos. Tum neophytis, qui conſignandi erant, Bonifacium ejuſque ſocios ab impetu paganorum armis defendere geſtientibus, occurrit vir Dei, eiſque certamen interdixit, ne inimicis malum pro malo, immo bonum pro malo redderent. Jam quippe optatum diem, & diſſolutionis ſuæ tempus adeſſe. Confortarentur in Domino, ſpemque ſuam in eo teponerent, interim verò divinæ ejus voluntati cedendum; & ad ſocios converſus: Macte animis, inquit, & oblatam vobis coronam ne rejicite. Hic vos ſubitus mortis articulus in cælo cum Chriſto tegnaturos brevi conſignabit. Mox furens paganorum cuneus in ſanctos irruit, eoſque præcipiti cæde macſat. Tum tentoria excutiens, quidquid in eis reperit, aufert, thecas librorum, reliquiarum capſas; magnam in eis auri argentique copiam ſe reperturos gratulantes. Fruſtrà nonnihil vini in vaſculis teſiduum erat: quod ipſis paganis exitio fuit; nam eo ſtatim ſe ingurgitantes, ortâ demum diſſenſione, arma in ſe ipſos vertunt, iiſdemque gladiis, quibus ſanctos martyres trucidaverant, ſe ſe mutuò conficiunt. Reliqui ex illa cæde, ſpolia inter ſe ſe diviſuri, capſas ac thecas aperiunt: at pro auro & argento nonniſi ſanctorum reliquias, ac volumina librorum invenientes, omnia hinc inde irati diſſiparunt. Compertâ ſanctorum morte, Friſiorum populi chriſtiani arma corripiunt, bearorum martyrum cædem ulturi; ejuſque auctores, alios ingenti ſtragc proſternunt, alios in fugam convertunt, eorum uxoribus, liberis, ac ſervis cedentibus in prædam. Illud verò mirabile dein con-

contigit, ut superstites gentilium accolæ, qui Bonifacii viventis doctrinam tejecerant, eo mortuo, divinâ correptione magistrâ, susceperint. ANN. CHR. 755.

Sancti antistitis corpus secundis velis ac ventis trans fretum, quod *Elmere* tum dicebatur, cum sociorum corporibus transportatum in urbem Trajectum ad Rhenum, ibique conditum ac sepulrum fuit: donec religiosi ac fideles fratres, quorum venerabilis Hadda dux erat, a Lullo Moguntiæ episcopo illuc transmissi, beati martyris corpus, uti vivens ipse mandaverat, Fuldam devexerunt, non sine multa repugnantia Trajectensium, qui tandem divinæ voluntati, sibi non dubio signo comperiæ, cesserunt. Sancti Bonifacii martyrium contigit nonis Junii, anno apostolatus ejus tricesimo-nono. Sacrum corpus ipsius tricesimo inde die Moguntiam pervenit, confluentibus divino instinctu ad sacram pompam innumeris undequaque populis, ipsoque Lullo eâ ipsâ die e palatio Moguntiam reverso, rametsi nullus diei nuntius præcessisset. Fuldam inde, Moguntinis incassum obnitentibus, cum multo apparatu & comitatu sacrum corpus delatum, in præparato ipsi arcuato sepulcro conditum est, multis subinde miraculis illustratum. Diem ejus martyrii unanimi consensu omnes consignant nonis Junii: de anno iis est inter auctores, quorum alii annum, ut mox dicebam, ejus sæculi quinquagesimum-quartum statuunt, alii insequentem. Prioris sententiæ auctores sunt Eginhardus, Eigil abbas, & cum eo annales Fuldenses, Mettenses ac Bertiniani, atque etiam Hincmarus: at posteriorem asserit Willibaldus Eistetensis episcopus in libello de ipsius vita, cui Adamus Bremensis & Lambertus Scasnaburgensis adstipulantur. Sunt qui Willibaldum ejus vitæ scriptorem & æqualem præferendum existiment: quibus haud gravatè accesserim. In eadem sententia versari videtur Othlonus monachus ejusdem vitæ scriptor secundus, tametsi hic locus apud eum mendosus est: at mendæ ac suspicionis expers est textus Willibaldi, qui præter annum incarnationis, indictionem octavam apponit. Bonifacius martyrii socios habuit quinquaginta-duos, ex quibus Eobanus episcopus, & monachi quatuor fuere, nempe Waccar, Gundecar, Illehete seu Williheri, & Batewlfus, anonymo Hadolfus, Notkero Hadowlfe.

Nuntio de Bonifacii morte in insulam Britanniam perlato, Milredus episcopus mœrorem suum de sanctissimi antistitis nece Lullo Moguntino pontifici litteris (*a*) testatus est, dolorem ex eo mitigatum afferens, quòd is, sanguine suso pro Christo, suo glorioſissimo agone martyr asset consecratus, *decus & columen omnium, quos præsens*, inquit, *protulit patria*. Eidem cultum publicum solemni generalis synodi statuto decernendum curavit Cuthbertus (*b*) episcopus Cantuarienſis, ejusque natalitium diem, sociorumque martyrum annuo festo solemniter celebrandum. Fuldæ hodie quoque cum ejus reliquiis asservantur tres codices ex illis, quos barbari thecis inclusos ejus martyrii tempore dissipaverant, a fidelibus postea recollecti: unus harmoniam evangelicorum cum tabulis canonum continet; alter, gladiis punctim discissus ac martyris cruore rubricatus, epistolam sancti Leonis papæ ad Theodorum episcopum, sermonem beati Ambrosii de Spiritu-sancto, ejusdemque libellum de bono mortis; itemque libellum sancti Fausti confessoris, Agnelli epistolam ad Arminium de ratione fidei, cum notitia regionum & civitatum, in quibus apostolorum corpora requiescunt, aliaque id genus: tertius liber est evangeliorum, ipsius Bonifacii, ut tradunt, manu exaratus.

(*a*) *Bonifac. ep.* 78.

(*b*) *Ibid. ep.* 70.

Paullo post sancti martyris obitum Lullus res ab eo gestas per Willibaldum Eistetensem episcopum, ut jam dixi, litteris mandari curavit. Librum hac de re suum Willibaldus ipsi Lullo ac Megingozo Wirziburgensi episcopo nuncupavit. Othlonus monachus exeunte sæculo undecimo duobus libris idem argumentum Fuldensium rogatu tractavit, insertis epistolis, quascumque reperire potuit, ad Bonifacii acta illustranda. Hi duo præcipui fuere vitæ Bonifacianæ scriptores, præter anonymum quemdam incerti temporis auctorem.

Non multò post sancti Bonifacii obitum, Lullum inter ac Sturmium Fuldensem abbatem gravis simultas orta est, cujus alii alias attulerunt causas, prout affectus erat in alterutrum cujusque animus. Qui Lullo favebat anonymus ejus vitæ scriptor Gemmeticensis, forte Sigebertus, in causa fuisse dicit ipsum Sturmionem, virum quidem excellentis ingenii ac spectatæ sanctitatis, sed vehementis nimiùm ac præferocis ingenii: qui, cùm Lullum videret totam operam suam in Fuldense monasterium, prout sibi mandatum a Bonifacio fuerat, intendere; fratrum suorum animis instillavit, Lulli erga se beneficia & gratiam aliorsum spectare, quàm ipsi opinarentur, fortè ut sibi suæque sedi Fuldam conditoris aut beneficii nomine subjiceret: atque ita Fuldensium animus a Lullo abalienavit, ut non minimam ipsi conflaverit invidiam. Hinc non mediocri dolore affectus Lullius, cùm videret tot tantosque labores suos incassum effluere, nec beneficiis invidiam exstingui;

XI. Simultas inter Lullum ac Sturmium abbatem.

ANN. CHR. 755.

gui; extremæ dementiæ eſſe exiſtimavit, huic loco tantas rerum impenſas ſine fructu inſumere, quas meliùs alibi collocare poſſet. Aliò proinde convertit animum, ſcilicet in Herſfeldenſe monaſterium, ab ipſo Sturmio anre inchoatum, quod abſolvere inſtitit in perenne devotionis ſuæ monumeutum. Contra ſanctus Liudgerus epiſcopus in libro de vita beati Gregorii abbatis Trajectenſis, Lullum invidentiæ accuſat in Sturmium, cujus fama & exiſtimario apud omnes ei gravis eſſet; ob idqae Sturmium, Lulli inſtinctu, in exſilium demum a Pippino rege ablegatum fuiſſe: dum interim a rege non ſine muneribus obtinuit, ut monaſterium Fulda ſuæ ditioni ſubjiceretur. Neque ſanè id ſine colore eſt, litem videlicet de juriſdictione monaſterii Lullum inter ac Sturmium exortam ſuiſſe, nec contentioni bilem, ut ſit, defuiſſe: dumque Sturmius monaſterii jura, puntificis regiiſque roborata privilegiis, ſtrenuè propugnat, pars Sturmio favere, pars Lullo; tum crimina Sturmio affingi cœpta: quæ Lullus dum nimis credulus (quod vitium in commoros facilè cadit) ad regem defert, ejus exſilii cauſa fuit; ob idque invidentiæ noram apud Sturmii amicos retulit. Et fortè ob hanc cauſam malè audierit apud Hadrianum papam, qui ipſum a Weomado & Poſſeſſore epiſcopis, ac miſſis Caroli regis examinari juſſit, antequam ei pallium concederetur: nempe quòd quædam de eo ad pontificem perlata eſſent, quæ examine digna viderentur, ut pater ex Hadriani (*a*) epiſtola ad Tilpinum upiſcopum Remenſem. Lullum tamen in gratiam demum cum Fuldenſibus tediiſſe poſtea videbimus.

(*a*) *Frodoard. libr. 2. c. 17.*

XII.

Gregorius abbas cursm gerii eccleſiæ Trajectenſis,

Poſt necem Eobani epiſcopi, quem Trajectenſi ad Rhenum eccleſiæ a Bonifacio præpoſitum diximus; Gregorius Friſonum paſtor & ductor inſtiturus eſt, cùm auctoritate Stephani papæ, tum aſſenſu Pippini regis, adjutore Aiuberto chorepiſcopu, viro meritis inſigni, qui ex Britannia & gente Anglorum in illas partes acceſſerat. Erat Gregorius ex regia Francutum ſtirpe oriundus, patre Alberico, aviam habens Adelam ſeu Addulam, Irminæ Horreenſis abbatiſſæ ſororem, quæ ambæ Dagoberto ſecundo Auſtraſiorum rege natæ eraut. Adela mortuo viro monaſticum induit habitum iu cœnobio Palatiolenſi prope Treviros, quod ipſa exſtruxerat. Hæc dum illud regeret, coutigit Bonifacium anno tertio-decimo, quàm primùm in Friſiam prædicationis cauſâ venerat, in prædictum divertere monaſterium, ubi tum verſabatur Gregorius, quindecim ferè annorum adoleſcens, qui nuper a ſchola & palatio reverterat. Annus erat Chriſti Domini ſeptingenteſimus viceſimus-ſecuudus, cùm Bonifacius, dimiſſo in Friſia Villibrordo, ad Heſſos & Turingos acceſſit. Ad menſam juſſus legere nobilis adoleſcens, & lectionem exponere; Bonifacius, ſumtâ inde occaſione, multa de rebus divinis præclarè peroravit, quæ Gregorium ad ſe ſequendum ita inflammarunt, ut ab ejus contubernio numquam deterreri potuerit, reſiſtenre quantumvis Adelâ ipſius aviâ, æteriſque conſanguineis, quibus durum, ne dicam, abſurdum videbatur, puerum in deliciis enutritum inire tam aſperum inſtitutum, ut peregrinum & pauperem hominem ſequeretur, neſciens quò iret. Verùm prævaluit tandem Gregorii inflexa voluntas; & victa demum Adela, equos illi cum honeſto comitatu ſuppeditavit, ſinens uum abire cum fauſto magiſtro in opus, ad quod divinitus electus erat. Adhæſit itaque Bonifacio Gregorius, eumque in Turingiam ſecutus eſt; brevlque adeò profecit ſub ujus diſciplina, ut quaſi unicus filius ab ipſo dlligeretur. Haud veri ſimile eſt; tenerum adoleſcentem Bonifacio, hac illacque circumcurſanti, ſemper comitem adſulſſe; immo propiùs fidem eſt in monaſterio Fririſlariunſi, vel Ordorſenſi ab ipſo relictum, in litteris ſacris & rebus monaſticis erudiendum, dum ad ſacrum miuiſterium habilis redderetur. In illis enim monaſteslis pueros uducatos, inſtitutoſque fuiſſe conſtat in primis ex Bonifacii epiſtola decima-ſeptima, mandantis, ut poſt mortem Wigberti abbatis Fritiſlarienſis Wigbertus presbyter & Megingodus diacunus *magiſtri ſint infantium*, ſeu puerorum. Certè Gregorius poſtmodum abbas monachuruni in Trajectenſi munaſterio, & ipſe monachos ibidem poſtea informavit, quos inter Liudgerum *paternâ in monachorum monaſterio ſollicitudine* erudiiſſe perhibetur.

Idem Bonifacium Romam comitatus eſt, indeque retulit plurima volumina ſanctarum ſcripturarum: quu nomine ſacri quique libri, etiam ſanctorum patrum, intelliguntur: quos ad uſum ac profectum propriorum diſcipulorum illic acquiſivit domumque non modico labore advexit. Eodem itiuere duos adoleſcentes cum conſenſu Bonifacii, in diſcipulatum ſuum ſecum adduxit, Marchelmum nempe & Marcwinum, de gente Anglorum; quæ quidem ad Romanam Bonifacii profectionem tertiam referenda ſunt, non ad ſecundam; quo tempore Gregorius, nondum annorum quindecim, diſcipulos habere non poterat. Is eſt Marchelmus, qui a ſancto Willibrordo a pueritia ſanctis inſtructus moribus, ut iu actis ſancti Liudgeri legitur, iu pſeudo-Marcellinum, Suidbertinæ fabulæ perſonatum auctorem, transforma-

matus fuit. Gregorii abbatis miram caritatem illud in primis teſtatam facit, quod duobus ſicariis, qui duos ejus fratres, ex aula in patriam revertentes, in quadam ſilva interfecerant, facinus iudulſit; eoſque abſolvi juſſit, ac veſtibus novis indutos, cibiſque refectos in exteras terras ire ſuaſit, ne a propinquis ſuis, qui principatum illis in locis tenebant, aliquid detrimenti aut injuriæ paterentur. ANN. CHR. 735.

Poſt martyrium Boniſacii ejuſque ſociorum, Gregorius eccleſiæ Trajectenſis adjunctique monaſterii curam, ut mox dictum eſt, in ſe ſuſcepit cum Aluberto chorepiſcopo, qui cum Friſiis verbum Dei prædicare inſtitit. In Trajectenſi verò monaſterio plurimos ex varlis regionibus diſcipulos congregavit; quorum alii ex nobili ſtirpe Francorum; alii ex Anglotum gente; quidam ex Friſiis & Saxonibus recèns converſis, quidam etiam ex Bajoariis ac Suevis; alii ex aliis provinciis in unum ſub ejus diſciplina collecti erant: quos omnes diligebat ut pater, erudiebat ut doctor ac magiſter, communem cum illis vitam ducens, teſtante Liudgero ejus vitæ ſcriptore, qui ſe diſcipulum ejus fuiſſe gloriatur. Ex his diſcipulis non pauci ad faſtigium epiſcoparus provecti ſunt, ut Liudgerus: plurimi verò, etſi ad eam dignitatem non pervenerint, meritis ac doctrinâ haud impares exſtitere. In illa congregatione erat collegium duplex, nempe clericotum ac monachorum, ſi mendæ expers eſt diploma (*a*) Pippini regis pro Trajectenſi ſancti Martini eccleſia, cui donationes a Pipplno, Carolo, & Carolomanno principibus factas confirmat *in ſtipendium monachorum vel canonicorum, qui ibidem gentiles ad chriſtianitatem convertunt*. Nec ſanè id veri ſimilitudine caret, cùm utrique eidem miniſterio ſtrenuam operam apud Friſios navarent. Quamquam dici poteſt, eoſdem ſimul dici monachos vel canonicos. (*a*) *Le Cointe to. 5. p. 406.*

XIII. Carolomanni monachi obitus.

Ad hunc annum Eginhardus, vulgatus Anaſtaſius, ac plerique alii, Carolomanni Caſinatis monachi obitum referunt. Hunc Pippinus frater adeundo Italiam, ut diximus, Viennæ enm Bertrada regina reliquerat, fortè ne quid injuriæ pateretur, ſi Caſinum revertiſſet, ab Aiſtulfo, quem ad reſtituendam Pentapolim armis compulſurus erat. Ille itaque, priuſquam rex de Italia reverteretur, ait Eginhardus, „ febre correptus diem obiit. Reverſus eſt autem ab hac expeditione Pippinus hieme ſæviente ſub hujus anni initium, qui autumno e Gallia in Italiam tranſierat. Mors igitur Carolomanni intra autumnum anni ſuperioris, & hujus anni initium accidit; ac proinde malè reponitur in faſtis Benedictinis XVI. kaleudas Septembris; „ rectiùs in veteri necrologio Flaviniacenſi, ubi Karlomannus monachus, frater „ Pippini, pridie nonas Decembris obiiſſe dicitur. Id ſi admittas, quidni verò non admittas? Carolomanni obitus anno ſuperiori collocandus, uti certè eum collocant annales Mettenſes. Obſervatione dignum videtur id, quod habet Anaſtaſius „ de Carolomanno, quem pari conſilio Stephanus papa & rex Pippinus, juxta id „ quod ille Deo ſe devoverat monachicam degere vitam, in monaſterio Viennenſi „ collocaverunt, non in comitatu Bertradæ reginæ: ubi, id eſt in monaſterio, „ poſt aliquantos dies divinâ vocatione de hac luce migravit. Præclarum ſanè exemplum in monacho tantæ dignitatis, qui extra monaſterium habitare ſibi licere non putavit; certè nec decere pontifex & rex ipſe exiſtimarunt. Ejus corpus, re„ ſte Eginhardo, juſſu regis ad monaſterium ſancti Benedicti, in quo monachicum „ ſuſceperat, immo potiùs geſtaverat habitum (nam illum ante aditum Caſinum „ ſuſceperat) relatum eſt; & quidem in loculo aureo, ut tradit Herkempertus, cum aliis muneribus a Pippino illuc miſſis, & cum monachis, qui eum e monte Caſino in Galliam comitati fuerant: quos Stephanus, nomine ac rogatu Optati abbatis Caſinenſis, ſcriptis ad Pippinum litteris repetiit. Idem verò Pippinus Exonam villam Dionyſiano monaſterio tribuit, eo pacto, ut meliùs delectet ejus loci monachos pro ſe, & pro *bona memoria germano* ipſius *Karolomanno* attentiùs deprecari. Sanctum vocat Regino abbas Prumienſis: & *bonæ memoriæ Karlomannus monachus* in annalibus Mettenſibus appellatur. Nullo publico cultu hactenus, ne quidem Caſini, honoratus eſt: tametſi ejus reliquiæ, in urna onychina ſub ara maxima noſtro ævo cum ſanctis abbatibus, Conſtantino & Simplicio, IV. kalendas Octobris inventæ, denuo eum iiſdem ſubtus aram a Simplicio Caffarello abbate reconditæ ſunt kalendis Octobris anni milleſimi ſexcenteſimi viceſimi-octavi, cum inſcriptione ſequenti, in qua non regis, ſed principis nomine donandus erat:

CORPUS SANCTI CAROLOMANNI REGIS ET MONACHI CASINENSIS,
QUEM CLARIOREM REDDIDIT CELLA QUAM REGIA,
CUCULLUS QUAM PURPURA, PEDUM QUAM SCEPTRUM,
OBEDIENTIA QUAM IMPERIUM:

ANN. CHR. 755.

E MONASTERIO VIENNENSI, URI, CUM APUD PIPPINUM FRATREM FRANCORUM REGEM, AD ITALIÆ PACEM PROCURANDAM LEGATIONE FUNGERETUR, VITA FUNCTUS EST, HUC TRANSMISSUM, ET AD SANCTISSIMI PARENTIS BENEDICTI PEDES POSITUM, SIMPLICIUS CAFFARELLUS HUJUS SACRI COENOBII ABBAS CXXVIII. UT, QUI HONORIS INSIGNE DEPULIT VIVENS, DECIPERET MORTUUS, SOLEMNI POMPA ELEVATUM, IN ORNATIORUM LOCULUM DEPOSUIT KAL. OCTOB. AN. MDCXXVIII. PONTIFICATUS S. D. N. URBANI OCTAVI ANNO VI. PHILIPPO IV. HISPANIARUM REGE CATHOLICO REGNANTE.

XIV. Pippinus iterum in Italiam profectus.

Pippino ex Italia ita, ut diximus, in Galliam reverso, Aistulfus externo liberatus metu, brevi ad pristinum ingenium rediit, &, tumultuario exercitu contracto, adeò promissa intra præfinitum tempus non implevit, ut etiam Romanum in agrum incurreret, vastatisque in circuitu locis, urbi ipsi excidium rursus intentaret; tatus Pippinum, semel amici functum officio, alpes ad protegendum pontificem denuo non trajecturum. Sed spes eum sua fefellit; nam Stephanus, ubi nihil apud eum precibus obtinere potuit, Warnerium abbatem, ad se a Pippino missum, cum legatis suis in Franciam itinere maritimo, quò celeriùs ac tutiùs perveniret, jussit contendere, ac Pippinum per omnia sacra obtestari, ut tam urgenti necessitati adesset: Warnerium (*a*) abbatem laudans, quòd pro amore beati Petri, loricâ indutus per muros afflictæ urbis Romanæ vigilasset. Anastasius religiosum virum dicit Warnerium, de quo nihil ampliùs nobis dicendum occurrit. His acceptis, Pippinus nil moratus, subito delectu habito alpes trajecit, Aistulfum, solutâ Romæ obsidione Papiam reversum, rursus obsedit, & ad promissa statim persolvenda compulit, novis etiam conditionibus in pœnam violati fœderis adjectis; nec ita multò post, Fulrado abbate, qui ab Aistulfo singula acciperet, & pontifici resignaret, relicto, ipse in Franciam, ne hac quidem vice Româ aditâ reversus est. Exstant Stephani papæ litteræ tres de hac expeditione; unæ soli Pippino regi inscriptæ, quem ad eam quantocius aggrediendam hortatur: alteræ communes, sed iisdem ferè verbis, *Dominis excellentissimis, Pippino, Carolo, & Carlomanno, tribus regibus & Romanorum patriciis, seu omnibus episcopis, abbatibus, presbyteris, & monachis, seu gloriosis ducibus, vel cuncto exercitui regni & provinciæ Francorum:* tertiæ, quod mirere, non Stephani papæ nomine, ut duæ priores, sed nomine sancti Petri iisdem inscriptæ, ad urgendam expeditionem. In duabus prioribus epistolis gravitet pontifex conqueritur, quòd Beneventani Aistulfo adjuncti Romana suburbia igne ac ferro corrupetint, ne quidem ecclesiis, sacrisque imaginibus parcentes; immo etiam quòd munera sancta, id est „ corpus Domini nostri Jesu-Christi, in suis contaminatis vasis, quos *follet* vocant, miserint, eaque aliis cibis expleti comedetint; denique quòd servos Dei „ monachos, qui pro officio in monasteriis morabantur, multis plagis confecerint; „ atque sanctimoniales feminas & reclusas, quæ ab infantia & pubertatis rempore „ se se recluserant, cum magna crudelitate abstractas polluerint.

(*a*) *Steph. ep.* 4.

Dum Pippinus ad secundam hanc expeditionem pergeret, legati ad ipsum ab Constantino imperatore cum muneribus missi intercesserunt, ut ne exarchatum & Pentapolim pontifici, sed imperatori restitui curaret. Verùm cassa eorum intercessio, atque irritæ preces fuere. Vidimus in archivo Dionysiano fragmentum epistolæ græcæ, cinnabari seu minio subscriptæ, quam fortè Constantinus hac occasione ad Pippinum scripserit, cujus fragmenti ectypum, etsi nihil ferè ad sensum reliqui sit, in supplemento operis de re Diplomatica, Deo dante, exhibituri sumus.

XV. Besuensis monasterii miserabilis status.

Per id tempus, cùm Pippinus divortium a Berta seu Bertrada regina facere meditaretur, a Stephano tertio admonitus, cum ea in concordiam rediit, ut probat Stephani quarti epistola ad Carolum & Carolomannum reges in codice (*b*) Carolino. Discordiæ fomites fortè minuistravit Pippini consuetudo cum quadam Angla, Theodardi nescio cujus uxore, cui monasterium Besuense non (*c*) custodiendum, sed ditipiendum dedit, quod sub quatuor posterioribus abbatibus, Waldaleno, Bercango, Ferreolo & Syranno, primariam regularis vitæ disciplinam retinuerat. Id

(*b*) *Carolin. cod. ep.* 45.
(*c*) *Spicil. tom.* 2. *p.* 503.

verò

verò indignè ferentes monachi, cœnobium deſeruere plerique, ſeque alii Luxovium, alii in alia monaſteria receperunt. Sic Angla rerum omnium domina, paucos ſeniores, qui illic remanſerant, etiam ab ingreſſu baſilicæ prohibuit, non verita ipſum oratorium, poſtquam cætera ſacra loca impunè temeraverat, audaſtet ingredi, contra generale ferè interdictum illius temporis monachorum, qui muliebrem ſexum ab eccleſiis ſuis arcebant. Verùm audaciam non impunè tulit infamis mulier, quæ mox, ubi pedem in oratorium miſit, inviſibili igne cœpit ardere, ſeque quantocius in proximum fontem Beſuæ deportari præcepit; at nullo ex aquis percepto refrigerio, ad fontem miſericordiæ recurrit, idque piorum ſenum precibus obtinuit, vitæ emendatione promiſsâ; cujus beneficii memor, prædictum locum donariis honoravit, quorum quædam Johannes chronographus Beſuenſis, ad ſuum uſque tempus, in rei teſtimonium aſſervata fuiſſe teſtatur. ANN. CHR. 733.

Tunc etiam Lingonenſis epiſcopatus, in quo Beſuenſis monaſterium exſtitit, traditus fuit Remigio Pippini regis fratri, qui hoc anno ad Rotomagenſem promotus ſedem, Lingonenſem legitimis epiſcopis ceſſit. Poſt Anglam Beſuenſe monaſterium epiſcopis Lingonenſibus commiſſum fuit. Sed nulla eis cura de revocando ad ovile palabundo grege monachorum, hoc uno gaudentibus, quòd res eorum in ſuos ſuorumque uſus cederent. Ita monaſticus ordo eo in loco penitus exſtinctus, nullique ſuccedentium epiſcoporum curæ fuit, ut priſtinam religionem illic repararent; ſed alii abbates, ordinis canonici ibidem conſtituerunt; alii ſibimet locum ipſum manciparunt, donec ad piiſſimi Ludovici auguſti tempus ventum eſt, cujus principatu reſtituta Beſuæ monaſtica diſciplina.

XVI. Lingonenſes epiſcopi monachi.

Inter hos nihilo minùs Lingonenſes epiſcopos, qui Cheroaldo ſucceſſit Herulfus ſeu Hariolfus, olim cum junioribus clericis monachos inter educatus fuiſſe dicitur, ac poſtmodum ſolitudinis amans in Elewangenſe fraternæ ditionis monaſterium conceſſiſſe, baculo paſtorali reſignato Arwlfo, ſeu fratri, ſeu fratris filio. Hic verò cellam ſancti Viti apud Suevos exſtruxit, ſancti Benigni quibuſdam reliquiis a ſe decoratam, quò & ipſe demum ſe recepit, Lingonenſem cathedram cedens Waldrico ſeu Baldrico abbati Divionenſis monaſterii ſancti Benigni. Ejus ſucceſſor Betto epiſcopus poſſeſſiones Beſuenſis monaſterii aſſeruit: Bettonem excepit Alberieus, qui monaſticam ibi diſciplinam reſtituit. Horum meminit in chronico Lingonenſi Jacobus Vignerius e ſocietate Jeſu, qui per ea tempora condidit tam conjicit in decanatu Moliſmenſi ſanctimonialium Benedictinarum abbatiam, Putei-orbis appellatam, de qua plura inferiùs.

XVII. Glannafolienſis monaſterii everſio.

Eadem, immo longè pejor calamitas eodem tempore accidit Glannafolienſi monaſterio, quod beatus Maurus in agro Andecavenſi olim exſtruxerat. Hactenus a prima origine monaſticæ religionis obſervantia in illo ſancto cœnobio viguerat, cum honore & dignitate ac rerum omnium copia, (numerus quoque centum-quadraginta monachorum, a ſancto Mauro præſcriptus, ibidem indiminutus erat:) cùm Pippinus rex locum illum cum univerſis ejus poſſeſſionibus tradidit Gaidulfo cuidam Ravennati, ſæviſſimi animi atque efferæ crudelitatis homini, qui mox exſecrabili odio monachos ibidem commorantes perſequi aggreſſus eſt. Hi autem immaniſſimam ejus oppreſſionem ferre non valentes, palabundi circumquaque diſperſi ſunt, quatuordecim tantùm illic remanentibus, qui quotidianam ſtipem emendicando vix a prædicto tyranno extorquere potetant; verùm illi demum, cùm præ extrema inopia ſanctæ regulæ inſtitutionem ſervare non poſſent, communi conſilio monaſticas veſtes deponunt, induuntque habitum canonicorum; quod illis peſſimè vertit. Occaſione namque inde acceptâ, Gaidulfus omnes expulit, eorumque in locum quinque tantùm clericos viliſſimi nominis intruſit; tum malo genio percitus totum monaſterium non modò ſolo tenus æquavit, ſed ejus etiam fundamenta revellit, incipiens ab ædibus ſacris, quas funditus deſtruxit. Quin etiam teſtamenta ſeu inſtrumenta donationum monaſterio factarum partim cremavit, partim in præfluentem Ligerim projecit, paucis exceptis, quæ in archivo ſancti Albini apud Andecavos monaſterii depoſita, poſtmodum, accedente clade Nortmannorum, cum aliis perierunt. His præclaris ſcilicet geſtis ovans tyrannus, dum amicis feſtivum epulum exhibet, meto calens, inter pocula percuſſus a quodam ſibi apparente venerabilis formæ monacho interiit, vociferans, & Manrum appellans, qui ſe interficeret. Hæc ita geſta fuiſſe conteſtabatur ſæculo nono Geramnus monachus, qui hæc ſe a patruo ſuo, ipſius loci tunc monacho, ſe frequenter audiiſſe aſſerebat: cui narrationi adſtipulabantur veterani duo homines, ex quibus eadem reſcivit Odo abbas, qui hæc retulit in libro de everſione & inſtauratione monaſterii Glannafolienſis. Mortuo Gaidulfo, loci ejus poſſeſſiones in prædam factæ ſunt, tam comitis Andecavenſis, quàm aliorum effrenis cupiditatis hominum, qui eas, nemine apud Carolum Magnum conquerente, in ſuos uſus, ſuumque dominium

ANN. CHR. 755. XVIII. Concilii Vernensis decreta pro monachis. (*) *Vernense.*

tranſtulerunt. Ita jacuit inſigne monaſterium ad tempus Ludovici auguſti; quo imperante denuo urcumque excitatum eſt.

Ejuſmodi prædones monaſteriorum notat concilium Vernenſe, in Verno (*) palatio ad Iſaram hoc anno habitum, cujus canone decimo ſtatutum eſt, ut ſi monaſterium quodvis in manus laicorum veniat, idque loci epiſcopus emendare non valuerit, liceat monachis cum epiſcopi conſenſu in aliud migrare monaſterium ad ſalvandas animas ſuas. Non omittenda hoc loco alia in rem noſtram ejus ſynodi decreta. Unum eſt canone quinto, ut monaſteria, tam virorum, quàm puellarum, ſecundùm ordinem regulariter vivant; &, ſi id facere contemſerint, hoc emendet epiſcopus, in cujus parochia conſiſtunt; vel, epiſcopo non valente, metropolitanus; vel denique ſynodus, quæ bis ſingulis annis fieri præcipitur. Si verò illi ſynodum non audierint, aut bonorem ſuum perdant, aut excommunicentur; & tales in eorum loco in ipſa ſynodo conſtituantur cum voluntate regis & conſenſu ſervorum Dei, id eſt aliorum monachorum, qui ipſum gregem ſecundùm ordinem ſanctum regant.

„ Canone ſexto abbatiſſis & monachabus interdicitur diſcurſus extra monaſterium, ſtatuiturque, ut nulla abbatiſſa duobus monaſteriis præſit, nec extra monaſterium progrediatur, niſi hoſtilitate cogente, aut rege jubente, ſemel in anno, aut certè permittente, cum conſenſu epiſcopi ſui. Monachæ verò extra monaſterium non exeant. Si qua verò ex his in crimen lapſa fuerit, intra monaſterium cum conſilio epiſcopi pœnitentiam agat. Quòd ſi quid regi vel ſynodo ſuggerendum habeant, earum præpoſiti vel miſſi hoc faciant; iidemque munera, ſi qua dara voluit, ad palatium perferant. Ad hæc, ſi qua erunt monaſteria, quæ ſuum ordinem ob paupertatem adimplere non poſſint, id per epiſcopum regi innoteſcat, ut ſuâ eleemoſynâ id ſuppleat. Denique ſi quæ feminæ velatæ regulariter vivere cum aliis non velint, epiſcopus vel abbatiſſa locum illis aptum provideat, ubi ſeparatim cum cuſtodia in pulſatorio (probationis hic locus erat) habitare debeant, vel manibus operari quod abbatiſſa jufſerit: donec probatæ dignæ ſint, quæ in congregationem recipiantur.

„ Canon decimus ſancit, ut ne monachi, qui regulariter omnino vivunt, ad Romanam ſedem, vel quòvis aliò vagari permittantur, niſi ex obedientia ſeu mandato abbatis. Si tamen ob remiſſionem vel negligentiam abbatis monaſterium ipſum in manus laicorum venerit, liceat monachis, ut mox obſervabam, ſalutis ſuæ causâ in aliud migrare monaſterium cum epiſcopi conſenſu. De clericis ſaturum eſt canone undecimo, ut vel in monaſterio ſint ſub ordine regulari, vel ſub manu epiſcopi ſub ordine canonico, id eſt ad normam & præſcriptum canonum. In canone viceſimo aiunt patres ſibi perdonarum ſeu conceſſum fuiſſe, haud dubiè a rega, ut in illis monaſteriis, ubi regulariter monachi vel monachæ vixerint, abbas vel abbatiſſa rationes de ſuis rebus reddant, vel regi, ſi regalia monaſteria fuerint; vel epiſcopo, ſi epiſcopalia. In fine præcipit canon viceſimus-quintus, ut nec epiſcopus, nec abbas, nec ullus laicus pro juſtitia facienda ſportulas contradictas accipiat, legendum puto *ſportulas contraditas*, id eſt munera ſibi oblata: quia ubi dona intercurrunt, juſtitia evacuatus. Ex quo intelligas, abbates tunc temporis jus dixiſſe. Illud obiter obſervo, canone quarto-decimo patribus non probari perſuaſionem populis eo tempore receptam, die dominico *cum caballis ſive bubus & vehiculis itinera fieri non debere*, ne quidem ullam rem ad victum præparari; quod Judaicum eſſe patres æſtimant, non chriſtianum: qui mos in Anglia recaptus erat, teſte (4) Beda. Huc (pertinet quod apud Livium (*b*) legitur de matronis Romanis, quibus id privilegii indultum erat, ut pilento ad ſacra ludoſque; earpentis feſto, profeſtoque uterentur.

(*a*) *Beda lib. de vita S. Cuth. c. 17. V. Præfat. in Sæc. 2. Act. n. 30.*

(*b*) *Liv. lib. 5.*

ANN. CHR. 755. XIX. Aiſtulfo regi ſuccedit Deſiderius.

POſtero anno Aiſtulfus rex Langobardorum, cum de fœdere iterum frangendo, deque bello in Romanum pontificem inſtaurando cogitarat, inter venandum equo dejectus, ſive, ut alii narrant, apro porcuſſus, interiit. Ejus morte compertâ, cùm nemo omnium eſſet, cui jure hereditario regnum competeret, Deſiderius ſtabuli comes, qui tum ducatum Tuſciæ adminiſtrabat, Tuſcis ſuffragantibus thronum occupavit. Quod ubi Ratchiſus, ex-rege Caſinas monachus, accepit, uſque adeò indignatione exarſit, ut monachum exuere, ac regnum iterum inire voluerit. Nec deerant ejus conſilii auctores & adjutores. Id ut averteret Deſiderius ad Stephanum pontificem ſe contulit, atque urbes quaſdam, ab Aiſtulfo nondum reſtituras, ſe traditurum, ac fœdus inſtauraturum pollicitus, Stephanum ad ſuas partes adjunxit, conſulto Fulrado abbate, cujus operâ, adhibito Paulo pontificis fratre, pax ſancita eſt. Hinc pontifex Ratchiſum per Stephanum presbyterum monuit, ut in priſtino vitæ inſtituto maneret, nec de ſollicitando Deſiderio cogitaret

taret. Quin etiam Fultadus Francorum auxilium Deſiderio, ſi res armis eſſet diſceptanda, promiſit. Ita Ratchiſo cedere coacto, Langobardi territi regnum Deſiderio confirmarunt. ANN. CHR. 756.

XX. Widonis comitis obitus & beneficia in Deſertinenſes.

Eodem anno mortuus eſt Wido comes Langobardus, Adalberti comitis filius, cujus uxor erat Adalheidis, filia Rodoaldi Beneventani ducis, Deſiderio regi ſanguine conjuncta. Widonis obitum hoc anno, & quidem IV. nonas Januarii, reponunt paternales tabulæ Deſertinenſis apud Rætos monaſterii, cui maximè beneficus extitit. Is aliquamdo cum Pippino rege in Italiam proficiſcens, Deſertinam veniſſe (a) traditur, Urſicino tunc temporis epiſcopo Curienſi & abbate; ibique graviſſimè infirmatus, cùm ſanitatem ad monachorum preces, ſanctorum loci tutelarium, Sigisberti & Placidi, meritis recuperaſſet, eidem monaſterio multa prædia & beneficia, in his cellam ſancti Galli apud Rætos, & prædium Antſonam, contulit. Donationis ibidem factæ teſtes recenſentur Hegilo, Vitalis, Vernerus, Udalricus, aliique, haud dubiè primores viri. Scio aliter ordinati a Bucelino & Comtio ſeriem Curienſium epiſcoporum: ſed hæc magis conveuit cum antiquis monumentis, in quibus Urſicinus ſub Paſchali & Victore epiſcopis adoleviſſe traditur, iiſque ſucceſſiſſe Vigilius & Baldebertus, cujus Baldeberti ſucceſſor Urſicinus locum fecit Tello epiſcopo, de quo inferiùs. Si Catzienſe virginum Benedictinarum cœnobium condere cœpit Paſchalis epiſcopus Curienſis, ſub initium ejus ſeculi id factum oportuit. Victor ejus ſucceſſor inchoatum opus abſolviſſe fertur, ejuſdem, ut putant, filius, ante parentis ſacerdotium ex legitimo natus matrimonio. Situm eſt illud cœnobium in pago Tumiliaſcenſi, beatis apoſtolis Petro & Paulo nuncupatum, nunc canonicarum liberarum collegium. Idipſum eſt procul dubio cœnobium *de Gaczes*, de quo fit mentio in libro (b) fratrum conſcriptorum ſancti Galli, ubi recenſentur *nomina fororum de Gaczes, ſcilicet VValdrada, Calumniaſa & Opportuna abbatiſſæ; Columba, Paſſiva*, aliæque *monachæ*, non canonicæ. Bucelinus Catzienſis monaſterii antiſtitarum catalogum exhibet, in quo prima ejus loci abbatiſſa cenſetur Veſpula, prædicti Paſchalis, ut fertur, filia: ſed in eo nulla mentio trium ſuperiorum abbatiſſarum: quod argumento eſt, catalogum illum valde imperfectum eſſe.

Curienſium epiſcoporum ſeries emendata.

Catzienſe monaſterium.

(a) *Supra n. 8.*

(b) *Gold. to. 2. rer. Alam. p. 186.*

Sublato e vivis hoc anno Johanne epiſcopo Saltzburgenſi, creatus eſt Virgilius epiſcopus ex-abbate monaſterii ſancti Petri ejuſdem civitatis. Hunc ex Hibernia natum, ac profectum in Bajoariæ partes, teſtis eſt Alcuinus in epigrammate (c) quodam, quo ejus ſanitatem atque integritatem celebrat. Conſentit vetus ejuſdem epitaphium ſuo loco referendum, in quo humilis, doctuſque ſacerdos appellatur, in miſeros largus, omibus denique acceptus & amatus.

XXI. Johanni epiſcopo Saltzburgenſi ſuffectus Virgilius.

(c) *Alcuin. to. 1. p. 231.*

Ex Hibernia in Franciam profectus a Pippino principe, tunc majore-domus, apud Cariſiacum honorificè exceptus fuiſſe dicitur, ab eoque ob litterarum ſcientiam & morum honeſtatem ad prædicandum miſſus in Bajoariam, ubi proceſſu temporis epiſcopatum promerult. Hinc fortè non bene ipſi convenit cum ſancto (d) Bonifacio, quòd ejus miſſionis auctorem principem haberet, faventemque Otilonem Bajoariorum ducem; nec ſatis, ut par erat, Bonifacio, apoſtollicæ ſedis in illas partes legato, ſubjectus eſſet; nam eumdem eſſe puto, de quo agitur in epiſtolis Bonifacianis. Verùm in gratiam tandem cum viro ſancto rediit, rametſi epiſcopatum nonniſi poſt ejus obitum adeptus eſt. De monaſtica ejus profeſſione ſilent veteres. Presbyter tantùm appellatur in epiſtolis Zachariæ papæ & ſancti Bonifacii; abbatem tamen ante epiſcopatum fuiſſe conſtat ex indiculo Arnonis epiſcopi ejus ſucceſſoris, in quo Virgilius abbas ſancti Petri monaſterii Saltzburgenſis de quibuſdam poſſeſſionibus cellæ ſancti Maximiliani cum Otilone duce diſceptaſſe perhibetur. Ejus ordinatio hoc anno, & quidem XVII. kalendas Julii, facta memoratur. Per annos epiſcoparus quatuordecim multa egregiè ab eo patrata. Sancti Petri monaſterium ex integro magnificentiùs refectum; Carinthiæ per miſſos a ſe prædicatores converſi, ob id eorum apoſtolus vocatus; amplificata ab eodem cella ſancti Maximiliani, quam ſanctus Rudbertus exſtruxerat; alia apud Ortingam cella ab ipſo Virgilio inſtituta, ſed a Guntherio comite condita & dotata, cujus eccleſiam non ante Virgilius epiſcopus conſecrare voluit, quàm Saltzburgenſi eccleſiæ ſubjiceretur. Baſilicam in honorem ſancti Stephani conſecravit primo ſuæ ordinationis anno Virgilius, *abbatemque illic & monachos ex ipſa ſede* Saltzburgenſi *poſuit*, teſtante Arnone, in cujus textum intruſæ videntur voces duæ, *ſive canonicos*. Tunc enim, id eſt primo Virgilii epiſcopi anno, in eccleſia ſancti Petri, ubi numquam canonicos exſtitiſſe conſtat, ſedes erat epiſcopalis, quam poſtea idem Virgilius in novam a ſe erectam ſancti Rudberti baſilicam tranſtulit. Ob hæc, aliaque rectè facta is nulli pietate ſecundus, maximuſque eccleſiæ princeps ab Alcuino prædicatur. In diſceptatione, quam de cella ſancti Maximiliani

(d) *V. lib. 22. n. 14.*

habuit

ANN. CHR. 756. habuit contra Otilonem ducem, producti ab eo teſtes ſancti Rudberti diſcipuli, apud Arnonem memorantur: quod ſanè impoſſibile fuiſſet, ſi ſanctus Rudbertus floruiſſet ſæculo ſexto, ut volunt recentiores.

XXII. Mediani-monaſterii abbates. In Mediano-monaſterio apud Voſagum humanis rebus exemtus eſt Rambertus ſeu Rembertus ejus loci abbas, ſi tectè annos ei regiminis quinquaginta tribuit Johannes Bayon chronographus. Diem ejus obitus notant veteres monaſterii tabulæ vi. kalendas Februarii. Huic ſucceſſit in annos ampliùs triginta Sundrabertus, religionis ſtudio & moribus non impar; cujus tempore fidelium donationibus locus ille auctus fuit. Eo abbate ſæculi e fluctibus ad portum vitæ monaſticæ ſe recepit germanus ipſius Madalvinus, futurus etiam ejuſdem in abbatiali dignitate ſucceſſor, ſed meritis ſuperior.

XXIII. Vvidlerbus epiſcopus & abbas Martinianus. Annum quintum Pippini regis cum hoc anno dominicæ incarnationis quinquageſimo-ſexto rectè componunt annales Maſciacenſes apud (*a*) Labbeum, quo anno Widlerbus epiſcopus & abbas ſancti Martini apud Turonos obiiſſe perhibetur. Huic ſucceſſit in dignitate epiſcopali Andegarius, fortè legendum Audegarius, in iiſdem laudatus annalibus; non verò in abbatiali, quæ Wlfardo ſeu Gulfardo abbati commiſſa fuit. Ex uno duos, Wlfardum & Gulfardum, intermedio Hitherio ſeu Itherio, perperàm faciunt vulgati indices, uti de Utlando & Autlando ſuperiùs (*b*) vidimus. Is eſt Gulfardus abbas, qui unà cum Albino, Caroli regis *delicioſo*, (ſic eum vocat Anaſtaſius) Romam ad Hadrianum papam a Carolo miſſus eſt. Hunc Hitherius abbas excepit, Hitherium Alcuinus: quos omnes in conſequentibus illuſtrabimus. Porro in Turonico ſancti Martini monaſterio, uti & in Dionyſiano, non quidem titularem, ſed *proprium*, ut vetera monumenta loquuntur, fuiſſe epiſcopum, agnovit Urbanus papa ſecundus in concilio Turonenſi, qui, lectis eccleſiæ Martinianæ privilegiis, faſſus eſt id privilegii eidem baſilicæ conceſſum, *ut proprium haberet epiſcopum*. Neque id inſolitum ac ſingulare; nam, ut cætera mittam in præſens, in monaſterio montis Sinai ſæculo undecimo, referente Ademaro (*c*) monacho, quingenti ampliùs monachi ſub imperio abbatis manebant, *habentes ibidem proprium epiſcopum*: qui proinde alius erat ab ejus loci abbate, uti contigit in Martiniana, ut mox obſervabam, eccleſia poſt Wiſterbum, qui abbas ſimul & epiſcopus erat. Cæterùm Andegarius, poſt eum epiſcopus monaſterii ſancti Martini, vir ob modeſtiam & humilitatem omnibus acceptus & amatus, fuit ex genere Anglorum: ſed pater ejus, Betto nomine, negotiator fuerat in urbe Maſſilia, ut tradunt prædicti annales Maſciacenſes, in quibus Andegarius obiiſſe dicitur xv. kalendas Februarii, anno ſeptingenteſimo nonageſimo.

(*a*) *Bibl. nova to. 2. p. 736.*

Alii abbates non epiſcopi.

(*b*) *Lib. 11. n. 12.*

(*c*) *Bibliob. nova to. 2. p. 175.*

XXIV. Vvando abbas Fontanellæ obit. Hoc autem anno quinquageſimo-ſexto Fontanellæ diem functus eſt Wando quondam abbas, qui lumine oculorum orbatus, paſtoralem curam in Auſtrulfum tranſtulerat. Ab eo tempore bonis operibus inſiſtens, in eccleſia beati Petri ſedulò reſidebat, agonem ſuum Chriſto Domino inediâ, vigiliis & orationibus aſſiduè commendans. Præter cæcitatem podagrico labore ſæpius laborabat cum inſigni patientiæ exemplo, Apoſtoli dictum recolens, flagellari a Domino omnem filium quem recipit; & caſtigari quem amat. Dum oculorum luce frueretur, victimam hoſtiæ ſalutaris quotidie immolaſſe memoratur. Multa Fontanellæ donaria fecit, ne quid dicam de plurimis rebus, quæ eidem loco ſub ejus adminiſtratione accreverunt. Reliquit eccleſiæ ſancti Petri offertorium argenteum cum patena, capſam auro decoratam, diverſaque ornamenta; bibliothecæ autem codicum non modicam, copiam ex quibus quædam tantùm chronographus Fontanellenſis recenſet. In veteri kalendario Breviarii Fontanellenſis notatur commemoratio Wandonis abbatis xv. kalendas Maii. Sepultus eſt in abſida baſilicæ ſancti Petri juxta beatos Chriſti confeſſores ipſius anteceſſores. Qui eum ſepulturæ mandaverat Bertcaudus monachus, referre ſolitus erat, dum ejus corpus ipſe in tumulo ſolito more ſupinum componeret, ſubitò converſum fuiſſe, ſeque ipſum dexterum in latus, vivorum more in lecto agentium, collocaſſe, viventiſque ſpeciem exhibuiſſe. Fontanellenſe monaſterium, primò quidem expulſo Benigno, rexit triennio; deinde reverſus ab exſilio annis circiter quinque: poſt quos annis novem ſuperſtes, (ſic enim emendandus videtur Fontanellenſis chronographus, qui ſibi non conſtat) annis ferme ſexaginta in monaſtico propoſito exactis, jam ſenio confectus, ad æternam demum requiem hoc anno migravit, tempore Widonis-laici abbatis, qui Auſtrulfo ante biennium mortuo ſucceſſerat.

XXV. Baltherus item anachoreta. Eodem anno Rogerius Hovedenus collocat obitum Baltheri anachoretæ, cujus geſta anonymus poeta (*d*) Eboracenſis verſibus cecinit. Locum poeta deſcribit undis oceani circumdatum, rupibus ſæptum horrendis & prærupto margine, ubi vir ſanctus æreas poteſtates ſibi infeſtas ſæpius vicit. Ad cum aliquando refugiſſe di-

(*d*) *Sæc. 3. Bened. part. 2. p. 362.*

ci-

eitur eujuſdam levitæ anima corpore exuta: quam dæmones infectabantur ob quamdam culpam, quam ille confiteri erubuerat, nempe quòd manus in ſinum mulieris injeciſſet: at Baltheri precibus tandem dæmonum vexationi ac poteſtati ſubducta. Idem aliquamdo e præruptо margine in occanum lapſus, ſiccis ſuper undas plantis ambulaſſe perhibetur. A Turgoto monacho laudatur vir Domini & presbyter Baltherus, qui vitam anachoreticam *in Tinmahan*, qui Scotiæ locus eſt, duxit: ubi viam ſanctorum patrum ingreſſus, ad Deum migravit pridie nonas Martias, Cunewlfi Lindisfarnenſis epiſcopi anno decimo-ſeptimo, regni verò Eadberti Northanimbrorum regis viceſimo. Et tamen in faſtis Benedictinis colitur v. kalendas Decembris; quo fortè die ejus reliquiæ Dunelmum tranſlatæ ſunt ſæculo undecimo. ANN. CHR. 756.

PRoximo anno quinquageſimo-ſeptimo Stephanus papa Fulrado abbati Dionyſiano, ejuſque ſucceſſoribus facultatem conceſſit ædificandi monaſteria, ubicumque vellent in regno Franciæ, ſive in locis proprietatis ſuæ, ſive in iis, quæ ex munificentia regum, vel ex conceſſione fidelium ipſi poſſiderent; eaque monaſteria, uti Dionyſianum, cui illa ſubjicit, ſub apoſtolica ditione eſſe jubet, & ſub providentia epiſcopi ab ipſis deſignati, qui prædicationi tam in principe monaſterio, quàm in ſibi ſubjacentibus operam impendat. Hæc clauſula de proprio (*a*) epiſcopo, quæ in editis conciliorum libris deeſt, invenitur in vetuſtiſſimis ſcriptis exemplaribus nonnullis, habetque auctoritatem a libro primo miraculorum ſancti Dionyſii, ubi legitur, morem ejus aliquamdiu fuiſſe eccleſiæ, epiſcopos habere, qualis fuit Herbertus epiſcopus ibidem laudatus. Verùm hac de re diſputent alii, quantùm lubet: hiſtorica facta notare nobis incumbit, non jus eorum aſſercre. ANN. CHR. 757. XXVI. Fulrado abbati privilegium a Stephano papa conceſſum.

(*a*) *V. ſupra* n. 3. & 23.

Hoc Stephani privilegium inſcribitur Fulrado presbytero & abbati, *venerabilium diverſorum monaſteriorum fundatori*. Id intelligendum in primis de monaſteriis duobus in Alſatia ab eo conditis, nempe Lebraha, & cella ſancti Hippolyti, quorum alterum reliquiis ſancti Alexandri, alterum ſancti Hippolyti martyrum Româ advectis, & non ſolùm prædiis locupletavit. Et quidem cellam ſancti Hippolyti in ſua ipſius proprietate condidiſſe memoratur in quodam Caroli Magni diplomate, dato anno regni ejus ſexto: cellæ verò in valle *Lebrath* ſitæ Carolum Magnum conditorem agnoſcit Richerius monachus Senonienſis: cujus eccleſiæ pavimentum vario marmore ſtratum ad ſuum uſque tempus, eamque cellam ad monaſterium ſancti Dionyſii etiam tum pertinuiſſe teſtatur. Verum facilè auctor ille Carolo tribuere potuit, quod ejus tempore, quamquam ſub Pippini, ut quidem veri ſimile eſt, principatu, Fulradus fecerat. Has cellas eùm in precariam ſeu beneficium tradere vellet ſæculo inſequenti Ludovicus abbas Dionyſianus, jamque re verâ cellam ſancti Alexandri Chuonrado comiti tradidiſſet; reclamarunt monachi apud epiſcopos Vermeriæ congregatos, exhibito teſtamento, quod ſanctæ recordationis abbas Fulradus de illis condiderat; necnon & privilegio, quod exinde ſancta ſedes apoſtolica per beatum Stephanum papam eidem monaſterio ſuper prædicto teſtamento conceſſerat; quibus inſpectis, patres id fieri voluerunt, nulloque umquam tempore jam dictum monaſterium ſancti Alexandri cum rebus ſibi pertinentibus a majore monaſterio ſancti Dionyſii quoquo pacto avellendum ſanxerunt. Monaſterium Lebraha, ſic dictum a præfluente amne Lebera, inter Seleſtadium & Markircham quondam poſitum, modò everſum jacet: cella verò ſancti Hippolyti (*) cum oppido cognomine prope Seleſtadium hactenus viſitur, ſed a monaſterio ſancti Dionyſii avulſa, Fulrado-villare olim appellara. Ad hæc Fulradus alias cellas condidit, aut certè reſtituit, nempe cellam ſancti Privati in ditione Salonenſi, diœceſis Mettenſis: quam cellam in ſua proprietate infra Hairebertingas ſuper fluvium Brailiam in ducatu Alamannorum, in comitatu Hurna, novo opere conſtruxiſſe dicitur in quodam diplomate Caroli Magni. Aliam quoque cellam, ſuo ipſius nomine appellatam, in Voſago exſtruxit, ubi ſancti Cucuphatis reliquias collocavit, poſtmodum cum ſancti Hippolyti corpore in Dionyſianum monaſterium tranſtatas. In libello de tranſlatione ſancti Viti legimus, Fulradum has reliquias ex urbe Roma attuliſſe; & quemdam laicum ejus conſanguineum, cum eo Romam profectum, obtinuiſſe, ut corpuſculum beatiſſimi pueri ac ſacratiſſimi martyris Viti, a loco, in quo poſitum erat, ſortè ex Lucania, tolleret: quas in prædio ſuo, ubi eccleſiam ejus nomini fabricavit, diligentiſſimè repoſuit. Neſcio an is ſit Arwlfus, qui cellam ſancti Viti apud Sueves ædificaſſe (*b*) fertur, dein factus epiſcopus Lingonenſis. Ut ut ſit, poſtea ſancti Viti corpus in ſancti Dionyſii monaſterium, ac demum in novam Corberam tranſtatum eſt. ANN. CHR. 757. XXVI. Monaſteria ab eo ſtructa.

(*) *S. Bilt.*

(*b*) *Supra* n. 16.

Non multum tempus poſt privilegium Fulrado conceſſum, quod IV. kalendas Martias datum legitur, ſuperſtes fuit Stephanus papa, cujus obitus hac ipſâ indi- XXVII. Stephano papæ ſuccedit Paulus.

ctio-

ANN. CHR. 757.

ctione decimâ, vr. kalendas Maii contigit. Ejus rei nuotio io Germaoiam perlato, Lullus Moguntinus anriſtes triginta miſſas ab uooquoque facerdote pro mortuo pontifice celebrari præcepit. Habentur litteræ (*a*) ab eo hac de re ſcriptæ inter Bonifacianas ad Deneardum, alioſque presbyteros in Turiogia degentes, quibus etiam mandat, ur omnes Turingiæ ſervos Dei & ancillas Chriſti, univerſamque plebem hortentur ad Dei miſericordiam deprecandam, *quatenus ab imminenti pluviarum* „ *flagello liberentur*; atque adeò ut unà hebdomadà a carniuo eſu & vino muſto „ abſtineant omnes, jejuneotque uſque ad veſperum ſecundâ ſeriâ, itidemque „ quartâ & ſextâ; atque inſupet, ut unuſquiſque ſervorum Dei & ſanctimonia„ lium qualibet ejus hebdomadæ die quioquaginta pſalmos cantet, id eſt reciret; & ſinguli presbyteri miſſas, quæ pro tempeſtatibus fieri ſolent, celebrare eurent, In fine: *Miſimus*, inquir, *vobis nomina domini Romani epiſcopi, pro quo unuſquiſque veſtrum triginta miſſas cantet, & illos pſalmos, & jejunium juxta conſuetudinem noſtram*. Similiter decem miſſas pro duobus laïcis ab unoquoque celebrari jubet. Multæ ſunt aliæ ejuſdem argumenti Bonifacianæ epiſtolæ (*b*) ad procurandam mortuorum requiem miſſis celebraodis, quas ab eo maximè tempore valde multiplicatas fuiſſe intelligimus, ex illa ſcilicet communione ſuffragiorum, quæ diverſæ ſibi invicem eccleſiæ, diverſæque perſonæ præſtabant. Ex illa porro pluviarum abundantia natam eſſe fructuum inopiam ac ſterilitatem colligitur ex alia Bonifaciana (*c*) epiſtola, quæ eſt Pippini regis ad eumdem Lullum; ſed tandem ſterilitati ſucceſſiſſe copiam: qua de re gratiarum actiones indictis litaniis, at ſioe jejunio, rex Deo perſolvi mandat.

(*a*) *Bonifac. ep.62.*

(*b*) *Ibid. ep. 74. 95. &c.*

(*c*) *Ibid. ep. 96.*

Græci monachi Romæ.

Strephano papæ ſucceſſit non ſine altercatione Paulus ejus germanus, de re publica monaſtica bene merirus: qui in ſuis ædibus monaſterium io honorem ſancti Stephani martyris & beati Silveſtri conſtruxiſſe ab Anaſtaſio memoratur, multiſque ſanctorum corporibus e cœmeteriis ailatis decoraſſe: ubi inſtituta Græcorum monachorum congregatio, qui divinas laudes græcâ modulatione perſolvereot. At in relatione adjuncta epiſtolæ, quam Stephanus papa de ſua ſalute apud ſanctum Dionyſium recuperata ſcripſit, idem Stephanus hoc monaſterium inchoaſſe traditur, quod frarer ejus Paulus ac ſucceſſor, eo morte prævento, nobiliter perfecerit, eòque coovectis plurimorum ſanctorum martyrum corporibus conſecraverit, atque, utì a fratre ſuo mandatum fuerat, monachis, natione Græeis, attributum, monaſterium ad ſanctos martyres in ſchola Græca juſſerit appellari. Eodem forſan tempore Gregorianum ſancti Aodreæ monaſterium, quod Latinis monachis principio commiſſum fuerat, tranſiit ad monachos Græcos: quibus demum Latini monachi denuo ſuffecti ſunt, utì Johannes (*d*) diaconus, cujus tempore Græci monaſterium illud occupabant, optaverat. Ex illa Pauli pontificis propoſione erga Græcos mooachos factum eſſe puto, ut nomeo ſuum græeis litteris in bullis plumbeis expreſſerit, cum iconibus apoſtolorum Petri & Pauli in antica parte, ut cerois in ſubjecto eclypo, quod humaniſſimus abbas Fauvellus ex ſuo muſeo nobis communicavit.

(*d*) *Vita S. Greg. lib. 4. c. 82.*

XXVIII. Giſelæ nativitas & baptiſmus.

Præter mortem Stephani papæ, tria hoc anno in Francorum vetuſtis anoalibus notantur, non omnino a propoſito noſtro aliena: videlicet nativitas Giſlanæ ex Bertrada Pippini regis uxore; prima muſicorum Organorum in Franciam advectio; & conventus Compendienſis. De Giſlana ſeu Giſela nobis agere incumbit, quòd proceſſu temporis futura ſit magnum Ordinis noſtri ornamentum, utpote monacha & abbatiſſa monaſterii Caleoſis. Auditâ Pauli Pontificis electione Pippinus, gratulatorias ei litteras ſcripſit, eldemque per Wiſardum ſeu Gulfardum, Martinianæ apud Turonos baſilicæ abbatem ſuperiùs laudatum, tranſmiſit *ſabanum* ſeu linteum illud, quo Giſlana io baptiſmo induta fuerat: quod Paulus pontifex inter miſſarum ſollemnia in baſilica Varicana, juxta corpus ſanctæ Petronillæ depoſuit. Teſtes ſunt ejus rei litteræ ipſius Pauli in codice (*e*) Carolino.

(*e*) *Carol. cod. ep. 27.*

XXIX. Organa allata in Franciam.

Eodem rempore, ut mox dicebam, Organa muſica primùm in Galliam invecta ſunt, ex dono Conſtantini imp. ad Pippinum miſſa. Hinc uſus ejuſmodi Organorum in Gallicanis eccleſiis ad exemplum palatini oratorii, in quo ſine dubio hoc primum Organum collocatum eſt. Ipſum erat aut ſimile in oratorio Aquiſgranenſi: ur ex Walafridi Strabonis carmine intelligimus, in quo de baſilicæ Aquiſgranenſis apparatu agens, ita canit.

Aſt

Aſt alia de parte nitens fulgore coruſco ANN. CHR.
Auratus diſcurrit eques, comitante pedeſtri 757.
Agmine: tintinnum quidam, quidam Organa pulſant.
Dulce melos tantum vanas deludere mentes
Cœpit, ut una ſuis decederet ſenſibus, ipſum
Femina perdiderit vocum dulcedine vitam.
Cedant magna tui ſupereſt figmenta coloſſi,
Roma: velit cæſar (*) magnus; migraverit ad aſtra (*) *Ludovicus.*
Francorum, quodcumque miſer conſtaverit orbis.
En queis præcipuè jactabat Græcia ſe ſe
Organa, rex magnus non inter maxima ponit.

Organum iſtud, an aliud, Conſtantinopoli tranſmiſſum ad Carolum Magnum deſcribit monachus (*a*) ſancti Galli, ubi ait miſſos Conſtantini imperatoris inter alia „ munera Carolo regi offerenda, etiam adduxiſſe omne genus Organorum, va„ riarumque rerum ſecum: quæ omnia Caroli Magni artifices, quaſi diſſimulanter „ obſervata, accuratiſſimè effinxerint, præcipuè illud muſicorum Organum præ„ ſtantiſſimum, quod dollis ex ære conflatis ſollibuſque taurinis per fiſtulas „ æreas mirè perflantibus, nunc quidem ingenti ſonitu tonitrui boatum, nunc „ exilitatem lyræ vel cymbali attemperato modulo æquabant. Hoc autem Organum quo in loco poſitum fuerit, vel quo modo perierit, conſultò reticet auctor ille: quod in direptione Aquiſgranenſis baſilicæ per Nortmannos accidiſſe puto. (*a*) *Vita Caroli M. lib. 2, c. 20.*

Proceſſu temporis exemplum hoc in alias eccleſias, ſeriùs in monaſteria manavit. Organorum uſum ſub finem ſæculi noni apud Italos ex Germania primùm acceptum fuiſſe colligimus ex epiſtola Johannis papæ octavi ad Annonem epi„ ſcopum Friſingenſem, rogantis, ut optimum Organum, cum artifice, qui hoc „ moderari & facere ad omnem modulationis efficaciam poſſit, ad inſtructio„ nem muſicæ diſciplinæ ſibi aut deferat, aut mittat. Apud Anglos medio ſæculo decimo Elfegus Wentanus antiſtes Organa Wentano in monaſterio conſtrui curavit, triginta ſollibus inſtructa, quos ſeptuaginta viri agitabant, uti Wolſtanus monachus in prologo ad vitam metricam ſancti Swithuni epiſcopi teſtatur. Poſt-paullo Gerbertus in epiſtola ad Raimundum Aureliacenſem abbatem ait, non „ habere ſe quod ſcribat de organis in Italia poſitis, ac monacho diligendo qui „ ea conducat. Jam ergo tum monachi ejuſmodi muſicis organis aſſueverant. Eorum tamen uſum non probabant monachi omnes, etiam ſub finem ſæculi undecimi. Cujus rei teſtis eſt epiſtola Baldrici Dolenſis antiſtitis ad noſtros Fiſcamnenſes. Nec deſunt etiam noſtro ævo qui ea in monaſteriis noſtris improbent. Alii, mediâ incedentes viâ, toleranda ubi jam ſunt, non inducenda ubi non ſunt exiſtimant.

XXX. Gorzienſis monaſterii privilegium.

In ſynodo Compendienſi, cujus canones omnes ad matrimonium pertinent, comprobati a Georgio epiſcopo Romano, & Johanne faceliario, qui præſentes aderant; Taſſilo dux Bajoariæ Pippino regi fidem ſuam obſtrinxit, datis ſacramentis ſuper corpora ſanctorum Dionyſii, Martini & Germani. In eadem ſynodo confirmatum eſt privilegium monaſterii Gorzienſis, quod recèns (*b*) in diœceſi Mettenſi Chrodegangus epiſcopus exſtruxerat. Hoc privilegium edidit ipſe Chrodegangus, „ ſecutus exempla priſcorum patrum, id eſt anteceſſorum ſuorum epiſcoporum, „ quos conſtruendis monaſteriis Deo placuiſſe perſuaſum habebat. Quapropter cum „ permiſſu Pippini regis ac conſenſu fratrum ſuorum canonicorum, atque ſpiritua„ lium ac Deum timentium laïcorum fidelium ſancti Stephani, ait ſe monaſterium „ in loco, qui dicitur Gorzia, in pago Scarponenſi ædificaſſe in honorem beatiſ„ ſimorum apoſtolorum Petri & Pauli, necnon & ſancti Stephani, cæterorumque „ ſanctorum; ipſumque fundaſſe ac dotaſſe ex rebus ac poſſeſſionibus, quæ ſibi le„ gibus obvenerant, eâ ſcilicet conditione, ut illic monachi *ſecundùm ordinem & „ regulam ſancti patris noſtri Benedicti abbatis* perpetuis temporibus vivant, nihil „ penitus proprium habentes, ſed omnia communia. Hoc verò monaſterium vult „ eſſe ſub mundeburde ac defenſione ſancti Stephani eccleſiæ Mortenſis patroni ti„ tularis; & cùm abbas e ſæculo migraverit, ejus loco alium inſtitui, quem to„ ta illa monachorum congregatio unanimi conſenſu elegerit, regulis monaſticis „ ac vitæ meritis optimè inſtructum. Quòd ſi talis in illo monaſterio inveniri non „ poſſit, a Mettenſi pontifice, cum monachorum conſenſu ex alio monaſterio eli„ gendum. Denique ſi aliquando idem pontifex illuc accedat, expenſis non gra„ vet monaſterium: ut monachi, qui ſolitarii nuncupantur, quieti ac ſecuri ſub „ ſancta regula viventes, pleniùs valeant attentiùſque Domini miſericordiam de- (*b*) *Supra lib. 22. n. 137.*

ANN. CHR. 757.

» precari. Privilegii litteris ſubſcribunt ſynodi Compendienſis epiſcopi minimùm viginti præter Chrodegangum. Integrum privilegium habes tum in conciliis Labbeanis, tum in Comitianis annalibus Francorum, datum in Compendio palario publicè, anno ſexto Pippini regis, x. kalendas Julii. Primus ejus loci abbas Rodigandus eidem privilegio ſubſcripſit.

XXXI. Chrodegangi epiſcopi regula.

Chrodegangus epiſcopus ille ipſe eſt, qui regulam canonicis, maximam partem ex regula ſancti Benedicti deſumtam, præſcripſit, eâ lege ut communem inter ſe vitam ducerent, in communi refectorio edentes, communi etiam conclavi quieſcentes. Ad hanc vivendi normam Lefricus epiſcopus Exonienſis in Anglia, apud Lotharingos alitus & edoctus, canonicos in monaſterio ſancti Petri inſtituit, qui contra morem Anglorum ait Willelmus (a) Malmesburienſis, ad formam Lotharingorum uno triclinio comederent, uno cubiculo cubitarent; habentes œconomum ab epiſcopo conſtitutum, qui eis diatim neceſſaria victui, annuatim amictui commoda ſuggereret. In ejus regulæ capite quarto-decimo ſtatuitur, ut clerici duabus per annum vicibus epiſcopo peccata ſua confiteantur, nempe initio quadrageſimæ ante paſcha, & a medio menſe Auguſto uſque ad kalendas Novembris; aliis verò diebus confeſſionem ſuam faciant, prout opus habuerint, vel epiſcopo, vel alii ſacerdoti, quem epiſcopus deſignaverit: omnibus verò dominicis & præcipuis feſtivitatibus corpus & ſanguinem domini noſtri Jeſu-Chriſti, ſi peccata non obſtant, omnes accipiant. In capite viceſimo, quod de quadrageſimæ obſervationibus inſcribitur, ſtatutum eſt, ut a paſchate ad pentecoſten clericis carnes comedere liceat, præterquam pœnitentibus, exceptâ dumtaxat feriâ ſextâ. A pentecoſte uſque ad nativitatem ſancti Johannis Baptiſtæ bina, ut ante refectio: ſed abſtinentia a carnibus præſcribitur; quæ ſancti Johannis quadrageſima erat. A nativitate ſancti Johannis ad tranſitum ſancti Martini bina item refectio, ſed abſtinentia a carnibus tantùm feriis quartâ & ſextâ. Hucuſque clericis ſeparatim reficere conceſſum. A tranſitu verò ſancti Martini ad natale Domini abſtinentia quotidiana, & una refectio ad nonam in communi refectorio. Et hæc erat tertia quondam quadrageſima. Poſt natalem porro Domini uſque ad caput quadrageſimæ, ſecundâ, quartâ, ſextâque feriâ in refectorio ad nonam reficiebant; cæteris diebus duabus tantùm vicibus in refectorio comedebant; a carnibus verò abſtinebant quartâ & ſextâ feriâ, niſi dies feſtus in has ferias incidiſſet, quibus prior carnium eſum permittere poterat. Novum & inſolens hoc videri poſſit de feria ſexta: tametſi quoddam ejus rei veſtigium hactenus reſtat, cùm natale Domini incidit in feriam ſextam. In capite ſequenti ſeptem menſæ inſtituuntur. Prima erat epiſcopi cum hoſpitibus & peregrinis, quibus adjungi poterat archidiaconus, alitve, quibus epiſcopus mandaſſet. Secunda presbyterorum; tertia diaconorum; quarta ſubdiaconorum; quinta reliquorum graduum; ſexta abbatum, vel eorum, quos prior deſignaſſet; ſeptima clericorum-canonicorum, qui extra clauſtra in civitate commanebant, in diebus dominicis ac feſtivitatibus præclaris. Capite triceſimo-ſecundo ſtatuitur, ut, ſi quis *ſacerdoti pro miſſa ſua vel pro confeſſione* aliquid in eleemoſynam dare voluerit, hoc ſacerdos a tribuente accipiat, & ex ea quod voluerit, faciat. Nihil fortè antiquius hac de re alibi leges.

(a) *Willelm. Malmesb. lib. 2. pontif. f. 6.*

XXXII. Condateſcenſes abbates.

Condateſcenſi monaſterio hoc tempore præerat ſanctus Hippolytus, idemque epiſcopus Bellicenſis, quartus ejus loci abbas a ſancto Claudio, cujus ſucceſſores intermedii fuere Ruſticus & Autfredus, de quibus nihil memoratu dignum occurrit, tametſi pro ſanctis habentur. De Hippolyto legitur in veteri chronico rythmico, quòd is cum cœnobio epiſcoparum invitus regendum ſuſcepit: cujus tempore Pippinus rex Caſſonam, aliaque monaſterio contuliſſe dicitur cum facultate cudendæ monetæ, a Carolo Magno confirmata, qui eidem loco Quinteniacum donavit, atque Hippolyti rogatu, ejus cœnobii privilegia renovavit. Idem abbas poſt annos abhinc octo concilio Attiniacenſi ſubſcripſit inter epiſcopos, in editis ſic: *Hippolytus de monaſterio Eagendi*: ubi haud dubiè lectio ſic reſtituenda eſt, *Hippolytus epiſcopus de monaſterio Eupendi*, more ſcilicet ultorum epiſcoporum & abbatum, qui ſynodo interfuerunt. Ita enim ſubſcribunt *Theodulfus epiſcopus de monaſterio Laubias*, *Jacob epiſcopus de monaſterio Gamundias*, aliique ſimiliter. Comtius tamen exiſtimat, Hippolytum epiſcopatu ceſſiſſe ab anno ſexto Pippini regis, propterea quòd in variis ab hoc anno diplomatibus, quæ citantur a Sammarthanis, abbas tantùm vocetur. Verùm his parum tuta fides; nec ſi ea certa & ſincera eſſent, ex his Hippolyti abdicatio probaretur. Pari enim modo Johannes epiſcopus Conſtantienſis, idemque abbas ſancti Galli, in vetuſtis inſtrumentis nunc epiſcopus ſimul & abbas, nunc tantùm abbas appellatur, ut inferiùs (b) obſervabimus. Cæterùm Hippolytus Condateſcenſi monaſterio annis ſex ac viginti præfuiſſe traditur, ibidem ſepultus ac pro ſancto habitus, notatus in vetuſtis tabulis XII. kalendas Decembris.

(b) *Infra n. 87.*

Ex-

ANN. CHR. 757. XXXIII. Syagrius abbas Nantuacenſis, ejuſque ſucceſſores.

Exſtat apud Guichenonem Pippini (*a*) regis privilegium hoc anno conceſſum, Nantoaco monaſterio ad petitionem Syagrii abbatis, ſuperiùs (*b* jam laudati: quo privilegio cautum eſt judicibus publicis, ne in villas ejus monaſterii ad cauſas audiendas vel tributa exigenda unquam ingrediantur; ſed omnia ſint ſub dominatione abbatis & monachorum. Actum Attiniaco palatio publicè, decimâ die menſis Auguſti, Pippini regis anno ſexto. In quibuſdam ejuſdem cœnobii tabulis Syagrii ſucceſſor notatur Adalramnus, idemque epiſcopus Matiſconenſis; favetque vulgatus index Matiſconenſium epiſcoporum, eumdem collocans principatu Caroli Magni. Verùm cùm ad gradum ſacerdotalem ab Aureliano Lugdunenſi pontifice promotus dicatur, nonniſi longo poſt Syagrium intervallo hoc cœnobium rexit. Eum præceſſit Godelſadus abbas & diaconus, cui donatio quædam facta eſt anno quarto Ludovici imperatoris, eo nomine, ut mihi videtur, ſecundi, ab Anſemundo quodam & Cæcilia ejus conjuge de villa Tedareiaco, quam iidem poſtea precariò a Nantuacenſibus receperunt. In illo temporis intervallo, quod a Syagrio ad Godelſadum effluxit, obnoxium fuit hoc monaſterium extraneis abbatibus, qui monachorum ſubſtantiam expilabant & conſumebant; qua de re conqueſti monachi apud Lotharium auguſtum, facultatem eligendi abbatis ab eo impetraruut. Ejus rei diploma refertur (*c*) a Guichenone, non tamen omnino ſanum, ubi ſcilicet hoc cœnobium a Gregorio papa dedicatum falsò aſſeritur; cærerà non improbandum. In illo, inquam, intervallo abbates recenſentur Petrus, qui concilio Aquiſgranenſi anno octingenteſimo decimo-ſeptimo interfuiſſe dicitur; Fulgerius temporo Lotharii imperatoris, & Guiffardus, cui Ermodus abbas a recentioribus ſubſtituitur. Verùm fortè rectiùs referendus eſt ad principatum Ludovici Pii, qui Pippino filio ſuo mandavit per Ermoldum abbatem, an Nantuacenſem, tes eccleſiaſticas, quæ ſuo tempore præreptæ fuerant, eccleſiis reſtitui. Incertum quo tempore vixerit Tero abbas, in Nantoacenſi necrologio notatus, in quo *depoſitio domni Syagrii abbatis Nantoacenſis*, v. kalendas Martii occurrit.

(*a*) *Bugé prob.* p. 213. & 214.
(*b*) *Supra n.* 4.
(*c*) *Ibid.* p. 214.

ANN. CHR. 758. XXXIV. Romani ritus & cantus in Gallia recepti.

ANno proximo ineunte ſcripta videtur a Paulo Romano pontifice Carolini edicis epiſtola viceſima-quinta ad Pippinum regem, cujus in epiſtolæ embolo ſeu appendice pontifex ait ſe regi tranſmittere antiphonale & reſponſale, ſcilicet Romanum, Dionyſii Areopagitæ libros, dialecticam Ariſtotelis, alioſque libros græcè ſcriptos. Duo priores, antiphonale ſcilicet ac reſponſale, ideò miſi, ut cantus Romanus in Gallicanas eccleſias induceretur: ſive id a Pippino petierit pontifex, ſive Pippinus id ultro procurarit, ut Romanis pontificibus, quibus id ſemper maximè cordi fuit, admittendis Romanis ritibus gratificaretur. Et primùm quidem, haud dubiè Pippini rogatu, ex urbe miſſus ad Remigium epiſcopum Rotomagenſem Simeon ſecundicerius cantorum, qui monachos ejus diœceſis Romanum cantum edoceret. Verùm, mortuo Georgio primicerio cantorum, revocatus a Paulo Simeon, rem imperfectam reliquit. Unde Remigius quoſdam e ſuis monachos Romam miſit, ut a Romanis cantoribus perfectè eruditi, reverſi ad ſuos Romanam modulationem cæteris tradcrent. Horum teſtis eſt epiſtola quadrageſima-tertia codicis Carolini ad Pippinum regem, apud quem Paulus excuſat, quòd Simeonem revocare coactus ſit, atque ſe dediſſe operam, ut monachi a Remedio ſeu Remigio fratre ſuo miſſi, in Romana modulatione accuratè erudirentur. Ipſa pontificis verba hue adſcribere juvat. *Suſceptis in præſenti a Deo proteſtæ excellentiæ veſtræ ſyllabis, atque relectis, protinus cuncta, quæ ferebantur in illis, libenter adimplevimus. In eis ſiquidem comperimus exaratum, quòd præſentes Deo amabilis Remedii germani veſtri monachos Simeoni ſcholæ cantorum priori contradere deberemus, ad inſtruendum eos in pſalmodiæ modulatione, quam ab eo adprehendere, tempore, quo illic in veſtris regionibus exſtitit, nequiverant. Pro quo valde ipſum veſtrum aſeritis germanum triſtem effectum, in eo, quod non ejus perfectè inſtruxiſſet monachos. Et quidem, benigniſſime rex, ſatisfacimus chriſtianitati tuæ, quod niſi Georgius, qui eidem ſcholæ præfuit, de hac migraſſet luce, nequaquam eumdem Simeonem a veſtri germani ſervitio abſtrahere niteremur. Sed defuncto præfato Georgio, & in ejus idem Simeon, utpote ſequens illius, accedens locum, ideo pro doctrina ſcholæ eum ad nos accerſivimus. Nam abſit a nobis, ut quippiam, quod vobis, veſtriſque fidelibus oneroſum exſiſtit, peragamus quoquo modo: potiùs autem, ut præfatum eſt, in veſtræ caritatis dilectione firmi permanentes, libentiſſimè, in quantum virtus ſuppetit, voluntati veſtræ obtemperandum decertamus. Propter quod & præfatos veſtri germani monachos ſæpe dicto contradidimus Simeoni; eoſque optimè collocantes, ſollerti induſtriâ eumdem pſalmodiæ modulationem inſtrui præcepimus, & crebrò in eadem, donec perfectè eruditi efficiantur, pro ampliſſima veſtræ excellentiæ atque nobiliſſimi germani veſtri dilectione, eccleſiaſticæ doctrinæ cantilenâ diſpoſuimus*

ANN. CHR. 738.

efficaci curâ permanere. Hactenus Paulus papa. Sic itaque cantus Romanus in has partes, ſublato Gallicano, inductus eſt per monachos Remigii epiſcopi: quod factum *ob unanimitatem apoſtolicæ ſedis, & ſanctæ Dei eccleſiæ pacificam concordiam*, tradit Carolus Magnus in capitulari Aquiſgranenſi.

Poſtea idem Carolus animadvertens cantus modos in diverſis Galliæ eccleſiis diſcordare, duos clericos Leoni (*a*) papæ direxit, in ſchola Romana inſtruendos, quorum alterum apud ſe retinuit, alterum filio ſuo Drogoni epiſcopo Mettenſi aſſignavit: cujus Drogonis induſtriâ ejuſmodi cantus per totam Franciam in tantum propagatus fuit, ut Mettenſis ſubinde appellatus ſit. Unde Amalarius non ſemel meminit antiphonarii Mettenſis, in exemplum cæterorum: ad cujus normam etiam ſanctl Gallenſe conformatum eſt. Rem fuſiùs explicat Ekkehardus (*b*) monachus, aitque, Carolum Magnum, cùm cisalpinas eccleſias a Romana in cantu multùm diſſonare animadverteret, ab Hadriano papa ſecundo petiiſſe, ut Romani cantus peritos mitteret in Franciam. Miſſos proin ad ejus petitionem Petrum & Romanum, in cantu Romano & in liberalibus diſciplinis verſatiſſimos, Mettenſem eccleſiam primùm aditaros. At Rnmanum, ad Cumanum lacum febre correptum, ad ſanctum Gallum declinaviſſe, ac ſecum antiphonarium, renirenre Petro attuliſſe; ibique Caroli juſſu remanſiſſe ad monachos ejus loci in cantu Romann inſtruendos. Eum verò perquam libenter remanſiſſe, ibique inſtrumentum quoddam, quod *cantarium* vocant, ad antiphonarii authentici amuſſim reliquiſſe, ad cujus inſpectionem antiphonaria facilè corrigi poſſent; ac primum eſſe, qui litteras alphabeti notulis cantus appoſuerit, quas poſtea Notketus Balbulus petenti amico explicavit.

(*a*) *Monach. S. Galli, vita Karoli, lib. 2.*

(*b*) *Ekkeh. c. 4.*

XXXV. Liturgiâ item Romanâ Gallis accepta.

Eodem etiam tempore Liturgia Romana in locum Gallicanæ apud nos recepta. Galli ſiquidem ab initio receptæ fidei, ut loquitur Hilduinus abbas in epiſtola præfixa libris areopagiticis, alium miſſæ ordinem ſervabant, dum titum Romanum ſuſceperunt: quod factum putat Hilduinus hortatu Innocentii, Gelaſii, ac Gregorii Magni, quorum epiſtolas de more Romano in cunctis eccleſiaſticis muniis imitando idem auctor laudat. At ſeriùs depoſitum fuiſſe priſcum ordinem liturgiæ Gallicanæ intelligitur ex reſponſis Gregorii Magni ad Auguſtinum Anglorum epiſcopium: in quibus eo tempore *altera conſuetudo miſſarum in Romana eccleſia, atque altera in Gallia* fuiſſe perhibetur. Perſeverabat antiquus apud nos ritus etiam tempore Zachariæ papæ, qui in epiſtola ad Bonifacium epiſcopum improbat benedictiones, quas Galli in miſſa faciebant; aitque tenendam regulam catholicæ traditionis, quam a ſancta Romana eccleſia Bonifacius acceperat. Gallis præiverat apud Anglos Cloveshovienſe concilium, cujos canone tertio-decimo ſancitum eſt, quod jam ante in uſu erat, ſed cum aliqua fortè diverſitate, ut in miſſarum celebratione & cantilenatum modo ritus Romani ſervarentur. Sed de his plura in Liturgia noſtra Gallicana.

XXXVI. Liudgeri prima inſtitutio.

Sub idem tempus Liudgerus ſub diſciplinam tradltus eſt Gregorii abbatis Trajectenſis. Erat is nobili genere apud Friſios ortus, avo Urſingo, qui Radbodi ducis inſidias fugiens, unà cum uxore Adalgarda, & filio Nothgrimo, ad Grimoaldum Francorum ducem acceſſit; ibique chriſtianæ religionis imbutus myſteriis, (nam hactenus paganus fuerat, tametſi æqui ac juſti tenax) alterum filium, Thiadgrimum nomine, ac filias novem procreavit. Radbodo reverſus exſtincto in patriam, accepto prope Trajectum beneficio a Carolo principe, cui poſt Radbodi interitum largior in Friſia ditio provenerat, receptâ etiam hereditate propriâ Willibrordo primùm illis in partibus evangelium diſſeminanti; deinde Bonifacio multum auxilii ac ſubſidii impendit, non ſolùm ipſe, ſed & tota ejus progenies. Thiadgrimus natu-minor filius, mortuo patre, Liafburgam uxorem duxit. Hæc aviam habebat paganicis ſuperſtitionibus addictam, quæ in furorem converſa, quòd Liafburgæ genitrix filias tantùm procrearet, ipſam Liafburgam, mox ut ex utero effuſa eſt, necari juſſerat, priuſquam lac fugeret matris; ſic enim ferebat dira paganorum religio, ut, ſi infantes necari vellent, nondum ſumto quovis alimento necarentur. Miſſus itaque, qui infantem in ſitulam aqua plenam immergeret. Sed mira Omnipotentis virtute actum eſt, ut puſiola, ſitulæ margine ambobus brachiolis apprehenſâ reſtiterit ne mergeretur. In hac colluctatione ſupervenit vicina quædam mulier, quæ commiſeratione permota, puſillam eripuit de manu conducti ad impium facinus mancipii, ſtatimque mel in os ejus infudit; ſicque alios lictores, a crudeli avia ſubmiſſos, a nece infantis avertit. Quin etiam infantem occultè nutrivit, lac in os ejus per cornu inſtillando, dum, aviâ mortuâ, in paternam domum tandem reſtituta eſt. Hæc illa eſt Liafburga, ex qua Thiadgrimus Liudgerum ſuſcepit. Is itaque Gregorii abbatis diſciplinæ traditus, depoſito ſæculari habitu in monaſterio Trajectenſi, totum ſe contulit ad ſtudium artis ſpiritalis, rerumque divinarum.

In-

Inter eà vir quidam venerabilis, Alubertus nomine, ex Anglorum regione, id est ex pago Eburacensi, accessit ad Gregorium abbatem, qui, probatâ ejus religione ac probitate, ipsum sibi adjutorem & coëpiscopum fieri optavit: cùm ipse episcopalis ordinis expers esset, qui semper in presbyteri gradu perseveravit. Visum est proinde Gregorio, ut Alubertus Eboracum ab episcopo suo ordinandus mitteretur, adjunctique ejus itineris comites Liudgerus & Sigibodus, quorum alterum diaconum, alterum presbyterum ordinavit Aluberti consecrator episcopus Eboracensis, scilicet Egbertus. Tunc scholis Eboracensibus præerat magister Alcuinus; in cujus notitiam venit Liudgerus, dum Eboraci moraretur. Vix anno elapso in Frisiam Alubertus cum sociis reversus erat, Gregorii adjutor futurus, cùm Liudgerus Gregorium, patremque suum Thiadgrimum interpellavit, ut ad Alcuinum magistrum eruditionis gratiâ sibi reverti liceret: quod ægrè tandem obtinuit. Hunc cum magno gaudio complexus est illustris magister, cujus sub disciplina per annos tres ac sex menses in doctrinæ studio multùm profecit, ob probos & ingenuos mores omnibus, sed maximè Alcuino carus & acceptus, mansissetque diutiùs sub ejus magisterio, nisi ob cujusdam comitis fillum, a quodam Frisone per rixam interfectum, cum cæteris Frisunibus in patriam redire coactus esset. Non passus est Alcuinus carissimum discipulum sulum abire, sed dato ei comite ac duce quodam diacono, numine Putul, qui Romam profecturus erat, eum a se dimisit. Sic prospero cursu revertit in patriam Liudgerus, librorum copiam secum deferens; patri Gregorio ac cæteris tantò gratior & acceptior, quantò *in monasticis eruditionibus* illustrior erat. ANN. CHR. 758.

XXXVII. Alcuinus Eboraci docet litteras.

Jam ergo Scholis Eboracensibus præfectus erat Alcuinus pontificatu Egberti episcopi, qui nonnisi post octo abhinc annos decessit. Alcuino varium nomen fuit, qui Saxunico vocabulo Alcwin primùm dictus, dein molliori ac latino Albinus, addito prænomine Flaccus; unde non ratò epistolis suis inscribit nomen suum, Flaccus-Albinus, passim Alcuinus, nusquam Albinus-Flaccus. Quocirca operæ pretium est advertere, quod scitè observavit Jacobus Sirmundus in notis ad Apollinarem Sidonium, apud mediæ ætatis homines morem obtinuisse, ut, eùm multis ferè nominibus nobiliores illustrioresque viri uterentur, proprium tamen cuique nomen fuerit, quod postremum semper collocarent, contra veterum Romanorum usum, quibus proprium id nomen fuit quod primum, id est prænomen. Id observandum in Paschasio-Radberto, Servato-Lupo, uti & in Flacco-Albino, quorum id proprium numen quod postremum est; adscititium quod primum. Sed cave ne hunc confundas, sive cum Albino seniori abbate Cantuarieusi; sive cum Albino Leonis papæ tertii cubiculario, sive denique cum Albuino sæculi undecimi monacho Hersfeldensi, quæ errata sunt virorum etiam eruditorum. Ortus est Alcuinus in provincia Eboracensi ex nobili gentis Anglorum prosapia, tametsi parentum ejus nomina ignorantur. Fratrem habuit Aquilam Juvavensem seu Saltzburgensem episcopum, ut constat ex titulo epistolæ ejus sexagesimæ-sextæ, *Carissimo germano* suo *Aquilæ antistiti* inscriptæ; quod alterum nomen erat Arnonis episcopi Saltzburgensis. Eboraci educatus est a puero Alcuinus in monasterio, primariæ ecclesiæ adjuncto; cujus beneficii gratum ac memorem se exhibet in epistola nonagesima-octava, ad fratres Eboracenses ecclesiæ scripta, quos ita compellat. *Vos fragiles infantiæ meæ annos materno fovistis affectu, & lascivum pueritiæ tempus pia sustinuistis patientia, & paternæ castigationis disciplinis ad perfectam viri educavistis ætatem, & sacrarum eruditione disciplinarum roboravistis.* Præceptores illic habuit, non venerabilem Bedam, ut fallit Alcuini vitæ scriptor, cùm Beda ante natum Alcuinum decessisse videatur; sed Egbertum & Ælbertum, unum post alterum episcopos Eboracenses. Certè Alcuinus ipse Egbertum non semel magistrum in epistolis suis vocat, ut in duobus fragmentis apud Willelmum (*a*) Malmesburiensem relatis. De Ælberto, præter Alcuini vitæ scriptorem, id etiam attestatur anonymus poëta in carmine de episcopis Eboracensibus; quamquam jam ante Ælberti episcopatum Alcuinus scholis Eboracensibus præerat. His præceptoribus didicit linguam non tantùm latinam, sed etiam græcam; & hebraïcam tantisper delibavit.

(*a*) *Willelm. Malmesb. lib. 1. de reg. Anglor. fol. 23.*

XXXVIII. Monastica ejus professio.

Quale institutum in Eboracensi ecclesia sectatus sit, inde colligitur, quòd in ea, ut in Cantuariensi, servaretur monastica professio; unde monasterium vocat Beda in epistola ad Egbertum; ibidemque vigebat *regularis vitæ disciplina*, in qua ut concordes sint, Eboracenses (*b*) fratres hortantur Alcuinus, quos etiam servos Dei appellat. Atqui regularis vitæ nomine in ejus epistolis monastica intelligi solet, uti apud alios ejusdem ævi auctores, qui monachos itidem servos Dei præcisè passim (*c*) vocitant. Non mirum proinde, si fratres illos Eboracenses in eadem epistola idem auctor admunet, ut *per passus obedientiæ*, quæ peculiaris mo-

(*b*) *Alcuin. ep. 98.*

(*c*) *Id. epist. 89. & 99.*

na-

ANN. CHR. 758.

nuchorum virtus eſt, ad cæleſtia regnu conſcendant. Hinc eſt quòd Liudgerus Ebotaci ſub Aleuino præceptore *in monaſterio monachorum* per tres annos eruditus fuiſſe perhibetur *ab* auctore ſuppari anonymo in libello de vita ſancti Liudgeri: & unte eum Wilfridus junior *Euboricæ vicedominus & abbas* appellatur in poemate mox lauduto de epiſcopis Eboruenſibus: quos inter Ælbertus, Wilfridi hujus poſt Egbertum ſucceſſor, in Eboracenſi monaſterio monuchus vixit, docuitque litteras unte epiſcopatum; & poſt annos decem pontificatus eadem monaſterii ſæpta repetiit, inibi reliquum vitæ exacturus. Jam verò Alcuinus ejuſdem eccleſiæ alumnus, & diaconus erat, ut docet in primis epiſtolæ quinquageſimæ inſcriptio: *Sanctiſſimæ congregationis & dulciſſimæ dilectionis Eboracenſi eccleſiæ fratribus, ejuſdem piæ matris filius Alcuinus diaconus.* Erat ergo ejus eccleſiæ monachus, ſiquidem non ulla illic erut, quàm monachorum congregatio. Hinc illud Alcuini ſtudium, illa ejus ſollicitudo ad promovendam regularis vitæ apud monachos accuratam diſciplinam: cujus rei teſtes ſunt ipſius epiſtolæ (*d*) ad Martinianos, Wirenſes, Liudgerianos, Lugdunenſes Inſulæ-barbaræ, ad fratres in Gothiu ſeu in Septimania degentes, *ad* Juvavenſes item, & monuchos ſancti Salvatoris, quos omnes fratres ſuos vocat, omnes ſancti Benedicti regulæ addictos. Non minor ejuſdem pietas ac devotio ergu ſanctum Benedictum, non ſecus ac filii in patrem, de quo ita ille in epigrammate centeſimo-duodecimo:

(*d*) Ep. 31. 49. 64. 69. 71. 78. 79. 99.

Turba monachorum celebrat te ſancta per orbem,
Quorum vita fuit famine ſcripta tuo.

& in centeſimo ſeptuugeſimo-primo:

O Benedicte vale, monachorum maxime paſtor:
Quos generas verbis, hos rege jam precibus.

& infra:

Auxiliare tuos precibus quapropter ubique:
Grex numero creſcat, paſtor amate, tuus.
Jam gregis ex numero paſtoris gloria creſcit:
Conſerva meritis ecce tuos famulos.

denique in epigrammute ad Maurum ſeu Rabanum:

Dum lachrymas Domino Benedicti fundis in aula,
Sis memor Albini, dulcis amice, tui.

Sed illud in primis obſervandum, quod in libello de pſalmorum uſu habet parte primâ ante medium: *Concede mihi*, inquit, *dilecti tui patris mei Benedicti ſequi & imitari veſtigia*; & ubi de confeſſione ugit, ſe ipſe accuſut, quòd promiſſiones ſuas, quibus ſe *ſanctam regulam obſervaturum* ſpoponderat, momentis ſingulis violet; & in purte ſecunda: *Cœnobium petii, vitam monaſticam ſuſcepi: ſed ego ſemper involvor variis modis in levitatibus*; quæ quamquam ille ſortaſſe dixerit nomine Turonenſium ſancti Martini monachorum, quorum gratiâ hæc ſcribebat: ac nihil obſtat, quo minùs de ſe etiam ipſo loquutur, quippe qui inter illos vivebat, ut monachus inter monachos; quorum ad mores corrigendos a Carolo Magno iſtue directus fuerat. Scio *ab* ejus vitæ ſcriptore dici *monachum ſine monachi voto*, cumque canonicis in exemplum proponi, uti monachis Benedictum abbatem Aniunenſem. Verùm prius illud dictum eſt de puero, cùm nondum fortè monaſticæ vitæ nomen dediſſet; & canonici nonnumquam dicebantur monachi noſtri, qui cathedrales tenebant eccleſias: quo modo Anaſtaſius *monachos canonicos* vocat in Grægorio quarto. Ad hæc canonicus dici potuit comparatè ad monachos ſtrictioris diſciplinæ, cum *ad* modum, quo monachi Martiniani & Dionyſiani eo tempore ſe canonicos ferebant. Sub eadem comparatione Aleuinus dicitur ſæculum relinquere voluiſſe, ac vitam monaſticam ducere in monaſterio Fuldenſi; ſed prohibente Carolo, permunſiſſe in ſancti Martini monaſterio, ubi *vita ejus monaſtica inferior non fuit*. Perinde ergo erut Alcuino ſæculum relinquere, ac monaſterium Martinianum ubi laxiùs vivebatur, deſerere; indeque migrare in Fuldenſe monaſterium, cujuu comparatione *apud* Martinianos non vira monuſtica, ſed canonica eenſeri poterat. Mitto alia in eam rem argumenta, quæ ex Alcuini confeſſione Chiffletiana in ejus elogio aliàs *a* me prolata ſunt. Sed de his hucſenus.

XXXIX. S. Pirminii obitus.

Ad hoc ferè tempus pervenit ſanctus Pirminius chorepiſcopus, & auctor multorum monaſteriorum, qui ſub vitæ ſuæ finem adeò nihil de primario religionis ſtudio remiſit, ut etiam *alacriùs* in ſuncto ferveret opere, tamquam nihil hactenus boni egiſſet. Dum totum ſe divinis rebus contemplandis dediſſet, ubi exitus ſui tempus imminere ſenſit, Hornbacenſes fratres, quorum *in* monaſterio extremos vi-
„ tæ dies explevit, in concionem vocat. Scitis, inquit, fratres, qualem veſtri curam a
„ pri-

„ primo mei ad vos adventu ſuſtinuerim, mei pæne oblitus, ut me totum in vo- ANN. CHR.
„ ſtros uſus impenderem. Videtis jam probè dotatum monaſterium fidelium obla- 752.
„ tionibus, quorum animos Deus ad hæc eroganda excitavit. Nunc, quando vobis
„ abunde ſuppetunt temporalia commoda, conſulite vobiſmetipſis, & de ſola ani-
„ marum veſtrarum ſpiritali ſalute cogitate, ne in diſpendium vobis vertat, quod
„ in veſtrum emolumentum proficere debuit. Præ cæteris ſectamini humilitatem &
„ patientiam, & mutuam inter vos caritatem ſine fuco retinere curate; quæ ſi
„ egeritis, Chriſtum vobis in hac vita propitium, & in fine ſine dubio remune-
„ ratorem habebitis. His dictis, ipſe animam cæleſti viatico refecit, & non mul-
tò poſt meritis plenam Deo reddidit III. nonas Novembris, quo die in martyrologio Rabani notatur *depoſitio ſancti Perminii confeſſoris*. Corpus ejus cum multa reverentia conditum eſt in oratorio monaſterii Hornbacenſis apud Gamundias, qui locus eſt diœceſis Mettenſis ad Saravi & Bleſiæ confluentes, haud procul ab oppido & arce Biponte. Sancti Pirminii ſepulcrum miraculis illuſtre fuiſſe tradit ejus vitæ ſcriptor Warmannus Augienſis monachus, ex-monacho dein epiſcopus Conſtantienſis, qui opus ſuum Liudolfo Trevirenſi antiſtiti nuncupavit, & anno milleſimo triceſimo-quarto deceſſiſſe traditur. Auctoris Pirminio longè poſterioris fidem confirmat Rabani epigramma centeſimum-primum, cujus *verſus circa corpus Perminii ſcribendi* pro epitaphio hanc vitæ ſummam præferunt.

Perminius præſul, Chriſti confeſſor & ipſe,
Hanc ædem inhabitat, conſecrat atque locum.
Qui propter Chriſtum præſentia gaudia mundi
Spernens, pauperiem eligit atque ſibi.
Deſeruit patriam, gentem, ſimul atque propinquos,
Ac peregrina petens, arbera promeruit.
Gentem hic Francorum quæſivit dogmate claro,
Plurima conſtruxit & loca ſancta Deo.
Hic quoque nunc pauſat deponens corporis artus,
Atque anima ſurſum regna beata tenet.
Adjuvat & quoſque, qui dignè cæleſtia quærunt,
Riteque conſervat ipſe ſuos famulos.

Sepuleri locum, ſepultique gloriam deſignat Walafridus Strabo, Rabani æqualis, in carmine de viſione Wettini monachi, ubi, poſtquam Pirminio Augienſis monaſterii conſtructionem, ac per tres annos præfecturam tribuit, hæc de eo ſubdit:

Hujus quiſque velit ſanctam cognoſcere vitam,
Ipſa ſepulcra petat: ſatis ipſe probabit in Hornbach.

Exſtat libellus (*a*) Pirminii abbatis, inſtar homiliæ parænetica, ex ſcripturarum libris excerptus, in quo fideles admonet auctor, ut (*b*) quicumque poſt baptiſmum crimínalem culpam commiſerit, puram confeſſionem ſacerdoti faciat, & veram pœnitentiam agat: & poſt actam pœnitentiam, tempore quo ei ſacerdos conſtituerit, oblationem ſuam ſacerdori offerat, corpus & ſanguinem Chriſti perceptu- (*c*) *p.* 598.
rus: & inferiùs (*c*): *Oblationes*, inquit, *quæ in altario conſecrantur, offerte; & inde, poſt pœnitentiam actam & reconciliationem, ſecundùm conſilium ſacerdotis communicate.*

(*a*) *Acheriſ. t.* 4. *p.* 569.
(*b*) *p.* 590.

XL.
Doto abbas Luxovienſis.

Poſt Pirminium Jacob epiſcopus & abbas fuit monaſterii Hornbacenſis ſeu Gamundienſis, quo nomine conventui Attiniacenſi ſubſcripſit anno ſupra ſeptingeteſimum ſexageſimo-quinto. Mihi aliquando viſum fuit, Dotonem abbatem, cujus exſtat epiſtola inter Bonifacianas octogeſima-quarta ad Lullonem ſeu Lullum epiſcopum Moguntinum, præfuiſſe poſt Pirminium monaſterio Hornbacenſi; idque ſuadebat hæc epiſtolæ inſcriptio: *Domino ſancto Lullono epiſcopo, Doto ſervus ſervorum Dei, etiam & omnes monachi ſancti Petri apoſtolorum principis, degentes ſub norma ſanctæ regulæ;* quâ epiſtolâ mutuam ſuffragiorum cum Lullo communionem incunt. At quoniam *terrarum longinquitate* ſe ab eo diviſos ſcribunt, id aptari vix poteſt Horubacenſi monaſterio, quod ab urbe Moguntia non ita diſſitum erat. Fortè is erat Doto abbas monaſterii ſancti Petri Luxovienſis, de quo inferiùs (*d*) agemus. (*d*) *Lib.* 25. *n.* 20.
Aliam epiſtolam, quæ inter Bonifacianas centeſima tertia-decima eſt, *Amalardus & Vvido ac tota congregatio ſancti Petri ex monaſterio Hornbac*, ſcribunt Riculfo, Moguntino poſt Lullum antiſtiti, ſupplicantes, ut presbyterum quemdam ſuum, Macarium nomine, fineret deſervire in ſuis eccleſiis, quæ in illius parochia ſitæ erant, (quod fortè unum e primis exemplum eſt presbyteri in ruralibus eccleſiis

a 800.

ANN. CHR. 758.

& monachis conſtituti) liceatque eidem presbytero, quem Bernarius epiſcopus forte apud Rieuiſum traduxerat, Chriſto Domino & ſanctorum reliquiis ibidem poſitis officium ſolito more perſolvere: ne & domus Dei, & reliquiæ illius *inhonoræ* remaneant ſine ſacerdote, lumine, & officio. Is eſt Amalhart abbas, qui unà cum Wirundo ejus ſucceſſore laudatur in necrologio Auglenſi ex monaſterio *Hornbac*. Eo ab hæreticis everſo, ſancti Pirminii reliquiæ Ocnipontem Bajoariæ in urbem, tranſlatæ dicuntur, & in eccleſia patrum ſocietatis Jeſu repoſitæ.

XLI. Cuthberto epi ſcopo Cantuariæ ſuccedit Bregwinus.

Pirminio adjungimus ex majori Britannia Cuthbertum epiſcopum Cantuarienſem, qui poſt annos regiminis ſeptemdecim, hoc anno diem functus eſt VII. kalendas Novembris. Hinc corrigendus Willelmus Thornus, aut certè libri ejus editi, in quibus ante annos decem ejus obitus ponitur.

Sepultura mutata.

Mos erat a primis illius eccleſiæ temporibus, ut Cantii reges, archiepiſcopi quoque, & monachi cathedralis Chriſti eccleſiæ, immo & populus, in atrio ſuburbanæ beati Petri baſilicæ ſepelirentur, ex ſententia primorum illius gentis prædicatorum Romanorum, qui cenſuerant, *civitatem non eſſe mortuorum, ſed vivorum*. Verùm hanc conſuetudinem mutare Cuthberto placuit. Appropinquante itaque vitæ ſuæ termino, cùm epiſcopos Cantuarienſes deinceps in eccleſia cathedrali ſepeliendos decreviſſet, totam familiam ſuam & cathedrales monachos ſub jurerando adſtrinxit, ne ejus morbus aut mors ullo ſigno divulgaretur, priuſquam ipſius corpus traditum eſſet ſepulturæ, nempe in baſilica ſancti Johannis-Baptiſtæ, quam ipſe hujus rei causâ exſtruxerat: quod & factum eſt. Eo ſepulto, cùm ſigna tertio die pro eo pulſarentur, abbas ſuburbani ſancti Auguſtini monaſterii Aldhunus ad epiſcopales ædes cum monachis ſuis acceſſit, defuncti corpus de more in eccleſiam ſuam delaturus. Sed cùm jam ſepulcrum reperiſſet, priſcamque ſepulturæ conſuetudinem regiâ auctoritate mutatam eſſe intellexiſſet; animo turbatus ad propria remeavit. Id Jamberto abbati Aldhuni ſucceſſori perperàm tribuit Gervaſius, ex Thorno (*a*) & chronologia (*b*) Auguſtinenſi emendandus. Cuthberto ſuffectus eſt in annos tres Bregwinus, vir magnæ religionis, ſacrarus in die ſancti Michaëlis anni inſequentis, pallio a Paulo papa donatus, qui anteceſſoris ſui ſtatutum de ſepultura epiſcoporum probavit, curavitque apoſtolicâ auctoritate confirmari. Idem in ejus exſequiis contigit, fruſtra obnitente Jamberto abbate Aldhuni ſucceſſore: cujus conſtantiam veriti monachi cathedrales, eum in Bregwini demortui locum elegerunt, ſed vanâ cautione, ut ſuo loco videbimus.

(*a*) *Thorn. col.* 1773.
(*b*) *Col.* 2235.

Paullo poſt ſuam ipſius ordinationem Bregwinus veterem cum Lullo Moguntino amicitiam, ſimulque communionem orationum, quæ inter utramque eccleſiam dudum intercеſſerat, renovavit, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, quæ eſt inter Bonifacianas » centeſima-tertia, in qua ſignificat, ſe per proximè decurrentes annos ſæpius tenta» ſſe, ut nuntium ad eum eum litteris mitteret; at ejus propoſitum ſæpius im» peditum fuiſſe ob crebras infeſtationes improborum hominum in provincias An» glorum & Galliæ regiones: nunc verò, pace ac tuitione a principibus utrò ci» troque promiſsâ, nuntium a ſe miſſum, Hildebertum nomine, qui mutuam inter » ſe ſe amicitiam Romæ contractam firmaret; additque ſe non ira pridem ejus bea» titudini tranſmiſiſſe per Ishardum religioſum presbyterum capſam unam, ad of» ficium ſacerdotale ex oſſibus fabricatam. Fortè Danorum infeſtationes hoc loco intelligit Bregwinus, quorum prima in Tanetum Cantii inſulam impreſſio ante annos quinque facta memoratur; aut certè diſſenſionem aliquam inter Galliæ ac Britanniæ reges, qualis poſtea fuit inter Carolum & Offam.

XLII. Buggæ abbatiſſæ mors.

In fine epiſtolæ Bregwinus indicat diem depoſitionis religioſæ Chriſti famulæ Buggan honorabilis abbatiſſæ, cujus dies depoſitionis fuit VI. kalendas Januarii; quæ dum viveret, Bregwinum rogaverat, ut ipſius obitum Lullo pro antiqua ſua cum patre ac patrono ſuo Bonifacio neceſſitudine nuntiaret. Hæc videtur eſſe Buggan abbatiſſa, ad quam ſcriptæ ſunt duæ Bonifacii epiſtolæ, ſecunda & viceſima. Alia fuit Bugga, cognomine Heaburg, Eangythæ abbatiſſæ filia, quæ neſcio an diverſa ſit ab Eadburga abbatiſſa Tanetenſi, regio ſanguine orta, quam anno ejus ſæculi quinquageſimo primo deceſſiſſe Thornus auctor eſt. De priori Bugga explicandum videtur carmen inter Alcuini opera editum, in quo Eutwini regis filia fuiſſe dicitur, ac templum quoddam pulcro molimine ſtruxiſſe, ſeu novum præcelsâ mole facellum, in quo bis ſeuæ aræ fulgebant, præter aram principem ſub abſida, in honorem beatiſſimæ virginis Mariæ conſecratam. Tanetenſis quidem eccleſia primaria ſanctiſſimæ Virgini Deiparæ nuncupata erat: ſed alia erat ſancti Petri baſilica, quam Eadburga abbatiſſa ibidem exſtruxerat. Ad hæc Bugga, in prædicto carmine laudata, patrem habuit Eutwinum, fortè Eſcuinum apud Willelmum Malmesburienſem, non Cantii, ſed occidentalium Saxonum regem: ut proinde ipſa potiùs apud Weſtſaxones abbatiſſa fuiſſe videatur. Quamquam

quam Cantio illud favet, quod Bregwinus Cantuarienſis antiſtes de ea, tamquam de parochiæ ſuæ abbatiſſa, ſcribit. Utrumvis ſentias, libera conjectura eſt. ANN. CHR. 758.

Regnabat tum apud Northanimbros eum magna poteſtate & honore Eadbertus, Eatæ filius, germanuſque Egberti Eboracenſis præſulis, eaque erat illius apud exteros etiam reges exiſtimatio & fama, ut Pippinus rex Francorum ejus amicitiam donis ac muneribus ſibi conciliare non infra ſe duxerit. Cùm ita pace undique ac dignitate, cùm omnium amore & gratiâ floreret, annoſque æternos in mente habens, Ethelbaldi Merciorum, & Sigeberti Weſt-Saxonum ærumnoſam vitam, infauſtumque exitum ob oculos poneret; ſtatuit Ceolwlfi deceſſoris ſui & propinqui exemplum imitari, ac, relicto regno, regium diadema monaſticâ tonſurâ, ac purpuram cucullo commutare. Itaque anno regni ſui viceſimo-primo, qui annus ejus ſæculi duodeſexageſimus erat, filio ſuo, Oſulfo nomine, regale ſceptrum contradidit, ſeque omnipotentis Dei obſequio æternum mancipavit, repugnantibus vicinis regibus, qui oblatâ regni ſui parte eum retinere tentaverunt. » At ille omnibus divitiis & regnis ſervitutem Dei prætulit, octavus regum An» glorum, inquit Bromton, qui poſt adventum ſancti Auguſtini in Angliam re» gna ſua pro Chriſto ſponte dimiſerunt, & pro regno æterno commutaverunt: quo in ſtatu per decem annos, uſque ad finem vitæ permanſit, ſepultuſque eſt Eboraci in eadem porticu, cum fratre ſuo Egberto epiſcopo, qui tribus ante ipſum annis obiit. Ita Simeon Dunelmenſis, vel potiùs Turgotus, contra Bromtonem, apud quem Eadbertus monachus factus, non Eboraci, ſed Romæ obiiſſe dicitur. XLII. Eadbertus ex-rege monachus.

Inter ea comprehenſus eſt Othmarus abbas ſancti Galli apud Alamannos juſſu Warini & Ruodhardi comitum, qui ejus monaſterii poſſeſſionibus inhiabant. Atque ut eas ſub aliquo colore invaderent, quemdam Lambertum pſeudomonachum ſubornarunt, qui viro ſancto ſtupri crimen objiceret. Productus in judicium Othmarus, cùm ſe ejus criminis inſontem, at multorum aliorum vitiorum reum fateretur; ab iniquis judicibus in cuſtodiam conjicitur, primò quidem in Potami palatio ad lacum Acronium, deinde in proxima Rheni fluminis inſula, vocabulo *Stein*: ubi ſupremos vitæ dies confecit. Hinc prædicti comites maximam ſancti Galli poſſeſſionum partem ſibi vindicarunt eum tributis illis, quæ Pippinus eidem cœnobio contulerat. Verùm, ut viri Dei innocentia omnibus comperta & manifeſta fieret, mox Lambertum ultio divina corripuit; nam febrium vexatione agitatus, paullatim reſoluto membrorum vigore ita contrahi cœpit, ut, amiſſâ tandem corporis rectitudine, capite ad terram more quadrupedum inclinato, non ſolùm hac formæ deformitate, ſed etiam vivâ voce, ſe injuſtæ calumniæ reum fateretur. XLIV. S. Othmarus abbas comprehenſus.

VIrum Dei nihilo minùs detinere ac vexare petgunt iniqui ſatellites, & cùm in Potami palatio non ſatis accuratè cuſtodiri ſibi videretur, Petagozo monacho furtim neceſſaria ſuggerente; Gozperti cujuſdam, viri potentis, cuſtodiæ in inſula *Stein* committitur, diſtrictiùs obſervandus. Illic ſpiritalibus exercitiis, id eſt orationibus ac inediæ, eò liberiùs vacabat ſanctus pater, quò ab humanis conſortiis ac negotiis erat remotior. Sed tandem carceris retruſione, aliiſque incommodis, non tantùm inedià confectus, poſt annos quadraginta regiminis, ab his anguſtiis ad cæleſtis gaudii latitudinem migravit decimo-ſeptimo kalendarum Decembrium, anno ſeptimo Pippini regis, id eſt anno hujus ſæculi quinquageſimo-nono, ut rectè apud Hermannum legitur. Corpus ejus in eadem inſula humatum, multis deinceps diebus incorruptum permanſit, dum ad ſancti Galli monaſterium poſt decem annos tranſlatum eſt. ANN. CHR. 759. XLV. In cuſtodia moritur.

Othmaro ita rebus humanis ſubtracto, prædicti comites ablatas ſancti loci poſſeſſiones retinere volentes, Johannem quemdam monachum e proximo Augiæ monaſterio in ejus locum intruſere. Sed cùm eum fortè conſiliis ſuis non ſatis obſequentem experirentur; Sidonium Conſtantienſis eccleſiæ præſulem inſtigant, ut idem monaſterium ſuæ ditioni ſubjiceret. Hic eorum votis ac ſuaſionibus ultro aſſentiens, protinus monaſterium invadit: cujus poteſtati cùm fratres reſiſtere non auderent, manus vel invitè dederunt, ejus ditioni parere malentes, quàm tot adverſitatibus inde conſecuturis implicari. Ita ferme rem narrat Walafridus Strabo in libro de miraculis ſancti Galli. Addit Ratpertus monachus, Sidonium, ut ſe gratum præberet, quaſdam ſancti Galli poſſeſſiones prædictis comitibus & Miloni monaſterii advocato in beneficium dediſſe. Cæterùm non diu monaſterio potitus eſt Sidonius, ſiquidem anno proximo ineunte Johannes ejus ſucceſſor jam epiſcopus & rector monachorum erat, ut patet ex ebarta quinquageſima-nona apud Goldaſtum, data die quintâ-decimâ menſis Januarii, anno octavo Pippini regis; idque confirmatur ex alia charta, ſcilicet quadrageſima-quarta, ſcripta die domini- Succedunt Sidonius & Johannes epiſcopi.

ANN. CHR. 759. co, v. nonas Maias, regnante Pippino, ſub Warino comite, id eſt anno Chriſti ſeptingenteſimo ſeageſimo-primo.

Sidonii epiſcopi interitum hoc modo narrat Walafridus. Venerat ille aliquando in ſancti Galli monaſterium, ut monachos, ſuis voluntatibus non ſatis pro ejus lubito conſentientes, in obſequium redigeret. Fortè interceſſit Tello epiſcopus Curienſis, eum ſummopere litteris obtentans, ut mitiùs ageret cum monachis, quorum nonnulli conſanguinitatis vinculo ipſi conjuncti erant. Ille ſuperbè rogantis preces rejicere, remandans ſe quàm primùm cootumacibus monachis meritas pœnas pro eorum contemtu repenſurum. Moa ſancti Galli oratorium ingreſſus, ante illius aram, Ratpertus confeſſionem vocat, quaſi oraturus ſubſtitit. Tum verò tam diræ viſcerum tortiones eum invaſere, ut ſine aliorum adminiculo egredi non valuerit. Dein vehiculo impoſitus, ad monaſterium Auvam ſeu Augiam, cui etiam abbatis nomine præerat, ægrè perductus eſt: ubi, ingraveſcente languore, poſt aliquot dies animam exhalavit. Hunc Sidonii epiſcopi exitum Walafridus Strabo retulit in libro de miraculis ſancti Galli; at prætermiſit in libello de ſancti Othmari vita, quem ipſe compoſuit. Idem in carmine de viſione Wettini Sidonio terdenos regiminis apud Augiam annos tribuit, Johanni viginti-duos. Hic tribus neporibus ſuis a ſe educatis honores ſuos, nempe Conſtantienſem epiſcopatum & duas abbatias, quaſi hereditario jure relinquere cupiens, utriuſque loci monachis pollicitus eſt, daturum ſe operam, ut eorum de eligendo abbate privilegium a principe renovaretur, ſi modò ſe mortuo nepotes ipſius eligerent abbates. Et id quidem a monachis promiſſum: ſed res promiſſis non reſpondit.

XLVI. Tello epiſcopus Curienſis.

Ea dictis intelligitur, Tellonem epiſcopum hoc anno, & fortè præcedente, Curienſi eccleſiæ præſidere cœpiſſe. Erat is filius Victoris comitis, eo nomine ſecundi, abnepos Victoris primi, ejus, qui Placidum abbatem Deſertinenſem martyrio affecerat. Tello in teſtamento ſuo genitricem ſuam Teuſindam vocat, avunculum Vigilium epiſcopum Curienſem, cujus hæc ſoror erat; germanos ſuos Zacconem, Jactatum, & Vigilium, germanam Salviam; ejuſque filias Teuſindam & Oddam, quas neptes ſuas dicit. Hic ex-monacho, ut tradunt, Deſertinenſi abbas Urſicino epiſcopo in ſedem Curienſem ſucceſſit, non Victori, ut Bucelino, aliiſque viſum eſt. In necrologio Augienſi mentio fit ex monaſterio, quod dicunt Deſertinas, Urſicini epiſcopi, viri ſancti, qui abbas ſimul & epiſcopus fuit, uti & Tello ejus ſucceſſor.

XLVII. Sturmii abbatis exſilium & reſtitutio.

(a) *Supra n.* 11.

Hoc ferè tempore Sturmius abbas Fuldenſis in exſilium a Pippino rege amandatus eſt, agente in primis Lullo epiſcopo Moguntiacenſi, qui-cum ſimultas, ut præmiſſum (*a*) eſt, interceſſit. Hinc ſuſpectus regi factus, quaſi averſum ab eo animum gereret, in exſilium unà *cum paucis ſuis clericis*, id eſt monachis, miſſus eſt *ad magnum cœnobium, quod dicitur Vuedica*, ut in editis legitur, haud dubiè *Gmedica* ſeu Gemeticum, inſigne monaſterium agri Rotomagenſis: ubi ab abbate, omnibuſque fratribus ejus loci benignè atque honorificè acceptus eſt. Hoc nuntio perculſi Fuldenſes, alii e monaſterio egredi ſtatuerunt; alii ad palatium pergere, cauſam ejus acturi adversùs Lullum, qui exſilii auctor ferebatur; alii denique jejuniis & orationibus Dei miſericordiam ſibi demereri conabantur. Lullus interim a rege obtinuit, ut Fulda ejus dominio ac ditioni ſubjiceretur; & abbatem, qui ipſi in omnibus obtemperaret, unum e familiaribus ſuis, Marcum nomine, ibidem conſtituit. Verùm cùm averſos a novo abbate animos haberent Fuldenſes, atque ad Pippini palatium, Sturmii reditum poſtulaturi, pergere decreviſſent; intervenit Lullus, blandiſque perſuaſionibus eos retinuit, datâ facultate alium eligendi abbatem, quicumque eis placuiſſet. Moa electus ab illis Preſzoldus, egregiis ornatus moribus, Sturmii a pueritia diſcipulus cariſſimus: quem ſupet ſe abbatem ordinari curarunt, eo pacto, ut ille cum ipſis communis patris reditum quantocius procuraret; quod is modis omnibus facere inſtitit; atque, ubi humana conſilia non ſuccedunt, ad divinum cum ſuis confugit adjutorium, ſatagendo, ut non modò Fuldæ, ſed etiam per omnes orientales illius regionis eccleſias, Haſſiæ ſcilicet ac Turingiæ; perque omnia monaſteria ſervorum & ancillarum Dei, continentes pro eo preces fierent.

Piorum filiorum votis benignus adſpiravit Deus, immiſſo in Pippini animum conſilio, ut virum ſanctum a loco exſilii, ubi per biennium detentus fuerat, in palatium revocaret. Eò adductus, cùm in capella regis cum aliis ſervis Dei, qui capellæ regiæ miniſtrabant, reſideret; contigit quadam die, ut rege ad venationem ire volente, & primo diluculo ad orationem, uti ſolitus erat, in capellam ingreſſuro, cæteris ſervis Dei poſt matutinas vigilias quieſcentibus, ſolus Sturmius vigilaret, apertâque regi eccleſiæ januâ lumen præferret. Rex verò cùm ad » ſacras aras Deum oraſſet, Sturmium benigne intuitus: Divino, inquit, conſi-

» lio

» lio ambo hic unà fuiſſe. Jam verò mente nobis excidit, quæ de re monachi tui apud nos te inſimulaverint; quæve noſtræ in te indignationis fuerit cauſa. » Ad hæc Sturmius, ſe nullius in regem delicti conſcium eſſe aſſeruit. At ille: » Sive, inquit, quidvis umquam contra me pravè agitaveris, ſeu iniquè quidquam » geſſeris, Deus tibi totum remittat, uti ego ex animo tibi condono: tu verò » deinceps in gratiam meam te reſtitutum noveris. Tum manu de pallio ſuo filum » tollens, projecit in terram, dicens: Hoc filum in teſtimonium perfectæ remiſſionis » in tertam abjicio, ut cunctis pateat, me priſtinam in te inimicitiam mente pror- » ſus deponere. Tam læto nuntio recreati fratres, regem adieruot, obſecrantes, abbatem ipſis ſuum reſtitui; quod rex facilè annuit, accerſito ad ſe Sturmio, cui monaſterium Fuldæ, a Lulli epiſcopi dominio abſolutum, cum honore ac privilegio a Zacharia pontifice conceſſo, teſtitui juſſit, cum eo, ut cauſæ ſuæ ac monaſterii defenſionem a nullo alio, quàm a rege quæreret. Fuit hæc reſtitutio grata & jucunda non Fuldenſibus modò, ſed univerſis etiam ſervis & ancillis Dei per omnia circumquaque monaſteria, qui omnes de Sturmii reditu immenſas Chriſto grates retulerunt. Fuldenſes cum *cruce aurea* & reliquiis obviàm progreſſi, revertentem cum ſpiritali carmine & immenſo gaudio ovantes exceperunt. Ipſe verò primùm magno ſtudio ſtarrum vitam ac mores, ſe abſente aliquantum remiſſos, corrigere, & officia monaſtica ordinare curavit. Dein templum ſeu eccleſiam ornare, monaſterii ædes recentibus columnis & grandibus ſuffulſit trabibus, noviſque tectorum ſtructuris inſtruxit. Ad hæc ſanctæ regulæ (*a*) præſcriptum exſecuturus, ſancientis, ut artes diverſæ ſorra monaſterium exeteeantur, ne qua ſit monachis foràs vagandi neceſſitas; amnem Fuldam a proprio curſu in monaſterium per factitios alveolos derivari curavit, ex quo noo modica fratribus utilitas acceſſit. Denique ſuper ſepulcrum ſancti Bonifacii epiſcopi & martyris arcam ſeu umbellam fabricavit, auro argentoque compoſitam, (*requiem* tunc vulgus appellabat) eum ad modum, quo Aogli, teſte (*b*) Beda, vexillum ſuper ſancti Oſwaldi regis tumbam, auro & purpurâ compoſitum, appoſuerunt.

ANN. CHR. 759.

(*a*) *S. Bened. c.66.*

(*b*) *Beda lib. 3. c.11.*

XLVIII. Fuldenſium numerus & cenſus quàm auctus.

Mirum quantùm Sturmio abbate Fuldenſe monaſterium creverit, tum cenſu, tum numero monachorum, quos ad quadringentos illic collectos fuiſſe legimus. Ne ſingula perſequar, obſervatu digna eſt quatuor Bajoariæ eccleſiarum in eos munificentia, quæ ut ſancti Bonifacii inſtitutoris ſui memoriæ ſe gratas exhibereot, ſuum unaquæque annuum donum Fuldenſi eccleſiæ, ut communi matri, obtulere ſtatim a morte ſancti Bonifacii. Primum itaque Salzburgenſis eccleſia obtulit per Johannem epiſcopum ſuum matri ſuæ Fuldenſi (*c*) eccleſiæ, in oppido » ſuo Halla nuncupato, domum & fontem ſalis cum utenſilibus ſuis: unde ſingu- » lis annis duodecim talenta perſolvi poſſent. Deinde Ratiſponenſis eccleſia per » Gowibaldum epiſcopum obtulit quatuor vineas & quatuor regales manſos cum » curtibus ac famulis ſuis; unde ſingulis annis tranſmitti deberent ad Fuldenſem » eccleſiam ſtratribus Deo & ſancto Boniſacio ſervientibus piſcis magnus, huſo » dictus, quem plerique eſocem interpretantur; & de oleo arborum, quantum » duo equi in lagenis deferre poſſent. Idem Patavienſis eccleſia per Vivulum epi- » ſcopum de oleo & de piſce perſolvere ſolebat. Friſingenſis verò eccleſia, cui » præerat Erimbertus epiſcopus, ſingulis annis caſeos grandes Fuldenſibus ſratribus » in oblationem tranſmittebat. Idem pro portione fecerunt Lullus Moguntinus » & Willibaldus Eiſtetenſis antiſtites, qui ſuam ambo ſymbolam, id eſt prædia » quædam, eidem monaſterio contuleruot. Præter ea ex ſingulis regionibus fideles offerebant prædia & mancipia ſua, quæ omnia octo codicillis deſcripta erant.

(*c*) *Fuld. ann. inq. lib. 3. c. 11.*

Exſtaot hac de re libri tres traditionum Fuldenſium, a Johanne Piſtorio editi, præter ea, quæ mox ex Browero retulimus. In ſumma habuit hoc monaſterium in Saxonia tria millia manſorum, totidemque in Turingia, & in provincia Heſſonum & Wetereibiorum totidem; item in provincia Rheni & Wormatiæ tria millia; totidemque in proviociis Bajoariæ & Alamanniæ ſeu Sueviæ: quæ omnia univerſim quindecim millium manſorum ſummam efficiunt. Nec defuere e Francis, qui Germanorum liberalitatem æmularenrur: quos inter commemorandi in primis veniunt Pippinus rex, & Carolus ejus filius: quorum ille fiſcum *Omeneſtat* ſeu *Omuaſtat*, hic *Amelenbure* Deo & ſancto Bonifacio cooruleruot: ne hic tepetam ipſum Fuldæ locum, quem Carolomannus ac Pippinus principes ad conſtruendum monaſterium conceſſerunt. Pippini regis donatio facta eſt Aurelianis III. idus Februarii, in cujus litteris Pippinus ita loquitur: *Donamus nos, devotique contradimus pro animæ noſtræ remedio, & fratris noſtri Carlomanni commemoratione, ad Fuldenſe monaſterium quoddam prædium, Omeneſtat nuncupatum, in pago Moinecgouve, cum omnibus terminis & appenditiis ſuis.*

Venio ad Pariſiacenſe ſancti Dionyſii monaſterium, pro quo judicium hoc anno a

ANN. CHR. 719. XLIX. Pippini in dicium pro S. Dionyſio contra Gerardum comitem.

Pippino rege (*a*) emanavit. Lis vertebatur inter Fulradum abbatem & Gerardum comitem Pariſiorum de teloneis, quæ ex navibus & pontibus ad miſſam ſeu feſtum ſancti Dionyſii, quo ſollemnes nundinæ fiebant, perſolvi nos erat ex conceſſione Dagoberti regis. Ea verò ſibi deberi, atque anteceſſoribus ſuis perſoluta fuiſſe Gerardus comes contendebat. Prodiere utriuſque partis agentes in convento publico apud Compendium palatium x. kalendas Novembris, Pippino rege placito præſidente, qui affirmabat, ejuſmodi telonea partibus ſancti Dionyſii hactenus perſolura fuiſſe, uti ab infantia ſua ſemper adverterat. At nihilo minùs Gerardus comes poſtulabat, ut partis utriuſque agentes iterum ſimul in eodem palatio *ad noctes legitimas*, hoc eſt ad certos induciarum dies, convenirent. Induciæ datæ ad quartum kalendas Novembris, quo die agentes ad conditum placitum denuo acceſſerunt. Tunc verò judicium ſecundùm partes ſancti Dionyſii prolatum eſt a Pippino, ejuſque optimaribus, Widone ſcilicet, Raulcone, Milone, Helmengaudo, Rothardo, Giſſehario, aliiſque quàm plurimis, favente Wicberto comite palatii: quorum ſcotentiæ Gerardus comes tandem acquievit. Datum tii. kalendas Novembris, anno Pippini regis octavo. Dies induciarum apud veteres per *noctes* deſignari ſolebant penes Iaicos, ſecus penes eccleſiaſticos viros. Huc ſpectat illud Goffridi abbatis Vindocinenſis in epiſtola (*b*) ad Goffridum Carnutenſem epiſcopum: *Non noctes*, inquit, *ſecundùm conſuetudines laicorum, ſed ſecundùm inſtituta canonum inducias poſtulamus*. Adi ſi velis eruditi Sirmundi notas in hunc locum. De Gerardi comitis conjuge Rotrode memorabile refertur ſancti Dionyſii miraculum, quod totidem antiqui (*c*) ſcriptoris verbis referre placet. *Tempore ſupra dicti regis Pippini, quidam erat comes, nomine Gerardus, Pariſienſis, cujus uxor Rotrudis nuncupabatur. Hæc in fiſco haud procul Pariſii Rogilo (*) habitans, ſub beati Dionyſii natalis diem cernit ſuas ottoſas eſſe puellas; quæ cùm ad ſe vocatæ fuiſſent, quam ob rem otio torperent, auſterè eas invexit; quarum una, quæ ſupra cæteras: Sollemnitas, inquit, beati eſt Dionyſii; & ob id ratum eam duximus ſollemniter celebrandam. Et inter familias: Vade, ait, & inſtanter operare; nos verò qui extra dominium ejus ſumus, eam a nobis coli minimè oportet. Verùm cùm imperio ejus parere vellent, favente Domino, & meritis Chriſti martyris obtinentibus, ſubitò tanta coruſcatio atque aquarum venit inundatio, ut domus omni cum ſupellectile, uno rapta impetu, in Sequanæ fluvium dimergeretur; & quæ unum noluit diem ducere feſtum, factum eſt ut totum perderet anni ſubſidium. Sed homines per Dei providentiam ab illa liberatè ſunt tempeſtate; quod ideo credimus geſtum, quò dies ille jugiter ſollemnis obſervaretur*. Eccleſia villæ Riogili, neſcio an ab eo tempore ſancto Dionyſio ſacra eſt, locoſque ad noſtra tempora ſubjectus fuit Dionyſiano monaſterio, dum cardinalis Richelio ceſſit.

(*a*) Opſtom. p. 493. &c.

(*b*) Goffrid. lib. 2. ep. 27.

(*c*) Diplom. p. 630.

(*) Rueil.

L. Medelocenſe monaſterium S. Dionyſio ſacrum.

Sancto Dionyſio itidem dicatum erat Medelocenſe ſeu Medlolacenſe apud Trevirenſes monaſterium, cui Oricus abbas tunc præfuiſſe creditur, ſed ex inſtrumento minimè probando Lanberti ducis, qui ejus loci fratribus villam Uderam donaſſe dicitur. Nec melioris notæ videtur placitum Caroli Magni pro eodem monaſterio, actum in Theodonis-villa, quo Trevirenſi ſancti Petri eccleſiæ hoc monaſterium poſtliminio ſubjicitur. Sanè nulla ejus mentio fit in diplomate Pippini regis, quo idem princeps, Weomadi epiſcopi rogatu, eidem eccleſiæ confirmat anno ſequenti omnes facultates ac res ad ipſam pertinentes, ſcilicet cellam ſancti Maximini, eccleſiam ſancti Paulini & ſancti Eucharii, & monaſterium ſanctæ Mariæ, quod vocatur Horrea, & baſilicam ſancti Martini, ſitam in pago Maginenſi. Quamquam hoc diploma ſine dubio interpolatum eſt, uti argumento eſt invocatio diplomati contra Pipini morem præmiſſa, & indictio in fine appoſita.

LI. Galiatenſe monaſterium Ravennati eccleſiæ reſtitutum.

Jam verò ut ad res Italicas convertatur oratio, hac indictione duodecimâ Paulus papa Galiatenſe ſancti Hilari monaſterium, quod Stephanus papa, ejus frater ac deceſſor, Anſcauſo epiſcopo & abbati ad vitam conceſſerat, eodem Anſcauſo mortuo Ravennati eccleſiæ, cui antea ſubjectum erat, reſtitui juſſit. Quâ occaſione Ravennati eccleſiæ ſubductum fuiſſet, Paulus papa in prædicto diplomate ita commemorat. Dum Stephanus papa ad redimendam Italiæ & exarchatus Ravennenſis vexationem in Franciam, auxilium contra regem Aiſtulfum a Pippino imploratorus, acceſſiſſet; contigit ut in reditu in monaſterium beati Hilari, ſitum in territorio Populienſi, humaniſſimè ab Aoſcauſo epiſcopo & abbate ejuſdem venerabilis monaſterii exciperetur, atque itineris ſui opportuna ſubſidia & commeatum ab eodem acciperet. Cujus beneficii memor pontifex, exarchato jugo ſervituris exemto, ut quamdam etiam Anſcauſo rependeret vicem, prædictum monaſterium ad reliquos vitæ dies ipſi fruendum conceſſit; quod etiam Paulus pontifex ratum eſſe juſſit. At poſt mortem Anſcauſi, quæ hoc anno contigit, Paulum interpellavit, evicitque epiſcopus Ravennas, ut idem monaſterium eccleſiæ

ſiæ ſuæ reſtituereter. Hujus rei diploma, non tamen integrum, retulit Rubeus, & ex eo Baronius. De hoc monaſterio ad Carolum Magnum ſcripſit (*a*) Hadrianus papa, ab eo poſtulans, ut de ſubjectis ei monaſteriis ſollicitus, maximè monaſterium ſancti Hilari confeſſoris Chriſti, poſitum in Calligata, unà cum aedochiis ad eolles alpium pro ſuſceptione peregrinorum erectis, a qualibet io- „ vaſione tueretur, & in omnibus pro monachorum Deo ſervientium quiete, atque „ ſuſceptione hoſpitum juſtirlam conſervare dignetur; ſpeciatim verò, ut eurtem „ quamdam territorii Florentini, vocabulo Safantinam, quam Gundlbrandus dux „ Floreotinus invaſerat, eidem monaſterio reſtitui euret, ejuſdemque monaſterii „ miſſos benigno vultu excipere velit, & juſtitiæ petendæ effectum imperriri. „ Supereſt etiam nunc hoc monaſterium, quod Camaldulenſes a duobus ſæculis „ poſſident.

ANN. CHR. 759. Carolo Magno commendatum. (*a*) Cod. Carol. ep. 74.

LII. S. Juliæ monaſterium Brixiæ.

Sigonius ad hunc annum ſcribit, Deſiderium Langobardorum regem, Adalgiſo filio in conſortium regni adſcito, filiam ſuam Anſilbergam divino cultui vitgilhem deſtinaſſe, eique monaſterium ad urbem Brixiæ ædificaſſe, uxore Anſa & Adalgiſo filio adjuvante. Id ſacrum fuit ab initio ſanctæ Juliæ virgini & martyri, cujus reliquiæ e Corſica inſula eò tranſlatæ traduntur. Cùm illuc Deſiderius ad viſendam filiam poſt aliquot annos acceſſiſſet, monaſterium novis prædiis cumulavit menſe Julio, indictione nonâ, anno regni ſui quinto-decimo. Donationes eidem loco factas Paulus papa confirmavit indictione primâ, ut datæ ab eodem pontifice litteræ teſtes ſunt, quæ in eodem monaſterio adhuc integræ aſſervari dicuntur. Ad hæc Sigonius diploma eidem monaſterio a Sigualdo patriarcha Aquileienſi indultum commemorat, Ticini datum III. idus Octobris, indictione undecimâ, anno Deſiderii & Adalgiſi regum ſeato-decimo & quarto-decimo. Carolus Magnus eidem loco poſſeſſiones ſuo diplomate aſſerule. Monaſterium *Novum* dictum eſt ab inſtauratione, quæ anno Domini octingenteſimo triceſimo-quinto facta memoratur. De eo intelligendum videtur necrologium Augienſe, in quo laudatur Auſtreberga *ex monaſterio, quod dicitur Nova*. Ibi Giſla, Lotharii imperatoris filia, ne quid dicam de duabus ejus uxoribus, Engelberga & Hermingarde, vitam monaſticam profeſſa eſt, ejuſque cauſâ Lodovicus imperator ejus frater monaſterii dotem auxit. Exſtat in Bullarii Caſinenſis tomo ſecundo Calliſti ſecundi privilegium eidem conceſſum. Supereſt etiam nunc nobile monaſterium, in quo monachæ ducentæ degunt, ſitum ad radices montis, quem Dignum, alii Chineum vocant.

LIII. Leoncelo monaſterium ibidem.

Aliud item monaſterium virorum idem Deſiderius in Leone ſeu Leno, agri Brixiani vico, exſtruxit in honorem ſancti Benedicti, & ſanctorum Vitalis & Martialis, duorum ſanctæ Felicitatis filiorum martyrum, quorum corpora illuc hoc anno tranſlata perhibentur. Monaſterium a loco, de Leone, ſeu Leonenſe appellatum. In necrologio (*b*) Augienſi duo notantur ejuſdem ferè nominis monaſteria, unum Leonis, alterum Leones dictum: & quidem *ex monaſterio Leonis domnus abbas Magus*; *ex monaſterio, quod vocatur Leones, Badulfus abbas*. Hunc poſteriorem locum de Brixienſi monaſterio interpretandum videtur, maximè quod, uno tantùm interpoſito monaſterio, proximè nominatur poſt aliud Brixienſe ſancti Fauſtini monaſterium, & paullo poſt monaſterium, quod vocatur Nova, de quo mox agebamus. Hoc monaſterium prædiis ampliſſimis pro regia magnificentia dotavit Deſiderius, ibidemque quinquaginta monachos ſub Hermoaldo abbate conſtituiſſe dicitur. Verùm, ut habent rerum humanarum vices, hoc monaſterium a Conrado ſecundo imperatore ſolo æquatum fuiſſe traduot.

(*b*) *Anaſtaſ. tom. 4. p. 645.*

LIV. Fulcoaldi abbatis Farfenſis ſucceſſores.

Hoc anno Farfæ in monaſterio deceſſit Fulcoaldus abbas: cui ſuffectus ad breve tempus Guandelbertus abbas quintus, & ipſe ea Aquitania ortus, ac conſanguineus ejuſdem Fulcoaldi. Is, poſtquam Farfæ anno uno & menſibus ſeptem præfuit, curam paſtoralem abdicavit, rogavitque fratres, ut alium ſibi rectorem ſubſtituerent; quo facto, receſſit in Firmanum ſancti Hippolyti monaſterium, quod a Farfenſibus accepit. Beatus in ejus locum abbas electus eſt Halanus ſeu Alaous, & ipſe Aquitanus, qui poſt legitimam in monaſterio probationem, fraterna ex acie ad ſingularem vitæ ſolitariæ pugnam proceſſit, & in monte Motilla, Farfenſi monaſterio ſupereminente, per multos incluſus annos ſubſtirit: ubi inter alia pietatis exercitia multos codices manu propriâ exaravit. Poſt Guandelberti abdicationem electus a fratribus, via adduci potuit, ut vacantis monaſterii curam ſubiret: ſed tandem rogantibus & urgentibus acquievit. Hic pactum feciſſe memoratur cum Theodoro habitatore Caſtri-veteris de monaſterio ſeu oratorio ſancti Angeli, quod pater ejuſdem Theodori Cunctarius presbyter, & mater ejus Occhavia presbytera Farfenſi monaſterio dimiſerunt, eâ conditione, ut idem Theodorus & ejus heredes per ſingulos annos inferant tritici modios decem, vini decimatas qua-

ANN. CHR. 759.

quadraginta, fœni carra viginti, & molarum par onum; &, quando monachi eò venerint, ſi quid perdiderint, reſtituant e propriis. Ad hæc Flavius Deſiderius rex, anno regni ſui ſexto, confirmavit Farfenſi monaſterio & Halano abbati monaſterium ſancti Hippolyti, a Benetrada religioſa Dei ancilla conceſſum. Ipſe verò Halanus dedit Anſilpergæ ſacraræ Deo abbatiſſæ monaſterii ſancti Salvatoris, infra Brixiæ muros exſtructi, celluiam ſancti Petri de Claſſicella in territorio Sabinenſi, & aliam cellam in finibus Viterbienſium, in loco, qui dicirur Fagianus: & ab ea viciſſim accepit curtem unam in loco Vallantis, in finibus Reatinis, Deſiderii regis anno duodecimo & Adelchiſi octavo. Halanus Farfæ annis novem & menſibus tribus atque diebus octo laudabiliter præfuit, mortuus v. nonas Martii.

Unum eſt in quo non leviter ab eo peccatum fuit, nempe quòd extremo vitæ ſuæ die, quemdam epiſcopum, Gurebertum nomine, Anglorum ex gente ortum, adduxit ad faciendam regulæ promiſſionem; & continuò rudem adhuc & hoſpitem, ac vitæ monaſticæ prorſus expertem, ſui loco abbatem conſtituit, contra ſacros canones ac regulam ſancti Benedicti; quod peſſimè vertit. Hic enim per undecim menſes, non paſtorem, ſed tyrannum agens, monachos dirè vexavit, alios cædens, alios in carcerem, alios denique in exſilium mittens, ne quidem iis parcens, qui ad ſacri altaris velamina confugerant. Tantis demum malis pulſati monachi, ad regem Deſiderium ſupplices adierunt, cujus juſſu Alefridus caſtaldus Reatinus invaſorem e monaſterio expulit, monachis eligendi abbatis facultate conceſſâ, qui Probatum abbatem, moribus nomini haud imparem, ſibi propoſuerunt.

LV. Hiſpaniæ monaſteria.

Jam dudum nihil Hiſpanicarum rerum annalibus noſtris adſcribendum occurrit, dum ſcilicet Maurorum barbaricus furor ſacra & profana omnia peſſumdaret. Latuere primò fidelium greges, diſſipatarum ovium inſtar, in Aſturicenſibus montibus: ubi poſtquam tantiſper reſpirarunt, tunc demum fines ſuos in Galliciam proiatare, urbes, atque oppida condere cœperunt, in his Ovetum regni caput; ſacras denique ædes ædificare, ac monaſteria. Duo nobis ſuggerit Yepeſius noſter hoc anno conſtructa: onum virginom, nempe ſancti Michaëlis de Petroſa, ad fluvium Tyronem prope montes Dorcenſes: alterum virorum, quod ſancti Juliani de Samos appellant. De ſancti Michaëlis primordiis Yepeſius memorat inſtrumentum quoddam a ſe repertum in monaſterio ſancti Æmiliani-de cuculla, quo inſtrumento nunna Bella abbatiſſa, ſoo, ſuarumque ſanctimonialium oomine, ſe ſuumque corpus offert Deo in monaſterio ſancti Michaëlis & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli atque ſancti Prudentii, æra ſeptingenteſimâ nonageſimâ-ſeptimâ, quæ præſenti anno reſpondet; quod inſtrumentum rex Froilanus confirmat. Monaſteria noo pauca quondam ſubjecta fuere huic cœnobio, quod modò monachorum cella eſt, & appendix abbatiæ ſancti Æmiliani-de cuculla.

Alterum longè inſignius eſt ſancti Juliani Samonenſe, olim Sammanos, nunc contractè Samos appellatum, quod a prædicto Froilano rege fundatum tradunt. Sirum eſt in Galliciæ regno ad mootes Aſturicenſes, prope Sarriam (*) urbem diœceſis Lucenſis (*). Primus ejus loci abbas Argericus, ob Maurorum vexationes Toleto profugus, eò ſe recepit, condiditque monaſterium in honorem ſanctorum Juliani & Baſiliſſæ, ſundum ſuppeditante Froilano rege, qui tum Galliciæ Imperabat. Ejus filius ac ſucceſſor Alfonſus Caſtus, a Mauregato norho Alfonſi Catholici, regno pulſus, ibi aliquamdiu delituit; poſtmodum verò reſtitutus in regnum, ejuſdem cœnobii poſſeſſiones confirmavit. Hoc monaſterium *ſecundùm normam ſanctorum Patrum* conſtructum fuiſſe docet Ordonii regis diploma, ſuo loco fuſiùs memorandum: quod an de ſola ſancti Benedicti regula, quæ non rarò *Regula ſanctorum patrum* appellatur; an de collectione regularum veterum, qualis eo tempore in quibuſdam Hiſpanicis monaſteriis cum ſancti Benedicti regula habebatur, intelligendum ſit, non auſim affirmare. Alfonſus Caſtus, regno ſuo iterum expulſus, *in Abelienſe monaſterium ſe recepit*, teſtante Ruderico (*a*) Toletano; quod de Samonenſi monaſterio Yepeſius inrerpretatur, ſed parum ſolido fundamento, quaſi hoc nomen Argericus abbas Samonenſi indiderit in memoriam Agalienſis monaſterii, ex quo eum in Aſturiam metu Sarracenorum migraſſe idem auctor opinarur. Bulteilus (*b*) noſter hoc loco ſuggerit locum *Avilas* dictum, in diplomate Alfonſi regis Legionenſis pro monaſterio Ovetenſi memoratum.

(*) *Sarria.*
(*) *de Lugo.*
(*a*) *Radoric. lib. 4. c. 8.*
(*b*) *Lib. 4. c. 11. p. 119.*

ANN. CHR. 760.

LVI. Optati abbatis Caſinenſis ſucceſſores.

SEd jam ex Hiſpania in Italiam oos revocat Optatus Caſinenſis abbas, cujus obitus ultra inſequentem annum, illius ſæculi ſexageſimum, differri non poteſt. Cùm enim Petronaci abbati anno ejus ſæculi quinquageſimo ſucceſſerit; ſi annos decem ſacro monti præfuit, ut apud Leonem Marſicanum legitur; anno ſexageſi-

mo

mo ipſius mors conſignanda eſt. Atqui totidem tegiminis annos ei tribuit non tantùm Leo, ſed etiam Petrus diaconus, qui Leonis vidérat aurographum, cujus lectionem, a Laureto viriatam, Angelus de Nuce ex conſtanti veterum codicum lectione reſtituit. In antiquiſſimo tamen indice Caſinarium abbatum, qui in Baſſacio deſinit, abbate ab inſtauratione Caſinenſi duodecimo, novem tantùm anni Optato tribuuntur; at perinde eſt novem annos plenos, & decem incompletos ei aſſignare. Defunctus eſt Optatus, ex Leone, pridie nonas Januarii, atque juxta deceſſorem ſuum ſepultus in oratorio beati Martini. Qui ei ſucceſſit Hermeris abbas, uno tantùm anno ſediſſe dicitur, atque obiiſſe, nullâ te memorabili geſtâ, xv. kalendas Auguſti, ſepultus prope ſancti Benedicti eccleſiam. Erraſſe videtur Leo Marſicanus, cùm ait, eum in Caſinenſi tegimine ſediſſe tempore Stephani papæ ſecundi; rectiùs pontificatu Pauli ejus ſucceſſoris. Hermetis locum fecit Gratiano, cujus etiam brevis & rebus geſtis vacua præpoſitura, annis quatuor, menſibus quinque finita eſt. Depoſitionem ejus Leo conſignat xr. kalendas Septembris, additque eumdem ſepultum fuiſſe in porticu eccleſiæ ſancti Martini. De Tomichiſio ejus ſucceſſore inferiùs agendum. ANN. CHR. 760.

Regularem diſciplinam in monaſterio ſancti Galli tunc temporis vice Johannis epiſcopi Conſtantienſis & abbatis curabat Waldo decanus, ſcriptor chartæ ſexageſimæ apud Goldaſtum, quâ Wilhat quidam prædia nonnulla donat ſacroſanctæ eccleſiæ ſancti Galli, ubi præeſſe dicitur *Johannes abbas*, ſuppreſſo epiſcopi (*a*) nomine. Idem obſervare licet in charta quadrageſima-tertia cujuſdam Winibetti, quemdam proprietatis ſuæ locum tradentis ſacroſanctæ eccleſiæ ſancti Galluni, *ubi Johannes abbas adſ. præſens rector eccleſiæ eſſe videtur*; actum die dominico, VI. *idus Octobris*, *anno* decimo regnante domno Pippino rege Francorum, ſub Warino comite; quæ chronicæ notæ anno ejus ſæculi ſexageſimo-ſecundo reſpondent; ſi verò cum Cointio legas v. *idus*, ſexageſimo-primo: quo tempore Johannem epiſcopum fuiſſe ex aliis chartis & monumentis exploratum eſt. Nulla temporis nota appoſita eſt prædictæ chartæ ſexageſimæ, quam ſcripſit ac ſubſcripſit *Vualdo decanus atque monachus Dei ſervus*. Goldaſtus eam ad hunc annum refert. Sanè Winidharius decanus ac monachus laudatur anno quinto-decimo Pippini regis, quo anno placitum factum eſt coram Cozperto prælide, agente Wolframmo monacho contra filios cujuſdam Marulfi, qui donationem a patre ſuo factam tepetebant. Cauſa per tres dies, totidemque noctes agitata. Tandem inter partes convenit, ut, re controverſâ in manus Winidharii decani & monachi reſtitutâ, filii Marulfi eam denuo per precariam reciperent. Datum anno quinto-decimo domni Pippini regis. *Hamedus clericus & lector* litteras ſcripſit ac ſubſcripſit. Chartam ſexageſimam-nonam itidem ſcripſit *Ruodo Iucus lector*; quem Goldaſtus cum Vadiano exiſtimat monachum fuiſſe, ſed ex eo monachorum numero, qui extra monaſterium in domo ſeparata, ſed tamen contigua, habitabant, diſtincti ab aliis, quos profeſſos vocant. Verùm hujus diſcriminis nullum certum video argumentum. Propius fidem eſt, hos duos poſteriores ſcribas fuiſſe clericos ſæculares, ob idque Ruodonem laicum dici, hoc eſt ſæcularem. LVII. S. Galli monaſterii decani & quædam notabilia. (*a*) *Supra n.* 35.

Vivebat eo tempore ibidem Kero monachus, qui gloſſas Alamannicas cum ſimili expoſitione in orationem dominicam & ſymbolum edidit, necnon in Reguiam ſancti Benedicti, cujus voces Alamannicas alphabetico ordine Goldaſtus vulgavit. Kero monachus.

Hoc ipſo anno Aribo, aliis nominibus Hæres & Cytinus dictus, Friſingenſi eccleſiæ præficitur in annos tres ac viginti. Abbas erat ante pontificatum monaſterii Schlecdorfenſis, quod is poſtea in honorem ſancti Dionyſii dicavit, poſtea illuſtratum corpore ſancti Tertuliani martyris, quod Reginbertus monachus ab Hadriano papa impetraſſe traditur. Aribo quartus Friſingenſis epiſcopus recenſetur in veribus (*b*) a nobis editis, Arpeo dictus; ſucceſſor verò Joſephi, qui præclarus magiſter appellatur. Idem Aribo auctor fuit tranſlationis corpotis ſancti Corbiniani, primi ejus ſedis epiſcopi, e caſtro Magienſi in eccleſiam Friſingenſem: cujus tranſlationis conſilium ait ſe tractaſſe cum coepiſcopis ſuis, cæteriſque eccleſiaſticis viris *in generali ſynodo*; quod fortè intelligendum de ſynodo Dingolvingenſi, anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo celebrata, cui *Hares epiſcopus* ſubſcripſit. Hæc tranſlatio non ſine miraculis facta eſt. Sacro corpori obviàm proceſſit dux Taſſilo cum cœtu pontificum & clericorum; illudque tepoſitum fuit in eccleſia ſanctæ Mariæ, ubi primò humatum fuerat. LVIII. Aribo fit epiſcopus Friſingenſis. (*b*) *Analect. to. 4. p. 526.*

Florebat hoc tempore Bobinus, ex abbate Cellenſi Trecenſis epiſcopus, qui ſui ſuburbani monaſterii baſilicam magnificentiùs exſtruxit, ac ſancti Frodoberti abbatis primi ſepulcrum exornavit. Teſtes ejus rei verſus, ab anonymo æquali editi, qui, laudato Frodoberti opere, hæc de Bobino ſubdit. LIX. Bobinus epiſcopus Trecenſis.

Cu-

ANN. CHR. 760.

Cujus opus, Bobine facer, te præſide crevit,
Antiſtes meritis magnificande tuis.
Per tua nunc Frodobertus ovans conſulta beatus
Continet eccleſiæ culmina celſa ſuæ.
Hoc opus egregium, quod cernimus, undique ſaxis
Collatis fundat, altaque tecta levas:
In quibus æterna ſtabilis ſub laude cohortes.
Stat monachile decus, quod regit Altithronus.
Stant & millenæ numeroſa præmia palmæ;
Quas hæc aula ſuis conferet emeritis.

Hinc ab amplificatore ſuo Cella-Bobini aliquando dicta eſt: ubi ſanctum Frodobertum multis inclaruiſſe miraculis idem poëta tradit. In veteri breviario non edito monaſterii quondam Cellenſis, nunc ſancti Michaëlis ad Moſam, notatur x. kalendas Maii, *tranſlatio ſanctorum Melani & Bobini epiſcoporum;* & III. nonas Julii, *dedicatio eccleſiæ.*

LX. Aldhuno abbati Cantuariæ ſuccedit Jambertus.

In Anglia hoc anno e vivis exceſſit Aldhunus, ſuburbani ſancti Petri monaſterii Cantuarienſis abbas decimus: eoi ſucceſſit venerabilis vir Jambertus, benedictus a Bregwino archiepiſcopo, in cujus locum poſtmodum ſuffectus eſt: quod qua occaſione factum ſit, ſuo loco exponemus.

ANN. CHR. 761.

LXI. Vvunebaldus abbas Heidenheimenſis obit.

POſtero anno mortalem vitam immortali commutavit ſanctus Wunebaldus abbas Heidenheimenſis. Is triennio ante obitum gravi infirmitate pulſatus, nihilò minùs perrexit Wirziburgum ad Megingozum epiſcopum, quaſi extremam ſalutem amico & popolari ſuo dicturus; tum in Fuldenſe monaſterium, ut ſancti Bonifacii, patroni quondam ſui, tumulum ac reliquias honoraret. Dein ipſius animum inceſſit cupido adeundi ſanctum Benedictum, id eſt Caſinenſe monaſterium, ut in ſacro monte vitam finiret. Ejus rei causâ nuntium miſit ad abbatem Caſinenſem, Hermerim an Gratianum, & ad ejus congregationem, ot communionem precum ac ſuffragiorum inter ſe ſe inirent, ſimul ut deſiderium eos inviſendi, quo ipſe tenebatur, eis ſignificaret. Illi, ut quantocius veniret, inſtiterunt, cum pro ſua dignitate ac reverentia excipere paratl. Verùm, amicis ac prudentibus viris, in primis Willibaldo epiſcopo ipſius fratre, contra ſentientibus, & nimiam ejus obtendentibus imbecillitatem, in ſuo ipſius monaſterio demum conſiſtere ſtatuit, ne loeum a ſe electum, & alumnos cariſſimos optimi patris corpore orbatos relinqueret. Cùm verò jam præ infirmitate eccleſiam adire non poſſet, in camera ſua juſſit altate componi, ut ſacra miſſarum ſollemoia, quæ ferè numquam prætetmiſit, ibidem, quando ferret infirmitas, celebraret. Morbo ingraveſcente, Willibaldus eò acceſſit: ille verò cùm mortem jam imminentem ſentiret, diſcipulos ſuos in hunc „ modum affatus memoratur. Filioli ac fratres mei, ſic actus veſtros in omnibus „ ordinare curate, ut omnia eum prudentia faciatis. Vitam veſtram & mores veſtros ad Dei voluntatem componite: mutuam inter vos caritatem, & fidem re„ ctam atque catholicam in omnibus ſervate. Monaſticæ vitæ diſciplinam, qualem „ a nobis accepiſtis, Deoque promiſiſtis, inviolatam retinete. Obedientiæ vinculo, „ quo obligati eſtis, quod quidem ad me attinet, vos abſolvo, ſic tamen, ut re„ ctæ inſtitutionis profeſſione, quam Deo voviſtis, vos ſemper adſtrictos noveritis. „ Cæterùm ſi quid de meis mandatis per negligentiam, aut oblivionem a vobis „ præteritum eſt, totum lubens condono; a vobis viciſſim veniam eorum petens, „ in quibus fortè contra vos me deliquiſſe contigerit. His dictis, ubi taotiſper conticuit, mœrentibus fratribus, poſtquam Deo animam commendavit, ad lectulum ſedens, ſpiritum exhalavit die ſabbati adveſperaſcentis, XIV. kalendas Januarii, anno ætatis ſexageſimo, Cointius legendum vult quinquageſimo-ſecundo, abbatialis regiminis decimo. Corpus ejos aquâ lotum de more, in lapideo tumulo, quem dudum ſibi paraverat, cum veſtibus ſacerdotalibus in eccleſia compoſitum eſt. Miſſæ per ſeptem continuos dies pro eo celebratæ.

Poſt aliquot annos Willibaldus ejus frater eccleſiam illam amplificavit, in qua cæleſtes virtutes non deſuerunt. Idem ſacrum ejus corpus poſt annos ferè a morte ſexdecim, integrum & incorruptum repertum, e ſepulcro extulit, & novo loculo impoſitum in cryptam orientalem a ſe fabricatam recondidit. Libellum de ejus geſtis prima ſcripſit quædam ſanctimonialis Heidenheimenſis, ipſius conſanguinea & æqualis. Poſt ejus mortem Heidenheimenſe monaſterium ſanctimonialibus ceſſit ſub regimine Walpurgis abbatiſſæ ejus ſororis: quâ mortuâ, Gerhohus Eiſtetenſis epiſcopus canonicos eo in loco poſuit, & abbatia in præpoſituram converſa, deinceps venalis haberi cœpit. Duravit hæc malorum lues uſque ad tempora Lotharii im-

Imperatoris & Conradi ejus ſucceſſoris: quo tempore Gebehardus ſecundus, qui Eiſtetenſi eccleſiæ præfuit ante medium ſæculum duodecimum, priſcam loco religionem poſtliminio reſtituendam curavit, favente Eugenio papa tertio, ut fuſiùs narrat Adelbertus abbas, qui primus eidem loco a reſtitutione præpoſitus eſt. Verùm monaſterium illud poſt varias viciſſitudines, heu! in Lutheranorum manus incidit, a duce Wittembergenſi occupatum & profligatum. ANN. CHR. 761.

LXII. Ovetenſe monaſterium conditur.

Apud Aſturias in Hiſpania condi cœpit hoc anno celebre monaſterium Ovetenſe, quod inſigni ejus nominis civitati (*) originem dedit. Sic locus olim vaſtus & incultus versus eſt in frequentem urbem & novi regni caput; quod Fuldæ, apud ſanctum Gallum, aliiſque multis in locis factum eſt: adeò ut monachi noſtri non tantùm ad religionem, ſed etiam ad ornamentum ac celebritatem provinciarum multùm contulerint. Primus Ovetenſis monaſterii auctor Formiſta ſeu Fromiſtanus unà cum Maximo presbytero ſobrino ſuo; qui, repurgato ſentibus & dumis loco, extemporaneas primùm caſas, dein baſilicam ſub patrocinio ſancti Vincentii levitæ condidetunt. Adjunctì ſubinde ſocii viginti-quatuor, presbyteri omnes, quorum dux Montanus erat, Fromiſtanum abbatem ſibi præpoſuerunt, ſcriptoque inſtrumento ſæculum abdicarunt, & ſe ſuaque omnia Deo in ejus manus tradiderunt, libros, ornatum eccleſiæ, veſtes, tectas, vineas, equos, boves, omnes denique poſſeſſiones, tam mobiles quàm immobiles, quas in ſæculo habebant. Hos autem omnes cum rebus ſuis admittit Fromiſtanus abbas *ad ſervitium Dei* ſecundùm *regulam beati Benedicti abbatis*, ditas imprecatus iis, qui contra ſanctæ regulæ traditionem quidquam ex eo loco auferre aut abſtrahere tentaverint, aut abbatem eligere citra regulam beati Benedicti & communem loci conſtitutionem, contra canones & legum decreta, ut fuſiùs legitur in illo inſtrumento apud Yepeſium edito, quod anno viceſimo a prima cœnobii origine, id eſt ærâ octingenteſimâ nona-decimâ, conditum eſt. Ubi locus in urbem accrevit, conſtructa eſt ad ſancti Vincentii baſilicam nova Salvatoris eccleſia, quæ epiſcopali honore poſtmodum ornata eſt, omnino proxima ſancti Vincentii monaſterio, quod ob eam cauſam *monaſterium ſancti Vincentii ante-altare* in quibuſdam vetuſtis inſtrumentis cognominatur, unumque veluti corpus cum eccleſia Salvatoris efficiebat. Idem *capella regum* dictum eſt ab eo tempore, quo reges illa in urbe ſedem ſuam fixerunt. In his Alfonſus ſextus Aſturiarum decimas omnes regias eidem monaſterio liberaliter donavit, cui donationi Alfonſus decimus poſtea multùm detraxit, adeò ut ſancti Vincentii monaſterium ex opimo quondam & locuplete, tenue & exiguum evaſerit. Denique in illa ſancti Vincentii baſilica ſepulti ſunt reges Aſturicenſes, ut meritò capella regum appellata ſit. Obſoleta fuit ejus monaſterii notitia ad initium ſæculi undecimi, quo Fortis abbas ei præerat.

(*) *Oviedo.*

ANNO inſequente Etto ſeu Heddo epiſcopus Argentoratenſis teſtamentum condidit in gratiam monaſterii Etinheimenſis, quod olim a Wicgerno epiſcopo in Nigra-ſilva, in marcha *Etinheim*, ſuper fluvio Unduſſa ædificatum in honorem ſanctæ Mariæ virginis ac ſancti Johannis-Baptiſtæ, ſanctique Petri apoſtoli, dictumque Cella-monachorum, poſtmodum ejus ſucceſſorum negligentiâ penitus deſolatum erat. Hoc igitur monaſterium inſtaurare cupiens Etto, cum conſenſu Pippini regis & ſuorum clericorum, quaſdam eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones eidem loco attribuit, eas præcipuè, quas ab Ernuſto duce comparaverat, eccleſiaſque conceſſit in ſtipendium triginta monachorum, quos illic congregavit ſub regimine Hildolfi abbatis, eo pacto, ut cœnobialem ibi vitam ſub regula ſancti Benedicti ducentes, pro ſtabilitate religionis ac regni Deum precari non deſinant. Actum eſt hoc teſtamentum in civitate Argentinenſi III. idus Martii, anno undecimo regnante Pippino glorioſo rege. Subſcripſit poſt Eddonem epiſcopum Chrodhardus comes. Poſt mortem verò Heddonis Remedius epiſcopus deceſſoris ſui teſtamentum relegit, confirmavit, & ſubſcripſit: cujus ritus multa alia exempla ſuppetunt, ut jam ſuperiùs monuimus occaſione teſtamenti ſancti Audomari epiſcopi Morinenſis, cujus itidem litteras multi ejus ſucceſſores nominibus ac ſignis ſuis appoſitis roborarunt. Idem etiam in actis conciliorum aliquando actitatum. Itaque ex hoc loco non inferas cum Coïntio, qui hoc teſtamentum poſt Guillimannum retulit, Remedium ſeu Remiginm jam ordinatum fuiſſe epiſcopum, priuſquam Eddo teſtamentum conderet. Einhardus rogatus hoc teſtamentum ſcripſit ac ſubſcripſit. Cæterùm non ab re erit hic obiter advertere, falli eos, qui monaſterium Etinheimenſe ab Ettone inſtantatote ſuo ita dictum exiſtimant, cùm hæc ei appellatio indita ſit a marcha *Etinheim*, in qua primitus a Wicgerno epiſcopo conditum fuerat. ANN. CHR. 762.

LXIII. Ettonis epiſcopi teſtamentum pro monaſterio Etinheimenſi.

LXIV. Morbacenſes abbates.

Eodem anno e vivis exceſſit Baldebertus epiſcopus & abbas Morbacenſis, qui Romano abbati, ſancti Pirminii ſucceſſori, anno ſeptingenteſimo quinquageſimo-ſecundo

ANN. CHR. 762.

do ſuffectus fuerat. In ejus locum ordinatus eſt hoc anno Heribertus abbas, qui Romam miſſus poſt quinquennium memoratur in annalibus Nazarianis, in quibus Amicho abbas in demortui locum ſuffectus dicitur anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-quarto. In necrologio Augienſi laudatur ex monaſterio Morbacenſi Sigimiar abbas, qui fortè Amichoni ſucceſſit. Exitat in bibliotheca Morbacenſi inter alios codices unus, francogallicis ſcriptus litteris, Hieronymi epiſtolas continens, in quarum fine hæc elauſula legitur initio paullulum detrita: ... *ricus hunc librum ſcribere abba rogavit ann.* III. *regni Childerici regis. Quicumque legerit, obſecro ut pro ipſo & obedientiam implentibus orare dignetur.* Hæc fortaſſe aliis occaſionem præbebunt divinandi, quis fuerit abbas iſte, Morbacenſis, an alterius loci.

LXV. Divionenſes ſancti Benigni.

In Divionenſi ſancti Benigni monaſterio poſt Godimum abbatem invenitur Thanothardus abbas, cui Bago presbyter prædia quædam concedit in pago Oſcarenſi. Donationis inſtrumentum, quod ejus loci chronographus, omiſſo abbatis nomine, commemorat, integrum refert Perardus (*a*) ſub hac inſcriptione: *Domino ſacroſanctæ baſilicæ ſancti Benigni martyris, ſub oppido Divionis conſtructæ, ubi venerabilis vir Thanothardus præeſſe videtur, & Stemarus ac Seirannus presbyteri deſervire videntur.* Ad hos tres redacta fortè videbitur tota illa ſancti Benigni congregatio: at rectiùs dixeris, hos fuiſſe prædicti monaſterii rectores primarios, ita ut Thanothardus abbas, Stemarus ac Seirannus præpoſitus ac decanus exſtiterint: ut chronographus (*b*) ſimilem locum interpretatur de Davide presbytero, qui ſub Waldrico abbate præpoſiti officio fungebatur. Nulla verò de monachis mentio eſt neque in his litteris, neque in aliis ſubſequentibus ſub Waldrico abbate Thanothardi ſucceſſore, ſed tantùm de presbyteris, diaconibus, ſubdiacouibus, clericis ac lectoribus, qui ſacri loci cuſtodes appellantur. An monachi ad ſtatum clericorum ſæcularium tum deſciverant? At nulla inſtituti monaſtici mutatio facta legitur in chronico Benigniano: immo ſub Aridio abbate, Waldrici ſucceſſore, Dodo quidam ad converſionem veniens in hoc monaſterium, *prædicto abbati Aridio & monachis hujus loci* tradidit, quidquid poſſidebat in villa Salonis aliiſque, eum „ mancipiis eorum locorum, ut ipſi ſervi annis ſingulis uno die ad menſas fra„ trum darent frumenti modium unum in panem, vini modium unum, cerviſiæ „ modia duo; & pretium onde poſſint præparari duo pulmenta, *ſecundum quod præ„ cepit regula monachorum*, id eſt regula ſancti Benedicti, quæ pulmenta duo ſingulis fratribus ad menſam aſſignat. Bagonis presbyteri inſtrumentum factum legitur Divione, in baſilica domui Benigni publicè, die ſabbati proximo poſt medium „ menſem Junium, anno undecimo regni domni Pippini regis. Perardus (*c*) id „ refert ad annum inſequentem: nos cum Cointio conſignamus anno præſenti, quo ſabbatum proximum poſt medium menſem Junium in decimum-nonum ejus menſis incidebat. Certè hanc vocem *proximo* non præciſè de ſequenti ſabbato, ſed indefinitè de propiori poſt medium menſem interpretandam eſſe nemo non fatebitur, qui tres ſequentes apud Perardum chartas expenderit.

(*a*) *Perard. p.* 20.

(*b*) *Spicil. to.* 2. *p.* 402.

(*c*) *Ibidem.*

LXVI. Bregwino antiſtiti Cantuarienſi ſuccedit Jambertus. (*d*) *v. ſupra n.* 41.

In Anglia obiit hoc anno Bregwinus archiepiſcopus Cantuarienſis, & quidem VIII. kalendas Septembris. Ejus obitu vulgato, Jambertus abbas ſuburbani monaſterii ſancti Petri ſeu ſancti Auguſtini, ubi Cantuarienſes ante (*d*) Cuthbertum præſules ſepeliri ſolebant, eum armata manu ad epiſcopale palatium acceſſit, defuncti antiſtitis corpus vi ſublaturus, ſi non ultro permitteretur: at cùm illud jam ſepultum inveniſſet, alterâ jam vice fruſtrarus, domum vacuis manibus reverſus eſt, appellatione ad ſummum pontificem pro ſui monaſterii jure ac gravamine interpoſitâ. Hujus conſtantiam veriti cathedrales monachi ſancti Salvatoris, eumdem Jambertum in demortui paſtoris locum poſtularunt; quo facto, Auguſtiniani monachi a proſecutione appellationis ob electi reverentiam deſiterunt. Jamberto in archipræſulem aſſumpto, Ethelnodus ſancti Petri regimen ſuſcepit ad annos viginti-quinque. Ejus ſucceſſores fuere Gutardus, & Cunredus, qui ſub lætia ſæculi ſequentis a Wlfredo archiepiſcopo benedictus eſt.

ANN. CHR. 763.

LXVII. Prumienſis cœnobii primordia, & primus abbas Aſuerus.

POſtero anno conſignamus primarias litteras Pippini regis de conſtructione monaſterii Prumienſis, quod eo tempore ab eodem principe & Bertrada regina in ſaltu Arduennæ condirum eſt ad Promeam amnem, Auſonio laudatum, aliis Prumiam, qui celebri monaſterio cognomen dedit, ſito in Eifliæ tractu, triginta-quinque circiter paſſuum millibus a metropoli Trevirorum versùs ſeptemtrionem. De hujus cœnobii origine agens Wandalbertus ejus loci monachus in libro de miracu„ lis ſancti Goaris confeſſoris, memoriæ prodit, excellentiſſimæ memoriæ regem Fran„ corum Pippinum, patrem famoſiſſimi imperatoris Caroli, amore Chriſti, & uxo„ ris ſuæ ſanctæ recordationis Bertradæ rogatu provocatum, hoc monaſterium con„ ſtruxiſſe, conſtitutis in eo monachis, qui Deo ſub regulari ordine militarent;

„ eiſ-

» eiſque venerabilem Aſuerum regiminis præfeciſſe officio, qui eidem loco annis » quioque & quadraginta feliciter præfuit. Rem accuratiùs Pippinus ipſe commemorat in primariis litteris, quas de illius monaſterii origine & dotatione ſcribi juſſit, nobis ex archivo Prumienſi tranſmiſſas a reverendiſſimo patre Alexandro abbate ſancti Maximini apud Treviros, prout in appendice hujuſce voluminis edi» tæ ſunt. In his litteris quædam piè præfatus Pippinus, ait, ſe, conjugemque ſuam » Bertradam, amore Salvatoris & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, atque apoſtolorum » Petri & Pauli ac ſancti Johannis-Baptiſtæ, necnon ſanctorum martyrum Stephani, » Dionyſii & Mauricii, atque confeſſorum Martini, Vedaſti, ac Germani, mo» naſterium in fundo proprio ædificaſſe infra terminos Bideoſis (*) pagi atque » Arduennæ, ubi rivulus *Berdenbach* influit in Prumiam: eujus in monaſterii eccle» ſia de ſandaliis Chriſti Domini, necnon de ſanctæ ipſius genitricis Mariæ, alio» rumque ſanctorum reliquiis poſuiſſe, ibidemque monachos collocaſſe, qui ſub ſan» ctæ converſationis norma ac præcedentium patrum debeant exerceri, & ſub ſan» cta regula quietè vivere, beatorum patrum vitam ſectaturi. Proinde ſibi cogi» tandum eſſe, quo pacto ſacerdotes atque monachi ibidem futuri occeſſaria vitæ » ſubſidia & tranquillitatem habituri ſint, ut ſimul conjuncti, Deo omnipotenti » die noctuque laudes referre valeant. Idcirco ſe unà cum Bertrada regina eidem » ſanctiſſimo loco rem proprietatis ſuæ donare, ſitam in pago Chorolvilla, quæ » dicitur *Rumeresheim*, tam illam portionem, quæ de genitore ſuo Carolo ſibi » provenerat, quàm portionem ipſius Bertradæ, quam *genitor* ejus *Heribertus ei in* » *dotem reliquit*. Ad hæc præter alia prædia conferre cellas tres, unam ſancti Me» dardi in vico Altrepio ad Rhenum; alteram ſancti Petri apud Caſſeacum; ter» tiam ſanctæ Mariæ in pago Lomenſi ad Moſam. Cæterùm ſe ſub ſuam tutelam » ſuſcipere ejus loci congregationem monachorum, & abbatem, nomine Aſuerum, » quo mortuo, eis liceat ſucceſſorem eligere *de congregatione domni Romani &* » *Vvolfranni epiſcoporum, quos in hoc cœnobio ſancti Salvatoris congregavit*. His lit» teris ſubſcribunt poſt Pippioum ac Bertradam duo eorum filii, Carolus & Ca»rolomannus; & poſt eos epiſcopi Genebaudus Laudunenſis, Gauzlenus Cenomanneoſis, Fulcaricus Tungrenſis, Adalfredus Noviomenſis, Wiſfrannus Meldenſis, Megingaudus Wirziburgenſis, Berthelmus Colonienſis, Baſiuus Nemetenſis ſeu Spirenſis; omniumque poſtremus, qui primus eſſe debuerat, Weomadus Trevirenſis. Epiſcopis ſuccedunt comites novem, Droco, Theodardus, Warinus, Welantus, Waltharius, Herioinus, Gumbertus, Raculfus, & Warinus alter. Bradilo litteras recognovit, datas apud Friſgodios villam publicam, tertiâ-decimâ die Auguſti, *anno undecimo regnante Pippino rege*. Mihi perquam veri ſimile eſt, colonias Prumienſium monachorum eductas fuiſſe ex monaſterio ſanctæ Crucis ſeu ſancti Faronis Meldenſi, quæ *congregatio* dicitur *domni Romani & domni Vvolfranni epiſcoporum*, qui unus poſt alterum Meldenſi eccleſiæ præfuerunt, quo tempore regularis diſciplina in illo monaſterio apprime florebat, ut Otgeri monachi factum probat, inferiùs memorandum.

ANN. CHR. 763.

(*) de Bidburg.

LXVIII. S. Præjecti reliquiarum tranſlatio Flaviniacum.

Eodem anno facta videtur tranſlatio reliquiarum ſancti Præjecti epiſcopi & martyris in Flaviniacenſe Burgundiæ monaſterium e Volviceoſi apud Arvernos cœnobio, ubi ſancti martyris corpus primitus ſepultum fuerat. Hæc tranſlatio curata eſt a Manaſſe abbate Flaviniacenſi, qui *corpus ſancti Præjecti* Volvico Flaviniacum dicitur intuliſſe VIII. *idus Octobris*; ubi corporis nomine inſignem partem reliquiarum intellige, ſi quidem alia ex eodem loco in Veromandenſem ſancti Quintini baſilicam tranſlatio ſæculo inſequenti facta eſt. Hactenus Flaviniacenſes noſtri caput ſancti Præjecti religiosè aſſervant. Idem Manaſſes cellam Corbiniaci, favente Carolomanno rege, exſtruere tentavit, ſed non perfecit; quod opus Eigiloni abbati reſervatum. Locus eſt in pago Burgundiæ Morvinenſi, ſic dictus a Corbone, patre Widradi abbatis & conditoris monaſterii Flaviniacenſis.

LXIX. Opportuna abbatiſſa Monaſterioli.

Florebat hoc tempore in Neuſtria Opportuna abbatiſſa Monaſterioli, id proprium loci vocabulum, quod prope Sagium urbem in ſaltu Algiæ ſitum, fortè conditum eſt a ſancto Ebrulfo Uticenſi abbate, qui monaſteria quindecim, tam virorum, quàm mulierum, illis in partibus exſtruxiſſe traditur. In hoc cœnobium ſe recepit Opportuna, illuſtri genere orta in Oximenſi (*) Neuſtriæ pago, cujus virginis parentes *regalis proſapiæ apice florentes* fuiſſe perhibentur. Ejus germanus Chrodegandus Sagienſi eccleſiæ tum præerat, cùm illa Monaſteriolum urbi vicinum regebat. Vita ejus ſanctiſſima, victus rigidiſſimus; vigiliæ in totam noctem frequentes. Sæpe jejunia ſolidos dies, maximè quartis ac ſextis feriis; cæteris diebus ad veſperum pane hordeaceo & cibariis viliſſimis corpus reficiebat. Solis dominicis piſcieulis veſcebatur. Vino prorſus & eſu quadrupedum abſtinens, ipſa interim in alias ſorores indulgentiſſima erat. Nullum veſtis in æſtate & hieme diſcrimen; pro ie-

(*) Hiesme.

ANN. CHR. 763.

cti ſtragulo ſtratum cilicinum. Mira in regimine prudentia fuit, nec impar in precibus fides, quibus nihil non a Deo impetrabat.

Per id tempus Chrodegandi ſubiit animum Romam adeundi devotio. Diſceſſurus Sagienſem eccleſiam commendavit Chrodoberto, affinitate ſibi conjuncto, qui tum præſes Oximenſis pagi fuiſſe traditur. Is, neceſſitudine & affinitate poſtpoſitâ, non tantùm res eccleſiæ diripuit, verùm etiam abſentis ſedem invaſit, & contra decreta canonum, vivente Chrodegando, ſe epiſcopum ordinari curavit, pro benedictione maledictionem incurrens. Reverſus poſt annos ſeptem Chrodegandus invaſorem de reſtituenda ſede admonet. Ille verò petenti annuere ſimulans, de ejus nece tractat cum nefario quodam homine, quem Chrodegandus e ſacro fonte ſuſceperat. Fortè pius antiſtes in cœnobium virginum, Almanniſcas dictum, pergebat, ut venerabilem Lanthildem abbatiſſam, affinem ſuam, inviſeret, & cum ea de rebus divinis colloqueretur. Proximus erat hic locus Monaſteriolo, quod recentiores eum Almanniſcis confundunt, repugnante Adelhelmo epiſcopo vitæ ſanctæ Opportunæ ſcriptore, qui alterum ab altero diſtinguit, duaſque eodem tempore abbatiſſas Opportunam Monaſterioli, Lanthildem Almanniſcarum. Cùm per prædium Nonantum Chrodegandus tranſiret, ejus filiolus juſſu impii Chrodoberti in pium antiſtitem præmiſſo in Judæ morem oſculo, irruit, eumque ſemel & iterum gladio in ſinciput percuſſit. Non ſera impii parricidæ ultio fuit: qui eodem loco a dæmone correptus, morte repentinâ meritas pœnas luit. Chrodobertus quoque cædis auctor brevi miſerè periit. Chrodegandi corpus Lanthildis abbatiſſa loco movere non potuit, quod Opportuna ſoror Monaſteriolum nullo negotio tranſtulit.

ANN. CHR. 764. LXX.

QUas præſenti anno Cointius conſignat Lauresham enſis monaſterii primarias litteras, has anno inſequenti ſeptingenteſimo ſexageſimo-quarto reponunt annales Laureshamenſes. Tota diſcriminis ratio petitur ex notis chronicis ejus inſtrumenti, expreſſis IV. idus Junii, anno Pippini regis duodecimo, quem Cointius anno ejus ſæculi ſexageſimo-tertio, annales prædicti ſexageſimo-quarto alligant. Accuratior videtur calculus prior: at fortè in litteris illis rotundo numero Pippini principatus initus eſt a kalendis Januariis anni quinquageſimi-tertii, tametſi ante aliquot ſuperioris anni menſes inchoatus fuiſſet; quâ forſan ratione chartæ quædam ſancti-Gallenſes explicandæ ſunt. Situm erat Laureshamenſe monaſterium in inſula diœceſis Mogontinæ, *Aldenmunſter* poſtmoduni appellata. Monaſterii auctor Cancor, illuſtris Rhenenſis pagi comes, cum religioſa matre ſua Williſwinda, olim conjuge Rutperti comitis, quæ Paulo Warnefridi Chilliſuindis nuncupatur. Horum conſanguineus erat Chrodegangus Mettenſis antiſtes, cui inſtituendum ac informandum commiſerunt novum monaſterium, quod nullius, ne quidem epiſcopi, juri ac dominio ſubjectum eſſe voluerunt. Ejus loci baſilica ab eodem pontifice primitus in honorem ſancti Petri apoſtoli conſecrata, quæ poſtea ſancti Nazarii, ob advectas illuc ejuſdem martyris reliquias, dicta eſt. Marquardus Freherus vulgavit primus ejus monaſterii annales, a Cheſnio (*a*) deinde recuſos, in quibus primarium conditi cœnobii inſtrumentum integrum refertur. Ejus ſumma hæc eſt. Williſwinda „ Deo ſacrata, & filius ejus Caneor comes, pro animæ ſuæ remedio, æternâque „ mercede, ſacroſanctæ eccleſiæ ſancti Petri a ſe conſtructæ in loco nuncupato *Laureſham*, in pago Rhenenſi, ſuper fluvium *Wiſgoz*, ubi jam tum præerat *venerabilis Ruodgangus archiepiſcopus & abbas*, donant villam ſuam pagi Wormatienſis eum appendiciibus ſuis, ſitam in loco, qui dicitur *Hagenheim*, ſuper fluvium Saluſiam, quæ Williſwindæ de parte genitoris ſui Adelhemi legibus obvenerat: ita ut ab hac die jam dictus domnus Ruodgangus vel ſui monachi, qui „ in eodem monaſterio jam habitabant, eorumque ſucceſſores hæc omnia teneant „ atque poſſideant, eum libera quidvis ex eis faciendi facultate. His litteris ſubſcribunt poſt donatores, Heimericus filius Cancronis, Weomadus Treverorum „ epiſcopus, in editis corruptè Automadus, Albericus Cameracenſis & Johannes „ Conſtantiæ ad Rhenum epiſcopi. Helmericus notarius juſſu Ruodgangi archiepiſcopi ſcripſit anno duodecimo domni Pippini regis, IV. Idus Julii. His in litteris Ruodgangus ſeu Chrodgangus Mettenſis antiſtes archiepiſcopi titulo inſignitur ob acceptum ab apoſtolica ſede pallium; quem titulum nonnullis ejuſdem ſedis epiſcopis ob eandem cauſam tributum fuiſſe jam obſervavimus. Abbas Laureshamenſis appellatur per excellentiam, quod ei monaſterium informandum principio commiſſum ſit: verùm, cùm propter epiſcopales & palatinas ſollicitudines huic muneri ſufficere non poſſet; ſui loco præfecit Gundelandum germanum ſuum, prudentem admodum & ſanctæ converſationis virum, qui primus abbas in annalibus ponitur. Primorum ejus loci monachorum colonia deducta e Gorziensi monaſterio, quod

Laureshamensis monasterii initia.

(a) Chesn. to. 3. p. 490.

Legendum Cancoris.

Gundelandus abbas.

quod idem Chrodegangus ante annos quindecim exſtruxerat. Ejus coloniæ duces fuere Reginfridus & Ulvinus, qui alios quatuordecim fratres maturæ ætatis, Deique timentes, eò ſecum adduxiſſe traduntur. ANN. CHR. 764.

Eodem tempore ſancti Srremonii primi Arvernorum epiſcopi & martyris reliquiæ e Volvicenſi monaſterio in Mauziaccenſe tranſlatæ dicuntur in Bibliotbecæ Labbeanæ tomo II. pag. 503. Stremonius, quem alii Aſtremonium ſeu Auſtremonium nuncupant, primò ſepultus eſt Iciodori (*), quod oppidum eſt apud Arvernos ad Coſam ſeu Cuſam amnem, vulgò *la Couſe*, qui e lacu Pavino, vulgò *le Lac de Pavin* prope Beſſam oppidum oritur, mediâque ab Iciodoro leucâ in Elaver fluvium egeritur. Cùm locus ob varias clades omnino incultus jaceret, ſacrum martyris corpus in cœnobium Volvicenſe ab Avito epiſcopo tranſlatum. Mauziaccoſe monaſterium regebat venerabilis Lantfredus, cùm Pippinus rex, poſt expeditionem Aquitanicam hoc anno factam, apud Arvernos moraretur. Hunc adiit religioſus abbas, ſupplicans, ut ſibi ad decorandum monaſterium ſuum cujuſpiam ex illuſtrioribus Arvernorum ſanctis reliquiæ concederentur. LXXI. S. Stremonii tranſlatio Mauziacum, (*) *Iſſoire*. Unus Lantfredus Abbas.

Fortè Volvicum acceſſit Pippinus, & factæ ſibi petitionis memor, ſancti Stremonii, primi Arvernorum apoſtoli, reliquias illic aſſervari, eaſque in Mauziacenſi monaſterio decentiùs habendas eſſe intellexit. Id a principe ſuggeſtum Lantfredo abbati, qui cum ingenti lætitia Volvicum adit, regiſque juſſu ſacras beati Stremonii reliquias ſibi dari poſtulat, ad indicium regiæ auctoritatis ſecum habens Joſephum regis apocriſiarium ſeu cancellarium, qui poſt ipſius regis deceſſum Tiernenſis apud Arvernos monaſterii abbas factus eſt. Non fuit integrum Volvicenſibus regiæ auctoritati reluctari. Aperto maſoleo ſublatæ reliquiæ, quibus obviàm Pippinus ipſe proceſſiſſe dicitur, Adeberto Arvernorum aoriſtite ſacræ pompæ præſidente, qui ibidem poſt mortem ſepeliri voluit. Hæc tranſlatio facta eſt anno ejus ſæculi ſexageſimo-quarto, & quidem menſe Februario ineunte.

Eidem tranſlationi interfuiſſe dicitur Roggerius ſeu Rorgarius Aquitaniæ comes, qui ab ipſo principe Pippino caput ſancti martyris obtinuit, illudque in caſtro ſui juris apud Arvernos, cui Petra-inciſa (*) nomen eſt, collocavit. Poſtea verò, conſtructo Carrofenſi apud Pictones monaſterio, idem comes prædictum caſtrum Carrofenſibus ſubjecit. Proceſſu temporis idem caput ſancti martyris Iciodorum denuo tranſlatum, Iciodorenſi monaſterio exſtruendo occaſionem dedit. Alius ſæculo inſequente Laotfredus ejuſdem Mauziaci abbas exſtitiſſe dicitur, qui a Pippino Aquitaniæ rege, Ludovici Pii filio, præceptum obtinuerit ad recuperandas monaſterii ſui poſſeſſiones. Exſtat hoc diploma in fuſiori Gallia chriſtiana & apud Cointium, alioſque, in quo legitur, Lantfredum abbatem adiiſſe regiam Pippini majeſtatem, eique attuliſſe litteras glorioſi patris Calminii, ejuſque conjugis Namadiæ, monaſterii conditorum; ac præcepta Theuderici regis, filiique ejus Chlodovei, prædictis Calminio & Namadiæ, necnon abbati Euterio, totique congregationi ſancti Petri apoſtoli, pariterque ſancti Caprafii martyris conceſſa: ut ea Pippinus ipſe confirmare dignaretur; quod non modò ipſis annuerit princeps, ſed etiam poſſeſſiones ab externis occupatas reſtitui juſſerit. Verùm unum & eumdem eſſe utrobique Pippinum Francorum regem, unum & eumdem Lantfredum abbatem dubitare non licet; ſiquidem in hoc diplomate Pippinus quædam prædia confert beato Auſtremonio primo præſuli Arvernorum, *cujus ſacra oſſa*, inquit, *ab Vulvico ad ipſum noſtrum cœnobium tranſtulimus*: quod ſoli Pippino Francorum regi, non æquivoco ejus abnepoti Aquitaniæ regi convenire poteſt. Idem diploma quidam diaconus *ad vicem Adeberti epiſcopi* recognovit, ejus ſcilicet, qui prædictæ tranſlationis ſacræ pompæ præfuit. Vitioſæ ſunt in editis chronicæ ejus diplomaris notæ, dati Arvernis publicè kalendis Februarii; quod tempori factæ tranſlationis congruit. Corrigendus itaque Pippini regis anous in illo diplomate, quod anno ejus tertio-decimo aut quarto-decimo, non decimo-nono datum fuiſſe veri ſimillimum eſt, abſque ulla iodictionis, quæ in regiis diplomatibus necdum uſu recepta erat. (*) *Pierreciſe*.

Quæ hactenus de tranſlatione reliquiarum S. Auſtremonii ad Mauziacenſe monaſterium dicta ſunt, ex anonymi libello apud Labbeum edito retulimus, ubi hæc tranſlatio principatu Pippini Francorum regis facta dicitur. Verùm eam regnante Pippino Aquitanorum rege, ipſius pronepote, factam fuiſſe perſuadent ejuſdem Sancti acta, quæ in vetuſto codice S. Illidii apud Clarum-montem monaſterii, & in antiquo breviario Claromontenſis eccleſiæ leguntur, ubi venerabilis Lanfredus Mauziacenſis cœnobii abbas adiiſſe perhibetur, & rogaſſe *Pippinum regem Aquitaniæ*, ut ſibi has reliquias concederet. Idipſum diſerte confirmat diploma ejuſdem regis kalendis Februarii, ipſo tranſlationis die Mauziacenſi cœnobio in-

ANN. CHR. 764. induitum relatumque in Gallia-Chriſtiana & apud Coïntium, quod poſt invocationem ſanctæ Trinitatis ſic incipit: *Pippinus Aquitanorum rex, &c.* quod Joſeph ſubdiaconus ad vicem Adeberti epiſcopi recognovit, *Data kalendis Februarii, indictione* XI. *anno* XVIIII. *regnante Pippino inclito rege. Actum Arvernis civitate publicè.* Quod Coïntius aliique ad annum DCCCXXXIII. referunt. Porro Joſeph, qui hoc diploma recognovit, fortè non alius ſit a Joſeph ſacerdote, qui poſt aliquot annos in Neuſtriam a Carolo-Calvo evocatus, & Ludovico filio præceptor datus, hiſtoriam tranſlationis ſanctorum Ragnoberti Bajocenſis epiſcopi, & Zenonis ejus miniſtri, medio ſæculo nono factæ, cui ipſe interfuit, litteris commendavit: in cujus fine teſtatur, ſe *quondam Aquitanorum regis cancellarium fuiſſe.* Quæ hiſtoria in Spicilegii Acheriani tomo XII. edita eſt. Denique conjicere licet Lanfredum Mauziacenſem abbatem, qui anno XXIIII. Caroli-Calvi quaſdam tes eum Bernardo Arvernorum comite, & Ermengarde ejus uxore commutavit, eumdem eſſe cum Lanfredo abbate, cui Pippinus rex prædictum diploma indulſit. Non deſunt tamen argumenta, quæ hanc tranſlationem a Pippino Ludovici Pii filio, aliaque confecura tribuere ſuadeant, quæ aliàs, in tomo ſcilicet quinto, Deo dante, expendemus.

LXXII. Leſcienſis monaſterium origo. (*) *Lieſſies.* (*) *La Tierache.*

Ad hoc idem tempus revocanda ſunt initia Leſcienſis ſeu Lætienſis (*) in Hannonia monaſterii, quod Wibertus comes unà cum Ada uxore ſua in pago Teoracenſi (*) ædificavit. Wibertus, apud Pictavos nobiliſſimo genere procreatus, cùm fortè Pippini regis partibus adverſus Waifarium Aquitaniæ ducem faveret, orto inter utroſque acri bello, ad Pippinum perfugere compulſus fuit, a quo multas poſſeſſiones inter Hainoënſem ac Theoraſcenſem pagos accepit, in his prædium Leſcias ſeu Lætias ad fluvium Heipram: ubi poſtea divino inſtinctu baſilicam in honorem ſancti Landeberti epiſcopi & martyris eum monaſterio ædificari curavit. Baſilicæ dedicatio a Cameracenſi epiſcopo diœceſano facta traditur III. nonas Novembris. Illuſtribus conjugibus unus erat filius, Guntradus nomine, cum duabus filiabus, Hiltrude ac Berta. Guntradus a puero ſacris eruditus litteris, monaſticiſque diſciplinis inſtitutus, Lætienſi monaſterio præficitur; Hiltrudis virginitatem profeſſa, nuptias fugit Hugonis principis, qui Bertam minorennem in matrimonium duxit. Hiltrudis, accepto velo, ſeceſſit ad locum monaſterio proximum ad aquilonarem oratorii plagam, ubi per ſeptemdecim annos recluſa vixit, idemtidem Guntradi fratris, ut altera Scholaſtica, colloquiis recreata. Eidem parentes teſtamento legaverunt quaſdam poſſeſſiones a villa Molihamio ad Seaneſcum, quæ poſt ejus obitum Lætienſi monaſterio provenire deberent. Hujus donationis litteras plumbo ſigillatas in ejus tumulo tepoſitas fuiſſe tradunt, quæ principatu Heinrici auguſti, eo nomine primi, aperto virginis tumulo, inventæ atque igne crematæ ſint.

LXXIII. Dononienſis item, Elewangenſis & Puteo Orbis. (*) *Denain.*

Ad hæc Dononienſe in Belgio monaſterium, itemque Elewangenſe in Auguſtana diœceſi, necnon Putei-Orbis in Lingonenſi tunc condita ereduntur: quorum primum ac tertium virginum, medium virorum erat. Dononienſis (*) parthenonis auctores Aldebertus Auſtrovandiæ comes, & Regina ejus conjux, ambo pro ſanctis habiti. Ragenfredis, eorum filia, prima loci antiſtita fuiſſe dicitur. Monaſterium beatiſſimæ virgini Mariæ & ſancto Martino dicatum. Elewangenſis conditorem aſſerunt Hernifum ſeu Harioiſum epiſcopum Lingonenſem, qui ex eodem pago ortus erat. Hoc monaſterium ad Jagiſtam ſeu Jaxrum amnem, qui dexteram Nicri ripam in hodierno palatinatu Rheni ſubit, ſitum erat, quod medio ſæculo quinto-decimo a monachis Benedictinis ad ſæculares canonicos deflexit. Denique Putei-Orbis (*) abbatiam per ea tempora in decanatu Moliſmenſi conditam fuiſſe Jacobus Vignerius opinatur ex conjecturis, ut putat, probabilibus, quas tamen non exponit in brevi ſuo chronico Lingonenſi. Perſtat etiam nunc hæc abbatia, ſed loco tantiſper mota, cujus ſanctimoniales Benedictinæ in oppidum Caſtellionem ad Sequanam tranſlatæ ſunt, amiſſis veruſtis documentis, ex quibus earum probari poſſet antiquitas.

(*) *Le Puits d'Orbe.*

LXXIV. Ottemburanum monaſterium conditur. (*) *Goutz.*

At præ his inſigne fuit monaſterium Ottemburanum ſeu Uttemburanum, in Sueviæ amœno loco poſitum ad Gunzium (*) fluviolum in diœceſi Auguſtana. Hujus loci baſilica nuncupata eſt ſanctis martyribus Alexandro & Theodoro, quorum reliquias eò tranſtulit Toto abbas primus, cujus parentes Silachus & Ermiſwinda cœnobium illud fundaſſe perhibentur in kalendario domeſtico, cujus hæc verba: XIII. *kalendas Decembris obiit Toto noſter abas, qui corpus ſancti Alexandri huc attulit, & cujus parentes locum iſtum fundaverunt.* Conditum a Silacho tradunt cum conſenſu Ermiſwintæ conjugis, filiorumque Gozberti epiſcopi, Totonis clerici, & Tageberti comitis: e quibus Toto, clericali togâ monaſticâ permutatâ, primus eidem monaſterio præfectus eſt, illudque rexit per annos quadraginta-

octo

octo, mortuus anno supra octingentesimum decimo-septimo, XIII. kalendas Septembris. Hunc pro sancto habent Ottemburani nostri, tametsi anniversario defunctorum officio ei quotannis parentant. Totoni suffectus Milo abbas, laudatur in necrologio Augiensi in hæc verba: *Ex monasterio Uttimbura Milo abba.* Nitkarius ejus successor Augustanæ urbis episcopatum adeptus est, ut suo loco videbimus. ANN. CHR. 764.

Huc eitare juvat litteras donationis, a Sighifrido Alsacensi comite factas Altmanno filio suo, propterea quòd, etsi ad institutum nostrum proprie non pertinent, chronicas Pippini regis notas continent, observatione haud indignas. Exstant litteræ illæ in charraceo codice monasterii Gregoriani in Alsatia, quarum exordium & finem hic apponimus. *Dilectissimo & amantissimo filio meo Altmanno, ego in Dei nomine Sighifridus comes, cogitans pro Dei amore, ut tibi tradidissem res meas in pago Alsacense: & ipsæ res sunt in villas nuncupatas in fine Sigelsheim, &c. Datum quod fecit die dominico,* VIII. *kalendas Aprilis, anno undecimo regnante domno Pippino glorioso rege*; quæ notæ anno præsenti sexagesimo-quarto conveniunt, cujus anni dies octavus ante kalendas Aprilis litterâ dominicali G præditus erat. Hic autem annus Pippini undecimus erat ab inunctione ejus per Stephanum papam facta; atque adeò anni Pippini regis diversimodè subinde numerati, passim ab ejus coronatione facta per Bonifacium, aliquamdo ab inunctione ejusdem per pontificem, quæ priorem triennio subsecuta est. Haud scio an eodem calculo usus est notarius in scribenda charta cujusdam (*a*) traditionis Fuldensis, anno duodecimo Pippini regis factæ *in manum Styrmes abbatis, & in manum Hruadlaugæ abbatissæ*: cujus donationis media pars *ad casam sancti Bonifacii martyris*, id est ad monasterium Fuldam, pertineat, altera *ad casam sanctæ Mariæ*, cui Hruadlauga præetat. An hæc eadem sit cum Hadeloga abbatissa superiùs (*b*) laudata, haud proclive est definire. Alium inlere calculum plerique alii, ut in superiotibus vidimus, annos Pippini computando ab anno septingentesimo quinquagesimo-primo, quo primùm rex Francorum communi populorum assensu dictus est. Hoc in genere censendum » est chartarii Dervensis instrumentum, quo Erlesenna quædam res suas, sitas in » villa Brachei, id est ecclesiam sancti Petri, aliaque, & solidos duos confert ad » mensam fratrum in sollemnitate sancti Petri, quæ IIII. kalendas Julii celebra» tur; *data in die Mercurii,* VIII. *kalendas Julii, nono anno regnante Pippino rege*; quæ notæ chronicæ anno septingentesimo sexagesimo-primo respondent.

LXXV. Pippini regis chronicæ notæ ex variis litteris.

(*a*) *Fuld. trad. p.* 498. Hruadlauga abbatissa.

(*b*) *Lib.* 22. *n.* 33.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-QUARTUS.

Ab anno Christi 765. ad annum 779.

ANN. CH. 765. I. Attiniacensis conventus.

ANNUS Christi septingentesimus sexagesimus-quintus, a quo hic liber ducit initium, duabus maximè rebus insignis fuit, nempe placito seu conventu Attiniacensi; & translatione reliquiarum sanctorum martyrum Gorgonii, Naboris & Nazarii in tria nostri ordinis monasteria. Attiniacensis conventus meminere plerique Francorum veteres annales; sed quid in eo actum sit, non commemorant. Id verò partim discimus ex indiculo, apud (a) Labbeum (a) edito ex schedis Holstenianis, in quo recensentur nomina epi- „ scoporum & abbatum, qui apud villam publicam Attiniacum pro causa reli- „ gionis ac salute animarum congregati, inter cætera salubriter, sapienterque de- „ finita, hoc quoque communi cunctorum decreto statuerunt: ut unusquisque li- „ lorum, quorum nomina in hoc indiculo subter scripta reperiuntur, quando „ quilibet eorum de hoc sæculo migraverit, centum psalteria, & presbyteri ejus „ *speciales missas* centum canrent: quilibet autem episcopus triginta missas ipse „ celebret, nisi infirmitate, aut aliquo impedimento prohibeatur. Abbates verò, „ *qui non sunt episcopi*, rogent episcopos, ut vice illorum ipsas triginta missas „ expleant; & presbyteri eorum centum missas, & monachi centum psalteria „ recitent. Ubi mirum est abbates, *qui non essent episcopi*, rogasse episcopos, „ *ut vice illorum* triginta missas persolvant; quod eo sensu intelligendum videtur, „ ut pro ipsis, cùm mortui forent, singuli episcopi triginta missas celebrent, ut in alio Bajoariæ concilio postea (b) constitutum est; cur enim ipsi non persol- vissent, si modò fuissent presbyteri? Ubi observare licet, abbates monasteriorum non paucos tunc episcopali charactere præditos fuisse: quales nonnulli hujus indicu- lo subscribunt. De his omnibus, tam episcopis quàm abbatibus, quædam hoc loco notanda sunt, omissis tamen eorum episcoporum nominibus, quorum commemora- tio proposito nostro nihil conducit.

(a) *Conc. to. 6. col. 1702.*

(b) *Infra num. 44.*

II. Episcopi monachi hujus conventus.

Primus inter illos occurrit *Hrodegangus* seu Chrodegangus (sic enim perinde so- nat utrobique adspiratio) *episcopus civitatis Mettis*. Ex quo intelligitur, eum in Francia exstitisse post pascha, quo hic conventus habitus est. Qui Chrodegangum sub-

ſubſequitur *Eldo epiſcopus civitatis Stradburgi*, ex Augienſi monaſterio aſſumtus ANN. C.M.Ro 703.
fuerat, *Lullo* ſeu Lullus *epiſcopus civitatis Moguntiaci*, ex-diſcipulo ſancti Boniſacii ſucceſſor. *Baldebertus epiſcopus civitatis Baſtæ* ſeu Baſileæ ex-abbate Morbacenſi. *Vulframnus epiſcopus civitatis Meldis*, in necrologio Augienſi laudatur ex monaſterio ſanctæ Crucis ejus urbis ſeu ſancti Faronis. *Megingozus epiſcopus civitatis Vuirziburgo* ex familia itidem ſancti Boniſacii erat. *Vuillibarius epiſcopus de monaſterio ſancti Mauricii*, an idem ac Wilicarius, Viennenſis antè eccleſiæ præſul, primus eſt ex epiſcopis monaſteriorum, qui huic indiculo ſubſcripſerunt. Secundus eſt *Theodulfus epiſcopus de monaſterio Laubias*; tertius *Hippolytus de monaſterio Eogendi* ſeu Augendi ſive Condateſcenſis, idemque Bellicenſis epiſcopus; quartus *Jacob epiſcopus de monaſterio Gamundias* ſeu Hornbacenſi, ſucceſſor ſancti Pirminii, epiſcopi item & abbatis Gamundienſis; quintus *Vuillibaldus epiſcopus de monaſterio Aichſtadi*, in quo ſedes epiſcopalis monachorum erat. *Madalfeus* ſeu Madalveus *epiſcopus civitatis Vuirdunis*, qui monachos in ſancti Vitoni baſilicam induxit. *Tello epiſcopus civitatis Coiradiddo*, ex monacho & abbate Deſertinenſi. Hîc mendum videtur irrepſiſſe in nomen civitatis *Coira* ſeu *Curia*, & fortè Diddo alterius epiſcopi nomen eſt.

III. Abbates ejuſdem.

Subſequuntur abbates, qui eidem placito ſeu conventui interfuerunt, *Furaldus abbas de monaſterio ſancti Dionyſii*; *Lantfridus abbas de ſancto Germano* apud Pariſios; *Johannes abbas de ſancto Flodoaldo* ſeu Chlodoaldo, prope eamdem urbem. *Drutbgangus abbas de Gemetico*: *Voitlecus abbas de Fontanellas*: ſic numina locorum abſque flexione efferebant. *Voitmarus abbas de Centula*: quo ex loco regiminis ejus tempus certò adſtruitur. Is eſt Widmarus abbas, qui unà cum Gerberto abbate ad Paulum papam a Pippino miſſus fuit, ex epiſtola decima-ſeptima codicis Carolini. In veteri indice ſollemnitatum monaſterii Centulenſis notatur tv. idus Martii feſtus dies *ſancti Voidmari abbatis*. *Leodharius* ſeu Leutcharius, aliis Leodegarius, *abbas de Corbeia*. *Manaſſes abbas de Flaviniaco*. *Aſinarius abbas de Novalico*. *Voraldo abbas de ſancto Johanne* ſeu de monaſterio Reomacio. *Rabigaudus abbas de Butbrunno*, in editis mendosè *Fabigaudus*, laudatus in necrologio Augienſi *ex monaſterio Bucrbrunno*, cujus nullam aliam notitiam habemus. Rabigaudus abbas, unà cum Poſſeſſore epiſcopo Romam ad Hadrianum papam miſſus a Carolo eſt, alius an idem, mihi non conſtat; nam alius cognominis abbas tunc erat Aninſulenſis, de quo inferiùs. Rabigaudum ſequitur *Godobertus abbas de Rutbacis* fortè *Rarbacis* ſeu Resbacis in pago Meldenſi, *Athalbertus abbas de Fabariis*, unde corrigendus index Bucelini. Athalberto ſeu Adalberto fortè ſucceſſerunt Audomar, Wetdo, & Creſpio abbates, qui in prædicto necrologio laudantur ex cœnobio Favarienſi. *Vvidradus abbas de ſancta Columba* prope Senonas. *Ebarfindus abbas de Altaba*. Hic unius Altahæ mentio, nempe Inferioris, ejus nominis monaſterii apud Bajoarios. *Geraus abbas de Nivella*, legendum *Nigella*, quod monaſterium eſt pagi Trecenſis. *Ragingarius abbas de Utico*, ſeu ſancti Ebrulfi in parochia Sagienſi.

IV. S. Goaris cella Aſuero abbati Prumienſi conceſſa.

Hic deeſſe videtur numen Aſueri abbatis Prumienſis, qui cellam ſancti Goaris a Pipino rege accepit in conventu illo Artiniacenſi: quod quâ ratione factum ſit, Wandalbertus ſeu Wandelbertus, ejus loci monachus ac diaconus, ſic commemorat. Poſtquam Pippinus rex, rogatu Bertradæ conjugis ſuæ ſanctæ recordationis, Prumienſe monaſterium conſtruxiſſet, eique præfeciſſet venerabilem virum Aſuerum; contigit aliquando, ut Bertrada regina e monaſterio in Wangionum provinciam iter agens, ad cellam ſancti Goaris declinaret, ubi tunc quidam Erpingus rectoris nomine præerat; nec quidquam rerum neceſſariarum illic inveniret. Rem, ut erat, Pippino retulit, incongruum eſſe dicens, eo in loco humanitatem hoſpitalitatis deſiderari, ubi quondam ſub beato vito bæc eadem virtus quàm maximè viguiſſet. Ad hæc rex pollicetur id quantocius pro temporis opportunitate emendandum. Ejus rei memor princeps, in generali conventu Attiniaci habito, Aſuero abbati, qui præſens aderat ſancti Goaris cellam tegendam commiſit, hortatus, ut eam congruè ordinaret, atque hoſpitalitati competentem efficeret. Hæc prima fuit ejus cellæ cum Prumia monaſterio ex mandato Pippini regis facta conjunctio: tametſi hæc cella non ipſi monaſterio & monachis tum ſubjecta fuerit, ſed abbati tantùm beneficii jure conceſſa. Carolo Magno regnante, orta eſt Trevirorum pontificem tunc Weomadum inter & Aſuerum abbatem de hac cella contentio, aſſerente epiſcopo, eam ad jus eccleſiæ ſuæ pertinere. Miſſis dominicis commiſſâ cauſâ, judicatum eſt, cellam illam regii juris eſſe; ac proinde Aſuero abbati juſſu regis legitimè traditam fuiſſe. Inſtante nihilo minùs epiſcopo, ipſe glorioſus princeps Carolus, conventu generali ad Lippiam Saxoniæ fontem habito, ſub ſacramento Rarberti tunc ejuſdem monaſterii cauſidici ac duodecim teſtium, pronuntiavit, eam poſſeſſionem non eccleſiæ Trevirorum, ſed regio tantùm dominio competere:

ANN. CHR. 765.

quo facto, idem rex cum ſuorum conſenſu hanc cellam monaſterio Prumiæ regio diplomate tradidit, in perpetuum deinceps cum rebus ſuis in uſus neceſſarios fratrum Deo ibidem ſervientium cellularam. Hujuſce donationis diploma in archivis ipſius monaſterii ſuo tempore aſſervatum fuiſſe idem Wandalbertus auctor eſt.

V. Jacob Tullenſis epiſc. ſepultus apud S. Benignum.

Qui præmiſſo indiculo ſubſcripſit Jacob epiſcopus ex monaſterio Gamundienſi, idem Tulli-Leucorum epiſcopus fuiſſe (*a*), Romamque profectus traditur: dumque ex urbe rediret, acceſſiſſe ad tumulum ſancti Benigni martyris adductus famâ miraculorum, quæ meritis ejus ibidem divinitus patrabantur: ubi morte interceptus, juxta beati martyris tumulum congruâ ſepulturâ donatus eſt. Hujus epiſcopi meminit Petrus Damiani (*b*) in opuſculo de abdicatione epiſcopatus: at ſancto Hilduiſo æqualem perperàm facit. Jacob ſororem habuit, Liliofam nomine, quæ prædium quoddam ſuum, id eſt Brittiniacam-curtem, in confinio Tullenſis & Lingonenſis parochiarum ſitam, ſancto Benigno donavit pro fratris ſui ſepultura: obi eccleſia in honorem ſancti Benigni ab ejus monachis erecta eſt, miraculis etiam illuſtrata. Cella eſt etiam nunc eidem monaſterio ſubjecta, & ſancti Benigni (*) nomen hactenus retinens, quam Arnulfus prior, ineunte ſæculo undecimo, erexit, magnâ illic exſtructâ baſilicâ, cui officinas, cæteraque habitacula monachis utilia adjecit; ſicque nobile ibi cœnobium conſtituit, poſſeſſionibus ac terris auctis.

(a) *Spicil. to. 2. p. 446.*
(b) *Petr. Dam. opuſc. 29. c. 7.*
(*) *S. Blio.*

VI. S. Gorgonii aliorumque reliquiæ in Franciam allatæ.

Nunc agendum de tranſlatione corporum ſanctorum martyrum Gorgonii, Naboris atque Nazarii, quæ hoc anno ex urbe Roma in Franciam facta traditur. Ejus auctor Chrodegangus Mettenſis antiſtes reliquias ſancti Gorgonii in Gorzienſi monaſterio ab ſe condito, ſancti Naboris in Hilariaco, & ſancti Nazarii in Laureshamenſi reponendas curavit. Hanc tranſlationem Chrodegangus per ſe ipſe exſecutus dicitur in hiſtoria hac de re ſcripta per monachum Gorzienſem anonymum, qui ſæculo decimo vixit; at in chronico Laureshamenſi bas reliquias a Paulo papa dicitur poſtulaſſe per legatos: Paulus verò ei tranſmiſiſſe per Williharium Sednenſem epiſcopum. Huic ſententiæ illud favet, quòd cùm Attiniacenſi conventui, paullo poſt paſca hujus anni habito, interfuerit Chrodegangus, hanc tranſlationem eodem anno ipſe procurare vix potuit. Quamquam cùm hæc in Gorzienſibus monumentis IV. idus Martii facta dicatur, ex Romano itinere opportunè reverti potuit epiſcopus, ut eidem conventui adeſſet. Porro eadem eſt de Willihario Sedunenſi epiſcopo difficultas, ſi idem eſt cum Wilicario epiſcopo ex monaſterio ſancti Mauricii, qui itidem eidem conventui præſens fuit. At nihil obſtat, quò minùs duos eſſe quis ſentiat, cùm parùm veriſimile ſit, Wilicarium epiſcopum ceſſiſſe epiſcopatu Viennenſi, ut alterius eccleſiæ regimen ſuſciperet. Verùm de his ſentiat quiſque ut lubet. Gorzienſis anonymus multa refert de hac tranſlatione ſingularia, in primis ſancti Gorgonii reliquias, cùm ad ſancti Mauricii monaſterium perveniſſent, ab Agaunenſibus monachis furtim e loculo ſublatas fuiſſe; ſed poſtea, re compertâ, juſſu Pippini regis, miſſis Virdunenſi ac Tullenſi epiſcopis cum duce provinciæ, Chrodegango reſtitutas, qui eas tandem Gorziæ depoſuerit. In perantiquo kalendario Laureshamenſi adventus ſancti Nazarii *Laureshan* V. idus Julii notatur. In ſancti martyris occurſum ad Voſagum uſque proceſſit tota ferè provincia cum nobiliſſimis comitibus Cancore & Warino, qui ſacrum hunc theſaurum propriis humeris in deſtinatum locum detulerunt. Verſus (*c*) in ſepulcro ſancti Nazarii edidit Theodulfus Aurelianorum epiſcopus, qui eò devotionis causâ ſe acceſſiſſe dicit, cùm ex Wangionum urbe ſeu Wormatia rediret; ſic verò de ſancto Nazario inter alia canit,

(c) *Theodulf. lib. 2. carm. 20.*

Tu Tiberina tuis luſtraſti littora geſtis:
Et nunc Rhenicolas oſſis honore beas.
Roma, favente Deo, vidiſti in martyre ſigna:
Nunc Germana cohors cernat id ipſud opus.

Gorzienſis eccleſiæ dedicationem a Chrodegango factam celebrat Alcuinus epigrammate centeſimo ſeptuageſimo ſexto.

Iſta domus Domino Chriſto, ſanctiſque dicata eſt
Ardentis Julii quinis & idibus olim.
Hanc pius archipater, Mettenſis gloria plebis,
Rotgandus præſul magno ſacravit honore.

Idem antiſtes obiit anno inſequenti, pridie nonas Martias, poſtquam annos viginti-tres cum ſex ferè menſibus Mettenſem eccleſiam rexiſſet, ſepultus in Gorzienſi monaſterio, quod ipſe a fundamentis exſtruxerat. Hunc quippe annum ſignant Tilia-

liani Francorum annales apud Chesnium, ubi *Frotgaudus* scribitur. Sancti Naboris sepulcrum exornavit Angilramnus, Chrodegangi successor, Alcuino (*a*) testante: sed morte interceptus, inchoatum opus perficere non potuit, quod quidam ejus diaconus absolvit. Chrodegangi epitaphium habes in tomo primo nostrorum Analectorum. ANN. CHR. 765. (*a*) *Alcuin. Pf.* 174.

VII. Vvalfridus abbas Palatioli obit.

Sub idem tempus Walfridus seu Walfredus, Palatioli in Etruria monasterii auctor & abbas primus, humanis exceſſit, mortis suæ præscius, quæ xv. kalendas Martii contigit, post annos decem, quàm monasterium luformaverat, in quo monachos ad sexaginta congregaverat. Is lateris dolore correptus, die septimâ fratres advocavit, seque *in medio claustro monasterii* sepeliri jussit, expressâ in tabula cerea sepulcri formâ, quale habere cupiebat; nempe ut super ejus tumulum fabricaretur *modicum cœnaculum* seu ædicula cum arcubus utrimque erectis, ut transeuntes fratres sui memoriam agerent. Tum fratres singillatim osculatus benedixit, sibique sacrum viaticum afferri jussit: quo accepto, gaudens inter orandum animam Deo reddidit. Adhelmus & Nuncius monachi ad ejus sepulcrum sanati, quorum alter vehementi dentium dolore, alter febribus vexabatur. Hæc aliaque miracula cùm super parietem sepulcro contiguum describere semel & iterum tentasset Gimfridus abbas, ejus discipulus ac successor, febre toties correptus intellexit, id non placere sancto patri post mortem, qui in hac vita vanam ex animo gloriam semper fugerat. Is est Gimfridus, alio nomine dictus Hieronymus, a pueto educatus a Walfrido, ab eoque promotus ad sacerdotii honorem: qui monasticæ demum vitæ onus non ferens, monasterio egressus, homines, equos & chartas monasterii secum abstulit. Pater verò more solito ad vigilias expergefactus, cùm dilectum sibi filium, ut solitum sibi præstaret obsequium, non invenisset, eum aufugisse intellexit. Dein, expletis vigiliis matutinisque laudibus, orto jam sole cum fratribus residens, more solito sanctæ lectioni vacavit, & sermonem ad discipulos habuit. Tum electos e fratribus viros prudentes misit, qui fugitivum requirerent, & ad monasterium reducerent, eidem imprecatus, ut signum quoddam corpori impressum in culpæ ejus perennem memoriam perpetuò gereret: quo die illi a militibus comprehenso secundus manus dexteræ mediâ ferè parte digitus amputatus est. Reductus domum sic tandem resipuit, ut post patrem Walfridum magnus & egregius pastor effulserit ad annos triginta, cùm suo ipsius exemplo aliis misereri didicisset. Sancti Walfridi gesta in litteras retulit Andreas Palatioli abbas tertius, cujus tempore integra supererant duo monasteria ab ipso Walfrido extructa, unum virorum, alterum puellarum: quorum in priori octoginta monachi tum degebant, in posteriori nonaginta monachæ, tantâ districtione recluſæ, ut ne una quidem illinc egressa sit, post mortem *in claustro monasterii* sui sepelirl solitæ.

Non omittendum id quod idem Andreas commemorat de quodam monacho in somnis per Walfridum increpito & castigato, quòd nocturnis, meridianisve temporibus absque cucullo illicitè decumberet; & de altero *eiusdem precibus* post mortem liberato e *panalibus locis*, quibus ob negligenter ductam vitam addictus fuerat. Utrumque monasterium divinitus servatum est contra Mautorum incursiones, qui oras Tyrrheni maris circa sæculi noni initium infestarunt. Sub finem ejusdem sæculi conditum est aliud ejusdem nominis cœnobium in insula Palatiolo prope Ravennam, ut omittam Palatiolum virginum monasterium prope Treviros, de quo superiùs actum est.

ANN. CHR. 766.

VIII. Gratiano abbati Casinati succedit Tomichis.

GRatiano Casinensium abbati subrogatur anno proximo Tomichis abbas decimus, cui Leo Marsicanus regiminis annos sex, menses quinque, dies unum ac viginti tribuit; veterrimus abbatum index rotundo numero annos sex. Hujus tempore nobilis quidam ac locuples Beneventanus, Leo nomine, se suaque omnia Casinati monasterio tradidit, donationis instrumento propriâ manu scripto, ac super tumulum sancti Benedicti posito: quo servos suos omnes, ante libertate donatos, cum universis quæ possidebant, potestati monasterii subjecit, sub ea conditione, ut singuli eorum quatuor per unumquemque mensem operas, ubi necessarium esset, eidem monasterio impenderent: res verò suas nulli omnino, nisi inter se se vendere, aut donare illis liceret; res autem eorum, qui sine liberis mortui essent, in monasterii ditionem transirent: liberos tamen eorum cuiquam ad serviendum tradere, utpote liberos, fas monachis non esset. Singulorum nomina, simulque prædia ab eodem Leone collata, commemorantur in chronico (*a*) Casinensi.

(*a*) *Chron. Casin. lib. 1. c. 20.*

IX. Tellonis epiſcopi Curienſis teſtamentum.

Pippini regis anno quinto-decimo Tello seu Tellus episcopus Curiensis testamentum condidit, quo Desertinense monasterium amplissimè dotavit ex patriis bonis, tum ut præcepto patris faceret satis, tum ut eidem loco bona ab se accepta refunderet. Integrum hoc testamentum in appendice hujusce voluminis referemus

ANN. CHR. 766.

ex primario exemplari, quod in eodem monaſterio etiam nunc aſſervatur. Tello hic patrem habuit Victorem comitem ac præſidem Curienſem, illius abnepotem Victoris, qui ſanctum Placidum Deſertinenſem monachum gladio percuſſit: matrem verò Teuſindam, ſororem Vigilii epiſcopi Curienſis, deceſſoris Urſicini, cui Urſicino Tello ipſe ante ſex annos ſuffectus eſt, idemque conventui Attiniacenſi interfuit anno ſuperiore. Hic in ſuo teſtamento præfatus, ſe non ſua Deo tribuere, ſed omnium largitori ea reddere quæ acceperat; tribus eccleſiis (nam totidem ille habet) monaſterii Deſertinenſis, cujus bonis ultra quàm debuerat ſe uſum fuiſſe confiteatur, eas facit donationes, pro peccatis, eum ſuis, tum parentum ſuorum, abluendis. Tres illæ eccleſiæ erant ſanctiſſimæ virginis Mariæ, ſancti Martini, & ſancti Petri. In his litteris Tello avum ſuum Jactatum, aviam Salviam vocat; parentes ſuos Victorem illuſtrem præſidem, & Teuſindam; avunculum Vigilium epiſcopum, germanos Zacconem, Jactatum, & Vigilium, nepotem Victorem, id eſt unius e fratribus ſuis filium; germanam Salviam, & neptes ſuas Teuſindam & Oddam: quorum gratiâ hoc teſtamentum condit, in cujus fine hæc habet. *Hoc ſtabilimentum redemtionis peccatorum noſtrorum ſtatuimus habere, & confortio ſanctorum obſirmari, quod ego indignus ſanâ mente & ſoſpite corde, me vivente, patris mei præcepta, mea deſideria curavi adimplere: ut pro me, & pro omnibus parentum meorum, qui ſuperius conſcripti ſunt, ab altiſſimo Judice mereamur veniam de peccatis promereri. Actum Curiâ in civitate publica, anno quinto-decimo ſub regno domini noſtri Pippini regis, quod eſt decimo-octavo kalendas Januarias*, ſub præſentia plurimorum teſtium, quorum nonnulli ſe *milites* dicunt. Superſtes fuit ad annum ejus ſæculi octogeſimum-quartum, quo anno piè ac feliciter deceſſit VIII. kalendas Octobris.

X. Pippini præceptum pro S. Dionyſio de Exona. (*) *Eſſonne.*

Annum item quintum-decimum aſſignat Pippini regis præceptum, baſilicæ Dionyſianæ indultum rogatu Folradi ſeu Fulradi abbatis: quo præcepto eidem baſilicæ Pippinius reſtituit villam Exonam (*), ſitam ſuper fluvium Exonæ in pago Pariſiaco, a Chlothario rege primùm, dein a Chlodoveo conceſſam, quæ ab iniquis hominibus ſancto Dionyſio ſubtracta, tunc in poteſtate Rauchonis comitis erat. Hæc autem reſtitutio facta eſt eo pacto, *ut melius delectet ipſos monachos pro nobis*, inquit Pippinus, *vel bona memoria germano noſtro Carlomanno quondam, ſeu ſubſequente progenie noſtra, die noctuque Domini miſericordiam attentius deprecari. Datum in menſe Julio, anno quinto-decimo regni noſtri, Aureliani civitate publicè.* Diploma regium Baddilo (*b*) recognovit, Hitherius ſcripſit, qui tum ſortè Baddilonis notarius, poſtmodum ſub Carolo Magno cancellarius fuit, abbaſque monaſterii ſancti Martini Turonenſis.

(*b*) *Supra lib. 23. n. 4.*

XI. Egberti epiſcopi Eboracenſis mors & ſcripta.

Hoc ipſo anno mortalem vitam exuit vir, eùm genere ac dignitate, tum ſanctitate illuſtris Egbertus Eboracenſis antiſtes, Eadberti ejuſdem provinciæ regis germanus, qui & ſuâ prudentiâ, & fratris ſui potentiâ, ſedem illam in priſtinum reformavit ſtatum, obtento a ſede apoſtolica pallio, quod nullus anteceſſorum ejus a tempore Paulini, primi ejuſdem eccleſiæ epiſcopi, obtinuerat. Præter excerpta ex variis canonibus & ſanctorum patrum ſententiis, apud Spelmannum edita; aliaque de remediis peccatorum item excerpta, in quibus laudatur ſanctus Benedictus, ejuſque regulæ ſententia refertur; ſcripſit dialogum eccleſiaſticæ inſtitutionis, a Waræo vulgatum, ex quo nonnulla in rem noſtram delibare juvat. Interrogatio ſexta eſt, quid decernendum ſit de abbate, qui transfugam monachum abſque nutu prioris ſui ſuſcepiſſet. Reſpondet, regi decem ſiclos perſolvendos eſſe, totidemque abbati, cujus domeſticum ſine conſenſu ejus abbas ille admiſiſſet. Decima eſt de illis abbatibus ſive abbatiſſis, qui ita inconſultè monaſteria ſua diſponunt, ut poſt obitum illorum duo ſimul utriuſque ſexus unum poſſideant monaſterium. Reſponſum eſt, unum e duobus a congregatione dicti monaſterii eligi debere; eo verò defuncto, alterum in ejus locum ſubſtituendum. Sub finem mentio ſit de *antiphonario & miſſali* Gregoriano, per Auguſtinum ad Anglos tranſmiſſo a Gregorio Magno; & de conſuetudine a temporibus Vitaliani papæ & Theodori Dorobernenſis archiepiſcopi in eccleſia Anglorum inolita, & pro legitima habita, *ut non ſolùm clerici in monaſterio, ſed etiam laici cum conjugibus & familiis ſuis ad confeſſores ſuos* venirent duodecim ante natale Domini diebus; ſeque fletibus a carnalis concupiſcentiæ labe his diebus emundarent: *quò puriores dominicæ communionis gratiam* in natali Domini perciperent. Defunctus eſt Egbertus epiſcopatus ſui anno triceſimo-quarto, & quidem VIII. kalendas Junii, quo die *depoſitio domni Wulfridi & Egberti* notantur in perveluſto kalendario Laureſhamenſi. Hic eſt Wilfridus junior, qui Egbertum in ſede Eboracenſi præceſſit. Egberto annos epiſcopatus tantùm triginta-duos aſſignant Simeon Dunelmenſis & Thomas Stubbius; verùm uterque, alìque, corrigendi ex

ano-

anonymo poeta ejus temporis, qui de epiſcopis Eboracenſibus ex inſtituto agens, *triginta-quatuor annos* ei tribuit. ANN. CHR. 765. XII.

Succeſſorem Egbertus ſortitus eſt Ælbertum ſeu Albertum, genere ſibi propinquum, nec ſanctitate imparem & doctrinâ. Hunc parentes clariſſimi puerum monaſterio, forſan Eboracenſi, tradiderunt, ut ſtudiis ſacris imbueretur. Parentum ſpei optimè reſpondit ingenuus adoleſcens, nec minores in virtutibus, quàm in litteris progreſſus fecit. Simul cum annis creverunt in eo clericales gradus. Sacerdos ordinatus Egberto pontifici adhæſit, ſcholiſque Eboracenſibus præfectus ab eo eſt. Illic liberales ſcientias, grammaticam, rhetoricam, aſtronomiam, ſacraſque litteras docuiſſe traditur, multoſque diſcipulos habuiſſe. Tum ampliori doctrinæ avidus, exteras regiones ſcientiæ amore peragravit, ſi quid fortè librorum aut novæ eruditionis inveniret, ac reportaret. Romam profectus, a regibus ſummiſque viris honorificè acceptus, & tantùm-non retentus eſt. Ubi domum rediit, Egberti mortui vices ſupplere cogitur. Non animus dignitate novâ erectior, ſed modeſtior; at, ubi res exigebat, nec ſummaribus, nec regibus ipſis parcebat. Inter multiplices curas nihil ſtudiis detractum; & in tanto culmine eadem in cibis ac veſtibus forma & qualitas. In his medium ſe exhibebat, viliora æquè vitans ac delicatiora; in ſolis eccleſiarum ornamentis magnificus. Crucem ex puro argento maximam ſuper altare eccleſiæ ſuæ, majorem ex auro item puriſſimo ampullam ad ſundendum in ſacrum calicem vinum; & *farum* ſeu candelabrum eum novenis ordinibus, qui tria vaſa ſinguli haberent, fabricari curavit; idemque majorem aram, quam rex Edvinus recèns ablutus erexerat, in honorem ſancti Pauli ſacravit. Quin etiam novam miræ ſtructuræ ac magnitudinis baſiliçam inchoaſſe ac perfeciſſe dicitur, columnis ſuffultam, laquearibus, porticibus, exedriſque multis, ariſque triginta ornatam: cujus fabricæ diſcipulis ſuis, Eanbaldo & Alcuino, commiſit: quorum alteri paſtoralis dignitatis curam reſignavit; alteri librorum gazas, ipſi ſuper omnia cariſſimas, commendavit, id eſt Eboracenſis eccleſiæ bibliothecam a ſe magna ex parte collectam, in qua ſacrorum librorum codices, ſanctorum patrum ſcripta omnia, ac liberalium artium auctores continebantur, teſtante anonymo poetâ, qui de hac partitione Eanbaldo & Alcuino facta ita canit.

Ælbertus ejus ſucceſſor.

Eanbaldus & Alcuinus ejus diſcipuli.

Hîc diviſit opes diverſis ſortibus: illi
Eccleſiæ regimen, theſauros, rura, talenta:
Huic ſophiæ ſpecimen, ſtudium, ſedemque, libroſque,
Undique quos clarus collegerat ante magiſter,
Egregias condens intùs ſub culmine gazas.

Docendi præfecturam eidem Alcuino ab eodem commiſſam fuiſſe his verbis ſatis innuit idem auctor: ea quo intelligitur, Alcuinum Ælberto, quamdiu hic vixit, *patri ſemper adhæſiſſe*. Ab anonymo diſſentire videtur Alcuinus ipſe in epiſtolis, tum ad Eanbaldum, tum ad Carolum auguſtum, a Willelmo (*a*) Malmesburienſi monacho relatis: in quibus ait, ſe a dilecto magiſtro ſuo Egberto præfectum fuiſſe librorum theſauris ſapientiæ, ſeu eruditionis ſcholaſticæ libellis, quos idem præſul conquiſierat. At nihil obſtat, quò minùs ambo illi præſules, alter poſt alterum, Alcuinum præfecerint Eboracenſi bibliothecæ, quam illi communi ſtudio, communibuſque impenſis inſtruxerant. Cæterùm eùm hæc lego de Ælberto, vehemens mihi ſuſpicio injicitur, hunc ipſum eſſe Alubertum, quem ex Eboracenſi provincia ad Gregorium Trajectenſem abbatem acceſſiſſe ſuperiùs (*b*) dixi, ab eodemque in patriam remiſſum cum Liudgero, ut ab epiſcopo Eboracenſi ſacerdos ordinaretur, eidemque Gregorio in regenda parochia eſſet adjutor.

(*a*) *Willelm. lib. de reg. Angl. 103.*

(*b*) *Lib. 23. n. 36.*

POſtero anno ſexageſimo-ſeptimo in Gallia quæſtio de ſacris imaginibus agitari cœpta; quæ res, quoniam multorum motuum ſeminarium fuit, paullo altiùs repetenda eſt. Primus eorum auctor exſtitit Leo imperator, cognomento Iſauricus, qui Judæorum præſtigiis in ſpem adductus imperii; ubi compos ejus factus eſt, ut ſe illis gratum exhiberet, primò quidem Chriſti Domini effigiem, quæ ſuprà portam æream collocata erat, per ſuos ſatellites dejecit; tum anno imperii ſui quarto-decimo, qui reparatæ ſalutis ſeptingenteſimus triceſimus erat, apertum ſacris imaginibus bellum indixit, promulgato edicto de illis evertendis. Obſtitit incaſſum Germanus, novæ Romæ ſanctiſſimus patriarcha; nec Gregorii papæ ſecundi, tertiive admonitiones, dirarumque imprecatio furentem hominem a propoſito revocare valuerunt. Leoni e medio ſublato ſucceſſit anno quadrageſimo-primo filius ejus Conſtantinus, dictus Copronymus, paternæ impietatis non minùs, quàm imperii heres: qui anno ejus ſæculi quinquageſimo-quarto, trecentorum triginta-octo ANN. CHR. 767. XIII. Gentiliacenſis ſynodus de ſacris imaginibus.

ANN. CHR. 763. octo episcoporum gregario cœtu coacto, cultum sacrarum imaginum damnari & abrogari procuravit. Impio decreto obstiterunt in primis occidentales: quibus vicissim a Græcis schismaticis objectum fuit, quòd particulam *Filioque* symbolo adjecissent. Permanavit hujus contentionis rumor in Galliam; factumque est, ut in conventu Gentiliaci habito hoc anno, cui fortè Græci oratores cum Pippino intererant, quæstio ventilaretur, rum de processione Spiritus sancti a Patre Filioque, tum de sacris imaginibus, *utrumne* (*a*) *fingendæ, an pingendæ essent in ecclesiis*. Sed quia hæc quæstio tantùm ex occasione ventilata est, nihil hac de re in hoc conventu statutum reperitur. Hic conventus habitus est circa festum paschæ, quod Pippinus in suburbana Parisiorum villa Gentiliaco tunc celebravit. Quinam fuerint Græci illi, qui huic conventui adfuere, nemo veterum exposuit. Variæ fuerunt per id tempus Constantini Copronymi ad Pippinum legationes, ut eum suis partibus conciliaret. Verùm hæc alii viderint; quæ verò ex his turbis consecuta sint, inferiùs suis locis exponemus. Enituit apud Græcos in illo conflictu pro sacris imaginibus zelus sancti Johannis Damasceni, quem, quia Cosmam monachum Italum, e patria captivum abductum in Palæstinam, præceptorem habuit, Trithemius & quidam alii, haud satis solido fundamento, nostris accensuere.

(*a*) *Ado in chron.*

XIV. Pippini legatio ad Paulum papam. (*b*) *Carolus. cod. ep.* 19.

Sub initium hujus anni Romam pervenerunt Pippini regis oratores Wileharius episcopus, atque Dodo & Wichardus, ut ex Paulo pontifice resciret, sibine a rege Langobardorum Desiderio satisfactum fuisset. Iidem ad Pippinum reversi eum pontificiis (*b*) litteris, nihil præstitum eorum, quæ a Desiderio promissa fuerant, retulerunt. Caroli Coïntii conjectura est, Dodonem & Wichardum abbates fuisse, Dodonem quidem Hornbacensem, & Wichardum eum esse, qui Lantfredo monasterii sancti Germani prope Parisios abbati successit. Neutrum videtur admittendum. Nam, ut de abbatis titulo maximè dubio nihil dicam, neque Dodo abbas fuit Hornbacensis, uti olim ante Coïntium ego quoque conjecteveram; neque Lantfredus abbas sancti Germani ante annum Caroli regis sextum Wichardo abbati locum fecit. Non diu post hanc legationem supervixit Paulus papa: quo mortuo, Constantinus pontificatum invasit, tenuitque anno uno & mense uno: demumque Stephanus tertius pro legitimo pontifice habitus est. Pippini legationem, quæ Paulo directa erat, eo mortuo Constantinus excepit, binasque (*c*) ad eumdem regem dedit litteras, quarum in unis ait se *gesta sanctorum*, quæ rex per suum oratorem petierat, ei transmittere, quotquot repetire potuerat. Fortè orator ille erat Haribertus seu Heriberrus abbas Motbacensis, qui hoc anno Romam a Pippino missus perhibetur in annalibus Nazarianis. Idem anne annos sex jam eò missus fuerat unà cum Dodone comite, quem eumdem esse puto cum Dodone illo, mox laudato, qui unà cum Wilchario itidem Romam paullo ante legatus est.

Pauli papæ obitus & successor. (*c*) *Ibid. ep.* 98. & 99.

XV. Virgilius Salzburgi novam ecclesiam condit. (*d*) *Alcuin. epigr.* 235.

Hoc anno Virgilius Saltzburgensis episcopus ecclesiam miræ magnitudinis, in qua sancti Rudberti reliquiæ reponendæ essent, inchoavit, eamque post annos quinque absolutam dedicavit, ac sancti Rudberti reliquiis ac nomine illustravit. Translatio hæc facta est VIII. idus Octobris, sed ejus celebritas in sequentem diem a posteris dilata, ob officium dedicationis, quæ pridie ejus diei, id est VIII. idus, ita celebris est, ut totam ejus diei reverentiam exigat. Translati pariter cum sancto Rudberto sancti Kunialdus ac Gisilarius, ejus presbyteri seu capellani, quorum posteriorem Alcuinus in quodam (*d*) epigrammate laudat.

XVI. Æmiliani abbatis obitus in agro Burdegalensi.

Eidem anno consignatur obitus sancti Immilionis seu Æmiliani abbatis, qui in agro Burdegalensi colitur. Hic in Venerensi Armoricæ urbe obscuris parentibus natus, cùm Venetensis comitis rebus domesticis aliquamdiu præfuisset; profusioris in pauperes liberalitatis accusatus, in Saliginense apud Santones monasterium se recepit, ibique monasticas vestes dicitur accepisse a Martino abbate, quem cum Martino abbate Santonensi, apud Gregorium Turonensem laudato, confundunt. Cellerarii munus sibi impositum cùm rectè obiret, sodalium invidiam in se concitavit. Quam ob rem ex illo monasterio discedens, in silvam agri Burdegalensis, quæ a *Cumbis* tunc temporis vocabatur, se abdidit, Dordoneo flumini vicinam; ad cujus latus rupes modicè assurgens, tuguriolum viro Dei præbuit. Illic angelicam eum aliquot sociis vitam non sine miraculis duxit ad annum usque septingentesimum sexagesimum-septimum, quo cum percepto viatico decessisse tradunt XVI. kalendas Decembris. Hic locus post medium sæculum undecimum id est anno MLXXX. e laicorum manibus ereptus, a Goscelino Archiepiscopo commissus est sæcularibus canonicis, qui a Nantonensibus monachis pulsi, Fronciacum eum S. Æmiliani reliquiis se receperunt; sed in pristinum locum restituti, ineunte sæculo duodecimo, canonicis regularibus cesserunt, qui hactenus eum retinent, ut suo loco fusiùs exponemus. Sancti Æmiliani basilica in rupe excisa in longum habet pedes circiter centum-

tum-viginti, latitudinis ſexaginta, tautumdemque altitudiuis, cum turri lapidea miræ molis". Parieti baſilicæ hæc verba vetuſtis admodum litteris inſculpta ſuut: V. ID. DECEMBRIS DEDICATIO .... INILIONIS. ANN. CHR. 767.

ANno ioſequente Pippinus Aquitanicum bellam, quod contra Waifarium Aquitaniæ ducem per continuos uovem annos geſſerat, feliciter tandem confecit. Iu rediru Pictavos acceſſit, ubi *Bertinus abbas de monaſterio ſancti Hilarii*, qui „ ibidem corpore requieſcit, emunitates anteriorum regum ei protulit relegen- „ das, petiitque *memoratus Bertinus abbas, ſuique monachi*, ot hoc circa ipſam „ caſam Dei per ſuam auctoritatem denuo generaliter iu omnibus coufirmaret: „ quod princeps annuir, præcipiens, ut quidquid eidem monaſterio coniatum „ fuiſſet, *in ſtipendia monachorum perpetualiter debeat proficere in augmentum. Data menſe Julio, anno* XVII. *regni noſtri, Pictavis civitate*. Hitherius diploma recognovit. Hinc manifeſtum eſt, monachos ad id tempus in baſilica ſancti Hilarii perſeveraſſe. Bertino abbati videtur ſucceſſiſſe Aper, de quo inferiùs (a) agemus. Ex urbe Pictavorum Pippinus venit ad monaſterium ſancti Martini, ejus iuterventum rogaturus, ut pro ſuis facinoribus Dei miſericordiam ſibi propitiam redderet: ibique multam eleemoſynam cùm aliis eccleſiis, tum monaſteriis, egeniſque largitus eſt. Inde progrediens cum Bertrada regina & filiis ſuis Carolo & Carolomannu, morbo aquæ-intercutis pulſatus, *uſque ad Pariſius*, ot Eginhardi verbis utar, *ad monaſterium beati Dionyſii martyris venit*, ibique aliquamdiu moratus eſt. Ioterim pro animæ ſuæ remedio, ac propter locum ſepulturæ corporis ſui, ſanctæ illi baſilicæ, ubi Fulradus rectot præerat, coutulit ſilvam Aquilinam; inter Carnutas ac Pariſios poſitam, quam vulgus Yvelinam ſeu Evelinam vocat, aliaque prædia, iis tantùm exceptis, quæ per inſtrumenta chartarum priùs aliis locis tradiderat, *id eſt ad ſanctum Germanum Pariſienſem, & ad eccleſiam, quæ vocatur Foſſatis, ſita in ipſo Pariſiaca; & ad ſanctum Benedictum Floriacenſis monaſterii, & ad eccleſiam ſanctæ Mariæ Carnotenſis urbis, & ad ſanctam Mariam Argentogilenſis monaſterii; & ad ſanctum Petrum Pictavenſis eccleſia*. Actum iu monaſterio „ ſancti Dionyſii in menſe Septembri, anno decimo-ſeptimo regni ipſius Pippi- „ ui. Nullum diploma hujus donationis pro ſancto Germano teſtat iu archivo ejus „ monaſterii: at in codice cenſuali Irminonis abbatis, tempore Caroli Magni ſcri- „ pto, idem monaſteriuu dicitur habere *in cella Equalma* manſum dominicatum „ cum caſa & caſticiis; de ſilva in gyro *leuas* (b) *quinque*, eccleſias duas; ad hæc „ mauſos iogenuiles quinquaginta-tres, qui ſolvunt unoquoque anno ad *boſtem* ſeu „ exercitum, aut carrum unum, aut boves ſex, aut de argento ſolidos ſeptuaginta-octo, „ & in paſtione ſolidos decem: ea quibus mauſis vigiuti-duo ſunt, qui ſolvuur ad tertium „ anuum ſoales ſeu porcos vigiuti-duos, & foſſorios triginta, pullos centum ſexagiuta, „ ova octingenta. Hæc minutiora ſunt, ſed ad Intelligeudam ejus temporis diſci- „ plinam opportuna. Sunt & alia duo Pippini diplomata pro ſancto Dionyſio apud Dubletum, data in eodem monaſterio IX. kalendas Octobris; aliudque in libro ſexto de re diplomatica, quo idem princeps Fulrado abbati archipresbytero, ſuoque capellano (ſic eum vocat) bona quædam, ab eodem, urgente gravi morbo, ſibi commiſſa, ſano & incolumi reſtituit, & de eiſdem bonis ſtatuendi pro libito facultatem concedit. Hiterius recognovit & ſubſcripſit. Actum, ut mox dicebam, 12. kalendas Octobris, anno regni Pippini decimo-ſeptimo, in ipſo monaſterio ſancti Dionyſii, quod *Pariſius* in verbis præmiſſis ſtatuit Eginhardus, tametſi conſter, hoc monaſterium tunc poſitum fuiſſe eodem in loco, ubi nunc cernitur. Ejus loci baſilicam inchoavit Pippinus, quæ a Carolo ejus filio ac regni ſucceſſore *auguſtius* (c) *conſummata eſt*. Idem Pippiuus vas argeuteum obtulit (d) ſancto Dionyſio ad obtinendam cuidam ſuo militi, Johauni nomine, ſanitatem, qui ſancti martyris ſegetem remerè depaſcens, graviter attritus fuerat, dum *Pariſio digreſſus carperet viam, quæ ad vicum ſanctorum martyrum ducit*.

ANN. CHR. 768. XVII. Pippini regis extrema ſacta & mors.

(a) Num. 74.

(b) *V. infra* n. 52.

(c) *Miracc. S. Dion. lib.* 2. *c.* 14.

(d) *Ibid. c.* 12.

Poſterâ die Pippinus lo eodem monaſterio obiit ſupremum diem VIII. kalendas Octobris, ut in noſtro ſancti Germani necrologio, ante annos octingentos ſcripto, & in Dionyſiano legitur, anno ætatis ſuæ quinquageſimo-quarto, regni decimo-ſeptimo; ſepultuſque eſt iu baſilica Dionyſiana, cum priùs regnum ſuum inter filios Carolum & Carolomannum diviſiſſet. Iuter alia, tria monaſteria condidiſſe perhibetur, nempe Figiacenſe, Conchenſe, & Marciliacenſe apud Cadurcos, de quibus inirio libri duodetriceſimi agemus. Ludovicus Pius ejus nepos iu epiſtola Areopagiticis præfixa tradit, eum præ humilitate ante limina Diouyſianæ baſilicæ humari voluiſſe, *ut titulus*, inquit, *ejus conditorii probat*, qui titulus ſeu epitaphium deſideratur.

XVIII. Romæ turbæ pro electione papæ.

Interim Romæ ingentes motus fiunt ad removendum Conſtantinum, qui factione

ANN. CHR. 768.

ne fratris ſui Totonis ducis Nepeſini in ſedem Romanam intruſus, & ex laico repentè ordinatus fuerat. Hanc Romanæ eccleſiæ infamiam non ferens Waldipertus presbyter, Romanos cives aliquot convocavit, & cum eis ad monaſterium ſancti Viti in Exquilioo profectus, concione habitâ pſeudopontificis cumitia improbavit, & ex eorum ſententia Philippum, ejus monaſterii presbyterum, pontificem declaravit, atque inde abdoctum produxit io Lateranum. Ioterea Chriſtophorus primicerius, cujus maxima erat in urbe auctoritas, & cum eo filius Ipſius Sergius, tunc ſaccellarius, monachos ſe fieri velle ſimulantes, a Conſtantino facultatem diſcedendi in monaſterium domini Salvatoris, quod ab urbe Reate duodecim paſſuum millibus meridiem versùs diſtabat, ſub ſacramento obtinuerunt, ſed eo conſilio, ut a Deſiderio rege Langobardorum, qui tum Reate verſabatur, contra hanc novitatem auxilium impetrarent. Inde Conſtaotinus Ipſo die reverſus, quo Philippus in Lateranum introductus fuerat, jutavit ſe in orbem non ingreſſurum, dum Philippus Lateranum teneret: quâ voce excitus repentè Gratianus quidam, Romanos aliquot convocavit, qui Philippum e Laterano in monaſterium reducerent. Tum Chriſtophorus, novis comitiis nonis Auguſti habitis, unà cum cleri militæque principibus, cæteriſque civibus Romanis, de legitimo creando pontifice conſoltavit; factumque eſt, ut omnium ſtudia inclinarent io unum Stephanum presbyterum, virum innocentiſſimum, natione Siculum, quem olim Gregorius tertius in monaſterio ſancti Chryſogoni ab ſe condito collocaverat: obi *clericus atque monachus effectus* memoratur; deio a Zacharia pontifice Lateranenſis patriarchii cubiculo præfectus, ac demum tituli ſanctæ Cæciliæ presbyter inſtitutus. Is poſterà die, id eſt VIII. idus Auguſti, conſecratus, ac Stephaous tertius, aliis quartus appellatus, pontificatu Inito Conſtantinum In monaſterium ſancti Sabæ, quod *Cellas-novas* Anaſtaſius vocat, in Aventino ad portam ſancti Pauli poſitum, retrudi juſſit; quò is equo inſidens In ſella muliebri, magnæ molis ponderibus ad pedes appenſis, deportatur. Ad hæc inſcio pontifice, a qoibuſdam ejus partis perverſis hominibus ſævitum eſt in Theodorum epiſcopom & vicedominom ejuſdem Conſtaotini, & in Paſſivum ejus fratrem, quos luminibus orbaruot; primúmque, id eſt Theodorum, in monaſterium Clivi-Scauri ſeu ſancti Andreæ, retrudi fecerunt, ubi fame ac ſiti conſumtus eſt: alterum, id eſt Paſſivum, in monaſterium ſancti Silveſtri relegaruot. His actis, pontifex omnium primum ordinandam ſibi eccleſiam duxit; itaque Sergium, Chriſtophori primicerii filium, ex ſaccellario ſecundicerium (hi pontificis aſſeſſores erant) & nomenclatorem factum, ad Pippioum regem miſit, oratum, ut ad ſe eruditiſſimum quemque e Francia epiſcopum mitteret, quò ex corum auctoritate eccleſiam conſtitueret. Verùm ille in Franciam accedens, Pippinum mortuum comperit, duoſque ejus filios pro eo regnantes: quorum alter, id eſt Carolus, Noviomi; alter, nempe Carolomannus, apod Sueſſionas, In propria uterque regni ſui orbe, ſexto-decimo poſt patris obitum die, nempe VII. idus Octobris, quæ dies ſancto Dionyſio ſacra eſt, uncti, coronatique ſunt, non verò XIV. kal. Octobris, ut fallit Fredegarii continuator ultimus, qui juſſu Nibelungi ſcripſit: qol diem, quo patens regnum inter filios diviſit, cum die coronationis eorum videtur confudiſſe. Carolo Auſtraſianorum regnum obtigit, ſecundùm oovam (*a*), oon ſecundùm veterem Auſtraſiæ diviſionem: Carlomanno autem juniori ceſſit Burgundia, Provincia, Gotthia, Aleſatia & Alamannia, quæ duæ ad vetus Auſtraſiæ regnum pertinebant: Aquitania loter eos diviſa.

Stephani tertii electio.

(*a*) *V. infra* n. 35.

XIX. S. Dionyſii miracula.

Pippini regis tempore quædam miracula in ſancti Dionyſii baſilica facta perhibentur, ex quibus pauca tantùm ſeligemus, quæ aliqua cootinent obſervatione digna. Unum eſt de quodam claudo a nativitate, cui nomen Otholdo, qui, luſtratis incaſſum per annos triginta ſanctorum memoriis ſeu ſepulcris, tandem *carrucâ* ad ſancti Dionyſii cœnobiom perlatus eſt, deductuſqoe in ejus templum, ante altare, *quod primum in honore domini Salvatoris dicatum eſt*, cùm oraret, ſubitâ donatus eſt ſanitate. Hujus indigentiam miſeratus Fulradus abbas, eum inter ſtipendiarios ſeu matricularios monaſterii admiſit. *Ita attonſus, juſſis majorum pro viribus fideliter parvit*. Ex quo intelligitur, matricularios illos tonſurâ inſignitos fuiſſe, & monachis miniſtraſſe. Alterum miraculom patratum eſt erga quemdam ruſticum, cujus manui rigidæ, quòd domioicâ die triturraſſet, cùm adhæſiſſet furcilla, ille confeſſione peccatorum Herberto epiſcopo factâ, (*morte quippe ei fuit eccleſiæ aliquamdiu epiſcopos habere*) fuſiſque pro eo in crypta ſancti Dionyſii precibus, priſtinum manûs uſum recuperavit. Tertium eſt de Bertcaudo comite, qui æſtivo tempore illac iter faciens, cùm in ſancti Dionyſii prato, ponti Tricinæ contiguo, tentorium fixiſſet, monitis adduci non potuit, ut inde recederet, quod ubi famulus monaſterii fratribus renuntiavit, *claves eccleſiæ per cuſtodem comiti dirigantur*, rogantem ut abſcedat. Illi cootra pro precibus minas regerenti, nec ſe receſſu-

rum

rum obſtinatè affirmanti, viſus eſt in ſomno meridiano clericus quidam, qui eum baculo percuſſit. Tum ille ſubitò excitatus, ſancti Dionyſii opem inclamans, equis e prato juſſis excedere, interlit, ejuſque corpus *in eccleſia ſancti Marcelli extra monaſterium*, concedentibus fratribus, ſepultum eſt. In alio mitaculo ſuperioribus præmiſſo mentio fit de quodam Andramno, cui Fulradus abbas villam Bernegium jure beneficii largitus fuerat: cujus loci eccleſiam, ſancti Dionyſii reliquiis inſignem, cùm ille indignè haberet, ſibi viſus eſt in ſomnis videre ſenem clericum, pontificalibus veſtibus exornatum, *ferentemque in manu baculum a capite arcuatum, in ima reflexum, qualibus antiquiores pontifices uſos fuiſſe ad memoriam eorum ſuſpenſi declarant*; quo baculo percuſſus accipiter, qui illic nidificabat; percuſſus & equus præſtantior ex his, qui in porticu eccleſiæ proxima ſtabulabantur; ac demum Ipſi Andramno facta leviter tibiæ ſura obtiguit. Ille rei magnitudine perterritus, ad cœnobium ſancti Dionyſii ſe contulit; *ibique attonſus comam, reliquum vitæ ſuæ tempus ſub religioſo habitu geſſit*. Hic expreſſam habes priſcam paſtoralis baculi formam, qualem in antiquis picturis haud paucis licet advertere: in quibus aliquando præter baculum illum arcuatum, quem manu dexterâ gerunt epiſcopi & abbates, alterum grallatorium, cui inpitantur, ſiniſtrâ geſtant. ANN. CHR. 768.

Hoc itidem anno, cùm Metrenſis epiſcopatus annos ampliùs duos a Chrodegangi obitu vacaſſet, electus eſt Angelramnus, illuſtri ortus genere, *cœnobialis vitæ alumnus*, ut ex antiquis monumentis Meurſiſſius prodit. Is, mortuo Stephano abbate, Senonenſem abbatiam a Carolo impetravit, eamque Mettenſis eccleſiæ ditioni ſubjecit, moleſtè ferentibus monachis, quòd eorum monaſterium ex imperiali epiſcopale evaſiſſet. Aſt vanum eorum dolorem fuiſſe probat Richerius chronographus, atque monaſterium illud, ſi ſub imperatoris jure perſtitiſſet, omnino peſſum datum iri, ut cæteras circumjacentes eccleſias, quæ *oppreſſione imperiali ſæpius trahebantur & deficiebant*, tum ob armatorum cuneos in expeditiones mittendos, tum ob vexationes inimicorum, quos imperator ſæpius abſens arcere non poterat. XX. Angelramnus epiſcopus Mettenſis & abbas Senonienſis.

Ubi Auſerus abbas Prumienſis cellam ſancti Goaris, ut diximus, a Pippino rege lo beneficium accepit, ſtatim novam baſilicam ſupra tumulum ſancti confeſſoris ædificare cœpit, quæ & amplitudine ſui frequenti populo recipiendo ſufficeret, & ſancti viri meritis magis congrueret. Perfectâ baſilicâ, cùm jam tempus dedicationis ejus adeſſet, miſſi ſunt a Carolo rege Lullus Mogunriæ archiepiſcopus, Baſinus Nemeti ſeu Spiræ, & Megingodus Wirzibergi epiſcopi, et per eos eccleſia conſecraretur, & corpus ſacrum in paratum Ipſi locum transferretur. Triduano itaque præmiſſo jejunio, cùm locus ubi jaceret ignoraretur, effoſſâ hinc inde humo, tandem repertum eſt a Madalberto clerico, qui arrepto ligone laterem ictu motum extulit, & modico foramine patefacto, debilem manum immiſit; tumque holoſericâ veſte, quâ ſacer loculus intra lateritium ſepulcrum tegebatur, apprehenſâ, debilis manus ſoſpitatem recuperavit. Corpus viri ſancti *in locello plumbeo* repertum, ex eo loco ſublatum eſt in vicinum ſanctæ Mariæ oratorium, inde referendum in ædis novæ locum ei recipiendo paratum; quod factum per epiſcopos & abbates, qui reliquias venerabiles compendioſiori, ut ſanctus velle viſus eſt, viâ in novam baſilicam intulerunt: ubi ſummo cum honore recoditæ ſunt, holoſerico pallio, quod ſupra ſarcophagum repertum eſt, ſuper altare expoſito. Erant in illa cella clerici, ut ex Wandalberto patet, ante traditionem loci Auſero abbati factam: qui ibidem ſub regimine abbatis Prumienſis perſeverarunt. Sic olim in Foreſti-cella ſæculares clerici erant ſub abbate Centulenſi: unde in concilio Aquiſgranenſi ſtatutum eſt capitulo quadrageſimo-quinto, *ut abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi ſint, aut canonici*. Subdit Wandalbertus miracula quædam, ſancti Goaris meritis facta tempore Aſceri abbatis: unum in Waltario viro nobili, quem illum eſſe puto Waltariem comitem, qui Pippini illtteris de conditione Prumienſi ſubſcripſit; & in Raginario ejus patruo: quorum alter dæmone liberatus, alter ob ſuperbiam punitus eſt. Aliud item de piſcibus in feſtivitate ſancti Goaris ſuppeditatis per Anſegilum bonæ vitæ monachum. Ad hæc alia duo de Herlwino comite, & de Eunmia ſeu Euphemia abbatiſſa nobili ex urbe Mediomatricorum, nempe ex parthenone ſancti Petri; denique unum de Carolo Magno imperatore auguſto, qui, cùm a palatio *Ingileinheim, ab ipſo conſtructo*, in caſtellum, quod ad Confluentes (*) Moſellæ & Rheni ſitum eſt, navigio deſcendere, inſalutatâ ſancti Goaris baſilicâ, voluiſſet, multa incommoda paſſus eſt, miſſiſque ad ſancti baſilicam donis, nempe viginti libris argenti, & duobus palliis holoſericis, vote ſe obligavit, ſe numquam illac, prætermiſſo ſancto Goare, tranſiturum. Addit Wandalbertus, filios ejus duos, Carolum atque Pippinum, oraturos tum in ſancti Goaris baſilicam deſcendiſſe; ibique, quas XXI. S. Goaris nova baſilica dedicata. (*) *Coblentz*.

ANN. CHR. 768. uliquando inter ſe ſe animo geſſerant, ſimultates & inimicitias depoſuiſſe, & in fraternam concordiam fœduſque amicitiæ coiiſſe.

ANN. CHR. 769. XXII. Romana ſynodus de cultu imaginum.

ANno ejus ſæculi ſexageſimo-nono, qui Stephani papæ tertii, atque Caroli & Carolomanni regum Francorum primus fuit, Romæ habita eſt menſe Aprili ſynodus, agente Stephano papa, cujus rogatu miſſi e Francia epiſcopi duodecim interfuerunt, ex quibus metropolitani quinque erant, in his Lullus Moguntinus, & Tilpinus Remenſis e noſtris. Ex actis illius ſynodi duo tantùm decreta ſuperſunt, unum contra vim & ambitum eorum, qui pontificatum affectarent: alterum de veneratione ſacrarum imaginum, quam ſub anathemate ſynodus decernit. Ex quo intelligitur, Francos illos epiſcopos duodecim tunc conſenſiſſe in cultum ſacrarum imaginum, ac benignè interpretandas eſſe illas controverſias, quæ hoc de argumento inter illos & orientales orthodoxos, Romanoſque deinceps exortæ ſunt.

XXIII. Carolus M. dat S. Dionyſio cellam S. Deodati.

Eodem anno ineunte Carolus rex baſilicæ ſancti Dionyſii, in qua domnus & genitor ipſius Pippinus requieſcebat, ipſeque conſepeliri cupiebat, *monaſteriolum* ſancti Deodati, in Voſago ſitum, donat, eo pacto, ut decem aut quindecim fratres ibidem ſemper conſiſtunt, & aſſiduè in pſalmis, miſſis, ac precibus Deum orent pro ſe ac genitore ſuo Pippino, qui olim hunc locum *in ſua inveſtitura* ſeu poſſeſſione tenuerat. Datum uit ejus rei præceptum Aquiſgrani idibus Januarii, anno primo regni ejus. Tunc itaque ea Caroli mens erat, ut in baſilica Dionyſiana ſepeliretur: quod conſilium poſtea mutavit. Hoc loco intelligendum videtur ſancti Deoduti in Voſago monaſterium, quod modò canonicorum ſæcularium collegium eſt.

Ejuſdem diploma pro Corbeia.

Proximo Februario venerabilis Hado ſeu Addo Corbeiæ abbas obtinuit ub eodem rege præceptum, quo ſuperiorum regum donationes ac litteræ ratæ habentur. Actum Audriacâ villâ ad Alreium fluvium in Morinis, XVII. kalendas Aprilis. Hadoni non multò poſt ſubrogatus eſt Mordramnus abbas, qui ſanctum Adalhardum in ſuum monaſterium admiſiſſe creditur. Addo abbas IV. kalendas Decembris obiit, ut in vetuſtis necrologiis notatum iavenio.

XXIV Brantoſmi monaſterium condit.

Sub initium hujus anni Carolus cum fratru Carolomanno in Aquitaniam profectus contru Hunaldum, qui defectionem moliebatur, varia illis in partibus præcepta monaſteriis dedit, immo etiam eoudendo monaſterio ſuppetias tulit. Quippe ex urbe Ecoliſma in pagum Petragoricum accedens, baſilicam juxtu fluvium Dronam in honorem beati Petri ædificaſſe dicitur, & in ea non poſt multum temporis *unum de Innocentibus collocaſſe*, Sanctum Sicarium vocant, *datum patrs ſuo a domno papa Romano:* cujus meritis & auxiliis ſe multoties victorem evaſiſſe ajebat. *Locus autem, quo baſilica fundata eſt, Brantoſmus dicitur*. Hæc paullo recentiore manu adſcripta legebantur in margine vetetis codicis (*a*) Loiſeliani, continentis antiquiſſimos annales Francorum, qui deſinunt in anno octingenteſimo rectio-decimo. Sanè hoc monaſterium, quod ſancti Petri & ſancti Sicarii modò uppellatur, conditum fuiiſe tempore ſaltem Caroli M. ex eo colligitur, quòd inter monaſteria, quæ ſolas preces regi debebant, Brantoſma ſeu Brantoſmus cenſetur ineunte Ludovici uuguſti principatu. De primis ejus loci abbutibus & eventibus nihil comperti habemus unte cladem Nortmannorum, qui hoc cœnobium, utì pleraque ulia, penitus devaſtarunt. In kulendurio Brantoſmenſi notatur III. idus Januarii feſtus dies ſancti Antivii, vulgò *S. Auſtre* confeſſoris & ubbatis; & kulendis Decembris ejuſdem tranſlutio: qui forſun ejus loci abbas e primis fuerit. Ibidem colitur ſanctus Sicarius VI. nonas Muii, & V. idus Octobris.

(*a*) *Chefn. to. 3. p. 18.*

Præcepta pro S. Albino & pro S. Bertino.

Idem Carolus Santonenſem pagum cùm adiiſſet, donationem Andecavenſi ſancti Albini monaſterio u Pippino patre factam confirmat ud preces Guntari ubbatis, qui tum clericis, canonicis an monachis, ejus loci præerat. Certè eo ferè tempore monuchi illic u priſtino inſtituto prolapſi erant, nec niſi ſub finem ſæculi decimi ibidem reſtituti ſunt. Erat in illo monaſterio Anſcherus præpoſitus Caroli Calvi principatu, teſtante Odone ubbate in libello de miraculis ſancti Mauri abbatis. Prædictum Caroli diploma recognovit Hitherius duæum Murnaci (*), qui locus eſt apud Santones. Inde rex Andiacum profectus, quæ villu regia erat in pago Ecoliſmenſi, ut ex chronographo (*b*) Fontanellenſi intelligimus, ibidem menſe Julio Sithienſis monaſterii poſſeſſiones confirmavit, ſuggerente viro venerabili Hardrado abbate: cui Audlandus ſeu Odlandus abbas poſt uliquot annos ſucceſſit.

(*) *Murnac.*

(*b*) *Spicil. to. 3. p. 104.*

Radulfus ſbbas Floriacenſis ſervatus.

Initio ſtatim regni ſui Caroius in omnes regni ſui provincias direxerat comites, ex quibus Rahonem Autelianenſibus præfecit. Is cupiditate ſuccenſus, cùm univerſa, quæ Aurelianenſium finibus coutinebantur, ſibi ſubjecta ceneret, cœnobio ſancti Benedicti Floriacenſi excepto, quod Raduifus abbas tum regebat, animo conſti-

ſtituit, abbate interfecto, monaſterium ſibi vindicare. Miſſo itaque ad regem nuntio, qui abbatem mortuum ſignificaret; ſimul Radulfum abbatem ad ſuum colloquium per alium nuntium invitat ad monaſteriolum ſancti Gundulfi (*), in Biturigibus ſitum, nunc cellam abbatiæ ſancti Florentii Salmurienſis, ubi tunc comes morabatur. Nec mora conſcenſis equis Radulfus cum paucis ad colloquium properat. Ubi eò advenit, obvium habuit quemdam pumilionem, comitis ſcurram, qui inſidias abbati paratas, cùm nutibus, tum verbis, ei ſignificavit. Mux abbas verſo gradu, citato curſu Ligerim proximum repetit, tranſvectuſque in citeriorem ripam, in monaſterium ſe recipit: quo audito, comes, qui tum corpus in balneo curabat, furore exæſtuans, e balneo deſilit in lectum: lu quo alto depreſſus ſopore, a ſancto Benedicto baculo, quem geſtabat, incurvo percuſſus fuiſſe, atque interiiſſe ab Adrevaldo (a) memoratur. Radulfus non diu poſt hunc annum ſuperſtes, Iddonem habuit ſucceſſorem.

ANN. CHR. 769.

(*) *S. Gondon.*

(a) *Adrevald. de miracl. S. Bcd. c. 18.*

Haud impar fuit Carolomanni regis in ſacra loca pietas ac providentia. Is quippe ab ipſo hujus anni exordio Immunitates, Diunyſiano monaſterio a ſuperioribus conceſſas regibus, atque univerſis ad feſtivitatem ſeu nundinas S. Diunyſii olim indultas veuientibus, novo præcepto confirmavit anno primo regni ſui, menſe Januario, actum (b) Salmunclago palatio publico pagi Laudunenſis. Aliud item pro eodem cœnobio menſe Martio inſequente edidit Attiniacu palatio. Maginarius utrumque diploma recognovit ac ſubſcripſit. In illis verò litteris Fulradum abbatem Carolomannus, uti & patet ipſius Pippinus, capellanum ſuum vocat. Idem princeps, adſtipulante Gatino comite, quædam ex fiſco ſuo Aufoldo tribuit *monaſteriolo inter duas Fachinas*, id eſt monaſterio ſancti Gregorii in Alſatia, cui venerabilis vir Reſtoinus abbas tunc præerat. Maginarius item diploma iſtud recoguovit, datum XI. kalendas Aprilis, anno primo regnante Carolomanno rege; actum Attiniaco palatio publico. Is mihi videtur eſſe Reſpuinus abbas laudatus in Augienſi necrologio, ex monaſterio ſancti Gregorii. Reſtoinum præceſſerat Remigius abbas, quem deinde chorepiſcopum, ac demum epiſcopum Argentoratenſem fuiſſe tradunt. Reſtoino abbari poſt duos abhinc annos ſucceſſit Urolfus, itemque poſt alterum biennium invenitur *Rachio abbas & Argentinæ epiſcopus*; & poſt eum, nempe anno octingenteſimo quinto-decimo, Gothefridus abbas, de quo inferiùs agendum.

XXV. Carolomanni litteræ pro S. Dionyſio & aliis.

(b) *Diplom. p. 496.*

Gregoriani in Alſatia abbates.

Grandivallenſe in ſuperiori Alſatia monaſterium regebat eo tempore Gundoaldus abbas, cujus rogatu idem princeps hoc monaſterium, ejuſque poſſeſſiones, cum duabus cellis ei ſubjectis, nempe Vertenna ſeu Werda, vulgò inſula ſancti Pauli, & eccleſia ſancti Urſicini, eximit a publicis judiciis & tributis, ac Pippini genitoris fui, regumque ſuperiorum præcepta confirmat. Editum eſt hoc diploma, ſed ſine chronologicis notis, apud Labbeum in Miſcellaneis, & apud Carolum Coïntium. De cella ſancti Urſicini hic apponam quod legere memini in codice Irminunis abbatis ſancti Germani Pratenſis. *Eſt in pago Veſuncenſi abbatia ſancti Urſini*, legendum *Urſicini*, *ſuper Duvium fluvium*, *& ad ipſam abbatiam pertinent villæ his nominibus*, *Chuviniacus*, *Curtis-Udulfi*, *ad cœnobium ſancti Germani pertinentes*. Plura de hac cella ſuperiùs.

S. Urſicini cella.

Hoc ipſo anno corpus ſancti Gorgonii in baſilica Gorzienſi repoſitum fuiſſe traditur, eodemque anno Droegangus ſeu Drocſegangus abbas obiiſſe. Jam quarto abhinc anno iſtuc allatum fuerat ſacrum beati martyris corpus a Chrodegango epiſcopo: ſed cùm nondum fortè baſilicæ ſuprema eſſet impoſita manus; eâ demum perfectâ, paratum in locum hoc anno infertur. Drocſegango ſuffectus eſt Theutmarus ſeu Theotmarus abbas, cujus regimiais iuitio Angelramnus Mertenſis antiſtes prædium pagi Calvomontenſis, Varengiſi-villam (*) vocabulo, quæ ſancti Nicolai percelebri fano adjacet, multaque alia prædia Gorzienſi monaſterio coatulit. Hæc donatio facta eſt iu loco, quem Fontanas vocant, ſuper fluvium Moſam, anno primo Carolomanni regis. Subſcribant poſt Angilramnum Grimaldus, Helborardus, Goſo, & Sigilbertus, fortè Sigisbertus abbates; ac Fredalius chorepiſcopus, aliique. Iidem ſunt Heboradus & Glſo abbates, qui ſubſcripſere aliis ipſius Angilramni litteris, quibus villam pagi Bindenſis, Faum (*) nomine, & Gaudiacum (*) villam pagi Wabrenſia eidem cœnobio largitur. Utræque litteræ exſtant in hiſtoria epiſcoporum Mettenſium apud Meurilium, & ex eo apud Coïntium. His poſterioribus litteris ſubſcribit etiam ante duos illos abbates Optarius presbyter, qui fortè non alius fit ab Optatio illo abbate Gorzienſi, Theodmari haud dubiè ſucceſſore, cujus nomen in Augienſi (c) necrologio adſcriptum legitur.

XXVI. Gorzienſi factæ donationes ab Angilramno epiſcopo.

(*) *Warengeville.*

(*) *Faw.*

(*) *Jouy.*

(c) *Analect. to. 4. p. 644.*

Poſt annos decem, quàm beatus Othmarus abbas in inſula Rheni, *Stein* appellata, jacuerat; ſancti Galli fratribus viſum eſt, ut corpus cariſſimi patris in monaſterium ſuum reſtituerent. Hujus rei causâ undecim fratres in illam inſulam miſſi, ſepulcro aperto, corpus ſacrum integrum, totiuſque corruptionis expers repe-

XXVII. S. Othmari tranſlatio ad S. Gallum.

ANN. CHR. 769.

riunt, manifeſto innocentiæ viri ſancti indicio, quam ejus inimici olim temerè infamaverant. Tum ſcaphæ impoſitum, nullo negotio per vehementem imbrem ac tempeſtatem in proprium monaſterium revectum eſt, & inter aram ſancti Johannis-Baptiſtæ, adjacentemque parietem collocatum in arca quadam ipſi parieti contigua, quæ non magnis lapidibus opere cæmentitio in quatuor lateribus fabricata, ſuperiùs verò tabulis in tranſverſum poſitis, cæmentoque obductis cooperta erat: in qua viri Dei corpus, paullo a pavimento elatum, lineâ tantùm tabulâ ſuppoſitâ, jacebat. Sub capite autem & circa pectus ejus quædam panis rotulæ, quas oblatas vocant, appoſitæ fuerunt, ad indicium videlicet ſacerdotalis ejus dignitatis: quales in tumulo ſancti Cuthberti epiſcopi Lindisfarnenſis appoſitæ leguntur, qui toto corpore loto, capite ſudario circumdato, oblatis ſuper ſanctum pectus poſitis, veſtimenta ſacerdotalia indutus, in ſindone cerata ſepultus fuit, teſtante „ anonymo in libro quarto de ejus vita. Ab eo tempore ad ſancti Othmari ſepulcrum miracula frequentari cœpta, quæ Walafridus Strabo commemorat, & poſt eum Iſo monachus, ea ſcilicet, quæ facta ſunt poſt alteram ejus tranſlationem. In prioribus illis Tanco monachus laudatur, qui cuſtodis eccleſiæ officio tum ſungebatur. Mentio fit etiam de quodam ritu pauperum peregrinorum, qui ſingulis altaribus particulas ceræ voti causâ imponere ſolebant,

ANN. CHR. 770.

XXVIII. Bertæ regina iter in Italiam.

POſtero anno Berta ſeu Bertrada regina, Caroli & Carlomanni regum mater, iter in Italiam per Bajoariam inſtituit. Cauſa ejus itineris incerta, niſi quòd Saluſtius, quæ Liguriæ urbs eſt, Carolomannum convenit, gliſcentem inter fratres diſcordiam compoſituta. Et fortè non alia adeundæ Bajoariæ cauſa, quàm ut pari modo Taſſilonem, jam tum nonnihil ſimultatis coquentem, in officio contineret. Eidem cooperatus eſt Sturmius abbas Fuldenſis, qui inter Carolum & Taſſilonem firmam per complures annos amicitiam ſtatuiſſe, ob idque Caroli amicitiam demeruiſſe perhibetur. Cæterùm Bertrada Romanum iter aggreſſa eſt, ſpecie quidem, ut Apoſtolorum limina inviſeret, re autem verâ, ut cum Deſiderio Langobardorum rege de ineundo cum filiis fœdere, deque mutuis inter utriuſque liberos connubiis tractaret. Et Gilla quidem, Bertæ filia, Adalgiſo Deſiderii filio deſtinata fuit, ſed non tradita: Deſiderii verò filia, quam recentiores Ermengardem appellant, Carolo deſponſata. Idem pro Carolomanno tentatum. Id graviter tulit Stephanus papa, litteriſque (*a*) ad ambos fratres ſcriptis eos a talibus connubiis dehortari conatus eſt: ne præclara Francorum ſtirps regia perfidâ ac fœtentiſſimâ Longobardorum gente polluereturr: maximè cùm legitimas jam uxores ex nobiliſſima Francorum gente duxiſſent. Atque ut eos efficaciùs ab his nuptiis averteret, addit, ſe has litteras in confeſſione beati Petri poſuiſſe, & ſuper eas ſacrificium Deo obtuliſſe, diras imprecatus, ſi monenti non obtemperaſſent. At Bertradæ matris voluntati obſequentior fuit Carolus, &, repudiatâ Himiltrude, filiam Deſiderii ſibi copulavit, poſt paullum itidem eam dimiſſurus, ut anno ſequenti videbimus. Ex his intelligitur, Gillam, Pippini regis ex Bertrada filiam, Caroli Magni ſororem, necdum tunc monaſticis votis addictam fuiſſe, ſiquidem eam mater Adalgiſo nuptum dare volebat: rametſi ipſam *a puellaribus annis* religioſæ converſationi mancipatam tradit Eginhardus in libro de vita Caroli Magni, qui illam ut matrem, teſtante eodem auctore, colebat.

Gilla ejus filia nondum monacha. (*a*) *Cod. Carol.* ep. 45.

XXIX. Taſſilonis donatio Bauzanopoſita. (*) *Bilano.* (*) *de Sebon.* (*b*) *Metrop. Salisb. to.* 1. *p.* 225.

Eodem quo Bertrada tempore Taſſilo dux Bajoariæ Romam profectus eſt, fortè ut reginam illo in itinere comitaretur, & cum Deſiderio de reſtituendo Sabionenſi pago ageret. In rediru cum Bauzani (*) ſubſiſteret, quod ſancti Petri monaſterium erat in diœceſi Sabionenſi (*) ſeu Tirolenſi comitatu, magnum terræ tractum Attoni abbati conceſſit *in ædificationem monaſterii, atque ipſius ſervi-* „ *tium*, ut Taſſilo ipſa loquitur (*b*) in diplomate, dato Bauzani, redeunte ex „ Italia eodem Taſſilone, anno ducatus ejus viceſimo-ſecundo: cujus initium Hermannus Contractus reponit anno ejus ſæculi quadrageſimo-nono. Fortè tum primùm Sabionenſem pagum Taſſilo recepetat a Deſiderio rege Langobardorum, in quorum poteſtatem antea devenerat. Eo tempore Bauſanum monaſterium ædificari occœperat, cui perficiendo Taſſilo hanc donationem fecit. Nunc locus ille pertinet ad Diœceſim Brixinenſem, cui ceſſit Sabionenſis ſedes: at recentiorem ejus monaſterii ſtatum ignoramus. Mendoſus eſt apud Hundium, ut id in tranſcurſu obſervem, primorum Sabionenſium epiſcoporum indea, quem ex pervetuſto codice ſancti Emmerammi ſic corrige.

Hæc ſedes vallis Noricanæ, dicta Sebana,
Ingenuinus habens primo quam rexerat almus.
Maſſilo ſecundus, ſeditque regendo cathedram.

Poſt

Poſt illum paſtor ſervavit ovile Johannes,
Præſul Almus erat meritis qui & dogmate quartus.
Quintus honore ſedet ill. (Heinricus) ſultus eodem.

ANN. CHR. 770.

Nec plura vetus codex, exaratus tempore Heinrici quinti epiſcopi Sabionenſis, apud Hundium decimi-noni, quem Heinricum hoc loco in veruſto exemplari ſupplendum exiſtimo.

XXX. Legatio ad Stephanum papam duplex.

Hoc item anno directa eſt ad Stephanum papam legatio duplex: una Caroli & Carolomanni fratrum per Gauzibertum epiſcopum, Fuchbertum *religioſum*, & Anſfredum miſſos glorioſiſſimos, per quos ambo fratres renovatam inter ſe ſe amicitiam pontifici ſignificant; qua de re pontifea litteris (*a*) ad eoſdem redditis gratulatur. Gauzibertus forſan erat epiſcopus Carnutenſis. Fuchbertum monachum vocat Cointius. Alteram legationem, quæ fuit ſolius Carolomanni, *Beraldus religioſus abbas & Audbertus vir illuſter* exſecuti ſunt. Hi Carolomanni in tuenda ſede apoſtolica conſtantiam conteſtati ſunt eidem pontifici, qui gratulatorias eidem tegi litteras (*b*) per eoſdem oratores ſcripſit. Erat eo tempore Beraldus abbas monaſterii Epternacenſis, ſucceſſor Adelberti ſeu Alberti, aliis Bernaradus ſeu Beonredus dictus, poſtmodum archiepiſcopus, ut plerique putant, Senonenſis, cui Alcuinus librum de vita ſancti Willibrordi nuncupavit: quem Berardum miſſum illum fuiſſe Carolomanni, conjicere potiùs licet, quàm affirmare.

(*a*) *Cod. Carol. ep.* 47.

Beraldus abbas.

(*b*) *Ibid. ep.* 48.

XXXI. Agiluifus abbas & epiſcopus martyr.

Ad hoc idem tempus refertur martyrium Agiluifi abbatis Stabulenſis & Malmundarienſis, qui nobili ſtirpe editus, Anglino ejuſdem loci abbati a parentibus traditus, ejuſdem poſtea ſucceſſor evaſit: dein Colouienſi eccleſiæ datus antiſtes, abbatis nihilo minùs officium retinuit; demumque apud Amblavam, qui Arduennæ locus eſt ad fluvium cognominem, propter fidem in regem martyrio coronatus traditur, eoque nomine apud Molanum VII. idus Julii commendatur.

XXXII. Laureſhami aucta res ſub Gundelando abbate.

Laureſhamenſi monaſterio hoc item anno a Cancore & Angilâ conjuge facta donatio eſt. Ejus rei litteræ in chronico Laureſhamenſi referuntur, datæ apud *Lauresham* anno ſecundo regnantibus Carolo & Carolomanno; ſub die kalendarum Junii: quibus litteris donatores partem ſilvæ Birlatenſis, ſicut ipſa incifio arborum, *quæ vulgò lacbus appellatur*, ipsâ die facta fuit, eidem monaſterio conferunt. His litteris poſt donatores ſubſcribunt Thurincbertus frater ipſius Cancoris, ejuſdemque filius Heimericus, qui poſtea litem de donationibus patentum monaſterio facceſſit. Sub hæc, confluente in illum locum promiſcui vulgi multitudine, cùm ſinus baſilicæ tantæ frequentiæ non ſufficeret, ipſeque loci ſitus celebri monaſterio non ſatis convenire videretur; una omnium ſententia fuit, ut in editiorem locum tam monaſterii, quàm baſilicæ fabrica ampliſicanda tranſferretur; cujus rei exſecutio Gundelando abbati a Chrodegango fratre demandata, proſperum finem ſortita eſt. Ille verò, fratre mortuo, eo omiſum ſibi locum non minore induſtriâ, quàm religione rexit; eoque abbate crevit in dies locus ille, cùm in rebus ac poſſeſſionibus, tum in divino cultu & profectu ſanctæ obſervationis, atque dominici gregis incremento: quibus ſancti Nazarii miracula non mediocriter ſuffragabantur.

XXXIII. Litteræ pro S. Dionyſio, & de colla S. Ephani.

Io reliquis hujus anni factis commemorare licet primò quidem donationem ſancti Dionyſii monaſterio factam a Grimulfrido quodam & Adalwara ejus filia, qui partem quam habebaot apud Iſtiſtolas (*) villam pagi Belvacenſis, aliaque prædia conſerunt menſe (*c*) Januario, *annum ſecundum regnante domino Carolo glorioſiſſimo rege*. Ad hæc ipſius Caroli præceptum pro ſancti Mauricii eccleſia Andecavenſi, quo ad preces Manroli epiſcopi concedit immunitatem in omnibus locis, quæ pertinebant ad monaſterium ſancti Stephani, ſitum in ſuburbio prope muros ipſius civitatis, quod anteceſſores reges ad lumina ejuſdem eccleſiæ ſuppeditanda olim contulerant, ut legimus in ipſo authentico, quod Hitherius recognovit. *Data in menſe Martio, anno ſecundo regni noſtri. Actum Hariſtalio palatio*, ubi Carolus paſcha celebravit, teſte Eginhardo. Quodnam ſit illud ſancti Stephani monaſterium ſeu monaſteriolum (nam ſic etiam in authentico appellatur) non liquet. Neque enim id intelligendum videtur de monaſterio ſancti Albini, olim ſuburbano, quod principio ſanctæ Mariæ ſen ſancto Germano Autiſiodorenſi epiſcopo, non, ſancto Stephano, ſacratum fuiſſe legitur.

(*) *Eſtaules.*

(*c*) *Diplom. p.* 497.

ANN. CHR. 771.

XXXIV. Carolus filiam Deſiderii repudiat.

INſequenti anno, ejus ſæculi ſeptuageſimo-primo, Carolus regis Deſiderii filiam repudiavit, & mortuo Carolomanno fratre, ſummâ rerum in tota Francia potitus eſt. Cauſam repudii incertam dicit Eginhardus; hanc verò affert monachus ſancti Galli anonymus in libro ſecundo de Caroli vita, quod uxor illa clinica eſſet, & ad propagandam prolem inhabilis; ob idque judicio ſanctiſſimorum ſacerdotum

ANN. CHR. 770. dotum repudiata. Hanc cauſam rejicit Coïntius, neque aliam intereeſſiſſe ait, quàm quia Carolus, ſpretâ legitimâ uxore Himiltrude, aliam ſuperduxiſſet, improbante Stephano pontifice, cujus is monitis poſt annum reſipuerit, revocatâ in palatium Himiltrude, filiâque Deſiderii regis eliminatâ. Hæc opinio difficultate non vacat, tametſi videtur innixa litteris Stephani papæ tertii, qui ambos fratres a contrahendo cum Deſiderii filiabus matrimonio dehortans, eos dicit *conjugio legitimo* ex præceptione genitoris ſui jam copulatos, accepiſſe ex ipſa nobiliſſima Francorum gente pulchertimas conjuges, quibus extraneas ſuperducere ſit nefas. At ex Eginhardo in Caroli vita certum eſt, repudiatâ Deſiderii filiâ, Carolum non revocaſſe in thorum Himiltrudem, ſed Hildegardem e gente Suevorum accerſiviſſe: ſive Himiltrudis jam obiiſſet, ſiva concubinæ loco habita fuerit; ac proinde, licèt adhuc ſuperſtes, præ legitima uxore, ut mos illorum temporum ferebat, omnino rejecta. Sanè tres tantùm Caroli uxores legitimas, præter Deſiderii filiam, agnovit Eginhardus, nempe Hildegardem, Faſtradam, & Liutgardem; cæteras pro concubinis habuit. Cæterum Himiltrudis legitimo connubio copulata Carolo a Stephano papa cenſeri ac dici potuit, ut Carolum validioti argumento deterreret a contrahendis cum filia Deſiderii nuptiis: quem hoſtem infenſiſſimum cùm haberet, Carolo hoc fœdere conjungi ægrè patiebatur. Sanè legitimum fuiſſe eum Deſiderii filia Caroli matrimonium illud in primis perſuadet, & quòd Bertradæ Caroli matris conſilio & hortatu contractum ſit, eâque repugnante ſolutum; & quòd Adalhardus, Caroli cognatus, oumquam adduci potuerit, ut hoc divortium Deſidetii filiæ probaret, quam ſibi *cum quorumdam Francorum juramentis*, ait Paſchaſius, in conjugem petierat. Non me fugit Paſchaſium hoc loco, uti & Eginhardum, a Coïntio improbari; an verò homini erudito quidem, ſed recentiori, præ his duobus auctoribus, qui ambo Carolum & Adalhardum viderant, fides habenda ſit, malim alios quàm me definire. Illud maximè me movet, quòd Paulus Warneſtidl, qui tunc librum ſuum de Mettenſibus epiſcopis ſcripſit, in eo ait, Carolum habuiſſe *ante legale connubium ex Himiltrude nobili puella filium, nomine Pippinum*; quod argumento eſt *legale* non fuiſſe Himiltrudis connubium, quæ *puella* non diceretur, ſi uxor legitima fuiſſet.

XXXV. Carolomannus apud S. Remigium ſepultus. (*) *Saumouſi.*

Sub finem hujus anni Carolomannus rex ægrotare cœpit, ac paullo poſt defunctus eſt in villa pagi Laudunenſis Salmonciaco (*) pridie nonas Decembris, ſepultuſque juxta urbem Remorum, in baſilica ſancti Remigii: cùm ante obitum ſuum villam Noviliacum præcepto regiæ auctoritatis pro animæ ſuæ remedio & ſepulturæ honore eccleſiæ ſanctæ Mariæ cuntuliſſet, ac baſilicæ ſancti Remigii, in qua ſepelìri voluerat. Hanc donationem confirmavit Carolus ejus frater, qui fratris mortui regnum initurus, mox in Arduennæ villam Carbonacum ſe contulit; eòdemque convenientes Wilcharius epiſcopus, Fulradus capellanus, aliique epiſcopi ac ſacerdotes, necoon Warinus & Adalhardus, cæterique regni Carolomanni optimates, Carolum regem agnoverunt. Ex his patet, magnam veteris Auſtraſiani regni partem Carolomanno poſt mortem patris obtigiſſe, tametſi Carolo conceſſum dicatur in ultima contioualiooe Fredegarii, at ſecundùm novam, ut ſuperius (*a*) dixi, Auſtraſiani regni divitionem. Hinc etiam patet, Fulradum ejuſdem Carolomanni capellanum fuiſſe, quo munere etiam apud Carolum poſtea functus eſt. Warinus & Adalhardus comites alii ſunt ab Adalhardo & Warino, ut infra (*b*) videbimus, qui poſtea monachi facti, ac demum abbates, novam Corbeiam unus poſt alterum rexere. Mortuo Carolomanno, Girberga ejus uxor (alii Bertam vocant) cum duobus, quos ex illo genuerat, filiis tanellis, quorum unus Pippinus vocabatur, pauciſque ſuarum partium optimatibus, in his Autcario Franco, in Italiam ſe recepit, ſeque liberoſque ſuos Deſiderii fidei commendavit, ejus confiſa patrocinio, qui Carolo ob repudiatam ipſius filiam inſenſus erat. Eam ob cauſam Carolus hanc diſceſſionem, quaſi ſupervacuam, ait Eginhardus, impatienter tulit. Viſitur in baſilica Remigiana ampliſſimus & magnificus ſepulcralis lapis ex marmore, Jovini mauſoleo, quod apud S. Nicaſium viſitur, conſimilis, in quo Carolomanni regis corpus conditum fuiſſe creditur. Sanè ejus tumulum præclarum fuiſſe oportet, ut ad eum ſpectandum Carolus Calvus acceſſerit, ut ſuo loco videbimus.

Carolus Francorum monarcha.

(*a*) *Supra n. 28.*

(*b*) *Num. 39.*

ANN. CHR. 771. XXXVI. Sturmius abbas erudit Saxones.

ANnus agebatur Chriſti ſeptingenteſimus ſeptuageſimus-ſecundus, Caroli regis quartus, cùm is bellum in Saxones, expeditionibus pet annos triginta iæpius repetitis celebre, aggreſſus eſt, non minori fidei chriſtianæ, quàm regni proprii incremento. Prima religioſo principi de precibus cura, quibus Deum ſuo conſilio propitium redderet. Congregato itaque numeroſo exercitu, invocato Chriſti nomine, in Saxoniam profectus eſt, aſſumtis ſecum multis ſacerdotibus, abbatibus, & presbyteris, viriſque orthodoxis, qui, dum ille provinciam ſubigeret, feroçis gen-

gentis animos ſub Chriſti jugum adducerent. Ex abbatibus pars maxima illius provinciæ ac populi Seurmio abbati Fuldenſi procuranda commiſſa fuit, qui, ſuſcepto prædicationis officio, quà verbis, quà exemplis, inſtitit modis omnibus, ut illi populi, ſimulacris abjectis, Chriſti fidem ſuſciperent, deorum ſuorum templa deſtruerent, & lucis ſuccisis, ſanctas Deo vero baſilicas ædificarent. ANN. CHR. 772.

XXXVII. Willehadus Friſios.

Venit ſubinde in laboris conſortium Willehadus presbyter de gente Anglorum ex Northumbris, qui hoc tempore apud Friſios evangelico miniſterio fungebatur. Is ab infantia ſacris eruditus litteris, ac ſpiritalibus inſtructus diſciplinis, permiſſu Alachrati ſeu Alchredi regis, qui Moloni anno ejus ſæculi ſexageſimo-quinto in annos novem ſuccefſerat, conſentientibus etiam provinciæ epiſcopis, in Friſiam trajecit: ubi primò apud Dockingam oppidum, ſancti Bonifacii martyrio illuſtre, magno cum honore ſuſceptus, non exiguo tempore demoratus eſt, plurimos nobilium nilios erudiens, multos à fide aberrantes ad catholicam revocans doctrinam, gentilium etiam non paucos fidei chriſtianæ myſteriis imbutos ſacro fonte abluens. Inde proceſſit ad pagum Humarcham, ubi longè diſpar ejus prædicationis ſucceſſus, nam, cùm tota illa plaga ſimulacris addicta eſſet, adeò in ſanctum evangelii præconem exarſit, ut ſorte de ejus interitu tractaverit. Verùm, divinâ providentiâ ſortes regentæ, vit Dei ex eorum manibus ereptus, in Trentoniam migravit. Illic quidam divino inſtinctu fana circumquaque erecta evertere: alii in ſuperſtitione paganica obſtinati, inſano furore in ſanctum virum irruere, ac fuſtibus cæſum multis plagis affecere. Quin etiam unus ex eis diſtricto gladio caput ei præcidiſſet, ni corrigia capſæ, ſacris pleuæ reliquiis, quam collo ſuſpenſam gerebat, fericotis ictum excepiſſet. Ibidem in illis periculis ac laboribus verſatus eſt ad annum ſeptingeteſimum undeoctogeſimum, quo a Carolo rege ad converſionem Saxonum adhiberi cœpit. Eodem tempore apud Daventriam prædicationi ſtrenuam navabat operam Liafwinus ſeu Lebuinus presbyter, itidem Anglus, de cujus geſtis Hucbaldus monachus Elnonenſis libellum compoſuit.

XXXVIII. Caroli M. diplomata pro Laureshamo, S. Germano, & S. Michaële.

Cùm rex Carolus, dimiſſo Hariſtalio, ubi paſcha celebraverat, Wormatiam contenderet, generalem Francorum conventum ad Saxonicam expeditionem ibidem habiturus, obiter acceſſit ad Theodonis-villam, ubi regium integræ immunitatis præceptum Laureſhamenſi monaſterio conceſſit rogatu Gundelandi abbatis, datum menſe Maio, regni ſui anno quarto. Corruptum videtur nomen Riudberti cancellarii, ad cujus vicem Rado hoc diploma recognoviſſe dicitur. Cancellarii munere tum fungebatur Hitherius, cujus vice prædictus Rado recognovit diploma, baſilicæ ſancti Vincentii ſeu ſancti Germani Pariſienſi ab ipſo Carolo rege conceſſum *ad petitionem venerabilis Lantfredi abbatis*, qui *ibidem cuſtos* præfuiſſe memoratur. Hoc verò diplomate idem princeps confirmat omnes hujus monaſterii poſſeſſiones, tam ultra quàm citra Ligerim ſitas, nec-non immunitates a ſuperioribus regibus eidem loco indultas. Data eſt hæc charta XIII. kalendas Novembris Hariſtalio in palatio, anno regni ejus quinto incunte. Idem rex menſe Maio immunitates confirmavit monaſterii ſancti Michaelis, a Wolfaudo & Adalſinda ejus conjuge conſtructi in pago Virdunenſi ad fluviolum Marſupiam, cui tunc Hermengaudus abbas & epiſcopus præerat. Actum Drippione in palatio regio publicè, anno quarto Caroli glorioſiſſimi regis. Idem Hermengaudus traditur (*a*) conſtituiſſe, quid abbas, quid proviſor panis, & ſalis & ſagiminis, quid proviſor piſcium, quid denique proviſores luminarium, paupetum, & hoſpitum, ad exercendum ſuum quiſque officium habere deberent: quam conſtitutionem Carolus diplomate ſuo confirmaverit, uti etiam liberam eligendi abbatis facultatem. Ad hæc idem Hrmengaudus, in expeditionem cum rege profectus, corpus beati Anatolii ex urbe Caducina in monaſterium ſuum retuliſſe perhibetur.

(*a*) *Analect. to. 2. p. 383.*

XXXIX. Adalhardus Corbeiæ monachus.

Interim Adalhardus ſen Adelhardus, Caroli frater patruelis, Bernharto ſeu Bernardo, Caroli Tuditis filio, progenitus, ne illicito, uti putabat, Deſiderii filiæ repudio, atque novis Caroli cum Hildegarde nuptiis aſſentari videretur; aulæ ac ſæculo nuntium remittere ſtatuit, nec unquam ab ea ſententia blanditiis, aliiſve modis potuit abduci. Ita novus ac delicatus tiro, in palatio unà cum principe eruditus, cùm vix annos viginti attigiſſet, ad Corbeienſe agri Ambianenſis monaſterium acceſſit: ubi *anno puſſante voto*, ait Paſchaſius, ad profeſſionem tandem monaſticam admiſſus eſt, poſt annuam ſcilicet probationem. Præerat tunc monaſterio, ut creditur, Mordramnus abbas, Addonis ſucceſſor, qui, ſtrenuum adoleſcentem, in monaſtica jam diſciplina florentem, *quaſi ex juſſu regio*, hortulanum conſtituit. Subiit ille cum gaudio impoſitum ſibi humile & arduum officium, nec minorem excolendo animo, inſerendiſque virtutibus, quàm orto colendo, & implantandis oleribus atque arbuſtis operam impendit. Sunt qui exiſtimant hunc eſſe Adalhardum (*b*) comitem, qui unà cùm Warino itidem comite, aliiſque Carolo-

(*b*) *V. ſupra n. 35.*

ANN. CHR. 772. tolomanni regis tecèns defuncti optimatibus, obsequium Carolo novo regi præstitit. Verùm alius fuit per ea tempora Adalhardus in Austria comes, inferiùs memorandus: & comitis dignitas non videtur novo tironi palatii, vix annos viginti nato, convenire. Certè alius est Warinus ille comes a Warino nobili viro, qui post Adalhardum novæ Corbeiæ abbas, post medium sæculum nonum devixit.

Cùm hortulani munus in veteri Corbeia exerceret Adalhardus, non sibi visus est evangelii præceptum usſecutus, nisi propinquos ac patriam desereret, abiretque in longinquam regionem, ubi lateret ignotus, *ut se se fugiendo plenius inveniret*. Ad hæc timebat prudentissimus juvenis, ne regni curis ac negotiis demum implicaretur, nec popularium laudibus, aut vento jactante efferretur. Audiant hæc, „ ait Paschasius, nostri concives monachi, qui lenti requiescunt umbrarum delibuti „ fuligine: audiant, inquam, qui post se sæcularium greges trahunt, quàm parum „ tutum sit intra suos commorari. Hæc animo agitanti non alius convenientior locus occurrit; quàm mons Casinus, ubi *totius fons religionis & origo putabatur*. Succurrit etiam exemplum Carolomanni patrui, qui pari studio istue secesserat. Eò cùm perveniſſet Adalhardus, a patre monasterii ut ignotus alienæ regionis monachus acceptus fuit: at, Deo volente, non licuit ipsi diu ibidem, uti optabat, immorari; quippe brevi a quodam anachoreta vulgatus est, quinam, & unde esset, & quam ob causam eò usque advenisset; prædictumque, non multò post venturos regis nuntios, qui eum repeterent, sumque in locum restituerent. Turbatus hoc vaticinio vir sanctus, abbati rem omnem confessus est, rogans eum atque obtestans, ut effugere volenti annuens succurreret, quò nomen suum ulteriùs, ne quidem e longinquo, umquam audiretur.

Casinum secedit.

XL. Poto abbas Casinensis. Casinense monasterium tunc regebat Poto ubbas, qui anno superiore Tomichisum, VIII. kalendas Februarii defunctum, exceperat, annos septem cum quinque mensibus fossurus. Hic parvam infra montem ædificavit ecclesiam in honorem sancti Benedicti, quam postea Gisulfus abbas amplificavit; estque nunc collegiata insignis ecclesia urbis sancti Germani, sub nomine sancti Salvatoris, subjecta tamen superiori monasterii ecclesiæ, quæ, cathedralis instar, episcopalem a tempore sancti patris Benedicti jurisdictionem in multas alias ecclesias exercuit. Idem Poto alteram exstruxit ecclesiam sub titulo sancti Michaelis archangeli ad radices alterius montis, in loco non parum amœno, ubi jam dudum olivetum monasterii est, eamque picturis insignibus, versibusque, si Leoni Marsicano credimus, decoravit. Quamquam versus a Theodemaro potiùs additos fuisse rectè observavit Angelus a Nuce, siquidem in his Poto morte prævenrus ecclesiam indedicatam reliquisse dicitur. Superest in hunc quoque diem eadem ecclesia cum adjuncto oliveto, oleis ferè quindecim millè consito, quod sive glebæ vitio, sive borealium ventorum, quibus patet, afflatu, parem expectationi fructum non refert.

XLI. Rodinus monachus, frater Amalbergæ virginis. Hujus Potonis tempore Rodinus, Belga illustris, Casinum se recepisse fertur. Erat is germanus fruter, ut perhibent, Amalbergæ virginis, quæ in Arduennæ vico, Villa Rodingi nomine, nata memoratur. Hæc u beato Willibrordo ud virginitatis animata propositum, tum a Landrada Belisiensi abbatissa informata fuit. Postea verò, cùm in parentum possessione juxta fluvium Scaldim *cum unico fratre suo religiosissimè commaneret*, ut Radbodus Tungrensis episcopus scribit; eidem in adhærente oratorio preces fundenti nuntius nomine regis, Caroli scilicet, si qua vitæ ejus scriptori fides, advenit, qui eam in sponsam postularet: quod illa constanter recusavit. Inter ea Rodinus metuens, ne fortè rex iram in se converteret, ad Carolomannum ejus fratrem Remos perfugiſſe traditur, ab eoque benignè acceptus fuiſſe. Verùm post aliquot dies, gratiis regi actis Romam se contulisse, atque cingulo militiæ in monte Soracte deposito, *clericatusque habitu assumpto*, ad monasterium sancti Benedicti, situm in castro Casino, secessisse: ubi monachus factus, cursum vitæ præsentis in vita cœnobitica religiosissimè consummaverit, postquam opimu patrimonia sua sacris locis, egenisque distribuisset. Sanctæ Amalbergæ obitus hoc anno a scriptore vitæ anonymo reponitur. Ejus reliquiæ e vico Tempseca ad Scaldim, ubi ejus corpus primùm sepultum fuerat, in Gandense sancti Bavonis monasterium sæculo insequenti translatæ sunt studio Rotberti abbatis, præsente Reginhelmo episcopo Tornacensi, qui anno supra octingentesimum sexagesimo-secundo fuit ordinatus. Nec plura de Rodino Amalbergæ fratre, quem a Raduino monacho apud Frodoardum laudato, & a Rodoino sancti Medardi præposito distinguere temporum ratio exigit.

XLII. Hadriani papæ privilegium Farfæ concessum. Hoc eodem anno ineunte obiit kalendis Februarii Stephanus papa tertius, cùm sedisset annos tres & menses ferè sex. Successor ejus Hadrianus papa, ejus nominis primus, præsenri decimâ indictione privileglum concessit Probato religioso abbati Farfensis monasterii, qui ante biennium Gurberto pseudoabbati ejecto suffectus fuerat

rat. Ejus privilegii occasio fuit direptio monasterii possessionum, quas complures nefarii homines in suos usus detorquebant. Interpellatus hac de re pontifex, ejusmodi causas commisit Miccioni notario regionario ac priori vestiarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, ejusque successoribus, qui plenas tam de his furtis, quàm de aliis emetgentibus ejusdem loci causis justitias facerent. Exstat ejus rei constitutio in tomo secundo (*a*) Bullarii Casinensis, data x. kalendas Martii, Constantini augusti anno tricesimo-tertio, Leonis verò ejus filii anno vicesimo-primo, indictione decimâ. Is est Probatus abbas, quem postea idem Hadrianus legatum ad Desiderium regem Langobardorum misit, *cum viginti senioribus Dei servis monachis*, ut eum ad restituendas Romanæ ecclesiæ ablatas civitates precibus compellerent: sed lapideum ejus pectus nequaquam, quantumvis supplices & ad pedes ejus provoluti, emollire valuerunt, testante Anastasio, qui Probatum *religiosum abbatem monasterii sanctæ Dei Genitricis, siti in territorio Sabinensi*, appellat: ubi libri editi, etiam apud Baronium hoc anno, *præfatum* mendosè habent. Irrita itidem alia legatio fuit Pardi religiosi hegumeni monasterii sancti Sabæ, & Anastasii primi defensoris. Exstat in ebartario Farfensi absque chronicis notis diploma Desiderii regis, præcellentissimæ reginæ Ansæ conjugi suæ indultum, quo confirmatur donatio unius curtis & massæ in Sextuno; & alterius in Vallanti in finibus Reatinis, eidem Ansæ ab Adelchiso excellentissimo rege eorum filio facta, ubi Ansa monasterium condere decreverat, Farfæ subjiciendum, eni Probatus abbas tunc præerat; quæ omnia Desiderius probat, eo pacto, *ut in supra dicto cœnobio, fundato in prædictis finibus Reatinis, sub sanctæ regulæ norma congregentur servorum aut ancillarum Dei usque ad viginti, vel si amplius potuerint*.

ANN. CHR. 772.

(*a*) *Bullar. Casin. tom. 1. p. 13.*

XLIII. S. Juliæ abi batiæ Brixianensi facta donatio.

Non omittenda hoc loco donatio, a Flavio Desiderio & Adelebiso seu Adalgiso ejus filio, hac decimâ indictione facta (*b*) *monasterio Domini & Redemtoris Salvatoris*, quod *intra civitatem Brixianam* idem Desiderius & Ansa regina conjux ipsius construxerant, cui earum filia Ansperga Deo dicata abbatissa præerat. Ejus gratiâ prædicti reges bona quædam eidem patthenoni conferunt in Regienti territorio. Actum Ticino in palatio, quartâ-decimâ mensis Junii, anno Desiderii regis quarto-decimo, & filii ejus Adelchisi duodecimo, indictione decimâ. Hoc monasterium alio nomine sanctæ Juliæ appellatum est, cujus prima abbatissa erat Ansilperga, alio nomine Oriperga dicta, ut ex hoc diplomate intelligitur.

(*b*) *Ibid. p. 14.*

Sigoaldi patriarchæ pro ea privilegium.

Hoc monasterium ex eorum numero videtur fuisse, quæ ex voluntate conditorum alieno seu extraneo episcopo subjecta erant. Id colligitur ex privilegio Sigoaldi seu Sigualdi Aquileiensis patriarchæ, quod Anseberga venerabilis abbatissa ejus loci per Prandulum cubicularium sacri palatii, ejusdemque monasterii præpositum, ab ipso » Sigoaldo obtinuit, nempe ut Brixiense illud sancti Salvatoris cœnobium a cujus» cumque sacerdotis ditione exemtum esset; ut clerici ejusdem loci a quocumque » antistite ordines suscipere possent; ad hæc ut libera esset abbatissæ electio; deni» que ut neque abbatissæ, neque ulli alteri liceret monasterii codices, vasa sa» erata, quamlibetve supellectilem sacram cuivis donare aut alienare. Actum Ti» cini in urbe regia, III. idus Octobris, anno invictissimorum principum Deside» rii & Adelgisi sexto-decimo, & quarto-decimo, sub indictione duodecima, a kalendis Septembris inchoata, id est anno Christi septingentesimo septuagesimo-tertio, non sequenti, ut Margarinus (*c*) censuit; siquidem eo anno Desiderius a Carolo, expugnatâ Papiâ, in Franciam adductus est. Huic privilegio post Sigoaldum patriarcham subscribunt Apollinaris Regiensis, Julianus Placentinus, aliique tres incertarum sedium episcopi, Otto, & Felices duo.

(*c*) *Ibid. p. 16.*

XLIV. Synodi Dingolvingensis decreta & subscriptiones.

Ad concilia quod attinet, habita est hoc anno sub indictione decima, ptidie idus Octobris, synodus Dingolvingensis in Bajoaria ad ripam Isaræ, anno vicesimo-quarto ducis Tassilonis: cui synodo interfuerunt sex tantùm episcopi, abbates » verò tredecim. In ejus præfatione patribus visum est, ut nec monachis paro» chiæ ac tituli populares commendarentur, nec publica baptismatis officia ab » eisdem tractarentur, præterquam in periculo mortis, *excepto si vicissitudinis villarum propriarum singulis annis obedientialibus curis commissio ab abbate proprio fuerit commendata*; quæ verba, sanè obscuriora, de visitatione parochialium ecclesiarum, quæ in villis monasterio cuivis subjectis sitæ erant, per monachos jussu » abbatis quotannis facienda, interpretari licet. Capitulum tertium est, ut epi» scopi juxta canones, & abbates monasteriorum *secundùm Regulam* vivant, haud » dubiè Benedictinam, quæ ubique illis in partibus tunc temporis vigebat. Quar» tum est de sanctimonialibus, ut nullus ausit eas in conjugium ducere. Ad hæc » inter episcopos & abbates convenit, ut, cùm quis eorum de luce migraret, unus» quisque superstitum episcoporum vel abbatum pro defuncto in domo (***) sua» episcopali, vel cœnobio centum missas speciales, totidemque psalteria cantari » fa-

(***) *Le Domei*

ANN. CHR. 772. (a) *V. supra num. 1.*

„ faciat: ipſe verò triginta ſpeciales miſſas compleat, vel a religioſis ſibi ſubje-
„ ctis compleri curet. Idem de presbyteris & monachis ſtatutum, ut pro ſingulis
„ epiſcopus vel abbas triginta (a) miſſas ſpeciales, totidemque pſalteria perſolvi
„ ſatagat. Cætera prætereo decreta hujus ſynodi, cui ſubſcribunt ſex, ut jam di-
xi, epiſcopi, nempe Virgilius Saltzburgenſis, Wiſericus Patavienſis, Hæres ſive Aribo Friſingenſis, Sintpreht ſeu Simpertus Ratiſponenſis, Alimus Sabionenſis, & Manno Nuvenpurgenſis ſeu Neoburgenſis; qui duo epiſcopatus quatuor primis a Bonifacio erectis adjecti ſunt. Abbatum nomina hæc ſunt: Opportunus, Wolpreht, Adalpreht, Aro, Uto, Lantfrid, Albune, Ruothart, Erneſt, Reginpreht, Volchanhart, Perrhoz, Sigido. Sua ſingulis ita licet aſſignare monaſteria, ut Opportunus ſit abbas Menenſis ſeu Lunælacenſis vel Manſeenſis in diœceſi Saltzburgenſi; Wolprechtus Altachii-inferioris, in diœceſi Patavienſi; Erneſtus Superioris, in Ratiſponenſi; Adalpreht ſeu Adalbertus Tegernſenſis, & Uto ſive Audo ſeu Otto Ilmenſis ſeu Ilminenſis in Friſingenſi, uti & Lantfridus Burienſis ſeu Benedictoburanus, Aro ſeu Atto Bauzanenſis in Sabionenſi. Non ita explorata ſunt ſex aliorum abbatum monaſteria, tametſi Aventinus Albuno tribuit Sandunenſe, Ruthardo Weſſobrunnam, Reginoberto Pfafomonaſterium, Wolchanharto ſeu Wolcardo Auſtraviam, Perrhozo ſeu Berchroldo Chimenſe, Sigidoni Weltenburgenſe. De pleriſque monaſteriis illis jam egimus, nempe de Lunælacenſi, utroque Altachio, Tegernſenſi, ejuſque conditore ac primo abbate Adalberto; fratreque ejuſdem Utone abbate Ilmenſi; itemque de monaſterio Burienſi, primoque ejus abbate Lantfrido, atque de Attone Bauzano. Actum etiam de Wellobrunna, Pfafomonaſterio, Auſtravia, & Weltenburgo: de ſolis duobus, Sandunenſi & Chimenſi, nulla hactenus facta mentio: niſi ſi Sandunenſe Aventinus intelligit Sandavienſe, quod Lantfridus, Waldramus, & Elilandus fratres conſtruxiſſe dicuntur in diœceſi Friſingenſi. Chimenſe ſeu Chemenſe monaſterium in Saltzburgenſi conditorem habuiſſe traditur Taſſilonem ducem: ſed de eo nihil ferè compertum ante eladem ab Hungaris acceptam. De illo intelligendum videtur perveruſtum Augiæ (b) necrologium, in quo laudatur ex monaſterio Chaminenſeo Liutfridus abbas ſub Caroli Magni aut Ludovici Pii principatu. In brevibus annalibus, (c) Ratiſponenſibus Opportunus abbas anno ſeptingenteſimo octogeſimo-quinto obiiſſe dicitur, ſed monaſterii ejus nomen haud exprimitur. Idem primariis litteris monaſterii Chimenſis ſubſcripſit.

(b) *Annal. Boug. p. 643.*
(c) *Ibid. p. 476.*

ANN. CHR. 773. XLV. Caroli M. legatio ad Hadrianum papam, & expeditio in Italiam.

ANno inſequenti ſeptuageſimo-tertio rex Carolus, Langobardicum bellum ſuſcepturus, legatos ad Hadrianum papam miſit, Georgium ſanctiſſimum epiſcopum, Gulfardum religioſum abbatem & conſiliarium, & Albinum *delicioſum* ipſius regis, ut loquitur Anaſtaſius, inquiſituros, an Deſiderius ablatas eccleſiæ Romanæ civitates, uti promiſerat, reſtituiſſet. Georgii epiſcopi ſedes ignoratur: Gulfardus ſeu Wlfardus abbas erat Turonenſis ſancti Martini monaſterii: Albinus ille Caroli delicioſus alius eſt ab Alcuino, qui Eboraci etiam tunc reſidebat, necdum in Galliam tranſmigraverat. Legati ad Carolum reverſi, Deſiderium promiſſis non ſtetiſſe retulerunt. Miſſi cum eis Hadriani papæ nuntii Carolum datis litteris interpellarunt, ut Pippini patris ſui exemplo ſanctam Dei eccleſiam a Deſiderii vexatione redimeret. Carolus cum valido Francorum exercitu, ſuperatis alpibus, in Italiam ingreſſus, Deſiderium Papiâ Incluſum circumſiſtit: dum Adalgiſus Deſiderii filius, aſſumto ſecum Aurcharío Franco, cum Girberga uxore Carolomanni quondam regis, ejuſdemque filiis, in urbem Veronam ſe recepit. Hoc acceptо, Carolus, majori exercitu ſui parte Papiæ relictâ, eum reliquis copiis Veronam advolat: cui protinus Autcharius ille Francus, uxorque ac filii Carolomanni ſe tradiderunt. Hos Carolus benignè accepit: ſed quid eis deinceps factum ſit, veteres ſilent. Prope fidem eſt, eos remiſſos fuiſſe in Galliam, & monaſteriis incluſos, ut regi Deſiderio contigit. Sanè Autcharius ille Francus idem mihi viderur eum Otgario ſeu Otgerio illo, quem Meldenſi ſancti Faronis monaſterio nomen dediſſe inferiùs videbimus. Hoc facto, Carolus ad urgendam Papiæ obſidionem revertitur. Dum Papiæ verſaretur, præceptum edidit ſuper commutatione facta inter Merolum Cenomannenſem epiſcopum & Rabigaudum abbatem Aninſulenſem, cui Sabonarias, villam ſitam in pago Cenomannico, in condita Labroeinenſi, quam dominus Senardus opere ſuo de novo conſtruxerat, ubi & requieſcebat, tradidit Merolus; eique viciſſim Rabigaudus dedit villam Curtebofanæ & Montem-Ebertrammum in eodem pago, in condita Siliacenſi. Datum undecimo kalendas Martii, Papiâ civitate. Idem Rabigaudus jam a Carolo præceptum immunitatis obtinuerat apud Valentianas, anno regni ejus tertio. De Merolo epiſcopo ſuperius (d) actum. Interim Spolerani, Reatini, Firmani, & Auximates Langobardi, qui adverſùs Carolum eum Deſiderio progreſſi fuerant, ad propria reverſi, Hadriano papæ

Rabigaudus abbas Aniſulenſis.

(d) *Lib. 1. p. 474.*

pæ ſe dediderunt, &, præſtito priùs ſacramento, Romæ ad ſanctum Petrum omnes *Romano more tonſurati* fuere, barbâ & capillo inſtar Romanorum præciſis. ANN. CHR. 773.

DUm Papiæ obſeſſio protrahitur, Carolus Romam contendit, paſcha inſequentis anni cum Hadriano celebraturus. Hæc prima ejus fuit ex quatuor Romana peregrinatio. Quo ritu in Urbem a pontifice acceptus ſit, quidve religioſiſſimus princeps Romanæ tunc eccleſiæ præſtiterit, Anaſtaſius diſertè tradit. Illud obſervatu dignum, quòd diploma donationis, eidem eccleſiæ factæ, ab univerſis epiſcopis, abbatibus, & optimatibus ſubſcribi voluit, ejuſque exemplum ſuper altare beati Petri, deinde in ſancta ejus confeſſione, datis ſactamentis ad futuram rei cautionem, poſuit: *apparem* verò ſeu aliud exemplum ipſius donationis, ab Etherio ſeu Hitherio cancellario ſcriptum, intus collocavit ſuper corpus beati Petri, ſubtus evangelia, quæ fideles ibidem oſculari ſolebant: alia denique ejuſdem donationis exempla ſecum apportavit. Itaque ex Urbe ad Papiæ obſidionem revertens, Piſanum & Luccenſem epiſcopos, ne quid fortè ſe abſente molirentur, ſecum adduxit. Hos ut in eccleſias ſuas reverti ſineret, Hadrianus papa ſcriptis ad ipſum litteris (*a*) obſecravit, in quibus teſtatur, ſe ab eo tempore, quo ille a Romana urbe receſſerat, dediſſe operam, ut quotidie ſingulis horis atque momentis *omnes ſacerdotes, ac religioſi Dei famuli monachi per univerſa monaſteria*, ſimulque & reliquus populus, tam per titulos, quàm per diaconos trecentos (*b*) *Kyrie eleiſon* pro ipſo, felicique armorum ejus ſucceſſu contentis vocibus decantarent. ANN. CHR. 774. XLVI. Primum Caroli iter Romam. (*a*) *Codex Carolin. ep.* 55. (*b*) f. trecenties.

Papiâ expugnatâ, victor Carolus Deſiderium regem cum Anſa ejus uxore ac filia comprehendit, atque in Franciam ablegari juſſit, paulo poſt ſubſecuturus, poſtquam ſancto Petro civitates ablatas reſtituiſſet. Quid poſtea Deſiderio evenerit, non produnt veteres Francorum annales. Unus inter omnes Hepidannus, monachus ſancti-Galli, memoriæ prodidit, Papiâ ſub jugum miſâ, regem Deſiderium & Anſam ejus uxorem relegatos fuiſſe ad Corbeiam monaſterium agri Ambianenſis: ubi Deſiderius in vigiliis, & orationibus, & jejuniis, multiſque bonis operibus ad diem obitus ſui permanſiſſe memoratur. Deſiderii partes ac fortunam ſecutus eſt Fardulfus, cui poſtea Carolus ſancti Dionyſii abbatiam commendavit. Atque hic finis regni Langobardorum in Italia fuit, anno poſtquam Italiam occupaverant, ducenteſimo-ſexto. XLVII. Deſiderius rex Corbeiam relegatus.

Carolus, captâ Papiâ, in Langobardici regni poſſeſſionem venit, ab eoque tempore duplicem in regiis diplomatibus epocham adhibuit, nempe regni ſui in Francia & in Italia, cujus annus primus cum anno regni Francici ſexto comparatur, initio ſumto a medio menſe Maio hujus anni, quo regnum Langobardicum iniit: cùm regnum Francicum ob octavo kalendas Octobris, quo Pippinus ipſius pater deceſſit, iniiſſet. Multa duplicis hujus epochæ exempla inferius occurrent uſque ad annum octingenteſimum, ſub cujus finem tertia his duabus epocha ab annis imperii acceſſit. Carolum Modoëtiæ coronam ferream in ſignum & inveſtituram regni Langobardici accepiſſe cùm nemo veterum prodiderit, nobis negare licet, tametſi recentiores plerique id aſſerant. Neque verò id neceſſe erat: cùm ritum illum a nullo Langobardorum rege ante Carolum obſervatum fuiſſe ex Paulo Warnefridi conſtet, quo auctore diſcimus, Langobardis eum morem fuiſſe ut haſtam regi declarato porrigerent. Certè non niſi longo poſt Carolum intervallo Langobardorum reges hoc ferreo diademate initiati fuere. Ejuſdem generis eſt jus eligendi Romanum pontificem, atque epiſcopatus conferendi, eidem Caroio, ut quidam ex Sigeberto interpolato & Gratiano adſtruere conantur, ab Hadriano papa conceſſum: quod jus commentitium eſſe Carolus Comtius fusè probat. XLVIII. Caroli M. tres tituli & epochæ.

Ab hoc anno Carolus Patricii Romanorum titulum, quem eidem Stephanus II. ante annos viginti, uti Pippino ejus patri ac Carolomanno fratri, conceſſerat, uſurpare cœpit cum titulo regis Langobardorum; eoque uſus eſt ad illud uſque tempus, quo imperator renuntiatus fuit; nam Patricii titulo deinceps abſtinuit; nec quiſquam regum noſtrorum, ſive ante, ſive poſt eum, ſi bene memini, hunc titulum in litteris ſuis ſibi tribuit. Id factum videtur ob eam, ut aliàs (*b*) dixi, cauſam, quòd ante hunc annum Patricii appellatio honoraria dumtaxat titulus eſſet; deinceps verò rem ipſam præſtaret, hoc eſt præfecturam Urbis & circumjacentium regionum: quam dignitatem tanti fecit Carolus, ut eam, tametſi perpetua (*c*) eſſet, ſibi a Leone III. confirmari per Angilbertum abbatem (*d*) petierit, ſuamque viciſſim, hoc eſt filii ac defenſoris, fidem ſpoponderit. Ritum inſtituendi patricii ſuperiùs (*e*) retulimus ex veteri codice, ex quo etiam diſcimus, qualis ejus habitus fuerit, in hæc verba. *Hinc induunt ei mantum, & ponat ei in dextro indice anulum, & det ei bombacinum*, id eſt chartam ex bombyce, Patriciatus Romanorum. (*b*) *Diplom.* p. 73. (*c*) *Caſſiod. variar. lib.* 6. *ep.* 7. (*d*) *apud Alc. epiſt.* 84. (*e*) *Lib.* 12. *n.* 2.

ANN. CHR. 774. *propriâ manu scriptum, dicens: Esto patricius misericors & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum, & dimittat eum.* (*a*) Eadem ferè habet Cassiodorus, agens de honore patriciatûs, nisi quòd præter chlamydem, etiam calceos addit. Omnia præter circulum capitis & anulum exprimit Eginhardus in vita Caroli, quem ait peregrina indumenta respuisse, *excepto quod Romæ simul, Hadriano pontifice petente, & iterum Leone successore ejus supplicante, longâ tunicâ & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis induebatur.* Verùm hæc omnia longè melius repræsentabit ipsius Caroli in patricii habitu effigies, quam ex codice antiquo Paulus Petavius, & ex eo Johannes-Jacobus Chifletius in Anastasi Childerici protulit in lucem, qualis lectorum oculis subjicitur in pagella sequenti.

(*a*) Cassiod. var. lib. 8. ep. 9.

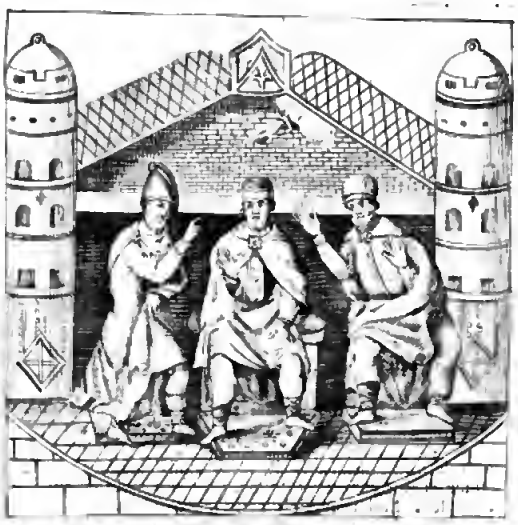

Ubi media figura Carolum Magnum in patricii habitu, excepto quòd anulos in dextro ejus indice non viderut, duæ aliæ primicerium & secundicerium referunt, uti Petavius explicavit. Sed vereor, ne his, quæ ad institutum nostrum propriè non pertinent, nimiùm immoret: tametsi quæ ad tantum principem spectant, non sint omnino extra propositum, quippe quæ rebus consequentibus lucem & ornatum afferant.

XLIX. Laureshamensi dedicationi interest.

Carolus ab Italica expeditione ad Saxones, qui motus ciebant, coercendos profiscens, Laureshamum accessit, ibique dedicationem ecclesiæ sancti Nazarii martyris, ejusque corporis translationem celebravit *in cuppe kalendarum Septembrium*, ut tradit chronographus Laureshamensis, id est ipsis kalendis Septembris, ut disertè notatur in kalendario Laureshamensi, quod sæculo nono scriptum fuit. Emendandum in eo chronico annum rectè monuit Cointius, consentiente Hermanno, qui hoc anno ecclesiæ sancti Nazarii dedicationem reponit cum annalista Laureshamensi; quem a chronographo ejusdem monasterii distinguendum esse ex hoc loco patet, tametsi utrumque opus auctorem habet monachum Laureshamensem. De chronico res constat apud omnes: de annalibus verò satis patet ex his auctoris verbis; ubi de sancti Nazarii translatione agens, *Laureshaim* monasterium suam vocat. Andreas Chesnius, & post eum ferè omnes, Eginhardum annalium Laureshamensium parentem existimarant; sed hanc sententiam Cointius hoc anno invictissimis argumentis refellit. Hojusce dedicationis celebritatem chronographus hoc modo commemorat. Gundelandus abbas, perfectâ jam templi fabricâ, &, ut domum Dei decebat, splendidè exornatâ, apud Spiram civitatem regi ex Italia redeunti occurrit, magnopere obsecrans, ut ipsius ecclesiæ consecrationi præsens interesse dignaretur. Rex benignè assensit, eoque cum Hildegarde regina, filioque Pippino

no (Carolum & Ludovicum nondum natos malè addit chronographus) ac plurimis regni principibus acceſſit. Hæc verò dedicatio magnifico apparatu & ſummâ veneratione facta eſt per Lullum Moguntinum archiepiſcopum & Weomadum Trevirenſem, ac per epiſcopos Megingozum Wirziburgenſem, Angelramnum Mettenſem, & Waldricum, quem Cointius Lauſannenſem epiſcopum eſſe opinatur. Eodem die in novam baſilicam corpus ſancti Nazarii ſummâ pompâ tranſlatum eſt. Non diu ſuperſtes fuit Megingozus epiſcopus, de quo ſuperiùs actum eſt. ANN. CHR. 774.

Eodem anno corpora ſanctorum Gordiani & Epimachi ex urbe Roma in Alamanniam ſive Sueviam tranſlata ſunt, teſte Hermanno, id eſt in monaſterium Campidonenſe, quod ab Andegario abbate anno hujus ſæculi quinquageſimo-ſecundo incoli cœpit. Id muneris Romæ accepiſſe dicitur Andegarius ipſe, procuratore Hildegarde reginâ, quæ idem monaſterium fundaſſe traditur, id eſt rebus ac poſſeſſionibus, & fortè ædificiis auxiſſe, jam dudum rudi forſan opere ab ipſo Andegario exſtructum. Id facilè crediderim de regina Suevici generis, tametſi nulla idonea invenio ejus rei argumenta. Prætereo vulgatum a Stengelio Caroli Magni diploma, in quo multa hiſtoricæ veritati abſona congeruntur. De Andegario abbate primo Campidonenſi, quem Hermannus laudat, nulla deinceps in vetuſtis monumentis occurrit mentio, nec de ejus ſucceſſore, ne quidem in veterrimo (*a*) necrologio Augienſi, in quo commemorantur *ex monaſterio Chambituna Theobun & Anulo*, quos abbates fuiſſe non puto. In diplomate (*b*) Ludovici auguſti, Tattoni ejus loci abbati conceſſo, Hildegarda ejuſdem principis mater ſanctos martyres Gordianum & Epimachum Campidonæ collocaſſe perhibetur; qui locus veteri loci traditioni fidem conciliat, Hildegardem ſcilicet ejus monaſterii, ſi non conditricem, ſaltem dotatricem ac benefactricem fuiſſe. L. Campidonam tranſlata corpora SS. Gordiani & Epimachi.

(*a*) *Anelect. to. 4. p. 643.*
(*b*) *Ibid. p. 469.*

Poſt Laureshamenſis baſilicæ dedicationem Carolus Ingelheimium, atque inde Hariſtalium, tum Duriam ſeu Duram profectus eſt. Hanc ejus itineris ſeriem colligit Cointius tum ex vetuſtis annalibus, tum ex variis diplomatibus, quæ hoc tempore iis in locis idem princeps edidit. Primum occurrit pro eccleſia Trevirenſi, cui tum Weomadus præſidebat, datum Hariſtalio in palatio kalendis Septembris, anno regni ejus ſexto. Hoc diploma Trevirenſi eccleſiæ confirmat *cellam ſancti Maximini, cellam ſancti Paulini & ſancti Eucharii, & monaſterium ſanctæ Mariæ, Horreum dictum*, aliaſque eccleſias. Verùm ſincerum & authenticum hoc præceptum præſtare nolim; quippe quod ſuſpectum reddunt invocatio *Domini Dei Salvatoris* initio præmiſſa, Suavia ad vicem Ercanbaldi recognitio, & indictio in fine præter morem Carolinum appoſita. Nullum quippe afferri poteſt genuinum Caroli diploma cum ſimili invocatione, neque Ercanbaldus ejus cancellarius anno regni ejus ſexto, ſed Hitherius erat, & poſt eum Rado; nec niſi ferìs Erchamboldus, cujus notarius Suavis nullibi mihi occurrit. De indictione conſtat apud omnes, in diplomatibus Carolinis nullum ejus uſum fuiſſe. LI. Caroli M. diplomata pro eccleſia Trevirenſi.

Alterum diploma eſt pro monaſterio ſancti Dionyſii a Fulrado obtentum, quo cellæ ſancti Hippolyti magnam ejuſdam ſilvæ partem donat ad uſus ſervorum Dei ibidem habitantium; quo in diplomate ſit mentio Bobolini-cellæ, quæ huic ſilvæ adjuncta erat. Datum eſt hoc præceptum in Dura (*) palatio agri Juliacenſis, XVIII. kalendas Octobris, anno regni ſexto, illudque Rado ad vicem Hitheril recognovit, mendosè Wigbaldus apud Dubletum. Ad hunc item annum revocandum eſt diploma Carolinum, quod Cointius anno ſeptuageſimo-primo ex vitioſa Dubleti editione aſſignavit, datum Salmunciaco in palatio, menſe Decembri, *anno ſeptimo & primo* regni ejuſdem Caroli, ut in ſinceris exemplis, ubi tantùm *primo* apud Dubletum legitur. Hoc diplomate Carolus ratat habet donationes earum villarum, quas dominus genitor ipſius Pippinus per manus ſuas eidem monaſterio tradiderat, nempe Faverolas villam pagi Madriacenſis, ac Norontem pagi Carnoteni, cum portione ſilvæ Aquilinæ, certis *lentis* ſeu limitibus circumſcripta, cum utriſque ferarum generibus, cervorum ſcilicet, capreolorum ſeu capolorum: *ex quorum coriis libros ipſius ſacri loci cooperiendos* conſtituit; *necnon etiam ex ſupra dicta venatione ſuffimorum fratrum corpora ad tempus reficienda, reparanda & roboranda*; quod argumento eſt, Dionyſianos monachos extra infirmitatis articulum, uti regula ſancti Benedicti præcipit, a carnibus etiam tum abſtinuiſſe. Leoas in codice (*c*) Itemonis abbatis eaſdem eſſe puto cum lenvis, quarum hic mentio eſt. LII. Pro S. Dionyſio, ubi tum a carnibus abſtinentia vigebat.

(*) *Dureu.*

(*c*) *Supra n. 17.*

In annalibus Nazarianis ad hunc annum Haribertus abbas, ſcilicet Morbacenſis, obiiſſe memoratur, & poſt eum Amicho abbas ordinatus fuiſſe. Nec plura de Amichone abbate. Ejus haud dubiè ſucceſſor fuit Sindbertus ſeu Simpertus, epiſcopus & abbas, quem Bucelinus, & poſt eum Carolus Cointius ex indice abbatum Morbacenſium perperam expungunt. Is ab ineunte ætate monachus fuit, dein abbas in illo monaſterio, quod *ſpecialibus magnuſque privilegiis, a Carolo Ma-* LIII. Morbacenſes abbates.

Simperti epiſcopi & abbatis, alius a Raiſponenſi.

ANN. CHR. 774.

Magno datis, augeri curavit, teſte Sigiſmundo monacho in chronico Auguſtano, qui ea ſe vidiſſe affirmat. Hunc poſtea creſcentibus meritis & famâ eccleſiæ Auguſtanæ epiſcopum impoſitum fuiſſe idem auctor, aliique tradunt. Demum poſt regiminis annos triginta mortuus III. idus Octobris, ſepultus fuit in baſilica ſanctæ Afræ, quam ipſe inſtauraverat. Ejus obitum referunt recentiores ad annum octingenteſimum-nonum. Hunc diſtinguere oportet a Simberto Ratiſponenti epiſcopo, quem annn ſeptingenteſimo nonageſimo-primo deceſſiſſe conſtat. Simperti Auguſtenſis tumulum ſanctus Udalricus epiſcopus divino monitu ſæculo decimo cooperiri curavit. De abbatiali ejus dignitate dubitare non ſinit titulus (*a*) ejus epiſtolæ, quam inſcribit *reverentiſſimæ cuidam matrifamilie Sindbertus*, *domo Dei vocatus epiſcopus atque abba de monaſterio Morbac*, ad poſtulandas preces pro anima cujuſdam fratris nuper defuncti. Hujc ſucceſſiſſe videtur Guntramnus abbas, cui Leo papa tertius & Ludovicus Pius diplomata conceſſiſſe perhibentur. Poſt hunc Sigiſmundus abbas apud Bucelinum, ſortè non alius a Sigimiaro abbate, uotato in ſæpius laudato nectnlngio (*b*) Augienſi.

(*a*) *Analect. to.4. p.323.*

(*b*) *Ibid. p. 643.*

LIV. S. Vvigberti abbatis tranſlatio.

Cùm in villam agri Moguntini Ingelheimlum Carolus perveniſſet, exercitum ſuum *in quatuor ſtarat* ſeu turmas diviſit, eaſque direxit contra Saxones, qui tunc Haſſiam infeſtabant. Eorum impetum veriti monachi Fritiſlarienſes, corpus ſancti Wigberti primi quondam abbatis ſui, in proximum oppidum munitiſſimum, cui *Buriburg* nomen erat, tranſtulerunt. Mox infeſto agmine ſubſecuti Saxones, cœperunt oppidanos laceſſere; at illi factâ eruptione adverſarios fuderunt meritis ſancti Wigberti, qui ſupta eccleſiam Fritiſlarienſem ipſis Saxonibus conſpicuus viſus eſt. Iidem non multò poſt, inſtauraturi malè toties experta certamina, Fritiſlarienſi eccleſiæ ignem ſubjicere non ſemel tentarnnt: at divinitus repulſi, debitas impietatis dedere pœnas; quod meritis ttibutum non modò ſancti Wigberti, ſed etiam ſancti Bonifacii epiſcopi & martvris, qui hanc eccleſiam conſecraverat, prædixeratque fore, ut numquam illa incendio cremaretur.

LV. Item S. Rudberti epiſcopi.

Eodem anno facta eſt tranſlatio corporis ſancti Rudberti epiſcopi Saltzburgenſis, ejuſque ſociorum in novam eccleſiam, quam Virgilius antiſtes in ejus hnnorem exſtruxerat. Id factum VIII. kalendas Octobris, & quidem Taſſilonis ducis anno vicеſimo ſexto; quod veteres annaics (*c*) Ratiſponenſes præſenti anno conſignant. Ab eo tempore ſedes epiſcopalis a monaſterio ſancti Petri in novam ſancti Rudberti eccleſiam migravit.

(*c*) *Analect. to.4. p.476.*

LVI. Benedicti converſio & tirocinium apud S. Sequanum.

Hic annns receptâ Italiâ inſignis, toti ordini Benedictino in primis memorandus venit ob converſionem Benedicti, vulgò dicti Anianenſis, qui hoc ipſo anno ex aula Pippini regis ad monaſticam viram acceſſit. Hic nobili genere in Gothia ſeu Septimania ortus, ſed virtutum ſplendore longè clariot furuius, patrem habuit comitem Magdalonenſem ſeu Magalonenſem, virum armis ac fide in Francos inclytum, qui Waſcones in Francorum fines effuſos magnâ quondam ſtrage proſtravit. Tanti parentis hand degener filius, in palatio primùm glorioſi Pippini regis *inter ſcholares* ſeu optimatum filios enutritus, dein pincernæ officio fungitur, eoque mortuo, Caroli glorioſiſſimi regis obſequio adhæſit. Inter ea ejus animo ſenſim inardeſcere cœpit divinus amor, vorumque influere ſæculum relinquendi ac petituros honores, quos non ſine magno labore ſe adepturum perſpiciebat, adeptoſque brevi amiſſurum. Hanc cogitationem per totum triennium, ſolo Deo conſcio, altâ mente repoſtam getens, experimentum ſui faciebat in dies, probaturus, an continentiæ propoſitum tenere valeret; ob idque reprimere linguam, a cibo abſtinere, parciùs vinum ſumere, ſicque, ut peritus athleta, ad futurum ſe bellum componere tentabat. Dum hæc in ſæculari habitu agitaret, quamquam penitus a ſæculi conſuetudine ac moribus recedere jam conſtituiſſet, hæſitrabat nihilò minùs animo quodnam vitæ genus arriperet, an peregrini aſſumeret habitum; an verò cujuſpiam in ſervitium ſe daret, ut oves aut armenta gratis paſceret; an denique ſutoris exerceret artem, & quæ habere poſſet, pauperibus erogaret. In tali fluctuantis animi certamine, demum ad monaſticæ ac regularis vitæ propoſitum ſe convertit: quod hac occaſione factum eſt. Ipſo anno, quo Italia glorioſi Caroli regis ditioni ſubacta fuit, cùm Benedicti frater tranando fluvio a tumentibus raptus undis in vitæ periculum incidiſſet, ille equo inſidens, viſo fratris periculo, ſe ſe inter undas præcipitem dedit, ut pereuntem diſcrimini eximeret, atque natante equo fratris manum attigit, vicinſimque ab eo tentus eſt, vixque mortis periculum ipſe evaſit. Tunc votn ſe Deo obſtrinxit, ſe deinceps ſæculo non militatutum. Mox patriam repetiit, ſed patri conſilium ſuum non patefecit. Erat illis in partibus vir quidam religioſus, Widmarus nomine, corporeâ luce orbatus, at ſpiritali totus reſplendens. Huic propoſitum aperuit ſuum Benedictus, quod ille ſecretum tennit, eique ſalubre conſilium dedit. Præparatis itaque omnibus, iter, quaſi Aquiſgrannm

itu-

iturus, arripuit. ſed ubi ad Segeſtrenſe in Burgundia ſancti Sequani monaſterium pervenit, redire ſuos ad patriam jubet, ſeque in illo cœnobio Chriſto domino ſervire velle declarat. Tum poſtulat ingrediendi facultatem; quâ adeptâ, mox capitis comam depoſuit, verique monachi habitum ſumſit. ANN. CHR. 774.

Jam verò monachus factus, incredibili corpus ſuum inediâ per biennium & ſex menſes affecit, cibum permodicum ſumens, ſolo pane puràque aquâ, vinum quippe ceu peſtiferum virus devitans, contentus, ut mortem potiùs quàm famem arcere videretur. Somnum ſi quando defeſſus capere cogebatur, vili ſe ſtrato paullulum quieturus collocabat, nudâ quandoque humo proſtratus, ipsâ ſuâ ſe plus requie defatigaturus. Sæpe etiam pervigil in oratione pernoctans, nudis plantis pavimento in ipſo glaciali rigore inſiſtens, ita divinis meditationibus, ſacræque pſalmodiæ ſe totum dabat, ut quàm plures continuaret dies, ſilentii legem nequaquam interrumpens. Quin etiàm quieſcentium fratrum calceamenta tergere ſolitus, ea locis congruis munda reponebat, æquo ferens animo quotumdam vefanam audaciam, qui ipſi procul poſito caligas jactabant. Erat ei magna in veſte vilitas; abjecta & pervetuſta tunica, quam nonniſi poſt plures exactos mutabat dies. Cuculla item nimiâ vetuſtate conſumta, &, ſi qua ruptura fieret, hæc ex diſſimilis panni colore farciebat; quæ res eum non parum deformem, & aliorum ludibrio obnoxium reddebat. Baloeorum uſum per idem tempus corpori ſuo numquam indulſit: monaſterii munditias, quoties opportunitas exigebat, facere ſolitus. Compunctionis gratia divinitus tanta ei conceſſa, ut lacrymis ac gemitu quotidie paſceretur. Pallebant ora jejuniis, & macie exhauſta carne, pellis oſſibus hærebat, atque, in modum palearia boum, rugata pendebat. Hoc modo tenerum corpus, quadam quaſi morte conficiens, ut abbatis juſſu hunc rigorem moderaretur minimè adduci potuit. Nec coœgerus regulâ ſancti Benedicti, quam tironibus ſeu infirmis impoſitam dicebat, ad beati Baſilii & ſancti Pachomii inſtituta conſcendere nitebatur: tametſi præcipua ſemper ei cura erat de ſancti Benedicti regula, in cujus amorem magis ac magis in dies accendebatur. Hinc aliorum mores cœpit corrigere, negligentes arguere, tirones exhortari, admonere probos ut ampliùs proficerent, improbos increpare, ut emendarentur. LVII. Monachus ut ſe gerit.

Inter ea cellarii cura ei injungitur, tumque ad præceptum regulæ ſe componens, licita petentibus ſine mora largiri, indebita maſe petentibus negare, impoſſibilia exquirentibus blandè excuſare ſtudebat. Hoſpitum, infantum, pauperumque, omnì ſagacitate, ut regula præcipit, curam gerebat. Quamobrem abbati carus acceptuſque cum primis erat, quòd eſſet in omnibus monaſterio utilis, in ſeipſum cautus ac providus, nec minùs de aliorum ſalute ſollicitus; in loquendo rarus, ad obediendum promtiſſimus, in monendo affabilis ac benignus: cui rei divina pietas, inter alias virtutes, intelligentiæ donum & eloquentiæ ſpiritalis copiam ei contulerat. Cellerarii officium poſt biennium ac ſex menſes ab ingreſſu in monaſterium Benedicto aſſignatum fuiſſe innuere videtur Ardo ſeu Smaragdus ejus vitæ ſcriptor; poſtque decurſum quinqueonii & octo menſium in hoc officio ſpatium, abbatem ſancti Sequani e ſæculo migraſſe, inque ejus locum Benedictum electum fuiſſe, quam ſententiam cum Carolo Coïntio ſequemur. Cellerarii officium.

CUm poſtero anno Carolus in villa Carifiaco, ad Iſaram ſupra Novlomagum ſita, hiemaret; audito Saxones rebellare, conſilium iniit, ut perfidam gentem bello aggredi perſeveraret, dum aut victi chriſtianæ religioni ſubjicerentur, aut omnino deleterentur, uti legitur in annalibus Laureshamenſibus. Huc multo labore, multâque conſtantiâ opus fuit ad finiendum illud bellum, quo nullum aut prolixius, aut atrocius habuit. Poſt illam expeditionem Saxonicam jam novi motus Carolum in Italiam denuo vocant. Horum primus auctor Leo Ravennatium epiſcopus, qui pleraſque Æmiliæ urbes Hadriano papæ eripere inſtituit. Pontificis litteris (*a*) pulſatus Carolus, legatos ad eum præmiſit, ut eum de ferendo a ſe auxilio certiorem faceret. Legati fuere Poſſeſſor epiſcopus, alibi (*b*) archiepiſcopus dictus, & quidem, ut puto, Ebredunenſis; & Rabigaudus (*c*) religioſus abbas, de quo jam ſuperiùs egimus, iterum de eo inferiùs acturi. Hi apud Spoletum diutiùs morati, ut Hildebrandum ducem Hadriano reconciliarent; tum Beneventum profecti, novis (*d*) Hadriani ad Carolum querelis occaſionem dederunt. Acceſſit defectio Rotgandi Langobardi, quem Forojulienſium ducem Carolus conſtituerat. Hæ cauſæ Caroli in Italiam iter accelerarunt, quod tamen nonniſi anno ſequenti confecit. ANN. CHR. 775. LVIII. Caroli altera expeditio in Saxones & in Italiam.

(*a*) *Cod. Carol. ep.* 54.
(*b*) *Ibid. ep.* 72.
(*c*) *Ibid. ep.* 63.
(*d*) *Ibid. ep.* 58.

In variis hujus anni diſcurſibus Carolus varia præcepta diverſis eccleſiis, pleraque ſancti Dionyſii monaſterio conceſſit. Unum eſt, quo villam pagi Pariſiaci, Luzarcham nomine, cum eccleſia ſanctorum Coſmæ & Damiani; nec-non aliam pagi Meldici villam Maſciacum baſilicæ Dionyſianæ donavit; actum in ipſo monaſterio ſan- LIX. Varia ejus diplomata pro S. Dionyſio & Laiſa.

ANN. CHR. 775. sancti Dionysii v. kalendas Martias, anno septimo & primo regni ejus. Duo alia pro eodem edidit Carisiaci pridie idus Martias ad confirmandas superiorum regum præceptiones.

Ibidem datum est monasterio Acutiano seu Farfensi privilegium rogatu Probati „ abbatis, ut ipsa casa Dei sub tali privilegio esse deberet, sicut cætera mona„ steria Lirinensium, Agaunensium, & Luxoviensium, *ubi prisca patrum Basilii, „ Benedicti, Columbani, vel cæterorum patrum regula custodiri videtur*; id est, ut „ nullus episcoporum pro electione abbatis munus accipiat, nec potestatem habeat „ ex ipso monasterio auferendi cruces, calices, patenas, codices, vel reliquias, „ aut quaslibet res de ministerio, id est de sacta supellectile, ecclesiæ; nec ipsum „ monasterium ponere sub tributo principum; aut demum censum tributumve in „ eodem monasterio exigere quear. Ad hæc quandocumque abbas ipsius monaste„ rii de hac luce migraverit, liceat monachis, quem digniorem inter se invene„ rint, eligere successorem, *secundùm regulam sancti Benedicti, & sicut ordo eorum „ edocet*. Hoc (*a*) diploma, quod Wigbaldus ad vicem Hithetli recognovit, datum (*a*) *Chiffl. to. 3. p. 652.* „ VIII. kalendas Junii, anno septimo & primo regni domini Caroli; actum Cari„ siaco palatio publico, in editis malè *Carilego*; ubi dum prisca patrum Basilii, Benedicti & Columbani, vel cæterorum patrum regula monasteriis Lirinensi, Agaunensi, & Luxoviensi tribuitur; vel id de harum regularum in eodem monasterio conjunctione interpretandum, vel potiùs dicendum est his verbis haberi rationem primitivarum regularum, principio in illis monasteriis observatarum: in quibus una tunc sancti Benedicti regula videtur viguisse, cujus unius fit mentio in (*b*) *Ibid. p. 654.* diplomate Ludovici (*b*) augusti, ubi de iisdem monasteriis agitur, concesso, ut idem Farfense monasterium sub tali privilegio constitat, *sicut cætera monasteria, quæ in Francia sub sancti Benedicti Patris norma consistunt*.

Eodem anno Wastingas villam pagi Salmensis ac diœcesis Mettensis, quam Adalbaldus genitori suo tradiderat, simulque mansos quosdam, apud Carisiacum sitos, monasterio sancti Dionysii, & cellæ sancti Privati apud Salonam sitæ contulit Carolus mense Novembri apud Theodonis-villam. Præter hæc regia diplomata, quæ extant apud Dubletum, duo alia habentur in libro sexto de re diplomatica. „ Unum, ad confirmandas ejusdem loci possessiones, datum VI. kalendas Julias Ca„ risiaco palatio publico, anno septimo & secundo regni Caroli.

(*) *Flaisir.* Alterum est ejusdem placitum, quo Placitium (*) monasterium agri Pinciacensis, basilicæ sancti Dionysii vindicatur adversùs Herchenradum seniorem episcopum „ Parisiensem, agente Folrado abbate. Hoc monasterium, quod sanctæ Mariæ & „ beato Petro sacrum erat, a Dionysianis malo ordine retineri asserebat Her„ chenradus, propterea quòd Francus quidam, nomine Adelaldus, *ad casam sanc„ tæ Mariæ, sancti Stephani, & sancti Germani*, qui cathedralis ecclesiæ, aliarum„ que adjunctarum patroni erant, per suum instrumentum condonasset. Contra „ verò Fulradus tendebat, Francum hominem, nomine Hagadeum, sancto Diony„ sio tradidisse. In hac controversia judicio crucis res terminanda visa est. Pro„ ductus ex parte sancti Dionysii Aderamnus, ex parte sanctæ Mariæ Corellus: qui Judicium Crucis. „ in capella regia, *recusenda missa Harnaldo presbytero*, expansis in modum cru„ cis manibus, instarent, eo pacto, ut qui primus manus deponeret, ejus pars „ causâ caderet. Corellus, homo Herchenradi episcopi, manibus trepidare cœpit; „ sicque convictus episcopus, Placitium Fulrado resignavit; idque judicio suo Ca„ rolus unà cum fidelibus suis, Ghaerardo, Bernardo, Raduifo, Hilderado, Erme„ naldo, Hebroïno, Theudoaldo, & Agmone comitibus; Halrberto, Laumberto, „ Haerterico, & Anselmo comite palatii, aliisque comprobavit. Datum v. kalendas „ Augustas anno septimo regni sui, in villa Duria, palatio publico. Ghaerardus „ seu Gerardus comes erat Parisiensis, superiùs jam laudatus.

LX. S. Benigni abbas Vvaldricus. Divionensi sancti Benigni monasterio tum præerat Waldricus abbas, idemque pontifex appellatus, quo abbate multæ eidem loco donationes factæ leguntur, tum in chronico, tum apud Perardum, qui pleraque harum donationum instrumenta retulit. Una est (*c*) Ansegaudi cujusdam, qui res suas, in pago Atoariorum posi(*c*) *Perard. p. 10. & seqq.* „ tas, tradit prædictæ basilicæ, ejusve custodibus, tam presbyteris & diaconibus, „ quàm lectoribus, die dominico proximo post kalendas Martias, anno septimo „ regni domni Karoli regis. In hoc instrumento Waldricus tantùm abbas, in duobus subsequentibus etiam pontifex appellatur, nempe anno decimo ejusdem Caroli, & anno decimo-quinto; atque utrobique David presbyter & custos ejusdem basilicæ appellatur, id est præpositus, uti chronographus interpretatur. Ex quo veti simile est, Waldricum in illo temporis intervallo in sede Lingonensi successisse Herulfo episcopo, qui in monasterium Elewangense a se conditum hoc tempore secessisse traditur. Waldricus primus e Lingonum episcopis, uti jam monuimus, quas-

dam

dam eccleſias Reomaenſi monaſterio contulit rogatu Waldonis abbatis, qui hanc ANN. CHR. 775.
„ augendæ rei familiaris rationem exogitaſſe a Roverio dicitur: ratus, quod even-
„ tus docuit, populum exemplis ac virtutibus monachorum pelectum, copioſiùs
„ illic ſuas ſeu decimas, ſeu dona alia convecturum, laxatiſque anguſtiis, plures
„ ad Dei cultum & eccleſiarum ſubſidium convolaturos.

LXI. Lanifredo abbati S. Germani ſuccedit Vvichadus.

Eodem anno Lantfredus abbas ſancti Vincentii ſanctique Germani apud Pariſios obliſſe memoratur in paſchalibus cyclis, ejuſdemque dies obitus in necrologio pridie idus Februarii aſſignatur. Huic ſucceſſit ad breve tempus Wichadus abbas, anno ſeptimo Caroli regis, laudatus in primariis litteris Frodoini eujuſdam abbatis,
„ Filcherolas ſuper fluvium Roſdon tradentis baſilicæ ſancti Vincentii & ſancti
„ Germani, ubi præerat vir venerabilis Wichadus abbas unà cum norma plurima monachorum; qui Wichadus, aliis Guichardus, Rechardusve, ſed mendosè, appellatur. Vix triennio monaſterii regimen tenuit Wichadus abbas, ut patet ex præcepto Caroli regis, qui Rotberto abbati ejus ſucceſſori immunitatem a teloneis concedit anno decimo regni ſui in Francia, in Italia quinto. In vetuſtiſſimo necrologio noſtro kalendis Novembris Wichadi abbatis depoſitio notatur.

LXII. Novalicienſes abbates, Frodoinus, aliique.

Haud ſcio an Frodoinus abbas mox laudatus idem fuerit cum Frodoino abbate Novalicienſi, qui hoc tempore florebat. Erat is filius cujuſdam inclyti Francigenæ, nomine Mauregati, ab eodem in monaſterio Novalicienſi oblatus puer Azenario abbati, qui & ipſe Francus genere erat, ac nominatiſſimus inter proceres Francorum. Illic in omni ſcientia litterarum eruditus, nec minùs virtute præſtans, poſt Witgarium epiſcopum & abbatem, Azenarii ſucceſſorem, in monaſterii regimen aſſumtus eſt, ordinatus IV. idus Februarii: eique præerat ipſo tempore, quo Carolus rex ad ſubjugandam Italiam adversùs Deſiderium regem movens, alpes Novalicienſi monaſterio adhærentes penetravit. Abſtineo a referendis fabulis, quas de hac expeditione chronographus (*b*) Novalicienſis narrat. Illud certum, quod idem auctor tradit, beatum, ut ipſe vocat, Frodoinum, cùm vellet ipſius eccleſiæ teſtamentum renovari, quod quondam Abbo patricius fecerat, miſiſſe ad Carolum tum imperatorem duos monachos, Agabertum ſcilicet ac Gillaramnum, rogaturos, ut ſuo imperiali præcepto hoc teſtamentum renovaret: quod pius imperator benignè annuit. Idem auctor placitum quoddam commemorat duorum ejuſdem imperatoris legatorum, nempe Rapertonis comitis & Andreæ epiſcopi, ejuſque capellani, qui villam Oziatis eidem monaſterio aſſeruere, cauſam agente Raimperto advocato, unà cum Adamo & Dodone monachis ejus loci. Piget referre nugas illius chronographi de Hugone, quem Caroli Magni filium eſſe dicit, eumque ab eodem rege commendatum Frodoino abbati, ut in ſancta & monaſtica profeſſione illum nutriret. Hugonem certè a Frodoino juſſu Caroli educatum, ac Novalicienſis monaſterii poſt Ambluſum rectorem ſuiſſe non infitior: at cætera in fabulis habeo. Hugonis illius gratiâ Carolus multa eidem loco prædia terrarum, ac theſaurum multum, id eſt ſanctos martyres Coſmam & Damianum, ſanctum quoque Walericum, alioſque donaſſe dicitur; quod in oblatione ipſius Hugonis a Carolo facta ſe legiſſe chronographus aſſerit. Si me mea non fallit conjectura, non alius fuerit Hugo iſte ab Hugone, Caroli Magni filio ex concubina Regina, Drogonis uterino fratre, qui forte Frodoino abbati educandus traditus, ſed non ſollemniter oblatus, poſt Caroli obitum juſſu Ludovici tonſus ac relegatus in monaſterium eſt, an Novalicienſe, cujus poſtmodum abbas factus ſit poſt Ambluſum Frodoini ſucceſſorem.

(*b*) *Cheſn. to. 2. p. 254.*

Valde perturbata eſt Novalicienſium per id tempus abbatum ſeries. Azenarius ſubſcripſit conventui Attiniacenſi anno ejus ſæculi ſexageſimo-quinto. Hunc excepit Witgarius epiſcopus Mauriennenſis, ſub quo Warnarius decani, & Richarius præpoſiti officio functi ſunt. Horum tempore Ambluſus, nobilis puer, a Widilone parente in eodem monaſterio oblatus Deo eſt: cujus rei formula, omnium fortè quæ ſuperſunt antiquiſſima, refertur a prædicto chronographo, ad præſcriptum ſancti Benedicti regulæ omnino accommodata, ejuſque ex verbis ac ſententiis contexta. Frodoinus Witgario jam ſuffectus erat anno ſeptuageſimo-quarto, quo Carolus in Italiam contendit. Vixit in abbatiali regimine annos quadraginta-tres, ut diſertè habet Attipertus monachus, ſcriptor clariſſimus, in capite textus evangeliorum, quem Frodoini abbatis juſſu exaravit. Auonymi chronographi mentem non videtur aſſecutus Franciſcus Auguſtinus ab Eccleſia in chronologia Pedemontana, ubi Joſephum abbatem Azenario præponit, eumque dicit eſſe, cui Carolus Magnus villam Bardoniſſam donavit. Chronographi hæc verba ſunt. *HLudovvicus namque cum patre Carolo eidem* Frodoino *auxit vallem Hardoniſcam*, Auguſtino *Bardoniſcam, cum caſtro Bardino, de eadem valle abbati Joſeph præceptum faciens.* Cujus loci, ſi non fallor, hæc ſententia eſt; Ludovicum Aquitaniæ regem unà cum patre Caroio hanc vallem contuliſſe Frodoino abbati, quam poſtea idem Ludovi-

ANN. CHR. 775. eus, mortuo patre, abbati Joſepho confirmaverit. Colitil interpretationem non affero, propterea quòd repugnet annis quadraginta-tribus regiminis, quos Artipertus monachus Frodoino tribuit. Sic itaque ordinanda videtur Novalicienſium abtum ſeries: Itu ut poſt Azenarium, qui conventui Attiniacenſi interfuit unno ejus ſæculi ſexageſimo-quinto, ſequantur Witgarius epiſcopus, Frodoinus, Amblulfus: *quo defuncto, excellentiſſimus pater Eldradus in abbatia præficitur*, inquit chronographus, & poſt Eldradum Joſepb, de quo mox diximus.

ANN. CHR. 776. LXIII. Caroli M. donatio facta Paulino magiſtro. (*) *Loreo.* (a) *Baron. an.801. n.13.*

ANno proximo, hujus ſæculi ſeptuageſimo-ſexto, Carolus in Italiam profectus, naſcentes motus compreſſit, occiſo Rotgando duce Forojulienſi, & Leone Ravennate anriſtite ad officium adducto. Cùm Loreiæ (*) in ducatu Veneto ad Atheſim moraretur, *viro venerabili Paulino, artis grammaticæ magiſtro*, donationem fecit ex rebus & facultatibus cujuſdam Waldandii, qui in illo bello eu parte rebellium interfectus fuerut, ut fidem facit ejus rei diploma Carolinum, a Baronio (a) aliiſque relatum, ſed malè conſignatum anno ſeptuageſimo-tertio, utpote datum uv. kalendas Julii, anno octuvo regni ejuſdem Caroli, Loreiâ civitate. Hunc eſſe putant Paulinum, qui paullo poſt ab eodem rege patriurcha Forojulienſis creatus eſt.

LXIV. Abbo Saxo Fontanellæ baptizatus.

Vix bellum Forojulienſe confecerat Carolus, cùm Saxones iterum rebelles ipſum cis alpes reverti cogunr. Convenru upud Wormatiam babito, eum validis copiis ſubitò iu Saxoniam irrupuit. Perterriti Saxones ſponte ſe ſubdiderunt, ſeque chriſtianos fieri velle profeſſi ſunt. Eis hac conditione piiſſimus ac elementiſſimus princeps indulſit, ut obſides in terum fidem darent. Inter illos obſides, quos diverſis temporibus Carolus a Saxonibus accepit, Abbo Saxonici generis upud Fontanellenſes noſtros celebre ſibi nomen vindicavit. Mos erat illis temporibus, ut monaſteria quædum inſiguiora milites certo numero ad bellum conducerent. In his quidam monaſterii Fontanellæ miles, nomine Sigenandus, dum Saxonum gentilium opes cum aliis diripit, ab eiſdem comprehenſus, capitiſque damnatus fuit. Cùm verò duceretur ad locum, ubi caput ipſi reſecandum erat, ſancti Wandregiſili patrocinium ſæpius invocabat. Hac re motus Abbo, ſimulque viſo confirmatus, captivum ad caſtra Francorum remiſit; ipſeque poſteu obſes Carolo datus, utque Fontanellam perductus, ſuſceptâ fide chriſtianâ baptizatus, veruſque chriſtianus factus eſt.

LXV. Caroli placitum & literæ pro Laureſhamo.

Poſt hanc expeditionem reu in villam regiam Hariſtalium venit, ibique natale Domini celebruvit. Dum illic verſaretur, eò acceſſit Gundelandus ubbas Laureſhamenſis, conqueſturus adversùs Heimericum, Cancoris fundatoris ſui filium, qui hoc „ monaſterium ſibi vindicare tentabat, quaſi pater ſuus Cancor ipſum de hoc mo„ naſterio inveſtiviſſet. Contra Gundelandus prolatis litteris probavit, uviam Hei„ merici Williswindam, ejuſque genitorem Cancorem, germano ſuo Ruodgango „ ſeu Chrodegango archiepiſcopo (ſic epiſcopum Mettenſem vocabant) hoc mo„ naſterium rradidiſſe, uc confirmaſſe. His uuditis, Carolus unà cum fidelibus ſuis, „ Hagino, Rothlando, Frodegario comitibus, aliiſque, hoc monaſterium Gunde„ lando liberum adjudicavit. Idem princeps libertatis & immunitatis privilegia eidem cœnobio conceſſit, hoc eſt omnimodam euemtionem u judiciali poteſtate & a quovis tributo, liberamque eligendi abbatis facultatem: comperto *quòd ipſa congregatio ſub recto ordine viveret, & in regula ſancti Benedicti converſari deſideraret.*

LXVI. Gregorii abbatis Trajectenſis obitus.

Hoc unno ex hac vita migraſſe videtur Gregorius abbas Trajectenſis, & quidem VIII. kaiendas Septembris, cùm prope jam ad ætatem annorum ſeptuaginta perveniſſet, & paralyſi per triennium laboraſſet. In his graviſſimi morbi anguſtiis ne tunc quidem a pia mentis ugitatione ceſſavit, ſed uur divinos libros legi, aue pſalmos cantari ſeu recitari coram ſe curavit. Doleatibus umicis, quòd Albricus nepos ejus ac dilectus diſcipulus, qui in Italia regali ſervitio erat occupatus, abeſſet; prædixit vir Dei, ſe ante ejus reditum non moriturum. Et ille quidem rediit triduo vel quutriduo ante tranſitum Gregorii, qui per illud tempus multa eccleſiæ utilia cum illo contulit. Dein libros diſcipulis ſuis diſtribuit vir ſanctus, in his Liudgero librum ſancti Auguſtini, Enchiridion appellatum. Tam, morte imminente, ſe ante oratorium Salvatoris a diſcipulis portari juſſit: ibique oratione factâ, & communione ſacri corporis & ſanguinis Domini acceptâ, oculis ud altare converſis, mente in cæleſtia erectâ, ad Deum migravit, cùm u paſſione ſancti Bonifacii annos viginti-duos eccleſiam Trajecti ad Rhenum adminiſtraſſet, epiſcopus ob id a nonnullis vocatus, utì Notkerus Richatium abbarem Centulenſem ob ſimilem rationem epiſcopam vocat. Libellum de vita Gregorii abbatis ſcripſit Liudgerus ejus diſcipulus, qui ejus in primis cariratem prædicat, atque, ſicut cupidi pecuniarum & avari, qui animam ſuam venulem habent, timent ne lucra terrena prodant ac perdant: ſic metuiſſe virum ſanctum, ne fortè abſcondendo ea

& cu-

& cuſtodiendo perderet cæleſtia. Nullum in eo locum invenit ſuperſtitio, ot idem Liudgetus vocat, veſtium & ciborum: ſed ono eodemque cum cæteris veſtimento & victu ſemper cootentus erat, parcè admodum vino uti ſolitus. His verbis innuere videtur Liudgerus, Gregorium a carnibus non abſtinuiſſe: quod etiam uſurpavit ipſe, tametſi habitum ſancti Benedicti induerat in monaſterio Trajectenſi, & in primario noſtri ordinis cœnobio Caſioenſis duos annos ac dimidium egiſſet, ut ſuo loco exponetur. Johannes de Beka auctor eſt, Gregorium ſepultum fuiſſe in Trajectenſi baſilica Salvatoris, non in Suſterenſi (*), uti Willelmus Heda ſcribit, cœnobio virginum olim Benedictinarum diœceſis Lædicenſis, quod ſeriùs a Francone epiſcopo conditum ille putat, ſed perperàm; cùm Sueſtrenſe ſeu Suſterenſe cœnobium primum auctorem (a) habeat ſanctum Willibrordum. ANN. CHR. 776.

(*) *Suſteren.*
(a) *Supra lib. 18. n. 57.*

Gregorii obitum paullo ſeriùs diſtuleram in ejus actis, ratus eum quindecennem Bonifacio adhæſiſſe anno ejus ſæculi vicesimo-ſecundo; ſeptuagenarium in paralyſim incidiſſe ac triennio ſupervixiſſe; adeòque non obiiſſe ante annum ejuſdem ſæculi octogeſimum-primum. Bollandus & Coïntius rem alitet ſtatuuot ob Altfridi in vita Liudgeri auctoritatem, qui Liudgerus poſt mortem Gregorii presbyter ordinatus, moxque in Oſtrachiam miſſus, ibidem in verbi divini prædicatione per ſeptenniom perſeveravit uſque ad Windechiodi ducis Saxonum inſeſtationem, quam anno octogeſimo-quarto accidiſſe exiſtimant, uno anno antequam baptizaretur. Ob eam tationem Coïotius, admiſſo Gregorium quindecennem non anre annum viceſimum ejus ſæculi annom Bonifacio adhæſiſſe, ita Liudgeri ſententiam explicat, ut Gregorius mortuus dicatur, cùm prope jam ad ſeptoaginta annorum ætatem perveoiſſet, & paralyſi per triennium laboraſſet. Gregorio ſuffectus eſt Albricus ejus nepos ac diſcipulus, de quo ioſra.

Eidem anno conſignatur obitus Wcomadi metropolitæ Trevirenſis, qui in baſilica ſancti Maximini ſepulturâ donatus eſt. Poſt eum Richbodus ordioatur epiſcopus, ut in veteri hiſtoria Trevitenſi legitur, nullâ aliâ ipſius commemotatione factâ. Cratepolius & Browerus Mediolacenſem ante pootificatum abbatem fuiſſe aſſeruot. Sanè monachum fuiſſe patet ex Alcuini epiſtola triceſima-quarta, cujus titulus eſt, *Ad pontificem Rigbodum Trevericæ civitatis, cognomento Macarium:* hæc verò inſcriptio: *Pro patre & amico cariſſimo Macario, monacho & pontifici.* In contextu hujus epiſtolæ dolet Alcuinus eum ſibi ereptum: ſibi melius eſſe hunc pauperem habere præſentem, quàm divitem abſentem. *Ubi eſt*, inquit, *dulciſſimum inter nos colloquium? ubi ſacrarum litterarum ſtudium deſiderabile?* Deinde eum obliquè caſtigat, quòd, ſe neglecto, totus ſit io Vitgilio. *Flaccus receſſit, Virgilius acceſſit, & in locum magiſtri nidificat Maro;* & in fine: *Utinam evangelia quatuor, non æneides duodecim pectus compleat tuum, & te avebat quadriga ad cæleſte palatium.* Eidem inſcripta eſt epiſtola quadrageſima, in qua eum Alcuinus filium fratrem, & amicum dicit, hortaturque ad ſibi ſcribendum. Si Richbodus ante epiſcopatum ejus diſcipulus fuit, eo præceptore in Britannia uſus fuiſſe dicendus eſt; an autem & ipſe ex ea inſula ortus ſit, non definio. De Richbodo interpretanda videtur Alcuini epiſtola quarta ad Davidem ſeu Carolum regem, a quo poſtulat Felicis, immo infelicis magiſtri exemplar libelli mitti *Richbono & Taudulfo epiſcopis, doctoribus & magiſtris, ut ſinguli pro ſe reſpondeant.*

LXVII. Vveomado epiſcopo Trevirenſi ſucceditRichbodus ex abbate.

Ineidit in idem tempus obitus Madalvei epiſcopi Vitduoenſis, qui anno vitæ pænultimo ſua omnia ſancto Vitooo donavit in ipſa ſancti Vitoni ſollemnitate, v. idus Octobris. Sepultus eſt cum anteceſſotibus ſuis in baſilica Vitoniana, aut potiùs in oratorio cœmeterii eidem baſilicæ adjuocto. Monaſterii regimen poſt eum accepit Fremodo dlaconus & abbas: cujus tempore Becco canonicus, vir nobilis, res quaſdam eidem ſancto Vitono triboit pro anima ſratris ſui, in eodem cœmeterio ſepulti. Idem Fremodo præſtatiam de quibuſdam prædiis fecit Bettoni abbati, qui eadem prædia poſt mottem ſuam ſancto Vitono meliora & auctiora reddidit.

LXVIII. Madalveo Fremodo abbas apud S. Vitonum.

His adjungendus eſt Theoduifus epiſcopus & abbas Laubienſis, qui partim ſub Pippino primùm prineipe, poſt facto rege, partim ſub Carolo rege Laubias rexit, boniſque oon mediocriter auxit. Obiit hoc anno, ipſo die feſtivitatis ſancti Johannis Baptiſtæ, teſte Fulcuino abbate, qui cum ſanctum vocat. Eodem elogio ioſigniut Anſo ejus ſucceſſor, pro captu ingenii ac tempotis litteris deditus, qui libellum de vita ſancti Urſmari Theodulſo deceſſori ſuo nuncupatum; alterum item de ſancto Ermino, ejuſdem ſancti Urſmari ſucceſſore, rudi ſtilo compoſuit. Viginti-quatuor regiminis annos ei tribuit Fulcuious, aitque eum deceſſiſſe eodem anno, quo Carolus renuntiatus eſt imperator. Emendandus ergo hic auctor, & cùm Theodolfum annos novem ſub Carolo rege abbatis munus obiiſſe dicit, ſeptem tantùm dicere debuiſſet. LXIX. Theodulfo Laubienſi Anſo.

Non prætermittendum hoc loco Medenſe virginum Benedictinarum cœnobium, LXX. Medenſis monaſterii exordium.

ANN. CHR. 774. cujus originem ad hoc tempus referunt. Abeſt hic locus Mediolano millia quatuordecim, viâ Comenſi. Ejus auctores fuiſſe tradunt nobiles duos fratres, Haimonem & Veremundum. Hi cùm aliquando venationi darent operam, (ſic factum narrant) apros duos in ſe incurſantes conſpicati, in proximam ſancti Victoris ædem colli impoſitam perfugiunt; & conſcenſâ uterque lauro, quæ gemina ibi fortè aderat, cùm nec ſic quidem immanium belluarum rabiem declinare ſe poſſe formidarent, voto ſe obſtrinxere, ſe, ſi ex illo periculo ſalvi & incolumes emergerent, eò loci monaſterium ampliſſimum ædificaturos. Voti compotes facti, rem exſecuti ſunt, ædibus religioſis ibidem exſtructis, quas Deo dicatis virginibus, ſub regula ſancti Benedicti victuris commiſerunt; ipſique eodem in loco, depoſito ſæcularium curarum onere monaſticam vitam profeſſi ſunt. Horum anniverſaria celebritas idibus Februarii quotannis recolitur in vico Meda, ac præcipuè in Medenſi monaſterio, quod etiam nunc ſtat penes ſanctimoniales Benedictinas. Cùm multi annis a morte prædictorum ſanctorum effluxiſſent, Beſutii loci abbatiſſa illuſtris, auguſtiori templo in honorem ſancti Victoris exædificato, ſanctorum Haimonis & Veremundi corporu honorificeatiori loco repoſuit. Eorum cultum in urbem Mediolanum propagavit ſanctiſſimus antiſtes Carolus Borromæus, qui paullo ante obitum locum inviſit, eoſdem ſanctos veneraturus; ejuſque exemplo Fredericus Borromæus ſollemni ritu eorum reliquias ex veteri oratorio in majorem cœnobii eccleſiam tranſtulit, & ſubtus aram, a ſe dedicatam, in ſepulcro marmoreo plumbeâ thecâ incluſas decentiſſimè compoſuit. Hæc fuſiùs apud Bollandum ex italico libello Emmanuelis Lodi, qui aberiorem hac de re narrationem Catharinæ Siccæ abbatiſſæ Medenſi noſtro ſæculo nuncupavit.

In ſuperioribus egimus de monaſterio ſancti Vincentii ad Vulturnum fluvium in Benevento, deque primis ejus loci abbatibus Paldone, Taſone & Tutone conſunguineis, quibus Atto, Herempertus & Johannes ſucceſſere. Poſt Johannem duo eodem tempore abbates ejus monaſterii fuiſſe memorantur, Poto nimirum & Autpertus; quod qua ratione factum ſit, obſcurum eſt. Exiſtimaverim Johanne mortuo electum fuiſſe Potonem, qui, cùm fortè Francis infeſtus eſſet, ipſumque Carolum regem verbis procacibus laceſſiviſſe culparetur, ab officio remotus ſit a pleriſque monachis, inque ejus locum ſuffectus Autpertus, ex Gallia oriundus, agentibus Francis monachis, qui in eo monaſterio non pauci erant. Non tamen propterea Poto dignitate ceſſit, immo ad Carolum in Gallias profectus eſt, cauſam purgaturus. Diſcedentem regi commendavit Hadrianus papa, ſcriptis (*a*) ad Carolum litteris, in quibus ait, eunctam congregationem, id aſt majorem fortè partem, venerabilis monaſterii concordibus animis a ſe popoſciſſe, ut ſuis upicibus pro abbate ipſorum, qui apud eum inſons accuſatus fuerat, intercederet: quippe qui nullo pacto læſæ majeſtatis, aut violatæ fidei reus a quibuſvis accuſatoribus ſuis proburi poſſet. Audito Potone, Carolus hujus cauſæ cognitionem Hadriano papæ commiſit, mandavitque, ut apud Pontificem ſe ſiſterent adverſæ partes. Poto videlicet cum ſuis, & Autpertus cum accuſatoribus Potonis: ut, auditis utrimque rationibus, juſtam pontifex ſententiam ferret. Verùm in ipſo itinere repentinâ morte occupatus (*b*) eſt Autpertus, ut inferiùs videbimus. Hic eſt Ambroſius-Autpertus, qui, cùm eſſet impeditioris linguæ, promtum loquendi facultatem meritis beatiſſimæ virginis Muriæ recepiſſe fertur. Eum Caroli Magni magiſtrum & archicapellanum perperam vocat chronographus Vincentinus: qui in hoc etiam lapſus videtur, quòd eumdem regem ad monaſterium ſancti Vincentii acceſſiſſe dicat, ante quam Autpertus monachum induiſſet. Multa verò ſcripſit religioſus vir ante id tempus, in his commentarium in apocalypſin, & quidem *temporibus Pauli Romani pontificis, nempe & Deſiderii regis Langobardorum, atque Arechiſi ducis ejuſdem provincie*, nempe Beneventanæ, ut fidem facit clauſula, eidem commentario ab ipſo appoſita, in qua præmittit, ſe ex Galliarum provincia ortum, intra Samnii verò regionem apud monaſterium martyris Chriſti Vincentii maxima ex parte divinis rebus imbutum, & ſacroſanctis uitaribus ad immolanda Chriſti. munera traditum fuiſſe. Commentarium ſuum, quem *Speculum parvulorum* inſcribi placuit, Stephano papæ, eo nomine tertio, Pauli ſucceſſori, nuncupavit, ab eoque perlit, humilitati ſuæ proſpiciens, ut ſua lucubratio ejus decreto confirmetur: quod *nullum* præter ſe *alium tractatorem*, ſeu expoſitorem ſacræ ſcripturæ, feciſſe exiſtimat. *Sed non ideo*, inquit, *libertas ſuccubuit, quia humilitas ſe ipſam liberè proſtravit*. Gerardus epiſcopus Cameracenſis in epiſtola (*a*) ad Lepidicenſes archidiaconos quamdam ſententiam refert ex commentario hujus auctoris, quem Ambroſium Autberium vocat.

LXXI. Autpertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.

(*a*) *Cod. Carol. ep. 79.*

(*b*) *Ibid. ep. 72.*

(*a*) *Chron. Cameracc. lib. 3. c. 28.*

Poſt-

POtoni abbati Vincentino æqualis ac congnominis fuit Poto abbas Caſinenſis, qui poſtero anno, poſt annos regiminis ſeptem & menſes quinque, fato functus eſt, IV. kalendas Julii, ſepultus juxta eccleſiam ſancti Benedicti. Potoni duodecimo loco ſucceſſit Theutmarus ſeu Theodemarus abbas, cui veterrimus abbatum Caſinatium index novemdecim præfecturæ annos tribuit cum Leone Marſicano & Petro diacono. Multa de hoc abbate commemorantur ab eodem Leone. Et primò quidem juxta prædictam eccleſiam ſancti Benedicti, quam ejus anteceſſor infra montem exſtruxerat, erexiſſe traditur inſigni opere templum in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, plumbeis laterculis tectum: cujus fabrica quadrifida duodecim innixa erat columnis, ſuper quas turris altior eminebat, adjunctas habens quatuor alias turres, pro ſingulis ejus porticus angulis erectas. Verſus eidem eccleſiæ ab eodem Theodemaro inſcripti referuntur a Leone Marſicano, quos hoc loco exhibere tanti non eſt, utì nec ſingulas donationes Caſinatibus ejus tempore factas. Sub hoc abbate Caſinum ad converſionem venit Paulus diaconus, de quo in præſens agendum eſt.

ANN. CHR. 777. LXXII. Potoni abbati Caſinati ſuccedit Theodemarus.

Paulus genere Langobardus, patre Warnefrido, a quo Warnefridi cognomen tulit, matre Teudelindâ ortus eſt, ut ipſe teſtatur in hiſtoria (*a*) Langobardorum, ubi majores ſuos, nempe Leuphim abavum, Lupichin proavum, avum Arichim commemorat. Hos in Forojulienſi caſtro Venetiæ provinciæ ſedem habuiſſe idem teſtatur. Aquileiæ tamen natum fuiſſe Paulum tradit Herkempertus, idque innuere videtur Hilderieus, ipſius Pauli diſcipulus ac monachus, demumque abbas Caſinenſis, qui in epitaphio a ſe compoſito ita præceptorem ſuum laudat.

LXXIII. Pauli diaconi prima facta.

(*a*) *Paulus de geſt. Langob. lib. 4 c. 39.*

Eximio dudum Bardorum ſtemmate gentis,
Viribus atque armis quæ tunc opibuſque per orbem
Inſignis fuerat, ſumſiſti generis ortum,
Tam dignè poſtquam, nitidos ubi ſæpe Timavi
Amnis habet curſus, genitus tu prole fuiſti.

Timavus, Carnorum fluvius, inter Aquileiam & Tergeſte labens, nonnumquam tribuitur Aquileiæ, a qua ſeptem dumtaxat paſſuum millibus abeſt. Hinc Martialis (*b*):

(*b*) *Martial. lib. 4. ep 25.*

Et tu Ledæo felix Aquileia Timavo.

In præmiſſis Hilderici verſibus *prolis* nomen non pro liberis, ſed pro genere ipſo ſumitur, ut apud Venantium Fortunatum non ſemel. Paulus in aula regia educatus, a Ratchiſo rege Langobardorum litterarum ſtudiis admotus eſt, teſte Hilderico.

Divino inſtinctu, regalis protinus aulæ,
Ob decus & lumen patriæ, te ſumſit alendum:
Cùm tua poſt Tybridem populis & regibus altis
Tunc placida cunctis vita, ſtudiumque maneret,
Omnia ſophiæ cæpiſti culmina ſacræ,
Rege monente pio Ratchis, penetrare decenter.
Plurima captaſſes dignè cùm dogmata cujus,
Reſplendens cunctis, ſuperis ut phœbus ab aſtris;
Arctoas rutilo decoraſti lumine gentes.

Præceptorem habuit in grammatica Flavianum, quem ipſe laudat, (*c*) utì & Felicem ejus patruum, his verbis. *Eo tempore*, nempe Cunibertì regis, *floruit in arte grammatica Felix, patruus Flaviani præceptoris mei: quem tu tantum rex dilexit, ut ei baculum argento, auroque decoratum inter reliqua largitatis ſuæ munera condonaret*, nempe Feliei, ſi rectè capio.

(*c*) *Paul. diac. lib. 6. de Lang. c. 7.*

Ratchiſo rege mortuo, Paulus non minùs acceptus fuit Deſiderio ejus ſucceſſori, qui eum arcanorum conſiliorum participem fecit, ſi Herkemperto credimus, cujus hæc verba ſunt in fuſiore hiſtoria Langobardorum. *In præfati regis Deſiderii temporibus floruit in arte grammatica diaconus Paulus, qui fuit artus ex Forojulienſi civitate; quoad familiæ originem, parentibus ſecundùm ſæculi dignitatem non infimis; carus etiam regi in tantum ut ipſe rex in omni arcano verbo conſiliarium eum haberet.* Deſiderii regis eum notarium fuiſſe aſſerit Leo Marſicanus, & poſt eum Petrus diaconus. Neutrum dicit Hildericus, qui verſibus præmiſſis proximè ſubjungit Pauli converſionem ad vitam monaſticam, quaſi ex aula Ratchiſi, ſpretis honoribus

ANN. CHR. 777.

ribus, ad montem Caſinum ſe receperit. Non tamen parvi pendenda Herkempertl, hominis ſubæqualis, hoc in loco auctoritas: nec erediderim Paulum, ante ſubactum, captumque a Carolo Deſiderium, vitæ monaſticæ nomen dediſſe. Leo Marſicanus auctor eſt, id factum poſt mortem Arichiſi ducis Beneventani, quæ accidit anno ſupra ſeptingenteſimum octogeſimo-ſeptimo; cui non facilè aſſenſerim ob rationes, quas inferiùs proferam. Verùm in fabulas amandanda videntur, quæ Idem Leo (*a*) commemorat, nempe Papiâ urbe captâ, eùm Paulus regi Carolo admodum carus ac familiaris factus eſſet, ipſum ulhilo minùs ab invidis accuſatum fuiſſe conceptæ in Carolum conjurationis ac necis ob fidem in Deſiderium regem: qua de re a Carolo interrogatum conſtanter reſpondiſſe, ſe domino ſuo fideliſſimum ſemper fuiſſe; & in eadem fide, quamdiu viveret, perſeveraturum; quâ re iratum Carolum juſſiſſe, ut Paulo manus præciderentur: at mox retractatâ ſententiâ intuliſſe: Si manus tanto viro præcidantur, ubinam tam elegantem ſcriptorem reperiri poſſe? Tum conſultis proceribus oculos ei eruendos viſum eſſe: at regi hoc conſilium pariter diſpiicuiſſe, quòd tam inſignem hiſtoriographum ac poëtam nuſquam inveniri liceret. Proinde juſſiſſe, ut in Diomedis inſulam, quæ Tremiti a tribus montibus nunc dicitur, relegaretur. Hæc verò expoſuiſſe perinde eſt ac refutaſſe. Certè nullam tunc hiſtoriam ſcripſerat Paulus, qui libros de geſtis Langobardorum Caſini compoſuit; & Eutropii Romanam hiſtoriam in Arichiſi palatio continuaſſe traditur ab ipſomet Leone Marſicano, poſtquam ex illo, ſi credere fas eſt, exſilio revocatus fuerat.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 25.*

Mihi a vero non videbitur aberrare, qui Paulum, captâ Papiâ civitate, in Franciam cum Carolo veniſſe dixerit, & poſt reditum monachum induiſſe, & fortè principio ſuſpectum fuiſſe Carolo, qui eum poſtea maximè familiarem habuit. Meminit Paulus (*b*) ipſe peregrinationis ſuæ in Galliam Belgicam, ubi in loco, qui Totonis-villa (*) dicitur, ſtatus ſui umbram metiens, decem & novem & ſemis pedes invenit. Tunc etiam in urbem Pictavorum acceſſit, ubi rogatus ab Apro abbate, Venantii Fortunati epitaphium compoſuit, ab ipſomet (*c*) relatum. Cupiebat etiam inviſere Adalhardum monaſterii Corbeienſis abbatem: ſed præpeditus, ut ipſe ait, in epiſtola ad ipſum, *laſſitudine ſonipedum*, iſtuc venire non potuit. Ex eadem epiſtola conſtat, magnam inter utrumque neceſſitudinem interceſſiſſe: quæ non video ubi coaleſcere potuerit, niſi in monaſterio Caſinenſi, ubi Adalhardus verſatus eſt ſub tempus obſidionis Papienſis. An fortè Paulus jam tum ibi monachus erat? an reverſus e Gallia eò ſeceſſit, ibique reperit Adalhardum, cum quo amicitiam contraxerit? Et fortè non ſemel in Galliam acceſſerit Paulus, qui in altero huc itinere amicum inviſere cupierit. Sed hæ conjecturæ.

(*b*) *Ibid. lib. 1. c. 5.*
(*) *Thionville.*
(*c*) *Ibid. lib. 2. c. 23.*

Si Leonem Marſicanum ſequamur ducem, dicendum Pauli converſionem contigiſſe poſt mortem Arichiſi ducis Beneventani, quæ, ut jam dixi, anno ejus ſæculi octogeſimo-ſeptimo accidit. Mihi tamen propiùs fidem videtur, Paulum jam Caſini verſatum fuiſſe, eùm Carolus rex, ſubactâ Beneventi provinciâ, & Grimoaldo Arichiſi filio obſide dato, Caſinum adiit: qui in Galliam reverſus carmen ad eumdem Paulum Caſini degentem ſcripſit, ſuo loco referendum: cui Paulus verſificè reſcripſiſſe, & gratias pro ſua viſitatione maximas retuliſſe apud Leonem memoratur. Certè pleraque ſcripta ſua edidit Paulus jam monachus, qui vix ſæculum octavum prætergreſſus eſt. Leonem fortè in contrariam abduxit ſententiam ejuſdem Pauli cum Arichiſo duce familiaritas, quæ ſanè non exigua fuit: ſed hæc facilè eum monacho intercedere potuit, ut certè non minor tum exſtitit ipſius Pauli monachi cum Carolo rege. De Pauli converſione ita Hildericus poſt præmiſſos verſus.

Et ſic jam nimium fluidi cum gloria ſæcli
Condegnis ditaret ovans te ſedulè gazis;
Lucis ob æternæ vitam ſine fine beatam
Audaciter ſprevisti hujus devotus honores:
Regis & immenſi fretus pietate polorum,
Vernanti huc Domino properaſti pectore Chriſto.
Subdita colla dare Benedicti ad ſepta beati.

Tum ſubdit idem poëta, Paulum mox exemplis ſuis toti ſacræ concioni ut jubar ſplendidum præluxiſſe, in eoque viguiſſe ſincerum pacis amorem, patientiam victricem, ſollertem ſimplicitatem, concordiam ſummam, omne denique genus virtutis.

LXXIV. Aper & Ato abbates S. Hilarii apud Pictavos.

Aper ille abbas, cujus hortatu Paulus epitaphium Fortunati Pictavorum epiſcopi ſcripſit, rector erat ſancti Hilarii in ea urbe baſilicæ, quæ olim monacho-

rum erat, ac proinde Fortunati ſepulcro inſignita, quem Paulus beatum in hoc (*a*) epitaphio dicit. Aper ſucceſſor erat Bertini abbatis ſuperiùs (*b*) laudati; idemque adhuc in vivis erat anno Caroli regis duodecimo, quo anno commutationem quamdam fecit cum Hermenberto rectore cellæ Nobiliacenſis: jam verò deceſſerat anno ejuſdem regis viceſimo-quinto, ejus ſæculi nonageſimo-tertio, ut fidem facit diploma Ludovici Aquitaniæ regis, quod Ato abbas, Apri ſucceſſor, ab eodem rege obtinuit pro monaſterio Nobiliacenſi, recèns a ſe extructo. Idem eſſe videtur Æpro ſeu Ipro abbas, qui cum Abbone comite placita quædam apud Pictavos tenuit annn Caroli regis tertio-decimo. Certè in uno ex his placitis Aremberrus clericus ſancti Hilarii Æpronem abbatem *ſeniorem* ſeu dominum ſuum vocat. Alterum eſt majoris momenti, de quadam controverſia inter Hermenberrum ex cellula Nobiliaco, & Gratianum quemdam, qui locellum nuncupatum Jaciacum, quod juris erat Novaliacenſis ſeu Nobiliacenſis, ſub falſo titulo occupaverat. Hoc placitum habes in appendice hujuſce voluminis. Cæterùm Apri ſucceſſorem fuiſſe Aronem diſcimus ex Alcuini epigrammate centeſimo quinquageſimo, quod epitaphium eſt Johannis epiſcopi eo tempore Pictavenſis, & ipſius Apri: quorum tumulos, ne pedibus tranſeuntium tererentur, Ato brevi muro cinxit, eiſque altare adjunxit ad celebrandum pro eis ſacrificium.

ANN. CHR. 777.

(*a*) *Paul. lib.* 2. *c.* 13.

(*b*) *Num.* 17.

Hoc anno aut inſequenti Fulradus abbas Dionyſianus teſtamentum ſuum condidit, quo res ſuas omnes, cellaſque a ſe ædificatas aut acquiſitas, baſilicæ ſancti Dionyſii, *loco Cadolago, ubi plurima ſervorum Dei turma laudes Chriſti die noctuque* perſolvit eo pacto tradit, ut cedant in allmoniam ſervorum Dei & ſuſceptionem boſpitum, & in eleemoſynam ſynodicorum pauperum, ſeu matriculariorum, viduarum, & orphanorum, & in lumen eccleſiarum; & quidem pro ſalute cùm animæ ſuæ, tum genitoris ſui Riculfi, genitriciſque ſuæ Ermengardis, & germanorum ſuorum Gauſlberti ac Boniſacii, ſororiſque ſuæ Waldradanæ, & pro univerſa progenie ſua. Præter varia prædia, quæ commemorat, ſancto Dionyſio ſubjicit cellas ſex, nempe Salonam, ubi ſanctæ Mariæ eccleſiam ædificaverat, & ubi ſancti Privatus martyr & Hilarus confeſſor requieſcebant, quam cellam ſancto Dionyſio attribuit, ſimulque res eum Angelramno epiſcopo Mettenſi, aliiſque commutatas. Deinde aliam cellam tradit, dictam Audaldovillare, ubi ſanctus Hippolytus requieſcebat; tertiò Fulrado-cellam ſupet fluvio Laima, ubi ſanctus Cocovatus ſeu Cucuphatus; quartò cellam Harebertingas, ubi ſanctus Veranus: quintò Adalongo-cellam, ubi ſanctus Georglus, quam Adalongus ipſi dederat; ſextò cellam, ubi ſanctus Vitalis, ſuper fluvium Nettram. Actum publicè Harliſtallo, anno nono & quarto regni Caroli, non appoſito die menſis: quo fit ut hoc teſtamentum ad hunc annum vel ad inſequentem referri poſſit pro vario menſe. Teſtumento ſubſcribunt multi proceres, in his Maginarius proximè poſt Tabradum, fortè is qui ei ſucceſſit in regimine monaſterii Dionyſiani: ſubſcribit etiam cum aliis Anſelmus comes palatii, qui anno ſequenti in reditu ex Hiſpanica expeditione cæſus fuit, teſte Eginhardo. Nec illud inſuper habendum, quòd inferiori teſtamenti membranæ inſerta eſt feſtuca, quod traditionis apud veteres illos ſymbolum erat.

LXXV. Fulradi abbatis teſtamentum.

Huic teſtamento affine eſt Caroli Magni (*c*) diploma, eidem cœnobio rogatu ejuſdem Fulradi conceſſum, quo princeps confirmat pactum ſeu compromiſſum, in ſynodo Patris-brunnæ anno Caroli nono initum cum prædicto Angelramno epiſcopo & Williario archiepiſcopo, ſcilicet Senonenſi, & cùm Fulrado abbate de rebus ſuis propriis, ſitis in loco, qui dicitur Salona, in diœceſi Mettenſi: in cujus loci eccleſia, beatæ Mariæ nuncupata, ſanctus Privatus martyr & ſanctus Hilarus confeſſor requieſcebant: quo compromiſſo inter eos convenit, ut neque Angelramnus, neque ſucceſſores ejus, nec archidiaconus, miſſuſve eccleſiæ Mediomatricum, in ipſo cœnobio Salonenſi *pontificium* ullum haberent, niſi ſi abbas petierit, ordinationes faciendi, *chriſmetandi*, id eſt chriſmate conſignandi, & tabulas altaris benedicendi, utì fiebat in cæteris eccleſiis, quæ ad monaſterium ſancti Dionyſii pertinebant. Datum Aquis palatio, menſe Decembri, anno decimo Caroli regis.

LXXVI. Caroli diploma pro S. Dionyſio.

(*c*) *Diplom. p.* 499.

Non auſim afferere, Cæſarionenſe monaſterium tempore Caroli Magni exſtitiſſe. Nomen loco indirum eſt ab oppido Cæſarione, quod in Septimania ad confluentem rivulum Tongam in Arautim (*) ſirum eſt in pago Biterrenſi (*). Proceſſu temporis ſolum obtinuit nomen ſancti Tiberii a præcipuo patrono monaſterii, quod in honorem ſanctorum Stephani, Tiberii, Modeſti, ac Florentiæ dedicatum, ejuſdem ſancti Tiberii martyris corpore inſignitum eſt. Sunt etiam qui exiſtiment, monaſterium ſanctæ Mariæ Caprarienſis, unum ex his qui ſolas regi orationes in Septimania debebant, non aliud eſſe a Cæſarionenſi, quod non longè a caſtro Capraria ſeu

LXXVII. Cæſaronenſis monaſterii initia.

(*) *Ptolem.*

(*) *de Marca.*

ANN. CHR. 777.

seu Caprariis (*) aberat. Verùm illud obstat, quòd virgo Deipara inter Cesarionenses patronos haud numerarur. Quis hujus monasterii primus auctor conditorve fuerit ignoramus. Prima ejus loci notitia invenitur in placito missorum Caroli Calvi in libro sexto, de re Diplomatica relatum, in quo relectum fuit ejusdem regis præceptum duplex, abbatiam sancti Velosiani cum suis ecclesiis Cesarionensi monasterio conferentis, itemque fiscum, qui vocatur Homeianus, anno decimo regni sui. Abbatia illa sita erat in pago Tolosano, suburbio Savartensi, super fluvium Aregam, ut in prædicto placito legitur: ubi ecclesia in honorem sancti Velosiani martyris exstructa est: fiscus verò Homeianus in territorio Biterrensi, suburbio Caprariensi. Is videtur esse Volusianus (a) episcopus Turonensis septimus, qui Tolosam in exsilium deportatus, in eo vitam finivit, ut martyr honoratus, maximè apud Fuxenses. Porro hæc donatio a rege cum consilio Umfridi marchionis facta est prædicto monasterio & Adrebaldo abbati, ac sanctis fratribus Cesarionis, ubi sanctus Tiberius quiescere dicitur; facta est, inquam, in Albia civitate, anno decimo, quàm Carolus regnare cœperat. Primus fortè ejus loci abbas fuit Adrebaldus, cui paullo post successit Arilio, de quo plura in libro sequenti. Umfridus Gothiæ marchio laudatur in Annalibus Bertinianis, & in libello de translatione SS. Georgii & Aureliæ.

(*) *Chabrieres.*

(a) *V. Greg. Tur. sub fin. lib. 10. & Notas.*

LXXVIII. Placita duo Farfensia.

His adjungenda sunt, tametsi locis multùm disparata, placita duo, quæ pertinent ad monasterium Farfense, utrumque Hildeprandi glorioli ducis; qui cùm Spoleti in palatio suo resideret, simulque cum eo adesseut Adeodatus episcopus, nempe Spoletanus, Gualtarius episcopus Firmanus, Vadepertus Balbensis, Auderis Esculanus, cum aliis comitibus & gastaldis; ad eorum præsentiam accessit venerabilis Sinualdus episcopus civitatis Reatinæ, onà cum sacerdotibus suis, altercationem habens cum Probato abbate monasterii sanctæ Dei genitricis Mariæ & cum suis monachis, de casali Balberiano, quod idem Sinualdus asserebat ecclesiæ suæ beati Hyacinthi concessum fuisse a quodam Lupone, filio Liutperti, in die transitus sui; & nihilo minùs idem casale a Probato abbate occupari conquerebatur. Contra Probatus reponebat, ipsum Liutpertum, ex curte Germanitiana, dum ibidem actoris officium ageret, hoc casale subduxisse, non obstante præcepto Haistulfi regis, qui ipsam curtem Germanitianam cum omnibus casalibus & pertinentiis suis monasterio sanctæ Mariæ concesserat; quo præcepto relecto, sententia dicta est secundùm Farfenses mense decimo, per indictionem decimam-quintam.

In altero placito, quod idem Hildeprandus in Spoletano palatio unà cum Adeodato & Sinualdo episcopis, aliisque judicibus habuit, controversia mota est de monasterio seu ecclesia sancti Michaelis archangeli, quæ posita est juxta muros civitatis Reatinæ: quam Rimo gastaldus ad jus & potestatem palatii pertinere contendebat: contra verò Sinualdus episcopus unà cum Halone vicedomino suo ad ecclesiam Reatinam pertinere asserebat. In hac controversia judicibus æquum visum est, non ut pars palatii cuivis homini consignarer, sed ut pars Sinualdi episcopi sub *guadia* seu fidejussione laicorum hominum ad certum diem testes ad sacramentum faciendum producerent. Ad diem verò dictum cùm Rimo non comparuisset; judicium dilatum, jussumque, ut Sinualdus ad conductum diem præparatos quinque sacerdotes haberet ad rem sacramento firmandam ad sancta Dei evangelia. Illis porro jurare nolentibus, definitum est, ad jus palatii pertinere hoc monasterium: quod postea idem Hildeprandus Guicperto episcopo Reatino ad vitam contulit, eà conditione, ut post ejus decessum ipsum monasterium cum omnibus rebus suis ad potestatem & ordinationem monasterii Farfensis reverteretur. Datum Spoleti mense Aprili, anno ducatus ejus quinto, per indictionem primam, regnante domino Carolo excellentissimo rege Francorum atque Langobardorum, anno ejus in Italia quinto. Ex quo intelligitur, Sinualdum episcopum, Guicperti seu Wicperti decessorem obiisse hoc anno, nempe indictione decimà-quintà, aut certè initio anni insequentis. Post duos annos Guicpertus episcopus Farfensibus cessit prædictum *monasterium sancti Angeli, quod est positum inter duo flumina ad pontem-fractum, ante civitatem Reatinam.* His altercationibus alia de eodem monasterio accessit, de qua infra, sub initium libri sequentis.

LXXIX. Echæ anachoretæ obitus.

In insula Britannia obiit hoc anno Echa anachoreta, de quo poeta anonymus in carmine de episcopis Eboracensibus ita canit.

Claruit his etiam venerabilis Echa diebus
Anachoreta sacer, eremi secreta secutus,
Terrenos fugiens jam corpore cassus honores,

Ut

Ut cum rege Deo cæleſtes poſſet habere.
Angelicum terris vitam devotus agendo,
Multa prophetali prædixit mente futura.

ANN. CHR. 777.

Hujus obitum reponit hoc anno Hovedenus, aitque eum in *Cric* ſelleiter obiiſſe, *qui locus diſtat ab Eboraca civitate decem milliariis*, ait ille, apud quem *Etha* anachoreta ſcribitur.

LXXX. Monaſteria hoc anno condita in Germania.

Sub idem tempus condita traduntur in Germania tria monaſteria; unum in diœceſi Moguntina a Lullo antiſtite in honorem ſancti Ferrutii martyris, cujus reliquias a Caſtello (*) quod ad alteram Rheni ripam e regione Moguntiæ ſitum erat, in vicum Blideuſtatum, id eſt Lætantium-locum, quod alterum monaſterii nomen eſt, tranſtulit. Secundum monaſterium eſt Thierauptenſe (*), quod Taſſilo dux in Auguſtana diœceſi, non procul a Lyco, ad Achium piſculentiſſimum amnem, tribus ab Auguſta Vindelicorum millibus condidiſſe, & quidem in honorem ſancti Petri, traditur. Primus loci abbas Ulinus, cui Guillelmus ſucceſſit, ſi qua vulgatis indicibus fides. Occaſionem condendi monaſterii aiunt fuiſſe necem Guntheri Taſſilonis filii, qui inter venandum a quadam fera interemtus ſit. Eamdem afferunt cauſam, quæ Taſſilonem ipſum excitaverit ad extruendum tertium inſigne monaſterium in Auſtria ſuperiori, Chremiſanum (*) dictum a præterlabente fluvio Chremiſa ſeu Chremiſſe, recentioribus Cremiſanenſe appellatum, quod in honorem Salvatoris anno inſequenti dedicatum fuit, poſtis illic reliquiis ſancti Agapiti martyris, Româ ab Hadriano papa ſubmiſſis,

(*) *Coſſel.*
(*) *Thierauptenſe.*
(*) *Cremiſanenſe.*

PRimarias conditi monaſterii litteras retulit ejus loci annaliſta Simon Rattenpacher, datas anno triceſimo ducis Taſſilonis, Theodonis ejus filii primo, indictione itidem primâ, quæ anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-octavo reſpondet. In his litteris nulla mentio eſt vulgatæ de Gunthero ab apro cæſo hiſtoriolæ: ſed id » unum hoc in opere præ ſe fert Taſſilo, ut pœnas inferni vitare, & manſionem » cum Chriſto habere mereatur. Sibi etiam proponit exemplum anteceſſorum ſuo» rum, qui pro ſua facultate eccleſias & monaſteria conſtruxerunt, ſuiſque opibus » ditaverunt; quapropter ſe quoque ſtatuiſſe ait, ut monaſterium *juxta fluenta* » *Chremiſæ* ædificaret in honore Salvatoris, congruiſque proventibus locupletaret. Idem in prædictis litteris recenſet varia prædia, quæ eidem loco in die dedicatio» nis tradidit. Ibidem quoque ab ipſo Taſſilone abbas conſtitutus eſt, Fater no» mine, cum monachis ſibi deputatis: ut in prædicto venerabili loco vita ibi commo» rantium regulariter duceretur. Acta ſunt hæc in prædicto monaſterio coram multis teſtibus: quorum inſigniores fuere Virgilius, Sindpertth, & Waltrich epiſcopi, Opportunus, Wolfpertth, Ato, Gaozrich, & Hrodhatth abbates, Utich, Megilo, atque Saluhho comites. Virgilius, ut notum eſt, eccleſiæ Salzburgenſi præerat, Sindperthus Ratiſponenſi, Waltrieb, quem alii Waiterum ſeu Balterum vocant, Patavienſi, in cujus diœceſi Cremiſanenſe monaſterium ſitum eſt. Opportunus, ut jam diximus, Lunælacenſis ſeu Manſeenſis erat abbas, Wolfperthus inferioris Altachii, Ato Bauzanenſis; alii duo incertorum locorum abbates. Carolus Magnus Taſſilonis literas & donationes poſtea raras habuit Wormatiæ anno viceſimo-tertio regni ſui: cujus diploma relatum eſt ab annaliſta Cremiſanenſi. Fatero ſeu Fatérico abbati ſucceſſit Wolframus, & poſt eum Sigehardus: cui Ludovicus & Lotharius auguſti diploma conceſſere.

ANN. CHR. 772.

LXXXI. Cremiſanenſis monaſterii initia.

Conditum etiam traditur hoc anno puellare cœnobium in Aſchaugia inſula ad fluvium illam ſeu Alſam in Alſatia, & in honorem ſanctæ Mariæ virginis & ſancti Trophimi dedicatum a Remedio epiſcopo Argentoratenſi monaſterii auctore, qui reliquias ſanctæ Sophiæ martyris, ejuſque filiarum, Fidei, Spei & Caritatis, a pontifice acceptas, ibidem repoſuit, eidemque loco Attalam & Radunam conſanguineas ſuas, unam poſt alteram, præpoſuit. Ejus teſtamentum laudat Guilli» mannus, in quo peccatorem ſe nominat, aitque ſe poſſeſſiones ſuas, quas in » pago Alſatienſi in inſula Aſchaugia habebat, eidem monaſterio contuliſſe ad ho» norem ſanctæ Mariæ, quam crebrò dulciſſimam dominam ſuam appellat: cui » etiam loco Raduna religioſa Dei & Addala abbatiſſa portiones ſuas in ſanctæ » Sophiæ honorem tradideruut. Conditum eſt hoc teſtamentum in urbe Argentina idibus Martii, anno decimo Caroli regis, eique quatuor epiſcopi cum aliis teſtibus ſubſcripſerunt. Attala ſeu Addala & Raduna patrem habuiſſe dicuntur Bodalum comitem, Remedii fratrem: cujus Bodali exſtat (a) inſtrumentum donationis Gregoriano monaſterio ſactæ anno ſexto Childerici regis, pro ſe & pro filio ſuo Eberhardo: ubi patrem ſuum Hugonem vocat.

LXXXII. Aſchaugienſe monaſterium condi; tur.

(a) *Supra lib. 22. n. 38.*

Interim, dum Carolus expeditione Hiſpanicâ occuparetur, Saxones, fide in

ANN. CHR. 778. LXXXIII. S. Bonifacii translatio ob Saxones.

Deum atque in regem violatâ, in proximas effusi provincias, usque ad Rhenum omnia vastant & depopulantur, atque in reditu obvios quosque infestâ cæde trucidant. Cùm verò ad Fuldenſis monaſterii confinia pervenissent, lectam ex suo exercitu militum multitudinem eò mittere constituunt, qui totum monasterium igni comburerent, monachosque ferro perimerent. Hoc comperto, Sturmius fratribus imminens discrimen exposuit, suasitque, ut sancti Bonifacii martyris assumto corpore, Hamelanburgum confugerent: ipse verò aliò perrexit, si quo modo hostium conspirationem cohibere posset. Itaque fratres, elato sancti martyris corpore e sepulcro, in quo ab annis viginti-quatuor depositum fuerat, e monasterio discedunt, stationes in tentoriis agentes, ubi nox eos offendisset. Quarto demum die eis nuntiatum est, circumpositos incolas armatos tantum terroris injecisse Saxonibus, ut victi ad proprias sedes ausugerint. Hoc nuntio recreati Fuldenses, mox sacra beati martyris ossa referunt, & in pristinum locum reponunt. Reversus ex Hispanica expeditione Carolus, ad confirmationem non tam partæ dominationis, quàm inchoatæ fidei christianæ, cum exercitu in Saxoniam contendit, & venerabilem Sturmium, tum infirmum & jam senectute fessum, Heresburgi ad ruendam urbem eum sociis residere jussit. Rebus compositis, rex eò regressus, post paucos dies virum sanctum Fuldam redire permisit, adjuncto medico suo, cui nomen Wintarus, qui ejus infirmitati subveniret. Verùm contra omnino accidit, ut anno proximo videbimus.

LXXXIV. Gundelandi abbatis Laureshamenſis obitus.

Sub finem hujus anni, cùm Carolus Aquisgrani moraretur, Gundelandus abbas Laureshamensis, instante obitu suo, ad regem misit qui obsecraret, ut sibi in extremo vitæ suæ articulo liceret aliqua ex monasterii rebus pro animæ suæ remedio in egentes erogare. Rex pro sua pietate assensit haud gravatè, indulsitque, ut tertiam rerum moventium partem in usus pauperum distribueret; quo in loco prælatos sui temporis opportunè arguit chronographus, qui rebus ecclesiarum suarum „ & possessionibus sibi ereditis tam insolenter abutuntur: cùm pater iste, *imperialis abbas, regni princeps*, magnæ famæ, clari generis, nihil præsumserit absque „ regis vel consilio, vel præcepto, etiam in ipso mortis articulo, de rebus monasterii disponere. Tanta tunc erat religionis cura, juris observantia, legum regumque reverentia! Auctoris admonitionem probat Cointius, sed ei non placet, quòd Gundelandus *imperialis abbas & regni princeps* appellatur: cùm imperii nomen in occidente nec-dum audiretur, nec proinde imperiales abbates aut regni principes appellarentur. Sed id parvi refert ad auctoris institutum, quando Laureshamensis abbas tunc præpotens atque inclytus jam erat. In pervetusto kalendario notatur xv. *kalendas Januarii depositio Gundelandi abbatis*; quæ proinde hoc anno consignanda est, non sequenti, quo Helmericus ejus successor electus est, vir religiosus & sapiens. Hic laquearia ecclesiæ fecit, pavimentum stravit, tumbam sancti Nazarii auro argentoque decoravit, nec-non altare, quod postea ad ecclesiam sancti Petri, quæ dicitur *Altenmunster*, translatum est. Idem abbas, amissis, seu casu, seu imprudentiâ quibusdam donationum instrumentis, privilegium a Carolo rege ad confirmandam rerum donatarum possessionem obtinuit.

Helmericus successor.

LXXXV. Iddoni abbati Floriacenſi succedit Magulfus.

Sub hunc etiam annum Iddoni abbati Floriacensi suffectus est Magulfus seu Magnulfus, abbas, ut colligitur ex annis superiorum abbatum in veteri Indice expressis. De eo intelligenda sunt Alcuini epigrammata duo, nempe centesimum sexagesimam ac subsequens. In priori laudatur ob cameram, ad usum legentium fratrum ab ipso exstructam, eum adjuncto oratorio, in quo patres post lectionem orationi secretò vacare possent. Aliud itaque patribus erat coenaculum ad legendum præter claustrum, quod fortè junioribus ad lectionem destinatum erat. Non erit otiosum hoc epigramma saltem ex parte referre.

Hanc Magnulf humilis cameram construxerat abbas,
Ut dulcis patribus fieret habitatio sanctis,
Quos fervore daret Christo benedicto in ævum,
Ut locus iste foret jam jam legentibus aptus.
Ut lux prævidit fulgens radiaret in illam,
Et domus orandi fieret quàm proxima Christi,
In qua secreto potuisset tempore solus,
Ante altare jacens, lacrymas effundere dulces.

tum commendato legentium precibus Magnulfo, eumdem poeta hortatur ad corrigendos fratrum mores ad præscriptum regulæ.

In

Tu quoque vive Deo felix per tempora longa;
Ad normam regulæ fratrum quoque corrige vitam,
Ut tibi celsitbronus tribuat pia præmia Chriſtus.

ANN. CHR. 778.

In poſteriori carmine idem Magnulfus commendatur ob comparatam menſam, id eſt aram, quam ſancto Benedicto dicaverat: tametſi baſilica, in qua poſita erat, patronum habebat ſanctum Patrum apoſtolum eum ſancto Benedicto.

Emſerat hanc menſam Magnulf venerabilis abbas,
Atque emptam patri Benedicto tradidit illam,
Ut foret emptor cum patre in ſæcula merces.
Hanc tamen eccleſiam ſacrari juſſerat ille
Clavigero cæli Petro jam principe magno,
Atque pii pariter Benedicti nomine patris,
Illius ut regerent precibus per ſæcula vitam,
Atque animæ requiem cogitaſſent ambo perennem.
Tu quoque qui titulum recitas, rogitare memento
Obſecro pro patre Magnulfo, lector amice.

Ex his aliiſque verſibus patet, Magnulfum adhuc in vivis fuiſſe, cùm Alcuinus hæc carmina conderet, haud dubiè in Gallia, quò ante annum ejus ſæculi octogeſimum non videtur acceſſiſſe; quod idcirco notare juvat, ut ex hoc argumento aliiſque intelligatur, Caroli Magni epiſtolam ad Manaſſem abbatem Flaviniacenſem, in qua *Theodulfum epiſcopum Aurelianenſem atque abbatem cœnobii Floriacenſis* laudat, ſcriptam non fuiſſe anno regni ejus octavo, ut in vulgatis legitur, ſed longè ſeriùs, fortè anno regni viceſimo-octavo. Certè Theodulfus Floriacenſis monaſterii præfectnram non integris annis viginti tenuit, eâque privatus eſt anno octingenteſimo quarto-decimo, ut ſuo loco demonſtrabimus.

LXXXVI. Orbionenſis monaſterii origo.

Paullo ante hunc annum fundamenta jacta ſunt inſignis monaſterii beatæ Mariæ de Orbione ſeu Urbione, ſic dicti a fluvio proximo, quod aliquando beatæ Mariæ de Novaliis; ab amœna valle, in qua ſitum eſt: poſtremò beatæ Mariæ de Craſſa nuncupatur. Exſtat in Occitania provincia, & quidem in diœceſi Carcaſſonenſi, Narbonem habens ad proſpectum orientalem, Perpinianum versùs meridiem. Primus ejus auctor, idemque primus abbas fuit Nimfridius, ſeu Nifridius, quem alii Nibridium ac Nebridium vocant, factus demum archiepiſcopus Narbonenſis, ut ex veteri loci necrologio diſcimus. Is ad Carolum Magnum acceſſit, in villa regia Compendio » tum degentem, eique ſuggeſſit, quòd ipſe cum monachis ſuis in eremo ter» ritorii Narbonenſis, ſuper fluvium Orobionem, in loco quem vulgus Novalias » appellat, monaſterium in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ novo opere » conſtruxiſſet; ibique domos, eccleſias, cæteraſque habitationes monachis con» gruas ædificaſſet, ac vineas plantaſſet, campoſque ad laborandum atque pra» ta a fiſcalibus & dominis locorum accepiſſet; quod a principe ratum haberi » cupiebat. Rex pro ſua religione annuit, dato præcepto in palatio regio Compendio, xv. kalendas Februarii, anno regni ſui undecimo. Idem Carolus imperator res monaſterii confirmavit alio diplomate, quod ſuo loco referemus.

LXXXVII. Monaſterio. rum auctæ opes ea donationibus novitiorum. (a) *Diplomat.* p. 500.

Non omittendum in præſens id quod legitur in præcepto (a) Caroli Magni, omnes Dionyſiani monaſterii immunitates confirmantis, univerſaſque poſſeſſiones, eidem ſancto loco conceſſas, tam a regibus & fidelibus quibuſque, quàm a quibuſcumque aliis, qui *juſtè & rationabiliter cum omni ſubſtantia ſua ad ipſum monaſterium ſe tradidiſſent, & res ſuas per legitima inſtrumenta ibidem delegaſſent*. Inde magnæ monaſteriis noſtris accreverunt opes, nempe ex donationibus eorum, qui ad monaſticum inſtitutum convolantes, ſe ſuaque omnia monaſteriis tradebant. In his Adalhardus, Caroli Magni conſobrinus, cùm ad Corbeienſe monaſterium ſe recepit, cuncta quæ in Belgio prope Curtracum & Aldenardam poſſidebat, Corbeienſibus dedit, quod hactenus patrimonium ſancti Adalhardi appellatur. Infinita id genus exempla in his annalibus occurrent, præſertim donationes parentum, qui filios ſuos Deo in monaſteriis offerebant. Datum eſt ſuperius Caroli diploma in villa Goddinga in menſe Octobri, anno decimo, & quinto Caroli regis, illudque Gilbertus ad vicem Radonis recognovit. Hoc quippe tempore cancellarii officium Radoni, futuro abbati monaſterii ſancti Vedaſti apud Atrebatas, Hitherius geſſit, cùm ſcilicet variis ad papam Hadrianum legationibus occuparetur.

ANN. CHR. 779.

ANno undecimo Caroli regis, qui Chriſti ſeptuageſimus-nonus ſupra ſeptingenteſimum erat, menſe Martio editum eſt in villa regia Hariſtalio capitulare, quod primum e Carolinis cenſeri poteſt, congregatis in unum cum rege epiſcopis, abbatibus, viriſque illuſtribus. Illic capitulo tertio, ut obviàm iretur prolapſioni monachorum, ſtatutum eſt de monaſteriis, quæ *regularia* fuerunt, ut ſecundum regulam vivant; necnon & monaſteria puellarum *ordinem ſanctum* cuſtodiant; & unaquæque abbatiſſa ſine intermiſſione in ſuo monaſterio reſideat, & duo monaſteria non habeat. In fine, quia tum urgebat graviſſima fames ac mortalitas, decretum fuit, ut unuſquiſque epiſcopus tres miſſas & tria pſalteria perſolveret, unum pro domno rege, alterum pro exercitu Francorum, tertium pro præſenti tribulatione: presbyteri verò ſinguli miſſas tres; monachi, & monachæ, uti & canonici ſinguli tria pſalteria; omnes verò *biduanum* facerent, id eſt biduanum jejunium. Ad hæc ut epiſcopi, abbates, & abbatiſſæ quatuor pauperes nutrirent uſque ad tempus meſſium, aut ſaltem tres, aut duos, unumve pro ſua facultate. Nulla in hoc capitulari mentio de canonicabus, quæ nondum inſtituræ erant.

LXXXVIII. Hariſtalienſe capitulare.

LXXXIX. Caroli præceptum Rotberto abbati S. Germani conceſſum.

In eadem villa cùm reſideret Carolus præceptum immunitatis ab omnimodis teloneis conceſſit Hrotberto abbati baſilicæ ſeu monaſterii ſancti Vincentii ac domni Germani apud Pariſios. Hrotbertus paullo ante ſucceſſerat Wichado abbati, cujus depoſitio kalendis Novembris in veterrimo necrologio notatur. Moris erat tunc temporis, ut monaſteriis in diverſas regiones ſubmitterentur actores vel actuariæ naves, ad comparanda neceſſaria in uſus monachorum. Carolus hoc diplomate præcipit, ut quocumque in regno ſuo negotiantes prædicti ſancti loci, ſive ad luminaria, ſive ad quævis neceſſaria comparanda, diſcurrere vellent, tam ultra quàm citra Ligerim, itemque in Burgundia, Provincia, Francia & Neuſtria, nulli teloneo, ſive de ſaumis, id eſt equis oneriferis, ſive de carrication, ſeu de navigio, eſſent obnoxii in quovis portu aut quavis civitate, neque in urbe Rodomo ſeu Rotomago, neque in Wicus, quem Quentawicum vocant, apud Morinos, neque Ambianis, neque Trejecti, neque Doreſtadi, neque apud ſanctam Maxentiam, Pariſiuſve, neque in Burgundia, pagiſve Tricaſſino & Senonico. Ad hæc eidem Rotberto concedit rex teloneum quoddam, quod Gerardus comes Pariſiacenſis in Villa-nova, quæ curtis ſancti Germani erat, percipere ſolebat. Hoc præceptum Optatus ad vicem Radonis recognovit, datum VI. kalendas Aprilis, anno undecimo, & quinto regni Caroli, in palatio Hariſtalio.

XC. Aliud S. Marcello Cabilonenſi.

Ibidem pridie kalendas Martias ejuſdem anni emiſſum eſt aliud præceptum, quod ab eodem rege obtinuit *magnificus vir Hucbertus, rector baſilicæ ſancti Marcelli martyris*, poſitæ ſub conſpectum urbis Cabilonenſis, ubi ipſe domnus in corpore requieſcit; quo diplomate omnes ejuſdem baſilicæ immunitates & poſſeſſiones confirmantur ſub pœna ſexcentorum ſolidorum in tranſgreſſores: quorum duæ partes in archivum ipſius monaſterii, tertia ad fiſci ſacellum componatur. Wigbaldus ad vicem Radonis hoc diploma recognovit. Erant tunc in baſilica ſancti Marcelli clerici ſæculares, ibique perſtiterunt uſque ad ſæculum decimum, quo hæc baſilica monachis reſtituta eſt ſub ſancti Maioli abbatis Cluniacenſis diſciplina. Si qua tamen obſervatione digna per medium illud tempus occurrent, hæc notare non pigebit.

XCI. Sturmii abbatis Fuldenſis obitus.

Revertenti Fuldam, ut diximus, e Saxonia Sturmio abbati adjunctus eſt a Carolo regius medicus, Wintarus nomine, qui ejus morbum curarer; quod ſecus accidit; nam dum quamdam ei potionem aliquando dediſſet, adeò ex ea morbi vis imminuta non eſt, ut contra multum incrementi acceperit. Mox Sturmius currere ad eccleſiam jubet, campanaſque omnes pulſari, ut fratres pro ſe enixiùs orarent. Tum eos in cellam, in qua jacebat, convocari præcepit, & expoſitis ſuis pro eorum utilitate ac tranquillitate laboribus, ut in concepto propoſito perſeverent, & pro ſe precari pergant, hortatur; ſibi ignoſci petens, ſi quid aliquem temerè offendiſſet, viciſſimque aliis injurias ſibi illatas condonans, maximè Lullo epiſcopo Moguntino, qui ipſi ſemper adverſatus fuerat. Dein, ingraveſcente languore, ad extrema redactus eſt VIII. kalendas Januarii. Cùm verò circumſtantes fratres, ut ſui apud Deum memor eſſet, rogarent: Exhibere, inquit, vos dignos, & tales eſtote in veſtris moribus, ut orationis meæ fructum non impeditis. His dictis, ſancta illa anima carne ſolura eſt, & ad Deum migravit. Res ab eo geſtas litteris mandavit Eigil abbas Fuldenſis quattus, ejus diſcipulus, qui libellum hac de re ſuum Angildrudæ virgini, & forte abbatiſſæ, Biſchofesheimenſi, nn Kizzingenſi, nuncupavit, ac fratribus ad meuſam recitari præcepit, in die depoſitionis ejus, ut, auditis tanti magiſtri virtutibus, gratias Deo agerent, atque

hanc

hanc diem majori cum gaudio ac laude celebrarent; quippe Eigil, acceptorum ab eo beneficiorum memor per illos viginti annos, quibus ſub ipſius diſciplina vixerat, anniverſariam Sturmii primi abbatis ac fundatoris ſui commemorationem inſtituit, ſimulque omnium Fuldenſium fratrum ab hac luce defunctorum, nempe in die natali ſancti Ignatii martyris, hoc eſt XVI. kalendas Januarii, quo ille deceſſerat: quam diem in miſſarum celebratione, pſalmodiis ac precibus celebrem eſſe voluit. Hæc verò celebratio ut ne ſuperſtitioſa aut caſſa videretur, exempium adducit ex collationibus ſanctorum patrum, ſcilicet ex Caſſiani collatione decimanona, ubi ſimilis inſtitutio legitur. Cæterùm diſtinguendum eſſe Sturmim ſeu Sturmium abbatem primum Fuldenſem a Styrmi monacho Fritilarienſi, quem mortuo Wigberto abbate Bonifacius culinæ (*a*) præfici jubet, illud evincit, quòd jam tum Sturmius Fuldenſi monaſterio abbas præerat. In ejus locum ſubrogatus eſt Baugolfus Fuldenſis monachus, inferiùs laudandus: cujus vitam a Candido monacho ſcriptam exeidiſſe dolemus.

ANN. CHR. 779.

(*a*) *V. lib. 2. n. 16.*

XCII. Schlierſenſe monaſterium dedicatur.

Regebat tunc Friſingenſem eccleſiam Aribo, alio nomine Hæres ſeu Cyrinus, epiſcopus, qui hoc anno baſilicam Schlierſenſis monaſterii, ante biennium inchoati, dedicavit, ejuſque loci fratribus abbatem Berchtoldum conſtituit ſecundùm regulam ſancti Benedicti. Poſitum eſt hoc monaſterium ad radices alpium in Bajoaria, inter fluvios Oenum & Manguaidum, ad lacum *Schliers* ſeu Silurnum, a quo nomen accepit. Exſtat apud Hundium (*b*) primarium ejus monaſterii inſtrumentum, in quo „ Adalungus ſimul cum fratribus ſuis Hiltipaito, Gerbaldo, Aatonio & Otakro, „ inſpirante divinâ gratiâ ſæcularia negotia deſerentes, locum ſibi elegiſſe dicunt „ ex communi hereditare ſua, in vaſta ſolitudine eremi, quæ dicitur *Schlierſee*, & „ ibidem adjuvante Deo celiulam more ſolito conſtruxiſſe, atque oratorium cum „ conſenſu epiſcopi ſui Aribonis, qui illud conſecravit: deinde ſub ipſius epiſcopi „ ditione ſemetipſos per omnia commendaſſe, ac de manu ejus electum ſibi magiſtrum, virum venerabilem, nomine Berchtoldum, accepiſſe, quem poſt bien„ nium abbatem elegerint, adduxerintque ad prædictum epiſcopum: qui juxta or„ dinem ſancti Benedicti electum ordinavit, abbatemque ipſis impoſuit, ut ipſos „ ſecundùm ejuſdem regulæ auctoritatem regeret. Deniqae factam ipſis ex præ„ ſetipto ejuſdem regulæ poteſtatem ex numero fratrum ſuorum eligendi ſibi ab„ batem, ab epiſcopo *de domo ſanctæ Mariæ*, quæ cathedralis erat Friſingenſis, „ ordinandum: ſi verò in ipſis fratribus aptus ad hoc munus defuiſſet, *de domo* „ *epiſcopali*, quæ monachorum erat, eligendum abbatem, ordinandum ab epiſcopo. Actum in prædicto monaſterio *Schlierſee* XII. kalendas Februarii, anno triceſimo ſecundo ducis Taſſilonis. Proceſſu temporis everſum fuit ab Hungaris hoc monaſterium, quod ſæculo duodecimo Otto epiſcopus inſtauravit, ac regularibus canonicis conceſſit.

(*b*) *Metrop. Salisb. to. 3. p. 333.*

XCIII. Ambroſii Autperti obitus & ſcripta.

Huic anno chronographus monaſterii ſancti Vincentii ad Vulturnum conſignat obitum Ambroſii-Autperti ejus loci abbatis ſeprimi, qui mortuus eſt expleto in ſancto regimine anno uno, menſibus duobus, & diebus viginti-ſeptem; quod quâ occaſione acciderit, ex Hadriani papæ (*c*) ad Carolum regem epiſtola diſcimus. Quippe cùm ad judicium ſedis apoſtolicæ Autpertus & Poto abbates juſſu Caroli evocati eſſent, ut eorum controverſia, de qua ſuperiùs (*d*) actum, coram pontifice examinaretur: prædictus Aurpertus in ipſo itinere morte repentinâ interceptus fuit, adeòque in conſpectum & audientiam Hadriani pervenire non potuit. Ejus corpus relatum in monaſterium, in eccleſia ſancti Petri ſepultum eſt. Hunc ſanctum, immo & ſanctiſſimum vocat chronographus, & ante eum Paulus Warnefridi (*e*) laudat ſcripta *viri eruditiſſimi Autberti abbatis*, quæ is de primis monaſterii ſui inſtitutoribus compoſuit. Multos alios ejuſdem auctoris libros commemorat prædictus chronographus, in leviticum, in canrica Salomonis, in pſalterium; librum etiam de conflictu vitiorum, & homilias, præter commentarium in apocalypſin, quod præcipuum ejus opus eſt, doctrinâ & pietate non vulgari conditum. In hoc opere fatetur, ſe prætermiſſis profanorum auctorum floſculis, ſcripta ſua ex ſolis ſcripturis hauſiſſe, non quòd illorum ſcientia ipſum fugerit, ſed „ quòd ampliùs delectatus fuerit verbis humillimi piſcatoris, quàm ſuperbiſſimi „ oratoris; pius ſcilicet divinis intendens, quàm humanis eloquiis. Ita ille initio libri octavi; & in fine decimi, a Deo poſtular ſibi dari cum ſcientiæ dono ſtudium & voluntatem operandi bonum, & emendatiorem vitam cum ſalubri doctrina; aliàs malle ſe ſtultum hebetemque eſſe. *Neque enim*, inquit, *ideo patriam, parentesque reliqui, ut mihi ſcientiæ dona largireris: ſed ut perfectione virtutum ad vitam æternam perduceres: Nolo certè hanc commutationem. Quòd ſi utraque non mereor, doctrinam ſcilicet atque operationem: aufer quæſo doctrinam: tantùm ut tribuas operationem virtutum.* Digna ſanè religioſiſſimo viro ſententia,

(*c*) *Cod. Carol. ep. 72.*
(*d*) *Supra n. 71.*
(*e*) *Paul. Diac. lib. 6. n. 40.*

ANN. CHR. 779. XCIV. Potonis abbatis Vincentini cauſa diſcuſſa. (a) Cod. Carol. ep. 71.

tia! quam ſodalium noſtrorum animis altè infixam eſſe peroptamus.

Autperto mortuo, Potonis abbatis cauſa nihilo minùs ventilata eſt (a) coram Hadriano pontifice, aſſidentibus eidem *reverendiſſimo & ſanctiſſimo Poſſeſſore archiepiſcopo, Anſoaldo abbate venerabilis monaſterii ſancti Petri*, fortè Beneventani, quod Vincentinn monaſterio ſubjectum fuit, *Aquilino abbate de Varegio* ſeu Baregio, quod ſancti Angeli monaſterium erat juxta fluvium Sangrum in Aprutio citeriori, *atque Ragimbaldo abbate venerabilis monaſterii ſanctæ Dei genitricis*, nimirum Farfenſis; *ſimulque Giſulfo abbate venerabilis monaſterii ſancti Petri*, cum Hildeprando duce Spoletano, aliiſque. Prodnctus in Potonem Rodigauſus Vincentini cœnobii monachus afferebat, eum, dum poſt curſum horæ ſextæ fratres pſalmum quinquageſimum-tertium pro regis incolumitate recitarent, ſubitò ſurrexiſſe, & pſallere noluiſſe. Præter ea eumdem Potonem parum reverenter de rege ac de Francis ſuiſſe locutum. Ad hæc reſpondit Poto, quòd inter operandum, dum cæteri infantes, expletâ oratione, proſtrati in terram prædictum pſalmum inchoaſſent, ſubitò quidem ſurrexerit ad opus, quod ad utilitatem monaſterii fiebat: at poſtetius crimen pernegavit. Tum complures ex parte Potonis monachi teſtimonium Rodigauſi rejiciendum eſſe contenderunt, utpote qui in ſtupro cum propria nepte, dum eſſet in ſæcula, deprehenſus, ac demum ex-presbytero monachus factus fuiſſet. Remoto itaque Rodigauſo, introducti ſunt alii tres monachi, qui cum Hildebrando duce venerant, atque olim cum Autperto abbate commorati fuerant, affirmantes, ſe ad excellentiſſimum regem Carolum pergere cupientes, a Potone comprehenſos fuiſſe, & in carcerem miſſos. At Poto reponebat, id ſe ob hanc cauſam feciſſe, quòd illi ſuam regulam abdicare, & ad ſæculum reverti velle viderentur. In his altercationibus juſſit pontifex, ut Poto ſacramento ſe purgaret; ac decem primores ejus cœnobii monachi, quinque ex genere Francorum, & quinque ex genere Langobardnrum, idem ſacramentum de Potonis innocentia proferrent. Ipſi verò petierunt omnes, ut regem adire ſibi liceret; quod pontifex indulſit. Quid inde conſecutum ſit, nullus veterum explicat. Verùm Potonem cauſâ cecidiſſe illud argumento eſt, quòd proximè poſt Autpertum Hainradus abbas prædicto mnnaſterio præfuit, & quidem, ſi qua chronographo Vincentinn fides, annis tribus, & menſibus decem; nec niſi eo mortuo Poto abbas monaſterium rexit.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-QUINTUS.

Ab anno Chriſti 780. ad annum 789.

POSTQUAM Benedictus tirocinii duos annos ac dimidium, ut divimus, & in cellerarii officio quinque annos cum octo menſibus apud ſanctum Sequanum exegiſſet; in demortui abbatis locum unanimi fratrum conſenſu ac plauſu eligitur; at ille mores eorum cum ſuis non convenire certus, e monaſterio clam ſe ſubduxit, & confeſtim in patrium ſolum, id eſt in Septimaniam, reverſus eſt. Illic paternum erat prædium ſuper rivulum, cui vocabulum eſt Anianus, haud longè ab Arauri (*) ſeu Autari fluvio; ibidemque eaigua ſancti Saturnini eccleſia. Illic conſedit vir Dei cum Witmaro religioſo viro, quem initio ſuæ converſionis conſuluerat, & cum paucis aliis; cellamque permodicam ſibi ſociiſque ſuis ad habitandum ibidem conſtruait. Eo in loco aliquot annos magna cum penuria vixit, noctibus diebuſque cum gemitu & lacrymis divinam pulſans clementiam, ſuum ut propoſitum fortunaret. Erant per id tempus in illis partibus quidam ſummæ virtutis ac ſanctitatis viri, Atilio, Nibridius, & Anianus, religioſè viventes, ſed reguiaris diſciplinæ non admodum periti & experti. Hos in dubiis & anxietatibus conſuiere ſolebat Benedictus, ſed maximè Atilionem, qui vicinior ipſi etat; ad quem ſtrato aſello, ubi quædam incurrebant difficultates, propere feſtinabat. Ex hoc mutuo commercio nata eſt magna utrimque neceſſitudo, nec ſerius illis dilectus & acceptus fuit Benedictus, quàm notus.

ANN. CHR. 780. I. Benedictus S. Sequan regimen deſignat.

(*) *l' Erant.*

Hæc parva initia fuere inſignis ac celeberrimi monaſterii, quod ab amne præfluente Aniana, a patrono Salvatoris monaſterium appellatum. Illuc primo tempore perplures ardenti ſtudio confluebant, & cum viro Dei, ſæculo relicto, religioſè vivere tentabant: ſed mox fracti animo, novum reformidantes vitæ genus, dum inauditam cogebantur arripere abſtinentiæ viam, ut panem in pondere, vinumque in menſura perciperent, ab inceepto pedem retrahebant. Horum inſtabilem attendens animum Benedictus, turbatus ad priſtinum ſancti Sequani cœnobium reverti animo agitabat. Verùm ab Atilione, cui hoc conſilium aperuit, increpitus, ejuſque viſo animatus, qui ipſum Benedictum, tamquam lucernam hominibus da-

Anianam ut inſtituit.

ANN. CHR. 780.

datam, ſibi conſpectum fuiſſe aſſerebat; inſtitutum conſtanter retinere, cœptumque bonum ſtrenuè perſequi decrevit, quod perficere ardentiſſimè peroptabat. Hinc novo opere domos exſtruere cœpit, ignotamque ſalutis viam pandere curavit: nec inopiâ perterritus inchoatum deſeruit opus, ſed, ut ait Apoſtolus, in fame & ſiti, in frigore & nuditate poſitus, ſubjectos hortabatur ad perſeverandum, docens artam & anguſtam viam eſſe, quæ ducit ad vitam: & longè impares hujus ſæculi temporarias afflictiones ad futuram gloriam, quæ ſanctis revelanda eſt. His documentis roborati diſcipuli, adeò laboribus non parcebant, ut majoribus atteri optarent. Nulla eis tunc erat poſſeſſio, non vineæ, non pecora, non equi: unus tantùm erat aſellus, quo eorum relevaretur infirmitas, ſi quà pergendum erat. Solo pane & aquâ purâ veſcebantur, vino tantùm diebus dominicis ſolemnibuſque conceſſo: niſi quòd aliquando lacte, a vicinis mulieribus allato, reficiebantur. Veſtes tantæ alimentorum diſtrictioni congruentes erant: adeò ut ad depellendum frigus lectariis ſeu ſtragulis uterentur, cùm vigiliis divinis aſſiſterent. At quò ampliùs eorum corpora inopiâ conterebantur, eò magis animæ virtutibus faginabantur, æſtuabantque amore cæleſti; ſolæque lacrymæ illis in tali anguſtia ſolamen ferebant. Inter hæc alienus erat ab omni rerum mortalium cupiditate Benedicti animus. Hoſpitem quemdam a ſe pro modulo exceptum, qui quamdam molendini ſuppellectilem abſtulerat, benevolè ferendum ſuos docuit, illi potiùs dolendum dicens, qui pro modico lucro hoſpitii fidem violaſſet.

II. Monaſterium novum exſtruit.

Cœpit interea paullatim creſcere turba diſcipulorum, & fama piæ religionis ſenſim per circum-habitantium ora volitare, ſeſeque extendens ad longè poſita loca decurrere. At quia vallis, in qua primùm conſederat, peranguſta erat; paullulum declinare in patentiorem locum conſtituit, ubi monaſterium novo opere ædificare cœpit. Exſtabat eo in loco domus quædam, quam auctam in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ conſecrari auravit. Cæterùm ædificia ejuſmodi erant, quæ viros frugi ac religioſos decerent. Non ornatis parietibus, rubentibuſve tegulis, aut pictis laquearibus, ſed ſtramine vilique materiâ omnia conſtabant. Ipſe verò laborantibus fratribus non rarò ſimul laborabat, nec humile coquinæ refugiebat officium, libris nihilò minùs ſcribendis inſiſtens. Quin etiam lignamina, defectu boum, propriis humeris ſæpe cum diſcipulis geſtabat. Concurrentibus undique novæ vitæ candidatis, & illius diſciplinæ ac magiſterio certatim ſe ſubjicere poſtulantibus, fabrica monaſterii citò perficitur, augeturque locus rebus ac poſſeſſionibus, quas illi ex propriis conferebant. Servos tamen & ancillas per chartam ſeu libellum ad ſervitutem monaſterio tradi nequaquam paſſus eſt, ſed in libertatem priùs aſſeri voluit. Etſi verò fratrum numerus magnopere augeretur; ille ſemper viliora & humiliora appetebat; unde vaſa ſacra, quibus ipſe ad conficiendum Chriſti corpus utebatur, nolebat ibi eſſe argentea: ſed primùm lignea, deinde vitrea, ac demum ſtannea adhibuit. Planetam porro ſeu caſulam non ferebat ſericeam; &, ſi qua ejuſmodi data ipſi fuiſſet, aliis ad utendum concedebat. Ad hæc ejus exemplo excitati in eadem regione, immo & circumquaque viri religioſi, monaſteria conſtruere, congregare monachos, ſe ſeque ad exemplum beati viri componere & exercitare; ejuſque magiſterio imbuti, vitam priſtinam, vetereſque emendare morum errores. Ipſe autem, ut pater, ſubſidium opemque ferens, omnibus in corporalibus, non ſolùm in ſpiritualibus aderat: quos idemtidem viſitans hortabatur, ut ne cœptum opus fracti animo deſererent, nec egeſtate perculſi, terroribuſve attriti retro reſpectarent. Ita ſalubri documento & exemplo permulta in illis partibus accrevere cœnobia, & maxima monachorum multitudo. Hinc Aniana evaſit cunctorum cœnobiorum caput, non ſolùm quæ in Gothiæ partibus conſtructa, verùm etiam illorum, quæ in aliis regionibus eâ tempeſtate ædificata, ac de theſauris illius locupletata fuere. Ea eorum numero cenſentur Gellonenſe, Indenſe, Bella-cella, Novacella, & alia, de quibus in conſequentibus agemus.

III. Citonenſis & Caunenſis monaſterii primarius rigo.

Duo primi hoc in opere Benedicti adjutores fuere Atilio & Nibridius, Cæſarienſis ſancti Tiberii monaſterii alter, alter Craſſenſis abbates, de quibus egimus in libro ſuperiori. Tertius eis adjunctus Anianus, abbas fuit primus auctorque duorum cœnobiorum in diœceſi Narbonenſi, nempe ſancti Johannis, & ſancti Laurentii: quorum alterum in pago Olitorio, alterum in Extorio poſitum erat, ut docet nos diploma Caroli Magni, a nobis editum in libro ſexto (*a*) de re diplomatica, anno regni ejus viceſimo, & viceſimo-ſexto. In hoc diplomate Anianus » abbas ea monaſteriis ſancti Johannis & ſancti Laurentii ad ſynodalem regis con» ventum cum ſuis monachis acceſſiſſe dicitur, ſeque ſuumque monaſterium ſub » regia tutela poſuiſſe, cum rebus omnibus, quas poſſidebat; quod Carolus gra» tum acceptumque habuit. Actum *Francofurd* palatio, XIII. kalendas Auguſtas,

(*a*) *Diplom.* p. 503.

„ ſtas, anno, ut diximus, regni ſui viceſimo-ſexto, & viceſimo. Monaſterium ſancti Laurentii ſitum erat in loco aſpero & ingrato, quem Citonem vocant, montibus circumſæpto, ac tribus leucis diſtante a Caunis, adeòque a Caunenſi monaſterio, quod Daniel abbas & Milo comes eidem Aniano conceſſere. Certè Milo villam Caunas monaſterio Aniani abbatis legaſſe traditur in prædicto Caroli „ præcepto; &, in quodam diplomate (*a*) Caroli Calvi, bonæ memoriæ ve- „ nerabilis abbas Daniel monaſterium Caunas Aniano abbati in ſuam eleemoſynam conceſſiſſe. Hoc monaſterium ſitum dicitur in pago Narbonenſi, ſuburbio Minerbenſi (*) ſuper fluvium Argentodublum (*), ſacratumque ſub titulo beatorum apoſtolorum Petri & Pauli. Daniel iſte haud dubiè primus auctor fuit Caunenſis monaſterii, diſtinguendus ab altero ejuſdem loci abbate cognomine, qui principatu Caroli Calvi floruit.

ANN. CHR. 780.

(*a*) *Ibid.* p. 545.

(*) *le Minervois.*

(*) *Argendable.*

Alterum monaſterium ſancti Johannis ab Aniano exſtructum fuerat in ipſa villa Caunis, *ſancti Johannis Exequartenſis* dictum, ut diſcimus ex placito authentico, in quo definiuntur limites villæ Caunenſis, de quibus inter Magnarium comitem & Anianum abbatem controverſia erat. In illo quippe placito dicitur Anianus abbas cum ſuis monachis deſervire *ſancti Johannis Exequarienſis; vel ſancti Petri & Pauli monaſteriis, quæ ædificavit ſupra dictus Anianus cum fratribus ſuis ſupra ribo Argentodublo, in villa Caunenſe, quæ ab antiquo dicebatur Baſinis*: quam villam rex Carolus ipſi abbati ejuſque fratribus poſt Milonem perdonaverat. Ex his intelligitur, Caunenſe ſancti Petri monaſterium nondum ex integro abſolutum fuiſſe, cùm Daniel illud Aniano abbati ſubjecit. Et fortè Daniel ipſe unus fuerit ex diſcipulis Aniani, qui vice ſui Danielem loco promovendo præfecerit, adeòque primus monaſterii auctor, aut ſaltem continuator habitus. Exſtat in tabulario Caunenſi authenticum inſtrumentum venditionis ſalinarum Narbonenſium, a quodam Soneſrido & Rameldeſana ejus uxore factæ Annoni abbati, Landaldo presbytero, cæteriſque ejus loci monachis anno duodecimo imperii Caroli Magni; qui Anno haud alius videtur ab Aniano abbate. Daniel ejus ſucceſſor laudatur, tum in diplomate Caroli Calvi inferiùs referendo; tum in placito Fredaldi archiepiſcopi Narbonenſis, in quo quadringenti quinquaginta ſolidi adjudicantur Danieli ab- „ bati & toti congregationi monaſterii ſancti Petri, cujus eccleſia ſita eſt in pa- „ go Narbonenſi, ſuburbio Minerbenſi, juxta fluvium Argentodublum. Actum ci- „ vitate ſedis Narbonenſis ſub die nono kalendas Madias, anno triceſimo-tertio „ regnante domno noſtro Karolo rege. In veteri baſilicæ Caunenſis inſcriptione „ notatur XVII. kalendas Decembris dedicatio baſilicæ ſanctorum apoſtolorum Pe- „ tri & Pauli ac ſancti Stephani ſanctique Martini epiſcopi & confeſſoris, quam „ ædificavit Anianus abbas cum monachis ſuis. Daniell & Aniano abbatibus ſucceſſiſſe videtur Azenarius.

Atilionem, Nibridium, Anianum, alioſque laudat Theodulphus epiſcopus Aurelianenſis in carmine (*b*) ad monachos ſancti Benedicti Anianenſes, quibus ſalutatis, vult etiam alios vicinos monachos ſalutari.

IV. Septimaniæ pii abbates.

(*b*) *Theodulf. libr. ed.*

Inde ſalutandi fratrem pietate reviſe,
Sum cui junctus ego nomine, non merito.
Hinc pete Nebridii patris venerabilis ædes:
Mox & Donati ſit tibi viſa domus,
Sed nec prætereas ſancti loca fratris Atili;
Anianique mei tecta verenter adi.
Nam pius adſpiciat dantem ſibi dona ſalutis.
Atala te videat; dicque Olemunde vale.

Quis ſit Theodulfus ille, quem primo loco ſalutari cupit, incertum. Hunc adhibuerat oratorem apud Benedictum abbatem, cùm ab eo monachos ad emendandos Miciacenſes Theodulfus poſtulavit, unde in jam dicto carmine,

Ut per Teudulfum Teudulfi verba precantis
Impler, cumque una ſit cum prece nomen idem.

Nec magis notus nobis Donatus. Noti ſunt ex dictis Nebridius, Atillus ſeu Atilio, & Anianus. De Atala & Olemundo nunc agendum.

V. Atala primus abbas S. Polycarpi.

(*) *Rivungrand.*

Atala conditor & primus abbas fuit monaſterii ſancti Polycarpi ad Rivumgrandem (*) in finibus Septimaniæ, diœceſi Narbonenſi. Legimus Caroli Magni hac de re „ litteras, in quibus teſtatur, quòd Atala venerabilis abbas & Agobardus, de „ partibus Spaniæ venientes cum ſervis & libertis, ut ſe a conſortio nefandæ gen-

ANN. CHR. 780.

» tis Sarracenorum retraherent, ad ſuam celſitudinem confugiſſent; rogaſſetque » prædictus abbas imperialem clementiam, ut in Septimaniæ confinio ea, quæ de » eremo trahere, aut excolere poſſet, aut emere, habere ac poſſidere ſibi lice- » ret: additque, quòd ille primitus in illas partes veniens *in confinio Petralatenſi* » (*) ſeu in locum, cui vocabulum eſt Magregeſum, eccleſias invenerit antiqui- » tus fundatas, ſed deſtructas a paganis: unam in honore ſanctæ Mariæ, alteram » in honore ſancti Stephani, aliaſque ad ſanctum Fructuoſum & ad ſanctum Pe- » trum; deinde verò pervenerit in comitatu Redenſi (*), ubi monaſterium ſancti » Polycarpi martyris cum eccleſiis exſtruere cœpit, ac vineas plantavit; demumque » quòd petierit idem venerabilis abbas, ut Carolus prædictas cellas cum monachis » ibidem ſervientibus *ad domum ſancti Polycarpi martyris* conferret, eaſque ſub re- » giam tuitionem acciperet; cui petitioni idem princeps libenter acquievit. Id fa- ctum legitur Antoniaco in palatio, anno imperii ejus quadrageſimo-tertio, indictio- one tertiâ-decimâ: ſed vitioſæ ſunt hæ chronologicæ notæ. Indictio tertia-decima convenit cum anno Chriſti octingenteſimo-quinto, qui Caroli quintus imperii, regni verò Francorum triceſimus-octavus erat. Poſt Atilam invenitur monaſterii ſancti Polycarpi abbas Centullus, qui a Carolo Calvo privilegium obtinuit anno regni ejus quarto, indictione ſextâ, Toloſa in civitate. Duplex eſt Petræ-latæ oppidum, unum in pago Vivarienſi, alterum in Catalonia, tractuque Emporitano ad radices montium Pyrenæorum, juxta fluvium Rubricatum minorem, inter Helenam & Gerundam civitates comitatus olim inſigne, *Perelade* ſimiliter dictum; cujus ſitus magis convenire videtur Attalæ ex Hiſpania provinciam Narbonenſem adcuenti, quàm Petralatenſe Vivarienſis pagi oppidum, quod remotius erat.

(*) *Pierre-latte.*

(*) *de Rafes.*

VI. Olemundus Montis olivi.

Olemundus auctor primuſque rector fuit monaſterii ſancti Johannis Baptiſtæ de Caſtro-Malaſti, ſito in Valle-ſecura, diœceſis Carcaſſonenſis, ad ripam Durani (*) fluvii. Idem hoc monaſterium Carolo Magno tutandum commendavit adverſùs pravorum hominum inſeſtationes, ut patet ex diplomate Ludovici auguſti, de quo inferiùs agemus. Legimus authenticas litteras Arifonſi & Siſenandi germanorum fratrum, qui res quaſdam ſuæ proprietatis conferunt ad caſam Dei, quæ vocatur ſancti Johannis Baptiſtæ, in territorio Carcaſſenſi, in loco, qui vocatur Caſtro-Malaſti, ſubter fluvio Durano, *ad ipſum jam dictum locum, & ad honorabilem Dei magnificum*, hoc eſt præconem, ſcilicet Johannem Baptiſtam; nempe poſſeſſionem quamdam de villa Relia, in territorio Redenſi, ſuburbio Licinianenſi, aliaſque tam pro ſe, quàm pro fratre ſuo Altemiro: quod inſtrumentum conditum fuit in menſe Martio, anno viceſimo-tertio Caroli regis, Magni an Calvi. Nunc monaſterium tantùm notam eſt ſub nomine Montis-Olivi (*), ſupereſtque etiam nunc poſt varias vices ſub Benedictina congregatione ſancti Mauri.

(*) *Le Durance.*

(*) *Montolieu.*

VII. S. Hilarii monaſterium in Septimania.

In eadem diœceſi Carcaſſonenſi exſtabat etiam tunc temporis monaſterium ſancti Saturnini martyris, inſignitum corpore ſancti Hilarii ejuſdem ſedis epiſcopi, a quo poſtea nomen accepit. Situm eſt ad Leucum (*) fluvium, haud longè a monaſterio Craſſenſi. Primi ejus loci abbates fuere Recamundus & Caſtellanus, laudati in quodam placito Wilcranni epiſcopi Carcaſſonenſis inferiùs referendo. Nampio, Caſtellani ſucceſſor, privilegium immunitatis ac regiæ tutelæ a Carolo Magno accepiſſe memoratur in diplomate Ludovici Pii, a quo Monelius, Nampionis ſucceſſor, ejuſdem privilegii confirmationem obtinuit. In hoc diplomate vocatur monaſterium ſancti Hilarii & ſancti Saturnini: ar proceſſu temporis, ut fit, ſolum omen ſancti Hilarii retinuit, retinetque etiam nunc.

(*) *Leu.*

S. Laurentii monaſteria in Septimania.

Non divellendum ab eo cœnobium ſancti Laurentii, eodem tempore conditum in pago Narbonenſi ad Nigellam (*) fluviolum, tribus leucis diſtans a monaſterio beatæ Mariæ de Craſſa, cui ſæculo duodecimo unitum fuit cellæ nomine, ac tandem penitus exſtinctum. Vulgò dicebatur abbatia ſancti Laurentii de Capreſſa, ut diſtingueretur ab alio ejuſdem nominis ac pagi monaſterio, ſito in territorio Narbonenſi ad lacum Bageſii, vulgò ſancti Laurentii de Caſulis: quæ cella monaſterio beatæ Mariæ de Monachia Narbonenſi addictum eſt a ſæculo itidem duodecimo. Tertium ſancti Aniani & ſancti Laurentii monaſterium ad amnem Vernodubrum (*) in Septimania paullo ſeriùs conditum eſt, imperante Ludovico Pio, modò ſancti Aniani (*) præciè nuncupatum, non confundendum cum monaſterio Aniana, quod etiam nonnumquam Anianum dictum eſt. De aliis Septimaniæ monaſteriis agemus, illuſtrando noritiam monaſteriorum, quæ principatu Ludovici auguſti facta eſt.

(*) *Le Nielle.*

(*) *Vernazoubre.*

(*) *S. Chinian.*

VIII. Placitum pro monaſterio S. Victoris Maſſilienſi.

Inſigne placitum anno decimo Caroli regis habitum eſt in cauſa monaſterii ſanctæ Mariæ & ſancti Victoris Maſſilienſis de villa pagi Dignenſis Caladio, aliiſque rebus, quas Nemfidius patricius & Adaltrudis ejus conjux olim eidem monaſterio donaverant. Poſt mortem Nemfidii, cùm Adaltrudis jam Deo ſacrata eſſet, Antenor

net (*) patricius hanc villam invaſit, & dolo malo inſtrumenta hæc de re confecta, aliaque, quæ Magnus, tunc ejus loci abbas, ei ſuper altare exhibuerat, concremari juſſit, ſacramento ab eodem abbate priùs præſtito, nullas alias chartas in tabulario Victorino, immo nec in tota urbe Maſſilia haberi. Interim Adaltrudis, quæ tali facto præſens aderat, alia ſuæ donationis exempla, quæ duplicia facta fuerant, in ſua manica abſconſa habebat, quæ *in arca ſanctæ Victoris* poſtmodum reſtituit. Interim Abbo patricius, coram bonis ſacerdotibus, viriſque illuſtribus ſententiam edixit *de interitione chartarum*, ne qua fraus inde baſilicæ ſancti Victoris fieret: nec tamen Antenet ab invaſione ceſſavit. Cùm verò de hac invaſione conqueſtus eſſet Magnus abbas, *per ordinationem domni Karoli majoris-domus* miſſi ſunt ejus cauſæ cognitores; exhibiriſque Adaltrudis chartis Carolus princeps *per cauciarios ſuos miſſor* ipſum monaſterium reveſtiri juſſit. Verùm emergentibus deinde bellis in Provincia, denuo iiſdem rebus baſilica Victorina ſpoliata fuit ab eodem Antenete, ex quo hæc villa in regiam alodem tranſiit. Cùm itaque miſſi dominici, a Carolo Magno in Provinciam directi, in urbem Dignam convenirent, *id eſt Viennenſis & Arimadis und cum rationalibus dominicis* (ſic legendum videtur) id eſt procuratoribus fiſcalium reddituum, nempe Marcellino, Hieronymo, Gedeone, aliiſque; eò aceſſit Maurontus epiſcopus Maſſilienſis, ac ſatis egit, ut villa Caladius cum ſuis appendicibus baſilicæ ſancti Victoris reſtitueretur. Lecta coram eis donationis inſtrumenta: audita teſtimonia Dignenſium accolarum, qui hanc villam in beneficium ab eccleſia Victorina conceſſam fuiſſe affirmabant: exhibitus inſuper ab Epiſcopo *poleticus*, qui de eadem re fidem faciebat. His a fiſcali quodam opponebatur tricenaria poſſeſſio, & quidem in tempore pacis, ex quo hæc villa ad beneficium regis tranſierat. Nihilò minùs prævaluit Maurontus epiſcopus, & judicio miſſorum hæc villa baſilicæ ſancti Victoris reſtituta fuit. Actum eſt hoc VIII. kalendas Martii, anno duodecimo Caroli regis. Marcellinus comes cum aliis miſſis judicium confirmarunt. Hanc ſententiam eſſe puto inſignis illius, ſed obſcuriſſimi inſtrumenti, quod poſt Sancta-Marthanos retulit Coinrius, chronicis characteribus tantiſper emendatis. Ex hoc porro inſtrumento colligitur ætas Abbonis patricii, ejus qui Novalicienſe monaſterium condidit: quem tempore Caroli majoris-domus exſtitiſſe, uti ſuo loco diximus, hoc ipſum inſtrumentum probat.

ANN. CHR. 720.

(*) *f.* Antenor.

IX. Adalhardus Corbeiæ abbas poſt Mordramnum.

Hoc tempore in Corbeienſe monaſterium e Caſinate reverſus erat Adalhardus, qui, dum in ulteriores terras, ubi degere ignotus poſſet, fugere meditaretur, continuò *præoccupatus nuntiis*, a Carolo fortè miſſis, in patriam reductus fuerat. Cùm verò Corbeiæ privatam vitam quietus agere cuperet, & jam quaſi victor celſa in mentis arce ſedere videretur; diſpenſante Dei providentiâ, rurſus novum certaminis genus eidem imponitur. Nam non multò poſt ejus reditum, conſentiente Mordramno abbate, velut alter Aurelius-Auguſtinus, futurus ſucceſſor eligitur, ſive id factum ſit agente rege, ſive potiùs conſilio Corbeienſium monachorum, qui eum hoc pacto retinere apud ſe volebant. Eximias ejus virtutes explicat hoc in loco Paſchaſius, pietatem, compunctionis ac lacrymarum gratiam, prudentiam in conſiliis, in factis juſtitiam, atque in totius vitæ ſerie conſtantiam, alienarumque virtutum æmulationem; ad hæc eloquentiam & doctrinam: ita ut ob hanc pietatem & æmulationem alter Antonius; ob eloquentiam alter Auguſtinus dictus ſit, quâ eloquentiâ ſic auditores afficiebat, ut lingua ejus velati calamus Spiritus ſancti haberetur. Percontanti aliquando Paſchaſio, cur tantum fleret; Plango, inquit, fili mi, plango, non quaſi humiliando flere me conveniam, aut altiora cæli ſacramenta conſpiciam: ſed me quid ſim conſiderans, plangendo lugeo. Plango, inquam, non quia ſic me vellem plangere: ſed quia me ita plangendum novi, procul-dubio plango. Id verò ex profunda humilitate ab eo dictum ait Paſchaſius, ut ſe ad plangendum eam ob cauſam invitaret.

Dum a cæleſtium rerum contemplatione ad terrena negotia pro ſui muneris officio avocaretur, iis expeditus mox ad pia redibat exercitia vir ſanctus, & continuò totum ſe inveniens, iis totus aderat, quaſi antea nihil aliud animo agitaſſet. Mox de more fluere lacrymæ, ſoliti gemitus audiri, ac tota recurrere devotio. Revirebat quoque illico animus, omneſque ſenſus corporis continuò mori videbantur. Ubi verò ad divinum accedebat officium, ut ipſe jucundo animo ſolebat dicere, rerum temporalium cogitationes & cauſas ad oſtium reponebat, & in ſe ſe totus ingrediebatur, ut torus ſibi ac Deo adeſſet. Hinc oculos ejus humi defixos, vultum immotum vidiſſes, animi cæleſtibus intenti indicium. Neque id mirum eſſe ait Paſchaſius, qui addit ſe a quodam accepiſſe epiſcopo, Adalhardum inter ipſos palatii populorumque tumultus, dum rex & conſiliarii ejus aliud quid intenderent, & turba pro more undique perſtreperet, ſæpe in medio eorum poſitum luxiſſe, quaſi non niſi ad flendum eò adductus fuiſſet; ibique præſente corpore, mens aliò

ANN. CHR. 780.

ad Deum evolabat. Denique cùm inter varia hujus ſæculi diſcrimina huc illucque pro eccleſiæ regnique negotiis diſcurrere cogeretur, *inſtituta tamen regulæ minimè deſerebat*, ſed pro lectione impenſiùs flentibus, & pro reliquis officiis frequentiùs jubilo mentis ac contemplationi vacabat. Quam ob rem ejus ſocii itineriſque comites procul ab eo gradiebantur, ut piis ejuſmodi exercitiis locum darent, atque ille ſoli Deo totus vacaret. Idcirco totus ubique ſecum, totuſque cum Deo erat, ac ſollicitus cum eo gradiebatur.

Cæterùm quo præciſè anno deſignatus ſit Mordramni abbatis ſucceſſor, quove in regimine monaſterii eidem ſucceſſerit, non facile eſt definire. Quamquam ſub hunc annum, illius ſæculi octogeſimum-primum, videtur id contigiſſe, quandoquidem non multò poſt Pippino juniori a Carolo patre Italiæ regi conſtituto, moderator ac conſiliorum adjutor datus eſt Adalhardus, cùm jam per aliquantum temporis Corbeiam rexiſſet. In necrologio Corbeienſi Mordramnus abbas XIII. kalendas Junii obiiſſe memoratur, & in libello paſtum notatur ipſo die *Maurdramnus abbas, qui Tanedas mō.* fortè monaſteriolum, *dedit nobis. Videte ne memoria ejus obliviſcatur. Præpoſitus inde fratribus paſtum facere debet.* Eſt autem vicus Tanedæ (*) duabus aut tribus admodum leucis diſtans, ab oppido Corbeia, pendeque hactenus in temporalibus ac ſpiritualibus ab ipſo monaſterio.

(*) *Tanedas.*

X. S. Dionyſii nova baſilica per Fulradum & miracula.

Per id temporis, cùm Fulradus a legationibus, cæteriſque muneribus publicis ob ingraveſcentem ætatem feriaretur, novæ monaſterii fabricæ ſupremam impoſuit manum. Dum verò baſilicam ſanctorum martyrum, dirutâ priore, quæ a Pippino rege cœpta, auguſtiùs a Carolo rege abſoluta eſt, opifices architectarentur; Herlebertus quidam ob leve furtum admiſſum cœlitus punitus, non priùs ſanitatem recepit, quàm facinus ſuum Widrio presbytero confeſſus eſſet. Baſilicæ perfectâ fabricâ, turrique impoſitâ, ex qua ſigna ſen campanæ de more pendebant; Fulradus venerabilis abbas, qui operi ſtrenuè inſtiterat, cuidam Airrado præcepit, ut ſummoveret inſtrumenta, quibus nixi artifices prædictæ turris cacumen erexerant: quod dum ille exſequeretur, ex ſumma turri in terram corruit ante baſilicam ſancti Petri, quæ turri proxima erat. Accurrere omnes, in primis Fulradus ipſe, qui ſe mortis ejus auctorem eſſe proclamabat. At ille illæſus mox aſſurgens, ſpectantibus magnum ſtuporem incuſſit, id tribuentibus ſancti Dionyſii meritis, ne ſuæ domus fabricam cuiquam exitium attuliſſe diceretur. Is mihi videtur eſſe Airardus monachus, qui portas æreas ejuſdem baſilicæ fabricavit, quique ſe ipſe inſculpſit portæ majori ad aquilonem poſitæ, ubi exſtat cum ſcapulari ſub ſcapulis adſtricto *Airardus monachus*, portas ipſas ſancto Dionyſio offerens cum adjunctis verſiculis duobus, qui inſertis ſimulque implexis litteris inſculpti ſunt.

Hoc opus Airardus cæleſti munere fretus,
Offert ecce tibi, Dionyſi, pectore mitis.

In adverſa porta meridionali exhibetur monachus Dionyſianus cum habitu, non ad laborem, ut ille Airardi, ſed ad divina officia compoſito: cujus caput velo quodam ad tergum rejecto tectum, & quoddam cappæ genus ſupra cucullam ab anteriori parte penitus apertæ, a poſteriori ad ima coxinæ defluentis, conſpicitur; qui habitus videtur fuiſſe laxiorum illius temporis monachorum, qui ſenſim ad canonicorum mores deflectebant. Utramque effigiem hic exhibere operæ pretium duxi.

So-

ANN. CHR. 780.

Forma habitus monachorum S. Dionysij sub Fulrado abbate

ANN. CHR. 780. Solebat tunc temporis Bertrada regina, magni Caroli parens, ſubinde in ipſo beatorum martyrum degere monaſterio, ubi ſe totam divino cultui daret. Tunc accidit, ut cuidam ejus famulo, Autberto nomine, ob tigillum e Majori-villa (*) abreptum, brachia & manus ſubitò obriguerint. Hoc audito, regina fratres pro eo Deum precari jubet, ac viro venerabili Benjamino (is eccleſiæ theſaurarius erat) admiſſi emendationem ſpondet. Nec mora poſt fratrum preces, homini integra facultas reſtituta. Regina his viſis laudavit Deum ſanctoſque martyres, & munera baſilicæ obtulit.

(*) *Merville.*

XI. Ælberius epiſcopus Eboracenſis obiit.

Ælberius epiſcopus Eboracenſis obiit. In Britannia inſula deceſſit hoc anno Ælbertus epiſcopus Eboracenſis. Ante bienium, ſuperiorum ejus ſedis antiſtitum exemplo, in monaſterium ſeceſſerat, poſtquam Eanbaldo diſcipulo dignitatem reſignaſſet, ut tradit anonymus poëta, cui tum Eboracenſis eccleſiæ bibliothecam commendavit; ſic enim is canit.

Ergo miniſtrator clariſſimus ordine ſacro
Præſul, præfectus meritis plenuſque dierum,
Tradit Eanbaldo dilecto lectus alumno
Pontificale decus: ſibimet ſecreta petivit
Sæpta, Deo ſoli quo jam ſervire vacaret.
Tradidit aſt alio caras ſuper omnia gazas
Librorum nato, patri qui ſemper adhæſit.

Poſt annos ſeceſſus binos, totidemque menſes, in cæleſtem patriam migravit VI. idus Novembris, teſte eodem anonymo, & quidem initæ dignitatis anno quartodecimo. In ejus locum ſuffectus Eanbaldus, annos ſeptemdecim eam eccleſiam rexit, ſucceſſorem ſortitus alterum Eanbaldum, de quo inferiùs.

XII. S. Wigberti abbatis Friſlarienſis tranſlatio.

S. Wigberti abbatis Friſlarienſis tranſlatio. In Germania corpus ſancti Wigberti abbatis ſub idem tempus e monaſterio Friſlarienſi in Hersfeldenſe cæleſti monitu tranſlatum eſt a Witta ſeu Albuino Buriburgenſi epiſcopo, cui Friſlaria ſubjecta erat, annuente Lullo metropolitâ, cui tei Caroli regis conſenſus acceſſit. Acciti ex Hersfeldio ad id operis tres monachi, Ernuſtus, Baturieus, & Wolfo: quibus Albuinus ſacras reliquias in ſuum monaſterium noctu perferendas conſignavit, ne, ſi interdiu id tentatum, Friſlarienſes prohiberent. Ergo prædicti fratres munus ſibi ab epiſcopo traditum celeres in ſuum cœnobium deferunt, quod a monachis ejus loci reverenter exceptum, magnificè primò in eccleſia conditum eſt. Tum Lullus, favente Carolo, monumentum, pro more Germaniæ & Galliarum, auro argentoque, atque congruentibus metallis exornandum curavit, (ſrodam ſeu ciborium vocabant veteres) & hoc opus ad Idus Auguſti complevit. Miracula dein ibidem patrata loci famam ac religionem auxere.

XIII. Hervvlfi abbatis Elevvangenſis obitus.

Hervvlfi abbatis Elevvangenſis obitus. Ad idem ferè tempus revocanda eſt mors Hervvlfi ſeu Hariolfi, ex Lingonenſi epiſcopo abbatis Elewangenſis, qui idibus Auguſti e vivis exceſſit, ut in ejus epitaphio legitur apud Bruſchium. Is monaſterio a ſe condito privilegia, & corpora ſanctorum Suipicii & Serviliani martyrum ab Hadriano papa obtinuiſſe dicitur: qui martyres XII. kalendas Maii laudantur in tabulis eccleſiaſticis. Wiſterpus ſeu Wiſterbus, ejus ſucceſſor, temerè confunditur cum Wiſterbo epiſcopo Auguſtano, qui medio illo ſæculo deceſſit. Cæterùm regebat hoc tempore Auguſtenſem eccleſiam Sintpertus, qui baſilicam ſanctæ Aſræ exſtruxit, & cœnobium ſancti Magni apud Fauces inſtauravit, teſtante Ermenrico monacho Elewangenſi.

XIV. VVillehadus Saxones erudit.

VVillehadus Saxones erudit. Inter ea Carolus, compreſſis Saxonum novis motibus, eam regionem partitus eſt inter epiſcopos, presbyteros & abbates, qui ejus incolas prædicatione erudirent. In his non infimum locum tenuit Willehadus, quem Carolus ad pagum Wigmodiam, cujus Brema caput eſt, ejus rei causâ direxit; quod miniſterium ille adeò ſtrenuè exſecutus eſt, ut ſecundo anno tam Saxones, quàm Friſones in circuitu commorantes, omnes ſe chriſtianam fidem ampiexuros promitterent, ut tradit in libello de vita ejus Anſcharius. Certè in annalibus Muſciacenſibus legitur; Winidorum ſeu Sclavorum atque Saxonum magnam multitudinem tunc baptizatam fuiſſe. Eodem etiam tempore Winidos propriè dictos, qui ad ortum Bajoariæ poſiti erant, in Chriſti fide erudiebat & confirmabat Virgilius epiſcopus Saltzburgenſis, cujus obitum, quem hoc anno collocant plerique, ad quinquennium differemus.

XV. Caroli M. ſecundum iter Romam.

Caroli M. ſecundum iter Romam. Ordinatis Saxoniæ rebus, Carolus ab Hadriano papâ in Italiam denuo invitatur ad vindicandum patrimonium ſancti Petri in territorio Neapolitano. Haud gravatè novum illud iter aggreſſus eſt rex ſtrenuiſſimus, ſimul ut pontificis voto faceret ſatis,

tis, ſimul ut unum e filiis ſuis Italiæ regem conſtitueret, ac limina ſacra iterum, voti ſolvendi causâ, adiret. Euntem cumitata eſt Hildegardis regina cum regiis liberis, exceptis Pippino & Carolo, quos Wormatiæ reliquit. In illo itinere, ubi in urbem Alamanniæ Conſtantiam advenit rex, eum ſupplices adeunt ſancti Gallenſes, & Augienſes monachi, quibus tunc Johannes epiſcopus Conſtantienſis præerat, enixè obſecrantes, ut, mortuo epiſcopo, monachi prædictorum cœnobiorum poteſtatem haberent ſibi eligendi abbates, utque ſoli regi deinceps ſubjecti eſſent; quod optimus princeps eis indulſit, conceſſis litteris, quas epiſcopus penes ſe retinuit. Tum rex urbe Conſtantiâ profectus Ticinum, ibi reliquum hiemis exegit.

ANN. CHR. 780. Privilegium S. Gallo & Augiæ conceſſum.

Tunc temporis Gerardus comes prope Tarviſum Venetiæ urbem monaſterium ædificavit in honorem beatiſſimæ virginis Mariæ, ſanctæ Crucis, & ſanctæ Fuſcæ martyris, quæ Idibus Februarii Ravennæ colitur, illudque Nonantulenſi abbatiæ ſubjectum eſſe voluit. Situm erat hoc monaſterium in quadam inſula, duobus circumdata fluminibus, Caniano & Sylo, tertiâ ſtadii parte ab urbe Tarviſio diſtans, quod ab Hunnis & Pannoniis anno undenongenteſimo devaſtatum fuiſſe Ughellus (a) teſtatur. Gerardi ducis fit mentio inferius in diplomate Caroli Magni pro eccleſia Regienſi.

XVI. S. Fuſcæ monaſterium conditur.

(a) Ital. ſac. to. 5. p. 469.

EXactâ hieme, Carolus ex urbe Ticino Romam contendit. Proficiſcentem epiſcopi ac populi eximiis coluerunt honoribus, nec minori animi alacritate Hadrianus Romæ excepit, veterum & novorum in eccleſiam beneficiorum ejus memor. Illic baptizatus fuit ejus filius Catolomannus, quem Hadrianus mutato nomine Pippinum appellavit, unxitque regem ſuper Italiam, fratremque ejus Ludovicum ſuper Aquitaniam, uti eorum parens conſtituerat. Carolo Româ digreſſu ac Mediolanum profecto, Thomas ejuſdem urbis antiſtes filiam ejus Giſlam ſacro fonte luſtravit.

ANN. CHR. 781. XVII. Pippinus rex Italiæ inſtitutus, Ludovicus Aquitaniæ.

Cùm a liminibus Apoſtolorum ad Vadum-medianum in finibus Florentinis Carolus perveniſſet, comitante Hildeprandu duce Spoletano, Paulus quidam civis Reatinus, filius Pandonis, ad regem acceſſit, conquerens adversùs Hildeprandum, quòd monaſterium ſancti Angeli Reate ſuburbanum, ſibi, uti aſſerebat, a quadam Gutta amita ſua, confirmante Liutprando rege conceſſum, abſtuliſſet, atque Gnigperto Reatino epiſcopo tradidiſſet. Ad hæc dux reponebat, ſe hoc monaſterium inveniſſe ſub poteſtate palatii, ac donaſſe Guigpetto epiſcopo, eâ lege, ut poſt ejus obitum ad jus Acutiani ſanctæ Dei Genitricis monaſterii, id eſt Farfenſis, cederet. Rex ejus cauſæ cognitionem Spoletum diſtulit. Cùm eò perveniſſet, reſi-
» dente ipſo ad cauſas omnium audiendas, aſſidentibus Adeodato, Arnefrido, Pe-
» tro, Juſtolfo & Sinualdo epiſcopis, aliiſque optimatibus, acceſſit Pando cum fi-
» liis & conſortibus ſuis; oſtenditque regale Liutprandi præceptum, in quo lege-
» batur, ipſum regem ſubſtantiam cujuſdam Guttæ Pandoni, ſuiſque confirmaſſe,
» nullâ monaſterii ſancti Angeli habitâ mentione. Hildeprandus objecit, cur hoc
» præceptum non oſtendiſſet Pando, cùm frater ejus Teuto epiſcopus adversùs
» ipſum in præſentia Teudicii ducis hoc monaſterium ad partem palatii defenſaret?
» Reſpondit Pando, ſe tunc illud præceptum non habuiſſe, ſed poſtea inveniſſe.
» His intervenit ex parte Farfenſium Ragambaldus abbas cum ſuis monachis, aſ-
» ſerens, monaſterium iſtud, de quo agebatur, ſacramento interpoſito adjudicatum
» fuiſſe poteſtati palatii, ac judicium hac de re emanaſſe, Dagarii caſtaldi ac re-
» ferendarii manu ſcriptum. Dagarius interrogatus factum agnovit. Dehinc inter-
» pellatus Pando, ut judicatum illud oſtenderet, confeſſus eſt tandem, ſe illud
» accepiſſe a Teutone epiſcopo in extremis poſito, & poſtea combuſſiſſe, propter-
» ea quod ſibi contrarium eſſet. Ex hac confeſſione Pando causâ cecidit, & ſe-
» cundùm Farfenſes lis definita in menſe Julio per indictionem quartam, quæ huic
» anno convenit. Ragambaldus abbas Farfenſis hic laudatus Probato ſucceſſerat hoc
anno, ut in chronico legitur, aut præcedenti, ſiquidem hoc anno cauſa Potonis abbatis ſancti Vincentii ad Vulturnum ventilata eſt coram Hadriano papa, cui diſcuſſioni Ragambaldus abbas interfuit, ut in fine ſuperioris libri diximus. Qui ſuperiùs laudatus eſt Theudicius dux, Spoletanus haud dubiè dux fuit, Hildeprandi ibidem memorati anteceſſor, idemque, ut mihi quidem videtur, cujus ſigillum plumbeum penes ſe habet ſtudioſiſſimus earum rerum conquiſitor abbas Fauvellus, atque in æs incidi curavit, quale hic exhibemus.

XVIII. Placitum pro Farfa.

Ragambaldus abbas Farfenſis.

Vincentini abbates.

Non

ANN. CHR. 781.

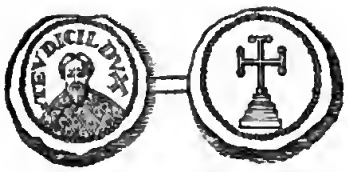

Non ſatis ſibi conſtat chronographus Vincentinus, cùm ait Autpertum anno undeoctogeſimo deceſſiſſe, Hainradum verò ſucceſſorem anno ſequenti, poſt regiminis annos tres & menſes decem; quod ſtare non poteſt, niſi Autperti obitus citiùs accidiſſe dicatur; aut Hainradi præfectura brevior, aut vita productior fuerit. Nobis perinde eſt utrum lector eligat. Hainradus IV. nonas Novembris obiiſſe traditur: Poto verò ejus ſucceſſor X. kalendas Maii, cùm monaſterio annis duobus, menſibus quinque, diebus ſexdecim præfuiſſet. De Paulo abbate ejus ſucceſſore inferiùs.

XIX. Langobardorum leges de monachis.

Pippino Italiæ rege conſtituto, Carolus ejus parens ad ſtatum regni conſtituendum ſe ſe convertit, ac frequenti epiſcoporum, abbatum, virorumque illuſtrium conventu coacto, ex eorum ſententia legum capitulare tribus libris condidit, illudque menſe Maio (Martium Sigonius præfert) promulgari juſſit. Ex illis non paucæ eædem ſunt cum ſuperiori capitulari Hariſtalienſi. Sanctione ſextâ præcipitur, „ ut impuberes puellæ non velentur ante maturi judicii ætatem. Octavâ, ut *ca-* „ *nonici* ſecundùm canones, & *regulares* ſecundùm regulam vivant; ubi vides *re-* „ *gularium* nomine præciſè monachos deſignari, ut in articulo duodecimo mona- „ ſterium *regulare* contra *canonicum* diſtinguitur. Nonâ, ut epiſcopi & abbates ho- „ ſpitii jura, ubi xenodochia inſtituta ſunt, non prætermittant. Duodecimâ, ut „ homo liber, qui *in monaſterio regulari* comam depoſuerit, & res ſuas ibidem „ legaverit, *promiſſionem factam ſecundùm regulam* firmiter teneat. Tertia-decimâ, „ ut liberi homines, qui ſervitio Dei ſe devovere voluerint, priùs a rege faculta- „ tem petant: tum ut ne non tam causâ devotionis hoc faciant, quàm ad evi- „ tandas functiones regales: tum ut ne circumventi ſint ab his, qui res eorum con- „ cupiſcunt. Quarta-decimâ, ut loca, quæ ſemel Deo dicata ſunt, monaſteria in „ perpetuum permaneant. Sexta-decimâ, ut ſervum alterius nemo inducat ad cle- „ ricalem vel monaſticum ordinem abſque domini ſui conſenſu. Legum titulis in- „ ſeruntur Caroli ſanctiones non paucæ, in quibus ea, quæ titulo decimo libri pri- „ mi ſubjecta eſt, de parricida ſtatuit, ut, ſi crimen negaverit, *ad novem vomeres* „ *ignitos*, ad explorandum Dei judicium accedat, id eſt per novem vomeres ignitos nudis plantis pertranſeat: quos ſi pertranſiſſet illæſus, inſons habebatur. Hæc probatio admiſſa eſt in ſancta Cunegunde, violatæ fidei conjugalis accuſata, quæ *vomeres candentes* abſque aduſtione ſecura pretranſiit. Titulo triceſimo-ſeptimo li- „ bri tertii decernitur, ut presbyter, qui ſanctum chriſma dederit ad judicium ſub- „ vertendum, de gradu ſuo expulſus manum amittat. Hoc capitulare conditum fuiſſe ante Caroli iter Mediolanum, illud argumento eſt, quòd ſuperius placitum pro Farfenſi monaſterio paullo poſt ſuum ex urbe Roma egreſſum edidit menſe Julio: cùm prædictum capitulare menſe Maio datum fuerit.

XX. Caroli præceptum pro eccleſia Regienſi.

Non levis tamen mihi ſuſpicio eſt, in prædictis Farfenſibus litteris legendum eſſe *menſe Junio*, tum quia non tanta temporis intercapedo ab egreſſu Caroli ex urbe Roma ad iter Spoletum videtur interceſſiſſe: tum quia idem Carolus menſe Junio Papiæ jam reſidebat, ut docet ejus diploma Regienſi eccleſiæ hoc anno conceſſum, rogante Apollinare ejus urbis epiſcopo. Hic quippe ibidem regiam adiiſſe elementiam dicitur, eique retuliſſe, *quòd accidente negligentiâ & incuriâ, crepitantibus flammis eccleſiarum adificia in Regienſi urbe cremata fuerint, cum quibus etiam aliqua inſtrumenta chartarum & monumenta in favillam redacta ſint:* tum, „ præceptis regum Langobardorum cum apologetico exhibitis poſtulaſſe, ut ipſum „ ſub ſua protectione acciperet; & ut res ac terminos ejuſdem eccleſiæ in con- „ finiis Mantuanis, Bononienſibus, Mutinenſibus, Lunenſibus, Parmenſibus, Ticinen- „ ſibus & Cumanis definiret; idque petiiſſe *pro temeraria præſumtionis invaſione ca-* *venda, necnon & pro Francorum gente noviter in Italiam introducta*. Dum verò limites ejuſmodi aſſignarentur, intereeſſit Anſelmus abbas Nonantulanus diœceſeos Mutinenſis, oratoria quædam repetens, quæ Apollinaris ad eccleſiam ſuam pertinere aſſerebat. Ne itaque eccleſia ſua damnum pateretur, idem epiſcopus adſtitit cum ſuo advo-

Anſelmus abbas Nonantulæ intercedit.

advocato *in præſentia ducis Gerardi* cum Anſelmo jam dicti monaſterii abbate. Sed quia hæc controverſia, *qua inter duo venerabilia loca creverat abſque vicinorum epiſcoporum audientia nullatenus definiri poterat; ideo, datis induciis, tres epiſcopi, Petrus ſcilicet Bononienſis, Gemmianus Mutinenſis, & Petrus Parmenſis, cum aliis idoneis & catholicis viris convocati ſunt.* Quibus cum prædicto duce Gerardo ad judicium re- » ſidentibus, Apollinaris epiſcopus & abbas Anſelmus adfuerunt: eorumque con- » troverſiâ diligenter & accuratè diſcuſsâ, prædicta oratoria eccleſiæ Regienſi ad- judicata fuere. *Data in menſe Junii, die octavo, in anno tertio-decimo & ſeptimo regni* Caroli. *Actum Papiæ civitate.* Gulibertus ad vicem Radonis diploma recogno- vit & ſubſcripſit. Sigonius habet anno ſeptimo Pippini regis, idque rejicit in an- num ejus ſæculi octogeſimum-ſeptimum. ANN. CHR. 781.

XXI. Aliud præceptum pro parthenone Brixienſi.

Fortè cùm Mediolani Carolus aut Brixiæ verſaretur, Radoara abbatiſſa mona- ſterii Salvatoris ſeu ſanctæ Juliæ Brixienſis, quæ Anſilbergæ Deſiderii regis filiæ ſucceſſerat, tegi ſupplicavit, ut omnes ſui monaſterii poſſeſſiones *ſub immunitatis* » *nomine* confirmare dignaretur, quò nullus judex publicus ibidem ad cauſas au- » diendas aut veſtigalia exigenda quidquam poteſtatis haberet: cui petitioni cle- mentiſſimus princeps facilè aſſenſit. Ejus hac de re præceptum in tomo ſecundo bullarii Caſinenſis caret chronologicis notis: ſed ad hoc tempus referendum eſſe non ſine fundamento videtur.

XXII. Alcuinus a Carolo in Gallia retinetur.

Interea Alcuinus, mortuo Ælberto epiſcopo Eboracenſi, Romam ab Eanbaldo ſucceſſore, ad obtinendum et pallium, miſſus, cùm inde rediret, Parmæ obvium habuit Carolum regem, qui multis precibus inſtitit, ut is, expletâ legatione ſuâ, in Franciam veniret. Promiſit Alcuinus quod a tanto principe rogatus erat, eam- que facultatem a proprio rege & epiſcopo hac tantùm lege obtinuit, ut iterum ad eos reverteretur. Simul ac in Franciam acceſſit, Carolus eum patris loco habuit, ab ipſoque introductus eſt in artes liberales. Nec multò poſt, ut eum apud ſe re- tineret, duo illi monaſteria commiſit, Bethlehem ſcilicet, alio nomine Ferrarias dictum, in pago Waſtinenſi; & ſancti Lupi apud Trecas. Nec ſic tamen Alcui- nus retineri potuit, quò minùs tunc ex condicto, tum ex præſcripto canonum, reverteretur in propriam eccleſiam, in qua tonſurâ clericali ac levitico gradu in- ſignitus fuerat; ſe regreſſurum in Franciam pollicitus, ſi hoc ab ipſius rege & epi- ſcopo Carolus impetraſſet. Hac ratione victus princeps, conſenſit ut in patriam re- diret, requiem non dans animis, dum ab Alcuino ad ipſum reverſo impetraret, ſecum perpetuò ut perduraret. Huc referenda videtur Alcuini epiſtola viceſima- tertia; in qua Carolum laudat, quòd ex diverſis mundi partibus amatores ſapien- tiæ convocare ſtuduerit: *inter quos*, inquit, *me etiam infimum, ejuſdem ſanctæ ſa- pientiæ vernaculum, de ultimis Britanniæ finibus adſciſcere curaſtis.* Postò in Ro- mano illo itinere id contigiſſe puto, quod idem ſcriptum reliquit in epiſtola quinta- decima. *Dum ego*, inquit, *adoleſcens Romam perrexi, & aliquantos dies in Papia regali civitate demorarer; quidam Judæus, Juſtus nomine, cum Petro magiſtro*, Piſano ſcilicet, Caroli regis in grammatica præceptore, *habuit diſputationem*, haud dubiè hoc anno vel præcedente, quo tempore Carolus Ticini hiemavit. Tunc ergo con- » tigit, ut Carolus, qui, teſte Eginhardo, in diſcenda grammatica Petrum Piſa- » num diaconem ſenem audivit; in cæteris diſciplinis Albinum, cognomento Al- » cuinum, item diaconem de Britannia, Saxonici generis hominem, virum unde- » quaque doctiſſimum, præceptorem habuerit; apud quem & rhetoricæ, & diale- » ticæ, præcipuè tamen aſtronomiæ addiſcendæ, (quod mirere in magno rege tot » negotiis occupato) plurimum & laboris & temporis impertiit, unde non im- meritò Carolus eum *cariſſimum in Chriſto præceptorem* vocat in fragmento epiſto- læ, relato in ipſius Alcuini epiſtola ſexta, quidquid in contrarium dicat Baronius. Huc ſpectant verſus epigrammatis undeducentesimi ad fratres Eboracenſes, quos ad pangendos verſus hortatur.

Talia namque placent veſtro quia munera patri,
Qui nunc egregias regalibus inſonat artes
Auribus, & patrum ducit per prata ſequentem
Præpulcro ſophiæ regnantem ſtemmate celſa.

Verùm longiùs progreſſus, jam ad Caroli geſtorum ſeriem revertor.

XXIII. Wormatiæ conventus.

Relicto in Italia novo rege Pippino, Carolus Wormatiam revertit, ibique *campum-Maii*, id eſt conventum Maio celebrari ſolitum, poſt menſem Julium cele- bravit. Citatus illuc dux Bajoariæ Taſſilo acceſſit, obſides dubiæ fidei duodecim promiſit, quos Simpertus ſeu Sindbertus epiſcopus Reginenſis ſeu Ratiſponenſis » Cariſiacum ad regem adduxit. In eo conventu regi a populo ſupplicatum, ut » epi-

ANN. CHR. 781.

Episcopi ad militiam ne-pergant.

» episcopi deinceps ad militiam proficisci ne cogantur, exceptis duobus aut tribus
» doctis ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem facien-
» dam: sed alii omnes in suis parochiis residεant, ibidem Deo fideliter famulatu-
» ri, & sacrosancta mysteria canonice peracturi, atque pro rege ejusque exerci-
» ru unà cum sibi subjectis orationes, missas, litanias, & eleemosynas persolu-
» turi; quod quidem a se non ideo peti ajunt, quò supplementum ad bellicos sum-
» tus ex rebus ecclesiasticis usurpent, quas contra potius aogere cupiant: sed quòd
» episcopos, si apud se remanserint, cum suæ, tum regis saluti utiliores fore
» persuasum habeant; quippe sibi compertum esse, res ecclesiæ Deo esse sacra-
» tas, utpote oblationes fidelium, pretia peccatorum; quare si quis eas ab ec-
» clesiis aufert, procul dubio sacrilegium committere. Id verò probant ea for-
» mula tunc temporis usitata, cùm quis res suas ecclesiæ offerebat. Facit enim,
» inquiunt illi, scripturam de ipsis rebus, quas Deo dare desiderat; & ipsam scri-
» pturam coram altari aut supra tenet in manu, dicens ejusdem loci sacerdotibus at-
» que custodibus: *Offero Deo atque dedico omnes res, quæ hac in chartula tenen-*
tur insertæ, pro remissione peccatorum meorum, ac parentum & filiorum, aut pro quo-
cumque illas Deo deliberare, fortè delibare, voluerit, ad serviendum ex his Deo in
sacrificiis, missarumque sollemnitis, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum ali-
moniis, & cæteris divinis cultibus atque illius ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem
eas inde, quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub pœna sacrilegii ex hoc Domino
Deo, cui eas offero atque dedico, districtissimas reddat rationes. Ponit etiam in ea
» allas conjurationes, quas enumerare longum est. Tum populi illi, ut talis ab eis
» rapinæ suspicio amoveatur, profitentur omnes, stipulam dextris in manibus te-
» nentes, eamque mox e manibus proicientes, se nec talia facturos, nec facien-
» tibus consensuros. Tam piæ populorum supplicationi assensit Carolus, idque pro-
ximo generali conventu confirmatum iri pollicetur, ut fusiùs apud Benedictum (*a*)
levitam legere est: quod Cointius ad superiorem Wormatiæ conventum refert.
Qui superius laudatur Simpertus Ratisponensis episcopus, idem memoratur in char-
ta traditionis cujusdam Helmwini, sancto Emmerammo factæ *in præsentia Sindber-*
ti episcopi, & monachorum sub crypta sancti Emmerammi, anno XXIII. *regnante au-*
gusto Karolo, die kalendarum Septembris; ubi Carolus, necdum imperator, augu-
stus dicitur.

Formula oblationis Deo factæ.

(*a*) *Capitul. lib. 6. c. 285.*

XXIV. Saxoniæ octo erecti episcopatus.

Eodem anno rex in Saxoniam venisse traditur, eamque divisisse in octo episco-
patus, Bremensem, Halberstadensem, Hildinesheimensem, Verdensem, Paderbrun-
nensem, Mindensem, Monasteriensem & Asenbruggensem: quibus terminos &
ipse constituit, dein episcopos, de quibus postmodum agemus. Ad hæc monaste-
rium in loco, qui vocatur *Selingestede*, vulgò *Aftervvic*, exstruxisse, & in hono-
rem sancti Stephani martyris dedicari curasse, eique præfecisse sanctum Hildegri-
num Catalaunensem episcopum, sanctis parentibus, scilicet patre Thiatgrimo,
matre Liafburgâ, editum, fratrem sancti Liudgeri primi Mimigardevordensis epi-
scopi, ab Hadriano papa ad hoc opus destinatum: qui eodem anno sedem episco-
palem ea hoc loco in oppidum, quod vocatur *Halberstad*, transtulit. Hæc ex an-
nalibus Saxonicis nondum editis. Aliud fuit Seliginstadense monasterium, quod E-
ginhardus sæculo insequenti condidit in diœcesi Moguntina.

XXV. S. Galli & Augiæ abbates.

(*b*) *Ratperti. c. 3.*

Eodem anno in Alamannia Johannes episcopus Constantiensis vivere desiit. Ubi
finem vitæ (*b*) sibi imminere sensit, ex duobus privilegiis, quæ Carolus monasteriis
sancti Galli & Augiensi concesserat, alterum Augiam ipse detulit; alterum, quod
ad sancti Galli monasterium spectabat, in scriniis Constantiensis ecclesiæ reliquit,
eò quòd sancti Gallenses *neporem illius*, sicut promiserant, abbatem eligere noluis-
sent, propterea quòd regium diploma multùm esse depravatum, & longè alia-
ter, quàm rex jussisset, conscriptum fuisse intellexissent. Idem ab Augiensibus fa-
ctum. Postquam igitur Johannes e vivis excessit, mox Augienses quemdam senem,
presbyterum & monachum, Petrum nomine, sibi abbatem elegerunt cum consilio
Hildegardis reginæ, cujus adminiculo electio stetit, propterea quòd a Geroldo co-
mite, prædictæ reginæ germano, locus ipse multum patrocinii ac subsidii accipie-
bat. In monasterio autem sancti Galli suffecto ad modicum tempus Ratperto seu
Rutperto abbate, cum regis permissu Waldo seu Walto cœnobita, vir sapiens,
scriptorque eximius, electus est. Verùm non diu præfectura penes eum sterit, nam
Egino Johannis in Constantiensi episcopatu successor, sancti Galli monasterium mo-
re antecessorum suorum itidem sibi subjicere volens; uti Sidonius sanctum Othma-
rum, ita ille Waltonem abbatem insectari cœpit, atque optimates regis prædio-
rum concessione, non tantùm pecuniis ac muneribus ad suas partes pertraxit, ac
demum eorum favore monasterium suæ sedi mancipavit. Carolus verò Walto-
nem cum episcopo conciliare hoc pacto tentavit, ut ille episcopi jussis parens,

abba-

abbatis nomen ac locum in monaſterio retineret; at Waldo tantam ſuorum dejectionem haudquaquam ferre valens, negavit, ſe regis auctoritate ſublimatum, poſthac ulli inferioti homini ſubdi poſſe. Itaque cum regis aſſenſo ad vicinum Augienſe monaſteriam ſeceſſit: ubi poſtea electus atque ordinatus abbas, poſtremò Pariſienſe ſancti Dionyſii monaſterium poſt Fardalfum abbatem regendum accepit. Waltone hoc modò pulſo, Egino epiſcopus quemdam forenſem presbyterum, Werdonem nomine, abbatem monachis imponere volait: illis verò ſæcularis habitus hominem rejicientibus, Werdo habitum mutavit, & tunc demum monaſticis indutus veſtibus, acceptus, atque, ut ſtatuerat epiſcopus, abbas ordinatus eſt. Tum verò conſpirantibus epiſcopo & abbate, res in deterius prolabi in dies: cùm auctores mali eſſent, qui tutores ac defenſores eſſe debuerant, nulluſque ex monachis eis reſiſtere valeret. Werdonem tamen ob eximios mores prædicat Walafridus Strabo in ejus epitaphio: quod ſi poeticè dictum interpretari nolis, mores tandem in melius commutaſſe Werdo dicendus eſt. ANN. CHR. 781.

ANno inſequenti octogeſimo-ſecundo in Saxonia excitata eſt gravis in chriſtianos perſecutio, auctore Witichindo, qui ſervos Dei alios a finibus ſuis expulit, alios crudeliter peremit, in his Folcardum presbyterum cum Emmingo comite, Benjaminum, Arrebanum, & Gerwalum cum ſuis ſociis. Willehadus verò, eorum dux & magiſter, conſcenſâ navi in Friſiam trajecit, ſicque perſecutionem evaſit. Dein, nullam ſibi apud Saxones prædicandi opportunitatem ſupereſſe exiſtimans, arrepto itinere Pippinum Langobardorum regem adiit; indeque proſpero curſu Romam acceſſit, Hadriano papæ afflictam & vagam Saxonam eccleſiam commendaturus. Tum pontificis favore ac benedictione recreatus, Franciam repetens, *ad locum, qui dicitur Aſternaca*, divertit, ibique duobus annis commoratus, ſolitariam vitam duxit. Hoc eſt monaſterium Aſternacenſe, tecentioribus Epternacenſe, quod ſanctus Willibrordus in pago Trevirenſi ædificaverat. Illic ab omni rerum ſtrepitu alienus vir Dei, orationi & lectioni operam dedit, ſcribendis etiam libris deditus: quo in genere beati Pauli epiſtolas in uno volumine, aliaque quamplurima exaraſſe traditur. Ibidem cùm multos ad meliorem vitam & ad Dei cultum exemplis, monitiſque ſuis accendit; tum diſcipulos ſuos, qui propter metum perſecutionis Saxonicæ paſſim diſperſi erant, ad ſe recollegit, enm eis denuo ad illas partes reverſurus. Epternaco tunc præerat Beotnecdus ſea Berneradus abbas, dein archiepiſcopus, ut putant, Senonenſis, cujus mentio jam ſæpe facta eſt. ANN. CHR. 781. XXVI. Willehadi iter Romam & commoratio Epternaci.

Adamus canonicus Bremenſis auctor eſt, Liudgerum cum Willebado Romam profectum, poſteaquam Hadriani papæ præſentiâ & colloquio recreatus fuit, in montem Caſinum ſeceſſiſſe *ad confeſſionem* ſancti Benedicti, dum Willehadus in Gal- „ liam ad ſancti Willebrordi ſepulcrum remeavit. Itaque ambo biennio recluſi, „ hic Epternaci, ille Caſini, vitæ contemplativæ operam dederunt. id clariùs de Liadgero explicat Altfridus epiſcopus, cùm ait, Liudgerum Româ progreſſum perveniſſe ad monaſterium ſancti Benedicti in regno Beneventano, & illic in ſancta converſatione conſiſtentem didiciſſe regulam ejuſdem ſancti patris Benedicti: quippe qui jam dudum cupierat in quadam poſſeſſione ſua cœnobium conſtruere monachorum; quod vorum poſtea Werthinæ implevit. Idem Caſini monaſticâ cuculla indutus eſt, teſte Altfrido, ſed profeſſionem obſervandæ regulæ non fecit; ideoque cacallam epiſcopus depoſuit, retento tamen interiori cilicio a monachis geſtari ſoliro, & carnium eſum certis temporibus non recuſavit. Ubi obſervare licet, ex Caſinatium indulgentia factum eſſe, ut cucullam, quod monaſticæ profeſſionis inſigne eſt, indueret Liudgerus, nullâ tamen factâ regulæ profeſſione, contra receptum eo tempore morem, quo fiebat, ut habitus monaſtici ſuſceptione reatus monaſticæ profeſſionis induceretur. Hinc Werthinenſes id Liudgero indultum a Caſinatibus tradunt in ſuo tythmo: XXVII. Liudgerus Caſinum ſecedit.

Sancto conſilio cum filiis habito,
Permiſerunt eum converſari ſecum,
Cucullam ſumere, non tamen promittere
Obſervationem ejus regularem.

Plura id genus exempla ſuppeditabunt annales noſtri, ut in Salomone abbate S. Galli, in Remberto epiſcopo Hammaburgenſi, & in Uladiſlao Polono, filio Caſimiri ducis Evinacenſis. Anonymus Liudgeri vitæ ſcriptor tradit, Caſinenſis monaſterii patrem genere illi propinquum fuiſſe, ibique Liudgerum manſiſſe duos annos. Altfridus addit menſes ſex. Caſino tum præerat Theodemarus abbas, quem Werthi-

ANN. CHR. 782. chinenſes in ſuo rythmo *nepotem* Liudgeri vocant; malim cum anonymo dicere propinquum. Ex quo licèt conjicere, Theodemarum origine Friſium, aut Francum fuiſſe.

XXVIII. Benedictus novam baſilicam cum monaſterio condit.

Hoc ipſo anno, Caroli regis quarto-decimo, Benedictus abbas Anianenſis, qui antea beatæ Mariæ baſilicam ac monaſterium rudi opere condiderat, aliam in honorem Salvatoris eccleſiam prægrandem, ex præcepto Caroli regis, adjuvantibus ipſum ducibus & comitibus, cœpit conſtruere; ſed & elauſtra novo opere alia cum columnis marmoreis quàm plurimis in porticu poſitis, nec jam ſtramine domos, ſed regulis cooperuit. Majoris hujus baſilicæ altare, ſanctæ Trinitatis nomine conſecratum, tres habebat aras, ut in tribus aris individua Trinitas, & in uno altari una divinitas ſignaretur. Altare exteriùs ſolidum, intus eavum erat, retrorſum habens oſtiolum, quo privatis diebus incluſæ capſæ tenebantur *cum diverſis reliquiis patrum*, ſollemnibus feſtis, ut puto, publicè fidelibus exhibendæ. In his erat particula veræ crucis, tepoſita in arca aurea, quæ fuerat imperatoris Conſtantinopolitani; item alia auro incluſa, aſſervari ſolita *in ſcutella argentea Caroli Magni*, cum una ſpina de corona Chriſti Domini, auro pariter incluſa; quæ omnia eum pluribus allis perierunt. Præter majus illud altare, tria alia in eadem baſilica erant, unum ſancti Michaelis archangeli, alterum beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, tertium ſancti Stephani protomartyris. In eccleſia verò beatæ Dei genitricis Mariæ duo erant privata altaria, quorum patroni erant ſanctus Martinus *gemma præſulum*, & ſanctus Benedictus *cunctorum pater monachorum*. In has baſilicas ſequiori ſexui aditus omnino interdictus erat. Inſuper duo ibidem oratoria erant, unum ſancti Johannis Baptiſtæ in cœmeterio: alterum ſancti Saturnini; utrumque feminis pateſactum. Eccleſiæ dignitati reſpondebat ſacta ſupellex, multo quàm initio pretioſior, ſepteno ferè numero onuquæque diſtincta.

In majori baſilica ſeptem candelabra viſebantur, mirâ arte fabricata, ex quorum ſtipite haſtilia, ſphærulæ & lilia, calami, ac ſcyphi in nucis modum, ad inſtar illius Salomoniaci, procedebant. Ante altare ſeptem dependebant lampades, inæſtimabili itidem ſuſæ labore; totidemque in choro lampades argenteæ in modum coronæ, quæ inſertis in ſe ſe circulis cyathos in gyrum recipiebant, in præcipuis ſollemnitatibus accendi ſolitæ, quibus accenſis, veluti in die, ita in nocte, tota refulgebat eccleſia. Denique pretioſas veſtes eccleſiaſticas, calices argenteos prægrandes, offertoria argentea fieri curavit, & quidquid operi Dei neceſſarium eſſe credidit, ſummo ſtudio comparavit. Monachorum verò habitacula tantæ amplitudinis erant, ut mille ampliùs homines capere poſſent; habebantque centum cubitos in longitudinem; & viginti in latitudinem: &, quia cætera loca eos capere non valebant, locis congruis conſtituit cellas eum aliquot fratribus, quibus magiſtros præpoſuit. Non mirum itaque, ſi hoc monaſterium ab Ardone dicatur *cunctorum caput monaſteriorum*, non ſolùm quæ in Gothiæ ſeu Occitaniæ partibus conſtructa erant; ſed etiam illorum, quæ aliis in regionibus eâ tempeſtate & deinceps ad ejus exemplum condita ſunt, atque de illius theſauris & opibus locupletata.

XXIX. Anianenſium fervor, diſciplina, & habitus.

Verùm tota hæc ædificiorum corporeorum fabrica parvi facienda eſſet, niſi Benedictus parem, immo majorem ſpiritualis diſcipulorum ædificii curam & ſollicitudinem habuiſſet. Erat eo tempore Anianæ numeroſa turba fratrum, & quidem ampliùs trecentorum: ſed omnes ſpirituali fervoris igne toti ſuccenſi. Certabant ſiquidem quis ipſorum eſſet humilior, quiſve in obedientia promtior, in abſtinentia rigidior, in vigiliis prior, poſterior in loquendo, in veſtitu vilior, in caritate ferventior. Hos ignes, hanc æmulationem fovebat, excitabatque pius pater, ſancti patris Benedicti regulam jugiter expendens ac meditans, ſuiſque inculcans; eamque ut meliùs intelligere poſſet, circumibat alia monaſteria, peritos quoſque interrogans de iis quæ ignorabat. Quin etiam alias aliorum patrum regulas perquiſivit, ex iiſque codicem unum conflavit, a diſcipulis ſuis ſedulò legendum. Et quia nonnullis videbatur hæc lectio nequaquam ad ſe pertinere, qui unam ſancti Benedicti regulam profeſſi eſſent: concordiam edidit earum regularum cum Benedictina; ut omnes demum intelligerent, ſanctum Benedictum non alia docuiſſe, quàm quæ antiquiores patres ante ipſum docuerant: nihilque monachis cenſendum alienum, quæ ipſi tradidiſſent, utpote ſancti Benedicti regulæ conſentanea: quod facilè ex illa concordia & collatione apparebat. Quin etiam monaſteriorum ſalubres conſuetudines ſcrutatus eſt vir ſanctus, ſuiſque eas tradidit monachis obſervandas. Ad hæc cantores inſtituit, lectores atque grammaticos & in ſcripturis peritos, qui alios docerent; ex quibus quidam ad epiſcopalem dignitatem aliùmti fuere. Denique librorum multitudinem congregavit, ut eorum lectione & uſu diſcipuli ſui erudirentur. Nec tantùm monachis informandis dabat operam, ſed etiam eſe-

clericis, quos in ſuo cœnobio ſuſceptos aiebat, ſimiliter erudiendos inſtituendoſque tum per ſe, tum per magiſtros, quos monachis pariter & clericis præficiebat. ANN. CHR. 781.

In his tamen litterariis exercitiis labores, qui corpore exercenter, nequaquam intermittebat, etiam graviores & ruſticanos. Ille verò cum arantibus ipſe arabat, ſodientibus ſocius aderat, cum meſſoribus metebat, quantum per varias occupationes ipſi licebat; vixque in torrida & adufta illa regione, ſuis nimio fervore æſtuantibus aute horam refectionis pauculum aquæ indulgebat: nec tamen in eum quiſquam motire audebat, quippe qui idem patiebatut. Intet laborandum verò nullus fabulis locus: ſed manus opere, linguæ pſalmorum cantu occupabantur: euntium porro ac redeuntium, laborantiumve animi divinis meditationibus intenti erant. In victu ſibi rigidus, aliis bibentibus vinum, aquam ille, excepto ſabbato & dominicâ die, paſſim bibebat. In cibo rariſſimè pinguedinem admittebat. Carnes quadrupedum a die converſionis ſuæ uſque ad extremum vitæ edere noluit: at jus e pullis compoſitum ſumebat, ubi aliqua ipſi accidebat infirmitas: cæterùm aliis, quoties opportunum erat, præbebat ea ipſa, quæ is ſibi negabat. Ea in regendis ſuorum animis petitia, ipſius & induſtria erat, ot, ſi quis anxiis ac moleſtis cogitationibus exagitatus ad eum accederet, mox ejus ſalubri conſilio tumultuoſa illa turba cogitationum abiret, immo ſæpe in ipſo accedendi propoſito evaneſceret. Idem ab eo levamen recipiebant alii, qui vel gravioribus preſſi delictis, vel triſtitiæ morbo anvii ad eum accedebant. Denique fratribus ſibi ſubjectis omni horâ, in nocturnis ſcilicet vigiliis, in capitulo, in refectorio, pabula vitæ præbebat.

Quod attinet ad eorum habitum, albus erat interior, id eſt toga; cuculia verò & ſcapulare nigra, at fidem facit ritualis libet illius monaſterii, ſcriptus ab annis ferè quingentis: in quo novitii togâ albâ, & ſuper eam cappâ nigrâ, anteriùs apertâ, induti repræſentantur.

XXX. Benedicti caritas in externos.

Nec deerat proflua ejus caritas externis etiam & alienis, cùm in temporalibus, tam in ſpiritualibus ſubſidiis ſuppeditandis. Cura illi erat ingens quoſcumque obvios cæleſti pane aiere, atque ut ſacra eloquia eorum cordibus tenaciùs inhærerent, ſæpius inculcare, compendioſo uti ſolitus ſermone. Eſto, inquiens unis, caſto corpore & humilis corde: quoniam Deo accepta non eſt ſuperba caſtitas, aut humiliras inquinata. Alteris: Si plurima tibi præcepta impoſſibilia videntur, ſaltem hoc breve & exiguum ſerva: *Declina a malo, & fac bonum:* qui hortandi modus ita familiaris ei exſtitit, ut ſub finem vitæ, collectis omnium patrum ſententiis, onum ex iis librum ad hunc uſum conficere meditaretur. Jam verò quanta ejus caritas in egeutes fuerit, quis explicet? Ortâ ſame graviſſimâ, cœpit multitudo pauperum, viduarum & pupillorum ad eum accedere, ac portas monaſterii, viaſque ſtipare; quos ille inediâ pæne confectos & exanimes videns, anxiè de paſcenda tanta multitudine cogitare inſtitit, ſepoſitiſque ſeorſim quæ fratribus uſque ad novas fruges neceſſaria erant, reliqua in uſus egenorum ſingulis diebus diſtribui præcepit. Carnes etiam armentorum, oviumque dabantur in dies: jac etiam vervecum non parum ſubſidii afferebat. Hinc pauperes & egeni juxta monaſterium ſibi tugutia crexerant, in quibus uſque ad novas fruges habitarent. Deficiente porro annonâ, rurſus ea, quæ in fratrum uſus teponi curaverat, uſque tertium detrahi juſſit. In fratroai verò animis tantus inerat miſerationis affectus, ut cuncta libenter, ſi fas eſſet, impendiſſent: unde quæ ſibi quiſque ſubtrahere poterat, clam inediâ confectis afferebat. Hanc famem anno ejus ſæculi nonageſimo-tertio contigiſſe cenſet Henſchenius; nam ea quæ anno unde-octogeſimo accidit, Anianenſis fortè monaſterii conditionem præceſſit. Sed parum intereſt inquirere de tempore, quando de immenſa Benedicti caritate conſtat, quæ nullo tempore circumſcripta erat, nullis egentium anguſtiis deerat.

XXXI. Gillebertus epiſcopus & abbas Elnonenſis.

In chronico Biandinienſi & Dionyſiano Gillebertus epiſcopus hoc anno traditur obiiſſe x. kalendas Junii. Erat is Tornacenſis & Noviomenſis epiſcopus, idemque abbas Elnonenſis poſt Ageltredum ejus deceſſorem, qui ex-monacho Elnonenſi Bavonianus, dein Elnonenſis abbas, ac denium epiſcopus Leodicenſis, Deſiderium regem Langobardorum in Franciam juſſu Caroli abduxit, in Corbeienſe monaſterium relegandum. Igoori ſunt ante eum ſæculi octavi abbates Elnonenſes poſt Andream, quem ſanctus Amandus morti proximus ejus loci rectorem deſignaverat. Gillebertus ex-abbate creatus epiſcopus, monaſterii regimen, quod tam ferè abbatibus ad epiſcopatum aſſumtis in more poſitum erat, videtur retinuiſſe. Is eccleſiam ſancti Amandi cum clauſtris monaſterii inſtauravit, teſtante Alcuino in ejus epitaphio, diverſo ab eo, quod apud Vaſſorium & Cointium leges. Sic habet Alcuinus in carmine quinquageſimo-primo.

Hic

ANN. CHR. 782.

Hic Giſlebertus præſul requieſcit humatus.
Corpus terra tegit, ſpiritus aſtra petit.
Vir pietate potens, humiliſque, modeſtus, honeſtus,
Devotus nimium paſtor honore Dei.
Hic pius eccleſiam ſancti conſtruxit Amandi,
Cunctaque jam renovans claustra monaſterii.

Ejus tempore in eccleſia ſancti Vedaſti, ipsâ paſchæ vigiliâ, *periculum de corpore & ſanguine Domini* contigiſſe dicitur: ob idque iſtuc evocatus Giſlebertus, ut quid de hoc ſtatuendum eſſet, ut erat magnâ prudentiâ præditus, definiret. Idem, cùm eſſet epiſcopus Noviomenſis & Tornacenſis, abbatiam Marcianenſem cum aliis eccleſiis, quæ ſui epiſcopii erant, pro eccleſia ſancti Martini ſupra Scarpum apud Elnonem ſita, quæ ad parochiam Atrebarenſem ſeu Cameracenſem pertinebat, commutavit: *ut tota villa ex integro reſponderet abbati & monachis*. Hæc ex veteri abbatum Elnonenſium catalogo, ubi Giſlebertus in eccleſia ſancti Petri ad dexteram presbyterii partem ſepultus jacere memoratur.

Arno ejus ſucceſſor, Alcuini frater.

Giſlebetto in abbatia ſuffectus Arno Elonenſis monachus, vir bonus, exemplo ſuo multos ad virtutem provocavit, aſſumtus demum ad ſedem Juvavenſem, id eſt Saltzburgenſem. Arno ſeu Arnonus, germanicum nomen, Aquilam latinè ſignificat; quo nomine Arno appellatur ab Alcuino in epiſtola ſexageſima-ſexta. Hunc verò eumdem eſſe cum Arnone noſtro, ipſius epiſtolæ probant hæc verba. *Veniens veniebam ad ſancti Amandi protectoris noſtri dulciſſimas manſiones, quærens amatorem meum, ut ejus dulciſſimo alloquio refrigerarem animam. Sed quia necdum de nido Juvavenſi avis optata evolavit, miſi hanc invitatoriam chartulam*. Hunc Aquilam idem Alcuinus germanum fratrem ſuum vocat in prædicta epiſtola ſexageſima-ſexta, cujus inſcriptio hæc eſt, *Cariſſimo germano meo Aquilæ antiſtiti Albinus*, qui eum in contextu ejuſdem epiſtolæ rogat, ut ipſius ſocordiam *fraternâ diligentiâ* caſtiget, precibuſque jacentem relevet, *ut fraternæ dexteræ ducata non laſſeſcat in via veritatis, qui hùc uſque in ſæculi ſe volvebat cœno*; & in fine: *Proficientem te*, inquit, *cariſſime frater, divina auxilietur gratia in æternum*. Ad hæc ejuſdem Alcuini epiſtola centeſima-quarta *Dulciſſimo fratri & ſanctiſſimo præſuli Aquilæ* inſcripta eſt.

XXXII. Diplomata pro S. Dionyſio.

(a) Diplom. p. 502.

Sub finem hujus anni diplomata (*a*) duo data ſunt monaſterio Dionyſiano, ineunte anno quarto-decimo Caroli regis; unum eſt præceptum ipſius principis ad confirmandam commutationem quorumdam Mettenſis pagi prædiorum, factam inter Fulradum abbatem & archipresbyterum, atque Euphemiam abbatiſſam par-
» thenonis ſancti Petri Mettenſis: quæ cum conſenſu ancillarum Dei ibidem conſiſtentium, ad partem Fulradi abbatis dedit locella duo in pago Salonenſi ſuper
» fluvium Salonam, in Compendio: Fulradus verò in compenſationem tradidit res
» proprietatis ſuæ in villa pagi Scarponenſis Baſigunde-curte, quam cum Petrone
» epiſcopo Virdunenſi & Annone abbate commutaverat. Datum eſt hoc præce-
» ptum in menſe Octobri, anno quarto-decimo & octavo regni Caroli, cùm Fran-
» cici, tum Langobardici, Hariſtalio palatio publico; idque Widolaïcus ad vicem Radonis recognovit. Hic non eſt Widolaïcus Fontanellenſis abbas minimè bonus, de quo, jam ſuperiùs actum eſt. Alterum eſt placitum Catiſiaci habitum, in-
» quo, agente Adone advocato ſancti Dionyſii ſeu Fulradi abbatis contra Riſe-
» ronem comitem, ſuoſque *eſcapinios*, Sonargiaca-villa, ſita in pago Tellao ſuper
» fluvium Ittam, quam *ſanctus Dionyſius per ſuum brachium conquiſivit*, monaſte-
» rio Dionyſiano aſſerta eſt die ſextadecimâ menſis Decembris, anno quarto-deci-
» mo regni Caroli. Huic placito interfuere Richardus, Gunthardus, & Teutbaldus comites, aliique fideles regis, atque Woraldus comes palatii. Ejus rei litteras Witherius notarius ad vicem Chrotardi recognovit. Obſcurum eſt quod in illis legitur, ſanctum Dionyſium prædictum locum *per ſuum brachium* conquiſiviſſe; niſi ſi hanc villam Chlodoveus junior ſancto Dionyſio conceſſit, ut ei ſatisfaceret ob raptum (ſi tamen id verum eſt) argentum, quo brachium ipſius concluſum erat.

XXXIII. Superadi monaſterium duplex.

(b) Tepſ. to. 4. ſcrip. 39. verſ. gallitia.

In Gallicia exſtabat hoc tempore monaſterium Salvatoris de Superado, diœceſis Compoſtellanæ, quod olim duplex erat, virorum ac mulierum. Huic quippe anno convenit charta (*a*) donationis de Toanzo, *facta æra octogies denâ & decies bi-*
» *nâ*, id eſt octingenteſimâ viceſimâ, *pridie kalendas Junii*: quâ chartâ Munia-
» *conſeſſa* cum conſenſu fratrum vel ſororum permanentium in cimiterio, ſottè cœ-
» nobio, Superandi; & Gutierus abbas cum omni collegio clericorum vel mona-
» chorum *normam ſanctitatis*, id eſt regulam ſanctam, tenentium, cuidam Fran-
» ſuario Oſoriz & uxori ejus Anuniæ donat eccleſiam ſancti Johannis in villa, quæ

» di-

» dicitur Toanu, territorio Nenitos, ſecus fluvium Mero, cum omnibus appen- ANN. CHR.
» dicibus ſuis, in commutationem aliarum rerum, quas ab eis acceperant: quod 782.
argumento eſt, jam tum in Hiſpania eccleſias nonnullas in manu laicorum poſitas fuiſſe. Huic inſtrumento prima ſubſcribit *Munia, licèt indigna, confeſſa; Gutier abbas una cum conſenſu clericorum vel monachorum*, & poſt eum Bardaldus, Fulgentius, Jandinus, & Raimundus presbyteri: deinde Ailone, Guntrode, Anunia, & alia Guntrode, quæ omnes ſe *Deo-votas* dicunt, haud dubiè ſanctimoniales Deo ſacratæ. Una Munia *confeſſam* ſe dicit; quo nomine abbatiſſæ officium deſignare videtur: tametſi *confeſſoris* vocabulum apud Hiſpanos per illud tempus monachos ſignificabat, ut Cangius probat, fortè ex adultis factos, qui alibi *converſi* tum dicebantur. Hoc monaſterium Superadi, a Mauris fortè deſtructum, Hermenegildus & Paterna procedente ſæculo decimo ſub patrocinio Dei genitricis Mariæ inſtaurarunt.

POſtero anno e vita migrarunt Bertrada ſeu Berta matrona, olim conjux Pippini regis, & Hildegardis regina, Caroli Magni uxor: hæc quidem pridie kalendas Maii; illa verò IV. idus Julii, ſepulta primùm in baſilica monaſterii Cauciacenſis prope Compendium, ubi haud dubiè deceſſit; dein tranſlata in ſancti Dionyſii baſilicam, ubi degere ſolebat, ac prope Pippinum ſepulta. Hanc magnopere colebat filius ejus Carolus, ita ut nulla inter ſe ſe umquam exorta fuerit vel minima diſcordia, præterquam in divortio filiæ Deſiderii regis, quam Carolus, matre ſuadente, uxorem duxerat. Bertradæ capellanus fuit Gervoldus abbas Funtanellenſis. Duobus ante eam menſibus obiit Hildegardis regina apud Theodonis-villam, & quidem in vigilia aſcenſionis Domini, quæ hoc anno ptidie kalendas Maii incidebat. Humata eſt Mettis in ſuburbana baſilica ſanctorum apoſtolorum ſeu ſancti Arnulfi, ejuſque epitaphium ſcripſit Paujus diaconus, qui ait eam obiiſſe tertio-decimo, vel duodecimo anno, quàm Carolo nupſerat; ſic enim hos epitaphii verſus interpretor. ANN. CHR. 783. XXXIV. Bertradæ & Hildegardis reginarum obitus.

Tu ſola inventa es, fuerit quæ digna tenere
Multiplicis regni aurea ſceptra manu.
Alter ab undecimo rurſus te ſuſtulit annus,
Heu genitrix regum, heu decus atque dolor!

Hunc locum ita intellexit Coſtius, quaſi his verſibus ſignificaret poëta, Hildegardem bis tertio-decimo ætatis anno devixiſſe; eidemque decem tantùm conjugii annos tribuit, ut locum juſto Himiltrudis poſt Deſiderii filiæ repudium conjugio inveniat. Verùm præmiſſis verſibus, tredecim aut ſaltem duodecim » conjugii annos Hildegardi aſſignari probat diploma Caroli regis pro baſilica » ſancti Arnulfi, datum kalendis Maii, anno quinto-decimo regni ejus, in die » aſcenſionis dominicæ, *in cujus vigiliis ipſa dulciſſima conjux*, inquit, *noſtra obiit in anno tertio-decimo conjunctionis noſtræ*, ut apud (a) Meuriſſium, ſive *duodecimo*, ut in ipſo primario exemplari legimus; quo nihil ad ſententiam noſtram luculentius afferri licet. His opponi poteſt, quòd huic diplomati non ſolùm quædam inſerantur imprecationes, ſed etiam annus incarnationis dominicæ ſeptingenteſimus octogeſimus-tertius, & indictio ſexta contra receptum morem apponantur. Et id quidem inſolitum fateor: ſed tamen haud ſatis validum ad rejiciendum diploma, quod omnino authenticum, tametſi deſtitutum ſigillo, & Carolino tempore Caroliniſque characteribus ſcriptum legimus in archivo ſancti Arnulfi monaſterii, in cujus gratiam conditum eſt. Hoc diplomate Carolus prædictæ ſancti Arnulfi baſilicæ donat *villam Cannittum*, Meuriſſio *Camenetum*, pro remedio animæ » ipſius conjugis ſuæ: tum ut die noctuque luminaria ad ejus ſepulcrum ardeant: » tum ut illic alantur, qui pro ejus anima miſſas quotidie faciant, pſal- » moſque & preces jugiter perſolvant. Hanc porro villam Carolus omnibus abbatibus ſive cuſtodibus ejuſdem venerabilis loci interdicit cuiquam in beneficium ſeu in precariam dari; ſic autem habent chronologicæ notæ in ipſo exemplari: *Data kalendas Maias, anno quinto-decimo, & nono regni noſtri, ab incarnatione autem Domini noſtri JeſuChriſti anno ſeptingenteſimo octogeſimo-tertio, in die aſcenſionis dominicæ, in cujus vigiliis ipſa dulciſſima conjux noſtra obiit, in anno duodecimo conjunctionis noſtræ. Actum Theodone-villa, palatio noſtro, in Dei nomine feliciter, indictione ſextâ.* Poſt ſignum ſeu monogramma Caroli glorioſiſſimi regis, Erchambaldus ad vicem Radonis ſubſcripſit. Hildegardi ex Carolo filia æquivoca erat Hildegardis, quæ nondum bimula matrem morientem brevi ſubſecuta eſt, ac prope eam ſepulta unà cum Adelaïde eorumdem filia. Ibidem etiam humatæ ſunt

(a) *Meuriſſe p. 179. & ſeq.*

ANN. CHR. 783.

duæ Pippini regis filiæ, Rothaidis & Adelaidis, omnes ob memoriam beati Arnulfi ibidem conſepulti, ex quo genus duxerant. Harum omnium epitaphia *juſſu glorioſi regis Caroli* Panius Warnefridi conſcripſit. In ſacrario ſancti Arnulfi hactenus aſſervatur ſacerdotalis caſula ex ſetico albo, aquilis reſperſa aureis, quam a Carolo Magno conceſſam tradunt, fortè in gratiam Hildegardis conjugis ibidem ſepultæ, cujus peſten in capſula eburnea illic habetur.

XXXV. Hitherius abbas Martinianus.

Cùm in Theodonis-villa Carolus adhuc verſaretur, donationem ab Autlando abbate Turonici ſancti Martini monaſterii factam, quâ villæ quædam fratribus ad ſingulos menſes aſſignatæ erant, confirmavit, ſuggerente Hithetio abbate Autlandi ſucceſſore. Hic eſt Hitherius ſeu Itherius Caroli regis cancellarius, non ſemel legatus in Italiam ad Hadrianum papam, maximè hoc anno, quo pontifex Carolo gratias (*a*) agit pro eo, quod *Itherius venerabilis abbas & Magenarius religioſus capellanus* ab eo miſſi fuerant ad ſibi procurandam Sabinenſis territorii reſtitutionem; petitque, ut alterutet ad eam exſequendam denuo mittatur. Magenarius iſte Fuirado abbati Dionyſiano ſucceſſit anno ſequenti.

(*a*) *Cod. Carol. ep.* 68.

XXXVI. Paulus abbas S. Vincentii ad Vulturnum.

In monaſterio ſancti Vincentii ad Vulturnum Paulus hoc anno ſuffectus eſt in locum Potonis abbatis, qui ipſo anno obiit x. kalendas Maii. Paulus inter alia (*b*) ſanctæ Mariæ eccleſiam, quæ Minor vocabatur, juxta flumen Vulturnum ædificaſſe traditur. Is, ortâ contentione inter homines villæ Tritæ, quam Deſiderius rex quondam monaſterio conceſſerat, cauſam retulit ad Carolum regem, qui ejus cognitionem miſſis ſuis, Riſmo & Agilberto, commiſit; ac demum rei veritate compertâ, ſanxit, ut memoratæ villæ homines, ſicut ab antiquo tempore & ex origine ſervitio addicti fuerant, ita deinceps legitimum ſervitium & obſequium eidem monaſterio impenderent. Fortè hic eſt Agilbertus ſeu Angilbertus, vir multæ apud Carolum auctoritatis, ejuſque gener, poſtmodum Centulæ monachus, demumque abbas factus, de quo mox agemus.

(*b*) *Chroniſi to.* 3. *p.* 678.

XXXVII. Liudgerus Friſios erudit.

Caſini tunc a biennio degebat Liudgerus, nobilis Friſo, qui poſt duos commorationis annos ac ſex menſes inde in patriam ſuam revertit. Hinc ejus fama pervenit ad aures Caroli regis, qui eum evangelicæ doctrinæ apud Friſios orientales præconem conſtituit. Ipſe verò ſollerti curâ gregi ſibi concredito cæleſtis doctrinæ pabula miniſtrare ſatagens, idolorum fana deſtruxit, & ſuperſtitionum ſordes penitus abluit. Quin etiam ulteriùs ad quamdam inſulam, in confinio Friſonum & Danorum poſitam, quæ a nomine idoli *Foſtetland* appellabatur, annuente rege, transfretare ſtatuit; cui cùm appropinquaret, ipſo crucem manibus tenente & orante, conſpexerunt, qui in eadem navi erant, denſam caliginem ex eadem inſula egredientem, cui magna ſuccеſſit ſerenitas; quod indicium erat diſcutiendæ ad ejus prædicationis lucem paganorum caliginis. Et quidem ubi inſulam illam ingreſſus eſt, Foſetis fana evertit, eorumque loco Chriſti exſtruxit eccleſias, atque inſulanos fidei myſtetiis imbutos baptizavit in fonte ibidem ſcaturiente, in quo ſanctus Willibrordus olim tres pueros tinxerat. In his Liudgerus cujuſdam principis filium, Landricum nomine, e ſacro fonte excepit; quem deinde ſacris eruditum litteris presbyterum ordinavit, genti Friſonum in doctrinæ ſtudio annis multis profuturum. Interim apud orientales Friſones perſecutionis procella ingens exorta: combuſtæ eccleſiæ, ſervi Dei ejecti: at teverſo Liudgero, rediit priſtina ſerenitas, & effugatæ ſunt tenebræ graſſantis etroris ac perſecutionis; Deoque opitulante, Friſones in acceptæ fidei luce perſeverarunt.

XXXVIII. Angilbertus primicerius palatii Pippini.

Florebat eo tempore Angilbertus in aula junioris Pippini Italiæ regis, ibidemque primicerii palatii, id eſt primi a conſiliis, munus gerebat. Angilbertus ſeu Engilbertus, adſcititio nomine dictus Homerus, pro more illius temporis illuſtrium hominum, qui plerique binomines erant, claro apud Francos Palatinorum genere ortus erat. Ipſius genus illuſtre probant ſingularis cum Carolo rege familiaritas, copula cum Berta ejuſdem Caroli filia, & præclara rei publicæ munera ab ipſo geſta. Ex eadem progenie erant Madelgaudus & Richardus, teſte Nithardo (*c*) ejus filio, qui apud magnum Carolum meritò magni habebantur. Is mihi videtur eſſe Madelgaudus, qui unà cum Magenardo epiſcopo miſſus dominicus anno ſecundo Caroli imperatoris deſignatus (*d*) eſt in Cenomannico, Hoxomenſi, aliiſque adjacentibus pagis: Richardus verò comes ſeptennio ante in aliis pagis unà cum Willeberto, poſtea Rotomagenſi archiepiſcopo, villarum regiarum proviſor appellatus in libro (*e*) de vita Ludoviei auguſti. Engilbertum ab ipſis pæne infantiæ rudimentis in palatio regis enutritum fuiſſe docet Hadriani papæ epiſtola ad Carolum pro Nicæna ſynodo ſecunda. Ubi adminiſtrandis negotiis habilis fuit, varias dignitates geſſit. Pippino Italiæ regi a patre conſtituto primicerius palatii adjunctus, eo tempore magnam cum Alcuino neceſſitudinem contraxit. Exſtat ejuſdem Alcuini epiſtola, ordine quadrageſima-ſecunda, *ad Angelbertum*

(*c*) *Nithard. hiſt. lib.* 4.
(*d*) *Chroniſi to.* 2. *p.* 286.
(*e*) *Ibid. p.* 289.

ANN. CHR. 783.

tam primicerium palatii Pippini regis, inſcripta *Fideli amico & venerabili Angelber-*
„ *to*, quem rogat, ut memor condictæ inter ſe amicitiæ, harum portitorem litte-
„ rarum, nempe Folradum presbyterum, benignè accipiat, ejuſque itinerl favo-
„ rabilem reddat dominum Pippinum regem; obſecrans inſuper, ut dona dulciſſi-
„ ma, ſibique multùm neceſſaria, id eſt ſanctorum reliquias vel aliquas, tranſmit-
„ tere non gravetur. In eadem epiſtola, aliiſque Alcuinus eumdem *filium* vocat. Hinc in epiſtola ad Damœtam nonageſima-tertia, eo tempore ſcripta, quo Carolus in expeditione Saxonica occupatus erat: *Ego*, inquit, *pene quaſi orbatus filiis remanea domi. Damœta Saxoniam, Homerus Italiam, Candidus Britanniam receſſit*. Ergo eo tempore, id eſt hoc ferè anno, Homerus, non in Gallia ſed in Italia morabatur, in aula videlicet Pippini regis, ubi primicerii palatini officium tum gerebat. Cujus rei causâ in Saxoniam profectus eſſet Damœta, indicant ver-
„ ba præmiſſis ſuperiora; quibus Alcuinus valde ſollicitum ſe eſſe dicit de ejus
„ profectione *in hoſtem* ſeu exercitum: quia plurima in ejuſmodi rebus pericula
„ evenire ſolent; & in fine Deum precatur, ut David dilectum ſuum, ipſumque
„ Damœtam, alioſque omnes, victores in patriam reducat. Davidis nomine Carolus Magnus, Homeri Angilbertus, Damœtæ Ricolfus intelligendus eſt. Ricolfus porro adhuc tum diaconus erat, necdum archiepiſcopus Moguntinus, quo in munere Lullo ſucceſſit ſub finem anni octogeſimi-ſeptimi. De Angilberto plura inferiùs, ubi de ejus connubio cum Berta deque aliis ejus palatinis officiis agemus.

XXXIX. Aguarni epiſcopi Cadurcenſis charta pro Moiſiaco.

Hoc anno conſignandum videtur inſtrumentum Awarni ſeu Aguarni epiſcopi Cadurcenſis pro monaſterio Muſciacenſi ſeu Moiſiacenſi apud Cadurcos, quod magni momenti eſt ad ſtabiliendam chronologiam tum epiſcoporum Cadurcenſium, tum abbatum Moiſiacenſium, ideoque integrum hoc loco ex Moiſiacenſi chartario proferendum.

Cum omnibus hominibus in commune benefacere jubeamur, nulla modo gratiam ſummi Regis & æterni remuneratoris Dei accipere diffidimus; ſed his quoque, quibus regendi cura commiſſa eſt, impenſiùs aliquid beneficii impertiri ſtudemus. Ideirco ego Awvarnus epiſcopus humillimus, cunctis ſucceſſoribus meis per tempora futuris notum fieri volo, quòd poſt aliquanta, qua ſucceſſione parentum meorum, ſeu regali munificentiâ, mei juris eſſe videntur, prædia matri eccleſiæ Caturcenſi, cui Deo auctore præſideo, collata, Moyſiaci quoque loco in diœceſi ejuſdem eccleſiæ ſuper fluvium Tarnis, in honore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli monaſterio conſtructo, aliquantulum contulerim. Dono quippe jure perpetuæ ceſſionis omnipotenti Deo & ejuſdem apoſtolis in eodem loco in dicto Moyſiaco, ubi vir venerabilis Hermeninus abbas cum maxima congregatione monachorum Deo militare videtur, prædium meum in pago Caturcino ſitum, eccleſiam ſcilicet in honore ſancti Petri fundatam, cum adjacentis villa juxta alveum Avartonis, loca ubi vocabulum eſt Brolis. Altam quoque eccleſiam in pago Toloſano ſuper ripam fluminis Tarni, in honore ſancti Martini fundatam, cum ipſe aurte, vulgò Mulzacq nuncupata. Inſuper & alio loco in ipſo pago Toloſano aliud prædium meum, quod de fiſco regali competenti ſervitio adquiſivi, ubi ſanctus Ruſticus martyr & epiſcopus, anteceſſor utique meus, corpore quieſcit, cum capella ſancti Petri ſibi conjuncta. Similiter cedo & trado eidem Domino Deo & ſanctis apoſtolis ejus in præfato monaſterio Moyſiaco tenendum & poſſidendum a fratribus præſentibus ibidem & futuris, pro ſtabilitate totius chriſtianitatis Deo ſervientibus, & in villis ſive villaribus prænominatis, quantum ego viſus ſum habere & tenere, vel quilibet homo per me, eccleſias, & quidquid ad eccleſiaſticum jus attinet, terras, vineas, manſos, liberos, ſervos, & ancillas, aquas aquarumve decurſus, cultum & incultum, tam ad exitus, quàm ad ingreſſus, totum ab integro trado tenendum, habendum & poſſidendum. Inſuper dicto monaſterio pro ſalute animæ meæ & pareatum meorum, ſeu totius plebis mihi a Deo commiſſæ, do ſiquidem poteſtatem domni mei HLudovici ſereniſſimi regis cuctus protectione, ac ſuffultus pontificali auctoritate, & totius cleri eccleſiæ Caturcenſis corroboratione, cunctis fidelibus chriſtianis in noſtra diœceſi commorantibus: ut quicumque pro ſalute animæ ſuæ de prædis aut ſubſtantiis ſuis Deo in eodem monaſterio aliquid offerre voluerit, liberam habeat facultatem. Oblationes verò ujuſcumque rei, ſive in terris, ſive mobilibus rebus, vel in ſacris theſauris ibidem Deo oblatis, intacta & inviolata ibi perpetuò permaneant, ordinamus atque conſtituimus perpetuâ ſanctione. Si quis autem auſu temerario exſtiterit, qui injuſtè contræ hanc noſtram ceſſionem ſeu oblationem inſurgere voluerit, æternâ damnatione ſe noverit puniendum. Ut verò hæc noſtra in æternum firma ſtabiliſque permaneat donatio, propriî nominis aſtipulatione cenſuimus conſignatam reddere, auctoritate quoque jam dictâ domini HLudovici regis firmare, ne præſentes aut futuri ullâ valeant occaſione eam calumniare. Signum Aguarni Caturcenſis epiſcopi. Signum Aſterii archidiaconi. Signum

ANN. CHR. 783. *Engelberti decani. S. Hefforis. S. Vejandi. S. Egelrandi. Facta carta donationis anno* DCC. LXXIII. (*lege* LXXXIII.) *ejuſdem principis domini HLudovici, ſecundo regni Francorum*, id eſt Aquitanorum, *in Dei nomine feliciter, amen. Adeodatus rogatus ſcripſit.*

Hactenus charta Aguarni ſeu Awarni, qui in vulgaris indicibus Angarius dictus: cujus tempus epiſcopatus ex hoc loco diſcimus. Hinc expungendus fictitius ille Amatus cum fabuloſa inſcriptione Anianenſi. Ex eodem etiam inſtrumento nobis innoteſcit tempus Hermenioi ſeu Ermenini abbatis Moliiacenſis. De primis ejus loci abbatibus uſque ad Amatandum diximus in libro (*a*) duodecimo. Amarandi ſucceſſores in veteri abbatum indice hoc ordine recenſentur: Retroaldus, an Petroaldus, Clodorinus, Edaranus, Remedius, Deodatus, Ermerinus, ille ipſe qui in ſuperiori charta laudatur. Poſt eum Witardus, Dido, aliique, quorum nuda nomina referre piget, non rarò corrupta.

Abbates Moliacenſes.

(*a*) *Num.* 33.

Hoc item anno facta traditur dedicatio baſilicæ ſeu monaſterii Chaminenſei, vulgò Chiemenſis in Bajoaria: qua in inſula, diœceſeos olim Saltzburgenſis, epiſcopatus Innocentii tertii pontificatu erectus eſt. In illa inſula Taſſilo dux monaſteria duo (*b*) exſtruxiſſe memoratur, unum virorum, quod ab Hunnorum tempore a monachis tranſiit ad canonicos regulares: alterum virginum Benedictinarum, hodie quoque ſuperſtes, Frawenwordenſe vulgò appellatum. Urrius hoc anno facta ſit dedicatio, incertum: niſi quòd potiùs de priori virorum intelligenda videtur. Io necrologio (*c*) Angienſi laudatur *ex monaſterio Chaminenſeo Liutfridus abbas*. Reliqua oblivionis tenebris involuta uſque ad principatum Arnolfi regis, ex cujus diplomate diſcimus monaſterium dictum fuiſſe ſancti Salvatoris, ſitumque *infra lacum, qui Chieminſee vocatur, quod vulgari vocabulo Ovva dicitum eſſe conſtat*. Hanc verò abbatiam, Mettenſi eccleſiæ antea ſubjectam, Arnolfus ſubdit Saltzburgenſi eccleſiæ, abbatiâ Luxovienſi in compenſationem eccleſiæ Mettenſi attributâ. Depuellari verò ejuſdem inſulæ monaſterio id tantùm diſcimus ex qualicumque diplomate Heinrici quarti, Taſſilonem ejus parthenonis conditorem eſſe ac dotatorem munificum, eidemque amplitudinem libertatem conceſſiſſe, quâ potitæ ſunt ejus loci virgines a Carolo uſque ad Ludovicum regem, qui filiam ſuam Irngardam ibidem abbatiſſam præfecit, & a Ludovico uſque ad Heinricum, qui ſororem quoque ſuam illic abbatiſſam conſtituit, ob loci nobilitatem & religionem.

Chiemenſia monaſteria duo.

(*b*) *Metrop. Salisb. to.* 2. *p.* 234. *& ſeqq.*

(*c*) *Anaclet. to.* 4. *p.* 643.

XLI. Aribonis Friſingenſi epiſcopi ſucc. dit Atto abbas.

Eodem quo regina Hildegardis, anno (*d*) deceſſit Aribo ſeu Arpeo epiſcopus, aliis nominibus dictus Hæres & Cvrinus: cui Atto ſubrogatus eſt. De utroque vetus poëta de epiſcopis (*e*) Friſingenſibus agens: *Arpeo quartus erat, ſecundo famine fretur. Quintus apoſtolicam tenuit prius Atto cathedram.* Hunc eum putat eſſe Attonem abbatem Bauzani ſancti Petri monaſterii, cui Taſſilo ex Italia rediens quaſdam donationes fecit, de quibus actum ſuperiùs. Hic de quibuſdam eccleſiis controverſiam habuit cum abbate (*f*) Chiemenſi haud nominato, & cum Meginhardo abbate Tegernſenſi: quorum priot tres eccleſias, poſterior quindecim Friſingenſi epiſcopo reſtituere coactus eſt. Sub eodem Attone epiſcopo & ſub Asnone habita eſt Saltzburgi ſynodus epiſcoporum, abbatum, & clericorum, propter decimas, quæ eccleſiis a fidelibus offeruntur; ſtaturunique ex auctoritate canonum, quatuor, ex eis faciendas portiones, quarum una epiſcopo, ſecunda clericis, tertia pauperibus, quarta fabricæ eccleſiæ aſſignaretur. Atto ſucceſſorem habuit Hittonem poſt annos ferè triginta.

(*d*) *Anaclet. to.* 4. *p.* 476.

(*e*) *Ibid. p.* 526.

(*f*) *Metrop. Salisb. to.* 1. *p.* 105. *& 125.*

ANN. CHR. 784. XLII. Emhildis abbatiſſa Milizæ monaſterium condit ac dotat.

EXſtabat hoc tempore monaſterium *Milizæ* appellatum, quod Emhildis, prima ejus loci abbatiſſa, condidit ſub regula ſancti Benedicti, & magnificè dotavit. Hoc monaſterium ſitum fuiſſe videtur in diœceſi Eiſtetenſi, uti ex eo colligitur, quòd Willibaldus epiſcopus primariis Emhildis de hoc loco litteris ſubſcribit; idque confirmatur ex fragmento diplomatis Carolini apud Browerum (*g*) relato, ubi locus ille expoſitus dicitur incurſioni Sclavorum, *qui e regione Boëmiæ ſapiùs eruptionem facere, & homines abducere ſolebant*. In eodem fragmento Emhilta, „ roli regis *ſecundùm carnem cognata*, appellatur, eademque *in proprio domate* mo„ naſterium ubi feciſſe in loco Milize, ubi eum multis virginibus Deo ſerviret; „ ac prædia ſua, numero quinquaginta-quinque, eidem loco tribuiſſe ferrur. De„ inde verò idem cœnobium cum poſſeſſionibus ſuis ob eruprionem prædictorum „ paganorum Fuldenſi monaſterio contradidiſſe, ac demum ſe recepiſſe, ad *nunnas* ſeu virgines Biſchofesheimenſis monaſterii, quod ſancta Lioba olim rexerat; quod fragmentum etſi ſpurium eſſe non dubito, valere tamen exiſtimavi ad illuſtrandum utcumque Milizenſis monaſterii ſitum & originem. Verùm longè potior eſt charta donationis, ab eodem Browero ibidem compendio relata, in qua eadem Hemenilt ancilla Chriſti tradit Fuldenſi monaſterio, *ubi venerabilis abbas Baugulfus*

(*g*) *Fuld. antiq. p.* 259.

fui multitudini monachorum præerat, locum Milize, quod ipſa *proprio labore* con- ANN. CHR.
» ſtruxerat. Hoc inſtrumentum integrum repcritur in libro ſecundo (*a*) traditio- 784.
» num Fuldenſium cum altero (*b*) antiquiori, hoc eſt teſtamento Emhildis ab- (*a*) *Trad.*
» batiſſæ, quo hæc pro animæ ſuæ remedio donat omnipotenti Salvatori Deo & *Fuld. p.* 510.
» ſanctæ Dei genitrici Mariæ, atque ancillis Dei, quæ in monaſterio ſuo Mili- (*b*) *p.* 508.
» ze die noctuque Domino Deo *ſub regula ſancti Benedicti* ſub ſtabilitatis voto de-
» ſerviebant, quidquid paterni & materni juris in moltis locis poſſidebat, cum
» ipſo monaſterio, quod ipſa proprio labore conſtruxerat, ſub ea tamen conditio-
» ne, ut, quoad viveret, monaſterium hoc abſque uillius hominis contradictione
» haberet: poſt obitum verò ſuum congregatio ipſa id poſſideat cum illis ſanctæ
» Mariæ reliquiis, quas ipſa Emhildis in capſa propria repoſitas habebat, &
» *chriſmale*, *ad quas* ancillæ Dei, in eodem monaſterio Domino deſervientes,
» *votum primitus ſanctitatis & monaſticæ converſationis & religionis ordinem promiſe-*
» *runt*. Id factum ad normam regulæ ſancti Benedicti, qui profeſſionem fieri præ-
» ſcribit coram reliquiis ſacris in monaſterio aſſervatis: quo in numero *chriſmale* ſeu
» corporale, ut vocant, ſacris myſteriis adhiberi ſolitum, cenſebatur. Vult inſu-
» per Emhildis, ut eadem congregatio poſt obitum ſuum habeat poteſtatem, *cum*
» *conſilio ſacerdotum*, *id eſt ſpiritalium magiſtrorum*, de ipſa familia talem ſibi ab-
» batiſſam eligere, quæ ſecundùm Deum ipſam congregationem fimiter regat;
» quæ non diſſipet, ſed plantet, ædificet, & corrigat. Utenſilia verò ipſius mo-
» naſterii partim eidem monaſterio donat; partim verò epiſcopis, presbyteris, mo-
» naſteriis, pauperibuſque erogentur: id eſt lectaria, ſive villoſi, manutergia, ſive
» caniſelli, ac veſtimenta linea vel lanea. Omnes porro donationes, quæ in
» commune eidem monaſterio factæ fuerant, ejuſdem loci ſanctimonialibus aſſi-
» gnat: ad hæc patinas argenteas, calices offertorios, tuſibula, capſas, & cru-
» ces; fabricaturam altaris & omnia indumenta altarium, & ornamenta miſſia
» celebrandis deſtinata, cortinas, & aquæmanilia, urceolos & conchas; necnon
» libros veteris ac novi teſtamenti, & diverſorum patrum. Actum in vico pu-
» blico & villa Milize, anno incarnationis Chriſti ſeptingenteſimo octogeſimo-tertio,
» & anno regni domini Caroli regis Francorum ſexto-decimo, Martii die viceſi-
» mo-quinto: qui annus juxta noſtrum calculum anno ſeptingenteſimo octogeſimo-
quarto reſpondet. His litteris præter Emhildem ſubſcribunt Willibaldus epiſco-
pus, Roggo & Eburacar comites, aliique quamplures. Poſt annos ſexdecim ea-
dem Emhildis monaſterium ſuum Foldenſi ſubjecit.

XLIII. Fulradi abbatis obitus.

Hic annus, ejus ſæculi octogeſimus-quartus, inſignis fuit morte Fulradi abbatis Dionyſiani, quem ſynodi Vermerienſis patres *piæ & ſanctæ recordationis abbatem* appellavere; Lebrahenſes verò pro ſancto habent, colunteque. Ejus obitus annum ſignant annales Muſciacenſes; diem verò vetus necrologium Dionyſianum & Argentogilenſe his verbis: XVII. *kal. Auguſti obiit domnus Fulradus, noſtræ congrega-*
tionis monachus & abbas: non ergo XIII. kalendas Martii, ut recentioribus viſum eſt, qui fortè tranſlationis ejus fit dies, cùm ejus corpus ex monaſterio Dionyſiano, ubi primùm ſepultum fuit, tranſlatum eſt in cellam Lebrahenſem, ubi hactenus colitur. Sanè Fulradum in baſilica Dionyſiana, quam ipſe inſtauraverat, humatum fuiſſe ſatis innuit Alcuinus in ejus epitaphio, quod ſic habet.

Presbyter egregius valde & venerabilis abba,
Strenuus actu, opere, pectore, mente pius;
Corpore Fulradus tumulo requieſcit in iſto,
Notus in orbe procul, noſter in orbe pater.
Inclytus iſte ſacræ fuerat, cuſtoſque capellæ:
Hic decus eccleſiæ promtus in omne bonum.
Hæc domus alma Dei magno eſt renovata decore,
Ut cernis, lector, tempore quippe ſuo.
Iſte pios patres magno diluxit amore,
Reliquias quorum hæc domus alma tenet.
Credimus adcirco cœlo ſocietur ut illis,
In terris quoniam ſemper amavit eos.

Lebrahenſis (*) cellæ eccleſia, quæ hactenus perſtat, valde antiqua eſt, & fortè eadem, quæ a Fulrado conſtructa fuit. Septem utrimque pasſatis fulcitur, chorum habens exiguum, cruce chorum inter ac navim interpoſitâ, in cujus ſiniſtra parte tres tumuli eminent quosumdam nobilium virorum. In abſidis vitrea feneſtra ex una parte depictus eſt *Fulradus abbas* cum hoc hemiſtichio, *Do mea cuncta Deo hic*, & in altera Carolus Magnus cum his verbis: *Fiant hæc jubeo*. Hæc cella modò unita eſt primatiali eccleſiæ Nanceianæ. (*) *de Lievre.*

ANN. CHR. 784. Maginarius succedit.

Fulrado in regimine monaſterii ſuffectus eſt Maginarius, legationibus ad Hadrianum papam jam celebris, *teneris ab annis nutritus* a Fulrado abbate, ut teſtatur Alcuinus in ipſius Maginarii epitaphio, ex quo intelligitur, eum *perparvo tempore*, hoc eſt octo circiter annis, ovile Dionyſianum rexiſſe; & in medio ætatis flore e vivis ſublatum *ſub pedibus magiſtri ſui requiem* ſeu tumulum habuiſſe: quod argumento eſt, Fulradum in æde ſancti Dionyſii, non in Lebetahenſi, primitus jaculſe, uti & Maginarium. Hujus tempore miracula duo in ſancti Dionyſii baſilica facta referuntur: unum in civem Patiſiacum, alterum in Iſaman clericum Hiſpanum, qui quoddam furtum illic commiſerant.

XLIV. Mors item Albrici epiſcopi, & Helmerici abbatis Lauteshamenſis.

Richbodo hujus ſucceſſor.

Quo anno Fulradus abbas, eodem Helmericus abbas & Albricus epiſcopus obiiſſe perhibentur in appendice ad Nibelungi chronicon, & in chronico Muſciacenſi; ubi *Olmriccus abbas* legitur. Albricus epiſcopus erat Trajecti-inferioris poſt Gregorium abbatem ejus eccleſiæ rectorem. Deceſſit XII. kalendas Septembris, & in eccleſia Salvatoris ad Gregorium deceſſorem ſuum ſepultus eſt, ſucceſſorem ſortitus Theodardum in annos ſex.

Helmericus, ſuperiùs laudatus, Laureshamenſe monaſterium rexit annis quinque: cui Richbodo ſucceſſit, vir planè Deo dilectus & hominibus, ſimplex & ſapiens, humanis diviniſque litteris apprime eruditus, teſte chronographo Laureshamenſi, qui eum perperàm confundit cum Richboldo ex abbate Mediolacenſi epiſcopo Trevirenſi. Richbodo ſtatim a prælaturæ ſuæ exordio, deſtructis ligneis domibus, in quibus fratres commanebant in aquilonali monaſterii parte, clauſtrum ad meridianam partem tranſtulit, muriſque circumdedit. Dormitorium quoque cum triplici conſtruxit eccleſia, & cancellis circum tumulum ſancti Nazarii auro argentoque decoratis, pavimentum etiam altaris vario marmore ſtratum ſublimius fecit.

XLV. Ambroſiana baſilica data monachis.

Mediolani in Liguria celebris & antiqua baſilica, ab auctore Ambroſiana dicta: quæ ad id tempus unum cuſtodem clericum habuerat, monachia regulæ noſtræ ſervantibus tradita eſt a Petro archiepiſcopo, cognomine Oldrado, qui anno ſuperioti Thomæ ſucceſſerat. Primus loco abbas præfectus Benedictus presbyter, incertum unde aſſumtus, anno Caroli regis in Italia undecimo, Pippini ejus filii quarto, indictione ſeptimâ, Theoperto clerico Papienſi, qui paullo antè res ſuas eidem baſilicæ ſub Aunemundo diacono cuſtode contulerat, eâ lege, ut in cellula prædictæ baſilicæ adhærente habitaret; eaſdem res in uſum-fructum permixtenter Petro antiſtite ad vitam concedit, eidemque manſionem in ipſâ urbe aſſignat: propterea quòd cellula illa ad monachorum habitationem neceſſaria erat. Inſtrumenti hac de re confecti fragmentum refert Puricellus (*a*) in hiſtoria baſilicæ Ambroſianæ; exiſtimatque hanc cellulam fuiſſe oratorium ſancti Victoris ad Cælum-aureum, quod a baſilica Portiana ſancti Victoris ad-corpus diſtinguendum eſſe probat, converſumque tandem in chorum, qui pone altare majus baſilicæ Ambroſianæ modò cernitur. Hæc baſilica ſanctorum Gervaſii & Protaſii ab ipſo Ambroſio nobilitata corporibus, ejuſdem etiam ſepulturâ, fratriſque Satyri, ac ſororis eorum Marcellinæ illuſtrata eſt, quam modò occupant tum canonici ſæculares, tum Ciſtercienſes monachi, qui nigris jamdudum ſucceſſere, ut diſtinctiùs in hujus hiſtoriæ decurſu videbimus. Prope hanc baſilicam erectum eſt ſancti Remigii Remorum epiſcopi oratorium eo in loco, ubi cæleſti voce converſus creditur ſanctus Auguſtinus, qui hanc baſilicam Ambroſianam non ſemel laudavit. Hæc baſilica, hæc ſacra pignora monachorum noſtrorum credita fidei ac religioni a Petro archiepiſcopo, cui non alio feliciori auſpicio pontificatum ſuum inchoari poſſe viſum eſt. Is eſt Petrus Oldradus epiſcopus, qui libellum de tranſlatione corporis ſancti Auguſtini, magni eccleſiæ Doctoris, e Sardinia in urbem Ticinum Carolo Magno nuncupavit.

(*a*) *Puricel. p.* 35.

ANN. CHR. 785. XLVI. Saxonum converſio.

NUllus ferè annus ab ejus ſæculi ſeptuageſimo-ſecundo, quo Carolus Saxones armis adortus eſt, abſque aliqua in eos expeditione ſeu victoria abiit. Ejuſmodi fuit hujus anni initium, quo Carolus, regia puer octennis, quod mirere, unà cum patre de Saxonibus triumphavit: idemque principium anni inſequentis, qui felicior hac in re exſtitit, quod Witichindus, Saxonum rebellium dux & antefignanus, ad fidem Chriſti tandem converſus, in villa regia Attiniaco cum ſocia ſuis ipſo anno octogeſimo-quinto baptiſmo inſignitus eſt, ſuſceptuſque e fonte ab ipſo Carolo, qui eum magnis donis honoravit. Duravit ad aliquot annos fides Chriſti confirmata pax, quæ numquam meliùs quàm veræ religionis profeſſione fanciretur. Religioni legum metum adjecit rex chriſtianiſſimus, pœnâ mortis iis intentatâ, qui vel quadrageſimæ abſtinentiam violaturi eſſent. Tam optati nuntii portitorem Carolus *Andream religioſum abbatem* miſit ad Hadrianum papam: qui, religioſiſſimi principis rogatu, per totam Romanæ eccleſiæ ditionem litanias tribus diebus in gratiarum actiones Deo reddendas indixit menſe Junio, nempe in vigilia na-

nativitatis ſancti Johannis-Baptiſtæ, ſanctorum Johannis & Pauli, & beati Petri apoſtoli: Hunc Andream abbatem Cointius non alium eſſe putat ab Andrea, qui locum vicesimum-tertium in catalogo Luxovienſium abbatum apud Sancta-Marthanos obtinet. ANN. CHR. 785.

Quantum ad Saxonum converſionem majores noſtri contulerint, in primis Sturmius abbas Fuldenſis, Willehadus, Liudgerus, aliique, jam ex ſuperioribus notum eſt. Sanè hoc tempore, Willehadus, cum duobus ferè annis in Epternacenſi monaſterio privatam vitam egiſſet, in Saxoniam reverſus, Carolum regem Eresburgi convenit, ſuamque operam iterum in verbi miniſterium eidem principi obtulit. Carolus, probatâ ejus diligentiâ, ut cœptam repeteret parochiam, id eſt Wigmodiam, juſſit, eidem in commeatum quadam cellâ, Juſtinâ vocabulo, aſſignatâ. Ille verò impoſitam ſibi denuo provinciam gratanter accipiens, iterum in Wigmodiam venit, & fidem Chriſti ſtrenuè ac feliciter ubique prædicavit, eccleſias deſtructas inſtauravit, probatoſque miniſtros, qui ſalutaria illis populis monita darent, ſingulis quibuſque locis diſtribuit. Tam fauſtis lætus ſucceſſibus Carolus, Willehadum in urbem Wormatiam accerſivit, eumque epiſcopum III. idus Julii poſt biennium conſecrari præcepit, conſtituitque rectorem ac paſtorem ſuper Wigmodiam, pagoſque adjacentes, ut illic epiſcopali auctoritate præeſſet populis, &, uti cœperat, doctrinâ ſalutari, factiſque eximiis toti regioni præluceret, ac prodeſſet. Sic primus in eadem diœceſi factus eſt epiſcopus, cùm antea ſeptem annos ibidem eſſet demoratus ſolummodo presbyter, *vocatus tamen epiſcopus*, maximè quòd *poteſtate præſidentis* cuncta illic diſponeret ac decerneret, obeundo epiſcopalia munia, prædicationem, baptiſmi & pœnitentiæ collationem, ac presbyterorum varlia in locis inſtitutionem. Acceptâ verò epiſcopali conſecratione, laborem & induſtriam in commiſſa ſibi provincia, virtutumque ſtudium auxit, Vinum, ſiceramve numquam bibit, vel quidquid inebriare poteſt. Cibus ejus panis cum melle, oleribus, & pomis: niſi quòd juſſu Hadriani pontificis, ob affectam valetudinem ac frequentes ipſius infirmitates, piſcem tandem adhibere compulſus eſt. Nullum ferè diem præteriiſit, quo ſacra miſſarum ſollemnia, cum multo fletu ac contritione animi, non celebraret. Ad hæc in lectione ac meditatione ſancta jugis erat, pſalmodiæ ita intentus, ut pæne quotidie pſalterium integrum, immo aliquando duo vel tria recitaret. XLVII. Willehadus epiſcopus Bremenſis.

Apud Pictones hoc anno conditum fuit nobile monaſterium, Carrofum nomine, ad fluvium Carentonam in pago Brioſenſi (*). Ejus auctores fuere Rorgerius comes & Eufraſia ejus conjux. Primariæ conditi cœnobii tabulæ datæ ſunt ſub die XIV. kalendas Julias, anno quinto HLudovici Aquitanorum regis ſub Catolo patre, Bertrando Pictavorum epiſcopo. In his litteris teſtantur conditores, ſe, » compellente amore cæleſtis patriæ, monaſterium ædificaſſe in loco nuncupato » Carroſo, intra terminum Brioſenſem, prope fluvium Carentonæ, cum eccleſia in » honorem ſancti Salvatoris, ſanctiſſimæque ipſius Genitricis, ac ſanctorum mar» tyrum; ibidemque monachos duodecim inſtituiſſe ſub Dominico abbate: quibus prædia & varias poſſeſſiones aſſignant. Subſcribunt poſt Rotgerium & Eufraſiam, Aricius epiſcopus Toloſanæ ſedis, Benjamin Santonicæ, Adalbertus Arvernicæ; tum Ebroinus, Amalfridus, & Samſon comites, & poſt omnes Abraham abbas incerti loci. Carrofum verſibus celebrat Theodulfus (*a*) epiſcopus Aurelianenſis, ejuſque auctorem Rotharium ſeu Rotcharium, ſic enim illi tum proferebant. XLVIII. Carrofum monaſterium conditur. (*) *de Brion.* (*a*) *Theodulf. lib. 2. c. 2.*

Eſt locus, hunc vocitant Carroſ cognomine Galli,
Quo patet electis aulica porta poli:
Quos Salvatoris ſub nomine præmiet aula,
Quove monaſterii clauſtra dicata manent.
Enitet hic rutilis ſanctorum pignore fretus,
Vivit & eximiè turba fidelis ibi.
Denique Rotharius, comes ingens, inclytus heros,
Conjuge cum Eufraſia condidit iſtud opus.
Hoc fulvo argento, gemmiſque exornat, & auro:
Aſſunt & libri, veſtibus atque ſacris.
Prædia, prata, domus, ſilvas, vineta, colonos,
Et pecora, & pecudes, & bona quæque dedit.

Huic monaſterio Carolus Magnus prædia quædam non modò conceſſit, ſed etiam ab Ademaro, aliiſque perhibetur dediſſe dominicæ crucis portionem, quam Jeroſolymorum patriarcha, nomine Thomas, per Gregorium abbatem de Monte-oliveti, & Felicem monachum ipſi ſubmiſerat: & deinceps pro reverentia crucis ſanctam

ANN. CHR. 785.

ſtum Carroſum appellari placuit; quod immeritò diſplicet nonnullis, quaſi ſancti elogium non niſi ſanctis vitis tribuatur: cùm tamen ſacra & ſancta Lerinus inſula, aſiaque ſimilia ſanctuaria hoc titulo non tarò inſigniantur. Dominico primo Carroſenſi abbati ſucceſſit David abbas, inferiùs laudandus. Non prima, ſed ſecunda monaſterii dedicatio facta XVIII. kalendas Julii, medio ſæculo undecimo.

XLIX. S. Angeli monaſterium.

Inter alia, quæ Rotgerius Carroſenſi monaſterio donat, memoratur in prædictis litteris *in pago Lemovicenſi caſtrum ſancti Angeli cum monaſterio*; ex quo intelligitur, monaſterium ſancti Angeli, quod hodie quoque conventualis prioratus eſt e noſtris, jam tum exſtitiſſe, fortè ab eodem Rotgerio exſtructum. Poſitum eſt in archipresbyteratu ſancti Exſuperii ad Trioſonem amnem, duobus a Maimaco monaſterio paſſuum millibus, totidemque a Bona-ſania. Ex tabulario Carroſenſi debent illic eſſe duodecim monachi cum uno præpoſito, quem priorem vocant. Apud Goſfridum monachum Voſienſem ſanctus Gaudentius apud ſanctum Angelum requieſcere dicitur: ſed quis ſit ſanctus ille Gaudentius, ignoratur. Ad hæc, idem Rotgerius caput ſancti Stremonii primi Arvernorum epiſcopi a Pippino rege obtinuiſſe memoratur, & ad caſtrum ſui juris, quod Petra-inciſa dicitur, tranſtuliſſe. Poſtea verò irrumpentibus in Pictones paganis, fortè Normannis, delari rheſauri monaſterii ſancti Salvatoris Carroſenſis ad Caſtrum Petram-inciſam, propterea quòd munitus eſſet locus, & ad prædictum monaſterium pertineret: tametſi in primariis ejus litteris non exprimitur.

L. S. Laurentii parthenon Bituricis.

(a) *Labbe to. 2. Bibl. p. 697.*

Sunt qui Euſraſiæ, ejuſdem Rotgerii comitis uxori, parthenonis ſancti Laurentii apud Bituricas originem referant acceptam; eamdemque mortuo marito primam ejus loci abbatiſſam fuiſſe tradunt: In veteri tamen ipſius abbatiæ (*a*) martyrologio, quod Uſuardi eſt, nonnullis acceſſionibus auctum, memoratur IV. nonas Januarii apud Bituricas *depoſitio ſancti Aſclipii epiſcopi, qui ſuo opere hoc monaſterium conſtruxit*. Epiſcopus is erat Lemovicenſis principatu Caroli Magni. Auctor

(b) *Ibid. p. 62.*

(*b*) parriarchii Bituricenſis exiſtimat, Davidem Bituricenſem epiſcopum induxiſſe Carolum Magnum ad præſtruendum puellare cœnobium ſancti Laurentii ſeu ſancti Jacobi apoſtoli, Aſclepium verò apud eumdem inſtituiſſe, ut eccleſiam ad ſummum faſtigium perduceret. Ibidem conditus eſt ſanctus Aſclepius cum Davide epiſcopo. Nec plura de celebri illo parthenone dicere nos finit penuria veterum inſtrumentorum, quæ ferè omnia perierunt, & cum eis primarum abbatiſſarum nomina uſque ad Lupam medio ſæculo duodecimo abbatiſſam.

LI. Balneolenſe monaſterium.

(c) *Capitul. to. 2. p. 1495.*

Acceſſit hoc anno ditioni Franciæ urbs Gerunda, cujus oppidani, ut u Sarracenorum jugo ſe eximerent, civitatem ſuam Carolo regi tradidiſſe memorantur in chronico Muſciacenſi. In ejus urbis diœceſi prope Balneolas conditum eſt hoc tempore ſancti Stephani monaſterium, Balneolenſe appellatum: cujus auctorem abbatem Amerium ſeu Emerium Yepeſius fuiſſe dicit, eumque ſecutus Bollandus, qui ſancti Amerii acta, mendis & erroribus ſcatentia, refert. Vetùm potiùs accedo auctoritati diplomatis (*c*) Ludovici auguſti, in quo Rampo comes ejus ſerenitatem adiiſſe dicitur, eique ſuggeſſiſſe, *quòd quidam vir religioſus, nomine Bonitus, » quemdam locum erēmum*, id eſt deſertum & incultum dictum Balniolas, ſitum in » pago Biſuldunenſi, ubi antiquitus eccleſia fundata fuerat, per licentiam Odilo» nis quondam comitis accepiſſet, & ibidem proprio ſudore eccleſiam in honore » ſancti Stephani protomartyris conſtruxiſſet: ubi & *habitationes* monachorum & » receptacula pauperum ædificaverat, monachoſque, qui ſub norma religionis ibi » degerent conſtituerat. Bonito primo abbati electione monachotum, ut ipſis a Nimbridio archiepiſcopo Narbonenſi conceſſum fuerat, ſubrogatus eſt Mercorialis abbas anno decimo imperii Ludovici Pii.

LII. Beatus abbas Hiſpanus.

(*) *S. Bern.*

Tunc temporis cùm in Hiſpaniis denuo reviviſſet ex parte nefanda Arii hæreſis auctore Felice Urgelitano epiſcopo, qui Chriſtum Dominum, quà homo eſt, filium Dei adoptivum dicebat; contra eam inſurrexit Beatus (*) abbas Hiſpanus apud Aſtures, unà cum Etherio epiſcopo Uxamenſi ſeu Oxomenſi, monaſtici olim propoſiti conſorte, editis duobus libris adversùs Elipandum Toletanæ ſedis antiſtitem, infelicis Felicis ſectatorem. Hos libros Beatus ſcriptos a ſe dicit *ob ædificationem ſtudii fratrum*, eoſque inſcribit eidem Etherio epiſcopo: *ut quem conſortem, » ait, perfruor ordinis, coheredem etiam faciam mei laboris*. Ordinis, inquam, monaſtici, non epiſcopalis: cùm Beatus nunquam hac dignitate inſignitus fuerit, quem ebbatem Alcuinus non ſemel vocat in libris contra Elipandum, & *Hitherium* epiſcopum ejus diſcipulum. Porro idem Beatus ſatis ſuperque ſe monachum probat in libro ſecundo contra Elipandum. *Verè bonum*, inquit, *& verè jucundum habitare fratres in unum. Unum fratrem dimiſimus in ſæculo: ecce quantos invenimus in monaſterio! Frater meus ſecularis non tantùm me amabat, quantùm ſubſtantiam meam; cæterùm fratres ſpirituales, qui ſua utique negligunt, aliena non quærunt*. Cujus

cœnobii monachus abbasve fuerit Beatus, haud liquet. Fortè apud Vallem-cavam; nam *rebus fidei in Hiſpania bene compoſitis, ſedatoque Feliciana prævitatis jurgio*, cùm dein ſanctus vir Beatus Adoſindæ Silonis regis uxoris, propter Mauregati tyrannidem ſacrâ veſte indutæ, pædngogus fuiſſet; demum apud Vallem-cavam ſeceſſit, ibidemque orationibus, jejuniis, & ſacræ ſcripturæ ſtudio inſiſtens, ſuper Apocalypſis myſteria librum ſcripſit, ac tandem finem vitæ abſolvit, ubi etiam nunc ejus memoria celebris eſt. Gabriel Vaſquez fatetur ſe non poſſe non admirari Beatum & Hetherium, quòd tam calamitoſo tempore, quo dira Maurorum tyrannide Hiſpania jacebat oppreſſa, controverſiam adeò obſcuram ſui acumine ingenii adeò illuſtraverint; quod maximè Beato aptandum eſt. ANN. CHR. 785.

LIII. Felix abbas primus monaſterii Obonenſis.

Utrique in confutanda Feliciana hæreſi ſocius fuit Felix alter, quos omnes Elipandus inſectatur in epiſtola ad Fidelem, his verbis: *Adoleſcentiam ſanè fratrii noſtri Etherii, lacte adhuc altam, & nondum ad robur perfectæ intelligentiæ perductam, veſtra fraternitas erudiat: quia non cum magiſtris optimis, ſed cum ignaris & ſcbiſmaticis, videlicet Felice & Beato antiphraſio, æqualis in virtute, & pares in errore, habuit collationem*. Felix iſte videtur fuiſſe abbas Obonenſis monaſterii, quod Adelgaſter, Silonis regis filius, apud Aſtures ante annos quinque condiderat ad honorem Dei & beatæ virginis Mariæ, ac ſancti Michaëlis archangeli, nec non ſanctorum Johannis evangeliſtæ, Antonini martyris, & ſancti Benedicti abbatis, *cujus ordinem*, inquit, *in ipſo monaſterio conſtituimus*. Quidquid verò eidem monaſterio donat Adelgaſter, id totum tradit *in manu Felicis abbatis, ita ut ſemper maneat in ſervitio Dei; & abbas & monachi regulam beati Benedicti perenniter* „ *cuſtodiant*. In primario illo inſtrumento Adelgaſter unà cum uxore ſua Brunil„ de, inflammati divino Spiritu, metuque mortis ajunt ſe ædificare monaſterium in „ propria hereditate, loco nominato Obona, ad rivulum Erdeinam, ad honorem „ Dei & beatæ Mariæ matris ejus, aliorumque ſanctorum, quorum ſupra memi„ nimus; eidemque loco donant ſuas hereditates & *creationes*, id eſt res acquiſitas, „ quæ omnia certis limitibus deſignant. Inſuper dant quinque juga boum, cum „ omnibus ad prædium inſtrumentis, armenta, oves, ac diverſi generis pecora, „ variamque ſupellectilem. Ad ornamentum verò eccleſiæ octo veſtimenta, forte ad „ ornandum altare, tres mantos ſeu caſulas, ſex ſtolas, & quinque manipulos, „ quatuor corporalia & quinque pallas, & ſex ſabanas ſeu manutergia, duas litteratas, & quatuor ſine ſerico; unam cappam ſericam, & tres calices, duos ſci„ licet ex argento, & unum ex petra; unum miſſale, unam crucem ex argen„ to & duas ex ligno; quatuor frontales ex ſerico, duas campanas ex ferro; de „ libris, lectionarium, reſponſorium, duo pſalteria, unum codicem dialogorum, „ ſcilicet ſancti Gregorii papæ, *& unam regulam de ordine ſancti Benedicti*; & alia „ quædam, quæ commemorare nil juvat. Facta charta teſtamenti xvi. kalendas „ Februarii, æra octingenteſimâ decima-octavâ, quæ anno ejus ſæculi octogeſimo„ primo reſpondet, regnante principe Silone cum uxore ſua Adoſinda, cujus ſpi„ ritalis pater Beatus abbas, priuſquam in Vallem-cavam ſe reciperet, exſtiterat.

Erat Adoſinda filia Aldefonſi regis, nupta Siloni Aſturiarum regi, cujus regnum Mauregatus, Aldefonſi ex concubina itidem filius, invaſit anno ſeptingenteſimo octogeſimo-tertio. Porro Adoſindam ſe inviſiſſe cum Etherio tradit Beatus ipſe Initio libri primi adversùs Elipandum: quo in itinere audito Elipandum adversùs ipſos ſcripſiſſe; hi communi conſilio contra eumdem Elipandum ſcribendum decreverunt. Beati verba ipſa juvat aſſcrre. *Cùmque nos ad fratrem Fidelem, non litterarum illarum compulſio, ſed receat religioſæ dominæ Adoſindæ perduceret devotio; audivimus illum libellum*, ſcilicet Elipandi, *adverſum nos & fidem noſtram in cunctis Aſturia publicè divulgatum. Et cùm fides noſtra eſſet indiſſolubilis, cœpit inter ſcopulos fluctuare navicula, & duæ factæ erant*, nempe in Aſturiis, quæ ſcopulis & montibus obſitæ ſunt. Hinc, ne *bipertita, ſed tantùm una* illis in partibus videretur fides, utrique viſum eſt, ut non tantùm verbis, quod quidem antea fecerant, ſed etiam ſcripris Elipandi error refelleretur. Libellus ille, de quo hic agit Beatus, erat ipſius Elipandi epiſtola ad Fidelem abbatem Aſturicenſem, quem ad ſe pertrahere conabatur. Epiſtoln hæc ſcripta fuit hoc anno, ut manifeſtum eſt ex verbis Beati initio libri primi. *Legimus*, inquit, *litteras prudentiæ tuæ anno præſenti, non nobis, ſed Fideli abbati, menſe Octobri, in æra octingenteſima vicefimatertia clam ſub ſigillo directas: quas ex relatu advenisſe audivimus, ſed eas uſque ad ſextum kalendas Decembris minimè vidimus*. Ex his intelligitur, Beatum non ante finem hujus anni contra Elipandum ſcribere cœpiſſe. In illa porro epiſtola Elipandus Beatum hominem *ſilveſtrem* vocat, nempe quòd ſilvis & ſolitudine delectaretur; idemque gloriatur, ſe Archaricum epiſcopum Braccarenſem, qui ipſum de ejuſmodi controverſia conſuluerat, ad ſuas partes traxiſſe; ac Migetianos Hiſpalen- Fidelis abbas Aſtur.

ANN. CHR. 785. lenſes, in celebrando paſchate errantes, revinxiſſe, quos in finibus Bæticæ viguiſſe dicit, auctore ſcilicet Migetio, ejuſque diſcipulo Egilà, quos Hadrianus papa ſugillat in epiſtola nonageſima-ſeptima codicis Carolini. Beatum abbatem Alcuini magiſtrum vocat Elipandus, quòd ſcilicet viam ei præmonſtraſſet ad Felicianum dogma impugnandum. *Nam ſicut magiſter tuus*, ait ille, *fatuus & horribilis, maculavit Libanam*, id eſt regionem Liebanam apud Aſtures: *ita tu regnum regnorum Auſtriam*, id eſt Franciam, quam inter tot probra Elipandus non dubitat appellare *regnum regnorum*. Hæc fuſiùs perſecutus ſum ad aſſerendam lucem tum Beati actis, tum iis, quæ de Feliciana hæreſi in poſterum dicentur. Quod attioet ad Obonenſe monaſterium, illud, ſi non principio, ſaltem proceſſu temporis duplex erat, virorum ac mulierum, præſertim ſæculo undecimo; nunc tantum virorum, unitum Benedictinæ congregationi Vallioletanæ.

LIV. Virgilii epiſcopi & Opportuni abbatis obitus.

Io Bajoaria hoc anno Virgilius epiſcopus Saltzburgenſis & Opportunus Manſeenſis abbas obiiſſe memorantur in brevibus annalibus (*a*) Ratiſponenſibus pervetuſtis; quod alii quadriennio prævertunt. Opportuno ſuccedit Hunricus, aliis Henricus, in necrologio Augienſi laudatus, *ex monaſterio Manhinſio Hunrih abba*, miſſus ad Hadrianum papam cum Arnone epiſcopo Saltzburgenſi, Virgilii ſucceſſore: quos inter Bertricum in annum unum, atque interpontificium vulgati indices interponunt, ob idque Virgilii obitum quadriennio prævertuot. Obiit Virgilius v. kalendas Decembris, cui Arnonem abbatem Elnonenſem, cognomento Aquilam, cujus ſuperiùs meminimus, ſucceſſiſſe conſtat ex metrico (*b*) indice epiſcoporum Saltzburgenſium antiquiſſimo.

(*a*) *Annaleſt. to. 4. p. 476.*

(*b*) *Ibid. p. 525.*

Advena Virgilius ſtatuens quàm plurima quintus.
Multò plura gerens Arno ſuper omnia ſextus.

Sepultus fuit Virgilius in baſilica ſancti Petri monaſterii ab ipſomet exſtructa, hoc donatus epitaphio (*c*)

(*c*) *Ibid. p. 527.*

Hìc pater & paſtor, humilis, doctuſque ſacerdos,
Corpore Virgilius pauſat, quem Hiberuica tellus,
Diſponente Deo, partes direxit in iſtas:
Quique regebat ovans præſentis culmina ſedis
Ferme quater-denos cariis cum fratribus annos:
A quibus ille & amatus erat, pè quos & amavit.
Interim & erexit pulcro molimine multa
Templa, loco quædam nunc quæ cernuntur in iſto.
Inſuper & miſeris largus, ſimul omnibus aptus.
Pro quo quiſque legis verſus, orare memento.

De Arnone ejus ſucceſſore non ſemel recurtet dicendi occaſio. Ejus ordinatio in annum ſequentem differtur in prædictis annalibus Ratiſponenſibus.

LV. Willibaldi & Lulli epiſcoporum donatio facta Fuldenſibus.

(*d*) *Fuld. trad. p. 503.*

In vivis adhuc erat hoc anno Willibaldus epiſcopus Eiſtetenſis, ut fidem faciit ejus donario ipſo anno facta monaſterio Fuldenſi, ubi Paugolf ſeo Baugulfus abbas cum magna monachorum multitudine Deo ſerviebat. Exitat ejus donationis inſtrumentum in libro ſecundo (*d*) traditionum Fuldenſium: quo prædicto loco novem tradit colonias ſeu hobunnas integras, poſt obitum ſuum Fuldenſibus cedendas. Actum in ipſo monaſterio *Fuldanenſi*, die octavâ menſis Octobris, anno regni Caroli octodecimo inchoato. Eidem monaſterio Lullus Moguntinus antiſtes, cum Carolus e Saxonica expeditione revertens Moguntiæ curiam haberet, quædam prædia largitur in villa Turingiæ, nomine Fargalaha, ſuper fluvium *Unſtrutb*, „ eâ conditione, ut pars ejus eſſet in regno Dei cum domno & patre ſuo ſan„ ctiſſimo Bonifacio martyre & archipontifice, atque ut fratres Fuldenſes ſui per„ petuò eſſent memores. Idem auctor fuit quatuor nobiliſſimis Turingis, Walto„ ni, Reginaldo, Wannondo & Burchardo, ut quàſdam res ex ſuis item poſſeſ„ ſionibus ſancto Bonifacio traderent, eumque facerent heredem in terris, ut ejus cohcredes in cælis fierent. Id factum viceſima-quintà Septembris, die dominicà; quæ traditio coram rege Carolo confirmata fuit.

LVI. Decretales falſæ in Gallias invectæ.

Incidit in hæc tempora nugivendolus ille pſeudepiſtolarum pontificiarum conſarcinator perſonatus Iſidorus, Mercator malus, adeòque non malè Peccator dictus. His primus uſus compilator ille capitulorum octoginta: quæ alii Ingelramno ſeu Angelramno Mettenſi epiſcopo ab Hadriano papa tradita fuiſſe xiii. kalendas octobris, indictione nonâ, quando ejus negotii cauſa agebatur; alii Hadriano ipſi ab Ingelramno Romæ, cùm hæc cauſa verteretur, oblata exiſtimant: quod poſterius lon-

longè probabilius eſt, cùm propius fidem ſit, reum judici cauſæ ſuæ præſidia, quàm ipſum judicem reo afferre. Accedit, quòd Hadrianus papa in alia epitome canonum, quam Carolo ante annos duodecim miſerat, nullam falſarum decretalium intermiſcet, nec proinde illas tum noverat Roma, ſed poſtmodum allunde advectas habuit. Has Rieulfum Moguntinum epiſcopum ex Hiſpania in Germaniam attuliſſe auctor eſt (*a*) Hincmarus: ex quo plerique recentiores eum malæ mercis fabricatorem putant: alii Hiſpanum hominem eſſe malunt: utroſque, id eſt Riculfum, & Hiſpanos, hoc crimine abſolvit David Blondellus, qui primus deditâ operâ his epiſtolis larvam detraxit, eaſque partim Benedicto diacono capitularium amplificatori, partim Iſidoro ſancti Eulogii martyris Cordubenſis fratri, dum is in Germania exſul verſaretur, tribui poſſe opinatur. In tanta rerum caligine ſententiam ſuſpendere ſatius eſt, quàm temerè quidquam afferere. Er Riculfum quidem, qui Lullo non niſi poſt alterum abhinc annum in ſede Moguntina ſucceſſit, hujus farraginis crimine onerare nolim: ſed tamen ejus abſolvendi leviorem cauſam affert Blondellus, nimirum quòd conſarcinator ille in ſua farragine adhibuerit epiſtolas quaſdam falſas Urbani & Johannis tertii, in quibus tum Jonæ Aurelianenſis Riculfo junioris imitationes quædam phraſeon notari poſſunt; tum concilii Pariſienſis, poſt Rieulfi obitum celebrati, ſententiæ ad verbum leguntur; hæ nimirum, in quibus res & facultates eccleſiaſticæ *oblationes & vota fidelium*, *præſia peccatorum*, & *patrimonia pauperum* appellantur: unde harum ſaltem duarum epiſtolarum compilatorem Blondellus vixiſſe putat poſt annum octingenteſimum viceſimum-nonum, quo anno hæc Pariſienſis ſynodus habita eſt, quarto-decimo ſcilicet poſt Riculfi obitum. Hæc, inquam, ratio levior eſt, ſiquidem Remedius ſeu Remigius Curienſis epiſcopus in illa collectione (*b*) veterum canonum, quam juſſu Caroli Magni, Riculfo ſuperſtite, ac proinde ante concilium Pariſienſe, conſarcinavit, eadem verba ex pſeudepiſtola Urbani refert in capitulo quadrageſimo-ſeptimo. Non minùs inficeta eſt Caroli Coïntii opinatio, qui hanc farraginem monacho tribuendam credit ex eo, quòd farraginator ſe Peccatorem in præfatione inſcribit. At longè familiarior apud veteres hæc vox eſt in ore epiſcoporum, qui ſubſcribendo concilii ac epiſtolis inſcribendis ſe paſſim peccatores vocant: nec quidquam in illis pſeudepiſtolis de monachis affertur, ut monacho auctori affingi cum aliquo colore queat. Nihil itaque certi & explorati pronuntiari licet de auctore, quem tamen principatu Caroli Magni vixiſſe nemo diffiteri poteſt.

ANN. CHR. 785.

(*a*) *Hincm. opuſc.* 33. *c.* 24.

(*b*) *Goldaſt. rer. Alam. to.* 2. *p.* 172.

ANNo inſequente a Francis orientalibus & Turingis in Carolum regem conjuratio facta. Ejus cauſam Eginhardus rejicit in Faſtradæ reginæ erudelitatem. Turingis peculiaris dicitur fuiſſe occaſio, quòd rex a quodam nobili Turingo repetiiſſet ejus filiam, cuidam Franco deſponſatam, & a patre retentam: quam ille adeò reſtituere noluit, ut etiam Turingos pæne univerſos contra Carolum commoverit; quo intellecto, rex collectâ manu adverſùs rebelles proceſſit. Hi verò timore perterriti, Fuldam ad ſepulcrum ſancti Bonifacii martyris confugere, ut ejus patrocinio Carolus hanc eis noxam relaxaret; quod quidem a principe obtinuiſſe dicuntur, agente Baugulfo abbate: tametſi complures in exſilium acti, quidam oculis multati fuere, omnes verò ſuper corpora ſanctorum regi liberiſque ejus fidem ſacramento obſtrinxere. Hæc ex annalibus Nazarianis. Auctorem ſceleris apud Francos orientales annaliſta Laureshamenſis notat Hattradum comitem, aitque præcipuos conjurationis duces oculis orbatos fuiſſe amandatoſque in exſilium. Hæc prima in Carolum conjuratio.

ANN. CHR. 786.

LVII. Conjuratio in Carolum. regem.

Cùm ex illa expeditione revertens Carolus Wormatiæ moraretur, donavit monaſterio ſancti Germani, ſito prope Pariſius civitatem, quod venerabilis vir Hrotbertus abbas in regimine habebat, donatamque eſſe voluit eidem ſancto loco & fratribus ibidem degentibus villam pagi Milidunenſis, Madriolas (*) vocabulo, paullo ſupra conſtuentes Icaunæ & Sequanæ poſitam, *ſicut moderno tempore*, ait rex, Autbertus comes per regis beneficium tenebat; & portum, qui eſt inter pagum Senonicum & Milidunenſem, a Balſiaco villa prædicti ſancti Germani, uſque ad Monaſteriolum ſancti Mauricii, ex utraque parte Sequanæ, cujuſcumque ſit terra, ita ut nullus inibi portum habere poſſit, *niſi prædicta poteſtas ſancti Germani*, neque teloneum, aut rotaticum, ſeu *vultaticum*, *ceſpiaticum*, ut ex authentico emendandum, *ripaticum*, vel *ſalutaticum*; non *ſaltuaticum*, ut legendum vult Lindenbrogius, quæ *ſalutationum munera* ſive xenia dicuntur apud Marculfum (*c*). Datum nonis Novembris anno nono-decimo & tertio-decimo regni Caroli, Warmatiâ palatio. Wigboldus ad vicem Radonis recognovit & ſubſcripſit.

LVIII. Carolus S. Germano donat Madriolas.

(*) *Marolles.*

(*c*) *Marculf. lib.* 2. *form.* 44.

ANN. CHR. 786. Caroli rerſum iter Romam.

Ex illa urbe Carolus, numero equitum peditumque idoneo comparato, ineunte hieme, alpes tantâ celeritate ſuperavit, ut ſollemnia natalis Chriſti Domini Florentiæ celebraverit; quæ urbs olim a Totila everſa, hoc tempore a Carolo refecta dicitur. Hujus itineris cauſæ tres afferuntur, nempe ut apoſtolorum limina denuo inviſeret, res Italiæ diſponeret, maximè Arichiſo duce Beneventano, qui res novas moliebatur, in ordinem redigendo; & ut cum legatis Conſtantini imperatoris de Rotrudis filiæ ſuæ connubio colloquium haberet; cætera in annum ſequentem differenda.

LIX. Willibaldi epiſcopi Eiſtetenſis obitus & Botwini abbatis Alpenſis.

Non ante hunc annum ſtatui poteſt obitus Willibaldi epiſcopi Eiſtetenſis, cujus donationem ſuperiori anno Fuldenſibus factam vidimus. Diem ejus obitus, nedum annum, haud exprimit ſanctimonialis Heidenheimenſis genere Saxonica, ejuſque conſanguinea, quæ a duobus ejuſdem Willibaldi diaconis accepta litteris mandavit, ea ipſa ſcilicet, quæ res a ſancto Wunebaldo abbate, ipſius Willibaldi fratre geſtas perſcripſit. Hanc amborum ſororem perperàm opinatus eſt Adelbertus abbas Heidenheimenſis, qui poſt anonymum ſancti Willibaldi acta brevi compendio retulit in libello de reſtitutione monaſterii ſui, ſcripto Eugenii tertii pontificatu. Hunc auctorem poſtremus omnium ſecutus eſt Philippus epiſcopus Eiſtetenſis. Scripſit Willibaldus ipſe acta ſancti Bonifacii epiſcopi Moguntini & martyris, ſuumque hac de re libellum Lullo ejus ſucceſſori ac Megingozo Wirziburgenſi epiſcopis nuncupavit. Sepultus fuit in Eiſtetenſi eccleſia, ubi feſtus ejus dies nonis Julii celebratur. Varias ejus tranſlationes in appendice ad ejus acta retulimus. Gerochus ejus ſucceſſor annis viginti ſediſſe dicitur.

Willibaldo adjungendus popularis ejus Botwinus abbas Ripcoſis in Anglia, qui in conſpectu adſtantium fratrum ad cæleſtem patriam hoc anno tranſiiſſe traditur a Rogerio Hovedeno, & Albertus pro eo electus & ordinatus. Botwinus in martyrologio Wionis notatur III. idus Maii cum Tilberto, Sigredo & Wildeuo ejuſdem loci abbatibus.

LX. Mediani-monaſterii abbates & Senonenſes.

Sub idem tempus Sundraberto Mediani-monaſterii in Voſago abbati, pridie nonas Auguſti mortuo, ſuffectus eſt Madalvious germanus ejus frater, & religionis ſtudio fratri non impar. Is arcam, ſive potiùs ædiculam, pro more illius temporis, ſuper ſancti Hildulfi fabricari, auroque & argento decorari curavit. Idem ſacram ſupellectilem auxit, in primis calicem maximum, ipſius nomine inſignitum, qui tempore Johannis de Bayone ejus loci chronographi, id eſt procedente ſæculo quarto-decimo, ibidem aſſervabatur. Aræ etiam beatæ Dei genitricis Mariæ ac ſancti Petri apoſtoli ab ipſo exornatæ, & monaſterii aucta res. Obiit Madalvinus abbas III. idus Martii, poſt annos regiminis duodecim. Sundtabertus ejus anteceſſor laudatur in necrologio Augienſi. Monaſterio Senonienſi tunc præerat Norgandus abbas poſt Angelramnum epiſcopum Metteuſem, qui, archicapellani dignitate acceptâ, hujus monaſterii regimen Norgando reſignavit, eo tamen pacto, ut abbates ejus loci ab epiſcopo Mettenſi temporalia, ab epiſcopo verò Tullenſi ſpiritualia reciperent. Idem etiam advocatum ſeu defenſorem monaſterio impoſuit, tertiam *emendarum* partem, quæ ex placitis abbatis proveniebant, ei aſſignans, quod munus diu ſtetit penes dominos de Salmis, multorumque jurgiorum ſeminarium fuit. Norgando porro abbate ſancti Simeonis monachi corpus ex oratorio, in quo primitus ſepultum fuerat, in baſilicam apoſtolorum Petri & Pauli tranſlatum eſt. In necrologio Senonienſi notatur VII. idus Novembris Norgandus abbas hujus loci. De Erleſrido ejus ſucceſſore inferius.

ANN. CHR. 787. LXI. Caroli quartum iter Romam, & inde Capuam, tum Caſinum.

POſtero anno Carolus Romam eâ quâ par erat humanitate ab Hadriano acceptus, poſtquam conſilium rei gerendæ cum eo communicavit, votis Deo perſolutis, adversùs Arichiſum ſeu Aregiſum Beneventanum ducem, qui ſe regem præ Pippino ferebat, inſeſtumque exercitum in vicinam pontificî provinciam duxerat, cum validis copiis pergere decrevit. Arichiſus rum demum ſe tantarum virium impetui ſuſtinendo imparem ſentiens, filium Romualdum, qui pacem a Carolo peteret, & peramplis eum muneribus deliniret, Romam miſit, ſeque ſatisfacturum pontificî illius arbitratu promiſit. Conditione repudiatâ, Carolus Romualdum apud ſe retinuit, exercitum in agrum Capuanum adduxit, atque direptis incenſiſque omnibus, urbem ad deditionem coëgit. Hinc Arichiſus imminentem Benevento procellam timens, urbe egreſſus, Salernum ſe recepit, tutiorem ſe in oppido maritimo futurum exiſtimans; tum ſecundâ legatione ad Carolum miſſâ, Grimoaldum etiam alterum filium obſidem ſe datutum ſpopondit, & quæque imperarentur, obedienter exſecuturum. Hæc a Carolo accepta conditio eſt, ac Romualdo filio natumajore dimiſſo, Grimoaldum retinuit, & ſollemne juramentum ab Arichiſo & populo Beneventano exegit.

Cùm

Cùm Capuæ moraretur, monaſterio ſancti Vincentii ad Vulturnum, regatu Pauli abbatis, privilegium indulſit, quo non ſolùm ejus monaſterii, ſed etiam cellarum eidem ſubjectarum poſſeſſiones confirmat, liberamque eligendi abbatis ſecundùm regulam ſancti Benedicti facultatem concedit. Inter illas cellas memorantur monaſterium ſancti Petri apoſtoli prope muros Beneventi, monaſterium ſanctæ Mariæ in loco Apinianicæ, ſitum in finibus Spoleti. Dein orationis causâ Carolus Caſinum inviſit, ſeque fratrum omnium precibus commendavit, ac præclaris ſancto Benedicto donis oblatis, ſacri etiam ejus loci poſſeſſiones ac monaſteria novis privilegiis confirmavit, ſimulque eligendi abbatis libertatem. Monaſteria Caſino ſum ſubjecta in uno ex his præceptis tecenſentur, ſanctæ Mariæ in Cingia, ſanctæ Mariæ in Plumbarola, & ſanctæ Sophiæ intra Beneventum. Præerat tunc temporis ſacro monti Theodemarus abbas, qui duo hæc præcepta a Carolo facilè obtinuit. In veterrimo indice abbatum Caſinenſium, qui in Baſſacio definit, Carolus ad monaſterium dicitur venisse indictione undecimâ, quæ anno præſenti reſpondet. ANN. CHR. 787.

In illo haud dubiè itinere Theodemarus abbas Glannafolienſe monaſterium, quod olim ſanctus Maurus, a beatiſſimo patre Benedicto miſſus in Galliam, in pago Andecavenſi exſtruxerat, repoſcit a Carolo Magno, conqueſtus coram eo & Hadriano papa, quòd Caſinatis monaſterii, cui principio mancipatum fuerat, ditioni ſubtractum eſſet, & rebus ſuis a Gaidulfo deterrimo abbate ſpoliatum: quibus intellectis, Hadrianus papa, Carolo aſſentiente, Glannafolium Caſinatibus reſtituit; ſtatuitque, ut mortuo ejus loci abbate novus electus a Caſinenſi abbate benediceretur, ac ſingulis quinquenniis Caſinum iret, ubi in loco præpoſiti federet. Cùm verò eumdem locum Foſſatenſes monachi, ad quos ſancti Mauri corpus ob metum Normannorum tranſlatum erat, ſibi ſubjeciſſent, iterum reclamarunt Caſinates apud Urbanum II. qui, oſtenſo ſibi Hadriani papæ diplomate, Glannafolium denuo eis (*a*) reſtituit; quæ ſubjectio poſt duo fere ſæcula tenuit, ut fuſiùs ſuo loco videbimus. Hoc unum argumentum evincit contra quoſdam criticos miſſionem ſancti Mauri a ſancto Benedicto in Gallias: cùm non alio titulo Caſinates Glannafolium repeterent, quàm quia colonia erat monaſterii Caſinenſis. Glannafolium Caſino ſub jectum.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 4. c. 18.*

Caſino Romam reverſus Carolus paſcha cum pontifice feſtivè celebravit, quod eo anno in ſextum idus Apriles incidebat. Illic tum aderant miſſi Taſſilouis Bajoariæ ducis Arno ſeu Arnus epiſcopus Saltzburgenſis, & Hunrichus abbas Manſeenſis, pontificem rogaturi, ut pacem Carolum inter ac Taſſilonem componeret. Rex haud gravatè ſe aſſenſurum pollicetur, ſi modò miſſi pacis conditiones ſacramento confirment. Negantibus legatis id ſuæ eſſe poteſtatis, dolum odoratus pontifex, diras Taſſiloni ejuſque aſſeclis interminatus eſt, ſi fidem Pippino quondam regi, & Carolo ejus filio datam umquam violaret. Poſt hæc, dimiſſis legatis, & pontificis benedictione acceptâ, rex in Franciam reverſus eſt, adducens ſecum cantores Romanos, Theodorum & Benedictum, peritiſſimoſque grammaticos & calculatores, qui Francos erudirent, acceptis ab Hadriano antiphonariis ſancti Gregorii, quos ipſe *notâ Romana* diſtinxerat: ad quorum normam antiphonarii Francorum correcti fuere. Omnes etiam Francorum cantores notam Romanam, *Franciſcam* poſtea dictam, didicerunt ab illis duobus cantoribus Romanis: quorum unus in civitate Mettis, alter Sueſſione collocatus: ſed Mettenſis cantorum ſchola celebrior evaſit. Ab eo etiam tempore ſtudia litterarum apud Francos reſtitui cœpta, ut mox videbimus. LXII. Taſſilonis miſſos Romæ accipit Carolus.

Redit in Franciam.

Carolus ex Liguria, Wormatiam, ubi Faſtradam reginam dimiſerat, revertit. Ibi cùm verſaretur, Willehadum e Wigmodia Saxonum provincia illuc accerſivit, eumque, jam per annos ſeptem epiſcopalia obeunte munia, atque epiſcopum dictum, ſolleunni ritu præcepit ordinari SSI. idus Julii, uti ſuperiùs (*b*) anticipatò retulimus, ubi de eximiis ejus virtutibus actum eſt. Wormatiæ Willehadum epiſcopum ordinari curat.

(*b*) *Num. 47.*

Carolus, conventu Wormatiæ habito, proceribus, quæ in Italia geſta eſſent, & quid de pace cum Taſſilonis legatis tentatum eſſet expoſuit, atque ex eorum auctoritate oratores ad eum miſit, mandaturus, ut is ad regem veniret, ac promiſſa exſequeretur; quod utrumque cùm ille detrectaſſet, rex Bajoariam tribus exercitibus aggredi ſtatuit, quorum unum Pippinus, ex Italicis copiis conflatum; alterum orientales Franci & Saxones; tertium Carolus ad Lichum fluvium, quod Alamannos a Bajoariis dividit, ipſe adduxit, atque apud Auguſtam Vindelicorum conſedit. Tum Taſſilo actum de ſe ratus, ſupplex ad regem venit, ab eoque veniam erratorum impetravit, duodecim obſidibus cum Theodone filio ſuo datis; quo facto, Carolus in Franciam tegreſſus, apud Moguntiam in villa *Ingelheim* hiemavit. Verùm, cùm Taſſilo fidem fefelliſſet, anno ſequenti læſæ majeſtatis reus damnatus eſt. LXIII. Taſſilonis deditio.

Rebus ita compoſitis, Carolus ad inſtauranda in univerſo regno litterarum ſtudia

ANN. CHR. 787.

dia animam adjecit, ſcriptis ad cunctos epiſcopos & abbates uno exemplo epiſtolis, quibus ad idem conſilium eos animaret. Inſtar omnium una eſſe debet editio ejus, quæ Baugulfo abbati Fuldenſi, totique ejus congregationi inſcripta eſt, digna certè, quæ hoc loco integra exhibeatur, qualem edidit Sirmundus ex codice monaſterii ſancti Arnulfi Metenſis.

LXIV. Caroli epiſtola ad Baugulfum abbatem pro inſtauratione ſcholarum.

Karolus gratiâ Dei rex Francorum & Langobardorum, ac patricius Romanorum, Baugulfo abbati, & omni congregationi, tibi etiam commiſſis fidelibus oratoribus noſtris, in omnipotentis Dei nomine amabilem direximus ſalutem. Notum igitur ſit Deo placitæ devotioni veſtræ, quia nos una cum fidelibus noſtris conſideravimus utile eſſe, ut epiſcopia & monaſteria, nobis, Chriſto propitio, ad gubernandum commiſſa, præter regularis vitæ ordinem atque ſanctæ religionis converſationem, etiam in litterarum meditationibus, eis, qui, donante Domino, diſcere poſſunt, ſecundùm uniuſcujuſque capacitatem, docendi ſtudium debeant impendere: qualiter ſicut regularis norma honeſtatem morum, ita quoque docendi & diſcendi inſtantes ordines & ornet ſermonum verborum: ut, qui Deo placere appetunt rectè vivendo, ei etiam placere non negligant rectè loquendo. Scriptum eſt enim: Aut ex verbis tuis juſtificaberis, aut ex verbis tuis condemnaberis: Quamvis enim melius ſit bene facere, quàm noſſe; prius tamen eſt noſſe, quàm facere. Debet ergo quiſque diſcere quod optat implere: ut tantò uberiùs, quid agere debeat, intelligat anima, quantò in omnipotentis Dei laudibus ſine mendaciorum offendiculis cucurrerit lingua. Nam cùm omnibus hominibus vitanda ſint mendacia; quantò magis illi ſecundum poſſibilitatem declinare debent, qui ad hoc ſolummodo probantur electi, ut ſervire ſpecialiter debeant veritati? Nam ſæpe nobis in his annis a nonnullis monaſteriis ſæpius ſcripta dirigebantur, in quibus, quod pro nobis fratres ibidem commorantes in ſacris & piis orationibus decertarent, ſignificaretur: cognovimus in pleriſque præfatis conſcriptionibus eorumdem & ſenſus rectos, & ſermones incultos: quia quod pia devotio interiùs fideliter dictabat, hoc exteriùs, propter negligentiam diſcendi, lingua inemendata exprimere ſine reprehenſione non valebat. Unde factum eſt, ut timere incipiemus, ne fortè, ſicut minor erat in ſcribendo prudentia, ita quoque & multò minor eſſet, quàm rectè eſſe debuiſſet, in eis ſanctarum ſcripturarum ad intelligendum ſapientiæ. Et bene novimus omnes, quia, quamvis periculoſi ſint errores verborum, multò periculoſiores ſunt errores ſenſuum. Quam ob rem hortamur vos litterarum ſtudia non ſolùm non negligere, verùm etiam humillimâ & Deo placitâ intentione ad hoc certatim diſcere, ut facilius & rectiùs divinarum ſcripturarum myſteria valeatis penetrare. Cùm autem in ſacris paginis ſchemata, tropi, & cætera his ſimilia inſerta inveniantur; multi dubium eſt, quòd ea unuſquiſque legens tanto citiùs ſpiritualiter intelligit, quanto priùs in litterarum magiſterio pleniùs inſtructus fuerit. Tales verò ad hoc opus viri eligantur, qui & voluntatem, & poſſibilitatem diſcendi, & deſiderium habeant alios inſtruendi. Et hoc tantùm ea intentione agatur, quâ devotione a nobis præcipitur. Optamus enim vos, ſicut decet eccleſiæ miniſtros, & interiùs devotos, & exteriùs doctos, caſtoſque bene vivendo, & ſcholaſticos bene loquendo: ut quicumque vos, propter nomen Domini & ſanctæ converſationis nobilitatem ad videndum expetierit; ſicut de aſpectu veſtro ædificatur viſus, ita quoque de ſapientia veſtra, quam in legendo ſeu cantando perceperit, inſtructus, omnipotenti Domino gratias agendo gaudens redeat.

Hactenus epiſtolæ tenor ad Baugulfum; nam quæ ſequuntur in editis, Sirmundi judicio pertinent ad metropolitanos, quibus chriſtianiſſimus rex injungit, ut hujus epiſtolæ exemplaria ad omnes ſuffraganeos & coepiſcopos ſuos, & per univerſa monaſteria dirigat. Prædicta verò epiſtola Fuldenſi abbati ab ipſo Carolo, an a Moguntino metropolitano inſcripta ſit, parùm intereſt. Certè quòd ad monaſteria miſſa fuerit, vel ſola ipſius lectio ſatis ſuperque perſuadet, in qua & monaſteriorum non ſemel, & regularis vitæ occurrit mentio: ut mirum ſit Carolo Coïntio veniſſe in mentem ut negaret, hanc epiſtolam Baugulfo abbati inſcriptam faiſſe. Id verò negarum leviori prorſus argumento, quaſi Fuldenſe monaſteriam non eſſet ex eorum numero, quæ majores tunc habebant ſcholas, ad quas ex aliis etiam cœnobiis monachi mitterentur: propterea quòd Ratgarius proximus Baugulfi ſucceſſor, Rabanum adoleſcentem e Fuldenſi monaſterio Taronos ad Alcuini ſcholam direxit. Immo verò id factum eſt, ob celebritatem magiſtri; contigitque ob ſimilem rationem, ut poſtea Fuldam ad Rabanum magiſtrum etiam clerici ex cathedralibus eccleſiis, nedum monachi ex aliis cœnobiis mitterentur. Mihi porro perquam veri ſimile eſt, Alcuinum ipſum, qui fortè tum in Caroli comitatu erat, eidem auctorem fuiſſe, ut hanc epiſtolam ad univerſos epiſcopos & abbates mitteret, quam forſan Alcuinus ipſe dictaverit. Ab hoc itaque tempore litterarum ſtudia, cùm in epiſcopatibus, tum in monaſteriis reflorescere cœperunt, ob idque inſtitutæ in cœnobiis duplices ſcholæ, unæ interiores pro monachis, alteræ

teræ exteriores pro ſæcularibus, ne ex eorum conſortio & affrictu monachi ſæculares mores contraherent. Cæterùm hæc epiſtola Baugulfo abbati inſcripta eſt in codice bibliothecæ ſancti Arnulfi Metenſis, qui ſcriptus videtur ab annis quingentis. ANN. CHR. 787.

Inter ea e vivis migrat Arichis dux Beneventanus, Romualdo filio ante ipſum defuncto vix uno menſe ſuperſtes, cùm obſes in Francia remaneret Grimoaldus alter filius, cui ducatus Beneventanus ſtatim commiſſus a Carolo eſt. Arichiſi epitaphium ſcripſit Paulus Warnefridi, Aquileienſis diaconus, quem in ejus palatio ad id tempus verſatum fuiſſe, nec ante Arichiſi obitum Caſini monachum factum fuiſſe Leo Marſicanus omnibus perſuaſit; cujus auctoritati quò minùs accedam, rationes ſuperiùs (a) retuli, ubi Paulum, ſubactâ a Carolo Italiâ, & Deſiderio in exſilium abducto, Caſinum ſeceſſiſſe mihi probabilius viſum eſt. Obiit Arichis VII. kalendas Septembris, Adelpergam uxorem cum filio Grimoaldo & duabus filiabus ſuperſtitem relinquens: de quibus ita canit Paulus in Arichiſi epitaphio. LXV. Paulus diaconus Arichiſi epitaphium ſcribit. (a) Lib. 24. n. 72.

Jam felix olim, nunc namque miſerrima conjux,
Regali in thalamo quam tibi junxit amor:
Eheu perpetuo preſſus tranſfixa mucrone,
Languida membra trahens, ſe moribunda dolet.
Viderat unus heu! nuper funera nati;
Aſt alium extorrem, Gallia dura, tenes.
Hinc gemmæ natum vernanti flore ſuperſunt,
Solamenque mali, ſolliciuſque timor.

Beneventum miſſi a Carolo Maginarius religioſus abbas & Joſeph religioſus diaconus, quos Atto religioſus diaconus & Gotteſcamnus magnificus oſtiarius eòdem præceſſerant, ut in Carolini codicis epiſtola nonageſima-ſecunda legitur. Omnes Salernum profecti *ad Albergam relictam Arichis ducis*, iniquis ejus molitionibus tantùm non comprehenſi, in ducatum Spoletanum fugâ ſe receperunt.

Hunc ducatum tunc adminiſtrabat dux Hildepertus, cujus anno quarto-decimo, regnantibus domnis Carolo & Pippino ejus filio anno quarto-decimo & ſexto, per indictionem decimam, res contigit (b) obſervatione digna. Rabenno, filius cujuſdam Rabennonis comitis civitatis Firmanæ, conjugem habebat, Haleronam nomine, quam Hermifridus quidam vi abſtulit. Interpellatus hac de re dux Hildepertus, Hermifridum in palatio ſibi ſiſti juſſit, damnatumque in manus Rabennonis unà cum rapta ſecundùm legem Langobardorum tradidit; quibus Rabenno ultro vitam donavit, quam utrique eripere poterat: at ipſam Haleronam in præſentia ſua *ſanctimonialis veſte indui, & per ſacerdotem conſecrari* præcepit. Poſtea verò cùm ipſam iterum in thorum ſuum revocaſſet, tota ejuſdem Haleronæ ſubſtantia ad ſiſcum devoluta eſt. Quin etiam ipſum Hermifridum Rabenno, poſtea quam ei vitam condonaverat, eumque Spoletoni patri ejus tradiderat, nihilò minùs nullâ causâ occidit; quam ob rem media pars totius ejus ſubſtantiæ publico ſimiliter addicta: ipſeque Rabenno ſponte monachus factus eſt in Acutiano ſeu Farfenſi monaſterio, ſub Aldiperto ſeu Alperto abbate, qui Ragambaldo, v. kalendas Martii defuncto, ab anno ſuperiore ſucceſſerat; atque univerſa cùm Rabennonis, tum Haleronæ ſubſtantia ab Hildeperto duce collata eſt. *Datum juſſum Spoleti in palatio, anno ducatus noſtri quarto-decimo, menſe Auguſto, per indictionem decimam, ſub Goarino comite genere noſtro*, ut loquitur Hildepertus; quam donationem Carolus rex poſtea confirmavit. LXVI. Farfæ donationes factæ. (b) *V. append.*

Eodem anno, menſe Decembri Hildericus caſtaldus, & Taciperga ipſius genitriu, conjuxque Hicilperga eidem cœnobio donant monaſterium ſancti Jacobi apoſtoli, quod avus Hilderici a fundamentis ædificaverat. Actum Reate in civitate; quod Carolus item ratum habuit. Porro Alpertus ſeu Aupertus presbyter & abbas ex Pariſiaca civitate Galliarum oriundus erat, ut ex catalogo (c) abbatum Farfenſium diſcimus. (c) *Muſei Ital. to. 2. p. 67.*

Redeo ad Paulum diaconum, quem magnâ familiaritate dignatus eſt Carolus, ac verſibus tum a ſe, tum ab Alcuino ipſius nomine ſcriptis, quibus Paulum Caſini degentem ſalutavit. Præter Carolinos verſus a Leone Marſicano (d) partim vulgatos, exſtat apud Alcuinum (e) carmen Caroli nomine ſcriptum ad ipſum Paulum, quod hic integrum exhibere non pigebit. LXVII. Caroli M. dignatio in Paulum diaconum. (d) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 25.* (e) *Alcuin. c. 186.*

Parvula rex Carolus ſeniori carmina Paulo,
Dilecto fratri, mittit honore pio.

Qua

ANN. CHR. 787.

Quæ vapuit calamus subito dictantis amore,
Demandans chartæ; fer mea verba citò.
Ad faciem Pauli venerandam pergе per urbes,
Per montes, silvas, flumina, lustra pete.
Casinum montem, Benedicti nomine clarum,
Pastoris magni, præcipuique patris.
Illic quære meum mox per sacra culmina Paulum:
Ille habitat medio sub grege, credo, Dei.
Inventumque senem devotâ mente saluta,
Et dic: Rex Carolus mandat aveto tibi.
Gaudia dicque vovr (*) nostra sibi magna salutis
Gratificam Christi permiserantis opem:
Atque pium patrem rogito tunc semper ubique,
Pro nobis sacras ut ferat ille preces.
Necnon nos fratrum precibus commendet honestis
Sum votis quorum certus adesse Deum.
Quapropter... ei per me mandare salutem
Perpetuæ pacis omnibus his placuit.
Este valete simul cuncti, juvenesque, senesque:
Gratia vos Christi protegat atque regat.

(*) *f.* precor.

Magnum sanè magni principis erga Paulum amoris ac familiaritatis argumentum, quem appellare dilectum fratrem haud dedignatur. In aliis versibus a Leone relatis laudatur Casinatium in hospites humanitas.

Est nam certa quies fessis venientibus illuc.
Hic alus hospitibus, piscis, hic panis abundat.

Leo Marsicanus auctor est, Paulum Carolo versificè rescripsisse, & gratias pro visitatione sua, cunctorumque fratrum referre maximas studuisse. Ex quo intelligitur, præmissos Caroli versus Casinum missos fuisse sub hunc annum, cùm rex e monte Casino in Franciam reversus fuisset.

LXVIII. Theodemari abbatis ad Carolum epistola. (a) *Chron. Casin. lib. 1. c. 22.*

Tunc etiam ad Theodemarum abbatem (*a*) idem Carolus per Adelgarium seu Aldegarium episcopum litteras e Francia misit, rogans, ut aliquot sibi monachos ad docendam his in partibus regularis disciplinæ normam transmitteret: quod Theodemarus præstitit, Carolo mittens etiam regulam ex autographo sancti Benedicti; pondus quoque libræ panis & mensuram vini, adeòque mixti, quod hebdomadatil mensæ servitores debent accipere; in summa ritus ac consuetudines monasterii Casinensis, cum epistola, quam Paulus diaconus Theodemari abbatis nomine Carolo scripsit. In hac epistola Theodemarus regi gratias agit ob acceptas litteras sibi missas per Adelgarium episcopum, quem Trecensem fuisse Haenus, aliique e nostris non temerè existimant; eique gratulatur, quòd monachorum religionem ad meliorem perducere statum meditetur; ejusque rei causâ *aliquot monachorum regionis illius*, nempe Franciæ, ad beati patris nostri Benedicti doctrinam & luculenta exempla informari eidem placuerit. Hanc epistolam, multoties vulgatam, hic denuo exhibere non videtur operæ pretium: tantùm quædam regulæ capita & additamenta hic notare sufficiat.

In primis Theodemarus ait, æstivo tempore, pro una brevi lectione, quam sanctus Benedictus ad nocturnum officium assignat, *tres lectiones ex veteri testamento* a Casinatibus tum legi solitas, *ne a sancta Romana ecclesia distrepare viderentur*. Deinde pro duobus pulmentis coctis, quæ sanctus Benedictus quotidianæ refectioni deputat, se ex institutione majorum *tria cocta pulmentaria* in singulos dies; quatuor verò dominicis diebus & festivitatibus præcipuis, fratribus præparari, præterquam feriis quartâ & sextâ, quibus complures e fratribus suis pane tantùm & herbis hortensibus tum vescebantur; plerique etiam nec vinum bibebant. Ad hæc in nativitate Domini, epiphania, paschate, & tertiâ feriâ post paschа, quâ die Casini celebris festivitas est, in pentecoste, in sancti Johannis, sancti Petri, sancti Laurentii, sanctæ Mariæ, sancti Martini, & sancti Benedicti, ad prandium scyphum vini præter solitum se concedere, quod ille *mistere* appellat; unde mixti Benedictini appellatio. Item æstatis tempore post nonam, *aliquid de pomis*, & *singulas phialas* similiter fratribus præberi; tempore verò sectionis fœni, *etiam portionem ex melle laborantibus fratribus propinari*. Ad volatilia quod attinet, quorum esum *cautè prudentissimus pater* in regula sua non expressit, *ut, si velint comedere monachi, cùm opportunum est, non subjaceant culpæ; sin verò tale edu-*

edulium a ſuo non præbeatur abbate, hoc quaſi ex debito requirere non poſſint; ſe-
ea numquam, niſi in die natalis domini uſque ad dies octo, & in paſchate ſimili- ANN. CHR. 787.
„ ter concedere. Ad id verò quod Carolus, ab eo petierat, quid *cucullæ* nomi-
„ ne ſignificaretur; reſpondet aliam eſſe cucullæ apud Caſinates, aliam apud Galli-
„ canos monachos ſignificationem. Cucullam quippe Caſinutibus ulio nomine dici
„ caſulam, quam hieme villoſam, æſtate puram aut vetuſtam concedit ſanctus Be-
„ nedictus: quam verò cucullam vocant Gallicani monachi, cappam apud ſe dici;
„ porro tegumentum capitis, quod, proprie monachorum deſignat habitum, me-
„ lotem debere uppellari, tamerſi ſanctus Benedictus nullam ejus mentionem facit:
„ quia diverſo modo hoc vidit a pleriſque monachis uſurpari, Gallis quidem la-
„ xius & prolixius: Italis brevius & ſtrictius. Et Græcos quidem, præter operi-
„ mentum capitis, modicum quiddam tantùm ante pectus & u dorſo dependens
„ gerere: tranſmarinos verò monachos operimentum pelliceum habere. Jam verò,
„ quòd ſanctus Benedictus pleraque hæc permiſit arbitrio abbatis pro regionum di-
„ verſitate, u majoribus ſuis conceſſas ſingulis fratribus *tres tunicas propter diver-*
„ *ſos laborer*; duas groſſiores in hieme, unam ſubtiliorem in æſtate; cucullarum
„ uutem loco, quas ipſi non habebant, quod majoris ſint pretii, duos aſſignari,
„ quos vocant, *mantos*, aliis *mattos*, qui ex groſſiori ſago ſeu panno fiunt, &
„ unum in æſtate ſubtilius operimentum. Ad hæc fratribus dari duplicia femora-
„ lia, quorum uſum plerique ſibi negant, ſicut & aliarum veſtium, quas regu-
„ la non exprimit. Denique loco ſcapulutis, quod ſanctus pater ud laborem con-
„ cedit, ſe operimentum habere ad melotis ſimilitudinem, niſi quòd manicæ uſ-
„ que ad manus pertingant. Senibus uutem tribui gunnas pelliceas, infirmis cul-
„ citas ad lectum; manurergia omnibus, rum ob tonſuram, tum ad eodices,
„ quos ad legendum accipiunt, involvendos. Præter regularlu verò jejunia, ſe
„ in vigiliis præcipuarum feſtivitatum uſque ad veſperam jejunium protrahere; &
„ u veſpera ejuſmodi vigiliarum per totam noctem & diem inſequentem uſque ad
„ completorii officium ſe genua non flectere; uti nec dominicis diebus, nec a
„ Chriſti nativitate ad octavum diem; nec a paſchute uſque ad pentecoſten. Ad
extremum Theodemarus Carolo mittit texrum ſeu formum ptomiſſionis, quâ ſu-
periores monachi regulam profitebantur. In fine addit, Joſephum Caſinatem mona-
chum, quem ad regendum in Gallicanis partibus in monaſterium rex petierat, iis
prædilum eſſe dotibus, quas canones ad hoc miniſterium & ad eccleſiaſticos gradus
exigunt: ut pervidendum eſſe, an itu ſe coarctare poſſit, ut exemplo ſuo fratribus
iſtis prodeſſe queat. De Optato uutem venerabili monacho ſuo obſecrat, ut,
„ quia per ignorantiam ætatis exceſſit, ex regis clementia relaxetur, hoc eſt ur
ad ſe redire permittatur. Duo itaque illi monachi præter alios e Caſino in Gal-
liam miſſi fuerant. Non videtur hic Joſeph eſſe ille ejus nominis abbas, qui No-
valiciente monaſterium tempore Ludovici Pii rexit.

Hæc epiſtola Menardo noſtro ſuſpecta, Carolo Coſntlo omnino ſuppoſititia vi-
deturr, ſed prorſus immeritò; quippe quæ in membtaneo codice monaſterii ſancti LXIX.
Galii, ante annos octingentos ſcripro, reperitur ſub hoc titulo & exordio, *Epi-* Vindicatur
ſtola ad regem Karolum de monaſterio ſancti Benedicti directa, & a Paulo dictata. Propagatori ac defenſori Chriſtiana religionis domno Carolo, Theodemar exiguus. Præcipuas ſecus opinantium conjecturas diluimus in præfatione (*) ad priorem (*) Num. 55.
tomum Sæculi quarti Benedictini. Prima petitur ex enormi panis quantitate, ni- & ſeqq.
mirum unciarum octo & quadraginta, quum in illa epiſtola ſingulis in diem mo-
nachis aſſignari putant, ex bis Theodemari verbis malè intellectis. *Direximus quo-*
que pondus quatuor librarum, ad cujus æqualitatem ponderis panis debeat fieri, qui Benedictini
in quaternas quadras ſingularum librarum, juxta ſacræ textum regulæ, poſſit divi- panis pondus
di; quod pondus, ſicut ab ipſo patre eſt inſtitutum, in hoc eſt loco repertum. Hac- quale.
ſtenus & Angelus de Nuce nequaquam aſſecuti ſunt ſenſum hujus loci, qui de
pane quatuor librarum, non ſingulis monachis in ſolidum concedendo, ſed *in qua-*
ternas quadras ſingularum librarum pro totidem monachis *dividendo* procul dubio
interpretandus eſt; ubi obſervare convenit, apud Italos monachos ævo ſancti Be-
nedicti in more poſitum fuiſſe, ut crudis panibus crucis ſignum imprimeretur: ut
ſcilicet coſti in quadras ſeu quatuor partes æquales nullo negotio ſcindi ac divi-
di poſſent. Inſigne ejus ritus exemplum profert Gregorius Magnus (*a*), agens de (*a*) *Greg. lib.*
quibuſdam diſcipulis Martyrii monachi, qui cùm quadam die panem ſubcinericium *2. dial. c. 22.*
feciſſent, obliti ſunt ei *crucis ſignum imprimere, ſicut in hac provincia crudi panes*
ligno ſignari ſolent, ut per quadras quatuor partiri videantur. Aliam alii fuiere
viam, qui ſolidos & integros panes, non in quatuor libras partiebantur, ſed in
duas, ut panis in duas partes diviſus, duobus monachis ſufficeret. Ejuſmodi eſt re-
centius apud Caſinates pondus triginta-trium unciarum cum dimidia: qui conſimile

olim

ANN. CHR. 787. olim erat Sueſſionenſe ſancti Medardi, Foſſatenſe, & Burdegalenſe ſanctæ Crucis. Eam dividendi in duos monachos integri panis conſuetudinem approbat regula Magiſtri in capire vicefimo-ſexto. *Medius panis*, inquit, *peuſatus libram unam, ſingulis fratribus in die ſufficiat*; quo teſtimonio Smaragdus uſus eſt in exponendo regulæ noſtræ capite tricefimo-nono. Nihil igitur hujus epiſtolæ auctoritati officit illa quatuor librarum menſura.

Cappæ monaſtica. Nihilò validior eſt in eamdem epiſtolam objectio, petita ex *cappæ* vocabulo ad deſignandam monaſticam veſtem: quaſi nullius e ſcriptoribus rerum Francicarum ſub Carolinis regibus (quod Petratus & Cointius obtendunt) eo uſus ſit in hac ſignificatione, ſed tantùm ad clericalem veſtem ſignificandam. Id enim falſum eſſe conſtat ex Wlfino-Boëtio in libello de vita ſancti Juniani abbatis, ea chronographo Fontanelienſi in Anſegiſo abbate, ea Smaragdo abbate in regulæ caput quinquageſimum-quintum, ex Walafrido Strabone in libro ſecundo de ſancto Othmaro abbate, & ea Rodulfo monacho in actis ſanctæ Linbæ: qui omnes *cappa* nomine uſi ſunt ad deſignandam veſtem monachalem. Accedit ſynodus Aquiſgranenſis, principatu Ludovici auguſti, anno videlicet octingenteſimo ſeptimo-decimo habita, in cujus articulo tertio-decimo monachus, a præpoſito ſuo increpitus, *cum cappæ veniam petere* jubetur; & articulo vicefimo-primo, unicuique monachorum *duas cappas habere* permittitur: denique articulo ſexageſimo-primo præcipitur, *ut monachi cappas diſſutas, præter villoſas, non habeant*. Mitto alias minutiores objectiones. Ad hanc epiſtolam Hildemarus monachus, qui regulam noſtram Ludovico Pio imperante enmmentatus eſt, haud dubiè reſpexit, cùm ud caput quadrageſimum de hemina loquitur in hunc modum. *Carolus rex, qualiter ipſam heminam intelligere ac ſcire potuiſſet, miſit Beneventum ad ipſum monaſterium, videlicet ſancti Benedicti: & ibi reperit antiquam heminam: & juxta illam datur monachis vinum*: quæ verba ſic apprime huic epiſtolæ conveniunt, ut vei ſolo hoc argumento penitus corruant omnes contradicentium ratiunculæ.

LXX. Hemina vini qualis. Quantum caperet hemina illa vini, non faciè explicatu eſt. Nihil hanc in rem clarius aut validius afferri poteſt quàm Magiſtri reſtimonium, qui, cùm regulam ſancti Benedicti in plerilque ſequatur, uit calicem, per quem frutribus potus miniſtrabatur, talem fuiſſe, *qui tertius impleat mixtam heminam*. Itaque hemina Magiſtri, quæ haud alia ſine dubio a Benedictina erat, capiebat tres calices. Tantumdem etiam continebat hemina ſeu ſemiſeatarius Fructuoſi, qui ita vini portionem temperari præcipit in regulæ primæ capite quinto, *ut inter quatuor fratres ſextarius dividatur*; adeòque ſemiſextarius inter duos; & in præcipuis ſolemnitatibus præbeantur *ſingulis tres potiones*, id eſt ſemiſextarius. Apud Iſidorum in regulæ capite decimo, *Ternis poculis fraterna reficienda eſt ſitis*. Denique Adalhardus abbas (*a*) Corbeienſis, qui Caſini hoc tempore uliquamdiu degerat, ſervabatque in ſuo monaſterio heminam Caſinenſem u Theodemaro miſſam, ſextarios quatuor divilit in duodecim clericos, ita ut ſinguli acciperent calices duos. Proinde ſextarius in Corbeienſi monaſterio tum conſtabat calicibus ſex, hemina verò calicibus tribus, quorum unum uni operario Adulhardus ſufficere arbitrabatur. Hæc prolixiùs in præfatione (*b*) noſtra, cujus ſupra mominimus. Edita eſt nupet Rotomagi erudita diſſertatio de hemina & libru Benedictina, auctore Johanne Peleterio, cujus ſententia eſt, validis ſunè fulta argumentis, heminam vini, a ſancto Benedicto præſcriptam, æqualis fuiſſe ponderis, eum libra panis, id eſt viginti unciarum, ad modum ſemi-ſextarii militaris, qui totidem unciis pendebat. Certè cùm ſanctus Pater hanc vini portionem in diem aſſignet, eamque juvenibus utque etiam penuriæ causâ minuendam eſſe dicat, ſi hemina unciis non ampliùs decem, ut Lancelotus noſter primò putavit, aut duodecim, ut poſtea cenſuit, penderet; ea minutâ, quid reliqui futurum eſſet in totum diem?

(*a*) *Spicil. t. 4. p. 4.*

(*b*) *Præfat. t. Ser. 4. n. 59. & ſeqq.*

LXXI. Regulæ autographum. In eadem etiam Præfarione (*c*) actum eſt de regula ſancti Benedicti, a Theodemaro ad Carolum miſſa, ac tranſſcriptu ea *ipſo codice, quem ille ſuis ſanctis manibus exaravit*. Non quòd hæc regula Gallis tum incognita eſſet, quippequam ſanctus Maurus in has partes attulerat, Donatus tranſſcripſerat in ſuam, Leodegarius epiſcopus Auguſtodunenſis, & Bonifucius Moguntinus antiſtes in ſuis ſynodis commendaverant, immo quam Carolus ipſe ſolam in Galliis jam dudum viguiſſe teſtatur in capitulari ſun: ſed ut eò carior & acceptior eſſet Carolo, quod ejus eaemplum ex ipſo autographo deſumtum erat. Ex eodem uutographo, an ex alio, quod ſanctus Maurus in Gallias attulerat, Grimaldus & Tutto ſancti-Gallenſes monachi exemplum ſub Initia ſæculi noni Reginberto præceptori ſuo obtulerunt. Cæterùm promiſſionem ſeu profitendæ regulæ formulam, cujus in fine epiſtolæ Theodemarus meminit, non retulit Leo Marſicanus; ſed eam ex aliis iocis mutuatus eſt Hæſtenus, retulitque poſt eamdem epiſtolam. Alias videſis in notis

(*c*) *Num. 92.*

Profeſſio novitiorum.

Ache-

Acherianis ad Lanfrancum. Promiſſionem hanc vel præcedebat, vel ſubſequebatur petitio a novitio facienda. Utramque tamen confundunt Menardus noſter, Haëſtenus, aliique recentiores: ſed onam ab alia diſtinguit ſanctus Pater in regulæ ſuæ capite duodeſexageſimo: ubi præcipit, ut ſuſcipiendus ad profeſſionem in oratorio coram omnibus *promittat de ſtabilitate ſua, & converſione morum ſuorum, & obedientia coram Deo & ſanctis ejus: at, ſi aliquando aliter fecerit, ab eo ſe damnandum ſciat, quem irridet;* quibus verbis promiſſionem exprimit: tum de petitione ſubdit: *De qua promiſſione ſua faciat petitionem ad nomen ſanctorum, quorum reliquiæ ibi ſint, & abbatis præſentis: quam petitionem manu ſuâ ſcribat; aut certè, ſi non ſcit litteras, alter ab eo rogatus ſcribat; & ille novitius ſignum faciat, & manu ſuâ eam ſuper altare ponat.* En promiſſio & petitio a ſancto Benedicto diſtinctæ. Promiſſio monachum Deo; petitio, veluti contractus & pactum, ori appellat Fructuoſus, etiam hominibus ac religioni monaſticæ obnoxium faciebat. Utramque etiam diſtinguit Hildemarus in ſuo commentario: at Smaragdus inſuper utriuſque formulas refert. Alias habes in appendice primi tomi Sæculi tertii Benedictini: quas notaſſe hic ſatis ſit ad præmiſſam epiſtolam illuſtrandam. Nunc ad rerum ſeriem ex hoc diverticulo redeamus. ANN. CHR. 787.

Magna etiam Paulum inter & Adalhardum abbatem Corbeienſem intercefſit familiaritas, fortè in receſſu Caſinenſi contracta. Argumento eſt epiſtola illa, quam Paulus ſcripſit Adalhardo, qui ab ipſo ſancti Gregorii epiſtolas petierat. Ex his tantùm quinquaginta-quinque tranſſcribendas curavit Paulus, eaſque partim ſuâ manu emendatas amico ſubmiſit, eum prævio epiſtolio, quo nullum illuſtrius mutui inter utrumque amoris indicium afferri poteſt: ſic epiſtola habet. LXXII. Pauli epiſtola ad Adalhardum abbatem Corbeienſem.

Carifſimo fratri & domino Adalardo viro Dei, Paulus ſupplex. Cupieram, dilecte mi, æſtate præteritâ videre faciem tuam, quando illis in partibus fui: ſed præpeditus laſſitudine ſonipedum, ad te venire non potui. Interioribus tamen oculis, quibus ſolis valeo, tuæ fraternitatis dulcedinem frequenter aſpicio. Volueram equidem tuis imperiis jam ante parere: ſed, utpote pauper, & cui deſunt librarii, prius hoc facere nequivi: maximè cùm me tam prolixa valetudo contriverit, at a meaſe Septembrio pene uſque ad diem nativitatis Domini lectulo detentus ſim: neque licuerit clericulo illi, qui hæc eadem utcumque ſcripſit, manum ad ſtramentarium mittere. Suſcipe tamen, quamvis ſerò, epiſtolas, quas deſideraſti; & quia mihi eas relegere præ occupatione totas non licuit, triginta-quatuor ex eis ſcito relectas, &, prout potui, emendatas eſſe, præter pauca loca, in quibus minus inveni, & tamen meo ea ſenſu ſupplere nolui, ne viderer tanti doctoris verba immutare; quibus in locis & forinſecus ad oram zetam, quod eſt vitii ſignum, appoſui. Tua itaque fraternitas, ſi ſe facultas dederit, reliquas epiſtolas ad emendatiorem relegere ſtudeat codicem, ſed & loca, in quibus minus habetur, ſupplere. Hoc tamen ſanctitati tuæ ſuadeo, ne paſſim, propter aliqua, quæ in eis minus idoneos latere magis, quàm ſcire convenit, publicentur. Vale, frater amabilis, ſemper in bonis gliſcens; & cùm mentem ad ſuperna tetenderis, memento mei.

Ante ſuos reſluus Rhenus repedabit ad ortus,
Ante petet fontem clara Moſella ſuum,
Quàm tuus e noſtro earum ac memorabile ſemper
Dulce Adalard nomen pectore cedat amor.
Tu quoque, ſi felix vigeas de munere Chriſti,
Eſto memor Pauli tempus in omne tui.

Hanc epiſtolam Paulus jam ſenex ſcripſit, & haud dubiè monachus Caſinenſis, quippe qui ſe pauperem dicat, fratremque Adalhardum paſſim appellet. Ex hac verò epiſtola intelligitur, raras tum fuiſſe in Gallia Gregorii Magni epiſtolas: ex quibus has mirari ſubit Paulum nolle paſſim publicari, *propter aliqua, quæ in eis minus idoneos latere magis, quàm ſcire convenit.* Fortè id intelligit de epiſtola ad Secundinum (*a*) ſervum Dei ſeu monachum, in hoc eodice telata eum additamento illo, quod lapſis ſacerdotibus veniam gradumque non adimit, contra manifeſtam conſtantemque tum canonum, tum ipſius Gregorii doctrinam. Jam ergo in quibuſdam codicibus legebatur hoc interpolamentum, quod ferè integrum refert Hincmarus in articulo ultimo capitularis ſecundi ſub finem tomi primi ejus operum, nedum Anſelmus (*b*) Cantuarienſis antiſtes, necnon eanonum ejus temporis compilatores. Hincmari porro teſtimonium hac in re ſuſpectum eſſe non debet, neque ei vitio verti debet, quaſi hoc teſtimonio abuſus ſit; quippe quod ipſi adverſabatur; ſiquidem accuſabatur a nonnullis, quòd faveret Novatianis, reſtitutionem lapſis presbyteris ac diaconis denegando, quæ hoc additamento eis conceditur.

(*b*) *Greg. lib. 7. ep. 53. ind. 2.*

(*b*) *Anſelmus lib. 2. ep. 36.*

ANN. CHR. 787. LXXIII. Mors Syagrii episcopi Nicensis.

Sed modò nobis agendum est de morte quorumdam virorum dignitate illustrium, qui hoc anno e vivis excessere. Occurrit in primis Syagrius episcopus Nicensis ex monacho Lirinensi, qui, annis decem in episcopatu laudabiliter exactis, x. kalendas Junii ad cælum migravit. Corpus ejus sepulturæ mandatum est in basilica monasterii sancti Pontii, quod ipse in tractu Cimelensi, favente Carolo Magno, condiderat, ubi etiam primus exstiterat monachorum pastor. Successit in episcopatum Niciensem Johannes, an ex abbate Pontiano, haud satis liquet.

LXXIV. Lulli Moguntini & Albuini Buriburgensis.

Syagrio adjungendus est Lullus pontifex Moguntinus, cujus obitum alii hoc anno, alii superiore collocant. Sub finem vitæ continuis morbis conflictatus, Coenæ episcopo (*a*) Anglicano scripsit in hæc verba: *Assidue corporis ægritudinibus eum mentis anxietate cogor ex hac arumnosa & periculis plenissima vita exire, redditurus pro & districto judici rationem.* Obiit post regiminis annos triginta-duos in monasterio Hersfeldensi a se condito, ubi etiam sepultus est; obiit, inquam, XVII. kalendas Novembris, quo die festum ejus celebrat Moguntina ecclesia. Consentit in ejus actis anonymus Gemmelacensis, qui scribit, eum morti proximum accersivisse *eximiæ, ut creditur, sanctitatis virum, nomine Albewinum, episcopalis officii negotia post-obire solitum, quem appellatione vulgatâ coëpiscopum vocant*; eique injunxisse, ut missarum sollemnia celebraret; quo facto, ipse Albewinus repentè spiritum exhalavetit. Lullum verò defuncti corpus navi imposuisse, & per Rhenum amne secundo devectum, in loco, qui dicitur Hostedi, exponi jussisse, indeque in Herveldense monasterium transtulisse. Porro sanctum Lullum, cùm ordinationis suæ agetet annum tricesimum-secundum, XVII. kalendas Novembris honestissimâ morte perfunctum naturæ concessisse. Hæc anonymus Gemmelacensis seu Gembiacensis, qui libellum de rebus ab eo gestis composuit. Albewinus seu Albuinus, ab eo laudatus, episcopus erat Buriburgensis sub Lullo metropolita, cujus hic *coëpiscopus* vocatur, id est suffraganeus. Colitur VII. kalendas Novembris. Cùm verò eodem anno Lullus, & quidem post eum, decesserit; si bene notarus est Albuini depositionis dies, Lullus XVII. kalendas Novembris obisse non potuit, sed potiùs kalendis Novembris, quo die ejus obitum reponit Johannes Gerbrandus in chronico (*b*) Belgico. Eum necdum episcopum commendavit sanctus Bonifacius in epistola nonagesima-secunda ad Fulradum, his verbis: *Spero, si Deus voluerit, quòd in illo habeant presbyteri magistrum, monachi regularem doctorem, & populi christiani fidelem prædicatorem & pastorem.* Eximium ejus zelum probat in primis epistola (*c*) ad Swithan abbatissam, quam dutè increpat, immo etiam excommunicat, quòd monachas suas impunè vagari sineret. Ejus verba huc referre juvat. *Apostolicum præceptum est, o Swithba, at gregem Domini sollicitè servando pascamus, ne absque ovili reperias, luporum morsibus pereat. Hoc quidem te egisse, & actum esse confidens, quæ à sanctissimo viro Bonifacio martyre Christi, ejusque discipulis regularis vitæ disciplinam suscepisti, patabam juxta modulum intelligentiæ tuæ. Sed (quod tristis ac mærens dicere cogor) longè aliter fecisse comprobaris, quæ negligentiis animabus, pro quibus Christus mortuus est, de quarum vita reddi-*(*) *f. facco.* *tura es rationem in die judicii ante tribunal Christi, dum sacro (*) palliatas feminas N. & N. contra statuta canonum & sanctæ regulæ disciplinam, sine licentia & consilio meo, ad injuriam Dei, ejusque matris beatæ Mariæ semper virginis, cujus famulatum exhibere debuerunt, in laqueum diaboli, propter arrogantiam ac voluptatem latcorum explendam, ad perditionem animarum suarum, liberas ire permiseris in longinquam regionem, non recolens illud evangelicum: Si cæcus cæco ducatum præbet, ambo in foveam cadunt; & illud: Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Sed ne fortè hanc meam objurgationem parvi pendens contemnas, apostolico te sermone percutiam, quo ait: Peccantes coram omnibus argue, ut cæteri timorem habeant. Pro hujusmodi stultitiâ excommunicatam te esse scias cum omnibus talis, qui hunc negligentiæ reatum consentiendo perpetraverunt, usque dum dignâ satisfactione hanc emendetis culpam. Illas autem vagas & inobedientes supra dictas feminas intra cellam vestram non recipiatis, sed foràs monasterium, excommunicatæ ab ecclesia Christi, sedeant, pœnitentiam agentes, dum venerint, in pane & aqua; & vos similiter abstinendo ab omni carne, & omni potu, qui melle indulcoratur: scientes, quòd si spernitis istam increpationem, quòd spernatis eum, qui a Deo missus est peccatores salvos facere, id est Christum, qui dixit in evangelio: Qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit, id est Deum Patrem omnipotentem. Optamus in Christo ad meliora vos converti.* Hactenus Lulli epistola ad Swithan, quæ cujus cellæ seu monasterii abbatissa fuerit, incompertum. Certè in eo servabatur *sanctæ regulæ*, id est Benedictinæ, *disciplina*: & tamen ex hac epistola colligitur, illic non observatam fuisse abstinentiam a carnibus, quandoquidem eam Lullus in peccati pœnam Swithæ & sanctimonialibus imponit. Lulli meritum ac miracula

(*a*) *Bonifac. ep.109.*

(*b*) *Chron. Belg. lib.3. c. 9.*

Lulli virtutes.

(*c*) *Bonifac. ep.47.*

præ-

prædicat Willelmus (*a*) Malmesburiensis monachus, versusque refert in ejus honorem editos, quos a pueritia se audisse ait. ANN. CHR. 787.

(*a*) *Willelmus de regib. Angl. lib. 1. c. 4.*

Antistes Lullus, quo non est sanctior ullus,
Pollens divinâ, tribuente Deo, medicinâ,
Occurrit morbis, ut totus prædicat orbis.

Ejus corpus e tumulo levatum est anno octingentesimo quinquagesimo-secundo, teste Lamberto monacho Scafnaburgensi, fortè XVII. kalendas Novembris, quo ejus festivitas Moguntiæ recolitur. Auctor fuit monasterii Blidenstatensis, Locum-lætantium vocant, quod unà leucâ ab urbe Moguntia condidit, translatis eò reliquiis sancti Ferrucii martyris, a quo locus iste nonnumquam cognomen accepit, nunc collegium canonicorum sæcularium, qui fidem catholicam retinent inter medios hæreticos. Hujus loci ecclesiam Riculfus anno octingentesimo duodecimo, die sextâ Junii dedicavit. Maginhardus Fuldensis monachus sermonem de sancto Ferrucio eodem sæculo composuit. Blidenstatense monasterium.

LXXV. Widonis-laici abbatis Fontanellæ mors.

His adjungenda est mors Widonis-laïci abbatis Fontanellensis, quæ hoc anno accidit XV. kalendas Octobris. Depositus est, ait chronographus Fontanellensis, Petreoponte (*), villâ publicâ, quæ monasterii possessio erat: sepultusque est in Fontanellensi ecclesia beati Petri apostoli, subter arcum introitus absidæ. Hic Fontanellensi ecclesiæ dimisit capsam evangeliorum, auro, argento, gemmisque decoratam; item calicem argenteum deauratum unum, urceos Alexandrinos cum aquamanilibus duos, cornu fabricatum unum, pulvillos sericos sub evangelium ponendos tres, pallas corporalium quinque, turibula argentea duo, hanapos argenteos deauratos duos, dalmaticam unam, casulas sericas quinque, tabulas fabricatas ante altaria octo, pallia tria, antiphonarium Turonense unum, libellum de miraculis beati Andreæ apostoli unum.

(*) *Pontpierre.*

Recensio bonorum monasterii.

Post ejus obitum jussu Caroli regis recensio omnium ejusdem monasterii possessionum facta est a Landrico abbate Gemeticensi & a Richardo comite; quæ recensio ab episcopo fiebat in monasteriis ei subjectis: in aliis verò jussu regis, aut loci conditoram per dispositos viros. Inventi in illa recensione mansi integri numero mille trecenti viginti-sex, medii ducenti triginta-octo, manoperarii octodecim; qui omnes simul fiunt mille quingenti sexaginta-novem, ex computo chronographi; absi verò seu inculti centum quinquaginta-octo, molendina triginta-novem. Ad hæc in beneficia seu precarias concessi erant mansi integri numero duo millia centum-viginti, medii quadraginta, manoperarii ducenti triginta-quinque; qui simul juncti, ait chronographus, fiunt duo millia trecenti nonaginta-quinque; absi centum quinquaginta-sex, cum molendinis viginti-quatuor. Integra omnium summa, ad calculum chronographi, quem immutare nolim, mansos integros, medios, & manoperarios complectens, efficit mansos quatuor millia ducentos sexaginta-quatuor, exceptis villis, quas Wido-laïcus aut regis hominibus tradiderat, aut aliis ad usumfructum concesserat. Mansus integer tantam terræ capiebat, quantum duo boves ano anno arare possent, id est jugera duodecim; mansus medius sex; quæ tamen summa non ita semper accurata erat, sed aliquando minor. Ex his conjice quantæ fuerint Fontanellensis monasterii facultates, eæ certè, quæ magno monachorum numero alendo sufficerent.

LXXVI. Gervoldus abbas Fontanellæ.

Widoni-laïco non statim successor suffectus est. Hæc morarum causa fuit, quòd Fontanellense monasterium post ejus decessum promissum fuerat sororis suæ filio, Witboldo nomine, Caroli regis capellano, & quidem, ut puto, notario sub Hiltherio, & Radone, cujus Wido-laicus alius notarius fuerat: qui Witboldus tunc apud Constantinum Græcorum imperatorem & Irenem ejus matrem, cum Johanne legatione fungebatur super Ruatrude seu Rotrude Caroli filia, quam Constantinus in conjugium expetebat. Dum enim per sesquiannum hoc in munere Witboldus moras trahit, Gervoldo Fontanellensis abbatia collata est. Hic nobilibus parentibus, Walgario & Walda ortus, clericus primùm factus, dein Bertradæ reginæ, Caroli Magni parentis, capellanus evasit: cujus reginæ obtentu Ebroicinæ civitatis sedes, defuncto ejus urbis præsule, ei a Carolo rege commissa fuit. Post mortem verò Widonis-laici, Fontanellæ abbatia a Carolo impetrata, episcopatu relicto, Fontanellam prætulit. Cùm autem Witboldus ex legatione sua reversus esset, monasterium sancti Sergii, apud Andecavos situm, a Carolo rege obtinuit, rexitque feliciter per annos plurimos. Porro Gervoldo regni negotiorum procuratio per multos annos commissa fuit, exigendis tributis atque vectigalibus per diversos portus ac civitates, maximè in Quentavico; quæ res Offæ regis Anglorum notitiam amicitiamque ipsi conciliavit, ut testes sunt ejusdem Offæ ad eum epistolæ,

Witboldus S. Sergii.

ANN. CHR. 787. læ, in quibus rex eum amici ac familiaris sui titulis dignatur; unde Gervoldus multoties jussu Caroli regis ad Offam legatione functus est, novissimè propter filiam ejusdem regis, quam in conjugium Carolus junior, Caroli magni filius, expetebat: cui conjugio rex Offa noluit acquiescere, nisi Berta, filia Caroli Magni, filio ipsius nuptui tradcretur: quâ re Carolus commotus vetuit, ne quis e Britannia insula, mercimonii causâ, litus oceani maris in Galliam uttingeret. Quam ob rem pacis conciliandæ causâ in Britanniam missus est Alcuinus, qui tum in Gallia versabatur. De hac dissensione agit Alcuinus ipse in epistolu ad Colcum lectorem in Scotia, quam dissensionem ita exursisse ait, *ut utrimque navigatio esset interdicta*; tum addit: *Sunt qui dicunt, nos pro pace in illas partes mittendos.* Et re quidem verâ eò profectus est sub annum ejus sæculi nonagesimum, nec nisi post tres annos in Galliam reversus est. Cùm verò aliquando Gervuldus legationis causâ in illam insulam profectus, rebus prosperè gestis in Galliam revertereiur; validâ tempestate subortâ in discrimen adductus, incolumis evasit meritis sancti Wandregisili, cujus reliquias secum habebat, ut in libro de miraculis ejusdem sancti legitur, ubi dux Anowaritb pago Constantino, Angliæ adjacenti & obverso, præfuisse dicitur, ulius ab Anowareth Brittone, qui Giunnasoliensi monasterio quædam donavit sæculo insequenti.

LXXVII. Harduinus monachus Fontanellæ.

De Gerwoldo Fontanellæ abbute id memoriæ proditum est, cum scholam in eodem cœnobio instituisse, quoniam omnes pæne monachos litterarum ignaros invenit; eosdemque in cantu ecclesiastico, cujus ipse peritissimus etat, eruditi curasse. Ejus tempore florebat in eodem cœnobio presbyter eximiæ virtutis Harduinus monachus, qui in proximu cella beati Saturmini, u sancto Wundregisilo ad latus montis aquilonaris exstructa, vitæ contemplativæ gratiâ seorsim ab uliis degebat. Is in arte urithmetica & scriptoria eruditus, plurimos iisdem urtibus alumnos imbuisse memoratur, & multa volumina suâ manu exarata Fontanellæ reliquisse. Idem pontificatu Hadriani papæ orationis causâ profectus est ad limina apostolorum, indeque prosperè reversus, reliquos vitæ dies Fontanellæ feliciter exegit, mortuus sub Trasaro abbate, sæculi insequentis anno undecimo. Præter volumina librorum, quæ chronographus commemorat, Fontanellæ dedit etiam calicem urguneum cum patena, & turibulum argenteum, quæ ipse ad sacrificium Deo offerendum, dum remotiorem vitam duxit, secum habucrat.

LXXVIII. Angilberto Berta nupta.

Sub hoc tempus Berta, Caroli Magni filia, Angilberto viro illustri copuluta est; quæ sortè causa fuerit, cur eam pater Offæ regis filio nuptum tradere noluerit. Ex hac copula nati sunt Nithardus & Harnidus, testante Nithardo ipso de Angilberto, quòd is *ex ejusdem magni regis filia Berebta se*, fratremque suum Harnidum „ genuerit. Nec obstat quod Eginhardus de Carolo tradit, eum sic filias suas adamasse, ut nullam earum cuiquam, aut suorum, aut uxterorum, dare voluerit, „ sed omnes secum usque ad obitum suum retinuerit. Id enim de exteris longè u palatio degentibus intelligendum, non de iis, qui in ipso palatio versabantur, qualis fuit Angilbertus, qui *primiterius palatii*, id est primus regi a consiliis, urat: qualis etiam Eginhardus, qui Immam, Caroli itidem filiam, duxisse creditur; unde ille in epistolu (*a*) ad Lotharium imperatorem, ejus *neptitatem* monet, ut periculum sibi imminens caveat. Certè omnem illicitæ Angilberti cum Berta copulæ suspicionem diluere videtur perpetua & constans ipsius Angilberti cum Carolo necessitudo & familiaritas, incorruptu ejusdem fama & existimatio apud omnes, insignes Romam legationes, aliæque præclaræ dignitates, eùm ante, tum post monachatum, ei concessæ. Siquidem vix ac ne vix quidem in animum inducere quis potest, regem prudentem ac sapientem in primis, ut filiæ probrum dissimulare potuerit, tantum honoris & amicitiæ contulisse homini, qui familiæ suæ tulem intulisset labem; nam præter primiceriarum palatii, quem ei titulum Alcuinus (*b*) tribuit, etiam *maritimæ Franciæ dux* uppellatur ab Hariulfo chronographo & Anscheto ubbate Centulensi, qui *Franciæ maritimæ* nomine pagum Bononiensem, alioque Britannico oceano udjacentes intelligunt: quem ducatum sancti Richarii vitæ interpolatot a Scaldi fluvio ud Sequanam protendit. Egregiè verò allucinatur Anschetus, cùm Angilbertum, jam sacerdotem, Bertam in matrimonium duxisse opinatus est, auctor trecentis annis posterior, cui in re tanti momenti, contra sacrorum canonum disciplinam, repugnante scriptorum æquilium silentio, fidem habere non licet. Quis enim credat, Carolum, canonum studiosissimum, id passurum fuisse, qui Leonem tertium ad observandos canones hortatur? qui Offæ regi Anglorum presbyterum Scottum, reum violatæ quadragesimalis ubstinentiæ, judicandum mittit? *ut ibi judicetur, ubi exstitit; nam ibi quoque*, inquit, *sanctæ Dei ecclesiæ puritas in moribus, & firmitas in fide, & honestas in conversatione secundum canonicam sanctionem observari debebit, ut sit una, perfecta, & immaculata columba.*

Dignitates eidem collatæ.

(a) *Eginh. ep.* 34.

(b) *Alcuin. ep.* 42.

Quan-

Quantò minùs paſſurus fuiſſet, presbyterum ad nuptias convolare? quod ne Græcis quidem unquam poſt ſuſceptum ſacerdotii gradum licuit. Atqui videre mihi videor cauſam, ob quam Anſcherus in hunc errorem impegit. Exiſtimavit quippe Angilbertum ante monaſticam profeſſionem fuiſſe Caroli regis capellanum, ac proinde ſacerdotii gradu inſignem, durante cum Berta connubio, quam tunc primùm reliquit, cùm ſeceſſit in Centulenſe monaſterium. Verùm hanc dignitatem nonniſi poſt ſeceſſum obtinuit: nec ſacerdotem eſſe oportebat regis capellanum, quem inferioris ordinis clericum eſſe ſatis erat. Sunt qui duobus ejus ex Berta filiis, Nithardo & Harnido, tertium adjungunt Harduinum, quem ab Harnido haud alium fuiſſe alii peritiores exiſtimant. ANN. CHR. 787.

Habita eſt hoc anno aut inſequenti in Britannia inſula ſynodus Calchuti in regno Merciorum ſub Offa rege, præſidentibus Hadriani papæ legatis, Gregorio Oſtienſi, & Theophylacto Tudertino epiſcopis, quibus ex Gallia comes Wighodus abbas-presbyter a Carolo rege adjunctus fuerat. Hunc facilè crederem eſſe Witboldum abbatem ſuperiùs (*a*) memoratum, niſi tunc eum Conſtantinopoli legatum ad Conſtantinum imperatorem exſtitiſſe probabilius crederem. Quamquam; ſi ad annum inſequentem, utì eò propendet Spelmannus, hæc ſynodus referatur, ex hac legatione facilè redux eſſe potuit. In hujus ſynodi capitulo quarto ſtatutum eſt, » ut epiſcopi diligenti curâ provideant. quò canonici ſui *canonicè* vivant, & mo» nachi ſeu monachæ *regulariter* converſentur, tam in cibis, quàm in veſtibus, ut » diſcretio ſit inter canonicum, & monachum, vel ſæcularem; & illo habitu u» tantur monachi, quo utebantur *orientales monachi*, (*b*), ſortè Cantuarienſes, » qui reſpectu Merciorum quodam modo orientales erant: pariterque canonici ex» emplo orientalium induantur, non tinctis Indiæ coloribus, aut veſte pretiosâ; » denique ut epiſcopi, abbates & abbatiſſæ ſibi ſubditis exemplum bonum præ» beant. Quod attinet ad clericos ſæculares, exſtat (*c*) Johannis VIII. epiſtola ad » Anglicanos clericos, quos hortatur ad deponendas laïcas veſtes, & aſſumendas » clericales ad morem Romanorum. Octavo capitulo ſtatuitur, ut privilegia an» tiqua a ſancta Romana ſede conceſſa conſerventur: ſi qua verò, propter aſſen» ſum pravorum hominum, contra canonica inſtituta conſcripta ſint, avellantur. Nono-decimo reprehenduntur illi, qui carnibus equorum veſcuntur, *quod nullus chriſtianorum in orientalibus facit*, id eſt, ſi bene interpretor, in Cantuarienſibus populis, quibus Theodorus epiſcopus hoc interdixerat. Hujus ſynodi actis aſſentiuntur, ſubſcribuntque Ælfwaldus Transhumbrenſium, & Offa Merciorum reges; Eanbaldus Eboracenſis, & Jaenberchtus ſeu Jamberrus Cantuarienſis, metropolitæ, aliique epiſcopi; item Aldiberich & Erhart abbates apud Transhumbrenſes; Edrabodus, Alemundus, Bodwinus, & Uttel abbates apud Mercios & Cantuarienſes. In his nulla mentio ſive Ethelnodi (*d*) Cantuarienſis monaſterii ſancti Petri ſeu ſancti Auguſtini abbatis, qui hoc anno deceſſit, ſive Gutardi ejus ſucceſſoris, qui a Jamberto archipræſule benedictus fuit. Hoc in concilio Offâ rege agente, erecta eſt in metropolim Licidfeldenſis apud Mercios eccleſia, avulsâ parte provinciæ Cantuarienſis, cui remanſerunt ſubjecti tantùm quatùor ſuffraganei, Londonienſis ſcilicet, Wintonienſis, Roffenſis, & Schireburnenſis. Sed non diu ſterit hæc metropolis repugnante Jamberro erecta; nam Kenulfus Offæ ſucceſſor, miſſâ Leoni tertio epiſtolâ, Athelardum Jamberti ſucceſſorem in priſtinam dignitatem reſtituit. LXXIX. Calchutenſe concilium.

(*a*) *Num.* 76.

(*b*) *V. c.* 19. *conf. Cleveſhov. ſupra lib.* 22. *n.* 19.

(*c*) *Baluſ. Miſcell. to.* 5. *p.* 478.

(*d*) *Willelmus Thorn. col.* 1775.

Verùm longè celebrius habitum eſt hoc ipſo anno concilium trecentorum quinquaginta epiſcoporum, qui in Nicæam Bithyniæ urbem ex toto oriente convenerunt, præſidentibus ſedis apoſtolicæ legatis, Petro archipresbyteto eccleſiæ ſancti Petri, & Petro abbate monaſterii ſancti Sabæ, quod tunc Græcorum monachorum erat. Interfuerunt eidem cum Taraſio novæ Romæ patriarcha duo monachi, Johannes & Thomas, qui ſedium orientalium ſeu patriarchalium locum tenebant, præter plurimos alios hegumenos & monachos. In his erant ſanctus Plato, & Theophanes, qui ſacco indutus, & aſino inſidens, ad concilium vocatus acceſſit. In ea ſynodo ex omnium ſententia & auctoritate antiquus ſanctis imaginibus honos eſt redditus; & patriarchæ, cæterique, qui ſecus ſenſerant, condemnati. Editi ſunt etiam in actione octava canones viginti-duo: quorum in tertio-decimo damnantur ii, qui monaſteria & loca ſacra in communia diverſoria conver» tunt. In ſequenti unicuique abbati, modò ſi presbyter fuerit, & ſollemni ma» nus impoſitione ab epiſcopo benedictus, ordinandi in proprio tantùm monaſte» rio lectoris poteſtas conceditur. Octavo-decimo feminis cohabitatio in epiſcopiis & monaſteriis interdicitur. Nono-decimo, gratuitò introitum ad ſacrum ordinem & » ad profeſſionem monaſticam concedi præcipitur. Si qua verò liberis a parenti» bus dotis nomine offeruntur, ea manere in monaſterio, ſive illi perſeveraverint, » ſive LXXX. Concilii Nicæni decreta pro imaginibus & monachis.

ANN. CHR. 787.

» sive exierint. Vicesimo, monasteria duplicia deinceps fieri vetatur: jam facta » retineri conceditur, modò in eis observetur regula sancti Basilii: ita ut in uno » simul monasterio non habitent monachi & monachæ, sed seorsim: nec aditum mo- » nachus ad monacham habeat secretò ad colloquendum: &, quando necessaria » vitæ a virorum parte ad canonicas seu regulares feminas deferuntur, hæc extra » portam accipiat abbatissa eum quadam seniori monucha: porro si monachus pro- » pinquam suam monacham videre voluerit, in abbatissæ præsentia cum ea lo- » quatur compendiosis verbis, & brevi ab ea recedat. Vicesimo-primo ca- » none cavetur, ne monachus proprium deserat monasterium, ut ad aliud mi- » gret; nec recipiatur absque nutu & voluntate abbatis. Ultimo, ut monachi ra- » rò & cum magna cautela, ubi necessitas exigit, cum feminis cibum sumant.

» De cultu porro imaginum id decretum, actione septimâ, ut cum omni studio » ac diligentia, quemadmodum sanctæ crucis figura, sic etiam sacræ imagines, si- » ve pictæ, sive tessellatæ, venerandæ proponantur in sanctis Dei ecclesiis, in sa- » cris vasis ac vestibus, necnon parietibus & tabulis, ædibus ac viis; imagines, » inquam, Christi Domini, ac sanctæ ejus Genitricis, necnon angelorum, sancto- » rumque ac piorum virorum: & ut ipsis osculum & honoraria deferatur adora- » tio, non tamen is latriæ cultus, qui soli divinitati convenit: sed is, qui figu- » ræ sanctæ crucis ac sanctis evangeliis tribuitur, sacrisque donariis, hoc est propo- » sitis sacrosancti sacrificii muneribus: adhibendo suffitus & lumina ad eas hono- » randas, quæ fuit priscorum fidelium religiosa consuetudo. Imaginis quippe ho- » norem ad exemplar & prototypum referri.

Absolutâ synodo, patres ejus decreta retulere ad summum pontificem Hadrianum, qui ea probavit, atque auctoritate suâ roboravit, missâ hac de re relatione ad Carolum Magnum, aliosque principes latinæ communionis. Offendit Gallicanos præsules προσκυνησεως seu adorationis vocabulum, quod imaginibus sacris synodus tribuebat. Hinc, querelis ad Carolum delatis, commissa est cura nonnullis episcopis colligendi capitula quædam ex sanctis patribus de imaginum cultu, editumque hoc de argumento opusculum, divisum in quatuor libros: quod quidem integrum, aut certè quædam ex eo capitula Carolus per Angilbertum abbatem Centulensem transmisit ad Hadrianum papam, ut Gallicanæ ecclesiæ fidem perspectam haberet: Sed de bis in libro sequenti.

ANN. CHR. 788. LXXXI. Tassilo cum conjuge & liberis damnatus, missusque in monasterium.

(a) *Eginh. annal.*

(b) *Chesn. to. 2. p. 23.*

(c) *Ibid.*

(d) *Num. 75. Gisla abbatissa Calensis.*

LXXXII. Benedicto Anianæ abbati privilegium concessum.

INsequenti anno, post pascha in villa *Ingelheim* (a) prope Moguntiam a Carolo celebratum, Tassilo in conventu publico accusatur, quòd, postquam Theodonem filium obsidem tradidisset, Liutbergâ uxore, quæ Desiderii Langobardorum regis erat filia, instigante, Hunnos adversùs Carolum sollicitasset: quod cùm infitiari non posset, damnatus majestatis, ex regis indulgentia, unà cum filio Theodone tonsus (Theotbertum etiam filium ulli addunt) in monasterium est conjectus: » ubi tam religiosè vixit, ait Eginhardus, quàm libens intravit; quippe qui spon- » te hanc vitam cuilibet exsilio volens prætulit. Interrogatus enim a rege, ut scri- bit Regino, quid vellet agere; humi prostratus facultatem in monasterium secedendi expetiit, ut ibi peccata sua lugere posset. Quin etiam Liutbergu ejus uxor velamen sibi impositum (b) dicitur; ejusque filiæ duæ itidem velatæ, una ad Calam agri Parisiensis monasterium, altera in Lauduense sanctæ Mariæ, quod olim Salaberga condiderat, missæ sunt.

De monasterio, in quod retrusus est Tassilo, non una est veterum, recentiorumve sententia; alii Laureshamense sancti Nazarii monasterium habent, alii Gemeticum Rotomagensis pagi monasterium. Scriptor appendicis (c) chronico Nibelungi subjectæ scribit, eum ad sanctum Goarem, quæ Prumiensis abbatiæ cella ad Rhenum erat, tonsum fuisse pridie nonas Julias; filium verò Theodonem ad sancti Maximini monasterium Trevirense, quem alii cum patre in idem monasterium Gemeticense conjectum tradunt. Verùm tam discrepantes sententiæ sic forte conciliari possunt, ut Tassilo in cella sancti Goaris tonsus, filius Theodo in sancti Maximini dicantur: deinde ambo Laureshamum deducti, ac demum post concilium Francofurtense Gemeticum, quò remotiores a Bajoaria & a rebus novandis essent, translati, ubi tandem vitam finierint. Gemeticensi monasterio tunc præerat Landricus abbas, de quo superiùs (d) actum est. Calensi monasterio Marsilia, aut Gisla, Caroli Magni soror, quam Carolus uti matrem suspiciebat, teste Eginhardo. Distinguenda Gisla hæc a Caroli Magni filia æquivoca, quæ unà cum Rictrude sorore monasticam vitam in quodam monasterio Parisiacensi duxit, ut postea videbimus.

Devictis Hunnis, Carolus Ratisponam petiit, ibique Bajoariorum finibus contra similes eorum insultus providit. Illic eùm moraretur, ad eum accessit Benedictus abbas Anianensis, suumque monasterium regiæ tutelæ submisit. Petenti benigè an-

annuit princeps, locumque in ſuam defenſionem ac dominationem accepit, ſub interdicto, ne quis comes, epiſcopus, ullave judiciaria poteſtas, ibi quidquam juris haberet ad cauſas audiendas, aut veſtigalia exigenda; eidemque liberam conceſſit facultatem eligendi abbatem, qui ipſam ſanctam congregationem ſecundùm regulam ſancti Benedicti regere valeat. Datum VI. kalendas Auguſtas, anno nono-decimo regni ejus, *in Raganesburg palatio*. Idem privilegium Ludovicus auguſtus anno primo imperii ſui confirmavit. ANN. CHR. 788.

Perſeverabant etiam hoc tempore monachi in Haguſtaldenſi apud Northumbrenſes eccleſia, quam ſanctus Wilfridus in epiſcopalem ſedem erexerat. Id colligitur ex Richardo priore Haguſtaldenſi, qui agens de interitu Elfwaldi Northumbriæ regis hoc anno a Siga patricio interfecti, ſcribit corpus exigui regis *cum magnis monachorum & clericorum cuneis ad Heſtoldesham*, id eſt Haguſtaldum, perlatum fuiſſe, & in eccleſia ſancti Andreæ Apoſtoli cum magno honore ſepultum; dicturus *clericorum ac monachorum*, ſi clerici eccleſiam epiſcopalem tunc occupaſſent. Certè non ante ſæculi duodecimi initium illic inſtituti ſunt canonici regulares. Tunc Haguſtaldenſi eccleſiæ præerat Tilbertus epiſcopus, quintus a ſancto Wilfrido, cui ſucceſſerat Acca, Fredbertus, & Alchmundus, mortuus anno ejus ſæculi octogeſimo-primo. Suffectus in Alchmundi locum Tilbertus, Richardo dictus *dilectus pater*; cum Eanbaldo archiepiſcopo Eboracenſi & Hitgbaldo Lindisfarnenſi præſule, Aldulfum epiſcopum conſecravit in monaſterio, quod *Corabrige* dicebatur. Hoc monaſterium nobis ignorum eſt. Nec ferè certior Alduifi epiſcopi ſedes; niſi ſi is eſt Adulfus Liccidfeldenſis antiſtes, Offâ volente, creatus metropolita; aut certè *Aldulfus Myienſis eccleſiæ epiſcopus*, qui ſuperiori anno ſubſcripſit concilio Calchuthenſi; quamquam ipſius Myienſis eccleſiæ æquè obſcura notitia. LXXXIII. Haguſtaldenſis eccleſiæ ſtatus.

ANno inſequenti octogeſimo-nono, Jambertus Cantuarienſis antiſtes, cùm finem vitæ ſuæ imminere ſentiret, deceſſorum ſuorum Cuthberti & Bregwini ſtatutum de archiepiſcoporum ſepultura in cathedrali eccleſia immutare volens, & antiquam revocare conſuetudinem, præcepit ſe vivum (*a*) ad ſuburbanam ædem ſancti Auguſtini deferri, ut ibidem mortuus ſepeliretur; quod & factum eſt. Sic corruit cautio cathedralium monachorum, qui eo animo Jambertum elegerant epiſcopum ex abbate ſancti Auguſtini, ut virum, aliàs conſtantiſſimum, ad ſuas partes pertraherent. Itaque corpus ejus in capitulo apud ſanctum Auguſtinum traditum eſt ſepulturæ hoc anno, aliis inſequenti, & quidem pridie idus Auguſti, ex Willelmo Thorno, poſtquam annis ferè viginti-ſeptem eccleſiam Cantuarienſem adminiſtraſſet. In ejus locum electus eſt Ethelardus ſeu Athelardus, vir ſummæ (*b*) ſanctitatis & ſapientiæ, quondam abbas, ait Gervaſius, & quidem Malmesburienſis, ut conſtans opinio aſſeverat, Willelmo (*c*) teſte, tunc autem epiſcopus Wintonienſis, qui Cuthberti & Bregwini veſtigiis inhærens, juſſit ſe, cùm in fata concederet, in Cantuarienſi Salvatoris eccleſia ſepelliri. Idem, Liccidfeldenſi eccleſiæ novâ metropoliticâ dignitate detractâ, Cantuariæ priſcum archiepiſcopatus honorem in ſolidum reſtituit, agente in primis Kenulfo rege Merciorum, Offæ ſucceſſore, qui hac de re Leoni papæ ſcripſit, non anno ſequenti, ut fallit Willelmus Thornus, qui ejus epiſtolæ fragmentum refert, ſed poſt annos minimùm ſex, cùm Hadriano pontifici Leo ſubrogatus eſt. ANN. CHR. 789. LXXXIV. Jamberti epiſcopi Cantuarienſis mors. Ethelardus ſucceſſor.

(*a*) *Gervaſ. col.* 1642.

(*b*) *Ibid.*

(*c*) *Willelm. Malmesb. lib. 1. de regib. &c.* 4.

Non multò poſt, eodem utique anno, e vivis exceſſit Willehadus primus epiſcopus Bremenſis, cùm ſuam eccleſiam kalendis Novembris dedicaſſet in honorem Domini noſtri Jeſu-Chriſti ſub invocatione ſancti Petri apoſtoli. Perſtitit in epiſcoparu annis duobus, menſibus tribus, diebus viginti-ſex. Obiit autem VI. idus Novembris, die dominicâ, in villa Friſiæ Plecazze, quæ in Ruſtris ſita eſt, poſtquam tam Friſiis, quàm Saxonibus, poſt ſancti Bonifacii martyrium, annos triginta-quinque verbum Dei prædicaſſet. Sepultus eſt Bremæ vir ſanctus in baſilica nova, quam ipſe ex ligno ædificaverat. Hanc baſilicam Willericus ejus ſucceſſor ex lignea lapideam fecit, & corpus ſancti Willehadi e tumulo tranſtulit in orientalo oratorium a ſe factom, recondiditque præ timore piratarum, qui propter miracula corpus ſancti confeſſoris auferre vellent. Libellum de vita ſancti Willehadi Anſgarius ſeu Anſcharius, epiſcopus itidem Bremenſis, ſcripſit cum libro miraculorum, de quibus aliàs agemus. LXXXV. S. Willehadus epiſcopus obit.

Triduo poſt paſcha ejus anni, quod XIII. kalendas Maii celebratum eſt, Carolus pro ſua in eccleſiam devotione ac pietate Aquiſgrani edidit capitulare, duobus & octoginta conſtans articulis, quod per miſſos ſuos omnibus eccleſiaſticis ordinibus, ſæcularique potentiæ dignitatibus publicari voluit, præmiſſâ præfatione, in quâ piiſſimus princeps rogat paſtores eccleſiarum, quos *clariſſima mundi lumina* vocat, ut diligenti ac ſollerti curâ populum Dei pet paſcua vitæ æternæ LXXXVI. Carolus edit capitulare.

ANN. CHR. 789.

» dncere ſtudeant, errantesque oves, cùm adhortatione, tum bonorum operum
» exemplo, propriis humeris in ovile dominicum reportare ſatagant; quapropter
» ſe miſſos ſuos dirigere, qui ex ſui nominis auctoritate unà cum eis, quæ corri-
» genda eſſent corrigerent, ſubmittendis capitulis ad hoc idoneis ac neceſſariis,
» quæ ex canonicis inſtitutionibus excerpi juſſerat, ne ex proprio ea ingenio &
» arbitrio condidiſſe videretur.

» In capitulo ſeptuageſimo-tertio ſancitum eſt, ut omnes, qui ſe voto monachi-
» cæ vitæ conſtrinxerunt, *monachicè & regulariter* ſecundùm votum ſuum vivant;
» &, ut candidati ad monaſteria primùm venientes, ſecundùm regularem ordi-
» nem primò *in pulſatorio*, quæ pulſantium ſeu noviciorum domus eſt, probentur,
» & ſic recipiantur. Ad hæc, ut qui ex ſæculari habitu in monaſteria veniunt,
» non ſtatim poſt profeſſionem foràs ad miniſteria monaſterii mittantur, antequam
» bene in monaſterio eruditi fuerint; denique, ut monachi ad ſæcularia placita ſeu
» judicia non vadant. Septuageſimum-ſextum capitulum eſt de quibuſdam abbatiſ-
» ſis, quæ contra morem eccleſiæ benedictiones cum manus impoſitione & ſigna-
» culo ſanctæ crucis (quod hodie quoque Fontis-Ebraldi abbatiſſa facit) ſuper ca-
» pita virorum dare, ac virgines velare audent: quod ab epiſcopis in ſuis paro-
» chiis interdicendum princeps jubet. Capitulum ſequens eſt de clericis, qui ſe mo-
» nachos fingebant, in ordinem cogendis, *ut vel veri monachi ſint, vel veri ca-*
» *nonici*, id eſt clerici; tunc enim perinde *erat ad clericatum* accedere, & *cano-*
» *nicam vitam* profiteri, ex ejuſdam capitularis articulo ſeptuageſimo-tertio. Octo-
» geſimum capitulum eſt, ut monachi cantum Romanum per nocturnale ac grada-
» le officium ſervent, nec ipſius Caroli genitor Pippinus præceperat, quando Gal-
» licanum cantum abſtulit ob unanimitatem & concordiam apoſtolicæ ſedis cum
» ſancta Dei eccleſia.

His capitulis ſubjunguntur alia ſexdecim, deſumta ex regula ſancti Benedicti:
» quorum ſecundum eſt de anachoretis, quos hortandos eſſe ait, ut in congre-
» gatione permaneant; quintum de decanis & præpoſitis, *ut eorum mutatio ſecun-*
» *dùm regulam fiat*; ubi rex innuere videtur mentem ejus eſſe, ut annis ſingulis
hæc mutatio fieret. Septimum eſt, *ut, ubi corpora ſanctorum requieſcunt, aliud*
oratorium habeatur, ubi fratres ſecretè poſſint orare. Hinc apparet origo interio-
rum oratoriorum, quæ in celebrioribus monaſteriis olim exſtructa, etiam nunc ſu-
perſunt. Quintum-decimum capitulum eſt, *ut nullus abbas pro ſuſceptione monachi*
præmium quærat; quod etiam de abbatiſſis ſtatutum fuit in præmiſſo concilio Ni-
» cæno ſecundo. Ultimo denique capitulo decernitur, ut monachis *diſciplina re-*
» *gularis* imponatur, ex auctoritate regulæ, *non ſæcularis: id eſt, ut non orben-*
» *tur*, nec *mancationes* ſeu mutilationes alias ſubeant. Quid ſit monachos *orbari*,
non cnivis obvium eſt. Carolus Coïntius *orbis* nomine tumorem ex ictu aſſurgen-
tem ſignificari exiſtimat, cenſetque orbari nihil aliud eſſe, quàm lignis, lapidibus,
aliiſque rebus ad caſtigationem ac correptionem non idoneis feriri. At *orbari* mi-
hi non aliud videtur, quàm oculis privari: quæ ſæcularis pœna tum uſitata erat,
fiebatque objectu laminæ aut vaſculi ardentis, quo nervi oculorum adurabantur.
Non diſſimilis erat atrocitas Ratgarii abbatis Fuldenſis in ſuos monachos. Ex his
capitulis aperrè conſtat, Carolum ſollicitè curaſſe, ut in Francia monaſtica ſanctæ
Benedicti diſciplina accuratè obſervaretur; &, ſicubi defecerat, omnino reſtitue-
retur. Hanc ipſam ſollicitudinem probat ejuſdem principis ad Theodemarum abba-
tem Caſinenſem epiſtola, ipſiuſque Theodemari ad Carolum reſcriptum, quod ſu-
periùs (*a*) examinavimus. Mirto vulgatam Zachariæ hoc de argumento epiſtolam,
quæ nullo pacto aſſeri aut defendi, multis ex adverſo rationibus impugnari poteſt,
quas apud alios (*b*) videre licet, nobis referre non vacat.

(*a*) *Num.* 62.

(*b*) *Coïnt. ad.* 789. *n.* 115. *& ſeq.*

Uno ferè menſe ante prædictum capitulare Carolus verſabatur in monaſterio Si-
thienſi, ubi præceptum (*c*) edidit, conceſſitque Aurlando abbati & monachis ejus
loci liberam venandi facultatem in propriis eorum ſilvis, unde fratres conſolatio-
nem habere *poſſint*, *tam ad volumina librorum tegenda*, quale præceptum jam Dio-
nyſianis indulſerat, *quàm ad manicas* ſeu chirothecas, *& zonas faciendas*. Datum
VII. kalendas Aprilis, anno viceſimo regni Caroli, in ipſo loco *Sithiu*, in atrio
ſancti Bertini: quæ chronicæ notæ vitioſæ ſunt apud Malbrancum. Poſt annos aliquot
Deodatus clericus Odlando abbati res ſuas, in locis *Sanctis*, & in Aſcio ſuper
fluvio Witbaci, aliiſque in locis ſitas, donat eâ ratione, ut res ipſæ monachis Si-
thienſibus cedant ad comparanda veſtimenta, *id eſt drappos ad camiſias ultromari-*
nas, quæ vulgò berniſeriſt vocitantur. Actum Sanctis publicè, die tertiâ menſis Au-
guſti, anno truceſimo-ſecundo gloriоſiſſimi Caroli regis. Aurlando ſucceſſit Nantarius
initio ſæculi noni.

LXXXVII. Ejuſdem diploma pro monaſterio Sithienſi.

(*c*) *Diplom. p.* 611.

Jus venandi.

Sub finem hujus anni Petrus Mediolanenſis antiſtes, a quo monachos in-

Am-

Ambroſiana baſilica inſtitutos (*a*) diximus, Benedicto abbati ejuſque fratribus, ne aliquâ penuriâ gravarentur, *locum habitationis ampliorem & honeſtiorem concedit ad habitandum & regulariter vivendum*, nempe eccleſiam, *quæ hucuſque cella vocabatur*, ut *eam orationis ſolummodo ſecretioris* causâ *continentiſſimam* ſeu proximam habeant: quâ ratione Carolus oratorium monachis ad ſecretiores preces in præmiſſo capitulari aſſignavit; baſilicam verò ſancti Ambroſii *ſub ſua cura & providentia* habeant ad divina officia publicè concelebranda ante corpora ſanctorum martyrum Proteſii & Gervaſii & ſancti Ambroſii confeſſoris. Hanc verò cellam a Forte diacono Petrus antiſtes obtinuerat, datâ in commutationem curte ſuâ in Leunianello. Deinde univerſas ejus monaſterii poſſeſſiones idem confirmat, *ita ut abbas cum fratribus omnia ſecundùm inſtituta venerabilis patris Benedicti, ejuſque regulam diſponat & ordinet*. Tum addit rem obſervatione dignam, *ut numquam abbas ibidem ordinetur extraneus, niſi aut eodem in monaſterio priùs monaſticum ſumſerit habitum ex ipſa jam congregatione; aut quem fratres eligant, qui eos ſecundùm divinas leges & patrum regulas valeat gubernare*; ubi vides ſub regulis patrum comprehendi ſancti Benedicti regulam, quam Petrus inſtrumenti auctor ſolam antea non ſemel expreſſerat. Actum anno Caroli & Pippini regum in Italia ſexto-decimo & nono, & quidem x. kalendas Novembris, indictione tertia-decimâ, ut rectè apud Puticelium (*b*), mendosè apud Ughellum; indictione, inquam, tertiâ-decimâ a Septembri inchoatâ. Has Petri litteras Carolus Magnus confirmavit, dato diplomate (*c*) Placentiæ in menſe Aprili, *anno viceſimo-ſecundo & decimo-ſeptimo regni* ſui, tum „ Francici, tum Italici: quo diplomate ejus monaſterii poſſeſſiones raras habet, „ illudque vult ſub tegimine & poteſtate tectorum eccleſiæ Mediolanenſis omni „ tempore permanere: ita tamen, ut monachi facultatem habeant ex ipſo mona„ ſterio, ipſi per omnia fidelem, *ſecundùm ordinem ſanctum & regulam ſancti Benedicti, eligendi abbatem, qui eos ſecundùm divinas leges & regulam ſancti Benedicti valeat gubernare*. Erratum eſt in nomine urbis Placentiæ, ubi Carolus tunc non erat, ſed potiùs Wotmatiæ, uti Coïntio videtur, qui annum Caroli ſextum-decimum Italiæ regni legendum putat, tametſi Puricelius in authentico aſſerit haberi: *Data in menſe Aprile, anno viceſimo-ſecundo & decimo-ſeptimo regni noſtri; actum Placentiæ ex palatio noſtro publico*: an fortè abſente rege diploma Placentiæ editum? certè ita dicendum, ſi de authentici veritate conſtet.

ANN. CHR. 789. LXXXVIII. Petri epiſcopi Mediolanenſis privilegium pro baſilica Ambroſiana.

(*a*) *Num.* 45.

(*b*) *Puricell. p.* 18.

(*c*) *Ibid. p.* 43. &c.

Per hæc tempora variæ Caſinati monaſterio factæ ſunt Theodemaro abbate donationes. In his Grimoaldus dux Beneventanus, exemplo Arichiſi patris ſui, qui Giſulfi ducis donationes in territorio Gentianæ auxerat; univerſa dominicalia (*d*) ſua cum ſervis & ancillis in eodem Gentianæ territorio, & cellam ſancti Agapiti, portus quoque Trajectenſem & Wlturnenſem, aliaque contulit, id eſt portum Trajecti, quà Liris fluvius; & Wlturni, quà Wlturnus trajicitur; nam ſunt etiam ſui fluviis, ſunt & montibus præaltis, non tantùm mari, portus. Ad hæc Hildeprandus Spoleti dux multa etiam dona Caſinenſibus feciſſe dicitur. Denique vir quidam prædives, Wacco nomine, gaſtaldus Beneventanus, in expeditione militari conſtitutus, filium ſuum Wachipertum in eodem ſacro monaſterio cum multis caſalibus obtulit: caſam verò ſuam intra civitatem Beneventum Taſiæ uxoti ſuæ, ad vitam dumtaxat, aſſignavit, ſervis & ancillis ſuis in libertatem aſſertis, ſub ditione tamen ac tutela ſacri illius monaſterii: ita ut ſinguli ſingulas operas ad nutum ordinatorum ſeu præpoſitorum facerent; quod genus libertorum *aldios* ſeu *aldiones* appellabant, ſub certis conditionibus manu-miſſos.

LXXXIX. Caſino donationes factæ.

(*d*) *Chron. Caſin. lib.* 1. *c.* 14.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-SEXTUS.

Ab anno Chriſti 790. ad annum 800.

ANN. CHR. 790. I. Interruptum opus reſumitur.

INTERRUPTUM anno DCCXCVI. a tribus menſibus noſtrorum annalium filum reſumere ardet animus, impatiens longioris moræ, atque elapſi abſque commentatione diuturni temporis, quod iter noſtrum in Lotharingiam & in Alſatiam, ſuperiori autumno incœptum, conſumſit. Nec ſanè hujuſce intermiſſionis me pœnitet, quando ex illorum locorum monaſteriis hanc qualemcumque jacturam abunde ſupplevimus, ego ſcilicet ac ſocius itineris laboriſque Theodericus Ruinartus, operam & monumenta ſua conferentibus reverendis patribus Benedictinæ congregationis ſancti Vitoni, qui nullum boni erga nos officii genus prætermiſerunt. Argumento erit veterum inſtrumentorum ex illis locis reportata a nobis ampliſſima ſeges, ex quibus magna noſtris Annalibus, Deo dante, fiet acceſſio. Jam verò ut tandem ad intermiſſam rerum noſtrarum ſeriem revertamur, nobis in primis occurrit controverſia, quam Gedeon Veſontionenſis præſul cum Richerto abbate Condateſcenſi hoc tempore habuiſſe dicitur. Lis erat de cella Lauconnenſi, quam Gedeon prædicto abſtrahere monaſterio, ſibique ſubjicere moliebatur. Hanc cellam exſtruxerat ſanctus Lupicinus abbas, cujus tumulo ac corpore inſignita erat. Cùm hæc contentio præter modum inter partes exardeſceret, eò miſſos ſuos direxit Carolus, Dottonem abbatem & Adalardum comitem, ut partis utriuſque rationes diſcuterent. Remis apud ſanctum Remigium verſabatur Carolus, cùm ad ipſum miſſi unà cum Richerto abbate reverſi ſunt. Auditis utrimque rationibus, rex pro Richerto ſententiam dixit: cujus rei diploma regium a Perardo (*a*) vulgarum eſt, a Cointio recuſum ad hunc annum, ad quem diploma referendum eſſe cenſet, itidemque Petrus Franciſcus Chifletius, præter Perardum. Verùm hoc diploma non eſſe Caroli Magni, ſed Caroli Calvi, perſuaſum mihi eſt tum ex invocatione diplomati præmiſſa, *In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis*, Calvo familiari; tum ex ætate Gedeonis archiepiſcopi, qui Bernunem abbatem conſecraſſe traditur in tabulis Cluniacenſibus, cùm editis, tum manu exaratis, ante annos ſexcentos. Verùm hæc aliàs, cùm pervenerimus ad annum regni Caroli Calvi viceſimum-ſecundum, quo anno datum diploma eſt Remis ad ſanctum Remigium: ubi tum is verſabatur, nempe anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, ex annalibus Bertinianis: contra verò Carolus Magnus anno regni ſui viceſimo-ſecundo inde longiùs aberat, ac Wormatiæ reſidebat. Hoc unum argumentum omnino ſubvertit oppoſitam opinionem, ſuffeitque ad reſtituendum ſuo tempori & ordini Gedeonis pontificatum, quem ex hoc diplomate non bene intelleſto Cointius in annalibus, &

Lis de cella Lauconnenſi dilata.

(*a*) *Perard. p.* 12. & 13.

& Chifletius in illuſtrationibus Claudianis apud Bollandi (*a*) continuatores, ad Caroli Magni principatum retulerant, & ego quoque aliàs cum ipſis in Bernonis abbatis elogio; quem errorem hoc loco emendare cogit perceptæ ac perſpectæ, ut puto, veritatis amor.

ANN. CHR. 790.

(*a*) *Junii to. 2. p. 692. col. 2.*

Videtur tamen per id tempus, ne quid diſſimulem, Luxovienſis monaſterii abbas fuiſſe Dotto, ſeu Dodo, poſt Andream: cujus anteceſſores hoc modo recenſentur poſt Mellinum a Sarracenis interfectum, ut ſuperiùs (*b*) diximus. Mellino mortuo, cùm Luxovienſis præfectura per annos quindecim a clade Sarracenorum vacaſſet, ſuffectus eſt Trudoaldus, qui veteres ruinas ſupplevit. Trudoaldi ſucceſſores hoc modo recenſentur: Gayleubus, Ayribrandus, Buoſo, Grimoaldus, Andreas, Dotto, Sikelmus, Dadinus, ſanctus Anſegiſus, cujus explorata præfectura eſt Ludovici Pii principatu. Andreas is eſſe videtur, per quem Carolus Magnus nuntium de rebus a ſe feliciter geſtis, & de Saxonibus ad fidem converſis, Romam ad Hadrianum papam perſetri curavit anno ſeptuageſimo octogeſimo-quinto. Andreæ paullo poſt ſuffectus eſt Dotto abbas, ſi quidem ejus eſt epiſtola inter Bonifacianas octogeſima-quarta ad Lullum epiſcopum Moguntinum, quem biennio poſt e vivis exceſſiſſe conſtat. Hac epiſtolâ Dotto, in contextu Dodo, præfatus ſe ſuoſque *terrarum longitudine* a Lullo ſeparatos, vicarias petit ab eo preces & orationes; atque enixè obſecrat, ut *iſtam familiam Chriſti & ſancti Petri in ſua commemoratione ſemper habeat*, omneſque amicos ſuos, tam epiſcopos & eorum » clerum, quàm abbates & eorum monachos, & Deo dicatas in ipſa » congregatione ſancti Petri, tam vivos quàm defunctos: rogans ſibi mitti viciſ» ſim omnium Lulli amicorum nomina ſeu indiculum per fratrem ſuum Saganal» dum, latorem hujus epiſtolæ, cujus hæc inſcriptio ſic videtur legenda: *Domino ſancto, ſanctorumque meritis coæquando, & a nobis cum ſumma veneratione diligendo in Chriſto patri Lullono epiſcopo, Dodo ſervus ſervorum Dei, etiam & omnes monachi ſancti Petri apoſtolorum principis, degentes ſub norma ſanctæ regulæ, æternam in Domino noſtro Jeſu Chriſto ad ſanctitatem veſtram deſtinare curavimus ſalutem.* Hæc, inquam, ſi de Dottone Luxovienſi abbate interpretemur, eum hoc tempore vixiſſe conſequens eſt; non alium, ut fortè nonnullis videbitur, quàm miſſum illum Caroli ad monaſterium Condateſcenſe: quod facilè ſuadet locorum vicinia; tametſi alius ejuſdem nominis, ſed diverſi monaſterii mitti potuit. Hæ rerum ac temporum ambages, quas explicare maximè operoſum: ſed tamen prædictum diploma Carolinum Caro Calvo tribuendum eſſe non dubito. His tenebris lucem afferre poſſet præfectura Richerti abbatis Condateſcenſis, ſi de ejus tempore non eadem eſſet obſcuritas. In tythmo de ejus loci abbatibus, Hippolyto ſuperiùs laudato proximè ſubjiciuntur, ſed immani hiatu, Wilredus & Bertrandus, ſub quibus ſanctus Simon *Campaniæ* ſeu Vadenſis comes floruiſſe dicitur. Hiatum hunc ſupplent auctores Galliæ-chriſtianæ, ſed quibus parum ruta fides, maximè in deſignando tempore Richerti abbatis, quem epiſcopum & abbatem in quodam abbatum indice ſcriptum obſervant. Hunc in illo indice ſubſequuntur Berthardus & Antelmus ſub Carolo Magno; Achivus, mendosè Achinus, ſub Ludovico Pio; Agilmarus Vienneuſis antiſtes, & Remigius Lugdunenſis ſub Lothario auguſto; Aurelianus itidem Lugdunenſis præſul, & Ildebertus ſub Ludovico ſecundo: cui præpoſiti ſuccedunt. Nullus hic Richerto locus: niſi ſi hic eſt Ildebertus, cujus tempus omnino diplomatis notis chronicis convenit. At de his ſatis, ſuperque ſatis.

II. Luxovienſes abbates Dotto, aliique. (*b*) *Lib. 25. n. 7.*

Condateſcenſes abbates.

Verſatus eſt toto hoc anno, ut mox dicebam, Carolus in civitate Wormatia, vel non longè a Wormatia, ubi natale Domini atque paſcha celebravit. Verſatus eſt, inquam, in proximo palatio ad Salam fluvium, quod hoc ipſo anno incendio conflagraſſe traditur. Aliud erat Coſſitanium palatium in ſuburbio Moguntiæ, *Cuſſiſtein* appellatum in annalibus Francorum Metenſibus: ubi Carolus hoc anno præceptum (*c*) pro ſancti Dionyſii monaſterio Pariſiacenſi conceſſit Maginario abbati de bonis fiſcalibus a Hrodhardo comite in ducatu Alamanniæ ſeu Briſgavia ei non legitimè venditis, quæ Mainarius ſeu Mageuarius abbas poſtea fiſco reſtituit, ſed Carolus hoc anno contulit ſancti Dionyſii monaſterio. Actum Coſſtanio pridie kalendas Septembris, anno Caroli regis viceſimo-ſecundo.

III. Caroli diploma pro S. Dionyſio. (*c*) *Diplom. p. 502.*

Huc referenda & Magenario abbati inſcribenda videtur Hadriani papæ epiſtola (*d*) contra duos epiſcopos, Paulinum & Theodulfum, qui Dionyſiani monaſterii privilegiis detrahebant; *& neſcio per quam phantaſticam ambitionem, nomen ſibi contra eos imponere, ſimilem beati Petri apoſtolorum principis ſedem, apoſtolatum ac ſummum pontificatum ſe habere jactitabant:* quos quidem ſacerdotio ac communione privaſſet Hadrianus, niſi Dionyſianus ille abbas interceſſiſſet. Hæc verò privilegia eidem ſacro loco a pontificibus indulta dicit pontifex, ut Deo ſacrati monachi, qui » in monaſterio ſancti Dionyſii dignas Deo laudes referunt, ſine tumultu ſæcula-

IV. Hadriani papæ querelæ. (*d*) *Diplom. p. 492.*

ANN. CHR. 790.

„ ri regalia dona poſſiderent. Epiſcopi illi ſortè an fuere Paulinus Aquilegienſis, & Theodulfus Aurelianenſis.

Huc etiam ſpectat ejuſdem pontificis epiſtola ad ipſum Magenarium, in qua conqueſtus eſt, quòd aliquot Langobardiæ epiſcopi non eſſent contenti finibus parochiarum ſuarum; & quòd ſanctimoniales quædam, relicto monaſterio, illicitis nuptiis copularentur: qua de re ait ſæpius ab ſe admonitos Raginaldum & Raginbaldum, tam deteſtandi facinoris conſcios; nec tamen ab infami ejuſmodi „ ſtupro reſipuiſſe, nec monenti voluiſſe acquieſcere; immo filiam cujuſdam Ermenaldi, monachico indutam habitu, nepoti ſuo, Nazario nomine, diabolicâ contumaciâ copulaſſe; quorum pernicioſum exemplum complures in Italia imitarentur.

V. Pippini regis leges de monaſteriis.

His aliiſque monaſteriorum malis ot obviaretur, Pippinus Italiæ rex, ſuggerente haud dubiè patre Carolo, quatuordecim edidit ſanctiones, quarum tertia eſt, „ ut monaſteria virorum & puellarum, quæ *in mundo* ſeu tutela tam palatii, quàm „ epiſcopi reliquorumve hominum conſiſtunt, curet unuſquiſque, *in cujus mundo* „ *ſunt, ut regulariter vivant*. Sexta eſt contra quoſdam monachos, qui e Francia in Italiæ monaſteria migrabant, quos Carolus ad propria reverti præcepe„ rat: quod Pippinus exſecutioni demandari jubet. Undecimâ ſtatuitur, milios „ duos per univerſum Italiæ regnum dirigendos eſſe, unum monachum, & alium „ capellanum, inquiſituros per monaſteria virorum ac puellarum, *quæ ſub ſancta* „ *regula vivere debent*, qualis ſit eorum habitatio ac ratio vivendi, & quantum „ ſubſtantiæ ad victum habeant.

VI. Ripolanum monaſterium ditatur.

Ante hoc tempus apud Ripolim, duobus ab urbe Florentia millibus, conditum fuerat ſancti Bartholomæi cœnobium virginum ab Adovaldo cive Florentino, quod tres germani fratres, Atroaldus, Adovaldus & Adopaldus, qui hunc Adovaldum *biſavum* ſuum vocat, multis prædiis ac donis hoc anno locupletarunt, cùm Euſrafia abbatiſſa, amita ſua, huic loco præeſſet; eaſque donationes ratas habuerunt, quas proavus ſuus Adovaldus eidem monaſterio fecerat. Id porro faciunt eo pacto, ut „ jam dictum monaſterium cum rebus ei collatis dicta Euſrafia, dum viaerit, habeat in ſua poteſtate; & poſt ejus obitum Auſtriperta germana ipſorum in regiminę ſuccedat, & Teuperga amita ſua æqualiter cum ipſa Auſtriperta hæc poſſideat; iis verò mortuis, omnia hæc veniant in poteſtatem monacharum, quæ ibidem tum congregatæ fuerint; atque electio abbatiſſæ ſit penes ipſas. Omnia „ porro ſub ſua poteſtate habeat abbatiſſa, quæ pro tempore ab epiſcopo civitatis ipſius Florentiæ *conſecrata* fuerit; nullamque aliam poteſtatem habeat epiſcopus in illo monaſterio, quod donatores ipſi in ſuam tutelam ſuſcipiunt. In fine diras minantur iis, qui hanc ſancti Bartholomæi eccleſiam *ad alterum ordinem* „ *eccleſiaſticum, quàm monacharum Deo ſervientium* redigere tentaverint. Eaſtat hujuſce rei inſtrumentum apud Ughellum (*b*), actum Florentiæ *regnante domno noſtro Carolo, & Pippino ejus filio, anno regni eorum in Italia ſeptimo-decimo, & decimo, indictione tertia-decimâ*; quæ notæ huic anno apprime reſpondent. Effloruit longo tempore apud ejus loci monachas religioſa diſciplina: ſed tandem, quæ rerum vicilitudo eſt, tepeſcente religione, eò inducti ſunt Vallumbroſani monachi, qui hactenus illud monaſterium occupant: obi nunc ordinaria ſedes eſt præfecti generalis illius congregationis. Ejus loci originem Lubinus ad annum hujus ſæculi decimum refert.

(*b*) *Ital. ſac. to.3.col.29.& ſeqq.*

VII. Alperto abbati Farfenſi ſucceſſit Maroaldus.

In Farfenſi monaſterio Alpertus ſeu Aupertus abbas hoc eodem anno vivendi finem fecit, obiitque XVIII. kalendas Januarii, poſt regiminis annos quinque, menſes decem & dies quindecim. Hunc excepit Marroaldus ſeu Moroaldus presbyter & abbas *Francus ex VVormatia civitate*, decimus ab inſtauratione monaſterii facta per Thomam abbatem. Vir *valde eccleſiaſticus* fuiſſe dicitur in chronico Farfenſi, ac multa ſuo monaſterio acquiſiviſſe, præter pretioſum ex auro & argento ornatum, quem in ſua eccleſia fieri juſſit. Sub ejus regimine Gauderiſius quidam Rearinus, cùm liberos non haberet, ſanctæ Mariæ res ſuas tradiderat; quas poſtea, procreatis liberis, a monachis repetebat. Cùm autem eas reſtituere abnuerent, Gauderiſius eos ad judicium Guinichiſi ducis pertraxit. Fatebatur ille, ſe ſubſtantiam ſuam per chartulam obtuliſſe in monaſterio: ſed monachos contra fas eam uſurpaſſe ajebat, quaſi uſum-fructum ad vitam ſuam ſibi ipſe non reſervaſſet. At, lectâ coram duce chartâ, cùm nulla in ea mentio eſſet de reſervato uſu-fructu; Guinichiſus dux cum aſſeſſoribus ſuis Gauderiſii petitionem rejecit, quippe qui bonâ ſuâ voluntate chartam donationis feciſſet. Non multò poſt ſub eodem abbate res paullo diſſimilis ibidem contigit. Vir quidam, Berto nomine, filium ſuum Perculſum tradidit in manus germani ſui Liutprandi presbyteri, ut eum in Farfenſi monaſterio *ſub ſancta regula* cum omnibus rebus ejus offerret. Ita factum: & ipſe Perculſus

jun-

junctis manibus Moroaldo abbati cum omnibus ſuis ſe contradidit, prout ipſius parens inſtituerat. Poſtea verò quidam Ageris, (id viro nomen) qui Perculſi germanam uxorem duxerat, eum de monaſterio abſtraxit, & uxori ſuæ donationem ex rebus ſuis ab ipſo fieri curavit. Sic Ageris res illas invaſit. Tum verò Farfenſes querelam deferunt ad Guinichiſum ducem, qui cauſam ad Leonem papam tertium decernendam remiſit. Auditis utrimque partibus, pontifex ſecundùm Farfenſes pronuntiavit, edixitque, ut idem Perculſus cum univerſis rebus ſuis, ſecundùm inſtitutionem genitoris ſui & ſuam ipſius traditionem, reverteretur in monaſterium, ubi ſecundùm regulam deſerviret; &, ſi quod inſtrumentum feciſſet de rebus ſuis, hoc irritum eſſet. Non ſic tamen quievit Ageris: quin monachos, in rerum ſibi conceſſarum & aſſertarum poſſeſſionem redire volentes, foràs expulit, & rapta retinuit. Tandem, cauſâ coram Hebroardo comite palatii, aliiſque judicibus denuo ventilatâ, Ageris ablata reſtituere demum coactus eſt cum fructibus perceptis. ANN. CHR. 790.

Acta hæc deſinente præſenti ſæculo: quo tempore Moroaldus abbas commutationem quorumdam prædiorum fecit cum Uſualdo abbate monaſterii ſancti Salvatoris in monte Amiato prope Cluſinum Etruriæ urbem, de cujus origine ſuperius (*a*) egimus. Nullus dubito, quin is ſit Uſualdus abbas, cui ſeptuageſima-nona Alcuini epiſtola inſcripta eſt in hunc modum: *Domini Dei Salvatoris mundi ſanctiſſimæ congregationi, & pio patri Uſualdo, humilis Albinus levita, ſalutem:* tum laudabilem eorum converſationem, & condignam nomini vitam extollit, & in eis Dominum, *qui tales ſui ſancti nominis dignatur eſt habere confeſſores. Nec enim fruſtra*, inquit, *ſpeciali vocabulo monachi ſancti Salvatoris vocamini, niſi quia eſtis meritis, quod nomine dicimini. Immo & tam nobilis rex nobiles debet habere miniſtros, moribus egregios, in pace concordes, in corpore caſtos, in animo ſobrios, omni honitate eximios, clariſſimis adjutos triumphis.* Dein eos hortatur, ut cœptum iter beatæ converſationis ad finem uſque peragant, dum coronam juſtitiæ reportent; quo teſtimonio nihil illuſtrius ad commendandam religionem Uſualdi abbatis, ejuſque ſacri cœtus. In fine ait ſe negotium eorum, uti petierant, domino regi commendaſſe, eoque ſibi adjutricem adhibuiſſe Lludgardam, *piiſſimam in Deo feminam*, nempe Caroli Magni conjugem; petiitque, eorum orationibus operam ſuam remunerari, qui *olim per Angilramnum archiepiſcopum & ſanctæ capellæ primicerium* ſeu archicapellanum, ſeipſum eorum ſanctitati commendaverat. Uſualdo ſucceſſiſſe videtur Leuſonus abbas, qui cum Benedicto abbate Farfenſi de quibuſdam prædiis iltem habuit. De Audoaldo abbate Leuſoni ſucceſſore inferiùs agendum. VIII. Uſualdus abbas S. Salvatoris. (*a*) *Lib.* 2 2. *n.* 42. Alcuini ad eum epiſtola. Leuſonus ejus ſucceſſor.

Subſequitur ejuſdem Alcuini octogeſima epiſtola, eodem forſan tempore miſſa ad congregationem ſanctæ Mariæ & patrem Moroaldum, haud dubiè abbatem Farfenſis beatæ Mariæ monaſterii, cui tum Moroaldus mox laudatus præerat. Brevem epiſtolam, quippe quæ ad illuſtrandum Farfenſe monaſterium non parum conducit, huc referre non fuerit otioſum. IX. Moroaldo item abbati ſcribit Alcuinus.

Beatiſſimæ & ſanctiſſimæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ congregationi, & pio patri Moroaldo, ultimus ſanctæ eccleſiæ clientellus Alcuinus, in Chriſti carnate ſalutem. Sapius veſtræ ſanctitatis audiens famam, ideo me veſtræ familiaritati adjungere deſideravi. Sed modò tempus opportunum occurrit per præſentem fratrem obtinxit precibus me ipſum vobis commendare. Qua propter per ſanctæ Virginis Filium veſtram ſuppliciter obſecro unanimitatem, ut me, licèt indignum, veſtris animis atque manibus accipere dignemini, non quaſi ignotum, ſed quaſi fratrem: quia licèt oculis carnis non vidiſſem, tamen oculis cordis vos videre videor, & valde diligo, honeſtatemque vitæ veſtræ animo complector ſtudioſo, cupiens veſtram beatitudinem ubique proficere in Domino, & ad perpetuæ pacis pervenire lætitiam. Orantes pro nobis, vos ſemper valete in Chriſto, fratres dilectiſſimi.

Erat tunc in aula Caroli Alcuinus, ſed hoc anno reverſus eſt in Britanniam inſulam, ut pacem Carolum inter & Offam regem Merciorum teformaret, inter ſe diſſidentes, *ita ut utrimque navigatio interdicta ceſſaret*, teſte Alcuino ipſo in epiſtola ad Colcum lectorem, ab Diſerio edita inter Hiberuicas, in qua de futura ſua ad Mercios profectione mentionem facit. Cauſam hujuſce diſſenſionis jam attigimus ex chronico (*a*) Fontanellenſi, in quo Carolus filio ſuo æquivoco filiam Offæ regis in conjugium poſtulaſſe dicitur; ſed, illo non acquieſcente, niſi Berta filia Caroli Magni ejus filio nuptui traderetur, Carolum inde commotum præcepiſſe, ut nemo de Britannia inſula & gente Anglorum mercimonii cauſâ Gallicanum litus oceani maris attingeret. Addit chronographus, hoc interdictum ſupplicatione Gervoldi abbatis Fontanellenſis ſublatum fuiſſe: ſed tamen in illas partes miſſus fuit Alcuinus, qui non niſi poſt duos annos in Franciam revenit. In illa porro epiſtola ad Colcum lectorem, quæ *benedicto magiſtro & pio patri Colcu* inſcripta eſt, inquirenti de rebus in mundo nuper geſtis reſpondet Alcuinus, fan- X. Alcuini reditus in Angliam. (*a*) *Chron. Font. c.* 15. Ejus epiſtola ad Colcum.

» ctam

ANN. CHR. 790.

„ ſtam Dei eccleſiam in partibus Europæ pacem habere, proficere & creſcere. Auti-
„ quos Saxones & omnes Friſonum populos, inſtante rege Carolo, alios præmiis, alios
„ minis ſollicitante, ad fidem Chriſti eſſe converſos; annoque tranſacto Sclavos
„ ſeu Wionudos ab eodem victos, ſuæque ditioni ſubactos; denique, ut cætera
„ præteream, ejuſdem chriſtianiſſimi regis duces & tribunos multam partem Hi-
„ ſpaniæ tuliſſe a Sarraceuis, quaſi tria millia in longum per oras maritimas. Sub-
„ dit ſu mittere oleum, quod vix modò in Britannia iuvenitur, ut Colcu id di-
„ ſpenſet per loca neceſſaria epiſcoporum; mittere quoque quinquaginta ſicios de
„ eleemoſyna regis, totidemque de ſua; triginta quoque ſicios ex Carolo & ex
„ ſe tantumdem, mittendo *ad Auſtrales fratres Baldhuninega;* ad hæc vigiti ſielos
„ *de eleemoſyna patris familiæ Areidæ*, & viginti du ſua, & per ſiugulos ana-
„ choritas tres ſicios de puro argento, ut illi omnes orent pro ſe & pro domno
„ rege Carolo, ut Deus illum conſervet ad tutelam ſuæ eccleſiæ, laudemque &
„ gloriam nominis ſui. Illuſtrem fuiſſe oportet Colcum illum, quem tanti facit Al-
cuinus, ut uum patrem ſanctiſſimum, ſeque filium ejus dicat, nti & Joſephum
ſuum. Illum verò iu Scotia lectorem ſeu magiſtrum fuiſſu putat Uſſerius, fortè
in monaſterio Hiienſi. Cæterùm amicitiam inter Carolum & Offam denuo reca-
(a) *Voillelm. de regib. Angl. lib. 2. f. 4.* „ luiſſe patet ex ipſius Caroli epiſtola, a Willelmo (*a*) Malmesburienſi eatptim
„ relata, in qua peregrinis, qui pro Dei amore & ſalute animarum ſuarum limina bea-
„ torum apoſtolorum adire cupiuut, ſalvum conductum concedit, itemque uego-
„ tiatoribus, dummodo locis opportnnis ſtatuta ſolvant telonia, & negotiatores
„ Franci iu regno ejus eâdem facultate utantur. Scripta eſt hæc epiſtola ſtatim
a morte Hadriani papæ, pro cujus relevatione auimæ dona quædam Carolus mit-
tit ad ſiugulas ſedes epiſcopales rugui tnm Offæ, tum Ethelredi regis Northanim-
(*b*) *Spelman. in. 2. conc. p. 305.* brorum. Aliam Catoli ad Offam ipſum epiſtolam affert ex vita Offæ Spelmaunus
(*b*), ſed quæ præter iuſcriptionem omnino eamdem, nihil habet ſucci Carolini,
nec digna quæ ipſi tribuatur.

(*c*) *Doublet. p. 720.* Exſtat apud Dubletum (*c*) ejuſdem Offæ diploma, ſuggerente Magenario ab-
bate conceſſum: qno diplomate ratam habet donatiouem cujuſdam poſſeſſiouis in
portu Lundenwico, a duobus fratribus popularibus ſuis factam ante duos annos
mouaſterio Dionyſiano; regiaſque litteras tradidit Nadelgario monacho Magenarii
miſſo, qui eas ſecum in Franciam allatas ſuper ſepulcrum ſancti Dionyſii depoſuit,
in perpetuam regis memoriam conſervaudas. Idem Offa, inventis ſancti Albani
martyris reliquiis, & iu pretioſo ſcrinio reconditis, Verolamii baſilicam in ejus
honorem condidit iu agro Bedefordenſi, eamque numeroſo Beuedictinorum moua-
S. Albani mo- uaſterium. chorum cœtu, multiſque prædiis ac privilegiis iuſigulvit; quod Willelmus Thor-
nus hoc anuo factum dicit, alii paullo ſeriùs differunt. Celeberrimum fuit hoc
monaſterium, quod uumquam omnino ruinæ patuit, teſte Willelmo Malmesburien-
ſi, cujus ætate per Paulum abbatem, agente Lanfranco archiepiſcopo, in ſummum
culmen religionis provectum eſt. Primus eidem cœnobio abbas præfectus eſt Wil-
(*d*) *Monaſt. Anglic. to. 1. p. 137.* ligoda presbyter, ut legitur (*d*) in vulgato diplomate ipſius Offæ, dato anno in-
carnatiouis ſeptingenteſimo nonageſimo-tertio. Enorme erratum eſt apud Spelman-
num, ubi Willegodus ille eum monachis ſuis ex domo Becci iu Neuſtria aſſumtus
dicitur, quæ abbatia annis amplius ducentis a condito ſancti Albani monaſterio ere-
cta fuit.

XI.

Mors Hiltrudis virginis, Solæ eremitæ & Andegarii epiſcopi. Hoc anno ad ſuperos tranſiit Audegarius epiſcopus in Turonica ſancti Martini baſilica: eodemque ferè tempore in cælum migrarunt beata Hiltrudis virgo, & Sola monachus & eremita. Erat Hiltrudis filia Wiberti & Adæ conditorum Le-
ſcienſis monaſterii in pago Hainoeuſi; ſoror verò Guutradi abbatis: qui ſororem,
in eodem loco velatam, & poſtea ibidem mortuam v. kalendas Octobris, ibidem
quoque ſepelivit iu oratorio ſancti Landberti; nbi & ipſe conditus fuit; pareutes
verò ſuos ad ingreſſum monaſterii. Locum ab Huugaris, dein a ſæcularibus dire-
ptum ac pæne vaſtatum, inſtaurare cœpit Adelardus, ejuſdem loci vir nobilis ac di-
ves, cum uxore ſua Ermentrude, novamque eccleſiam Erluinus epiſcopus Camera-
cenſis ſub fiuem decimi ſæculi dedicavit. Cœnobium poſtmodum inſequeuti ſæculo
reparavit Thendericus comes de Aveſuiis, quod demum Ludovicus Bloſius abbas
virtutum ſuarum ſplendore, regulari diſciplinâ & doctriuâ, ſuperioti patrum noſtro-
rum ſæculo, mirè illuſtravit. Libellum du vita ſanctæ Hiltrudis virgiuis edidit ſæ-
culo uudecimo anonymus monachus Valeiodoreuſis.

De ſancto Sola ſeu Solo ſcripſit ſæculo nono Ermanricus levita & monachus E-
lewangeuſis, ex quo diſcimus virum ſanctum deceſſiſſu III. nonas Decembris, hu-
matumque fuiſſe in eella ſua, Solenhus ſeu Cella-Solæ appellata, quæ ſita erat in
Gund amnus levita, monachus uon ſi- gatus, pago Suaſeſeldeuſi, diœceſis Eiſtetenſis. Huie proxima erat villa regia, quæ ab Lu-
dovico rege eommiſſa fuit Gundramno levitæ, Rabani ex fratre nepoti, cui pa-

truus

truus cellam Solæ etiam commendavit, Faldenſi abbatiæ ab origine ſubjectam, nunc prædam Lutheranorum. Hunc Rabanus abbas ab infantia Fuldæ educari & inſtitui curaverat, & ad virilem uſque ætatem patrum ſcriptis & inſtitutis informaverat: ſed ab ipſius poſtea diſciplina vi quadam ablatum, & *in palatinorum numero*, ut de ſe (*a*) ipſe narrat, *nuncupatum*, *a quietiſſima cœnobii vita*, *quamvis hactenus non ligatum*, prædictæ villæ rex præfecerat. Erant ergo ejuſmodi homines in cœnobiis noſtris *non ligati* profeſſione ac votis monaſticis, qualis erat iſte Gundramnus, qui in epiſtola (*b*) ad Ermanricum monachum ait, ſe, *licèt diverſo habita*, uni tamen ſervire Domino. Quamquam, dum in monaſterio verſarentur, aut in exterioribus ædibus commanebant; aut, ſi in interioribus, monaſticâ veſte induros ſuiſſe patet exemplo ſancti Liudgeri, Salomonis(*c*) abbatis ſancti Galli, & aliorum.

ANN. CHR. 790.

(*a*) *Sæc. 3. Bened. parte 2. p. 456*

(*b*) *Ibid. p. 430.*

(*c*) *Goldaſt. rer. Alam. p. 37.*

Sed his omiſſis, venio ad Andegarium, qui primo hoc loco commemorandus erat. De eo ſic Maſciacenſes veteres annales apud Labbeum in tomo ſecundo Bibliothecæ novæ. *Anno ſeptingenteſimo nonageſimo Andegarius epiſcopus monaſterii ſancti Martini obiit quinto-decimo kalendas Februarii. Fuit autem ex genere Anglorum: ſed pater ejus, Berto nomine, negotiator fuit in urbe Maſſilia. Fuit autem magnæ humilitatis: unde omnibus gratiſſimus habebatur.* Nec plura de Andegario.

ANN. CHR. 791.

XII. Hitherius abbas S. Martini, auctor monaſterii Cormariceni.

(*) *Ex Index.*

NOn erat is Turonicæ ſancti Martini baſilicæ abbas, ſed Hitherius ſeu Itherius Wlfardi ſucceſſor, idemque Caroli Magni cancellarius, qui anno ſubſequente Cormaricenum monaſterium in honorem ſancti Pauli apoſtoli inchoavit. Hujus rei teſtes ſunt ejuſdem Hitherii litteræ, jam ſemel & iterum editæ, tum apud Johannem Maanum in hiſtoria metropolis Turonenſis, tum apud Cointium, ſed tamen in appendice noſtro recuſæ. Locus eſt in pago Turonico ad Angerem (*) fluvium, maximè amœnus, Cormaricus ab antiquis appellatus: ubi Hitherius *cellam ſancti Pauli*, ſic ille appellabat, condere inſtituit. Ad hoc conſilium indu» ctum ſe ait contemplatione humanæ fragilitatis, ac diei ultimæ, ne mole peccatorum prægravatus, ſine fructu ullo boni operis in extremo illo examine inveniretur; quapropter *cum conſenſu fratrum* ſuorum, ad augendum ſancti Martini honorem, decreviſſe, ut cellam aliquam in pago Turonico conſtrueret, ſimulque eccleſiam ad honorem ſanctæ Trinitatis cum tribus altaribus: quorum majus eſſet ſancti Pauli, alterum ſancti Petri apoſtolorum, tertium ſancti Martini. In cujus baſilicæ dedicatione, memorato ſancto loco, qui nuncupatur cella ſancti-Pauli, *a priſcis Cormaricus*, pro ſtipendio fratrum ibidem Deo ſervientium, & conſolatione peregrinotum, ſe donaſſe multas res & poſſeſſiones, quas tum a Carolo excellentiſſimo rege, tum ab aliis obtinuerat, ſitas in pagis Turonico, Cenomannico, Andegavino, Bleſenſi & Dunenſi; quæ omnia ſingillatim enumerat, vultque ut, anniverſariâ principum apoſtolorum recurrente ſollemnitate, ſingulis annis feſtivum convivium pro loci facultate *fratribus ſanctæ Semoris*, hoc eſt ſancti Martini, miniſtretur. Et quoniam *multa ſanctorum cœnobia diverſas cellas*, inquit, *ſub ſe habere video conſtructas*, *quæſo*, *ne a quibuſdam ſuperfluo honore feciſſe dicar*, *præſertim cùm magis honore ſancti monaſterii noſtri*, *quam pro favore humano ædificaſſe me profiteor*; quæ verba Hitherii pietatem probant. Deinde rogat ſucceſſuros ſibi abbates, ut ejus cellæ augmentum & incrementum potiùs procurent, quàm ut aliquid de rebus ei collatis ſubtrahant. Ejus rei litteræ datæ ſunt Turonis in monaſterio ſancti Martini, VII. *idus Februarii*, *indictione quarta-decimâ*, *anno viceſimo-tertio regni domini glorioſiſſimi regis* Caroli: quibus poſt Hitherium ſubſcribunt Martiniani monachi, quorum alii ſe presbyteros, alii diaconos, alii abſolutè monachos vocant: quod evidenti argumento eſt, illos nondum in canonicos ſæculares permutatos fuiſſe. Neque id factum tempore Alcuini qui proximè Hitherio ſucceſſit, ſed Fridugiſi; ut inferiùs videbimus. Hinc eriam exploditur eorum fabula, qui dicunt, Martinianos monachos, ob corruptiſſimos vitæ mores, nocte quadam divinitus morte percuſſos fuiſſe, uno excepto Hitherio, qui communis fratrum exeidii expiandi, propriæque vitæ defiendæ ſtudio ſeceſſerit in eremum, exſtructoque monaſterio vocabulum indiderit Cormaricum, ut cordis mœrentis pœnitudinem teſtaretur. Nugæ; cùm longè ante, vel ipſo Hitherio teſte, locus *a priſcis* Cormaricus dictus fuerit; primariiſque ejus monaſterii litteris ſubſcripſerint tredecim monachi Martiniani, qui non paucis ab eo tempore annis Martinianam baſilicam inſederunt, antequam in ſæculares canonicos demutarentur. Sed de his poſtea. Nondum penitus abſolutum erat Cormaricenum monaſterium, cùm Hitherius mortuus eſt, locumque fecit Alcuino, qui monachos ibidem inſtituit.

XIII. Angilberti ſeceſſus Centulam.

Sub hoc tempus Angilbertus, Caroli Magni gener, ſpretis ſæculi pompis, Bertâ uxore conſentiente, ſeceſſit in monaſterium Centulenſe; ubi, exacto tirocinio, mo-

na-

ANN. CHR. 791. naebum profeſſus eſt Symphoriano abbate. De ſuo ipſius ſeceſſu ipſe agit in quodam carmine, inter Alcuini (a) poëmata vulgato, in quo ſanctum Richarium, primum cellæ abbatem & conditorem, ita compellat.

(a) *Alcuin. epig. 177.*

Tu prior in gremium mundi de fluctibus almum
Dante tuum Chriſto me miſerum tuleras.
Nutriſti & tenerum (*) ſacro me fonte ſalutis
Os fragile inſtituens cantibus egregiis.
Te quapropter amo totis, pater optime, votis,
Exoptans ut me tu quoque ſemper ames.
Perfice quod de me cœpiſti mente benigna,
Atque tuum famulum redde tuo domino.

(*) *Id eſt tironem.*

Hujus ſeceſſus auctores, aut certè adhortatores duos habuit Angilbertus, Alcuinum ſcilicet atque Adalhardum abbatem Corbeienſem, amicos ſuos; utì colligimus ex ipſius Alcuini epiſtola centeſima-ſeptima, inſcripta Autonio, quod adſcititium erat Adalhardi nomen, quem ſollicitat Alcuinus, ut Homerum (& id alterum Angilberto agnomen) a theatricis ſpectaculis dehortaretur. Verba ipſa huc afferre juvat. *Vereor ne Homerus iraſcatur contra eartam probibentem ſpectacula & diaboliea figmenta, quæ omnes ſanctæ ſcriptura probibent, in tantum ut legerim ſanctum dicere Auguſtinum: Neſcit homo qui hiſtriones, & mimos, & ſaltatores introduceit in domum ſuam, quàm magna eos immundorum ſequatur turba ſpirituum. Sed abſit ut in domo ebriſtiana diabolus babeat poteſtatem.* Olim tibi de his ſcripſi, *optans ſalutem cariſſimi filii toto cordis affectu, volens per te fieri, quod per me non poſſe fieri agnovi. Tuus verò affectus, fili cariſſime, congaudeat in ſervitio Dei & in ſalute fraterna, ut tibi ex profectu aliorum mereas adereſcat meritorum.* Sic ambos filios ſuos vocat Alcuinus, ſive prærogativâ quadam ſenectutis, nam utroque ætate provectior erat, ſive ratione doctrinæ, quòd eos fortè in palatio erudiſſet. His porro verbis eximium in utriuſque profectum & ſalutem ſtudium probat, docetque quæ piorum hominum eo tempore mens fuerit de theatricis illis ſpectaculis, quæ oe quidem in homine curiali ferre aut diſſimulare potuerit Alcuinus.

XIV. Berta uxor an cum illo ſeceſſerit.

An Berta cum marito Centulam ſe receperit, quemadmodum tradit Anſcherus abbas, non facilè dixerim. Sanè ea eſt traditio Centulenſium noſtrorum, ſaltem a tempore Anſcheri, qui libros duos de ſancto Angilberto ſcripſit paullo poſt initium ſæculi duodecimi. Huic ſuffragatur Johannes de Capella, ſæculi quinti-decimi auctor, in chronico Centulenſi, ſed non Hariulfus utroque ſuperior, qui hac de „ re filet. Johannes de Capella aſſerit Angilbertum, ex conſenſu uxoris ſuæ & „ Caroli-Magni, factum fuiſſe religioſum in cœnobio Centulenſi; & Bertam ejus „ uxorem monialem & recluſam in eodem loco. Sanè ejuſmodi ſanctimoniales olim exſtitiſſe prope hoc monaſterium, utì & alibi, conſtat ex libro primo de miraculis ſancti Richarii, ubi agitur de quadam conjugata femina, oculorum orbata lumine, quæ a marito ſuo obtinuit, ut in *monaſterio ſancti Richarii apud ſanctam Mariam* (hæc una ex tribus ejus loci baſilicis erat, nunc paroecialis) *acciperet velum capitis more monialium*; & ut ab ipſo deinceps ibidem aleretur; quæ a ſuis eò adducta, *jam dictum habitum accepit*. Item in libro ſecundo mentio fit de alia muliere contracta, quæ, receptâ meritis ſancti Richarii ſanitate, *uſque hodie*, air auctor ille ſæculi noni, *viſitat oratorium frequenter illius, ferens velum capitis inſtar monalium*. Hujuſmodi feminæ aliæ degebant in propriis domibus, aliæ in ædibus monaſterio adjunctis, aliæ quandoque etiam in palatiis regum: qualis erat Hundrudis Anglicana matrona, cui Alcuinus epiſtolam octogeſimam-nonam inſcribit, *Deo devotæ feminæ Hundrudæ*, eamque monet, *ut in palatio regis regularis vitæ devotio in ipſius videatur converſatione*. Hinc eſt quòd mirum non ſit, ſi Berta, ut eam vitæ formam Centulæ profeſſa eſſet, in palatium aliquando redierit: at permirum videri poſſit, ſi cum religioſo velo ſæcularem pompam ac mundum muliebrem retinuerit, qualem certè ei tribuit poëta ille, ſive Alcuinus, ſeu quivis alius, qui Caroli Magni adventum ad Leonem papam deſcribens, de Berta, Rotrudi hoc in itinere adjuncta, ita canit.

Proxima Berta inter, multis ſpiciata puellis,
Voce virile, animo, habitu, vultuque coruſco,
Os, mores, oculos, imitantia pectora patris
Fert: caput auratо diademate cingitur almum:
Aurea ſe niveis commiſcent fila capillis.
Lactea quippe ferunt pretioſam colla murinam:

Or-

Ornatur veſtis variis pretioſa lapillis,
Ordine gemmarum numerosâ luce coruſcat.
Bracteæ chryſolitis ornantur tegmina gemmis.

ANN. CHR. 792.

Hæc ſanè pompa velatæ haud quaquam convenit, qualem tunc Bertam fuiſſe oporteret, ſi, Angilberto Centulam ſecedente, ipſa ibidem velum ſuſcepiſſet. Angilberti quippe ſeceſſus non ſerius hoc anno contigit: cùm adventus ille Caroli in Urbem acciderit ſub finem anni octingenteſimi. Intererat eidem pompæ Giſala ſeu Giſla, tertia filia ejuſdem Caroli, jam quidem ſanctimonialis, ſed longè modeſtiorem habitum præferens, qualem certè regiæ ſtirpis ſanctimonialem in tanta celebritate decebat; ſic verò ejus ornatum ac comitatum deſcribit idem poëta.

Giſala poſt iſtas ſequitur, candore coruſcans,
Virgineo comitata choro: micat aurea proles.
Tecta melocineo fulgeſcit femina amictu:
Mollia purpureis rutilant velamina filis.

Hæc omnia ſanctimonialis inſignia ſunt, virginum comitatus; melocineus amictus, ex albo ſtamine; nam & noſtri olim candidam tunicam geſtabant; denique velamen ſeu velum purpureis filis rutilans. Nulla hic mentio diadematis aurei, lapillorum, gemmarumve, aut bracteorum indumentorum; quibus Berta ornata fuiſſe dicitur, ſanè haud congruis velatæ ſanctimoniali. Forſan poſt Caroli patris obitum, cui ſupervixit, Centulam ſe receperit: ſiquidem Caroli filiæ ob ſiniſtram famam e palatio exire compulſæ ſunt a Ludovico auguſto, qui eas *inceſſanter*, referente Nithardo Bertæ filio *ad ſua monaſteria abire præcepit*. Ut ut eſt, Bertæ obitus in necrologio Dionyſiano & Argentogilenſi adſcribitur his verbis: v. *idus Martii Berta filia Karoli imperatoris, quæ dedit Superiorem-curtem* (*), nempe monaſterio ſanctæ Dionyſii, cujus rei fit mentio initio libri tertii de miraculis ejuſdem beati martyris: qui locus eſt ad Axonam fluvium in pago Remenſi.

(*) *Conferetur.*

XV. Pſalmodienſe monaſterium.

Si genuinum eſſet diploma, nomine Caroli Magni inſignitum pro monaſterio Pſalmodienſi, ejus inſtaurario hoc anno, regni Caroli viceſimo-tertio, facta dicenda eſſet. In hoc enim qualicumque diplomate legitur, Corbilianum abbarem Pſalmodienſis monaſterii ſancti Petri, quod in Septimaniæ pago Narbonenſi, prope Aquas-mortuas, in inſula Pſalmodio tunc ſitum erat, ſereniratem regii culminis adiiſſe, eique ſuggeſſiſſe, hoc monaſterium violentiâ Sarracenorum nuper deſtructum fuiſſe, ac tranſlarum in locum, vocabulo Cornelianum; Carolum verò præcepiſſe, ut in priori ſuo loco monaſterium inſtaararetur; eidemque Corbiliano educandum commiſiſſe Theodemirum, qui falsò Caroli nepos dicitur; denique jam dicto Corbiliano ac monaſterio contuliſſe monaſterium de Noſdello, quod Carolus ipſe in honorem ſancti Saturnini martyris cum turre, dicta Mataſera, (quæ turris etiam nunc viſitur apud Aquas-mortuas) quam idem ipſe ad defenſionem regionis exſtruxerat. Datum kalendis Julii, anno viceſimo-tertio regni Caroli. Quæ litteræ etiamſi vitioſiſſimæ ſunt, occaſionem tamen nobis præbent agendi de hoc Pſalmodienſi monaſterio, quod hoc ipſo tempore a Sarracenis fuiſſe deſtructum probat ſincerum diploma Caroli regis, cognomento Simplicis, ſuo loco referendum. Sanè hoc monaſterium ante hunc annum jam exſtitiſſe diſcimus ex charta donationis cujuſdam Ilderedi presbyteri, qui res quaſdam ſuas monaſterio ſancti Petri, *quod eſt ſitum in inſula Pſalmodia*, pro animæ ſuæ remedio tradit *anno viceſimo regnante domino noſtro Carolo rege Francorum & Langobardorum*; at quis primus ejus monaſterii auctor, quove tempore illud conditum fuerit, ignoramus. Fortè Corbilianus ille primus loci abbas fuerit, cui ſucceſſerit Theodemirus, multis infra nobis commemorandus; idemque ex ſociis Benedicti abbatis Anianenſis, qui tunc temporis illis in partibus florebat. Jam verò quo tempore idem monaſterium a Sarracenis everſum fuerit, paullo minùs obſcurum; niſi ſi id conſigit in illa impreſſione Sarracenorum, facta in Septimaniam poſt annos ab hinc duos, quo tempore, Willelmo Caroli duce debellato, Sarraceni magnam toti provinciæ eladem intulerunt; quâ clade acceptâ, Pſalmodienſes ſe ſe recepiſſe dicuntur in locum, nomine Cornelianum, poſitum inter oppida Lonelli & Portus, ſancto Juliano ſacrum; ubi haſtenus veteris monaſterii ruderа viſuntur. Cæterùm monaſterium ſancti Saturnini de Noſdellis, quod Pſalmodienſibus a Carolo conceſſum dicitor, olim exſtabat juxta oppidum Armaſanicas (*) in diœceſi Nemauſenſi, modò ſolo ſerè nomine (*) cognitum, ſolis reliciis maceriis in qualecumque ejus monumentum. Porro turrim illam Mataſeram Ludovico regi nono, dum aream ad Aquas-mortuas exſtrueret, (*) *Aimargues.* (*) *S. Sornin de Nadelt.* ceſſerunt Pſalmodienſes, qui ex monachis canonici ſæculares facti, ad Aquas-mortuas

ANN. CHR. 795. XVI. Angilramnus & Simpertus episcopi mortui; ac Paulus abbas S. Vincentii.

tuas migrarunt, ac demum novissimè ad novam Alesiensem episcopalem ecclesiam translati sunt.

Ad reliquas res hujus anni quod attinet, obierunt hoc ipso anno Angilramnus episcopus Mettensis, & Simpertus Ratisponensis, dum Carolum regem in expeditione militari, contra Hunnos tum facta, comitarentur. Mortuus est & Paulus abbas sancti Vincentii ad Vulturnum, postquam novem annos & sex, ferè menses monasterium rexisset. Hunc excepit Josue abbas piissimus, de quo plura inferiùs (*a*). Ex his Angilramnus sepultus est in monasterio sancti Naboris, alio nomine Novacella, quod monasterium, a Sigibaldo episcopo instaurari cœptum, perfecerat, ac privilegiis proventibusque opportunis instruxerat. Idem ex Caroli regis munificentia sancti Naboris sepulcrum ornare cœperat; at morte præventus opus imperfectum reliquit, testante Alcuino his versibus.

(*a*) *Lib.* 2.

Pontificalis apex, pastor, patriarcha, sacerdos,
Angelramnus ovans, fretus pietate magistrâ,
Martyris egregii Naboris deductus amore,
Cœperat intentus sacrum vestire sepulcrum,
Amplificante pio Karolo per munera rege.
Ne compleret opus, rapuit mors improba patrem.

Ex his versibus confutatur calculus Meurissii, qui Angilramni pontificatum ac vitam prorogat ad annum octingentesimum duodevicesimum, longè post obitum Alcuini hujus epitaphii auctoris.

Legimus Engilrami pontificis Mettensis litteras ad reprimendam vexationem, quam Wolmerus comes & advocatus ecclesiæ Mettensis in homines cœnobii sancti Naboris exercebat, tam in exactionibus, quàm in rapinis, per subadvocatos & ministros suos: ex qua cœnobium illud ad tantam devenerat inopiam atque miseriam, ut vix possent reperiri fratres, qui Deo & sancto Nabori servire vellent; cui vexationi ut in posterum obviaretur, Wasco seu Walo ejus loci abbas, ac fratres, consulente Engilramo, in id convenerunt, ut quasdam villas ex prænenda sua comiti traderent; sicque nullam deinceps a comite, vel a subadvocatis ac ministris ejus molestiam, injuriamve paterentur. Ad hæc in eodem instrumento statuitur, quid comiti, ad justitiam in monasterii homines faciendam quid abbati competere deberet. Huic subscribunt duo archidiaconi, & duo præpositi ecclesiæ Mettensis, quos inter medius est decanus. *Actum anno* XXIX. *regnante Carolo gloriosissimo rege, sub die* XV. *mensis Junii*; quæ notæ chronicæ, si mendæ expertes essent in exemplari, quo usi sumus, Angilramni obitus post sex annos differendus esset. At præferendi sunt interim annales (*b*) Canisiani, in quibus *bonæ memoriæ Angilrammus archiepiscopus Mediomatricis ecclesiæ, & Sympertus episcopus* hoc anno decessisse memorantur.

(*b*) *Chesnii to.* 2. *p.* 37.

Simpertus seu Sindvertus Ratisponæ humatur in sancti Emmerammi basilica, quam ex regia Pippini & Caroli munificentia plurimùm amplificaverat. Huic Adalwinum successisse constat ex versibus (*c*) eo tempore editis, in quibus sextus ordine ejus urbis episcopus recensetur. Is sedem Ratisponensem ab ecclesia sancti Emmerammi extramurana jussu Caroli regis in sancti Petri intramuranam basilicam transtulisse dicitur a recentioribus, quod præsulatu Simperti a Carolo factum fuisse tradit Arnolfus ex-comite monachus, recentioribus longè præferendus auctor, in libro primo (*d*) de sancto Emmerammo, ubi Carolus sedem Ratisbonensis episcopi, a ducibus prioribus extra urbem translatam, ad basilicam videlicet sancti Emmerammi martyris, beati Petri ecclesiæ, intra urbis muros positæ, sub Simperto episcopo restituisse perhibetur: at locum martyris munificentiâ regali honestasse, quod etiam libro secundo repetit; & episcopo subjecisse.

(*c*) *Analect. to.* 4. *p.* 326.

(*d*) *Canis. to.* 2. *p.* 45. & 80.

ANN. CHR. 702. XVII. Pippinus Prumiæ tondetur.

IN reditu ex Hunnica expeditione, dum Carolus Ratisponæ moraretur, accepit filium suum Pippinum ex Himiltrude concubina, cognomento Gibbosum, adversus patrem, multis Francis sibi adjunctis, rebellionem moliri; quare in procerum conventum Ratisponæ adductus, eum universis ejusdem criminis conscii, capitis damnatur. Rebellandi causa Pippino tum ex odio novercæ, tum ea eo quòd, Caroio juniori Neustriâ, regno Italiæ Pippino alteri fratri, Ludovico Aquitaniâ concessis, in partitionem honoris ac regni nondum veniisset. Et Franci quidem, ejus assectæ, morte pletique; alii exilio ac exercitate multati sunt: at *Pippino filio suo, quia noluit rex ut occideretur*, (sic locus annalium Canisianorum emendandus) *judicaverunt Franci, ut ad servitutem Dei inclinare debuisset*, nempe ad vitam monasticam; quapropter, hunc detonsum in *cœnobio Prumia religiosæ vitæ*, Eginhardi ver-

verba ſunt, *jamque volentem vacare permiſit*. Ibidem permanſit Pippinus ad annum octingeteſimum undecimum, quo anno illic obiit *Pippinus monachus*, uti appellatur in chronico Heidenheimenſi. Hæc conjuratio detecta fuit per Fardulfum Langobardum, quem Ardulfum vocant annales Laureshamenſes, cui ob meritum fidei ſervatæ Carolus anno ſequenti monaſterium ſancti Dionyſii, Magenario abbate mortuo, regendum commiſit. ANN. CHR. 792.

Habitus eſt etiam tunc eadem in urbe Ratiſpona conventus adversùs hæreſim Felicis Urgellitani epiſcopi, qui in eo concilio damnatus, haud ſcio an ſedem apoſtolicam appellavit. Certè ab Angilberto perductus ad præſeotiam Hadriani papæ, errorem ſuum, factâ confeſſione, ejuravit. Qui eum Romam duxit, nudo nomine Angilbertus appellatur in vetuſtis annalibus Francorum, præterquam in Fuldenſibus, ubi etiam abbas dicitur. Verùm nondum abbas erat, cùm eâ legatione functus eſt, ſed tantùm monachus Centulenſis; quippe qui non ante annum inſequentem Symphoriano abbati ſucceſſit. In alia enim legatione, altero poſt anno ab eo ſuſcepta, nempe poſt ſynodum Francofordienſem, eum Hadrianus papa jam *Engilbertum abbatem & miniſtrum capellæ* vocat in epiſtola ad Carolum regem, in qua perhonorificè de eo loquitur. Simul itaque abbas & regius capellanus renuntiatus eſt, nec propterea presbyter cenſendus, etiamſi id de archicapellani dignitate interpreteris: cui dignitati adminiſtrandæ ſufficiebat eſſe diaconum. Is alio nomine apocriſiarius dicebatur & palatii cuſtos, qui omnem clerum palatii, ſub cura & diſpoſitione ſua habebat: quod officium aliquando per epiſcopos, aliquando verò per diaconos apoſtolica ſedes exerceri curabat; ſic a tempore Pippini regis & Caroli ejus filii, diaconis vel presbyteris magis quàm epiſcopis hoc munus demandatum fuit, uti nos docet Adalhardi fragmentum de ordine palatii apud Hincmarum (*a*). Neque verò abbatis etiam regularis officium presbyteri gradum tunc exigebat: cùm Radbertum abbatem Corbeienſem, alioſque tantùm levitico gradu inſignes fuiſſe nobis compertum ſit. Sanè in multis ad Angilbertum epiſtolis Alcuinus ouſquam eum presbyterum dicit, qui in aliis ad quos ſcribit, hunc titulum omittere non ſolet. Ad hæc Angilbertum Carolus *manualem familiaritatis* mutuæ ioter ſe & Leonem papam vocat: ſive quòd litteras a Carolo ad pontificem, & viciſſim a pontifice ad Carolum deferre ſoleret: ſive quòd eſſet Carolo ab epiſtolis, quas Romano pontifici, atque adeò aliis principibus viris ſcribebat. Huc pertinet Alcuini (*b*) ad Carolum epigramma:

XVIII. Felix epiſcopus ab Angilberto ductus Romam, errorem abnegat.

(*a*) *Hincm. opuſc. 14. c. 14. & ſeqq.*

(*b*) *Alcuini epigr. 184.*

Ad nos quippe tunc famulus veniebat Homerus,
Nuntia læta ferens, David, ab ore tuo.
Hunc iterum puerum veſtræ pietate remiſi,
Serviat ut vobis carmine, corde, manu.

Ejuſdem Alcuini epiſtola (*c*) nomine Caroli eidem porrecta, eùm Romam negotiorum causâ profecturus eſſet, *Homero auricolario* inſcripta eſt, quòd is eſſet ab intimis regis conſiliis, ut teſtis eſt Hadriani papæ ad Carolum epiſtola jam laudata.

(*c*) *Id. ep. 85.*

XIX. Alcuinus redit in Franciam.

Si Anglicis ſcriptoribus, qui ab annis quingentis ſcripſerunt, fidem habemus, Carolus Magnus hoc anno librum ſynodalem, ſibi ex urbe Conſtantinopoli directum, miſit in Britanniam ad Offam regem Merciorum: quo in libro, inter multa rectæ fidei contraria, orientalium epiſcoporum ampliùs trecentorum unanimi aſſertione decretum erat, imagines adorari debere: contra quod dogma ſcripſerit Alcuinus epiſtolam, divinarum ſcripturarum auctoritate mirificè roboratam, quam nomine Britanniæ epiſcoporum ac principum regi Francorum attulerit. Ita Simeon Dunelmenſis monachus, ita Rogerius Hovedenus, & Matthæus Weſtmonaſterieoſis, ita auctor anonymus de rebus geſtis Offæ regis, qui auctor etiam epiſtolam ſub Caroli nomine ad Offam refert, ſed ita ioſuſtam, ut vel hoc unum totam hanc narrationem maximè ſuſpectam reddat. Certè nulla reperitur Alcuini epiſtola contra adorationem imaginum; & Alcuinus ipſe in libro primo adversùs Elipandum, conquerentem, quod Alcuinus ſuæ damnationis auctor in concilio Francofordienſi fuiſſet, teſtatur, ſe, jubente Carolo, in Franciam tunc veniſſe, quæ ſecunda ejus aut tertia in has partes profectio fuit; nec ex eo tempore, quod quidem ſciamus, in Britanniam reverſus eſt. Ipſa ejus verba huc adſcribo. *Antequam ego, eodem ſapientiſſimo rege Carolo jubente, veniſſem in Franciam, hæc eadem erroris veſtri ſecta, eodem glorioſo principe præſidente, præſente Felice, quem multùm laudare ſolet, veſtræ partis tunc temporis defenſore, ventilata eſt in celeberrimo loco, qui dicitur Ragimisburg*, id eſt Ratiſpona: quo de conventu mox egimus. Non ergo poſt hunc conventum nomine ac mandato Britanniæ epiſcoporum principum

ANN. CHR. 792. ve, ſed *jubente rege Carolo* denuo venit in Franciam: quippe qui juſſu ejuſdem regis in Britanniam redierat, ut Offam regem Carolo reconciliaret. Porro Alcuini reditus in Franciam contigit ſub finem hujus anni, aut inſequentis initium; iſque poſt biennium concilio Francofordienſi interfuit. Ab eo tempore, immo jam a primo ſuo ad Carolum acceſſu præfectus eſt ſcholæ palatinæ, in qua regios, ac procerum liberos, etiam regem ipſum, auditores habuit, dum tandem abbatiæ Martinianæ, ubi & ſcholam inſtituit, præpoſitus eſt. Paullo poſt quàm in Franciam reverſus erat, dedit illi Carolus duo monaſteria, Bethlehem ſcilicet in agro Waſtinenſi provinciæ Senonenſis, quod alio nomine Ferrarias appellamus; & ſancti Lopi apud Trecas præter cellam maritimam ſancti Judoci apud Morinos. Ferrarias porro Alcuinus ante mortem diſcipulo ſuo Sigulfo reſignavit, qui Conſtantino ſucceſſerat, ſi vulgatis indicibus tuta fides.

XX. Utto auctor Metamenſis monaſterii.

Interim, dum Carolus Ratiſponæ moraretur, moratus eſt autem per totum ferè hunc annum, fortè inter venandum incurrit in vaſtum nemus, non longè a Metama, Danubio proximum, ubi Utto ſeu Utho eremita in humilem caſam ſe ſe abdiderat. Erat is diſcipulus Gamelberti, piiſſimi viri ex Bajoaria, qui, cùm munia curionis aliquamdiu rectè obiiſſet, Romam voti causâ profectus fuerat, & in reditu in confinio Italiæ puerum baptizaverat, quem Uthonem nuncupavit. Reverſus in patriam, actuoſæ vitæ ſolitariam prætulit, eumque morti proximum Utho jam adoleſcens conveniſſe dicitur, ut morientis ſpiritum ac pietatem hauriret. Hic magiſtri exemplo, cùm animarum curæ aliquamdiu vacaſſet, tantas curas ac ſollicitudines pertæſus, in ſolitudinem migravit illam, in quam Carolus feras ſectando incidit. Rex ejus opinione ac ſanctitate permotus, poteſtatem fecit petendi, quidquid illi ad vitæ ſubſidium uſui fore videretur. Ille hunc uſum petiit a rege, ſibi ut religioſorum virorum domicilium cum baſilica ſancti Michaelis exſtruere liceret, atque a pio monarcha non fundum modò, ſed etiam ædificii ſumtus impetraſſe fertur. Hæc Metamenſis, vulgò Metenſis (*) origo monaſterii, qualis ex ejuſmodi narratiunculis colligi poruit. Certè Ludovicus Germaniæ rex diplomate ſuo confirmat privilegium avi ſui Caroli, qui prædictum monaſterium cum abbate & monachis ibidem Deo famulantibus ſub ſua tuitione ſuſceperat. Hoc Ludovici diploma refertur apud Hundium (*a*), ubi Uttoni abbati primo ſubjiciuntur Opportunus, Wolframus, Emicho & Nithardus, cui Ludovicianum diploma conceſſum eſt. Ex hoc porro diplomate patebit tempus regiminis Nithardi, atque adeò Uttonis, ac ſubſequentium abbatum, non bene aſſignari apud Hundium. Is eſt *Utto abbas ex monaſterio Metama*, qui in vetuſtiſſimo Augienſi necrologio (*b*) laudatur.

(*) *Meten.*

(*a*) *Metrop. Salzeb. tom. 2. p. 321.*

(*b*) *Analect. to. 4.*

ANN. CHR. 793. XXI. Magenario abbati Dionyſiano ſuccedit Fardulfus.

DEtectâ conjuratione in ſe factâ, Carolus anno proximo, dum adhuc Ratiſponæ verſaretur, epiſcopos, abbates, & comites, alioſque, quotquot ipſi fideles fuerant, donis multiplicibus honoravit. In his verò Fardulfo Langobardo, qui eam conjurationem regi prodiderat, ſancti Dionyſii Pariſiacenſis abbatia commiſſa fuit, poſt mortem ſcilicet Magenarii abbatis, quæ hoc anno videtur accidiſſe. Ejus epitaphium (*c*) ſcripſit Alcuinus, ex quo diſcimus, Magenarium ſen Maginarium ſepultum fuiſſe in baſilica Dionyſiana ad pedes Fulradi, magiſtri quondam & anteceſſoris ſui, utì priores ejus epitaphii verſus nos docent, ex quibus brevem Magenarii præfecturam, præmaturam mortem, & probos mores fuiſſe diſcimus.

(*c*) *Alcuin. epigr. 114.*

Hic ſit ſub pedibus tibi, Maginare, magiſtri
Jam ſacra mandatus temporibus requies.
Te pius ille pater teneris nutrivit ab annis:
Tu quoque ſucceſſor ejus honoris erat.
Hoc heu perparvum vexiſſe tempus ovile,
Floribus in mediis mors mala te viderat.
Sed quem Chriſtus amat, illi mors nulla nocebit.
Poſt mortem melius vivit in arce poli.

Reliquos verſus quatuor prætereo, quibus fratres ad ejus mores imitandos, & ad preces Chriſto pro eo fundendas poëta hortatur. Erat Fardulfus ejus ſucceſſor, ut jam diximus, genere Langobardus, qui, captâ Papiâ, a Carolo in Franciam abductus fuerat cum Deſiderio rege Langobardorum, cui uſque ad mortem ejus, quæ ante Pippini conjurationem contigiſſe videtur, addictiſſimus fuit. Acceptо Dionyſiani monaſterii regimine, ut ſe gratum benefactori ſuo Carolo exhiberet, ipſi eidem monaſterio adhærentem, inſtar veterum regni palatiorum, ædificari curavit, in

in quâ princeps, dum eò veniret, cum ſuis hoſpitaretur. Hæc omnia idem Fardulfus teſtatur ſuis verſibus, qui hoc loco ex Cheſnio (*a*) referendi videntur. ANN. CHR. 795.

(*a*) *Cheſn. t. 2. p. 645.*

Culmina cernenti lectori littera prome:
Fardulfus Carolo condidit iſta ſuo.
Qui quondam propriæ fuerat dum ſceptra ſecutus
Gentis, in adverſas fata tulere vias.
Attamen hic fidei dominus ſervavit honorem,
His regni quamvis ultima meta foret.
Tandem victoris Caroli felicibus armis
Ceſſit, & in melius ſors ſibi ceſſit iter.
Huic quoque dum fidei ſervaret munera regi,
Rex ſibi præcelſus plurima dona dedit.
Inter quæ ſancti Dionyſi rector ut aulæ
Fieret, indulſit pacificus Carolus.
Hanc benefactori conſtruxit providus ædem,
In qua cum famulis gaudeat ipſe ſuis.
Ipſe ſuis ſervis, fidei quos vincula nectunt,
Lætitiam princeps præbeat armipotens.
Mare tamen veterum confergere juſſit avorum
Culmina, quæ fulgent regis amore, domus:
Ut quoties rector præclara palatia luſtret,
Fardulfi famuli ſit memor ille ſui.

Ad hæc beato Johanni-Baptiſtæ præcurſori Domini oratorium exſtruxit, ſolvendi voti causâ, quod initio exſilii ſui ſe voviſſe idem Fardulfus ait in verſibus ſequentibus apud Cheſnium. Eumdem laudat Alcuinus (*b*) ob *ciborium* ab eo ſuctum in æde Dionyſiana.

(*b*) *Alcuin. carm. 117.*

XXII. Morbacenſe monaſterium Gerhoho datum.

Eamdem fortè ob cauſam, quâ Fardulfo, Gerhoho epiſcopo *Muarbach* monaſterium datum (*c*) legitur, nempe poſt Amichonem, cujus mentio ſuperiùs facta eſt. Is videtur eſſe Gerhohus epiſcopus Eiſtetenſis, qui loco ſanctimonialium in monaſterio Heidenheimenſi canonicos poſuiſſe dicitur apud Gretſerum; unde conjicere licet, eum Morbacenſibus non admodum favorabilem exſtitiſſe. Sanè nulla ejus apud eos, ſaltem in vulgatis libris, memoria, in quibus poſt Amichonem proximè ſubjicitur Guntramus abbas, & poſt Guntramum Sigiſmundus, fortè Sigimarius, qui in veteri necrologio Augienſi notatur.

(*c*) *Cheſn. t. 3. p. 467.*

XXIII. Benedictus Anianenſis fame laborantibus ſuccurrit.

Interim gravi fame in Italia & Gallia, maximè in Provincia & Septimania laboratum, ita ut multi præ fame interirent; quo tempore Benedicti ubbutis Anianenſis mira in egenos caritas & ſollicitudo exſtitit; nam cùm monaſterii ſui jumenta utriuſque ſexus pauperum multitudine quotidie ſtipatam cerneret, ita ut ſibi tuguria illic conſtruxerint uſque ad novas fruges; ſepoſitis iis quæ ad uſum fratrum neceſſaria videbuntur, reliqua per diſpoſitos fratres in egentes diſtribui curavit, non modò panes, ſed etiam carnes armentorum & ovium, immo & lac vervecum, quæ in monaſterio alebantur. Jam verò, cùm nec ſic ad novas fruges perventum eſſet, ex commeatu fratrum uſque tertium detrahi juſſit, ne fame periclitantibus deeſſet. Tanta verò fratrum erat cum patris pietate convenientia, ut libenter univerſa, ſi fas fuiſſet, in uſus pauperum profudiſſent; certatimque ſibi quiſque, quod eis clunculum daret, ſubtraheret. Jam ſuperiùs (*d*) tam eximiæ caritatis mentio facta: ſed non ſemel prædicari debet, quod non ſemel factum, nec ſemel poſteris noſtris inculcandum.

(*d*) *Lib. 25. n. 30.*

XXIV. Lumberienſis monaſterii origo.

Tunc temporis Ruymundus Rufinel, dux Aquitanorum, Ceſarionenſi ſancti Tiberii monaſterio, cui Atilio ſeu Atila ſupra laudatus præerat, fecit donationem » loci *Lumbez*, quæ condendo monaſterio Lumberienſi occaſionem dedit. Is quip» pe, extremi examinis ac peccatorum ſuorum intuitu, prædicto cœnobio do» nat locum, qui appellatur, *Lumbez*, in territorio Toloſano ſuper rivulum Sa» væ, cum eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & oratorio non longè poſito » in quo requieſcit Chriſti confeſſor ſanctus Majanus. Ad hæc eidem confert fi» ſcum, Poſtcarias dictum, in comitatu vel epiſcopio Nemauſenſi, pariter cum » eccleſia beatæ Mariæ. Hæc autem omnia tradit Deo & genitrici Dei Mariæ, » necnon ſancto Tiberio & Atilioni abbati, ſanctoque conventui fratrum in mo» naſterio, quod Ceſarion dicitur, ſitum in territorio Biterrenſi, ſuburbio Agu» thenſi, ubi ſacrata erat eccleſia in honorem protomartyris Srephani, in qua » ſupra dicti martyris Tiberii corpus requieſcebat; & Atilion ibidem pater mo» nachorum ſecundùm regulam ſancti Benedicti præerat. Actum apud Biterren» ſem

ANN. CHR. 793. » ſem civitatem menſe Martio, XII. kalendas Aprilis, ſub feria quinta, re-
» gnante domino noſtro Ludovico, & anno vicesimo-primo imperii ſereniſſimi
» imperatoris Caroli, id eſt regni Caroli in Italia: qui characteres huic anno
conveniunt. Ex hac donatione Tiberienſes noſtri occaſionem haud dubiè ſumſe-
runt conſtruendi monaſterii Lumberienſis, quod a Benedictinis poſſeſſum fuit ad
ſæculum uſque duodecimum, quo regularibus canonicis ordinis ſancti Auguſtini
ceſſit; demumque ineunte ſæculo quarto-decimo converſum in eccleſiam cathe-
dralem per Johannem vicesimum-ſecundum. Porro non longè ab hac urbe in mon-
te proximo hactenus viſitur oratorium ſancti Majani, cujus reliquiæ ſæculo no-
no in Cognenſe monaſterium tranſlatæ ſunt, Villæ-magnæ poſtea nomine inſi-
gnitum. Eſt & aliud nobile oppidum in Septimania, Lumberium vocabulo, in fi-
nibus diœceſium Caſtrenſis & Albienſis, in quo ſynodus ſæculo duodecimo habi-
ta fuit contra Albigenſes.

XXV. Nobiliacenſis monaſterii inſtaurator Ato abbas.

Non ultra hunc annum differri poſſe inſtaurationem Nobiliacenſis apud Picto-
nes monaſterii, probat diploma Ludovici Aquitaniæ regis, quod Ato abbas ba-
ſilicæ ſancti Hilarii obtinuit. Erat is *Aperi ſucceſſor honoris*, teſtante Alcuino, qui
utrumque non ſemel verſibus ſuis celebravit. De Atone quippe interpretor e-
pigramma hujus auctoris centeſimum quinquageſimum, quod epitaphium eſt Jo-
hannis Pictavenſis epiſcopi & Apri abbatis, quorum ſepulcra, ne a pertranſeun-
tibus conculcarentur, muro cinxit, appoſitâ cruce ſimul cum altari, in quo vi-
ctima ſacra Deo pro eis immolaretur. Epitaphium hoc, quod in editis mendoſum
eſt, ſic reſtituimus in gratiam Apri & Atonis abbatum, qui optimè de ordine
noſtro meruerunt.

Hujus hîc pauſat præclarus epiſcopus urbis,
Nomine Johannes, vir pius atque bonus.
Hîc requieſcit Aper hujus venerabilis abbas
Eccleſiæ, paſtor promptus in omne bonum.
Sed pedibus populi fuerant calcata ſepulcra,
Nec parvis cinxit, ut decuit patribus.
Hoc Ato non ſuffert, Aperi ſucceſſor honoris,
Corpora calcari ſacra patrum pedibus:
Sed monumenta brevi placuit concingere muro,
Pervia ne populi buſta forent pedibus.
Addidit & noſtræ ſtatim pia ſigna ſalutis,
In quo Salvator victor ab hoſte redit;
Inſuper altare ſtatuit venerabile Chriſto,
In quo pro patribus hoſtia ſacra foret:
Ut Deus omnipotens requiem concederet illis,
Cum ſanctis pariter ſemper in arce poli.

Eòdem ſpectat epigramma centeſimum quinquageſimum-ſecundum. Idem Ato in epigrammate centeſimo-triceſimo-tertio laudatur ob conditam eadem in honorem ſancti Lamberti epiſcopi & martyris, ac ſanctæ Cæciliæ virginis; & in epigrammate centeſimo quadrageſimo-quinto, ob reparatam eccleſiam in honorem beatæ Mariæ, quod de baſilica Nobiliacenſi explicari poteſt, beatiſſimæ virgini Deipa-
ræ titulo quondam inſignita, ut patet ex variis chartis, in quibus *monaſterium ſanctæ Mariæ & ſancti Juniani* appellatur: tametſi modò unum ſancti Juniani no-
men paſſim tretinet. Jam ſæculo ſeptimo exſtabat iſtud monaſterium quinto milliari ab Auguſtorito Pictonum, ſubjectumque erat baſilicæ ſancti Hilarii apud Picta-
vos ſitæ: at proceſſu temporis redactum in exiguam cellam, cui unicus ferè ſacer-
dos abbatis ſeu rectoris titulo præerat. Ejus loci abbas poſt medium ſæculum ſe-
(a) *Supra lib.* 25. *n.* 36. ptimum fuiſſe videtur Chrocelmus, a nobis (*a*) ſuo loco laudatus; & poſt an-
nos ferè centum Abbomicrus, a quo Gratianus quidam prædium Jaciacum per com-
mutationem comparatum fuiſſe contendebat, ut patet ex placito Abbonis comitis
& Jepronis abbatis, relato in appendice noſtra.

Abbomieri ſucceſſor Ibidem dicitur Hermenbertus: cujus tempore Ato abbas hanc cellam in priſtinum ſtatum reſtituere aggreſſus eſt. Id factum inſtinctu & manda-
to Caroli Magni, uti legimus in diplomate Ludovici Aquitaniæ regis, in fine
» hujuſce tomi cum aliis exhibendo: ubi Ato diaconus atque abbas, quem rex *pa-*
» *rentem*, id eſt conſanguineum aut potiùs affinem vocat, oſtendiſſe dicitur *ſtatu-*
» *tum* glorioſiſſimi regis Caroli, jubentis, ut in cellula, cujus vocabulum eſt No-
» valiacus, *de ratione* ſeu jure ſancti Hilarii, ſita in loco quieto & valde congruo
» ad habitationem ſervorum Dei & pauperum, monachos, qui ſecundùm regulam
» ſan-

„ ſancti Benedicti ibidem degerent, inſtitueret: ideoque ſupplicaſſe, ut ipſam cel- ANN. CHR.
„ lulam cujuſque profeſſionis, quas vel Ato ipſe, vel Hermenbertus ſacerdos ac re- 795.
„ ctor ejuſdem cellulæ eidem contulit; & quidquid ſuperiores Pictavenſes antiſti-
„ tes Anſoaldus ſeu Anſoaldus, Ebarcius, & Gaozbertus, cæterique fideles tradi-
„ derant, vel in poſterum tradituri eſſent, confirmare dignaretur; quod rex li-
„ benter fecit. Actum Jogundiaco palatio III. nonas Auguſtas, anno viceſimo-
„ quinto regnante Carolo glorioſiſſimo rege, & Ludovici regis quarto-decimo.
Hæc ex authentico diplomate, cui multi optimates ſubſcribunt, in his primus Regimpertus vocatus epiſcopus, *cappellanus HLodovvici regis, Æquitaniorum*. Ultimus Hildegarius ad vicem Deodati ſubſcripſit. Fortè Ato propinquus erat Hildegardis reginæ, Ludovici genitricis; ob idque *parens*, ſeu affinis ejus, non ſemel in his litteris dicitur. Idem, poſtea creatus epiſcopus Santonenſis, poſt annos ſex res quaſdam ſubtractas reſtituit eidem monaſterio, quorum in benefactorum memoriam Hermenbertus ſacerdos & monachus, idemque rector ejus loci, unà cum ſuis fratribus libentiſſimè promiſit Atoni paſtori ſuo piiſſimo, ſe qualibet die propriam miſſam pro eo celebraturos, & ad omnes curſus ſeu horas divini officii pſalmum unum cum oratione decantaturos. Huic inſtrumento, dato anno triceſimo-primo Caroli regis, menſa Martio, ſubſcribunt Bodoſindus presbyter & cuſtos ſepulchri ſancti Hilarii, aliique presbyteri & clerici: quorum nullus ſe monachum dicit. Jam quippe eo tempore, languente diſciplinâ, ſenſim deflexum erat ad laxiores canonicorum mores, uti fieri cœperat apud ſanctum Martinum; unde quadam divinæ providentiæ diſpenſatione factum eſt, ut, ſicut Hitherius ſancti Martini abbas Cormaricenſem cellam; ſic Ato abbas ſancti Hilarii Nobiliacenſem, ut quamdam veluti arcam ſubmergendæ funeſto illo diluvio religioni uterque ad ſervandas reliquias pararet. Conſtantinus Nobiliaci præpoſitus erat ſub Hermenberto abbate, de cujus ſucceſſoribus nihil comperimus ante Godolenum abbatem, ſub quo Mariacenſe monaſterium Nobiliacenſi unitum eſt.

XXVI. Lindisfarnenſe monaſterium direptum.

Hoc eodem anno Dani pagani, e Germaniæ aquilonari plaga effuſi in Britanniam, hac illacque diſcurrentes, cuncta vaſtant, rapiunt aut incendunt, atque loca ſacra violantes, ſacerdotes & clericos, choroſque monachorum ac ſanctimonialium immani feritate conficiunt; tum in Lindisfarnenſem inſulam invecti, eccleſiam invadunt, ſacra omnia pollutis calcant veſtigiis, altaria ſuffodiunt, pretioſa quæque rapiunt & auferunt. Quin etiam e fratribus alii interfecti, alii in altum demerſi, quidam captivi abducti, aut nudi projecti. Verum id eis non ceſſit impunè; nam anno inſequente, dum Gyrvum, qui portus Egfridi regis erat, vaſtarent, ac monaſterium ad Dori amnis oſtium poſitum deprædarentur; dux eorum ibidem condignâ nece interiit; nec multò poſt naves eorum vi tempeſtatis colliſæ contritæque perierunt. Sic eccleſia Lindisfarnenſis ſuis ſpoliata ornamentis, ſedem nihilò minùs epiſcopalem tetinuit, & qui barbarorum manus effugere potuerant monachi, poſtliminio còdem ad ſancti Cuthberti corpus ſe receperunt, ibidemque multo poſt tempore permanſerunt, nimirum ad annum octingenteſimum ſexageſimum-ſeptimum, quo nova eidem loco clades a Danis inflicta eſt. Hæc ferè ex Turgoto in libro ſecundo de hiſtoria Dunelmenſi.

Præerat eo tempore Lindisfarnenſi eccleſiæ Higbaldus nuncupatus, ad quem Alcuinus tum conſolatoriam ſcripſit epiſtolam, cujus fragmenta refert Willelmus Malmesburienſis, ubi de epiſcopis Lindisfarnenſibus agit, in hunc modum. *Beatiſſimi patris Cuthberti epiſcopi in Chriſto filiis, Hingbaldo epiſcopo, & omni congregationi Lindisfarnenſis eccleſiæ, Alchvvinus diaconus ſalutem. Veſtræ caritatis familiaritas me multùm lætificare ſolebat: ſed verſâ vice, veſtræ tribulationis calamitas, licèt abſentem, me multùm contriſtavit, quòd pagani contaminaverunt ſanctuaria Dei, & fuderunt ſanguinem ſanctorum in circuitu altaris; calcaverunt corpora ſanctorum in templo, quaſi ſtercuſinum in platea. Quæ eſt fiducia eccleſiis Britanniæ, ſi ſanctus Cuthbertus cum tanto ſanctorum numero ſuam non defendit eccleſiam?* Dein Lindisfarnenſes hortabatur Alcuinus, teſte Willelmo, ne a moribus anteceſſorum degenerent, veſtium luxu & gulæ intemperie profeſſionis ſuæ reverentiam decolorarent; quippe ob tranſgreſſionem divinæ legis accidiſſe talia, acceſſuraque deteriora, ſi in his vitiis perſeverarent. Addit inſuper, ſe apud regem Carolum effecturum, ut vel de pueris, qui in captivitatem abducti erant, redimendis, vel de aliis rebus neceſſariis aliquid ſtatueret. Ejuſdem argumenti alia eſt ejuſdem auctoris epiſtola ad Ethelredum regem Merciorum, cujus hoc item fragmentum refert Willelmus. *Ecce eccleſia ſancti Cuthberti ſacerdotis Dei ſanguine adſperſa, omnibus ſpoliata ornamentis; locus cunctis in Britannia venerabilior, paganis gentibus datur ad debellandum: & ubi primùm poſt diſceſſum ſancti Paulini ab Eborace chriſtiana religio in Northanumbrorum gente ſumſit exordium, ibi miſeriæ*

ANN. CHR. 793. *ferie & calamitatis cœpit initium*. Eamdem eladem plangit idem Alcuinus in poëmate centesimo septuagesimo-octavo, in quo Higbaldum his versibus affatur, quos hinc inde carptim e pluribus selegimus.

At tu sanctorum, præsul, successor avorum,
Qui pascit populum, qui loca sancta tenes:
Et magno, ut video, curarum pondere pressus,
Quòd tam dira fuit tempore plaga tuo.
Tecum plango tuos casus, carissime frater,
Ora fluunt lacrymis, pectora mœsta dolent.
Sæpiùs ingeminans tanto sub murmure mecum,
Omnibus ben quàm sit illa dolenda dies:
Quâ pagana manus venerat a finibus orbis,
Navigio subito littora nostra petit:
Exspolians que patrum venerandæ sepulcra duorum,
Necnon sudavit templa dicata Dei.
Victima facta fuit Domino, quæ ferre solebat
Munera, credo pium munus & ipse fuit.
Felix ipsa dies illis, si tristia nobis
Pectora fecisset! sic potiere polum.
Et sanctis socii facti sic sanguine sacro,
Qui se sub Christo subjiciunt gladio.
Hos puto quapropter nobis non esse gemendos,
Quos melior calo vita sibi rapuit.
Desine quapropter lacrymis hos plangere, præsul,
Quos sibi perpetuos Christus habet socios:
Teque magis facias toto virtute paratum.
Ut quò pervenias, tristia nulla fiant.
Si quid displicuit Christo jam cuncta videnti
Moribus in vestris, corrigite hoc citiùs.
Non est quippe Deus pœnis culpandus in istis,
Sed nostra in melius vita ferenda citò:
Et pia flectenda est precibus clementia nostris,
Quatenus a nobis transferat ipse plagas.

Hæc opportunè monebat plus ille vates, quæ fortè fusiùs a nobis relata, sed quòd hactenus delituerint ut in obscuro loco, & ferè peregrino.

XXVII. S. Blaitmaci abbatis martyrium.

Hoc Danorum turbine correptus videtur sanctus Blaitmacus abbas Hiiensis, quatenus ex poëmate Walafridi Strabonis intelligere possumus, quod ille rogatu Felicis venerandi patris sæculo insequente composuit. Blaitmacus, quo vocabulo Pulcher-natus significatur, genere Hibernus, regali stirpe satus dicitur. Huic adolescenti forduere terrena, dum sola cælestia mente agitaret. Hinc furtim monasterium adit: sed tantus princeps haud facilè latere potuit. Studiosè quæsitus a parentibus, qui subtractum hæredem impatienter ferebant, tandem invenitur. Mox missi turmatim a patre proceres, episcopus, abbates, propinqui, si qualibet arte juvenem a proposito revocarent. Tantæ procellæ expositus tironis animus, haud dubiè succubuisset, ni Omnipotentis dextera eum ab imminenti periculo liberasset. Sic victor aliorum uti & sui, talis demum evasit, ut, qui omnium se ministrum exhibuerat, omnibus præficeretur. Gliscente in dies in ejus animo caritatis flammâ, martyrii desiderio flagrare cœpit. Quærenda proinde aliò occasio, quæ in patria deerat, ubi honor ei delatus martyrii vice esse poterat. Sæpe a suis retractus e fuga, tandem clam evasit in Pictorum insulam, Jonam nomine, ubi quondam sanctus Columba Hiiense monasterium condiderat: ratus brevi adfore occasionem, quam cupiebat, ob frequentes in illas partes Danorum paganorum incursus. Brevi accidit quod optabat, idque prophetico spiritu præcognovit. Mox ille Hiienses admonet futuræ cladis; probarent singuli animos suasque vires; qui eas martyrio proximo pares sentirent, secum manerent: at quibus deficeret animus, fugâ quàm primùm salutem quærerent. Nec mora fugere, qui de sua constantia diffidebant: cæteri cum patre se in certam mortem alacres dedere. Non multò post eò advolat turba furens & sociis trucidatis, Blaitmacum, postquam seipsum cum suis unà cum victima sancta in sacrificium obtulerat, stipant impii prædones, ut ab eo reconditos thesauros extunderent. Tum negantem se quid ejusmodi habere; nec, si haberet, extorquentibus daturum, statim crudeliter obtruncant. Ita rem gestam narrat Walafridus, postulante Felice,

quem

quem venerandum patrem & cariſſimum Felicem vocat. Antiquior erat Felix ille monachus, qui vitam ſancti Guthlaci primus in litteras retulit. ANN. CHR. 793. XXVIII.

Suſpicabar Girwenſes monachos eâdem procellâ implicatos fuiſſe, cùm legerem apud Turgotum, immanes illos piratas Gyrvum, Egfridi regis portum, vaſtaſſe, & monaſterium ad oſtium Dori fluminis deprædatos fuiſſe. Verùm tam Girwenſes, quàm Wirenſes ex illa clade ſalvos & incolumes tunc emerſiſſe docet Alcuini epiſtola quadrageſima-nona ad eos ſcripta, quibus ob oculos ponit ſtragem Lindisfarnenſem, monetque caveant, ne ſimilem cladem vltiis ſuis in ſe accerſant. *Quis non timeat*, inquit, *terrorem, qui accidit in eccleſia ſancti Gudberti? Corrigite quapropter mores veſtros, ne propter peccata ſceleratorum pereant & juſti.* Huc » varia eis monita inculcat, nempe ut regularis vitæ obſervationem, quam eis » ſtatuerant ſanctiſſimi patres, Benedictus & Ceolfridus, diligentiſſimè cuſtodiant; ideoque *regula ſancti Benedicti in conventu fratrum propriâ exponatur linguâ, ut* » *intelligi poſſit ab omnibus:* ad cujus inſtitutionem unuſquiſque ſuam corrigat vi» tam; ut, quod voverant ad altare, inviolabiliter ab eis cuſtodiatur. Recogitent » nobiliſſimum ſui temporis magiſtrum, Bedam presbyterum, quale habuerit in » juventute diſcendi ſtudium; qualem nunc inter homines laudem habeat; multò » majorem apud Deum remunerationis gloriam. Illius exemplo dormientes exci» tent animos. Magiſtris proinde aſſideant, aperiant libros, litteras diſcutiant: ut » & ſeipſos paſcere, & alios erudire valeant. Denique diſcant pueri ſcripturas » ſacras, ut, ætate perfectâ veniente, allos docere poſſint. Hæc Alcuinus occaſione illius funeſtiſſimæ cladis Lindisfarnenſibus illatæ, quam itidem Æthilredo regi & populo Northanimbrorum repræſentat his verbis. *Timete flagellum, quod venit ſuper eccleſiam ſancti Gudberti, locum ſcilicet ſanctiſſimum, & multorum ſanctorum ſuffragiis devotiſſimum, nunc verò miſerabiliter a paganis devaſtatum. Qui hoc non timet, & ſeipſum non corrigit, & pro ſuæ patriæ proſperitate non plangit ad Deum; carneum non habet cor, ſed lapideum.* Sic vir pius his cladibus utebatur ad corrigendos mores aliorum. Alcuini epiſtola ad Wirenſes.

Haud diſſimilis mortis genere, tametſi aliâ manu, eodem tempore occubuit (*a*) Ethelbertus rex orientalium Anglorum, Ethelredi filius ac ſucceſſor. Hic, cùm eſſet non minùs pius quàm eruditus, raro exemplo illibatos Chriſto amores conſecrare animo ſtatuerat: ſed tandem procerum precibus ac flagitationibus fatigatus, ne ipſo decedente res publica periclitaretur, de nuptiis contrahendis cogitare cœpit. Erat Offæ Merciorum regi unica filia, quam a patre ſibi conjugem dari poſcit. Id ſibi gratum fore Offa teſtatus, liberum ad ſe acceſſum Ethelberto dedit. Ille nihil doli ſuſpicatus, ad palatium Offæ accedit; quem e ſuperiori cubiculo Alfrida, id nomen virgini, conſpicara, juvenis principis formam apud matrem extollir. Illa conceptum animo vitus diſſimulans, Ethelberti petitionem in pejorem partem detorquet, eumque Offæ ſuſpectum reddit, quaſi ſub conjugii ſpecie Merciorum regnum invadere moliretur. Tantùm in Offæ animo prævaluit nequiſſima ſuggeſtio, ut interimendi Ethelberti mandatum uni e ſuis familiaribus impoſuerit. Nec mora pio principi, cùm abſque comitatu, uti conditum erat, ad palatium accederet, impius miniſter caput crudeliter amputavit. Hoc nuntio conſternata regia virgo, diræ matri cædis præcipuæ auctori, fratriqne interitum minatur; ac tanti facinoris atrocitatem exſecrata, in Crulandenſe monaſterium ſe recluſit. Piiſſimi principis necem, quæ hoc anno accidiſſe dicitur apud Floreutium Wigotnienſem, morte reginæ atque unici filii brevi ultus eſt Deus innocentium vindex, variiſque miraculis cæſi ſanctitatem declaravit; quibus compertis, rex Mileſridus Liburiæ ſuper ejus tumulum cathedralem eccleſiam erexit. In ejus criminis piaculum Offa ſancti Albani monaſterium exſtruxiſſe dicitur, quod paullo ante conſtructum fuiſſe exiſtimo: at Crulandenſi monaſterio, ſupplicante Patricio abbate, Kenulfi primi abbatis ſucceſſore, regias litteras hoc anno conceſſit, ab Ingulfo relatas, quibus poſt epiſcopos Benna abbas Medebamſtædenſis, & Ceolburga abbatiſſa de Berdea ſubſcripſerunt. XXIX. Ethelbertiregis cædes. (*a*) *Brompton col.* 750. & *ſeqq.*

Proximo poſt anno e vivis ſublatus eſt Offa IV. kalendas Auguſti; in cujus locum ſuffectus filius ejus Egbertus poſt dies non ampliùs centum quadraginta-unum, & ipſe morbo correptus, morte ſuâ vaticinium ſororis complevit, ſucceſſorem ſortitus Kenulfum, cujus longè diuturnior ac felicior principatus fuit. Alfrida verò, aliis Ælthrida, quam Ingulfus Ethelbritam vocat, in auſtrali parte eccleſiæ Crulandenſis contra majus altare cellâ recluſa vixit; in qua Witlafius rex Merciotum, Egberti occidentalium Saxonum regis furorem metuens, quatuor menſium ſpatio delituit. Haud ſcio an hæc eadem fuerit Ædilthyda, ex-regina monacha, (nam & reginæ olim dicebantur regiæ virgines) cui Alcuinus epiſtolam triceſimam inſcribit *dilectiſſimæ in Chriſto ſorori* Ædiltydæ matri, id eſt abbatiſſæ, cui principio Alfrida Crulandæ recluſa, an alia ab Ædilthyda abbatiſſa.

ANN. CHR. 793. gratias agit ob caritatem muneribus teſtatam, quam nec terrarum longinquitas interrumpere, nec matis æſtus procelloſis undis obruere potuerat. Dein hanc monat, ut omni inſtantiâ ſibi ſubjectos inſtruat, verbis admoneat, erudiat exemplis, publicè peccantes palàm caſtiget, ut cæteri timorem habeant. Vigiliæ & orationes ſint illi frequentes. Sanctorum feſtivitates cum laude divina & pauperum alemoſyois frequantat. Non cogitet de ſepulcro ornando; cùm Chriſtus ſepultus ſit in ſpelunca, non in templo, quod ideo dicit, quoniam *aliqui cupientes ſuum ſolemi fabricare ſepulturam. Tantùm ut anima requiem habeat ſtudendum eſt, ut illa vivat feliciter, quæ mori non poteſt*. Hæc ſi de Alſtida ſeu, ut apud Ingulfum, Etheldrita interpreteris, hanc poſtea abbatiſſam fuiſſe dicendum eſt. Quamquam fortè veri ſimilius videbitur alia eſſe, cùm Alſrida, vivente Alcuino, junior fuerit, quàm ut de ornando ſepulcro jam cogitaret; & tecluſa ad mortem fuiſſe dicatur, non abbatiſſa.

ANN. CHR. 794. XXX. Francofurtense concilium.

POſtero anno Carolus paſcha Francofurti celebravit, ac, frequens eò concilium epiſcoporum e Francia, Germania, atque etiam e Britannia convocavit: cui Theophylactus & Stephanus epiſcopi, miſſi ab Hadriano pontifice, præſederunt. Eo eorum auctoritate Feliciana hæreſis, quæ Chriſtum Domioum, quà homo eſt, adoptivum Dei filium aſſerebat, tertiùm damnata cum ſuo auctore Felice, qui poſt confeſſionem Romæ factam, faciente Elipando Toletano pſeudepiſcopo, denuo in errorem prolapſus fuerat. In hanc ſynodum a Carolo advocatos fuiſſe *Britanniæ partibus* epiſcopos teſtis eſt Carolus ipſe in epiſtola ſua, quæ canonibus Francofordienſibus tertia præfixa eſt; quod de tranſmarina Britannia interpreror: atque adeò parum veri ſimile eſt, quod eo Spelmanno ſuperiùs tetulimus. Alcuinum a Britannicis epiſcopis miſſum, ut ex eorum ſententia ſynodo a Carolo convocandæ intereſſet. Conditi ſunt in ea ſynodo canones ſex & quinquaginta, quorum ſecundus eſt contra novam ſynodum Græcorum Conſtantinopoli habitam, id eſt contra ſecundam Nicænam, ut patet eu libris Carolinis, quam Galli tunc pro univerſali haberi non ferebant, utpote ab orientalibus tantum habitam, necdum ab occidentalibus omnibus receptam; in qua *imaginibus ſanctorum ita, ut deifica Trinitati, ſervitium aut adorationem* impendi oportere ſub anathemate ſancitum fuiſſe Francofordienſes patres cuiſtimabant: quod tamen Nicæni tantùm da honorario & relato ad prototypon cultu intalleuerant. Tunc oditi ſunt hanc in rem libri Carolini, miſſique ad Hadrianum papam ad errorem hunc, uti putabant, confutandum; quos libros Johannes Tilius ſub perſonato Eliæ Tyliæ nomine in publicum vulgavit, ab hæreticis, ſi Cointio credere licet, corruptos. Decimo canone in ordinem redactus eſt Gerbodus, qui ſe epiſcopum eſſe dicebat, nec ſuæ ordinationis teſtes habebat; quod de Gervoldo abbata Fontanellenſi, qui Ebroicenſem epiſcopatum habuiſſe dicitur, Simundus non ſine fundamento intelligendum putat, tametſi „ Gerbodum a Garvoldo Cointius diſtinguendum mavult. Ab hoc canone decem „ ſequentes de monachis conditi ſunt, quibus ſancitum eſt, ut ne monachi ad „ ſæculatia negotia, neque ad placita exercenda, niſi eu regulæ præſcripto, „ exeant: ut ne recluſi niſi ex epiſcopi & abbatis approbatione fiant: ut abbas „ cum ſuis dormiat monachis ſecundùm regulam ſancti Benedicti. Ex quo intelligitur „ jam tum abbates nonnullos cellas & ædes privatas habere cœpiſſe. Ad hæc ut „ cellerarii eligantur, ſed tales, quales regula ſancti Benedicti docet eligendos: ut in monaſteriis, ubi corpora ſanctorum ſunt, habeatur oratorium inſra clauſtrum, (quod jam antea ſtatutum fuerat) ubi peculiare officium, id eſt „ peculiares orationes, interdiu fiant. Nempe quia in illis monaſteriis magnus erat fidelium concurſus, conſultò pattibus viſum eſt, ut peculiaria oratoria intra clauſtrum haberentur, ubi per diem peculiares a monachis precationes fieri poſſent, abſque ſtrepitu ac rumultu ſæcularium; qualia oratoria in multis ordinis noſtri monaſteriis hactenus ſuperſunt. Deinde ſtatutum legitur canone ſexto-decimo, ut pro „ ſuſcipiendis in ſancto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur, ſed ſecundùm regulam ſancti Benedicti ſuſcipiantur; quod huc uſque in congregatione „ noſtra religioſè obſervatum, pervelim inpoſterum etiam accuratè obſervari. Sequentibus, ut abbas in congregatione non eligatur, ubi juſſio regis fuerit, niſi „ ex conſenſu epiſcopi loci illius; ut abbates monachis in quamlibet culpam lapſis membrorum mutilationem aut cæcitatem non infligant, quod in ſæcularibus judiciis fiebat, ſed tantùm regularem pœnam ac diſciplinam: ut monachi, „ uti nec cæteri clerici, tabernas ad bibendum non ingrediantur. Hæc a canone undecimo ad decimum-nonum. Ad hæc viceſimus-quintus præcipit, ut monachi „ in ſuo propoſito permaneant; & triceſimus-ſecundus, ut monaſteria ſecundum „ canonicam inſtitutionem ſint cuſtodita, id eſt ut nec in manus ſæcularium tradao-

dantur, neu ſemel conſectata, quod canones vetant, in alios uſus convertantur. ANN. CHR. 794.
„ Poſtremus eſt de Alcuino, quem rex tori ſynodo commendavit, ut in patrum „ conſortio & orationibus, eo quòd eſſet vir in eccleſiaſticis doctrinis eruditus, reciperetur; quod omnes facilè annuerunt.

Hujus ſynodi acta miſſa ſunt a Carolo rege ad Hiſpanicas eccleſias cum ipſius epiſtola, quâ eas ad rejiciendum Felicis & Elipandi errorem hortatur, pollicitus auxilium ad debellandos Sarracenos; ſubmittitque ſymbolum ſeu fidei ſuæ confeſſionem, tanto principe dignam, in qua Spiritum-ſanctum *a Patre Filioque procedentem* confiteatur: quod obſervare convenit ob controverſiam poſtea ſub eodem principe ortam de additamento *Filioque* in ſymbolo Conſtantinopolitano: quæ controverſia non rem ipſam, quam Franci omnes, & Carolus ipſe admittebat, ſed factum attinebat, quòd ſymbolo concilii generalis, abſque ſynodali auctoritate, quidquam addi nefas putaretur.

Cur Alcuinum concili patribus tantopere commendaverit Carolus, ut eum orationum omnium participem fieri curaret, ea fuiſſe videtur cauſa, quòd plurimùm conrulerit ad condenda concilii acta, & quod fortaſſe eo uſi ſint epiſcopi ad componendos libros Carolinos; denique ad damnandam hæreſim Felicianam, quam libris editis acriter infectatus eſt; unde ipſi improperatum ab Elipando, quaſi Caroli regis animum corrupiſſet. Ad quod convicium reſpondet Alcuinus in libro pri- „ mo adverſùs Elipandum, ſe eo animo veniſſe in Franciam, non ut Carolum „ corrumperet, ſed ut eum adjuvaret in fide catholica, in qua ille ab ineunte æ- „ tate nutritus fuerat, & oprimè a chriſtianis parentibus & magiſtris catholicis „ edoctus. *Impoſſibile eſt enim*, inquit, *ut corrumpatur a quoquam, quia catholicus eſt in fide, rex in poteſtate, pontifex in prædicatione, judex in æquitate, philoſophus in liberalibus ſtudiis, inclytus in moribus, & omni honeſtate præcipuus*: quo elogio nihil ferè illuſtrius ad Carolum commendandum. Cæterùm idem Alcuinus in epi- „ ſtola eiſdem libris præfixa ait, ſe divinâ, uti credebat, diſpenſatione ad glo- „ riolum regem Carolum vocatum veniſſe, ſicut ſibi quidam ſanctiſſimus vir, pro- „ phetiæ ſpiritu præditus, id divinæ voluntatis eſſe prædixerat; additque ve- „ nerabilem magiſtrum ſuum, Ælbertum ſcilicet epiſcopum Eboracenſem ſibi man- „ datum dediſſe, ut, ſicubi novas oriri ſectas audiret apoſtolicis doctrinis contra- „ rias, mox defendendæ catholicæ eccleſiæ ſe totum daret.

XXXI. Alcuinus concilio cur adeo commendatus.

Quis concilii acta in Hiſpaniam detulerit, incertum. Romam verò miſſus eſt Angilbertus abbas Centulenſis, qui cum actis concilii ad pontificem deferret libros Carolinos. Hunc Alcuinus Hadriano papæ commendavit ſcriptâ epiſtolâ ſexageſima-tertiâ, quæ hoc anno ſcripta videtur, non anno nonageſimo-ſecundo, quo tempore Alcuinus ex Britannia in Franciam nondum reverſus erat. In hac verò epiſtola Angilbertum filium ſuum carifſimum vocat, eique fidem a pontifice haberi cupit *regiæ voluntatis ſecretario*, expoſituro ſuæ poſtulationis neceſſitates, quas eidem vivâ voce commiſerat. Ex quo infere Carolus Cointius, Angilbertum necdum tunc abbatem fuiſſe, quandoquidem eum tantùm regiæ voluntatis ſecretarium Alcuinus vocat. Atqui tamen *Engilbertum abbatem & miniſtrum capellæ* dixit Hadrianus ipſe in reſponſione ad Carolum in hæc verba. *Præter ea directum a veſtra clementiſſima præcelſa regali clementia ſuſcepimus fidelem familiarem veſtrum, videlicet Engilbertum abbatem & miniſtrum capellæ, qui pæne ab ipſis infantiæ rudimentis in palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus conſiliis veſtris receptus: ut ideo, ſicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita a nobis reciperetur, & condecenter honoraretur.* Et re quidem verâ ita ab ſe honoratum ſubdit pontifex, & in ſuam familiaritatem acceptum, a quo ait ſe accepiſſe *capitulare adverſùs ſynodum, quæ pro ſacrarum imaginum erectione in Nicæa acta eſt*. Ex quibus manifeſtum eſt, jam tum abbatem fuiſſe Angilbertum, tametſi eum tantùm regiæ voluntatis ſecretarium Alcuinus vocat. De tertia ejuſdem Romam legatione poſt biennium acturi ſumus.

XXXII. Concilii acta Romam miſſa per Angilbertum.

Pæne exciderat canon tertius ſynodi Francofordienſis, in quo agitur de Taſſilone, qui dudum Bajoariæ dux fuerat, ſobrinus domni Caroli regis, ex matre ſcilicet Chiltrude, ſorore Pippini regis. Is, monaſtico ut erat indutus habitu, ſtitit „ ſe in medio concilii, veniam rogans pro culpis, tam in Pippinum quondam re- „ gem, quàm in Carolum commiſis, enixè petens, ut ſibi denuo indulgeretur, „ ipſe remittens aliis, ſi quid in ſe non rectè perpetratum fuiſſet. Tum quidquid „ olim ſibi, liberiſve ſuis in ducatu Bajoariæ competere poterat, ultro abdicavit, „ tantùm ut Carolus liberorum ſuorum miſereretur. Ad hæc rex commiſeratione „ motus, commiſſa facinora ei benignè condonavit, ac de miſericordia Dei & ſua „ indulgentia ſecurum eſſe juſſit; qua de re *tres breves uno tenore conſcriptos* fieri „ præcepit: unum in palatio retinendum; alterum prædicto Taſſiloni tradendum,

XXXIII. Taſſiloni itetum indulgentia data.

Ad hunc annum videtur pervenisse Magulfus seu Magnulfus abbas Floriacensis, cui suffectus in sesquiannum Fulradus; & post eum Theodulfus in titulum abbatis successit, eodem ferè tempore crearus episcopus Aurelianensis. Magulfus oblit xv. kalendas Februarii, ex necrologio Floriacensi. Erat Theodulfus natione Italus, qui propter scientiæ prærogativam, quâ pollebat, a Carolo rege ab Italia in Franciam adductus (*a*) traditur. Favet ejus epitaphium, in quo *Speria* seu Hesperiâ genitus dicitur. Gotthum genere, non Langobardum fuisse discimus ex ipsomet Theodulfo, qui in parænesi ad judices, consanguineos suos vocat Hesperiæ populos in Gothia seu Septimania degentes, qui eò ex Hispania confluxerant; sic enim hos versus Interpretor.

ANN. CHR. 794.

XXXVI. Mahulfo abbati Floriacensis succedit Fulradus, tum Theodulfus.

(*a*) *Chesn. t. 4. p. 56.*

Mox sedet, Narbona, tuæ, urbemque decoram
Tangimus, occurrit quò mihi læta cohors;
Reliquiæ Getici populi, simul Hesperia turba
Me consanguineo sit duce læta sibi,

In hac parænesi agit de missione sua per varias regni provincias, quas cum Leidrado episcopo Lugdunensi jussu Caroli post tres annos perlustravit. Floriacensem abbatiam tenuit annos ferme viginti.

XXXVII. Neustadiense monasterii origo.

Neustadiense Franciæ orientalis monasterium, si qua vulgatis tabulis fides, hoc anno exordium habuit. Positum est haud procul a Carloburgo ad Mœnum, quinto ferè milliari ab urbe Wirziburgo, olim *Rorbach*, sive Korenlacha & Borlecha nuncupatum, cui Mengaudium abbatem primo loco præfectum tradunt. Proferunt Caroli Magni litteras ejus rei testes, at non omnino sinceras, in quibus ecclesia Neustadiensis ab ipso constructa dicitur, dotataque a Gertrude virgine, quæ falsò Caroli soror appellatur. Ejus pallium hactenus ostentant Neustadienses nostri. Nec sanè ierim infitias, Gertrudem virginem sanctam locum illum frequentasse ac dotasse; Idque intelligere licet ex Rudolfo monacho in libello de vita Rabani: ubi auctor ille agens de sanctorum Januarii & Magni reliquiis a Rabano translatis in monasterium Holtzkirichem, Carloburgo vicinum, refert, puellam quamdam arreptitiam e multis sanctam Gerdrudam appellasse, eam haud dubiè quæ Carloburgi colitur. In libro secundo traditionum Fuldensium invenitur Gertrude quædam, cujus donatio Fuldensi monasterio tempore Eigilis abbatis facta est anno sexto Ludovici glorioſissimi imperatoris, quæ an illa sit Gertrudis Carloburgensis, ne conjecturâ quidem assequi possumus.

XXXVIII. Holtzkirichæ monasterium.

(*a*) *Fuldens. annal. p. 141.*

Ad Holtzkiricam quod attinet, quod Monasterium sancto Xysto sacrum erat, situm inter Mœnum & Tuberam in Francia orientali, auctorem agnoscit Troandum quemdam illius regionis principem. Testes hujus rei Catoli Magni litteræ, „ Browero (*a*) visæ ac probatæ, in quibus legitur Troandum principem a funda„ mento ex rebus proprietatis suæ in honorem beatæ & gloriosæ virginis Mariæ, „ & beati martyris Bonifacii monasterium Holtzkirichem in pago Waltrase super „ fluvium Abstade exstruxisse, & Carolo regi cum omni proventu obtulisse; quod Carolus his litteris sancto Bonifacio tradit. Idem Browerus varios Rabani versus refert, qui olim in illo monasterio inscripti erant. Perilt hoc monasterium, uti & aliud proximum virginum, vocatum Zellinga, a Rudolfo itidem memoratum, qui Holtzkitichem in Alamannia situm dicit, quæ proinde olim non modò Sueviam, sed etiam Franciam orientalem complectebatur.

XXXIX. Rabani primordia.

(*b*) *Cæsar. bibliothec. l. 2.*

Jam quando hic sumus, agendum est nobis de primordiis Rabani, quem hoc anno, novem annorum puerum in Fuldensi monasterio Deo oblatum fuisse Corntius opinatur, triennio prævertens Trithemium, qui non solùm annum, sed & diem notat duodecimum ante kalendas Aprilis, quo puer annorum circiter novem a parentibus Fuldæ traditus sit. Ast tam incertus dies, quàm annus, quem certè nec Trithemius, nec Corntius attigerunt. Argumentum in promtu est. Rabanus fit diaconus anno Caroli Magni tricesimo quarto, id est Christi octingentesimo-primo, ut constat ex veterrimis ejus temporis annalibus apud Lambecium (*b*), qui in anno secundo Ludovici augusti desinunt. Si ecclesiæ veteres leges ac regulas, ut credere par est, hac in re servavit, tunc natus erat annos viginti-quinque. Hanc enim ætatem exigunt prisci canones, nisi dispensatio accessisset. Ergo in lucem editus fuisset anno septingentesimo septuagesimo-sexto. Certè libros de laudibus sanctæ crucis scribens aggressus est ante annum octingentesimum-decimum, cùm *sex lustra*, id est triginta annos, impleverat. Hæc minutiora, sed ferenda ubi de magnis viris agitur. Ipse Francus genere, non Fuldæ, sed Moguntiæ ortus est, ex Magnentiana, si Trithemio credimus, familia: unde sorte Maurus Magnentius ab Ademaro Ecolismensi monacho, & a Sigeberto Gem-

ANN. CHR. 794. Gembiacenſi appellatur. Apud antiquos nulla ejus parentum mentio. Primus, ni fallor, Trithemius Ruthardum ejus patrem, virum divitem ac potentem, qui multo tempore ſub Francorum principibus ſtrenuè militaverat; & Aldegundem genitricem vocat. Certè Rabanum illuſtri genere progenitum fuiſſe conſtat: ut qui fratrem habuit Tutinum, virum cùm primis nobilem; & ex fratre nepotem Gundramnum levitam, cellæ ſancti Solæ præpoſitum & capellanum Ludovici Germaniæ regis, adeòque in palatinorum numero, ut ipſe de ſe ait, nuncupatum. De claro Tutini genere dubitare non ſiuit ejus epitaphium Rabano ipſo auctore, a quo *inſignis vir, & altâ clarorum parentum ſtirpe natus* prædicatur, idemque *inter regales viros* cum magno honore vixiſſe, & in mediis armis gratiâ domini ſui viriliter cecidiſſe dicitur. Patrio nomine nuncupatus eſt Rabanus, ſive, ut ipſe ſcribere amat, HRabanus, cui poſtea Mauri cognomen acceſſit, quod magiſter ejus beatæ memoriæ Albinus eidem indiderat, teſtante Rabano ipſo in præfatione commentariis ad libros Regum præfixâ. Idem in præfatione ſuper Matthæum agnomen ſuum dicit HRabanus, alterutrum ſolitus uſurpare, nunc Rabanus, nunc Maurus. Utrumque tamen ſimul jungit epiſtola Humberti epiſcopi Wirziburgenſis ad Rabanum, commentariis in Judicum & Ruth libros promiſſa cum hac inſcriptione; *Illuſtriſſimo viro, meritoque inſigni ac præſtantiſſimo patri HRabano Mauro:* rectiùs Walafridus Strabo in carmine *ad Maurum-HRabanum abbatem Fuldenſem*, quod proprium nomen poſteriori loco tunc eſſet. Fuldæ oblatus a puero Rabanus, chriſtianæ ac monaſticæ vitæ prima elementa hauſit ſub Baugulfo abbate. Jam monachus ſeniorum juſſa ſequi ſtuduit in primis, eidemque norma vitæ ſancta regula fuit; nulla manſin cellâ gratior. Hæc paucis docent primi ejus epitaphii verſus, ſuo loco referendi.

ANN. CHR. 795. XL. Fardulfus abbas Carolum in Saxonia comitatur. (a) *Supra l. 22. n. 2.*

ANNo proximo Carolus, cùm Paſcha Aquiſgrani celebraſſet, adversùs Saxones denuo proceſſit, conventu habito in villa Copſiſtanin, vulgò tunc *Cuffenſtein* ſeu *Cuffiſtein*, quæ ſupra Mœnum contra Mogunciacum urbem ſita erat. Procedentem enmitabatur Fardulfus abbas Dionyſianus, qui prius in Germanica ſynodo (a) & in Liptinenſi ſtatutum fuerat, pignora beatorum martyrum ſecum deferri curabat, *& cuſtodes clericos* e monachis, qui ſecum proficiſcebantur, inſtituerat, ut ab eis viciſſim ſibi ſuccedentibus debita ſacris pignoribus exhiberetur religio. Hæc ex auctore anonymo illius temporis in libro primo de miraculis ſancti Dionyſii: qui horum pignorum nomine ſacras beati Dionyſii, ejuſque ſociorum reliquias intelligit. Nondum invectum erat vexillum illud, poſteris tantopere ſub auriflammæ nomine celebratum, quod ante Ludovicum ſextum in uſu non fuiſſe doctiſſimus Cangius exiſtimat. In illa ergo expeditione Saxonica vel in ſequente, dum unus ex illis excubitoribus, Rothardus nomine, candelam ardentem, *obſerato domunculæ oſtio*, reliquiſſet; id contigit miraculi, quod prædictus anonymus refert de linteo a flamma candelæ intacto ſacrarum reliquiarum obtentu, quæ in ara hoc linteo adoperta ſortè aſſervabantur. Anonymi verba huc proferre viſum eſt. *Sollemnis ara tum lignea tabula erat, quæ linteo adoperta, modum altaris effecerat. In eam itaque candela decidens totâ conflagravit; ſed ut linteum quidem, quo tabula celabatur, adaſtum. Cerneret reliquiarum obtentu linteum naturam mutaſſe & alimentum focis amicum merito martyrum repentè duratum.* Tale ergo erat illud portatile oratorium domunculæ inſtar, in quo ara ex lignea tabula compacta habebatur, linteo adoperta, accenſis circa eam luminibus ob honorem ſacrarum reliquiarum. Dein ibidem agitur de Boſuiſo, ipſius abbatis clerico, qui reliquias beati martyris ſecum in Italiam detulit, exſtructâque eccleſiâ, & ex propriis ditatâ, eas ibidem repoſuit. Ex capite ſequenti manifeſtum eſt, quàm ſollemnis tunc fuerit dies beatorum martyrum, ad quem devotè celebrandum frequens populus in ſuburbanam baſilicam eorum tumulo illuſtrem confluebat; motiſque fuiſſe traditur, ut, ſacrâ miſſarum celebratione peractâ, clericorum cœtus, qui undique convenie bant, ab abbate, uti corpora cibo reficerent, invitarentur. Parva ſunt hæc, ſed tamen haud omittenda.

S. Dionyſii miracula.

Majoris eſt momenti quod ſequitur, ad cognoſcendam formam illius temporis judiciorum; proindeque referendum totidem verbis auctoris illius anonymi, ſanè
„ nec imperiti, nec impoliti. Ejuſdem abbatis Fardulfi tempore homo quidam,
„ vocabulo Wanilo, in ſervitium beati Dionyſii quærebatur. Re ad Lantbertum
„ comitem delatâ, juramento ſecundùm legem libertatem ſe poſſe tueri Wanilo
„ reſpondit. Statutâ ergo die adfuere comes & monaſterii præpoſitus, nomine
„ Agleboldus, habens ſecum partem digiti ſancti Dionyſii, auro inſtar manus affabre compoſito inclusam. Proferuntur comitis reliquiæ, ſuper quas homo juramentum perſolveret: contra Agleboldus præpoſitus rogat ſupra manum, quam

atta-

» attulerat; juret. Conſentiente comite atque judicibus, in clypeo cum aliis re- ANN. CHR.
» liquiarum patrociniis indicatrix veritatis manus componitur; ad quam dum appli- 795.
» care manum juraturus Wanilo vellet, ſacrilegum tactum evitans, mirum dictu!
» aurea manus longè refilivit: ut verò ille manum amovit, divinâ virtute reliquias
» continens aurea manus ad priorem locum teverſa eſt. Cùmque adhuc homo, in
» propoſito perſeverans, manum rurſus applicuiſſet ſicut priùs, ceſſit iterum au-
» rea manus. Sic illo tum & judicum, tum etiam ſuâ ſententiâ convicto, virtu-
» tem ſancti Dionyſii in commune omnes, qui aderant, ſummis laudibus extulere,
» per quem Dominus tam celebre miraculum oſtendiſſet. Manus prædicta intet
» alia præcipua ornamenta ad memoriam ſeu tumulum martyris appenſa, hodieque
» a pejerandi auſu quoſque deterret. Hactenus anonymus, qui de eccleſia beati Dio-
nyſii, quæ de Strata dicitur, in capite proaimo agit, ac presbyterum loci Mar-
tinianum vocat, qui aſſumtis baſilicæ clavibus, quæ illorum temporum teligio erat,
matronam quamdam adiit pro quadam ejus ancilla interceſſurus, quæ ad illam ec-
cleſiam culpæ deprecandæ causâ confugerat. Supereſt etiam nunc hæc baſilica in
ipſo ſancti Dionyſii oppido, in via publica ſeu ſtrata, quæ ſert ad vallem Montis-
Maarentiaci & Pontiſaram.

XLI. Aquiſgrani baſilica exſtructa.

Reverſus e Saxonica expeditione Carolus, de condenda baſilica *in genitali ſuo ſo-
lo*, quod Aquaſ-grani veteres paſim, alii Aquiſgranum vocant, cogitare cœpit, id-
que brevi regiâ magnificentiâ perfecit, & in honorem beatiſſimæ Dei genitri-
cis Mariæ dedicari curavit. Eximiæ ſtructuræ erat hæc baſilica, quam rex au-
ro & argento, atque cancellis & januis ex ære ſolido fabrefactis adorpavit: ad
cujus ſtructuram cum columnas & marmora aliunde habere non poſſet, ex urbe
Roma & Ravenna devehi curavit. Ibidem etiam inſigne palatium, loci amœ-
nitate captus, cum thermis exſtruxit. Illic manſiones (*a*) omnium cujuſcumque (*a*) *Monarch. S.
dignitatis hominum erant, ita circa palatium diſpoſitæ, ut rex per cancellos fo- Galli, l. 1. c.*
larii ſeu ſuperioris cubiculi ſui cuncta quæ fierent videre poſſet: tamerſi hæc prin- *32.*
cipum habitacula porticibus inſtructa erant, ut pertranſeuntes ab injuriis imbri-
um ac nivium eſſent immunes. Theodulfus epiſcopus Aurelianenſis in villa ſuæ pa-
rochiæ Germiniaco baſilicam inſtar ejus, quæ Aquis exſtructa erat, ædificavit,
appoſito diſticho, quod Letaldus monachus refert.

XLII. Caroli epiſtola ad Offam regem de quadrageſimali abſtinentia.

Sub idem tempus Carolus epiſtolam ſcripſit ad Offam regem Merciorum de
quodam presbytero Scotto, qui a quibuſdam inſimulabatur, quòd carnes diebus
quadrageſimalibus in parochia Hildeboldi epiſcopi Colonienſis comediſſet. Cùm ve-
rò ejus facti aperta non eſſent teſtimonia, Gallicani ſacerdotes eum damnare no-
luerunt: ſed tamen in conſueto habitationis ſuæ loco diutiùs morari non permi-
ſerunt, *ne* (*b*) *ſacerdotalis honor apud vulgus imperitum vileſceret, vel rumigeruli lo-
quelâ aliquis hortaretur ſanctum jejunium violare*. Viſum proinde ſacerdotibus il-
lum ad ſui epiſcopi, *ubi Deo votum fecerat*, remittere judicium; qua de re ad
Offam regem ſcribere non eſt gravatus Carolus, cui quadrageſimæ obſervantia
adeò cordi erat, ut Saxonibus nuper converſis eſum carnium ſub pœna mortis
interdixerit. Hujus loci occaſione memoriæ ſuccurrit aliud factum cujuſdam Fran-
ciæ (*c*) epiſcopi, qui, cum eſſet mitæ ſanctitatis & abſtinentiæ, tanto nihilò (*c*) *Monach.
minùs edendarum in quadrageſima carnium deſiderio tentatus fuit, infirmulus quip- S. Galli de
pe erat, ut, niſi incunctanter ea eis ederet, protinus ſe crederet moriturum. Carolo lib. 2.
Conſultis ſacerdotibus, ei permiſſum eſt, ut carnes recuperandæ valetudinis gra- c. 23.*
tiâ ederet, ſed eo pacto, ut poſtea per totum annum more ſolito abſtineret.
At vix carnes ori appoſuerat, cum eum invaſit tantum faſtidium non ſolùm car-
nium, ſed & cæterorum eduliorum, immo ipſius lucis ac vitæ, ut ultra nec edu-
re vellet, nec bibere. Cùm autem hæc prima hebdomadâ quadrageſimæ gererentur, prædicti patres ei auctores fuere, ut hanc diabolicam illuſionem actiotibus
jejuniis, contritione cordis, & eleemoſynis diluere conaretur; quod ſtrenuè ex-
ſecutus eſt, biduanis triduaniſve jejuniis ſe affligens, ſomni fugiens, pauperibus &
peregrinis per ſe ipſe miniſtrans. Non tanti modò conſtat totius quadrageſimæ
violatio.

XLIII. Concilium Foro-julienſe.

Interim Paulinus patriarcha Foro-julii ſynodum congregavit, in qua canones qua-
» tuordecim conditi ſunt. Septimo ſancitum, ne presbyter, diaconus, aut archiman-
» drita de ſuo gradu dejiciatur, inconſulto patriarchâ Foro-julienſi. Duodecimo,
» ut monaſteria puellarum, quæ ſub diſciplina regulæ degunt, obſtructiùs muni-
» tis clauſtris, nulli virorum aditui pateant, niſi urgente neceſſitate. Neque id
» permiſſum presbyteris aut diaconis cæteriſque clericis, immo nec archimandri-
» tis, ſub ſpecie viſitationis vel prædicationis, abſque permiſſu epiſcopi civitatis.
» Quin etiam nec epiſcopus ipſe abſque ſacerdotibus vel clericis ſuis illuc adire li-
» centiùs poſſit. Denique quivis eò ſic acceſſerit, exhortationis vel ædificatio-

» nis

ANN. CHR. 795.

» nis obtentu, ab omni illicita ſuſpicione alienus ſit, nec aliter quàm cum idoneis » teſtibus illuc adeat: *ne propter incautam præſumtionem ſanctæ eccleſiæ infametur* » *angelicus ordo*. Ad hæc, ut nullo umquam tempore cuilibet abbatiſſæ vel mona- » chæ, quaſi orationis gratiâ, Romam adire, vel quælibet alia loca venerabilia » circumire liceat. Tantùm ibi de rebus monaſticis.

ANN. CHR. 795. XLIV. Hadriano papæ Leo ſuffectus.

PRincipio ſtatim anni inſequentis triſte nuntium ad Carolum perlatum eſt de morte Hadriani papæ, quæ ſub finem anni præcedentis, nempe VII. kalendas Januarii, acciderat. Hoc nuntio ita perculſus eſt optimus princeps, ut mortuum luxerit, tamquam fratrem aut cariſſimum filium amiſiſſet. Fletui religioſa adjecit officia, nempe ſuffragia cum eleemoſynis, non tantùm per ſuas ditiones, ſed etiam per extera regna, quorum reges ſcriptis epiſtolis (*a*) ad idem pietatis officium hortatus eſt. Denique patri bene merenti epitaphio parentavit, quod alii retulerunt. Eodem die, quo Hadrianus deceſſerat, electus eſt unanimi omnium conſenſu Leo, ejus nominis tertius, de cujus electione Carolus tantum ferè lætitiæ, quantum mœroris ex obitu Hadriani præ ſe tulerat. Leo ſtatim a ſua electione Carolo, ut eum ſibi devinceret, per ſuos legatos claves confeſſionis ſancti Petri ac vexillum Romanæ urbis cum aliis muneribus miſit; rogavitque, ut aliquem ex ſuis optimatibus Romam mitteret, qui populi Romani nova fidei ac ſubjectionis ſacramenta exciperet. Miſſus eò Angilbertus, recèns indidem reverſus, per quem rex partem theſaurorum, quos ex Hunnis ab Henrico duce Foro-Julienſi acceperat, ad apoſtolorum limina ſubmiſit: reliquam partem optimatibus, clericis, laicisve fidelibus diſtribuit.

(*a*) *Willelm. Malmesb. lib. 1. de regib. Angl. c. 4.*

Angilbertus Romam miſſus.

Quid Angilberto in Urbem profecturo in mandatis dederit Carolus, explicat commonitoria ejus (*b*) epiſtola, *Homero auriculario* inſcripta, quo in titulo ſe tantum gratiâ Dei regem & defenſorem ſanctæ eccleſiæ dicit. In hac itaque epiſtola » jubet admoneri novum pontificem de rorius vitæ ratione ab eo rectè inſtituen- » da, & præcipuè de ſanctorum obſervatione canonum; de pia ſanctæ eccleſiæ » gubernatione; tum de brevitate ejus, quem paucorum annorum habebat, hono- » ris; atque de ſubvertenda ſimoniaca hæreſi, quæ ſanctum eccleſiæ corpus multis » in locis maculabat; denique de conſtruendo novo monaſterio ad ſanctum Paulum: » qua de re jam cum beato Hadriano papa egerat. Ejuſdem argumenti alia eſt » ipſius Caroli epiſtola (*c*) ad Leonem papam. Diſcedenti etiam *dulciſſimo filio* *fluctivago*, ſic Angilbertum vocat, Alcuinus litteras (*d*) porrexit, in quibus pari » ſe inſtabilitatis ſorte agitari ait, neque ſibi licere ad portum quietis ac ſtabilita- » tis venire, unanimem rogans amicum & cuſtodem animi, ut conſilium de ſalute » ſuæ utriuſque animæ cum ſuffragiis ſanctorum apoſtolorum a Deo impetrare cu- » ret. *Nam nos ambos*, inquit, *ut recognoſco, quadam neceſſitatis catena conſtringit, & libero curſu voluntatis caſtra intrare non permittit; nec eſt qui compedes rumpere valeat, niſi qui inferni ferrea clauſtra contrivit*; quibus verbis ſuum amborum e curia receſſum optare ſe teſtatum facit: quod ambo paullo poſt obtinuerunt, Alcuino ad ſanctum Martinum, Angilberto ad ſanctum Richarium ſecedere permiſſis. In fine flagitat, ut patrocinia ſanctorum ſeu reliquias ad ſe deferri curet: quippe ſe de talibus avarum eſſe, Angilbertum largum de omnibus. Eaſdem poſtea preces aliis litteris iteravit Alcuinus, tum *ad Angilbertum* (*e*) *primicerium pa-* *latii Pippini regis* Italiæ, tum ad Aginum (*f*) epiſcopum, ſcilicet Bergomenſem, a quo petit promiſſas ſibi reliquias mitti per filium ſuum Angilbertum, gerulum harum litterarum. Eumdem Angilbertum commendat Petro archiepiſcopo (*g*) tranſalpino, haud dubiè Mediolanenſi. Quòd primicerius palatii Pippini regis dicitur Angilbertus, id argumento eſt, eum in Italia moratum fuiſſe, abſente ſcilicet Pippino, qui poſt Hunnicam hujus anni expeditionem ad Carolum patrem Aquiſgranum acceſſit. Huc mihi referendi videntur verſus ipſius Angilberti abſentis (*h*), ex quibus hos carptim ſelegimus.

(*b*) *Alcuin. epiſt. 83.*

(*c*) *Id. Ep. 72.*

(*d*) *Id. ep. 92.*

(*e*) *Id. ep. 42.*

(*f*) *Id. epiſt. 65.*

(*g*) *Id. epiſt. 59.*

(*h*) *Chiſſu. to. 2. p. 646.*

Jamque ades Heſperiis Pippinus vector ab oris,
Ut cumules Caroli gaudia magna patris.
Expectate diu, ſaltem nunc adſore gaudent
Alpibus e gelidis te pater atque genus.
Principe cum tanto plebs, clerus, ara, ſacerdos,
Adventus veſtri gaudia magna metunt.
Jam donante Deo non ſomnia cernimus ultro,
Somni ſed fructus Angilbertus ago.
Nam te Lingonicis complector victor in arvis,
Vix paſſus verbis miſcere verba pias.

O tur

O cur non mervi regis tunc cernere vultus,
Cùm te complectens oſcula pura daret.

ANN. CHR. 796.

Ex quibus veri ſimile ſit, Angilbertum, dum Romam adiret, Pippino ad patrem accedenti apud Lingonas occurriſſe. Sed randem poſt tertiam hanc legationem Angilbertus deinceps quietiùs vixit in ſuo Centulenſi monaſterio, quod novo opere inſtaurare mox agreſſus eſt, atque eximiis decorare inſtitutis, præſertim laudis perpetuæ, quam ibidem inſtituit, trecentis monachis præter pueros centum ad id officii deputatis.

XLV. Adalhardus, abbas Italici regni adminiſter.

Poſt Angilberti reditum in Galliam, revertenti in Italiam Pippino adjunctus eſt Adalhardus abbas Corbeienſis, ut regnum, ipſumque juniorem regem ad ſtatum rei publicæ & ad religionis cultum rite informaret: quo in munere ita ſe geſſit, tantamque promerult laudem, ut a quibuſdam non homo, ſed pro virturis amore angelus prædicaretur. Numquam in judicio cujuſquam perſonæ diſcrimen habuit, neque, juxta proverbium vulgi, aureo pugno murus ejus animi fractus eſt; ſoluſque, ut aiunt, potuit illæſus fluvium tranſire Acherontis avari, & ſine periculo cæcitatis ex alpibus remeare per annos, ut Paſchaſius loquitur. Ab ipſo ſtatim initio contrivit omnem tyrannicam poteſtarem eorum, qui, velut prædones iniqui, graſſabantur in populum, tantò certè audaciùs, quò dominorum jure id facere videbantur. Primùm ergo ſubditis pacem reddidit, ac deinde ſua cuique æquus arbiter jura reſtituit, & tantâ quidem facilitate, ut pro virga cenſoris judicis ſolo verbo uteretur. Etſi verò ſuperbos omnes de ſupercilio mentis dejiceret, id artificioſo faciebat ingenio, nullumque penitus auctoritate frangebat, niſi quem irrevocabilem eſſe probaſſet. Sic omnium Italorum animos manſuetudine demulſit, atque ubi Romanorum ad fines acceſſit, tantâ benevolentiâ & humanitate a Leone ponrifice, quantâ nullus umquam Francorum acceptus eſt: cui pontifex feſtivè dixiſſe fertur, ſi Francus ille ipſum falleret, nulli umquam Franco ſe fidem habiturum. Quamdiu Italici regni adminiſtrum egerit, an ad obitum Pippini regis, incertum. Eum *inter primos conſiliarios* Caroli Hincmarus adoleſcens vidit, uti ipſe teſtatur.

XLVI. Theodemaro abbati Caſinati ſuccedit Giſulfus.

Idem annus ſupremus fuit Theodemari abbatis Caſinatis poſt annos regiminis undeviginti. Obiit verò nonis Junii, ſepultus juxta ſancti Martini eccleſiam. Hunc excepit Giſulfus abbas tertius-decimus a ſancto Benedicto; octavus verò a Petronace abbate primo ab inſtauratione monaſterii: qui Giſulfus unum & viginti annos præfuit, ordinatus anno ſequenti. Hic ex Beneventanorum ducum proſapia ortus, primum omnium tam inferius, quàm ſuperius monaſterium amplificare & exornare decrevit. Erat in inferiori ob loci amœnitatem & facilem aditum numerus major monachorum, quàm ut omnes faciè capere poſſet ædificiorum anguſtia. Hic locus poſt abbatem commiſſus erat providentiæ Carioaldi monachi, cui amplificandæ fabricæ cura demandata eſt. Fecit ille haud ſegnirer quod juſſus erat. Et primo quidem loco exiguæ ſancti Benedicti ædiculæ, quam Poto abbas pro tempore erexerat, amplam exſtruxit baſilicam in honorem Salvatoris, marmoreis baſibus & columnis hinc inde ſuffultam, trabibus tabuliſque cypreſſinis laqueatam, ampliſque circumſcriptam porticibus, quæ in longitudine cubitos octoginta-duos, in latitudine quadraginta-tres, in altirudine viginti-octo habebat. Pavimentum vario lapide egregiè ſtratum, ambitus chori magnis marmorum tabulis ſæptus erat. Triplex ibidem altare, præcipuum Salvatoris ſub abſide mediana, ad quam per gradus ſeptem aſcendebatur: ad dextram hujus partem alterum ſancti Benedicti: ad lævam tertium ſancti Martini. In aditu baſilicæ atrium quadraginta cubitis in longum conſtabat, marmoreis ſexdecim innixum columnis, habens in circuitu lapideos canales ad pavimentum, ex quibus jugis aqua manabat. Ad partem orientalem ejuſdem atrii abſida facta eſt cum altari ſancti Michaëlis: & in medio ipſius atrii campanile erectum ſuper octo majores columnas. Hæc ferè ejus baſilicæ forma erat, ex cujus utraque parte diverſorum officiorum multæ & ampliſſimæ ædes. Non minor fuit magnificentia in amplificanda & decoranda baſilica monaſterii ſuperioris, ſancto Benedicto ſacrâ. Tectum omne cypreſſinis contignatum tabulis, & plumbo coopertum; interiùs varia ornamenta aurea & argentea. Ciborium ſuper altare ſancti Benedicti argenteum, auro & encauſto obductum erat: cætera ejuſdem baſilicæ altaria tabulis argenteis ornata. Alia ejuſdem abbatis opera prætereo, quæ legere licet in libro primo chronici Caſinenſis a capite ſexto-decimo: cujus loci varias editiones Coïntius accuratè contulit ad hunc annum, & ad poſteriorem Angeli de Nuce editionem emendavit: qua ex collatione apparet, quàm luxata ſit vetus editio; quod notaſſe hoc loco ſufficiat.

XLVII. Hitherio abbati Turonico Alcuinus.

Turonis hoc ipſo anno vitâ functus eſt Hitherius ſeu Itherius abbas Martinianus & palarii archicancellarius: cui a Carolo in abbatia ſubrogatus eſt Alcuinus, in ar-

ANN. CHR. 796.

archicancellarii officio Rado, unus e notariis, eodem tempore factus abbas ſancti Vedaſti apud Atrebatas. Morti proximum itherium litteris animavit (*a*) Alcuinus: „ Gratias ageret Domino Jeſu vulneranti & medenti, flagellanti & conſolanti. „ Dolorem quippe ſalutem eſſe animæ, & infirmitatem temporalem ſalutem perpetuam. Curreret dum lucem habebat, feſtinaret ad eum qui ſe vocaret, deni„que quod neceſſitas cogit, voluntas præveniat. Hæc ille ad amicum, cui mortuo brevi poſtea ſuffectus eſt. Tempus initi ab Alcuino regiminis colligitur ex epiſtola ejus viceſima-tertia, quæ ſcripta eſt anno octingenteſimo ad Carolum ex Italia reducem, cùm ante quinquennium, ut ipſe ibidem aſſerit, tranſlatus fuiſſet ad ſervitium ſancti Martini. Jam dudum ſæculares occupationes ex animo abjicere cupiebat, dum pro voto hæc illi provincia contigit. Neque tamen hic feceſſus votis ejus omnino reſpondit: quippe qui pridem de ſæculo penitus relinquendo apud ſe deliberabat, nec ſemel a Carolo facultatem petierat ſecedendi in Fuldenſe ſancti Bonifacii popularis ſui monaſterium, ubi monaſticam vitam ad accuratas ſancti Benedicti duceret leges: quarum laxior apud Turonenſes diſciplina erat. Verùm Carolus eum a ſe tam longè abeſſe non paſſus eſt, ſed ut Turonos ad ſanctum Martinum ſe reciperet, demum aſſenſit. Ille verò tandem *inter fratres, in eccleſia ſancti Martini Deo fideliter ſervientes*, vivere ac requieſcere decrevit. Nec tamen illic vitam otioſam duxit, immo toti eccleſiæ ac rei publicæ maximè proficuam, tum ſcribendis libris & epiſtolis, tum diſcipulis erudiendis, quos illic frequentes habuit; quæ partim cauſa fuit, ut Turonos ſecedendi a Carolo facultatem obtineret; ſic enim ille in epiſtola prima ad Davidem ſeu Carolum. *Ego Flaccus veſter ſecundùm exhortationem & bonam voluntatem veſtram, aliis per teſta ſancti Martini ſanctarum mella ſcripturarum miniſtrare ſatago, alios vetere antiquarum diſciplinarum mero inebriare ſtudeo; alios grammaticæ ſubtilitatis pomis ejurire inciptam; quoſdam ſtellarum ordine, ceu pictо cujuſlibet magnæ domus culmine, inluminare geſtio, plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum ſanctæ Dei eccleſiæ, & ad decorem imperialis regni veſtri erudiam.* Altera, eaque gravior ejus feceſſus cauſa erat, ut monachos ejus loci, laxioribus aſſuetos, ad meliorem frugem revocaret, ut fidem facit Caroli epiſtola ad Martinianos, ſuo loco referenda. Jam ante id tempus Alcuinus litteras (*b*) ad illos monachos ſcripſerat, quibus eos ad caritatem, obedientiam, & humilitatem hortatur: *quæ tria* inquit, *præcepta monachis aperiunt portas cœli*; præfatus non eſſe laudabile in veſtimentis habitum imitari patrum ſine obſervatione mandatorum, quæ illi Deo ſervientibus ſtatuerunt: deinde rogat, ut ne ipſum *præſumptuoſum* æſtiment, quòd ipſis hæc ſcribat. *Caritas*, inquit, *me compulit in has prorumpere litteras*; quæ verba ſatis innuunt, hanc epiſtolam ante ſcriptam fuiſſe, quàm monachis illis præficeretur. Jam verò abbas iiſdem direxit epiſtolam de confeſſione peccatorum, inſcriptam *Dilectiſſimis in Chriſto filiis, bonaque ſpei adoleſcentulis, qui in eccleſia ſanctæ pontificis protectoriſque magni beati Martini Domino Jeſu deſervire videntur, atque ab eccleſiaſticis eruduntur magiſtris*: ratus, id quod res eſt, confeſſionem primam eſſe viam revertendi ad Deum. In hac porro epiſtola, dum confeſſionis formulam ipſis proponit, hæc eis ſubjicit: *Præcepta tua ſine intermiſſione contemno; promiſſiones meas, quibus me ſanctam regulam ſervaturum ſpopondi, momentis ſingulis volo;* quæ ſo parte prima leguntur: & in parte ſecunda: *Cœnobium petii, vitam monaſticam ſuſcepi: ſed miſer ego ſemper involvor variis modis in levitatibus.* Ex quibus luce clarius apparet, monachos etiam tum in illa baſilica perſtitiſſe, qui toto Alcuini regimine ibidem perſeverarunt. Falſum proinde quod legitur in quodam chronico Turonenſi, Carolum regem inſtituiſſe canonicos in eccleſia beati Martini auctoritate Hadriani papæ, eiſque Alcuinum magiſtrum ſuum præfeciſſe. Id ipſum confirmat Caroli præceptum, quod initio ſtatim præfecturæ ſuæ Alcuinus ab eodem obtinuit, quo ratas habet princeps ſuperiorum regum, aliorumque fidelium donationes, Martinianæ ſectas baſilicæ eidem remittens, quidquid ea eis fiſcus exigere poterat: ut hæc omnia tam in luminaria ipſius ſanctæ baſilicæ, quàm in alimenta pauperum *ac ſtipendia monachorum* proficiant in augmentum, contra facientibus intentatâ multâ ſexcentorum ſolidorum auri cocti & puriſſimi, quorum duas partes *ipſe abbas vel monachi* recipiant; tertia pars in fiſci faccellum veniat. Actum caſtro Lauduno. Annus deeſt in codice Martiniano.

(*a*) *Alcuin. epiſt.* 75.

Scholæ Martinianæ.

(*b*) *Alcuin. ep.* 3.

XLVIII. Alcuini zelus pro clericis & monachis.

Non ita ſtudiis litterarum & monaſterii ſui regimine occupatus erat Alcuinus, ut non de corrigendis aliorum, tum clericorum, tum monachorum, laſcorumve moribus ſeriò cogitaret. Teſtes ſunt complures ejus epiſtolæ, ex quibus ſexta ad Carolum regem duo potiſſimùm in clero reprehendit: unum, quòd presbyteri prædicationis officium in epiſcopos rejicerent, quaſi presbyteris & diaconis id non liceret; quod multis arguit: alterum, quòd ſacra loca & altaria, paſſim abſque te-

tecto, avibus, cæteriſque animalibus paterent; quod per Carolum emendari cupit, *ut cum honore condigno maneat menſa Domini in loco ſuo; vel portetur in eccleſiam majorem ſecundùm ſanctam ſacerdotum Dei providentiam; & honorificè tractetur ſeu altare Chriſti, ſeu conſecratio corporis & ſanguinis illius; & præcipuum noſtræ ſalutis ſacramentum omni veneratione conſecretur, habeatur, & cuſtodiatur.* Ad hæc in ſimoniacos in epiſtola octogeſima-octava, & in quodam (*a*) epigrammate invehitur. Ad monachos quod attinet, mirum quanto ſtudio affectus fuerit ad eorum mores componendos. Legantur in primis ejus epiſtolæ ad fratres in Gothia ſeu Septimania degentes: ad fratres ſancti Liudgarii, ad Wirenſes & Girwenſes, & ad Juvavenſes ſeu Saltzburgenſes. In epiſtola XCIX. ad fratres Septimaniæ: *Voviſtis vos*, inquit, *Deo ſervire, paternique regi conſiliis. Nolite voſmet ipſos ſuper rectores exaltare veſtros, nec eorum judicare acta vel conſilia: ſed contenti tantummodo eſtote eorum judicio, quidquid agatis; regularique vitæ præceptis, in quibus maximè humilitas obediendi cum caritate præcipitur. Horæ verò veſtræ omnes animabus veſtris utiles inveniantur, vel in opere manuum, vel in lectionis ſtudio, vel in orationis gratia.* Tum de ſe ipſo hæc ſubdit. *Ego verò facali tempeſtatibus turbatus, caſſo multis in locis labore deſudavi: ſed modò quaſi naufragas, Deo miſerante, ad portum dejectas quietis: in quo me feſſum & vulneratum jacentem deprecor ſanctarum aſſiduitate orationum veſtrum unanimitatem auxiliari.* Epiſtola ſexageſima-quarta inſcribitur *Venerabilibus in Chriſto fratribus in eccleſia beati Lindgarii epiſcopi ſervientibus:* quod de Morbacenſibus monachis interpretor, „ quorum baſilica ſancto Leodegario nuncupata erat. In primis excuſat, quòd ad „ eos non venerit; quod factum ait non deſpectionis causâ, ſed, quæ ejus mo„ deſtia erat, ne ſcandalum eorum regioni inordinatæ ejus converſationis vita ge„ neraret. *Vos verò*, inquit, *fratres cariſſimi, totis viribus ſanctorum patrum ſequimini exempla, illorumque unanimiter obedientiæ pedibus (*) intrate veſtigia. Caritas, obedientia, & humilitas monachis cæli januas aperient. Non illa caritas, quæ in pleno potatur calice*, (ubi alludit ad Germanicos mores) *ſed illa quæ in pectore ſine ſimulatione verſatur fraterno: non ſua quærens, ſed quæ alterius ſunt, omnibus prodeſſe, non ſibi placuiſſe quærens. Non illa humilitas tantùm, quæ in capitis inclinatione foris oſtenditur: ſed illa, quæ in cordis conſideratione ante conſpectum ſummi Judicis omnibus ſe inferiorem eſſe judicat. Quid de obedientia loquar? dum tota monachorum vita in ſimplicitate conſiſtit obedientiæ. Pater verò & paſtor Deo rationem reddet, quid jubeat, & quibus ante eos vivat exemplis: ſicut & filii & grex, quid devotione paternis obtemperant juſſis, omnem Judici rationem reddituri erunt;* tum inferiùs eos hortatur, ut in ſanctarum ſcripturarum lectione ſtudioſi ſint, ut poſſint alterutrum ædificare & conſolari: *quia qui non vult in juventute diſcere, in ſenectute ſcire non poterit.* His referendis provehor extra metas: ſed hæc opportuna viſa ſunt non ſolùm ad fratrum noſtrorum mores informandos, ſed etiam ad exhibendam Alcuini imaginem. Quid in epiſtola ad Vvirenſes & Girwenſes ſcripſerit, ſuperiùs vidimus, alias ejuſdem argumenti epiſtolas ſuis locis allaturi.

ANN. CHR. 796.

(*a*) *Alcuin. epigr.* 271.

(*) *malè in edit. precibus.*

XLIX. Paulus monachus Burgundus.

Alcuini tempore devixit in ſancti Martini monaſterio Paulus monachus, domo Burgundus, cujus epitaphium valde ſcabroſum inter Alcuini (*b*) poëmata reperitur, in quo idem Paulus ſic loquens inducitur.

(*b*) *Epigr.* 267.

Paulus eram dictus, Martini ſimbribus (*) *almi,*
Tranſcurſi modicum tempus in orbe meum.
Me primum felix Burgundia matris ab alvo
Viderat effuſum, & fletibus irriguum,
Mox Martinus amor rapuit me inclitus auctor
Poſt teneros annos in famulum ſibimet.
Perque ſuos ſervos, venerandos atque magiſtros
Scripturis nemet imbuit atque ſacris.
Septenas vixi decudas novus boſpes in orbe:
Fraterno junctius ſemper amore fui,
Languidus, ægrotus, ſolvebam debita; donec
Atque artus anima liquerat ipſa ſuos.
Fraternis fueram manibus mox conditus, iſta
Hic mihi perpetua eſt domus & requies:
Omnipotens animas jubeat remeare quouſque
Ad cineres: iterum tunc ero Paulus ego.
Nunc fratres animam precibus commendite Chriſto:
Voſque valete mei ſemper ubique Deo.

(*) *famulus.*

ANN. CHR. 796. L. Rado abbas S. Vedasti.

Quo tempore post Hitheriam Rado archicancellarii munus suscepit, eodem abbatiâ sancti Vedasti donatus est. Erat hic locus largitione fidelium sublimatus, refertusque *agmine monachorum, & aliorum Deo devotorum grege*, ut loquitur Alcainus in fine libri de gestis sancti Vedasti episcopi, quem rogata ipsius Radonis composuit post annos fermè centum & sexaginta, quàm beati confessoris corpus a sancto Aarberto episcopo e tumolo elatum fuerat: ubi *devotos* a monachis distinguit, eos scilicet, qui monachorum servitio addicti erant. In prologo libri, quem idem auctor *Dilectissimo dilectionis filio Radoni abbati* nuncupat, egregia dat cùm „ ipsi, tum monachis ejus monita. Radoni quidem, ut gregem, quem regendum „ accepit, fraterno amore diligenter erudire studeat, & sanctis admonitionibus „ per pascua vitæ deducere satagat; & ut festivis diebus, veniente ad ecclesiam „ populo, verbum Dei eis prædicari faciat; quod argumento est, jam eo tem„ pore, concionandi officium in ecclesiis monasticis viguisse. Ad hæc, ut quò„ cumque perrexerit, ejus clericl servitium Dei pleniter peragant: denique, ut „ ejus conversatio omnibus sit exemplum salutis. Monachis verò inculcari jubet; „ at in divinis laudibus consistere ament, & quod angeli semper agunt in cæ„ lis, hoc fratres jugitet faciant in ecclesiis. Abbaris esse præire, illorum sab„ sequi. Omniam in servitio Dei unam esse debere voluntatem, ut una fiat in „ regno Dei remuneratio. *Nullus*, inquit, *horis canonicis se divinis subtrahat laudibus, ne propter alicujus negligentiam cuiuslibet locus in conspectu Dei vacuus inveniatur. Et verba Dei in ecclesiis intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reverentia Dei omnipotentis officia celebrentur*; & inferiùs fratres hortandos ait, *ut sanctas diligentissimè legant Scripturas. Non confidant in linguæ notitia, sed in veritatis intelligentia, ut possint contradicentibus veritati resistere*, in„ stare quippe temporа periculosa, quibus multi pseudoprophetæ surgent, no„ vas introducentes sectas, qui catholicæ fidei puritatem impiis assertionibus ma„ culare nitentur; ideo necesse esse, ecclesiam plurimos habere defensores, qui „ non solùm vitæ sanctitate, sed etiam doctrinâ veritatis castra Dei viriliter de„ fendere valeant, quibus verbis scientiæ utilitatem, ne dicam necessitatem, in monachis satis superque probat.

LI. Alcuinus vitam S. Willibrordi scribit.

Eodem ferè tempore idem Alcuinus libros duos de gestis sancti Willibrordi episcopi, unum prosâ oratione, alterum metro composuit, dicavitque Beornredo archiepiscopo, ex abbate, ut tradunt, Epternacensi ad sedem Senonensem promoto, cujus rogatu id aggressus erat. Idem his libris adjecit carmen elegiacum de venerabili Wilgiso, patre sancti Willibrordi, *cujus corpus*, inquit, *requiescit in cellula quadam maritima, cui ego, indignus licèt, legitimè, Deo donante, successione præsideo*: quod intelligendum, non de cella sancti Judoci Itidem maritima, tametsi hæc etiam Alcuino obtigit; sed de cella sanctæ Mariæ, sita in provincia Northumbrana, & quidem in promontoriis mari oceano & Humbri fluvio proximis; qua in cella Wilgisas humatus erat. Id patet ex capite primo vitæ prosaicæ sancti Wil„ librordi, ubi rursus de eadem cella idem auctor agens, ait, Wilgisom ibidem „ honestam Deo servientium congregationem adunasse, & post multiplices sancti „ laboris agones a Deo coronatum illic corpore quiescere: quam *cellam posteri ejus*, inquit, *usque hodie ex sanctitatis ejus traditione possident: quorum ego, meritis & ordine extremus, eamdem cellam per successiones legitimas suscepi gubernandam, qui hanc historiam sanctissimi patris & summi doctoris Willibrordi, te jubente, beatissime pontifex Beornrede, conscripsi: qui tamo patri & summi sacerdotii dignitate, & generis posteritate, & sanctorum locorum observatione, quæ ab eo in Dei honorem constructa esse noscuntur, secundùm datam tibi a Domino gratiam heres dignissimus extitisti*. Ex quibus verbis manifestè colligendum videtur, Beornredum, uti & Alcuinum, ex sancti Willibrordi stirpe descendisse: siquidem Alcuinus non semel dicit, se *legitimâ successione* Wilgisi cellæ maritimæ præsidere, utpote ex posteris ejus; & Beornredum sancto Willibrordo, uti heredem dignissimum, successisse *tanto patri & summi sacerdotii dignitate, & generis posteritate, & sanctorum locorum observatione, quæ ab eo in Dei honorem constructa esse noscuntur*; quod de Epternacensi monasterio, cujus auctor sanctus Willibrordus, & forsan etiam de Trajectensi ad Rhenum episcopatu ab eodem erecto, interpretandum est. Cæterùm quidquid operis hac in re condidit Alcuinus, primum quidem, nempe prosaicum librum, *publicè a fratribus* in ecclesia legendum obtulit: alterum, pleno pede currentem, privatim inter scholasticos Beornredi legendum: tertium, scilicet homiliam de venerabili Wilgiso, ejus ore, si ita ipsi videretur, populo prædicandam. Ex quibus intelligitur, Beornredum, etsi archiepiscopum, regimen Epternacensis monasterii retinuisse: & episcopos nonnumquam homilias ab aliis scriptas frequenti populo recitasse.

Cellæ maritimæ præfectus.

Cùm

Cùm Liudgerus annos duos ac dimidium Caſini demoratus fuiſſet, in patriam reverſus venit in notitiam Caroli regis, qui eum Frieſiis orientalibus præfecit, dein apud occidentales Saxones paſtorem inſtitoit in loco, cui vocabulum eſt *Mimigerneford*, ubi vir ſanctus monaſterium *ſub regula canonica* exſtruxit, a quo Monaſterium (*) poſtea locus appellatus.

ANN. CHR. 796. LII. Liudgerus monaſteria condit.

Ad hæc alia duo monaſteria condidit: unum Werthinæ in ſaltu Wideburgenſi ad Ruram fluvium, qui in Rhenum infra Coloniam devolvitur, idque adjacens dioeceſi Colonienſi: alterum Helmenſtadii in hodierno comitatu Brunſwicenſi; utrumque hactenus noſtri ordinis monachorum. Ad Werthinam (*) quod attinet, locum ſibi divinitus indicatum repurgavit Liudgerus, elegitque in ſui viventis ſeceſſum, & mortui ſepulturam. Baſilica in honorem Salvatoris & beatæ Matiæ dedicata, quorum reliquias, ſcilicet de ſanguine Chriſti Domini & lacte Deiparæ, ab Hadriano pontifice acceptas, ſecum deferre vir ſanctus conſueverat. Locum adiiſſe dicitur in vita Suriana anno fere nono ante datum ſibi epiſcopatum, hoc eſt anno ejus ſæculi nonageſimo-tertio, aut inſequente. Id verò probant inſtrumenta donationum, quæ eidem Liudgero factæ ſunt, a Bollandianis relata: quorum unum *Liudgero presbytero ad reliquias ſancti Salvatoris & ſanctæ Mariæ* datum eſt XVII. kalendas Aprilis, anno viceſimo-ſeptimo Caroli regis, id eſt anno nonageſimo-quarto; aliud verò anno inſequenti *Liudgero abbati* inſcriptum eſt, utì & plura alia ſubſequentia uſque ad annum Caroli triceſimum-tertium; quo tempore epiſcopus creatus fuit. Id argumento eſt, Werthinæ jam monachos exſtitiſſe hoc anno, quibus Liudgerus abbas præfuerit.

(*) *Munſter. Werthinenſe & Helmenſtadienſe.*

(*) *Werden.*

Non confundendum hoc monaſterium cum alio ejuſdem regionis ad Ruram itidem fluvium poſitum, cujus baſilicam Hadubaldus ſeu Hildebaldus archiepiſcopus Colonienſis in honorem ſancti Stephani & ſancti Jacobi fratris Domini conſecraſſe memoratur in quodam carmine Walafridi Strabonis, cujus hic titulus: *In eccleſia monaſterii quod Rura vocatur*. Erat ejus nominis monaſterium, ſed beato Petro ſacrum, in pago Moſao, ad aliud flumen Ruram, Moſæ aqois ſe immiſcentem ad Ruræmundam. Hoc cœnobium *Berg* appellatur apud Browerum in libro Trevirenſium antiquitatum octavo, ubi Lotharius rex hunc locum Hungero epiſcopo Trajecti-inferioris donaſſe perhibetur anno regni ſui tertio: quo de monaſterio forſan agit Alcuinus in carmine quodam (*a*) ad Macarium ſeu Richbodum, quem hortatur ad Bergenſes ſuos inſtruendos; nempe quòd ejus monaſterii fundamenta Wiro epiſcopus, Plecbelmus & Orgerus, ejus populares, olim poſuiſſent, Pippino Heriſtallio Francos moderante. Richbodus ſeu Rigbodus erat epiſcopus Trevirenſis. Exſtat in fine libri tertò traditionum Fuldenſium una, quæ acta dicitur *in monaſterio Rura*, principatu Ludovici Germaniæ regis. Hoc ſine dubio eſt cœnobium ſanctimonialium in Rora Fuldenſi (*b*) quondam ſubjectum, modò exciſum, olim in Hennebergenſium comitum, jam in electoris Saxonici ditione ſitum.

Rora monaſterium multiplex.

(*a*) *Alcuini epigr. 238.*

(*b*) *Browerus antiq. Fuld. p. 146.*

Eodem tempore apud occidentales Saxones rem chriſtianam promovebat abbas quidam religioſus, Bernardus nomine, doctor in illas partes itidem a Carolo miſſus, cujus loci abbas, incertum. Eo mortuo, tota eorum locorum provincia Liudgero demandatur: qui eam ſedi Trevirenſi tunc vacanti prætuliſſe dicitur apud anonymum ejus vitæ ſcriptorem; qui ſortè non bene calculos ſubduxit. Toto quippe Liudgeri tempore bis vacavit Trevirenſis ſedes: primò quidem anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-ſexto, poſt obitum ſcilicet Weomadi, cui Rigbodus ſuffectus; dein Rigbodo ipſo mortuo, anno octingenteſimo-quarto. Atqui in prima occaſione necdum habilis erat huic legationi Liudgerus, qui in ſecunda in illis partibus jam creatus epiſcopus erat. Itaque verì ſimilius eſt, duos eodem tempore doctores occidentalibus Saxonibus adhibitos fuiſſe, Liudgerum, & Bernardum: quo mortuo, tota ejus regionis provincia Liudgero ceſſerit.

LIII. Bernardus abbas Saxones erudit.

Jam verò apud orientales Saxones ſtrenuam item navabat operam Swibertus abbas & monachus, ex inſula Britannia profectus in illas partes: ubi Carolus eum Verdenſis primitivæ eccleſiæ doctorem inſtituì curavit. Et primùm quidem in orientali Saxonia nitra Viſurgim, in loco Conenda dicto, rex epiſcopalem ſedem eſſe juſſerat: ſed commodiorem deinde locum prætulit, ſcilicet Verdam, oppidum tunc haud incelebre, cui Swibertum primum epiſcopum impoſuit. Poſt varias de re chriſtiana ſollicitudines, non poſtrema fuit viro Dei de monachis cura. Amarbaricum proinde miræ celebritatis monaſterium intra limites ſui epiſcopatus, non procul a Verda inſtituit, pro monachis ſuæ gentis, ſcilicet Scottis, quibus Potronem abbatem primum præpoſuiſſe traditur. Potronis ſucceſſores recenſentur Tanco, Nortyla, aliique tres: ſub quorum poſtremo, Harrucho nomine, Amarbaricum a Nortmannis exciſum fuiſſe dicitur; quod cave confundas cum Amerbachio monaſterio Franciæ orientalis, cujus origo ſancto Pirminio tribuitur. Potto abbas pro ſancto habe-

LIV. Swibertus epiſcopus condit Amarbaricum.

ANN. CHR. 795. habetur apud Bollandum III. kalendas Aprilis. Principio iidem fuiſſe videntur plerique Amarbaricenſes abbates & Verdenſes epiſcopi, quamquam Colntius & Bollandi continuatores diſſentiunt.

LV. Monaſteria ſancti Felicis Guixalenſis & S. Vincentii de Fiſtolis.

Conſignantur ab Yepeſio hoc annu primordia duorum apud Hiſpanos monaſteriorum, nempe ſancti Felicis Guixalenſis in Catalonia, & ſancti Vincentil de Fiſtulis in Caſtella. Prioris origu Carolu Magno tribuitur, cùm ex Hiſpanica expeditione rediret, quod, factum anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-octavo; quo tempore, expugnatâ Girundâ, areem Jecſalin cepiſſe dicitur, ibique monaſterium in honorem ſancti Felicis ædificaſſe, duodecim monachis ſub regula ſancti Benedicti ibidem cum abbate conſtitutis: quod quidem factum ſit præſentibus Sunario comite & uxure ejus Reïde, ſimulque Hermeſende comitiſſâ ac Petro epiſcopu Gerundenſi. Verùm documentum, ex quu id eruitur, ſubleſtæ videtur auctoritatis; nec ante ſæculum decimum vixere Soniarius comes Urgellenſis & uxur ejus Richildis, corruptè Reïedis hic appellata, qui anno nongenteſimo quadrageſimo-quarto quaſdam poſſeſſiones eccleſiis Gerundenſi & Barcinonenſi contúliſſe (a) memorantur.

(a) *Marca Hiſp. col.* 389.

Alterum apud Fiſtulas monaſterium auctorem habuit hoc annu, ſi qua fides inſtrumenris ab Yepeſio laudatis, Gundeſindum Caſtellæ comitem, qui illud ſub patrociniu ſanctarum martyrum Vincentii & Chriſtophori exſtrui curavit, aliis cellis eidem monaſteriu attributis. Duplex eo in loco virorum ac puellarum monaſterium fuiſſe ex eo colligit idem auctor, quòd donationes illæ a Gundeſindu comite factæ ſunt Siſenando abbati & Guduyciæ ſanctimoniali; quæ umnia leguntur in archivo munaſterii Salvaturis Onienſis, cui fortè Fiſtolenſe unitum & incorporatum fuerit, in quu Gundeſindus comes ſepulturam ſuam ſtatuiſſe dicitur.

LVI. S. Cucufatis.

His accenſenda ſunt monaſteria ſancti Cucufatis, Balneolenſe ſancti Stephani, Amerienſe ſanctæ Mariæ in Catalunia, & Atulenſe item ſanctæ Mariæ in Ruſcinone, quæ per hæc tempora, ſed incertis annis, condita ſuere. Situm eſt ſancti Cucufatis (*) monaſterium in Cataloniæ pago Vallenſi (*) amœniſſimo, ad caſtrum Octavianum, a quo in vetuſtis munumentis quandoque Octavianenſe nuncupatur. De ejus antiquitate id unum compertum habemus, quod exſtiterit ante ſæculum decimum: ſiquidem illud combuſtum & direptum a paganis, ſcilicet Nortmannis, Lutharius rex Francorum, Ludovici Tranſmarini filius, inſtauravit. Eamdem cladem pertulit monaſterium Arularum, diœceſis Elenenſis, cunditum in Valle-Aſperii, quæ eſt portio agri Ruſcinonenſis. Illud enim a Nurtmannis, ad portum Veneris appuſis, direptum per tres dies fuiſſe, & poſtea incenſum, teſtatur abbas Helpericus ſeu Hilpericus in epiſtola data ad Carolum Calvum, uti ubſervavit (b) clariſtimus Baluzius in libro quarru de Marca Hiſpanica, quem tribus illuſtriſſimi Petri de Marca poſthumis libris adjecit. Exſtat ejuſdem Carull privilegium, eidem Hilperico abbati Atulenſi conceſſum, de quo nos aliàs. Primus ejus monaſterii abbas Caſtellanus nobis occurrit in diplomate Ludovici auguſti, in quu idem Caſtellanus hoc munaſterium cum fratribus ſuis conſtruxiſſe dicitur, ubi tunc *turba monachorum ſub ſancta regula* militabat; quod diploma datum eſt annu ſeptimo Ludovici auguſti. Jam ergu aliquot ante annis conditum fuerat hoc monaſterium, ut eo tempore *turba monachorum* ibidem jam congregari potuerit. Cùm itaque legitur in diplumare, quod Oliba Cabreta (c) comes Ceretanienſis poſt medium ſæculum decimum a Johanne tertio-decimo papa obtinuit, monaſterium ſcilicet Arulenſe a fratre avi ſui, Wifredi ſcilicet, cognomento Piloſi, conſtructum fuiſſe; id de ejus inſtauratione poſt cladem Nurtmannicam facta, non de prima conditione intelligendum eſt. Caſtellano abbati ſucceſſit Babila ſeu Babilanus abbas, ut conſtat ex veteri (d) notitia, in qua idem Caſtellanus Arulenſis monaſterii auctor fuiſſe traditur. Illuc ab Arnulfu abbate tranſlata dicuntur ex urbe Ruma corpora ſanctorum Abdon & Senneu, eruta ex cœmeterio baſilicæ ſancti Laurentii extramuranæ: cujus rei (e) narratio, chronologicis deſtituta notis, cui tempori aſſignanda ſit, incertum: neque id erui poteſt ex epitaphiu Arnulfi abbaris, qui has reliquias Ruma attuliſſe, & IX. kalendas Nuvembris deceſſiſſe perhibetur. Hue tamen ſcitè ubſervat eruditus Baluzius antiquam eſſe hanc tranſlationem, utl colligitur ex diplumatis Roberti & Henrici regum Franciæ, in quibus pro certo habetur, corpora ſanctorum Abdon & Senneu tunc cuſtodita fuiſſe in monaſterio Arulenſi; tametſi eccleſia ſancti Salvatoris de monte Amiatu in diœceſi Cluſina, & Parmenſis eccleſia cathedralis ea ſe poſſidere gluriantur, utl & Sueſſionenſe S. Medardi cœnoblum.

Aruleaſe.

(b) *Marca Hiſpanica, col.* 328.

(c) *Ibid. col.* 400.

(d) *Ibid. col.* 769.

(e) *Ibid. col.* 2449.

LVII. Balneolenſe & Amerenſe.

Conditum eſt ſub idem tempus in eademque regione ſancti Stephani monaſterium apud Balneulas diœceſis Gerundenſis in valle Sterria, pago Biſulduuenſi, quod Bonitus abbas cum monachis ſuis conſtruxit, Carulu (f) auguſto litteris ſuis id probante, & omnes ejus loci poſſeſſiones ſuu præcepto confirmante. Bonito ſucceſſit Elias, cui Carolus Calvus ſimile præceptum (g) conceſſit, *ſicut quondam*

(f) *Ibid. col.* 821.

(g) *Ibid. col.* 789. *& ſeq.*

divæ

divæ recordationis ejus genitor fecerat; idemque Petro abbati denuo confirmavit. Hoc verò monaſterium ad anguſtias redactum, Bernardus comes labente ſæculo undecimo renovavit, quæ omnia ſuis locis illuſtrabuntur. Hæc longè certiora ſunt iis, quæ leguntur in vulgatis apud Bollandum (*a*) actis Emerii abbatis, qui Baſneolenſis monaſterii conditor & primus abbas fuiſſe fertur: qui ſi ejus loci abbas fuit, Bonito primo abbati fortè ſucceſſerit. ANN. CHR. 796. (*a*) *Bolland. t.2. Jan. p. 781.*

Vetus eſt, ſed obſcuræ originis, aliud ejuſdem provinciæ monaſterium beatæ Mariæ, Americum dictum a vico (*b*) Amerio poſito ad fluvium Tererum, qui inde Gerundam petit, ac tandem mari ſorbetur. Nulla ejus antiquior nobis occurrit notitia, quàm in teſtamento Seniofredi (*c*) comitis Barcinonenſis, qui monaſterio beatæ Mariæ *Amer* unum par boum legat anno nongenteſimo ſexageſimo-octavo. (*b*) *Ibid. c.* 189. (*c*) *Ibid. c.* 887.

Longè antiquior & explicatior habetur cognitio monaſterii ſanctæ Gratæ ad Boſegiam fluvium, in diœceſi Urgellenſi: de cujus monaſterii ſtatu ſollicitus Poſſedonius epiſcopus, per Matfredum comitem regiam ei defenſionem tuitionemque cum facultate eligendi abbatis a Ludovico (*d*) auguſto impetravit anno octingenteſimo viceſimo-tertio; quod poſtea Carolus Calvus ratum habuit anno regni ſui quarto: quæ omnia diſcimus ex illo egregio opere, ſine quo in rerum Catalanicarum hiſtoria noſtra planè hoſpites eſſemus. Tot monaſteriorum fundationes, tot ordinis noſtri decora accepta referre debemus regibus Francorum, in primis Carolo Magno & Ludovico ejus filio, qui victoriis ſuis in Sarracenos ad hoc rantùm uſi videntur, ut auctoritate & munificentiâ ſuâ rem Chriſtianem etque monaſticam promoverent, chriſtianiſſimorum regum ob id meritò inſignem titulum conſecuti. 8. Gratæ. (*d*) *Ibid. c.* 767. *& ſeq.*

LVIII. Arno epiſcopus Hunnis prædicat.

Id probatum hoc anno in victoria a Pippino rege Italiæ relcta contra Hunnos, quibus Carolus Chriſti evangelium per Arnonem epiſcopum Saltzburgenſem prædicari curavit; ſicque totus ille tractus, qui aſque ad Dravi confluentes in Danubium protenditur, & inter eoſdem fluvios atque Arabonem interjacet, Saltzburgenſi parochiæ acceſſit, quod incrementum erigendæ poſtea metropoli occaſionem dedit. Hinc eſt quòd Alcuinus in epiſtola nonageſima ad Carolum, quâ ægrotanti condolet, ac victoriam de Hunnis reportatam gratulatur, optat, ut divina potentia omnes adverſarios ſui ſancti nominis ejus pedibus quamprimum ſubjiciat, nimirum ut Chriſti poſtea imperio ab eo ſubjicerentur. Magni momenti alia eſt ejuſdem Alcuini epiſtola ſeptima ad Carolum regem, quæ hortatur, ut erga Hunnos recèns converſos ſe mitem ac facilem exhibeat, atque attentè perpendat, an expediat rudibus in fide populis jugum imponere decimarum. Longè ſatius eſſe illas amittere quàm fidem perdere. Fideles in fide catholica natos, nutritos & edoctos, via conſentire ut illas ſolvant; quantò minùs teneram fidem & inſantiles Hunnorum animos id paſſuros? Expectandum, dum roboratâ fide & confirmatâ conſuetudine religionis chriſtianæ, tunc viris quaſi perfectis fortiora ejuſmodi præcepta imponantur. Melius proinde eſſe, ut in alia (*e*) epiſtola dicit, *ut aliquanto ſpatio remittatur publica neceſſitas, donec fides cordibus radicitus inoleſcat*. Alterum in ſeptima illa epiſtola non minoris momenti eſt, eoſdem priùs erudiendos & chriſtianæ fidei elementis ritè informandos, quàm baptiſmi ſacramento initientur; ubi inter præcipua religionis capita, eis exponenda, hæc memorat: animæ immortalitatem, futuram vitam, bonorum malorumque remunerationem æternam, fidem Trinitatis & incarnationis, paſſionis & reſurrectionis Chriſti, aliorumque ejus myſteriorum. (*e*) *Alcuini ep.* 111.

Alcuini epiſtola ad Javavenſes.

Eodem tempore ſcripta eſt ejuſdem Alcuini epiſtola ſeptuageſima-octava ad fratres Juvavenſis ſeu Saltzburgenſis eccleſiæ, quibus ſignificat, quanto cum gaudio „ acceperit laudabilem eorum converſationem: magnopere cupiens ordinem eo„ rum eorum videre, ni prolixa terrarum longinquitas obſtitiſſet; immo & unus „ eſſe ex illis, quemadmodum olim pio patri Aquilæ pontifici, germano ſuo, eo„ rum paſtori, id eſt Arnoni, conteſtatus erat. Dein eis exponit, quàm felix, „ Deoque & hominibus accepta ſit vita monachorum, ſi inſtituti ſui meminerint, „ ut omnia ſint eis communia, & nemo aliquid ſuum eſſe dicat: quod *non ſolùm*, inquit, *in ſæculari ſubſtantia ſervandum eſſe arbitror, ſed etiam in deſideriis ſpiritualibus, ut omnes unum concupiſcant, & obedientia bonum magis exequantur, quàm propriæ voluntatis affectum*. Deinde eos monet, ut obmurmurationis vitium fu„ giant; ſit ſanctæ pacis concordia inter cunctos, vitæ caſtitas in adoleſcentibus, „ morum gravitas in ſenibus, ſervor oporis in juvenibus: nec quiſquam ſe cano„ nicis horis vel regularibus pſalmodiis ſubtrahat. Non ſolùm verba ſanctæ lectio„ nis reſonent in ore, ſed intima cordis compunctio ſequatur verba canrantis, vel „ legentis. Nequaquam horis competentibus ſacræ ſcripturæ lectio recedat de ma„ nibus: quia diverſæ nunc hæreſes, inquit, ſicut audiſtis, catholicæ fidei puri„ tatem maculare nituntur.

Ex

ANN. CHR. 797.

EX his præcipua erat Felicis Urgellitani, qui adeò victricibus Ludovici regis armis, qui hoc anno Barcinonem ſibi ſubjecerat, non ceſſit, ut etiam exſerto calamo contra Alcuinum veterem errorem, quem Romæ priùs ejuraſſe videbatur, anno ſequenti denuo propugnare, & in publicum proferre auſus ſit, immo veteres errores novis cumulare. Hac de re ſcribens Alcuinus io libro primo (*a*) contra Elipandum, erroris ejuſdem aſſeclam, & incentorem: *Felix*, ait, *infeliciter ad veſtras refugiens partes, ſopitos in fidelitatis cineres, vobis exhortantibus, reſuſcitare intendit; cui ego in has advenienti partes caritatis calamo epiſtolam exhortatoriam, ut ſe catholicæ adjungeret unitati, dirigere curavi: cui ille non epiſtolari brevitate, ſed libelli prolixi a te reſpondere miſſus eſt, atque in eo omnes perfidiæ veſtræ foveas maximè aperuit, aſſerens Chriſtum, & veterem hominem eſſe, & nuncupativum Deum & adoptivum filium, & ſecundùm indiguiſſe regenerationis, & alia plurima eccleſiaſticæ doctrinæ inconvenientia.* Ea de re idem auctor ſcripſit (*b*) etiam ad Carolum regem, a quo adjutores poſcit Paulinum patriarcham Foro-julienſem, Richbodum epiſcopum Trevirenſem, & Theodulfum Aurelianenſem: ex quibus ſoli ſuperſunt libri tres Paulini de hoc argumento, & ſeptem libri Alcuini contra Felicem: qui tandem his libris victus, anno Caroli regis triceſimo-ſecundo Aquiſgranum venit, errores iterum abjecit, rediitque ad catholicæ fidei unitatem, teſtante Alcuino ipſo in libro primo adversùs Elipandum, qui in hæreſi ſua obſtirmatus perſeveravit: ad quam etiam Felix, Alcuino mortuo, denuo relapſus eſt. Adeò difficile eſt, errorem, quo ſemel imbutus fuerit, omnino ex animo abjicere. Dum hos ſeptem libros Alcuinus epiſcopis regique ipſi examinandos dediſſet, omnibus abbatibus & monachis, qui in Gorbiæ partibus erant, epiſtolam ſcripſit a clariſſimo Baluzio nuper vulgatam, in qua, præmiſſis gratiarum actionibus ob litteras ab eis ad ſe miſſas, eos præmunit adversùs Felicis impium errorem, meotionemque facit libelli ante contra eum ſcripti, quem per Benedictum abbatem ipſis direxerat *ad confirmationem fidei catholicæ*. Tum eos hortatur ad ſervandam caritatem fraternam, & obedientiam ſecundùm propoſitum regularis vitæ, & ſtabilitatem in locis ſuis, ubi ſe Deo conſecrarunt. *Et nolite*, inquit, *deſerere monaſteria veſtra, & vagari per ſæculi vanitates. Ravò diabolus aperto fronte pugnat contra ſervos Dei, ſed ſub figura pietatis, quaſi majoris ſit utilitatis exire de monaſterio, quàm permanere. Ovis, quæ de ovili egreditur, & a paſtore recedit, lupi patet morſibus.* Quod Malchi monachi exemplo probat.

ANN. CHR. 797.
LIX. Felicem confutat Alcuinus.
(*a*) *col.* 939.
(*b*) *Alcuini op.* 4. & 8.
Scribit ad Gothiæ monachos.

Imminebat Feliciana peſtis in primis Septimaniæ, utpote vicinæ regioni: ubi ne longiùs ſerperet, ſtrenuiſſimè obſtitit ſanctiſſimus abbas Anianæ Benedictus. Is cùm omnem pæne provinciam Gothiæ a pernicioſo Felicis dogmate invadi animadverteret, non modò a peſtifero errore illæſus cum ſuis ope divinâ evaſit, ſed & multos etiam eccleſiæ præſules, nedum infirmos, ſuo ſtudio ab hac contagione etipuit, & adversùs nefandum errorem veris diſputationum jaculis, uti Smaragdus loquitur, armatus ſæpe congreſſus eſt. Hinc facilè crederem opuſcula Benedicti levitæ contra Felicianam hæreſim (*c*) edita eſſe Benedicti Anianenſis abbatis, niſi hunc tum ſacerdotem fuiſſe conſtaret.

LX. Benedicti abbatis ſtudium pro doctrina catholica.
(*c*) *Baluz. Miſcell. t.* 5. *p.* 30. & *ſeq.*

Alius item error eodem tempore ejus provinciæ laïcos afflavit, qui confeſſionis ſacramentum haud neceſſarium eſſe dicebant, Deo ſoli peccata confiteri ſufficere aſſerentes. Hunc errorem egregiè convellit (*d*) Alcuinus, docetque non modò peccata exteriùs perpetrata, ſed etiam interna (quod contra hæreticos notandum) confeſſiona ſacramentali expiari oportere. At inſignis in primis eſt ejuſdem auctoris epiſtola, directa *Sanctiſſimis in Chriſti caritate fratribus, Deoque in diverſis Gothiæ partibus fideliter ſervientibus*, quos ad promiſſa Deo vota exſolvenda, & ad regularem diſciplinam ſtabilitatemque retinendam ſtudioſè hortatur. Hæc epiſtola ſcripta eſt occaſione tribulationis, quæ illis advenerat, cujus nuntio ſe conſternatum fuiſſe Alcuinus fatetur. Quænam fuerit hæc tribulatio, nos fugit. In ea ve„ rò monachos illos viriliter agere, & conſtanti eſſe animo jubet; & ſi qualibet „ anguſtiâ urgente locum mutare neceſſe ſit, caveant ne unquam regularis vitæ „ obſervatio mutetur, nec tribulatio corporis animi ſatiget conſtantiam.

(*d*) *Alcuini op.* 71.
Alcuini epiſt. ad monachos Septimaniæ.

Præerat hoc tempore Calenſi parthenoni Giſala, Caroli Magni ſoror, & fortè ibidem, aut certè Argentogili, teligioſam vitam profeſſa erat ejuſdem Caroli filia Giſla, cujus rogatu commentarios in evangelium Johannis aggreſſus eſt Alcuinus, ſeptem libris elaboratos: quorum quinque priores Giſlæ & Rictrudæ Deo dicatis virginibus nuncupavit, præfatus ſe hos commentarios ex ſcriptis patrum contexniſſe: duos alios ſorori Giſlæ & Columbæ Deo votæ. His commentariis præmiſſa eſt epiſtola Chriſti famulorum Giſlæ atque Rictrudis ad Albinum magiſtrum, quâ eum ad ſcribendos hoſce commentarios hortantur, quos facilè ex urbe Turonis, ubi tum degebat Alcuinus, *ad Pariſiacam civitatem* præferri poſſe dicunt. Ex quo intelli-

LXI. Giſlæ abbatiſſæ Calenſi Alcuinus ſcribit commentarios in Johannem.

ANN. CHR. 797.

telligitur, Giſlam & Rictrudem in proximo Pariſiacæ civitati monaſterio verſatas fuiſſe, nempe in Calenſi aut Argentogilenſi, ubi etiam induhiè Columba Deo ſacrata erat. Eidem Giſlæ ſcriptas fuiſſe ejuſdem Alcuini epiſtolas quinquageſimam-ſextam & ſexageſimam inferiùs oſtendemus, in quarum poſteriori etiam Columbæ mentionem facit. Ibidem Giſlæ in memoriam revocat promiſſum, quod Avæ ſorori de orationibus pro ea fundendis fecerat. Non alia videtur eſſe illa Dei ancilla, quæ libros novi ac veteris teſtamenti ſtudioſè deſcribi curaverat; qua de re eam laudat Alcuinus in carmine ducenteſimo-ſecundo: cujus duos priores verſus ſic lego.

Hunc ancilla Dei jam juſſerat Ava libellum
Scribere præ magno Domini deducta timore.

Alia ejuſ opera.

In epiſtola duobus in Johannem poſterioribus libris præmiſſa, Alcuinus ait, ſe totius evangelii, id eſt quatuor evangeliorum, expoſitionem miſſurum fuiſſe, ſi eum non præoccupaſſet domini regis præceptum io emendatione veteris teſtamenti: quippe maximus princeps in quodam (*a*) capitulari ſtatuerat, quòd & miſſis mandaverat ſuis, ut in eccleſiis libri canonici veraces, id eſt emendati, haberentur: quod opus Alcuino demandavit; & ipſe hunc laborem ſub finem vitæ ſuæ regiâ majeſtate dignum exiſtimavit. Exſtat ejuſmodi bibliorum codex, Alcuini labor, Baronio teſte, Romæ in Valiſcellana bibliotheca, ubi velut ingens theſaurus aſſervatur: ad cujus calcem verſus complures leguntur, in quibus hujus recognitionis laus Carolo tribuitur, & codex ipſe *Bibliotheca*, ut illis temporibus, id eſt bibliorum codex, appellatur. Idem Alcuinus, præcipiente itidem Carolo, librum, qui Comes vocabatur, Hieronymo adſcriptus, epiſtolas & evangelia per circulum anni legi ſolita continentem, emendavit, qualis habetur in illius temporis codice bibliothecæ Carnutenſis, in quo hæc leguntur poſt medium. *Hunc codicem, qui ab eccleſiaſticis viris* Comes *appellatur, tua, lector, noverit perſpicacitas ab eo codice ſumptam, quem conflat ab Albino eruditiſſimo viro, Karolo ſapientiſſimo imperatore præcipiente, limâ rectitudinis eſſe politum atque emendatum; qui codex licèt a multis haberetur, a pleriſque tamen mendoſè & non bene diſtinctè legebatur. Ob id ſtudiò fuit ejuſdem Dei cultoris, at a præfato viro ad purum corriperetur, & diſtinctionibus artis grammaticæ pronunciandi gratiâ diſtingueretur: ita videlicet, ut legentibus ejuſdem codicis textus iter planum panderet, & audientium auribus nihil inconſonum afferret; ſimplices quoque errare non ſineret. Nobis autem curæ fuit itu hunc emendatè atque diſtinctè tranſcribere, ſicut ab eodem magiſtro emendatus exſtat atque diſtinctus.* Hactenus codex Carnutenſis. Hic eſt *lectionarius plenarius a ſupradicto Albino ordinatus*, cujus mentio fit in chronico (*b*) Centulenſi, ubi habetur rheſauri Centulenſis deſcriptio, in quo etiam memorantur *Miſſalis Gregorianus & Gelaſianus, modernis temporibus ab Albino ordinatus*. His adde *homiliariam*, quod a ſcriptore ejus vitæ eidem tribuitur, quæ omnia, juſſu Caroli Magni haud dubiè ab Alcuino elaborata, eximium maximi principis in rem chriſtianam ſtudium luculenter probant.

(*a*) *Capitul. libd. c.* 137.

(*b*) *Spicil. to.* 4. *p.* 485.

LXII. Pauli diaconi homiliarium.

Ejuſdem regis mandato editum eſt aliud homiliarium a Paulo Warnefridi diacono ac monacho Caſinenſi; quod quidem adſtruunt tum ejuſdem Pauli verſus prædicto homiliario ab auctore præmiſſi: tum ipſius Caroli Magni epiſtola, inſcripta religioſis lectoribus ſuæ ditioni ſubjectis, quâ eis utendum hoc homiliarium proponit. Tanti regis præfatio hoc loco, ſaltem ex parte afferenda, ut ejus in Deum & in eccleſiam eximia pietas magis magiſque eluceſcat. Sic ergo habet initium hujus epiſtolæ in veterrimo codice Augienſi rectiùs quàm in editis.

Carolus Dei fretus auxilio, rex Francorum & Langobardorum, ac patricius Romanorum, religioſis lectoribus noſtræ ditioni ſubjectis. Cum nos divina ſemper domi foriſque clementia, ſive in bellorum eventibus, ſive in pacis tranquillitate cuſtodiat; etſi quidquam rependere ejus beneficiis tenuitas humana non prævalet; tamen quia eſt inæſtimabilis miſericordia Dexa noſter, devotas ſuæ ſervituti benignè approbat voluntates. Igitur quia curæ nobis eſt, ut eccleſiarum noſtrarum ad meliora ſemper proficiat ſtatus; obliteratam pene majorum noſtrorum deſidiâ reparare vigilanti ſtudio litterarum ſatagimus officinam, & ad peragendâ ſacrorum librorum ſtudia, noſtro etiam, quos poſſumus invitamus exemplo. Inter quæ jam pridem univerſos veteris ac novi teſtamenti libros, librariorum imperitiâ depravatos, Deo nos in omnibus adjuvante, examuſſim correximus. Accenſi præter ea venerandæ memoriæ Pippini genitoris noſtri exemplis, qui totas Galliarum eccleſias ſuo ſtudio Romanæ traditionis cantibus decoravit; nos nihilominùs ſollerti caſdem curamus intuitu præcipuarum inſigniri ſerie lectionum. Denique quia ad nocturnale officium compilatas quorumdam caſſo labore, licèt recto intuitu, minùs tamen idoneè reperimus lectiones; quippe quæ & ſine auctorum ſuorum

ANN. CHR. 797.

vocabulis essent positæ & infinitis vitiorum anfractibus scaterent: nos simus passi nostris diebus in divinis lectionibus sacrorum officiorum inconsonantes perstrepere solecismos; atque eumdem lectionum tu melius reformare tramitem, mentem intendimus; idque opus Paulo diacono, familiari nostro, elimandum injunximus; scilicet ut studiosè catholicorum patrum dicta percurrens, veluti florentissimis eorum pratis certos quosque flosculos legeret, & in unum quæque essent utilia, quasi sertum aptaret. Qui nostræ celsitudini devotè parere desiderans, tractatus utque sermones & homilias diversorum catholicorum patrum perlegens, & optima quæque decerpens, in duobus voluminibus per totius anni circulum congruentes cuique festivitati, distinctè & absque vitiis nobis obtulit lectiones. Quorum omnium textum nostrâ sagacitate perpendentes, nostrâ etiam auctoritate eadem constabilivimus, vestræque religioni in Christi ecclesiis tradimus ad legendum.

Exstant homiliæ illæ in duobus magnis voluminibus bibliothecæ Augiensis, ante annos octingentos scriptis, sed absque homiliis posteriorum auctorum, puta Haimonis, Herici, aliorumque, quæ subinde ab interpolatoribus adjectæ sunt, prout in vulgatis libris reperiuntur. Deinde hanc collectionem non esse alterius quam Pauli diaconi ac monachi Casinensis, disertè demonstrant hi versus eidem homiliario cum aliis (*a*) præmissi in primo codice Augiensi.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 631.*

En jussus patris Benedicti mira patrantis
Auxilio, meritisque pii, vestrique fidelis
Abbatis dominique mei, etsi impia nequivi
Explere ut dignum est: tamen, o pietatis amator,
Excipe gratanter, decus & mirabile mundi,
Qualemcumque tui famuli, rex magne, laborem.

Porro ex inscriptione præmissæ epistolæ, ubi Carolus se tantùm regem ac patricium dicit, non imperatorem, hoc homiliarium ante annum octingentesimum factum fuisse intelligimus: quod sanè tempus Paulus diaconus non videtur prætergressus. Hic dubium moveri potest, an etiam Alcuinus consimile homiliarium jussu Caroli condiderit; verùm hac de re dubitare nos haud sinit Alcuini vitæ scriptor ferè æqualis, a quo Alcuinus ex patrum voluminibus homiliarum duo volumina pariter collegisse traditur.

LXIII. Ejusdem homilia de S. Benedicto.

Ante hæc homiliaria aliud Bedæ in usu erat, constans homiliis quinquaginta, de quibus in ejus elogio fusè olim egimus. Harum ultima erat de sancto Benedicto, cognomento Biscopo, abbate & institutore monasterii sui, cujus homiliæ loco Paulus diaconus aliam edidit de magno patre Benedicto, hac admonitione præmissa in codice Casinensi, ex quo eam eruimus. *Quia venerabilis Beda presbyter ultimam homiliarum suarum, hoc est quinquagesimam, de vitu & actibus cujusdam Benedicti inclusi sui monasterii pene totum contexuit, qua utique minimè ad legendum nostris congruere videbatur officiis: ego Paulus diaconus, extremus beati Benedicti famulus, ne numerus ipse quinquagenarius harum homiliarum esset diminutus, hanc quinquagesimam homilium ad Dei gloriam, & sanctissimi nostri Patris Benedicti laudem, gratiâ superâ suffragante, composui.* In hac verò Paulus homilia cùm multa de sancto Benedicto præclara dicit, tum ejus regulam prædicat, eamque per totum maximè occidentem receptam asserit; nam laudato sancto Patre, qui vivens corporali præsentiâ plurimos tum factis, tum verbis condiverat, addit, eumdem usque ad præsentem diem, præsentem spiritu, non tantùm Casinense collegium, sed *per totum maximè occidentem* suos sequaces *erudire, qui per salubrem, rationisque plenam sanctæ institutionis regulam, vitam carnalium, dissolutionis labe tabidam, restringendo revocat ad salutem;* & inferiùs. *Proinde, fratres carissimi, nos qui e diversis mundi partibus ad ejus properavimus magisterium, distamus spernere quod sprevit, distamus diligere quod dilexit: & si sequi eum post ad gloriam cupimus, modò ipsius vestigia imitando sequamur.* Ibidem agens de sancti Patris miraculis, quæ *hodieque*, inquit, *per omnes pene christianis cultibus deditas regiones* prædicantur, in exemplum adducit *miraculum, quod ante hoc ferè decennium gestum, multisque vestrum*, ait Casinates suos alloquens, *est cognitum*, de muto scilicet ad ejus *sacratissimum corpus* sanato, *qui mox ut Benedicti opem totis votis expetiit, linguæ consecutus est officium; & qui nullum ex die ortûs sui verbum edere poterat, non solum loquelam proprium, hoc est barbarum, cæpit effari, sed simul etiam & latinam.* Hoc miraculum tempore Theodemari abbatis fusiùs refert Leo (*b*) Marsicanus, qui hunc mutum & surdum ait fuisse ex gente Anglorum. Cùm verò Paulus dicit, hunc sanatum fuisse ad *sacratissimum corpus* sancti Benedicti, id fine dubio intelligit de ejus tumulo, in quo beatissimi Patris sacri cineres, post obitum

(*b*) *Chron. Casin. lib. 1. c. 19.*

transf-

tranſlationem in Gallias factam, ſuperfuiſſe tradit in hiſtoria ſua, in qua ineluctabile de hac tranſlatione teſtimonium reddit. ANN. CHR. 797.

LXIV. Placita duo pro Farfa.

Hoc ferè tempore, ſub Moroaldo Farfenſi abbate, eùm miſſi Pippini regis, Mancio abbas, aliique Spoleti ad univerſorum cauſas audiendas reſediſſent; Johannes monachus querelam apud eos depoſuit contra Guinichiſum ducem, qui piſcaturas ſuas per ſingula loca ducatus Spoletani præter jus invaſerat: qua de re dux in judicium vocatus reſpondit, homines ſuos id citra voluntatem ſuam attentaſſe; ſeque ad eas reſtituendas paratum eſſe. Ejus rei placitum refertur in chronico Farfenſi nondum edito, ubi id factum legitur anno viceſimo-quarto Caroli, nempe regni Langobardorum. Aliæ chronicæ notæ aſſeruntur in editis apud Cheſnium, quæ ad hoc placitum non pertinent, ſed ad aliud paullo ante editum de cella ſancti Petri in Claſſicella, quam quidam cives Brixienſes ſibi vindicare volebant; cujus rei gratiâ Pippinus rex Haleboldum abbatem eò miſit, qui hanc cellam Farfenſibus reſtitueret; quod factum *ſub die undecimâ menſis Maii, indictione nonâ*. Hanc cellam antea Farfenſes conceſſerant Anſilpergæ abbatiſſæ monaſterii ſancti Salvatoris Brixienſis, ſed fortè tantùm ad vitam, retentâ ſibi poſſeſſione ejus cellæ, quæ ſita erat in fundo Sabinenſi. Cæterùm cujus loci abbas fuerit ſive Mancio, ſive Haleboldus ſeu Halaboldus, nobis ineompertum. Eadem controverſia denuo retractata eſt in præſentia Johannis beatiſſimi epiſcopi & aliorum judicum *in ipſa miſſa ſancti Anthimi in menſe Maio, quando domnus Karolus ad imperium coronatus eſt*.

LXV. Ethelardus epiſcopus Cantuariæ primatum ſuæ ſedi vindicat.

In Britannia deceſſit hoc anno Eanbaldus epiſcopus Eboracenſis, cujus ſucceſſor Eanbaldus alter XIII. kalendas Septembris, die dominicâ ordinatus eſt in monaſterio (*a*) Socaburgenſi. Principio ſtatim ejus epiſcopatus actum eſt cum ipſo & cum Ethelardo pontifice Cantuarienſi de reſtituenda Cantuariæ primatus dignitate, quam Rex Offa inminuerat, omnes Mercíorum eccleſias, primati Cantuarienſi abſtractas, ſubjiciens Liccidfeldenſi epiſcopo, quem archiepiſcopi honore & pallio inſigniri curaverat. Stetit hæc Cantuarienſis eccleſiæ injuria toto pontificatu Jamberti primatis, quamvis nihil ille ſuntuum, nihil laborum omiſiſſet, quò ſedis ſuæ dignitatem aſſereret. Sed tandem id evicit Ethelardus ejus ſucceſſor, cujus moribus & rationibus Egfridus filius Offæ mollitus, Cantuarienſi eccleſiæ priſcum reſtituiſſet honorem, niſi eum ſæva de medio tollere properaſſent. Eo mortuo, Kenulfus ſucceſſor ſuadentibus Ethelardo & Eanbaldo acquievit, ſcriptis ad Leonem papam ſuo & omnium Britanniæ epiſcoporum nomine epiſtolis, quo Cantuarienſi eccleſiæ antiqua prærogati a in ſolidum repararetur. Hanc legationem in ſe ſuſcepit Ethelardus ipſe: quem in procinctu itineris poſitum Alcuinus litteris monet, ut, eùm in Romano illo itinere per Galliam tranſiens Carolum regem conveniret, non ſecum adduceret clericos vel monachos (*b*) *verſicoloribus & pompaticis veſtibus indutos* (vide piiſſimi viri religionem!) propterea quòd non ſolerent Francorum eletiei, & monachi niſi religioſis veſtibus amicti. Eidem in patriam cum integra dignitate reverſo litteris gratulatus eſt idem » Alcuinus, a Willelmo Malmesburienſi relatis. Hujus proſperi ſucceſſus occaſione » eumdem monet, ut ſanctarum ſcripturarum lectio per (*c*) eum tenovetur, & » eccleſiaſtica dignitas ubique exaltetur; utque ſancta ſedes, quæ prima fuit in » fide, prima ſit in ſanctitate & honore. Optat tamen ut pius pater, epiſcopus » ſcilicet Liccidfeldenſis, diebus ſuis pallio non exuatur, ſic tamen, ut ordinatio » epiſcoporum ad ſanctam & primam ſedem recurrat.

(*b*) *Willelm. Malmesb. lib. 1. de regib. c. 4.*

(*c*) *Id. lib. 1. de pont. Angl. c. 2.*

ANN. CHR. 798.

LXVI. Centulenſis monaſterii perfectio & dedicatio.

INter ea Centulenſis monaſterii novam fabricam urgebat Angilbertus, impenſas operi ſuppeditante Carolo, tanta cum munificentia, ut artificum induſtriam longè ſuperaret ejus liberalitas, & ante deficeret quis quid operaretur, quàm unde operarius remuneraretur. Quin etiam magnificus princeps peritiſſimos ligni & lapidis, vitri & marmoris artifices direxiſſe traditur eidem Angilberto: qui regiâ poteſtate uſus, Centulenſe monaſterium omni ſplendore & ornatu illuſtrare cupiens, vehiculis ſubmiſſis, ex urbe Roma marmora & columnas devehi curavit, miſſiſque varias in partes nuntiis, etiam ex oriente plurimorum ſanctorum reliquias impetravit.

Triplex eo in loco ædificata eſt baſilica: prima & princeps in honorem Salvatoris ſanctique Richarii, eùm antiqua illa beatiſſimæ virgini Mariæ nuncupata fuiſſet: altera, ne vir pius Deiparam dehonoraſſe videretur, ſub ſanctiſſimo ejus patrocinio & ſanctorum apoſtolorum: tertia ſub titulo ſancti Benedicti, & omnium ſanctorum regularium abbatum. Ita verò baſilicæ illæ diſpoſitæ erant, ut major eccleſia Salvatoris aquilonis partem occuparet; ſecunda ſanctæ Mariæ, quæ interior, ultra Scarduonem rivulum ſita eſſet ad auſtrum, tertia ſan-

ANN. CHR. 798.

cti Benedicti, quæ minima erat, versùs orientem. Ad omnes verò deducebat clauſtrum, quod triangulare factum eſt, Scarduone rivulo per medium decurrente, ut rudis totius monaſterii conſpectus, qualem nobis Hariulfus in chronico ſuo reliquit, oculis utcumque manifeſtum reddit. Salvatoris porro eccleſia habebat ab oriente ingentem turrim poſt cancelium, ubi ſancti Richarii tumulus erat: &, interpoſito veſtibulo, alia turris versùs occidentem, priori ferè æqualis viſebatur. Tumulus verò ſancti Richarii ita diſpoſitus erat, ut a parte pedum ejuſdem ſancti altare eſſet in loco editiori, & a parte capitis ara ſancti Petri apoſtoli. Denique turris orientalis eum cancello & *butico* ſeu culmine ſancto Richario, occidentalis Salvatori ſacra erat. Porro in baſilica Salvatoris erant altaria undecim, cum duobus ciboriis ſeu umbellis, totidemque lectoriis, auro, argento & marmore fabrefactis: in eccleſia ſanctæ Dei Genitricis altaria fabrefacta tredecim: in eccleſia verò ſancti Benedicti tria. Erant & alia minora oratoria ſanctorum angelorum Gabrielis, Michaelis & Raphaelis, in quibus etiam tria altaria habebantur, quæ omnes eccleſiæ pretioſiſſimis vaſis & ornamentis, variâque ſupellectile inſtructa fuere, quemadmodum Angilbertus ipſe literis conſignavit. Omnibus rebus ab eo enumeratis Anſcherus addit *inſtrumenta regii notarii aurea*. Ad libros quod attinet, dedit evangelii codicem auro ſcriptum cum tabulis argenteis; auro & gemmis ornatum; aliud item evangelium paratum ſeu ornatum; & ex aliis libris volumina ducenta.

His ita diſpoſitis, piiſſimus abbas illarum eccleſiarum dedicationem fieri curavit, invitatis ad eam celebritatem decem epiſcopis, præter Johannem & Paſſivum ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatos. Epiſcopi illi fuere Meginhardus Rodomenſis ſeu Rotomagenſis, Georgius, Abſalon, Gerfridus, Pleon, Hildeguardus, Theodoinus, Ydelmarus, Benedictus, & Kellanus, ab ipſo Angilberto aſſignati, at ſine deſignatione ſedium: ex quibus Georgius videtur fuiſſe epiſcopus Ambianenſis, Gerfridus Laudunenſis, Pleon Noviomenſis, Hildeguardus ſeu Hildoardus Atrebatenſis, Theodoinus Teruanenſis, Ydelmarus Bellovacenſis, aliis Adalmanus; Benedictus Andecavenſis. Abſalonis & Kellani ſedes ignotæ. Non tamen una die, ſed diverſis, harum eccleſiarum ſeu earum altarium conſecratio facta eſt; nam major Salvatoris, iremque ſancti Benedicti eccleſiæ cum ſuis altaribus kalendis Januarii ab illis epiſcopis maxima cum pompa dedicatæ ſunt: eccleſia ſanctiſſimæ Virginis vi. Idus Septembris, in ejus ſacratiſſima nativitate, a venerabilibus epiſcopis Georgio, Abſalone, Pleone, & Gerfrido conſecrata: altare verò beati Michaelis archangeli, poſitum in porta meridiana, VIII. kalendas Aprilis in annuntiatione beatæ Mariæ; Gabrielis verò, quod erat in porta occidentali III. kalendas Octobris ab Hildeguardo epiſcopo; Raphaelis verò quod in porta ſeptemtrionali, prîdie nonas Septembris a Jeſſe epiſcopo, ſcilicet Ambianenſi, qui anno ſubſequente Georgio ſucceſſit; quod argumento eſt, majoris eccleſiæ dedicationem præſente Georgio factam hoc anno! quod cùm Coïntius fateatur, fateri etiam debuerat, Angilbertum ante aliquot annos creatum fuiſſe abbatem, utì & ſuperiùs probatum, ut tot tantaſque res in ſuo monaſterio perficeret.

LXVII. Laus perennis ibidem inſtituta.

Jam verò ut tantæ Centulenſis monaſterii magnificentiæ reſponderet divinorum officiorum dignitas; trecentos monachos ibidem conſtituit, necnon centum pueros in ſcholis ſub eodem habitu & victu erudiendos, qui fratribus per tres choros diviſis ad pſallendum & canendum auxilio adeſſent, ita ut omnes horæ canonicæ in commune a tribus ſimul choris celebrarentur; quibus expletis, uniuſcujuſque chori tertia pars egrediebatur ad corporeas neceſſitates, dum interim duæ aliæ partes divinas laudes proſequerentur. Primus ex illis choris, qui ſancti Salvatoris erat, centenos monachos cum quatuor & triginta pueris habebat: ſecundus ſancti Richarii, centenos itidem monachos cum pueris triginta tribus: tertius chorus, ſtans ad ſanctam paſſionem, id eſt ad crucifixum, totidem monachos & pueros. Totum hunc locum intellectu non minùs quàm creditu difficilem ſic explicat Anſcherus abbas. *Præ omnibus ſtuduit idem memorabilis abbas* Angilbertus, *ut divina laus & ſanctorum memoria abſque ullo interſtitio in eccleſia Salvatoris indefeſſè haberetur. Ad quod rite tenendum ſtatuit tres ſemper eſſe choros: quorum unus ordinatè conſiſtebat in turre occidentali coram altari ſancti Salvatoris: ſecundus chorus ſimiliter ordinatus in medio eccleſiæ coram memoria ſanctæ Paſſionis: tertius autem chorus decantabat in orientali parte baſilicæ, quæ dicitur thronus ſancti Richarii, eo quòd altare ipſius ſancti in loco editiori ibidem miræ honorificentiæ ſit excultum, & ejus ſepulcrum juxta poſitum ſit. Et omnes quidem horas canonicas tres chori unâ ſemper concinebant: quibus finitis, pars unuſcujuſque chori ſuo loco perſiſtebat, pſallens voce mediocri: cæteri interea relaxabant uſque ad præfinitum temporis ſpatium. Cùmque hi omnibus ſe neceſſariis relevaſſent, adventante horâ redibant ad exercitium divinæ laudis: & eodem*

dem numero qui ipſi redibant, alii ex eodem choro exibant, reparandi ſimiliter & ipſi uſque ad præfinitum tempus. Sic ad menſam, ſic ad lectos, ſic ad omnia omni tempore exibant, ut indeficiens pſalmodia in eccleſia Salvatoris omni tempore permaneret. Haſtenus Anſcherus, cujus verba hoc loco vice commentarii eſſe poſſunt. ANN. CHR. 798.

Illud etiam obſervatum, ut unaquaque die, ſi non plures, ſaltem triginta miſſæ privatæ a fratribus diverſorum chororum per diverſa peragerentur altaria, præter duas conventuales, quæ manè & meridie ſollemniſſimè celebrabantur: in quibus quotidie memoria ſanctiſſimi Papæ Hadriani, & glorioſi auguſti Caroli, conjugiſque & prolis ejus fieret; ubi mirum eſt Leonem papam, qui tum vivebat, prætermiſſum fuiſſe. Ad hæc poſt matutinalem ac veſpertinalem ſynaxim, omnes chori ex ordine ante ſanctam paſſionem conveniebant, decem tantùm pſalmiſtis, ne laus divina in majori eccleſia tantiſper interrumperetur, in unoquoque choro remanentibus; & ſic per portam ſancti Gabrielis ac per aulam domini abbatis procedentes, per occidentalem clauſtri regionem cantando veniebant ad ſanctam Mariam; & oratione ibidem factâ, ad ſanctum Benedictum, ſirum in parte clauſtri orientali; atque inde per gradus arcuum intrabant ad ſanctum Mauricium, ac demum in ſancti Richarii baſilicam, ubi ſois choris reſtituebantur.

Quâ verò majeſtate ac reverentiâ divina ibidem officia celebrarentur, nos docet unum & alterum ſpecimen, quod hoc loco exhibere juvat ex veteri codice, olim Petavianæ, tum ſereniſſimæ reginæ Sueciæ, nunc bibliothecæ Ottoboniane. In eo codice Angilbertus abbas ordinaſſe dicitur, ut in die ſanctiſſimo paſchæ & in nativitate Domini fratres & cæteri omnes, qui in eccleſia Salvatoris ad miſſam conveniebant, in eadem eccleſia communionem perciperent. Dum verò fratres & reliqui clerici ab illo ſacerdote, qui ipsâ die miſſam cantaſſet, communicabantur, ut alii duo ſacerdotes cum duobus diaconis totidemque ſubdiaconis, unus viros, alter mulieres ibidem communicaret, ut cleros & populus ſimul communicari beoediſtionem, ac complerionem miſſæ ſimul poſſent audire: quo facto, duo illi ſacerdotes, unus ad unum oſtium, alter ad alterum, pueros ex ambulatoriis ſcu porticibus ſuperioribus deſcendentes communicabant; ac deinde uterque cum ſuis miniſtris ad extremum ſtantes, forte altaris, gradum, communicabant eos, qui ad prædicta loca communicaturi non occurriſſent: quod ut rite fieret, idem abbas ordinaverat, ut in duobus illis feſtis quatuor ſacerdotes, totidemque diaconi ac ſubdiaconi ſacerdoti ſollemnem miſſam celebranti adeſſent. Hæc de primo ritu. LXVIII. Centulenſes quidam ritus inſignes.

Alter eſt de majoribus litaniis, ad quas ſollemniùs faciendas cruces & proceſſiones vicinarum ſeptem eccleſiarum ad ſanctum Richarium convenire debebant. Cùm eò veniſſent, omnes ſimul conſiſtebant ad paradiſum ſive atrium eccleſiæ coram ſancta nativitate, atque oratione factâ, ibidem ordinatè perſiſtebant, diviſis hinc inde viris a ſeptemtrione, feminis a meridie, præſtolantes, dum fratres cum ſchola id eſt pueris, de eccleſia ſancti Richarii egrederentur. Et primò quidem per portam ſancti Michaelis procedebat is, qui vas aquæ benedictæ ferebat, deinde tres alii totidem turibula geſtantes: tum cruces ſeptem, quas ſequebatur capſa major baſilicæ ſancti Salvatoris, media inter tres hinc inde ſacerdotes, qui minores capſas geſtabant. Poſtea ſubſequebantur ſepteno quique humero diaconi, ſubdiaconi, acolythi, exorciſtæ, lectores & oſtiarii; ac deinde reliqui monachi ſepteni & ſepteni, ne, ſi bini vel terni ineeſſiſſent, milliarii ſpatium impleviſſent. Hos omnes dein ſubſequebantur pueri ſeptem cum totidem flammulis ſeu tædis, & poſt eos viri nobiles ſepteni & ſepteni, a præpoſito vel decano electi: quibus nobiliores fœminæ eodem ordine ſuccedebant. Poſt hos omnes procedebant ſeptem cruces forenſium eccleſiarum, quas ſequebantur pueri & puellæ cantandi petitæ, quæ orationem dominicam, ſymbolum, aliaque ſimilia concinebant; deinde honoratiores viri ac fœminæ ex illis eccleſiis; extremo loco promiſcua turba infirmorum ac ſenom ſepteno ritu itidem pedibus incedentium: qui autem præ infirmitate non poterant, equirando ſubſequebantur. His ita ordinaris procedebatur per medium monaſterii, dein per publicam viam, & per portam meridianam, murum gyrando, revertebatur per portam ſeptemtrionalem. In his verò majoribus litaniis, poſt antiphonas, pſalmos, aliaque id genus, cantabantur tria ſymbola, apoſtolorum, Conſtantinopolitanum, & ſancti Athanaſii; deinde oratio dominica; & poſt litaniam generalem, fratres cum ſchola puerorum litanias concinebant, primò *Gallicam*, ſecundò *Italicam*, tertiò *Romanam*: quibus poſtremò ſuccedebat canticum *Te Deum laudamus*, & poſtea miſſa ſolemnis ad ſanctum Salvatorem. Vereor ne his reſcrendis nimius ſim: ea verò rara ſingularia mihi viſa ſunt, ut ex hoc me facile veniam ab æquis lectoribus impetraturum confidam. LXIX. Monaſterii officinæ & artes.

Quod reliquum eſt, monaſterium ad præſcriptum ſanctæ regulæ ita diſpoſitum erat

ANN. CHR. 798.

erat, ut artes omnes, atque omnia opera neceſſaria intra loci ambitum exercerentur. Primò enim aqua rivuli Scarduonis medium præterfluens claustrum, ibidem farinarium in uſus fratrum volvebat. Deinde oppidum ipſum varias artificum habebat regiones ſeu vicos, veluti totidem monaſterii officinas, quæ monachis variam ſupellectilem variaſque ſpecies ad certum numerum ſubminiſtrabant: oempe vicus negotiantium, quolibet anno pallium unum pretii centum ſolidorum; vicus fabrorum, ferramenta; vicus ſcrutariorum, operimenta librorum; vicus ſellariorum, ſellas equorum; vicus piſtorum, certam panum quantitatem; vicus ſutorum, calceamenta famulorum; vicus laniſtarum, ſagimen; vicus ſullonum, filtra; vicus pellificum, pelles; vicus vinitorum, vinum & oleum; vicus cauponum, cerviſiam; vicus militum centum & decem milites continebat, quorum unuſquiſque ſemper equum, ſcutum, gladium, lanceam, cæteraque arma militaria in promtu habere debebat. Erat & capella oobilium, quæ ſingulis annis libras duodecim thoris & thymiamatis ſolvere tenebatur: erant & capellæ promiſcui vulgi quatuor, quarum uoaquæque centum libras ceræ, incenſi verò tres reddebat. Porro in illo oppido erant manſiones hominum ſæcularium duo millia quingentæ, ex quibus ſingulæ certum cenſum quotannis perſolvebaot. Ad hæc ibidem erant paoperes quotidiani trecenti, viduæ centum quinquaginta, clerici ſexaginta, qui ſtipe monaſterii alebantur. Ad hos ſumtus faciendos ſuppetebant manſi plurimi, & villæ ad centum & duas, *per modum advocationis* ad idem monaſterium pertinentes, ex calculo Johannis de Capella; præter centum & ſeptemdecim villas, quas totidem milites ſeu nobiles viri in beneficium ſeu lo feudum tenebant, eo pacto, ut militiam, ubi res exigebat, pro abbate & conventu ſuis ſumtibus exercerent, & in feſtis nativitatis Domini, paſchæ, pentecoſtes, & ſancti Richarii cum ſuo comitatu in eccleſia Ceotulenſi ſe ſiſtereot. Cæterùm eo tempore, quod mirere, oblatio ad ſepulcrum ſancti Richarii fieri ſolita, valebat qualibet hebdomadâ marcas ducentas, aut treceotas libras, præter alia donaria, teſtante Hariulfo.

LXX. Foreſtenſis cella S. Richario reſtituta.

Poſt eccleſiarum ſuarum dedicationem Angilbertus apud Carolum ſatis egit, ut cella Foreſtenſis, ubi ſanctus Richarius ſupremos abſolverat dies, in jus monaſterii, a quo neſcio quo caſu abſtracta fuerat, regiâ auctoritate reſtitueretur. Abeſt hæc cella, exigua modò abbatia, a Centula quinque circiter paſſuum millibus, ſita in ſilva, quæ vocatur Foreſtis, aliàs Criſciacenſis, prope vicum Argubium. Hanc cellam rex Angilberto reſtitui juſſit, *ejus ſervitio & meritis compellentibus*: ita ut deinceps hic locus ac Centulenſe monaſterium ſub unius abbatis regimine conſiſterent. Datum eſt diploma in palatio Aquiſgranenſi IV. kalendas Maii anno viceſimo-nono & viceſimo-quinto Caroli regis, qui calculus præſeoti anno convenit. Ercambaldus regias litteras recognovit. Noo moltò poſt, id eſt principatu Ludovici, erant in illa cella tres eccleſiæ, oempe ſanctæ Mariæ, ſancti Petri, & ſancti Richarii, cum varia ſupellectile, variiſque ornamentis: ibique degebant triginta canonici, ſubjecti abbati Centuleoſi. Hæc ſatis modò de hoc monaſterio, quod nuper illuſtriſſimus abbas Carolus *Daligre*, regi ab intimis regni conſiliis, cooperantibus monachis ooſtris io antiquum ſplendorem reſtituit, monachorum numero longè inferius, at ædificiorum elegantiâ & pretioſâ ſupellectile fortè non impar.

LXXI. Leidradus epiſcopus Lugdunenſis.

Ad hunc ferè annum pervenit Ado pontifex Lugdunenſis, poſt quem nepos ejus Ildoinus brevi tempore illam eccleſiam, ſed non epiſcopus, rexit; moxque Lirinum ſecedens, monaſticæ vitæ inſtitutum profeſſus eſt. Deln commoni omnium ſuffragio electus Leidradus, patriâ Noricus, teſte Theodulfo epiſcopo Aurelianenſi, qui cùm eo miſſus dominicus per Galliam Narbonenſem a Carolo dictus eſt ſtatim a ſua electione: Ad eum recèns electum ſcripta videtur Alcuini epiſtola octogeſima-ſexta, ſub hac inſcriptione: *Pontifici fratri, amico Liobrado electo*; ubi legeodum *Liodrado*, quem idem auctor ſæpius alibi laudat, & quidem hoc ipſo anno in epiſtola ſexageſima-nona ad fratres Lugdunenſes, id eſt Ioſulæ-barbaræ monachos, ſortè etiam Athanacenſes. In illa epiſtola, quæ ſcripta eſt contra quoſdam Hiſpanorum errores, principio teſtatur Alcuinus, auditâ per Leidradum electum pontificem horum fratrum religioſæ in Chriſto cooverſationis laudabili ſollicitudine, ſe magno gaudio fuiſſe delibutum, quòd Chriſtus tales adhuc in his diebus, quando multorum refrigeſcit caritas, ſui ſancti nominis habeat confeſſores: qui onera ſæcularium occupationum abjicientes, leve Chriſti jugum proprils imponere cervicibus geſtiunt. Verùm io cœpto perſeverandum: cui rei neceſſaria ſit in primis humilitas obedientiæ; evitaodos etiam errores & novas ſectas; ae perinde ſanctorum patrum ſequenda veſtigia & univerſali eccleſiæ ac traditiool ſanctiſſimâ uoitate & uoanimitate adhærendum. Fugiendum in primis er-

Alcuini epiſtola ad fratres Lugdunenſes.

„ errorem Adoptivorum, alioſque Hiſpanorum errores, quorum aliqui nuper auſi ANN. CHR.
„ ſint affirmare, ſalem, in ſacrificium corporis Chriſti eſſe mittendum, quam 798.
„ conſuetudinem nec univerſalis eccleſia, nec Romana obſervat auctoritas. Ter-
„ tium item errorem ex iiſdem partibus contra univerſalem etiam eccleſiæ morem de-
„ latum eſſe, quibuſdam afferentibus, in baptiſmo ſub invocatione Trinitatis unam
„ eſſe merſionem faciendam: cui ſententiæ, ſive ut putabat, errori, Leonis Magni
„ & ſancti Hieronymi auctoritatem opponit. In ſequenti verò epiſtola, quæ præ-
cedentis appendix eſt, ſibi objicit locum ex quadam epiſtola Gregorii Magni, qui unicam merſionem ait poſſe ſufficere; quam epiſtolam in epiſtolari ſuo libro, qui Roma ipſi allatus fuerat, non inveniri dicit. Quamquam hanc epiſtolam Gregorii genuinam eſſe demonſtrant Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus in libro de ſcriptoribus eccleſiaſticis, concilium Toletanum quartum in canone ſexto, & Johannes diaconus in libro primo de vita ejuſdem Gregorii. In fine hujus appendicis rogat ejus epiſtolæ exemplar fratribus, *qui in inſula Lirina Deo deſerviunt*, dirigi, qui ipſum de hujuſmodi quæſtionibus interpellaverant. Hoc inſulæ-barbaræ monaſterium Leidradus poſtea inſtauravit juſſu Caroli Magni, qui ibidem præfecit domnum Benedictum abbatem, cum quo ſimul illuc *ſuos codices* direxit, ut ſcribit Leidradus ipſe in epiſtola ad Carolum, ubi tunc monachi ſecundùm regularem diſciplinam, numero triginta, habitabant.

LXXII. Miciacenſis monaſterii reparatio.

Id fine dubio intelligendum de Benedicto abbate Anianæ, per quem Theodulfus epiſcopus Aurelianenſis idem præſtitit in Miciacenſi monaſterio ſuburbano. Uterque, Leidradus nimirum & Theodulfus, Benedicti & Anianenſium cognitionem hauſerant in legatione ſua, dum miſſi dominici directi ſunt ad perluſtrandam totam provinciam Narbonenſem; quod factum ſtatim atque Leidradus ordinatus fuit antiſtes Lugdunenſis. Erat eo tempore Miciacenſe monaſterium ferme redactum in ſolitudinem, quod Letaldus monachus bellicis procellis tribuit, quæ paullo ante inter Pippinum regem & Waifarium ducem Aquitaniæ motæ fuerant; ex quo factum eſt, ut, rebus ac poſſeſſionibus ejus loci militari licentiâ profligatis, nullus monachorum illic reſidere poſſet, dum habitacula eorum eſſent vel ſæcularium hominum & feminarum diverſoria, vel ſtabula equorum, & canum paſtiones. Theodulfus itaque loci quondam celebris infelicem ſtatum miſeratus, hunc in antiquum revocare ſplendorem animo ſtatuit; & cùm in contigois regionibus minùs idoneos ad id efficiendum inveniſſet monachos, tales ex Septimaniæ partibus adſcivit, quibus & locum tradidit, & res eidem loco quondam attributas, quibuſdam de ſuo adjectis. Nec eum pœnituit ſui facti; quippe cujus temporibus in tantum ejus loci gloria & decus enituit, ut veteris ignominiæ dedecus penitus abſterſerit, & præteritorum diſpendia fructus ſubſequentes compenſaverint. Duos hanc in rem monachos primùm Theodulfus obtinuerat a Benedicto, cui hoc nomine gratias agit, eumdemque ad alios mittendos hortatur, ſcripto (*a*) ad eum carmine, in quo Benedictum Anianenſem cum magno Benedicto Caſinate comparat his verſibus, quibus jam cœptum opus gratulatur.

(*a*) *Theodulf. libr. 1. c. 6.*

I mea charta celer Benedicti ad tecta beati,
Hocque ſalutato, tecta reviſe patrum.
Huic ſalveque, valeque meum, huic ſingula narra,
Proſpera quæ nobis ſunt, tribuente Deo.
Inde refer multas miſſo pro munere grates:
Utque libens mittat plura, precare, libens.
Utque prius conſurgat opus, fundamine facto,
Quod me jam mulcet, jam mea corda fovet.
Sit melius culmen: bonus eſt fundaminis ordo,
Quem gemini numeri forſque decuſque facrat:
Ecce duo monachi duo ſunt præcepta ſalutis,
Divino ut vinctus ſit quoque fratris amor.

& infra:

Semina tu noſtros miſiſti parva per agros:
Plurima mitte; ſeges hic tibi grandis erit.
Non diſtes merito, cujus non nomine diſtat:
Nomine & meriti ſors bect una duos.
Quod fuit Auſoniis Benedictus rector in arvis,
Hoc modo tu in noſtris es, Benedicte, locis.
Ut cerebro Euphorbi Samius fatus eſſe putatur,
Sic Nurſi patris in te revocatur opus.

Ut

ANN. CHR. 798.

Ut per Teudulfum Teudulfi verba precantis
Impleat, eumque una ut hinc prece nomen idem:
Sic Benedictus ei per te, Benedicte, quod optat
Conferat, & voti in mediator eat.
Quodque fuit, Cafine, tibi pius hic pater olim:
Hoc modò fit cellæ, urbs Aureliana, tuæ.
Quòm bene Mittiacum vocitavit priſca vetuſtas,
Quæ fuit auſpicium mitibus ante choris.
Maximinus ibi, fratrum veruante coronâ,
Præfuit: his junctus ſcandit ad aſtra poli:
Corpora ſunt quorum variis tumulata ſepulcris:
Sunt animæ in ſinibus, ſed, patriarcha, tuis.
Has fera barbaries, exemto munere pacis,
Dejecit ſedes, deſtitutque locum.

ubi Theodulfus itidem bellicis cladibus tribuit excidium monaſterii Miciacenſis, cuius etymon a mititate deducit: tametſi apud veteres paſſim non *Mittiacum*, ſed *Micciacum* ſcribitur, quod & vernacula pronuntiatio confirmat. Sanè locus ita dictus erat, antequam illic monachi a Maximino abbate inſtituerentur; nec proinde ſic appellatus eſt a mitibus illis monachorum choris, quod Theodulfus ludendo probare viderur. Bis duodenos dehinc monachos a Benedicto illuc cum ſuo præfecto miſſos fuiſſe teſtatur Ardo, quibus non parva novorum monachorum turba ſubinde acceſſit. Primus ab inſtaurato monaſterio abbas an Druteſindus, cujus rogatu Ludovicus Pius Miciacenſibus facultatem (*a*) conceſſit habendi tres naves per Ligerim aliaque flumina diſcurrentes, anno primo imperii ſui.

(*a*) *Capitul. to. 1. col. 1406.*

LXXIII. Corbiniacenſis cellæ condendæ facultas data.

In prædicta legatione Theodulfus obiter fortè luſtravit Flaviniacenſe in Burgundia monaſterium, cujus abbas Manaſſes eum rogavit, ut a Carolo rege conſtruendi apud Corbiniacum, Morvennici pagi apud Æduos vicum, cœnobii facultatem ſibi obtineret. Annuit rex Theodulfo (*b*) id petenti, eo quidem pacto, ut monachi, „ qui eò mitterentur, ne quando ſui eos officii invaderet oblivio, idemtidem ad „ Flaviniacenſe monaſterium revocarentur, ibique regulari diſciplinæ denuo aſſuefacti, poſtea Corbiniacum reverterentur meliores. In fine epiſtolæ Manaſſæ abbati directæ, Carolus ait ſe ei mittere capſam argenteam, ſepulcri Salvatoris, „ & ſancti Jacobi apoſtoli fratris Domini reliquias continentem, orans, ut ſui, liberorumque ſuorum memores ſint apud Deum. Hanc epiſtolam Rado ſcripſiſſe dicitur, anno Caroli regis octavo: ſed mendosè cùm non niſi longè poſt id tempus creatus fuerit epiſcopus Theodulfus, quem rex in hac epiſtola epiſcopum Aurelianenſem atque abbatem cœnobii Floriacenſis appellat; quam ſanè epiſtolam eò faciliùs admitto, quòd Sirmundus, vir emunctæ naris, eam ipſe proprià manu deſcripſit. Effectu nihilò minùs caruit hæc Caroli conceſſio ad tempus Caroli Calvi, cujus principatu Eigil abbas Flaviniacenſis cellam Corbiniaci exſtruxit.

(*b*) *Labbe to. 2. bibl. p. 470.*

LXXIV. Inſulæ barbaræ inſtauratio & ſtatus.

Ad Leidradum revertor, & ad Benedictum abbatem, per quem rex Carolus *ſuos codices*, uti jam monui, ad Inſulæ-barbaræ monaſterium tranſmiſit, cùm iſtuc reſtituendæ regularis diſciplinæ causâ, profectus eſt, invitante Leidrado archiepiſcopo. Fallitur Paradinus, cùm id tribuit Benedicto, ſi quis fuit, abbati Agaunenſi: cùm conſtet tum ex Ardone, tum ex epiſtola Indenſium monachorum, Inſulæ-barbaræ monaſterium fuiſſe ad ſtrictiores regularis diſciplinæ leges revocatum per Benedictum Anianæ abbatem, quem locum pro Agauno Paradinus perperàm uſurpavit. Leidradus itaque, ut ſcribit Ardo, monaſterium Inſulæ-barbaræ inſtaurare volens, ſtudiosè perquiſivit, qui loci incolis initium bonæ vitæ offenderent, accepitque a Benedicto electos ex ejus grege diſcipulos, numero viginti, tot enim in ejuſmodi colonias Benedictus mittere conſueverat, quibus *rectorem* præpoſuit, factos poſtea in gentem magnam. Sic *rectores* novarum illarum coloniarum præfectos vocare ſolet Ardo, non abbates, quibus Benedictus omnium rector & abbas quaſi genetalis præerat. Hunc tanti fecit Leidradus ut ei quod complures ejus anteceſſores ſuperioribus Inſulæ barbaræ abbatibus tribuerant, poteſtatem ligandi & ſolvendi in ſua diœceſi conceſſerit, ſimulque inquirendi de catholica fide, ne hæreſes aut errores in ea diſſeminarentur. Quin etiam eidem ab ipſo Leidrado commiſſa eſt cura regendi eccleſiam Lugdunenſem, ſede vacante; quas prærogativas etiam ad ejus ſucceſſores tranſmitti voluit. Res tanti momenti ipſis Leidradi verbis hoc loco referenda eſt, ex ejus epiſtola ad Carolum Magnum. *Monaſterium regale Inſulæ-barbaræ, ſitum in medio Araris fluvii.* [*quod antiquitus eſt dedicatum in honore ſancti Andreæ apoſtoli & omnium apoſtolorum, nunc autem in honore ſancti Martini recènt videtur eſſe fundatum juſſu domni Caroli imperatoris, qui ibidem præfecit do-*

dominum Benedictum abbatem, cum quo simul direxit ibi suos codices] *ita restauravi, ut tecta de novo fuerint, & aliqua de maceriis a fundamentis erecta: ubi nunc monachi secundùm regularem disciplinam, numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam abbati tradidimus potestatem ligandi & solvendi, utì habuerunt prædecessores sui, scilicet Ambrosius, Maximinus, Lecinius, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Genesius, cæterique episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant, cognituros, utrùm catholica fides rectè crederetur, ne fraus hæretica pullularet; quibus illis in tantum erat commissa cura, ut, si ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio patrono, ipsi in cunctis adessent rectores & consolatores, quousque ecclesia a Domino dignissimo illustraretur pastore. Nos similiter posteris illorum hanc potestatem tradidimus.* Hactenus verba Leidradi: ex quibus discimus, hoc monasterium, quod a Sarracenis destructum fuerat, Caroli jussu & subsidiis, a Leidrado instauratum fuisse; atque ob id regale appellatum; ac deinceps titulo sancti Martini insignitum, quod sanctum Andream apostolum initio patronum habuerat. Ad hæc Carolum *suos codices* per Benedictum eò direxisse; quod de quibusdam tantùm codicibus, non de palatina bibliotheca intelligendum. Non me fugit hanc de bibliotheca parenthesim quibusdam videri glossema, quod e margine in textum irrepserit; at, ut res ita habeat, vetus illud glossema est a quopiam additum, qui rem ipsam proplùs noverat. Certè ante extremam cladem huic loco ab hæreticis inflictam, insignis erat ibidem bibliotheca, idque litteris contestatus est Dionysius Simon Marquemonte, Lugdunensis ineunte sexto-decimo sæculo antistes, dum auctoritate apostolicâ huic locum gubernandum suscepisset; neque enim alteri tribuenda puto hæc verba, quæ in præfatione ad librum, cui Rudera (*) insulæ-barbaræ titulus est, leguntur in hunc modum. *Est in agro Lugdunensi insula quædam, quam Barbæ appellant incolæ, docti verò Barbaram, medium alveum Araris findens; in qua pervetus ac sanctum monasterium exstructum fuit, & magnâ totius provinciæ veneratione celebratum; sed ita superiori bello ab hæreticis disturbatum atque dirutum, ut nihil in eo, nisi loci cujusdam divinioris vestigia superesse videantur. Id cùm ego multis jam superioribus annis auctoritate sedis apostolicæ, utì fit, gubernandum suscepissem, cùm multa in eo offendi pietatis antiquæ monumenta, tum verò præcipuè bibliothecam opulentam; quam cùm studiosè lustrassem, offendi commentarios Rufini presbyteri Aquilegiensis in septuaginta-quinque Davidis psalmos, notis & characteribus, qui summam antiquitatem præ se ferrent, descriptos, & membranis propemodum exesis, ac ipsâ vetustate ac situ attritis commendator.* Successit illa hæreticorum strages monasterii ad sæcularem statum permutationi, cujus quidam veluti fructus funestissimus fuit.

(*) *Les Maſures de l'Iſle-Barbe.*

ANN. CHR. 702.

LXXV.

Item S. Georgii & S. Petri Lugduni.

Præter hoc virorum monasterium duo etiam alia puellarum restruxit idem antistes, ut fidem facit eadem ejus epistola his verbis. *In eadem civitate alias restauravi ecclesias, unam quidem in honore sanctæ Eulaliæ, ubi fuit monasterium puellarum in honore sancti Georgii, quam de novo operui, & ex parte maceriæ ejus a fundamentis erexi. Alia quoque domus in honore sancti Pauli de novo operata est. Monasterium quoque puellarum, in honore sancti Petri dedicatum, ubi corpus sanctæ Annemundi martyris humatum est, quod ipse sanctus martyr & episcopus instituit, ego a fundamentis tam ecclesiam, quam domum restauravi: ubi nunc sanctimoniales, numero triginta-duæ, secundùm institutionem regularem viventes, habitare videntur.* Memoratur in veterrimo necrologio Augiensi Deidona abbatissa ex monasterio sancti Petri puellari post Bartholomæum abbatem Insulæ-Barbaræ, qui Campioni Benedicti successori, aut potiùs vicario, suffectus fuit, & Stephanum abbatem ex monasterio sancti Ragneberti in pago itidem Lugdunensi. Insigne est etiam nunc Lugduni puellarum hoc sancti Petri monasterium, de cujus origine in primo Annalium nostrorum volumine egimus.

LXXVI.

Theodoldi comitis donatio pro S. Dionysio.

Non prætermittenda est hoc loco donatio Theodoldi seu Theudaldi comitis, ineunte hoc anno facta monasterio sancti Dionysii sub Fardulfo abbate. Inciderat hic comes in suspicionem conjurationis a Pippino initæ contra Carolum regem, ob idque bonis omnibus spoliatus fuerat. Compertâ demum ejus innocentiâ, rex eum ab hac suspicione liberavit, eique bona sua restitui jussit, cujus absolutionis ac restitutionis præceptum (*a*) anno superiori Aquis palatio confectum legitur. Theodoldus verò, grati in Deum animi causâ, præsenti anno insignem donationem (*b*) fecit ecclesiæ sancti Dionysii, confereudo res quasdam proprietatis suæ in villis Brogaria & Bagerna, necnon in villa Lis ad fluvium Hilleram seu Haram, & in Caugia super fluvio Tuva, & in Villariculo, sitas in pago Camliacensi; unde conjectura est, Theodoldum fuisse comitem Bellovacensem, aut Parisiensem. Actum in Brogaria (*) ante basilicam sancti Viviani, XIIII. kalendas Januarii, anno tricesimo Caroli regis. His litteris subscribunt multi optimates. Is est Theudoaldus comes, (sic variè nomina propria olim scribebant) qui placito

(*a*) *Diplom. p. 504.*

(*b*) *Ib. p. 505.*

(*) *Bruiere.*

ANN. CHR. 798.

(a) Caroli Magni cum aliis interfuit anno regni ſeptimo, quo Placitium ſancto Dionyſio aſſertum eſt contra Herchenradum ſeniorem epiſcopum Pariſienſem.

(b) Ibid. p. 33.

ANN. CHR. 799. LXXVII. Leo Papa lingua & oculis mutilatus.

ANno ejus ſæculi penultimo dirum facinus in Leonem papam patratum. Auctores fuere Hadriani pontificis recèns mortui familiares, & cum his Paſchalis primicerius & Campulus ſaccellarius, principes civitatis, qui tum ſtudio rerum novandarum; tum irâ inflammati in Leonem, ſpecie, quòd Hadriani acta quædam reſcinderet; re, quòd eorum vitæ fordes inſectabatur, Leoni viciſſim quædam crimina more accuſatorio objecerunt, & cùm ea probare non potuiſſent, aliâ ratione proprium dedecus ulciſci conſtituerunt. Agebantur VIII. kalendas Maii natalitia ſancti Georgii martyris, quo die, ex veteri eccleſiæ inſtituto, pontifex ſollemnem eleri, populique ſupplicantis pompam ab æde ſancti Laurentii in Lucina, ad ædem ſancti Georgii martyris ducturus erat, ibique rem divinam facturus. Procedentis latera Paſchalis & Campulus de more cinxerunt; atque ubi ad ædem ſanctorum Stephani & Silveſtri ventum eſt, ſocii eorum ex condicto repentè ex inſidiis erumpunt, atque impetu facto, Leonem in terram abjectum, ſacris veſtibus exuunt, eique oculos elidere, & linguam præcidere contendunt; multiſque dein plagis affectum, ſanguine cruentum & ſemianimem, in monaſterium ſancti Eraſmi artæ cuſtodiæ traduut. Aſſerunt plerique auctores, oculos re verâ pontifici penitus avulſos, linguamque præciſam, reis negantibus id omnino factum, ſed ſolùm tentatum

(b) Theodulf. lib. 3. c. 6. conſitentibus; quod æquè mirum eſt non accidiſſe, ut rectè caoit (b) Theodulfus his verſibus,

Seditioſa cohors Judam eſt ex parte ſecuta;
Ille necem Domini, præſulis iſta volens.
Reddita namque negat, negat hæc ablata fuiſſe:
Hæc auferre tamen ſe voluiſſe canit.
Reddita ſunt: mirum eſt: mirum eſt auferre nequiſſe:
Eſt tamen in dubio, hinc mirer, an inde magis.

Interim Albinus cubicularius Pontificis cum aliis ejus neceſſariis noctu ad monaſterium venit, ac cuſtodes fruſtratus, Leonem inde exſtractum in baſilicam Vaticanam perduxit, obſtupeſcentibus omnibus, quòd pontificem oculorum ac linguæ uſu prædilum, atque omnino vigeotem ſanatumque viderent.

Erant tunc temporis Romæ Caroli duo legati, Wirundus abbas Strabulenſis, & Winichiſus dux Spoletanus, qui ſimul Leonem in urbem Spoletum, contractis inde copiis, incolumem perduxerunt. Deinde ad Carolum, unicum eâ tempeſtate Romanæ eccleſiæ præſidium, hujuſce calamitatis nuntios miſſus eſt; quo cum horrore audito, Carolus Leonem in Franciam adduci juſſit, eumque regiâ planè magnificentiâ venientem Paderbornæ excepit, & ſe pontificis injuriam quàm primùm ulturum pollicitus eſt. Tranſactâ dein æſtate, pontifex Romam cum honeſtiſſimo comitatu remiſſus, dum Carolus ad Romanum iter ſe accingeret: ubi pridie feſtum ſancti Andreæ ſummo cum honore ab omnibus acceptus eſt. Poſt aliquot inde dies legati regis, qui pontificem proſecuti fuerant, in aula pontificia conſederc, & quæſtionem de conjuratis exercuere, coſque, cùm nonniſi vana & inania afferrent, in Franciam vinctos ad Carolum miſere.

LXXVIII. Alcuini hac de re litteræ.

Duas tunc epiſtolas rex ad Alcuinum ſcripſit: unam, ut eum de rebus in Leonem geſtis certiorem faceret: alteram, ut eum ad iter Romanum invitaret. Ad

» utramque reſpondit Alcuinus: & ad priorem (c) quidem, ſepoſitis aliis occo-
» tiis, ſummi pontificis injuriam maturè ulciſcendam. Indignum eſſe, ut in Ro-
» mana ſede, ubi religio maximæ pietatis quondam claruerat, extrema impieta-
» tis exempla nunc emerſerint, ita ut quidam perverſi homines *caput proprium* ex-
» cæcaverint. Nequaquam capitis curam omittendam; levius eſſe pedes dolere,
» quàm caput. In poſteriori epiſtola (d) ait, regias litteras ſibi ex Wico ſeu cella
» ſancti Judoci, ubi res quaſdam ordinandas habuerat, revertenti; & regis ſororem,
» nempe Giſalam, forte an in parthenone Calenſi, cujus abbatiſſa erat, viſitanti, red-
» ditas fuiſſe; tum iterum regem hortatur ad ulciſcendam pontificis injuriam; ac
» demum rogat, ut a Romano itinere ſe hominem infirmum, & continuis fra-
» ctum doloribus, excuſatum velit: ut cum ſuis apud ſanctum Martioum regis iter
precibus Deo commendare poſſit. Ad has Alcuini litteras Carolus, quæ optimi
» principis dignatio erat, reſcripſit, Alcuino per jocum improperans, quòd fu-
» mo ſordentia Turonum tecta auratis Romanorum arcibus præponeret; cui feſti-
» vè reſpondit (e) Alcuious, magis ferrum oocere oculis, quàm fumum; urbem
» Turooum, fumoſis tectis contentam, Deo donante, ex regiæ bonitatis proviaen-
» tia

(c) Alcuin. ep. 19.

(d) Id. ep. 18.

(e) Id. ep. 13.

» tia in pace permanere: Romam verò, quæ fraternâ diſcordiâ initiata fuerat, » inſitum diſſenſionis venenum hucuſque retinere; regemque, ad hujus peſtis com- » peſcendam perniciem, e dulcibus Germaniæ finibus accerſere. ANN. CHR. 799.

Io his curis maximus princeps de exſtioguenda Feliciana hæreſi, deque redu- LXXIX. Benedictus cum legatis ad Felicem miſſus.
eendo ad officium Felice ſcriò cogitabat. Quam ob rem miſſi ab eo legati Urgellum Leidradus pontifex Lugdunenſis, Nefridius archiepiſcopus Narbonenſis, & cum eis venerabilis Benedictus Anianæ abbas, quorum plurima erat apud Carolum auctoritas. Ubi Urgellum advenere legati, ſynodum ibidem habuere cum epiſcopis & abbatibus provinciæ Gothiæ, quod primus obſervavit (*a*) illuſtriſſimus Petrus de Marca, ut contumaciam Felicis blandis collocutionibus mollirent. Felix a ſynodo conventus ſpopondit, ſe ad regis audientiam venturum, & fidem catholicam amplexurum, ſi amicâ collocutione, vi omni remotâ, veterum patrum teſtimoniis oſtenderetur aſſertiones ipſius eſſe a veritate alienas. Id Felici bonâ fide pollicitus eſt Leidradus. Quare Felix anno Caroli glorioſi principis tricesimo- » ſecundo, quæ verba ſuot Alcuini io libro primo contra Elipandum, quod rem- » pus in hunc annum incidit, voluntariè venieus ad Aquiſgranenſe palatium, » publicè confutatus eſt ab epiſcopis, & propter frequentes ſapius epiſcopatu de- » jectus, ablegatuſque Lugdunum eſt. Mox egregiam fidei confeſſionem ad clerum » populumque Urgellenſem miſit; creditumque eſt id ſincerè egiſſe; tametſi poſt ejus mortem, quæ Lugduni, Carolo exſtincto contigit, invenia eſt ab Agobardo inter ejus ſchedulas contraria fidei formula, ex qua eum deceſſiſſe hæreticum haud obſcurè colligitur.

(*a*) *Marca. Hiſp. p. 170.*

Interim Aicuinus quatuor adversùs Elipandum libros (ſic rerum ſeriem inſtituit Coïntius) conſcripſit, illoſque Leidrado, Nefridio & Benedicto legatis tranſmiſit perlegendos in itinere, quod in Hiſpaniam *iterum* ſuſcepturi erant anno ſequenti. Fortè altera hæc legatio a Carolo demandata fuit, ut Elipandus, quod Felix in ſpeciem feciſſe videbatur, rediret ad ſaniorem mentem. Hune autem reſipuiſſe tradit vitæ ſancti Beati abbatis ſcriptor, vereor ut ſatis idoneus auctor ad id perſuadendum: quem tamen Mariaoa, aliique ſcriptores Hiſpanici ſecuti ſunt. Fortè certius eſt id, quod ait idem auctor, Beatum anno ſuperiori ad cælum migraſſe XI. kalendas Martii, ſepultumque fuiſſe apud Vallem-cavam, ubi & deceſſerat.

Cùm Paderbornæ moraretur Carolus, capitulare (*b*) edidiſſe creditur illud, quo ſe purgare dignatus eſt adversùs eos, qui capitulare ante annos octodecim Wormatiæ editum, ne in poſterum epiſcopi & ſacri miniſtri ad militiam ire compellerentur, in malam partem detorquebant: quaſi honores ſacerdotum, & res eccleſiarum auferre, vel minuere illo capitulari voluiſſet. Immo verò teſtatur hoc » poſtremo capitulari, quantò quis eorum ampliùs ſuam normam ſervaverit, tan- » tò eum ampliùs ſe honoraturum, & cariorem habiturum. Et ut hæc certiùs » credantur, præcipit, ut nullus, oiſi precariò, res eccleſiæ poſſideat: ita ut, pre- » cariis finitis, integrum ſit prælatis eccleſiarum eaſdem res eiſdem hominibus, ant » poſteris eorum denuo tradere; quippe ſibi compertum eſſe, *multa regna eorum propterea cecidiſſe, quia eccleſias ſpoliaverunt, reſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, & pugnantibus dederunt*; quæ omnia vitare volens, nec talia facere, nec » conſentire, nec filiis aut ſucceſſoribus ſuis tale exemplum dare velit; ſed, » quantùm poſſit, adjuncto Leonis papæ & omnium epiſcoporum conſilio, con- » teſtatur, prohibetque, ne talia faciant, aut facere volentibus conſentiant: ſed » adjutores & defenſores atque *ſublimatores* eccleſiarum, & cunctorum ſervorum » Dei pro viribus exſiſtant, ne in foveam, in quam prædicti reges cum ſuis regnis » ceciderunt, ipſi cadant, aut in profundum inferni, quod abſit, demergantur. » Religioſa planè, & tanto principe digna ſententia! LXXX. Caroli Magni inſigne capitulare de honore eccleſiarum.

(*b*) *Capitula l. 7. c. 104.*

Poſt expeditionem Saxonicam, Carolus Aquiſgranum revertit, ubi liberi ejus omnes eum comitati ſunt. Nec defuit inter eos Giſala regis ſoror, eò profecta ex monaſterio, Calenſi an Sueſſionico; nam utriuſque abbatiſſa erat. Cùm in Aquiſgranenſi palatio verſaretur, exemplo ſuperiorum regum, qui ſancti Dionyſii monaſterium agri Pariſienſis ſuis beneficiis locupletaverant, pietatem ſuam in ſanctum illum locum teſtari voluit, ubi Fardulfus abbas cum plurima turba monachorum » converſabatur. Ideoque Deo ſacrata, Chriſtoque ſemper devota Ghyſela, nobi- » liſſima filia regis Pippini & Bertradanæ reginæ, Dei intuitu, & pro animæ ſuæ » remedio, commota ſcripturæ teſtimoniis eleemoſynam commeodantis, ſimulque » teſtimonio beati Auguſtini, perire ſcilicet nuodum, & omnia quæ in mundo » ſunt; donat ſancto Dionyſio villam ſuam Putialem in pago Adratenſi ſeu Atrebatenſi, aliaque in pagis Vermandenſi, Ambianenſi, & Camaracenſi. Actum A- » quis palatio idibus Junii, anno triceſimo-primo & viceſimo-ſexto regni *domni noſtri*; ſic Carolum vocat. Apponuntur eum cruce ſigna Ghyſelæ *nobiliſſimæ filiæ* LXXXI. Giſlæ abbatiſſæ donatio pro S. Dionyſio.

ANN. CHR. 799.

Pippini regis, Caroli *nobilissimi filii Caroli regis præcellentissimi*, Pippini & Chlodoici *nobilissimorum filiorum domni Caroli præcellentissimi regis*. Sic *nobilissimi* titulo gloriabantur ipsi etiam reges, contenti passim *illustris* vocabulo, quod modò vix mediocribus viris satis est.

LXXXII. Carrofo data crucis portio & immunitas.

Dum Carolus Aquisgrani moraretur, eò accessit monachus quidam ex oriente, missus a patriarcha Jerosolymitano, ut regi reliquias ex sepulcro Domini afferret. Ex his reliquiis dominicæ crucis portionem Carrosensi monasterio donatam fuisse auctor est inter alios Ademarus monachus. Huic monasterio tunc præerat David, Domnici primi abbatis successor, cujus tempore regiæ immunitatis privilegium a Carolo impetravit vir inlustris Rotgerius comes, qui cùm hoc monasterium in pago Pictavensi super fluvium Caruntonam construxisset, ejus res omnes cum ornamentis ecclesiæ, librorumque voluminibus sub tutela regia posuit, ut a nullo sive judice, seu episcopo ullum gravamen pateretur. Hoc diploma in tabulario monasterii noris chronologicis caret: at, cùm Carolus in eo se tantùm regem ac patricium dicat, haud seriùs hoc anno datum videtur, & fortè quidem Aquisgrani, dum Carolus Rotgerio comiti dominicæ crucis particulam tradidit, Carrosensi monasterio consignandam.

Glonnæ reformatio.

In brevi chronico sancti Florentii ita scriptum invenio ad hunc annum de Glonnensi monasterio: *Anno* DCCXCIX. *hic renovatur monasterii ordo: fratres promittentes regulam Albaldo viro sancto*. Nec plura de hoc sancto viro, cui successit Arnulfus abbas, qui Benedicto Anianensi non semel adjunctus est pro reformatione monasteriorum.

LXXXIII. Madalvini abbatis Mediolanensis obitus & successores.

Si bene assignatu est superiùs a nobis Mediani-monasterii abbatum series, non excessit hunc unum Madalvinus abbas, qui post annos regiminis duodecim dicitur obiisse III. idus Martii. Eo mortuo, de successore deligendo magno partium studio actum est. Re ad Carolum delatâ, ad componendos dissidentium animos eo missus traditur Fortunatus, quem monachi unanimi tandem consensu abbatem elegerint. Hunc patriarcham Jerosolymitanum dicunt Richerius monachus in chronico Senonienſi; & Johannes de Bavone in historia Mediani-monasterii: quibus ejus loci necrologium suffragatur. Verùm id stare non potest cum serie patriarchurum Jerosolymitanorum; siquidem postremis hisce Caroli regis annis nullus invenitur eo nomine illius ecclesiæ patriarcha. Hæc enim dignitas hoc tempore erat penes Johannem, qui anno sequenti legationem ad Carolum misit; idemque anno præsenti munera eidem regi per quemdam monachum, ut mox diximus, afferri curavit; certè, si non ipse, nullus Jerosolymitanus patriarcha tunc in Francium venit. Johanni successit Thomas qui anno octingentesimo-septimo munera Carolo submisit per Georgium abbatem montis-Oliveti, patriâ Germanum, & per Felicem monachum; quo tempore Fortunatus abbas Mediano-monasterio præerat. Longè veri similius puto hunc esse Fortunatum Gradensem patriarcham, qui a ducibus Venetis exagitatus, in Franciam confugit ad Carolum regem; quo agente abbas Mediani-monasterii institutus sit; quò fortè spectat Leonis papæ (*a*) epistola ad Carolum de eo conquerentis: obi Fortunatum a Carolo in Francia *beneficatum* dicit. Sanè tempora non malè conveniunt; nam Fortunatus ille ad Carolum se recepit anno octingentesimo-tertio: & facilè, altercantibus inter se sc monachis, electio ad id tempus protrahi potuit. Mihi porro rem ita conjectanti succurrit Caroli Comitii (*b*) sententia, hanc conjecturam suo calculo confirmantis. Hunc patriarcham *de Græcis* vocat annalistu Metensis: quod fortè cùm legisset Richerius aliique, is de patriarcha Jerosolymitano interpretati sunt, quod de Gradensi dictum erat. Is ad Mediani-monasterium sancti Josephi Arimathæi corpus attulisse dicitur; ejusque tempore ex orientis partibus eòdem se recepisse Lazarus quidam (regem uppellat Johannes de Bavone) cum filia sua Aza; ambo ibidem recluſi; Lazarus quidem propè oratorium sancti Petri; Aza verò juxta basilicam sancti Apri, quæ modò parœciulis est, ambo item in suis sepulti cessulis: tametsi postea Azæ reliquiæ patris ossibus sociatæ sunt, remanente nihilominus in priori loco ejus epitaphio, quod ferè obliteratum tempore Bayonis adhuc cernebatur. Porro Fortunatus iste corpore exilis, barbâ prolixâ & respersâ canis, & conversatione angelicus fuisse dicitur; ejusque diebus quædam prædia cœnobio collata. In necrologio Senonienſi unorum ferè quingentorum notatur IV. idus Martii *Fortunatus Patriarcha Jerosolymitanus*: at in kalendario Gregoriani monasterii, ante annos seucentos scripto, & in missali Morbacensi annorum quingentorum, eodem die fit mentio *Fortunati episcopi*. Primus post eum rexit monasterium Waldo, ex sorore Madalvini abbatis progenitus: secundus Ismundus, dictus episcopus; tertius Theodericus; quartus Reginardus, de quo hoc distichon tempore Bayonis ad altare legebatur:

(*a*) Leo ep. 11.

(*b*) Comit. t. 6. p. 817.

Hoc

Hoc altare in honore Dei ſanctaque Mariæ
Munere de proprio Reginardus contulit abbas.

ANN. CHR. 799.

quintus Humbertus: ſextus Piplnus, cujus tempore pauci reſtabant illic cœnobitæ ob extremas penuriæ anguſtias, in quas conjecti fuerant a Lothario rege, qui monaſterium militiæ oneribus, utpote Imperiale, pæne obruerat. Ex his vehemens mihi ſuboritur ſuſpicio, Fortunatum abbatem Mediolacenſis, ut in vulgata Frotharii epiſtola legitur, monaſterii, non alium eſſe a Fortunato abbate Mediano, de quo nunc agimus: tum quia locus iſte, cujus abbas erat Fortunatus ille, attinebat ad parochiam Frotharii epiſcopi Tullenſis, ut ex contextu epiſtolæ patet, a qua longe aberat Mediolacus diœceſis Trevirenſis; tum quia illius Fortunati ſucceſſor ab ipſo Frotharío aſſignatur Iſmundus, a Bayone itidem recenſitus inter Medianos abbates. Denique toto Caroli auguſti principatu, quo Fortunatus ille apud Frotharium abbas erat, nullus Fortunatus invenitur inter Mediolacenſes abbates; nam Richbodoni unus poſt alterum Wazo & Hetti ſucceſſere; ex quibus Hetti Carolo jam mortuo electus eſt Trevirenſis antiſtes. De his plura (*a*) in conſequentibus.

Sub hoc tempus apud urbem Senonas condita fuere duo puellarum cœnobia; unum intra muros, ſancto Maximino Trevirenſi epiſcopo ſacrum, quod Aſpaſia nobilis matrona ædificavit, ubi per longa tempora ſanctitas & religio viguiſſe dicitur; alterum extra muros, ſub titulo ſancti Hilarii epiſcopi Pictavenſis. Utrumque lapſu temporis in parœcialem eccleſiam converſum. Tunc Senonenſem eccleſiam regebat Rambertus, cujus tempore Bertemarius ſuburbano ſancti Petri monaſterio præerat, & poſt eum Frodobertus. Ramberto in ſedem Senonicam ſucceſſit Magnus, qui eccleſiam in honorem Salvatoris ſuper tertam ſancti Petri ædificavit in canonicorum ſepulturam, ubi & ipſe humari voluit. Hæc eccleſia canonicis regularibus ſancti Auguſtini procedente ſæculo duodecimo conceſſa eſt.

(*a*) *lib.* 28. *n.* 17.

LXXXIV. Senonis duo monaſteria erecta, Bertemarius abbas S. Petri.

In Bajoaria Geroldus comes, dum Avaris ſeu Hunnis, qui fidem Carolo datam violaverant, pro ſui muneris officio in Pannonia occurriſſet, commiſſo contra eos prœlio cecidit ipſis kalendis Septembris, & ſanguine ſuo finem Avarico bello impoſuit. Ejus corpus a quodam Saxone ipſius familiari allatum eſt in Augienſe prope Conſtantiam monaſterium, quod ille multis beneficiis auxerat, ibique honorificè, ut decuit, ſepultum, ut Walafridus Strabo in ejuſdem epitaphio teſtatur, quod, cùm propter comitis pietatem, tum propter auctorem, huc proferre viſum eſt.

LXXXV. Geroldus comes Augiæ ſepultus.

Mole ſub hac magni ſervantur membra Geroldi,
Hujus jura loci cunctis qui viribus auxit.
Pannonias vera eccleſia pro pace peremit
Oppetit ſævo Septembribus enſe kalendis,
Sideribuſque animam dedit: artus Saxo fidelis
Abſtulit, huc retulit, dignoque hic clauſit honore.

Wetinus, ejuſdem loci cœnobita, triduo ante obitum viſo divinitus objecto Geroldum martyribus adnumerandum dixit, propterea quòd zelo Dei, defendendo ſanctam Dei eccleſiam contra paganos, occubuiſſet; quod a Wetino ipſo acceptum Heito Baſileenſis antiſtes ex abbate Augienſi, & Walafridus Strabo ejuſdem loci monachus & abbas, memoriæ prodiderunt.

Eodem tempore Galo, prædives Bajoarius, prædia quædam pro animæ ſuæ remedio largitus eſt monaſterio Schlecdorfenſi, ubi corpus ſancti Tertulliani quieſcit, ſub Attone Friſingenſi epiſcopo, ejuſque loci abbate. Actum v. kalendas Novembris, anno Caroli regis in Bajoaria duodecimo, nempe poſt exauctoratum Taſſilonem. Hæc apud Hundium & ex eo apud Cointium, ubi Gaionis hac de re inſtrumentum refertur. Ibidem etiam Iſungus abbas primus Weſſobrunenſis, anno regiminis ſui quadrageſimo-primo, vitam morte commutaſſe dicitur, ſucceſſorem ſortitus Adelmarum, qui annos triginta-duos ibidem præfuiſſe fertur; poſt hunc Reimundus annos tres & quadraginta. Aldhelmus duodecim, Schnello duodecim ab anno octingenteſimo octogeſimo-ſexto, cujus ſucceſſores alibi proſequemur.

Atto epiſcopus & abbas Schlecdorfenſis.

Weſſobrunenſes abbates.

Non videtur hunc annum prætergreſſus Paulus Warnefridi, diaconus ac monachus Caſinas, cujus obitum Bucelinus anno ejus ſæculi octogeſimo-ſeptimo perperàm reponit. Caſinenſi necrologio adſcriptus eſt idibus Aprilis *Venerandæ memoriæ Paulus diaconus & monachus*. Caſini ſepultus fuit juxta eccleſiam ſancti Benedicti ante capitulum, ait Petrus diaconus in libro de viris illuſtribus ſacri monaſterii Caſinenſis. Pauli epitaphium acroſtícho metro condidit Hilderícus ejus diſcipulus, rude quidem & impolitum, ſed quædam ejus hiſtorica facta continens: ex quo verſus quoſdam ſuperiùs retulimus: integrum in appendicem referre viſum eſt. Initiales epitaphii litteræ hunc verſum efficiunt:

LXXXVI. Pauli diaconi obitus & ſcripta.

Paulus levita, doctor præclarus & infons,

fortè

ANN. CHR. 799. fortè *insons* dicitur ad asserendam ejus innocentiam & fidem in Carolum. Hildericus ejus auctor post Theodemarum quartus Casinati monasterio præfuit diebus tantùm septemdecim. Varia scripta edidit Paulus, in primis historiam episcoporum Mettensium rogatu Angilramni ejus urbis episcopi: quod mirum est prætermissum fuisse a Leone Marsicano & a Petro diacono. Libri sea de gestis Langobardorum ab eo jam monacho scripti sunt post illam historiam, cujus in (*a*) ea meminit. Libellus de vita sancti Gregorii papæ primi eidem asserta, est in tomo secundo nostrorum Analectorum, inveniturque sub ejus nomine in veteri codice Casinensi, præter alios. Appendix ad Eutropii historiam a Valentiniano & Valente augustis ad Justinianum, ejusdem est auctoris: cætera Landulfo Sagaci tribuuntur, præter quasdam in Eutropii libris additiones, quas Paulus rogatu Adelpergæ Arichisi ducis uxoris adjecit. Homiliam de sancto patre Benedicto venerabilis Bedæ homiliis quinquagesimam addidit loco illius, quam Beda de beato Benedicto Biscopo composuerat: ex quo Petrus diaconus homillas quinquaginta Paulo perperàm adscribit. De hac homilia superiùs dictum, necnon de lectionario, quod Caroli Magni jussa idem auctor concinnavit. Eidem commentarius in regulam sancti Benedicti falsò tribuitur, qui Hildemari esse potiùs videtur. Noa aliam de sancto Arnulfo episcopo vitam scripsit ab ea, quæ in historia Mettensium episcoporum legitur. Galesinius ait sibi visam ejusdem auctoris historiam episcoporum Papiensium. Certè Paulus ipse in fine libri sexti de gestis Langobardorum, ubi laudat Petrum Ticinensem episcopum, pollicetur, se aliquod ejus miraculum, quod posteriori tempore gestum est, *in loco proprio* positurum; quod fortè de hac historia intelligendum. Extat in codice Vindocinensi Vocabularium ejusdem auctoris ex Festo Pompeio excerptum, quod Carolo Magno nuncupavit, præmissâ epistolâ, quam in appendice referemus. Cætera minutiora prætereo.

(*a*) *Pauli l. 6. c. 16.*

ANN. CHR. 800. LXXXVII. Caroli itec Romam.

CArolus anno insequente Romam quartùm profecturus simul ut defectionem Grimoaldi Beneventani ac eædem Henrici Forojulensis ducis ulciscceretur, simul ut Leonis violatores emendaret; primum omnium, quod prudentis ac pii officium principis erat, regni Gallici statum componendum, oceani limitem adversùs piratas classe muniendum, ac loca sanctorum insigniorum reliquiis celeberrima lustranda censuit. Aquis itaque medio mense Martio digressus, cùm litus oceani Gallici perlustrasset ac munisset, Centulam accessit, pascha apud sanctum Richarium celebraturus. Inde per litus oceani Rotomagum profectus, Sequanâ fluvio transmisso, per Cenomannos Cæsarodunum Turonum contendit, orationis causâ faciendæ ad sanctum Martinum, moratus illic dies aliquot proptet adversam valetudinem Liutgardis teginæ, quæ ibidem pridie nonas junii defuncta, humataque est in basilica sancti Martini. Inde per Aurelianos & Parisios Aquisgranum reversus; ineunte Augusto Moguntiam venit, ibique conventu habito, Italiam primo quoque tempore petendam decrevit, ac dimisso conventu, militibus & proceribus diem ad proficiscendum indixit. Ubi ea illuxit dies, procedente jam autumno, alpes cum Pippino rege trajecit, atque Henrici nece vindicatâ, & Cadolaeo in ejus locum Forojulienfibus impositio, Pippinum filium contra Grimoaldum direxit; ipse Romam per ducatum Spoletanum contendit. Acceptus eâ quâ par erat magnificentiâ in Urbem, postquam de Leonis papæ violatoribus supplicium sumserat, eumdem in thronum pontificalem restituit, ipséque die festo natalis Domini imperatorio titulo a pontifice insignitus est.

Hue spectare videtur illa ex musivo pictura, quam Leo III. in trielinio palatii Lateranensis effingi curavit: ubi sanctus Petrus sedens exhibetur, Leoni papæ a dextris pallium, Carolo ad sinistram vexillum supplicibus tradens, in signum concessæ utrique potestatis; habensque in gremio tres claves, de quarum significatione in superiori volumine (*b*) egimus. Hanc tesselatam figuram hic subjicere visum est cum alia, ex eodem triclinio (*c*) a Nicolao Alemanno cum alia in æs incisa, in qua Leo cum ornamentis pontificiis repræsentatur, idemque Carolus eum veste regia, qualem describit in ejus vita Eginhardus his verbis: *Vestitu patrio, id est Francisco, utebatur. Ad corpus camisiam lineam & femoralibus lineis induebatur. Deinde tunicam, quæ limbo serico ambiebatur; & tibialia: tum fasciolis crura, & pedes calciamentis constringebat: & ex pellibus lutrinis thoracem confecto, humeros ac pectus hieme muniebat. Sago Veneto amictus & gladio semper accinctus: cujus capulus ac baltheus aut aureus aut argenteus erat. Aliquoties & gemmato ense utebatur; quod tamen nonnisi in præcipuis festivitatibus, vel si quando exterarum gentium legati adessent, faciebat ... In festivitatibus veste auro texta, & calciamentis gemmatis, & fibulâ aured sagum adstringente, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat. Aliis autem diebus habitus ejus parum a communi ac plebeio discrepabat.*

(*b*) *Lib. 16. n. 91.*

(*c*) *Alemann. Variet. Lateran.*

Prio-

BEATE PETRE DONA
VITA LEONI PP E BICTO
RIA CAROLO REGI DONA

ANN. CHR. 800.

Priorem figuram prolixâ dissertatione explicavit prædictus Alemannus, contenditque ea significari collatum regi Carolo imperium, non patricíatum, contra nonnullos secus sentientes; id argumento esse, quòd ex altera prædicti triclinii parte similiter repræsentetur Christus Dominus, tradens Silvestro papæ a dextris duas claves; vexillum autem Constantino Magno, qui tantùm rex, ori & Carolus Magnus, illic appellatur. Confer quæ superiùs (*a*) de Caroli patriciatu diximus. His summatim ob oculos positis, nunc quid in rem nostram hoc in itinere contigerit explicandum est.

(*a*) *Lib. 14. num. 48.*

LXXXVIII. Alcuinus vitam S. Richarii scribit.

Dum rex apod sanctum Richarium in Centula versaretur, rogante Angilberto abbate Alcuinus, qui præsens aderat, sancti Richarii gesta litteris mandare, vel potiùs expolire aggressus est, qui scriptionem hac de re suam Carolo augusto postea ouncupavit. In ea præfatione Alcuinus ait, sibi oblatum primò quemdam libellum, stilo simpliciori digestum de vita sanctissimi ac magnifici confessoris Richarii: cum sibi miranti, cur tanti nominis confessor, quem prisca miraculorum fama nulli post ipsos apostolos secundum ferebat, tam modico libello contineretur; oblatum fuisse alterum librum majoris molis, in quo illa miracula descripta erant, ob quæ non immeritò sanctum Christi confessorem Gallia omnis extollebat. Illo itaque libro intacto, cujus simplex stilus aptior ad recitandum populo visus est, Carolus ipse Alcuino auctor fuit, ut libellum de sancti Richarii vita & moribus, ac de glorioso ejus ad Deum transitu, necnon de ipsius corporis in Centulam relatione politiori stilo redderet, tamquam ejus auribus atque oculis inferendum: quod ille pro eo ac debuit ac potuit exsecutus est. Exstant cum illa scriptione Alcuini in Sæculo nostro secundo actorum libri duo de miraculis sancti Richarii, sed quæ post mortem Angilberti abbatis facta sunt; alia proinde ab antiquis illis, quorum majorem librum Alcuinus sibi oblatum fuisse testatur.

LXXXIX. S. Carilefi abbatia repetitur a Francone episcopo.

Dum Carolus apud Cenomannos obiter moram ageret, Franco ejus urbis episcopus miserabilem matris ecclesiæ statum exposuit, quam rex ipse ob quamdam Gauzioleni episcopi machinationem rebus suis, quod nulli alii fecerat ecclesiæ, olim spoliaverat, easque in beneficium laicis tradiderat. Institit etiam idem antistes apud regem, ut abbatiam sancti Carilefi, suæ quondam, ut aiebat, ecclesiæ subjectam, sed nuper abstractam, eidem restitueret. Tunc rex ut beneficia illa revocarentur edixit, & ut præcepta regum de abbatia sancti Carilefi Ercambaldo cancellario & Troando comiti palatii exhiberentur, dein coram se perlegerentur. Prolatis duodecim regum hac de re præceptis, hoc monasterium, si vulgatis (*b*) actis episcoporum Cenomannensium fides est, prædictæ ecclesiæ assertum fuit; ast impedientibus æmolis non statim restitutum, sed tantùm anno proximo, post mortem scilicet Ebroini abbatis, qui huic restitutioni obsistebat. Hujus rei diploma regium in iisdem actis refertur, quæ res diuturnæ litis seminarium in consequentibus fuit.

(*b*) *Analect. to. 3. p. 253. & seq.*

XC. Alcuinus post communionem Carolo præbet osculum.

Apud Turonos Carolus simul cum filiis suis sacram communionem in ecclesia sancti Stephani, quæ una e Martinianis erat, percepit, sacris ministrante Alcuino levitâ, qui, *cùm post communionem corporis Christi & sanguinis manu propriâ eis misceret*, Ludovicus præ aliis humilis, *patri sancto se inclinans, ejus osculatus est manum:* quo facto, Alcuinus adsistenti sibi Sigulfo prædixit, Ludovicum post patrem imperatorem futurum. Hic nobis occurrit eruditus dissertator de verbis missæ & communionis a sancto Benedicto usurpatis, tendens, hoc in loco præpositionem *post*, adverbii modo sumendam esse; uti re verâ Cointius accentu appositio censuit; mendumque irrepsisse in nostram editionem, ubi absque accentu vox ista legitur. Meodosa esse exemplaria, quibus usi sumus; puriora illa, quibus Cointius, aliique usi sunt. Alcuinum sacerdotis officio tunc sanctum fuisse, eique adstitisse Sigulfum ut diaconum. Sensum itaque hujus loci esse, quod Alcuinus communionem corporis & sanguinis Christi Carolo ejusque filiis præbuerit; nam *miscere* perinde esse hoc loco ac *præbere*. Etsi verò Alcuinum officio diaconi tunc usum fuisse permittatur, quod nonnisi futili argumento, id est negativo, adstrui possit; licuisse Alcuino, quod olim diaconis licebat, utramque speciem communicaturis præbere. Denique non modò Coiotium & Cordemoisium in nova Franciæ historia, sed etiam Dallæum, heterodoxum quidem, at cætera vitum doctum, hunc locum ita interpretatum fuisse. Tanta nomina, etsi his minutiis immorari piget, nos movent, ut huic loco genuinum sensum contra falsam illam interpretationem asseramus. Primò arguimur, quòd mendosis exemplaribus usi sumus, in quibus vox ista *post* absque accentu legitur. Hæc objectio auctoris hac in re (quod bonâ ejus venià dictum sit) incogitantiam prodit. Ecquæ enimvero exemplaria consulenda erant, ut genuina hujus loci lectio haberetur? an codices manu exarati? at nusquam in eis ejusmodi accentuum ne unum quidem, repereris; an editiones a viris doctis procuratæ? at

nulla

nulla melior Chesniana, in qua prædictæ voci nullus accentus apponitur, tametsi paullo superiùs, ubi loco maximè conveniebat, appositus est. Deinde Alcuinum sacerdotem fuisse nemo nisi hospes in ejus scriptis & epistolis dixerit, nemo qui vitam ejus cum tantilla attentione legerit. In hac enim dicitur in Franciam venisse diaconus; in hac quotidie missas cum Sigulfo presbytero suo *leviticè* celebrasse; in hac mortuum fuisse diaconum innuitur: quippe qui *ministerio levitarum cælestium* Stephani & Laurentii perductus in cælum perhibetur, & in medio cælestium levitarum *splendidissimâ indutus dalmaticâ* adhibuisse. Si ejus epistolas consulas, in plerisque Alcuinus seu Albinus *levita* inscribitur, etiam in iis quæ morti proximus scripsit. Lectoris otio & studio abuteremur, si exempla proferremus, quæ cunctis obvia sunt. Una sit instar omnium epistola LXXII. ad Leonem, scripta anno ferè octavo aure auctoris obitum, ubi in inscriptione *humilis levita Albinus* pontifici æternæ gloriæ salutem optat. Denique Eginhardus, qui eum ex facie noverat, & jam mortuum laudat, *Albinum cognomento Alchevinum, diaconem* tantùm vocat. Ita eum vocat Ardo in vita sancti Benedicti Anianensis; ita omnes. Hæccine sunt evanida illa & abnutiva tantùm argumenta? Jam verò, ut ad rem ipsam veniamus, præmittendum est, verbum *miscere* sæpe absolutè usurpari etiam apud melioris latinitatis auctores, pro fundere vel præbere potum, ductâ metaphorâ ex mistione non tam vini & aquæ, quam calidi & frigidi, antiquis familiari; &, si adjunctum verbo apponatur, nonnisi in rebus liquidis aptari: sic priori modo apud ipsum Alcuinum in libro prosaico de (*a*) de sancto Willibrordo invenias, *pauperibus miscere Christi*; eodem prorsus modo, quo apud Juvenalem (*b*), *pauperibus miscere puer*. Addo & illud Sulpicii Severi, agentis (*c*) de uxore Maximi imperatoris, quæ Martino *miscuit ipsa bibituro*. Posteriori modo idem Alcuinus in libro metrico de sancto Willibrordo, *miscere fiascones*, & *miscere vina* dixit, id est præbere. At quovis periculo asseruerim, nusquam id a quoquam dictum de rebus solidis, neque de communione corporis Christi, immo ne quidem de communione sanguinis, cujusmodi exemplum in tota retro antiquitate nullum, ut puto, ioveneris. Supereſt, ut Alcuinus, etsi tantùm diaconus, corpus Christi Domini communicaturis intra ipsa oblationum sollemnia, adeòque præsente sacerdote, porrexisse dicatur; quod nullo unquam tempore in illis circumstantiis factum fuisse asserere ausim: etsi fortè aliquando factum sit absente sacerdote. Maneat itaque ejus loci fixa, quam attulimus, lectio: cujus hic sensus, hæc certa sententia est, quidquid Dallæus, aliique contra sentiant, Alcuinum Carolo, tribusque ejus filiis, Carolo, Pippino, & Ludovico post perceptam communionem corporis & sanguinis Christi Domini, poculum præbuisse, fortè in secretario ecclesiæ, uti olim fiebat; quem ritum etiam suo tempore, id est labente sæculo duodecimo, perseveravisse Johannes Beletus testis est. Exemplis hic ritus assertus est in libello Parisiis nuper edito de missa & communione ad mentem regulæ sancti Benedicti.

ANN. CHR. 800.

(*a*) Cap. 17.
(*b*) Satyr. 5.
(*c*) Dial. 2. c. 7.

XCI. Liutgardis reginæ scribit epitaphium.

Carolo de morte Liudgardæ reginæ plurimùm dolenti Alcuinus consolatoriam, quamquam præsenti, epistolam (*d*) scripsit, atque *epitaphium Liodgardæ feminæ nobilis* inscripsit; quo nomine Hieronymus epitaphium Paulæ, & Paschasius Radbertus Walæ itidem epitaphium, hoc est funebrem laudationem, appellarunt. Hac in epistola regem monet Alcuinus, ut ne dolori olmiùm se tradat. Non ingemiscat de alterius felicitate, quæ spinosos finivit labores, & volavit ad eum, qui fecit illam: cur plangat quod vitare non possumus? Mittenda munuscula caritatis post caros nostros, offerendum munus salutis nostræ pro illis. Miserendum miseris, ut misereatur illis Deus; quod pro illis in fide facimus, proficere & nobis.

(*d*) Alcuin. ep. 21.

XCII. Cormaricum monachi inducti per Benedictum.

Cùm monasterium Cormaricense, moriente Hitherio abbate, nondum absolutum esset; ejus perfectionem in se suscepit Alculous, & loco modis omnibus absoluto, litteras a Carolo Turonis agente obtinuit, sibi ut liceret monachos constituere *in cella sancti Pauli, quæ rustico nomine Cormaricus dicitur:* ibidem regulariter secundùm regulam sancti Benedicti victuros; dato diplomate III. nonas Junii, anno tricesimo-secundo & vicesimo-septimo regni ejus. Pridie ejus diei aliud eidem Albino abbati concessum fuerat præceptum; quo facultas ejusdem cellæ monachia data duas habendi naves per Ligerim, Meduanam, Sartam, Ledum ac Vigennam, u tributis prorsus immunes. Monachos viginti ad novam illam coloniam Alcuino suppeditavit Benedictus Anianæ abbas, qui dudum ipsi ob notæ sanctitatis famam carissimus & acceptissimus erat: adeò ut ex epistolis ad eum scriptis ab Alcuino, quas excidisse dolemus, facilè unus libellus confici potuisset, immo fortè confectus sit; quod Ardo Benedicti discipulus tradit his omnino verbis. *Alcuinus quoque ex genere Anglorum, ordine levites, sapientiâ præclarus, sanctitatis merito venerabilis, regens monasterium beati Martini confessoris, qui in aula glorioſi imperato-*

ANN. CHR. 800.

ris Caroli omni honore dignus habebatur, auditâ, experiâque viri Dei ſanctitatis famâ, inviolabili ſe illi caritate conjunxit, ita ut ex ſuis epiſtolis ei ſæpe directis, aggregatis in unum, unus conficeretur libellus. Datis itaque illi muneribus, poſtulat obnixè ſibi monachos dari; cui cùm protinus venerabilis pater aſſenſum præbuiſſet, equos miſit qui eos ferrent: quos in monaſterio, cui nomen eſt Cormarine, quod ædificaverat, collocavit. Fuere etiam & bi, ut reor, vigiati cum prælato ſibi magiſtro: ad quorum bonum converſationis exemplum magna eſt aggregata multitudo monachorum. Hæc congregatio ad quinquaginta monachos jam excreverat anno ſeptimo Ludovici auguſti, quo anno primùm Cormaricenſibus facta eſt poteſtas eligendi abbatis ex eadem congregatione, cum conſenſu tamen abbatis & congregationis ſancti Martini, cui hoc monaſterium ſubjectum erat; adeò ut, quod Urbani ſe-
„ cundi decreto ſancitum eſt, electus abbas de beati Martini ſepulcro baculum ſu-
„ mere deberet; eoque defuncto, idem baculus ad eumdem locum referri ad perpe-
„ tuam ejus ſubjectionis memoriam. Ex his quos Benedictus Cormaricum miſit, unus erat Sigulfus monachus, alius a Sigulfo presbytero Alcuini diſcipulo. Fortè aliquando fratribus Cormaricenſibus, *quos valde diligebat* Alcuinus, juſſerat centum modia vini ſubmitti: qui verò ea devehebant ductores, *fabulam aquæ* in vaſcula, ex quibus vinum furtim hauſerant, inferri curarunt, ut plena apparerent. Factum divinitus cognovit Alcuinus, mandavitque per Sigulfum Benedicti abbatis monachum proviſoribus monaſterii, ut vini ductores retinerent, quoad ipſe coram eis furtum probaret. Ivit, & rem ita eſſe fatentibus cum pudore ductoribus oſtendit.

Porrò hoc in monaſterium Alcuinum idemtidem ventitaſſe, ibique ſcholas quan-
(a) *Alcuin. epigr. 222.* doque frequentaſſe colligimus ex quibuſdam verſibus (a) inter Alcuinos editis, quos potius Cormaricenſi, quàm Judocenſi cellæ tribuendos eſſe ſuadet cœli & ſoli eo in loco amœnitas, a poëta celebrata in hunc modum.

O mea cella, mihi, habitatio dulcis, amata,
Semper in æternum, o mea cella, vale.
Undique te cingit ramis reſonantibus arbos.
Silvula floriferis ſemper onuſta comis.
Prata ſalutiferis florebunt omnia & herbis,
Quas medici quærit dextra ſalutis ope.
Flumina te ciugunt florentibus undique ripis,
Retia piſcator qua ſua tendit ovans.
Pomiferis redolent ramis tua clauſtra per hortos,
Lilia cum roſulis candida miſta rubris.
Omne genus volucrum matutinas perſonat odas,
Atque creatorem laudat in ore Deum.
In te perſonuit quondam vox alma magiſtri,
Quæ ſacro ſophiæ tradidit ore libros.
In te temporibus certis laus ſancta tonantis
Pacificis ſonuit vocibus atque animis.
Te mea cella modò lacrymoſis plangò camanis,
Atque gemens caſus pectore plango tuos.
Te ſubitò quoniam fugiſti carmina fato,
Atque ignota manus te modò tota tenet.
Te modò nec Flaccas, nec vatis Homerus habebit,
Nec pueri muſas per tua tecta canent.

Fortè hos verſus poſt mortem Alcuini & Homeri ſeu Angilberti ſcripſerit Fridugiſus abbas, Alcuini ſucceſſor, qui, cùm videret Cormaricum proprio jam gaudere abbate, nempe Jacobo, hanc cellam, quaſi ſibi ſubtractam queritur. Floruit parrum noſtrorum temporibus Cormarici Joachimus Perionius, ſingulare ejus loci ornamentum.

XCIII. Giſla novam Calæ baſilicam ſtruit.

Hoc tempore Giſla, Caroli ſoror, & ipſa Calenſis parthenonis abbatiſſa, novam illic baſilicam in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ exſtruendam curavit, eòque ſanctimoniales e baſilica ſanctæ Crucis tranſtulit. Hujus rei argumentum nobis ſuppeditat hiſtoria tranſlationis ſanctæ Balthildis, cujus corpus poſt aliquot inde annos e crypta ſanctæ Crucis tranſlatum eſt in eccleſiam beatæ Mariæ, *quam domna Giſla a fundamentis ſtruxerat.* Huc ſpectare videtur Alcuini epiſtola quinquageſima-ſexta, *caritſimæ in Chriſto ſorori* inſcripta, non alteri ut quidem puto, quàm Giſlæ
„ Caroli ſorori, cui dicit, ſibi multùm placere ejus laborem *in ſanctæ Dei Genitri-*
„ *cis eccleſiæ exaltatione, & in librorum conſideratione*; plurimùm item ſibi place-
„ re crucem, quam ejus benignitas ſibi direxerat; habituram æternam a Deo

mer-

» mercedem pro illius opera, & aſſiduas ſancti Lupi interceſſiones, ſimulque lau-
» des gratiarumque actiones ab eis, qui ad ejus patrocinia confugiunt. Ex quo in-
telligimus, hanc crucem Alcuino miſſam fuiſſe pro Trecenſi ſancti Lupi baſilica, cui is præfectus a Carolo fuerat. Eidem dilectiſſimæ in Chriſto ſorori Alcuinus ſcripſit epiſtolam ſexageſimam, quâ ei gratias agit ob ſalutationem & gratiſſimum
» munus pſalmodiæ & miſſarum, ſimul ob cappam ſibi aptiſſimam, quam illa ipſi
» dono miſerat; tum eam hortatur, ut animum ſuum confirmet in ſervitio Dei, &
» in ſalute animæ ſuæ ſolliaitè curanda. In hoc laborandum ſingulis diebus, horis
» ac momentis, ut abundanter habeat, quod feliciter diligat. Alia erat Giſla fi-
lia Caroli itidem ſanctimonialis, quam non ſororem, ſed filiam Alcuinus appellare ſolet. ANN. CHR. 800.

XCIV. Campellenſe S. Leodegarii monaſterium.

Non dubitem quin da Theodrada, Caroli Magni filia, intelligendum ſit id, quod in libro de geſtis (*a*) abbatum ſancti Germani Autiſiodorenſis legitur, ubi monaſterium ſancti Leodegarii da Campellis olim *a bonæ memoriæ Theograda regina reſtauratum* fuiſſe dicitur, & *monaſtico ordini mancipatum*. Non anim inſolens aſt, ut aliàs jam obſervatum, filias regum, etiam innuptas, reginas appellari. Sanè hoc monaſterium jam axſtabat, habebatqua Teutonem abbatem anno tertio-decimo Lu-
» dovici auguſti, quo anno quædam commutatio facta (*b*) eſt inter Seraphim Be-
» ſuenſem abbatem & Teutonem abbatem monaſterii ſancti Leodagarii, quod Cam-
pellenſe nominatur. Situm eſt in pago Atoariotum ſau Beſuenſi, diœceſis Lingonenſis; diſtinguandum ab alio Campellenſi pagi Briegii monaſterio, cujus mantio a nobis ſuperiùs facta aſt, agendo de ſancto Mederico abbata Æduanſi. Da alterutro intelligandus videtur Frodoardus (*c*) in hiſtoria Remenſi, cùm ait, Formoſum papam Fulconis atchiepiſcopi rogatu *abbatiam, quæ dicitur Campellis*, Remenſi eccleſiæ reſtituiſſe. Porro Campellenſe ſancti Leodegarii monaſterium Herſendis Burgundiæ duciſſa, Hentiai duais uxor, a viro ſuo obtinuit, ut Heldrico abbati ſancti Germani Autiſiodorenſis, notæ ſanctitatis aa teligionis viro, committeretur, ut per eum ad regularis vitæ normam reduci poſſat: quo ax tempore, id eſt ab axitu ſæculi dacimi, hoc monaſterium, in cellam redactum, eidem ſancti Germani cœnobio ſubjectum fuit.

(*a*) *Labbe tom. 2. bibl. p. 572.*
(*b*) *Spicil. tom. p. 522.*
(*c*) *Frodoard. lib. 4. c. 2.*

S. Salvatoris monaſterium.

Ab eodem atiam pendet monaſterium ſancti Salvatoris, quod Ermenaldus comes pagi Autiſiodorenſis in Puiſaya ejuſdem pagi tractu exſtruxit pontificatu Maurini epiſcopi, qui illud ſollemniter dedicavit, auxirque ax rebus ſancti Stephani, cui idem monaſterium attribuit, poſtmodum ſancto Germano concaſſum. Is aſt Maurinus epiſcopus, qui theſaurum in turre, quam Brunechildis vocant, obtulit Carolo Magno, eâque arte plurimas eccleſiæ ſuæ poſſaſſiones, quæ a ſecularibus diſtractæ fuerant, recuperavit. Ei ſuffectus Aaron ſucceſſorem habuit Angelelmum, qui acnobio ſancti Salvatoris tabulam arganteam, *cum ſigno ſonoriſſimo*, ſeu campana donavit. Benignè explicandus auctor, qui de geſtis epiſcoporum Antiſiodorenſium ſcripſit, cùm Ermenaldum, hujus cœnobii conditorem, vocat primum comitem pagi Autiſiodorenſis: aùm principatu (*d*) Guntahramni Peonius, ejuſque filius Mummolus hunc aomitatum rexerint. Sed intermiſſam fortè dignitatem Ermenaldus primus recupetaverit. Neque anim veri ſimile eſt, jam tum hereditariam evadera acepiſſa.

(*d*) *Greg. Turon. lib. 4. c. 36.*

XCV. Theodrada abbatiſſa Argentogilenſis.

Redeo ad Theodradam mox laudatam, quæ non tantùm beneficentiæ causâ, ſed etiam monaſticâ profeſſione, uti & Giſala utraque, & amita & ſoror, ne quid de Berta dicam, noſtra eſt. Nondum hoc inſtitutum amplexa erat, ſed tamen da ſæculo fugiando cogitabat, cùm Carolum regem, in urbem Romam triumphali mora hoc anno ingredientem, comitata eſt, eâ ſanè pompâ, quæ ſanctimonialem non decuiſſet, uti poëta ejus temporis eam depingit his verſibus.

Interea ingreditur vultu Theodrada coruſco,
Fronte venuſta nitens, & cedit crinibus aurum.
Pulcra peregrinis collucent colla ſmaragdis:
Pes, manus, ora, genæ, cervix radiata niteſcit.
Clara ſeronatis fulgeſcunt lumina flammis:
Pallia permixtis lucent hyacinthina ſalpis,
Clara ſophocleoque ornatur virgo cothurno.
Turba puellarum circumſtrepit agmine denſo,
Atque venuſta cohors proceram nitet ordine longo.
Ecce ſedet in niveo pulcherrima virgo caballo;
Acri fertur equo Caroli pia filia regis.
In nemus ire parat, ſacrata palatia linquens.

ANN. CHR. 800. His, inquam, verſibus regiæ virginis, non monachæ cultus exprimitur: ſed tamen ex ultimo verſu intelligimus, Theodradam de ſeceſſu in ſolitudinem, & de relinquendo palatio cogitaſſe. Id porro paullo poſt exſecuta eſt in monaſterio Argentogilenſi prope urbem Pariſiorum, quod Hermenricus & Numa tempore Chlotharii tertii conſtruxerant, ac monachis ſancti Dionyſii tradiderant, ut in Tomo quinto dicturi ſumus, cùm de ejus reſtitutione S. Dionyſio facta agemus. Hoc verò monaſterium Carolus a Fardulfo abbate, an a Waltone, & a fratribus obtinuit, ut quamdam filiam ſuam, inquit (*a*) Sugerius, id eſt Theodradam, *matrimonium humanum recuſantem, ibidem abbatiſſam ſanctimonialium conſtitueret*, eo pacto, ut illud poſt mortem ejus in jus ſancti Dionyſii reverteretur. Id ipſum a Ludovico auguſto fratre ſuo Theodrada ipſa petiit, annuitque Ludovicus, dato (*b*) diplomate, in quo *inluſtris femina ſoror* ſua, *Theodrada Deo ſacrata* appellatur. In vivis adhuc erat anno ſequentis ſæculi viceſimo-quarto.

(*a*) *Chron. to. 4. p. 333.*

(*b*) *Doublet. p. 736.*

XCVI. Caroli M. privilegium Benedicto abbati datum pro Novacella.

Pæne ad alia properanti exciderat mihi Caroli Magni diploma hoc anno conceſſum Benedicto Anianæ abbati, dum rea Turonis reverſus Aquiſgrani in procinctu Romani itineris tantiſper moraretur. Iſtuc ad eum acceſſit Benedictus, fortè ut ab æmulorum criminationibus ſe purgaret; probatâque ſuâ ipſius innocentiâ, petiit a rege, ut quaſdam (*c*) cellas, in vaſtis illis locis Anianæ proximis ab ſe ædificatas, regiâ auctoritate confirmaret. Una ex illis erat Nova-cella, intra fiſcum Juvioiacum apud Fontem-agricolas, cum duobus molendinis ſuper fluvium Letum, *inter mare & ſtagnum*, exſtructa, cum conſenſu comitum & fidelium eorum locorum; altera in loco, dicto Aſogrado, cum ſuis appendicibus, ſuper fluvium Araurem (***) ſitis, in loco Apud-ſalices dicto, *ad paſcua armentorum & alenda pecora*: quæ omnia præcepto ſuo rata eſſe Carolus juſſit menſe Junio, anno regni ſui triceſimo-primo & viceſimo-ſexto. Actum Aquis palatio regio. De Nova-cella interpretandum id, quod Ardo (*d*) commemorat de quodam fratre, qui tabulam ſacratam, in qua ſancti Dionyſii aliorumque ſanctorum reliquiæ incluſæ erant, temerè, poſt delatos ante aliquot dies catulos, veſtibus illotis, deferre illuc volebat. Naviculâ itaque prætervectus, (*erat enim cella ipſa inter ſtagnum & mare ſita*) tum equo conſcenſo mox in terram dejectus, ſimulque tabulâ e manibus ejus excuſſâ, morte etiam equi, pœnat temeritatis dedit. Alter etiam frater in idem ſtagnum ingreſſus, quoniam ſecum habebat crucem, in qua lignum dominicum erat, ex imminenti naufragio ereptus eſt. In alia cella *fratres* (*e*) *ſoliti erant alendarum ovium curam habentes, æſtatis ſolummodo tempore habitare*: cujus loci oratorium, iis abſentibus, ingreſſæ mulieres, atque irreverenter in eo ſe habentes, *tornationibus vexari cœperunt*: nec ante ſanatæ ſunt, quàm iidem fratres, prout earum viri *monachos a montibus cum ovibus deſcendentes rogaverant*, pro illis preces fudiſſent: quod idcirco totidem Ardonis verbis obſervare viſum eſt, ut appareat, fratres illos, qui ovium curam habebant, verè *monachos* fuiſſe, non e numero illorum fratrum, quos modò converſos appellamus, qui necdum inſtituti erant.

(***) *l'Eraut.*

(*c*) *Sæc. 4. parte 2. p. 222.*

(*d*) *Num. 37.*

(*e*) *Num. 38.*

XCVII. Angilbertus abbas privilegium obtinet a Leone papa.

Romam comitatus eſt Carolum Angilbertus abbas Centulenſis, ipſoque ejus coronationis die a Leone pontifice privilegium obtinuit, annuente, immo etiam petente Jeſſe Ambianenſi epiſcopo, ut totius monaſterii ac villæ circumpoſitæ curam eccleſiaſticam ſolus haberet abbas, nec quidquam epiſcopus Ambianen is de eccleſiis aut clericis ejuſdem loci poſſet conſtituere. Ejus privilegii fragmentum Paulus Petavius in ſyntagmate Nithardi retulit ex codice olim ſuo, nunc bibliothecæ Ottobonianæ, ex quo integrum huc referre juvat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis & epiſcopis per totam Galliam conſtitutis, præſentibus ſcilicet & futuris. Apoſtolicæ dignitatis diſcretionis competit pia petitionibus aſſentire, & eorum vota effectibus mancipare; quorum bona voluntas & pia intentio utilitati & pacis eccleſiarum cognoſcitur inſudare. Idcirco decrevimus ſuggeſtione fratris & coëpiſcopi noſtri Jeſſe Ambianenſium antiſtitis, ſimulque Angilberti abbatis, quam in præſentia glorioſi atque excellentiſſimi filii noſtri Karoli, quem auctore Deo in defenſionem & proventum ſanctæ univerſalis eccleſiæ in auguſtum hodie ſacravimus, nobis intimarunt, paternâ pietate ſuſcipere, atque hanc paſtorali ſollicitudine confirmare. Decernendo igitur ſtatuimus, & beati Petri apoſtolorum principis auctoritate ſancimus, ut monaſterium ſancti Salvatoris ſanctique Richarii confeſſoris, ſitum in pago Pontivo, vico Centula, quod idem ſanctus in propriis rebus olim Chriſto inſtituit, quodque ab excellentiſſimo præfato filio noſtro auguſto Karolo nuper reſtauratum, & in nobilem Chriſto proſegente ſtatum redactam eſt; cui ſcilicet memoratas abba Angilbertus præeſſe cognoſcitur, immune ac quietam, & omnimodis liberum ſit, ut nemo regum, nemo pontificum, vel alterius unjuſlibet poteſtatis, nunc & per futura tempora

pora ipſius loci abbatem qualicumque nomine commovere aut inquietare conetur, nec in rebus ad eumdem locum pertinentibus ullam dominationem aut ordinationem, ſeu præoccupationem vel diminutionem uſurpare attentet: ſed abbas loci ipſius hoc præſenti apoſtolicæ auctoritatis privilegio fretus, omnia quæcumque eccleſiarum, cellarum, clericorum, militum, colonorum, ſervorum, ancillarum, villarum, reddituum, poſſederit, vel deinceps ad prædictum locum conceſſa vel delegata fuerint, liberè & quietè poſſideat, atque inconcuſſè ordinet & diſponat; neque concilii aut ſynodi obtentu cum quiſquam, exceptâ dumtaxat Romanæ ſedis auctoritate, quòlibet venire aut vocare, vel invitare præſumat: quatenus laus & honor Dei omnipotentis in eodem loco pro voto excellentiſſimi filii noſtri glorioſi auguſti Karoli, quantò liberiùs, tantò ſollicitiùs & accumulatiùs in perpetuum celebretur. Ea verò quæ ad uſum eccleſiarum neceſſaria ſunt, a Remenſi archiepiſcopo, vel a quolibet ejus ſuffraganeo, petat & accipiat. Ipſius autem totius villæ, quæ Centula nuncupatur, curam eccleſiaſticam retineat, nec in aliquo epiſcopus Ambianica ſedis de eccleſiis aut clericis ejuſdem loci ſe intromittat, niſi fortè voluntas abbatis illum rogando invitaverit, ut aliquam conſecrationem, vel ordinationem, ſeu prædicationem aut inſtituram (*) exerceat: quòd ſi contigerit, nihil amplius quàm ſecundum ſuam utilitatem abbas permiſerit, ibidem epiſcopus perficiat. Cùm verò abbas loci de hac vita migraverit, nulla poteſtas, nullaque nobilitas mundi in eligendo abbate, ſive loci procuratione prævaleat: ſed in fratrum arbitrio conſiſtat, ut quemcumque ſecundùm timorem Dei juxta tramitem regulæ beati Benedicti elegerint, hunc, annuente rege Francorum, qui tunc fuerit, fortiantur abbatem, benedictionem conſecrationis impendente epiſcopo, a quo idem electus benedici maluerit. Quicumque verò huic noſtræ ſanctioni in aliquo obviare aut refragari tentaverit, auctoritate domini Salvatoris noſtri & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli a corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, extorris & excommunicatus permaneat, gradus ſui dignitate careat, & infamis atque anathema in ſempiternum maneat, amen. Data octavo kalendas Januarii, indictione nona. Zacharias diaconus regionarius & ſancta atque apoſtolica Romana eccleſiæ bibliothecarius ſcripſi, recognovi & ſubſcripſi. ANN. CHR. 800.

De anno, quo deceſſit Tilpinus archiepiſcopus Remorum, variæ ſunt recentiorum ſententiæ, quas Comtius expendit, pſeudo-Turpini fabulam refutare non immeritò piaculum ratus. In his ſententiis duæ potiores. Si notitiam de villa Noviliaco ſequimur, defunctus eſt Tilpinus anno viceſimo-tertio, poſtquam Carlomannus Remenſi eccleſiæ villam Noviliacum tradiderat, id eſt ejus ſæculi nonageſimo-quarto: ſi Frodoardum præferimus, Tilpino pontificatus annos ſeptem & quadraginta tribuentem, ejus obitus hoc anno collocandus. Remenſem eccleſiam rebus & poſſeſſionibus auxit, & ſacrarum codicibus ſcripturarum inſtruxit. Idem etiam impenſè magnificus fuit in ſancti Remigii baſilicam, quam ſenio collabentem reparavit, ubi & monachi ab eo reſtituti. Exſtat etiam nunc in Remigiana bibliotheca raræ antiquitatis pontificale ex dono ipſius Tilpini, qui in eadem baſilica ſub odeo ſepultus eſt, affixo ad novi ædei parietem non ad altare, ut fallit Mariottus, ipſius Tilpini epitaphio, quod Hincmarus compoſuit in hunc modum XCVIII. Tilpini Remenſis epiſcopi obitus.

Hæc requieſcit humo Tilpinus præſul honoris,
Vivere cui Chriſtus, vita & obire fuit.
Hunc Remi populo martyr Dionyſius almus
Paſtorem vigilem miſit & eſſe patrem.
Quem paſcens quadragenis aſt amplius annis,
Veſte ſenectutis deſpoliatus abit,
Quartas cùm nonas menſis September haberet,
Mortua quando fuit mors, ſibi vita manet.
Et quoniam locus atque gradus hos junxerat, Hincmar
Huic feſti tumulum, compoſuit titulum.

Variant necrologia Remenſis eccleſiæ in deſignando ejus obitus die. Conſentit cum Hincmaro kalendarium, ſacramentario Godelgaudi præmiſſum in codice Remigiano, qui manu exaratus eſt anno trieſimo-primo Caroli regis, nempe Calvi; necnon kalendarium Odalriel præpoſiti eccleſiæ Remenſis, ſcriptum ſæculo undecimo. In alio veterrimo martyrologio eccleſiæ Remenſis, nunc bibliothecæ Ortobonianæ, *kalendis Septembris obiit Tilpinus Remenſis archiepiſcopus, & habemur ſuam caſulam; Inter apoſtolicos.* Sic in eo codice legitur in aſſignando aliorum epiſcoporum obitu, fortè ad indicandum, eos in ipſa Remenſi eccleſia cum aliis ejuſdem eccleſiæ epi-

ANN. CHR. 800.

epiſcopis humatos fuiſſe. Sepultus eſt tamen Tilpinus, ut mox dicebam, ſub odeo ſeu majori ambone Remigianæ baſillicæ, & quidem ad eum locum, ubi ſanctus Remigius primùm ſepultus fuerat, ubi & olim ſancti Chriſtophori erat ædicula, uti fidem facit inſcriptio cum cruce ad hunc locum appoſita his verbis: HIC CORPUS S. REMIGII PATRO HUMATUM FUIT IN MSOIO ACCLESSIOLÆ S. CHRISTOPHORI, SUB SPELONCA DUPLICI. Anno MCCXLVIII. exſtruendo novo ambone, qui ad ſex pedes versùs navim ſummotus eſt, cùm vetus ſubrueretur, inventi ſunt circa primarium locum tumuli ſancti Remigii tres ſepulcrorum ordines, haud dubiè quorumdam archiepiſcoporum & nobilium, quales fuere ex archiepiſcopis ante Tilpinum Sonnatius, & Lando, quos in baſilica Remigiana ſepulturam ſibi delegiſſe Frodoardus tradit (a). Poſt Tilpinum Hincmarus, aliique nonnulli ibidem humati ſunt, ut ſuis locis videbimus.

(a) *Frod. lib. 2. c. 12.*

Poſt aliquot annorum interpontificium Tilpino ſuffectus eſt Wlfarius, *vocatus epiſcopus*, dum miſſum dominicum ageret, *antequam ordinaretur*. Sub his archiepiſcopis, eorumque ſucceſſoribus uſque ad Hugonem, id eſt ad ſæculum decimum, in monaſterio ſancti Remigii nulli, excepto Ebbone monacho, abbates fuere præter archiepiſcopum, ſub quo præpoſitus diſciplinam regularem moderabatur. Idem alibi uſitatum ſub abbatibus ſæcularibus, ſub quibus vel præpoſiti, vel decani idem officium exercebant.

XCIX. Anſonis abbatis Laubienſis ſucceſſores.

In eum ſtatum redactum fuit eodem tempore cœnobium Laubienſe poſt obitum Anſonis abbatis, qui ea hac vita migravit eo anno, quo Carolus imperator renuntiatus eſt. Poſt eum abbatiam invaſit Hildricus canonicus, eoque mortuo Ramnericus tempore Ludovici auguſti. Eodem imperatore, Ramnericum excepit Folradus ſeu Fulradus, Ramnerici nepos, ut quidem puto, ex ſorore, filius Hieronymi Caroli Magni patrui, idemque baſilicæ ſancti Quintini abbas, de quo plura in conſequentibus dicenda occurrent. Trium ejus deceſſorum nomina tantùm nota.

C. Præpoſiti Remigiani.

Quinam ſub his abbatibus diſciplinæ regulari apud Laubias præfuerint, incompertum: at præpoſitorum Remigianorum ſeries habetur apud Marlotum, ubi primus occurrit Erchanraus, qui hoc officium laudabiliter geſſit ſub Tilpino & Wlfario archiepiſcopis. Remigianus codex, quoſdam ſancti Auguſtini ſermones in pſalmos continens, ſcriptus eſt in monaſterio ſancti Remigii, *ex præcepto piiſſimi abbatis Vvolfarii & archiepiſcopi; Erchanrao verò præpoſito ejus ſibi obediente perductus eſt ad perfectionem*. Idem Erchanraus adhuc præpoſitus erat ſub Ebone abbata & archiepiſcopo, cujus præcepto ibidem conſcriptus eſt Caſſiodori commentarius in pſalmos. Erchanrao ſucceſſit Bertigarius ſub eodem Ebone, ut patet tum ex inſcriptione libelli, in quo monachorum Remigianorum nomina ſub unoquoque præpoſito vel abbate recenſentur, tum ex duobus codicibus ejus eo præpoſito ſcriptis. Hunc excepit Raduinus, ex-abbate Berceti apud Ligures cœnobii, monachus Remigianus, dein honorem præpoſituræ adeptus pro ſua probitate; quo tempore Ebo, „ Ebonis archiepiſcopi nepos, ab ipſis pæne ineunabulis ſub religione & habita „ regulari nutritus in ſancti Remigii monaſterio, ibidem religioſam exegit ætatem: „ quouſque a domno Ebone archiepiſcopo, avunculo ſuo, diaconus & abbas mo„ nachorum ad regularem ordinem tenendum ordinatus eſt, quæ ferè verba ſunt Hincmari in epiſtola ad Carolum Calvum contra Gotheſcalcum. Ebo archiepiſcopus ob crimen læſæ majeſtatis ſede ſuâ pulſus, ajeſqua nepos æquivocus abbatiâ itidem cedere coactus, locum fecerunt Fulconi chorepiſcopo, qui per novem annos, nempe uſque ad ordinationem Hincmari archiepiſcopi, epiſcopatum ſimul & abbatiam realt, & poſt eum Notho per ſeſquiannum. In eodem ſæculo Soifarius præpoſitus erat, qui libros Moralium Gregorii Magni ſcribi juſſit. In ſchedula profeſſionis Rotfridi monachi mentio fit *præſentis abbatis, videlicet Hincmari archiepiſcopi*; neque enim infra ſe ducebant archiepiſcopi ſe ſe illuſtris monaſterii abbates dici: unde non mirum, ſi Fulco chorepiſcopus hoc ipſo titulo inſigniatur In litteris ſocietatis initæ inter monachos Dionyſianos & Remigianos, quas ſuos loco proferemus. Ante hos omnes decanus erat monaſterii ſub Tilpino Godelgaudus, de quo in fine bujus libri.

CI. Societas precum inter Gallenſes & Augienſes.

Inita eſt hoc anno ſimilis ſocietas inter monachos ſancti-Gallenſes & Augienſes ſub abbatibus Werdone atque Waltone, hiſque conditionibus inſtitura, ut pro unoquoque fratre mortuo ſinguli presbyteri ipſo die, quo contigerit obitus, vel ſignificatus fuerit, tres miſſas, & cæteri fratres pro ao pſalterium ac vigilias defunctorum perſolvant, communiſque oblatio ab omnibus fiat. Item at in die ſeptimo, triginta pſalmos; tricaſimo autem, presbyteri quilibet unam miſſam, & cæteri quinquaginta pſalmos. Ad hæc, ot in capite ſingulorum menſium vigiliæ ex more celebrentur, in quibus omnium ſimul defunctorum ejuſdem ſocietatis ſra-

trum,

trum, atque defuncti recèns fratris commemoratio fiat, cum oblatione item generali pro iisdem; & post hæc unusquisque presbyter unam missam; cæteri fratres quinquaginta psalmos persolvant. Denique, ut semel unoquoque anno sub die septimo-decimo kalendas Decembris commemoratio omnium simul fiat pro annuali singulorum memoria, ipsoque die presbyteri ternas missas (en plures uno die unius presbyteri missas) & cæteri fratres psalterium *decantent* seu recitent, ac celebratio vigiliæ, communisque oblatio ab omnibus fratribus fiat. Hoc specimen est generalis commemorationis omnium defunctorum, quæ postea, præeunte sancto Odilone abbate Cluniacensi, universim in ecclesia instituta est. Hæc societas, quæ Ottonis Magni principatu, quibusdam additis, renovata est, facta legitur apud Goldastum (*a*) *anno ab incarnatione Domini octingentesimo, regnante domno Karlo, serenissimo cæsare augusto*, qui nonnisi sub finem anni, ut diximus, id est octavo kalendas Januarii, imperator salutatus est. Sed hic locus fortè intelligendus secundùm veterem calculum, qui tres primos anni sequentis menses præcedenti tribuebat.

ANN. CHR. 800.

(*a*) *Gold. parte 2. rerum alam. p.* 180.

CII. Findanus Rhinaugiæ reclusus.

Eodem anno Rhinaugiam se recepit Findanus, Scottus seu Hibernus provinciæ Lagenicnsis, postquam Turonis sanctum Martinum adiisset, ac Franciam & Alamanniam peragrasset atque Italiam, ubi beatorum apostolorum limina atque urbis loca sacra lustravit. Locus est in insula Rheni diœcesis Constantiensis, alius ab Augia divite, monasterio insignitus, cujus conditor fuisse creditur Wolfehardus comes Kiburgensis. In libro fratrum conscriptorum sancti Galli recensentur inter *nomina fratrum de Rinauwa* Wichramnus, Wolwinus, & Antwartus abbates, quos primos ejus cœnobii rectores fuisse non dubito. Sub uno itaque ex his abbatibus Findanus eò secessit. Quinquennio in vita communi exacto, majoris profectus studio in artissimum locum se reclusit, & inauditâ corpus inedià perdomuit. Locus erat ad septemtrionalem partem basilicæ sanctæ Dei Genitricis, ubi per duos ac viginti annos in summa illa abstinentia perduravit, quartam tantùm panis quotidiani partem in cibum sumens, reliquum erogans pauperibus. Dum cum fratribus maneret, *lapides velator* in lecto corpori supponebat. Sæpe ingluvie tentatus, nihil tamen de pristina severitate remisit. Post reclusionem diutino cilicio indutus, calore ign s abstinens, non pausans in lectulo, balneum vitans, jejuniis, vigiliis, precibusque assiduè insistens, vix pane toto illo tempore usus, miraculi instar omnibus fuit. Cætera ejus facta, quæ altero libro ab anonymo descripta fuerant, exciderunt.

CIII. Milizense monasterium Fuldensi subjectum.

Sub initium hujus anni Emhildis abbatissa (*b*) cum sororibus suis, numero viginti se se resque suas Fuldensi monasterio tradiderunt, eâ conditione, ut, dum viverent, vitæ necessaria a Fuldensibus acciperent: post earum verò obitum, monasterium suum, id est Milizense, de quo aliàs dixlmus, ejusque loci congregatio sub dominio & defensione Fuldensium secura consisteret. In litteris hujus traditionis recensentur omnia ecclesiæ ornamenta, id est altare primum auro paratum, cruces tres auro paratæ, capsæ auratæ undecim, calices argentei quatuor, totidemque patenæ; calices cuprini cum suis patenis, & alia quæ omittimus. Actum vico publico Milizâ, anno dominicæ incarnationis octingentesimo, die tertiâ mensis Februarii.

(*b*) *Tradit. Fuld. p.* 510. *V. lib.* 2. *n.* 41.

CIV. Cloveshoviense concilium secundum.

Spelmannus hoc anno collocat secundum concilium Cloveshoviæ provinciale, cui Athelardus seu Ethelardus Dorobernensis ecclesiæ metropolitanus præsedit, universis provinciæ suæ episcopis, abbatibus atque etiam ducibus eò convocatis. Facta fidei professione, qualis a beato papa Gregorio primitus illi genti exposita fuerat, actum est de restituendis chirographis seu instrumentis, quorum dispendio & amissione Anglicanæ tunc ecclesiæ miserabilirer afflictæ erant. Et primùm quidem prolatæ sunt inscriptiones monasterii Cothamensis, terrarumque ipsi adjacentium: quod monasterium cum omnibus ad illud pertinentibus terris Athelbaldus rex Merciorum Dorobernensi ecclesiæ Salvatoris tradiderat; utque illa donatio firmior esset, ex eadem terra cæspitem & cunctos libellos ejusdem cœnobii per venerabilem Cuthbertum archiepiscopum misit, & super altare Salvatoris in præsentiarum firmitatem poni curavit. Verùm post mortem prædicti pontificis nefarii duo ejus alumni hos libellos furati, Cenulfo regi occidentalium Saxonum tradiderunt, qui, his acceptis, idem cœnobium cum omnibus ad illud pertinentibus, in suos usus aptavit; rejectis diutiùs hac de re querelis archiepiscoporum, tum Bregwini, tum Jamberti, qui tandem vel serâ pœnitentiâ ductus, prædictos libellos cum pecunia non modica remisit. Vix hæc restitutio facta erat, cùm Offa rex Merciorum idem cœnobium invasit, totoque vitæ suæ tempore iniquè retinuit, & absque litterarum auctoritate suis heredibus reliquit. Conquestus est de illa invasione Athelardus in hac synodo, prolatisque primariis ejus cœnobii libellis ac relectis, unanimi patrum sen-

ANN. CHR. 800.

ſententiâ decretum, juſtum eſſe, ut illud metropoli Dorobernenſi reſtitueretur. His geſtis commutationem ejuſdem cœnobii fecit Athelardus cum Cynedritha abbatiſſa, quæ terras, olim ab Offa rege ſibi donatas, Dorobernenſi eccleſiæ dedit in compenſationem illius monaſterii, quod eum omnibus telligraphis, ſeu libellis, ab Athelardo accepit, ſimulque monaſterium Pectanegenſe, Athelardo ab Egfrido rege hereditario jure olim conceſſum. Obſcura modò nobis ſunt hæc monaſteria, quorum nullam invenio mentionem in Monaſtico Anglicano, nec certè de Etgegenfordenſi conſtructo (*a*) ab Edwino ſeu Eda quondam duce Northanimbrorum, qui poſtea ejus loci monachus & abbas, ibidem, velut miles emeritus, anno ſequenti diem clauſit extremum XVIII. kalendas Februarii.

(*a*) *Simeon Dunelm. col.* 117.

CV. Godelgaudi liber ſacramentorum.

Diſſulimus ad hunc locum agere de Godelgaudo ſacerdote & monacho, qui decani officium in Remenſi ſancti Remigii cœnobio ſub Tilpino archiepiſcopo geſſit. Is egregium codicem ſacramentorum Gregorianum deſcribi curavit per Lantbertum ſacerdotem, qui multos alios codices exaraſſe dicitur. Hunc autem librum ſcribere aggreſſus eſt Lantbertus, ipſe ſcriptor & pictor, XI. kal. Aprilis, indictione VI. eumque abſolvit kalendis Auguſti, indictione VIII. *quod nunc eſt, anno quoque* XXXI. *regnante domno noſtro Karolo glorioſiſſimo rege Francorum*, ut habet inſcriptio, eidem codici ab ipſo ſcriptore præmiſſa; quæ chronicæ notæ præſenti anno octingenteſimo conveniunt. Hanc inſcriptionem etſi valde ſcabroſam, hoc loco integram exhibere lubet, præmiſſâ effigie, quamtumvis rudi, prædicti Godelgaudi ex eodem codice Remigiano.

Jam

ANN. CHR. 830.

ANN. CHR. 800.

Jam exhibenda eſt inſcriptio Lantberti ſacerdotis, qui prædictum codicem juſſu Godelgaudi conſcripſit.

In Chriſti nomine hoc volumine libri ſacramentoriorum continet, quem vir venerabilis Godelgaudus ſacerdos ſeu & monachus, immo etiam & decanus, divino inſtinctus amore, ſuo Lantberto ſacerdote vitam ſolitariam degenti juſſit imperium tranſcribere hunc librum; & hoc devotus obtulit in honore beatiſſimi Remigii epiſcopi urbis Remorum in cœnubio illius, ubi ipſe domnus pretioſus corpus quieſcit. Ergò iſte codex legentibus vel audientibus proficiat ad ſalutem, & contemnentibus ingerat timorem, & coulatoribus memoria ejus prolixioribus a beato per tempora, amen. Amice, vis ſcire quomodo exaratus eſt? Exordium ſumpſit XI. *kal. Aprilis, concurrente* VII. *epacta nulla, indictio* VI. *currebant utrumque ſimul. Perfectum duxi kal. Auguſti, rurſum currebant concurrente* III. *epacta* XXII. *indictione* VIII. *quod nunc eſt annus quoque* XXXI. *regnante domno noſtro Karolo glorioſiſſimo rege Francorum.*

Hactenus inſcriptio Lantberti ſacerdotis & ſcriptoris, in qua ambiguum eſt, an ipſe (quod quidem probabilius) an Godelgaudus cum ipſo vitam ſolitariam duxerit. Idem in alia inſcriptione eaſdem repetit chronicas notas, *ego*, inquit, *Lantbertus ſervus ſervorum. Des:* & initio codicis Godelgaudum decanum in habitu ſacerdotali depinxit, cujus effigiem, quantumvis rudem, hic repræſentare viſum eſt, ex qua intelligimus ſacerdotes monachos, dum ſacris operarentur, depreſſo in humeros caputio, nudo penitus capite, ſacris veſtibus indutos fuiſſe. Obſervanda in hujus iconis inſcriptione presbyteri nomen, quod per has litteras PRBT exprimitur, ut in notitia eccleſiæ Africanæ factum noſter Ruinartus obſervavit.

Hæc ſatis & fortè pluſquam ſatis de Godelgaudo illo, & de ejus codice Sacramentorum, quo Menardus noſter uſus eſt in edendo Sacramentario Gregoriano.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

SÆCULUM CHRISTI VIII. ORDINIS IV.

LIBER VICESIMUS-SEPTIMUS.

Ab anno Chriſti 801. *ad annum* 811.

ANN. CHR. 801. I. Benedictus Aquitaniæ monaſteria reformat.

Nobbimus, Chriſto auſpice, ſæculum nonum, cujus læta & proſpera initia, turbulentus progreſſus, medium Nortmannicis maximè cladibus infeſtum, exitus fermè exitialis, præſertim Gallis, fuit. Principio cùm florerent omnia, reſtruit etiam quàm maximè Ordo ſancti Benedicti ſub Carolo Magno, & Ludovico ejus filio Aquitaniæ rege. Erat in hujus regno Aniana, atque adeò Benedictus abbas, quem Ludovicus ob compertam ſanctimoniam magnopere diligebat, ejuſque conſiliis libenter obtemperabat. Hinc piiſſimi principis animo inſinuatus in monaſticum ordinem amor, quem cùm videret in regno ſuo non ſatis religiosè coli, de ejus emendatione & correctione ſeriò cogitare cœpit. Erant illis in partibus monaſteria, quæ vix *canonica inſtituta* clericis præſcripta ſervabant; regulæ verò præcepta penitus ignorabant. Hæc ut Benedictus accuratè perluſtraret, revocaretque ad priſtinas leges, a rege mandatum. Juſſis incunctanter paruit abbas ſanctus, nec ſemel iterumque, ſed ſæpius Aquitanorum monaſteria circumivit, regulam eis exponens & explicans, ejuſque ſingula capita diſcutiens, nota confirmans, obſcura & ignota elucidans; iſque fuit ſanctiſſimi viri nperis ſucceſſus, ut Aquitaniæ monaſteria pæne omnia regularem vitam denuo ſuſceperint.

Verùm, ne nimis lætæ res eſſent, is malevolorum invidiam incurrit, clericorum militum ſeu nobilium, atque etiam comitum, quaſi ex principis in ipſum favore & gratia res ſuæ minuerentur. Hinc eum Carolo ſuſpectum reddere moliuntur, idque demum efficiunt, ut Benedictus ſui purgandi causâ in palatium Caroli accedere coactus ſit. Venit ille non minùs Dei ope, quàm inviolatæ fidei conſcientiâ confiſus: at, favente Deo, in ipſo adventu Caroli animum jam adeò ſerenatum invenit, ut ipſi poculum rex propriâ manu porrigeret; & quem æmuli a patrio ſolo extorrem in alienas terras ablegandum credebant, hunc magno eum honore in patriam a rege dimiſſum doluere. Auxit hæc æmulorum invidia Ludovici gratiam in Benedictum, probè ſcientis, ſæculi amatorum hunc eſſe morem, ut Jurorum profectibus ſemper invideant. Ermengardis quoque regina eumdem pio eo-

ANN. CHR. 821. lebat affectu, & quia justum noverat, eum libenter auscultabat, suisque donis honorabat.

II. Menatense. Interim crescebat supra modum Benedicti discipulorum numerus; & quia locus, in quo degebat, infœcundus, & ex ardore solis adustus, ac pæne sterilis erat; Ludovicus dedit illi monasterium apud Arvernos, quod sanctus Meneleus, regio ortus sanguine, olim condiderat, ubi & sacrum ejus corpus colebatur. Huc monachi duodecim a Benedicto directi; quibus præfectus abbas multæ religionis ac reverentiæ, Andoarius nomine, qui a primævo conversionis suæ tempore eidem adhæserat, vir probatissimus, & multis attritus laboribus; tantumque eo magistro Menateasis illa congregario profecit, ut eis ad septuaginta monachi brevi adhæserint. Accedenti illuc aliquando viro Dei occurrit in itinere cella quædam sancti Salvatoris, ubi primùm fratres ab eo missi habitaverant, antequam monasterio Menatensi a rege donarentur. Illic nihilò minùs remanserant ad locum procurandum fratres aliquot, qui patrem effusis gaudiis complexi sunt, non tamen sine tristitiæ nubilo, quòd eum ob ingentem penuriam, ut par erat, excipere non valerent, modico vino in uno e duobus vasculis remanente, quantum scilicet opus erat ad celebrandas missas, & singulas potiones dominicis diebus percipiendas. Jussit nihilò minùs *magister cellæ*, ut e vasculo jam vacuo vinum hauriretur. Itum est, nec defecit vinum, dum Benedictus in loco mansit; quo discedente, vinum ulteriùs e vase fluere cessavit; quod Ardo ab iis, qui præsentes erant, se didicisse testatur.

III. S. Savini & Masciacense. (*) *Mossy.* Præter Menatense, duo alia quoque eidem Benedicto ab eodem gloriosissimo rege monasteria commissa sunt: unum sancti Savini apud Pictones, ubi viginti monachos instituit: qui dum regularibus studiis ferventer invigilant, non parva monachorum turba eis adjungitur; alterum Masciacense (*), situm in territorio Bituricensi, ubi monachos ferme quadraginta cum abbate posuit. Et quoniam locus ille *novo opere* fundandus erat, construentibus subsidium impendit, libros que ac vestes sacras concessit. Cùm verò nova hæc colonia religionis ac sanctæ conversationis studio floreret, atque unitatem spiritus in vinculo pacis servaret, permaximum intra Christi ovile gregem monachorum attraxit. Hoc monasterium Ego comes superioris sæculi anno tricesimo-octavo extruere cœperat: sed, sive res imperfecta hæsit, sive novum monasterium brevi postea eversum afflictumve est; adventus monachorum Masciacum in brevibus (*a*) ejus loci annalibus differtur in annum octingentesimum quartum-decimum, nempe post ædificiorum instaurationem a Ludovico jam imperatore factam, cujus mentio est apud anonymum in libro de ejus vita. Hinc *novo opere* fundatum dicitur apud Ardonem. Primum novi monasterii abbatem non produnt breves illi annales, in quibus celebratur Abbo ejus loci abbas, natus anno octingentesimo decimo-septimo, ordinatus anno ejusdem sæculi quadragesimo-septimo. Perstat etiam nunc hoc monasterium, sancto Martino sacrum, sub ordine sancti Benedicti. De Insula-barbara Miciaco, & Cormarico monasteriis a Benedicto informatis jam superiùs egimus, de aliis in consequentibus dicturi.

(*a*) *Labb. t. 2. bibl. p. 732.*

Abbo abbas.

IV. Aldricus fit monachus apud Ferrarias. Initio statim hujus sæculi, certè ante obitum Alcuini, Aldricus admissus est in Ferrariense monasterium pagi Wastinensis in diœcesi Senonensi, tunc Alcuino abbati commissum. Natus est in eodem pago ex principibus palatinis Aldricus anno septingentesimo septuagesimo-quinto. Adhuc puer sancti Nicolai Myrensis episcopi exemplo renerum corpus inedià macerasse dicitur. Dein cum monachis frequens, eorumque instituto plurimùm delectatus, demum eorum contubernio sociari voluit. Ægrè assensere parentes, qui eum in proposito constantem tandem Ferrariensi monasterio sanctæ Mariæ & sancti Petri tradiderunt, Deo perpetuò servituram sub Alcuino, ut jam diximus, abbate, aut eo qui ejus vice disciplinæ regulari præerat. Certè Sigulfum Aldrici educationis curam habuisse patet ex Alcuini vita, ubi is contra interdictum Alcuini, discipulis suis Virgilii, aliorumque profanorum lectionem vetantis, Adalberto & Aldrico, quos ut filios nutriebat, Virgilium secretissimè legere jussit, studiosè cavens, ne id venitet in Alcuini cognitionem; quod tamen ille divinitus agnovit, ac severè castigavit. Alcuinus mortì proximus, permittente Carolo rege, successorem designavit in Ferraricosi monasterio Siculfum popularem ac discipulum suum, qui usque ad senium usus habitu canonico, sponte abbatiam Adalberto discipulo suo resignavit, assumtàque monasticâ veste, suo se discipulo ibidem insigni modestiæ exemplo subjecit. Hæc discimus ex Lupi abbatis epistola vicesima-nona. *Certè Ferrariensis*, inquit, *monasterii, cui indignus deservio, quondam nobilis abbas & presbyter Sigulfus, qui usque ad senium sub canonico habitu laudabiliter vixerat, sponte se potestate exuit, & nostram, hoc est monachicam, religionem assumpsit, atque, donec diem obiret, suo passus est subjici discipulo, quem ipsius voluntate ac fratrum consensu imperator Ludovicus memorato*

loco

loco abbatem præfecerat. Hæc Lupus abbas, ſingulare ejuſdem loci ornamentum: ex quo intelligimus, abbates alterius inſtituti non ſine *fratrum conſenſu* monaſteriis tunc temporis impoſitos fuiſſe. Sub Sigulfo & Adalberto meruit Aldricus, quem Jeremias Senonum antiſtes diaconum, ac biennio poſt presbyterum ordinavit, futurum Adalberti in monaſterii regimine, ac demum ipſius Jeremiæ in Senonica ſede ſucceſſorem. Perturbatus eſt Ferrarienſium abbatum ordo in Gallia-chriſtiana. Poſt Buchinum ſancti Eligii diſcipulum abbates fuere Wido, Gerontius, Waldebertus, alii incerti uſque ad Alcuinum, qui Sigulfum præceſſit. Sigulfo ſuffectus Adalbertus, quem Aldricus noſter excepit, ſucceſſorem ſortitus Odonem, ab aliis omiſſum; Odo Lupum, virum doctrinâ & eruditione præſtantem: de quibus ſingillatim mentio in ſubſequentibus recurret.

ANN. CHR. 801.

Ferrarienſium abbatum ſeries.

Hoc tempore Alcuinus, qui apud ſanctum Martinum febri laborabat, ubi Carolum cis Alpes reverſum accepit, felicem ei reditum ſtatim gratulatus eſt, miſſis (*a*) per Candidum litteris, quas *domino deſiderantiſſimo & omni honore digniſſimo David patri patriæ, Albinus matricularius* inſcribit. In hac epiſtola ſe quotidie, ſuſpenſis in verba venientium auribus, magnopere ſollicitum fuiſſe, quid ſibi nuntiaretur de domino ſuo dulciſſimo Davide, quando tandem domum rediret, quando in patriam reverteretur; tandem verò aliquando, quamvis ſerò, optatum de proximo ejus reditu nuntium auribus ſuis inſonuiſſe; tum ſibi optaſſe pennas aquillæ ad prævolandum in occurſum & amplexum ſui cariſſimi ſuper omne quod in hoc mundo amari poteſt; ſed febri oppreſſo non licere ſolitâ corporis agilitare fungi, ut vel tardè fiat, quod citò non valet. Jam tempus eſſe, ut agnoſcat infirmitas fragilitatem ſuam, & totam ſe conferat in ſtabilitatem animæ ſuæ: ut, quamvis exterior homo annorum numero, vel morborum moleſtiâ conteratur, tamen renovetur deſiderio ſalutis æternæ interior de die in diem. Se jam ante hoc ferè quinquennium ſeriò cogitaſſe de ſæcularibus occupationibus omnino abdicandis; ob idque regiæ providentiæ conſilio tranſlatum fuiſſe in ſervitium ſancti Martini, ubi inter fratres ejus eccleſiæ, Deo fideliter ſervientes, vivere, ac poſt mortem quieſcere ſummopere cupiat: quod quidem ipſi poſt annos ab hinc ferè tres, pro voto contigit.

V. Alcuinus infirmus Carolo ſcribit.

(*a*) *Alcuin. epiſt.* 23.

Eodem tempore ad eumdem Carolum ſcripta (*b*) eſt epiſtola ſequens, in qua ſignificat ſe non ſine dolore & lacrymis audiviſſe, Maganfredum, regis fidelem, ſibique cariſſimum amicum, in Benevento diem obiiſſe; ſeque rogatum a fratribus ſancti Petri litteras regi dirigere pro cellulis ad eam antiquitus pertinentibus eccleſiam, ut aliquas ex his ſancto Petro reſtitueret, ſimulque ſpatium concederet pro atrio intra muros civitatis, unde fratribus ſancti Petri honeſta habitatio conſtrui poſſet: quod de monaſterio ſancti Petri Ad-corpus dicto, quæ modò eccleſia paræcialis eſt, interpretandum videtur.

(*b*) *Id epiſt.* 24.

Illud obiter juvat obſervare, Carolum, cùm Romæ adhuc moraretur, litem compoſuiſſe inter duos epiſcopos, Aribertum Aretinum & Andream Senenſem, invicem diſſidentes de quibuſdam eccleſiis, maximè de monaſterio ſancti Anſani, ubi ejuſdem ſancti corpus quieſcebat, quod monaſterium Aretinæ eccleſiæ Carolus eum optimatibus ſuis, ſecundùm Leonis papæ præjudicium adjudicavit. Actum Romæ in eccleſia ſancti Petri IV. nonas Martias, imperii ejus anno primo. Sanctus Anſanus martyr cæſus eſt ad ripam Arbiæ fluvii, ubi poſtea ſub ejus nomine erecta fuit eccleſia: nunc ejus corpus Senis aſſervatur, teſte Lubino. Româ digreſſus Carolus VII. kalendas Maii, Spoletum venit; dein Ravennam, tum Papiam, ubi Aaronis regis Perſarum legatos adveniſſe accepit; ac demum Aquiſgranum reverſus eſt. Dum patrem Pippinus Spoletum comitaretur, acceſſit Cancellos in finibus Spoletanis; ibique reſidens cum ſuis proceribus ad controverſias de more dirimendas, Ebroardus comes palatii cum Adelmo epiſcopo & aliis, qui præſentes aderant, locum Pompinianum monaſterio ſanctæ Mariæ in Aeutiano, id eſt Farfenſi, aſſeruit, anno dominorum Caroli & Pippini regum viceſimo-ſeptimo & viceſimo-primo, menſe Auguſto, indictione nonâ.

VI. S. Anſani monaſterium.

Placitum pro Farfa.

FArfenſe monaſterium tunc temporis regebat Moroaldus abbas, qui poſtero anno e vivis exceſſit octavo kalendas Novembris, poſt regiminis annos duodecim, menſes quatuor, & dies quindecim. Eo mortuo, electus eſt undecimus ab inſtaurato monaſterio, abbas nomine ac re Benedictus, in rebus cùm ſpiritualibus, tum temporalibus ſagaciſſimus: cujus tempore non parva monaſterio acceſſio facta eſt. Is omnium poſſeſſionum confirmationem anno ſequenti obtinuit a Carolo imperatore, cujus diploma apud Cheſnium (*c*) habetur. Hoc verò anno Raynaldus quidam Reatinus cum conſenſu Liſpergæ matris ſuæ, ſponte in monaſterio ſeipſum cum tota portione ſuæ ſubſtantiæ obtulit cum oblatione & palla altaris, *ſicut*

ANN. CHR. 802. Vet. Moroaldo abbati Farfenſi ſuccedit Benedictus.

(*c*) *Cheſn. to. 3. p. 653.*

ANN. CHR. 801. *ſicut ſancta Regula docet*. Actum Reate viceſimâ die menſis Octobris per indictionem decimam.

VIII. Wolfarius epiſcopus Remenſis miſſus ad S. Gallum.

Carolus imperatoris nomen factis æquaturus, in primis miſſos dominicos per totum, quàm latè patebat, imperium miſit, ut res perperàm geſtas emendaret, & ſuum cuique jus redderet. Cùm verò perſpectum haberet optimus princeps, inferiores miniſtros ſæpius auro ac muneribus corrumpi, ne ex æquo ſententiam ferant; pauperes miſeratus, epiſcopos & abbates cum ducibus & comitibus ad id officii elegit; quos magis integros & incorruptos judicavit. Horum in numero Fardulfus abbas Dionyſianus cum Stephano pagum Pariſiacum, alioſque adjacentes obivit, ut patet ex tribus capitulis, quæ Carolus ea de re hoc anno edidit. Omiſſi ſunt in his capitulis qui in Germaniæ, Bajoariæ, & Alamanniæ provinciis miſſi ſunt. Wolfarium ſeu Wlfarium epiſcopum Remenſem nobis ſuggerit Ratpertus monachus ſancti Galli, a Carolo miſſum in Rætiam Cutienſem *ad Juſtitias faciendas*. Hic cùm ad ſancti Galli monaſterium aliquando veniſſet, auditâ injuſtâ vexatione, quam dudum patiebantur ejus loci monachi ab epiſcopo Conſtantienſi, qui monaſterium ſibi ſubjicere omnimodis moliebatur, immunitatis præceptum, eis olim a Pippino rege conceſſum, ſibi exhiberi præcepit: quod eùm perlegiſſet, hortatus eſt eos, ut hoc inſtrumentum domno imperatori per fidum quemdam hominem repræſentari curarent, pollicitus ſe illis auxilio adfuturum. Id creditum vaſſallo imperatoris, nomine Engilramno, de cujus fide monachi nequaquam dubitabant. Accepit ille authenticum, ſuper altare ſancti Galli ſanctè affirmans, ſe illud Carolo exhibiturum, ac demum monachis cautiſſimè reſtituturum: Hæc res epiſcopum Eginonem haud latuit: qui datis muneribus hanc chartam ab Engilramno redemit, & accepit. Mox ille in monaſterium venit, ſerò & accuratè inveſtigans, ſicubi aliquod ejus chartæ exemplar invenìri poſſet. Suggeſtum eſt ei a neſcio quo, Amalgarium monachum ejus exemplar facere voluiſſe; nec ante deſtitit ab inquiſitione, quoad Amalgarius ad altare ſancti Galli ſacramento factum negaſſet. Tunc demum de re ipſa ſecurus epiſcopus, redit ad ſua, & remotis arbitris monachis, quos ſecum habere conſueverat, eamdem chartam flammis conſumendam in ignem projecit.

IX. Arno Salzburgenſis in Bajoaria.

In Bajoaria idem miſſi dominici officium exercuit Arno archiepiſcopus Salzburgenſis cum Adalvino epiſcopo Ratiſponenſi, & Orendilo judice. Reſidentibus illis in urbe Irliinga, eò acceſſit Lantfridus advocatus Attonis ejus urbis epiſcopi & abbatis Schlecdorfenſis, res quaſdam repetens, ab Irminfrido viro nobili olim conceſſas, quas Lantfridus ejus filius occupaverat. Auditis partibus, vix temperatum a multa regia, quam injuſta illa vexatio merebatur. Rogatus Atto pœnam remiſit, reſque uſurpatas obtinuit pridie nonas Auguſti, anno ſecundo imperii Caroli ſereniſſimi Auguſti, indictione decimâ. Idem judicium eodem tempore ab iiſdem miſſis prolatum eſt in quemdam Rvginbertum, qui prædia eidem monaſterio a patruo ſuo collata invaſerat.

X. Aquiſgranenſis conventus.

Præter miſſos dominicos Carolus conventum omnium ordinum Aquiſgranum indixit, in quo quid in unoquoque ordine emendandum ac corrigendum eſſet, diſpiceretur. Convenere eo in loco ſeorſim epiſcopi, ſeorſim abbates: illi canones cum decretis pontificum relegendos cenſuere, ac demum præcepere, ut clerici ad præſcripta canonum viverent: hi verò ſancti Benedicti regulam ſibi pro ſpeculo poſuere. Porrecta utriſque capitula, de quibus examen fieret. De abbatibus, utrùm ſecundùm regulam & canonicè viverent, & ſi regulam & canones callerent. De monaſteriis virorum, ubi monachi ſunt, an ſecundùm regulam vivant monachi, ubi promiſſa eſt; nam in quibuſdam monaſteriis promiſſio regulæ penitus neglecta erat, nec ulla ſollemnis profeſſio fiebat, ut in monaſterio ſancti Dionyſii, ubi alii ne regulam quidem noverant, alii votum de ea ſervanda ab ſe factum negabant. De monaſteriis porro puellarum, utrùm ſecundùm regulam, an canonicè viverent, id eſt more canonicorum, & de clauſtris earum, an ſcilicet recluſionem obſervarent. Hæc prima eſt canonicarum puellarum mentio, nec ante id tempus in Galliis invenias hoc nomen & inſtitutum, quod deinceps frequentari cœpit. Ad hoc verò ſenſim ventum eſt, ut ſicut in virorum monaſteriis, ubi quondam regula ſancti Benedicti accuratè ſervata fuerat, labente paullatim diſciplinâ, penitus demum obſolevit, ita ut ex monachis canonici nullâ publicâ auctoritate, ſed privatâ mollitie fierent: ſic etiam in cœnobiis virginum ab inſtituto monacharum ad laxiores canonicarum mores, regulâ penitus neglectâ, deflectcretur. Idcirco in capitulari (*a*) hujus anni ſancitum eſt, ut monachi *firmiter ac fortiter* ſecundùm regulam vivant; *quia diſpliscere Deo novimus*, ait pius princeps, *quiſque in ſua vocatione tepidus eſt, teſtante Johanne*. In eodem conventu omnes generatim fidem ſuam imperatori ſacramento firmarunt: cujus ſacramenti formulam Cheſnius in tomo ſecundo vulgavit.

Canonicarum puellarum prima mentio.

(*a*) *Art.* 17.

Hoc

ANN. CHR. 802. XI. Baugulfus abbas Fuldenſis regimen cedit Ratgario.

Hoc anno Baugulfus ſeu Baugolfus abbas Fuldenſis, *relictâ quam habuit poteſtate*, Ratgarium ſucceſſorem accepit. Sponte prælaturâ ceſſiſſe videtur vitæ privatæ ſtudio, non alienâ pulſus auctoritate, nec ſuorum, ut quibuſdam videtur, factione, uti probat libellus ſupplex Carolo contra Ratgarium porrectus a Fuldenſibus, qui concordiam cum ſuperioribus abbatibus ſe tenuiſſe aſſerunt. Abdicatâ præfecturâ, Baugulfus ſeceſſit in ſui nominis monaſterium, *Baugolfes-munſter* olim apellatum, ſitum in tractu Hamelburgico, nunc abolitum: ubi poſt tredecim, quibus ſuperfuit, annos devixit non ſine ſanctitatis exiſtimatione, ibidemque ſepultus eſt. In montis ſancti Petri faſtigio, Fuldæ proximo, novi quoque monaſterii fundamenta molitus traditur. Ejuſdem rogatu anno abhinc decimo Richolfus archiepiſcopus Moguntinus eccleſiam in Slitiſſe dedicavit XII. kalendas Octobris in honorem ſanctæ Mariæ virginis, ut verus habet inſcriptio apud Browerum. Ejus acta in litteras retulit Candidus monachus juſſu Eigilis abbatis: at ſcriptio hæc intercidit. Ratgarius ejus ſucceſſor, Sturmii quondam diſcipulus, vir fuit non magis nobilitate præditus, quàm ferociâ, ob quam poſt regiminis annos ſexdecim depoſitus fuit juſſu Ludovici auguſti.

XII. Rabanus Turonis ſtudet.

Ab ipſo prælaturæ ſuæ exordio Ratgarius abbas, Rabanum, ab anno ſuperiore diaconum ordinatum, unà cum Hattone Turonos miſit ad Albinum ſeu Alcuinum magiſtrum, causâ diſcendi artes liberales. Certè Ratgario id acceptum refetre videtur Rabanus ipſe in poëmate decimo-tertio ad Ratgarium abbatem, a quo libros repetit, quos fortè ille ſibi abſtulerat.

Jam mihi conceſſit bonitas tua diſcere libros:
Sed me paupertas ſuffocat ingenii.
Me quia quæcumque docuerunt ore magiſtri,
Ne vaga mens perdat, cuncta dedi ſolist.

Hinc Alcuinum magiſtrum ſuum agnoſcit in carmine libris de ſancta cruce præfixo, ubi eum pro ſe beato Martino ita ſupplicantem inducit.

Sanctæ Dei præſul, meritis in ſæcula vivens,
Cauſam quam ferimus ſuſcipe mente pia.
Nempe ego cum ſacram cuſtos humilisque miniſter
Iſtius eccleſiæ, dogmata ſacra legens:
Hunc puerum docui divini flumine verbi,
Erbica monitis & ſophia ſtudiis,
Ipſe quidem Francus genere eſt, atque incola ſilvæ
Boconiæ, huc miſſus diſcere verba Dei.
Abbas namque ſuus, Fuldenſis rector ovilis,
Illum huc direxit ad tua tecta, pater:
Quò mecum legeret metri ſcholaſticus artem,
Scripturam, & ſacram rite pararet ovans.

Hi verſus errandi occaſionem præbuere Trithemio & aliis, qui Rabanum Alcuino præceptore Romæ ſtuduiſſe dixerunt, Romano pontifici aptantes hoc carmen, quod ſancto Martino Turonenſi antiſtiti directum eſt. Neque verò umquam Romæ litteras docuit Alcuinus, qui *fumo* (*b*) *fordentia Turonum tecta auratis Romanorum arcibus* præpoſuit: neque etiam Fuldæ, quod alii volunt; nec in monaſterio ſancti Galli, nec denique apud Sueſſionas: an verò Lutetiæ-Pariſiorum, mox diſquiremus.

(*b*) *Alcuin. epiſt.* 13.

XIII. Rabani condiſcipuli.

Studiorum ſocios Rabanus in Turonenſi habuit academia Hattooem, ut diximus, monachum itidem Fuldenſem, ſuumque in abbatiali dignitate ſucceſſorem; Hemmonem etiam ſeu Haimonem, epiſcopum dein Halberſtatenſem; atque Samuelem, Wormatienſem futurum antiſtitem. De Haimone id colligitur ex præfatione operis de univerſo, eidem nuncupati. *Memor ſum*, inquit, *boni ſtudii tui, ſancte pater, quod habuiſti in puerili atque juvenili ætate in litteraram exercitio, & ſacrarum litterarum meditatione, quando mecum legebas, non ſolùm divinos libros, & ſanctorum patrum ſuper eos expoſitiones, ſed etiam hujus mundi ſapientium de rerum naturis ſolertes inquiſitiones, quas ia liberalium artium deſcriptione & ceterarum rerum iaveſtigatione compoſuerunt.* Samuelem porro non modò ſub Alcuino condiſcipulum habuit, ſed etiam conlectorem in academia Fuldenſi; quod munus idem Samuel etiam epiſcopus exercere pergebat: utrumque patet ex Rabani carmine XXI.

Quem-

ANN. CHR. 802.

Quondam namque meum gaudebam te eſſe ſodalem
Inter lectores, frater amate mihi.
Nunc quoque te gratulor retinere jura magiſtri,
Creſcere virtute, patrit habere locum.

Denique ambobus communem fuiſſe præceptorem Albinum paullo poſt ita teſtatur.

Quod quondam docuit Albinus vite magiſter,
Hoc pectus teneat, hoc opus omne probet.

In his porro ſcholis Rabano adſcititium pro more illorum temporum nomen Mauro impoſuit Alcuinus, quo nomine Maurum Benedicti puerum celebrat carmine cvrr. eique fauſta omnia precatur.

XIV. Fuldæ litteras docet.

Eidem hoc nomine ejuſdem epiſtola quinquageſima-quinta inſcripta eſt, *benedicto ſancti Benedicti puero Mauro*, quæ in editis perperàm *ad Benedictum* ſcripta dicitur. Ex hac epiſtola intelligitur, Rabanum jam Fuldam reverſum ibidem litteras docere cœpiſſe; atque adeò ante Alcuini obitum, qui anno octingenteſimo-quarto, menſe Maio contigit, Turonis diſceſſiſſe. In fine quippe hujus epiſtolæ Rabanum cum pueris ejus valere, & fratres ſuo nomine ſalutari jubet. Cæterùm brevis ejus epiſtolæ argumentum eſt, ut Rabanus libellum ſcribat, quem ipſo rogante ſe ſcripturum promiſerat. Fuldam itaque reverſus Rabanus, publicas ibidem ſcholas aperuit ſub Ratgario abbate, qui poſtea in litteras litteratoſque parum æquus, immo infeſtiſſimus exſtitit. Eo doctore magna fuit celebritas & frequentia Fuldenſis academiæ, in qua ex Gallia, cæteriſque aliis regionibus, nedum ex Germania, diſcipuli confluebant. Præcipui ex ejus diſcipulis fuere Walafridus Strabo, Servatus Lupus, Rudolfus, & Otfridus monachi, de quibus inferiùs acturi ſumus. Non ſolus tamen lectoris, ut ſic jam vocabant, officium exercebat Rabanus, ſed hoc in munere ſodalem habuit Samuelem, ut mox dicebamus, & fortè alios nonnullos, quibus ipſe academiæ moderator præerat. Inſignis ibidem, ut decebat, bibliotheca erat, Gerhobo presbytero commiſſa, quem Rabanus idcirco *clavipotentem fratrem* appellat in carmine XVI.

Dicere quid poſſum de magna laude librorum,
Quos ſub clave tenes, frater amate, tua?
Quidquid ab arce Dei celi direxit in orbem
Scriptura ſanctæ per pia verba viris,
Illic invenies, quidquid ſapientia mundi
Protulit in mundum temporibus variis.

Abbas creatus Rabanus curam docendi liberales artes Candido monacho, aliiſque commiſit, reſervato ſibi officio interpretandi ſacros libros; nam ad eum jam abbarem miſſus eſt Lupus ab Aldrico metropolitano, *ut ab eo ingreſſum*, id eſt præludia & clementa, *caperet divinarum ſcripturarum*; quæ verba ſunt ipſius Lupi in epiſtola prima, qui quadrageſimam eidem *reverentiſſimo patri*, *eximioque præceptori ſuo* inſcribit.

XV. Alcuinus an Pariſiis docuerit, ubi Turonis.

Poſt ſuum in Gallias acceſſum Alcuinus duobus tantùm in locis ſcholas videtur habuiſſe, nimirum in palatio regio, & in monaſterio ſancti Martini. Aula principis tunc non uno certo loco fixa, ſed vaga & inambulans erat. Non ſemel, ſed iterum Alcuinus in Galliam acceſſit, & primò quidem anno ſeptingenteſimo octogeſimo. Toto illo tempore ad annum nonageſimum-ſextum, quo in monaſterium ſancti Martini tranſlatus eſt, Carolus non vel ſemel apud Pariſios videtur conſtitiſſe, ſed variis in locis, Cariſiaci, apud Theodonis-villam, in villa Hariſtallio, Wormatiæ, Attiniaci, Moguntiæ, Ratiſponæ, Wirziburgi, Franconofurti & paſſim Aquiſgrani, ut ex illius temporis annalibus conſtat. Non aliis itaque in locis ſcholas palatinas tenuit Alcuinus, in quibus Carolum ipſum, regias virgines, ac proceres, procerumque filios auditores habuit. Itaque fieri vix potuit, ut academiam, ne dicam univerſitatem Pariſienſem inſtituerit, niſi fortè hoc pacto, quòd Carolo auctor fuerit, ut ibidem ſtudia publica inſtitueret. Certè Carolum hortatus eſt, ut *Athenæ novæ perficerentur in Francia*, ſuiſque, & dictis, & ſcriptis Francorum animos ad ſtudia litterarum excitavit. Dum Cæſaroduui-Turonum ſcholas teneret, identidem cum aliquot diſcipulis ventitabat in aulam regiam, a Carolo invitatus. Huc ſpectat Theodulfi carmen (a) ad Angilbertum, qui unus e præcipuis ejus diſcipulis in palatio fuerat.

(a) *Theodulf. lib. 3. c. 3.*

Flacci

Flaccus abit ſenior, pueris comitatus, ab urbe:
Dum lux plena redit, tunc redit ipſe domum.

ANN. CHR. 802.

Et in fine :

Dum veniet Flaccus pueris comitatus & odis,
Tunc ſperare licet jam potiora tibi.

Cùm verò hæc aulæ frequentia & frequentatio viro pio gravis & moleſta eſſet, ſæpe Carolum rogavit, ut his turbis omnino nuntium remittere ſibi liceret: quod tandem vel ſerò obtinuit. Neque tamen ita ſtudiis addictus erat, ut non etiam de reficiendis ædibus, maximè ſacris cogitaret. Id ipſe teſtatum reliquit ſuis verſibus, in quibus (*b*) *diruta camerarum culmina*, id eſt fornices, *totam per aulam* baſilicæ renovaſſe, & ſacris reliquiis aptiſſima reddidiſſe memoratur: quod de cameratis baſilicæ oratoriis intelligendum eſt.

(*b*) *Alcuin. epiſt.* 222. *p.* 819.

XVI. Theodulfi epiſcopi lis cum monachis Martinianis.

Per id tempus graviſſima inter Theodulfum epiſcopum Aurelianenſem & Martinianos monachos controverſia excitata eſt, quæ tantum non in ſeditionem vertit. Id factum occaſione clerici Aurelianenſis, ob crimina in carcerem ab epiſcopo conjecti, qui inde furtim egreſſus ad ſancti Martini baſilicam, tamquam ad aſylum, refugerat. Epiſcopo reum repetenti cùm Martiniani, eccleſiæ immunitatem obtendeutes, deugarent; ejus rei querelas Theodulfus ad Carolum retulit. Ut reus epiſcopo redderetur, ab imperatore mandatum. Cùm verò immunitati eccleſiaſticæ id repugnare crederent Martiniani, nec ſecus Alcuinus ipſe ſentiret; hic epiſtolam ſcripſit diſcipulis ſuis Candido & Nathanaeli, id eſt Wizoni ſeu Withſoni, & Fridegiſo, qui tum in principis aula verſabantur, *ac nuper de nido paternæ educationis* educti ad publicas auras evolaverant. Epiſtolæ argumentum eſt, Theodulfum venerabilem epiſcopum cum fratribus ſancti Martini de quodam reo fugitivo habere diſceptationem; qui reus, poſt plurima pœnarum genera, ſubito de vinculis elapſus, ad eccleſiam ſancti Martini confugiſſet, reconciliationem expoſcens, Cæſarem appellans, viam ad ejus ſanctiſſimam præſentiam flagitans: ſe eum primùm reddidiſſe ejuſdem epiſcopi miniſtris, qui propter inſidias, ſibi, ut fertur, in via paratas, abeuntes eum dimiſiſſent. Sub hæc, alios prædicti epiſcopi homines octo acceſſiſſe cum epiſcopo Turonenſi die dominico in eccleſiam ſancti Martini, ut raperent reum, qui, nullâ habitâ ſanctitatis domus Dei & ſancti confeſſoris Chriſti Martini ratione, irruiſſent intra cancellos altaris, ne quidem factâ capitis inclinatione ad altare Dei, & inde fratres expuliſſent. Tum perſonuiſſe per totam civitatem, veniſſe hoſtem Aurelianenſem, & ſancti Martini ſanctuarium profanaſſe. Hinc ex vicinis villulis confluxiſſe homines ſancti Martini, & undique concurſum ſimul factum mendicorum, ut ſuum defenſorem ipſi defenderent. Denique fratres, ne quid mali paterentur homines epiſcopi Aurelianenſis, populum extra eccleſiam expuliſſe; ſicque tumultum ſedaſſe. Non dubitare ſe, epiſcopum multa dicturum adverſùs fratres ſuos, & quæ geſta ſunt exaggeratutum: quapropter præcipere, ut Wizo & Fridegiſus proſtrati ad pedes imperatoris poſtulent locum defenſionis contra epiſcopum, & diſputandi cum eo, an juſtum ſit, ut vi raperetur de eccleſia reus, ac denuo iiſdem pœnis, quas jam paſſus ſit, ſubjiciatur; tum æquumne ſit, ut qui Cæſarem appellavit, ad Cæſarem non adducatur; denique utrùm liceat, ut pœnitens & confitens ſcelera ſua, omnibus bonis uſque ad corrigiam calceamenti ſpolietur. Contra Theodulfus ad Carolum litteras itidem ſcripſit, quibus reum ſibi non redditum fuiſſe, immo vi hominibus ſuis abſtractum conquerebatur.

Utriſque lectis epiſtolis reſcripſit Carolus *Albino venerabili magiſtro & omni congregationi ſancti Martini*, ſibi pridie, quàm eorum epiſtola ſibi reddita fuiſſet, allatas fuiſſe litteras a Theodulfo epiſcopo, querimonias continentes de inhonoratione ejus hominum, immo ipſius epiſcopi, atque imperialis ſuæ juſſionis, quâ mandatum fuerat, ut idem clericus epiſcopo ſuo reſtitueretur. Se nihil injuſtè hac in re decreviſſe; cæterùm ſibi utraſque relegenti epiſtolas, multò aſperiorem & immoderatiorem viſam fuiſſe illorum epiſtolam, & nullo caritatis condimento reſperſam. Frivolam eſſe rei ad Cæſarem appellationem, quippe qui non modò accuſatus, ſed judicatus jam fuiſſet; re judicatâ nonniſi poſt actam pœnitentiam ingredi eccleſiam licuiſſe. Denique jubere, ut ei apud quem accuſatus, & a quo judicatus ſit, atque in cuſtodiam miſſus, reſtituatur; nec decere, ut propter talem hominem primæ ſuæ juſſionis ulla fiat immutatio. Cæterùm mirari, quòd illius ſcelerati hominis precibus potiùs, quàm auctoritatis ſuæ juſſioni obtemperare maluerint; quippe non nunc primùm vitam illorum infamatam eſſe; quæve ſit illius monaſterii congregatio, probè ſciri, qui *ſervi Dei*, atque utinam *verè* dicerentur, ſeque *aliquando monachos*, *aliquando canonicos*, *aliquando*

ANN. CHR. 801.

» *neutros* dicerent. Jam ad malam eorum famam abolendam ſubmiſiſſe magiſtrum » & rectorem idoneum ac religioſum de longinquis invitatum provinciis, qui verbis & admonitionibus eorum vitam rectè inſtituceret, & bonæ converſationis » exemplo informaret; ſed, pro dolor, aliorſum cuncta converſa eſſe, & diſcordiam inter quos non decebat, nempe inter ſacerdotium & imperium, immunitatis eccleſiaſticæ obtentu ſeminaſſe; ſed nequaquam, Deo miſerante, ſe pravis » ipſorum ſuggeſtionibus aureum præbiturum. *Vos autem*, inquit, *qui contemtores noſtræ juſſionis exſtitiſtis, ſive canonici, ſive monachi vocamini, ad placitum noſtrum, juxta quod præſens miſſus noſter vobis indixerat, nobis vos adſiſtere ſcitote: & quamvis ad nos miſſa hic facta ſeditionis vos excuſet epiſtola, venite, & condignâ ſatisfactione inuſtum crimen eluite.* Sic Carolus epiſtolam concludit, durè monachos ita increpans, ut Alcuino, qui in eadem cauſa erat, parceret. Quid inde ſecutum ſit, incertum: ſed tamen imperatoris juſſioni paruiſſe Martinianos veriſimile eſt. Utrarumque litterarum, quarum ſummam hactenus retulimus, editionem viro clariſſimo (*a*) Stephano Baluzio cum multis aliis debemus.

(*a*) *Capitul. tom. 1. col. 413. & in fine.*

Conſimile exemplum occurrit apud Auguſtinum (*b*) de quodam Faventio conductore cujuſdam poſſeſſionis, qui, cùm a domino ſuo neſcio quid ſibi metueret, ad eccleſiam confugerat, exſpectaturus, quo modo per interceſſionem epiſcopi Auguſtini ſua negotia terminaret; qui, ut fit, in dies minùs ſollicitus, & quaſi adverſario ceſſante ſecurus, cùm ab amico ſuo de cæna egrederetur, ſubitò ab officiali comitis raptus eſt. Hunc acriter repetebat Auguſtinus, conqueſtus, circa raptum leges non fuiſſe ſervatas, ut ſic raperetur, etiamſi extra eccleſiam comprehenſus fuiſſet.

(*b*) *Aug. epiſt. 213. 214. & 215.*

XVII. Ambroniacenſis monaſterii auctor Barnardus. (*) *Amboarnay.* (*) *In Bugey.*

Sub idem tempus conditum eſt Ambroniacenſe (*) monaſterium a Barnardo in pago Baugiacenſi (*) apud Sebuſianos, octo ferè leucis ab orbe Lugduno. Erat is ex illo pago perilluſtri proſapiâ oriundus, natus circiter annum ſeptingenteſimum ſeptuageſimum-octavum. In primæva ætate liberalibus ſtudiis eruditus, innocentis vitæ primitias in eccleſiaſticorum contubernio delibavit. Mortuis fratribus, ejus parentes, ipſum heredem habere cupientes, e ſcholis extractum militiæ exercitiis in caſtris regis Caroli addixerunt, moxque conjugio alligarunt, in quo ſeptem annos, tamquam ſine conjuge, cælebs, & inter liberos tamquam ſine liberis, vixit, ea ſolùm cogitans quæ Dei ſunt, non quæ mundi, totum ſe miſeris egeniſque impendens. Poſt patris obitum condendo monaſterio animum appulit, nec ab ea cogitatione liberorum amore retrahi valuit. Aptiſſimus ad id conſilii viſus eſt locus, cui Ambroniacus vocabulum erat, pertinens ad monaſterium Luxovienſe: ubi olim beatæ Dei genitricis Mariæ eccleſia fuerat, ſed a paganis, id eſt Sarracenis poſtmodum everſa, dum pagum Lugdunenſem ſuperiori ſæculo devaſtarunt. Hunc locum Barnardus ab Luxovienſi abbate, an Dadino, comparavit permutatione hereditatis paternæ, &, renovatâ ibidem eccleſiâ, monaſterium exſtruxit, boniſque ampliſſimis dotavit, abbate & monachis illic collocatis. Exactis in conjugio annis ſeptem, conjuge cum nobili prole, rebuſque omnibus relictis, in idem ſeceſſit monaſterium, ubi ſub abbatis diſciplina Deo ſe totum mancipavit. Jam verò quaſi nihil hactenus boni feciſſet, tantâ rigiditate corpus mediâ, vigiliis, & orationum jugitate maceravit, ut id humanæ vires naturæ omnino excedere viderentur: & licèt ejus collegii bona omnia ex ipſius beneficio profluxiſſent, tamquam omnium infimus & ſervus inutilis inter alios fratres ſe gerebat. Unde factum eſt, ut, abbate mortuo, unanimi omnium conſenſu in demortui locum eligeretur. Ex nova dignitate ſimul ejus virtus, ſimul fratrum numerus & facultates crevere; ſic exteriorâ tractare conſueverat, ut de internis ac ſpiritualibus nihil remitteret. In divinis officiis prior, idemque poſterior, ſurgendi tempora ipſe notabat, nonnumquam ſolidas noctes orando & legendo tranſigebat. Eò denique virtutum ejus fama evaſit, ut ad ſedem Viennenſem proceſſu temporis poſtulatus ſit. Hæc uno tenore proſecuti ſumus, quòd ſingula facta ſuo quæque tempori affingnare non liceat, præter pontificatum ejus, de quo ſuo tempore agemus. Cæterùm Ambroniacenſis abbatis primi, aliorumque poſt Barnardum nomina intercidérunt uſque ad Deſiderium, qui ſæculo duodecimo ineunte locum illum rexit.

ANN. CHR. 803. XVIII. Cloveshovienſe concilium tertium de libertate monaſteriorum.

ANno inſequente habitum Cloveshovienſe concilium tertium a duodecim epiſcopis, quibus præſedit Athelardus ſeu Ethelardus archiepiſcopus & Britanniæ primas. In hac ſynodo aſſerta eſt prærogativa metropolitanæ eccleſiæ Doroberneniis ſuper omnes ejus provinciæ eccleſias, ex quibus olim Offa rex Merciorum aliquas ſubtraxerat. Item ſancitum fuit, ut ex eo tempore nunquam temerario auſu ſuper hereditatem Domini, id eſt eccleſias & monaſteria, laici & ſæculares imponerentur: ſed, ſicut apoſtolicis privilegiis, ſacriſque canonibus, vel etiam con-

conditorum lege conſtitutum eſt, priſtina diſciplinæ regula & monaſtica jura obſerventur. Subſcribunt cum ſuis quique epiſcopis abbates monaſteriorum & presbyteri: cum Athelardo archiepiſcopo Æthilheah & Feologeld duo abbates; cum Aidwlfo Licceldfeldenſi epiſcopo Hygberht abbas; cum Werrenbertho Legorenſi abbates tres, cum Syddenſi duo, cum Wigornienſi quatuor, cum Herefordenſi unus, cum Schiraburnenſi tres, cum Wentano quatuor, cum Dammacenſi duo, cum Lundoneuſi itidem duo, cum Seolegieuſi unus: quorum omnium nomina commemorare nil juvat. Hic modus ſubſcribendi ſingularis multum lucis attuliſſet annalibus noſtris, ſi abbates ſinguli nomina monaſteriorum ſuorum appoſuiſſent. Actum eſt hoc in celebri loco, quem vocabant Clofeshoas ſeu Cloveshoas, anno ab incarnatione Chriſti octingenteſimo-tertio, indictione undecimâ, die quartâ idus Octobris, feriâ (*a*) quintâ: quod idcirco ſignanter notamus, ut appareat falli eos, qui Athelardum Doroberuenſem ſeu Cantuarienſem antiſtitem anno ſuperiori deceſſiſſe tradunt; cujus obitus ſi bene in tabulis editis aſſignatus eſt IV. idus Maii, non ante ſequentem annum contigiſſe potuit. Sepultus eſt in eccleſia ſancti Johannis Baptiſtæ. Succeſſor ejus Wlfredus primo ſui pontificatus anno benedixit Cunredum ſuburbani ſancti Auguſtini monaſterii abbarem, qui in Gutardi locum ſubrogarus fuerat. In eadem ſynodo diſceptatum eſt inter Wigornienſem & Herefordenſem epiſcopos de duobus monaſteriis, Celteuhamenſi & Beccanſordenſi; in quibus uterque paſtum ſibi deberi contendebat; tandemque inter ipſos conveuit, quòd Denebertus Wigornienſis altero anno dimidium paſtum haberet apud *Beccanford*, & altero apud *Celtenham*, rogante archiepiſcopo. Cunredo abbati poſt annos ferè viginti ſucceſſit Wernodus, a Wlfredo itidem benedictus, qui regum conſanguineus erat reſte Willelmio Thorno.

ANN. CHR. 803.

(*a*) *Spelman. p.* 327. Ethelardi epiſcopi Cantuariæ obitus & ſucceſſor.

In Gallia Narbonenſi Wilerannus Carcaſſone epiſcopus placitum ibidem tenuit cum Agwifredo comite, Sicfredo vicecomite; necnon Sunifredo & Mirone abbatibus, aliiſque judicibus, & in præſentia Witardi & aliorum. Illic coram eis adſtitit Ermenardus (*a*) quidam Ameliî filius, qui quondam ſancti Stephani cellam Nitolarias, ſitam in territorio Roſcilionenſi, commutatione factâ, tradiderat Caſtellano abbati ſancti Hilarii Carcaſſenſis, agnovit profeſſuſque eſt coram judicibus, ſe hujuſce commutationis ſcripturas authenticas, quas Recamundus abbas Caſtellani ſucceſſor repetebat, penes ſe retinuiſſe, nec alias reperire potuiſſe præter quinque, quas in præſenti placito reſtituit Recamundo ſuiſque monachis: ſi quæ verò aliæ fortè in poſterum inveniendæ eſſent, eas utî frivolas nulliuſque penſi ac momenti ſe habiturum, ſicque illius cellulæ jus ac poſſeſſionem penitus ceſſit, ac monachis ſancti Hilarii reſignavit. Actum Carcaſſonæ ſexto kalendas Martii, anno tertio imperante Karolo imperatore: cujus nomen, ut id obiter obſervem, a litrera *K* deinceps, accepto ſcilicet imperii nomine, in authenticis illius diplomatibus ſcribi cœpit: quod Karolus Calvus, aliique deinceps ejuſdem nominis reges & imperatores obſervarunt. Nos tamen vulgatum retinebimus morem. Recamundus non multò poſt ſucceſſorem fortitur Nampionem abbatem, qui literas regiæ tuitionis obtinuit a Carolo piiſſimo auguſto. Id teſtatum facit diploma Ludovici auguſti, quod vir venerabilis Monuellus abbas, Nampionis ſucceſſor, pro Carolini privilegii confirmatione impetravit, cum facultate eligendi abbatis ſecundùm regulam ſancti Benedicti: deſunt chronologicæ notæ in editione (*b*) Baluziana. Id ipſum iterum confirmavit idem imperator ad preces Egidonis abbatis: cujus ſucceſſor, Leoninus abbas conſimile privilegium (*c*) a Pippino Aquitaniæ rege impetravit. In notatione ad hoc placitum in libro ſexto de re diplomatica aliquamdiu hæſi, num illud potiùs refereudum eſſet ad Carolum Craſſum, cujus principatu in Gallia Carcaſſonenſi eccleſiæ præerat Giſlerannus, qui idem cum Wileranno in hoc placito laudato videri poſſit: maximè cùm Rogerius prædictæ eccleſiæ præſul a Leone III. ordinatus dicatur; quæ ſeutentia ſi probetur, hoc placitum referendum eſt ad annum DCCCLXXXVI. cui Caroli Craſſi annus in Gallia tertius convenit. Sic Recamundus, S. Hilarii prope Carcaſſonam cœnobii abbas, Caſtellani abbatis ſucceſſor dicendus eſt: Sunifredus verò, unus ex duobus illis abbatibus, qui prædicto placito interfuerunt, non alius cenſendus a Sungfredo ſeu Sunifredo abbate Craſſenſi, cui privilegium impertiit Carolus-Calvus, jam imperator, anno imperii primo, ut in tomo ſequenti videre licet.

XIX. Placitum pro monaſterio S. Hilarii Carcaſſenſi.

(*a*) *Diploma p.* 505.

(*b*) *Capitul. to.* 2. *col.* 1409.

(*c*) *Ibid. col.* 1419.

Qui prædicto placito interfuit Miro abbas, idem videtur eſſe rector Suredenſis ſeu ſancti Andreæ monaſterii, quod tempore Caroli Magni conſtructum eſt in agro Helenenſi. Mironis ſucceſſor Siſegutus a Ludovico (*d*) auguſto confirmationis præceptum obtinuit rogatu viri inluſtris Gaucelini comitis, qui ad Ludovici clementiam accedens, ejus celſitudini expoſuit, utî quidam abbas, nomine Miro, monaſterium in bonorem ſancti Andreæ quondam in territorio Elenenſi ſuper flu-

XX. Suredenſis monaſterii initia & primi abbates.

(*d*) *Marca Hiſp. col.* 775.

ANN. CHR. 803. » viam Tacidnm ædificaſſet, ibique monachos ſecundùm regulam ſancti Benedicti » conſtituiſſet; eoque rebus humanis exemto, Siſegutus abbas in ipſius locum & » miniſterium ſubrogatus; rogare, ut imperator prædictum Siſegutum abbatem » unà cum monachis ſuis, ipſumque monaſterium cum ſuis cellulis, una ſancti Mar- » tini, in qua idem Miro primitus habitare cœperat, altera ſancti Vincantii, ſub » ſua tuitione ac defenſione haberet: quod Ludovicus annuit, dato (*a*) præcepto, cujus notæ chronicæ exciderunt, uti & in aliis ejuſdem argumenti litteris Caroli Calvi, Froyſelo (*b*) abbati conceſſis, quas idem rex poſtea ratas habuit ad preces Johannis abbatis, anno regni vicaſimo-nono.

(*a*) *Marca Hiſp. col. 775.*
(*b*) *Ibid. c. 784.*

XXI. Crudatenſe & Duſerenſe monaſteria. (*) *Crudas.*

Hoc tempore conditum eſt a Teydone comite Crudatenſe (*) monaſterium in pago Vivarienſi approbante Ludovico Pio tum Aquitaniæ rege, cui hæc conſtructio ab anonymo in ejus vita tribuitur. Locum habet inter illa monaſteria, quæ tantùm preces regi debebant. Memoratur in præcepto Boſonis regis *monaſterium Crudatum, ſitum in comitatu Vivarienſi ſuper fluvium Rodanum.*

Eodem tempore exciratum eſt cœnobium Duſerenſe ſeu Doſetenſe in territorio Araufico item ad Rodanum, quod Theodericus rex, eo nomine tertius, Fontanellenſi monaſterio olim ſubjecerat. Poſt hæc a Sarracenis deſtructum Norfidius abbas inſtauravit, conceſſu Caroli ſereniſſimi imperatoris, ut fidem facit Ludovici (*c*) auguſti præceptum, Dextro abbati conceſſum anno imperii ejus primo, in quo hoc monaſterium conſtructum dicitur *in honore ſanctæ Mariæ virginis & ſancti Petri, & aliorum ſanctorum.* Idem imperator anno imperii viceſimo-ſecundo Hildegiſo ejuſdem monaſterii abbati vindicat villam *Maſteces*, ſitam in pago Tricaſtinenſi, quam Warnarius comes olim eidem monaſterio contulerat eodem abbate poſtulante. Lotharius auguſtus immunitatem a portoriis duabus ejuſdem loci navibus conceſſit, anno imperii in Italia viceſimo-primo, in Francia primo: quæ diplomata exſtant apud Chiffletium in hiſtoria Trenorchienſi. Denique hoc cœnobium Vivarienſi eccleſiæ (*d*) tributum eſt ab eodem Lothario poſt annos novem, idque Carolus Calvus confirmavit anno imperii ſecundo. Deſtructo dein monaſterio, epiſcopi Vivarienſes Dozeræ principes vocari amant. Duſera monaſterium numeratur inter ea, quæ ſolas regi preces debebant, atque etiam inter ea, quorum Ludovicus Pius auctor primus vel inſtaurator fuit: fortè quòd ad ejus inſtaurationem, Carolo imperante factam, aliquid ſubſidii vel præſidii, cùm eſſet rex Aquitaniæ, contulerit.

(*c*) *Tournus p. 160. & ſeq.*

(*d*) *Gall. chr. to. 3. p. 1177.*

XXII. Flaviniacenſes abbates & S. Benigni.

Alduinus abbas Flaviniacenſis in Burgundiæ pago Alexienſi, hoc anno, ſui regiminis ſeptimo, Caroli regis triceſimo-quinto, vitam clauſit. Flaviniacenſium abbatum ſeries apud Hugonem ejus loci abbatem non eſt accurata. Magnoaldo primo abbati ſucceſſit Gayroinus, quem excepit Manaſſes. Ei directa legitur vulgata Caroli regis epiſtola, cujus tempus ſi benè ſuperiùs ſtatuimus, Adalberto & Zachoni, qui ab Hugone medii inter Manaſſen & Alduinum ponuntur, vix locus eſſe poteſt, fortè Manaſſæ præponendi. Alduino ſuffectus Apollinaris, qui etiam abbatiam Reomaenſem adminiſtraſſe dicitur. Addit Hugo etiam Divionenſem ſancti Benigni, ſed perperàm, eum confundens cum Apollinari abbate Benigniano, qui ſæculo ſexto deſinente locum illum rexit. Certè toto illo tempore, quo Apollinaris Flaviniacenſis abbas fuit, nullum ei locum reperias inter ſancti Benigni abbates apud Johannem in chronico: quippe Hildebrannus jam abbas erat Caroli regis anno primo, quo Frodo quidam eidem monaſterio terram quamdam ſui juris donavit, ſitam in pago Belnenſi. Hildebranno poſt aliquot annos defuncto ſucceſſit Herlegaudus, qui Carolo Magno ſuperſtes fuit. Porro etſi has tres abbatias rexiſſet Apollinaris, non tamen cenſendus eſſet, ut Roverio viſum eſt, abbas ſæcularis: quaſi tunc temporis regulares abbates plures ſub ſuo regimine abbatias non habuerint. Contrarium evincit exemplum non ſolùm Anſegiſi abbatis Fontanellenſis ſimul & Luxovienſis, ſed etiam piiſſimi abbatis Benedicti, qui non ſolùm Anianam & Indam, ſed plures alias ſimul abbatias rexit. Certè ſi abbas ſæcularis fuiſſet Apollinaris, locum non habuiſſet in celebri illa ſynodo Aquiſgranenſi anni octingenteſimi ſeptimi-decimi, in qua de generali totius ordinis reformatione actum eſt.

XXIII. Anſelmus abbas Nonantulæ obit.

Hic annus, ut ad ordinem revertar, ſupremus fuit eximii viri Anſelmi, ex duce monachi & abbatis Nonantulani. Cùm annos quinquaginta monaſterio ab ſe condito ſumma cum laude & religione præfuiſſet, mortis ſuæ, Deo revelante, præſcius, convocatos diſcipulos, expanſis manibus, oculiſque in cælum erectis, Chriſto commendavit, eoſque, prout potuit, mœrentes conſolatus eſt; tum horæ terriæ (ea enim hora erat) pſalmos & officium, iridemque ſextæ, pro modulo complevit; quibus expletis, in ſtaro ſuo reſidens, fratres benedixit, & inter eorum manus ex hoc ſæculo ad cælum migravit v. nonas Martii, quæ dies ipſo anno in feriam ſextam incidebat, anno regni Caroli in Italia triceſimo. Tanti patris obi-

tu conſternati fratres, reliquum diei, totamque noctem inſequentem in precibus traduxerunt uſque ad horam alterius diei ſextam: quâ horâ ſacrum beati viri corpus *in marmoreo lavello* ſeu tumulo intra oratorium beatiſſimæ virginis Mariæ condiderunt. Viventi non defuiſſe miracula teſtis ejus vitæ ſcriptor anonymus, quæ ne literis mandarentur, ipſe vetuit. Poſt ejus obitum multi dolore dentium, aliiſque infirmitatibus vexati, ex ramentis ejus tumuli in potum injectis ſanitatem conſecuti memorantur. Petrus abbas ei ſucceſſit in annos ſeptemdecim, qui recenſionem fecit omnium monaſterii reddituum, ordinavitque, quantum in eleemoſynas pauperum, ſuſceptionem hoſpitum, ornamenta eccleſiæ, uſuſque fratrum neceſſarios impendi oporteret. Is eſt Petrus abbas Nonantulæ, quem Carolus Magnus extremo vitæ ſuæ anno unà cum Amalario Trevirenſi epiſcopo Conſtantinopolim miſit, teſte Eginhardo, ad pacem cum Michaele imperatore confirmandam: cujus legationis hodœporicum ſcriptum ſuo tempore exſtitiſſe Hermannus teſtatur.

ANN. CHR. 803.

Petrus ejus ſucceſſor.

Ad hoc rempus perveniſſe creditur Remigius, ex abbate Gregoriani in Alſatia monaſterii epiſcopus Argentinenſis, qui morte ſuâ locum fecit Rachioni ſeu Rechoni ejuſdem cœnobii abbati in ſede Argentinenſi. In brevibus ejus loci annalibus Gothefridus abbas ejus ſucceſſor non conſignatur ante annum octingenteſimum quintum-decimum, ſortè quòd ad eum uſque annum Rachio (ſic enim in illis annalibus inſcribitur) abbatiam tetinnerit; quod tunc ferè moris erat abbatibus ad epiſcopatum aſſumtis. Deficiunt hi annales ab anno octingenteſimo undetriceſimo per annos ampliùs ducentos.

XXIV. Remigio epiſcopo Argentinæ ſuccedit Rachio.

Præerat tunc temporis Stabulenſi & Malmundarienſi monaſteriis Wirundus abbas, cui Leo tertius privilegium Vitaliani papæ confirmavit, id eſt omnimodam libertatem & immunitatem, tam in perſonis, quàm in eccleſiis, villis & poſſeſſionibus, „ quæ a regibus Francorum Sigiberto, Childerico, Dagoberto, Theoderico, Car„ lemanno conceſſæ fuerant, aut in poſterum concedendæ eſſent, cum libera ſacul„ tate eligendi abbaris ſecundùm regulam ſancti Benedicti. *Scriptum per manum Johannis ſcrinarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Data pridie kalendas Martii, indictione undecimâ.*

Leonis papæ bulla pro Wirundo abbate Stabulenſi.

CUm Saxones anno ſequenti defectionem iterum molirentur, procedentem contra ipſos Carolum non ſuſtinuit gens, ad rebellandum quàm ad bellandum ferocior, ſed mox ſupplex ad deditionem venit. Poſt tot fraudes Carolo viſum eſt, non alio pacto melius in officio gentem verſatilem contineri poſſe, quam ſi, novis in illas partes coloniis deductis, Saxones extra patrium ſolum adducerentur. Seditionis itaque auctoribus cæſis, per totum regnum ad quatuordecim millia diſſipati fuere. Sic tandem hoc anno finis Saxonico bello, quod triginta-trium annorum ſpario tenuit, impoſitus eſt. Tum capitulate ab imperatore condirum, quod Holſtenius ex codice Vaticano primus vulgavit, in quo mors in violatores quadrageſimæ decreta eſt, niſi ex neceſſitate id factum eſſet: ſic enim habet articulus tertius. *Si quis ſanctum quadrageſimale jejunium pro deſpectu chriſtianitatis contemſerit, & carnem comederit, morte moriatur: ſed tamen conſideretur a ſacerdote, ne fortè causâ neceſſitatis hoc cuilibet proveniat, ut carnem comedat.* Idem ſupplicium articulo quinto iis intentatum, qui virum vel feminam, uti ſtrigas qui homines comedant, incenderint. Denique articulo ſeptimo, *ſi quis deinceps in gente Saxonum inter eos latens non baptizatus ſe abſcondere voluerit, & ad baptiſmum venire contemſerit, paganuſque permanere voluerit, morte moriatur*; quippe cùm Saxones omnes ob frequentes defectiones mortis ſupplicio digni eſſent, eis eâ tantùm conditione Carolus parci voluit, ſi baptiſmum ſuſcepiſſent. Multa pecuniaria articulo decimo-octavo iis indicta, qui baptiſmum infantium ultra annum diſtuliſſent abſque conſilio ſacerdotum.

ANN. CHR. 804.

XXV. Saxonicum bellum confectum.

Capitulare pro Saxonibus.

Fortè ſanguis Chriſti Domini eo tempore Mantuæ repertus, unde crebra miracula ibidem facta vulgabantur. Id ubi Carolus accepit, ut incredibili religione perfuſus erat, Leonem pontificem obſecravit, uti horum miraculorum veritatem per ſe accuratè exploratet. Ob id Leo Mantuam acceſſit, reque cognitâ ad Carolum ſcripſit, cupere ſe illum ubicumque terrarum eſſet, denuo convenire, & natale Domini cum eo celebrare; quibus litteris Aquiſgrani acceptis, Carolus æquivocum filium ſuum obviàm pontifici ad ſanctum Mauricium miſit; atque ipſe profecutus Remos occurrit, & in baſilica beati Remigii, ut annales Metenſes tradunt, eum excepit; dein Cariſiacum in villam regiam agri Sueſſionenſis ſecum perduxit, ibique cùm eo, ut pontifex optaverat, natale Domini celebravit.

XXVI. Leonis papæ adventus in Franciam.

Poſt hæc Carolus audito, ſororem ſuam Giſalam ſeu Gillam, quam parentis loco habebat, in Calæ monaſterio ægrotare, ad eam acceſſit colloquii causâ, dum interim pontifex e villa Cariſiaco, ubi dimiſſus fuerat, Sueſſionas ad ſanctum Medar-

XXVII. Giſla Calæ ægrotat.

ANN. CHR. 804.

dardum venit. Tum Gisla colloquio fruitus imperator, Leonem papam Carisiacum reduxit, dein Aquisgranum; indeque magnis donis honoratum per Bajoariam in Italiam honorificè deduci curavit. Convaluit ex illo morbo Gisla, & ad sex annos superstes fuit: quo tempore novam sanctæ Mariæ basilicam absolvit, inque eam sanctimoniales transtulit e basilica sanctæ Crucis, quæ monachis earum obsequio deputatis ab eo tempore cessit. Gisla etiam Suessionense sanctæ Mariæ cœnobium curæ suæ commissum habuisse creditur. Hujus parthenonis abbatissæ a nostro Michaële Germano post Ætheriam primam loci abbatissam hoc ordine recensentur. Ætheriæ successit Hildegardis seu Aldegardis, sub qua sanctus Vodoaldus, alio nomine Benedictus ibidem vixit. Dein Eremburgis, Ermentrudis, Ascelina, & Gisala, cui Theodrada suffecta. De Gisla vellem idoneum proferri argumentum. De Theodrada inferiùs agendi occasio recurret.

Abbatissæ Suessionenses.

XXVIII. Aliud capitulare.

Præter capitulare Saxonicum Carolus aliud Aquisgrani edidit imperii anno quarto. Sancitum capitulo quarto, ut nullus in monasteria puellarum seu ancillarum Dei, ne quidem presbyteri, aliive clerici, nedum laïci, ingrediantur, nisi tantùm presbyter ad missam celebrandam: quod argumento est, earum ecclesias nulli extraneo patuisse. Sexto, ut in iisdem monasteriis cuivis filiam, neptem, aut propinquam suam offerre liceat; aliàs eas tantùm infantes ibidem nutriri, quæ in illis monasteriis perseveraturæ sint: at septimo eautum est, ne pueri masculi in monasteriis puellarum nuttiantur: octavo, ne arma in iisdem a clericis, aliisve deponantur.

XXIX. Alcuini obitus, virtutes, & discipuli.

Alcuinum hoc anno decessisse consentiunt veteres annales, tametsi quædam aliàs argumenta retulerim, quæ ejus obitum in annos decem differendum suadebant. Verùm præferenda ejus vitæ scriptoris æqualis auctoritas, cui veteres Francorum annales suffragantur, atque etiam Fuldenses a Lambecio editi, ex quibus contrarias conjecturas hac de re meas ad calcem tomi quinti Actorum nostrorum emendavi. Optaverat vir Dei e mundo migrare ipso die pentecostes, quo Spiritus-sanctus super apostolos conspicuus venit, eorumque corda replevit; quod divinitus ipsi concessum est. Ad id verò interim se præparavit maximè superioris quadragesimæ tempore, quam, uti consueverat, in magna corporis & cordis contritione peregit, sanctorum basilicas, quæ intra sancti Martini monasterium erant, cunctis noctibus frequentans non sine lacrymarum effusione. In vigilia dominicæ ascensionis, gravi pressus languore decubuit; denique ipso die pentecostes, peracto matutinali officio, jam fulgente aurorâ, eâ horâ, quâ ingredi ad missas consueverat, ejus anima carne soluta est XIV. kalendas Junii, in cælum evecta *ministerio levitarum cælestium*, in primis sanctorum Stephani & Laurentii. Globus igneus super locum, in quo jacebat, visus est Josepho archiepiscopo, multisque aliis. Ipsâ exitus ejus horâ cuidam solitario in Italia posito ostensus est cælitum cœtus, in quorum medio Alcuinus, *splendidissimè indutus dalmaticâ*, cælum conscendere conspectus. Sepultus fuit, non in Cormaricensi monasterio, ut putavit Willelmus Malmesburiensis, sed in una e basilicis Martinianis, nam plures illic erant, & quidem, ut veri simillimum est, in ecclesia sancti Stephani, ubi sepelirl volebat, ex anonymo ejus vitæ scriptore. Una ex illis basilicis sancto Benedicto sacra erat. Dum vixit Alcuinus, modico vino usus est. Otiositatem modis omnibus fugiens, semper aut lectioni, aut scriptioni, aut discipulis erudiendis, aut orationi, psalmisve decantandis vacabat. Quotidie missarum sollemnia *levitice* suo cum Sigulfo presbytero, eâ quâ par erat reverentiâ, *celebrabat*, singulis hebdomadæ diebus missas proprias habens deputatas, quæ inter ejus opera exstant. Id ab aurora faciebat, maximè die dominicâ usque ad horam tertiam, quâ horâ ad missam publicam intrabat.

Præcipui ejus discipuli fuere Sigulfus, Vetulus dictus, Vithso, alio nomine Candidus, Fridegisus seu Fridugisus, aliàs Nathanael, Raganardus & Waldramnus, qui extremo ejus vitæ tempore ei assiduè adhærebant; Adalbertus, Sigulfi & ipse discipulus, atque Osulfus, cujus infelicem lapsum magnopere luxit epistolâ centesimâ-tertiâ, *filio prodigo* inscriptâ, atque centesimâ quartâ-decimâ, quibus eum ad resipiscendum hortatur. Fridugiso abbatiam sancti Martini & Cormaricensem, Sigulfo Ferrariensem, Warembaldo cellam sancti Judoci, annuente Carolo, Alcuinus ante mortem resignavit. Hos omnes, qui populares ejus videntur fuisse, commemorat ipsius vitæ scriptor anonymus, hanc scriptionem aggressus hortante ac referente Sigulfo fidelissimo ejus discipulo, ejusdemque anonymi institutore, dum Aldricus Ferrariensi monasterio præesset, ac proinde ante annum octingentesimum vicesimum-nonum, quo Aldricus ad insulas Senonenses electus est. His discipulis adde Amalarium, qui se ipse (*a*) Alcuini discipulum dicit; adde & alios de quibus jam superiùs egimus. Hic præterire non licet Rabanum, qui & unus e præcipuis illius discipulis fuit, ejusque hortatu libros de cruce, cùm prosâ, tum ver-

(*a*) *Amalar. de ord. antiph. c. 58.*

Rabani ejus hortatu edi libros de cruce.

verſibus implexis compoſuit, majori ſanè artificio quàm fructu. Ad hoc opus quantocius edendum Alcuinus eum hortatur epiſtolâ quinquageſimâ-quintâ, *benedicto ſancti Benedicti puero Mauro* inſcriptâ, in qua eum promiſſi operis memorem eſſe jubet. Non tamen hoc opus abſolviſſe videtur ante mortem Alcuini, cujus nomine illud ſancto Martino Turonum epiſcopo, in cujus monaſterio Alcuinum docentem audierat, prævio carmine nuncupavit, cùm *ſex luſtra* ætatis impleviſſet. Aliæ ejuſdem operis editiones ab auctore factæ ſunt, ex quibus unam Ludovico auguſto, præmiſſâ ejus effigie cum verſibus concatenatis: alteram Gregorio papæ quarto dicavit. Eoſdem libros poſtmodum direxit *dilectiſſimis in Chriſto fratribus in cœnobio ſancti Dionyſii martyris conſtitutis*, addito carmine, quod in ejus elogio ex veteri codice a nobis olim relatum, hoc loco repetere tanti non eſt. ANN. CHR. 804.

XXX. Xenodochium ab eo conſtructum.

Paullo ante obitum Alcuinus xenodochium ſeu hoſpitales, ut vocat, domos cum oratorio beatæ Mariæ in celeberrimo loco pagi Tricaſſini inter duos pontes & duas aquas Sequanæ fluminis, Duodecim-Fontes appellato, inſtituit ad ſuſceptionem peregrinorum: qua de re literas dictavit *juſſu & decreto domni Karoli ſereniſſimi imperatoris*, qui novo xenodochio *terram decem manentium* in Marmorico-villa (*) Campaniæ Remenſis contulit. Ejus exemplo Leotardus vir nobilis, alique complures ex ſuo etiam prædia & terras adjecerunt. Hoc verò xenodochium vult manere ſub defenſione & diſpenſatione abbatis ſancti Martini, ſic tamen, ut nulli in beneficium tradi poſſit. Poſtea nihilò minùs Ingelwinus abbas illud Cormaricenſi tribuit monaſterio, ut ejus loci monachi ipſum in priſtinum ſtatum reſtituerent, & præfinitum vigiati pauperum numerum ibidem ſoverent, ut legitur in diplomate Caroli Calvi, dato Vermeriis XIII. kaleudas Julii, anno regni ejus vicesimo-quinto. Nunc eo in loco, qui *Pontes* abſolutè dicitur, cella eſt abbatiæ Cormaricenæ. (*) *Marmerivillæ.*

XXXI. Alcuini ſcripta & ſanctitas.

Alcuini ſcripta ferè omnia continet editio Cheſniana, in qua tamen ſuppoſititius eſt liber de divinis officiis, quæ farrago eſt ex ipſius Alcuini, aliorumque poſteriorum auctorum ſcriptis, cujus caput quadrageſimum eſt tractatus Remigii monachi Autiſiodorenſis de expoſitione miſſæ. Ad hæc epiſtola de ceremoniis baptiſmi ad Carolum auguſtum non eſt Alcuini, ſed Amalarii archiepiſcopi Trevirenſis, ut primus obſervavit Jacobus Sirmundus in notis ad Theodulfum. In illa tamen editione Cheſniana deſiderantur quidam in ſcripturam commentarii, de quibus in ejus Elogio alias egimus; quædam item epiſtolæ editæ in tomo quarto noſtrorum Analectorum; deſideratur item homiliarium Baſileæ vulgatum ſub finem ſæculi quintì-decimi, tum Coloniæ anno 1569. De confeſſione Chiffletiana eidem Alcuino adſcripta exſtat diſſertatio ſingularis in eorumdem Analectorum tomo primo. Cæterùm *beatæ memoriæ* Albinum magiſtrum vocat Rabanus in epiſtola commentariis regum præfixa: in cujus item martyrologio notatur XIV. kalendas Junii *depoſitio domni Alcuvini*. Hincmarus in epiſtola ad Rabanum *beatum Alcuinum*, & in alia de non-trina-deitate *ſanctum & venerandum Alcuinum* laudat. In annalibus Fuldenſibus *Alcuinus, cognomento Albinus, ſanctitate & doctrinâ clarus* dicitur. Denique in brevi chronico Turonico, *ſanctus Alcoinus* anno octingenteſimo-quarto obiiſſe memoratur. Nuſquam tamen ejus feſtum, quod ſciàm, coluit eccleſia, ne quidem Martiniana. Non omittenda Hariulfi verba in chronico Centuleuſi: XIV. *kaleudas Junii obiit Albinus, qui & Alcoinus, abbas, levita & doctator vitæ ſancti Richarii*. Fallitur, uti jam diximus, Willelmus Malmesburieuſis, eùm ait, Alcuinum jacere in Cormariceno monaſterio: ſed fortè id verum eſt (a) quod ſubdit, ibidem ad ſuum uſque tempus quatuor monachorum victum & potum pro ejuſdem Alcuini anima pauperibus præberi. (a) *Willelm. de geſt. regum lib. 1. f. 40.*

Illud in eo reprehenſione dignum fortè videri poſſit, quòd plures ſimul abbatias tenuerit, Turonicam ſancti Martini cum cella Cormaricenſi, Ferrarienſem eum cella ſancti Judoci, & Trecenſem ſancti Lupi. Verùm, etſi id omnino approbare fortaſſe non licet, eas tenuiſſe videtur, non ut ex eis locupletior fieret, ſed ut monachos ad laxiorem vitam prolapſos emendaret. Certè quantùm abſuerit a divitiarum cupiditate teſtatum facit ejus epiſtola triceſima-ſeptima ad Eadam presbyterum. *Orationibus devotionis veſtræ*, inquit, *deduc nos in eumdem paupertatis gradum, in quo, perficiente Deo, ſalubriter conſiſtit. Tu tenes in manibus, quod nos olim tenere cogitavimus; ſed fluctus ſæculi noſtram naviculam procelloſit ventis in voraginem divitiarum rapuerunt. Sed te precor, ut me pietatis precibus in portum quietis revocare ſtudeas. Cupio, ſed non facio.* Hæc & alia vir pius ad Eadam, quem monachum fuiſſe veri ſimile eſt. Aliquando Elipandus Toletanus eidem Alcuino exprobravit, quòd haberet *viginti millia ſervorum*. Aſt hi ſervi erant monaſteriorum, quibus præfectus erat; nam per ea tempora tot erant ſervi eccleſiarum, adeòque monaſteriorum, quot erant homines in ruſticanis eorum villis & prædiis.

ANN. CHR. 804.

diis. Hanc porro criminationem Alcuinus ipſe in epiſtola præmiſſa libris adversùs
» Elipandum, refellit hac ratione, quòd nullum umquam hominem ad ſuum com-
» paraverit ſervitium, ſed potiùs omnibus Chriſti famulis ſervire cupierit. Prætereo epitaphium ejus vitæ ſubjectum, in cujus fine preces poſcuntur pro *beatæ memoriæ* domno Alcwino. De Fridugiſo ejus ſucceſſore in abbatia Martinlana plura inferiùs.

XXXII. Gellonenſe monaſterium condit Vuillelmus comes.

(*) *L' Eraut.*

Vallis eſt anguſta in Septimaniæ pago Lutevenſi, medio fere itinere Lutevam inter & Montem-Peſſulanum, oubiferis cincta montium jugis, ſic ab omnium mortalium aditu ſecreta, ut nemo illuc niſi orandi causâ acceſſerit. Vallem-Gellonis appellitabant veteres, non ſic tamen inamœnam, ut ſolùm ad vineas ferendas, & ad hortos excolendos aptum in ea deſideres. Locum irrigat fluentis aquæ rivulus vallem ſecans, & ſe ſe immergens in Araurim (*) fluvium, quo vallis illic claditur. Hoc in loco exſtructum eſt hoc anno monaſterium, a ſitu dictum Gellonenſe, a conditore ſimul & ſitu ſancti Guillemi de Deſerto. Ejus quippe auctor fuit Willelmus comes, per illa tempora maximè celebratus. Quæ enim regna, quæ provinciæ, quæ gentes, ait ejus vitæ ſcriptor, Willelmi ducis potentiam non loquuntur, virtutem animi, corporis vires, glorioſos bellorum ſtudio & frequentiâ triumphos? Qui chori juvenum, qui conventus populorum, præcipuè militum ac nobilium virorum, quæ vigiliæ ſanctorum non reſonant, & modulatis voeibus non decantant, qualis & quantus fuerit, & quàm glorioſè ſub Carolo glorioſo rege militaverit; ut barbaros ſeu Sarracenos repetitis victoriis domuerit, ac demum de Francorum finibus penitus expulerit? Id adeò verum eſt, ut etiam Orderici tempore, hoc eſt poſt annos trecentos, de Willelmo athleta cantilenæ *a joculatoribus* paſſim canerentur, quarum fragmenta Catellus in hiſtoria Occitaniæ tetulit. Erat Willelmus ex præclara Francorum progenie, parentibus nobiliſſimis, Theodetico comite, & Aldanâ matre, qui puerum optimæ indolis religioſè educari, & diſciplinis liberalibus erudiri curarunt. In aula Pippini regis primùm, coque mortuo in Catoli comitatu inſtitutus, ita ſe geſſit, ut regi omnibuſque palatinis ſine cujuſquam invidia, quod rarum eſt, placuerit. Primæ cohortis ducatum adeptus, ſecretioribus adhibetur conſiliis, promtus ad officia cuivis, præcipuè miſeris, & in arto poſitis exhibenda. Cùm eximiâ fortitudine ac ſtrenuitate præditus eſſet, Sarracenis Galliam infeſtantibus, a Carolo Aquitaniæ dux poſt Chorſonem factus eſt, ut illas fines ab hoſtium incurſionibus tutaretur. Prima ejus expeditio in Sarracenos, qui, Theobaldo duce, Arauſicam urbem obſidione premebant. Mox eò advolans Willelmus, obſidentes cædit fugatque, atque urbem ſibi proprian efficit. Multis aliis cladibus Sarracenos attrivit, ſemel tantùm ab eis victus ob ſocordiam militum, qui ducem ſuum deſeruerant, ipſe ſolus pugnæ pondus ſuſtinuit, & tantùm non victor evaſit. Tantus bellicis factis cùm eſſet, non minùs juſtitiam ac res divinas colebat. Prima ei poſt Deum cura de ſtatu rei publicæ, & de communi omnium utilitate. Dein, ut leges ſalubriter conſtitutæ accuratè ſervarentur, & lites univerſorum ad earum præſcriptum dijudicaret. Ad hæc, ſic potentum ac principum poteſtatem moderabatur, ut ſubditos ab eorum violentia illæſos præſtaret. Univerſos porro pacis & concordiæ nexu conſtringere ſtudebat. De cœnobiis, ſacriſque locis, atque ordinibus communem vitam profeſſis tantam gerebat curam, quantam vix quilibet paterfamilias de domo ſeu familia propria haberet. Cùmque generatim monaſteriis omnibus largus & munificus eſſet, ea tamen præ omnibus tuebatur ac fovebat, quæ dominus ſuus Carolus vel nova exſtruxerat, vel deſtructa reparaverat. Denique viſum eſt ei, Dei gratiâ inſpirante, ut novum novo opere cœnobium ædificaret.

XXXIII. Donationes ab eo ibidem factæ.

Hæc animo agitanti, & Lutevenſis territorii montana & ſolitaria loca perluſtranti, occurrit inter ipſas montium erepidines parva & iuculta planities, nemoroſis circum arboribus obumbrata, Vallis-Gellonis ideo fortaſſe, ut quibuſdam videtur, dicta, quòd in horrido loco, inter immenſos ſcopulos & montes inacceſſos, quaſi amœnus & floridus ager remanſerit. Hic novum condere monaſterium inſtitit dux piiſſimus, initio ducto a ſanctuario Dei, quod in honorem Salvatoris & ſub invocatione ſanctiſſimæ virginis Mariæ, ac beatorum Petri & Pauli, Johannis Evangeliſtæ atque Andreæ, cæterorumque apoſtolorum dedicari curavit pridie kalendas Octobris, quo die *dedicatio baſilicæ ſancti Salvatoris* notatur in necrologio Gellonenſi. Aberat ab eo loco quatuor paſſuum millibus Aniana monaſterium, quod vir magnæ religionis Benedictus tunc regebat. Ab eo Willelmus novi monaſterii colonos accepit, probatiſſimæ vitæ monachos, quibus ampliſſima prædia, gazas plurimas, numeroſam familiam eorum uſibus perpetuò ſerviturum, ovium atque armentorum greges conceſſit, ipſumque monaſterium Anianæ ſubjectum eſſe voluit. Teſtes ſunt ejuſce donationis
» litteræ hoc anno datæ, in quibus Willemus gratiâ Dei comes pro ſe parentibuſque
» ſuis Theuderico & Aldana defunctis, proque fratribus ſuis Theudoïno & Adalelmo,

ac

„ ac ſororibus Albana & Bertana, & pro liberis ſuis Bernardo, Witchario, Go- ANN. CHR. 804.
„ tſelmo, & Helimbruch, necnon pro uxoribus quondam ſuis, Cunegunde & Gui-
„ tburge, ac nepote ſuo Bertranno, donat monaſterio, quod dicitur Gellonis, ſitum
„ in pago Ludovenſi, juxta fluvium *Araon*, a ſe conſtructum in honorem Salvato-
„ ris noſtri Jeſu-Chriſti, & ſanctæ Mariæ ſemper virginis & ſancti Michaëlis ar-
„ changeli, atque beatorum Petri & Pauli, Andreæ, cæterorumque apoſtolorum,
„ ubi *ex doctrina venerabilis patris Benedicti monachos & abbatem* poſuerat, dona-
„ taſque vult res ſuas omnes, in eodem pago Ludovenſi, aliaſque in pagis Ma-
„ gdalonenſi, Albienſi, & Rutenico poſitas: ut monachi, ibidem aſſiduè Deum lau-
„ dantuli, habeant unde poſſint vivere. Facta eſt hæc donatio XVIII. kalendas Ja-
„ nuarii, feriâ primâ ſeu dominicâ, Caroli regis anno tricesimo-quarto, a morte
„ Carolomanni ejus fratris, imperii quarto. His litteris poſt Willelmum ſubſcri-
„ bunt Barnardus, Gotſelmus, Theudericus, aliique optimates. Aliis litteris eo-
dem tempore datis, idem monaſterium tradit domno Beoedicto, cujus conſilio & adjutorio hanc *cellam* conſtructam fatetur, quam eidem Benedicto ejuſque ſucceſſoribus Aoianæ abbatibus ſubjicit, rogans, ut, ſi quid ad Gellonenſium commeatum deſit, ipſi de ſuo miſericorditer ſuppleant. Principio nullus eidem loco proprius abbas præfectus eſt præter Benedictum, cui poſt annos admodum tres Juliofredus ſuffectus.

Eodem tempore duæ Willelmi ſorores, Albana & Bertana, Deo ibidem ſe conſecrarunt in proxima ſancti Bartholomæi eccleſia, quæ modò parœcialis eſt, ubi religioſæ vitæ exemplo aliis ſui ſexus virginibus idem conſilium inſpirarunt. Earum tumulus, quatuor innixus marmoreis columnis, in ſacello beatæ Mariæ hodie quoque viſitur. Omiſit in prædictis litteris Willelmus filium ſnum Herbertum, qui juſſu Lothatii imperatoris oculis orbatus fuit anno ejus ſæculi triceſimo, ut in vita Ludovici auguſti legitur; omittit etiam filiam Gerbergam ſanctimonialem, quæ Cabilona poſt annos quatuor ab eodem Lothario intercepta, *tanquam veneſica aquis præfocata* ibidem memoratur.

XXXIV. Vualæ prima facta.

Florebat tunc temporis in palatio Caroli auguſti Wala ejus conſobrinus, vir inter principes illuſtris, Adalhardi abbatis Corbeienſis germanus frater, natu-minor, qui unam e filiabus Willelmi ducis ſen comitis (id enim ferè promiſcuum) conjugem habebat, teſte Paſchaſio (*a*) in Arſenii, id eſt ipſius Walæ, epitaphio. In eo Wala Saxonici generis fuiſſe dicitur non ſemel, quod cùm de linea paterna dici non poſſit, Bernardum quippe Caroli patruum is genitorem habuit; id intelligendum de matre, cujus nomen nuſquam Paſchaſius prodit. Fuit a puero inter tirocinia palatii liberalibus mancipatus ſtudiis, non minùs morum nobilitate præcellens, quàm reſtitudine ac gravitate ſenſus: quæ dotes eum Carolo ita ſuſpectum reddidere, ut eum inter infimos redigi non ſine divina diſpenſatione præceperit. In eo ſtatu Wala non abjecit animum, immo hæc probatio ita eum erexit & purgavit, ut ampliùs ei gratia & virtus accrevetit. Erſi verò libera ſub cuſtodia eſſet apud quendam optimatem, cui rex eum obſervandum commiſerat; abjectis ... men ac vilibus operibus adhibebatur. Fortè boves plauſtro junctos aliquando ducebat, cùm ruricolam balteo & armis accinctum offendit. Rogatus ille a Wala, ut arma ſua ei commodaret, facilè aſſenſit. His accinctus Wala: Satius eſt, inquit, in præſens vilia hæc tractare, quàm arma: quoniam non militiæ nunc ſæculari, ſed cæleſti vacandum. Rediit tandem in gratiam probus ac probatus adoleſcens, & quantò ampliùs eum Carolus depreſſerat, eò pluribus majoribuſque ipſum bonoribus auxit. Reſtituitur itaque palatio, & ſecundus a cæſare habetur, ut quaſi alter Joſephus ſceptrum regni movere videretur. Nullus ſenatorum efficacior, quòd nihil niſi quod eſſet juſtum vellet, & magis a re publica; ita ut nullus coram eo aliud, quàm quod æquum eſſet, ſa velle ſignificaret. In ſa rigidus ac ſeverus, ultroneus petentibus aderat. De cætero varias inter & innumeras cauſarum occupationes tam intentè Deo vacabat, ut jam monachum agere videretur: in cibo tam parcus, ut qui ejus abſtinentiam, vel quadrageſimæ tempore, attingerent, religioſiſſimi haberentur. Nec minùs armis ſtrenuus, *contra Abitrices* ſen Abotritos dux miſſus a Carolo eſt: cujus gentis feritatem non magis armis, quàm beneficiis edomuit, barbaris deinceps ſic factus venerabilis, ut ad eum demum, etiam cùm monachus eſſet, certatim confluerent; quos ille non ſolo innatæ humanitatis, ſed maximè pietatis affectu benignè excipiebat, ut eos ad morum inſtrueret honeſtatem, qui nuper ad fidem Chriſti acceſſerant. Hæc primordia fuere Walæ, qui unam, ut jam diximus, e filiabus Willelmi ducis conjugem habuit, Helimburgam an potiùs Gerbergam, quarum ſuperiùs mentio facta eſt.

(*a*) *Paſchaſ. lib. 2. c. 8.*

XXXV. Vualæ genus & propinqui.

Bernardus, Adalhardi & Walæ parens, non unam, ſed duas habuiſſe videtur uxores, quarum poſterior Saxonica fuerit, ex qua Walam procreavit; nam Wala non

ANN. CHR. 804.

non ſemel Saxonici generis fuiſſe dicitur a Paſchaſio, nuſquam Adalhardus. Præter Adalhardum & Walam, Bernardus filium Bernartum habuit, & filias duas, Gundradam & Theodradam: qui omnes monaſticen profeſſi ſunt. Hic eſt Bernhardus, patruus Caroli Magni, qui unà cum Carolo ipſo in Italiam per montem Jovis cum una parte exercitus profectus eſt contra Deſiderium regem Langobardorum, teſtante Egiobardo, quique inter fratres conſcriptos ſancti Galli apud Goldaſtum (*a*) numeratur. Huic frater fuit Hieronymus, parens Foicuini epiſcopi Morinorum, & Fulradi abbatis baſilicæ ſancti Quintini: de quibus omnibus in conſequentibus agendum erit.

(*a*) *Gold. rer. Alam. t. 2. p. 286.*

Radbertus ſub Theodradæ abbatiſſa educatus.

Theodrada hoc tempore jam verſabatur in Sueſſonico parthenone beatæ Mariæ, & fortè jam abbatiſſa erat, cùm Paſchaſius Radbertus ibidem educatus eſt. Is apud Sueſſiones ignotis parentibus ortus, & matre orbatus infans, in vitæ periculum incidit, ob idque *expoſitus* pro more illorum temporum, quaſi deploratâ ſalute, in baſilicam ſanctæ Mariæ delatus, ibidem ſanitatem divinitus recuperavit. Dein ſanctimonialium providentiæ commiſſus, ibidemque clericali coronâ inſignitus fuit, ut ipſe teſtatur initio libri tertii de expoſitione pſalmi quadrageſimi-quarti, quem illis ſanctimonialibus grati animi causâ inſcripſit. Ibidem ingemiſcit, quòd coronam, *quam ſuſceperat parvulus coram ſancto altari Genitricis Dei*, poſtmodum in ſæculum egreſſus, *multis mundanis actibus* deturpaſſet. Demum ſæcularis vitæ ipſum ſuppuduit, feceſſitque in Corbeienſe agri Ambianenſis monaſterium, tum ſanctitatis ac doctrinæ famâ celebre, ibidemque admiſſus eſt ab Adalhardo abbate, quem ſuum ipſius magiſtrum paſſim appellat. Eo in loco litteras excolnit tantâ ſagacitate & induſtriâ, ut ipſe poſtmodum ſodalibus ſuis præceptor approbatus ſit, magnamque ſui exiſtimationem apud omnes excitaverit. Corbeiam Radberti ætate, ut Sirmundi verbis utar, cùm plurima illuſtrarint, haud ſcio tamen an Radberto „ ipſo quidquam fuerit illuſtrius, viro ſcientiâ & integritate, atque omnibus re„ ligioſiſſimæ ſanctiſſimæque vitæ inſignibus præſtantiſſimo: cujus de ſapientia cæte„ ri doctiores, & exemplo ſanctiores, & ſtudio ac vigilantiâ, cùm omnibus præeſſet, „ excitatiores fuerunt. Sanè ea fuit Radberti exiſtimatio apud Engelmodum epiſcopum Sueſtionenſem, ut is viventis geſta carmine celebraverit, ex quo ea quæ de deplorata infantis ſanitate retulimus, accepta ſunt.

Corbeiæ monachus & præceptor.

XXXVI. Odlandi abbatis Sithienſis mors, & ſucceſſor.

Obiit hoc anno, poſt annos regiminis circiter octo, Odlandus abbas Sithienſis, cujus laborem & induſtriam plurimùm extollit Johannes Iperius, ejus loci abbas ſæculo quarto-decimo, in chronico Bertiniano. Is auctor eſt, Odlandum in villa principe monaſterii, quam Arkas vocant, ſibi ſedem ſtatuiſſe, ubi de negotiis monaſterii cum frequenti populo agere conſueverat. Extat mille ferè paſſibus a monaſterio hæc villa, in qua idem Odlandus baſilicam in honorem ſancti Martini, cum certo numero monachorum ad rem divinam aſſequendam, inſtituiſſe perhibetur. Molendinum etiam publicum ibidem ædificari curavit, in hoc mirabile viſum, quòd aquarum contra montem currentium impulſu rotaretur. Aſt hæc omnia, ut multa alia, Fridugiſus abbas ſubvertit. Celebris tamen eſt etiam nunc hæc villa apud Bertinianos. Miræ ſagacitatis Odlandus fuiſſe dicitur in explorandis aquis ſubterraneis, quas ſolo auditu percipere ſolebat. Odlandum excepit Nantharius, eo nomine ſecundus, in abbatum ſerie decimus, de quo inferiùs agemus.

XXXVII. Paloatum monaſterium S. Martiali datur.

(*) *Ponac.*
(*) *Limeil.*

Redeundum in Aquitaniam, & quidem ad Petrocorios, ubi David illius pagi incola, & Benedictana ejus conjux, monaſterium in loco, cui Palnato (*) vocabulum eſt, in honorem Salvatoris & ſancti Benedicti, prope Limelium (*) ad Viſeram ſitum, conſtruxere, & monaſterio ſancti Martialis apud Lemovicas ſubjectum eſſe voluere, Caroli Imperatoris anno quarto. Hoc verò cœnobium cum ſuis cel„ lulis & appendicibus ceduot ad uſus monachorum, eo pacto, ut ibi honorare„ tur ſanctus Martialis, exceptis tantùm duobus locis, uno in pago Caturcino, „ ubi ſancta Metronia requieſcit; altero Lentiniaco in Petragorico. Factâ ceſſione „ in menſe Februario, anno quarto regnante Karolo imperatore. Etſi verò Palnatum ſancto Martiali ſubjectum erat, proprio tamen abbate proceſſu temporis gaviſus eſt, ea quibus unus fuit Adalgiſus, quo abbate monaſterium a Nortmannis deſtructum fuit, poſtea inſtauratum a Frotario epiſcopo Petragoricenſi, ut fuſiùs in conſequentibus. De hoc monaſterio agit Catellus in hiſtoria (*a*) comitum Toloſanorum, ubi pro Palmata legendum Palnata, quæ hactenus cella eſt abbatiæ ſancti Martialis, ubi olim ſexdecim monachi ſub præpoſito eſſe debebant. Ea prædicto Davidis inſtrumento, quod in appendice hujus tomi habes, intelligitur monachos tum exſtitiſſe in Lemovicenſi baſilica ſancti Martialis, ſiquidem ſancto Martiali traditur Panatum *ad uſus monachorum*; niſi diacris id intelligendum de monachis Palnati inſtituendis. Si tamen, ut horum verborum ſenſus exigere videtur, priori modo id intelligas, dicendum eſt, ſancti Martialis monachos non multò poſt

(*a*) *Catel. pag. 69. & ſeqq.*

ad

ad eanonicorum mores & habitum defeciſſe, ſiquidem illic reſtitutus eſt monaſticus ordo, Carolo Calvo regnante. ANN. CHR. 804.

Si quid ex vitioſo diplomate exprimere licet, inſtaurata eſt hoc anno apud Pictones cella ſancti Dionyſii de Vallibus, ſeu de Valleta, cujus principia Dagoberto tribuuntur, ac Dionyſiano monaſterio a Carolo reſtituta. Sita eſt hæc cella in pago Pictavenſi, haud longè a Vigenna (*) fluvio, qui locus antea Plumbata vocabatur. Iſtius cellæ ſitum & amœnitates Guillelmus monachus Dionyſianus, is qui Segerii abbatis geſta litteris mandavit, egregiè deſcribit in epiſtola ad ſuos Dionyſianos, qui eum ex eo loco, in quem ab Odone abbate, amandatus fuerat, ad ſuum monaſterium revocabant. *Vallis eſt*, inquit ille, *vallata deliciis, vallis naturæ dotata divitiis. Quidquid ferè eſt ubique terrarum fructuum, hic a natura videtur eſſe congeſtum. Hic qui vacare ſibi voluerit & ſapientiæ, neque tumultu pulſatur, neque turbâ impedi tur. Nullus hic ſonus, nullus auditur ſtrepitus, niſi quem vel avium cantus fecerit, vel auræ flatus excitaverit. Hoc tamen ſuæ ſolitudinis habet ſolatium, quod trans flumen habet oppidum*, nempe Caſtellum-Heraldi, *cujus commodis fruitur, earet incommodis. Locus hilaris & amœnus, ſilvis elauſus & collibus; ut tamen, nec nimium ſit humilis vel depreſſus, nec ventorum patens importunis flatibus; tellus fertilis & in commiſſo fidelis, quæ quidquid ſibi creditum fuerit, centuplicato fenore cultori reſtituit. Hic quævis ſeges, hic omnis fructuum ſpecies uberiùs provenit, celeriùs matureſcit. Hìc tantam vidi pomorum copiam, ut videntibus eſſent faſtidio, colligturis tædio. Et ne quis exiſtimet fructus eſſe degeneres; alia ex his inſtar mellis ſunt dulcia, alia ſuaviter aſpera; pleraque in annum duraturæ. Nullum eſt opus ruſticum, cui non ſe ſolum ferax accommodet, & fideliter reſpondeat. Præter alia, vinum hic provenit præcipuum, quod urbibus & oppidis invidiam faciat, quod Falerno putetur pretioſius; ſiquidem puſtu delectat, odore demulcet. Hic mirum in modum ex albis botryonibus vinum vidi rubeum, & ex nigris e converſo hic conficitur album: quod purum tale eſt, ut frugalitatem profeſſo minùs conveniat. Non hic deſunt pira, non ficus, non cottona, caſtaneæque nuces: & quidquid vel ſponte profert natura, vel procurare conſuevit induſtria, in hoc breviſſimo terræ continetur angulo. Denique quidquid in hortis feri, quod in virgultis ſolet vel inſeri, vel naſci, profert vallis amœniſſima, ſi tamen cultoris inſtet ſollertia.* Tum laudat Guillelmus lucum proximum, ligna ſufficientem, & fontem pellucidum & ſaluberrimum, in duos diviſum rivulos, qui & virgulta irrigant, & hortos humectant, dein confluentes in piſcinam, piſcibus alendis opportunam. *Nec longè hinc præterlabitur Vigenna fluvius, qui varias piſcium miniſtrat delicias, ut raro nobis opus ſit ad piſcinas recurrere, niſi cum fortè ſeriùs boſpes ſupervenerit, aut tempeſtas a flumine piſcatores abegerit. Habet præter ea vallis noſtra ex rupibus exciſas ſpecus, in quibus incolæ ſe ſuaque mediis nivibus tuentur a frigore, æſtivis menſibus a calore. In his nec vinum corrumpitur, nec granum infatuatur, non putreſcunt fructus, nec timetur effractarius. Oratorium denique ejuſmodi eſt, ut levi lapide cameratum, nec rigores capricorni, nec cancri æſtus ſentiri permittat: in quo nec incolumes ſumpuè, nec ægri ſine ſalutis ſpe dormire conſueverunt. Illuc, ut teſtantur incolæ, quiſquis ingreditur ad furandum, aut cæcitate, aut gravi multatur ultione.* Parcat lector huic diverticulo, quod relevando tædio haud incongruum viſum eſt.

XXXVIII. Cella ſancti Dionyſii de Vallibus.

(*) *La Vienne.*

Richbodonem archiepiſcopum Trevirenſem hoc anno, & quidem kalendis Octobris, e vivis exceſſiſſe tradunt annales Loiſeliani, quibus ſuffragantur Fuldenſes & Hermannus. Ei ſucceſſit Waſo ſeu Wiſo, ex-abbate, ut ille, Mediolacenſi, quem Hetti in regimine monaſterii excepit, futurus & ipſe Trevirenſis antiſtes poſt Amalarium Waſonis ſucceſſorem. Ex quibus aliiſque intelligitur, Mediolacenſe monaſterium tunc fuiſſe veluti ſeminarium quoddam illius ſedis epiſcoporum. Waſonis nulla geſta produnt annales Trevirenſes: niſi quòd conventui apud Theodonisvillam, altero abhinc anno, cum ſuis ſuffraganeis interfuiſſe dicitur. Poſt annos ſex inſulas epiſcopales morte reſignavit Amalario, quem plerique, etiam veterum, cum Amalario ſcriptore divinorum officiorum perperàm confundunt.

XXXIX. Archiepiſcopi Trevirenſes.

Inſignis eſt Caroli auguſti epiſtola, hoc tempore ſcripta, ad Pippinum filium Italiæ regem de quibuſdam gravaminibus, quæ regii miniſtri eccleſiis ac monaſteriis utriuſque ſexus in illo regno, per diverſa loca ex officio diſcurrentes, inferebant, exigendo ab eis *earnaticos & vinum contra omnem juſtitiam*, atque operas in ipſorum campis, pratis & ædificiis, aliaſque vexationes exercendo: de quibus Carolus diligentem inquiſitionem fieri jubet; &, ſi querelæ veræ ſint, omnimodis emendari & corrigi: *quatenus in diebus*, inquit, *noſtris ac tuis eiſdèm pax eccleſiarum Dei, ſive illarum ſervientium in omnibus conſervetur, & ut merces copioſa nobis ac tibi exinde jugiter adcreſcat.*

XL. Caroli epiſtola ad Pippinum.

Refertur ad hunc annum a Cointio diploma Carolo Magno adſcriptum pro mo-

ANN. CHR. 804. XLI. Monasterium B. Mariæ de Organo.

nasterio beatæ Mariæ de Organo, in suburbio Veronensi, ad portam Organi dictam posito, quod a Feroce abbate (*a*) sub finem sæculi sexti conditum ferunt. Vulgato illo diplomate Gualdeberto abbati conceditur immunitas omnium portoriorum, teloniorumve, quæ pro navibus & plaustris tum exigi solebant. Præmittitur diplomati (*b*) annus Caroli Magni imperatoris quartus, de mense Novembri, indictione tertia-decimâ. Verùm indictio non convenit huic anno, sed sequenti; & diploma ipsum nequaquam genuinum Carolinorum diplomatum stilum sapit, &, siquidem pro sincero habeatur, potiùs Carolo Crasso imperatori, quàm Carolo Magno tribuendum est. Non placent Pelagii papæ secundi (*c*) litteræ, conditionem ejus monasterii a Feroce abbate factam, ejusdemque patriarchæ Aquileiensi subjectionem confirmantis: quas litteras *Pelagius universalis episcopus Paulo dilecto in Domino filio, sanctæ Aquileiensis ecclesiæ patriarchæ* inscribit; quæ vel sola inscriptio falsitatem litterarum arguit. Probabilior est bulla (*d*) Alexandri tertii, qui hanc subjectionem ratam habet. Hanc abbatiam ab anno quadringentesimo quadragesimo-quarto occupant Olivetani: de qua plura inferiùs.

(*a*) *Ital. sac. to. 5. c. 540.*
(*b*) *Ibid. c. 509.*
(*c*) *Ibid. c. 588.*
(*d*) *Ibid. c. 58. &c.*

XLII. Mediolanenses episcopi.

Nobis commemorandus hoc loco venit obitus Petri Oldradi archiepiscopi Mediolanensis ob eximium ejus in nostros studium, quippe qui institutl nostri monachos collocavit sub Benedicto abbate in basilica Ambrosiana, ubi is sepultus est. Id dubitarrer & ex conjectura tantùm habet Puricellus: at dubium removet veterimus episcoporum Mediolanensium index in Musco (*e*) nostro Italico editus, ubi Petrus episcopus sedisse dicitur annis septemdecim, menses duos, atque obiisse idus Maii, ac sepulrus fu'sse ad sanctum Ambrosium. Eodem anno consignatur obitus Benedicti abbatis Ambrosiani, qui successorem sortitus est Arigausum, cui Odelbertus archiepiscopus, Petri successor, oratorium sancti Vincentii *in curte Prata* donat, regendumque committit, cum eo, ut post ejus obitum ad jus ecclesiæ metropolitanæ revertatur. Ejus donationis litteræ apud Puricellum (*f*) datæ sunt *anno dominorum nostrorum Caroli & Pepini regum in Italia trigesimo-secundo & vigesimo-quinto, mense Januarii, indictione quartâ-decimâ*, id est anno Christi octingentesimo-sexto. Processu temporis hoc sancti Vincentii oratorium in nobile monasterium accrevit.

(*e*) *Mus. Ital. tom. p. 112.*

Ambrosiani abbates.

(*f*) *Ambros. basil. p. 53. &c.*

ANN. CHR. 805. XLIII. Leonis papæ studium in monachos & in monasteria.

INterim dum Leo pontifex Romæ partâ per Carolum tranquillitate gauderet, Romam anno proximo reversus e Gallia, reficiendis ornandisque ecclesiis ac monasteriis animum applicabat. Ea erat ipsius in monachos caritas & benevolentia, ut, ubi *aliquem præcipuum monachum vel fervum Dei* invenisset, eum in colloquium & orationem secum adhiberet. Innumera sunt, quæ Anastasius commemorat, ornamenta ecclesiis & monasteriis ab eo impensa. Monasterium sancti Martini, proximum Vaticanæ basilicæ, præ nimia vetustate collapsum, pæne totum a fundamentis instauravit; quod & præstitit in monasterio sancti Stephani protomartyris, Cata-Galla patricia appellato, propterea quòd in fundo Gallæ patriciæ conditum erat prope Vaticanum. Hanc Gallam sanctimonialem fuisse in cœnobio sanctæ Catharinæ seu sancti Benedicti in Varicano auctor est Floravantes Martinellus, qui hoc cœnobium nobilium sanctimonialium de Cavallerottis, ordinis sancti Benedicti, vocat. Non constitit pontificis pieras intra mutos urbis: quin etiam ad exteras basilicas propagata est. In his basilicam sancti Apollinaris, quæ Classensis prope Ravennam monasterii erat, sancti martyris tumulo insignis, ruinæ proximam, refecit, novis trabibus ac quadriporticibus instruxit, ejusdemque basilicæ altare, veste sericâ, in qua mysteria Christi Domini expressa erant, decoravit.

XLIV. Capitulare apud Theodonis-villam.

In capitulari hujus anni apud Theodonis-villam statuit Carolus cum episcopis & abbatibus, ut lectiones in ecclesia distincte legantur; ut cantus secundùm ordinem ac morem ecclesiæ Romanæ servetur; ut scribæ vitiosè non scribant; & unusquisque episcopus & abbas, uti & comites, suum notarium habeant; ut ecclesiæ sine luminaribus & officiis non remaneant, & alratia non superabundent in ecclesiis; ut tirones, qui ad monasteria veniunt, primò regulari usu & observatione discant, antequam extrancis ministeriis applicentur; nec ad judicia sæcularia pergant; ut qui sæculum relinquunt, specie, ut Deo serviant, re, ut dominicum regis servirium fraudent, omnino secundùm regulam, vel canonicam, vel monasticam, vivant: sin minùs ad dominicum servitium revocentur. Ad hæc, ut servi & ancillæ in monasteriis utriusque sexus supra modum non multiplicentur, ne villæ rusticanæ redigantur in solitudinem. Præter ea, ut ne congregationes superfluæ fiant, nec eatum numerus supra faculrates augeatur; ut deinceps novitii secundùm regulam *pulsentur* seu probentur, unde novitii *pulsantes* appellati; ut puellulæ infantulæ ætatis non velentur, antequam eligere sciant quid velint, & ut secundùm regulam pulsentur: denique ut laïci non sint

» præ-

„ præpoſiti monachorum in monaſteriis. Jam enim eo tempore uſus cœperat obtinere, ut, quia res temporales monaſteriorum præpoſiti cutabant, hoc officium abbates ſæcularibus hominibus committerent: quod prohibetur deinceps fieri. Hoc capitulare Vitus Amerpachius primus typis vulgavit ex codice monaſterii Tegernſenſis in Bajoaria. ANN. CHR. 803.

XLV. Richbodoni abbati Laureshamenſi ſuccedit Adalongus.

Poſtquam Richbodo abbas Laureshamenſi monaſterio annis viginti cum menſibus octo præfuerat, Treviris defunctus eſt: ſed corpus ejus Lauriſſam relatum, ibidem ſepulturæ mandatut. Monaſterii poſt eum regimen ſuſcepit Adalongus, vir potens opere ac ſermone, ex divina ſententia electus. Is ab initio regimine locum interius atque exteriùs decoravit, templum ornavit, *altare dominicum* ſeu præcipuum ex quatuor partibus tabulis argenteis incluſit, aliaſque aras ſimiliter perornavit, atque auream crucem fabricari curavit. Quo verò modo cella Michlenſtatenſis eidem monaſterio ejus tempore acceſſerit, inferiùs apparebit.

XLVI. S. Dionyſio facta donatio.

Eodem tempore Nevelongus, nobilis Hasbanius *domno ſancto & venerabili in Chriſto patri abbati Fardulfo, vel omni congregationi baſilicæ domni Dionyſii*, ubi ipſe cum ſociis requieſcit, res quaſdam proprietatis ſuæ in pago Hasbanio ſitas, in loco, qui vocatur Haſca, ſuper fluvium Lachara, largitur in luminaria eccleſiæ & in ſtipendia monachorum anno triceſimo-ſeptimo Caroli glorioſi regis, ejuſdemque impetii anno quinto, & quidem IV. nonas Aptilis.

FOrtè hoc ipſo anno deceſſit Faldulfus aut certè inſequente, quo anno in ejus locum ſubrogatus eſt Walto ſeu Waldo abbas Augienſis, ex Hermanni chronico. Fuerat is ex monacho abbas ſancti Galli: ſed Eginonis epiſcopi Conſtantienſis violentiâ hinc diſcedere compulſus, Carolo aſſentiente Auvam ſeu Augiam ſe recepit: ubi poſtmodum abbas ejus loci electus, demum poſt annos viginti a Carolo poſt Fardulfi obitum ad ſancti Dionyſii cœnobium adminiſtrandum accerſitur. De illo id memoriæ prodidit Ratpertus, ut jam ſuperiùs monuimus, quòd cùm eum Carolus cum Eginone epiſcopo conciliare vellet, eo pacto, ut ſub ejus auctoritate & imperio abbatis locum apud ſanctum Gallum teneret; tale (*a*) reſponſum dederit: ſe regiæ ſemel cellitudinis dominationi ſubjectum, nequaquam poſthac, dum his tribus digitis (nam eximius ſcriptor erat) præditus eſſet, ferre poſſe cujuſvis inferioris hominis dominationem: quod reſponſum fortè Caroli gratiam ipſi conciliavit, ut proceſſu temporis ad abbatiam ſancti Dionyſii promoveretur. Ejus tempore quædam miracula ſancti Dionyſii meritis facta memorantur, quæ aliàs tetulimus, nec opus eſt repetere hoc loco. Virum ſapientem vocat Ratpertus: at vitii expertem haud fuiſſe, ſi quid certi ex hominis ſomnio colligi poteſt, Wettinus auctor eſt. Sub Fardulfo abbate, ejuſque ſucceſſore Waitone, multùm laxari cœpit diſciplina regularis in monaſterio Dionyſiano: adeò ut plerique regulam penitus ignorarent, nec monachos, ſed canonicos ſe ferrent; quod inſigni reformationi, ut recepto vocabulo utar, tempore Ludoviei auguſti occaſionem dedit. Waltoni in regimine abbatiæ Augienſis ſuffectus eſt Hetto ſeu Heyto ejus loci monachus, de quo mira eanit Walafridus Strabo in carmine de viſione Wettini, ubi abbates primos ſui monaſterii eommemorat. Sub poſtremis abbatibus Johanne, Petro & Waldone, Hetto *velut aurea ſtella* ſurrexiſſe, ac tenebroſum vulganda pet orbem ſulſiſſe dicitur. Is quinquennis venit ad cœnobium Inſulanenſe, ſic Augienſe nonnumquam vocant, ibidemque virtutibus & litteris exultus inclaruit. Ejus fama longè reſperſa, ad regis Caroli aures penetravit, a quo in palatium evocatus, invitus ex cara ſolitudine ad inſulas Baſileenſes trahitur; ſic enim hos Walafridi verſus interpretor. ANN. CHR. 806. XLVII. Vvalto abbas Fardulfi ſucceſſor. (*a*) *Ratpert. p.* 22. & 23. Hetto abbas Augienſis.

Tanti fama viri regales verberat aures,
Poſt rapitur non ſponte foras de carcere caro:
Et qui liber erat, fit libertate ſolutâ
Paſtor ovile tuens.

Idem eccleſiæ ſuæ geminas ruinas farciſſe dicitur,

Interiora medeas atque exteriora reformaas.

Denique Walafridus aſſerit, ſa neſcire alterum, qui cum eo poſſit conferri. Sub hæc

Copitur interea monachorum paſtor haberi.
Diſcipulus dudum diſponitur ipſe magiſter.

Quò

ANN. CHR. 806. Quod idcirco ipſis Walafridi verbis refero, ut appareat, ipſum eccleſiæ Baſileenſi paſtorem priùs admotum fuiſſe, quàm Augienſi monaſterio præficeretur; id hoc anno accidiſſe Hermannus tradit, apud quem Heyto nonus abbas annos ſeptemdecim eidem loco præfuiſſe memoratur.

XLVIII. Willelmus comes Gellonæ fit monachus.

Vix anni duo a condito Gellonenſi monaſterio effluxerant, cùm Willelmus comes, ejus auctor, illuc ſecedere conſtituit. Gliſcentem animo voluntatem cùm jam cohibere non valeret, conſilium ſuum Carolo aperit: qui hoc Willelmi propoſito perculſus, e re publica eſſe cenſuit, ut ne ei aſſenſum daret. Inſtat nihilò minùs comes, atque a cæſare demum conſenſum elicit, modò ut ex regalibus theſauris donaria quædam in ſignum perpetuæ dilectionis ab ipſo peteret, acciperetque. Lignum dominicæ crucis, quod Carolo Jeroſolymis nuper miſſum fuerat, petit Wilhelmus. Ægrè annuit Carolus; ſed tandem venerabile illud lignum cum ara ſanctificata, totoque ipſius aræ cultu, & cum aliis reliquiis ſanctorum Willelmo donavit. Hic itaque ex aula, univerſis lugentibus, egreſſus, primùm Arvernos adit; atque Brivate in baſilica ſancti Juliani martyris arma ſua bellica offert ad altare; galeam & clypeum ad tumulum beati martyris; ad oſtium verò baſilicæ pharetram & arcum cum telo ingenti & verſatili gladio ſuſpendit. Tum pagum Lutevenſem adiens, nudis pedibus accedit ad Gellonem ſuum, ad carnem cilicio indutus. Audito ejus adventu, effuſi obviàm cum feſtiva pompa, ipſo repugnante, præcedunt fratres, a quibus orationis causâ ducitur in oratorium: ubi pretioſa, quæ mox retulimus, donaria obtulit Deo cum calicibus aureis & argenteis, variiſque ad eccleſiæ cultum ornamentis, libriſque neceſſariis: quæ ferè omnia etiam nunc aſſervant Gellonenſes noſtri. Dein itur *in auditorium*, factâque de more lectione cum brevi ſermone ad ædificationem, ipſe fratribus animum ſuum de abdicando ſæculo aperit. Mox illi inſperato nuntio ſtupefacti, in lacrymas præ gaudio erumpunt, felices ac fortunatos ſe reputantes, qui talem ac tantum propoſiti ſui ducem ac ſocium habituri eſſent. Urgente eo, ut quàm citiùs monaſtico habitu inſigniretur, indicitur dies natalis apoſtolorum Petri & Pauli: quo die, depoſitis veſtibus auro textis, totus ille monaſticæ inaugurationis ritus in eo perficitur; ſuccidunturque capilli, Deoque conſecrantur; ac demum *veſte apoſtolicâ inſtar crucis*, id eſt ſcapulari, ut putat Menardus noſter, an potiùs cucullâ, induitur: nam etſi olim hæc non niſi poſt annuam probationem fiebant, tamen id compendii Willelmo cœnobii conditori tribuendum viſum eſt. Hunc diem & annum rei geſtæ ſignanter notat ejus vitæ ſcriptor anonymus; & poſt eum Ordericus Vitalis eumdem annum ſignat. Nec audiendus videtur Cointius, qui Willelmi converſionem ad biennium differt, eum confundens cum Willelmo primo ſignifero, qui Ludovico regi, anno proximo Barcinonem obſidenti, adfuit.

Jam verò qualem in monaſterio ſe geſſerit novus ex duce tiro, ex Ardone accipe. In hanc cellam ingreſſus, totum ſe Chriſto dicavit, nullum ſæcularis mundanæ pompæ retinens veſtigium. Ea fuit ejus humilitas ac modeſtia, ut modeſtiorem quemque aut vinceret, aut æquaret. Viſus eſt ſæpe aſinum ducens, vaſculum vini geſtantem ad refocillandos fratres, qui tempore meſſis ſegetes in illo ſolo colligebant. In vigiliis pervigil cunctos vincebat, frequenter in oratorio ſancti Michaëlis furtivis orationibus vacans. Corpus Chriſti vix, niſi præmiſſis profuſo ribus lacrymis, percipere non ſuſtinebat. Piſtrinum, niſi infirmitas aut occupatio aliqua impediret, ipſe propriis manibus curabat, coquinæ officium vice ſuâ exſequi ſolitus. Lectuli duritiem cuſcitrâ ſubſterni, quod Benedictus Anianæ abbas juſſerat, ægrè tulit. Tradunt nonnulli, ſæpe corpus ſuum flagellis cædi, nullo alio præter eum, quo miniſtro utebatur, conſcio, præcepiſſe. Ad hæc mediis noctibus in glacialem aquam ſe immergebat, unico tectus ſubtegmine. Hunc ferunt aliquando, dum clibanum coquendis panibus paraſſet, nec inſtrumentum ad eum expurgandum, horâ urgente, adeſſet; in caminum ardentem ingreſſum propriis manibus prunas ardentes extraxiſſe; & qui ipſe ardere debuerat, illæſis veſtibus egreſſum fuiſſe. Difficilis ad monaſterium pro montium aſperitate aditus erat: ſed ille Dei ſervus, inciſâ rupe cum malleis, ſecuribus, variiſque ferramentis, junctis firmiter ferro & plumbo lapidibus, jactoque fundamento ſecus flumen Arauris, viam altiùs ſuſtulit, pro loci qualitate direxit, ac monti conjunxit. Bernardus & Gotſelmus, ejus filii, quibus comitatus ſuos diviſit, non parum ad ejus loci conſtructionem & augmentum contuliſſe memorantur. Bernardus in comitatum Toloſanum poſt Berengarium ſuffectus, Dodenam conjugem duxit anno decimo Ludovici auguſti. De his plura inferius.

XLIX. Niſridius abbas Craſſæ privilegium obtinet a Carolo.

Exſtat in Gallia Narbonenſi Urbionenſe monaſterium beatæ Mariæ, de Craſſa vulgò cognominatum, cui Niſridius ſeu Nimfridius abbas tum præerat. Ejus rogatu Carolus eidem loco præceptum conceſſiſſe dicitur hoc anno, dum Narbonæ ver-

„ verſaretur. Diplomatis hæc ſumma eſt, virum venerabilem Nimfridium abbatem ANN. CHR.
„ ex monaſterio ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, quod eſt conſtru- 806.
„ ctum in territorio Narbonenſi ſuper fluvium Urbionis, in valle, quæ modò Craſ-
„ ſa nominatur, ad Caroli præſentiam veniſſe, ab eoque petiiſſe ſibi, monachiſ-
„ que ſuis dari, unde in ſervitio Dei & beatæ Mariæ ſuſtentari ac vivere poſ-
„ ſent. Carolum verò eidem ex proprlis contuliſſe vallem Borrianam, quæ tunc
„ Licinianus appellata, in comltatu Narbonenſi, eum eccleſiis ibidem conſtructis,
„ una in bonore ſancti Felicis, altera ſancti Nazarii, tertia ſanctæ Candidæ, cum
„ omnibus ad eas pertinentibus: quibus omnibus additur immunitas a qnibuſvis te-
„ loneis; quod Narbone actum dicitur nonis Aprilis, anno ſexto Impetii, trice-
„ ſimo-nono regni in Francia, atque tricesimo-ſecundo in Italia; indictione tertiâ-
decimâ: quæ notæ chronologicæ vix ſimul conciliari poſſunt, niſi legatur indictio quarta-decima: aut cum annalibus Franeicis, in qnibus Carolus eo tempore Noviomagi ad Vahalim, ubi *ſanctum quadrageſimale jejunium, & ſacratiſſimam paſchæ feſtivitatem pridie idus Aprilis* celebravit, verſatus memoratur. Mendum eſt apud Catellum, qui legit regni Francici viceſimnm-nonum pro triceſimo-nono. Cæterùm Nifridius, ex-abbate Craſſenſi archiepiſcopus Narbonenſis, idem ejus loci regimen pro more illorum remporum videtur retinuiſſe; nec multiplicandi perperàm ejuſdem ferè nominis archiepiſcopl Narbonenſes. In necrologio Craſſenſi notatur kalendis Januarii *Nifridius abbas, archiepiſcopus Narbonenſis*.

L. Otgerii comitis vertio.

Superiori Wilielmi comitis exemplo adjungendum eſt aliud omnino conſimile Otgeri ſeu Othgarii, famoſi eo tempore ducis ac prœliatoris, qui unà cum ſocio Benedicto in ſuburbanum apud Meldos monaſterinm ſanctæ Crucis ſeu ſancti Faronis ſe recepit. Fueritne Autcarius ille Francus, qui mortuo Carolomanno rege, Caroli Magni fratre, eum uxore ejus ac liberis in Italiam ad Deſiderium regem confugit, quique poſtmodum a Carolo receptâ Italiâ in Franciam reductus ſit, non promtum eſt definire. In hiſtoria ejus converſionis, ante annos ſeptingentos ſcripta, id unum invenimus, Otgerium, virum illuſtris generoſitatis, & adeò ſtrenuum in prœliis, ut ob egregia bellica facta ſolus inter prœliatores, ab ipſis etiam prœliatoribus *Prœliator & Pugnator fortis* appellaretur; perſpectâ ſæcularis gloriæ & opulentiæ vanitate, de relinquendo ſæculo ſeriò cogitaſſe; ac peregrini habiru ſuſcepto, varia perluſtraſſe monaſteria, exploraturus, in quonam regularis diſciplina & obſervario regulæ ſancti Benedicti accuratiùs ſervaretur; tum baculo, qnem pro ſigno peregrinationis acceperat, appendiſſe ligulas corrigiarum, ex quibus globuli tinnuli dependebant; ipſumque baculum jactaſſe in cujuſque monaſterii ſeu eccleſiæ monaſticæ pavimentum, ac diligenter attendiſſe, ſi quis ex monachis ad ſtrepitum baculi oculos aperiret; porro in ſancti Faronis monaſterio nullum, qui hoc faceret, inventum, præter quemdam ex illis pueris, qui olim in noſtris monaſteriis, oblati Deo & conſecrati erant; eique ob hanc culpam virgam diſciplinæ inflictam fuiſſe ab uno e cuſtodibus, qui horum puerorum ætatem moderabatur. Qua ex re Otgerius ſibi propoſuerit, ut eo in loco, ſpretâ ſæculi pompâ, monaſticum habitum ſuſciperet. Poſtea Carolnm imperatorem adiiſſe dicitur, facultatem eò ſecedendi petiturus; eâque ægrè obrentâ, Benedictum, quem in multis prœliis ſocium habuerat, illuc ſecum adduxiſſe; ut qui multo ſanguine manus ſuas ſimul cruentaverant, ſaa ſimul in monaſterio peccata expiarent. Eodem verò anno, quo ambo monachi facti ſunt, Otgerius ad Carolum acceſſiſſe, enlxè togaturus, ut qui cæteris monaſteriis tot beneficia conferret, unum ſancti Faronis monaſterinm a benefactis ne exciperet. Carolus verò poſtulatis facilem ſe præbens, duas ſancto Faroni abbatias ex ſuo dominicatu conceſſiſſe: unam in honorem ſanctæ Mariæ ſanctique Petri dicatam, in loco, qui Reda (*) dicitur, ſpatio ſtadiorum octoginta ab urbe Meldenſium & monaſterio diſtantem, quæ modò villa eſt eidem monaſterio ſubjecta: alteram in ſuburbio Vercellenſi, quæ tam diu pertinuit ad ſtratres ſancti Faronis, dum reges Francorum Italia potiti ſunt. Poſt hæc Otgerius multis annis iſi eodem monaſterio vixiſſe perhibetur ſub abbatis Imperio, ſiti & inediâ, vigiliis & orationibus peccata ſua redimens: cujus veram converſionem ac vitæ ſanctitatem Chriſtus dominus multis miraculis declataverit. Huic narrationi fidem facit præclarum Otgerii & Benedicti mauſoleum, in quo pleraque, a nobis hactenus de eis relata, exſtantibus iconibus repræſentantur. Et primò quidem eorumdem ſtatuæ tumulo compoſitæ cum monaſtico habitu, qualis per id tempus in ſancti Faronis monaſterio uſui erat, nempe cum toga talari ac ſcapulari ampliſſimo ad terram diffluente, & vittis linſta brachia conſtricto: cujus formam paginâ ſequenti æri inciſam habes; ſeorſim verò ipſius mauſolei imaginem, quo nullum certe nobilius ex reliquis eorum temporum monumentis ſupereſſe quivis facilè concedet. Ex eodem mauſoleo diſcimus, Otgerio ſororem fuiſſe, nomine Audam, quæ Rolan-

(*) Reza

ANN. CHR. 806.

lando, fortè Britanniei limitis præfecto, deſponſata fuit. Magni ſanè faciendum hoc monumentum, tametſi ſuperiori ſæculo nonnihil a Calviniſtis deformatum. Eorumdem heroum oſſa in ſacrario monaſterii aſſervantur cum Otgeriana ſpatha & ſcuto anguſtiſſimo. Certè ambo *arma bellica* cum omnibus quæ poſſidebant, votivo animo ibidem reliquiſſe perhibentur in prædicto libello de eorum converſione. Hujus libelli antiquitatem probant in primis veteres codices, Faronianus, Criſpiacenſis, ac Gemblacenſis, ſcripti ante annos ſexcentos; deinde *breviarium* ſeu recenſio *librorum, quos invenit abbas Galfridus in cœnobio ſanctæ Crucis ſanctique Faronis:* qua in recenſione habetur *converſio Othgerii militis & Benedicti ejus ſocii*. Denique Fulcoius, ortu Bellovacenſis, ac Meldenſis ſubdiaconus tempore ipſius Galfridi abbatis, id eſt medio ſæculo undecimo, eorumdem epitaphium verſibus cecinit. Erit fortè qui in mulierecularum fabulas referat experimentum illud, quo religionem monachorum baculo globulis tinuientibus inſtructo exploraſſe Otgerius dicitur. At ſimile experimentum fecit Otto Magnus in monaſterio ſancti Galli, referente Ekkehardo; & Conradus rex in proceſſione *infantum* ſeu puerorum ejuſdem cœnobii, pomis in medio eccleſiæ pavimento ſterni juſſis, cùm nec unum moveri, nec ad ea attendere vidiſſet, *miratus eſt diſciplinam*. Ad ſanctum Faronem revertor.

Sub Fulcoado Galfridi ſucceſſore monachum induit in eodem ſancti Faronis monaſterio Otgerius alter, Carmentriaci vici dynaſta, qui hortatu ſororis ſuæ Gibelinæ, ibidem recluſæ, ſe ſuaque omnia Deo conſecravit. Ex quo apparet graviter aberrare eos, qui Otgerium hunc cum altero confundunt, quaſi unicus fuerit in illo monaſterio Otgerius Carmentriacenſis, quem poſteri cum fabuloſo illo Turpiniane fabulæ Ogerio Dano confuderint. Et hæc quidem fabula jam ab aliquanto tempore apud Faronianos noſtros invaluerat, eaque generali chronico Benedictino inſerta fuerat. Atqui ante natum Otgerium Carmentriacenſem ſcripta fuerat, ex

dictis

SUB CAROLO M. HEROUM POSTEA MONACHORUM.

S. Faronis apud Meldos.

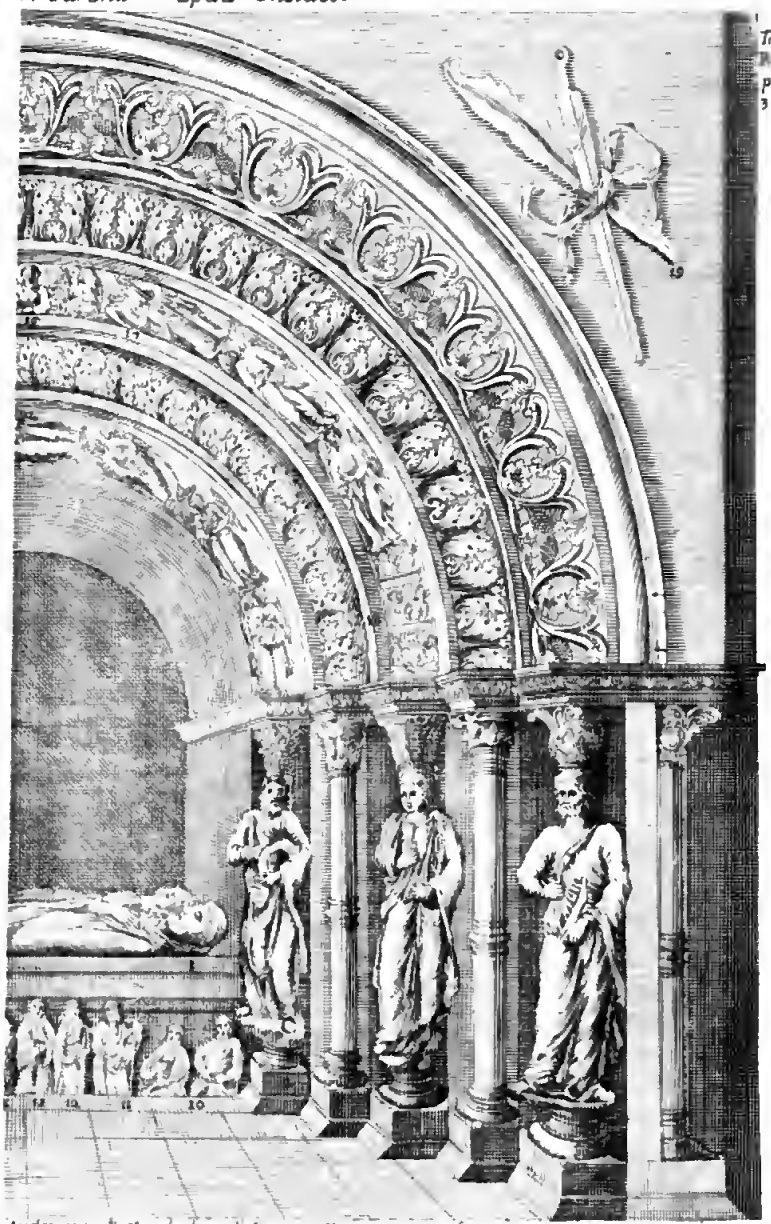

Tom. 2 Annal. Bened. inter pag. 351. et 352 num. L.

Audæ cum Rotlando benedictione

S. Farœnis religionem ac modestiæ lumentibus instructo Benedicto

am a Magistro pulsatus.
e monasticum habitum postulantes.
iem Monachos initiaturus.
ferens ad tonsuram.

13 *Alter vestes præferens.*
14. *Tertius ferens atramentum ad scribendam professionem.*
15 *Otgeri ac Benedicti anima ab Angelis assumta.*
16 *Christus Dominus extremo judicio præsidens.*
17 *Angeli instrumenta Passionis Coronam, Clavos Crucemque gestantes.*
18 *Mortui ex sepulcris resurgentes.*
19 *Spata seu gladius, et Clypeus ferreus Otgeriani.*

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

353 Ann. CHR. 816.

EFFIGIES OTGERII ET BENEDICTI MONACHORUM S. FARONIS.
Annal. Bened. Tom. II.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ANN. CHR. 806.

dictis, hiſtoria converſionis Otgerii militis & Benedicti ejus ſocii; eorumque mauſoleum eodem in loco oſtendebatur, ubi etiam ounc cernitur. Denique Fulcoius ſubdiaconus Meldenſis eorumdem epitaphium verſibus luſit pontificatu Alexandri papæ ſecundi, ad quem metricè ſcripſit, Otgerio Carmentriacenſi in vivis agente; ſic habet epitaphium.

Quam malè diſcernit, quod amat, vel qualia ſpernit!
Cui placet aura ſoli, diſplicet aura poli.
Exſul in externa, procul a regione ſuperna,
Captus amore viæ non meminit patriæ.
Militis Otgerii converſio, digna videri,
Sufficit ad ſpeculum quo ſtatuas oculum.
Legis erat pondus, locuples a rege ſecundus,
Nobilis & ſapiens, ſtrenuus & patiens.
Floribus his ſaptus, præſtabile culmen adeptus,
Omnia poſthabuit, ſeque Deo tribuit.
Evocat invictum rerum comitem Benedictum,
Ut par militiæ particeps veniæ.
Crux ſimul accipitur, Crucis & locus iſte ſubitur:
Cæſar & exuitur, Chriſtus & induitur.
Ite pares animæ per quælibet agmina primæ,
Fortes eaſarei, fortia membra Dei.
Fortes athletæ, per ſæcula cuncta valete:
Par crucis eſt ſpecies, par erit & requies.
O quam par pulcrum! par vivere parque ſepulcrum:
Par fuit & tumulus, par erit & titulus.

Ex his manifeſtum eſt, quanta per id tempus fuerit religio monaſterii ſancti Faronis; cujus pleroſque eventus nobis abſtulit ſubſequentium temporum calamitas. De eo plura diximus in volumine (*a*) ſuperiori.

(*a*) *Lib.* 22. *n.* 5.

LI. Regni diviſio inter Caroli filios.

Non prætermittenda omnino hoc loco charta diviſionis a Carolo factæ inter filios ejus tres, Carolum, Ludovicum, ac Pippinum, quibus regnum ſuum partitus eſt, Carolo Auſtriâ, Turingiâ, Saxoniâ, Friſiâ & parte Bajoariæ; Ludovico Aquitaniâ & Waſconiâ, Pippino Longobardiâ aſſigoatis. Si qua verò de limitibus inter eos controverſia naſceretur, quæ homioum teſtimouio definiti nou poſſet; eam *judicio crucis* terminari præcipit: quod capanſis in modum erucis manibus a duobus hominibus utrimque productis fiebat, ex quibus is cui braehia primò titubaſſent, causà cadebat, aut potiùs is, cujus partes ſuſtinebat. Iiſdem filiis ſuis Carolus eccleſiæ ſancti Petri euram & defenſionem exemplo Caroli avi ſui ac Pippini genitoris commendat, ſimulque revereotiam in paſtores & rectores venerabilium locorum. De filiabus verò ſuis, ſororibus prædictorum filiorum ſuorum, jubet, ut poſt ſuum ipſius ex hac vita diſceſſum ad quem fratrum ſuotum voluerint, eis ſe confetre liceat; &, ſi qua ex eis *monaſticam vitam elegerit, liceat ei honorificè vivere ſub defenſione fratris ſui, in cujus regno degere voluerit*; quæ autem conjugium prætulerit, id ei a fratribus ſuis ne denegetur. Litteras hujuſce partitionis, Francorum optimatum manibus confirmatas, Carolus per Einhardum ſeu Eginhardum tranſmiſit Leoni papæ, ur eas & ipſe manu ſuâ firmaret. Hic eſt Eginhardus, ipſius Caroli notarius, qui in libro de ejus vita quinque ei filias ea legitimis uxoribus tribuit, nempe Rotdrudim, Bertam, & Giſlam ea Hildegarde; ex Faſtrada Theudradam & Hildrudim; tres item ex concubinis Rothaidem, Rothildim & Adeldrudem. Nuſquam verò mentionem facit Immæ, quam idem Eginhardus conjugem habuit: quo vel unico argumento cotruit hiſtoriola ſeu potiùs fabula chronographi Laureshamenſis, Immam Carolo filiam affingentis, cujus furtivos cum Eginhardo amores ubi ille deprehendiſſet, eam amaſio ſuo ouptum tradiderit.

Imma Eginhardi conjux an filia Caroli.

(*b*) *Eginh. a. poſt.* 34.

Non obſcurè tamen Lotharium auguſtum nepotem ſuum vocat (*b*) Eginhardus: cùm *neptiatem* ſuam monet, ut per prudentiam ſibi divinitus conceſſam caveat periculum ſuum: ar propinquitas hæc ex alio capite oriri poterat; quod alüs eaminandum relinquo, contentus difficultatem ſtudioſis lectoribus aperuiſſe.

LII. Capitulare Noviomagenſe.

Dum Noviomagi ad Wahalim verſaretur Carolus, novum capitulare edidit, eu-
„ jus capitulo quarto ſtatuitur, ut miſſi dominici per ſingulas civitates & mona-
„ ſteria virorum ac puellarum inquirant de ornamentis eccleſiarum, an refecta ſint;
„ & de converſatione ſingulorum, & de lectione & cantu, an eo modo ſervenrur
„ quo præcedenti capitulari ſancirum erat; quinto, ne epiſcopi, abbates, & ab-
„ batiſſæ theſauros eccleſiaſticos diſtrahant aut vendant cuivis, nedum negotiatori-

bus

» bus Judæis, gloriantibus ſe poſſe ab eis emere quidquid ipſis placuiſſet; octavo- ANN. CHR. 806.
» decimo, ut præſenti anno, quo fames plurimis in locis prævalebat, omnes epi-
» ſcopi, abbates, abbatiſſæ, optimates, cæterique regii domeſtici aut beneficiarii
» *familiam* ſuam nutriant, & ſi annonam venalem habuerint, certo pretio modico,
» quaſe eis præſcribitur, vendant.

Fontanellenſe monaſterium tunc regebat Gervoldus abbas, qui in extrema ægritudine poſitus, quaſdam res proprietatis ſuæ, in pago Ebroïcino a ſe, dum ejus urbis epiſcopus eſſet, acquiſitas, Fontanellæ contulit, nempe eccleſiam ſancti Paterni ſuper fluvium Ittonem, aliaque; quæ donatio facta dicitur in villa ejuſdem cœnobii Petreoponte, VII. idus Junii (ſic legendum, non Januarii) & poſt dies ſeptem idem Gervoldus vitâ functus fuiſſe XVIII. kalendas Julii hoc ipſo anno, cùm iſtud cœnobium annis octodecim, & menſibus ferè ſex adminiſtraſſet. Gervoldo in Fontanellæ regimine ſucceſſit Traſarus, domo Beneventanus; idque tenuit ad annum tertium Ludovici auguſti, quo anno ad patrium ſolum reverſus eſt. LIII. Fontanellenſes abbates.

Magna interceſſit Gervoldi abbatis, ut aliàs diximus, familiaritas cum Offa rege Merciorum: cujus filius Egbertus poſt quatuor aut quinque regni menſes ſceptrum Kenulfo, pio ac magnifico principi, moriens reliquit. Inſigne erat in illo regno cœnobium Crulandenſe, cujus abbas tertius Siwardus, Patricii ſucceſſor, Kenulfo regi carne propinquus ac familiaris, ab eo regias litteras obtinuit, hoc anno, » qui regni ejus duodecimus erat, datas, quibus ſignificat, ſe teſtem fuiſſe miracu-
» lorum, quæ in ipſo loco a ſancto Guthlaco Chriſti confeſſore patrata fuerant;
» & ad ſupplicationem ſpiritalis patris ac conſiliarii ſui domni Siwardi abbatis,
» conſulente atque hortante venerabili patre Wilfredo archiepiſcopo Doroberniensi, ſi, dictum monaſterium monachoſque ejus in ſuam tutelam accepiſſe, & donatio-
» nes eidem factas confirmaſſe. Subſcribit poſt regem & epiſcopos Celredus abbas
» Medeshamſtedenſis, germanus frater domni Siwardi abbatis. LIV. Crulandæ litteræ datæ a Kenulfo rege.

Tunc temporis jam mos invaluerat in monaſteriis, ut in agreſtes eccleſias eis ſubjectas mitterentur a mona his presbyteri, qui eas regerent. In his Hornbacenſes Mettenſis diœceſis monachi quaſdam eccleſias habebant in epiſcopatu Moguntino. Miſſus ab eis presbyter, Macarius nomine, ad illas eccleſias, *ut ibidem ſolito more officium peragaret*: ſed prohibitus a Riculfo archiepiſcopo, ne id officii exerceret. Scripſere (*a*) hac de re domno & patri Riculfo archiepiſcopo Amalardus abbas & Wido, ſorte decanus, *omniſque congregatio ſancti Petri ex monaſterio Hornbac*, cauſam ejus rei ſe ignorare dicentes, niſi ſi a Bernario epiſcopo Wormatienſi quiddam ejus pietati ſuggeſtum ſit, ſortè quòd ille presbyter unum caballum, ab eodem epiſcopo ad ſe miſſum, ex ſuo *ſtipendio* paſcere noluiſſet. Tum rogant obſecrantque, ut eidem presbytero liceat *domino Jeſu-Chriſto & ſanctorum eodem loco reliquiis officium ſolito more perſolvere: ne & domus Dei, & reliquiæ illius honor ſic remaneant ſine ſacerdote, lumine & officio*; quippe ſe non habere illis in partibus alium ſacerdotem, qui illud officium peragere poſſit. In necrologio Augienſi notantur ex monaſterio *Hornbac* Amalharr abbas, qui ſupra, & Wirundus itidem abbas, haud dubiè ipſius Amalhardi ſucceſſor. Idem Wirundus abbas laudatur in pervetuſto itidem necrologio ſancti Galli apud Goldaſtum; ubi monaſterium Hornbah ſive Gamundias dictum invenies. LV. Rurales eccleſiæ a monachis adminiſtratæ. (*a*) *Bonifac. epiſt.* 113.

In poſteriori hoc ſancti Galli necrologio notantur nomina ſororum de monaſterio ſancti Stephani in Skenninis: ubi poſt clericos ejus loci apponuntur nomina monialium, quibus præit Adalheid abbatiſſa. Hoc eſt puellare monaſterium in Schennis diœceſis Curienſis in Rætia, quod Humfridus comes hoc anno inchoaſſe dicitur a Bucelino, & poſt biennium abſolviſſe; cujus rei cauſâ quidam auctores biennio ſeriùs ejus cœnobii originem referunt. LVI. Schennenſe partheuium in Rætia.

Gunichiſo ſeu Wnichiſo duci ſucceſſit hoc anno Romanus in ducatum Spoletanum, ſtatimque placitum habuit in caſtro Viterbienſi. Illic cùm reſideret unà cum ſuis aſſeſſoribus ad univerſorum cauſas audiendas, propoſita eſt controverſia de teſtamento cujuſdam Ragifredi, qui res ſuas omnes immobiles monaſterio Farfenſi legaverat, ſolis mobilibus, ſimulque ſervis & ancillis, necnon aldis & aldiabus pro liberis relictis. Contra inſurgebant tutores Leonis ejus filii impuberis, cauſati, eum, nullâ datâ cauſâ, exheredari non potuiſſe. Opponebatur decretum Ha-
» ſtulfi regis, ut, ſi quis Langobardus, in ſanitate, vel ægritudine poſitus, per
» cartulares ſuos venerabilibus locis res ſuas legaſſet, id teneret. Tandem, auditis utrimque rationibus definitum, ut teſtatoris res omnes, tam mobiles, quàm immobiles, in duas partes ſepararentur; unaque Farfenſibus, altera Leoni teſtatoris filio aſſignaretur. Actum Caroli imperatoris anno ſexto, Leonis papæ undecimo, in menſe Maio, per indictionem quartam-decimam, nullâ mentione factâ Pippini regis. LVII. Placitum pro Farfa.

ANN. CHR. 807.

AB anno ſubſequente celebrari cœpit, multis nominibus deinceps nobis commemorandus, Anſegiſus abbas, ex nobili Francorum proſapia ducens originem, Anaſtaſio & Himiltrudâ parentibus procreatus, qui eum divinæ atque humanæ philoſophiæ præceptis eruciendum curarunt. Fontanellam acceſſit adoleſcens, regiminis locum tenente Gerwoldo ſeu Girowaldo abbate, propinquo ſuo, a quo tonſurâ capitis inſignitus fuit. Dein non multò poſt in Caroli palatium perductus, primò quidem duo cœnobia, unum ſancti Sixti in ſuburbio Remenſi, alterum ſancti Memmii apud Catalaunum, obtinuit; tum Flaviacenſe monaſterium, quod a ſancto Geremaro in agro Bellovacenſi ſeptimo ſæculo conditum, ejuſdemque corpore poſtea nobilitatum fuerat, ab eodem principe precariò accepit anno dominicæ incarnationis octingenteſimo-ſeptimo. Erat tunc hoc monaſterium ædificiis pæne deſtitutum, & in ſummam egeſtatem atque in ſolitudinem redactum: ſed intra breve temporis ſpatium Anſegiſus illud eâ quâ pollebat induſtriâ penitus inſtauravit, ibidemque nova ædificia, vetuſtis dejectis, majori quàm ante elegantiâ fabricati curavit. Ad hæc dum hoc monaſterium jure precarii ac beneficii teneret, etiam *exactor operum regalium* in Aquiſgrani palatio regio ſub Einhardo abbate ab ipſo imperatore conſtitutus, id officii nobiliſſimè adminiſtraſſe dicitur. Denique variis legationibus ab eodem adhibitus, eiſdem non minori prudentiâ quàm fide perfunctus eſt. Hæc ferè tirocinia fuere magni viri, qui deinceps regularis diſciplinæ ſtudio totum ſe ſe addixit.

LVIII. Anſegiſus fit abbas Flaviacenſis.

LIX. Nantharii abbatis Sithienſis acta.

Ante annos tres Odlando Sithienſi abbati ſucceſſerat Nantharius, eo nomine ſecundus, cui Erlharius quidam vendidit prædium aliquod in vico pagi Iſſerſii ſeu Iſſerici, nomine Fletrinio. Hujus venditionis charta inſcripta eſt *Domino venerabili in Chriſto patri Nantbario abbati de monaſterio Sithiu, ſive de cella, quæ dicitur Bebrona, ubi Ebrogerus præpoſitus eſſe videtur*; ſic legitur in chartario Folquini. *Actum Bebrona in menſe Octobrio, anno trigeſimo-nono regnante Karolo rege, anno ſexto imperii ipſius*; ubi legendum videtur *ſeptimo*, ut annus imperii conveniat cum anno tricesimo-nono regni, qui in hunc annum incidit. Eidem Nantharío Lebdrudis matrona rem omnem proprietatis ſuæ apud Giſnam, ſeu Totingetune in pago Bononienſi, ſuper fluvium Waſconigauvalla tradit: pro qua donatione allam terram in loco ejuſdem pagi, quem *Æcloum* vocat, ad vitam ſibi, tribuſque filiis ſuis dari poſtulat, eâ conditione, ut ſingulis annis ad feſtivitatem ſancti Audomari kalendis Novembris certum cenſum redderent. *Actum Giſnâ villâ publicâ*, undecimo die menſis Octobris, anno quadrageſimo regni Caroli, ejuſdemque imperii anno octavo. Hanc donationem Johannes Iperius ita explicat. Lebtrudis, nobilis matrona, villam Gbiſnas, quam olim Walbertus Atkenſis comes monaſterio tradiderat, in feodum tenebat a Bertinianis. Hæc verò feodum ſuum cum univerſis juribus & appendiciibus in manus Nantharii abbatis reſignavit, ſimulque Totinghetum villam pagi Bolonienſis; factâ eidem abbati pro ſe tribuſque filiabus ſuis præſtariâ, quæ *domno magnifico in Chriſto patri Nantbario abbati de monaſterio Sithiu* inſcripta eſt. Utrumque inſtrumentum ſcripſit Guntbertus ſacerdos & monachus, fortè is, cujus pater Golbertus, mater Ebertruda, quæ Sithienſibus conceſſit monaſterium quoddam, vocabulo *Hemetlant*, quod ipſe Goibertus in proprietate ſua in honorem Salvatoris conſtruxerat. Aliam donationem quorumdam prædiorum, ſimulque precariam fecit Folbertus quidam *domno venerabili in Chriſto patri Nantbario* imperii Caroli anno undecimo. Goibertum multis laudat Iperius, qui monaſterium Salvatoris, ab eo conditum, *Stentland* appellat; additque villas numero triginta-tres, tam in Flandria, quàm in Teruanenſi, atque Bolonienſi pagis ſitas, ab eodem conceſſas fuiſſe pro eleemoſyna ad portam monaſterii facienda. Guntbertus verò, ejus filius, ſcientiâ & regulari diſciplinâ inſignis prædicatur, qui codices bibliothecæ, vetuſtate corruptos, ſcriba peroptimus renovavit; tres etiam antiphonarios manu propriâ exaravit: quorum unum ſancto Audomaro, alterum ſancto Winnoco, tertium elegantiorem, literis aureis ornatum, beato Bertino aſſignavit, cum computo, quem etiam deſcripſit.

Stenland monaſterium.

Guntbertus monachus.

LX. Mauri ſubacti ob venditos monachos.

Per id tempus Mauri ex Hiſpania egreſſi, Corſicam inſulam prædationibus & populationibus infeſtabant. Hos ut revinceret Carolus, Burchardum comitem ſtabuli cum claſſe in eam inſulam hoc anno miſit. Egreſſi pro more Mauri ex Hiſpania, primò Sardiniam appulſi, commiſſo cum Sardis prœlio, multis ſuorum amiſſis (nam ferunt millia occidiſſe perhibentur) in Corſicam nihilò minùs pervenerunt. Illic in ipſo inſulæ portu cum claſſe, cui Burchardus præerat, prœlio conſerto, victi, fugatique ſunt, amiſſis tredecim navibus, ac plurimis ſuorum interfectis; quæ adverſa ſibi ex eo accidiſſe conteſtati ſunt, quòd anno ſuperiore, contra omnem juſtitiam, de Patalaria inſulæ ſexaginta monachos abductos in Hiſpaniam vendidiſſent. Ex his non pauci *per liberalitatem imperatoris* dato pretio in libertatem aſſerti, ad ſua redire permiſſi ſunt. Hæc ex annalibus Loiſelianis, quos ſecutus eſt Regino ab-

abbas Prumienſis. Hos annales in multis emendare licet ex chronico Saxonico nondum edito, in quo ad hanc annum *magna mortalitas* Faldæ in monaſterio ſancti Bonifacii fævliſſe, & fratrum juniorum plurimi interliſſe memorantur. ANN. CHR. 807.

Sub exitum hujus anni Ludovicus, rex Aquitaniæ, Gellonenſi monaſterio donationem fecit, *petente domno Guillelmo monacho, qui in aula genitoris ſui Karoli auguſti comes exſtiterat glorioſiſſimus, ſed pro Dei amore meliorem exercens vitam, ſtuduit eſſe pauper recuſando ſublimia*. Rex verò eidem Willelmo ob eximiam erga ſe fidem contulit ad monaſterium, quod dicitur Gellonis, ſitum in pago Lovenſi, juxta fluvium *Araur*, ſubtus caſtrum Virduni, ubi Juliofredus rector & abbas tum præerat, aliquid ex rebus ſuis in pago Bitertenſi, nempe fiſcum Miliacum cum ſuis appendicibus, *ſicut a miſſo*, inquit, *noſtro comite Gotſelmo per cruces in lapidibus ſculptas aſſignatum eſt*; & in pago Ludovenſi locam, vocabalo Guſtrias, vulgò Caſtrapaſtura, *ad pecora eorum alenda*, aliaqae prædia in eodem pago. *Honorem verò illum, quem dominus Guillelmus, aliique fideles per inſtrumenta chartarum præfato monaſterio tradiderant, in quibuſcumque locis ſit*, idem ratam habet. Datum hoc præceptum Toloſæ publicè, kalendis Januarii, anno viceſimo-ſeptimo domni Ludowici regis, Karoli verò imperii octavo. Godolenus notarias ad vicem Guigonis recognovit. Diligenter obſervandæ ſunt hæ notæ chronologicæ, qaæ anno præſenti conveniunt, quo Ludovici regis annus vigeſimus-ſeptimus a paſchate, Caroli imperatoris octavus ab octavo kalendas Januarii incœperat. Non ergo differendus eſt Willelmi comitis monachatus in annam ſequentem, ut Cointio viſum eſt, ſed anno ſuperiori conſignandus, anonymo vitæ ejus ſcriptori & Orderico ſuffragante hoc diplomate, quod Ludovicus *petente domno Guillelmo monacho* fieri præcepit. Jam etiam hoc anno Gellonenſe monaſterium gaudebat abbate peculiari, ſcilicet Juliofredo, qui Caroli Magni conſanguineum ſe ipſe dicit, ut videbimus libro ſequenti. Is ſubjectus erat abbati Anianenſi, uti & ejus ſucceſſores ad pontificatum Urbani ſecundi, cujus privilegio Gellonenſes ab Anianenſiam jugo exempti ſunt.

LXI. Ludovicus rex Gellonenſibus privilegium concedit.

Juliofredus abbas.

LXII. S. Petri puellare monaſterium Barcinonæ.

Barcinone civitate hoc anno receptâ, idem rex Ludovicus, ut ob ſelices armoram ſucceſſus Deo ſe gratum exhiberet, non modò ſollemnes gratiarum actiones in ea urbe inſtituit, ſed etiam puellare monaſterium ſancti Petri, cum eccleſia ſanctorum Juſti & Paſtoris ibidem ædificari curavit, ut Franciſcus Didacus in hiſtoria comitum Barcinonenſium teſtatur. Situm erat hoc monaſterium haud longè a mœnibus arbis, patuitque cladi Sarracenorum ſub finem ſæculi decimi, cum Barcinonem pæne vaſtarunt, ceperuntqae. Deinde inſtauratum ſait a Borello comite ac dace, cujus filia, Bonaſilia nomine, ibidem abbatiſſa inſtituta ſuit. Ab eo tempore ſubſtitit hoc monaſterium, ſubſiſtitque etiam nunc ſub ordine ſancti Benedicti,

POſtero anno magni in inſula Britannia motus, ſed non inſoliti fuere. Eardulfus qaippe rex Northanimbrorum regno pulſus, fugatuſque eſt, haud dubiè factione Ælfwoldi, qui ejus regnum per biennium tenuiſſe dicitur a Simeone ſeu Turgoto in hiſtoria Dunelmenſi. Id abi Leo papa per tranſmarinos Saxones accepit, ſtatim Addulfum diaconum Britto-Saxonem eò miſit, ad compeſcendos, ſi fieri poſſet, domeſticos illos tumultas, maximè auctoritate Caroli auguſti, cui Addalfum commendavit. Suſcepsus honorificè nuntius a Carolo, & diſpoſitis navigiis in Britanniam dimiſſus. At cùm inde, prætermiſſo Carolo, Romam cum legato Eanbaldi archiepiſcopi Eboracenſis reverſus eſſet; ea res Carolum offendit, quem litteris pontifex lenire conatus eſt. Regreſſus denuo in Britanniam pontificis nuntius, id demum apud ſeditionis auctores, agente Carolo, obtinuit, ut Eardulfum ſanum & incolumem in Franciam trajicere ſinerent. Noviomagi ad Rhenum a Carolo perquam honorificè acceptus, Romam iter proſecutus eſt, ut Leoni papæ libertatem acceptam referret. Verùm reſtitutionem in tagnum ab uno Carolo ſperare poterat: nec ſpes eum fefellit; nam Romà reverſum Carolus per duos abbates e noſtris, Rotfridum Elnonenſem, qui & ipſe imperatoris notarius erat, & Nantharium de ſancto Otmaro, ſive Sithienſem, eum in patriam reduci, & in thronum reſtitui curavit. ANN. CHR. 808.

LXIII. Eardulfi regis depoſitio & reſtauratio.

Ex litteris Leonis papæ ſuſpectus hoc in negotio fuiſſe videtur Kenulfus rex Merciorum, qui hac de re ad Carolum ſcripſerat, uti etiam Eanbaldus archiepiſcopus Eboracenſis, quorum inter ſe ſe *doloſitatem* pontifex arguit in litteris (*a*) ad Carolum auguſtum. Certè initio hujus ſæculi Eardulfus Kenulfo bellum indixerat, teſte Simeone (*b*). Dunelmenſi, propterea quòd inimicos ipſius in regno ſuo acceſſet. Verùm conſilio epiſcoporum ac principam pax inter utrumque reformata, deinceps firma & inconcuſſa perſtitit. De Kenulfo id memoriæ proditum

LXIV. Kenulfus ea ejus rei conſcius.

(*a*) *Leo epiſt.* 7.

(*b*) *Simeon. pag.* 117.

Wil-

ANN. CHR. 808.

Wilielmo (*a*) Malmesburiensi, eum nihil umquam admisisse, quod livor dignè carperet; magnum denique virum exstitisse, qui virtutibus famam prætergressus sit, domi religiosus, in bello victoriosus: cujus insigne illud moderati animi exemplum ab eodem affertur, quòd regem Cantuariorum Edbrithum, quem nuper jure belli captivum fecerat, gratuitâ libertate donaverit. Id factum ipsâ die dedicationis ecclesiæ Winchelcumbensis monasterii, quod incredibili munificentiâ in agro Wigornensi exstruxerat. Nec minori pompâ facta dedicatio est a tredecim episcopis, quorum princeps erat Wlfredus archiepiscopus Cantuariensis. In illa itaque dedicationis pompa, in decem ducum conventu, hunc regem in libertatem asseruit. Ibidem, præter illa xenia, quæ magnaribus distribuit, pretio & numero inæstimabilia; omnibus, qui agros non habebant, libram argenti, presbyteris marcam auri, monachis solidum unum, toti denique populo plura erogavit. Eumdem porro locum idem rex postmodum sepulturâ suâ honoravit.

(*a*) *Willelm. de regib. lib. 1. c. 4.* Winchelcumbensis monasterii auctor.

LXV. Elefans abbas Ghisleniensis.

Per id tempus Carolus Cellam-sancti-Gisleni, seu, ut alii scribunt, Ghisleni in Hannonia, cuidam propinquo suo, nomine Elefanti, qui *multarum abbatiarum rector*, & *regularis norma servantissimus* fuisse dicitur, regendam servandamque commisit. Ejus studium, ut par erat, incœpit a domo Dei, id est ab oratorio sancti Gisleni, quod nobiliori fabricâ renovare constituit, & per Hildegarium Cameracensem episcopum dedicari curavit: quod non ante præstitit episcopus, quàm ablatis de more ex veteri oratorio mortuorum corporibus, etiam ipsius sancti Gisleni corpus removeretur, jusso abbatis extra absidam humo ad tempus opertum. Hæc dedicatio facta est VIII. kalendas Augusti, imperante Ludovico. Eâ factâ, cùm Elefans ab episcopo petiisset, quid de sancti Gisleni corpore fieri deberet, episcopus respondisse fertur, quiescaret illic sanctus, dum ejus merita Deus hominibus manifestiùs declararet. Illic itaque quievit toto tempore Nortmannorum, quousque locus rediit in pristinam solitudinem & vastitatem. Idem Elefans cellam sancti Gisleni in villa pagi Suessionici, Alamannis dicta, erexisse ac dotasse memoratur: qua de villa cùm orta esset contentio inter Gislebertum famulum sanctorum Crispini & Crispiniani & clientes Gislenianos, causa tandem Gislenianis miraculo cessisse dicitur.

LXVI. Abbates Glonnenses.

Quod Elefans in Cellensi monasterio, idem Albaldus abbas præstitisse traditur in Glonnensi ad Ligerim in pago Pictavensi, diœcesis Andecavensis. Ejus loci abbas fuit sanctus Maurontus, cujus animam in cœlos subeuntem suspexit sanctus Hermenlandus abbas Antrensis principatu Childeberti tertii. Quinam ejus loci post Maurontum rectores fuerint, incompertum. Albaldus verò disciplinam regularem ibidem hoc anno restituisse dicitur, ejusque tempore Carolus Magnus sancti Florentii basilicam marmoreis columnis decorasse, locumque prædiis innumeris ac pluribus donariis nobilitasse fertur, concesso toto pago Medalgico (*), quem postea Ludovicus ejus filius Arnulfo abbati confirmavit. In brevi chronico Glonnensi hæc leguntur ad hunc annum: *Hic renovatur monasterii ordo*, id est disciplina regularis: *fratres promittunt regulam Albaldo viro sancto*. Non diu superstes fuit Albaldus, cujus successor Arnulfus anno sequenti locandus videtur ex eodem chronico: ubi Arnulfus post annos regimiois sexdecim dicitur obiisse anno ejus sæculi vicesimo-quinto. Fortè idem erat Arnulfus abbas Herensis monasterii, certè cognominis.

(*) *de Mauge.*

LXVII. Prumienses abbates.

Apud Trevirenses Asuerus abbas Prumiensem abbatiam post annos regiminis quadraginta-quinque cum cella sancti Goaris Tancrado reliquit. Hujus tempore Tancradi varia per sanctum Goarem patrata miracula refert Wandalbertus, ab Herirado monacho, aliisque accepta: ex quibus unum sat erit commemorare. Exstabat tunc temporis apud Coloniam-Agrippinam monasterium sancti Gereonis, nunc intramuranum, & in collegiatam conversum ecclesiam. Ejus loci abbas Maximinus fortè ex provincia Vangionum tempore vindemiarum cum onusta vino navi & paucis comitibus secundo Rheno descendebat. Appropinquantem ad cellam sancti Goaris monent socii, uti, appulsâ in continentem navi, oratum ad sanctum Goarem declinet. Ille morarum impatiens, id in aliud tempus differendum reponit. Verùm mora hæc non impune illi cessit; quippe ubi in conspectum cellæ beati Goaris navis acta pervenit, repentè ex maxima sui parte demersa, præsentis jacturæ & periculi metum cunctis incussit. Vociferari omnes, & opem cum lacrymis implorare; culpam abbas confiteri, & Goaris meritum exorare. Adfuit statim periclitantibus Tancradus, qui, ex loco superiori discrimine prospecto, suos e vestigio in auxilium misit. Sic ægrè vasis receptis & opibus, incolumis ad litus abbas progredirur; egressus navim oratum festinat, voto facto, se numquam illiac, insalutato sancto confessore, deinceps transiturum: qui mos sic ad posteros manavit, ut cunctis, etiam hæreticis, religio sit locum illum prætervehere, nisi, injecto in collum vinculo, se se sancto Goari mancipaverint, ut Egidius Gelenius observat. Tancrado abbati successit Marcwardus, laudandus suo loco.

Maximinus abbas S. Gereonis.

In privilegio Caroli Magni, hoc anno eccleſiæ Placentinæ conceſſo, mentio fit de monaſterio Tollæ, quod in diœceſi Mediolanenſi poſitum, protectioni Placentiui epiſcopi a Ratchiſo rege Langobardorum commiſſum fuit. Hinc diœceſis Placentinæ a multis creditum, cerrè in confinio utriuſque diœceſis erat. Tollanum, Immo & Tolletanum dictum eſt a monte Toila, dicatum nomini ſancti Salvatoris: ſed ejus auctor ignoratur. Ejus loci Grimpaldus abbas quarumdam rerum & eccleſiarum reſtitutionem a Walperto archipræſule Mediolanenſi obtinuit poſt medium ſæculum decimum. Ejuſdem monaſterii Albizzonem abbatem inſtituit ſæculo undecimo Heribertus archiepiſcopus, quòd ipſum e captivitate liberandum captivus ipſe factus ſuſcepiſſet. ANN. CHR. 808. LXVIII. Tollenſe monaſterium.

AGebatur annus octingenteſimus-nonus, cùm ſanctus Liudgerus epiſcopus Mimigardefordenſis terrenis cæleſtia commutavit, mortuus VII. kalendas Aprilis, ipsâ nocte, quæ dominicam paſſionis, diemque Martii viceſimam-quintam ſubſequebatur. In morbo extremo conſuetis pietaris nihilò minùs officiis animum applicavit, pſalmis recitandis, lectionibus audiendis, aliiſque ſpiritalibus rebus inſtendo, ne a diviuatum rerum contemplatione animus tepeſcerer. Per id tempus ſingulis pene diebus *miſſarum ſacramenta* infatigatus celebravit. Ipsâ die dominicâ, quæ mortem ejus præceſſit, in duabus ſuis eccleſiis verba fecit ad populum, mane ſcilicet Coasfeldæ, dum a præsbyteto miſſa celebraretur; & circa horam tertiam Billerbekæ, ubi miſſarum ſollemnia ultima celebravit, & ſubſequenti nocte animam Deo reddidit. Duo illa loca duarum horarum inrervallo ab inviceui diſtant, ex quibus Coasfeldam ſuâ reſideutiâ cohoneſtant recentiores epiſcopi Monaſterieuſes, qui Mimigardefordenſibus ſucceſſerunt. Sacrum illius corpus, ægrè ſerentibus ſuis, agente apud Carolum Hildegrimo epiſcopo Catalaunenſi ipſius germano, in ſuum Werthinenſe mouaſterium delatum, ibidem extra baſilicam Saivatoris, ut ipſe præceperat, ad partem urientalem ſepulturæ mandatum eſt, triceſimo-ſecundo ab ipſius obitu die, VII. kalendas Maii. Ipsâ obitus ejus horâ Gerfridus, *nepos ſancti viri*, futuruſque ſucceſſor, dum audito ejus morbo ad ipſum properaret, ex conſpicua luce animam ejus cæios petiiſſe ineilexit. Eadem lux Catolo Magno Aquiſgraui demoranti affulſiſſe dicitur, qui prædium Selam, inter Scaldim & Dormiram (*) fluvios in Belgio poſitum, Werthinæ ad ſepulturam ejus honorandam conceſſit. Heriburgam ſororem habuit vir ſanctus, ſortè Gerfridi matrem, cui proximam Nortmannorum infeſtationem prænuntiavit. Primus ejus geſta duubus libris in litteras retulit Altfridus, ipſius Liudgeri poſt Gerfridum ſucceſſor: cujus ſcriptiouem duobus itidem libris anonymus monachus Werthinenſis, nou ita accuratus, retractavit; totidemque alter anonymus Surianus: quibus adde litanias ſeu rythmos Werthinenſes. Fallitur anonymus Werthinenſis, eùm Alcuinum, qui ante annos quatour deceſſerat, unà cum Carolo imperatore cæleſtem illam lucem conſpexiſſe ait. Idem auctor id de Liudgero commemorat, quòd, cùm veluti eccleſiaſtici patrimonii dilapidatot accuſarus, ſui purgandi causâ profectus ad palatium, horâ divini officii recitandis precibus incumberet, vocatuſque „ ad principis audientiam uſque tertiò, accedere diſtuliſſet, cauſam moræ ſciſci- „ tanti reſponderit: Quia Deum & tibi, o rex, & cunctis hominibus præponen- „ dum arbitrabar: hoc enim tu ipſe mihi præcepiſti, dum cura epiſcopalis mihi abs te commiſſa eſt; quod reſponſum imperatori ſummopere placuit, eumque contra malevolorum obtrectationes placatum reddidit. ANN. CHR. 809. LXIX. Liudgerus epiſcopus obiit. (*) *la Durme*.

Altfridus & anouymus varia commemorant miracula, a ſancto Liudgero patrata poſt ejus obitum. In his Hildrado Werthinæ monacho, poſtmodum diacono in eccleſia Mimigardefordenſi, *dum adhuc in monaſterio viri Dei ſcholaſticus eſſet*, tibiæ contractione laboranti, poſtquam pater ejus Sigebertus, tunc monachus, medicorum operam lucaſſum adhibuiſſet, ſanctus Liudgerus in veſte ſacerdotali, *cidarim in capite geſtans*, apparuiſſe dicitur, ac ribiam direxiſſe. Item Amalbergæ, cujuſdam Alfrici honeſti viri filiæ, quæ oculorum uſu orbata erat, lux reddita, voto ab ea facto, ſe deinceps Deo ſerviturum, & ſacrum illic velamen accepturam. Verùm, dum moras neſteret, in capiris dolorem incidit: ſed mox iretum ſancti confeſſoris meritis ſanata, demum velo ſumto votum impiere curavit, atque in cœnobio ſanctimoniallium, Afenidi (*) appellato, religioſam vitam duxit. Ad hæc juvenis quidam, nomine Adam, qui frarrem ſuum Hauricum per rixam interfecerat, atque ob hanc noxam, judicanre Jonâ epiſcopo, fortè Aurelianenſi, flagellatus, & annuâ carceris recluſione maceratus, demum brachiis & medio corpore ferro circumdaris, indicto etiam rigidiſſimo jejunio, excalceatus, & ſine lineo indumento in exſillium miſſus fuerat. Is quarto exſilii ſui anno Niviallæ ante ſepulcrum ſanctæ Gettrudis ferreo circulo in ſiniſtro brachio ſolutus; dein poſt anni ſpa- (*) *f. Eſſen*; prope Vvere thinam.

ANN. CHR. 809.

ſpatium, Romæ in cryptâ ſancti Petri ferro, quo præcinctus erat, expeditus; demum ad ſepulcrum ſancti Liudgeri alterius brachii libertate & valetudinis affectæ reſtitutione donatus eſt. Arguit hoc in loco Carolus (*a*) Coïntius quoſdam hypercriticos, qui Liudgerum ex Benedictinorum albo expunctum volunt, propterea quòd regulæ ſancti Benedicti ſollemnem profeſſionem non fecerit; reſeliitque ex eo, quòd is ex Anglia rediit *in monaſticis eruditionibus illuſtrior*: quòd Caſini per biennium *in ſancta converſatione vixerit*, cucullum per id tempus geſtans: quòd duo noſtrorum monaſteria conſtruxerit, Werthinenſe & Helmenſtadienſe, & utrumque rexerit, quoad vixit, atque in Werthineuſi ſuæ locum elegit ſepulturæ: ex quibus liceat eum Coïntio inferre: Quis Liudgerum, his attentè ponderatis, ſodalitio Benedictino non adſcribat? Quantum urbs Groninga quotannis Werthinenſibus pendere deberet, patet ex ſcriptura viceſima-quinta, quæ in appendice tertii voluminis Yepeſiani relata eſt.

(*a*) *Le Cointe ad. 809. n. 32.*

LXX. Savioiacum monaſterium, & primi ejus abbates.

Savioiacenſe monaſterium ſancti Martini, in agro Lugdunenſi ad Brevillam fluvium ſitum, Caroli Magni tempore exſtitiſſe conſtat: ſed quis ejus monaſterii conditor fuerit, non conſtat. Id jam ignoratum erat ineunte ſæculo duodecimo, cùm Pontius abbas veterum diplomatum reliquias in unum corpus colligi, & abbatum nomina ſeriemque deſcribi, quidve ſub unoquoque abbate geſtum fuiſſet, adnotari per unum e ſuis curavit. Librum chartarum appellat auctor, qui in prologo ſcribit, *Sapiniacenſe*, ſic ille vocat, cœnobium jam dudum *ab antiquis patribus inſtructum* claruiſſe, donec Hunnorum beſtiali ferilate, occulto Dei judicio, everſum, & in ſolitudinem redactum fuit, monachis, qui locum incolebant, effugatis, aut occiſis. Idem auctor ait, revolutis antiquis ejus monaſterii chartis & monumentis, ſe abbates dumtaxat novem ante Hunnorum tempeſtatem; ab eo verò tempore uſque ad Pontium, tredecim inveniſſe. Abſque hoc auctore, tametſi parùm accurato, nihil ferè de inſigni illo monaſterio reſciremus. Eumdem laborem proſecutus eſt ad ſuum tempus, id eſt ad finem ſæculi quinti-decimi, Benedictus Maillardi decretorum doctor, ejuſque monaſterii prior-major: ex quibus ea, quæ de Saviniacenſi monaſterio deinceps dicturi ſumus, & ex aliis monumentis aliunde comparatis, mutuabimur. Qui ante Hunnorum ſeu Hungarorum tempora locum illum rexerunt abbates, hoc ordine ab anonymo recenſentur. Adalbertus, Anaſteus, Sigefridus, Arnulfus, Ingelardus, Aſterius, Juſtus, David, Chriſtophorus, Adalbertus ſecundus, Benedictus. Adalbertus primus loci rector fuit principatu Caroli Magni. Ejus tempore præſtariam fecerunt Wandalbertus quidam & ipſius uxor Hundrada, de quibuſdam prædiis, apud Noliacum & Biboſcum ſitis; ubi *præſtariam* ſic explicat anonymus, quòd eo tempore moris erat, ut fideles, qui bona ſua eccleſiis conferebant, eadem poſtea ſub certo cenſu, aut alia, ad vitam ab eiſdem eccleſiis recipiebant: quæ traditiones *præſtariæ*, aliàs *precariæ* vocabantur. Hujus præſtariæ tantùm principium refert anonymus: *Dominis fratribus VVandalberto & uxori ſuæ Hundradæ petitoribus, ego in Dei nomine Adalbertus humilis abbas, & cuncta congregatio ſancti Martini Saviniacenſis monaſterii. Dum non habetur incognitum* &c. quæ formula eſt veterum præſtariarum ſeu precariarum, quarum acceptio tam donatoribus, quàm accipientibus communis erat: ſic ab anonymo vocatur *præſtaria VVandalberti*, quæ monachorum etiam *præſtaria* dici poterat. Adalbertus per quindecim annos abbas fuiſſe dicitur: cujus obitus in necrologio notatur pridie kalendas Octobris. Ejus ſucceſſor Anaſteus præſtariam itidem fecit quibuſdam nobilibus, Conſtantio & Alavergæ ejus conjugi, aliiſque, de quibuſdam rebus apud Griſiniacum ſitis in territorio ipſo Saviniacenſi, anno ſexto poſt obitum Caroli Magni. Anaſteus locum rexiſſe fertur octo annos, obiitque XI. kalendas Maii. Nihil certi de ſerie & ſucceſſione abbatum ex Pontii chronico elici poteſt: nam Aſterius annis ſexto & decimo-octavo Ludovici imperatoris in domeſticis tabulis ponitur; & tamen Anaſteus videtur abbas fuiſſe anno ſexto; quin etiam Juſtus notatur anno undecimo Ludovici imperatoris, eodemque anno Aſterius: adeò perturbata ſuot omnia. Ut paucis finiam, Sigefridus tertio loco numerator, quem non ante ſæculi decimi initium Saviniaco præfuiſſe ſuo loco demonſtrabimus. Ex quo intelligitur, ſeriem abbatum ante Hungarorum cladem valde confuſam eſſe. Saviniacum numeratur inter ea monaſteria, quæ ſolas preces regi debebant. Hoc monaſterium Lotharius auguſtus, petente Remigio archiepiſcopo, tribuit eccleſiæ Lugdunenſi; tametſi abbatum regimen ibidem perſeveravit ſub providentia præſulis Lugdunenſis. Hinc epiſtolam ſcripſit Gebuinus ejus eccleſiæ antiſtes ad Radulfum Turonenſem, a quo monachum ex Majori-monaſterio petit ad regendum Savioiacum, quod his verbis commendat. *Eſt enim nobis abbatia quædam, Sabiniacus nomine, locus ab antiquo nobiliſſimus, antiquam, Deo gratias, adhuc ſervans nobilitatem, qui ſuo jam diu eſt orbatus paſtore.* Cætera ſuo loco proſequemur.

In

ANN. CHR. 809. LXXI. S. Amandi ſecunda elevatio.

In Elnonenſi apud Belgas monaſterio facta eſt hoc anno altera elevatio corporis ſancti Amandi, poſt primam ſcilicet, quæ anno ab ejus obitu ſexto-decimo per epiſcopum Tornacenſem facta fuerat in novam ſancti Stephani baſilicam ex oratorio ſancti-Petri, ubi primitus ſepultum fuerat. Jacuit in crypta ſubterranea ſancti Stephani baſilicæ ad hunc annum: verùm cùm exundans proximus Scarpi amnis alveus cryptam ac tumulum ſancti confeſſoris violaret; nun tulit hanc injuriam Arnonus, ex Elnonenſi abbate Salzburgenſis antiſtes, qui ejus loci providentiam quamdam retinebat; ſed per Lotharium æditnum cryptam altiùs erigi quatuor arcubus ſuppoſitis, atque in honorem ſancti Michaëlis dedicari curavit, ubi ſancti Amandi tumulus deinceps ab aquarum illuvie immunis & intactus eſſet. Rem verſibus expoſuit anonymus poëta, cujus carmen editum (*a*) apud Alcuinum eſt.

(*a*) *Alcuin. epigr. 54.*

Dum ſacra præſentit pervadit limina templi,
Sæpiùs accreſcens cumulatur gurgite flumen:
Non tulit Arnonus ſædari templa ſacerdos.
Juſſerat in melius renovari hæc omnia præſul,
Latior ut fieret crypta & ſublimior iſtâ,
Supponens teſtis firmatos ter quater arcus,
Myſticus ut totam firmaret calculus aulam.
Parvula præcelſo conſecrans tecta miniſtro
Michaëli, cæli Chriſti qui adſiſtit in arce,
Atque preces offert ſanctorum rege polorum.
HLotharius cuſtos fecit, mandante magiſtro.
Semper in æternum Chriſtus conſervet utroſque.
Qui legit hos verſus, dicat, rogo, pectore puro:
Alcuino veniam ſcelerum da, Chriſte, precamur.

Ex his verſibus olim mihi perſuaſum fuerat, Alcuinum ſuperſtitem fuiſſe ad tempus hujus elevationis, quam anno octingenteſimo-nono factam fuiſſe Milo monachus & annales Elnonenſes fidem faciunt. Verùm, expenſis poſtea contrariis momentis, ſententiam mutare viſum eſt in fine ejuſdem voluminis, in quo priorem opinionem expoſueram: quod ſi advertere voluiſſent Bollandi continuatores, operam nun iuſiſſent in hac opinione refutanda. Ad rem quod attinet, unum e duobus aſſerendum videtur, aut Milonem falſum fuiſſe in aſſignando anno poſterioris hujuſce elevationis; aut cryptam illam quinquenniu ante auctam & altiùs erectam fuiſſe, quàm corpus ſancti Amandi in eam inferretur; ut Alcuinus ante ſuum obitum, qui anno octingenteſimo-quarto accidit, de novæ hujus cryptæ fabrica carmen prædictum condere potuerit. Niſi dixeris, quod quidem probabilius videtur, hus verſus non eſſe Alcuini, ſed alterius poëtæ ejus diſcipuli, qui ejuſdem animæ bene precatus ſit amure Arnonis epiſcopi, quem ipſius Alcuini fratrem fuiſſe aliàs oſtendimus. Certè quin de ſancto Amando præmiſſi verſus interpretandi ſint, etſi res palam loquitur, dubitare nos haud ſinit aliud epigramma apud eumdem (*a*) Alcuinum.

(*a*) *Ibid. epiſt. 64.*

Antiſtes humili Domini devotus honore
Arnonus, ſancti tumbam renovavit Amandi,
Non parcens opibus miſeris; nam quidquid habebat,
Sparſerat, ut Chriſti conſtit ſacra templa ſacerdos.
Pro quo quiſque legas verſus, orare memento.

Parcimus fuſiori narrationi, quam Milo monachus a patribus, qui rei geſtæ interfuere, ſe accepiſſe teſtatur. Eumdem factæ elevationis annum præferunt breves ejus loci annales, ad librum de vita ſancti Amandi adjecti in codice Elnonenſi, qui in annum DCCCXI. deſinunt, in quibus Lotharius monachus, ejus elevationis auctor, anno DCCCXXVIII. obiiſſe dicitur. Ad hæc prædictus Arno jacentem ſancti Petri baſilicam, quæ fratrum conditorium erat, de novo erexit, & in meliorem formam reſtituit ſub patrocinio ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli ac beati Amandi, &

Ut ſanctum voluit polyandrum fratribus eſſet,

ut Alcuinus in alio epigrammate (*b*) loquitur. In ea baſilica ſepulti ſunt regii pueri, Pippinus & Drogo, filii Caroli Calvi, quorum ſuo loco mentio recurret. Quinam abbates poſt electionem Arnonis epiſcopi Elnonenſe monaſterium rexerint, colligimus ex chronico Elnonenſi, ubi, Arnone conſecrato epiſcopo, Adalricus abbas ſuffectus dicitur. Hunc excepit Rotfridus, quem ipſum eſſe puto Rotfridum

(*b*) *Id. epigr. 128.* Elnonenſes abbates.

ANN. CHR. 809.

abbatem, qui inennte hoc anno unà cum Nanthario abbate Sithienſi Eardulfum regem Northanimbrorum juſſu Caroli in patriam reduxit, & in proprium thronum reſtituit. Huic ſucceſſit Adalleodus, cujus tempore Elnonem, ad ordinem ſancti Benedicti confirmandum Aldricus abbas Ferrarienſis ab Ludovico auguſto miſſus eſt anno ejus imperii octavo: unde corrigas chronicos characteres horum abbatum in prædicto chronico Elnonenſi.

LXXII. Legatio ad Leonem papam.

Sub finem hujus anni celebris ad Leonem papam legatio decreta a Carolo eſt. Legati fuere Bernharius, ex abbate Weiſſenburgenſi Wormatienſis epiſcopus, & Adalhardus abbas Corbeïenſis, quibus ſocium jeſſe Ambianenſem epiſcopum addunt plerique, reclamante Coïntio, cujus rationes expendere noſtri non eſt inſtituti. Sanè duorum tantùm meminit Leo papa in epiſtola ad Riculfum epiſcopum Moguntinum, qui per Bernharium & Adalhardum miſſos Caroli ſereniſſimi imperatoris pontifici munuſcula quædam ſubmiſerat. Hujuſce legationis cauſa orta eſt ex diſceptatione de proceſſione Spiritus-ſancti, quam Johannes quidam monachus Jeroſolymitanus, ex oriente ad Carolum miſſus, hoc tempore excitavit, audito additamento *Filioque*, quod decantando ſymbolo Conſtantinopolitano Aquiſgrani in capella regia prolatum audierat. Arguit ille hoc additamentum, indeque arreptâ occaſione ad rem ipſam venit. Prolata hinc inde cùm a Gallis, tum ab ipſo Johanne, ut fit, argumenta pro diverſa utriuſque partis ſententia. Id factum Aquiſgrani menſe Novembri. Dogma ſingulari libello probavit Theodulfus epiſcopus Aurelianenſis, cui Carolus hanc provinciam demandaverat. Epiſtolam ea de re etiam ſcripſit Smaragdus, abbas ſancti Michaëlis in pago Virdunenſi, qui legatos Romam comitatus videtur: ſiquidem is ipſe eſt, qui collationem, coram pontifice hoc de argumento habitam, litteris mandavit. Lectâ Smaragdi epiſtolâ, in qua ſcripturæ, patrumque teſtimonia pro catholico dogmate affetebantur, pontifex ſe ita ſentire, „ ita tenere dixit, & contraria ſentientem abjicere: verùm non probare, quòd „ particula *Filioque* ſymbolo inſerta eſſet; neque ſanè id licuiſſe. Se quidem ſa„ cultatem cantandi ſymbolum, non autem quippiam addendi, aut minuendi, mu„ tandive conceſſiſſe, quamquam in Romana eccleſia non cantetur hoc ſymbolum, „ ſed tantùm recitando legatur. Denique doctrinam de proceſſione Spiritus-ſancti, „ ſive cantando, ſive tradendo, docendam & exponendam: at tollendum addita„ mentum: quod ne in præjudicium ſanæ doctrinæ fieret, ſic poſſe diſpenſari, ut „ paullatim in palatio, exemplo Romanæ eccleſiæ, cantandi conſuetudo ſymboli „ intermittatur: ſicque ab aliis etiam eccleſiis dimittatur. Hic finis collationis, quæ valuit quidem ad dogma confirmandum, non ad particulam reſcindendam, quæ ſemel admiſſa citra ſcandalum removeri non potuit, immo ad alias eccleſias, etiam Romanam, ſenſim propagata eſt. In illa quæſtione nulla apud Latinos de re ipſa controverſia erat, quandoquidem Gregorius Magnus, aliique Latini patres, proceſſionem Spiritus-ſancti *ex Patre Filioque* jam dudum aſſeruerant, uti & Toletanum concilium octavum, & Romani pontifices in profeſſione fidei, quam ſtatim a ſua electione ad alias eccleſias mittere conſueverant, ut ex libro Diurno manifeſtum eſt: ſed tota quæſtio huc vertebatur, an rectè, particula hæc ſymbolo concilii generalis inſerta fuiſſet; &, ſi non rectè, an expungenda: quod Leoni papæ conſultius videbatur; nam, ut Græci loquuntur in concilio Florentino: *Etſi primum eſt quod fuit additum: qui tamen hoc patrare auſus fuit citra cognitionem ſynodicam, culpâ nequaquam vacavit*. Egit tamen pro virili Leo pontifex, ut hæc addirio non prævaleret, atque, ut ſinceræ antiquitatis verum cultorem decebat, duas tabulas argenteas, teſte Anaſtaſio, ad confeſſionem ſancti Petri affigendas curavit: quarum in altera ſymbolum græcè, in altera latinè, utrobique ſine additamento, ſcriptum legeretur. Nihilò minùs tamen uſus Gallicanus in alias eccleſias adeò pervaſit, ut Photius medio ſæculo nono litem hac de re toti Latinæ eccleſiæ intentaverit. Hæc continuè retulimus, tametſi collatio Romæ nonniſi anno inſequente habita eſt.

LXXIII. Adalhardus de nova Corbeïa cogitat.

Antequam Corbeia hujus legationis causâ diſcederet Adalhardus, onum e ſuis Theodradum Saxonem miſit in Saxoniam ad locum inquirendum, ubi monaſterium, ſicuti optabat Carolus opportunè conſtrui poſſet. Ille verò ſcire ſe locum ait in paterna poſſeſſione, irriguo fonte ex utraque parte cinctum, qui ſibi aptiſſimus ad id operis videretur. Nec mora is mittitur ad locum diligentiùs explorandum, ſimul ad requirendam parentum voluntatem; cui conſilio adeò illi non reſtiterunt, ut etiam aſſenſum ultro dederint, cupientes ut id quantocius fieret. Verùm poſt hanc legationem detentus in Italia Adalhardus, ut regnum Langobardorum, mortuo Pippino rege, ſub minorenni ejus filio Bernardo adminiſtraret, non potuit tam citò perficere quod optaverat, ejuſque propoſitum ad ſex annos dilatum eſt. Hujus ſecundi in regenda Italia muneris, non Paſchaſius, ſed unus meminit auctor anonymus

Italiæ iterum adminiſtrat.

mus in libello de conſtructione novæ Corbeiæ; quæ res difficultate non caret: propterea quòd in Italiam hujuſce officii cauſâ poſt biennium miſſus eſt Wala ejus frater, teſte Eginhardo. Anonymo tamen duo hæc faveot, & quòd fœderi cum Hemmingo Danorum rege a Carolo inito non ſubſcripſit, neque ipſius Caroli teſtamento Adalhardus, nimirum quòd abſens eſſet: & quòd Spoleti placitum per id tempus habuit in cauſa Benedicti abbatis Farfenſis, de quo infra. ANN. CHR. 809.

Palatiolum monaſterium contra Mauros ſervatum.

Dum in illis partibus moraretur Adalhardus, Populonium Tuſciæ civitatem Græci, qui Orobiotæ vocantor, diripuerunt; & Mauri ex Hiſpania in Corſicam ingreſſi, pridie paſchatis Aleriam oppidum occuparunt, & præter epiſcopos, & paucos ætate ac morbo confectos, nihil in ea reliquerunt. Tunc id contigiſſe credimus, quod ſcribit Andreas tunc temporis abbas in libello de vita ſancti Walfridi abbatis Palatioli in Tuſcia monaſterii, ut, cùm ejus loci fratres, ſororeſque ex altero monaſterio, aliò migrare vellent; uni eorum revelatum ſit, confugerent eum litaniis ad tumulum viri Dei, ut ab imminenti incurſione eos tutaretur: quod ubi ter feciſſent, emiſſis e cælo tonitruis tanta Maurorum ſtrages facta dicitor, ut ex ſexcentis ſeptuaginta, qui ad portum Populonium vecerant, monaſterium direpturi, a Tuſcis non amplius quadragenis cæſi ſint Mauri non minùs quadringenti octingenta, reliquis fugatis, ex quibus etiam plurimi cum navibus perierint.

LXXIV. Corbeiæ ſtudia ſub Paſchaſio.

Interim in Corbeienſi monaſterio florebant ſtudia litterarum, Paſchaſio Radberto præceptore. Præcipuum ejus ſtudium erat in ſcripturæ ſacræ, ſanctorumque patrum lectione ac meditatione. Hinc eſt, quòd diebus ſollemnibus evangelium coram ſodalibus ſuis ediſſerebat nondum abbas; quæ occaſio fuit ſcribendi commentarios in Matthæum: ſic enim ille in prologo ad Guntlandum monachum Centulenſem, cui hos commentarios nuncupavit. *Dum ſacræ profeſſionis obedientiâ coram fratribus evangelium, ut conſuetudinis eſt, diebus ſollemnibus, licèt inelimato loquendi genere, exhortandi magis gratiâ tractaretur; cœperunt nonnulli eorum religione ferventes taſtanti devotione frequenter expoſcere, nec, ſi poſſem, intendentes, beati Matthæi evangeliſtæ textum narrationis per ordinem explicarem.* In his verò ſtudiis ac lucubrationibus nullum prætermittebat vitæ monaſticæ officium; ſed *furtivis horis*, ut ibidem ait, *quin ſub hac diſciplina aliter non vacat, ſcribendi diligentiam perſolvebat:* quippe videbatur illi nulla in præſentiarum *actio benior aut verior, quam angelicis intereſſe officiis, & divinis admiſceri colloquiis, & adſpectibus præſentari:* quæ ejus verba ſuot initio expoſitionis pſalmi quadrageſimi-quarti. In his occupationibus id in primis ſpectabat, ut otioſitatem fugeret. *Inter ulta ſilentia cordis*, ait ille in prologo libri undecimi ſuper Matthæum, & *negotioſiſſima monaſticæ diſciplinæ otia, nos qui divinis adſtringimur votis, ne ſine fructu æternæ contemplationis otioſi inveniamur, optabile ſutis nobis eſſe illud Catonis exemplum, maximè mihi ſeni, ſi fortè unquam ac verè poſſim dicere, quod ipſe jam ſenex de eo ſcripſit & ait, quòd ſolitus eſſet dicere, numquam ſe minùs otioſum eſſe, quàm cùm otioſus; nec minùs ſolum, quàm cùm ſolus eſſet; quæ nimirum vox magnifica eſt, fratres mei, & viro magno & ſapienti digna: ſed nulli magis quàm nobis monachis decens & perneceſſaria: quæ declarat, talem tantumque virum, & in otio de negotiis bonæ vitæ cogitaſſe, & in ſolitudine ſecum loqui utilia ſolitum fuiſſe; neque ceſſiſſe unquam de bonis neceſſariiſque rebus cogitare. Quantò magis nos, cariſſimi, oportet numquam ceſſare in otio, ut divina cogitemus, qui cœleſtibus mancipamur diſciplinis; numquam nos ſolos eſſe in ſolitudine, qui ſemper & ubique eorum Deo verſamur, in quo vivimus, movemur & ſumus; coramque omni frequentia ſupernorum civium: ut fortè derideant hoſtes noſtri ſabbata noſtra, ſi aliquid berè non ſolùm inutiles ſimus nobis, verùm etiam (quod ſæpè contigiſſe dolendum eſt) pernicioſi inveniamur & aliis.* Hinc alibi dicit, conceſſum monachis otium & ſolitudinis opportunitatem, *non ut ignaviter torpeamus, ſed ut meditemur in mandatis Dei, in laudibus & contemplatione divina, in ſcripturis ſacris, in lege & prophetis, in evangelio & doctrina apoſtolorum, in traditionibus ſanctorum patrum: ſi quo modo quæ novimus, Chriſto exhibeamus.* Has artes, hæc pia exercitia vir ſanctus diſcipulis ſuis, quos Corbeiæ frequentes habebat, inculcare ſolitus erat. Inter hos inſigniores exſtitere Adalhardus junior, ſcioioris diſcipulus ac vicarius in regimine monaſterii, ſanctus Anſcharius, nationum ſeptemtrionalium apoſtolus; Hildemannus & Odo, unus poſt alterum Bellovacenſes epiſcopi, intermedio Hermenfrido; Watinus, Corbeiæ novæ futurus abbas, aliique complures. Tantus cùm eſſet vir piiſſimus apud omnes, ſemper tamen de ſe modeſtè ita ſenſit, ut levitico gradu contentus, numquam ad ſubeundum ſacerdotii gradum adduci potuerit. Unde familiaris illi hæc ſubſcriptio in libris & epiſtolis ſuis: *Paſchaſius Radbertus levita, monachorum omnium peripſima:* quam modeſtiam ampliùs factis declaravit, quàm verbis.

ANN. CHR. 810. LXXV. Pippini regis Italiæ mors & ſepultura.

ANnus inſequens morte Pippini regis Italiæ filii Caroli ejuſdemque filiæ Rotrudis, fortè etiam Gillæ abbatiſſæ Calenſis, ipſiuſmet Caroli fororis infeſtus fuit; ex quibus Pippinus & Rotrudis eodem die nempe octavo idus Junii deceſſerunt. Pippinus Mediolani extremum diem elauſit, anno ætatis ſuæ triceſimotertio; vir, ſi diutiùs vita ſuppeditaſſet, virtutis magnitudine, ait Sigonius, paternam, avitamque gloriam facilè adæquaturus. Cadaver ejus Veronam delatum, in ſuburbano ſancti Zenonis monaſterio, quod ipſe ante triennium unà cum Rotaldo epiſcopo inſtauraverat, opimiſque poſſeſſionibus dotaverat, ſepulturæ mandatum eſt. Ejus ſepulcrum, aut potiùs cenotaphium in humili crypta cœmeterii, in quam tredecim gradibus deſcenditur, hodie quoque Zenonenſes noſtri oſtendunt.

S Zenonis monaſterium & abbates.

Ejus urbis habitatione is admodum delectabatur, ut teſtatur rythmica ejus deſcriptio a nobis edita in tomo primo Analectorum, Pippino vivente facta, in qua hæc leguntur: *Magnus habitat in te rex Pippinus piiſſimus, non oblitus pietatem, aut rectum judicium.* Monaſterii ſancti Zenonis primus conditor, uti & conditionis tempus ignoratur. Sanctus Zeno, ejus baſilicæ patronus, octavus fuit epiſcopus eccleſiæ Veronenſis: cujus primos epiſcopos ſic enumerat rythmica illa deſcriptio, ex qua corrigendus index apud Ughellum. *Primus Verona prædicavit Euprepus epiſcopus: ſecundus Dimidrianus: tertius Simplicius: quartus Proculus confeſſor, paſtor & egregius. Quintus fuit Saturninus; & ſextus Lucilius: ſeptimus fuit Gricinus, doctor & epiſcopus: octavus paſtor & confeſſor Zeno, martyr inclytus: qui Veronam prædicando reduxit ad baptiſmum; a malo ſpiritu ſanavit Galli filiam &c.* Hujus ſanctiſſimi viri poſt obitum cadaver primum in loco, ubi vivens ipſe oratorium conſtruxerat, ad ripam Atheſis extra orbem humatum fuit: quod oratorium aquarum ſubitâ inundatione circumſæptum, vallatumque ad ſummas uſque feneſtras, magno portento, quod Gregorius in Dialogis commemorat, iis apertis, nihil intra ſe aquarum admiſiſſe dicitur. Locus ſenſim in monaſterium acrevit, dein *ab infidelibus hominibus* exuſtum, rebuſque omnibus ita deſtitutum, ut nulli ibidem reliqui eſſent monachi ad divinas laudes perſolvendas, quas miſſi ab epiſcopo ſacerdotes utcumque ſupplebant. Tantæ deſolationis infortunium miſeratus Pippinus, unà eum Rotaldo præſule monaſterium ex integro reparavit, & in novam baſilicam tranſtulit reliquias ſancti Zenonis, quæ ſub prineipe altari in crypta ſubterranea, loculo marmoreo ineluſæ aſſervantur. Quæ de hac inſtauratione re-

(a) *Ughell. to. 5. edit. &c. fegg.*

culimus, fidem habent ex diplomate (*a*) Ludovici auguſti, qui omnes ejus monaſterii poſſeſſiones togatu Rotaldi epiſcopi & Auſtreberti ejus loci abbatis confirmat, in primis *monaſteriolum in honore ſancti Petri conſtructum* in Mauratica, aliaſque res *ab Anſelmo comite* quondam eidem cœnobio collatas, cum facultate eligendi abbatis, eo pacto, ut pro honore ſucceedentium pontificum Veronenſium monachi ſingulis annis in feſtivitate ſancti Zenonis aut mancuſos ſeu marcas viginti, aut quinquaginta ſolidos argenti epiſcopo perſolvant. Datum anno tertio imperii indictione nonâ. Hoc diploma Cointius ad quindecim annos rejicit. Vidimus aliquando antiquum hoc monaſterium, olim Teutonicis, nunc Venetis monachis tributum, in cujus bibliotheca, quam Ambroſius Camaldulenſis ſacrorum voluminum copiâ teſtetur aliquando viderat, nihil prorſus librorum ſupereſt. Ad majorem portam eccleſiæ, æreis tabulis munitam, ingens conſpicitur labrum porphyreticum, habens in orbem pedes viginti-ſex, quod ad ſancti Zenonis tempora referunt. Ughellus duas refert inſcriptiones, unam de ſancti Zenonis baſilica, alteram de prædicto porphyretico labro. Priorem tantùm huc referre viſum eſt.

TEMPLUM QUOD CERNIS VIATOR,
PRISCIS OLIM REGUM LANGOBARDORUM TEMPORIBUS
FUNDATUM;
BELLORUM DEIN INJURIIS
DIRUTUM,
A PIPINO MAGNI CAROLI FILIO ITALIÆ REGE
AUGUSTUS DENUO A FUNDAMENTIS
EXCITATUM,
HOSTILIBUS SUBINDE FERE PETITUM INCURSIBUS,
D. ZENONI, EXIMIO VERONÆ PATRONO,
RESTAURATUM,
MARMOREIS PARIETIBUS, ÆNEIS PORTIS, ADHUC PERSEVERANS,
INTER URBIS MIRANDA CENSETUR.

Indicem ejus loci abbatum exhibet (*b*) Ughellus. Primum in illis locum habet

(b) *Ibid.* 393.

Deodatus, non allunde notus, quàm ex vitioſo diplomate Carolomanni. Secundus

dus Auſtrebertus, cujus ad preces Ludovicus prædictum privilegium conceſſit. Sequuntur Leo & Elbonus, cujus tempore Adelardus Veronenſis antiſtes cathedram epiſcopalem in illo monaſterio ſtatuiſſe dicitur: quod etiam de Leudiberto & Bozone legitur. ANN. CHR. 810.

LXXVI. Veronæ alia monaſteria.

Per id tempus quatuor aut quinque alia Veronæ monaſteria inſtituti noſtri erant. Unum ſancti Firmi, Majoris dicti olim Ordinis ſancti Benedicti, teſtante (a) Ughello, fratribus Minoribus ab annis ampliùs quadringentis conceſſum, cujus exordium ob vetuſtatem obſcurum eſſe idem auctor ſcribit. Mihi verò videtur reſcindendum ad Hannonem epiſcopum Veronenſem, qui corpora ſanctorum martyrum Firmi & Ruſtici, ex ea urbe in urbem Iſtriæ Capras ablata recuperavit *temporibus regum Deſiderii & Adelchis*, ut in jam laudato rythmo legitur, ubi ſancti illi *nunc reverſi* dicuntur, quorum corpora *infimul* in illa baſilica condidit idem Hanno epiſcopus, eorumque tumulum auro ac marmore vario exornavit. Erat etiam in illa urbe monaſterium ſanctæ Mariæ ad Organum, de quo aliàs diximus: erant & *tria alia monaſteria regalia*, nempe ſancti Petri in Mauratica, in diplomate Ludovici Pii laudatum; ſancti Stephani in Ferratis, & ſancti Thomæ puellarum in urbe: quæ omnia memorantur in notitia (b) anni octingenteſimi ſexti-decimi, in qua de reſciendis urbis Veronæ muris, ab Hunnis everſis, agitur. Lis erat inter oppidanos ac *partem ſancti Zenonis*, id eſt clericos ſæculares & monachos, quoram portionem ſubſidiorum ad eam refectionem eccleſiaſtici viri conferre deberent. Tertiam partem exigere oppidani; quartam tantùm eccleſiaſtici, ſicut antiquitus factum fuerat, dare volebant. Tandem habito inter ſe ſe conſilio convenit, ut *Spiritus ſancti judicio* id reſervaretur. Electi ad hoc juvenes duo clerici vitæ inculpatæ, unus *ex parte publica*, alter *ex parte ſancti Zenonis*, qui in eccleſia ſancti Johannis-Baptiſtæ *ad domum & ad crucem* ſtarent, dum miſſa celebraretur. Cum itaque ambo ab introitu miſſæ, uſque ad mediam tantùm paſſionem, quæ ſecundùm Matthæum eſt, in pedes conſtitiſſent; tum ille, qui ex parte publica deputatus fuerat, in terram velut exanimis corruit: alter verò uſque ad finem paſſionis immotus ſtetit: ſicque cauſæ victoria parti ejus ceſſit. Id factum pontificatu ejuſdem Rothadi, qui collegiatam eccleſiam ſancti Georgii in eadem urbe conſtruxit, dotavitque, eamque patriarchæ Aquilegienſi proximè (c) ſubjectam eſſe voluit. Ejus deceſſor Egino Augiæ, cujus fortè monachus fuerat, baſilicam ſancti Petri exſtruxit, auctore Hermanno, eamque anno undeoctingenteſimo dedicavit; & poſt triennium mortuus, *Augiæ in baſilica cellæ ſuæ* ſepultus eſt: quod Ughellus prætermiſit.

(a) Ughell. t. 5. p. 540.

(b) Ibid. t. 610.

(c) Ibid. t. 607.

LXXVII. Rotrudis mors & Giſlæ abbatiſſæ.

Præter Pippinum regem Italiæ obiit etiam eodem anno ac die Rotrudis ejus ſoror, Caroli filia natu-major, imperatori orientis olim deſponſa, ſed non nupta: quæ ex illicita copula Ludovicum filium reliquit, multorum monaſteriorum futurum abbatem. Erat Carolo *unica ſoror*, nomine Giſla, *a pueritiæ annis religioſæ converſationis mancipata*, quam velut matrem ſingulari colebat pietate: *quæ paucis*, ait Eginhardus, *ante obitum illius annis in eo, quo converſata eſt, monaſterio deceſſit*, id eſt Calenſi, cui abbatiſſa præerat. Illic eam ante ſex annos ægrotantem Carolus ipſe inviſerat. In vulgatis indicibus, poſt Giſlam abbatiſſam quæ corruptè Egidia vocatur, Hegilvidis abbatiſſa ponitur, quæ Judith imperatricis, Ludovici auguſti ſecundæ conjugis, genitrix erat, ut tradit anonymus in libello de tranſlatione ſanctæ Balthildis: at vix crediderim, hanc creatam fuiſſe abbatiſſam, ante ſecundas Ludovici nuptias cum Judith, quæ non ante annum a Caroli morte quintum celebratæ ſunt.

Ada an Caroli M. ſoror.

Carolo tribuitur & altera ſoror, nomine Ada, & ipſa ancilla Chriſti ſeu monacha, de qua hæc leguntur in veteriſſimo memoriarum codice, teſte Browero, apud Treviros in ſancti Maximini monaſterio: *Tertio idus Maii obiit Ada ancilla Chriſti, piæ memoriæ, filia Pipini regis, ſoror magni Caroli imperatoris, quæ multa bona circa & infra Moguntiam & Vvormatiam, & in pago Machovve ſancto Maximino contulit, & poſt finem vitæ hic ſepulta quievit*: & in candido marmore ad ejus tumulum: *Ada ancilla Chriſti, ſoror Caroli Magni*. Nec vanum aut inane nomen eſſe probat (d) codex evangeliorum membraneus, aſſervatus in æde ſancti Maximini, evangeliſtarum præſcriptis iconibus, & aureâ notatum liturâ, opercimento perquam eleganti, quod gemmâ, variis embiematis, atque parergis nitet, affabre factis, adſcriptis eodem tempore verſibus in ipſo codice:

(d) Brower. to. 1. annal. Trevir. p. 393.

Quem devota Deo jaſſit perſcribere mater
Ada ancilla Dei, pulcriſque ornare metallis.
Pro qua quiſque legis verſus, orare memento.

qui

ANN. CHR. 810. qui quidem versus Adam fuisse matrem & ancillam Christi, id est abbatissam & monacham, probant: at non sororem Caroli Magni, cui unicam sororem tribuit Eginhardus; quamquam id ita explicari potest, ut unica ei soror fuerit superstes: quod aliis dirimendum relinquimus.

LXXVIII. Rotila monasterium. Haud ita veri simile est id, quod subdit Browerus, scilicet fuisse Carolo Magno alteram item sororem, nomine Effeeiam, cujus egregium pietatis monumentum, etsi elade propemodum ae vetustate abolitum, ostendit Rotila seu Rutila, nobile quondam Ordinis nostri monasterium, inter Theodonis-villam & Treviros situm, quod tandem Cartusianis cessit anno supra millesimum quadringentesimo tricesimo-primo. Sanè hujus monasterii, antiquitatem probant annales Metrenses ad annum octingentesimum nonagesimum-secundum, quo anno Megingaudus comes, Odonis regis nepos, traditur dolo interfectus ab Alberico & sociis ejus *in monasterio sancti Sixti, quod vocatur Rotila:* de quo nihil aliud in præsens dicendum occurrit.

LXXIX. Caroli M. privilegium pro Novientensi monasterio. Regebat hoc tempore Novientense seu Ebersheimense in Alsatia monasterium Diebaldus abbas seu Theotbaldus, laudatus in necrologio Augiensi: cujus ad preces Carolus augustus confirmavit privilegium immunitatis, a Pippino parente, aliisque præcedentibus regibus concessum monasterio, *cujus vocabulum est Novientum, situm in pago Alsatiense super fluvium Illa, quod vir inluster Adalricus sive Athicus dux, & conjux ejus Berswinda, in Christi nomine, & in honore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum Mauricii sociorumque ejus a novo in suo proprio fundo construxerunt:* tum facta possessionum enumeratione sancit imperator, ut *nullus judex publicus, nulla judiciaria potestas, spiritalis seu secularis*, quidquam illic sibi vindicet, præter abbarem Diebaldum ejusque successores, sub pœna quadraginta librarum auri. *Data pridie idus Augusti anno decimo* Caroli *imperii, regni quadragesimo-secundo* (sic legendum) *in Francia, atque trigesimo-sexto in Italia, indictione tertiâ. Actum Ferdi in Saxonia.* Ibbo ad vicem Erchenbaldi hoc diploma recognovit. Consimile privilegium a Ludovico augusto obtinuit venerabilis Sambatius, non sine mendis relatum in chronico ejus loci, in quo Sambarii successores per hoc sæculum recensentur Talemon, Gibelinus, Ulfridus, Herebaldus, & Hartmannus: quem Arnolfus dux Noricorum extubasse memoratur, abbatiâ traditâ Baltramno episcopo Argentinensi.

Novientenses abbates.

LXXX. Beatus abbas Hohenauviæ. Exstabat eo tempore in eodem pago infra Argentoratum monasterium Scottorum in insula Rheni Hohenauvia, cujus abbas, Beatus nomine, quasdam possessiones contulit *sacrosanctæ ecclesiæ, quæ est constructa in insula, quæ publicè ab omnibus Hohenauwia vocatur, in honorem sancti Michaelis archangeli, cæterorumque sanctorum, numero centum quadraginta-octo.* Huic, inquam, ecclesiæ pro remedio animæ suæ donat quidquid ex proprio comparato aut labore acquisierat, aut ab aliis concessum, & Caroli imperatoris chartâ firmarum fuerat: ut hæc omnia ille abbas, quem ipse post se lecturus esset, secundum regulam ecclesiasticam possideret ad usum pauperum & peregrinorum gentis Scottorum. Datum in civitate Moguntia XI. Kalendas Julias, *anno decimo regni domini nostri Caroli regis & imperatoris.* Hoc instrumentum primus retulit Jodocus (*a*) Cocclus, qui Beatum Hohenauviæ abbatem sextum numerat, & post eum Colurius, quod eum aliis, quæ ad idem monasterium spectant, magis integrum habes in Appendice hujus voluminis eum subscriptionibus episcoporum, quæ apud Coccium desunt.

(*a*) Coccl. p. 134.

LXXXI. Barnardus fit episcopus Viennensis. Barnardus, abbas Ambroniacensis apud Sebusianos, hoc anno electus fuit ad sedem ecclesiæ Viennensis, quantum ex ejus actis, sanè non admodum accuratis, colligere possumus. Mortuus quippe est anno ejus sæculi quadragesimo-secundo post annos episcopatus triginta-duos, qui in illis actis ei assignantur. Wilserio antistite mortuo, cùm de successore deligendo ageretur, puer quidam duodennis in medio eorum, qui ad electionem faciendam convenerant, Barnardum abbatem Ambroniacensem cælitus electum esse proclamavit. Assensere omnes præter ipsum Barnardum, qui ne quidem Caroli augusti auctoritate ad id oneris subeundum compelli potuit. Missus demum ad pontificem legatus, apostolicas attulit litteras, quibus repugnare Barnardus non valuit. Si genuinæ ac veræ sunt, ut quidem videntur, ea de re Paschalis papæ litteræ, vel diutiùs, nempe ad septem ferè annos, huic electioni restitit Barnardus; vel seriùs facta electio est; siquidem Paschalis, eo nomine primus, non ante annum octingentesimum decimum-septimum pontifex creatus est. Paschalis litteræ sic habent.

PASCHALIS *episcopus servus servorum Dei, venerabili abbati Ambroniaci in Domino salutem. Cùm militiam & secularem depositeris dignitatem; cur Deo militare vel principari fugias, admodum miramur. Neque enim sine reatu divino apparebit conspectus, qui multorum salute neglectâ, sibi tantùm utilis esse quærit. Quocirca frater-*

ternitatem tuam commonemus, & commonentes obteſtamur, ne divinæ diſpoſitioni rebellis eſſe contendas. Nemo enim, ſecundum Apoſtolum, ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron. Cùm igitur vocatum Viennenſis eccleſia te in ſuum paſtorem elegerit; apoſtolicâ vice, quam licèt indigni tenemus, præcipimus, ut opus bonum ſuſcipias: quia de gloria tua ante Chriſti tribunal erimus hi, qui per te ſalvabuntur. Quòd ſi veneris; quam ſententiam noſtrarum filius noſter Gregorius, quem de latere noſtro miſimus, ſuper inobedientia tua dictaverit, validam ratamque cenſemus. Hacteus Paſchalis papæ epiſtola, quam ſortè nonnemo Leonis tertii eſſe ſuſpicabitur: at illud obſtat, quòd idem Paſchalis pallium Barnardo miſit anno quarto Ludovici imperii; quod ſanè Leo miſſurus fuiſſet Incunctanter, ſi eo viveote Barnardus electioni ſuæ aequeviſſet. Certè ipſum diu reſtitiſſe intelligimus ex precatia (*a*) canonicorum Vicoenſium, in gratiam Silvii & Didanæ facta anno duodecimo Caroli imperatoris, conſentiente *domno & ſeniore noſtro*, inquiuot illi, *Barnardo vocato archiepiſcopo*, dicturi abſolutè *archiepiſcopo*, ſi hæ dignitate plenè tum poritus fuiſſet. Idem tamen poſt duos annos in diplomate Ludovici auguſti (*b*) abſolutè dicitur, *vir venerabilis Bernardus Viennenſis civitatis & ſancti Mauricii martyris eccleſiæ præſul:* quod plura deineeps diplomata confirmarunt longè ante electum Paſchalem: unde ſuſpecta redditur epiſtola, quam mox retulimus. Niſi dixetis, quod quidem veri ſimilius eſt, ipſum quidem Barnardum, poſt aliquantam pugnam, electioni aſſenſiſſe, ſed poſtmodum regimen pontificatu Paſchalis abdicare voluiſſe: quod pontifex ſcriptâ illâ epiſtolâ prohibuerit.

ANN. CHR. 810.

(*a*) *Capitul. t. 1. c. 1403.*

(*b*) *Ibid. t. 1404.*

POſtero anno Ingentes turbæ ac diſſenſiones Fuldæ excitatæ. Earum cauſa & origo ex ferocia & nimia ſeveritate Ratgarii abbatis, ne dicam ex Immodico zelo. Poſt paulium quàm ille monaſterii regimen inierat, totum ferè Fuldenſis diſcipliuæ ſtatum pervertere, aliorum cœnobiorum, nedum ſui, mores carpere, *quaſi non regulariter viverent*. Hinc monachos ſuos, rebus ferè neceſſariis privatos, ad laborem manuum ſupra modum adigebat, abrogaris ſoliris precibus, frequentatione miſſarum, & feſtis diebus non paucis. Ad hæc fratres orare, obteſtari, animum ut molliret, zelum præfervidum ad humanum modulum componeret, ſuperiorum denique patrum inſtituta & moderationem ſervaret: at, ubi nihil preces, nihil ſupplicationes obtinent; ad Imperatorem confugere viſum eſt, oblato ſupplici libello, in quo gravamina ſua Fuldenſes exponebant. Miſſi ad Carolum monachi duodecim, qui fratrum ſuorum querelas apud eum deponerent; profectus unà Ratgarius, ut cauſam ſuam tueretur. Auditis utrimque querelis, diverſæ partis animos invicem reconciliare conatus eſt imperator: nec ſic tamen conquievit illa commotio. Quam ob rem juſſu imperatoris Fuldam convenere Ricolfus epiſcopus Moguntinus, Bernarius Wormatienſis, Hauto Auguſtenſis, Wolgarius Wirziburgenſis, ut motus illos componerent, & exaſperatos animos ſanarent: quod ad tempua utcumque ſucceſſit. Verùm, Catolo mortuo, cùm Ratgarius in ſuos ſævire pergeret, Ludovicus auguſtus, iteratis Fuldenſium motus querelis, *monachos occidentales*, id eſt Gallicanos, eò miſit; ac demum, cùm inſanabilem Ratgarii animum comperiſſet, eum abjici, & aliò ablegari juſſit, aliumque abbatem in ejus locum ſubſtitui. Electus proinde Eigil, vir moderatioris animi, qui res in priſtinum ſtatum reſtituit, monachos hinc inde palabundos ad ovile revocavit, & Ratgarium tandem ipſum ab exſilio, quæ viri piſſimi, immo & Fuldenſium placabilitas fuit, commuoi ſuorum conſenſu revocavit. Hæc, diverſis licèt temporibus geſta, uno tenore ob oculos ponere viſum eſt, quæ per partes io conſequentibus exponemus.

ANN. CHR. 811. LXXXII. Fuldenſes iuibæ.

LXXXIII. Confugium ad imperatorem.

Ad res hujus anni quod attinet, quouſque proceſſerint, ex annalibus Saxonicis & Fuldenſibus a Lambecio editis ſic accipe. Ipſo anno *facta eſt Fuldæ conturbatio non minima in monaſterio ſancti Bonifacii; & fratres duodecim ex ipſa familia perrexerunt pariter cum abbate Ratgario ad judicium imperatoris Karoli; nec tamen commotio illa quievit.* Neque putes has turbas factione tantùm nebulonum quorumdam, ut fit non rarò, excitatas fuiſſe: probi etiam quique, immo tota, quanta quanta erat, Fuldenſium familia, hac procellâ exagitati ſunt. Nec Rabano ipſi parſum a Ratgario, qui libros ei ſuos, adeòque præceptoris officiuo, quod ille Fuldæ cum magno fructu & plauſu exercebat, inhumanitet adamit. Ferocem abbatis animum verſibus delinire tentavit Rabanus: at nihil verſus, nihil preces ei profuere. Rogabat ille, obteſtabatur ſupplex, ut ſe elamantem exaudiret; redderet libellos, quos ipſi legendos, ſcribendos, diſcendos permiſerat. Hos libellos noo ſe jure tamquam proprios, ſed precarios, tamquam a legitimo domino humili prece repetere; quippè,

Seri

ANN. CHR. 11.

Servi quidquid habent, dominorum jure tenetur:
Sic ego quæ scripsi, omnia jure tenet.
Nec mihi ceu propria petulans hæc vindico scripta:
Defero sed vestro omnia judicio.
Seu mihi hæc tribuas, seu non; tamen Omnipotentis
Divinitas semper det tibi cuncta bona.

Moviſſet ferreum pectus tam juſta, tamque modeſta ſupplicatio: at ſaxo cantum eſt. Moderatior in alios nequaquam fuit Ratgarius, ſed fortaſſe iniquior; quam eſt. Moderatior in alios nequaquam fuit Ratgarius, ſed fortaſſe iniquior; quam quid iniquius eſſe poteſt? Tam pertinax & obſtirmata Ratgarii inclementia Fuldenſes coëgit, ut ſupplicem libellum Imperatori offerrent, querelarum & gravaminum ſuorum capita continentem. Res tanti momenti exigit, ut hunc integrum hoc loco afferamus cum ſua inſcriptione, qualis a Browero primùm vulgatus eſt.

Libellus ſupplex.

SUPPLEX LIBELLUS *monachorum Fuldenſium Carolo Imperatori porrectus.*

I. IN PRIMIS *petimus pietatem tuam, clementiſſime imperator, quòd liceat nobis orationum, pſalmodiæ & vigiliarum modum tenere, quem patres noſtri habuerunt, pro amicis noſtris, viventibus atque defunctis: id eſt quotidianam precem pro te, domine Auguſte, & pro liberis tuis, & pro omni populo chriſtiano: quam mane, quando in unum convenimus, & capitulum de regula coram fratribus legebatur, exſurgentes poſt lectionem, ter verſum* Deus in adjutorium meum intende, *adjuncto* Gloria Patri, *cantantes, flexis genibus pſalmum quinquageſimum decimum, ſimul cum verſibus & collecta. In ſecunda quoque feria uniuſcujuſque ſeptimanæ, orationem pro omnibus defunctis noſtris nobis tributis, id eſt eundem pſalmum quinquageſimum, quem tota congregatio, juxta corpus beati martyris ſimul proſtrata, cantavit, cum oratione domenica & verſibus. Pro defunctis ergo fratribus noſtris commemorationem illam, quam quotidie hic habemus, id eſt poſt matutinam celebrationem & veſpertinam, quæ eſt antiphona, videlicet* Requiem æternam, & *prima pars pſalmi* Te decet hymnus Deus, *verſus & collecta. In kalendis verò omnium menſium, unam vigiliam, & quinquaginta pſalmos. Pro Sturmi quoque abbate & fundatoribus monaſterii iſtius, in anniverſaria obitus die, unam vigiliam & unum pſalterium per ſingulos annos.*

II. *Quòd preſbyteris concedatur miſſas ſæpiùs celebrare, & quòd ſpatia eis ad hoc dentur, ſicut a majoribus noſtris dabantur. Quòdque illi ad ſacrum ordinem eligantur, qui eruditi ſint verbo, & ſanctâ converſatione probati; & nec furex, nec ſceleruti, & qui ſacerdotii jurit penitus ignari ſint.*

III. *Ut ſanctorum honor & feſtivitas non deteſtetur, ſed in vigiliis & miſſis corum digna commemoratio fiat: & quòd in his feſtivitatibus, quibus major veneratio convocuit, fratribus ab opere ad lectiones & pſalmodiam vacare liceat, ſicut apud majores noſtros licitum eſt: id eſt in feſtivitate ſanctæ Mariæ, & duodecim apoſtolorum, ſancti Stephani, & ſancti Laurentii, & cæterorum, quorum memoriæ apud eccleſias Germaniæ celebres ſunt; necnon & eorum, quorum corpora in his regionibus habentur.* Ubi obſerva, unam tantùm feſtivitatem beatæ Mariæ aſſignari, nempe feſtum aſſumtionis; unicam etiam duodecim apoſtolorum, quæ olim feſto ſanctorum Petri & Pauli continebatur.

IV. *Quòd communicationem fracti panis ante cibum quotidie ſumere non reſpuatur, ſecundum exempla præcedentium patrum;* nempe ex oblatis, quas ſinguli fratres ad miſſam publicam quotidiè offerebant, ex quibus quædam ad communionem cetorum fratrum conſecrabantur; cæteræ in eulogias benedicebantur, in refectorio ante alios cibos percipiendæ ab iis qui non communicaverant. Id ſancitum poſt annos ſex in ſynodo (*a*) Aquiſgranenſi.

(*a*) c. 69.

V. *Quòd infirmorum major cura ſit & miſeratio, ſenum videlicet & debilium; neque penuriâ victus affligantur, neque veſtitus paupertate conterantur, & nec ineptis aliquibus vexentur: ità ut nec baculum eis pro ſuſtentatione ferre liceat, nec ad infirmatorium, quod nos formulam dicimus, morando hærere: quia cæcus & claudus non poſſint ſine ſuſtentatione baculi bene incedere; nec decrepitus ſine formula genua flectere: Hoc rogamus, ut talex propter faſtidium de monaſterio non ejiciantur, ne fortè in cellis ſub laicis conſtituti, ſine confeſſione & neceſſario vitæ viatico moriantur.*

VI. *Quòd omnibus ad monaſterium vitæ hujus amore venientibus pietas congrua impendatur; & nec infirmi neque ſeniores, neque delicati duritiâ aufugentur: ſed omnes cum miſericordia ſuſcipiantur; & ſolatium, quod petierint, honeſtè infirmitati*

VII. *eorum impertiatur.*

VII. *Quòd nullus ante probationem ſuſcipiatur, neque corpori monaſterii ſocietur: ne fortè aliquis magis propter commoda terrena, quàm propter vitæ æternæ amorem ſe monaſterio ſociare volnerit; & receptas inhoneſto ſuo more contarbet fratres.* ANN. CHR. 811.

VIII. *Ut nullus propter pecuniam vel poſſeſſionem terrenam fictis ſuaſionibus ſeductas & blanditiis deceptus, poſtquam in monaſterium ſuſceptus fuerit, & non habens quod ſibi promittebat, triſtitiâ & pœnitentiâ ſæculi pereat: ſed veritas unicaique ore proferatur, & opere impleatur.*

IX. *Quòd nullus vi monachus fieri cogatur, nec ad clerum tondeatur, ſive liber ſit, ſive ſervus: quia tales in monaſterium ſuſcepti, auctores ſunt ſcelerum, & exſecutores vitiorum.*

X. *Quòd victum & veſtitum, ſicut majores noſtri nobis conſtituerunt, habere liceat: quia primus abbas noſter Sturmit, in monaſterio ſancti Benedicti per annum converſans, hìc poſtea rediens, ſecundum electionem ſancti Bonifacii habitum eorum & victum dijudicantis nobis iſtum conſtituit: cujus rei plures adhuc teſtes ſuperſunt.*

XI. *Quòd commune magiſterium a decanis & præpoſito omnibus fratribus fiat: quia hæ diviſiones, quæ modò factæ ſunt, occaſiones ſunt ſcandalorum, diſſenſionum & contradictionum. Credimus enim propter pacis caritatiſque cuſtodiam expedire, ſecundum priorem conſtitutionem communiter fratribus decanos omnes conſtitui: at communis cura cautelam præbeat & dilectionem impendat.*

XII. *Ut ædificia immenſa atque ſuperflua, & cætera inutilia opera omittantur, quibus fratres ultra modum fatigantur, & familiæ foris diſpereant; ſed omnia juxtà menſuram & diſcretionem fiant. Fratribus quoque ſecundum regulam certis horis vacare lectioni liceat, & item certis operari.*

XIII. *Quòd peregrinorum ſuſceptio & lavatio in eis pedum non negligatur, ſed ſecundum regulam & ſecundum priorum noſtrorum conſuetudinem, quandocumque venerint, miſericorditer ſuſcipiantur, & ab omnibus fratribus lavatio pedum eis exhibeatur.*

XIV. *Quòd hoſpitalitas antiqua non obliviſcatur, ſed omnibus hoſpitibus congruus honor & omnis humanitas exhibeatur. Quando autem plures ſimul advenerint, ut in miſſa ſancti Bonifacii; conſolatione undique factâ, ab his qui cellas provident, omnibus refectio præbeatur.*

XV. *Ut privata negotia, & ſecularia beneficia, & diviſio poſſeſſionum atque agrorum, in ipſo monaſterii loco non fiant: quia exinde exoriuntur jurgia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, inimicitiæ, diſſenſiones, invidiæ, furtivæ comeſſationes, & ebrietates, & pæne omnia mala, & ſaluti noſtræ contraria: ſed omnes agri atque cellæ in communi omnium fratrum ſint. Et omnes homines, qui in eodem monaſterii loco habitant, ab uno veſtiario veſtitum accipiant; prout præpoſitus ſive cellarius diſpenſaverint: nec mercimonia aliqua ab aliquibus, ibi ventilentur, ſed ſint omnia omnibus communia.*

XVI. *Ut ipſa monaſterii miniſteria per fratres ordinentur, id eſt piſtrinum, hortus, braciarium, coquina, agricultura & cætera miniſteria, ſicut apud deceſſores noſtros fuerunt; quia devotiùs & digniùs per fratres omne exercebitur officium, quàm per laicum, aut ſervum malevolum.*

XVII. *Quòd malitioſæ & furioſæ mentis homines, & ad cuncta flagitia perpetranda promtiſſimi, non colligantur intra monaſterium, ſicut factum eſt de illo homicida clerico, qui monachum interfecit: qui, contra omnium fratrum voluntatem & conſenſum, locatus eſt in monaſterio; quia timemus, ne fortè cognati ipſius monachi diabolicâ ſuaſione in ultionem ejus inflammentur, & homicidium augeatur. Quòdque ipſi, qui propter ſcelera ſua & improbitates inter ſæculares eſſe non poterant, in vicina monaſterii loca gregatim non collocentur: quia furto monaſteria depræedant, & proxima quæque loca latrociniis infeſtant.*

XVIII. *Quòd ipſe abbas corrigatur, ne inſtitutis ſancti Bonifacii detrahat, dicens, quòd decreta ejus ſynodas damnaverit; & quòd majores & cætera monaſteria non reprehendat, quaſi regulariter non vivant.* Hæc in Bonifacium detractio cadere videtur in cenſuram ab eo factam formæ baptiſmi uſitatæ, quam presbyter quidam vitiatâ tantùm latinitate protulerat; ſed Zacharias validam edixerat contra Bonifacii ſententiam.

XIX. *Ut crucis gloriatio in ſingulis diebus dominicis fiat ante miſſam, fratribus omnibus circa vicina quæque loca monaſterii crucem ſequentibus, hymnos & antiphonas cantantibus, ſicut apud majores noſtros uſus erat, in diebus dominicis, paſſionis & reſurrectionis Domini gloriam celebrari: & quòd in diebus jejuniorum ab epiſcopo decretis, crucem portare, & litanias facere liceat.*

XX. *Hoc igitur, quod maximè nobis neceſſarium eſſe judicavimus, præ omnibus opta-*

ANN. CHR. 811. *optabamus: id est unitatem & concordiam cum abbate nostro habere, sicut cum anterioribus nostris abbatibus habuimus; & misericordiam & familiaritatem, pietatem & modestiam in illo sentire: & ut esset benignus infirmis, propitius delinquentibus, affabilis fratribus, mastorum consolator, laborantium adjutor, benevolorum auxiliator, bene certantium hortator, lassorum refocillator, cedentium sustentator, cadentium restaurator: omnes fratres amaret, nullum odiret, & nullum zeli vel livoris dolo persequeretur: fieretque non turbulentus vultu, non anxius animo, non timius in judicio, non obstinatus in consilio; sed hilaris facie, lætus mente, discretus in opere, consentiens in utilitate: & quando aliquis de fratribus præoccupatus fuerit in aliquo delicto, non statim tyrannicâ vindictâ illum excruciaret, sed misericordi disciplinâ corrigere festinaret, conversumque clementer susciperet, nec pravâ suspicione denuo illum fatigaret, neque perpetuo odio exterminaret.*

His & talibus, domine imperator, apud Priores nostros abbatem usi sumus, & de hoc ipsum abbatem sæpissimè rogavimus: sed usque in præsentem diem impetrare non potuimus.

Ex præmisso libello intelligimus, Ratgarium his turbis non tam ea ardenti melioris disciplinæ studio, quod & ipsum cum magna prudentia & discretione temperandum est, sed ex cæco quodam naturæ ferocioris impetu occasioneio dedisse, quem nisi reprimere studeant præfecti hoc ingenio præditi, ingentes ciere in monasteriis tumultus soleot. Verùm qui semel hoc vitio abrepti sunt, vix ac ne via quidem corrigas, reditque semper ad suos mores animus, quibas semel a natura imbutus est. Id probat exemplum Ratgarii abbatis, qui ad sua reversus, nec monitis imperatoris flexus est, sed more suo cœpit agere; quod ubi rescivit Caroius, episcopos Fuldam misit, qui eum ad officium & ad concordiam cum fratribus farciendam revocarent. Id diserte adstruunt prædicti annales Saxonici & Fuldenses, in quibus post superiùs relata hæc leguntur: *Postea Ricolfus archiepiscopus Moguntinus, & Bernharius episcopus ecclesiæ VVangionum, & Hatto (*) episcopus Augustensis & VVolgarius episcopus VVirceburgensis ad eandem causam convenerunt iussu imperatoris, eamque sanaverunt.* Ita sopitum ad tempus, sed non extinctum discordiæ incendium, quod post mortem imperatoris denuo exarsit.

(*) al. Hauto.

LXXXIV. Capitularia hujus anni.

Hoc anno condita leguntur a Carolo tria capitularia non tam decretorum quàm interrogationum, quæ episcopis & abbatibus proponendæ & solvendæ erant. In primi capitularis articulo undecimo, inquisitum est *de conversatione monachorum, & utrùm aliqui monachi esse possint præter eos, qui regulam sancti Benedicti observant.* Ad hæc, *si in Gallia monachi fuissent, priusquam traditio regulæ sancti Benedicti in has parochias pervenisset;* quod iterum repetitur in articulo duodecimo capitulatis sequentis: *Quid regulâ monachi vixissent in Gallia, priusquam regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset: cùm legamus sanctum Martinum & monachum fuisse, & sub se monachos habuisse, qui multò ante sanctum Benedictum fuit.* Ex quibus manifestum est, regulam sancti Benedicti solam in his partibus, & quidem ante omnium, qui tum vivebant, memoriam, observatam fuisse; aliàs frustra hac de re inquisitionem feciſſet eruditus imperator. In hoc secundo capitulari episcopos & abbates idem interrogat, quis verè censendus sit sæculum reliquisse; & an hoc nomine dignus sit, qui possessiones suas augere qualibet arte non cessat. Ita dexterè arguit clericos & monachos, qui, cùm similia faciant, sæculum nihilò minùs se reliquisse gloriantur.

LXXXV. Caroli testamento subscribunt abbates.

Eodem tempore Carolus, cùm sæpè gravi valetudine tentari cœpisset, testamentum suum condidit, ejusque *constitutionem & ordinationem* coram episcopis, abbatibus, comitibusque, qui præsentes aderant, fecit, eique eosdem subscribere voluit. Totum hoc testamentum maximi principis pietatem in ecclesias spirat, & in pauperes caritatem ac paternam sollicitudinem. Insigne hujusce castitatis argumentum, quod *de libris, quorum magna in Bibliotheca sua copiam congregavit, statuit, ut ab iis, qui eos habere vellent, justo pretio* redimerentur, *pretiumque in pauperes* erogaretur: at illud insignius, quòd non solùm in toto regno suo, verùm etiam trans maria, in Syria, Ægypto & Africa, id est Jerosolymis, Alexandriæ, & Carthagine, egenis subsidia liberali manu distribuenda curavit, ex Eginhardo. Neque locus, neque dies mensis, conditi ejus testamenti vulgatis exemplaribus apponitur. Ei subscribunt episcopi novem, Hildebaldus Colonienſis, Ricolfus Moguntinus, Arnulfus seu Arno Saltzburgensis, Wulfarius Remensis, Bernuinus Vesontionenſis, Leidradus Lugdunensis, Johannes Arelatensis, Theodulfus Aurelianenſis, Jesse Ambianensis, Hetto Basileensis, Waidgandus Leodicensis. Post episcopos subscripti reperiuntur quatuor abbates, Fridugisus sancti Martini apud Turonos, Adalungus Laureshamenſis, Engilbertus Centulenſis, & Hitmino sancti Germani apud Parisios. His succedunt comites & optimates, in quibus primum locum tenet Walach

lach, fratet Adalhardi abbatis Corbeïenſis, qui tunc in Italia morabatur, ut ſuperiùs diximus. Idem pacem cum Hemmingo Danorum rege initam hoc anno ſuâ ſubſcriptione eum aliis comitibus undecim firmavit. ANN. CHR. 811.

LXXXVI. Roiberti abbatis S. Germani ſucceſſor Irmino.

Ex his qui Caroli teſtamento ſubſcripſere, Hirmino ſeu Irmino, abbas ſancti Germani apud Pariſios monaſterii, Rotberto abbati paullo ante mortuo ſucceſſerat. Necrologium pervetuſtum reponit VIII. kalendas Martii obitum *Frodberti abbatis*. Multa in commodum & utilitatem monaſterii fecit Irmino ejus ſucceſſor, quæ in libro ejus cenſuali recenſentur; quippe apud Villare in cella fratrum vineam novellam, aliaſque in villis *Milt*, Theodaxio, & Biſconcella, *domnus Irmino abba* plantaſſe dicitur; item in Buxido ſarinarios ſeptem, in Mantula tres de novo exſtruxiſſe; in Sicca-valle ſeu Foreſte, & in Manſionis-villa pagi Pinciacenſis quaſdam item terras incultas extirpaſſe. Minutiora hæc: ſed magno alioqui viro hæc quantulacumque commemoratio debebatur, de quo alia inferiùs, notatu fortè digniora.

LXXXVII. Hetto epiſcopus & abbas Augienſis ad Græcos legatus.

In epiſcopis, quos Caroli teſtamento ſubſcripſiſſe diximus, invenitur Hetto epiſcopus Baſilecenſis, idemque Augienſis abbas, qui paullo poſt hoc ipſo anno Conſtantinopolim ad pacem cum Græcorum imperatore Nicephoro ſanciendam miſſus eſt, unà cum Hugone comite Turonico, & Haſone Foro-julienſi: cujus legationis *hodæporicum* ſcripſit, teſtante Hermanno, hactenus deſideratum. De hac legatione agit Walafridus in carmine de viſione Wettini, quem ait tempeſtate jactatum cum ſuis, Deo opem ferente, ex imminenti naufragio evaſiſſe, nullaque poſt hæc diſcrimina paſſum, *recto curſu, fatiſque ſecundis* reverſum, Græcorum favorabilia reſponſa Francis retuliſſe. Addunt Francorum annales, Legatos Nicephoro imperatore Conſtantinopolim adveniſſe, & a Michaële, ejus genero ac ſucceſſore imperii, ſuſceptos & abſoluros fuiſſe, ac demum in Franciam rediiſſe cum novi imperatoris legatis, qui fœdus cum Nicephoro fieri cœptum confirmaverint. Hinc ſuſpecta, immo falſa probatur narratio monachi ſancti Galli in libro ſecundo (*a*) de vita Caroli Magni, ubi is quemdam epiſcopum, ſcilicet Hettonem, *præcellentiſſimum mente & corpore virum*, adjuncto ei nobiliſſimo duce, ad Græcorum imperatorem miſſe dicitur: qui legati, cùm indignè habiti fuiſſent, per diverſa loca diviſi fuiſſe, tandemque cum magno navis & rerum diſpendio rediiſſe. Nec veri ſimilius eſt id, quod idem fabulator ſubdit de feſtiva exceptione legatorum, quos poſtea Græcorum imperator ad Carolum miſit.

(*a*) Cap. 8.

LXXXVIII. Helmengaldus comes Resbaci ſepultus.

Eàdem legatione antea perfunctus fuerat cum Jeſſe Ambianenſi epiſcopo comes Helmengaudus, ſeu Helmgaudus, mendosè Helingaudus, in oriente miſſus anno octingenteſimo ſecundo, & poſt annos quatuor ad Leonem papam, fortè iterum mittendus cum Hettone in orientem, ſi in vivis ad hunc annum ſiſſet. Is mihi videtur eſſe Helmengaldus palatinæ aulæ præfectus, cujus epitaphium ſequens compoſuit Theodulphus (*b*) epiſcopus Aurelianenſis.

(*b*) Theodulf. lib. 6. c. 19.

Hac requieſcit humo Helmengaldus, nobilis heros,
Gloria qui patriæ, & decus omne fuit.
Dives opum & cenſus, ceu nobilitate coruſcus,
Moribus ornatus, omnibus atque bonis;
Conſilio pollens, fors armis, viribus auctus,
Legibus imbutus, ore manuque potens.
Namque palatina fuit hic præfectus in aula,
Dum regeret Carolus ſceptra ſerena pius.
Eccleſias opibus ditavit pluribus iſte,
Fecitque hæredes rebus ineſſe ſuis.
Pes fuit hic claudis, oculorum gloria cæcis,
Solamen habuit debilis omnis eum.
Iſte famemque ſitimque ſimul, ſeu frigora dira
Pauperibus membris pellere ſuetus erat.
Hieruſalis habet hæc ejus terrea corpus,
Spiritus at ſuperæ regna beata petit.
Qui legis hunc titulum, tumulum ſeu conſpicis iſtum:
Dic Helmengaldi ſit ſine fine quies.
Hoc etiam faciet monachorum ſancta caterva,
Dum redit, atque frequens dum petit iſtud iter.
Illius ipſa memor maneat per ſæcula cuncta,
Atque oret, regna ut gallica dentur ei.

Tanti viri mentionem facere viſum eſt, maximè quòd ſepultus ſit in uno e noſtris mo-

ANN. CHR. 872. Resbaci abbates.

monasteriis, *Jerusalis* dicto, id est, ut quidem interpretor, in Resbacensi pagi Briegii, cujus fortasse comes fuerat, quod monasterium Dado seu Audoënus, ejus auctor, primitus Jerusalem appellari voluit. Fortè tunc Resbaco præerat Godobertus abbas, cujus meminit vetustissimum Augiæ necrologium. Godoberto successisse puto Warinum, cui Ludovicus augustus *monasterium Rasbacis, cognomento Hierusalem*, gubernandum tradidisse memoratur in libello de translatione sancti Viti martyris in Saxoniam. Cæteri ejus loci abbates ferè ignoti sunt ad sæculum undecimum.

LXXXIX. Dungalus scribit de duplici solis eclipsi ad Carolum M.

Cùm anno superiori duplex accidisset solis defectus, Dungalum consuluit Carolus per Waldonem sancti Dionysii abbatem, quid super hac re sentiret. Respondit ille hoc anno, scriptâ ad Carolum epistolâ, quæ in Spicilegii tomo decimo vulgata est, cujus hæc verba. *Audivi ergo, domine dilectissime, ego Dungalus vester fidelis famulus & orator, non immemor, quòd vos Waldoni abbati direxistis epistolam, ut per illam me ipse ex vestris verbis interrogaret de ratione defectus solis, quem anno præterito, ab incarnatione Domini octingentesimo decimo, bis evenisse plurium relatu vobis fuisse compertum dixistis, & quem, sicut vos legisse memorastis, non solum nuntiqui gentilium philosophi, sed & quidam Constantinopolitanus episcopus, quasi naturalem concursionis elementorum effectum, assiduæ & certæ explorationis peritiâ cognitum priùs dixere, quàm fieret:* ubi mirari subit maximi principis incomparabilem genium, qui, cùm tot imperii negotiis distraheretur, animum tamen hujusmodi studiis applicare non gravabatur. Meritò itaque ab eodem Dungalo infine epistolæ laudatur tantus princeps, *qui omnibus æqualiter omnium bonorum operum, & virtutum, & honestarum disciplinarum doctor præcipuus, & perfectum habetur exemplar rectoribus ad suos subjectos bene regendos, militibus ad suam exercendam legitimè militiam, clericis ad universalis christianæ religionis ritum rectè observandum, philosophis & scholasticis ad honestè de humanis philosophandum & sapiendum, revereaterque atque orthodoxè de divinis sentiendum & credendum. Denique,* subdit ille, *hoc tantum veraciter dicimus, quod omnes uno ore conclamant: quia in ista terra, in qua nunc, Deo donante, Franci dominantur; ab initio mundi talis rex & talis princeps numquam visus est, qui sic esset fortis, sapiens, & religiosus, sicut noster dominus augustus Karolus.* Plura inferiùs de hujus epistolæ auctore, quam non admodum accuratam esse docet Ismaelis Bulladi epistola ad nostrum Acherium ejus editorem, relata in præfatione ad decimum tomum Spicilegii.

XC. S. Illidii basilica.

Sub idem tempus Bernowinus episcopus templum condidit in honorem sancti Illidii, cujus corpus ibidem repositum fuit. Id nos docent ejusdem Bernowini versus, in Appendice referendi, quos carptim hoc loco ad propositum referre juvat.

Hæc quoque quæ statui fulgentia culmina templi
Bernowinus ego, fiat tibi grata Deo:
Augusto & Karolo, cujus virtute peregi,
Concede imperii gaudia magna tui.
Hoc construxit ovans, lector, quod cernis honestum,
Bernowinus ovans, ductus amore Dei,
Illius necnon magni pro patris amore,
Corpore qui sanctæ pausat in arce domus.
Vos, fratres, venia petitores obsecro vobis,
Poscite factori dona superna domus.
Hæc tibi constituit, Illidi magne sacerdos.

Hæc satis in specimen, ex quibus discimus, hoc templum esse monasterii sancti Illidii episcopi Arvernensis, cujus corpus ibidem requiescit. Itaque Bernowinus ille fuit episcopus Arvernensis ecclesiæ, cujus catalogus episcoporum eo tempore valde mutilus est. Alius ergo fuerit a Bernuino Vesontionensi episcopo, qui Caroli M. testamento (*a*) subscripsit.

(*a*) *Supra n.* 85.

AN-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-OCTAVUS.

Ab anno Chriſti 812. ad annum 819.

DUM Ludovicus Aquitaniæ regnum, vivente Carolo patre, adminiſtravit, bellicis æquè factis ſtrenuum, ac pietate inſignem ſe præſtitit. Ejus in armis ſtrenuitatem ſatis ſuperque probant frequentes victoriæ teportatæ adverſus Sarracenos, expugnatæ eorum urbes munitiſſimæ, Barcino, Tortoſa, aliæque. Ad pietatem quod attinet, ſic ab incunte ætate circa divinum cultum & eccleſiæ exſultationem affectus erat, ut ejus opera non tam regem, quàm ſacerdotem exhiberent. Cùm Aquitaniæ regnum iniit, clerici ſub tyrannica Sarracenorum poteſtate in Septimania, aliiſque finitimis regionibus degentes, ita res divinas abjecerant, ut potiùs equitationi bellicisque exercitationibus, quàm divino cultui operam darent; at regis ſtudio ac ſollicitudine, adductis undecumque magiſtris, inrermiſſum legendi & cantandi reſumſere officium, necnon divinas humanaſque litteras excoluere. Verùm præcipuum optimi principis ſtudium fuit in eos, qui, terrenis rebus pro Dei amore poſthabitis, totos ſe ſe vitæ contemplativæ mancipaverant. Is ordo, id eſt monaſticus, antequam Aquitaniam Ludovicus regendam ſuſciperet, omnino in ea collapſus erat: at ſub eo ita reſloruit in priſtinum ſtatum, ut ipſe propatrui Carolomanni exemplo hoc inſtitutum profeſſurus fuiſſet, niſi obſtitiſſet patris voluntas, aut potiùs divinæ providentiæ nutus, quæ eum in ſæculo ad multorum ſaiutem remanere decreverat. Hæc omnia diſcimus ex anonymo aſtronomo, ejus vitæ ſcriptore, qui monaſteria viginti-ſex, a Ludovico vel reparata, vel a fundamentis ædificata commemorat; quod exemplum non modò epiſcopi multi, ſed & laïci æmulati ſint. Ex renovatis a Ludovico cenſentur monaſterium ſanctæ Mariæ & ſancti Petri de Ferrariis in pago Senonenſi, antiquitus *Bethlehem* dictum; monaſterium ſancti Filiberti in inſula Hero ſeu Herio apud Pictones; ſancti Florentii in monte Glonna ad Ligerim; Carroſium, ſancti Maxentii, ſancti Savini, Novlliacum ſeu Nobiliacum, puellare monaſterium ſanctæ Radegundis apud Pictavos; Menate & Magnilocus apud Arvernos; ſancti Theotfridi in pago Vellavenſi, Sollemniacum in Lemovicibus; Muſciacum ſeu Moiſiacum apud Cadurcos; Doſera ſeu Duſeta in terri-

ANN. CHR. 812. I. Ludovici Pii ſtudium in clerum & monachos.

Monaſteria ab eo condita vel inſtaurata.

ANN. CHR. 812.

ritorio Araufico ad Rhodanum. Nova ſeu de novo condita fuere in Septimania monaſterium Anianæ, monaſteria Galunæ ſeu Gellonenſe, ſancti Laurentii, ſanctæ Mariæ in Robine ſeu Orubione, vulgo de Craſſa dictum; monaſterium quod Caunas vocant; & aliud, quod Conchas ſeu Conquas apud Ruthenos; monaſterium pueliare ſanctæ Mariæ, de Regula cognominatum, apud Lemovicas; Maſciacum in Biturigibus. Ignotum eſt in agro Toloſano monaſterium Valada. Monaſteria verò quæ da Vera & de Utera in editis dicuntur, rectiùs conjunctis ſyllabis Devera & Dautera ſcribi debent. Devera fortè haud aliud videtur quàm Dovera ſeu Doverenſe pagi Bituricenſis, vulgò *Devre* nuncupatum, cujus tamen exordium poſt mortem Ludovici Pii, ſcilicet anno DCCCXLIII. ponitur in chronico Virzionenſi, & conſtructio Roduifo Bituricenſi archiepiſcopo tribuitur. Attamen ante eum ſtetiſſe hoc monaſterium intelligitur ex diplomate Caroli Calvi in ejus elogio a nobis relato, quo Rex ad preces Rodulfi archiepiſcopi res ab eo non ſolùm, ſed etiam ab ejus anteceſſoribus archiepiſcopis Doverenſibus monachis datas confirmat. Ad Deuteram monaſterium quod attinet, fortè is ſit, prioratus *Doutre*, apud Arvernos, ſanctis apoſtolis Petro & Paulo, ſanctoque Juliano dicatus, ſubjectus abbatiæ S. Geoulfi apud Bituriges. De monaſterio S. Paſcentii difficilis itidem conjectura. Duo ſunt S. Paſcentii prioratus, unus in pago Pictavenſi ad Vigeonam fluvium, vulgò S. *Paixant*, ſitus prope opidum dictum inſulæ-Jordani: alter poſitus eſt in opidulo Bituricenſis pagi, nuncupato de Clugio, vulgò de *Cluis*, a Burgidolenſi abbatia pendens: ſed an alterutri, utriva hoc Ludovici Pii monaſterium conveniat, incertum. His omnibus commemoratis, prædictus auctor generatim addit plurima alia, quibus regnum Aquitaniæ decoratum fuiſſa ait. Verum, ut, quod res eſt, fatear, ex his multa ſunt, quibus vel inſtaurandis, vel de novo condendis aſſenſum tantùm & favorem præbuit Ludovicus, qualia fuere Anianenſe, Gellonenſe, Carroſium, & quædam alia, quorum conditores ſuperiùs laudavimus. Mitum eſt etiam in hac enumeratione primum cenſeri monaſterium Ferrarienſe, quod ad regnum Aquitaniæ nullo modo pertinebat.

II. Conchenſe monaſterium. (a) *Capitul.* t. 2. f. 1416.

Inter vetera monaſteria nonnulli Conchas ponunt, quod a Sarracenis evarſum, a Pippino reſtitui cœptum, ac demum a Carolo & Ludovico perfectum, reliquiſque ditatum traduot. At novum fuiſſe fortè nonnemo colligat ex diplomate (a) „ Ludovici auguſti, dato ejus imperii anno ſexto: in quo vir religioſus, Dado „ nomine, illis temporibus *religione & ſanctitate divinâ* conſpicuus, quietis ſtudio „ quemdam locelium in pago Rutenico, ſuper rivulum Dordunum, vocabulo Con„ cas, ſuo propoſito aptum expetiiſſe dicitur: quo in loco nonnulli chriſtiani, „ propter metum Sarracenotum, qui illam terram pæna totam devaſtarant, & in „ eremum redegerant, dudum eò confugientes, tumultuario opere permodicum „ conſtruxerant oratorium; tum Dado aumdem locum, ſentibus mundatum & re„ purgatum, quieti aptum reddidiſſe perhibetur; ſed poſt non multos dies alius vir „ religioſus, Medraldus nomine, ad eumdem locum acceſſiſſe, eumque cum præ„ dicto Dadone inhabitaſſe. Et quia famam bonæ opinionis vera aorum religio apud „ convicinos ſparſerat, nonnulli poſtponentes ſæculum, tam religioſa exempla „ imitari cupientes, eotum ſe magiſterio ſubdidere; ac, paullatim ereſcenta cœ„ tu, eccliaſiam in honorem Domini & Dei Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti conſtro„ xere, communique conſenſu Medraldum, *ut ipſa congregatio regularis exſiſteret*, „ abbatem ſibi alegéra. Dado verò, juxta divinitus ſibi collatom deſiderium, „ remotiorem locum, qui dicitur Grande-Vabrum, petiit. His intellectis, Ludo„ vicus congregationem illam ſub ſuam tutelam admiſit, & ut pleniùs ſub re„ gula ſancti Benedicti Domino militaret, quaſdam eiſdem monachis eccleſias & „ poſſeſſiones contulit. Actum Aqoiſgrani palatio regio, anno ſexto Ludovici im„ perii, indictione duodecimâ. Ita argo res ſa habet. Graſſantibus circumquaque Sarracenis, quidam chriſtiani in locum Conchas confugerunt, ibidemque oratorium conſtruxeruot. Proceſſu temporis in vaſtam ſolitudinem redactus eſt locus: quem Dado primùm, dein Medraldus, primus loci abbas monachorum habitationi aptum reddiderunt, favente & opitulante Ludovico rege, qui novum monaſterium ſuo patrocinio dignatus eſt, & congruis proventibus dotavit. Jam axſtabat monaſterium illud anoo vicefimo-primo Ludovici, tum Aquitanorum regis, id eſt anno octingenteſimo primo, quo Leutadus quidam donationem facit huic monaſtario, *ubi modò*, inquit, *præeſt venerabilis vir Madraldus abba*. In pleriſque ehartis ejus loci, quas Colntius vidit, ſitus dicitur *in pago Ruthenico, in vicaria Forracenſi, ſuper alveum Dordonis, fundatus in honore Domini noſtri Jeſu-Chriſti & ſanctæ Mariæ virginis, ac ſancti Petri apoſtolorum principis, ubi ſanctus Vincentius* martyr Aginoenſis, & *ſancta Fides* requieſcunt; unde monaſterium ſanctæ Fidis de Conchis non rarò appellatur. Ioſignes duæ cellæ fuerunt ſub ſanctæ Fidis nomine ac patrocinio

Con-

Conchis dudum ſubjectæ, una in Columbaria (*) opido pagi Briegii; altera in Alſatia, in urbe Seleſtadio. Quinque primi Coneharum abbates in Gallia-chriſtiana recenſentur ſanctus Dado, qui *in Gaubabro*, legendum *Grandi-Vabro*, quieſcit; Medraldus, Geofredus, Anaſtaſius, ſanctus Helias: ex quibus Dado primus quidem monaſterii auctor exſtitit, ſed primus ubbas Medraldus videtur fuiſſe. ANN. CHR. 812. (*) *Columbarii.*

Principio Conchenſes more eremitarum potiùs, quàm cœnobitarum vixere, rebus ac cenſu inopes, in loco non udmodum grato & umœno degentes. Ab eo non procul aberat Figiacum, poſitum ad Sillerim amnem, cujus cœnobii monachi juſſi ſunt ſuppetias ferre Conchenſibus, quibuſcum una eis quondam ſocietas erat. Hæc diſcimus ex tabulis Figiacenſibus, quæ hujus monaſterii originem referunt ad Pippinum regem: quod poſteri jam ante ſexcentos annos de Pippino ſeniori interpretati ſunt. Id hoc loco, tametſi fortè paulliſper extra ordinem, exponendum videtur ut res ſuperiores illuſtrandas.

III. Figiaci monaſterii origo.

Habemus præ manibus exemplar diplomatis Pippini regis, ſcriptum ab annis » ſexcentis, quo princeps reſtatum facit, quòd locum ſeu monaſterium in convalle Jonantis (ita legendum) olim u præceſſoribus ſuis in pago Catureino conſtructum, ſed ub aquis ituentibus jam pæne diſſipatum, ipſe tranſtulerit in proximam ſilvam ejuſdem pagi, habiliori & commodiori loco ſiram, in locum ſeilicet, cui Figiaci nomen impoſuit; ibidemque monaſtica ædificia a fundamentis exſtruxerit, ubi monachorum turbæ, ſub cultu religionis ab ſe congregatæ, venerabilem Anaſtaſium abbatem præfecerit, monaſterio Jonanris cum omnibus rebus, eccleſiis ac poſſeſſionibus ſuis Figiaco attributis. Ad hæc quaſdam eidem villas largitur, Fiſcellam, aliaſque, in his villam Galliacum, ubi monaſterium in honorem ſancti Quintini martyris ante conſtruxerat. De Conchenſibus verò monachis ſub finem hæc addit. *Item placuit noſtræ ſerenitati eremitas Conchenſes abbati Figiacenſi commendare: quatenus ex ſua abundantia illorum inopiam ſuppleat: & quia in aſperrimis, arduis, necnon anguſtiſſimis degunt locis, habeant caput in ſpacioſo & delectabili loco, ubi eorum corpora & a labore releventur, & recreentur a penuria.* Tum de abbatis electione hæc ſubdit. *Cùm verò abbas iſtorum*, nempe Figiacenſium, *obierit, quamdiu inter ſe invenire potuerint, ex ſuis ſemper eligant, qui eos ſecundum regulam ſancti Benedicti regere poſſit. Quòd ſi inter eremitas Conchenſes eis melior viſus fuerit, non dedignentur inde ſibi ſumere patrem: ita tamen ut priori monaſterio, id eſt Figiaco, abbatiæ reverentia reſervetur, & dignitas prioratus apud Conchas remaneat.* Erat ergo tunc rempotis Conchenſe monaſterium quædam veluti cella Figiaci, quod ipſius caput erat. Hoc diploma anno ſeptingentreſimo quinquageſimo-quinto datum dicitur; in eoque ufferitur, hoc monaſterium u Stephano papa conſecratum fuiſſe. Prolixius habemus ejuſdem Pippini diploma in Spicilegii (*a*) tomo ultimo, in quo ejus anteceſſor *glorioſus rex Clodoveus Juvanti* (lege *Jonanti*) monaſterio nonnulla donaſſe fertur: quæ diplomata etſi omnino ſincera & genuina præſtare nolim, ea tamen penitus non eſſe rejiciendu exiſtimo, ſed iis uti licere ud Figiaci originem inveſtigandam. Viderat hæc inſtrumentu Bernardus-Guidonis, qui eadem compendio refert, agens de Figiaco monaſterio, *prout in antiquis geſtis ipſius monaſterii continetur*. Mihi aliquando perſuaſum fuit hæc refetenda eſſe ad Pippinum Aquitaniæ regem: at Figiacum monaſterium longè antiquius eſſe patebit ex iis, quæ de ejus inſtauratione, Ludovici auguſti anno tertio facta, inferiùs dicentur. Idem ſentiendum de Conchenſi monaſterio, cui originem haud dubiè dederunt fideles illi, laudati in diplomate Ludovici imperatoris, qui ob metum Sarracenorum in eum locum ſe recepiſſe memorantur. Inter alias Figiaci reliquias, ibidem aſſervata leguntur corpora ſanctorum Bibiani epiſcopi Santonenſis, Severini martyris, & Sigiſmundi regis cum duobus filiis ſuis, necnon ſancti Vincentii levitæ & martyris Aginnenſis. Cæterùm utrumque monaſterium, Figiacum ſcilicet ac Conchenſe, cum Galliaco, ſæculari togâ monaſticam cucullam mutarunt. (*a*) *Spicil. to.* 13. *p.* 255.

Item Marciliaci.

Non longè a Figiaco abeſt Marcilliacum monaſterium ad Sellam fluvium, cujus primordia Pippino regi itidem tribuunt. Marciliaci fit mentio in libro de vitu ſancti Deſiderii epiſcopi Cadurcenſis apud Labbeum: at melioris notæ codices pro Marcillaco Moiſiacum habent. Prope Marciliacum vixit Caroli Magni principatu ſanctus Namfaſius eremita, qui ex nobili proſapia in Galliæ partibus ortus, ſub Carolo militiam exercuiſſe dicitur. Relictâ militiâ, Cadurcum ugrum adiit, ubi duo reperit monaſteria, Figiacum & Marciliacum, quæ u Pippino condita fuerant, u barbaris deſtructa: quæ Carolus inſtauruſſe dicitur. Eremiticam illic vitam prope Marciliacum duxit Namfaſius, poſt mortem ſepultus Caniaci, ubi ejus tumulus u fidelibus honoratur.

IV. Monaſterium B. Mariæ de Regula.

De origine puellaris monaſterii beatæ Mariæ de Regula upud Lemovicas, præter

ANN. CHR. 812.

ter antiquitatem, pauca admodum certa & explorata habemus. Ejus antiquitatem probat non modò ſcriptor vitæ Ludovici Pii, ſed etiam enumeratio monaſteriorum anno imperii ejus tertio facta, in qua cenſetur *abbatia ſanctæ Mariæ in Lemovicas* inter ea, quæ nec militiam, nec dona, ſed ſolas preces imperio debent. Guntrada prima illius partheuonis abbatiſſa nominatur in vitioſo diplomate Pippini Aquitaniæ regis, quem eidem monaſterio impenſè munificum fuiſſe conſtat ex diplomatibus poſteriorum regum, qui ejus donationes confirmarunt. De priſca ejus partheuonis religione ac diſciplina conjecturam capere licet ex cognomento de Regula, quod antiquitus ei tributum eſt. Certè in concilio Lemovicenſi, ſuper apoſtolatu ſancti Martialis ſub annum milleſimum triceſimum habito, dixit Jordanus epiſcopus Lemovicenſis, quòd monaſteria ejus urbis, videlicet ſancti Auguſtini & ſancti Martini, *necnon congregatio virginum in baſilica beatæ genitricis Dei Mariæ, ſancti ordinis reverentiam regulariter obſervent*. Hanc baſilicam Urbanus ſecundus anno ejuſdem ſæculi nonageſimo-quinto dedicavit. Poſt annos decem incendio conſumtum fuit cum multis aliis eccleſiis hoc monaſterium, cujus abbatiſſarum ante id tempus nomina exciderunt. Anno milleſimo ducenteſimo-decimo ſubtus altare ejuſdem baſilicæ, quam a ſancto Martiale primitus conditam tradunt, inventæ ſunt quædam ſacræ reliquiæ, ad quas multa miracula patrata dicuntur; quo tempore conſtructa eſt nova baſilica, ad cujus fabricam intra tres annos viginti-duo-millia ſolidorum expenſa fuere. Anno ejuſdem ſæculi ducdecimo Johannes epiſcopus Lemovicenſis novum caput eccleſiæ dedicavit, eodemque anno ſententiam ſecundum abbatiſſam tulit ſuper quibuſdam controverſiis, quæ inter eam & Guidonem Lemovicenſem vicecomitem pro Exandone, Brignaco, & Varto, exortæ erant. Inſigne eſt etiam nunc hoc monaſterium ſub ordine & regula ſancti Benedicti. Alia ſunt ſub nomine Regulæ monaſteria, de quibus aliàs.

V. Willelmus Gellone obit.

Sub idem tempus, quod modò deſcribimus, Willelmus, ex-comite humilis monachus, poſt ſex rigidiſſimæ pœnitentiæ annos, ex hac vita ad cœleſtem migravit. Paullo ante obitum ab actioſæ vitæ officiis ceſſare juſſus, in privatam cellam ſe recluſit, ibique totum ſe orationi & ſanctæ meditationi dedit, jejuniorum nihilò minùs ſolitâ ſeveritate ſervatâ. Imminentem dein mortem præſciens ac præſentiens, Carolo auguſto eam fratribuſque ſui monaſterii ſignificavit. Hos de tanta jactura mœrentes conſolari ſtuduit, non eſſe lugendos inquiens, qui per Chriſti fidem & confeſſionem ad beatam pertinent reſurrectionem. Dein, ubi eos de ſervanda religionis diſciplina, de fraterna dilectione & concordia commonuiſſet, poſtulat ſe divinis muniri ſacramentis, id eſt ſactâ communione: tum, fratribus denuo ſalutatis, ſublatis in cælum oculis manibuſque, eòdem animam emiſit, mortuus v. kalendas Juuii; quo die in faſtis Gellonenſibus pro meritis commendatur. Ejus corpus jam ante ſæculum undecimum e tumulo elatum erat, certè ante annum milleſimum undetriceſimum, quo monachi Gellonenſes, ſumto ligno ſanctæ Crucis, quod eis Willelmus ex Caroli Magni dono tradiderat, unàque *corpore ſanctiſſimi confeſſoris Veuillelmi*, progreſſi ſunt ad incundam poſſeſſionem eccleſiæ ſancti Petri *de Salve*, quam Garlindi nobilis femina, ejuſque filius Bermundus, & Almeradus frater eidem monaſterio donaverant. Anno milleſimo ſeptuageſimo-ſexto, Idibus Auguſti facta eſt dedicatio altaris ſanctiſſimi Willelmi ab Amato ſanctæ Romanæ eccleſiæ legato; ac demum anno ſupra milleſimum centeſimo triceſimo octavo, (ſecundum veterem calculum) III. kalendas Martii, feriâ ſecundâ, denuo levatum eſt ejuſdem beatiſſimi confeſſoris corpus, & reconditum in plumbea theca, III. nonas ejuſdem menſis *per manus domni Uponis Albienſis epiſcopi, Raymundi Gellonenſis abbatis, & Raymundi abbatis Nantenſis, temporibus Innocentii papæ ſecundi, Arnaldi Narbonenſis archiepiſcopi, & Petri Lutevenſis epiſcopi*; demum nuper ſub principe altari repertum, ubi a tempeſtate Calviniſtarum in eadem plumbea theca, pario loculo incluſa, repoſitum fuerat. Libellum de ejus vita ſcripſit ante ſæculum undecimum auctor anonymus, quem Ordericus Vitalis in compendium redegit. Idem forſan anonymus librum de miraculis ſancti Willelmi compoſuit, a nobis olim editum in appendice Sæculi quarti Benedictini.

VI. Gellonenſes abbates.

Quinam poſt Juliofredum abbatem primum Gellonem rexetint abbates, difficile eſt accuratè percenſere. Hucerandus, Juliofredi ſucceſſor, anno ejus ſæculi viceſimo-quarto Gellonenſibus præfuiſſe dicitur in pontificio Lutevenſi. Ardingus abbas erat tempore Caroli filii Ludovici, imperatoris an regis; Juliofredus ſecundus anno poſt obitum Odonis regis viceſimo-octavo; Joſue ſeu Joſe, anno triceſimo-primo Caroli regis poſt obitum Odonis: Ebregarius laudatur in litteris datis ſub ejus ſucceſſore Alinardo Ludovici Tranſmarini regis anno tertio; Benedictus anno quarto Lotharii regis, Gaufridus primus ejuſdem regis anno ſeptimo; anno viceſimo-octavo Guinabertus, & poſt biennium Rainaldus: cui Geraldus abbas ſucceſſit

exeun-

exeunte ſæculo decimo, laudatus in libro de miraculis ſancti Willelmi: cujus abbatis tempore, cùm Gellonem veniſſet ſanctus Fulcrandus ſeu Fulcramnus epiſcopus Lutevenſis, *& coram ligno Domini prope tumulum beati Guillelmi* ſolo proſtratus in oratione jaceret; quædam energumena, Benedicta nomine, eòdem adducta, demum inſtante Geraldo abbate, ad tumulum ſancti Willelmi dæmonio liberata eſt. ANN. CHR. 812.

Idem beneficium experta eſt alia, nomine Gitburgis, quæ mentis & corporis ſalutem conſecuta, obtento viri ſui conſenſu, ancillam ſe poſtulavit admitti *in domo beati Guillelmi ſub habita ſanctimonali*: ubi ad reliquum vitæ ſana & incolumis humiliter in eccleſia miniſtravit. Complures ibidem, poſt duas Willelmi ſorores Albertanam, & Bertanam, ſanctimoniales vixere in eccleſia ſancti Germani, in ipſa valle Gellonenſi. Ex his in necrologio commemorantur Ermeſendis *monacha ſanctæ Guillelmi*, Gaudioſa, Ermengarda, Aldiardis, Sclamunda, aliæque, omnes dictæ monachæ ſancti Guillelmi. De ejuſdem loci eremitis aliàs dicemus. Geraldo abbati ſuffectus Rotberto rege Petronus, cujus tempore cella Salvenſis erecta fuit, & pons ſuper Araurim fabricatus. Petronum excepit Gaufredus ſecundus: dein Petrus, eo nomine primus, medio ſæculo undecimo, qui monaſterii ſui chartas ex incendio relictas in unum codicem redigi curavit, ubi ait, nihil reliqui fuiſſe ex authenticis ſcripturis ſancti Willelmi, *præter quod Juliofredus abbas ipſius cœnobii Gellonenſis brevi ſubſignavit ſigillo, papiaato per Iugilbodem presbyterum, Graſmarem decanum, Durabilem priorem, Auſtregotem foris decanum, Tancalredem ſacriſtam, Andegaut cellerarium, Adalmannum capiſcolum, & aliorum omnium fratrum teſtimonio, temporibus HLudovici imperatoris*. Supereſt in chartario Gellonenſi hoc documentum Juliofredi abbatis, *de honoribus, quos adquiſivit cœnobio Gellonenſi VVillelmus princeps totius Galliæ*, in hujuſce voluminis appendice editum: in cujus fine hæc leguntur: *Et ego Juliofredus abba, conſanguineus Karoli imperatoris, feci hanc chartam ſeu hoc teſtamentum ſcribere Iugilbodo presbytero meo pro memoria: ut ſi defeciſſet vita, non defeciſſet paginula*. Hic eſt Juliofredus abbas primus Gellonenſis, de quo dictum eſt in libro (*a*) ſuperiori. Gellonenſes monachæ. (*a*) *Num.* 62.

In Caſtrenſi Septimaniæ monaſterio ingens hiatus eſt in indice abbatum ab Alfonſo, qui locum rexit principatu Caroli Martelli, ad Grimoaldum, cujus præfectura hoc anno ponitur. Ejus tempore bellum atrox, urgentiſſima fames, & cruenta peſtis latè ſæviſſe dicuntur: ſed abbas virtute & induſtriâ ſuâ monaſterium a triplici hoc flagello immune præſtitiſſe, ut probant hi verſus, quos ad reparandam utcumque rerum memoriam identidem adhibere cogimur. VII. Grimoaldus abbas Caſtrenſis.

Bellum atrox, urgenſque fames, peſtiſque cruenta
Cuncta vorant, irrus terna flagella Dei.
O fera corda hominum, qua tantis acta procellis
Accumulant ſemper crimina criminibus!
Inter tot clades ſine damno Caſtra fuere,
Virtute abbatis conciliante Deum.

Progredimur in Provinciam, ubi Joannes Siſtaricenſis antiſtes regulate monaſterium in eccleſia ſanctæ Mariæ, in loco ſuæ diœceſis, Baulis (*) dicto, ædificavit *una cum conſilio & adjatorio domini noſtri & glorioſiſſimi magnifici Caroli piiſſimi auguſti*; ibique religioſum abbatem, Ademarum nomine, conſtituit cum duodecim fratribus, qui ſanctæ converſationis regulam juxta præſcriptum beati Benedicti obſervent. Legimus ipſius Johannis mutilum hac de re (*b*) inſtrumentum, quo ecclesias in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ & beati Præcurſoris Johannis atque Baptiſtæ, cum baptiſterio antiquo, & aliam eccleſiam in honore ſancti Stephani protomartyris, aliam item in honore ſancti Martini confeſſoris *in comitata & epiſcopata Siſtaricenſi ſub monte*, ad hoc monaſterium conſtruendum tradit *cum aliis eccleſiis, quæ in circuitu ejus ſunt, ubi Inter-montes dicitur*. Actum VII. *kalendas Aprilis, anno duodecimo regnante domino Carolo piiſſimo ac ſereniſſimo auguſto*. Hæc omnia ſuis ſubſcriptionibus poſtea viciſſim confirmarunt Johannis ſucceſſores, Vincentius, Amantius, Secundinus, Virmagnus, præſules Siſtaricenſes. Hoc monaſterium ſæculo undecimo ſubjectum erat Pſalmodienſi, laudatum in litteris Urbani ſecundi ad Fulcooem Pſalmodii abbatem, in quibus inter eccleſias Pſalmodio ſubjectas cenſetur *in diœceſi Siſtaricenſi, loco de Baulis, eccleſia ſanctæ Mariæ cum ſuis pertinentiis*. Idem Johannes in Bodanenſem ſancti Matti abbatiam munificus fuiſſe memoratur. VIII. Baulis monaſterium conditur. (*) *Baux.* (*b*) *Diploma* p. 614.

Hoc anno Carolus auguſtus, nuntio accepto Sarracenos conjunctis ex Hiſpania & Africa copiis ad litora Italiæ depopulanda concurrere; conventu Aquiſgrani habito, Bernardum Pippini filium cum exercitu properè in Italiam ire juſſit, Wa- IX. Wala cum Bernardo rege in Italiam miſſus.

ANN. CHR. 812.

là patruele expeditionis ſocio dato. Sarraceni verò tanto apparatu deterriti, Italiâ omiſsâ, alii ſe in Corſicam, alii in Sardiniam intulerunt. Remanſit nihilò minùs toto anno ſequente in Italia Walæ frater Adulhardus ubbas, ab unnis aliquot eò u Carolo miſſus ad regnum udminiſtrandum: qui deinceps Caroli imperatoris in ducatu Romano miſſus dominicus fuit, quem titulum ipſe ſumit in placito quodam, quod Spoleti in palatio paullo poſt Caroli obitum habuit, ut inferiùs videbimus.

ANN. CHR. 813. X. Concilia quinque juſſu Caroli habita.

ANno inſequenti octingenteſimo tertio-decimo Carolus Aquiſgrani generalem conventum habuit, & quinque in locis concilia epiſcoporum & abbatum primo quoque tempore celebrari curavit, nempe Moguntiæ, Remis, Turonis, Cabilone & Arelati, ad univerſorum mores reformandos. Nec moru convenere in ſuum quique locum epiſcopi & abbates proximis menſibus Maio & Junio. In ſingulis locis lecti ſunt canones pro clericis; lecta una ſancti Benedicti regula pro monachis, ſancitumque in omnibus, ut abbates & monachi juxtu ejus præſcriptum vitam inſtituerent; ne facilè extra monaſteria ptogtederentur, neu placita ſæculatiu adirent, ſed eorum advocati cauſas monaſteriorum proſequerentur; & ut certus ac definitus eſſet, ut clericorum, ita & monachorum ac virginum numerus pro locorum facultate. Obſervandus eſt canon viceſimus-ſecundus concilii Cabilonenſis, in quo aiunt patres, ſe de abbatibus & monachis idcirco pauca ſcribere, *quia pæne omnia monaſteria regularia, in his regionibus conſtituta, ſecundùm regulam ſancti Benedicti ſe vivere fatentur: quæ beati Benedicti documenta per omnia demonſtrant, qualiter eis vivendum ſit.* Non ita res ſe habebant in provincia Turonenſi, in qua nonnulla monaſteria regulam ſancti Benedicti abnegare cæperant, de quibus ita canon viceſimus-quintus concilii Turonenſis. *Monaſteria monachorum, in quibus olim regula beati Benedicti patris conſervabatur, ſed nunc fortè qualicumque negligentiâ ſubrepente remiſſius ac diſſolutius cuſtoditur, vel certè penitus abolita negligitur, bonum videtur ut ad priſtinum revertantur ſtatum, & abbates eorumdem in eodem habitu & vita, quâ ipſa regula præcipit eos incedere, vivere ſtudeant: quoniam aliqua ſunt monaſteria, in quibus jam pauci ſunt monachi, qui prædicti patris regulam ſuis abbatibus promiſſam habeant: quippe cùm ipſi abbates magis canonicè, quàm monachicè inter ſuos converſari videantur.* Hinc mali prima labes, & fruſtra in monaſteriis exactam diſciplinam ſperes, niſi abbates exemplo ſuis fratribus in omnibus præluceant. Idem malum in cœnobiis virginum ex ubbatiſſis oriri conqueruntur canone ſequenti Turonici patres, quam nos quoque hoc tempore querelam integrare poſſumus. *In monaſteriis puellarum multa inveniri poſſunt, quæ emendatione indigent; nam quædam abbatiſſarum negligentiùs, quàm oporteat, vivere dicuntur; & ob hoc earum vita & converſatio a multis diffamatur: ſed & talium actus ſubditam familiam imitari velle credendum eſt. Victus etiam ac veſtimenta, aliaque nonnulla neceſſaria, quæ jure ab abbatiſſis præparari debuerant, abſtracta ſibi eadem conqueritur familia.* Nempe dum dominas agunt abbatiſſæ, ordine & legibus communibus ſororum ſuarum ſe ſolutas exiſtimant, trahuntque in eamdem perniciem uſſeclas ſuas, quæ eâdem libertate, eâdemque menſa gaudent, opiparè inſtructâ. Interim aliæ, invidiâ & livore plerumque tabeſcentes, non tarò vix neceſſaria habent, coguntutque peculiares ſibi loculos ſeponere ſub colore neceſſitatis, non omnino ficto; ſicque perit fundamentum religionis, profeſſio paupertatis, quam Deo teſte vovetant. Idem ſit in virorum monaſteriis, ubi abbates *magis canonicè*, ut loquitur concilium, *quàm monachicè vivunt.* Qualem fructum ex hoc canone retulerint Turonici patres, nobis incompertum. Sanè tam ſalubri admonitione haud reſipuere Martiniani monachi, quorum alii jam dudum canonicos, pauci monachos ſe ferebant, ut Carolus Magnus in epiſtola ad eos ſcriptu conqueſtus eſt, dato eis Alcuino abbate, ut ad meliorem frugem ſe reciperent. Suſpenſa fuit ipſo Alcuino vivente hæc vivendi licentia: ſed tandem ſub Fridugiſo abbate res abiit in pejus, tandemque non ſolùm moribus, ſed etiam veſte deformati, canonicorum laxius inſtitutum ample-xi ſunt: quod quidem ſtatim u morte Caroli auguſti factum credimus. Denique in Moguntino concilio ld ſpeciatim conſtitutum canone undecimo, non modò ut ubbates & monachi ſecundùm doctrinam ſanctæ regulæ Benedicti vivere ſtudeant; ſed etiam, *ſicut ſancta regula dicit, ut monaſterium, ubi fieri poſſit, per decanos ordinetur:* propterea quòd *præpoſiti ſæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli.* Viceſimo, ut miſſi dominici monaſteria perluſtrent, perſpiciantque, utrùm *in apto & congruo loco ſint poſita:* un upta & congrua ſint ſanctæ profeſſioni ædificia, ita *ut non ſit neceſſitas monachis vagandi foràs, quia omnino non expedit animabus eorum.* Abſolutis hiſce conciliis, relatum eſt ad generale placitum imperatoris quid-

quid

quid in eis definitum fuerat; & ex selectis eorum definitionibus conditum capitulare, ut auctoritati episcopali imperialis accederet. ANN. CHR. 813.

Ita sub finem vitæ suæ Carolus rebus publicis maximè sacris totus occupatus erat. Illustre hujus rei argumentum est, quòd *quatuor evangelia Christi in ultimo ante obitus sui diem cum Græcis & Syris optimè correxit*, teste Thegano. Denique in eodem conventu Ludovicum filium consortem imperii, Bernardum nepotem Italiæ regem dixit. Tam sedula rerum publicarum sacrarumque cogitatio hominem officii sui ac pietatis summopere memorem probant, suspectumque, ne dicam falsum arguunt id, quod in visione Wetini legitur, Carolum mulieribus ad extremum vitæ addictum fuisse.

XI. Frotharius fit episcopus Tullensis.

Ex episcopis utriusque Belgicæ conflatum est concilium Remense, cui Amalarius Trevirorum antistes, qui Constantinopolim unà cum Petro Nonantulano abbate ad sanciendum fœdus missus est hoc anno, non interfuit, sed Wlfarius metropolita Remensis cum utriusque Belgicæ suffraganeis. Idem tunc Frotharium Tulli episcopum ordinavit, absente Amalario, in locum Waninci, qui VI. kalendas Januarii e vivis excesserat, Unanimicus in editis mendosè appellatus. Frotharii ordinatio XI. kalendas Aprilis consignatur in actis nondum editis episcoporum Tullensium, in quibus Frotharius ante episcopatum abbas monasterii sancti Apri in suburbio Tullensi fuisse traditur, ac Tullensem ecclesiam triginta quinque annis rexisse. Certè optimè semper affectus fuit, ut inferiùs videbimus, in sancti Apri monasterium, cui Widricus abbas ejus tempore præfuit. Hunc tamen Trevirensis ecclesiæ presbyterum vocat Frodoardus (*a*), qui Frotharii ordinationi Amalarium interfuisse perperam scribit, quem Constantinopolim tunc missum fuisse constat. Frotharius ipse testatur, quòd in Gorziensi monasterio educatus fuerit; unde ait se tolerare ac dissimulare, cellam sitam in Warengisi-villa, prope oppidum sancti Nicolai, absque suo permissu inhabitari a Gorziensibus monachis, *quia inter eos*, inquit, (*b*) *me constat adolevisse*.

(*a*) *Frod. lib. 2. c. 18.*

(*b*) *Froth. ep. 10.*

XII. Constantienses episcopi.

Eodem tempore Eginoni episcopo Constantiensi apud Alamannos successit Wolfleozus sancti Galli monachus, quem suis sfarribus non minùs infestum, quàm Eginonem fuisse paullo infra videbimus. Ratpertus hunc annum componit cum anno Caroli quadragesimo-sexto.

XIII. Dadilæ testamentum pro monasteriis.

In Septimania Dadila seu Dadilanus, vir illustris, testamentum (*c*) condidit, quo plurimas ejus regionis monasteriis possessiones legavit, assentiente uxore suâ Ermegunde. In primis Psalmodiensi sancti Petri cœnobio donat, quidquid sibi *de luctuosa* filiæ quondam suæ Dadanæ ad se redierat in Salignacio & Salignanello villis territorii Magdalonensis, cum basilica sancti Johannis & sancti Juliani: cætera quæ sibi ex eadem *luctuosa* seu morte obvenerant, filiæ suæ Pauletæ reservari jubet. Deinde Anianensi monasterio *sanctæ Mariæ & sancti Salvatoris* omnem portionem in Petronaco vico territorii Ucerici sibi debitam tradit, aliaque in pago Rotenico. Ad hæc monasterio, quod Conchas vocat, *quod est in honore sancti Salvatoris dedicatum in pago Rodenico* seu Rutenico, locum vocabulo Gressam, cum omni integritate legat, & portionem sibi debitam in loco Vetulla, quæ ipsi ex patre suo Gregorio contigerat. *Baucos* verò suos aureos, vasorum genus, quos *a domino ac piissimo domno Karolo imperatore* se accepisse dicit, pro remedio animæ suæ in sacerdotes ac pauperes erogari cupit. Item vasa argentea & *aramenta auro vel argento*, vel ferramenta cum aliis ornamentis & supellectili domus suæ, arma item sua, aliaque mobilia, & quadrupedem, quo is utebatur, sacerdotibus, pauperibus, orphanis & viduis distribui. Hæc autem omnia eâ conditione legat, ut ipse, dum victurus esset, in sua haberet potestate: & post ipsius obitum usu-fructuario teneret uxor ejus Ermegundis, si tamen in viduitate permansisset. Actum IX. kalendas Junias, *anno quadragesimo-sexto regnante domno nostro Karolo imperatore*; quem annum Ratpertus monachus sancti Galli componit cum hoc anno octingentesimo tertio-decimo, scilicet tribuendo Carolo totum annum septingentesimum sexagesimum octavum, quo patri successit. Testamento post Dadilani subscribunt Johannes episcopus & quidam presbyteri ac diaconi, necnon Ansebertus & Basila, aliique. Non diu post hæc superstes fuit Dadilanus, cujus uxor Ermegundis, co mortuo, de quibusdam rebus ab ipso relictis precariam (*d*) fecit Theudemiro abbati sancti Petri Psalmodii VIII. kalendas Octobris, anno secundo Ludovici imperatoris.

(*c*) *Diplom. p. 615.*

(*d*) *Diplom. p. 615.*

Braidingi donatio.

Non omittendum hoc loco testamentum Braidingi, viri nobilis ac prædivitis, qui multas possessiones Benedicto abbati Anianensi, ejusque monasterio legavit pro se & *pro Theobrando genitore suo*, *Adiasine genitrice*, *Fulchoteo germano*, & *Rotrude uxore* sua. Hæ possessiones sitæ erant in pagis Nemausensi, Ucetico, Magdalonensi, & Gavaldenensi. Ex his quædam excipit, quæ in superna arenaria Psal-

ANN. CHR. 813. modienſi monaſterio priùs dederat. *Actum* VII. *idus Januarias, anno* XLV. *regnante glorioſiſſimo domino Karolo imperatore*, uti ſuſiùs leges in appendice hujuſce voluminis.

Ovarra cœnobium conſtituit. (a) *V. Aguirre to. 3. p. 125.*

Ad hunc annum revocanda ſunt primordia monaſterii beatæ Mariæ de Ovarra in Ripa-curtia in Aragonia, quod Bernardus comes unà cum uxore ſua Tota ac filiis ſuis conſtruxit. Ejus rei litteræ habentur in tomo tertio (a) conciliorum Hiſpaniæ, in quibus Bernardus comes Ripa-curtiæ, & uxor ejus Tota comitiſſa, filia „ Galindonis comitis Aragonis, cum conſenſu & voluntate filiorum ſuorum Ray„ mundi & Borrelli comitum, ædificaſſe dicuntur monaſterium in vico Ripa-cur„ tienſi, qui nuncupatur Ovarra, ſito prope flumen Iſabana, ad honorem Dei & „ beatæ Mariæ virginis & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, ſancti Stephani „ & ſanctæ Crucis; illudque fundaſſe ſub regula ſancti Benedicti: ubi ſub Egica„ no abbate inſtituti Ato, Alvarus, Ratenus, Fedacus, monachi; necnon Soma„ rius, Gimara, Ennego, & Adefonſus presbyteri, atque Baro diaconus, aliique: quibus alodes & poſſeſſiones affignavit, abſtractas de gente paganorum, qui eas „ chriſtianis abſtulerant *in tempore illo, quo Ripacurtia, & Pallarez, & Superarbi erant in poſſeſſione paganorum. Facta charta in menſe Julio, regnante Carolo rege Francorum, Enneco rege in Aragone*, æra DCCCLI. ſubſcribunt Bernardus comes & Tota comitiſſa, Raymundus comes Ripa-curtiæ, & Borrellus comes Pallarienſis filii conditorum, qui ibi illo monaſterio humari voluerunt. De Ripa-curtienſis comitatus origine, Superarbis, aliiſque hic memoratis lege ſis Marcam Hiſpanicam.

ANN. CHR. 814. XIV. Caroli Magni obitus. (b) *Thegan. c. 7.*

INſequens annus tori orbi chriſtiano, in primis eccleſiæ, morte Caroli imperatoris verè Magni luctuoſiſſimus fuit. Is ipſo anni initio poſt balneum febre correptus, cùm in dies languor ingraveſceret, ſeptimâ die ab Hiltibaldo Colonienſi epiſcopo *ſacramenta* (b) *dominici corporis & ſanguinis* petiit, *ut exitum ſuum confirmaret*. Poſterâ die, ſigno crucis munitus, ubi ſpiritum ſuum ſollemni pſalmi verſiculo commendaſſet, animam efflavit Aquiſgrani v. kalendas Februarii, annos natus ſeptuaginta-duos, teſtibus Eginhardo & Thegano, quos Cointius corrigendos exiſtimat, quaſi annos tantùm ſexaginta-ſeptem Carolus vixetit: at repugnat ipſum ejus epitaphium, quod in arcu ad ejus tumulum erecto in Aquiſgranenſi baſilica ſanctæ Mariæ, ab eodem exſtructa, hoc modo adſcriptum fuit, referente Eginhardo: SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS KAROLI, MAGNI ATQUE ORTHODOXI IMPERATORIS, QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FELICITER REXIT. DECESSIT SEPTUAGENARIUS, ANNO AB INCARNATIONE DOMINI DCCC. XIIII. INDICTIONE VII. V. KALEND. FEBRUARIAS. Breve & ſimplex epitaphium pro tanto principe, quem nudum ejus nomem plus prædicat, quàm quævis eloquentia. Mortem ejus carmine luxit quidam Columbanus, fortè abbas ſancti Trudonis, in hymno ad Andteam epiſcopum, qui inter carmina Rabani (c) editus eſt. Rabanus ipſe Caroli obitum retulit in ſuum martyrologium, ut nonnumquam virorum illuſtrium nomina Kalendariis adſcripta leguntur. Idem a Wandalberto factum ob ſimilem cauſam, ſi tamen ejus verſus ſunt, qui in Spicilegio anſulis incluſi, quaſi ſubdititii de Carolo leguntur. Sic in Emmæ reginæ kalendario Lotharii regis ejus conjugis obitus; ſic Mathildis reginæ, aliorumque nomina eidem kalendario inſcripta leguntur. Maximo principi plurimum debet Chriſtiana res publica, cujus propagationem ac ſplendorem regni ſui incremento prætulit; plurimum etiam monaſtica religio, quæ ejus curis ac patrocinio per totum occidentale imperium reſtoruit, ut palam faciunt concilia & capitularia ejus temporis, & infinita privilegia monaſteriis ab eodem conceſſa. Falluntur poſt pſeudo-Turpinum, qui viginti quatuor monaſteria, pto totidem alphabeti litteris, ab ipſo condita comminiſcuntur. Sanè multa eum monaſteria, pro conditore habent, quæ ejus favore, privilegiis ac beneſactis munita potiùs, quàm ædificiis inſtructa fuere; quænam ab eo condita fuerint, ex ſuperioribus facilè intelligitur.

(c) *Raban. to. 6. p. 127.*

Magni cognomen meritò conſecutus eſt incomparabilis princeps: at illud vivente non fuiſſe tributum, cùm ex Eginhardo aliiſque auctoribus æqualibus, tum maximè ex Smaragdo, ſancti Michaëlis ad Moſam abbate, intelligitur; nempe ex ejus commentario in Donatum, cujus capite XXI. de quatuor nominum generibus ita ſcriptum legitur in codice Corbeienſi. *Ergo, ſi placet, ſic iſtæ quatuor propriorum nominum ſpecies jam hodie apud nos teneantur, ut dicamus prænomen*, IMPERATOR, *& ſit illi proprium dignitatis, quod nulli alio in ſuo convenit regno: dicamus* KAROLUS, *& ſit illi proprium, quod accepit in baptiſmo: dicamus* FRANCUS, *& ſit illi appellativum in genere ſuo: dicamus* PAUCENS, *& ſit illi agnomen appellativum, accidens ei extrinſecùs:* ubi certè dicendus fuiſſet MAGNUS, ſi hoc cognomeo jam tum obtinuiſſet.

Hunc

ANN. CHR. 814.

Hunc titulum nullus princeps potiori jure meruit quàm Carolus, quem sanctum facilè agnoscerer universa ecclesia, nisi uxorum & concubinarum pluralitas, etsi fortè non simultanea, eximia ejus merita nonnihil obscurassset. Hunc tamen uti sanctum colunt nonnullæ ecclesiæ: at quædam aliæ anniversario defunctorum officio ei parentant. Ejus corpus primò detectum fuit ab Ottone (*a*) III. sed, abstracto uno ejus dente, in tumulo relictum: donec tandem Fredericus primus denuo inventum, e tumulo extulit, & Carolum ipsum per Paschalem III. antipapam, editis fabulosis de ejus vita commentariis, in sanctorum numerum referri curavit; quod ab Alexandro III. pace compositâ, dissimulatum, pro approbato postmodum a quibusdam habitum est. Sanè Carolum piè decessisse, & saltem sub finem vitæ continenter vixisse, quidquid contra somnietur Wetinus, haud dubitem: quippe qui convocandis pro ecclesiæ reformando statu conciliis, novi testamenti exemplaribus emendandis, aliisque piis operibus immortuus est. Etsi verò post mortem Liutgardis quartæ & ultimæ uxoris, quatuor habuisse concubinas ab Eginhardo dicitur, eas tamen legali illorum temporum more successivè habere potuit: quod certè credere par est de principe religiosissimo, cui ecclesiæ tantopere cordi erant.

(*a*) *Chron. to. 2. p.229.*

XV. Ludovici prima facta Aquisgrani.

Audito patris obitu, Ludovicus e villa pagi Andecavensis Theotvado (*) ubi conventum generalem ad purificationem beatæ Mariæ indixerat, statim Aquisgranum contendit: cui obviam procedere optimates quique, in primis Wala, summo apud Carolum loco habitus, ob idque Ludovico suspectus. Ubi Aquisgranum venit novus imperator, relato patris testamento, thesauros ejus, prout constituerat, distribuit. Adfuit etiam paullo post ex Italia Bernardus rex, comitante Adalhardo abbate Corbeiensi, qui ante annos quinque illuc missus a Carolo fuerat. Mox Corbeiam hic, salutato novo cæsare, se recepit: Bernardus verò in Italiam remissus est. Tum Ludovicus Lotharium ac Pippinum filios, quos ex Hiemingarde susceperat, alterum Bajoariæ, alterum Aquitaniæ reges constituit, tutus, id quod res erat, tanti molem imperii majorem esse, quàm ut unus subire eam posset. Dehinc generali conventu Aquisgrani habito, missos suos in omnes imperii provincias ad jus suum universis reddendum ire jussit, simulque renovari omnia (*b*) præcepta, patrum suorum temporibus concessa ecclesiis, eaque manu propriâ ipse cum subscriptione roboravit.

(*) *Dous.*

(*b*) *Thegan. c.19.*

XVI. Præcepta varius monasteriis concessa.

Unum e primis fuit præceptum, quod Benedicto Anianæ abbati concessit Ludovicus pro libertate & immunitate curruum & navium per totum regnum, datum Aquis kalendis Maii, anno imperii primo, indictione septimâ. Alterum paullo post Dexter abbas monasterii (*c*) Dusrensis, *quod esset constructum in honore sanctæ Mariæ virginis & sancti Petri, aliorumque sanctorum, in territorio Arausico*, ab imperatore obtinuit, oblato præcepto Caroli imperatoris, *in quo continebatur, qualiter ipsum locum, qui erat de proprietate fisi ejus, ad idem monasterium construendum*, vel potiùs Instaurandum, *Norfidio abbati, vel ejus successoribus concesserat*, perpetuis temporibus possidendum; quod Ludovicus ratum habet, concessâ insuper liberâ facultate eligendi abbatis. Actum Aquisgrani anno primo ejus imperii, indictione septimâ. Tertium præceptum regiæ tutelæ ab eodem indultum est Adalgiso abbati Aninsulensi, qui Rabigaudo successerat, datum itidem Aquisgrani ipsomet anno, kalendis Septembris. Adalgisus successorem habuit Albonum, cujus rogatu idem imperator concessit Aninsulensibus facultatem eligendi abbatis secundum regulam sancti Benedicti, *sicut auctoritas canonica & regularis jubet*. Datum Aquisgrani anno imperii ejus duodecimo. Quartum pro monasterio sancti Severini (*d*) prope Burdegalam, quo ejus loci possessiones confirmantur v. idus Junii: quod monasterium postea cum Blaviensi sancti Romani idem imperator, ad preces Sicharii episcopi, ecclesiæ Burdegalensi subjecit. Quintum, quo idem imperator ratam habet permutationem, factam inter Petrum abbatem monasterii Nonantulæ, & Roduisum rectorem monasterii, quod est constructum intra muros civitatis Brixiæ in honore Salvatoris nostri, quod appellatur Monasterium-novum: quâ commutatione Petrus ex sua parte donat villas Castellionem, Calcinatum, Silvinianum & Monticulum: Roduisus autem villam Reddudum. Data kalendis Augusti, anno r. imperii, indictione VII. Actum Aquisgrano; quod diploma authenticum Nonantulæ vidimus. Sextum denique, ut cætera omittam, regiæ defensionis privilegium obtinuit Hilduinus Dionysianus abbas kalendis Decembris, anno itidem primo Ludovici, indictione octavâ a Septembri inchoatâ.

(*c*) *Tournus p.260.*

(*d*) *Colni. an.814. n64.*

Waltoni sibati Dionysiano succedit Hilduinus.

Hilduini decessor Waldo seu Walto abbas eodem anno obierat, uti colligitur ex carmine Walafridi Strabonis de visione Wetini, in qua Waldo ante annos decem, quàm hæc viso contigerat, (contigit autem anno ejus sæculi vicesimo-quarto) e vivis excessisse, & purgatoriis pœnis errata diluisse dicitur his versibus acrostichis, quibus Waldo exprimitur.

His

ANN. CHR. 814.

His viſis, celſum calo montemque propinquum
Adſpiciunt, dum ductor ait: Hac arce tenetur
Abbas ante decem corpus qui liquerat annos.
Ventorum incurſus, tempeſtatumque furores,
Imbrem pluviæ, multumque ferens diſcrimen, ibidem
Illuit incauto quidquid neglexerat actu,
Tutus ut æterni ducatur regis in aulam,
Celiciaſque ſacras ſanctorum ſedit in ævum
Obtineat, pœnâque careat ubi vita ſequatur.

Waltonis obitus in necrologiis Dionyſiano & Germanenſi notatur v. kalendas Aprilis, rectiùs quàm in ſancti-Gallenſi tertio eaſdem kalendas. Eum in quadam abſidula Dionyſianæ baſilicæ humatum fuiſſe, & lumen interdiu noctuque ad ejus ſepulcrum arſiſſe ad ſuum uſque tempus tradit Augienſis monachus anonymus, qui libellum ſcripſit de tranſlatione ſanguinis Chriſti in monaſterium Augienſe, quem libellum ſuo loco referemus. Hilduinus ſenior, Waltonis ſucceſſor, in eodem Dionyſiano necrologio ad decimum kalendas Decembris, *beati Dionyſii monachus & abbas* appellatur. Illuſtre genus ejus probant fratres ipſius Bernardus & Gairoldus comes, qui in necrologio noſtro Germanenſi memorantur. Multis laudatur ab omnibus illorum temporum ſcriptoribus. *Excellentiſſimum* abbatem vocat Lupus abbas, qui cum in adoleſcentia convixerat, aliàs *nobilitatis, dignitatis & moderationis apice conſpicuum*, nempe ob dignitatem archicapellani, quâ præditus erat; unde *eccleſiaſticorum magiſter* dicitur ab eodem auctore; & in epiſtola eccleſiæ Senonenſis pro electione Jeremiæ, *ſacris negotiis a Deo prælatus*: propterea quòd res eccleſiaſticas hic ſolus, aut certè cum rege moderaretur. Ad hæc Frotharius *a Deo electum patrem & magiſtrum* appellat. Denique Agobardus eum *ſanctiſſimum ac beatiſſimum vocat* in epiſtola ad proceres palatii, & *pene ſolum* cum Wala abbate *in via Dei adjutorem chriſtianiſſimi imperatoris* Ludovici: quæ elogia longè abſunt a convicliis, quibus noſtro tempore ob ſcriptos areopagiticos libros onerarur.

XVII. Mors Angilberti abbatis Centulenſis.

Paucis poſt Carolun diebus ſuperſtes fuit Angilbertus Centulenſis abbas, quippe qui eodem anno deceſſit XII. kalendas Martii, hoc eſt die viceſimo-ſecundo poſt obitum Caroli Magni; vir tantæ modeſtiæ, ut ante fores baſilicæ ab ſe conſtructæ ſepeliri voluerit, ut nemo baſilicam intrare poſſet *qui non ſanctam ejus corporis tumbam calcaret*, inquit Hariulfus. Varia ejus epitaphia habentur; unum refert idem auctor quatuor dumtaxat verſibus conſtans, qui laminæ æreæ ſepulcri ejus inſcripti erant. Aliud legitur inter carmina (*a*) Alcuini, qui ante eum obierat. Nihil ex ejus ſcripris habemus præter quoſdam verſus, & inſtrumentum de inſtauratione monaſterii Centulenſis: tametſi multas ab eo ſcriptas fuiſſe epiſtolas cùm litteræ ad eum ſcriptæ probant, tum geſtæ ab ipſo dignitates. Anno ab ejus obitu viceſimo-octavo Ribbodo abbas corpus ejus in eccleſiam inferri curavit; ipſumque e terra levari ſæculo duodecimo inchoato Anſcherus itidem ejus loci abbas, qui ejus cultum in eccleſia promovit. Ejuſdem monaſterii regimen poſt eum beneficio gloriofiſſimi cæſaris Ludovici obtinuit Hericus ſeu Ericus abbas, qui villam Sidrudem Heutoni cuidam vaſſallo in beneficium conceſſit. Hæc eſt villa (*b*) Sidtudis (*), a Sigetrude matrona quondam tradita ſancto Richario, qui, cùm ad tranſmarinas partes proficiſceretur, ibidem hoſpitari conſuevetat; ad veſtimenta & calceamenta fratrum poſtea deputata.

(a) *Alcuin. c.* 216.

(b) *V. mirac. S. Richarii c.* 1.

(*) *Sorre.*

Eodem anno ſynodo Noviomenſi interfuit Ericus cum aliis abbatibus, Adalardo, Nantharío, Fulrado, Hilderico, Remigio, Ebone, & Sigbaldo: qua in Synodo inter Wendilmarum Noviomenſem & Rothardum Sueſſionenſem epiſcopos de terminis parochiarum ſuatum actum eſt; definitumque, ut Varinæ, Urbs-campus, reccnrioribus Urſi-Campus, Trapiacus, Jeruſalem, & eccleſia ſancti Leodegarii cum ſuis villis ad epiſcopum Noviomenſem; cætera loca trans flumen Iſaram ad Sueſſionicum pertinerent. Adalhardus abbas erat Corbeïenſis, Nantharius Sithienſis, Fulradus baſilicæ ſancti Quintini, Hildericus Laubienſis; Remigius, Ebo, & Sigbaldus incertorum locorum ſecundæ Belgicæ abbates: niſi quòd unus ex his Noviomenſis ſancti Lupi ſeu Eligii monaſterii abbas ſortè erat.

XVIII. Adalhardi abbatis placitum pro Farfa.

Non multò ante hanc ſynodum ex Italia, ut jam diximus, reverſus erat Adalhardus, qui paullo ante reditum Spoleti in palatio placitum habuerat in cauſa Benedicti abbatis Farfenſis. Actum eſt in illo placito de quadam donatione, quam Leo civis Reatinus Farfenſi monaſterio quondam fecerat. Eo mortuo, cùm generi ejus contra reclamarent, in judicium vocati ſunt a Benedicto abbate. Cùm itaque in Spoletano palatio reſideret *Adalhard abbas miſſus domini imperatoris Caroli*, unà com Sigualdo, Gradigiſo, & Hiſemundo epiſcopis, Leone judice domini regis

gis, Fratello abbate, aliiſque caſtaldis & ſcabiois, ad univerſorum caoſas audiendas, biduo ventilata eſt hæc cauſa, agente Johanne Farſenſium advocaro; tandemque, auditis atriuſque partis tationibus, ſententia (a) lata ſecundùm Farſenſes anno quadrageſimo Caroli in Italia regnantis, & Bernardi ejus nepotis anno quinto, indictione ſeptimâ, *menſe Februarii*, ac proinde paullo poſt Caroli obitum, cujus nuntius ad ooritiam Adalhardi necdum venerat. In chartario Farſenſi, ex quo hæc retulimus, fit deſcriptio palatii non omittenda, prout ſequitur. *In primo proaalium, id eſt locus ante aalam. In ſecundo ſalutatorium, id eſt locus ſalutandi officio depatatus, jaxta majorem domum conſtitatas. In tertio conſiſtorium, id eſt domus in palatio magna & ampla, ubi liter & cauſa audiebantar & diſcutiebantur; dictum conſiſtorium a conſiſtendo, quia ibi, ut quælibet aadirent & terminarent negotia, judices vel officiales conſiſtere debent. In quarto tricborum, id eſt domus convivüis deputata, in qua ſant tres ordines meaſarum; & dictum eſt tricborum a tribus choris, id eſt tribus ordinibus comeſſantium. In quinto zeta hiemales, id eſt cameræ hiberna tempori competentes. In ſexto zetæ æſtivales, id eſt cameræ æſtivo tempori competentes. In ſeptimo epicauſtorium & triclinia accabitacea, id eſt domus, in qua inceuſum & aromata in igne ponebantur, ut magnates odore vario reficerentur, in eadem domo tripertito ordine conſidentes. In octavo thermæ, id eſt balnearum locus calidarum. In nono gymnaſium, id eſt locus diſputationibus & diverſis exercitationum generibus deputatus. In decimo coquina, id eſt domus, abi palmenta & cibaria coquuntur. In undecimo columbum, id eſt ubi aquæ inſluant. In daodecimo hypodromum, id eſt locus curſui equorum in palatio deputatus.* Hæc obiter ex chartario Farſenſi. Eodem anno Ludovicus imperator inſignem donationem fecit monaſterio ſancti Anthymi diœceſis Senenſis, rogatu Apollinaris ejus loci abbatis: cujus rei diploma datum eſt Aquiſgrani IV. kalendas Januarii, anno Ludovici imperatoris primo, in tomo tertio Italiæ ſacræ ab Ughello relatum ſub Peritheo epiſcopo, cujus tempore hoc cœnobium a Carolo Magno conditum creditur, novæ cathedrali eccleſiæ Montis-Alcini perpetuò unitum a Pio ſecundo. Situm erat in comitatu Cluſino, in loco, qui dicitur Vallis-Startia. Alia erat in Sabiois, viginti ab urbe Roma paſſuum millibus, ſancti Anthymi nobilis olim abbatia, nunc diruta: ubi olim epiſcopalem eccleſiam, *Cures* dictam fuiſſe a Correſo fluvio, Holſtenius auctor eſt, cui Lubinus ſubſcribit in Notitia Italiæ abbatiarum.

ANN. CHR. 814.

(a) *Muſ. Ital. to. 1. p. 54. &c.*

Palatii deſcriptio.

S. Anthymi monaſterium duplex.

XIX.

Adalhardi patrueles erant Fulradus abbas ſancti Quintini baſilicæ apud Auguſtam-Veromanduorum, & Folcuinus futurus epiſcopus Taruennenſis, ex Hieronymo patre, Caroli Martelli filio, Bernardi Adalhardi patris germano. Sancti Quintini baſilicam olim monachorum fuiſſe jam probavimus ex electione Ebertramni monachi, qui ex Sithieoſi monaſterio ad regimen Quintinianæ baſilicæ ſæculo ſeptimo aſſumtus fuit. Lagbardi & Hieronymi abbatum poſt Ebertramnum mentio fit in libro de miraculis ſancti Quiotini. Hieronymus tempore Pippini regis locum rexit, & poſt eum Fulradus, de quo in præſens agimus. Is hoc anno novam baſilicam inchoaſſe dicitur a Theodulfo Aurelianenſi antiſtite; quod Hemeræus potiùs de continuatione, quàm de inchoatione fabricæ, utpote Carolo vivente incœptæ, interpretandum exiſtimat. Theodulfi (b) verſus, quoodam litteris aureis ſcripti, bujuſmodi ſunt.

S. Quintini baſilica inſtauratur a Fulrado abbate.

(b) *Theodulf. lib. 2. c. 7.*

Cùm denis luſtris ternis minùs inclytus annis
Rex ageret Karolus ſceptra tenendo pia;
Rebus & humanis exemtas, culmina regni
Linqueret ingentis, rex Ludovice, tibi;
Datque octingentis Chriſti incarnatio felix
Addere carricalis quatuor atque decem;
Cudere cupit opus hujus venerabilis aulæ
Abbas Fulradus, nobilitate clueus.
Namque huic Hieronymus, Carolus pater exſtitit illi,
Qui propriæ ſpecimen gentis ad alta tulit,
Bella gerens, pacemque tuens, qui culmina regni
Ad prolem miſit, auxiliante Deo.

Monachos ad id tempus ibidem perſeveraſſe colligimus ex Dudone (c) decano ejus eccleſiæ, qui agens de baſilica ſancti Quintini a Nortmannis combuſta: *Quintini*, inquit, *teſtis ſuper æthera voti, incenditur delubrum, monaſticis rebus prabalteatum.* Idem Fulradus ſancti Præjecti martyris reliquias Caroli juſſu ſibi conceſſas, ſancti Quintini corpori ſociare conſtituerat: *ſed qui omnia antequam fiant prævidit, præfatas reliquias altò transferre & locare diſpoſuit: ubi a fratribus monaſtico ordine decenter ornatis, & abbate prædicti monaſterii locatæ honorificè requeſcunt*, ut

(c) *Dudo lib. 2. c. 12.*

S. Præjecti monaſterium.

legi-

ANN. CHR. 814. legitur in brevi relatione de adventu ſancti Præjecti apud Hemeræum; quod intelligendum videtur de monaſterio ſancti Præjecti, olim extra, nunc intra muros Auguſtæ-Veromanduorum poſito: cujus prima forte exordia Fulrado tribuenda ſunt; reſtitutio Alberto comiti & ſancti Quintini abbati, qui tamen primus ejus auctor vulgò cenſetur.

XX. Adalhardus abbas exſul.

Paullo poſt ſynodum Noviomenſem Adalhardus abbas in Heri inſulam juſſu Ludovici auguſti relegatus eſt; Pictonibus & Armoricæ conterminam, ubi olim ſanctus Filibertus abbas monaſterium exſtruxerat, ejus tumulo dein nobilitatum: Id ſine accuſatore, ſine congreſſu, ſine audientia & judicio factum ait Paſchaſius, non tamen ſine quorumdam optimatum invidia, qui Adalhardum, Walam fratrem, eorumque propinquos, ob maximam, quâ pollebant, in regno auctoritatem, Ludovico, pio quidem principi, ſed ſuſpicioſo ac meticuloſo, ſuſpectos reddiderunt, & longiùs ab aula amandari curarunt. Certè timebatur quàm maximè Wala, inquit aſtronomus, utpote ſummo apud Carolum imperatorem habitus loco, ne ſortè *aliquid ſiniſtri* contra novum imperatorem moliretur. Adalhardus itaque *pulſus præſentibus bonis, dignitate exutus, vulgi exiſtimatione fœdatus, ob beneficium rei publicæ exilium tulit*. Mittitur *quaſi unus ex ignobilibus* ad Heri inſulam. Miſſus verò illuc *omni humano privatur honore*, atque adeò Corbeienſis abbatiæ regimine, quod Adalhardus junior, ejus alumnus ac diſcipulus, eo abſente ſuſcepit, atque ad ſeptennium tenuit. Tum procedit ſenex noſter, ait Paſchaſius, quaſi ad epulas invitatus, ad deſignatum exſilii locum, fortis fide, mente alacer, conſcius puritate; Deo gratias agens, quòd dignus inventus eſſet pro veritate contumeliam pati; tantam denique conſtantiam præ ſe ferens, ut duo archiepiſcopi, qui eum diſcedentem ſalutaverant, imperatori auguſto retulerint, numquam ei gaudium ſimile afferri potuiſſe, quippe ſibi gratulauti, quòd priſtinam in Chriſto reciperet libertatem. Quod audiens imperator, pudore ſuffuſus doluit ſe feciſſe, quod jam inhibere ſuppudebat. At verò pius Chriſti famulus hoc cæſari quaſi pro crimine imputantibus ajebat, id Dei nutu fieri, non hominis poteſtate; ſe, ubi Deo viſum fuerit, revocandum. *Interim verò*, inquit, *quæſo, parcite a Deo collato nobis principi, quod non ſuâ quodam modo, ſed Domini noſtri, cui peccavimus, utitur voluntate. Cæterùm, juxta beati David vocem, ſi Dominus incitat eum adversùm nos, precor ſuppliciter exorate, ut ſacrificium humilitatis noſtræ odoretur*. Sic inter omnium voces ac ſiugultus gementium, qui veritatis & juſtitiæ patronum ac vindicem quaſi amiſſum lugebant, medius ipſe conſolator aderat, incitatorque factis ampliùs quàm verbis ad virtutes.

Acceptus in Herenſe monaſterium, cui tum Arnulfus abbas præerat, primùm quidem inter fratres quaſi ſub cuſtodia degere videbatur: dein verò ubi eis propius notus eſſe cœpit, tum ejus amore toti iuardeſcere, ipſum quàm maximè venerari, non ob regiæ propinquitatis honorem, ſed ob præſtantiam ejus meritorum ac virtutum: ut ejuſdem loci pater & totum illud Herenſium collegium, in ejus converſi obſequium & admirationem, nihil abſque ejus conſilio agerent, eique in omnibus morem gererent. Interim ille jam cæleſti ſabbato ac quiete fruebatur, eratque ipſi felix illa habitatio in modum paradiſi, ex quo ſerpentis invidiâ primus ejectus homo eſt. Hinc totus effuſus in gratiarum actiones, preces pro exſilii ſui auctoribus offerre Deo non ceſſabat, rogans & obſecrans, ut eis hoc, quodcumque erat, peccatum condonaret; ſimul lugens ac dolens eorum vicem, qui in delicias & amorem ſæculi reſoluti, licentiam vel impunitatem ſcelerum pro felicitate habent. Neque tamen aut loci, quo dudum inſederat, aut ejus in quem propulſus erat, amore tenebatur, paratus pro hominum, vel potiùs Dei impulſu, locum mutare, utpote cujus converſatio in cælis tota eſſet. Sic divino arbitrio factum eſt, ut, qui pæne omnes Europæ partes ſplendore virtutum ſuarum illuſtraverat, eriam extremos Aquitaniæ fines ac receſſus eodem lumine colluſtràret. In eo receſſu ſtudia litterarum non omnino abjecit, ut fidem facit hiſtoriæ tripertitæ Corbeienſis codex, quem, cùm in Heri inſula exſul ageret, deſcribi curavit.

XXI. Wala fit Corbeiæ monachus.

Cùm verò Corbeia mærens tanto viduata pattono lugeret; in conſolationem ſui, Domino diſpenſante, Walam Adalhardi fratrem, virum clariſſimum, inter eos quos habebat nobiles, velut tironem ſuſcipere meruit, quem poſt deceſſum fratris patrem demum habitura erat. Hunc ipſe receſſum proprio arbitrio, Deo duce, elegit ad ſanandam æmulorum invidiam; ſed non ante in monaſterium admiſſus, quàm variis repulſis & increpationibus, ut regula præcipit, probatus fuiſſet. Tum, depoſito ſæcularis militiæ cingulo, mundique iliecebris ſine dolore abjectis quas ſine amore penes ſe habuerat, propoſitum monachi tanto fervore arripuit, ut ei levia eſſent, quæ pleriſque duriſſima videntur. Venit enimvero, Paſchaſio teſte, ad monaſticam vitam jam pæne perfectus: quod ex his, quæ ſuperiùs de ſæculari

ejus

ejus vita diximus, facilè intelligitur. Mox omnium oculi in eum, tamquam ad lumen, defixi erant; & qui ab aliis erudiendus venerat, ipse exemplo suo gravitatis ac probitatis informabat omnes: unde faciliùs coram solo, quàm coram ipso aliquid reprehensione dignum admisissent, pudicâ mente singuli oculos vultumque ad ejus conspectum submittentes. Fortè, cùm novitius adhuc esset, tumescente alveo fluminis, jussum est more solito, ut fratres turgentes herbas resecarent, ne aquæ ampliùs exundarent. Tum ille cæteros exhortari cœpit, ut tunicis tantùm induti, (frigus autem rigebat) in aquam se demitterent ad opus accelerandum. Nec mora perplures cum eo aquas ingressi, multo frigore correpti sunt; quo relato ad patrem monasterii juniorem Adalhardum, mox inde extracti sunt, atque increpiti, ne deinceps talia auderent. ANN. CHR. 814.

Post annuam probationem hospitio præfectus, mirum est quàm humilis quàm humanus ac benignus fuerit in omnes. Vidisses eum viliora semper appetere, aspera tolerare, horrida & fœtida attrectare, non modò calceamentis hospitum extergendis, sed & vulneribus pauperum curandis, vestibusque abluendis; cujus laborem si quis relevare vellet, conquerebatur, quòd ejus officium sic evacuarent, & obedientiam sibi commissam præriperent. Jam verò noctu, post brevissimum somnum, non minùs ante, quàm post vigilias fratrum, cùm Maria indefessus ad pedes Domini Jesu, coram sanctis altaribus prostratus huml jacebat, lacrymarum imbre solum rigans, Deum rogans atque pulsans, ut ei januam pietatis suæ aperiret. Hinc Paschasius nomen ei tribuit magni illius Arsenii, qui lacrymarum singulari dono præditus erat; eumque comparat cum sancto patre Benedicto, atque etiam Jeremia ob adamantinam in improbos constantiam, cùm esset virorum omnium mansuetissimus. Denique cùm vice sua hiemalem fratrum calefaceret domum, quantò magis igne & fornacis incendio torridus, ac fumo infuscatus videbatur, tantò augustiùs virtutibus resplendebat. Ex hoc exemplo rectè infert Paschasius, nonnullos, qui inter virtutum tirocinia innutriti sunt militaribus rebus, postmodum ad Christi militiam puriores ac perspicaciores accedere, quàm si essent inexperti.

XXII. Propinqui ejus quid passi.

Erant Adalhardo & Walæ Bernarius frater sorores duæ, Theodrada & Gundrada: ex quibus ille Corbeiæ jam monachus, *Lirinum remittitur*, ut loquitur Paschasius; dein, ut videtur, translatus in sancti Benedicti monasterium, Floriacense an Casinense, ex quo eum postea revocatum, & Corbeiæ demum cum Adalhardo restitutum fuisse astronomus tradit. Gundrada, sororum altera, quæ inter venereos palatii ardores, inter mulcentes delicias atque omnia libidinis blandimenta, sola meruit, ut Paschasius credebat, reportare pudicitiæ palmam, & triumphum victrix obtinere pudoris, ad Pictavense monasterium sanctæ Radegundis ablegata: ut, cui inter palatii discrimina ex parte similis fuerat, in claustro virtutum ejus insignia imitaretur. Denique Theodrada eorum soror Deo devota, quæ jam reddito fructu nuptiarum, secundùm castimoniæ gradum arripuerat in parthenone beatæ Mariæ apud Suessionas, ubi sanctimonialium cœtum abbatissa regebat; hæc, inquam, tamquam innocens, sub sancta professione ibidem relinquitur. Ad Walæ uxorem quod attinet, fortè hæc fuit Gerberga, filia Willelmi ducis, quæ ob mariti secessum sanctimonialis facta fit, dein jussu Lotharii aquis præfocata, ut superiùs jam diximus. Hæc fortuna fuit omnium Adalhardi ac Walæ propinquorum. Walæ ipsius uxor.

XXIII. Leidradus archiepisc. fit monachus apud S. Medardum.

Leidradus antistes initio imperii Ludovici, ut tradit Ado Lugdunensem archiepiscoparum sponte abdicavit, & in Suessionense sancti Medardi cœnobium se recepit. Haud scio an Hilduinus jam huic loco præerat; nam quæ de Hugonis præfectura leguntur in chronico Novaliciensi, nullam fidem merentur. Leidrado in sedem Lugdunensem subrogatus est Agobardus, antea ejusdem ecclesiæ chorepiscopus, quem Barnardus jussu regis consecravit, consentientibus aliquot ejusdem provinciæ episcopis, id improbantibus aliis tamquam immane crimen, utpote canonibus apostolorum contrarium censentibusque, episcopum, vivente altero episcopo non esse ordinandum. Concilium hac de re Arelate convocatum tradunt, ubi, excusato ægrè Barnardo, statutum fuisse dicitur, ut, Leidrado ad suam ecclesiam reverso, Agobardus nihilò minùs in suo gradu remaneret: sed ut deinceps nullus episcopus, alio vivente, constitueretur. Non tamen ad suam ecclesiam revertit Leidradus: at quàm diu in monasterio sancti Medardi vixerit, incertum. Ejus obitus quinto kalendas Januarias notatur in necrologio ecclesiæ Lugdunensis.

XXIV. Benedictus Mauri-monasterium reformat, Indam condit,

Ubi Ludovicus imperium subiit, mox, Benedictum Anianæ abbatem secum in Franciam traxit, eique Maurum-monasterium commisit, in Alsatia positum, ubi complures strictioris vitæ sequaces ex Anianæ monasterio adductos colloçavit. Verùm quia locus ille longiùs distabat ab Aquisgranensi palatio, ubi residere solebat imperator, nec proinde in promtu aderat Benedictus, quem ille multis de causis sibi

ANN. CHR. 814.

ſibi neceſſarium credebat; placuit Ludovico, ut non longè a palatio locum ſibi aptum provideret, in quo cum paucis e ſuis convarſaretur. Itaque *fratribus Mauro degentibus* præfecto abbate, ipſe cum nonnullis imperatoris voluntati obtemperaturus acceſſit. Vallis erat a palatio ſex ferè millibus diſtans, Inda a proximo rivulo dicta, quæ viro Dei maximè arriſit. Illic novi monaſterii ſedem figere conſtituit Benedictus. Perfectis ex regia munificentia ædificiis, eccleſiæ dedicationi, ſub titulo ſancti Cornelii papæ & martyris factæ, adfuit imperator, qui locum ex fiſcalibus prædiis copioſiſſimè ditavit ad triginta fratres alendos, quibus immunitatem ſcripto diplomate conceſſit. Hinc fratrum numerum ex notis monaſteriis Benedictus congregavit, qui aliis exemplo ac documento eſſent futuri, dum indigenæ, æterno regi militare deſiderantes, eorum locum ſupplerent. Poſt hæc cœpit vir Dei palatinas præter moram terere fores, & olim dimiſſum ferre tumultum ob multorum utilitatem. Omnes ſiquidem, qui quidvis negotii apud imperatorem habebant, cauſas ſuas commendabant Benedicto. Hic verò benignè accipiebat univerſos, eorumque petitiones vel querimonias, ſchedulis impreſſas, opportuno tempore offerebat imperatori: qui ſimul Benedictum videbat, mox *mappulam*, *manicaſque ejus* palpabat, ſi quid ejuſmodi ſebedularum reperirer. Libenter quippe ſubditorum querimonias audiebat, earumque rationem habebat. Sic Benedictus omnium miſerorum patronus & advocatus erat, utì monachorum pater & inſtitutor. Ab hoc tempore Benedictus, cùm propter Ludovici commorationem Aquiſgrani pæne continuam Indæ demorari cogeretur, Anianæ abbatem ſuo loco Senegildum præfici curavit.

XXV. Riculfo Moguntino epiſcopo ſuccedit Heiſtulfus.

Sub initium hujus anni, aut certè ſub præcedentis exitum, e vivis exceſſit Riculfus pontifex Moguntinus, allo nomine Damœta dictus, ſepultuſque eſt in baſilica monaſterii ſancti Albani, ab ſe condita & dedicata: ubi verò tempore anni ſuperioris concilium, ex provinciis Moguntina & Colonienſi conflatum, habuerat. Non ergo ante ſeneſcentem annum ſuperiorem, quo ejus obitus in chronico Saxonico reponitur, nec certè poſt hunc annum locari potaſt, quo ſucceſſor ejus Heiſtulfus ſeu Haiſtulfus ordinatus fuiſſe dicendus eſt; quippe qui hoc ipſo anno Rabanum presbyterum x. kalendas Januarii ordinavit, anno ſcilicet primo Ludovici auguſti, ex Fuldenſibus annalibus Lambecianis. Is in regimine Weiſſenburgenſis monaſterii dicitur ſucceſſiſſe Bernario, ad cathedram Wormatienſem ſub finem octavi ſæculi promoto: qui tamen epiſcopus & abbas appellatur in Augienſi necrologio, tamquam abbatiam ſimul cum epiſcopatu, ut tunc non rarò fiebat, retinuerit. Idem Perinharius dictus in libro fratrum conſcriptorum (*a*) ſancti Galli apud Goldaſtum, quo in libro, ſicut & in Augienſi, ubi Weiſſenburgenſes recenſentur, nulla Heiſtolfi mentio fit: niſi is ſit Juſtolfus epiſcopus, qui in utroque notatur, cum Perinhario ſeu Bernario mox dicto, Folwico, Atone, Otgero, & Benedicto epiſcopis in ſancti-Gallenſi, quibus Grimaldus abbas ibidem adjungitur; in Augienſi verò Gerhoh abbas inter Juſtulfum epiſcopum & Bernarium epiſcopum & abbatem.

(*a*) *Gold. to. 2. rer. Alam. p. 285.*

XXVI. Amalario Trevirenſi Heim abbas Mediolacenſis.

Hoc ipſo anno Hetti abbas Mediolacenſis ſuffectus eſt in locum Amalarii metropolitæ Trevirenſis, qui diem ultimum abſolvit cum legatione Conſtantinopolitana. Hic auctor eſt libri de ceremoniis baptiſmi ad Carolum auguſtum; non verò quatuor librorum de officiis eccleſiaſticis, qui ab aliquot ſæculis eidem falsò adſcripti ſunt. Alius quippe fuit Amalarius archiepiſcopus Trevirenſis, ut diſertè probat Sirmundus in epiſtola ad Conſtantinum (*b*) Cætanum; alius Amalarius horum librorum ſcriptor, collectorque regulæ canonicorum in ſynodo Aquiſgranenſi, de quo ſuſiùs (*c*) in conſequentibus agemus. Amalharius epiſcopus monaſterio ſancti Eucharii dono dedit collectaneum Eugipii abbatis, qui manu ſuâ nomen proprium codici cum ſolemni adjuratione ſic præſcripſit, teſtn Browero. *Amalberi epiſcopus civitatis Treforenſis, quem adquiſivi parvitate meâ, trado partibus eccleſiæ ſancti Eucharii Treforenſis ſucceſſorum. Quiſque futurus ſit, ſive potens in ſæculo, ſive pauper, ſive ſcholaſticus, ſive idiota, te precor per Dominum Chriſtum, qui nos judicaturus eſt, ut ne auferas illum a ſupra dicta eccleſia. Et ut firmiùs cognoſcatur, meâ manu ſubſcripſi, & in principio, & in fine libri.* Nunc tamen contra legatoris voluntatem iſte codex ſervatur in metropolitana bibliotheca. Sepultus eſt Amalarius in æde Paulinlana. Ejus ſucceſſor fuit Herri abbas Mediolacenſis cœnobii, quod Trevirenſium antiſtitum quoddam veluti ſeminarium erat, natalium ſplendore illuſtris, germanus frater Grimoldi ſeu Grimaldi, Ludovici Germaniæ regis archicapellani, ac demum abbatis ſancti Galli, ut inferiùs videbimus, ubi de ejus obitu agemus, qui poſt annos prælaturæ triginta-ſeptem contigit, non tantùm *triginta*, ut in vulgata hiſtoria (*d*) Trevirenſi legitur.

(*b*) *Sirmond. to. 4. nov. collect. p. 642.*

(*c*) *Infra n. 32.*

(*d*) *Spicil. to. 12. p. 213.*

Non

ANN. CHR. 814. XXVII.

Non Mediolacenſis, ſed Medianenſis in Voſago, ut ſuperiùs (*e*) jam diximus, monaſterii abbas fuiſſe videtur Fortunatus ille, de quo Frotharius epiſcopus in prima & tertia ex ſuis epiſtolis agit: quæ res paullo accuratiùs hoc loco tractanda eſt. Sub initium principatus Ludovici auguſti magna ſimultas orta inter Fortunatum abbatem adventitium, & monachos ſuos, de portione, quæ utriſque competere debebat. Fortunatus ſummo jure totius ſubſtantiæ adminiſtrationem ſibi vindicabat: monachi verò, ut ille erat alieni gregis & inſtituti, certam ſibi portionem aſſignandam eſſe contendebant. Res ad Ludovicum delata, commiſſaque ejus negotii cura Smaragdo abbati ſancti Michaëlis ad Moſam, qui monachis *portionem de abbatia dedit, at regulariter viverent*. Et re quidem verâ hi *regulariter* vixere, *quouſque Fortunatus receſſit*: verùm, eo mortuo, Hiſmundus ejus ſucceſſor monachorum portionem uſurpavit, pollicitus, ſe eis omnia neceſſaria *regulariter adminiſtraturum*. At ille fidem feſellit; unde monachi conqueſti ſunt apud Frotharium Tullenſem epiſcopum, dicentes, ſe, rebus neceſſariis deficientibus, regulariter vivere non poſſe. Venit ille, & rem, uti expoſita fuerat, ita habere cognovit. Ipſo agente, promiſit abbas, ſe omnino emendaturum, quidquid hacteus negligenter ab ipſo actum fuerat. Aſſentiebat Frotharius, & ut monachi patiter conſentirent, ſatagebat. Sed illi timentes, ne, ſicut ſæpius evenerat, aut per abbatem, aut per ejus miniſtros, illius promiſſio ſtuſtraretur; ejus promiſſis fidem habere noluerunt, portionem ſibi aſſignatam reddi poſtulantes. Negare abbas ſe id facturum injuſſu imperatoris. Hujus adeundi facultatem ſibi dari unanimi conſenſu monachi Frotharium togarunt, affirmantes malle ſe de monaſterio expelli, & oſtiatim mendicando vivere, quàm falſis promiſſionibus eludi, & ſub falſo monachorum nomine irregulariter vivere. Hanc facultatem eis indulſit Frotharius, idque litteris imperatori ſignificavit, ac monachos aliis litteris Hilduino abbati & archicapellano commendavit. Quid de his ſtatuerit imperator, nobis haud innoteſcit. Verùm in toto hoc negotio actum videtur, non de Mediolacenſi monaſterio diœceſis Trevirenſis, ſed potiùs de Medianenſi, quod intra fines parochiæ Tullenſis ſitum eſt. Cur enim ad Frotharium Tullenſem reclamaſſent illi monachi, & non potiùs ad Trevirenſem antiſtitem, ex abbate Mediolacenſi, ſi Mediolacenſes ipſi fuiſſent? Accedit quòd eo tempore Medianom-monaſterium regebat Fortunatus patriarcha & abbas; & interpoſito poſt eum Waldone, Iſmundus epiſcopus dictus: quæ omnia prædicto negotio apprime congruunt, ut jam ſuperiùs (*a*) oſtendimus. Denique in veterrimo codice, quo uſus videtur Cheſnius in his edendis epiſtolis, non *Mediolacenſis*, ſed *Mediolanenſis* monaſterii adſcripta eſt mentio, ubi fortè primitus ſcriptum fuerat *Medianenſis*. Cæterùm nullam fortè antiquiorem invenias partitionem reddituum factam inter abbatem & monachos, quàm iſtam, cujus ſimiles, in monaſteriis Dionyſiano & Germanenſi ab Hilduino abbate factas, poſtea videbimus.

(*e*) *Lib.* 26. *n.* 83. Lis inter Fortunatum abbatem & monachos Medianenſes.

(*a*) *Lib.* 26. *n.* 83. Monachorum portio ſeparata.

Iſimundo ſeu Iſmundo Johannes de Bayona ſubjungit Theodericum & Reginardum Medianenſes abbates. Et Regioardum quidem ejus loci rectorem fuiſſe conſtat ex diſticho, quod altari beatæ Mariæ ab eo erecto appoſitum ita legebatur, referente Bayone.

Hoc altare in honore Dei ſanctaque Mariæ
Munere de propro Reginardus contulit abbas.

At vereor, ut Theodericus ejuſdem loci rector fuerit, & non potiùs Senonienſis. Hos enim ſuſpicor eſſe abbates duos, quibus idem Frotharius inſcribit epiſtolam viceſimam-ſextam, in qua agit de luporum infeſtatione, qui tunc temporis illas plagas devaſtabant, hominesque, jam ſuperiori anno peſte affectos, devorabant; deque murium pernicie, qui vineas, ac ſegetes tum depaſcebantur. Quapropter „ Teutdericum & Ragenardum monet Frotharius, ut præcipiant, omnes presbyte„ ros, in illis locis commanentes, ad ſua monaſteria pariter convenire, & per „ triduum jejuniis & litanis inſiſtere, cilicio & ſacco obvolvi, cinere conſpergi, „ & communi ſupplicatione Domini clementiam obnixè deprecari: ut ejus exube„ rans miſericordia non ſecundùm merita eos dijudicet, ſed ad pœnitentiam re„ currentes miſeticorditer ſuſcipere dignetur. Omnem itaque populum *ad confeſſio„ nem & pœnitudinem pro peccatis ſuis* a ſacerdotibus provocandum, *ne ſubitò*, inquit, *nos exitialis morbus abſumat, & iaferni voracitas perenniter cruciandos abſorbeat: &, ſi mens noſtra caritatis amore Dei conſpectibus venuit famulari, ſaltem mortis formidine a malis retracta, in ſalutiferis actibus convaleſcat*. Hæc, diverſis licèt geſta temporibus, continuâ ſerie exponere viſum eſt operæ pretium, ut juxta ſe poſita ex mutua collatione ampliùs eluceſcant.

ANN. CHR. 814. XXVIII. Haguſtaldenſis epiſcopatus deficit.

Ut res hujus anni paucis abſolvamus, hoc tempore deſiiſſe traditur in regno Northanimbrorum epiſcopatus Haguſtaldenſis, qui ab origine, id eſt ab annis ferme centum & quadraginta, ſancto Wilfridu auctore Benedictinis monachis paruerat. Quæ fuerit hujuſce ceſſationis cauſa, non prodit Richardus (a) ejus loci prior, qui hanc ait accidiſſe ante devaſtationem ejus provinciæ, a Danis factam anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-quintu: quo ex tempore, eversâ ejus loci eccleſiâ, per Eardulfum Lindisfarnenſem epiſcopum Haguſtaldenſis epiſcopatus apud Ceſtram inſtauratur anno ejuſdem noni ſæculi octogeſimo-tertio, poſt annos duodecim demum in urbem Dunelmum tranſlatus. Sic Haguſtaldenſis eccleſia ornamentis & cultoribus fere deſtituta fuit ad ſæculi duodecimi initium: quo ex tempore canonicis regularibus ſancti Auguſtini paruit.

(a) *Script. t. 300.*

ANN. CHR. 815. XXIX. Ratgarii concordia cum epiſcopo Vvirziburgenſi.

(b) *Tradit. Fuld. p. 562. malè 535.*

INſequente anno Ratgarius abbas Fuldenſis concordiam paciſcitur cum Wolfgero Wirziburgenſi epiſcopo: at novas cum ſuis monachis rixas ſerit, quæ in apertam demum ſeceſſionem verterunt. Lis erat cum epiſcopo de quibuſdam decimationibus, quas Ratgarius in illa parochia Fuldenſibus deberi contendebat. Has tandem eis ceſſit (b) Wulfgerus, ad priſtinam diſcordiam, quæ inter ipſos verſabatur, removendam, reformandamque veram concordiam & chriſtianam caritatem. Inter alia dedit epiſcopus *cum conſilio fratrum ſuorum* prædicto abbati villas quinque cum monaſterio Holzkyrica, item ſeptem alias cum monaſterio *Rateſtorf*, quæ monaſteria in illa parochia ſita erant. Actum vt. kalendas Aprilis, anno ſecundo Ludovici imperaturis. De priori monaſterio aliàs diximus. Rateſtorfenſe, monachorum cœnubium Caroli Magni ætate (c) a Reggone, Hartone, Brunichone, ſancti Bonifacii memoriæ ſub titulo ſanctæ Cæciliæ conditum traditur.

(c) *Antiq. Fuld. p. 147.*

XXX. Fuldæ nova ſeditio.

Actum eſt ſuperiùs (d) de Fuldenſibus turbis, ob Ratgarii abbatis ſævitiam excitatis, quæ Caroli Magni auctoritate tantiſper repreſſæ, demum in apertam ſeditionem erupere. Id factum ait Candidus *propter auſteritatem indiſcreti paſtoris*: quo ſedente, nun pauci monachi, *prætextu alicujus utilitatis*, ad alia monaſteria extruſi ſunt, &, quod dictu ac viſu miſerabile fuit, *ſenes atque decrepiti*, abſque ulla compaſſione, ad loca diverſa inviti diſtracti. Hanc tragœdiam pathetice deſcribit Rabanus, teſtis ejus ipſe ac particeps in carmine tricesimo ad quemdam Fuldenſem monachum exſulantem. Tunc Fuldenſis congregatio, quæ uno corpore, unâque animâ conſtare videbatur, diviſa eſt in duas partes: quarum una Fuldæ remanſit, alia foràs extruſa fuit. Nullæ preces, lacrymæ nullæ durum patrem flectere valuerunt. Immo obduruit ille ad preces gemitusque ſuorum.

(d) *Lib 3. p. 82.*

Dureſcit qui animo, & cedere neſcit,
Trux deturbat oves, cæde cruentat;
Nullius miſeret, ſævit in omnes.
His commota malis turba reliquit
Antiquum ſtabulum: ſit peregrina,
Læſis una ſalus pergere longe eſt,
Et infra: *Diverſo interea mœnia luctu*
Miſcentur: reſonant cymbala cumque,
Et ſignum eccleſia convocat omnes,
Accurrunt tumulo martyris almi.
Flet miſta ſenibus plebs juniorum,
Ex imo gemitus pectore ducunt,
Expanduntque manus cum prece fuſa.

ſic deſinit mutilum carmen, quod quovis colore melius lugubrem hanc ſcenam repræſentat. Mihi aliquando viſum fuit, Rabanum per eam tempeſtatem peregrè abiiſſe in loca ſancta, quod ex ejus commentario in Joſue nondum edito colligendum putabam. Verùm hunc locum ex Origene deſumtum poſtea deprehendi. Ratgarii feritatem ac ſæcinus Modeſtus monachus præclaro ſchemate depinxit, in quo Ratgarius ipſe eum pedo paſturali, abſque monaſtico cucullo exhibetur, appoſitâ monocerotis (e) imagine, infeſto cornu in oves incurrentis, qualis in ſequenti pagina exhibetur.

(e) *Fuld. antiq. p. 90.*

In

ANN. CHR. 825.

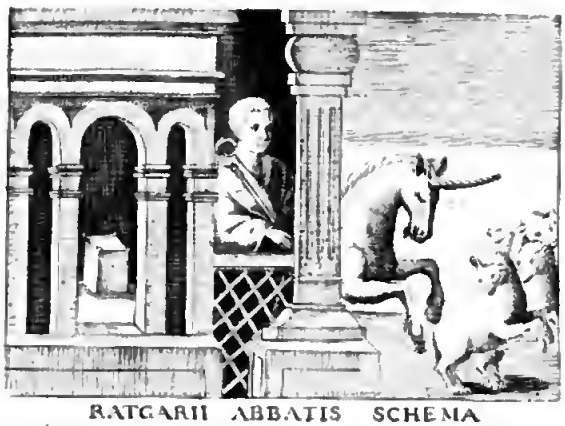

RATGARII ABBATIS SCHEMA

In his anguſtiis monachi unum his malis remedium, quod jam in Carolo experti erant, ſibi ſupereſſe exiſtimaruut, perfugium ſcilicet ad Ludovicum imperatorem; qui auditâ eorum vexatione, tantum dolpris ſe concepiſſe faſſus eſt, quantum numquam ſecundùm parentis ſui Caroli obitum expertus fuerat. Hic itaque occidentales monachos, Aaronem & Adalfridum cum aliquot ſociis, ex Gallia accitos, Fuldam ire juſſit ad has turbas componendas, ad revocandos exſules, & ad ea corrigenda, quæ in his turbis vitiata fuiſſent. Illi ubi eò advenerunt, Ratgario quieſcere juſſo, monaſterii ſtatum componere cœperunt, decanis cum præpoſito conſtitutis: ſicque Fuldenſibus pax reſtituta eſt, *qui ſub eorum magiſterio* per aliquod tempus, vitam quietam duxerunt. Nihilò minùs hoc anno, ſi valet Broweri (*a*) correctio, rogaru Ratgarii abbatis dedicata eſt eccleſia in Celiis ab Heiſtuifo Moguntiacenſi archiepiſcopo in honorem domini noſtri Jeſu-Chriſti, & ſancti Bonifacii martyris, ac ſancti Johannis Baptiſtæ, ſanctorumque Petri & Pauli, Martini, Benedicti & Cæciliæ, quod ſanctimonialium (*b*) cœnobium erat, Fuldâ diſtans octodecim ferè milibus paſſuum ad ortum ſolſtitialem, juxta collimitium orientalis Franciæ, & tractus Hennebergii.

Monaſterium in Celiis.

(*a*) *Ibid. p. 152.*

(*b*) *Ibid. p. 146.*

Duo eodem anno in eadem Wirziburgenſi diœceſi condita fuiſſe monaſteria Bucelinus auctor. Murhartenſe in pago Wirtembergenſi, haud procul ab Hala civitate Suevica, a Ludovico imperatore conditum tradunt; ejuſque condendi auctorem fuiſſe Waldericum ſeu Walthericum, virum ſanctum, primumque loci abbatem, qui eremiticam vitam hactenus ſectatus fuerat. Ejus itaque rogatu Ludovicus *in nemore prope caſtrum ſuæ proprietatis, quod vulgò Hunenburg dicitur, juxta rivum, qui dicitur Murra*, cœnobium condidiſſe memoratur pro duodecim fratribus, qui cum Waltherico abbate illic Deo ſervire, & ſecundùm inſtituta regulæ beati Benedicti vivere deberent, Murra dexteram Nicri ripam ſubit, Alterum Swarzachium ad Mœnum in honorem Salvatoris, ac beatæ Mariæ virginis ac ſanctorum Sebaſtiani ac Felicitatis Martyrum a Megingaudo duce ſeu præfecto regionis, & ab ejuſdem uxore Imma ædificatum: cujus Benedictus abbas primus a Bucelino aſſignatus, eidem loco ad duodetriginta annos præfuiſſe dicitur. Aliud ejuſdem nominis monaſterium in diœceſi Argentoratenſi, a Ruthardo duce Alſatiæ, ejuſque conjuge Irmeſinda conditum, de quo aliàs (*c*) diximus.

XXXI. Monaſteria duo condita in Germania.

(*c*) *Lib. 20. n. 75.*

Tentatum etiam tertium in Saxonia monaſterium ab Adalbardo juniore, qui ſenioris vices exſulantis in regimine Corbeienſi tunc gerebat. Is animo repoſitum habens magiſtri ſui votum de conſtruendo apud Saxones monaſterio, ut ſcribit auctor libelli de conſtructione novæ Corbeiæ; ſive, quod tradit Paſchaſius impulſus a Wala, primo ejus conſilii auctore; ejus exſequendi provinciam in ſe ſuſcepit, atque habito eum fratribus ſuis, & cum quibuſdam Saxonibus conſilio, rem ad imperatorem retulit, qui tunc placitum habebat apud Patherbrunnam. Probavit conſilium

Adalhardus junior.

ANN. CHR. 815.

filium imperator, & ad christianæ in illis partibus religionis profectum illic monasterium monachorum constrvi jussit. Petita obtentaque facultas ab Hathumaro diœcesano episcopo. Mox idem abbas cœnobium construere cœpit in loco, Hechi appellato: ubi, cùm per sex ampliùs annos laboraſſet, nihil tamen perficere potuit. Reservatum id erat seniori Adalhardo, qui post id tempus Corbeiam novam in ea regione exstruxit. Sed de his accuratiùs infra.

XXXII. Radoni abbati Vedastino succedit Adalungus.

Ad hunc annum refertur obitus Radonis abbatis monasterii Nobiliacensis seu sancti Vedasti apud Atrebatas, olim cancellarii Caroli imperatoris. Laudatur ab Alcuino (*a*), quòd sancti Petri basilicam, in favillas ac cineres redactam, augustiùs renovaverit, varilsque ornamentis, pallis ac vasis sacratis exornaverit, ac tumulum sancti Vedasti, atamque illi adjunctam vario metallo decoraverit. Radoni sufſectus Adalungus, legatiouibus ab Ludovico impositis illustris, uti sequentia docebunt.

(*a*) *Alcuin. epigr. 66. 67. 68. & 81.*

XXXIII. Justo abbati Claudius inscribit commentarios in Matthæum.

Florebant hoc tempore Justus Carrosensis, Theodemirus Psalmodiensis, & Dructerannus Calmeliacensis abbates, quibus hoc ferè anno singulos commentarios destinavit Claudius tum presbyter, dein episcopus Taurinensis, ob impugnatum cultum sacrarum imaginum famosus, qui ante mortem Caroli ex Hispania in Galliam accesserat, & in Ludovici notitiam ac familiaritatem venerat. Ibi Justum abbatem aliquando cùm vidisset, rogatus ab eo est, ut ad fratrum ejus utilitatem quosdam commentarios ederet in sanctum evangelium, quod ille inçunctanter exsecutus est, edito commentario in Matthæum cum nuncupatoria ad Justum abbatem epistola, cujus hæc verba sunt.

Domino sancto ac beatissimo, cum peculiari cultu & affectu & specialiter excolendo patri Justo abbati, Claudius peccator. Anno octingentesimo quinto-decimo incarnationis salvatoris Jesu-Christi *Domini nostri, postquam pius ac mitissimus princeps, sanctæ Dei ecclesiæ catholicæ filius HLudovvicus, anno secundo imperii sui, ealesti fultus auxilio, adversùs barbaras nationes movisset exercitum, teque abeunte, & discedente tuâ paternitate ex palatio jam dicti principis ad tutum dilectumque, uti semper, tui monasterii portum: injunxisti mihi, ut aliquod dignum memoriâ opusculum in expositione evangelii ad legendum dirigerem fratribus monasterii vestri. Atque utinam tanta esset facultas, quanta obediendi voluntas ad id quod vis. Sciat me continuò studii mei dirigere voluntatem, & evangelium secundùm Matthæum ex opusculis sanctorum patrum, licèt nonnullorum quàm difficile sit nancisci opera, ut valui, inquirere, & explanare conatus sum.*

In consequentibus prolixitatem operis excusat, & codicis inconcinnam ordinationem; quod infirmitati corporis, oculorumque imbecillitati imputandum dicit. In fine optat, ut, si hic *propter spatiamenta terrarum* oculis corporeis se mutuo contueri sæpius non detur; saltem in cælo mutuâ præsentiâ gaudere liceat. Ussserius, Claudium Hibernum esse ratus, quem ex Hispania ortum fuisse ex Jona constat, edidit fragmentum hujus epistolæ inter Hibernicas, quam integram in Appendice hujus voluminis habes ex codice Laudunensi. Hic est venerabilis Justus abbas ex monasterio Carrosensi, qui ab Ludovico imperatore obtinuit hoc anno præceptum regium, quo monasterii sui possessiones, confirmantur, adjectâ facultate eligendi abbatis secundùm regulam sancti Benedicti. Datum pridie idus Februarii, anno secundo imperii Ludovici, indictione VIII. Actum Aquisgrani palatio regio, ubi sine dubio Justus cum Claudio colloquium habuit. Quod bellum hoc anno *adversùs barbaras nationes* motum ait Claudius, id intelligendum de illo bello, quod Ludovicus Caliphæ Cordubensi hoc tempore indixit.

Eidem Ludovicus diploma concedit.

Cæterùm, quia de Claudio non infrequens deinceps commemoratio facienda erit, juvat, ad amovenda multorum de natali ejus solo præjudicia, proferre Jonæ episcopi Aurelianensis de eo testimonium, ex quo appareat, ipsum non Scottum Hibernumve, sed Hispanum, & quidem Felicis Urgellensis quondam episcopi discipulum fuisse; sic enim Jonas de Claudio habet initio libri primi de cultu imaginum contra ipsum. *Is itaque, de quo agitur, exortus ex eadem Hispania, ejusdemque Felicis discipulatui ab ineunte ætate inhærens, per aliquod tempus in palatio memoratæ gloriosissimi ac serenissimi, Deoque amabilis augusti* Ludovici *in officio presbyteratus militavit. Sed ut aliorum utilitati doctrinâ prædicationis evangelicæ, quæ illi admodum inesse videbatur, consuleret; ipsius piissimi principis clementiâ præsul Taurinensis subrogatus est ecclesiæ.* Hæc Jonas; qui ita interpretandus est, ut Claudius Ludovico augusto ante initum imperium adhæserit. Prestiùs idem Jonas in epistola ad Catolum regem, libris suis præfixa, Ludovicum augustum laudat, quòd *quemdam presbyterum, natione Hispanum, nomine Claudium*, qui aliquid temporis in palatio suo in presbyteratus militaverat honore, Taurinensi ecclesiæ præsulem subrogari fecerit; nempe *ut Italicæ plebi, quæ magna ex parte a sanctorum evangeli-*

epiſtarum ſenſibus procul aberat, ſacræ doctrinæ conſultum ferret, eis præficiendo hominem, *cui in explanandis ſanctorum evangeliorum lectionibus quantulacumque notitia ineſſe videbatur*. ANN. CHR. 815.

XXXIV. Theodemiro abbati dicati Claudii commentarii. (a) *Annalect. to. 2. p. 30.*

Eodem tempore idem Claudius tres libros in Geneſim dicavit Theodemiro abbati Gallo, qui poſtea prolixam contra eum epiſtolam ſcripſit, in Jonæ libro tertio magna ex parte relatam. Eidem abbati nuncupatæ ſunt ejuſdem Claudii expoſitiones in Exodum & in Leviticum. Hæc omnia conſtant ex præfatione ejuſdem auctoris, præmiſſa commentariis in Leviticum, ex qua tempus ſcriptorum horumce trium commentariorum intelligimus; ita (*a*) enim ille ad Theodemirum abbatem: *Cogis & compellis, cariſſime frater Theodemire abba, atque, ut ita dicam, ſtomachanti animo me reprehendis diu filaiſſe, nec paruiſſe juſſioni tuæ in expoſitione Leviticî. Biennium eſt quòd tibi direxi expoſitionum atque informationum littera & ſpiritus in Exodo libros quatuor, quibus principium eſt*, POST EXPOSITIONEM LIBRI GENESEOS, *unde ante hos octo annos ex dictis ſanctorum patrum de littera & ſpiritu tres edidi libros*. In fine ejuſdem præfationis tempus, quo hæc ſcribebat, exprimit his verbis: *Adgredimur igitur hoc opus, annuente pietate divinâ, quadrageſimæ tempore, ſub die ſeptimo idus Martii, anno incarnationis octingenteſimo vigeſimo-tertio ſalvatoris* JESU-CHRISTI *Domini noſtri*. Ex his itaque manifeſtum eſt, prædicto anno editos a Claudio fuiſſe commentarios in Leviticum; expoſitionem verò in Exodum ante biennium, id eſt anno octingenteſimo viceſimo-primo; ac denique libros tres in Geneſim ante octo annos, id eſt hoc ipſo anno, quem præ manibus habemus: quæ omnia diligenter obſervanda ſunt ad illuſtrandam totam in Claudium concertationem, quæ a Theodemiro abbate incœpit.

Theodemirus quis.

Jam verò pretium eſt operæ inquirere, quis qualiſve fuerit hic Theodemirus. Hunc multo cum honore laudat Jonas epiſcopus Aurelianenſis, eumque Gallum fuiſſe ſatis innuit initio primi ſui libri contra Claudium, qui *in fugillationem ejuſdem abbatis, totiuſque Gallicanæ eccleſiæ*, prolixum libellum evomuiſſe dicitur. Idem auctor Theodemirum jam defunctum laudat, cùm hæc ad Carolum regem ſcriberet, id eſt ſtatim a morte Ludovici auguſti. Verba ejus ex eodem libro primo huc referre non pigebit. *Quidam ſanè ſanctæ religionis propoſito venerandus, & honeſtate vitæ imitandus, debitoque honore nominandus Theodemirus, pater monachorum, nunc jam rebus humanis exemtus, cùm jam longè latèque famâ crebreſcente ab eodem Claudio talia geri, & prædicari contra auctoritatem eccleſiaſticam didiciſſet; caritatis officio ductus, & unicè gentis amore provocatus, eidem Claudio, ut ab his ſe, quæ reprehenſibiliter agebat & docebat, compeſceret, litteris caritate refertis mandari curavit*: quibus verbis nihil magis honorificum ad laudem Theodemiri afferri poteſt. Idem Theodemirus ſe *centum quadraginta monachis* ſub regula ſancta Benedicti præfuiſſe ait in epiſtola ſua, quam ferè integram ſuis libris Jonas inſeruit: tametſi *cœnobium* ſuum idem abbas præ modeſtia vocat. Mihi ſanè illius temporis abbates conſideranti nullus alius occurrit, cui hæc competere poſſint, quàm Theodemirus abbas Pſalmodienſis in Septimania monaſterii, de cujus origine ſuperiùs actum eſt; nam & tempus huic Theodemiro apprime convenit, & elogia, quæ eidem a Jona tribuuntur; & Pſalmodienſe monaſterium ejus dignitatis erat, ut facilè centum quadraginta monachos poſſet capere. Accedit quòd Theodemiri monaſterium circa fines Hiſpaniæ ſitum erat, ut ſatis innuit Claudius his apologetici ſui verbis. *Denuntias te eſſe turbatum, eò quòd rumor averit ex Italia de me per omnes Gallias uſque ad fines Hiſpaniæ, quaſi ego ſectam quamdam novam prædicaverim contra regulam fidei catholicæ*: quæ verba quadamtenus indicant Septimaniam, in qua poſitum erat Pſalmodienſe monaſterium cui tum abbas præerat, Theodemirus nomine, non alius, ut videtur, ab hoc Theodemiro, primo defenſore catholicæ veritatis contra Claudium.

XXXV. Druſteranno abbati dicata expoſitio in epiſtolam ad Galatas.

Quadrageſimæ etiam tempore, & quidem anno vel præcedente, vel ſubſequente, idem Claudius commentatus eſt epiſtolam ad Galatas, ſuamque lucubrationem Druſteranno abbati hanc in modum inſcripſit. *Domino piiſſimo, & in Chriſto ſummo mihi honore ſingulariter extolendo Druſteranno abbati, Claudius peccator. Treſni fallor, & eo ampliùs jam pertranſeunt tempore anni, quòd me adhuc in Alverni cæſpitis arvo, in palatio pii principis domini Ludoviti, tunc regis, modò imperatoris, detentum, ſocordiam ſenſus mei tali fervidâ dilectione adorſus eſt excitare, ut aliquem fructuoſum laborem in epiſtolis magiſtri gentium adſumerem apoſtoli Pauli. Sed quia laboribus & turbinibus mundi depreſſus, hactenus parere juſſioni tuæ nequivi; modò, largiente Deo, in iſto quadrageſimæ tempore epiſtolam beati jam dicti apoſtoli Pauli ad Galatas ex tractatibus beatorum Auguſtini & Hieronymi patrum permixtis procuravi ordinare ſententiis. In quibus tractatibus cùm ad congruentem expoſitionem multa deeſſe cernerem, verti me ad alios libros præfatæ jam patris Auguſti-*

& exigile eam, quæ in illis deerat tractatibus, explere ſtudui expoſitionem. Druc-
ANN. CHR. 815. Calmeliacenſes abbates, ſterannus hic non alius eſſe videtur, quàm Drocfrannus abbas Calmeliacenſis ſeu ſancti Theotfredi in pago Anicienſi, imperante Ludovico Pio, epiſcopus & abbas in veteri ejus monaſteri membrana dictus: cui Odilo comes eccleſiam ſancti Stephani in pago Dienſi donaſſe dicitur. Erat & alius eodem ferè tempore, ſed paullo ſerius, Druſterannus abbas Sollemniacenſis in pago Lemovicenſi, ſucceſſor Agiulfi, qui privilegium a Ludovico auguſto obtinuit anno imperii ejus quarto. Drocfranno Calmeliacenſi ſuffectus eſt Bodo, cui Ludovicus libertatem monaſterii conceſſit: Bodoni Galterius, de quo poſtea. Quòd verò abbates mox laudati eam familiaritatem cum Claudio habuerint, id eorum ſtudio in litteras ſacras, quibus ille deditus erat, tribuendum eſt, non in curiæ, aut in rebus fidei ignorantiæ, cùm Claudius necdum vulgaſſet errores ſuos: quos ubi in publicum ſpargi animadvertit Theodemirus, mox ab eis ſcriptâ epiſtolâ illum revocare ſtuduit, ejuſque bilem in ſe provocavit.

XXXVI. Privilegia variis monaſteriis conceſſa, Multa hoc anno variis eccleſiis ac monaſteriis indulta ſunt a Ludovico privilegia. In primis eſt illud, quod idem imperator Druſteſindo abbati Mlciacenſis prope Aurelianos monaſterii conceſſit VI. idus Januarii, anno ejus imperii primo nondum revoluto, indictione VIII. quo privilegio immunitatem a teloneis & portoriis eidem monaſterio tribuit *de carris, vel ſagmariis*, id eſt equis oneriferis, *ſeu navigiis, vel de quolibet commercio*: ita ut res ejus naves liberè poſſint diſcurrere per Ligerim, Carum, Vincenam, Sartam, Meduanam, Taunucum, Lidum, Hylarium cæteraque flumina. Taunucus & Hylarius, ſi non corrupta nomina, certè ignoti fluvii ſunt; niſi fortè Hylarius pro Elavere ſumtus, qui Helaris dicitur a Sugerio in libro de vita Ludovici Craſſi. Vincena vulgò Vigenna (*) vocatur.

(*) *la Vienne.*

Alio diplomate idem imperator anno imperii ſui ſecundo, præceptum immunitatis conceſſit Teberto, ſancti Maxentii apud Pictones abbati, qui Caſino a Carolo Magno evocatus dicitur ad excitandam eo in loco monaſticam diſciplinam. Datum Aquiſgrani XIV. kalendas Julii, anno imperii Ludovici ſecundo, indictione octavâ. Poſt biduum idem Ludovicus confirmavit Anianenſi monaſterio, cui tunc Senegildus abbas vice Benedicti præfectus erat, cellulas duas, nempe Caſam-novam, ſitam juxta caſtrum Planitium in pago Ucetico, ſuper fluvium Cicer; aliamque cellam eidem proximam, nomine Gordanicum, quas Willemus comes quondam exſtruxerat. Data XII. kalendas Julias Aquiſgrani, anno, ut jam diximus, imperii ſecundo; quod diploma relatum eſt a nobis in appendice ad vitam ſancti Benedicti Anianæ abbatis. Aliud quoque præceptum ab imperatore obtinuit Olomundus abbas monaſterii, quod olim dicebatur Malaſti, ſitum ad caſtrum cognomine, in territorio Carcaſſenſi, ſuper fluvium Dnrannum, conſtructum in honorem ſancti Johannis-baptiſtæ, nunc Montis-Olivi appellarum; quod præceptum obtinuit Olomundus, exhibito diplomate Caroli tunc regis, poſtea ſereniſſimi auguſti, in quo „ inſertum erat, quemadmodum idem Olomundus ipſum monaſterium a funda„ mentis exſtruxiſſet, ac propter iniquas pravorum hominum infeſtationes illud „ cum monachis illic degentibus ſub tutelam regiam poſuiſſet, ut illis quietè vi„ vere liceret: quod privilegium, rogante Olomundo, ratum habet Ludovicus, „ prædictumque monaſterium una cum cellula ſancti Martini, ſita in eodem pago „ ſuper rivulum Lampii, in ſuam tutelam ſuſcipit, cum libertate eligendi abba„ tis ſecundùm regulam ſancti Benedicti. Datum VI. idus Decembris, anno ſecun„ do ipſius imperii, indictione VIII. Actum Aquisgrani palatio regio; quod præ„ ceptum Durandus ad vicem Heliſachar recognovit, uti & ſequem.

Francofurti verſabatur pridie nonas Auguſti idem imperator, cùm ad eum acceſſit Benedictus abbas monaſterii Acurlani ſeu Farfenſis in ducatu Spoletano, obſecrans, ut confirmare dignaretur privilegium domini genitoris ſui, qui idem mo„ naſterium tali privilegio munierat, quali gaudebant *cætera monaſteria, quæ in Fran„ cia ſub ſancti Benedicti patris norma conſtiterant*, videlicet ut nullus epiſcopus de„ theſauris, aliiſve rebus ejus monaſterii quidquam detraheret, nec illi quodvis „ tributum aut cenſum imponeret: confirmans inſuper eidem loco ſuas poſſeſſio„ nes, in his monaſterium ſancti Marci evangeliſtæ ad muros Spoletanos, item mo„ naſterium ſancti Salvatoris ſitum prope eamdem civitatem, & puellare monaſte„ rium ſancti Georgii prope muros urbis Reatinæ, denique monaſterium ſancti „ Silveſtri vel ſanctæ Marinæ in territorio Firmano: quæ omnia litteris ſuis comprobavit Ludovicus auguſtus anno ſecundo imperii *Francono furd* palatio regio.

Viennenſia monaſteria. Non omittendum hoc loco diploma conceſſum Barnardo ſeu Bernardo præſuli Viennenſi, quo petente Ludovicus ipſam ſedem cum cellulis vel rebus ad ipſam pertinentibus, exemplo Caroli parentis ſui, ſuâ defenſione & immunitate hono-

ſav

ravit, eidemque reſtituit *cellulam ſancti Symphoriani*, olim abſtractam ab illa eccleſia; ad hæc *monaſterium ſuperius*, & *monaſterium medianum*, cellulas vocat, *conſtructas in honore ſancti Andreæ*, & *ſancti Nicetii*. Actum Aquiſgrani palatio, XIV. Kalendas Februarii, anno ejus imperii primo, cujus ſecundus poſt novem dies inchoandus erat. ANN. CHR. 815.

PRoximo inde anno Leo papa diuturno conſectus morbo, cùm corporis, tum animi, ob frequentes in eum, maximè ſuperioris anni, conjurationes, vitam reliquit pridie idus Junii, eique decimo poſt die Stephanus quartus ſubrogatus eſt. Hic ſtatim per legatos Ludovicum auguſtum de ſua electione commoneſecit, ſimulque ſignificavit, ſe iter ad eum inviſendum adornare, ut ipſum imperatorem inungeret, & cum eodem de ratione conſtituendæ rei publicæ chriſtianæ conſultaret. Quare altero a conſecratione ſua menſe iter in Franciam ingreſſus eſt. Stephani voluntate compertâ, Ludovicus properè legatos obviàm, qui Remos eum adducerent, præmiſit, Hildebaldum Colonienſem, Johannem Arelatenſem metropolitas, & Theodulfum Aurellanenſem epiſcopum, cui pontifex honoris causâ palliùm conceſſit. Tum Ludovicus ipſe adventum ejus præveniens, *a monaſterio ſancti Remigii* uno milliario cum inſigni optimatum comitatu occurrit, deſcendentem ex equo excepit, & in eccleſiam intrantem manu propriâ ſuſtentavit, uti Aſtronomus in vita Ludovici tradit. Deinde indictâ ad quartum kalendas Septembris die, pontifex, Ludovico atque Hirmingarde præſentibus, rem divinam in eccleſia beatæ Mariæ fecit, moxque illum auguſtum, hanc auguſtam coronavit. Hujus coronationis occaſione Ludovicus Remenſi eccleſiæ gratificari volens, in qua *prædeceſſores*, inquit, *noſtri, reges vidilicet Francorum, fidem & ſacri baptiſmatis gratiam percepérunt, tu quæ & nos per impoſitionem manus domni Stephani papæ imperialia ſuſcepimus inſignia;* eamque ob honorem Dei, parentumque ſuorum memoriam, ſive conſecrationis ſuæ dignitatem a fundamentis reſtaurare conſtituens, *quamdam abbatiam, ſitam in comitatu Bleſenſi* (*), ad Pertenſem pagum, *ſuper fluvium, qui vocatur Vera* (*) *ubi eſt monaſterium in honore ſancti Petri apoſtolorum principis dicatum, in ſilva, quæ vocatur Ders*, cum Foreſte ſua indominicata, Remenſi eccleſiæ concedit ad conſummandam ipſius eccleſiæ ſtructuram, ſimulque locum fiſci ſui in pago Laumenſi, ad fodiendam minam plumbi congruum, cum Gemiuiaca villa, in iiſdem finibus ſita. Actum Remis kalendis Novembris. Mendoſæ ſunt aliæ chronicæ notæ in chartario monaſterii Dervenſis, ex quo hoc diploma in Appendice hujus tomi referemus. Hæc eſt fabrica novæ eccleſiæ, quam Ebo archiepiſcopus unà cum matre ſua intra annos decem abſolvit. ANN. CHR. 816. XXXVII. Leoni papa ſuccedit Stephanus IV. Remis Ludovicum coronat. (*) *de Blaiſe.* (*) *la Vere*,

Ægrotabat eo tempore Wilarius Remorum antiſtes, nec multò poſt exſpiravit, nempe XV. kalendas Septembris. Is immunitatis præceptum ab imperatore Ludovico ſecundùm præceptionem Caroli auguſti ejus patris, *eccleſiæ Remenſi, monaſterioque ſancti Remigii*, quod tum archiepiſcopi per præpoſitos regebant, obtinuiſſe traditur. Ubi de ſucceſſore legendo actum eſt, deſignatus primùm Giſlemarus quidam; ſed ob imperitiam rejectus, locum ſecit Eboni, ſic veteres ſcribunt, ſeu Ebboui, patriâ transrheuenſi, ac *regii ſiſti familiâ oriundo*, qui a Carolo magno libertate dónatus, ob nobilitatem ingenii ad ſacros ordines gradatim promotus, Ludovico Aquitaniam regenti ad miniſtrandum deputatus eſt, non multò poſt bibliothecarius ab ipſo Ludovico inſtitutus, ut Carolus Calvus ſcribit in epiſtola ad Nicolaum papam. Hinc fortè *Ludovici tollactaneus & conſcholaſticus* a Frodoardo appellatur, qui matrem ejus Himiltrudem vocat, ejuſque epitaphium refert. Hæc de Ebone præmittenda viſa ſunt ad rerum conſequentium lucem, nec ſanè omnino extra propoſitum, cùm Ebo monaſterii ſancti Remigii curam geſſerit, donec eam curam Eboni monacho, nepoti, ut vocant, ſuo, commiſit, & ſub eo Bertigarius præpoſitus, cujus tempore ſcriptus eſt Remigianus codex, nomina monachorum ejus monaſterii continens, continuatus ad ſæculum quintum-decimum, ſub hac inſcriptione: *Hic liber conſcriptus eſt in cœnobio ſancti Remigii, ex præcepto domni Ebonis archiepiſcopi, Bertingario præpoſito ejus ſibi obediente.* Bertigario ſuffectus Raduinus, qui, depoſito canonicali habitu ac regimine Berceti in Italia monaſterii, monaſticum cucullum induit in cœnobio Remigiano, honoremque præpoſituræ ibidem adeptus eſt *pro ſua probitate*, ut loquitur Hincmarus in libro de vita ſancti Remigii, & ex eo Frodoardus. XXXVIII. Vvilario Remenſi epiſcopo ſuccedit Ebo. S. Remigii præpoſiti.

Unum e præcipuis Ebonis operibus eſt nova fabrica eccleſiæ Remenſis, a Ludovico auguſto, ut mox diximus, inſtituta, quam Ebo intra decem annos abſolvit, & in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, uti priorem, & ſancti Petri conſecravit. Argumento eſt veterrimus codex ejuſdem eccleſiæ, Euſebii Cæſarienſis epiſcopi continens hiſtoriam, cujus in multis foliis adſcriptum legitur, S. Mariæ

ANN. CHR. 816.

ET S. PETRI REMENSIS CLAUSTRI. Sanè ſub titulo ſancti Petri dicata eſt ab antiquis retro temporibus ſubterranea palatii archiepiſcopalis capella, hactenus exiſtens, ad quam olim certis diebus proceſſio a canonicis fiebat. Hoc ſine dubio ſancti Petri oratorium eſt, ubi Chlodoveus Magnus a ſancto Remigio in fide catholica eruditus fuiſſe dicitur apud Frodoardum (*a*) *cubiculo regis contiguum*, in epiſcopali palatio tum fortè reſidentis: qui inde ad præparatum baptiſterii locum deductus eſt, & ſacro fonte luſtratus. Sed hæc extra noſtras metas: ad cætera hujus anni ſexti-decimi eventa redeundum eſt.

(*a*) *Frod. lib. 1. c. 13.*

XXXIX. Bego comes obit, Foſſati inſtaurator.

Mortuus eſt eodem anno Bego ſeu Biego Pariſiorum comes, qui Alpaïdem, Ludovici auguſti filiam, conjugem habebat. De eo interpretandi videtur Fuldenſes annales Lambeciani (*b*) ad annum Ludovici tertium, præſenti reſpondentem. *Pio. copium de amicis regis, qui & filiam imperatoris duxerat uxorem, defunctus eſt.* Is eſt Beggo, quem fidelem ſuum vocat, Ludovicus in diplomate hujus anni, quo „ anno Beggo imperatori ſupplicavit, ut quoddam cœnobiolum, ſitum in pago „ Pariſiaco ſuper fluvium Matemam, in loco, qui dicitur Foſſatus, in honorem „ ſanctæ Mariæ ſemper virginis, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli con„ ſtructum, quod *ipſe* pæne deſtructum inſtauraverat, & ad priſtinum ſtatum re„ vocare curaverat, in regiam tutelam acciperet Ludovicus, cum abbate, nomine „ Benedicto, ac monachis eidem commiſſis: quod ille grataniſ animo approbavit, „ conceſsâ inſuper liberâ electione abbatis ſecundùm regulam ſancti Benedicti. Authenticum hac de re præceptum, quod Gerardus a Boſco (*c*) ex vetere chartulario vulgavit, accepimus ex archivo Foſſatenſi cum his chronicis notis: *Data* XII. *kal. Julias, anno Chriſto propitio imperii domni HLudovvici piiſſimi auguſti* III. *indictione* IX. *Actum Aquis palatio regio:* quod præceptum Durandus diaconus ad vicem Heliſachar recognovit & ſubſcripſit: ubi in authentico imperatoris annus tertius quibuſdam tricis adſcriptus eſt, litterâ numericâ I. mediâ in longum diductâ; quod cùm divinare non potuiſſet quidam imperitus, pro anno tertio temerè ſecundum repoſuit. Id evincitur ex alio (*d*) ejuſdem imperatoris diplomate, eidem monaſterio immunitatem a portoriis concedentis *ad petitionem Begonis illuſtris comitis;* quod diploma eodem tempore & loco datum eſt, ſcilicet XII. *kal. Julii, anno Chriſto propitio* III. *imperii domni HLudovvici piiſſimi auguſti; indictione* IX. (ſic legendum, non X.) *Actum Aquis palatio regio.* De Benedicto Foſſatenſi abbate inferiùs.

(*b*) *Bibl. Caſar. to. 2.*

(*c*) *Hiſt. Pariſ. to. 1. p. 323.*

(*d*) *Ibid. p. 324.*

S. Petri Remenſe monaſterium Alpaidi datum.

Alpaidi poſt mortem mariti Ludovicus parens conceſſit puellare monaſterium S. Petri, Remis ad portam Collaticiam ſeu baſilicarem poſitum, eidemque ſacro loco immunitatis præceptum, inſtar Caroli patris ſui largitus eſt. Hoc cœnobium poſtea per precariam ipſius Alpaidis, ac filiorum ejus Letardi & Ebrardi, in poſſeſſionem Remenſis eccleſiæ veniſſe perhibetur, modò exſtinctum, & collegio univerſitatis incluſum. Hoc monaſterium Inferius dicebatur ad diſcrimen altetius puellaris item cœnobii, Superioris dicti, quorum alterum, nempe Superius a ſancto Balderico, alterum a ſancto Guotberto conſtructum aliàs diximus. Legimus ouper ad aquilonarem parietem baſilicæ Superioris illius monaſterii veterrimum ejus temporis epitaphium, forinſecus affixum, quod huc referre viſum eſt.

(*e*) *Frodoard. lib. 4. c. 46.*

Conſecrata Deo prudens Landrada virago,
Intus habet tumulum, præſtolans vivere rurſum,
Aſt Ocelina foris ſoror ejus ſpiritualis,
Utraque propoſiti ſervatrix provida ſancti,
Præbuit exemplum, quo viveret ordo ſororum,
Ergo precemur eas obſecramenta ſalutis.

Supra nomen Ocelinæ adſcriptum eſt nomen Hildegardis, quod alterum ejus nomen erat, ſupra-nomen vulgò appellatum.

XL. Franco epiſcopus Cenomannenſis.

His ſubjungendus eſt obitus Franconis epiſcopi Cenomannenſis, Werdonis abbatis ſancti Galli, Frodoini Novalicienſis, & Benedicti Farſenſis. Obiit Franco ſenior III. kalendas Februarii, ſepultus in baſilica ſuburbani ſancti Vincentii monaſterii, quod olim ſanctus Domnolus epiſcopus exſtruxerat. Exſtat (*a*) ejus epitaphium, in quo annos viginti-duos Cenomannenſem eccleſiam rexiſſe dicitur. Succeſſor ejus atque nepos Franco junior, nobilis Hasbanius, *in palatio domni Ludovici* diaconi functus officio, a Lantramno Turonenſi pontifice, aliiſque ejuſdem metropolis coëpiſcopis, III. kalendas Julias conſecratur. Hic ſancti Carileſi eccleſiam, quam bonæ memoriæ domnus Albanus, ejuſdem monaſterii abbas, a fundamentis renovaverat, auxeratque, & nobiliter ornaverat, dedicaſſe memoratur, & corpus ſancti Carileſi in decentiorem locum tranſpoſuiſſe. Idem poſt regiminis annos

(*a*) *Analect. to. 3. p. 273.*

S. Carileſi ecclesiam dicat.

decem

decem ac ſeptem ex hac vita migravit, ſepultuſque eſt ad pedes avunculi ſui Franconis ſeniotis in baſilica Vincentiana: ubi epitaphium apponi curavit Aldricus ejus ſucceſſor, de quo inferiùs multa erit agendi materia. ANN. CHR. 816.

XLI. Vverdo abbas S. Galli obit.

Werdonis abbatis ſancti Galli obitum ad hunc annum differt Ratpertus monachus contra Hepidannum, qui quadriennio eum antevertit. Ratperto favet epitaphium editum a Walafrido Strabone, qui ei annos regiminis triginta-quinque tribuit his verſibus.

Hunc rexiſſe gregem piè per quinquennia ſeptem
Scitur, & omnigenis accumulaſſe bonis
Martius Aprilem ter-denо ſole kalendas.
Dum viſit, Vverdo mortem obit, aſtra ſubit.

Ex quibus intelligitur, Werdonis noviſſima principiis meliora fuiſſe. Ejus obitus III. kalendas Aprilis in necrologio notatur. Eo mortuo, ipſius loci cœnobitæ, conceſſo ſibi privilegio freti abbatem ſibi delegerunt Gozbertum, virum prudentiâ, corporis ſtaturâ, & moribus præſtantem. Verùm Wolfleozus Conſtantienſis antiſtes, anteceſſorum ſuorum veſtigiis inhærens, ſed fraterni in ſuos ſancti-Gallenſes animi oblitus, monaſterii ſibi regimen arrogavit, decani tamen dignitate Gozberto relictâ. Ille verò ſcilicet epiſcopus, non ſolùm fratres quondam ſuos nedum mitiùs habuit, ut contra dutius eis jugum impoſuerit. Quippe non contentus omnia monaſterii negotia Conſtantiam evocare, etiam cuncta pro arbitrio diſponere cœpit, miniſteria & officia mutare, dejectis monachis cellario ac promtuariis ſæculares præficere, qui adeò res ſancti Galli depaſcebantur & expilabant, ut fratribus, unde viverent, nihil reliqui facerent. Unica miſeris inter hæc mala ſecundùm Deum ſpes erat in Ludovico auguſto. Ad eum itaque miſſi Aquiſgranum legati, interque eos Gozbertus electus abbas, de violentia epiſcopi & injuriis conqueſturi. Aderat tum in curia epiſcopus, cui certa erat victoriæ fiducia ex charta a falſario ſcripta, quæ ſancti Galli monaſterium, aliaque plura loca ejus epiſcopatui pleno jure ſubjecta mentiebatur. Fervente itaque coram Ludovico diſceptatione, epiſcopus chartam legi rogavit, impetravitque. Sed non ſine divino conſilio accidit, ut ille non quam volebat chartam legendam protulerit, ſed Caroli diploma, quod licet omnino ex mente ac ſententia cæſaris conſectum non eſſet, multa nihilò minùs in commodum monaſterii continebat. Legente miniſtro, ubi errorem advertit antiſtes, legentis verba intetrumpere, nec id diploma eſſe quod vellet, importunè obſtrepere. Verùm pius imperator, neglectis epiſcopi officiis, patris litteras lubens auſcultavit, novoque diplomate corroboravit eligendi abbatis facultatem, Gozberto in dignitate abbatiali confirmato. Hic verò domum reverſus, monaſticam diſciplinam, nonnihil per has tempeſtates corruptam, reſtituit, novum privilegium priori longè inſignius obtinuit, demumque animum adjecit ad inſtaurandam fabricam monaſterii, templumque auguſtius excitandum, quod anno ejus ſæculi viceſimo-ſecundo inchoavit, atque intra ſeptennium abſolvit, ac demum anno triceſimo-quinto ſollemni ritu dedicari curavit, ut inferiùs pluribus exponemus. De eo intelligenda videtur Eginhardi epiſtola ſecunda, inſcripta *religioſo Chriſti famulo Gozberto venerabili abbati*, cujus ſanctitatem rogat, ut Bebonem quemdam frui ſineret illo beneficio, quod ipſe illi *de monaſterio ſancti Chlodovvaldi* ob ejus in ſe merita conceſſerat, confirmante domno imperatore: quod de monaſterio ſancti Chlodoaldi, prope Pariſios ſito, intelligi vix poteſt, ſi Gozbertus ille fuerit abbas ſancti Galli. Lis de Gozberto ſucceſſore.

XLII. Heytonis epiſcopi & abbatis eccleſia & capitulare.

Inter has altercationes monachi Augienſes, qui ſimiles nuper experti fuerant, altâ pace & tranquillitate fruebantur, favente, in primis Heytone abbate ſimul & Baſileenſi epiſcopo, qui hoc anno Augiæ baſilicam in honorem ſanctæ Matiæ ab ſe conſtructam dedicavit. Is eſt *Abyso Baſileenſis eccleſiæ antiſtes & abbas cœnobii, quod Augia dicitur*, cujus capitulare in tomo ſexto Spicilegii exſtat, presbyteris ſuæ diœceſis ordinatum; idem etiam, quem Conſtantinopolim a Carolo legatum

» fuiſſe diximus. In tertio capitulo præcipit, ut ad ſalutationes ſacerdotales, quæ
» in miſſa fieri ſolent, non ſolùm clerici *& Deo dicatæ*, ſed omnis plebs conſo-
» nâ voce reſpondeat. Sexto-decimo, ut mulieres ad altare non accedant, nec
» *ipſæ Deo dicatæ* in ullo miniſterio altaris intermiſceantur. Nono-decimo, ut aliud
» in eccleſia non legatur, aut canretur, niſi ea quæ auctoritatis divinæ ſunt, &
» patrum orthodoxorum ſanxit auctoritas. Item, ne diverſa ſentiant ſacerdotes in
» judiciis pœnitentium, aliis adulando, aliis detrahendo: ſed, conſideratâ quali-
» tate perſonæ, juxta modum agatur vindictæ cenſura. Sequenti, ne abutantur
» eleemoſynis fidelium, quæ redemtio peccatorum eſt, ideoque in his magno timo-

ANN. CHR. 816.

„ re ſolliciti ſint: *quia magnum periculum eſt judicem fieri vitæ alienæ, qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ.* Hactenus ex capitulari Ahytonis ſeu Hcytonis. Eidem ſcripta videntur Frotharii Tullenſis antiſtitis epiſtola tricesima-prima, *reverentiſſimo ac toſâ dilectione colendo Hettoni gratiâ Dei epiſcopo*, cui fauſta omnia precatur. Idem jam privatus Augiæ degens, librum de viſione Wetini, ipſo dictante, ſcripſit præter hodœporicon, de quo aliàs egimus.

XLIII. Frodoinus abbas Novaliciensis moritur.

Sub idem tempus deceſſit Frodoinus abbas Novalicienſis poſt annos præfecturæ quadraginta-tres, quos ipſi aſſignant Attipertus peritiſſimus librarius in capite textus evangeliorum, quem ejus juſſu exaravit. Obiit verò plenus dierum vr. Idus Maii, teſte chronographo Novalicienſi, qui eum beatum, immo & beatiſſimum vocat. Amblulfus ei ſuffectus, in eodem monaſterio a Widilone patre oblatus Deo fuerat tempore Widgarii epiſcopi & abbatis. Poſt aliquot regiminis annos, piè ac religiosè exactos, ad Dominum feliciter migravit. Ejus ſucceſſor Hugo, quem chronographus a Carolo Magno ibidem oblatum fuiſſe dicit, Idibus Junii obiiſſe traditur, & quidem in monaſterio ſancti Medardi apud Sueſſionas, ſi qua chronographo hac in re fides, qui illud Novalicii cellam perperàm vocat. De Eldrado Hugonis ſucceſſore inferiùs agendum.

XLIV. Benedicto Farfenſi ſuccedit Ingoaldus.

His omnibus, qui hoc anno e vivis exceſſerunt, adjungendus eſt Benedictus abbas Farfenſis, qui III. idus Auguſti obiiſſe traditur, poſt annos regiminis decem, & ſex ferè menſes. Is paullo ante obitum monaſterii ſui cauſam egerat Aquiſgrani apud Ludovicum imperatorem. Majorianus quidam, duoque ejus filii, Romanus & Hunaldus, res proprietatis ſuæ Farfenſibus facto teſtamento donaverant, reſervato ſibi ad vitam uſu-fructuario. Interim accidit, ut tertius filius ejuſdem Majoriani, nomine Godoaldus, cui quarta ejuſdem poſſeſſionis portio competebat, Beneventanis, qui poſtpoſitâ fide a Carolo deſciverant, ſe adjungeret; ob idque res ejus fiſco addicerentur; ſimulque tres aliæ portiones, a Majoriano, duobuſque ejus filiis monaſterio conceſſæ: quæ cùm Ludovico expoſuiſſet Benedictus, mox imperator tres illas portiones eidem reſtitui juſſit. Verùm, cùm eodem anno Benedictus, nondum acceptis imperialibus litteris, de hoc ſæculo migraſſet; has ab imperatore facile impetravit Ingoaldus, qui hoc ipſo anno Benedicto ſucceſſit. Hic a Stephano papa privilegium obtinuit, ſed ſub tributo penſionis annuæ, quod Lotharius imperator (*a*) a Paſchali papa relaxari præcepit, utpote juribus ac libertati monaſterii contrarium, quod uni tum imperatori poſt Langobardorum reges ſubjectum eſſe contendebat: quæ controverſia denuo renovata fuit ſub Sichardo Ingoaldi ſucceſſore.

(*a*) *Chron. to. 3. p. 659.*

XLV. Joſue abbas S. Vincentii ad Vulturnum.

Dilulimus ad hunc annum agere de venerabili Joſue abbate ſancti Vincentii ad Vulturnum, cui Ludovicus hoc anno præceptum immunitatis, more ſuperiorum regum, IV. idus Junii conceſſit. Erat is, ſi chronographo Vincentiano credimus, ex regali progenie, ac Ludovici, *qui Almus eſt appellatus*, ex conjuge, nempe Hermengarde, cognatus: qui cum ad ſancti Vincentii cœnobium ſe recepiſſet, ita ſe geſſit, ut in ſanctæ converſationis ſtudio quemvis ſuperaret. Hinc poſt mortem Pauli abbatis, quam ſuperioris ſæculi anno nonageſimo-ſecundo accidiſſe diximus, divino nutu, totiuſque congregationis conſenſu, undecimus poſt ſanctum Paldonem abbas conſtitutus eſt. Fallor, ſi ipſe non eſt Joſeb frater ille, laudatus in epiſtola Theodemari abbatis Caſinenſis ad Carolum Magnum, qui eum alicui monaſterio præfici cupiebat. Theodemari hæc verba ſunt. *Joſeb quoque frater noſter, quem, ut ſcribere nobis dignati eſtis, præficere ad regendum monaſterium ſub regulæ tramite deſtinatis, habet ſecundum ſacrorum canonum inſtituta largitatis facultatem, ut hoc poſſit facere: quæ licentiam monachis tribuunt, etiam eccleſiaſticis gradibus ſublimari. Videat tamen ille, ſi ſic ſe poteſt coartare, ut poſſit ſuo exemplo fratribus prodeſſe. Grandis ſiquidem & prima eſt in hoc monachis, & contra regulæ ſeriem diſtrictio, ſi eis ſine ſua electione externus aliquis præponatur. Veſtra tamen ſagax providaque ſubtilitas, ſicut ſalutis mentem hauſerit, ita diſponat.* Sanè Vincentianum monaſterium Caſino vicinum erat, & Joſues electionis tempus accedit ad tempus ſcriptæ epiſtolæ, quæ hanc electionem non longo intervallo præceſſit. Idem Joſue, novam ſancti Vincentii baſilicam conditurus, antiquiſſimi rudera templi, quod in territorio Capuano maximis columnis & diverſis lapidibus olim a paganis conſtructum fuerat in loco, *ubi ædes imperatoris vel cryptæ dicebantur*, ac Ludovico auguſto ſertur obtinuiſſe, exque illis baſilicam longè ampliorem & auguſtiorem ædificaſſe, in cujus fronte hoc diſtichon litteris aureis inſcriptum legebatur:

Quæque videt, hoſpes, pendentia, celſa, vel ima,
Vir Domini Joſue ſtruxit cum fratribus una.

Ha-

Habebat hæc basilica in longitudine passus triginta-sex, & in latitudine cum porticibus passus sexdecim; duodecim in altitudine usque ad trabes præter adjunctas camerlas seu sacella. His attestatur Leo Marsicanus in chronico (*a*) Casinensi, ubi hoc tempore pulcro admodum opere constructa fuisse dicitur ecclesia sancti Vincentii, *quæ appellatur major*, juxta Valturnum, a Josoe abbate hujus loci. Novæ basilicæ dedicationem a Paschali papa factam asserit chronographus Vincentianus; quod ut verum sit, falsum est quod subdit, Ludovicum Imperatorem eidem solemnitati adfuisse; cùm hic toto illo tempore Italiam non adierit. Legimus quidem in ejus vita, ipsum anno saptingentesimo nonagesimo-tertio patris jussu in Italiam contendisse cum copiis, ut Pippino fratri Italiæ regi opem ferret contra Beneventanos in eum rebellantes; quos ambo junctis viribus debellavesint; quo sanè tempore sancti Vincentii monasterium Ludovicus adira potuit: at longè abest hoc tempus a pontificatu Paschalis primi, anno octingentesimo septimo-decimo electi, a quo hæc dedicatio facta dicitur. Propius vero est quod ait idem chronographus, Josuen synodo Aquisgranensi interfuisse anno sequenti; & sancti Vincentii monasterium eo abbate adeò sanctitatis famâ celebratum, ut ex Francorum provinciis, etiam ex aula regia, plurimi illuc convolarint, illorum religionem sequi cupientes; multi quin etiam principes, duces & comites ex cunctis Italiæ finibus eòdem confluxerint, felices se reputantes, si quid ex facultatibus suis Deo in illo monasterio potuissent offerra: qua de re vaslæ donationes leguntur apud eumdem auctorem. Denique Paschali papæ Josue sic acceptus fuit, ut cùm a supra dicto imperatore *pactum confirmationis acciperet*, (quod in pontificali Romanæ ecclesiæ scriptum se repetisse ait idem chronographus) inter reliquos Franciæ abbates cum adesse pro parta sedis apostolicæ pontifex voluerit: cui e Francia revetso, grati animi & honoris causâ, privilegium contuliſſe dicitur. Hic intelligendum decretum confirmationis, quo Ludovicus augustus donationes, ecclesiæ Romanæ ab avo suo Pippino & Carolo patre factas, Paschali papæ confirmavit: cui decreto tres filii ejus, episcopi decem, abbates octo, & comites quindecim subscripsisse perhibentur. Id factum anno sequenti, qui Josues obitum triennio præcessit. ANN. CHR. 816.

(*a*) *Chron. Casin. lib. 2. c. 26.*

XLVI. Diploma pro Amiato monasterio.

Antequam ex Italia discedamus, commemorandum est diploma immunitatis, quod a Ludovico vir venerabilis Audoaldus abbas ex monasterio sancti Salvatoris, sito in monte Amiato, prope Clusinum Etruriæ urbem, obtinuit exemplo ejus, quod Carolus, bonæ memoriæ piissimus augustus, olim eidem cœnobio concesserat. Addit Ludovicus liberam electionem abbatis, cum consensu tamen Bernardi regis, Pippini filii, quem dilectum filium suum vocat ob præeminentiam ætatis & dignitatis Imperialis. Datum est hoc præceptum Compendio palatio, XV. kalendas Decembris, anno tertio imperii ipsius Ludovici, indictione decimâ, inchoatâ a kalendis Septembris. Successerat Audoaldus Leusono abbati, cujus superiùs mentionem fecimus. Hoc diploma recudit Coletius post Ughellum, qui primus (*b*) illud vulgavit.

(*b*) *Ital. sac. to. 3. c. 672.*

XLVII. Trasaro abbati Fontanellæ succedus Einhardus.

Ex Beneventana provincia orlundus erat Trasarus, Fontanellensis monasterii in pago Rotomagensi abbas, qui patriæ desiderio domum reversus, Beneventum a Sigone postea duce, quem ex sacro fonte susceperat, honorificè receptus est, *anno imperii domni Ludovici augusti tertio*, ut legitur in chronico Fontanellensi. Paullo ante ejusdem discessum litteras mundiburdii, Fontanellæ a Carolo Magno indultas, Ludovicus augustus ratas habuit Trasari rogatu. *Data* VII. *kal. Novembris, anno Christo propitio secundo imperii domini HLudovici piissimi augusti, indictione* IX. *Actum Niumago palatio regio*. Vacantem præfecturam obtinuit Einhardus ad annos ferme septem: quibus exactis, locum Ansegiso cessit. Is est Eginhardus celebris Ille Caroli Magni notarius ac vitæ scriptor, qui, superstite etiam tum uxore, qua-cum cælebs vivebat, plures abbatias rexit, nempa Gandanses sancti Petri in monte Blandinio, & sancti Bavonis; Selingestadiensem, cujus auctor & conditor erat, & Fontanellensem, quam post septem, ut diximus, annos Ansegiso cessit, viso sibi grato & accepto, quem antea regiis sub sa ædificiis præfectum apod Aquisgranum instituerat. Hunc idciro Beseleelem vocat Walafridus Strabo in carmine de Einharto magno,

——— Fabre primum qui percipit omne
Artificum præcantus opus.

Uxorem duxerat Immam, sic eam ipse vocat in epistola tricesima-secunda, & sororem, propterea quòd tunc cum ea cælibatum servabat, ex qua olim Wilinum fuscperat, probante ipsius epistolâ tricesimâ, *rariſſimo filio Voſſin* inscriptâ. Werdricum Fuldensem monachum *propinquum* (*c*) suum, itidemque Eburonem (*d*) a-

(*c*) *Eginh. ep. 4.*

(*d*) *Id. ep. 29.*

gno-

ANN. CHR. 816.

gnoſcit; & Lothario imperatori ſcribens, *neptitatem* ejus de quibuſdam rebus monet, quod fidem conciliare videtur chronographo Laureshamenſi, qui Immam Caroli Magni filiam dicit, ac proinde Lotharii amitam. Certè eam *nobiliſſimam* appellat Lupus, quo titulo nonniſi regiæ principiſve ſtirpis homines tum deſignari ſolebant. At permirum ſit, Immam inter Caroli filias ab ipſo Eginhardo fuiſſe omiſſam; ſed jam hac de re ſuperiùs actum. Cæterùm fallitur chronographus Laureshamenſis, cui Eginhardus *archicappellanus* Caroli Magni, non ſolùm notarius appellatur, quâ dignitate neutiquam præditus fuit. Immam non ante *a*num ejus ſæculi triceſimum-ſeptimum deceſſiſſe, poſtea videbimus: ac proinde cælibatum cum ea ſervavit per annos minimùm viginti, ſaltem ab anno præſente, quo is Fontanellæ abbatiam obtinuit, non in beneficium, quod olim conjugatis illegitimè conceſſum; ſed in regiminis officium, utl & alias: unde deſiderantiſſimum patrem non ſemel vocat Lupus, qui & eum præceptorem agnoſcit ſuum; & Eginhardus ipſe, vivente uxore, ſe abbatem in duabus epiſtolis (*a*) indigitat; qui titulus etſi hominibus uxoratis poſt ea tempora, ut Hugoni Magno, conceſſus ſit, ſed non Caroli aut Ludovici principatu; at nullo tempore patris nomen eis tributum. Vehemens tamen, ne quid diſſimulemus, in Eginhardi cælibatum argumentum ſuppeditat ipſius charta de cella *Michlenſtat*, quam Laureshamenſi monaſterio donat (*b*) eo pacto, ut quàm diu in hac mortali vita ipſe & conjux eius Imma foreut ſuperſtites, eam haberent in ſua poteſtate: *filios quoque*, inquit, *ſi nos habere* „ *contigerit, unus ex eis in eadem poſſeſſione jure precario nobis ſuccedet:* quæ charta data eſt anno ſexto Ludovici impetii, quo tempore Fontanellenſem, & fortè Gandenſes abbatias jam tenebat; qui locus, ſanè intricatiſſimus, hoc modo explicandus videtur, ut ſi filios poſt ſe ſuperſtites haberent, unus eorum in illa poſſeſſione ſuccederet.

(a) *Epiſt. op. 22. & 54.*

(b) *Chron. to. 3. p. 499.*

XLVIII. Eginhardi monita ad filium litteris ſtudentem.

Hoc loco præterire non poſſum egregia monita ipſius Eginhardi (*c*) ad filium ſuum Wiſiuum, qui tum fortè Fuldæ ſtudiis litterarum, Rabano præceptore, operam dabat, & quidem, ut opinor, monachus erat. *Vereor namque, fili, & valde metuo, quòd, relicto ovili, nec tui, nec mei memor eſſe debeas; quia juventus immatura, niſi frenis diſciplinæ coërcita, haud facilè per juſtitiæ incedit vias. Quam ob rem, mi nate, ſtude probos æmulari mores, & quem te ſemper ſequi hortabar, ne illo pacto offenſum habere velis: ſed profeſſionis tuæ memor, quantum ipſe annuerit, cui te totum commiſiſti, ejus mandatis infixe diſtendit. His edoctus, & in opere eorum aſſuetus, nullo vitalis ſcientiæ commodo carebis. Sicut te præſens monui, in ſtudio diſcendi te exerce, & quicquid ex ipſo lucidiſſimo & abundantiſſimo magni oratoris ingenio aſſequi nobilis ſcientiæ poteris, nihil intactum relinque; maximè autem probos mores illius, quibus excellit, imitari memento: quoniam grammatica & rhetorica, cæteraque liberalium artium ſtudia, vana ſunt & valde nociva ſervis Dei, niſi per gratiam divinam bonis moribus ſubeſſe noſcantur; quia ſcientia inflat, caritas verò ædificat. Melius mihi quidem eſt, ut te mortuum videre contingat, quàm inflatum & ſcatentem vitiis. Non enim Salvator a ſe miraculorum facta, ſed manſuetudinem & cordis humilitatem diſcere præcepit. Quid plura? ſæpe hæc & alia hujuſmodi a me audiſti. Utinam aliquando contingat iſtis delectari, quibus munditia cordis corporiſque per Dei auxilium aſſequitur.* Hactenus amantiſſimus pater ad cariſſimum filium, quem cùm ſervum Dei vocat, ſoæque profeſſionis memorem eſſe jubet & obſequentem ei, cui ſe totum commiſit, ſatis ſuperque innuit monachum fuiſſe, fortè in monaſterio Selingeſtadienſi, ex quo, *derelicto ovili*, Fuldam acceſſerit ad Rabanum, magnum illum haud dubiè oratorem, cujus probos mores filio imitandos proponit.

(c) *Epiſt. op. 30.*

Purgatio ad imperatricem.

Cæterùm hoc circiter anno ſcripta eſt ejus epiſtola ſexageſima-ſecunda ad Hermengardem imperatricem auguſtam, cui purgat accuſationem de ſe factam, quaſi diſcordiam inter Ludovicum, ejuſque filios ſereret, & loca ſacra expilare moliretur. Primum: *Si benefactorum*, inquit, *eſſet memoria, & præterita recolerentur tempora, inveniretis me ſæpius pro ſeniore veſtro certaſſe, ut pacem haberet & concordiam: & propterea totum in me odium provocaſſe, quod tempore beatæ memoriæ domni imperatoris erupit: ita ut ejus offenſam incurrerem propter illum, & omnes pene majores natu Francorum adverſùm me indignarentur. Poſt obitum etiam illius, quotiens pro utilitate illius me oppoſuerim, reminiſci poteſtis, ſi vultis; nam, quantum in me fuit, ſemper in hoc laboravi, ut ipſi inter ſe concordes efficerentur.* Hæc verò accuſatio, ut idem inſeriùs inſinuat, ideo ipſi illata fuerat, quòd *ſeniorem* ſuum, id eſt Lotharium tum Bajoariæ regem, non reliquiſſet, & Ludovico non ſe ſubdidiſſet. De altero, *quod autem*, inquit, *ſubjunxiſtis, quòd quædam loca ſancta adire decreverim, atque a jure proprio ſubtrahere tentaverim; non ſatis intelligo quid dicere velitis. Non enim recolo me uſpiam hoc egiſſe, quia per Domini clementiam, &* ſe-

ſenioris mei miſericordiam tantam rerum copiam habeo, ut nihil de locis ſancti inju-ſti abſtrahere ſit neceſſe. Hæc ille ad Hermengardem auguſtam, quæ altero abhinc anno migravit u vita. ANN. CHR. 816.

Ad reliqua hujus anni diplomata quod attinet, onum eſt immunitatis pro quatuor navibus a Ludovico indultæ, vel potiùs confirmatæ Autiſiodorenſi ſancti Germani cœnobio, cui tunc Alegrecus abbas præerat, datum Aquiſgrani VI. idus Martii, anno tertio imperii ipſius Ludovici, uti & alia, quæ ſequuntur. Alterum regiæ tutelæ conceſſum Smaragdo abbati *ex monaſterio Caſtellionis, quod Marſupium nuncupatur*, conſtructo in honorem ſancti Michaelis archangeli & ſanctæ Mariæ virginis ſanctique Petri apoſtoli, quod paullo poſt ab eodem Smaragdo ad Moſam tranſlatum eſt. Actum Aquiſgrani palatio regio, IV. nonas Junii. Idem abbas eodem anno aliud de libertate carrorum & ſagmariorum obtinuit IV. nonas Septembris. Utrumque editum in tomo tertio noſtrorum Analectorum. Alio præcepto Ludovicus „ quandam piſcariam, quam olim ipſius *proavus bonæ memoriæ Karolus* in pagi Pinciacenſis villa Riorio, in fluvio Sequanæ fieri juſſerat, ob idque Karoli-vennam appellatam, Pariſiaco monaſterio ſancti Germani, ubi Hirmino vir venerabilis paſtorali tum fungebatur officio, largitur, prout eam parens ejus Carolus ſereniſſimus imperator & auguſtus jam conceſſerat, exceptâ *una nocturna*, quam monaſteria ſancti Dionyſii & ſancti Petri, modò ſanctæ Genovefæ, ibidem accipiebant. Datum Aquiſgrani III. kalendas Septembris. Caroli-vennæ (*) vocabulum hactenus loco hæſit, ejuſque meatio fit in libro de miraculis ſancti Germani Pariſiorum epiſcopi, ubi hoc diploma integrum tetulimus. Privilegium item immunitatis ab eodem Imperatore pro quatuor navibus *per Sagonam, Rhodanum, & Dubim* impetravit ibidem III. idus Novembris Campio abbas ex monaſterio ſancti Martini, quod Inſula-Barbata dicitur, ſitum ſuper flumeo Sagonæ, non procul ab urbe Lugduni, ut legitur in diplomate in Ruderibus (a) ejus monaſterii. Denique regiæ defenſionis privilegium ſub finem ejus anni, nempe nonis Decembris, „ Aquiſgrani conceſſum eſt Theodemiro abbati Pſalmodienſis monaſterii, quod eſt „ ſitum in pago Nemauſenſi in inſula, quæ vocatur Pſalmodia, conſtructum in „ honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Petri principis apoſtolorum. Hæc de diplomatibus ejus anni. XLIX. Diplomata pro Caſtellione, S. Germano, & Inſula-Barbata. (*) *Challonne.* (a) Pag. 45. & 46.

L. Pigiaci renovatio per Aimarum abbatem. (b) *Meſſellan. Baluz.* To. 2. p. 198.

Abbatiam Figiacenſem ſeu Fiacenſem apud Cadurcos, antiquitus in honorem ſancti Salvatoris conditam, a Pippino rege, ut diximus, pro regia munificentia inſtructam, a Carolo quoque theſauris & reliquiis locupletatam, Aigmarus venerabilis virtæ abbas pæne deſtructam renovaſſe, & a tertio anno Ludovici auguſti per annos triginta duos (b) regulariter adminiſtraſſe memoratur. Hic primum Figiacenſis clericus, poſtmodum a Paſchali papa Romæ in monachum ſimul & abbatem benedictus dicitur, propterea quòd in ſupra dicto cœnobio, nullus ſupereſſet monachus. Non ergo ante annum Ludovici quartum, quo Paſchalis in locum Stephani ſuffectus eſt, abbatis titulo inſignitus fuit. Inter alia loci ornamenta, magnas duas cruciſixi vultus imagines fecit opere arguntario, auro, lapidibuſque pretioſis adornatas: quarum majorem Figiaci, ad deſignandam loci prærogativam; minorem Conchis poſuit. Omitto incogniti auctoris, qui hæc retulit, minuriora errata in componendo ejus abbatis calculo: qui ſi ad annum octingenteſimum quinquageſimum-ſecundum pervenit, ampliùs triginta-duobus annis abbatiam tenuiſſe, aut certè paullo ſeriùs Ludovici anno tertio iniiſſe dicendus eſt.

„ VEterrimi annales Fuldenſes a Lambecio editi, tradunt, anno tertio Ludovici factum eſſe concilium magnum Aquiſgrani in menſe Auguſto, præceptumque, ut monachi omnes curſum ſancti Benedicti cantarent ordine regulari; duoſque codices ſcriptos fuiſſe, unum de vita clericorum, alterum de vita monnatum, id eſt canonicarum. Aſtronomus in vita Ludovici hoc concilium differt io aooum ſequentem, atque ioeunte æſtate habitum fuiſſe ſatis innuit, rerum ſerie hujus anni ſic inſtitutâ. Poſt mortem Stephani papæ quarti, quæ hoc anno, iſtius ſæculi ſeptimo-decimo accidit VIII. kalendas Februarii, Paſchalis primus, ex abbate monaſterii ſancti Stephani protomartyris, ſitî prope Vaticanam baſilicam, electus eſt in ejus locum. Is ſtatim, miſſis ad imperatorem legatis Aquiſgranum, confirmationem pacti ſeu donationis, anteceſſoribus ſuis factæ, & mutuæ amicitiæ ab eo petiit, obtinuitque. Sub finem quadrageſimæ feriâ quintâ in cœna Domini, quæ hoc anno IOCIdebat in quintum idus Aprilis, dum Ludovicus ab eccleſia in regiam ſe reciperet, collapſâ porticu, pet quam redibat, in terram decidit levi tantum vulnere accepto. Brevi dein ſanatus, poſt viginti dies Novionagum venatum petiit, indeque reverſus eſt Aquiſgranum, ubi generalem coaventum habuit, in quo ſuam erga divinum cultum pietatem patefecit. Congregatis eoim epiſcopis eum nobiliſſimo ſanctæ eccleſiæ clero, librum de canonica vita componi & ordinari curavit, ANN. CHR. 817. LI. Concilii Aquiſgranenſis indictio & regula duplex.

ANN. CHR. 817.

vit, in quo totius illius ordinis perfectio continetur; quem librum per omnes sui imperii civitates & monasteria canonici ordinis misit. Idem etiam constituit Benedictum abbatem, & cum eo probatissimos quosque monachos, *qui per omnia monasteria monachorum euntes redeunteſque, uniformem traderent cunctis monasteriis, tam viris, quàm sanctimonialibus feminis, vivendi secundùm regulam sancti Benedicti incommutabilem morem:* quæ quidem satis ostendunt, uno eodemque tempore, in eodem generali conventu, & regulam pro canonicis, & decreta pro monachis condita fuisse; quod Coïntianæ sententiæ favet, contra quam in editis, in quibus regula canonicorum anno octingentesimo sexto-decimo, anno verò sequenti synodus pro monachis facta legitur. His ita ordinatis, imperator Lotharium filium suum primogenitum in eodem placito imperatorem dici & esse voluit; aliosque duos filios, Pippinum in Aquitaniam, Ludovicum in Bajoariam misit. Dein autumno insequente, Vosagi silvas venationis causâ petiit, ac demum instante hieme, Aquisgranum reversus, Bernardi Italiæ regis, fratris sui filii, defectionem accepit. Mirum est apud Astronomum nullam fieri mentionem regulæ canonicarum feminarum, quæ in eodem conventu approbata, & fortè ab eodem auctore concinnata est, nempe ab Amalario tum diacono, qui librum de vita canonicorum jussus ab imperatore, acceptâ de palatio librorum copiâ, ex diversis doctorum sententiis collegisse traditur. Nulla tum mentio facta regulæ Chrodegangi episcopi Mettensis, sive quòd insufficiens ad canonicorum vitam ordinandam visa sit, sive quòd peculiarem ecclesiam spectare crederetur: seu quòd non ita fortè tunc nota esset. Nova hæc Aquisgranensis regula constat capitulis centum quadraginta-quinque; regula verò feminarum capitibus viginti-octo, haud scio an etiam ab eodem Amalario ex dictis sanctorum patrum conrexta. Acta concilii Romani sub Nicolao II. habiti, in quo neraque hæc regula valde improbata (*a*) est, innuere videntur, auctorem regulæ feminarum monachum fuisse.

(*a*) *V. infra n.53. & lib. 61. n.33. & seq.*

LII. Amalarius auctor regulæ canonicorum.

Hic est Amalarius, qui libros quatuor de divinis seu ecclesiasticis officiis, & alterum de ordine psalmorum seu antiphonarii scripsit, teste Ademaro monacho (*b*) Ecolismensi, qui eum eo in loco diaconum vocat; at presbyterum in clausula librorum de divinis officiis, ubi eum Symphosium-Amalarium presbyterum appellat. Hæc clausula in tomo secundo Analectorum, eum insigni additamento ad libros illos de divinis officiis, nuper sic edita est. *Explicit liber Symphosii-Amalarii presbyteri venerabilis de divinis officiis, quem misit ad Ludovicum & Lotharium reges, filios Caroli Magni imperatoris: quem librum in hoc corpore transcribi curavit Ademarus indignus monachus in honorem Dei & sancti Benedicti.* Et certe Amalarium ad sacerdotii gradum promotum fuisse intelligitur ex ejus epistola (*c*) ad Guntardum, qui ipsum interrogaverat, cur non majori se cautelâ observaret, more cæterorum presbyterorum, ne illico post consumtum sacrificium spueret. Idem monachus dicitur a Sigeberto, non alius forsan *a reverentissimo Christi famulo Amalhario*, cui Eginhardi epistola tertia scripta est. Denique abbas, immo & chorepiscopus dictus invenitur in quibusdam codicibus, teste Baluzio, an ille *Amalbart abbas* Hornbacensis monasterii in Mettensi diœcesi, notatus in necrologio Augiensi. Certè se ipse Mettensis ecclesiæ clericum satis designat in libris suis; & quidem in Mettensi urbe morabatur sub annum ejus sæculi vicesimum-septimum, quo tempore ad Gregorium papam quartum missus a Ludovico est, ut ipse scribit in prologo ad antiphonarium: cujus legationis mentionem facere videtur Eginhardus in illa epistola tertia, quam Amalhario famulo Dei inscriptam mox diximus. Alius ergo fuit Amalarius episcopus, quidquid contra sentiat Blondellus, ille scilicet, qui nnà cum Halitgario Cameracensi a synodo Parisiensi anni octingentesimi vicesimi-quinti ad Ludovicum augustum legatus est: nisi fortè is fuerit chorepiscopus Mettensis, quo titulo Amalarius nostet insigniur in quibusdam codicibus, in quibus abbas & chorepiscopus vocatur. Hic ergo præcipuus auctor est regulæ, si non canonicarum, certè canonicorum, cujus regulæ exemplaria Ludovicus per omnia canonicorum monasteria & ad cathedrales ecclesias imperii sui submitti curavit, in iisque observari ex synodi consulto præcepit, scriptis ad omnes metropolitas epistoliis, ut id in suis quique diœcesibus exsequi maturarent. Idem factum de regula canonicarum feminarum. Extant tres ex his epistoliis a paribus, paucis immutatis, Magno Senonensi, Sichario Burdigalensi, & Arnoni Saltzburgensi directæ, quas singulas triplici columnâ Coïntius ad hunc annum distinxit, ut earum facilior esset collatio.

(*b*) *Labbe to. 9. bibl. p. 158.*

(*c*) *Spicil. to. 7. p. 168.*

LIII. Improbatæ hæ regulæ a Romanis.

Et hæc quidem canonicorum regula in plerisque cathedralibus & collegiatis ecclesiis Gallicanis observata est usque ad sæculum undecimum, eslam a canonicis regularibus a prima illa origine sui instituti. Non placuit hæc canonicorum regula Petro Damiani, qui opusculum vicesimum-quartum scripsit contra sui temporis cano-

canonicos, qui, licèt in commune fructibus ecclesiarum alerentur, pecuniam nihilò minùs, aliaque bona privatim possidebant, idque ex regula prædicta sibi licere asserebant. Idem etiam carpit mensuram cibi ac potus, quæ ad quatuor aut quinque libras unicuique canonico assignata erat. Nec minùs acris utriusque regulæ censura facta est in concilio Romano anni millesimi undesexagesimi sub Nicolao papa secundo, exponente Hildebrando archidiacono, qui ambas illas regulas ob easdem causas valde improbabat. Eadem concilii sententia fuit, maximè in damnanda regula canonicarum, quibus concessum erat, ut simul ecclesiasticis facultatibus & suis proprietatibus uterentur: quod a tempore apostolorum usque ad imperatorem Ludovicum nulli professioni sanctimonialium concessum vel permissum fuisse dicitur. *Et certè*, inquit concilium, *hujusmodi, sanctimonialium institutionem usque nunc tota Asia, Africa simul & Europa, excepto vao minimo angulo Germaniæ, nec scivit, nec recepit: quam quotquot receperunt, a tempore præfati Ludovici recepisse comprobantur. Unde constat, ante illum sanctimoniales ubivis terrarum habuisse quam sequerentur regulam a beato patre Benedicto, aliquibus dictionibus a virili sexu ad femineum translatis, quam utique in sui regni provinciis invenerat nec Ludovicus mutare qualibet ratione debuit aut potuit sine auctoritate & consensu sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis: quia, quamvis imperator & devotus, tamen erat laicus; sed nec monachorum quisquam: quia non est illorum unquam in ecclesia proprio suo magisterio vel arbitrio regulam introducere, insuperque illi contrariam, quam beatus Gregorius testatur discretione præcipuam, & sermone luculentam:* quæ idcirco fusiùs huc referre visum est, ut appareat, novum tunc fuisse illatum canonicarum institutum, in tota Asia, Africa & Europa, ad id tempus ignoratum, immo ad tempus illius concilii, *excepto uno minimo angulo Germaniæ*; ac proinde Romaricenses, Niviacenses, Melbodienses, Castrilocenses, aliasque id genus canonicas in eo, quo nunc gaudent, vivendi genere haud quaquam institutas, sed a monastico statu ad versatilem & arbitrariam hujus ævi consuetudinem sensim prolapsas fuisse: quod etiam Jacobus a Vitriaco acriter reprehendit in historia occidentali. Quamquam longè distant receutiores istæ canonicæ ab antiquioribus illis canonicabus, quæ perpetuo stabilitatis ac continentiæ proposito adstrictæ erant, nec umquam sæculum repetere illis fas erat; ut patet ex articulo octavo-decimo regulæ Aquisgranensis. Nunc verò nulla sunt ejusmodi vota, ne quidem penes abbatissam, nisi paucis in locis: adeòque non status dicendus est hujusmodi canonicarum recens institutum, sed antiquiotis canonicarum status eversio. ANN. CHR. 817.

LIV. Statuta hujus synodi pro monachis.

Quod episcopi & clerici pro canonicis & canonicabus; hoc abbates & monachi pro monachis in eodem Aquisgranensi conventu pro portione præ'iterunt, non quidem novam, ut illi, condendo regulam, sed monachos ad Benedictinæ accuratiorem praxim revocando, atque ad uniformem normam reducendo, editis septuaginta duobus capitulis, aliàs octoginta pro varia divisione, quæ inviolabiliter observari patres illi præceperunt, brevi hac præfatiunculâ appositâ: *Anno incarnationis Domini nostri Jesu-Christi octingentesimo septimo-decimo, imperii verò gloriosissimi principis Ludovici quarto, sexto idus Julii, cùm in domo Aquisgrani palatii, quæ Lateranis dicitur, abbates cum quàm pluribus una suis residissent monachis, quæ subsequuntur capitula communi consilio ac pari voluntate inviolabiliter a regularibus conservari decreverunt*, id est a monachis, qui jam tum *regulares* dicebantur contra clericos & canonicos, ut aliàs jam a nobis observatum, qui *seculares* clerici dicuntur hic, in capitulo quadragesimo. Ea verò fuit, etiam in Casinate principe monasterio, horum capitulorum auctoritas, ut eadem ferme reverentia, ac ipsa regula sancti Patris Benedicti, ibidem observarentur, teste Leone (*a*) Marsicano cardinale Ostiensi, qui tantùm septuaginta duo capitula commemorat. Singula huc referre non videtur operæ pretium, cùm in libris editis passim habeantur. Tantùm ea, quæ utiliora videntur, vel quæ aliquâ luce indigent, proferre satis fuerit.

(*a*) *Chron. Casin. lib. 2. c. 16.*

Secundo capitulo statutum est, *ut monachi omnes, qui possint, regulam memoriter discant:* quod in congregationibus bene moratis hactenus observatur.

Tertio, ut divinum officium ad præscriptum regulæ celebretur; quamquam Benedictus Anianæ abbas, teste Ardone, sancivit, ut diurna officia juxta Romanum morem, decantando psalmo centesimo decimo-octavo, persolverentur: quod Benedictus ipse exsecutus est ipso ejus obitus die, siquidem dum *cursum persolvere* vellet, in hæc verba ejusdem psalmi *Justus es Domine*, exspiravit: at utrumque officium quotidie solebat, recitare, nempe *cursum* Romanum & monasticum, quod *regulare officium* Ardo in ejus vita appellat. In eadem synodo, ut Hildemarus satis innuit, statutum, ut monachi in triduo ante pascha ritum Romanum in officiis divinis sequerentur; cujus tamen rei nullum decretum in ea synodo legitur. At fortè nullum editum fuit, propterea quòd huic statuto, quod episcopi urgebant, multi

ANN. CHR. 817.

multi abbates, immo & Ludovicus ipſe, reſtiterint: ſed tamen uſus prævaluit.

Quarto, *ut in coquina, in piſtrino, & in cæteris officinis propriis operentur manibus, & veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.* Deinde, *ut nullo umquam tempore poſt vigilias, causâ dormiendi, niſi contigerit eos ante horam conſtitutam ſurgere, ad lectos redeant ſuos.* Omnino ad mentem ſancti Benedicti, qui illud intervallum temporis, e vigiliis ſcilicet ad matutinas laudes, pſalmorum vel lectionum (*a*) meditationi impendi præcipit.

(*a*) *S. Bened. c.8.*

Sexto, *ut in quadrageſima, niſi in ſabbato ſancto, non radantur: in alio autem tempore ſemel per quindecim dies radantur, & in octuvis paſchæ.* Quippe eo tempore pœnitentes nec barbam, nec capillum tondebant. Tonſura verò monachorum ad breves capillos redacta erat, unde caput quotidie pectebant: ſoli ex illis majores clerici coronâ interraſili & ad cutem detonsâ inſignes erant. Capitula octavum, nonum, & ſeptuageſimum-octavum juxta vulgatam conciliorum editionem, quæ ad volatilium eſum pertinent, peculiari obſervatione inferiùs illuſtrabuntur, uti & ea quæ de libra panis & de veſtimentis ſtatuta ſunt.

LV. De minutione &c.

Undecimum capitulum eſt, *ut certum phlebotomiæ tempus non obſervent, ſed unicuique, ſecundùm quod neceſſitas expoſtulat, concedatur, & ſpecialis in cibo & in potu tunc conſolatio præbeatur.* Ab hoc tempore nihilò minùs in kalendariis breviariorum notati ſunt ſingulis menſibus certi dies, quibus ſanguinem minuere cuivis licebat, qui dies *ager* aut *minutionis* ob id vocabatur. Duodecimum diebus jejunii, cùm tegularis poſt refectionem veſpertinam, tum quadrageſimalis ante completorium, propter laboris neceſſitatem vel officium defunctorum, poculum indulget. Quartum-decimum vetat nudos pro quavis cauſa ſub oculis fratrum flagellari, ob verecundiam & honeſtatem: quod certè obſervari ubique conveniret, cum legamus quemdam veterum patrum ne pedes quidem coram ſocio, ut alveum aquæ tranſiret, nudare voluiſſe.

Quintum-decimum, ut nullus ſolus ſine alio fratre foràs progrediatur. Id tam ſeverè cautum Gregorii Magni tempore, ut monachum, qui ſecus fecerat, monaſterii regimine, ad quod electus fuerat, pontifex excluſerit.

Decimum ſeptimum, ut ob neceſſitatem colligendi fruges, *conſtitutum legendi, aut meridie pauſandi tempus prætermittatur;* aliis *præmittatur*, ſed mendosè, ut colligitur ex conſequentibus, *& operantes non murmurent*; atque ex titulo ejus capituli, *ne murmurent monachi tempore legendi & meridiano occupati ad colligendas fruges.*

Decimum-octavum, *ut quartâ & ſextâ feriâ jejunantes, ante, aut poſt nonam, ſi neceſſitas fuerit, juxta prioris arbitrium levia opera exerceant.*

Decimum-nonum, *ut in quadrageſimâ, libris de bibliotheca ſecundùm prioris diſpoſitionem acceptis, alios, niſi prior decreverit expedire, non accipiant:* nempe ut ſixæ & ſtatæ eſſent, non verſatiles & arbitrariæ monachorum lectiones; & ut libri, quod regula præcipit, ex integro & per ordinem legerentur. Hæc verò diſtributio pro cujuſque captu initio quadrageſimæ a præpoſito fiebat.

Viceſimum-ſexrum prohibet villas frequenter citra neceſſitatem adiri, vel monachis adminiſtrandas committi: quod certè monachis nequaquam expedit, immo valde perniciosum eſſe experientiâ conſtat, quibus nec cellas ſeu præpoſituras, ubi pauciores, quàm ſex monachi fuerint, habitare conceditur, infra.

Viceſimum-ſeptimum, *ut eâdem, quam monachi ſui habent, menſurâ ſint abbates contenti in manducando, in bibendo, in dormiendo, in veſtiendo, in operando* ſeu laborando, *ſi tu ultis utilitatibus non fuerint occupati.* Subſequens, *ut abbas vel quiſquam fratrum ad portam monaſterii cum hoſpitibus non reficiat. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat: ipſe tamen*, ſcilicet ebbas, *eâ cibi potuſque menſurâ contentus ſit, quam reliqui fratres accipiunt. Si verò propter hoſpitem voluerit ad ſolitam menſuram fratribus, ſuisque augere aliquid, in ſua manet poteſtate.* Hoc articulo derogatum videtur capiti quinquageſimo-ſexto regulæ de menſa abbatis, quam cum hoſpitibus & peregrinis ſemper eſſe vult ſanctus Pater. Neque enim Menardo noſtro aſſentiri poſſum, id de communi refectorio intetpretanti. Hoc verò Aquiſgranenſe capitulum ſi conferas cum quinquageſimo-ſecundo, *ut laicus causâ manducandi ac bibendi ad refectorium non ducatur*; facilè concedes, prius illud de monachis, fortè etiam de clericis intelligendum, quos in refectorium duci permittit ſynodus, non laicos.

Viceſimo-octavo, ut fratribus, qui ad menſam aliis miniſtraverint, non in una menſa, ſed in propriis locis reficientibus, eadem lectio, quæ priùs fratribus facta eſt, recitetur: quod quidem in monaſterio S. Galli, aliiſque obſervatum vidimus: ubi poſt communem menſam reficientibus lectori & miniſtris menſæ lectio fiebat.

Tri-

ANN. CHR. 817. LVI. De novitiis & pueris &c.

Tricesimo-quarto capitulo vetatur, novitium tonderi, aut vestimenta pristina mutare, priusquam, expleto probationis anno, obedientiam promittat, ut in regula sequenti stabilitur, *ut monachus professione factâ tribus diebus cucullâ cooperiatur habeat caput*, consuitâ scilicet ad os cucullâ, ut præscribunt ritus Cluniacenses.

Tricesimo-sexto præcipitur, ut pueri, a parentibus in monasteriis oblati, oblationem de se factam confirment, cùm ad intelligibilem ætatem pervenerint. Omnino ad mentem decimi concilii Toletani, ut in superioribus (*a*) observatum. Quamquam Rabanus post hanc Aquisgrannensem synodum scripsit libellum contra eos, qui regulæ sancti Benedicti hac in re derogatum volebant, ut in consequentibus (*b*) videbimus; contenditque puerorum oblationem omnino valituram, etiam si eam oblati pueri matura in ætate ratam non habuissent. De iisdem pueris statuitur capitulo sequenti, *ut carnem non nisi causâ infirmitatis manducent*. Itaun ergo hæc abstinentiæ lex quinquennes, nam etiam eâ ætatn offerebantur, puellos obligabat?

(*a*) *Lib.* II. *n.* 32.

(*b*) *Infra lib.* 30. *n.* 30.

Tricesimo-octavo articulo ex horis decem, quas sanctus Benedictus labori corporeo deputat, unam tantùm detrahit synodus, statuens, *ut in quadragesima usque ad nonam operentur fratres, quatenus, missâ celebratâ, congruo tempore reficiant*; nempe ad vesperam, ut tempore sancti Benedicti, quo tempore missa singulis ferialibus diebus non videtur celebrata fuisse.

Quadragesimo, his qui in monasterio fugere voluerint, allorumve gravium criminum rei fuerint, *aut quibus ex integro factæ sint regulares disciplinæ*, ita ut fratrum consortio omnino privati sint, *domus semota* fieri præcipitur hujusmodi, *in qua hirme possit ignis accendi*, & atrium juxta essn, *in quo valeant, quod eis jungitur, operari*. Non ergo probassent patres illi Aquisgranenses angusta illa ergastula, quò vix lux solis penetrare possit, in quibus ad otium, ne dicam ad certam perniciem, miseri illi quibusdam in locis, absque ignis per hiemem admiuiculo, recluduntur.

Quadragesimus-secundus articulus est, *ut nullus plebeius, seu clericus sæcularis in monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri monachus*. Insigne hac de re exemplum in monasterio sancti Galli postea videbimus.

Sequens articulus omne genus juramenti monachis interdicit: quod statutum olim ita sacrum erat, ut quovis periculo quidam monachi illud infringere non sustinuerint. Felices, si tales se præstarent, ut iis simpliciter affirmantibus, vel in propria causa, ut olim, etiam nunc crederetur.

Quadragesimus-quartus, *ut abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi sint, aut canonici; & abbas provideat, ne minùs do monachis ibi habitare permittat quàm sex*; scilicet ad servandam qualemcumqun regularis disciplinæ formam, sine qua monachi facile monasticum spiritum exstinguunt.

Quadragesimus-quintus, *ut scbola in monasterio non habeatur, nisi eorum qui oblati sunt*. Hinc institutæ scholæ exteriores pro pueris extraneis, ut aliàs diximus.

LVII. De festis &c.

Quadragesimo-sexto capitulo annua festa præscribuntur cum plenario seu sollemni officio & gemina refectione: quo in numero mirum est festum sancti Benedicti speciatim non esse expressum.

Sequenti, *ut in parasceve non aliud, nisi panis & aqua sumatur*. Proximo, *ut benedictio post completorium a sacerdote dicatur*: an præsente abbare, si ipse non esset sacerdos? Alia ratio erat de benedictione lectoris, quam abbas, præpositus, vel decanus, *quamvis presbyteri non sint*, tribuere debent, ex capitulo sexagesimo-secundo. Porro lector hanc benedictionem *flando* postulabat, ex capitulo sexagesimo-tertio.

Quadragesimum-nonum habet, *ut de omnibus in eleemosynam datis, tam ecclesia quam fratribus, decimæ pauperibus dentur*: quod religiosè in Corberensi monasterio, aliisque deinceps, immo ante id tempus observatum.

Quinquagesimo, *ut, prætermissis partitionibus psalterii, psalmi speciales pro eleemosynariis & defunctis cantentur*. Olim quippe pro benefactoribus & defunctis integra in monasteriis recitabantur psalteria, sed in plures divisa partes, quæ singulæ certo tempore persolvebantur; at his psalteriis psalmos speciales synodus substituit.

Quinquagesimo-primo, *ut in hebdomada pentecostes non flectantur genua, & non jejunetur, nisi statuti fuerint dies jejunii*; scilicet jejunium æstivale quatuor temporum, quod tamen non ubivis semper, ut in Romana ecclesia, olim in hebdomada pentecostes servabatur. Certè in synodo Moguntiacensi anni octingentesimi tertii-decimi collocatur illud jejunium in hebdomada secunda mensis quarti, id est Junii, quæ rarò cum hebdomada pentecostes coincidebat.

ANN. CHR. 817.

Quinquagesimo-sexto, *ut psalmus invitatorius*, is est *Venite*, & *Gloria* pro defunctis non canetur.

Quinquagesimo-octavo decernitur, *ut dormitorium juxta oratorium constituatur, ubi supervenientes monachi dormiant*. Hospites alii exteriores habebant ædes, & rectè, ne monachi cum sæcularibus permisti sint.

Sexagesimo-tertio, *ut docti fratres eligantur, qui cum supervenientibus hospitibus loquantur*.

Sexagesimo-octavo, at *eulogiæ fratribus a presbyteris in refectorio dentur*, scilicet ante aliqs cibos, ut superiùs diximus ad libellum supplicem Fuldensium, qui hunc morem jam ante synodum servabant, servarique cupiebant.

Septuagesimo-secundo *ut is qui noxa culpâ tenetur*, id est pœnitentiæ addictus, *die dominico remissius habeat*, in cibo videlicet ac potu; *& veniam non petat*, prostratus nimirum, ut aliis diebus.

LVIII. Volatilium esus an permissus a S. Benedicto.

Jam verò de volatilium esu id præcipit synodus capitulo octavo, *ut volatilia intus foriſve, nisi pro infirmitate, nullo tempore comedant* monachi; & capitulo sequenti, *ut nullas episcoporum monachis volatilia comedere præcipiat*. Jam quippe nonnullis impressa hærebat hæc opinio, monachis licere volatilibus vesci ex regulæ concessu, quæ abstinentiam a carnibus quadrupedum, non etiam volatilium, signanter exprimit. Cùm varò hæc opinio quorumdam monachorum animis altè infixa esset, eamque doctiores etiam nonnullis, ut Rabanus, propugnarent; ex quadam indulgentia & œconomia patribus synodi Aquisgranensis visum est, concessumque capite septuagesimo-octavo, *ut volatilia in natali Domini & in paschæ tantùm quatuor diebus, si est unde, comedant: si verò non fuerit unde, non requiratur per debitum; si autem abbas aut monachi abstinere se voluerint*, nempe prædictis diebus, *in eorum sit arbitrio*: ubi temperatur Casinatium indulgentia, qui illam his duobus festis ad octiduum extendebant, Theodemari epistolâ testante. Ex quibus facilè intelligitur, id nonnisi ægrè & præter animi sententiam a patribus Aquisgranensibus indultum; eorumque mentem esse, hanc indulgentiam sanctæ regulæ repugnare: unde præter hos dies, volatilia comedi prohibent *intus foriſve, nisi pro infirmitate*; etiamsi ab episcopis id permittatur; ubi videntur occurrisse sancti Fructuosi regulæ, qui longinquo itinere destinatis, si *aut a principe, vel episcopo* rogentur, *pro benedictione & obedientia* carnes volatilium degustare permittit, modò servent apud se da reliqno abstinentiam consuetam. Certè utramqua abstinentiam discipulis suis a sancto Benedicto præscriptam fuisse quivis facilè concedet, qui attenderit hoc ejus in instituendo ordine suo propositum, in quo homines a sæculi contagio remoti, vitam agerent, non ad delicias, sed ad paupertatem mores accommodatam. Hinc est, quòd ea vestimenta suis indulget discipulis, quæ vilius, in qua degerent provincia, comparari possent; quòd gravi ac diuturno labore vult eos exerceri; quòd ægrè admodum vini vel exiguam copiam eis concedit, & parabiles tantùm escas, nempe duo pulmentaria cocta; non dicturus *cocta*, si de carnibus volatilium, quas nemo, nisi barbarus, incoctas comederit, & non potiùs de leguminibus locutus fuisset. Quis verò sibi in animum induxerit, virum sanctum, tali animatum proposito, esum quadrupedum, qui vulgarium hominum cibus est, extra infirmitatem resecuisse, volatilia permisisse? Sanè hos fuisset, non delectationes resecare corporis, sed mutare, immo & augere. Nam, ut cum Hieronymo (*a*) loquar, *non ideo te carne vesci non putes, si suum agrestium, leporum, atque cervorum, & quadrupedum animantium esculentas reprobet. Non enim hæc pedum numero, sed suavitate & gusta comprobantur*. Denique clerique regulæ commentatores hunc regulæ contextum eo modo quo diximus, interpretati sunt: ex quibus Turrecremata appositè ad hunc locum. Licèt sanctus Pater, inquit, tan- » tùm nominet carnes quadrupedum, prohibitio tamen extenditur usque ad car- » nes etiam animalium, bipedum scilicet & volatilium. Cùm enim carnes volati- » lium sint dulciores, magis delicatæ & pretiosiores; quando minùs delicatas ve- » tuit, procul dubio magis delicatas & pretiosiores prohibere credendus est. Ita ille. Non me fugit, quædam esse contraria exempla, quorum nonnulla jam retulimus, quorumdam monachorum, qui volatilia in certis, at raris casibus comederint: at regulæ sensus (*b*) ex mente legislatoris, non ex rarioribus illis exemplis petendus. Certè pullorum esum, etsi faciliùs, solis tamen infirmis permittunt Cæsarius & Aurelianus, qui tempore sancti Benedicti regulas suas scripsere. Item de Benedicto Aniasensi dicendum. Denique ea mens fuit, ut de aliis reformatoribus sileam, Cistercienſium patrum, qui regulam ad amussim sibi servandam proposuere: quorum major esse debet, quàm sanctæ Hildegardis contra sentientis, auctoritas.

(a) Hieron. epist. 9. ad Salvinam.

(b) V. lib. 3. n. 8.

LIX. Pinguedo permissa.

Affine est huic Statuto ejusdem synodi capitulum septuagesimum-septimum, *ut fra-*

tres

tres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, exceptâ sextâ feriâ, & diebus octo ante natale Domini, & a quinquagesima usque ad pascha. Id præter regulam concessum monachis Francis propter defectum olei tradunt anonymus auctor in vita sancti Meinwerci episcopi Paderbornensis, & Ordericus (*a*) Vitalis in historiæ suæ libro octavo. In eadem sententia est alius anonymus, qui sagimen illud *oleum lardivum* vocat. Feriam sextam, atque octo dies ante natale Domini, mirum cur non totum adventum; ad hæc totum tempus a quinquagesima usque ad pascha, ab usa pinguedinis excepere patres Aquisgranenses. Attamen ne quidem feria sexta tunc temporis excepta erat, si monacho sancti-Gallensi (*b*) credimus in libro primo de vita Caroli Magni, qui cùm aliquando ad quemdam episcopum divertisset feriâ sextâ, nec eâ die *carnes quadrupedum, aut volatilium* comedere voluisset, pontifex ille, non inventis piscibus *optimum illi caseum, & ex pinguedine carnium fuisse appositum.* Ejusmodi abusus, uteadi scilicet sagimine etiam feriâ sextâ, propagatus fuerat ad Cluniacenses tempore Petri venerabilis, qui eum edito decreto abrogavit.

ANN. CHR. 817.

(*a*) *Orderic. p.712.*

(*b*) *c.17.*

LX. Libra panis.

De libra panis ita constituunt patres capitulo quinquagesimo-septimo, *ut libra panis triginta solidos per duodecim denarios mensetur; & quidem antequam coquatur* panis ut capituli præfert inscriptio. Hic locus multorum animos torsit, distraxitque in varias sententias. Id alii de pretio panis, alii de pondere, sed immani, interpretantur. Primus e recentioribus rem propiùs attigit Antonius Yepesius in notis ad hanc synodum Aquisgranensem, quas tomo tertio chronici Benedictini adjecit. Censuit quippe vir doctus, eam legem de pondere libræ Benedictinæ editam more Francorum, qui libram numericam viginti solidis computare solent, solidum verò duodecim denariis: quem computandi morem etiam in ponderibus olim adhibuerint; qua ex observatione divinavit, libram crudi panis a synodo assignatam constitisse libra una & dimidia, ut coctus panis redigeretur ad libram unam Parisinam, quæ pro una libra numerica viginti-quinque solidos exigit; & hanc demum esse libram, quam sanctus Benedictus *propensam* vocat. Nec longè abludit Boheril sententia. *Libra denariorum*, ait, *ideo libra dicitur, quia tantùm ponderare solebat.* At locum hunc egregiè illustravit libellus de hemina vini Benedictina, cujus eruditus auctor Claudius Lancelotus, postea Benedictinus, nuper mortuus, ex legibus Francorum observat, vicesimam partem unciæ denarium esse; duodecim verò denarios assem efficere, adeò ut tres unciæ quinque asses, & duodecim unciæ libram viginti solidorum constituant; solidum verò denarii duodecim. Hinc est, quod in libro tertio (*c*) capitularium pro beribanno seu multa quadam, *solidi triginta* exigantur, *id est libra & dimidia.* Itaque cùm patres Aquisgranenses libram panis unta coctionem, triginta solidis per duodecim denarios constantem, assignant; octodecim uncias crudi panis, at cocti ferè quatuordecim aut sexdecim concedunt: quatuordecim quidem, si primarius ac levior sit panis; sexdecim verò si secundarius. Eodem fert Hildemarus, unus ex antiquioribus regulæ commentator. *Libra* (*d*), inquit, *viginti-duos solidos habet, quando crudus est panis: ut cùm coctus fuerit, habeant solùm viginti.* Rectè quidem de libra-communi, secus de Benedictina quæ propensa esse debet.

(*c*) *Capitul. lib.3. c.14. edit. Baluz.*

(*d*) *Hildemar. in cap.30. regula.*

LXI. Hemina vini.

De hemina vini id tantùm præscribant patres capitulo vicesimo-secundo, *ibi vinum non est unde hemina detur, duplicem mensuram de cervisia bona* sappleri. Heminam Benedictinam Lancelotus mox laudatus non aliam esse putat quàm semisextarium Rouanum, qui uncias decem pendet. Postea tamen, in nova libelli sui editione, duas uncias heminæ Benedictinæ adjecit, eamque duodecim unciis constare permisit, adductus fortè argumentis, quæ contra priorem ejus sententiam in prima ad Sæculum quartum Benedictinum præfatione protuleram: ubi heminam Benedictinam octodecim unciis constare, si non certis, saltem certo proximis rationibus ostendisse mihi videor: quæ hoc loco repetere non sinunt historiæ leges. De hemina vini, & libra panis consule eruditam Joannis Peleterii dissertationem, jam superius (*e*) a me laudatam.

(*e*) *Lib.25. n. 70.*

LXII. Vestes monasticæ.

Superest agendum de vestimentis, quæ prædicti patres singulis monachis concedunt articulo vicesimo-secundo, nempe *camisias duas*, lineas scilicet, quas Ardo *flumineas* vocat; *tunicas duas, cucullas duas, & cuppas duas; pedules quatuor paria, femoralia duo paria, roccum unum, pellicias usque ad talos duas; fasciolas duas, quibus unicum necesse est itineris causâ, alias duas; vvantos in æstate, muffulas in hieme vervecinas, calceamenta diurna paria duo, subtalares per noctem in æstate duas, in hieme verò foccos; saponem, & unctiram sufficienter.* Hæc illi, longè quidem plura quàm sanctus Benedictus, qui camisiarum, capparum, rocci, pellicearum, fasciolarum, Wantorum, muffularum, subtalarium, & foccorum non meminit, neque saponis aut unctiræ; nec femoralia nisi itinerantibus concedit. Pedules, ge-

ANN. CHR. 817. genus calceamenti, infra dividuntur in calceamenta diurna, quæ ſancto Benedicto caligæ; & nocturna, quæ ſubtalares in æſtate, ſocci in hieme. Caligæ ad mediam ſuram, ſubtalares, inſtar crepidarum, tantùm ad talum pertingebant. Soci olim apud Gallicanos monachos lignea calceamenta in vita ſancti Lupicini abbatis dicebantur. Cappæ ſuperiores veſtes erant ad talos uſque defluentes, cucullæ dictæ in regula; quæ verò hic cucullæ, ſcapularia ibidem appellantur. Ita Smaragdus abbas rem explicat in commentario: *Cucullam dixit ille*, nempe ſanctus Benedictus, *quod nos modò cappam: quod verò dicit ſcapulare propter opera, nos modò dicimus cucullam.* Ejuſmodi cuculla ſeu ſcapulare abſque manicis totum ambiebat corpus tantùm uſque ad renes, fiſſum aliquando cum ræniolis ad utrumque latus, aliis non fiſſum, qualia videre licet in iconibus Fuldenſium monachorum, ſuperiùs expreſſis. *Diſconſutas* ſeu fiſſas vetat capitulum ſexageſimum-primum, præter *villoſas*, fortè pelliceas. De parva hac cuculla præcipit capitulum viceſimum-ſecundum ſynodi Aquiſgranenſis, *ut menſura cucullæ duobus conſtitat cubitis.* Viderat ejuſmodi cucullam ſeu ſcapolare apologiſta Henrici quarti imperatoris, cujus hæc verba. *Vidimus nos aliquando veſtem cucullatam, parvam quidem, ſed ita moderatam, ut deſuper uſque ad renes tantùm defluceret, & utrimque uſque ad humerorum confinia pertingeret: qualis certè forma atque menſura propriè dicitur ſcapulare, quod monachis propter opera tantùm aſſignatur ex mandato regulæ.* Sic ille ſæculo undecimo, quo ſcapularia monachorum, ex Cluniacenſium ritu, utrimque fiſſa & fluctuantia, ad terram uſque defluebant. Eadem forma eorum erat ante ſynodum Aquiſgranenſem, uti diſcimus ex Ardone monacho in libro de vita Benedicti Anianenſis abbatis, qui cucullam, id eſt ſcapulare, quæ priùs *uſque ad talos* pendebat, ut in Otgerio & Benedicto ſuperiùs (*b*) vidimus, ad modum uniformem reduxiſſe dicitur exemplo Caſinenſium & Fuldenſium, ut *non amplius duobus cubitis* excederet ejus menſura, vel ſummùm *uſque ad genua* pertingeret: quod ſtatutum eſt ſynodi Aquiſgranenſis. Denique roccus, clericis liucus, monachis laneus, humeros ambiebat; faſcioiæ, redimiculi genus, femoralia & tibialia religabant. Verùm do his ſatis ſuperque ſatis.

(*b*) *V. Supra lib. 47. n. 50.*

LXIII. Benedictus ſynodi caput & præſes. De hac ſynodo idem Ardo ſcribit, Ludovicum præfeciſſe Benedictum mox laudatum cunctis regni ſui cœnobiis, ut, ſicut Aquitaniam & Gothiam, ita Francos ſalutifero imbueret exemplo; adeòque ut harum partium monaſteria, quæ a regulari norma defeceranr, ad priſtinum ſtatum revocaret. Ut autem, quemadmodum una omnium erat profeſſio, iiſdem etiam eſſet ſalubris una conſuetudo; Benedictus juſſu imperatoris, congregatis cunctorum cœnobiorum patribus unà cum plurimis monachis, multos cum illis reſedit dies, regulam ex integro diſcutiens, obſcura dilucidans, dubia ſolvens; ſicquo vetores abſtulit errores, priſcoſque ritus aviæ diſciplinæ reſtituit; atque ex eis *capitulare inſtitutum*, id eſt præmiſſa ſtatuta, imperatori confirmanda porrexit, ut iu omnibus regni ſui monaſteriis ea obſervari juberet. Id verò iubens exſecutus eſt imperator, miſſis per ſingula monaſteria inſpectoribus, qui eam cunctis formam traderent, & qui traditam obſervari curarent. Perfectum itaque propagatumque eſt opus divinâ opitulante miſericordiâ, & una ubique generaliter obſervata eſt regula, ac domum univerſa monaſteria ita ad formam unitatis redacta ſunt, quaſi ab uno magiſtro, & uno in loco informarentur: adeò uniformis in cibo & potu, in vigiliis & pſalmodia, cæteriſque religionis officiis vivendi ratio inſtituta eſt. Horum omnium dux, caput, & veluti anima erat Benedictus, cui omnia, tamquam generali præpoſito, monaſteria obtemperabant.

Nomina abbatum omnium, qui ſynodo Aquiſgranenſi eum eodem interfuere, ſingulatim percenſere impoſſibile, & fortù ſupervacaneum foret. Unus ex eis erat Arnulfus abbas Herenſis, an etiam Glonnenſis, qui cum Benedicto monaſterii Dionyſiani reformationem promovit. Adfuerunt etiam Joſue ſancti Vincentii ad Vulturnum, Smaragdus ſancti Michaelis in pago Virdunenſi, Apollinarius Flaviniacenſis, aliique quamplures, quos inter hi inſignores erant. Adfuit forſan etiam abbas Caſinenſis, quum primum honoris causâ, nominare debueram, Giſulfus ſcilicet, cujus præfecturæ anno ultimo habitam fuiſſe hanc ſynodum Leo (*a*) Marſicanus auctor eſt. Is deceſſit exeunte hoc anno, ſcilicet IX. kalendas Januarii, præfecturæ ſuæ anno viceſimo-primo. Apollinaris ejus ſucceſſor abbatiam ad annos undecim tenuit.

(*a*) *V. Angel. de Nuce in. lib. 1. c. 16.*

LXIV. Conſtitutum de monaſteriis. In eodem etiam conventu cum epiſcopis, abbatibus, & toto ſenatu Francorum, conſtitutum fecit imperator de monaſteriis regni vel imperii ſui, quæ *dona & militiam facere poſſent; quæ ſola dona ſine militia; quæ verò nec dona, nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate imperii*; quod conſtitutum ex mendoſo exemplari Sirmundus vulgavit.

Hæc

HÆC SUNT QUÆ DONA ET MILITIAM *facere debent*, *numero* XIV. ANN. CHR. 817.

Monaſterium ſancti Benedicti, Floriacenſe in agro Aurelianenſi, cujus abbas hoc anno Adalgaudus, de quo infra.

Monaſterium Ferrariæ in Senonenſi. Sigulfus, nobilis abbas & presbyter, cùm uſque ad ſenium, & quidem ad hoc tempus, ſub canonico habitu laudabiliter vixiſſet, ſponte ſe Ferrarienſis abbatiæ poteſtate exuit, & monachicam religionem aſſumſit, regimen abbatiæ cum Ludovici conſenſu cedens Adalberto diſcipulo ſuo, cui uſque ad obitum ſe ſubjici paſſus eſt, ut teſtatur Lupus abbas in epiſtola viceſima-nona.

Monaſterium Nigelli, ſeu de Nigella in pago Trecenſi, de quo in libro ſecundo jam egimus.

Monaſterium ſanctæ Crucis, ſeu ſancti Faronis prope Meldos, non Crucis-ſancti-Audoeni, ſeu ſancti Leutfredi in pago Ebroicenſi, quod olim Crucis-ſancti-Audoeni, recentioribus ſancti Leutfredi appellatum.

Monaſterium Corbeiæ in pago Ambianenſi; quo tempore exſul erat in Hero inſula Adalhardus abbas, cujus vices agebat junior Adalhardus.

Monaſterium ſanctæ Mariæ Sueſſionis puellarum, ſub Theodrada abbatiſſa, Adalhardi ſorore.

Monaſterium Stabulaus in diœceſi Leodicenſi. Abſalon an Ando abbas.

Monaſterium Farinacum, aliis Favriniacum, locus in pago Veſontionenſi, ſic in diviſione regni Lotharii. De ejus origine nihil compertum. Monaſterium olim puellarum, ad cujus abbatiſſam exſtat epiſtola (*a*) ſancti Bernardi abbatis: nunc virorum ſub congregatione ſancti Vitoni: ubi Wiſus (*b*) patricius juſſu Brunechildis cæſus eſt, vulgò Faverniacum. (*a*) *Bern. ep.* 302. (*b*) *Fredeg. ca.* 29.

Monaſterium ſancti Eugendi, ſeu ſancti Claudii in Lugdunenſi ſub Achino, ut videtur, abbate.

Monaſterium Novalicium ad radices Ciniſii montis. Frodoinus abbas.

Ultra Rhenum.

Monaſterium ſancti Nazarii Laureshamenſe diœceſis Wormatienſis, cui tunc Adalongus abbas præerat.

Monaſterium Offmovvilarii ſeu Offonis cella, ſive Scutteranum, diœceſis Argentinenſis.

In Bavaria.

Monaſterium Mannſeer, vulgò *Manſe*, aliis Lunælacenſe in diœceſi Saltzburgenſi. Lambertus abbas.

Monaſterium Tegnaſee ſeu Tegernſenſe in Friſingenſi. De his omnibus ſuperiùs actum.

HÆC SUNT QUÆ TANTUM DONA dare debent *ſine militia*, *numero* XVI.

Monaſterium ſancti Michaelis Mareſci primi. Valeſius de monaſterio ſancti Michaelis in Periculo unaris hîc agi putat, Baluzius de quodam monaſterio ſancti Michaelis in Veſontino. Hîc verò conjicio deſignari monaſterium ſancti Michaelis in pago Virdunenſi, dictum olim *Marſupium* ab amne illic ſcaturiente, ad quem primitus ad id tempus poſitum erat, paullo poſt tranſlatum ad Moſam: ita ut legendum ſit, *Monaſterium ſancti Michaelis Marſupii*, cui tum Smaragdus præerat.

Monaſterium Balmæ puellarum in diœceſi Veſontionenſi.

Monaſterium ſancti Sequani in Lingonenſi.

Monaſterium Nantuacis, in Lugdunenſi. Eo tempore apud Sebuſianos Nantuaco præerat Godelſadus abbas & diaconus, cui Anſmundus quidam & Cæcilia ejus conjux villam Telarciacum in agro Vironenſi, aliaque prædia in pagis Lugdunenſi, Matiſcenſi & Autiſiodorenſi conceſſerunt anno quarto Ludovici auguſti. Exſtant hæc de re litteræ in chartario Nantuacenſi ſub hac inſcriptione: *Domino & ſacroſancta eccleſiæ in honore ſancti Petri principis apoſtolorum, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Michaelis archangeli, quæ ſunt conſtructa in pago Lugdunenſi, cui vocabulum eſt Nantoacis monaſterii, ubi vir venerabilis Godelſadus abba ſive diaconus, una cum norma monachorum, ibidem Deo deſervire videtur.* Ex quo intelligitur, tres illic fuiſſe eccleſias. *Actum anno quarto, regnante & imperante domino noſtro Hludovico.* Godelſadi ſucceſſor Adalbarnus, non multò poſt, hanc ipſam villam eiſdem donatoribus in præſtariam dedit.

Ultra Rhenum.

Monaſterium Suarzaha ſeu Swarzach, in diœceſi Argentinenſi. Aliud ejuſdem nominis in Herbipolenſi.

Monaſterium ſancti Bonifacii Fuldenſe in Moguntina ſub Ratgario abbate, de quo ſupra.

Mona-

ANN. CHR. 817. *Monaſterium ſancti Voigberti* Fritiſlariæ, locus olim diœceſis Moguntinæ, nunc Paderbornenſis:

In Alemannia.

Monaſterium Elebenovvanc, id eſt Elewangenſe monaſterium diœceſis Auguſtanæ, de cujus origine ſuperiùs actum eſt, nempe in libro XXII. num. LII.

Monaſterium Frubelinvvanc, an idem cum Fiutwanga, cujus abbas Gozbertus in necrologiu Augienſi.

Monaſterium Nazaruda, & iſtud incognitum.

Monaſterium Campita ſeu Campidona in Suevia, ſub Agapito an Gothardo abbate.

In Bavaria.

Monaſterium Altemburc, an ſancti Altonis, vulgò *Altemunſter*, in diœceſi Friſingenſi.

Monaſterium Alcabe, haud dubiè Altahe ſeu Altaha, Superius, an Inferius, in Bavaria inferiori ad Danubium.

Monaſterium Creauſa. Dicerem Cremiſa ſeu Cremifanium, niſi hoc ſitum eſſet in Auſtria ſuperiori, ſed Bavariæ cunterminum.

Monaſterium Mathaſco, valgò *Maſte*, in diœceſi Patavienſi.

Monaſterium Buria ſeu Baranum, valgò Benedicto-Buranum, in Friſingenſi.

HÆC SUNT QUÆ NEC DUNA, *nec militiam dare debent, ſed ſolas orationes pro ſalute imperatoris vel filiorum ejus & ſtabilitate imperii, numero* XVIII.

Monaſterium Melaredum, in diœceſi Autiſiodorenſi, nunc cella abbatiæ ſancti Germani Autiſiodorenſis.

Monaſterium Foſſatus ſeu Fuſſatenſe prope Pariſios, ſub Benedicto abbate jam ſuperiùs (*a*) laudato, de quo plura inferiùs.

(*a*) *Num.* 34.

Monaſterium Ludra ſeu Lutra, in diœceſi Veſontionenſi.

Monaſterium ſancti Gregorii in diœceſi Baſileenſi, ubi tunc Gothefridus abbas.

Monaſterium ſancti Mauri, legendum *Monaſterium-Mauri*, in diœceſi Argentoratenſi.

Monaſterium Eborrebeim, aliis Ebersheim, ibidem.

Monaſterium Cliuna, de quo in necrologiu Aagienſi, *ex monaſterio quod Clingo vocatur, ſive Plidunfeld, Fleido epiſcopus & abba*, in diœceſi Spirenſi, ab ordine tranſlatum: de quo plura inferiùs.

Monaſterium Savviniaco, lege Saviniacum, in diœceſi Lugdunenſi: de quo ſuperiùs (*b*) actum eſt.

(*b*) *Lib.* 27. *n.* 70.

Monaſterium Crudatis, ita legendum, ad Rhodanum in pago Vivarienſi. Huic monaſterio conceſſum eſt hoc anno privilegium immunitatis a Ludovico Auguſto ad preces comitis Vivarienſis, cujus pater Herebertus hanc locum, qui ex jure fiſci
» erat, defertum inveniens, monachos ibidem congregaverat, qui eumdem locum,
» Ipſius & aliorum fidelium adjutorio, inſtauraverant, idque perſequi conſtitue-
» rant, ſi rex quietos redderet, eiſque uppurtunum præberet auxiliam, ita ut
» ipſos monachos unà cum abbate illorum Bonaldo, rebuſque ad eumdem locum
» pertinentibus ſub ſua defenſione reciperet; quod Ludovicus lubens præſtitit,
» conceſſâ inſuper liberâ eligendi abbatis facultate. Datum Aquiſgrani XVII. kalendas Auguſti, annu ejus imperii quarto. Durandus diaconus ad vicem Helizachar recognovit.

Monaſterium Duſera, in diœceſi Arauſicana.

Monaſterium Lorvvin, an Lerinum nobis ignotum.

Ultra Rhenum.

Monaſterium Schevvanc } utrumque ignotum.
Monaſterium Sculturburc }

In Bavaria.

Monaſterium Berch. Exſtat *Bergen* monaſterium in diœceſi Eiſtetenſi, at ſæculo tantùm decimo conditum, & extra Bavariam.

Monaſterium Methma, lege Methema, ſeu Methama, vulgò *Metten*, in Bavaria inferiore.

Monaſterium Scovenauva. } utrumque ignotum.
Monaſterium Alozeburch. }

Monaſterium Vvizzenbrunico, nunc Weſbrunenſe, a duce Taſſilone fundatum tum ſub Adelmaro abbate.

ALIA MONASTERIA, *in Aquitania.*

Monaſterium ſancti Filiberti, Hereuſe in finibus Pictonum & Armoricæ, in cellam redactum: tunc ſub Arnulfo abbate.

Monaſterium ſancti Maxentii, apad Pictones, an Abbo tum ejus rector.

Monaſterium Carroffinis ſeu Carroſi, ibidem, ſub Juſto abbate.

Mona-

ANN. CHR. 817.

Monaſterium Brantoſmurii ſeu Brantoſmi, apud Petrocorios.
Monaſterium ſancti Savini, in Pictonibus, inſtitutum a Benedicto abbate Anianenſi qui viginti monachis eò ab ſe miſſis abbatem præfecit, cujus nomen ignoratur. Dodo abbas ejus loci religioſiſſimus inferiùs commemorandus.
Monaſterium ſanctæ Crucis puellarum, apud Pictavos.
Monaſterium ſanctæ Mariæ in Lemovicas, vulgò de Regula, cui Guntrada abbatiſſa non multò poſt præfuit.
Monaſterium Maſtracurii. Baluzius legendum putat *Maſtiacum*, ut in vita Ludovici Pii, in Biturigibus; an Mauzacum ſeu Mauciacum apud Arvernos.
Monaſterium Menadinii, an Menatenſe apud Arvernos.
Monaſterium Magnilocum, itidem apud Arvernos.
Monaſterium Conquas, diœceſis Rutenenſis, tunc ſub Medraldo abbate, modò ſæcularium.
Monaſterium ſancti Antonii, Baluzius legit *Antonini*, quod monaſterium erat olim apud Rutenos. Eſt & monaſterium ſancti Antonii de Lezato in comitatu Fuxenſi; at medio ſæculo nono conditum.
Monaſterium Muſtiacum, vulgò Moiſiacum, apud Cadurcos, nunc canonicorum ſæcularium.

In Septimania.

Monaſterium ſancti Ægidii in valle Flaviana, prope Nemauſum, nunc ſæcularium canonicorum.
Monaſterium Pſalmodium, in eadem diœceſi, itidem ſæcularium, nunc Aleſienſi epiſcopatui unitum.
Monaſterium Anianum, ſeu Anianenſe, in Magalonenſi, cujus tum Georgius abbas ſub Benedicto.
Monaſterium ſancti Tiberii, in diœceſi Agathenſi.
Monaſterium Villa-magna, in Biterrenſi.
Monaſterium ſancti Petri in Lunate, alias Juncellenſe, ibidem.
Monaſterium Caunas, in diœceſi Narbonenſi.
Monaſterium Caſtelli-Malaſci, aliis Mallaſti, nunc Montis-Olivi, in Carcaſſonenſi.
Monaſterium ſanctæ Mariæ Caparienſis, aliis Cuparienſis, cujus mentio in diplomate Caroli Simplicis, relato in Appendice ad concilia Galliæ Narbonenſis, quo rex inter alia Sigloni Narbonenſi archiepiſcopo confert abbatiam Cubarias, ſitam in comitatu Redenſi. Nunc cella eſt Ordinis Cluniacenſis, dicta S. Mariæ de Cubariis, vulgò *Cubieres*.
Monaſterium ſanctæ Mariæ ad Orubionem, vulgò de Craſſa, diœceſis Carcaſſonenſis, tunc ſub Attala abbate, qui omnium ſui monaſterii poſſeſſionum & immunitatum confirmationem ante biennium a Ludovico auguſto impetraverat.
Monaſterium ſancti Laurentii. Duplex eo nomine monaſterium erat in Septimania: unum in diœceſi nunc ſancti Pontii ad Nigellam fluviolum, modò unitum monaſterio Craſſenſi mox laudato: aliud in eodem pago ad Vernodubrum, nunc ſancti Aniani (*) dictum.
Monaſterium ſanctæ Eugeniæ, in ſuburbio Narbonenſi, monaſterio Fontis-frigidi unitum ab anno milleſimo centeſimo undenonageſimo, quo Willelmus de Lacu prior & monachi ſanctæ Eugeniæ ordinationi & diſpoſitioni abbatis Fontis frigidi ſe ſe ſubjecerunt.
Monaſterium ſancti Hilarii, ad Leucum, in diœceſi Carcaſſonenſi. Huic præerat tunc Monnellus abbas, cui privilegium immunitatis, Nampioni deceſſori ſuo a Carolo Magno conceſſum, Ludovicus Pius confirmavit, relatum ſine chronicis notis in appendice Capitularium, uti & ſubſequens Pippini Aquitaniæ regis id ipſum confirmantis ad preces Leonii abbatis: cujus anteceſſor Egido, Monnelli ſucceſſor, conſimile a Ludovico Pio, Pippini genitore, obtinuerat.
Monaſterium Valle-Aſperii, Atulanſe diœceſis Helenenſis. Caſtellanus abbas.

In Toloſano.

Monaſterium ſancti Papuli, nunc epiſcopalis ſedes a Johanne vigeſimo-ſecundo inſtituta. Hujus monaſterii origo obſcura, Carolo Magno tribuitur.
Monaſterium Suriciniun, ſeu Soricinium, in diœceſi olim Toloſana, modò Vaurenſi, prope caſtrum olim Verdimium, recentioribus Verdunum.
Monaſterium Aſilo, vulgò de Manſo-Aſili, olim Toloſanæ, nunc Appamienſis diœceſis, de quo infra.
Monaſterium Venercha, vulgò *Venerque*, ſancto Petro ſacrum, quatuor leucis a Toloſa; nunc exciſum, & attributum eccleſiæ ſancti Pontii Tomeriarum.

In Voaſconia.

Monaſterium Cella-Fraxilii, vulgò *Serres*, in pago Eluſano, nunc canonicorum ſæcula-

(*) *S. Chr. gaun.*

ANN. CHR. 817.

cularium, & majori parte anitum ecclesiæ beatæ Mariæ Auscienſis.

Monaſterium Cimorra, rectiùs Simorra, ſacrum beatæ Mariæ, in diœceſi Auſciensi.

Monaſterium Piſciacum, vulgò ſancti Michaelis de Piſciano, in ſuburbio Auſciorum.

Monaſterium Altum-fragitum, vulgò ſancti Sixti de Fagito, ad Ratum fluviolum; nunc canonicorum ſæcularium in eadem diœceſi.

Monaſterium Sancti Savini in Levitania ad montes Pyrenæos, quod a ſancto Savino eremita vocabulum & originem habet, ſitum in agro Tarbellenſi ad Gavum fluviam, unde Tarbellenſe vulgò cognominatum, de quo in ſuperioribus (*a*) egimus.

(*a*) *Lib.* 18. *n.* 74.

Hactenus conſtitutum de monaſteriis a Ludovico conditum, quod manu ſuâ ſignavit, & anulo imperiali ſigillari juſſit. De pleriſque monaſteriis prædictis ſuperiùs egimus: aliorum ferè originem & caſus ad hoc tempus ignoramus: quædam etiam prorſus ignota. De Soricinio & de Manſo-Aſili mox agemus. Cur verò multa, & quidem inſigniora, in hac conſtitutione prætermiſſa ſint, divinare non licet. Si quis dicat hic agi de monaſteriis regiæ, quàm vocant, fundationis: de omnibus hic recenſitis vix dici poteſt. Et quàm multa ejuſmodi omiſſa ſunt, ſancti Dionyſii & ſancti Germani apud Pariſios, ſancti Medardi apud Sueſſionas, Centulenſe, aliaque permulta. Nulla verò de monaſteriis Neuſtriæ recentioris, totiuſque Belgicæ primæ ac ſecundæ, mentio facta, Corbeiâ & fortè monaſterio ſancti Michaelis exceptis. Atque ut a militia & donis excepta fuerint, an etiam a precibus? Aliis hoc divinandum relinquo.

LXV. Soricinii monaſterii origo & abbates. (*) *Sorra*.

Soricinium (*) pagi Toloſani monaſterium, ſic dictum, non u ſoricibus, at quidam vir doctus putat, ſed a Sora fluviolo prætelabente, beatæ Mariæ de Sanha, nunc de Pace cognominatum a nonnullis, olim in diœceſi Toloſana, nunc in Vaurenſi, poſt erectam ea in urbe ſedem epiſcopalem, poſitum eſt. Ejus conditor Pippinus rex fuiſſe creditur: ſed deſunt, quæ id probent, litteræ genuinæ. Cæterum de ejus antiquitate dubitare haud nos ſinit præmiſſum Ludovici conſtitutum, in quo Soricinium recenſetur cum aliis, quæ tantùm preces imperatori debebant. Huic cœnobio tunc præerat Bertrandus ſeu Bertrannus abbas, cui Ludovicus auguſtus hoc anno vel inſequenti villam Blirentiam confirmavit, aliaſque poſſeſſiones ab Arecato comite Aſtaraci conceſſas in diœceſi Auſciensi, ex quibus Cella-Medulfi coalait. Nullas ejus loci abbas deinceps occurrit ante Caroli Simplicis principatum: quo tempore Walafridus abbas, præſente Armando ſeu Airardo archipræſule, hanc cellam cum ſuis appendiciibus Garſiæ comiti ad viram concedit pretio mille ſolidorum; quod recentiores ad tempus Caroli Calvi referunt. Sub eodem Carolo Simplice uſque ad Lotharium regem invenitur Rumoldus, aliis Rodaldus, Soricinii abbas. Ab eo iterum hiatus ad Seniorellum litterarum magiſtrum, id eſt ad ſeculum undecimum jam adultum, ubi de illo agemus.

LXVI. Manſi-Aſili fundatio & abbates. (*) *Ri-*. (*) *Rivum*.

Monaſterium ſancti Stephani de Manſo-Aſili, cujus ſuperiùs meminimus, æquè obſcuræ originis. Jam exſtabat anno Caroli Magni triceſimo-nono, quo Sigobrandus quidam Calaſto Azili abbati & fratribus ejus alodia de Cruciaco & de Caſſiaco in pago Toloſano ceſſit, ut legitur in hiſtoria Benearnenſi. Situm eſt ad Rivum (*) fluvium, qui in Garumnam devolvitur ad Rivi (*) caſtrum, cui nomen ſuum tribuit, ubi illud amittit. Calaſto abbati videtur ſucceſſiſſe Aenatius, cui Ebolatus, ejuſque conjux Verana cum duobus filiis donarunt cellam ſancti Petri de Silva-agra, in qua corpus ſancti Ruſtici requieſcebat, Ludovico auguſto imperante. Nulla deinceps ejus monaſterii documenta ſuperſunt uſque ad annum milleſimum ſeptuageſimum-quintum, ut patet ex charta relata in Appendice Capitularium num. CLII. quo Iſarnus epiſcopus Toloſanus res monaſterii confirmat, illudque in ſuam tutelam admittit.

LXVII. Agiulfus abbas Solemniaci privilegium obtinuit.

In ſuperiori conſtituto Ludovici auguſti nulla mentio facta eſt de Sollemniaco monaſterio agri Lemovicenſis, cujus abbas Agiulfus præceptum immunitatis obtinuit a Ludovico imperatore, prolatis litteris Pippini regis ac Caroli Magni, qui Sollemniaco ſimile privilegium conceſſerant. Ludovicianum exſtat in tomo ſecundo Capitularium, datum Aquiſgrani IX. kalendas Auguſtas, imperii Ludovici piiſſimi auguſti anno quarto, indictione decimâ. Agiulfo abbati Duſtramnus ſubſtituitur in vulgatis indicibus, fortè Druſtramnus. Obſervatu dignum eſt ipſius Ludovici præceptum, Aquiſgrani hoc anno datum III. kalendas Septembres, confirmantis immunitates, Turonicæ ſancti Martini baſilicæ a Pippino avo, & patre ſuo Carolo imperatore conceſſas: cujus authentico appenſa eſt bulla aurea, in cujus antica parte exhibetur ejus effigies coronata, dextrâ lanceam, lævâ ſcutum præferentis, ſub hoc lemmate: D. N. HLUDOWICUS IMP. poſticam verò totam occupat hæc Inſcriptio, RENOVATIO REGNI FRANC. Præter ea ſigillum cereum membranæ affixum erat, ſed modò detritum. Conſimilis bulla aurea Caroli regis authentico appenſa eſt.

An-

ANN. CHR. 817. LXVIII. Bernardi I. Italiæ regis defectio.

Antequam ſolveretur conventus Aquiſgranenſis, Ludovicus Lotharium, natu-majorem filium, imperii conſortem dixit; alios duos, Ludovicum Bajoariæ, Pippinum Aquitaniæ reges impoſuit. Hoc nuntio in Italiam perlato, Bernardus rex, Pippino majore Caroli filio natus, Inſtigantibus proceribus, Ludovico, ſi quà poſſet, imperium, quod ſibi paterno jure deberi credebat, erepturus, defectionem molitur: moxque omnibus Italiæ civitatibus in ſua verba jurare juſſis, ſaltus fauceſque alpium idoneis præſidiis firmat. Ejus conjurationis conſcii fuiſſe ex Italia Anſelmus Mediolanenſis, & Volfoldus Cremonenſis antiſtes, e Francia Theodulfus Aurelianenſis arguuntur. Id ubi per Rotaldum Veronenſem epiſcopum & Supponem Brixiæ comitem accepit Ludovicus, qui e Voſago Aquiſgranum reverſus erat; contractis ex Francia & Germania copiis, confeſtim adversùs Bernardum conrendere properavit. Huc ſpectat epiſtola (*a*) Hetti archiepiſcopi Trevirenſis, Frotharii Tullenſi antiſtiti ſcribentis, terribile ad ſe perveniſſe imperium domni imperatoris ut omnibus legationi ſuæ ſubjectis ſignificaret, pararent ſe ad bellum in Italiam contra Bernardum nova molientem. Propterea mandare de verbo imperatoris, ut omnibus abbatibus, abbatiſſis, comitibus, vaſſis dominicis, eunctoque populo ſuæ parochiæ, qui militiam regiæ poteſtati exhibere deberent, ut primo quoque tempore ad Italicum bellum ad nutum imperatoris progredi maturarent. Ex illis tamen monaſteriis, quæ militiam regi debebant, nullum ex Tullenſi parochia memoratum eſt in regio conſtituto, quod ſuperiùs retulimus. Ubi tantam in ſe belli molem verti Bernardus reſcivit, motu perterritus, maximè quòd jam a ſuis ſe deſeri adverteret, arma poſuit, ſeque ultro Ludovico ad Cabilonem ſedenti tradidit; cujus exemplum cæteri ſecuti ſunt. Ludovicus judicium in poſterum annum diſtulit.

(*a*) *Frotb. epiſt. 25.*

LXIX. Andaginum monachis datum.

Poſt conventum Aquiſgranenſem Walcandus epiſcopus Leodicenſis, parochiæ ſuæ ſtatum in melius reformare cupiens, cellam Andaginenſem, de cujus origine in ſuperioribus (*b*) actum eſt, vetuſtate pæne collapſam, habitatoribuſque deſtitutam, inſtauravit, ac monachis inſtituti noſtri conceſſit, quibus Alveus abbas præfectus eſt, forſan ex Prumia aſſumtus, uti & ejus ſucceſſor Marcwardus. Mox eum in locum multi religionis cultores receperunt ſe ſe, maximè *nobiles viri ex monaſterio ſancti Lamberti*, quæ cathedralis eccleſia erat, apoſtolicæ vitæ deſiderio accenſi. Hi, monaſticis votis Deo nuncupatis, locum ab ſe electum illuſtrare cupientes, Walcandum obnixè togarunt, ſibi ut ſancti Hucberti epiſcopi corpus concederet dignaretur. Eorum precibus commotus antiſtes, qui loci amplificandi ſtudio iridem tenebatur, Adebaldum metropolitam Colonienſem, ſucceſſorem Hildeboldi, ſuper hac re conſulendum cenſuit. Ambo verò ad Ludovicum imperatorem id referendum conſtituunt, imperator ipſe ad concilium epiſcoporum, qui religioſorum virorum voto ac poſtulationi annuendum cenſuere, ſancti confeſſoris reliquias eis commiſit ſatiùs exiſtimantes, & in monaſterio prædicto, ubi religioſiùs honorarentur, collocati: quod factum XI. kalendas Octobris, anno dominicæ incarnationis octingenteſimo viceſimo-quinto, qui Walcandi ordinationis ſextus-decimus erat. Sacrum corpus integrum, quemadmodum Carlomanni principis anno tertio, quo ejus elevatio facta fuerat, repertum, in Andaginenſe demum transfertur monaſterium, quod ſancti Hucberti deinceps appellationem obtinuit, multo peregrinorum concurſu ad vitandam rabiem frequentatum. Totam hanc hiſtoriam Walcandi hortatu litteris mandavit Jonas epiſcopus, non alius, ut puto, quàm Aurelianenſis, qui Theodulfo ſucceſſit. Miracula deio conſecuta ſcripſit auctor anonymus ſæculo undecimo, ex quibus inſigniora inſetiùs referentur.

(*b*) *Lib. 29. n. 34.*

LXX. Adalvvino epiſcopo Ratiſponæ ſuccedit Baturicus.

Hoc anno, ejus ſæculi ſeptimo-decimo, Adalwinus epiſcopus Ratiſponenſis, poſt annos prælaturæ viginti-ſex, Baturico locum fecit, ut conſtat ex brevibus annalibus (*c*) Ratiſponenſibus eo tempore ſcriptis, cum deceſſore ſuo ſepultus in baſilica ſancti Emmerammi. Hinc corrigendus Hundius, qui etiam in hoc falſus eſt, quòd ſedis epiſcopalis tranſlationem e prædicta baſilica ad eccleſiam ſancti Petri, cujus tranſlationis Simpertus (*d*) auctor eſt, eidem Adalvvino (*e*) tribuit. Neque verò quidquam valet Ludovici auguſti vulgatum diploma ad id probandum; nec melioris notæ eſt aliud Carolomanni, quibus Arnolfus monachus apertè refragatur. Sub Adalvvino itaque Richobaldus abbas ad ſanctum Emmerammum inſtitutus eſt, non ſub Baturico, qui eum a præfectura monaſterii amoviſſe dicitur. Ab eo tempore nulli deinceps ſancti Emmerammi peculiares abbates fuere, ſed idem qui epiſcopi, per annos ampliùs centum & quinquaginta, nempe uſque ad pontificatum ſancti Wolfgangi, qui reſtituto in melius monaſterio Ramvoldum abbatem præfecit. Conſer quæ ſuperiùs (*f*) diximus de emendandis vulgatis indicibus Ratiſponenſium apiſcoporum. Exſtat prolixum Rabani carmen (*g*) ad Baturicum epiſcopum nomine Iſamberti presbyteri & monachi Fuldenſis: ſed in eo nihilobſervatione dignum.

(*c*) *Annaleſt. Iuvav. P. 477.*
(*d*) *V. ſupr. lib. 26. n. 16.*
(*e*) *V. lib. 26. n. 16.*
(*f*) *Lib. 22. n. 66.*
(*g*) *Raban. carm. 4.*

ANN. CHR. 817.

Sub exitum hujus anni Paſchalis papa primus Barnardum Viennenſem antiſtitem, ſedem ſuam deſerere volentem, litteris confirmavit, ſuperiùs relatis, eidemque

LXXI. Barnardus Viennenſis antiſtes pallio donatur.

„ mox pallium, quod fortè ille nondum petierat, ultro conceſſit *majorum more*, „ ad oſtendendam in eum, ejuſque eccleſiam ſedis apoſtolicæ caritatem; ad hæc „ omnia privilegia, eidem eccleſiæ ab anteceſſoribus ſuis conceſſa, tutà habuit. *Scriptum (g) per manum Theophylacti notarii & ſcriniarii meuſe Decembri, indictione decimâ. Data per manum Georgii bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, nonis Decembris, imperante domino noſtro piiſſimo principe auguſto Ludovico, a Deo coronato, magno & pio imperatore, anno quarto, & patriciatus ejus anno tertio*; ubi legendum videtur *poſt conſulatum ejus anno tertio* qui novo poſt patris mortem anno iucunte numerari cœptus. Cùm itaque videret Barnardus, ſibi non licere ad dilectum Ambroniacenſe monaſterium ſuum reverti; allum ſibi feceſſum in ſua diœceſi paravit, nempe monaſterium, in loco remotiori, Romanis dicto, poſito ad Iſeram fluvium, inter Gratianopolim & Rhodanum, cujus aquis Iſera immiſceatur: ubi tumultus vitæ actuoſæ idemtidem deſerens, Deo liberiùs vacaret. Atque ut locum illum ampliùs nobilitaret, eò tranſtulit reliquias ſanctorum Severini, Exſuperii & Feliciani ea ſuburbano Viennæ vico Brenuiaco, ubi indigno in loco jacebant. Abſoluto itaque monaſterio, baſilicam in honorem ſanctorum apoſtolorum dedicavit cum comprovincialibus epiſcopis, eamque Viennenſibus archiepiſcopis ſubjectam eſſe voluit: quod Lotharius auguſtus litteris, Agilmaro Barnardi ſucceſſori inſcriptis, confirmavit. Romanenſe monaſterium, ſancti Barnardi ſepulturâ & patrocinio poſtea inſigne, jam inde a ſeculo decimo vertit ad ſæculares canonicos, non confundendum cum alio ejuſdem nominis monaſterio diœceſis Lauſaunenſis, a ſancto Romano abbate Lupicini fratre conſtructo, quod ſanctus Wandregiſilus in reditu ex Italia adiiſſe memoratur.

(g) *Apud. Sur. 4. Bened. p. 566.*

Romanir monaſterium condit.

LXXII. Anſegiſo Luxovium commiſſum.

Eodem anno Ludovicus auguſtus Luxovium, celebre in Galliis monaſterium, rectore deſtitutum poſt mortem Dadini abbatis, regendum beneficii jure commiſit Anſegiſo abbati cœnobii Flaviacenſis, jam ſuperiùs laudato, cui poſt annos ſex Fontanellenſe monaſterium, Eginhardo cedente, itidem commiſſum eſt. Eà tempeſtate Luxovienſes de priſtina ſeveritate multùm remiſerant, teſtante Adſone (*b*) ejus loci abbate: quæ cauſa Ludovicum impulit, ut eis Anſegiſum, *virum deguiſſimum*, morum gravitate & prudentiâ præpollentem, ad reparandam diſciplinam, eis paſtorem præficeret. Mox ille collapſa erigit, diſperſa recolligit, eccleſiam amplificat, ejuſque parietes picturâ exornat: cætera inſtaurat ædificia, toti denique monaſterio novam formam reddit.

(b) *Sur. 3. Bened. parte 2. p. 456.*

LXXIII. S. Benigni res & reditus.

Non meliori in ſtatu res erat in Divionenſi ſancti Benigni monaſterio. Tunc locum regebat Erlegaudus ſeu Herlegaudus abbas, ſub quo multa per id tempus facta prædiorum acceſſio. Ejus rei chartæ apud Petardum exſtent; una data die dominico proximo kalendis Auguſti in anno ſecundo Ludovici imperatoris; quod non de pridiano die ante ipſas kalendas, ſed de proximiori ſabbato, ut in aliis ejuſdem loci tabulis, intelligendum; altera ſabbato proximo in menſe Octobri; tertiâ die Jovis poſt menſem Februarium, anno tertio Ludovici auguſti, id eſt anno ejuſdem ſeculi ſexto-decimo, quod Petardus non rectè ed hunc ſubſequentem annum refert. Idem pro portione erratum in ſequenti, quæ donatio eſt Wirgarii presbyteri, Bargas, in pago Atoariorum ſancto Benigno conferentis *dum veneret, tertio idus Februarii, anno ſexto regnante domino noſtro Ludoviço imperatore*; quæ notæ anno ejus ſeculi undeviceſimo, non viceſimo conveniunt: ſubſequens eſt charta ipſius Erlegaudi abbatis, facta anno ipſo viceſimo, quâ confert *ad ipſum ſanctum locum, hoc eſt presbyteris, diaconibus, lectoribus vel cantoribus*, aliquid de rebus ſuis, ſitis *in centenâ Oſcarenſi, in villa Curmulnenſi*, quas per inſtrumenta chartatum comparaverat. *Data die dominico, nonis Februarii*, anno ſcato Ludovici imperatoris. Idem Erlegaudus chorepiſcopus vocatur in litteris permutationis factæ inter ipſum & Seraphim abbatem Beſuenſem, de qua inferiùs. Mirum videri poſſit, cur in his litteris nullam Erlegaudus mentionem faciat de monachis, ſed tantùm de presbyteris, diaconibus, lectoribus, & cantoribus ejus monaſterii. Verùm jam ſimiles locos in ſuperioribus obſervavimus, quo tamen tempore monachos ibidem exſtitiſſe conſtat. Certè ſub Atidio abbate, quem inter & Erlegaudum unus Hildebrannus interceſſit, Dodo quidam, vir nobilis ad converſionem eò veniens multa dat ſancto Benigno, *& monachis hujus loci* ad ſuppeditandum eis frumentum & vinum, ſimulque pretium, *unde poſſint præparari duo pulmentaria, ſecundum quod præcipit regula monachorum*. Sed nimirum, immiuutâ ſub Erlegaudo diſciplinâ, ſuppudebat eos monachi nomen & fortè inſtitutum, quod utrumque Albericus epiſcopus, Erlegaudo abbate mortuo, in priſtinum decus reſtituit. Hæc paullulum extra ordinem: ſed minutiora ejuſmodi in unum congerenda viſa ſunt, ne ſæpius recurrant.

Vici-

Vicinum erat Benigniano Beſuenſe monaſterium in pago Atoariorum, cujus Betto epiſcopus diœceſanus, id eſt Lingonenſis, providentiam, excluſis jam inde a Pippini tempore monachis ſolus habebat. Id probant inſtrumenta hujus temporis duo: unum eſt, quo limites ejus monaſterii poſſeſſionum definiti ſunt *in mallo publico* apud Montaniacum villam, ubi illuſtris vir Hildegarius comes cum ſcabinis reſidebat ad multorum cauſas audiendas, & de recto judicio terminandas. Illuc veniens Betto epiſcopus, cum advocato ſuo Burgoardo, novem legitimos teſtes obtulit, qui de prædictis limitibus teſtimonium ferrent anno ſecundo Ludovici imperatoris. Alterum ejuſdem generis inſtrumentum datum eſt anno ejus quarto, id eſt anno præſenti, quo idem Betto cum Bernardo advocato monaſterii ſancti Petri Fontis-Beſuæ tredecim teſtes profert coram Balaſtario vicecomite, ad vicem prædicti Hildegarii comitis reſidente, ad fines quarumdam poſſeſſionum diſterminandos; quæ integra leges in Chronico Beſuenſi, edito cum Benigniano in tomo primo Spicilegii. Paullo poſt idem qui ſupra Albericus epiſcopus locum monachis reſtituit, eique præfecit Seraphim abbatem. Hi fructus fuere ſynodi Aquiſgranenſis.

ANN. CHR. 879. LXXIV. Beſuense monaſterium redigit Betto epiſcopus.

Quo tempore Seraphim abbas Beſuenſi monaſterio præerat; eodem Epelenus ſeu Eppelenus Melundenſe in pago Tornodorenſi adminiſtrabat. Id colligimus ex libro ſocietatum Augienſis cœnobii ſcripto ante annos octingentos, in quo memorantur (*a*) *ex monaſterio Melundis Epelenus abba; ex monaſterio Fontis-Beſin Seraphin abba*. Haud ſcio an Epelenum præceſſerit Bertfredus Melundenſis abbas, qui villas quaſdam, eidem monaſterio a Barnuino & Wulfino collatas, eiſdem ad uſum beneficii conceſſit. Precaria ſic incipit: *In Chriſti nomine Bertfredus abba, qui Melundus, ſortè Melundas, monaſterium in regimine habere videtur, & cuncta congregatio monachorum, qui ibidem officium Dei fungere videntur*, &c. *Data menſe Octobri, anno* II. *regni domni HLudovici regis*. Huic precariæ ſubſcribit Bertfredus abbas cum monachis novemdecim, præter Eutherium monachum & ſacerdotem, qui hanc precariam ſcripſit & ſubſcripſit. Ex his monachis decem ſunt presbyteri, qui ſe monachos & presbyteros ſeu ſacerdotes dicunt: duo levitæ, cæteri præcise monachi. Inter illos leguntur *Epplenus monachus & presbyter, Jonas monachus & levita*; Bernardus monachus: qui Epplenus ſi idem eſt ac Epelenus abbas; dicendum eſt eum ſucceſſiſſe Bertfredo abbati; adeòque hanc precariam anno ſecundo Ludovici Pii imperatoris factam eſſe, tametſi rex tantum in diplomatis clauſula dicatur. Huic conjecturæ illud favet, quod Bernardus ille monachus idem videri poſſit cum Bernardo poſtea Melundenſi abbate, qui Jonæ Æduenſis epiſcopi litteris (*b*) pro canonicis ejuſdem urbis eccleſiæ ſubſcripſit anno DCCC.LVIII. Sanè hæc ſententia eſt noſtri Johannis *Elie*, qui nobis illam precariam ſuppeditavit in Appendice referendam.

Melundenſes abbates.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 645.*

(*b*) *Spicil. to. 8. p. 145.*

Romæ baſilica ſanctæ Agnetis extramurana hoc anno tranſlata eſt a Græcanicis ſanctimonialibus ad Latinas ſeu Benedictinas; quod quemadmodum factum ſit, prout traditat res, ex veteri codice ſic accipe. Initio ſtatim pontificatus Paſchalis papa, cùm ad luſtrandas urbis baſilicas ſe contuliſſet, inter alias adiit monaſterium ſanctæ Agnetis extra muros, ubi ſanctimoniales græcæ verſabantur. Ingreſſus monaſterium, vidit illic virgulta cum vepribus ſicut in ſalru nata, tectaque nudata imbricibus. Miſeranti loci ruinas, venit in mentem quidam probus ſacerdos, manuum ſuarum laboribus victitans, qui uxorem ſuam (græcanicæ ſortè communionis erat) ante paucos dies amiſerat: quem ad reſtituendum monaſterium aptiſſimum judicavit. Miſſo itaque ad eum nuntio, acceſſit Johannes, id nomen presbytero; ſupplex ad pedes pontificis, qui aliam ipſi uxorem velle ſe dare ſignificavit. Repugnanti ad hæc Johanni, & aſſerenti, ſe deinceps cælibem vitam velle ducere; inſtitit pontifex; juſſitque ut ſecundam uxorem pro ipſius voluntate duceret, qui priorem præter ejus ſententiam habuerat. Reverſus domum presbyter cum nariis ſuis communicavit, quid rei agendum eſſet. Illi parendum pontifici conſulunt. Paratus itaque ad imperium presbyter, a Paſchali papa ducitur in prædictum monaſterium, cujus baſilica impluvio & putri mucore tædata, tota propemodum frutectis obſita, neglecti loci horrorem ſpectantibus incutiebat. Erat in ea baſilica ſtatua beatæ Agnetis martyris, conſiſtens *in pariete muſiato*. Ad eam ubi acceſſiſſet pontifex, factâ oratione anulum presbytero porrexit, quo novam ſponſam, hoc eſt ſanctæ Agneris baſilicam, ſubarraret. Mox acceptum anulum presbyter, qui demum rem intellexerat, in digitum immiſit martyris, quæ dexteram protendiſſe, ac pedem oſculaturo ſacerdoti porreciſſe fertur. Ille verò totus ad reſarciendum monaſterium converſus, repurgato loco, inſtauratiſque ædificiis, *monialeſ de Urbe latinas, bonas & caſtas*, loco græcanicarum illic inſtituit, quæ ibidem ad ſæculum tertium-decimum, & fortè ulteriùs perſeverarunt. Dormitorium vetus adhuc ſupereſt abſque diviſis cellis, cum pictura ſeu imagine ſancti Benedicti, & aliorum. Deſcen-

LXXV. S. Agnetis monaſterium inſtauratum.

ANN. CHR. 817. ſcenſus in baſilicam ſit per gradus triginta-duos, ubi vetus inſcriptio legitur de indulgentiis loco ipſi conceſſis anno ſupra milleſimum ducenteſimo quinquageſimo-ſexto tempore Luciæ abbatiſſæ. Ciborium altaris ſuſtinent quatuor ex jaſpide columnæ quantivis pretii. Honorius primus abſidem muſivo decoravit. Super altare majus, abſidi & ciborio ſubjectum, ſtat præclara ſtatua martyris, cujus caput & brachia ex ære deaurato, cætera ex alabaſtro, Franciſcini ſculptoris opus. Alia proinde ab ea, de qua agit anonymus ille auctor, qui id ab ſe ſcriptum aſſerit, prout oculis propriis conſpexerat. Narrationem porro ſuam concludit his verbis: *Actum eſt hoc miraculum tempore Paſchaſii papæ primi* (ſic Paſchalem vocat) *ſub anno dominicæ incarnationis octingenteſimo ſeptimo-decimo, a conſtructione ſacræ imaginis anno centeſimo nonageſimo-ſecundo, quæ fuit conſtructa tempore Honorii papæ primi, ab incarnatione verò Domini anno ſexcenteſimo vicenſimo-quinto.* Hæc ex codice bibliothecæ Ottobonianæ. Hoc totum paucis verbis exprimit Anaſtaſius in libro pontificum, ubi Paſchalis oratorium beatæ Agnetis Chriſti virginis mirè exornaſſe dicitur. Nunc locum occupant canonici regulares congregationis ſancti Salvatoris Bononienſis.

ANN. CHR. 818. LXXVI. Ratgarius abbas Fuldenſis adjectus.

RAtgarius abbas Fuldenſis, ob cujus ſeveritatem tot in monaſterio turbas exciatas vidimus, poſtremò accuſatus a fratribus, & convictus, deponitur, ut tradunt annales Fuldenſes; atque in exilium amandatur. Id factum anno ejus ſæculi ſeptimo-decimo; & inſequenti Eigil monachus in ejus locum ſubrogatus eſt. Hoc judicium a quo prolatum ſit, a Ludovico auguſto, an a judicibus ab eo delegatis, non produnt annales. Veri ſimile eſt ſentrentiam intervenisſe Helitoli archiepiſcopi Moguntini. Interim miſſi ab imperatore Aaron & Adalfridus monachi occidentales cum ſociis e Francia, qui Fuldenſes in tanta rerum trepidatione & miſeria conſolarentur & confirmarent, &, ſi qua in moribus relaxatio per hos tumultus accidiſſet, fraternâ admonitione corrigerent. Hi ſine dubio Benedicti Anianæ & Indæ abbatis diſcipuli erant, ſed quo ex monaſterio miſſi, incertum. Invenitur quidem inter fratres conſcriptos ſancti Galli Aaron monachus ex cœnobio Beſuenſi: at nulli tunc Beſuæ monachi erant, cùm duo illi Fuldam directi ſunt. Quo tempore hæc miſſio contigerit, obſcurum. Candidus monachus in vita Eigilis abbatis auctor eſt, Fuldenſes *multo tempore* vitam quietam duxiſſe *ſub eorum magiſterio, addito præpoſito, decanis ab eiſdem conſtitutis:* quod factum oporteret ante Ratgarii exauctorationem, ut *multo tempore* Fuldenſes ſub eorum magiſterio vixiſſe dici poſſint. Verùm *quietam vitam* ante Ratgarium exauctoratum non habuere Fuldenſes. Atqui ab eo tempore ad electionem Eigilis abbatis vix ſolidus annus interceſſit. Hic ergo locus commodè interpretandus. Talem demum exitum habuere, ſi non malè parta, certè malè geſta, malè retenta Ratgarii abbatis imperia.

LXXVII. Eigil in ejus locum ſuffectus.

Non diu præpoſiti & decanorum magiſtratu contenta eſſe potuit Fuldenſis congregatio, quæ abbatis parere imperio ſolebat. Inito proinde cum Aarone ejuſque ſociis conſilio, viſum eſt eis, ut ad Imperatorem mitterent unum ex ipſis Adalfridum, virum prudentem & bene morigeratum, & cum eo quoſdam e ſuis fratres, eligendi abbatis facultatem a cæſare petituros. Hanc benignè conceſſit Ludovicus, monuitque ut ea fieret ex regulæ ſanctæ præſcripto, ſæpe eis inculcans auſteritatem indiſcreti paſtoris, ne poſthac in priſtinos errores relaberentur; ſed ut potiùs talem eligerent, qui velit eſſe pater, & poſſit. Imperatoris mandato fratribus expoſito, inſtitutæ a ſenioribus preces, quibus futuræ electionis ſucceſſus Deo commendaretur. Inter ea non modica orta eſt inter fratres, ut fit, diſſenſio, animis ſtudia in contraria diſtractis, dum alii virum nobilem ex genere, qui ipſos contra comites & potentes ſæculi defenderet, præferendum cenſerent; alii nullam nobilitatis rationem, ſed tantùm probitatis ac virtutis habendam contenderent; quippe nobili, propinquorum auctoritate ſubnixo, etiam ſi durus & inclemens ſit, velis, nolis parendum eſſe: denique Deum ignobilia & infirma mundi elegiſſe, ut nobiles ac fortes ſibi ſubjiciat. Erant & qui hominem doctum vellent; alii qui juvenem, alii qui mediocrem. Contra reclamabant quidam, abbatem doctum, ſi famel a ſana doctrina receſſerit, obſtirmari ſolitum in ſua ſententia, & veritati multiplices argutias opponere. In hoc uno conſentiebant univerſi, ut patrem benignum ac clementem ſibi deligerent, vulgaris memores proverbii: Homo uſtulatus ignem timet. Perrentabant itaque ſeorſim ſingulorum animos, quos ad regimen melius comparatos videbant, ſi quid boni ex eorum reſponſis expiſcari poſſent. Omnibus demum ad electionem faciendam unâ congregatis, ſeniores patres cæteris auctores fuere, ut uno animo in unum conſpirarent, non quod ſibi utile eſſet, ſed quod Deo magis placitum ſincerè quærentes. Denique ſibi videri, nul-

nullum alium in hoc loco eâ dignitate digniorem esse quàm Eigilem ob maturam ætatem, morumque gravitatem. Mox assensere omnes, præter paucos, qui ejus constantiam verebantur, quippe qui, etsi mitis erga mites & benè morigeratos, sed indisciplinatis durus & austerus videretur. Ille verò contra obniti, excusare provectam ætatem; cæterùm se ad tantum onus imparem dicere. Ad quem fratres: Noli, inquit, timere, pater; quia parati sumus ad fascem hujus oneris tecum sponte portandum; tantùm ut nos in hac necessitate ne deseras. Acquievit demum ille, fratrum precibus superatus. ANN. CHR. 818.

Tum verò visus est adeundus imperator, ut electionem probaret. Missus cum electo Aaron presbyter, primus ex occidentalibus monachis. His ad regiam audientiam introductis, præterita turbarum discrimina Ludovicus ob oculos posuit, eosque ad similes vitandas procellas hortatus est. Hac nihil consultius esse, quàm ut conversationem suam secundùm regulæ auctoritatem componerent; & duræ quælibet servandæ pacis & concordiæ causâ perferrent. Plura dicentem indacit Candidus monachus, qui Eigilem ait approbatum fuisse in hanc sententiam. „ Istum „ nunc vobis committo, fratres, secundùm Dei timorem & sanctæ regulæ au„ ctoritatem, ut sit vobis pater, pastor, & frater juxta monasterium beati Bene„ dicti, nempe Casinense, qui hanc eamdem regulam monachorum Spiritu-sancto „ repletus, cum magna discreptione conscripsit, suisque secum servandam man„ davit alumnis. Vos autem, filii, hunc senem patrem vestrum sanctis conversa„ tionibus vestris honorate, sincero amore diligite: obedientiam verò non solùm „ illi, verùm etiam ad omne opus bonum certatim vobis invicem exhibere cura„ te. Et conversus ad novum abbatem: Tu verò, ait, pater mi, juniores tuos „ cum omni studio & fagacitate secundùm Dei voluntatem servare contende; „ quatenus in hac sancta concordia perseverantes, ad eum pervenire mereamini, „ qui ad hoc solummodo descendit de cælo, ut mundum Deo Patri pacificaret per „ ipsum. Tum immensa & superflua ædificia improbasse dicitur, etiam in ædibus sacris, memor quantæ hac de re querimoniæ ad patrem suum Carolum & ad se delatæ fuissent. Longè quippe satius esse, ut pauperes egeni ea his impensis pascantur. Hæc plurimus prosequitur imperatoris nomine Candidus monachus, qui horum monitorum necessitatem experimento noverat. Profectus inde cum comitibus Eigil ad Heistolfum metropolitam Moguntinum: qui ipsum inter alia monuit, ut talem se filiis patrem exhiberet, qualem sibi & fratribus suis Ratgarium esse postulabat in libello supplici, quem Carolo quondam porrexerant. His dictis, solito more novum abbatem benedixit, benedictumque Fuldam redire permisit: ubi eo, quo par erat, honore a fratribus obviàm effusis acceptus est. Non multò post basilicam per has tempestates neglectam reficere, novisque ornamentis decorare aggressus est pavimentis refundendis, novis altaribus construendis, cryptis duabus etiam additis, quatum una solis ortum, altera occasum respiciebat. Denique ut humanitatem & clementiam suam insigni exemplo declararet, Ratgarium ab exsilio revocari curavit: qui demum quietus vixit, & basilicam in honorem beatæ Mariæ in proximo sancti Bonifacii monte ædificavit.

LXXVIII. Bernardus rex & socii conjurationis pœnas.

Paucis post pascha diebus Ludovicus imperator Aquisgrani judicium de Bernardo Italiæ rege qui ipsi apud Cabilonem se dediderat, deque sociis ejus conjurationis exercuit. Cùm judices Bernardum, cæterosque capitalis sententiæ damnassent, imperatori sat fuit eum luminibus orbasse, episcopos in diversa relegasse exsilia. Tertio abhinc die Bernardus decessit, nempe xv. kalendas Maii, sepultus Mediolani in basilica Ambrosiana, ubi etiam nunc ejus tumulus visitur cum brevi epitaphio, ab aliis relato. Haud scio an ejusdem conjurationis conscii fuerint Drogo, Hugo, & Theodericus, Ludovici fratres naturales, qui jussu ejus sacrâ tonsione multati fuere. Episcopi in diversa monasteria relegati dicuntur: ex quibus Theodulfus Aurelianensis Andecavos amandatus est, privatusque abbatiâ Floriacensi, quam per annos novem-decim ac dimidium tenuisse perhibetur in veteri abbatum indice, qui in ipso desinit.

LXXIX. Adalgaudus Floriaci abbas privilegium immunitatis obtinet. (a) *Biblioth. Floriac. p.* 252. (b) *Adrevald. c.* 29.

Tunc Floriacensibus restituta libertas eligendi abbatis, & quidem ab anno superiore, quo Theodulfus majestatis reus habitus fuit. Electus mox Adalgaudus abbas privilegium immunitatis a teloneis pro quatuor navibus ab imperatore obtinuit hoc anno datum (a) Aurelianis VI. kalendas Augusti, anno imperii ejus quinto, indictione XI. Ejusmodi privilegii meminit Adrevaldus in libro de miraculis (b) sancti Benedicti, ubi miraculum tempore Rahonis comitis factum commemorat. Fortè una Floriacensium navis, sale onusta, ea urbe Namnetica, nullo portorio a regiis ministris exacto, Aurelianos pervenit: ubi a teloncariis vectigalis gratiâ detenta, contemto regali privilegio, quæstioni primùm, ac demum fisco subjicitur, atque cum cæteris navibus procuratori portus committitur. Hæc acta domini-

câ

ANN. CHR. 818.

eâ die, quâ die, cùm circa horam diei tertiam cunctis miſſarum celebratione detinerentur, hæc navis e portu nullo agente ſoluta & emota, ſubitò abſque humano remige, medium Ligerim petit, ubi vis aquæ decurrentis major erat: indeque adverſis fluctibus enatando, appulit ad poſterulam, quæ *uſque hodie*, ait Adrevaldus, *ſancti Benedicti dicitur*. Omnibus in admirationem facti converſis; pudore ſuffuſi ſunt fiſci procuratores, qui in poſterum nihil tale commiſerunt. Vellem Adrevaldum habere vadem conſimilis miraculi, quod Diedericus Germanus monachus in hiſtoria ſua de illatione ſancti Benedicti primus retulit. Per id tempus Floriaci vigebant ſtudia litterarum, teſtante Theodulfo in capitulari, cujus capite undeviceſimo preſbyteros monet, ut conſanguineos ſuos ad ſcholam mittant in eccleſia ſanctæ Crucis, quæ cathedralis eſt, *aut in monaſterio ſancti Aniani*, *aut ſancti Benedicti*.

Heimo abbas pro Magnoloco.

Aurelianis in urbem Andecavorum profectus eſt Ludovicus, ubi dum verſaretur, Magno-loco cœnobio, apud Arvernos condito in honorem ſancti Sebaſtiani, præceptum immunitatis ac tuitionis conceſſit rogatu Heimonis ejus loci venerabilis abbatis. Datum *Andecavis palatio*, XVI. kalendas Septembris, anno imperii quinto. Durandus diaconus ad vicem Helizacharis recognovit.

LXXX. Landveneci regula recepta.

Quod Bernardus in Italia, id in Armorica tentavit dux Murmannus, alias Marmonius, qui ſe regem ferebat. Profectus contra eum Ludovicus, dum Aurelianis verſaretur, prædictum Adalgaudo abbati privilegium conceſſit; tum iter cum exercitu proſecutus, Andecavos prætergreſſus, Murmannum interfecit, totamque Armoricam ſuæ ditioni aſſeruit. In illa expeditione, dum ſuper Elegium (*) fluvium juxta ſilvam Briſiaci (*) caſtra fixiſſet, audito regulam ſancti Benedicti necdum in Landevenecenſi ſancti Winwaloci monaſterio receptam eſſe; Marmonoco abbati ad ſe accedenti præcepit, ut ſanctam regulam ſequerentur, &, tonſurâ Scottorum rejectâ, quam ad id tempus eum ritibus veterum Brittonum retinuerant, Romanam cum cæteris eccleſiis ſibi imponerent. Hujus rei præceptum edidit Ludovicus, „ ſignificans omnibus epiſcopis & univerſo ordini eccleſiaſtico in Britannia conſiſtenti, quòd, cùm Marmonocus abbas ex monaſterio *Landovvinnoch* ipſius adiiſſet præſentiam, & illum de converſatione monachorum illarum partium, ſive de tonſione interrogaſſet, reſciſſetque ab eo ipſos hactenus retinere, quod ab Scottis ſive de converſatione, ſive de tonſione capitum accepiſſent, contra morem totius ſanctæ apoſtolicæ atque Romanæ eccleſiæ; eidem Marmonoco ipſe juſſerit, ut juxta regulam ſancti Benedicti patris viverent, utpote poſſibilem & laude dignam; & de tonſura capitis cum ſancta Romana eccleſia concordarent; adeòque non modò in prædicto monaſterio eumdem vivendi morem, qui in ſancti atque eximii patris Benedicti regula deſcriptus eſt, ſed etiam in aliis ejuſdem provinciæ locis monachi obſervare curarent: ubi vides, quanta fuerit piiſſimi principis in rem noſtram caritas & ſollicitudo.

(*) *Elle*.
(*) *Briziac*.

Hermingardis imperatrix Andecavis ſepulta.

Poſt hanc expeditionem Ludovicus in urbem Andecavorum revertit, ubi Hermingardem uguſtam ægrotantem reliquerat: quæ biduo poſt, morbo invaleſcente, deceſſit v. nonas Octobris. *Curatâ autem regina ſepulturâ*, inquit aſtronomus, *imperator per Rotomagum & Ambianorum urbem, recto itinere ſe Aquiſgranum ad hiberna contulit*. Ex quo intelligitur, Hermingardem Andecavis ſepultam fuiſſe, non in monaſterio Ereſteimenſi, quod paullo ſupra Argentoratum, Illam inter & Iſcheram amnes, pro nobilibus ſanctimonialibus condidiſſe fertur: cujus cœnobii originem Bruſchius, & cum eo Cointius Hermingardi, Lotharii imperatoris uxori, tribuere maiunt. Ut ut ſit, exſtabat ante annum ejus ſæculi ſeptuageſimum hoc monaſterium *Ereſteim*, quod in diviſione facta Carolum inter & Ludovicum reges, in ſorte Ludovici numeratur.

LXXXI. Radechis Caſini monachus an ſub Apollinari abbate.

In reditu Aquiſgranum Ludovicus obvios habuit legatos Siconis ducis Beneventani, dona ipſi afferentes, eique necem Grimoaldi anteceſſoris ſui excuſantes. Quippe Radechis, Conſinus ſeu Compſanus comes in Hirpinis, eum Sicone Agerentio caſtaldeo, hunc ducem per inſidias ſine cauſa occiderat, atque ei Siconem ſubſtituerat. Dein facti pœnitentiâ ductus, collo catenâ implicito, ad Caſinenſe ſancti Benedicti monaſterium ſe contulerat, ſe reum impium, & homicidam eum multo gemitu agnoſcens, atque pro placulo monachum fieri expoſcens. Admiſſus in monaſterium, induiſque monaſtico habitu, tantâ ſe diſtrictione corporis animique coram æterno Arbitro coërcuit, ut nulli dubium eſſet, ipſum facinorum ſuorum veniam a Deo impetraſſe. Leo Marſicanus (*a*) hanc converſionem retulit ad præfecturam Apollinaris abbatis, qui Giſulfo hoc anno ineunte ſucceſſerat, non anno ſequente, ut quidam volunt. De hoc piiſſimo abbate, ſcilicet Apollinari, ex majorum teſtimonio tradit Victor papa ſecundus, & cum ipſo Leo (*b*) Marſicanus, eum, cùm aliquando ad viſendas monaſterii poſſeſſiones Litim fluvium, qui plani-

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 20.*
(*b*) *Ibid. c. 29.*

planitiem Caſino ſubjectam irrigat, trajicere cogeretur; deficiente naviculâ, ſigno crucis munitum ſe, ita ut erat indutus & calceatus in fluvium injeciſſe, atque in ulteriorem ripam ſiccis pedibus appuliſſe, ut non tam ſuper aquas, quàm ſuper aridam inceſſiſſe videretur. Multæ ejus tempore cœnobio factæ donationes a Leone memoratæ; una eſt Danielis clerici, nobilis Tarentini, qui ad extrema redactus, ſe ipſum, ſuaque omnia cum plurimis ſervis in cella ſancti Gregorii, Aquino vicina, per ſyngrapham eidem obtulit monaſterio. Hujus abbatis anno tertio, & quidem anno incarnationis dominicæ octingentefimo & viceſimo, Sarracenos in Siciliam irrupiſſe tradit Leo Marſicanus: quod Apollinaris chronologiæ ſuperiùs allatæ convenit. ANN. CHR. 828.

LXXXII. Nantuacenſes abbates.

Actum eſt ſuperiùs (*a*) de Godelſado abbate Nantuacenſis apud Sepuſianos monaſterii, cui Anſmundus & Cæcilia ejus conjux quædam prædia contulere anno quarto Ludovici auguſti. Godelſado non multò poſt ſucceſſit Adalramnus abbas, a quo iidem Anſmundus & Cæcilia eadem prædia pro vitæ ſuæ tempore precariò teceperunt. Eorum hæc de te litteræ ſic inſcriptæ ſunt: *Adalramnus in Dei nomine ſacerdos & abba, qui monaſterio Nantuaco præeſt ad regendos fratres ſecundùm normam ſanctorum patrum, una cum ipſa congregatione, dilecto filio Anſmundo, & uxori ſuæ Cæciliæ.* In his litteris dicuntur iidem donatores villam Telerciacum, aliaſque Nantuacenſibus contuliſſe pro animarum ſuarum redemtione, *ad miſſas & pſalteria decantanda*: eaſdemque precariò recipere, eo pacto, ut poſt ſuum deceſſum eædem villæ cum ſuis augmentis & emolumentis revertantur ad dominium & uſum monaſterii. In his litteris Adalramnus *ſacerdos* dicitur, id eſt epiſcopus, ſcilicet Matiſconenſis, ejus nominis primus; unde Anſmundum, virum haud dubiè præpotentem, filium ſuum vocat. Certè *epiſcopi* titulo affectur in præclato inſtrumento apud Guichenonem (*b*), ubi *Alramus*, truncato, ut fit, vocabulo, appellatur. Hoc inſtrumentum eſt donationis, quam Albirius comes, filius bonæ recordationis Ratberti & Richildis, & uxor ipſius Odda, filia bonæ recordationis Gautherii & Godaniæ, de rebus ſuis *ſecundùm legem Salicam* fecerunt *ſacroſancto ſancti Petri Nantoadis monaſterio, quod conſtructum eſt in pago Lugdunenſi, ubi præeſt venerabilis in Chriſto Alramus epiſcopus*. Res verò, quarum donationem faciunt, ſitæ ſunt in pago Lugdunenſi, in valle Ligerica apud Neremias, Eſcalonem, & Daniacum, aliiſque in locis: quæ omnia eâ lege tradunt, ut nullus epiſcopus, abbas aut comes, aliave quævis interpoſita perſona, quidquam ex his minuere vel ſubtrahere auſit, retento tamen ſibi ad vitam ſuam, ſuorumque liberorum uſu-fructu. Huic verò donationi ſic conſentit Odda, ut, ſi vito ſuo ſupervixerit, ſæculoque relicto habitum religionis induerit, ac Deo vota ſua fecerit, ex ipſis rebus uſum-fructum capiat: ſi verò hoc non egerit, uſu-fructu ipſo careat, & omnia *ad ipſum caſum Dei* revertantur. Deſunt in hoc inſtrumento, uti & in præcedenti, chronicæ notæ: ſed diu poſt hunc annum differri non poteſt: propterea quòd Ermoldus erat Nantoaci abbas principatu Ludovici & Lotharii imperatorum, qui monachis Nantoaci monaſterii immunitatem ab omnibus teloneis conceſſerunt, ita ut eorum *ſagmata*, id eſt equi onteriferi, *carra*, *vel quælibet vehicula*, quòvis diſcurrentia ob utilitatem vel neceſſitatem jam dicti monaſterii ejuſque congregationis, nihil omnino regiis miniſtris perſolvant. Caret chronicis notis hoc præceptum: ſed in ejus in fine hæc leguntur in chartario Nantuacenſi: *Illis temporibus præfuerunt Guiffardus & Ermoldus cœnobio Nantuacenſi*. Certè hoc diploma editum eſt ante ſeceſſionem Lotharii auguſti a Ludovico parente, ac proinde ante annum DCCCXXXIII. Fortè hic eſt Ermoldus abbas, per quem Ludovicus auguſtus anno ſequenti, id eſt triceſimo-quarto, mandavit filio ſuo Pippino, ut res eccleſiaſticas, quas vel ſuis tribuerat, vel ipſe ſuis uſibus præripuerat, abſque eunctatione eccleſiis reſtitueret. Cum verò abbates citra electionem Nantuacenſibus a rege imponerentur, Lothario imperatori ſupplicarunt monachi, ut ſibi libera eligendi abbatis facultas redderetur. Aſſenſit Lotharius, dato præcepto, quod apud Guichenoum (*c*) abſque chronologicis characteribus reperies: quo tempore Fulgerius Nantuaci abbas erat, ut in chartario legitur. An hæc electionis libertas tenuerit, incertum; nam hæc abbatia proceſſu temporis ſubjecta fuit eccleſiæ Lugdunenſi & Aureliano archiepiſcopo, qui Nantuaco cœnobio annis undecim præfuiſſe dicitur, cujus demum permiſſu electus eſt Bertramnus abbas: cui ſuffectus Adalramnus ſecundus, & ipſe epiſcopus Matiſconenſis, de quibus agendum ſuis locis.

(*a*) *Num.* 64.

(*b*) *Bugé probat. p.* 225.

(*c*) *Bugé probat. p.* 214.

LXXXIII. Capitula S. Galli.

Ad hunc annum Baluzius (*b*) retulit capitula quædam pertinentia ad regulatem diſciplinam, quæ Grimaldus & Tatto monachi ſancti-Gallenſes Regimberto præceptori ſuo direxerunt cum exemplo regulæ ſancti Benedicti, quæ ax quodam tranſcripta dicitur exemplari ipſius codicis, quem beatus Patet ſacris manibus ſuis exa-

(*d*) *Capitul. to.* 2.

ANN. CHR. 818.

raverat. Ubinam asservaretur ille codex autographus, Casini an alibi, non explicant illi monachi, qui subjecta capitula Regimberto submittunt eum hoc titulo, quem nos ipsi in codice sancti Galli legimus: *Capitula novitiarum* (*) *de his, in quibus præceptum regulæ & constitutiones novellorum emendatorum acutius nos confidavare, & promptius exercere jussio imperialis admonet*. Ex hoc titulo facilè conjecerem, hæc capitula edita fuisse jussu imperatoris in synodo Aquisgranensi ad stabiliendum in omnibus monasteriis ritum uniformem, quem synodus præceperat. Hæc capitula recusa sunt in appendice prima Sæculi quarti Benedictini. His affines sunt veteres consuetudines monasteriorum, quas ex codice Augiensi edidimus in tomo quarto Analectorum: quod hoc loco notasse sufficiat.

(*) *al.* novitiarum.

Alia monasterii Augiensis.

Majoris momenti videntur alia duodecim capitula ad Anvam seu Augiam directa a quibusdam ejus loci monachis, quos ad quemdam venerabilem abbatem, fortè Benedictum Anianensem, Augiensis abbas delegaverat, ut ex illo abbate ejusque monachis regularis vitæ normam condiscerent, & ad suos Augienses referrent. Hæc » verò capitula diligentissimè observanda esse dicunt in epistola eis præfixa: ne, » dum regulares monachi venerint, qui jussu imperiali omnia cœnobia gentis suæ, » ubi opus fuerit, instituere debebunt, imparatiores inveniant ad ea observanda. Ea quo intelligitur, hæc capitula scripta fuisse itidem paullo post synodum Aquisgranensem, in qua imperator quosdam monasteriorum visitatores designaverat. In» tertio ex his capitulis præscribitur, ut quotidie sex deputati fratres sacram offe» rant oblationem, haud dubiè communionem sacram accepturi, incipientes ab » abbate, & sic deinceps per ordinem: qui etiam peregrinorum pedes lavare de» beant. Quarto, ut in dominicis diebus omnes pariter ex ordine *accedant ad pa*» *cem, ad communionem*, præter illos, qui nimiâ senectute vel infirmitate inter ib» los stare non possunt: qui tamen separatim communicare debeant. *Si quis verò* » *hoc spirituali dono, id est corporis & sanguinis Domini nostri Jesu-Christi*, se pri» varerit; pater monasterii, qui præsens semper esse debet dum communicant, omissæ communionis rationem exiget: qui unus locus sufficit ad refellendam neotherici dissertatoris interpretationem horum regulæ verborum, *sic accedant ad pacem,* » *ad communionem*, quæ ad fictitiam communionem detorquet. Quinto, ut nullus » omnino fratrum sit excusatus a lectione, quin omnes sint præsentes unà cum pa» tre monasterii; quibus legentibus, horâ competente præpositus vel senior deca» nus tintinnabulum pulset, ut hebdomadarii & cæteri servitores juxta præce» ptum regulæ accipiant mixtum, quod lector tantùm post sextam accipiat. Se» ptimo, ut in refectorio, factâ benedictione, veniant duo presbyteri ad ab» batem, fractui panem, dentque *eulogium* cæteris fratribus, antequam ad (c) Lib. 27. n. 83. » mensam residcant: qua de re diximus superiùs (c) ad libellum supplicem monacho» rum Fuldensium, & ad capitulum sexagesimum-octavum synodi Aquisgranensis: » tum additur in eodem septimo capitulo Augiensi, ut, cùm signum cellararius ad » potum pulsaverit benedicendum, statim octo vel decem juvenes surgant *ad mi*» *scendum fratribus*. Octavo, ut per totum tempus æstivum, *dum fratres bis in die* » *reficiunt*, post horam orationis nonam exspectent in oratorio, dum signum pulsa» verit ad bibendum poculum in refectorio: quo facto, vadant ad capitulum; & » quod eis injunctum fuerit, laborent usque ad primum signum vesperarum. Ad » secundum signum mox ad ecclesiam pergant, ibique oratione factâ, sedentes le» gant vel orent, dum vesperæ incipiant; similiterque post vesperas, dum signum » fuerit ad refectorium. Hoc articulo explicatur locus regulæ ambiguus de gemina refectione per totam æstatem, extra feriam quartam &. sextam, in quibus ob jejunium regulare unica refectio erat. Undecimo, defunctorum vigi» lia hoc modo celebrari præcipitur. Vesperis de more finitis succedunt ve» speræ pro defunctis; & post completorium vigiliæ cum antiphonis ac respon» soriis, *plentissimè atque suavissimè* canendis; & post nocturnas vigilias matutini » seu laudes pro mortuis. Primâ luce missam celebrent pro defunctis publicam, » in qua omnes pariter sacram offerant oblationem pro peccatis mortuorum. » Hæc finitâ, statim cantent Primam, aut Tertiam. Hæc ex illis capitulis, quæ » in prædicta appendice nostra itidem recusa sunt ex editione Baluziana.

LXXXIV. Magno Senonensi episcopo succedit Hieremias.

Obiit hoc anno Magnus pontifex Senonensis, cui Hieremias successit. Hunc cænobii Centulensis seu sancti Richarii monachum fuisse tradunt Clarius monachus in chronico sancti Petri Senonensis, & Hugo Autissiodorensis monachus in chronologia sua, aliique recentiores. Omnibus præiverat Hariulfus (*a*) in chronico Centulensi, ubi scribit, Hieremiam monachum & thesaurarium sancti Richarii, regnantibus Ludovico & Carlomanno, Ludovici Balbi filiis, cùm Normanni Centulensi monasterio imminerent, fugâ sibi consuluisse, asportatis inde secum reliquiis sacris, quas in monasterio sanctæ Columbæ prope Senonas depositerit: ubi a fratribus abbas

(*a*) Spicil. to. 4. p. 518.

ele-

electus; ac demum creatus archiepiscopus Senonensis has reliquias in cathedralem sancti Stephani ecclesiam transtulerit. Idem prædictus Clarius & Hugo referunt, atque ad Ludovici Pii principatum detorquent. Verùm hæc Nortmannorum impressio convenire vix potest cum tempore Hieremiæ Magni successoris, qui hoc anno sedem Senonensem adeptus est. Quocirca dicendum, aut prædictos auctores, ominis æquivocatione deceptos, ex duobus ejusdem nominis ac sæculi archiepiscopis unicum conflasse: aut, si unus fuit Hieremias hujus sedis antistes ex Centulensi monacho, hunc Caroli Magni aut Ludovici Pii principatu ad sanctæ Columbæ monasterium accessisse. Certè optimè affectus in monachos fuit Hieremias Magni successor, qui & in sanctæ Columbæ monasterio sepeliri voluit; nec alterius ejusdem nominis archiepiscopi statuendi idoneum argumentum nobis occurrit; nullus locus vacuus relictus. Cæterùm maritimas illas Morinorum oras, a quibus non longè abest Centulense monasterium, a Nortmanico terrore Caroli Magni principatu haud immunes fuisse testantur Francorum annales ad annum octingentesimum, quo Carolus litus oceani Gallici perlustrasse dicitur, & in mari classem instituisse contra Nortmannos, qui piraticam in ipso mari exercebant. ANN. CHR. 818.

LXXXV. S. Columbæ reformatio per Benedictum.

Suburbano sanctæ Columbæ monasterio tunc præerat Jacob abbas canonicus, cùm eò accessit Benedictus, monastici ordinis *ferventissimus* ille reparator, ut illud, uti cætera omnia regni monasteria, regulariter ordinaret. Eam ob rem quasdam villas, a priscis temporibus ad usus fratrum Deo ibidem servientium destinatas, segregasse dicitur, ut absque regali publicove servitio, vel qualibet abbatis donatione aut exactione, usibus eorum perpetuò deservirent. In his memoratur unum hospitium, quod *Aufridus & Donatus, nepotes Jeremiæ Senonicæ urbis episcopi*, eidem monasterio legaliter contulerant. Hæc omnia discimus ex diplomate Ludovici augusti, prædicto cœnobio concesso ad preces Supplicii abbatis, de quo inferiùs: in cujus diplomatis præludio imperator testatur, se ad monasticum ordinem, quem usquequaque depravatum esse constaret, corrigendum atque emendandum, immo ad pristinum debitumque modum & rectitudinem, auxiliante Domino, reducendum, *quemdam abbatem ejusdem ordinis ferventissimum, Benedictum cognominatum*, per cuncta monasteria imperii sibi a Deo concessi destinasse: quo nihil illustrius ad commendandum Benedictum. Hoc diploma datum est anno Ludoviciani imperii vicesimo-tertio, quo anno Supplicius abbas ejus loci erat, fortè post Jacob illum canonicum abbatem a Benedicto institutus ad conservandam monasticam disciplinam. Redeo ad Hieremiam archiepiscopum, cui Ludovicus denuo subjecisse dicitur apud Clarium abbatiam sanctæ Columbæ, quam antecessores sui amiserant, ut esset sub tuitione archiepiscopi Senonensis. Postea tamen idem monasterium pristinam libertatem auctoritate supra dicti diplomatis recuperavit, sed postmodum denuo amisit sub Carolo Calvo, ut suis locis videbimus, quam modò qualemcumque tetinet.

LXXXVI. Benedictus abbas Fossatensis, alique.

Tunc in Fossatensi monasterio florebat Benedictus alter, quem Bego Parisiorum comes ante annos tres loco ab se restituto abbatem præfecerat. Post Babolenum, primum ejusdem cœnobii auctorem & abbatem, memorantur Elafredus, Richardus & Henarcus, omnes sub Pippini principatu: quibus succedunt Rainaldus, Richarius, & Optatus, quem Benedictus excepit, alius a magno illo Benedicto Anianensi, cui multis annis supervixit. Ea verò hujus Benedicti religio, ea fama & existimatio fuit, ut Fontanellenses monachi per id tempus, quo Eginhardus abbatis titulum potiùs quàm locum Fontanellæ tenebat, eum ad se invitaverint ad languentem disciplinam excitandam: unde *a viro justo Benedicto, Fossatensis cœnobii abbate, in hac philosophia* monastica eruditi perhibentur in chronico (*a*) Fontanellensi. Idem Benedictus novam basilicam elegantiori opere in suo monasterio exstruxit, eamque a sancto Aldrico, Senonum post Hieremiam antistite, dedicari curavit, non ante annum ejus sæculi vicesimum-nonum, quo Aldricus electus est. (*a*) Spicil. tom. 3. p. 534.

LXXXVII. Monachi S. Martini fiunt sæculares. (*b*) Lib. 27. n. 16.

Hoc tempore basilica sancti Martini apud Turonos a monastico instituto ad canonicum prolapsa erat. Id factum constat, non Alcuino, sed Fridegiso seu Fridugiso abbate, cujus primis præfecturæ annis monachi ejus loci adhuc dicebantur, quorum alii se monachos, alii se canonicos jam regnante Carolo dicebant, ut ex Carolina epistola superiùs (*b*) ostendimus, ad eos scripta occasione cujusdam clerici Aurelianensis, qui ad sancti Martini basilicam refugerat. Monachi verò nomen eos Fridegiso abbate aliquamdiu retinuisse intelligimus ex libello de fratribus conscriptis sancti Galli, quos inter recensentur *nomina fratrum de Turonis*, nempe *Fridegisus abba, Flodomarus monachus, Gisledramnus monachus, Ansegarius monachus, Adalleodus monachus*, & alii apud Goldastum, nullâ canonicorum mentione factâ. Jam verò ad canonicorum habitum & mores defecerant hoc anno, Ludovici imperii quinto, quo testamentum condiderunt Hagano &

ANN. CHR. 878.

Adjutor germani, *infra* (*) *monaſterium ſancti Martini ſub ſereniſſimo domno* » *Fredegiſo canonicum pariter vitam degentes*; quod quidem pro remedio animarum ſuarum, & domini ſui prædicti abbatis benevolentia impulſi, facere decreverant. Hoc verò teſtamento legant poſt obitum ſuum ſancto Martino *ad peculiare fratrum*, manſum ſuum indominicatum in pago Bleſenſi, in condita Pontilapidenſi, (*) villa Blidrico, cum ſuis appendiciis, aliaque prædia in pagis Turonico & Andecavenſi, eo pacto, ut, quamdiu vixerint, ipſas res cum omni ſoliditate & integritate retineant; & ut annis ſingulis, in die vigiliarum ſancti Petri, IV. kalendas Julii, ad refectionem fratrum modia octo vini inter refectorium perſolvantur, & ad collationem modia totidem; pulli centum triginta, & caſeus, ſi tempus ferat; & *ad illos pulſantes* (hi erant clerici miniſteriales, ut in Corbeienſi monaſterio) *inter pauca & vinum modium unum, & ad illud hoſpitale ſtudiliter; & in illo ſacrario vinum & olatio*. Ad luminaria verò *ejuſdem cellulæ ſancti Petri, quam Hildredus regere videtur infra ipſum monaſterium*, ipsâ die olei aut ceræ libræ tres; atque de Braico ad illam eccleſiam ſancti Petri, quæ eſt juxta eccleſiam ſancti Venantii, de oleo aut de cera libræ tres. Hæc autem *omnia* illi decano, qui pro tempore fuerit, conſignari præcipit, ut ipſe ea fratribus diſpenſari faciat, utpote *in peculiare fratrum*, excluſo ſcilicet abbate, legata. Hæc acta *anno quinto domni Ludovici ſereniſſimi imperatoris*. Tunc ergo canonicam vitam agebant monachi, eamque monaſticæ omnino prætulerant fortè poſt ſynodum Aquiſgranenſem, la qua regula canonicis præſcripta eſt. Ejus rei ſi non auctor, ſaltem approbator fuit abbas Fridegiſus, cujus inſtinctu & operâ ſimilis in ſancti Audomari monaſterio facta mutatio eſt. Jam tempore ſancti Odonis abbatis Cluniacenſis, qui ſub finem iſtius ſæculi ad ſanctum Martinum canonicus fuerat, ea invaſuerat perſuaſio, converſionem illam monachorum in canonicos factam fuiſſe poſt cædem ejus loci monachorum, quos angelus Dei omnes, uno excepto, ob ſolutiorem vitam veſteſque incompoſitas, interfeciſſet. Rem aliter narrat Ademarus monachus. Ea tempeſtate, inquit ille, monachi ſancti Martini Turonenſes, æmine cogente, ante corpus beati confeſſoris, abjecto monaſtico habitu, datis ſuper ejus tumulum ſacramentis, canonicalem induerunt: tum carnibus refecti, mox peſte correpti; mane facto in lectis omnes ad unum res perti ſunt mortui; ſicque deinceps locus ipſe a canonicis inhabitatur. Et fortè quidem peſtis quædam multos ex illis monachis e medio ſuſtulit, quæ res vulgari fabulæ occaſionem dedit; nam hujus mutationis ſola in cauſa haud dubiè fuit nimia monachorum licentia, & indulgentia Fridegiſi abbatis.

(*) Id eſt *infra*.

(*) *de Pontilevoy*.

LXXXVIII. Ejus monaſterii ſtatus poſt illam mutationem.

Qualis ejus baſilicæ ſtatus poſt illam converſionem fuerit, ex veteribus monumentis ſic accipe. Erant olim eo in loco trecenti monachi, qui pereanem Dei laudem noctu & interdiu continuabant. Hi redacti primùm ad ducentos canonicos, quibus ſub abbate decanus præerat, pereant illâ pſalmodiâ in horas interpolatas mutatâ. Vivianus abbas Aatoniacum villam ad uſus bornm ducentorum canonicorum conceſſit, quod Carolus Calvus confirmavit Carliſaci, anno regni ſui octavo, indictione XII. Schoiæ etiam ibidem gratuitæ inſtitutæ ex munificentia Adalardi abbatis, quæ priùs meritoriæ erant, quam ille *abominabilem* conſuetudinem vocat. Ad hanc itaque abolendam idem Adalardus res quaſdam aſſignat Amalrico canonico, necnon Miloni & Guichardo, eâ conditione, ut in ſchola jam dicta, *de pſalmis, notis, aliiſque nihil* meriti quærant vel accipiant, niſi quod ſponte oblatum fuerit: idque Carolus Calvus Turonis anno quinto regni ſui ratum habuit. Ad abbatem quod attinet, liberam ejus electionem canonicis tribuit Ludovicus Pius, petente Judith auguſtâ, poſt obitum Fridagiſi abbatis faciendam: quo mortuo, *memorati fratres habeant facultatem de ſuipſis eligendi abbatem, quem optimum & nobiliſſimæ generis; & probitate morum; & in ſcripturis eruditum judicaverint*: ſi verò talis inibi reperiri non poſſit, imperiali poteſtati id reſervatum jubet. *Datum pridie nonas Novembris, anno Chriſto propitio octavodecimo imperii Ludovici piiſſimi auguſti, indictione decimâ. Actum Theodonis-villa palatio regio*. Hirminmaris ad vicem Fridugiſi recognovit, quem Fridugiſum a Fridugiſo abbate diſtinguit Comtius, ratus Fridugiſum cancellarium Fridugiſo abbati aliquot annis ſuperſtitem fuiſſe: quod inferiùs expendemus. Non diu penes Martinianos canonicos ſtetit hæc facultas, quam Carolus Calvus, aliique reges ſibi denuo vindicaverunt. Hanc abbatiam tenuere ſæculo nono & inſequente maximi quique principes, in his Robertus Fortis; ſtirpis regiæ nunc feliciter regnantis caput, ejuſque filii Odo, Robertus; & alii ejuſdem ſtirpis, quaſi hereditario jure: donec tandem ipſi Francorum regi hæc dignitas annexa eſt.

Non prætermittendum, id, quod de hac mutatione ſcripſere medio ſæculo duodeci-

decimo Philippus decanus, Rainaldus theſaurarius, totumque capitulum beati Martini Turonenſis in epiſtola ad Philippum archiepiſcopum Colonienſem, in qua de vita & quibuſdam ſancti Martini miraculis agunt. *Multis*, inquiunt, *poſt hæc annis evolutis, mutationem & ordinis, & conſuetudinis paſſa eſt hæc eccleſia; & pro mutabilis, vel propter inertiam, vel propter frequentantium inquietudinem, integrè non proſequentibus, canonici a principibus terræ ſubſtituti ſunt, trecentis, quia tunc temporis erant, præbendis ad numerum centum-quinquaginta (*) reſtrictis. Et ad temperandum laborem illum faſtidioſum & intolerabilem*, nempe laudis perpetuæ, *fuges illæ & interminabiles pſallentium alternationes ad certas & diſcretas, ſicut in aliis ſit eccleſiis, horas diſtincta ſunt. De redditibus autem & vbſumrit eccleſia ipſius parx maxima dotis eſt; de qua tres congregationes, quæ ad canonicorum arbitrium ſubſervirent, conſtructa & dicata ſunt: quæ omnia hodieque in Chriſti nomine conſtant.* Eccleſiæ illæ erant ſancti Venantii, hactenus collegiata; eccleſiæ ſancti Benedicti, & ſancti Petri, quæ tres minores abbatiæ erant. Hæc de Monaſterio ſancti Martini, ejuſque eccleſia, quæ nulla ferè inſignior in tota Gallia, nedum Europa: ut nullus olim ſanctus in tota Gallia Martino clarior. Hanc profuſis, ut ita dicam, manibus epiſcopi & principes, privilegiis, latifundiis, & honoribus cumularunt, approbatâ immunitate etiam ſpiritali, quam Ludovicus auguſtus ſingulari diplomate ſartam tectam eſſe voluit.

(*) *Superius 200.*

ANN. CHR. 818.

JAm procedendum ad annum inſequentem octingentaſimum decimum-nonum, quo Arnulfus abbas Herenſis ab Ludovico auguſto eam facultatem impetravit, ut ex fluvio Bedonia in monaſterium Deas, recèns ab ſe condítum, aquam per viam publicam deduceret. Exſtat in hiſtoria Trenorchienſi ejus rei diploma, cujus » hæc ſumma eſt. Arnulfus venerabilis abbas ex monaſterio ſancti Filiberti, quod eſt » in inſula Æri, ſeu Heri ad imperatorem accedens, regiæ celſitudini expoſuit, ſe ob » frequentes incurſiones barbarorum, qui ſæpe ipſum monaſterium depopulaban- » tur, in animum induxiſſe extra inſulam in pago Herbadilico (*) loco Deas ap- » pellato, conſtruere monaſterium, & ob commoditatem ejuſdem monaſterii & » congregationis ibidem degentis, ex fluvio Bedonia (*) ſi modò rex annueret, » per viam regiam velle aquam deducere, conſtructo eo in loco ponte, ut tran- » ſeuntibus nihil impedimento eſſet: cui petitioni aſſenſum præbuit Ludovicus, » dato diplomate Aquiſgrani palatio XVII. kalendas Aprilis, anno ſexto imperii » domni Ludovici piiſſimi auguſti, quod Durandus diaconus ad vicem Heilzachar » recognovit. Hæc cella decem circiter leucis ab Heri inſula, totidemque ab urbe Namneto diſtabat, ſita prope Grandem-lacum, haſteous privatus ſubjectus abbatiæ Trenorchienſi, de qua inferiùs agemus. Barbari, de quibus in illo diplomate agitur, dicuntur Sarraceni in libro ſecundo Ermentarii monachi de miraculis ſancti Filiberti, quibus Normanni poſtea ſucceſſerunt.

ANN. CHR. 819. LXXXIX. Deas monaſterium conditur.

(*) *Al. Herbaige.*

(*) *Al. Bedoge.*

Paucis poſt diebus idem imperator immunitatis præceptum conceſſit Conchenſi apud Ruthenos monaſterio, in quo multa de ejuſdem loci fortuna primiſque abbatibus, jam ſuperiùs (*a*) a nobis relata, commemorat, quæ hic repetere nihil attinet. Datum eſt hoc diploma itidem Aquiſgrani eodem anno, VI. idus Aprilis.

Diploma pro Conchis.

(*a*) *Num. LV.*

XC.

Wlfarius, vir illuſter ac nobilis, cellam in confinio pagi Albigenſis in honorem magni Benedicti recèns exſtruxerat, tradideratque Benedicto Anianenſi tum abbati, qui monachos duodecim ibidem cum abbate collocaverat. His conſultum volens Benedictus, qui plurimâ penes Ludovicum auctoritate pollebat, ab eo poſtulavit, adjunctis ſibi Nibridio archiepiſcopo Narbonenſi & Georgio abbate Anianenſis monaſterii, qui paulo ante Senegildo ab ſe ſubfectus fuerat, ut cuidam cellulæ, » in pago Albienſi ſuper fluvium Aquotis ſitæ, vocabulo Belle-cellæ, quæ nuper- » rimè in fundo Wlfarii comitis in honorem ſancti Benedicti & allorum ſancto- » rum conſtructa erat, libertatem eligendi abbatis vellet concedere, ut ſemper » de ipſa loci congregatione abbatem eligere poſſent, quamdiu tales ibidem in- » venirentur; ſin minus, ut e monaſterio Anianenſi eligeretur. Ad hæc, ſi mona- » chi ejuſdem cellæ a ſuo proposito in aliquo exorbitarent, ut a rectore Anianenſi » emendarentur: cæterùm ſi ſuæ profeſſionis propoſitum rectè obſervarent, ut ni- » hil infeſtum ab Anianenſibus paterentur, ut in omnibus quietè vivere valeant. » Poſtulatis fecit ſatis imperator optimus, dato præcepto Aquiſgrani VII. idus » Martii, anno imperii ſexto, indictione duodecimâ.

Aliud pro Bella-cella.

XCI.

Hoc tempore Smaragdus, abbas Caſtellionis ſeu Marſupii in agro Virdunenſi, monaſterium tranſtulit ad ripam Moſæ, quem locum ab eo monte, ubi primum cœnobium locatum fuerat, *non militario Germanico* diſtitiſſe ait antiquus chronographus, hoc eſt duabus francicis leucis. Hujus tranſlationis cauſa hæc fuit, quòd in

Smaragdus abbas monaſterium novum condit.

ANN. CHR. 819. in eum monem operoſa & difficilis eſſet aquarum, aliarumque rerum neceſſariarum deveſtio. In priori tamen monaſterio, quod Vetus poſtea nuncupatum, aliquot e ſtatribus reliquit, qui Deo, ſanctoque Michaeli, utriuſque loci patrono, ſolitum perſolverent cultum; ſtatuiſque ſub anathematis, ut tradunt, interminatione, ut ibidem ſtatres omnes humarentur: quod ad tempora Urbani ſecundi papæ religioſè obſervatum. Paullo poſt hanc tranſlationem Ludovicus imperator cum Lothario filio imperii conſorte libertatem eligendi abbatis conceſſit, *non ſolùm Veteris monaſterio, quod dicitur Caſtellis, ſed potiùs novo, quod noſtro*, inquit, *tempore a fundamentis ædificatum eſt, nuncupante Marſupium, quod eſt ſitum in pago Virdunenſi ſuper fluvium Moſa vel rivulum Marſupium*, eo ſcilicet in loco, ubi Marſupius in Moſam influit, *conſtructum in honore ſancti Michaelis archangeli, ubi præſens tempore auctore Deo abbas Smaragdus præeſt*. Hoc diploma in chartario caret chronicis notis. Commune itaque utrique monaſterio erat initio Marſupii ſeu Maſupii vocabulum, quod utrumque ad Marſupium rivulum poſitum eſſet. Supereſt etiam nunc eccleſia Veteris-monaſterii, in qua Wolfoaldus & Adalſinda ejus uxor conditores (*a*) ſepulti ſunt. Circa novum monaſterium accrevit oppidum, ſancti Michaëlis dictum (*) a monaſterio, non autem ab oppido monaſterium, quod ſancti Michaëlis ad Moſam, ad aliorum cognominum diſcrimen, deinceps appellabimus. Non diu poſt hanc tranſlationem ſuperſtes fuit Smaragdus abbas in Veteri-monaſterio humatus cum hoc epitaphio, in quo hujuſce tranſlationis fit mentio.

(*a*) *V. lib. 19. n. 41.*

(*) *S. Michiel.*

Ejus obitus, ſcripta & ſucceſſores.

Cùm pius imperii Ludovicus jura teneret,
Smaragdus viguit iſtius abba loci.
Qui locus, humanis quod erat minùs uſibus aptus,
Haud procul hinc ſedem tranſtulit ille ſuam.
Cùm tamen ad regnum meruit cæleſte venire,
Reddidit antiquo membra ferenda loco.
Scorpio jam Phœbum duodenâ parte premebat,
Sidera theologo cùm patuere viro.

In recentiori necrologio ejus obitus notatur die viceſimâ-nonâ Octobris. Theologum vocat epitaphii auctor ob præſtantiam doctrinæ, quam probant relicta ab eo monumenta, ex quibus hæc tantùm edita ſunt, nempe liber de virtutibus, *Diadema monachorum* inſcriptus; *Via regia*, qui libet Carolo Magno aut Ludovico Pio concupatus videtur, editus in Spicilegii tomo quinto; epiſtola & collatio de proceſſione Spiritus-ſancti, commentarius in regulam ſancti Benedicti, Rabano aliiſque falsò adſcriptus, in quo ſynodi Aquiſgranenſis decreta (*b*) non ſemel laudantur. Nondum editi ſunt ejus commentarii in Donatum, ſcholaribus, quos frequentes in monaſterio habuit, indubiè præclari, quorum fragmenta quædam retulimus cum chronico ejus monaſterii in tomo ſecundo Analectorum. Ibidem hæc ſtudia perſeverabant ſæculo decimo, quo tempore Johannes, abbas poſtea Gorzienſis, *in cœnobio ſancti Michaëlis ſuper Moſam fluvium* moratus dicitur: *ubi tunc temporis Hildebaldus quidam grammaticus profeſſus, ex diſcipulis domni Remigii, quondam doctiſſimi ed arte magiſtri, ſcholas habebat*. Ibidem etiam nunc florent cum pietate ſtudia litterarum ſub Benedictina congregatione ſancti Vitoni. Librum inſcriptum *Diadema monachorum* ex patrum ſententiis defloravit Smaragdus hortatu Joſephi abbatis, ut fidem facit vetus codex modò Colbertinæ bibliothecæ, in cujus fine hæc leguntur: *Hunc modicum libellum Smaragdus de diverſis virtutibus collegit Joſeph abbate, & ei nomen* DIADEMA MONACHORUM *impoſuit*; quia ſicut *diadema gemmis, ita hic liber fulget virtutibus*. Joſeph iſte videtur tum abbas fuiſſe ejus monaſterii; quod ſi ita eſt, ejus nomine & auctoritate loquitur Smaragdus, cùm ſub finem præfationis ita ſcribit: *Volumus ut ad eorum* (monachorum) *capitulum quotidie legatur veſpertinum*, id eſt ad collationem, quæ ex regulæ præſcripto fit ante completorium: demiſſiùs locuturus, ſi abbatis nomine, aut abbas ipſe non dixiſſet. Cæterùm *Diadema monachorum* & *Via regiam* unius ejuſdemque eſſe auctoris, facilè eſt ex utriuſque comparatione conjicere, etſi nomen auctoris non præferrent. Smaragdum laudat Honorius (*c*) Auguſtodunenſis, quo auctore teſtante, idem Smaragdus, *Lectiones & evangelia, in divinis officiis legenda, per circulum anni expoſuit*. Ejus ſucceſſor Hildoinus abbas confirmationem a Ludovico imperatore obtinuit cujuſdam commutationis, quam fecerat Smaragdus religioſus abbas; cujus rei diploma exſtat ſine temporis nota in chronico: ſed ex invocatione colligitur id datum fuiſſe ante depoſitionem Ludovici imperatoris. Hildoinum excepit Hadegaudus, memoratus in duobus diplomatibus Lotharii imperatoris, anno regni ejus in Italia viceſimo-primo, in Francia primo, id eſt anno Chriſti octin-

(*b*) *In cap. 15. & 53.*

(*c*) *Honor. lib. 4. c. 6.*

octingentesimo quadragesimo. Huic suffectus legitur Hainardus cancellarius Caroli Crassi imperatoris, in necrologio laudatus tertiâ decimâ die Aprilis. De Stephano Tungrensi episcopo ejus successore alias. ANN. CHR. 819.

In Gandensi sancti Bavonis monasterio post mortem Briddonis abbatis, quæ ante annos tres accidisse dicitur, cùm monasterium incendio deformatum fuisset, monachi hac illac dispersi sine rectore vixerunt, dum Eginhardus seu Einhardus eis » præpositus est. Is præceptum immunitatis hoc anno a Ludovico imperatore ob- » tinuit pro monasterio, quod dicitur Gauda, sito in pago Bracbatensi, & constru- » cto in honorem sancti Petri principis apostolorum, ubi sanctus Bavo confessor Chri- » sti corpore requiescit: quæ ferè verba sunt diplomatis, quod datum est Aquisgrani idibus aprilis, anno imperii sexto, indictione XII. Idem etiam Eginhardus abbas fuit Blandiniensis apud Gandavum monasterii, at probat ejus epistola duodecima, Liutardo presbytero & Eremberto vicedomino fidelibus suis scripta, quibus significat se injunxisse Willibaldo presbytero, at censum suum recipiat ab » hominibus suis tam apud sanctum Bavonem, quàm in Blandinio monasterio; cis- » que mandat ut eidem adjutorium impendant, *ut eumdem censum & plenius, & in bono argento recipiat*. XCII. Eginhardus abbas S. Bavonis & Blandinii.

Eodem anno Eginhardus cellam *Miehlenstat*, sitam in pago Plumgowe, in silva Odonewaldi, super fluvium Mimilungum, quam Ladovici augusti dono habebat in proprietatem, assentiente Immâ conjuge, facto testamento tradit monasterio sancti Nazarii, quod vocatur *Lauresham*, ubi vir venerabilis Adalungus pastor & rector tum erat: eâ tamen conditione, at quamdiu ambo vixerint, hanc cellam habeant in sua potestate; & post eorum obitum unus e filiis, si quis fuerit superstes. Hæc donatio facta est in Lauresbamo monasterio pridie idus Septembris, anno sexto Ludovici imperatoris. Hirminmaris diaconus, notarius imperialis, has litteras scripsit, relatas in chronico Laresbamensi. Ad hanc itaque annum pervenit Adalungus abbas ejus loci, electus anno octingentesimo-quinto: qui proinde annis amplius tredecim monasterium rexit. Mendum haud dubie irrepsit hoc loco in chronicon, ubi pro tredecim annis legendum puto triginta-tribus annis; siquidem Samuel, Adalangi successor, non ante annum ejus sæculi tricesimum-octavum regimen iniit, quippe qui annos tantùm septemdecim locum texisse, & anno quinquagesimo-quinto decessisse perhibetur. Lauriss. beneficia. Lauriss. abbates.

Faldensem basilicam, ante biennium ab Eigile abbate instaurari cœptam, Heistolfus Moguntinus antistes in honorem Salvatoris kalendis Novembris hujus anni consecravit: cui celebritati quam plurimi alii episcopi, abbates, presbyteri & comites invitati adfuerunt, cum infinita promiscui vulgi multitudine. Tunc etiam sancti Bonifacii corpus translatum est in locum novæ basilicæ sibi præparatum, sacrum ferretrum gestantibus Heristulfo & Eigile, quibus a tergo manum præbebat Ercanbertus, presbyter & monachus, germanus Rangolfi quondam abbatis, adjuvantibus Theotgario abbate incerti loci, simulque Brauwardo atque Rabano, ut Candidus in carmine tradit. Annum diemque signavit Rabanus tum in martyrologio, tum in carmine ad Heistolfum, præfixo libris de institutione clericorum, quos ipsi dedicavit. Postridie Humbertus *chorepiscopus* jussu archiepiscopi sui Heistolfi duas ejusdem ecclesiæ cryptas consecrasse dicitur, totamque opus ejus diei cum summa reverentia expleviss. Videtur is esse Humbertus episcopus Wirziburgensis, anus ex Heistolfi suffraganeis, ac proinde legendum forte hoc loco cospiscopus: tametsi & in prosa & in metro *chorepiscopus* legitur. Cryptæ orientalis altare sanctis Antonio, Paulo seniori seu eremitæ, Anastasio martyri & monacho, Sabæ & Theodosio abbatibus sacrum erat: septemtrionalis sanctis Stephano, Laurentio, aliisque martyribus nuncupatam. In absside orientali altare princeps sancto Salvatori; in porticu meridiana ara sancto Clementi, aliisque martyribus consecrata. Aliæ aræ erant, ad crucem, ubi sanctus Bonifacius primùm sepultus fuerat; in parte septemtrionali transversæ domus; in dextra & sinistra illius arcus, qui domum orientalem respicit; in parte meridiana ipsius transversæ domus, ubi cum beata Agnete, aliisque virginibus sancta Scholastica colebatur; denique in crypta absidis occidentalis, ubi sanctus Bonifacius quiescebat, sanctus Benedictus monachorum pater cum sanctis Honorato & Columbano honorabatur. Hæc omnia versibus Rabanus exornavit: quæ idcirco referre visum est, ut & numerum altariam basilicæ Faldensis, & formam ejus lectores intelligant. Erant ergo in illa basilica minimùm decem altaria: forma verò hæc ferè erat, uti ejus orthographiam ex prædictis concinnavit Browerus. Basilica in modum trucis fabricata fuit. Transversaria moles, quæ mediam templum ab aquilone in austrum intersecuit, cum cellis altariam & absidis recipiendo lumini a summo ad imum comparata, habebat vestibula seu porticus utrimque a meridie & sep- XCIII. Faldensis basilicæ dedicatio.

septemtrione, & angustos aditus, in quibus expositæ ad cultum sacræ reliquiæ. Quatuor portis aditus in ecclesiam patebat. Prima, quæ nunc Alba dicitur, olim sancti Petri nomen fortita est: secunda sancti Pauli, tertia sancti Stephani, a suis quæque sacelliis nuncupatæ: quarta dicta Abbatis, quæ suum quoque sacellum habuisse creditur. Eodem tempore Eigil abbas, cum permissu Heistulfi archiepiscopi, ossa sanctæ Liobæ virginis & abbatissæ, quæ, quòd sancti Bonifacii propinqua esset, ibidem sepulta fuerat, in australi porticu *juxta memoriam* seu altare sancti Ignatii martyris posuit, ubi sepulcro condita, inquit Rodulfus ejus vitæ scriptor, miraculis vivit & gloriâ.

ANN. CHR. 819.

XCIV. Eigil cœmeterium & clausturum novum ædificat.

Nec his contentus piissimus abbas, *cum consilio & consensu fratrum* parvam ecclesiam subterraneam rotundo opere ædificavit ad cœmeterium fratrum: cujus structura ab una columna lapidea in medio posita, arcubus hinc inde in eamdem reflexis & compaginatis, solidè exsurgebat: superius verò octonis subrecta columnis, in summitate uno lapide concludebatur, quod cœmeterium seu oratorium anno abhinc tertio, id est octingentesimo vicesimo-secundo, & quidem XVI KLI. kalendas Februarii, ab eodem Heistolfo dedicatum est in honorem sancti Michaelis archangeli, sancti Johannis evangelistæ, sancti Abundii martyris, & sancti Amandi confessoris. His, quæ ad cultum divinum pertinebant, eo modo absolutis, idem vir venerabilis, licet jam senio morboque pæne confectus, novum monasterii clausturum ædificare cogitavit. Vocatis ad consilium fratribus, quæsitum est, quo in loco aptiùs & congruentiùs exstrui posset. Sic abbati & fratribus unanimitas maxima inerat, nihilque citra consilium fratrum abbas modestissimus suscipiebat. Quorumdam sententis erat, ut in priori loco contra meridianam ecclesiæ plagam collocaretur: aliis consultius visum est, ut *Romano more* contra plagam occidentalem poneretur, ob proximitatem sancti Bonifacii, qui in ea basilicæ parte quiescebat; cui posteriori sententiæ omnes, etiam prioris auctores, consenserunt. Sic fuit in diebus Eigilis abbatis fratribus pax, cor unum & anima una in Deo; nec erat qui perturbaret monasterium, tam firmâ & delectabili concordiâ roboratum. Quippe nec abbas amantissimis fratribus, nec fratres optimo ac modestissimo abbati ullam molestiam inferebant. Omnes verò non modò abbati, sed sibi invicem obedientiam & obsequium, ut regula præcipit, certatim impendebant. Denique omni industriâ & sagacitate pius abbas satagebat, ut gregem sibi commissum, divinâ opitulante gratiâ, in Dei servitio manu teneret, nullumque zeli vel livoris dolo, nullum pravâ suspicione fatigabat: sed omnes diligebat, & ipse omnibus dilectus & honoratus. Hoc boni abbatis specimen in Eigile Candidus monachus, ejus vitæ scriptor exhibet, monasteriorum præfectis sanè imitandum.

XCV. Rabanus Heistulfo dicat libros de institutione clericorum.

Nnn multò post hanc dedicationem, & quidem eodem anno, Rabanus libros tres de institutione clericorum Heistulfo metropolitæ nuncupavit. Occasio scribendi operis hæc fuit, ut diversis quæstionibus fratrum suorum, maximè eorum, *qui in sacris ordinibus poltebant*, faceret satis, qui ipsum de officio suo, & variis ritibus, qui in ecclesia Dei observantur, sæpissimè interrogabant. In primo libro agitur de ecclesiasticis ordinibus & vestibus; ac de baptismo, chrismate, corpore & sanguine Domini, & de officio missæ secundùm ritum Romanæ ecclesiæ: in secundo de canonicis officiis, jejuniis ac pœnitentia, atque de fide variisque hæresibus: in tertio de doctrina ecclesiastico viro congruente, & de modo eam comparandi. Opus suum auctor subjicit, ut par erat, censuræ Heistulfi archiepiscopi sui, a quo ait se accepisse *ecclesiasticam dignitatem*, id est sacerdotium. Tempus verò conditi operis versibus ei præmissis, qui seorsim (*a*) cum aliis ejus poëmatiis editi sunt, signanter expressit, nempe statim a dedicatione Fuldensis basilicæ, facta per Heistulfum, cui Eigil abbas hos libros in grati animi testimonium offerri ac nuncupari voluit, testante Rabano ipso, qui notato anno octingentesimo nono-decimo, quo facta dedicatio est, hæc subdit:

(*a*) Rabanus. *carm. p.* 131.

Abbas namque meus vesterque fidelis amicus,
Ægil hoc voluit reddere vota tibi.

qui Ægil seu Eigil post biennium humanis exemtus est. Hæc itaque scribebat Ra-

Rabanus ante annos quadraginta, quàm Photius, pulſo Ignatio, in ſedem Conſtantinopolitanam intruderetur; ac proinde longè ante ſchiſma ab eo conflatum, & criminationes ab ipſo Latinis objectas. In his quòd, nullam de azymo pane in ſacrificium, a Latinis contra græcanicum morem adhibito, mentionem faciat; ſecus quàm Michael Cerularius pontificatu Leonis noni, aliique Græci poſt eum: ex hoc inquam ſilentio vir magni nominis Sirmundus palmare argumentum deduxiſſe ſibi viſus eſt, panis azymi uſum in eccleſia latina tempore Photii nondùm obtinuiſſe, nec niſi medio illo intervallo, quod inter Photium & Michaelem Cerularium effluxit, invectum fuiſſe. Atqui tamen Rabanus in prædicta commentatione de inſtitutione clericorum, ita hunc panis azymi uſum apud Latinos receptum eſſe innuit, ut non arbitrarium, » ſed neceſſarium eſſe aſſerat; nam præmiſſo effato, non aliud in ſacramentis offerri licere, niſi quod Dominus ipſe conſtituit, & ſuo nos docuit exemplo, hæc (*a*) infert: *Ergo panem infermentatum & vinum aquâ mixtum in ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſanctificari oportet*. Hæc Rabanus, cùm in editis, tum in ſcriptis libris, ut fidem faciunt duo exemplaria bibliothecæ regiæ, quorum unum annos ſexcentos præ ſe fert, alterum octingentos, hoc eſt ipſam Rabani ætatem: quæ ſanè verba ſatis ſuperque oſtendunt, hunc uſum latinæ eccleſiæ tunc fuiſſe; ſufficiuntque ad evertendum palmare illud argumentum, quod Sirmundus ex ſilentio Photii oppoſuit. Hoc porro argumentum eò validius cenſeri debet, quòd Rabanus in epiſtola ad Heiſtuiſum profiteatur ſe acturum hoc in libro *de officio miſſæ ſecundum morem Romanæ eccleſiæ*; In qua proinde panis infermentatus eo tempore jam receptus erat. Hæc obiter, ut in loco, quæ a me olim ſingulari libello diſſerta ſunt.

ANN. CHR. 829.

(*a*) *Ld. lib. 1. de inſtit. cleric. c. 31.*

Sub hoc tempus corpus ſancti Zachariæ prophetæ, magni Johannis-Baptiſtæ parentis, a Leone Imperatore Conſtantinopolitano, una cum parta ligni ſanctæ crucis, aliiſque ſacris reliquiis, dono datum (*b*) Angelo & Juſtiniano Participatiis ducibus, ac Venetias allatum, ſollemni pompâ in eccleſia ſancti Zachariæ non procul ab eorum palatio deponitur; ibique nobile virginum Benedictinarum cœnobium ab iiſdem principibus magnificè exſtructum, opibuſque ac privilegiis affatim locupletatum, quod hodie quoque cæteris ejus urbis monaſteriis, cùm antiquitate, tum decore, & dignitate præſtat. De Agnete Maurocena ejuſdem loci abbatiſſa inferiùs agemus. Erat tunc temporis prope urbem paludoſo in loco ſitum ſancti Servuli martyris monaſterium; ubi monachi noſtri Ordinis cenſu inopes, rebuſque neceſſariis deſtituti converſabantur ſub Johanne abbate. Is fratrum ſuorum relevaturus ærumnas, ad eoſdem duces Angelum & Juſtinianum acceſſit, rogans & obſecrans, ut eiſdem ſubſidium opemque pro ſua pietate conferrent. Hi verò ſervorum Dei ſortem miſerati, eumdem Johannem cum ſuis fratribus ab illa eccleſia ſancti Servuli tranſtulerunt ad quoddam ſui juris oratorium prope fluvium Hime, ibique adjuncto monaſterio res neceſſarias abunde ſuppeditarunt, ut monachi illic quieti viverent *eo ordine, quo docet beati Benedicti regula*, ut legitur in litteris (*c*) hac de re conditis: eâ tamen lege, ut in priori eccleſia beati Servuli quidam, ſive monachi ſeu clerici, ſupereſſent ad diurnum, nocturnumve officium perſolvendum, quibus neceſſaria conferrentur ex novo monaſterio, quod ab omni exactione & functione publica liberum eſſe voluerunt. Illud etiam ab eiſdem ducibus cautum, ut neque Gradenſis patriarcha, nec Rivoaltenſis epiſcopus, ullum e monachis invitum ad concilium trahat, uliam ab eis exactionem, ulia xenia, ſeu quamlibet procurationem exigat; ut ſine quavis moleſtia *regulari lege* vivere illis liceret: denique ut ex omnibus ejuſdem loci *monachis, aut clericis, aut conſamiliaribus*, qui indè miſſi, id eſt ejecti, fuerint, non ſuſcipiant vel defendant. Actum menſe Martio, indictione XII. quæ huic anno convenit. Is eſt Johannes ſancti Servuli abbas, qui pulſo Fortunato (***) patriarchâ Gradenſi, eam ſedem invaſit, eodem reſtituto monaſterium ſuum repetere coactus. Porro novum illud virorum monaſterium poſtmodum ejuſdem Ordinis virginibus conceſſum eſt. Ibidem antiquitus exſtabat ſancti Laurentii eccleſia, quam Urſus Olivolenſis epiſcopus, Angeli mox laudati filius, commutavit in puellare noſtri Ordinis monaſterium, cui ſororem ſuam præfecit. Ejuſdem pontificatu ſancti Marci evangeliſtæ reliquiæ Venetias allatæ.

XCVI. S. Zachariæ cœnobium Venetiis conditum.

(*b*) *Ital. ſac. tom. 5. c. 1264.*

Aliud S. Servuli.

(*c*) *Ibid. c. 1265.*

(***) *V. lib. 26. n. 83.*

S. Laurentii parthenon.

Vix ſedem Ravennatem poſt Martinum epiſcopum inierat Petronax ſeu Petro-

ANN. CHR. 810. XCVII. S. Stephani monaſterium Ravennæ.

nacius, cùm privilegium (*a*) eccleſiæ ſuæ obtinuit a Paſchale I. in quo monaſterium ſancti Stephani, prope palatium ſitum, cum monachis ſuis eidem eccleſiæ ſubjicitur. Nec plura de hoc monaſterio, niſi idem ſit cum illa ſancti Stephani (*b*) eccleſia, quam Maximus epiſcopus *novies poſt conſulatum Baſilii junioris* exſtruxit.

(*a*) *Rub. p.* 236.
(*b*) *Id. p.* 164.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER VICESIMUS-NONUS.

Ab anno Chriſti 820. *ad annum* 826.

ANN. CHR. 820. I. Fridug'ſus abbas Sithienſis.

AGRATUA annus viceſimus ſupra octingenteſimum, Ludovici auguſti ſeptimus, cùm Fridugiſus abbas Martinianus, canonicus ſæcularis, abbatiâ Sithienſi poſt mortem Nantharii ejus loci rectoris donatus eſt, non fratrum electione, ſed fortè prine'pis juſſu & mandato. Hic initio ſuæ adminiſtrationis rem fecit Sithienſibus maximè ingratam, quæ ipſum valde infeſtum, & quaſi tyrannum poſtetis exhibuit. Duo erant Sithienſium monaſteria omnino proxima: unum præcipuum ſancti Petri ſeu ſancti Bertini in vaile poſitum, quod capitaneum appellabant, ubi tum octoginta-tres monachi verſabantur: alterum ſanctæ Mariæ in monte proximo, a ſancto Audomaro conditum ad cœmeterium fratrum, ab eoque ſancti Audomari monaſterium dictum, ubi ſexaginta monachi erant. Una utriuſque monaſterii congregatio erat: utrumque unius ejuſdemque abbatis impetio regebatur. Simul abbatiam adeptus eſt Fridugiſus, non canonicâ, ut diximus electione, ſed extrancâ (quod u tempore ſancti Bertini nondum acciderat) poteſtate; mox ille ſuas augere opes ex monachorum diminutione conſtituit. Nam in principa ſancti Bertini monaſterio numerum monachorum, viginti-tribus, quos ſibi adverſos putavit, expulſis, ad ſexaginra redegit: at in altero ſancti Audomari ſexaginta monachis ejectis triginta canonicos ſubſtituit, quæ res fraternam utriuſque loci concordiam abrupit, dum monachi Bertiniani avitum reverentiæ ac præeminentiæ honorem ſibi vindicabant, canonicorumque ſubjectionem: canonici contra, ſæcularis abbatis fulti auctoritate, principatum in monachos ſibi urrogabant; quæ omnia inviſam, ut diximus, Fridugiſi memoriam Sirhienſibus reddidere. Reformata tamen utcumque ab Hugone abb:te utriuſque loci concordia eſt, prærogativâ monachis reſtiturâ: dum tandem ſuperiori patrum noſtrorum ſæculo ſancti Audomari eccleſia ſede epiſcopali donata eſt.

II. Cormaricenſibus data facultas eligendi abbatis.

Cormaricenſibus monachis favorabiliorem ſe præbuit Fridugiſus, & ipſe abbas Martinianus. Cùm enim ad id tempus non alium Cormaricenſes abbatem, quàm Martinianum habuiſſent, & locus ipſe *cella ſancti Pauli* hactenus dictus fuiſſet; idem Fridugiſus obtinuit a Ludovico cæſare, ut in poſterum proprio abbate gauderet, ejuſque electio eſſet penes Cormaricenſes, eum conſenſu tamen abbatis & canonicorum ſancti Martini. Vulgatum eſt hac de re diploma, ſed non ſine men-

ANN. CHR. 820.

» dis, in Gallia christiana, datum Aquisgrani nonis Martii, anno septimo imperii » Ludovici augusti, indictione XIIII. ad preces Fridugisi abbatis. Hic Ludovico » exhibuit præceptum Caroli imperatoris, in quo legebatur, Alcuinum monasterii » sancti Martini abbatem in cella sancti Pauli, quæ rustico nomine Cormaricus » dicitur, ab Hitherio quondam constructa, constituisse monachos, qui secundùm » regulam sancti Benedicti viverent; petiitque idem Fridugisus, ut donationes, ab » iisdem abbatibus, aliisque eidem loco factas, suis litteris Ludovicus ratas & » inviolatas esse juberet: quod quidem præstitit imperator, dato mandato, ut » ne quis locum illum subtraheret potestati sancti Martini, utque monachi ejus » loci pleniter sub regula sancti Benedicti viverent; eisque liceret ex suo cœtu ab- » batem eligere secundùm eamdem regulam, aut certè ex vicinis locis, eum con- » sensu tamen abbatis & congregationis sancti Martini. In fine diplomatis Lu- dovicus monachorum numerum ad quinquaginta definit: qui tamen numerus cre- scentibus facultatibus augeri possit. Concesso privilegio, primus electus ex Corma- ricensibus Jacob abbas, sed quo anno incertum. Nulla enim instrumenta facta le- guntur ante annum Ludovici decimum-octavum, quo Fridugisus abbas villam Mar- donium in dotem novæ ecclesiæ ab se constructæ donavit Cormariceno monaste- rio, cui Jacob abbas tum præerat. Viguit hæc electionis libertas usque ad tem- pus Leonis papæ decimi & Francisci primi Francorum regis; usque ritus in eligen- do Cormariceno abbate obtinebat, ut mortuo abbate baculus pastoralis ad san- ctum Martinum deferretur, quem novus electus e tumulo sancti Martini reciperet in signum subjectionis, quam dato sacramento in capitulo canonicorum affirmaret.

Jacob electus.

III. Ramnineus abbas Navensis.

Navense sancti Sulpicii apud Biturigas monasterium eo tempore administrabat Ramnineus abbas, de cujus antecessoribus nulla nobis supersunt monumenta. Fal- luntur qui Ebrarduni & Gunfindum, Ramninci successores, eidem anteponunt. Ra- » mninco abbate, Halbertus diaconus & Ansarius clericus Deo & sancto Sulpicio » donaverunt mansum suum, situm in pago Biturico, in vicaria Auliquiacensium, » loco qui vocatur Maidunus, super alveolum Averis, ad fluviolum Dadomnam, » ad stipendia monachorum ibidem degentium. Data III. nonas Maii, anno HLu- dovici serenissimi regis septimo, & octavo Pippini regis, quem patet ejus Ca- rolus ante mortem Aquitaniæ regem dixerat. Idem Ramnincus diploma immunita- tis a portoriis, altisque exactionibus obtinuit a Ludovico augusto. De Ebrardo ejus successore infra.

Castellanus Arulensis. (a) *Marca Hisp. p.* 766.

Eodem anno Castellanus abbas monasterii sanctæ Mariæ Arulensis, quod ipse in valle Asperia diœcesis Helenensis sub sancta regula exstruxerat, ragiæ turelæ litte- ras (a) cum facultate eligendi abbatis obtinuit a Ludovico augusto Aquisgrani xv. ka- lendas Octobris, anno ejus imperii septimo, indictione quartâ-decimâ a kalendis Septembris inchoatâ. De Babila Castellani successore infertùs.

IV. Rabanus scribit librum de computo. (b) *Balus. to.* 2. *Miscell. p.* 5. *&c.*

Unus e præcipuis ejus temporis, Alcuino mortuo, magistris fuit Rabanus, ejus- dem Alcuini discipulus, qui tunc scholas Fuldenses magna cum laude ac discipu- lorum frequentia tenebat. Hinc est, quòd dubias illi quæstiones explicandas non pauci proponebant. In his Macarius quidam monachus ab eo petiit, ut quibus- dam de computo (b) propositionibus responderet, easque illustraret. Fecit ille, quod rogabatur, sed non eo ordine, quo sibi propositæ fuerant: *quia confusa se- ries vim cognoscendi abstulit, & tadium lectionis invexit.* Procedit hic liber dialo- gorum more, constatque capitulis nonaginta-sex, in quorum sexagesimo-septimo auctor ait, hunc librum ab se scriptum fuisse anno octingentesimo vicesimo, indi- ctione tertiâ. Haud scio an ille idem sit Macarius Scottus, contra quem Ratra- mnus librum de anima scripsit.

S. Emmerammi abbates.

Annus hic quartus erat Baturici Ratisponensis episcopi, qui & ipse abbas pri- marius sancti Emmerammi cœnobii habebatur. Ejus vices tunc ibidem agebat Si- gefridus, uti discimus ex ejus litteris donationis, sancto Emmerammo factæ in hæc verba. *Ego indignus famulus servorum Dei Sigefridus ... ad salutem animæ meæ, pa- tris, necnon genitricis, cæterorumque, quorum datione & auxilio locus iste construc- tus cernitur juxta fluvium Ilna, in Dei amore & beati patris Benedicti, trado ad sanctum Emmerammum, propria mea, quæ hæreditario jure mihi successerunt ... Mez- bildam quoque ac Bobelam contrado ad sanctum Emmerammum, ubi venerabilis vir Baturicus abbas & episcopus præsens rector esse videtur.* Id factum *anno incarnationis dominicæ* DCCCXII. *quarto quoque venerabilis viri Baturici episcopi, anno quoque domini nostri serenissimi imperatoris augusti HLudovici* VII. *indictione* XI. lege XIII. *die dominico*, IV. *nonas Decembris*. Post biennium Immo quidam res suas tradidit sancto Emmerammo, nempe *anno incarnationis Domini* DCCCXXII. & VIII. *cæsaris au- gusti Ludovici, &* V. *domini Baturici episcopi, die lunæ, feriâ secundâ post paschæ* XVIII. *kalendas Maii, ante altare sancti Emmerammi coram domino Baturico episcopo,*

&

& aliis. Ad hæc in eodem codice traditionum legitur commutatio quarumdam rerum, facta inter Baturicum & Sigimundum abbatem anno DCCCXXIX. Denique alia commutatio inter Apollonium abbatem & Erchanfridum diaconum anno DCCCLXVI. ANN. CHR. 820.

Non ante hunc annum videtur obiisse Josue abbas sancti Vincentii ad Vulturnum fluvium in Beneventano. Nequaquam sibi constat ejus loci chronographus, cùm scribit eum decessisse *anno octingentesimo decimo-octavo, indictione tertiâ-decimâ*: neque enim illi unno convenit hæc indictio, sed præsenti DCCCXX. Certè Josue confirmationem omnium regiorum præceptorum a Ludovico augusto obtinuit *tertio idus Januarias, anno imperii* ejus *sexto, indictione duodecimâ*, quæ anno superiori respondet. Augendi itaque anni ejus regiminis, quod tenuit ab anno septingentesimo nonagesimo-secundo ad hunc annum, quo plenus meritis a sæculo migravit in cælum IV. nonas Maii. Ejus corpus in limine dextro ecclesiæ sepultum, postea cum ossibus venerabilis Autpertl, aliorumque patrum in ecclesiam illatum est, positumque in grandi sarcophago cum domni Hilarii abbatis corpore, tesle chronographo. Josuæ successit Epiphanius abbas, de quo inferiùs agemus. V. Josue abbati S. Vincentii succedit Epiphanius.

Sub id tempus e Farfensi monasterio, incertum quâ causâ, quâve occasione, complures monachi fugâ lapsi sunt, qui sæcularium quorumdam fulti auctoritate, ad officium revocari non potebant. Ea res Ingoaldum abbatem coëgit adire Ludovicum, ut Imperialem ad eos revocandos auctoritatem interponeret. Pulsatus hac de „ re imperator, præceptum edidit, ut fugitivi monachi & oblati secundùm regu- „ lam, qui per episcopia & diversa loca vagabantur, tetenti a nonnullis homini- „ bus, qui eos missis abbatis restituere nolebant, quàm primùm ab iisdem missis „ requisiti fuissent, absque ulla mora vel contradictione reddererentur: qui secus se- „ cissent, ad Imperatoris judicium evocarentur. Datum Aquisgrani palatio regio IV. kalendas Maii, anno septimo imperii Ludovici piissimi augusti, indictione XIII. Meminit Ingoaldus abbas hujus profectionis suæ in Franciam in placito, quod a missis dominicis, Aledramno comite, Adelardo & Leone vassis, & missis ejusdem Ludovici augusti Norsiæ contra Guiuichisum ducem obtinuit anno sequenti, ad asserendam monasterio suo donationem, a quodam Paulo, & Tasia ejus uxore factam, quando se ipsos cum rebus suis monasterio obtulerant. Huic placito subscribunt post missos Sicualdus, Hitto, & Liuthardus episcopi: quorum primus Spoletanæ ecclesiæ, tertius Lucriuæ, medius incertæ ecclesiæ præerat. In eodem placito fit mentio de Ludovici tum regis expeditione cum Pippino fratre suo in Beneventum, quod proinde in appendicem integrum cum jam dicto præcepto referendum visum est. Hoc placitum Ludovicus augustus anno sequente confirmavit. Fugitivi regia auctoritate Farfam revocati.

ANNus insequens magnum Ordinis monastici lumen Benedictum, Anianæ quondam, tunc verò Indæ abbatem, e vivis sustulit, magno rei publicæ monasticæ detrimento. Cœperat ante id tempus variis atteri infirmitatibus, corpusque jam continuis multos per annos laboribus, vigiliis, jejuniisque confectum, novo oihilò miòus patientiæ certamine exercebatur. Ille verò, quò validiùs his infirmitatibus pulsabatur, eò intentius orationi cum lacrymis ac lectionibus insistebat. Nullus otiosum reperit, nullos fabulis aut inanibus rebus occupatum; sic deficientibus corporis viribus, animi adamante durioris persistebat intentio. Aut legebat perse ipse, aut legentem audiebat. Lectio ei familiarior de vita & obitu sanctorum patrum: quâ lectione confirmatus animus, fortior in dies fieri videbatur. Carnibus quadrupedum numquam usus est a die suæ conversionis, balneis rarò, nec nisi extremo vitæ suæ tempore, cùm jam languoribus corpus attritum esset. Demum febre tentari cœpit VII. idus Februarii, qui dies hoc anno in feriam quintam incidebat. Erat tum Aquisgrani in palatio imperatoris, cui ipso die multorum causas pro suo more ut necessitates exposuerat. Postridie portoriorum immunitatem Indensibus impetravit. Ubi febre se correptum sensit, mox in mansionem suam, quam scilicet Aquisgrani habebat, se recepit. Tum verò tanta magnatum adfuit multitudo & frequentia episcoporum, abbatum, ac monachorum, ut monachi, ejus familiares, vix ad eum possent accedere. Ipsâ nocte jussu imperatoris per Tunculsum camerarium deductus est in proximum Indæ monasterium, comitante Helisachare abbate, amico ipsius fidelissimo, qui ei usque ad supremum halitum assiduè adhæsit. Erat is cancellarius Imperatoris, idemque ex ordine canonicorum abbas, Trevirensis, ut quidam putant, monasterii sancti Maximini, dein Centulensis. Primâ luce ad monasterium perveuit Benedictus, & quidem feriâ sextâ. Horâ diei tertiâ, omnes a se exire præcepit, & usque ad sextam horam solus permansit. Post hæc admissus Helisachar cum præposito monasterii, percontatus est ut se haberes. Ille numquam se tam bene fuisse respondit, sequu- ANN. CHR. 821. VI. Benedictus abbas Indensis ægrotat.

in-

ANN. CHR. 821.

intet choros ſanctorum coram Domino adſtitiſſe. Sabbato vocatis fratribus monita ſalubria dedit, confeſſus, ſe ab annis quadragiota-octo, ex quo monachus fuerat, nollo unquam die, niſi præmiſſis lacrymis, cibum ſumſiſſe. Ipſo die imperatori, & aliis quibuſdam ſcripſit, nempe Nibridio archiepiſcopo Narbonenſi, & Georgio Anianenſi abbati. Excidit epiſtola ad imperatorem: ſuperſunt aliæ duæ, quas ob tanti viri memoriam ac reverentiam, lectoſumque profectum huc referre juvat ex Ardone, eo ordine quo ab eo relatæ ſunt. Prima ad Georgium ſic habet.

VII. Georgio abbati Anianæ ſcribit.

Summæ in Domino beatitudinis ac felicitatis Georgio, monaſterii Aniani abbati, & cunctis filiis ac fratribus noſtris, & bene & vigilanter ſub norma patris degentibus Benedicti, ultimus omnium abbatum Benedictus optat jam in extremis poſitus ſalutem. Super omnibus igitur, quæ meum ardent animum, & præ cunctis curam inquirunt rebus, hoc eſt, quod de veſtro maximè ſollicitor vitæ regularis ordine. Nempè nequaquam ullo modo ignoro vos nobiliter deſudare, & noſtri fideliſſimè fore memores, neque ullo indigere adhortationis verbo. Verumtamen in ultimis conſtitutus, ignoranus utrùm jam vos videre queam, urgenti erga vos caritate animum, nonnulla tam per fideles verba amicos, quàmque per epiſtolas curavi dirigere. Denique ipſi noſtis qualiter totis, quantum valui, viribus, quàm diu potui, & vitæ, & exhortationis exempla monſtravi ſollicitus vobis. Nunc, filii mei, precor & per ipſum teſtor Deum, ut unanimes in caritatis nexu idem ſitis ſapientes, neque ullos, quos vel mecum adduxi, vel alicubi propter aliquod exemplum, aut pro aliqua re miſi, quaſi habeatis extraneos: ſed quicumque ad vos iterum ex illis reverti voluerit, & regulariter vobiſcum verſari, piè benigniterque velut fratres recipite, ut decet. Deo enim gratias non deerit vobis corporale ſubſidium. Omnibus autem generaliter, maximè verò illis, quos nobis in amicitia junctos noſtis, diligentiſſimum ſemper attendite affectum, &, ut poteſtis, aliis pauperioribus, quæ ſuperſunt vobis, neceſſaria monaſteriis miniſtrate. Abbati quoque Modarto de monaſterio ſancti Tiberii auxilium, in quibus indigueris, ferte: & de his, & de aliis, veluti in vita noſtra, magis autem poſt mortem agite meam. Sicut ergo multa monaſteria, dudum vitiata, jam aliquid emendationis a nobis accepiſſe videntur, largiente Deo: ita omnimodis nunc cavete, ne (quod abſit, ſi poſſo miſericors Domine) finiſtrum viam, (perverſam) ſelicet, queant ullo tempore tenere. Monaſterio verò Indæ, velut fratribus eſtote juncti unicis. Heliſacar quoque, qui præ omnibus ſuper terram, omni tempore vobis exſtitit amicus fideliſſimus canonicorum, & fratres ipſos in eo habetote ſemper loco, & ad eum ſemper ſit refugium veſtrum. Sed vobis ita nunc ſuggero, quia ignoro utrùm in præſenti vos videam ſeculo. Jam ſeptimo idus Februarii acerbiſſimo, dante miſericordiâ Chriſti, (morbi) tactus verbere, nihil aliud quàm ultimum celeri expecto diem vocationis. Hæc ſcribebat Benedictus IV. idus Februarii ad ſuos Anianenſes: ſic verò ad Nibridium archiepiſcopum Narbonenſem.

VIII. Nibridio item archiepiſcopo.

Venerabili in Chriſto patri Nibridio archiepiſcopo, Benedictus ultimus omnium abbatum abbas, ſempiternæ felicitatis ſalutem opto in Domino. Eia, vir Dei, parcat modò caritas ac dilectio ſeu benevolentia, quâ ſemper, modò in quantum potes, ſive per te ipſum, ſeu familiares & amicos, necnon per omnia monaſteria, ubicumque tranſmittere potueris, ut orationes, tam in pſalmis, quàm in miſſis, pro me ad Dominum fundere non ceſſent, quia modò valde neceſſarium mihi eſt. Scito, pater dilecte, quia jam in extremis pugno, ad finem curro: jam anima a corpore ſeparatur, & in hac luce oculis corporis te minimè video. Ille qui potens eſt facere de immundo mundum, de peccatore juſtum, de impio ſanctum, faciat nos pariter regnum perfrui ſempiternum, ubique cum omnibus ſanctis cantare canticum novum. Supplico, cariſſime pater, ut, ſicut ſemper mercedem habuiſti de fratribus, qui degunt in Aniano monaſterio: ita ſemper, uſque dum ſancta anima a corpore egreditur veſtro (*), meliùs ac meliùs habeatis in veſtra ſancta dilectione. Omnes iſtis in partibus amicos, familiares, & propinquos commendo. In monaſterio quoque veſtro totis viribus, ſicut credo, facitis, eiſque ad perſeverantiam laborare ſtudete, & illam ſententiam, tam in divitibus, quàm in pauperibus, quam Dominus per beatum apoſtolum ſuum Paulum dignatus eſt dicere, ubi ait, Argue, obſecra, increpa: ſemper ex ore proferte veſtro ad omnes. Veſtra ſanctitas, credo, bene ſciat quem arguere debeat, quem obſecrare, & quem increpare. Propterea dico, pater, ut nullum periculum remaneat in vobis, unde in perpetuum damnari debeatis, ſed liberâ voce cum Pſalmiſta dicere valeatis: Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo, veritatem & ſalutare tuum dixi. Tamen omnia cum caritate & diſcretione agite; voſque Trinitas ſancta cuſtodiat, & præmium largiatur æternum, amen.

al. noſtro.

Hactenus Benedicti epiſtola ad Nibridium ſeu Nebridium, quem alii Nefridium vocant, putantque eumdem eſſe cum Nefridio abbate Oſbionenſis monaſterii ſeu bea-

beatæ Mariæ de Craſſa, de quo mentiò eſt in præmiſſa epiſtola, ubi monaſterium Nebridii appellatur, quod in ejus provinciæ ſitum eſſet, forſan etiam quòd ejus rector & abbas exſtitiſſet. Hæc acta dominicâ die, quâ vir Dei *regulare officium* perſolviſſe traditur, totâ nocte in precibus & pſalmodiis tranſactâ. Sequenti cùm *regulare expleſſet officium*, quod regula præſcribit, & *eurſum* vellet perſolvere, id eſt Romanum, (nam quotidie utrumque recitabat) ubi ventum eſt ad verſiculum illum, *Juſtus es Domine*, ſe deficere dixit, adjecitque, *fac cum ſervo tuo, Domine, ſecundùm miſericordiam tuam*: ſicque in hæc verba ſpiritum emiſit III. idus Februarii, quæ feria ſecunda erat. Ipſâ verò horâ, quâ migravit ad Chriſtum, ejus obitum Stabulo epiſcopo Magalonenſi, in cujus diœceſi Anianæ monaſterium ſitum erat, cælitus revelatum fuiſſe tradunt. Poſtridiè ſepultus eſt, nempe pridie idus Februarii, hui dies ejus depoſitionis ſub ritu duplici notatur in veteri kalendario Gellonenſi, idemque in faſtis ſacris Anianenſis monaſterii celebratur, & in eccleſiaſtico officio per totam diœceſim Montipeſſulanam, mirum quòd neglectus apud ipſos Indenſes; dignus certè ob tanti viri in rem monaſticam meritum, qui in toto ſancti Benedicti Ordine ſimiliter recolatur. Poſt tertium diem Indenſes monachi ſepulcrum illius aperuerunt, ejuſque corpus in vas lapideum, quod imperator ipſi parari juſſerat, tranſmotarunt: tum verò diſcoopertâ ejus facie, nihil priſtini roboris amiſiſſe deprehenderunt, ut iidem in litteris ſuis teſtantur, ad Anianenſes de commonis parentis obitu ſcriptis, quas itidem integras huc referre par eſt, veluti quoddam vitæ ejus compendium.

ANN. CHR. 821.

Obitus ſepeliitur.

IX. Indenſium de eo epiſtola.

Benedictus igitur abbas, in provincia Gotiæ exortus, ſub Pippino rege Francorum, & poſt ejus deceſſum ſub Carolo filio ejus, ab infantiæ tempore uſque in adoleſcentiam militavit. Poſt hæc autem, relicto palatio, in monaſterio ſanctæ Sequanæ in provincia Burgundionum habitum veri monachi ſuſcepit: ibique duobus ac ſemis annis conſiſtens, Deo jugiter militavit. Sed quia ibi regularem uſum minimè reperit, in Gotiæ partibus migravit, ibique ſuper fluvium Anianum manu propriâ cellam primitus; poſtmodum verò cum ipſis fratribus, qui ob amorem Chriſti ſub ejus regimine venerant, monaſterium ex novo opere conſtruxit, in quo non longo poſt tempore trecentos ſub ſuo regimine monachos habuit. Defunctoque Carolo imperatore, Ludovicus filius ejus imperium ſuſcipiens, Benedictum venerabilem virum, una cum ſuis quibuſdam diſcipulis in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alſacenſe monaſterium ei Maurum dedit: poſtmodum verò pro ejus amore juxta Aquis palatium, ſuper fluvium Iadam, ex novo opere ei monaſterium ædificavit. Hic eſt Benedictus, per quem Dominus Chriſtus in omni regno Francorum regulam ſancti Benedicti reſtauravit. Hic habuit ſub regimine ſuo monaſteria duodecim, id eſt Ansanum, Gellonem, Caſtrum-novum, Inſulam-barbaram, Menatem, ſanctum Savinum, ſanctum Maximinum, Maſciacum, Cormaricacum, Cellam-novam in Toloſano, Monaſterium-Maurum in Alſatia, Indam ex juſſu imperatoris ob illius ac diſcipulorum ejus uſum ædificatam, & de ſiſcis regalibus ditatam. In his omnibus ex doctrina ſua monachos & rectores miſit. Curam autem maximam habuit de omni ordine eccleſiaſtico, videlicet monachorum, canonicorum, atque laicorum, maximè autem monachorum. Imperator autem omne ejus conſilium libenter audivit, & fecit: unde & a quibuſdam Monachus vocitatur, videlicet quòd monachos ſanctè viri pro ejus amore ſemper ſuos proprios appellavit. & poſt ejus deceſſum hactenus abbatem ſe monaſterii illius palàm eſſe profitetur. Sanctus igitur vir uſque ad obitum ſuum in palatio regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perſeveravit, quia juxta erat monaſterium, in quo degebat. Ante quartum verò exitus ſui diem, adhuc ſanus omnia imperatori, quæ ei ſolitus erat dicere, replicavit: & in ipſa die febre correptus, ad manſionem ſuam uſque pervenit. Alterâ verò die audientes hoc omnes magnates imperatoris ad eum viſitandum venerunt. Tanta autem ibi fuit multitudo epiſcoporum, abbatum, ac monachorum, ut nobis, qui eum ibi cuſtodiebamus, vix ad eum accedere facultas eſſet. Helifacar autem abbas primus ad eum venit, & eum eo uſque ad obitum perſeveravit. Quintâ ſiquidem feriâ ægrotavit: in ſexta autem feriâ nocte miſit imperator Tanculfum camerarium, jubens ut eum in ipſa nocte ad monaſterium ferremus; quem levantes ante gallicinium cantum, una cum Helifacar & ſuis ac noſtris hominibus, primâ horâ diei ad monaſterium deduximus. Cumque eſſet tertia diei hora, omnes a ſe exire præcepit, & uſque ad ſextam horam ſolus permanſit. Poſt hæc ingreſſus ſupra dictus abbas eum præpoſito noſtro, percunctatus ſimul quomodo ageret; quibus ipſe reſpondit, nunquam ſe tam bene fuiſſe, adjunxitque: Uſque modò inter choros ſanctorum coram Domino aſtitit. In craſtina autem, fratribus ad ſe vocatis, eis monita ſalutis dedit, & tunc profeſſus eſt, quia quadraginta-octo annis eſſent, ex quo monachus fuerat, in quibus annis nullo die antea panem comedit, donec coram Deo lacrymas funderet. In ipſa die brevem admoni-

tio-

ANN. CHR. 821.

tionem imperatoris misit, & alias per diversa monasteria direxit. Isdem verò venerabilis vir omne officium suum de quoque annis & duobus mensibus ante obitum suum, sicut in ejus tabulis post ejus decessum reperimus, & ipse vivens quibusdam dixit, cantatum (*) per semetipsum reliquit. Obiit autem septuagenarius tertio idus Februarii, anno ab incarnatione Domini octingentesimo vicesimo-primo, indictione decimâ-quartâ, concurrente uno, epactâ decimâ quartâ, anno nono imperii Ludovici pissimi imperatoris. Post tertium verò diem sepulcrum ejus aperuimus, & eum in vas lapideum, quod imperator paraverat, mutavimus: discooperientes autem faciem ejus, vidimus in fronte & circa oculos ac labia ejus tantum ruborem, quantum nec vivus habuerat. His ita exceptis & ita se habentibus, nos famuli ex monasterio Inda, videlicet Deidonus, Levigildus, Bertadus, & Desiderius, tibi Ardoni magistro nostro salutem in Domino optamus, petimusque caritati tuæ, ut secundùm a Deo datam tibi sapientiam de vita patris nostri Benedicti libellum componas, & eum nobis dirigas. Salutant vos omnes fratres nostri; & vos salutate omnes fratres nostros, amen. Hæc videtur fuisse encyclica epistola missa ad omnia monasteria ad significandum piissimi Benedicti obitum, exceptâ clanculâ ud Anianenses; signanter verò ad Ardonem ejus loci monachum ac magistrum, quem ud Benedicti actu litteris mandanda cohortantur: quod ille exsecutus est, scripto de ejus vitu libro, quem nos auctorem, utpote fide digniſſimum, secuti sumus. Id verò discriminis est inter Ardonem & præmissam epistolam, quòd Ardo dicat, Benedictum *quinquenni & octo mensium spatio*; Indenses verò *duobus & semis annis* in sancti Sequani monasterio perstitisse. Ardonis lectio retinenda est. Indenses fortù spectant tantùm annos duos, quos Benedictus privatus apud sanctum Sequanum exegit; Ardo verò ulios tres addit, quibus celleiarii officio functus est. Io hac autem epistola maximè observanda sunt hæc verba; quibus Benedictus *in omni regno Francorum regulam sancti Benedicti restaurasse* perhibetur, id est in integrum restituisse, & jam dudum observatam in totius regni Francotum monasteriis, sed tum neglectam & incultam, uc pæne emortuam excitasse: quod unum argumentom sufficit ud eos refellendos, qui viro sancto Benedictinæ regulæ primariam in regno Francorum propagationem, non tantùm restitutionem tribuendam esse opinantur. De monasteriis duodecim ei subjectis, quæ velut præpositus generalis per secundarios abbates regebat, superiùs actum est: ubi *sanctum Maximinum* intellige, non Trevirense, sed Miciacense apud Aurelianos, cujus primus abbas ac patronus ust sanctus Maximinus; alius a sancto Maximino episcopo Trevirensi.

(*) *Id est recitatum.*

X. Benedictus idem cum Euticio abbate.

Quod a Benedicto de se dictum tiudunt Indenses, eum paullo ante extremum halitum dixisse, se nullo omquam die absque profusis lacrymis cibum sumsisse; hoc item de Euticio ubbate Gallo commemorat Johannes monachus in libro de vita sancti Odonis ubbatis Cluniacensis. Quin etiam alia duo idem Johannes Euticio tribuit, quæ Benedicto convenire constat, nempe collectionem *ex beatorum patrum regulis & institutionibus*, quæ concordia regulatum est; & gratiam Ludovici imperatoris, upud quem in tanto amore habitus dicitur Euticius, *ut intra palatium suum illi construeret monasterium*: quod non de ulio quàm de Indensi explicari potest, *sex non amplius millibus* dissito a palatio Aquisgranensi: quod facilè homo exterus intra palatium positum dicere potuit. Ex his afferere non dubitem, unum eumdemque esse ut nominis significatione, sic re ipsâ, Benedictum & Euticium, u quo Cluniacenses suos ritus ac consuetudines acceperunt. Alii duo erant ejusdem nominis & ordinis abbates eodem tempore clarissimi, Benedictus Fossatensis, & Benedictus abbas Ambrosianæ basilicæ apud Mediolaoum, quorum superiùs facta mentio est.

XI. Scripta ejus ac successores.

Ad Benedicti nostri scripta quod attinet, præter Concordiam regularum, earumque Codicem, & homiliarum quarumdam collectionem eidem codici subjunctam, ipsi etiam tribuitur liber (*a*) de Ordine monasticæ conversationis editus apud Haestenum. Verùm multa in hoc Ordine diserepant u statutis Benedicti abbutis Aoianensis, ut recte Cointius (*b*) observuvit; nam, ut pauca e multis seligamus, illius Ordinis auctor id intervullum temporis, quod a laudibus matutinis ad primam restat somno capiendo indulget: Benedictus cum synodo Aquisgranensi *orando ac legendo* vult insumi, teste Ardone, qui ritus u Benedicto institutos in libro de ujus vita singillarim commemorut. Idem Benedictus tribus per diem vicibus fratres altaria circumire præcipit, nempe unte vigilias nocturnas, ante primam, & post completorium: quule nihil præcipit prædictus auctor. Ritus a Benedicto instituti, synodi Aquisgranensis statutis omnino conformes, non modò ab Ardone relati sunt, sed etiam in separato libello, cujus duo exemplaria vidimus, unum in bibliotheca sancti Galli, alterum in Augiensi sub hoc titulo, qui in priori desideratur: *Capitula*,

(*a*) *V. lib. 22. n. 21.*
(*b*) *Cointe. an. 7. p. 553. & seq.*

tula, qualiter obſervationes ſacræ in unumquibus habentur, quas bonæ memoriæ Benedictus ſecundus in cœnobiis ſuis alumnis habere inſtituit; quem libellum habes in tomo quarto (*a*) noſtrorum Analectorum ſub hoc titulo: *Antiquæ conſuetudines monaſteriorum Ordinis ſancti Benedicti*. Non dubitem quin ex ejuſmodi conſuetudinibus, tum apud Ardonam, tum in hoc libello collectis, ſuas acceperint primi Cluniacenſis monaſterii inſtitutores, quas Euticio abbati acceptas refert, ut mox dicebamus, Johannes monachus in libro de vita ſancti Odonis abbatis. Præter ea in codice Caunenſis in Septimania monaſterii habetur ejuſdem Benedicti libellus de modo bene vivendi, ex diverſis patrum ſententiis collectus, quem *Sereniſſimo atque invictiſſimo ſemperque triumphatori*, Carolo an Ludovico imperatori, inſcribit *exiguus Benedictus abbas, ſervus ſervorum Dei*, cum epiſtola, quæ in fine Sæculi (*b*) quarti Benedictini vulgata eſt. Ad hæc eidem Benedicto tribuitur pœnitentialis liber, ex codice ſancti Galli editus in appendice capitularium Baluziana cum hocce titulo: *Excerptus diverſarum modus pœnitentiarum, a Benedicto abbate diſtinctus de regula ſancti Benedicti abbatis*. Denique eruditus Baluzius (*c*) vulgavit quædam Opuſcula ſub nomine ſancti Benedicti abbatis Anianenſis, quorum primum teſtimonia de incarnatione & individua Trinitate contra Felicianam hæreſim; & de noo iterando baptiſmo continet, quod *Benedictus filio Guarnario* inſcribit. Alterum eſt *diſputatio Benedicti levitæ adverſus Felicianam impietatem*; tum ſequitur epiſtola Benedicti ad prædictum Guarnarium. Poſtremò *confeſſio Benedicti levitæ, etſi peccatoris, nonnumquam erronei*. Verùm, cùm conſtet Benedictum Anianæ abbatem ſacerdotio inſignitum fuiſſe; dubitare licet, an ei tribuenda ſint hæc Opuſcula, in quibus nulla monaſtici ejus inſtituti mentio habetur. Hæc de Benedicti ſcriptis. Revolvi Johannis abbatis Juncellenſis libros tres de laude Anianæ, ſcriptos rogatu nepotis ſui Johannis Bibentis-aquas, monachi ac ſacriſtæ ejuſdem Anianenſis monaſterii, in quibus multa fabuloſa, nihil ſcitu dignum continetur. In ſermone de baſilicæ Anianenſis dedicatione a nobis edito illud unum notandum, *quòd gloriosa Virgo*, id eſt ejus oratorium, *ſexum a ſuis limitibus excluſit femineum, & intra peculiare filii ſui templum interjectis annis recepit, quæ priſca conſuetudo in utrumque templum penetrare non ſivit*. Succeſſor ejus apud Indam Wicardus uſque ad annum DCCCXLII. quo anno mortuus IV. idus Aprilis, Adalongum ſucceſſorem habuit. Adalongus verò ipſo anno villam Craſſiniacum a Ludovico Germaniæ rege impetravit, diplomate dato Aquiſgrani VII. kalendas Aprilis, anno ſecundo Ludovici glorioſiſſimi regis, indictione quintâ. Cætera ferè vetera Indenſium documenta periere uſque ad Ottonem Magnum. Abbatum ſubſequeotium indicem Bucelius refert.

ANN. CHR. 822.

(*a*) *pag.* 458.

(*b*) *p.* 572.

(*c*) *Miſcell. to.* 5. *p.* 30. *& ſeqq.*

Modarius abbas ſancti Tiberii ſeu Ceſarionenſis monaſterii, in ſuperiori laudatus epiſtola Benedicti ad Georgium Anianæ abbatem, tertius erat a condito cœnobio, ſucceſſor Arilionis, qui Adrebaldum ejus loci primum rectorem esceperat, ut ſuperiùs vidimus. Cæterùm Modarius, hinc tantùm notus, ſucceſſorem habuit Bonefindum; an proximum, aſſerere non auſim. Modatio æqualis, uti & conterraneus erat Azenarius, abbas & ipſe tertius monaſterii Caunenſis, cujus primus abbas Anianus, ſecundus fuit Daniel, ſuperiùs (*d*) laudati. Azenarius Danielis ſucceſſor quædam in Villa-rotunda ſeu Petra-rotunda, villa Caſeriaco, acquiſivit anno nono imperante Ludovico, id eſt ipſo anno quem decurrimus. Johannes Azenario jam ſucceſſerat anno ejuſdem imperatoris quarto-decimo, quo Toloniacum in pago Redenſi (*) a Centullo accepit. Si litura aut hiatus non eſt in charta Caunenſi authentica, cujus ſpecimen in tabella viceſima-ſeptima de re diplomatica, exemplum integrum in libro ſexto (*e*) ibidem exhibuimus; Johannes abbas jam erat octavo anno Ludovici glorioſiſſimi imperatoris, quo vinea quædam, ſita in villa Marinorena, in inſula Lici, territorio Narbonenſi, a quodam Maimone in extremis legata, facto a teſtibus juramento, aſſerta eſt monaſterio ſancti Petri apud Caunas, agente Mancione presbytero, qui erat *abogadus de Joanne abbate*, id eſt advocatus Johannis abbatis. Actum *ſua die pridie kalendas Aprilis, anno octavo imperante domno noſtro glorioſiſſimo Ludoibeco imperatore*. Ubi ſi annus octavus ex integro expreſſus eſt (nam hiatus quidam eſt in authentico, ut ex ſpecimine apparet) corrigenda chronica nota ſuperioris inſtrumenti, pro Azenario abbate, dati anno nono imperii Ludovici auguſti. Johanni abbati matrona quædam, omine Iſpanildes, & fratribus Caunenſis monaſterii, ſeu baſilicæ ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli *in ripa Argentiduri*, bona ſua teſtamento legat. De his minutiis ſatis. Idem Johannes concilio Toletano quarto-decimo interfuit juſſu Sunifredi archiepiſcopi ſui, id eſt Narbonenſis. De Hildetico ejus ſucceſſore infra. Ludovicus item anno imperii ſui octavo privilegium regiæ defenſionis conceſſit Teutpaldo abbati Altahæ inferioris in Bavaria.

XII. S. Tiberii abbates & Caunenſes.

(*d*) *Lib.* 25. *n.* 3.

(*) *De Razez.*

(*e*) *Diplom. p.* 523.

Teutpaldus abbas Altahenſis.

ANN. CHR. 811. XIII. Adalhardus abbas ab exſilio revocatur.

Jam ſeptem annos Adalhardus abbas in Herenſi monaſterio exſul corpore, ſed animo liber tranſegerat; cùm Ludovicus auguſtus, depoſitâ demum inani ſuſpicione, & ſanctî viti propinqui ſui compertâ innocentiâ, eum ab exſilio revocavit, ac propriis honoribus reddidit, quem proprius meritorum honor ubique comitabatur, & exſilium ipſum clariorem reddiderat. Redit itaque vir ſummus gratulantibus ac plaudentibus pœne univerſis, ſuiſque Corbeienſibus tandem reſtituitur, qui amantiſſimum patrem profuſis gaudiis, quaſi triumphantem acceperunt. Soli ex omnibus de ejus receſſu contriſtati ſunt Herenſes monachi, in his venerabilis Ragnardus; qui lætus quidem erat de reditu optimi patris in proprium locum, ſed dolebat magnopere, quòd tanti viri præſentiâ privaretur. Is poſtea electus eſt abbas, teſte Paſchaſio; ſi Herenſia monaſterii, locandus poſt Arnulfum, qui rum ei loco præerat. Digreſſus ab Hero Adalhardus, longâ corporis conſectus macie, pervenit ad palatium, cunctiſque hærentibus, *quo modo ei ceſſitudo regia ſatisfaceret*, ipſe verecundiæ imperatoris occurrere volens, proruit in medium, blandiſque alloquiis nihil ſe de ejuſmodi facto in animo retinere perſuaſit. Poſt hæc Corbeiæ ſuæ regimen, jubente principe, denuo reſumere cogitur, flagitantibus filiis ſuis, qui eum cum immenſis excepere gaudiis, non tamen ſine quodam rriſtitiæ nubilo, quòd cariſſimum patrem febris tum vexaret. Hujus reſtitutionis meminit non modò Paſchaſius, ſed etiam Annaliſta Laureshamenſis & aſtronomus, qui ambo reſtitutum Corbeiæ Adalhardum tradunt, ejuſque fratrem Bernarium, quem in Lirinenſe monaſterium exſilio deportatum diximus. Hunc tamen *a monaſterio ſancti Benedicti*, id eſt Floriacenſi, revocatum aſſerit aſtronomus, quò nimirum e Lirinenſi tranſlatus fuerat. De Wala & Gundrada ſilent hiſtorici, quòd ambo remanſerint in monaſteriis, in quibus habitabant; Wala quidem in Corbeienſi, quod ſponte elegerat; Gundrada in Pictavenſi ſanctæ Radegundis monaſterio, quod exſuli fuerat aſſignatum.

XIV. Theodulfus ad Aurelianos reverſus.

Eodem etiam tempore revocati ſunt alii, qui ante quadriennium ob ſuſpicionem læſæ majeſtatis, id eſt initæ cum Bernardo Italiæ rege conjurationis, relegati fuerant; nempe Anſelmus Mediolanenſis antiſtes, & Theodulfus Aurelianenſis. nam Wolfoldus Cremonenſis in exſilio deceſſerat. Ex quibus Theodulfus, qui Andecavos amandatus fuerat, an Aurelianos reverſus illic deceſſerit, an verò Andecavis obierit, non ita explorarum. Hunc in reditu defunctum tradit antiquus chronographus (*a*) apud Cheſnium; Letaldus monachus Miciacenſis (*b*) veneno exſtinctum dicit poſt reditum Aurelianos: at ipſius Theodulfi epitaphium innuit, hunc Andecavis mortuum ac ſepultum fuiſſe. Quod epitaphium, e vetertimo codice ſancti Vitoni a me pridem editum, hoc loco reponere non gravabor.

(*a*) *Cheſn. to. 3. p. 336.* (*b*) *Ser. 1. Bened. p. 601.*

Illius cineres ſaxo ſervantur in iſto,
Qui quondam populis præſul & abba fuit,
Non noſter genitus, noſter habeatur alumnus:
Protulit hunc Sperta, Gallia ſed nutrivit:
Urbs populoſa ſatis Ligeris ſuper Aurelianis,
Qua olim lata fuit hoc reſidente patre.
Pro dolor! hunc pepulit propria de ſede maligus.
Mœnibus his traditur exſul, & exſul erat,

ubi de Aurelianis, tamquam de urbe a ſepulturæ loco aliena; & de Andecavorum urbe, uti præſente, agitur. Verùm quo in loco apud Andecavos mortuus, ſepultuſve ſit Theodulfus, non facilè dixerim. Aſtronomus auctor eſt, epiſcopos prædictæ conſcios conjurationis monaſteriis mancipatos fuiſſe. Duo erant tum apud Andecavos haud incelebria virorum monaſteria, unum ſancti Albini, alterum ſanctorum Sergii & Bacchi. An in altetutrum retrufus fuerit Theodulfus, ubive ſepultus ſit, nulla monumenta produnt. Is in carmine dici Palmarum accommodato, quod Andecavis exſul, *ut a pueris cantaretur*, compoſuit, mentionem facit omnium ejus urbis eccleſiarum, in quibus, præter ſancti Albini & ſancti Sergii baſilicas, memoratur cella ſancti Petri.

Es, Petre, cella tuo vocitata e nomine ſancto.
Quos quit, ad hoc laudum mittere geſtit opus.

quæ ſatis innuunt exiguam monachorum cellam tum fuiſſe: nunc verò inſignis collegiata eccleſia eſt, prima poſt cathedralem. Cæterùm innocentiam ipſe ſuam probat in carmine ad Aluſum Bituricenſem metropolitam, eique Moduinus epiſcopus Æducenſis ſuffragatur his verſibus.

Ex-

Exſilium innocuus pateris pertriſte, ſacerdos,
Inclytus expertus præſul enorme malum.

ANN. CHR. 821.

Ejus obitus in necrologio noſtro ponitur XIV. kalendas Octobris. Theodulfo in ſedem Aurelianenſem ſucceſſit Jonas, de quo non una erit inferiùs dicendi occaſio.

Petro abbati Nonantulenſi itidem mortuo ſubrogatus eſt hoc anno Anſfridus, vir religioſus & devotus, qui ſanctiſſimè vixiſſe traditur. Ut Petrus ejus deceſſor eum Amalario archiepiſcopo Trevirenſi, ſic iſte cum Halitgario epiſcopo Cameracenſi Conſtantinopolim legationis causâ miſſus eſt poſt annos ſex ad Michaelem imperatorem, a quo honorificè accepti ſunt. Idem capſam evangelii totam auream, & pretioſis ornatam lapidibus feciſſe dicitur, & calicem prægrandem cum patena, utrumque auro & lapillis decoratum. Nonantulæ præfuit annos ſeptemdecim, utì ejus deceſſor. Tertius fuit abbas a ſancto Anſelmo primo loci auctore ac rectore. Sequentium abbatum nomina recenſentur apud Ughellum (*a*), ſed ferè nuda uſque ad Leopardum, qui ordine quartus-decimus fuit, ordinatus extremo hujus ſæculi anno, quo tempore de eo agemus. Legimus in archivo Nonantulenſi authenticum diploma Ludovici auguſti, confirmantis pactum, quod inter ſeſe fecerunt Petrus abbas Nonantulæ & Giſus Mutinenſis epiſcopus de baptiſmalibus eccleſiis, datum Aquiſgrani kalendis Octobris, anno imperii VI. indictione XII.

XV. Anſfridus Nonantulæ abbas poſt Petrum.

(*a*) *Ital. ſac. to. 5. c. 477. & ſeqq.*

REdditus Corbeienſibus ſuis, ita ut diximus, Adalhardus abbas, primo quoque tempore monaſterii ſui ſtatum in melius componere, noviſque ſtatutis totius familiæ ordinem diſponere maturavit. Vulgatus eſt hac de re breviculus in tomo quarto Spicilegii, in duos diſtinctus libellos, *quem Adalhardus, ad Corberam regreſſus, anno incarnationis Domini octingentesimo vicesimo-ſecundo, menſe Januarii, indictione quintâ-decimâ, imperii verò glorioſi Chludovici auguſti octavo, fieri juſſit*. Quo ex breviculo quamdam ejus monaſterii œconomiam paucis hic repræſentare conabimur. Totum monaſterium in ſex claſſes diviſum erat. Prima fratres ſeu monachos: ſecunda clericos, quorum alii præcisè clerici, alii peculiari vocabulo *pulſantes* appellabantur; & *ſcolarios*; tertia matricularios & famulos: quarta provendarios: quinta vaſſallos: ſexta hoſpites continebat. Monachi omnino trecenti quinquaginta erant, cùm vir ſanctus Corberam reverſus eſt. Trecentos minimùm in poſterum eſſe jubet, at non ampliùs quàm quadringentos. Ex his alii aliorum præfecti, alii miniſteriales. Præfecti poſt abbatem erant præpoſitus & decani: miniſteriales, camerarius, cellerarii duo, major & minor; & ſeneſcalcus. Camerarium ſpectabat cura de veſtimentis & fabris; cellerarios de victu & commeatu; ſeneſcalcum de reditibus monaſterii: quibus ſingulis ſuos *breves* ſeu memorialia rerum agendarum Adalhardus præſcripſit. Ex clericis duodecim pulſantes, alii ſimpliciter clerici ſeptem erant. *Pulſantes* ideo dictos exiſtimo, quòd horas divini officii pulſarent, & ea, quæ ad cultum divinum pertinebant, curarent. Alii clerici cellarium, curticulam abbatis, & domum infirmorum procurabant. Omnes, poſt præpoſitum & decanum majorem *ad cuſtodem ſancti Johannis* reſpiciebant, quæ una eſt ex eccleſiis monaſterii Corbeienſis, ad famulorum uſum olim deputata, modò parœcialis. Apud S. Stephanum officia divina celebrant duodecim præbendarii clerici, *Caritabiles* dicti, qui pulſantibus clericis ſucceſſerunt. Ex laicis, quæ tertia claſſis erat, matricularii duodecim, alii laici triginta: quorum ab invicem hoc diſcrimen erat, quòd matricularii matriculæ inſcripti, atque adeò ſtati & fixi erant: alii mobiles ad nutum officialium. Ex utriſque alii res interiores, alii exteriores curabant. In monaſterio tres eorum cameræ erant: prima ſutores, caballarios, & ſullonem: ſecunda fabros groſſarios, aurifices, pergaminarium ſutores, ſcrutarios, faminatorem, qui cote cultros acuebat, & ſuſarios: tertia cellarii, diſpenſæ, portæ, infirmorum miniſtros, garatios, qui nemoribus ſecandis præerant, carpentarios, mattiones ſeu latomos quatuor, & medicos duos comprehendebat. Qui verò extra monaſterium erant molinos, piſcariam, ſtabulum, hortos, buriam ad lintea & veſtimenta dealbanda, arboretam novam ſeu arborum ſeminarium, oves & vivarium procurabant. Omnes illi, numero centum quinquaginta, *provendarii* dicebantur, etiam clerici, id eſt præbendarii, quòd monaſterii præbendâ & impenſis alerentur. In hoſpitali pauperes minimùm duodecim quotidie excipiebantur, præter alios diſcurrentes. Peregrini clerici admittebantur in refectorium. Ad hos omnes alendos quinque millia & quingenti modii annonæ, tam de ſpelta, quàm de tritico ſuppeditati: & ex unoquoque modio triginta panes confecti. Corbus modios duodecim continebat. Ad hæc decima ex omnibus rebus dabatur, ut in ſynodo Aquiſgranenſi conſtitutum fuerat. Modius vini ſextaria continebat ſexdecim; ſingula ſextaria ſex calices. Cellerarius

ANN. CHR. 822. XVI. Adalhardus abbas ſtatuta edit.

ANN. CHR. 822.

junior ſingulis ſtatribus *heminam ſuam* (ſic legendum, non *geminam*) *ſub æquali menſura auteponebat*. De potu quotidie pauperibus diſtribuebatur dimidius modius, id eſt ſextaria octo: ex quibus ſextaria quatuor dividebantur inter illos duodecim peregrinos, ita ut unuſquiſque duos calices acciperet. Res haud memorabiles fuſiùs perſequor: ſed quæ locis obſcuris afferunt lucem. Ad fratres ſeu monachos quod attinet, qui culinæ officium exercebant, rigidum ſervabant ſilentium; atque ut ipſum ſilentium non eſſet ſine fructu, pſalmos ſine intermiſſione concinebant. Fercula ex leguminibus conſtabant, & piſcibus. Nemini prætet eos in culinam aditus erat: omnia ex feneſtra & per feneſtram dabantur & accipiebantur. In ſumma, omnium ea ſilentii religio erat, ut vel a non neceſſariis tacerent, vel neceſſaria dicerent, vel pſalmos canerent. Libri ſecundi caput ſecundum inſcribitur, *de meiris in feſtivitatibus dandis*: ubi fortè legendum de meris præter quotidianam menſuram dandis in illis feſtivitatibus; eum ad modum quo famulis monaſterii ejuſmodi *conſolatio* in certis feſtis danda præſcribitur in libri primi capite ſecundo. Hæc in prædictis Statutis obſervatione haud indigna viſa ſunt: ex quibus conjicere poſſumus, perennem illo in monaſterio laudem viguiſſe, ut in vicino Centulenſi, ubi ferè par numerus monachorum erat.

XVII. Ludovicus Adalhardo, alinque ſatisfacit Animari.

Dum ordinando in hunc modum Corbeïenſi monaſterio incumbit Adalhardus, denuo a Ludovico auguſto acciſitur in palatium, quod velut ſol redivivus ſplendore ſuo illuſtravit, ſtupentibus cunctis, exſilium tanto viro, nullâ nifi invidiæ causâ, fuiſſe irrogatum. Hujus facinoris noxa Ludovici altiùs inſedit animo, ſtatuitque in publico Francorum conventu id expiare, aliaque id genus, quæ tum in fratres ſuos, Dragonem, Hugonem & Theodericum, quos ſacrâ tunſarâ invitos multaverat; tum in Bernardum ex Pippino fratre nepotem, ipſius juſſu oculis orbatum, perpetraverat. Propterea indicitur ad menſem Auguſtum Francorum conventus in villam regiam Attiniacum ad Axonam: ubi convocatis ad concilium epiſcopis, abbatibus, ſpiritualibuſque viris, atque regni ſui proceribus, primò quidem fratribus ſuis reconciliatus eſt, & de his quæ tum in Bernardum, tum in Adalhardum ejuſque propinquos peccaverat, ſponte publicam pœnitentiam egit. Tunc verò contigit id, quod Paſchaſius commemorat, nempe ut quorumdam tonſura tranſiret ad coronam, dantentque Deo ſponte, quod dudum inviti, quaſi ad ignominiam acceperant. Id intelligendum de Drogone & Hugone, quorum alteri Metenſem poſtea epiſcopatum, alteri *cœnobialia monaſteria*, ut Theganus (*a*) loquitur, Ludovicus conceſſit. In eodem conventu imperator edicto capitulari unicuique jus ſuum aſſeruit, curavitque Adalhardus, ut novitates vocum, teſte Paſchaſio, & temeratiæ juxta Apoſtolum præſumtiones, velut peſtis, in omnibus reprimerentur. His rectè factis clariùs enituit vir ſanctus, & factus eſt omnibus decuplo honoratior, ita ut in ore omnium eſſet Adalhardus. Hinc factum eſt, ut tamquam pater ab omnibus coleretur, inquit Paſchaſius; eratque eccleſiarum magiſtris humilitate filius, conſilio & prudentiâ magiſter. Argumento eſt in primis conſultatio & ſupplicatio Agobardi archiepiſcopi Lugdunenſis, *Patribus ſanctis Adalhardo, Voalæ, & Heliſachari* porrecta, de baptiſmo Judaicorum mancipiorum. Idem antiſtes in alio (*b*) libro maximè laudat Adalhardum ob res geſtas in conventu Attiniacenſi, in quo vit Dei, imperaturis pietate & ad omne rectum propensâ voluntate perſpectâ, dicebat, ſe numquam ſublimius vel glorioſius cauſam profectus publici moveri & cogitari vidiſſe a tempore » Pippini uſque ad diem illum: tanrùm ne reſpondentium & obedientium negligentia humiliaretur. Addiditque ipſe cum cæteris primoribus, dixitque toti concilio: » quidquid utile adinvenire potuiſſent ad cavenda peccata, ad erigendam illuſtrandamque religionem, ac fidem corroborandam, confidenter edicerent, certi ſe ad » explenda omnia promtum & obtemperantem imperatorem habituros. Tum ait » Agobardus, qui præſens aderat, ſe Adalhardo ſuggeſſiſſe pericula de rebus ecclenaſticis, quas homines laici in uſus proprios expendebant contra canones, ſpiritu Dei firmatos, conſenſu totius mundi, obedientiâ principum, conſonantiâ ſcripturarum, qui abſque periculo religionis violari non poſſent. Fruſtra obtendi a » laicis neceſſitates, quarum causâ ſe impune putant res ſacras in uſus communes » convertere: quæ neceſſitates, licèt tunc hominibus futuræ & abſentes eſſent, Deo » tamen præſentes erant; quodque ſpiritu divino ſtatuit eccleſia, id uſque ad finem ſæculi Deum voluiſſe cuſtodiri. His dictis aſſenſere reverentiſſimi viri Adal» bardus & Heliſachar abbates: utrùm verò audita retulerint domino imperatori, » ſe neſcire ait Agobardus, qui id nondum emendatum eſſe dicit cùm hæc ſcriberet.

(*a*) *Thegan. vit. c. 24.* Adalhardi auctoritas in illo conventu.

(*b*) *Agobard. de diſpenſat. eccl. cap. 2. & ſeqq.*

XVIII. Liber de ordine palatii ab eo ſcriptus.

Ex his nemo non videt, quanta in exiſtimatione tum fuerit Adalhardus, quantave ejus eſſet in palatio auctoritas. Hac verò uſus eſt, non ad proprium commodum, ſed ad communem rei publicæ utilitatem. Hoc animo, quod ad monaſterii ſui ordinem componendum fecerat, idem etiam in palatio tentatum ab eo eſt,

est, scripto libro de ordine palatii, cujus fragmenta Hincmarus Remorum antistes retulit in epistola ad episcopos Franciæ, quam pro recta novi ac juvenis principis institutione, maximè ex hoc libro composuit: qua in epistola sic de Adalhardo ejusque libro loquitur. *Adalhardum senem & sapientem, domni Caroli magni imperatoris propinquum, & monasterii Corbeiæ abbatem, inter primos consiliarios primum in adolescentia mea vidi: cujus librum de ordine palatii legi & scripsi.* Utinam integrum ad nos transmississet. ANN. CHR. 822.

Ad hunc conventum Attiniacensem Cointius refert capitulare illud, in cujus articulo secundo, post restitutam ecclesiis episcoporum electionem, monasteriis etiam generatim libera facultas eligendi abbatis restituta est, superiorum temporum usu non parum interpolata. Hic articulus sic habet. *Monachorum siquidem causam qualiter, Deo opitulante, ex parte disposuerimus; & quomodo ex seipsis sibi eligendi abbates licentiam dederimus; & qualiter Deo opitulante, quieti vivere, propositumque indefessi custodire valerent, ordinaverimus: in alia schedula diligenter adnotare fecimus; & ut apud successores nostros ratum foret, & inviolabiliter conservaretur, confirmavimus.* Excidit hæc schedula, nec diu tenuit religiosi principis sanctio, quam ratam & inviolabilem esse optabat. Jam sæculo septimo *innumerabilia monasteria per omne regnum Francorum sub libertatis privilegio* consistebant: at sæculo octavo per illas bellorum, cùm externorum, tum domesticorum, procellas, plerisque omnibus hæc adeuntia facultas est. Privilegium id sit episcoporum ac principum, an juris naturalis ac divini prærogativa, ut suum quique in spirituali regimine caput eligant, hic disputare non est animus. Id verò exploratum esse debet apud omnes, eam semper fuisse optimorum, cùm principum, tum episcoporum persuasionem, longè satius esse & convenientius, ut electio a monachis pendeat: quod & canonum decreta, & Justiniani leges, non tantùm regulæ omnibus & ubivis probatæ auctoritas, sanciunt. XIX. Abbatum electio monachis restituta.

In eodem etiam conventu Adalhardo auctor fuisse videtur Ludovicus augustus, ut in Saxoniam iter susciperet ad novi monasterii fabricam accelerandam, quam ante annos septem inchoatam, Adalhardus junior imperfectam reliquerat: quod quemadmodum factum sit, ab origine repetere convenit. Primum ejus consilii auctorem fuisse Walam, auctor est Paschasius in ejus epitaphio, præferendus utique libello de constructione novæ Corbeiæ, qui hoc elogium Adalhardo tribuit. Walam in Saxoniæ narum fuisse & Saxonici generis, non uno in loco tradit Paschasius, nimirum ex materna linea: nam ex paterna Francum exstitisse constat. Mirum verò est Adalhardum Saxonico genere ortum numquam dici ab eodem auctore: quod iunuit aliam Adalhardi, Walæ aliam matrem fuisse. Dum itaque Adalhardus senior in Hero insula exsul ageret, contigit Saxones haud paucos, Adalhardo juniore Corbeiam regente, conversionis (*a*) gratiâ Istue accedere, & de rebus suis tradere, quo novum illis in partibus cœnobium ædificaretur. Unde ut Wala erat *amore fervens circa Deum, circa religionem sanctam, circa propinquos sui generis & patriam*, crebris juniorem Adalhardum proabbatem precibus sollicitare & urgere cœpit, huic operi ut laborem impenderet, sumtusque præberet. Assensit ille, sicque cœptum est opus cum prospero successu: sed non omni ex parte perfectum & absolutum, ut ex præcitato libello intelligimus, in quo ita factum memoratur. Approbato novi condendi cœnobii consilio, Adalhardus junior imperatorem adiit, tum Patherbrunnæ morantem, ut id cum ejus fieret imperio & voluntate. Placuit piissimo principi hæc petitio, moxque Hathumarum seu Bathuradum loci episcopum accersiri jussit, ut construendo in sua parochia monasterio consensum præberet. Eo libenter assentiente electus est locus Hethi seu Herha dictus, moxque ibidem monasterium condi cœptum anno ejus sæculi, ut diximus, quinto-decimo. Ab eo die remisit imperator eidem abbati omne servitium, quod ex eo loco ad se pertinebat, ut liberiùs sanctum opus impleretur. Ita factum est, ut ab ea die & deinceps religio monachorum etiam in Saxonia succresceret; sed tamen non multùm proficeret, propterea quòd locus ita aridus erat, ut, nec victum, nec vestimentum ibidem invenire possent monachi, sed omnia ex veteri Corbeia acciperent. Augebatur tamen in dies numerus monachorum ex nobilissimo Saxonum genere, ibique pueri bonæ indolis optimè nutriebantur; & licèt opibus essent pauperes, religione tamen sanctâ poliebant. Eo ia statu res fuere per sex ampliùs annos, quo tempore Adalhardus senior in exsilio versabatur. Interim Adalbertus, qui novi cœnobii præpositus erat, cùm rei familiaris urgeret necessitas, monachos in tres partes diversos cum singulis præpositis dividere cogitur: sed nec sic urgentissimæ necessitati satis consultum. Quare de mutando loco simul tractare cœperunt: quæ mutatio, revocato demum Adalhardo seniore, opere completa est. XX. Corbeiæ novæ constructionis occasio. Hethi primo cœnobium conditum.

(*a*) *Pasch. lib. 1. de Adalh. cap. 23.*

Revocatus ab exsilio Adalhardus restitutusque in pristinos honores, cùm jam

ANN. CHR. 822.

dictos monachos in tanta esse penuria cognovisset, annonam quantocius, cæteraque necessaria eis suppeditari curavit. Dein ab imperatore facultatem obtinuit

XXI. Corbeia nova construitur.

transferendi alium in locum monasterii, quem vitæ monasticæ aptiorem & commodiorem inveniret. Acceptâ facultate, immo jussione imperatoris, qui hoc ipsum maximè probavit; hujus rei causâ in Saxoniam cum Wala fratre iter aggressus est optimus senex. Eò cùm pervenissent, indicatus est eis a fratribus locus super Wisaram seu Visurgim fluvium, in pagi Auguensis villa regia, Huxeri (*) appellata, qui locus monachorum habitationi aptissimus visus est. Mox inito cum episcopis & comitibus, ac nobilissimis viris ejus gentis consilio, eumdem locum repurgare, & monasterium ibidem collocare constituerunt. Tempus eorum adventus in hunc locum diserte assignat prædictus libellus, aliaque domestica monumenta, nempe annum octingentesimum vicesimum-secundum dominicæ incarnationis, sub die VIII. idus Augusti. Ubi eò accessere, loco ex omni parte circumspecto, monasterii sedem fixere, prostratique in orationem, psalmos & litanias decantavere: tum jactâ lineâ infixi paxilli ad designandum locum templi & regularium ædificiorum. Invitatus dein Bathuradus episcopus, locum sacravit, vexillumque sanctæ crucis erexit in loco altaris, jussitque ut locus ex nomine matris Nova-Corbeia vocaretur. Id factum VIII. kalendas Septembris. Rebus jam utcumque dispositis, a priori sede recesserunt monachi VI. kalendas Septembris, venerunt orque alterâ die ad locum destinatum: ubi prima missarum sollemnia cum gratiarum actione celebrarunt. Post hæc Adalhardus & Wala in Franciam reversi. Hæc ex prædicto libello: cui quædam addenda nobis suppeditat Paschasius, qui sanctorum fratrum eo in itinere comes fuerat.

(*) al. Haxuti.

XXII. Tempus expenditur.

Sed antequam hæc persequamur, obsetvanda est difficultas quædam circa tempus, quo ambo fratres in locum Huxeti accessisse dicuntur, nempe VIII. Idus Augusti anni præsentis; si enim Attiniacensis conventus mense Augusto ejusdem anni habitus est, ut tradunt annales Laureshamenses: quî fieri potuit, ut post hunc conventum Adalhardus eâ die ad prædictum locum unà cum fratre pervenerit? Subest & alia difficultas non minor ex iisdem annalibus & astronomo in vita Ludovici, qui soluto conventu Lotharium filium suum in Italiam misisse dicitur, & cum eo Walam seu Walachum affinem suum monachum, & Geruntium ostiarium, quorum consilio res Italici regni componeret Lotharius. Verùm Paschasius, Saxoniei itineris comes, auctor est omni exceptione major, Walam simul cum Adalhardo in Saxoniam profectum fuisse: *qui* (a) *cùm lineas manu tenderent ad opus, & arundine metirent, ac disponerent utraque loca*, nempe virotum ac puellarum, *quibus in locis singula fierent*; juxta Ezechielem fundamenta & culmen in cælo locare videbantur.

(a) Paschas. lib. 1. de Arsenio c. 25.

Wala quando missus in Italiam.

Anticipato itaque ab astronomo & annalista prædictis actum est de Walæ in Italiam missione, quæ non nisi post ejus ex Saxonia reditum fieri potuit: Eodem modo explicandi Eginhardi annales, in quibus idem legitur atque in Laureshamensibus, quorum auctor forte in assignando mense habiti conventus Attiniacensis lapsus est. Ad hanc missionem spectat locus ex prologo Amalarii in antiphonarium, ubi Wala libros antiphonarios secum in Franciam attulisse dicitur, quando hac *legatione in Italia* functus est. Ob hanc Legationem *pædagogus* (b) *augusti cæsaris ultra Peninas alpes* vocatur a Paschasio, eò missus a Ludovico *cum augusto filio ejus ob institutionem & dispositionem regni*, utpote, *fidissimus & propinquus*. In ea legatione insigne præ cæteris justitiæ specimen ab illo editum memorat Paschasius. Vidua nobilis cuidam judici præpotenti, tamquam defensori, se suaque commiserat, pæne dimidium rerum suarum testamento ei assignans, ut cætera sibi tuta manerent. Ille verò subornatis testibus totum usurpavit. Tum illa infelix vidua, suis viduata rebus cùm nullum apud Italos, ne quidem apud episcopum, cui ab imperatore Lothario causa ipsius commissa fuerat, patrocinium invenisset, transcensis alpibus Ludovici pietatem imploravit. Causæ cognitione ad se remissâ, Wala eam redire in Italiam jubet, brevi illuc eam subsecuturus, causamque discussurus. Ad ejus adventum contremuit Italia omnis, in primis iniquus judex, cui una spes in falsis testibus ac patronis supererat. Additum sceleri scelus, illatâ nece viduæ per immissos tres e suis satellites, qui eam occultè petemerunt. Sed quia res in illo diro negotio erant, videbatur non satis tutum ad silentium. Sepositis itaque longè ab invicem, uni eorum duos alios interficiendos mandavit. Productâ ad Walam causâ, nullus testis invenitur, qui perversum judicem convinceret. Anxio Walâ & zelo succenso, unus tandem ex illis cæsis repertus, in cujusdam subterraneo specu defossus. Tenetur reus specus domious: eriminatur alter, cujus instinctu scelus patratum esse vehemens suspicio erat: Sic occlusis ad eliciendam veritatem viis omnibus, cùm reum populares ferè omnes ut innocentem absol-

(b) Ibid. cap. 25. & 26.

ve-

verent, ad ſolita refugit arma Wala noſtet, ſibi ſuiſque jejunium indicit; & cum illis in oratione pervigilem noſtem traducit. Primâ luce productus ad judicium reus, urgente conſcientiâ, mox corruit ad pedes Walæ tremens ac gemens, coactus confiteri, quod hactenus occultum tenuerat; cœpitque omnes denotare, quorum præſidio fuerat uſus, iſthæc ut auderet, nihil ſibi ex omnibus viduæ bonis ſupereſſe aſſerens, quippe quæ ad corrumpendos judices, qui præſentes adeſſent, univerſa expendiſſet. Ita omnes divino convicti judicio, pudore confuſi diſceſſere: reus clementer redditus eſt pœnitentiæ; ſic ferebant illorum temporum mores. ANN. CHR. 822.

XXIII. Corbeiæ novæ ſitus & dotes.

Sed longiùs digredimur a nova Corbeia, cujus conſtructionis quaſdam inſignes circumſtantias ex Paſchaſio hic ſupplendas recepimus. Locus, io quo poſitum erat monaſterium, totuſque ager circumpoſitus, fertiliſſimus & amœniſſimus, ad quemdam Saxonem pertinebat, cui ſic arridebat, ut nulli mortalium, præterquam uni Walæ ſibi dudum amicitiâ conjuncto, ne quidem regi ſponte ceſſurus fuiſſet. Theodradum vocat in libro de vita ſancti Adalhardi Gerardus, qui eum Corbeiæ in Gallia monachum factum eſſe dicit. Walæ itaque hortatu hic libenter tradidit Deo, quidquid io terra carius poſſidebat. Hunc verò locum ita deſcribit Paſchaſius in actis ſancti Adalhardi. Eſt autem locus *pergentibus ad ortum ſolis de Fontepatris*, id eſt Patherbrunna *ſitus ſupra litus VViſeræ, in modum Δ litteræ vallis planicie colloeatur; habens ad ortum ſolis præfatum alveum, & montem porrectum in facie juxta fluvium. Porro a meridie mons altius egrediens, e fluvii ſinu tendit ad occaſum; a ſeptemtrione verò alter e regione pari ſitu pergit, quouſque ſe invicem, viam per medium dantes, copulentur: atque ita in medio ſit vallis, figuram Δ hoc modo, quantum recordor, exprimens.* Ita Paſchaſius oculatus teſtis. Novo monaſterio attributa poſt biennium prædicta villa Huxeri a Ludovico auguſto, cujus hac de re diploma (*a*) exſtat, in quo pius Imperator ait, ſe ad idem cœnobium dedicandum ex capella palatii ſui miſiſſe venerabiles ſancti Stephani protomartyris reliquias. Idem litteras tuitionis Corbeiæ-novæ tunc conceſſit. (*a*) *Annal. Paderborn. p.* 74.

Prima condendi io tam looginqua (*b*) regione monaſterii ratio hæc fuit, quòd, cùm nova lux Chriſti in eadem gente nupet reſulſiſſet per evangelii prædicationem, viſum eſt Adalhardo & Walæ, ut cæleſtia illis io partibus ædificia conſtabilirent ad tutandam perennandamque religionem; atque adeò ut non modò virorum, ſed etiam puellarum ibidem ſpiritalem aciem conſtruerent. In his verò conſtruendis „ propugnaculis (*c*) io primis ſuos monebaot: nempe ut ne rebus multùm dite- „ ſcere gauderent, neu divitias ſæculi appeterent, eis cot apponendo, ſed omni- „ no delicias & voluptates, tamquam venena, fugerent: denique ne honoribus ac „ faſtu deleſtareotur ac ſuperbirent: quæ res multis in Gallia eccleſiis, bene „ olim fundatis perniciem attuliſſet. Studerent proinde eſſe pauperes ſpiritu, bu- „ miles, manſueti, miſericordes, juſtitiam præ divitiis eſurientes: ut illis omnes „ bene vellent propter eorum cordis munditiam, bene optarent; nec propter in- „ videntiam rerum ac terrenam felicitatem, eos ſæculi ſervitute opprimerent. At- „ que ut idem ipſi in veteri Corbeia exemplum darent, res ſibi donatas in uſus „ fratrum novæ Corbeiæ tranſtuletuot. Hinc ortæ illorum querelæ, quòd bona mo- „ naſterii ſui ditipereot piiſſimi fratres, ut aliena loca ditarent. Inſigois eſt hanc „ in rem ſenis Adalhardi (*d*) admonitio ad ſuos Corbeienſes, eis per omnia „ commendantis ut in nullo terrenorum cupidi eſſent, neque quidquam vellent „ accipere, unde alii gravarentur: & ſi hæredes eſſent donatoris, caverent ne ſor- „ te ipſi, quorum erat hæreditas, poſtmodum inopes fierent. Hæc erat ejus ſolli- „ cita & pia conſideratio in omnibus, quibus præerat, locis, ut neque inhoneſtum „ quidquam acciperet; neque aliquis, quaſi causâ miſericordiæ, poſtmodum pœnitudi- „ ne premeretur: quippe aiebat, multos non ſolùm rectores eccleſiarum, ſed etiam „ eos, qui ſæculo renuntiaſſe videntur, ob id deceptos fuiſſe quòd rebus „ nimiis abundarent; adeòque ſæculo ac rei publicæ denuo ſervire cogerentur, qui „ mortui mundo eſſe debuerant. Et ideo nos infelices, qui liberi in Chriſto eſſe „ debuimus, turpiſſimæ ſervituti addicti ſumus vel inviti. Quapropter filioli, in- „ quiebat, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt dives. (*b*) *Paſchaſ. ibid. c.* 15. (*c*) *ibid. c.* 18. Præclara monachus monita. (*d*) *Vita num.* 68.

Neque tacendum quod in Saxonico illo itinere Walæ contigiſſe narrat Paſchaſius, quod ipſis ejus auctoris verbis (*e*) huc referre juvat. *Eo in tempore*, inquit, *in itinere poſitus, nullum in noctibus apparatum ſibi fieri, ſicut ſolent viantes facere, quo tegeremur imbribus: neque tentorium aliquod ſibi permittebat erigere die & nocte. Sed ſuſi ſuper terram quieſcebamus, & juxta illud quod quidam canit, ſalubres nobis herba dabat ſomnos; niſi quòd beatus pater ſibi ac mihi providebat egregie ſatis profundos atque ampliſſimos, ut adſolent fieri illa te terra, agris ſulcos, ubi jubebat mihi noſtrum ſternere lectum, quorum latera hinc inde pulcris nos ambiendo fovebant ful-* (*e*) *Paſchaſ. de Arſenio lib.* 1. *c.* 16.

ANN. CHR. 822.

fulcrit, cum equi ſella in medio poſita, quæ unam mihi alpem ad caput præbebat, alteram illi: nec aliud quid habentes in eo, niſi quòd in die ſupra, & (nocte) deorſum habuimus. Hæc tota mollities lecti erat, & ambitio ſatis honeſta. Jam verò quanto honore Wala præ Adalhardo fratre, quantove ambitu a popularibus ſuis acceptus ſit, tradit idem auctor. Omnes quippe in Walam oculos intendere, eumque præ nimio amore admirabundi circumvallare, abducere ſeorſim ab Adalhardo, quem ſui fulciebant. Tum Adalhardus gavliſus tum pro ſui neglectu, tum pro fratris ſuſceptione, converſus ad Paſchaſium: *Bene poſſumus nos, frater*, ait, *hinc abire, quia nemo nos hîc curat, neque aliquid eſſe attendit:* ſicque, acceptis tantùm duobus ſociis, ad præſignatum locum regreſſus eſt. Vereor ne nimius ſim in his referendis: ſed tantorum virorum amor me rapit, quorum in monaſterio primos ſtudiorum meorum conatus, poſt longas infirmitatis inducias, olim reſumſi.

XXIV. Heriſordenſe monaſterium virginum.

Dimidium tantùm facti impleſſe ſibi viſi fuiſſent illuſtres germani, niſi præter virorum monaſterium, etiam ſacris virginibus, ut ſic utrique ſexui conſultum eſſet, alterum erexiſſent. Locus primitus dictus *Herford*, ſitus in comitatu Ravensbergico, nunc ſub dirione electoris Brandeburgici, oppido cognomini nobilitatus: poſtea ſanctæ Puſinnæ vocabulum accepit, poſt tranſlatas e Gallia in illum parthenona ſanctæ Puſinnæ virginis reliquias. Ut nova Corbeia ad exemplum antiquæ Corbeiæ: ſic Heriſordenſe monaſterium inſtitutum eſt *ad exemplum monaſterii ſanctimonialium in Sueſſionis civitate exiſtentium*, ut legimus in diplomate Ludovici Germaniæ regis: cui monaſterio Theodrada, Adalhardi & Walæ germana ſoror, tunc præerat. Prima Heriſordenſis antiſtita videtur fuiſſe Tetta, laudata in diplomate (*a*) Ludovici auguſti anno ejus ſæculi duodequadrageſimo, e Sueſſionico parthenone, ut veri ſimillimum eſt, educta: cui ſucceſſit Addila, de qua inferiùs agemus. Utrumque hoc monaſterium caput & parens fuit aliorum in illis partibus monaſteriorum, qui ex duplici illo fonte pietatem ac religionem acceperunt, & in alias etiam terras derivaruat. Perſtat etiam nunc utrumque, Corbeia quidem nova ſub catholica religione & ordine ſancti Benedicti; Heriſordenſes verò monachæ, ſenſim ad canonicalem ſtatum degeneres, poſtmodum turpi defectione ad Luthe raniſmum prolapſæ ſunt.

(*a*) *Annal. Paderborn. p.* 225.

XXV. Visbechi abbatia, aliæque.

Condita eſt eodem tempore, ſed incerto auctore, abbatia Visbechi in pago Leriga, cujus loci abbas, Caſtus nomine, regiæ tuitionis præceptum obtinuit a Ludovico auguſto: cujus in litteris *vir venerabilis Caſtus abba eccleſia, quæ vocatur Fiſibechi, cum ſubjectis eccleſiis in eodem pago Leriga, & cum decima de ſilva Aumeri & Ponteburg, & cæteris eccleſiis in Heſiga & Fenbiga, exceptâ unâ eccleſiâ in Saxlinga, quam conceſſimus*, inquit Ludovicus, *ad parochiam ſancti Pauli reverti ad locum, qui vocatur Mimigernaford, ubi Gerfridus epiſcopus præeſſe vi-* „ *detur*, ad Imperialem celſitudinem acceſſiſſe dicitur, ut ipſum ſanctum locum „ ſub ſua defenſione & emunitatis tuitione reciperet: cujus petitioni libenter aſ„ ſenſit Imperator. Actum Aquiſgrani v. nonas Septembris, anno Imperii Ludoviciani octavo, indictione XIV. ot rectè in annalibus Paderbornenſibus (*b*). Hæc abbatia ſeu abbatiola, ut paſſim vocatur, adjuncta fuit Corbeiæ-novæ monaſterio, diœceſis olim Oſnabrugenſis, nunc Monaſterienſis, ſita in præfectura Vechtenſi, modò redacta in parœcialem eccleſiam, cujus collatio ſpectat ad abbatem principem Corbeienſem, Visbeke hactenus appellata. Caſtus abbas, cui hoc diploma inſcriptum eſt, is videtur eſſe, cujus fit mentio in actis (*c*) ſancti Liudgeri epiſcopi, Gerbertus alio nomine vocatus, ſociuſque Liudgeri in peregrinatione Romana.

(*b*) *Annal. Paderborn. p.* 68.

(*c*) *Sæc.* 4. *act.* 10. 2. *p.* 25.

Ad hæc, duo virginum monaſteria eodem ferè tempore in illis partibus condita ſunt, ſi Hermanno Stangefolio in annalibus circuli Weſphalici credimus: nempe Lisbomenſe ad Lippiam fluvium, cujus loci prima abbatiſſa, nomine Roſchwindis, Pippini regis filia, Caroli Magni ſoror perperàm dicitur: alterum Herdekenſe in comitatu Marchenſi ad Ruram, modò collegium nobilium virginum in Herdike conditum, cujus conditrix Friderina de ſtirpe Caroli Magni, nullo allato teſtimonio, fuiſſe aſſeritur. His accedit Wildeshuſium (*) monaſterium virorum in diœceſi Bremenſi, conditum a Wigberto Witiekindi filio, qui ibidem ſepultus eſt.

(*) *Veilder-ſhauſen.*

XXVI. Eigil abbas Fuldenſis obiit.

Fuldæ exceſſit e vivis hoc anno piiſſimus Eigil abbas, cùm regiminis annos quinque vix expleviſſet, & ædificium clauſtri jam multùm promoviſſet. Tum verò venerabilis pater morbo correptus, mortemque imminentem præſagiens, in cœmeterium ab ſe conditum ſe deferri orationis causâ rogavit. Eò delatus, arrepto ſarculo ſepulturæ ſuæ locum deſignavit in orientali parte cœmeterii, & pro modulo languentium virium primus humum tantiſper effodit; ibidemque ſarcophagum in locum monumenti aptavit. Inde in domum reductus, lecto decubuit deſperatus. Vocati fratres exitum ejus precibus Deo commendant. Admonitus a fratribus, ut,

ſi

ſi qua occulta reſiderent animo, continuò *confeſſione & dignâ pœnitentiâ* expurgaret, tum ut, *ſi* quem læſiſſet, veniam peteret; & ipſe læſus a quoquam fuiſſet, noxam remitteret: admonitionem gratanter accepit, moxque veniam petiit, deditque viciſſim ex animo. Demum, ubi fratribus ſe denuo commendaſſet, animam exhalavit, lugentibus monachis optimi patris jacturam, quibus compertum erat, qualem habuiſſent patrem, at neſcientibus qualem acceptûri eſſent: quæ res, ob ſuperiorum temporum procelias, eos maximè anxios ac ſollicitos tenebat. Anous ejus obitus diſertè aſſignatur in domeſticis monumentis; at incertus dies, quem nec Candidus monachus, qui prosâ & metro ejus acta digeſſit, nec quivis alius expreſſit. Exſtat in libro ſecundo traditionum Fuldenſium donatio (*a*) quædam, Eigili facta *vt. nonas Auguſti anno nono regnante Ludovico imperatore:* ibidemque alia invenitur facta HRabano abbati (*b*) ejus ſucceſſori, *anno dominicæ incarnationis octingenteſimo viceſimo-ſecundo, indictione quintâ-decimâ, regni HLudovici anno nono, menſe Octobri, die quinto kalendas Novembris*. Ex quo intelligitur, Eigilis ſupremum diem incidiſſe in illud tempus intetmedium, quod a ſexto nonas Auguſti ad quintum kalendas Novembris effluxit. Ejus corpus humarum eſt in ſepulcro, quod ipſe ſibi paraverat, cum his verſibus, quos etiam ipſe ſibi dictaverat. ANN. CHR. 822.

(*a*) *Tradit. Fuld. p.* 527. & 528.
(*b*) *Ibid. p.* 532. *& ſeq.*

Abbas hic Eigil tumulatus ſorte quieſco,
Qui dudum multis notus in orbe fui.
Hicque meæ parvo clauduntur membra ſepulcro,
Quod vivens ipſe conſtruere ſtudui.
Hic Dominum exſpecto, qui ſolvet vincula letî:
Cùm veniet, credo, ſurgere me faciet.

Aliud epitaphium eidem compoſuit diſcipulus ac ſucceſſor Rabanus, quod cuivis obvium huc referre tanti non eſt. Libros de Eigilis vita duos, nempe prosâ oratione & metro, ſcripſit Candidus monachus Fuldenſis, patrio nomine Bruun dictus, eoſque *dilectiſſimo fratri & compreſbytero ſuo Modeſto* nuncupavit, alio nomine Reccheo dicto, & quidem juniori, ad diſcrimen alterius cognominis ſenioris. Hi ſunt Modeſtus & Candidus, qui ad Clementem Scottum cum aliis, grammaticæ ſtudendi gratiâ, in Galliam a Ratgario abbate miſſi memorantur. Nondum publicus cultus Eigili abbati piiſſimo ab eccleſia conceſſus.

XXVII. Rabanus ſuccedit.

Ei ſucceſſit, ut jam diximus, Rabanus celebris magiſter, qui nomen ſuum cum aſpiratione HRabanus amat ſcribere. Præclaras res ab hoc abbate geſtas explicare omnes difficile eſt. Ab eo ſiquidem ſarta tecta viguit Fuldæ monaſtica diſciplina, auctaque magnopere loci exiſtimatio & fama, uti & monachorum religio; rei item familiari non exigua facta acceſſio, litterarum ſtudia mirificè, ut in illa ætate, exculta, regum ac principum, quibus ſemper acceptiſſimus fuit, conciliata benevolentia, & quod primum commemorandum erat, baſiicis, factis aris ac reliquiis additus & ampliificatus cultus atque honos. Audiendus hoc loco Trithemius. *Sub ejus regimine monaſterium Fuldenſe rebus atque perſonis crevit quotidie, & fama ſanctitatis monachorum ejus per totum ſe regnum Francorum diffudit. Præcipuè tamen abbatis HRabani opinio doctrinæ & ſanctimoniæ in ore fuit omnium celebris & glorioſa, non ſolum apud Germanos, ſed etiam apud Gallicanos quoque & Italos: cujus viri fama reges & principes, epiſcopos & doctores quoſlibet, etiam longiùs diſtantes, in ejus venerationem permovit. Ex omni regno Francorum, quod tunc erat unum Germanis & Gallis, ad audiendum illum certatim confluebant viri multarum facultatum periti; & ſe fore beatos exiſtimabant, qui ad ejus fuiſſent familiaritatem admiſſi. Multi quoque principes, nobiles & cives, HRabani magiſterio filios ſuos commiſerunt imbuendos, variis atque magnificis præceptorem domi & numeribus honorantes: quos ille tantâ ſedulitate docuit, quâ major excogitari vix potuiſſet.* Docendi tamen provinciam tantiſper remiſit abbas, idque muneris aliis ſub ſe præceptoribus commiſit. Monachos centum-quinquaginta Fuldæ ipſo abbate fuiſſe Meginſtidus apud Trithemium auctor eſt. Ab initio ſtatim regimine libros octo in Matthæum Heiſtulfo archiepiſcopo ſuo nuncupavit, præfatus ſe hos ex ſcriptis patrum in eorum commodum contexuiſſe, qui librorum copiam non habent, aut quibus profundos patrum ſenſus in pluribus, præ intelligentiæ inopia ſcrutari non licet. *Horum ergo lectioni*, inquit, *intentus, quantùm mihi præ innumeris monaſticæ ſervitutis retinaculis licuit, & pro nutrimento parvulorum, quod non parvum nobis ingerit moleſtiam, & lectionis facit injuriam; ipſe mihi dictator ſimul & notarius & librarius exſtitens, in ſchedulis ea mandare curavi, quæ ab eis expoſita ſunt, vel ipſis eorum ſyllabis, vel certè meis brevitandi causâ ſermonibus.* Hæc Rabanus, qui notarii laborem ipſe abbas non ſubterfugiebat.

Libros in Matthæum Heiſtulfo dicat.

Paullo ante Eigilem Arno ſeu Aquila Saltzburgenſis antiſtes e vita migravit nono ka-

ANN. CHR. 811.

kalendas Februarii: ſepultus eſt in cryptâ, quam ipſe ſibi, haud dubiè in baſilica ſancti Petri, vivens paraverat, ut verſus teſtantur ſequentis epitaphii, quod ex codice (*a*) Ratiſponenſi olim edidimus.

XXVIII. Arnoni archiepiſcopo ſuffectus Adalramnus.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 528.*

Quiſque velis cryptam ſubſiſtens noſſe viator.
Scito quòd ipſe mihi vivus hanc Arno peregi,
Qui fueram rector præſentis regmine ſedis,
Ac opibus multis multoque patrius honore.
Nunc bis, omiſſis cunctis, mea membra quieſcunt.

Cætera omitto, quibus preces a lectoribus poſtulat. Arnoni ſucceſſorem vulgati indices tribuunt in ſeſquiannum Amilonem ſeu Ammilonium ex abbate ſancti Petri; cui Adalramnum ſubſtituunt. At veterrimus poëta (*b*) illius temporis, qui primorum Bajoariæ Epiſcoporum ſyllabos concinnavit; expuncto Amilone, Arnoni proximè ſubjungit Adalramnum; nam laudato Arnone, cui erectam tribuit metropolim, de ſucceſſore mox ſubdit:

(*b*) *ibid. p. 525.*

Huic ſucceſſit Adalramnus anteſtis amatus,
Quem papa Eugenius compſit amore pio.

Quid muneris ante pontificatum geſſerit Adalramnus, non proditur in duplici (*c*) ejus epitaphio, in cujus poſteriori Saltzburgenſem eccleſiam *per tria luſtra* rexiſſe dicitur.

(*c*) *ibid. p. 528. & 529.*

XXIX. Herico abbati Centulenſi Heliſachar.

Sub idem etiam tempus Hericus abbas Centulenſis in Pontivo morte ſuâ locum teſignavit Heliſachari abbati ex ordine canonicorum, ſed religioſiſſimo, cujus inſtitutione limina monaſterii feminis interdicta fuiſſe teſtatur anonymus in libro primo de miraculis ſancti Richarii, ejus loci primi abbatis. Narrat ille auctor, cuidam patriſamilias in regione Burgundionum unicam ſuperfuiſſe filiam paralyticam, quæ nullâ medicorum arte, ſanctorumve invocatione ſanari potuerat. Admonitus in ſomnis pater, ut in Franciæ plagas boreales veniret ad ſancti Richarii monaſterium, quod *ſpatio quindecim leucarum* a portu *Quentovvic* aberat; pararetque tres cereos pro unoquoque totidem ejus loci eccleſiarum altari: mox, filia lecticæ impoſita, iter accelerat, eòque pervenit biduo ante feſtivitatem ſancti Richarii, quæ VSt. idus Octobris colitur, cùm ſcilicet ex Foreſti-cella, ubi primùm ſepultus fuerat, Centulam ejus corpus relatum eſt. *Et quia mos in illo tempore*, inquit anonymus, *inflatuente præclaro abbate Elizachar, decerat limina monaſterii feminis tetigiſſe, a meridiei climate bina extendit tentoria.* In pervigilio feſtivitatis ſingulos cereos ſingulis altaribus imponit: quædam munuſcula beato Richario fratribuſque offert, qui viciſſim poſt feſtivæ diei miſſarum ſollemnia *ex vinatico ſancti Richarii*, & ex ſuis apothecis vinum ei mitrunt. Puella potum ex illo *vinatico*, haud dubiè benedicto, ſibi dari poſcit, manum præter ſolitum prætendit, hauſtoque poculo integram ſanitatem conſecuta eſt. Quæ quidem minutiora referre viſum eſt ad mores illorum temporum pernoſcendos.

XXX. Aldricus Adalberti abbatis Ferrarienſis ſucceſſor.

Adalberto abbati Ferrarienſi ſuffectus eſt anno ſuperiori Aldricus ejus loci monachus & presbyter, quem Ludovicus auguſtus *præceptorem palatinum* inſtituiſſe dicitur, id eſt ſcholis palatinis præfecitte. Adalberto poſt quartum regiminis ſui annum mortuo, Aldricus unanimi fratrum conſenſu electus, hoc anno ad confirmandam in Elnonenſi cœnobio regularem diſciplinam a Ludovico Imperatore miſſus eſt. Teſtes hujus rei litteræ Ludovici auguſti, in quibus ejus ſerenitatem
» adiiſſe dicitur vir venerabilis Adaleodus abbas monaſterii ſancti Amandi; unà
» cum Aldrico miſſo ipſius imperatoris, quem is ad prædictum cœnobium ſe miſiſ-
» ſe ait *ad ordinem regulæ ſancti Benedicti confirmandum*; ac ſupplicaſſe, ut ejuſdem
» cœnobii congregationi quaſdam res deputaret & confirmaret ad uſus ac neceſ-
» ſitates fratrum, nempe ad victum, veſtimenta, & calceamenta, cæteroſque uſus
» neceſſarios. Hujus rei causâ Ludovicus quædam aſſignat prædia in pagis Bra-
» bantenſi Menpiſco, ſeu Tornacenſi, & in Flandris, ſed & in pago Laudunenſi
» Bariſiacum cum omnibus appendiciibus ſuis: quæ omnia, excluſo abbate, mo-
» nachis ſpeciatim attribuit: eum ad modum, quo Benedictus Anianæ abbas por-
» tionem reddituum monachis ſanctæ Columbæ ſuperius aſſignavit. Ad hæc im-
» perator ex omni ſupellectile ejuſdem eccleſiæ ſeu monaſterii, per omnes ejus
» villas & poſſeſſiones ipſius cœnobii rectoria, qui portionem ſeparatam habe-
» bat, Elnonenſibus monachis tribuit partem de annona, legumine, fœno, for-
» matico, porcis, poledris, camſilis, paſtis, vino & ovis, veluti quemdam cen-
» ſum annuum ab ipſis percipiendum. Data III. kalendas Julii, anno imperii no-
no, indictione XV. Actum Stratella-villa.

Be-

Benedicto abbati Indenſi, quem anno ſuperiori mortuum diximus, non diu ſuperſtes fuit Georgius Anianenſis abbas, cui ille in extremis epiſtolam ſcripſit. Id diſcimus ex diplomate Ludovici auguſti, conceſſo ad preces Truchteſindi abbatis Anianenſis, Georgii ſucceſſoris, hoc anno, & quidem XIX. kalendas Septembris, ut mox videbimus. Truchteſindi electioni interfuere Nibridius archiepiſcopus Narbonenſis, cui ſuos Anianenſes Benedictus moriens commendaverat, & Agobardus Lugdunenſis, qui rem, uti geſta fuerat, Ludovico retulit. Electum mox confirmavit imperator, ſcriptis ad Anianenſes & Gellonenſes litteris, quæ optimi principis reverentiam in Benedictum recèns defunctum, ſtudiumque in ejus diſcipulos ac religionem mirum in modum produnt; dignæ certè, quæ hoc loco integræ ex noſtro Acherio referantur.

ANN. CHR. 822. XXXI. Truchteſindus poſt Georgium abbas Anianæ electus.

Ludovici pii hac de re epiſtola.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, Ludovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus; venerabilibus fratribus in Aniano ſive Gellone monaſterio conſtitutis. Proximè accidit Agobardum archiepiſcopum ad noſtrum devenisse præſentiam, indicans nobis, quomodo eo præſente & Nibridio archiepiſcopo, ſine mora omnes pari conſenſu Truchteſindum ſuper vos elegiſſetis abbatem: cui facto, quia rationabile nobis videbatur, adſenſum præbere non diſtulimus, deſiderantes ac optantes, ut pietas divina id ad ſuam & ad veſtram communem ſalutem proficere faciat; & ille patris ac paſtoris inter vos locum obtineat; & vos ut Chriſti oves pari humilitate ac devotione, ſicuti dignum & rectum eſt, ſubditi, & obedientes ei ſitis. Et hæc obedientia vel humilitatis ſubjectio caritatis munimine eſt roboranda. Quod ſine ſimulatione falſæ extrinſecus oſtentationis in vobis fieri neceſſe eſt. Vos enim optimè noſtis, cum quanto ſtudio ac ſudore a beatæ memoriæ domno Benedicto, patre veſtro, locus iſte primò inchoatus ac conſtructus eſt. Deinde quâ diligentiâ ille nitebatur, ut vos, quos divinæ ſuperni Paſtoris gratia per ſuæ devotionis inſtantiam ſibi coadunaverat, ſecundùm monaſticæ vitæ regulam rectè converſaremini. Quod & Deo largiente, juxta id quod deſideravit, ad effectum perduxit. Sed & de ſacroſancto eodem examine per imperium a Deo nobis commiſſum longè latèque pia converſationis normam coadunavit e vobis, & diſſeminare non deſtitit. Et cùm profectò ita ſe res habeat, dignum vos admonere ſtatuimus, ut Deo cooperante id efficere ſtudeatis, ne in diebus veſtris res tam egregiè inchoata, & ad incrementum perducta, quolibet caſu quicquam detrimenti ſumat: ſed tales ſemper per Dei miſericordiam eſſe ſtudeatis, ut de vobis poſſint, ſicut priùs, magiſtri & doctores ſancta non ſolùm regularis vitæ, verùm omnis ſpiritalis normæ & præcipui apicis aſſumi, ubicumque neceſſitas vel voluntas fuerit. Porro Truchteſindum abbatem veſtrum admonitum eſſe volumus, ut circa vos paternum exerceat amorem, & conſideret ſecundùm autem, vel valetudinem corporis, vel infirmitatis moleſtium, quid cui conveniat ex ſubjectis ſibi; & caveat omnimodis, ne in negligentes adeò fervida zeli caſtigatio modum excedat, ut eos puſillanimes reddat; nec apud obſervantes mandata Dei talis ſit, ut torpore & deſidiâ in eis rigorem conſtantiæ frangat: ſed maximâ diſcretione, juxta Apoſtolum, ſit omnibus omnia factus, ut omnes ad ſe pertinentes ſalvare poſſit. Quòd ſi fortè evenerit, quòd nos non optamus, ut ille extra regulam, vobis a memorato Benedicto optimè traditum, in aliquo devianerit; & magis voluerit quæ agenda ſunt, proprio arbitrio & voluntate, quàm veſtro communi conſilio agere; vos eum, ut cariſſimi fratres & filii, cum omni manſuetudine & patientia corrigite; & ſi vobis adſenſum præbuerit & per vos correctus fuerit, hoc Dei dono tribuatis. Si verò ille pertinacior in ſua, quod abſit, permanere voluerit ſententia; tunc nobis id ſignificari priùs faciatis, quàm foris vicinis noſtris (*) notum fiat: quia cùm in aliis exercemus poteſtatem, in vobis tamen paternum ſemper volumus obtinere affectum. Et quæcunque hæc licentia a nobis ſit vobis conceſſa: tamen ſummopere cavendum eſt, ne de qualibet re advertùs abbatem veſtrum levi irâ, aut pravâ inflammati perturbatione, fruſtra pertinaci audaciâ adverſùs eum commoveamini. Nam ſi aliquis veſtrum ſine rutione adverſùs eum inflammabitur, & noſtras aures ſine cauſa pulſaverit; nos adverſùs ſe moverit diſtrictâ animadverſione commotum, ut ille, qui ejuſmodi eſt, cæteris ſit documentum, ne in poſterum aliquis audeat adverſùs magiſtrum ſuum injuſtè conſurgere. Vos quoque, ſeniores, in omnibus adjuvate eum tam in diſtrictione juniorum fratrum, quàm & in reliqua utilitate monaſterii; nec illum ſolùm ſub ſancti ponderis onere gravari patiamini; ſed, juxta Apoſtolum, invicem onera portate; & ſic adimplebitis legem Chriſti. Vos autem, juniores fratres, ſtatuimus admonere, ut in omnibus abbati veſtro & ſenioribus fratribus obedientes ſitis & humiles, non protervi, non murmuratores: ſed cum omni humilitate ac manſuetudine ſervate propoſitum veſtrum. Nam ſi ſecus egeritis, ut aliquis veſtrum adverſùs abbatem & fratres inflatur, & non ſui abbatis & fratrum ſuſtinuerit correctionem; hunc nobis cum feſtinatione mitti præcipimus, ut eum in tutem dirigamus locum, unde ille vobis minimè poſſit quicquam inferre

(*) *f veſtris.*

ANN. CHR. 822.

ſcandali. Hæc vobis ideo ſcribere iuſſimus, ut cognoſcere poſſitis, quantam curam ac ſollicitudinem de vobis habere deſideramus. Eumdem enim familiaritatem, quam cum pia recordationis Benedicto abbate veſtro habere viſi ſumus; ſi præcepta ejus obedienter cuſtodire volueritis, vobiſcum ſimiliter habere volumus, & caram veſtri ipſius monaſterii ſemper agere. Et quia conſtat per chartam donationis prædicti patris veſtri, idem monaſterium genitoris noſtri priùs & denuo noſtrum eſſe alodem; eamdem licentiam, quam ipſe priùs, & nos deincepe per præcepta immunitatis viſi ſumus concedere, perpetuis temporibus firmiter obſervare, & inviolabiliter conſervare promittimus: ut, quandocumque divina vocatione prædictus abbas, vel ſucceſſores ejus de hac luce migraverint, quamdiu inter vos tales invenire potueritis, qui ipſam congregationem ſecundùm regulam ſancti Benedicti regere valeant, per ſæpe ſcriptam & roborandam noſtram auctoritatem licentiam habeat ſemper eligendi abbatem. Optamus vos pro nobis orantes, ac ſanctum propoſitum veſtrum cuſtodientes in Chriſto ſemper bene valere. Amen.

XXXII. Arnaldi comitis donatio.

Quòd hæc epiſtola ſcripta eſt ad Anianenſes & Gellonenſes, id arguit etiam. Gellonenſes ſuffragia ſua contuliſſe in electionem abbatis Anianenſis, cui Gellonenſe monaſterium, ejuſque abbas ſubjacebant. An ad hunc annum pervenerit Juliofredus abbas Gellonenſis, an ei jam tum ſucceſſerat (*a*) Hucerandus abbas, hæret in dubio animus. Cæterùm Truchteſindi electionem hoc anno ante menſem Septembrem factam fuiſſe, comperimus ex Ludovici imperatoris diplomate, quo donationem villæ de Cinciano, Anianenſi monaſterio ab Arnaldo comite factam, confirmat rogatu Truchteſindi venerabilis abbatis ex monaſterio, quod dicitur Ania-na, XIX. kalendas Septembris, anno nono imperii domni HLudovici piiſſimi auguſti, actum Carbonaco-villa, palatio regio. Quod diploma Hirminmaris diaconus *ad vicem Fridagiſi Abbatis* recognovit. In aliis etiam diplomatibus inferiùs memorandis idem Fridugiſus abbas appellatur. Ejus generis eſt ejuſdem imperatoris & anni præceptum, telatum in libro ſexto (*b*) de re diplomatica, ad confirmandam quamdam commutationem, factam inter Hilduinum abbatem Dionyſianum & Hildulfum de quibuſdam bonis, ſitis in pago Scarponenſi: quod præceptum itidem *Hirminmaris ad vicem Fridagiſi abbatis* recognovit & ſubſcripſit. Ex his aliiſque colligimus, Fridugiſum Ludovici cancellarium haud aliam eſſe a Fridugiſo abbate Martiniano & Sithienſi; eodemque tempore cum Helifachare itidem abbate cancellarium fuiſſe. Prædicta villa de Cinciano ſita erat in pago Biterrenſi, eamque Arnaldus comes domno Benedicto ſub vadimonio tradiderat; ſed, eo mortuo, ſcilicet Arnaldo, miſſi dominici eaſdem res ad partes fiſci revocaverant; quas deinde Benedicto Ludovicus reſtituerat, idque his litteris ratum habet, in appendice referendis.

(*a*) *V. lib. 28. n. 6.*

(*b*) *Diplom. p. 513. & ſeq.*

XXXIII. S. Baſoli abbatis.

Hic ſubit recordatio alterius Benedicti abbatis ſancti Baſoli prope Remos, religioſi viri, qui tempore Ebonis archiepiſcopi rector conſtitutus, magna cum modeſtia familiam ſancti Baſoli tractaſſe (*c*) dicitur, & in ſimplicitate Domino ſerviens, variis eccleſiam ornaſſe donariis, & poſt non modicum vitæ ſpatium ad Dominum tranſiiſſe. Huic ſucceſſit germanus frater, moribus longè diſſimilis, nomine Spernus, cupiditatis facibus ardens, qui aliquando temulentus, ſpreto fratre, quòd ex rebus abbatiæ nihil boni ſibi vindicaſſet, villarum procuratoribus mandavit ſibi ruricolas in craſtinum exhiberi, ut ab eis facultates ipſorum inteotatis ſuppliciis extorqueret. Quo illi audito, noctem in precibus pervigilem ducunt, ſanctique Baſoli opem implorantes. Nec inanes preces: nam ſequenti die Spernus in lecto mortuus repertus eſt.

(*c*) *Frodoard. lib. 2. c. 3.*

XXXIV. Capitulare pro parthenone ſanctæ Crucis apud Pictavos.

Sub hoc tempus capitulare de puellari monaſterio ſanctæ Crucis, apud Pictavos ſito, Ludovicus imperator fieri præcepit, atque ut idem ab omnibus obſervaretur, glorioſo filio ſuo Pippino commiſit.

Primum capitulum eſt, *ut a nemine prædictæ ſanctimoniales opprimantur injuſtè, vel condemnentur, ab ipſo domno Pippino rege provideatur.*

Secundum, *ut a nemine temporale ſervitium exteriùs ullo modo quæratur, niſi quantum ab eis quæſitum, poſtquam eas ſub regulari norma vivere conſtitui.* Quod intelligendum de raſtituta eo in loco per Ludovicum regulari diſciplina & accurata regulæ S. Benedicti obſervatione, quæ inibi temporum lapſu defecerat. Erſi enim beata Radegundis ejus loci virginibus regulam ſancti Cæſarii præſcripſerat; proceſſu tamen temporis ibidem regula ſancti Benedicti recepta eſt. Exſtat apud Frodoardum (*d*) Hincmari fragmentum epiſtolæ, *Rotrudi Deo ſacratæ & cæteris ſororibus monaſterii ſanctæ Crucis & ſanctæ Radegundis pro electione abbatiſſæ ipſius monaſterii* ſcriptæ, in qua eas ad concordiam & caritatem adductis Benedictinæ regulæ verbis hortatur.

(*d*) *idem lib. 3. c. 26.*

Tertium capitulum eſt, *ut res monaſterii, quas modò habent, non priùs ab ullo aſ-*

Digitized by Google

ferantur, quàm ut ante dominum Pippinum, aut ante comitem palatii illius præfata ratio reddatur. ANN CHR. 822.

Quartum, *ut temporale ſervitium in opere femineo ab eis ad partem dominicam nullatenus quæratur: quia, ſi hoc fieri cœperit, omnino ordo regularis ſtare non poterit.* In conſtitutione Ludovici auguſti ſuperiùs edita monaſterium ſanctæ Crucis puellarum recenſetur inter illa Aquitaniæ monaſteria, quæ ſolas orationes debebant.

Quintum, *ut de cæteris quæſtionibus, quæ aut alii ab ipſis, aut ipſæ quærunt ab aliis, ſecundùm conſuetudinem ante comitem vel vicarios ejus juſtitiam reddant, & accipiant, tantùm ut juſtè fiant.*

Sextum, *ut omnino caveatur, ne ultra centenarium numerum congregatio illa per cujuſcumque petitionem multiplicetur.* Hoc ſtatutum eſt contra homines præpotentes, qui puellas in hunc locum, ubi gratuitò admittebantur, vi & poteſtate intrudebant.

Septimum, *ut omnino provideatur, ne clericorum numerus pluſquam triginta augeatur; & ipſi per omnia ad dictam congregationem ſanctæ Crucis honeſtè & perfectè obedientes ſint atque ſubjectè ..... Sin autem, liber diſcedat: colonus autem vel ſervus ad naturale ſervitium, velit nolit, redeat.* Jam ergo clerici monachis ſucceſſerant in baſilica ſanctæ Mariæ, poſtea ſanctæ Radegundis dicta, ideo inſtituti, ut virginibus in rebus ſacris miniſtrarent; adeòque hi, ſive monachi, ſive clerici, virginibus obſequentes eſſent, non ſic tamen ut eis abbatiſſæ benedictionem impertirent. Quod contra motem ſanctæ eccleſiæ fieri cœptum vetat Carolus Magnus in capitulari, quod ſuperiùs retulimus.

Octavum denique capitulum eſt, *ut ſi quando neceſſe fuerit, per juſſionem domni Pippini regis, Ramnulfum ſpecialiter miſſum habeant. Quando verò neceſſe non fuerit advocatos eorum per ſe juſtitiam faciat, & accipiat.* Ex quo intelligitur, advocatos monaſteriorum aliquando per ſe juſtitiam dixiſſe, ut modò ballivos. Parthenoni ſanctæ Crucis tunc præerat Gerberta abbatiſſa, quæ poſt annos tres præceptum a Pippino rege Aquitaniæ de duobus mercatis villarum ſuarum obtinuit.

In urbe Senonenſi quatuor tum erant ordinis noſtri virorum monaſteria, nempe ſancti Petri, ſanctæ Columbæ, ſancti Johannis, & ſancti Remigii, præter duo puellarum, ſancti Hilarii, & ſancti Maximini, ſub finem ſæculi octavi conſtructa. De monaſterii ſanctæ Columbæ teſormatione per Benedictum facta in ſuperiori libro egimus: de tribus aliis idem actum conſtat ex præclaro diplomate Ludovici auguſti, quod jam non ſemel editum, ex authentico hic iterum recudere non ab re fuerit. XXXV. Senonum monaſteria reformata.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Si illius amore, cujus munere cæteris mortalibus prælati ſumus, ſoli Deo ſub ſancta religione militantibus ad laudem honoremque ipſius & ad animarum ſalutem ſupernis angelorum cœtibus in æterna beatitudine adſcribendarum, terrena commoda ſubſidii temporalis, ſine quibus præſens vita tranſigi non poteſt, comparamus, ut illi tantummodo ſine impedimento, quantùm præſentis mortalitatis finit fragilitas, liberè deſerviant, cui ſemel ſe mancipaſſe ad laudem obſequiumque ipſius toto vitæ ſuæ curſu noſcuntur; noſtri laboris ſtudium & pietatis opus apud Deum nullatenus ſore ſine fructu credimus, ſine quo nec velle quiſquam bene poteſt, quantò magis perficere. Igitur comperiat omnium fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ, tam præſentium, quàm futurorum ſinceritas, quia vir venerabilis Hieremias, ſanctæ Senonicæ eccleſiæ archiepiſcopus, humili ſuggeſtione clementiæ noſtræ innotuit, eò quòd cellæ cœnobiales epiſcopii, cui auctore Deo præeſt, id eſt cellu ſanctæ Petri, & cella ſancti Johannis, & cella ſancti Remigii, in quibus monachi ſub ſancta regulæ diſciplina religioſam vitam divinæ pietati toto laboris adnixu debent exhibere, variis caſibus diverſiſque indigentiis, quibus humana fulcitur fragilitas, ante additi ſub manibus & poteſtate anteceſſorum ipſius, urgente omnimodâ inopiâ, longè a ſuo propoſito uberrantes exorbitaverant, dum videlicet memoratarum ſubſtantia cellarum per diviſionem olim factam immunita fuiſſet; & qui præerant epiſcopi, non habentes unde ſubſidia ſumtuum ſuis uſibus neceſſaria caperent, ex eiſdem cellis, quantum extorquere quibant, dum aliunde ſufficientiam habere non poſſent, dari ſibi cogebant; ſicque fiebat, ut ii, qui devotâ ſtabilitate mentis & corporis ibidem ſupernæ pietati laudes perſolvere, ſuamque vitam commendare, pro noſtra quoque, conjugis, ac liberorum incolumitate, & pro regni divina nobis miſeratione conceſſi conſervatione, proque totius eccleſiæ indulgentia & felici ad æternam beatitudinem perventione interpellare debebant, dum a monaſteriis clauſtrie turpiter quæritando ea, quibus ſuam tueretur inopiam longè latèque vagarent; confuſo ordine, quem ſervare debebant, non ſolùm eorum cauſſâ, quæ præmiſimus, nobis nihil prodeſſe poterant, verùm etiam ſibi ſuiſque prælatis non abſurdè plurimùm crederentur obeſſe. Cujus rei gratiâ, memorati epiſcopi precibus admoniti, dignum opus ſupra fieri duximus; ut, dum adhuc in hac mortali corpore ſubſiſtimus, non ſolùm qui nunc temporis in eiſdem locis divinis cultibus mancipati eſſe no-

ANN. CHR. 822.

unſcuntar; ſed illis quoque, qui futuris temporibus amore ſuperna ſapientiæ inluſtrati, eadem ad ſerviendum Deo expetierint loca, proficiamus: quatenus ex eiſdem temporalium ſolatia ſumtuum ſuo ordini congruentia habeant, quibus in hac peregrinatione interim ſuſtentari queant, donec ad æternæ patriæ gaudia divinâ miſericordiâ vocati valeant pervenire. Conſtituentes itaque hoc noſtræ auctoritatis præceptum, juxta memorati epiſcopi petitionem, decrevimus fieri: ut ex rebus quaſcumque ſupra jam nominatæ cellæ nunc temporis uſibus monachorum ibidem Deo deſervientium deputatæ habent, nullus epiſcoporum, quicumque divinâ vocatione per tempora ſucceſſerit, præſumat aliquid ſubtrahere vel imminuere quolibet argumento vel occaſione, neque in beneficium dare, aut ſuis uſibus adplicare: ſed ita per omnia conſervari ſtudeat, ſicuti memoratus epiſcopus in libelli ſerie ſingula loca per ordinem advotando digeſſit, & manu ſuâ ſubſcripſit, & in conventu epiſcoporum eos, qui aderant, ſubſcribere rogavit, propter cavendas omnimodis contentiones, quæ futuris temporibus poterant oboriri; ſed nec etiam aliud ſervitium vel majora munera inde ſibi pro tempore uſurpet, præter ea, quæ in libello eodem idem ipſe epiſcopus inferre putavit. Ac ne hujus decreti cauſâ ea eiſdem cœnobiis abbates vel monachi conſtituti contra ſuum incipiant ſuperbire epiſcopum; præcavimus omnem occaſionem amputandam, neque locum diabolo dandum, ſalvâ ſcilicet in omnibus auctoritate & poteſtate epiſcopi in cunctis eccleſiaſticæ regulæ diſciplinis: videlicet ut eaſdem cellas ſub proprio ſemper regimine gubernaat, ſecundùm inſtitutionem ſanctæ regulæ abbates conſtituat, &, ſi neceſſe fuerit, mutet; prava quæque corrigat, ſuperflua reſecet, virtutes nutriat, eradicet vitia, atque, ut bonus agricola, evellens frutices, patrum ſequens inſtituta, diſcernat, qualem cuique terræ ſementem mandare debeat. Hanc autem noſtræ conſtitutionis auctoritatem ideo factam, ne religionis ordo in ſupra ſcriptis locis, noſtris futuriſque temporibus confundatur, ſed per omnia in Dei ſervitio, ad cujus laudem & obſequium conditi ſumus, inviolabiliter in perpetuum conſervetur, ut pleniorem in Dei nomine cunctis temporibus obtineat firmitatem, manu propriâ ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus. Signum HLudovvici ſereniſſimi auguſti. Durandus diaconus ad vicem Frodugiſi recognovi. Data XV. *kal. Junii anno Chriſto propitio* VIIII. *imperii domni noſtri HLudovvici ſereniſſimi auguſti, indictione* XV. *Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.*

Cellas humiliori vocabulo appellat hæc monaſteria Ludovicus, aut potiùs Hieremias qui præceptum obtinuit, ut eorum majorem ſubjectionem denotet. Hoc præceptum Carolus Calvus ſuo diplomate confirmavit anno regni ſui octavo. Ex tribus illis monaſteriis duo ſuperſunt, nimirum ſancti Petri, Vivi vulgò dicti, & ſancti Johannis, quod poſterius modò eſt canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini, tunc monachorum ſub ſancta regula, ut alia duo viventium. Abbatia ſancti Remigii Vallilias poſtea tranſlata fuit, ut infra videbimus, deinde in primum locum denuo relata, modò penitus exciſa eſt: cujus portio abbatialis miſſionariis clericis, conventualis ſancti Petri monaſterio tributa.

XXXVI. Mauriaci cella conditur.

Huic ſancti Petri monaſterio tum præerat Frodbertus abbas, cujus rogatu Hieremias archiepiſcopus cellam *in Aquitania*, id eſt apud Arvernos, in honorem ſancti Petri ædificavit in proprio fundo ejuſdem cœnobii, quem Theodechildis ejus conditrix & Raſolus comes Arvernorum ad ſtipendia monachorum ei contulerant. Locus Mauriacus dictus, ab Hieremia Noviacus, priſcum hactenus vocabulum retinet. Illic *monachi regulares* ex abbatia ſancti Petri inſtituti ſub cuſtodia Frodberti abbatis ejuſque ſucceſſorum, qui villas & eccleſias, eidem abbatiæ in Aquitaniæ pagis Arvernico & Lemovicenſi ſubjectas, adminiſtrarent. Idem Hieremias & cum eo Frodbertus abbas privilegium a Ludovico auguſto impetrarunt de eadem cella, omnibuſque appendicibus cœnobii ſancti Petri Senonenſis: cui poſt Frodbertum Albertus abbas præfuit, ut ex Clario (*a*) diſcimus.

(*a*) *Spicil. to. 2. p. 710.*

XXXVII. S. Chriſtinæ monaſterium apud Inſubres.

Exſtabat jam inde a principatu Caroli Magni monaſterium ſanctæ Chriſtinæ apud Inſubres, prope Ollonam ſeu Ojoonam palatium, ad fluvium Olenam, ſexto-decimo circiter milliario a Mediolano versùs occidentem æſtivum: cujus loci abbas Petrus hoc anno præceptum (*b*) immunitatis a Ludovico imperatore obtinuit; „ confirmante privilegium genitoris ſui Karoli bonæ memoriæ ſereniſſimi impera„ toris, qui prædictum monaſterium eum omnibus rebus ſuis, tam a regibus & „ reginis, quàm a cæteris fidelibus eidem conceſſis, ſub ſua defenſione acceperat; quod argumento eſt, hoc monaſterium ante Carolum Magnum exſtitiſſe, & a Langobardorum regibus ac reginis dotatum fuiſſe. Datum eſt Ludovici diploma IV. kalendas Octobris *Ciſpiaco in Ardna*, anno ejus imperii nono, indictione primâ a Septembri inchoatâ. Idem Petrus conſimile privilegium (*c*) impetravit a Lothario auguſto, datum Ollonâ palatio regio, anno ejus imperii quinto-decimo, indictione primâ. Eadem immunitas, agente Traſoaldo abbate, conceſſa Carlomanno Italiæ

(*b*) *Capitul. to. 2. c. 1423.*

(*c*) *Ibid. c. 1438. 1504. & 1591.*

rege

rege, qui insuper eidem loco quædam ex regia munificentia donavit, eâ ANN. CHR. 822.
ductus ratione, quòd illud monasterium esset aliis *substantia in fame*, atque *hospitum & peregrinorum susceptioni paratissimum*. Eadem immunitas a Widone imperatore concessa. Sanè quod de hospitum susceptione hic legitur, auctoritatem habet ex Glabro Rodulfo, quo referente discimus, Guillelmum abbatem Divionensem in reditu ex Italia *ad cœnobium sanctæ Christinæ* perveniisse, ibique in lectum decubuisse; tum paullulum convalescentem Vercellas accessisse, ubi gravius perielitari cœpit. Trasoaldo videtur successisse Gisulfus abbas, cui Johannes octavus scripsit. Procedente sæculo quinto-decimo Venturus de Marnis episcopus Cremonensis abbas erat hujus monasterii: quod demum a Gregorio XIII. pontifice collegio Germanico urbis Romæ unitum est.

XXXVIII. Winigisus dux fit monachus.

Winigisus seu Guinichisus dux Spoletanus, eo nomine secundus, jam confectus ætate, rebus se abdicans humanis monachum induit, neque ita multò post morbo oppressus migravit e vita. Quo in loco monasticen professus sit, non produnt annales Laureshamenses, ex quibus hæc discimus. In ejus locum Suppo Brixiæ comes substitutus ibidem perhibetur. Duo erant eodem tempore ab anno ejus sæculi sexto-decimo duces Spoletani, Winigisus & Gerardus, at fidem facit tabularium Farfense, in quo placitum refertur, superiori anno Nursiæ habitum coram Aledramno comite, aliisque missis dominicis, præsentibus Guinigiso & Gerardo ducibus: in quo Ingoaldus abbas Farfensis donationem, monasterio suo a quodam Paulo & Tasia factam, vindicavit contra Guinigisum ducem, qui res donatas fisci rationibus adjicere volebat. Hæc controversia, superiori anno cum Ingoaldo abbate habita a Winigiso duce, nos movet, ut ne eum Farfæ monachum induisse facilè credamus. Accedit, quòd Guinichisus filius ejusdem ducis cognominis, vassus imperatoris, eidem monasterio nonnihil injuriæ fecit anno proximo, cum in quamdam curtem ipsius monasterii ingressus, eam penitus diripuit, ut patet ex placito evindicationis, quod Ingoaldus abbas contra eum obtinuit Spoleti, anno Ludovici & Lotharii imperatorum decimo & quarto, mense Aprili, indictione primâ. Hinc colligitur verum non esse quod quidam scribunt, Winigisum ducem nullâ virili stirpe telictâ decessisse, nisi Guinichisus filius ipso placiti anno dicatur obiisse.

XXXIX. Monasterium B. Mariæ de Aguilari.

In Castella-veteri subsistit hactenus monasterium beatæ Mariæ de Aguilari, nunc Ordinis Præmonstratensis, primitus Benedictini, quod hoc anno conditum traditur. Ejus conditores memorantur Opila abbas monasterii sancti Michaelis ad fluvium Iberum in oppido Tabulato, ejusque frater Alpidus miles, qui illud primum sub titulo sanctorum apostolorum Petri & Pauli dedicari curarunt. Post annos triginta Osorius comes Deo in eodem loco se suaque omnia consecravit sub Opila abbate, facto testamento v. kalendas Martias, æra octingentesimâ nonagesimâ. Hoc monasterium ad Præmonstratenses translatum est post medium sæculum duodecimum.

POstero anno reversus e Saxonia senior Adalhardus, Corbeiæ antiquæ regimen abdicare, & se demum his exuere curis volult, ut deinceps uni Deo, sibique soli esset intentus. Sed nequaquam id passi sunt fratres, eique senectutis suæ excusationem prætendenti ex adverso reponunt, quanrò ætate maturiorem, tantò ad virtutem ac perfectionem contendentibus aptiorem ac salubriorem sibi videri: præsertim cùm vigore animi & viriditate necdum exhaustæ carnis adhuc præditus esset, adeòque laboribus ac vigiliis tolerandis non impar, ut ipsos juvenes, etiam validissimos & constantissimos superaret. Erat quippe annorum victor, & cedere nescius senectuti. Nemo illo sene austerior, nemo in seipsum severior ac durior. Unde a suis fratribus & filiis publicè quàm sæpe correptus, cur sibi tam immitis „ esset, qui aliis adeò humanus ac indulgens erat, benignis eos verbis leniebat: Ego „ mei curam, inquiens, habebo, & prorsus vestro providebo famulo, ne fame aut la„ boribus fatigatus pereat. Sed paullo post nihilò minùs solitas vitæ asperitates repetebat. Etsi verò fratres omnes cordi & animo impressos gerebat; eorum tamen nomina in tabellis descripta numquam pæne deponebat e manibus, ita omnes sedulò inspiciens, ut singulis attenderet, singulorum mores ac necessitates exploraret. Denique in tanto discipulorum numero nullam hebdomadam elabi sinebat, quâ ferè unumquemque non alloqueretur, solaretur, hortaretur, & congruis monitis instrueret. Ad exteros quod attinet, nullum caritatis ac misericordiæ officium non implebat; quippe cælibes viros ac viduas in ubi subjectis locis inopes per singulas villas constituens, eis stipendia jugiter ministrari curabat. Orphanorum quoque ac debilium, necnon hospitum ibidem in locis opportunius veluti xenodochium quoddam constituerat, ut res monasterii omnibus commune quasi patrimonium esset. In his vero

ANN. CHR. 823. XL. Adalhardus Corbeiæ regimen invitus retinet.

Ut se gerit.

ANN. CHR. 823. verò locis ſollicitos inſtituebat miniſtros, qui omni ſagacitate & induſtriâ univerſorum commodis providerent. In adminiſtrandis porro monaſterii poſſeſſionibus idoneos adhibebat fratres, per quos ita cuncta diſponebat, ut omnibus ſatis eſſet, nec quid cuiquam ſuperflueret; ſed omnia ad Dei laudem pro cujuſque uſu neceſſariò diſtribuerentur. Denique ita ſe gerebat adversùs omnes, ut monaſterii famuli velut patrem experirentur; ſuperbi verò ac tumidi ut dominum probarent; boni omnes virtutibus ſaventem; mali vitiorum inclementiſſimum inſectatorem ſentirent. Cæterùm hoc ipſo anno, ut in libello de conſtructione novæ Corbeiæ legitur iterum in Saxoniam profectus eſt cum non paucis fratribus ad reviſendam novam Corbeiam, cujus etiam rector & abbas erat, & totâ ejus loci congregatione convocatâ, omnes informavit de iis, quæ ad cultum divinum & ad religionem ſanctam pertinebant.

XLI. Anſcharii prima facta, & miſſio in Corbeiam novam.

Unus ex his, qui Adalhardum in hoc ſecundo itinere comitati ſunt, fratribus veteris Corbeiæ, Anſcharius fuit, qui tum ejus monaſterii ſcholas puerorum unà cum Witmaro venerando patre moderabatur, dum Paſchaſius Radbertus, Adalhardi individuus comes, majoris momenti negotiis occuparetur. Anſcharius ſeu Anſgarius, quem alii Anskerum vocant, in ipſo Corbeia oppido, aut certè in ſuburbana villa Folieto, natus fuiſſe traditur. Puer genitrice orbatus, a puerilibus nugis Deiparæ virginis Mariæ, in cujus comitatu ipſius mater viſa eſt, monitis revocatus, mox puerilia conſortia vitare, lectione, meditatione, cæteriſque pietatis officiis occupari cœpit, ita ut ſubitam ejus converſionem ſocii mirarentur. Paullo poſt in Corbeienſi Galliæ monaſterio, longè ante conditam Corbeiam-novam, Deo oblatus, ut Remberti verbis utar, tonſuſque ac monaſticis eruditus diſciplinis, obedientiam promiſit. Deinde a prioris propoſiti ſervore ſenſim ſtigeſcere cœpit: at Caroli imperatoris glorioſiſſimi morte perculſus ſimul & excitatus, rurſus ad ſeſe rediit, & ſanctæ Dei Genitricis admonitione in memoriam recurrente, totus in Dei ſervitium converſus, orationi, vigiliis atque inediæ ſedulam operam dedit. Acceſſit in die feſto pentecoſtes raptus ad purgatorium & paradiſum, ubi ſe martyrem fore intellexit, non quidem gladio materiali, ſed ſpiritali mortificandum. Poſt hæc magiſter ſcholæ ibidem inſtitutus, cùm eundo vel redeundo a ſcholis ad clauſtrum, in pervio beati Johannis Baptiſtæ oratorio precibus inſiſtere ſoleret, fortè aliquando a Chriſto Domino de confitendis peccatis ibidem admonetur, moxque de eorum remiſſione ſit certior. Hinc diſcimus quo in loco ſitæ fuerint ſcholæ illæ Corbeienſes, nempe ultra oratorium beati Johannis-Baptiſtæ, a monaſterio publicâ modò viâ diſparatum, tributumque virginibus Benedictinis, quæ infirmorum pauperum curam habent. Ex quibus intelligitur, eodem in loco poſitas fuiſſe ſcholas illas, ubi etiam nunc exiguum collegium cernitur, ſcilicet juxta eccleſiam S. Albini.

Eo magiſtro accidit, ut quidam puerulus in ſchola, Fulbertus nomine, a ſocio tabulâ percuſſus, paullo poſt exſtinctus ſit: qua de re vir Dei ſupra modum triſtitiâ affectus, quòd ſub ejus magiſterio id accidiſſet; viſo cæleſti poſtea recreatus eſt, cùm Fulbertum inter martyres relatum vidit, quòd vulnus illatum non modò patienter tuliſſet, ſed etiam percuſſori lubens culpam condonaſſet. Hæc omnia Rembertus, ejus diſcipulus, & in epiſcopatu ſucceſſor, ab ipſo accepta fuſiùs retulit, quæ ſtrictim commemorare oportuit ad comprobandam adoleſcentis monachi ſanctitatem. Cùm verò nova Corbeia jam condita eſſet atque perfecta, ad eum locum Anſcharius unà cum aliis fratribus mittitur, ut illic docendi officio fungeretur; quo in munere tam præclarè ſe geſſit, ut etiam ei prædicandi publicè verbi Dei provincia commiſſa ſit; ſicque ejuſdem loci primus eſſet magiſter ſcholæ, & doctor.

XLII. Præcepta duo Adalhardo conceſſa. (*) *V. Chron. Nazar. apud Pauliniam p. 26. & 27.*

Sub Adalardo abbate in Corbeia-nova unus ac viginti monachi exſtitere, ex quibus (*) Berewarthus prior, Eiloldus portarius, Hrodradus hoſpitalarius, Magherus infirmarius, Aldrius cellarius, Ramwartus magiſter caritatum, Anſgarius lector, Warinus, abbas poſtea Corbeienſis, Gautbertus epiſcopus Suecorum, & alii. Auctus eſt plurimùm Warino ſecundo abbate monachorum numerus, qui jam ad octogiota excreverat. Io reditu e nova Corbeia ſenior Adalhardus Ludovicum imperatorem adiit, Ingelheimii in ſuburbio Moguntiacenſi tunc commorantem, ab eoque duplex obtinuit præceptum: unum imperialis tutelæ ac defenſionis pro nova Corbeia, quale habebant omnes fere in Franeia eccleſiæ: alterum, quo ejuſdem cœnobii poſſeſſiones omnes confirmantur, ac libera conceditur abbatis electio „ ſecundùm regulam ſancti Benedicti. In hoc poſteriori præcepto imperator ait, „ ſe ad idem monaſterium dedicandum ex ſacri palatii capella miſiſſe venerabiles ac „ ſacroſanctas reliquias beati Stephani protomartyris, primi ejuſdem eccleſiæ pa„ troni, cui poſtea ſanctus Vitus martyr acceſſit. Datum eſt utrumque præceptum

in

in palatio regio *Ingelinheim* vr. kalendas Auguſtas, anno decimo imperii HLudovici piiſſimi auguſti, indictione primâ. Utrumque a nobis editum eſt, primum quidem in libro ſexto de re diplomatica, poſterius in obſervationibus noſtris ad tranſlationem ſancti Viti, longè emendatius quàm apud Stangefolum, ex quo Colntius illud accepit. ANN. CHR. 823.

XLIII. Compendienſi conventui intereſt.

Poſt hæc Adalhardus cum Heliſachare abbate interfuit conventui, quem ad kalendas Novembres Ludovicus Compendium iodixerat. In eo actum eſt de diſpenſatione rerum eccleſiaſticarum, quas non modò laïci, ſed & clerici in alios uſus, quàm par erat, expendebant; ſimulque de reformanda concordia inter epiſcopos & comites, qui hac de re inter ſe ſe diſſidebant. In eo conventu Agobardus colloquium de his negotiis habuit cum Adalhardo & Heliſachare, quorum præcipua erat auctoritas apud imperatorem: qui quidem pro ſua pietate ſatis egit, ot omnia componerentur ad canonicas leges, ſed parum apud comites & honoratos profecit, teſte ipſo Agobardo, qui hoc de conventu agit in libro de diſpenſatione eccleſiaſticarum rerum, ubi Adalhardum & Heliſacharem laudat.

XLIV. Hilduinus abbas S. Medardi novum condit baſilicam.

Apud Sueſſionas monaſterium ſancti Medardi eo tempore adminiſtrabat Hilduinus abbas Dionyſianus, qui fortè Urſioni abbati ſucceſſerat. Exſtat in chartaceo codice illius monaſterii præceptum immunitatis, ſed ſine chronicis notis, quod venerabilis Urſio abbas baſilicæ domni Medardi obtinuit a Carolo Magno nondum imperatore, inſtar illius, quod Chlotharius quondam eidem baſilicæ conceſſerat. Idem Carolus *abbatiam ſeptuaginta monachorum*, ſitam in pago Namnetenſi, & quidem ab ipſo fundatam, ſancto Medardo contuliſſe dicitur, eum eo, ut triginta monachi in abbatia illa Deo ſerviturl remanerent. Hæc abbatia eſt Sanctorum Martyrum Donatiani & Rogariani, quam rex Odo S. Medardi monaſterio confirmavit, ex ejus diplomate relato, in lib. vr. de re Diplomatica; dein ſæculo xr. cella monachorum ſubjecta abbatiæ Burgidolenſi apud Bituriges, quibus ſucceſſere canonici ſæculares; hiſque demum Carruſiani, a Petro Britanniæ duce ſubſtituti medio ſæculo quinto-decimo. In vulgatis indicibus abbatum ſancti Medardi poſt Urſionem interponitur Hugo, Caroli Magni filius naturalis: at ſpatium ejus præfecturæ nullum invenias ab anno ejus ſæculi vicesimo-primo, quo in gratiam Ludovici fratris reſtitutus, abbatias habere cœpit. Redeo ad Hilduinum abbatem, qui novam tunc baſilicam in honorem ſanctæ Trinitatis & ſanctæ Mariæ conſtruxiſſe memoratur. Ejus rei fidem facit charta (*a*) Bertæ ſororis Ludovici auguſti, quam *venerabili patri Hildnino monaſterii ſancti Medardi abbati, vel ſacri palatii archicapellano* inſcribit Berta, *magni & invictiſſimi imperatoris Caroli filia*, quæ villam Bernogcilum in pago Noviomenſi, ſuper fluvium Axonam, ad caſam ſancti Medardi tradit, eo pacto, ut ad baſilicam, quam tum *in honore ſanctæ Trinitatis, & ſanctæ Mariæ, omniumque Sanctorum* idem Hilduinus conſtruxit, deſerviret; & ut ob memoriam genitoris ſui unâ die quolibet anno, quando fratres anniverſarias pro ſe orationes facerent, ex eadem villa refectionem haberent. Eodem inſtrumento Berta in beneficium a monaſterio accipit villam Cuſchiriacum (*), ſub annuo cenſu ſolidorum undecim, quos in feſtivitate ſancti Medardi ad luminaria quotannis ſe perſoluturam promittit. Sic mos eo tempore paſſim obtinebat, ut, cùm alicujus prædii vel villæ donatio cuivis eccleſiæ fieret, eadem vel alia res in beneficium donatori ad vitam traderetur. *Actum Compendio palatio, anno decimo domni noſtri Ludovici ſereniſſimi auguſti imperatoris, ſub die quarta-decima Januarii*; atque adeò initio anni inſequentis, quo annus undecimus Ludovici a die viceſima-nona Januarii incipiebat. Cæterùm ex hac charta probatur id, quod ſuperiùs diximus, Bertam nequaquam ſanctimonialem factam fuiſſe, cùm Angilbertus ejus maritus in Centulenſe monaſterium ſe recepit. Idem Hilduinus, monachis ſancti Medardi adversùs ſucceſſorum abbarum rapacitatem conſultum volens, anno Ludovici imperatoris tertio-decimo, certa eis prædia & ſtipendia ad victum, cæteroſque uſus neceſſarios aſſignavit pro centum triginta monachis: quæ ſtipendia ut nullo umquam tempore eis ſubtraherentur aut minuerentur, imperiale præceptum a Ludovico impetravit. Viderat has litteras Jacobus Brolius, quas reperire non potuimus. Tranſlatis eum in locum ſancti Sebaſtiani reliquiis, nova ibidem baſilica ædificari cœpta, ut inferiùs videbimus. In choro baſilicæ ſancti Medardi ſuſpenſa fuit ad ſæculum patrum noſtrorum argentea corona ingentis ponderis ac magnitudinis, candelabris ac ſanctorum imaginibus circumincta, quam idem Hilduinus abbas conflari curaverat. Verùm hæc anno ſextideeimi ſæculi quadrageſimo-quarto a militibus Caroli Quinti imperatoris, cùm ſanctà pace illac ejus exercitus tranſiret, furto ſublata eſt, reſtante Jacobo Brolio in hiſtoria nondum edita monaſterii ſancti Germani Prarenſis.

(*a*) *Diplom. p.* 524.

Bertæ donatio.

(*) *Cuchri*.

ANN. CHR. 823. XLV. Pensio vini monasterio S. Dionysii relaxata.

Idem Hilduinus monasterio Dionysiano, cujus itidem abbas erat, a Ludovico & Lothario augustis obtinuit remissionem pensionis annuæ ducentorum vini modiorum, quos primò quidem gratuitò abbas Dionysianus, occasione cujusdam vini penuriæ, *ad Vernæ* palatium; dein ex quadam consuetudine successores persolverant; jam verò regii exactores *pro lege & debito censu* exigebant. Ejus remissionis præceptum habetur in libro sexto de re diplomatica ex authentico exemplari, ex quo chronologici characteres avulsi sunt. Antequam ulteriùs progrediamur, quo in statu sancti Dionysii monasterium tunc esset, expendere juvat ad sequentia illustranda. Cùm disciplinam regularem ibidem Ludovicus restitui curavit, quod post annos novem factum inferius videbimus; *monasticus ordo*, principio illic institutus, *nullâ necessitate præpedente, nullius rei inopiâ obsistente*, ita deformatus erat, ut jam *penitus avulsus* videretur. Inquisitione verò per Aldricum Senonensem & Ebonem Remensem metropolitas jussu Ludovici augusti ibidem factâ, id certis compertum argumentis, quod idem monasterium ordini monastico primitus constructum, „ dedicatum, & ditatum fuisset, & in eo ipse ordo usque ad tempus, quo sce„ ptra imperialia Ludovicus accepit, & usque ad Hilduini prælationem ibidem *ut„ cunque* viguisset. Ventum deinde ad personarum interrogationem: ex quibus „ quidam qui eamdem professionem fecerant, desertores ejusdem propositi fa„ cti, tebus humanis jam exemti erant: alii non eamdem professionem se fe„ cisse inficiati, a testibus convicti sunt: quidam, immo maxima pars se„ fecisse confessi, sed in apostasiam prolapsi, veniam petierunt: quidam deni„ que in sanctæ religionis proposito viriliter consistentes, in quamdam monasterii „ cellam se receperant, ut regularem illic vitam absque impedimento servarent. Hujus secessionis auctores fuerant Benedictus Anianensis & Arnulfus Herensis abbates, qui ad emendanda totius Galliæ monasteria missi ab imperatore, nullum aliud opportunius Dionysianæ relaxationi remedium invenerant. Cæterùm monasticus ordo numquam ex integro interpolatus aut exstinctus fuit in sancti Dionysii monasterio, ut perspicuum est ex prædicta inquisitione, & ex præmissis illis quatuor ejus loci monachorum generibus, quæ in diplomate Ludovici imperatoris super hujus ordinis restitutione illic facta disertè assignantur: nec monachis ibidem successit ordo canonicorum, nisi hoc nomine monachos solutiores & laxiores intelligas: quales certè idemtidem eo in loco exstitisse infitiari non possumus.

Qualis tunc monasticus fuerit.

XLVI. Hincmarus ibidem monachus. (a) *Hincmar. epist. 26.*

Unum his opponi potest, quòd Hincmarus ejusdem loci monachus in eodem monasterio, ut de se ipse (a) scribit in epistola ad Nicolaum papam, ab ipsis ru„ dimentis infantiæ *sub canonico habitu* educatus sit, indeque eductus, in palatio „ domni HLudovici imperatoris non modico tempore manserit. Conversis autem „ *ad regularem vitam & habitum fratribus*, in monasterio sancti Dionysii, ubi „ nutritus fuerat, in illo, sæculum fugiens, sine spe vel appetitu episcoparus, aut „ alicujus prælationis, *dintois degust*. Hæc prima sunt Hincmari, vel ipso teste, tirocinia. Ex quo illud evinci videtur, monachos illic ita defeciſſe, ut *sub canonico habitu* vixerint, antequam *regularem vitam & habitum* resumerent. An fortè canonicus erat in basilica sancti Pauli, Dionysianæ adjuncta? ubi hactenus sæcularium canonicorum collegium est: an verò canonicus in exterioribus scholis manebat? Nam cùm in monasteriis nostri ordinis per illa tempora pueri, etiam sæculares, educarentur, in quibus quidam clerici erant; facilè apud Dionysianos educari potuit Hincmarus sub canonico habitu, qui ejus loci monachorum non esset. Sed quia hi *ad regularem vitam & habitum* reversi dicuntur, satius est reponere, habitum illum pseudo-monachorum potiùs *canonicum* fuisse quàm regularem ac monasticum: qualis certè monachorum nostro ævo erat in plerisque monasteriis Gallicanis, priusquam congregatio sancti Mauri in illa introducta esset. Certè ex prædicta inquisitione constat, ex ejusmodi monachis Dionysianis, qui ante restitutam regularem disciplinam illic degebant, nullos non confessos aut convictos fuisse, quòd monasticæ vitæ professionem fecissent. Qualis verò eorum ante id tempus habitus fuerit, ex illius specimine intelligimus, quod in majori porta basilicæ Dionysianæ cernitur, quale illud superiùs (b) exhibuimus.

(b) *lib. 25. n. 5.*

Patria ejus & parentes. (c) *Frodoard. lib. 3. c. 26.* (d) *ibid.* (e) *Catel. hist. comit. Tolos. p. 74.*

Hincmari patriam & parentes nulli verorum, quod quidem sciam, litteris prodiderunt. Eum illustri genere ortum fuisse patet ex eo, quòd Bertranno comiti Tardunensi propinquitate junctus fuerit, teste Frodoardo (c), qui ejus epistolam *Bertranno illustri comiti Tardunensis pagi, propinquo suo* scriptam laudat. Propinquus itidem ejus Bernardus (d) comes Tolosanus, ad quem plures epistolas scripsit. Hic Bernardus comes, eo nomine secundus, filius fuit Ragemundi seu Raymundi comitis itidem Tolosani, qui monasterium Vabrense in pago Rutenico exstruxit, ac Bernardo filio locum fecit anno (e) Caroli Calvi vicesimo-quinto. Bernar-

natus in idem monaſterium munificus fuit. Præter hos propinquos Hincmarus Hildegundem ſororem habuit, cujus filio vel genero (*a*) ſcribit, quo pacto erga Ludovicum regem tranſrhenenſem ſe gerere deberet, ne ſuum alodem, quem in Alemannia habebat, auferret ob teſtatum ejus dominium. Si ex patria Hincmari epiſcopi Laudunenſis, qui ejus nepos vulgari ſenſu dicitur, conjecturam de ejus patria capere licet, eum ex diœceſi Remenſi ortum dicere poſſumus: ſic enim hic in epiſtola (*b*) ad Hincmarum nepotem: *Et tu ergo in diœceſi Remenſi natus, & in metropoli Remorum nutritus, & in municipio Landuni ordinatus, non te civilem vel civicum, ſed municipem .... debuerat recognoſcere.* Quòd nepotem *in diœceſi Remenſi* natum ſcribit, id non de pago Remenſi, ſed de metropolitana provincia intelligendum eſſe conſtat ex alio (*c*) ejuſdem loco, ubi Hincmarus junior ex Bononiæ *territorio nativus* dicitur. Denique Hincmarus ſenior nepotis ſui *ſobrinum* Anſelmum vocat. Cæterùm Hincmarus ſenior in monaſterio ſancti Dionyſii *ab ipſis rudimentis infantiæ*, ut mox vidimus, educatus eſt ſub Hilduino abbate, quem ipſe *nutritorem* ſuum vocat in epiſtola ad Carolum Calvum. E monaſterio in palatium Ludovici prodiit: dein, reſtitutâ in ſancti Dionyſii monaſterio monaſticâ diſciplinâ, tegularem vitam profeſſus, paullo poſt Hilduinum abbatem ſuum in Saxoniam relegatum ſecutus eſt: ſed mox ab eo divulſus ob conſtantem fidem in Ludovicum, cujus exauctorationi Hilduinus conſenſerat, in ſuum revertit monaſterium: ubi ſacrorum pignorum cuſtos factus, ſanctæ Mariæ Compendienſis, ſanctique Geremari præfectutas a rege obtinuit, aliatumque retum poſſeſſionem, quas præſul ordinatus eccleſiæ ſancti Dionyſii facto teſtamento reſtituit. Hunc *venerabilem monaſterii ſancti Dionyſii monachum atque presbyterum, virum doctum atque eruditum* vocat Lothatius imperator in epiſtola ad Leonem papam quartum: & ipſe Hincmarus (*d*) *doctrinam communis patris noſtri beati Benedicti* laudat. Idem in prædicta epiſtola ad Carolum Calvum, *ubi meminit domus nutritoris ſui Hilduini abbatis, ſacri palatii clericorum ſummi*, id eſt archicapellani, quod Labbeus perperàm Hilduino juniori aptat: idem, inquam, Hincmarus mentionem facit de quodam clerico Ipſius Hilduini ſenioris, nomine Bodone, clericum ſub ſe habente, dictum Wandelmarum, qui *cantilenam*, ſeu cantandi peritiam, *optimè a Teutgario magiſtro in ſancti Dionyſii monaſterio didicerat*; quem Hucbertus præceptor palatii, ad Meldenſem epiſcopatum poſt mortem Hildelci promotus, a Bodone ad eruditos clericos ſuos obtinuit, eique abbatiolam ſancti Sanctini ejuſdem urbis in beneficium dedit. Hucberti promotio facta ibidem legitur, quando in *Francofurd* palatio ex Judith augurta natus fuit Carolus, poſtea Calvus cognominatus: quod hoc ipſo anno, & quidem *menſe Junio*, contigiſſe aſtronomus in vita Ludovici tradit. Natalis Caroli regis dies ſignantiùs *idibus Junii* notatur in ſtatutis (*e*) Adalhardi abbatis Corbeienſis.

ANN. CHR. 825.

(*a*) *Frodoard. lib. 3. c. 28.*

(*b*) *ibid. c. 22.*

(*c*) *Hincm. epiſt. 55. c. 1.*

(*d*) *Hincm. to. 1. p. 445.*

Caroli Calvi ortus.

(*e*) *Spicil. to. 4. p. 25.*

XLVII. Hilduinus abbas S. Germani Pariſiis.

Præter abbatias ſancti Dionyſii & ſancti Medardi Hilduinus etiam ſub ſua cura habuit Pariſienſe monaſterium ſancti Germani, quod a Pratis poſteri appellarunt: ſed quo anno hanc præfecturam inierit, cuive ſucceſſerit, non ita exploratum. Jam huic monaſterio præerat anno Ludovici imperatoris ſexto-decimo, quo anno partitionem, inter abbatem & monachos a ſe factam, regio diplomate comprobari curavit. Irminonem hujus loci abbatem ſupetiùs laudavimus non ſemel, eumque Caroli magni teſtamento ſubſcripſiſſe notavimus. Idem inter miſſos nominatur, ex quorum relatione Ludovicus ampliorem arcam (*f*) canonicis Tornacenſibus conceſſit anno imperii ſecundo. Poſt annos duos præceptum ab eodem imperatore (*g*) obtinuit pro piſcaria Caroli-vennæ. De eo nihil deinceps legitur in domeſticis monumentis. Jacobus Brolius, cum vulgatis abbatum indicibus proximum ei ſucceſſorem tribuit Hilduinum: at in veteri catalogo Regulæ ante annos quingentos præmiſſo, medius interponitur Haimo abbas, & poſt eum Hilduinus ſenior: at de Haimone cætera ſilent hujus loci inſtrumenta. Certè vix poſt hunc annum tejicl poteſt Hilduini hoc in monaſterio præfectura. Quòd verò Hilduinus plures abbatias tenuerit contra canones, non tam in cauſa fuiſſe videtur ejus cupiditas quàm poſtulatio monachorum, qui quem ſibi fuiſque rationibus magis favorabilem & majori auctoritate præditum ex ordine monachorum probabant, eum, facilè adoptabant abbatem præ ſæcularibus, qui eorum bonis inhiabant.

(*f*) *Miraus not. c. 11.*

(*g*) *ſupra lib. 28. n. 49.*

XLVIII. Lotharius Romæ coronatus.

Lotharius, filius Ludovici auguſti, jam a patre conſors imperii dictus, ab eoque miſſus in Italiam, compoſitis rebus, cùm de reditu ad patrem cogitaret, invitatu Paſchalis papæ Romam acceſſit imminente paſchæ ſollemnitate, ipſoque die apud ſanctum Petrum diadema imperiale cum nomine Auguſti accepit, ut ſcribit Aſtronomus. Gravis inter chronologos controverſia eſt, an ab hoc anno Lothatius, id eſt ab hac coronatione, annos imperii ſui computaverit, an potiùs ab anno ſuperiore, quo rex Bajoariæ a patre dictus eſt; an verò ab anno ejus ſæculi ſeptimo-

ANN. CHR. 823.

decimo, quo pater eum imperii conſortem primum dixit: quo ex tempore, ut Paſchaſius (*a*) in epitaphio Arſenii ſeu Walæ auctor eſt, *in omni conſcriptione & nominate* Ludovicus nomen ejus expreſſum voluit. Certè ab hoc anno paſſim repetitur epocha ſeu calculus Lotharianorum diplomatum ante mortem patris; aliquando ab anno viceſimo-ſecundo, aut a viceſimo-tertio, quo a Paſchali coronatus eſt. Unde in præfatione concilii Romani, per menſem Novembrem anno ejus ſæculi viceſimo-ſexto habiti, hæ notæ chronicæ apponuntur: *Imperante domino noſtro pieſſimo auguſto HLudovico, a Deo coronato magno imperatore anno tertio-decimo, ſed & Lotharjo novo imperatore anno decimo*; calculo ducto ab anno decimo-ſeptimo, quo pater eum in conſortium imperii adſcivit. At verò poſt mortem Ludovici, Lotharius duplicem calculum adhibere ſolet; unam regni Francici a viceſima Junii die anni DCCCXL. quâ Ludovicus deceſſit: alterum Italici ab anno viceſimo, ut fuſiùs in libro ſecundo (*b*) de re diplomatica demonſtratum eſt. Poſt coronationem ſuam Lotharius in Franciam contendit, & Francofurtum ad partem menſe Junio pervenit, Walâ comitante, qui deinceps in Francia cum Adalhardo fratre commorarus eſt,

(*a*) *Paſchaſ. lib.2. c.17.*

Wala cum eo redit.

(*b*) *Diplom. lib.2. c.26. n.14. & 15.*

XLIX. Adalungus abbas Vedaſtinus Romam legatus.

Vix in Franciam appulerat Lotharius, cùm nuntius eò perlatus eſt, Theodorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ primicerium, ac generum ejus Leonem nomenclatorem, in patriarchio Lateranenſi primùm oculis orbatos, dein capite plexos fuiſſe; idque factum aiebant, quòd illi partibus Lotharii faverent. Nec deerant, qui hoc facinus dicerent juſſu vel conſilio Paſchalis pontificis perpetratum. Ad id explorandum ac diligenter inveſtigandam Romam miſſi ſunt Adalungus abbas monaſterii ſancti Vedaſti Atrebarenſis, & Hunfridus Curienſis in Rætia comes. Sed antequam diſcederent, venerunt legati Paſchalis papæ, ut illud probrum a pontifice amolirentur. His auditis, nihilò minùs Ludovicus miſſos ſuos Romam ire juſſit ad factum maturiùs diſcutiendum. At rei geſtæ veritatem aſſequi non potuere, & Paſchalis in frequenti epiſcoporum & ſacerdotum conſeſſu ſe ipſe ſacramento ab hac infamia purgavit: quod cum nuntii ad Ludovicum retuliſſent, Compendii rursus degentem, ille nihil ulteriùs inquirendum cenſuit.

L. S. Urſmari elevatio.

Laubienſes abbates.

Poſt annos decem ſupra centum, quam ſanctas Urſmarus abbas primus Laubienſis ſepultus fuerat, Fulradus abbas ejus loci poſt Ramnericum avunculum Hildrici ſucceſſorem, idemque abbas etiam baſilicæ ſancti Quintini apud Auguſtam-Viromanduorum, cujus ſuperiùs meminimus, corpus factum e tumulo efferri, & in decentiorem locum transferri curavit. Hæc elevatio cum inſigni pompa & frequentia VII. kalendas Aprilis facta eſt permiſſu ac juſſu Haliegarii epiſcopi Cameracenſis, nuper reverſi e Saxonicis partibus, ubi cum Ebone Remorum antiſtite prædicandi evangelii causâ aliquamdiu perſtiterat. Triennio poſt hanc elevationem deceſſit Fulradus, ſucceſſorem ſortitus Eggardum abbatem, cujus tempore, ut Folcuini chronographi verbis utar, ordinatio prima facta eſt in illo monaſterio, agente Theoderico epiſcopo Cameracenſi, Ludovico imperatore adhuc ſuperſtite. Eggardo rebus humanis exemto ſubrogatur Harbertus Corbeiæ monachus, vir bonus, de quo inferiùs,

LI. Anſegiſus abbas Fontanellenſe monaſterium reſtituit.

In horum abbatum numero nullus Anſegiſo locus, quem nonnulli recentiores abbatem Laubienſem perperam dicunt. Erat is Luxovienſis monaſterii rector ab annis ſex, hocque anno Fontanellenſis Monaſterii præfecturam, Eginhardo cedente, juſſu Ludovici imperatoris accepit. Hoc in munere tot præclara geſſit, ut novus Wandregiſilus aut Ambertus redivivus, magna Fontanellæ lumina, haberi poſſet. Sub ejus deceſſoribus monachorum numerus multùm minutus fuerat, adeòque laxata regularis diſciplina, ut ſtatus regulæ ſancti Benedicti jam prope caſurus videretur, potiuſque canonicorum, quàm monachorum ritu illic viveretur. Jam quidem per Benedictum abbatem Foſſatenſem quodam modo reſtitui cœpta fuerat diſciplina: at priſtinum ſplendorem recepit per Anſegiſum, qui e Luxovio monaſterio, quod etiam rum religione præcellebat, monachos Dei timentes ac probatiſſimos ſecum adduxit, qui monaſticas leges, jam pæne Fontanellæ abrogatas, non minus factis, quàm verbis edocerent. Ipſe etiam Anſegiſus abbas exemplo ſuis præluceret, idem ſignifer ac dux ſanctiſſimæ diſciplinæ; & quicumque illum audiebat præcipientem, aliter agentem redarguere non poterat. Sermones ejus utiles ac ſerii, non faceti; mores graves. Idem vitiorum oſor; aliorum nec acerbus reprehenſor, nec curioſus ſcrutator; cunctis benignus, firmus & conſtans in adverſis, in proſperis modeſtus & humilis; terrenorum ſpretor, quæ in pios uſus convertebat. Juſtitiam ejus probat chronographus ex legationibus, quibus juſſu auguſtorum frequenter perfunctus traditur, maximè ex illa, quam Ludovici mandato in partibus marcæ Hiſpanicæ geſſit adversùs Gautſelmum ejuſdem marcæ cuſtodem, qui Bernardi Septimaniæ comitis frater, Willelmi ducis filius erat.

Va-

ANN. CHR. 823.

Varia ejuſdem Anſegiſi donaria recenſet chronographus Fontanellenſis, tum Luxovio, tum Fontanellæ impenſa: in quibus calicem aureum, duas hinc inde anſulas habentem, Fontanellæ dedit cum lectionario in membranis purpureis ſcripto, & quatuor evangeliis ejuſdem generis formæ, quæ litteris aureis ſcribi juſſit, ſed morte imperfectum reliquit. Magnam itidem librorum copiam eidem monaſterio dedit, quos idem chronographus ſingillatim recenſet. Ad hæc *clerum auxit*, id eſt numerum monachorum, eiſque præclarum dormitorium conſtrui juſſit, longitudinis pedum octo & ducentorum, latitudinis viginti-ſeptem, altitudinis quatuor ſupra ſexaginta. Refectorium etiam fabricavit cum adjuncto cellario, variiſque picturis decorari fecit a Madalulfo egregio pictore Cameracenſi. Præter ea majorem, quam vocant, domum ædificari præcepit cum camera & caminata; atque domum curiæ ſive conventus, quæ *græcè beleuterion* (*) dicta eſt, quòd in ea fratres conſilium de *qualibet* re haberent. Illic quotidie lectio divina recitari ſolita. Capitulum vulgò appellamus, ubi poſt mortem humari voluit. Denique in medio porticus, quæ ante dormitorium poſita erat, *domum chartarum* conſtituit; *domum* verò *librorum*, quæ *græcè pyrgiſcos* dicitur, ante refectorium collocavit, ejuſque regulas, uti & dormitorii, clavis ferreis configi curavit.

(*) *l. bouleuterium.*

Eidem etiam commiſſum erat Flaviacenſe apud Bellovacos monaſterium, runc ad canonicorum mores prolapſum, cui ornando conſimilem curam impendit, maximè in augenda bibliotheca, quam multis voluminibus locupletavit, a chronographo itidem recenſitis. Hoc Flaviacenſe cœnobium poſt eum obtinuit Hincmarus. Exſtat apud eumdem chronographum conſtitutio Anſegiſi abbatis de victu ac veſtitu Fontanellenſium, in qua prædia aſſignat, ex quibus neceſſaria quæque fratribus ſuppeditarentur, ova, piſa, fabæ, mel, ficera, porci ſaginati ad adipem & lardum faciendum; aucipaſtæ, pullipaſtæ, & pulli ad nativitatem Domini & paſcha, cera, oleum, & ligna; *drappi* ſen panni ad camiſias ſeu ſtamineas faciendas, coria bovina ad calceos, filtra ad ſoccos, rocci, cappæ, pelles vervecinæ ad pellicias; capelli, vuantri, faſciolæ, & alia id genus.

Flaviacenſi quoque munificus.

LII. Claudii Taurinenſis libri in Leviticum ad Theodemirum abbatem. (a) *Analect. to. I. p. 34.*

Claudius epiſcopus Taurinenſis commentarios in Leviticum hoc anno aggreſſus eſt quadrageſimæ tempore, & quidem VIII. idus Martii, ut ipſe ſcribit (a) in epiſtola ad Theodemirum abbatem, cui hos libros nuncupavit. In fine horum commentariorum locum refert ex libro ſancti Auguſtini de vera religione, in quo legitur, honorandos eſſe mortuos, qui piè vixerint, propter imitationem, non adorandos propter religionem; adeòque angelos caritate, non ſervitute honorandos; quibus præmiſſis hæc ſubdit: *Hanc adſtruendo & defendendo veritatem, opprobrium factus ſum vicinis meis, & timor notis meis, in tantum, ut qui videbant nos, non ſolum deridebant: ſed etiam digito unus alteri oſtendebant.* Ex quo intelligitur, Claudium ab hoc tempore cœpiſſe errores ſuos diſſeminare, & ex hoc Auguſtini loco malè intellecto, non modò imaginibus, ſed etiam reliquiis honorem & cultum detraxiſſe. Quod multorum deinceps concertationum ſeminarium fuit. Idem ad ſuas partes hoc officii genere pertrahere ſtuduit Theodemirum abbatem Pſalmodienſis, ut putamus, monaſterii: qui adeò Claudii erroribus non aſſenſus eſt, ut etiam primus in eum calamum exſeruerit ſcriptâ inſigni epiſtolâ, quam ex Jona epiſcopo ferè integram poſtea referemus.

LIII. Heito Augiæ præfecturam cedit Erlebaldo.

Heito ſeu Hetto, aliis Ahito, epiſcopus Baſileenſis, idemque Augienſis monaſterii abbas, abdicatis honoribus in Augiam ſuam, vitæ privatæ ſtudio, ſe recepit, atque electione fratribus permiſſâ, ſuo diſcipulo, Erlebaldo nomine, ſponte ſe ſubjecit. Hæc paucis præſtringit Hermannus, ſed pluribus Walafridus Strabo in carmine de Wetino proſequitur, idque factum ait anno decimo Ludovici imperatoris, ac proinde hoc anno, vel ſuperiore, ut apud Hermannum: cujus lectio in eo corrigenda, quòd Erlebaldus tertius-decimus Augiæ abbas dicitur, qui tantùm decimus fuit. Hetto epiſcopus, poſt legationem in orientem magno eum honore geſtam, poſt octodecim epiſcopatus annos, teſte Walafrido, faſtidio rerum labentium pulſari cœpit, ac receſſum meditari, ne temporalium honorum fuco ab æternis avocaretur. Acceſſit huic cogitationi lethalis morbus, qui ipſum redegit ad extrema, & obſequentem voluntatem ad vitam privatam redegit.

Ille dolor dilectus erat, cariſſima febris.
Mors contenta: fuga hæc occaſio prima patebat.

Annum agebat ætatis ſexageſimum, qui Lodovici decimus imperii erat, cùm in amicam ſolitudinem ſe recepit, privatam deinceps vitam acturus. Permiſſâ fratribus electione, magnâ omnium conſenſione eligitur Erlebaldus, quo nomine vir audax ſignificatur. Erat is ex genere nobilium ſenatorum, qui annos natus ſeptemdecim,

ad

ANN. CHR. 813. ad Inſalanenſe ſeu Augienſe monaſterium acceſſerat. Admiſſus in collegium fratrum, Hettonis magiſterio traditur pietate ac litteris imbuendus. Miſſus dein ad quemdam Scottum, fortè Clementem, quem in Gallia litteras docuiſſe teſtatur ſancti Galli monachus initio vitæ Caroli Magni. Sic litteris æquè ac virtutibus excultus, ab Hettone ſocius legationis adoptatur. Suffectus randem in ejus locum abbas, adeò virtutibus excelluit, ut magiſtro ſuperiorem Walafridus aſſerere non dubitet. Quamquam idem maximè laudat Hettonis modeſtiam & humilitatem, numquam ſatis prædicandam; quippe

Hic pater ante fuit: modò filius adſtat, obaudit,
Per natumque regi proprium vult corde paterno.

Certabat ex adverſo Erlebaldi modeſtia, qui nihil inconſulto patre agere ſuſtinebat. Hæc utroque vivente canebat Walafridus Strabo duodevicennis, Augienſis & ipſe monachus, dein abbas, in carmine de viſione Wetini, de qua ſequenti anno agemus.

LIV. Meginradus Augiæ monachus, dein eremita.

Erlebardi propinquus ſanguine, ac diſcipulus fuit Meginradus, monachus & ipſe Augienſis, dein eremita. Hic in Alemanniæ pago Sulgoviæ, ad Danubium, nobili genere ortus tempore Caroli Magni, puer in Augienſi monaſterio educandus & inſtituendus Erlebaldo tum monacho traditur. Jam adoleſcens, anno ætatis vicesimo-quinto diaconus ordinatus, haud multò poſt ad presbyterii gradum, ſuadente magiſtro, promovetur. Eidem auctor fuit Erlebaldus abbas, jugum vitæ monaſticæ at demum ſubiret. Conſenſit ille ſalubri conſilio, & promiſſionem fecit ex regulæ præſcripto, nec ſegniter adimplevit. Dein ob probatos mores in quamdam monaſterii cellam ab Erlebaldo mittitur, ſitam juxta lacum Turicinum (*), quem interflait Lindemacus (*) fluvius, ut ibidem ſcholæ præeſſet. Fortè aliquando piſcandi causâ cum ſcholaribus ſuis profectus ad fluvium quemdam, qui in illa ſolitudine decurrit, locum invenit vitæ ſolitariæ aptiſſimum, cujus deſiderio mirificè captus eſt. Reverſus ad cellam, re Deo commendatâ, cellam ſcholamque paullo poſt deſeruit, eoque in loco cellulam ſibi uni ad habitandum exſtruxit anno ejus ſæculi viceſimo-octavo, ibique ſeptem annos ſolitarius exegit, matronâ quadam neceſſaria ſuppeditante. Poſt annos ſeptem viciuis populis vulgarus, turbam ad ſe venientium ferre non valens, locum mutat, atque in planitiem montibus circumſæptam, adeòque acceſſu difficilem, quæ a prædicto lacu quatuor millibus diſtabat, ſe abdidit. Illic, ſubſidia ferentibus viris religioſis, in primis Heilwica abbatiſſa, neceſſariam ſibi ædiculam conſtruxit, & ad reliquum vitæ tempus conſedit, aſſiduis ſe macerans jejuniis, jugi orationi inſiſtens. Viſitur ad hoc rempus haud procul ab Einſidlenſi monaſterio prima ejus ſedes cum oratorio eidem ſacro: quo ex loco regulam ſancti Benedicti, ſcripta Caſſiani, miſſalem librum & codicem homiliarum in poſteriorem hanc cellam atruliſſe traditur. Heilwicam abbatiſſam, cujus opem Meginradus expertus eſt, eamdem eſſe putat Hertmannus monachus Einſidlenſis cum Hildegarde, Ludovici Germanici regis filia, cui pater Tigurt cœnobium, *Fraumunſter* dictum, eo tempore ædificabat: at pluſculum differunt hæc nomina, quàm ut eidem perſonæ convenire poſſint; necdum Hildegardis habilis fuiſſe videtur regendo virginum cœnobio, cùm Meginradus in poſtremam hanc cellam ſe reclaſit.

(*) *de Turic.*
(*) *Limmac.*

LV. Diplomata pro S. Gregorio, S. Grato, & Balneolis.

Hoc anno vir venerabilis Gotafridus abbas ex monaſterio ſancti Gregorii in Alſatia, quod alio nomine Confluens vocatur, a Ludovico imperatore in eleemoſynam obtinuit partem quamdam ſilvæ eidem monaſterio contiguæ, quæ ad fiſcum Columbarium (*) pertinebat. Actum pridie idus Junii, anno decimo imperii Ludovici, indictione primâ, Francofurti palatio regio. Hoc præceptum habes in appendice hujuſce voluminis. Poſt aliquot dies cùm in eodem palatio imperator verſaretur, Poſſedonius epiſcopus Urgellenſis, follicitus de monaſterio ſanctæ Gratæ, quod inſtauraverat, regiæ tutelæ ac defenſionis præceprum a Ludo-
» vico (a) impetravit, procurante Matfredo comite, ita ut idem monaſterium,
» quod dicitur ſancta Grata, ſitum ſuper fluvium Boſegiam, dicatumque in hono-
» rem ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cum cellula ſancti Fructuoſi, ſuiſque appen-
» dicibus, ſub regia poteſtate conſiſteret, ſicut cætera Septimaniæ monaſteria; li-
» ceretque monachis eligere abbarem, quemcumque voluiſſent, ſecundum regu-
» lam ſancti Benedicti; & ut nullus epiſcopus aut comes vel miſſus quamlibet
» ibidem dominationem aut tyrannidem exerceret. Datum Francofurti XI. kalen-
» das Julias, anno item decimo imperii, indictione primâ. Idem privilegium poſt
» annos viginti Catolus Calvus confirmavit.

(*) *de Col. mar.*

(a) *Marca Hiſp. col. 767. & ſeq.*

E palatio Franconofurti Ludovicus in Arduennam ſilvam venaturus; dein Compendium ad conventum indictum proficiſcens, Attiniacum acceſſit. Illic cùm ver-

ſa-

» verſaretur, ejus celſitudinem (*a*) adiit Rampo comes, eidem ſuggerens, quòd » quidam vir religioſus, nomine Bonitus, quemdam locum deſertum, Balniolas » dictum, ſitum in pago Biſaldunenſi, ubi antiquitus eccleſia fundata fuerat, » conceſſu Odilonis quondam comitis accepiſſet, ibique conſtruxiſſet eccleſiam in » honorem ſancti Stephani protomartyris eam habitaculis monachorum, qui ibi- » dem ſub norma religionis perpetuò degerent. Mortuo dein Bonito, quòd Mer- » coralis vir venerabilis, agente Nimbridio archiepiſcopo, in ejus locum ſuffectus » ſit, quem in præſentiam imperatoris addactum idem Rampo Ludovico auguſto » commendavit, & ſub ejus tutelam & mundeburdem cum monaſterio monachiſ- » que accipi rogavit, concedique liberam eligendi abbatis facultatem; quod » imperator ratum habuit. Datum III. idus Septembris anno decimo imperii, indictione primâ, Attiniaco palatio regio: quod privilegium poſtea Carolus ejus filius confirmavit, ubi Rampo marchio appellatur, ut Baluzius (*b*) obſervavit.

ANN. CHR. 823.
(*a*) *Capitul. tom. 2. col. 1425.*
(*b*) *Ibid. col. 349. & 354.*

Ejuſdem Imperatoris anno decimo facta eſt commutatio (*c*) inter Laadunenſem eccleſiam beatæ Mariæ, & monaſteriam Conchenſe diœceſis Ratenenſis, & quidem menſe Septembri, cùm Ludovicus imperator Aquis palatio verſaretur, obiter for- » tè, cùm in Arduenna ſilva venationis causâ morarerur. Eò accedens ex regione » Aquitaniæ Anaſtaſius abbas Conchenſis monaſterii ſancti Salvatoris, ab imperato- » re petiit, ſibi ut licerer commutationem quamdam facere cum Bertrando vaſſo » dominico, qui quaſdem res eccleſiæ Laudunenſis in beneficium tenebat, poſitas » in pago Arvernenſi, juxta cellulam ſancti Salvatoris, in loco, qui dicitur Mo- » lini-Paſcini. Annuit petitioni imperator, deſignavitque miſſum venerabilem vi- » rum Stabilem epiſcopum, ut faciendæ commutationi præeſſet. Has itaque res » dedit Bertrandus Anaſtaſio abbati, qui viciſſim partibus ſanctæ Mariæ Laadunen- » ſis alia in eodem pago conceſſit, in his villam *in valle Ambranenſi*, quam *Amal- » fredus abbas* Conchenſi monaſterio donaverat. Litteris commutationis ſubſcribit » Strabilis epiſcopus, nimiram Arvernenſis, jubente Ludovico imperatore.

LVI. Commutatio Conchenſium cum eccleſia Laudunenſi.
(*c*) *Capitul. tom. 2. col. 1424.*

Ad hunc annum refert Coïntius præceptum Ludovici Bajoariæ regis, quod Gozbaldus abbas Altahæ-inferioris pro ea, quâ pollebat apud eumdem principem, auctoritate obtinuit de quibuſdam rebus, ſitis *in villa, quæ vocatur Ingolſtat*, quas idem Goshaldus priùs in beneficium habuerat. *Datum* XV. *kalendas Septembris anno ſeptimo regni domni Ludovici regis in orientali Francia, indictione quartâ. Actum Helicobrunno palatio regio.* Coïntius reponit *indictione primâ*, initio ducto regni Ludovici ab anno ejus ſeculi ſeptimo-decimo, quo is rex Bajoariæ dictus a patre eſt. Verùm hoc in diplomate non agitur de regno Bajoariæ, ſed Franciæ orientalis, cujus initium ferè decennio ſeriùs ſtatuendum eſſe inferiùs videbimus.

LVII. Goshaldus abbas Altahenſis.

POſtero anno Paſchalis papa diem extremam obiit pridie idus Maii: cujus in locum Eugenius, eo nomine ſecundus, ſubrectus eſt non ſine adverſantium partium tumultu. Ad hunc componendam miſſus a Ludovico patre Lotharius, qui tum Compendii in palatio cum patre verſabatur. Illic hujus initio anni, præceptum edidit pro eccleſia Comenſi, ubi corpus ſancti Abundii confeſſoris requieſcere dicitur, ad preces Leonis epiſcopi, confirmans præcepta ſuperiorum regum, ac judicium a Carolo Magno prolatam ſuper altercatione quondam orta inter Petram Leonis præceſſorem, & Waldonem abbatem ſancti Dionyſii in Francia, de quibuſdam rebus, ſitis in Valle-Tellina, in ducatu Mediolanenſi, quas Waldo mo- » naſterio ſuo aſſerere volebat. Hæ verò erant eccleſiæ tres baptiſmales, & mo- » naſteriolam ſancti Fidelis, pertinens ad eccleſiam Comenſem. Datum eſt hoc » præceptum Compendii III. nonas Januarii, Ludovici auguſti anno undecimo, » Lotharii ſecundo, ex quo ſcilicet rex Italiæ a patre dictus fuerat, indictione ſe- » cundâ. Hoc præceptum ex Ughello Coïntius retulit ad hunc annum: qua de re nihil legitur in antiquitatibus Dionyſianis, niſi quòd Dubletus (*d*) diploma Catoli Magni aſſert, confirmantis ea, quæ in Langobardia & in Valle-Tellina ſancto Dionyſio conceſſerat.

ANN. CHR. 824.
LVIII. Paſchali papæ ſuccedit Eugenius.
Lis de rebus S. Dionyſii in Valle Tellina.
(*d*) *Doublet. p. 722.*

Lotharius inde Romam profectus, motas ſuper electione pontificis exortos ſedavit, & ne in poſterum ſimiles orirentur, edità conſtitutione præcavit, in qua non ſemel obedientiam domno apoſtolico inculcat. Hanc verò conſtitutionem feciſſe a Coïntio (*e*) dicitur, non ut urbis dominus, cujus dominium papæ jam ante ſe- » cennium cum ducatu Romano Ludovicus ceſſerat, ſed ut protector ac defenſor, » quam ſibi ſuiſque ſucceſſoribus prærogativam hic retinuerat. Lotharium hoc in itine- » re comitatus eſt Hilduinus, archicapellanus, ac ſancti Dionyſii ſanctique Medardi abbas, cujus conſilio Lotharius motus illos compoſuiſſe dicitur, & ſtatuiſſe populi Romani ita correxiſſe, ut omnes qui rerum ſuarum direptionem paſſi fuerant,

(*e*) *Coïnt. to. 7. p. 699. & ſeq.*
Hilduinus Romam comitatur Lotharium.

ANN. CHR. 824.

rant, de reſtitutione bonorum ſibi facta mirificè recreati fuerint: quod præter anonymum ſcriptorem libelli de tranſlatione ſancti Sebaſtiani teſtantur annales Laureshamenſes. Wala etiam in Eugenii ordinatione multum laboraſſe a Paſchaſio (*a*) memoratur.

(*a*) *Paſchaſ. lib. 1. c. 28.*

LIX. Legati orientis ob ſacras imagines.

Interim Ludovicus in minorem Britanniam, quæ rebellionem moliebatur, profectus eſt, eoque bello confecto Rotomagum regreſſus, legatos Michaëlis imperatoris hæretici, Conſtantinopoli miſſos, audivit, litteras eum donis afferentes ad pacem, ut præ ſe ferebant, componendam, ſed re verâ ad bellum ſacris imaginibus conciendum, adducendumque Ludovicum in impii belli ſocietatem. Inter cætera munera legati attulerunt libros Dionyſii de hierarchia, de græco in latinum converſos, quos in vigilia feſti ſancti Dionyſii in ejus monaſterio eum gaudio ſuſceptos fuiſſe tradit Hilduinus abbas in epiſtola ad Ludovicum Areopagiticis præfixa. His divalibus litteris arguebatur inrempeſtivum, ut ferebant, immoderatumque Græcorum ſtudium in ſanctas imagines: quòd ſcilicet ſanctas cruces de templis expellerent, earumque loco pictas imagines ſtatuerent, accendentes coram eis lucernas, incenſumque adolentes: ad hæc quòd eas pſallendo adorarent, ab eiſque auxilium peterent, eaſque filiorum ſuorum de baptiſmatis fonte ſuſceptrices facerent. Quin etiam addebant, quoſdam ſacerdotum colores ex imaginibus eraſos immiſcere vino & oblationibus ſacris; & ex hac oblatione, poſt miſſarum ſollemnia, communionem ſacram fidelibus porrigere; aliaque multa id genus apud Græcos patrari. Sanè quòd arguunt Græcos catholicos nonnullos, qui ſanctorum imagines filiorum ſuorum de baptiſmatis fonte ſuſceptrices faciebant, argumentum ſuppeditat factum Johannis Spatharii, qui ſancti Demetrii imaginem pro ſuſceptore adhibuerat; quod probat Theodorus (*b*) Studita. His litteris nonnihil commotus Ludovicus, petitâ ab Eugenio facultate, conventum epiſcoporum Lutetiam-Pariſiorum indixit ad kalendas Novembres anni ſequentis: quo in conventu libellus ex ſententiis patrum contextus eſt, aſſertumque retinendas imagines, at nequaquam adorandas, ullove ſuperſtitioſo cultu honorandas, ut fuſiùs ſuo loco videbimus.

(*b*) *Theodor. lib. 1. ep. 17.*

LX. Theodemirus abbas refellit Claudii errores.

Græcorum hæreticorum contagione ante legatorum adventum afflatus fuerat Claudius epiſcopus Taurinenſis, & non modò ſacrarum imaginum, ſed etiam ſanctorum ac ſacrarum reliquiarum, immo & ſanctæ crucis cultum impugnare cœperat, inſuper & imagines ipſas a cunctis parochiæ ſuæ baſilicis eliminare & abolere. Idem Theodemirum abbatem in ſuas partes pertrahere tentaverat, commentario in Leviticum ei nuncupato, in cujus fine conqueritur, quòd ob veritatem, ut ipſe diſtrahat, aſſertam Auguſtini teſtimonio, adverſariorum conviciis impeteretur: at Theodemirus adeò ejus erroribus ſuffragatus non eſt, ut ejus errores impugnaverit primus, & quidem vivente adhuc Paſchali papâ, ut ex quinta ejus objectione conjicitur, in qua domnum apoſtolicum ob illos errores Claudio valde indignatum eſſe aiebat. Ad quod reſpondens Claudius: *Hoc dixiſti*, inquit, *de Paſchali eccleſia Romanæ epiſcopo, qui præſente jam corruit vitâ.* Jam ergo devixerat Paſchalis, dum Claudius hæc ſcriberet adversùs Theodemirum, reſpondens ad quintam ejus objectionem, in qua Theodemirus dixerat ſibi diſplicere, quòd domnus apoſtolicus Claudio eſſet indignatus. *Quinta tua objectio eſt*, ait Claudius, *& diſplicere tibi dicis, eò quòd domnus apoſtolicus indignatus ſit mihi:* quæ Theodemiri verba Paſchalem ſuperſtitem fuiſſe ſatis innuunt. Et Theodemirus quidem non acerbè, ſed amicè Claudium, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, commonuerat, ſi quo modo hominem, quadam ſibi neceſſitudine conjunctum, ab errore poſſet revocare: at ille litteris ab amico directis ſuperbè ac protervè reſpondit, apologetico, quod vocat, edito contra Theodemirum abbatem: cujus defenſionem Dungalus reclusus ſuſcepit biennio poſt ſynodum Pariſienſem; tum Jonas Aurelianorum epiſcopus ſub extremum tempus Ludovici auguſti tribus libris, quos iiſdem Ludovico & Claudio mortuis perfecit, & Carolo Calvo nuncupavit, infertâ in tertio libro maxima ex parte epiſtolâ Theodemiri abbatis, qui etiam tum, deceſſerat, immo fortè antequam Dungalus ejus defenſionem ſuſcepiſſet. Theodemirum adversùs Claudium ſcripſiſſe primum, eumque amicâ epiſtolâ ad catholicæ partes revocare ſtuduiſſe, auctor eſt Jonas in libro primo, cujus hæc verba. *Quidam ſanè ſanctæ religionis propoſito venerandus, & honeſtate vitæ imitandus, debitoque honore nominandus, Theodemirus pater monachorum, nunc jam rebus humanis exemtus, cùm jam longè latèque famâ crebreſcente, ab eodem Claudio talia geri & prædicari contra auctoritatem eccleſiaſticam didiciſſet, caritatis officio ductus, & unicè gentis amore provocatus, eidem Claudio, ut ab his ſe, quæ reprehenſibiliter agebat, & docebat, compeſceret, litteris caritate refertis mandari curavit. Ille e contra fraternæ admonitionis impatiens, turbidâque indignatione permotus, non ſolùm in illum ſe juſtè redarguentem, verùm etiam in omnes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccle-*

oleſta ſuceriſſimos cultores, Galliam, Germaniamque incolentes, Chriſtoque domino devotiſſimè militantes, & ab imaginum ſuperſtitioſa adoratione immunes, diverſarum reprehenſionum ac vituperationum jacula intorſit, eoſque & idololatriæ abominatione, & falſa religionis ſuperſtitione, & innumeris aliis ſceleribus irretitos, ſicut textus ſuarum litterarum demonſtrat, appellare non erubuit. Hactenus Jonæ verba, quæ Theoderimi virtutem, pietatem, zelum & eruditionem non mediocriter commendant. ANN. CHR. 824.

Binas a Theodemiro in Claudium ſcriptas fuiſſe epiſtolas ex Jona intelligimus. In priori duo in Claudio carpebat, nempe quòd ſacrarum imaginum ac crucis dominicæ cultum abrogaret, & quòd peregrinationes ad loca ſancta, ob veneratonem ſanctorum factas, improbaret. Acceptâ hac epiſtolâ, Claudius reſponſum edidit ſub hoc titulo: *Apologeticum atque reſcriptum Claudii epiſcopi adversùs Theodemirum abbatem;* quo in reſcripto errores ſuos pertinaciter defendit, ac Theodemirum fugillat, eidem objiciens, cur peregrinationes monachis ſuis illic interdiceret, quas in aliis fidelibus probabat. *Te ipſum primùm interrogare volo*, inquiebat ille. *Si pœnitentiam agere, eſſe Romam pergere noſti; cur tu tanto tempore tantas animas perdidiſti, quas in monaſterio retinuiſti, & pœnitentiæ causâ in monaſterio recepiſti, & non eas Romam miſiſti, ſed potiùs tibi ſervire feciſti?* Alteram itaque epiſtolam ſcribere coactus eſt Theodemirus, quæ itidem duas, ut prima, habebat partes. Pars prior epiſtolæ eum tota prima epiſtola intercidit: ſecundæ epiſtolæ poſteriorem partem retulit Jonas in libro tertio, ubi Theodemirus ad hanc Claudii objectionem „ ita reſpondet, ſe ideo monachos in monaſterio retinere, ne Romam pergant, „ quòd ſanctus Benedictus non aliam probet officinam, ubi inſtrumenta bonorum „ operum exerceantur, quàm clauſtra monaſterii & ſtabilitatem in congregatione; „ omnia monachis neceſſaria in monaſterio conceſſa, ut nulla ſit eis neceſſitas va- „ gandi foràs, quia omnino non expedit animabus eorum. Monachos ideo ſecre- „ ta monaſterii petere, ut ſecuri ab externis tumultibus eſſe queant; idque ſan- „ citum in ſynodo Chalcedonenſi. Cæterùm monachos ſuos ipſi non ſervire, ſed „ mutuam ac reciprocam inter ipſum & fratres eſſe ſervitutem; ſeque contende- „ re, ut minimum inter illos, ac miniſtrum omnium, non dominum ſe præſtatet. Addebat Claudius, Theodemirum *habere catervam monachorum centum quadraginta, qui omnes pœnitentiæ causâ ad* ipſum *venerant*. Numerum agnoſcit Theodemirus, at negat eos ad ſe venifſe, ſed ad Domini miſericordiam convolaſſe dicit. *Non ergo eos ad me*, inquit, *veniſſe dixerim, qui non mei causâ, ſed ſalutis ſuæ, ſæculo renuntiaverunt*. Theodemirum porro anno ſequenti vel ſubſequenti deceſſiſſe inde colligimus, quòd Dungalus altero anno poſt ſynodum Pariſienſem ejus defenſionem ſuſcepit.

LXI. Peregrinationes a Claudio improbatæ.

Sub idem tempus Glannafolienſe apud Andecavos monaſterium, conditum a ſancto Mauro abbate, beati Benedicti diſcipulo, quod principato Pippini regis a Gaidulfo Ravennate everſum ac proſligatum diximus, a Rorigone comite, cui locus pæne deſertus & vacuus a Ludovico auguſto commiſſus fuerat, & a Bilechilde ejus uxore inſtaurari cœpit. Hi cum pari conſenſu vitam monaſticam meditarentur, locum aliquando inviſuur, ejuſque vaſtitatem miſerati, eumdem in priſtinam religionem reformare conſtituuot. Hujus rei causâ Lambertum, religioſæ vitæ virum, e Majori-monaſterio S. Martini Turonis advocant, accito etiam Ebbone, viro ſtrenuo, conſanguioitate ſibi conjuncto, quibuſcum conſilium ſuum communicant. Probaro ab utroque conſilio ac laudato ardentiores facti, confeſtim operi manum admovent, & novæ fabricæ fundamenta locant. Interim, quibuſdam impedimentis remoram injicientibus, cùm intermiſſum opus eſſet, admonetor in ſomnis Jacob abbas Cormaricenſis, Rorigonem comitem in Britanniam adiret, eumque ad reſumendum opus excitaret. Reſtitanti verbera inflicta conveniendi comitis neceſſitatem imponunt. Somnia hæc comiti viſa: at oſtenſæ verberum cicatrices rem perſuadent. Tum comes nauſragii, conjux partus periculo liberati, ambo ad ſancti Mauri tumulum accedunt. Comes de maturando opere cælitus admonetur. Vocati denuo Lambertus & Ebbo eos cohortantur, ut fabricam quantocius perficiant. LXII. Glannafolium inſtauratur.

Loco itaque recepto, quem Bertingus quidam, non igoobili ortus genere, eum conjûge Hunioga in beneficium ab ipſis acceperat, Rorigo & Bilechildis tanti operis adjutorem inquirunt. Venit in mentem Foſſatenſis monaſterii religio, ubi Gauzbertus, frater ipſius Rorigonis, monachus erat ſub Ingelberto abbate, vitæ ſanctiſſimæ viro. Ingelbertum itaque litteris ac precibus ſollicitant, pio ut operi adjutorem ſe præbere oe gravetur. Ille precibus eorum tandem victus, eò acceait cum perfectioribus e ſuis fratribus, quorum duo præcipui, magna duo io ordine lumina, fuere, Gauzbertus mox laudatus; & Willelmus, non imparis nobilitasis ac religioois aſceta. Perfectis ædificiis, Ingilbertus oon minimum fratrum nu-

ANN. CHR. 824.

merum ibidem inſtituit; eiſque in ſancta religione confirmatis, dein ad propria reuerſus eſt. At verò comes, ne fortè lapſu temporis regularis diſciplina eo in loco tepeſceret u Ludovico auguſto præceptum obtiuuit, ut rectores Foſſatenſis monaſterii curam ac ſollicitudinem huic loco in poſterum ſemper impenderent, tales ibidem inſtituendo præpoſitos & magiſtros, quorum nutu ac providentiâ cuncta illic interiùs, exteriùſque ſtudioſè diſponerentur. At brevi diſſolutum eſt pium opus per Nortmannos. Hic eſt Rorigo comes parochiæ Turonenſis, laudatus in actis (*a*) Aldrici epiſcopi Cenomannenſis, unus ex his, cui inquiſitio de monaſterio Aninſulenſi a Ludovico imperatore commiſſa (*b*) fuit, atque Ebroino præter alios Pictavenſi epiſcopo, ipſius Rorigonis propinquo. Hic, accepto Glannafolio a Pippino rege, Foſſatenſes inde expulit poſt mortem Rorigonis, qui in monaſterio Glannafolienſi humatus eſt. Bilechildis ejus conjux monaſticam vitam profeſſa, incerti loci abbatiſſa facta eſt, *ſpeciale ſanctæ viduitatis decus*, ait Odo abbas, qui pluzima de his rebus ab ea ſe accepiſſe dicit. Exſtat apud Beſlium in hiſtoria epiſcoporum Pictavenſium charta Rorigonis comitis, qui prædium ſuum Maiminias, ſitum in pago Andecavenſi, ſancto Mauro, ſicut genitor ipſius Gauzlinus & mater Aldetrud habuerant, tradit ad monaſterium Glanna, ubi beatus Maurus corpore quieſcit, & ubi vir venerabilis germanus ſuus Gauzbertus, devotiſſimus Chriſti famulus, unà cum aliis monachis regularem vitam ducit, & filium ſuum Gauzlinum Deo obtulerat. Actum in ipſo cœnobio ſancti Mauri anno viceſimo-ſexto imperii Ludovici auguſti, die ſabbato, ipſo die kalendarum Martii. Hæc continenter referre viſum eſt, quod juxta ſeſe poſita magis quàm diuſſa elucceſcant. Cæterùm Ingelbertus abbas Foſſatenſis ſucceſſit Benedicto, ſuperiùs laudato, non ante annum ejus ſæculi triceſimum, quo ferè anno Benedictus Foſſatenſem baſilicam ab ſe conditam per Aldricum archiepiſcopum Senonenſem dedicari curauit. Is eſt Ingelbertus abbas, qui tractatus ſancti Auguſtini in Johannem ſcribi juſſit *in honore Dei & ſancti Petri*, ut in codice Foſſatenſi legitur. Non confundendum monaſterium Glanna ſeu Glannafolium, cum Glonna ſeu Glomna ſancti Florentij cœnobio ejuſdem diœceſis, quod Glanna nonnullis perperàm appellatur.

(*a*) *Baluz. to. 3. Miſc. p. 5.*
(*b*) *Ibid. p. 827.*

Glanna & Glonna diverſa.

LXIII. Theodradæ abbatiſſæ & Einhardi abbatis commutatio.

Non rerum, ſed perſonarum habenda ratio eſt referendis litteris Theodradæ abbatiſſæ Argentogilenſis & Einhardi ſeu Eginhardi abbatis de commutatione quorumdam mancipiorum. Erat Theodrada ſeu Tbeodreda na filia Caroli Magni, Ludovici auguſti ſoror, ſuperiùs (*c*) jam laudata. Convenit itaque inter Theodredanam noſ» biliſſimam abbatiſſam monaſterii ſanctæ Mariæ Argentogilenſis, atque inter ve» nerabilem Einhardum abbatem, conſentientibus ancillis Dei ejuſdem parthenonis » & bonis vlris, ut quædam inter ſe mancipia permutarent. Et quidem ex parte » Theodradæ abbatiſſæ datus Guifocus presbyter: ex parte verò Einhardi duo pro » eo mancipia. Duæ utrimque conſcriptæ hac de re litteræ de more paricularis ſeu » ejuſdem tenoris: multa argenti obſiſtentibus impoſita. Res tantilli momenti bis » ritibus ſancita. Actum Argentogelo ante baſilicam ſanctæ Mariæ, anno undecimo regnante domno HLudovico piiſſimo imperatore. Illud novum in hac commutatione, quòd presbyter inter mancipia cenſeatur: cùm ſervos ad eccleſiaſticum non manumiſſos nefas eſſet promoveri. Fortè Guifocus invito domino ordinatus fuerat. Has litteras vide ſis in libro ſexto de re diplomatica. Non multò poſt eadem Theodrada petiit a Ludovico & Lotharío auguſtis, ut monaſterium Argentogilum, abbatiæ ſancti Dionyſii ab Ermenrico, ejuſque conjuge Mumana conditoribus ſubjectum, quod ipſa per beneficium primò genitoris ſui Caroli ſereniſſimi imperatoris, dein Ludovici auguſti acceperat, eidem abbatiæ poſt ſuum deceſſum reſtitueretur, niſi aliud ei monaſterium in compenſationem datum fuiſſet. Favit dilectæ ſororis ſuæ precibus Ludovicus auguſtus, dato diplomate, quod Durandus diaconus ad vicem Iridugiſi recognovit, editum a Dubleto (*d*) abſque chronicis notis. Effectu tamen caruit hoc Ludovici præceptum uſque ad principatum Ludovici ſexti, cognomento Craſſi, cujus tempore Sugerius hoc monaſterium ſancto Dionyſio poſtliminio vindicavit.

(*c*) *lib. 16. n. 95.*

Diploma de reſtitutione Argentogili.

(*d*) *Dubl. p. 736. & ſeq.*

LXIV. Hiſmundi abbatis lis cum ſuis monachis.

Fervebat hoc tempore ſimultas inter Hiſmundum abbatem & monachos ſuos, id eſt Medianenſes, ſiquidem probatur noſtra hac de re conjectura, quam ſuperiùs (*e*) expoſuimus. Adoptatus in ejus loci abbatem Fortunatus patriarcha Gradenſis, portionem reditnum monaſterii peculiarem ac ſeparatam agente Smaragdo abbate monachis conceſſerat, *ut regulariter viverent*. Effectus ſucceſſit pro voto, *quamque Fortunatus receſſit*. Id factum anno ejus ſæculi viceſimo-primo, cùm Fortunatus Conſtantinopolim ſe recepit, ut tradunt annales Laureſhamenſes; aut certè anno ejuſdem ſæculi viceſimo-quinto ineunte, cùm Romam ex illa urbe profecturus, in Francia deceſſit. Suffectus in ejus locum Hiſmundus, haud dubiè ſæcularis iridem abbas, portionem monachorum uſurpavit, pollicitus ſe omnia eis neceſſaria regulariter adminiſtraturum: at promiſſis non ſtetit. Offenſi hac de re monachi, Frotharium epiſco-

(*e*) *lib. 28. n. 17.*

piſcopum Tullenſem appellarunt. Promiſit abbas epiſcopo, ſe omnia emendaturum: Verùm monachi, jam ludificati, nollam ejus verbis fidem habuere. Negante abbate, ſe injuſſu imperatoris portionem monachis reſtituere velle; omnes communi conſenſu ac prece a Frothario facultatem adeundi imperatoris poſtularunt, dicentes, ſe malle de monaſterio expelli, & oſtiatim victum petere, quàm falſis abbatis promiſſionibus credere. Annuit eorum precibus epiſcopus, eoſdem ſcriptis litteris commendans tum Ludovico Imperatori, tum Hilduino abbati, tum Gerungo, *ſummo ſacri palatii oſtiario*. Hoc argumentum eſt trium primarum Frothatii Epiſtolarum, inter quas epiſtola ad Ludovicum ſcripta deſideratur. ANN. CHR. 824.

LXV. Erlefredus abbas Senonienſis.

Mediano-monaſterio vicinum eſt Senonienſe, cui tunc Erlefredus abbas præerat, Norgandi, ſuperiori ſæculo laudati, haud ſcio an proximus ſucceſſor. Hoc monaſterium, quod principio fuerat imperiale, tunc verſabatur ſub manu & poteſtate epiſcopi Mettenſis ex eo tempore, quo Angilramnus ejus urbis antiſtes hunc locum a Carolo Magno obtinuerat, etiam poſtquam Norgandus abbas ab eodem ſubrogatus fuerat. Ex eo itaque tempore hujus cœnobii abbates, teſte Richerio (*a*) monacho, ab epiſcopo Mettenſi temporalia, a Tullenſi verò ſpiritualia recipiebant. Cum hæc ita ſe haberent, contigit quoſdam monachos Senonienſes abſque permiſſu Frothatii Tullenſis epiſcopi extra diœceſim proficiſci, obtentu quarumdam querelarum, quas ad imperatorem aliove referebant. Conqueſtus eſt hac de re Frotharius epiſtolâ decimâ, *nobiliſſimæ dignitatis viro, & celſo honore dignißimo Drogoni, eccleſiæ Mettenſis epiſcopo*, inſcriptâ: in quia ait ſibi oppidò diſplicere „ de quibuſdam monachis cœnobii ejus, *cui Erlefredus rector eſſe videtur*, quòd „ parochiam ſuam abſque ſuo permiſſu, quaſi ob quaſdam reclamationes, egredi„ antur, & quò tendant, ſe penitus ignorare. Porro ſi ad eum veniant, ordinem „ canonicum debuiſſe conſervari, nec ſibi jus canonicum & reverentiam auferri. „ Addit in eadem epiſtola, eſſe aliam in ſua parochia ejus dominationis cellam, „ ſitam in Warengiſi-villa (*) quam etiam monachi Gorzienſes ſine ſua licentia inha„ bitabant; *ſed quia inter eos*, inquit, *me conſtat adoleviſſe, hæc utcumque mea parvitas tolerat*. Hæc villa & cella adjuncta eſt oppido ſancti Nicolai, penderque hactenus ab eccleſia Gorzienſi, modò ſæculari. In necrologio Senonienſi laudatur XII. kalendas Maii *Erlefridus abbas hujus loci*. De abbatibus Senonienſibus a Norgando, præter nuda quædam nomina, nihil ferè habet Richerius chronographus uſque ad Adelhardum, qui *quartus-decimus* (*b*) *a primo fundatore* fuiſſe dicitur, non tam abbas, quàm dilapidator. Fortè poſt Erlefridum locandus Boniceolus, cujus mentio eſt in veterrimo necrologio Augienſi, & in Senonienſi v. kalendas Auguſti, ubi *Bonciolus abbas hujus loci* appellatur, uti & apud Richerium (*c*), ubi Stephano abbati præponitur.

(*a*) *Spicil. to. 3. p. 503.*

(*) *Warenvillo.*

(*b*) *ibid. p. 317.*

(*c*) *ibid. p. 299.*

LXVI. Viſio Wetini monachi Augienſis.

Celeberrima in primis per ea tempora fuit viſio Wetini monachi Augienſis, quæ hoc anno contigit paucis ante ejus obitum diebus. Fuerat is nobili ortus genere, primùm canonicus, dein monachus Augienſis cœnobii, ubi etiam litteras docuit, & quod Walafridus Strabo de eo canit,

Moribus in caſtis vitam mediocriter egit,
Laudibus ex hominum multas vulgatus ad oras.

Agebatur annus Chriſti concepti octogenteſimus viceſimus-quartus, Ludovici Pii cæſaris undecimus ex eodem auctore, cùm die ſabbati, triceſimâ Novembris (fortè dies æger erat) potionem quamdam procurandæ valetudinis causâ, cum nonnullis, fratribus ſumſit: quæ potio cæteris profuit, ſoli nocuit Wetino, ſtomachum movit, faſtidium ciborum ingeſſit. Dominicâ ſequente leviùs habuit uſque ad feriam tertiam: quâ die ſub veſperam, cœnantibus fratribus, in privatam cellulam ſe recepit: ubi lectulo compoſitus, clauſis oculis, ſed necdum in ſomnum reſoluti, malignum ſpiritum cum caterva dæmonum; tum ſanctos, angelumque, qui ipſum defenderent, ſibi videre viſus eſt. Expergefactus viſum duobus fratribus narravit, preces pro ſe ab eis flagitavit, ac principium libri quarti dialogorum beati Gregorii papæ ſibi legi rogavit. Poſt hanc lectionem, cùm ſe in lecto ad quietem collocaſſet, eidem dormienti adſtare viſus eſt angelus, qui priùs apparuerat; ab eoque ductus in purgatorium: ubi ſacerdotes, monachos, Waldonem abbatem, Adalhelmum epiſcopum, Carolum imperatorem piacularibus tormentis addictos conſpexit, comiteſque non paucos, qui ob rapinas & injuſtitias in hæc tormenta conjecti fuerant. Deio longè gratiſſimum Vetino ſpectaculum objectum, nempe beatorum ſedes, a quibus poſtridie ſe moriturum intelligit. Poſt hæc ab angelo duce vaſa ei monita pro aliis data. Pro monachis, ut a peculio & a cupiditate abſtinerent; cibi potuſque parcitatem, veſtium modeſtiam, pauperiemque ac humilitatem ſectarentur,

ANN. CHR. 824.

rentur. Pro virginibus Deo sacris, ne viduæ ab abbatissis præponerentur in dedecus ac probrum virginitatis, cui conservandæ fideles bona sua monasteriis contulerant. Nusquam melius instituti monastici disciplinam, quàm *in transmarinis regionibus* vigera; quod de orientalibus monachis, an de Britannicis intelligendum sit, incertum. Postremò cæteris hominibus nullum magis horrendum crimen, quàm innaturale, quod causa esset pestis tum grassantis. Sibi damnum redditus Wetinus, custodes excitat, visa refert, scribique quantocius postulat. Illi nocturnum silentium intertrumpere non ausi, ut scriptorem accerserent, in primam lucem differendum monent, atque interim visa ceræ committunt. Primâ luce adsunt Hetto, qui abbas & episcopus fuerat; Erlebaldus tunc abbas; tertius Tacens magister, quartus Theganmarus, venerabilis senex, *confessor fratrum;* quintus Tatio, e palatino factus olim monachus, Walafridi Strabonis magister. His omnibus visa reptim commemorat Wetinus, Hettone prosâ oratione hæc litteris mandante: quod anno sequenti *Strabus Walafridus* metro redd'dit, *jussu Adalgisi venerandi patris;* idque *Grimaldo capellano* palatii, & quidem summo, Wetini propinquo, nuncupavit, epistolâ præmissâ, in qua *Erlebaldum dominum* seu abbatem, & *Tattonem præceptorem* suum laudat. Visis in litteras relatis Wetinus Walafridum ipsum accersit, *breves* ad se commendandum monasteriis scribi jubet; nocte insequente psalmos pro se recitati præcipit, præitque omnibus ipse psallens; demumque *sumto viatico*, ultimam hujus vitæ instabilis clausit horam. Meminit hujus visionis Hincmarus Remorum antistes in epistola de visione Bernoldi presbyteri; & post eum Ratpertus monachus in libro de casibus monasterii sancti Galli, ubi codices bibliothecæ recensens, *visiones Wetini & Baronti* commemorat. De Baronti visione, deque similibus visis sancti Fursei abbatis in superioribus egimus. Vulgatæ sunt & aliæ nono sæculo, ut Audradi monachi revelationes; & sæculo insequente visiones Flothildis: de quibus quid sentiendum sit, paullisper inquirere non ab re fuerit.

LXVII. Quid de ejusmodi visionibus sentiendum.

Omnes ejusmodi visiones, ut verbo usitato loquar, conscriptæ videntur ad mores hominum componendos. Quasdam veras esse, nec omnino confictas haud dubito, qualis fuit hæc Wetini, ab Hettone, viro gravi, primùm mandata litteris; quales fuere Fursei abbatis & Drithelmi, aliæque nonnullæ a Beda bonâ fide relatæ; qualis etiam fortè Baronti: at quò minùs quædam atiam confictæ fuerint, haud abnuerim. Nempe ut facilius homines a vitiis revocarentur, venit in mentem illorum temporum piis quibusdam hominibus, visiones ejusmodi spargere in vulgus; quin etiam epistolas edere, tanquam cælo damissas, ut major dictis suis conciliaretur fides & auctoritas. Idem judicium est de quibusdam epistolis confictis, qualis est epistola nomine Jesu-Christi scripta ad commendandam in primis dominicæ diei observationem, a Baluzio edita in appendice capitularium. Ejusdem generis fuerunt etiam duodecim capitula Gabrielis archangeli, quæ Albricus quidam cæcus Ludovico imperatori per Einhardum seu Eginhardum abbatem offerenda ac legenda tradidit, ut Eginhardus ipse scribit in libro tertio de miraculis sanctorum Marcellini & Petri, & post eum annales Fuldenses.

Consimilis superiori epistolæ, si non eadem, ast illa, quæ in Hispania ævo Gregorii Magni vulgata est sub nomine Christi Domini, ac pro divina habita, lectaque publicè a quibusdam etiam episcopis, in his a Vincentio episcopo Ebositanæ insulæ, qui eam itidem legendam Liciniano apiscopo Carthaginis-Spartariæ submisit. Verùm has nænias rejecit prudentissimus antistes, scriptâ ad Vincentium præclarâ apistolâ, quæ ab eminentissimo Josepho Aguirrio Cardinale primùm publici juris facta est in tomo tertio (a) Hispaniæ conciliorum. In his litteris scribit Licinianus, se, acceptæ epistolæ lecto exordio, tales nænias impatienter tulisse, statimque apistolam scidisse, & in terram abjecisse; cætarum sa mirari, quòd his fabulis credulus fuerit Vincentius, & de tribunali populis eas annuntiaverit, quasi litteras a Christo missas: in quibus nec sermo elegans, nec doctrina sana reperiatur. *Absit*, inquit, *a sanctitate tua hoc credere, ut epistolæ nunc nobis mittantur a Christo. Sufficiat enim quod locutus est in prophetis, per seipsum, & per suos apostolos. Nam & de his non litteras transmittebat e cælo, sed Spiritu-sancto eorum corda replebat.* Ejusdem argumenti est epistola hæc, atqua illa Balnziana, nempe ad inculcandam religionem diei dominicæ, usque ad superstitionem: illud tantùm discriminis est, quòd Baluziana *in Jerosolymis ad portam* cecidisse dicitur: hæc verò de cælo descendisse *super altare Christi in memoria* seu oratorio *sancti Petri apostoli*. Sed hæc leviora mitto. In fine Vincentium graviter monet Licinianus, emendet quod temerè credidit, & in conspectu populi ipsam epistolam rescindat, eumque pæniteat, quòd de tribunali eam fecerit recitari. Deinceps si qua nova vel inusitata, præter scripturas sacras, divulgata fuerint, omnino abjicienda & detestanda noverit, beati Pauli apo-

(a) *D. Aguirre to. 3. p. 428. & seq.*

» apoſtoli ſequens doctrinam ex epiſtola ad Galatas: *Si quis evangelizaverit vo-* ANN. CHR.
» *bis præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.* Nunc reliqua hujus anni facta pro- 814.
ſequamur.

Regebat hoc tempore Sedunenſem epiſcopatum Adaluugus antiſtes, cujus inſtinctu monachis Agauno pulſis canonici triginta-duo hoc anno ſubſtituti dicuntur. Id pontificiâ auctoritate factum aiunt, poſtulante Ludovico imperatore: verùm piiſſimi principis in monaſticum ordinem propenſio id credere non ſinit; & pontificis nomen, quem Alexandrum ſecundum, immani a Ludovico intervallo ſejunctum, vocant, ad hoc tantùm invectum eſt, ut illi mutationi quidam affingatur color. Quamquam Alexander ſecundus proceſſu temporis id probare potuit, quod citra pontificiam auctoritatem Eugenii ſecundi, quem alii pro Alexandro obtrudunt, factum ſit ea ſola licentia monachorum, qui ſenſim, ut illis temporibus, ad canonicorum mores & habitum defeceriut.

LXVIII. Agauni monachis canonici ſubſtituti.

LOugè aliam de Ludovico piiſſimo imperatore opinionem nobis ſuggerunt varia diplomata & præcepta, quæ pro monaſtico ordine, tum conſervando, tum reſtituendo, variis monaſteriis conceſſit. Præter multa jam ſuperiùs memorata, unum occurrit anno ejus imperii duodecimo, Chriſti ſupra octingenteſimum vicesimo-quinto, conceſſum Miciacenſi ſancti Maximini prope Aurelianos monaſterio, ad preces Jonæ ejus urbis epiſcopi Theodulfi ſucceſſoris; qui ordinem monaſticum ibidem reſtituerat per Benedictum abbatem Anianenſem: quod ut futuris temporibus inconvulſum & inviolatum eſſet, a Ludovico petiit, ut privilegium, » quod ipſe ob divinæ ſervitutis honorem & monaſticum ordinem inibi conſer- » vandum, aſſenſu metropolitani ſui Hieremiæ & canonicorum ſuorum, eidem » loco fecerat, imperiali auctoritate confirmaret; uempe ut in eadem cella, *in* » *qua olim ſanctos viros ſub monaſtico ordine probabiliter vixiſſe, Deoque placuiſſe evi-* » *denteis argumenta teſtantur, quorum etiam interventu idem ordo in eodem loco credi-* » *tur eſſe reſtitutus*, Aurelianenſibus epiſcopis procurantibus ſemper regularis ordo » religioſiſſimè teneatur ac cuſtodiatur; & poſt mortem abbatis alius ſecundùm » idem privilegium eligatur; ad hæc ut res ab ipſo in uſus monachorum conceſ- » ſæ non minuantur ab epiſcopis, immo potiùs, ſiquidem libuerit, augeantur. » Si ſecus faalnt, res ad notitiam Senonici metropolitæ referatur, qui omnia » in ſtatum priſtinum revocare curet, adhibitis ſuæ diœceſeos ſuffraganeis epi- » ſcopis. Actum Aquiſgrani actr. kalendas Martii, anno Ludovici piiſſimi auguſti duodecimo, indictione tertiâ; quod diploma Cointius integrum ex chartario Aurelianenſi retulit. Poſt uliquot menſes Alboinus abbas Aninſulæ a Ludovico auguſto præceptum obtinuit de libera eligendi abbatis facultate, datum Aquiſgrani pridie kalendas Junii, anno duodecimo, imperii Ludovici indictione tertiâ. Hic eſt Alboinus abbas, aliis Albanus (*a*) dictus, qui ſancti Carileſi baſilicam amplificavit, ornavitque, eamque per juniorem Franconem epiſcopum Cenomannenſem conſecrari caravit, & corpus ſancti Carileſi in eamdem transferri. Idem privilegium Reinoldus abbas a Carolo Calvo renovari impetravit.

ANN. CHR. 815. LXIX. Diploma pro Miciaco.

Aliud pro Aninſula.

(*a*) *Analeſt. to. 3. p. 273.*

Aquiſgrani adhuc verſabatur Ludovicus tir. nonas Junii, cùm Cluniaci permutationem, ab Hildebaldo Matiſconenſi epiſcopo factam, cum Warino, procurante Hilduino abbate & archicapellano, confirmavit. Non leviter prærereunda ejus rei commemoratio, quòd prima hæc ſit inſignis poſtea loci mentio, qui celeberrimo ejus nominis monaſterio dedit originem. Is mihi videtur eſſe Warinus Arvernorum comes, qui unà cum Berengario Toloſæ (*b*) comite Lupum-Centulli Waſconem rebellantem vicit, & coram imperatore læſæ majeſtatis convicit anno ejus ſæculi undeviceſimo. Tunc Cluniacus villa pagi Matiſconenſis pendebat ab ejus urbis eccleſia, eamque Ledôardus antiſtes obtinuiſſe dicitur u Carolo Magno in augmentum dotis eccleſiæ ſuæ cathedralis, ſancto Vincentio martyri ſacræ, cui hoc anno Hildebaldus præſidebat. Hunc inter & Warinum comitem, & uxorem ejus » Albanam convenit, ut commutationem quarumdam rerum inter ſeſe facerent pro » communi ſua utilitate. Dedit itaque Hildebaldus epiſcopus, *ex ratione ſui* » *epiſcopatus*,: Warino comiti & uaori ejus Albanæ in pago Matiſconenſi villam, » *cujus vocabulum eſt Cluniacus*, cum eccleſia ejuſdem villæ, & cum caſis, ugris, » exterisque ad eam pertinentibus; necnon villam Loptauuacum (*) in pago » Nivernenſi cum ſua eccleſia. Warinus verò & Albana eidem Hildebaldo ad par- » tem ejus eccleſiæ tradiderunt villam Genuliacum in eodem pago Matiſconenſi » cum eccleſia ibidem conſtructa, ejuſque appendicibus; necnon *in ducatu Ar-* » *vernico*, pago Donobreuſi, villam Liruinlas, cum rebus omnibus ad eam per- » tinentibus; qui poſterior locus conjecturam noſtram de Warino Arvernorum comite non parum confirmat; ubi vides, eccleſias laicis tum conceſſas etiam ab

LXX. Cluniaci permutatio a Ludovico confirmata.

(*b*) *Egineardi annal.*

(*) al. *Antuacum.*

epi-

ANN. CHR. 825.

Warinus comes Arvernorum.

Alba ejus uxor & Ava diſtinctæ.

epiſcopis, nempe cum earum dote, ſic tamen, ut miniſtros eccleſiæ procurarent. Duo pro more illius permutationis paria exempla confecta: quæ omnia Ludovicus „ ſingulari diplomate rata habuit, dato Aquiſgrani III. nonas Junias, anno duo„ decimo domni Ludovici piiſſimi auguſti, indictione tertiâ; idque Durandus diaconus ad vicem Fridugiſi recognovit. Litteras hujuſce permutationis legimus in charraceo codice bibliothecæ Boherianæ apud Divionem, ſimulque noritiani inveſtituræ de Cluniaco factam per Hildebaldum epiſcopum in manus Warini comitis & uxoris ejus, quæ conſtanter *Alba* ſeu *Albana*, quod perinde eſt, appellatur. Utræque litteræ datæ ſunt *anno duodecimo regnante Ludovico imperatore*, uti & præmiſſum Ludovici hac de re diploma, quod multoties recuſum exſtat, tum apud Cheſnium in notis ad bibliothecam Cluniacenſem, & in hiſtoria domus Vergiacenſis, tum apud Petrum Cuſſetum in hiſtoria Cabilonenſi, tum apud Corntium, alioſque. Quo pacto Cluniacum Ava obtinuerit, incertum: quem locum poſtea Willelmo fratri ſuo ad condendum cœnobium, toto orbe celebratum, conceſſit, ut ſuo loco videbimus. Non me fugit Avam hanc nonnullis eamdem videri cum Alba ſeu Albana Warini uxore: ſed prærer nominis diſſimilitudinem id omnino repugnat Avæ ætati, quæ ultra annum nongenteſimum proceſſit, pattemque Bernardum non ante annum octingenteſimum octogeſimum-ſextum amiſit. Cæterùm

Cluniaci ſtatus. (*a*) *Sæc. 5. Benedict. p. 75.*

Hildebaldus epiſcopus in villa Cluniaco *nobile cœnobium* in honorem beatorum a„ poſtolorum Petri & Pauli condidiſſe, & ſacraſſe dicitur in quodam inſtrumen„ to, a nobis aliàs (*a*) relato; eique duas eccleſias, unam in villa Corta, al„ teram in villa Galoniaco, aſſignaſſe: quod proinde clericorum collegium fuerit ante conditum a Willelmo cœnobium monachorum. Certè ante cœnobii conditionem duæ illic eccleſiæ erant, una ſancti Petri, quæ præcipua erat; altera ſanctæ Mariæ; & quædam donationes *ſacerdotibus ſervientibus in eccleſia ſancti Petri* ante id tempus factæ leguntur. Hæc in anteceſſum de celeberrimo loco.

LXXI. Synodus Pariſienſis de imaginibus.

Michaëlis imperatoris orientis legatis ac litteris permotus Ludovicus auguſtus, ſynodum epiſcoporum Lutecian-Pariſiorum ad kalendas Novembris indixit, ut Gallicanæ eccleſiæ ſententiam ac fidem de cultu ſacrarum imaginum proferrent. In illa ſynodo conditus eſt libet, collectus ex ſententiis veterum patrum & monumentorum eccleſiæ, quibus probarerur, retinendas quidem in eccleſia imagines ad fidelium documentum: at nequaquam adorandas, ullove ſuperſtitioſo cultu honorandas. Hujus collectionis præcipuus auctor cenſetur Agobardus archiepiſcopus Lugdunenſis. Miſſus liber Aquiſgranum pet Halitgarium & Amalarium epiſcopos ad Ludovicum, eidemque oblatus VIII. idus Decembris, ad Eugenium papam poſtea perferendus. Præcipirem collectorum diligentiam arguit Baronius, quòd prolixa collectio intra tam breve ſpatium eum maturo judicio fieri non potuerit. Sed cùm vereretur Ludovicus, ne lecto integro libro pontifex commoveretur; collecta ex eo capitula ei direxit per Hieremiam Senonenſem & Jonam Aurelianenſem antiſtites, dato mandato, ut hac de re prudenter ac moderatè cum Eugenio agerent. Quis fuerit hujuſce legationis eaitus, incertum: niſi quòd Gallicana eccleſia in ſua ſententia perſtitit uſque ad finem ſæculi noni, quo ferè tempore eum aliis eccleſiis in conſenſionem venit, approbato moderato cultu, quem ſub adorationis nomine antea rejiciebat. Multa in hunc librum objiciunt Baronius & Bellarminus, quæ non ſunt hujus loci. Hæc tantùm in tranſcurſu delibaſſe ſufficiat ad ea illuſtranda, quæ inferiùs hoc de argumento dicentur.

LXXII. Walafridi Strabonis vitæ compendium.

Wetini viſionem Walafridus Strabus ſeu Strabo hoc anno in paſchali feſto verſibus heroicis teddidit, quam Hetto, quondam epiſcopus & abbas, prosâ oratione litteris anno ſuperiore mandaverat. Hanc lucubrationem Walafridus aggreſſus eſt *juſſu Adalgiſi venerandi patris*, eamque Grimaldo archicapellano Ludovici Germaniæ regis nuncopavit, cùm vix annum ætatis octavum-decimum tranſegerat, ut in epiſtola nuncupatoria de ſa ipſe tellatur. De viro non incelebri quædam hic in anteceſſum præmittenda, quæ dicendis afferent lucem. Walafridi genus & patriam ignoramus, quamquam eum ex Alamannia ortum fuiſſe nulla mihi dubitatio. In carmine ad Chonradum comitem, obſcurum ingenio, *atque natalibus* ſe dicit. Strabus vel Strabo indiſcriminatim dictus eſt, quòd oculos diſtortos haberet: tametſi ſe Strabum dicere malebat. Hinc in verſibus ad Grimaldum magiſtrum, quem alio nomine Homerum vocat:

Edidit hæc Strabus, parviſſima portio fratrum.
Augia quos veſtris inſula alit precibus.
Strabonem quamquam dicendum regula clamet,
Strabum me ipſe volo dicere: Strabus ero.

Au-

Augiæ monachum & alumnum fuiſſe, vel ex his verſibus patet, quem recentiores plerique, poſt Trithemium, ſancti-Gallenſibus adjungunt. Augiam ipſe ſuam itetum vocat in fine poëmatis de ſancto Mammete martyre. ANN. CHR. 825.

Illic ſanctæ tui Mammes memor eſto poëtæ,
Augia quem felix Strabonem nomine nutrit.

Herlebaldum Augiæ abbatem dominum, Tattonem præceptorem, Maurum HRsbanum etiam magiſtrum ſuum vocat. Præcocis ingenii eum fuiſſe probant verſus ab eo ſcripti ad Ebonem Remenſem anno ætatis quinto-decimo, aliaque ad Agobardum Lugdunenſem archiepiſcopum;

Dum vix ter ſenos habuiſſet temporis annos.

quo anno Wetini viſionem verſibus luſit, acroſtichis nomina retegens quorundam mortuorum, quos Hetto nominibus propriis, ut eorum memoriæ parceret, deſignare noluerat. Familiaritatem habuit cum primoribus ejus temporis viris, immo etiam cum regibus, quos verſibus celebravit. Ejus poëmata primus edidit Henricus Canſius: in quibus ſuum in literas ſtudium prodit Walafridus, ita ſcribens ad Agobardum.

Nam, fateor, ſi certa mihi nunc optio detur,
Ut capiam mundi dona, vel ingenii:
Otia liberiùs verum ſecura ſciendi,
Aurea quàm facta, ſed peritura, ſequar.

Hæc juvenilia oblectamenta erant. Cæterùm ad ſeria quoque ſtudia eum haud inhabilem fuiſſe teſtantur reliquæ ab eo lucubrationes, nempe libri duo de vita & miraculis ſancti Galli, quos etiam metro reddere cœperat, ſed opus imperfectum reliquit: liber de vita ſancti Othmari abbatis ſancti Galli; expoſitio in ſeptuagintaſex primos pſalmos, quæ nondum edita ſervatur in bibliotheca ſancti Galli, gloſſæ in ſcripturam ſacram; denique liber de eccleſiaſticis officiis, quod præcipuum ejus opus eſt. De his, deque abbatiali ejus dignitate & obitu pro nata occaſione inferiùs agendum.

LXXIII. Hunnafeldenſe monaſterium.

Sub initium hujus anni factus eſt *publicus conventus Popponis comitis & totius comitatus in terminis villæ, quæ dicitur Gerſmari;* in eoque facta eſt magna inquiſitio de terminis monaſterii, *quod nuncupatur Hunnafeld*, cujus bona quidam vicini invaſerant. Pendebat hoc monaſterium a Fuldenſi, cujus legati ad hoc placitum convenerant. Reſtitutio ab invaſoribus facta, qui ea in beneficium deinceps acceperunt. (a) Exſtat in libro ſecundo traditionum Fuldenſium (a) ejus placiti notitia, facta anno ab incarnatione Domini octingenteſimo viceſimo-quinto, Ludovici imperatoris duodecimo, menſe Februario, id eſt x. kalendas Martii. Porro hoc monaſterium virginum a Carolo Magno ſub titulo ſanctæ Crucis originem habuiſſe, & in collegialem vertiſſe eccleſiam, ex Browero (b) iotelligimus, qui collegiales eccleſias, Fuldenſi olim monaſterio ſubjectas, recenſens, primo loco memoroit *ſanctæ Crucis Hunfeldiæ ex parthenone virginum a Carolo Magno:* ar ſitum non indicat. Aliud placitum Popponis comitis anno Ludovici quarto-decimo habitum (c) eſt, cui Rabanus abbas interfuit.

(a) *Tradit. Fuld. p. 544.*

(b) *Antiq. Fuld. p. 147.*

(c) *Tradit. Fuld. p. 545.*

LXXIV. Arnulfus aliique abbates inſignes mortui.

Hoc eodem anno e vivis exceſſerunt inſignes abbates, Arnulfus Glonnenſis ſeu ſancti Florentii-veteris apud Pictones in diœceſi Andecavenſi, Apollinaris Flaviniacenſis ſimul & Reomaenſis in Burgundia, quibus Frodbertum abbatem ſancti Petri apud Senonas adjungunt. Laudatus eſt jam non ſemel Arnulfus abbas Glonneoſis, idemque, ut mihi videtur Herenſis, qui non parum conrulit cum Benedicto abbate Anianenſi ad teſtituendam in Gallia monaſticam diſciplinam. Ejus obitus notatur hoc anno, ſucceſſorque Hilboldus in brevi chronico Glonnenſi, his verbis: *Anno octingenteſimo viceſimo-quinto, indictione tertiâ, Hilboldus abbas efficitur, obeunte Arnulfo anno ſexto-decimo*, id eſt, ſi bene capio, anno regimiois ſui ſexto-decimo. Ejuſdem nominis eodemque tempore abbates Herenſes fuere Arnulfus & Hilboldus, niſi quòd ſuperiori anno Hilboldus Arnulfo ſucceſſiſſe dicitur, ſed faeili calculi errore, qui non impedit, ne unos eoſdemque utrobique abbates fuiſſe exiſtimemus. Hinc corrigendus index abbatum Sancti Floreotii in Gallia chriſtiana, ubi Frotherrus Arnulfo ſubrogatur, qui non Arnulfo, ſed Hilboldo poſt annos aliquot ſuffectus eſt. Apollinaris abbas obiit pridie kalendas Aprilis, anno duodecimo imperii Ludovici, ex chronico Hugonis abbatis Flaviniacenſis. Succeſſit in utroque loco

ANN. CHR. 833. loco Vigilius, Flavinlacenſi nimirum & Reomaenſi. Defuncto etiam per id tempus Frodberto abbati ſancti Petri apud Senonas ſuffectus eſt Albertus. Obiit eodem anno abbas Caſtrenſis, cujus nomen ignoratur. Adelmus ejus ſucceſſor ab aſtrologorum delirils converſus eſt ad ſpeculandam librorum ſacrorum myſteria, ut ex his verſibus intelligitur.

Quæ ventura forent, tentavit prodere Adelmus,
Aſtrorum vanis luſus imaginibus.
Ex libro Moſis vitæ ſecreta futuræ
Novit, & hoc ſacro lumine vera videt:
Aſtrorumque loco ſunt illi vulnera Chriſti.
Non ſunt majora his ſidera vulneribus.

LXXV. Montis-ferrati deſcriptio. Inſignium ordinis noſtri locorum, etiam ante condita inibi monaſteria, inveſtigare origines, non videtur a noſtro propoſito alienum. Hoc in genere modò nobis occurrit Mons-ferratus, celebri in primis noſtri ordinis monaſterio, ſed præcipuè beatiſſimæ virginis Mariæ cultu illuſtris, cujus primam celebritatem ad hæc tempora refert illuſtriſſimus Petrus de Marca, editâ ſingulari diſſertatione de origine & progreſſu cultus beatæ Virginis in ſacro illo monte. Et primò quidem præmittit ejus loci deſcriptionem, quam totidem magni viri verbis (*a*) huc afferre gloriabimur. Celebris eſt in Lacetania Mons-ferratus, Dei-paræ virgini jam olim hodieque ſacer, & monaſterio ordinis ſancti Benedicti inſignis, non tantùm ob (*a*) *Marca Hiſp. col.* 206. „ cautium eminentiam commendandus, ſed præcipuè ob ludentis naturæ in effigianda „ illa mole artificium. Ibi enim ab imis radicibus in columnarum modum per„ petuâ ſerie ex latere uno, quà Rubricato flumine abluuntur, jugi faſtigia con„ ſurgunt. Illis imminet via ad latus, ornata virentibus arborum foliis, ne ocu„ li viatorum conſpectu præcipitii lædantur, quod infra eſt. Hac igitur ad are„ am planam, in qua conditum monaſterium, & elegans baſilica nova veteri ad(*) *Monaſter.* „ jecta. Inde proſpectus eſt, hinc ad inferiora juga, Auleſiæ & Martorelli oppi„ da; illinc ad ſubjacentem vicum Monaſteriolum (*), & in pagos Vallenſem „ atque Manreſenſem, & in Pyrenæos montes, quamquam longo intervallo re„ motos. Ex hac area rurſum ædibus imminentes ſcopuli ordine & figurâ colu„ mnari caput in altum efferunt: ad quorum verticem laborioſis & anguſtis ſca„ larum gradibus rupi affixis enituntur quidam: alii verò per anfractum montis & „ ſcrupeas ſemitas. Inibi mons in duas partes, ac ſi ferrâ ſectus eſſet, unde il„ li nomen, finditur, per ſcopulos ſeſe continuos attollens, convalle per decli„ via jugorum hinc & inde porrectâ, quæ torrente e ſuperiore vertice delapſo, „ & aggeſtâ e confluentibus quaquaverſum imbrium ruinis aquâ tumido, per me„ dium ferè ſecatur, Vallilimala dicta; quæque dein ad monaſterii muros promiſ„ ſa, deſinit in Rubricato. Et hic eſt limes epiſcopatuum Barcinonenſis & Auſo„ nenſis ſive Vicenſis. Cæterùm ſuperior illa pars convallis, aſperrimis rupibus & „ arboribus interſecta, ab anachoteris incolitur: quorum caſæ ſaxis affixæ aptam „ huic vitæ inſtituto habitationem præbent. Hactenus a viro eloquentiſſimo deſcripta eſt pars montis potior, quà ſcilicet a Rubricato ad ædem ſacram orienti obverſa protenditur; deinde ab æde illa ad convallem & ſummum montis caeumen. Si quis Barcinone iſtuc acceſſerit, alia ſe prodit ejus montis facies ad meridiem. „ Continui enim ſcopuli videntur, illinc nudi, hinc arboribus veſtiti, in altum aſ„ ſurgentes, qui viatori ſpem itineris aſperitate ſuâ penitus adimunt, niſi quate„ nus ſe viæ exordiis committens, per illud latus montis in gyrum enititur, & „ ad illam viam accedit, quæ in flexu orientis columnatis jugis impoſita occur„ rit, uti jam diximus. Per illud autem flexuoſum iter gradientibus, poſtquam ad „ editiora loca perventum eſt, amœniſſimus eſt proſpectus in ſubjacentem oram „ uſque ad campum Penitenſem & montes illos, qui cingunt Tarracunenſem. A „ latere ſeptemtrionis mitior eſt via, luxuriantibus arborum frondibus perpetuò „ virens, quæque oculis blanditur per novas rupium figuras, quæ, ferè continuæ „ & indiviſæ, in varios euneos faſtigiantur: ita ut hinc turrita caſtella, illinc or„ ganorum muſicorum tubi, alibi eques inſidens equo, atque aliæ diverſæ figuræ „ exprimi videantur, miro naturæ laſcivientis opere ſeu prolapſione. Hactenus Montiſſerrati deſcriptio, prolixa quidem, ſed grata & jucunda non ſolùm ob celebritatem loci, ſed etiam ob auctoris illuſtriſſimi elegantiam & auctoritatem, qui locum ſacrum curioſè luſtraverat, & præcipuo ſtudio venerabatur.

LXXVI. B. Mariæ quando illic coli cœpta. Jam verò quo tempore glorioſiſſima Virgo Dei genitrix in ſacro illo monte coli cœperit, non levis eſt difficultas. Propius fidem eſt id quod ſcribit (*b*) eruditiſſimus antiſtes, Francos illius cultus fundamenta jeciſſe, quando Ludovici regis du(*b*) *ib. col.* 333. *& ſeqq.*

ctu,

ctu', & Caroli Magni illius patris auſpiciis, Barcinonem civitatem a Sarracenorum ſervitute vindicarunt. Obſeſſâ quippe Barcinone anno octingenteſimo-ſexto, & Mauris ereptâ Gallicorum armorum pondere atque Chriſtianotum indigenarum deditione, ad caſtrum quoque Terraciæ eâdem felicitate pugnatum eſt: quod oppidum eſt noo ignobile, in Vallenſi pago ſitum in conſpectu Montis-ſerrati, modico ab ejus radicibus intervallo. Eſt io eodem quoque Vallenſi pago ſancti Cucuſatis monaſterium, a Ludovico tunc excitatum io ruderibus caſtri Octaviani. Quid vetat, quin ſuam quoque in beatam Mariam pietatem protulerit, oratorio in montis illius jugis excitato; ibique victoriarum ſuarum veluti trophæum in jugis illis poſuerit? Accedit quòd aooo præſenti octingenteſimo viceſimo-quinto accidit infauſta illa & nefanda Aizonis Gothi proditio, qui a comitatu regio ex Gallia ſecedens, Auſonam per dolum iovaſit, & auxilio Abderhamenis Sarraceni avulſit a regno Gallico, quidquid a Rubricato amne uſque ad Sicorim & Iberum iotercipitur: quæ tamen ab Aizone vix retenta, in Sarracenorum ditionem mox inregra ceſſere: donec victricibus armis Wicfredi comitis Barcinonenſis ex parte repetita ſunt, propagaro dein per varias bellorum vices ſequentium comitum imperio, qui tandem Ilerdam & Dertuſam recepere. Wicfredus ille, cui Piloſi cognomen hæſit, primus Manreſæ oppidum cum adjunctis agris, ipſoque Monte-ſerrato uſque ad Equalaram eripuit a Sarraceois, adjectâ regioni iſti Manreſenſis comitatus nomenclaturâ & dignitate. Tunc ad Auſonenſem pagum profectus cum exercitu, Mauris ex eo undequaque pulſis, ad reſtaurandas eccleſias animum converrit anno octingenteſimo octuageſimo-octavo. Idem eccleſiam vici Auſonenſis luculentis reditibus donavit, & monaſterium Rivipullenſe ordinis ſancti Benedicti, a ſe condirum, ſumma cum munificentia locupletavit. Inter cætera illi contulit eccleſiam beatæ Mariæ, in cacumine Montis-ſerrati poſitam, ut patet ex tabulis donationis, quas Lotharius rex Francorum confirmavit, factâ mentione diſertâ eccleſiæ beatæ Mariæ, ſitæ io cacumine Montis-ſerrati. Exſtabat ergo ibidem beatæ Mariæ eccleſia, & quidem ante illam Aizonis defectionem & Sarracenorum deinde in ea loca imperium, atque adeò ante annum octingenteſimum viceſimum-quiotum. Si quis verò ejus eccleſiæ orlginem referre velit ante Maurorum in Hiſpanias irruprionem, quæ accidit anno ſeptingenteſimo decimo-quarto, non omnino repugnar illuſtriſſimus diſſertator, quando major eccleſiæ veruſtas adjicitur, quod eſt præcipuum ejus diſſertarionis propoſitum, etſi de Francorum gloria, quam ſuo illo opere commendare volebat, inde aliquid derraharur. Certè vetus locorum rraditio haber, repertam illic a paſtoribus imaginem beariſſimæ Virginis, narum ſinu ſuo complectentis: cujus religione perfuſi vicini, atque adeò Franci regionis Indeptæ domini, noà cum Gotholenſibus indigenis conſilium de conſtruenda in ejus honorem eccleſia ſumſerint. Quo verò tempore ad illam eccleſiam inſigne, quod modò illic viſitur, cœnobium accreverit, ſuo loco dicturi ſumus. ANN. CHR. 825.

NOn ultra hunc annum differri poteſt origo monaſterii ſancti Aniani (*) & ſancti Laurenrii martyris, quod Durandus abbas In pagi Narbonenſis villa, olim dicta Vernodobro ad fluviolum cognominem exſtruxit. Diſtat æquali ferè octo milliarium inrervallo a Biterris (*) & a ſancto Pontio-Tomeriarum, poſitum ut dixi, ad amnem Vernodubrum, (*) io valle peramœna. Ut ejus monaſterii primordia ulteriùs non differamus, perſuadet regiæ turelæ præceptum, Durando abbati a Ludovico & Lotharlo auguſtis conceſſum anno imperli tertio-decimo, ejus ſæculi viceſimo-ſexto. Illis lirteris notum fit oniverſis, quòd Durandus abbas in Septimaniæ pago Narbonenſi monaſterium novo opere io honorem beatiſſimi Aniani confeſſoris Chriſti inchoaverit io villa, quæ dicitur Vernodubrus, loco Holatiano, in proprio, quod Ludovicus imperator eidem liberiali munificentiâ contulerat: ibidemque monachos perplures congregaverit, quibus abbatem, nomine Woïcam, præfecit, quibuſdam rebus, manclpiis, libris, variâque ſupellectile eidem monaſterio collatis: quæ omnia per chartulam rraditionis Ludovico imperatori ad proprium tradere cupiebar; ut per ejus providentiam & auctoritatem monaſticus ordo ibidem In perpetuum conſervaretur. Hoc donum gratanter accepit Imperator, atque hoc monaſterium cum univerſis rebus ad illud pertinentibus In ſuam defenſionem ſuſcepit: ut quietiùs ibidem ſervi Dei vivere, ac Domino famulari poſſent, & contra malos homines res ejuſdem cœnobii defendi, ſicut aliæ res imperialis proprietatis: rogans inſuper ſucceſſores ſuos, ut idem monaſterium ſub ſua ſpeciali ruitione retineaot, neque patiantur, ut epiſcopo, ullive alreri monaſterio ſubjiciatur, aut in beneficium cuivis tribuatur. Denique conſtiruit idem Imperator, ut mortuo abbate monachis alium per ſuum ipſius ſucceſſorumque conſenſum ſecundùm regulam eligere liceat ANN. CHR. 826. LXXVII. S. Aniani monaſterium in Septimania conditur. (*) *S. Chiaico.* (*) *Beziers.* (*) *Vernazobre.*

ANN. CHR. 826. „ liceat. Actum Carifiaco palatio regio kalendis Auguſti, anno tertio-decimo Ludovici piiſſimi auguſti, Lotharii quarto, indictione quartâ. Hirmiinmaris notarius ad vicem Fridugiſi diplo'na recognovit. Quis fuerit ille *Durandus abba*, ſic eum nudè Ludovicus in ſuperiori diplomate appellat, haud compertum. Non videtur ulli monaſterio addictus fuiſſe, ſed potiùs unus ex illuſtribus illis abbatibus, qui in comitatu imperatoris erant; aliàs certè monaſterium ſuum ipſe rexiſſet, non per Woicam, & imperator eum certi monaſterii abbatem dixiſſet. Sunt qui putent eum eſſe Durandum diaconum, qui Helifacaris, & Fridugiſi notarius erat, multaque diplomata ad eorum vicem recognovit ac ſubſcripſit. Hæc conjectura, quam in medio relinquere malim, quàm incaſſum diſcutere. De Woïcæ abbatis rebus geſtis ac ſucceſſoribus nihil invenimus ante Frojam abbatem, qui locum rexit Caroli Simplicis principatu.

LXXVIII. Adalhardi abbatis Corbeiæ obitus.

Sed reficiendæ oratio eſt ad hujus anni initium, quo ſanctus Adalhardus ſenior, magnum illud Corbeiæ, immo totius monaſtici ordinis, ne dicam Galliæ, lumen, (*præſidium totius Europæ* vocat Paſchaſius) exſtinctum eſt, immo in cælos tranſlatum, ut fulgeat in perpetuas æternitates. Sub finem anni ſuperioris, cum emeritus ſenex, velut alter Simeon, ad natalem Domini diem accenſis lampadibus occurrere, & regem regum Dominum Jeſum-Chriſtum, procedentem de thalamo ſuo, ulnis ſuis ſuſcipere ſtudioſè pararet; triduo ante ſacrum illud feſtum graviſſimâ febre tentari cœpit, dum pro ſuo more mediâ nocte in baſilica precibus vacaret ac lacrymis, unde cognomen Jeremiæ accepit. Ita nihilò minùs perdurans ad vigilias tantæ feſtivitatis, iiſdem unà cum fratribus interfuit, quò altiùs canebant chori, eò ampliùs in jubilo mentis effuſus in lacrymas; ſicque ad matutinas laudes perſevetavit. Ingraveſcente in dies morbo, ipſe nihilò minùs invicto animo jugiter Deo intentus erat, rebuſque omnibus providendis & ordinandis, quaſi nihil mali pateretur; ſed præcipuè expurgandæ conſcientiæ animum applicabat; veniam de erratis ab omnibus petens, omnibuſque tribuens: & cùm ad quædam diſcutienda non ſatis parem ſe crederet; quibuſdam e fratribus, quorum unus Paſchaſius erat, ea examinanda expoſuit, anxius ac ſollicitus, an divinum de his judicium ſuſtinere poſſet, quæ magis alios, quàm ipſum ſpectabant. Serenatâ demum conſcientiâ, omnes ac ſingulos monebat inſtruebatque, & ut poſt obitum ſuum de eligendo ſucceſſore pacificè agerent, hortabatur, nullâ Walæ fratris mentione factâ. Dein fidem ſuam expoſuit; ac ſalutaria monita, quæ ſuis commendare ſolitus erat, denuo inculcavit, ut ea firmiùs eorum animis inhæretent. Interim quotidie in oratorio beati Martini, quem profuſiori ſtudio ſemper coluerat, miſſas audiens, communionem ſanctam percipiebat ad ultimum vitæ ſuæ diem. Eo inſtante, adfuit e Bellovacis beatus vir Hildemannus epiſcopus, quem ipſe monachum nutrierat, eique deinceps jugiter adſtitit ad extremum vitæ halitum, atque ipſum propriis manibus unà cum fratribus ſepelivit. Eodem monente interrogatus vir ſanctus a fratribus, qui eum peccatorum pondere prægravatum non eſſe ſciebant, num benedicto oleo, ſicut ab apoſtolo Jacob traditum eſt, petungi vellet; tum ille, erectis in cælum oculis, id ſe maximè cupere ſignificavit. Dum hoc ſacramentum eidem miniſtraretur, ipſe lacrymis perfuſus, oculis in Deum defixis, ex„ tentis ad cælos manibus, invocans Spiritum-ſanctum dicebat: Nunc dimittis ſervum „ tuum, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace, quia percepi omnia tui my„ ſterii ſacramenta. Et nunc quid ſupereſt, niſi ut ad te veniam? verumtamen „ non ſicut ego volo, ſed quod tu vis, fiat. Deinde frequenter ingeminabat, ſe lætum mori, ut ad Deum perveniret, & ad gaudia ſempiterna. Denique Chriſti Domini viſione recreatus, peracto die octavo natalis ejus primâ luce diei ſequentis matutinos coram ſe recitari præcepit; quibus dictis, obmutuit. Tunc convenientibus unà fratribus omnibus, communionem ſanctam percepit horâ diei primâ, & continuis dein fratrum precibus Deo commendatus, eâdem, quâ Chriſtus horâ ſpiritum Deo reddidit, ferè octogenarius, IV. nonas Januarii; quo die in martyrologio Nevelonis Corbeienſis monachi ſignatur *Natalis ſancti Adalardi confeſſoris & abbatis, cui Chriſtus in tranſitu mortis apparuit*. Ipſo die paſtum fratribus perſolvere debebat præpoſitus Ternacenſis. Primus res ab eo geſtas funebri potiùs oratione, quàm ſtylo hiſtorico litteris mandavit Paſchaſius Radbertus, ejus diſcipulus ac familiaris, qui eum ſolum abbatem, id eſt unum hoc nomine dignum, ſe reperiſſe dicit; unum ex univerſis, qui alterius potiùs quàm ſua commoda quæreret, qui ſuos cordatiùs ac teneriùs, non ſecus ac mater unicum filium, diligeret. Hunc idem auctor Jeremiam ob præcipuum donum lacrymarum, Antonium ob virtutum allorum æmulationem vocat; Aurelium-Auguſtinum, tum ob id, quòd vivente ipſius anteceſſore abbas Corbeienſis electus ſit, tum ob doctrinam & eloquentiam; quo in genere ejus epiſtolas laudat, & poſt eum Gerardus, quas excidiſſe dolemus.

Trium

Trium linguarum peritiam habebat, Romanæ vulgaris, Teutiscæ seu Teutonicæ, & Latinæ. ANN. CHR. 826.

Ex ejus scriptis supersunt tantùm Statuta pro suo monasterio, fragmentum libri de ordine palatii apud Hincmarum, & Breve admonitionum, quas fratribus suis facere solebat. Statutis ejus paucula inserta sunt a posteris, ut obitus Ludovici augusti, qui ei annis quatuordecim supervixit; nam Adalhardum anno ejus seculi vicesimo-sexto ineunte decessisse constat. Vicesimum-quintum præfert chronicon Saxonicum, at secundùm veterem calculum, qui novum annum a paschate inchoabat, Corbeiæ-antiquæ præfuit annis ampliùs quadraginta, novæ dumtaxat quatuor. Successores ejus, Wala frater in antiqua, Warinus in nova. Virtutes ejusdem multis prædicat Paschasius, prudentiam & justitiam, sed in primis fidem in promissis: cujus virtutis specimen exhibet in fragmento epistolæ, Lothario Imperatori scriptæ in hæc verba. *Quid putas*, inquit, *o princeps? si fides sæpe inter cruores & sævientium arma, etiam inter paganos, tantùm valuit, ut quisque se committeret alterius fidei sacramentis: quantùm valere debeat fœdus Christiani in veritate promissum? Non te decipiat aliquis, obsecro*, inquit, *imperator: quia fides cùm contra aliquem violatur, non homo sed Deus testis, & veritas in ea contemnitur.* Felix Lotharius, si tam salubri consilio adhæsisset.

Post Paschasium sancti Adalhardi vita strictiori modò scripta est sæculo undecimo a Gerardo Corbeiæ monacho, post abbate & conditore Sylvæ majoris in pago Burdegalensi, qui & libros de ejus miraculis duos adjecit, in quibus de ejus elevatione & cultu actum est. Sepultus est vir sanctus in basilica sancti Petri *sub fastigio*, id est turri, inter ejusdem ecclesiæ medioximæ quatuor centra seu axes turrim sustinentes; hoc est ante gradum cancelli inferioris, qui presbyterium a choro separabat; tectus polito lapide, super quem hoc epitaphium octonis sculptum versibus legebatur.

Hìc jacet eximiæ meritis venerabilis abba
Noster Adalhardus, dignus honore senex;
Regia prosapies, paradisi jure colonus;
Vir caritate probus, moribus atque fide.
Quem dum sub tumulo recolis tu quisque viator,
Cerne quid es, quid eris: mors quia cuncta rapit.
Nam post octavas Domini hic carne solutus,
Succedente die astra petivit ovans.

LXXIX. Herioldus Rex Danorum baptizatus, Anscharium secum ducit.

Cùm Iugelheimi prope Moguntiam Ludovicus mense Junio moraretur, ad eum accessit Herioldus Danorum rex cum uxore multoque suorum comitatu, regno suo pulsus; qui, suadente imperatore, christianam professus fidem, Moguntiaci, in basilica monasterii sancti Albani, cum conjuge aliisque, quos secum adduxerat, sacri baptismatis undâ perfusus est, plurimisque muneribus donatus ab imperatore, qui eum e fonte levavit, Judith augustâ idem officium ejus uxori exhibente. In patriam reversurus, evangelii præconem ab imperatore petiit, qui ipsi continuò adhæreret, sibique ac subditis suis ad corroborandam suscipiendamque fidem magister esset doctrinæ salutaris. Cùm talis vir ad id officii anxiè quæreretur, imperatori suggessit venerabilis Wala Corbeiæ abbas, unum se habere monachum, is Anscharius erat, ad id muneris aptissimum, optimis præditum moribus multoque affectum studio in religionem; at se nescire, hanene provinciam libenter susceperus esset. Vocatus in palatium Anscharius, qui ante tres annos in novam Corbeiam docendi gratiâ missus, fortè in Corbeiam-veterem jam reversus erat, ad omnia, quæ sibi præciperentur, paratum se esse respondit. Multis hoc propositum iusanum aut impossibile reputantibus, eumque dehortantibus, ipse nihilò minùs in sententia persistens, hominum consortia fugere, domi manere, & in quadam vinea, palatio proxima, solus degere, orationi ac lectioni vacare. Adjunxit se ultro illi Autbertus ejusdem Corbeiæ monachus, qui tunc cum Wala abbate in palatio erat.

Ambo itaque deducti sunt ad imperatorem; qui eorum proposito maximè delectatus est. Acceptis omnibus subsidiis, quæ tanto itineri ac proposito necessaria videbantur, profecti cum Herioldo rege, non sine gravi difficultate Coloniam perveniunt, Danis super eos parum inrentis, quippe qui longè aliter educati fuerant. Eam sedem tunc regebat Hadelboldus antistes, qui eorum necessitati compatiens, navem eis peculiarem, ubi sua reponerent, concessit, duabus mansunculis instructam: quarum unâ Herioldus usus, deinceps cum eisdem familiariùs agere cœpit, eorumque contuberulo delectari. In Daniam appulsi, mox evangelium circumqua-

ANN. CHR. 826. qoe diſſeminare cœperunt. Votis ac conatibus piis reſpondit ſucceſſus, multique exemplo & doctrinâ eorum ad fidem perducti ſunt. Porro ad propagandam religionem nihil opportunius aut conducibilius evangelicis præconibus viſum eſt, quàm inſtitutio ſcholarum, in quibus pueri indigenæ cum litteris, tum fidei chriſtianæ myſteriis erudirentur. Quæſiti ad hoc pueri, quos emerent, aut voluntarios adducerent. Quidam etiam ab Herioldo ſuppeditati, ex quibus primum ſeminarium duodecim ampliùs puerorum inſtitutum eſt. Cùm verò tam arduo duo non ſufficerent operi, adſciti allunde adjutores, quorum ope ac ſubſidio chriſtiana religio in illis partibus mirificè propagata. Poſt bienninm Autbertus gravi morbo correptus, inde ad novam Corbeiam curandæ valetudinis causâ deducitur: ubi languore diutino ingraveſcente, felici tranſitu in tempore paſchæ, otî cælitus ei prædictum fuerat, extremum diem clauſit.

LXXX. Corbeiæ novæ donatio ſub Warino abbate facta.

Per id tempus Ludovicus auguſtus monaſterio novæ Corbeiæ, ſuo juſſu ab Adalhardo ſeniore conſtructo, ad ſubſidium monachorum conceſſit capellam, quam dum genitor ipſius Carolus in caſtello Heresburgo ædificari curaverat, cum omnibus rebus, mancipiis ac decimis ad eam pertinentibus. Actum *Ingilinheim* palatio regio, datumque XII. kalendas Julii, anno ejus imperii tertio-decimo, indictione quartâ. Ad hæc Meppiam cum ſua eccleſia idem Ludovicus eidem cœnobio contuliſſe dicitur cum marca circumpoſita, quam a Bernhardo comite emerat. Superior donatio facta eſt ſub Warino Corbeiæ-novæ abbate, tametſi nulla ejus mentio ſit in diplomate Ludoviciano, quod Nicolaus Scatenus (*a*) vulgavit primus, Comtius ex Monumentis Paderbornenſibus retulit. Warinus illuſtri apud Saxones ortus genere, parrem habuit Egbertum, *comitem ac ducem clariſſimum* cis Wiſeram; *matrem ſplendidiſſimam*, Idam nomine, *cujus fratres æquè clariſſimi viri*, ex quorum ſorore oata eſt Hadewic, quæ ad regimen Heriſordenſis monaſterii *divino nutu* promota fuiſſe perhibetur in libello de tranſlatione ſanctæ Puſinnæ virginis in monaſterium Corbeiæ-novæ. Hadwigis frater erat Cobbo, *qui in palatio Caroli* Calvi *quotidianis ejus adhærebat obſequiis*. Hinc explodirur fabuloſa Warini genealogia, a Meibomio relata ex Johanne Letznero. Tumidum ex genera faſtum in Warino videtur carpere Paſchaſius (*b*) in libro primo de epitaphio Walæ, qui eum ad menſuram monaſticæ diſciplinæ ac modeſtiæ reducturus fuiſſet, teſte Paſchaſio ipſo, ſi non tam citò in Italiam rurſus propoſus eſſet. *Pro certo namque comperimus*, inquit, quia ultra *nequaquam ibi præeſſet* Warinus, *priuſquam de ſe humilia ſentire debuiſſet, & non inflari pro genere, non delicias amplecti, non laſcivire ungit ſæculi & vanitatibus, neque quæ mundi ſunt ſectari*. Warinus tamen *admirandæ ſanctitatis* prædicatur a Witichindo in libro ſecundo annalium; quod elogium ſi verum eſt, eum ab hac ſuperbia demum reſipuiſſe oportet, aut certè Paſchaſium quodam in eum præjudicio, quod ſit nonnumquam etiam in ſanctis viris, laboraſſe.

(*a*) *Annal. Paderborn. p.* 83.

(*b*) *Paſchaſ. lib. 1. c. 20.*

LXXXI. Capitulare Ingelheimii.

Antequam Ingelheimio diſcederet imperator, capitulare ibidem edidit, in quo inter alia ſancitum eſt, ut, ſi quis ſacerdotem aut levitam, monachumve interfeciſſet, vel debilitaſſet; ſexaginta ſolidos perſolveret, armiſque relictis in monaſterio reliquum vitæ ſub arta pœnitentia exigeret. Ad hæc, ut privilegia, eccleſiis & clericis conceſſa, ſemper incorrupta remanerent. Ingelheimio Francofurtum ſecundo Mœno delatus eſt imperator menſe Octobri, ubi medio menſe coovenrum habuit, & Aizonis defectionem accepit. Inde reverſus Ingelheimium præce-

Gotafridus abbas Gregoriani monaſterii.

» ptum immunitaris exemplo Caroli genitoris ſui conceſſit monaſterio, quod nun-
» cupatur Confluentis, in honorem ſancti Gregorii, conſtructum in pago Elſacien-
» ſi, rogatu Gotafridi venerabilis ejus loci abbatis. Actum *Ingilheim* palatio re-
» gio, VI. kalendas Novembris, anno ejuſdem imperatoris tertio-decimo, indictio-
» ne quartâ. Hic eſt Godefridus abbas, qui unà cum Berooldo Argentoratenſi epiſcopo arbiter a Ludovico imperatore conſtitutus anno ſuperiori dicitur ad finiendam litem inter Victorem epiſcopum Curienſem atque Rodaricum & Herloinum comites, qui ejus epiſcopatus quædam bona per vim retinebant. Legimus hac de
» re diploma Ludovici auguſti, quo Victorem Curienſem epiſcopum a Rodarici in-
» feſtationibus ſecurum reddit ſub eorumdem miſſorum teſtimonio. Actum *Stra-
» ßburg* civitate VIII. kalendas Auguſti, anno ejus Imperii duodecimo, indictione
tertiâ.

LXXXII. Heiſtulfo epiſcopo Moguntino ſuccedit Otgarius.

Mortuus eſt hoc anno Heiſtulfus Moguntinus antiſtes, & quidem V. kalendas Januarii, ſepultuſque ad ſanctum Albanum, poſtquam Herioldum Danorum regem, ut veri ſimillimum eſt, baptizaſſet. Suffectus in ejus locum Otgarius abbas Weidenburgenſis, quem Grimaldus in abbatiæ regimine excepit. In codice fratrum conſcriptorum monaſterii ſancti Galli, inter nomina fratrum de monaſterio *Voizamburg* notantur poſt Atonem epiſcopum *Otger epiſcopus & Grimaldus abba*. Otgarius in-

ter

ter hujus ſæculi fluctus admodum conſtans fuiſſe traditur, ſacris in litteris ſtudioſus, animo placidus, & longâ exercitatione probatus. Multa recurreret de eo agendi occaſio per annos viginti-duos, quibus Moguntinam ſedem tenuit, ſucceſſorem Rabanum ſortitus. ANN. CHR. 826.

LXXXIII. Swarzachium tranſfertur.

Duplex ſuperiùs diſtinximus monaſterium Swarzachium, primum antiquius, procedente (a) ſæculo octavo conditum in diœceſi Argentoratenſi: alterum uno ſæculo poſterius in Wirziburgenſi. Primum illud *Arnolfeſauve* principio dictum a Ruthardo primitus conditum in ſiniſtra Rheni ripa, cùm incendio conſumtum fuiſſet, in alteram ripam hoc anno tranſlatum eſt, probante Ludovico auguſto ad preces Widonis abbatis, ut regium diploma fidem facit a Guillimagno relatum: in quo » venerabilis abbas, Wido de *Arnolfeſauve*, comitante ipſum Bernalto epiſcopo » Argentinenſi, imperialem celſitudinem adiiſſe dicitur, & monaſterium ſuum flam» mis abſumptum expoſuiſſe; inſuper a comita Rutelino, in cujus comitatu ſitum » erat, ſa multis affici injuriis: ideoqua rogare, ut illud ultra Rhenum fluvium, » in propriam Salicam terram, transferre ſibi liceat, pertinentem ad curiam Ul» manam: cum eo tamen, ut jus, quo cœnobii fundator comes Ruthardus ipſam » cortem dotavit, firmum & inviolabile permaneat. *Et quia prædictum cœnobium*, inquit imperator, *tranſferre cogitamus, ipſum quoque nomen mutare voluimus; & nomen, quod Erchangarus comes, in cujus comitatu ſitus eſt locus* novi monaſterii, *impoſuit; nos quoque firmantes Schvvarzach monaſterio coaptamus*. Datum anno Ludoviciani imperii tertio-decimo. Mendoſum eſt hoc diploma in appendice chronici Yepeſiani. Swarzachium tranſfertur. (a) *Supra lib. 20. n. 75.*

LXXXIV. VVala abbas ſe gerit.

Qualem ſe in Corbeiæ antiquæ regimine Wala ſe exhibuerit, pluribus exponit Paſchaſius ſub finem libri primi de ejus epitaphio: ubi ait, ſe ad regimen hujus ſimilem vidiſſe neminem, qui tantâ virtutum polleret induſtriâ, & ſanctæ ſollicitudinis curâ tam indefeſſus ubique vigeret; qui gregem ſibi commiſſum præſens, abſenſva ita intenderet: quippe qui pæne nihil aliud cogitabat, quàm quo pacto de ſingulis ante tribunal Chriſti rationem redditurus eſſet. Unde ſæpe ſuos admonebat, ut voluntatem propriam, quemadmodum regula præcipit, & ſui corporis poteſtatem ipſi reſignarent: alioquin non ſe, ſed illos utriuſque rationem Deo reddituros. Quanta verò fuerit ejus in ſanandis animorum morbis induſtria, inſigni exemplo Paſchaſius probat. Fortè quidam a fratribus, ſuperbiâ inflatus, alterius prælationem invidebat, ſeque viliſſimâ contectum cuculliâ hiemali, alterum cultiori veſte indutum gravatè admodum ferebat. Hoc animadvertens vigilantiſſimus paſtor, cucullâ optimi ſubtegminis ſe induit, fratriſque pater obvius veniens, irruit ſuper collum ejus, & dato oſculo ſuâ eum cucullâ induit, illiuſque cucullâ ſe veſtivit, multiſque diebus uſus eſt. Tanta patris optimi humanitate & humilitate pudefactus frater, tumorem & invidiam ex animo penitus depoſuit. Ecce in » uno facto, ait Paſchaſius, tria conſpeximus: medicinam fratris, patris augmen» tum, & omnium noſtrum religionis exemplum. Sed quia tales non ſumus; val» de nobis ingemiſcendum, quia de cultioribus dum delectamur rebus, etiam a » ſæcularibus reſpicimur, profectò quia ſciunt quid eſſe debuimus. Erant qui eum durum & immitem dicerent, nec ſatis aliis conformem. At ſi durus fuit, inquit Paſchaſius, illis utique, qui nec ſuppliciis, nec præmiis, emendarentur. Omni namque induſtriâ, & ſagacitate ſatagebat, ut ne quis diaboli aſtutiâ deceptus » periret. Iis porro, qui non ſatis aliis conformem cauſabantur, modeſtè reſpun» debat, non tantam ſe cordis lætitudinem habere, ut omnia poſſet: ac deinde, » Quibus ma conformari optarant? numquid ignavis aut vitioſis, valinoquis & » jocoſis? at præſarendam Apoſtoli ſententiam, ne conformemur huic ſæculo, im» mo potiùs reformemur in novitate ſenſus. His effatis altiùs ſa jugi conatu erigebat ad virtutes, ne levitas diſſolveret mentis, quæ gravitas caritatis ejus animo ingeneraverat.

LXXXV. S. Sebaſtiani tranſlatio in monaſterium S. Medardi.

Reverſus anno ſuperiori ex urbe Roma Hilduinus abbas ſancti Medardi, aliorumque monaſteriorum, cùm da ſua apud Eugenium papam familiaritate & gratia multa diviſſet; eâ occaſione utendum cenſuit Rodoinus præpoſitus ſancti Medardi, vir multâ ſagacitate, & induſtriâ præditus, ut aliquas inſignes reliquias ſuo monaſterio procuraret. Quam ob rem Hilduino auctor fuit, ut ſuam hac de re auctoritatem, tum apud Ludovicum auguſtum, tum apud ſummum pontificem interponeret. Facilè aſſenſit abbas, moxqua cum Rodoino ipſo *Aquaſgrani* ad imperatorem contendit, ab eo litteras ad pontificem commendatitias peiturus. His acceptis, Rodoinus Romam iter inſtituit animo obtinendi corporis ſancti Silveſtri pontificis; ſed poſtea, mutato apud Lingonas conſilio, cogitationem ſuam ad ſanctum Sebaſtianum convertit. Tandem hoc anno *cum ingenti frequentia & magno apparatu* Romam ingreſſus, primum omnium quoſdam curiæ primores ſibi conciliandos exi-

ANN. CHR. 816. exiſtimavit, *antequam majeſtatem apoſtolicam* adiret. Erant præ omnibus pontifici familiares Quirinus ſuperiſta, hæc curiæ dignitas, Theophylactus numenculator, & Ingoaldus abbas reverentiſſimus, haud dubiè Farfenſis, qui tum *ex præcepto imperatoris* ad Beneventanos profectus erat, *epiſcopum Albocuriæ deſcripturus*. Adductus ad pontificis audientiam cum ſuis Rodoinus, ad pedes pontificis advolutus, regium ei diploma offert. Litteras graranter accepit pontifex, at petitionem ægrè tulit, nec tanti martyris corpus concedi poſſe ſatis ſuperque pateſecit. Animum tamen haud quaquam deſpondet Rodoinus, immo difficultate ardentior factus, ſingulos prenſat, quorum major erat apud pontificem auctoritas. Indicto conventu privato ſacerdotum, & eorum qui a ſecretis erant, imperatoris petitionem exponit Eugenius. Perculſi hac re omnes rem diſſuadent, multaque afferunt in excuſationem: Hadrianum ſcilicet, Leonem, & Paſchalem pontifices martyris tumulum referare voluiſſe; at divinitus ab incœpto fuiſſe deterritos. Nemini ceſſurum impunè, ſi quis id denuo moliatur. Sed tandem, Ingoberto comite agente, petitionem admittit pontifex, ejuſque rei ſecretiùs exſequendæ mandatum Johanni epiſcopo committit.

Itur itaque ad tumuli locum, tertio ab urbe milliario diſtantem, quem *ob ſtationem navium Catacumbas* appellabant: præmiſſiſque jejunio ac precibus, ſepulcrum martyris, nonnullis reclamantibus, aperitur, favente & adjuvante in primis poſt Johannem epiſcopum Ingoaldo archimandritâ, qui ex Beneventana legatione redierat. Aperto ſepulcro, ſuavis odor ex eo exſpirat: ſacrum inde corpus effertur, offerturque pontifici, *ejus ut anulo ex more conſignaretur*. Cùm verò ſolum beari martyris brachium loculo iucludi quidam ſuaderent; fraudem abbas Ingoaldus detexit Rodoino, qui demum totum corpus obtinuit. Idem etiam corpus ſancti Gregorii papæ ab ædituis baſilicæ ſancti Petri furtim expreſſiſſe dicitur; tametſi poſt annos duos Gregorius papa quartus, ut Johannes diaconus & Anaſtaſius tradunt, illud e tumulo extulit.

Acceptis itaque venerandis reliquiis, Rodoinus cum ſuis quantocius urbe egreſſus, primâ die *ad monaſterium Ingoaldi*, id eſt Farfenſe, venit; tum iter proſecutus, Placentiam, montem-Jovis, Octodurum prope Agaunum prætergreditur. Varia in itinere patrata miracula: quorum unum accidit in cella ſancti Sereni prope Cantumerulam abbatiam Briegii tractus. Advenienti ſacro corpori obviàm cum ſollemni totius cleri pompa procedit Rothadus Sueſſionum antiſtes: quo comitante, loculus ſacer primò *in baſilicam majorem beatorum martyrum Gervaſii & Protaſii* invehitur; inde *ad ſanctæ virginis Mariæ monaſterium deportatur*, ibique magnificè excipitur. Tum ad flumen Axonam evectus, impulſu remigum defertur versùs monaſterium ſancti Medardi. Aderat ad litus fluminis exſpectabunda tota concio monachorum, qui novum patronum cum triumpho excipiunt, & juxta ſancti Medardi tumulum depoſunt, dominicâ ſecundâ Adventus. Inſuita novi hoſpitis meritis patrata ibidem miracula, quibus illius temporis auctores fidem adſtruunt. Hæc omnia ſcripris mandavit Odilo monachus, edito hac de re libro, quem Ingranno decano ſancti Medardi, ineunte ſæculo decimo, ſuncupavit: quo in libro laudat Eginhardi annales, qui de hac tranſlatione ac ſubſecutis miraculis teſtimonium perhibeut. Huic ſpectaculo interfuit præcellentiſſima Ludovici auguſti ſoror Berta, quæ ſingula diligenter obſervabat, ut ea fratri auguſto, ejuſque optimatibus congruo tempore enarraret. Citantur etiam in teſtimonium Rothadus ejus urbis antiſtes, Giſlebertus Sueſſorum ſeu Sueſſionum comes, & Rotfridus itidem comes. Eò confluebat in dies infinita turba peregrinorum, quibus religio erat templi aditum ſubire, antequam *mentes confeſſionis ac pœnitentiæ, corpora quoque aquis* abluiſſent: cujus rei exemplum in Judith auguſta inferiùs videbimus. Tanta verò donaria ſancto martyri a fidelibus tunc collata ſunt, *ut ponderis numeriique ſummam viderentur excedere; adeò ut octoginta quinque modiorum diverſorum nomiſmatum argenti cumulus excreſceret, præter monilia virorum ac mulierum, miſſoria quoque diverſi ponderis; auri quoque nonpentarum librarum ſumma fieret.*

LXXXVI. Nova S. Medardi baſilica. Hinc novæ condendæ baſilicæ conſilium & ſubſidium ab Hilduino ſumtum, quod Rodoinus præpoſitus impigrè exſecutus eſt. De hac tranſlatione & nova baſilica Wandalbertus in metrico martyrologio, quod poſt annos duodecim compoſuit, ita canit ad quintum idus Decembris.

Sebaſtianum quinis celebramus ab urbe
Tranſlatum, proprio quo Gallica rura patrono
Exſultant, ingens templum cui ſurgit & ara,
Antiquoſque nitent aquantia culmina faſtus.

Tres

ANN. CHR. 816.

Tres minimùm erant baſilicæ in monaſterio ſancti Medardi. Præcipua ſanctiſſimæ virgini Matiæ ſacra: altera ſanctæ Trinitati: tertia ſanctæ Sophiæ ſeu increatæ Sapientiæ, quæ palatii regii ibidem exſtructi capella erat. Secundam Hilduinus jam inſtauraverat, ex dictis (*a*), ante ſancti Sebaſtiani tranſlationem; at prima illa, quæ a Sigiberto rege primitus exſtructa fuerat, ob frequentiam populorum ad reliquias ſancti Sebaſtiani confluentium, *a Rodoino præpoſito ejuſdem cœnobii*, Ludovici auguſti juſſu, *cooperante Hilduino abbate* funditus deſtructa, & in *maximo ambitu auguſtiùs eſt inſtaurata*, ut ſcribit auctor (*b*) anonymus ejus temporis: cui Odilo in hiſtoria tranſlationis ſancti Sebaſtiani atteſtatur. Hujus inſtaurationis meminit Nithardus in libro tertio, ſimulque tranſlatarum in eam reliquiarum ſancti Sebaſtiani, ſancti Medardi, aliorumque ſanctorum, ac ſpeciatim ſancti Gregorii: cujus locum Conſtantia regina, Roberti regis conjux, ornaſſe perhibetur in libro de miraculis ejuſdem ſancti Gregorii apud Bollandum (*c*), ubi ſollemnis a Joſſeno epiſcopo ſupplicatio indicta dicitur, reliquiis ſancti Gregorii ſollemni pompâ pet urbem Sueſſionum delatis ad reprimendam peſtem, quæ deinceps graſſari deſiit. Certè has reliquias ibidem haberi credebat archiepiſcopus ille, ut quidem puto, Senonenſis, qui, ut ſcribit Johannes (*d*) Saresberienſis, in procinctu ſerendæ ſententiæ contra vexatores beati Thomæ pontificis Cantuarienſis, iter arripuit ad urbem Sueſſionum, ut beatæ Virgini, cujus ibi memoria celebris eſt; & beato Drauſio, ad quem confugiunt pugnaturi; *& beato Gregorio Anglicanæ eccleſiæ fundatori, qui in eadem urbe requieſcit*, agonem ſuum precibus commendaret. Quò minùs mirandum eſt, ſi eadem fuit perſuaſio Goſuini abbatis Aquicinctenſis, qui in ſancti Medardi monaſterio ægrotans, videre ſibi viſus eſt de loco ſanctuarii virum egredi *ſecus mauſoleum, quod beati Gregorii creditur oſſa continere*, a quo & ſanatus eſt: quo facto, ait vitæ (*e*) ſancti Goſuini ſcriptor, *Gregorius tam abbati Gaufrido, quàm quibuſdam clauſtralium voluit quod acciderat non tacere: quatenus de miraculi perpetratione, de ſuperborum confuſione, qui dicerent Gregorium non eſſe in loco illo, de exaltatione eccleſiæ ſuæ hilariores redderentur.* Hæc quo pacto conciliari poſſint cum Johanne diacono & Anaſtaſio, non facilè eſt ſtatuere. Quod attinet ad ſancti Sebaſtiani reliquias, nullus veterum non concedit, immo non teſtatur, eas in ſancti Medardi cœnobium tranſlatas fuiſſe. Unus Ado partem tantùm iſtuc allatam dicit, cui Baronius aſſentitur. De hac tranſlatione & miraculis inde confecutis inſignis eſt locus apud aſtronomum in vita Ludovici auguſti. Eadem ſententia, eademque fere verba ſunt annalium Laureshamenſium, quos Eginhardi eſſe primus cenſuit Andreas Chæſnius, alii vero teſtimonio Odilonis monachi ex prologo in librum de tranſlatione ſancti Sebaſtiani, ubi hos annales *de geſtis Caroli Magni & filii ipſius HLudovici Aſcenſdus*, cognomento *Sapiens*, ſcripſiſſe memoratur: quod argumentum, ab auctore ſubæquali proſectum, conjecturis prævalere debet Caroli Cointii, qui hos annales Eginhardi eſſe negat, Laureshamenſes vocare ſolitus; quo titulo donati ſunt ab Hermanno comite Nuenario, qui primus eos in lucem emiſit. Eoſdem annales Marquardus Freherus tribuit Adelmo cuidam Benedictino, alii Ademaro monacho Ecoliſmenſi. Cæterùm codex Jolianus, quo uſi ſumus, ſancti Sebaſtiani tranſlationis hiſtoriam continens, olim monaſterii ſancti Medardi, ſcriptus eſt a Gondacro monacho, uti verſus eidem ſubjecti teſtantur.

(*a*) *Supra n.* 44.

(*b*) *Spicil. to.* 8. *p.* 406.

(*c*) *Bolland. in append. to.* 2. *Martii.*

(*d*) *Johan. Saresb. ep.* 259.

(*e*) *Vita S. Goſuini lib.* 2. *c.* 20.

Eginhardi annales eidem aſſerti.

LXXXVII. Beſuenſe monaſterium inſtauratur.

Beſuenſe in Burgundia monaſterium, quod ab annis ferè octoginta profligari cœptum, nunc prope interitum erat, Albericus Lingonum antiſtes piiſſimus hoc tempore a fundamentis denuo excitavit, ibidemque monachos teſtituit, quibus Seraphim abbas præfectus ab eo eſt. Ejus cladis prima cauſa fuerat Angla mala ſeminа, quæ hoc cœnobium a Pippino rege adepta, multum detrimenti eidem loco attulit. Succeſſere in ejus locum epiſcopi Lingonenſes, quorum alii abbates canonici ordinis, expulſis monachis, ſubſtituerunt, alii res monaſterii omnes in ſuos uſus derivarunt. Sic locus in ſolitudinem redactus fuit uſque ad pontificarum Alberici, qui graviſſimo dolore iliorum vexatus, ſanitatem beati Petri apoſtoli meritis recuperaſſe fertur eo pacto, ut hunc locum inſtauraret, & monaſticum ibidem ordinem repararet: quod ille incunctanter exſecutus eſt, monachis aliunde adſcitis, quibus Seraphim abbatem præfecit. Id ſeriùs hoc anno factum non fuiſſe probat charta commutationis, quæ inter Seraphim Beſuenſem & Teuronem Campellenſem ſancti Leodegarii abbatem de quibuſdam rebus, probante Alberico epiſcopo, tranſacta eſt anno tertio-decimo Ludovici auguſti, qui poſt biennium hanc monaſtici ordinis reſtitutionem imperiali diplomate confirmavit. Litteræ (*a*) prædictæ commutationis datæ ſunt *Fonte-Beſud monaſterio publicè*, III. kalendas Aprilis, anno, ut jam dixi, tertio-decimo domni HLudovici imperatoris; ac proinde jam ante menſem Aprilem hujus anni facta erat inſtauratio monaſterii Beſuenſis,

(*a*) *Spicil. to.* 2. *p.* 513.

ANN. CHR. 826.

sis, cui Seraphim abbas tum præerat. Id fieri cœptum fortè in reditu Albetici episcopi, qui missus dominicus anno superiori in provinciis Lugdunensi, Tarentasiensi & Viennensi cum Richardo comite a Ludovico augusto constitutus fuerat. Cæterùm Campellense sancti Leodegarii monasterium, cujus tunc abbas Theuto erat, olim non incelebre, nunc prioratus est abbatiæ sancti Germani Autisiodorensis. Idem Albericus regularem disciplinam in Divionensi sancti Benigni cœnobio postea restituit.

LXXXVIII. Concilii Romani decretum de abbatibus.

In concilio Romano, quod Eugenii papæ jussu in Vaticano habitum est Ludovici imperatoris anno tertio-decimo, Lotharii decimo, mensis Novembris die quintâ-decimâ, indictione quartâ, sancitum capitulo vicesimo-septimo, ut *abbates per cœnobia, vel, ut hoc tempore nuncupantur, monasteria*, tales constituantur, qui hoc nomine digni sint; *ita docti*, ut fratrum errata cognoscere possint, & emendare; *sacerdotalem quoque honorem sint adepti*, ut peccantium fratrum valeant refrenare & amputare commissa; *& statuta regularum* observari curent. Quidam nihilò minùs abbates sacerdotii deinceps expertes fuere, ut Paschasius Radbertus, aliique nonnulli. Capitulo sequenti episcopis præscribitur, accuratè animadvertendum, ut monachi, qui solo habitu in eorum diœcesi extra monasteria exsistentes, religiositate populis illudunt, boni pastoris studio coartentur, ut aut ad proprium revertantur monasterium, aut in aliud mittantur: *ut, qui semel se Deo vovérunt, & habitum monachi ostenderunt, vel comas totonderunt, regularem teneant vitam, uno scilicet, ut convenit, dormitorio dormientes atque exsistentes, & ad similitudinem apostolorum omnia peragentes*, quibus nihil erat proprium, sed omnia communia. Undetricesimo, ut feminæ, quæ habitum religiosum aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, aut in monasteriis regulariter vivant, aut in domibus religiosum habitum castè observent. Tricesimo-secundo, ut, qui inviti in monasteria intromissi sunt, nisi volentes ibidem non retineantur. Tricesimo-quarto, ut in universis episcopiis, subjectisque plebibus & aliis locis, in quibus necessitas fuerit, magistri & doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium, ac sancta dogmata doceant.

LXXXIX. Diplomata pro Farfa, & pro Senonensi monasterio.

Idem Eugenius Farfensi monasterio sub annua pensione duas confirmavit massas *juris monasterii sanctæ Bibianæ, quod est positum infra nobilissimam urbem Romanam, quarum una Pompetana, altera Bagai nuncupatur*, ab antecessoribus suis in perpetuum Farfæ concessas. Pontificium hac de re diploma imperiali auctoritate ratum habuit Lotharius augustus ad preces Ingoaldi abbatis, sanxitque, ut, sicut a domino & spirituali patre Eugenio summo pontifice memoratæ massæ cum universis adjacentiis & opportunitatibus suis monasterio sanctæ atque perpetuæ virginis Mariæ territorii Sabinensis, prædictoque Ingoaldo abbati, suisque successoribus per scripturam fuerant sub statura pensione confirmatæ: ita per imperialem auctoritatem sub jure ipsius monasterii perpetuò manerent. Data pridie kalendas Junias anno imperii sereniſſimi domini Ludovici augusti duodecimo, regnique Lotharii glorioſiſſimi imperatoris in Italia tertio, indictione quartâ. *Actum Olonnâ palatio regio* in pago Mediolanensi: ubi annus Lotharii tertius desinitur ab ejus coronatione per Eugenium facta, de qua superiùs actum est.

Eædem ferè sunt chronicæ notæ diplomatis, quo Ludovicus & Lotharius imperatores augusti fideli suo Richodoni abbati Senonensis monasterii in beneficium concedunt cellulam in Vosago sitam, in loco, qui dicitur Aluwini montis, super fluvium Bruscam, quod jam dudum ejus avunculus, Wicbodus nomine, episcopo Metrensi tradiderat: quæ cellula eo pacto Riebodoni concessa est, ut post ejus obitum *ad jus monasterii Senonicæ*, quod ad prædictum episcopium pertinet, ex integro cedat. *Data* XV. *kal. Januarii, anno Christo propitio* XII.(*), *imperii domni HLudovvici & domni HLotharii* IIII. *indictione* IIII. Actum Aquisgrani palatio.

(*) *sic an. obsent. f.* XIII.

XC. Cuteclarense monasterium in Hispania. (a) *Eulog. lib. 2. c. 4.*

Exstabat hoc tempore in Hispania Cuteclarense monasterium virginum, beatissimæ Mariæ virgini sacrum, non longè ab urbe Corduba ad occidentalem plagam, quâ in urbe Maurorum reges ledem fixerant. Monasterium eo in loco duplex erat: primum ac præcipuum virginum, alterum virorum, qui sub Frugello (a) abbate ibi tunc conversabantur. Sub ejus disciplinam illuc se contulerunt Petrus sacerdos Astigitanus, & Walabonsus diaconus Elephensis, qui studiorum causâ Cordubam profecti, postea scientiâ & doctrinâ scripturarum pollentes, *sub Frugello abbate monasterio sanctæ & gloriosæ virginis Mariæ præficiuntur*, teste Eulogio, ut scilicet virginibus sacris ministrarent. Eòdem etiam se recepit sanctus Sabinianus, ex vico sive oppido Froniano *montanæ Cordubensis* ortus; omnes postmodum a Mauris martyrio affecti, cum quibusdam ejus loci virginibus sacris.

AN-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS.

Ab anno Chriſti 827. *ad annum* 892.

VIGEBAT hoc tempore in Stabulenſi & Malmundarienſi Arduennæ monaſteriis diſciplina regularis cum ſtudiis litterarum ſub Hautone abbate. Hujus rei argumentum nobis ſuppeditat Chriſtiani-Druthmari prologus in Matthæum, qui *venerabilibus in Chriſto patribus, in cœnobiis ſancti Petri principis apoſtolorum, cognominibus Stabulartis, ſedulâ devotione Deo militantibus, & ad feliciora tendentibus* inſcriptus eſt. Verſabatur eo tempore apud eos Chriſtianus Corbeiæ monachus, ac juvenes monachos ſacris litteris imbuebat. De eorum religione ita in eodem prologo loquitur. *Supra omnes homines veſtra mihi eſt gratior ſocietas; quia eſt ſincera & abſque dolo; & quam Deus docuit, ſanctique ejus apoſtoli tenuere, ac poſterie tenendam tradiderunt. Non enim eſt fel amaritudinis in vobis, neque zelus iniquitatis: ſed fides firma, caritas inviolabilis erga Deum ac proximos. Et, licèt rebus terrenis egentes ſitis, virtutibus tamen repleti eſtis: ita ut qui vos perfectè agnoverit, ulteriùs dilectione a vobis non poſſit ſeparari: ſed ſi modico tempore vobiſcum quis moratus fuerit, pro certo intelliget, quia Deus cohabitator veſtri ſit, & Spiritus-ſanctus regat opera veſtra. Neque enim habitabit diu malus inter vos, neque permanebit in conſortio veſtro: quia ſicut aurum & argentum in camino probationis ſordes abjiciunt, ita & qui inter vos venerit, aut deſinet a malo opere, aut certè alienus efficietur a conſortiis veſtris. Qui namque inter vos converſantur, non multùm mirentur, ſi plurimi ſancti in his monaſteriis probabiles fuerunt: ſed pro certo experiantur, quia qui apud vos non eſt bonus, ſine dubio nuſquam alicubi erit; & ſi reges & principes, atque vulgaris populus vos veraciter agnoviſſent, ut veros Chriſti diſcipulos amarent, ſupra omnes homines venerarentur ac diligerent.* Hæc, tametſi paullo ſeriùs dicta, hîc in anteceſſum præmittenda viſa ſunt ad ſequentium fidem.

ANN. CHR. 827. I. Stabulenſium religio.

Anno quippe ſupra octingenteſimum viceſimo-ſeptimo Hauto, utriuſque monaſterii abbas, regularem diſciplinam inde hauſit, refuditque in monaſterium Dervenſe, quod eidem commiſſum erat, alio nomine Puteolus dictum. Magna principio fuerat inter utraque monaſteria affinitas ob ſanctum Bercharium Dervenſis monaſterii auctorem, qui primis quondam monaſticæ vitæ rudimentis apud Stabulenſes imbutus fuerat. Verùm abrupta potiùs quàm interrupta erat ea ſocietas a principatu Caroli Martelli, cujus tempore Dervenſes cum monaſtico habitu militaria arma arripere, ut ſe ſunque tutarentur, compulſi; dein, abjectis cucullis, a ſacri ordinis inſtituto

II. Dervenſe monaſterium monachis reſtituitur.

ANN. CHR. 827. ad ſæculares mores prolapſi erant. Ita ferè anonymus in libro de miraculis ſancti Bercharii abbatis. Sic deflexerat eo in loco ad canonicum ordinem monaſtica religio: cujus reſtituendæ causâ Hauto abbas, quem prædictus anonymus Odonem vocat, Aquiſgrani adiit Ludovicum auguſtum, ejuſque manſuetudini ſuggeſſit, „ quòd is locus aptus eſſet ad monaſterium regulare, ac ſervis Dei monaſticam „ vitam agere volentibus opportunus; immo quòd illic a principio exſtitiſſet *mo-* „ *naſterium regulare*, uti præcepta regalia faciebant fidem: quo comperto, piiſſi- „ mus imperator venerabilem virum Hebonem Remenſem archiepiſcopum, & all- „ quos e ſuffraganeis ejus illuc ire juſſit, locumque diligenter circumſpicere, & „ explorare, non ſolùm an ipſe locus aptus eſſet ad monaſticum ordinem obſer- „ vandum, verùm etiam utrùm clerici ibi degentes monaſticen ampleƈi vellent. „ Illi verò imperialibus juſſis obſecuti, aptum locum invenerunt ad normam regu- „ larem cuſtodiendam, & clericos ibi degentes ad eam ſponte ampleƈendam pa- „ ratos: quod cùm Imperatori renuntiatum, probatumque eſſet, petente Hautone „ idem regium hac de re præceptum dedit, juſſitque, ut deinceps prædictum mo- „ naſterium ſub monaſtico ordine perſiſtat, & monachi inibi degentes perenniter „ monaſticam vitam ducant ſub regula ſancti Benediƈi: quæ ab eo tempore ad nos uſque ſeliciter ibidem perſeveravit, vigetque etiam nunc ſub congregatione ſancti Vitoni. Datum eſt diploma Aquiſgrani pridie idus Februarii, anno Ludovici quarto-decimo, Lotharii decimo, indiƈione quintâ: quod Durandus ad vicem Fridugiſi recognovit. Editum eſt in appendice Sæculi tertii Benediƈini, in appendice Capitularium, & apud Cointium ad hunc annum. Statim poſt hoc Imperiale præceptum ibidem reſtitutos fuiſſe monachos intelligitur ex charta Harduini presbyteri, qui anno ſequenti res ſuas, ſitas in pago Barrenſi, contulit monaſterio in Dervo, *ubi Haudo abbas & ſui monachi deſervient*, adducti utique ex congregatione Stabulenſi. *Actum Barrenſe caſtro, ſive ad Maurimunt, ubi levatum eſt iſtud teſtamentum* x. *kalendas Octobris anno quinto-decimo regnante pieſſimo imperatore Ludovvico*, qui hanc monachorum eo in loco reſtitutionem poſtea confirmavit.

Altivillarenſis abbas Petrus. Non ſic interpolata fuit monaſtica profeſſio in monaſterio Altivillarenſi, quòd, uti & Dervenſe, ſancto Bercharlo auƈore & primo abbate gloriatur. Hoc tunc regebat Petrus abbas, cujus tempore Ebo Remorum antiſtes egregium codicem evangeliorum per Placidum magiſtrum litteris aureis exarari curavit, ac ſancto Petro ibidem obtulit. Haƈtenus in eodem monaſterio aſſervatur iſte codex, cujus initio præmittuntur quidam verſus, ex quibus ſequentes ad ſupplendam ejus loci hiſtoriam excerpere viſum eſt.

Ebo, Remenſi decus, præſul paſtorque coruſcus,
Doƈtor evangelicus, præcelſi regis amicus,
Hunc in amore Dei, Petrique in honore beati
Librum juſſit agi, plenus ſpiraminis almi.
Cujus ad imperium acceleranı velociter illum
Abba humilis noſter Petrus, Placiduſque magiſter
Cœpit anhelanter, perfecit & ipſe flagranter.
Hunc auro interiùs Chriſti decoravit amicus,
Atque ebore exteriùs pulcrè decompſit opimus.

Alii verſus nihil obſervatione aut luce dignum continent.

III. Dungalus in Claudium ſcribit pro ſacris imaginibus. Interim fervebat in Gallia diſceptatio de ſacris imaginibus incentore in primis Claudio Taurinorum epiſcopo, qui exitiale eis bellum indixerat. Earum defenſionem primus ſuſceperat Throdemirus abbas, ut ſuperiùs vidimus: verùm, eo mortuo, Dungalus ejus vices ſupplevit, & poſt eum Jonas epiſcopus Aurelianenſis. Qui librum Dungali primus in lucem protulit Papirius Maſſonus, eo codice uſus eſt, qui videtur ſcriptus in monaſterio beati Dionyſii ad Sequanam flumen, ubi in manus Velii Benediƈini Ordinis & bibliothecarii, nobilis & doƈti viri, viſus eſt, venitque deinde in manus Pauli Petavii Senatoris Pariſienſis. Ex quo conjeƈtura erat, Dungalum cœnobii Dionyſiani monachum exſtitiſſe. Recluſus vocatur a nonnullis, qualis erat Sigobertus ille recluſus ejuſdem loci, qui a Carolo principe ad Gregorium papam ſecundum unà cum Grimone abbate Corbeienſi miſſus eſt. Et fortaſſe Dungalus ille recluſus fuerit, ad quem Ebo Remorum antiſtes refugit poſt reſtitutionem Ludovici auguſti; quâ compertâ, Ebo *territus* Remis *Pariſiacam fugit ad urbem, ad quemdam recluſum, ut ſaltem cum eo deliteſceret, imperatoris iram evaderet*. Non Gallus, ſed alienigena erat Dungalus, fortè Scottus, qui *dudum in hanc terram* advenerat, ut ipſe initio libri ſui teſtatur, antequam in Claudium ſtilum exſereret. Annos ampliùs viginti ſupra octingentos

nu-

„ numerat ab Incarnatione Chriſti ad id tempus & quidem *biennium*, ex quo „ apud glorioſiſſimos & religioſiſſimos principes inquiſitio de ſacris imaginibus *di-* „ *ligentius* facta fuerat in palatio: ubi divinæ ſcripturæ ſanctorum librorum & „ probatiſſimorum virorum exemplis atque auctoritatibus cum quanta & quali „ moderatione ſint habendæ diffinitum eſt: quod de ſynodo Pariſienſi ante bien- nium habita, ac de libello in ea condito intelligendum videtur. Neque ob- ſtat, quòd hæc collatio *in palatio* facta dicatur; nam, præterquam quòd in Pariſiaco fieri potuit, certè, ſi de Aquiſgranenſi, ubi tum verſabatur Ludovi- cus, id intelligi velis, ita conciliari poteſt, quòd acta collationis Pariſienſis Aquiſgranum ad Ludovicum delata ſint, ibidemque diſcuſſa, ut ſuperiùs vidimus. Hoc itaque anno librum ſuum Dungalus ſcribere aggreſſus eſt, in quo ſacrarum imaginum uſum ac cultum moderatum, uti & ſanctæ crucis ac reliquiarum, piaſque peregrinationes propugnat adversùs Claudium, qui hæc omnia repudia- bat. Is in litaniis & in cæteris eccleſiæ officiis nullum Sanctorum memorari vo- lebat, eorumque anniverſaria feſta vetabat celebrari. *Propter iſtam autem inſa- niſſimam perverſitatem venuit ad conventum occurrere epiſcoporum, vocans illorum ſy- nodum congregationem aſinorum*, teſte Dungalo ſub finem libri ſui; qui genius eſt ac loquendi modus omnium hæreticorum. Hic eſt Dungalus, quem Carolus Ma- gnus de duplici ſolis defectu, qui anno ejus ſæculi decimo accidit, per Wal- donem abbatem Dionyſianum conſuluit, ut ſuperiùs (*a*) vidimus. Ex quo in- telligitur, Dungalum, ſi non in ipſo ſancti Dionyſii monaſterio, ſaltem haud longè reclusum fuiſſe. Viventis elogium a quodam illius temporis poeta ſcriptum habes in calce hujuſce voluminis, ubi diſcipulos habuiſſe, eoſque litteris ſacris imbuiſſe dicitur. Legimus in codice Remigiano quoddam ejuſdem acroſtichon ad Hildoardum epiſcopum, ſcilicet Cameracenſem & Atrebatenſem, cujus in ho- norem *Dungalus peregrinus*, ita ſe ipſe vocat, hos verſus compoſuit. Cæterùm, ut ad ſuperiorem ejus librum revertamur, paucis ſuam hic auctor de ſacris ima- ginibus ſententiam præſtringit ſub finem libri in hunc modum. *His ergo omni- bus ſuperiùs comprehenſis, certiſſimè & evidentiſſimè patet; picturas ſanctas, & ſanc- tam Domini crucem, & ſacras electorum Dei reliquias, dignis & congruis ho- noribus a catholicis & orthodoxis in Deo & propter Deum venerari oportere: non ut ſacrificando eis divinus honor & cultus, ſoli Deo omnium creatori debitus, ſit a quoquam deferendus: ſed ut in ejus amore, honore, laude, & gloria, ſua ſanctæ inſignia & venerabilia vaſa, prout decet, ſingula eorum a fidelibus & religioſis, ſalvâ fide, & non fictâ, honorentur & amplectantur.* Ex quibus perſpicuum eſt, imaginibus ſacris a Dungalo tribui religioſum cultum, qualem ſanctæ cruci ac re- liquiis ſanctorum tunc temporis Gallicana impendebat eccleſia. Eadem fuit Hinc- mari Remorum Pontificis, & Walafridi Strabonis ſententia, ut inferiùs vide- bimus.

ANN. CHR. 827.

(*a*) *lib.* 27. *n.* 89.

Hoc eriam anno Anſegiſus abbas Fontanellenſis ſimul & Luxovienſis edidit li- bros quatuor capitularium, ex variis Caroli ac Ludovici auguſtorum capitulari- bus collectos, de quibus ita præfatur. *Dominante, per ſæcula infinita omnium de- minatore Chriſto ſalvatore noſtro, creatore univerſæ creaturæ, anno incarnationis ipſius octingenteſimo vicesimo ſeptimo, indictione quintâ, anno verò tertio-decimo im- perii glorioſiſſimorum principum, domni HLudovvici auguſti, chriſtianæ religionis magni propagatoris, & HLotharii Cæſaris filii ipſius, Anſegiſus, nullis præcedcu- tibus meritis, ſed gratiâ Dei omnipotentis abba, pro amore bonæ memoriæ domni Karoli Magni imperatoris chriſtianorum, atque præcellentiſſimi ac pieſſimi domni HLu- dovvici auguſti filii ipſius ſincerâ dilectione, necnon & præclari HLotharii Cæ- ſaris filii pieſſimi HLudovvici imperatoris, hæc ſubter deſcripta adunavi capitula: quæ procul dubio, quia ad ſanctæ eccleſiæ profectum facta ſunt, pro utili firmi- ter tenenda ſint lege.* Ita vetus editio Pithœana; a qua non parum diſſidet no- va, id eſt Baluziana, cùm in ordine capitulorum, tum in præmiſſa præfatione, in qua Lotharii nomine expuncto, *filiorum*, Ludovici auguſti collectivè fit men- tio: quod Carolus Coiutius non probat. Quatuor Anſegiſi libros ſequuntur tres appendices: quarum prima capitula eccleſiaſtica, ſecunda *mundana* ſive ſæcula- ria, tertia eccleſiaſtica ſimul & mundana continet. His quatuor libris, etibuſ- que appendicibus Benedictus levita Moguntiacenſis principatu Caroli Calvi tres alios libros adjecit, *Autcario* ſeu Otgario archiepiſcopo ſuo *præcipiente:* quibus libris confuſè admodum digeſtis, & non modò ex capitularibus regum ab An- ſegiſo omiſſis, ſed etiam ex canonibus conciliorum, decretiſque ſummorum pon- tificum conſarcinatis, quatuor itidem appendices adjunctæ ſunt.

IV. Anſegiſus ab- bas edit li- bros quatuor capitularium.

Hoc ipſo anno Angelomus monachus Luxovienſis commentarios in libros regum ad Ludovicum imperatorem a Sigeberto dicitur compoſuiſſe, & quidem inſtinctu

ANN. CHR. 827. Drogonis epiſcopi Mettenſis, ejuſque monaſterii abbatis. Verùm ſi Anſegiſus Luxovii abbatiam, ut quidem veri ſimillimum eſt, ad obitum uſque retinuit; non ante annum octingenteſimum triceſimum-quintum hos commentarios Angelomus compoſuiſſe dicendus eſt.

V. Rabani commentarii Otgario dicati.

Haud ſcio an certius ſit quod idem Sigebertus de Rabano abbate ſcribit, eum ſcilicet hoc anno tractatus in librum Sapientiæ, & in Eccleſiaſticum ad Otgarium Moguntinum archiepiſcopum edidiſſe. Expoſitio in Sapientiam tribus libris; in Eccleſiaſticum verò decem conſtat. In epiſtola nuncuparoria utriuſque libri Rabanus non abbatem ſe, ſed in priori nudo nomine HRabanum, in poſteriori HRabanum „ peccatorem dicit. Priorem commentationem offert Otgario honoris causâ, cùm „ terrenarum rerum opes non haberet, ea ſoluamodo poſſidens, *quæ ad ſanctorum pauperum Chriſti neceſſitatem ſublevandam* pertinent. In fine præfationis ait ſe habere in manibus explanationem libri Eccleſiaſtici, eidem illam oblaturus, ut aliquod ei ſolatium in expoſitione divinarum ſcripturarum exhiberet.

Hic annus Eugenii papæ ſupremus fuit, cujus obitus accidit III. idus Auguſti.

VI. Amalarius Romam adit.

Valentinus in ejus locum ſuffectus, in pontificatu vix mensem explevit. Eo mortuo, Gregorius ſublectus, eo nomine quartus. Initio ejus pontificatus Amalarius presbyter Metrenſis a Ludovico auguſto Romam ad pontificem miſſus eſt, non ob aliam, ut videtur, cauſam, quàm ut dubia ſua de rebus eccleſiaſticis illuſtranda proponeret Romanæ eccleſiæ clericis, earum rerum peritis. Hujus legationis meminit ipſe in prologo ad librum de ordine antiphonarii. Cùm enim hos libros Inter ſe in ſua provincia diſcordantes animadvertiſſet; hoc ſcrupulo aliquantum relevatus eſt *inventâ copiâ antiphonariorum in monaſterio Corbeienſi*, nempe trium voluminum de nocturnali officio; & quarti, quod ſolum diurnale contiebat: quæ quidem „ Wala, quando Romanâ legatione functus eſt, ſecum ex Urbe in Franciam attulerat, ut ex Gregorio papa Amalarius accepit, quando Romam miſſus eſt *a ſancto & chriſtianiſſimo imperatore HLudovico ad ſanctum & reverendiſſimum papam Gregorium*. Ita ille in prologo de ordine antiphonarii, in quo elaborando prædictis codicibus monaſterii Corbeienſis, uſuseſt, ſimul operâ & labore ſacerdotis Dei Eliſagari „ ſeu Eliſacaris, apprime eruditi, & in lectione ac divino cultu ſtudioſiſſimi, qui abbas erat Centulenſis, & *inter priores primus palatii excellentiſſimi HLudovici imperatoris*. In ea legatione Amalarius miniſtros eccleſiæ ſancti Petri de multis rebus eccleſiaſticis ſciſcitatus eſt, & ex eorum reſponſis alteram præfationem adjecit libris quatuor de eccleſiaſticis officiis, quos priùs elucubraverat, & Ludovico imperatori dicaverat. His libris poſtea idem, ut videtur, auctor ſubjecit inſigne ſupplementum de monaſticis officiis, quod ex codice monaſterii ſancti Martialis Lemovicenſis editum eſt in tomo ſecundo Analectorum noſtrorum, ſtilo ita præmiſſis libris conforme, ut ab eodem auctore profectum indubiè videatur.

VII. SS. Marcellini & Petri tranſlatio.

Tranſlatio reliquiarum ſanctorum martyrum Marcellini & Petri, ex urbe Roma in Germaniam hoc anno ab Eginhardo abbate facta, monaſterio Selingeſtadienſi originem dedit. Has reliquias, cooperante Deidona diacono, e baſilica ſancti Tiburtii effoſſas, furtim ſuſtulit Ratleicus notarius Eginhardi, ejuſdem poſtea ſucceſſor in regimine prædicti monaſterii, eaſque in Germaniam attulit. Hanc tranſlationem, & miracula inde conſecuta, quatuor libris ſcripſit Eginhardus, cum rythmo de eorumdem martyrum vita & paſſione. Ratleicus Româ cum ſacris revertens reliquiis, Ticini in baſilica beati Johannis Baptiſtæ, quæ vulgò Domnanæ vocatur, tuncque ex beneficio regum ad Eginhardum pertinebat, aliquot hoſpitatus eſt dies. Tum Caput-laci, Solodorum Burgundionum, & Argentoratum prætergreſſus; inde per Rhenum ſecundâ aquâ navigando, cùm ad locum, qui Portus vocatur, veniſſet; orientalem fluminis ripam egreſſus, quintâ manſione ad locum *Michilunſtat* nuncupatum, Laureshamenſibus ab Eginhardo antea conceſſum, pervenit, in eo ſaltu Germaniæ poſitum, qui *Odonowald* appellatur, diſtatque a Mœno flumine circiter leucas ſex. Illic baſilicam, recèns ab Eginhardo exſtructam, ſed nondum dedicatam cùm inveniſſet, in eam ſacras intulit reliquias, ibique, veluti perpetuò permanſuras, depoſuit. Variis tamen ſignis & indiciis cœlitus oſtenſum eſt, eas aliò transferendas eſſe: & poſt longas inducias cæleſtibus tandem oſtentis paruit Eginhardus. Ex hoc itaque loco progreſſi ſacrorum cinerum portitores, primò ad villam *Oſtheim* profecti, in baſilicam ejuſdem villæ beato Martino ſacram, loculum intuleruot: ubi ſanctimonialis quædam, nomine Ruodlang, ex monaſterio *Macherbach*, quod ab eadem eccleſia unius leucæ ſpatio diſparatum erat, omnium membrorum ſanitatem recepit. Craſtino Eginhardus, qui viam præverterat, ſanctis occurrit eo in loco, ubi Gaſpentia fluviolus Mœno miſcetur. Inde ſacras illas martyrum exuvias ad *Mulinheim* ſuperiorem, qui locus poſtea *Saligſtad* ſeu *Saliageſtas* dictus eſt, detulerunt. Poſtridie ſacra corpora novo loculo recondita,

Salingeſtadenſis monaſterii origo.

in

in abſide baſilicæ locaverunt; &, *ſicut in Francia mos tunc erat*, ſuperpoſito ligneo culmine (ciborium ſeu fredam appellabant) linteisac ſericis pallis conrexerunt: ibidemque altare erectum, duobus vexillis dominicæ paſſionis, quæ feretrum in via præcedere ſolebant, hinc & inde defixis, ordinatiſque clericis, qui aſſiduè divinas laudes inibi celebrarent. Eginhardus dein regali diplomate Aquiſgranum io palatium evocatus, ab Hilduino ſancti Medardi abbate partem recepit ſancti Marcellini reliquiarum, quam Hunus presbyter, ab eo Romam cum Ratleico miſſus, clam ſubripuerat. Eam ob rem miſſi ad ſancti Medardi cœnobium clerici duo, Hilteſtidus presbyter, & Filimarus ſubdiaconus, nummis aureis centum *benedictionis gratiâ* eidem loco datis, partem illam receperunt ſacratum reliquiarum; eamque Aquiſgranum, comitantibus duobus fratribus e cœnobio ſancti Medardi, primùm conſignarunt Hilduino, ibi tunc in comitatu exiſtenti: qui eam poſt paſchales dies inſequentis anni Eginhardo ibidem reſtituit. ANN. CHR. 827.

Miraculis quibuſdam illic patratis, Ludovicus auguſtus ſanctis martyribus quoddam prædiolum, ſitum juxta fluvium Aram; Judith verò *reginæ*, id eſt imperatrix, cingulum ſuum ex auro & gemmis factum obtulit. Delata demum ea pars reliquiarum Mulinheimium ſexto-decimo die ab egreſſu ex Aquiſgrano, & uno loculo cum aliis eorumdem martyrum reliquiis concluſa. Hæc duobus prioribus Eginhardi libris comprehenſa: poſteriores duo varia ibidem facta miracula complectuntur. In his gibbo exonetatus traditur Albricus quidam cæcus, qui capitula quædam, ſuggerentibus ſanctis martyribus, deſcribi, atque Ludovico imperatori legenda per Eginhardum offerri curavit. Hæc ſunt capitula duodecim, quæ ab archangelo Gabriele revelata dicuntur: ex quibus Ludovicus, ait Eginhardus, *per pauca adimplere curavit*; ob id poſt mortem caſtigari creditus ab annaliſta (*a*) Fuldenſi, qui Ludovici Germaniæ regis ejus filii viſum ea de re commemorat. Io libro quarto referuntur miracula in palatio patrata; erga *Drocum* ſeu Drogonem, *regis*, id eſt imperatoris, *cubicularium*, natione Græcum, *erga Gerlacum de urbe Remorum*, qui propter ædificia palatii Aquiſgranum venerat; erga Gerwardum palatii bibliothecarium, cui Eginhardus epiſtolam quartam-decimam ſcripſit; alioſque. Poſtea memorantur alia miracula, in aliis facta locis, quibus ſanctorum martyrum reliquiæ conceſſæ fuerant. Ex his primus omnium *Georgius presbyter & rector monaſterii ſancti Salvii martyris, quod in pago Fanomartenſi* (*) *in vico Valentianæ appellato, in ripa Scaldis fluvii ſitum eſt*, portionem quamdam ſacrarum reliquiarum accepit per Theodardum diaconum ſuam. Hic eſt Georgius „ Veneticus, qui de patria ſua ad imperatorem venit, & in Aquenſi palatio or„ ganum, quod græcè *hydraulica* vocatur, mitificâ arte compoſuit. Id anno „ ſuperiori factum Eginhardus in annalibus tradit. In illo ſancti Salvii monaſterio inter alios quidam cæcus, Hildebonus nomine, eò profectus *de monaſterio, quod ad Duos-gemellos appellatur*, lumen oculorum recepit. Deiode Eginhardus ſubdit miracula facta in monaſterio ſancti Bavonis apud Gandam, ubi Scaldis fluvius (*) Legicæ conjungitur: cujus loci fratribus reliquiæ eorumdem martyrum anno ſequenti miſſæ ſunt ab ipſo Eginhardo, qui ejus monaſterii abbas erat. Denique alia recitat facta Trajecti ad Moſam in baſilica ſancti Servatii, in Folchardo de monaſterio, *quod Meldradium*; io Dothio de monaſterio Scottorum, *quod Foſſæ vocatur*; & in virgine Deo ſacrata, nomine Saliga, *ex monaſterio ſanctimonialium, Ebe vocabulo, ſuper Moſam fluvium*, quod nunc eſt collegium nobilium canonicarum, ut aliàs diximus.

(*a*) *Annal. Fuld. ao. 874.*

(*) *de Famars.*

(*) *le Lit.*

Eodem tempore facta eſt tranſlatio reliquiarum ſancti Tiburtii, aliorumque martyrum ex urbe Roma in ſancti Medardi cœnobium Sueſſionenſe per Hunum illum presbyterum, quem, Hilduinus Romam hujus rei causâ cum Ratleico miſerat. Hujus tranſlationis hiſtoriam, præmiſſæ Eginhardi narrationi conſimilem, retulit Odilo monachus ſuperiùs laudatus, ad Ingranoum decanum ſancti Medardi, cum conſignans anno ſequenti, pridie idus Julii. S. Tiburtii tranſlatio ad S. Medardum.

VIII. Finani recluſi obitus.

Finanus Scotus, Rhinaugiæ in Suevia recluſus, non videtur hunc annum exceſſiſſe. Sub annum octingenteſimum eò ſeceſſit; ubi poſt quinquennium vitæ communis, recluſus in cellam privatam, viginti-duobus annis in illa recluſione perſeveravit. De hoc monaſterio nihil occurrit dicendum io præſens, præter ea, quæ ad prædictum annum (*b*) tetulimus.

(*b*) *Lib. 26. n. 102.*

IX. Sigualdus abbas Epternaci obit.

Epternacenſem apud Treviros abbatiam Sigualdus ſeu Sigoaldus epiſcopus Spoletanus dudum obtinuiſſe dicitur a Bruſchio, & ad hunc annum retinuiſſe, qui ejus extremus fuit. Hic, teſtante (*c*) Ughello, Lothario in primis carus fuit ob medicinæ peritiam, ob idque multa ab eo privilegia & donaria, in his abbatiam ſancti Petri de Florentillo, in Umbria ſitam, per ſummam habendi ditandique epiſcopatus cupiditatem extorſit. Hanc adeptus monachos inde ejecit, ſed non im-

(*c*) *Ital. ſac. to. 1. c. 173.*

ANN. CHR. 827. impunè, Deum mox iratum expertus, inflictâ horribili leprâ, ex qua demum interiit. Nec ſic tamen vitâ functus inſequentem ultionem evitare potuit. Si quidem cùm per tres continentes dies, tamquam e ſubjecto incendio, denſiſſima fumi nubes exſutrexiſſet e tumulo, reperere miraculo admoniti clerici, epiſcopi deflagraſſe cadaver, inque fœtentiſſimos cineres diſſiluiſſe. Ita Ughellus, penes quem ſit ejus rei fides. Ut ut res ſe habet, Sigualdus concilio Romano anno ſuperiori nnn interfuit cum aliis ejus regionis epiſcopis: at unus ex arbitris fuit in placito Spoletano, quod in cauſa Farfenſis monaſterii ante ſex annos habitum eſt. Liutardus in epiſcopatu Spoletano ei ſucceſſit; in Eprernacenſi abbatia Thietgaudus ſeu Theutgaudus, qui poſt Hettium Trevirenſis archiepiſcopus fuit.

X. Pippini præceptum pro S. Maxentio.

Incunte hoc anno Pippinus Aquitaniæ rex præceptum edidit prn monaſterio S. Maxentii, ſito *in territorio* ſeu pago Pictavenſi, ubi ſanctus Leodegarius corpore requieſcit: quod, cùm in poteſtate comitum fuiſſet per beneficium regum ſuperiorum, Pippinus in priſtinum ſtatum reſtituere cæperat, aſſignatâ monachis portione rerum ad ipſos pertinentium, & abbate regulari ibidem conſtituto, qui ſecundùm regulam ſancti Benedicti vitam monaſticam degeret, & ſub nullius poteſtate, præterquam regia, conſiſteret. Sed quia aliam portionem rerum prædicti monaſterii in beneficium datam, eidem monaſterio propter quamdam regni utilitatem ſeu neceſſitatem reddere necdum poterat; hoc immunitatis præceptum ei concedit Pippinus, idem monaſterium cum portione rerum, quas poſſidebat, ab omni publica exactione, id eſt ab expeditione exercitali; & bannis, atque heribannis, operibuſque publicis atque paratis, liberum & abſolutum declarans, quod ante eidem loco fuerat conceſſum, ut patet ex conſtitutione Ludovici auguſti, in qua monaſterium ſancti Maxentii numeratur inter ea monaſteria Aquitaniæ, quæ nec dona, nec militiam, ſed ſolas orationes debebant. Ad hæc præcipit Pippinus, ut quicumque res cæteras monaſterii in beneficium tenebant, eidem *omnes & decimas atque opera pleniter perſolvant*, quoadusque ipſæ res eidem loco demum reſtituantur. *Data* III. *idus Januarii, anno tertio-decimo imperii domni Ludovici ſereniſſimi auguſti, & tertio-decimo regni noſtri. Actum in Caſanogilo palatio.*

Abbates ejus loci.

Tunc ſancti Maxentii cœnobium regebat Reinardus abbas, ſucceſſor Tetberti, de quo ſuperiùs actum eſt. Ante hunc abbatem ingens hiatus eſt ab Audulfo abbate, qui corpus ſancti Leodegatii epiſcopi & martyris in ſuum monaſterium tranſtulit ſæculo ſeptimo. Ab eo tempore nullus occurrit abbas ante Tetbertum, qui præceptum immunitatis obtinuit a Ludovico auguſto anno ejus imperii ſecundo. Reinardus Tetberti ſucceſſor Ticiacum villam pagi Pictavenſis a Pippino rege Impetravit ad deprecationem Bernardi comitis, qui eam in beneficium habebat. *Data* XI. *kalendas Januarii, anno duodecimo imperii domni Ludovici ſereniſſimi auguſti, & eodem regni noſtri: Actum ad illa VVarda prope Andiaco in Dei nomine feliciter, amen.* Hoc itaque diploma datum eſt ſub finem anni ſuperioris, & poſt aliquot dies anni ſubſequentis datum alterum, anno tertio-decimo Ludovici & Pippini deſinente. De Abbone Reinardi ſucceſſore inferiùs.

XI. Palatia regum Aquitaniæ.

Caſanegilum ſeu Caſſinogilum & Andiacum, ubi data hæc diplomata, dum erant ex quatuor Aquitaniæ regum palatiis, in quibus Ludovicus ex præcepto patris hiberna tranſigebat. Alia duo erant Theotvadum (*) apud Andecavos, & Evrogilum ſeu Ebrogilum (*) apud Arvernos. Caſſinogilum (*) ad Garumnam ſtatuit, deſcribitque Aimoinus in libro de miraculis ſancti Benedicti. Andiacum idem cum Jocundiaco pagi Lemovicini palatio cenſet Hadrianus Valeſius, truncato, ut putat, vocabulo. Verùm Andiacum a Jocundiaco penitus diverſum eſſe probat noſter Michaël Germanus in libro de palatiis regum Francorum, idque perſuadent multa veteta regum diplomata, quæ Andiaci edita ſunt. Andiagum in pago Ecoliſmenſi locat chronographus (*a*) Fontanellenſis, idem fortè cum Andiaco: at locus nondum omnino exploratus. Non minùs obſcura *illa VVarda prope Andiacum*, quàm Andiacem ipſum; quo nomine coſtodiam vulgò ſignificari conſtat, fortè caſtellum ſeu arcem quamdam, ſitam prope Andiacum palatium. Plura itaque etant Aquitaniæ regum palatia, quàm quatuor illa, quæ Carolus Ludovico filio ad hibernа viciſſim tranſigenda aſſignaverat; nec Jocundiacum (*) ex illis quatuor cenſendum eſt, poſitum ad ripam fluvii Vigennæ, ubi modò eccleſia ſanctæ Felicitatis viſitur.

(*) Dee.
(*) Ebrevil.
(*) Caſſenevil.
(*a*) Chron. Fontanell. c. 7.
(*) Jogunſac.

ANN. CHR. 828. XII. Stradenſe monaſterium conditur.

HOc eſt *Joguntiacum palatium*, in quo dum verſaretur Pippinus, privilegium edidit pro monaſterio Stradenſi, quod anno ab incarnatione Domini octingenteſimo viceſimo-octavo conditum fuiſſe auctor eſt anonymus in libro de vita S. Genulfi, cujus reliquiæ poſtmodum illuc tranſlatæ ſunt. Poſitum eſt hoc monaſterium in occidentali plaga Biturici pagi ad Agnerem ſeu Angerem (*) fluvium,

(*) L'Indre.

loco

loco jucundo & amœno, in villa, quæ Strada olim dicta, dein ſancti Genuſi vocabulum accepit a monaſterio adjuncto. Hæc villa ex jure erat Wicfredi Biturigum comitis, qui ex regali proſapia oriundus traditur: cui non imparis ſplendoris conjux, Oda nomine copulata fuit, ex clariſſimo Francorum genere orta. His una filia erat Agana, quæ Rotberto cuidam, magnæ apud Pippinum regem potentiæ viro, nupta eſt. Porro hujus Rotberti filiam idem rex, uxorem duxiſſe dicitur, ex eaque Pippinum & Carolum, geminaſque filias ſuſcepiſſe. Verùm Ingeltrudem, conjugem Pippini, non Rotberti, ſed Thietberti comitis Matricenſis filiam fuiſſe tradunt Eginhardi annales, probatque charta ejuſdem Pippini, a Duboucheto relata, in qua uxorem ſuam Ingeltrudem, ejuſque patrem Thetbertum, avum Nebelungum vocat. Abſolutis monaſterii ædificiis, baſilica in honorem Salvatoris, ſanctæque Mariæ Dei genitricis, & ſanctorum apoſtolorum, omniumque ſanctorum dedicata eſt, ſacris etiam decorata reliquiis, *ex ſacra videlicet palla, Magni Gregorii papæ meritis divinitus cruentata, ſicut in peſtis ejus legitur*, aliiſque ſanctorum pignoribus. Primus Stradenſis monaſterii abbas Dodo, pater venerabilis, fuit: qui quo ex loco aſſumtus ſit, non prodit anonymus; hoc unum addens, cœnobium fuiſſe commiſſum Dodoni abbati & religioſis cœnobitis, *qui ſecundùm inſtitutionem beatiſſimi patris Benedicti ſemper illud regerent*. Ex aliis monumentis diſcimus, abbatem Sancti Savini apud Pictones fuiſſe hunc Dodonem, de quo aliàs uberior erit dicendi materia. Privilegium immunitatis eidem cœnobio rogatu Wicfredi comitis Pippinus conceſſit in Jocundiaco palatio, anno decimo-ſeptimo imperii genitoris ſui domni Ludovici ſereniſſimi auguſti, & ſexto-decimo regni ſui; idemque eccleſiæ Cildraci donationem, ab eiſdem conjugibus factam anno regni ſui viceſimo-quarto, qui vitæ ipſius poſtremus fuit, regiis litteris confirmavit. Sub idem tempus deceſſere Wicfredus & Oda, quorum corpora, ut ipſi præceperant, extra eccleſiam beatæ Mariæ ad dexteram ingredientium ſepulta fuere: poſtmodum a fratribus in eccleſiam illata, hinc & inde ad altare ejuſdem beatiſſimæ Deiparæ condita ſunt.

ANN. CHR. 828.

XIII. S. Cypriani monaſterium apud Pictones.

Hoc ipſo anno Pippinus rex monaſterium ſancti Cypriani martyris, fratris ſancti Savini, prope Auguſtoritum-Pictonum, ad proſpectum urbis orientalem, ad Clinum amnem condidiſſe traditur. Eo in loco ante id tempus eccleſiam beatæ Mariæ ſacram exſtitiſſe ferunt. Non diu incolume ſtetit hoc monaſterium, quod a Nortmannis everſum inſtauravit Frotharius Pictonum antiſtes procedente ſæculo decimo, quo ex tempore longè illuſtrius haberi cœpit, haſtenus non incelebre ſub congregatione ſancti Mauri. Idem princeps monaſticam ordinem in Ecoliſmenſi ſancti Eparchii abbatia reſtituiſſe perhibetur, ejectis canonicis, qui vetus illud monaſterium a principatu Caroli Martelli occupaverant. Utrique monaſterio præfectus dicitur Martinus abbas in chronico Malliacenſi: at vereor ne id anticipatò dictum ſit de Martino abbate, qui monaſteriis ſæculo decimo inſtaurandis ſubſidium attulit. Idem chronographus Brantoſmi originem eidem Pippino tribuit, quam potiùs Pippino regi Francorum, ejus proavo, tribuendam eſſe ſuperiùs oſtendimus. Eadem fortuna fuit a Nortmannis ſancti Eparchii monaſterii atque ſancti Cypriani: at ſerius inſtauratio facta eſt, nempe labente ſæculo decimo: quod ſancti Eparchii monaſterium ſæculo inſequenti ſubjectum fuit Augeriacenſi abbatiæ, de cujus origine hoc loco agendum eſt.

S. Eparchii cœnobium monachis reſtituitur.

XIV. Angeriacenſis monaſterii origo.

Angeriacum ſeu Engeriacum, quod Angeliacum vulgus appellat, oppidum eſt pagi Santonenſis ad Vultumnam (*) fluvium, quinque circiter leucis a Mediolano-Sanctonum diſtans, quod monaſterio cognomini celebritatem ſuam acceptam refert. Locus eſt ſolo & cælo jucundiſſimus, olim ædibus regiis illuſtris, quas Pippinus Aquitaniæ rex in monachorum habitacula, ſuadente Ludovico patre, convertit. Virgini Deiparæ ſacra erat vetus loci baſilica, quam, ſancto Johanni Baptiſtæ Pippinus nuncupatam voluit ob tranſlatum in eam caput, ſic tum jam creditum eſt, ſanctiſſimi Præcurſoris. Libellus hac de re dudum editus id tribuit Pippino ſeniori: at omninò ſubeſtæ fidei eſt tota iſtius libelli narratio, quæ in chronico Malliacenſi compendio refertur, tribuitque Pippino juniori, Ludovici filio, Engeriacenſis monaſterii conſtructionem. Allatum caput eum tribus ſanctorum Innocentium corporibus a Felicio neſcio quo, ſacerdote & monacho, qui hæc Alexandria aſportaſſe traditur, depoſitum fuit in nova baſilica, a Pippino in ejus honorem exſtructa, intra ciborium ſex columnis lapideis mirificè compoſitum. Proceſſu temporis, id eſt anno decimo ſupra milleſimum, inventum eſt predictum caput *in theca ſaxea turrita inſtar pyramidis*, ut ſuo loco videbimus. Eamdem ſortem a Nortmannis pertulit, ac cætera, monaſterium ſancti Johannis, ante medium ſæculum decimum reſtitutum a Ratgario comite & Ebbone, aſſenſu Ludovici Tranſmarini.

(*) *La Boutonne.*

XV. Ludovicus venit ad S. Medardum.

Cùm in monaſterio ſancti Medardi apud Sueſſionas continua ederentur miracula me-

ANN. CHR. 828. meritis ſancti Sebaſtiani nuper eò tranſlati, iſtuc Ludovicus, verè pius imperator, cùm Judith auguſta non ante accedere ſuſtinuit, quàm regali exutus purpurâ, & calceamentis tertio ferme a loco lapide rejectis, nudis cum conjuge pedibus, divini ibidem Numinis præſentiam teveritus eſſet. Et quia flagitioſos quoſdam, confeſſione haud expurgatos, vi quadam arcanâ coactos crimina ſua vulgare Judith auguſta acceperat; totam ſe priùs ad Chriſti clementiam convertit, *agens cum venerabilibus ſacerdotibus calparum ſuarum ſecreti myſterii munus*; eleemoſynarum quoque, cæterorumque bonorum operum ſuppendiis *per ſpatium interjecti temporis* peccata ſua redimens: ſicque expiata, Itineri demum cum imperatore ſe commiſit. Hic in mentem venit illud Hieronymi in epiſtola contra Vigilantium: *Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo agitavero, & me nocturnum phantaſma deluſerit, baſilicas martyrum intrare non audeo; ita totus & corpore & animo pertremiſco.* Acceptus eo quo decebat honore ab Hilduino abbate fratribuſque Ludovicus, deductuſque cum feſtivo cantu & apparatu ad loculum martyris, in humili quo erant habitu ambo conjuges, ſubſtratis ſibi palliis, ante altare in faciem procumbunt, multas Deo & ſancto martyri preces cum lacrymis effundunt. Dein, reſumtis cum diademate imperialibus ornamentis, conſiſtorium ſubiens imperator, miſſarum ſollemnia in honore ſancti martyris celebrari juſſit; & cùm ad evangelium ventum eſſet, calicem aureum ingentis ponderis cum patena, patris ſui Magni Caroli monogrammate inſignita, manibus propriis, dum legeretur evangelium, renuit, *& cum oblatione ſacranda eidem dicavit*. Peractis ſacris, ad ſacrum loculum cum conjuge denuo acceſſit, fuſiſque prolixis precibus, regiis ornamentis *uſque ad fubuculam* ambo exuti, ea S. martyri obtulere, & ad ejus tumulum repoſuere. Ad hæc textum evangeliorum, aureis characteribus in membranis purpureis exaratum, laminiſque ejuſdem metalli coopertum, qui hodie quoque illic aſſervatur, cum aliis donariis obtulit princeps, conceſſâ facultate cudendæ monetæ. Quin etiam abbatiam ſancti Stephani protomartyris Cauciacum (*), ad Axonam prope Compendium ſitam, quæ ſeptingentarum familiarum erat, ad templi fabricam amplificandam dedit, idque præcepto regiæ auctoritatis & anuli ſui impreſſione toboravit. Cùm verò aliquandiu ibidem moratus eſſet, ſæpiuſque ſancti martyris tumulum frequentaret; non minima devotioni priſtinæ incrementa adjecit, viſis, quæ illic interim edita ſunt, miraculis: ot, cùm quadam die *ad ſanctæ Sophiæ capellam, quæ palatio inhærebat*, oraturus procederet, ad limen ſubſtiterit, profeſſus ſe cupere ibidem reliquum vitæ agere. Exſtat in Compendienſi ſancti Cornelii bibliotheca veterrimus codex, ſancti Fulgentii opera continens, ad cujus calcem hæc leguntur. *Hunc codicem venerabilis Elizachar abbas, per manus Aldrici filii ſui in Chriſto, ſancto... dedit*: ubi ſcriptum videtur fuiſſe ſancti Medardi nomen, quod nonnemo erafit.

(*) *Choiſy.*

XVI. Magnilocenſibus conceſſæ S. Sebaſtiani reliquiæ.

Vulgatæ circumquaque ac rumore diffuſæ ſancti Sebaſtiani virtutes, Arvernos uſque penetrarunt, pervenerunteque ad aures Magnilocenſium monachorum, qui ipſum ſanctum martyrem patronum habebant. Miſſi ab eis Sueſſionas oratores, qui ejuſdem reliquias a ſancti-Medardenſibus expeterent. Hi a Rodoino præpoſito fratribuſque humaniſſimè excepti, cauſam itineris ſui aperiunt, ſe quidem tantum beneficium haud mereri; at fraternæ caritatis, quippe qui *ejuſdem erant ordinis*, memores eſſe monent, ſuæque petitioni favere obſecrant. Unum utriſque patronum eſſe, ſibi communis patroni deeſſe reliquias, quas illi integras poſſidebant. Olim quidem duos e ſuis pſeudomonachos a ſe diſceſſiſſe; ſed poſtea facti utcumque pœnitentes, Romam profectos ſancti Sebaſtiani reliquias perquiſiiſſe, ut ad ſuos facilem reditum hoc pignore præpararent: at pro martyre pagani cujuſdam oſſa, multæ pecuniæ redemta pretio, in monaſterium attuliſſe: quæ altari pro ſacris reliquiis impoſita, ſubito fragore & turbine cælitus immiſſo disjecta, & infruſta difficiſſa in pavimentum diſſiluerint, dum fratres poſt miſſarum ſollemnia lautioribus epulis in refectorio indulgerent. Ob id ſe popularium ludibrio & improperiis objectos precari, ut ſe tandem hoc intolerabili relevarent pudore: quod facilè præſtiterint, ſi ipſi ab eorum caritate quantulumcumque reliquiarum ſacrarum ſuerint conſecuti. His auditis, Rodoinus fraterno affectu compaſſus, operam hac de re ſuam apud Hilduinum fratreſque eò lubentiùs ſpondet, quòd hac conceſſione ſancti Sebaſtiani cultus ampliùs propagaretur. Impetraro itaque ab Hilduino fratribuſque aſſenſu, prædictis oratoribus linteum, quo ſacra martyris oſſa involuta fuerant, *per collationem venerabilis Rothadi antiſtitis*, dari præcepit. Illi verò ſe reliquias ſancti martyris, non lintea, quibus in ſua regione abundarent, expetiiſſe cauſantur. Indignati ob inurbanam reſponſionem ſancti-Medardenſes linteum in ciſtulam recolligunt, nec ſe quidquam aliud daturos affirmant. Tum verò illi poſtridie pœnitudine acti, veniam precantur, oblatumque munus ſibi dari poſcunt.

Ro-

Rodoinus demum suorum precibus flexus, non totum, ut priùs, sed tantùm ejus partem, sacerdotum manibus sectam, concedi jussit: quam illi multò gratiosiùs, quàm totum ante, accipientes, in præparatum sacellum repositam, religiosâ fratrum turbâ cum hymnorum cantu comitante, ad propria attulerunt, id est ad monasterium Magnilocense, a Magno auctore sic dictum, quod Odilo, hujus sancti assertor, *in provinciâ Aquitaniæ, in pago Alvernico, vico Tudurnensi* locat. ANN. CHR. 828.

XVII. Boso Floriacî abbas reliquias ab Hilduino obtinet.

Multò liberaliùs actum est cum monachis Floriacensibus, quibus Hilduinus abbas insignem portionem reliquiarum sancti Dionysii, sanctique Sebastiani concessit; quod antequam exponamus, de abbatibus Floriacensibus quædam præmittenda sunt. Theodulfo episcopo & abbati in exsilium pulso suffectus fuerat, ut vidimus, regularis abbas Adalgaudus, qui initio statim sui regiminis privilegium a Ludovico imperatore obtinuit pro immunitate quatuor navium: cujus rei occasione miraculum a sancto Benedicto patratum superiùs retulimus. Aliud ejusdem abbatis tempore factum commemorat Adrevaldus de quodam pedibus debili, cui a nativitate non gradiendi, sed rependi tantùm facultas concessa fuerat. Hic in basilica beatissimæ virginis Mariæ, cùm diu ad sacros sancti Benedicti cineres excubasset, tandem extensis non sine gravissimo dolore nervis erectus, nequaquam tamen subitò gressum recepit, donec titubantia genua solidarentur. Servatur proinde ad aliquod tempus *in domo pauperum hospitio deputata*, dum robustior redderetur. Post aliquot dies, *residentibus una fratribus horâ diei tertiâ post lectionem capituli regularis, sanctorumque memoriam*, jussu Adalgaudi abbatis ille quondam languidus sacro sistitur conventui, atque ad suspicionem e quorumdam animis, de ejus sospitate dubitantium, amovendam, situlam aquâ plenam gestare jubetur: quod confestim cum omnium admiratione & persuasione miraculi factum est. Nihil deinceps legitur de Adalgaudo abbate, qui hoc ferè tempore locum fecit Bosoni abbati, qui Ludovico augusto addictissimus fuit. Hic aliquando e palatio, ad quod ab imperatore vocatus fuerat, rediens, divertit ad sancti Dionysii monasterium, ubi familiare cum Hilduino abbate colloquium habuit, petiitque, sibi ut reliquias sancti Dionysii, sanctique Sebastiani largiri dignaretur. Annuit Hilduinus eâ conditione, ut quotannis apud Floriacenses celeberrima eorumdem sanctorum festivitas *more monastico* haberetur: quo promisso, Boso optatas reliquias accepit, quas in basilica sanctæ Mariæ cum festiva pompa deposuit XI. kalendas Julias. Sacram pompam sequebatur innumera promiscui vulgi multitudo. Verùm quia *ex antiquâ auctoritate* feminas, ne quidem *intra exteriores portas monasterii*, admitti licebat; vix nobiliores quique junctis cum sequiori sexu precibus extorquere quoquo modo ab abbate & fratribus potuerunt, ut *extra portam monasterii*, ad occidentalem plagam, in loco nemoribus consito, tentorium earendere juberent, ubi sacræ reliquiæ certo tempore, id est vigiliâ dominicæ diei, exponerentur ad vesperam diei seqnentis sub reverenti vigilum custodia, tam monachorum, quàm clericorum; indeque in locum suum referentur. Perseverabat nihilò minùs inter varia miracula sanctorum martyrum virtus quoque sancti Benedicti in patrandis miris sanitatum operationibus, quas Adrevaldus enarrat: in quibus Raculfus, comitis officium in pago Tornodorensi agens, in rabiem versus, meriris sancti Benedicti sanarus fuisse perhibetur. Hactenus Floriacenses nostri affervant duo coxendicis ossa sancti Sebastiani, cujus in honorem paræcialis ejus loci ecclesia dedicata est.

XVIII. Oftroldus episcopus Laudunensis S. Sebastiano reconciliatur.

Fama est Oftroldum episcopum, *qui eâ tempestate Lugduni præsidebat*, sic absolutè Laudunum vocat Odilo, cum aliis episcopis hunc populorum ad sanctum Sebastianum concursum haud probasse, dicentibus rectiùs fore, ut ecclesiæ paræciales, in quibus baptismi fideique donum fideles percipiunt, quàm alienæ, ex his ditarentur stipendiis, earumque pupilli ac viduæ alerentur. Ita quidem plerique episcopi. Oftroldus verò consensio pulpiro: Ut quid, aiebat, Suessionas pervagari, quasi Sebastianum martyrem illic reperturos? eum quippe Romæ sepultum residere, nec inde umquam motum fuisse. Præsens adesse venerabile Dei-genitricis templum; hoc frequentaret: hic vota sua voverent ac redderent. Non opus esse aliorsum vagari, & externa quærere, eaque suspecta auxilia. Cùm multa in hunc modum ad populum peroraffet, eum nocte insecutâ ferunt a sancto Sebastiano in somnis increpitum, multisque castigatum verberibus jussum fuisse, ut Suessionas nudis pedibus iret, sicque injuriam martyri factam piaret. Jussis paruisse Oftroldum air Odilo, & in posterum sancti Sebastiani cultus præconem simul & approbatorem exstitisse. Non deesse forte hoc tempore, qui pluris facereot episcopi admonitionem, quàm vulgatam correptionem sancti Sebastiani.

XIX. Hilduini abbatis commutatio. (a) *Diplom. p.* 516.

Redeo ad Hilduinum abbatem, qui anno præcedente commutationem (a) fecit cum quodam Fulcrico quarumdam rerum, quæ ad sancti Dionysii monasterium in pago Andecavo pertinebant, aliis rebus in pago Parisiaco a Fulcrico acceptis.

ANN. CHR. 828. Id ab Hilduino factum de more *cum conſenſu fratrum ſuorum*; duæque commutationis litteræ pari tenore conſcriptæ ſunt, manibuſque bonorum hominum roboratæ: quas Ludovicus & Lotharius regio diplomate comprobarunt, dato in Cariſiaco palatio regio IV. idus Novembris, anno imperii Ludovici quarto-decimo, Lotharii ſexto ab ipſius coronatione Romæ facta, indictione ſextâ. Haud ſcio an idem ſit (*a*) Fulcricus, quicum Albericus Lingonum antiſtes commutationem fecit quarumdam rerum, quæ ad ſancti Benigni monaſterium pertinebant.

(*a*) *Perard. p. 27.*

XX. 3. Benigni baſilica refecta & reformatio.

Deceſſerat hoc tempore ſancti Benigni abbas Herlegaudus, ſub quo ita laxata fuit illic monaſtica diſciplina, ut ejus loci cœnobitas nominis ſui ſuppuderet, jamque non ſe monachos, ſed clericos dicerent. Non tamen domus Dei curam penitus abjecit Herlegaudus, quippe qui baſilicam refarturus, ſubſidium a Ludovico auguſto in pium opus poſtulavit. Poſtulatis fecit ſatis piiſſimus princeps, ſcriptis litteris ad comitem illius pagi vaſſoſque dominicos in hunc modum.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, Ludovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus, Amadeo comiti, Heliæ & Vualdo, Iſembardo & Barberto vaſſis noſtris. Notum ſit vobis, quia volumus, ut adjutorium faciatis Herlegaudo diacono ad reſtaurandam & recooperiendam eccleſiam ſancti Benigni martyris Chriſti, propter illam ſcilicet rationem, quæ compertum nobis eſt, quòd vos de ratione ejuſdem eccleſiæ beneficia habeatis; & nonas, & decimas in omnibus dare faciatis: quia juſtum eſt. Propterea conſtituimus vobis, ut ad reſtaurandam illam eccleſiam, & cooperiendam, adjutorium præſtetis. Videte ut omnino impleatis, atque expreſſim vobis demandamus, ut nullam exinde habeatis negligentiam, ſi præceptum noſtrum vultis habere. Et ut certiùs cognoſcatis hanc noſtram eſſe juſſionem, de manu noſtro juſſimus ſigillari.

Nullæ paſſim hujuſmodi litteris, quæ Mandata dici poſſunt, chronicæ notæ, nec quo præcisè anno Herlegaudus obierit, ſatis exploratum. Id compertum, Albericum cum eo mortuo monaſticum ordinem in priſtinum ibidem ſtatum reformare ſtuduiſſe, eique congregationi Herlebertum ſeu Erlebertum ſub eo chorepiſcopum ab ipſo præpoſitum anno ſuperiore: quo anno Erlebertum inter & Seraphim (*b*) abbatem Beſuenſem quarumdam rerum facta permutatio eſt. Dedit Erlebertus chore-
» piſcopus (coëpiſcopum chronographus vocat) de ratione ſancti Benigni Seraphim
» abbati ad partem ſancti Petri Beſuenſis in villis pagi Atoarienſis Luco & Ve-
» rona, quidquid in illis ſanctus Benignus poſſidebat: contra verò Seraphim abbas
» e rebus ſancti Petri Beſuenſis Erleberto chorepiſcopo ad partem ſancti Benigni
» fratrumque ejus loci, quiquid in vico ſancti Benigni, viciniſque finibus habebant Beſu-
» enſes. *Actum Divione, vico ſancti Benigni publicè, die ſabbato* VI. *kalendas Auguſti, anno quarto-decimo regnante domino noſtro Ludovico imperatore*; quam commutationem Albericus epiſcopus ratam habuit. Hæ notæ chronicæ anno ejus ſæculi viceſimo-ſeptimo conveniunt. Aliæ ſubinde permutationes da rebus ſancti Benigni factæ ſunt, non ab Erleberto, ſed vel a fratribus ſancti Benigni, vel ab epiſcopo Alberico anni Ludovici auguſti viceſimo-tertio & viceſimo-quarto apud Perardum: ſive tum deceſſiſſet Erlebertus, ſive rerum penes eum adminiſtratio ampliùs non eſſet. Paullo poſt hos annos Ingelramnus epiſcopus atque abbas monaſterii regimen accepit.

(*b*) *Perard. p. 26.*

XXI. Wilafredus abbas Montis-olivi.

Monaſterio Malaſti ſeu Montis-olivi in pago Carcaſſenſi privilegium mundeburdii ante annos tredecim conceſſerat (*c*) Ludovicus auguſtus rogatu Olomundi abbatis, qui hoc monaſterium novo opere exſtruxiſſe memoratur. Obiit Olomundus abbas III. idus Decembris ante hunc annum; quo Wilafredus ejus ſucceſſor præceptum obtinuit a Pippino rege Aquitanorum confirmante privilegium regiæ iui-
» tionis, ejus deceſſori a Ludovico auguſto conceſſum, obſecrans, ut prædictum
» monaſterium unà cum cellulis ſancti Martini ei ſubjectis, quæ ſunt ſitæ in eodem
» pago Carcaſſenſi ſuper rivulum Lampi, ſive ſanctæ Cæciliæ & ſancti Petri, quæ
» ſuper fluvium Duranum, omnibuſque ad eadem loca pertinentibus, ſub ſua de-
» fenſione & immunitatis tuitione ſuſciperet: quod quidem exemplo genitoris ſui haud gravatè præſtitit Pippinus, inſuperque eiſdem fratribus duas villas ceſſit, juxta ipſum monaſterium poſitas, cum libera eligendi abbatis facultate. *Data* VIII. *idus... anno quinto-decimo imperii domni HLudovici ſereniſſimi auguſti, anno verò regni domni Pippini regis quartodecimo*, ut in authentico legitur, non *duodecimo*, ut in editis. *Actum in monaſterio ſancti Martialis*, nempe in civitate Lemovicum: quod monaſterium primò titulum Salvatoris, dein ſancti Martialis tulit, & quidem ante hunc annum, uti Cointius ex hoc loco obſervat adversùs eos, qui negant, nomen ſancti Martialis huic cœnobio inditum fuiſſe ante elevationem corporis ſancti Martialis, quæ poſt biennium facta eſt.

(*c*) *ſupra lib. 28. n. 36.*

XXII. Litino facta donatio.

Regebat tunc Litinenſe monaſterium Leotmundus abbas, cujus tempore illuſtris

ſtris vir Leybulfus, & uxor ejus Odda, ſacroſanctæ Dei eccleſiæ ſancti Honorati ANN. CHR. 828.
» & ſancti Captaſii monaſterii Lerinenſis, ſiti prope pagum Forojulienſem, ubi &
» venerabilis Leotmundus abbas præerat, de rebus ſuis propriis ea dederunt, quæ
» habebant in pago Arelatenſi, in inſula civitati ſuburbana, quæ ipſis per com
» mutationis epiſtolam & licentiam domini ac ſeteniſſimi Ludoviei imperatoris ob-
» venerant ad proprium: ubi etiam eccleſiam in honore ſanctæ Mariæ & ſancti
» Honorati ſanctique Vincentii conſtruxerant. Acta XVII. kalendas Aprilis, anno quinto-decimo Ludovici imperatoris. His literis poſt donatores ſubſcribunt Benedictus archiepiſcopus Aquenſis, Noto Arelatenſis, Heldebonus epiſcopus Antipolitanus, aliique complures.

XXIII. Mauri-monaſterii inſtauratio & abbates. (a) *Spicil. to. 6. p. 644.*

In Alſatia Mauri-monaſterium hoc anno, cum chartis ac vetuſtis documentis, incendio conflagraſſe traditur. Ejus inſtautationem Ludovicus commiſit fratri ſuo Drogoni Mettenſi epiſcopo, qui corpora ſanctorum (*a*) Cæleſtis & Adjutoris eodem intulit. Sacræ pompæ interfuit, novæque fabricæ ſtudium & operam impendit Celſus abbas, Petri Galli ab anno ſuperiore ſucceſſor, qui ad annum ejus ſæculi quinquageſimum-tertium regimen ac vitam produxiſſe fertur, eidemque poſt tres vacationis annos ſubrogatus Theoderieus in annos novem: cujus ſucceſſores Alexander annum unum, Philippus annos ſex, Andreas octodecim; quinque Wendelinus, anno octingenteſimo nonageſimo electus; Conradus ejus ſucceſſor annos duodecim abbatiam rexiſſe dicuntur. In libro ſocietatum Augienſium ſæpius laudato, qui annos excedit octingentos, memoratur ex Mauri-monaſterio Hartrieus epiſcopus, an illius monaſterii abbas, incertum. Plura de hoc monaſterio habes apud Jodocum Coccium in libro de Dagoberto.

XXIV. Cremifanii abbas Sigehardus & privilegium. (b) *ſupra lib. 24. n. 81.*

In ſuperioribus (*b*) eginus de Chremiſenſi ſeu Cremifanienſi Auſtriæ ſuperioris monaſterio; deque Fatero ſeu Faterico primo ejus abbate, cui Wiſtramus abbas, nullâ re geſtâ memorandus; & poſt eum Sigebardus ſucceſſit. Hic præſenti anno ab imperatoribus Ludovico & Lothario nova monaſterio ſuo incrementa bonorum accepit, ad deprecationem Ludovici Bajoariorum regis & Geroldi comitis, quorum inſtinctu prædicti auguſti concedunt euidam monaſterio ſuo, cujus vocabulum » eſt Chremiſe, quod eſt conſtructum in honore & veneratione Domini & Salva-
» toris noſtri Jeſu-Chriſti, ſitum in pago Trungowe, ubi tunc vir venerabilis Si-
» gehardus præerat, & monachis ibidem per tempora victuris, quoddam territo-
» rium in pago Grunzwiti, juxta montem *Sumerbech*, quod hactenus ſervi vel ſcla-
» vi ejuſdem monaſterii ad eenſum tenuerant comiti ſolvendum: ubi etiam monachi prædicti eccleſiam, domoſque cum cæteris ædificiis conſtruxerant. Datum XI.
» kalendas Aprilis, anno imperii Ludoviei quinto-decimo, Lotharii ſexto, a ſua
» cotonatione Romæ facta, indictione ſextâ. Actum Aquiſgrani palatio regio; quod diploma Durandus diaconus ad vicem Fridugiſi recognovit. Integrum refertur in annalium Cremifanenſium libro primo. In his poſt Sigehardum abbatem magnus hiatus eſt uſque ad Burchardum abbatem, qui tempore Arnulfi regis in monaſterii tabulis occurrit. Si vera eſt noſtra de Chaminceo conjectura, inter hos duos abbates locandus eſt Liutfridus, qui in prædicto Augienſi necrologio notatur *ex monaſterio Chaminceo*, quod de Chremiſenſi mihi viſum eſt interpretandum.

XXV. Apollinari abbati Caſinaſi ſuccedit Deus-dedit.

Sub finem hujus anni Apollinaris Caſinenſis abbas ad ſuperos migravit v. kalendas Decembris poſt annos undecim præfecturæ, quam inſigni pietate illuſtravit. Sepultus eſt primùm prope eccleſiam ſancti Benedicti, juxta gradus porticus, quâ ad oratorium ſancti Martini editus erat. Dein ſacrum ejus corpus ad lævam ſacelli beati Bertharii abbatis & martyris poſitum, necdum ad novum tranſlatum erat, cùm Angelus de Nuce Chronicon Caſinenſe notis illuſtrabat. Succeſſor ejus Deus-dedit, quintus-decimus Caſini abbas, annos tantùm ſex ſacro monti præfuit, in carcere confectus non ſine opinione ſanctitatis, eò conjectus juſſu Sichardi Beneventani ducis ſpurciſſimi & avariſſimi, cujus patet ac deceſſor Sico in Deus-dedit abbatem optimè affectus fuerat, eique præceptum de fluvio Lauri, omnibuſque ad eum ex jure palatii pertinentibus fecerat.

ANN. CHR. 829. XXVI. Galliarum ſtatus & vitia a VVala notata.

HActenus proſperis ſucceſſibus immenſum creverat Gallicanum imperium: ſed vitia ex proſperitate orta poteſtati immenſis laboribus partæ ingentem non mulrò poſt pernicieim attulerunt; & peccata populi, longè latèque accumulata, ut Paſchaſii verbis utar, *clades*, *peſtilentias*, *fames*, *inæqualitates aërum*, *terroreſque etiam viſionum* acerſiverunt. Ob hanc cauſam miracula ſanctorum, quanta & qualia numquam audita ſint, nuper coruſcaſſe idem auctor tradit: idque divino conſilio factum ait, *ſi quo modo poſt tenebras cæcitatis noſtræ*, inquit, *ad veram lucem, quæ Chriſtus eſt, tandem expergefacti reſurgamus*. Tanris malis ut obviàm iretur, Ludovicus auguſtus generale placitum Aquiſgranum convocavit,

ANN. CHR. 829. & ex omnium ſententia quatuor diverſis locis concilia in annum ſequentem indicta ſunt: ut epiſcopi & ſacerdotes diſpicerent, quibus modis ira divina placari poſſet. *Hos quippe conſtat vicarios eſſe apoſtolorum & luminaria mundi. Per hos igitur eorumque doctrinam tales tantique piiſſimi principes ſibi ſuiſque fideliter credidere miſericordiam propitiari divinam*, ut legitur in prologo ſynodi Pariſienſis, quæ una fuit e quatuor, anno undetricesimo celebratis.

In hoc placito præ cæteris enituit ſtudium ac zelus venerabilis Walæ abbatis Corbeienſis, qui juſſis piiſſimi imperatoris obtemperans, diligentiùs inquirere mandantis, *quid eſſet in quo Deus offenſus eſſet, vel quibus placari poſſet operibus*; parvam edidit ſchedulam, in qua univerſa hujus regni vitia litteris depinxit; quæ omnia deinde ad comitatum reverſus coram Ludovico auguſto, cunctiſque eccleſiarum præſulibus ac ſenatoribus propoſuit. Hæc quinque capitulis comprehendit, a Paſchaſio relatis in libro ſecundo de epitaphio Arſenii, quo nomine Walam in duobus illis libris perpetuò appellat. Primum omnium, præmiſſo, totius eccleſiæ ſtatum duobus conſtare & adminiſtrari ordinibus, ſacerdotio & imperio, imperatorem ac regem monet, ut ſuo mancipatus ſit officio; nec divinis ſe ingerat, ſed ex tantùm curet, quæ ſui juris ſunt propria. Epiſcopi verò & miniſtri eccleſiarum ſpeciallìs quæ Dei ſunt agant, & ne ſæcularibus ſe immiſceant. Deinde rex tales in regno ſuo rectores conſtituat, quales Dominus in lege requirit, quos utique probos ad regendum populum Dei, & idoneos cognoſcat; qui avaritiam oderint, ac juſtitiam diligant; non qui pro libitu ipſi aſſententur. Ad hæc ne res eccleſiarum ſibi ſuiſque uſurpet, quippe quæ nihil aliud ſint, quàm pretia peccatorum, vota fidelium, patrimonia pauperum. Idcirco, inquiebat, quod ſemel legitimè conſecratum eſt Deo, ſuis militibus, id eſt miniſtris, & pauperibus ad uſus militiæ ſuæ liberè concedatur. Habeat igitur rex rem publicam liberè in uſus militiæ ſuæ diſpenſandam: habeat & Chriſtus res eccleſiarum, quaſi alteram rem publicam, omnium indigentium & ſibi ſervientium uſibus, ſuis commiſſam miniſtris fidelibus: & hoc ſit regis officium, ut talibus committatur, qui & fideliter diſpenſent, & ſapienter provideant: ut ſic omnes glorificent Deum, & gaudeant in Chriſto, non minùs ex futurorum promiſſis, quàm ex præſentium ſolatio. Ad hæc ſæculares homines reponebant, tem publicam ſic *attenuatam* & attritam eſſe, ut ad præſentes regni neceſſitates ſufficere non valeret: proinde rebus eccleſiaſticis juvari oportere. At, ſi res publica, inquiebat ille, ſine ſuffragio rerum eccleſiaſticarum ſubſiſtere non valet, quærendus eſt modus & ordo cum ſumma religione, quo id per pontifices fieri debeat. Præterea monebat, ut epiſcoparus ſecundùm canonicam auctoritatem darentur; arguebatque in primis clericos palatii, quos cappellanos vocant, *qui non ob aliud*, inquit, *ſervunt, niſi ob honores eccleſiarum & quæſtus ac lucri gratiam ſine probatione magiſterii*. Denique monaſteriorum pericula exponebat, quorum nonnulla jam a laicis tenebantur; ob idque mundi uſibus ac ſtudiis occupata & depravata erant: quia, etſi de his rex bene agere cœpiſſet, in fine tamen, crebreſcentibus malis a ſæcularibus pervaſa fuerant. His aliiſque a Wala expoſitis, ab imperatore indicta ſunt, ut jam dixi, quatuor in locis concilia, nempe Moguntiæ, in urbe Pariſiorum, apud Lugdunum & Toloſam: in quibus multa præclarè in rem præſentem conſtituta: ſed nullum malis remedium allatum, prohibentibus maximè regni *conſulibus* ſeu comitibus, qui, *quia noluerunt recipere ſpiritum veritatis ad correptionem, receperunt ſpiritum erroris ad vertiginem*, inquit Paſchaſius. Hinc jam rarus, qui regibus fidem exhibeat: nullus, patriæ aut civibus qui rectè conſulat; nullus, qui ſoclis & amicis debitam caritatem impendat. Judices nonniſi venale aliquid agunt: populus imperiallbus non ſuffragatur officiis: auctoritas non viget prælatorum, quoniam imperialis & regum deperiit: res publica & eccleſiarum pauperrima eſt, quia prædones ea diripiunt. Ita prædictus auctor: qui his malis cumulum additum dicit per Naſonem ſeu Anniſatium, quo nomine Bernardum intelligit, Septimaniæ & Toloſæ comitem & marcæ Hiſpanicæ præfectum, de quo poſtea dicendum erit. Poſt prædictum placitum Wala lienteriæ morbo correptus, ad monaſterium ſuum ſe recepit, de his ſilere in poſterum volens.

XXVII. Concilia his de rebus habita. Quatuor illis conciliis præmiſſum fuerat anno præcedente capitulare Aquiſgrani factum, in quo præſcripta fuerant capitula, in eiſdem tractanda conciliis: nempe de decimis, quæ ad capellas dominicas dantur, & hominibus qui eas habent, & in ſuos uſus convertunt. De feminis, quæ in quibuſdam locis temerè velamen ſibi imponuot. De monaſteriolis puellarum in legatione Autgarii, archiepiſcopi ſcilicet Moguntini, in quibus nullus ordo bonæ converſationis tenetur.

De

» De monaſteriolis etiam diverſis in miſſarico Alberici, nempe epiſcopi Lingo- ANN. CHR.
» nenſis, qui miſſus dominicus erat in provinciis Lugdunenſi, Tarentaſienſi, & 819.
» Viennenſi. Ad hæc inquirendum erat de judicio aquæ-frigidæ, & de his qui
» uſuris inſerviebant. Capitula etiam miſſis dominicis ibidem præſcripta. His ad-
» dita capitula pro lege habenda de honore eccleſiarum, multiſque aliis rebus, præ-
» ſentiſſimum ingruentibus morbis remedium haud dubiè allatura, ſi rectè obſerva-
» ta fuiſſent.

Sed præclara eſt Ludovici auguſti epiſtola, quæ generatim populo legenda miſ-
» ſa fuit, in qua religioſiſſimus princeps ſuo & Lotharii nomine ſcribit, ſe eo an-
» no generale jejunium per totum regnum celebrari juſſiſſe, Deumque totâ de-
» votione obſecrari, ut ſibi manifeſtaret, in quibus ipſe offenſus eſſet, quo de-
» mum pacto placari poſſet, & ut ad correctionem neceſſariam tranquillum tem-
» pus conceſſere dignaretur. Eam ob cauſam ſtatuiſſe, ut primo omnium archie-
» piſcopi cum ſuis ſuffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent;
» & ibi tam de ſua, quàm de aliorum omnium correctione & emendatione ſe-
» cundùm divinam auctoritatem inquirerent, omniboſque exponerent. Ad hæc
» ſe miſſos domoicos per totum regnum deſtinaſſe, qui omnia perperàm acta emen-
» darent; ſe verò per ſinguias hebdomadas uno die in palatio ad cauſas au-
» diendas adfuturum: quæ omnia ut proſperum ſucceſſum habeant, velle, ut tri-
» duanum jejunium generatim ſecundâ feriâ poſt octavas pentecoſtes celebra-
» dum indicatur, & religiosè ab omnibus obſervetur. Nimius ſum fortè in his
referendis: ſed rerum ſubſequentium narratio id exigere videbatur.

Ex his quatuor conciliis (tria tantùm numerat Paſchaſius) unum ſupereſt Pa-
riſienſe, tribus libris conſtans, inſigne profectò catholicæ religionis monumentum:
quorum in libro primo agitur de dignitate & officio epiſcoporum, ac de cleri-
cis & monachis: in ſecundo de officiis regum ejuſque miniſtrorum, aliorumque lai-
corum: in tertio fit quædam recapitulatio eorum, quorum obſervatio præcipuè
neceſſaria erat, Ludovico & Lothario auguſtis directa. In capite quadrageſimo-ter-
» tio libri primi aequuntur quædam abbatiſſæ & ſanctimoniales, quæ non ſolùm
» viduas, ſed etiam virgines puellas velare ſolitæ erant: quod pæne in omnibus
» monaſteriis puellaribus fiebat, ideo ſcilicet, quia dum ſe corrumpunt, nihil ſibi
» obeſſe ad peccandum tale velamentum putent; quod in poſterum fieri ſub inter-
» minatione pœnæ canonicæ cavetur. Capitulum ſequens eſt contra quaſdam nobi-
» les feminas, quæ amiſſis viris velabantur, & in domibus propriis reſidebant;
» ſtatutumque, ut deinceps, non ante triginta dies a viri ſui obitu, in monaſteriis
» ſub ſpirituali patris regimine Deo ſervituræ ſe ſubdant. Quadrageſimum-ſextum
» eſt contra quoſdam canonicos & monachos, qui, poſthabito religionis ſuæ pu-
» dore, monaſteria ſanctimoniallum, tam monacharum, quàm canonicarum, in-
» conſulto epiſcopo ſuo, propinquitatis aut familiaritatis confeſſioniſve obtentu,
» impudenter atque irreverenter adibant: quod deinceps prohibetur, niſi fortè
» eis præcipiatur propter opus neceſſarium ab epiſcopo civitatis. Porro ſi facer-
» dotibus ſanctimoniales peccata ſua confiteri voluerint, id nonniſi in eccleſia, co-
» tam ſancto altari, adſtantibus haud procul teſtibus, faciant: ſi autem infirmitas
» præpedierit, ut in eccleſia eadem confeſſio fieri nequeat, in qualibet domo facienda
» ſit, nonniſi teſtibus ſimiliter haud procul adſtantibus fiat. Si verò colloquendum eſt,
» in auditorio ſub teſtimonio virorum religioſorum, & religioſarum feminarum fiat.
» In tertio libro inter alia conſtitutum eſt, ut ſcholæ publicæ in tribus ſaltem
» imperii locis fiant: ut deterreantur clerici, & monachi, qui palatia paſſim adeunt.
» Abbates verò canonicos, & regulares, id eſt monaſticos, & abbatiſſas, ſive
» laicos, qui monaſteria tum habebant, Patriſienſes patres ab imperatore poſcunt
» admoneri, ut bonum exemplum præbeant, & ioca ſibi conceſſa deperire & de-
» ſtrui per negligentiam non ſinant; & congregationibus ſibi commiſſis neceſſaria,
» cùm in ſpiritualibus, tum in temporalibus, ſubſidia adminiſtrare non negligant;
» ne fortè propter aliquam inopiam, & divina officia negligantur, & ipſæ con-
» gregationes irreligioſiùs vivere compellantur. In eodem conventu actum eſt de
reformatione monaſterii ſancti Dionyſii, ut inferiùs videbimus.

Concilio Pariſienſi interfuit cum ſuis ſuffraganeis Aldricus archiepiſcopus Seno- XXVIII.
num, qui in eodem concilio conſecratus fuiſſe videtur. Erat is ante pontificatum Aldricus me-
abbas Ferrarienſis, de quo Lupus, ejus, poſt Odonem abbatem ſucceſſor, in epi- tropolita Se-
ſtola (*a*) ad Wenilonem archiepiſcopum Aldrici ſucceſſorem: *Deceſſor veſter*, in- nonum.
quit, *beatæ memoriæ Aldricus, præfati cæſaris Ludovici juſſu, nobis, cùm eſſet ab-* (*a*) *Lupus e.*
bas, ablatus, & eccleſiæ Senonicæ pontifex factus eſt. Suffectus eſt in locum Hie- *pist.19.*
remiæ, qui anno præcedente deceſſerat. Vacabat archiepiſcopatus, cùm Ludovicus
diploma de celebrandis quatuor conciliis edidit. Colitur Aldricus in eccleſia Seno-

nenſi

ANN. CHR. 859.

nenſi die ſextâ Junii, qui fortè ordinationis ejus eſt dies; nam obitus ipſius incidit in decimum Octobris, tranſlatio verò in triceſimam Junii. Ipsâ die ſextâ Junii, quæ hoc anno dominica erat, cœptum eſt concilium Pariſienſe, cui Aldricus interfuit. Poſt Hieremiæ obitum vacavit aliquantum temporis ſedes Senonenſis. Id probat epiſtola quinta-decima inter Frotharianas ad Hilduinum abbatem, quem eccleſia illa obnixè precatur, ut huic tandem vacationi finem imponi curet. Ejuſdem ſunt argumenti ſequentes duæ ad Eginhardum abbatem & Judith auguſtam, in quibus mirari ſe ſcribunt clerici Senonenſes, quòd ipſorum electus a miſſis dominicis non plenâ benevolentiâ ſuſceptus ſit: quod de Aldrico, an de alio, in cujus locum electus ſit Aldricus, interpretandum ſit, non ſatis compertum.

Heribaldum epiſcopum Autiſici facerat.

Eodem ferè tempore vacavit ſedes Autiſiodorenſis mortuo Angelelmo epiſcopo, e Bajoario patre orto, qui ex abbate ejus urbis baſilicæ ſanctorum Gervaſii & Protaſii Aaroni antiſtiti ſubſtitutus fuerat, ſepultus in baſilica ſancti Germani, cujus cellæ ſeu cœnobio ſancti Salvatoris *tabulam argenteam cum ſigno ſomoriſſimo* dediſſe traditur. Hic patruus fuit Heribaldi ipſius ſucceſſoris, nati ex patre Antelmo, matre Frotilde Vaſtinenſi, qui poſt *avunculi ſui* ſeu patrui deceſſum a clero & populo electus fuit, *Aldrico cum coepiſcopi, ex præcepto Ludovici imperatoris, hujus negotium procurante*; & quidem in baſilica ſancti Germani, ubi etiam ordinatus eſt: cujus loci eum abbatem fuiſſe volunt recentiores: qua de re nihil in hiſtoria (*a*) epiſcoporum Autiſiodorenſium legitur. Heribaldi mentio inferiùs recurret, a quo Deus dedit abbas ſancti Germani liberam eligendi abbatis facultatem obtinuit.

(*a*) Labbe to. 2. p. 432.

XXIX. Hilduinus portionem bonorum dat monachis S. Germani.

Dum apud Pariſios ſumus, non prætermittenda hoc loco partitio, quam Hilduinus abbas ſuburbani ſancti Germani monaſterii, uti & ſancti Dionyſii & ſancti Medardi, hoc anno fecit, conſulens monachorum quieti & utilitati adversùs rapacitatem abbatum ſæcularium, quos ſibi ſucceſſores verebatur; ſtatuenſque numerum monachorum centum-viginti, quibus certam prædiorum portionem ad neceſſaria ſtipendia aſſignavit. Hanc partitionem imperiali diplomate approbari curavit, quod, tametſi jam vulgatum, huc referre non pigebit.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudovicus & HLotharius divinâ ordinante providentiâ imperatores auguſti. Si ea, quæ fideles imperii noſtri pro ſtatu & utilitate eccleſiarum ac ſervorum Dei fideliter ac devotè ob Dei amorem in locis ſibi commiſſis ſtatuerunt, noſtris confirmamus edictis; hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem, & totius regni a Deo nobis commiſſi tutelam manſurum eſſe credimus, & retributorem Dominum in futuro habere confidimus. Igitur notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ ac noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Hilduinus monaſteriis ſancti Vincentii ac ſancti Germani abba, necnon & ſacri palatii noſtri archicapellanus, noſtræ ſuggeſſit ſerenitati, quòd pro Dei omnipotentis amore, & futuro ejuſdem congregationis ca-

(*) f. rapacitatis

vendo periculo, ne aliqua ſucceſſorum ſuorum negligentiâ aut parcitate (*) ordo ita ea futuris temporibus perturbaretur monaſticus, ſtipendia eorum, quæ annuatim in cibo & potu accipere debebant, necnon & quaſdam villas, ſpecialiter neceſſitatibus illorum deſerviendas, conſtituiſſet ac deputaſſet, atque per litterarum ſeriem & largitionis ſuæ chartam, ſua, aliorumque bonorum hominum manibus roboratam, eis conceſſiſſet ac delegaſſet: quatenus nullâ occaſione, nec rei publicæ ſervitio, quiſquam ex ſucceſſoribus ſuis impedimentum in futuro inferre potuiſſet, pro quo a via rectitudinis & obſervatione regulari oberrare neceſſe eſſet: ſed deputatis ſibi rebus & ſtipendiis contenti, abſque neceſſitate & inopia; regularem normam tenere, & ſine prævaricatione, quantùm humana finit fragilitas, obſervare quiviſſent. Unde humiliter petiit ac poſtulavit celſitudinem noſtram, ut pro rei firmitate, ſuper eamdem conſtitutionem auctoritatis præceptum noſtræ, pro divino intuitu ac ipſorum ſanctorum reverentia, fieri juberemus, per quod inantea ſtabilis & inviolata permaneret. Nos verò petitioni illius, quia neceſſaria & rationabilis erat, aurem accommodantes, & quæ voluntate ac ratione talia clementiæ noſtræ ſuggereret, perſpicuè intelligentes, veluti poſtulaverat, fieri adjudicavimus. Quapropter ſtatuimus atque jubemus, ſecundùm quod in illius ordinatione continetur, ut dentur eis annis ſingulis de tritico puro modii mille quadringenti & quadraginta; & in ſuſceptionem boſpitum modii centum octoginta, quod ſunt ſimul modii mille ſexcenti-viginti; de vino modii duo millia, de legumine modii centum-octoginta; de caſeo penſæ centum-ſexaginta; de pinguedine autem modii viginti, aut porci quinquaginta, quales meliores inveniri poſſunt; de butyro modii quatuor, de melle carrada una ex modiis octo, vel ſicut ex cenſu de villa Lucariaci perſolvitur; & menſalem de duodecim villis melle & cerâ, id eſt unoquoque menſe ſextaria quatuor, & ceræ libras duas; de ſale modii centum; volatilia cum ovis de duobus feſtis, id eſt paſcha & natalis Domini. Ad veſtimenta etiam vel omnes eorum neceſſitates, ſecundùm regularem inſtitutionem procurandas, conſtituimus illis eaſdem

ANN. CHR. 829.

dem villas, quas ipſe per ſuam conceſſionem eis viſus eſt condonaſſe: id eſt Antoniacum (*) cum ipſa capella, vel quicquid ad ſuum opus præſentialiter habuit, vel quicquid inde homines per precarias tenent, vel quicquid per beneficium illius aliqui adhuc habent, & illic pertinere videtur, ut poſt eorum diſceſſum ad uſum fratrum revertantur. Alteram, cujus vocabulum eſt Cella (*) quæ dicitur Villaris, cum omnibus appendiciis ſuis, quantum ipſe præſenti tempore ad ſuum opus illic habuit, vel quicquid homines per precaria vel beneficia illius teneat, & illic pertinere videtur. Tertiam, quæ vocatur Matriolas (*) cum omni integritate ſua. Quartam, quæ vocatur Catacantur (*). Quintam, cujus vocabulum eſt Novigentus, (*) cum omni integritate ſua. Sextam, cujus vocabulum eſt Spinogilum, (*) cum ipſa capella, vel quicquid inde ad ſuum opus habuit. Septimam, locellum, qui vocatur Valedronis (*). Octavam, quæ dicitur Agmantus, (*) und cum ipſa ſilva, quæ vocatur Uſſa (*). Has ergo villas cum appendiciis & reditibus ſuis, ut diximus, ad omnes ejuſdem congregationis tam infirmorum, quàm ſenum, neceſſitates faciendas, & ſuſtentacula mortalis vitæ miniſtranda, imperiali auctoritate & indulgentia per hoc præceptum confirmationis noſtræ, ſicut prædictus venerabilis abbas in ſua prædicta conſtitutione, ſtabili jure eis concedimus ac confirmamus: præcipientes, ut nullas abbas per ſucceſſionem, quod ſalubri egit conſilio, ſubtrahere aut minuere audeat, aut ad ſuos uſus retorqueat, aut alicui in beneficio tribuat: ſed neque ſervitia ex eis exactet, neque paraveredos, aut expenſas ad hoſpitum ſuſceptiones recipiat; neque ullas in aliqua re exactiones inde exigat abſque inevitabili neceſſitate, præter menſuras in principali eccleſia beati Germani, & in ponte Pariſius longo a tempore diſpoſitas: & ſi augeri adjudicaverit, & numerum monachorum in majus augeri, ampliſicari pecuniâ majori licentiam habeat. Hæc autem, ut putamus, ad uſus centum-viginti monachorum ſufficiunt: diſtrahendi autem aut minuendi eas, quas pro Dei ſtatuimus amore, nequaquam præſumat. Sed ſi facere præſumpſerit, & poſt diſceſſum noſtrum hanc noſtram confirmationem, quam ſupra dicti venerabilis viri Hilduini conſtitutionem fecimus, violare voluerit, querela ad ſucceſſores noſtros, qui tunc temporis nobis ſuperſtites fuerint, devenerit, ipſique aguità auctoritate noſtrâ ſtatuta noſtra defendant, & ſuæ auctoritatis præcepto confirment: qualiter futuris temporibus fratres, in cœnobio ſupra dicto regulam beati Benedicti ſervantes, abſque perturbatione liberè Deo deſervire queant, unbiſque merces exinde in perpetua recompenſetur æternitate. Et ut hæc auctoritas, quam ob amorem Dei, & animæ noſtræ remedium ſtatuimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulſa valeat perdurare, manus noſtræ ſubſcriptione eam ſubtrefirmavimus, & annulo noſtro ſigillari juſſimus. Data idibus Januarii, anno Chriſto propitio ſexto-decimo imperii domni HLudovici ſereniſſimi auguſti indictione ſeptimâ. Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

(*) Antoing. (*) la Celle. (*) Marolles près Monte. reau. (*) Cochant. (*) Nogent ſ' Artaud. (*) Eſprœul. (*) Valeaton. (*) Eſmant. (*) al. Uſta Otte.

Deeſt annus Lotharianl imperii in chartario, ex quo hoc diploma primùm a Jacobo Broiio erutum eſt. Anno ſequenti ejuſdem cœnobii monachi a Pippino Aquitaniæ rege obtinuere confirmationem quarumdam villarum, quas ad ſtipendia fratrum Carolus & Ludovicus auguſti in Aquitania conceſſerant. Hæ villæ ſunt Vernogilus, Cixiacus, Lixiniacus, Noveridus, Caſiliacus, Qoinciacus, & Villa-fluſiana. *Data idus Auguſti, anno decimo-ſeptimo imperii domni HLudovici ſereniſſimi auguſti, & quinto-decimo;* fortè *ſexto-decimo*, regni noſtri. *Actum in Aviziaci-villa.* Anno prædicto ſynodi Pariſienſis Inchadus ſenior Pariſiorum antiſtes ſimilem „ bonorum partitionem eccleſiæ ſuæ canonicis fecit, eo pacto, ut ſarta-tecta ad „ eos pertineant, & ſupervenientes fratres, tam canonicos, quàm monachos alia„ rum congregationum, eum caritate excipiant: quorum alterum in conſtitutione Hilduini exprimitur, nempe hoſpitum exceptio: alterum reticetur, quod proinde abbatis officium erat.

XXX. Gotheſcalcus Fulda egreſſus.

Etſi Moguntini concilii acta exciderint, ex aliis tamen monumentis diſcimus, in eo actum fuiſſe de Gotheſcalco monacho, qui ſe invitum Fuldæ tonſum & monachum factum fuiſſe adversùs Rabanum abbatem cauſabatur. Erat is nobilis Saxo, filius Berai comitis, a puero educatus in Fuldenſi monaſterio, ibique litteris informatus a Rabano, qui anno DCCCXXII. factus abbas, eum vitæ monaſticæ mancipavit. Certè Gotheſcalcum a primis annis in monaſterio ſecundùm regulam oblatum & tonſum fuiſſe teſtis eſt Hincmarus (*a*) cujus hæc verba ſunt. *In hymno veſpertinali, quem Gotheſchalcus ab ipſis rudimentis infantiæ in monachorum monaſterio, in quo ſecundùm regulam oblatus & tonſus exſtitit, & uſque ad adultam ætatem manſit, cum monachis labiis cecinit*, &c. Id de Fuldenſi monaſterio intelligendum eſſe mox patebit. Ex his conjicere licet, Gotheſcalcum puerum Deo a parentibus oblatum fuiſſe in Fuldenſi monaſterio ſub Eigile abbate; eoque mortuo, cùm inde jam adultus exire vellet, illic remanere coactum a Rabano abbate, qui votum parentum ex regulæ præſcripto pueros in perpetuum obligare ceoſebat contra

(*a*) *Hincm. de non trina deitate, fol.* 111.

quo-

ANN. CHR. 829. quorumdam secus sentientium opinionem, quos ille singulari libello refutavit, ut postea videbimus. Hinc Gothescalcus, cui jam adulto præceptoris, & fortè monasticæ vitæ severitas gravior erat, conquestus est in Moguntino concilio hujus anni apud Otgarium archiepiscopum, aliosque patres, quòd Rabanus abbas ipsum ad vitæ monasticæ professionem adegisset, & votum parentum, de se puero factum, ratum habere coëgisset. His querelis favens cum aliis episcopis Otgarius, Gothescalcum a voto absolvit: ab hac verò sententia Rabanus appellavit ad Ludovicum imperatorem, cui libellum suum de oblatione puerorum ejus rei causâ obtulit. Hæc omnia testabatur epistola Hattonis abbatis ad ipsum Gothescalcum, a Centuriatoribus Magdeburgensibus recta, qui ita hac de re (*a*) loquuntur. Gothescal-

(*a*) *Centur. IX. c. X. col.* 545. » cum, comitis Saxonis Betni filium, qui invitus votum monasticum fecerat, in » synodo cum multis aliis episcopis anno Domini DCCCXXIX. absolvit Otgarius ar- » chiepiscopus, ut testatur Hatto abbas Fuldensis in epistola ad eumdem, scilicet » Otgarium, & infra: (*b*) Cùm adhuc Rabanus abbas esset, Gothescalcus eum in

(*b*) *Ibid. col.* 546. » synodo accusavit, quòd se invitum fecisset monachum, ac synodus Gothescalcum » absolvit: sed Rabanus contra eam sententiam protestatus, ad Ludovicum appel- lavit anno Domini DCCCXXIX. Idem alibi (*c*) repetunt Centuriatores, qui acta

(*c*) *Ibid. col.* 404. hujus concilii non semel laudant, eique interfuisse dicunt viginti-novem episcopos, chorepiscopos quatuor, & sex abbates. Utinam hæc acta & Hattonis epistolam reperire licuisset, quæ Browerum, Fuldenses antiquitates revolventem, aliosque fugerunt. Hæc me amicè monuit abstrusæ eruditionis sagacissimus indagator D. Peleheſter. Quid hac de re statuerit Ludovicus, incertum. Fortè ejus mandato sententiam revocavit Otgarius; sicque Gothescalcus monasticum habitum retinere coactus est: sed quia Fuldæ cum Rabano abbate remanere noluit, ex Germania egressus in Galliam venit, seque recepit in Orbacense monasterium: ubi quid ei acciderit, Inferiùs dicturi sumus.

Rabani liber de oblatione puerorum.

Venio ad librum, quem Rabanus scripsit contra eos, qui repugnant immutatis S. patris Benedicti de irrevocabili oblatione puerorum. Hujus libri meminit Rudolfus scholasticus, ipsius Rabani discipulus, in ejus vita: ubi scripta ejus enumerans, *Ad Ludovicum imperatorem*, inquit, *scripsit librum unum contra eos, qui oblationem secundùm regulam S. Benedicti destruere volebant*. Hujus libri, qui in editis desideratur, copia nobis facta est ex codice Mellicensis in Austria monasterii, eumque integrum in appendice referemus. In hoc libro Rabanus refellit eos, qui S. Benedicti institutis detrahebant, quòd pueris, a parentibus oblatis in monasterio, omnem potestatem adimat revertendi ad sæculum. Id verò scripturæ sacræ consentaneum esse probat Rabanus variis testimoniis, cùm ex veteri, tum ex novo testamento adductis. Initio libri mirandos, immo miserandos dicit illos, qui hoc negligentes, quod in infantia professi sunt; quod in primordio vitæ suæ abdicaverunt, quasi eminentioris ac majoris dignitatis sit, ei præponunt: tum subdit quod in Gothescalcum maximè cadere videtur. *Sunt ergo quidam, qui a cunabulis suis sacras litteras didicerunt, & sanctæ ecclesiæ nutrimento tamdiu aliti sunt, quousque satis educati in sublime sacrorum ordinum proveherentur. Sed ingrati tanto munere, contraria orthodoxorum fidei sentiunt. Ajunt enim pompaticè pravorum dogmatum impudentes artifices, quòd non liceat parentibus filios parvulos ad Dei servitium tradere; nec convenire homini libero ingenuum filium servum facere; humanam legem Deo imponere, voluntates ac dominationem omnem humanis sanctionibus subjicere conantes*. Ex superioribus verbis intelligitur, Gothescalcum tunc temporis ad sacros ordines fuisse promotum: qui

(*d*) *infra lib.* 33. *n.* 70. tamen in Remensi provincia postmodum ordinatus fuisse dicitur, ut suo loco (*d*) videbimus, fortè sacerdos. Porro hoc opusculum ejus occasione conditum fuisse, liquet ex consequentibus, ubi Rabanus rationem adducit, ob quam parentum oblationem Gothescalcus suæ libertati non præjudicare debere aiebat; nempe quòd testes suæ ipsius oblationis non fuerint ex gente sua, scilicet Saxones, sed Franci: quod Saxonum legibus esset contrarium: *Cùm enim audierint*, inquit Rabanus, *regularem oblationem in pueris minoris ætatis testibus idoneis confirmari debere: quia apertè contraire atque resistere veritati non audent, ex obliquo quærunt, quomodo id, quod perversâ mente tractant, hoc actu nefando perficiant. Subtiliter argumentantur, atque hoc in commentum erroris sui assumunt, quò facilius possint sibi obsequentes atque obedientes deludere: quod non liceat cuilibet testes citare ad confirmandam veritatem religionis christianæ, nisi de propria sua gente. Verbi gratia dicunt, quòd super Saxonem nullus de Francorum aut Romanorum, (id est Gallorum) aut ex alia qualibet gente, licèt inter suos nobilis natu, atque bonestus conversatione habeatur, nisi Saxo, testis esse possit. Hoc enim aiunt legem gentis suæ pati non posse, ut alterius gentis homo in testimonium citetur ad infringendam legem*

liber-

libertatis ſuæ. Quaſi illi libertatem, inſit Rabanus, *ac nobilitatem generis ſui perdant, qui ſervitium Chriſti profitentur: cùm magis illi liberi ſint, qui uni Deo, quàm qui diverſis vitiis atque peccatis ſervire probantur.* Hæc tamen ferè tota ratio erat Gothescalci ad refutandam vim voti, quod ex obiatione parentum contraxerat: atque inde manifeſtum eſt, quòd Centuriatores ex epiſtola Hattonis abbatis aſſeruere, eum genere Saxonem, atque adeò Berni comitis filium exſtitiſſe. Hinc idem auctor Saxonibus improperat ingrati animi virium, qui cùm a Francis converſi fuiſſent ad chriſtianam fidem, eos in cauſis ſuis teſtes adhiberi non debere contendebant, *contra ejus cæli contraque jus fori.* Hæc ſatis de illo libro, in quo Rabanus tria probat: primum licere homini chriſtiano ſuam ſobolem Deo conſecrare: alterum, votum quod Deo vovetur, ſine magno reatu omitti non poſſe; poſtremum, vitam monaſticam non humanâ, ſed divinâ auctoritate inſtitutam eſſe. Ex his omnibus innoteſcit cauſa & occaſio ſimultatis, quæ Rabanum inter & Gothescalcum poſtea excitata eſt. ANN. CHR. 829.

Inter ea legati a Sueonum ſeu Suecorum partibus ad Ludovicum imperatorem Aquiſgranum adveniunt, inter alia ſignificantes, eſſe in ſua gente non paucos, qui chriſtianæ religionis cultum amplecti cuperent, regiſque animum ad excipiendos evangelii præcones ſatis propenſum ac benevolum videri. Hoc nuntio plurimùm delectatus religioſiſſimus princeps, Walam abbatem conſulit, num quem e ſuis haberet, qui pro Chriſti nomine in illas partes proficiſci veliet; aut certè cum Herioldo Danorum rege morari, dum Anſcharius, ejus gentis apoſtolus, ad Sueones mitteretur. Mox ad palatium accerſitur Anſcharius, dato mandato, *ne ſe raderet, antequam ad præſentiam imperatoris veniret.* Fortè ut, recreſcentibus capillis, minùs illas gentes monaſticæ tonſuræ novitas offenderet. Acceſſit lætus animo vir Dei, meditati conſilii præſcius, & ad ſubeunda quælibet diſcrimina paratus ex duplici viſione, quæ ipſi, dum in vetere-Corbeia moraretur, patefacta eſt, remiſſionem ipſi peccatorum portendens ob miſſionem ſuam ad converſionem gentium. Itaque in præſentiam Cæſaris adductus, indubitanter aſſeruit, ſe paratum ad omnia, quæ ipſi pro nomine Chriſti ab imperatore præciperentur. Probato conſilio, venerabilis Wala ſocium ei adjunxit *nomine Witmarum* monachum veteris-Corbeiæ, ultro ſe ad pii operis ſubſidium offerentem; juſſitque cum Herioldo remanere *patrem devotiſſimum Giſlemarum, fide & operibus bonis probatum, atque in zelo Dei ferventiſſimum*, qui rem chriſtianam apud Danos curaret. Tum, pararis omnibus ad eam miſſionem neceſſariis, Anſcharius cum ſociis, legatique Sueonum Moſæ fluvio ſe committunt, ſecundo flumine in oceanum, atque inde in Sueciam tranſmiſſuri. Sed antequam oceanum ingrederentur, in piratas offendunt, qui, poſt unum & alterum conflictum, victores facti, naves & omnia in eis contenta, exceptis his, quæ illi ad terram fugientes ſecum aſportare potuere, diripiunt; adeòque munera regia, quæ in Sueciam deferebant, & quadraginta circiter codices, quos ad ſuum uſum deſtinaverant. XXXI. Anſcharii miſſio ad Sueos.

Verùm nihilò commotior vir Dei, cùm alii reverti ſuaderent, per Germaniam & Daniam iter perſequi non deſtitit, quod, etſi longiſſimum & arduum, pedibus confecit cum ſociis, naviglo tantùm interjacentia freta prætergreſſus; demumque pervenit ad emporium Sueciæ celeberrimum Byrcam; ubi a rege, qui Berne ſeu Bernus vocabatur, auditâ eorum adventus cauſâ perbenignè accepti ſunt. Dehinc, habito cum ſuis optimatibus conſilio, rex eis in regno ſuo manendi & prædicandi Chriſti evangelii poteſtatem fecit, conceſſâ etiam ſubditis ſuis facultate, ut quicumque vellent, Chriſti doctrinam amplecterentur. Regis exemplo multi ejus Regni proceres Chriſti præconibus favere: quos inter Byrcæ præfectus, idemque regis conſiliarius & familiaris, Herigarius nomine, ſacri baptiſmatis fonte in primis ablutus eſt, fidei Catholicæ ſincerus dein cultor, qui in fundo ſuo eccleſiam primus fabricavit. Cùm per dimidium annum, quod currentis anni reliquum erat, ſervi Dei legatorum promiſſionem certo experimento probaſſent; cum regiis literis ad Ludovicum auguſtum reverti conſtituunt, ut ei rerum ſtatum & legationis ſuæ proſperos ſucceſſus exponant.

Interim Ludovicus, indicto Wormatiam conventu, ibidem Carolo minorenni, id eſt ſexenni, ex Juditha filio, portionem regni dare conſtituit, Lotharlo rogatu patris primùm aſſentiente, cujus rei poſtmodum ipſum graviter pœnituit. Sueviâ itaque Carolo cum Rætia & parte Burgundiæ conceſſâ; quâ re offenſi Judithæ privigni, a patre receſſerunt, magnorum deinde motuum auctores. Acceſſit ad infeſtæ rei cumulum Bernardi Septimaniæ ducis ſumma in palatio auctoritas, quem eodem tempore imperator, tamquam *in ſupplementum* ac præſidium ſumens, camerarium conſtituit, &, Carolo novo rege ei commendato, *ſecundum a ſe in imperio* fecit; quæ duæ res magnam regno, ipſique Ludovico pernitiem accerſiverunt. XXXII. Carolus creatus, & Bernardus camerarius.

ANN. CHR. 819. Erat, ut aliàs jam monuimus, Bernardus filius Willelmi quondam Septimaniæ ducis, ejus qui Gellonenſe monaſterium condidit, ibidemque monachus piiſſimè deceſſit; Naſo a Paſchaſio dictus, fortè ex patre, cui brevem naſum fuiſſe tradunt, & a brevi naſo cognomen conſecutum. Patris in dignitatem ſucceſſit Bernardus, Septimaniæ ac Toloſæ dux, iuſuperque marcæ Hiſpanicæ a Ludovico præfectus, id eſt factus comes Barcinonenſis, antequam camerarius & in palatio ſummus erearetur. Huic conjux erat Dodana, quæ ipſi nupſerat ante annos ſex, ex qua poſt biennium a conjugio Willelmum filium ſuſceperat. Bernardo duæ ſorores erant, Helinburga & Gerberga, quarum hæc ſanctimonialis juſſu Lotharii in profluentem (*a*) Ararim, tamquam venefica projecta, aquiſque præfocata eſt. Alteram (*b*) in matrimonium duxerat ante monachatum Wala, fortè Gerbergam, quæ poſt ejus in monaſterium ſeceſſum ſanctimonialis facta ſit. Tot tantiſque honoribus auctus Bernardus, aliorum procerum invidiam excitavit, idemque fortè poteſtatis ſuæ abuſu proritavit: qua de re a Wala ſororio ſuo, ſed fruſtra, increpitus, Judith auguſtæ primùm, cujus gratia & familiaritas ſuſpicione haud caruit, ac demum Ludovico ipſi extremum tantum-non exitium attulit.

(*a*) *Thegan. cap.* 32.
(*b*) *Paſchaſ. lib.* 2. *c.* 8.

XXXIII. Odo comes Florlacenſibus infeſtus.

Exauctoratus eſt in eodem Wormatiæ conventu Matſtidus Aurelianorum comes *ob inertiam*, Adrevaldo (*c*) teſtante; ejuſque in locum ſuffectus Hodo ſeu Odo, filius Theodeberti comitis Madriacenſis, fraterque Roberti comitis, ex quo Robertum cognomento Fortem, qui tertiæ ſtirpis regiæ apud nos feliciter regnantis caput eſt, prodiiſſe recentiores non pauci exiſtimant. Novo honore *contrà ſuæ naturam* elatus Odo, cunctas res eccleſiæ Aurelianenſis, exceptâ matriculâ ſeu portione pauperum, abbatias quoque ſancti Aniani, necnon ſancti Benedicti in ſuam redigere poteſtatem molitur. Haud ſcio an in vivis adhuc ſupererat Adelgaudus, an Boſo ei jam ſucceſſerat in regimine monaſterii Florlacenſis: cujus loci fratres, ut Odonis molitioni obviàm irent, eum ſanctorum reliquiis eum adeunt, ſupplicantes, ut ne res, ſervis Dei ad cultum divinum traditas, in alienos uſus transferret. At nihil apud eum preces, nihil ſanctorum reliquiæ valuere. Quæ verò inde conſecuta ſint, inferiùs aperiemus.

(*c*) *Adrevald. de mirac. S. Bened. l.* 2. *c.* 20.

XXXIV. Tancrado abbati Prumienſi ſuccedit Marcwardus.

Hoc ipſo anno Tancradus Prumienſis abbas obiiſſe traditur in chronico Reginonis ejuſdem loci abbatis; eique ſucceſſiſſe Marcwardus, *vir prudens, & ſacræ religioni deditus*. Quo ex monaſterio hic aſſumtus ſit, cujaſve fuerit, non prodit idem auctor. Affinis erat Lupi abbatis Ferrarienſis, qui, ſi non in Senonenſi Galliæ provincia, certè in Gallia natus fuerat, & filium Guagonis *nepotem* ſuum, ac Marcwardi *propinquum* (*d*) appellat. Is mihi aliquando idem fuiſſe viſus eſt ac Marrimardus, Senonicæ civitatis præfectus, quem Aldricus archiepiſcopus e Foſſatenſi monaſterio, cujus baſilicam dedicaverat, revertens, pro ſuribus eccleſiæ beati Stephani ſuperbè ac tumidè ſe gerentem corripuit, correptumque monachum fieri perſuaſit. At certum eſt hunc planè alium fuiſſe; ſiquidem Marcwardus abbas Prumienſis factus eſt ante dedicationem baſilicæ Foſſatenſis, & quidem eodem anno, quo Aldricus promotus eſt ad ſedem Senonenſem. Cæterùm Marcwardum cœtui Ferrarienſi ſub Aldrico abbate adſcriptum fuiſſe intelligitur ex Lupi epiſtola (*e*) ad ipſum Marcwardum, cujus interceſſionem apud imperatorem flagitat; *ut, quoniam de loco*, inquit, *noſtro ſitis, a quo vos corpore dumtaxat eccleſiaſtica utilitas abduxerit; iſque diminutione facultatum vehementer attenuetur, atque religioni paupertas impedimento ſit; interceſſionis opem inſtaurationi ejus impenſiſſimo ſtudio conferatis*. Ex hoc duplici capite, affinitatis ſcilicet cum Lupo, & monaſticæ apud Ferrarias profeſſionis, magna illa neceſſitudo profluxit, tum inter Marcwardum & Lupum, tum Ferrarienſes inter & Prumienſes. Ad hæc Marcwardus abbas, uti & Tancradus ejus deceſſor, Andaginenſis monaſterii, modò ſancti Hucberti, rector fuiſſe traditur. Eodem tempore ſucceſſiſſe creditur Gotheſredo abbati ſancti Gregorii in Alſatia Pertholfus, laudatus in veterrimo codice ſocietatum Augienſium.

(*d*) *Lupus ep. ſ.* 92.

(*e*) *id. ep.* 119.

Gregoriani abbates.

XXXV. Placitum Romæ pro Farfenſibus.

Romæ inſigne placitum habitum eſt a miſſis imperialibus in palatio Lateranenſi. » Eò convenere ad ſingulorum cauſas audiendas Joſeph epiſcopus & Leo comes, » miſſi Ludovici magni imperatoris, in præſentia domni Gregorii papæ, & una » ſimul cum eis Leo epiſcopus & bibliothecarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Theo» phylactus nomenculator, aliique, quos inter Ingoaldus & Aceris ſeu Acerifius » abbates aderant. In primis cauſam dixit Ingoaldus abbas Acutiani ſeu Far» fenſis ſanctæ Mariæ monaſterii cum Audulfo advocato ſuo. Actor adverſæ par» tis erat Gregorius advocatus ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Materia litis erat Cor» viniana, treſque aliæ, nempe S. Viti in Parmis, ſanctæ Mariæ in Vico-novo, a» lia in Bariliano, & Pontiana, quas Farfenſes a pontificibus Romanis Stephano » quarto, Eugenio ſecundo & Paſchali primo ſibi per vim ereptas cauſabantur.

» Ne-

» Negante Gregorio has curtes esse juris Farfensium, immo eas sanctæ Romanæ ANN. CHR.
» ecclesiæ ex lege competere asserente; actores Farfensium, Ingoaldus abbas & 829.
» Audulfus advocatus, jussi sunt exhiberc, si qua haberent causæ suæ *monimina*,
» *aut testes*. Producta ab eis primùm instrumenta, quorum in uno continebatur,
» quo pacto Ansilberga, abbatissa monasterii sancti Salvatoris de Brixia, ipsaa
» curtes Acutiano sanctæ Mariæ monasterio legavisset, quas litteras Teudicus dux
» eidem Ansilbergæ de ipsis curtibus emiserat. Productum & aliud lectumque, quo
» modo Ansa regina, Desiderii conjux, curtem sancti Viti a Teutone episcopo
» Reatinæ civitatis per commutationem acceperat, eamdemque postea Ansilbergæ
» filiæ suæ donaverat: tum præceptum Caroli imperatoris easdem curtes cum re-
» bus suis eidem monasterio confirmantis. Gregorius ex adverso hæc instrumenta
» rejiciebat, eâ ratione, quòd Farfenses numquam has curtes habuissent, vel te-
» nuissent. Instabant Farfenses actores, asserebantque, eas a se possessas fuisse, do-
» nec illas per vim abstulissent pontifices. In his altercationibus a judicibus de-
» cretum est, fidejussores ab utrisque partibus constitui, quibus ad sistendum se in
» futurum judicium constringerentur. Alterâ itaque die citati utrimque acto-
» res. Producti primùm a Farfensibus quatuor testes, quos Gregorius probos ho-
» mines agnovit: separati ab invicem testes, præmisso super sancta evangelia ju-
» ramento, secundùm Farfenses testimonium præstiterunt, asserentes, quòd tem-
» pore Langobardorum, dein Caroli imperatoris seu regis has curtes tenuerant Far-
» fenses; ibique resederint præpositi Johannes, Petrus, & Christianus monachi,
» usque dum per vim Hadrianus & Leo pontifices eas a monasterio abstulerant.
» Præter hos auditi & alii duodecim testes, qui idem affirmarunt, idem etiam
» Audulfus advocatus monasterii. Post hæc lata est sententia secundùm Farfenses
» contra pontificem: hic verò Cæsarem appellavit. Interim nihilò minùs judices
» possessionem illarum curtium Farfensibus adjudicarunt. Actum anno imperii do-
» mini Ludovici sexto-decimo, mense Januario per indictionem septimam. Hoc pla-
citum in uppendicem Integrum referre visum est, cujus breve compendium habe-
tur in chronico (*a*) Farfensi. Ibidem legitur diploma (*b*) Ludovici & Lotharii im-
peratorum augustorum, datum x. kalendas Julii, anno Ludovici quinto-decimo, Lo-
tharii septimo a sua coronatione Romæ facta, indictione septimâ, quo dip omate mona-
sterio Farfensi & Ingoaldo abbati donatur monasteriolum sancti Stephani, situm in
finibus Teatinæ & Vocitanæ regionis, in loco, cujus vocabulum est Lucana. E-
jusdem Ingoaldi tempore Lotharius augustus, adprobante Ludovico patre, mona-
sterium exemit ab annua pensione, Romanis pontificibus persolvi solita ad tutan-
da Farfensium jura, quæ jam Pontifices suis distracti negotiis discutere non poterant.

(*a*) *Chesnii to.* 3. *p.* 656.
(*b*) *ibid. p.* 658.

Ingoaldo abbati *suffectus* Sichardus.

Non diu post prædictum placitum supervixit Ingoaldus abbas, cujus obitus con-
tigit VII. kalendas Aprilia. Ingoaldum excepit Sichardus abbas loci tertius-deci-
mus, pro sancto habitus, qui longè latèque exempium boni certaminis in omni-
bus præbuisse dicitur. Salvatoris oratorium exstruxit, beatæ Mariæ basilicæ
adjunctum, cum crypta subterranea, ubi corpora sanctorum martyrum Valenti-
ni & Hilarii, quæ in ecclesiam sanctæ Mariæ e Tusciæ partibus translata fuerant,
una cum corpore sancti Alexandri, beatæ Felicitatis filii, quod ipse a Gregorio
papa quarto acceperat, recondidit. Eidem confirmatio monasterii sancti Srepha-
ni, in finibus Teatinis siti, u Lotbario imperatore facta est. Multa item sub
eo bonorum accessio per annos quatuordecim ac dimidium, quibus Farfensibus
præfuit, *magnificus* ob id u chronographo, non tantùm sanctus appellatus.

XXXVI. Cantuarienses archiepiscopi.

In majori Britannia Wlfredus Cantuariensis præsul ex hac vita decessit: cu-
jus in locum electus est Feologildus abbas VII. kalendas Maii, v. idus Junii ordi-
natus ad breve tempus, defunctus eodem anno kalendis Septembris. Hic abbas,
an suburbani monasterii sancti Augustini, duobus conciliis apud Speimannum sub-
scripsisse inventur, nempe Becanceldensi anno octingentesimo, in quo decretum
fuit ex mandato Leonis papæ tertii, ut homines seculares super ecclesias non
habeant dominium; & post tres inde annos Cloveshovensi, ubi actum est etiam
de libertate ecclesiarum, cujus rei decretum Feologeld abbas manu suâ robora-
vit. Defuncti locum supplevit Ceolnothus seu Celnothus decanus ecclesiæ Christi,
quæ Cantuariensis cathedralis erat, electus III. kalendas Julii anni sequentis,
ordinatusque VI. kalendas Septembris, a Gregorio quarto pallio donatus. Sub
ejus regimine, quod diuturnum fuit, id est annotum ampliùs quadraginta, du-
plici infortunio ejus ecclesia laboravit; nam ex pestilentia monachi cathedrales,
præter quinque, omnes exstincti sunt, nullique per aliquod tempus inventi, qui
defunctorum in locum substituerentur: adeò ut ex consensu & rogatu reliquo-
tum monachorum clerici & presbyteri seculares cum monachis divina officia ex-
plerent, dum monachorum numerus restitutus fuisset: nempe redditâ pace,

ANN. CHR. 829. quam Dani, eo tempore in illas partes effusi, quod alterum infortunium fuit, per multos annos interturbarunt, cum trecentis navibus in Angliam appulsi.

ANN. CHR. 830. XXXVII. Motus in Gallia contra Ludovicum.

INsequens annus octingentesimus tricesimus lugubrem ac funestam toti occidentali imperio, sed maximè Galliæ regno scenam aperuit, quæ per annos amplius quinque, quibus Ludovici augusti filii a patre divortium fecere, producta, sequentium dein, cùm a domesticis, tum ab externis, malorum origo ac seminarium fuit. Duplex, ut præmissum est, harum tempestatum causa: Caroli scilicet minorennis provectio in regnum, & Bernardi ad summos honores, summamque potestatem. Hinc conjurati regni proceres Pippinum Aquitaniæ regem adeunt, eumque in societatem conspirationis adducunt, dicentes, non modò cæteros, sed ipsum etiam a Ludovico patre contemni, prælato Carolo, prælato Bernardo, qui unus in aula regia dominaretur; non virtutis ope, sed obscœnis amoribus, illam gratiam & potestatem adeptus. Optimi filii partes esse hoc probrum a regia domo propellere, quando pater non averteret; immo Bernardi præstigiis delusus, nec animadvertetet. His consiliis incitatus Pippini animus, copias contrahit, quasi patris injuriam ulturus, eumque quantocius convenire parat. Dum hæc proceres moliuntur; Ludovicus circa tempus quadragesimæ loca mari vicina lustrabat, quo in itinere Centulense, aliaque monasteria invisit. Inde revertens, Pippini procerumque molimina accepit. Fortè Werimbriam (*) seu Vermeriam jam accesserat, quæ vilia regia est haud procul a Compendio; quò Pippinus cum suis copiis contendit, progressus per urbem Aurelianorum, ubi, sublato Odone comite, Bernardi consobrino, Matfridum restituit. Hoc nuntio Ludovicus attonitus, Bernardo fugâ sibi consulere; Judithæ verò in Laudunense sanctæ Mariæ monasterium, alio nomine sancti Johannis dictum, se includere jussit: ipse Compendium se recepit. His compertis, Pippinus & conjurationis auctores Juditham e monasterio ad se adduci jubent, variisque minis exterritam adigunt, ut ipsa monasticam vitam subiret, atque idem facere Ludovicum persuaderet. Tum illa deducta ad imperatorem, secretum hac de re colloquium cum ipso habuit; qui ei auctor fuit, ut vitandæ mortis causâ sibi velum imponeret: ipse verò de tonsione sua spatium deliberandi petiit. Ita Judith ad conjuratos reversa, jussu eorum in Pictavense sanctæ Crucis seu sanctæ Radegundis monasterium retrusa est. Bernardus verò Barcinonem se recepit, ut in annalibus Bertinianis legitur. Dum in illo parthenone Judith versata est, ita Christo Domino die noctesque famulari studuit, ita virginibus Deo ibidem famulantibus placuit, teste annalistâ Mettensi, *ut omnes profiterentur, se eam velle imitari*. Hanc *mutato habitu regali, induto habitu sanctimoniali*, custodiæ inclusam fuisse auctor est Agobardus, qui nimius videtur in exaggeranda ejus lascivia: quæ, etsi a multis credita & traducta in vulgus, fortè ab inimicis conficta est, quod Theganus asserit, aut certè plurimùm aucta ad eam perdendam. Harum rerum nuntio ad Lotharium imperatorem in Italiam perlato, repentè mense Maio inde advolavit, probatisque conjuratorum consiliis, eis se socium adjunxit.

(*) *Verberie.*

XXXVIII. Wala quid tum egerit.

Quid rei tum gesserit Wala, non prodit Astronomus, ex quo hæc desumimus, sed ea singillatim Paschasius exponit. Cùm omnia susque deque in aula regia verteretur comperisset Wala, his malis, quoad in se fuit, obviàm ire constituit, ac resistere pro fide regi ac regno debita, pro amore patriæ ac populi, pro religione ecclesiarum ac salute civium: quæ res suâ ipsius virâ ei cariores erant. Primum itaque seriò admonendum censuit Bernardum fororium suum, a quo totius mali labes oriri videbatur. Verùm ubi nihil monita, nihil preces apud eum valere cognovit; spe suâ frustratus, doleus gemensque ad monasterium suum rediit. Post paullo eum conveniunt palatii primores, expulsi ac dejecti, pejora prioribus nuntiantes, ab eoque consilium quærunt. Ille verò mœrens ac lugens omnes singillatim hortatur, ut sustinentes expectantesque Dei judicium, ad palatium redeant, salubriora regi consilia, quâ fieri posset, persuasuri. Verùm illi non multò post ad eum redeunt, eòque ventum esse dicunt, ut tyrannus Ludovicum clam perimere moliretur, ut sibi angustam conjugio copularet. Hæc a gravissimis & (quod ipsi videbatur) veracissimis viris dicta pro certis ac indubitatis habuit Wala, cœpitque eum sanctis quibusdam episcopis, aliisque optimatibus deliberare, quid in tam lubrico rerum articulo agendum esset. Omnium una sententia fuit, eum partes regni & ecclesiæ suscipere debere, quippe qui acceptior omnibus & honorabilior universis haberetur. Ita ille se in magnum discrimen conjecit, nihil jam de se sollicitus: tantùm ut imminentem principibus, præsulibus ecclesiarum, cunctoque populo interitum propulsare posset. Commoniti ac commoti his de rebus Pippinus Aquitaniæ, & Ludovicus Germaniæ reges, unà cum proceribus conveniunt, omnesque

in

in id conſpirant, *non ut auguſtus imperio privaretur*, ſed ot totius mali auctor Bernardus *eſſet in contumeliam, in ruinam, & in opprobrium ſempiternum:* cui ſanè conſilio & definitioni Wala, quantumvis reluctans, aſſenſum demum præbuit, nullum alium jam evadendi modum ſupereſſe ratus. Hæc pluribus refert Paſchaſius, qui eidem concioni ac negotio præſens interfuit. Conventus dein imperator conſentit, ot Judith ſub ſacro velamine deinceps pœnitentiam agat; ſpondetque, ſe io poſterum oihil ſine optimatum ac procerum conſilio acturum: quo facto conſalutatur ab omnibus com immenſis præconjis imperator, majorque ei, ſi fieri poſſet, fides a populo defertur. Sic Wala imminens Ludovico, cunctoque regno exitium avertit. *Nihil itaque idem contra cæſarem, quamvis aliter inſtis malignantes ſentiant; ſed pro cæſare fecit & imperio, pro patria & pro omnibus majoribus natu, pro fide & zelo Dei, pro religione chriſtianitatis & ſalute civium.* Unde alii qui ſaniùs ſapiebant, tamquam patrem patriæ & liberatorem omnium extollebant. Tunc adfuit ex Italia Lotharius, cujus advenru molta ſunt detecta, ac Bernardi fautores malè habiti: ex quibus Hetibertus ejus frater luminum amiſſione multatus eſt, & Odo comes, ejus conſobtinus, exſilio deportatus. Hæc ante ætatem facta: quæ ſecuta ſunt ab autumno, inſeriùs referemus. ANN. CHR. 830.

XXXIX. Anſcharius epiſcopus ordinatur.

Paullo ante has turbas, & quidem ineunte anno, Anſcharius cum ſocio Witmaro ex Suecia Aquiſgranum priuſquam conventus ſolveretur, ad Ludovicum acceſſit, legationis ſuæ fructus ac ſucceſſus eidem expoſiturus. His plurimùm recreatus imperator, de inſtituendo in aquilonaribus partibus archiepiſcopatu, quod Carolus ejus parens olim io voris habuerat, ſeriò cogitare cœpit, ut inde faciliùs prædicatio ac ſementis evangelii ad barbaras illas nationes propagaretur. Habito itaque cum epiſcopis conſilio, ſedem archiepiſcopalem Hammaburgi conſtituit, cui univerſa Nordalbingorum eccleſia ſubjaceret, omneſque regiones aquilonares, ad conſtituendos epiſcopos ac presbyteros, in illas partes ad evangelicum munus deſtinandos; juſſitque Anſcharium ad novam illam ſedem archiepiſcopum a Drogone Mettenſi præſule conſecrati, in præſentia Ebonis Remenſis, Hetti Trevirenſis, & Otgarii Moguntioi archiepiſcoporum, aſſiſtentibus atque unà conſecrantibus Helingaudo Werdenſi, & Willerico Bremenſi epiſcopis, quibus antea tranſalbianæ Saxoniæ cura, utpote vicinioribus, commendata fuerat. Illic primitus eccleſia per quemdam Galliæ epiſcopum, Amalharium nomine, a Carolo iſtuc miſſum, conſecrata fuerat, ejuſque loci parochia cuidam presbytero, Heridiuch appellato, commiſſa, quem Carolus epiſcopum ibidem ordinari decreverat, ſed mors ipſius conſilium prævertit. Natus erat Anſcharius annos triginta, cùm promotus eſt ad archiepiſcopatum: cui ad ſupplementum rei familiaris Ludovicus conceſſit cellam Turholtum in Belgio, quæ tunc ad Tornacenſem diœceſim pertinebat, nunc ad Brugenſem, oppidum modò comitatus cognomlnis caput. Ut verò novæ huic dignitati robor ac præſidium neceſſarium adderetur; Anſcharium per Bernoldum Argentoratenſem & Ratoldum ſeu Rotaldum Sueſſioneoſem epiſcopos & per Geroldom illuſtriſſimum comitem Pannonici limitis præfectum, Romam miſit ad Gregorium papam, a quo novæ ſedis confirmationem & pallium accepit Anſcharius cum dignitate legati apoſtolici per illas aquilonares plagas, qualis antea Eboni Remorum antiſtiti a Paſchali papa conceſſa fuerat. Hujus propinquus Gauzbertus eidem Anſcharlo adjutor datus eſt, factus ob id epiſcopus dictuſque Simon io ſua conſecratione: uti Willibrordo Clementis nomen, ne quid de Winfrido ſeu Bonifacio dicam, in ordinatione ſua inditum eſt. Diploma pontificium Gregorii papæ, Anſcharlo conceſſum, quod ſæpius recuſum eſt, huc referre non videtur operæ pretium. Eo accepto, novus antiſtes ad diœceſim ſibi commiſſam revertit, moxque muneris ſui implens officium, multos ad chriſtiaoæ fidei gratiam adduxit. Cœpit quoque ex Danorum ac Sclavorum gente nonoollos emere pueros, quoſdam etiam ex captivitate redimere, quos ad Dei ſervitium educaret: ex quibus aliquos in cella ſua Turholtenſi collocavit. In bis apoſtolicis laboribus ſocios & coadjutores habuit ex vetere-Corbeia monachos, quorum doctrinâ & inſtitutione in illis partibus feliciter crevit, adolevitque chriſtiana religio.

XL. Præcepta Centulenſibus & Stbienſibus data.

Dum oras maritimas, ad Armoricam uſque profecturus, oblret imperator, in monaſterium *ſancti Otmari* ſeu Audomarl, *quod dicitur Sitdin* ſeu Sithiu, causâ otationis acceſſit, ut teſtantur annales Mertenſes, ubi coojuratorum motus primùm accepit. Ibidem ad preces Fridugiſi abbatis confirmaſſe videtur præceptum regiæ defenſionis & immunitaris, quam Carolus ipſius parens olim eidem abbatiæ conceſſerat. Datum eſt Ludovicl diploma XIV. kalendas Aprilis, anno decimo-ſeptimo Imperil, indictione octavâ: ſed locus non exprimitur neque in Folquini chartario, ex quo illud deſumſimos ad librum ſexrum de re diplomatica, neque in chronico Iperiano: at nullos dubitem, quin datum ſit in ipſo ſancti Bertini monaſterio, non

in

ANN. CHR. 830. in *palatio Nimbem*, quod Malbrancus deſignavit. Ex oppido ſancti Audomari in Centulenſe ſancti Richarii monaſterium, cui tunc Heliſacar abbas præerat, orationis causâ adiiſſe ab Hariulfo dicitur: tamerſi regium diploma eidem cœnobio conceſſum eſt *in monaſterio ſancti Gualarici* ſeu Walarici, datum III. nonas Aprilis, anno imperii decimo-ſeptimo, indictione octavâ. Hoc diploma eò obtinuere Centulenſes, ut neque abbates ejus loci, nec regii miniſtri, nec quivis alii de rebus ſeu villis, quas ad victum & veſtimentum habebant, quidquam abſtrahere aut minuere, aut in alienos uſus detorquere auderent, nec lidimonium ad litus maris tutandum, aut hoſtilitium ad exercitum, aliamve exactionem extorquere. In illo præcepto exprimuntur eæ villæ, de quibus maximè timebatur: qualis erat Sidrutis ſeu Sigerrudis-villa, quam Heutonis hæredes ejus exemplo fortè invaſuri eſſent, non verò aliæ, quas Centulenſes fratres quietè poſſidebant, ut Centula, Abbatis-villa, aliæque.

Ludovici varia fortuna.

E monaſterio ſancti Walarici curſum reflexit Ludovicus, & per Werimbriam villam regiam Compendium venit, ubi ad inſequentem autumnum iodictus eſt Noviomagum regni procerum conventus, mandatumque Judithæ auguſtæ, quam Aquiſgrani reliquerat, ut Laudunum in monaſterium ſanctæ Mariæ ſe reciperet; Bernardus verò Barcinonem remiſſus. Interim Pipinus Werimbriam accedit, Judictham e monaſterio accerſit, eaque imperat, quæ ſuperiùs diximus. Lotharius verò ex Italia Compendium advolat menſe Maio. Imperatori Compendium accedenti obviàm veniſſe a Thegano dicitur Pippinus filius ejus cum magoatibus primis patris ſui, Hilduino archicapellano, Jeſſe Ambianenſi epiſcopo, Hugone & Matfrido, aliiſque conjuratis; & imperatorem e throno deturbare voluiſſe, quod Ludovicus Bajoariæ rex prohibuerit. Idem e Bajoaria tunc veniſſe perhibetur a Paſchaſio; qui auctores longè præferendi ſunt Caroli Coïntii opinationi, qui Ludovicum e Bajoaria pedem non moviſſe ante Octobrem exiſtimat. Poſt adventum Lotharii Pipinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Bajoariam remeavit. Interim Lotharius Ludovicum auguſtum cum Carolo rege minorenni ſub libera cuſtodia detinuit, patriſque lateri aſſiduè adhærere juſſit monachos, qui eum ad vitam monaſticam amplectendam adhortarentur: at contra accidit; nam monachi, qui quod factum fuerat dolebant, eidem auctores fuere, ut rem publicam in melius reſtituendam reciperet: quod cùm facilè aſſenſiſſet, Guntbaldum monachum ſub ſpecie religionis ad Pipinum ac Ludovicum filios ſuos miſit, promittens, ſi ſuæ reſtiturioni cum his, qui id cupiebant, adeſſe vellent, ſe regnum utrique amplificaturum: qui ambo patris voluntati ex animo paruere. Compendio Salmontiacum dein cum Lothario profectus, ex ſuæ proprietatis jure Fraxinetum villam pagi Bellovacenſis, Dominicam-villam pagi Remenſis, & Montiniacum pagi Meldenſis, ſuggerente Lotharii, contulit monaſterio Carrofenſi, ſito in pago Pictavenſi, cui venerabilis Guntbaldus abbas tum præerat: cujus diplomatis ſummam Johannes Beſſius retulit, magnam partem Labbeus in Miſcellaneis curioſis cum hac clauſula: *Data idibus Auguſti, anno Chriſto propitio decimo-ſeptimo imperii domni Ludovici ſereniſſimi imperatoris, & Lotharii auguſti octavo*, a coronatione ejus facta per Paſchalem papam. *Actum Salmontiaco palatio regio.*

Carrofo donatio ab eo facta.

XLI. Hirſaugienſe monaſterium conditur.

Ad hunc annum referuntur primordia percelebris monaſterii Hirſaugienſis, quod Erlafridus comes in Spirenſi diœceſi a fundamentis exſtruxit. Hunc filius erat Nottingus Vercellarum antiſtes, qui corpus ſancti Aurelii, Redicianorum in Armenia epiſcopi, Mediolano Vercellas attulit, indeque clam in Germaniam ad patrium ſolum advexit. Erat haud procul a caſtello Erlafridi comitis, qui in Calba demorabatur, oratorium ſancto Nazario martyri ſacrum, quod monti adjuncto nomen dedit. Huc ſacras reliquias Nottingus cùm inferre diſponeret, cæcus quidam in ipſo itinere ſancti Aurelii invocatione lumen recepiſſe traditur eo in loco, ubi monaſterium poſtea ædificatum eſt, prout eidem cæco antea cælitus deſignatum fuerat. Miraculo & cæleſti oraculo commotus Erlafridus comes religioſiſſimus, moa novæ fabricæ fundamenta in declivio montis poſuit cum filio Ermenfrido, impenſaſque lubens ſuppeditavit ad novum monaſterium, quod intra ſeptennium abſolvit, ſuppetias etiam conferente Nattingo epiſcopo, qui magnum pondus auri & argenti ad patrem, maturandi operis causâ, miſiſſe dicitur, necnon cruces aureas, argenteaſque, calices, libros, & ornamenta, quibus nova domus Dei inſtrueretur. Hæc pluribus Johannes Trithemius tum in breviori hiſtoria Hirſaugienſi, tum in prolixiori chronico ejus loci, quod ſancti-Gallenſibus typis nuper vulgatum eſt.

XLII. S. Galli nova baſilica & tranſlatio S. Othmari.

Hoc quoque anno Gozpertus ſeu Gosbertus abbas ſancti Galli, monaſticâ diſciplinâ poſt varios motus reſtitutâ, rebuſque in meliorem ſtatum reformatis, ad inſtaurandam monaſterii fabricam, templumque auguſtius excitandum adjecit animum.

Quare

Quare veterem demolitus, novam ampliorémque basilicam a fundamentis exstruxit, eamdemque intra septem annos absolutam, nono demum anno dedicari curavit. Meminere solus basilicæ Hepidannus, Ratpertus & Hermannus: at monasterium quoque ab eodem abbate instauratum & amplificatum fuisse inferiùs videbimus. De anno levis est Hepidanni ab aliis discrepantia, qui basilicæ novæ initia superiori anno consignat, sorrè inchoatæ ante pascha, quod novi anni secundùm plerosque exordium erat. Apertè favet huic calculo tempus secundæ translationis sancti Othmari abbatis, quæ in eversione veteris basilicæ apud Isonem facta dicitur *decimo-septimo kalendas Maii, in die sancto Parasceves*, id est præsenti anno octingentesimo tricesimo, quo pascha in quintum-decimum kalendas Maii incidebat. In eadem basilica, juxta aram beati Johannis Baptistæ, inquit Walafridus in ejus vita, arca quædam parieti contigua, non magnis lapidibus opere cementicio in quatuor latetibus constructa; superiùs autem tabulis, quarum grossitudo trium vel quatuor erat digitorum, in transversum positis, cæmentoque superlitis, cooperta videbatur: in qua sancti viri corpus, paullo altiùs a monumento erectum, tabulâ tantùm ligneâ suppositâ jacebat, quod altiùs terræ infossum sancti-Gallenses putabant. Ideoque in eversione basillcæ tumulum remanere integrum posse credentes, muros ecclesiæ machinis arietum subruendo, dum quidam saxum haud grande super arcam illam jecisset, quæ parietiois cadentibus hactenus intacta fuerat, mox quadam ex parte confracta est. Cognito itaque sancti patris reliquias in illa arca haberi, cum magno eas honore inde extulerunt, & in ecclesia beati Petri pone altare posuerunt. ANN. CHR. 830.

XLIII. *S Marci reliquiæ Augiam allatæ.*

De corpore sancti Marci evangelistæ disceptant Veneti & nostri Augienses, qui utrique hoc sacrum depositum sibi vindicare contendunt. Veneti ex urbe Alexandria ad se allatum anno superiore; Augienses hoc anno a Ratboldo Veronensi episcopo, suo quondam alumno, concessum affirmant. Litem dirimit facili negotio Cointius, totum assignans Venetis, a quibus Ratholdus partem acceperit, Augiensibus postea concessam. Eodem compendio concilias ipsos Augienses & Nonantulenses monachos, qui utrique reliquias sanctorum martyrum Synesii & Theopompi se habere gloriantur. Breve sanè & expeditum in ejusmodi rebus teliquiariis judicium: sed nec semper tutum, nec satis acceptum litigantibus, qui totum, non partem sibi competere passim contendunt. Nescio quid fraudis subolet id, quod ait Hermannus, corpus scilicet sancti Marci evangelistæ *sub nomine Valentis martyris* Ratholdo Veronensi episcopo a duce Venetiæ impetratum fuisse, & *cum corpore Genesii martyris* in Augiam insulam allatum. Ita in editione Canisiana: in aliis Synesii nomen pro Genesio ponitur. Huic chronologiæ repugnat Ughellus, qui Rotaldi seu Ratholdi obitum paullo post Mantuanam synodum anni octingentesimi vicesimi-quarti contigisse scribit, Audumque episcopum ab eo tempore substituit, altero Rotaldo in annum octingentesimum quadragesimum admisso. Verùm unus est utrobique Ratoldus, qui ad hunc annum quadragesimum pervenit; nec Audus sub Ludovico Pio, sed sub Ludovico secundo Lotharii filio locandus videtur. Regebat hoc tempore jam ab octo annis Augiensę monasterium Erlebaldus abbas, sub quo Meginradus ad diaconatum, & paullo post ad presbyteratus gradum promotus est, ut superiùs diximus.

XLIV. *Gozbaldus abbas Althæ diploma obtinet.*

Reversus in Bajoariam Ludovicus rex, ineunte Octobri Ratisponæ residebat. Illic cùm versaretur, ad eum accessit vir venerabilis Gozbaldus, sacri ejus palatii summus capellanus, & abbas Altahæ-inferioris, quod monasterium in honorem sancti Mauricii sacratum est; petiitque, ut res eidem monasterio in terra Avarorum a Carolo Magno, postquam eos subegisset, concessas, suâ auctoritate confirmare dignaretur: quod benignè præstitit, dato diplomate *pridie nonas Octobris, anno Christo propitio decimo-septimo regalis imperii domni Ludovici serenissimi augusti, anno quinto regni nostri, indictione nonâ. Actum in Regenspurch civitate*. Hanc Ludovici regis epocham ab anno octingentesimo vicesimo-quinto, quo post Aquisgranensem conventum a patre in Bajoariam missus est, repetendam censet Cointius, hoc exemplo adducto. Huic consimile est aliud (*a*) ejusdem Ludovici regis præceptum, quamdam præstariam confirmantis, quam Baturicus episcopus Ratisponensis Erchanfrido diacono & capellano ipsius regis, atque Baturico ejus propinquo fecerat de quibusdam rebus, monasterio sancti Emmerammi ab eodem Erchanfrido priùs concessis. Hoc diploma datum est *Regenesburch* seu Ratisponæ xv. kalendas Septembris, anno decimo-octavo Ludovici serenissimi augusti, anno Ludovici regis sexto, indictione nonâ, id est anno Christi octingentesimo tricesimo-primo. Adalleodus diaconus ad vicem Gauzbaldi recognovit. Verùm non uniformis, sed varius fuit calculus Ludovici regis diplomatum, quorum alia ab anno decimo-septimo, alia ab anno vicesimo-primo, alia a vicesimo-sexto aut insequente, alia denique

Ludovici regis diplomatum variæ epochæ.

(*a*) *Metrop. Salisb. & Concil. to. 8. p. 185.*

ANN. CHR. 830.

que ab anno tricesimo-tertio calculum ducunt, ut in libro secundo (*a*) de re diplomatica ostensum est: quod inferiùs denuo retractabimus. Gozbaldus post-modum factus est episcopus Wirziburgensis.

(*a*) *Diplom. p.*206. 207.

XLV. Hilduinus & VVala in exilium pulsi.

Interim conventus indictus Noviomagi ad Vahalim mense Octobri habitus est: ad quem Hilduinus abbas venit eum eo comitatu & apparatu, qui Ludovico augusto suspectus meritò fuit. Quare ab eo interrogatus, cur hostili, non simplici, uti mandatum erat, more venisset; cùm justam rationem non artulisset, continuò e palatio abscedere jussus est, & cum paucis hominibus *juxta Patrisbrunnam in expeditionali tabernaculo hiemare*, ut tradit astronomus; & quidem *ablatis abbatiis*, testante Frodoardo in historia (*b*) Remensi, ubi Hiocmarus cum permissu *proprii episcopi & cum benedictione fratrum* Hilduinum secutus in exilium dicitur. At in libello de constructione novæ Corbeiæ Hilduinus in monasterio ejusdem Corbeiæ, quæ in diœcesi Patherbrunnensi sita est, exsulasse fertur: quod facilè cum astronomo conciliari potest. Archicapellani dignitas Fulconi concessa, abbari, ut Colorius putat, Gemeticensi: sancti Medardi abbaria haud scio an Agobardo, quod in vulgaris indicibus legitur; tametsi neque Dionysiana, neque sancti Germani abbariæ ulli alteri concessæ leguntur. Certè Agobardus Judithæ augustæ, si quisquam alius, insensissimus fuit: ut parum verisimile sit, ipsum abbatiâ sancti Medardi a Ludovico donatum fuisse. Longè mitiùs actum, si astronomo credimus, cum Wala abbate, qui ad monasterium suum, id est Corbeiense, redire jussus est, ibique regulariter conversari. Verùm ex Paschasio discimus, longè duriorem eidem inflictam fuisse pœnam, nec nisi post longa & dura exsilia in monasterium suum rediisse. Et primò quidem relegatus est ad Lemanium (*) lacum, ubi eum *in altissima & artissima specu* degentem jussu Ludovici augusti invisit idem Paschasius, eò directus *ob ecclesiasticarum & monasticarum rerum negotia*; simul eidem persuasurus, *ut in aliquo se excessisse fateretur*, & deinceps in omnibus imperatori assentiretur; quo facto in gratiam rediret, quod & cæsar magnopere optabat. Verùm ille nihil contra conscientiam, nihil contra imperatorem se commisisse existimans, monenti acquiescere noluit, maluitque exsilium sustinere innocens, quàm falsum contra se testimonium dicere. Alii etiam magnates, ejusdem, ut putabatur, factionis, in diversa deportati sunt exsilia: laici quidem tonsurâ multati, clerici verò retrusi in monasteria: Jesse Amblanorum episcopus, cæteris visus nocentior, dignitate suâ privatur. In eodem conventu decretum est, *per auctoritatem apostolicam & per consensum episcoporum*, ut Judith augusta revocaretur, eo pacto, ut vel se legibus defenderet, vel judicium Francorum subiret. Qua propter Ludovicus augustus Carolum filium, & Drogonem episcopum fratrem suum cum aliis optimaribus obviàm ei misit, qui eam ad Aquisgrani palatium cum magno honore e Pictavensi sanctæ Crucis partheone reducerent.

(*b*) *Frodoard. lib.*3. *c.*12.

(*) *le lac de Chavre.*

XLVI. S. Juniani translatio Nobiliacum.

Distat ab illa urbe millibus ferme quinque Nobiliacense monasterium: ubi monachorum religiosissima congregatio tunc devotissimè Deo militabat sub Godoleno tertio abbate, ab eo tempore, quo hic locus, cella quondam Pictavensis sancti Hilarii basilicæ, in abbatiam, agente Atone abbate Hilariano, provecta fuerat Carolo Magno regnante. Primus ejus loci abbas fuerat Hermenbertus, cui successus Nemaldus, Nemaldo Godolenus, postremus abbas Mariacensis ejusdem pagi monasterii, quod tunc pæne in solitudinem redactum erat. Illic jacebat haud condigno cum honore corpus sancti Juniani abbatis, quod Godolenus abbas Nobiliacum transferre decrevit, faventibus Sigibrando episcopo, & Fulcone abbate sancti Hilarii atque archicapellano, Ludovici augusti an Pippini Aquitaniæ regis. Huic translationi occasionem præbuit nova basilica Nobiliaci exstructa a Godoleno abbate, qui eam hoc anno, & quidem VIII. idus Novembris, quæ dominica dies erat, in honorem sancti Hilarii dedicari curavit; eâdemque die sancti Juniani reliquias in novam basilicam eum solemni pompa transferri, locarique *ad orientem juxta altaris crepidinem*, teste Wlfino-Boëtio ejus temporis auctore, qui librum de vita & translatione S. Juniani eidem Godoleno abbari nuncupavit. Mariaci ante Godolenum abbas fuisse videtur Dadenus, qui servum quemdam liberum se ferentem monasterio suo vindicavit in illo placito, quod Godilus missus illustris viri Bernardi comitis habuit *die Mercoris Pictavis civitate, duodecimo kalendas Julias, anno secundo regnante Ludovico rege*; quæ notæ non conveniunt anno secundo Ludovici in regno Aquitanico, id est anno DCCLXXXII. sed anno secundo regni Francici seu imperii, scilicet anno DCCCXV. quo anno dies duodecimus ante kalendas Julias in diem mercurii incidebat; & Bernardus comes Pictavensis erat post Abbonem, qui hac dignitate potiebatur initio regni Aquitanici Ludovici. Ab hac translatione Mariacum in celiam redactum est abbatiæ Nobiliacensis.

XLVII. Ludovici diploma pro Besua.

Superiùs (*c*) actum est de Besuensis monasterii instauratione, per Albericum episco-

(*c*) *lib.*29. *n.* 87.

ANN. CHR. 830.

ſcopum facta: qui metuens Id, quod jam experimento didicerat, ne ſcilicet Beſuenſes rebus, quas eis aſſignaverat, a ſucceſſoribus epiſcopis ſpoliarentur; non tantùm ſuâ, ſed etiam regali auctoritate hanc traditionem confirmari curavit. Hujus rei causâ Ludovicum adiit, Noviomagi fortè adhuc reſidentem, eique ſuggeſſit, (a) quo pacto quandam abbatiam, cujus vocabulum eſt Fons-Beſuos, ubi quondam monachi regulariter vixeraot, penitus deſtructam, ex rebus epiſcopatus ſui denuo ædificaſſet, monachiſque ibidem reſtitutis abbarem præfeciſſet, nomine Seraphim; & ot meliùs ac liberiùs ejus loci monachi Deo ſuh norma ſanctæ reguiæ militarene, ooh ſoiùm res, quæ ex jure eidem abbatiæ competebant, ſed etiam nonnulia ex rebus ſui epiſcopatus, probante Agobardo metropolitano cum ſuffraganeis ejus & clero Lingoneoſis, eiſdem monachis aſſignaſſet; in his decimas illarum vinearum, quas eidem loco Amalgarius, *dux & fundator hujus ſacri cœnobii*, olim contulerat, aliaque, ſingillatim in diplomate expreſſa, quod HLudowicus & HLotharius imperatores auguſti ad hujus rei confirmationem conceſſerunt. Annum incarnationis pro annis imperatorum poſuit Johannes chronographus, reliſtâ tantùm ex authentico indictione octavâ, quæ huic anno reſpondet. Certè hoc diploma datum eſt ante annum inſequentem, quo Lotharii nomen in litteris Ludovicianis, uti & in nummis, ex præcepto patris omitti cœptum eſt.

(a) *Spicil. to. 2. p. 507.*

XLVIII. S. Glodeſindis tranſlationes.

Tres legimus traoſlationes corporis ſanctæ Glodeſindis virginis & abbatiſſæ Mettenſis in parthenone olim dicto ſancti Petri, cui poſtea ſanctæ Glodeſindis vocabulum inditum eſt. Poſt obitum hæc ſepulra fuit in extra-murana baſilica Apoſtolorum, quæ *necdum corpore beati Arnulfi* ac nomine *inſignis erat*, ut ſcribit Johannes abbas in libello de tranſlationibus & miraculis ſanctæ Glodeſindis, quem priori de ejus vira libro adjecit. Hoc vei uno argumento revincitur opinio eorum, qui cum Coſotio Glodeſindis ætatem ſummovent ad principatum Childerici extremi regis Merovingicæ ſtirpis, qui toto ſæculo poſterior ſancto Arnulfo exſtitit. Poſtquam ſacræ illius virginis corpus io baſilica ſanctorum Apoſtolorum extra muros urbis per annos vigioti-quinque jacuiſſet, quædam ſanctimonialis ejus cœnobii cælitus admonita fuiſſe traditur, ut majori baſilicæ ſancti Petri altera adjacens extrinſecus in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ conſtrueretur, ad quam ex majori eccleſia ſanctimonialibus pateret ingreſſus. Verùm quia tunc temporis *regiæ tutelæ* locus ſuberat; rogatione ad regem perlatâ, novæ condendæ baſilicæ facultas obtenta eſt, adjecto inſuper regiæ liberalitatis edicto, ut nova illa baſilica ſororum deinceps cœmeterium eſſet, & in eamdem corpus ſanctæ Glodeſindis incunctanter tranſferretur: ſic & longitudini leneris, qood funeribus ancillarum Dei extra urbem exportandis incommodum ac laborioſum erat, proviſum eſt, & earum devotioni in piiſſimam earum matrem Glodeſindem. Aperto ſepulcro corpus integrum & incorruptum repertum: quod in novam baſilicam delatum ſanctimooiales *de more eccleſiaſtico lavant & exornant, & in ſarcophago novo*, ad dexteram partem altaris ſanctæ Dei genitricis Mariæ, *humo deſuper aggeſtâ, diligenter componunt*. Poſt multos deinde annos, hoc eſt anno Chriſti octingeteſimo tricesimo, Ludovici auguſti decimo-ſeptimo, Drogonis Mettenſis præſuiis octavo, cùm ſepulcrum beatæ Glodeſindis ſe ſponte ſubrigeret; rei novitate auditâ Drogo fidos ad hoc inſpiciendum miniſtros *cum archidiacono majore, quem chorepiſcopum vocant*, direxit; quorum relatu impulſus antiſtes, cum ſacra clericorum ac populorum pompa ad locum acceſſit, præmiſſis precibus ſepulcrum reſeravit, & ſancta illa virginalia membra, quorum compages adhuc integra erat, e tumulo extulit, & feretro impoſita in majorem intulit baſilicam, paullo a muris civitatis disjunctam: in cujus fronte orientali, extra murum urbis, nova illa baſilica ſanctæ Dei Genitricis poſita erat. Ipſa autem baſilica major, *antiquo ab initio*, ioquit Johannes abbas, nomine & honore ſancti Sulpicii Biturici epiſcopi & confeſſoris conſecrata erat, inſignita nihilò minùs etiam nomine ſanctæ Dei genitricis Mariæ & ſancti Petri, quos primos ejus patrooos eſſe non dubito, quibus poſtea ſanctus Sulpicius acceſſit, *in cunctis ſcriptis vel polypticis* ejuſdem monaſterii laudatus. In hac ergo baſilica, *ſarcophago novo poſt ſacrum altare præparato*, ſacrum beatæ virgiois Glodeſindis corpus cum debito cultu & honore collocatum fuit, multis deinceps miraculis illuſtratum, quorum nonnulla Johannes commemorat. De tertia ejus tranſtatione in ſæculo ſequenti agendum.

XLIX. S. Aatoninus abbas Surrentinus.

Colitur Surrenti in regno Neapolitano ſanctus Antoninus abbas, qui ad hoc tempus videtur perveniſſe. Ex alia provincia, jam monachus incerti loci, in Campaniam-Felicem migravit, adhæſitque Catello epiſcopo Stabienſi, cujus loci epiſcopalis ſedes, eversâ urbe, ad Caſtrum-maris tranſlata eſt. Deio Surrentum invitatus, Boniſacio abbati in oratorio ſancti Agrippini ſociatur, eidem mortuo poſtea

ANN. CHR. 830.

ſuffectus. Inter alia ejus operum monumenta, in honorem S. Martini exſtruxit oratorium, cujus valvas inſigni opere ipſe ſculpſit, haud ignobilis in arte architectonica magiſter. Vitis etiam ab eodem plantata in terra inculta, quæ ex una parte atrio baſilicæ junĉta, ex alia matinæ ripæ præcipitium attingebat; deinceps ob ſanctiſſimi coloni meritum vini exquiſiti ac celebreti ferax, *quod principibus & magnatibus pro munere meſſeri ſolet*. Denique vir Dei, emenſo vitæ corruptibilis ſpatio, interrogatus a fratribus, quo in loco ſepeliri vellet; rogavit, *ut nec intra, nec extra urbem ipſum ſepelirent*: quo dicto expiravit in Domino *ſexto-decimo kalendas Martii*, *conſule Probiano*. Incerti fratres an *dubio quaſi oraculo*, quonam in loco ſepeliendus eſſet; in ipſo muro civitatis tumulum ei contra orientem compoſuerunt: ſic ejus votis factum ſatis, at nec intra, nec extra urbem humaretur. Corpus a parentibus ejus repetitum reddere noluerunt Surrentini, qui eodem in loco ipſi oratorium conſtruxerunt. In obſidione urbis per Sicardum Beneventanum ducem, lapis mutali tormento emiſſus, vaſto impetu ad muri locum, ubi ſanctum corpus aſſervabatur, advolavit, ſed non violavit; qua de re Sicardus pœnas ſancto dediſſe memoratur. Hæc aliaque plura tradit ſcriptor ejus vitæ anonymus haud ineruditus, a quo laudatur Stephanus quidam, ejus loci religioſus presbyter ac præpoſitus, & venerandi corporis cuſtos, vir tantæ abſtinentiæ, ut toto anno *per tres legitimas hebdomadæ feriat*, pane & aquâ contentus, ſemel in die reficeret. Is cerotum ſive unguentum, quibuſlibet morbis præſentiſſimum remedium, in pyxide eburnea diligenter ſigillatum, in ipſa altaris arca ad triduum reponebat, ipſe interim jejuniis & precibus intentus: & poſt triduum extractum ſigno crucis impreſſo exaratum petiebat; ſi abſque ſigno crucis, expers ſalutis erat. Ille verò quos, ſuperno judicio obſtante, ſanare non poterat, monitis ſalutaribus inſtruebat. Denique Sarraceni, ad Ænariam ſeu Iſchiam appulſi inſulam, cùm cuncta igni & ferro ac prædatione vaſtarent, ſancti Antonini præcipuè meritis fugati: ad hæc pejectantes ad ejus tumulum cælitus puniri.

Stephanus præpoſitus miræ abſtinentiæ.

L. S. Mariæ patthenon apud Forumjulium.

Dum Ludovicus Noviomagi, ut ſuperiùs (*a*) vidimus, hoc anno moraretur, ad ejus præſentiam acceſſit Maxentius Aquilegienſis patriarcha, petiitque, ut puellare monaſterium beatæ Mariæ, ſitum intra muros civitatis Fori-Julii, in loco, qui dicitur Vallis, juxta baſilicam ſancti Johannis, Aquilegienſi matri eccleſiæ ſancti Marci evangeliſtæ & ſancti Hermagoræ martyris atque pontificis, concederetur: quod ab imperatore obtinuit, dato diplomate in appendice referendo, quod Ludovici & Lotharii nominibus inſcriptum, ſubſcriptumque eſt. Ex quo intelligitur, Lotharii nomen, quod modò (*b*) notabam, necdum in monumentis publicis expunctum fuiſſe. *Data* m. *idus Novembris*, *anno Chriſto propitio* XVII. *domni imperatoris HLudovici ſerenſſimi*, & *HLotharii auguſti* VIII. *Actam Niumagi palatio regio*. De hoc monaſterio hæc me monuit illuſtriſſimus Philippus a Turre Foro-Julienſis, recens, dum hæc ſcribo, dictus epiſcopus Adrienſis, vir multâ eruditione & humanitate præditus. „ Monaſterium ſacratum virginum ſanctæ Mariæ „ in Valle, Ordinis ſancti Benedicti in civitate Fori-Julii antiquiſſimum eſt, fun„ datumque aſſerunt noſtri ab Herpho & Maro nobilibus Longobardis in gratiam „ Seltrudæ matris, annuentibus Deſiderio & Agilulfo regibus, quod tamen nul„ lo antiquitatis monumento fulcitur. Habentur in hoc monaſterio etiam alia pri„ vilegia, puta Berengarii, qui palatium, Guaſtaldagimm nuncupatum, ſancti„ moniallibus donat; item Ottonis, ſummorum pontificum, & patriarcharum, „ juriſdictionem meri & mixti Imperii concedentium, quam judici ſæculari de„ mandant, in aliquot villarum homines.

(*a*) *ſupra* n. 45.
(*b*) *ſupra* n. 47.

Alia in illis locis monaſteria.

Addit vir illuſtriſſimus, exſtare aliud Aquilegienſe parthenium, a Poppone patriarcha ſub finem ſæculi undecimi exſtructum, ampliſſimâ juriſdictione, opibus „ & privilegiis inſigne: at monaſteria virorum nulla ſupereſſe in tota Foro-Ju„ lienſi provincia, niſi commendata, immo penitus, ut vocant, ſæculatizata: „ ex quibus duo nobiliſſima, Roſacenſe nimirum & Sextenſe, & aliud non adeò „ inſigne Moſacenſe. Roſacenſis initia nono ſæculo adſcribi, ubi monachi ad „ ſæculum quintum-decimum exſtabant: quod monaſterium Trithemius in annali„ bus Hirſaugienſibus laudat. Pro Sextenſi verò haberi privilegium Ludovici ſe„ cundi imperatoris. Porro Moſacenſe ſeriùs, id eſt undecimo ſæculo, condi„ tum ab Eccelino comite Moſacenſi, qui in expeditione terræ-ſanctæ obiit.

LI. Rabanus libros in pentatheucum dicat Freculfo.

„ Denique aliud olim extriſſe ad fontes Timavi, cujus veſtigia nulla ſu„ perſint. Hactenus ex epiſtola viri illuſtriſſimi ad me ſcripta. Ad ordinem revertor.

Sub hoc etiam tempus Rabanus commentarios ſuos in Pentateuchum Freculfo epiſcopo Lexovienſi, cum ſingulis ad ſingulos tractatus epiſtolis, inſcripſit: quibus præmiſſa eſt ipſius Freculfi epiſtola, eum ad has commentationes invitantis. Hanc inſcri-

ſcribit *Freculfus*, *epiſcoporum infimus*, *venerabili abbati Mauro & conſacerdoti*, præ- ANN. CHR. 830.
» ſatus, ſe in occiduo litore oceani paſtorem factum, populum ſanc verbi salu-
» taris tabeſcentem reperiſſe, ſed minimè ſuam ſentientem inediam. Jam verò
» lacte ab ſe alitum, panem ſibi dari depoſcere: quem ipſe a Rabano ſibi præ-
» beri poſtulat, exponendo Pentateucho primùm litterali, dein ſpiritali ſenſu ex
» ſententiis patrum, quorum nomina in margine apponat cum ſuo ipſius nomine, ubi
» de ſuo quid inſeruerit. Sic factum iri, ut vertatur occaſus, inquit, noſter in orien-
» tem; & regio contigua axi occiduo fiat Judæa, noſtrique Britonum vicini erunt
» Iſraelitæ. Tum occupat objectionem, cur id laboris ipſe non ſubiret; reſpondetque,
» nullam ſibi ad hoc opus librorum copiam ſuppetere, quippe qui in epiſcopio fi-
» bi commiſſo, nec ipſos veteris novique teſtamenti libros reperiſſet, multò mi-
» nùs horum expoſitiones. Principio imperitiam ſuam excuſat Rabanus, cui nec
ſcientiæ opes, nec eloquentiæ facultas vires tribuant: *maximè cùm in deſerto*, inquit, *rurali opere magis inſtitutus ſim victum propriis manibus quærere, quàm urbanâ facundiâ libros condere*. Sed tandem paruit imperanti, ſanctorum patrum libris diligentiſſimè ad hoc perlectis, notariſque ad oram eorum nominibus, cum ſuo agnomine, ubi ſententiam ſuam exprimebat. In his epiſtolis Freculfum paſſim, ut decebat, ſanctum patrem, non ſemel *ſanctum fratrem & ſanctiſſimum* compellat. In prologo ſuper Leviticum iridem ad hoc opus minùs idoneum ſe dicit, *præcipuè*, ait, *cùm in deſertis locis converſans, maximâ occupatione detinear, quâ ſervire, ac neceſſaria providere famulis Chriſti, ſub regulâ ſancti Benedicti degentibus, cotidie compellar, nec otium habeam patrum dicta plenius perſcrutari*. Freculfum monachum Ordinis noſtri vocat cum Trithemio Bellarminus; quamquam de monaſtica ejus profeſſione nihil certum hactenus nobis occurrit. Ipſe Freculfus præceptorem ſuum appellat Heliſacarem abbatem, qui eidem auctor fuit, ut libros duos chronicorum componerer; quorum priotem ab initio mundi ad Octavianum Cæſarem pertingentem ipſi Heliſachari; alterum ab Octaviano ad Langobardorum in Italia regnum Judith auguſtæ nuncupavit. Hos verò libros contexuit ex ſententiis antiquorum, cùm hagiographorum, tum gentilium ſcriptorum. Ex quo intelligitur, præmiſſos Rabani commentarios eidem Freculfo, recèns creato epiſcopo, dicatos fuiſſe, antequam hos libros, quibus adſcribenda chronica uſus eſt, comparaſſet: quippe qui ne quidem ſacros libros ſibi ſuppetere ait in ſuperiori epiſtola ad Rabanum.

LII. Alii ejus commentarii ad Hilduinum & Friduricum.

Ante civiles motus Ludovici filiorum adversùs patrem, ſcriptos ab eodem auctore exiſtimo commentarios in libros Regum ad Hilduinum abbatem & ſacri palatii archicapellanum, qui aliquam Rabani ſcriptionem ſibi utilem ab eo petierat per quemdam Fuldenſem monachum, quem Rabanus ad palatium *præterito anno* direxerat. Itaque hi commentarii ad Hilduinum miſſi ſent ante hunc annum, quo e palatio abſcedere, & in exſilium ire compulſus eſt. Eamdem expoſitionem poſtea obtulit Fuldæ Ludovico imperatori, ut ipſe teſtatur in prologo ad commentationes in libros Paralipomenon, quas Ludovico Bajoariæ regi nuncupavit. *Ante annos aliquot*, inquit, *rogatu Hildoini abbatis, in regum libros, ſecundùm ſenſum catholicorum patrum, quatuor commentariorum libros edidi: quos & ſacratiſſimo genitori veſtro Ludovvico imperatori præſentialiter in noſtro monaſterio tradidi*. De hoc Ludovici Foldam itinere nihil legere memini apud illorum remporum auctores. Non multò poſt librum Joſue expoſuit, petente Friduico epiſcopo Trajectenſi ad Rhenum, certè ante annum hujus ſæculi triceſimum-quartum, quo idem Friduricus cæſus fuit. Edita eſt a nobis Rabani epiſtola nuncupatoria ad eumdem, in qua eum laudat, quòd inde quærat ſacræ legis confirmationem, unde acceperat chriſtianæ religionis exordium, nimirum per beatiſſimum Chriſti martyrem Boniſacium, qui gentem Freſonum, cui Friduricus præerat, non ſolùm verbo, ſed etiam ſanguinis ſui effuſione ad fidem Chriſti converterat. Ad eumdem exſtat carmen ipſius Rabani, ordine decimum. Mirum verò eſt, unum virum, docendi & regendi monaſterii variis diſtractum officiis, tot libris ſcribendis, & manu ſeâ exarandis, nedum componendis, parem fuiſſe, totque ſanctorum patrum voluminibus pervolvendis, ex quibus ſuas maximè commentationes concinnabat, ut his compendiis librorum penuriam ex bibliotheca Fuldenſi in aliis ſuppleret.

ANN. CHR. 831. LIII. Judith e monaſterio revocata.

CUm Ludovicus auguſtus Aquiſgrani unà cum Lothario filio hiberna tranſigeret, Juditham, e Pictavenſi monaſterio ad ſe reverſam, benignè excepit: verùm non priùs uxoris loco habuit, quàm ipſa legitimè objecta crimina expiaſſet; quod in die purificationis anno triceſimo-primo factum eſt; quo facto, omnibus his, qui capitali ſententiâ damnati fuerant, mortis pœna relaxata. Hoc modo compoſitis rebus

ANN. CHR. 831.

rebus filii in ſua quiſque regna dimiſſi. Poſt paſcha Ludovicus imperator Ingelheimium acceſſit: ubi his, qui in exſilium vel in carcerem miſſi fuerant, eſt ignotum, liſque bona reſtituta, optione datâ aliis, qui tonſi fuerant utrùm in eo ſtatu permanere vellent, an ad priſtinum habitum reverti. Sic Judith cum Ludovico auguſto manſit, filiuſque ejus Caroius, vix octo annorum puer. Eodem quoque tempore revocati ejuſdem Judithæ fratres, Conradus & Roduifus, jamdudum attonſi. Cùm ita res publica pauluum reſpirare videretur, Guntbaldus monachus, qui ſpecie religionis u Ludovico auguſto ad Pippinum ac Ludovicum anuo præcedeute miſſus fuerat, quia multùm imperatoris reſtitutioni cooperatus erat, ſecundum in imperio uffectabat locum, teſte Nithardo, qui cujus monaſterii monachus fuerit, non prodit; tametſi eum ex ſancti Medardi cœnobio fuiſſe vix dubitem. Verùm Guntbaldi conſilia diſturbabant hinc Bernardus, qui umiſſum gradum recuperare nitebatur; illinc Pipinus & Ludovicus reges, qui, etſi uuctiora a patre regna obtinuerant, primum tamen u patre in imperio locum habere contendebant.

Guntbaldi monachi ambitio.

LIV. Ab exſilio Hilduinus revocatus. (a) *Frodoard. lib. 3. c. 1.*

Etſi hi, qui a Ludovico auguſto in exſilium miſſi fuerunt, abſoluti fuiſſe dicuntur, atque imperatoris gratiam recuperaſſe; ex eo tamen numero excipiendi ſunt Walu & Heliſacar abbates, Matſridus comes, aliique nonnulli. Melior ſors fuit Hiilduini abbatis, agente in primis Hincmaro tum monacho, cui, referente Frodourdo (a) tanta erat apud imperatorem gratia, ut non ante *pro ſuo nutritore* eum Interpellare deſtiterit, *donec ab exilio revocatur, duarum fuerit abbatiarum prælatione reſtitutus*, Dionyſianæ nimirum ac Germanenſis, unâ exceptâ ſancti Medardi abbatiâ, quam Agobardo, forſan alii ab Lugdunenſi antiſtite, conceſſam ferunt. Non tamen archicapelliani dignitatem recuperaſſe creditur, quæ Fulconi abbati antea tradita fuerat. Priuſquam Hilduinus e Corbeiæ-novæ monaſterio, ubi exſilii ſui rempore manere permiſſus eſt, in Galliam reverteretur, Warino ejus loci abbati fratribuſque promiſerat, ſe, ſi in locum priſtinum reſtitueretur, unum e corporibus ſanctorum eis darurum, quæ iu ſua poteſtate habiturus eſſet.

LV. Wala aliò deportatur.

Nou ſic actum eſt cum Wala abbate, qui cùm ad Lemanium lacum in excelſa rupe, unde Penninas alpes & prædictum lacum proſpectabat, pæne inter nubes elevatus, vitam ageret, quoad mortalibus fas eſt, angelicam; non ſatis tuta viſa eſt auguſto ſautoribuſque Judithæ ejus cuſtodia, propterea quòd vicinus erat Lothario, qui Iliis in partibus, a conſortio rejectus imperii, tum morabatur. Quam ob rem e præcelſa illa ſpecu tranſportatur ad Hernm inſulam, omnium terrarum extremam; ubi quundam frater ipſius Adalhardus ſeptem annis Itidem exſul egerat. Non minuit claritſimi nominis gloriam vaſtus novi exſilii locus: immo potius illuſtriorem reddidit, famâ ejus circumquaque reſperſâ cum odoramentis virtutum, quæ illic reliquit. Id tantùm diſcriminis inter utrumque locum ponit Paſchaſius, quod in priori cælum & Penninas ulpes, necnon Lemanium lacum cernebat: hic verò ſolummodo mare cæiumque: utrobique Deum meditari ſolitus, quem ſemper ſibi præſentem ſecum ferebat. Perſtubat ad id tempus Hereníe ſancti Filiberti monaſterium, in quo Wala, quemadmodum olim Adalhurdus frater, hoſpitio exceptus eſt, ut ex Paſchaſio intelligitur. Verùm quia Pippinus Aquitaniæ rex non longè ab Iliis partibus aberat, in quem manus injicere adverſatii decreverant; non diu in Hero inſula remanere permiſſus eſt Wala, cujus merita etſi venerabantur, magis tamen conſilia metuebant. Educitur itaque, quamvis cum honore, non tamen ſine injuria, ab illo exſilio, & *deportatur officioſiſſimè, quaſi incenſum odoriferum per medias Gallias ad Germaniam*. Ipſe verò ſemper ubique ſecum patriam ferebat: quia ublque notus, ubique dilectus, ubique ub omnibus, *quantò innocentior, tantò carius amabatur*. Quid pluru? *reliquit monachorum alveariun virtutibus mellificatum*, cùm ſuis, tum monachorum Herenſium, u quibus abſtractus ſuit: & ecce rurſus cum gaudio, ubi perducitur in Germanium cum honeſto epiſcoporum & abbatum comitatu, *monachorum chorus eum ſuſcipit*; quod de Fuldenſibus forſan interpretandum. Ita ubique monachorum conſortia habuit, quorum commendaretur precibus, ſoiatis foveretur & officiis: quos & ipſe viciſſim ſuis informabat exemplis, ſermonibuſque & conſiliis inſtruebat. Verùm in illo Germaniæ monaſterio nou diu etium teſidere ipſi licuit, ne ſortè cum Ludovico rege colloquia & conſilia miſceret. Reducitur itaque tandem ad proprium Corbeiæ ſuæ cœnobium, ſed ſuis privatus honoribus, id eſt abbatiali dignitate; quæ res non minùs triſtitiæ, quàm gaudii ſuis attulit; mærentibus, quòd amantiſſimum patrem ſuo privatum officio viderent: ſed tumen gaudentibus, quòd ejus præſentiâ, colloquio & adſpectu frui ipſis liceret.

LVI. Paſchaſius librum ſcribit de corpore & ſanguine Domini.

Priuſquam ab exſilio Wala in ſuum monaſterium reverſus eſſet, quod non contigit ante unnum inſequentem; Paſchaſius Rudbertus, ejuſdem cœnobii doctiſſimus & pliſſimus monachus ac levita, librum de corpore & ſanguine Domini ſcribere aggre-

aggreſſus eſt. Tempus ipſe indicat tum in prologo, tum initio ejus libri, ubi ait: *diſcordiarum anfractibus pene labi orbem, effuſâ ſuper magnates contentione imperii*; quod in prologo diſtinctiùs explicat, nempe cùm Arſenius *exilium* ferret *pro fide* in cæſarem & in rem publicam. Id verò de Wala intelligendum eſſe conſtat ex ipſius Arſenii epitaphio, in quo Wula perpetuò Arſenius vel Hieremias appellatur; non de Adalhardo ejus fratre, uti ante annos ſexcentos creditum eſt, probante ejus temporis codice Corbeienſi, cujus in prologo, poſt laudatum Arſeniam, *quem noſtra nunc nobis ſæcula*, inquit Paſchaſius, *Hieremiam alterum tulerunt ab illo*; ita habet codex: *Præfatur autem pater, ſcilicet Adelardus, ut juſtitiæ favoribus moris eſt, exilium fert pro fide*. Ex quo intelligitur, eo tempore quo ſcriptus eſt codex, id eſt ante annos ſexcentos, Arſenium, de quo in illo prologo fit mentio, creditum Adalhardum; adeòque librum Paſchaſii ſcriptum fuiſſe tempore exſilii ipſius Adalhardi, quod incunte Ludovici auguſti principatu ad annos ſeptem contigit: quæ omnium eruditorum ſententiæ fuit, antequam epitaphium Arſenii ſeu Walæ reperiſſemus. Verùm, eo reperto & in lucem edito, ſententiam mutare oportuit; conſtanſque demum univerſorum ac decretorium judicium eſſe debet, hanc Paſchaſii librum compoſitum fuiſſe tempore exſilii Walæ abbatis, id eſt anno ejus ſæculi triceſimo-primo. ANN. CHR. 831.

LVII. Placidus ab. ſeu inſcribit, ſeu Warino.

Hoc opuſculum aggreſſus eſt Paſchaſius rogatu cujuſdam abbatis, & quidem diſcipuli ſui, qui Placidius ſeu Placidas in pleriſque libris, cùm ſcriptis, tum editis, appellatur, utì etiam Sigebertus, Trithemius, aliique legerunt. Variant libri titulus & inſcriptio præfationis in ſcriptis & editis. In Colbertino codice prologi titulus ſic habet: *Prologus Paſchaſii Radberti ad Placidium diſcipulum ſuum*. Præfatio in editis inſcripta eſt, *Dilectiſſimo filio, vice Chriſti præſidenti magiſtro*; quæ verba abbatem deſignant. Rem explicant Mettenſis, Gembiacenſis & Colbertinus codex, ubi ſalutatio effertur hoc modo: *Paſchaſius Radbertus Placidio ſuo ſalutem*: tum, *Dilectiſſimo filio, vice Chriſti præſidenti magiſtro*. Magis genuina & genio modeſtiſſimi auctoris uccommodata eſt codicis Corbeienſis & Germanenſis inſcriptio, *Paſchaſius Radbertus levita, monachorum omnium peripſema, dilectiſſimo filio &c.* qualem omnino inſcriptionem libris ſuis Paſchaſius adhibere ſolet: ſed id parvi refert, cùm ex omnibus conſtet, hunc librum ub eo ſcriptum eſſe *ad Placidium diſcipulum ſuum*: quod de Warino abbate Corbeiæ-novæ interpretandum eſſe docet ejuſdem auctoris epiſtola ad Carolum Calvum, cui ſecundam libri ſui editionem obtulit, præmiſſâ epiſtolâ, in qua ait, ſe regiæ majeſtati offerre, non ignavi ponderis munus metalli, *ſed libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen, de ſacramentis ſacræ communionis, quem dudum Placidio*, inquit, *meo, VVarino abbati, devoto & fideli veſtro conſecravi, ideo ſic communiùs volui ſtilo temperare ſubulco, ut ea, quæ de ſacramento corporis & ſanguinis Chriſti ſunt neceſſaria reſcire, quos nec dum unda liberalium attigerat litterarum, vitæ pabulum & ſalutis hauſtum planiùs caperent ad medelam*. Unus itaque atque idem eſt Piucidius ac Warinus, cujus adſcititium erat hoc nomen, pro more illorum temporum, & ipſe abbas Corbeiæ-novæ a morte ſancti Adalhardi atriuſque Corbeiæ abbatis, id eſt ub anno octingentesimo vicesimo-ſexto.

Ad hæc ſuperioribus verbis intelligitur, hunc librum ſcriptam fuiſſe, non ad refellendos ullos hæreticos, ſed ad erudiendos juniores Corbeiæ-novæ pueros & monachos, quos *mecdum unda liberalium attigerat artium*; quibus ltidem verbis uſus fecerat Paſchaſius in præfatione ad Placidium. Denique librum hunc indiſcriminatim inſcriptum fuiſſe *de ſacramentis*, ac *de ſacramento corporis & ſanguinis Domini*. Certè in codice Corbeienſi Inſcribitur, *Liber Ratberti Paſchaſii de corpore & ſanguine Domini*; & poſt capitulutionem, *Liber de ſacramentis*; quo nomine ub ipſo Paſchaſio laudatur in commentario ſuper Matthæum; unde occaſionem ſumſit Ludovicus Cellotius diſtinguendi duos Paſchaſii de euchariſtia libros; unum breviorem *de corpore & ſanguine Domini*, hactenus vulgatum; alterum prolixiorem *de ſacramentis*, quem uit exciditſe. Verùm unam eamdemque Paſchaſii librum eſſe conſtat, qui nunc *de ſacramentis*, nunc *de corpore & ſanguine Domini* dicitur. Sic Faiberrus in epiſtola prima ad Deodatum, *duo vitæ ſacramenta, id eſt dominici corporis & ſanguinis* vocat; quem loqaendi modum explicans Algerus: *Dicuntur*, inquit (*a*), *duo ſacramenta panis & vinum, quantùm ad diverſas ſuas ſpecies; cùm tamen ſint unum, quantùm ad unum & eamdem ſuam ſignificationem*. Non omittendum id, quod idem Paſchaſius ait in epiſtolu ud Fredugardum, *ſe puero* eudiſſe hunc libellam; ubi *puero* nomine Placidium intelligit, non habitâ ratione ætatis, quippe qui jam ab annis ſex abbas, (*b*) & quidem ſacerdos erat: ſed quòd ejus diſcipalus fuiſſet; quemadmodum Alcuinus in quadam epiſtola (*c*) Maurum ſeu Rubanum *puerum* appellat, qai tamen Fuldenſibus tum ſcholis præfectus erat. Warinam itaque puerum vocat Paſchaſius, quòd cum a puero eruditiſſet: Placidium verò, ſic enim conſtanter in antiquis libris

(*a*) *Alger. lib. 2. c. 8.*

(*b*) *Paſchaſ. cap. 1.*

(*c*) *Alcuin. ep. 118. pag. 55.*

ANN. CHR. 831. bris ſcribitur, ſeu Placidum, quòd eumdem ipſe, velut Maurus alter, ab undis ſæculi eripuiſſet. *Propter hoc*, inquit in præfatione ad hunc librum *a primævo indefeſſus curavi te rapere de inter-undas: ſed, fateor, tibi melotam patris ſupra verticem profuiſſe*: ubi alludit ad verba Gregorii Magni de ſancto Placido, qui a Mauro ereptus ex eminenti naufragio, conteſtatus eſt, ſe ſuper caput ſuum vidiſſe melotem patris ſui Benedicti, cui Paſchaſius Arſenium ſeu Walam comparat, qui Warinum ex undis ſæculi eripuerat, Paſchaſio cooperante. Huc ſpectat ipſius præfationis initium, ex qua jam ſuperiora verba retulimus: *Novit igitur, nec ambigo, tua experimento diſciplinarum ſollertia, quòd Arſenius noſter, quem noſtra nunc nobis ſæcula Hieremiam alterum tulerunt ab illo, in fidei te mihi commiſerit ratione. Propter quod a primævo indefeſſus curavi te rapere de-inter-undas; ſed fateor, tibi magis melotam patris ſupra verticem profuiſſe, quâ denique ſubvectus te congratulor evaſiſſe: me quoque jucundor non in vacuum cucurriſſe.* His verbis ſubjiciuntur ſequentia in codice Corbeienſi: *Præfatus autem pater, uti juſtitiæ faventibus moris eſt, exſilium ſert pro fide, illo ut utar Comici; quia plenus rimarum veritatem ſcissa filere noluit; unde adhuc ſuſpectis fumus, quid Dei diſpenſatio ex eo ulteriùs velit, quem jam inſpicimus pro meſſionibus meritorum hinc inde divinitus agitari. Tu autem non es ſecutus juvenilia*, & cætera, ut in editis libris, in quibus hæc deſunt, ſupplenda ex prædicto codice Corbeienſi, cujus gloſſema poſt ea verba, *Præfatur autem pater, ſcilicet Adelardus*, e medio tollere viſum eſt ob neceſſarias, quas diximus, rationes. Leviuſculum eſt, quod prædicto libro præmittuntur quindecim verſus acroſtichi auctoris in librum ſuum, quorum primæ litteræ conjunctæ faciunt *Radbertus levita*.

LVIII. Hujus libri argumentum & dignitas.

Tria potiſſimùm docet hoc in opere Paſchaſius: nempe verum Chriſti Domini corpus, verumque ſanguinem exſiſtere in ſanctiſſimo euchariſtiæ ſacramento: panis & vini ſubſtantiam factâ conſecratione non ſupereſſe: denique ipſum corpus non aliud eſſe, quàm quod de Maria virgine natum eſt: quæ tria ſtatim ab initio libri paucis aperit in hunc modum. *Licèt figura panis & vini hîc ſit, omnino nihil aliud, quàm caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem dicenda ſunt; unde ipſa Veritas ad diſcipulos hæc inquit: Caro mea eſt pro mundi vita; & ut mirabiliùs loquar, non alia planè quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulcro.* Ad hæc tria alia ex his conſequentia docet, ſcilicet, Chriſtum *in myſterio quotidie* (*a*) *veraciter immolari*: euchariſtiam & *veritatem* (*b*) *eſſe & figuram*: denique ſeceſſui obnoxiam non eſſe. Præſentiam porro realem, & ſubſtantiæ panis & vini converſionem ita aſſerit, ut, ſi quis utrumque non eredat, *impio detersorem* (*c*) pronuntiet: unde in epiſtola ad Fredugardum, quem alii Frudegardum vocant, hanc *ſanctorum fidem* appellat; ſecus ſentientes ait, *contra ipſum Dominum*, & *contra omnem eccleſiam* agere, id eſt contra univerſam eccleſiam, ſeu contra totius orbis chriſtiani eccleſias. Denique in commentario ſuper Matthæum, Idem Paſchaſius neminem prorſus eſſe dicit, *qui in aperto hoc ita eſſe contradicat, quod totus orbis credit, & confitetur.* Atqui non ignorabat vir doctus, quid de Euchariſtia tum ſentiret eccleſia; neque verò eò impudentiæ prolapſurus fuiſſet, ut fingeret ita ſentire eccleſiam univerſam, ſi alia tum fuiſſet eccleſiæ fides. Proclive quidem eſt & familiare novatoribus, ſui temporis eccleſiam arguere, fideles a recepta fide revocare, & ſe primos demum jactitare avitæ religionis inſtauratores: at verò quiſquam, a receptis dogmatibus deſciſcens, palàm affirmare auſit, ſe cum ſui temporis ac regni eccleſia univerſa convenire, hactenus forſan inventus eſt nemo. Quippe longè alia ratio eſt recentiorum Caviniſtarum, qui Græcos hujus temporis, ſed longè diſtantes, ſecum de euchariſtiæ fide conſentire auſi ſunt aſſerere, reclamantibus undique Græcis, & publica teſtimonia proferentibus in condemnationem & exſecrationem impoſitorum ſibi errorum. At verò Paſchaſius, non unum orbis anglum, ſingulareſve eccleſiæ populos, ſed *totum orbem* chriſtianum, nemine palàm ad multos annos contradicente, confiteri affirmatè dicit, quod ipſe ſentiebat, ſcribebatque. Denique Paſchaſium, longè poſt vulgatum hunc librum, omnibus ſui temporis Gallicanis epiſcopis venerabilem fuiſſe conſtat cùm ex aliis multis, tum ex privilegio, quod ſynodi Pariſienſis patres viginti ipſius rogatu Corbeienſi monaſterio conuleruntt, cum eximio elogio ejus monachorum, qui ſine dubio magiſtri ac præceptoris ſui doctrinâ imbuti erant. Fatendum eſt tamen exortos fuiſſe poſt aliquot annos quoſdam ipſius auctoris ac libri adverſarios: ſed peculiares illæ concertationes fuerunt, nullâ eccleſiæ epiſcoporumve auctoritate comprobatæ, immo verò ab his rejectæ; nec ram de re ipſa, quàm de quibuſdam loquendi modis excitatæ, ut ſuis locis videbimus. Cæterùm ea fuit ſemper hujus operis in eccleſia Latina exiſtimatio, ut illud, veluti publicum quoddam catholicæ de cuchariſtia fidei monumentum, ſuſpexerint omnes, ejuſque auctor viam

(*a*) *Ibid. cap.* 2. 4. & 9.
(*b*) *Ibid. c.* 4.
(*c*) *Ibid. c.* 10.

cæ-

cæteris aperuerit, qui hoc de argumento deinceps ſcripſerunt. Eximium opus fœdiſſimis erroribus depravavit Jobus Gaſtius Lutheranus in editione Haganoenſi, quam ſuperioris ſæculi anno duodetricesimo procuravit. Impoſtoris errata recenſuit Philippus Labbeus in altera diſſertatione de ſcriptoribus eccleſiaſticis. ANN. CHR. 832.

LIX. Centulenſis abbatiæ recenſio.

Cùm Heliſachar Centulenſis abbas adhuc in exſilio, incerto loco, verſaretur, juſſu Ludovici auguſti facta eſt deſcriptio ſeu recenſio omnium Centulenſis monaſterii poſſeſſionum, *tam in theſauro eccleſiæ, quam in bonis forenſibus*, imperatori ipſi exhibenda. Facta eſt, inquam, hæc deſcriptio anno Chriſti Domini octingenteſimo triceſimo-primo, Ludovici decimo octavo, indictione undâ, in primis de eccleſiaſticis rebus, tum de prædiis ac poſſeſſionibus, denique de vaſſallis, qui ex eadem abbatia beneficia tenebant, qualis omnino habetur in chronico (*a*) Centulenſi. Primò itaque deſcribuntur ea omnia, quæ in tribus habebantur ejus loci præcipuis eccleſiis, quarum una major ſancti Salvatoris & ſancti Richarii, altera ſanctæ Mariæ, tertia ſancti Benedicti nomine & cultu inſignita erat. Harum eccleſiarum recenſentur altaria, eorumque ornamenta, ſacra ſupellex: in quibus enumerantur *flabellum argenteum*, ad muſcas a ſacrificio abigendas; *circuli ad ſigna pendentes*, ex ære, argento, aurichalco; *canna argentea*, ad commutionem ſcilicet; *baculus auro, argento, & cryſtalla* ornatus, haud dubiè paſtoralis, *broces ſerici* & lanei, *roccus pectoralis*, *vvanti caſtanei* auro parati, quæ omnia abbatis ornamenta erant; capellum auro paratum. Deinde libri bibliothecæ ſingillatim recenſentur; in his *Fulgentii libri quatuordecim, qui per ſingulos libros unam litteram deſcribit*, recèns ab Hommæo vulgati, quos magno Fulgentio prorſus indignos exiſtimo; *expoſitio Pelagii ſuper tredecim epiſtolas Pauli*, Ambroſio pridem, ſed perperàm adſcripta; *Dictys & Dares Phrygius*; ex libris factarii, *miſſales Gelaſiani*, aliique. In ſumma codices omnes numero ducenti quinquaginta-ſex: ex quibus *omnes codices librorum clauſtralium de divinitate*, hoc eſt de rebus divinis ac ſpiritualibus, ſunt centum nonaginta-quinque; cæteri *de libris grammaticorum*, hiſtoricorum aliorumque antiquorum. Poſthæc enumerantur monaſterii prædia & poſſeſſiones. Tum fit recenſio eorum, quæ habebantur in cellis monaſterio ſubjectis, nempe in Foreſti-cella, ubi tres erant eccleſiæ, ſanctæ Mariæ, ſancti Petri, & ſancti Richarii, cum canonicis triginta; in cellula Botritio pagi Terragonenſis ſeu Teruanenſis, ubi decem canonici; & in cellula pagi Ambianenſium, quæ vocatur Incra, ubi canonici duodecim. Poſtremo loco recenſentur nomina eorum, qui beneficia ex ſancto Richario habebant, qui cum ſibi ſubditis militibus abbati, præpoſito, aliiſque monaſterii miniſtris ſervire & adeſſe debebant, quòcumque perrexiſſent; qui denique in feſtis ſancti Richarii, natalis Domini, reſurrectionis & pentecoſtes monaſterio adeſſe tenebantur, accuratè ornati, & *ex ſua frequentia regalem pene curiam facientes*.

(*a*) *Spicil. to. 4. pag. 480. & ſeqq.*

LX. Aaſegiſi abbatis largitio monaſteriis facta.

Huic deſcriptioni ſubjicienda eſt largitio quam Anſegiſus abbas Fontanellenſis anno regiminis ſui octavo fieri curavit, in editis malè octavo-decimo, ſiquidem annos tantùm decem cum menſibus quinque abbatiam tenuiſſe dicitur. Hoc igitur anno cùm in paralyſim incidiſſet, vocatis domeſticis ac familiaribus ſuis, *hanc rerum ſuarum diſtributionem* fieri curavit a venerabili viro Hildemanno epiſcopo Bellovacenſi, ſancti Adalhardi abbatis quondam diſcipulo, adjunctis Bertemingo & Gerlone laicis, ſimulque Landone monacho.

Et primò quidem largitus eſt fratribus Fontanellenſis monaſterii libras nonaginta, quibus antea quotannis triginta libras in cenſum dare conſueverat, ex portione videlicet abbatis, quæ tum haud dubiè diſtincta & ſeparata erat, ut aliis in locis, a conventuali. Ad hæc aſſignavit famulis laicis libras decem; ſenibus in xenodochio & cæteris manſionibus pauperum ſolidos decem; univerſæ familiæ ejuſdem cœnobii libras quadraginta. Poſt hæc quinquaginta tribus, cùm monaſteriis, tum eccleſiis, ſingulas ſummas diſtribuit, de quibus ſingillatim agendum videtur hoc loco, ad internoſcendum ſtatum quorumdam ejus temporis monaſteriorum.

1. *Ad Gemeticum cœnobium libras quinque direxit*. Notum hoc inſigne cœnobium agri Rotomagenſis ad Sequanam, haud procul a Fontanella, conditum a ſancto Filiberto abbate.

2. *Ad Logium libram unam*: quod monaſterium virginum erat itidem ad Sequanam, prope Calidum-beccum oppidum, ſitum in loco, qui nunc Logienſis portus dicitur, jam pridem deſtructum.

3. *Ad Fiſcamnum libram unam*. Inſigne tum puellarum monaſterium in Caletis ad oceanum, auctore Waniugo, nunc virorum a ſua inſtauratione ſæculo decimo factâ.

4. *Ad Villare libram unam*. Et hoc cœnobium virginum in Caletis, haſtenus celebre, a ſancto Filiberto inſtitutum, Monaſterium-Villare appellatum.

5. *Ad*

ANN. CHR. 831.

5. *Ad Longogilum libram unam.* Incognitum monaſterium, haud dubiè ſitum in iiſdem partibus; niſi ſi hoc eſt monaſterium in Neuſtria inferiori, quod Longiledium ſeu Lonlaium vocant.

6. *Ad ſanctum Valericum libram unam.* Extat etiam nunc hoc monaſterium ad oſtia Somenæ in oceanum, Leuconaënſe olim dictum, nunc ſancti Walerici ſeu Walarici ab auctore & primo abbate.

7. *Ad beatum Richarium libras duas & ſemis.* Hoc eſt Centulenſe, de quo mox agebamus. Ex majori ſumma pecuniæ locorum dignitas æſtimanda, aut donatoris ſtudium.

8. *Ad ſanctum Audomarum libras duas & ſemis.* Hoc eſt Sithienſe Sancti Bertini monaſterium, ſolo nomine notiſſimum, tunc ſub Fridugiſo abbate.

9. *Ad ſanctum Audoënum in Rotomago libras quinque. Ad ſanctam Mariam in domo ejuſdem eccleſiæ libras duas. Ad ſanctum Martinum in eadem urbe, & cæteris cellis ſolidos viginti-quinque. Ragnoardo ejuſdem urbis archiepiſcopo libras decem: videlicet ut quinque presbyteris, & aliis quinque pauperibus erogaret.* Illuſtre eſt cœnobium ſancti Audoëni epiſcopi tumulo ac nomine, olim ſancti Petri. Obſcurum eſt an *ſancta Maria in domo ejuſdem eccleſiæ* intelligenda ſit de cathedrali ſanctæ Mariæ eccleſia, an potiùs de quadam baſilica monaſterii ſancti Audoëni, beatæ Mariæ ſacra; quem locum ita interpretandum eſſe docet tum pronomen *ejuſdem* appoſitum relatè ad ſanctum Audoënum; tum aſſignatio librarum decem ſacta Ragnoardo ejuſdem urbis archiepiſcopo, quæ ſumma presbyteris eccleſiæ cathedralis & pauperibus diſtribuenda erat. At fortè legendum *ejuſdem urbis*. Omnino quid ſimile habes in articulo viceſimo-ſeptimo, ubi *Belloaci illis canonicis libram unam*; & poſt alia *Hildemanno epiſcopo ad presbyteros & pauperes libras decem* aſſignatas leges. Duæ ſunt in eadem urbe ſancti Martini eccleſiæ modò parœciales.

10. *Ad Pentale monaſterium ſolidos quindecim; ad Penante ſolidos quindecim.* Pentale monaſterium, a Childeberto rege conditum ad confluxum Lirizini (*) amnis in Sequanam, infra Pontem-Audomari, pro ſancto Samſone epiſcopo Dolenſi, qui ſerpentem ex eo loco ejecit, eidemque nomen ſuum reliquit. Penante fortè non aliud fuerit a Dolenſi monaſterio, ubi idem vir Dei ſepultus eſt.

(*) *Lizzim.*

11. *Ad Pratellos ſimiliter.* Id eſt ſolidos quindecim. Pratellenſe itaque monaſterium jam eo tempore exſtabat, inſtauratum proinde ab Humfredo nobili viro, ad Riſelam amnem, prope Pontem-Audomari; idque duplex virorum ac puellarum, noſtri ordinis utrumque.

12. *Ad Ebroicas civitatem libram unam. Ad illam Crucem ſancti Audoëni libras duas.* Civitatis nomine, vel urbis, hic & in ſequentibus intellige eccleſiam cathedralem. Notum eſt monaſterium ſub nomine Crucis ſancti Leufredi ad fluvium Auduram in pago Ebroïcenſi.

13. *Ad Lixovium urbem libram unam. Ad Fontanas cœnobium ſolidos duodecim.* Ignotum modò cœnobium diœceſis quondam Lexovienſis.

14. *Ad Bajocas civitatem libras duas. Ad Duorum-Gemellorum monaſterium libras duas.* Deſtructum pridem hoc monaſterium, a beato Martino abbate Vertavenſi & ſancto Ebrulfo Uticenſi olim inhabitatum.

15. *Ad ſanctum Martinum Turonenſem libras quinque. Illis canonicis in domo libram unam.* Id intelligendum de eccleſia cathedrali Turonenſi; uti etiam in ſequenti de Aurelianenſi.

16. *Ad ſanctum Anianum Aurelianenſem libram unam. Illis canonicis in domo libram unam.* Incertum an tunc baſilica ſancti Aniani ad canonicalem ſtatum defecerat. Quod ſequitur intelligendum eſt de cathedrali ſanctæ Crucis eccleſia, quæ *Domus* nomine, uti & præcedens, deſignatur.

17. *Ad ſanctum Benedictum in Floriaco libram unam.* Notius eſt hoc ſancti Benedicti monaſterium agri Aurelianenſis, quàm ut explicari exigat. Boſo tunc abbas ejus loci erat.

18. *Ad Ferrarias libras duas.* Et hoc notiſſimum eſt in diœceſi Senonenſi ad Lupam amnem in pago Waſtinenſi, tunc ſub Odone abbate.

19. *Ad ſanctum Carilefum libram unam & ſemis.* Aniſulenſe principio dictum in diœceſi Cenomannica, ab auctore dein ſancti Carileſi nomine inſignitum.

20. *Ad Curbionem monaſterium libram unam.* Modò cella ſancti Launomari in diœceſi Carnutenſi.

21. *Ad ſanctam Columbam in Senonis illis monachis libras duas. Illis canonicis in eadem civitate libras duas. Item ad ſanctum Petrum illis monachis in eadem urbe libram unam.* Perſtant etiam nunc monaſteria ſanctæ Columbæ & ſancti Petri apud Senonas. Nihil hic aſſignatum monaſterio ſancti Remigii in eadem urbe. Niſi de hoc intelligendus ſit articulus ſequens, uti & quod ſubditur de S. Heraclio, qui

duo

duo articuli haud dubiè ad urbem Senonenſem referendi ſunt, loco moti ab imprudente Amanuenſi. S. Heraclii eccleſia primitus S. Johannis dicta, in qua S. Heraclius ſepeliri voluit, cui & nomen dedit, modò ſolius ſancti Johannis nomen retinet, a ſanctimonialibus olim poſſeſſa, quibus monachi noſtri ordinis principatu Ludovici Pii ſucceſſere. Hujus cœnobii abbas fuit Betto ſub annum DCCCLXXXVI. poſtea S. Columbæ, ac demum epiſcopus Autiſiodorenſis. Tandem hæc eccleſia monachis deſtituta anno MCXI. ceſſit canonicis regularibus S. Auguſtini. ANN. CHR. 831.

22. *In Autiſiodoro urbe illis canonicis libram unam. Ad ſanctum Remigium illis monachis ſimiliter. Ad ſanctum Heracleum in eadem urbe ſimiliter. Item in Autiſiodoro ad ſanctum Germanum illis monachis libram unam;* quod unum e noſtris monaſterium hactenus in eadem urbe ſubſiſtit.

23. *Ad Trecas illis monachis ad ſanctum Petrum libram unam.* Cellenſe appellatur ſitum in ipſo Trecarum ſuburbio.

24. *Ad ſanctam Crucem Meldis illis monachis ſimiliter*, id eſt libram unam. Nunc ſancti Faronis ab auctore dictum, quod olim præciſè ſanctæ Crucis; contra Crux S. Audoëni, mox laudatum appellabatur.

25. *Ad Foſſatos monaſterium illis monachis libras duas.* Situm in pago Pariſiaco ad Matronam, nunc ſancti Mauri dictum converſum ad ſæculares canonicos.

26. *Ad ſanctam Genovefam Pariſius libras duas. Ad ſanctum Germanum Pariſius libras tres. In eadem urbe illis canonicis libram unam. Ad ſanctum Dionyſium libras quinque. Ad Calam monaſterium libras duas.* Incertum an monaſterium ſanctæ Genovefæ, primitus ſancti Petri, quod modò canonici regulares Ordinis ſancti Auguſtini poſſident, tunc monachos retinuerit. Dionyſianæ & ſancti Germani abbatiis præerat Hilduinus. Calenſe ugri Pariſienſis cœnobium virginum ab annis ſex regebat Hegilwich abbatiſſa.

27. *Ad ſanctum Lucianum illis monachis libras duas. Bellouci illis canonicis libram unam. Ad Flaviacum illis canonicis libras quindecim. Ad opus famulorum eorum libras decem. Hildemanno epiſcopo ad presbyteros & pauperes libras decem. Ad Oratorium monaſterium ſolidos quindecim. Ad Fontanidum monaſterium ſolidos decem. Ad Inſulam monaſterium ſolidos decem.* Hactenus perſtat ſancti Luciani monaſterium in ſuburbio Bellovacenſi. Flaviacum, nunc ſancti Geremari monaſterium, tunc canonicorum, nunc rurſus monachorum liberaliùs ditat Anſegiſus, quòd ejus regimen haberet. Oratorium virginum cœnobium erat a ſancta Angadriſma olim inhabitatum, nunc deſtructum, uti & Fontanidum ſeu Fontanedum, & Inſula monaſterium, illa dictum in concilio Duziacenſi, nunc prædium abbatiæ Flaviacenſis ſeu ſancti Geremari. Sancti Pauli parthenon pro Oratorio inſtauratus.

28. *Ad Andelagum (*) monaſterium ſolidos duodecim.* Celebre olim virginum cœnobium ad Sequanam, decem circiter millibus ſupra Rotomagum, Anglicanarum quondam virginum nobilitatum feceſſu, teſtante Beda, jam dudum exciſum. (*) *Andeley*

29. *Ad Malardum-vallem ſolidos decem.* Ignotus hodie locus, niſi hoc ſit Meleredenſe monaſterium pagi Autiſiodorenſis.

30. *Ad Resbace monaſterium libram unam & ſemis.* Hoc Briegi tractus monaſterium ad torrentem cognominem condidit Dado ſeu Audoënus, uc Jeruſalem appellari voluit. Warinus Corbeiæ-novæ abbas tunc etiam Resbaco præfidebat, ex libello de tranſlatione ſancti Viri, de quo inferiùs.

31. *Ad ſanctum Salvium in Brago ſolidos decem.* Bragum Hadriano Valeſio idem videtur ac Monaſteriolum caſtrum Ambianorum ad Quantiam fluvium, quod primò Bragum, deinde u ſancti Salvii monaſterio monaſteriolum dictum fuerit.

32. *Ad Malam monaſterium libram unam.* Extabat tunc in pago Madriacenſi, qui Ebro'cenſi & Rotomagenſi conterminus eſt, villa vocabulo Mala, quam Pippinus Francorum Dux Fontanellæ contuliſſe dicitur in chronico Fontanellenſi. Fortè illic monaſterium erat tempore Anſegiſi abbatis.

33. *Ad ſanctum Vedaſtum in Atrebato libras duas.* Hactenus nomen retinet locus inſignis, olim Nobiliacus appellatus.

34. *Ad Cameracum libras duas. Ad ſanctum Gaugericum libram unam.* Illa cathedralis, hæc collegiata eccleſia.

35. *Ad Corbeiam libras quinque.* Luce clarius hoc monaſterium, ubi tunc Wala abbas privaram agere vitam juſſus eſt.

36. *Ad ſanctum Eligium in Noviomo civitate libram unam; item ad eamdem urbem canonicis libram unam.* Nuper intra urbem u noſtris reſtructum eſt ſancti Fligii monaſterium, quod ab annis ferè centum ad arcem conſtruendam everſum fuerat, primitus ſancto Lupo ſacrum.

37. *Item ad Sueſſionis civitatem canonicis libram unam. Ad ſanctum Criſpinum ſolidos quindecim. Ad ſanctum Medardum monachis libram unam. Illis ſanctimonialibus*

ANN. CHR. 831.

libras tres, nempe celebris parthenonis beatæ Mariæ, hodie quoque florentiſſimi; uti etiam floret ſancti Medardi abbatia e noſtris, qui etiam baſilicam ſancti Criſpini majoris poſſident, Anſegiſi tempore a clericis, ut videtur, occupatam.

38. *Ad Remis illis canonicis libram unam. Ad ſanctum Remigium in eadem urbe monachis libram unam:* quibus tunc, vel certè paullo poſt præfectus eſt Ebo monachus a cognomine archiepiſcopo, patruo au avunculo ſuo.

39. *Ad ſanctum Memmium in Catalauno libram unam. Ad eamdem urbem ſolidos quindecim.* Sancti Memmii baſilica olim monachorum, nunc canonicis regularibus Auguſtinianis ſabeſt. Huic præfuerat aliquot annis Anſegiſus.

40. *Ad Altum-montem monaſterium, quo ſanctus Amberius quondam exſilio fuit intruſus, atque conſortiis inde ereptus humanis, ſolidos quindecim.* Hodie quoque ſupereſt in diœceſi Cameracenſi.

41. *Ad Malbodium cœnobium libram unam.* Notiſſimum in Hainoenſi pago ad Sabim fluvium, olim monacharum, nunc nobilium canonicarum, ari & ſequens.

42. *Ad Caſtrilocum monaſterium ſimiliter.* Exſtat etiam nunc apud Montes Hannoniæ, ſanctæ Waldetrudis a conditrice dictam.

43. *Ad Laubias monaſterium libram unam.* Percelebre monaſterium virorum, itidem ad Sabim.

44. *Ad Indam cœnobium libras duas*, prope Aquiſgranum, de cujus origine actum ſuperiùs, nunc S. Cornelii dictam.

45. *Ad Lugonas illis canonicis libram unam.*

46. *Ad Luxovium libras viginti-quinque, id eſt ipſo monaſterio libras decem. Ad Fontanas cellam ejuſdem cœnobii libram unam & ſemis. Ad Cuſantiam ſimiliter. Ad Anagrates libras duas.* Tanta in Luxovienſes Anſegiſi liberalitas argait, cum etiam tunc ejus loci abbatem fuiſſe. Quæ ſequuntur cellæ ſant monaſterii Luxovienſis.

47. *Ad Romarici-montem libram unam.* Notiſſima hæc nobiliam modò canonicarum abbatia, cui adjunctum cœnobium monachorum.

48. *Ad Balmam ſimiliter libram unam & ſemis.* Haſtenus ſanctimonialium noſtri Ordinis in diœceſi Veſontionenſi.

49. *Ad Morbach cœnobium libram unam.* Nobile ad hoc uſque tempus ac principale noſtri Ordinis monaſterium in ſuperioris Alſatiæ montibus, diœceſis Baſileenſis.

50. *Ad ſanctum Gregorium libram unam.* Vicinum eſt ſuperiori hoc monaſterium, florens ſub congregatione ſancti Vitoni.

51. *Ad Monaſterium-Maurі libram unam*, in Alſatia inferiori ſitum eſt prope Tabernas-Alſaticas.

(*) *Molome.*

52. *Ad Melundas libram unam.* Melundenſe (*) monaſteriam diœceſis Lingonenſis in pago Tornodorenſi, non confundendum cum Milidunenſi ſancti Petri ad Sequanam.

53. *Ad ſanctum Reginbertum, ubi primò elementa didicerat litterarum, per manus quoque matris ſuæ in uſus egenorum viginti libras expendit.* Hic deeſſe puto ſummam ſancto Reginberto conceſſam: ita ut alia erogatio cenſenda ſit, quam per manus matris ſuæ fieri curavit Anſegiſus. Hic verò locus interpretandus videtur de monaſterio ſancti Ragnebertl diœceſis Lugdunenſis, quod olim Bebronenſe a Bebrona præterfluente torrente dictam eſt, haſtenus ſuperſtes.

Anſegiſi liberalitas qui excolanda.

Præter hæc omnia idem abbas per manus Berteningi, cujus ſuperiùs facta mentio eſt, *libras viginti* in uſus egentium erogaſſe memoratur. Ipſe verò ſibi ſamulantibus libras quadraginta diſtribuit. Denique *tribus vicibus omnes opes ſuas egenis ac pauperibus erogare fecit, nihil ſibi reſervans:* ſic eleemoſynis ſibi viam ad æternam gloriam præparavit. Mirabitur fortè nonnemo, qui licuerit abbati regulari tantas opes, tot tantaque munera in monaſteria & eccleſias alienas profundere: nam etſi hæc prædia non erant, ſed manuales erogationes, ex patrimonia fortè portionis ſuæ abbatialis comparatæ; tamen eas pro libito appendere non videtur ipſis licuiſſe, quòd ſibi tamen licere abbates etiam regulares illorum temporum exiſtimabant, tum ex communi uſu, qui ipſis pro lege erat; tum ex regulæ auctoritate, quæ ſummam abbatibus rerum omnium poteſtatem concedere videtur. Verùm poteſtas hæc arbitraria non eſt, ſed communium votorum legibus circumſcripta, adeòque paupertatis, quæ pro portione non minùs abbates adſtringit, quàm privatos monachos, quorum patrimonia cedere debet in communes monaſterii uſus. Alia ratio eſt de eleemoſynis in egenos erogandis, quarum diſpenſatio abbati ex regulæ præſcripto commiſſa eſt.

LXI. Rothonenſe monaſterium conditur a Convoione. (*) *la Villate* (*) *l' Aouſt.* (*) *Reden.* (*) *Combleſſac.*

Non ante hunc annum conditum fuiſſe videtur Rothonenſe ſancti Salvatoris monaſterium, quod in Armorica, diœceſi Venetenſi poſitum eſt ad Vicenoniam (*) ſeu Viſnoniam flavium, ibidem auctum duobus fluviolis Uldone (*) & Adene paullo infra Rothonum (*). Hujus monaſterii auctor ac primus abbas fuit ſanctus Convoio ſeu Convoionus, claris parentibus ortus ex Cambliciaco (*) vico, in ele-

rum

rum Venetenſem alle&ctus, atque in archidiaconi gradum promotus a Romario ejuſdem urbis epiſcopo, quem alii Rainarium ſeu Rainaldum vocant. Cùm verò per aliquot annos id officii diligenter impleviſſet vir ſanctus, ſæcularis gloriolæ ac pompæ faſtidio pulſari cœpit, ac veræ philoſophiæ amore, quem etiam quibuſdam ejuſdem cleri ſociis inſpiravit. Hi *ſeno numero* fuiſſe dicuntur in litteris Ratvili cujuſdam, in quibus Conwoion ad Ratvilum tyrannum, (ſic ille ſe ipſe vocat) fortè illius pagi comitem, acceſſiſſe dicitur, eum obſecrans, ut cougruum ipſi locum *ad opus Dei exercendum* largiri dignaretur: quod ille præſtitit, conſentiente filio ſuo Catvoreto, concedens ei locum *Rothon* vocatum, quem ipſe poſtulabat. Id factum feriâ quintâ. Mos iu ipſum locum ingreſſus eſt Conwoion & alii fratres, omues *ſeno numero*, mundum prorſus ex animo abdicantes. Nou multò poſt Ratvilus eò acceſſit, ipſum iocum ac fratres viſitaturus; ac donationem factam confirmavit *quartâ feriâ menſis Junii, regnante domno Ludovico, decimo-octavo anno imperii ejus:* quod præſenti anno reſpondet. Itaque vix ante hunc annum locari poteſt hujus monaſterii prima conſtructio, quam quidam annales octo annis antevertunt. Hanc verò conſtructionem cum permiſſu Ludovici auguſti factam ipſe imperator teſtatur in diplomate, quo poſtea locum ipſum poſſeſſionibus auſit. Conwoionis in primo illo receſſu ſocii fuere Wincalon, Louhemelius, Condeiocus, Conhoiarnus, & Thervius, ex clero Venetenſi cum eo profecti: quibus acceſſit Gerſtidus eremita, corum in monaſtica profeſſione inſtitutor cum Fidweteno, de quibus in conſequentibus acturi ſumus. Huic calculo de origine Rothonenſis monaſterii repugnare videtur liber de vita ipſius Conwoionis, quo io libello Ludovicus auguſtus, Marcomo tyranno devicto, generale principum & pontificum concilium in Venetenſi urbe celebraſſe dicitur, eoque abſoluto, divertiſſe ad beatum virum Conwoionem, in eremo vitam angelicam ducentem, ejuſque religione ac monachorum ejuſdem converſatione mirificè recreatus fuiſſe. Atqui hanc Ludovici in Marcomum expeditionem, ac generalem conventum inde conſecutum anno ejus ſæculi decimo-octavo collocant Aſtronomus io vita Ludovici Pii & annales Bertiniani: quo proinde anno jam conditum fuiſſet Rothonenſe monaſterium. Verùm non ſatis ſibi conſtat ſcriptor ille vitæ ſancti Conwoionis, cùm addit, eodem tempore imperatorem confirmaſſe Conwoioni locum Rothonenſem, eumque obtuliſſe Salvatoris altari, ab omni homine liberum & immunem, *anno imperii vicefimo-primo, incarnati Verbi octingenteſimo tricefimo-tertio:* quod noſtro calculo quadrat, non annalibus Francorum, in quibus nulla hoc anno Ludovici expeditio in Marcomum facta memoratur. ANN. CHR. 831.

In libro primo de miraculis ſancti Conwoionis nonnulla referuntur, ad illuſtrandam Rothonenſis monaſterii originem perquam opportuna. Exſtructis ex tempore monachorum habitaculis, Conwoin cum conſilio fratrum, unum e ſuis prudentem ac fidelem virum, cui nomen Louhemei, ad Nominoë ſeu Nomenoium Britanniæ principem miſit, tunc in aula *Botnumel* reſidentem, ut ejus patrocinio ac tutelâ novi Rothoneuſes incolæ contra vicinos tyrannos protegerentur, quippe qui nullâ cupiditate rerum temporalium, ſed propter amorem patriæ cæleſtis eò ſe ſe tec:perant. Adetat fortè in comitatu principis quidam adverſarius monachorum, Illoc nomine, qui ſeductores illos, ſic monachos vocabat, audiendos non eſſe disit: cæterùm ſibi jure hereditario competere hunc locum, quem illi ſeductores occupaverant. Indignatus ad inurbanum ſermonem Nominoë: Dic nobis, inquit, inimice Dei, an melius eſt eo in loco impios ac latrones habitare, quàm ſanctos Dei ſacerdotes & monachos, qui pro totius mundi ſalute aſſiduas Deo preces fundant? tum converſus ad prædictum oratorem, ſciſcitatus eſt de presbyteris illis, qui Rothonum convenerant: quiſnam eſſet Conwoion, quo es ioco, quave ex ſtirpe natus. Ad hæc Louhemel Conwoionem ait eſſe generis ſenatorii, filium cujuſdam nobiliſſimi viri, nomine Cononi, de plebe Camliaca, *ex poteſtate ſancti Melanii Redonenſis epiſcopi*, id eſt, ſi bene capio, ex loco ſubjecto abbatiæ ſancti Melanii epiſcopi Redouenſis; hominem in divinis ſcripturis a pueritia eruditum, vigilis ac jejuniis deditum, qui aſſiduè lectioni aut ſcriptioni vacet, aut manibus laboret, fratreſque ſuos jugiter erudiat & adhortetur, omnis ſæcularis poteſtatis expers, totuſque Dei ſervitio mancipatus. Porro ſocios ejus eſſe virum vitæ venerabilis, nomine Wincalonem, nobilibus parentibus natum, Rorgoni comiti notiſſimum & valde familiarem, qui omnibus propter Deum & animæ ſuæ ſalutem nuntium remiſerat; necnon Condeiocum Dei ſacerdotem, Widoni comiti cariſſimum; duoſque alios presbyteros, Conhoiarnum & Thetvium, qui omnes Conwoioni tamquam magiſtro adhærebant, & obedientes erant. Impetratum a Nomenoio quod petebatur. Nou tamen omnino deſerbuit Illoci io Conwoionem ejuſque ſocios conceptus furor, donec miraculum quoddam Rothoni patratum cognovit in Jovvoreto liuguæ uſu orbato, cui loquendi facultas,

LXII. Legatio ad ducem Nomenoium.

ANN. CHR. 831. in basilica Salvatoris conceſſa, Illoci, aliorumque invidiam repreſſit. Pluris conſtitit Hincanto ſua nequitia, ipſius illoci nepoti, qui ob factas ſanctis viris injurias ac minas, pertranſito Uldone fluvio, pede percuſſus interiit. His nihilò minus alii item adverſarii ſucceſſere Ricovvinus comes, ſcilicet Pictavenſis, & Rainarius Venetenſis antiſtes: qui Ludovici auguſti animum in Convvoionem exaſperarunt, atque ab ejus conſpectu removerunt. Tunc Ludovicus in palatio Lemovicenſi, haud dubiè Jocundiaco, ad Cadrium montem poſito, verſabatur. Hunc adiit Convvoion, ut Rothonenſis loci donationem regiis litteris confirmari curaret. Verùm prædictis adverſariis agentibus repulſus, ne quidem Turonis ab eo id obtinere potuit, quod demum apud Theodonis-villam impetravit.

Convvoion a Ludovico bis repulſus.

LXIII. Gerfredus eremita Convvoroni adjungitur. (a) *Ia Forell. de la Mar.*

Tunc temporis verſabatur in extremis Britanniæ partibus quidam eremita, Gerfredus nomine, nempe in Silva (*a*) *Vocnoc*, ſita inter Joſſelinum & Caſam, ubi cum ſancto viro, Fidweteno nomine, per viginti annos vitam eremiticam duxerat, ab omni liquore, qui inebriare poſſit, abſtinens: qui eò ex Glannafolienſi ſancti Mauri cœnobio ſeceſſerat. Hic cælitus admonitus, ut ſervos Dei *rudes monachos* in quodam loco deſerto commorantes, & manibus certatim operantes adiret, doceretque modum, quo *ſecundùm regulam* viverent; in urbem Venetiam acceſſit, & a quodam presbytero perhumanè hoſpitio acceptus, locum reſcivit, ubi viri ſancti habitarent; eòque ab eodem presbytero deductus eſt. Adveniente obviàm proceſſit cum ſuis Convvoion, & magno cum jubilo in monaſterio ſum deduxerunt. Fecit itaque ille quod divinitus admonitus fuerat; manſitque cum ſervis Dei per duos ferme annos, ut eos in diſciplina regulari erudiret. Poſtea verò ad cœnobium ſuum, id eſt ad monaſterium ſancti Mauri, juxta fluvium Ligeria ſitum, reverſus eſt.

LXIV. Pippini & Ludovici diplomata pro Cormaricenſi.

Pippinus Aquitaniæ rex aderat Aquiſgrani cum Ludovico parente v. kalendas Martii, cùm Fridugiſi abbatis rogatu libertum duarum navium diſcuſſum per Ligerim, Vlennam, Carum, & Tavacum, aliaque flumina, cum immunitate portoriorum, Cormaricenſi monaſterio conceſſit, anno decimo-octavo imperii domni Ludovici ſereniſſimi auguſti, Pippini regis decimo-ſeptimo. Actum Aquiſgrani palatio regio. Suabodus diaconus ad vicem Ebroini diploma recognovit. Poſt dies tre» decim idem Fridugiſus abbas Ludovico auguſto expoſuit, ſe habitacula fratrum » Cormaricenſi monaſterii, cui tunc Jacob abbas præerat, meliùs & honeſtiùs re» formaſſe, cùm antea non ſecundum id, quod regula ſancti Benedicti præcipit, » conſtructa eſſent; & ad decorem & ornamentum ejuſdem monaſterii eccleſiam » novo opere inibi extrui curaſſe, ac de rebus ſancti Martini, & de villa pa» gi Turonici, quæ vocatur Mardoni (*), eamdem eccleſiam dotaſſe: quod ab » imperatora confirmari petiit, obtinuitque. Actum Aquiſgrani vi. idus Martii, » anno decimo-octavo imperii domni Ludovici, piiſſimi auguſti, indictione nonâ. Nulla in hoc diplomate, aliiſve deinceps a Ludovico editis mentio fit de Lothario imperatore, cujus nomen, ob ſeceſſionem a patre factam, omiſſum eſt in præceptis & nummis cudendis.

al. Bruaomium.

Hoc porro diploma datum eſt Aquiſgrani paullo poſt conventum ibidem habitum, in quo factioſi puniti ſunt; Lotharius in Italiam, Pippinus in Aquitaniam, Ludovicus in Bajoariam ire permiſſi, auctis regnis Pippino & Ludovico, quòd patri magis obſequentes viſi fuiſſent; at ſolâ Italiâ Lothario relictâ, cum eo, ut citra patris voluntatem nihil deinceps in regno moliretur. Præter ea duo alii conventus hoc anno habiti ſunt, nempe Ingelheimii & apud Theodonis-villam: quorum poſterior autumno celebratus. In hoc Bernardus, ex Hiſpaniæ marca reverſus ad imperatorem, cùm nemo crimen ei objectum more Francorum perſequi vellet, ſacramento ſe purgavit. Pippinus parti ſuſpectus redditus, propterea quòd huic conventui adeſſe vocatus diſtulit. Hinc occaſio nata Walam transferendi in Germaniam ex Hero inſula, Pictonibus, atque adeò Aquitaniæ proxima, ne cum Pippino conſilia miſcaret. Pippinus tandem ſoluto conventu ad patrem acceſſit Aquiſgranum ſub natale Domini: ſed cùm illic correptionis gratiâ remorari juſſus eſſet; veritus ne quid ſibi accideret adverſi, inſcio patre clam in Aquitaniam receſſit. Indictum ob id generale placitum Aurelianos in ſequentem annum: ad quod vocati ex Italia Lotharius, Ludovicus ex Bajoaria, ut quid de Pippini fuga ſtatuendum eſſet, deliberaretur. Hæc fuſiùs in annalibus Bertinianis & aſtronomo, quæ ſtrictim hoc loco præſtringenda viſa ſunt ad res noſtras illuſtrandas.

Conventus hujus anni.

LXV. S. Vvigberti eccleſia Herfeldenſis renovata.

De tranſlatione ſancti Wigberti abbatis e Fritiſtaria Hersfeldiam ſuperiùs actum eſt, deque ejus corporis depoſitione in monumento, quod Lullus Moguntinus antiſtes, annuente Carolo Magno, more per Gallias ac Germaniam uſitato, auro, argento, cæteriſque metallis exornandum curaverat. Miraculis cre-

bre-

breſcentibus, cùm locus iſte magno fidelium concurſu frequentaretur, Brunus abbas Hersfeldenſis de nova condenda baſilica cogitare cœpit. Hoc conſilio cum Rabano abbate Fuldenſi communicato, umbo novæ ſancti Wigberti eccleſiæ fundamenta hoc anno poſuerunt vt. idus Julii, feriâ ſecundâ, teſte Lamberto. Hanc fabricam poſt mortem Bruni Rabanus jam archiepiſcopus abſolvit, eamque dedicavit anno ejus ſæculi quinquageſimo, & quidem v. kalendas Novembris. Huc ſpectant ipſius Rabani verſus de eccleſia ſancti Wigberti, cujus corpus in abſide occidentali quieſcere dicitur. Poſt annos ferè ducentos dedicata eſt cryptu Hersfeldenſis, atque in eam tranſlatæ reliquiæ ſanctorum confeſſorum Wigberti & Lulli, ut tradit Lambertus, eximius chronographus & monachus hujus cœnobii, quod ſupereſt etiam nunc, tametſi reditibus multùm uccilis, quorum pinguior poſſeſſio a Landgravio Haſſiæ occupata eſt. Idem Rabanus abbas permutationem quorumdam bonorum fecit cum Marcwardo abbate Prumienſi, probante Ludovico auguſto. Actum publicè in monaſterio Prumiæ hoc ipſo anno, indictione nonâ, primâ die menſis Maii. ANN. CHR. 831.

LXVI. Fabarienſes abbates.

Longum haſtenus ſileutium tenuimus de Fabarienſi perilluſtri Rætiæ monaſterio, propterea quòd nuda tantùm abbatum nomina, nec ea ſatis comperta, apud Bucelinum haberemus. Nobis verò in præſens occurrit Johannes abbas, quem Bucelinus ipſe ante annos quinque ſuggerit, ſed ſtutim dejectum ad tempus ſcribit, ſuffectis intetim Hattone & Udalrico, quibus denuo Joannem ſubſtituit: ar Johannem hoc anno Fabariæ præfuiſſe conſtat ex diplomate Ludovici imperatoris, nobis quondam lecto in libro de antiquitatibus monaſterii Fabarienſis in *Rucantia*, uuctore Auguſtino Stoklino, Murenſi tum decano, poſtea Fabariæ abbate, qui opus illud anno decimi-ſeptimi ſæculi viceſimo-octavo compoſuit, multa ſciru digna de hoc monaſterio referens, ſed abſque indice abbatum. Hunc codicem, io Murenſi upud Helvetos cœnobio aſſervatum, olim curſim revolvimus, dum unte unnos aliquot illic verſaremur; ex eoque eruimus ſummaria tantùm quorumdam „ diplomatum, in quibus unum eſt Ludovici imperatoris uuguſti, qui ad preces „ Johannis Fabariæ ubbatis reprimit infeſtationis Roderici comitis in ipſuui mona„ ſterium, miſſis ſuis eò directis, Bernoldo ſcilicet epiſcopo Strazburgenſi, Go„ tfrido ſancti Gregorii ubbate, atque Rotario comite. Actum *Ingulheim* palatio „ regio, v. idus Junii, anno decimo-octavo imperii domni Ludovici piiſſimi uu„ guſti, indictione nonâ; quod Hirminmaris notarius ad vicem Friduriei (*) recognovit. Iidem Bernoldus epiſcopus & Gotfridus abbas ub eodem imperatore antea miſſi fuerant ad coërcendum eumdem Rodericum comirem, Victori Curienſi epiſcopo infeſtum: cujus rei ſummarium ex eodem codice ſuperiùs retulimus. Ex„ ſtat in eodem libro præceptum Lotharii Imperatoris, qui rogatu Silvani abbatis „ venerabilis monaſterii Fubarienſis, quod conſtructum eſt in honore ſanctæ Ma„ riæ in pago Rætiæ, ipſum locum ſuſcipit in ſuo mundiburdio, & liberam ub„ batis eligendi facultatem concedit, utl conceſſerant ayus Carolus & genitor „ ſuus Ludovicus auguſtus. Haud ſcio an ſani ſint in eo llbro chronici chat‹cteres iſtius diplomatis, quod Eichardus ad vicem Agilmari recognovit, datum *Strazburch* civitate, *anno Chriſto propitio imperii decimo-nono, regni domni Lotharii piiſſimi auguſti viceſimo-primo, indictione tertiâ*: quæ indictio anno octiugenteſimo quadrageſimo reſpondet. De aliis abbatibus in illo codice nihil occurrit uſque ad principatum Caroli Craſſi, u quo Vitalis ubbas diploma obtinuit. (*) *Fridugiſi.*

LXVII. Laudunenſe S. Petri monaſterium.

Apud Inſubres, Laude-Pompeia (*), ſuburbana (*a*) ſancti Petri eccleſia, rogantibus clericis, in monaſterium monachorum converſa eſt, probante Ludovico auguſto, ad preces Racleti epiſcopi ejus eccleſiæ adminiſtratoris, qui locum umpliſſimis bonis ac privilegiis locupletavit. Auctæ ejuſdem abbatiæ immunitates ub Andrea epiſcopo ſæculi decimi anno ſeptuageſimo-ſecundo, Liutprando ubbate. Perſtitit hæc abbatia ad ſuperius patrum noſtrorum ſæculum, quo ejus bona Germanico Romunæ urbis collegio ad ſanctum Apollinarem unitu ſunt. (*) *Lodi.* (*a*) *Ital. ſacr. to.4. c.895.*

LXVIII. Præceptum pro S. Vincentio ad Vulturnum.

Præerat eo tempore monaſterio ſancti Vincentii ad Vulturnum Epiphanius abbas, qui hoc anno *per legatos* ſeu oratores ſuos Ludovico auguſto exhibeti curavit litteras quaſdam Lupi ducis de caſis viginti-quatuor in Amiterno & Savino ſitis; necnon quatuor judicata de quibuſdam mancipiis ex villa Trita, quæ ſe a debito ſervitio eximere nirebantur, petiitque, ut ea omnia ſancto Vincentio imperator confirmare dignaretur exemplo genitoris ſui domni Caroli præſtantiſſimi imperatoris, cujus auctoritate prædicti ſervi jam ud debitum ſervltium revocati fuesant. Ludovicianum diploma datum videtur Aquiſgrani, & quidem kalendis Aprilis, anno ejus imperii decimo-octavo, indictione baud dubiè nonâ, tametſi in editis hiatus eſt in indictione, & loco palatii, ubi præceptum editum eſt.

Aliud erat ſancti Vincentii monaſterium apud Mediolanum, cujus abbas Guudeutius

ANN. CHR. 831.

LXIX. Gaudentius præfectus Ambroſiana baſilicæ.

deutius hoc ipſo anno Ambroſianæ baſilicæ ab Angilberto archiepiſcopo præfectus fuit. Exſtant hac de re ipſius Angilberti litteræ apud Puricellum & Ughellum, „ quarum hæc ſumma eſt. Cùm idem pontifex, de ſuæ parochiæ monaſteriis per- „ quam ſollicitus, ea *ad tramitem ſanctæ converſationis* revocare ſtuderet; vertit „ ſe ad ſuburbanum ſancti Ambroſii monaſterium, tunc paſtore deſtitutum poſt „ mortem Arigauſi abbatis, qui Benedicto primo ejus baſilicæ rectori ſucceſſerat. „ Anxio archiepiſcopo, quem huic loco præficeret, cùm nullus ibi ad regimen „ idoneus ob relaxationem ordinis regularis reperiretur, non ulius occurrit „ ad id munus aptior, quàm Gaudentius, quem antea monaſterii ſancti Vincen- „ tii abbatem inſtituerat. Idem itaque Ambroſianæ baſilicæ abbas conſtitutus eſt „ ab Angilberto, qui eamdem eccleſiam, & *altare*, quod intùs recèns mirificà „ ob amorem ſancti Ambroſii erexerat, monachis confirmavit ſub tutela & cuſto- „ dia Gaudentii abbatis, ſimulque omnes iſtius monaſterii poſſeſſiones: ut mona- „ chi ibidem abſque indigentia quietam *ſub ſancta regula* vitam poſſent ducere. „ Vitioſos in editis chronicos hujus inſtrumenti characteres reponit Cointius an- „ no dominorum noſtrorum HLudovici & HLotharii imperatorum decimo-octavo, „ & quarto-decimo, pridie kalendas Martii: qui characteres anno præſenti con- veniunt. Sancti Vincentii monaſterium, in præmiſſis Angilberti litteris memora- tum, cui Gaudentius ubbas autea præerat, non aliud videtur quàm illud orato- rium ſancti Vincentii in Prata, quod Arigauſo abbati Ambroſianæ baſilicæ ab Ol- deperto archiepiſcopo conceſſum fuiſſe ſuperiùs diximus.

Quod attinet ad altare, quod ab ſe fabricatum in Ambroſiana baſilica memo- rat Angilbertus, integrum viſitur etiam nunc, accuratè deſcriptum (*a*) a Puri- cello, qui tabulas ejuſdem altaris in æs incidi ac repræſentari curavit. Pars ejus anterior tota eſt aurea, duo latera & poſterior pars ex argento deaurato: omnia gemmis lapilliſque pretioſis intermicant. Poſteriorem partem exornant tabulæ duo- decim argenteæ, ſancti Ambroſii geſta præcipua exhibentes. Ad utrumque latus variæ ſanctorum imagines, quarum in una Gaudentius tribunam ſancto Ambroſio offerens cum altero monacho exhibetur: in altera duæ, ut quidem videtur, ſan- ctimoniales: qua de re videſis quæ in noſtro Italico itinere (*b*) diximus. Volvi- nius eximii operis artifex.

(*a*) *Ambroſ. baſil. p.* 102. *& ſeqq.*

(*b*) *Iter. Ital. pag.* 16.

ANN. CHR. 831.

LXX. Gallici motus.

IN Gallia Ludovicus auguſtus, ineunte vere anni ſequentis, ad motus quoſdam Aquitaniæ componendos Aquiſgrano profectus, conventum Aurelianos indixit, eòque Lotharium ex Italia, Ludovicum e Bajoaria venire præcepit. Alterum quo- que placitum eòdem indictum in autumnum, habitumque eſt. Illuc adeſſe juſſus Pippinus, ut ſuæ ex Aquiſgranenſi palatio fugæ tationem redderet; inde etiam, in- ſcio patre, clam diſcedit, reſque novas in Aquitania moliri pergit, Bernardo Se- ptimaniæ duce, ut tum fama erat, pravis conſiliis adhæreute, qui ſibi prælatum in palatio Guntbaldum monachum gravatè admodum ferebat. Pippinus ob eam cau- ſam Treviros in liberam cuſtodiam miſſus, Bernardus palatinis honoribus ſpoliatus eſt. At Pippinus Treviris ſe ſubducens, quaquaverſum vagatur. Hinc indignatus pater, Carolo filio natu-minimo Aquitaniam tradit. Interim in Bajoaria etiam fe- rè ſimiles motus, auctore Ludovico rege; cujus rei occaſione Wala e Germania in ſuum monaſterium temittitur: ipſe Ludovicus ad illos motus componendos eò ad- volans, Auguſtæ Vindelicorum filio reconciliatur. Redeunti Moguntiam imperato- ri Lotharius occurrit, in ſpeciem præ fratribus patri obſequentior, ſeque ab in- juſtis eorum molitionibus inſontem probavit.

LXXI. Dervenſi monaſterio Ludovicus be- neficus.

Antequam verò Aquiſgrano diſcederet Ludovicus, diploma edidit pro monaſterio Dervenſi, quod nuper ordini monaſtico reſtitutum fuerat, eique Dodiniacam cur- „ tem liberaliter conceſſit. Datum eſt hoc præceptum Aquiſgrani XIV. kalendas „ Martii, anno decimo-nono imperii Ludovici piiſſimi auguſti, indictione decimâ; „ idque obtinuit Haudo venerabilis abbas monaſterii, cujus vocabulum eſt *Dert*, „ qui ipſum monaſterium novo opere excitaverat, & a canonico ordine ad mona- „ ſticum reformaverat: cui ob hoc factum gratias agit imperator, & ad ſubſidium „ pio operi conferendum prædictam Dodiniacam curtem, ſitam in comitatu Breo- „ nenſi, duodecim manſos habentem, eidem monaſterio confert. Quadriennio ante ſub eodem abbate Hatduinus presbyter eidem loco res ſuas donaverat, ſitas in pa- go Barrenſi. *Actum Barrenſe caſtro, ſive ad Maurimont, ubi levatum eſt iſtud te- ſtamentum, X. kalendas Octobris, anno quinto-decimo regnante piiſſimo imperatore Ludovvico.* Nec plura de Haudone abbate, qui poſt quadriennium videtur obiiſſe.

LXXII. S. Dionyſii reformatio.

Jam inſtabat tempus condicti Aurelianos ad autumnum conventus; eùm Ludo- vicus ex urbe Moguntia iter inſtituit per agrum Pariſienſem, atque in perceleori ſancti Dionyſii monaſterio ſubſtitit per aliquot dies. Ibi aderat VII. kalendas Septem-

ptembris, quo die ampliſſimum diploma edidit ad confirmandam monaſticæ diſciplinæ reſtitutionem, ſub ipſius auſpiciis nuper ibidem factam per epiſcopos maximè provinciales. Jam ſuperiùs dictum eſt, Dionyſianos monachos a priſca monaſticæ inſtitutionis diſciplina longè tum deſciviſſe, habitumque eum moribus mutaſſe, paucis exceptis; quibus religio fuerat ſanctioris vitæ inſtitura penitus deſerere, quique *in cella ejuſdem majoris monaſterii*, ſeorſim ab aliis ſejuncti degebant. Hujus disjunctionis auctores fuerant Benedictus Auianenſis & Arnulfus Herenſis abbates, quos Ludovicus initio ſui principatus per omnia imperii ſui monaſteria miſerat, ut monaſticam in eis diſciplinam ex ſynodi Aquiſgranenſis præſcripto inſtaurarent. Hi, cùm prædictum monaſterium nullâ arte ad priſtinum ſtatum revocare potuiſſent, id unum ſibi reliqui ſupereſſe cenſuerant, ut religioſiores monachos a ſolutioribus ſejungerent, ne aliorum contagio corrumperentur, & in quamdam cellam eidem monaſterio ſubjectam ſegregarent: quod ſortè de cella ſancti Dionyſii de Murno (*) ad Iſatam prope Bellum-montem ſita, quæ tunc temporis erecta eſt, intelligendum. Non placuit hæc moderatio patribus in ſynodo Pariſienſi anni octingenteſimi viceſimi-noni congregatis: quibus viſum eſt primitivæ diſciplinæ formam Dionyſiano reſtituere monaſterio, hortatore in primis Hilduino abbate, idque ut quantocius fieret, conjunctis unà precibus, ab imperatore, pii operis ſtudioſiſſimo, facilè impetraruut. Itaque mandarum Aldrico metropolitano Senonenſi, & Ebonì Remenſi archiepiſcopo, aliiſque præſulibus ad hoc convocatis, ut de primaria ejus monaſterii vivendi ratione diligentem inquiſitionem facerent, & in antiquam formam omnia reſtituerent. Facta inquiſitio eſt, probatumque certis & indubitatis inſtrumentis, hoc monaſterium a principio *ordini monaſtico dicatum* fuiſſe, & a regibus Francorum ampliſſimis dicatum poſſeſſionibus, *quò in eo monaſticus ordo* perpetuò *Deo deſerviret*. Tum inquiſitum de moribus eorum, qui ſacrum hunc locum tunc incolebant. Horum quadruplex claſſis inventa. Quidam ſancti propoſiti violatores noviſſimè in eo ſtatu peſſimè deceſſerant; *quorum perditio non ſine magno animi ferri poteſt mœrore*. Nonnulli factam profeſſionem pernegantes, ſed reſtibus certis convicti, pro ſua contumacia canonicæ pœnitentiæ ſubjecti fuere. Quidam, iique plures numero, in apoſtaſiam prolapſi, ſolo proſtrati culpæ veniam obnixè popoſcerunt, *& cucullis ſui propoſiti*, coram epiſcopis cleroque & multa nobilium frequentia, ſponte reſumtis, *in commune* regularem promiſſionem, ue quando ſanctæ profeſſionis propoſito denuo excideremt, ſponta iteraverunt. Pars denique, illi ſcilicet, qui ſanctæ religionis ſtudio in ſejunctam cellam ſeceſſerant, in locum priſtinum cum exteris reſtituti ſunt. His ita conſtitutis, epiſcopi hujus renovationis factum litteris mandari curarunt, conſcriptis duobus unius tenoris exemplis, quorum unum in archivo ipſius monaſterii, alterum in palatinis ſcriniis, ob monimentum rectè facti & ſtabilitatem reſtituti ordinis, aſſervaretur. Hæc omnia totidem verbis retulit in ſuo diplomate Ludovicus auguſtus ex litteris epiſcoporum, quarum authenticum exemplar, ſed magna ex parte lacerum, ſupereſt in archivo Dionyſiano, quale a nobis in libro ſexto (*a*) de re diplomatica editum eſt cum ſubſcriptione Aldrici metropolitæ Senonenſis, & Inchadii Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopi, qui *ob amiſſionem luminum* ſcribere non valens, ſolummodo ſignum crucis manu propriâ appoſuit.

ANN. CHR. 831.

(*) *Mouſt. V. infra n.74.*

(*a*) *Diplom. p.518.*

Jam res compoſitæ & in integrum reſtitutæ ibidem videbantor, cùm nova rurſus ſeditio excitata eſt. Nempe quidame monachis, renovatæ profeſſionis impatientes, abſque abbatis ſui venia, propriive epiſcopi aut metropolitani permiſſu, imperatorem adeunt, eidem libellum offerentes, conviciis plenum in epiſcopos, qui rem reſtituerant. Hos continuò per Hilduinum abbarem, tametſi de eorum innocentia certus erat, citari jubet imperator. Mox illi adſuerunt, auditique ſunt, & compertâ demum criminationum falſitate, eorum purgata innocentia eſt. Ita pudefacti ſeditionis auctores, & ad ſaniorem mentem converſi, tres chartulas ſuis nominibus, cum gradus monachique appellatione ſubſcriptas ad rei geſtæ validius robur ac præſidium conſecerunt: quarum una ad ſepulcrum ſancti Dionyſii deponeretur: alteram imperator, tertiam monaſterii abbas ſervaret. Ad hæc imperatori ſupplicaruur omnes, ut res tota imperialibus litteris confirmaretur: ut, quod canouica docet auctoritas, & vota regum, cunctorumque fidelium, qui ipſum locum propter monaſticum ordiuem dotaverant, expoſcunt, nullo umquam tempore idem ordo, quod *ſine periculo*, *& regis*, *& regni*, *fieri non poſſit*, ex eo loco avellatur, ſed ſemper in eodem monaſterio permaneat, floreat, & felicibus ſucceſſibus, Deo favente, polleat. Supplicantibus benignè annuit imperator; atque ut id ratum & inviolabile in perpetuum eſſet, duas imperialis præcepti conſcriptiones fieri juſſit: quarum una in palatinis archivis, altera in Dionyſianis aſſervaretur.

LXXIII. Ludovici hac de re diploma.

Hactenus in monaſterii tabulario integrum habetur illud exemplar, quod, etſi pro-

ANN. CHR. 832. prolixius, ob rei geſtæ gravitatem, ex authentico ipſo accuratè deſcriptum, huc referre viſum eſt operæ pretium.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudovvicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Divinis præceptis & apoſtolicis monitis incitamur, ſed & imperatorii regiminis officio commonemur, ut pro eccleſiæ ſtatu atque ſanctæ religionis augmento impigro ſemper vigilemus affectu, ac perneceſſario ſeu fructuoſo ſtudioſoque laboremus effectu; & ſi quid uſquam reprehenſioni inveniatur obnoxium, regiæ auctoritatis ſollicitudine corrigamus: quatenus avia revocantes, ſuperflua amputantes, conlapſa quoque reparemus, atque reparata & ab eccleſiaſticis viris, apoſtolorumque Domini ſucceſſoribus, Spiritu-ſancto regente bene ſtatuta, edictis imperialibus confirmemus. Quia dignum profectò eſt, ut quod ſacerdotalis dignitas divino inluminata Spirita corpori Chriſti, quod eſt eccleſia, ejuſdem Dei ac Domini & Salvatoris noſtri redempta ſanguine, adinvenit in ſalute, vel reformata ſtatuit in religionis augmento, id imperialis majeſtas inviolabiliter permanſurum in perpetuum poteſtatis ſuæ ſtudeat roborari præcepto: quoniam quicquid in hujuſcemodi negotiis laboratum, ſeu pio cultui a nobis fuerit dedicatum, hoc procul dubio noſtræ manſuetudinis regno & populo regendo credimus ſpeciuliùs profuturum. Idcirco notum eſſe volumus omnibus fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, quia, poſtquam Deo auſpice imperium paternum ſuſcepimus, ſtudii nobis maximè ſemper fuit, ut Domini eccleſia, magnificentia ejus humilitati noſtræ divinitus regenda tuendaque commiſſa, felicibus polleret ſucceſſibus; eamque, quantùm noſtræ adtinet auguſtæ devotionis, inceſſanter ad meliora provehere, & ab illa quicquid noxium erat eradicare, atque in ea incrementa virtutum plantare. Quapropter ſæpiſſimè ſacerdotes Domini, quorum id officii eſſe noveramus, admonere curavimus, ac noſtram principalem auctoritatem adjutricem ad eorum miniſterium juxta voluntatem Dei exſequendum promptè exhibuimus, ut quicquid in ordinibus eccleſiaſticis, vel in quacumque perſona emendatione dignum inveniret, paſtorali auctoritate, poſtpoſitâ qualibet torporis negligentiâ vel perſonarum acceptione incunctanter corrigeret, & ad ſtatum rectitudinis perducere decertaret. Verùm cùm ipſi, noſtrâ ſeduld exhortatione admoniti, ſuâque ſollerti vigilantiâ de ſtatu & profectu ſanctæ eccleſiæ, & ſacris ordinibus, & his quæ emendatione digna videbantur, conventa apud Pariſius juſſione noſtrâ habito ſtrenuâ & devotâ perſpicacitate tractarent; inter cætera viſum eſt illis, ut monaſterium præclariſſimi & exmii Chriſti martyris beati Dionyſii ſociorumque ejus, quod conſtat tantorum martyrum nomine Deo dedicatum, & a regibus Francorum, progenitoribuſque gloriæ noſtræ ampliſſimis rebus ditatum, quò in eo monaſticus ordo religioſè Deo deſerviret, magnâ emendatione & correctione opus haberet. Quoniam ab eo idem ordo ad multorum diſcrimen, nullâ neceſſitate præpediente, nullius rei inopiâ obſiſtente, penitus erat avulſus. Quam cauſam, tam per ſe, quàmque & per venerabilem prudentemque virum Hilduinum, memorati monaſterii religioſum abbatem, noſtræ ſerenitatis auribus inſinuaverunt, ut noſtra piiſſima imperiali poteſtate per eorum auctoritatem corrigeretur: unde dignitas imperii noſtri tantorum virorum ſaluberrimam admonitionem, & ejuſdem venerabilis abbatis Hildnini preces humillimas more tranquillitatis noſtræ ſolito gratanter benignèque ſuſcipiens, atque in omnibus emendabile judicans, ne tanti ordines conlapſio ſalutis noſtræ quoquo modo fieret damnatio; ad eoſdem Præſules eccleſiarum idem conſultius referri negotium, ut noſtri principatus auctoritate, eorumque judicio, quibus tanta eſt conlata poteſtas a Domino, iiſdem ordo in eodem loco abſque retractatione reſtitueretur. Venientes ergo Aldricus metropolita Senonicus cum ſuffraganeis ſuis, necnon & Ebo metropolita Durocortorum cum ſuffraganeis ſuis, ad memoratum monaſterium, habito conventu, primùm quòd idem monaſterium ordini monaſtico conſtructum, dedicatum, & rebus ditatum fuerit, & in eo ipſe ordo uſque ad tempus, quo ſuſcepta imperialia, ſuperna largiente gratiâ, clementia noſtra ſuſcepit; & ſupra memorati Hilduini abbatis prælationem ibidem utcumque viguerit, manifeſtis indiciis, regumque antiquis & modernis præceptis, & epiſcoporum privilegiis, ac fidelium donationibus pulùm cunctis eſt factum. Deinde deligentem inquiſitionem fecerunt ſuper his, qui in eodem loco regularem promiſſionem fecerunt: ex quibus quidam, qui eamdem profeſſionem fecerant, deſertores ejuſdem propoſiti effecti, rebus humanis jam erant exempti: quorum perditio non ſine magno animi ſerri poteſt mœrore. Quidam etiam non eumdem profeſſionem ſe feciſſe meutiti ſunt: ſed teſtibus patenter convicti, pro ſua contumacia canonica pœnitentiæ ſunt ſubacti. Quidam verò, immo maxima pars, qui hactenus in apoſtaſiam prolapſi fuerunt, coram venientes, ſoloque ſe proſtrantes, confeſſi ſunt eamdem profeſſionem in eodem loco regulariter ſe promiſiſſe, ſeque miſereri, & a Domino veniam pro tanto admiſſo dari humiliter flagitavere: quâ confeſſione factâ, cuculli ſui propoſiti coram cœtu epiſcoporum & cæterorum ſacerdotum, cuncti-

Etique ſequentis ordinis cleri, nobiliumque virorum non modicè circum adſiſtente turbâ ſe induerunt, atque in commune, ne aliquando ſicuti ſibi aliiſque jam in eodem loco contigerat, ab ſanctæ profeſſionis propoſito diabolico propulſarentur inſtinctu, regularem promiſſionem iteraverunt. Pars deinque quædam eorum, illi ſcilicet qui divinæ inſpirationis munere acti & amore devincti in ſanctæ religionis propoſito & habitu, ædprime abſque ulla refragatione aut interpolatione elegerunt virliter permanere, & in cella ejuſdem majoris monaſterii, poſtquam cæteri monaſticam vitam & habitum deſtruerunt, uſque ad hanc noſtræ demandationis ſynodum habitam degere, ante jam memoratos venerabiles patres venerunt, locumque priſtinum, in quo promiſſionem fecerant, & regulariter, licèt minùs perfectè, vixerant; ſibi & ſe petierunt loco reſtitui: quorum ſemotio ob id acciderat, quoniam, ut prædiximus, mox ut divina diguatio nos paternâ ſede ſuſceptâ imperialibus ſceptris inits voluit, piæ intentionis noſtræ ſollicitudo exſequi procuravit, ut religio, decor, & omnis honeſtas a domno & genitore noſtro divæ memoriæ Karolo cœpta & inſtituta, liquidò & veraciter, remotâ omni ſimulatione, in propriis quibuſque maneret & vigeret ordinibus. Unde ad monaſticæ inſtitutionis normam corrigendam, duos religioſos & venerabilis vitæ viros, Benedictum & Arnulfum abbates, conſtituimus, qui per noſtrum a Deo gubernandum & conſervandum imperium ſeduli huic negotio ſtudioſè inſiſterent. Iidem verò boni & devoti, ſed ſimpliciſſimi patres, ſupra memoratorum fratrum callidıtate & duritiâ ſuâque ſimplicitate ubducti, non ſtudio, ſed minùs ſubtili & neceſſariâ inveſtigatione & providentiâ, ſallentes eos qui in ſoliditate ſuæ profeſſæ ſalvationis perdurâverunt, a monaſterio removerunt, atque in memorata cellæ collocaverunt: & illos, qui propriæ voluntatis libitus, non virtute, ſed verſutiâ quæſierunt, ac collo de ſub jugo regulæ excuſſo loro diſtigatoris vitæ ſoluti, ampliori ituere cœleſtem patriam petere ſunt conati, in domiculis reverendi habitus & vitæ monaſticæ reliquerunt. Sed laudabiliùs hi patres eccleſiæ auctoritate ſuâ dignæ petitioni fratrum, quos in ſuæ religionis virtute diximus permanſiſſe, quia ſic noſtri aſſenſus juſſio fuerat, annuentes, rationabiliter & canonicè ſatisfecerunt, & ob ſuggeſtionis notitiam, ut noſtræ panderetur celſitudini, qualiter vel quo ordine tam devotiſſimum factum ab eiſdem religioſiſſimis viris ſit celebratum, duas ſuper hoc jure-, pari tenore, conſcriptiones fecerunt, eaſque manibus firmaverunt propriis, ut ulterâ earum in archivo ipſius monaſterii ob memoriam & ſtabilitatem inibi hujus ordinis per futura tempora ſervaretur: alteram noſtræ magnitudini direxerunt, ut illam palatinis ſcriniis juberemus recondere ob monimentum, & iſtius rite factı perpetuam firmitatem. Sed cùm idem ordo, Deo annuente, quantùm divinitus videri dabatur, in eodem loco feliciter incederet; antiquus ſalutis humanæ inimicus quoſdam ex ipſis fratribus ſuis organa efficiens, adeò inſidiarum ſuarum furiis exagitavit, ut, conſpiratione & conjuratione factâ, & propoſitum monaſticum abnegarent, & ſine licentia ſui abbatis propriique epiſcopi ac metropolitani, eorum legati dignitatis noſtræ dominationem adirent, & moleſtiam ſuper hac ratione contra canonicam & propoſiti ſui inſtitutionem ſereuitatis noſtræ auribus inferre præſumerent, offerentes nobis tomum in accuſationem & blaſphemiam epiſcoporum, qui ſe de apoſtaſia, in qua verſabantur, paternâ ſollicitudine noſtrâ auctoritate correxerant, & ad propoſitum, quod abdicaverant, redire ſuaſerant: addentes etiam in eadem ſchedulâ alia, quæ digna non ſunt imperialibus noſtris ſcriptis interſeri. Porro noſtra ſolertia, auditis eorum querimoniis, ſupra memorato venerabili viro Hildumo noſtra juſſit clementia, ut eoſdem epiſcopos, contra quos querebantur, nec non & alios ab accuſatione immunes, juſſione noſtrâ ad ipſum venire mandaret monaſterium. Et quia ad notitiam noſtram ipſi fratres ſuos miſere clamores, unde nil ambiguum & ſine juſtæ diffinitionis decreto fas eſt abſcedere; complurium epiſcoporum diligenti examine rem reventilari, & canonicè diffiniri, & conſopiri præcepimus: non quaſi de præfata memoratorum patrum ſententia, quæ excellentia noſtra bene manebat per omnia cognita, vel in aliquo dubitantes: ſed ut major Chriſto Domino Deo noſtro de percalcato hoſte, qui jam dictos excitaverat fratres, triumphus fieret; & in eodem loco firmiori, quia iteratâ, ſtipulatione idem ordo confirmaretur. Et quoniam ſuper paſtores eccleſiæ dignitatis noſtræ imperiali quæcumque ingerebatur accuſatio, non ſine certo & rationabili obliteraretur judicio: qui ad condictum tempus & diem ad ſupraſcriptum venere monaſterium, & ipſis accuſatoribus cum ſcripto, quod clementiæ noſtræ tulerant, eorum exhibitis, cuncta-, quæ in eorum accuſatione dixerant vel ſcripſerunt, falſa eſſe veris aſſertionibus, idoneiſque prolatis teſtibus probaverunt, ſicut ex ordine ſcripto manifeſtatur: quod ex hac cauſa a ſecunda conſtitutionis noſtræ ſynodo archivo noſtri palatii cum curtulis, quæ nomina teſtium continent qui utriſque conventibus interfuerunt, directis, ob geſtorum memoriam conſervatur: unde aliud etiam ab ipſius monaſterii ſcriniis retinetur. Ipſi de cætero fratres, reſpectu divino proceſſu temporis corda illorum tangente, propoſiti ſui ſtre-

ANN. CHR. 832.

ANN. CHR. 832.

ſtrenui & præteritarum negligentiarum pœnitentiæ devoti exſecutores effecti, conſenſu ſalubri & prudenti tres cartulas conſcripſerunt: ut una earum ad caput gloriosiſſimorum Chriſti martyrum fieret: altera regiæ dominationis noſtræ cuſtodiæ ſervari demandaretur: tertiam verò ipſius monaſterii abbas haberet: in quibus ſe a beato patre Benedicto, docente ſancto Spiritu, deſcriptam regulam ſunt ſervare velle profeſſi; & unuſquiſque eorum nomen proprium cum gradu & monachi appellatione eiſdem cartis ſubterfirmavit: quarum unam benignitatis noſtræ præſentiæ exhibuerunt, humiliter poſtulantes, ſicut & ſæpe memorati venerabiles patres, a quibus ſynodales diffinitiones celebratæ ſunt, auctoritatem noſtram ſedulò petierunt: quatenus hoc, quod tam ſubtili & diligenti inveſtigatione inventum, & juſtâ ratione diffinitum, ſeu ſalubri reſtitutione reparatum, atque canonicâ auctoritate ſtatutum eſſe dignoſcitur, ampliſtudinis noſtræ privilegio ſcriptis imperialibus confirmaremus: ut quod canonica decet auctoritas, & vota regum cunctorumque fidelium, qui ipſum locum propter monaſticum ordinem ibi ſervandum rebus ſuis ditaverant, demonſtrant, cum nequaquam ab eo ſine periculo & regis, & regni poſſit avelli, noſtra imperialis poteſtas confirmatione provideat, ut ex eodem loco moderni futuriſque temporibus idem ordo deſtituatur: ſed potius, Chriſto Domino largiente, ad cumulum mercedis noſtræ, conjugis quoque & prolis, eorumque ſalutem, quorum poſt tantum lapſum reparatio facta eſt, necnon & eorum, per quos Deo annuente noſtrâ auctoritate eadem reparatio celebrata eſt, ſimul & illorum informationem, qui poſt ad monaſticum ordinem Domino inſpirante ad eumdem confluxerint locum, remotâ omni ſimulatione ſemper in eodem monaſterio regularis ordo permaneat, floreat, & felicibus ſucceſſibus Deo opem ferente polleat. Et ut hæc auctoritas, quam ob Dei amorem & animæ noſtræ conjugis & prolis, ut prædiximus, ſalutem atque imperii noſtri ſtatum conſtituimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulſa valeat perdurare; duas inde parè tenore conſcriptas firmationes fieri juſſimus: ut una imperialis aulæ reconditorio palatinis ſalvetur excubiis: altera ab ipſius monaſterii cuſtodibus in perpetuum diligenti curâ debeat provideri; eaſque manus noſtræ ſubſcriptione ſubter firmavimus, & de anulo noſtro ſigillare juſſimus.

——— *Signum Hludovvici ſereniſſimi Imperatoris.*

——— *Hirminmaris notarius ad vicem Theotonis recognovi & ſubſcripſi.*

Data VII. *kalendas Septembris, anno Chriſto propitio* XVIIII. *imperii domni Hludovvici ſereniſſimi imperatoris, indictione* X. *Actum monaſterio ſancti Dionyſii in Dei nomine feliciter, amen.*

LXXIV. Partitio bonorum ab Hilduino facta confirmatur. (a) Diplom. p. 519.

Præter hoc diploma Ludovicus alterum præceptum ibidem, eodemque tempore edidit, quo partitionem bonorum monachis ab Hilduino factam confirmavit. Hiduini hæc de re litteræ ex authentico inſtrumento, ſed aliquot in locis mutilo, a nobis vulgatæ ſunt in libro ſexto (*a*) de re diplomatica: quibus in litteris Hilduinus ordinis monaſtici reſtitutionem ibidem factam eodem modo, atque epiſcopi & Ludovicus ipſe, commemorat, aitque prælecta fuiſſe privilegia & præcepta regum, ac pontificum, *maximè autem privilegium Landrici religioſi Pariſiorum epiſcopi*, ſancientis, ut hic regularis ordo inviolabiliter conſervetur; & Chlodovei regis præceptum, *ſanctorum, qui uſque hodie miraculis coruſcant, manibus roboratum*. Hanc verò partitionem Hilduinus, non ambitione vani nominis aut cupiditate præſentis gloriæ, ſed ſolâ futuræ retributionis mercede a ſe factam dicit cum conſilio & conſenſu Ludovici domini ſui, ut ne monaſticus ordo in eodem loco umquam deficiat, ſicut præteritis temporibus contigit, in tantum, ut paſtorali negligentiâ diuturnâ, & incuriâ temporalis ſubſidii monachi a majori parte ipſum habitum abjeciſſent: quidam verò ex Dei amore in ſanctæ religionis propoſito & habitu ſtrenuè permanſiſſent, aſſignatâ eis villâ, in qua *cella eſt illis de novo fundata*. Ne igitur aliquando ex ſubſidii temporalis defectu monachi in ſimilem lapſum corruerent, & *a via rectitudinis & regulæ ſancti Benedicti inſtitutione* qualibet cavillatione in futuro oberrarent aut deviarent; ſtatuit Hilduinus, ut dentur eis annis ſingulis de tritico puro ad eorum & hoſpitum in refectorium venientium opus modia duo millia centum; *ad præbendam famulorum eis ſervientium* de ſigale modia nongenta; de vino puro ad eorumdem monachorum & hoſpitum uſum modia duo millia quingenta, præter cerviſiam ad uſus famulorum; de legumine modia trecenta; de adipe modia triginta-quinque; de butyro feſtertia triginta; volatilia in paſcha & natale Domini; de lignis menſuræ, quæ midi appellantur, mille centum; & alia multa,

quæ

quæ faſtidioſum eſſet per ſingula enumerare. Ad hæc porro ſuppeditanda villas quaſdam aſſignat, quarum una eſt *Murnum* (*), *ut antiquitus vocabatur, nunc autem cella ſancti Dionyſii*, fortè illa ipſa, in quam Dionyſiani monachi generalis cotruptelæ expertes feceſſerant, Toſonis-vallis cum Flaviaco & appendicibus ſuis, ceſſa ſancti Martini, & aliæ villæ complures; ad hæc de pago Pontio cenſum de plateſiis & anguillis Somnenſibus: quæ omnia, *ad centum ſquinquaginta monachorum numerum* aſſignata, minui umquam a ſucceſſoribus abbatibus vetat; augeri verò cupit, ut, *multiplicatis opibus, accumulentur & ſervitia divini cultores*. Hæc » porro, ad uſum & veſtimenta fratrum perpetim cedere conſtituit Hilduinus: ut » ſervi Dei ibidem degentes abſque ulla penuria vel quovis prætextu omnipoten» ti Deo cum omni obſervatione regulari deſerviant. *Actum in monaſterio ſancti* » *apoſtolorum Principis, excellentiſſimorumque martyrum Dionyſii, Ruſtici, & Eleuthe*» *rii, anno decimo-nono HLudovvici ſerenniſſimi imperatoris, indictione decimâ. Data* XI. » *kalendas Februarias in Dei nomine feliciter*. Subſcribunt Aldricus Senonenſis, Ebo » Reorenſis, Otgarius Moguntinus archiepiſcopi; Drogo Mettenſis epiſcopus, Witga» rius Taurinenſis, Erchanradus Pariſiacenſis, Jonas Aurelianenſis, Heribaldus Al» cedronenſis, ſeu Autiſiodorenſis, Tractarius epiſcopus incerti loci. Hanc autem Hilduini abbatis conſtitutionem poſtea confirmavit Ludovicus imperator VII. kalendas Septembris, iiſdem anno & Indictione, & quidem in monaſterio ſancti Dionyſii. Ex quo intelligitur, annum decimum-nonum imperii Ludovici, in prædictis Hilduini litteris expreſſum, repetendum eſſe ab eo tempore, quo Ludovicus imperii conſors a patre dictus eſt, non a Caroli parentis obitu, qui tantùm v. kalendas Februarii accidit.

ANN. CHR. 832. (*) *Murus.*

In iiſdem litteris quædam obſervatione videntur digna. Primo quòd in eis fiat mentio de privilegio Landrici Pariſiorum epiſcopi Dionyſianis eooceſſo, deque confirmatione facta per Chlodoveum regem, cujus præceptum ſanctorum, qui tum miraculis coruſcabant, manibus roboratum dicitur: quod in libro quinto de re diplomatica integrum in æs inciſum habetur. Deinde ſingula modia vini tunc conſtitiſſe tantùm ſexdecim ſextariis, ut ex ſtatutis ſancti Adalhardi aliàs probavimus. Ad hæc menſuras tum vulgares ligni *midos* appellari in authentico exemplari, non nudos, ut in edito diplomate Ludoviciano. Præter ea ſynodum illam epiſcoporum, in qua de reſtituendo ibidem monaſtico ordine actum eſt, habitam fuiſſe ante ſcriptas litteras Hilduini, ac proinde ante hunc annum: quo ineunte hæ litteræ datæ ſunt, quibus ſubſcripſit Erchanradus Pariſiorum antiſtes, ſucceſſor Inchadi ſenioris, qui ſynodalibus illis litteris ſubſcripſerat. Inſuper monaſterium ſancti Dionyſii titulo etiam ſancti Petri inſignitum fuiſſe: cujus in honorem Stephanus papa ibidem altare ad ſepulcrum ſancti Dionyſii erexerat. Accedit quòd Witgarius Taurinenſis antiſtes Hilduini litteris ſubſcripſit: quod argumento eſt, Claudium ejus ſedis epiſcopum, ſi non tunc mortuum, certè exauctoratum fuiſſe, ut Witgario locum faceret, qui in vulgatis (*a*) indicibus deſideratur.

(*a*) *Ital. ſac. to. 4. c. 1432.*

LXXV. Foſſatenſis baſilicæ dedicatio per Aldricum.

Ad hoc idem tempus referendum eſt id, quod de Aldrico Senonum pontifice in ejus actis legitur: qui, cùm *pro magnis negotiis* ad urbem Pariſiorum veniſſet, Foſſatenſis monaſterii novam baſilicam in honorem beatæ Matiæ dedicavit ragatu Foſſatenſis abbatis, qui eamdem baſilicam (*b*) *ipſe conſtruxerat*. Is eſt Benedictus, alius proinde a Benedicto abbate Anianenſi, qui jam dudum, id eſt ante annos decem, e vivis exceſſerat. Dein ad propria reverſus pontifex, dum pro ſotibus cathedralis beati Stephani eccleſiæ ſubſiſteret, vidit quemdam prætereuntem, Martymatdum omine, ſuperbos ſpiritus præ ſe ferentem: cujus inceſſus vagus, torvi ac truces oculi, cervix erecta, ſermo procax & terrificus. Interrogatus ab Aldrico quis eſſet; ille ſe cuſtodem civitatis eſſe reſpondit. Ad quem ſanctus præſul: Si aliorum, inquit, cuſtos es, cecur te ipſum cuſtodire & obſervare contemnis; & unde tibi tam immodicus faſtus, tanta jactantia, cùm ſis pulvis & cinis? His aliiſque dictis vir Dei tumidam hominis elationem repreſſit, ſicque pectus ejus divinæ caritatis ſagittis confixit & attrivit, ut incunctanter monachum ſe fieri poſtularet: atque ita factum eſt.

(*b*) *Supra lib. 28. n. 86.* Martymardi converſio.

LXXVI. Benedicti abbatis ſucceſſor Ingelbertus.

Prædictæ dedicationi non diu ſupervixit Benedictus abbas Foſſatenſis, cujus ſucceſſor Ingelbertus monachos e ſuis ſubmiſit ad inſtaurandum Glannafolienſe monaſterium, quod Foſſatenſi tunc ſubjectum fuit. Idem Ingelbertus Brogilum villam pagi Cenomannici a Ludovico imperatore obtinuit, ibidemque monachos collocavit, ut inferiùs videbimus. Virum fuiſſe librorum ac litterarum ſtudioſiſſimum probant reliqui codices Foſſatenſes, ejus juſſu conſcripti, ut tractatus ſancti Auguſtini in Johannem, & eccleſiaſtica hiſtoria Euſebii ex verſione Rufini, quam Odelo monachus emendavit, teſtante ſubſcriptione, quæ ad calcem libri undeciml legitur in hunc modum. *Lege in Chriſto feliciter. Memento ejus ſcriptoris in bonum.*

ANN. CHR. 832.

Vivat Chriſto feliciter in ævum. Ego Odelo, famulorum Chriſti famulus, juſſu venerabilis Ingelberti abbatis hunc codicem, ut potui, emendavi. Omnes qui legitis, pro multimodis peccatis meis intercedite. Vivatis in Chriſto, amen. Fortè ejuſdem Ingelberti tempore ſcriptus eſt polyptychus monaſterii Foſſatenſis, editus in appendice capitularium Baluziana (*a*).

(*a*) *Capitul. to. 2. c. 1387.*

LXXVII. Franconi epiſcopo Cenomannenſi ſuccedit Aldricus.

Apud Cenomannos obiit hoc anno Franco junior ejus urbis epiſcopus VIII. idus Novembris, cùm ſeptendecim annos illi eccleſiæ præfuiſſet. Huic ſubrogatur eodem anno Aldricus ex primicerio urbis Metenſis, qui hoc nomine univerſum ejus parochiæ clerum moderabatur, ordinatus XI. kalendas Januarii, quæ dies dominica erat. Huc dubium movet Coinctius, quod tanti momenti non eſt, ut huic calculo obſtare poſſit. Medio inter Franconis obitum & Aldrici ordinationem intervallo Ludovicus auguſtus, qui Aldrici electionem approbavit, Turonis verſabatur, & quidem XVIII. kalendas Decembris, quo die ſancti Martini clericis reſtitutionem quarumdam villarum, a Fridugiſo abbate factam, præcepto ſuo ratam habuit; eiſdem inſuper concedens, ut de omnibus, quæ ad ſepulcrum ſancti Martini a fidelibus conferrentur, tertiam partem in ſuos uſus acciperent, exceptis veſtimentis, certiſque ſpeciebus, quæ ad ornandum, honorandumve ſepulcrum ſancti Martini offerendæ eſſent. *Data* XVIII. *kalendas Decembris, anno Chriſto propitio decimo-nono imperii domni Ludovici piiſſimi auguſti, indictione decimâ. Actum Turonis monaſterio ſancti Martini in Dei nomine feliciter*; quod diploma *Hirminmarii notarius ad vicem Theotonis recognovit*, uti & Dionyſianum, quod mox retulimus. Theoto cancellarius erat cum Fridugiſo abbate, diſtinguendus a cognomine abbate Majoris-monaſterii, de quo in conſequentibus agemus.

LXXVIII. Placitum pro monaſterio Aruienſi. (*b*) *Marca Hiſp. p. 769.*

In diœceſi Helenenſi florebat tunc Babila ſeu Babilanus abbas monaſterii Aruienſis, de cujus terminis pagenſes (*b*) eorum locorum concertabant. Adducti a Babila in judicium coram Berengario comite, Salomone epiſcopo, aliiſque aſſeſſoribus, factâ diligenti inquiſitione, causâ exciderunt; ſtaturumque, ac termini, ſicut lex Gotthorum continet, in locis deſignatis deſigerentur ad omnem controverſiam in poſterum removendam: ſic Berengarius comes eidem abbati res ſuas in integrum reſtituit, factâ eidem *chartâ reveſtitorid* IV. *nonas Februarias, anno decimo-nono imperante domno noſtro HLodoico imperatore*.

LXXIX. Regula monaſterium in Walconia.

Circa hæc tempora jam extitiſſe creditur in Waſconia monaſterium Regula, vulgò *Squirs* appellatum; idque colligitur ex tabulario ejus monaſterii, in quo Bertrandus „ comes monaſterium *Squirs*, vocabulo Genoliaco, *quod modò*, inquit, *ſub regulari* „ *diſciplina manet*, ſed ſub illius comitis poteſtate, conſentiente uxore ſua Ber„ tâ, & filiis ſuis Guillelmo, Gauſberto, Arnaldo, & Bernardo tradit *domno Ada„ ſio abbati & monachis*, quibus regulariter vivere inibi ſub ejus poteſtate placuerit „ ſecundùm regulam ſancti Benedicti: eo tamen pacto, ut ſint iſti monachi in „ ſubjectione regis ad locum ſalvum faciendum, non etiam ad aliquod perſolvendum. Nulla temporis nota huic inſtrumento apponitur: at cum hoc monaſterium a Nortmannis deſtructum ſit anno ejus ſæculi quadrageſimo-octavo: hinc infert illuſtriſſimus Petrus de Marca hoc referendum videri ad Ludovici auguſti principarum; Verùm id potius referendum ad principatum Ludovici Tranſmarini; quo tempore florebat prædictus Adacius abbas, cui ſub Odone Cluniacenſi abbate Tutelenſis ac Sarlatenſis monaſteriorum regimen commiſſum eſt. De Regulæ monaſterii inſtauratione agemus ſæculo ſequenti.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS-PRIMUS,

Ab anno Chriſti 833. ad annum 837.

VENTUM eſt ad lubricum Franciæ hiſtoriæ locum, ad anaum ſcilicet noni ſæculi tricesimum-tertium, nigro notandum lapillo, utpote Ludovici auguſti exauctoratione infamem. Jam eo in ſtatu res erant, ut nec pater filiis, nec patri fiderent filii, qui Carolum minimum-natu fratrem ſibi præferri haudquaquam ferre poterant, ſibique a patre inſidias parari credebant, aut certè credere ſimulabant. Nec deerat conceptæ opinioni color, Aquitaniâ a Pippino in Carolum tranſlatâ. Quare Ludovicus & Pippinus populos ad defectionem ſollicitant, & Lotharium fratrem, ut rem publicam invadat, jam ſponte currentem impellunt; atque ut efficacius quod moliebantur perficere poſſent, Gregorium ſummum pontificem multis precibus ad ſuas partes advocant, ſpecie, ut patrem filiis reconciliaret. Mox tres germani reges, contractis repentè ingentibus copiis, in Alſatiam contendunt: quibus pater, Wormatiam profectus, armato & ipſe exercitu menſe Maio occurrit, ibique quid agendum eſſet, diu deliberavit cum epiſcopis ſibi addictis: qui Gregorio papæ denuntiare non dubitarunt, ſi excommunicaturus eos, qui a partibus imperatoris ſtarent, veniſſet, excommunicatus abiret. Paſchaſius addit, epiſcopos pontifici depoſitionem eommlnatos fuiſſe. Tandem VIII. kalendas Julias, die feſto ſancti Johannis, conventum eſt in unum Alſatiæ locum, qui a Nithardo Mons-Sigwaldi, ab Aſtronomo ex eventu Campus-mendacii appellatur. Eò cùm veniſſet imperator, arma utrimque e veſtigio poſita. Gregorius primùm Ludovicum auguſtum allocutus, cauſam itineris ſui expoſuit, atque omnia, quæ ad conciliandam cum filiis pacem pertinere viſa ſunt, diſſeruit. Poſt aliquot dies reverſus ad filios, eamdem cauſam oravit: verùm ob tumultum populi, donis ac promiſſis miniſque ab officio abſtracti, ad imperatorem, ut condictum erat, regredi non potuit. Interim III. kalendas Julias jam prope erat, ut ad ſummam dimicationem veniretur: tum verò Ludovicus filios monuit, ut ne ſe poteſtati furentis ac præcipitis multitudinis permitterent; cui filii benignum in ſpeciem reſponſum reddiderunt, relictis caſtris ut ad ipſos veniret, ab ipſis quâ par erat reverentiâ excipiendus. His verbis deceptus Ludovicus, ad eos perrexit, ſed ſtatim pertexiſſe pœnituit; nam cum uxore & Carolo a filiis comprehenſus, ipſe cum Carolo in Franciam a Lothario abductus, Judith in civitatem Italiæ Dertonam relegata eſt: quibus

ANN. CHR. 833. I. Franciæ rei ſtatus.

ANN. CHR. 833. quibus rebus meritò offensus Gregorius, Romam re infectâ se recepit. Pippinus inde in Aquitaniam, Ludovicus in Pajoariam recedentes, Lothario summam totius peragendæ tragœdiæ commiserunt. Ipse verò, Carolo Prumiæ commendato, patrem Suessionas secum adductum in monasterio sancti Medardi sub diligenti custodia servari præcepit, indicto Compendium ad kalendas Octobris conventu: in quo exauctorationis sententia in Ludovicum absentem, nec auditum, nedum convictum, ab Ebone, alliisque ejusdem factionis episcopis prolata fuit; moxque Ludovicus ante corpus sancti Medardi sanctique Sebastiani arma deponere, & imperio se abdicare coactus, pullâque veste indutus, in eodem monasterio usque ad festum sancti Martini reclusus perstitit, quem postea Lotharius Aquas hibernatum deduxit. Hæc summa rerum hoc anno gestarum, in quibus quid nostri egerint, quasve partes sustinuerint, nunc singillatim exponendum est.

II. Brogilum aliaque Cenomannicæ ecclesiæ restituta.

Verùm his nonnulla præmittenda sunt, quæ ante hos motus acciderunt. In primis Aldricus Cenomannorum antistes villas pagi Cenomanniei, Brogilum, Novam-villam aliasque nonnullas, quas ministri regii occupaverant, ecclesiæ suæ restitui petiit. Missi ab imperatore Simon presbyter & Venerabilis abbas incerti loci, atque Heidemannus vassallus ad inquirendam rei veritatem; quâ compertâ, prædictarum villarum restitutio facta est, edito diplomate VI. Idus Januarias, anno decimo-nono (sic legendum) imperii domni HLudovici piissimi augusti, indictione undecimâ; quod Hirminmaris ad vicem Theotonis recognovit. Hæc est villa Brogilus, quæ postea Fossatensi monasterio ad cellam monachorum exstruendam concessa est. Theoto cancellarius alius est (*a*) a Theodone abbate Majoris-monasterii, cujus tempore Troandus comes & uxor ejus Bova res quasdam proprietatis suæ, sitas in pago Vindocinensi, in condita Navoliensi, loco nuncupato Marelago, aliaque conferunt *ad monasterium, quod vocatur Majus, quod est constructum super alveum Ligeris, prope Turonis civitatem, in honore sanctæ Mariæ genitricis Dei, & beati Petri principis apostolorum, & beati Martini confessoris ab eodem Christi confessore fundatum: unde venerabilis vir domnus Theoto abba esse videtur*. Hæc verò donatio ab ipsis facta est eo pacto, ut iidem & filius eorum Troandus vitæ suæ tempore memoratas res possideant; & a fratribus Majoris-monasterii villas eorum Vetus-mansiones in pago Cenomannico, & in Abrincatino in illa Muffa in beneficium sub annuo censu accipiant. *Data in mense Martio, anno vicesimo imperii domni nostri HLudovici serenissimi augusti*. Hic est Theodo abbas, cui Judith augusta villam Cambonem, sitam in pago Blesensi seu Dunensi, concessit anno decimo-nono imperii Ludovici, ut in Miscellanels Labbeanis legitur.

Theodo abbas Majoris-monasterii. (*a*) *V. infra n.* 23.

III. S. Balthildis translatio.

Id factum in reditu imperatoris ex Aquitania, quo tempore Calense agri Parisiensis cœnobium obiter invisit: ubi ab annis octo venerabilis Hegilwvich abbatissa, Judithæ imperatricis parens, *magno gregi sanctimonialium* præerat. In familiari colloquio incidit sermo de beatissima Baltchilde seu Balthilde quondam regina, ac demum ejus loci monacha, deque sancta ejus vitæ conversatione, cujus relatu mirificè delectatus est pius imperator. Hinc occasionem arripuit Hegilvvich eidem suadendi, ut sacrum beatæ Balthildis corpus a loco, ubi jacebat, id est a subterranea crypta basilicæ sanctæ Crucis, in novam sanctæ Dei genitricis Mariæ ecclesiam, a Gisla abbatissa nuper ædificatam, ubi cœtus sacrarum virginum interdiu noctuque Deo laudes persolvebat, transferri permitteret: quod non modò permisit imperator, sed quantocius fieri præcepit. His freta jussis abbatissa, IV. kalendas Martii, quæ in feriam quartam hoc anno incidebat, *clero Dei sacerdotes, sanctasque virgines, & pudicas viduas*, ejusdem cœnobii haud dubiè incolas, convocavit, eisque conceptum de translatione consilium aperuit. Id unanimi consensu comprobarunt omnes. Mox unà in ecclesiam sanctæ Crucis convenlunt; tum celebratis missarum sollemniis tumulum referant: in quo sacrum corpus post multos annos ita integrum repertum est, quasi ipsâ die sepulturæ traditum fuisset. Visum est abbatissæ rem Parisiensi episcopo, Erchanradus is tum erat, quàm primùm renuntiare: ut ipse venerandum corpus in aliam ecclesiam transferret. Interim, dum ille moras nectit, confluentibus ad tumulum fidelibus, miracula quædam patrata: quæ ubi resciyit Imperator, villam pagi Meldici, *Colon* (*) appellatam, quæ hactenus est de jure monasterii, translationis gratiâ eidem loco liberaliter concessit. Post octodecim ab aperto tumulo dies, Calam advenit Erchanradus eum numerosa turba clericorum: tum post missarum sollemnia ad sacrum corpus accedit, illudque cum insigni pompa transportat in ecclesiam sanctæ Dei genitricis Mariæ, ac pone altare medianum collocat. Eodem tempore elatum e tumulo, eodemque in loco repositum corpusculum puellæ Radegundis, a Balthilde quondam e sacro fonte susceptæ, quæ septennis paullulo ante Balthildem mortua, ibidemque sepul-

(*) *Coulon.*

ta

ta fuerat. Celebratur hæc tranſlatio XVI. kalendas Aprilis in monaſteriis Corbeienſi & Calenſi, quorum piiſſima regina conditrix fuit. ANN. CHR. 833. IV.

Digreſſus e Cala monaſterio Ludovicus, venit ad Vernum palatium, ad Iſaram poſitum infra Compendium: uti diſcimus (*a*) ex diplomate, quo villam pagi Pariſiaci, vocabulo Mintriacum (*), contulit eccleſiæ, quam *vir venerabilis Hilduinus, abbas religioſus monaſterii ſancti apoſtolorum principis, excellentiſſimorumque martyrum Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii*, quos imperator ſpeciales protectores ſuos vocat, *ante pedes eorumdem beatiſſimorum martyrum*, ad laudem Dei ac Domini Jeſu-Chriſti, *in honore ſanctæ & inviolatæ ſemper Virginis, cæli totiuſque mundi Reginæ*, ac ſancti Præcurſoris Chriſti, pro imperatoris, ejuſque conjugis ac prolis ſalute recèns ædificaverat: ubi *permulta & pretioſiſſima ſanctorum pignora* collocavit. „ Hæc verò donatio eidem loco facta eſt ad luminaria & ornamenta ibidem procu„ randa, eo pacto, ut in purificatione ſanctæ Mariæ, ac die martyrii beatiſſimo„ rum Petri & Pauli; & in ſollemnitate & glorioſiſſimi Chriſti martyris Sebaſtiani, „ atque in anniverſario ipſius imperatoris, & dilectæ ejus conjugis Judith, quan„ do ipſi ex hoc mundo deceſſiſſent ex, rebus ejus villæ monachi ipſius ſancti cœno„ bii refectionem habeant, *ſemotis ſolatiis caritatis*, quæ de rebus eccleſiæ in ſol„ lemnitatibus deputatis ex imperiali auctoritate jam habebant; & in iiſdem die„ bus, juxta poſſibilitatem, pauperum refectio fiat. Hanc porro donationem *ſub ſpecialis cuſtodis*, ſeu *abbatis, qui fidelis, religioſus, & regularis eidem divino domicilio fratrum electione deputabitur, diſpenſatione & ordinatione* remanere jubet imperator, obſecratque obnixè ſucceſſores ſuos inviolatam ab eis conſervari. *Data* XIII. *kalendas Februarias, anno Chriſto propitio decimo-nono imperii domni HLudovici piiſſimi auguſti, indictione undecimâ. Actum Vern palatio regio.* Hirminmaris notarius ad vicem Theotonis diploma recognovit & ſubſcripſit. Hæc eccleſia, ſeu potiùs oratorium beatæ Mariæ hactenus viſitur in crypta ſubterranea ad pedes veteris tumuli ſancti Dionyſii ejuſque ſociorum. Legimus ipſius Hilduini mutilas litteras, quibus huic oratorio, cujus dedicatio kalendis Novembris facta dicitur, in dotem aſſignat *viculum, qui Ermedonis dicitur, & manſum in Aqua-picta* ad luminaria ſuppeditanda, præter ea, quæ *de theſauro ad pedes ſanctorum* ex antiqua conſuetudine donabantur. Inſuper ſtatuit, ut *ex monachis hujus ſanctæ congregationis ſuccedentes ſibi per vices omni tempore in ea* capella *tam diurnum, quàm nocturnum more Romano officium faciant*. In hoc præcepto Hilduinus, non jam archicapellanus, ut aliàs ante ſuam defectionem, ſed præcisè abbas ſancti Dionyſii appellatur; jam quidem reverſus in gratiam imperatoris, quem ut ſibi ampliùs demereretur, hoc oratorium ejus causâ exſtruxit; ſed tamen in archicapellani dignitatem neutiquam deinceps reſtitutus. Hinc colligas falſum eſſe quod ait (*b*) Frodoardus, Hilduinum, cùm Gregorius papa in Galliam venit, & Francorum regnum defecit ab imperatore Ludovico, conatum fuiſſe abducere Hincmarum ab obſequio imperatoris; ſed nequaquam id ab eo obtinere potuiſſe.

Ludovicus dat Mintriacum cum S. Dionyſio.

(*a*) *Diplom. p.* 521.

(*) *Mitry.*

(*b*) *Frod. lib. 3. c. 1.*

Sub idem tempus, dum Aquiſgrani reſideret imperator, ad eum aceeſſit Rorigo comes, ab eoque præceptum obtinuit, ut rectores Foſſatenſes providentiam ſemper haberent Glannafolienſis monaſterii ab ſe inſtaurati, eidemque perpetuam ſollicitudinem adhiberent, tales videlicet ex ſuis illi congregationi præficiendo rectores & præpoſitos, quorum nutu & arbitrio cuncta ibidem interiùs, exteriùſque diſponerentur. Ita rem commemorat Odo abbas Glannafolienſis, qui addit hoc præceptum tempore Ingelberti abbatis ablatum, ignique crematum fuiſſe neſcio quo caſu, quem meliùs retieendum, quàm proferendum putavit. Habetur tamen id genus præcepti in chartaceo codice Foſſatenſi, ex quo illud eruit Stephanus Baluzius in appendiee capitularium, & poſt eum Carolus Cointius & Gerardus de Boſco: qui, licèt quoſdam nævos in eo deprehenderint, haud tamen rejiciendum, immo a ſe recudendum cenſuerunt, utpote cujus auctoritate res multæ, ab ipſis relatæ, vel referendæ, confirmentur. In ejuſmodi verò diplomate imperatori ſuggerit Rorigo comes, quo pacto cœnobium Glannafolium, ubi *venerabile corpus ſancti Mauri, patris Benedicti diſcipuli*, ejuſdemque loci quondam abbatis, jaceret „ humatum, penitus deſtructum inveniens, unà cum conjuge Bilechildæ inſtaurare, „ & ad priſtinum ſtatum reſtituere aggreſſus ſit, eumdemque locum Engilberto „ ſeu Ingelberto abbati Foſſatenſi, ſibique ſubjectis fratribus commiſerit, ut diſci„ plina regularis ibidem perpetuò conſervaretur: poſtulatque ab imperatore id con„ firmari: quod ratum habet piiſſimus auguſtus, ſanciens, ut prædictus abbas ejuſ„ que ſucceſtores ipſum locum, qui *Glanna* dicitur, perpetuò teneant, gubernent„ que, tales ibidem præponendo rectores & præpoſitos, quorum nutu ac diſpoſi„ tione cuncta ſecunduìm regulam ſancti Benedicti intus foriſque ordinentur ad nor„ mam Foſſatenſis monaſterii, &, præciſo peculio, juxta traditionem apoſtolicam „ omnia

V. Glannafolium ſubjicitur Foſſatenſi monaſterio.

ANN. CHR. 833. » omnia ibidem communia ſint, & ſub regiæ immunitatis tuitione conſiſtant. Hoc » diploma datum dicitur Aquiſgrani VIII. kalendas Septembris, anno Ludovici » imperatoris undecimo, Indictione undecimâ. At erratum in diem irrepſiſſe conſtat, quo die, id eſt VIII. kalendas Septembris Ludovicus Aquiſgrano procul aberat, ut rerum conſequentia mox docebit. Inſolitæ ſunt etiam, ſed tamen haud ſine exemplo, ejus diplomatis comminationes, quales in aliis Ludovicianis vix occurrunt, fortè additæ ab eo, qui hoc præceptum recenſuit. His litteris acceptis, Ingelbertus Gauzbertum ſub ſe abbatem Glannæ inſtituit, qui illud toto vitæ ſuæ tempore, tum ſub Rorigone loci inſtauratore ac tutore, tum ſub Ebroïno ejus cognato religioſiſſimè rexit.

VI. Ludovicus filiis cum copiis occurrit.

Ludovicus Cenomannis ineunte anno Aquiſgranum reverſus, Wormatiam ante initium quadrageſimæ acceſſit, ibique paſcha & pentecoſten celebravit. Hic, auditâ filiorum, defectione, ſubitarium exercitum, ut eis occurrat, contrahere properat, atque utrumque ordinem, militarem & eccleſiaſticum, ad hanc expeditionem præſto eſſe jubet. Ejus rei teſtis eſt Agobardus in epiſtola ad Ludovicum ipſum, ubi ait ſe ad ejus præſentiam tum venire juſſum, *ut cum cæteris eccleſiaſticis viris*, quos ſcilicet ſeditioſis adhærere ſuſpicio erat, *contra injuſtos reprehenſores juſtæ reprehenſionis oppoſitionem adhibere poſſet*. Verùm ille imperiali præcepto non paruit, allegans apoſtolicas litteras, ſacratiſſimis diebus paſchalibus ad ſe perlatas de indicendis jejuniis & precibus: quod unum his commotionibus remedium adhibendum perſuadere conatur; cæterùm nefas eſſe, quod etiam in ſequentibus ad Ludovicum litteris urget, reſilire a diviſione imperii inter regios filios primùm facta; nec *ſine gravi periculo & reatu animæ* eam mutari poſſe.

VVala ad papam venire cogitur.

Interim Wala privatam vitam agebat in ſuo monaſterio, alienus omnino ab his turbis, quibus denuo haud ſe immiſcere animo conſtituerat. Verùm hoc propoſitum retinere ipſi haud integrum fuit. Afferuntur a Gregorio papa litteræ, cum multa adjuratione præcipientes, ad pontificem ut quantocius veniat *pro pace*, *pro reconciliatione patris & filiorum*, *principum & ſeniorum*, *pro ſtatu eccleſiarum*, *pro adunatione populi*, *& ſalvatione totius imperii*: at ille recuſat venire. Inſtant miſſi ab regiis filiis cum multis militibus, qui totum occupabant cœnobium, vimque ei ſe facturos comminantur. Ad extremum cedit Corbeienſium fratrum precibus, ſuadentium, ut ſummo, pontifici obtemperaret. Er ſanè qui *conſiliarius totius imperii*, non ſolùm pro genere ac vitæ merito, ſed etiam imperatoris electione conſtitutus erat, tam lubrico & periculoſo rerum articulo deeſſe non debebat. Pergit itaque vel invitus pro officio, a fratribus impulſus, a ſummo pontifice cum grandi obteſtatione vocatus, a filiis auguſti regibus ſollicitarus, a præſulibus optatus & populo: ſi quo modo concordiam & pacem teſtormaret. Inceſſit, comitante Paſchaſio per medias excercitus impetialis phalanges, a quibus ſibi plurimùm, ob Judithæ odium, timendum erat: ſed tandem acceſſit incolumis ad ſummum pontificem, in Alſatia cum regiis filiis commorantem, qui magnopere conſternatus erat minis epiſcoporum Ludovico adhærentium, qui excommunicationem, immo & depoſitionem ipſi intentabant. Confitmatus a Wala pontifex, epiſtolam ad illos epiſcopos ſcripſit, in qua immeritò ſe ab eis dehoneſtatum ait, inculcatque priorem imperii diviſionem haud quaquam eſſe immutandam.

VII. Ludovici querelæ de filiis.

Ex alia parte imperator de filiis ſuis conquetitur; & de Romano pontifice, qnòd ad ſe non veniret. Ludovici querelæ de filiis in ſex capita diſtinguuntur a Paſchaſio, qui unus ea retulit. Primo Ludovicus eos memores eſſe jubet, quòd filii ejus ſint. Ad quod ipſi: Nihil ſibi ſecundum Deum glorioſius, nihil carius haberi: idcirco ſe veniſſe humiles & devotos ſubditos, ut decet, ac ſubjectos; tantúmque obſecrare, ne abdicentur ſine crimine; ne exheredentur ſine culpa; atque adeò non inſurrexiſſe in piiſſimum parentem; ſed ſupplices veniam, indulgentiam & miſericordiam petere.

Secundo eoſdem monet imperator, quòd vaſſalli ejus ſint, ſibique juramento adſtricti. Id verò agnoſcunt illi, atque jure ab ipſis exigi, quippe qui a natura, a promiſſis, ab omni veræ fidei ſacramento fideles eſſe debeant. Hoc ſibi altè animis infixum; paratoſque ſe eſſe pro ejus gloria, honore & proſperitate, quas propriâ vitâ cariores ducant, contra quoſvis decertare. Cæterùm non contra parentem conduxiſſe has copias, ſed ut ſe ab inimicorum, qui ipſos perdere quærant, inſidiis & tendiculis ſecuros præſtent.

Tertio queritur auguſtus, quòd illi quaſi propriam ſibi vindicent defenſionem apoſtolicæ ſedis, ut pontificem contra ipſum ſibi concilient. Ad quod Lotharius reſpondet, ſe ex officio id præſtare, cùm patris juſſu imperialis officii inſignia, *diademata ſcilicet*, & gladium ad defenſionem eccleſiæ & imperii de manu pontificis acceperit: cæterùm ſe contra inſidiantes defenſurum vicarium beati Petri,

tri, quem ad fareiendam concordiam, & reconciliandum ſibi parentem induxit. ANN. CHR. 833.

Quarto iniquum eſſe dicit Ludovicus, quòd eumdem apoſtolicum ad ſe venire prohibeant. Immo verò ait Lotharius, ſe eum adduxiſſe ſuperaris alpium obſtaculis, eumque ſo ſua ipſorum ac Dei cauſa audiri ſuppliciter poſtulare.

Quinto Lotharium accuſat pater, quòd fratres ſuos ab officio abducat, & in ipſum commoveat. Contra reponit Lotharius, ſe abjectos & fugatos ad patris clementiam reduxiſſe; ac rogare, ne eos inſontes abdicare ac perdere velit, immo potiùs pro paterno affectu eorum miſereri.

Sexto denique obſicit Ludovicus, quòd vaſſallos ſuos filii injuſtè recipiant ac retineant. Reſpondet Lotharius, rem longè aliter habere, quippe qui ſolùm diſperſos & in exilium actos, & ad ſe atque ad pontificem confugientes exceperit, ut eos imperatori reconciliet, quos viros inclytos & illuſtres, ac domino ſuo ſemper fideles fuiſſe noverat.

VIII. Gregorius Ludovicum adit ineaſ-ſum.

Hæc capitula perlata fuiſſe videntur per Bernardum epiſcopum, alioſque, qui ad regios filios a patre miſſi ſunt, teſte Aſtronomo, eos hortaturi, ad patrem ut redirent; & Gregorium Papam ſciſcitaturi, cur imperatori occurrere differret. Erant tunc utriuſque partis exercitus in mutuo conſpectu, Baſileam inter & Argentoratum, imperatoris quidem in loco, qui ab eventu poſtea *Campus-mendacii* appellatus eſt, quod filii daram patri fidem fefellerint; filiorum verò in loco, qui *Rotfelth*, id eſt Rubeus-campus, dicitur. Nunc, mutato infami nomine, *Rotleube* vocatur, inter Briſacum & Illum fluvium ſitus, ut me monuit eruditus Johannes Schilterus, Juriſconſultus Argentoratenſis, cujus hac de re epiſtolam in appendice referemus. Annaliſta Bertinianus aſſerit filios imperatoris cum papa conſediſſe *juxta Columb, qui deinceps Campus-mentitus vocatur*. Columbarium (*) oppidum eſſe vix dubito: quo in loco Gregorius papa (*a*) epiſtolam dedit Aldrico Cenomannorum epiſcopo, verans ejus cauſas ab alio, quàm a Romano pontifice judicari, quæ epiſtola data eſt *Coblambur* VIII. *idus Julii, indictione undecimâ*. Illic confederant utrimque exercitus VIII. kalendas Julii, in ipſo natali ſancti Johannis. Ergo Ludovicum adit Gregorius, non eo, quo decuit, exceptus honore, quòd ſeriùs ad eum veniſſet. Factum excuſavit pontifex, ſeque non ob allud veniſſe dixit, quàm ut pacem & concordiam inter parrem ac filios reformarer. Munera tamen invicem data, cùm a pontifice, rum ab imperatore per Adalungum venerabilem presbyterum & abbatem Vedaſtinum. Quas pacis conditiones propoſuerit pontifex, incertum; ac quicquid poſtulabant filii, a patre fuiſſe rejectum auctor eſt Theganus, Ludovico cætera favens. Remiſſus ab imperatore Gregorius ad filios, ut pacem inter ſe componerent; nequaquam deinceps redire, uti conditum fuerat, permiſſus eſt.

(*) *Colmar.*
(*a*) *Annaleſt. to. 3. p. 177.*

IX. Ludovicus comprehendi-tur.

Nocte reditum pontificis inſequente, quæ ſancti Pauli feſtivitas erat, diſceſſum a Ludovico eſt, etiam a pleriſque, qui ei adhærebant; & rantùm non impetus in eum factus. Tum filios monet pater, ne ſe furenti multitudini exponi ſinerent. Reſpondent illi, caſtris relictis ut ad ipſos veniat. Accedenti honorificè in ſpeciem illi occurrunt, equis deſilientes, ut patrem amplexentur. Ludovicus cum Carolo filio in caſtra Lotharii abducitur: Judith Dertonam apud Ligures relegatur. *Tunc ab eodem ſancto viro*, inquit Paſchaſius, quodam ſcilicet Romano, *& ab omnibus qui convenerant, adjudicatum eſt*, imperium de manu patris cecidiſſe, ut Lotharius illud relevaret, & acciperet. Si non acquieſceret Lotharius, (ludus erat) dixerunt omnes, alterum ab ſe eligendum, qui eos tutaretur ac defenderet. Aſſenſit haud gravatè Lotharius, repugnante cum Paſchaſio Wala, qui ſua demum conſilia nihil pendi animadvertens, ab utriſque diſceſſit, ſalutato Ludovico, qui eum, uti & Lotharius, retinere conatus eſt, atque Italiam petens, in Bobienſe ſancti Columbani cœnobium ſe recepit: ubi a fratribus electus abbas, illud a communi aliorum monaſteriorum clade intactum ſervavit, idque nobilirer ac pacificè uſque ad obitum rexit. Gregorium papam Ludovici dejectioni haud acquieviſſe ſatis declarat Aſtronomus, ſcribens, eum his viſis *cum maximo mœrore* Romam revertiſſe: quo tempore itidem Pippinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Bajoariam reverſi ſunt. Idem de Gregorio Nithardus tradit.

Wala Bobium ſe recipit.

X. Ludovicus apud ſanctum Medardum incluſus.

Lotharius itaque Ludovicum in poteſtate cum Carolo habens, conventum generalem Compendium ad kalendas Octobris indixit: tum, Carolo Prumiæ commendato, non tamen tonſo, Sueſſionas venit cum patre, quem in monaſterio ſancti Medardi ſub arta cuſtodia ſervari præcepit. Lotharii hac in re conſilium aperit Ludovicus ipſe in libro de tranſlatione ſancti Sebaſtiani. Sciebat Lotharius, ordinem monaſticum patri maximè cordi eſſe; & monaſterium ſancti Medardi præ cæteris ipſi placere: ubi fortè ſe monachum fieri ultro poſtularet. Atque ut faciliùs eò induceretur, ſubmiſſi quidam, qui aſſererent, Juditham ejus conjugem factam ſanctimonialem, immo, quod veri ſimilius erat, mortuam eſſe; Carolum filium mi-

ANN. CHR. 833. norennem, quem patri amantiſſimum eſſe noverant, tonſum, & monaſtico habitu indutum. Verùm rei veritatem edoctus eſt imperator, immiſſâ ſchedulâ per Harduinum monachum, qui miſſas quotidie coram eo celebrabat. Ludovicus nihilò minùs de relinquendo ſæculo cogitabat, ne ſui causâ, imperium in diſcrimen uddu-ceretur: verùm ab hoc conſilio cum revocavit Teutherus, religioſiſſimus ejus cœnobii præpoſitus, qui uſque ad mortem pro ſibi commiſſis decertandum eſſe perſuaſit. Hinc eſt, quòd, cùm Lotharius ejuſque aſſeclæ eum inducere conarentur ad perſeverandum in monaſterio *omnibus diebus vitæ ſuæ;* ille verò prorſus abnuit, nec eorum voluntati conſentire voluit, teſte Thegano.

XI. Exauctoratur. Venit randem dies illa, æternis involvenda tenebris, dies kalendarum Octobrium, quâ conventus genetalis Compendium indictus a Lothario fuerat, ut in frequenti omnium ordinum conſeſſu patrem imperio, quod jam occupaverat, ſollemni ritu deturbaret, ipſeque imperator ab omnibus agnoſceretur. Adfuere in primis epiſcopi, Lotharianæ partis fautores, quorum Ebo Remorum antiſtes antefignanus erat. Congeruntur multa in imperio a Ludovico perperàm, ut illi objiciebant, facta, non aliter diluenda, quàm publicæ pœnitentiæ remedio, quæ cum imperio conciliari non poterat. Octo hac de re capitula inſtruuntur, quæ Ludovicus Compendium adductus agnoſcere cogitur, revocatis in memoriam factis, in ſpeciem ſeverioribus, quæ in conventu Attiniacenſi jam olim expiaverat; ob eaque omnia publica ei pœnitentia imponitur. Poſt hanc confeſſionem, quantumvis extorram, ad ſanctum Medardum reductus, ſchedulam eorum erratotum, ſuæque confeſſionis ob futuram memoriam ſacerdotibus tradidit, quam illi ſuper altare poſuerunt. Tum infelix princeps, cingulo militiæ depoſito, & ſuper altare itidem collocato, veſte regiâ exutus, habitum pœnitentis per manus epiſcoporum accepit: cujus hæc lex erat, *ut poſt talem tantumque pœnitentiam ad ſæcularem militiam redire*, atque adeò imperium reſumere, quod Wambæ regis exemplo apud Hiſpanos patuit, nulli ultra licerer. Sic lugubrem ſcenam depingunt ipſius exauctorationis acta, quæ in ſceleſto illo Compendienſi conventu fabricata ſunt. Aſtronomus optimum principem abſentem & inauditum, nec ſanè convictum, hac ferali ſententiâ multatum fuiſſe dicit, atque ante corpora ſancti Medardi confeſſoris & ſancti Sebaſtiani martyris arma deponere ante altare coactum, pullâque indutum veſte in artiſſimam retrufum cubuiſſe; maximam partem, ne primores offenderent, verbo tenus conſenſiſſe. Hæc eſt illa funeſta tragœdia, quam vetus quidam ſancti Galli chronographus *Francorum dedecus* meritò vocat. Certè, ſi quid peccaverit optimus princeps, hoc ſecundæ conjugis, hoc nati ex ea filii amor, hoc nimia ſortaſſe in Bernardum confidentia feeit: quorum priora duo privignorum, hoc poſtremum aliorum procerum invidiam & indignationem inflammavit. Inter epiſcopos præcipui ſecundùm Ebonem auctores fuere Agobardus Lugdunenſis, Barnardus Viennenſis, Bartholomæus Narbonenſis, Jeſſe Ambianenſis, Helias Tricaſſinus, & Heribaldus Autiſiodorenſis. Ebo a Lothario ad perfidiam ſive perpetrandam, ſeu remuuerandam, donatur abbatiâ (*a*) ſancti Vedaſti, quæ Adalungo abbati, Ludovici partibus addictiſſimo, erepta fuit. Poſt hæc, Lotharius patrem ſecum Aquas hibernatum duait, eòque in perpetuum ſancti Andreæ pervenit, ubi pater ſub fida cuſtodia detentus eſt.

(*a*) *Fred. lib. 2. c.20.*

XII. Filii duo factum improbant. Interea Ludovicus & Pippinus, auditâ patris exauctoratione, ejus ſortem miſerari, ſtatrique Lothario indignari cœperunt. Populi quoque Aquitaniæ, Franciæ, Burgundiæ & Germaniæ palàm factum improbarunt, Lotharium averſati, qui tantum facinus in optimum parentem perpetraſſet. Ludovicum in primis pupugit paternæ calamitatis dolor: ideoque e Bajoaria Francofurrum accedens, primum legatos ad fratrem miſit, Gozbaldum ſcilicet abbatem Altahenſem, & Morhardum comitem palatinum, flagitaturos, ut mitiùs cum patre ageret; tum alios ad patrem, cujus alloquendi copia eis negata. Nec quidquam etiam profecit colloquium cum Lothario, qui Moguntiæ Ludovicum fratrem convenerat. Impulſus demum ad liberandum patrem Pippinus, conjunctis ambo fratres copiis, Lotharium malè parto imperio non diu gaudere fiverunt, ut anno ſequenti dicturi ſumus.

XIII. Aldricus Senonum antiſtes abbatiam ſancti Remigii alìò transfert. Expers hujus ſceletis fuit Aldricus Senonum pontifex, qui per id tempus ſuburbanum cœnobium ſancti Remigii in villam Vallilias (*) ſeu Vallisulas, quæ ab ea urbe octo paſſuum millibus diſtat, tranſtulit. Hujus tranſmutationis cauſam. idem exponit in litteris hac de re confectis, quas ad hunc annum Labbeus & Cointius referunt; Acherius noſter, primus (*b*) earum editor, in annum ſequentem. incertum annum reddit defectus notarum chronicarum in editis; nec deſunt conjecturæ, quæ eas poſt mortem Ludovici imperatoris ſummovendas ſuadeant. Certè his litteris ſubſcribit inter alios Fulcoinus Wormatienſis, cui ſedi ad hunc annum præfidebat Bernardus ſeu Beruharius in ſententia ipſius Cointii, hunc eſſe

(*) *Vareilles.*
(*b*) *Spicil. to. 2. pag. 379.*

Ber-

Bernardum exiſtimantis, qui a Ludovico auguſto ex urbe Wormatia hoc ipſo anno, ut Aſtronomus ſcribit, miſſus eſt ad filios ei reconciliandos. At ne hoc privilegium ultra hunc annum rejiciatur, obſtat diploma ejuſdem Ludovici, ratum habentis hoc privilegium Aquiſgrani XVI. kalendas Decembris, anno imperii ſui vicesimo-ſecundo, indictione decimâ-tertiâ jam inchoatâ. Inſcriptum eſt Aldrici privilegium *Dominis ſanctiſſimis & reverendiſſimis fratribus & coëpiſcopis, religioſiſſimis quoque & venerabilibus abbatibus in ditione domini imperatoris HLotharii ſereniſſimi auguſti conſtitutis:* qui titulus Ludovicum imperatorem vel exauctoratum, vel mortuum indicat. Tum, præmiſſâ præfatione, Aldricus commemorat, quo pacto cellam ſancti Remigii confeſſoris Chriſti, in ſuburbio civitatis poſitam, præceſſorum ſuorum tempore magnopere afflictam, ubi monachi, propter inopiam & importunitatem loci, regulam ſancti Benedicti obſervare non poterant, ad Valliculas tranſmutare conſuerit cum conſilio fratrum ſuorum, canonicorum, ſcilicet ac monachorum, occuon fidelium laicorum, eòdem etiam tranſlatis prædiis, quæ Rothlaus matrona ob amorem Dei & remedium animæ viri ſui Meginarii, parentumque ac liberorum ſuorum eidem celliæ quondam legaverat, ut divinus cultus ibidem perpetuò ageretur: quæ omnia ſingillatim enumerat, in ſumma *manſa centum-nonaginta, & hoſpitia decem & novem*. Dein agit de ordinando per epiſcopum abbate, quem monachi ejus monaſterii ex ſeipſis elegerint; alias ſi inter eos idoneus ad regimen non fuerit, ex eadem parochia vel diœceſi Senonica, conſentientibus ſanctis coëpiſcopis ejuſdem diœceſis, & circumpoſitis venerabilibus abbatibus. In aggregandis porro monachis hunc modum ab ejus loci abbate teneri jubet, ut tricenarium numerum non excedant, donec rerum copia major ſuccreſcat. Denique cavet, ut ne epiſcopus in exigendis muneribus abbatem gravet, ſed ei ſufficiant annua dona, nempe equus unus, & ſcutum cum lancea. Cùm verò ad expeditionem publicam ire juſſus fuerit, addenda præcipit ex eodem loco carra duo, unum vini, alterum farinæ, ac verveces decem. Hæc autem omnia vir ſanctus a prædictis epiſcopis & abbatibus confirmari cupit. His litteris ſubſcribunt præter Aldricum epiſcopi vigioti-quinque ex metropolibus Senonenſi, Remenſi, Turonenſi, Narbonenſi, Viennenſi, Veſontionenſi, & Moguntina: & poſt eos quatuor abbates, *Boſo ex monaſterio ſancti Benedicti*, ſeu Floriacenſi, *Adrevaldus ex Noviacenſi*, *Deidonus ex Reomaenſi*, *Chriſtianus abbas ſancti Germani* Autiſiodorenſis. Comtius Adrevaldum putat abbatem fuiſſe monaſterii Noviacenſis in diœceſi Aventicenſi ſeu Lauſannenſi. Valde inclinat animus ad Adrebaldum, qui tum Flaviniacenſi Burgundiæ monaſterio præerat.

ANN. CHR. 833.

Hunc annum haud prætergreſſus eſt Anſegiſus abbas Fontanellenſis, qui annos decem ac menſes quatuor non integros Fontanellam rexit. Annum ſignat mortalis ejus dies a chronographo ejus loci aſſignatus, nempe tertius-decimus ante kalendas Auguſti, *Dominicâ illucеſcente*, quæ hoc anno in prædictum diem incidebat. Sepultus eſt eodem die extra baſilicam ſancti Petri, ad aquilonarem plagam, ſcilicet *in porticu, in qua fratres conventum celebrare ſoliti ſunt, & conſultis Deo dignis aures accommodare*. Capitulum vocamus, ab eodem Anſegiſo conſtructum *juxta abſidam baſilicæ ſancti Petri ad plagam ſeptemtrionalem*, quam *domum conventus*, ſeu *curtæ*, *quæ græcè beleuterion* (*) *dicitur*, *appellari placuit*, propterea quòd fratres iſtuc ad conſilium conveniant; ibique *in pulpito* quotidie lectio divina recitetur, ait idem auctor, & quidquid regularis auctoritas deliberandum ſuadet, deliberetur. Ibidem *monumentum nominis ſui*, id eſt ſepulcrum ſuum, collocari juſſit Anſegiſus, ubi poſt mortem a ſuis deponeretur. Hæc auctor ejus temporis æqualis, longe præferendus Adſoni abbati Luxovienſi, qui ſub fineo ſeculi decimi ſcripſit, Anſegiſum ſepultum fuiſſe in Luxovienſi monaſterio, cujus etiam abbas erat. Malè notatur in domeſtico ejus loci kalendario ſexto-decimo kalendas Auguſti, mortuus utique tertio-decimo eaſdem kalendas, quo die in veruſto breviario Fontanellenſi, quod abbas Clandius de Pictavia ſuperiori ſæculo typis edendum curavit, aſſignatur *commemoratio Anchiſili monachi*. ipſo die noſtri Fontanellenſes, itemque IV. idus Novembtis, qui forſan ejus elevationis dies fuerit, feſtivum officium agunt: quamquam breviarium Claudii de Pictavia commemorationem tantùm Anſegiſi præſcribit, forſè precatoriam, non feſtivam. Poſt ejus obitum locus regiminis triginta & octo diebus vacaſſe dicitur. Dein illud invaſit Joſeph epiſcopus Ebroicenſis, reclamantibus monachis, idque tenuit *in devortio* menſes ſeptem, cum duodecim diebus, nempe a ſexto kalendas Septembris uſque ad quartum idus Martii. Demum verò ſeptimo-decimo kalendas Aprilis anni inſequentis commiſſum eſt prædictum cœnobium domno Fulconi in annos undecim & ſex ferè menſes. Nihil de ejus actis habetur in appendice (*a*) antiquioris chronici Fontanellenſis.

XIV. Anſegiſi abbatis mors & ſucceſſores.

(*) *Salvatorium*

(*a*) *Spicil. to. 3. p. 248.*

ANN. CHR. 833.

Idem Anſegiſus regimen cœnobii Luxovienſis ad ſuum ipſius obitum videtur retinuiſſe: cui ſuffectus Drogo jam epiſcopus Mettenſis, Ludovici eugusti frater & partium fautor. Principio ſtatim ejus regiminis Angelomus Luxovii monachus com-

XV. Angelomi Luxovienſis monachi com. mentarii.

mentationes in libros regum, jam ab ſe rogatu fratrum inchoatas ejuſdem Drogonis juſſu quatuor libris abſolvit. Hoc opus, inquam, idem auctor *a quamplurimis fratribus, & etiam a nonnullis prudentibus & nobilibus viris* rogatus, *ſecundum magiſtri* ſui *traditionem*, beud dubiè Rabani, aggreſſus eſt, quòd n nullo veterum doctorum ex integro libri regum expoſiti, ſaltem illis in partibus, haberentur; quo comperto, Drogo Angelomo imperavit, daret operem, ut cœptum opus quantocius ad calcem perduceret. Tentæ auctorimti reſiſtere non velult Angelomus, non ſolùm quia Drogo *filius erat præſtantiſſimi Caroli cæſaris*, adeòque *frater. mitiſſimi Ludovici principis*; verùm etiam *qua erat præclaras pontifex, & abbas egregias* ipſius nuctoris. Contextum eſt hoc opus ex libris veterum tractatorum, & ex iis, quæ *a magiſtro* eure hauſerat, interjectis idemtidem propriis ſententiis.

Eumdem laborem nggreſſus eſt in Cantica canticorum, præmiſsâ ad Lotherium nuguſtum præfatione, cui hoc opus nuncupavit ſub hac inſcriptione: *Gloriaſiſſimo, præſtantiſſmoque imperatori Lothario ſemper auguſto, Angelomus altimus monachorum.* Initio præfationis innuit, ſe litteras docuiſſe in palatio Lorhariano; ſic enim hæc verba interpretari licet. *Nuper excubantem me in veſtro ſacro palatio, ſub obtenta nnquam traditionum liberalium artium, enucleationumque divinarum ſcilicet ſcripturarum, dignata eſt veſtra ſagax prudentia, ſicut non eſt immemor, accerſire veſtræ ſolerti præſentiæ, mecumque habere oraculum*, nempe *at juxta ſenſum antiquorum patrum* Cantica canticorum explnnaret. Verùm Angelomus id injuſſu *magnifici domini & abbatis* ſui *Drogonis*, ipſius Lotharil patrui, ſuſcipi nb ſe nefas eſſe dicit, ne regularem excedere videretur diſciplinam. Lotharii voluntate compertâ, Drogo nonmodò non renuit, ſed, ut Angelomus id operis protinus ſublret, mandavit. Mox ille opus nggreſſus eſt, concinnavitque ex doctorum ſententriis ſanctorum, maximè beatiſſimi papæ Gregorii, & *ex traditione magiſtri* ſui, enchiridii inſtar, quod opportunis horis Lotharius lectitaret. Hoc opus videtur editum vivente adhuc Ludovico nuguſto, cujus auctor meminit in eadem præfatrione, ubi Drogo dicitur *frater ſanctiſſimi & piiſſimi genitoris veſtri*, inquit Lotharium compellans, *Ludovici*; dicturus *dvæ memoriæ*, nut quid ſimile, ſi Ludovicus e vivis exceſſiſſet. Unde memoriâ lapſus eſt Bellarminus cùm ait, in eadem præfatione laudari Lotharium auguſtum, quòd, imperio dimiſſo, monachus factus ſit, & in monaſterio obierit: cujus facti, quod aliunde certum eſt, nec vole, nec veſtigium exſtat in illa præfat one, quæ Lotherio vivenri, & quidem ſuperſtite, ut videtur, parente inſcripte eſt.

XVI. S. Maxentii cœnobium inſtauratum.

Apud Pictones hoc anno Abbo nbbas, & Gundacer prior abbatiæ ſancti Maxentii præfuiſſe dicuntur in chronico Malliacenſi. Huc ſpectat Pippini regis diploma ſubditirium quidem, ſed multn nihilò minùs veritati haud ebſonn conrinens. In eo

» Pippinus rex in pervigilio paſchæ iſtuc eccelſiſſe dicitur, nrque teglo more ex-
» ceptus fuiſſe, ſed abſque ſignorum pulſione & cantu: deductuſque nd rumulos
» ſanctorum Mexentii & Leodegarii, quorum corpora illic requieſcebant. Dein
» loto corpore, ut tum moris erat, ob feſti teligionem, regiâ veſte indutus, di-
» vinis interfuit officiis. Revertenti nb eccleſia ſupplices ad ejus pedes procu-
» buere monechi cum Gundacro priore, qui regi mærens miſerabilem expoſuit mo-
» naſterii ſui ſtatum: cujus olim poſſeſſio millium ampliùs quindecim manſuum re-
» ditibus conſtnns ex munificentia regum, tunc *ad decimi militarii decimam* teda-
» cta eſſet. Ad hæc abbatia in manus laïcorum traditn, deſtituta proinde ebbete
» regulari ſeu monacho, qui locum ſecundùm regulam ſancti Benedicti regat, im-
» poſito ſibi Abbone nbbate ſæculari. Inſuper collapſe ædificia, quæ denuo erigi
» non poſſint ob defectum lignorum ad ſarta tecte reſtauranda. His commotus Pip-
» pinus, prædin monachis reſtitui juſſit; eut, ſi que in beneficium data in præ-
» ſens reſtitui non poſſent, nonas & decimas ex eis perſolvi. Abbonem verò
» monachum fieri, & regulariter monachis præeſſe; denique ligna ex ſilvis regiis ad
» renovnndn ædificin ſuppeditari. Hæc ferè ſumma prolixi qualiſcumque inſtrumenti, cujus vitioſi chronologici characteres, uti & ipſe contextus; ſed tamen ſumma
» probabilis.

XVII. Vitlafii regis dona Crulandæ. (*a*) *Ingulf. fol.* 487.

In Anglia Witlaſius rex Merciorum, qui olim per quatuor menſes apud Crulandam inſulam in cella Etheldritæ ſanctiſſimæ virginis, coguntæ ſuæ ob metum regis Egberti ſervatus fuerat; memor beneficiorum a Siwardo abbate tunc acceptorum, inſignia eidem monaſterio dona (*a*) confert, nempe calicem eureum, crucem auream, tabulam capellæ proprlæ, laminis eureis deauratam; ad hæc jus hoſpitii nbbati & monachis dntum in quibuſvis ejus regni civitatibus & caſtellis regiis; jus item aſyli per deſignatas metas. Idem rex ſecretario ſeu ædituo ejuſdem monaſterii

rii in miniſterium altaris offert chlamydem coccineam, quâ in ſua coronatione indutus fuerat, *ad capam ſive caſulam faciendam;* tum in eccleſiæ ornamentum velum ſuum aureum, *quo inſultur excidium Trojæ*, in ſuo anniverſario parietibus ſuſpendendum; denique refectorario, ad uſum præſidentis in refectorio, ſcyphum deauratum, quem *crucibolum* ſuum ſolitus erat vocare. Ad extremum omnes donationes eidem monaſterio factas confirmat, edito chirographo, quod ſigno crucis muniit, ac domno Sivvardo abbati, quem patrem ſuum dicit, atque Etheldritæ ſanctiſſimæ, pro Chriſti amore ibidem reclusæ, cognatæ ſuæ, tradidit in civitate Lundonia, coram pontificibus & proceribus totius Angliæ, qui eò convenerant ad capiendum conſilium contra Danicos piratas, litora Angliæ aſſiduè infeſtantes: eidemque chirographo ſeu diplomari ſubſcripſerunt anno Chriſti Domini octingenteſimo triceſimo-tertio, in feſto ſancti Auguſtini confeſſoris, doctoris & apoſtoli iſtius gentis. Non multò poſt ibidem obiit ſanctiſſima virgo Etheldrita, ſepulta ad caput ſancti viri Tatvvini, qui ſanctum Guthlacum olim inſtituerat. Ibidem etiam Witlafius filium ſuum Wimundum ad latus dextrum virginis ſepeliendum curavit, uxorem verò Celfredam ad ſiniſtrum; eodem in loco & ipſe humandus, niſi antea ſepulturam ſuam Ripadio monaſterio devoviſſet. ANN. CHR. 833.

Etheldritæ virginis obitus.

XVIII. Monaſterium S. Johannis de Rupe conditur.

Circa idem tempus apud Aragones monaſterium ſancti Johannis de Pinna ſeu de Rupe conſtructum, præeunte Johanne eremitâ de Atheris dicto, religioſæ vitæ anachoretâ, qui locum primus incoluit. Huic ſucceſſere nobiles duo fratres Cæſaraugustani, æquè ſancti, quos Benedictus & Marcellus excepere tempore Euniconis Ariſtæ regis, hoc eſt ſub annum hujus ſæculi triceſimum. Iiſdem acceſſere nonnulli clerici vitæ monaſticæ deſiderio, quibus accolæ monaſterium condiderunt, præfecto Tranſirico abbate. Eumdem locum rexit Atrilus abbas, cujus tempore Garſias Ximenes, rex Pampilonis ſeu Navarræ, & Galindus comes eccleſiam ſancti Martini de Cellis tradunt *Deo & beato Johanni-Baptiſtæ, & abbati Atilo, & monachis ibi Deo ſervientibus*, ut in ejus monaſterii hiſtoria legitur. Idem Atilus Cellenſis abbas fuerat, fortè antequam hic locus ſancti Johannis monaſterio uniretur.

ANNUS inſequens triceſimus-quartus præcedentis infamiam & dedecus abolevit, reſtituendo in thronum Ludovico auguſto, qui tam injuſtè ſolio deturbatus fuerat; quod quemadmodum acciderit, paucis hoc loco præmittendum eſt ad res ſubſequentes illuſtrandas. Poſt feſtum epiphaniæ Ludovicus Bajoariæ rex, parentis ſortem præ cæteris miſeratus, iterum legatos ſuos ad eum miſit; Grimoldum venerabilem abbarem atque præſbyterum Weiſſenburgenſis monaſterii, & Gebehardum ducem: qui Aquas profecti, alloquendi Ludovici copiam habuerunt quidem, ſed in præſentia duorum inſidiatorum, Otgarii ſcilicet epiſcopi, an Moguntini, & Richardi perfidi hominis, qui Lothario adhærebant. Verùm cùm legatis arcana, quæ in mandatis a Ludovico rege habebant, Ludovico ſuggerere ob inſidiatores præſentes non licuiſſet; ſalutato auguſto, & nutu quo poterant, filii commiſerationem teſtati, diſceſſerunt. E Germania etiam Hugo abbas, Ludovici auguſti frater, in Aquitaniam accedens, Pippinum ad ferendum patri auxilium incitare conendit. Ad hæc magni in Francia & Burgundia motus; nam in Francia Eggehardus comes, & Willelmus comes-ſtabuli: Bernardus & Warinus in Burgundia populos adversùs Lotharium conciverunt. Quibus rebus perceptis, Lotharius Pariſios venit, omneſque ſuarum partium homines huc adeſſe præcepit. Adductus eum eo Ludovicus imperator cum Carolo ejus filio, Prumiæ antea commendato. Prope erat ut prælium iniretur, quod Ludovicus, ſui ſuorumque territus periculo, precibus atque auctoritate prohibuit. Inter ea Pippinus ex Aquitania cum valido exercitu, Warinus & Eggehardus e Burgundia cum magnis item ſubſidiis convolant. Inſtabant quadrageſimæ dies. Ab his miſſi ad Lotharium legati Rabaldus abbas & Gautſelmus comes, patrem ut in libertatem aſſereret; ſin minùs, armis repetendum. Ad hæc Lotharius, nemini omnium magis cordi eſſe parentis felicitatem, cujus detentionem non ſibi, ſed epiſcopis & proceribus imputandam. Inde conditum, ut rei communi conſilio componendæ causâ miſſi utrimque conveuirent. Verùm, mutato ſtatim conſilio, Lotharius, patre cum Carolo in monaſterio ſancti Dionyſii relicto, Viennam abiit. Tum verò ii, qui cum Ludovico remanſerant, eum ad reſumenda imperii inſignia hortantur: quod piiſſimus princeps in ſequentem dominicam, quæ quadrageſimæ ſecunda erat, differendum cenſuit: quâ die per epiſcopos in baſilica ſancti Dionyſii eccleſiæ reconcilliatus, & manibus eorum armis, quibus exutus fuerat, denuo cinctus, in thronum reſtitutus eſt, communi omnium lætitiæ conſpirantibus clementis, quæ ex magna intemperie in ſerenitatem maximam ſubitò converſa ſunt. Dein cùm Cariſiacum ad Iſaram adiiſſet, Pippinum & alios ad ſe venientes mediâ quadrageſimâ in gratiam rece- ANN. CHR. 834. XIX. Ludovici auguſti, reſtitutio.

ANN. CHR. 834.

recepit, eoque in Aquitaniam dimisso, Juditham ex Italia revocavit. Id factum per Ruadbernum laicum, cui hoc nomine Walafridus Strabo (*a*) carmine gratulatus est, reducentibus Rataldo episcopo & Bonifacio, qui *gratum munus* (*b*) imperatori retulere.

(*a*) *Canis. to. 6. p. 631.*

(*b*) *Nithard. lib. 1.*

Interim Lotharius in Cabilonem sævit, ibique, quotquot Ludovico fideles erant, oppressi. Gerberga sanctimonialis, Willelmi quondam ducis filia, Bernardi camerarii soror, vase vinatico inclusa, in profluentem Ararim, tamquam venefica, demersa est. His auditis, Ludovicus, qui post pentecosten ad oppidum Lingonum profectus fuerat, Marewardum abbatem Prumiensem, alioqui ad Lotharium misit, monens, ut a pravis cœptis desisteret. Legati cum duris verbis rejecti. Offensus ea de re Ludovicus eum armis tandem persequi cœpit. Lotharius viribus impar, Cabilone Augustodunum, tum Aurelianos, inde ad villam pagi Cenomanniei, Matvallem dictam, ubi Aninsula sancti Carilesi monasterium situm est, perrexit: quò Ludovicus eum persequitur; tum Lotharium retro castra moventem demum assecutus prope castrum Blesense, ubi Ciza amnis in Ligerim influit, supplicem ad se venire coëgit, paternâque auctoritate acriter, ut par erat, increpuit; deinde misericordiam imploranti ignovit, ab eoque sacramento exacto, ipsum properè in Italiam decedere imperavit.

Inter hæc Ebo Remorum antistes, fugâ sibi consulendum ratus, Fuldam ablegatur: tuncque Adalungo restituta est sancti Vedasti abbatia, ubi Hildemannus Bellovacensis episcopus, Lotharianæ partis fautor creditus, tempus synodi exspectare jussus, quæ postero anno apud Theodonis-villam celebranda erat. Per id tempus contigit id, quod Adrevaldus (*c*) narrat de Odone comite Aurelianorum, monachis Floriacensibus ouper infesto, deque Willelmo comite Blesensi, & Guidone Cenomannensi, ac Teutone abbate sancti Martioi, id est Majoris-monasterii, aliisque Lodovici augusti fidelibus, qui contra Lantbertum & Matfridum comites pugnando mortem oppetiere. Hic est Lantbertus comes Aodecavensis, de quo mentio est in libro secundo (*d*) de sancti Dionysii miraculis, ubi agitur de villa beati Dionysii sita in pago Andecavensi, nomine Pontiniaco, ex qua Rothelinus judex vicini fisci Baltiati quædam mancipia injustè retinebat, reclamante Pugnito sacerdote monasterii, qui hanc villam procurabat. Lantbertum comitem adit Pugnitus, ut rem judicio finiat. Comes aliis occupatus, vicario suo, nomine Giramno, causam committit, quartâ-decimâ die *secundum jus* decidendam. Adveniente die, quæ sancti Dionysii passione insignis est, Rothelinus cum multis armatis & loricatis in judicium procedit, Pugnito mortem inrentans, nisi de aliis sibi rebus satisfaceret. Pugnitus non armis, sed jure causam finiendam respondet: cæterùm, si ipsum feriat Rothelinus, sanctum Dionysium non passurum, ut moreretur inultus. Nec mora, sex Rothelini milites loricati, in amentiam versi, pœnas pro domino suo dedere.

Floriacenses & Dionysiani vindicati.

(*c*) *Adrevald. c. 20.*

(*d*) *Sæc. 3. parte 2. p. 358.*

XX. Raduini monachi visio.

Ebone Fuldam relegato, Fulco presbyter Ludovici jussu Remensem ecclesiam administrandam accepit, atque adeò sancti Remigii abbatiam, quam Ebo nepoti suo cognomini commiserat. Tunc veritas patuit oraculi, Raduino (*e*) monacho priùs sacri in basilica Remigiana, qui, dum festo die assumtionis sanctæ Dei-genitricis Mariæ post matutinas laudes, reliquis fratribus ad quietem reversis, soius in choro remansisset, in soporem resolutus beatissimam Dei genitricem, comitantibus sanctis Johanne Evangelistâ & Remigio, conspicuam sibi videre visus est, ipsique prædixisse, non benè cessurum Eboni, quòd, relicto grege, palatii limina passim tereret. Raduinus monachus, genere Langobardus, abbas quondam exstiterat monasterii, in monte Bardonis siti sub sancti Remigii patrocinio, cujus amore hic io Remense monasterium, ejusdem sancti pontificis corpore insignitum, se receperat, religiosam istic vitam eum cæteris ejus loci fratribus acturus.

(*e*) *Frod. lib. 2. c. 19.*

XXI. Rabani quædam scripta.

Ludovico in dignitatem redintegrato Rabanus consolatoriam epistolam scripsit post calamitatem, quæ ei ex parte filiorum suorum acciderat, nondum in lucem editam. Eodem tempore composuit librum de reverentia filiorum erga parentes, vulgatum a Stephano Baluzio in novissima editione librorum de concordia sacerdotii & imperii, cum libro ejusdem Rabani de chorepiscopis, quem auctor Drogoni Mettensi episcopo nuncupavit. Idem commentarios suos in Judith & Esther dicavit Judithæ augustæ, postquam *hostes suos non parva ex parte vicerat*, ut docet ipsius Rabani præfatio, a nobis primùm vulgata in ejus elogio: ubi divinum implorandum auxilium monet, ut qui suo sanguine mortem vicerat, in certamine istius mundi certam eidem victoriam pariat.

XXII. Attiniaci conventus.

Hoc ipso anno, *circa missam* seu festum sancti Martini in Attiniaci villa regia ad Axonam fluvium, conventus a Ludovico habitus est, ubi multa, cùm in ecclesiasticis, tum in civilibus rebus, perpetàm in usum inducta religiosissimus princeps

ceps emendari curavit. Et primùm quidem filio Pippino per Ermoldum abbatem mandavit, res eccleſiaſticas, quas in regno ſuo vel ipſe ſuis tribuerat, vel ipſi ſibi præripuerant, incunctanter eccleſiis reſtitui. Ad hæc miſſi per civitates & monaſteria diſcurrere juſſi, ut ordinem eccleſiaſticum, pæne collapſum, in antiquum ſtatum reformarent. Miſſi etiam alii, qui prædonum ac latronum graſſantem licentiam comprimerent. Quis ſit ille Ermoldus abbas ad Pippinum miſſus, haud ſatis compertum; oſſi ille ſit Ermenaldus abbas Anianenſis, qui anno ſequenti privilegium a Ludovico imperatore obtinuit. Neque verò hunc eſſe exiſtimem Ermoldum Nigellum, in exilium a Ludovico ipſo ablegatum, qui carmen de ejus laudibus quatuor libris compoſuit, a Lambecio (*a*) editis, quorum io libro quarto exſilium a ſe deprecatur, & Judith auguſtam in patrocinium advocat his verſibus,

ANN. CHR. 834.

Ermoldus abbas.

(*a*) *Lambec. to. 1. bibl. cæſar.*

Non tamen excuſo me illius, crede, creatus,
Infelix quo ſim truſus in exilium.
Sed pietas immenſa, reis quæ debita laxat,
Deprecor ut noſtri ſit memor exſilii:
Tu quoque digna ſibi conjux, pulcherrima Judith,
Quæ ſecum imperii culmina ſure tenes:
Confer opem lapſo, alliſum ſolare miſellum,
Erige labentem, carcere ſolve reum.

Erat is ſine dubio Lotharianarum partium fautor, atque ideo in exſilium & in carcerem actus: at quamvis in libertatem aſſertus fuerit, haud veri ſimile eſt, eum ipſum poſtea legati honore a Ludovico affectum fuiſſe.

Verſabatur Aquiſgrani Ludovicus auguſtus die aſcenſionis dominicæ, pridie idus Maii, ubi poſtridie præceptum pro Anſchario Hammaburgenſi archiepiſcopo dedit. Ex quatuor ejus diplomatis editionibus quintam Carolus Cointius accuravit, cujus diplomatis invocatio & inſcriptio ſic habet: *In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudovvicus divinâ favente & propitiante clementiâ imperator auguſtus.* Nondum in uſu erat altera illa inſcriptio, *divinâ repropitiante clementiâ*, quam idem imperator a ſua reſtitutione adhibere ſolitus eſt, ut Deum „ ſuæ reſtitutionis auctorem palàm teſtaretur. Poſt hæc omnibus ſignificat, quo „ pacto aquilonaribus in partibus, nempe in gentibus Danorum, Suecorum, Norvveorum aliarumque ſeptemtrionalium & orientalium nationum, evangelicæ „ prædicationis & fidei oſtio patefacto, multitudo ad Chriſti fidem accefſerit: ubi „ ſedem archiepiſcopalem inſtituere ſibi viſum ſit, unde barbaræ illæ nationes „ æternæ vitæ pabulum, & ſalutis gratiam acciperent: quod quidem a progenitore ſuo glorioſæ memoriæ Carolo cœptum, accerſito ex remotis Galliæ partibus Amalario epiſcopo, qui primitivam eccleſiam inter gentes Danorum & „ Wiuedorum conſecraret; dein Heridago presbytero ibidem inſtituto, cui cellam Hrodnace attribuerat, & epiſcopo tranſalbianæ eccleſiæ conſecrando, ni mors „ ejus ordinationem prævertiſſet. Itaque Carolo mortuo, imperfectum opus relictum Ludovico, qui eamdem cellam Indæ monaſterio contulit, vicinam verò „ eccleſiam vicinis epiſcopis commendavit, dum ipſe Hammaburgi ſedem archiepiſcopalem trans Albim conſtitueret: cui primum archiepiſcopum Anſcharium „ *per manus Drogonis Metenſis & ſummæ ſanctæ palatinæ dignitatis præſulis* conſecrari curavit, eidem confirmans munus apoſtolicæ legationis, quæ a ſancta „ Romana eccleſia ei conceſſa fuerat, cellâ Turholto in ſupplemeotum rei neceſſariæ eidem legationi attributâ: quam cellam, uti & prædictam ſedem archiepiſcopalem, ſub pleniſſima defenſione & immunitatis tuitione conſiſtere, & ab „ omnibus publicis tributis immunem eſſe jubet. Actum Aquiſgrani idibus Maii, „ anno viceſimo-primo imperii HLudovvici piiſſimi auguſti, indictioue duodecimâ. Hirminmaris notarius ad vicem Theodonis recognovit. Alius ergo erat, ut jam prænonui, hic Theodo ſeu Theoto cancellarius a cognomine abbate Majotis-monaſterii, quem paullo ante in pugna Britannici limitis interiiſſe diximus.

XXIII. Ludovici præcepta pro Anſcharic & Corbeia-nova.

Idem imperator ſub finem hujus anni Warino abbati Corbeiæ-novæ cellam Meppiæ contulit VII. idus Decembris. *Actum Blanciaco.* Hoc diploma, quod in annalibus (*b*) Paderbornenſibus vulgatum eſt, Hirminmaris notarius ad vicem Hugonis recognovit. Meppia nunc præmunitum oppidum eſt ad confluentes Amaſis & Haſæ in diœceſi Monaſterienſi.

(*a*) *Annal. Paderborn. p. 98.*

Non multò poſt, id eſt menſe Junio ſequenti, Herus inſula monachorum cœtu omnino deſtituta fuiſſe perhibetur in veteri chronico Ecoliſmenſi: ex quo emendan-

XXIV. Herenſe monaſterium deſertum.

ANN. CHR. 834.

dandum Lemovicenſe chronicon Chiffletianæ editionis, uti demonſtrat cædes Odonis & Lantberti hoc anno facta, quæ in hoc chronico Lemovicenſi cum illa Herenſium monachorum fuga componitur. Hujus fugæ cauſa fuit acceſſus Nortmannorum in illam inſulam, cujus monaſterium tunc Hilboldus abbas cum Deenſi adminiſtrabat. Nortmanni anno inſequente ibidem ſuſi a Rainaldo comite Herbatilicenſi.

XXV. Ratwilii monachatus & munificentia in Rothonum, aliotumque.

Eodem tempore Ratwilus Armoricæ tyrannus, cùm in morbum incidiſſet, in Rothonenſe monaſterium ſe deferri juſſit, eum juvenculo filio ſuo Liberio. Accedenti obviàm proceſſit Conwoion abbas cum diſcipulis, eumque in baſilicam Salvatoris deduxit: ubi fuſæ ad Deum pro eo a fratribus preces; ejuſque reſtituta valetudo eſt. Ipſo die quo iſtuc acceſſit, Conwoionem rogavit, ut ipſum tonderet, & comam ipſius barbamque raderet. Ille verò *eum totondit*, ſicque *factus eſt clericus*, atque adeò monachus. Idem ipſo die filium ſuum Liberium Deo in eodem loco ſerviturum obtulit, & partem hereditatis ſuæ ſancto Salvatori ac fratribus Rothonenſibus contulit, nempe villam *Binnon* eum aliis adjacentibus. Dein reverſus domum, pacem inter filios ſuos compoſuit, diviſâque inter eos hereditate, demum in monaſterium revertit, ſibique mauſoleum inibi parari præcepit, mortuus non multò poſt vt. idus Januarias. Tempus factæ donationis exprimunt ejus litteræ, datæ XII. kalendas Julii, anno imperii Ludovici viceſimo-primo. Ratwili exemplo filius ejus Catworetus filium ſuum Deo in eodem monaſterio tradidit cum parte hereditatis, ibidemque poſt mortem ad patrem appoſitus eſt. Quin etiam multi religioſi viri ac nobiles eodem in loco filios ſuos obtulerunt Deo; ſed & *ſacerdoter magni* eòdem ſecedentes, ſæculo nuntium remiſerunt. Ex his, qui in Rothonenſes munifici exſtiterunt, præcipuus fuit *miſſus imperatoris Ludovici Nominoë* ſeu Nomenoius, poſtea Britanniæ dux, qui monachos ibidem *regulam ſancti Benedicti tenentes* inviſit, eiſque res quaſdam donavit *in elecmoſyna Ludovici imperatoris*, anno ejus imperii viceſimo-primo: cujus rei litteras cum aliis ad vitam ſancti Conwoionis retulimus. His litteris poſt alios ſubſcripſit Raginarius epiſcopus, ſcilicet Venetenſis, quintâ feriâ, XIV. kalendas Julii.

XXVI. Florbertus abbas Glonnenſis.

(a) *Lib. ſup. n.* 74.

Glonnenſe ſancti Florentii apud Andecavenſes monaſterium regebat hoc tempore Florbertus poſt Hilboldum, cujus ſuperiùs (*a*) facta mentio eſt. Hunc Ludovicus impetator ex Italia cum monachis, quos eò ditexerat, revocaſſe dicitur. Quam ob cauſam in Italiam miſſus ſit cum monachis ſuis, incertum. Erunt fortè qui id factum ſuſpicentur, quòd is conjurationis in Ludovicum factæ particeps creditus ſit: at cur in Italiam relegatus fuiſſet, ubi Lotharius rerum potiebatur? an verò cauſâ reſtituendæ alicubi monaſticæ diſciplinæ, nec magis exploratum. Exſtat in appendice Ludoviei hae de re diploma, quo princeps Florbertum abbatem ejuſque monaſterium regiâ tuitione dignatur.

XXVII. Fridugiſo abbati Sithienſi ſuccedit Hugo.

(b) *Diplom. p.* 613.

Hoc ipſo anno ex hac vita migravit Fridugiſus abbas Martinianus & Sithienſis. In poſterioris loci regimine ſucceſſit Hugo filius Caroli Magni, ac Ludovici auguſti frater, idemque abbas Quintinianus, e canonicis, cujus rogatu Ludovicus ſuperiorum regum præcepta Sithienſibus confirmavit, edito diplomate (*b*) Aquiſgrani idibus Auguſti, anno imperii Ludovici viceſimo-ſecundo, indictione decimâ-tertiâ, non decimâ, ut in editis legitur. Hirminmaris notarius diploma recognovit ad vicem Hugonis abbatis, nempe Sithienſis, ut ex eodem diplomate conſtat, in quo is a Ludovico dicitur *dilectus frater noſter Hugo, ſacri palatii noſtri archinotarius, & venerabilis abba monaſterii Sithiu*. Hic anno regiminis ſui primo juvenem elegantiſſimum, ait Iperius, beatum Grimbaldum in monaſteriom admiſit, & monaſticâ veſte indui curavit. Idem damna monaſterio a Fridugiſo illata reſarcivit, ut ex ſequentibus patebit. Eidem Fridugiſo in regimine Turonicæ ſancti Martini baſilicæ ſubrogatus Adalardus, de quo inferiùs erit plura dicendi occaſio.

XXVIII. Caſinenſes abbates.

Deceſſit etiam hoc anno Deus-dedit abbas Caſinenſis poſt annos ferè ſex præfecturæ; fame & ærumnis in carcere confectus, quò juſſu Sichardi ducis conjectus fuerat. Hunc laudat ante Leonem Marſicanum Erchempertus, qui eum ſpectabilem, & Deo dignum virum ac ſanctitate conſpicuum dicit, necnon *beatiſſimi Benedicti vicarium*, quem Sichardus ſæculari magis potentiâ, quàm congruâ ratione depoſuit, ac cuſtodiæ mancipavit. Ejus cineres nonnullis febre deteotis, varliſque languoribus oppreſſis crebrò ſalutem attuliſſe memorantur. Hinc locus ei conceſſus in martyrologio Romano ad ſeptimum idus Octobris, quo die ejus memoria ſub titu dupliei colitur in monaſterio Caſinate. Hildericus ejus ſucceſſor ſedit tantùm diebus decem & ſeptem; nullâ re geſtâ memorabilis, niſi quòd opuſcula quædam, in his Pauli Warnefridi magiſtri ſui epitaphium compoſuit. Hunc excepit Authpertus in annos tres: quo abbate cum Caſinatibus in gratiam rediit Siehardus Beneventanorum princeps, qui gualdum, id eſt ſilvam, vocabulo Martoranum, ſancto Bene-

nedicto dedit. Contra Authpertus *per ſcriptum convenientiæ* eidem Sichardo quaſdam eurtes conceſſit, quas poſtea Guntarius abbas reſtituit beato Benedicto. In chronico Beneventano leguntur chartæ quædam ejuſdem Sichardi ducis pro parthenone ſanctæ Sophiæ, cui hoc anno præerat Vileronia abbatiſſa, quæ Arrichiſæ ſucceſſerat. Ad annum primum Authperti abbatis revocandum eſt præceptum, quo Lotharius Auguſtus confirmavit omnes donationes, a regibus & principibus eidem ſacro monaſterio factas: quod præceptum datum eſt IX. kalendas Martias, anno ipſius imperii decimo-ſeptimo, indictione tertiâ-decimâ, in Papia civitate. Cointius (*a*) mavult anno imperii decimo-octavo. Idem imperator in Caſinates & ipſe munificus fuit, prato Cervario prædictis donationibus adjecto.

ANN. CHR. 834.

S. Sophiæ abbatiſſæ.

(*a*) *Coint. to.* 8. *p.* 368.

SUccedit annus ejus ſæculi teſceſimus-quintus, qui indulgentiarum Ludovici appellari poteſt. Is, natalitiis diebus cum fratre ſuo Drogone epiſcopo celebratis, poſt purificationem beatæ Mariæ in Theodonis-villa conventum habuit. In eo rurſus damnata ejus exauctoratio, vocatique in judicium illius auctores. Pauci ex his epiſcopi adfuere: Ebo Remorum antiſtes, e Fuldenſi monaſterio adductus; Hildemannus Bellovacenſis, qui illic ſe purgavit, & fortè Barnardus Viennenſis; inde fugâ elapſus. Agobardus ter vocatus adeſſe recuſavit, ob idque gradu dejectus: alii epiſcopi conjurationis conſcii in Italiam confugerunt: quod exſilii loco reputatum. Cæteris epiſcopis, qui ejus noxæ immunes erant, viſum eſt, ut Ludovicus ſollemni more in Mettenſi eccleſia ſancti Stephani denuo coronaretur, & majori cum pompa imperator ab omnibus agnoſceretur. Id factum die dominicâ, quæ quadrageſimam præcedebat. Illic Ebo, ambone conſcenſo, palàm confeſſus eſt, ſe injuſtum in Ludovicum tuliſſe judicium, idque non ſolùm voce, ſed etiam libello ab ſe edito conteſtatus. Quin etiam, cum conſilio electorum ab ipſo judicum, Aiulfi archiepiſcopi Bituricenſis, Baduradi Patherbornenſis, & Modoini Æduenſis epiſcoporum, regeſtæ in ſe exauctorationis ſententiæ acquievit, ac Fuldam inde iterum telegatus eſt. Huic judicio ſubſcripſit inter alios Hildemannus epiſcopus, quod argumento eſt, ejus innocentiam apud Ludovicum purgatam fuiſſe. Sic Ebo omni humano deſtitutus ſolatio, Judith auguſtam ſibi reconciliandam putavit, miſſo per Framegaudum recluſum anulo, quem ab ea quondam acceperat in die natalis Caroli regis, qui ejus rei meminit in epiſtola ad Nicolaum papam. Inter epiſcopos, qui Ebonis exauctorationi interfuerunt, unus legitur Godolricus epiſcopus, incertæ ſedis, an is, cujus mentio fit in perantiquo noſtro Sancti Germani necrologio, in quo notatur XVIII. kalendas Julii *depoſitio Godalrici epiſcopi ſanctis Germani*, fortè quòd ex monachis hujus loci aſſumtus ſit in epiſcopatum. Poſt pentecoſten alius conventus Wormatiæ habitus, in quo Pippinus & Ludovicus adfuerunt. Ibidem Judith auguſta Ludovico imperatori auctor fuit, ut mitiùs cum Lothario ageret, eumque ſibi, filioque ſuo Carolo conciliaret. Denique poſt conventum Wormatienſem quartus Stramiaci (*) ad Rhodanum prope Lugdunum menſe Junio celebratus eſt, in quo Barnardus Viennenſis antiſtes adfuit quidem, ſed fugâ inde, haud ſcio an innocentiæ diffiſus, poſtea diſceſſit. In his locis ferè omnibus præcepta a Ludovico edita ſunt, de quorum nonnullis hic agendum.

ANN. CHR. 835. XXIX. Theodonis-villæ conventus & alii.

Ebonis depoſitio.

(*) *Cremieux.*

XXX. Diplomata pro Dufera, Aniana, & S. Germano Autiſiodorenſi.

In Theodonis-villa conditum eſt præceptum pro Dufera monaſterio, prope Rhodanum ſito in comitatu Arauſicano, obtentumque (*b*) ab Hildigiſo abbate Dextri ſucceſſore, qui ad Ludovicum profectus, donationem villæ Maſteces, quæ eſt in pago Tricaſtinenſi, monaſterio ſuo a Warnario comite factam, imperiali diplomate confirmari curavit. Datum eſt hoc diploma in Theodonis-villæ palatio regio, pridie nonas Januarias, anno imperii Ludovici viceſimo-ſecundo; indictione tertiadecimâ; idque Hirminmaris notarius vice Hugonis recognovit. Hic eſt Hildigiſus abbas, cui Lotharius auguſtus poſt annos quinque immunitatem a portoriis pro duabus navibus conceſſit. Utrumque diploma retulit Cointius ex Chiffletii hiſtoria Trenorchienſi.

(*b*) *Supra lib.* XXX. *n.* 15.

Iiſdem anno & indictione, quibus ſupra, & quidem VII. kalendas Julias, Stramiaci ſuper fluvium Rhodanum Aldricus Cenomannorum antiſtes a Ludovico repetiit quaſdam res eccleſiæ ſuæ, quæ ejus vaſſallis in beneficium conceſſæ fuerant. Ad rei veritatem indagandam miſſi ab imperatore Heliſachar abbas & Wido comes, quos ille fideles ſuos vocat: unde intelligitur, Heliſacharem abbatem in gratiam cum Ludovico tum rediiſſe. Veritate compertâ, Ludovicus reſtitutionem fieri juſſit. Ibidem adhuc verſabatur XII. kalendas Auguſti, cùm ad preces Ermenaldi Anianæ abbatis Maurino vaſſallo ſuo ejuſdem monaſterii advocatiam commiſit; & fugitiva ex villa ſancti Martini mancipia revocari præcepit. Hæc tria præcepta retulit Cointius ex Chiffletio, Baluzio, & noſtro Acherio. Quartum ex nobis ab eodem recuſum eſt pro Chriſtiano abbate monaſterii ſancti Germani Autiſiodoren-

ANN. CHR. 835.

sis, qui præceptum de libera eligendi abbatis facultate ab se amissum, cùm imperatoris jussis obediret, ab eodem renovari petiit, impetravitque. Actum Lucovilla IV. kalendas Augusti, sub anno & indictione præmissis: quod diploma integrum habes in appendice actorum nostrorum Sæculi quarti.

XXXI. Aliud pro Floriaco.

Dum in pago Lugdunensi moraretur Ludovicus, Normannorum irruptione in Fisiæ oppidum Doreitatum acceptâ, e pago Lugdunensi Aquisgranum conreudit, „ ut hostium conatibus propius obsisteret. In eo itinere ad eum accessit Boso ve- „ nerabilis abbas monasterii sancti Benedicti Floriacensis, rogavitque restitutionem „ sibi fieri villæ Suncanri, regio vassallo, nomine Gilleharo, in beneficium datæ, „ quam Pippinus pro salute animæ suæ ac fratris Carolomanni eidem cœnobio „ quondam contulerat. id negotii Jonæ Aurelianensi episcopo, & Hugoni illu- „ stri comiti investigandum commisit imperator, atque ex eorum relatu villam „ Suncatum cum aliis Bosoni restitui jussit. Actum Cusiaco seu Cuciaco palatio „ regio IX. kalendas Septembris, anno itidem vicesimo-secundo Ludovici piissimi „ augusti. Hoc videtur Causiacum, (*) villa regia prope Compendium in pago Suessionensi. Est & aliud Cuciacum apud Meldos, de quo infra (a); aliud item apud Arvernos, nostri ordinis partbenone insigne. In præmissis quinque diplomatis Ludovicus, *divinâ repropitiante clementiâ*, imperatorem augustum se dicit.

(*) *Cholis.*
(a) *lib. 33. n. 38.*

XXXII. Aliud item pro monasterio Montis-olivi.

His adjungendum est diploma Pippini Aquitaniæ regis, quod Villafredus abbas (b) monasterii Malasti seu Montis-olivi, in Carcassensi territorio positi super fluvium „ Durannum, cooperante Olibâ comite, obtinuit, ad confirmandam donatio- „ nem villæ Magnianaci, sitæ in pago Tolosano super fluvium Fiscavum, mona- „ sterio suo factam, secundùm limites a Godoildo misso Willelmi comitis assigna- „ tos. Datum est diploma in Teotvado (*) palatio apud Andecavos, kalendis „ Novembris, anno vicesimo-secundo HLudovici augusti, Pippini autem vicesimo-primo: quod Isaac clericus ad vicem Dodonis recognovit. Idem Villafredus abbas ante annos septem aliud præceptum ab ipso Pippino rege obtinuerat. Huic abbati successit Richimirus, cujus tempore post annos quinque lis de prædicta villa ventilata est in placito Narbonensi.

(b) *Diplom. p. 323.*
(*) *Donz.*

XXXIII. Alaonensis monasterii fundatio.

Hoc anno perfectum Alaonense in Vasconia monasterium, ejusque basilicam a Sisebuto Orgelitano seu Urgelitano episcopo diœcesano dedicatam fuisse discimus ex præcepto (c) Caroli regis, Ludovici augusti filii, post decennium dato, quo ipsum monasterium, ejusque possessiones confirmantur ad preces Obboni ejus loci abbatis, atque interventu Bartholomæi archiepiscopi Narbonensis. In hoc præcepto, quod non omnino sincerum est, Wandregisilus comes, quem rex consanguineum „ suum vocat, post patris sui mortem Vasconiæ marchio a Ludovico augusto in- „ stitutus, totum territorium Alaonis, in dictæ Vasconiæ montanis locis situm „ ultra & citra flumen Baticram, e manibus Sarracenorum eripuisse dicitur; ibi- „ que cum uxore sua comitissa monasterium in honorem sanctæ Dei genitricis Ma- „ riæ exstruxisse consilio & consensu filiorum suorum Bernardi, postea Vasconiæ „ marchionis, Athonis Paliarensis comitis, necnon Antonii postea vicecomitis Bi- „ terrensis, atque Asinarii Lupiniacensis ac Solensis vicecomitis; ubi *clericos mo-* „ *nachos secundùm regulam sancti Benedicti*, ex sancti Petri Serasiensi monasterio edu- „ ctos collocaverit: quod quidem monasterium constructum sit, cum permissu & „ consensu Bartholomæi tunc Narbonensis archiepiscopi, & Sisebuti Orgelitani „ episcopi, *de cujus spiritualitate locus est*, qui ecclesiam prædicti monasterii be- „ nedixit ex mandato Ludovici augusti, præsentibus venerandis episcopis, Ferreolo „ de Jacca & Involato Convenarum; necnon abbatibus Oddoario Serasiensi, „ Hermengaudo Asinicnsi, Oddoario sancti Zachariæ, Fortunio Leigerensi, Dod- „ done sancti Lavini, (*) Varino Alti-Fagiti, Altilio sancti Fragilii, Transirico „ sancti Johannis Oriolensis, cum clericis & eremitis, atque Stodilo abbate sancti „ Aredii Atanensis, qui ex Lemovicensi sancti Salvatoris basilica ad novam sanctæ „ Mariæ ecclesiam lipsana Attonis quondam Aquitaniæ ducis ac filii ejus Artalga- „ tii comitis, Wandregisili patris & avi, comportavisse traditur in illo Caroli præcepto, in quo universæ illius monasterii possessiones ac donatores commemorantur. Cætera prætereo in illo præcepto, quod datum in palatio Compendio dicitur, XII. kalend. Februarii, anno quinto Caroli regis, indictione VIII. post decennium, quàm idem monasterium dedicatum fuerat. Porro hoc præceptum, quale typis vulgatum est ex archivo Urgelitano, non omnino genuinum, sed veluti quoddam generale instrumentum est, quod Otto Urgelitanus episcopus incunte sæculo undecimo renovari curavit. Non ampliùs exstat hoc monasterium.

(c) *Aguirre to. 3. conc. p. 231.*
(*) *f. Savini.*

XXXIV. S. Humberti abbatis Maricolensis electio.

Effluxerant anni supra centum quinquaginta-tres a morte sancti Humberti Maricolensis in Hannonia abbatis, cùm Rodinus, hujus loci rector & instaurator, sacrum beati viri corpus e tumulo efferendum curavit. Hoc monasterium superioris sæculi bellis

bellis civilibus afflictum, & rectore monachisque pæne destitutum fuerat. istuc cùm accessisset venerabilis quidam sacerdos, Rodinus nomine, ab ejus loci fratribus interpellatus est, ut ejus regimen in se susciperet. Recusabat ille, tali se honore indignum existimans. Supplicantium tamen precibus demum expugnatus Carolum Magnum adiit, eodemque annuente locum ad regendum, & ad collapsa ædificia instauranda accepit. Reversus in monasterium, multa cum alacritate a fratribus excipitur. Post paulum de sancti Humberti corpore e tumulo efferendo cælitus admonetur. Indicto trium dierum jejunio, sepulcrum aperitur, ex quo mira odoris fragrantia manavit. Corpus sacrum cum linteaminibus pariter & floribus inclusis omnino integrum & illæsum repertum, cùm annus, ut jam diximus, ab ejus obitu centesimus quinquagesimus-tertius verteretur; statimque e tumulo translatum est in basilicam, quam Rodinus amplificaverat. Lapsu temporis idem monasterium venit in potestatem laicorum hominum, qui ferè omnes ejus possessiones in usus proprios converterunt, inhabitantium Dei famulorum inopiam non magnopere curantes. Hinc monachis discedere coactis sussecti pauci clericuli, tandemque locus ferè in solitudinem redactus. Ejus rei commotus indignitate Fulbertus episcopus Cameracensis, querelam deposuit apud Ottonem Magnum, Heinrici cognomento Aucupis filium, qui abbatiam illam de manu Isaac comitis, qui eam tunc tenebat, abstraxit, & Cameracensi ecclesiæ subjecit. Verùm ejus abbatiæ res ac possessiones, quæ ab externis hominibus occupatæ erant, omnino recuperari haud potuere usque ad tempus Gerardi episcopi, qui occupata & alienata redemit, monasterium excitavit, clericisque inde eliminatis, monachorum ordinem ibidem restituit. ANN. CHR. 933.

XXXV. Rabanus reliquias Româ allatas accipit.

Hoc ipso anno Rabanus quasdam sanctorum comparavit reliquias, quas Deusdona diaconus Româ recèns attuletat. Factum sic commemorat Rudolfus, ejus rei testis, in libro de vita ipsius Rabani. Qui ante aliquot annos Eginbardo abbati sacras reliquias attulerat Deusdona seu Deidona diaconus, cum aliis reliquiis in Franciam reversus, ad eumdem Einhardum primùm se contulit, in Selingestadiensi monasterio commorantem: dein, commendatis sub signaculo reliquiis, Moguntiam profectus est. Ibi aderat unus e Fuldensibus monachis, Theotmarus nomine, pro causis quibusdam a Rabano abbate ad Otgarium archiepiscopum missus. Is cùm diaconum offendisset, cognito eum Romanum esse, & quam ob causam venisset; illum hortari cœpit, ut reliquias ex urbe allatas abbati suo traderet. Placuit diacono suadentis consilium. Ille verò Fuidam reversus, condictum Rabano commemorat: quo nuntio recreatus abbas, Theotmarum adjuncto Arthario monacho, ad diaconum cum muneribus remisit. Accersitus etiam ab eisdem in auxilium alter e fratribus, Authadus nomine, *præpositus locorum in illis partibus monasterio subjacentium, cui injunctum erat*, hæc illorum temporum disciplina, *ut statutis temporibus inde necessaria fratribus administraret*. His traditæ a diacono sanctorum reliquiæ, nempe, ut ille asserebat, sancti Alexandri papæ & martyris. Felicissimi diaconi, Concordiæ martyris, Fabiani & aliorum. Erat tunc sanctorum martyrum Petri & Marcellini, patronorum Selingestadiensium, festivitas, quæ rv. nonas Junii recolitur. Postridie inde cum sacris reliquiis discessum est. Fuidam, accedentibus fratres cum crucibus ac ceteis obviàm processere, adventum eorum præstolante abbate in ecclesia beati Johannis Baptistæ, quæ a monasterio africum versùs stadiis ferè novem distabat. istuc inductæ reliquiæ pridie nonas Junii, inde in basilicam beati Bonifacii martyris iliatæ. Paucis post hæc diebus Rabanus, cum auctoritate Otgarii archiepiscopi Moguntiacensis, per Reginbaldum chorepiscopum reliquias sanctorum Alexandri & Fabiani intulit in ecclesiam beatissimæ Dei genitricis Mariæ ad septemtrionalem plagam monasterii sitam, atque in arca saxea inclusis eorum plumbeis ioculis, ad orientem altaris collocavit rv. kalendas Augusti, erecto supernè ligneo ædificio, quod argento & auro, variisque lapillis decoravit, apponens etiam versus litteris aureis scriptos, quos Rudolfus refert. Aliorum sanctorum reliquiæ in basilica beati Bonifacii martyris repositæ, in arca lignea deaurata, quæ instar arcæ fœderis Dei in absde orientali collocata erat.

XXXVI. Dedicatio basilicæ sancti Galli.

Ad hunc annum revocanda est dedicatio novæ sancti Galli basilicæ a Gozberto ioeœptæ ante annos septem, notata hoc anno ab Hermanno & veteri chronographo sancti-Galiensi: cui calculo convenit dies in domestico assignatus necrologio, nempe sextus-decimus ante kalendas Novembris, qui dies hoc anno in dominicam incidebat. Ex quo Ratpertus, aliique nonnulli emendandi, qui hujus dedicationis tempus vel antevertunt uno anno, vel ad biennium differunt. Convenere ad hanc dedicationem Wolfleozus diœcesanus episcopus, id est Constantiensis, & Udalricus Basileensis, præsentibus Eriebaldo Augiensi abbate cum aliquot e suis, aliisque Alamannorum principibus non paucis. Construendæ basilicæ sancti-Galienses monachi & ipsi operam suam strenuè impenderant, Gozberto abbate instigante, Wini-

ANN. CHR. 835.

hardo monacho architecto, ut Notkeri Balbuli verſus tuſtantur, ex Hepidanno huc referendi.

Monachi ipſi artifices.

Juſtitiæ Gozbertus heres fratris Veinihardi
Artibus eximiis, faſces portantibus omnes
Pauperibus monachis lapidum, calciſque & arenæ,
Ut quondam Largus fecitque Stſimnus almus,
Hanc ſtruxit eccleſiam:

(a) *Analect. tom. 4. pag. 333.*

Opportunum eſt hoic loco, quod Ermenricus, Augienſis monachus ejus temporis, (a) hac de re ſcribit in libello de grammatica ad Grimaldum abbatem, ubi ait, „ſe in monaſterio ſancti Galli vidiſſe Dei famulos omni urte & virtutum ſtemmate præcelleotes; nec facilè oſpiam inveniri poſſe tam induſtrios viros in ædificiis ex omni materia conſtruendis. Tum, *Cerne*, loquit, *baſilicam & clauſtrum, & non miraberis quod refero*. Dein Winihardum mox laudarum, velut alterum „Dædulum; & Iſenricum, ut ſecundum Beſeleelem, extollit: *in cujus manu ſemper verſatur dolabrum, excepto quando ſtat ad altaris ſacri miniſterium. Tanta humilitas in eis eſt, ut tam perfecti viri non dedignentur opus ruſticum per ſeipſos actitare*. Poſt hæc agit de domno Amalgero, in conſiliis provido, & omni honeſtate prædito: qui in divino cultu quàm religioſus ſit, *teſtatur altare aureum, ante quod ſedulò ſedet, nec jacet orans*. His addit donnum Radgerum, virum ſimpliciſſimum: cujus prece ad ſanctum Gallum fusâ, repentè fiſta ſuit una columnarum illarum, quæ in baſilica ipſa circumſtant: cui findendæ per totum diem omnis congregatio fruſtra inſudaverat. Hubebat hæc baſilica in longum pedes cc. io latum LXXX. cum ſuis hinc inde porticibus. Exedra orientalis ſancto Paulo apoſtolo, occidentalis beato Petro apoſtolorum principi ſacrata erat. Præcipuum altare ſanctæ Mariæ & ſancto Gallo nuncupatum ſupra confeſſionem ſeu cryptam, io qua corpus ſancti Galli quieſcebat. Ad latus dextrum confeſſionis ura ſancti Benedicti: ad ſiniſtrum ſancti Columbani: ad gradus ejuſdem confeſſionis hinc ſancti Hiliberti & ſancti Jacobi, inde ſancti Andreæ aræ. Altare Salvatoris ad crucifixum: octo hinc inde alia in duabus navis alis. Fons ſeu bapriſterium ad altare ſancti Johannis Baptiſtæ & ſancti Johannis Evangeliſtæ exſtabat cum hoc verſu.

Ecce renaſcentes ſuſceptat Chriſtus alumnos.

Similia in aliis monaſteriis baptiſteria olim exſtitiſſe, in eiſque catechomenos eruditos fuiſſe in ſuperioribus non ſemel obſervavimus. Io duabus ad orientem turribus oratoria duo erant, ſancti Gabrielis ad auſtrum, ſancti Michaëlis ad aquilonem. E regione confeſſionis ad auſtrum poſitum erat *ſacratorium*, in cujus inferiori parte erat *meuſa ſanctorum vaſorum;* in ſuperiori ſacrarum veſtium repoſitorium. Huic ſacratorio adjuncta erat medio intervallo *domus ad præparandum panem ſanctum*, ſacrificio deſtinatum; & ad *oleum exprimendum* in uſum eccleſiæ.

XXXVII. Monaſterii a Gozberto abbate condi. diſpoſitio.

Non modò baſilicam inſtaoraſſe videtur Gozbertus abbas, ſed totum etiam monaſterium ſtupendâ amplitudine & magnificentiâ a fundamentis reſtruxiſſe. Exſtat in bibliotheca ſancti Galli tabula quædam inſtar mappæ, ut vocant, in qua baſilicæ ſancti Galli, totiuſque monaſterii ichnographica delineatio repræſentatur cum verſibus ſingula exprimentibus, digna certè, quæ in æs ad amuſſim incidarur. Ejus exemplum manu ſuâ deſcripſit, nobiſque ſubmiſit religioſus & eruditus ejuſdem loci tum bibliothecarius Hermannus Skenchius, quod hic uteumque deſcribere conabimur. Baſilica ſancti Galli, de qua mox egimus, media eſt inter abbatis & hoſpitum ædes ad aquilonem, & regularia monachorum ædificia ad auſtrum; infirmorum verò domus ad orientem paullo ſupra ædes ubbatis, quibus adjuncta eſt ſchola juvenum lirteris ſtudentium, ſcilicet exteriot, media lorer prædictas ædes, & domum hoſpirum, quæ tria versùs aquilonem locara ſunt. Omnia in quadrum diſpoſita. Abbaris ædes coquinam, cellarium, & balneatorium cum dormitorio, ſolario, & ſuperiori camera habent, undique porticibus cinctæ, cum peculiari in baſilicam ingreſſu, diverſo ab alio, qui hoſpitibus & ſcholaribus communis erat. Scholarium domus maoſiunculis in circuitu inſtructu: communis ſchola in medio ſita. Hoſpitum domus ſeparatam habet culinam, cum ſuo promtuario & piſtrino, adjunctâ domo ad conficiendam cellam, & refrigerandam cerviſiam pro iiſdem. Ad auſtruio e regione ædium ubbarialium locata ſunt regularia ædificia, in primis quadriporticus, per cujus tranſverſum quatuor ſemitæ viam ad clauſtrum faciont: in medio *ſerena*. In prima quadriporticus parte ſecundùm eccleſiam porticus viſitur, cum hoc verſu:

Hic

ANN. CHR. 835.

quod proinde inſtar auditorii & capituli erat. Ex adverſo refectorium ad auſtrum, ſuperque illud veſtiarium cum coquina versùs occidentem; ex qua brevis aditus eſt in pistrinum, ubi etiam cervisia & celia conficitur ad usum fratrum; cum pilis & molis ad molendum frumentum. In refectorio mensa abbatis discrera eſt a mensa hospitum, quæ sub analogio cernitur. In orientali quadriporticus parte dormitorium superius, inferius pyrale seu calefactorium, a quo via in balneatorium & lavandi locum. Denique in occidentali parte claustri cellarium situm eſt, sub quo cella vinaria, & super illud ipsum lardarium, & repositorium aliarum rerum necessariarum. Ex eadem parte, interjecto brevi intervallo, domus peregrinorum & pauperum cum suo dormitorio & cellario: quo ex loco adibatur pistrinum & braciatorium pro iisdem, ubi locus erat *ad refrigerandum cerevisiam*, & *locus conspergendi*, farinam scilicet, ad massam fermentandam. Paullo inferiùs ad occidentem alia domus exstat ad excipiendam familiam, quæ cum servitio advenisset. Ad exedram basilicæ orientalem, interjecto sine domatibus paradiso (*) seu atrio, principi basilicæ obversum exstat oratorium infirmorum, quorum duplices ad aquilonem ædes, unæ pro minùs infirmis, aliæ pro ils, qui graviùs ægrotabant: quibus tertia adjuncta eſt pro *Phlebotomatis & potionatis*, cum sua culina & domo balnearum. Ædibus valde infirmantium adjuncta eſt mansio medicorum cum horto herbarum medicinalium. Hæc ad aquilonarem oratorii infirmorum partem: ad auſtralem verò domus pulsantium seu novitiorum, in quadrum etiam disposita, cum suo refectorio, dormitorio & valetudinario. Huic proximus eſt ad auſtrum hortus duplex: unus arboribus consitus, in cujus medio cœmeterium eſt cum cruce in medio: alter herbis ad esum aptis. Prope erant etiam gallinarum & anserum receptacula, procul ab ædificiis regularibus. Inde procedendo versùs occidentem, secundum refectorium & subsequentes ædes, interjecto non modico spatio, visitur horreum cum area ad grana trituranda: tum officinæ variæ pro sartoribus, sutoribus, sellariis, tornatoribus, cotiariis, aurificibus, fabris ferramentorum, & sullonibus; quibus etiam conjuncti erant scrutarii, & emendatores vel politores gladiorum, id eſt cultrorum. His omnibus artificibus præerat camerarius, qui suam illic etiam mansionem habebat. Consequenter positum eſt versùs occidentem pistrinum & braciatorium ad usum fratrum, ut diximus: dein tunnariorum domus & tornariorum cum granario, ubi mundatum frumentum servetur ad faciendam cervisiam; tum locus ad tortendas annonas. Denique stabula equorum, boum, ovium, aliorumque animalium domesticorum, quæ omnia versùs auſtrum ad plagam occidentalem locata erant.

*) Parvis.

Hæc ferè descriptio eſt veteris illius civitatis, ut ita dicam, monasticæ, qualem Gozberto abbati delineavit vir quidam eminentioris dignitatis, quippe qui eum filium vocat in epistolio tabulæ adscripto in hunc modum. *Hæc tibi, dulcissime fili Cozberte, de positione officinarum paucis exemplata direxi, quibus sollertiam exerceas tuam, meamque devotionem utcumque cognoscas, quâ tuæ bonæ voluntati satisfacere me segnem non inveniri confido. Ne suspiceris autem me hæc ideo elaborasse, quòd vos putemus nostris indigere magisteriis; sed potiùs, ob amorem tui, tibi solt perscrutandæ pinxisse amicabili fraternitatis tutuitu credo. Vale in Christo semper memor nostri, amen.*

Hanc tabulam compendiosè hic ob oculos ponere, lectori haud ingratum fore visum eſt, omissis verbibus singula exprimentibus, quos apud Henricum Canisium (*a*) legere licet. Viderat proinde hanc tabulam Canisius, aut quivis alius, qui ex ea suppeditavit ipsi versus singulis locis adscriptos ad eorum usum exprimendum; potavitque hunc episcopum esse, qui Gozbertum abbarem filium vocat. Mihi verò non alius videtur quàm Eginhardus abbas, qui regalium ædificiorum præfectus erat, adeòque architectonicam artem callebat. Sed hæc conjectura, de qua lectores viderint. An sancti Galli monasterium ad hanc formam condiderit Gozbertus, non satis explicat Ekkehardus, qui hoc tantùm addit, peractâ basilicæ dedicatione, postea Gozbertum in omnibus monasterii utilitatibus sese exercuisse, atque librorum, quorum tunc maxima illic penuria erat, tantam copiam, congessisse, *ut locus iste ex eorum multiplicatione multum excresceret* ac illustraretur. Sanè non Gozbertum ipsum, sed Grimoaldum abbarem ædes abbatis struxisse & ornasse testantur versus apud eumdem Canisium editi, in quibus aula *a palatinis magistris* perfecta fuisse, & a pictoribus Augiensibus decorata legitur: ut mirum non sit, si Eginhardus universi monasterii specimen Gozberto descripserit. Verùm hac de re infra, ubi de Grimoaldo agemus.

(*a*) *Canis. to. 5. p. 580.*

In Italia sub idem tempus cœnobium sanctæ Juliæ apud Brixiam, quod Desiderius

ANN. CHR. 835. XXXVIII. Lotharii diploma pro parthenone ſanctæ Juliæ.

rius rex Langobardorum olim pro virginibus ſacris exſtruxerat, renovatum eſt, an ſub Amalberga abbatiſſa: quo ex tempore *Novum* appellatum. Haud ſcio an illud ſit monaſterium, *quod vocatur Nova* in Augienſi (*a*) necrologio, ubi Auſtreberga monacha eum aliis notatur. Sanè Novum appellat monaſterium Lotharius auguſtus in diplomate, quod Amalbergæ abbatiſſæ hoc anno conceſſit. In eo legitur (*b*) quòd *quædam religioſa Deo ſacrata monacha Amalberga cum congregatione ſibi commiſſa in cœnobio Domini Salvatoris, fundato intra muros Brixiæ, in monaſterio ſcilicet Novo*, miſsâ petitione imperialem clementiam obſecraverit, ut is unà cum conjuge ſua Hermingarda, *ſtatum & ordinem ejuſdem vitæ* ibidem confirmaret ac foveret, ut omni ſecluſo impedimento, repulsâ procul neceſſitate, regulariter Deo placitam, cum dignitate congrua, vitam monaſticam degerent: quapropter ad hoc deliberandum miſſi ab imperatore Prando & Gaſleramnus, *ejuſdem ordinis eruditiſſimi & prudentiſſimi abbates*, qui in præſentia venerabilium epiſcoporum Ramberti Brixienſis, & Adelgiſii Novarienſis cum nobilibus perſonis, de monaſterii ſtatu ac poſſeſſionibus perquirerent. Hoc facto, Lotharius res ac poſſeſſiones omnes illius monaſterii confirmat, atque in uſus ancillarum Dei perpetuò abſque ulla ſubtractione aut imminutione impendi præcipit, ut ſine ulla inrerturbarione proprium propoſitum ſervent: quod ut pleniùs conſequantur, addit, ut poſt deceſſum Amalbergæ abbatiſſæ liceat eiſdem ancillis Dei eligere ex eadem congregatione miniſtram rectricem, atque gubernatricem ſecundùm propoſitum atque inſtitutionem beati Benedicti. Actum Maringo palatio regio XVIII. kalendas Januarias, anno imperii HLotharii decimo-octavo, indictione quartâdecimâ a kalendis Septembris inchoarâ. Druſtemirus diaconus ad vicem Egilmari recognovit. Idem nihilominus imperator poſt biennium hoc ipſum monaſterium Hermingardi uxori ſuæ uſu-fructuario (*c*) conceſſit, ita ut eumdem locum ordinaret atque diſponeret: poſt ejus verò diſceſſum Giſla eorum filia eumdem ſimiliter locum *regulariter gubernaret ſecundùm monaſticam diſciplinam*.

(*a*) *Auctar. to.4. p.645.*

(*b*) *Bullar. Caſin. to.1. p. 23.*

(*c*) *ibid. p.24.*

Aliud pro baſilica Ambroſiana.

Eodem anno Lotharius item auguſtus, ad preces Hermingardis conjugis ſuæ, baſilicæ Ambroſianæ largitur ex fiſco ſuo curtem *vocatam Limunta*, cum caſis indominicatis & capella ſancti Geneſii aliiſque rebus, pro remedio animæ Hugonis fratris ipſius Hirmingardis, puerili ætate ab hac luce ſubtracti, qui in eadem baſilica ſepultus eſt. Data VIII. idus Maias, anno domni HLotharii pii imperatoris decimo-octavn, indictione decimâ-tertiâ. Actum Papiæ palario regio: quod diploma Druſtemirus ſubdiaconus atque notarius ad vicem Egilmari recognovit, a Puricello (*d*) malè relatum ad annum octingenteſimum quadrageſimum- primum. Hunc locum ſummo dominio, cùm temporali, tum ſpirituali, poſſidet abbas Ambroſianæ baſilicæ, cujus ritus ibidem ſervantur. Abbas tunc ejus loci Gaudentius Andream poſt aliquot annos habuit ſucceſſorem: cui ſuffectus anno ſexageſimo Petrus, de quo ſuo loco (*e*).

(*d*) *Puricell. p.285.*

(*e*) *ibid. p. 298.*

XXXIX. Parmenſia S. Alexandri parthenon dotatur.

Eodem quoque anno Cunegundis, *relicta quondam Bernardi inclyti regis* Italiæ, res omnes, quas in pagis Parmenſi, Regienſi, ac Mutinenſi poſſidebat, liberaliter confert monaſterio virginum, quod ipſa intra muros Parmenſes in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ & ſancti Alexandri martyris exſtruxerat. In primis donat monaſteria duo, unum in ipſa urbe Parmenſi, ſancto Bartholomæo apoſtolo ſacrum: alterum ſancti Thomæ apoſtoli, ſitum non longè ab eadem civitate. Integrum hujuſce rei diploma ex authentico nobis ſuppeditavit domnus Benedictus Baccinus, doctiſſimus Caſinas. *Actum in Parma civitate, regnantibus domnis noſtris HLudovvico & HLutharío imperatoribus anno viceſimo-ſecundo, & ſexto decimo, ſeptimo-decimo kalendas Julias, indictione tertiâdecimâ*. Subſcribunt poſt Cunegundem Lantbertus & Nordbertus epiſcopi, Adalgiſus comes, aliique. Floret ad noſtrum uſque tempus cœnobium ſancti Alexandri ſub regula Benedictina.

ANN. CHR. 836. XL. Legati pro concordia inter Ludovicum & filios.

Poſt natale Domini Aquis celebratum, Ludovicus legatos in Italiam ad Lotharium filium miſit, ſuaſuros, ut ipſe miſſos ad ſe mutuæ concordiæ reconciliandæ causâ dirigeret. Miſſi ab Ludovico Otgarius Moguntiacenſis antiſtes, Marewardus abbas Prumienſis, cum duobus comitibus, Warino & Adalgiſo: qui Lotharium Tieini tum degentem convenerunt. Piiſſimi patris votis aſſentiri viſus eſt Lotharius, miſſo Walâ abbate ad Ludovicum, qui tunc in Theodonis-villa morabatur, ſalvi conductus priùs accepto ſacramento. Rebus cum oratore compoſitis, Ludovicus, uti & Judith auguſta, cum Wala, priuſquam dimitteretur, remiſſis ex animo offenſis, reconciliari voluit, ac per eum Lotharío ſignificavit, eum conſultiſſimè facturum, ſi ad ſe quantocius veniret. Verùm ne id exſequeretur, morbus ex febre interceſſit. Miſſi confeſtim ab optimo parente oratores, qui filium ægrotantem ſolarentur. Ille verò, ubi convaluit, adeò paternis non parùm monitis,

tis, ut etiam Gregorium pontificem, pattis, ut rebatur, cauſæ fautorem, vexare, atque Italiæ eccleſias bonis ſpoliare nullo prætenſo juris colore, inſtiterit, caſque a Sarracenis tum graſſantibus impune diripi ſiverit. Ludovicus hac de re per Gregorium admonitus, legatos ſtatim, Fulconem Fontanellenſem & Adrebaldum Flavinacenſem abbates, ad Lotharium & Gregorium deſtinavit. Fulconi mandatum ut Lotharium officii in Romanam eccleſiam admoneret, quam more majorum tuendam atque augendam receperat. Adrebaldo injunctum, ut Gregorium conveniret, eumque bono animo eſſe juberet; nam quæ a filio aut patrata, aut permiſſa eſſent, ſe minimè conſcio, ſed invito commiſſa: cæterùm daturum operam, ut detrimenta accepta ſarcirentur; quo nuntio Gregorius mirum in modum recreatus, graviſſimi, quo tenebatur, morbi pæne oblitus, legatos & ipſe duos ad Ludovicum miſit, qui & gratias ei agerent, & de rebus a Lothario perperàm geſtis admonerent. Verùm a Lothario interceptis id unum facere licuit, ut epiſtolam hac de re ſcriptam Adrebaldo abbati, ad Ludovicum perferendam, clam traderent. Lothario in contumacia ſic perſiſtenti ultio divina protinus adfuit, immiſsâ initio Septembris peſtilentiâ, quæ præcipuos ejus fautores & amicos e medio ſuſtulit, ut poſtea videbimus. ANN. CHR. 836.

XLI. Concilium Aquiſgranenſe.

Interim Aquiſgrani habitum eſt VERR. idus Februarii concilium, in quo cùm de aliis eccleſiæ utilitatibus actum eſt, tum de rebus a Pippino Aquitaniæ rege ablatis querelæ factæ, quibus ille fecit ſatis. Pro utraque cauſa duæ ſunt concilii partes, quarum prima epiſcopos, alioſque ordines ſpectat; altera tres libros continet Pippino directos cum commonitorio, quod hodie deſideratur. Priot pars capitulis duobus conſtat: quorum unum agit de vita epiſcoporum; ſecundum, quod in duas itidem partes diviſum eſt, primo quidem de doctrina epiſcoporum; dein de vita & doctrina inferiorum ordinum. In hujus poſteriotis partis canone ſecundo ſancitum, „ ut abbates monachorum pervigili ſtudio gregi ſibi commiſſi curam gerant; eiſ„ que tantò diligentius temporalia ſubſidia adminiſtrent, quantò ſciunt exteriùs ni„ hil ipſis contingere licere. Ad hæc, ut divinæ lectionis ſtudio jugiter eos in„ ſorment, ne aut rempotali deſtituti ſubſidio divinum opus explete nequeant, „ aut torpentes otio in laqueum tentationis incidant. Ipſos etiam monachos admo„ nent patres, ne tamquam abſque canonicæ auctoritatis jugo, effrenati per fæ„ cularia negotia diſcurrant, & villicis ac ſæcularibus curis ſe implicent; immo „ neque eccleſiaſticis negotiis, niſi in cauſa neceſſitatis, & quidem cum diœceſani „ epiſcopi permiſſu, interſint; ſtudeantque colere paſtores, in quorum parochia „ conſiſtunt.

„ Canone duodecimo de monaſteriis puellarum, quæ in quibuſdam locis proſti„ bula potiùs eſſe videbantur quàm monaſteria, videlicet propter defectum ſtipen„ diorum, vel certè ob inſoleuriam prælatarum, viſum eſt, ut religioſi viri ad ea „ luſtranda & emendanda mitterentur. Canon tertius-decimus prælatas admonet, „ ut ſubditas exemplis ſuis informent, eiſque neceſſaria ſuppeditent; ideoque ta„ les eligendas eſſe, quas religionis devotio commendet; non illas, quæ necdum „ in diſciplina religionis exerciatæ, nec in ſe ſe normam religionis habentes, ma„ tres religioſarum fieri non poſſunt. Canon inſequens prælatas itidem monet pro„ videre, *ne in ipſis monaſteriis multimodi ſint anguli, vel talia loca, quæ ſint te„ nebroſa, aut viſui occulta*, in quibus Deus pro ſceleribus inibi commiſſis ad „ iracundiam provocetur. Canone quinto-decimo ſtatuitur, ut in omnibus locis „ provideantur congruentia clauſtra & habitacula domorum, in quibus religio „ Deum ſequi volentibus perfici atque augeri poſſit potiùs, quàm vitia nutriri. „ Denique, ut monachi *ſecundùm traditam a beato Benedicto regulam* unaniniter, „ quoad ejus fieri poſſit, *cujuſque religionis regularem vitam* in omnibus ſectentur.

XLII. Areopagitica ſcribit Hilduinus.

Hoc ipſo anno Hilduinus Dionyſianus abbas Areopagitica ſcribere aggreſſus eſt hortatu Ludovici auguſti, cujus hoc de argumento epiſtola Areopagiticis præfixa reperitur. In ea Ludovicus agnoſcit, quantum muneris atque præſidii non modò „ ſibi ac progenitoribus ſuis, ſed etiam totius imperii populis per beatiſſimum „ Dionyſium divina providentia contulerit, per quem rex Dagobertus in vita mortali ſublimatus & poſt mortem pœnis (ſic jam tum ferebat traditio) liberatus „ ſit: Carolus verò, ipſius Ludovici proavus, principatus apicem; Pippinus avus „ ſuperni muneris benedictionem indeptus ſit a Stephano pontifice ad altare, quod „ ante ſepulcrum ejuſdem beatiſſimi Dionyſii, ob recuperatam illic ſanitatem, idem „ pontifex in honorem Dei & apoſtolorum Petri & Pauli erexerat. Addit Ludo„ vicus, Pippinum regem præ humilitate ante limina baſilicæ ſanctorum martyrum „ poſt mortem ſepeliri voluiſſe, *ut titulus ipſius conditorii probat*. Quare Hildui„ num hortatur, ut quæcumque de ſancti Dionyſii actis *ex Græcorum hiſtoriis*, aliiſ„ que pattis monumentis colligere potetit, ea omnia in unum corpus cum ejuſ-

dem

ANN. CHR. 836. » dem paſſione redigat; hiſque omnibus adjungat revelationem prædicto papæ Ste-
» phano in eadem baſilica factam, ſicut ab eo dictata eſt, unà cum hymnis,
» quos de hoc glorioſiſſimo imperatore habebat, & cum officio nocturnali.

Imperialibus juſſis paruit incunctanter Hilduinus humilis, ut ſe ipſe dicit, Chriſti famulus, & domini ſui Dionyſii, ac ſociorum ejus matriculatius; aitque Dionyſium Areopagitam, dimiſſo Athenienſi epiſcopatu, Romam veniſſe; indeque a Clemente Romano pontifice miſſum fuiſſe in Gallias, ubi martyrium conſummaverit: quæ duæ ſunt partes epiſtolæ ad Ludovicum, ac libelli ſubſequentis. Principio fatetur auctor, quòd *notitia ipſius, paucis noſtrorum*, inquit, *cognita, plurimis adhuc manet incognita*; at eam longo ſuperiorum temporum lapſu *per ſupplantationem poſtulationes* inoleviſſe ait, id eſt, ſi bene capio, ex contraria Gregorii epiſcopi Turonenſis, aliorumque idem ſentientium auctoritate. Utramque verò partem multis probare contendit argumentis. Ea tripliciſ ſunt generis. Alia quippe Dionyſium Areopagiten probant, ut ſunt ea, quæ ex actis apoſtolorum profert; ſed ipſum eſſe Dionyſium Pariſiorum primum epiſcopum non probant: alia hujus paſſionem adſtruunt, ut Visbius qualiſcumque auctor; at nequaquam areopagitiſmum: alia denique Dionyſii miſſionem tantùm a ſancto Clemente cum paſſione componunt, ut eſt hymnus Fortunati, & veteres nonnulli codices primæ ſancti Dionyſii paſſionis. Visbii teſtimonio, (*a*) quod apud Morinum videre licet, aliiſque adjungit Hilduinus antiquiſſimos, & nimiâ pæne veruſtate conſumtos miſſales libros, *continentes miſſæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei uſu in hac occidentali plaga eſt habitus, uſquequo temorem, quo nunc utitur, Romanum ſuſceperit*. Moris autem erat in liturgia Gallicana compendio recitare acta apoſtolorum vel martyrum in præfatione, quam tum *conteſtationem* vocabant. In illis porro antiquiſſimis miſſalibus Gallici ritus, duas ejuſmodi miſſas de ſancto Dionyſio, duaſque proinde eo conteſtationes lectas fuiſſe idem Hilduinus aſſerit: ſed an areopagiten Dionyſium noſtrum dixerint, nobis incompertum: tametſi addit idem auctor, eas omnino cum actis paſſionis, ab ſe ad imperatorem miſſis, concordaſſe: at in quo concordaverint, utrùm in areopagitiſmo, in miſſione per ſanctum Clementem, in paſſione, an denique in his omnibus concordaverint, nobis accuratiùs innoteſcere cuperemus. Hæc verò omnia negant ac pernegant critici noſtri temporis, quos nec reſellere, nec probare eſt animus: ne litem, magnis partium ſtudiis hinc inde jam ſatis ſuperque agitatam, denuo excitare videamur.

(a) *Morin. de ſacr. ordin. p. 39.*

Hic unum addere nobis liceat, controverſiam hac de re natam fuiſſe, antequam Areopagitica ſcripſiſſet Hilduinus: nec ipſum proinde duplicis ejus opinionis areopagitiſmi ſcilicet ac miſſionis ſancti Dionyſii a ſancto Clemente, primum auctorem extitiſſe. De miſſione per Clementem res pater, tum ex actis ſynodi Pariſienſis anno octingenteſimo viceſimo-quinto habitæ, tum ex veteri ſancti Dionyſii paſſione; tametſi quidam ejus codices Clementem non habent, teſte Boſqueto; tum ex antiphonali (*a*) Gregoriano Caroli Calvi, in Compendienſi bibliotheca aſſervato, cujus prima de ſancto Dionyſio antiphona pro vigiliis nocturnis ejus miſſionem per ſanctum Clementem præfert; tum denique ex martyrologio Rabani & ex hymno veteri de ſancto Dionyſio, qui ſi Fortunati non eſt, certè Hilduino antiquior eſt. Atqui tamen Fortunato tribuitur in veterrimo codice ſancti Benigni apud Divionem. De areopagitiſmo non ita conſtans eſt traditio in monumentis Hilduino antiquioribus: eam tamen ante Areopagirica ſcripta quorumdam fuiſſe opinionem ipſa Areopagitica probant, in quibus contra ſentientes ab Hilduino refelluntur; quæ forſan fuerit hujus ſcriptionis occaſio.

(a) *V. Analect. to. 1. p. 64.*

Hujus opinionis quædam veluti præjudicia eruuntur, primò ex eo, quòd Stephanus papa ſecundus, allatis e Gallia ſancti Dionyſii reliquiis, Romæ monaſterium ſeu ſcholam Græcorum monachorum inſtituit ob memoriam receptæ in Dionyſiana baſilica ſanitatis: deinde quòd Hadrianus papa vulgatos libros Dionyſii, græcè ſcriptos, Fuldato abbati dono dedit. Ad hæc quòd coſdem Michael imperator orientis miſit Ludovico auguſto, qui ipſos monaſterio ſancti Dionyſii conſignavit: quæ omnia ex eodem præjudicio facta videntur. Hæc dicta ſint ad vindicandam, quatenus licet, Hilduini bonam fidem, qui ſi in ſcribendis Areopagiticis minori delectu uſus eſt, id temporum indiligentiæ & hominis ingenio in his rebus leviter exercitato, non dolo malo tribuendum. Cæterùm ipſum in hiſtoricis tebus, etiam ſui ferè temporis, parum verſatum fuiſſe vel inde manifeſtum eſt, quòd Gallicanum miſſæ ritum *ab annis pluribus*, hoc eſt ab Innocentii primi, Gelaſii, & Gregorii Magni temporibus, de Gallica conſuetudine receſſiſſe putaverit, quem non ante Pippini aut Caroli principatum Romano mutatum fuiſſe conſtat.

XLIII. Walæ abbatis mors & alia.

Dum Lotharius ex febre iterum decumberet, immiſſa quædam cælitus, ut tum creditum, lues præcipuos ejus amicos & aſſeclas afflavit, ex qua multi interiere

a ka-

a kalendis Septembris, id eſt a quarto-decimo die Auguſti, ex quo kalendæ Septembris pronuntiari incipiunt, *uſque ad miſſam* ſen feſtum *ſancti Martini*. In his extinctis ſunt Jeſſe olim Ambianenſis epiſcopus, ante ſex annos exauctoratus in conventu Noviomagenſi; Hellas Tricaſſinus, Wala Corbeienſis abbas, Matfridus, Hugo, Lambertus, aliique comites. Per ignota etiam capita latè evagata eſt morbi vis: quo audito, Ludovicus adeò ex inimicorum morte lætatus non eſt, ut etiam tunſo pectore, lacrymiſque fuſis Deum illis propitium fieri cum ingenti gemitu & animo precatus ſit. Ex inimicorum ejus numero excipiendus eſt Wala, qui, licèt Lothario addictus, Ludovici tamen partes pro modulo ac rerum inſtantium difficultate juvit. Neque verò hunc lues, quâ cæteri abſumti dicuntur, ſed febris corripuit, dum in Bobienſi monaſterio reſideret, quam ſibi letalem fore cæleſti oraculo præſciverat, ut quodam ſancto narrante epiſcopo Paſchaſius accepit: nam antequam dies obitus ejus inſtaret, non ſolùm ſomni, ſed & ſecundò per viſum vocatus, quaſi legationem ſuam expleturus, invitatuſque eſt in conſpectum æterni Regis, pro laboribus gloriam accepturus. Hinc alacrior in ſpe deinceps vixit, & ſecurior febre non diu laboravit, magis ſollicitus & anxius pro Lothario auguſto, qui & ipſe febribus vexabatur, ne fortè quod patri, ſe procurante, promiſerat, non exſequeretur. Mortuus eſt itaque Wala; ſepultuſque ad latus baſilicæ Bobienſis, in qua beatus Columbanus requieſcit: ut pariter una domus, unaque ſepultura contineret, quos una religio, & conſimilis ferè tentatio æquavit: ſiquidem ille Brunichildis, hic Judithæ auguſtæ causâ varia exſilia paſſus eſt, teſte Paſchaſio, qui ait Walæ non minus quàm Columbano debere Bobienſe monaſterium. Neque enim minus videri illud defendiſſe ab hoſtibus, communique clade cæterorum, *& religioſiſſimè vexiſſe ſub ſancta regula, & augmentaſſe ſtudioſiſſimè, in ipſa eademque profeſſione quàm primum illud inchoaſſe*. Diem ejus mortis ac ſepulturæ ignotabat Paſchaſius, cùm epitaphium ejus ſcriberet: Walæ obitus pridiæ Idus Septembris conſignatur in veteri indice Corbeienſium abbarum, & in Chronographo Corbeienſi: at fortè præferendus liber paſſuum dictus, utpote antiquior, ſæculo nono aut inſequente ſcriptus, in quo hæc leguntur: *Pridie kalendas Septembris obiit Vvala abbas. De Buſco debet fieri ejus memoria*, id eſt menſa lautior procurari de Buſco (*), quæ præpoſitura eſt exemtionis Corbeienſis prope oppidum Montis-Deſiderii. Annus ejus obitûs certus eſt, tum ex annalibus Bertinianis, tum ex additamento ad annales Thegani, de quo inferiùs, tum denique ex Aſtronomo in vita Ludovici Pii, ad cujus marginem in editis reponendus eſt annus octingenteſimus tricesimus-ſextus, ubi de Walæ aliorumque obitu agitur. Imminente ejus obitu Hirmengardis imperatrix, Lotharii conjux, nuntios miſit per diverſa Italiæ loca, *ut ſinguli beati viri animam precibus Domino commendarent*, in primis *ad monaſterium ſuum valde egregium*, nempe ſanctæ Juliæ, de quo paulo ante egimus, ſitum intra muros Brixiæ civitatis, diſtans a Ticino, ubi tum cum Lothario manebat, quadraginta ferè millibus, *in quo ſanctimonialium multitudo Domino famulabatur*: ex eiſque didicit, Walæ felicem exceſſum ac receptum in cælos duabus piiſſimis virginibus conſpicuum fuiſſe, ac duobus ab angelis revelatum. Ejus nomen, nedum ſepulcrum, nunc prorſus ignotum apud Bobienſes.

(*) Bus.

Res a Wala geſtas oratorio ſtilo duobus libris proſecutus eſt Paſchaſius-Radbertus, ejus monachus ac familiaris, eoſque libros *Epitaphii* titulo inſcripſit, cum ad modum, quo Urſus Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus Baſilii Magni epitaphium appellat orationem illam funebrem, quam de eo ſcripſit Gregorius Nazianzenus. Dialogi more ſub fictis nominibus hos libros compoſuit Paſchaſius, qui ubique Walam Arſenium, Ludovicum imperatorem Juſtinianum, Judith auguſtam Juſtinam, Lotharium Honorium, Ludovicum fratrem Gratianum, Pippinum Melanium, Bernardum camerarium Naſonem, item Ammiſſarium ab admiſſario equo appellat: Dialogi interlocutores ſunt Paſchaſius ipſe, Adeodatus, Severus, Chremes, Allabigus, omnes monachi Corbeienſes. Ex his Severus non alius fuiſſe videtur ab Odilmanno-Severo, cui Paſchaſius commentaria in threnos nuncupavit. Primum ex his libris ſcripſit auctor ſuperſtite Ludovico auguſto; ſecundum poſt abdicatum a ſe regimen Corbeienſis monaſterii, id eſt poſt medium ſæculum nonum. Ideò verò fictis nominibus uſus eſt, ne ſinguios proprio nomine appellando, partium fautores exaſperaturus eſſet.

ANN. CHR. 836.

XLIV. Epiſdem Apologia.

In ſecundo libro ferè totus eſt Paſchaſius in vindicanda Walæ per has turbas innocentia, quam tribus maximè capitibus adverſarii impetebant. Primum, quòd monachus civilibus rei publicæ negotiis ſe implicaſſet. Alterum, quòd Ludovico auguſto fulſſet auctor repudiandæ in primis illis motibus Judithæ auguſtæ. Tertium, quòd exauctorationis ipſius Ludovici particeps fuiſſet. Ad primam crimina-

ANN. CHR. 836.

tionem respondet Paschasius, Walam ejus fuisse dignitatis & auctoritatis in palatio, ut, cùm ante monachatum inter primores palatii fuisset, jam monachus hanc dignitatem retinere vel invitus, jubente imperatore, coactus sit, Lotharii pædagogus ab ipso primùm, dein *consiliarius totius imperii* constitutus. Secundæ objectioni facit satis, quòd non aliter, nisi repulsâ Judith augustâ, Ludovico vitam servare licuisset. Ad tertiam probat, Walam exauctorationi Ludoviei semper restitisse: ac demum, ubi nihil se proficere intellexit, a factiosis recessisse, ac secessisse in monasterium Bobiense. At cur non potiùs in quoddam aliud cœnobium, ait Cointius, imperii Ludovici augusti? aut cur in Alsatiam vocatus, non ad castra ipsius Ludovici, sed Lotharii accessit? Nempe quia a Judith augusta non semel exagitato, quam ad removendam infamiæ suspicionem a Ludovico separandam duxerat, in partibus Ludovici augusti rutò esse non licebat. Denique, præter hanc causam, ad Lotharii castra potiùs accessit, quòd sub gravi interminatione illuc vocatus asset a Gregorio papa, qui in Lotharianis castris versabatur.

Heddo & Isaac abbates Corbeienses.

Heddo abbas in regimine cœnobii Corbeiensis Walæ suffectus est, an vivente Walâ incertum: tametsi quòd Wala Fuldâ Corbeiam revocatus privatam hic vitam duxit ab anno ejus sæculi tricesimo-tertio, id fortè eligendo in ejus locum Heddoni occasionem dedit, aut saltem secessus Walæ in monasterium Bobiense. Ex his duobus priùs illud facilè admitteremus, si nobis constaret, quod in vulgaris indicibus legitur, Heddonem jam abbatem translationi sanctæ Balthildis ante triennium interfuisse. Nullâ re memorabilis est Heddonis præfectura, quæ brevis admodum fuit, desitque anno sequenti, quo ejus obitus contigit VIII. kalendas Julii, ipso die natalis sancti Johannis Baptistæ: quo die liber pastuum præcipit fratribus pastum pro eo procurari de Brachio monasterio & de villa Bolonis-curte (*). Brachium (*), optimum aliàs prædium monasterii Corbeiensis, & præpositurâ insigne, situm prope Morolium (*) oppidum agri Ambianensis, jam dudum venit in alienas manus. Heddoni subrogatus est Isaac abbas, cujus prælatura paullo diuturnior, sed acta haud minùs obscura. Ejus successor Paschasius Radbertus superiorum abbatum sanctitatem & gloriam factis æquavit, at scriptis superavit. Hunc esse prædicti Walæ epitaphii seu elogii auctorem negavit Carolus Cointius, nullo alio ductus argumento, quàm quòd liberiùs de Ludovici augusti dejectione locutus fuisse, & Walam ab hoc crimine studiosiùs purgasse ipsi visus est. At cùm nemo hactenus huic opinationi accesserit; Paschasio asserere non dubitamus hoc opus, quod Paschasii præcipui interlocutoris & actoris nomen, stilus, atque ætas eidem auctori tribuendum esse persuadent: quod in ipsius Paschasii elogio pluribus a me demonstratum est, conferendo hoc opus cum Paschasii genuinis operibus.

(*) *Bonsecourt.*
(*) *Brach.*
(*) *Morcuil.*

XLV. S. Castoris translatio.

(a) *Caesar. bibl. to. 2. p. 391.*

Walæ obitus anno Ludovici augusti vicesimo-tertio consignatur in appendice duorum annorum ad historiam Thegani chorepiscopi Trevirensis, a Lambecio (a) „ edita, in qua domnus imperator Wormatiæ conventum eodem anno habuisse di„ citur, eòque venire jussus medio mense Septembri Lotharius, quem excusarunt „ legati ab eo missi, nuntiantes eum febre iterum valde laborare, nec venire „ potuisse. Eodem anno, ut eadem appendix habet, Hetti beatus Trevirensis archiepiscopus divino admonitu sancti Castoris corpus asportavit de loco, in quo requiescebat, Caradona vocato, in castrum Confluentes, situm, ubi Mosella in Rhenum influit; posuitque in monasterio, quod ipse ibidem a fundamento struxerat, ex præcepto sancti Materni, tertii quondam episcopi Trevirensis. Eò allatum est sacrum corpus in festivitate sancti Martini, exceptumque cum summo honore; tum postridie, die dominicâ, illam ecclesiam idem archiepiscopus consecravit in honorem sancti Castoris, aliorumque sanctorum confessorum, in eaque sacrum ejusdem sancti corpus honorificè collocavit. Monachi an canonici ibidem instituti fuerint, nemo veterum disertè prodidit. Faviisse monachis videtur Hetti archiepiscopus, & ipse quondam monachus, potiùs quàm canonicis sæcularibus, qui locum ab omni retro hominum memoria occupant. Octavo post ecclesiæ consecrationem die dominico, hoc est quarto-decimo, legendum tertio-decimo, kalendas Decembris, istuc accessit Ludovicus imperator cum conjuge ac liberis, post missarum solemnia: ubi maxima dona in auro & argento obtulit, mansitque ibidem duos integros dies & totidem noctes, eâ, quâ par erat, reverentiâ ab archiepiscopo honoratus; quo facto, Aquisgranum reversus, ibidem hiberna transegit. In hac sancti Castoris æde anno ejus sæculi sexagesimo habitus est conventus, cujus acta edita sunt a Sirmundo.

XLVI. Monachorum restitutio a. pud S. Aprum.

Dum in Belgica prima versamur, agendum hoc loco est de restitutione monachorum in cœnobio sancti Apri, posito extra muros Tulli-Leucorum, cui civitati Frotharius episcopus tunc præerat, jam non semel a nobis laudatus. Is educatus

tus inter monachos Gorzienſes, recolenſque, quòd (*a*) *in cellula ſuburbii* ſui, ANN. CHR. 816.
» quæ meritis & ſepulturâ beati Apri effulget, monachos quondam regularibus
» diſciplinis efflоruiſſe vidiſſet; ſed hujuſmodi exercitia ob inertiam quorumdam re- (*a*) *Diplom. p.*
» ctorum, & dimiuutionem rerum temporalium paullatim defeciſſent; eamdem reli- 324.
» gionem ibidem reſtituere cupiens, rem ad Ludovicum cæſarem-auguſtum retulit,
» & eum ejus auctoritate & conſilio prædictum locum ad priſtinos uſus revoca-
» vit, *monachos illic ſacræ religionis conſtituent*, qui negotiis ſpiritalibus vaca-
» rent, & pro utilitate regni, totiuſque ſanctæ eccleſiæ ſtatu divinam inceſſanter
» elementiam exorarent. Verùm, ne eamdem regularem diſciplinam ob inopiam
terrenarum rerum, ut olim, tepeſcere ac deficere contingeret; eaſdem villas ac
poſſeſſiones, quæ monachorum quondam uſibus deſervierant, in eorum uſus reſti-
tuit, id eſt vicum ſancti Apri, eum manſo ſancti Maximini & ſorte ejus, quod an-
te fores monaſterii conſiſtit, ubi parœcialis eſt eccleſia ſub titulo ſancti Maximini;
ad hæc præter multa alia, *manſum in Saponariis*, quæ villa erat duabus leucis ab
urbe Tullo diſtans, ubi habitus conventus *ad Saponarias*; & farinarium *in Naſio*,
celebri quondam oppido ſeu caſtro Leucorum, in tabula Theodoſiana & apud
Ptolemæum & Atticum memorato, quod Hadrianus Valeſius putat eſſe Nanſia-
cum-majus (*) non longè a fluvio Orna, qui locus per Lingonas & Andelaum (*) Grand-
(*) Tullum petentibus occurrit. Alii rectiùs malunt eſſe vicum hodiernum, vul- Nonſoy.
gò *Nay*, poſitum in comitatu Liniacenſi (*); ubi veteris caſtri rudera, truncæ (*) Andelo.
ſtatuæ, ſepulcra & numiſmata bodie quoque effodiuntur. Certè Nanſiacum-majus, (*) de Ligny.
quod Valeſius vocat, non Naſium, ſed Nanſidem olim dictum fuiſſe probat inſtrumen-
tum quoddam Almarici viri nobilis, *actum in villa Nanſide* IV. *kalendas Octobris*,
anno octavo Ludovici regis, quod aliàs referemus. Denique ſtatuit Frotharius, ut
» ex eunctis villis reliquis beati Apri, quæ ſcilicet in beneficium conceſſæ erant,
» medietas decimæ frugum vel animalium ad portam monaſterii detur: cætera ad
» ſarta-tecta conſervantur. In horum omnium memoriam & repenſationem idem Fro-
» tharius convivium ſibi quotannis in feſtivitate ſancti Apri exhiberi præcipit, nec-
» non *equum pretii ſolidorum triginta*, aut pro equo triginta ſolidos dari, clypeum
» quoque & lanceam, ſed & coria duo, totidemque cilicia; denique *tempore mi-*
» *tiæ angariam* ſeu plauſtrum boum ad onera deferenda, ita ut, ſi boves e mi- (*b*) *Supra n.*
» litia reduci potuiſſent, monaſterio reſtituerentur. Conſimilia exegit (*b*) Aldri- 120.
cus Senonenſis antiſtes a monachis, quos apud Vallilias inſtituit. Prædictas verò
» donationes a ſucceſſoribus ſuis minui vetat, quin potiùs augeri cupit. Denique
» liberam facultatem tribuit eligendi abbatis, cum eo, ut hoc monaſterium, *ſal-*
» *vâ libertate monaſticæ religionis*, urbi ſeu ſedi Leucorum ſemper ſubjectum
» maneat, cauſâ ejus regi commiſſâ, ſi vel prædictæ urbis antiſtes quidquam ex
» his rebus ſubtraxerit, vel abbas adversùs hanc ſubjectionem aliquid moliri
» tentaverit. Notis chronicis deſtitutum eſt authenticum ejus rei inſtrumentum, cui
poſt Frotharium epiſcopum ſubſcribit Leutmundus primicerius, tum alii presbyte-
ri ac diaconi Tullenſis eccleſiæ, in his *Arengaudus presbyter & bibliothecarius*:
qui ferè omnes aliis ejuſdem Frotharii litteris itidem ſubſcribunt, editis ad finien-
dos limites parœcialis eccleſiæ ſancti Maximini, ad portam Monaſterii poſitæ, de
quibus tum controverſia erat inter monachos & ſancti Johannis eccleſiam. *Actum*
Tullo in plenaria ſynodo ſub die iduum Octobrium, anno ab incarnatione Domini
octingentesimo tricesimo-octavo, indictione primâ, imperante HLudovvico ſereniſſimo
auguſto anno vicesimo-quinto. In his litteris mentionem facit Frotharius de teſta-
tutis ab ſe monachis in cœnobio ſancti Apri: quæ proinde reſtitutio ſeriùs hoc
anno fieri haud potuit. Monachi eò ſortè accerſiti e vicino cœnobio Gorzienſi,
in quo, ut diximus, Frotharius ſe adoleviſſe (*c*) teſtatur. (*c*) *Frothar.*
ep. 10.

De reſtitutione ſancto Apro facienda cujuſdam villæ, quam Pippinus eidem olim
donaverat, exſtat ejuſdem Frotharii epiſtola, ordine quarta-decima, inſcripta *Ex-*
cellentiſſimo atque ſummo honore digniſſimo Hildaino, a Deo electo patri & magiſtro:
qui titulus eſt etiam aliarum (*d*) ad eumdem Hilduinum abbatem, epiſtolarum (*d*) *id. epiſt.* 2.
ejuſdem Frotharii: ad quem habetur epiſtola Wichardi abbatis, gratias eidem agen- & 12.
tis ob reliquias ſancti Apri, cum ejus actis ad ſe miſſas: ex quibus etiam alias
mittit Frotharius (*e*) *Hugoni famulo Chriſti devotiſſimo*, cujus celſitudinem, cel- (*e*) *id. ep.* 22.
ſamque progeniem cùm laudat, non aliud quàm Hugonem abbatem, Caroli Ma-
gni filium ac Ludovici Pii fratrem, intelligit, quem Frotharius illis in partibus re-
manere cupiebat, utl his verbis teſtatur. *Putabamus ſiquidem hactenus, atque de-*
ſiderabamus, ut de tam pia, celſaque progenie duæ ſaltem lucernæ nobis remanerent,
quarum ſplendore & meritis nos, & vicinos noſtros inluminare, atque inmeliorare gau-
deremus: quod de Drogone Mettenſi epiſcopo, Hugonis abbatis fratre, interpre-
tor, ac de Hugone ipſo, cui Ludovicus auguſtus quamdam apud Leucos abbatiam

ANN. CHR. 856.

deſtinaverit. Cui monaſterio præfectus fuerit Wicardus abbas mox laudatus, haud liquet. Idem eſt ille, cui Frotharius undeviceſimam epiſtolam inſcribit, *Wigbardo merito & ſanctitate venerabili abbati, & univerſæ congregationi*, a quo petit, ut ejus adminiculo *tria carra vini de Bonna* ſibi faceret perduci *ad palatium Aquis*. Ex quo intelligitur, Wichardi monaſterium non longè a Bonna oppido abfuiſſe.

XLVII. Aldrici archiepiſcopi Senonum extrema facta & obitus.

Obierunt hoc anno, præter jam dictos, Aldricus archiepiſcopus Senonum, Hetto quondam Baſileenſis antiſtes, Hauto abbas Strabulenſis ſimul & Derveuſis, atque Imma Eginhardi abbatis conjux, de quibus ſingillatim agendum. Aldrici obitum ad quatuor annos diſtuleram in notis ad libellum de ejus vita: at, perpenſis veteſti auctoris & Caroli Coïntii momentis, hoc anno conſignandus potius viſus eſt; nam vetus auctor eum anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo-quinto natum eſſe dicit, ac deceſſiſſe anno ætatis ſexageſimo-primo; adeòque hoc Chriſti anno triceſimo-ſexto, & quidem VI. Idus Octobris. Hunc calculum Coïntius ex Lupi epiſtolis confirmat, qui ex academia Fuldenſi regreſſus, ſibi nihil admodum triſte accidiſſe

(a) *Lup. epiſt. 41.*

» (*a*) comperit, præter domini ac nutritoris ſui Aldrici, quantum ad ſe attinet, » plenum infortunii obitum. Idem verò anno ſequenti in præſentiam imperatoris » adductus eſt, & ab eo atque a regina benignè omnino exceptus; paullo poſt, » *hoc eſt decimo kalendas Octobris, indictione primâ* ad palatium, reginâ evocante, acceſſit. Hæc prima indictio, ſi a kalendis ſeptembris repetatur, anno ſequenti; ſi a Januario, anno DCCCXXXVIII. reſpondet; ſicque differendus eſſet Aldrici obitus in annum præcedentem, ſcilicet DCCCXXXVII. Hæc de chronologia.

Ad ſuprema Aldrici facta quod attinet, non multò ante ſuum ipſius obitum eccleſiam ſancti Florentini in caſtro engnomini ad Armentionem fluvium dedicavit: quod quo pacto acciderit, ex veteri codice paucis accipe. Sorores duæ genere nobiles, Godelina & Lemiſſa, una Perticenſis, altera Carnutenſis comitiſſæ, peregrinationem Romam ad limina beatorum Apoſtolorum aggreſſæ, ad Florentinum caſtrum venerunt, cui tunc vir nobilis, earum affinis, totique regioni dominabatur; ibique honorificè ab eo exceptæ, de ampliſicanda, quæ parvula illic erat, beatæ Mariæ virginis eccleſia conſilium inierunt. Sumtibus itaque ad conſtruendam quantocius eccleſiam ſuppeditatis, Romam petunt. Votis Deo ſanctiſque Apoſtolis redditis, inde iter reflectentes, tandem ad caſtrum, quod antiquis Biſmodus, vulgò

V. Sur. 4. parte 2. pag. 493. & ſeq.

Bremur vocatur, hoſpitandi gratiâ divertunt: ubi, audito corpus ſancti Florentini martyris ibidem ſepultum eſſe, ejus caput non ægrè a domino loci impetrarunt: quod unà cum brachio ſancti Hippolyti, ex Urbe ab ſe allato, ad Florentinum caſtrum deportarunt. Cùm verò abſolutam ibidem, quam deſignaverant, eccleſiam Inveniſſent; dominum Aldricum, multæ religionis Senonenſem archiepiſcopum, invitarunt ad eam dedicandam. Feelt Ille perhumanè quod rogatus erat, eamque in honorem beatiſſimæ Mariæ virginis, & ſanctorum martyrum Florentini, Aphrodii atque Hilarini conſecravit, atque inibi prædictas reliquias recondidit, quarum tranſlatio pridie nonas Julii facta dicitur. Incidebat hoc anno dominica dies in nonas Mail, quo die facta dedicatio eſt ejus baſilicæ, in monaſterium poſtea converſæ, quòd Theobaldus comes (*b*) rogatu Odonis abbatis ſancti Germani abbatiæ Autiſiodorenſi donavit. Porro duæ illæ comitiſſæ ibidem mortuæ dicuntur, ac ſepultæ ante altare beatæ Mariæ virginis. Tum verò ſanctus Aldricus, memor illius beati Martini ſententiæ, aſſereutis, ſibi majorem ſuiſſe virrutem ante epiſcopatum, quàm in epiſcopatu; metuens ne ſæcularium negotiorum turbis religionis ſuæ meritum imminueretur, paſtoralis ſollicitudinis curam abjicere decrevit, & ad priſtinæ cootemplarionis quietem ac portum reverti. Verùm letali morbo præoccupatus, quem ſibi ſupremum ſore intellexit; quod unum ſibi reliquum erat, corpus ſuum ad cœnobium Ferrarienſe defegri præcepit, ibique in ſtillicidio eccleſiæ humari: quod pro ejus voto factum eſt; quippe vir ſanctus ſtatim poſt obitum Ferrariis in ſtillicidio juxta oratorium beati Andreæ in lapideo tumulo, quem ſibi vivus paraverat, honorificè ſepultus eſt, dum ſacrum ejus corpus, miraculis ad ejus tumulum factis, in interiorem ſancti Petri baſilicam illatum eſt, & in exedra ſublimiori collocatum, ut tradit anonymus vitæ ſcriptor non ſpernendæ auctoritatis. Certè quod hic auctor aſſerit de ejus deſiderio epiſcopatum deſerendi,

(*b*) *Lab. bi. bliath. to. 1. p. 573.*

(*c*) *Lup. epiſt. 29.*

arreſtantem habet Lupum ejus loci tunc monachum, qui in epiſtola (*c*) ad Guenilo» nem ſeu Weuilonem Aldriei ſucceſſorem ait, beatæ memoriæ Aldricum eccleſiæ » Senonicæ pontificem, Ferrarias propoſuiſſe regredi, epiſcopali curâ omiſsâ, » quando hanc vitam feliciore mutavit. Ejus miracula lege ſis apud eumdem anonymum, quorum unum eſt in quendam virum conſularem, Mauricium nomine, cujus inſtinctu ſatellites indebitis exactionibus Ferrarienſes vexabant, adeò ut hi

(*) *Ville-neuve.*

monaſterium ſuum deſerére, & eum ſancti Aldriei corpore, cæteraque ſupellectile ad Villarenſe-monaſterium (*) confugere coacti fuerint, quæ modò cella eſt Floria-

riacenſis abbatiæ prope Montem-Argiſi (*). Tum verò conſul nocturna in viſione ab Aldrico graviter inctepitus, iſtuc acceſſit, ſibique indulgeri ſuppliciter popoſcit, debitam Ferrarienſibus reverentiam exhibere de cætero paratus. Voto ab omnibus ptobato & collaudato, Ferrarienſes ad propria regreſſi ſunt. Huc ſpectat quod ſcribit Lupus in epiſtola (a) ad Carolum Calvum. *Serio*, inquit, *confirmant ſenes noſtri, experimenta ſe proprio comperiſſe, idque ſibi pueris a ſenibus eſſe traditum, quòd quicumque monaſterta noſtro inſigne aliquod intulerit damnum, niſi citò reſipuerit, magnum incurrerit incommodum, aut ſanitatis & vitæ pertulerit diſpendium.* Aldricus ſanctus prædicatur ab Odoranno & Clario ante annos ſexcentos, coliturque in eccleſia Senonenſi die ſextâ Junii, quæ dies ordinationis ejus videtur eſſe; at decimâ Octobris in monaſterio Ferrarienſi, ubi ſacræ ejus reliquiæ a furentibus Calviniſtis, præter pauculas, diſſipatæ ſunt, pretioſâ thecâ expilatâ, quam Ludovicus a Blanca-forti, abbas Ferrarienſis, ſub finem ſæculi quinti-decimi, expenſis ad hoc opus argenteorum nummorum quadraginta millibus, fabricari curaverat.

ANN. CHR. 836.

(*) *Montargis.*

(a) *id. epiſt.* 53.

Paullo poſt Aldrici obitum ex Fuldenſi academia revertit Lupus monachus Ferrarienſis, quò ab Aldrico metropolitano (b) ſuo miſſus ante ſeptennium fuerat. Hic natus, ut videtur, in provincia, & fortè in ipſa parochia Senonenſi; a teneris traditus eſt Ferrarienſi monaſterio, eductuſque ab Aldrico tum abbate, quem dominum (c) ac nutritorem ſuum vocat. Parentes haud dubiè nobiles habuit, pro quibus preces ab Alcuino (d) monacho poſtulat. Adalgus (e) ei germanus frater, Heriboldus (f) Autiſiodori epiſcopus affinis, & fortaſſe frater; conſanguineus Odacer abbas (g) Cormaricenſis; Ebrardus (h) monachus propinquus, uti & Marcwardus (i) Prumienſis abbas, atque Remigius (k) alter a S. Germani apud Autiſiodorum monacho; denique filius (l) Guagonis ejus nepos. Amor litterarum ab ipſo (m) ſerè initio pueritiæ ipſi innatus fuit; &, niſi interceſſiſſet inopia præceptorum, & ſongo jam ſitu collapſa priorum ſtudia pæne interiiſſent; ſuæ ipſius aviditati ſatisfacere potuiſſet. Olim quidem, nec ita pridem, per famoſiſſimum imperatorem Carolum, cui litteræ, ut ille ait, tantum deferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari, aliquantum extulerant caput, utpote ab eo honorata, & maximi habita. Nunc verò, inquit, oneri ſunt, qui aliquid diſcere affectant; &, velut in edito ſitos loco, ſtudioſos quoſque imperiti vulgo adſpectantes, ſi quid in eis culpæ deprehenderint, id non huic vitio, ſed qualitati diſciplinarum aſſignant. Lupo nihilò minùs, propter ſeipſam appetenda viſa eſt ſapientia, eique indagandæ *a ſancto metropolitano epiſcopo Aldrico* adhibitus, doctorem grammaticæ ſortitus eſt, præceptaque ab eo artis accepit. Nondum tamen archiepiſcopus erat Aldricus, ſed tantùm abbas, cùm grammaticæ præceptorem Lupo aſſignavit.

XLVIII. Lupi Servati primordia.

(b) *Lup. epiſt.* 1.
(c) *id. ep.* 41.
(d) *id. ep.* 20.
(e) *id. ep.* 34.
(f) *id. ep.* 6.
(g) *id. ep.* 37.
(h) *id. ep.* 35.
(i) *id. ep.* 91.
(k) *ibid.*
(l) *ibid.*
(m) *id. ep.* 1.

Ab eodem jam epiſcopo Fuldam ad venerabilem (n) Rabanum directus fuit, *utì ab eo ingreſſum caperet divinarum ſcripturarum*. Cùm Fuldæ verſaretur, lecto Eginhardi libro de vita Caroli Magni, adeò ejus ſcriptionis elegantiâ captus eſt, ut auctoris amicitiam & familiaritatem ambierit, expetieritque, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, quæ prima ordine eſt inter Lupinas, ab ipſo ſibi commodari petens quoſdam libros Ciceronis de rhetorica & de oratore. Reverſus (o) in patriam hoc anno, ſoſpes quidem, ſed funeſto domini ac nutritoris ſui Aldrici obitu perculſus, Immoni epiſcopo Noviomenſi reſcripſit, ſe principem operam lectioni dediſſe in Fuldenſi academia, & ad oblivionis remedium & eruditionis augumentum libros pauculos paraviſſe; nec Germanicæ linguæ captum amore, ut ineptiſſimè quidam jactaverant, ſarcinam ſubiiſſe tanti, tamque diuturni laboris. Immoni verò monenti ut *ſtudio humilitatis divinis auctoritatibus* invigilaret; reſponder, ſe haſtenus id agere, ut quod Deus ipſum fecit, quodque ſuis beneficiis donavit, totum ejus gratiæ aſſigner; & ut ea in ſe conſervans amplificet, ſummiſſis precibus flagitare. Alcuinum Moguntini, ut videtur, cœnobii monachum, in Fuldenſi academia ſocium habuit, teſtante ipſius ad eum (p) epiſtolâ, in qua ei gratias agit ob pronum ejus in ſe affectum; aitque, ſe ex infirmitate convaluiſſe, quæ a transrhenanis partibus regreſſo contigerat, tantamque orationum peperiſſe copiam, ut opinaretur eum caſum divino ſibi beneficio procuratum. Jam verò, favente Dei clementiâ, ſe firmiſſimâ frui quiete, otiumque pergratum impendere conducibili lectionis negotio; ac nullos ſe jam itus moliri, ac reditus.

(n) *id ep.* 2.

(o) *Id ep.* 4.

(p) *Id. ep.* 10.

XLIX. Eginhardum de morte uxoris conſolatur.

Antequam Fuldâ diſcederet Lupus, e vivis exceſſit Imma, conjux olim Eginhardi abbatis, ſed ab aliquot annis continentiæ ſtudio ac profeſſione ſoror Mærentis amici animum precibus primùm, dein litteris molliter tentavit Lupus, optans coram adeſſe, ut ejus mæſtitiam vel ſuâ compaſſione levaret, vel, concepto ſen-

ſu

ANN. CHR. 836.

ſu ex divinis eloquiis, aſſiduo ſermone leniret. Deinde, ubi ex prolixo Eginhardi reſcripto juſti doloris cauſas cognovit, validioribus fomentis dolorem mitigare aggreſſus eſt. Duæ ejus cauſæ potiſſimæ erant: una, quòd Eginhardi vota & ſpes, quam in ſanctorum martyrum Petri & Marcellini interceſſione locaverat, ipſum velut irrita feſelliſſent. Altera, quòd ex morte cariſſimæ contubernalis, eum onus domeſticarum, divinarumque rerum, quod illius memorabilis feminæ fida ſocietas leve fecerat, ejus ex toto impoſitum ac relictum cervicibus obrueret. Utrique remedium adhibere conatur Lupus: qui in fine epiſtolæ eidem gratias agit ob libellum de adoranda cruce, quem Eginhardus Lupi nomini dedicaverat: tanta erat magni viri de juniori monacho exiſtimatio: additque ſe medio menſe Maio Fuldâ recedere decreviſſe, ut in patriam rediret, venturumque ad ipſum Eginhardum, tum ut ſanctos martyres veneraretur, tum ut libros commodatos eidem reſtitueret, frueretur que aliquandiu ſuaviſſimo ejus alloquio, & gratiſſimo exemplo informaretur. Poſtea tamen reditum diſtulit (*a*) ad nonas Junii propter abſentiam Marcwardi abbatis ac propinqui ſui, per quem ipſius reverſio adminiſtranda erat. Acceſſit interceſſio Rabani abbatis, qui regreſſus a palatio, Lupi redirum ad nonas Junii, quando ſollemnitas ſancti Bonifacii celebranda erat, differri voluit.

(*a*) *id. ep. 5.*

L. Marcwardi abbatis legatio.

Tunc verò Marcwardus abbas in Italiam ad Lotharium a Ludovico auguſto cum aliis miſſus fuerat ad concordiam reſarciendam. Poſt ſuam reverſionem Marcwardus Lupo rediturο equos ſuppeditavit. Is Eginhardum obiter in ejus monaſterio inviſit: dein ab amicis ad imperatorem adductus, atque ab eodem & a Judith auguſta benignè exceptus, demum in patriam remeavit. Ejus rei meminit in epiſtola ſexta ad Reginbertum, anno inſequente ſcripta, cujus hæc verba ſunt: *Superiore anno, annuentibus amicis, in præſentiam imperatoris adductus ſum, & ab eo atque regina benignè omnino exceptus; & nunc, hoc eſt decimo kalendas Octobris, indictione primâ* (*), *ad palatium, regiuâ quâm plurimùm valet evocante, promotus; multique exiſtimant fore, ut ſubitò mihi gradus aliquis conferatur: quod ſi divinâ exuberante gratiâ evenerit, non dubitet te illico accerſendum, ut una permiſſu imperatoris degentes, communium ſtudiorum exercitatione jucundiſſimâ perfruamur.* Sic nobilis adoleſcentis animo adhuc ſæculares dignitates lenocinabantur. *Sin autem ſpes noſtra*, inquit, *eventus eluſerit, reſcribe, an velit me per amicos curare, ut ab imperatore locus tibi quidem reddatur in monaſterio tuo; apud me autem findendi gratia, quatenus uterque noſtrùm voluerit, conferatur.* Hæc epiſtola ſcripta eſt nomine Lupi & Adalgi germani ad Reginbertum monachum, adverſam fortunam paſſum, & pulſum extra monaſterium, cui hilarioris fortunæ faciem aperiri gratulatur. Interim eum hortatur ad ſtudium divinæ ſcripturæ, *cujus & uſus frequens & cognitio ſalutaris*. Plura nobis haud ſuppetunt de hoc Reginberto monacho, ad quem ſeptima Lupi epiſtola itidem ſcripta eſt. Sanè alium eſſe non dubitem a Reginberto magiſtro, quem Alcuinus (*b*) in quodam epigrammate laudat.

(*) a kal. Septemb. inchoata.

Reginbertus monachus

(*b*) *Alcuin. ep. 264.*

LI. Servatus Lupus ab ſe diſtus.

Sunt qui exiſtimant, Servatum Lupum, qui librum de tribus quæſtionibus ſcripſit, diſtinguendum eſſe a Lupo noſtro, de quo mox egimus. Verùm unum & eumdem eſſe ſtili ac temporis, non tantùm nominis convenientia ſuadet, probatque Sirmundus ex ipſius Lupi ad Nicolaum papam epiſtola, Wenilonis, ut apparet, Senonenſis epiſcopi nomine ſcripta de Herimanno Nivernenſi, cujus epiſtolæ hic titulus & initium in Floriacenſi codice ſic habet: *Scriptum Servati-Lupi ad papam Nicolaum. Suggerimus manſuetiſſimæ paternitati veſtræ*, &c. Ex quo intelligitur, Servato huic prænomen fuiſſe, nec Lupum-Servatum, ut cum Sigeberto & Trithemio nonnulli recentiores vocant, ſed Servatum-Lupum, quod vereres libri, auctoreſque docent, dici oportere. Cur verò Servati prænomen Lupo tributum ſit, quod nemo unus, nec veterum, nec recentiorum, prodidit, colligere mihi videor ex miraculo receptæ ſanitatis per merita ſancti Faronis epiſcopi Meldenſis: quod ex ipſiuſmet Lupi ore ſe accepiſſe tradit Hildegarius epiſcopus, aut quiſquis eſt ſcriptor libri de vita ejuſdem ſancti Faronis. Narrat auctor iſte, Lupum, ornatum luce ſapientiæ, paſtorem *modò*, inquit, *pro religione ſanctitatis in monaſterio famoſiſſimo Ferrarienſi, ubi cœtus monachorum in Chriſto cum illo toto orbe eſt venerandus*; cùm in juvenili ætate ſapientiæ ſtudio floreret, ob idque ab Odone abbate ſuo, quoniam altera ſpes illius loci erat, tenerrimè amaretur; ad palatium Francofurtenſe aliquando cum eodem abbate proficiſcentem, acerrimo inguinis dolore correptum fuiſſe, in tantum ut in loco, ſancti Trudonis nomine ſacrato debilitate confectus, ſubſiſtere coactus ſit. Cùm verò languor validiſſimus eum ad extrema urgeret, in ſoporem reſoluto ſanctum Burgundofaronem (ſic ſe ipſe Faro vocabat) apparuiſſe, & membra dolentia olei liquore perunxiſſe ac ſanaſſe, dato mandato, ut ad Melden-

ſe

ſe ſuum monaſterium iret, ubi locus hoc liquore abundanter affluebat. Porro Lupum expergefactum, convocatis qui aderant, vera eſſe deprehendit, non vana ſomnia, quæ ſibi acciderant. Quòd ergo ex hoc morbo ſervatus ſit Lupus, facilè ob beneficii memoriam Servati nomen aſſumere potuit. Neque verò ex incerta cujuſvis fama hæc narratio emanavit, ſed factum ex ipſius Lupi ore ſe accepiſſe, ut jam diximus, Hildegarius epiſcopus aſſerit. Cæterùm Hildegario non obſcurè Lupus ipſe atteſtatur in epiſtolâ (*a*) ad Altuinum monachum, cujus litteras tertio kalendas Maii ſibi redditas fuiſſe dicit, quibus ille ægrotanti commiſeratus fuerat. *Infirmitatem verò*, inquit, *quam contigiſſe mihi audiſti, cognoſcas exuberante circa me, ut ſemper & in omnibus divinâ gratiâ detrimenti nihil, at emolumenti plurimum addidiſſe: quippe nihil incommodi præter formidinem ſolam tulit. Orta enim in dextro inguine puſtula, impendentem ſolùm minata eſt mortem. Tantam autem orationum pepererit copiam, quacumque meum fama eaſum diſſipaverat, ut opinari audeam, eum divino mihi beneficio procuratum.* Utrobique idem morbus, & quidem letalis. Apud Hildegarium acerrimus dolor corporis in inguine: apud Lupum ipſum, orta in dextro inguine puſtula impendentem minata eſt mortem; quæ, divinâ gratiâ circa eum exuberante, ex orationum pro ſe factarum copia ſanata eſt. Hanc verò epiſtolam ſcripſit Lupus regreſſus a tranſrhenanis partibus poſt tertium kalendas Maii, quo die Altuini litteras accepit, anno proinde inſequenti.

ANN. CHR. 836.

(*a*) *Lup. ep.* 10.

In eadem epiſtola Lupus Altuino pæne ſtomachatur, quòd non ſcripſiſſet, *quid Probus*, inquit, *noſter exerceat; ſcilicet utrùm in ſilva Germaniæ diſciplinas liberales, ut ſerò dicere ſolitus erat, ordine currat: an certè inchoatam ſatyram ſtruens, Ciceronem & Virgilium, cæteroſque opinione ejus probatiſſimos viros, in electorum collegium admittat: ne fruſtra Dominus ſanguinem fuderit, & in inferno otium triverit.* Ita Probum Lupus per jocum carpit, quòd Ciceronem, Virgilium, alioſque profanos auctores nimiſquam efferre ſoleret, quaſi eos in cœlitum numerum referre voluiſſet. In fine Lupus Altuinum rogat nomine ſuo ſalutare præpoſitum & congregationem, in qua ille degebat, id eſt monachos, ut quidem puto, cœnobii ſancti Albani Moguntiacenſis, quo in loco Probus monachus vixit, ac litteras docuit. De eo jam dudum interpretari viſum eſt ſequentes verſus (*b*) Walafridi Strabonis.

LIT. Probus monachus doctus S. Albani.

(*b*) *Canis. to. 6. pag. 637.*

Quantum delectet tua me dilectio, nedum
Emanare queam, vix ſcio & ipſe ſatis.
Diſciplina tibi nativum & triſtior uſus
Abraſit Scottum, ſubſtituitque Probum.
Eſto, jocum reputas, quod dixi. Sed mihi Chronmal, (*)
More abiens veſtro, tradidit iſta loqui.
En Fortunati oratur tibi miſto libellos:
Meuſoremque orbis perlege, ſcribe redue.
Sum tuus, eſto meus: quod uterque habet, alterius ſit.
Sic ego tu fim alter, tuque mihi alter ego.
Per naſum conjuro tuum, mi care valeto,
Et Dominum pro me, quæſo, precare libens.

(*) *f.* Chronwal.

Ex his intelligitur, Probum genere Scottum fuiſſe, & nativum nomen, quod Walafridus reticet, in Probum mutatum: quod Walafridus, ejus fortè in Fuldenſi academia ſocius, acceperit a Chronwalo, itidem Scotto, qui pro gentis more peregrè diſceſſerat. Presbyter erat Probus, cujus eruditionem tanti faciebat (*c*) Lupus, ut mirari ſe dicat, *non tam* eum *aliquid edidiſſe, quàm non omnibus jam ſcribendi materiam abſtuliſſe.* Quamquam quæ ſcripta ediderit, nobis incompertum, ſi fortè excipias librum de vita ſancti Patricii Hiberniæ apoſtoli, auctore Probo, quem non alium eſſe a Probo noſtro cum Baluzio ſuſpicamur. Ejus obitus annotatur ſexageſimo in annalibus Fuldenſibus conſignatur, his verbis: *Probus presbyter religioſus, cujus caſta converſatio, & doctrina ſanctæ ſtudium Moguntianum illuſtravit Eccleſiam, ſeptimo kalendas Junii diem obiit.* Eodem anno habetur apud Hermannum, qui eum ſanctum vocat, tametſi nullo cultu publico honoretur in eccleſia Moguntina. Hermannus in eo corrigendus, quòd eum obiiſſe dicat *ſeptimo kalendas Julii*, loco *Junii*. Eadem correctio adhibenda in martyrologio Benedictino.

(*c*) *id. ep.* 34.

LIT. S. Severi & aliorum tranſlatio in monaſterium S. Albani.

Dum hîc ſumus, agendum eſt de tranſlatione reliquiarum ſanctorum Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ in jam dictum monaſterium ſancti Albani, hoc anno facta, prout a Liudolfo Moguntino ejus temporis presbytero tradita eſt in ſecundo e duobus Libellis, quos Erlafrido diacono dicavit. Exſtat Ravennam inter & Claſ. ſeuſe ſancti Apollinaris monaſterium abbatia, ſancti Severi nomine & patrocinio inſi-

ANN. CHR. 836.

insignita, de qua in superioribus egimus. Illic olim asservabantur corpora sancti Severi, post conjugium facti episcopi Ravennatis, sanctæque Vincentiæ ejus conjugis, & Innocentiæ utriusque filiæ. Huc cùm Felix quidam clericus e Galliæ partibus venisset, ibique religionis causâ, uti peregrinus, cum sociis acceptus esset; tantam monachorum ejus loci expertus est humanitatem, ut sacramento firmaverit, se numquam de monasterio recessurum. Sed, sive ficta, seu varia fuit ejus fides; tempus opportunum nactus, ossa prædictorum sanctorum clam sustulit, & cum sociis inito fugam. Hoc comperto, fratres nuntios miserunt ad optimates Italiæ, ut omnes exitus viarum ex Italia in Galliam occuparent, ne fur impunè elabi posset. At ille cùm loca sibi præclusa cognovisset, per devia noctu incedens, Ticinum venit, ibique aliquamdiu latuit. Interea Ludovicus augustus Otgarium Moguntiacensem & Hildi seu Hildiwinum Virdunensem episcopos; duosque comites, Warinum & Adalgisum, ad Lotharium filium misit, Ticini tunc degentem, ad pacem & amicitias inter se se reparandas. Eò cùm venissent, Otgarium convenit Felix, eique prædictas reliquias tradidit: quas Otgarius cum gaudio suscipiens, scriniis recondidit suis, proprioque sigillo obsignavit. Tum peractâ legatione Moguntiam revertens, sacras reliquias secum attulit, easque in sancti Albani basilica reposuit, Severi quidem juxta altare sancti Albani, Vincentiæ ad australem plagam, Innocentiæ ad septemtrionalem juxta singula altaria, constructis supernè lectulis umbellarum instar, quos auro & argento decoravit. Postea tamen sancti Severi reliquiæ in Turingiæ oppidum Erfurtum translatæ; pars verò sanctæ innocentiæ in Alto-monasterium virginum, quod vetus monasterium Moguntiæ a sancta Bilhilde conditum esse creditur. Paraciatense monasterium quidam codices præferunt.

(a) *Bolland. to. 2. Febr. p. 88. & seqq.*

Hæc Liudolfus presbyter ad Erlafridum diaconum duobus (*a*) libris, quorum unus est de vita eorumdem sanctorum, alter de eorum translatione, prout ea rescierat in ipso sancti Severi monasterio Ravennatensi, quod in reditu e Romana peregrinatione adiit, investigaturus de vita prædictorum sanctorum, quorum reliquiæ Moguntiam recèns translatæ fuerant. Ejus rei causâ Ravennam profectus, fortè offendit ejus cœnobii monachum Gallum, qui semel a Danis in Gallia, iterumque ab Agarenis in eodem monasterio comprehensus fuerat. Adductus ab eo in monasterium, ut quod ille latinè de iisdem sanctis exprimere facilè non poterat, ab aliis fratribus disceret, perhumanè exceptus est ab abbate & fratribus, quos *numerosos* tum fuisse idem auctor tradit. Processu temporis hoc monasterium Cisterciensibus cessit, ac demum *commendatariorum ingluvie*, ait Ughellus omni religiosorum hominum cœtu orbatum est. Tempus præmissæ translationis rectè Lambertus Scafnaburgensis hoc anno refert, quo scilicet Otgarius ad Lotharium missus est.

LIV. Lupus vitam S. Wigberti abbatis scribit.

Redeo ad Lupum nostrum, qui hoc ipso anno librum scripsit de vita sancti Wigberti abbatis quondam Fritzlariensis, post annos nonaginta, quàm is e vivis excesserat. Hunc librum Buno seu Bruno abbati nuncupavit, cunctisque fratribus Hersfeldensis monasterii, cujus fundamenta ecclesiæ Brun & Raban abbates ante quinque annos jecerant, testante Lamberto, ad excipiendas nimirum reliquias sancti Wigberti, quæ ex oppido Buriburgo istuc ob metum Saxonum translatæ erant. Haud scio an Fuldæ adhuc versabatur Lupus, cùm Bruni hortatu hunc librum edi-
„ dit: cujus in prologo lectorem rogat politioris litteraturæ adolescens, ut, sicu-
„ bi latini sermonis lenitas hominum, locorumque nominibus Germanicæ linguæ
„ vernaculis asperatur, modicè ferat; memineritque, non carmen se scribere, ubi
„ poeticâ licentiâ nonnumquam nomina mutilantur, atque ad sonoritatem Roma-
„ ni diriguntur eloquii, vel penitus immutantur: sed historiam, quæ se obscurari
„ colorum obliquitatibus rennit. Et hæc sanè in primis causa fuit, cur patriis Francorum, Germanorumve illustrium nominibus Latina cognomina vel prænomina indita sint, ad molliendam scilicet propriorum nominum asperitatem: ut Angilberto Homerus, Radberto Paschasius, Rabano Maurus: immo aliquando penitus mutata: ut Frichorio Chaïdoci socio, sancti Richarii abbatis primo institutori Hiberno, cujus nomen, reste Hariulfo mutatum est in Hadrianum, *eo quod ritu linguæ barbaræ ineptum visum est*.

LV. Hetto episcopus Basileensis obit.

Hic annus, ut præmissimus, supremus fuit Hettoni episcopo quondam Basileensi, qui ante annos tredecim ad Augiam suam privatæ ac solitariæ vitæ studio se receperat, atque, Erlebaldo abbati, suo antea discipulo, regimine commisso, ab eo tempore ejusdem imperio spontaneâ humilitate subjectus ibidem vixerat. Certabat Erlebaldi ex adverso modestia, miraque erat imperantis discipuli & obsequentis magistri concordia: quod Walafridus Strabo, ejus rei testis, his versibus expressit in carmine de visione Wetini.

Hic pater ante fuit: modò filius, adstat, obaudit,

Per

Per natumque regi proprium vult corde paterno.
Filius iſte prius, ductor patris eſſe jubetur.
Et tamen intendit, quæ ſe ſententia docti
Jam ſenioris agat: ſequiturque per omnia pacis
Congeries, jungitque gregem concordia perpes
Paſtorum, nulluſque dolus, nullum ira laceſſit.
Res laudanda quidem, paucis laudanda magiſtris.

ANN. CHR. 836.

Annum Hettonis obitus diſertè notat Hermannus ejus loci monachus: at diem non prodit.

Sub idem tempus e vita migravit in Stabulenſi Arduennæ monaſterio Haudo ſeu Hauto abbas Stabulenſis ſimul ac Dervenſis, quem alii Odonem, alii corruptè Hantonem vocant. Ejus obitus tertio idus Junii notatur in veteri necrologio Dervenſi, modò bibliothecæ regiæ, his verbis: *Stabelai monaſterio tranſitus domni Hautbonis abbatis, loci iſtius reſtauratoris*, id eſt Dervenſis, *quem ad clericorum ordinem perventum reduxit ad religionem & honorem priſtinum.* In regimine Stabulenſis monaſterii, cui Dervenſe a principio unitum fuit, Haudonis ſucceſſor ponitur Rhatholdus apud Bartholomæum Piſenum: de Dervenſi iis eſt inter recentiores. Cointius cum Cheſnio Haudoni ſubſtituit Pardulum, qui anno octingenteſimo quadrageſimo vicedominus erat Remenſis, ut in veteri codice Dervenſi legitur, antequam ad Laudunenſem epiſcopatum promovererur. At in eodem codice, ſanè parum accurato, Hautoni Adalgarius, Adalgario poſtponitur Altmarus, cui Pardulum ſucceſſiſſe conſtat ex litteris ſuo loco referendis: tametſi in prædicto codice poſt Altmarum Humfredus locatur, deinde Wlfaudus. Hic Pardulo proximè ſucceſſiſſe viderut, ex diplomatis Caroli Calvi, quæ inferiùs proferentur, in quibus Altmarus, Pardulus, & Wlfaudus, unus poſt alium, laudari, occurrunt. Wlfaudo ſucceſſit haud dubiè Adalgarius, quem indices quidam, etiam vereres, Haudoni perperàm proximo loco ſubſtituunt.

LVI. Hautonis abbatis Stabulenſis & Dervenſis obitus ac ſucceſſores.

Piſenus mox laudatus, de abbatibus monaſterii Andaginenſis ſeu ſancti Huberti agens, elogium texit Marcwardi abbatis Prumienſis ſimul & Andaginenſis, eumque ſcribit hoc anno præfecturam Andaginenſem abdicaſſe, ſibique Sevoldum, virum eo munere digniſſimum, ſubſtituiſſe, de quo inferiùs agemus. Id ſi verum eſt, factum videtur ob frequentes ejus legationes ad Lotharium imperatorem, quæ annis ejus ſæculi triceſimo-quarto, duobuſque ſequentibus contigerunt. Aliam cauſam affert ex conjectura idem Piſenus; nempe quòd turbatiſſimis illis temporibus quibus adversùs Ludovicum parentem impia arma filii movebant, non putaverit utrumque monaſterium ſine gravi damno potuiſſe ab uno regi. Sub idem tempus aliud in Eifflia cœnobium exſtruxit, a quo ut originem, ſic & nomen accepit haud ignobile oppidum agri Juliacenſis in diœceſi Colonienſi, vulgò Monaſterium Eiffliæ (*) appellatum: quod monaſterium monachis Prumiâ adductis tributum fuit, eiſdem annonâ ex eodem Prumienſi cœnobio aſſignatâ.

LVII. Marcwardus abbas Andaginæ monaſterium condit.

(*) *Munſter-Eifel.*

Agebatur annus a condita Corbeia-nova decimus-quartus, cùm Warinus ejus loci abbas, itidemque monaſterii Raſbacenſis, ſeu Resbacenſis, cognomento Jeruſalem, ſaluti gentis ac patriæ, uti & monaſterii ſui ſplendori conſulere volens, quaſdam ſanctorum martyrum reliquias obnixè flagitavit ab Hilduino ſancti Dionyſii abbate, qui apud Corbeiam nuper relegatus, id muneris ipſi pollicitus fuerat. Promiſſi memor Hilduinus, Vvarini petitioni facilem aſſenſum præbuit, & cum conſenſu Pariſienſis epiſcopi, virorumque nobilium in eadem diœceſi commorantium, corpus ſancti Viti pueri ac martyris Lucani eidem conceſſit, quod Pippino regnante tranſlatum in Franciam, in quadam Pariſienſis agri cella Dionyſiana hactenus aſſervatum fuerat. Corpus ſacrum magna cum veneratione & teſtificatione religionis Warino abbati ab Hilduino in eccleſia ſancti Dionyſii, coram innumera multitudine, tam monachorum, quàm canonicorum, ac promiſcui vulgi, poſt peracta die dominico miſſarum ſollemnia, decimo-quarto kalendarum Aprilium conſignatum, traditumque eſt. Suſcepto dein ſacro corpore, Warinus abbas ſecum habens turbam copioſam monachorum aliorumque virorum, primò quidem, proceſſit ad Meldenſe monaſterium ſanctæ Crucis ſeu ſancti Faraonis. Obvius occurrit epiſcopus ejus urbis cum clero, necnon abbas ſanctæ Crucis cum ſuis monachis & ſacra pompa: ibique nocte inſequente pernoctatum eſt. Promotum inde ad Resbacenſe monaſterium, ubi feſtivo cum apparatu ſacrum corpus itidem exceptum fuit, ſervatumque ad duodecim kalendas Junii, varils cùm in itinere, tum in ſtatione patratis miraculis, quæ per totum iter continua fuerunt. Indè profectis obvia fuit cella ſancti Godonis, Augia nomine, in pago itidem Briegio; dein

LVIII. S. Viti in Corbeiam-novam tranſlatio.

ANN. CHR. 836.

per villam-Alnidum (*) Septem-salices (*) ad Vidulam (*) fluvium, Summam-Arnam (*), ad villam, quæ dicitur ad sanctum Morulum (*) ad Axonam sitam, ventum est in vigilia Pentecostes. Ab eo loco iter fuit Aquisgranum, unde progressi in regionem Saxonum, vicesimo itineris die ad monasterium Corbeiæ-novæ tandem appulerunt pridie ante pervigilium sancti Viti, seu idibus Junii. Incredibile est quanto plausu & honore sacræ beati Viri reliquiæ exceptæ sit, quanta cum pietate ab indigenis honoratæ, ut tradit anonymus scriptor præmissæ translationis, Corbeiæ-novæ monachus. Porro translatio hæc magnam Galliæ pernicicm, Saxoniæ pacem perpetuam attulisse dicitur apud Witichindum. (a).

(*) *Ville-Aumeu.*
(*) *Septsaux.*
(*) *le Vesle.*
(*) *S. Etienne sur Aene.*
(*) *S. Morel.*
(a) *Witic. chronol. l. 1. de gest. Saxon.*

S. Viti monasterium duplex.

Ab eodem sancto cognominatum est monasterium sancti Stephani & sancti Viti. Fuit & aliud sancti Viti monasterium in Saxonia, quod quidam comes, Hed nomine, in loco *Helsunge* dicto condidisse, &, congregatione sanctimonialium ibidem factâ eamdem abbatiam tutelæ Athelagi archiepiscopi Bremensis subdidisse perhibetur in chronico Saxonico nondum edito ad annum nongentesimum sexagesimumnonum. Helmodus in historiæ Saxonicæ libro primo traditione acceptum refert, temporibus Ludovici secundi imperatoris egressos e Corbeia-nova monachos insignes, qui Slavis veri Dei cultum inspiraverint, & sancti Viti; quem Rani seu Rugiani, in superstitionem relapsi, etiam nunc pro Deo habent.

LIX. S. Liborii episcopi translatio Patherbrunnam.

Eodem tempore corpus sancti Liborii episcopi Cenomannensis ex ea urbe Patherbrunnam translatum: quæ translatio, quamquam ad res nostras haud omnino pertiner; quia tamen nonnulla habet, quæ institutum nostrum spectant, hoc loco paucis commemoranda. Jacebat sacrum corpus in suburbana basilica parthenonis sancti Juliani de Praro, quam primus ejus sedis episcopus Julianus primitus condidisse fertur. Nuntiis a Bisone Patherbrunnensi episcopo Cenomannos profectis, Aldricus ejus urbis antistes, convocato clero, *præsente suo quoque coepiscopo* seu chorepiscopo, *David nomine*, nuntiorum postulationem exposuit, eisque sancti Liborii corpus donandum censuit: quod prædictis nuntiis traditum, in ecclesiam sancti Vincentii monasterii defertur, sitam ad portam urbis, per quam egressuri erant. Hi Kalendis Maii ab urbe Cenomannica profecti, primò ad locum, Pontileuvam (*) dictum, dein ad ecclesiam sancto Medardo sacram, tum ad basilicam sancti Symphoriani, inde ad monasterium sancti Sulpicii venerunt: quæ omnia loca sunt diœcesis Cenomannensis. Postea ad civitatem Carnutum accessere, ubi tunc Bernuinus episcopus, non magis ætate, quàm moribus maturus, cum presbyteris sibi subditis synodum agebat. Loculus sacer in oratorio sancti Carauni cum festivo apparatu depositus ad nostem, eâdem pompâ in principem Parisiorum ecclesiam ab Ercanrado episcopo acceptus est. Postridie Parisiis egressi legari, rectâ contenderunt ad Rhenum, eoque trajecto fines Saxonum ingressi VIII. kalendas Junias demum Patherbrunnam pervenerunt, sacrasque reliquias *in ecclesia Paderbornensis monasterii* (sic cathedralem vocat translationis scriptor cœqualis) honorificè reposuerunt. Non totum corpus S. Liborii, sed tantùm ejus partem Patherbrunnensibus concessam fuisse ex actis sancti Aldrici episcopi Cenomannensis intelligimus. In iis enim legitur (b), Aldricum invenisse corpora sanctorum sex, quæ in desertis ecclesiis neglecta jacebant absque debito cultu, eaque in confessione senioris ecclesiæ altaris collocasse, in his *partem corporis sancti Liborii supra dictæ urbis episcopi:* cujus *brachium dextrum* (c) anno incarnationis Domini octingentesimo quadragesimo in basilicam Salvatoris ab se constructam translulit VII. idus Julias, illudque ibidem in nobilissima urna decenter reposuit.

(*) *Pont lieue*
(b) *Baluz. miscell. to. 3. p. 108.*
(c) *ibid. p. 111.*

LX. Salvatoris monasterium apud Cenomannos pro virginibus.

Hoc est monasterium Salvatoris, quod inter murum (d) civitatis & fluvium Sarthæ idem Aldricus excitavit eo in loco, ubi dudum sanctæ Mariæ monasterium exiterat; illudque in honorem Salvatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque martyrum Stephani, Gervasii & Protasii IV. idus Octobris canonicè atque solemniter sacravit, adjuncto eidem basilicæ refectorio, dormitorio, cellario, cæterisque officinis, quæ ad monasterium pertinent, cum fonte vivo in medio claustri, qui per regularia discurrens ædificia, aquam ubique ministraret. In ipso verò cœnobio monachas constituit *secundum regulam sancti Benedicti degentes*, quas permissu ac consensu Ludovici imperatoris & Judith augustæ ex Inframnis monasterio eduxit. Istud monasterium erat Cenomannicæ diœcesis, & quidem nobilissimum, in quo Aldricus ipse tempore sui pontificatus (e) *monachas virgines canonicè sacravit sexaginta-quinque*, sed modò excisum, uti & monasterium Interamnis (*) nunc ecclia, ut videtur illa quæ sita est in decanatu Sablonensi, Evronensi abbatiæ subjecta.

(d) *ibid. p. 55.*
& *seq.*
(e) *ibid. p. 111.*
(*) *Entrames.*

LXI. S. Tenestinæ & S. Adæ translatio.

Eodem tempore, quo superior translatio corporum sex sanctorum facta est, corpus quoque sanctæ (f) Tenestinæ præcipuæ virginis, quæ monasteriolum sanctæ Mariæ cum adjutorio sancti Innocentis episcopi olim construxerat; nec non corpus san-

(f) *ibid.*

ANN. CHR. 836.

ctæ Adæ ſeu Adrechildis, quæ e Sueſſionico ſanctæ Mariæ parthenone ab Agliberto epiſcopo accerſita, regulam ſancti Benedicti in prædicto monaſterio ſanctæ Mariæ docuerat; idem præſul in ſeniorem iridem tranſtulit eccleſiam, cujus occidentalem partem hoc anno conſecravit, juxta Corbeianam (*a*) emendationem. Biennio ante alias ejuſdem eccleſiæ partes dedicaverat, in cujus dextra ſeu orientali parte altare *in honore* (*b*) *ſancti Ambroſii & ſancti Benedicti, ſanctique Gregorii ac ſancti Auguſtini*, aliorumque conſecravit: in ſiniſtra verò altare *in honore ſanctæ Scholaſticæ & Sanctæ Agnetis*.

(*a*) *Collat. to. 8. p. 471.*
(*b*) *Baluz. miſcell. to. 5. p. 11. & 12.*

Præter monaſterium Salvatoris, quod pro virginibus ſacris exſtruxit Aldricus, aliud etiam pro viris ſub titulo quoque Salvatoris (*c*) & ſanctæ Dei genitricis Mariæ ædificavit, ſeſquimilliario ab urbe ſuper fluvium Sarthæ, in loco priùs latronibus infeſto. Ibi dormitorium novum decenter compoſitum & in orientali ejus parte aſibda conſtructa cum altari, quod IV. idus Septembris *una cum ſuis reliquiis in honore ſancti Benedicti Confeſſoris præcipui* ſollemniter conſecravit. Tanta verò fuit in exſtruendis monaſterii ædificiis diligentia, ut totum opus, quod duos aut tres annos exigebat, intra quinque non integros menſes perfectum ſit, nempe a kalendis Maii ad ſextum-decimum kalendas Octobris: quo die conſecrata eccleſia eſt, & ipſi monachi in novo monaſterio habitare cœpetunt. Neque verò exigua erat baſilica, in qua quatuordecim altaria erant. Ipsâ verò die dedicationis eccleſiæ inopinatò quidam vir nobilis genere, nomine Salahardus, eidem loco ex proprio ſuo donavit, quantum mille ſolidis argenti vix emi potuiſſet; binoſque filios ſuos eidem eccleſiæ in perpetuam ſervituram tradidit, ut & ibi, ſi Domino placuiſſet, monachi fierent, & cunctis diebus vitæ ſuæ illic Deo ſervirent. Ad hæc piiſſimus antiſtes varia prædia monachis in dotem conceſſit, & calicem aureum cum patena, ſimul & codicem evangeliorum mirificè conſcriptum in ſignum inveſtituræ. Ab eodem etiam conſtitutum eſt, ut canonici cathedralis eccleſiæ ſingulis annis ad feſtivitatem dedicationis ejuſdem baſilicæ convenirent, in eaque divina officia cum monachis, tam nocturna, quàm diurna ipſo die concinerent, eo pacto, ut in vigilia poſt veſperas in refectorio cum ipſis monachis iiſdem cibis reficerentur: ſequenti verò die a monachis acciperent *de pane optimo modios quatuor*, id eſt tot panes, quot ex modiis quatuor confici poſſent: *& de vino optimo modios tres, & quartum de potione optima; friſtingas verò vervecinas duas, & porcinas ſimiliter duas*, id eſt agnos duos, totidemque porcellos: quæ vel in ipſo monaſterio comederent, vel ad ſuum ipſorum refectorium per famulos ſuos deferri curarent. Denique juſſit pontifex, ut ipsâ die unus monaſterii presbyter pro ſe vivente miſſam celebraret, uti & cæteri omnes tam urbani, quàm ſuburbani ſacerdotes: quæ miſſa poſt ejus obitum pro mortuo diceretur. Hæc omnia novis litteris ſequenti anno confirmata, ex quibus diſcimus, locum illum olim Brogilum apellatum fuiſſe.

(*c*) *Baluz. miſcell. to. 5. p. 11. & 12.*

LXII. Aliud Salvatoris monaſterium pro viris.

Neque verò tantis in monachos beneficiis contentus optimus antiſtes, quoddam cœnobium monachorum (*d*) *in condita Duciacenſi* (*) *in loco, qui dicitur Talipiacus, ſuper fluviolum Rhodani* exſtruxit, deductis ex Aninſula ſancti Carileſi abbatia monachis, quibus præpoſitum ſuum, ſeu archipresbyterum, Jacob nomine, abbatem præfecit, qui eos *juxta regulam ſancti Benedicti* regeret. Atque ut neceſſaria eis ſuppeterent, quaſdam eis villulas & poſſeſſiones aſſignavit, probante Ludovico auguſto, & Urſmaro metropolitano ſuo cum epiſcopis comprovincialibus conſentiente. Quin etiam ſuburbanum ſancti Vincentii monaſterium, quod ſanctus Domnolus olim condiderat, pæne collapſum reſtituit, baſilicam texit, ornavitque, & juxta eam clauſtrum ad aquilonarem partem cum aliis ædificiis exſtruxit. Talipiacus videtur non alius eſſe a quodam vico, vulgo *Telochè* dicto, tribus a Cenomannica urbe leucis meridiem versùs, ſuper rivulum, qui Rhodanus vocatur, influitque in Sartam ad Vadum-Ceſlardi (*): quo in vico bacteus prioratus habetur, Cenomannenſi abbatiæ ſancti Petri de Cultura ſubjectus.

(*d*) *ibid. p. 538.*
(*) *de Broſſe.*

LXIII. Talipiaci monaſterium ab eodem Aldrico ſtructum.

S. Vincentii monaſterium renovatum.

(*) *Gad-Ceſlard.*

Interea Herenſi apud Piſtones monaſterio imminebant in dies Nortmanni, nec monachis illic tutis conſiſtere licebat. Re ad Pippinum delatâ, tutius viſum eſt perfugium in cellam Deenſem, quam paucis ante annis Arnulfus Herenſis abbas in pago Herbadilico juxta Namnetas ad Bedoniam fluviolum ædificaverat. Ex Hero itaque luſula egreſſi cum Hilboldo abbate monachi Herenſes, corpus ſancti Filiberti abbatis ac patroni ſui ſecum extulerunt; &, factis in itinere tribus ſtationibus, in vicis ſcilicet Ampenno, Varinnis & Palo, Deas tandem appulerunt. Varia in itinere facta miracula, quæ Ermentarius monachus ſcripſit, teſtis rerum oculatus. Præmiſſa paſſim confeſſio & pœnitentia ab his, qui divinam opem ſancti Filiberti meritis implorabant. Febre laborantes, hauſto vino, *in quo ablatus beati confeſſoris baculus fuerat*, ſanabantur. Punitus inter alios perjutus, qui vini ſemiſextarium dimidio mercatus denario, pretium fraudaverat. Cùm Deenſis baſilica anguſtior confluen-

LXIV. S. Filiberti tranſlatio Deas.

ANN. CHR. 836.

fluentibus turbis non ſufficeret, Hilboldus abbas, pariete primæ frontis cum tranſverſa cruce disjecto, eam auxit, tribus abſidis circum adjectis. Dubitatio orta, an

Feminis aditus in baſilicam prohibitus.

fœmineus ſexus, undequaque cum aliis confluens, admittendus eſſet in baſilicam, cujus aditus ipſi hactenus ex priſca religione interclusus fuerat. Viſum tamen eſt ſanctiori, ut tunc creditum, conſilio, ut communis eis acceſſus per unum tantùm annum, id eſt a feſtivitate ſancti Filiberti, quæ vicesimo menſis Auguſti die celebratur, ad eamdem ſequenti anno recurſuram tribueretur. Anno revoluto, rediit priſcæ legis diſciplina. Hinc defixa crux in ſignum longiuſcule a foriſeca monaſterii porta, quouſque uterque ſexus admitti deberet, nundinarum causâ, quæ ibidem habebantur. Similem crucem vidiſſe memini in ereçirotio Camaldulenſi ad jactum lapidis a clauſtro eremitarum. Anno ejus ſæculi quadrageſimo-ſeptimo incenſum eſt a Nortmannis Deenſe monaſterium: in quo nihilò minus ſancti Filiberti corpus perſtitit uſque ad annum quinquageſimum-ſeptimum, quo anno in cellam agri Andecavenſis, Conaldum vocabulo, tranſlatum fuit.

LXV. Convvoionis quatuor itinera ad Ludovicum imperatorem.

Tunc temporis celebre cœperat eſſe Salvatoris monaſterium Rothonenſe, quod ſanctus Convvoion abbas ante annos quatuor ædificaverat. Id jam auctoritate ſuâ probaverat Nominoius Britanniæ princeps: at Ludovici auguſti confirmatio deſiderabatur. Hujus rei causâ quartùm adiit imperatorem vir Dei; ſed ſemel & iterum ab eo repulſus, aut ejus aditu ab adverſariis prohibitus, non niſi tertiâ vice poſtulata obtinere potuit. Primas duas ejus profectiones etſi ſuperiùs obiter attigerimus, tamen hoc loco breviter retractare juvat. Prima hæc profectio contigit anno ejus ſæculi triceſimo-ſecundo, cùm Ludovicus in palatio territorii Lemovicenſis ad Cadrium montem reſideret: quod de Jocundiaco palatio interpretandum videtur. Ab imperatoris præſentiâ repulſus eſt vir ſanctus, inſtinctu Ricowini comitis, & Rainarii epiſcopi Venetenſis. Aliam non multò poſt aggreſſus eſt, cùm Turonis verſaretur imperator: ſed ille iterum repulſam paſſus, Condeluco ſocio ſuo injunxit, ceram ut mercatum iret, quam imperatori offerret ad conciliandum ſibi ad ipſum aditum; nefas ratus deinceps vacuis manibus accedere ad imperatorem: ſic ad demerendos judices offerebant clientes *cereolas rotulas*, teſtante Theodulfo in carmine parænetico ad judices; verùm nec iſto modo res ſucceſſit. Felicior fuit profectio ad Theodonis-villam, ubi hoc anno & ſuperiore moratus eſt ad tempus imperator. Nova hujus itineris occaſio hæc fuit, quòd Nominoius Brittanniæ princeps, eo tempore Rothonum devotionis gratiâ profectus, *quartam partem plebis* ſeu vici *Bain* ſancto Salvatori, ejuſque monachis pro anima, id eſt ſalute, Ludovici imperatoris conceſſit, juſſitque ut Convvoion unâ cum miſſo ſuo Worworeto ad imperatorem pergeret ad obtinendam ejus doni confirmationem. Erant eo tempore in comitatu Hermor epiſcopus Aletenſis, & Felix Coriſopitenſis: ex quibus Hermor Convvoionis petitionem imperatori ſuggeſſit, cujus adeò flexus eſt animus, ut non modò Nominoii donationem confirmaverit, ſed etiam *aliam plebem*, Lancum vocabulo, ſancto Salvatori tradiderit, factâ inſuper præceptione de ſancto loco Rothonenſi, & de vicis ſupra dictis, quam anulo ſuo muniri juſſit.

Poſt paſcha hoc anno apud Theodonis-villam celebratum, Ludovicus Aquiſgranum venit: ubi tumultum Brittonum accepit, qui faciè ſedatus eſt, teſte Aſtronomo, qui uno verbo hujus rei meminit. Tumultûs cauſam explicat liber primus de geſtis Convvoionis, diſcordiam ſcilicet Francos inter ac Brittones ortam fuiſſe, quòd Franci totam Britanniam occupare molirentur, id eſt quòd Gonfredus comes totam provinciam Veneriæ, quaſi juſſu imperatoris, ſibi vindicare vellet, immo etiam ſocum Rothonenſem. Miſſi continuò a Nominoio legati ad imperatorem, quæſituri, id ne imperiali auctoritate fieret. Profectus cum eis quoque vir Dei ad Aquiſgranenſe palatium, oſtenſoque imperiali præcepto, regiam tutelam adversùs invaſores obtinuit a Ludovico, qui etiam eidem tres alias plebes ſeu vicos ſuperioribus donationibus adjecit.

LXVI. Diplomata pro Miciaco, & alia.

Ad diplomata hujus anni quod attinet, in primis commemorandum venit pragmaticum, quod Ludovicus auguſtus Miciacenſi apud Aurelianos monaſterio rogatu Jonæ epiſcopi conceſſiſſe dicitur, relatum a Cointio ex chartaceo codice Miciacenſi. Non caret nævis hoc pragmaticum, maximè in chronicis notis, ipſo Cointio fatente, qui tamen non alio argumento Fridugiſi Cancellarii obitum differt ad hunc annum, ob idque eum diſtinguit a Fridugiſo abbate Sithienſi, qui ante biennium ex hac vita migraverat. Verùm etſi genuinum afferatur hoc pragmaticum, inſcriptio, in qua Ludovicus & Lotharius ſimul imperatores, & quidem *divino ordinante providentiâ* exprimuntur, præter morem a ſeceſſione Lotharii uſurpatum; & conſenſus Hieremiæ archiepiſcopi Senonenſis, qui ſeptennio ante hunc annum deceſſerat, hoc diploma ante id tempus datum evincunt, adeòque Fridugiſi cancel-

cellarii obitum ad hunc annum differendum minimè probant. Non tamen inſuper habendum eſt hoc pragmaticum, in quo quid Chlodoveus Magnus, quid ejus filii Chlodomirus & Chlotarius, quid Chilpericus Chlotarii filius, quid Chilperici nepos Dagobertus, ipſiuſque Dagoberti itidem nepos Theodericus tertius, quid denique Pippinus, Carolus Magnus, ac Ludovicus Miciacenſi monaſterio contulerint, ſingillatim exprimitur. Miciacenſibus tum præerat Hetricus abbas, qui ante hiennium corpus ſancti Maximini primi ejus loci abbatis a loco, ubi Sigobertus epiſcopus illud depoſuerat, nempe ab eccleſia baſilicæ ſancti Aniani contigua, probante Ludovico auguſto, ac Jona epiſcopo conſentiente, ad ſuum monaſterium transferendum curavit. ANN. CHR. 836.

Genuinam illius temporis inſcriptionem *divinâ repropitiante clementiâ* præfert diploma (*a*) ſolius Ludovici auguſti, quod Aldricus Cenomannorum antiſtes obtinuit hoc anno pro immunitate cœnobii ſancti Petri, quod extra muros ejuſdem urbis ſitum, in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ & ſancti Petri conſecrarum erat. Indictionem tamen corrigendam rectè monet Cointius in hoc diplomate, dato Aquiſgrani x. kalendas Aprilis, anno viceſimo-tertio imperii Ludovici auguſti, indictione quarta-decimâ, non quartâ. Eadem correctio adhibenda præcepto ejuſdem principis, quod Supplicius abbas ſanctæ Columbæ prope Senonas obtinuit ad confirmandam partitionem bonorum, quam Benedictus Anianiæ abbas olim in uſus monachorum ſegregaverat, & ad redimendam ſubjectionem ſui monaſterii, quod Hieremias archiepiſcopus eccleſiæ ſuæ ſubjecerat. Editum eſt hoc diploma in appendice ad Lupum editionis Baluzianæ, & ex ea apud Cointium. (*a*) *Baluz. miſcell. to. 3. p.* 94.

ANN. CHR. 837. LXVII. Status rerum hujus anni.

POſtero anno, id eſt Chriſti octingenteſimo triceſimo-ſeptimo, Ludovicus Ingonventu, Aquiſgrani ad feſtum purificationis habito, cognitionem de rebus eccleſiæ ablatis exercuit, eaſque ſuis quaſque locis reſtitui præcepit. Conventu inde Lugdunum tranſlato, Stramiaci (*) actum eſt de cauſa Agobardi Lugdunenſis & Barnardi Viennenſis pontificum, quorum eccleſiæ fugâ eorum vacabant; ſed hæc res indeciſa remanſit propter abſentiam eorumdem epiſcoporum, Paullo poſt nihilò minùs urerque in ſedem ſuam reſtitutus, ut infra videbimus.

(*) *Cremieu.*

Per paſchales hujus anni dies novum prodigium in cælo viſum, nempe ſtella crinita in ſigno virginis, quæ, ut dirum ac triſte portentum, imperatorem in primis exterruit. Interrogati hoc de oſtento earum rerum periti, in his auctor anonymus, qui ipſius Ludovici vitam litteris mandavit, ob id Aſtronomus vulgò appellatus, quid de eo ſentirent, renuntiare Ludovico refugiebant. Hoc intelligens imperator, id ſacris precibus expiavit, pliſque largitionibus, quas pauperibus ac ſervis Dei, tam monachis, quàm canonicis porrigi juſſit. Medio Septembri, conventu Cariſiaci convocato, idem Carolum filium ex Juditha ſuſceptum virilibus armis induit, ſicque enſe cinctum, & regali coronâ ornatum, Neuſtriæ parte donavit: quæ res animos fratrum denuo proritavit. In eo conventu graves quæreiæ nobilium Septimaniæ auditæ adversùs Bernardum illarum partium ducem, eò quòd ejus ſatellites rebus tam eccleſiaſticis, quàm privatis abuterentur. Miſſi ad rem agnoſcendam Bonifacius & Donatus comites, & cum eis Adrebaldus abbas Flaviniacenſis. His actis, inde Aquas ad hiberna diſceſſum.

LXVIII. Gemeticenſi poſſeſſiones a Pippino reſtitutæ.

Cùm ob regni neceſſitates plurimæ eccleſiis ac monaſteriis poſſeſſiones ſubtractæ fuiſſent, tum verò rebus in melius commutatis a Ludovico verè Pio ſancitum eſt, ut ſuæ quibuſcumque locis poſſeſſiones reſtituerentur. Signanter verò ante triennium filio ſuo Pippino per Ermoldum abbatem mandavit, teſte Aſtronomo, ut res eccleſiaſticas, quæ in regno ejus erant, quas vel ſuis attribuerat, vel ipſe ſibi præripuerat, abſque cunctatione eccleſiis reſtitueret. Paternæ admonitioni obſequens Pippinus rex, quas Gemeticenſi monaſterio abſtulerat facultates, liberaliter reſtituit. Ejus hac de re præceptum, quod ex Gemeticenſi chartario eruimus, hic exhibere viſum eſt.

Pippinus gratiâ præveniente divinæ majeſtatis Aquitanorum rex. Si enim res Deo, ſanctiſque ejus devotas, quas jam dudum nobis, ingruentibus hinc inde caſibus, & neceſſitatibus compellentibus ab eccleſiis Chriſti ſubtraximus, noſtriſque fidelibus gratiâ contra fas contulimus, nunc hinc ob indulgentiam divinæ repropitiationis, & genitoris noſtri HLudovici ſereniſſimi auguſti debitam ammonitionem, ad priſtinam reſtitudinis normam reducere omnimodis ſatagimus, Deum nobis ob id, angeloſque ejus, immo & interceſſiones eorumdem ſanctorum, animæ noſtræ ad gloriam, regnique a Deo nobis commiſſi ad diuturnam ſtabilitatem propitiari minimè dubitamus. Quocirca notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, eccleſiæ ſancti Petri Gemeticenſis monaſterii, cui Deo auctore Heribertus abbas præeſſe videtur, ſicut & aliis quibuſdam, regno noſtro quamdam partem ſuarum ſubſtantiarum

ANN. CHR. 837. *rum habentibus, neceſſitate, ſicut ſuperiùs illatum eſt, intervenientе, aliiſque emergentibus cauſis, uos reditus ſubtraxiſſe, ita ut ob hujuſcemodi cauſam, nec clerus a rectore ibidem, ut decebat, gubernari, nec juxta inſtituta dominica hoſpitalitas exerceri poſſet; ſummâ devotione eidem monaſterio omnes res a nobis ſibi abſtractas, hoc eſt, in comitatu Toarinſe villam Tordimaco; & in comitatu Andegavino manentes ſex cum omni integritate per noſtræ auctoritatis præceptum plenìſſimè in omnibus reſtaurare libuit celſitudini noſtræ: quatenus & Dei auxilio ubique protegeremur & ammonitio magni Cæſaris, noſtri equidem genitoris HLudovici, adimpleretur, necnon & omnium fidelium noſtrorum exhortatio in hoc deceniſſimè laudaretur. Proinde per hoc noſtræ auctoritatis ſcriptum decernimus, immo & regali præceptione jubemus, ut nullus fidelium noſtrorum de rebus ſupra ſcriptis, aut ex aliquibus ejuſdem eccleſiæ deinceps aliquam ſubtractionem, aut aliquod impedimentum rectoribus illius facere præſumat, ſi res propriàs, aut ſibi, aut ab aliis largitas in regno noſtro, ſucceſſoreſque ſibi ſuæ prolis habere deſiderat: ſed liceat eiſdem rectoribus per hoc noſtræ recognitionis, immo correctionis mandatum, eaſdem res cum omni integritate quietè pacificèque poſſidere, & ſecundùm officium ſuum eas ad cultum & ſervitium divinum adminiſtrare, noſtroque obſequio, ſicut moris progenitorum noſtrorum fuit, debitum ſolatium exhibere. Et ut hæc auctoritas a fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris veriùs credatur, & diligentiùs obſervetur, manu propriâ ſubterfirmavimus, & annulo noſtro ſigillari juſſimus. Iſaac diaconus ad vicem Herwoldi recognovit & ſubſcripſit. Data* VIIII. *kalendas Maii, indictione primâ, anno viceſimo-quarto imperii HLudovici ſereniſſimi auguſti, & regni noſtri viceſimo-tertio. Actum in Caſeno in Dei nomine felicìter, amen.*

Heriberto abbati ſucceſſit Ruodolfus abbas, in vulgatis indicibus omiſſus, de quo in conſequentibus agendum.

LXIX. Aldricus epiſcopus monaſterii Salvatoris dotem confirmari curat.

Anno ſuperiore actum eſt de conditu monaſterii Salvatoris & ſanctæ Mariæ, quod Aldricus Cenomannorum antiſtes ſesquimilliario ab urbe pro monachis inſtituti noſtri ædificavit. Hoc verò anno, ut huic inſtitutioni robur adderet, factum confirmavit edito teſtamento, quod a comprovincialibus, aliiſque aliarum provinciarum epiſcopis ſubſcribi curavit. In his poſterioribus litteris ea omnia commemorat, quæ in prioribus expreſſa erant, quibuſdam conditionibus adjectis, quæ hoc loco non videntur omittendæ. Primò locum illum, ubi conditum fuit monaſterium, „ *olim Erogilum a priſcis* vocatum fuiſſe ait, eumque ab ſe acquiſitum largitione „ domni Ludovici piiſſimi imperatoris. Deinde villas enumerat, monaſterio in dotem conceſſas, quas *per librum quatuor evangeliorum nobiliter ornatum, & auro ex parte conſcriptum, & per calicem aureum unum cum patena ſua, deſuper epiſcopis & ſacerdotibus monus imponentibus*, eidem tradidit, legavitque. Ad hæc refectio„ nem canonicis in die dedicationis fieri denuo præſcribit, obſecrans tum ſuc„ ceſſores ſuos, tum abbates & monachos atque canonicos, qui ad prædictam „ feſtiviratem venerint, ut ab ipſa refectione vel ſuo ipſorum refectorio ſubur„ banos ſacerdotes, qui ad hanc feſtivitatem convenerint, non excludant: at„ tamen, ſi qua neceſſitas id exigit, obteſtatur, *ut unus canonicorum, bene„ fidelis, de prædictis ſtipendiis*, pane ſcilicet, vino & friſcingis, *quæ jam dicti monachi tribuerint, accipiat unum modium panis, & alterum vini, inſuper ex potione ſextaria quatuor & unam friſcingam, qualem meliorem invenerit; & ex his, illis ſuburbanis ſacerdotibus præparet devotè ac religioſè refectionem. Sed magis opto*, inquit, *& ſupplex deprecor, ut cum ſæpe dictis canonicis noſtris in re„ fectorio cum illis religioſiſſimè reficiant*". Inſuper rogat, ut unum modium de „ præfixo pane, & alterum de jam dicto vino, & de prædictis friſcingis unam, qua„ draginta pauperibus in eadem feſtivitate diſtribuant. In fine precatur ut ne id „ opcris quaſi ſuperfluè factum reprehendatur: cùm multæ epiſcopales ſedes & „ matres eccleſiæ varia ſub ſe monaſteria conſtructa habeant, quæ multi ſancti epi„ ſcopi ex rebus eccleſiæ ſuæ ditaverint. Actum in ipſa Cenomannica urbe kalendis „ Aprilis, ipſo die ſancto paſchæ, anno incarnationis dominicæ octingenteſimo „ triceſimo-ſeptimo, indictione quintadecimâ, imperii domni HLudovici glorio„ ſiſſimi imperatoris viceſimo-quarto, non tertio, & anno ipſius Aldrici ordina„ tionis quinto. Subſcribunt poſt eum archiepiſcopi duo, Urſmarus metropolita„ nus Turonum, & Autcarius Moguntinus, epiſcopi ſeptem cum Davide chore„ piſcopo, atque preſbyteri & diaconi complures. Iidem omnino ſubſcribunt aliis ejuſdem Aldrici litteris pro eccleſiæ Cenomannenſis canonicis, quibus reditus ad vitam communem aſſignat cum domo ſua, & refectorio *noviter* ab ſe ædificato, ſtatuens, ut in die dedicationis occidentalis partis eccleſiæ, quæ eſt XI. kalendas Julii, accipiant prædicti canonici *de frumento optimo modios ſex, de vino optimo modios quatuor, & inſuper de potione, quæ vulgò alixona dicitur, modium unum, & arietes*

opti-

optimos quatuor, & *porcos optimos duos*; quæ reſpondent friſcingis in ſuperioribus litteris memoratis. Utrobique eædem omnino ſunt chronicæ notæ, eædemque epiſcoporum ſubſcriptiones, excepto Jona epiſcopo Aurelianenſi, cujus nomen in prioribus illis litteris non invenitur. Ex quinque provinciis erant illi epiſcopi, nempe ex tertia & quarta Lugdunenſi, ex Belgica ſecunda, ex Germania prima & ex Aquitania ſecunda. Quamquam autem ad feſtum die paſchæ celebrandum alii alios epiſcopos invicem non tarò invitabant; neutquam tamen Colntio veri ſimile videtur, tot diverſarum provinciarum epiſcopos ſimul Cenomannis convenille ſanctiſſimo die paſchæ, quo Aldricus has binas litteras edidit; tranſmiſſum proinde earum exemplar ad abſentes epiſcopos, ut eas ſubſcriptionibus ſuis firmarent. Idem Aldricus præceptum confirmationis a Ludovico imperatore obtinuit pro ſuperioti monaſterio Salvatoris, cum facultate eligendi abbatis ſecundùm regulam ſancti Benedicti. Datum Gundulfi-villa prope Tullum Leucorum XVII. kalendas Julii, iiſdem anno & indictione. Quæ omnia prolixiùs referuntur in geſtis ipſius Aldrici apud eruditum Baluzium in tomo tertio Miſcellaneorum. Exciſum modò eſt hoc ſancti Salvatoris monaſterium, quod Bondonetus (*a*) eo in loco poſitum fuiſſe putat, ubi nunc Novavilla cernitur. ANN. CHR. 837.

(*a*) *Bondonet. p.* 368 380. *& ſeq.*

In ipſis Aldrici geſtis etiam agitur de controverſia eodem anno excitata inter eumdem Aldricum & Sigemundum abbatem de ſubjectione monaſterii Aninſulæ ſeu Aniſolæ, quod Aldricus eccleſiæ ſuæ in conventu Catiſiacenſi evindicavit. Hujus rei quæſtio (*b*) jam ante habita fuerat coram Ebroino Pictavorum, & Erchenrado Pariſiorum epiſcopis, quibus adjuncti erant Rorigo comes, & Altmarus ſenefcalcus, domnæ Judith imperatricis. Aldricus jus ſuum ſcriptis ac teſtibus approbabat: Sigemundus contra nihil aliud oppoſuiſſe dicitur, quàm unam epiſtolam Pippini regis, qui Aninſulam juris regii, non Cenomanniçæ eccleſiæ, proprium eſſe declataverat, ſcriptâ epiſtolâ Sicbaldo abbati, qui ad tempus eccleſiæ Cenomannicæ jugum excuſſerat. At reponebat Aldricus, id propter odium Gauzioleni in regem rebellis factum a Pippino, qui Carolo filio præceperat, ut prædictum monaſterium eidem eccleſiæ reſtitueret. Id porro exſecutioni demandatum a Carolo, ac re verâ monaſterium Franconi epiſcopo reſtitutum. Offetebat nihilò minùs Aldricus epiſcopus Sigemundo abbati id pacti genus, ut beneficii jure hoc monaſterium ſub annuo cenſu teneret: verùm hanc conditionem Sigemundus refutabat, obtendebatque inſuper Ludovici auguſti privilegium ſibi factum de libera electione abbatis: at hoc privilegium ſibi ſubreptum fuiſſe Ludovicus ipſe aſſerebat. Poſt hæc citatus uſque tertium ad audientiam imperatoris Sigemundus, adeſſe renuit: ac demum Aquiſgrani in ſollemni conventu, productis & lectis ſuperiorum tegum pro eccleſia Cenomannica præceptis, judicium prolatum eſt ſecundùm Aldricum pridie kalendas Maias: cui judicio ſubſcripſere (*c*) Judith imperatrix, Karolus glorioſiſſimus rex ejus filius, Drogo dictus archiepiſcopus atque archicapellanus, cum aliis ſeptemdecim, tum archiepiſcopis, tum epiſcopis, comites viginti-ſex, ſeptemdecim abbates, & poſt eos pluriml vaſſi dominici. Abbates hi ſunt, Richboto Centulenſis, HLudovicus imperatoris frater, Stolido incerti loci, Hilduinus Dionyſianus ſimul & Germanenſis; Burchardus, Lantramnus, Godolricus, Daniel, Georgius, Elmeradus, Waringarius, Aldricus, Eribertus, Tethaldus, incertorum locorum abbates; Marcoardus Prumienſis, Humbertus incognitus, & Eginhardus Selingeſtadienſis abbas. Vitioſi ſunt in editis chronologici hujus judicii characteres, qui annum ſequentem (*d*) & indictionem ſecundam præferunt. Argumento eſt notitia de judicio Cariſiaci ſequenti menſe Septembri, *indictione primâ* habito, in quo laudatur præmiſſum dectetum ſynodi Aquiſgranenſis.

LXX. Lis de ſubjectione monaſterii Aninſulæ. (*b*) *Baluz. p.* 113. *& ſeqq.*

(*c*) *ibid. p.* 129.

(*d*) *ibid. p.* 126.

His ita geſtis, denuo ramen ciratus ad præſentiam Imperatoris Sigemundus abbas, poſt multas tandem tergiverſationes ſe ſiſtit. Cùm itaque Cariſiaci Ludovicus imperator ad univerſorum cauſas audiendas reſideret unà cum Pippino & Catolo filiis ſuis, & maximo numero epiſcoporum & ſacerdotum, eò acceſſerunt monachi ampliùs vigiuti ex monaſterio Aniſolæ, ſancti Carileſi tumulo ac corpore inſigni, unà cum Sigemundo, ſuo dudum abbate; conqueſti ſe injuſtè e ſuo ipſorum monaſterio ejectos fuiſſe. Id a ſe factum negavit Aldricus, protuliteque litteras ſancto Innocenti epiſcopo factas a ſancto Carileſo cum conſenſu Childeberti regis, quibus litteris hoc monaſterium eccleſiæ ſuæ ſubjectum aſſerebat. Ad hæc Drogo Mettenſis epiſcopus air ea rurſus reſtractanda non eſſe, quæ *præterito tempore* in Aquiſgranenſi palatio diſcuſſa ac definita fuerant. Mox actum eſt de exitu monachotum e ſuo monaſterio, quod cùm nullius rei indigentiâ, nullius alterius culpâ, ſed ipſorum libitu & contumaciâ factum eſſe probatum fuiſſet; eis imperatum eſt, ut ad ſuum demum monaſterium reverterentur, ibidem jejuniis ac precibus, aliiſque regularibus exercitiis vacaturi. Illis verò parere recuſantibus iuterdicta communio

eſt

ANN. CHR. 837. eſt. His actis ſubſcribunt *Drogo archiepiſcopus & Senior capellanus*, & ſex metropolitani cum pleriſque ſuffraganeis ſuis, nempe Autcarius Moguntinus, Agobardus Lugdunenſis, Bernardus Viennenſis, Bartholomæus Narbonenſis, Agiulfus Bituricenſis, & Notho Arelatenſis: quod argumento eſt, Agobardum & Bernardum imperatori tum reconciliatos fuiſſe. Data VIII. idus Septembris, anno imperii Ludovici piiſſimi auguſti viceſimo-quinto, indictione primâ: ubi anni imperatoris ab eo die, quo conſors imperii vivente patre factus eſt, & indictio prima a kalendis Septembris numerantur. Acta hæc peculiari diplomate Ludovicus confirmavit Cariſiaco palatio regio, VII. idus Septembris, iiſdem anno & indictione: ex quo Coïntius locum ſuperiorum actorum emendandum cenſet, legendumque, *Actum Cariſiaci palatio regio*, ut initio actorum habetur, non *Aquiſgrani*, ut in editis. Certè eonvenius Cariſiaci medio Septembri ab imperatore indictus eſt hoc anno; teſte Aſtronomo, ac proinde rectè annum prædictorum actorum idem Coïntius emendat, atque nno anno libros editos antevertit, ut præſentem dominicæ incarnationis annum reponat.

LXXI. Aninſulenſium monachorum fuga. Hoc decreto exacerbati Aninſulenſes monachi, fugâ e monaſterio ſe protipuerunt, ſacrâ ſupellectile ſecum aſportatâ; eorumque abbas Sigemundus ſynodalibus & imperialibus parere juſſis detrectavit. His acceptis, Ludovicus facti cognitionem Jonæ Aurelianenſi epiſcopo, & Henrico ſeu Herlrico Miciacenſi abbati demandavit, ſcriptis ad Jonam litteris in hunc modum. *In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudovicus, divind repropitiante clementiâ imperator auguſtus Jonæ venerabili epiſcopo ſalutem. Notum tibi eſſe volumus, quia perventum eſt ad nos, quòd monachi ex monaſterio ſancti Cariſi in egreſſu præſumtivo idem monaſterium exſpoliaſſent ornamentis eccleſiaſticis, tam in theſauro, quàmque in vaſis ſeu veſtimentis, necnon & libris. Quapropter tibi præcipimus & Henrico abbati, ut vos omni diligentiâ illud inquiratis, & cum omni integritate res eccleſiaſticas eidem eccleſiæ reſtituere faciatis. Vale. Ex hoc habeto ſtudium, ſicut de te bene confidimus, & ſicut in hoc noſtram cognoſcis voluntatem.* Sequuntur aliæ, quæ ſortaſſe præcedere debuerant, ejuſdem Imperatoris itidem ad Jonam litteræ ejuſdem omnino inſcriptionis & argumenti, quibus idem princeps ſignificat ad ſe perveniſſe, quòd monachi ex monaſterio ſancti Cariſi egreſſi, immemores propriæ profeſſionis, quâ obedientiam & ſtabilitatem in ſuo monaſterio promiſerant; obliti etiam ſententiæ evangelicæ de non facienda propria voluntate; atque etiam apoſtolicæ præcipientis, ſubjectos eſſe debere omni creaturæ, ſive regi, quaſi præcellenti, ſive ducibus; tamquam ab eo miſſis, per diverſa loca vagarentur; & quidem non aliam ob cauſam, niſi quòd abbas eorum Imperialibus juſſis inobediens eſſet, quibus & ipſe, & ſuum ipſius monaſterium Aldrico epiſcopo ejuſque eccleſiæ denuo ſubjicerentur. Quapropter ſe velle, ut Jonas eum Henrico abbate, eoſdem monachos ad proprium monaſterium redire compellat: ſi verò quiſpiam eorum contumax fuerit, ad proximum Cariſiaci placitum ſeu conventum addncatur. Interim in poſſeſſionem monaſterii adductus eſt Aldricus per Fulconem comitem palatii, atque Ardninum & Gaufridum comites, ac plenam legalemque ejus inveſtituram ſollemniter iniit *per cloccas* (*a*) *& oſtia ſenioris ipſius monaſterii eccleſiæ, in qua ſanctus Cariſefut corporaliter requieſcit, & per partas ipſius monaſterii*, coram multis teſtibus. Reſedit ad tempus hæc controverſia, reverſique monachi Aldricum demum agnoverunt, ut intelligimus ex dedicatione (*b*) ſenioris ſeu principis ejuſdem eccleſiæ altaris, ab ipſo facta v. Idus Maias anni inſequentis: quo tempore idem antiſtes cum pſalmorum cantu a monachis ibidem ſuſceptus eſt; at poſt mortem Ludovici auguſti hæc rixa denuo recruduit; tandemque ad Romanum pontificem Nicolaum primum relatâ cauſâ, Aninſulenſis abbas ſuperior evaſit.

(*a*) *ibid. p.* 316.

(*b*) *ibid. p.* 306.

LXXII. Romanis monaſterium condit Barnardus Viennenſis. Reſtitutus in gratiam & in ſuam ſedem Barnardus ſeu Bernardus Viennenſis antiſtes, qui Ambroniacenſe jam pridem exſtruxerat monaſterium, mox alteri condendo animum adjecit: ubi a procelloſis ſæculi tumultibus ac negotiis idemtidem reſpiraret. Erat tum illis in partibus matrona quædam nobilis & locuples, quæ orbata vito ac prole, patrimonium ſuum Romanæ eccleſiæ per Barnardum tradere ad exſtruendum monaſterium conſtituit. Huic inter alia prædium erat haud longè ab Iſera fluvio, cum eccleſia ſub titulo ſancti Romani olim conſtructa: quem locum condendo monaſterio viſum ei eſt opportunum. Barnardo propius Iſeram (*) ſtatuere placuit, quatuor aut quinque leucis ab iſtius fluvii confluxu in Rhodanum. *Romani* vocabulum a priſca illa ſancti Romani eccleſia, & forte a Romana, cui monaſterium tributum erat, inditum ab eo eſt. Fundatâ baſilicâ, & monachis ibidem cum abbate collocatis, dedi-

(*) *Iſara.*

catio-

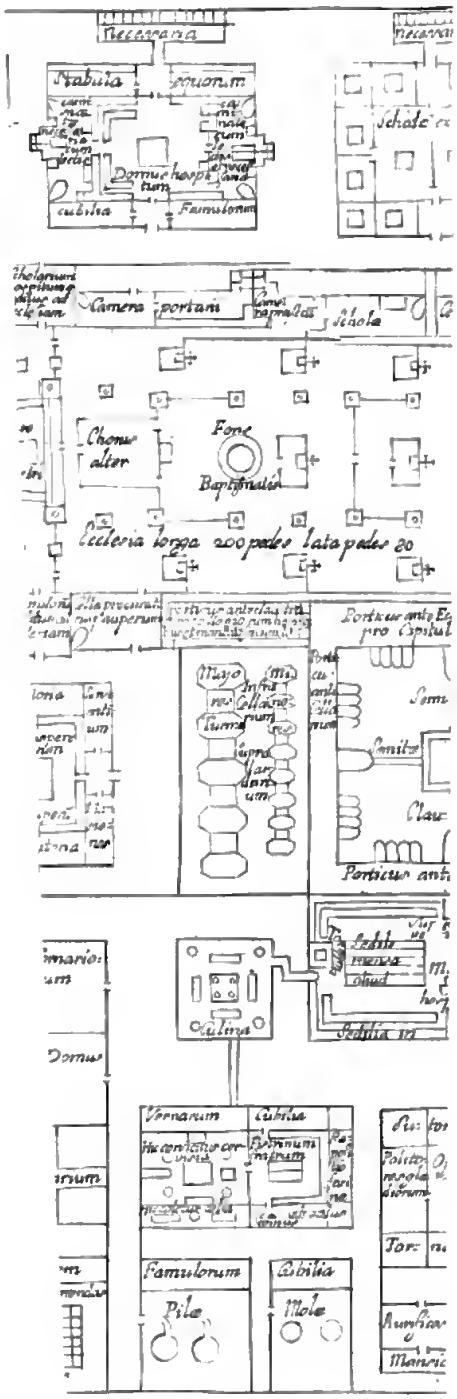
Tablia
Dormitorium
cubilia
Famulorum
Camera
portam
Chorus alter
Fons Baptismalis
Ecclesia longa 200 pedes lata pedes 20
Mayo
Cellarium
Portic
Culina
Domus
Vinarum
cubilia
Famulorum
Pila
Cubilia
Mola

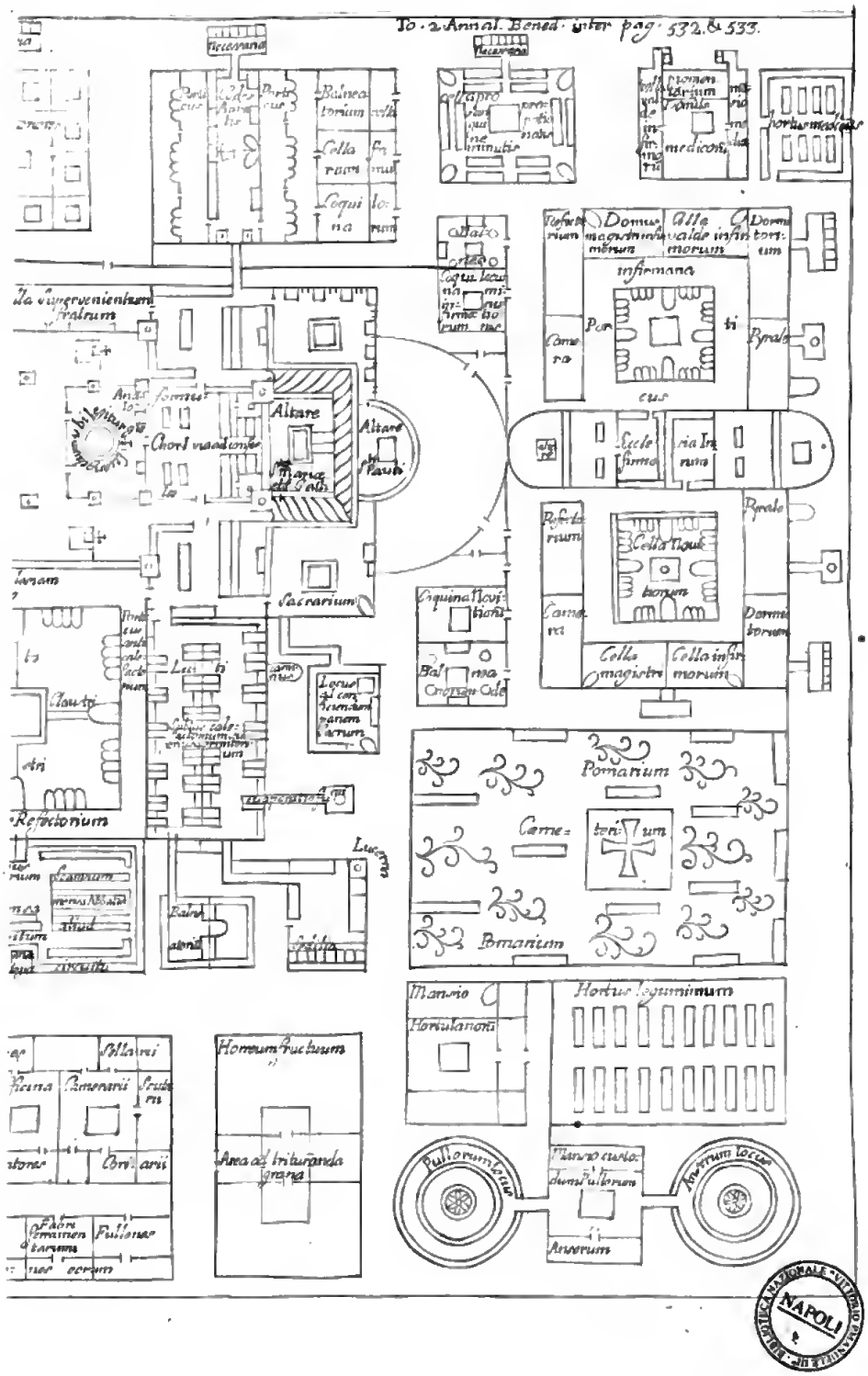
To. 2. Annal. Bened. inter pag. 532. & 533.
Altare
Altare
Chori vaulation
Sacrarium
Refectorium
Pomarium
Pomarium
Hortus leguminum
Area ad triturandafrana
Fullonum area
Fullonum area
Anserum
NAPOLI

cationis dies indicitur: quæ ut celebrior eſſet, ſimul ad augendam loci religionem, quem ſepulturæ ſuæ vir ſanctus deſtinaverat, ſanctorum martyrum Severini, Exſuperii & Feliciani reliquias ex ſuburbano ſuæ civitatis vico, Brenniaco nomine, eò tranſtulit, templumque in honorem ſanctorum apoſtolorum unà cum comprovincialibus epiſcopis VI. nonas Octobris ſollemni ritu conſecravit, prædiis ad quotidiana ſtipendia monachorum ex prædictæ matronæ dote aſſignatis. Proceſſu temporis locus in oppidum accrevit, cui hodie quoque *Romanis* (*) hæret vocabulum, ſed priſca religio non ita, quæ a monaſtico ſtatu ad canonicalem ante ſexcentos ampliùs annos defecit. Aliud fuit, & quidem longè antiquius, monaſterium *Romanum* dictum, ſitum in pago Waldenſi, auctore Romano abbate Condateſcenſi, ut in ſuperiori volumine dictum eſt. Magna interceſſit Barnardum inter & Agobardum Lugdunenſem archiepiſcopum neceſſitudo ac familiaritas, parque fortuna in turbis illis civilibus, quarum utrerque plus æquo particeps fuit. Idem Barnardus epiſcoporum quoque Gallicanorum criminationem incurrit, quòd, Leidrado archiepiſcopo ad ſanctì Medardi monaſterium ſecedente, Agobardum in ejus locum non ſatis conſultò conſecraſſe videretur. Exſtat epiſtola Barnardi, aliorumque epiſcoporum nomine ſcripta *de Judaicis ſuperſtitionibus*, inter opera ipſius Agobardi, qui ei librum *de privilegio & jure ſacerdotii* inſcripſit. Ad hæc, cùm Lempreus Vicedominus Lugdunenſis & uxor ejus Agilos eccleſiam in villa pagi Viennenſis Sentonato vellent conſtruere, ejus rei facultatem obtinuerunt a Barnardo, qui etiam Agobardo novæ eccleſiæ dedicationem facere permiſit, ſcriptâ ad eum hac de re epiſtolâ, quam in obſervationibus præviis ad Barnardi vitam retulimus, cui epiſtolæ *Belcio abbas ſancti Teuderii monaſterii* ſubſcripſit. His acceptis litteris, Agobardus hanc dedicationem demandavit *viro venerabili Audino eccleſiæ Lugdunenſis coëpiſcopo*, (ſic chorepiſcopos non rarò appellabant) qui illam eccleſiam XII. kalendas Decembris ſub nominibus ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli conſecravit, ut in chartario Viennenſi legimus. Hic eſt Audinus chorepiſcopus, qui concilio Valentino tertiò ſubſcripſit, notatus in Augienſi necrologio (*a*) inter canonicos ſancti Pauli.

ANN. CHR. 837.

(*) *Romans*.

Ejus amicitia cum Agobardo, & ſcripta.

Audinus coëpiſcopus ſeu chorepiſcopus.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 644.*

Hoc ferè tempore Agobardus ſtilum diſtrinxit adversùs Amalarium, qui Lugdunenſis eccleſiæ cantum in ſuo libro de Antiphonario reprehenderat. Hunc talione acriter remordet Agobardus, tum in libro de divina pſalmodia, tum in libro de correctione antiphonarii, tum denique in alio opuſculo *contra libros quatuor Amalarii abbatis*, ſcilicet de divinis officiis, qui in perantiquo codice olim Thuaneo, nunc Colbertino, ſic inſcribuntur, teſte Baluzio: *Tomus Amalarii abbatis de divinis officiis*, qui *abbatis* titulus eidem rurſus in eodem codice tribuitur, *chorepiſcopi* in Epternacenſi: ſed de his actum ſuperiùs. In primo ex his tribus libris Agobardus in Amalarium invehitur, quòd veritus non ſit in ipſa Romana eccleſia quædam in ſacris officiis & miniſteriis reprehenſibilia, etiam ſub anathematis damnatione, reſecare; deinde quòd alia in divinis officiis, præter ſcripturas ſacras, cantanda admittat: atque ei ſufficere debere, quòd, ſicut in diebus „ ad miſſas nonniſi divina generaliter eloquia decantantur, ita & in noctibus ad „ ſacras Deo vigilias exhibendas eadem procul dubio lex debeat obſervari. Eas, dem ſententia eſt ſequentis libri, qui præcipuè cantoribus eccleſiæ Lugdunenſis inſcribitur. Hoc in libro multis in locis carpit librum Amalarii, landatque quoſdam religioſos viros, qui ſubjectis ſibi fratribus tale præceptum dederunt. *Nullus præſumat*, inquiunt, *reſponſoria aut antiphonas, quæ ſolent aliqui compoſito ſono pro ſuo libitu, non ex canonica ſcriptura aſſumta canere, in congregatione iſta vel meditari, vel dicere. Oportet enim nos ſanam, & ſimplicem, & apoſtolicam & patrum noſtrorum imitari doctrinam, & gratiam ſtabilire; cor, moreſque ſubdere diſciplinæ:* quæ verba deſumta ſunt ex capite quarto-decimo regulæ ſanctorum Johannis & Pauli. De tertio Agobardi opuſculo contra libros de divinis officiis nihil ſingulare obſervandum occurrit. In duobus prioribus ſcriptis Idem auctor laudat eccleſiæ Lugdunenſis *officialem libellum*, quem *antiphonarium* vocant, cui præmiſſa erat præfatio *pii & orthodoxi patris, cujus probatiſſima fides atque doctrina*, inquit, *in manere Dei noſtri omnibus examinata ac declarata celebriter innotuit*; ubi Leidradum deceſſorem ſuum intelligit, qui cantum in eccleſia Lugdunenſi diſpoſuerat, ut ipſe teſtatur in epiſtola ad Carolum Magnum.

LXXIII. Agobardus in Amalarium ſcribit.

Non minùs acriter Amalarium pupugit Florus diaconus in epiſtola, nomine eccleſiæ Lugdunenſis ſcripta in cauſa prædeſtinationis, ubi dolere ſe ait, quòd eccleſiaſtici & prudentes viri *Amalarium de fidei ratione conſulerent, qui & verbis, & libris ſuis, mendaciis & erroribus phantaſticis, atque hæreticis diſputationibus plenis, omnes pene apud Franciam eccleſias, & nonnullas etiam aliarum regionum, quantum in ſe fuit, infecit atque corrupit; ut non tam ipſe de fide interrogari, quàm*

ANN. CHR. 837.

omnia ſcripta ejus, ſaltem poſt mortem, deburint igne conſumi. At nunc vice verſâ magni fiunt hi Amalarii libri, & ab eccleſiaſticæ diſciplinæ peritis viris maximè probantur. Scribebat hanc epiſtolam Florus ſub annum octingenteſimum quinquageſimum: quo tempore Amalarium adhuc in vivis exſtiriſſe ex præmiſſis Flori verbis colligi poſſe fortè quis putet, utpote quem etiam tum eccleſiaſtici viri de fidei tutione conſulerent; at non Amalarium ipſum illi conſuluiſſe videntur, ſed ejus libros, quos *ſaltem poſt mortem* auctoris igne conſumptos Florus cupiebat. De altero ejuſdem in ipſum Amalarium libro inferiùs agemus.

Jam ad Agobardum ut recurrat narratio, is epiſtolam quoque ſcripſit *ad clericos & monachos Lugdunenſes de modo regiminis eccleſiaſtici*, ob rumores quoſdam & ſuſpiciones diverſas, quæ in ipſum ſparſæ fuerant. Quinam fuerint hi rumores, non „ explicat Agobardus: qui in hoc totus eſt ut probet, quòd quicumque prædica„ tionis officium & locum regiminis ſuſcipit, ut conſolationem & avocationem „ quærat in divitiis, in ornamentis meretricis, in venationibus, aliiſque ludicris „ exercitiis, &, quod pejus eſt, in comeſſationibus & ſonis muſicis; hic non „ Dei adjutor ſit, ſed antichriſti, & deſtructor operis Dei; & licèt in oculis hu„ manis ſacerdos eſſe videatur, in oculis tamen Dei non ſit. Ex quibus ita concludit. *Omnis ergo qui præponitur cæteris, ſive clericus, ſive monachus, ſi ita videtur benevolus ac manſuetus atque affabilis, ut ſubditorum corda in ſui amorem, & propriam laudem convertat, adulter eſt, & regimen animarum ſuſcipere numquam debet:* quod maximè iis aptat, quibus ſermo ſcientiæ aut ſapientiæ competit. Id verò ſcribit in primis pro his, qui ipſi commiſſi erant, *ita tamen ut in nomine paſtorum intelligantur abbates, & præpoſiti, atque presbyteri.* In ordinem redactus fuerat Agobardus ante biennium ob Ludovici auguſti exauctorationem, cui aſſenſum præbuerat.

LXXIV. Amalarii extrema fata & ſcripta.

Ab Agobardo divellendus non eſt Amalarius mox laudatus, quem Ludovico auguſto ſuperſtitem fuiſſe vix crediderim. Ab eo nihil geſtum comperio poſt legationem Romanam ad Gregorium papam, ipſi a Ludovico ante annos decem commiſſam. Sepultus fuit Mettis in crypta monaſterii ſancti Arnulfi, ejuſque monumentum ibidem videbatur ante ruinam ſuburbani monaſterii ſancti Arnulfi, quæ patrum noſtrorum ſæculo facta eſt. Sanè eum non rarò Mettis verſatum fuiſſe inde colligitur, quòd libros illius eccleſiæ idemtidem laudat. Symphoſium adſciritio nomine dictum fuiſſe probat Ademarus, Ecoliſmenſis ineunte undecimo ſæculo monachus, qui libros de divinis officiis tranſcribi curavit eum ſupplemento a sobis (*a*) ediro de officiis monaſticis ſecundùm regulam ſancti Benedicti: in quorum fine hæc clauſula appoſita eſt. *Explicit liber Symphoſii Amalarii presbyteri venerabilis de divinis officiis ... quem librum in hoc corpore tranſſcribi curavit Ademarus indignus monachus in honorem Dei & ſancti Benedicti.* Illud verò ſupplementum ipſius eſſe Amalarii ſtilus omnino probat. Nec obſtat quòd Fauſti opuſculum de vita Sancti Mauri in illo ſupplemento laudat ante ejus inventionem ab Odone abbate factam. Hoc enim opuſculum videre potuit in Romano itinere, quod juſſu Ludovici auguſti confecit. Certè hujus ſupplementi auctorem non ex monaſtico, ſed ex clericali ordine fuiſſe ex ejus verbis conſtat.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 96.*

Prætet librum antiphonarii & quatuor libros de divinis officiis, Amalarius quaſdam epiſtolas ſcripſit, ex quibus quinque in Spicilegii tomo ſeptimo editæ ſunt. Prima eſt ad Hieremiam archiepiſcopum Senonenſem *de nomine Jeſu*, quo modo ſcribendum ſit, cum reſponſione ipſius Hieremiæ. Secunda ejuſdem argumenti ad Jonam epiſcopum Aurelianenſem. Tertia reſponſio eſt ad Rantgarium epiſcopum Noviomenſem, qui ipſum de ſenſu interrogaverat eorum verborum, quibus Chriſti Domini ſanguinis conſecratio peragitur: ubi notanda hæc Amalarii verba, ſenſum illum hoc modo exponentis: *Hic calix eſt in figura corporis mei, in quo eſt ſanguis, qui manabit de latere meo;* adeòque ſicut in corpore Domini, ita in calice conſecrato verus Chriſti ſanguis continetur ex mente Amalarii. Quarta epiſtola eſt ad Hertonem monachum, quem Acherius noſter ſuſpicatur fuiſſe Hertium abbatem illum, qui poſtea factus eſt archiepiſcopus Trevirenſis; Baluzius in notis ad Agobardum mavult eſſe Fuldenſem illum monachum, qui Rabano in regimine Fuldenſi ſuccеſſit. In perantiquo Sithienſi codice, Saxonicis litteris ſcripto, hæc epiſtola inſcribitur *ad Hetlonem abbatem, de Seraphim*, quo ſcilicet modo ſcribendum ſit. Herti Mediolacenſis abbas facilè notus e propinquo eſſe potuit Amalario, qui in epiſcopatu Mettenſi degebat, haud ſcio an idem ipſe Amalhart abbas Hornbacenſis, laudatus in necrologio (*a*) Augienſi. Quinta epiſtola inſcripta eſt *Guntardo filio in diſciplina Chriſti*, qui ſcrupulum movebat Amalario, quòd non ſe cum majori cautela obſervaret, *ne ilico poſt conſumptum ſacrificium ſpueret:* cùm cæteri ſacerdotes a ſputo diutiùs poſt ſacrificium abſtinerent. Ridet hanc, ut putabat, ſimpli-

(*a*) *Analect. to. 4. p. 444.*

Epiſtola ejus de ſputo ſacramenti.

plicitatem Amalarius non *quòd non debeamus venerari corpus Domini præ omnibus sumptibus: sed quod si veneratum fuerit ab interiore homine, quidquid naturaliter ab exteriore agitur, dominico honori deputatur.* Unde *si fortè me*, inquit, *ignorante aut non consentiente exierit de ore meo ex corpore Domini, non me putes alienum a religione Christiana, quasi contemptui habeam corpus Domini mei.* Denique si po- » tuisset abstinere diutiùs a sputo, hoc se curaturum fuisse ait, ut satis faceret » iis, qui ipsum reprehendebant: sed quia hoc sibi difficile erat, se confidere in » Domino, modò ut mens ipsius pura fuisset verè & humilis, corpus Domini in- » traturum ad animam vivificandam, & quod ejiciendum est propter sanitatem cor- » poris, sine dispendio animæ exiturum. Jam verò quò Christi corpus sumtum eva- » dat, utrùm Invisibilitet assumatur in cælum, an reservetur in corpore nostro usque » ad sepulturam; an verò more cæterorum ciborum aut exaletur in auras, aut » de corpore cum sanguine exeat, aut denique egestioni obnoxium sit, non esse » hac de re disputandum: sed hoc solùm cavendum esse, ne Judæ corde sumatur, aut contemtui habeatur, sed discernatur, ut par est, a communibus cibis. Hoc ex loco recentiores plerique inferunt, Amalarium errori Stercoranistarum, de quo inferiùs, tali dubio proponendo, occasionem dedisse. Cæterùm ex hac epistola non obscurè colligitur, quod Ademarus disertè tradit, Amalarium sacerdotem fuisse, quem Guntardus aiebat alio modo in excreando agere, quàm *cæteros sacerdotes*. Eâdem epistolâ confirmat catholicam fidem de vera Christi corporis præsentia in eucharistia, occurritque Calvinistarum objectioni, ubi relatis Christi Domini verbis, *Hoc est corpus meum*, subdit Amalarius: *suum corpus quando voluit, & quando vult, in terra versatur, etiam post ascensionem suam, non dedignatus se Paulo apostolo monstrare.* Alterum videtur in Amalario reprehendisse Gunthardus, quòd sæpius, & fortè quotidie, missam celebraret, allatâ sententiâ Gennadii, ex libro scilicet de dogmaribus ecclesiasticis, ut præcipuè per dies dominicos communio sumatur. Ad quod Amalarius respondet, fortè non fuisse illius consuetudinem, ut per singulos dies missam celebraret. Cæterùm Gennadio longè præferendam esse sancti Augustini auctoritatem, qui unicuique hac in re id facere permittit, *quod secundùm suam fidem piè credit faciendum esse*. Hæc satis superque satis de epistola ad Guntardum, quem Amalarius *filium in disciplina Christi* appellat, diceus initio epistolæ suæ, se demum ad ejus litteras respondisse, ne qua suspicio in ejus pectore falsa, errorve ignorantiæ remaneret, & ne protervè agere videretur *contra nostram*, inquit, *religionem*. Cæterùm hæc epistola ad Guntardum in Remigiano veteri codice emendatior est quàm in editis. Exemplo sit hic locus paullo post initium, ubi in eodice ita legitur: *Addidisti quòd non videres cæteros sacerdotes hoc facere, id est statim sputre post comestam eucharistiam. Quando hoc audivi a te, nec mutum tibi dixi*, id est ne quidem verbum; *neque cogitavi ex hoc tibi respondere. Nauci duxi talem persontationem*, &c. multò rectiùs quàm in editis, ubi habetur, *multum tibi dixi, & nauseam duxi*. Plura id genus in consequentibus, sed minutiora, quàm ut hic referri mereantur, nisi quòd paullo ante medium, ubi legitur, *bubalorum suorum, & hircorum*; longè meliùs habet codex, *bubalorum, suum, & hircorum*. Sed hæc missa faciamus. ANN. CHR. 837.

LXXV. Florus in eum scribit.

Agobardi archiepiscopi sui exemplo Florus diaconus acerbissimè invectus est in Amalarium opusculo nondum edito, quod *Drogoni sacri consilii magistro & pontifici clarissimo, Heti Trevirorum antistiti, Aldrico reverentissimo Cenomannorum episcopo, Rabano abbati venerabili; & ex provincia Lugdunensi prima Alberico Lingonensi reverentissimo episcopo, ecclesiæ indignus*, ut se ipse dicit, *filius, & pietatis ac paternitatis vestræ exiguus servulus Florus* inscribit. Argumentum operis titulus veteris codicis ita aperit. *Incipit epistola Flori, totius veritatis plena, contra falsiloquas adinventiones Amalarii, quondam Lugdunensis Chorepiscopi, de corpore Domini tripartito:* quod itidem carpebat Agobardus. In vivis adhuc erat Amalarius, cùm Florus hæc scriberet: qui si hunc titulum operi suo apposuit, nunc non ampliùs chorepiscopus erat Amalarius ecclesiæ Lugdunensis. Hanc de tripertito Christi corpore sententiam primùm in frequenti presbyterorum synodo *vivâ voce* exposuisse dicitur Amalarius illius ecclesiæ *prælatus:* deinde in tribus, quæ Floros commemorat ejus opusculis, scilicet in Officiali libro, quem de divinis officiis composuit; in Antiphonario; & in allo, quod *Embolum opusculorum suorum* appellabat. Hæc epistola, in qua Florus Amalarium ob corpus triforme exagitat, prævia est opusculo *de causa fidei, apud Carisiacum in synodo episcoporum nuper habita*. In hoc opusculo legitur, nuperrimè, *apud Carisiacum palatium in generali & valde celebri episcoporum concilio*, præsente ipso Amalario, expositos fuisse ejus errores, ut vocat Florus, de corpore Christi triformi, deque sacramenti sumti variis effectibus, qui ex superioribus sacris intelliguntur. Amalarium verò interroga-

ANN. CHR. 837. tum, ubi hæc legisset, respondisse se *in suo sensu* legisse; quibus auditis, in synodo judicarum, *doctrinam hanc esse omnino damnabilem, & ab omnibus catholicæ fidei cultoribus funditus respuendam:* cujus rei historiam Florus prædictis episcopis fusè exponit. Eidem opusculo subnectit idem auctor rem gestam in concilio apud Theodonis-villam habito, in quo iterum de hac Amalarii opinione actum est, qui in publico ecclesiæ Lugdunensis conventu asserere ausus est, *ad hoc vos*, inquit Florus prædictos alloquens episcopos, *suis persuasionibus in generali synodo fuisse perductos, ut omnes manu propriâ suis ineptissimis libris subscribere, & sic unanimiter sentire & observare velletis:* quod de synodo apud Theodonis-villam anno DCCCXXXV. habita intelligendum videtur. In fine testem invocat Deum Florus, se non auctoris, sed erroris odio hæc scribere, & amore veritatis; ecclesiæ quoque Lugdunensis commiseratione, cujus uberibus ab infantia alitus sit: in qua & administrationis locum, & doctrinæ ac prædicationis officium exercuit. Illa tamen tum Agobardi, tum Flori scripta nequaquam obtinuere, ut libri Amalarii omnino reprobati sint, qui modò absque offendiculo & non sine utilitate leguntur. Verùm auctores illos commovebat præsumta corporis triformis novitas, in rebus fidei meritò suspecta: tametsi hæc Amalarii sententia quoddam apud veteres fundamentum habebat. De his satis.

LXXVI. Adremarense monasterium conditur.

Huic anno consignatur origo monasterii Adremarensis vulgò Arremarensis, in agro Tricassino, auctore Adremaro presbytero, a quo nomen loco inditum est. De ejus monasterii primordiis hæc habet perantiquus codex. *Anno ab incarnatione Domini* DCCCXXXVII. *indictione* tt. *fundatum est cœnobium in silva, quæ vocatur Dervus, in loco, qui dicitur Mansus-Corbonis, postea Nova-cella, in pago Tricassino a presbytero quodam Adremaro, existente tunc Tricassino antistite Adalberto, comite Aledramno:* ubi Cointius rectè monet indictionem corrigendam, & pro secunda reponendam indictionem quintam-decimam, aut certè primam, quæ huic anno a Septembri mense convenire poterat. Ex hoc loco patet, triplex fuisse olim hujus monasterii vocabulum, quod ab auctore *Adremarense*, ab antiquo possessore *Mansus-Corbonis*, a condito recèns monasterio *Nova-cella* nuncupatum est, raritimè Dervense, tametsi in saltu Dervo conditum, ne cum sancti Beecharii Dervensi monasterio confunderetur: quorum alterum positum ad Vigeram fluvium in Pertensi pago diœcesis Catalaunensis: alterum ad Barsan amnem in agro Tricassino, quatuor ab urbe leucis. Primus inter abbates Adremarenses locum tenet Adremarus ipse, monasterii auctor, qui jam fortè monachus ante conditum cœnobium erat, sed presbyter tantùm dictus pro more illorum temporum: tametsi *monachus* dicitur in litteris Leonis papæ quarti ad Prudentium episcopum Tricassinum; at *reverendus Dei sacerdos* in diplomate Caroli Calvi, quod Odo inlustris comes obtinuit. Is regiæ » serenitati exposuit, quòd tempore prædecessoris sui Aledranni quondam comitis in » comitatu Tricassino, *quidam religiosorum virorum Adremarus, reverendus Dei sacer-* » *dos*, in eodem pago & in silva, quæ vocatur Desvus super fluvium Barsan, per » licentiam venerandi pontificis Tricassinæ civitatis Adalberti, in loco inculto, sibi ad » expurgandum & excolendum concesso, cellam ædificaverit, scripto hac de re instru- » mento, ab episcopo & comite prædictis roborato: quod Odo ipse a Carolo rege con- » firmari petiit obtinuitque, ita ut *post excessum ejusdem venerabilis patris Adremari* » monachis suis libera esset eligendi abbatis facultas secundùm regulam sancti Benedicti, » *absque alicujus comitis interrogatione*, cùm eo tamen, ut *partibus comitis, quia de suo* » *jure res quondam fuisse noscuntur*, abbas ejus loci in festivitate sancti Petri denarios » viginti persolveret, sicut in primatio illo privilegio continebatur. Vitiosæ sunt in diplomate Caroli chronicæ notæ, cujus anno vicesimo-quarto datum legitur, VII. kalendas Maii: cui anno indictio tertia non bene respondet, ejusque loco reponenda indictio duodecima, ut in sequenti apud Camuzatum (*a*) diplomate; quod suo loco referemus. Interim observare juvat, in hoc diplomate laudari sanctos fratres, degentes sub monastico ordine, *in cellula, quæ Dervus vocatur:* ac proinde aliquando hoc monasterium Dervum seu Dervense appellarum fuisse; nisi fortè legendum sit, *in cellula, sita in silva, quæ vocatur Dervus*; quod aliis æstimandum reliquo. Certè rarissimè aliàs Dervum appellarum invenio hoc monasterium cujus basilicam Prudentius Episcopus postmodum in honorem sancti Petri apostolorum principis consecravit. Non præterierim quod in chronico Alberici legere memini de isto Adremaro, scilicet quòd is diceretur fuisse unus ex septem gemellis fratribus, quos domina de Teiangulo uno partu peperit.

(*a*) *Prompt. Tricass. fol.* 285.

LXXVII. Hirsaugia perficitur.

In Spirensi diœcesi perfectum est hoc anno Hirsaugiense monasterium, quod Herlasticus comes maximis sumtibus intra septennium absolvit. Erat ecclesia pro tempore elegans, absque columnarum substitutione fabricata, ligneo superius tabulatu cooperta, & quatuor dumtaxat instructa altaribus. Clausti structura veterum exem-

exemplo ſimplex & ampla, ligneo pariter tabulatu contecta. Reliqua monachorum habitacula per gyrum clauſtri non ad faſtum, ſed ad uſum commoda, ut illis temporibus elegantia: quamquam ſi noſtris his temporibus clauſtrales, ait Trithemius, ſimilibus includerentur manſionibus, non cœnobiis, ſed carceribus ſe credderent mancipatos: ſic mutantur tempore mores, & ſancta vetervm ſimplicitas curiosâ ſemper novitate confunditur. In novum monaſterium deducta colonia e Fuldenſi percelebri abſceterio, in quo duceni minimùm ac ſeptuaginta monachi tum convixiſſe dicuntur ſub Rabano abbate: quos inter duodecim viri, juxta numerum apoſtolici collegii, in diverſis ſcientiarum diſciplinis exercitatiſſimi extiriſſe dicuntur. Ex his omnibus ſelecti quindecim ad novam illam coloniam, quibus Liutbertus abbatis loco præfectus, unus e duodecim illis magiſtris, vir provectioris ætatis, eruditione non magis, quàm virtute inſignis, idemque germanus frater Brunonis abbatis Herſfeldenſis. ANN. CHR. 837.

Inter ea Fuldæ quædam corrigere, commemoranda hoc loco. Illic tum detinebatur Ebo, ille quondam Remorum antiſtes, eò relegatus poſt conventum apud Theodonis-villam anno ſuperiore habitum, in quo exauctoratus fuerat. Jam verò cùm Ludovicus Germaniæ rex ob amplificatum Caroli regnum offenſus eſſet, veritus Ludovicus auguſtus, ne, communicatis cum Ebone conſiliis, res novas moliretur; hunc pontificem in occidentalem Franciam abducendum cenſuit, eumque cuſtodiendum commiſit Freculfo Lexovienſi epiſcopo, imperatoris partibus addictiſſimo ac Judithæ auguſtæ, ut ejus præfatio hiſtoriæ ad eamdem teſtatur. Dein cuſtodiendus traditur Boſoni Floriacenſi abbati, ſub cujus cuſtodia erat tum, cùm Ludovicus imperator viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, ut tradunt clerici Remenſes in narratione de fortuna ipſius Ebonis. Eodem anno Benedicta (*b*) quædam, pia femina, res omnes proprietatis ſuæ tradidit Fuldenſi monaſterio, ubi *vir honorabilis HRabanus multitudini monachorum* præerat eo pacto, ut eas *per beneficium prædicti abbatis* uſu-fructuario in reliquum vitæ ſuæ poſſideret. Facta eſt hæc traditio anno viceſimo-quarto Ludovici imperatoris, eique multi ſubſcribunt cum Benedicta, quæ ante annos viginti (*c*) jam quædam Fuldenſibus ſub Eigile abbate donaverat. Sic creſcente cenſu creſcebat multitudo illa monachorum; creſcebatque Rabani caritas in pauperes, non ſine quorumdam e ſuis obloquio. Huic in primis ſtudium erat defunctorum animas piis eleemoſynarum juvare ſubſidiis; quas cùm Adelhardus monachus, referente Trithemio, homo Francus, nimiſquam avarus rei domeſticæ diſpenſator, aliquando fraudaſſet; egregiè ob eam cauſam cælitus caſtigatus eſt. Dum enim externis curis nimiùm occupatus, tardiùs ſortè per locum capitularem in dormitorium ſe reciperet; vidit eo in loco per gyrum plurimos conſedere monachos, (defunctorum umbræ erant) qui correptum, veſtibuſque nudatum horribili virgarum grandine dilacerarunt, poſt triduum graviora recepturum comminantes. Nec defuit dictis fides, iſque poſt tertium abhinc diem migravit, multis Rabani ſuffragiis & eleemoſynis e longioribus denum piacularibus pœnis ereptus: quod inſigne fuit poſteris documentum. Haud ſcio an idem ſit Adalhardus incluſus, cujus epitaphium inter Rabani poëmaria refertur in hunc modum:

LXXVIII. Ebo Fulda Lexovium ablegatus, dein Floriacum.

(*a*) *Tradit. Fuld. p.* 482.

(*b*) *ibid. p.* 466.

Rabani caritas in pauperes.

Adelhardus fraudator punitus.

Hic jacet incluſus, Adalhardus nomine dictus,
Unus de clero, more fera quem rapuit.
Hartnandus titulum cui condidit ipſe precando.
Cui dicat lector: Tu miſerere, Deus.

Subſequitur ibidem epitaphium triplex Iſanberti presbyteri & monachi Fuldenſis ſub Rabano: quibus in epitaphiis genere Noricus dicitur, ſed Aquitanicus ortu, & quidem in Waſconia genitus; ac demum in Franciam orientalem ſeu Germaniam abductus, ubi presbyter & monachus fuit. Hunc puto ſenſum horum verſuum in tribus illis epitaphiis. Sic enim in primo.

Iſanbertus monachus.

Noricus ex patribus ego ſum, Germanicus exſul;
Vvaſconiâ genitus, presbyter & monachus.

& in ſecundo:

Noricus ex genere fueram, atque Aquitanicus orta:
Francia meque alust, quove fui monachus.

denique in tertio:

No-

ANN. CHR. 837.

Norica prima parens fuerat, Aquitania mater:
Francia me rapuit: presbyter atque fui.
Qui vixi monachus, Iſanbert nomine dictus.

quo nomine *ferrum clarum* ſignificari ſecundum epitaphium docet. In alio Rabani carmine (*a*) laudatur ob factam capſam, in qua quædam reliquiæ continebantur. Ad eumdem exſtat quoque Rabani carmen (*b*), in quo idem etymon legitur; item aliud quoque ejuſdem carmen (*c*) ad Baturicum epiſcopum, domo & patriâ Noricum, ex perſona ejuſdem Iſanberti.

(*a*) *Raban. carm. 106.*
(*b*) *id. carm. 25.*
(*c*) *id. carm. 4.*

In Hasbiano florebat Sarcinienſe ſeu Sarchinienſe monaſterium, quod ſanctus Trudo ejus auctor, licèt in Tungrenſi epiſcopatu poſitum, Mettenſi ſancti Stephani eccleſiæ priocipio ſubjecit. Itaque ad Metrenſem epiſcopum pertinebat hujus providentia loci, cujus abbas Giſilbertus ſeu Giſlebertus hoc anno deceſſiſſe, ac Drogoni Mettenſi epiſcopo locum feciſſe creditur. Id ſuadet charta cujuſdam Hrodberti apud Miræum (*d*) curtem proprietatis ſuæ ſitam in loco pagi Hasbanienſis ſive Dieſtienſis, vocabulo *Haſnoth*, *ſuper fluvium Merbate* conferentis *ad baſilicam ſancti Trudonis, ubi ipſe pretioſus in corpore requieſcit, & domnus Drogo archiepiſcopus præeſſe videtur. Actum in Sarcino monaſterio ſancti Trudonis publicè, ſub die tertio-decimo kalendas Auguſti, anno viceſimo-quarto regnante domno noſtro Ludovico ſereniſſimo & orthodoxo imperatore.* Nullus tamen locus Drogoni abbati datus invenitur in chronico ſancti Trudonis, in quo primi poſt Grimonem abbates recenſentur hoc ordine: *Grimo, Reirammus, Hardebenus, Columbanus, Angelramnus, Ambroſius, Giſlebertus;* & poſt Giſlebertum *Adelbodus, Huldradus, Sabbatinus, Ermenmarus, fortè* Ermenmarus, an Hiroinmaris notarius Ludovici auguſti, *Radulfus, Ludovicus, Radbertus, & Rodegangus.* Hi omnes a Rodulfo chronographo reperti ſine numero annorum, quibus præfuerunt. Verùm nec ordo horum inter ſe ſe abbatum, nec numerus ſatis exploratus eſt ad excludendum Drogonem. Certè Angelramnus, qui hoc loco quintus recenſetur, & Rodegangus, qui poſtremo, non alii videntur, quàm eorum nominum epiſcopi Mettenſes: ex quibus Rodegangus ſeu Chrodegangus Angelramnum præceſſit. Nihil itaque vetat, quò minùs Drogo in ſerie abbatum Sarcinienſium locum habeat ex ſuperiori inſtrumento: cui favet fragmentum a Meurſio relatum in hiſtoria epiſcoporum Mettenſium, quo in fragmento Drogo abbas ipſum monaſterium regularibus diſciplinis informaſſe, & pretioſis donariis, reditibuſque largioribus cumulaſſe traditur. Poſt prædictos abbates ſuggeruntur a Raduiſo Reinerus abbas ad annos quinque, Theudefridus ad triginta, & Ermenofridus ad quatuor: quem ſequitur Adelardus abbas, longè digniſſimus, de quo in conſequentibus agendum.

LXXIX. Drogo epiſcopus an abbas Sarchienſis.

(*d*) *Mir. cod. donat. c. 10.*

Abbatum Sarcinienſium index examinatur.

Circiter hoc tempus e vivis migravit Heliſachar Centulenſis, idemque ſancti Maximini apud Treviros abbas; certè ante obitum Ludovici auguſti exſtinctus, teſtante Hariulfo in chronico Centulenſi, ubi Ribbodo abbas, Heliſacharis ſucceſſor, Centulæ congregationem tempore ſuæ præfecturæ ornaſſe dicitur, ſacriſque decoraſſe reliquiis, quas Conſtantinopoli retuliſſe fertur. In his Hariulfus commemorat caligolam Chriſti Domini, apicem lanceæ, quâ ſacrum ejus latus apertum fuit, ac decem lapides, beati Stephani protomartyris ſanguine perliros, cum ampulla ejus ſanguine referta. Heliſachari in regimine ſancti Maximini Folcardus abbas ſubſtituitur a Bucelino.

LXXX. Heliſacharis abbatis mors & ſucceſſores.

In ſancti Galli monaſterio abbatum quoque accidit mutatio. Gosbertus quippe abbas, gravi ſenio non magis, quàm ſenilibus morbis affectus, Ludovicum imperatorem exoravit ſupplex, ut Bernwicus, communibus fratrum expetitus votis, in ſuum ipſius locum ſufficeretur. Tum magiſtratu abiit Gosberrus, privatamque deinceps vitam exegit, non multò poſt defunctus IV. nonas Aprilis, ſepultuſque ad murum eccleſiæ ſancti Petri. Cedentis igitur in locum Bernwicus ſuffectus, qui decani ante officium rite geſſerat, non minori laude abbatiam adminiſtraturus eſſet, ſi diuturnior fuiſſet ejus præfectura: at poſt mortem Ludovici, cum Lothario adhæſiſſet, Ludovicus Germaniæ rex, ſobactâ Alamanniâ, iſtuc accedens, Bernwico abbatiam abrogavit, ſubſtituto in ejus locum Engelberto monacho, cujus itidem breviſſima dignitas fuit; nam anno inſequente, incertum quâ causâ, & ipſe loco motus eſt ab eodem Ludovico, qui Grimaldo archicapellano ſuo abbatiam commiſit.

LXXXI. Gosberti abbatis S. Galli ſucceſſores.

Exſtat apud Hundium (*a*) ipſius Ludovici regis diploma regiæ defenſionis, quod *vir venerabilis Nithardus abbas ex monaſterio, quod dicitur Medema*, ſeu Merama (***) in Bajoaria, *conſtructum in honorem ſancti Michaëlis archangeli*, hoc anno obtinuit ad confirmandum privilegium, quod avus ipſius Ludovici Carolus præſtantiſſimus olim conceſſerat ei loco, in quo regularis ordo recèns videtur fuiſſe re-

LXXXII. Ludovici regis diploma pro Metama.

(*a*) *Metrop. Salisb. tom. 2. p. 501.*
(***) *Metten.*

reſtitutus, cùm Ludovicus avi ſui privilegium confirmavit. In fine addit idem princeps, ſi qua controverſia de rebus ejus monaſterii orta fuerit, definitivam cauſæ ſenrentiam regiæ cognitioni reſervandam eſſe. Actum *Reganeſpurc* civitate, VIIII. idus Januarii, anno quarto Ludovici regis in orientali Francia, indictione quintâ-decimâ: ubi principium regni Ludovici in Francia orientali deſumitur ab anno ejus ſæculi triceſimo-quarto, quo regnum ejus a Ludovico parente amplificatum eſt. Eadem epocha habetur in ejuſdem regis præcepto pro parthenone Herifordenſi, quod poſt ſeadecim annos referemus. Ea hac obſervatione eotrigendus eſt index Metamenſium (*a*) abbatum apud Hundium, ubi ſeriùs differtur Nithardi præfectura, qui utrùm Opportuno anteponendus ſit, non facilè dixerim. Verùm plura hac de re (*b*) inferiùs.

ANN. CHR. 837.

(*a*) *V. ſupra lib. 26. n. 10.*
(*b*) *V. lib. 33. n. 30.*

Eodem ferè tempore, ſi qua vitioſo inſtrumento fides, Rupertus quidam, vir illuſtris, Ludovico regi partem hereditatis ſuæ contradidit, eà ratione, *ut in caſtro Turicino* (*), *juxta fluvium Lindemaci, eccleſiam conſtrueret*, & divinum illic ſervitium inſtitueret. Ruperti exemplo Wighardus presbyter, ejus frater, in „ loco, qui Lucerna antiquitus dictus eſt, ſito juxta fluvium Ruſam, qui ex ma„ gno lacu fluit, in honorem ſancti Mauricii & ſociorum ejus, necnon ſancti Leo„ degarii martyris & omnium ſanctorum, *parvum tugurium* ſeu monaſteriolum ex„ ſtruxit, totamque ſubſtantiam, quæ ipſi de monte Albis contingebat, eidem lo„ co tradidit. Iſtuc ſeceſſit ipſe cum quibuſdam monachis, quor illic coogregare „ potuit, conſtituto ibidem poſt ſe abbate Alvico viro nobili, pio & erudito, „ qui admonitionibus ac verbis ſalutaribus accolarum animos in Dei obſequium „ excitavit. Actum in ipſo loco Lucernæ, die quintà menſis Octobris, indictione XI. HLudovici regis anno quinto. Hoc qualecumque inſtrumentum refert Guillimannus in libro tertio rerum Helveticarum, ubi ait, Lucernæ maximam celebritatem accidiſſe ex monaſterio illo, quod fundavit prædictus Wighardus presbyter, frater Roberti Alemanniæ-Helveticæ ducis. Verùm longè antiquius fuit Lucernæ ſeu Luceriæ monaſterium, & quidem jam conditum tempore Pippini regis, ac Morbaco ſubjectum, ut patebit ex diplomate Lotharii auguſti, qui paullo ante obitum donationes, a Pippino & Carolo Magno Lucernæ monaſterio factas, confirmavit. Non ergo primus ejus auctor Wighardus, ſed fortè reſtitutor, aut amplificator.

Lucernæ monaſterium.
(*) *de Zurich.*

LXXXIII. Ludovici auguſti diplomata pro Amana.

Ad hunc annum referendum videtur diploma Ludovici auguſti, qui rogatu Hermenaldi abbatis poſſeſſiones omnes Anianenſis monaſterii confirmavit, res quaſlibet ſingillatim commemorans, adjectâ liberâ facultate eligendi abbatis. Actum Aquiſgrani palatio XIV. kalendas Novembris, anno viceſimo-quarto domni HLudovici piiſſimi auguſti, indictione quinta-decimâ; quod præceptum, a nobis editum in appendice ad vitam Benedicti Ananiæ abbatis, Colnerius retulit ad annum præcedentem, indictionem ſecundo a kalendis Septembris, annos verò imperii Ludoviciani ab anno ejus ſæculi tertio-decimo, quo a patre conſors imperii declaratus eſt. In prædicti diplomatis invocatione præter morem tunc conſuetum, *Ludovicus divinâ ordinante prævidentiâ imperator auguſtus* dicitur. Vulgatam formulam *divinâ repropitiante clementiâ* præfert aliud Ludovicianum diploma, quo idem prin„ ceps Cuſcacum villam ex jure monaſterii ſancti Martini Turonenſis attribuit cel„ læ S. Pauli, *quæ ruſtico nomine Cormaricus dicitur*, atque Audacro abbati, qui „ tunc eamdem cellam regebat. *Actum Theodonis-villæ palatio regio*, XVI. kalen„ das Julii, anno itidem viceſimo-quarto Ludovici auguſti, indictione quinta-de„ cimâ.

LXXXIV. Abbates Caſinates.

Eodem anno Authpertus Caſinenſis abbas hominem exuit a. kalendas Martii, poſt tres dumtaxat annos præfecturæ: quo anno Sichardus Beneventanorum princeps gualdium ſeu ſilvam Martoranum ſancto Benedicto conceſſit. Authperti opuſcula quædam recenſet Petrus diaconus in libro de viris illuſtribus Caſinenſibus. Authperto ſubrogatur hoc ipſo anno Baſſacius, qui annos octodecim ſedìſſe traditur. Hujus tempore auctа plurimùm res familiaris ea donationibus maximè eorum, qui ſe ſuaque omnia Deo conſecrabant. In his quidam (*c*) Maio Teleſinus, ad extrema ea morbo redactus, ſe ipſum in ſacro illo monaſterio cum omnibus ſuis, tam poſſeſſionibus, quàm mancipiis, tradidit. Multa etiam eidem contulit loco nobilis quidam Aliſanus, Arnefridus nomine, cùm Amelfridum clericum, filium ſuum, obtulit ſancto Benedicto. Ex aliis Agenaldus caſtaldeus Capuanus chartam oblationis de omnibus facultatibus ſuis fecit. Inſignis etiam fuit Theoderici Calatiæ comitis donatio, qui præter curtem unam, quædam cimelia eidem loco teſtamento legavit Beneventi in ſacro palatio, anno principatus quinto, indictione quinta-decimâ, uti Angelus de Nuce notavit ad hunc locum chronici Caſinenſis.

(*c*) *Chron. Caſin. lib. 1. c. 24.*

Lotharius Nonantulæ.

Hoc anno Lotharius Auguſtus Nonantulæ verſabatur initio Februarii, cùm ejus loci

ANN. CHR. 837.

loci monachis liberam tribuit eligendi abbatis facultatem. *Actum Nonantulæ* III. nonas Februarii, anno ejus imperii XVIII. indictione XV. Tunc ejus loci abbas erat Ansfritus superiùs laudatus, sequenti anno mortuus III. idus Martii. Ejus successor Ratpertus abbatiam tenuit uno tantùm anno, obiitque VII. kalendas Julii. Hunc excepit Rotchildus ad annos tres. Nudu hæc & successorum nomina referre piget, quæ apud Ughellum (*a*) legi possunt.

(*a*) *Ital. sac. to. 5. c. 477. & seqq.*

LXXXV. S. Modesti abbas Guntarius.

Per idem tempus Guntarius abbas monasterii sancti Modesti Casinatibus res quasdam reddidit, quas Authpertus abbas Sichardo principi in beneficium concesserat. Posita erat antiquissimu hæc sancti Modesti abbatia apud Beneventum, exstabatque jam ante pontificatum Gregorii Magni sub titulo sanctæ Mariæ Olivolæ; immo ante Pelagium papam, qui eam a jure parthenonis sancti Nazarii, cui subjecta erat, non modò exemit, sed etiam vice versâ hunc parthenona illi subjecit, post sanctimonialium mortes viris supplendum. Id factum anno quingentesimo nonagesimo-primo. Primus ejus loci abbas Bentegrandus, patruus Grimoaldi ducis, ut demum regis. Anno insequente Linlanus episcopus, agente Arichiso rege, eò transtulit corpus sancti Modesti, qui nomen loco postea communicavit. Hujus loci ecclesiam medio sæculo septimo Purda-Doda nobilissima femina restruxit. Rotundulus abbas Casinensis, undecimo seculo exauctoratus, ad hanc abbatiam se recepit, quæ demum congregationi canonicorum Lateranensium u Julio secundo tributa est. Suot qui ud hoc tempus sæculi noni referunt Albertum ubbatem Pontidensem, cujus vitam scripsit Cælestinus in historia Bergomensi: ut Ferratius in catalogo sanctorum Albertum hunc sancti Hugonis abbatis Cluniacensis discipulum fuisse probat; quo tempore de eo agendum.

Albertus de Pontida.

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS-SECUNDUS.

Ab anno Chriſti 838. *ad annum* 843.

ANNUS Chriſti octingenteſimus triceſimus-octavus, ſi res civiles ſpectes, duplici in primis evento inſignis fuit, nempe morte Pippini Aquitaniæ regis, & reconelliatione Lotharii auguſti cum Ludovico parente, quæ in conventu Wormatienſi menſe Maio facta eſt. Ibidem nova regni partitio facta inter Lotharium & Carolum, prætermiſſo Ludovico rege, cui ſola Bajoaria relicta: quæ res ſic ejus animum exaſperavit, ut hoſtili more in Alamanniam penetraverit, dejectoque Bernwico ſancti Galli abbate, qui Lotharío favere videbatur, Engelbertum monachum in ejus locum intruſerit. Pippini obitum Aſtronomus collocat *non multò poſt* apparitionem cometæ, hoc anno factam ipſis kalendis Januarii; & quidem ante Wormatienſem, ut Coïntio videtur, conventum, in quo nulla Pippini mentio habita in prædicta regni diviſione, quæ ſolis Lotharío & Carolo proſuit. Huic tamen calculo contrarium videtur præceptum ejuſdem Pippini pro Cormaricenſi monaſterio, cujus villas & poſſeſſiones idem princeps, ſupplicante Otachro ſeu Audachro abbate, Jacobi primi abbatis ſucceſſore, confirmat, *kalendis Septembris, indictione primâ anno viceſimo-quinto regnante HLudovico ſereniſſimo auguſto, & viceſimo-quarto regni* ipſius Pippini. *Actum Cervario foreſte*: quæ notæ chronicæ hunc annum ſignant, faventque eorum ſententiæ, qui Pippini obitum ad inſequentem Novembrem vel Decembrem differunt. Hujus ſententiæ auctorem habemus Hermannum, apud quem Pippinus rex Aqoitaniæ hoc anno *menſe Novembri* obiiſſe traditur. Nec obſtat, quòd *non multò poſt* apparitionem cometæ deceſſiſſe perhiberur: id enim indefinitè dictum cenſendum eſt. Quòd verò nulla ejus ratio habita eſt in regni partitione, hoc ex accidenti cauſa priſtinorum ejus motuum fieri potuit. Aliter actum eſt cum Lotharío imperatore, quem, utpote præpotentem, ſibi filioque ſuo Carolo Judith auguſta hoc regni augmento demereri ſatagebat. Miſſi ad eum ab Ludovico patre legati, qui ad conventum Wormatienſem ipſum invitatent. Acceſſit ille, acciditque ſuppiex ad pedes piiſſimi parentis eidem diviſioois pro outu faciendæ arbitrium permittens.

ANN. CHR. 838. I.

Res civiles hujus anni.

Pippini diploma & obitus.

II. Hirſaugia incoli cœpta & dedicata.

Deſignatl anno ſupetiore ad novam Hirſaugiæ coloniam Fuldenſes quindecim monachi, in novi monaſterii poſſeſſionem hoc anno inducuntur ſub Liutberto abbate,

ANN. CHR. 838.

te, annis & meritis gravi, qui jam inde a Baugolfi abbatis tempore monaſticen Fuldæ exercuerat, nobilis Suevus, & Brunonis abbatis Hersfeldenſis germanus frater. Nondum conſecrata erat ejus loci eccleſia, & ſancti Autelii corpus, ante annos quinque huc tranſlatum, in oratorio beati Nazarii martyris interim ſervabatur. Omnibus ad dedicandam eccleſiam diſpoſitis, invitantur quàm plurimi epiſcopi, abbates, & regni proceres. Indicitur in futurum Septembrem feſtiva illa dies, quâ Otgarius Moguntinus antiſtes ritum ſacrum peregit, præſente Erlafrido comite monaſterii conditore, cujus invitam multi ad eam ſollemnitatem principes, cùm eccleſiaſtici, tum ſæculares, convenerant. Nomina recitat Trithemius; ſed non ita accuratè, ut ſine cenſura commemorari debeant. Nova itaque baſilica dedicatur in honorem ſancti Petri apoſtolorum principis, & ſancti Aurelii epiſcopi, cujus corpus ex oratorio ſancti Nazarii in dedicatam eccleſiam illatum eſt. Tum ſolemnis ab Erlafrido comite multorum prædiorum facta donatio eſt, & traditio in manus Liutberti abbatis, ejuſque monachorum, eo pacto, ut vita monaſtica ſecundùm ſancti Benedicti regulam ibidem in perpetuum ſervaretur, cum libera eligendi abbatis, necnon advocati ſeu defenſoris facultate. Multa dehinc Trithemius commemorat de præclaris meritis Liutberti abbatis, qui loci regimen ad ſexdecim annos tenuiſſe dicitur: cujus diſciplinæ multi viri nobiles illius regionis filios ſuos inſtituendos commiſerunt ſub Hildulfo monacho, primo ſcholæ Hirſaugienſis præfecto, qui librum de compoto eccleſiaſtico compoſuiſſe dicitur.

III. Samuel abbas fit epiſcopus Wormatienſis.

Fortè huic dedicationi cum aliis interfuit Samuel abbas Laureshamenſis, qui hoc ipſo anno ad epiſcopatum Wormatienſem promotus eſt, retento regimine ſui monaſterii, quod poſt Adalungum abbatem per annos triginta-tres jam adminiſtraverat. Is Wormatiæ eccleſiam beati Cyriaci, quæ appellatur *Niahuſen*, a fundamentis extruxiſſe, & *armarium*, id eſt bibliothecam, *huius loci ex parte evacuaviſſe* dicitur in chronico Laureshamenſi, nempe ut inde libros in Neuhauſenſe tranſferret monaſterium, quod a rege Dagoberto primitus conditum ferunt. Neuhauſenſis novæ baſilicæ dedicationem anno ejus ſæculi quadrageſimo-ſeptimo, decimaquintâ octobris, a Samuele factam fuiſſe Bruſchius tradit. Idem auctor addit,

Wormatiæ duo monaſteria.

Ludovicum Pium imperatorem ejus tempore in ſuburbio Wormatienſi condidiſſe cœnobium virginum Deo dedicatarum ſub regula ſancti Benedicti, quod Monialium-monaſterium vulgò dici ſolet. Ad hæc idem Samuel epiſcopus & abbas a regia majeſtate obtinuit, ut ſibi ſuiſque ſucceſſoribus ad tres menſes liceret quaſcumque facere commutationes, pro monaſterii Laureshamenſis opportunitate, & poſſeſſiones diſſipatas colligere. Sub eo Werinherus illuſtris comes quædam eidem loco prædia largitus eſt.

IV. Rabanus quædam monaſterio ſuo recuperat.

Paullo ante prædictam dedicationem Rabanus, qui eidem haud dubiè interfuit, quamdam monaſterio ſuo poſſeſſionem vindicavit in conventu Neomagenſi. Habitus eſt hoc anno poſt Wormatienſem conventus iſte, cujus apud veteres nulla (quod ſciam) mentio invenitur, præterquam in libro primo (*a*) Traditionum Fuldenſium, ubi recuperatio *capturæ*, eidem monaſterio ablatæ, hoc modo facta legitur. *Anno dominicæ incarnationis* DCCCXXXVIII. *indictione primâ, menſe Junio,* XVIII. *kalendas Julii, facta eſt contentio Gozboldi & HRabani abbatis coram imperatore Ludovico, & filiis ejus Ludovico & Carolo, necnon & principibus ejus in palatio apud Neomagum oppidum conſtituto, de captura, quam Folco, & fratres ejus Burgo & Hroo, tradiderunt ad ſanctam Bonifacium: ubi & Gozbertus*, idem qui ſupra Gozboldus, *convictas chartâ traditionis & teſtibus idoneis, reddidit juſſu imperatoris coactus, quod injuſtè per fraudem de eadem traditione abſtuleratˌ coram his teſtibus, Trugone archiepiſcopo, Otgario archiepiſcopo, Radolfo, Helmgaudo, Gerfredo, Theotgrimo, & Baturato* epiſcopis; Adalberto, Helftico, Albrico, altero item Albrico & Poppone comitibus; Gebawino comite palatii, Ruadharto ſimiliter comite palatii; Hattone, Madalgero, Gebaharto, Adalgario, comitibus, & innumerabilibus vaſſallis dominicis. Eadem reſtitutio jam deciſa fuerat VI. idus ejuſdem menſis coram Heſſe comite, ut ibidem ſubditur. Ea his nuri ſunt Trugo ſeu Drogo Mettenſis dictus archiepiſcopus, idemque archicapellanus; Otgarius Moguntinus, Helmgaudus Werdenſis, Gerfredus Mimigardevordenſis, Theotgrimus Halberſtatenſis, & Baturatus Parherbrunnenſis. Obſervatu dignum eſt Id, quod in illo inſtrumento legitur de Ludovico rege, qui unà cum Carolo fratre prædicto Noviomagenſi placito adfuiſſe memoratur. Nondum ergo excanduerat adversùs partitionem ſuperiori menſe Maio factam in conventu Wormatienſi.

(*a*) *Trad. Fuld. p.* 474.

V. Ejus commentarii in Judicum & Ruth.

Non multò poſt, ſcilicet quinto-decimo kalendas Auguſtas ejuſdem anni, necem paſſus eſt Friduricus epiſcopus eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum, quem Judith auguſtæ ſuaſu interfectum fuiſſe legitur in vulgatis ejus actis, quæ via ullam fidem merentur. Eo mortuo, Rabanus commentationes ſuas in libros Judicum & Ruth

Hun-

Humberto Wirziburgenſe epiſcopo nuncupavit; pollicitus eidem ſe miſſurum commentarios in Pentateuchum, quos, *petente ſancto viro Freculfo* Lexovienſi antiſtite, nuper ediderat, eidemque ſubmiſerat reſcribendos; miſſurum etiam Jeſu-Nave expoſitionem, quam *bonæ memoriæ Fridurico, Trajectenſis eccleſiæ epiſcopo, nuper tranſmiſerat*, ad Humbertum itidem mittendam, ubi primùm ſibi reddita ſuiſſet: quæ manifeſtè innuunt, Friduricum recèns exſtinctum fuiſſe. Commentariis in librum Judicum præfixa eſt ipſius Humberti epiſtola, *illuſtri viro, meritoque inſigni ac præſtantiſſimo patri HRabano-Mauro* inſcripta, in qua ſe legiſſe ſcribit ejus librum homiliarum, ac tres libros de inſtitutione clericorum ad Heiſtolfum archiepiſcopum Moguntinum; petitque ab eo alios commentarios, quos eidem elucubtaverat, mittens membranas, in quibus libri ejuſdem in beptateuchum deſcriberentur. „ Non tamen propterea ſe iſta poſcere ait, quaſi ipſi deſint iſtius argumenti ſcri„ ptores: quippe penes ſe eſſe Origenem, Victorinum, Ambroſium, cæteroſque „ patres: *qui in tantum*, inquit, *tua ſint induſtriæ cogniti, ut veraciter illorum linguam veſtrum dicere poſſim ſermonem: cùm quod illi miré* quidem *pulcritudine, at nimiâ longitudine ſermonis proferebant, tu eorum veſtigia ſagaciter, prudenterque ſequendo, commatico melliſluoque emoprehendis ſermone.* Idem in ipſa epiſtola Rabano „ gratulatur, Deoque gratias agit, quòd tam utile vas illis temporibus in ſua ſancta eccleſia habere voluerit, quem in fine ſalutat his, aliiſque verſibus. ANN. CHR. 838.

Salve, ſancte pater, meritoque beatus in orbe.
Tu decus es noſtrum, ſancte pater, meritò.

Cæterum tempus, quo hos tractatus compoſuit, uiteriùs ipſe indicat, eùm Humberti precibus & exhortationibus ſe relevari petit: *quia non ſolùm propriâ*, inquit *ægritudinis moleſtiâ, verùm etiam communis periculi, quod inſtantis tempore valdè imminet, anxietate prægravatus ſum*: quibus verbis civiles tumultus illiorum temporum haud dubiè ſignificat. Quàm diu ſuperſtes fuerit poſt hunc annum Humbertus, modò expendendum.

VI. Gotbaldus abbas quando Humberto epiſcopo Wirziburgenſi ſucceſſerit.

Caroli Coïntii ſententia eſt, Humbertum Wirziburgenſem epiſcopum anno ejus ſæculi tricesimo-quinto deceſſiſſe, ſucceſſoremque ſortitum Gozbaldum abbatem Altahæ-inferioris: Friduricum verò Trajectenſem, quem Fredericum vocat, triennio poſt martyrio affectum fuiſſe: quorum alterum ex diplomate Ludovici Bajoariæ regis, Altahæ conceſſo ad preces Gozbaldi abbatis & epiſcopi Wirziburgenſis, anno Ludoviciani regni decimo-nono, indictione quarta-decimâ: alterum ex actis ſancti Friduricì probat. Verùm hæc duo ſimul cohærere non poſſe demonſtrat Rabani prædicta epiſtola ad Humbertum epiſcopum, in qua *bonæ memoriæ Friduricum*, Trajectenſis eccleſiæ epiſcopum, uti jam defunctum, laudat. Itaque alterutrum admittere neceſſe eſt, aut diploma Ludovici regis ad quindecim annos ſummovendum; aut Friduricì mortem triennio, quadrienniove citiùs contigiſſe, quàm in ejus legitur actis, ieviuſculæ certè ac pæne nullius auctoritatis. Primum tamen illud præferendum ſnadet chronicon Wirziburgenſe, ab ipſo Coïntio laudatum, in quo Humbertus VII. idus Martii anno octingenteſimo quadrageſimo-ſecundo ſatis conceſſiſſe perhibetur. Succeſſit Gozbaldus ſeu Gotebaldus abbas Altahæ-inferioris, non ſemel a nobis jam memoratus, qui factus epiſcopus, monaſterii ſui curam non abjecit: quin immo præceptum obtinuit a Ludovico rege, datum Ratisbonæ XI. kalendas Aprilis, anno regni ejus *in orientali Francia* decimo-nono, indictione quarta-decimâ, quo ipſi facultas conceditur commutandi quaſdam res & nonnulla mancipia, prout e re monaſterii ſui eſſe videretur: cujus rei causâ regiam celſitudinem adiisse dicitur *vir venerabilis Gotzbaldus Virziburgenſis epiſcopus, necnon & rector monaſterii, cui vocabulum eſt Altaba*. In hoc diplomate obſervare juvat, in eo exprimi non annos regni Ludovici in Bajoaria, ut ſupponit Coïntius, ſed *in orientali Francia*, cujus initium ab anno ejus ſæculi tricesimo-tertio aut ſubſequente repetendum eſſe nuperiùs (*a*) demonſtratum eſt; atque adeò annus ejus regni Francici decimus-nonus videtur conſignandus anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-primo, quo indictio quarta-decima incidebat. Huic calculo favent tum Egilvardus monachus in libro de geſtis ſancti Burchardi epiſcopi Wirziburgenſis, ubi Gotebaldus hanc ſedem annis undecim tenuiſſe dicitur; tum annales Fuldenſes, in quibus ejus obitus ad annum currentis ſæculi quinquageſimum-quintum differtur. Certè nondum epiſcopus, ſed tantùm abbas erat anno Ludovici regis in orientali Francia ſeptimo, indictione quartâ, id eſt anno octingenteſimo quadrageſimo-primo, quo præceptum de villa *Ingolſtat*, ab eodem rege obtinuit. Si ergo annis undecim Wirziburgenſem eccleſiam texit; non ante annum ejus ſæculi quinquageſimum-tertium obiiſſe dicendus eſt, immo non ante quinquageſimum-quintum, ut probant annales Fuldenſes. Alius

(*a*) *V. Diplom. pag.* 206. *&* 207.

ANN. CHR. 838. lius proinde fuerit Gosbaldus episcopus, de quo hæc leguntur in necrologio bibliothecæ palatinæ in Vaticano: XIV. *kalend. Octobris obiit Gosbaldi episcopi anno* DCCCL. aut certè erratum est in numero annorum. Hæ minutiæ longiores nonnullis fortasse videbuntur: at necessariæ nobis visæ sunt ad res nostras illustrandas.

VII. S. Galli & Augiæ abbates.

Ermanricus Augiensis monachus opusculum (*a*) ab se scriptum memorat de Incœptione sui monasterii, & fratrum ibidem famulantium vita, quæ *per omnia doctissimo domno Gozbaldo episcopo vel approbanda, seu refutanda commendavit*. Hæc scribebat auctor ille paullo post mortem Walachfredi seu Walafredi abbatis Augiensis, quæ accidit anno ejus sæculi quadragesimo-nono. Hoc opusculum ad nos si perveniisset, multa scitu digna de hoc percelebri quondam monasterio resciremus. Nunc, deficientibus ejusmodi subsidiis, unus nobis succurrit auctor Hermannus, gravis quidem, sed re ac nomine Contractus, qui ad hunc annum ita scribit: *Apud sanctum Gallum Gozberto abbati Pertiwicus successit. Augiæ, Erlebaldo abbate cedente, Rudhelm abbas undecimus præfuit annis quatuor*. Plura de substitutione Bernwici, quem „ Hermannus Pertiwicum vocat, Ratpertus monachus habet: nempe Gozbertum, „ cùm jam ætatis gravitatem, corporisque infirmitatem non sufficere crederet ad instan„ tium necessitatem negotiorum, a Ludovico clementissimo augusto impetrasse, „ ut Bernwicus ejus loci monachus in ipsius locum sufficeretur: qui eodem anno „ abbas ordinatus sit. De Erlebaldo Augiensi abbate, qui tunc ad privatam vitam Heitonis decessoris sui exemplo, se recepit, plura superiùs retulimus: at Rudhelmi ejus successoris nudum nobis nomen relictum est. In brevi chronico sancti Galli Puoto diaconus palatii hoc ipso anno in Judaismum lapsus dicitur in vigilia ascensionis Domini, de quo plura in annalibus Bertiniacis, ubi Bodo, aliis Voto & Puto, appellatur.

(*a*) *Analect. to. 4. p. 337.*

VIII. Lindavicensis cœnobii primariæ tabulæ examinantur. (*) *Lindavv.*

Ab oppido sancti Galli non longè abest lacus Acronius seu Brigantinus, alio nomine Potamicus dictus, cujus in adversa pæninsula positum est Lindavia (*) oppidum, io eoque insigne cœnobium virginum, olim Benedictinarum, nunc nobilium canonicarum, de cujus origine, primo situ ac nomine, necnon conditore magna controversiæ materia est. Vulgaris traditio fert, Adalbertum comitem, cum fratribus Mangoldo & Udalrico, prima loci fundamenta posuisse, & quidem in ea ipsa pæninsula, ubi nunc cœnobium visitur, cujus celebritas condendi circum oppidi cognominis occasionem dederit. Proferuntur in hujus rei argumentum picturæ veteres, atque diploma Ludovicianum, quod alii Ludovico Pio, alii æquivoco ejus filiu Germaniæ regi tribuunt: quo ex diplomate nobiles illæ canonicæ jus sibi asserere conantur in Lindavienses oppidanos, qui, excusso fidei catholicæ jugo, non mirum est, si canonicarum seminarum dominationem detrectaverint. Hinc nata inter utrosque gravissima disceptatio, quæ flagrantissimis partium studiis hinc inde agitata est, editis altrinsecus scriptis, in quibus palmaris videtur pro Lindavienſibus oppidanis censura diplomatis Ludoviciani, auctore Hermanno Conringio, viro docto, adversùs propugnatorem causæ nobilium canonicarum. Hæc causa maximè nititur præsidio dicti diplomatis, de quo ut ingenuè dicam quod sentio, cogit ipsa propositi nostri necessitas. Diplomatis invocatio & inscriptio, necnon subscriptiones & chronicæ notæ, genuinorum Ludovici Pii diplomatum specimen præferunt. Ad hæc ipsa scripturæ species in æs incisa aliorum ejusdem principis diplomatum scripturam refert. Invocatio & inscriptio prædicti diplomatis hæc est: *In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, HLudovvicus divinâ repropitiante clementiâ imperator augustus*: quæ sanè cum aliis Ludovicinnorum formulis, quæ scilicet ab ejus in thronum restitutione editæ sunt, omnino conveniunt. Eodem etiam conspirant signum & monogramma HLudowici serenissimi imperatoris, necnon subscriptio Hirminmaris notarii, qui has litteras ad vicem Hugonis recognovit. Apposita quin etiam Ludovici imperatoris in sigillo effigies cum inscriptione apprime respondet. Denique consentiunt chronicæ notæ, *Data* XI. *kal. Majas, anno Christo propitio* XXVI. *imperii domni HLudovvici pissimi augusti, indictione* II. *Actum Bodamâ palatio regio in Dei nomine feliciter, amen*. Certè Bodamæ anno sequenti, cui diplomatis notæ chronicæ conveniunt, versabatur Ludovicus augustus, ut constat ex Astronomi libro de ejus vita, ubi mendosè io aditis consulas, scripturæ forma non malè ejusdem principis cancellariam sapit. Hoc specimen exhibet tantùm signum cum monogrammate Ludovici imperatoris, subscriptionem notarii, & chronicas notas, appositio *anno incarnationis Domini* DCCCLXVI. quod recentioti manu cujusdam imperiti novatoris adscriptum est; nam prædictæ chronicæ notæ non anno Domini DCCCLXVI. sed anno DCCCXXIX. ad amussim conveniunt. Hactenus contra hujus diplomatis veritatem nihil ec-

(*b*) *Infra n.* 14.

cur-

currit, cui nihil detraheret appoſita ab imperito novatore anni incarnationis additio, ſi cætera conſtarent. Verùm ſi ipſius diplomatis forma & ſtilus remoris præjudiciis expendantur, fateri neceſſe eſt, quædam in contextu errata occurrere, quæ prædicti inſtrumenti *dubrium* convellunt. Singula non vacat attingere, quæ obelo confixit Conringius, nec ipſe omnino erratorum expers, ut quod ait (*b*) cancellariæ cùm imperatorum, tum regnum Francorum, moribus repugnare, Eccleſiæ vocem diphtongo ordiri: quod ſanè adeò non repugnat, ut ſexcentis exemplis oppoſitum conſtet. Illud in primis hoc in diplomate me movet, quòd in eo mentio fiat *Rabani ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ metropolitæ*, qui certè, ſuperſtite Ludovico Pio, necdum hanc dignitatem adeptus, nec ipſe anno DCCCLXVI. quem novaror appoſuit, ampliùs in vivis erat, quippe ante annos decem exſtinctus. Cæteris recenſendis inimorari nil juvat. Conringius putat circa initia ſæculi decimitertii hoc diploma confictum fuiſſe. At ſcriptura ipſa diplomatis, immo ipſa additio anni incarnationis, poſt multos annos facta, longè antiquior eſt; & denique Henricus, Conſtantienſis epiſcopus ante medium ſæculum decimum-tertium, illud pro genuino, & proinde antiquiſſimo habuit.

ANN. CHR. 838.

(*a*) *Conring. p.* 357.

IX. Ejuſdem origo & ſitus aſſeritur.

Qualecumque ſit iſtud diploma, nonnihil conducere poteſt ad originem cœnobii Lindavienſis inveſtigandam: nam eo ſaltem tempore, quo vel interpolatum, vel confictum, ſupponitur, hæc obtinebat traditio, Adalbertum comitem ejus loci conditorem exſtitiſſe; & quidem *cœnobium ſanctimonialium*, cui nomen *Lindaugia*, *intra lacum Wttſe* conſtructum fuiſſe *in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ*. Negar Conringius conditorem fuiſſe Adalbertum, aut cœnobium principio poſitum intra inſulam Lindaugiam, quod circa Nonnenhornium oppidum primò ſtetiſſe contendit; nec proinde primis illis temporibus Lindaugiam appellarum; denique urbem Lindaugiam antiquiorem eſſe monaſterio, quod illuc proceſſu temporis tranſlatum fuerit. Sed hæc omnia afferere aut negare faciliùs, quàm aſſerta aut negata idoneis adſtruere argomentis. Sanè longè veri ſimilius eſt, ex monaſterio, quod alibi paſſim evenit, oppidum accreviſſe. Nec valet quod opponit Conringius, Nonnenhornium dici, quaſi Nonnarum-domum, ibidemque veteris abbatialis palatii rudera ſupereſſe. Quid enim, ſi illic abbatiſſæ villa ruſticana, & ædes ad oblectandum exſtructæ dicantur? Certè jam ſæculo nono *Lintbaugiam* ſimpliciter appellarum fuiſſe monaſterium probat Hepidannus in libro de vita ſanctæ Wiboradæ virginis, ubi Cilia quædam incluſa, invidiâ tumens contra virginem, Salomonem epiſcopum Conſtantienſem hortabatur, *ut eam faciſſet Lintbaugiæ*, quod in titulo capitis ſexti-decimi legitur, ſupple *ſanctimonialem*. Rem dilucidè explicat ejuſdem capitis contextus, in quo Cilia his verbis Salomonem alloquitur. *Compertam habeo veſtram ſpiritalem voluntatem erga eamdem puellam, quòd eam ſi vobis occaſio datur, vultis inſerere alicubi choro ſanctimonialium: quatenus tuta a mundiali fluctuatione, liberiùs in Dei ſervitio poſſit durare. Ad hoc etiam reſcitum habeo veſtrum iter Lintbaugiam. Eò loci, ſi vos non alibi trahit voluntas, conſiliarer ejus inſertionem: tum quòd converſatio ibi valde ſpiritualis eſt: tum quòd promtior ei illic pateret ingreſſus. Ibi omnia veſtro nutui parebunt.* Ex his verbis manifeſtè intelligitur, Wiboradæ tempore, id eſt ſæculo ipſo nono, hoc monaſterium præcisè dictum *Linthaugiam*; tum Ciliam ſuaſiſſe, *ut eò loci* Wiborada *choro ſanctimonialium inſereretur*. Non ergo extra Linthaugiam, ſed in ipſa Linthaugia primitus ſitum erat cœnobium, immo ipſa Linthaugia ſeu Lindaugia erat, cujus celebritas haud dubiè, ut alibi paſſim, condendo circum oppido occaſionem dedit. Nec dubium proinde, quin dominium in oppidum habuerint ſanctimoniales, quarum jugum demum cum avita religione oppidani excuſſerint, obtinuerintque, ut in libertam urbem erigeretur: quod etiam in ſancti Galli oppido factum eſt. De hoc itaque monaſterio interpretandum quod in ejuſdem Hepidanni annalibus legitur ad annum nongenteſimum quadrageſimum-octavum: *Lintaugia concremata eſt nonis Junii*: ſic Fulda, ſic Corbeia, aliaque ſimilia, non rarò ſimpliciter dicuntur illa monaſteria, tametſi adjunctum opidum habent. Ex hoc porro loco intelligitur, quale tunc fuerit illarum Lindavienſium ſanctimonialium inſtitutum, quarum *converſatio valde ſpiritualis* laudatur. Ibidem tunc exſtiterat Kerbirga recluſa, de qua id oraculi Wiborada inter etandum accepit, quòd ſi ad eum locum accederet, *ſanguine Kerbergæ recluſæ ibi inebriaretur*; quæ fortè ibidem interfecta fuerat. Prope fidem eſt, Ludovicianum iſtud diploma conflatum eſſe ex duobus veris diplomatibus, ultero Ludovici Pii imperatoris, cujus initialis formula cum monogrammate, ſubſcriptionibus, ſigillo atque chronicis notis in eo invenitur; altero unius cujuſpiam Ottonum vel Henricorum, quorum ætatem, phraſim ac genium totus contextus ſapit. Sanè hoc qualecumque diploma ſi non genuinum, ſaltem valde antiquum fuiſſe evincit recognitio ejus, ante medium ſæculum tertium-decimum facta ab

Hen-

ANN. CHR. 838. Henrico episcopo Constantiensi, qui testatur (*a*) *ex inspectione privilegiorum sanctæ memoriæ Ludovici quondam imperatoris*, evidenter sibi constitisse, quòd ipse ad petitionem Alberti, quondam sacri palatii comitis, Lindaugiensis monasterii fundatoris, & intercessionem Salomonis antecessoris sui, omnem libertatem & justitiam, quæ Constantiensis ecclesia in omni jure habere cognoscitur, eidem monasterio contulit & concessit: quæ quidem in illo Ludoviciano diplomate disertè exprimuntur. *Datum Constantiæ anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo-secundo* VII. *kal. Septembris, indictione quinta-decimâ*. Adalbertum Lindaugiensis parthenonis conditorem Coïntius eum esse putat Adelbertum comitem, qui unà cum Otgario Moguntiacensi episcopo, Lotharii partibus contra duos fratres, Ludovicum & Carolum, favebat. Verùm hic Adalbertus, non Alamanniæ, aut Sueviæ, sed Mettensis comes a Nithardo (*b*) dicitur. Tandem ex libello de translatione sanguinis Christi Domini in Augiense monasterium, qui ante medium decimum sæculum scriptus est, discimus, quis sit iste Adalbertus Lindaviensis cœnobii auctor: hunc scilicet esse filium Adalberti comitis, atque Histriæ præfecti, qui Schennense in Rætia Curiensi puellare monasterium condidit: cujus filius Adalbertus Ruotpertum Rætiensis præfecturæ, ea qua ipsum Adalbertum exturbaverat, invasorem, ea equi lapsu mortuum sepeliri curavit *in quodam monasterio, quod Lindovva nominatur*. Id enim conditoris jure fecisse cuivis facilè persuasum erit. Hanc præfecturam, Ludovico augusto imperante, Ruotpertus occupaverat, ut ex prædicto libello intelligitur; quod tempus conditi Lindaviensis partheuonis, ac priscum vocabulum, situmque primarium confirmat. Plura colligere licet ea eo libello, quem in Appendice referemus. Alius sine dubio fuit Adalbertus, comes Durgavorum, temporibus Ludovici Germaniæ regis & Caroli Crassi Imperatoris, in quibusdam chartis (*c*) sancti Galli laudatus: quem Woldaricus (*d*) comes videtur præcessisse. Cæterùm in duabus chartis exeuntis sæculi noni pro sancto Gallo, jam *Lintovva* seu *Lintovva curtis* legitur; quo *curtis* nomine veteres illi oppidum quoddam celebre, auctore Vadiano (*e*), aut in ipsis oppidis domicilia celebrium hominum significabant. Post quam hæc scripseram, pervenit in manus meas defensio Ludoviciani diplomatis contra Conringii censuram, auctore Maximiliano Raffero Soc. Jesu, qui nihil indiscussum relinquit ad justam istius diplomatis defensionem. Audio tamen Tenzelium pro Conringio respondisse, & adhuc litem pendere in consilio sacræ cæsareæ majestatis.

(*a*) Conring. p. 328.

(*b*) Nithard. lib. 2. p. 367.

(*c*) Goldast. to. 3. rer. Alaman. p. 84. & seq. & Conring. p. 255.

(*d*) Gold. ibid. p. 71.

(*e*) ibid. p. 85.

X. Andaginensium religio.

In saltu Arduennæ florebat hoc tempore Sevoldus abbas monasterii Andaginensis seu sancti Hucberti, cujus miraculum refertur in hunc modum. Tanta fuit hoc anno imbrium inundatio, ut certam mortalibus ac terræ fructibus perniciem intentaret. Cùm humana auxilia deficerent, sacerdotibus ac populis nihil consultius visum est, quàm ut ad sancti Hucberti patrocinium confugerent, si tamen ejus monasterium adire sibi liceret. Tanta quippe tunc temporis eo in loco erat sub venerabili abbate Sevoldo religionis disciplina, ut *quibusque secularibus* difficilis esset istuc conveniendi licentia, *nullusque ingrediendi aditus fœminis, nisi in annuali festo ipsius pontificis tribueretur*. Præmissi oratores abbati & fratribus imminens periculum exponunt. Illi audito communi periculo, dubii hærent, cùm hinc ad annuendum invitaret justa oratorum petitio, illinc religio piæ consuetudinis retraheret. Postulantibus tandem assensum est. Procedunt nudis pedibus jejuni ad sacrum locum terni quaternive aut quini sacerdotes cum suis quique affectis: tum ad sacrum sepulcrum cum oblationibus conveniunt: denique sacra celebrantur missarum sollemnia. Nec mora cessavit illa imbrium inundatio: quin etiam longo post tempore nullum his partibus damnum ab illa tempestate allatum est; cujus beneficii memores accolæ, annuæ oblationis voto Deo & sancto Hucberto se se obstrinxerunt: quod votum *hanno* seu edicto *imperiali* & lege synodali confirmatum est. In vulgato libello de miraculis sancti Hucberti id factum legitur *anno Verbi incarnati octingentesimo tricesimo-septimo, imperii autem Ludovici vicesimo-quinto, ordinationis verò domni Vualcandi episcopi vicesimo-octavo*. Coïntius scribendum putat *anno octingentesimo tricesimo-octavo*; quod accuratiùs videtur habitâ ratione annorum imperii Ludovici, si a morte Caroli parentis computentur.

XI. Laubienses abbates.

Sub idem tempus Eggardo abbati Lanbiensi, humanis rebus exento, Harbertus e Corbeïæ monasterio abbas adscitur, probante Ludovico augusto, vir bonus & multùm laudatus. In primis religioni studuisse, & sarciendis ornandisque ejus loci rebus operam dedisse traditur. Hujus rei testem affert campanam, jussu ejus factam, Fulcninus chronographus impressos eidem versus referens, quorum primus abbatis auctoris sui nomen exprimit:

Harberti imperio componor ab arte patroni.

Idem

Idem e ſilva aquæ fontem deducere tentavit, *ſed perficere non potuit opus præpoſterum, & ſerò inchoatum*, prohibente ſcilicet Hucberto fratre Theurbergæ reginæ, quæ Lothario regi nupta erat. Is enim abbatiam hoſtiliter invaſit; tum, expulſo Harberto, qui ad Corbeiam revertit, militibus ſuis monaſterii reditus partitus eſt, exiguis ac modicis villulis in fratrum uſus reſervatis, qua de re inferiùs recurret narratio. ANN. CHR. 838.

XII. Remigianorum ſocietas cum Dionyſianis.

Reſtitutâ in Dionyſiano apud Pariſios monaſterio diſciplinâ regulari, Hilduino abbati fratribuſque viſum eſt ſocietatem inire ſuffragiorum cum monachis Remigiani apud Remos cœnobii, qui olim inſtitutum ſuum, Tilpino archiepiſcopo auctore, ab ipſis Dionyſianis acceperant. Sacræ confœderationi ultro aſſenſerunt Remigiani, ſi non ipſi primi ejus fuerunt auctores. Editæ ſunt hac de re litteræ ex membrana Remigiana in tomo quarto Spicilegii, in quibus id factum legitur Fulcone ſancti Remigii abbate, qui tum eccleſiam Remenſem, ſimulque Sancti Remigii abbatiam, Ebone archiepiſcopo cum æquivoco nepote ſuo expulſo, procurabat, & quidem anno viceſimo-quinto Ludovici auguſti. Audienda initæ ſocietatis verba. *Æquum ſiquidem viſum eſt fratribus in beati confeſſoris Chriſti Remigii monaſterio, ſub ſanctiſſimo ac venerabili patre Fulcone manentibus, ut cum fratribus de præclariſſimorum ſanctorum, videlicet Dionyſii, Ruſtici & Eleutherii, cui venerabilis paſtor Hildoinus præeſſe videtur, tale decretum de pacis ac dilectionis conjunctione facere, & quid unuſquiſque pro ſalute atque obitu alterius agere debeat: quod neque ab ipſis, neque a ſucceſſoribus eorum, ullo umquam tempore corrumpatur, ſed ſemper firmum atque inviolabile permaneat. Igitur anno XXV. imperii domini ac ſereniſſimi HLudovici, nos omnes fratres ex monaſterio beati Remigii hoc ſcriptum pari conſenſu atque communi voluntate fecimus, quod & nos omni tempore completuros pollicemur, & ut a ſucceſſoribus noſtris conſervetur, obnixè flagitamus. Primum namque volumus, ut talis inter nos & ſupra dictos fratres noſtros fervor caritatis & tanta vis dilectionis maneat, ac ſi uno, ſi fieri poſſet, converſaremur loco. De cætero, at quando aliquis ex ipſis, corporis nexibus abſolutus, a ſæculo migraverit; unuſquiſque noſtrum infra triginta dies pſalterium pleniter compleat, ac ſacerdotes noſtri miſſas, eidem pſalterio congruentes, pro eo celebrare ſtudeant; & tres vigilias, id eſt primo, & ſeptimo, atque treceſimo die, communiter pro eo & devotiſſimè peragamus. Si verò quidam ex eis aliquid corporis incommoditate occupatus fuerit; nec ut nobis nuntiatum fuerit, omni die quouſque convaleſcat, aut ab hac luce diſcedat, unuſquiſque quinque pſalmos pro eo ſollicitè compleat; & ut nomina defunctorum illorum inter nomina noſtrorum inſerantur defunctorum: ut, ſicut pro noſtris, ita etiam pro illis cotidie Domino ſacrificium offeratur.* Subſequuntur in veteri membrana nomina monachorum ex monaſterio ſancti Dionyſii, atque eorum, quibus communio ſuffragiorum ab iis conceſſa fuerat, qui *fratres conſcripti* aliis dicebantur. In horum numero primi receſentur *HLudovicus imperator, item HLudovicus rex; tum Helduinus abbas*, item *Helduinus abbas*, item *HLudovicus abbas*: quorum primus Dionyſianus abbas erat, alii duo confœderati, & fortè ex Dionyſianis aſſumti. Quamquam Ludovicus abbas videtur eſſe Ludovici auguſti frater, qui Hilduino abbati Dionyſiano ſucceſſit, jam aliorum cœnobiorum abbas. Hos ſequuntur nomina ejuſdem loci monachorum, numero centum viginti-ſeptem: quos inter memoratur *Godofredus epiſcopus*, & Hincmarus diaconus & monachus, is qui poſtea Remorum archiepiſcopus creatus eſt; Samuel item ſubdiaconus, fortè is, quem ſcriptor ſancti Dionyſii miraculorum in fine libri ſecundi compellat, cujuſque hortatu duos priores libros ſcripros dicit, quibus alter anonymus tertium adjecit. Succedunt in eadem membrana *nomina monachorum de monaſterio ſancti Germani*, ſcilicet Pariſienſi, numero centum viginti-duo, præter Ebroinum abbarem, quibuſcum eadem ſocietas inita eſt. In editis omiſſa ſunt hæc nomina, in ſcriptis relata, ubi recenſentur *Ebroinus abba*, Hildulni ſucceſſor, idemque Pictavorum epiſcopus, Heimo, Sigemundus, Lantbertus, aliique permulti, in quibus laudatur *Uſuardus*, martyrologii auctor; & *Haimoinus*, qui librum ſcripſit de miraculis ſancti Germani; atque *Goſſemarus*, an ſcriptor vitæ ſancti Droctovei abbatis, pænultimo loco relatus. Porro in illo Dionyſianorum monachorum numero ſacerdotes mioimùm trigiota-tres, diaconi ſeptemdecim, ſubdiaconi vigioti-quatuor, acolythi ſeptem recenſentur; cæteri tantùm monachi, præter unom epiſcopom. Eodem ferè tempore io monaſterio ſancti Galli *ſub Salomone abbate fuerunt ſimul preſbyteri quadraginta-duo, diaconi quatuor & viginti, ſubdiaconi quindecim, pueri viginti*, reſtante Ekkehardo. Denique ex triginta monachis Crulandeoſibus, quos Ingulfus rradir effugiſſe furorem Nortmannorum, *decem erant ſacerdotes*, cæteri inferiorum graduum monachi: quæ obſervare viſum eſt hoc loco ad illuſtrandam eorum temporum diſciplinam in monachis ordinandis.

Eadem cum Germanenſibus.

Monachorum ſacerdotum numerus.

Car-

ANN. CHR. 838. XIII. Carnutenſes S. Petri monaſterium direptum.

Carnutenſem eccleſiam regebat hoc tempore, aut potiùs ferocitet vexabat Elias, ſolo nomine non merito epiſcopus. Is regiâ auctoritate, quam fortè pecuniâ redemerat, ſancti Petri abbatiam adeptus, eam armis occupare inſtitit, repugnantibus monachis, qui ejus tyrannidem meritò reformidabant. Hos itaque militari manu aggreſſus, *multo cruore effuſo*, rerum tandem potitur, pretioſa quæque cimelia & ornamenta diripit, vaſa ſacrata, aurea & argentea aſportat, diſtrahitque; terraſque ſanctuarii partim in ſuos uſus convertit, partim propriis ſtipendiatiis in beneficium dedit. Hinc factum eſt, ut epiſcopum abhorrentes pleriique monachi, locum deſeruerint, & ad Autiſiodorenſe beati Germani cœnobium confugerint: alii verò, vix ſibi relictâ victûs ac vitæ facultate, incerti, quò pergerent, ab eodem invaſore durè & inclementer tractati ſint. Sic locus ille, religione quondam celebris, priſtinâ dignitate, ſolitoque orbatus divinæ laudis officio, pæne in ſolitudinem redactus eſt, dum barbara Nortmannorum manus ſupremam cladem urbi ac monaſterio attulit. Neque hoc malo contentus Elias, alterum cœnobium ſanctimonialium, in monte Lucarum, non longè ab urbe eleganter conſtructum, ſolo tenus deſtruxiſſe traditur. Eliæ in epiſcopatu ſucceſſit Burchardus, Burchardo Frotbaldus, quo ſedente civitas a Nortmannis capta ac ſuccenſa eſt. Hæc aliaque fœda relatu exhibet ſancti Petri liber, Haganonis nuncupatus.

ANN. CHR. 839. XIV. Ludovicus ex a defectione reſipiſcit.

ANno inſequente ſupra octingenteſimum triceſimo-nono Ludovicus Bajoariæ rex, partitionem Lotharium inter & Carolum a patre factam non ferens, concitaris tranſrhenanis populis, rem armis vindicare aggreditur; quâ re acceptâ, Ludovicus poſt paſcha maturè occurrendum putavit, ac trajecto Rheno Triburiam acceſſit, quod oppidum erat trans Rhenum ad auſtralem Moguntiæ plagam, Oppenheimium inter ac Moguntiam poſitum, ad dexteram, quâ ſecundo Rheno deſcenditur. Collecto illic exercitu uſque Bodamam ſeu Bodomam, (*a*) mendosè Bedoniam, Alamanniæ oppidum regio palatio inſigne, petrexit: cui Ludovicus, ſuorum deſectionem metuens, ſupplex veniam poſtulavit; ac ſe, quæ perperàm egiſſet, emendare pollicitus, inani incœpto receſſit. Incidebat eo anno paſchalis ſolleminiras in octavum idus Aprilis: nec facilè tantum itineris ante finem ejuſdem menſis imperator conficere poterat. Bodoma ſeu Bodama (*b*) palatium erat ad lacum Acronium ſeu Brigantinum, a Bodama Bodamicum, dein Potamicum dictum, quo in loco Ludovicianum diploma pro Lindavienſi monaſterio datum fertur. Longè melioris notæ eſt præceptum Ludovici auguſti, quo Aldrici-cellam Tattoni abbati Campidonæ hoc anno, quarto-decimo kalendas Maias, reſtitui juſſit, dum in Bodoma palatio moraretur. Hoc diploma in regnum videtur referendum ad illuſtrandam Ludovici profectionem contra Ludovicum Bajoariæ regem, quem Bodomæ ſibi demum reconciliavit.

(*a*) *V. ſupra n. 8.*

(*b*) *V. Goldaſt. tom. 1 rer. Alaman. p. 180.*

Ludovici auguſti diploma pro Campidon. 82.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, HLudovvicus divinâ repropitiante clementiâ imperator auguſtus. Si locis Deo dicatis propter amorem Dei & reverentiam inibi ſibi famulantium quippiam beneficii de rebus tranſitoriis ad neceſſitates eorum ſublevandas conferimus, id nobis procul-dubio ad æterna præmia conſequenda profuturum minimè dubitamus. Idcirco noverit induſtria omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum, quia ad deprecationem dilectiſſimi fratris noſtri Drogonis venerabilis archiepiſcopi, ſacrique palatii noſtri ſummi capellani, quamdam cellulam, appellatam Aldrici-cella, quæ domino ac genitori noſtro Carolo præſtantiſſimo imperatori tradita eſt, quæ in ducatu Alamanniæ ſita eſt, in pago Albigoi, ad quoddam monaſterium, quod dicitur Campidona, ubi præſentî tempore venerabilis Tatto abba præeſt, ob emolumentum animæ noſtræ & æterna retributionis fructum ſubdere, & de noſtro jure in jus & poteſtatem prædicti monaſterii ſollemni donatione nobis craaſſerre placuit. Pro hoc itaque noſtro favore atque licentia dedit jam dictus venerabilis abba Tatto ex ratione monaſterii ſui Ratulfo presbytero atque capellano noſtro, quî jam pridem eamdem cellulam noſtrâ largitione tenuit, ad habendum in beneficium diebus vitæ ſuæ, in pago Keltenſtein, in loco, qui dicitur Hruodoldisbova, ſex obas veſtitas ſub integritate earum; & in alio loco, in pago Auguſtgoi, quamdam cellulam, nuncupatam Herileſcella, cum omnibus ad ſe pertinentibus: eo videlicet modo, ut præfatas res monaſterii diebus tantùm vitæ ſuæ habeat, & poſt obitum ſuum revertantur ad prænominatum monaſterium perpetualiter poſſidendæ. Unde verò ob firmitatis ſtudium hoc præceptum venerabilî monaſterio Campidonæ pro utriſque rebus confirmandîc fieri juſſimus, per quod decernimus atque jubemus, ut abbine in futurum, modo ſuperiùs exacto, in jure & dominatione ejus conſiſtant: ita ut quidquid utilitatis rectores prædicti monaſterii de utriſque rebus facere, ordinare, diſponere decreverint, libero in omnibus perfruantur arbitrio. Et ut hoc noſtræ confirmationis auctoritas per futura tempora inviolabilem & inconvul-

ſam

ſam obtinuit firmitatem, manu propriâ noſtrâ ſubter eam firmavimus, & impreſſione anuli noſtri juſſimus ſigillare. Signum HLudovvici ſereniſſimi imperatoris Hirminmaris notarius ad vicem Hugonis recognovi & ſubſcripſi. Data XIIII. *kal. Maias, anno Chriſto propitio* XXVI. *imperii domni HLudovvici piiſſimi auguſti, indictione ſecundâ. Actum Eodomd regio palatio in Dei nomine feliciter, amen.* ANN. CHR. 839.

Præter hoc diploma idem Tatto abbas aliud ab ipſo imperatore, ad liberam electionem abbatis, iiſdem anno & indictione obtinuit ſuo monaſterio Campidonæ (*a*), *quod eſt conſtructum in honore ſanctæ Mariæ ſemper virginis, & ſanctorum Gordiani & Epimachi martyrum, quos bonæ memoriæ Hildegarda mater ejuſdem imperatoris ad eumdem locum, pro divinis eis officiis adhibendis collocavit. Actum Cabalauno civitate, palatio regis*, kalendis Septembris, anno vicesimo-ſexto imperii HLudovici auguſti, indictione ſecundâ. Hoc diploma ſoltâ formulâ, *divinâ repropitiante clementiâ*, prædirum non eſt, ſed aliâ, quæ ante eam obtinebat, *divinâ ordinante providentiâ*: cujus rei jam alia ſuperiùs (*b*) exempla vidimus. Verſabatur itaque Ludovicus imperator *Cabalauno* ſeu Cabilone civitate hoc anno, kalendis Septembris. Aliud pro eodem.

(*a*) *Annaleſt. tom. 4. p. 468.*

(*b*) *lib. 31. n. 83.*

Id congruit cum Aſtronomi narratione, qui motui Bajoarici regis Aquitanicum hoc modo conjungit. Revertens ex Alamannia imperator, Rheno apud Confluentes tranſmiſſo, in Arduennam causâ venationis acceſſit. In qua dum exercetetur, nuntii ad eum veniunt, Aquitaniæ tumultum perferentes. Pippinus rex moriens duos reliquerat filios, Pippinum & Carolum, qui ambo paterno ſe regno excludi, & Carolum conſobrinum in ejus poſſeſſionem venire graviter ferebant. Hinc majorem natu Pippinum primores quidam, quorum Emenus comes princeps erat, ad defectionem & ad hereditarium regnum capeſſendum ſollicitant. Reſtitere contra non pauci ex optimatibus, quos inter Ebroious, abbas tum ſancti Hilarii apud Pictavos, poſtea ejus urbis epiſcopus, ad Ludovicum cæſarem maximâ celeritate contendit, ejus voluntati cum pleriſque proceribus in omnibus obſequi paratum ſe eſſe conteſtans, ſimulque flagitans, ut naſceotl malo imperator quantocius occurreret. Hunc cum multis gratiarum actionibus in Aquitaniam remiſit Ludovicus, ſuis mandata fidelibus perlaturum, cum eo, ut proximo autumno *Cabillonum* ad generalem conventum convenirent: ubi prædictum diploma Tattoni abbati kalendis Septembris conceſſum eſt. Rebus itaque Cabilone, utì conditum erat, ordinatis, imperator deio ad componendas res Aquitanicas ſe convertit, agnitoque apud Arvernos rege Carolo, Pictavos ad celebrandum Chriſti Domini natalem acceſſit. XV. Aquitanici tumultus.

Hoc tempus non videtur prætergreſſus Eginhardus Selingeſtadienſis & S. Bavonis apud Gandavum, atque Blandinii abbas. Digreſſus ab Aquis palatio, morbo ſplenis ac ſemoris correptus, trajecto (*c*) vix decimo die pervenit Valentianas, poſt biennium ſcilicet, quàm futuros regni tumultus, *revelantibus Chriſti martyribus* Petro & Marcellino, didicerat. Valentianis navigio delatus eſt ad ſanctum Bavonem; atque ut inde Seliogeſtadium redire ſibi liceret, quod intra quindecim dies navigio fieri poſſe dicit, quemdam aulicum (*d*) rogat. Is erat Gerardus, ut puto, comes, primâ dumtaxat litterâ deſignatus, cui ob hanc gratiam, ab imperatore atque auguſta obtentam, gratias agit epiſtolâ quadrageſimâ-quintâ. Poſt aliquantam apud ſanctos martyres moram, denuo invitatur ad palatium a Gerwardo amico; quod ſibi impoſſibile dicit, *tam propter viæ difficultatem, quàm corporis imbecillam valetudinem*. Ab eodem repetit ſcriptum de revelatione quadam ſancti Gabrielis, quod ei legendum & examinandum miſerat. Deinceps de ſtatu rerum palatinarum (*e*) nihil ſibi ſcribi rogat, *quia nihil ex his*, inquit, *quæ audiuntur, audire delectat*. Eidem, ut puto, Gerwardo, carliſſimo amico, *Eginhardus peccator, jam in extremo* (*f*) *poſitus* ſcribit, animam ei ſuam commendaturus e corpore mox egreſſuram, *ut ſanctarum ſtudiis orationum, priorumque precibus fratrum* quiddam refrigerii accipere mereatur. Dein eidem commendat curam eccleſiarum ſibi commiſſarum, ne poſt ſuum ipſius obitum locum ſanctitatis invadant rapaces, gregemque humillimum diſpergant: ſed potiùs ut talis eis concedatur rector, qui Deum amare noverit, vel timere, & ſubditis ſubvenire. Ad hoc quemdam ſibi proximum ſuggerit, quem fratres ipſi præfici optabant, juvenem quidem ætate, ſed moribus ſenem, ſortè Ratleicum notarium ſuum, quem ſibi ſubſtitui optat. In fine mittit pallium unum, quod rogat mitti ad ſtatres ſancti Servarii Trajectenſis, ut ſui mentionem faciant: & Immæ ſoroti dilectiſſimæ, quæ ante ipſum mortua erat, animam ſuam commendat. Erat Gerwardus clericus, ot fallor, palatinus, is, qui librum de vita Caroli Magni, ab Eginhardo ſcriptum, exarari curavit in codice Vindobonenſi, ex quo Lambecius hos verſus refert, eidem libro adjectos, inſcriptos forſan Ludovico auguſto. XVI. Eginhardi abbatis obitus.

(*c*) *Eginh. epiſt. 42. & 43.*

(*d*) *id. ep. 42.*

(*e*) *id. ep. 47.*

(*f*) *id. ep. 38.*

ANN. CHR. 839.

Hos tibi verſiculos ad laudem, maxime princeps,
Edidit, æternum memoramque tuum
Gervvurdus ſupplex famulus, qui mente benigna
Egregium extollit nomen ad aſtra tuum.
Hanc prudens geſtum noris te ſcribere, lector,
Eginhardum magni magnificum Karoli.

Idem Eginhardus ſcripſit annales de rebus a Carolo & Ludovico geſtis, quidquid contra ſentiat Comtius; varias epiſtolas, quatuor libellos cum vita rythmica ſanctorum Petri & Marcellini martyrum; librum etiam de adoranda cruce, aliumque de revelatione ſancti Gabrielis, qui duo poſteriores exciderunt. Epitaphium ejus ſcripſit Rabanus, uti & Ratleici ejus ſucceſſoris, qui ipſius quondam notarius fuerat. In vetuſto breviario Fontanellenſi notatur xv. kal. *Junii Einardi abbatis Fontanellæ commemoratio*; quem ut ſanctum colunt Fontanellenſes noſtri, ſed aliâ die, nempe vicesimâ Februarii, vereor ut ſaris gravi fundamento.

XVII. Rabani commentarii in ſcripturam.

Rabanus abbas, ejuſdem Eginhardi amicus, hoc etiam tempore commentatium in libros Maccabæorum, *reverendiſſimo, & omni caritatis officio digniſſimo Geroldo ſacri palatii archidiacono*, nuncupavit, cujus rogatu illum ediderat, ex divina partim hiſtoria, partim ex Joſepho, aliiſque aliarum gentium hiſtoricis contextum. Eumdem poſtea obtulit Ludovico Germaniæ regi, cui præterito anno tractatum in Danielem propheram direxerat: obtulit inquam, eo tempore, quo Romana eccleſia libros Maccabæorum in eccleſia legi conſtituit, nempe menſe Octobri, ut princeps hanc expoſitionem in promtu haberet. Ex quo intelligitur, quanta tum fuerit regum ac principum in legendis, meditandiſve ſcripturis ſacris ſedulitas. Eodem tempore idem auctor commentationes in Sapientiam & Eccleſiaſticum Otgario Moguntino pontifici nuncupavit. Et primam quidem ideo aggreſſus eſt, quòd nullam antea ſuper totum Sapientiæ librum expoſitionem inveniſſet, licèt Bellator presbyter octo libros in eum librum ſcripſiſſet.

XVIII. VVandalbertı ſcriptio de S. Goare.

Hoc ipſo anno Wandalbertus ſen Wandelbertus, diaconus ac monachus Prumienſis, libellum de vita ſancti Goaris confeſſoris, rudi ſtilo compoſitum, elegantiori oratione expolivit juſſu Marcwardi abbatis ſui, alterumque libellum de ejuſdem ſancti anachoretæ miraculis adjecit. Utriuſque libelli prologum ſcribit *ad inluſtrem virum Marcvvardum abbatem monaſterii Prumiæ*: quo in prologo inexcuſabiles fore ait ſui temporis homines, ſi facta ſanctorum virorum poſteris ſcribendo non tranſmittant. *Quippe apud Gallias, multos annis litterarum ſtudia jacuere, nec facilè plures per tranſacta retro ſpatia liberalium artium munere functi eſſe reperiuntur; quouſque ad noſtrum*, inquit, *ætatem, principum liberalitate & optimorum virorum ſollertiâ, adeò diſciplinarum ſtudia profecerunt, ut invidiam cramus meritò nunc ſuſtinere cogamur, ſi geſta ſanctorum virorum, quæ quidem ad noſtram potuerint pervenire notitiam, poſterorum ſcientia deperire ſinamus. Neque verò audiendi ſunt, qui tantum ætati præteritæ tribuunt, ut nunc quoque fieri, quæ digna litteris aſſimentur, abſoluto præjudicio negent: cum divina providentia ſingulis mundi temporibus ita ſemper, quæ humano generi pro modo & ratione congruant, ordinet; ut utique nos priſcorum hominum felicitatem deſiderare conveniat, neque illos noſtrorum temporum ſtatum, ſi qualis nunc agitur, præſcire potuiſſent, damnaturos fuiſſe credibile ſit: quippe nunc quoque ſint in eccleſiis multi virtute vitæ clariſſimi; & ad meritu declaranda ſanctorum in ſacratis eccleſiarum domibus ſtupenda ſæpenumero miracula fiunt, quæ propterea pauci, ut prope nulli mirantur, quoniam ſint frequentiâ duris jam hominum cordibus vilueruut.* Hæc vir Inter clariſſimos tunc auctores haud incelebris, opportuna huic loco ad res ejus temporis, maximè quæ ad ſanctorum virtutes & litterarum ſtatum pertinent, internoſcenda. Sub finem libri ſecundi ait, ſe miraculorum narrationem perduxiſſe ad annum octingenteſimum triceſimumnonum, eaque tantùm litteris mandaſſe, quæ relatu virorum fidelium didicerat. In his teſtes laudat Heriradum presbyterum ac monachum congregationis Prumienſis, & Theodradum cellæ ſancti Goaris clericum: in cujus cellæ poſſeſſione Aſuero abbati Tancradus, Tancrado Marcwardus *vicariâ mutatione ſucceſſerunt*.

XIX. Bertinianis monachis reſtituta baſilica S. Mariæ reſtituta.

Agebat tunc in ſede Morinorum annum viceſimum-tertium Folquinus epiſcopus, Hieronymi, Caroli Magni patrui, & Ercenſendis filius, Folradi Quintiniani olim abbatis frater, cùm Sithienſis monaſterii dejectionem non ſuſtinens, ſuperiori ſanctæ Mariæ baſilicæ quam Fridugiſus abbas, expulſis monachis, ſæcularibus canonicis „ tradiderat, *additamentum ſeu cuſtodiam* ſancto Petro, ſanctoque Bertino reſtituit, ſta„ gitante Hugone abbate; & monachum ſancti Bertini ibidem ad id officii inſtituen„ dum decrevit. Inſuper ſtatuit, ut monachi quater unoquoque anno, hoc eſt feria tertiâ rogationum, in feſtivitate ſancti Johannis Baptiſtæ, in depoſitione „ ſan-

» ſancti Audomari, & in feſto omnium ſanctorum, ibidem miſſarum ſollemnia celebra- » rent; quidquid ad ipſum altare offerretur, juxta morem priſtinum & privilegium » ſancti Audomari, acciperent. Actum eſt in ipſa baſilica ſanctæ Mariæ, anno do- minicæ incarnationis octingenteſimo triceſimo-nono, indictione ſecundâ, impe- rii Ludovici anguſti viceſimo-ſexto, præſulatus ipſius Folquini viceſimo-tertio, XII. kalendas Martii, præſente univerſali ſynodo Morinorum. Folquini litteris, a Folcardo monacho relatis, ſubſcribunt poſt ipſum Folquinum Maximus archidia- conus, Hugo abbas, Adalhardus monachus, is, qui poſtea Hugoni ſucceſſit, Amal- bertus & Morus item monachi, Hunricus comes, Odginus advocatus, aliique. Ex his Morum monachum Hugo abbas æditnum prædictæ ſanctæ Mariæ baſilicæ con- ſtituit, cujus operâ poſtmodum uſus eſt ad corpus ſancti Audomari ſuffurandum, quod Folquinus Sithienſibus reſtitui curavit, idemque ſanctæ Mariæ canonicos eiſ- dem ſubjugavit. Porro ſapetiores litteras Folquini juſſu ſcripſit Guntbertus levita & mnnachus, clarâ ſtirpe, Golberto & Ebertrudâ parentibus, progenitus, a pa- tre Romam ductus, oblatuſque ibidem ſancto Petro, ubi ab Eugenio papa *clerica- tus ordinem* ſuſcepit: quem pater, domum reverſus, ſancto Bertino monachum ob- tulit, ut jam ſuperiùs obſervatum. Non immotor cenſuræ Caroli Comtii, qui hoc privilegium ob leves cauſas ſuſpectum reddere conatur, nempe quòd duriora verba in Fridugiſum abbatem contineat, de Sithienſibus ſanè haud bene meritum, quos Folquinus diligebat; & ob annum incarnationis appoſitum, quod in eccleſiaſticis litteris tunc temporis receptum fuiſſe aliis exemplis conſtat. ANN. CHR. 839.

ANN. CHR. 840. XX. Ludovici auguſti extrema facta & obitus.

POſtero anno Ludovicus Bajoariæ rex iterum a patre defecit, ac Bajoariâ egreſ- ſus, cum Saxonibus ac Turingis Alamanniam incurſavit. Mox Ludovicus au- guſtus Pictavis, ubi natale Domini celebraverat, Aquas profectus, ad novos filii comprimendos impetus accurrit: at ille conſpectum patris ſuſtinere haud valens, fugâ rurſus in regnum ſuum ſe retulit. In chronico Saxonico nondum edito, *Ludo- vicus imperator filium Ludovvicum trans Rhenum perſecutus* dicitur, ac veniſſe ad *Heroferſelde ſexto idus Aprilis*. Idem ferè legitur in chronico Hildensheimenſi. Hic eſt locus in Turingia, in quo ſitum Hersfeldenſe monaſterium, cui tunc Hemmo ſeu Haimo abbas, vir doctrinâ & pietate inſignis, ab anno ſuperiore præerat, brevi futurus epiſcopus Halberſtatenſis. Id humanorum Ludovici operum extremum fuit, cujus mortem deliquium ſolis, quod pridie aſcenſionis Domini accidit, portendere viſum eſt. Cùm in morbum incidiſſet, in quamdam Rheni inſulam, Ingelheimenſi palatio proximam, delatus, brevi ſe moriturum intellexit, & quotidianâ peccatorum confeſſione expiatus, non alio cibo per quadraginta dies, quàm Chri- ſti Domini corpore uſus eſt. Aſſiduus ei aderat præter cæteros Drogo Mettenſis epiſcopus, ejus frater: qui veritus ne quid rancoris in Ludovicum regem toties re- bellem animo geteret, ipſum hac de re pertentat. Hic verò tantiſper deliberabundus, collectis viribus, quanta & qualia ille contra ipſum egiſſet, commemo- » ravit. Sed quia ipſe, inquit ad me venire ſatisfacturus nequit, ego quod meum » eſt ago; vobis teſtibus & Deo, omnia quæ in me peccavit illi remitto. Veſtrum » autem erit illum monere, at ab erratis tandem reſipiſcat. His dictis præcepit, ut vigiliæ nocturnæ (veſpera ſabbati erat) coram ſe recitarentur, tum ut ligno ſanctæ crucis pectus ſuum muniretur: quod ſignum ille propriâ manu fronti & pe- ctori ſæpiſſimè imprimebat, aut per alios imprimi curabat. Dominicâ, miſſam a Drogone celebrari, ſibique communionem ſacram præberi volnit. Motti proxi- mus, ſe a Drogone cæteriſque ſacerdotibus benedici petiit, ſolitiſque eccleſiæ precibus animam ſuam Deo commendari. Tum, erectis ſurſum oculis, e vita mi- gravit XII. kalendas Julii anno ætatis ſexageſimo-quarto, vir inter maximos prin- cipes, tum pietate tum rebus fortiter geſtis habendus, niſi nimia ejus in ſecun- dam uxorem & Carolum filium indulgentia crebris & funeſtis aliorum filiorum ſe- ditionibus, quæ extremam ejus ætatem deformarunt, occaſionem ac materiam de- diſſet. Corpus ejus in urbem Mediomatricum, uti vivens præceperat, deportatum, in extramurana ſancti Arnulfi baſilica, ubi & mater ejus Hildegardis jacebat, Dro- gone epiſcopo ſumus curante, humo conditum eſt, poſtmodum tranſlatum cum mauſoleo intra muros, ubi nunc ſancti Arnulfi baſilica cum monaſterio viſitur. Hocce pii principis monumentum in æs inciſum hic exhibere juvat, cujus proſtypa ſeu extrema pars, quæ tranſitum filiorum Iſraël per mare rubrum repræſentat, ſola antiqui operis eſt, fortè ex alio antiquiori tumulo accepta: cætera recentis operis ſunt, præter ſtatuam imperatoris, quæ medio tempore ſculpta fuiſſe vide- tur. Quæ recentiora ſunt, reverendorum patrum congregationis S. Vitoni, qui lo- cum occupant, zelum ac ſtudium in pliſſimum principem oſtendunt: at ea ſola, quæ antiquioris ſunt operis, hic repræſentare viſum eſt.

ANN. CHR. 846.

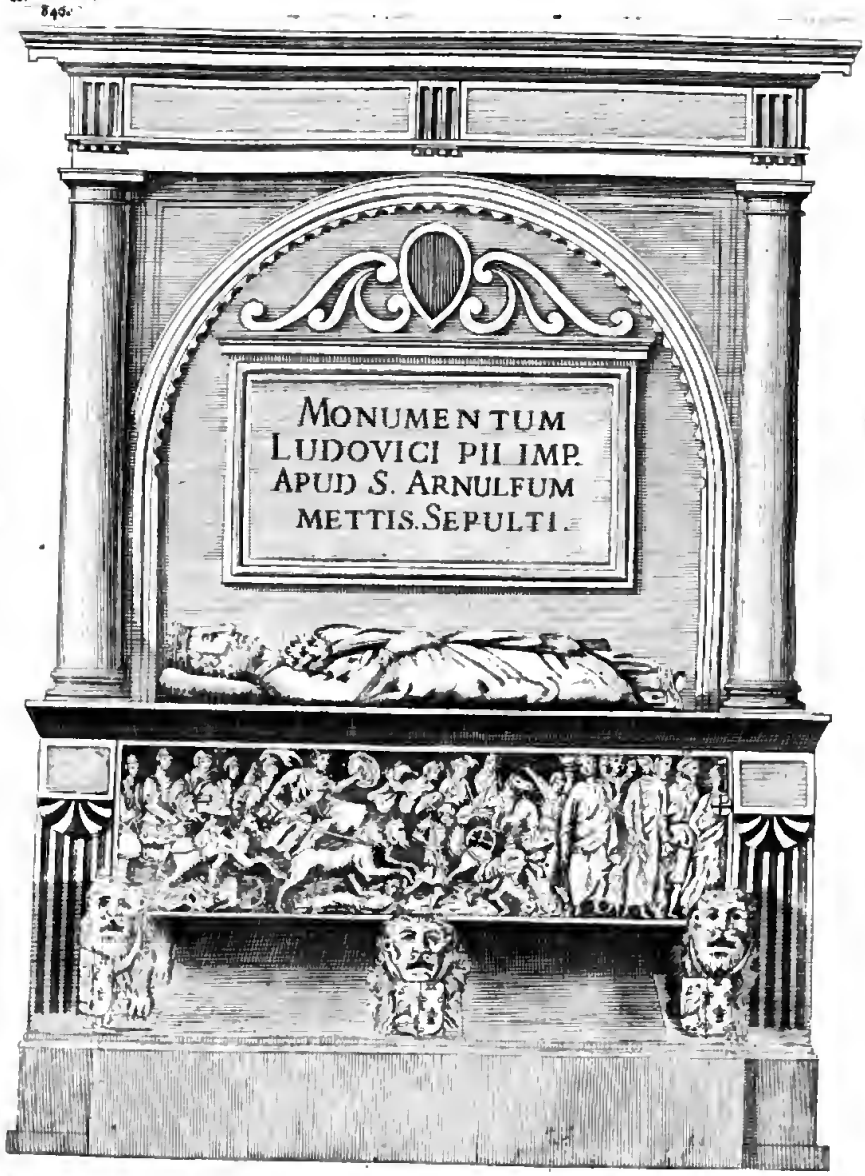

Quanto ſtudio in ſancti Benedicti regulam & inſtitutum affectus fuerit piiſſimus princeps, argumento ſunt in primis monaſteria ab eo vel condita, vel inſtaurata, de

de quibus ſuperiùs egimus: ad hæc reſtitutio diſciplinæ regularis in antiquis monaſteriis: amor denique monaſticæ vitæ tantus, ut poſt mortem Ermengardis prioris uxoris, vix ab amplexando monachorum inſtituto temperare potuerit. Librum de ejus vita compoſuit anonymus auctor gravis & æqualis, ob aſtrorum ſcientiam Aſtronomus vulgò dictus, qui ea, quæ ſcripſit uſque ad tempora ejus imperii, *Adhemari nobiliſſimi & devotiſſimi monachi relatione didicit, qui ei coævus & commutritus* fuerat. De geſtis ejuſdem imperatoris librum etiam ſcripſit Theganus chorepiſcopus Trevirenſis, quem librum Walafridus Strabo in capitula diſtinait, appoſitâ præfatione, in qua hujus auctoris carpit ſententiam *de indignitate vilium perſonarum*, quibus dignitates eccleſiaſticas ab imperatore conceſſas Theganus queritur. ANN. CHR. 840.

Inter ea Lotharius ex Italia in Franciam advolat, integrum, ſi poſſet, imperium occupaturus. Et primò quidem Ludovicum regem, tum Carolum aggreditur. Parilios tendenti Hilduinus abbas ſancti Dionyſii & Gerardus comes, fide Carolo fruſtrata, obviàm occurrunt. Pippinus, Pippini Aquitaniæ regis filius, in Judictham irruere volens, fuſus fugatuſque a Carolo eſt, qui hac victoriâ elatus, Lothario occurrit. Caſtris utrimque poſitis prope Aurelianos, prælium eo pacto diremit Lotharius, ut Carolo Aquitania, Septimania, Provincia, & decem comitatus inter Ligerim & Sequanam cederent uſque ad conventum Attiniaci, ad octavum idus Maias indictum. Ubi eis alpes advenit Lotharius, mox Ebonem, Remorum olim archiepiſcopum, quem ſede ſui cauſa dejectum ſciebat, e Floriacenſi monaſterio ad ſe profectum, in priſtinam dignitatem reſtituit. Jam verò ab eo tempore Lotharius in ſuis diplomatibus duplicem calculum appoſuit, unum imperii, alterum regni Francici. Primus (*a*) deſumitur, non ab anno ejus ſæculi decimo-ſeptimo, quo conſors imperii a patre factus, ſed ab anno vicesimo, quando Longobardiæ regno præfectus eſt; adeòque epocha imperii vicenario ſolido excedit Francicam, quæ a parentis obitu, id eſt a duodecimo kalendas Julii hujus anni, repetenda eſt. (*a*) *V. Coint. to.8. p.613. & ſeqq. Diplom. p.195.*

Inter alia Ludovici præclara facta illud cenſetur, quòd homines ſervilis conditionis, qui ſemel clero adſcripti eſſent, ab eo removeri vetuerit: cum antea pro nutu regiæ auctoritatis ſacris altaribus applicarentur, & ab eis revocarentur: at Ludovicus conſtituit, quod Carolus ejus filius confirmavit, ut manumiſſio fieret ex mutuo conſenſu pontificum & optimatum imperii ſui; ſicque facta deinceps inviolabilis eſſet. Id diſcimus ex præclaro inſtrumento Ugonis abbatis ſancti Aniani Aurelianenſis, qui, juxta prædictam conſtitutionem, quemdam clericum, Regimbaldum nomine, ea familia ejuſdem S. Aniani ortum ex villa Appiarlis, cum conſenſu fratrum ejuſdem monaſterii & rogatu Adalardi archiepiſcopi, qui hanc villam in beneficium tenebat, vinculo ſervitutis abſolvit, *eidemque Romanum* conſtituit, ut fuſiùs in appendice noſtra leges. *Data* III. *nonas Octobris anno* I. *regni Karoli imperatoris*, Calvi an Craſſi, quo tempore ſancti Aniani monaſterium jam ſæculari togâ donatum erat. Ugo ſeu Hugo iſte abbas, Conradi comitis filius erat, qui villam Appiarias Adalardo Turonenſi archiepiſcopo, Rainonis Aurelianenſis fratri, in beneficium dedit. Servorum manumiſſio ab eo emendata. Ugo abbas S. Aniani.

Agobardi Lugdunenſis archiepiſcopi obitum cum morte Ludovici auguſti compos nit veterrimus codex Bedæ venerabilis de ſex mundi ætatibus, ex incendio veteri bibliothecæ Lugdunenſis ereptus, emtuſque a Johanne Boſcio Cæleſtino, ubi in cyclo paſchali hæc ad marginem leguntur: *Hoc anno* DCCCXL. *ſanctæ memoriæ Agobardus Lugdunenſis epiſcopus obiit* VIII. *idus Junii. Ludovicus quoque imperator defunctus eſt* XII. *kal. Julii; & memorabile atque inſigne opus, quod Forum-vetus vocabatur, Lugduni corruit ipſo die intrantis autumni, quod ſteterat a tempore Trajani per annos ferè ſeptingentos.* De ſucceſſore verò hæc ſubduntur. *Anno* DCCCXLI. *Amolo, præfati epiſcopi diaconus, ordinatur epiſcopus Lugduno* XVII. *kal. Februarii.* Sub utroque illuſtris fuit Florus primùm diaconus, ac demum presbyter Lugdunenſis, qui unà cum Agobardo & Rodrado abbate laudatur in libro ſocietatum (*b*) Augienſium, & Walafridi Strabonis item verſibus celebratur. Non immeritò nonnulli præfervidum Agobardi ingenium reprehendunt in libro de ſacris imaginibus, quas falſus putat abjicere & comminuere, quàm ſuperſtitiosè, uti a Græcis fieri Michael & Theophilus imperatores orientis ad Ludovicum ſcribebant, colere & adorare. Verùm hæc alibi a nobis expoſita retractare non eſt hujus loci. Moderatiùs hoc de argumento egit Jonas, qui tres libros de cultu imaginum, Ludovici imperatoris juſſu inceptos, eo mortuo perfectos Carolo ejus filio nuncupavit, & quidem poſt mortem Claudii Taurinenſis, quem illo in opere confutat. Hos libros Jonas Lupi & cujuſdam alterius cenſuræ ſubjecerat. Reſcripſit (*c*) Lupus, ſe librum, ſicut optaverat Jonas, excurriſſe, ſed in eo mutare nihil voluiſſe: ut Jonas operis ſui eſſet ipſe corrector, cujus erat auctor, *ſiquidem expendenda*, inquit, *nobis*

XXI. Mors Agobardi archiepiſcopi Lugdunenſis.

(*b*) *Analect. to. 4. p.644.*

Jonæ libri a Lupo examinati.

(*c*) *Lup. ep. 27.*

ANN. CHR. 840.

nobis fuit teneritudinis & tenuitatis noſtræ ratio, juvenis quippe erat tum Lupus, *& ætatis ac ordinis veſtri habenda ratio: nec facultatem ac delectationem quamdam reprehendendi, quam in quibuſdam notare ſolemus, debuimus imitari*. Ita illc civiliter ac modeſtè.

XXII. Hilduini abbatis obitus & ſucceſſores.

Nequę ultra hunc annum vitam produxiſſe videtur Hilduinus abbas ſancti Dionyſii ac ſancti Germani apud Pariſios, fortè adhuc aliam ſancti Medardi apud Sueſſionas. In necrologio noſtro Germanenſi, ejus tempore ſcripto, notatur ad decimum kalendas Decembris *depoſitio domni Hilduini abbatis*; eodemque die in Dionyſiano: *Obiit Hilduinus, beati Dionyſii monachus & abbas*. Jacobus Brolius aſſerit eum ſepultum fuiſſe in choro ſancti Medardi Sueſſionenſis e ragione præcipul altatis: quod ſi ita eſt, hunc ad obitum uſque ejus loci abbatem perſeveraſſe concedendum eſt. Fallitur Brolius, cûm uno anno ejus obitum antevertit, Aſtronomo contra teſtante, Ludovico mortuo Hilduinum abbatem ſancti Dionyſii unà cum Gerardo comite Pariſiauſi, Lothario Pariſios accedenti obviàm profectum fuiſſe. Inſignia Hilduino alogia tribuunt Agobardus, & Frotharius epiſcopi, Walafridus Strabo, aliique illius temporis auctores: at conviciis eum, uti impoſtorem, onerant recentiores hyperctitici, ob ſcripta maximè Areopagitica: in quibus excuſandus potiùs videtur, quàm culpandus: at certè in eo improbandus nec ferendus, quòd imperatori Ludovico, & poſt eum Carolo regi ejus filio, fidem (*b*) fefellit, ut Lothario aſſentaretur. Veniabilis primus arror, quippe qui brevis fuit: at incxcuſabilior ſecundus, quo fidem denuo aſſertam iterum abrupit. Innocentior futurus, ſi Lotharii rebus iterum non ſe immiſcuiſſet. Ejus locum in abbatia Dionyſiana occupavit Ludovicus Caroli patruus, jam aliorum monaſteriorum abbas: in Germanenſi Ebroinus abbas ſancti Hilarii baſilicæ Pictavenſis, eodem tempore factus epiſcopus Pictavenſis; quæ merces fuit initæ ad Ludovicum, auguſtum legationis, ut ei Pippini junioris ſeditionem nuntiaret: quis verò Hilduino in ſancti Medardi abbatia ſucceſſerit, incompertum; nam quæ de Rodulfo abbate dicuntur, nullo alio nituntur, quàm Trithemii teſtimonio: Ludovicum abbatem in Autiſiodorenſi ſancti Germani monaſterio educatum fuiſſe colligitur ex Lupina epiſtola viceſima-quinta Odonis abbatis Ferrarienſis monaſterii, in quo etiam aliquamdiu verſatus fuerat.

(*b*) *Nithard. lib. 2.*

XXIII. Rodulfi archiepiſcopi Bituricenſis parentes & primæ facta.

Rodulfus ejuſdem nominis patre, Cadurcorum comite, & Algâ matre, clariſſimo genere ortus, a teneris in clericorum ordinem adſcriptus eſt. Exſtant hæc de ſe litteræ notatu dignæ, in quibus Rodulfus comes & uxor Aiga filio ſuo dilectiſſimo Rodulfo, *quem ad clericatus ordinem Deo & Bertranno, viro religioſo, vice ſancti Petri tradunt*, inſtar patrimonii quamdam villam cedunt *extra conſortium fræ-* „ *trum*, ſitam in pago Lemovicino. Ad hæc eidem cedunt, filiæque ſuæ Emenanæ, „ *quam Deo ad ſanctimonialium habitum tradunt*, eccleſiam ſui juris, in honore ſancti „ Projecti conſtructam *in orbe ſeu* comitatu *Caturcino*. Facta ceſſio in menſe Novem- „ bri, regnante Ludovico ſereniſſimo auguſto. Quis fuerit Bertrannus ille, vir religioſus, cui ad clericatus ordinem traditus eſt Rodulfus, clericus an monachus, incertum. Emenana, Rodulfi ſoror ſanctimonialis fuit in monaſterio ſancti Geneſii apud Sataziacum, ubi & poſtmodum abbatiſſa facta eſt. In prædictis litteris id obſervatione dignum, quòd Rodulfi parentes, filium ſuum in clericorum ordinem promoturi, pro titulo prædia inſtar patrimonii, ut vocant, ei aſſignant: cujus rei aliud exemplum exſtat in chartario Beliilocenſi, ex quo ſuperiores litteras tetulimus, id eſt charta Ratardi cujuſdam, reditus nonnullos concedentis Rodulfo abbati & monachis cœnobii Beliilocenſis, tum causâ pietatis, tum *pro clericatu cujuſdam conſan-* „ *guinei ſui, nomine Gumberti*, eâ quidem ratione, ut idem Gumbertus tam diu iſtas „ res teneat, *uſquedum abbas & monachi ſupra dicti loci, aut eccleſia alium ei honorem concedat, ut ſecundùm clericatus ſui officium vivere poſſit*. Rodulfus abbas, in prædictis memoratus litteris, haud alius videtur a Rodulfo noſtro, de quo intelligenda eſt venditio villæ Beliaci, aliarumque rerum a Boſone, ajuſque conjuge Talaſia facta *venerabili abbati Rodulfo, anno primo, quo domnus Lotharius excellentiſſimus imperator aſſumpſit imperium*: quod de Rodulfo noſtro explicandum eſſe patet, tum ex temporis convenientia, tum ex ſubſequentibus in eodem codice litteris ejuſdem Rodulfi jam archiepiſcopi Bituricenſis, qui prædictam villam Beliacum, *quam olim de Boſone & de Talaſia* ejus uxore comparaverat, confert monaſterio Beliilocenſi. Rodulfus itaque abbas dicebatur *anno primo, quo Lotharius aſſumſit imperium*, nempe poſt obitum Ludovici auguſti ejus parentis: at cujus loci abbas, non facile dictu eſt. Certè non Beliilocenſis monaſterii, quod nonniſi ſeptennio poſt ab ipſo conditum fuit; neque Floriacenſis, cui adhuc Boſo abbas præerat, uti diſcimus ex relatione clericorum Remenſium ſuper depoſitione Ebonis, qui *commendatus eſt ad cuſtodiendum Boſoni abbati in monaſterium ſancti Benedicti, ſub cujus ma-*

Clerici ordinandi patrimonium.

Boſo abbas Floriacenſis.

nu

ut exultabat, quando dominus imperator viam totius ingreſſus eſt carnis. Defuncto autem imperatore, reductus eſt a jam dicto Boſone ad Lotharium, & obviavit ei apud Ingulenbaim. Nondum ergo Rodulfus obtinuerat Floriacenſem ſancti Benedicti abbatiam, quam Boſo ad hunc annum tenebat. Non diu tamen ſuperſtes fuit Boſo: cujus obitus notatur XII. kalendas Septembris: certè ante annum ejus ſæculi undequinquageſimum, quo Rodulfus a patribus ſynodi Saponarienſis interpellatus eſt, ut abbatiam ſancti Benedicti dimitteret, quam *irregulariter retinebat*. Nullius momenti eſt Trithemii teſtimonium, afferentis, Rodulfum abbatem ſancti Medardi, *poſtea Bituricenſem archiepiſcopum*, ſynodo Moguntinæ interfuiſſe anno ejus ſæculi duo-dequinquageſimo: quo anno jam Bituricenſem eccleſiam regebat. Certè tam multa peccat in recenſendis patrum illius ſynodi nominibus Trithemius, ut nullam hac in re fidem mereatur; quippe qui Hetti antiſtitem Trevirenſem, Hildeboldum Colonienſem, Lnderieum Bremenſem, Einhardum abbatem Sellngeſtadienſem eidem ſynodo adfuiſſe dicit, qui ante id tempus e vivis abierant. ANN. CHR. 840.

XXIV. Veterinenſis monaſterii origo.

Poſtridie quàm e vita migraverat Ludovicus auguſtus, hoc eſt XI. kalendas Julii, ſupremos vitæ dies abſolvit Algulfus Bituricenſis antiſtes: cui ſucceſſit Rodulfus mox laudatus, qui hoc nomine cœnobium Veteſinenſe initio ſtatim ſui pontificatus exſtruxit. Vulgatum a nobis eſt hac de re inſtrumentum in ejus elogio, in quo Rodulfus, *primæ ſedis epiſcopus*, viam ſibi ad cæleſte regnum parare ſollicitus, Domino Salvatori res quaſdam ſuæ proprietatis offert, Saraziacum ſcilicet cum eccleſia ſancti Geneſii, ſitum in pago Caturcino, in vicaria Caſiliacenſi, ubi cœnobium virginum poſt tres annos conditum eſt, cui Emena ſeu Emenana, Rodulfi ſoror, præfuit; necnon *caſam dominicatam* apud Veterinas (*), *in orbe Lemovicino* poſitam, & quidem in vicaria Aſnacenſi, *ſuper fluvium Sordariam* (*); quæ loca ipſi ab Aiga matre teſtamento legata fuerant. Hæc autem omnia in manu Silvii abbatis rradit eo pacto, ut idem Silvius ſecum apud Veterinas monachorum cœnobium ſub regula S. Benedicti conſtruat *in honore Dei Salvatoris noſtri, veneratoneque beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium apoſtolorum, ſancti Laurentii, Sebaſtiani, Dionyſii, Mauricii, & cunctorum martyrum; Hilarii, Martini, Martialis, Eligii, Auſtrigiſili, Sulpicii, Benedicti, & univerſorum confeſſorum:* ut ibi *ſub vera regione* degentes, pro ſe, & pro anima piæ memoriæ genitoris ſui Rodulfi aſſiduè orent, & jugem oblationem faciant: hoc addito, ut, quandiu ipſe Rodulfus & Silvius abbas vixerint, monachi ejus loci ſub communi utriuſque regimine conſiſtant. Actum Condato villa, anno primo Caroli regis, menſe Martio: qui calculus anno inſequenti reſpondet, Silvius non alius videtur fuiſſe quàm ejus nominis abbas Sollemniacenſis.

(*) *Vegennes.* (*) *la Sordoire.*

Bellilocenſis item cœnobii.

Veterinenſe monaſterium nunc ſolitaria cella eſt vicina Bellilocenſi abbatiæ, cujus fundamenta hoc circiter anno ab eodem Rodulfo jacta ſunt, ut domeſtica probant inſtrumenta ejus loci, quæ in chartaceo Bellilocenſis monaſterii codice referuntur. Primum invenio inſtrumentum cujuſdam Adalgarii & uxoris ejus Aiguæ, qui res quaſdam proprietatis ſuæ, ſitas in pago Caturcino, in vicaria Exidenſi, in loco, qui vocatur Bejonis, hoc eſt eccleſiam ſancti Michaelis cum ſuis appendicibus, conferunt *ad monaſterium, quod vocatur Bellus-locus*, condi cœptum in honorem ſancti Petri & ſanctæ Felicitaris, aliorumque ſanctorum, *ubi vir venerabilis Gairulfus abbas præeſſe videtur*. Facta ceſſio *in menſe Januario, anno primo regnante Carolo glorioſiſſimo rege*. Nullum tamen Rodulfi occurrit inſtrumentum ante annum Caroli regis quartum, quo eccleſiam ſancti Saturnini apud Siuniacum cedit monaſterio, quod Bellus-locus dicitur, *ubi beata Felicitas corpore requieſcit, quod Chriſto propitio in fundo juris mei*, ait, *conſtituo, monachiſque ibidem Deo famulantibus, quibus venerabilis vir Gairulfus abbas præeſſe dignoſcitur*. Idem eodem anno, eidemque loco cedit eccleſiam ſancti Martini in villa pagi Lemovicini & vicariæ Aſnacenſis, dicta Beliaco, pro remedio animæ ſuæ, & fratris ſui Roberti, & uxoris ejus Retrudis, *quæ in eodem monaſterio inhumata jacet*. In alia charta permutationis, ab eodem factæ ipſo anno cum epiſcopo Lemovicenſi, ſubſcripti occurrunt poſt Rodulfum Gairulfus abbas, Teotardus præpoſitus, Eliſeus cuſtos eccleſiæ, & Landricus portarius. Hæc in anteceſſum de Belli-loci origine, de qua plura poſt ſex annos dicturi ſumus.

XXV. Leſatenſis item abbatiæ.

Ad hoc idem tempus revocantur primordia monaſterii Leſatenſis, quod Atto Biterrenſis vicecomes in inferiori comitatu Fuxenſi, quintà ſupra Toloſam leucà, inter fluvios Aurigeram & Garumnam, ædificavit in diœceſi olim Toloſana, nunc Rivenſi, & quidem ad Leſam amnem, a quo nomen monaſterii derivarum. In abbatum indice primum locum tenet Aſuarius, tametſi primus non videtur fuiſſe. Is vicecomes itidem Biterrenſis monaſterium Patriciani (*) erexit, ac dotavit, ꝛc

(*) *Peyriſſac.*

ANN. CHR. 840.

tebuſque illic rectè ordinatis, in Leſatenſe monaſterium ſe recepit: ubi, monaſtico ſumto habitu, poſtea factus abbas, demum beato fine quievit.

XXVI. Lotharii & Caroli diplomata.

Per id tempus Lotharius auguſtus variis locis diplomata conceſſit. Unum ad preces Sigimari abbatis ex monaſterio, quod vocatur Vivarium-peregrinorum, ſitumque eſt in ducatu Alſacenſi ſuper fluvium *Morbach*, conſtructum in honorem „ ſancti Leodegarii & ſancti Petri apoſtolorum principis: quo diplomate Lotharius „ confirmat Luciariæ monaſterio & monachis ibidem degentibus homines ingenuos „ quinque, quos pater ſuus eidem loco dederat. Achardus ad vicem Agilma„ ri, qui archiepiſcopus erat Viennenſis, hoc præceptum recognovit, datum VII. „ kal. Auguſti, anno imperii domni HLotharii piiſſimi imperatoris XXI. indictio„ ne III. Actum *Straxburg* civitate. In libello ſocietatum Augienſium laudatur ex monaſterio *Morbach* Sigimarus abbas. Is eſt Sigimarus abbas, quem Walaſtidus Strabo (*a*) verſibus celebravit.

(*a*) *Conſ. to. 6. p. 651.*

Alterum diploma Duſerenſi ad Rhodanum monaſterio ab eodem imperatore conceſſum eſt rogatu Hildigiſi abbatis pro duarum navium exemtione a teloneis, datum VI. idus octobris, anno ejus imperii in Italia itidem XXI. in Francia primo, indictione III. Actum Verno palario; quod Achardus etiam ad vicem Agilmari recognovit. Ibidem & cum iiſdem chronicis notis Elnonenſi monaſterio cellam Bariſiacum, *propter inſolentiam rectorum* ab ejus poteſtate abſtractam, poſtulante Adalleodo abbate, reſtituit. Hanc cellam in beneficium quidam Ludovici auguſti fidelis, Leo nomine, priùs acceperat anno ejus imperii XVII. quo anno idem Ludovicus ſilvam Columbarias, Pippini principatu per vim a regiis miniſtris abſtractam, eidem cellæ reſtitui curavit.

In Burgundia numerabantur anni Lothariani, ut fidem facit charta permutationis quarumdam rerum, hoc anno factæ inter Ingelrannum epiſcopum atque abbatem ſancti Benigni apud Divionem, & quemdam Madalgerium: quæ charta data eſt *die dominico proximo nono kalendas Decembris, in anno primo regnante domino noſtro Hlothario imperatore*. At in Septimania notabantur anni Caroli regis: quod probat in primis placitum in pago Toloſano habitum, in vico Magnanaco, quem Rainulfus abbas monaſterii ſancti Johannis de caſtro Mallaſti adversùs Aroiem vicecomitem Odonis comitis Toloſani evindicavit *menſe Decembrio, anno primo regnante Carolo rege*.

XXVII. Aninſula Cenomannenſi eccleſiæ ſubtrahitur.

Ad portionem Carolo a Ludovico parente aſſignatam ſpectabant Cenomanni, quos tamen principio quietè ac tranquillè non poſſedit; nam, ut ex Aldrici epiſcopi actis intelligimus, quædam tyrannica poteſtas adversùs Carolum ibidem inſurrexit, cui Sigemundus abbas Aninſulenſis monaſterii ſe ſe adjunxiſſe dicitur, eâque occaſione monaſterium ſuum a dominatione ſubtraxiſſe Aldrici epiſcopi, qui Carolo ſemper fidelis adhæſit, ob idque ab æmulis ſede ſuâ pulſus fuit. Compoſita demum ſeditio eſt, ſed eo pacto, ut libetum eſſet Aninſulenſe monaſterium a temporali ditione epiſcopi Cenomannenſis: quod tamen Carolus Aldrico, ubi rerum ſuarum ſtatus pateretur, ſe redditurum pollicitus eſt. Hæc ex prædictis Aldrici actis, quibus ſortè hac in re non tuta fides. Certè Carolus adeò hanc conditionem non implevit, ut contra ejus principatu idem monaſterium decretorio judicio a Cenomannicæ eccleſiæ ſubjectione omnino abſolutum ſit.

XXVIII. Lotharii præceptum pro Farſa.

Extremo anno Lotharius in Caliniaco villa comitatus Cabilonenſis morabatur, uti diſcimus ex ejus diplomate, quo generatim omnes Farſenſis monaſterii poſſeſſiones & præceptiones confirmavit. Illic eùm verſaretur, ad eum acceſſit vir venerabilis Sichardus, *Sabinenſis* ſeu Farſenſis monaſterii abbas, eique oſtendit recolendæ memoriæ Ludovici præſtantiſſimi imperatoris præceptum, in quo continebatur, quo pacto idem monaſterium ab eodem Lothario, dum Romæ, a Paſchali papa invitatus, reſideret, agente Ingoaldo abbate ipſius Sichardi deceſſore, liberum a jure & dominatione Romanæ eccleſiæ declaratum ſit, ejuſque poſſeſſio a Paſchali pontifice abdicata per *mappulam ſuam*, quâ per Sergium advocatum ſuum reveſtivit Leonem monaſterii advocatum; id quod Ludovicus auguſtus poſtea ſuo peculiari diplomate ratum habuerit: quibus nſtenſis, Sichardus Lotharium obnixè rogavit, ut eamdem auctoritatem innovaret, atque imperiali præcepto denuo sanciret, rataſque haberet univerſas donationes, quæ eidem loco hactenus factæ fuerant. Huic petitioni favorabilis Lotharius, omnes monaſterii poſſeſſiones confirmat, fundos ſingillatim commemorans, ac monaſteria Farſenſibus ſubjecta, nempe *monaſteria virorum atque puellarum ſancti Marci evangeliſtæ juxta murum civitatis Spoletanæ*, quæ Carolus auguſtus eidem abbatiæ tribuerat; item ſancti Salvatoris monaſterium haud procul ab eadem civitate, atque monaſterium ſancti Georgii ſub muro civitatis Reatinæ, cœnobium quoque beati Stephani in finibus Beneventanis; denique quidquid ex munificentia regum, reginarumque, ducum, caſtal-

» caſtaldiorum, cæterorumque fidelium largitate, vel eorum, qui in eodem mona- ANN. CHR.
» ſterio facti erant monachi, collatum fuerat, conceſſâ inſuper eligendi ſecundùm 840.
» regulam abbatis liberâ facultate. Data XVIII. kalendas Januarii, anno Lotharii
» imperatoris in Italia viceſimo-primo, & in Francia primo, indictione tertiâ.
» Actum Caliniaco villâ comitatus Cabilonenſis. Superſtes fuit ad annos quatuor
» Sichardus abbas, ut inferiùs videbimus.

XXIX.

Dum hæc in Gallia geruntur, Rampertus, Brixiæ in Italia epiſcopus, ſanctorum SS. Faustini & Jovitæ eccleſiam, in qua ſacra omnino neglecta erant, ab ſe reſtitu- & Jovitæ ecclesia monachis tradita.
tam, monachis commiſit, quos per Leutgarium abbatem & Hildemarum mona-
chum, ambos e Franciæ partibus Mediolanum profectos, & ad ſe ab Angilberto
archiepiſcopo miſſos, erudiri curavit. Lucuſentum hac de re teſtimonium habemus
» in litteris ejuſdem Ramperti, in bullario (a) Caſinenſi relatis, in quibus ait, (a) Bullar. Ca-
» ſe a ſanctiſſimo Angilberto archiepiſcopo petiiſſe fratres, quibus hujus officii cu- ſin. to. 2. p. 95.
» ram committeret, nempe inſtitutionem novæ coloniæ monaſticæ, quam ipſe in
» prædicta eccleſia collocaverat; eum verò ſibi conceſſiſſe fratres, *ex Franciæ partibus advenientes, quoſque ob illuminationem ſuæ eccleſiæ, inſolubili ſibi ſociaverat vinculo, Leutgarium videlicet abbatem, & Hildemarum monachum: quatenus ita nobis*, inquit Rampertus, *præſtarent adjutorium, quemadmodum illi nunc præſtant, & ſemper præſtabunt: quorum vitâ atque doctrinâ plurimi hoc in regno illuſtrati eſſe* Leutgarius abbas & Hildemarus monachus.
noſcuntur. His itaque uſus eſt Angilbertus, eo nomine ſecundus, ad excolendam in Mediolanenſis diœceſeos cœnobiis monaſticam diſciplinam, ſed nulli certo loco alligavit. Eoſdem quoque commodavit Ramperto Brixienſi epiſcopo, qui præclarum hoc de illis teſtimonium reddidit. Uterque nos dubios relinquit, quo ex Franciæ loco Leutgarius abbas & Hildemarus Mediolanum accerſiti ſint.

Inſtitutâ itaque per eos in eccleſia ſanctorum Fauſtini & Jovitæ monaſticâ diſci- Magimardus abbas.
plinâ, cum ad Angilbertum ambo reverti deberent, Rampertus e proximo Bergo-
mate monaſterio abbatem expetivit ab Haganone epiſcopo, nempe *virum bonorabilem, & adprime officiis monaſticis inſtitutum, Magimardum nomine presbyterum ac monachum, ut eum in prædicto monaſterio abbatem ordinaret*. Hagano aſſenſit, ſcriptis ad Rampertum litteris, quas huc referre juvat.

Dilectiſſimo & reverentiſſimo fratri atque coëpiſcopo Ramperto, ſervus ſervorum Dei Hagano æternam in Domino ſalutem. Sanctitatis tuæ erga divinum cultum vigil piaque devotio, cùm apud eccleſiam Brixianam religionem augere contenderet, monaſterium ſtuduit aptiſſimo loco extra muros præfatæ urbis, quo beatiſſimi martyris Fauſtini corpus requieſcit, conditum iri. His itaque piis æmulationibus tuis fratrum quoque & coëpiſcoporum favor comitatus ſuffragia opportuna non abnuit: inter quæ noſtram quoque humilitatem convenire voluiſti, rogans, ut presbyterum atque monachum noſtrum, virum honorabilem, & adprime officiis monaſticis inſtitutum, Magimardum nomine, concederemus, quatinus eum in prædicto monaſterio abbatem ordinares. Licèt difficile, quia ejus collegio non modicè delectabamur; tamen apoſtolicâ moti ſententiâ, quæ dicit, Caritas non quærit quæ ſua ſunt; ad tantam utilitatem tuæ ſanctitatis remiſimus, & ut in præfato ſancto loco a te pater monaſterii conſecrari deberet, conceſſimus. Hunc ergo a nobis abſolutum, tuæque ſanctitati commiſſum, profuſis jam hunc precibus commendamus: ut in veſtra eccleſia divini famulatus veſtrum, ſacerdotumque veſtrorum ſuffragiis mereatur, &, cooperante gratiâ Dei, abbatis officium, ad quod exercendum eumdem vobis conceſſimus, ſtrenuè valeat exhibere, communi omnium auxilio fultus, & manu ſuâ. Deus te incolumem cuſtodiat, frater, amen.

XXX.

Hæc epiſtola refertur in commentario regulæ ſancti Benedicti, qui Paulo diaco- Hildemari commentarius in regulam.
no perperàm adſcriptus, Hildemaro tribuitur in veterrimo codice Benigniano, ex
quo eam protulimus in tomo ſecundo Analectorum. In illo codice prædictus com-
mentarius hunc titulum præfert: *Incipit traditio ſuper regulam ſancti Benedicti, quam magiſter Hildemarus monachus tradidit, & docuit diſcipulos ſuos*. Eumdem auctorem præferunt quidam alii codices Gallicani. Habetur tamen idem commentarius in duobus petantiquis voluminibus Augienſis bibliothecæ ſub hoc titulo: *Incipit expoſitio Baſilii abbatis ſuper regulam ſancti Benedicti abbatis primitus*. Verùm Hildemaro potiùs hunc commentatium eſſe tribuendum ſuadet ejuſdem epiſtola ad Urſum Beneventanum epiſcopum, de recta pronuntiandi ratione, a commentatore ipſo relata ad caput duode-quadrageſimum regulæ de hebdomadario lectore, ubi hæc verba legimus. *Nunc autem, ſicut dictum eſt, qualiter ratio legendi lectionem a modernis magiſtris traditur & docetur, ſubjungendum aptum eſſe duximus; unde ut magis magiſque pateſiat, epiſtolam, quam Hildemarus magiſter Urſo prædeſtinato atque electo epiſcopo ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ de ratione bene legendi ſcripſit, priùs ſubjungere curamus. Deinde cætera, quæ ad lectionem pertinent, tam ex traditione quo-*

ANN. CHR. 840. *rundam modernorum magiſtrorum, quam ex auctoritate beati Auguſtini & cæterorum doctorum, inferiùs ſubnectemus. Hæc eſt præfata epiſtola.* SUO SANCTISSIMO DOMINO URSO, HILDEMARUS INUTILIS SERVUS SALUTEM. Hanc epiſtolam in appendice referemus. Ex his verbis intelligimus, prædictum commentarium non ex ſcripto, ſed ex traditione Hildemari compoſitum fuiſſe, ſortè a Baſilio illo abbate, cujus nomen præfert codex Augienſis. Ex hac porro epiſtola colligimus ætatem Hildemari monachi hujus traditionis auctoris, nempe ex pontificatu Urſi epiſcopi, qui ad ſedem Beneventanam ante ſeptem retro annos promotus eſt. Non alius proinde fuerit Hildemarus ab eo, quem Angilbertus Mediolanenſis antiſtes Ramperto Brixienſi direxit unà cum Leutgario abbate, ad informandos tirones novi cœnobii Brixienſis. Certè commentator ad caput regulæ quartum-decimum, ubi de natalitiis ſanctorum agitur, in exemplum addncit feſta peculiaria diœceſis Mediolanenſis. Locum integrum huc adducere non pigebit. *Sollemnitates Chriſti ſunt, natiuitas, circumciſio, apparitio, præſentatio in templo, cœna Domini, parafceven, ſabbatum ſanctum, & paſcha, aſcenſio, penteceſten. Feſtivitates verò ſanctorum, quæ præcipuæ habentur, ſunt duodecim apoſtolorum, ſancti Johannis Baptiſtæ, ſancti Laurentii, ſanctæ Mariæ in medio Auguſto, ſancti Martini, ſanctæ Cæciliæ, & Agathæ, & Agnetis, & ſancti Benedicti in quadrageſimæ diebus, & in kalendis Novembris celebratur feſtivitas omnium ſanctorum. Iſtæ omnes, quia per totum mundum celebrantur, ideo ſunt præcipuæ. Deinde*, quod ad rem præſentem facit, *præcipua ſunt omnium ſanctorum, qui in illa civitate requieſcunt, ubi eorum corpora humata ſunt, veluti ſunt ſancti Ambroſii, ſanctorum Protaſii & Gervaſii, Victoris, Naboris, Nazarii, Celſi, & omnium ſanctorum, quorum corpora in propriis provinciis requieſcunt.* Sancti hoc loco memorati pertinent ad urbem Mediolanum. *Reliquorum verò ſanctorum*, addit commentator, *qui non ſunt præcipui, veluti ſunt ſancti Romani & aliorum, quamvis eorum miſſæ ſint ſcriptæ in Sacramentorum, ſicut in illis qui non ſunt præcipui, agendum eſt.* Ex his intelligitur, auctorem vel compilatorem hujus expoſitionis vixiſſe in diœceſi Mediolanenſi, hancque expoſitionem plurimum accepiſſe ab Hildemaro monacho, qui eam fortè monachis illius urbis vivâ voce tradiderat. Non prætermittenda eſt clauſula, quæ in fine codicis ſancti Benigni legitur in hunc modum: *Explicit traditio, quam Hildemarus monachus expoſuit ſuper regulam ſancti Benedicti, & tradidit diſcipulis. Facientibus hæc regna patebunt ſuperna.* Ex his probatur antiquitas hujus poſterioris clauſulæ, *Facientibus hæc* &c. quam nonnulli ab ipſo ſancto patre Benedicto regulæ ſuæ appoſitam volunt. Hæc omnia continenter retulimus, tametſi litteræ Ramperti epiſcopi anno ſequenti datæ ſint.

ANN. CHR. 841. XXXI. Caroli regis geſta.

PRincipio ſequentis anni Carolus Attiniacum ad indictum conventum profectus, collecto ex Aquitanis, Burgundionibus, & Neuſtraſiis exercitu, Bituricis relictis, Cenomannicam urbem adiit, nec multò poſt inde diſceſſit Rotomagum, versùs: ubi Lothariani duces omnia ad trajiciendum Sequanam opportuna removerant. Ille nihilò minus, inventis ad oſtium Sequanæ aliquot navibus, copias traducit: tum, fugientibus Lotharianis, ad baſilicam ſancti Dionyſii primùm, deìn ad ſancti Germani orationis causâ divertit. Inde Trecas profectus eſt, ubi paſcha celebravit: dum Lotharius, trajecto prope Wormatiam Rheno, pergit in Ludovicum cum Carolo fœderatum, quem in Bajoariam recedere compellit. Intet ea Carolus Attiniaci adeſt condictâ ad conventum die, ad quem Lotharius non venit, ſed multa per legatos conqueſtus eſt. Eò acceſſere Ludovici legati, qui Carolo auxilium opportunè polliciti ſunt. Ille Cabilonem contendit, ubi matrem cum Aquitanicis copiis recepit. Interim infelix ad Lotharium nuntius allatus eſt, Adalbertum Mettenſium comitem ſeu ducem Auſtraſiorum, quem is ad continendum Ludovicum trans Rhenum reliquerat, ab Ludovico acie victum, ipſum ducem occiſum, victoremque magnis itineribus ad Carolo ferendum auxilium properare. Lotharius cladem diſſimulat, erectiſque ſuorum, quaſi ad certam victoriam, animis, contra Carolum pergit. Præſto adfuit Carolo Ludovicus, dum Pippinus ad Lotharium ſe confert. Legatis utrimque fruſtra miſſis, demum apud Fontanetum (*) vicum Autiſiodorenſis agri, ſummo prœlio decertatum, tantâque ſtrage utrinque pugnatum, ut deinceps ad repellendos externos hoſtes non ſatis in Francis roboris reliquum fuerit. Victoriæ tamen gloria penes Ludovicum & Carolum ſtetit. Accidit hæc memorabilis pugna die ſabbati, & quidem VII. kalendas Julii. Pro mortuorum placulis triduanum indictum jejunium. Lotharius elapſus e prœlio, Aquiſgranum ſe recepit; quò cùm ad eum oppugnandum Ludovicus & Carolus accederent, ipſe cum uxore ac liberis Viennam ſe recepit, ibique reſeiendo intentus exercitui ſubſtirit. Interim induciæ ad finiendas contentiones conſtitutæ; vicenſique optimatibus ex utraque parte electis ſumma rei permiſſa. In his omnibus, quæ Nithar-

(*) *Fontenay.*

thardus, rerum teſtis oculatus, paullo poſt *ſuper Ligerim juxta ſanctum Fludualdum* ſeu Chlodoaldum *conſiſtens ſcripſit*, nulla mentio de Hilduino abbate Dionyſiano & Germanenſi, ſive cùm Carolus ad utriuſque monaſterii baſilicas acceſſit, ſivè cùm Lothariani duces & aſſeclæ commemorantur: quod argumento eſt, quod ſuperiùs diximus, eum ſub finem anni præcedentis mortuum fuiſſe. ANN. CHR 841.

In hac regum diſſenſione Nortmanni, aquilonares Germaniæ populi, in Neuſtriam (*a*) Oſcherio duce irrumpunt IV. idus Maii. Pridie idus ejuſdem menſis incenſa eſt ab eis urbs Rotomagus, adeòque monaſterium ſancti Petri ſeu ſancti Audoeni tunc ſuburbanum; tum nono kalendas Junii Gemeticenſe monaſterium in favillas redactum. Eadem ſors fuiſſet Fontanellenſis, niſi librarum ſex pretio redemtum eſſet. In his anguſtiis effuſit caritas Dionyſianorum monachorum, qui V. kalendas Junii eò accedentes, captivos ſexaginta-octo libris viginti-ſex redemerunt. Ex illa Rotomagenſi clade ſancti Audoeni corpus ereptum eſt a Riculfo abbate, delatumque a monachis in quoddam prædium, nomine Vadiniacum (*) ubi aliquot annis ſervatum. Idem præſtitere Gemericenſes monachi, qui, audito Nortmannorum adventu, reliquias ſancti Aicadri abbatis in villam pagi Cameracenſis, Haſpras dictam, quæ inter Cameracum & Valentianas ad Salam fluvium amœno ioco ſita eſt, tranſtulerunt: ubi erecta ab eis cella, quæ Vedaſtinis monachis anno poſt milleſimum viceſimo-quarto, factâ permutatione, ceſſit. Poſt tantam ſtragem barbari in oceanum ſe receperunt, præterito Wlfardo duce, quem Carolus Neuſtriæ auxilio miſerat. Ipſe eodem tempore Fontanellam (*b*) uſque acceſſit. XXXII. Nortmannorum irruptio & facinora in Neuſtria. (*a*) *Chron. to. 2. p. 387.* (*) *Gagny.* (*b*) *Chron. to. 2. p. 387.*

Poſt pugnam Fontaneticam rex Carolus Bellovacos, Compendium, Sueſſionas, ac Remos adivit: ubi quid in rem noſtram egerit, conſiderandum. In primis antè hanc pugnam, priuſquam Bituricis diſcederet, præceptum edidit pro eccleſia Nivernenſi ad preces Herimanni epiſcopi: qui eodem tempore conſtitutum edidit de inſtitutione canonicorum, monachorum & ſanctimonialium ſuæ diœceſis, conſtituitque monachos in cœnobio ſancti Aniani, & in ſancti Geneſii ſanctimoniales: quibus ex ſe ſe eligendi abbatis vel abbatiſſæ facultatem conceſſit. Hactenus exſtat Albiniaci ſuper Ligerim cella ſancti Aniani. XXXIII. Caroli varia diplomata.

Jam verò cùm poſt pugnam Fontaneticam Sueſſionas adiret Carolus, monachi ex cœnobio ſancti Medardi eum convenerunt, rogaturi, ut corpora ſanctorum Medardi, Sebaſtiani, Gregorii, aliorumque, quos Nithardus commemorat, in novam baſilicam transferret. Flagitantibus annuit princeps, & ſacra corpora propriis humeris in locum deſignatum deportavit, villamque Bernacam ejuſdem monaſterii poſſeſſionibus adjecit. Hæc tranſlatio VI. kalendas Septembris facta legitur in chronico ſancti Medardi. Exſtat in chartario ejuſdem loci Carolinum hac de re diploma, in quo Ludovicus auguſtus ampliorem ibidem baſilicam, vetere diſjectâ; „ ad excipiendas ſancti Sebaſtiani reliquias inchoaſſe dicitur, quàm Carolus ait ſe „ abſolviſſe, ac curaſſe dedicari, villâ *Berniaco*, aliiſque eidem cœnobio traditis, aut potiùs reſtitutis.

Id apprime convenit cum chronica nota diplomatis, quod idem rex Corbanaci monaſterio Foſſatenſi indulſit ipſis kalendis Septembris. Corbanacum ſeu Corbonacum, vulgò Corbiniacum (*) ſeu Corbenacum, villa regia eſt, poſita Laudunum inter ac Remorum urbem, in diœceſi Laudunenſi, ſancti Marculfi corpore a principatu Caroli Simplicis inſignis: quo reges noſtri ſtatim a ſua inunctione voti causâ ſe conferunt ad obtinendam gratiam curandarum ſtrumarum. Iſtuc ex urbe Sueſſionum profectus Carolus, ab Ingelberto Foſſatenſi abbate interpellatus eſt, ut privilegia (*a*) eidem monaſterio ab Ludovico parente conceſſa novo præcepto confirmaret. Fecit princeps quod rogatus erat, *actum Corbanaco palatio regio* kalendis Septembris, anno ſecundo regni ſui, indictione quartâ; ejuſque rei diploma Jonas notarius ad vicem Ludovici recognovit. (*) *Corbeny.* (*a*) *Hiſt. Pontif. to. 2. p. 389.*

Remis Carolo Pariſios regreſſo, Lotharius cum maximis Saxonum, Auſtraſianorum & Alamannorum copiis, ad ſanctum Dionyſium venit, Sequanam tranſmiſſurus. Carolus, diſpoſitis ad ulteriorem ripam copiis, ipſe e regione ſancti Dionyſii *juxta ſanctum Fludualdum* ſeu Chlodoaldum conſiſtens, ejus tranſitum cohibuit. Ille verò per Mauripenſem (*) pagum Senones, uſque ad Cenomannos penetrans, omnia circumquaque rapinis, ſtupris & incendiis fœdavit, ipſaſque ſanctimoniales Deo ſacras ad ſuas partes ſacramento adegit. Sub finem anni Carolus, Pariſiis relictis, Catalaunum natale Domini celebraturus adiit. (*) *le Hurepoix.*

Cùm apud Cenomannos factione quorumdam Lothario adhærentium res magnopere perturbatæ eſſent; Aidricus antiſtes, Caroli partibus addictus, cuncta, quæ in villa Cavania habebat, Gauzberto Glannafolii abbati cuſtodienda commiſit. Id non latuit Lotharianos, nempe Haimericum & Gerardum, qui per miſſos ſuos depoſita XXXIV. Aldrici epiſcopi res apud Glannafolium depoſitæ.

ANN. CHR. 841.

posita sibi tradi mandant: quod nisi quantocius fiat, se vi cuncta direpturos comminantur. Frustra prædonibus opposita lex de depositis servandis, a Deo ipso constituta: nec minæ valuere depositum extorquere a fratribus, extrema quæque potiùs perpeti paratis, quàm sacrosanctam legem violare. Mox illi citatis equis ad monasterium advolant, strictis gladiis in interiora irruunt, effractisque foribus omnia diripere tentant. Itum ad sancti Mauri suffragia, jubenta Gauzberto abbate: ad pulsum campanarum deferuntur cum litania reliquiæ ad locum, ubi jam & vina e doliis effundebantur in terram, & cædes cruentissima jam fieri cœperat. Mox, conversâ cæli serenitate, tantus pertonuit tonitruorum fragor, tantâque fulminum coruscatione exlum arsit, ut prædones jam de sua salute actum putarent, nec facilè ob repentinam imbrium inundationem inde agredi possent. Hinc quatuor ex illis in amentiam versi, cæteri per imbrium procellas fugâ salutem quærere non dubitarunt. Hujus facti testes advocat Odo abbas duos monachos, Bernegarium & Raimundum, qui rei gestæ interfuerant.

XXXV. Anowareth S. Mauri sepulcrum invisit.

Eodem anno Anowareth, servus Dei ex genere Brittonum, cælitus admonitus dicitur ut monasterium sancti Mauri orationis causâ adiret. Inter eundum binos e fratribus, in urbem Andecavorum a Gauzberto abbate missos, offendit, qui eum sæpius in modum crucis terræ prostratum, quoties scilicet *Gloria Patri* recitabat, adspicientes, insanire existimabant. Ab his directus in viam, in ecclesiam demum ingressus est, cùm fratres vespertinam synaxim decantarent. Tum sanctus Maurus in diaconi habitu eidem conspicuus factus, dein angelus, *cùm oratio a presbytero* complesset. Ad hæc ille ejulans ac gemebundus, a Gauzlino, tunc bonæ indolis adolescente, postea verò abbate ejus loci, quid rei esset quòd tantos gemitus ederet, interrogatur per duos interpretes ejusdem congregationis fratres, Begonem & Winchleonem, qui Britannicæ linguæ periti erant. Id ægrè ab eo expressum; quo comperto, jussù Gauzberti abbatis in monasterio per dies quindecim retentus, numquam adduci potuit, ut tantillum vini delibaret. Hujus facti narratio eodem ferè modo tefertur in instrumento edito ab ipso Anowaretho, qui partem hereditatis suæ, quam habebat in Britannia, hoc est terram, quæ dicitur *Anast*, cum ecclesia sancti Petri, beato Maurocontulit, traditione factâ *per bibliothecam veteris ac novi testamenti*, id est codicem bibliorum, in bibliotheca regia modò asservatum, cui hoc instrumentum manu paullo receptiori adscriptum legitur, datum *anno dominicæ incarnationis* DCCCXLVII. *regni autem regis Karoli anno octavo-decimo, gubernante præfatum monasterium Gauzberto, sub dominatione Ingelberti venerandi abbatis cœnobii Fossatensis*. Ita scriptum, ita editum a Stephano Baluzio in appendice ad capitularia: at hæ notæ chronicæ cohærere non possunt; nam prædictus incarnationis annus Karoli tantùm septimus aut octavus erat; unde sic legendum videbatur, *Karoli anno octavo, decimo gubernante præfatum monasterium Gauzberto*. Sed obstat annus incarnationis, qui cum præcedenti narratione de Aldrico non convenit, tametsi *eodem anno* factum Anowarethi contigisse dicitur. Eadem ambages, id si referas ad annum translationis sancti Mauri, quæ anno ejus sæculi quadragesimo-quinto facta paullo ante memoratur, & quidem tempore Gauzlini abbatis, qui Gauzberto successit: sed fortè Odo memoriâ lapsus est, cùm Anowarethi factum accidisse dixit eodem anno, quo superior de Aldrico narratio.

XXXVI. Fossatenses Glannafolio pulsi.

Tunc temporis monasterium sancti Mauri commissum erat Ebroino Pictavensi episcopo, cui Pippinus rex, vivente adhuc Rorigone comite loci instauratore, ipsiusque Ebroini propinquo, illud tradiderat, antequam Ebroinus ad sedem Pictavensem promoveretur. Quamdiu Rorigo superstes fuit, monachos Fossatenses, quorum operâ regularis disciplina illic restituta fuerat, quietos ibidem remanere sivit: at post mortem comitis & Ludovici augusti, cùm regias litteras, quibus olim Glannafolium Fossatensibus subjectum fuerat, Ebruino exhibere non potuissent Fossatenses, utpote antea fraudulenter abstractas & combustas, loco cederu compulsi sunt, paucis ibidem retentis. Post ea verò, ut infestiùs dicerur, Ebroinus ad sereniſſimum regem Carolum profectus, exhibito patris ejus præcepto, quo Glannafolium proprietatis jure sibi concessum fuerat, confirmationis ab eo diploma obtinuit, hac conditione insertâ, ut quàm diu *aliquis de progenie nostra*, inquit Odo abbas, id est ex cœtu Glannafolienſi, inveniri poterit, qui locum ipsum secundùm regulam sancti Benedicti tegere valeat, nullus alius ibi rectoris fungatur officio. Verùm post translationem sancti Mauri reliquiarum in Fossatensia monasterium, Glannafoliensa denuo eidem subjectum fuit ejusdem Caroli regis jussu ac præcepto.

XXXVII. S. Germani apiscopi Autisiodorensis translatio.

Autisiodori Heribaldus apiscopus *secundo anno belli civilis*, qui præsenti anno respondet, corpus beatissimi Germani, ejus urbis quondam apiscopi, jussu regum Caroli & Ludovici haud dubiè post pugnam Fontaneticam, e loco ubi primum

buma-

humatum fuerat, omnino integrum & incorruptum, cum veſtibus, quibus olim a Placidia auguſta involutum fuerat, kalendis Septembris extulit, & decentiori loco repoſuit, poſt annos aliquot honorificentiùs in crypta ſub principe altari reponendum. Hæc ex Herico doctiſſimo ejus loci monacho, in hiſtoria (*a*) epiſcoporum Autiſiodorenſium: ubi idem Heribaldus capſam illam auro, argentoque decoraſſe dicitur, in qua *veſtimenta ſacratiſſimi Germani repoſuit*. Forte hæc veſtimenta erant, de quibus hæc legere memini quondam in codice Thuaneo: *In Chriſti nomine notitia de veſtimentis domni Germani quod accepit Vvineradus diaconus in theſauro, anno* XLII. *regnante domno Clothario; hoc eſt caſula fuſcana revelena* I. *ſagia fuſca* I. *caligas albas* IV. *ſagia de burra* I. *calcias ſiltrinas paria* I. *calcias revelenas paria* I. *pallas* IV. *antemanicias paria* I. *ſuperſellio vellono* I. *capſella cum reliquiis de ipſo domno Germano. Reliquiæ incognitæ, quas nullus audet videre; unde quidam volens eas videre, amiſit lumen oculorum. Manica ſancti Germani Autiſiodorenſis, quam ſancta Genovefa miſit. Cilicium ſancti Germani integrum, & genicula ejus*. Hæc etſi minutiora, ob tantum virum non viſa ſunt prætermittenda. Ab hoc tempore Heribaldus epiſcopus, qui antea Lothario faverat, in gratiam Caroli rediiſſe videtur; qua de re Walafridus Strabo carmen ſcripſit *Heribaldo epiſcopo in perſona Karoli*, ad quem ille *tremebundus* litteras amore plenas miſerat. Ad has Walafridus Caroli nomine ita reſpondit.

ANN. CHR. 841. (*a*) Labbeus, t. 2. biblioth. p. 433.

Pectore quippe tuo flammas ardere priores,
Indicat ignisculus, quem tua ſcripta gerunt.
Et quia ſcis noſtrum juſto moderamine morem,
Parcere ſubjectis, & tolerare malos:
His tibi pro donis reddentur munera plura,
Quem tibi perfidia lucra tuliſſet amor.

Hic eſt Heribaldus ſeu Heriboldus epiſcopus, ad quem exſtat Rabani archiepiſcopi epiſtola de corpore & ſanguine Domini, de qua inferiùs agendum.

Sub idem tempus Ribbodo Centulenſis abbas corpus ſancti Angilberti ejuſdem loci abbatis & inſtauratoris ad januam eccleſiæ jacere, ac pertranſeuntium pedibus calcari indignum exiſtimans, illud e tumulo levavit, & in ſancti Richarii baſilicam tranſtulit nonis Novembris, poſtquam in priori loco per annos viginti-octo jacuiſſet: quod nihilò minùs ita integrum & corruptionis expers inventum eſt, quaſi primum ipſo die ibi depoſitum fuiſſet; adeò non putidum, ut etiam ſuavem odorem exhalaret. Non tamen facere ei cultus exhibitus eſt uſque ad tempus Anſcheri abbatis, qui eum ex ſecundo hoc tumulo efferri & inter ſanctos referri curavit ineunte ſeculo duodecimo. Ad poſteriorem hunc tumulum appoſitum fuit a Ribbodone ſequens epitaphium, ex membraneo codice Hariulfi chronographi ſupplendum in editis.

XXXVIII. Angilberti item abbatis Centulenſis.

Hoc recubat buſto ſemper memorabilis abba
Angilbertus; ovans ſpiritus aſtra colit.
Menſis Martii obit biſſenis ipſe kalendis:
Conſtruxit templum, quo retinet tumulum.
Et clari auguſti Karoli ſub tempore Magni,
Dogmatibus clarus, principibus ſocius:
Ante fores templi juſſit qui ſe tumulari.
Ribbodo hoc abba tranſtulit as poſuit,
Poſt annos obitus bis-denos ejus & octo,
Corpore cùm nactus integer in ſolito eſt.

Nithardum, ejus ex Berta filium, in paterno ſepulcro conſepultum fuiſſe Hariulfus tradit. Abbas Centulenſis fuiſſe dicitur poſt Ludovicum Ribbodonis ſucceſſorem, non poſt Angilbertum parentem, ut Hariulfus putavit. Seceſſum a re publica meditabatur, cùm ſcriberet prologum libri quarti hiſtoriæ ſuæ temporis. Hanc verò ſcribebat anno poſt pugnam Fontaneticam tertio, alius proinde a Nithardo monacho Prumienſi, qui ante id tempus jam monaſticen profeſſus erat, ut ex epiſtolis Lupi abbatis aliàs oſtendemus. Nithardus ejus filius an abbas?

Non incelebre eſt monaſterium in Donenſi pago diœceſis Carnutenſis, ad fluvium Lidum (*), a ſitu Bona-vallis appellatum, quod Fulco ejus loci toparcha in proprio fundo hoc anno exſtruxiſſe memoratur. Principio novi monaſterii patroni fuere ſancti martyres Marcellinus & Petrus, quos recèns Eginhardus ex Italia in Gallias advexerat. Horum veneratione commotus *Fulco miles*, locum ad mo-

XXXIX. Bonæ-vallis Carnutenſis primordia. (*) *le Loir.*

na-

ANN. CHR. 841.

nachorum habitationem opportunum exiſtimans, iiſdem martyribus totam villam contulit cum multis aliis prædiis, quæ vel ex propria hereditate, vel ex beneficio regis poſſidebat, Carolo ea, quæ fiſci erant, libenter concedente: quæ omnis ſingillatim in brevi ejus loci chronico (*a*) enumerantur. His omnibus dotata eccleſia, in honorem ſanctorum Marcellini & Petri conſecratur ab epiſcopo Carnutenſi. Inducti monachi, quibus præfectus Gauſmarus abbas, Carolo regi familiaris. Sub eo crevit monachorum religio, crevit & cenſus, auctus ab accolis, in primis a Lamberto Caſtriduni comite, qui locum ad refugium Gaoſmaro abbati ac monachis in eodem caſtro conceſſit. Ablato ab hac luce bonæ memoriæ Gauſmaro abbate, venerabilis Ingelarius ſeu Ingelardus unanimi conſenſu monachorum ſubrogatur. Gauſmaro abbate ex Bona-valle dedocta eſt colonia in Athanacenſe monaſterium, rogatu Aureliani tunc abbatis, dein archiepiſcopi Lugdunenſis, qui grati animi causâ Bonæ-vallenſibus reliquias conceſſit ſanctorum martyrum Florentini & Hilarii, quos deinceps præcipuos patronos habuere Bonæ-vallenſes.

(*a*) *Sæc. 4. par. 2. p. 303.*

XL. Jacobus eremita apud Bituriges.

Hoc tempore Biturigas acceſſit Jacobus monachus Græcus, patre Felice, Ermenâ matre progenitus, qui locis ſacris perluſtratis, Genuæ in Italia commoratus per annos quatuordecim, tum annis quinque apud Arvernos, ubi presbyter ordinatus eſt; demum Biturigas venit, ſeceſſitque in quoddam monaſterium, aliquot milliaribus ab urbe diſſitum, ubi duriſſimam vitam duxit: nam cilicio ad cutem indutus, aquâ purâ ad potum, pane duro & acetoſo, interdum piſciculis paucis reficiebatur. Denique hominum conſurtium conſpectumque gravatè ferens, in locum ſolitarium prope Saxiacum ad ripam minoris Saleræ ſe recepit, ubi cum conſenſu Rotberti ducis oratorium, Johanne quodam ſocio collaborante, conſtruxit, idemtidem Roberti ducis ejuſque conjugis Aganæ cibis recreatus. Inter hæc cladem toti Galliæ a Nortmannis imminentem, famemque ſecuturam, prædixit: quâ clade Navenſe monaſterium a barbaris direptum, ſoloque æquatum eſt. Ipſe non multò poſt in cœlum receptus eſt XIII. kalendas Decembris, paullo ante Rodulfi archiepiſcopi obitum, quem itidem prædixerat. Nunc locus, ſancti Jacobi ſeceſſu quondam illuſtratus, haud ignobile oppidum, vocatur Cella-Gillonis (*), ad Saleram (*) minorem, qui in majorem influit; ſic dicta a Gillone domino Sulliacenſi, cappellæ & adjacentis caſtelli conditore. Diſtat ab urbe Biturica octo lecuis ad viam, quæ fert Pariſios. Sancti Jacobi reliquiæ coluntur in hujus loci eccleſia, quæ cella fuit quondam abbatiæ Sulpicianæ. Ab eadem cella pendet alia eccleſia ſancti Jacobi unâ leucâ ab urbe Virzionem versùs: in qua viſitur latibulum inſtar celluiæ ſubobſcuræ, ubi ſanctus Jacobus, ante quàm Saxiacum ſe reciperet, delituiſſe creditur. Macberto abbati Sulpiciano ſucceſſit Ebrardus abbas, de quo inferiùs.

(*) *la chapelle dan Gillon.*

(*) *la petite Saudre.*

XLI. Lotharii præceptum pro Nigella.

Dum Lotharius ſummum jus in Franciam affectaret, regiæ tutelæ ac immunitatis confirmationem ab eo petiit, obtinuitque Sigoaldus abbas Nigellenſis apud Tricaſſes monaſterii, de cujus origine in libro ſecundo egimus. Chlotharío Chlodovei Magni filio has litteras tribuit Martinus Retellius, chronici Benedictini ex Hiſpanico Gallicus interpres; ar Lotharii imperatoris diploma eſſe vel ſola ejus lectio perſuadet: cui rei probandæ hujus diplomatis formulam initialem, Lothario imperatori familiarem, & ſupplicantis abbatis expoſitionem afferre ſatis fuerit. *In nomine Jeſu-Chriſti (regis) æterni, Chlotarius divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Cùm petitionibus ſervorum Dei juſtis & rationabilibus divini cultus amore favemus, ſuperná nos gratiâ munire non diffidimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus noſtris, præſentibus & futuris, quia vir venerabilis Sigoaldus abbas de monaſterio, quod vocatur Nigella, quod eſt ſitum in pago Mauripenſe* (*) *ſuper fluvium Barbutia, conſtructum in honore beati Petri apoſtolorum principis ſeu (& ſanctæ Dei genitricis) Mariæ ſemper virginis, ad noſtram clementiam detulit obtutibus noſtris præceptum confirmationis domini & genitoris noſtri Chlodovei ſereniſſimi imperatoris, in quo continebatur; qualiter idem dominus & genitor noſter idem monaſterium cum omni pertinentia ſua ad deprecationem anteceſſoris Adelardi abbatis ejuſdem, cum monachis ibidem Deo famulantibus, ſub ſua, reciperet defenſione & immunitatis tuitione; obnixè obſecrans, ut noſtram ſuper idem præceptum adderemus auctoritatem, per quam idem abbas una cum eadem congregatione quietus & ſecurus Dei & noſtrum peragere poſſet ſervitium. Cujus petitionem, quia rationabilem, immo Deo amabilem eſſe cognovimus, libenter ſuſcepimus, & per hos noſtros imperiales apices, ſicut petiit, conceſſimus.* Ex hoc contextu quivis ejuſmodi rerum peritus iotelligit, hoc diploma non alteri quàm Lothario auguſto poſſe convenire: quod etiam manifeſtè confirmat in eodem præcepto conceſſa libertas eligendi abbatis *ſecundùm regulam ſancti Benedicti.* Deſunt in editis chro-

(*) *le Haureau.*

nicæ

nioæ notæ, nedum ſubſcriptio cancellarii: ſed hoc anno vel inſequenti datum fuiſſe diploma non dubitem: cùm poſt id tempus Lotharius in Francia nihil amplius juris ambierit. Hinc duos habemus abbates Nigellenſis monaſterii, Adelardum ſcilicet principatu Ludovici, a quo is litteras regiæ defenſionis obtinuit; & Sigoaldum, cui præmiſſum diploma Lotharius mortuo patre conceſſit. ANN. CHR. 841.

Ad idem tempus revocandum eſt ejuſdem Lotharii diploma pro ſanctæ Faræ monaſterio, cui tunc Rothildis abbatiſſa ejus amita præerat, Caroli Magni ex Malgarde filia naturalis. In illo diplomate ſignificat Lotharius, quod dilecta amita ſua Rothildis, venerabilis abbatiſſa ex Faræ monaſterio, quod conſtitit in comitatu Meldenſi, conſtructumque eſt in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, regiæ ſuæ ſerenitati detulerit piæ recordationis Ludovici auguſti, ejuſdem Lotharii genitoris, auctoritatem ſeu præceptionem, in qua continebatur, quòd ad petitionem ejuſdem Rothildis quoddam monaſteriolum comitatus Waſtinenſis, Giacum ſeu Gaicum nomine Faræ monaſterio attribuerat, ejuſque poteſtati ac dominio ſubjecerat in perpetuum: ut ſanctimoniales Faræ monaſterii inde victus ac veſtitus ſupplementum habere poſſent; quod quidem Lotharius imperiali auctoritate confirmat, præcipiens, ut ambo monaſteria in unum conjuncta ſint ſub unius abbatiſſæ ordinatione atque gubernatione. Exſtat hoc diploma in appendice hujuſce voluminis, ſed ſine chronicis notis, erutum ex archivo Farenſi. Hericus monachus in libro de miraculis ſancti Germani Autiſiodorenſis meminit Gaiaci (*a*) monaſterii, de quo precaria habetur in appendice (*b*) ad Marculfum, facta baſilicæ, in honorem ſanctæ Mariæ & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli *Gaico* (*) *monaſterio* conſtructæ in pago Waſtinenſi, ubi inſtis abbatiſſa cuſtrix præeſſe dicitur unà cum norma plurima ancillarum Dei: quod argumento eſt hoc monaſterium inſigne fuiſſe, antequam veniret in poteſtatem abbatiæ Farenſis; niſi fortè id intelligas de abbatiſſa ipſa Farenſi, quæ Gaicenſis monaſterii *cuſtrix* dicta ſit *cum norma plurima ancillarum Dei*, id eſt Farenſis cœnobii monacharum. Ut ut ſit, Gaicenſe monaſterium Farenſi omnino ſubjectum eſt, a rempore ſaltem Ludovici Pii & Lothatii auguſti ejus filii: ita ut ejus loci prioriſſa, qui in cellam exinde redactus eſt, a Farenſi abbatiſſa abſolutè pendeat, uti & villa ipſa, ejuſque parœcialis eccleſia, ſancto Sulpicio ſacta, qui annus etiam e patronis eſt monaſterii ſanctæ Faræ. Diſtat hic Gaicus ab oppido Montis Arigiſi tribus circiter leucis, & in illa cella modò degunt ſanctimoniales quinque aut ſex cum prioriſſa, quæ viſitationi & correctioni Farenſis abbatiſſæ ſubjectæ ſunt.

Aliud ejuſdem de Gaico pro Faræ monaſterio.

(a) Lubbe to. 2. p. 515.
(b) Capitul. to. 2. c. 457.
(*) Gy.

In nectologio Farenſi ſit IX. kalendas Aprilis *commemoratio domnæ Rothildis abbatiſſæ hujus eccleſiæ*. Hinc ſucceſſit Bertrada, quam corruptè Bertrandam vocant. Carolus Calvus, rogatu ipſius Bertradæ abbatiſſæ & totius congregationis ei commiſit, deprecante quoque conjuge ſuâ Hirmentrude reginâ, regiæ tuitionis litteras eidem monaſterio impertit. *Datu* VII. *kalendas Octobris, anno* III. *regnante Karolo glorioſiſſimo rege, indictione* IV. *Actum Bertiniacâ villâ*, quæ indictio anno DCCCXLI. convenit, qui annus tantus Caroli ſecundus a morte patris erat. In prædicto necrologio notatur IV. kal. Martii *commemoratio Bertrandæ abbatiſſæ hujus eccleſiæ*, & pridie nonas Octobris Carolus Calvus, qui eccleſiam illam *pignoribus ſanctorum & aliis ornamentis*, quæ illic adhuc retineri dicuntur, *decoravit*.

Eodem tempore Lotharius inter fratres conſcriptos monaſterii ſancti Martini, ad muros Mettenſes ſiti, admiſſus eſt, ad obtinendam ſcilicet ſuffragiorum communionem. Id probat codex evangeliorum, quem ejus mandato ac munificentiâ Sigelaus ſcribi juſſit, nunc in bibliotheca regia aſſervatus; cujus initio exhibetur Lothatii imperatoris effigies, qualis in appendice capitularium Baluziana (*c*) conſpicitur, inconditis verſibus in codice appoſitis ad laudem Lotharii auguſti, ex quibus hos tantùm ad propoſitum referre, viſum eſt.

XLII. Lotharius frater conſcriptus S. Martini Metenſis.

(c) Capitular. 2. col 1279.

Nam puer ipſe auguſtus, Chriſti ductus amore,
Hoc decus ulmificum eccleſiæ prævidit ut eſſet:
Præſules atque beati Martini veneratu
Hunc pulcrèque gregem librum intra ſcribere juſſit,
Ipſius ornare auro & picturis venerunde:
Ut notum faciat, quantum pollet locus ille.
Sed Sigiluus parens juſſis regis ſtudioſè,
Hoc evangelium illic totum ſcribere juſſit,
Præſcripti utque gregis voluit frater fore cæſar.
Scilicet ut humilis donum cuptatque ſupernum.

Ele-

ANN. CHR. 841. Elegantiores ſanè verſus codex merebatur elegantiſſimus. Baluzius ex his non immeritò exiſtimat, Sigilaum abbatem fuiſſe prædicti ſancti Martini monaſterii, quod in diviſione regni Lotharii Ludovico regi orientalis Franciæ obtigit.

XLIII. Grimaldo archicapellano S. Galli abbatia traditur.

Victis in Rætienſi agro Lotharii copiis, Ludovicus rex, e Fontanetica pugna reverſus, Engelbertum ſancti Galli abbatem, qui ab eo paullo ante dignitatem acceperat, magiſtratu movit, ſortè quòd Lothatil ſtudioſior videretur. Grimaldo Ludovici archicapellano hæc abbatia in beneficium ab eodem rege conceſſa, quam tenuit per unum & triginta annos. Eum ſancti-Gallenſes, cùm regiæ voluntati reſiſtere non poſſent, honorificè accepere, atque, ut Ratpertus ait, *devotâ ſervitute* pertulere. Lancinabat nihilò minùs eorum animos, quòd liberæ electionis privilegium, tantis laboribus comparatum, amiſiſſe viderentur. Sed Grimaldus, contra quam fratres ſperabant, mitiùs cum eis agere, & monaſterium auctoritate, quâ pollebat, protegere inſtitit. Hinc nata eis confidentia, ut antiqui privilegii, quod ejus causâ videbantur amiſiſſe, renovationem apud Ludovicum flagitarent, Gratantet annuit Grimaldus, illiſque facultatem a Ludovico rege obtinuit eligendi ſtatim proabbatis, qui poſt ſe illos regeret, eorumque negotia omnia vice ſuâ procuraret; atque inſuper jus electionis, quod poſt ipſius mortem reviviſceret, in integrum confirmari curavit. Mox electus a fratribus Hartmotus monachus, vir cùm genere, tum ſcientiâ & moribus inſignis, ut proabbatis officium gereret Hunc ad Ludovicum regem perduxit Grimaldus, procuravitque, ut ſecundum ab ipſo regiminis locum haberet, & poſt ſuum ipſius obitum jus electionis omnino redintegraretur. His læti ſucceſſibus, domum reverſi, magnum fratribus gaudium tulere. Tum Grimaldus perfectiſſimam in monaſterio diſciplinam inſtituere, ac regularia ædificia a Gozberto abbate cœpta perficere cupiens, cùm regiis negotiis plurimùm in aula detineretur, Hartmoto hanc curam injunxit: quod utrumque ille gnaviter exſecutus eſt, nec multò poſt omnia clauſtri ædificia omnibus omnibus abſolvit. Ad hæc ampliſſimas Grimaldo exſtruxit abbatiales ædes, quas Augienſes monachi picturis exornarunt. Hac fratrum benevolentiâ & humanitate captus Grimaldus, libentiùs jam frequentiùſque apud ſanctum Gallum commorari, novaſque ædes incolere cœpit.

Inter ea Salomon Conſtantienſis præſul annuum cenſum, quem ipſius eccleſiæ ſancti-Gallenſes ob permiſſam ſui monaſterii libertatem ex edicto Ludovici auguſti pendere ſoliti erant, exigere cœpit: Hartmotus contra negare. Medius interveniens Grimaldus, Hartmotum ſollicitat: eccur conſuetum cenſum ſolvere negaret? Nempe, quia tibi, inquit, in beneficium traditi, a libertate noſtra excidimus. Probatâ ratione, Grimaldus ſatis egit apud regem, ut annuus cenſus monaſterio remitteretur, cum eo, ut quædam monaſterii prædia Conſtantienſi eccleſiæ in compenſationem darentur: quod Ludovicus rex in conventu, apud Ulmam habito, diplomate confirmavit. Sicque factum eſt, ut deinceps epiſcopos nihil omnino, *præter ſpiritalem tantummodo epiſcopalis officii dignitatem*, nullaque ſæcularis præter regiam poteſtas quidquam juris in monaſterium haberet. Diploma quoque liberæ electionis renovatum, ac regiæ defenſionis, cum onere anoui doni, quod monaſteria, ſub regali mundeburdio poſita, quotannis regi perſolvare debebant, nempe duorum caballorum ac totidem ſcutorum cum lanceis.

His ita ſtabilitis Grimaldus univerſam monaſterii providentiam in Hartmotum rejicit, dum rebus palatinis ipſe vacaret. Hartmotus verò totum ſe ornandæ baſilicæ, cæteriſque ædificiis dare, librorum copiam in bibliothecam congerere, quos Ratpertus ſingillatim recenſet. Grimaldo & Hartmoto abbatibus bi erant monaſterii ſancti Galli officiales (*a*) monachi; decanus, præpoſitus, portarius, ædituus, hoſpitarius, cellararius, camerarius. Sub Hartmoto item peculiares certis officiis poſſeſſiones addictæ: quo in genere legitur charta (*b*) cujuſdam Wildeboldi, quoddam prædium concedentis eidem monaſterio, *eo pacto, ut ipſa terrula ad domum peregrinorum ſerviat, & ego*, ioquit, *ibi in domo hoſpitum ſuſcipiar, & uſque ad finem vitæ meæ ibi victum & veſtitum habeam. Et hoc volo, ut ipſa poſſeſſiuncula nulli unquam in beneficium præſtetur; quod ſi factum fuerit, ut ille ager ab hoſpitali tollatur, & ego ibi victualis mea habeam.* Similes donationes ad theſaurum Derventis eccleſiæ factas Inferiùs (*c*) videbimus.

(*a*) *Gold. to. 2. p. 68. & 69. &c.*

(*b*) *ibid. p. 59.* Officia clauſtralia.

(*c*) *lib. 34. n. 78.*

XLIV. Marcus & Marcellus a. pud S. Gallum.

Cùm monaſterium ſancti Galli omnibus adventantibus facile hoſpitium præbebat, tum maximè id præſtabat adversùs Scottos ſeu Hibernos ſancti Galli populares. Exemplo ſit Marcus epiſcopus, qui *Grimaldi canonici abbatis temporibus*, *Hartmuto ejus quaſi proabbate*, ex urbe Româ revertens, comitante ſororis ſuæ filio Moengalo, quem Marcellum a Marco avunculo cognominarunt, iſtuc acceſſit, teſtante Ekkehardo; rogatuſque a fratribus ibidem aliquamdiu cum Marcello conſtitit, indigùè ferentibus affectis & famulis, quibus res ſuas diſtribui curavit, præ-

tet

ter libros, aurum & pallia, quæ ſancto Gallo donavit. Dum illic morarentur, ſcholæ Marcello committuntur ſecundùm Notkerum, cognomento Balbulum, qui ſcholis tum præfectus erat. Poſtea, Marcus, an etiam Marcellus, a Carolo Calvo in Franciam invitatus, demum receſſit in Sueſſionenſe ſancti Medardi cœnobium percelebre; ubi tum præclara monachorum congregatio vigebat, ut ſcribit Liſiardus in vita S. Arnulfi epiſcopi Sueſſionenſis. Hericus (*a*) monachus Marcum vocat *ſanctum ſenem, qui natione quidem Britto, educatus verò in Hibernia, poſt longa pontificalis ſanctitatis exercitia, ultroneam peregrinationem ſibi indixit. Sic tranſactus in Franciam, piiſſimique regis Caroli munificentiâ illectus, apud beatorum Medardi & Sebaſtiani cœnobium anachoreticam exercebat vitam, ſingularis*, inquit, *noſtro tempore unicæ philoſophus ſanctitatis*; tum, ſancti Germani miraculo verbis ipſius Marci relato, hæc ſubdit Hericus: *Hæc ita apud Britanniam catholicis litteris contineri prædictus mihi epiſcopus juriſjurandi interpoſitione firmabat: cujus probitatem quiſquis expertus eſt, verbis illius fidem credere nullo modo dubitabit.*

ANN. CHR. 841.

Marcus apud S. Medardum.

(*a*) *Hericus de mirac. S. Germani c.* 55.

Ad idem ſancti Galli monaſterium hoc anno ſe contulit Euſebius Scottus, qui poſtea vitæ ſolitariæ ſtudio in montem ſancti Victoris martyris receſſit, ſitum in Rætia Curienſi: ubi reliquum vitæ reclusus ſanctiſſimè vixit. Hunc veluti divinum quemdam hominem circumpoſiti accolæ conſulebant. Argumento eſt id, quod Ekkehardus refert de parentibus iſonis monachi: qui cùm eſſent piiſſimi, præſcriptas continentiæ leges ſabbato ſancto paſchæ prætergreſſi, ob id a communione remoti ſunt. Gravida mulier ericium ſe parere ſomniata, expergefacta ſomnium viro narrat. Ille ad incluſum in monte ſancti Victoris Euſebium pergens, quid de viſo conjectaret ſciſcitatur. Hic verò naſciturum filium reſpondit, qui ſancto Gallo vovendus, magnus demum doctor & puerorum inſtitutor evaderet: quod eventus probavit in iſone monacho, de quo ſuo loco verba faciemus. Denique Carolus, Ludovici regis filius ac ſucceſſor, Euſebii rogatu monaſterio ſancti Galli tradidit montem S. Victoris, ubi annos triginta idem Euſebius recluſus vixit, ac demum ad cæleſtem patriam migravit pridie kalendas Februarias, anno concepti Domini octingenteſimo octogeſimo-quarto. Subleſtæ fidei videntur, quæ de ejus martyrio referuntur apud Bollandum.

XLV. Euſebius reclusus ejuſque de Iſone vaticinium.

Thiatgrimus Halberſtatenſis ſecundus epiſcopus, anno pontificatus ſui quartodecimo, multis virtutibus clarus migravit ad Chriſtum vt. idus Februarii, qui annus ſecundùm veterem calculum ad præcedentem refertur in chronico Saxonico. Sepultus eſt ad deceſſorem & conſanguineum ſuum Hildegrimum in Wertinenſi monaſterio, cujus eum monachum fuiſſe quidam opinantur. Thiatgrimo ſuffectus eſt Haimo Herſfeldenſis abbas, quem alii Hemmonem, Aimonemve appellant. Is monachus primùm Fuldenſis, ac Rabani condiſcipulus fuit: unde Rabanus ipſe in præfatione ad libros de Univerſo, quos *domino reverendiſſimo & cum omni caritatis* » *officio venerando atque colendo patri Hemmoni epiſcopo* inſcripſit, memorem eſſe » jubet boni ſtudii, quod in puerili atque juvenili ætate ſimul habuerant in litterarum exercitio & ſanctarum ſcripturarum meditatione: *quando mecum*, inquit, *legebas non ſolùm divinos libros, & ſanctorum patrum ſuper eos expoſitiones, ſed etiam hujus mundi ſapientiam de rerum naturis ſollertes inquiſitiones, quas in liberalium artium deſcriptione & caterarum rerum inveſtigatione compoſuerunt*. In duobus libris traditionum Fuldenſium Hemmo ſeu Hemo quaſdam chartas ſcripſit annis ſecundo, quarto, ſexto & ſeptimo Ludovici auguſti: quod de Haimone noſtro intelligendum videtur: qui proinde Fuldæ cancellarius fuerit unà cum HRuoduiſo, qui anno ſecundo ejuſdem imperatoris *cancellarius* monaſterii vocatur, idem haud dubiè, qui res a Rabano geſtas litteris mandavit.

XLVI. Haimo fit Halberſtatenſis epiſcopus.

Haimo ipſe litteras docuit, ſive Fuldæ, ſive in alio monaſterio; auditoremque inter alios habuit Hericum ſeu Helricum monachum cœnobii ſancti Germani Autiſiodorenſis, qui etiam Lupum præceptorem ſuum vocat in præfatione excerptorum, quæ ex eorum dictis compiiavit, dicavitque Hildeboldo forſan epiſcopo Matiſconenſi aut Sueſſionenſi. Exſtant excerpta hæc in veteri codice Corbeienſi, cum præfatione, recèns avulſa & amiſſa, quæ in tomo primo Analectorum opportunè a nobis olim edita eſt. Quoſdam verſus inde huc referre juvat ad internoſcendum auctoris ingenium.

XLVII. Hericus ejus diſcipulus.

Hildebolde, tuæ requies & gloria plebis,
Magnus honore ſoli, major honore Dei:
Excipe dignanter quod porrigit ecce prudenter
Heiricus, capitis plenus amore tui.
Porgere parva pudet, cùm maxima tu merearis:
Attamen ex minimis pendere magna decet.

ANN. CHR. 841.

Quique dat hoc modicum, jam plus tribuiſſe probatur.
Quodque eſt, quodque poteſt, is tibi nempe dedit.
Hic præceptorum ſunt ludicra pulcra duorum,
Quis ego præſulibus ingenium colui.
His Lupus, his Hæmo ludebant ordine grato,
Cùm quid ludendum tempus & hora daret.
Humanis alter, divinis calluit alter:
Excellit titulis clarus uterque ſuis.
Hæc ego tum, notulas doctus tractare furaces,
Stringebam digitis, arte favente, citis.
Nec priùs illa mihi liquido diſponere verſu
Cura fuit, niſi nunc cùm tibi danda forent.
His violis animum, pater, oblectare memento,
Cùm tibi, curarum pondere pectus hiat.

In his collectanea referuntur ex Valerio Maximo, tum ex patribus, Auguſtino, Hieronymo, Beda & aliis. Hericus ipſe litteras docuit in Autiſiodorenſi ſancti Germani cœnobio: ubi Lotharium, filium Caroli Calvi, diſcipulum habuit, ut fidem facit ejuſdem auctoris præfatio ad libros de vita metrica ſancti Germani epiſcopi, quos *Carolo cæſari* nuncupavit. *Urbem noſtram Autiſiodorum* non ſemel vocat in libro primo (*a*) de miraculis ſancti Germani, ejuſdem urbis epiſcopi, qui in vita metrica ab eodem dicitur.

(*a*) cap. 23.

Urbis amor noſtræ, ſatrique refector ovilis.

Ex quibus intelligitur, Hericum ex eadem urbe oriundum fuiſſe, non ex ſuburbano vico Ariaco (*b*), a quo nomen ei inditum eſſe quidam falsò ſuſpicantur. Septennis Deo a parentibus in cœnobio ſancti Germani oblatus eſt: quod de ſe ipſe teſtatur ſub finem libri ſexti de vita metrica ſancti Germani:

(*b*) *V. Diplom.* p. 550.

Septennem pæne puellum
Sancti ſervitiis me tranſcripſere parentes.

E ſcholis recèns emerſerat, cùm pangendam hanc Vitam aggreſſus eſt, jubente Lotharii abbate: ſed non niſi anno ætatis triceſimo-ſecundo abſolvit, ut ſub finem libri ſeati diſertè habet:

En vitam miſeram jam trina decennia verſant,
Additur his annus ævo gliſcente ſecundus.

Non ergo natus eſſet ante annum ajus ſæculi quadrageſimum-tertium, ſi quidem in præfatione ad hos libros Carolum *cæſarem* appellat, qui imperialem dignitatem anno ejus ſæculi ſeptuageſimo-ſexto deſinente adeptus eſt. Verùm hos libros longè ante abſolverat, quos poſtmodum expolitos Carolo imperatori nuncupavit, ut fuſiùs in ſequentibus demonſtrabimus.

XLVIII. Flori carmen de diviſione imperii.

Hoc ipſo tempore Florus diaconus Lugdunenſis, ut jam vidimus, inclaruit, quem *presbyterum* vocat Ratpertus in capite decimo, ubi Hartmotus, abbas ſancti Galli mox laudatus, *collectanea Flori presbyteri de voluminibus ſancti Auguſtini in epiſtolam Pauli ad Romanos*; item *in epiſtolam ad Corinthios ſecundam, & ad Hebræos*, bibliothecæ ſancti Galli conceſſiſſe traditur. Idem auctor, præter multa alia, libellum ſcripſit adversùs Amalarium, de quo ſuperiùs (*c*) egimus; tum carmen edidit de diviſione imperii, facta poſt mortem Ludovici auguſti, a me editum in tomo primo Analectorum, in quo lugubrem ejus temporis ſtatum patheticè depingit, inter alia ſic canens.

(*c*) *lib.* 31. n. 75.

Quis dignè expediat monachorum ſæpta revulſa;
Sacratas Domini famulas latrale ſubiiſſe
Infami ditione jugum; rectoribus ipſis
Eccleſia armorum impoſitum cadiſque periclum?
Præſulibus plebes vidua, doctore cathedra
Pluribus & plures jacuerunt funditus annis.
In his *Triſtis adhuc veteri tabeſcit vulnere Narbo,*
Triſtia Remorum pariter quoque mœnia lugent.

item

ANN. CHR. 841.

nempe ſugato Bartholomæo Narbonenſi; & exauctorato Ebone Remorum pontifice. Dein ouperum regni & imperii ſtatum cum præſenti comparat, eâ ſanè pro tempore elegantiâ, ut ab iis refœreodis temperare non poſſim. Sic igitur ille.

Floruit egregium claro diademate regnum.
Princeps unus erat, populus quoque ſubditus unus.
Lex ſimul & judex totas ornaverat urbes.
Pax cives tenuit: virtus exterruit hoſtes.
Alma ſacerdotum certatim cura vigebat,
Conciliis crebris populis pia jura miniſtrans.
Hinc ſacris cleris, hinc plebibus, eximiſque
Principibus latè reſonabat ſermo ſalutis.
Diſcebant juvenes divina volumina paſſim:
Litteras artes puerorum corda bibebant.
Crimina tetra vigil crebrò cenſura fugabat.
Hos timor, hos & amor ad fœdera juſta vocabat.
Quin etiam externas fidei conjungere gentes
Cura erat, & domitis imponere frena ſalutis.
Hinc pagana manus juga relligionis inibat:
Hinc hereſis furgens pedibus ſubſtrata gemebat.
Claruit hinc nomen toto gens Francica mundo,
Famaque virtutum fines penetravit ad imos. &c.
At nunc tantus apex, tanto de culmine lapſus,
Florea ceu quondam capiti dejecta corona,
Quam varius texit redolenti gramine fulgor,
Cunctorum teritur pedibus: diademate nudus
Perdidit imperii pariter nomenque, decuſque,
Et regnum unitum concidit ſorte triforma.
Induperator ibi prorſus jam nemo putatur.
Pro rege eſt regulus, pro regno fragmina regni.

Idem auctor elegiaco carmine ad Moduinum Æduenſem epiſcopum, penes quem magna in regno tum poteſtas erat, graviter queritur, quòd ille *nutriculam* ſuam, id eſt Lugdunenſem eccleſiam, malè tractaret, illius clericos trahens ad ſæculare forum contra canonum præſcripta, unis exceptis epiſcopis & abbatibus.

Nam niſi cœnobium mater muliebre gubernans,
Et ſacer antiſtes, cætera pulvis erant.

Hic eſt Muatwinus epiſcopus, quem Walafridus Strabo Galliæ *provetam* vocat; ante epiſcopatum Lugdunenſium canonicorum ſancti Georgii *Motuinus abbas* dictus in libro fratrum conſcriptorum monaſterii Augienſis: unde Florus eum Lugdunenſis eccleſiæ alumnum appellat. Utrumque hoc carmeo ab Hadriano Valeſio nobis olim ſuppeditatum eſt ex codice Petaviano, qui *voto bonæ memoriæ Mannonis ad ſepulcrum ſancti Augendi oblatus* ſcribitur. Fuit ergo liber iſte monaſterii ſancti Augendi, vulgò Eugendi, in Jurenſibus locis, quod modò ſancti Claudii dicitur; & quidem oblatus a Mannone ejuſdem cœnobii præpoſito, cujus rogatu Ado Viennenſis antiſtes eccleſiam Velnenſem eidem abbatiæ confirmavit anno ejus ſæculi ſeptuageſimo. Mannonis præpoſitus S. Augendi.

XLIX. Adonis vitæ primordia.

Jam quoniam Adonis mentio hic incidit, de eo agendum eſt jure noſtro, non, ut de Floro mox diximus, alieno. Noſtrum quippe, noſtriqoe inſtituti eſſe Adonem, quod antea haud notum erat, a nobis demonſtratum eſt in ejus Elogio, cujus ſummam partim hoc loco referemus, cætera in conſequentibus relaturi. Natus eſt Ado in pago, ot veri ſimillimum eſt, Senonenſi, hoc ſæculo ineunte, *progenitorum nobilitate ornatus*, teſte Lupo (*a*) abbate. Puer in monaſterio, quod Ferrarias veteres dixere, ſub Sigulfo abbate oblatus, ibidemque *bene* (*b*) *converſatus*, omnes ſibi æquales in ſtudiis litterarum præivit. Ubi adolevit, *ad petitionem Marcwardi abbatis* in Prumienſe monaſterium directus eſt, fortè ot ibi litteras doceret, aut Germanicam linguam diſceret. Inter utrumque hoc monaſterium magna erat affinitas, facilisque commeatus: maximè quòd ex Ferrarienſi monaſterio aſſumtus fuerat Marcwardus, qoi eum Lopo Ferrarieoſi monacho, dein abbate, maximâ neceſſitudine conjunctus fuit. Quin etiam temporibus illis monaſteria omnia, etſi oullo communis regiminis vinculo connexa erant, facilè tamen monachis Invicem uitro citroque commeantibus patebant, *propter ejuſdem religionis unitatem*

(*a*) *Lup. epiſt.* 122.
(*b*) *ibid.*

Monaſteriorum commercio & mutua caritas.

tem, ut loquitur Marcwardus in Lupina epiſtola ſeptuageſima-ſecunda ad Didonem Senonici monaſterii ſancti Petri abbatem, in arte medica peritiſſimum, ad quem monachos ſuos ſanandos mittebat. Hinc Lupus ipſe in epiſtola (a) ad monachos ſancti Germani apud Autiſiodorum: *Semper quidem*, inquit, *in cœnobiorum noſtrorum habitatoribus vera caritas viguit: ſed numquam tam certis indiciis, ut noſtro tempore, fili unanimitatem declaravit.* Quò magis indignè ferendum, ſi in congregationibus conſœderatis hæc caritas refrigeſcat, quæ olim inter diſparata quantumvis monaſteria tantopere flagrabat. Prumiæ *aliquandiu commoratus* Ado, ut habet (b) Lupus, poſtea *quorumdam invidioſorum inſidiis* impetitus eſt: quibus Lupus nimis credulus, *aſperius aliquid* ſuper eo locutum ſe fatetur. Has ut vitaret Ado, Romam ſe contulit, *ut domum beati Petri principis apoſtolorum orationis gratiâ viſitaret.* Illic *exacto ferè quinquennio*, Ravennam venit: ubi *quemdam libellum, a quodam fratre religioſo præſitum, tranſcripſit ad deſcribendas ſanctorum martyrum paſſiones*, id eſt martyrologium, quod poſtea Ado ipſe compoſuit. Libellus iſte, quo uſus eſt Ado, vetus eſt martyrologium a Roſweido editum, cui præfixa eſt Adonis epiſtola, teſtantis, quantum ex vereri illo martyrologio profecerit. *Huic operi*, inquit, id eſt ſuo ipſius martyrologio, *ut dies martyrum veriſſimè notarentur, qui confuſi in kalendis ſatis invenire ſolent, adjuvit venerabile & perantiquum martyrologium, ab urbe Româ Aquileiam cuidam ſanctæ epiſcopo a pontifice Romano directum, & mihi poſtmodum a quodam religioſo fratre aliquot diebus præſitum: quod ego diligenti curâ tranſcriptum, poſitus apud Ravennam, in capite hujus operis ponendum putavi.* Ex quibus intelligitur, Adonis martyrologium Ravennæ compoſitum, aut certè inchoatum fuiſſe. Certè in perantiquo ſancti Galli codice conditum dicitur *temporibus Chlodovici Italiæ imperatoris, ac Chlodovici Germaniæ regis infignis.* Haud ſcio an in Italica illa peregrinatione Ado in notitiam venit Claudii epiſcopi Taurinenſis, qui ejus rogatu hiſtoriam temporum a conditione mundi edidit, cujus hæc inſcriptio in codice Lirinenſi: *Domino piſſimo, & in Chriſto mihi diligendo Adoni presbytero Claudius peccator. Periculoſum me opus facere jubes*, &c. quod chronicon a Philippo Labbeo (c) editum eſt. Ravennâ digreſſus Ado, Lugdunum acceſſit, ibique a Remigio epiſcopo benignè acceptus detentuſque eſt, ut poſtea videbimus.

ANN. CHR. 840.

(a) *id. ep. 116.*

(b) *id. ep. 122.*

Ado martyrologii auctor.

(c) *Labbe to. 2. bibl. p. 209.*

L. Wandalbertus martyrologium ſcribit.

Quo tempore Ado verſabatur in Prumienſi monaſterio, ibidem etiam monaſticen exercebat Wandalbertus diaconus, qui ante biennium, ut vidimus, librum de miraculis ſancti Goaris ſcripſit ad Marcwardum abbatem. Idem martyrologium verſibus ferè bis mille compoſuit, quod *domino Otrico Voandalbertus*, nullo addito profeſſionis ordinisve titulo, inſcribit. Hunc Autricum non ſemel cariſſimum vocat, ejuſque mandato hoc opus ab ſe ſuſceptum dicit, eidem parere & obſecundare cupiens, quippe qui *inceſſanti & infatigabili ſtudio ac benevolentiâ, poſtquam longè a patriâ rebuſque domeſticis non tam exſulare, quàm degere cœperat*, ejus ope, conſilio, providentiâ & liberalitate fultus ſuiſſet: quod argumento eſt, Wandalbertum non ex Belgica prima, in qua Prumienſe monaſterium ſitum eſt, ſed ex Germania remotiori oriundum fuiſſe, quem Trithemius *natione Teutonicum* dicit. Hunc reor eſſe Odricum illum, laudatum ab ipſo Wandalberto, aut quovis alio (d) ſcriptore tranſlationis ſanctorum Chryſanti & Dariæ Petumiam, ubi agitur de quadam femina pagi Tulpiacenſis *ex beneficio Odrici*. In martyrologio edendo Wandalbertus præcipuè uſus eſt *ope & ſubſidio ſancti & nominatiſſimi Flori, Lugdunenſis eccleſiæ ſubdiaconi, qui ut noſtro*, inquit, *tempore re verâ ſingulari ſtudio & aſſiduitate in divinæ ſcripturæ ſcientia pollere, ita librorum authenticorum non mediocri copiâ & varietate cognoſcitur abundare.* Flori nomine non modò Florum ipſum intelligit Wandalbertus, ſed etiam venerabilem Bedam, cujus martyrologio Florus vacantes aliquot dies ſupplevit. Certè hoc Bedæ (e) martyrologium Harmotus abbas ſupra laudatus baſilicæ ſancti Galli conceſſit. Tempus, quo metricum martyrologium ſcribebat Wandalbertus, exprimit in dactilicis verſibus ad Lotharium cæſarem, nempe poſt *luſtra quinque*, quam ille *cæſariana jura* ſuſceperat, quod ab anno ejus ſæculi decimo-ſeptimo, quando a patre conſors imperii factus eſt, numerandum videtur: adeòque hoc anno, aut inſequente Wandalbertus martyrologium ſcripſerit, nempe poſt quinque luſtra, quàm Lotharius in jus ac conſortionem imperii adſcitus fuerat, cùm in Francia regnaret, eumque ſceptra regentem mundus adoraret, at Wandalbertus ipſe in carmine ad eumdem cæſarem loquitur. Annos triginta-quinque tum agebat auctor, uti his verſibus in concluſione diſertè habet.

(d) *Sur. 4. part. 1. p. 613.*

(e) *Reiperſ. cap. 10.*

Trinis ecce decenniis
Vitam dego miſer, quintus & inſuper

Ævi

Ævi curriculis orbis adeſt, atque meatibus. ANN. CHR. 841.
Me nunc nil recolens boni
Egiſſe atque pii, concutior minis.
Cura nam ſimulans horribiles nentis ad intima.
Lapſum jam releva, Pater,
Tandem & præteritis exue ſordibus
Squalet conſcia quis mens, nimiſque angoribus tremit.

Sic ferè Prudentius in præfatione carminum ſuorum.

Adonis & Wandalberti æqualis fuit Uſuardus monachus, alterius martyrologii ſcriptor, quod tantæ auctoritatis fuit, ut eo non modò Gallicanæ eccleſiæ pleræque, ſed etiam ipſa aliarum omnium caput & mater Romana eccleſia ante Romanum recentius uſa ſit, ſi Molano credimus: quod Baronius negat. Martirologium ſuum Uſuardus Carolo Francorum regi inſcripſit: quod alii ad Carolum Magnum, alii ad Calvum referunt. Nec minor controverſia de auctore, quem nonnulli abbatem ſancti Salvatoris in Neuſtria, quidam cum Trithemio Fuldenſem monachum; cæteri denique, & quidem rectiùs, Pariſienſem ſancti Germani cœnobitam fuiſſe cenſent. Neutrum ſatis diſertè aperit, ipſius auctoris prologus in hæc verba: *Domino regum piiſſimo Carolo, Uſuardus indignus ſacerdos & monachus.* Litem de auctore ſpertè definit antiquiſſimum hujus martyrologii exemplar ſancti Germani, in quo poſt prologum hæc clauſula legitur: *Explicit prologus Uſuardi monachi ſancti Germani Pariſienſis.* Hujus porro Uſuardi ætas colligitur ex libello de tranſlatione ſanctorum martyrum Georgii & Aurelii in hoc monaſterium: cujus tranſlationis auctores *Uſuardus & Odilardus magnæ probitatis monachi* fuiſſe perhibentur ab Aimoino ejuſdem cœnobii tum monacho, qui id factum anno octingenteſimo quinquageſimo-octavo memorat. Eodem tempore exaratum eſt hoc Uſuardi exemplar, cum adjuncto necrologio, in quo USUARDI SACERDOTIS obitus majuſculis rubeiſque litteris idibus Januarii notatur. Hinc ſolvitur aliud controverſiæ caput de Carolo, cui martyrologium nuncupatum eſt: quod non alteri quàm Calvo aptari poſſe ipſa Uſuardi ætas jam demonſtrata evincit. Qui ad Carolum Magnum retulere cum Sigiberto recentiores, in errorem inducti ſunt ex Alcuini epiſtola ſeptuageſima-nona, *Pio patri Uſualdo, & ſanctæ congregationi ſancti Salvatoris* inſcripta: quare Trithemius, aliique id tribuerunt Fuldenſi monaſterio ſancti Salvatoris, quod de Reatino interpretandum eſſe ſuperiùs (*b*) demonſtravimus. Cæterùm neque in hoc exemplari martyrologii, neque in adjuncto necrologio quidquam primariâ manu ſcriptum eſt poſt Carolum Calvum, cujus obitus in necrologio ſecundâ manu adſcriptus reperitur. Adversùs hujus martyrologii antiquitatem opponitur a Bollando in præfatione generali commemoratio in eo facta idibus Januarii *ſancti Viventii confeſſoris in monte Verziaco;* quæ tranſlatio ſeriùs facta eſt. Verùm recentioris manus hoc additamentum eſt, ut cuivis intuenti perſpicuum eſſe poteſt. Id tamen conceſſerim, prædictam prologi clauſulam, quæ hoc martyrologium eſſe *Uſuardi monachi ſancti Germani Pariſienſis* probat, immo & prologum ipſum avulſum fuiſſe jam pridem a noſtro exemplari: ſed utrumque nobis ex alio ejuſdem ætatis codice ſupplevit vir longè clariſſimus Petrus Pithœus, conceſſo folio, in quo & prologus auctoris, & poſt prologum nomen *Uſuardi monachi ſancti Germani Pariſienſis* minio ſic connexum eſt cum ſubſequenti præfatione, ut omnem recentis additamenti ſuſpicionem cuivis obſtinatiſſimo cenſori adimere valeat. Itaque quartus hic eſt ex noſtro ordine ſacrorum faſtorum ſcriptor Uſuardus, in quibus agmen ducit venerabilis Beda, quem ſecuti ſunt Ado & Wandalbertus, Uſuardi noſtri æquales. Rabanus his auctoribus fortè præponendus, qui eodem tempore martyrologium itidem ſcripſit jam epiſcopus, de quo inferiùs.

LI. Uſuardus item martyrologii auctor.

(*b*) *lib. 2. n. 8.*

Item Rabanus.

His adjangere licet beatum Ænguſſium, cognomento Keledeum, abbarem & epiſcopum in Hibernia, qui martyrologia duo, unum vetuſto patrii idiomatis metro, alterum ſolutâ oratione compoſuiſſe memoratur. Primum appellat *Feſtilogium*, quod ad ſingulos dies non continet niſi aliquot ſanctos e præcipuis: in ſecundo prolixiori recenſet primò nomina ſanctorum aliarum gentium: quibus ſeorſim ſanctos Hibernicos adjungit. Hoc poſterius *Tamlactenſe*, quod in Tamlactenſi monaſterio conditum ſit, vocat Colganus, qui Ænguſſii vitam ex antiquis monumentis concinnavit, eamque retulit ad ſæculum nonum, ſed abſque legitimis & idoneis argumentis. De martyrologiis Notkeri & Nevelonis ſuis locis agemus.

LII. Ænguſſius duplicem martyrologii auctor.

Po-

ANN. CHR. 842. LIII.

POſtero anno iterum novæ a Lotharlo turbæ: contra quem a duobus aliis fratribus Ludovico & Carolo fœdus Argentorati renovarum, conceptiſque verbis, Romanâ ſeu Francicâ, & Theotiſcâ linguâ editum, prout a Nithardo relatum eſt. Sub hæc delecti anno præterito viccai ex otraque parte optimates pacis ſequeſtres, collatis capitibus, rem in hunc modum compoſuerunt, ut Carolo omnia ab oceano uſque ad Moſam conceſſa: Ludovico quæcumque in Germania ultra Rhenum continerentur: Lothario Auſtraſia, cum Burgundia, Provincia & Italia: Pippino verò, Pippini regis filio, Aquitania aſſignata ſint. Ita ad rem conficiendam locus & dies in annum ſequentem regibus ipſis conſtitutus. Ex quodam „ præcepto archivi Corbeienſis diſcimus, Caroli m anno regni ſui tertio *ad monaſterium Corbeiæ*, quod eſt conſtructum in pago Ambianenſi, *causâ orationis* „ acceſſiſſe, eique pontem, *qui eſt ad Durdis* (*), ſuper fluvium Someuæ, paul„ lo infra Corbeiam, qui olim ad jus publicum pertinebat, ad neceſſitates fra„ trum contuliſſe pro anima genitoris ſui HLudowici, & æterna ſua remuneratio„ ne. Actum Ambianis Caroli regis anno tertio. Iſaac abbas tunc Corbeiæ præerat.

Res civiles anni ſequentis.

Diploma pro Carbeis.

(*) *Doure.*

LIV. Rabanus Fuldæ regimen abdicat.

Lotharlo favebant Otgarius Moguntinus antiſtes, & Rabanus abbas Fuldenſis: ex quibus Ille, non ſatis ordiois ſui decori conſuiens, cum ſelectis a Lothario ducibus a tranſitu Rheni Carolum & Ludovicum fruſtra removere nou ſemei conatus eſt. Sic Lotharius transrhenanis partibus excluſus, Rabanus verò Fuldâ diſceſſit, cùm illud *per annos viginti* nobiliter rexiſſet, teſte Rudolfo. Trithemius ex Meginfrido aſſerit, Rabanum ob diſſenſionem monachorum Fuldâ diſceſſiſſe, & ad Ludovicum Germaniæ regem invitatum acceſſiſſe, apud quem biennio cum multo honore detentus ſit. At contrarium docent acta vetera Fuidenſium abbatum apud Browerum: in quibus Rabanus poſt regiminis annos viginti, *relictâ quam habuit poteſtate*, ultra Rhenum fluvium *ad regnum Lotharii* ſe contuliſſe traditur, non ad Ludovicum, cujus partibus adverſabatur. Et quidem in annal.bus Fuidenſibus & apud Lambertum Scafnaburgenſam, *Lintharius expulſus a regno, & Raban abbas de monaſterio* dicitur. Non alia itaque hujus ſive expulſionis, ſeu abdicationis in Rabano cauſa, quàm quòd Lothario potiùs, quàm Ludovico adhæreret. Quamquam fieri potuit, ut Fuldenſes monachi, alii aliis partibus faventes, diſſenſionem inter ſe ſe habuerint; quæ abdicandi Rabano regiminis altera cauſa fuerit. Vix pedem e monaſterio extulerat, cùm quidam e fratribus ad eum revocandum miſſi ſunt. Illo autem renuente & dignitati nuntio remiſſo, Hatto abbas, alio nomine Bonoſus dictus, io ejus locum unanimi fratrum conſenſione ſufficitur. Annum factæ hujus mutationis diſertè exprimit ejus ſæculi quadrageſimum ſecundum chronicon Hildeneſheimenſe; probantque chartæ donationum apud Piſtorium (*a*): quarum una HRabano abbati facta dicitur *anno ſecundo HLutharii regis orientalium Francorum*, id eſt præſenti anno, IV. *nonas Aprilis*: alia Hattoni ſeu Bonoſo abbati vel. *idus Aprilis*, *anno tertio Ludovici regis orientalium Francorum*; quod anno inſequenti reſpondet. Hic eſt Bonoſus, quem carmine duode-tricefimo Rabanus ad patientiam hortatur. Eumdem ob picturæ artem immoderatiùs præ ſcriptoribus librorum, immo etiam præ vitis doctis ſe efferentem, ſequenti carmine reprimit, probatque ſcriptoriam artem pictoriæ longè præcellere, & ad commodum & ſalutem animæ conducibiliorem eſſe. Hujus rei occaſione quærit Browerus, an priſci noſtri cœnobitæ librarii, qui pellibus & membranis tot ſcrinia bibliothecarum impleverunt, pennis, ut jam vulgò ſcriptores, ex anſerum, gruum, cygnorumve alis uſi ſint, an juncis potiùs & arundinibus, ex quibus calamos aptabant priſci. Utriuſque uſum viguiſſe certior ſententia eſt: ita ut apices majuſcuii & litteræ unciales calamis, minutiores, pennis expeditæ videantur. De his actum in ſuperioribus. (*b*).

Hatto in ejus locum ſufficitur.

(*a*) *Tradit. Fuld. p.484. & 558.*

(*b*) *lib.16. n. 56.*

LV. Lupus abbas Ferrarienſis electus in locum Odonis.

De hac Rabani abdicatione certior factus Lupus, ejus ouper auditor, ad eum litteras dedit, cauſam facti ab eo reſcire cupiens, ſimulque electionem ſui in locum Odonis abbatis Ferrarienſis ſignificans epiſtolâ XL. *Cæterùm*, inquit, *audivi ſarcinam adminiſtrationis veſtræ vos depoſuiſſe, & rebus divinis ſolummodo nunc eſſe intentos: Hattoni verò noſtro curam ſuderis plenam reliquiſſe, cujus rei ordinem, ſimulque alia, quæcumque videbuntur, beatitudinis veſtræ litteris expectabo cognoſcere.* Quid ad hæc reſponderit Rabanus, incompertum. In eadem epiſtola de ſua electione ſcribit Idem Lupus, conſenſu fratrum ſuorum decimo kalendas Decembris „ cœnobium Ferrarienſe ſibi commiſſum fuiſſe; dominumque ſuum Karolum, qui „ mirâ ipſum dignatione fovebat, gratiâ ſuâ donaſſe. Præceſſiſſe Ferrarienſium electionem intelligitur ex Lupi epiſtola quadrageſima-quinta: ubi *ad eorum votum & electionem* abbatiale regimen ſibi a rege commiſſum fuiſſe teſtatur. Is effectus fuit ejus rei, quem e Fuldenſi academia reverſus ante aliquot annos ad Regim-

gimbertum ſcripſerat epiſtolâ quintâ, multos ſcilicet exiſtimare, fore ut brevi ſibi aliquis gradus conferretur. Pergit in epiſtola ad Rabanum: *Veſtra igitur benivolentia me, atque congregationem mihi creditam, ſacris orationibus quæſo commendare dignetur: ut, ſicut ſtudia mea plurimùm eruditione adjuvaſtis, ſic officii difficultatem aſſiduis precibus temperetis.* In hac Lupi electione idem fortè contigit atque in electione Hattonis. Odo quippe abbas, Lupi deceſſor, Lotharii partes ſectari credebatur, ob idque Carolo infenſus erat. Et fortè Odonem vel invitum in ſuas partes pertraxerat Lotharius, dum Mauripenſem & Senonicum pagum ante biennium rapinis & cædibus infeſtans, complures cùm abbates tum abbatiſſas, in ſua verba jurare coegit. Verùm poſt pugnam Fontaneticam, cùm Carolus victor evaſiſſet, Lotharii fautores perſecutus, dignitatibus ſuis multavit. Ex his unus forſan fuerit Odo Ferrarienſis abbas, de aliis etiam rebus apud Carolum inſimulatus, uti Lupus ipſe innuit in epiſtola XXI. ad Jonam epiſcopum Aurelianenſem, apud quem idem Odo etiam malè audiebat. Totum negotium ipſis epiſtolæ verbis accipe. *Caterùm de abbate quondam noſtro*, ſcilicet Odone, *falſa neſcio quæ vobis relata eſſe audio, & ne apud vos ea ulteriùs prævaleant, quæ ſuper ea geſta ſunt, quàm veriſſimè ſanctitati veſtræ ſignifico. Dominus noſter, ut in monaſterio noſtro eſſe permitteretur, juſſit, præfatus de eo talia, quæ meliùs reticentur. Id, reverſus ad monaſterium, quàm molliſſimè eidem abbati edixit, atque illi hominibus, qui eum deducerent, deputatis, equis & veſtimentis & argento ad viaticum conceſſis, cùm juſſu domini regis ſecundo kalendas Decembris promoverem, conſtitui ut intra tertium nonas memorati menſis monaſterio decederet, quod eo die ante dominum regem me ventarum ſperarem: quod eâm juxta meam opinionem feciſſem; poſt ſollemnem exceptionem, quæſivit quidnam de præfato abbate feciſſem. Ego, qui crederem ſe eumdem abbatem geſſiſſe, ut nobis conveneret; præceptum ejus me ſuper eo compleviſſe reſpondi. Acceptâ igitur licentiâ, cùm pridie idus Decembres monaſterio propinquaſſem, comperi ſæpe dictum abbatem ibi adhuc morari. Hinc vehementer anxius, quod aliter domino noſtro dixeram, aliter inveniebam; pramiſi nocte qui ei honeſtè diceret, ut primo diluculo egrederetur: noa eſſe honeſtum, ut aut ego meum differrem ingreſſum, aut illum ibi contra domini noſtri præceptum invenirem. Cumque ille mandaſſet ſe in craſtinum exire diſpoſuiſſe, ne aliquam inimicis calumniandi anſam relinquerem, remandavi me non ante ingreſſurum, quàm ipſe egrederetur. Ita ille cœnobium egreſſus eſt, permiſſis ſibi omnibus, quæ illi ante largitas fueram, & nonnullis inſuper attributis. Quam rem auſcultis, familiaribus meis, continuò ſignificavi, & opportunè egomet domino noſtro expoſui, & mendacia, quæ inde fererentur, declaravi.* Hactenus Lupus: cujus in locum Odonis ſubſtitutionem exeunte anno ſuperiori contigiſſe ex præmiſſa rerum ſerie colligere licet. In hac porro ad Jonam epiſtola quetitur idem Lupus jam abbas, quòd ex rebus, quas in urbe Aurelianorum & in villulis circumpoſitis habebant, nihil ferè ſibi reliquum fuerit ob Agii „ Jonæ propinqui rapacitatem: cùm antea ibi non contemnenda vini & annonæ copia, ſalis quoque aliquantulum colligeretur: quæ vendita & veſtimen„ torum fratribus ſolatia, & in expeditionibus, quæ turbulento illo rei publi„ cæ tempore exigebantur, quantulamcumque facultatem argenti præberent. Hinc „ ſe venari fratrum inopiâ & itinerum expenſis; rebuſque ſuis ferè omnibus aut „ ſublatis aut devaſtatis, nullum ſibi ſupereſſe niſi in amicorum ſuffragio auxilium.

ANN. CHR. 841.

LVI. Odo abbas an Lotharii fautor.

Ne Odonis in Lotharium propenſionem certò aſſeramus, vetat Lupina epiſto„ la XXVI. ad Marcwardum Prumienſem abbatem & Sichardum monachum ipſius „ Odonis nomine ſcripta ſub hujus anni initium: cùm ait, ſe ſuoſque in quo„ dam regni meditullio poſitos fluctuare incertos, quinam ex tribus fratribus „ regionem ipſorum ſibi debeat vindicare; varios hinc inde rumores ſpargi; ro„ gare, ut, ſi conſeſſus omnium in Lotharium pronior fuerit, & apud eum, „ uti optabat & credebat, gratiæ locum invenirent, memores ſui eſſe digna„ rentur, & perverſorum improbitatem, quantùm poſſent, a ſe propulſarent. „ Porro quod Odoni a Lupo accidit, id ſibi a clericis palatinis timebat ipſe Odo, ut ſatis aperit in Lupina epiſtola XXV. ad clariſſimum Ludovicum abbatem, his verbis. *Caterùm fama verſatur inter nos, clericos palatii diverſorum cœnobiorum ſibi dominium optare, atque poſcere: quibus nulla ſit alia cura, niſi ut ſuæ avaritiæ oppreſſione ſervorum Dei ſatisfaciant. Unde in hac parte ſupplicamus veſtram nobis vigilare prudentiam, ut tenuitas noſtra per vos eſſe valeat tuta.* Ut verò Ludovicum ſibi favorabiliorem reddat, cauſam affert obſervatione dignam. *Namque, quia haud procul a nobis educati eſtis, apud nos quoque fuiſtis, qualitas monaſterii noſtri vos minimè latet: ubi præter ſtudium religionis, quo ſibi nomen inter alia cœnobia vindicavit, non eſt quod expetendum ſit ei, qui*

Ludovicus abbas in monaſterio educatus.

ſe

ANN. CHR. 841. *ſe magni facit; niſi fortè tam ſacrilegus quis inveniatur, qui ſtipendia Deo ſervientium in ſuos audeat uſus convertere, & eorum inopiam ſuam luxuriam facere. Ergo veſtra induſtria hinc quoque nobis proſpiciat: ut, per vos acceptâ ſecuritate, liberiùs pro vobis Domino ſupplicemus.* Ex quibus verbis intelligimus, primò Ludovicum abbatem haud procul a Ferrariis educatum fuiſſe, & quidem, ut veri ſimile eſt, in Autiſiodorenſi ſancti Germani monaſterio, ubi & Lotharius Caroli-Calvi filius inſtitutus fuit; & in ipſo Ferrarienſi cœnobio aliquandiu verſatum fuiſſe. Alterum, eximium tunc fuiſſe religionis ſtudium apud Ferrarienſes, quod Hildegarius epiſcopus in libro de vitâ ſancti Faronis teſtatur. Denique magnum tunc temporis fuiſſe Ferrarienſium inopiam; unde idem Odo in Lupina epiſtola XXIII. ad eumdem Ludovicum, rogat, monaſterium ſuum relevari impendiis Zachariæ incerti loci abbaris, qui Ferrarienſibus tum commiſſus ac commendatus fuerat; peritque, ut vel ad locum, unde venit, revertatur, vel ad alium quemlibet dirigatur: quippe monaſterium ſuum non mediocriter gravari exponſis, quæ illius hominibus tribuuntur. Haud ſcio an ſub ejuſdem Odonis abbatis regimine ſcripta ſit epiſtola XL. ad Lotharium auguſtum de cella ſancti Judoci, Alcuino abbati a Carolo Magno conceſſa ad eleemoſynam peregrinis erogandam, a Ludovico Pio Ferrarienſibus tributa eo pacto, ut, quod eleemoſynæ ſupereſſet, in eorum uſum cederet. Hanc verò cellam a Lothario quidam Hruodingus furtim obtinuerat, quam ſibi reſtitui rogant Ferrarienſes, maximis tunc preſſi anguſtiis. Eadem cella poſtea Ferrarienſibus præcepto a Carolo firmata, ſed rurſus Odulfo comiti tradita ab eodem eſt, quam plurimis precibus & litteris Lupus vix tandem redimere potuit.

Ferrarienſium religio & inopia.

LVII. Lupus litteras docet.

Quod Lupus, Fuldâ reverſus, docendi officium in ſuo monaſterio geſſerat, hoc etiam abbas exercere perſeveravit, quatenus regiminis diverſæ ſinebant occupationes. Hoc docendi munus ipſe indicat in duabus ad Aluinum monachum epiſtolis, qui ipſum necdum abbatem de variis grammaticæ quæſtiunculis interrogaverat. Prolixa eſt Lupi reſponſio in epiſtola XXXIV. in qua auditores ſuos commemorat: brevior in tricesima-ſexta, propter occupationes auctas ex abbatis ſui Odonis abſentia. Eumdem verò Lupum jam abbatem docendi officio inſtitiſſe probat epiſtola CXIX. ad Æneam epiſcopum Pariſicuſem, in qua ait, ſe *doctrinæ ſtudioſiſſimo regi* Carolo mentem ſuam aperuiſſe, quòd *liberalium diſciplinarum laborem recolendo, & alios inſtituendo*, favente totius boni auctore Deo, vellet repetere, ſi otium ipſi ex regis indulgentia concederetur: quod votum „ ad effectum perducere ſe curaturum rex ipſi promiſerat, nempe concedendo vacationem a militia, quam Ferrarienſis abbas regi debebat. Id tamen Lupo abſolutè conceſſum non fuiſſe cùm multæ ejus ad militiam profectiones probant, tum illud etiam docet epiſtola LXXVIII. ad Pardulum epiſcopum Laudunenſem, in qua per eum a militiæ munere apud regem ſe excuſari poſtulat, „ quippe qui hoſtem ferire ac vitare non didiciſſet, nec cætera pedeſtris ac equeſtris militiæ officia exſequi: ubi regem moneri cupit, ut quoniam ſtudia „ ipſius non magni facit, ſaltem propoſitum ejus, id eſt profeſſionem monaſticam, attendere dignetur, & alia ei injungere, quæ ab illo propoſito penitus „ non abhorreant.

Militiam deprecatur.

Auditores ejus Fridilo & Hericus.

E multis auditoribus unum laudat Fridilonem in epiſtola CXVI. ad fratres ex cœnobio ſancti Germani, nempe Autiſiodorenſi, quibus ob ſibi impenſum hoſpitium gratias egit *per cariſſimum propinquum Remigium, & gratiſſimum auditorem* ſuum *Fridilonem*. An Remigius ille Lupi propinquus, & Fridilo ſancti Germani monachi fuerint, etſi veri ſimillis conjectura eſt, ex hac tamen epiſtola non ſatis liquet. Lupi etiam diſcipulis annumerandus Hericus ejuſdem cœnobii monachus inſignis, cujus auditor fuit Remigius cœnobita ejuſdem loci, a quo eruditio & doctrina ad ſequentia tempora propagata eſt, ut ſuo loco videbimus: ubi hunc Remigium a Remigio Lupi propinquo diſtinguendum eſſe oſtendemus. Politiori litteraturæ maximè addictum fuiſſe Lupum teſtes ſunt variæ ejus epiſtolæ, in quibus ad quæſtiones grammaticales reſpondet, ac libros ejus argumenti ſibi commodari petit, vel exſcribendos, vel cum aliis conferendos. Verùm non ita humanioribus litteris ſe tradiderat, ut expers eſſet theologicæ doctrinæ. Sanè quantùm in illa exercitatus eſſet, ſatis ſuperque demonſtrant opuſcula, quæ de prædeſtinatione in cauſa Gotheſcalci ſcripſit, eo ſanè modò, ut nullus ſcriptorum ejus temporis hoc de argumento vel ſolidiùs, vel elegantiùs egerit. Initio ſui regiminis ad Carolum regem ſcripſit epiſtolam tricesimam-octavam.

LVIII. Prumiæ viri illuſtres, Gerungus alius ab Hirſaugienſi.

Florebant per id tempus in Prumienſi monaſterio ſub Marcwardo abbate Gerungus, Nithardus, Ansbaldus, Eigil, & Wandalbertus, cujus ſuperiùs facta mentio eſt. Gerungus, ante monachatum vir clariſſimus, Ludovici principatu pala-

tii

tii ædilis erat sive ostiarius: quo nomine Frotharius epistolam secundam *illustrissimo viro, & toto affectu colendo ac desiderando Gerungo, summo sacri palatii ostiario*, inscribit. Ostiarium ejusmodi alio nomine *Scarionem* appellabant veteres Franci, quod officium *ædilitiorum nomine* apud antiquos Romanos censebatur, teste monacho sancti Galli in libro primo de gestis Caroli Magni. Præsens aderat apud sanctum Goarem Gerungus, cùm Ludovicus augustus dolore pedum ad sancti confessoris sepulcrum solutus est. Wandalbertus rem narrat in libro de miraculis sancti Goaris. Ubi vetò subtexit Ludovicus, *ad abbatem* Marcwardum, *& clarissimum virum Gerungum, olim palatii ædilem, nunc monachum, conversus: Deo*, inquit, *gratias, nunc meritis sancti Goaris levamen mihi datum persentio*. Erat ergo jam tum monachus Gerungus, si non cùm id contigit, saltem cùm id scriberet Wandalbertus, id est uno anno ante obitum Ludovici augusti. Gerungum, Fulcoldum, & Ansboldum præ cæteris Prumiæ monachis salutat Lupus in epistola decima ad Marcwardum. Ex his non dubito, quin alius fuerit Gerungus, qui ex monacho Fuldensi factus est Hirsaugiæ abbas anno ejus sæculi quinquagesimo-tertio, mortuus post annos triginta septuagenarius, teste Trithemio. Quippe Geruugus ille jam palatii ædilis erat anno octingentesimo vicesimo-tertio, quo in Italiam missus est unà cum Wala tunc Corbeiæ monacho: quorum consilio res Italici regni Lotharius componeret: quo certè anno vix decennis erat, ex calculo Trithemii, Gerungus Hirsaugiensis. ANN. CHR. 842.

LIX. Nithardus an diversus a filio Angilberti.

Eodem tempore Prumiæ degebat Nithardus, quem Lupus in duabus itidem epistolis laudat. In priori, scilicet quinquagesima-quinta, memoratut *Nithardi adventus ad Silvacum*, quò Lupum traxerat monasterii sui necessitas. Ejusdem meminit in epistola septuagesima-secunda ad Didonem abbatem. De hoc Nithardo dubitant viti docti, an idem sit cum Nithardo, Angilberti ex Berta filio, qui quatuor libros de dissensionibus filiorum Ludovici Pii composuit. Ut id accuratiùs expendatur, quo tempore duæ illæ Lupi epistolæ, quove hæc Nithardi historia scripta sit, diligentiùs inquirendum. Prior ex illis epistolis scripta videtur anno ejus sæculi quadragesimo-sexto, aut certè insequenti: quo tempore Carolus in Silviaco palatio degebat, ut patet ex diplomate, quod monachi sancti Michaëlis ad Mosam ab eo de sua libertate obtinuerunt pridie kalendas Junii, anno regni ejus sexto, indictione nonâ. *Actum Silviaco*. Posterior scripta est post annum ejusdem sæculi quinquagesimum-tertium, quo Dido Senonico monasterio sancti Petri præesse cœpit. Jam ergo ante annum quadragesimum-sextum aut insequentem Nithardus Prumiæ monachus erat, & quidem non tiro aut novitius: siquidem ab suo abbate ad palatium Silvacum, in pago Laudunensi longiùs a Prumia positum, negotiorum causâ missus est. Atqui his annis nondum monasticen professus erat, si tamen eam umquam professus est, Nithardus Angilberti filius, qui eo ipso tempore, sæcularem adhuc vitam agens, historiam suam scribebat. Is quippe duos priores libros de persecutione, Carolo regi a fratribus ejus illata, scribere jussus a Carolo ipso est, cùm *Cadbellonicam introissent civitatem*, id est Catalaunum, ut docet primi libri præfatio: quod anno quadragesimo-secundo accidisse (*a*) tradit idem auctor, qui tertium librum de rebus eo anno gestis adjecit. De rebus anni insequentis agit quartus, cujus in præfatione ait se assiduè meditari, quo *ab universa republica totus secederet*: quibus verbis innuere videtur monasticæ vitæ consilium: quod an exsecutus sit, pro certo affirmare, quia nulla apud veteriores auctores ejus rei mentio est, non ausim. Id unum apud Harluisum Centulensem chronographum de eo memoriæ proditum est, Gervinum abbatem, ejus nominis primum, » cùm Angilberti corpus ad fores basilicæ Richarianæ primitus sepultum quæreret, » inveniſſe in eodem, quo quondam jacuerat, sarcophago lecticam ligneam coria» tam, domni Nithardi filii ejus, abbatis & comitis, corpus continentem, sale » perfusum: in cujus capite videbatur illa percussura, *quæ eventu prælii fuit occisus*, fortè dimicans contra Nortmannos. Itaque veri similius est, Nithardum, si umquam monachus fuit, secessisse in Centulense monasterium a parente instauratum, cujus & abbas exstitisse traditur; potiùs quàm in Prumiense, in quo Nithardus alter jam monachus erat, dum ille secessum meditaretur. De Ansbaldo & Eigile Prumiensibus item monachis inferiùs agendum.

(*a*) *Chesn. to. 2. p. 368.*

LX. Barnardus Viennensis antistes Romanis mortuus, sepulque.

Sub initia hujus anni Barnardus Viennensis antistes, imminentem sibi obitum præsentiens, cùm clero suo *sub specie peregrinæ profectionis* exitum suum indicasset, ad Romanense monasterium ab se conditum, ubi sepeliri cupiebat, se recepit. Post triduum precationibus insumtum, togatus ut inediam vel modico cibo relevaret: *Panis*, inquit, *ille jam jam, fratres mei, sumendus est, sine quo nec in mundo, nec in cœlis vivitur. Sacramentum itaque hujus panis mihi apportate, ut, eo accepto viatico, viam universæ carnis ingrediar, in patriam profecturus*. Sumto sacrosancto viatico,

ANN. CHR. 842. tico, noctem inſequentem in divinis laudibus cum fratribus traduxit. His ad celebrandas nocturnas vigilias dimiſſis, cum paucis, quos remanere juſſit, matutinas laudes perſolvit. Illucſcente die, ex hujus mundi tenebris ad æternam lucem anima ejus corpore ſoluta migravit, anno ætatis ſuæ ſexageſimo-quarto, epiſcopatus triceſimo-ſecundo. Ejus vitæ ſummam ſic conficiunt anonymi duo ejus vitæ ſcriptores. Annorum octodecim erat, cùm, fratribus defunctis ab ſcholis abſtrahitur, & patre cogente, conjugio copulatur in annos ſeptem. Dein quatuor annos in profeſſione monaſtica ſub abbate, tres in abbatiæ regimine duxit in epiſcopatu triginta-quatuor. Eum die dominicâ diluceſcente, meuſe Januario, obiiſſe convenit inter auctores: at quoto die kalendarum deceſſerit, varia eſt ſententia duorum anonymorum, qui ejus viram in ilteras retulere: quorum alter decimo, alter octavo kalendas Februarii Barnardum ex hac vita migraſſe tradit. Priori calculo favet vetus ejus epitaphium, quod marmori olim inſculptum, poſt ejus vitam retulimus. Et tamen dies dominica non in decimam kalendas Februarias, ſed in præcedentem incidebat hoc anno, ultra quem Barnardi obitus differri non poteſt: quando quidem Agilmarus ſeu Egilmarus, ejus in ſede Viennenſi ſucceſſor, Romanenſis monaſterii ſubjectionem eccleſiæ ſuæ aſſeruit, obtento a Lothario præcepto, quod datum eſt kalendis Januarii, anno imperii Lotharii in Italia viceſimo-tertio, in Francia tertio, id eſt anno proximo ineunte: quo anno idem Agilmarus ſynodo Germiniacenſi interfuit, ſubſcripſitque litteris ſynodalibus pro monaſterio Corbionenſi, ut ſuo loco videbimus. Ad hæc Lotharius auguſtus præſenti anno villam Tollianum eidem Agilmaro Viennenſi archiepiſcopo reſtituit XS. kalendas Novembris, „ anno imperii ſui in Italia viceſimo-quarto, in Francia quarto, indictione ſextâ; „ quæ notæ huic anno conveniunt. Barnardi funeri interfuit Doctrannus Valentinenſis epiſcopus, non probans, quòd vir ſanctus intra ſancta-ſanctorum non humaretur. Abbas mandatum ejus, qui humiliorem locum elegerat, præterire ſibi nefas videri reſpondit. Sepultum fuiſſe ipſo mortis die, ne forte Viennenſes corpus ſacrum repeterent, tradit alter vitæ ſcriptor; quod niſi ita eſſet, dicendum videretur ad conciliandas temporum diſſidia, ipſum undecimo kalendas Februarii, qui dies dominicus erat deceſſiſſe, decimo eaſdem kalendas ſepultum fuiſſe: quo ſanè die Viennenſes & Romanenſes feſtum ejus diem colunt. Ex veteri ejus epitaphio, ex quo ſecundus vitæ ſcriptor duos verſus adducit, plures referre juvat ad ſuperiora illuſtranda.

Inclytus, egregius, largus, facundus, honeſtus
Doctrinâ populo, religione Deo,
Ipſe Viennenſi ter denis atque duobus
Annis metropoli præfuit eccleſiæ.
Condidit hoc templum voto ſtudioſus amœno,
Deque ſuis rebus ſiſtere conſtituit.
Curriculum quartum poſt bis-ſex luſtra peregit,
Ni noſtrum numero fallitur arbitrium.
Deinde Februarius deno ſole ante kalendas
Deceſſit, morieus corpore non animâ.

LXI. Fontanellenſes abbates, & chronographi duo.

Varia hujus anni prodigia memorat chronographus Fontanellenſis, a Cheſnio editus in tomo ſecundo rerum Francicarum, alius ab eo, qui a noſtro Acherio vulgatus eſt in Spicilegii tomo tertio. Cheſnianus de ſe ipſe hæc tradit, nempe quòd rectore hujus cœnobii Joſeph archiepiſcopo, qui Ebroicenſis epiſcopus etiam fuit, IV. kalendas Martii hac acceſſit. Deinde, poſt novemdecim annos expletos, diaconatus ordinem ſuſcepit per manus venerabilis archiepiſcopi Rotomagenſis Wenilonis, & quidem XIS. kalendas Octobris, ſabbato anni octingenteſimi ſexageſimi-primi, indictione nonâ. Non multò poſt obiit idem pontifex, cui ſucceſſit Adelardus, a quo idem chronographus gradum presbyteratus ſuſcepit VSSS. Idus Martii, ſabbato, anno incarnationis octingenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo, indictione quintâ. Hunc auctorem fuiſſe vitum non vulgaris meritl illud argumento eſt, quòd anno ejuſdem ſæculi quadrageſimo-ſeptimo *ad Baivum* (*) *palatium* perrexit pro quibuſdam prædiis: qui locus eſt in pago Ambianenſi, priſcum vocabulum hactenus retinens. Chronographus alter Acherianus antiquior & prolixior eſt, cujus chronicon deſinit in Anſegiſo abbate, multaque præclara continet, quæ longè potiora eſſent, niſi chronicas notas multis in locis librarii temerè vitiaſſent.

(*) Baiſium.

LXII. Walafridus Augienſis abbas, recteſenſi de ſacris imaginibus.

Augiæ in Alamannia Rudhelmo abbati demortuo ſubrogatus eſt Walafridus, ab oculorum vitio Strabo ſeu Strabus appellatus, cujus ſuperiùs non ſemel fa-

ſta

ſa mentio eſt. Annos triginta-quinque natus erat, cùm monaſterii regimen ſubiit, jam clarus ingenii ſui monumentis, quibus deinceps plura alia adjecit. Unus e præcipuis eſt liber de rebus eccleſiaſticis, quem juſſu Reginberti compoſuit. Hunc venerandum in Chriſto patrem Reginbertum compellat, quo elogio an epiſcopum deſignet; an Reginbertum illum monachum, ad quem Lupus binas ſcripſit epiſtolas, alii judicent. Fortè is fuerit Regimboldus chorepiſcopus Moguntinus, cui Rabanus epiſtolam de quibuſdam pœnitentiæ quæſtiunculis ſcripſit. In hujus libri capite viceſimo-quinto carpit quoſdam abbates monachoſve, qui officii divini normam a ſancto Benedicto præſcriptam non obſervabant, *pigritiam vel protervitatem ſuam eo* colorantes permiſſu, quo ſanctiſſimus vir, humilitatis ſtudio, officii aliter ordinandi facultatem tribuit, ſi cui hæc ejus diſtributio diſplicuerit. Idem auctor in capite quarto ejuſdem libri agit de cultu ſacrarum imaginum, de quo magna tum controverſia nondum cooquieverat. Ejus hac de re ſententia eſt, imagines ac picturas non eſſe *Deo debitis honoribus* colendas, ſed tamen retinendas *ob commemorationem rerum geſtarum, aut ob amorem eorum, quorum ſimilitudines ſint, animis fidelium artiùs imprimendum*: unde intelligamus, *in his faciendis devotionem & utilitatem, quâ commoveri & inſtrui appetimus, non eſſe culpandam: ſed ea in his colendis ſuperſtitionem & hebetudinem, quâ ſpiritalem cultum ad corporalia traducere erronei nituntur, eſſe damnandam*. Denique ſicut eos improbat, *qui eaſdem imagines, ultra quàm ſatis eſt, venerantur*: ita alios etiam non probat, qui, *dum volunt cautiores cæteris in religione videri, illas, ut quaſdam idololatriæ ſpecies, reſpuant, & præſumtionis faſtu ſimplicium corda ſcandalizant*: quo nihil magis catholice doctrinæ conſonum dici poteſt. Non minùs ſincera eſt ejus doctrina de cultu ſanctorum, quos divinis colendos non eſſe honoribus dicit, ſed ita rogandos, *non ut ipſi præſtent per ſe, quæ ſaluti noſtræ neceſſaria ſunt: ſed ut ab auctore bonorum, utpote illi proximiores meritis, & ideo certius audiendi, impetrent, quæ ſalati petentium opportuna eſſe non neſciunt. Tales eſſe preces fidelium*, inquit, *qui publicas eccleſiæ orationes conſiderare norunt, dubitare non poterunt*. Poſt hæc demum, ſacrarum imaginum legitimum cultum ita concludendo exponit: *Cùm itaque talis ſit chriſtiani perfectio ſenſus; non ſunt omnimodis honeſti & moderati imaginum honores abjiciendi*.

ANN. CHR. 842.

Hæc tam perſpicua ſunt pro debito cultu imaginum, ut mirum ſit aliquos dicere, (atque ita notatum legitur in libris editis) cautè hoc in loco legendum eſſe Walafridum; nam etſi divinos imagioibus, ut par eſt, ipſiſque ſanctis honores denegat; *honeſtos* tamen & *moderatos* eis concedit; nec quemlibet cultum imaginum improbat, ſed tantùm *immodicum*, maximè *ſpiritalem*: quod omnino conſonat Nicænæ ſynodi decreto, quæ *honorarium* domtaxat cultum, id eſt externum, imaginibus tribuit. Neque verò Walafridus lo hoc tantùm illos honores, uti Petavio (*a*) viſum eſt, repoſuit, ut minimè conculcentur, aut deleantur. Etſi enim id ſubinde admonet; aliquid tamen amplius exigit, nempe honeſtum ac moderatum cultum, qui externi honoris ſignificationem importet cum interno aliquo affectu conjunctam, ut patet ex ultimis hiſce ejuſdem capitis verbis. *Sic itaque imagines & picturæ habendæ ſunt & amandæ, ut nec deſpectu utilitas annulletur, & hæc irreverentia in ipſorum, quorum ſimilitudines ſunt, redundet injuriam; nec cultu immoderato fidei ſanitas vulneretur, & corporalibus rebus honor nimiè impenſus arguat, nos minùs ſpiritalia contemplari*. Itaque ex Walafridi ſententia amandæ ſunt imagines, non deſpiciendæ, ita ut amor ille externum a nobis honorem in ipſas imagines exigat, & in exemplaria internus ac ſpiritalis cultus dirigatur: quo nihil magis catholicum eſt. De Claudio Taurinenſi epiſcopo tradit, quòd *antequam adverſorum contra eum jaculis perfoderetur, ſuo judicio damnatus interiit*: quod ſanè ſinceram Walafridi fidem, a Claudii errore prorſus alienam fuiſſe confirmat.

(*a*) *Petav. de gmat. lib. 15. c. 16. n. 8.*

LXIII. Gozaldus abbas fit epiſcopus Wirziburgenſis.

Non ante hunc annum Gozbaldus abbas Altahæ-inferioris promotus eſt ad ſedem Wirzibutgenſem, ut ſuperiùs (*b*) probatum, confirmaturque ex præcepto Ludovici regis, qui villam *Iugolſtat, petente ac ſuggerente Gozbaldo venerabili abbate & fideli ſuo*, nondum epiſcopo, Altahenſibus contulit. Actum Helicobruno palatio regio, XV. kalendas Septembris, anno ſeptimo regni domni Ludovici regis in orientali Francia, indictione quartâ. Idem princeps poſt ſeptem annos, poſtulante Gozbaldo jam epiſcopo, ſimulque rectore prædicti monaſterii, libertatem eligendi poſt ipſum abbatis monachis Altahenſibus conceſſit.

(*b*) *ſupra n. 5.*

ANN. CHR. 843. LXIV. Pax inter fratres.

PRincipio inſequentis anni Carolus, natali Domini cum feſto epiphaniæ apud Auguſtam-Viromanduorum celebrato, in Aquitaniam cum uxore Hermentrude ſuperiore anno ſibi deſponſata profectus, dein ad Britanniæ motus compri-

ANN. CHR. 843.

mendos acceſſit. Sub hæc tres germani reges, poſt graves trium annorum diſſenſiones, ad urbem Virodunum ex condicto conveniunt, regnumque inter ſe ſe partiuntur. Et Carolo quidem occidentales regiones uſque ad Hiſpaniam ceſſerunt; Ludovico verò orientales, nempe Germania omnis uſque ad Rhenum, cum Nemeto, Wormatia & Moguntia; Lothario denique, quidquid inter Rhenum & Scaldim interjacet, cum Burgundia tranſjurana, pago Lugdunenſi & Provincia obtigit. Ita concordia ſacramentis altrinſecus firmata, menſe auguſto: quam ſi priùs ſanxiſſent, meliùs ſibi, meliùs rotl regno conſuluiſſent. In Aquitanico illo Caroli itinere deceſſit Judith imperatrix, cujus depoſitio XIII. kalendas Maii notatur in necrologio noſtro ſancti Germani, quam Turonis in baſilica ſancti Martini ſepultam fuiſſe vetus chronicon Lemovicenſe docet.

LXV. Caroli diploma pro Cormarico. (*) *l' Ladre.*

Verſabatur in eadem urbe eodem anno VII. kalendas Martii, Aquitaniam ſcilicet adeundo, cùm ad eum acceſſit venerabilis Adalardus abbas monaſterii ſancti Martini, expoſuitque, ſe duas pagi Turonici villas, nempe Vidiniacum ſuper fluvium Angeris (*), & Taunogilum ſuper fluvium Vigennæ ſitas, cœnobio Cormarico, cui tum Audacher abbas præerat, contuliſſe pro eleemoſyna Ludovici auguſti, & Caroli glorioſiſſimi imperatoris, & pro ejuſdem congregationis ſubſtentatione, necnon eccleſiæ fabrica, & adventantium ſuſceptione: quam donationem a Carolo confirmari poſtulavit, obtinuitque. Actum Turonis in monaſterio ſancti Martini, VI. kalendas Martii, Indictione ſextâ, anno tertio regni præſtantiſſimi regis Karoli: quod præceptum Æneas ad vicem Ludovici recognovit. Hic eſt Audacher, Lupi abbatis Ferrarienſis propinquus, qui Jacobo, primo Cormaticeni monaſterii abbati, ante annos quinque ſucceſſerat, idemque poſtea Villæ-Lopenſis abbas, de quo ſæpius mentio recurret.

Audachet abbas.

Stradenſis abbas Dodo privilegium obtinet.

Stradenſe apud Bituriges monaſterium tunc adminiſtrabat Dodo abbas primus eximiæ virtutis, qui regiæ tutelæ diploma, atque immunitatis a fiſcalibus ttibutis cum libera electione abbatis a Carolo tege obtinuit anno regni ejus quarto, quale antea privilegium Pippinus, Caroli germanus, eidem loco impertirat, ex actis ſancti Genulfi, Ipſius monaſterii patroni. Dodoni ſuccedit Mainardus, cujus amplior aliàs commemoratio erit.

LXVI. Aliud pro Centulenſibus.

Ex Aquitania reverſus Carolus, Compendii ſubſtitit ad breve tempus, Ibique Centulenſium monachorum preces excepit, ſupplicantium, ut præceptum glorioſæ memoriæ domini ac genitoris ſui Ludovici, qui quaſdam villas eorum ufibus ac ſtipendiis aſſignatas probaverat, ſuis ipſe litteris confirmare dignaretur, ita ut nullius umquam abbatis, aut cujuſcumque alterius detractione illis ſubtraherentur, aut in alios uſus converterentur. Supplicantibus annuit princeps, juſſitque, ut nec paratas, nec lidimonium ſeu ſervile obſequium, aut hoſtilitium, aut quaſlibet alias redhibitiones quiſquam ab eis exigeret. Actum Compendio palatio regio, XII. kalendas Junii, anno quarto Caroli regis, indictione ſextâ. Caroli annum tertium præfert Cointius, propterea quòd annus ejus quartus non ante viceſimam diem Junii, quæ Ludovici pareutis ſuprema fuit, incipiebat.

LXVII. Ædenenſis monaſteria.

Hunc ſanè annum præfert aliud ipſius Caroll diploma, quod Altheus, Auguſtodunenſis poſt Modoinum antiſtes, menſe Julio inſequente obtinuit, datum in Attiniaco palatio III. nonas Julii: quo diplomate Carolus Auguſtodunenſi ſancti Nazarii eccleſiæ aſſerit ſubjectionem quorumdam monaſteriorum ad eamdem ſedem pertinentium, tam intra, quàm extra urbem: in quibus recenſet monaſterium puellarum ſancti Andochii intramuranum, ſuburbanum monaſterium ſancti Petri ſeu S. Stephani: tum alia ejuſdem parochiæ monaſteria, nempe ſancti Andochii in Sedeloco, ſancti Eptadli in Cetviduno, ſancti Martini de Magavero ſive Circiniaco, necnon Colticas monaſterium, quod dudum ab ipſa ſede ſubtractum fuerat: obi nulla mentio eſt ſuburbanorum monaſteriorum ſancti Martini & ſancti Symphoriani vlrorum; nec ſancti Johannis ſeu ſanctæ Mariæ puellarum: quæ proinde prædictæ eccleſiæ ſubjecta non cenſebantur. Vidimus olim in archivo Nazariano authenticum hoc diploma, quod Carolus Coïntius ex chartaceo codice poſt Sancta-Marthanos recudit. Monaſterium ſancti Andochil apud Sedelocum (*) nunc collegium eſt canonicorum ſæcularium, uti & ſancti Eptadii de Cetviduno (*) prope Corbiniacum in pago Morvinenſi (*), Monaſterium ſancti Martini de Magavero (*), ſitum ad amnem cognominem, duabus ab Ædua leucis, hactenus præpoſitura ſeu prioratus eſt ordinis Cluniacenſis: Colticæ (*) oppidulum eſt Æduam inter & Cabilonem, ſancti Georgii prioratu inſigne, qui a Flaviniacenſi abbatia avulſus, patribus ſocietatis Jeſu collegii Divionenſis traditus eſt.

(*) *Basilica.*
(*) *Cervon.*
(*) *le Morvan.*
(*) *Mervo.*
(*) *Couches.*

LXVIII. Namnetæ & Antteuſe monaſterium a Norman. nis diripiuntur.

Interim, dum Brittones in Armorica, Lantberto comite ſuppetias ferente, contra Rainaldum, Caroli ducem ac Namnetenſem comitem, bella inteſtina movent;

vent; eâ occaſione uſi Nortmanni cum numeroſa claſſe ex oceano in Ligerim illapſi, ad urbem Namneticam celeti remorum impulſu contendunt, vallatam nullo ferè negotio invadunt, vaſtant, diripiunt; epiſcopum, clericos, cives cum Antrenſibus monachis, qui eum ſacra ſupellectile in urbem confugerant, in majori ſancti Petri eccleſia concluſos, effractis oſtiis, ipſo die feſto natalis ſancti Johannis-Baptiſtæ, ferali barbarie trucidant, paucis exceptis, quos cum infinita præda in naves impoſitos ſecum abduxerunt. Tum in regreſſu Antrum monaſterium, quod paullo infra Namnetas in inſula cognomini Paſcharius epiſcopus olim in gratiam Hermenlandi abbatis condiderat, vaſtant & incendunt, ac demum in ſilvam, Glonnenſi ſancti Florentii monaſterio cootiguam, ſe recipiunt, ut ex Letaldo (*a*) monacho Miciacenſi diſcimus, qui Gunhaldum epiſcopum Namnerenſem ſuper altare ſancti Ferreoli martyris obtruncatum tradit, ad lx. vam ædis beati Petri apoſtoli, matris eccleſiæ ejuſdem civitatis. Nihilò minùs S. Hermenlandi corpus in Antrenſi monaſterio remanſit uſque ad annum ejus ſæculi ſexageſimum-nonum, quo ex Antro inſula tranſlatum dicitur in quodam chronico Andecavenſi, non expreſſo loci nomine, in quem tranſlatio hæc facta eſt. Veri ſimile eſt id intelligendum de Andecavenſi ſancti Magnobodi eccleſia, in qua quædam ſancti Hermenlandi reliquiæ aſſervantur: quarum majorem partem canonici collegiatæ apud Lochias Turonum oppidum eccleſiæ poſſidere dicuntur. Ab eo tempore Antrum monaſterium e ſuis cineribus ad hoc uſque tempus excitati non potuit.

ANN. CHR. 843.

(*a*) *Sæc. II. Bened. pag. 602.*

Proximum erat Namneris Vertavenſe monaſterium, quod interpoſito Ligeris & Vigennæ alveo, vix tribus ab ea urbe millibus dirimitur. Ad hanc itaque Nortmannorum irruptionem commoti Vertavenſes, quibus tum Raimbaldus abbas præerat, corpus ſancti Martini, abbatis ac conditoris ſui, in lectica compoſitum cum tota mobili ſupellectile efferunt in cellam ſui juris, quæ *Enſion* dicitur, in pago Pictavenſi poſitam, ſe recepturi. Ventum primò eſt ad vicum, qui Noviheria dicitur, ubi beati Veterini corpus quieſcit, ſcilicet in pago Andecavenſi, ex quo tranſlatum eſt anno DCCCLXXIX. ad Trenorchienſe monaſterium a Geilone abbate; qui poſtea Lingonum epiſcopus factus, ejuſdem Sancti corpus cum exuviis S. Leonardi Vendoperenſis abbatis Corbiniacenſibus noſtris conceſſit, teſte Falcone. Duo ſunt in pago Andecavenſi noſtri ordinis prioratus ſub titulo S. Veterini, quorum unus vulgò *S. Veterin* appellatur, eo forſan in loco ſitus, qui olim Noviheria vocabatur: alter in vico Geinenſi, *de Genves*, cujus meminit ſanctus Gregorius Turonenſis epiſcopus, in libro IV. de miraculis S. Martini cap. XIV. Eſt & vicus in confinio pagi Pictavenſis, vernaculè *Vihiers* dictus; quod nomen ad Novihetiæ vocabulum ſatis accedit. Inde ad prædictam cellam pervenlunt, ubi inſtar Vertavi duo tum erant cœnobia: unum in montis vertice ſub titulo ſancti Johannis-Baptiſtæ, in quo corpus ſancti Jovini ejuſdem loci abbatis habebatur: alterum ad orientem, ſancti Petri apoſtoli nomini dicarum. Occupabant eo tempore bunc locum ſæculares canonici, qui monachorum dominium ac reſtitutionem veriti, Vertavenſes excipere adeò recuſarunt, ut etiam eos finibus ſuis quantocius excedere præceperint. His cedendum rati Vertavenſes, Pipinum Aquitaniæ regem, qui tunc in Arvernico pago morabatur, adeundum cenſuere; Branziacum vicum, Landrico optimati in Beneficium conceſſum, atque Enſionenſem cellam repetituri. Utrumque annuit princeps, qui, rogante Landrico ipſo, regium præceptum pro Branziaci reſtitutione Vertavenſibus conceſſit, ſcriptiſque litteris Pictavenſi comiti mandavit, ut Enſionenſe monaſterium eis reddi curaret, pulſis inde canonicis, qui monaſticum habitum induere nolient. Juſſis paruere canonici, receptâque antiquâ poſſeſſione Vertavenſes corpus ſancti Martini patroni ſui in eccleſia ſancti Petri IV. nonas Decembris depoſuere.

LXIX. Vertavenſes Enſionem confugiunt.

Varia in his itineribus patrata miracula narrat Siguinus archidiaconus, qui hæc in litteras retuliſſe perhibetur. Unum eſt de Bodilone Vertavenſium advocato & comite, qui in reditu e Pippini palatio a latronibus ſaucialus, ſancti Martini meritis ſanatus eſt. Alterum de quodam Sicbranno, qui ad converſionem illuc veniens octingentos fratribus ſolidos dedit, ducentos clam ſibi reſervavit. Is religiosè, ut videbatur, ibidem aliquanto tempore converſatus, morbo extremo correptus, biduo ferè exanimis jacuit. Cùm in ſepulcrum jam efferendus eſſet, vivus ſubitò apparuit, ſeque ſanctorum Martini & Jovini patrocinio ad vitam redliſſe dixit, ut de ſubtractis nummis pœnitentiam ageret. His dictis, ſtatim convaluiſſe fertur, diuque vitam admodum religioſam duxiſſe. Idem uxorem ſuam eò adduxerat, & ſanctimonialis habitum induere ſuaſerat: quam moriens ſacramento conſtrinxit, ne ab eodem loco umquam recederet, nec de quinquaginta ſolidis, quos a fratribus ipſius rogatu acceperat, quidquam ſanctis detraheret: quod ſacramentum illa

ANN. CHR. 845.

illa filiæ ſuæ gratiâ violare cogitans, cæcitate multata dicitur. Proceſſu temporis, exuberante rerum copiâ, Vertavenſes monaſticam veſtem ſæculari canonicorum habitu commutarunt: ex quibus cùm duodecim facti pœnituiſſet, attamen quatuor tantùm ex illis reſipuere, qui prioris vitæ ſanctius propoſitum denuo profeſſi ſunt. Supereſt ad hoc tempus Enſionenſe ſancti Jovini monaſterium, cui modò vice verſâ Vertavenſis præpoſitura ſubjecta eſt, quæ, olim abbatia, Enſionenſem ſub ſe cellam habebat.

LXX. Doverenſis monaſterii initia. (*) *Devre.*

Tam diræ, quas tetulimus, Nortmannorum procellæ Rodulfum Bituricenſem archiepiſcopum haud prohibere potuerunt a condendo apud Doverum (*) monaſterio, cujus exordium hoc anno ponitur in brevi chronico Virzionenſi apud Labbeum. Ad novi monaſterii dorationem quædam eccleſiæ ſuæ prædia Rodulfus aſſignavit, Carolo rege approbante. Hujus rei præceptum a nobis in ipſius Rodulfi elogio vulgatum eſt, in quo Aimericus laudatur, novæ hujus congregationis abbas, quam rex ſub ſuam tuitionem accepit. Poſt annos decem Centulfus quidam, vir præpotens, *ſacroſanctæ baſilicæ ſancti Petri Doverenſis monaſterii, quæ eſt conſtructa in honore apoſtolorum principis Petri, & intemeratæ virginis Mariæ, ubi etiam ſanctorum Optati confeſſoris & Felicitatis martyris corpora quieſcunt, ubi etiam Aſinarius abbas præeſſe dignoſcitur*, donat res ſuas, ſitas *in pago Sanctonaco*, in duabus vicariis, Braſdunenſi & Chriſpenſi. Litteræ datæ ſunt menſe Februario anno tertio-decimo Caroli regis. Utramque donationem, Rodulfi ſcilicet atque Centulfi confirmavit Ludovicus rex, cognomento Balbus, rogatu Aſinarii abbatis, qui Aimerico ſucceſſerat. Ad extremum, cùm abbatia Doverenſis quorumdam accolarum infeſtatione pæne ad nihilum redacta eſſet; eam in tutiorem locum, ſcilicet in proximum caſtellum Virzionem, quibuſdam canonicis eccleſiæ Bituricenſis transferre viſum eſt initio ſæculi inſequentis. Tertium hoc eſt monaſterium, quod Rodulfus intra triennium ædificavit. De duobus aliis ſuperiùs diximus, Vetzinenſi ſcilicet ac Bellilocenſi.

Saraciacenſis item pastheonis.

Quartum Aiga ſeu Aigua ejus parens cum ipſo ſtruxit in pago Cadurcino, prope caſtrum Caſiliacum, in villa Saraſiaco, ad eccleſiam ſancti Geneſii, ubi Rodulfus comes Aigæ conjux & Rodulfi genitor, qui hoc anno deceſſiſſe traditur, corpus ſuum ſepeliendum curavit. Hæc diſcimus ex primariis litteris ejus parthenonis, „ cui Immenana, Rodulfi ſoror, abbatiſſa præfecta eſt. Hoc verò pucillatu cœno„ bium condidit Aiga, conſentientibus filiis ſuis, Rodulfo archiepiſcopo, Goda„ fredo comite, Roberto, Landrico & Johanne, *ad ſanctum ſacrificium offeren„ dum* pro anima Rodulfi comitis. *Facta ceſſio iſta in menſe Februario, in anno primo obitus bonæ memoriæ Rodulfi jam dicti, & anno tertio, quo aſſumpſit imperium dominus Lotharius rex propitius.* His litteris ſubſcribunt Frotarius, Aigana ſeu Aiga, Godafredus, Landricus, Robertus, Emilius & Aunarius.

LXXI. Germiniacenſis conventus. (*) *de Dreux.*

Sancito cum fratribus fœdere, Carolus generalem regni ſui epiſcoporum ac procerum conventum in villam Aurelianenſis pagi, Germiniacum vocabulo, indixit, ut, quæ per illas tempeſtates vitia in ſingulis ordinibus ſuccreverant, reſecarentur. Iſtuc acceſſit venerabilis Herricus abbas monaſterii Corbionenſis in pago Dorcaſſino (*), eò tranſlatus ad locum reformandum e cœnobio Miciacenſi; petiitque a patribus ejus ſynodi privilegium pro ſuo monaſterio, & obtinuit, acceptis Synodalibus litteris, quas hoc loco referre juvat.

Anno incarnationis Domini octingenteſimo quadrageſimo-tertio, indictione ſeptimâ, regnante per provincias Galliæ piiſſimo ac mitiſſimo rege Karolo, filio quondam Ludovici auguſti, pace jam & diviſione regni cum fratribus ſuis, Lothario videlicet imperatore & Ludovico regibus, miſerante Domino, celebrandi; factus erat conventus populorum, qui ſub ejus regno erant, per regiam evocationem in territorio Aurelianenſi, in loco, qui Germiniacus dicitur: ubi etiam nos, quis ſuperno largiente clementiâ, etſi indigni, epiſcopi dicimur, convenimus: ut ſcilicet per ſacrorum antiſtitum maximè conſilium, qui de diverſis regni ejus partibus aderant, ea, quæ in quibuſlibet ordinibus eccleſiæ minùs militer conſtare videbantur ob incuriam negligentium, aut propter civilis belli tranſacti violentiam, juvante Chriſto, in melius reformare ſatageret; & illa, quæ bacteuus bene conſtituerant, regali providentiâ honorificentius ampleCteretur, & firmiùs roborari ſtuderet. Dum ergo talibus invigilat præfati regis nobilitas, & ſancti genitoris ſui ſtudia diligit, pietatis quoque illius opera perſeverare deſiderat; juſſimus communi tractatu perquirere, qualiter omnis ordo eccleſiaſticus congruè & decenter adminiſtraretur. Hoc igitur dum perficere optaremus, inter cætera viſum eſt nobis ad ejus ordinis recuperationem atque ſublimationem, qui apoſtolicæ perfectioni meliùs congruit, hoc eſt monachorum, qui relictis omnibus Chriſtum ſequuntur, ſacratiſſimi gregis curam ſpecialiùs inflectere. Congruebat enim, ut quos propter curam gregis dominici ſibi-

Ordinis monaſtici elogium & ſtatus.

ANN. CHR. 843.

ſibimet commiſſam de ſpiritualibus damnis fidelium neceſſe eſt contriſtari, de præfati etiam ordinis correctione atque exaltatione lætificari cuperemus. In pluribus enim locis regni ejus prædicti ordinis fervor tepuerat: violentia quoque temporum in eodem, ut in cunctis ordinibus, plurimùm vires infregerat: quia bona, quæ a quietis cum labore providentur & conſervantur, per inquietudinis aſſiduum impedimentum ſolent minui, vel penitus abolerì. Itaque placuit nobis ei curæ paſtoralis obſequium impendere: ut eos, quos in monaſticæ ſanctitatis vigore bene perdurantes agnoveramus, ampliùs diligamus, atque in cunctis neceſſitatibus eis libenter opem ferre procuremus: ut per illorum exaltationem ſanctitatis eorum exempla magis clareſcerent ac dilatarentur. Unde ſuggeſſimus jam dicto religioſiſſimo principi, ut monaſterio cuidam, ſito in pago Dorcaſſino, in loco, qui Corbion dicitur, ubi corpus beatiſſimi confeſſoris Launomari cum debita veneratione quieſcit humatum, ubi etiam venerabilis abbas Hericus præſidet, privilegium quoddam de rebus neceſſariis concedere dignaretur ſecundùm regalem magnificentiam, atque nobis aſſenſum præberet, ut noſtrâ ſinguli ſubſcriptione roboraremus; non aliquid novum agentes, ſed, quod ab antiquis & ſanctis patribus factum agnoveramus, iterantes. Ipſum autem cœnobium tempore Theodrici regis conſtructum fuerat: ſed per malorum hominum tergiverſationem & monaſticus ordo, qui antiquitus ibi fuerat, jam ex omni parte defecerat, & adificiis ordini memorato congruentibus ita locus ipſe carebat, ut totum monaſterium a fundamentis rurſum conſtrui neceſſe fuiſſet. Iterum ergo ſunditus illud conſtruxerunt venerabiles viri, evocati a domno HLudovico imperatore ex cœnobio ſancti Maximini, quod eſt in pago Aurelianenſi ſuper fluvium Ligeris. Idem verò auguſtus prædictum abbatem cum ſua congregatione fideliſſimum ſibi attendens in variis rerum motibus, prout ejus ordini competebat, ſciens apud ipſos in cœnobio ſancti Launomari venerabiliter vigere monaſtici ordinis normam; prædictum cœnobium dilexerat plurimùm, gaudens ad ſalutem ſuam proficere, quòd eumdem locum cœnobitarum congregatione aptiſſimum fuerat, & poſſeſſionibus neceſſariis ampliaverat, & a cunctis regalibus ſervitiis & publicis vectigalibus immunem fecerat, & licentiam eis quemdam eligendi & habendi ſemper ex ſe ipſis abbatem conceſſerat. Itaque Deo amabilis ſupra dictus princeps Karolus nobis aſſenſum præbuit, ut hujuſmodi privilegium propriâ ſinguli ſubſcriptione roboraremus: quatenus ea, quæ beatæ recordationis genitor ſuus ei conceſſerat, & imperiali ſignaculo roboraverat, quæque ipſe patris ſui veſtigia ſubſequens, in paterni regni diviſione poteſtatem adeptus, prærogaverat, ac regali ſigillo ſignaverat, in perpetuum conſervatu permaneant: adjungens etiam, ut ſpeciuliùs Deò ſuoſque fideles, præſentes pariterque futuros obteſtaremur, at poſſeſſiones, quas juſtè nunc poſſident, aut in futurum ex donatione Chriſti fidelium perceperint, ad ſolum Dei ſervitium teneant, & abbatem jugiter ex ſe ipſis habeant ſecundùm regulam ſancti Benedicti: id eſt, at talis, ſi fieri poteſt, ex iis, qui adſunt inter illos, ab omnibus concorditer eligatur, qui ſit idoneus ad illud officium peragendum. In ipſâ verò electione, ſi diverſa ſenſerint, ejus partis ſententia, quamvis minoris, eligatur, quæ ſanioris conſilio meliorem provideric; & cætera fiant, ut inibi continetur. Igitur nos, licèt indigni, tamen ſacratum atque venerandum pontificatus gerentes officium, ea, quæ imperator piiſſimus HLudovicus, atque filius ejus præcellentiſſimus rex Karolus ſupra memorato ſancti Launomari cœnobio, impulſi amore divino, piè atque rationabiliter contulerunt ad ſuam ſuorumque ſalutem, in venturis generationibus ſtabilia ſemper atque inconcuſſa perſeverare, voluntatem Dei conſiderantes, de nomine & propriâ ſinguli ſubſcriptione roboramus. Si quis ergo, quod abſit, hujus privilegii deſtructor, aut in ejus deſtructionem fraudulentus machinator in poſterum emerſerit, ſalutem propriam negligens, aliorumque ſalutem perſequens; ſecundùm poteſtatem ligandi atque ſolvendi nobis per voluntatem Chriſti traditam, æterùm cum vinculo perpetuæ damnationis extra beatorum requiem alligamus, cum omnibus, qui in hac nequitiâ eis conſentiunt, niſi hoc correxerint: qui, quod ad ſalutem multarum animarum provium eſt, impiè non timet infringere. Placuit etiam domino regi, reſtumque nobis videtur, atque obſecramus coepiſcopos noſtros, qui modò præſentes adeſſe non poſſunt; ſed & religioſos abbates, dum noſtræ conſtitutionis pagmam legerint, unam nobiſcum ineant voluntatem ac ſubſcriptionis ſententiam.

Privilegium Corbionis conceſſum.

His litteris ſubſcribunt octo metropolitani, epiſcopi triginta, & decem abbates: ex quibus Hincmarus Remorum archiepiſcopus, non ante annum ſequentem electus, nomen ſuum poſt ſynodum appoſuit. Idem cenſendum, ne quid de abſentibus dicam, de Hildebrando Sagienſi epiſcopo, cujus deceſſor Saxobodus ſynodali decreto ſubſcripſit. Quippe Corbionenſes non modò abſentibus, quod ſynodi patres optaverant, ſed etiam futuris aliquot epiſcopis has litteras ſubſcri-

ANN. CHR. 849.

ſcribendas obtulerunt, quod multis aliis exemplis fieri ſolitum aliàs docuimus. Abbates his litteris ſubſcripti ſunt *Hago abbas Domini Jeſu-Chriſti ſervus*, Sithienſis ſcilicet ac Quintiniacus, Carolis regis patruus; *Adalardus abbas Turonenſis* ſancti Martini; *Ratbodo humilis abbas*, ſeu Ribbodo abbas Centulenſis; *Ludovicus abbas* Dionyſianus; *Falco abba* Remigianus, & Remenſis eccleſiæ procurator, cui paullo poſt defuncto Notbo ſucceſſit; *Bernardus abbas ſancti Johannis* Reomaenſis, *Ermenfradus abbas* incerti loci; *Theodericus abbas Gemeticenſis*; *Dodo abbas* ſancti Savini apud Pictones; *Unfredus abbas*, *Gregorius abbas*, ambo incogniti; & *Lupus abbas* Ferrarienſis. De Hugone abbate Sithienſi ſcriptum legimus, eum hoc anno, tametſi bene affectum in Sithienſes, corpus ſancti Audomari epiſcopi in ſancti Quintini baſilicam, cujus & abbas erat, conſpirante monacho beatæ Mariæ ædituo, Moro nomine, transferre voluiſſe; ſed jam longiùs cum ſacro theſauro progreſſum, impeditum fuiſſe a Folquino Morinorum epiſcopo, qui ſanctum corpus retulerit, & juxta ſancti Bertini ſepulcrum, non jam in baſilica ſanctæ Mariæ, ſed in baſilica ſancti Petri ſub terram recondiderit.

Abbates hujus ſynodi.

LXXII. Caroli regis diploma pro Corbionenſibus.

Menſem, diemve habiti conventus non exprimunt vulgatæ (*a*) a nobis litteræ: ſed utrumque colligimus ex præcepto (*b*) Caroli regis, qui ſuperius privilegium paullo poſt confirmavit pridie idus Octobris, anno regni ſui quarto, indictione ſeptimâ, a kalendis Septembris inchoatâ. Io hoc præcepto Carolus eadem commemorat, quæ in præmiſſis litteris habentur, nempe quòd bonæ memoriæ genitor ipſius ſereniſſimus auguſtus Ludovicus Heriricum venerabilem abbatem & cœtum monachorum, cui ipſe præerat, tranſtulerit a loco Miciacenſi ad locum, qui dicitur Corbionis, ſitum in pago Dorcaſſino, io diœceſi Carnotenſi, ſuper fluvium Firnmam, ubi olim monaſtica norma foruit, ſed rectorum ſtudiis ordo paritet & ſtatus depetiit: quem locum cùm ingreſſi eſſent Miciacenſes, adjuvante Ludovico auguſto, monaſterium denuo a fundamentis conſtruxerunt in honorem ſancti Martini pontificis, antiquoris patroni; cui loco privilegium, ab epiſcopis conceſſum, ratum habet Karolus, res omnes eidem monaſterio collatas a quibuſvis exactioobus eximens, ac liberam abbatis electionem confirmans. *Actum Carifiaco villâ ſancti Salvatoris* pridie idus Octobris, indictione ſeptimâ, anno quarto regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Apponitur *ſignum Karoli glorioſiſſimi regis*; & poſt illud, *Hoc præceptum fratris mei Karoli ego Ludovicus rex ſubſcripſi*; quod Jonas notarius ad vicem Ludovici recognovit. Ex alio ejuſdem Caroli diplomate diſcimus Ludovicum auguſtum Corbionenſibus Buxiacum, Cenomannici pagi cellulam, contuliſſe, ipſumque Carolum ibidem *cellulam*, *quæ dicitur Iſtars*, *in honore ſancti Michaëlis conſtructam*, *ſitam in pago Degaſino ſuper fluvium Arna* (is fluvius eſt apud Cenomannos) *pro aliis rebus jam ab ipſo conceſſit*, *cum conſenſu Heririci abbatis ejuſque congregationis*, impertiiſſe, VIII. idus Martii, anno regni ejus tertio, indictione quintâ. De Arna fluvio pagi Cenomannici mentio eſt apud Ordericum (*c*) in libro ſeptimo, ubi caſtrum ſanctæ Suſannæ ad Arnam fluvium locatur, io finibus Cenomannorum & Andecavorum.

(*a*) *Sæc. 4. part. 2. p. 149.*
(*b*) *Ibid. p. 252.*
(*c*) *Orderic. p. 648.*

Heriricus abbas Miciacenſis & Corbionenſis.

Hic eſt Heriricus abbas Miciacenſis, qui corpus ſancti Maximini, primi ejus loci abbatis, favente Ludoviço imperatore, a Jona epiſcopo recepit, & a loco, in quo a Sigoberto antiſtite quondam depoſitum fuerat, ad ſuum monaſterium tranſtulit unà cum oſſibus duorum ejus diſcipulorum, Theodemiri ſcilicet atque Maximini junioris. De eo id memoriæ proditum eſt a Letaldo monacho, quòd cùm in Corbionenſi monaſterio morbo extremo decumberet, a fratre quodam ſibi familiari perſicas ſibi perquiri petierit; quod cùm fratri illi permirum videretur & intempeſtivum, quippe dies epiphaniorum erant, ejuſmodi fructibus haud opportuoi; eum poſt cryptam monaſterii ire juſſit abbas, atque afferre ex arbore quod iovenifſet. Ivit ille non ſpe inveniendi, ſed jubentis importunitate victus; at præter ſpem in deſignata arbore tres miræ ſpeciei perſicas, quarum ſimiles arbor illa numquam protulerat, invenit, attulitque ægrotanti: quas cùm bic præguſtaſſet, actis Deo gratiis, lætus animam bonorum omnium auctori reddidit. Id Letaldus veraci ſeniorum relatu ſe accepiſſe teſtatur. Ex quo intelligimus, Heriricum diebus epiphaniorum io monaſterio Corbionenſi deceſſiſſe: cui Frodoious abbas ſucceſſit, ut poſtea videbimus.

LXXIII. Caroli præceptum pro Majori-monaſterio.

Sub finem bujus aooi Carolus iterum Turonos acceſſit: ubi præceptum regiæ tutelæ Majori-monaſterio indulſit, rogatu viri venerabilis Rainaldi abbatis, qui Theodoni ſucceſſerat. Is regi obtulit auctoritates immuoitaris glorioſorum auguſtorum, id eſt glorioſæ memoriæ avi ejus Caroli, beatæque recordationis genitoris ejus Ludovici, quibus prædictum monaſterium ſub pleniſſima tuitione & immunitate ſuſceperant: quod Rainaldus a Carolo confirmari poſtulavit. Inſuper eumdem

ro-

rogavit, ut *quiſquis ex fratribus ejuſdem congregationis de colonis aut ſervis, ſancto Martino olim attributis, aliquem nutrierit aut docuerit, ex quacumque ſit villa aut beneficio, a nemine unde ſubtrahatur: ſed cujus fuerit alumnus, habeat licentiam, ſi dignus fuerit, ad ſacerdotale onus provehere ſine aliqua alicujus inſultatione. Et hoc ob id poſtulávit, quia quàm plurimi ex ipſis fratribus ex villis ſancti Martini erant diverſis, etiamſi in officiis eorum aliquem habuerint ſervientem, cujuſcumque ſit conditionis, tantùm ut de poteſtate ſit ſancti Martini, a nemine invadatur, neque ſubtrahatur.* Rainaldi utramque petitionem Carolus ratam habuit. *Data* IV. *kalendas Januarii, indictione* VI. *anno quarto regni Karoli glorioſiſſimi regis. Actum Turonis in monaſterio ſancti Martini.* Æneas notarius ad vicem HLudovici diploma recognovit. Exciderunt præcepta Caroli & Ludovici auguſtorum in ſuperiori laudata, uti & pleraque documenta Majoris-monaſterii aote id tempus edita: quod in cauſa fuit, ne ſæpiùs, ut par erat, de tam illuſtri monaſterio ageremus. Ludovici diploma fortè conceſſum eſt Theodoni abbati Rainaldi deceſſori. Poſt primos ſacri ejus loci abbates, multi ab Johanne monacho abſque die & conſule, abſque ullis geſtis conglobatim recenſentur, omittunturque non pauci. Ex his eſt Theodo ſeu Theoto abbas, de quo ſuperiùs (*a*) egimus, cæſus in prœlio, quod inter Matſridum & Lantbertum comites ante annos ferè octo commiſſum eſt. Eo abbate Rotigo comes Lambertum, virum religioſæ vitæ, atque Ebbonem ex Majori-monaſterio evocavit ad inſtaurandam in Glannafolienſi aſceterio monaſticam diſciplinam. Theodonem excepit Rainaldus mox laudatus, Viviani comitis frater, ut ſuperiùs vidimus ex litteris ipſius Viviani pro congregatione Herenſi. Rainaldo ſucceſſit, aut certè acceſſit Vivianus frater, idemque monaſterii ſancti Martini abbas, qui oratorium beatæ Mariæ ad portam majoris baſilicæ inſtauravit. Poſt Vivianum, eodem anno legitur charta Raginoldi abbatis, non alius haud dubiè a Rainaldo abbate, ſive is amotus fuerit, ſtatimque reſtitutus a Carolo rege, qui ejuſmodi mutationes pro ſuo arbitrio ſæpè faciebat: ſive ſecundi abbatis locum tenuerit ſub Vivlano, primario fortè abbate. Non liquet quis hanc abbatiam poſt eos tenuerit ad annum ejus ſæculi ſexageſimum-quintum, quo Carolus eam Ludovico filio ſuo cum Andecavenſi comitatu & quibuſdam villis dedit. In libro de tranſlatione corporis ſancti Martini in Burgundiam, auctore ſancto Odone abbate, memoratur inter comites ſacri corporis Herbernus abbas Majoris-monaſterii, qui Ludovico præmittendus, ſi Odo temporis calculos rectè ſubduxit. Quamquam is tantùm ejuſdem loci cuſtos ac proabbas fuiſſe videtur, ut poſtea dicemus (*b*). His adjungendus Bacduius clericus palatinus, abbas Majoris-monaſterii dictus in quodam fragmento (*c*) de inſtauratione cœnobii ſancti Savini martyris apud Pictones, de cujus reliquiis Bacduius inquiſiſſe traditur.

ANN. CHR. 843.

Abbates ejus loci.

(*a*) *lib.* 31. *n.* 20.

(*b*) *lib.* 33. *n.* 23.

(*c*) *Bar.* 3. *Bened. parte* 2. *p.* 439.

Degebat eo tempore Lotharius imperator in Gundulfi-villa (*), palatio regio prope Tullum-Leucorum, cùm ad eum acceſſit Almaricus, Comenſis urbis vocatus epiſcopus, ſimulque abbas monaſterii Bobienſis, Lothario exhibens præceptum immunitatis ac defenſionis regiæ, eidem ſacro loco a recolendæ memoriæ genitore ſuo Ludovico auguſto conceſſum, quod, Lothario confirmari ſupplex petebat. Exauditæ ſupplicantis preces, indultumque pragmaticum, ut Bobienſes eâdem in poſterum immunitate gauderent; ad hæc, ut, ſi quid ingenui vel ſervi monaſterii deliquiſſent, nihil ab eis fiſcus exigat, ſed totum cedat ad ipſius eccleſiæ emolumentum; denique confirmatæ monaſterii poſſeſſiones omnes, cum ſilva Montis-longi, ſuiſque appendicibus. Actum Gundulfi-villa, palatio regio, pridie kalendas Septembris, anno imperii Lotharii in Italia viceſimo-quarto, in Francia quarto: quod pragmaticum integrum apud Ughellum (*d*) & Cointium reperies. Fortè Almaricus epiſcopus venerabili Waiæ abbati ſubrogatus fuerat in regimine monaſterii Bobienſis, & ipſe Gallus, uti & duo ejus ſucceſſores. Perideus ejuſdem deceſſor monaſterium extruxiſſe dicitur, & eccleſiam cognomento Veterem, eamque Chriſto in cælum aſcendenti dicaſſe.

LXXIV. Lotharii præceptum pro Bobio.

(*) *Gondreville.*

(*d*) *Ital. Sac. tom.* 5. *col.* 252.

Florebat per id temporis in novo Brixienſi monaſterio regularis diſciplina, a Ramperto epiſcopo illic inſtituta pet Leutgarium abbatem & Hildemarum (*e*) monachum ſub Maginardo abbate, cùm idem Rampertus reliquias beatorum martyrum Fauſtini & Jovitæ in decentiorem locum tranſtulit. De hac tranſlatione mentio fit in martyrologio Tolonenſi, nunc bibliothecæ Ottonianæ, in hæc verba: VII. *idus Maii tranſlatio beatorum martyrum Fauſtini & Jovitæ in civitate Brixia, facta a domno Ramperto epiſcopo ejuſdem civitatis anno incarnationis Domini noſtri Jeſu-Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-tertio, indictione ſextâ.* In eodem martyrologio ad decimum-ſeptimum kalendas Decembris ſit commemoratio ſancti Antigii confeſſoris, qui primò ſepultus in territorio Ma-

LXXV. SS. Fauſtini & Jovitæ tranſlatio.

(*e*) *Supra n.* 29.

ANN. CHR. 843.

gnimontenſi diœceſis Lingonenſis, poſtea inde tranſlatus in Caiciacum villam, ac reconditus in eccleſia ſanctæ Mariæ & ſancti Martini; demum poſt non multos annos ob metum Nortmannorum ab eodem ſancto ſacerdote delatus dicitur in Italiam, atque in Brixienſi monaſterio ſanctorum Fauſtini & Jovitæ repoſitus, quod ipſe venerabilis abbas Haimo per annos octo, menſes quatuor, dies viginti-tres honorificè rexiſſe memoratur.

LXXVI. Caſinenſis theſaurus expilatus.

Baſſacii abbatis Caſinenſis annus jam ſeptimus volvebatur, cùm Siconolfus Beneventanus princeps, cùm pecunia ipſi, unde promiſſa Sarracenis ſtipendia penderet, non ſuppeteret, Caſinas monaſterium adiit, ac univerſum ferè theſaurum, quo a Carolomanno, Pippino, Carolo Magno ac Ludovico, alliſque regibus ac principibus donatum fuerat; mutui nomine abſtulit, id eſt in calicibus, patenis, coronis, crucibus, aliiſque vaſis ſacris, auri libras centum ac triginta; in argentea ſuppelleſtile trecentas ſexaginta-quinque. Item aliâ vice quingentas, præter alia multa, a Leone Marſicano (*a*) recenſita; nec quidem parcens coronæ aureæ, quam pater ipſius Sico ſancto Benedicto donaverat: quæ omnia ſacrilego illi nequaquam profuerunt, immo res ejus in deteriora lapſæ.

(*a*) *Chron. Caſin. lib. 2. c. 26.*

ANNA-

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI.

LIBER TRICESIMUS-TERTIUS.

Ab anno Chriſti 844. ad annum 849.

INITIO anni quadrageſimi-quarti accidit Gregorii papæ obitus, quem Baronius anno ſuperiore perperam collocavit. Mortuus eſt autem VIII. kalendas Februarias, ut rectè computavit Sigonius, atque ei IV. idus ejuſdem menſis Sergius ſecundus a clero & optimatibus eſt ſuffectus, non exſpectato Lotharii auguſti conſenſu. Præcipitem ejus ordinationem cauſatus aſt imperator, atque ob eam cauſam filium ſuum Ludovicum Romam eum Drogone » Mediomatricum epiſcopo direxit, acturos, ne deinceps decedente apoſtolico » quiſquam illic præter ſui juſſionem, miſſorumque ſuorum præſentiam ordi- » naretur antiſtes, ut legitur in annalibus Bertinianis. Hos ſi legiſſet Baronius, mitiùs fortaſſe egiſſet cum Sigeberto, ſcribente, Ludovicum a Lothario miſſum Romam, ad confirmandam electionem Sergii papæ. Sed de his alibi (a) a nobis actum. Inter varia Gregorii quarti opera cenſetur inſtauratio baſilicæ ſanctæ Mariæ trans Tiberim, quæ more veterum ſancti Calixti dicebatur: cui baſilicæ monaſterium adjunxit, in eoque *monachos-canonicos*, qui ſcilicet ad canonum & regulæ præſcriptum diſtrictè viverent, ibique divinum officium perſolverent, inſtituit: *nam & qui vocantur monachi*, ait Chriſtianus Drutmarus (b) in Matthæum, *quia ſub regula degunt, regulares dicuntur, hoc eſt canonici græco nomine*. Itaque ubi ante nulla erat cultura divinorum officiorum, deinceps eximia viſa ſunt monachorum habitacula; & locus vepribus ſordibuſque priùs conſpurcatus, exinde cellulis ſervorum Dei cohabitantium inſignis evaſit. Eidem Gregorio paſſim tribuitur feſti omnium ſanctorum inſtitutio, quam Gregorio tertio potiùs tribuendam eſſe probat authenticum Uſuardi exemplar, & Menardus noſter in notis ad librum Sacramentorum. Ludovicus, Lotharii filius, a patre dictus rex Langobardorum, a Sergio pontifice regia inſignia accepit: an etiam coronatus imperator, iis eſt inter recentiores. Anaſtaſius negantem ſententiam probat. Drogoni epiſcopo vicariatus per totam Galliam & Germaniam a Sergio pontifice conceſſus, ſed id effectu caruit.

ANN. CHR. 844. I. Gregorii IV. obitus & ſucceſſor Sergius II.

(a) *Muſei. Ital. tom. 1. comment. in Ord. Rom. pag.* XIV.

(b) *Chriſtian. cap.* 43.

Gregorii morte necdum compertâ, Rabanus librum ſuum de Cruce, quem ante

ANN. CHR. 844. tt. annos ferè quadraginta operoso artificioso composuerat, Romam per Ascrichum & Ruodpertum Fuldenses monachos ad Gregorium misit, qui liber Sergio ejus successori oblatus fuit. Id ipse testatur sequentibus versibus, in quibus alt, se eamdem librum Ludovico quoque imperatori obtulisse. Hi versus inscripti sunt *Dilectissimis in Christo fratribus in cœnobio sancti Dionysii martyris constitutis*; quibus etiam hunc ipsum librum dono misit cum his versibus.

Rabanus libros de cruce ad papam mittit.

Martyribus sanctis placuit mihi mittere donum,
Tempore quod prisco versibus edideram,
Nam crucis ad laudem Christi prosâque, metroque
Confeci librum mente, manuque simul.
Quem post augusto Hludovico offerre placebat:
Sedi & apostolicæ mittere post libuit.
Quòd verba & sensum facundia rite probaret
Urbis Romanæ dogma & apostolicum.
Et quia cum sociis sanctis Dionysius olim
Inde est huc missus, ipsum opus ei dederam.
Quod, fratres sancti, accipiatis posco libenter
Pro artifice ac vobis fundite quæso preces.

His in libris Rabanus imitatus est Publilii Optatiani Porphyrii panegyricam; Constantino augusto dicatum, quod Marcus Velserus e manu-scripto codice Pauli Velseri vulgavit. Hujus Publilii meminit Rabanus in prologo de laudibus sanctæ Crucis. Meminit & venerabilis Beda in libro de arte metrica, ubi Porphyrium non rectè paganum fuisse ait. Nemo ante Porphyrium ejus generis carmen adinvenerat, *patientiæ miserrimæ* opus, ut loquitur Velserus: nemo eum imitatus fuerat ante Rabanum in libro de Cruce. Non fuit tantus Porphyrii labor siue fructu, quippe qui ob id meruit revocari ab exsilio: at quid inde Rabano provenerit, non liquet. Cæterùm de hujusmodi script's idem Velserus censet, quòd *nulla crux unquam conferenda sit cum hac cruce*; & quòd præsens & certa pestis sit talia imitari velle.

III. Lotharii diplomata pro S. Gregorio, & Farfa.

Interim Lotharius augustus Aquisgrani residebat, utì nos docent diplomata ejus „ duo: unum pro monasterio, *quod dicitur Confluentis*, in montibus Aistaicis, „ constructo in honore sancti Gregorii & sanctæ Mariæ, cui venerabilis Berchtal„ dus abbas tum præerat, quo locus ille eximitur ab omni teloneo de ejus *parel„ la*, quæ est *in Mediano vico & in Marsallis*. Actum Aquisgrani XIV. kalendas „ Maias, anno imperii Lotharii quarto. Alterum est pro Farfensi monasterio, cui Lotharius liberam eligendi abbatis facultatem, quam post Sichardi abbatis obitum amisisse videbatur, restituit rogatu Petri episcopi Spoletani, cui hæc abbatia commissa fuerat. Id factum videtur superstite adhuc Sichardo, qui obiit XIV. kalendas Septembris, *sanctus* appellatus in chartario monasterii; cui annos quatuordecim, menses sex, diesque decem præfuisse dicitur. Lotharianì diplomatis hæc „ summa est. Petrus, Spoletanæ urbis episcopus, imperatoris præsentiam adiit, „ ut monasterium, sibi *dudum* ab ipso Lothario commissum, cui *Sabini* vocabu„ lum est, in loco Acutiano constructum in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ „ ad pristinum statum revocaret, videlicet ut Hilderico, a fratribus ipsius cœnobii „ electo, eius regimen concederetur. Annuit princeps, eoque mortuo fratribus „ tribuit potestatem eligendi abbatis, *qui secundùm voluntatem Dei ac institutа sanctorum Patrum*, quo nomine sine dubio sancti Benedicti regulam intelligit, *eamdem congregationem prudenter regere atque ordinare valeat*. Data VII. kalendas Ju„ nii, anno imperii domini Lotharii piissimi augusti in Italia vicesimo-tertio, & in „ Francia quarto, indictione septimâ. Actum Aquisgrani palatio regio: Toto Hilderici abbatis præsulatu, qui quartus-decimus a restitutione monasterii abbas fuit, de eo nihil occurrit considerationè dignum, nisi quòd magnam rei familiaris curam habuit, sollicitè providens, ut prædia ruralia eacolerentur a servis monasterii, quorum nonnulli inter alios census persolvebant quotannis aliquot pullos ad nativitatem Domini, ad paschа, & ad festivitatem sanctæ Mariæ in Augusto: ex quibus duæ tantùm priores sollemnitates in synodo Aquisgranensi notantur inter illa festa, in quibus volatilia edere monachis licebat. Non fuit gratuita Petri episcopi abdicatio, qui quasdam monasterii possessiones, concedente Hilderico abbate, in potestate sua ad vitam retinuit, in his cellam sancti Marci, cellam sanctæ Felicitatis, cum rebus Theophani comitis Spoleti sitis. Ex his corrigendus calculus Farfensis chronographi, qui præfecturam Hilderici ad triennium differt.

Dum hæc a Lothario geruntur, Carolus Tolosam urbem obsidebat; quam Bernar-

nardus, marcæ Hiſpaniæ præfectus, ille quondam camerarius Ludovici auguſti, tot malorum cauſa vel occaſio, ad defectionem pertraxerat. Obſidionis tempore Carolus verſabatur in ſuburbano monaſterio ſancti Saturnini, ubi varia præcepta edidit. In primis regiæ defenſionis litteras cum libera eligendi abbatis facultate obtinuit religioſus vir Domnulus abbas ex monaſterio ſancti Petri, quod ipſe in pago Biſulduenſi cum Ramponis marchionis conſenſu propriis manibus exſtruxe- » rat. Actum in monaſterio ſancti Saturnini prope Toloſam v. idus Maii, indi- » ctione VII. anno quarto regnante Karolo glorioſo rege. Conſimile privilegium, Suulfredo abbati olim a Ludovico auguſto indultum, a Carolo confirmatum eſt monaſterio ſancti Laurentii (*), quod ſitum eſt in pago Narbonenſi ſuper fluvium Nigellam, necnon cellis ejuſdem loci, nempe cellæ Caucanæ ſuper litus maris poſitæ, cellæ novæ ſanctæ Mariæ in pago Carcaſſenſi, aliiſque. Actum ibidem XIII. kalendas Junii, iiſdem anno & indictione. Poſt dies viginti, id eſt V. idus Junii, Gella abbas monaſterii ſanctæ Gratæ, poſiti ſuper fluvium Boſegiam, parem confirmationem ab eodem rege ibidem impetravit ſuo monaſterio, ac celluiæ ſancti Fructuoſi eidem ſubjectæ. Idem impetratum a Berario archiepiſcopo Narbonenſi pro monaſterio ſancti Pauli epiſcopi ejus urbis primi, cujus corpus in illo monaſterio quieſcebat. Actum ut ſupra, in cœnobio ſancti Saturnini juxta Toloſam XII. kalendas Julii. Poſt quinque dies idem ibidem privilegium impertitum Receſindo abbati monaſterii ſanctæ Mariæ apud Arulas. *Actum in monaſterio ſancti Saturnini, dum obſideretur Toloſa.* Eadem immunitas Caſtrenſi conceſſa monaſterio ad preces Adalberti abbatis, Adelmi ſucceſſoris, de quo hi verſus in chronico Caſtrenſi,

ANN. CHR. 844. IV. Caroli varia præcepta, Toloſæ data. Domnulus abbas Biſulduenſis.

(*) Vulgo *S. Laurent. de Cabreroſſe* v. *lib. 61. n. 71.* Gella 3. Gratæ.

Dum Carolus validâ premit obſidione Toloſam,
Caſtrenſem firmat regia charta domum.
In ſilvam Vauri ſtipatus milite multo
Hoſtiles Hugo provocat enſe acies.
Victor ovat, tranſitque vadum, populoſque ruinis
Implens, quas dederat, cogitur ipſe pati.

V. B. Mariæ deauratæ monaſterium.

Expugnatâ urbe, Samuel Toloſanus antiſtes Carolo exhibuit præceptum Ludovici auguſti, idque renovari petiit, quo eadem ſedes cum monaſterio ſanctæ Mariæ, poſito *infra muros civitatis*, id eſt intra-murano, ounc Beatæ Mariæ Deauratæ vocato, & cum monaſterio ſancti Saturnini martyris extra muros poſito, ſub regia tutela poſita eſt. Antiquiſſima eſt apud Toloſam hæc ſanctæ Mariæ baſilica, cujus meminit Gregorius (a) epiſcopus Turonenſis: ſed quo tempore monachos habere cœperit, aliàs inquiremus. Hæc omnia diplomata a Colntio integra, pleraque ex Baluziana editione, relata ſunt. In eadem urbe Carolus edidit capitulare, in quo nihil in rem noſtram ſancirum. Bernardus comes, ſeditionis auctor, capitali ſententiâ punitus, duos filios, Willelmum & Bernardum, reliquit ex Dodana uxore, cujus manualem librum in appendice ad acta ſanctorum Sæculi quarti Benedictini olim edidimus, ab ipſa inchoatum *ſecundo anno obitus Ludovici quondam imperatoris, pridie kalendas Decembris*, ut in autographo, ex quo libri editi corrigendi, ut Baluzius monuit, in quibus legitur, *ſecundo anno Ludovici quondam mei fratris*, quod hoc loco viſum eſt obſervare, ne editorum error ſerpat in alios.

(a) *Greg. Tur. lib. 7. c. 10.*

VI. Abbates a Pippino cæſi.

Durante obſidione, Pippinus, filius Pippini Aquitaniæ quondam regis, ſubſidiariis ex Francia copiis ad Carolum properantibus in pago Ecoliſmenſi occurens, ſic eas profligavit, ut, primoribus interfectis, cæteros in fugam converſos ceperit ac ſpoliarit. Cæſi ſunt in eo prœlio Hugo presbyter & abbas Caroli patruus, Richbodo ſeu Ribbodo abbas Centulenſis, & ipſe conſobrinus regum, ſcilicet Caroli Magni ex filia nepos; capti verò Ebroinus Pictavenſis, & Ragenarius Ambianorum epiſcopus, Lupus Ferrarienſis abbas, aliique. Hugoni in regimine Sithicoſi ſucceſſit Adalardus, Richodoni in Centulenſi Ludovicus Caroli regis patruus, & ipſe jam Dionyſianus abbas.

VII. Lupus abbas ſpoliatus Marcwardo ſcribit.

Reverſus domum ab hac infelici clade Lupus abbas III. nonas Julii, litteras conſolatorias accepit a Marcwardo Prumienſi abbate, qui recèns ex Romano irinere reverterat. Teſtis hac de re Lupi epiſtola XCI. *In Aquitanica*, inquit, *con- greſſione manifeſtâ morte liberatus, poſt captivitatis moleſtias ſolutus utroque periculo, ingenti Dei gratiâ, cui maximè peæfidebam, & ſanctorum ejus, beneficio præterea cujuſdam Turpionis ereptus, integrâ valetudine ad monaſterium tertio nonas Julii remeavi: ubi, quod ultro ſtebam, & fratrum meorum. Hattonis & Ratharii relatu, & litterarum veſtrarum lectione certior factus ſum, mirâ cala-*

mitate

ANN. CHR. 844.

mitate vos vehementer commoveri. Jamque mihi videre videor vos ingenti gaudio exſultare, cùm ne, quem dolebatis aut captivum, aut mortuum, accipiatis incolumem in monaſterio reſidere. Iiſdem litteris Lupus amico gratulatur felicem reditum ex urbe Roma, unde reliquias ſanctorum martyrum Chryſanthi & Dariæ, a Sergio pontifice acceptas, in ſuum monaſterium retulerat. Huc ſpectant præmiſſæ epiſtolæ hæc verba. *Ego viciſſim, fratreſque omnes de veſtra tam fructuoſa reverſione maximè lætitiâ gratulamur, & Domino Deo noſtro gratias ingentes referimus, quòd non ſolùm veſtram excellentiam nobis reſtituit, verùm etiam veſtro labore duplex patrocinium ſanctorum providit. Pro veſtra quidem incolumitate & regreſſione cottidie Deo ſupplicabamus: ſanctorum autem perlationem voto continentes, veſtris amabilibus Deo ſtudiis, ut ſuſpicaremur de vobis talia, facilè adducebamur. Nunc Deum in commune laudamus, qui ſupra quam petere audebamus, largitus eſt. Illud unum ad cumulum gaudiorum reſtat, ut præſentiam veſtram nobis exhibeatis.* Prædicto inſortunio haud quaquam remiſſum eſt in Lupi animo ſtudium litterarum: cujus rei argumentum præbet ipſe in eadem epiſtola, quâ Marcwardum rogat, ut *ad ſanctum Bonifacium*, id eſt Fuldam, ſollertem aliquem monachum dirigat, qui ab Hattone abbate *Suetonium Tranquillum de vita cæſarum*, qui in ſuis partibus nuſquam inveniretur, ad exſcribendum depoſcat: nempe ad componendum librum, quem tum Lupus meditabatur de geſtis imperatorum, Carolo Calvo poſtea offerendum: de quo in epiſtola XCIII. ad ipſum Carolum ita ſcribit. *Imperatorum geſta, breviſſimè comprehenſa, veſtræ majeſtati offerenda curavi: ut facilè in eis inſpiciatis, quæ vobis vel imitanda ſint, vel cavenda. Maximè autem Trajanum & Theodoſium ſuggero contemplandos: quia ex eorum actibus multa utiliſſimè poteritis ad imitandum aſſumere. Ita diutiſſimè regnetis, ut ſemper Deus regnet in vobis.* Sub finem prioris illius epiſtolæ ait Lupus, ſe Prumiam mittere filium Gaugonis, nepotem ſuum ac Marcwardi propinquum, & cum eo duos alios puerulos nobiles, *propter Germanicæ linguæ nanciſcendam ſcientiam.* Fortè de his pueris intelligenda eſt epiſtola LXX. ad eumdem Marcwardum, cui grati animi ſenſum teſtatum facit, quòd linguæ ſuæ pueros Lupi feciſſet participes, *cujus uſum*, inquit, *hoc tempore perneceſſarium nemo niſi nimis tardus ignorat.* Conſet epiſtolam quinquageſimam quintam ad eumdem.

Ejus liber de geſtis imperatorum.

VIII. SS. Chryſanthi & Dariæ tranſlatio Prumiam.

In ſuperiori epiſtola XCI. luculentum, ut vidimus, teſtimonium præbet Lupus de tranſlatione reliquiarum ſanctorum martyrum Chryſanthi & Dariæ, ex urbe Roma in Prumienſe monaſterium hoc anno factam, ut libellus hac de re a nobis editus fidem facit. Hujus rei gratiâ Marcwardus Romanum iter aggreſſus eſt ineunte hoc anno, obtentis a Lothario imperatore litteris ad Gregorium papam, eò ſpectantibus, ut alicujus præclariſſimi martyris corpus Marcwardo concederetur. Vix iter ingreſſus erat abbas, cum Gregorium mortuum accepit, ejuſque loco Sergium ſubſtitutum. Aliæ proinde ab imperatore petitæ litteræ & obtentæ ad novum pontificem: qui votis imperialibus incunctanter obſequens, primò per Marinum epiſcopum librum, ſanctorum paſſiones continentem, Marcwardo miſit, ex quo ſanctorum Chryſanthi & Dariæ paſſionem tranſcriberet, quorum reliquias cum aliis eidem tradi juſſit. His acceptis, Marcwardus reditum accelerat, & quinquageſimo die, quàm ab Urbe greſſum extulerat, in cellam ſui juris, id eſt ſancti Goaris, pervenit, ubi biduo commoratus eſt, dum Prumiæ omnia ad feſtivam ſacrorum pignorum exceptionem pararentur. Allatæ Prumiam reliquiæ IV. nonas Julii, ibidemque in no, quo delatæ fuerant, feretro ad dexteram altaris ſervatæ ſunt ad undecimum kalendarum Novembrium, quouſque ſcilicet eiſdem monumentum condigaum *in poſſeſſione ſancti Salvatoris*, nempe *in cella, quæ Novum-monaſterium vocatur*, pararetur. Omnibus demum diſpoſitis, iſtuc ſanctorum corpora VIII. kalendas Novembris, ipſo die feſto eorum, tranſlata ſunt *ab epiſcopo Thegamberto, admodum religioſo*, qui non alius videtur, quàm Thegan chorepiſcopus tunc Trevirenſis. Ipſo die Wandalbertus celebrat

Chryſanthum Dariamque, novo quos munere Chriſti
Roma nunc vectos tumulis Nova-cella venuſtat,
Quæ Rheni celſis ſuccedunt æquora ſilvis.

Non ita ſe munificum præbuit Gregorius IV. in Otgarium archiepiſcopum, cui corpus cujuſpiam ſancti ex urbe Roma poſtulanti reſpondit (*a*) pontifex, ſe quod mitteret non habere, *quoniam cuncta ſanctorum corpora* prædeceſſores ſui in varias eccleſias intulerant; petitque, ut ipſi ſpatium diligentiùs inquiren-

(*a*) *epiſt.* 116. *inter Bonifac.*

rendi præbeat ad complendam ejus petitionem. Ex quo intelligitur, necdum tunc moris fuiſſe, ut *baptizatorum*, quos vocant, ſanctorum corpora a Romanis pontificibus concederentur. ANN. CHR. 844.

Ubi primùm Ludovicus abbas Centulenſis monaſterii præfecturam iniit poſt Ribbodonem, de augenda monachorum portione cogitare cœpit: quibus præter poſſeſſiones jam ante aſſignatas, cellam, quæ Foreſtis vocatur, cum villis ad eam pertinentibus conceſſit, eo pacto, *ut duodecim canonicos in eadem cella monachi ſub ſua cura & ordinatione haberent*; qua de re Ludovicus præceptum a Carolo rege obtinuit, datum Compendio palatio regio, v. kalendas Octobris, anno regni ejus quinto, indictione VII. Idem Ludovicus Dionyſiani monaſterii abbas jam erat, brevi etiam futurus Fontanellæ, ubi congruam quoque monachis portionem aſſignavit. IX. Centulenſium aucta portio ab Ludovico abbate.

Qui Hugoni abbati in abbatiali dignitate monaſterii Sithienſis ſucceſſit Adalardus, filius erat Hunroci comitis, Deo in monaſterio ſancti Petri ſanctique Bertini oblatus a puero; ſed poſtea ſub Frldugiſo abbate canonicus apud ſanctum Audomarum factus; dein ſubſtitutus in locum Hugonis abbatis, quem in Aquitanico congreſſu cæſum fuiſſe ſuperiùs diximus. Hic tertio præfecturæ ſuæ anno corpus ſancti Bertini ob metum Nortmannorum ſecretiori loco recondidit XVII. kalendas Auguſti, quo die ejus tranſlationem celebrari curavit. Varia fuit hujus abbatis fortuna, qui poſt quindecim abhinc annos juſſu Caroli dejectus ſed poſt biennium reſtitutus eſt. Adalardus abbas Sithienſis.

Alius fuit Adalhardus comes, cujus neptem (*a*) Ermentrudem Carolus uxorem duxit; idem haud dubiè, cujus operâ uſus eſt Lupus non ſemel ad recuperandam cellam ſancti Judoci, quam Carolus Oduiſo comiti conceſſerat. Huc ſpectat Lupi epiſtola XCIII. ad mox laudatum Ludovicum præſtantiſſimum abbatem, hoc anno ſcripta, quâ ei ſignificat, Adalhardum ſibi ſeriò promiſiſſe, quòd, opportunitate ſe ultro ingerente, cellam ſancti Judoci Ferrarienſibus reſtituendam curaturus eſſet, & ne quis apud regem ſibi aliquid nocere poſſet, proviſurus. Cùm autem Lupus ab Aquitania, Dei bonitate & clementiâ ſervatus, reverſus eſſet, & a tantis calamitatibus, quas pro regis fidelitate paſſus fuerat, veilet aliquantulum requieſcere; fama vulgata eſt, datum ejus monaſterium Egilberto: cum quo ſe conferri, nedum ei præferri, indignum exiſtimabat. De hoc Egilberto intelligenda ſunt extrema verba ſuperioris epiſtolæ ad Maicwardum, ubi ait Lupus ſe aliquantulà pace frui: *niſi quòd ſæculares quidam*, inquit, *qui vellent noſtrum invadere monaſterium, nobis moliuntur inſidias*. Plura hac de re inferiùs. Ejuſdem Adalhardi favorem rurſus prædicat idem abbas in alia (*c*) epiſtola ad Hugonem abbatem, Adalardi abbatis deceſſorem, quem obnixè rogat, ut Oduifi periculoſam aviditatem prudenter compeſcat, ſibique memoratam cellam reſtituat juxta edictum Ludovici auguſti, filiique ejus Caroli, qui hanc reſtitutionem, Deo inſpirante, & ampliſſimo viro Adalhardo cooperante, fieri præceperat. Ejus rei præceptum habetur in appendice ad Lupum, quo Carolus rogatu Lupi abbatis de hac cella, quam Oduifo comiti quadam neceſſitate tradiderat, *id* ſtatuit, ut, cùm aliud eidem comiti dederit, aut cùm ipſe obierit, mox ad poteſtatem Ferrarienſis monaſterii revertatur. Actum Turonis in monaſterio ſancti Martini VI. kalendas Januarii, id eſt ſub finem anni ſuperioris, anno quarto Karoli regis, indictione ſeptimâ a Septembri inchoatâ. Jam triennium erat, quòd Ferrarienſis hæc cella ſubtracta fuerat, cùm Lupus ad Carolum ſcripſit epiſtolam LXXI. quæ huc integra proferri meretur. X. Lupus orget reſtitutionem cellæ S. Judoci. (*a*) *Annal. Bertin. an.* 842. (*b*) *Lup. epiſt.* 88.

Præcellentiſſime domine mi rex, humiliter ſupplico, ut ſuggeſtionem tui devotiſſimi famuli digneris prudenter cognoſcere, & clementer tractare. Religioſiſſimus imperator HLudovicus, veſtræ nobilitatis auctor, ad petitionem glorioſiſſimæ memoriæ Judith auguſtæ matris veſtræ, cellam ſancti Judoci monaſterio Ferrarienſi contulit, & ſuum donum præcepto firmavit: ut & monachi abſque inopia in monaſterio Deo ſervirent, & in præfata cella hoſpitalitatem, juxta Dei timorem, peregrinis impenderent, atque pro utriuſque ſalute & proſperitate Dominum delectabiliter exorarent. Eorum elecmoſynam primò benignè conceſſiſtis, novo etiam præcepto firmaſtis: ſed poſtea ad perſuaſionem eorum, qui cum Dei offenſione non timent dicere, evacuatâ duplici elecmoſynâ, votum ſæcularium de memorata cella implere coacti eſtis. Quam ob cauſam nunc Dei ſervi, qui pro vobis aſſiduè orant, hoc triennio conſueta veſtimenta non accipiunt, & quæ ferre compelluntur, attrita, & pleraque reſarta ſunt. Legumínibus emittitis faſtentantur, piſcium & caſei conſolationem variſſimè conſequuntur: famuli debita indumenta non accipiunt: quæ omnia nobis ex prædicta cella miniſtrabantur: in qua intermiſſam tranſmarinorum curam, aliorumque pauperum, & neglectam ſui culturam uti-

nam

ANN. CHR. 844.

nam vobis Deus non imputet. Me, præter communem neceſſitatem & ſingularem laborem, graviſſimus pudor onerat: quia id quod ulti abbates ad ſtabiliendam religionis munificentiâ imperiali conſecuti ſunt, ego, quaſi omnium vileſſimus & inutiliſſimus, amiſi: tamen ſpem gereus recuperandi meo ſervitio, quod nullâ in vos culpâ, Deus teſtis eſt, perdidi, maximè cùm veſtram promiſſionem inde tenerem, quam fallere nefas eſt, imploro quod juſtè repoſcimus, ne ulteriùs differatis: ſed continuò vobis, nobiſque dignemini conſulere, ut & Deum habeatis vobis propitium, & nos ultimos famulos veſtros reddatis ad intercedendum pro vobis omni tempore promptiores.

Cella hæc a Nortmannis vaſtata.

Inter ea Nortmanni repentino ſub lucem adventu Quentovicum emporium invadunt, deprædationibus ac nece promiſcui ſexus adeò debacchati, ut nihil in eo præter ædificia pretio redemta reliquerint, ex chronico Fontanellenſi apud Cheſnium, quod annales Bertiniani malè biennio prævertunt. Famdem fortunam ſubiit proxima cella ſancti Judoci, ut colligitur ex Lupi epiſtola XLIII. ad Ludovicum abbarem, quâ eum obſecrat pro ejuſdem cellæ reſtitutione, *in qua, præter ſolum,* „ *nihil pæne aliud jam relictum eſt:* quippe ait ſe eam nullâ ſuâ culpâ perdidiſſe, „ nec Ferrarienſi monaſterio eas eſſe facultates, ut ſine hac cella in eo durare poſ„ ſit religio: namque inde ceram eccleſiæ, fratribus & famulis veſtimenta, piſces, „ caſeum & legumina miniſtrari, quibus omnibus jam careant Ferrarienſes. Tum „ regem admoneri cupit ſui periculi, ut quantocius Deum placare curet, quem „ non timuit acerbâ oppreſſione offendere: *ſiquidem generalis*, inquit, *religioſorum aſſertio eſt, præter vindictam ultimam quæ impendeat, nunquam eum felicitatis optatæ proſperitatem adepturum, donec redintegret eccleſiam, quam diviſit; & gravibus ac maturis bonorum, hoc eſt Deum timentium, conſiliis acquieſcat.* Eadem ſen„ tentia eſt epiſtolæ quinquageſimæ-tertiæ ad ipſum Carolum, quâ Lupus ſupplex „ flagitat, ut Carolus ſe ipſe liberet periculo, ipſumque Lupum aſperrimo labore „ hanc cellam reſtituendo, quam beatæ memoriæ pater ejus, intercedente glorioſâ „ matre ejuſdem, peregrinis & Dei ſervis largitus eſt ob redemtionem animarum ſua„ rum. Hanc quippe iidem ſervi Dei afflicti variis neceſſitatibus, *quatuor annorum* „ *ſpatia*, quia omnes adeſſe non poterant, per ipſum Lupum repoſcebant, dicen„ tes injuſtum eſſe, ut ab ipſo fame torqueantur & frigore, cùm aſſiduè pro ejus „ temporali & perpetua ſalute cogantur orare; nec eum omnino conſecuturum „ felicitatem, quam cupiebat, *donec cum parvulo*, inquit, *noſtro ſancto Petro tu* „ *gratiam amicitiæ redeatis.* Atque ut ne putaret eos jocari, ſeriò confirmare ſenes „ ſuos, experimento ſe proprio comperiſſe, idque ſibi pueris a ſenibus eſſe tradi„ tum, quod quicumque monaſterio ſuo inſigne aliquod intulerit damnum, niſi „ citò reſipuerit, magnum incurrerit incommodum, aut ſanitatis & vitæ pertule„ rit diſpendium. Verùm ad plures annos dilata eſt hæc reſtitutio, propterea quòd Carolus ad eam faciendam verebatur cogere, nec valebat alio beneficio præmiari Odulfum comitem, quem ſibi, ſuiſque rebus in tam lubrico rerum ſtatu neceſſarium repotabat. Inciderat ille aliquando in gravem morbum, de quo Lupus in epiſtola LV. ad Marcwardum: *Is languere dicitur*, inquit, *nec tam periculosè, ut vel admonitus corrigatur, nec tam graviter, ut moriatur: quod propter certiſſimam ejus damnationem doleremus.* Nimius fortaſſe videar in his perſequendis: at tanti viri vel minima dicta, factave prætetire pæne religio eſt.

XI. Lupi legatio in Burgundiam.

Optimè nihilò minùs affectus erat in Lupum rex Carolus, ut probat legatio ſive miſſio in Burgundiam, ei a rege hoc anno commiſſa, de qua Lupus in epiſtola LXXII. ad Pardulum, *cariſſimo ſuo Prudentio* inſcripta, cujus hæc verba ſunt. *Septimo idus Aprilis Heriboldus epiſcopus*, ſcilicet Autiſiodorenſis, *paulo ante regreſſus a rege mandavit mihi ex præcepto ejuſdem regis, ut quoniam ſe ipſe legationis functione abſolviſſet, eamdem nos ſtrenuè ac celeriter exſequeremur, ut in conventu generali memoratus rex de ſingulis locis poſſet certior fieri:* quod intelligendum videtur de ſubſequenti conventu apud Theodonis-villam, aut de Vernenſi. Jam præceſſerat alia ejuſdem Lupi legatio, de qua ſic ille in eadem epiſtola. *Ut autem hinc meam ſententiam vobis aperiam; ſupervacuum judico, loca, quorum ſtatum jam perſpeximus, iterum adire, quando nulla ſit correctio ſubſecuta: & in Aurelianenſi ac Senonico, & veſtro ac noſtro pago, reſtent quædam canonica, in quibus tempus uterim terere poſſimus*, nempe dum creſceret herba ad pabulum equorum, & Pardulus ægrotus convaleſceret: *ut, ſicut tu ulcis locis, ita & in his etiam emendanda per nos rex cognoſcat, &, ne in legatis ejus ipſius juſſio contemnatur, ſi voluerit, ſuaciat. Quanti enim ſimus habiti, immo ipſe qui nos miſerat, nobis impenſus honor patefecit, & monaſteriorum influurata religio*: quæ verba videntur ironicè dicta ad exiguum prioris legationis fructum ſignificandum. Sub hæc tractoriam ad hanc legationem a rege ſe accepturum dicit. Qui Lupo, in duplici hac legatione ſocius fuit Pardulus, tunc vicedominus erat Remenſis eccleſiæ, nondum epiſcopus

Lau-

Laudunenſis, quam dignitatem non ante unum aut alterum annum adeptus videtur. Certè id innuit inſcriptio hujus epiſtolæ *Cariſſimo ſuo Pardulo*, quam Lupus dicturus fuiſſet epiſcopum, ſi jam tum fuiſſet. Quòuſque peccata, præſertim injuſtitiæ ac rapinæ in eccleſias, eo tempore increviſſent, teſtis eſt ipſius Lupi epiſtola (*a*) ad Goenilonem ſeu Wenilonem pontificem Senonenſem, pro quo orat, ut Deus in- „ ſpiret ei conſilium, quo generaliter profit omnibus chriſtianis: *ne peccatum injuſtitiæ*, ait, *quæ nos jam miſeros fecit, in damnationem pertrahat ſempiternam*; tum ſubdit: *In diebus pontificatus veſtri ad tantam libertatem vitia proruperunt, ut vindicatâ impunitate apertis quibuſque, nec Deus, nec rex, nec epiſcopi timeatur.* Lupus in hac legatione decem equos amiſit, ex epiſtola XXXII. ANN. CHR. 844.

(*a*) *Lup. ep.* 126.

Lupi æqualis & amicus fuit Paſchaſius Radbertus, qui Iſaaco abbati Corbeienſi hoc anno ſucceſſiſſe traditur,

XII. Radbertus Corbeiæ abbas, ſcribit de partu Virginis.

Tertius a primo decimus, ſed quartus ab ipſo,
Qui dedit Auſonias leges & fœdus in avois,

inquit Guaido monachus initio carminis de rebus geſtis ſancti Anſcharii epiſcopi Hammaburgenſis. Radbertus quippe a Theotſredo primo abbate tertius-decimus exſtitit, quartus a ſancto Adalhardo, qui regnum Italiæ ſub Pippino minorenni adminiſtravit; nam præter Adalhardum juniorem, qui ſenioris abſentis vices geſſerat, Corbeiam-veterem rexerant Wala, Heddo, & Iſaac, Radberti anteceſſor. Jam proveſtæ ætatis erat Paſchaſius, cùm regimen monaſterii ſuſcepit. Initio ejus præfecturæ exorta eſt controverſia, an Chriſtus communi cæterorum mortalium lege ac viâ, an clauſo Virginis matris utero in lucem prodierit. Quæſtio hæc e Germania in Galliam allata, Corbeienſes ipſos in diverſas diſtraxit ſententias. Gliſcenti errori eorum, qui nullum diſcrimen inter Chriſti, aliorumque hominum nativitatem admittendum volebant, obviam ire cenſuit Paſchaſius, ratus id derogare perpetuæ ſanctæ Dei-paræ virginitati, ſi inviolata & integra in partu non fuiſſet; immo etiam temerarium & erroneum eſſe aſſerere de Chriſto, *quòd ſecundum communem legis naturam ſit natus, qui non ſecundum uſum naturæ in utero de carne Virginis eſt procreatus*. Quapropter librum hac de controverſia edidit ad aſſerendam catholicam ea de re traditionem, eumque *Venerabili matronæ Chriſti, una cum ſacris virginibus Veſonæ*, id eſt Sueſſione, *monaſticè degentibus* nuncupavit *Paſchaſius Radbertus, monachorum omnium*, uti ſe ipſe appellabat, *peripſema*; & quidem *longè diu a puero* earum *alumnus, multo jam ſenio confectus*. Contrarias ejus controverſiæ partes propugnavit inter alios Ratramnus, & ipſe monachus Corbeienſis, edito libello *de nativitate Chriſti* exiſtimans, Chriſtum, ſi communi viâ non proceſſiſſet ex matre, non verè natum genitumve, ſed violenter egreſſum eſſe dicendum. Ratramnum, ejuſque ſequaces refutavit Paſchaſius, eorumque *impudicam*, ut vocat, *temeritatem*, compeſcere tentavit libro ſingulari: at cùm nec ſic a præconcepto errore diſcederent, ſed quà verbis, quà ſcriptis pergerent eum tueri; addidit ſecundum, totumque opus *Venerabili matronæ Chriſti una cum ſacris virginibus* monaſterii beatæ Mariæ Sueſſionis, in quo puer educatus fuerat, dicavit. Hæc *Chriſti matrona* non alia videtur fuiſſe, quàm Theodrada abbatiſſa, Adalhardi & Walæ germana ſoror, quæ in ſæculo conjugata fuerat, mortua ante annum ejus ſæculi quadrageſimum-ſextum. Huic in regimine monaſterii ſucceſſit Imma ejus filia, quam Paſchaſius perpetuò *virginem Chriſti* ac *filiam* appellat in expoſitione pſalmi quadrageſimi-quarti. Quamquam ab ipſo Paſchaſio ſanctimoniales illæ promiſcuè *ſacratiſſimæ virgines Chriſti*, & *matronæ Chriſti*, ſub medium libri primi *de partu virginis* appellantur. Hoc opus, quod Franciſcus Feuardentius ſancto Hildefonſo Toletano antiſtiti perperam tribuerat, genuino auctori Paſchaſio Radberto teſtitui curavimus in Spicilegii tomo duodecimo, ubi integrum editum eſt cum præfatione, quæ, in prioribus editis deſiderata, numen veri auctoris retexit.

Certè hanc controverſiam tempore Paſchaſii ventilatam fuiſſe demonſtrat liber Ratramni monachi Corbeienſis de nativitate Chriſti, quem contra magiſtrum & abbatem ſuum adhuc juvenis diſſerit. Editus eſt in Spicilegii tomo primo hic liber, cujus in præfatione auctor ait, non eſſe quòd ſe a Paſchaſii diguatione ſejunctum vereatur, quò minùs ejus religioni *familiaria ſcripta* procudat: & in fine ejuſdem præfationis, *Obſecro*, inquit, *reverentiam tuam, ut ad ſuggeſtionem parvitatis noſtræ reſpondere non graveris:* quod ſecundi libri ſcribendi occaſionem Paſchaſio præbuit. Videtur nomen ſuum reticuiſſe Ratramnus, ut his verbis ejuſdem præfationis ſatis innuit. *Perinde ceſſet hic vel facies inviſa, vel nomen ignotum vel fami-*

XIII. Ratramnus ejus adverſarius.

ANN. CHR. 844. *familiaritatis comparatio nulla: ubi in copulæ ſocialis devinctionem tanta, tam magna, tamque neceſſaria conveniunt jura ſocietatum*, ſpiritualium ſcilicet, utì paullo ante præmiſerat. Et certè hæc cautio neceſſaria videbatur monacho, qui ſub Paſchaſio in ipſo Corbeïenſi monaſterio vivebat, ipſius etiam Paſchaſii haud dubiè olim diſcipulus. Certè *Ratramnus Corbeiæ monachus* ab Hincmaro vocatur initio libri *de non-trina-deitate*, qui Paſchaſio vivente ſcriptus eſt. Denique librum de Chriſti nativitate compoſuit Ratramnus adhuc juvenis, & vixdum e ſcholis egreſſus, ſi extrema ejus libri verba bene capio: *Luſimus hæc de more ſtudentium: quæ ſi quis contemnet, exercitia nobis noſtra complacebunt.* Immo verò diſplicere auctori ſuo debuerant, quæ contra catholicam traditionem, contra patrum ſententiam, contra ſuum & ipſius abbatem & magiſtrum, ſecus, quàm par erat, aſſerebantur. Cæterùm hanc controverſiam a Germania, fortè a Fuldenſi academia, incœpiſſe, atque illis in partibus ſanam hoc de argumento doctrinam propugnatam fuiſſe idem auctor improbando tradit initio libri ſui, de quo hæc dicta ſufficiant.

XIV. Conventus apud Theodonis villam. (*) *Juſſ.*

Jam tandem pertæſum erat diuturnæ inter fratres diſſenſionis, cùm ex condicto Lotharius, Ludovicus, & Carolus menſe Octobri prope Theodonis-villam conveniunt in loco, qui Judicium (*) dicitur; babitoque per dies aliquot amicabili inter ſe ſe colloquio, fraternitatis jura inviolabili in poſterum lege confirmant, ſtatumque eccleſiarum, ſœdiſſimè pet illas tempeſtates dilacerarum, ac perſonis minùs congruis, id eſt laicis, paſſim contraditum, ſe redintegraturos promittunt. Miſſi etiam ad Pippinum Pippini regis filium, Lantberrum comitem & Nomenolium Britanniæ ducem deſtinati, qui eos ad renovandam cum Carolo rege concordiam adducerent. Habitus eodem in loco generalis epiſcoporum conventus, ex tribus Franciæ regnis conflatus: cui Drogo epiſcopus ex Italia reverſus, non coliari vicariatus jure, ſed trium regum, quibus propinquus erat, conſenſu præſedit. Edita ſunt in illo conventu ſex capitula, quorum in tertio ſynodus a regibus poſtulat, ut monaſteria, quæ laicis concella erant, religioſis deinceps viris ſeu feminis committantur. Verba tam pia, tam ordini monaſtico honorifica, penitus omittere non licet. *Sacrum monaſticum Ordinem, a Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum, ſeu a nominatiſſimis ac ſanctiſſimis Patribus excultum, atque per iſtud imperium a veſtris piæ memoriæ prædeceſſoribus propagatum; & quadam etiam loca ſpecialiter venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac patrum veſtrorum ſeu regum præcedentium conſuetudinem, laicorum curæ & poteſtati in maximo veſtro periculo & illorum perditione, & Dei ac ſanctorum non modicè ad iraſcendum provocatione, vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto devotiſſimè obſecramus, ut tam magnam offenſam & juſtam reprehenſionem, atque periculoſam ſine exemplo, præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris & a felicitate regni veſtri pellatis; & loca venerabilia, & habitum ac ordinem ſacrum eis, qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex clericali & eccleſiaſtico vel monaſtico ordine religioſis, ſeu & in ſuo ſexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in ſchola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & providendum committatis, qui & quæ Dei ſunt Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddant. Qui ſi minùs perfectè & in divina religione, & in rei publicæ utilitate profecerint; aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum ſubſtituantur; & non propter pravorum nequitiam ordo religioſus & loca ſacratiſſima eis, quibus licitum non eſt, committantur: cùm manifeſtiſſimè ſcriptura demonſtret, Oziam morte damnatum, qui arcam Domini, quaſi cadentem, relevare voluit, quam vel contingere inlicitum ei fuit.* Quarto capitulo arguuntur eccleſiaſticarum rerum pervaſores, qui in ſui perniciem ſine reverentia eis abutebantur; petuntque a regibus patres, res ipſas eccleſiis reſtitui, & præ„ cepta regalia earumdem eccleſiarum conſervari ac confirmari, polliciti, viros „ eccleſiaſticos & interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo res publica indige„ ret, ſubſidium, juxta quantitatem rerum eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure, „ quod exinde divinis diſpenſationibus debet impendi, *promtè & ex animo* pa raturos & oblaturos. Quinto capitulo aiunt patres, *per loca monaſtica ejuſdem ordinis proviſores* diſponi oportere, dum abbates, *qui vices Chriſti ſecundum regulam divinitus dictatam in monaſteriis agant*, regiâ auctoritate ordinentur.

XV. Veronenſis ſynodi decreta edit Lupus.

Poſt conventum apud Theodonis-villam, alius a Carolo indictus eſt in Vernum palatium ad Iſaram infra Compendium, ubi regni ejus epiſcopi convene„ runt. Huic præſediſſe traditur Ebroinus Pictavorum epiſcopus, eique inter„ fuiſſe Wenilo Senonum archiepiſcopus, HLudowicus ſancti Dionyſii abbas, & „ Hincmarus poſt Remorum epiſcopus, anno Caroli regis quinto, menſe De„ cembri, indictione ſeptimâ. Ebroinus primas obtinuit, ob hoc nimirum, quia

ſacri palatii archicapellanus erat, atque adeò apex omnium palatinarum dignitatum, ut Baluzius ſcitè obſervavit. Eidem conventui non modò interfuit Lupus Ferrarienſis abbas, ſed etiam ejus canones condidit, numero duodecim. In primis Carolum regem alloquentes patres, gratias Deo referunt, quòd iis depoſitâ diſcordiâ, unde tot mala proceſſerant, cum fratribus in pacem redierit, quam firmam & conſtantem deinceps optant. Canone tertio præſcri» ptum eſt, ut religioſi & idonei viri mittantur ad ſcrutanda monaſteria, in » quibus collapſa eſt diſciplina, & ad ſynodum poſtea referant. *In locis ſanctis*, inquiunt patres, *hoc eſt monaſteriis, alios ſtudio*, ſeu deditâ operâ, *non nullos deſidiâ, multos neceſſitate victus ac veſtimenti a ſua profeſſione deviare comperimus; quod petimus, ut in omnibus parrochiis directi a veſtra manſuetudine religioſi atque idonei viri cum notitia epiſcoporum ſcrutentur & corrigant, ac ſingulorum locorum ſtatum veſtræ celſitudini & noſtræ mediocritati tempore a vobis » conſtituendo renuntient*. Canone quarto, ut monachi vagi ad ſua loca redire com» pellantur; qui autem *poſt evidentem profeſſionem monachicum* habitum abjece» rint, *in ergaſtulis incluſi* tam diu a conſortio hominum abſtineantur, & con» venientibus macerentur operibus, donec ſanitatem correctionis admittant. Præ» tereo canonem quintum de iis, qui ſanctimonialibus illicitè miſcentur; & ſeptimum, de ſanctimonialibus, quæ religionis causâ virilem habitum ſumunt, vel crines tondent. Nono ſtatuitur, ut Remorum eccleſiæ, jam dudum poſt Ebonis exauctorationem paſtore deſtitutæ, quàm primùm præficiatur epiſcopus: ex quo ſubſecuta eſt Hincmari electio, de qua ſequenti anno agendum. Cæterùm horum canonum auctorem ſe dicit Lupus ipſe in epiſtola XLII. ad Hincmarum jam epiſcopum, cui ait ſe direxiſſe *canones eoſdem, ſive ut vocatis, capitula, meo*, inquit, *ſtilo comprehenſa: de quorum æquitate, credo, atas poſterior judicabit, & devotionis meæ non erit immemor cordium rerumque ſcrutator*.

ANN. CHR. 844.

Paullo ante hanc ſynodum Carolus, eis conſulens, qui ſua pro divino amore contemnunt, ut cœleſti contemplationi meliùs vacent; *Hincmaro* (*a*) *presbytero* res quaſdam in proprium confert, ſitas in pago Pinciacenſi, pridie idus Auguſti, indictione ſextâ, dum tex in pagi Arvernici villa Mariſcaris reſideret. In his Manſus-Adalingi Hincmaro conceditur, quem ille poſtea factus Remorum archiepiſcopus infirmis fratribus Dionyſianis largitus eſt.

Hincmaro monacho donatio a rege facta.

(*a*) *Diplom.* p. 528.

Haud ſcio an de hac ſynodo intelligenda ſit ejuſdem Lupi epiſtola octogeſima ad Uſuardum abbatem & archidiaconum, quem ſub interminatione exſilii urget ad exſequendum *conſtitutum ſynodi, decretumque metropolitani Amuli* ſuper quodam presbytero Godelgario, qui diuturnam calamitatem neſcio quam patiebatur; jubetque *breves monaſterii* ab Uſuardo mitti, ut Lupo legati ſeu miſſi dominici vices agenti apud Sedelocum (*) confignentur: qui locus eſt parochiæ Auguſtodunenſis, in quo Uſuardus abbas erat, idemque archidiaconus: at cujus monaſterii abbas, incertum. Fortè tunc vacabat ejus parochiæ ſedes, nempe poſt obitum Althei epiſcopi, da quo diximus anno (*b*) ſuperiori: cujus loco Bernum Caroli regis propinquum, a beatæ memoriæ glorioſo imperatore » HLudovico tenerè educatum, & claris ornatum honoribus, ab Amulo Lugdu» nenſi metropolita ordinari poſtulant Guelino epiſcopus Senonenſis, & Gerardus comes, ſcriptâ ad eum epiſtolâ, quæ octogeſima-prima eſt inter Lupinas. Hic eſt Gerardus comes, auctor monaſteriorum Pultarienſis & Vezilacenſis, de quo in conſequentibus non ſemel dicendum.

XVI. Uſuardo abbati ſcribit Lupus.

(*) *Seglieux.*

(*b*) *ann. 843.*

Eodem tempore idem Amulus ſeu Amolo Lugdunenſis antiſtes, a Theotboldo Lingonenſi per Ingelrannum chorepiſcopum conſultus de incognitis quibuſdam reliquiis, in Divionenſi ſancti Benigni baſilica depoſitis a duobus monachis, qui ſe vel ex urbe Roma, vel ex neſcio quibus Italiæ partibus eas ſuſtuliſſe dicebant, ad quas velut quædam miracula, non ſanitatum & curationum, ſed percuſſionum & eliſionum in quibuſdam mulierculis fieri jactabantur: qualia etiam apud Sedelocum in eccleſia ſanctorum martyrum Audochii, Thyrſi & Felicis fieri, vel potiùs ſimulari ferebantur; reſpondet Amolo ſibi » videri, ut oſſa illa, quæ nullâ ratione, nullâ auctoritate oeſcio cujus ſan» cti eſſe dicuntur, omnino de ſacris adytis & de loco celebri tollantur, & » nequaquam intra eccleſiam, ſed foris in atrio, aut certè ſub pariete, vel » circa ipſam, ſecreto in loco, apto & mundo, ſub paucorum conſcientia ſe» peliantur: ut quoniam & ſancta eſſe dicuntur, aliquid eis reverentiæ defera» tur; & quia eſſe penitus neſciuntur, nequaquam tudibus populis occaſio er» roris & ſuperſtitionis exſiſtant. Addit rem ſimilem in provinciæ Narbonenſis » urbe Uceti a ad ſepulcrum ſancti Firmini epiſcopi contigiſſe rempore Ago» bardi anteceſſoris ſui, cujus conſilio Bartholomeus Narbonenſis epiſcopus, qui

XVII. Amolonis ſententia de incertis reliquiis Divione repoſitis.

ANN. CHR. 844.

A Amolone hæc ferbente adhue fupererat, locum illum frequentari vetuerat. „ Satius proinde eſſe, ut unaquæque plebs in ſuis parœcialibus eccleſiis quie„ ta conſiſtat, ubi ſacrum baptiſma, cæteraque ſacramenta accipit, ubi ver„ bum Dei audit, eòdemque ſuas oblationes perferat. *Hæc eſt enim legitima & eccleſiaſtica religionis forma; hæc antiqua fidelium conſuetudo, per quam & novitatum vanitas amputatur, & vetuſta ac recta evangelicæ atque apoſtolicæ inſtitutionis ſemita cuſtoditur.* In fine ait, ſe mittere exemplar Agobardi epiſtolæ ad Bartholomæum, quæ inter Agobardi opera exſtat: cujus eadem eſt atque Amolonis ſententia.

Per id tempus paſtoris vices agebat in Divionenſi ſancti Benigni monaſterio Ingelrannus chorepiſcopus poſt Herlebertum, qui eum in eodem officio præceſſerat. Varias, cùm donationes, tum commutationes & venditiones, Teutboldi & Ingelranni tempore factas, commemorat Benignianus (*a*) chronographus, quarum pleraſque litteras Petardus refert, in his chartam (*b*) Arnaldi presbyteri de venditione cujuſdam vineæ, factam *dominis fratribus congregationis ſancti Benigni martyris, tam presbyteris & diaconibus, quàm cæteris clericis, anno ſexto regnante Karolo rege:* quod an de monachis, ut aliàs, an de clericis ſæcularibus intelligendum ſit, dubitationem ingerit diploma Caroli regis, eidem loco indultum ad preces Iſaaci Lingonenſis epiſcopi, qui monachos ibidem reſtituiſſe dicitur. Ubi mirari ſubit, reſtitutam paullo ante ſub Alberico epiſcopo diſciplinam eo loci tam citò defeciſſe, ut poſt annos circiter triginta eam reſtitui oportuerit: quod Nortmannorum excurſionibus & vaſtationibus tribuendum.

(*a*) *Spicil. t. 2. p. 410. & ſeq.*

(*b*) *Petard. p. 144.*

XVIII. S. Aoonai abbatis reliquiæ Autiſiodorum tranſlatæ.

Ob eaſdem excurſiones corpus ſancti Romani abbatis ex ſepulturæ loco, qui Fons-logi olim dicebatur, Autiſiodorum delatum, atque in eccleſia ſancti Amatoris depoſitum eſt. Poſt non multum temporis monachos ſancti Germani cupido inceſſit habendi ſacri theſauri, quem ſibi ab Heribaldo epiſcopo dari expetierunt. Ægrè annuit tandem pontifex, ſacrumque corpus cum ſollemni pompa ad ſancti Germani baſilicam deportatum, ibidem remanſit uſque ad tempus Anſegiſi Senonum metropolitæ, qui illud ab Hugone abbate multis precibus impetravit. Cùm ſacræ reliquiæ ad baſilicam ſancti Germani deferendæ eſſent; ſtatribus ad componendum feretrum occupatis, quidam presbyter ruralis eccleſiæ Boni-hortî (*), Aaron nomine, os capitis, quo ſupernè cerebrum tegitur, furto ſublegit, & in ſuam retulit eccleſiam, ex qua itidem Anſegiſus eam ſacri verticis portionem accepit.

(*) Bonneſt.

XIX. Rabani primi varius varia edit opera.

Pace inter fratres reges compoſitâ, Rabanus e regno Lotharii Fuldam reverſus eſt, atque in eccleſiam, quam in vicino monte ſancti Petri, duodecim ferè a monaſterio ſtadiis ad orientem exſtruxerat, privatam acturus vitam, eum concordia Hattonis abbatis & fratrum ſe recepit, ubi Deo ſerviens, luquit Rudolfus, totus cæleſti ſapientiæ vacabat. Hujus vacationis tempore varias edidit lucubrationes, nempe expoſitionem in Jeremiam, Ludovico auguſto adhuc vivente inchoatam; & aliam in Ezechielem ab eo loco, ubi ſanctus Gregorius deſierat; utramque rogatu Lotharii auguſti, qui binas hoc tempore ad eum litteras dedit, unas elauſas de rebus arcanis ejus temporis, quæ litteræ exciderunt; alteras, quibus eum ad has commentationes faciendas hortatur, inediitis prænittas commentario in Ezechielem. In his Lotharius ita de hoc Rabani ſeceſſu loquitur. *Placet, inquam, habitatio tua nobis, ſi creditur ab omni jactantia aliena, Plus enim interiorem hominem ruſtica montium ſolitudo, quàm regalis urbium pulcritudo delectat, ubi nulla livoris invidia tranquillum pectus hilari mentitur intuitu, nec fucati ſermonis adumbrata blanditiis artifici ſcelere mutua fabricatur aſſutia.* In illo ſeceſſu idem auctor opus ſuum de Univerſo Hemmoni epiſcopo Halberſtatenſi, ſuo quondam condiſcipulo, nuncupavit: quod opus etiam Ludovico Germaniæ regi ſubmiſit. Item commentarios in Sapientiam & in Eccleſiaſticum dicavit Otgario Moguntino archiepiſcopo unà cum libro pœnitentiali, in cujus capite xv. pugnæ Fontanetiæ meminit. Jam ergo ab exſilio in ſedem ſuam redierat Otgarius, cujus reditum ab Ludovico auguſto flagitaverant (*c*) Moguntiacenſes *propter nimiam neceſſitatem, quæ quotidie in ipſa parochia graſſabatur, abſente diu, & procul verſante ſuo paſtore.* Eodem ferè tempore *in epiſtolas Pauli hortatu Lupi diaconi* collectaneum fecit Rabanus, teſte Rudolfo, ex diverſis patrum opuſculis, quod triginta libris abſolvit. Is eſt Lupus abbas Ferrarienſis, qui an presbyter fuerit, quamquam id elogii titulus ediri libri de tribus quæſtionibus ei tribuit, necdum mihi ſatis exploratum. Ad idem tempus revocanda eſt epiſtola de chorepiſcopis ad Drogonem epiſcopum Mettenſem, quem Rudolfus priſco more archiepiſcopum vocat: item epi-

(*c*) *Chefnii t. 2. p. 725.*

epiſtola ad Regimboldum chorepiſcopum Moguntinum de quibuſdam quæſtiunculis pœnitentiæ. Suſpicari licet Hemmonem ſeu Haimonem epiſcopum Halberſtatenſem, cui opus de Univerſo dicavit Rabanus (*b*), non alium eſſe a Præclaro epiſcopo, quem idem auctor verſibus ſuis celebravit. In his populus, Præclaro creditus, rudis ac durus fuiſſe dicitur.

ANN. CHR. 844. Haimo epiſcopus an dictus Præclarus.

(*b*) *Rabani carm. 6. & ſeqq.*

Eſt rudis hic populus, eſt durus, quem regis ipſe.

quod non malè convenit his, quæ de populo Halberſtatenſi leguntur in præfatione ad libros de Univerſo. *Neque enim mihi ignotum eſt, qualem infeſtationem habeas, non ſolùm a paganis, qui tibi confines ſunt, ſed etiam a populorum turbis, quæ per inſolentiam & improbitatem morum tuæ paternitati non parvam moleſtiam ingerunt, & ob hoc frequenti orationi atque aſſiduæ lectioni te vacare non permittunt.* De hac conjectura ſtatuat lector quod voler. Certè Browerus ſubodoratus eſt, Præclari nomen non proprium fuiſſe, ſed adſcriptitium.

Cantuarienſes abbates.

Hoc ipſo anno Wernodus, Cantuarienſis ſancti Petri monaſterii abbas quintus-decimus, obiiſſe traditur: cujus ſucceſſor Diernodus a Ceolnuto epiſcopo benedictus eſt. Huic Wimundus quidam, Edvvlfi regis amicus, quamdam terram donavit ad ſuam ſepulturam. Diernodo poſt annos præfecturæ viginti ſuffectus Winherus, Winhero poſt annos duos Beadmundus, cujus ſucceſſores videſis apud Willelmum Thornum.

COmpoſitæ res dum iuter fratres, ac nulla ab externis quies, id eſt a Nortmannis, qui ſemel in Gallias ingreſſi, ſingulos annos prædationibus, rapinis, ædibus & incendiis inſignes fecêre, nec umquam ſæviendi finem habuere, quàm ſedes ipſis in ipſo Galliæ ſinu, in pinguiori provincia conceſſa eſt. Jam aute quatuor annos Rotomagum & vicina quæque loca infeſtaverant: nunc verò anno ejus ſæculi quadrageſimo-quinto cum vigiuti ſupra centum navibus menſe Martio Sequanam ingreſſi, vaſtatis hinc inde omnibus, Lutetiam-Pariſiorum, nullo penitus reſiſtente, ſabbato ante paſcha invadunt. Audito eorum adventu, Carolus, contractis ſubitariis copiis, ad baſilicam ſancti Dionyſii confugit, ſive is locus rum præſidio munitior erat, ſive iſtic tutiorem patrocinio ſanctorum, quàm ullo alio præſidio ſe futurum confidebat. Et quidem ſanctorum corpora ex urbe Lutecia aliò deportata: ſancti Dionyſii ſociorumque reliquiæ monaſterio nequaquam motæ hoc anno, ſed tamen ſecretiori quodam loco reconditæ ſunt. Tunc corpus ſancti Germani Pariſiorum epiſcopi in villam Briegil tractus, Cumbas vocabulo, quæ tum juris erat monaſterii tranſlatum. Herbertus abbas monaſterii ſanctæ Genovefæ, teſtante Gerardo (*a*) a Boſco, & monachi ejuſdem loci corpus hujus ſanctæ virginis ad Athegiam ejus villam detulerunt. Barbari, urbe direptâ, cum Carolo de reditu paciſcuntur. Rex ægrè tandem acquievit, ſeptem millibus librarum Ragenario duci, aliiſque principibus numeratis, qui ad ſancti Dionyſii monaſterium profecti, regem ſalutant, polliciti ſe numquam redituros; idque ſacramento, ſed pro more gentis haud ſincero, confirmant. Ita illi ex urbe prædâ onuſti diſcedunt. Id cæleſti oraculo ſe accepiſſe tradit Audradus-Modicus, qui vigiliam paſchæ hoc anno rectè quinto kalendas Aprilis aſſignat.

ANN. CHR. 845. XX. Nortmanni Pariſios invadunt.

S. Germani tranſlatio.

(*a*) *Hiſt. Pariſ. tom. 1. p. 599.*

Narrat Aimoinus, ſancti Germani tunc monachus, ſe a miſſis Ludovici Bajoariorum regis, id eſt a Kobbone aliiſque, quos ille ad Horicum principem Nortmannorum legationis causâ direxerat, acceptiſſe quædam miracula, in baſilica ſancti Garmani patrata in ejus violatores, ex quibus cùm nonnulli trabes eccleſiæ abiegnas, quas navibus reficiendis idoneas credebant, incidere tentaſſent, repentinâ morte interierint. Idem Ragenario duci accidiſſe dicitur, qui cùm Horico regi captam ab ſe direptamque Pariſiorum urbem, violatam ſancti Germani baſilicam gloriabundus jactitaret, quem unum, tametſi mortuum, præ omnibus viventibus ſibi contrarium ac infeſtum expertus eſſet; illico tremens & exanimis in terram corruerit, terrificâ voce Germanum ingeminans, a quo ſe baculo flagellari dicebat. Tum voto facto, ſe auream ſuæ ſimilitudinis ſtatuam ad ejus baſilicam miſſurum, atque chriſtianum deinceps futurum, ſi revaleſceret; nequaquam tamen id obtinere potuiſſe, quia non erat ex ovibus Chriſti; immo poſt triduum infelicem animam ad mortem æternam exhalaſſe. Addit Aimoinus, Cellæ ſancti Germani, quæ prope Caroli-vennam ſita eſt, binas eccleſias ab igne, quem Nortmanni ſubjecerant, intactas fuiſſe. Poſt diſceſſum barbarorum corpus ſancti Germani ex villa Cumbis in ſuam baſilicam revectum, occurrente eum frequenti clero ac po-

ANN. CHR. 845. (*) *de Brevo.*

populo ad fluvium Biberis (*) Ebroino præſule, ejuſdem loci abbate, ac primò depoſitum ſuper altare ſancti Stephani in principe eccleſia uſque ad feſtum ejus tranſlationis dieni, VIII. kalendas auguſtas celebrari ſolitæ: quo die in ſuo tumulo ad altare matutinale reſtituendum fuit. De anno, quo hæc Nortmannica in Pariſios impreſſio accidit, non convenit inter illius temporis auctores. Aimoinus, qui ſuam hac de re ſcriptionem Ebroini abbatis juſſu compoſuit, id factum ait anno ſequenti; annales Bertiniani & chronicon Fontanellenſe (*a*) apud Cheſnium præſentem annus præferunt. Id de ſequenti juxta veterem calculum Gallicanum, cujus annus novus tantùm a paſchate inciplebat, explicari poſſit, niſi hoc chronicon iodictionem octavam, quæ anno quadrageſimo-quinto convenit, & ſabbatum paſchæ quinto kalendas Aprilis (ſic enim legendum, non XV. kalendas) appoſuiſſet. Cum hoc chronico annales Fuldenſes conſentiunt, & chronicon de geſtis Nortmannorum apud eumdem (*b*) Cheſnium. Eodem anno monaſterium *Setdru* ſeu *Setbru* direptum, incenſumque a Nortmannis fuiſſe tradunt annales Bertiniani; at prædones, oneratis inde navibus redeuntes, ita divino judicio caligine & amentiâ perculſos, ut vix perpauci evaſerint, qui cæleſtem vindictam ſocils nuntiarent.

(*a*) *Cheſn. t. 2. p. 388.*

(*b*) *Ibid. p. 524.*

XXI. Caroli votum de reſtitutione bonorum eccleſiæ.

Lupus abbas Ferratienſis in epiſtola XXXII. ad Ludovicum abbatem auctor eſt, Carolum in illis anguſtiis votum quoddam feciſſe, haud dubiè de reſtituendis bonis eccleſiaſticis in beneficium datis, maximè de cella ſancti Judoci, cujus reſtitutionem Lupus his verbis flagitat. *Proinde veſtram ſupplex imploro pietatem, ut regi meæ & fratrum neceſſitates, immo jam veras miſerias aperiatis: ſuggerentes, ut quod ſuo maximo periculo in beatum Petrum & nos fecit, voti memor, quo ſe hoc anno obligavit, tandem aliquando immutare dignetur: ut & principem apoſtolarum in ſuis rebus dubiis adiutarem, & nos omnes ex corde poſſit habere intereſſores.* Hoc votum apud ſanctum Dionyſium a Carolo factum fuiſſe probat ejuſdem auctoris epiſtola XLII. ad Hincmarum epiſcopum, ubi barbarorum meminit, ac concilii Vernenſis, in quo bonorum eccleſiaſticorum reſtitutio imperata. *Quid*, inquit, *ei*, id eſt Carolo, *ſecularis illius excellentia contulit? Numquid illi poſtea gentem aliquam barbaram ſubjugavit, aut hoc ſibi diſſidens regnum compoſuit? At ſi votum, quo, vobis, credo, ſuggerentibus, in eccleſia beati Dionyſii ſe obligavit, ac integre, abſque reſpectu ullius perſonæ, Deo perſolviſſet, immo primò conſilio, quæ in Verno quæſita & inventa ſunt, adquieviſſet; jam eum in pace regnare feciſſet ille, de quo ſacræ continent litteræ: Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.* In utraque epiſtola Lupus ſollicite petit cellæ Judocenſis reſtitutionem, ob cujus ſubtractionem, ſimul ob ſervitium regi impenſum, quod priùs ab anteceſſoribus ſuis non exigebatur; denique ob inauditam ejus anni inopiam, omnia jam apud ſe exhauſta dicit, ita ut emtitio frumento fratres jam menſe integro ſuſtententur, nec ſuffecerint, quæ ad communes uſus parata fuerant: ſed, urgente inevitabili neceſſitate, pauciſſima vaſa & cætera ornamenta eccleſiæ ſuæ, dolentibus omnibus, diſtrahantur: ſic illa in epiſtola ad Ludovicum; & in epiſtola ad Hincmarum addit, ſe tædio tantarum neceſſitatum affligi, vacationem officii, ad quod a fratribus electus eſt, ſubinde cogitare. *Verùm ab ea*, inquit, *& ſæculorum pernicioſa voracitate, & impatientia cremur, ſi in tanta perturbatione eoſdem fratres relinquam, deducor.*

Ferrarienſium inopia.

Lupus abbatiæ dimiſſionem cogitat.

XXII. Britannica expeditio infauſta.

Initio prioris illius epiſtolæ Ludovico abbati ſignificat, quanto dolora affectus ſit, cùm in hac rei publicæ calamitate feliciter fallax fama diſperſerit, eum quoque inter alios cecidiſſe: at, veritate compertâ, inexplicabili gaudio exſultaſſe, quòd is viveret, cum quo, ſi poſſet, ſuos libenter annos divideret. Deo ſe immenſas agere gratias, quòd ille ſervatus ſit. Præter ea domini regis adverſi tali condolentem, & ereptioni ſupra modum congaudentem, quidquid muneris conſequi potuit, per ipſum Ludovicum offerendum direxiſſe: quod regi gratum fieri poſtulat. Hanc autem regis adverſitatem, & hunc de Ludovici morta ſparſum rumorem, ad victoriam a Brittonibus partam adverſus Carolum, revocandam eſſe rectè monet Baluzius ex annalibus Fuldenſibus, in quibus ad hunc annum ita legitur: *Karlus cum Brittonibus conflixit: & cum grandi damno exercitus ſui, ipſe cum paucis vix evaſit.* Idem tradunt hoc ipſo anno Bertiniani annales, in quibus item Carolus ad agrum Floriacum, in quo ſancti Benedicti monaſterium conſiſtit, veniſſe, fortè in reditu ab hac infelici expeditione; ibique Pippinum, Pippini regis filium, excepiſſe traditur, receptiſque ab eo fidelitatis ſacramentis, totius Aquitaniæ dominatum eidem permiſiſſe, præter Pictavos, Santona & Ecoliſmenſes. Iſtuc ad regem accelſit *Dida venerabilis abbas monaſterii ſancti Florentii, quod eſt conſtructum ſuper alveum Ligeris in pago Medalgica*, Glonna cognominatum; ab eoque villam Potiacum, ſitam in pago Andecavenſi ob-

Carolas Floriaci.

» obtinuit. Actum in monaſterio ſancti Benedicti quinto idus Junii, anno regni ejus quinto. Cæterùm congratulatoriam regi de ſua ſalute epiſtolam trigeſimamtertiam ſubmiſit Lupus, eidem offerendam per Ludovicum abbatem, per quem a comitatu ſe excuſari flagitat; *quoniam*, inquit, *niſi ſpoliem altiquod altare, aut fratres importabili afflictam inedid, non habeo unde octo dies in ejus poſſim verſari ſervitio, donec novæ fruges optatam reforant facultatem*: quod otium ob hoc » maximè petit; ut diſcipulos ſuos erudiat, capiens alios quod didicerat, diſce» batque in dies, edocere. ANN. CHR. 841. Lupus a comitatu ſe excuſari cupit.

Incunte hoc ipſo anno Vivianus comes regimen habuit abbatiæ ſancti Martini apud Turonos, & Majoris-monaſterii, quod ante annos tres Rainaldus ejus frater adminiſtrabat. Illud diſcimus ex quodam inſtrumento, quo Vivianus teſtatur, ſe *quoddam oratorium, infra* ſeu intra *idem monaſterium ſitum, atque a beato Martino fundatum in honore beatæ Mariæ ſemper virginis, relevaſſe, atque ex rebus ejuſdem abbatiæ honoraſſe*; & quidem ad preces Ebreni presbyteri, cuſtodis memorati loci ſeu monaſterii, *una cum decreto & voluntate utrarumque congregationum, ſcilicet baſilicæ ſancti Martini & Majoris-monaſterii*: quod oratorium ait poſitum fuiſſe *prope portam monaſterii*, vocatque *cryptam, ubi prædicta Dei Genitrix in Domini honore colitur, & diſcipuli beati Martini in ſomno pacis quieſcunt*. Hæc eſt baſilica ſeu capella ſeptem Dormientium, quæ ad portam majoris baſilicæ hactenus integra cernitur, qualis a Viviano refecta eſt cum jacentibus ſtatuis ſeptem fratrum dormientium. Huic chartæ ſubſcribunt poſt Vivianum Adalgaudus præpoſitus, Amalricus decanus & presbyter, Aregarius cuſtos & presbyter, aliique, tum presbyteri, tum inferiorum ordinum clerici, ut in appendice hujuſce voluminis obſervari poteſt; quos omnes baſilicæ ſancti Martini canonicos fuiſſe veri ſimile eſt. Hinc intelligitur, magnam tum fuiſſe utriuſque loci confœderationem; quod etiam ex libro ſancti Odonis de tranſlatione ſancti Martini manifeſtum eſt. Hæc charta *data* eſt *kalendis Januarii, anno ſexto regnante Karolo rege*. Porro Ebrenus ille cuſtos Majoris-monaſterii non alius mihi videtur ab Herberno, quem ſanctus Odo abbatem ejuſdem loci appellat, atque ſacri corporis beati Martini comitem fuiſſe, dum in Burgundiam deportaretur, atque inde referretur. Sub finem ejuſdem menſis *Raginoldus venerabilis abba tumobis ſancti Martini Majoris-monaſterii*, divino fervens amore pariter & honore, quaſdam villulas, uſibus fratrum abſtractas eiſdem reſtituit, confirmante Karolo rege. *Data* III. *kalendas Februarii, anno* VI. *indictione* VIII. *regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum Noviomo villâ*. Jonas diaconus ad vicem Ludovici recognovit. Mirum eſt, ſi tam brevi tempore, id eſt intra viginti-ſeptem dies, abbatia a Viviano, qui longiùs vitam produxit, ad Raginoldum tranſlata eſt; tametſi ejuſmodi viciſſitudines Carolo haud inſolitæ erant. Illud amplius mirandum, ſi Raginoldus non alius fuerit, ut certè meo judicio non fuit, a Rainaldo Viviani fratre, qui hanc abbatiam ante annos tres jam obtinebat. Quid ſi dixerimus, in illa mutua utriuſque loci ſocietate Vivianum quidem abbatem fuiſſe baſilicæ Martinianæ, ac ſub eo Rainaldum abbatem Majoris-monaſterii, quæ inſtar cellæ, tum fuerit baſilicæ Martinianæ? Certè in libello de tranſlatione ſancti Gorgonii, quæ anno ſequenti facta eſt, *Rainaldus cellæ Majoris-monaſterii venerabilis abbas* tum fuiſſe memoratur. Ex quo evincitur, quod mox dicebam, Raginoldum (quod nomen ipſum ſatis indicabat) a Rainaldo abbate diſtinguendum non eſſe. Hæc dixerim, ne quis virorum, quod nominum videtur, diſcrimen hoc loco eſſe putet.

XXIII. Vivianus abbas Majoris-monaſterii.

Ebrenus cuſtos ejuſdem loci.

Raginoldus abbas.

Poſt decennium, quàm Ebo Remorum antiſtes exauctoratus fuerat, in ejus tandem locum Hincmarus monachus ſancti Dionyſii ſuffectus eſt in concilio Bellovacenſi, quod hoc anno, menſe Maio celebratum eſt. Huic interfuit Carolus, qui inter cætera, eccleſiæ regnoque perquam (*a*) neceſſaria, de Remenſis eccleſiæ deſolatione, quæ poſt Ebonis depoſitionem non alium paſtorem, quàm Fulconem presbyterum, & Nothonem ejus ſucceſſorem habuerat, cum epiſcopis egiſſe traditur. Omnibus itaque in commune viſum eſt, *cogente neceſſitate, atque ſuadente auctoritate*, ut tandem poſt decennium depoſitionis Ebonis in illa eccleſia ordinaretur epiſcopus. Igitur a *clero & plebe ipſius metropolis*, necnon ab » epiſcopis ejuſdem provinciæ, archiepiſcopo Senonenſis eccleſiæ Wenilone & » Erchanrado Pariſiorum epiſcopo annuentibus, eum conſenſu abbatis ſui Lu» dovici & fratrum monaſterii beati Dionyſii, in quo degebat, favente quo» que Carolo rege, Hincmarus electus eſt, decretoque eligentium manibus ro» borato ordinatus menſe Maio, ſed quo die, non ſatis conſtat. Marlotus (*b*) id factam die dominicâ, Mali decimâ-ſeptimâ: at in brevi chronico Remenſi apud Labbeum (*c*) ejus ordinatio v. *nonas Maii* facta legitur; quæ dies dominica eo anno erat. Hincmarus in libro II. poſterioris operis contra Gotheſcal-

XXIV. Hincmarus fit archiepiſcopus Remenſis.

(*a*) *Frod. lib. 3. c. 5.*

(*b*) *Marlot. to. 2. p. 387.*

(*c*) *Labbe to. 2. bibl. p. 359.*

ANN. CHR. 845.

ſcalcum cap. XXXVI. ſuæ quidem ordinationis mentionem facit, eaque a Rothaldo Sueſſionum epiſcopo facta dicitur in appendice concilii Sueſſionenſis cap. III. ſed neutro loco dies exprimitur, neque apud Frodoardum. Marloti ſententiæ favet ipſius Hincmari epitaphium, in quo obiiſſe dicitur *anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXXII. *epiſcopatus ſui* XXXVII. *menſe* VI. *& die quarto*; & quidem XII. *kal. Januarii*, ut in quibuſdam necrologiis habetur. Verùm uterque calculus ſic fortè conciliari poteſt, ut ordinatus ſit Hincmarus V. nonas Maii, ſecundum chronicon Remenſe; epiſcopatus verò poſſeſſionem inierit Maii die XVII. quod epitaphio conveoit.

Quid ab eo viro expectandum eſſet, Lupus in epiſtola XLII. non multò poſt ejus ordinationem ad eum ſcripta, teſtatur his verbis. *Non ſum neſcius, cùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare, apud principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe: at, quod in ſe non habent, in vobis poſſideant, & remunerandæ veſtræ induſtriæ materiam præbeant. Proinde familiaritatis fiduciâ moneo, ut dum tempus habetis, uſuram taleati multiplicare curetis: ut, inſtar ſolis, benevolentiæ veſtræ ſplendor cunctos irradiet, nec quemquam excipiat, niſi qui ſuperbâ cæcitate lucem juſtitiæ aſpernatur. Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris: altitudinem officii commendat religio profeſſionis. Hæc veſtræ celſitudini, non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi: ut quoniam in vobis & nobilitas, & ſapientia convenerunt, quantum hæc ſocietas valeat, etiam noluntibus emineat, qui ipſa quoque lumina eccleſiæ obſcurare contendunt.* Hincmarus archiepiſcopus idem etiam abbas fuit Remigiani apud Remos cœnobii, & ſub eo Rotfridus præpoſitus, ad quem is ſcribit pio correptione (*a*) Odelcalci ſeu Gothelcalci monachi contumacis & inobedientis; & quem in Provinciam miſit (*b*) ad res ſancti Remigii repetendas. Alius fuit Rotfridus minor, fortè is, cujus forma profeſſionis ſub Hincmaro abbate & archiepiſcopo legitur apud Marlotum (*c*). Eidem necdum epiſcopo Carolus *cellam* (*d*) ſeu monaſterium Flaviacam ad vitam dederat: quod ab invaſore abſtractum idem Hincmarus jam epiſcopus ſibi reſtitui poſtulavit. Haud ſcio an etiam tetinuit monaſterium ſanctæ Dei genitricis Mariæ (*e*) & ſancti Germani apud Compendium: cujus regimen, ùm regiis adhibitus obſequiis eſſet, *regali & epiſcopali, atque abbatis ſui Ludovici diaconi juſſione* ſuſceperat.

Remigiani monachi illuſtres.

(*a*) *Frod. lib. 3. c. 18.*
(*b*) *id. ibid. c. 26.*
(*c*) *Marlot. to 2. p. 324. & ſeq.*
(*d*) *Frod. lib. 3. c. 18.*
(*e*) *id. ibid. c. 20.*

Eodem tempore in monaſterio ſancti Remigii vixere Gibuinus, ex comite monachus; & Adaloldus, qui quoſdam codices S. Remigio dederunt, aut ipſi deſcripſerunt. In codice, qui excerpta ex moralibus Gregorii Magni, aliaque complectitur, hi verſus de Gibuino leguntur ad calcem.

Hæc veterum præcepta legens monimenta priorum,
Gibboino requiem hujus peto poſce datorem,
Qui ſua cuncta Deo ſecum dedit, atque beato
Remigio, ut Chriſtum ſequeretur pauper egenum.
Comitia ſperneus cum conjuge frater honores,
Poſſidet æterna cum ſanctis gaudia vitæ.

Idem unum volumen expoſitionis ſancti Auguſtini in Pſalmos dedit, cujus initio ſcriptum legitur uncialibus litteris: Hunc *librum Gibuinus, converſus a ſæculo, dedit Deo, ſanctoque Remigio*. Haud ſcio an is ſit Geboinus comes palatii, laudatus ab Eginhardo (*f*) non ſemel. Quoſdam etiam codices cum Leutberto ſcripſit Adaloldus ſeu Adeloldus monachus, qui crucem ad eccleſiam ſancti Timothei erigi curavit, eo in loco, ubi corpus ſancti Remigii immotum ſteterat, dum ad ſepulturam deferretur; eidemque cruci inſcripſit quoſdam rythmicos verſus, quorum hi ultimi ſunt.

(*f*) *Eginh. ep. 9. & 22.*

Remigi ſancte confeſſor pretioſe Domini,
Adeloldi quæſo tui miſerere famuli,
Qui propter hoc crucem iſtam procuravit erigi.

XXV. Meldenſis concilii decreta pro monachis.

Sed de his ſatis: ad alia pergamus.

Non multis poſt ſynodum Beliovacenſem diebus habitum eſt concilium Meldenſe, ſcilicet XV. kalendas Julias, in cujus canone XXXIV. ſancitum, ut nemo in actionibus vel judiciis eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed canonum auctoritate ducator: utque in exponendis vel prædicandis ſcripturis, ſanctorum catholicorum patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis, ut beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillat. *Sed & qui in ſuis monaſteriis religio-*

religiosè residere debent, & vocum novitates, ut imminentes, studio proferre fatagunt, acerrimè ut præsumtores arguantur & comprimantur. Fortè id Ratramnum spectat, qui secus, quàm par erat, de Christi nativitate adversùs Paschasium scripserat; & jam tum de eucharistia vocum novitates affectabat. Certè hoc tempore Paschasius librum, ab se hoc de argumento scriptum ante aliquot annos, Carolo regi auctum misit, ut mox videbimus. Canon quadragesimus est de restituendis hospitalibus Scottorum, quæ sancti homines gentis illius ad excipiendos peregrinos populares suos in hoc regno construxerant. Canone sequenti providendum dicitur regiæ majestati, ut monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, antecessores illius sub suam defensionem susceperant, ut liberè in bis obsequeretur religio; tunc verò in allodium data, omni religione destituta erant; in libertatem denuo restituantur: *ut vota fidelium inconvulsa permaneant: ne voces eorum, contra se ante Deum clamantes, adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles fiant.* Canone quinquagesimo, ut monachi, quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eo immorentur: sed in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiosè resideant. Nec facilè ab episcopo vel abbate, veredariorum more, quòvis mittantur: quia per quosdam illorum, contra canonicam auctoritatem, ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientiæ diutiùs villicationibus inserviant: sed regulariter vice suâ obedientiam peragentes, secum, ut de sancto Benedicto legitur, in monasterio habitent, atque se ipsos recolligant. Quinquagesimo nono, ut monachus de monasterio non ejiciatur sine consultu episcopi, aut vicarii ejus: cujus dispositione & auctoritate de cætero vita & conversatio ejecti, *ne perditus perpetuò fiat, si aliquo modo salvari potest*, ordinetur. Alia decreta prætereo contra raptores rerum ecclesiasticarum ac sanctimonialium. Huic synodo tres metropolitani cum suffraganeis suis interfuerunt, Wenilo Senonensis, Hincmarus Remensis, & Rodulfus Bituricensis. ANN. CHR. 845.

Sub idem tempus Paschasius Radbertus librum suum de corpore & sanguine Domini, ab se recognitum auctumque, Carolo regi dono misit, *ad superventura dei dominici festa*, paschatis an nativitatis, quando regi de more munera offerebantur. Exstat hic liber in bibliotheca Aniciensi: cui præmissa est cum versibus epistola, *quam scripsit ad Carolum regem Paschasius Radbertus, quando ad eum misit suum librum de corpore & sanguine Domini.* Hæc integra edita est a nobis in fine Paschasii elogii sub hac inscriptione: *Domino præcellentissimo regi humilis & exiguus Paschasius Radbertus vester, etsi indignus, abbas ac levita, monachorum omnium peripsema.* Principio ait plurimos hinc inde, ut condignum est, ad superventura dei dominici festa regi mittentes auri argentique, & vasorum diversi generis, variæque supellectilis munera, vestium ornamenta, atque phaleras equorum, cæterorumque animalium, qualia scilicet offerre solebant ea monasteria, quæ regi munera debebant: se verò, quando rex ira se velle significaverat, non ignavi ponderis metalli munus suæ majestati offerre, sed libellum, corpore licèt exiguum, magnum tamen ob dignitatem argumenti, *de sacramentis sacræ communionis, quem dudum Placido* suo scilicet *Warino abbati* Corbeiæ-novæ, dicaverat ad usum ejus loci puerorum, *qui necdum unda liberalium attigerat litterarum:* quem librum a rege diligentiùs perlegi optat, ut ejus examine comprobatus codex, *etsi jam dudum ad plurimos pervenit*, deinceps securiùs habeti possit, aliàs non de suo editus, sed ex catholicorum patrum doctrina contextus. In codice Anicienſi ea referuntur exempla ex actis sancti Basilii & sancti Gregorii, ut apud Sirmundum; quæ in Colonienſi editione prætermissa, in quibusdam etiam vetustis exemplaribus desunt, adjecta scilicet ab auctore in secunda editione libri sui, cum testimonio Hieronymi ex epistola ad Lucianum, quod in omnibus editis deesse puto. XXVI. Paschasius Carolo librum suum de eucharistia offert.

Non multò post hoc tempus Christianus, partio nomine Drutmarus, expositionem in Matthæum scribebat, *Venerabilibus in Christo patribus, in cœnobiis sancti Petri cognominibus Stabulariis*, id est Stabulensi ac Malmundariensi, *sedulâ devotione Deo militantibus & ad feliciora tendentibus*, nuncupatam, quorum religionem in suo prologo mirificè prædicat, ut superiùs (*a*) vidimus. His præsentis ævi pacem ac prosperitatem, futuræque beatitudinis societatem optat *vester*, inquit, *fidelis famulus Christianus indignus sacerdos*. Is sacris litteris Stabulenses erudiebat, non ejus loci monachus, sed ex alio monasterio istuc adscitus. A Trithemio, *Christianus qui Drutmarus*, vocatur *monachus ac presbyter Corbeiensis*, & quidem *natione Aquitanicus*, qui ex Aquitania in Galliam venisse, ab eodem auctore dicitur. Fuisset proinde XXVII. Christiani Drutmari expositio in Matthæum. (*a*) *Supra lib.* 30. *n.* 1.

ANN. CHR. 845.

inde ex Trithemii ſententia monachus Corbeiæ Gallicanæ. Germanum tamen poſiùs quàm Aquitanum fuiſſe crediderim. Duo alii per id tempus fuere Chriſtiani, ambo ex Germania orti: primus abbas ſancti Germani apud Autiſiodorum, dein ejuſdem urbis epiſcopus; alter monachus in cœnobio Floriacenſi & ædituus, ob ſanctitatem laudatus ab Adrevaldo in libro (a) de miraculis ſancti Benedicti. Tertius, ſed tempore poſterior, uti & ſequens, fuit Chriſtianus abbas Corbeiæ novæ. Quartus Chriſtianus abbas ſancti Petri Carnutenſis, cujus ſermones dominicales exſtant in veteri codice Caſæ-Dei, *editi a piæ memoriæ Chriſtiano quondam abbate eccleſiæ ſancti Petri Carnotenſis*. Nullus ex his fuit hic Chriſtianus Drutmarus, ſcriptor prædictæ expoſitionis in Matthæum, quam ille condebat eo tempore, quo Bulgari ad Chriſti fidem acceſſerunt: ſic enim ille in capite LVI. *Bulgarii quoque, qui & ipſi ex ipſis gentibus* Hunnorum *ſunt, quotidie baptizantur*: quod hoc anno ſicti cœptum ex Johanne Cutopalate Batonius docet. Eorum rex monaſticam vitam profeſſus eſt pontificatu Nicolai I. cujus reſponſa exſtant ad conſulta Bulgarorum, qui proinde jam ante ad fidem acceſſerant. Nondum tamen eorum rex baptiſmo initiatus erat, cùm Nicolaus epiſtolam (b) ſcripſit ad Salomonem Conſtantienſem epiſcopum, a quo reſciscetat, *quòd ipſe rex Vulgarorum ad fidem velit converti, & jam multi ex ipſis chriſtiani facti ſint*: quæ epiſtola ſcripta eſt paullo poſt depoſitionem Theodgaudi ſeu Thiergaudi & Guntharii epiſcoporum, in iſta epiſtola memoratam, quæ in ſynodo Romana anni DCCCLXIII. facta eſt. Jam ergo ante id tempus *multi* ex Bulgaris ad fidem converſi erant. Chriſtianus verò commentarium ſuum ſcribebat, cùm recèns ad baptiſmum accederent. Hic eſt ſine dubio Chriſtianus ſapientiſſimus, cujus nomen *in catalogo virorum illuſtrium* Stabulenſium, id eſt in diptychis, *ſuper altare inſertum* olim habebatur, teſte Notgero Leodicenſi epiſcopo in libello (c) de vita ſancti Hadalini: verùm cujus loci monachus fuerit, Corbeiæ-veteris an novæ, necdum mihi exploratum. Certè nullus Drutmarus per id tempus inveniri inter monachos Corbeiæ-novæ, quorum accuratos indices habemus: ſed unus Chriſtianus hoſpitalarius: adeòque, ſi Drutmarus alterutrius Corbeiæ monachus fuit, potiùs veteris, quàm novæ fuiſſe dicendus eſt.

Chriſtiani plures.

(a) *Adrevald. c.26.*

(b) *Baluz. Miſcell. to.5. p.484.*

(b) *Sæc.2. Bened. p.1015.*

Occaſio ſcribendi commentarii, diſcipulorum utilitas: quippe cùm expoſitionem eis vivâ voce factam citò e memoria ipſorum elabi animadverteret Chriſtianus, illam ſtatuit eo tenore mandare litteris, quo eam verbis coram ipſis digeſſerat, hiſtoricum potiùs ſenſum, quàm ſpiritalem ſequens: *Quia irrationabile*, inquit, *mihi videtur ſpiritalem intelligentiam in libro aliquo quærere, & hiſtoricum penitus ignorare: cum hiſtoria fundamentum omnis intelligentiæ ſit, & ipſa primitus quærenda & amplexanda, & ſine ipſa perfectè ad aliam non poſſit tranſiri.*

Obſervanda in illo commentario.

In illa expoſitione auctor nonnulla obiter obſervanda ſuggerit. In capite primo ait, ſe vidiſſe *librum evangelii græcè ſcriptum, qui dicebatur ſancti Hilarii fuiſſe, in quo primi erant Matthæus & Johannes, & poſtea alii duo*, qua de re *Euphemium græcum* addit ſe interrogaſſe; eumque reſpondiſſe id factum more boni agricolæ, qui, quos fortiores habet boves, primò jungit. In capite ſexto hoc inter Creatorem & creaturam diſcrimen ponit, quòd *a nullo ſancto petamus remiſſionem peccatorum, ſed per eos ſtudeamus impetrare, ut detur nobis; nec in aliquem credamus, niſi in Deum: quia credimus ſanctos, ſed non in ſanctos*. In capite XXXV. memotat ſportas parvas tum fieri ſolitas, *quas vidimus*, ait, *in baſilicis cum oblationibus ferri*. Sanctum Benedictum, ejuſque regulam laudat in capite XLIII. ubi de monachis ait, quòd ſi aliquid eis plus quàm cæteris præceptum eſt, *ad nihil aliud præceptum eſt, niſi ut Domini regula poſſit cuſtodiri. Etenim ſi præceptum eſt nobis*, inquit, *poſt completam non loqui, pro nullâ aliâ re præceptum eſt, ne refectis cibo colloquentibus ſimul aliqua lis exſurgeret, & nimium vigilantes congrud horâ ad Dei laudes ſurgere nequirent. Si præceptum eſt nobis a carne abſque neceſſitate carnis abſtinere, ideo factum eſt, ut poſſit caſtitas cuſtodiri*. Ex quibus manifeſtum eſt, Chriſtianum & monachum, & regulæ noſtræ ſe rvanrem fuiſſe. Sub finem, in expoſitione Chriſti paſſionis, atquit malum confeſſorem, qui pœnitentem raptorem jubet *abſtinere a vino, aut a carne quadraginta dies*, ubi deberet reſtitutionem ante omnia præcipere. *O perditio*, inquit *animarum!* Ibidem agit de ſepulcro Chriſti Domini, & de erecto ibidem hoſpitali tempore Caroli Magni, concedente rege Perſarum Aarone: *Et modò*, inquit, *idem ipſe locus hoſpitale dicitur Francorum, ubi tempore Caroli villas habuit, concedente illo rege pro amore Caroli: modò ſolummodo de eleemoſyna chriſtianorum vivunt & ipſi monachi, & advenientes*. In fine relato ſanctæ Euphemiæ miraculo ad confirmandam fidem concilii Chalcedonenſis, fideles hortatur ad orandum Deum pro Eccleſia, ut Deus omnipotens eam cuſtodiat uſque in finem ſæculi inconcuſſam & incontaminatam. Sequitur in editis brevis expoſitio ejuſdem Chriſtiani, tum in Lucam, tum in Johannem, quam in prologo ſuper Matthæum pollicitus erat.

Poſt

Poſt annos ferè quindecim, quàm Anſcharius Hammaburgi ſedem archiepiſcopalem fixerat, contigit ex improviſo Nortmannos civitatem elaſſe adoriri, nullo dato ad congregandos pagenſes ſpatio, abſente inſuper Bernario comite, qui tunc temporis præfecturam ejus loci tenebat. Principio quidem cum oppidanis aliquantum reſtitit epiſcopus: aſt urgentibus paganis cedere coactus, clericis hac illacque diſperſis, ipſe cum reliquiis ſanctorum, etiam ſine cappa ſua, vix evaſit. Itaque urbs nullo negotio hoſtibus patuit: qui in illam ingreſſi ſub veſperam, nocte ipsâ cum ſequenti die ac nocte, ferro & igne in domos & in cives ipſos, ex quibus nonnulli capti, plerique interfecti, immaniter ſævierunt: ſicque ſuccenſis omnibus ac direptis receſſerunt. Illic eccléſia miro opere a ſancto præſule exſtructa, unà cum clauſtris monaſterii mirificè compoſitis, igni ſuccenſa eſt: illic bibliotheca, quam Ludovicus auguſtus eidem ſancto patri contulerat, unà cum plurimis aliis libris diſperiit: denique univerſa, quæ vel ad eccleſiaſticum miniſterium, vel ad cæteros uſus comparaverat, aut prædatione, aut igne correpta ſunt, ut pæne nudus relictus ſit. In his tamen omnibus ſanctiſſimus pater eam animi conſtantiam tenuit, ut ne verbum quidem impatientiæ ex ejus ore exciderit. Acceſſit ad rei cumulum, quòd Sueones in Gauzbertum epiſcopum, qui evangelici laboris ſocius & adjutor datus ei fuerat, irruerint, eumque tebus omnibus itidem ſpoliatum, a finibus ſuis expulerint, Nithardo ejus nepote in odium chriſtiani nominis occiſo: quod non regio juſſu, ſed populari tantùm conſpiratione perpetratum, Deus inultum abire non eſt paſſus, multis ex illis peſte aliiſve morbis ac morte, aut damno rerum ſuarum multatis. Hæc pluribus Rembertus epiſcopus in libro de vita ſancti Anſcharii, quæ paucis ad hunc annum retulerunt Annales Fuldenſes ac Mettenſes. Quas ex illa clade reliquias ſuſtulit vir ſanctus, eas ab archiepiſcopo Ebone acceperat, nempe ſanctorum Sixti ac Sinicii epiſcoporum Remenſium, in quorum honorem cœnobium poſtea conſtituit in prædio Ramſolano, quod Ikia matrona haud longè ab Hammaburgo ipſi tradiderat.

ANN. CHR. 845.

XXVIII. Hammaburgum a Danis vaſtatum.

Anſcharii in his conſtantia & providentia.

XXIX. Hardgarias ad Sueones miſſus.

Ab eo tempore ad annos ſeptem epiſcopo Sueones chriſtiani orbati ſunt. Horum orbitati, in primis Herigarii præfecti, nuper ad fidem converſi, deſolationi compatiens vir ſanctus, chriſtianæ religionis primitias illic perire non ſuſtinens, quemdam anachoretam, Hardgarium nomine, (& is presbyter erat) eò miſit, magno fidelium gaudio & profectu. Nemo quippe ejus prædicationi reſiſtere audebat, ob pœnam cælitus immiſſam in eos, qui ſervos Dei inde expulerant. Quin etiam rex divina myſteria publicè tum celebrari permiſit ſuggeſtione Herigarii, qui multa nihilò minùs ab indigenis paganis indigna paſſus eſt, ſed cæleſtibus ſignis a Deo vindicatus. Unum in his præcipuum, quòd, Avoundo Suconum rege, qui a ſuis ejectus fuerat, Bircam oppidum cum Danis oppugnante, Herigarius obſeſſis auctor fuit, ut Chriſtum invocarent: quo facto, ſoluta obſidio eſt, Danorum furore ex ſortium conjectura in quamdam Slavorum urbem converſo. Hac occaſione uſus Herigarius, Bircenſes hortabatur ad chriſtianam fidem capeſſendam. Idem non multò poſt, conſummato boni operis curſu, languore correptus, adſtante Hardgarlo ſacerdote, *communione ſacrâ perceptâ*, feliciter in Chriſto quievit. De quadam piiſſima ejus regionis matrona, Frideburga nomine, id memoriæ proditum a Remberto eſt, quòd, cùm illa in fide conſtantiſſima, nullis paganorum injuriis aut contumeliis a fidei rectitudine demoveri potuiſſet; nullo tum ſuperſtire illis in partibus ſacerdote, *ipſa amore ſacrificii, quod audierat viaticum eſſe chriſtianorum*, aliquantulum vini in vaſculo reſervari curaverit, filiæ ſuæ dato mandato, ut, ſi quando ultima ei hora mortis inſtaret, ex ipſo vino, quia nec ſacrificium, nec ſacerdotem habebat, in os ipſius diſtillaretur, *ut vel ſic Domini gratiæ exitum ſuum commendaret*. Verùm, cùm in eas partes Hardgarius presbyter poſt triennium veniſſet, hæc morbo extremo correpta, eum accerſiri juſſit, & accepto de manu ejus optato viatico, feliciter ad Deum migravit, rebus ſuis in pauperes diſtribui juſſis: quòd ejus filia religioſa, non ſine auctæ pecuniæ miraculo, exſecuta eſt. Poſt mortem Herigarii & prædictæ matronæ Hardgarius in ſolitudinem ſuam revertit.

XXX. Ludovici diplomata pro Herſfeldenſibus & Corbeia-nova.

Lambertus Scafnaburgenſis in chronico auctor eſt, Ludovicum Germaniæ regem hoc anno in Herſfeldenſe monaſterium venliſſe pridie kalendas Novembris, & privilegia ſuo ſigillo munita monachis dediſſe; monachos quoque ejus loci reconciliatos fuiſſe cum Otgario archiepiſcopo ſuper decimis frugum, aliarumque rerum ex provincia Turingorum, per fideles legatos domini Ludovici auguſti, epiſcopos videlicet ac præſides: ubi legendum *Lotharii auguſti*, ſi hæc reconciliatio hoc anno facta eſt, niſi ſi hoc de Ludovico Lotharii filio intelligendum. Herſfeldenſibus tum præerat Brun abbas, Haimonis ſucceſſor, qui anno ſequenti Brunwarto locum fecit. Litem etiam in eoſdem excitavit donatio decimarum, eidem loco facta ab Haimone epiſcopo Halberſtatenſi ex abbate ejus monaſterii, qui ſe memorem erga

ANN. CHR. 845.

suos alumnos hoc beneficio testari voluit, repugnantibus ecclesiæ suæ clericis. Etsi enim episcopis concedunt aliqui canones, ut ecclesiæ suæ decimarum partem monasteriis largiri possint, id tamen Halberstatensibus clericis duriusculum visum est quod Haimo ecclesiæ suæ decimas in alienæ diœcesis monachos transtulisset.

(a) *Annal. Paderborn. p.* 130. *& seqq.*

Idem rex tria hoc anno diplomata (*a*) Corbeiæ-novæ dedit: unum, quo villam Huxeri, ubi situm monasterium, eidem confirmat, necnon eligendi abbatis liberam „ facultatem: alterum, quo Corbeiensibus quædam prædia largitur. Utrumque eo„ dem die datum, nempe IV. idus Decembris, regni ejus in orientali Francia VII. „ indictione VIII. actum Patherbrunnæ. Tertium paullo post in villa *Rorbath* datum est IX. kalendas Januarii, quo diplomate res quasdam eisdem confert rogatu Warini venerabilis abbatis; ubi Schatenus observat, regni Ludoviciani in Francia orientali annum, qui in illis tabulis consignatus est, ab anno DCCCXXXIX. ducendum esse, quo a Saxonibus & Turingis adjutus, Alemanniam & Franciam orientalem sibi vindicavit. Et quidem hic calculus bene convenit prædictis tribus Ludovici diplomatis; nequaquam verò pluribus aliis, quorum unum Schatenus ipse refert pro parthenone Herisfordensi, datum XI. *kal. Junii*, *anno* X. *regni HLudovici in orientali Francia regnantis*, *indictione* I. quod ille revocat ad annum DCCCLIV. nos ad annum præcedentem, uti certè indictio prima postulat. Mitto alia ejusdem regis diplomata, in consequentibus referenda, ex quibus evincitur, initium regni ejus, quod jam superiùs (*b*) prænonuimus, ab anno DCCCXXXIII. aut subsequente repetendum esse. Id verò manifestè probat Anscharius in libro de miraculis sancti Willehadi episcopi, ubi annum XXVIII. regni Ludoviciani componit cum anno Incarnationis DCCCLX. ut suo loco (*c*) videbimus. Fatendum est tamen tria alia esse ejusdem regis sincera diplomata, in quibus Ludovici in orientali Francia regnantis initium a morte Ludovici ejus parentis repetendum est: quale unum vidimus authenticum ipsius Ludovici diploma, quo Strazburgensis ecclesiæ instrumenta combusta supplet, rogatu Rataldi episcopi, datum Aquisgrani pridie idus Junii anno XXXVI. ejusdem Ludovici in orientali Francia regnantis, indictione VI. quæ anno DCCCLXXIII. respondet. Aliud consimile ibidem Corbeiæ-novæ monachis (*d*) datum est sub eadem indictione, sed anno regni XXXIV. fortè XXXVI. ut in prædicto authentico: vel dicendum est, Ludovici regni initium ab anno DCCCXXXIX. desumendum, uti & in sequenti (*e*) apud Schatenum præcepto, quo rex immunitatem a decimis Corbeiæ-novæ confirmat; aliudque, quo Lizzicham villam eidem confert. Idem calculus observatur in ejusdem regis litteris pro confirmatione (*f*) parthenonis Herisiensis apud Triburias datis anno præcedente, Ludovici regis anno XXXII. idibus Junii, indictione IV. (***). In utroque diplomate Ludoviciani regni initium a prædicto anno DCCCXL. desumendum est: cujus rei alia exempla inferius (*g*) proferemus. Tres itaque ejus Ludovici regni epochæ distinguendæ, præter Bojoricam, de qua aliàs (*h*) egimus: una, ab anno DCCCXXXIII. aut insequente: altera ab anno DCCCXXXIX. siquidem Schateni observatio admittenda est: tertia ab anno DCCCXL. At satis harum minutiarum, quæ tamen rebus nostris lucem necessariam afferunt.

Ludovici regis epocha asserta.

(b) *lib.* 31. *n.* 82.

(c) *lib.* 33. *n.* 79.

(d) *Annal. Paderborn. p.* 178.

(e) *ibid. p.* 177. *& seq.*

(f) *ibid. p.* 170.

(*) V. *lib.* 37. *n.* 56.

(g) *lib.* 36. *n.* 110.

(h) *Diplom. p.* 207.

XXXI. Lotharii diploma pro parthenone sancti Stephani apud Argentoratum.

Hoc anno favorabilem se præstitit Lotharius augustus in sanctimoniales parthenonis sancti Stephani Argentoratensis, ut fidem facit authenticum ejus diploma, ibidem hactenus asservatum, quo notum facit imperator, *qualiter dilecta cognata nostra*, inquit, *venerabilis sanctimonialis & abbatissa sanctæ protomartyris Stephani Ruathada* (si bene authenticum legimus) *in ambita infra muros Argentorato*, *majestatem*, ait, *nostram adiit*, *offerens obtutibus nostris auctoritates & munimina cartarum illustris parentelæ nostræ progenitoris ducis Atalberti*, *qui fundavit jam dictum locum in parte suæ hereditatis*, *quæ sibi pertinuit*, *inter ruinas veteris Argentorati*, *pro opportunitate solitudinis*, *& juxta fluenta Brasi fluvii*; *& dotavit eum prædiis suis largè pro remedio animæ suæ & parentum suorum attributis*; *& Atalam sanctissimam virginem abbatissam præsidere ordinavit*: *&*, *quemadmodum in eisdem tabellis continebatur auctoritatibus*, *eumdem locum per pragmaticam regis Childerici confirmationem prærogativâ emunitatis libertate communiri impetravit*, *ita dumtaxat*, *ut*, *salvâ per omnia reverentiâ sacrosancti antistitis*, *in cujus consistit territorio*, *nullus judex publicus in loca vel terras seu reliquas possessiones* monasterii quidquam juris habeat, *nisi defensor*, *quem istius loci congregatio & abbatissa voluntariè a palatio impetraverit*: quorum omnium confirmationem prædicta abbatissa a Lothario Imperatore impetravit *hortatu & rogatu atque favore voluntario dilectissimæ conjugis imperatricis augustæ Hyrmingardis*, recensitis prædiis *ad stipendium fratrum canonicorum*, *& sanctimonialium Deo ibidem famulantium*. *Data* IDUS *Maii*, *anno Christo propitio imperii domini HLotharii* XXVI. *&* IN *Francia* VI. *indictione* VIII. *Actum publicè in palatio regio Argentorato*, *cùm iremus in Italiam*, *feliciter*, *amen*. Erat itaque

hæc

hæc abbatiſſa cognata Lotharii imperatoris, qui Adalbertum ducem, ſanctæ Odiliæ fratrem, *ſuæ parentelæ* progenitorem agnoſcit. Cæterùm Lotharius hoc anno in Provinciam profectus eſt: at de ejus itinere in Italiam nihil alibi legimus. ANN. CHR. 845.

XXXII. S. Mauri abbatis tranſlatio ſeu elevatio.

In Franciam nos revocat corporis ſancti Mauri abbatis tranſlatio ſeu elevatio, quæ ſub initium hujus anni facta memoratur in cœnobio Glannafolienſi. Hunc locum tunc regebat Gauzlinus abbas, quem virum eruditiſſimum atque perfectiſſimum vocat Odo abbas, ſancti viri Gauzberti ejus anteceſſoris filium, utique ſpiritualem, naturalem autem Rorigonis comitis, cujus germanus erat Gauzberrus. Elevatio vulgari more potiùs dicenda eſt quàm tranſlatio: ſiquidem ſancti Mauri oſſa e tumulo, qui ad auſtralem altaris beati Martini partem poſitus erat, ad orientalem ritu illius temporis, id eſt pone ipſum altare, elata, in arca ferrea ibidem recondita fuere, atteſtante hoc ipſum inſcriptione, quam Gauzlinus ibidem apponi curavit in hunc modum. *Anno incarnationis Domini noſtri Jeſu-Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-quinto, indictione octavâ, feriâ quintâ hebdomadis nihilò minùs quintæ in Quadrageſima, quarto idus Martii, tranſlata ſunt oſſa beatiſſimi levitæ Mauri a famulo Dei Gauzlino, aliiſque ſacerdotibus, in locum, in quo nunc venerantur, in arca ferrea cum honore recondita. Hac eadem etiam die reliquiæ protomartyris Stephani, quæ a Bertulfo abbate, tempore Chlotharii regis, juxta prædicti patris Mauri tumulum, ob ejus venerationem in buxtula ligneâ reconditæ fuerant, ita intactæ & abſque macula ſunt repertæ, ut quaſi eodem die illic repoſitæ fuiſſe crederentur. In qua etiam membranulæ vetuſtiſſimæ portiuncula eſt inventa, cujus ferme diuturnâ obliteratione pene deletâ, vix perſpicaciſſimâ elucidari valuit indagine; cujus textus tandem enucleatus hæc continere repertus eſt:* HIC REQUIESCIT CORPUS MAURI MONACHI ET LEVITÆ, QUI TEMPORE THEODEBERTI REGIS IN GALLIAM VENIT, ET OCTAVO-DECIMO KALENDARUM FEBRUARIARUM MIGRAVIT A SÆCULO. *Beati quoque Petri apoſtoli patrocinia ſimili modo ibidem ſunt reperta in arula, quæ ad caput ejus erecta eſt, & arenoſo aggere cooperta pro conſervatione earumdem, ut opinari poteſt, decenter fuerat.* Hactenus inſcriptio a Gauzlino abbate appoſita, qualem retulit Odo abbas in libro de tranſlatione & miraculis ſancti Mauri. In hac inſcriptione feriâ quintâ hebdomadis quadrageſimalis, quæ poſt dominicam *Lætare* occurrit, eo anno in quartum idus Martii incidebat: quæ hebdomada quadrageſimæ quinta cenſeri poteſt, computando quatuor primos a capite jejunii dies pro una hebdomada; quarta verò noſtro more primam hebdomadam a dominica ſequente inchoando. Cæterùm ſancti Mauri epitaphium, in ejus tumulo jam obliteratis præ vetuſtate litteris tunc repertum, vel unum cordatis ac minimè morofis viris ſufficere poteſt ad aſſerendam millionem ſancti Mauri beatiſſimi patris Benedicti diſcipuli in Gallias, quam nonnulli hoc tempore nullis idoneis argumentis elevare, imo & negare cæperunt. De Gauzlino abbate Odo addit, quòd pridie ante pentecoſtem inſequentem ordinarus ſit abbas primus a reſtauratione monaſtici ordinis in cœnobio ſancti Mauri, quod ante eum Foſſatenſes adminiſtraverant; ordinatus, inquam, ab Urſmaro Turonenſi pontifice in eccleſia ſancti Salvatoris ante altare, quod ipſe in honorem ſanctæ Trinitatis ædificaverat; idemque ipſo anno ad diaconatus ordinem promotus ab Ebroino Pictavorum epiſcopo, ſub quo abbatis officium geſſit, ac paullo poſt ad ſacerdotium a Dodone Andecavenſi. Gauzlini abbatis tempore auditæ angelorum voces in illa Salvatoris eccleſia, cùm duodecimam lectionem idem abbas, *ut in congregationibus monachorum mos eſt*, recitaret. Hujus rei teſtis ab Odone laudatur præter alios frarres reverendiſſimus abbas Godefredus, qui poſt Theodradum Gauzlino ſucceſſit. Eodem etiam abbate vir quidam nobilioris generis, Witcherius nomine, monaſterio infenſus, meritas ſancto Mauro dedit pœnas; uti & Wlfuinus quidam, vir ſecundùm ſæculi dignitatem clarus, quòd cenſum piſcium, quadrageſimæ tempore perſolvi ſolitum, *quem more provinciæ cænaticum vocant*, detraxiſſet: qui, exortâ eum fratre ſuo Herveo pro quodam prædio diſcordiâ, ipſius fratris dextrâ confoſſus interiit. Denique hic eſt Gauzlinus ſeu Goiſlenus abbas ex monaſterio ſancti Mauri, qui in Rothonenſe monaſterium profectus, deſperatâ febre liberatus eſt ad ſepulcrum ſancti Hypothemii epiſcopi ibidem quieſcentis, cùm illic noctis unius excubias egiſſet, permittente cuſtode ſancti templi, nomine Riveleno, viro reverentiſſimo, ut legitur in libro tertio de geſtis ſanctorum Rothonenſium.

Brogili cella Foſſatenſibus data.

Vivebat ad id tempus Ingelbertus abbas Foſſatenſis, non ſemel jam a nobis laudatus, qui hoc anno monachus in cellam pagi Cenomanuici, Brogilum vocabulo, petente Aldrico epiſcopo, Carolo rege probante induxit. Id diſcimus ex præcepto (*a*) Carolino, in quo venerabilis vir Ingelbertus, monaſterii Foſſati abbas, ad regiam celſitudinem, in villa Rauſiaco tunc reſidentem, acceſſiſſe

(*a*) *Hiſt. Pariſ.* tom. 2. *p.* 436.

ANN. CHR. 845. » fisse dicitur, eique exposuisse, quòd piæ memoriæ Ludovicus augustus quamdam » villam, quæ Ad-Illum-Brogilum vocatur, rogatu Aldrici Cenomannensis episco- » pi, ecclesiæ matri restituerit eo pacto, ut illic regulari vitæ apta ædificia » extrueret, & monachos ibidem collocaret: quare idem Aldricus monachos ab » ipso Ingilberto petierit, qui secundùm patris Benedicti institutionem alios eo » loci instituerent: quod cùm Ludovici principatu effectu caruisset, Carolo vi- » sum est hanc villam commutatione alterius prædii ab ecclesia Cenomannensi o- » mnino abstrahere, eamque liberam Fossatensi monasterio regulariter conferre: » ut plenarium tandem effectum genitoris sui obtineat devotio, ibique monacho- » rum cœtus instituatur, regularisque servetur perpetuis temporibus religio, ni- » hilque ab eadem villa, quam *monasterium fisci dominici* vocari jubet, exigatur. » Actum in villa Rausiaco VII. idus Octobris, indictione VIII. anno sexto regni » Karoli gloriosissimi regis: quod diploma Æneas notarius ad vicem Ludovici re- » cognovit. Ingelberto abbati paullo post successit Eginhardus, de quo post bien- » oium agemus. Non alia est, si non fallit conjectura, hæc villa Rausiacus (*) a villa Briegii; quam Rotegiaeum villam Parisiacæ ecclesiæ vocat Fortunatus, locatque in pago Amonensi (*). Hæc Brogili cella ad fluvium Sarthæ potira erat, ejusque ecclesia in honorem dicata Salvatoris.

(*) *Rozoy.*
(*) *de Mosny.*

XXXIII. Caroli diplomata pro Dervo & partenone S. Mariæ Suessionæ.

Paucis ante mensibus Altmarus, rector Dervensis monasterii, litteras ab eodem rege obtinuit ad confirmandas monachis quasdam villas, quas in augmentum subsidii eis assignaverat. In his litteris vocatur a Carolo *benignus Deumque timens ac noster fidelis & valde amabilis Altmarus, rector monasterii Dervensis*; villæ verò » ab eo concessæ recensentur Summa-Vigra, habens quatuordecim mansa, villa Mor- » trium, habens mansa viginti; villa Tilius, habens mansa quinque, id est quinque rustica- » nas mansiones, allæque villæ, quas cum suis basilicis Altmarus monachis assignat. » Actum in Compendio palatio, III. nonas Maii, indictione VIII. anno quinto re- » gni præstantissimi regis Karoli. Idem Æneas ad vicem Ludovici recognitor re- gii præcepti. Altmaro abbati non multò post successit Pardulus ex vice-domino Remensi episcopus Laudunensis: qui ambo, non abbates, sed rectores monasterii appellantur, ad discrimen abbatum regularium.

Jam a mense Februario Compendii residebat Carolus rex, cùm liberam eligendæ abbatissæ facultatem indulsit, aut potius confirmavit *congregationi monacha- » rum sancti cœnobii* sanctæ Mariæ, *apud Augustam-Suessionum siti*, cui ruoe Im- » ma abbatissa præerat: ita ut post ejus decessum alia ex ipsâ congregatione » eligatur, quæ præesse & prodesse possit: sin minùs, successores reges, *studio » episcopali, & consensu fororum ipsius sancti cœnobii*, talem eligant; quæ divina » monita verbo & exemplo doceat. Actum Compendio palatio regio, pridie » idus Februarii, indictione VIII. anno sexto regni Karoli præstantissimi regis. Hoc diploma exstat in appendice ad historiam ejus monasterii, auctore nostro Michaële Germano.

XXXIV. Cunaldi cella Herensibus concessa.

(b) *Tomus pag. 100. & seq.*
(*) *Cunault.*

Sub finem hujus anni Carolus iterum in Britanniam ad componendos ejus provinciæ motus profectus est. Is cùm in civitate Redonis moraretur, Viviano co- » miti fideli suo gratificari volens, eidem quasdam res juris sui largitus est, sitas » in pago Andecavensi super fluvium Ligeris, id est monasteriolum, quod voca- » tur (b) Cunaldus (*), ubi sanctus Maxentiolus corpore quiescit. Actum Re- » donis civitate, XIV. kalendas Novembris, anno sexto regni Karoli, indictione » octavâ. Post alterum mensem idem Vivianus comes prædictum Cunaldi monaste- » riolum venerabili gregi, cui domnus Hilbodus abbas præerat, hoc est vagæ con- » gregationi Herensi, sub protectione sancti Filiberti confessoris strenuè domino » famulanti, Nortmannorum ac Brittonum crebris incursionibus vexatæ & expul- » sæ, ad confugium & sustentationem concessit: quam donationem Carolus rex » isdem die & anno ratam habuit Turonis in monasterio sancti Martini VI. ka- » lendas Januarii, indictione octavâ, anno sexto regni Karoli præstantissimi re- » gis. Viviani comitis litteris, qui & ipse abbas erat sancti Martini monaste- » rii, subscripsit Rainaldus abbas Majoris-monasterii, qui jussu Caroli regis, ad preces fratris sui Viviani, prædictum monasteriolum congregationi sancti Filiberti consignavit die sextâ Januarii insequentis.

XXXV. Pippini diploma pro Calmeliaco.

Interim, concedente Carolo rege, in Aquitania quasi precario regnabat Pippinus junior, qui hoc anno regis nomine præceptum Calmeliacensi sancti Theo- dfredi monasterio impertit, rogante Galterio abbate, qui Bodoni successerat. » Is Pippino regi litteras Ludovici augusti exhibuit, in quibus continebatur, quo » pacto ipsum locum Berengarius comes domno Ludovico piissimo cæsari, ipsius » Pippini avo, in proprium obtuliset: quod idem pius cæsar monachis in eo- » dem loco degentibus, & venerabili Bodoni abbati, antecessori suo, eorumque

» suc-

„ ſucceſſoribus jure proprio tradidiſſet ac conſignaſſet'. Inſuper idem Galterius „ alias Caroli regis, quem Pippinus avunculum ſuum, id eſt patruum, vocat, lit- „ teras regiæ defenſionis & immunitatis obtulit, quas a Pippino rege petiit con- „ firmari, obtinultque anno Pippini regis octavo a morte Pippini pattis, indictione „ octavâ. Galterio abbati ſubrogatus eſt poſt aliquot annos Roſtaguus, de quo inferiùs. ANN. CHR. 843

Sub eodem principe Raymundus, Lemovicenſis comes religioſiſſimus, Roſiaci (*) in Biturigibus cœnobium condidit ad Crauſiam (*) fluviolum, rogavitque Dodonem venerabilem abbatem monaſterii ſancti Savini apud Pictones, quod ſeptem admodum leucis ab eo loco diſtat, *ut habitatores monaſterii ſui in regularibus obſervantiis informaret:* quam ille provinciam libenter pro ſua religione ſuſcepit. Hic eſt Dodo abbas, qui Stradenſes monachos jam inſtituerat, idemque qui novo ſancti Cyprani ad muros Pictavenſes cœnobio monachos ſuppeditaverat, & quem poſt tres abhinc annos monachorum coloniam in ſancti Martialis baſilicam deducentem vidimus. Erat is ex diſcipulis ſancti Benedicti Aniauenſis, qui ſancti Savioi monaſterium inſtituit, & ipſe ex diſcipulo multorum monaſteriorum patens. Idem interfuit conciliis Germiniacenſi, de quo ſuperiùs, & Sueſſionenſi apud ſanctum Medardum poſt octo abhinc annos. Denique idem Raymundo comiti auctor fuit, ut corpus ſancti Alpiniani presbyteri & confeſſoris, quem ſancti Martialis diſcipulum fuiſſe tradunt, in monaſterium Roſiacum transfertet. Sancti Alpiniani depoſitionem celebrant faſti Lemovicenſes v. kalendas Maii, quo die de eo agitur in Aprili (*a*) Bollandiano, ubi Roſiaci monaſterii primordia reſeruntur. Illud ad ſancti Savini monaſterii, abbatiſque Dodonis commendationem hic addere licet, ex eo loco aſſumptos fuiſſe monachos, qui regularem diſciplinam, a Benedicto Aniauenſi inſtitutam, io Æduenſe ſancti Martini monaſterium, & inde in Balmenſe, tranſmiſerunt, atque adeò in Cluniacenſe, ex quo deinde Benedictina religio reflorescens ad poſteros demum propagata eſt. Inde etiam aſſumtus Bernardus abbas Titonienſis, multorum monachorum ac cœnobiorum patet. XXXVII. Roſiaci monaſterium conditur. (*) *Roſoe.* (*) *La Creuſe.* Dodo abbas S. Savini, multorum monaſteriorum pater. (*a*) *Bolland. 3. April. p.* 480.

Ut ea, quæ ad hunc annum pertinent, paucis abſolvamus, Fulconi Fontanellæ abbati, vt. idus Octobris defuncto, mox ſuffectus eſt Herimbertus ſeu Heribertus ad quatuor annos & meoſes undecim, ot legitur in appendice ad chronicon Fontanelleuſe apud Acherium (*b*) noſtrum, ubi diaconus appellatur. Et tamen militiam ſectabatur, armaque tractabat, teſtante altero chronographo Fontanellenſi apud Cheſnium ad annum ejus ſæculi quadrageſimum-nonum: quo anno in obſidione Toloſæ porta, quæ vocatur Narbonenſis, venerabili viro Heriberto abbati Fontanellenſis monaſterii, ſimulque Odoni vito illuſtri ad cuſtodieuduu commiſſa eſt: cujus Heriberti homines injecto igne prædictam portam cremavere. In codice olim Petaviano, nunc Ottoboniano, hoc modo & ordine deſignantur poſt Anſegiſum Fontanellenſes abbates. *Joſeph cæpit anno* DCCCXXXII. *Herimbertus cæpit anno* DCCCXLIII. *Ebolus... Ludovicus cæpit anno* DCCCXLVIII. *Sub hujus regimine deſtructum fuit hoc monaſterium per Danos anno* DCCCLXII. *fortè* LXI. *Mainardus cæpit anno* DCCCLXI. *Readificavit monaſterium iſtud.* Herimbertum uſque ad annum DCCCXLIX. ſuperſtitem fuiſſe patet ex dictis: cui ſi Ebolus ſuffectus eſt, mox locum fecit Ludovico, abbati Dionyſiano. Hoc item anno e vivis migravit Adalleodus abbas Elnonenſis, cui Hildericus ſucceſſiſſe traditur, nullâ re geſtâ illuſtris. XXXVII. Fontanellenſes abbates, & Elnonenſes. (*b*) *Spicil. t. 3. p.* 248.

ANNus inſequens quadrageſimus-ſextus nullâ aliâ re, quàm funeſtis cladibus magis memorabilis fuit, id eſt non modò Nortmannorum incurſionibus ac motibus Brittonum, ſed etiam luporum infeſtatione turmatim in mortales ſævientium, quaſi armaretur creatura omnis ad vitiorum ultionem; aquarum inſuper inundatione, quæ tanta menſe Maio exſtitit apud Autiſiodorum, ut non modò Icaunæ (*) alveus intumeſcens, domibus penetratis, ipſas vini cupas in profluentem convexerit, ſed etiam, quod dictu incredibile videtur, quamdam vitem cum terra & ſtirpibus arboribuſque ſolidam, ita ut erat, & in nullo diſruptam, in alteram fluvii ripam tranſpoſuerit. Conſimilis eodem menſe poſt duodecim annos aquarum illuvies *in vico Lendico* accidiſſe perhibetur in annalibus Bertinianis, in quibus prior itidem illa deſcripta eſt. Hæc in memoriam revocant recentem hujus aoni, quo hæc ſcribimus, calamitatem ex inſolita pluviarum intemperie, quæ tanta fuit hoc anno milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo-ſeptimo a feſto ſancti Petri tertio kalendas Julii ad octo ferè conſequentes dies circa Sequanam, Ligerim & Moſam, ut intra unius noctis ſpatium ad ſeptem pedes, atque ita ſenſim deluceps aquæ intumeſcentes, humiles caſas, herbas & ſegetes omnes fluviis proximas corripuerint, multis mortalibus undatum gurgite abſorptis. ANN. CHR. 846. XXXVIII. Clades hujus temporis & coventus. (*) *l' Yonne.*

Sed ut vetera perſequamur, hoc etiam anno plures cooventus in Galliis habiti ſunt.

ANN. CHR. 846.

ſunt. Unum memorant annales Mettenſes, menſe Martio in occidentali Franciæ regno celebratum, in quo, Ludovico Germaniæ rege cum Carolo fratre convenientе, Gilleberti comitis eum filia Lotharii imperatoris, ab eo rapta, conjunctio improbatur. Secuta eſt ſynodus Senonenſis, & poſt eam generalis conventus apud Sparnacum villam Remenſis eccleſiæ ad Matronam, præter morem Junio menſe habitus, in quo epiſcoporum de cauſis eccleſiaſticis admonitiones flocci penſæ ſunt, ut in annalibus Bertinianis legitur. Certè id ſatis innuunt Caroli Calvi capitula-
» ria titulo ſeptimo, obi referuntur capitula a domno rege Carolo & principi-
» bus ejus excerpta ex capitulis, *quæ anno octogeneſimo quadrageſimo-ſexto edide-*
» *runt epiſcopi in ſynodis*, Wenilo ſcilicet Senonenſis, Guntboldus Rotomagenſis,
» Urſmarus Turonenſis, Hincmarus Remenſis, & Amulo Lugdunenſis metropoli-
» tani cum ſuis quiſque ſuffraganeis; & oblata ſunt eidem principi, ſicut ipſe inſ-
» ſerat, *collecta ad relegendum in Sparnaco villa Remenſi eccleſiæ*: ubi factione
» quorumdam motus dicitur regis animus contra epiſcopos, eorumque admonitio-
» nes; iiſque ab eodem concilio remotis, ſelecta ex ſynodalibus eorum actis quæ-
» dam capitula & accepta, cæteris rejectis. Ex his colligitur, varias a quinque illis metropolitanis ſynodos habitas fuiſſe.

XXXIX. Wenilonis privilegium pro cœnobio Vallilienſi. (*) *Spicileg. t. 2. p. 587.*

In Senonenſi hujus anni confirmatum eſt a Wenilone, ejuſque coëpiſcopis, privilegium, quod Aldricus ejus anteceſſor monaſterio ſancti Remigii, e ſuburbio Senonenſi Vallilias tranſlato, indulſerat. Wenilonis ſynodicæ litteræ inſcriptæ ſunt *Dominis ſanctis & reverendiſſimis fratribus & coëpiſcopis, religioſiſſimis quoque & venerabilibus abbatibus, in ditione regni domini Karoli ſereniſſimi regis* conſtitutis: ex quibus tres tantùm metropolitani eum aliquot ſuffraganeis, ſuis in editis (*a*) ſubſcripti reperiuntur; nempe Wenilo Senonenſis, Ruricus Rotomagenſis *vocatus archiepiſcopus*, & Urſmarus Turonenſis: quod privilegium in urbe Senonenſi a Wenilone unà cum venerabilibus coëpiſcopis ſuis editum fuiſſe rex Carolus teſtatur in diplomate, dato regni ipſius anno duodecimo, indictione primâ. Non dubium quin hoc privilegium referendum ſit ad hunc annum: ſed incertum, an epiſcopi, qui eidem ſubſcripti occurrunt, ſynodo illi Senonicæ interfuerint: contra veri ſimillius eſt, hoc privilegium, a Wenilone & comprovincialibus tantùm epiſcopis editum, aliarum poſtea diœceſeon præſulibus ſubſcribendum oblatum fuiſſe. Certè divertæ hoc anno provinciales ſynodi habitæ ſunt ex dictis, & Guntbaldi Rotomagenſis jam deſignatus erat ſucceſſor *Urſus*, in editis *Ruricus Rotomagenſis vocatus archiepiſcopus*, cùm is hoc nomine privilegio ſubſcripſit, an idem qui Paulus Guntbaldi ſucceſſor. Poſt epiſcopos ſubſcribunt Ermenfredus abbas, qui ſynodi Germiniacenſis privilegio pro Corbione itidem ſubſcripſit; & Abbo abbas, anibo incerti loci. Vivebat quidem tunc, ſed in Aquitaniæ regno, Abbo abbas ſancti Maxentii apud Pictones: & Abbo abbas Maſciacenſis apud Bituriges, ex eodem etiam regno, at ſequenti dumtaxat anno ordinatus: quem inſignem fuiſſe virum oportet, quippe cujus nativitas anno ejus ſæculi decimo-ſeptimo, ordinatio anno quadrageſimo-ſeptimo, mors ſexageſimo-ſexto, VII. kalendas Decembris notatur in brevi (*b*) chronico ſancti Martini Maſciacenſis. Cæterùm hoc Wenilonis privilegium eodem tempore conditum videtur, quo Vallilienſis ſancti Remigii baſilica ab eo perfecta, dedicataque fuit: quæ dedicatio apud Clarium facta legitur kalendis Novembribus, *vivente adhuc Ravilaudo ejuſdem loci abbate*, quo die Wenilo corpus ſancti Valeriani martyris iſtoc tranſtuliſſe pethibetur. Paullo poſt obiit Ravilaudus abbas XII. kalendas Januarii.

Abbo abbas Maſciacenſis, aliique ejus nominis.

(*b*) *Labbe bibl. t. 2. p. 732.*

XL. Lupi epiſtolæ de variis rebus & de cella S. Judoci.

Interim Lupus abbas nunc per ſe comitatum adire, nunc litteris amicos, regenique ipſum pulſare, ablatam ut cellam ſancti Judoci monaſterio ſuo reſtitueret. Ierat hoc anno vocatus ad palatium, juſſus ad feſtivitatem ſancti Martini Turonis regi occurrere. Regis conſilium motavit profectio ad Brittones, quorum pars, Nomenoio contraria ejus præſentiam flagitabat. Erant etiam apud Aquitanos, qui a Pippino deficerent. Inter hæc Nortmanni, inter Burdegalam & Santones eruptione factâ, chriſtianos pedeſtri eum eis prælio congreſſos, præter paucos fugâ elapſos, miſerabiliter peremerunt: in his Siguinus Vaſconum dux, Ademaro comes Burdegalenſis & Santonicenſis, a barbaris captus, cæſuſque eſt. Hæc Lupus ad ſuos reverſus in epiſtola XXXI. ad Guenilonem ſeu Wenilonem præſulem ſæpius laudatum. At pathetica eſt ejuſdem ad Carolum epiſtola pro recuperatione optatæ cellæ quadrageſima-quinta. *Plus minuſve quadriennium eſt*, inquit, *ex quo ſeptuaginta-duo monachi, quos ad eorum votum electionemque mihi commiſiſtis, quique indefinenter, nobis in diverſa occupatis, pro ſalute ac proſperitate veſtra excubant, propter abſtractas facultates patiuntur incredibilem veſtimentorum, leguminum, ac piſcium indigentiam; & publica hoſpitalitas, peregrinis juxta conſuetudinem priorum regum exhibenda, intermiſſa eſt.* Nec poſſum ſubvenire miſeris:

ferit: quoniam ab aliis multitudo collecta mihi relicta eſt, & copia, unde ſuſtentabantur, ablata; ſiquidem, intercedente glorioſâ matre veſtrâ, ſereniſſimus pater veſter HLudovicus auguſtus, ad remedium animæ ſuæ ac ſalutem poſteritatis, ſupplementum hoc cœnobio noſtro contulerat. Nec tamen, cùm id haberemus, noxia diffluebamus abundantiâ, ut in delicias intemperanter ſolveremur: quia quæ regula concedit, integris facultatibus monaſterii vix poterunt procurari. Nunc autem longè pauciora conſecuti, abſtinemus inviti, algemus coacti. Pueros, ſenes, atque infirmos propter inopiam non fovemus. In tanta calamitate patri ac matri veſtræ cottidianas preces & annuum officium perſolvimus, quaſi quod illi contulerunt poſſideamus. Fecerunt enim illi totum quod potuerunt, & donum ſuum robuſtiſſimè firmaverunt. Tangat itaque vos affectus eorum, per quos eſſe cœpiſtis. Inſtaurate illorum eleemoſynam, ingenti periculo hactenus intermiſſam. Ne obliviſcamini veſtri: etenim vos jam eleemoſynâ indigetis. Tempus eſt ut Dei timor atque amor veſtram compungat mentem, quia jam pervenit corpus ad virilem ætatem. Hæc aliaque in hunc modum Lupus ad Carolum, qui tum *virilem ætatem*, annum ſcilicet ætatis viceſimum-quartum, attigerat. Scripta item ab eodem auctore tunc ejuſdem argumenti epiſtola XLIX. ad Hincmarum epiſcopum, dum Lupus in villa Viniaco (*) *quæ ab Attinnaco in africum plus minuſve uno milliario diſtat*, verſaretur: ſed irritæ etiam hoc anno preces. Eodem ferè tempore ſcripta eſt etiam ab eodem epiſtola XVI. ad Orſmarum ſeu Urſmarum metropolitam Turonenſem, cui gratias agit, quòd germanum ſuum, fortè Adalgum, perhumanè excepiſſet; petitque ab eo, ut commentaria Boëtii in topica Ciceronis, quos in chartaceo ſeu chartinaceo codice Amalricus in armario ſancti Martini habebat, commodato accipiat, ſibique mittat, ſuppreſſo petentis nomine quantocius ad ipſum remittendum. Hic eſt Amalricus levita, qui res quaſdam proprietatis ſuæ ſancto Martino tradidit, eâ conditione, ut idem Amalricus, ſimulque Milo & Guichardus ad vitam eas haberent, eorumque ſucceſſor, *quicumque fuerit præceptor in ſchola ſancti Martini:* nec quidquam præmii aut mercedis a diſcipulis ſuis quærant aut exigant, *niſi quod ſponte oblatum ſit:* quod Carolus rex Viviani comitis & abbatis rogatu confirmat nonis Januarii, Turonis io monaſterio ſancti Martini, anno quinto regni domni Caroli regis, indictione ſeptimâ.

ANN. CHR. 846.

(*) *Guinlcourt.*

Rainaldus *celle Majoris-monaſterii venerabilis abbas* hoc anno Romam causâ orationis profectus fuiſſe, atque inde corpus ſancti Gorgonii martyris retuliſſe traditur. Acceptis ſacris reliquiis, Româ diſceſſit XIV. kalendas Junii, ac demum in Majus-monaſterium pridie nonas Julii pervenit. Varia in itinere patrata referuntur miracula: ex quibus Garnerius monachus quartanâ febre, Irmingardus presbyter ac monachus ejuſdem cœnobii podagræ dolore; Placentiæ Ava quædam, Agiæ abbatiſſæ oeptis, quotidianâ febre liberata. Expoſitæ ad tempus reliquiæ *in aperto extra mœnia monaſterii loco pro utriuſque ſexus concurſu*, quòd nimirum tunc temporis aditus ſeminis in eccleſias noſtras non facilè concederetur. Quis fuerit ille Gorgonius martyr, incertum, quidquid dicat anonymus hujus tranſlationis ſcriptor, qui hunc e numero quadraginta martyrum Sebaſtenorum eſſe opinatus eſt, quorum corpora cùm in cineris maſſam redacta fuerint, ab invicem diſcerni haud quaquam potuere.

XLI. S. Gorgonii tranſlatio in Majus-monaſterium.

Eodem anno, metu Danorum Friſiam infeſtantium, multæ ſanctorum reliquiæ in caſtrum ſancti Audomari tranſlatæ memorantur, in his ſanctorum Baini epiſcopi Taruennenſis, Bavonis & Winnoci confeſſorum, quorum ille in Gandenſi, hic in Woromholtenſi monaſterio quieſcebat; ſanctæ etiam Auſtrebertæ virginis & abbatiſſæ Pauliacenſis: ubi per annos quadraginta illic aſſervatæ dicuntur in chronico Nortmannorum (*a*) apud Cheſnium. His ibidem adduntur ſancti Wandregiſilus abbas Fontanellenſis, Ausbertus & Wlframnus epiſcopi: quod repugnat iis, quæ de duorum primorum tranſlatione poſt annos duodecim referemus.

XLII. Sanctorum reliquiæ Audomaropolim delatæ. (*a*) *Chefnii t. 2. p. 525.*

Nunc agendum de primordiis Bellilocenſis apud Lemovices monaſterii, cujus fundamenta Rodulfus Biturigum antiſtes ante annos ſex, ut vidimus, in paterno fundo poſuit ad Dordoniam fluvium, qui Lemovices a Cadureis dirimit. Illic ab eo inſtitutus cœtus monachorum, e monaſterio Sollemniacenſi adductus, cui Gairulfus ſeu Garulfus abbas primus præficitur. Locus, antea Vellinus dictus ab amœnitate loci Belli-loci vocabulum accepit. Hæc omnia diſcimus ex primariis ejus monaſterii litteris, quas in ipſius Rodulfi elogio inregras retulimus. In his Rodulfus ait, ſe Dominum & Salvatorem omnium elegiſſe heredem rerum proprarum, quas in pago Lemovicino, vicaria Aſnacenſi, loco a ruſticis Vellino a ſe Bello-loco appellato, poſſidebat; eaſque res omnes Deo Salvatori offere, & in vice Chriſti Chuniberto abbati monaſterii Sollemniacenſis, ejuſque monachis Godoni, Frannario, Betnardo, Gairulfo, aliiſque octo, quos nomi-

XLIII. Belli-locus a Rodulfo epiſcopo fundatus.

ANN. CHR. 846.

» nat: ut prædicti abbas & monachi in eodem loco cœnobium monachorum ſub
» regula ſancti Benedicti in honorem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli con-
» ſtruant, liberâ monachis eligendi abbatis facultate conceſsâ. Tum reges, e-
» piſcopos, abbates, comites & vicarios obteſtatur, ut ne umquam hunc locum
» violari aut vexari ſinant. Rodulfi litteris ſubſcribunt Stodilus epiſcopus Le-
movicenſis, Addo, Alamarius, & Abbo abbates; Raimundus comes Lemovicen-
ſis, aliique & Garulfus monachus, abbas dein Bellilocenſis monaſterii primus.
Facta donatio menſe Novembri, Caroli regis anno ſexto. Locum multis prædiis
locupletavit Rodulfus, & poſt eum Carolus, Pipinus, & Odo reges; Frota-
rius ipſius Rodulfi ſucceſſor in ſede Bituricenſi, Stodilus epiſcopus Lemovicenſis,
aliique, ut patet ex variis donationum inſtrumentis, in quibus patroni loci, præ-
ter apoſtolos Petrum & Paulum, memorantur ſancta Felicitas, tum ſanctus Dio-
nyſius cum ſociis, ſancti item Pancratius, Ctiſpinus & Criſpinianus, Hilarius,
Martinus, Benedictus, Eligius & Tillonus. His adduntur etiam Primus, Felicianus
& Æmilius, quorum, uti & ſanctæ Felicitatis, reliquiæ ibidem quieſcere dicun-
tur. Bello-loco per annos quadraginta-quinque præfuit Gairulfus, de quo ſæpius
mentio in conſequentibus recurret.

XLIV. Caſinum a Sarracenorum ſtrage ſervatum.

In Italia, cùm Sarraceni ex Africa, prædæ libidine ſtimulati, claſſem Roma-
nis litoribus intuliſſent, & procurſu in urbem facto, opimas ſanctorum Petri &
Pauli ſuburbanas baſilicas diripuiſſent: eamdem etiam cladem Caſinenſi monaſterio
illaturi, ſub noctem trans fluvium Carnellum, quem Litim alio nomine vocant,
ſubliterunt, ſequenti luce amnem, diripiendi monaſterii causâ, vado trajecturi.
In tanto tamque aperto diſcrimine fratres, nudipedes, cinere capita conſperſi,
ad orationem confugiunt, S. Benedicti opem implorant, non jam de vita ſua,
de qua actum putabant, ſed de animarum tantum ſalute ſolliciti. Et illâ qui-
dem nocte nihil præterquam vigilatum eſt in ſacro monte. Brevi ſupra votum
exauditæ ſupplicantium preces; nam, cùm maxima eſſet rum cæli ſerenitas, tan-
ta ſubitò pluviatum eruptio facta eſt, ut fluvius ultra ripas excreſcens omnem
barbaris trajiciendi amnis facultatem ademerit, eoſque prædâ vacuos diſcedere coe-
gerit, ſacri ejus cœnobii proximis ſancti Georgii ac ſancti Stephani cellis præ fu-
rore ſuccenſis. Hæc fuſiùs in Leonis Marſicani chronico (*b*) Caſinenſi, ubi eo-
rumdem Sarracenorum claſſis in reditu undis abſorpta memoratur.

(*b*) *Chron. Caſin. lib. 1. c. 17.*

XLV. Calogenſe monaſterium.

Ad hunc annum ab Yepeſio revocantur primordia monaſterii ſancti Cypriani Ca-
logenſis, quod Gundilanus quidam ad oram maris in Gallicia prope Uliam flu-
vium in honorem Deiparæ & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ac ſancti Cy-
priani exſtruxit pro ſexcedim fratribus, ſub regula ſancti Benedicti. Hujus rei
inſtrumentum laudat Yepeſius, quod ſubſcripſiſſe dicitur Viliatus abbas cum col-
legio fratrum, quorum nomina referuntur. Sunt qui putant, monachos, qui ſan-
cti Jacobi Compoſtellanam eccleſiam olim poſſederunt, ex hoc monaſterio aſſum-
tos fuiſſe.

ANN. CHR. 847.

XLVI. Hincmari probata ordinatio in concilio Pariſienſi.

ORdinato in locum Ebonis, ita ut diximus, Hincmaro, & in ſedem Remo-
rum promoto, novæ Lotharii imperatori iræ faces admotæ, cum ex raptu
filiæ ſuæ per Giſalbertum comitem ex partibus Caroli, tum ex eo, quòd Ebo
ſui causâ dejectus eſſet abſque ſpe reſtitutionis, ſi Hincmari obtineret ordinatio.
Itaque ad Sergium papam ſcribendum cenſuit, ut Ebonis cauſæ cognitio redin-
tegraretur. Scriptæ a Sergio litteræ, convocandi hâc de re concilii causâ, ad
Carolum regem, & ad Guntbaldum Rotomagenſem epiſcopum, quem cum ſe-
lectis epiſcopis Treviros convenire juſſit, ubi legati pontificii ad cauſam cogno-
ſcendam primo quoque tempore ſe ſiſterent. Expectatis fruſtra legatis, Guntbal-
dus Caroli aſſenſu epiſcopos Luteciam-Pariſiorum convocavit, ubi Ebo citatus cùm
non comparuiſſet, Hincmari probata ordinatio eſt, & vetus in Ebonem ſenten-
tia confirmata. Habitum eſt hoc concilium XVI. kalendas Martias anni quadra-
geſimi-ſeptimi: cui ſynodo Guotbaldus, Wenilo, & Hincmarus metropolitani cum
ſuffragancis ſuis interfuerunt.

Privilegium Corbeiæ conceſſum.

Adfuit etiam Radbertus abbas Corbeienſis, patribuſque exhibuit ſacras litte-
» ras piiſſimorum principum HLudowici bonæ memoriæ piiſſimi imperatoris, &
» HLotharii filii ejus, quibus cautum erat, ut ipſum monaſterium ſecundum anti-
» quum morem, jam inde a principio obſervatum, electionis gratiam, & libe-
» ram rerum ſuarum diſpenſationem haberet. Oblatæ etiam ab eodem Caroli præ-
» cellentiſſimi regis litteræ, qui & idem monaſterium, juxta morem anteceſſorum
» ſuorum, regiâ tuitione & immunitate donaverat: quæ omnia Radbertus a pa-
» tribus concilii confirmari poſtulabat. Aſſenſere patres, tam pro reverentia Dei,
» qui ipſum locum protegit atque defendit; quam propter eorum dilectionem,

» qui

» qui ibidem laudabiliter Deo ſerviebant, Inviolatam retinentes ſacræ religionis » normam, quæ primis temporibus illic inſtituta fuerat: adeò ut primos loci cul- » torer non modò æquarent religione, ſed etiam pæne ſuperarent. *Qua de cauſa & nobiliſſimi viri in eodem loco ad Dei ſervitium ſponte confluxerunt, & eumdem locum tam nobilitate ſuâ, quàm & vitæ merito decoraverunt.* Proinde eorum privilegia » non confitmare epiſcopis viſum eſt nefas: tum quia patres & defenſores eccle- » ſiarum eſſe deberent: tum quia, niſi pro talibus invigilarent, rei coram Deo » eſſe pertimeſcerent. Monent itaque hortanturque püſſimos principes, tam præ- » ſentis temporis, quàm futuri, ut liberam eidem loco eligendi abbatis facultа- » tem conſervent juxta auctoritatem canonicam & regulam ſancti Benedicti; & » ſi aliquando rector ejuſdem monaſterii non dignè Deo vivat, aut minùs offi- » ciosè erga principem ſe gerat; eo depoſito, electio nihilò minùs monachis in- » temerata permaneat. Neque enim juſtum eſſe, ut unius culpa ſuper omnes te- » dundet, aut uno peccante, ſuper omnes vindicta conſurgat, aut causâ unius » eccleſia Chriſti ſua privilegia perdat. Tum diræ & imprecationes in tranſgreſ- » ſores proferuntur. In fine monent Corbeienſes, quos *præclara & pretioſiſſima membra æterni Regis & Salvatoris omnium* vocant, *quatinus eodem affectu religio- ni ſuæ continuam devotionem adhibeant, quo nos*, inquiunt patres, *eorum & uti- litati conſulimus, & tranquillitati in futuro hac in cauſa deſervimus: videlicet ut taler eſſe ſtudeant ante oculos judicii omnia cernentis, quales in oculis omnium vi- dentur eſſe & creduntur.* Privilegio ſubſcribunt epiſcopi viginti, nempe, tres me- tropolitani, & epiſcopi variarum diœceſeon ſeptemdecim; & poſt eos Ludovicus abbas ſancti Dionyſii, Radbertus Corbeiæ, Adalgarius ſanctæ Crucis apud Mel- das, Rainaidus ſancti Carileſi apud Cenomannos.

ANN. CHR. 847.

XLVII. Hildemanni epiſcopi Bel- lovaci fada & obitus.

Ea epiſcopis ſubſcribit Irminfridus ſanctæ Beliovacenſis eccleſiæ epiſcopus, Hil- demanni ſucceſſor, ejus, qui Ludovici auguſti caauctoratione aſſenſiſſe inſimula- tus eſt, Ebonis reſtitutioni, poſt mortem Ludovici factæ, ſuffragatus. Fuerat is ante epiſcoparum Corbeienſis monachus, jamque epiſcopus ſancto Adalhardo ab- bati morienti adfuerat. Reſtituto in thronum Ludovico, Hildemannus *in ſynodo præſens*, teſte (*a*) Frodoardo, *a calumnia ſibi impacta* ſe purgaverat, ſatisfaciens ſynodo, & pet eam imperatori: quod de ſynodo apud Theodonis-villam habita interpretandum, in qua ipſius Ludovici reſtitutioni ſubſcripſiſſe invenitur apud Hincmarum in poſteriori (*b*) opere contra Gotheſcalcum. Ebonis tamen reſti- tutioni aſſenſus eſt cum aliis epiſcopis, ut ea Ebonis apologetico (*c*) diſcimus. Caroli nihilò minùs gratiâ uſus eſt, idemque ſynodo Germiniacenſi, juſſu Caroli convocatæ, interfuit anno ejus ſæculi quadrageſimo-tertio. De aliis ejus geſtis nihil nobis ſupereſt præter id, quod in libro de miraculis ſancti Vedaſti legitur: ubi ex oleo quodam miraculoſo Hildemannus, ipſiuſque ſucceſſores ſumſiſſe di- cuntur, *tam ad baptizandum, quàm ad infirmorum unctionem.* Ad hæc Anſegiſus abbas Fontanellenſis *Hildemanno epiſcopo ad presbyteros & pauperes libras decem* le- gaſſe memoratur, præter libram unam, quam Bellovaci canonicis teſtamento re- liquit. Hildemanni obitum fuſior Gallia-chriſtiana perperàm ad annum octingen- teſimum quadrageſimum-ſecundum; nec meliùs Louvetus ad annum quadrageſimum- octavum refert, quorum alterum refellit ſynodus Germiniacenſis, cui Hildeman- nus ſubſcripſit; alterum Pariſienſis, cui Irminfridus ejus ſucceſſor interfuit. Mi- hi verò ejus obitus anno quadrageſimo-ſexto collocandus videtur: quod probat Hincmari epiſtola, ſcripta (*d*) *Immoni Noviomagenſi epiſcopo pro ſynodo comprovin- ciali Pariſius condicta, & pro ordinatione Irminfridi, poſt deceſſum Hildemanni Bel- lovacenſis epiſcopi.* Hæc eſt ſuperior illa ſynodus Pariſienſis, cui Irminfridus recèns ordinatus interfuit. Hildemanni diem obitus VI. idus Decembris ſignat martyrolo- gium Bellovacenſis ſancti Petri eccleſiæ, cui terram *in friſmonte* ſeu Frigido-mon- te conceſſiſſe dicitur. Eumdem aſſignant diem martyrologia Gallicanum & Bene- dictinum. In necrologiis Dionyſiano & Argentogilenſi notatur III. idus ejuſ- dem menſis *Hildemannus epiſcopus, ſed beati Dionyſii monachus*, alius ab Hildeman- no Bellovacenſi, quem Trithemius *divorum*, ut ipſe vocat, numero adnumeratum dicit. Certè ejus elevatio in martyrologio conſignatur V. nonas Maii. Irmenfri- do Hildemanni ſucceſſori ſubſtitutus eſt Odo monachus & poſt Radbertum ab- bas Corbeienſis.

(*a*) *Frod. lib.* 2. *c.* 19.
(*b*) *Hincmar.* 35.
(*c*) *Spicil.t.* 7.
(*d*) *Frod.lib.*3. *c.*21.

XLVIII. Otgario Mo- guntino ſuc- cedit Raba- nus.

Hoc anno quadrageſimo-ſeptimo e vita migravit XI. kalendas Maii Otgarius Mo- guntiacenſis antiſtes, ut tradunt annales Fuldenſes: in cujus locum HRabanus or- dinatus eſt, & quidem V. kalendas Julii, ſi mendum non eſt in his annalibus, cu- jus loco Trithemius ſextum ante eaſdem kalendas, annales Saxonici nondum editi, qui cætera cum Fuldenſibus conveniunt, octavum kalendas Julii præferunt, id eſt diem natalis ſancti Johannis-Baptiſtæ: quâ die ob feſti celebritatem, tametſi domi-

ANN. CHR. 847. Moguntiæ concilium.

nica non erat, Rabani ordinatio facilè fieri potuit. Ut ut sit de die, constans & explorata est de hoc anno sententia. Eodem ordinationis suæ anno Rabanus, jubente Ludovico rege, Moguntiæ in basilica sancti Albani synodum habuit circa kalendas Octobris, in qua comprovinciales episcopi & abbates cum monachis convenere. Occasio convocandæ hujus synodi eadem fuit, atque Meldensis superiori anno habitæ. Cùm enim a laicis bona ecclesiarum invaderentur, & jura violarentur, ac de his frequentes apud regem deponerentur querelæ: ipse rex, ut his malis remedium afferret, satis egit, ut provinciale concilium colligeretur, cui *archiepiscopus Rabanus, vir doctrinâ valde insignis, præesse deberet, quem sciret probitate atque scientiâ nulli secundum*, inquit Baronius. Congregatis omnibus visum est duas facere turmas: in una consederunt episcopi cum notariis; in alia abbates & probati monachi, sancti Benedicti regulam accuratè perlegentes, atque invicem „ pertractantes, quo pacto monachorum vitam in meliorem statum revocare, & „ regularem disciplinam iis in locis, ubi collapsa esset, in pristinum splendorem „ restituere possent. In primis sancitum canone quarto-decimo, ut nullus monachorum quidquam proprietatis habeat, nec parochiales ecclesias acciperet sine „ consensu episcopi. De ipsis verò titulis, in quibus instituti fuerint, rationem „ episcopo, vel ejus vicario reddant, & convocati ad synodum veniant. Canone „ sequenti, ut abbatissa, quæ monasterium in civitate habet, ex eo non egredia„ tur absque permissu episcopi sui, nisi fortè jussione regali cogatur. Si quando „ verò foràs pergat, comites habeat quasdam e sanctimonialibus, quarum mores „ & actiones observet. Ad hæc sarta tecta curet. Sanctimoniales verò in monas„ terio lectioni & psalmodiæ studiosè vacent, omnesque, præter infirmas, in com„ muni dormitorio cubent, & singulis diebus *ad consolationem*, fortè legendum *ad* „ *conlationem*, veniant, & ut cætera observent, quæ in regula sanctimonialium & in statutis patrum continentur.

In eadem synodo venilata est causa cujusdam pseudoprophetissæ ex Alamanniæ partibus, nomine Thiotæ, quæ Salomonis episcopi Constantiensis parochiam suis vaticiniis & concionibus non mediocriter perturbaverat, asserendo certum finis sæculi diem, aliaque permulta divinitus sibi revelata fuisse: quæ in præsentiam episcoporum adducta, publicè flagellis cæsa est, eique ministerium prædicationis, quod temerè usurpaverat, interdictum. Ex quo intelligitur, quàm fallax sit eorum opinatio, qui existimant, monasteriorum opes ex monachorum falsis ejusmodi de imminente extremo judicio vaticiniis provenisse, quando episcopi & abbates tam severè in hanc pseudoprophetissam animadverterint; nec temerè ac fortuitò quælibet vaticinia illis temporibus pro oraculis habita fuisse: quod maximè patet exemplo sancti Norberti, qui, cùm de proximo sæculi excidio haud dubium sibi oraculum cælitus factum fuisse crederet, ab hac persuasione revocatus est per sanctum Bernardum abbatem Clarævallensem.

Ad hæc in illa synodo decretum est, ut pro Ludovico rege ejusque conjuge ac prole missarum tria millia & quingentæ, & psalteria mille septingenta persolverentur. Inter alia etiam id constituerunt patres, ut ne iis, qui pro sceleribus suspensi fuerint post confessionem peractam, ecclesiastica sepultura, sacræ oblationis pro eis copia, & missarum celebratio denegetur. Sed & animadversum est in illos sacerdotes, qui pro gravibus peccatis nonnisi leves quosdam & inusitatos pœnitentiæ modos jam tum imponebant, sub omni cubito, juxta propheticum Ezechielis dictum, pulvillos consuentes. Huic synodo præter Rabanum e nostris interfuit Anscharius episcopus Hammaburgensis.

XLIX. Conventui apud Marsnam adest Lupus abbas. (*) *Mostrech.*

Longe ante istud concilium colloquii causâ unà convenerant tres fratres reges prope Trajectum (*) in loco, qui Marsna dicitur, & quidem hebdomade secundà quadragesimæ, cujus initium hoc anno fuit, die sextâ-decimâ Februarii. Interfuit huic conventui Lupus Ferrariensis abbas, cujus extant hac de re epistolæ duæ, nempe quinquagesima, & undesexagesima. In priori quemdam familiarem rogat, ut pecuniam ad illud iter necessariam a quadam nobili domina sibi mutuetur. Posteriori Marcwardum abbatem Prumiensem invitat ad illum conventum, de quo ita scribit. *Non ignoratis, credo, reges nostros apud Trajectum hebdomade secundâ quadragesimæ celebraturos colloquium, quò me trahit ecclesiastica necessitas: quâ urgente, ut vobis jam aliis expressi litteris, cum rege quartum ago mensem, ita ut ne die quidem a comitatu abfuerim. Præbeat igitur se mihi saltem illis desiderabilis vestra paternitas, ut nostra familiariter, vivâ tamen voce, valeamus cognoscere.* Non tamen invitanti amico paruit Marcwardus, ut paret ex sequenti epistola, pollicitus, se post pascha Lupum invisurum: quod commodè factum iri ait Lupus, si ille secundâ hebdomadâ mensis Maii iter ad se arripat. *Nam quinto-decimo*, inquit, *die post pascha synodus magna, ut ajunt, apud Attiniacum celebrabitur: cui me abesse nequaquam, ut credo,*

credo, noſtri præſules patientur: quippe, ut rectè Baluzius obſervat, ſanctiſſimi Gallicanæ eccleſiæ antiſtites tanti faciebant Lupum noſtrum, ut eum expectarent veluti conditorem canonum, atque adeò ejus præſentiam in ſynodis quodam modo neceſſariam exiſtimarent. Jam enim experimentum ſacræ eruditionis fecerat in canonibus concilii Vernenſis. In illo Marſnenſi placito inter reges convenerat, ut ad firmanda ea, quæ in conventu iſto acta fuerant, *commune placitum* ſive generalis conventus in urbe Pariſiorum haberetur inſequenti feſto ſancti Johannis. Ad quod Carolus ut negotia regni ſui diſponeret, medio intervallo conventum apud Attiniacum indixerat, ad quintum-decimum diem poſt paſcha, id eſt octavum kaleudas Maias: quo de conventu Lupus hic agit: quem tamen haud habitum fuiſſe opinatur Baluzius, ut neque Pariſienſem. Addit Lupus in ſexageſima illa epiſtola, ſe nihil aliud de cella Judocenſi poſſe Marcwardo ſcribere, niſi quòd *promiſſionum ubertas* ſpes varias pæne quotidianas, ſed valde dubias, quotidie pariat. Ex quo intelligitur, necdum tunc hanc cellam Ferratienſibus reſtitutam fuiſſe. Tum de Ratlegio abbate Selingeſtadienſi hæc ſubdit. *Abbas monaſterii, quod germanicè Saligſtat appellatur, cui nomen eſt Ratlegio, partem quamdam cujuſdam libri faciet mihi deſcribi, eamque veſtro, mihi reddendam, nuntio ſe traditurum promittit; atque obſecrat, ut tabulas, quas Hilpericus pictor beatis vovit martyribus*, id eſt Marcellino & Petro, ipſius monaſterii patronis, *hebdomadâ ſecundâ poſt paſcha ipſi dirigere dignemini.* In fine agit de quodam nepote ſuo, fortè Guagone (*a*), qui capitis dolorem patiebatur, a quo eum parcitate potus relevari poſſe exiſtimat.

ANN. CHR. 847.

(*a*) *Lup. ep.* 91.

Idem, in procinctu ad cooventum Marſnenſem, Ferratienſibus ſuis ſcripſit epiſtolam quinquageſimam-primam, in qua agit de quodam adverſatio, qui ipſius regimen carpebat, quaſi nimium ſibi in rebus monaſterii ſui adminiſtrandis tribueret; „ aitque omnium villarum ſuum eſſe regimen & laborem: at uſumfructum ipſum „ etiam ſecundùm ſuam diſpoſitionem, fratrum eſſe communem. *Ita*, inquit, *nec ſecularem religio minuit poteſtatem, nec poteſtas confundit religionem.* Interim cavendum ait a violentia pervaſoris, & proſpiciendum equis ſuis, ne a magiſtro, aut a diſcipulo ſubtrahantur: quod an de Engilberto (*b*) qui ejus abbatiæ inhiabat, intelligendum ſit, mihi haud exploratum.

Pervaſorem patitur.

(*b*) *id. ep.* 93.

Apud Senonas Wenilo archiepiſcopus infelicem epiſcopatus ſui monaſteriorum, quæ ferè in cellas redacta erant, ſtatum miſeratus, Carolum regem rogavit, ut eis auctoritate ſuâ ſubveniret. Ejus rei causâ regiæ majeſtati obtulit præceptum a domno genitore ſuo HLodovico Hieremiæ archiepiſcopo conceſſum *de cellis monachorum* ſui epiſcopatus, ſupplicans, ut illud renovare dignaretur. Cellæ illæ erant S. Petri, ſancti Johannis, & ſancti Remigii: in quibus monachi, cùm ſub ſanctæ „ regulæ diſciplina religioſam vitam ducere debuiſſent, variis diſcrepantibus, urgente „ inopiâ, addicti erant, longè a propoſito ſuo aberrantes: cujus rei hæc cauſa „ erat, quòd *memoratarum ſubſtantia cellarum per diviſionem olim factam immenſa fuiſſet, & qui præerant epiſcopi, non habentes unde ſubſidia ſumptuum ſuis uſibus neceſſaria caperent, ex eiſdem cellis, quantum extorquere quibant, dari ſibi cogebant:* „ quo comperto, rex decernit, ut in poſterum illorum locorum monachis ſubſidia „ ordini ſuo congruentia ſuppeditentur; nec ullus ex rebus ad eorum uſus depu„ tatis quidquam ſubtrahere auſit. *Datâ* VII. *kal. Martii, anno* VIII. *regnante Karolo gloriosiſſimo rege, indictione* X. *Actum in monaſterio ſancti Martini:* ſic legitur in authentico, cujus exemplum in appendice referemus. Nulla hic mentio de monaſterio ſanctæ Columbæ, quod fortè in tanta penuria non erat. Ejus privilegium libertatis paullo poſt idem rex confirmavit. Ex hoc autem diplomate patet, monaſterium ſancti Johannis apud Senonas, quod modò canonicorum regularium eſt, tunc temporis monachorum fuiſſe, uti & ſuburbana monaſteria ſancti Petri & ſancti Remigii, ex quibus hoc poſtremum modò exſtinctum eſt. Cæterùm relevandæ ſancti Petri inopiæ nonnihil contulit tranſlatio ſacrarum reliquiarum ſancti Saviniani ejuſque ſociorum hoc anno facta, ut poſtea videbimus.

L. Senonenſium monaſteriorum infelix ſtatus.

Non multò poſt Pippinus Aquitaniæ rex Glonnenſi ſancti Florentii monaſterio libertatis & immunitatis privilegium confirmavit ad preces Didonis abbatis, obtestans ſucceſſores ſuos, ut prædictum monaſterium deinceps ſub regulari, ſicut an„ riquitus, ordine conſiſtat; & nemo umquam canonicorum aut laicorum ibi ab„ bas conſtituatur; neque ullus comes in ipſo monaſterio ullum ſibi imperium vin„ dicare auſit: ſed perſeveranter in omnibus ſæculis idem locus ſub regali maneat defenſione cum omnibus ſuis rebus, *quas Anſaldus & Gauzbertus abbates ejuſ„ dem loci ſub ſuorum poteſtatibus tenuerunt.* Mortuo verò abbate, quamdiu ipſi mo„ nachi inter ſe talem invenerint, qui eos ſecundùm regulam ſancti Benedicti re„ gere valeat, habeant poteſtatem eligendi ex ſe ſe abbatem. *Datâ* VI. *kalendas Junii, indictione decimâ, anno nono regnante Pippino inclyto rege. Actum Florinaco villâ*

LI. Pippini privilegium Didoni Glonnæ abbati conceſſum.

ANN. CHR. 847.

villâ ſuper Carum fluv., *in generali placito*. Has litteras Carolus quintus rex Francorum recognovit anno regni ſui duodecimo, ut patet ex regiſtro cameræ computorum.

LII. Caroli diploma pro Glannafolio.

Hoc ipſo anno Carolus Ebroino Pictavenſi epiſcopo, quem palatii ſui protocapellanum vocat, Glannafolienſis monaſterioli donationem, quæ a Ludovico genitore ſuo ei facta fuerat, regio diplomate confirmavit, eam videlicet ob cauſam, quòd Ebroinus hoc monaſteriolum, ut ipſe vocat, ſancti Mauri *in ſtatum & religionem monaſtici ordinis funditus reſtruxiſſet*, *atque in habitum*, *quo olim excultum fuerat*, *reparaſſet*. Id autem eâ ratione rex concedit, ut, quàm diu vixerit Ebroinus, iſte locus ſit ſui juris: poſt ejus verò ex hac vita tranſitum, *vinculo conſanguinitatis ei conjunctus religioſus vir Gauſlenus*, qui jam illic (*a*) proabbatis vices agebat, pienè hac abbatiâ potiatur; eoque mortuo, fratres eligendi ſuccelſoris facultatem habeant, niſi fortè poſt eumdem Gaullinum talis ex eorum progenie iuveniri poſſit, qui ei ſubrogetur. *Data pridie idus Julii*, *anno* VIII. *indictione* X. *regnante Karolo gloriosiſſimo rege*. *Actum Bonolo*. Jonas notarius atque diaconus ad vicem HLudowici recognovit ac ſubſcripſit hoc diploma, a Philippo Labbe (*b*) editum, cujus authenticum in archivo Foſſatenſi hactenus aſſervatur, ex quo illud in appendice referemus.

(a) *ſupra* n. 31.

(b) Labbe *Miſcell. pag.* 463.

LIII. S. Martialis canonici fiunt monachi.

Apud Lemovicas in baſilica Salvatoris & ſancti Martialis canonicalis habitus (*c*) & ordo in monaſticum converſus eſt. Hoc Ainardus abbas ejus loci, non invitus, ſed voluntarius, cum omnibus, uno excepto, canonicis, Deo inſpirante peregit; & tam ipſe, quàm canonici omnes, monaſticen profeſſi ſunt. Quin etiam Ainardi abbatis ea modeſtia fuit, ea aliorum omnium voluntas, ut ex ſe ipſis abbatem eligere noluerint; ſed e Pictavenſi ſancti Savini monaſterio venerabilem Dodonem, cujus mentio cum laude ſuperiùs facta eſt, ſibi abbatem regularem elegerint, omneſque *perfectè regulares*, id eſt obſervantioris vitæ monachi, ſacti ſint. Unus ab eis diſſentiens Jeſredus theſaurarius, veterem hominem cum aliis exuere noluit: quin etiam duas ſancto Martiali eccleſias, favente Stodilo epiſcopo, ſubtraxit, ſcilicet eccleſiam ſancti Petri de Quadrivio, & ſancti Juniani Comodoliacenſe monaſterium. Primus itaque iſtius loci ex monachis abbas fuit Dodo, qui tribus annis præfuit eidem monaſterio, quod multos protulit inſignes viros; ſed denuo ad canonicalem ordinem permutatum, relictâ inſigni librorum veterum bibliothecâ in monachorum, qui eos propriis manibus exararunt, teſtimonium & commendationem.

(c) Labbe to. 2. *bibl. p.* 371.

LIV. Sergio papæ ſuccedit Leo IV.

Romæ hoc anno, pridie idus Aprilis, Sergius pontifex moritur. Eodem die, ob metum Sarracenorum, qui adhuc in Italia prædabantur, electus Leo, eo nomine quartus, eccleſiæ Quatuor-Coronatorum tum presbyter cardinalis. Hic primùm a parentibus *ob ſtudia litterarum* in monaſterio beati Martini prope baſilicam ſancti Petri traditus, non ſolùm litteras illic didicit, verùm etiam monaſticæ converſationis inſtitutis ad amuſſim informatus eſt, ita ut ejus exemplo ad vitam religioſam etiam alii erudirentur. Hinc Gregorius quartus eum ad ſuum obſequium eduxit, & ſubdiaconum creavit; Sergius verò presbyterum cardinalem ſanctorum Quatuor-Coronatorum inſtituit. Is demum crearus ex presbytero pontifex, Sarracenorum damna, baſilicæ Vaticanæ illata, impensè reparavit, ornamentis reficiendis aut reſtituendis, quæ illi abſtulerant. Refectum item in baſilica ſancti Pauli ciborium quod Sarraceni etiam violaverant; ſtatutumque, ut in die natali ſancti Pauli veſpertinæ laudes a Romano clero & a ſchola cantorum in eadem baſilica feſtivè celebrarentur.

LV. Adremarenſis monaſterii dedicatio.

Ad primum annum ejus pontificatus a Baronio revocatur ejuſdem pontificis epiſtola, ſcripta ad Prudentium epiſcopum Tricaſſinum de conſecrando ab eo monaſterio, quod conſtruxerat Adremarus monachus, ut ſuperiùs (*d*) diximus, deque ſanctorum reliquiis ab Urbe miſſis; jubetque pontifex, ut ſanctæ Trinitati ejus loci baſilica dedicetur ſub titulo beati Petri apoſtoli, cui illud ſubjicit, atque ſancti Leonis papæ. Hæc epiſtola ſic habet.

(d) *lib.* 31. n. 72.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, *reverendiſſimo & ſanctiſſimo* fratri *Prudentio Tricaſſinæ ſedis epiſcopo ſalutem.*

Cognoſcat prudentia ſanctitatis tuæ, *qualiter hic religioſus monachus*, *nomine Adremarus*, *cum monachis ſuis*, *cum ſumma devotione ad laudem & gloriam ſanctæ Trinitatis & remedium animæ ſuæ*, *ſuorumque omnium*, *in honorem beati Petri apoſtolorum principis*, *ſeu & ſancti Leonis ejuſdem vicarii papæ*, *monaſterium deſiderat conſecrare*, *& ſitum ac ſtructuram ejus ſancti cœnobii in rebus juris jam dicti beati Petri apoſtoli*, *quæ ejus verò ſunt*, *fundare ac conſtruere: quæ res prædictæ Guidoni glorioſiſſimo comiti per præceptum pontificale donatæ ſunt. Quam ob cauſam jubemus*, *ac hortamur ſanctitatem tuam*, *ut quando ab illius prædicti monachi fueris humilitate poſtulatus; illuc accedere debeas*, *& loco*, *quem vobis ſignificaverit*, *ipſas illic reliquias ſupra nominatorum ſanctorum*, *quas a nobis accepit*, *eo tenore & conditione re-*

recondæ atque conſecres, ut ſemper & perpetualiter ſub jure ac poteſtate ſanctæ noſtræ Romanæ eccleſiæ jam fatum monaſterium conſiſtat atque permaneat. Sanctitatem tuam omnipotens Deus incolumem cuſtodiat, frater. Bene vale. ANN. CHR. 847.

Guidonis comitis advocationi ac tutelæ ſortè res ejus monaſterii a pontifice commiſſæ ſunt, poſt mortem ſcilicet Aledranoi comitis, qui locum expurgandum, & monachorum uſibus aptandum Adremaro conceſſerat.

LVI. Eginardi abbatis Foſſatenſis permutatio.

Jam in locum Ingelberti Foſſatenſis abbatis tum ſucceſſerat Eginardus, qui hoc anno præceptum obtinuit a Carolo rege, ad confirmandam permutationem quamdam, cum Erchenrado Pariſiorum epiſcopo ab ſe factam, nempe ſilvæ Vilcennæ pro Foſſatenſi monaſterio, & ſilvæ Buxiaci pro epiſcopo Pariſienſi. Ejus rei litteras Gerardus a Boſco poſt Baluzium ex chartaceo codice Foſſatenſi vulgavit in hiſtoria (*a*) Pariſienſi: obi venerabiles viri Herchenradus Pariſienſis epiſcopus, & Eginardus Foſſatenſis monaſterii abbas pro ambarum partium opportunitate hanc inter ſe ſe commutationem feciſſe dicuntur: quod ſcilicet prædictus Herchenradus ex rebus eccleſiæ ſuæ, nempe ex villa Fontanedo, (*) concidem, quæ vocatur Vilcenna, (*) habeotem io gyro perticas triginta-ſeptem, ad partem Eginardi ejuſque monaſterii tranſtulerit: contra verò Eginardus abbas unà cum conſenſu monachorum ad partem eccleſiæ Pariſienſis & Herchenradi epiſcopi ſilvam apud Buxidum ſitam, totidem perticas in gyro habentem. Actum Compendio regio palatio, vt. nonas Mail, anno octavo regni Karoli glorioſiſſimi regis, indictione decimâ. Idem eſt Einardus abbas, qui in editis catalogis diverſus ab Eginhardo perperàm cenſetur, etiam apud Getardum a Boſco: cùm tanta illa nominis diverſitas in ſolo ſcribendi modo poſita ſit, qualis inſcribendo nomine Eginardi Karoli Magni notatli, qui modò Eginhardus, tum Einardus pingitur. Is ipſe eſt Ainardus Foſſatenſis abbas, qui aliam permutationem de quibuſdam rebus Calæ monaſterii cum Hirmintrude regina fecit anno Caroli quinto-decimo.

(*a*) *Hiſt. Pariſ. to. 1. p. 416. & ſeq.*
(*) *Fontenay.*
(*) *Vincennes.*

LVII. S. Columbæ privilegium a rege confirmatum.

In eodem palatio verſabatur adhuc Carolus menſe Decembri, cùm ad eum acceſſit vir ioluſtris, ejuſque fidelis Bernardus abbas *de monaſterio domnæ Columbæ virginis & martyris ſeu domni Lupi confeſſoris*, domnorum venerabilium epiſcoporum privilegium exhibens, idque a rege confirmari obnixè petens: ut, ſicut antiquitus per conſtitotiones pontificum, regumque preceptiones monaſteria ſanctorum Agaunenſiom, Lirinenſium & Luxovienſium ſub libertatis privilegio conſiſtunt: ita per regalem auctoritatem prædictum monaſterium domnæ Columbæ ſub libertatis privilegio permaoeat: quod rex præcepto ſuo ratum eſſe juſſit, nempe ut jam dictum monaſterium ſui juris omoi tempore ſub proprii abbatis gubernatione conſiſtat, nulluſque epiſcopus, aliave perſona ullam umqoam ordinationem aut poteſtatem contra regulam ſancti Benedicti in eo exercere præſumat, neque de rebus ipſius monaſterii aliquid contingere, nec ad ipſum monaſterium, niſi oraodi aut exhortandi gratiâ, aliquando accedere: neque epiſcopus, in cojus parochia idem monaſteriom ſitum eſt, aliquid ex eo uſurpare atteotet. Si verò ab ejus loci abbate vel congregatione illoc pro quavis neceſſitare invitatus venerit, abſque diſpendio eorum accedat & recedat: ut nullâ inquietudine abbas vel ſui monachi prægraventur. Deiu obteſtatur poſteros omnes ſucceſſoreſque ſuos, ut, quemadmodum ſtatuta ſua a ſucceſſoribus conſervari volent; ita & hoc decretum pro amore Chriſti & pro tranquillitate ſervorum ejus inviolabiliter conſervent. Actum Compendio palatio regio nonis Decembris, anno Karoli regis octavo, indictione undecimâ a kalendis Septembris inchoatâ. Hoc præceptum integrum habes in appendice ad Lopum. Tot præceptis ac litteris non tamen intacta manſit ſanctæ Columbæ monaſterii libertas roties impetitâ, a Vveoilone Senonum antiſtite poſt undecim annos denuo pulſata, ſed irrito conatu.

LVIII. S. Saviniani & ſociorum translatio.

Eidem Weniloni archiepiſcopo & Anaſtaſio abbati ſobarbani ſancti Petri monaſterii factom traditor oraculum de transferendis in baſilicam ſancti Petri reliquis ſanctorum Saviniani, Potenſiani, ſociorumque martyrum, qui in contigua Salvatoris eccleſiæ ſepulti erant, præter ſanctum Serotioum, cujus corpus in alia baſilica humatum fuerat. Indicto ad hanc celebritatem die, iſtuc convenit infinita promiſcui vulgi multitudo. Hanc tranſlationem refert Clarius monachus ad hunc annom, diem verò notat octavom ante kalendas Septembris. Eumdem annum ſignat libellus ab anonymo hac de re editus: at tranſlationem factam dicit *quarto-decimo kalendas Novembris*, & qoidem *indictione decimâ*, quæ huic anno rectè quadrat. Inventum ſancti Saviniani corpus in loculo plumbeo, pallio involotum, omnino integro & incorrupto. Caput illius quaſi plumbatis dextro in timpore contritum, duabus gladii plagis percuſſum erat, ita ſangoineis, quaſi recens eſſet percuſſio. Ipſo die cæcus quidam ad ſanctorum martyrum reliquias lumen recepiſſe di-

ANN. CHR. dicitur. Anonymi libellum in appendice habes ex codice Corneriacenſi.

847. S. Potentiani reliquiæ Jotrenſi conceſſæ. Tunc Jotrenſe monaſterium regebat Hermentrudis abbatiſſa, eidem Vvenilloni affinis; quæ famâ ſanctorum martyrum recèns manifeſtatorum excitata, quaſdam ſancti Potentiani reliquias a Wenilone obnixè flagitavit, impetravitque. Erat tum Jotrenſe monaſterium ad ſummas penuriæ redactum angustias: ſed ab adventu ſacrarum reliquiarum ita relevatum fuiſſe dicitur, ut nullam deinceps inopiam, aut tempeſtatis procellam ſuſtinnerit. Hæc eſt Hermentrudis *monaſterii ſanctæ Mariæ Joderenſis abbatiſſa*, quæ cum Hilduino abbate Dionyſiano res quaſdam commutavit, nempe villam Cuciacum pagi Meldenſis pro Liniaco, probante Ludovico (a) auguſto, imperii ejus anno viceſimo-ſexto, indictione ſecundâ.

(a) Diplom. p. 525.

LIX. S. Amandi partitio confirmata. Elnonenſi ſancti Amandi monaſterio jam ab anno ſecundo præerat Giſlebertus abbas, Adulfeodi ſucceſſor, cùm monachi ejus loci Carolum regem, qui tunc Elnone verſabatur, adierunt, rogantes, ut, *propter ſuſpectas ſuccedentium rectorum voluntates*, bonorum partitionem ad ſuos uſus factam, & ab ejus patre Ludovico ſereniſſimo auguſto probatam, regio præcepto denuo confirmaret: ne ullo prætextu a quovis deinceps abbate ad alios uſus detorqueri poſſent. Id verò non modò rex indulſit, ſed etiam quædam ſuâ ſponte adjecit, nempe in pago Oſtrebantenſi Scaldinium & Helenam, & in Nigelia farinarios duos, aliaque nonnulla. Inſuper ſtatuit, quod ante ipſum pater ſuus decreverat, ut de villis dominicis nona pars *totius ſuppellectilis* monachis tribuatur, hoc eſt de annona, legumine, caſeo, fœno, pullis equinis, porcis, camiſilibus, altilibus, vino, ovibus atque ovis. Quæ verò ſint illæ villæ dominicæ, in appendice leges, ubi hoc præceptum referemus. Denique ad portam monaſterii manſa quinque deputuvit, totidemque ad hoſpitale pauperum, præter decimas utrique uttributas. *Data* x. *kalendas Aprilis, indictione* x. *anno* VII. *regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum Elnone monaſterio ſancti Amandi.*

LX. Hetti archiepiſcopi mors, Pardoli epiſcopi electio. Mortuus eſt preſenti anno Hetti Trevirorum pontifex, cui ſucceſſit Thietgaudus, Magnorum deinceps motuum auctor. Nec diutiùs vixit Simon Laudunenſis epiſcopus, cujus ſucceſſor Pardulus non uni ſynodo anno ſequente interfuit. Fuerat is ante pontificatum vice-dominus eccleſiæ Remenſis, idemque Lupi abbatis familiaris, ad quem recèns electum ſcripta eſt ex parte reginæ Irmindrudis Lupina epiſtola LXXXIX. inſcripta *venerando Pardulo epiſcopo*, tametſi necdum ordinatus erat, utpote cujus diem ordinationis regina ſuis, ſuorumque precibus ſollemnem facere ſtudebat, eidem gratias ob munera agens, ſimulque promittens, ſe libenter experturam ſtolæ faciendæ laborem, quem ipſi Pardulus impoſuerat. In fine ab ejus benignitate poſtulat, ut pro his, qui in defenſione patriæ occubuerant, Dei clementiam exoret, & ſuperſtitibus eorum hominibus auxilietur. Fortè id intelligendum de pugna hoc anno inita contra Brittones, de qua miſſi ad dominum regem tunc veniſſe dicuntur in chronico Fontanellenſi (b) Cheſniano, *interitum Mangili Brittonis & ſociorum ejus nuntiantes, qui a Gairfrido comite interfecti ſunt*. Hujus legationis teſtis ſuit chronographus ille, qui ait, ſe hoc anno pro quibuſdam monaſterii ſui prædiis ad Bacivum palatium & Bonolium perrexiſſe.

(b) Cheſnii t. 2. p. 388.

LXI. Ludovici imperatoris præceptum pro S. Zenone. Si germanum ac ſincerum eſt Ludovici præceptum apud Ughellum (c) pro Veronenſi ſancti Zenonis monaſterio, jam quartus hic erat ipſius Ludovici annus imperii, quo ſuperiorum imperatorum donationes eidem loco factas confirmat rogatu Landerici epiſcopi, in his quoddam monaſteriolum, dictum Novum, ſitum in pago Turviſiano, quod genitor ejus Lotharius auguſtus eidem monaſterio contulerat. Actum curte Auriolâ VIII. kalendas Septembris, anno imperii HLotharii viceſimo-quarto, HLudovici quarto, indictione decimâ: quod diploma (d) Dructemirus archicancellarius recognovit. Aliæ apud eumdem auctorem (d) litteræ exſtant, quæ Ludovico imperatoriam dignitatem ab eo tempore adſtruunt.

(c) Ital. Sacr. tom. 5. col. 16.
(d) Ibid. col. 19.

ANN. CHR. 848. LXII. Res civiles anni ſequentis. Obſeſſâ poſtero anno a Normannis Toloſâ, Carolus quadrageſimæ tempore auxilio advolat, coſque viriliter aggreſſus, partem eorum ſuperat, captis navibus, quæ in fluvio Dordonia erant, & piratis interfectis. Verùm, cùm ab ea urbe receſſiſſet Carolus, dolo Judæorum prodita, direpta, combuſtaque eſt. Capta itidem ab iiſdem Burdegala cum Guillelmo duce, qui poſtea Impurium & Barcinonem dolo cepit. Carolus iterum in Aquitaniam profectus adversùs Pippinum, qui tyrannidem meditabatur. Pertæſi demum Aquitani Pippini inertiæ, Carolo ſe ſe tradunt, atque in urbe Aurelianorum regem Aquitaniæ agnoſcunt, ugnitumque epiſcopali benedictione conſecrari curant. Interim Nomenoius, dux ſeu tyrannus Britonnum, urbes Namneticam & Redonicam, necnon territorium Andecavenſe, atque etiam Cenomannenſe uſque ad Meduanam invadit; tumque regem ſe ferens;

rens, episcopos totius suæ regionis expellere, aliosque sibi obsequentes constitue- re in animum induxit: quod quemadmodum factum sit, quatenus id ad res nostras pertinet, explicandum est. ANN. CHR. 848.

LXIII. Britanniæ episcopi a Nomenoio pulsi.

Erectus in spem regni Nomenoius, conceptæ tyrannidis fautores undique accersere, adversantesque amoliri instituit. Hoc consilio Britanniæ episcopos, quibus haud satis fidebat, sedibus suis exturbare, aliosque sibi familiares in eorum locum intrudere molitur. Atque ut aliquem facinori colorem daret, illos simoniæ insimulat. Quin etiam, additus accusationi necis terror, ni culpam illi ultro faterentur. Hos itaque in cœtum cogit atque ad confitendum scelus, sive id verum erat, seu extortum, adducit. Tum duo ex illis Romam missi cum Convoione abbate Rothonensi, Leonem papam hac de re consulturi. Habitus Romæ conventus præsidente pontifice, qui episcopos, ultro culpam confitentes, moderatè objurgatos domum remisit cum litteris ad reliquos Britanniæ episcopos directis, quibus litteris episcopos simoniacos in concilio judicandos secundùm veterum canonum placita definit. Reversis in Britanniam legatis, Nomenoius graviter tulit, episcopos integrâ dignitate Româ revertisse; lectoque pontificis responso, scribentis, episcopos, qui simoniæ convicti fuissent, in ordinem redigendos, rem per se se exsequendam aggressus est. Mox coactis in Rothonensem sancti Salvatoris ecclesiam quatuor episcopis, dignitatem in frequenti laicorum hominum cœtu abrogat, aliosque substituit, adjectis tribus aliis episcopatibus, Dolensi in metropolitanum erecto. Pulsi episcopi ad Carolum se recipiunt, querelas apud eum deponentes. Hi ad Turonensem metropolitam legitimum remissi, quem valde exasperaverat Nomenoli facinus, ab ecclesiæ disciplina abhorrens, Britanniâ a legitimo metropolite avulsâ. Unde anno insequente in synodo Parisiis coacta patres scriptis ad Nomenoium litteris graviter conquesti sunt, quòd Britanniæ *episcopi „ legitimis sedibus propriis expulsi, & mercenarii introducti* essent; violata beati Mar- „ tini diœceseos auctoritas; quin etiam vicarii beati Petri, nempe Leonis, epi- „ stola insuper habita, quam ne recipere quidem Nomenoius dignatus esset. Hæc synodica epistola scripta est ex mandato patrum a Lupo abbate, exstatque inter alias ejus auctoris octogesima-quarta. In eadem, ut veri simillimum est, synodo confectus est indiculus, a Sirmundo primùm editus in analectis ad capitula Caroli Calvi, forsan ad Leonem papam directus, qui rescripto suo Nomenoium monuit, ut ne Gislardum, Namneticæ sedis invasorem, defensare pergat, sicuti docet relictum ejusdem epistolæ fragmentum. Leonis successor Benedictus tertius exturbatos episcopos in integrum restituere satagit, sed frustra: qua de re conquestus est postea Nicolaus papa primus in epistola ad Salomonem Britanniæ ducem. Nihilò minùs tenuit nova hæc episcopatuum institutio; atque adeò controversia de erectione Dolensis metropolis ad duodecimam usque sæculum indefinita processit. Hæc continentes referre visum est: nunc quid rei hoc in negotio gesserit Convoion abbas, expendendum.

LXIV. Quid hic contulerit Convoion abbas.

In prædicto indiculo mentio fit de quodam homine Nomenoii *complice*, qui, æ- „ stuante principe atque anxiè cogitante, quo modo conceptum scelus perpetrare „ posset, se ad circumveniendos episcopos doli ac fraudis artificem obtulerit. Erunt forte qui suspicentur, id Convoionis artibus effectum. Et quidem certum videtur, ejus instinctu episcopos in cœtum coactos, eumque fortasse auctorem fuisse duos ex eis mitteudi Romam ad pontificem, qui omnium causam agerent. Ut verò Convoion dejectionis eorum conscius fuerit, atque intrusionis aliorum, in animum inducere haud quaquam possum. Etsi enim dejectio & intrusio hæc a laicis hominibus in ecclesia Rothonensi, & quidem præsente Nomenoio, patrata sit; ejus tamen expertem fuisse piissimum abbatem intelligimus ex ejus actis, tum maximè ex libro secundo de ipsius miraculis: ubi Romana ejus legatio accuratè describitur, nullâ mentione factâ secutæ dejectionis, quam procul dubio minimè reticuisset illius libri scriptor, si Convoion ejus particeps fuisset. Ad hæc in eodem libro a quodam monacho Rothonensi ejus discipulo tacitè improbatur hoc Nomenoii factum, cùm is *zelum Dei non secundùm scientiam* habuisse dicitur: quæ verba episcoporum expulsionem spectare videntur. Accedit longè gravissimum pro Convoione argumentum ex epistola synodica concilii Tullensis ad optimates Brittonum, ejusmodi exauctorationis præcipuos auctores, quibus omnibus, ac singulis ex nomine inscripta epistola est, nullâ factâ commemoratione Convoionis abbatis, qui indubiè inter primos nominandus erat, si ejus rei fuisset architectus. Cæterùm in hac legatione venerabilis abbas corpus sancti Marcellini papæ & martyris ex Urbe retulit ad Nomenoium principem, hujus nutu in Rothonensi ecclesia repositum cum pontificia casula, quâ ipsum Leo honoravit.

Quanta Britanniæ ac finitimis regionibus damna intulerit Nomenoius, paucis expli-

ANN. CHR. 848.

explicant patres ſynodi Pariſienſis in ſuperiori illa epiſtola, quam Lupus abbas eorum nomine ad ipſum ſcripſit. *Cupiditate*, inquiunt, *tuâ vaſtata eſt terra chriſtianorum. Templa Dei partim deſtructa, partim incenſa, cum ſanctorum oſſibus, cæteriſque reliquiis. Poſſeſſiones eccleſiarum, quæ fuerunt vota fidelium, redemtio animarum, patrimonia pauperum, illicitè in tuos uſus redacta*, & cætera in hunc modum. In his vicinum Glonnenſe ſancti Florentii monaſterium in faviſlas redactum odio Caro-

LXV. Nonenoii facinora. Caroli donatio Glonnæ facta.

» li, cui Dido abbas obſequebatur. Hinc Carolus gratiam tepenſatutus, villam Mi-
» niacum in pago Cenomannico ad fluvium Sartam, & Johannis-villam, in pago
» Andecavenſi non longè ab alveo Ligeris ſitam, Glonnenſibus conceſſit x. kalen-
» das Auguſti, indictione undecimâ, anno regni ſui nono. *Actum in villa Puteata, non longè a civitate Claremonte.* Paullo poſt idem Dido abbas, aſſentiente rege, Gauzberto cuidam, Ipſius Caroli fideli, manſa quindecim in prædicta villa Miniaco ceſſit pro duobus manſis & dimidio apud Cryptas villam pagi Andecavenſis, & eccleſia apud Miron in pago Pictavenſi. Actum apud Bituricas. Vitioſi ſunt ejus præcepti chronici characteres in chartario. Denique Carolus eidem Didoni cellam ſeu abbatiam ſancti Gurdulfi, in pago Bituricenſi ad Ligerim ſitam, liberaliter contulit, eamdemque Hecfrido abbati poſtea confirmavit. Incenſo Glonnenſi monaſterio, Dido abbas ad Johannis villam ſeceſſiſſe, ibidemque deceſſiſſe dicitur, vir tantæ ſanctitatis, ut cùm ejus corpus inde Glonnam humandum navigio devheretur, cerei ad ejus feretrum accenſi nullâ ventorum aut imbrium vi exſtincti ſint. Didoni ſub finem hujus anni aut inſequentis ſucceſſit Rodulfus, qui proximo anno præceptum a Carolo rege obtinuit. De clade Glonnenſis monaſterii rythmus per illa tempora editus, habetur in appendice noſtra cum Carolino diplomate Hecfrido abbati conceſſo.

Dido abbas ſanctus.

LXVI. Agilmarus abbas Jurenſis, Otto comes & monachus.

Condateſcenſi ſeu Jurenſi ſancti Eugendi monaſterio præerat Agilmarus abbas & archiepiſcopus Viennenſis ab anno quinto Lotharii auguſti, cujus archicancellarius erat. Hoc verò anno, Lotharii octavo, Otto comes, & Adalſinda ejus uxor monaſterio dederunt cellas Borbontiæ & Salegiæ. Demum Otto factus eſt ibidem monachus cum filio ſuo Amblardo, de quibus ita necrologium: *Pridie idus Martii Otho comes & monachus, & uxor ejus Adalcenda, & Amblardus eorum filius monachus, qui dederunt ſancto Eugendo cellam Borbontiæ atque Salegiæ.* Forſan is fuerit Audo comes, in cujus fundo ad Ararim ſancti Manti abbatis corpus collocatum, ac per tres annos & dimidium cuſtoditum fuit, teſtante Odone abbate. Defuncto poſt annos quinque Agilmaro, Lothatius abbatiam ſancti Eugendi cum archicancellariatu conceſſit Remigio archiepiſcopo Lugdunenſi. Sub his abbatibus regularem diſciplinam procurabat præpoſitus, qualis fuit ſub Remigio abbate Manno, qui quoſdam codices, in his Flori carmen de diviſione imperii, ad ſepulcrum ſancti Eugendi obtuliſſe memoratur.

LXVII. Caroli præceptum datum Hildericoabbati Cauuenſi.

Per id tempus Hildericus, Caunenſis in Septimania cœnobii abbas, a Carolo rege obtinuit confirmationem regiæ defenſionis ac libertatis, quam Carolus Magnus ejus avus olim conceſſerat eidem monaſterio, cui tum Daniel abbas præerat. Idem rex etiam ratas habuit ejuſdem loci poſſeſſiones, in his cellulas duas, in loco Laurano & ſancti Fructuoſi ſitas in pago Carcaſſenſi. Editum eſt hac de re diploma ſine chronicis notis in appendice ad capitularia regum Francorum, idque obtinuiſſe dicitur *venerabilis abbas Hildericus ex monaſterio, quod dicitur Caunas, quod eſt ſitum in pago Narbonenſi, conſtructum in honore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli ſuper fluvium Argentæ duplicet*. Non omiſerim, tametſi minutulum eſt, quòd idem Hildericus cuidam Redemto *terram de Campo-liberio in pago Reddenſi*, (*) conceſſit ad complantandum, *anno octavo regnante Karolo rege*. In Hilderici locum Gundiſalvus jam ſucceſſerat ejuſdem regis anno tertio-decimo.

(*) *de Razez.*

LXVIII. S. Eulogii vitæ compendium & mer.

Ipſo anno, quem modò proſequimur, quadrageſimo-octavo Guillelmus comes, filius Bernardi, Impurium & Barcinonam dolo magis, quàm vi cepiſſe memoratur in annalibus Bertinianis. Huc ſpectare videtur epiſtola ſancti Eulogii presbyteri Cordubenſis ad Willeſindum Pampilonenſem de perturbatione totius Gothiæ ex ſu-
» netoſo Willelmi incurſu, qui adversùs Carolum regem Francorum, auxilio Ab-
» deramis regis Arabum, tyrannidem illis in partibus moliebatur: quod in cauſa
» fuit, ut ne Eulogius ulteriùs pergeret ad inviſendos fratres, qui tum in Francia
» exſules erant, prohibente in primis factione comitis Sancil-Sancionis, Carolo iti-
» dem Infeſti, qui totum illud iter, quod in Galliam-Comatam ducit, obſidens,
» immane periculum commeantibus ingetebat. Erat Eulogius, teſte Alvaro ejus familiari, nobili ſtirpe Cordubenſium ſenatorum progenitus, a puero in æde ſancti Zoili Dei cultui mancipatus, ubi primas etiam litteras didicit. Cùm eſſet ſcripturarum ſtudioſiſſimus inveſtigator, non contentus domeſticis magiſtris, abbatem bonæ recordationis & memoriæ Speran-Deum ſæpiùs inviſebat, doctrinæ famâ tum celebrem

brem, qui eo tempore totius Bæticæ provinciam ſapientiæ ac ſanctitatis luce illuſtrabat. Ad ſacerdotium promotus Eulogius, actiori ſe vitæ aſperitate macerare cœpit, attentiùs ſcripturis vacare divinis, *monaſteria frequentare*, *cœnobia invifere*, *regulas fratrum componere*, *ita in clero degens*, *ut monachus videretur*. Hinc Eulogius noſtris a nonnullis adſcriptus, tametſi non profeſſione, ſed tantùm ſtudio & amore monachus fuerit. Verùm cùm Reçaffredi epiſcopi, ut ipſe putabat, errori, qui martyrio ſe ultro objicientes pro martyribus haud agnoſcebat, aſſentiri nollet; a ſacrificio celebrando ſe ipſe ſuſpendit, Hieronymi & Vincentii ſanctiſſimorum presbyterorum exemplo: quod in epiſtola beati Epiphanii epiſcopi ubi legiſſet, quaſi telo percuſſus ingemuit, dixitque converſus ad epiſcopum: *Si lucernæ eccleſiæ, & fidei noſtræ hoc egerunt columnæ, quid nobis facere convenit, quos delicti onera graviter deprimunt & affligunt? Cognoſcat ergo veſtra paternitas, interdictam a me ipſo mihi ſacrificandi licentiam.* ANN. CHR. 848.

LXIX. Seraſienſe & Legerenſe monaſteria adit.

Non ſatis fuit Eulogio patriæ ſuæ, id eſt Bæticæ, monaſteria luſtrare: quin etiam occaſione fratrum ſuorum, Alvari & Iſidori, qui tum in ulteriores Galliæ Togatæ partes apud Ludovicum regem *Bajoariæ*, id eſt Germaniæ, ob regis Arabum inſeſtationes diſceſſerant, eò iter inſtituens, Pampilonem progreſſus, ſancti Zachariæ cœnobium, aliaque ejus regionis monaſteria percurrit, in eiſque multorum ſanctorum patrum converſatione & amicitiâ recreatus eſt, non tantùm Willeſindi Pampilonenſis epiſcopi conſuetudine & benevolentiâ, qui ipſum hoſpitio liberaliter ex-
„ cepit. Poſitum erat beati Zachariæ *areſterium*, ut ipſe vocat Eulogius, ad ra-
„ dices montium Pyrenæorum, *in Galliæ-Comatæ portoriis*, e quibus Aragus flu-
„ vius oriens, rapido curſu Seburim & Pampilonam irrigans, amni Cantabro (Egam putat Morales) infunditur: quod monaſterium exercitationæ regularis diſciplinæ totî tunc occidenti plagæ prælucebat. Huic præerat Odoarius abbas, *ſummæ ſanctitatis*, *magnæque ſcientiæ vir*: ſub quo *centum-quinquaginta regulares monachi*, teſtante Alvaro, militabant. Priùs autem quàm ad eumdem locum ſubiret Eulogius, Legerenſe adiit monaſterium, ubi multos commoratus dies, præcipuos in Dei timore viros ibidem cognovit. Delnde, aliis, aliiſque locis peragratis tandem ad illud, quod maximè deſiderabat, Seraſienſe pervenit cœnobium, ibidemque acceptus eſt ab Odoario abbate, *qui omnem erga nos*, inquit, *humanitatem exhibuit*; quæ ſerè verba (*a*) ſunt regulæ ſancti Benedicti.

Seraſienſium religio.

(*a*) *S. Bened. c.* 53.

Quanta verò ejus loci religio, quantæque ſanctitatis illic monachi exſtiterint, ipſis Eulogii verbis accipe. *In illo*, inquit, *beatæ congregationis collegio, quod bene centenarium numerum excedebat, veluti ſidera cæli, alii quidem ſic, cæteri verò ſic, diverſis meritorum virtutibus emicabant. Florebat in nonnullis perfecta caritas Chriſti, quæ foris mittit timorem. Pleroſque alto culmine extollebat humilitas, quâ ſe ſe mutuſquiſque juniore inferiorem reputans, imitatores præceptorum Dei fieri contendebant. Multi etiam, cùm eſſent corpore imbecilles, virtute tamen magnanimitatis ſubnixi, alacrioribus animis injunctum exercebant obſequium. Sic quoque in aliquos principatum ſuum obedientia, quæ omnium virtutum magiſtra eſt, vindicans, ſuos non patiebatur exſecutores degenerare: ſed ſupra vires grandia exercere compellebat, quoſcunque ſuo munere illuſtraverat. Operabantur omnes certatim: alter alterum invitans contendebat præcellere. Augebatur invicem ardor placendi Deo & fratribus, & unuſquiſque propriæ artis induſtriam ad communem profectum exercitabat. Exercebant alii peregrinorum & hoſpitum diligentiùs curam, & quaſi declinanti Chriſto ad hoſpitia eorum, omnibus adventantibus obſecundabant. Cùm verò tot eſſent, nullus murmurans, nemo arrogans intererat. Studebant cuncti ſilentio; totamque per noctem furtivis precibus incumbentes, nocturnum chaos pervigili meditatione vincebant: magnâ ſe circumſpectione vallantes, ne Pſalmiſtæ denotarentur oraculis, qui ait: Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil invenerunt. Sed quid referre de ſanctorum virtutibus lingua poteſt mortalis, qui in terris poſiti angelicè degunt, & qui licèt inter homines converſentur, propoſitum verè gerunt cæleſte?* Hactenus Eulogius de præclaro illo monachorum collegio, quod utinam moribus & imitatione proſequamur.

Poſt paucos commorationis dies, cùm ab eis diſcedere vellet Eulogius, omnes ſolo proruunt, pro ſe Deum exorari depoſcunt, conqueſti, quòd tam citò a viro ſancto deſererentur. Diſcedenti comitem ſe adjunxit venerabilis abbas Odoarius cum Johanne præpoſito: qui unà, per totum uſque in veſperum diem, colloquia de divinis ſcripturis habentes, demum ab invicem, datis acceptiſque oſculis, nonniſi ægrè avulſi diſceſſerunt. Tum iter relegens cum Theodemundo diacono Eulogius, Willeſindum denuo reviſit, & poſt paallum, piæ matris Eliſabethæ, ſororumque duarum Niolæ & Anullonis, juniorisque fratris Joſephi deſiderio, Cordubam repedavit: ubi poſt triennium in carcerem conjectus eſt, ac demum poſt annos abhinc undecim martyrio affectus. In ipſo reditu ex urbe Cæſarauguſta a

ANN. C. HR. 848.

quibuſdam negotiatoribus accepit, duos fratres ſuos peregrinos *apud Maguntiam nobiliſſimam Bajoariæ civitatem* exſulaſſe. Domum reverſus, incolumes reperit genitricem, binaſque ſorores, & natu-minimum omnium Joſephum, quem tyrannus principatu dejecerat. Cæterùm e ſancti Zachariæ aſceterio non modò virtutum exempla, ſed & politioris litteraturæ codices retulit, quos Alvarus in ejus vita commemorat. In fine epiſtolæ Fortunium Legerenſis & Odoarium Serafienſis monaſterii abbates cum ſuis collegiis ſalutat. Ad Legerenſe quod attinet, auctor eſt Morales (*a*), iſtuc ante ſex annos tranſlata fuiſſe ſanctarum virginum Nunilonis & Alodiæ corpora, nempe altero poſt anno, quàm necem pro Chriſto pertulerant. Huc ſpectat teſtamentum a Garibaio (*b*) relatum, quod rex Eneco Xemenones eum epiſcopo Guilleſindo ſeu Wileſindo fecit in honorem ſancti Salvatoris & ſanctarum virginum Nunilonis & Alodiæ ærâ octingenteſimâ octuageſimâ, XIV. kalendas Julias. Et tamen Eulogius (*c*) earum martyrium ad daceunium differt. Nobis ſatis ſit utramque propoſuiſſe ſententiam, tametſi Eulogii auctoris æqualis præponderat auctoritas. An idem ſit ſancti Zachariæ monaſterium cum Setaſienſi inferiùs (*d*) diſcutiemus.

(*a*) *Moral. in Eulogii lib. 2. c. 7.*

(*b*) *Garib. lib. 20. c. 21.*

(*c*) *Euleg. martyr. lib. 2. c. 7.*

(*d*) *lib. 34. n. 26.*

LXX. Gotheſcalci varia fortuna.

Nunc locus ac tempus exigit, ut agamus de Gotheſcalco, miſerabili monacho, cujus quàm varia fortuna, tam diverſa de eo hominum judicia exſtitere, multarum controverſiarum, noſtro quoque tempore, argumentum. Has renovare nequaquam nobis eſt animus; ſed tamen tam fatoſi hominis hiſtoriam hic deſiderari non licet. Fuit is origine Saxo, ut ſupertiùs (*e*) vidimus, a puero educatus & touſus in Fuldenſi monaſterio: ex quo poſtea egreſſus, ad Orbacenſe monaſterium provinciæ Remenſis in parochia Sueſſionenſi, a Reolo ſeu Regulo Ramorum antiſtite olim conditum, ſe recepit. Iſtic ſub Bavone abbate multam dedit operam legendis ſanctorum patrum libris, præſertim Auguſtini, cujus ſententias, Hincmaro teſte, totas dies memoriâ proferre conſueverat; Fulgentius alio nomine dictus, ob ſancti Fulgentii amorem, cujus ſententiam de gemina prædeſtinatione tueri ſtudebat. Romam peregrinationis causâ, pro ingenio gentis, Sergio pontifice profectus, in reditu adiit Eberardum comitem Forojulienſem, apud quem aliquantiſper hoſpitatus eſt. Ut erat dicax, & multâ lectione inſtructus, factum eſt, ut ſive in publicis concionibus, ſeu in privatis colloquiis, verba non priùs illic audita de gemina prædeſtinatione una bonorum ad vitam, altera malorum ad interitum, miſceret, præſente in primis Notingo electo Veronenſi. Id ubi ſanctâ vulgante reſcivit Rabanus, tunc Moguntious pontifex dudum illi, ut antea (*f*) vidimus, nonnihil infeſtus, litteras dedit ad Eberardum comitem, in quibus ait, in ſuis partibus rumorem ſparſum eſſe, quemdam ſciolum, nomine Gotheſcalcum, apud eum manere, qui dogmatizet, *quòd prædeſtinatio Dei omnem hominem ita conſtringat, ut, etiam ſi quis velit ſalvus fieri, & pro hoc fide rectâ, bonisque operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat; fruſtra & incaſſum laboret, ſi non eſt prædeſtinatus ad vitam.* Tum, oppoſitis Auguſtini quibuſdam teſtimoniis, in fine comitem monet, ut Gotheſcalcum his ſermonibus interdicat, ne hac licentiâ ejus prædicatio infirmis offendiculum pariat. Hæc epiſtola ſcripta eſt *decimo kalendas Maii* apud (*g*) Ughellum, qui & alias refert ejuſdem argumenti, ab eodem Rabano tunc ſcriptas ad Notingum Veronenſem electum. Utraſque vulgavit Sirmundus, ſed priorem abſque illa chronica nota.

(*e*) *Ibid.*

(*f*) *Ital. ſac. to. 3. c. 696. & ſeqq.*

His litteris pulſatus Gotheſcalcus, Eberardi ædibus exceſſit, tum Norico, Suevià, aliiſque Germaniæ partibus peragratis, Moguntiam demum acceſſit. Id ubi comperit Rabanus, qui hominem jam probè noverat, ſtatim Moguntiæ ſynodum hoc anno curavit celebrari circiter kalendas Octobris, Ludovico rege præſente. Vocatus ad ſynodum Gotheſcalcus fidei ſuæ rationem reddidit, edito confeſſionis ſuæ ſcripto, in quo cùm geminam prædeſtinationem tuebatur, tum etiam Rabanum arguere haud veritus eſt, quòd in epiſtola ad Notingum, reproborum prædeſtinationem, tamquam ſanæ fidei contrariam, proſcripſiſſet: quòd voluntatem Dei, & pretium ſanguinis Chriſti ad omnium omnino hominum ſalutem extendi aſſereret: quòd de libero arbitrio malè cum Gennadio ſentiret. Cùm Rabanus eum a ſententia revocare fruſtra tentaſſet; viſum eſt monachum ad Hincmarum, ſuum tum metropolitam, remittere cum ſynodica epiſtola, cujus hæc ſumma eſt: ſcilicet quem-
» dam gyrovagum monachum, nomine Gotheſcalcum, qui ſe afferebat in Remen-
» ſi parochia ordinatum, de Italia veniſſe Moguntiam, novaſque ſuperſtitiones,
» & noxiam de prædeſtinatione Dei doctrinam introducere, ac populos inducere
» in errorem, aſſerendo, *quòd prædeſtinatio Dei, ſicut in bono fit, ita & in malo*:
» quare hominem in ſynodo Moguntina correptum, ac incorrigibilem repertum,
» juſſu Ludovici regis damnatum ad Hincmarum mitti, ut eum recluderet in pa-
» rochia ſua, nec ſineret ampliùs errorem diſſeminare, ac ſeducere populum chri-

ſtia-

„ ſtianum. Litteris acceptis, Hincmarus Gotheſcalcum ſiſti juſſit in ſynodo, Cariſiacum anno ſequenti indicta: in qua iterum damnatus, virgiſque cæſus, & in ergaſtulum retruſus eſt ſub cuſtodia Alduini abbatis Altivillarenſis. Recluſus in carcerem Gotheſcalcus, non ſic tamen principio artatus eſt, ſeu indulgentiâ Hincmari, ſeu potiùs commiſeratione Aldaioi abbatis, at libris & calamo ipſi penitus eſſet interdictum: quæ res diverſos ipſi cùm adverſarios, tum patronos excitavit. Id ubi Rabanus intellexit, iteratis ad Hincmarum litteris ait ſe mirari, quòd *iſtum noxium virum* a ſcribendo non compeſcat, quippe qui nec monachi votum, nec ſacri ordinis ritum, nec prædicandi officium legitimè obſervaſſet; denique ſe nolle eſſe auctorem, *ut communio ei tribuatur*. ANN. CHR. 848.

Cùm verò duriùs ille tractaretur, id venit in notitiam Nicolai papæ, qui rem improbavit. Indignatum pontificem lenire ſtuduit Hincmarus, eique ſignificavit, ſe curaſſe, ut neceſſaria omnia benignè homini ſuppeditarentur; at eum his præſractè uti nolle. Interim, deficiente Gotheſcalco, Hincmarum conſulunt Altivillarenſes, quo pacto illi in extremis ſubvenirent. Reſcripſit Hincmarus, nonniſi reſipiſcenti Viaticum concedendum. Sic abſque ſubſidiis chriſtianæ religionis in ergaſtulo exſpiravit infelix ille monachus, cujus variam fortunam paucis hic in anteceſſum exponere viſum eſt, quam per partes ſuis locis explicaturi ſumus.

IN primis occurrit prior ſynodus Cariſiacenſis, quæ in cauſa Gotheſcalci poſtero anno, id eſt ſupra octingenteſimum quadrageſimo-nono, juſſa Caroli convocata eſt, ſuadente Hincmaro archiepiſcopo, cui Wenilo Senonenſis cum ſuffraganeis provinciæ Remenſis, & aliquot aliis epiſcopis duobaſque chorepiſcopis, ac tribus abbatibus interfuit. Abbates illi fuere Paſchaſius Radbertus Corbeiæ, Bavo Orbaci, & Halduinus ſeu Alduinus Altivillaris monaſterii. Productus coram ſynodo Gotheſcalcus, cùm ſententiam tueri perſeveraret, ſacerdotali privatus honore, quem per Rigboldum chorepiſcopum, *cùm eſſet Sueſſionicæ parochiæ monachus*, inſcio civitatis ſuæ epiſcopo uſurpaſſe dicitur, abjectaſque eſt, ac virgis cæſus, ac demum, ne aliis deinceps noceret, ergaſtulo in Altivillarenſi monaſterio retruſus. Addunt annales Bertiniani, Gotheſcalcum, ſic publicè flagellatum, compalſam fuiſſe, ut libros aſſertionum ſuarum igni ſupponeret. Quatuor capitula in illum edita, quæ deinceps famoſa fuere, ad alteram ſynodum Cariſiacenſem, quæ poſt annos quatuor habita eſt, referuntur in annalibus Bertinianis: ſed fortè in priori ſancita, in poſteriori confirmata ſant: quod ſuo loco expendemus. Primum capi- „ tulum eſt, quòd una ſit tantùm prædeſtinatio, ſcilicet ad vitam æternam, nulla „ ad interitum. Secundam quòd liberum arbitrium per gratiam ad bonam habea- „ mus, & ad malum deſertum a gratia. Tertium, quòd Deus omnes homines ſi- „ ne exceptione vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalventur. Quartum denique, „ quòd Chriſtus pro omnibus omnino hominibus paſſus ſit, licèt non omnes ejus „ paſſione liberentur. De his capitulis frequens in conſequentibus mentio recurret. Ad primum pertinet, id quod Radbertus ait octavo libro in Matthæum: *Quapropter ſcire debemus, quotiens aliquis perit, non ex prædeſtinatione Dei, ut quidam malè ſentiunt, neque ex voluntate Patris perit; ſed proprio ſuo peccato, juſtoque Dei judicio:* ubi Gotheſcalco tribuere viderur Radbertus, quod ex ejus doctrina veluti conſectarium Hincmarus, aliique ejus ſequaces inferebant. Totius rei in ſynodo Cariſiacenſi geſtæ Hincmarus rationem reddidit Rabano ſcriptâ ad eum epiſtolâ, in qua (*a*) aſſerit, bunc ſolum tunc temporis ex diſcipulis beati Alcuini relictum, ſcilicet Rabanum. ANN. CHR. 849. LXXI. Cariſiacî prior ſynodus in cauſa Gotheſcalci. (*a*) *Frod. lib. 3. c. 21.* LXXII. Lupus abſens ſu Gotheſcalco favorit.

Neque verò mirum eſt ab hac ſynodo abfuiſſe, qui aliis adeſſe ſolebat, Lupum abbatem Ferrarienſem, qui eam Hincmaro conſentiens non erat, ut ejus de hoc argumento libet apertè probat. Neque tamen Gotheſcalci partibus occæcato animo aſſentatus eſt Lupus: quin ejus quæritandi nimiam laſciviam repreſſit, cùm ab eo interrogatus, an beati poſt reſurrectionem oculis corporeis Deum viſuri eſſent, inter alia hæc reſpondit epiſtolâ triceſimâ: *Ni veritus fuiſſem, ut me ab obſervatione caritatis averſum, nullius flecti poſſe precibus putando, eandem caritatem offenderes; etiam nunc ſilentii latebram fovens, nihil ad ea, quæ conſuluiſti, reſpondiſſem, duabus videlicet ex cauſis: altera, ne otio tuo materiam exercendi ingenii vel imminuerem, vel detraherem: altera, ut habitâ conſideratione illorum, quos ſuper eadem quæſtione te ſollicitaſſe olim cognovi, mediocritatem meam non præjudicare quorumdam excellentia æſtimatione propriâ comprobarem* Denique ſub finem eam hortatur, *ut nequaquam ultrà in talibus ingenium ſuum conterat: ne his ultrà, quàm oportet, occupatus, ad utiliora veſtiganda ſive docenda minùs ſufficiat*. Næ ille minùs infelix futurus faiſſet, ſi tam prudenti conſilio appuliſſet animam. De Lapi libro trium quæſtionum aptior erit inferiùs dicendi locus & occaſio.

Cariſiaci verſabatur Carolus, cùm res quaſdam proprietatis ſuæ, ſitas in villa

ANN. CHR. 849.

pagi Silvanectenſis, nomine Balmiaco, donavit baſilicæ, quæ *non longè a monaſterio ſancti Martini ſub honore ſanctæ Mariæ, & ſanctorum Petri & Pauli, Johannis Baptiſtæ & ſancti Martini fundata, & ad ſepulturam pauperum deputata, ſimulque ſacroſancto ſepulcro ſancti Martini*: quod monaſterium erat beatæ Mariæ de Scriniolis, ab ingeltrode matrona condilium (*a*) ſub finem ſæculi ſexti, nunc parœcialis eccleſia; ſanctimoniales verò ad ſuburbanum Belium montem ineunte ſæculo undecimo tranſlatæ, ut ſuo loco dicturi ſumus. Prædictum diploma Æneas notarius ad vicem Ludovici recognovit. *Data* III. *idus Martii, indictione* XII. *in anno* VIIII. *Karoli glorioſiſſimi regis. Actum Cariſiaco palatio regio.*

LXXIII. Beatæ Mariæ de Scriniolis donatio facta a Carolo rege.

(*a*) *V. lib. 1. n. 51.*

LXXIV. Carolus princeps tonſus, factuſque monachus.

Paulo poſt priorem illam ſynodum Cariſiacenſem, quam juſſu Caroli convocatam fuiſſe tradunt annales Bertiniani, conventus alter menſe Junio ab eodem Carnutas indictus eſt, ut de Caroli principis merita pœna ſtatueretur. Duos Pippinus Aquitaniæ rex filios moriens reliquerat: unum æquivocum, qui precario poſt partem conceſſu Caroli paucos annos regnavit, ſuperiore anno ab Aquitanis abjectus: alterum Carolum, qui cùm ad Lotharium imperatorem unà cum fratre primùm ſe recepiſſet; poſtea, relicto Lothario, fratrem ſuum Pippinum in Aquitania vagantem adire cupiens, a Viviano (*b*) comite, aliiſque fidelibus Caroli regis comprehenſus, & ad ejus præſentiam perductus eſt in conventu Carnutenſi hujus anni: ubi a patruo & æquivoco ſuo Carolo rege, qui ipſum e fonte ſacro ſuſceperat, benignè, ut viſum eſt, tractatus, & ex quadam indulgentia ſervatus, conſenſo poſt miſſarum ſollemnia ambone, omnibus palàm vivâ voce profeſſus eſt, ſe divinæ ſervitutis deſiderio & amore clericum, nullo cogente, velle fieri; ibique ſtatim ab epiſcopis, qui tum præſentes aderant, *benedictus, & in clericum tonſus eſt*, ex annalibus Bertinianis. Inde in Corbeienſe monaſterium continuò ſecedere juſſus, ut habet chronicon Fontanellenſe apud Cheſnium; indeque, cùm diaconus ordinatus fuiſſet, poſt annos quinque fugâ elapſus, in Germaniam receſſit, ubi poſt Rabanum eccleſiæ Moguntinæ prælatus eſt.

(*b*) *Chron. Font. ap. Chaſn. p. 383.*

LXXV. Lupus ſe a militia excuſat.

Ad hunc conventum Carnutenſem a Baluzio refertur Lupi epiſtola LXXVIII. Pardulo epiſcopo ſcribentis, ſe ad hunc conventum ideo non veniſſe, quòd *ſacrit domini regis* non fuiſſet evocatus. Inde Carolus in Aquitaniam perrexit, contumaces ſubacturus. Ab hac expeditione Lupus apud regem per Pardulum amicum ſuum ſe excuſari poſtulat, quippe qui hoſtem ferire, ac vitare non didiciſſet, nec verò cætera pedeſtris atque equeſtris militiæ officia exſequi. Eodem tempore Lupus epiſtolam ſeptuageſimam-nonam ſcripſit ad Rotrannum ſeu Ratrannum monachum Corbeienſem, commendaturus neceſſarium ſuum Hilmeradum, quem rex epiſcopum Ambianenſem, etſi minùs eruditum, deſignaverat. Eumdem Hincmaro archiepiſcopo commendavit aliâ epiſtolâ, cujus fragmentum Rotramno mittit, ratus, Hilmera„ dum, *licèt deſit ei forſitan aliquid eruditionis*, tamen poſſe eſſe utilem, cùm & „ Hincmari doctrinæ pareret: qua in re Lupus aliquid humani paſſus videtur. Hic eſt Hilmeradus epiſcopus, cujus juſſu & interminatione ſacerdotum ſuſcepit anno ejus ſæculi quinquageſimo-tertio Rotradus, ſacramentarii Corbeienſis ſcriptos. In eadem epiſtola de prædicto conventu agit: a quo tamen cum non penitus excuſatum fuiſſe ex eo intelligimus, quòd *in urbe Bituricum* (*a*) ſub finem hujus anni in comitatu verſatus eſt: ubi occaſione Gothefealci rex ab eo quæſivit, de prædeſtinatione, & libero arbitrio, ac redemtione ſanguinis Chriſti quid ſentiret: ad quas quæſtiones anno ſequenti Lupus reſpondit. Certè in chronico Fontanellenſi Cheſniano rex Carolus ad civitatem Bituricas menſe Decembri hujus anni veniſſe memoratur.

(*c*) *Lup. epiſt. 128.*

LXXVI. Societatem cum Eboracenſi eccleſia renovat.

Hoc etiam anno Lupus cellam Judocenſem tandem recuperaſſe videtur, mortuo forſan Odulfo, cui Carolus eam tradiderat. De hac reſtitutione mentionem facit idem auctor in epiſtola LXI. ad Guigmundum ſeu Wimundum Eboracenſem epiſcopum, in qua ingens ait fluxiſſe ſpatium temporis, quòd ob varias perturbationes „ ſocietas, quæ ab anteceſſoribus inita fuerat, nulla præter orationes protulerat indicia „ caritatis. *Nunc autem*, inquit, *aperiente ſe gratiâ pacis, & receptâ cellâ ſanctæ Judocii, unde & hæc ſcribimus, curavimus, ut par fiat, priores certare officio, voſque ſive ad repetendam, ſive ad declarandam amicitiam provocare.* Epiſtola hæc inſcripta eſt Guigmundo epiſcopo, *cunctiſque ſub eo Domino Deo famulantibus*, quibuſcum Ferrarienſes jam dudum ſocietatem precum ac ſuffragiorum inierant, id eſt „ monachis eccleſiæ Eboracenſis, ut Baluzius interpretatur: nam tum monacho„ rum, inquit, plena erant omnia apud Anglos, ex inſtituto beati Auguſtini, Can„ tuarienſis ſcilicet: qua de re ſuperiùs non ſemel actum eſt. Idem argumentum ſequentis epiſtolæ, eodem tempore ſcriptæ ad Altſigiſum abbatem eccleſiæ Eboracenſis ſub hoc titulo & exordio: *Venerabili Altſig abbati Lupus, monaſterii Bethlehemitici ſive Ferrarienſis, in Domino ſalutem: Ingenti clementiâ Dei noſtri diſcordia peſte*

peſte mitigatâ, quæ totas Gallias, Germaniamque hactenus vexavit atrociter, inter ipſa pacis exordia fœdus, quod inter noſtram, veſtramque olim fuit eccleſiam, directis ad reverentiſſimum Guigmundum epiſcopum litteris ſtudui renovare. Ex quibus intelligitur, Altigiſum abbatem fuiſſe ipſiuſmet eccleſiæ Eboracenſis, cui, præter epiſcopum, abbas, monachis præfuerit, ut anonymus poëta Eboracenſis, (*a*) canit de Wilfrido juniore Eboracenſi antiſtite. ANN. CHR. 849.

Qui priùs Euboricæ fuerat vicedomnus & abbas. (*a*) *Sæc. 3. Ben. 2. parte 2. p. 560.*

Idem Lupus in teſſeram renovatæ ſocietatis quoſdam Hieronymi ac Bedæ codices cum libris Quintiliani inſtitutionum oratoriarum ſibi commodari petit, & ad cellam ſancti Judoci, *quæ tandem aliquando nobis*, inquit, *reddita eſt*, mitti, tradendos Lantramno, ibique exſcribendos. In utraque hac epiſtola de pace agitur, inter Gallias & Germaniam reſarcita, nempe inter Carolum & Ludovicum reges, qui *germanâ caritate* unà convenientes, tanto fraterni amoris vinculo devincti ſunt hoc » anno, ut alter alteri baculos tribuendo, regum uxores & liberos ſuperſtiti commendaret, teſtante annaliſtâ Bertiniano. Huc ſpectat id, quod in chronico Fontanellenſi legitur, hoc anno, & quidem menſe Januario, Lotharium auguſtum & Carolum regem in Peronæ palatio, amicitiæ fœdus iniiſſe, datiſque invicem muneribus ad proprium ambos regnum reverſos fuiſſe. Quin etiam rex Scottorum ad Carolum pacis & amicitiæ gratiâ legatos cum muneribus miſit, viam ſibi Romam petendi concedi depoſcens, ut legitur in chronico (*b*) de geſtis Normannorum: quæ omnia duas illas Lupi epiſtolas illuſtrant, eaſque ad hunc annum referendas perſuadent. (*b*) *Chefoli to. 2. p. 125.*

LXXVII. Caroli donatio facta Glonnenſi monaſterio.

De hac pace a Carolo agitata mentionem facit Carolus ipſe in diplomate pro » Glounenſi ſancti Florentii monaſterio, in quo ait, cùm de regni ſui quiete, quo» rumdam inſidiis perturbata, ad germanum ſuum Ludovicum defectionem medi» tantium, componenda tractaret; inter cætera ſibi obverſatam eſſe calamitatem » monaſterii ſancti Florentii ſanctiſſimi Chriſti confeſſoris, cui tum Rodulfus vene» rabilis abbas præerat. Hoc quippe monaſterium, quod a piæ memoriæ Karolo » avo ſuo præclaris ædificiis & plurimis poſſeſſionibus nobilitatum, & a genitore » ſuo Ludovico monaſtico ordini reſtitutum fuerat, a rebelli Nomenolo Brittone » ſui odii causâ incenſum, plurimaſque ejus poſſeſſiones ab eodem invaſas fuiſſe; » ad quod tamen reſtaurandum multas poſtea pecunias idem Nomenolius contuliſ» ſet. Proinde ſibi viſum eſſe, ut eidem ſacro loco abbatiam ſancti Johannis in » pago Audecavenſi, & quoſdam fiſcos adjacentes conferret. Ad hæc, conſen» tientibus venerabilibus epiſcopis Didone ſcilicet ſeu Dodone Andecavenſi, *cujus » præſulatui ſubjacet pagus Medalgicus* (*) *in quo ſupra dictus locus ſitus eſt*, *ſi» mulque Theofalgicus* (*); Actardo quoque Namnetenſi præſule, ut omnes eccleſiæ » eorum epiſcopatuum, quæ eidem monaſterio ſubjectæ erant, ab omni ſynodali » exactione deinceps forent immunes. *Data menſe Junii*, VI. *idus ejuſdem*, *anno ſe» nono Karoli glorioſiſſimi regis. Actum in loco, qui dicitur Vetus-Pictavis.* Non confundenda hæc abbatia ſeu cella ſancti Johannis cum Johannis-villa quæ ab eodem Carolo rege Glonnæ anno ſuperiore donata eſt. Non diu hoc Caroli beneficio tranquillè uſum eſt ſancti Florentii monaſterium, quod Nortmanni poſt quatuor annos diripuerunt. (*) *de Mauge.* (*) *de Tiffauges.*

LXXVIII. Leonenſe monaſterium a Nomenoio conditum.

Etſi Nomenolus Britanniæ dux ob tyrannidem non ſemel affectatam maiè audit, is tamen non omnis pietatis expers fuit. Huic ſiquidem, præter beneficentiam in Rothonenſes, tribuitur conditio monaſterii Leonenſis, ſiti prope urbem Dinannum. Factum ſic narrant. Cùm Nomenolius venationi daret operam, offendit quemdam ad Ranciam locum deſertum, ubi ſex ſolitarii ſedem fixerant. Interrogati ab eo quid rei gererent; reſpondent, ſe uni Deo vacare, eumque pro ſalute principis, & patriæ felici ſtatu precari: cæterùm omni cenſu deſtitutos id unum rogare, ut terruiæ quantulumcumque ſpatium ipſis daret ad habitandum. Petitioni non modò annuit princeps, ſed & monaſterium conſtruendum recepit, modò ut alicujus ſancti corpus haberent. Nec mora miſſus ad Javarſiacum (*) inſulam Condanus monachus ad obtinendas reliquias ſancti Maglorii epiſcopi illic quieſcentis. Impetratis reliquiis, Nomenolius pronilſum exſolvit, monaſterium condidit, dotavitque liberaliter. Fortè qui primus monachis præfuit, locum deſeruit ob jurgia quædam monachorum, ſeceſſumque petiit, uni Deo vacaturus. Hinc inter fratres orta de primatu contentio. Tunc unus ex eis, Britocus nomine, nobilibus in ſæculo parentibus ortus, vir magnæ diſtrictionis ac religionis, ſanctum locum Rothonenſem petiit, aſſerens, fratres Leonenſes in animum induxiſſe, ut exemplo Rothonenſium monachorum regularem vitam ducerent. Suſceptus ille a patre monaſterii & a fratribus cum ſumma caritate, fortè in gravem morbum incidit, ac demum feliciter ex hoc mundo diſceſſit, perennitet cum Chriſto regnaturus, cùm priùs ſanctos Mar- (*) *Jarſay.*

tinum,

ANN. CHR. 849.

tinum, Hilarium, Samſonem, & Marcellinum agonis ſui teſtes & adjutores habuiſſet. Hæc ex actis ſancti Convoionis abbatis. Nunc Leucoſe monaſterium cella eſt Majoris-monaſterii, hactenus conventualis.

LXXIX. Gemeticenſium monachorum partitio.

Quod in multis jam monaſteriis factum erat, nempe ut monachis certa bonorum portio, quam menſam conventualem vocant, aſſignaretur; id etiam in Gemeticenſi Ruodulfus abbas hoc anno fieri curavit, eamque partitionem regio præcepto a Carolo, cujus avunculus erat, fieri curavit. Ejus rei diploma in appendice noſtra „ exſtat, in quo Carolus ait, venerabiles & religioſos viros monachos Gemeticenſis monaſterii, ſub honore ſancti Petri fundati, regiam ſublimitatem adiiſſe, ejuſque excellentiæ notum feciſſe, honorabilem virum & avunculum regis Ruodulfum, ejuſdem monaſterii rectorem, quaſdam villas ex prædicti monaſterii abbatia, „ *ſecundùm eorum electionem*, uſibus & ſtipendiis ipſorum deputaſſe; eoſdemque monachos, favente etiam Ruodulfo, regi ſupplicaſſe, ut hanc partitionem regiis litteris corroborare dignaretur: quod rex libentiſſimè præſtitit. *Data* VII. *kalendas Martii, indictione* XII. *in anno* IX. *regni Karoli gloriosiſſimi regis. Actum in Cariſiaco palatio regio.* Hic eſt HRuodulfus comes, qui etiam Centulenſis monaſterii abbas fuit poſt Ludovicum abbatem, ut ſuo loco videbimus.

LXXX. Pariſienſi ſynodi tempus.

Præter duos conventus ſuperiores Cariſiaci hoc anno habitos, tertius Lutetiæ-Pariſiorum itidem coactus eſt, non Turonis, ut olim viri eruditi exiſtimarunt. Locum aſſignavit Fontanellenſe chronicon Cheſnianum: acta verò ea tantùm reſcimus, quæ in ſynodica epiſtola ad Nomenoium Britanniæ principem leguntur apud Lupum (*a*) abbatem, ejus epiſtolæ ſcriptorem. De hac ſynodo locus eſt inſignis Audradi Modici in chronico Alberici Trium-fontium monachi, qui Senonenſis archiepiſcopi chorepiſcopus dicitur. Ipſa chronici verba huc referre juvat. *Audradus chorepiſcopus Senonenſis de mandato ſancti Petri, qui ei in viſione apparuit, & de licentia archiepiſcopi ſui VVenilonis, Romam profectus eſt anno inducturum quinto*, ex quo ſcilicet reges fratres ſimul fœdus inierant; *& libros ſuos obtulit* quarto Leoni papæ, qui reverenter eos excepit. *Inde Senonas reverſus, Pariſius ad concilium evocatus eſt: & non ſolùm ipſe, ſed & omnes alii chorepiſcopi, qui etiam in Francia erant, in eodem concilio depoſiti ſunt.* Hinc apparet, valde imperfecta eſſe in editis hujus ſynodi acta, in quibus nihil occurrit de chorepiſcopis, quorum cauſam paullo ante Rabanus libro ſingulari defenderat. Non tamen poſt hanc ſynodum omnino deficerunt chorepiſcopi, quorum aliqui, ſed rariùs, in ſubſequentibus temporibus occurrent. Quo hujus anni tempore, hiberno, æſtivo, an autumnali, habita ſit illa ſynodus ex prædicto chronico elici non poſſe Labbeus obſervat. Tempus verò diſertè exprimit Caroli regis præceptum, ab eodem Labbeo relatum in appendice tomi octavi (*b*) conciliorum: quo præcepto rex teſtamentum Herimanni Nivernenſis epiſcopi confirmat, *ſanctorum patrum, epiſcoporum ſcilicet regni*, inquit, *noſtri, pro utilitate ſanctæ Dei eccleſiæ, octingenteſimo quadrageſimo-nono anno incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & regni noſtri decimo*, IN DIA NONARUM NOVEMBRIS *Pariſius conventionum, auctoritate* corroboratum. Huic Carolino præcepto in editis præmittitur teſtamentum ſeu inſtrumentum illud Herimanni epiſcopi, in illo Pariſienſi conventu comprobatum, varias continens donationes, tum Nivernenſi factas eccleſiæ, in qua ſtipendia pro ſexaginta canonicis aſſignat; tum pro aliis eccleſiis, ſignanter pro monaſterio ſancti Aniani ad Ligerim, in quo monachos inſtituerat; & pro monaſterio ſancti Geneſii, in quo ſanctimoniales: utriſque concedens jus eligendi abbatem vel abbatiſſam: quæ omnia patres ſynodi Pariſienſis rata habuerunt. Herimannus in his litteris meminit Hermodi abbatis avunculi ſui, qui ipſi quædam prædia in pagis Nivernenſi & Avalenſi dederat.

(*a*) *Lup. epiſt.* 84.

(*b*) *Conc. to. 8. p. 1930.*

Lumen ad ſepulcrum S. Germani.

Antequam Pariſios dimittamus, commemorare licet donationem, quam ſancto Germano, ejuſdem urbis olim epiſcopo, fecit hoc anno Brunardus quidam de quodam alodo ſuo ſito in villa pagi Stampenſis Celſiaco: ut ex ejus reditu lumen *ante ſanctum ejus ſepulcrum* haberetur. *Actum Pariſius, anno regni* X. *Caroli, kalendis Aprilis, abbate Gozlino*, qui poſt donatorem & Conradum comitem ſubſcripſit litteris hac de re confectis, quas in appendice habes.

LXXXI. Walafridi carmen ad Gotheſcalcum.

Inter ea Gotheſcalcus, dum in Altivillarenſi monaſterio, quaſi in libera cuſtodia, retinetur, amicos litteris ſollicitat ad ſuas partes, eiſque doctrinæ ſuæ veritatem approbare conatur: quod ubi reſcivit Rabanus, Hincmarum arguit nimiæ in Gotheſcalcum indulgentiæ, cui ſcribendi, accipiendique litteras facultas concederetur. Inter alios hic litteras dedit ad Walafridum Strabonem, cujus carmen *Gotheſcalco monacho, qui & Fulgentius*, pro reſponſo inſcriptum eſt. Huic reditum ex Romana urbe & ex Italico itinere gratulatur, quem diu a ſe quæſitum, ac *poſt cunabula longiùs meantem*, randem *ſuo loco reductum* inrelexerat, cui olim nomen dederat, haud dubiè Fulgentii, cùm ſcilicet ille Augiæ verſaretur adoleſcens. Tum gratias agit de ſcripta ad ſe epiſtola, ac recepta,

Dul-

Dulcia cùm noſtros ſancti natalis amores
Jam propius tractis complerent gaudia votis.

ANN. CHR. 849.

In ſumma eum blandè increpat, quòd tradito ſibi cœlitus talento non utatur ad alios erudiendos, durior in amicos, quàm ut inſtituta vitæ ratio olim ferebat.

Atqui in pauperie, puſſa eſt quam noſtra juventus,
Non tulem te, care, habui, minùs atque benignum
Expertus non ſum, fuerat quàm cura petentum.

Quæ fortè a Walafrido ſcripta videbuntur ante reclusionem Gotheſcalci, cui aliàs hæc non bene convenirent. Ut ut ſit, ſcripta ſunt poſt ejus reditum ex Romano itinere: at fortè non ſemel, ſed iterum eò profectus eſt Gotheſcalcus.

LXXXII. Ejuſdem Walafridi obitus & ſcripta. (a) *Gall. ſac.* to. 1. p. 161.

Id huic conjecturæ favet, quòd hoc ipſo anno e vivis exceſſit Walafridus, & quidem quinto-decimo kalendas Auguſti, quo die ejus memoria in necrologio (*a*) ſancti Galli notatur bis verbis: *Valahfridus abbas obiit, vir in divinis & humanis litteris verſatiſſimus*. Certè hunc ejus obitus annum aſſignant Hermannus, Hepidannus, aliique: at quo in loco, quave occaſione tam præmaturâ morte deceſſerit, vir maturæ nondum ætatis, quippe quadragenario vix major, onus prodidit Ermenricus (*b*) monachus Augienſis, ipſius diſcipulus, in libro de grammatica ad Grimoldum archicapellanum Ludovici regis, & ſancti Galli monaſterii abbatem, qui » Walahfredum, ut peritus cathegeta, peritum ſophiſtam enutriiſſe, &, ut plus » in domo Dei eluceret, lumine Dei præventum ſuper candelabrum elevaſſe dicitur. Fortè is auctor fuerat, ut ad Carolum regem a Ludovico fratre, cujuſdam » negotii, an pacis causâ, mitteretur Walafridus, quem pro reſponſo quodam » domni regis ad Karolum germanum ejus pergentem, ibique, id eſt in Gallia, » defunctum fuiſſe, unde eum Grimoldus incolumem reverſurum ſperaverat, idem Ermenricus tradit. Varia Walafridi ſcripta ſuperiùs laudavimus, nempe librum de vita ſancti Othmari abbatis, proſaicum libellum de viſione Wetini monachi, quem verſibus reddidit hortatu Grimoldi archicapellani. Idem metro & proſâ de rebus geſtis ſancti Galli ſcribere aggreſſus, metricum opus imperfectum reliquit, quod Ermenrico abſolvendum commiſſum eſt: ſic enim iſte in libello mox laudato. *Scripſit itaque ejuſdem confeſſoris Chriſti vitam ſupra dictus præceptor meus, vir ſimpliciſſimæ vitæ & per omnia rectæ, domnus Vvalahfredus, tibi notiſſimus*, quem, *prò dolor, mors acerba, quæ nulli parcere novit, ſubitò nobis tulit: nec tamen ſibi animam illam vindicavit, quam Chriſtus aſſumpſit. Voluit verò ille poëtico cothurno geſta beatiſſimi Galli comere; ſed morte præventus, vitam in vitâ finivit. Unde ego rogatus ſum a quibuſdam fratribus, & præcipuè a devotiſſimo Gozperto, feliciſſimi abbatis Gozperti nepote, ut, quod magiſter non impleverat, ego cluens affecta compleam. Feciſſemque fateor, ſi ſupra dictus dilectus noſter in hac petitione aliquam patientiam habuiſſet*. Ad hæc idem Walafridus librum ſcripſit de rebus eccleſiaſticis, & carmen de vita ſancti Mammæ, aliud de ſancto Mauricio martyre Agaunenſi ad Conradum abbatem, item varia carmina ad diverſos, in quibus Hilduinum abbatem Dionyſianum, Wenibertum incerti loci, & Sigimarum Morbacenſem abbates, Rabanum ac Tuttonem præceptores ſuos, Liparium monachum, quem *doctorem amandum* vocat, Altgerum monachum Elewangenſem, alioſque verſibus ſuis celebravit, præter reges ac principes. In carmine, quod Hortulum inſcripſit ad Grimaldum cœnobii ſancti Galli abbarem, diſcrtè profitetur, ſe horti excolendi haud expertem fuiſſe; namque

(*b*) *Anaeſt.* to. 4. p. 332.

Hæc non ſola mihi patefecit opinio famæ
Vulgaris, quæſita libris nec lectio priſcis:
Sed labor & ſtudium, quibus otia longa dierum
Poſtpoſui, expertum rebus docuere probatis.

quod de culturæ initio plurimus probat. Sic itaque mortuus eſt Vvalafridus anno ætatis quadrageſimo-ſecundo, poſt annos ſeptem abbatialis dignitatis: quam ſucceſſor ejus Folcwinus annos novem tenuit, Augiæ abbas tertius-decimus.

Verſabatur per id tempus Lotharius imperator in palatio Romarici-montis, cùm Liutfridus comes, qui abbatiam Grandis-vallis, diœceſis Baſileenſis in beneficium tenebat, ei præceptum exhibuit (*c*) Ludovici auguſti confirmandum: in quo id expreſſum erat, quòd ipſe Liutfridus & majores ejus prædictum monaſterium cum cellulis ſibi ſubjectis, una ſcilicet, quæ nuncupatur Cella, & eſt conſtructa in honore ſancti Urſicini Confeſſoris; & alia, quæ vocatur Vertuna, & eſt dicata in

LXXXIII. Lotharii præceptum pro Grandivalle. (*c*) *Spicil.* to. 7. p. 184.

ANN. CHR. 849.

» in honore ſancti Pauli apoſtoli, in ſuam tutelam recepiſſent, quæ omnia Lotha-
» rius Liutfrido confirmat, ab eo ita poſſidenda, ut in alimoniam pauperum & ſti-
» pendia ſervorum Dei ibidem Deo famulantium proficiant. Data VIII. kalendas
» Septembris, anno imperii Lotharii in Italia triceſimo, & in Francia decimo,
» indictione duodecimâ. Actum Romarici-monte in palatio publico. Initio diplomatis dicitur *Liutfridus illuſtris comes, dominuſque monaſterii, cujus vocabulum eſt Grandi-vallis, quod eſt ſitum in ducatu Eliſacenſi, & conſtructum in honore beatæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ:* de cujus monaſterii origine in noſtro primo volumine actum eſt. Sic in manibus hominum iaïcorum diu perſtitit hic locus, ut patet ex diplomatibus inferiùs commemorandis. Cæterùm Lotharius hoc anno filium ſuum imperii conſortem dixit, aut certè confirmavit, ſi genuina ſunt ac ſincera diplomata nonnulla, quæ eum ab anno ejus ſæculi quadrageſimo-quarto imperatorem habent: at verò nonniſi anno ſequenti quinquageſimo eum a Leone papa unctum fuiſſe tradunt annales Bertiniani.

Ludovicus ſecundus imperator.

LXXXIV. Ludovici regis diploma pro Altaha.

Cùm Gosbaldus Wirziburgenſis antiſtes, idemque abbas Altahæ-inferioris in Bajoaria, ſuum ex hac vita diſceſſum non longè abeſſe intelligeret; monaſterio ſuo conſulturus Ludovicum Germaniæ regem Ratiſponæ convenit, poſtulans, ut fratribus, in monaſterio ſancti Mauricii martyris, vocabulo Altaha, conſiſtentibus, » poſt ſuum ipſius obitum abbatis ex ſeipſis eligendi facultatem haberent, ſi quis » inter eos ad id munetis idoneus inveniri poſſet: quod princeps ratum eſſe juſſit, » dato diplomate in *Ragenſpurg* civitate, VIII. idus Martii anno quarto-de» cimo regni ſui in orientali Francia, indictione duodecimâ.

LXXXV. Hammaburgo unitus episcopatus Bremensis pro Anschario. (a) num. 27.

Poſt cladem Hammaburgenſem a Danis illatam, de qua ſuperiùs (*a*) actum, cùm Anſcharius epiſcopus, rebus omnibus ſpoliatus, ad cumulum privatus etiam cellâ Turholtenſi, a Ludovico imperatore ſibi conceſſa, quam Carolus Reginario cuidam tradiderat, ad ſummas anguſtias redactus eſſet, ita ut plerique eum ſocii deſererent, Ludovici regis animum ſubiit cogitatio, ut laboranti inopiâ pontifici ſubveniret, & ad continuandum apoſtolicæ legationis munus ſuppetias ferret. Nihil verò magis opportunum occurrit in præſens, quàm ut epiſcopatus Bremenſis, tunc paſtore orbatus, eidem aſſignaretur, cum Hammaburgenſi uniendus, ſi id per canonicam auctoritatem liceret. Hac de re actum in conventu epiſcoporum, quibus hoc fieri licere, exemplis propoſitis, viſum eſt: maximè quòd Hammaburgenſis diœceſis, ad quam Anſcharius ordinatus erat, admodum parva, nonniſi quatuor baptiſmales haberet eccleſias; eaque multoties barbarorum incurſibus ita devaſtata eſſet, ut neceſſario indigeret ſupplemento. Verùm ne Waldgarius Ferdenſis epiſcopus, cujus tranſalbiana parochiæ portio Bremenſi eccleſiæ adjuncta fuerat, huic unioni intercederet; eidem antiqua illa portio reſtituta. Hoc pacto aſſenſit illi unioni Waldgarius: cui Colonienſis pontifex Guntharius, qui poſt vacuæ ſedis annos ferè decem electus eſt, non ita ſe facilem exhibuit, ut poſtea videbimus.

LXXXVI. Palmatum monaſterium vaſtatum a Normannis. (*) *de eo lib.* 27. *n.* 37. (*b*) *Catel. p.* 70. *& ſeq.*

Non prætermittendum id, quod hoc anno tradunt annales Bertiniani de Normannis, qui Petrocotium Aquitaniæ civitatem diripuiſſe & incendiſſe, atque impunè ad naves remeaſſe dicuntur. Tunc ſine dubio ab iiſdem vaſtatum eſt Palmatum (*) monaſterium, de cujus clade inſignis eſt epiſtola Agii abbatis Vabrenſis. Ejus tantùm fragmentum retulit Catelius in hiſtoria (*b*) comitum Toloſanorum: ubi Adalgiſi abbatis Palmatenſis, ejuſque monachorum religio prædicatur. *Erat igitur eo tempore monaſterium in provincia Galliæ*, id eſt *in petracorio pago, nomine Palmatus, in quo jugiter Deicolæ decem famulabantur, nihil habentes proprium, præter quod norma ſancti Benedicti concedebat. Alia namque plurima erant monaſteria in eadem provincia oppido ditiora, in quibus, jam fatâ ingruente peſte, famis periculo multi monachorum ſancti Benedicti normam negligere cœperunt, & contra illius ritum proprium habere: quod illi devitantes, nefas & illicitum cenſebant, dogmata Pauli prædicatoris egregii pectore recolentes: Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Dicebant enim & ipſi, quod nullo modo forent monachi, qui in terra proprium quærerent, nec ſcilicet propriam voluntatem; niſi tantùm propriæ culpæ & proprium locum. Pauperes equidem erant in rebus, ſed divites in fide, quibus præerat abbas, Adalgaſius nomine venerandâ canitie, moribus juſtis, alacer vultu, proſapiâ quidem » non vili genitus, & ore eloquentiſſimus.* Dum itaque illas Aquitaniæ partes Normanni populantur; videns Adalgaſius, quòd nullo modo illorum ſævitiam ac » præſentem necem niſi fugâ vitare poſſet, cœpit luſtrare circumquaque, ceu bo» nus paſtor, regiones omnes, ſi fortè locum inveniret, ubi ab ore ſævientium lu» porum paupercculas ſervare poſſet ovieulas, opportunum haud eſſe ratus in ſuo degere ſolo, *in quo creberrimæ ac miſerabiles ex dilectis ſuis alumnis cerneret ſtrages.* Ventum eſt igitur ad aures eximii *marchionis Regimundi, qui illo tempore mar-*

thiæ

„ *chiæ Toloſæ fungebatur regendi officio*, quod venerabilis Adalgaſius abbas paga- ANN. CHR. 849.
„ norum incurſione unà cum clientibus ſeu monachis ſuis palabundus a proprio ſo-
„ lo exſul ageret. Mox eum Toloſam invitavit, concepto mente conſilio, ut illi,
„ ejuſque diſcipulis cœnobium in proprio fundo conderet: quæ res Vabrenſi ex-
ſtruendo monaſterio occaſionem dedit, ut poſtea videbimus.

LXXXVII. S. Helenæ & S. Sindolfi tranſlatio ad Altumvillare.

In quibuſdam Sigeberti monachi exemplaribus aliâ manu adſcriptum legitur, factam hoc anno ſanctæ Helenæ reliquiarum tranſlationem ex urbe Roma in monaſterium Altivillarenſe, cui tum Bavo abbas, ut vidimus, præerat. Hanc tranſlationem procuraviſſe dicitur *Tetgiſus presbyter Remenſis parochiæ*, monachum vocat Notherus abbas Altivillarenſis, qui Romam profectus, noctu clam remanens in baſilica ſanctæ Crucis, in Jeruſalem dicta, ubi ſanctæ Helenæ corpus jacebat, illud furtim abſtuliſſe in Galliam dicitur, & in Altivillarenſi monaſterio repoſuiſſe. Ubi tanti nominis reliquiæ iſtuc advectæ ſunt, mox ejus rei famâ per totam provinciam ſparſa eſt, *quibuſdam dubitantibus, an ipſa eſſet Helena, Conſtantini auguſti genitrix.* Hanc porro dubitationem aquæ judicio ſubſtuliſſe fertur Tetgiſus, triduano præmiſſo jejunio in ferventem aquam ingreſſus, & ex ea egreſſus illæſus. Hæc ex Frodoardo (*a*) qui addit, tres ejuſdem cœnobii fratres Romam miſſos, ad explorandam rei veritatem: qui redeuntes tem ita habere aſſeruerint, & ad gaudii cumulum, corpus beati Polycarpi presbyteri, collegæ ſancti Sebaſtiani, ex Urbe itidem in ſuum monaſterium retulerint. Hujus tranſlationis hiſtoriam litteris primus mandavit Altmannus monachus ejus loci ac temporis, & ex eo Frodoardus; poſt utrumque Notcherus abbas Altivillarenſis, qui rectudeſcentem hac de re dubitationem ſollemni epiſcoporum judicio ſub finem ſæculi undecimi dirimi curavit. Poſt aliquot annos ad idem cœnobium tranſlatæ ſunt ea vico pagi Remenſis Alſoncia (*) reliquiæ beati Sindulfi eremitæ & confeſſoris: quæ ex eo vico primùm ad villam, quæ Spida (*) vocatur; tum Remos in eccleſiam ſanctæ Mariæ, indeque, *celebratis miſſæ ſacramentis*, in baſilicam ſancti Remigii; dein poſtridie *ad monaſterium Avennacum, occurrentibus ſanctimonialibus*; ac demum perlatæ ad monaſterium Altivillarenſe, ubi hactenus cum reliquiis ſanctæ Helenæ aſſervantur. Hæc pluribus Altmannus & Frodoardus (*b*).

(*a*) *Frod. lib. 2. c.8.*

(*) *Alſonce.*
(*) *Eſpoſe.*

(*b*) *Ibid. c.9.*

LXXXVIII. Avennaci Bertæ abbatiſſa, filia Lotharii.

Sub idem tempus Hincmarus Remorum antiſtes apud Lotharium imperatorem inſimulatus eſt, quaſi ejus juſſione multa damna irrogarentur Avennaco monaſterio; cui tunc Berta, ejuſdem imperatoris filia, præerat. Hincmaro ſcripſit hac de re Irmingardis auguſta: cui ille (*c*) reſpondit, ex parte diaboli hanc criminationem profectam eſſe. Fortè ipſius homines aliquid injuſtè in res Avennacenſes perpetraſſe: ſibi „ tamen ignoranti, & non conſentienti id non debere imputari. Negat manſum „ quemdam illi monaſterio ab ſe abſtractum: immo ſe a rege miſſos petiiſſe, qui „ litem hac de re inter Remenſem eccleſiam & Avennacenſem dirimerent; nam ſe, qui „ ſua pro Chriſto dimiſerat, nec velle nec indigere, ut aliena raperet; quamquam ea, „ quæ ſibi commiſſa erant, ſine ratione & lege negligenter dimittere non audebat. „ Cæterùm multa in illo monaſterio eſſe ordinanda, in quibus ipſius imperatricis, „ & Bertæ ejus filiæ indigeret auxilio. Mitteret proinde miſſum quemdam ſtrenuum „ ac fidelem, cum miſſo filiæ ſuæ, qui unà ſecum ea, quæ ibidem correctione opus habebant, corrigerent, teſteſque ſuturi eſſent propenſæ ipſius in eum locum „ voluntatis. Ad hæc rogare, ne alicnæ linguæ facilè credat, maximè de ſacerdotibus Chriſti. Denique ſe in nullo imperatori infidelem exſtitiſſe, ut quidam malevoli calumniati ſunt. Porro de his omnibus Deum judicaturum, cùm ille inter principes, & ipſe inter epiſcopos ante Regem regum & epiſcoporum venerint. Idem Bertæ (*d*) abbatiſſæ ſcribit pro impedimentis ſeu damnis, quæ fratres „ ac ſervientes monaſterii Altivillaris, aliarumque villarum Remenſis eccleſiæ patiebantur ab hominibus ejus, poſtquam in hoc regnum illa venerat: quæ ab ipſa emendari petit, ſi Deum placabilem habere, & ſanctam Mariam, beatumque „ Remigium ſibi conciliare cupiat: aliàs, ſc, licèt invitum, regis aures pulſaturum; ac demum, ſi neceſſe foret, pœnas canonicas in eam, ejuſque homines decreturum.

(*c*) *Frod. Lib. 3. c.27.*

(*d*) *Ibid.*

IN-

INDEX APPENDICIS SEQUENTIS.

I. Iſta de S. Bertila abbatiſſa Calenſi.
II. Wolfoaldi comitis litteræ pro conſtructione monaſterii S. Michaelis ad Moſam.
III. Ibbonis Turonenſis archiepiſcopi privilegium pro monaſterio S. Martini.
IV. Adonis abbatis charta, qua baſilicæ S. Remigii Altrum, Criſciacum, & alia donat.
V. Charta Hugonis ſacerdotis ſeu epiſcopi Rotomagenſis, qua Vidiacum villam cœnobio S. Arnulfi confert pro ſepultura patris ſui Drogonis.
VI. Quatuordecim chartæ pro Honaugienſi monaſterio uſque ad num. XIX.
XX. Theoderici Calenſis præceptum pro Morbacenſi monaſterio.
XXI. Charta Eberhardi comitis pro dotatione monaſterii Morbacenſis.
XXII. Widegerni epiſcopi Argentoratenſis privilegium pro eodem monaſterio.
XXIII. Defenſoris monachi prologus in librum Scintillarum.
XXIV. Manigundis Langobardæ teſtamentum pro erectione puellaris monaſterii Catvati.
XXV. Hildebrandi regis præceptum pro eccleſia Placentina.
XXVI. Pippini regis diploma pro conſtructione & dotatione monaſterii Prumienſis.
XXVII. Tellonis epiſcopi Curienſis teſtamentum.
XXVIII. Placitum pro monaſterio Nobiliacenſi apud Pictones.
XXIX. Teſtamentum Rogerii comitis & Engbruſiæ uxoris ejus pro fundatione monaſterii Carrofenſis.
XXX. Placitum Hildeperti ducis pro monaſterio Farfenſi.
XXXI. Commutatio inter Moroaldum Farfenſem & Uſualdum S. Salvatoris abbatem.
XXXII. Præceptum Iterii abbatis pro conſtructione monaſterii Cormaricenſis.
XXXIII. Ludovici Aquitaniæ regis præceptum pro Nobiliacenſi monaſterio.
XXXIV. Placitum pro eodem monaſterio de cella Jaciaco.
XXXV. Pauli Warnefridi epitaphium auctore Hildericoejus diſcipulo.
XXXVI. Ejuſdem Pauli diaconi epiſtola ad Carolum Magnum, cui Vocabularium ſuum muncupat.
XXXVII. Fundatio Palnatenſis monaſterii.
XXXVIII. Verſus Bernowini epiſcopi.
XXXIX. De honoribus, quos adquiſivit cœnobio Gellonenſi S. Willelmus princeps totius Galliæ.
XL. Diviſio bonorum, quam fecit Braidingus Benedicto abbati de monaſterio Aniano.
XLI. Claudii Taurinenſis præfatio commentarii in Matthæum.
XLII. Diploma Ludovici auguſti pro monaſterio Foſſatenſi.
XLIII. Precaria Bertefredi abbatis Melundenſis.
XLIV. Ludovici Pii præceptum de revocandis ſervis fugitivis monaſterii Farfenſis.
XLV. Placitum pro eodem monaſterio.
XLVI. Diploma Ludovici Pii, quo confirmat Anianenſi cœnobio villam Cinciani, quam Arnaldus comes ei conceſſerat.
XLVII. Privilegium Ludovici Pii pro monaſterio Gregoriano.
XLVIIII. Præceptum Ludovici Pii pro monaſterio S. Aniani.
XLIX. Ludovici & Lotharii imperatorum donatio, facta Richbodoni abbati Senonienſi.
L. Dungali recluſi elogium.
LI. Opuſculum Rabani-Mauri contra eos, qui repugnant inſtitutis B.P. Benedicti.
LII. Placitum pro monaſterio Farfenſi.
LIII. Ludovici & Lotharii imperatorum præceptum pro parthenone S. Mariæ Forojulienſi.
LIV. Ludovici Pii præceptum pro Derventi monaſterio de Dodinaca curte.
LV. Donatio quam fecit Troannus comes & uxor ejus Bova Majori-monaſterio de rebus ſitis in pago Vindocinenſi.
LVI. Extractum ex epiſtola Johannis Schilteri Juriſconſulti Argentoratenſis de ſitu loci Campmendacii.
LVII. Privilegium Ludovici Pii pro Glonnenſi S. Florentii monaſterio.
LVIII. Fundatio parthenonis, S. Alexandri Parmenſis.
LIX. Tranſlatio reliquiarum ſancti Florentini martyris.
LX. Formula manumiſſionis ad clericatum.
LXI. Hildemari monachi epiſtola ad Urſum Beneventanum epiſcopum de recta legendi ratione.
LXII. Lamberti Pultarienſis monachi ad Albericum abbatem epiſtola ejuſdem argumenti.
LXIII. Lotharii imperatoris præceptum pro monaſterio S. Faræ.
LXIV. Verſus de eodem Lothario ex ms. codice Evangeliorum bibliothecæ regiæ.
LXV. Præceptum Caroli Calvi pro Majori-monaſterio.
LXVI. Charta Viviani abbatis de eccleſia S. Mariæ apud Majus-monaſterium.
LXVII. Caroli Calvi diploma pro Majori-monaſterio.
LXVIII. Præceptum ejuſdem pro Derventi monaſterio.
LXIX. Ejuſdem diploma pro eccleſia Senonenſi.
LXX. Ejuſdem diploma pro Glannafolio.
LXXI. Acta tranſlationis S. Saviniani & S. Potentiani martyrum.
LXXII. Caroli-Calvi diploma pro partitione monachorum S. Amandi.
LXXIII. Ejuſdem aliud pro Glonnenſi monaſterio.
LXXIV. Rythmici verſus de everſione monaſterii Glonnenſis.
LXXV. Caroli Calvi præceptum pro partitione monachorum Gemeticenſium.
LXXVI. Brunardi cujuſdam donatio pro lumine ad corpus S. Germani Pariſienſis epiſcopi.

Al-

APPENDIX
TOMI II. ANNALIUM BENEDICTINORUM,

Varia monumenta & diplomata complectens.

I.

Miſſa de S. Bertila prima abbatiſſa Calenſi. Non. Novembris natale S. Bertilæ abbatiſſæ.

Ad. lib. 19. n. 9. *Ex veteri Sacramentario.*

DEUS qui humilitatis gratiâ nos revocas ad cæleſtia, tribue nobis beatiſſimæ Bertilæ ſubſidium, quam per obedientiæ exempla ad majora provexiſti. Per.

Super oblata.

Humilitatis oblationem tibi, Domine, offerimus, quam in commemoratione beatæ Bertilæ pro communi expiationis piaculo a te ſuſcipi poſtulamus, & ſanctificari humiliter imploramus. Per.

Præfatio.

(†) æterne Deus, qui non deſeris humilia, ſed exaltas ad ſupera, tribue nobis beatæ Bertilæ humilitate cælorum regna penetrare, quam novimus virtute humilitatis paternitatis vota adipiſci. Unde, pie Pater, te poſcimus, ut ejus meritis & precibus tuam gratiam conſequamur. Per Chriſtum.

Poſt communio.

Omnipotens Deus, qui humilibus ſemper præſtat gratiam, largire nobis ſacroſanctæ dilectæ tuæ Bertilæ æternam percipere hereditatem. Per.

Super populum.

Deus qui humilitate placaris, & confeſſione ad veniam inclinaris; da cunctis nobis præſentibus interventu beatæ Bertilæ a noxis liberari, & æternis gaudiis exuberare.

II.

Woolfoaldi comitis littera pro conſtructione monaſterii S. Michaëlis ad Moſam.

Ad lib. 19. n. 41. *Ex authentico.*

CUm oportet Chriſtianis viam veritatis eligere, pro qua condituri ſuo poſſint dignæ miſerationis munus offerre, ut oblatio proficiat ad ſalutem, & devotio pertineat ad mercedem. Ego itaque Wolfoaldus, filius Giſlaramno quondam, nec non & conjux noſtra Adalſinda, filia Adalberto quondam, donatores. Licèt multarum rerum, cùm ſit ſcripturarum ſerie modis quibet pro ſuis amiſſis facinoribus, vel redimenda ultione peccaminum de rebus ſuis propriis loca ſanctorum Dei aut ipſius ſervis ſuiſque bene meretis vellet transferre perſona. Unde & tamen bene antiquitus divitum principum decreta & legum ita xanxerunt; ut taotummodo loca manus donatoris ſolacentio in ſubſcriptione certa monſtraretur, nec ſine geſtarum allegatione pleniſſemâ voluerunt firmitate mancipare, ut hoc quod unuſquiſque pro arbitrio ſuo cor... mentis ſuæ condonare, quod præceperit ſollemnis ſcriptura confirmatet. Sed dum & nos Dominum inſpirantem, ut eredimus, ſicut omnium fidelium catholicæ eccleſiæ Chriſti mos eſt, quorum depoſcit benignitas, ut pro animarum ſalute vel Dei intuito Domino adjuvante monaſterium congregationemque ſervorum Dei animo devotiſſimo a novo fundamento in jure proprietatis noſtræ in pago Virdunenſi, in loco, qui dicitur Caſtillionis, in fine Vindiniſca, ubi ad ipſa radice montis conſurgit. fluviolus, qui dicitur Maſupia (*), in honore nomini ſancto Michaël archangelo & ſanctæ Mariæ matris Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ſancti Martini & ſancti Petri & Pauli apoſtoli, necnon & ſanctorum martyrum & confeſſorom, vel cæterorum ad exemplum beatiſſimorum etiam viſi ſumus ædificaſſe. Et addidit nobis concilius, quatenus de communi ſubſtantia noſtra ad ipſo monaſterio, vel ipſis ſervis Dei Deum vacantes conſiſtentium juxta Dei arbitrium conſeribere deberemus: quod ita & fecimus. In primis itaque donamus portione noſtra, cognominante Widinovilla (*), ſitam in pago Virdonenſe, cum caſis, domibus, ædificiis, mancipiis, manſis, campis, pratis, vineis, ſilvis, cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, cum omne adjacentia vel appendetiis ad ſe pertinentibus. Similiter donamus villam noſtram ſuper fluvio Maſupia in ipſo pago Virdonenſe, quæ in populo vocatur Godonecurte (*), cum caſis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, manſis, campis, pratis, ſilvis, cultis & incultis, tam de proprio quàm de comparato, vel de qualibet adtractu quod ad nos pervinet, rum omui adjerentia ad ſe pertinente. Similiter donamus ſuper ipſo fluviolo Maſupia, portionem, quam de Crudelberto pretio compa-

(*) *Maſupiæ.*

(*) *Vivonille.*

(*) nunc S. *Mihiel.*

ravithus, cum manſis, pratis, campis, ſilvis, uqàs, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, cum omoi adjacentia ad ſe pertinente. Similiter donamus ſuper ipſo fluviolo Maſupia portionem illam, quæ dicitur Tavanorum-vallis, quam de Gonulfo dato pretio comparavimus, cum manſis, campis, pratis, ſilvis, cultis & incultis, aquis, aquarumve decurſibus, cum omni adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus portiones illas in curte illa, quæ vocatur Byſcrihlata (*) in ipſo pago Virdonenſe, ſuper fluvio Moſa, quam de Valdradane, Godane & Chrodeliode dato pretio comparavimus, cum mancipiis, manſis, caſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cum omni adjecentia ad ſe pertineote. Similiter condonamus portionem illam in loco qui dicitur Mounone-villa (*) ſuper fluvio Moſa, in pago Virdoneoſe, quem Adalbertus quondam de Gundoino dato pretio comparavimus cum mancipiis, caſis, manſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus portiones illas in loco qui dicitur Calvonecurte (*), in ipſo pago Virdonenſe ſuper fluvio Moſa, quam de Adalfo vel heredibus ſuis ſive quam de Erlino vel Fulgoino dato pretio comparavimus, rum terris, mancipiis, manſis, campis, pratis, ſilvis, cultis & incultis, aquis, aquarumve decurſibus, cum omni adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus in ipſo pago Virdonenſe ſuper fluviolo, qui vocatur Cruia (*), portionem unam ad Caſtellionem, quam de Felicitu, vel herede ſuo dato pretio comparavimus, rum mancipiis, caſis, manſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Similiter condonamus ſuper ipſo fluviolo Quala portionem illam, quam de Brantrude femina dato pretio comparavimus, cum mancipiis, caſis, manſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis, & incultis, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus ſuper ipſo fluviolo Cruia portionem illam, quam de Chaldeberto filio Champerti quondam dato pretio comparavimus cum mancipiis, caſis, manſis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibos, cultis & incultis, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus ad Baudemetrovilla portionem illam, quam de Chaicone vel de eonjuge ſua Gannane dato pretio comparavimus, cum manſis, caſis, maneipiis, campis, pratis, vineis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & ioculis, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Simili modo donamus villam noſtram, ſitam in pago Virdonenſe, quæ vocatur Buxarias (*), quam uos de Auſtrude abbatiſſa quondam dato pretio comparavimus, eum caſis, manſis, mancipiis, vineis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, cum omni adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus in ipſo pago Virdonenſe, in Teudegiſilo-villa portionem illam, quam de Rodeberto & Ratfredo dato pretio comparavimus, cum manſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus io Vigo-Marſallo (*) Juno ad ſal faciendum, cum manſo, caſa, ſerſo, cum omne adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus curtem unam Tronione (*) nuncupatam, ſitam in pago Virdonenſe, cum caſis, domibus, ædificiis, mancipiis, campis, ſilvis, aquis, aquarumve decorſibus, cultis & ioculis, tam propriis quàm de comparato, vel de qualibet adtracto ad eos pertinente, cum appenditiis vel omoi adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus portionem unam in villa, quæ vocatur Bedernaca, ſitam in pago Virdonenſe, quam de Alſinda femina dato pretio comparavimus, cum domibus, ædificiis, mancipiis, manſis, campis, ſilvis, pratis, aquis, aquarumve decurſibus, rultis & inculis, cum omni adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus in Eponecurte portionem unam, quam de ipſa femina Adalſinda dato pretio comparavimus, cum mancipiis, manſis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, cum omnę adjecentia ad ſe pertinente. Similiter donamus portionem noſtram in villa, quæ dicitur Ulmo, quæ io populo vocatur Coria (*), ſita in pago Virdonenſe ſuper fluvio Moſa, tam de proprio, quàm de comparato, quam de Gailano & Gehulfo & Godelinde & Felice heredebus noſtris dato pretio comparavimus, cum caſis, manſis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, pratis, campis, vineis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, rum omnibus appendiciis vel adjecentiis ad ſe pertinente. Similiter donamus curtem unam Cuſſiliaco, ſitam in pago Barrenſe, cum caſis, mancipiis, manſis, campis, pratis, ſilvis, cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, eum omni adjecentia ad ſe pertinente; ſita omnia ſupra nominata vel conſcripta, junctis mobilibus & immovilibus utriuſque ſexus, peculium nationum, vel omne ſupellectile, quidquid dici aut nominari poteſt in ſupra ſcriptis locis, ad ſe pertineotia, cum rem inexquiſitam & exquiſitam, ad integrum a die præſente plenilſimè voluntate ævis temporibus tradimus atque tranſcribimus ad poſſedendum ab hodierno die jure firmiſſimo abſque conſortio coheredum noſtrorum habendi, tenendi, poſſidendi habeant ipſi poteſtatem, ut in Dei nomine inde potiantur in æternum. Et ut hæc voluntas noſtra pleniorem obtineat vigorem, & per tempora conſerveture, ipſas prædictas res nominatas ex proprio figillo adfirmavimus, ut omnia quæ ſuperius ſunt inſcripta perpetuâ felicitate maneant. Illud nobis in hac voluntate ſcriptum eſſe complacuit, ut nullus judex vel pontifex de civitate vel ex ipſa parrochia Virdonenſe in ipſo monaſterio nullam poteſtatem ad quaſlibet rechibitiones aut requiſitione exigendi ... habeat poteſtatem ingrediendi .. quia in ipſo prædio noſtro proprio ſumptu labore ædificavimus. Illud nobis addere convenit, quod aliquando eſſe non credimus, ſi aliqua ſe earta, ſe anteriores vel poſteriores ad hanc voluntatem noſtram loculcaodam vel minuendam, nomenque noſtrum fuerint oſtenſæ, vacuæ & inanes appareant, & nullum inantea fortiantur effectum. Si quis verò, ut adſolet, de heredibus vel proheredibus noſtris, quod fieri non credimus, aut quælibet oppoſita perſona, vel judiciaria poteſtas contra hanc donationem deliberationemque noſtram, quam ea ſpontanea voluotate, pleniſſimâ devotione ſieri rogavimus, ullo umquam tempore infringere voluerit, vel pro quolibet ingenio inrumpere vel reſtagare voluerit, primitus Dei incurrat offenſionem, & ab omni loco ſanctorum comobitarum vel conſortio chriſtianorum excommunicatus appareat, & inſuper velut Judas traditor noſtri Domini, & ſicut Giezi puer Elizei, qui munera fraudolenter acceperunt, ſimili ſententiâ judicetur, & ſit anathema-maranatha, quod eſt perditio in advento Domini, & nec ſic voluntas mea a nullo poſſit convelli; & inſuper unà cum ſocio fiſco auri libras quingentas, argenti pondera octo-

(*) *Eſſife.*

(*) *Monouvelle.*

(*) *Chauvencour.*

(*) *Culey.*

(*) *Buxieres.*

(*) *Vic. & Marſal.*

(*) *Trougnon.*

(*) *Kouvres.*

ſiin-

ginta partibus noſtris cogatur reſolvere, & quod ſepetit in nullo valeat capere; ſed hæc cartula donationis noſtræ inviolabilis omni tempore manear roboratione ſubnixa. Facta eſt hæc donatio in ipſo monaſterio multorum conventu bonorum-hominum anno xv. regni domini noſtri Chlodeberti regis .... Sign. † v. inl. Wlfoaldo, qui iſtud teſtamentum donationis fieri rogavit. Sig. † Adalſindæ conjugis ſuæ conſentiente teſtamento donationis fieri rogavit. Ego Wlfuidis abba ſubſ. Gairebaldus epiſcopus ſubſ. Pepp (ino) abba rogetus a ſupra (dicto Wlfoaldo ſubſ.) Sig. † Dodino. Sign. † Sequeno teſt. Sig. † Chrodelberto teſt. Wlfredo teſt. Sign. † Diſbeno teſt. Sign. † Ercamberto. Sign. † Deſaſto teſt. Sign. † Angliberto teſt. Sign. Chugone teſt. Sign. † Flodoeno teſt. Sign. Attolane teſt. Ego Robertus presbyter ſubſ. Ermoaldus rog. Sig. † Giſlaranus mb. Heteraenus ſub. S. † Gundoeno. Ego Richrannus ſogitus ſupraſcripſi hoc teſtamentum donationis.

III.

Ibbonis Turonenſis archiepiſcopi privilegium pro monaſterio S. Martini.

ad lib. 19. n. 50. *Ex authentico.*

COnditor rerum omnium Deus inviſibilis per prophetarum linguas genus eruditi humanum, qui egregium per prophetam præcipit nobis Iſaiam, ſi Deum quærebamus, & ſcire illius volebamus vias, debitores noſtros repetere non deberemus; omnes etiam ſolveremus faſciculos deprimentes, & omne onus quod aggravabat diſrumperemus, & reliqua quæ ſubſequuntur ſi cuſtodiebamus; tunc repromiſit omnibus noſtrorum criminum ponderibus dejectis, atque delictorum nexibus reſolutis, expulſiſque peccatoſum tenebris erumpere quaſi mane lumen noſtrum, ad contuendum ſcilicet oculis ſpiritualibus, ſicuti eſt, Creatorem: quod & ſanitas noſtra citiùs oriatur, & anteibat faciem noſtram, juſtitia, & gloria Domini immarceſſibilis colligat nos. Tunc invocemus, & Dominus exaudiat; clamemus & dicat voce cælitus: Ecce adſum. Cui abyſſo veteris teſtamenti conſonat vel invocat atque confirmat in voce cataractarum novum ipſius Redemptoris voce, *Dimittite, & dimittetur vobis*. Et iterum: *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, & vos eadem facite illis &, Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum*. Hoc ergo mandatum ſufficit nobis in totum, in quo legem integram veterem & novam & univerſos prophetas pendere & implere Scriptura firmavit. Et de contemplativa vita partem optumam, quam Dominus Mariam elegiſſe laodavit, ſufficere credimus teſtimonio ipſius. Licèt & actualis vita habeat cum retributione bonorum operum mercedem ſuam; tamen præpoſuit ſatagente Marthâ circa plurima ſe contemplante Mariam. His ergo tantis ac talibus teſtimoniis exercitatus animo, decrevi ego in Dei nomine Ibbo, etſi quàmlibet peccator, Turonicæ urbis gratiâ Dei vocor epiſcopus, privilegium concidere, atque libertatem congregatione monaſthyrii baſilicæ beatiſſemi poſt apoſtolos Gallearum clariſſimi confeſſoris Martini, ubi ipſe in corpore requieſcit, condonare, in quo venerabilis vir Guntramnus abba præeſſe videtur, quod jam dudum a præceſſore noſtro *Chrotperthho*, Turonicæ urbis quondam epiſcopo, chriſtianiſſemâ devotione ad ipſam ſanctam baſilicam vel congregationem ibidem conſiſtentem fuit conceſſum, vel etiam per auctoritatem ſedes apoſtolicæ papæ orbis Romæ conſenſu ipſius Chrotperthi hoc privilegium ad inſtar ex ipſa ditione apoſtoleca fuit confirmatum. Non immeritò, reor, eiſdem ita viventebus piè atque catholicè hoc ſupervenire privilegium poterit, qui indeſinenter die noctuque patrono ſamulantes, placere piiſſemo Chriſto contendunt, omni honeſtate ac moderatione morum corpora coërcentes rediguntſervituti; atque ſuis libertatem monachis dare, rujus honorem ſiſcus totum dedit urbi, & cenſus, liberèque vivere nomenque inſtituit hæredes. Cujus præfulgentiſm a miracolis coruſcante, a regibus ſingulariter emunitatem urbs noſtra tota promeruit, præſtante piiſſimo Dagobertho quondam rege integram emunitatem ſuſcipit; dignum arbitror munus ab eodem impetratum eidem vel in ſuo viventibus patrocinio trementibus ulnis proferre. Prælatis ergo fratribus & abbati jura ſervantebus patrum cedemus, ceſſoſque volumus eccleſiæ cenſos, ſervitutes, opera, manſiones, paſtus munera, freda, ſiſtro, epiſcopo, judicebus, miſſis, & archidiſcono, & omnes conſuetudines ſæculares amputamus ſeu reſecamus, & quicquid nobis vel eiſdem ſervire dareve ſolebant, & quidem poſſident vel adhoc, largiente Domino, chriſtianis hominebus conlatum fuerit, ſibi ſemper vindicent, habeant, atque perpetuo jure tempore noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum defendant, eiſque proficiat perenni firmitate; nec nobis, nec noſtro cuiquam ſucceſſore quicquam aliud dent, niſi juxta poſtbolationem fratrum vel ſtatuta ſanctorum patrum, quàm honores impoſitæ manus, gradnum benedictiones ſubſequentum, altaris criſmatis & olei ſancti; & hoc ipſum abſque ullo præmio ſecundùm ſanctas ſcripturas accipiant. Et ſi abbas ab hac luce diſceſſerit, per electionem memoratæ congregationes monaſthyrii, quorum vita perfecta credetur, ſicut Regula ſancti Benedicti edocet in eorum conſenſu ſolidetur: ſicut & auctoritas papæ urbis Romæ Adeodathi contenet per privilegii ſeriem, nullas gravidines a quolibet epiſcoporum ſub prætextu diſcuſſionis religioſus abbas vel monachi ibidem degentes ſuſteneant. Neque rurſus hoſpitandi ſibi apud vos licentiam vindicantes diſpendia his atque inſolentias angariarum imponant, nec per occaſionem regularis diſciplinæ rimandæ atque ſervandæ quaſlibet importent injurias: ſed libertam licentiam ſimiliter habere ſtatuemus, ſalvâ profectâ monachorum regularium cuſtodiâ, religioſum abbatim, quicumque pro tempore præerit præfato venerabili monaſthyrio id procurante. Ut ergo quod priſcæ traditionis ejus articulos contenet conſervare nitatur, & quique ſub ejus regantur diſpenſatione ſolerter cuſtodire commoneat, diſtrictèque compellat, reverentiſſemus verò epiſcopus, in cujus parrochiam memoratum venerabile monaſthyrium, vel res ejus hæc poſſeſſiones conſtiterint, faciendæ tantùm ordinationis hæc promotionis ſacerdotum atque levitarum vel conficiendi criſmatis ſit tantùm conceſſa licentia: diſpoſitionem autem venerabilis loci gerere, ac converſationem monachicam exquirere religioſo abbati ejuſque præpoſito, vel quique probatiſſemi fuerint in eodem monaſthyrio, quod etiam præfati præſoles conſonâ ſententiâ definierunt, decernemus. Quiſquis igitur quolibet tempore, quod nullatenus credemus, hujus decretum privilegii, quod auctoritate apoſtholicâ ſubnixi conſentiendo firmavimus, in totum vel in parte temerare temptaverit, ſuæque præſumpciones audaciam dignâ emendatione minus correxe-

rit, in perpetuum, percellendum vel anathematizandum ſe noverit, non ſolum tantorum ſententiâ ſacerdotum, ſed æquiſſimo apoſtolicæ condemnationea aculeo; quoniam violare pertinaciter niſus eſt, quod ſalubriter conſervare debuerat. Et ita quoque hujus privilegii ſanctio firma ac rata indiminutè perſiſtat atque permaneat, erga quod & præcellentiſſimi tucius Galleæ regis, ut ſcripta conperimus ad repremendas laicorum infeſtationea edicto præmunire idem venerabili monaſthyrium regale pietate dignati ſunt; ita & nos inſpirante Domino plenâ devotione deincepa in idipſum venerabelem Gunthrammum abbatem, ſuamque congregationem, vel præfati monaſthyrii ſancti Martini nnteſtetis volumus confirmare: ut inſpecta ipſa privilegia tam deceſſores noſtri Crotperthi, Berahoni, quàm & Adeodathi papæ urbis Romæ, ſeu confirmationes glorioſorum regum, ut noſtro tempore vel ſucceſſorum noſtrocom omnimodia inviolabiliter conſervitur, & in nullaqualiber parte, ſicut a nobis decretum eſt, corrumpatur. Rogamus & conjuramus ſucceſſores noſtros ſecundùm ſancti Pauli exemplum per nomen Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ut ipſum ſentiatis omnes nobiſcum, conſervantes Domini mandatum, quomodo dicetur: *Gratis enim accepiſtis & gratis date*; & illud propheticum teſtimonium: *Beatus qui excuſſit manus ſuas ab omni munere*, id eſt, ut nec per obſequium indebitum ſerviendo, nec per linguam laudando, nec per manum plena muneribus donum Spiritu-ſancto corrumpantur; ſed illa potius intueantur munera immortalia, quæ ſunt cælis condeta, de quibus dicetur, quòd oculus non videt, nec auris audivit, nec in cor homenis aſcendit, quæ præparavit delegentebus ſe, & cuſtodientebus legem ſuam. Abbas verò qui elegendus eſt, non cum nativetas, aut divitiæ, aut ingenuoſetas præferat; ſed quem ſanctitas, mores, & gravetas vel pietas adornaverint, anteponant. In nullis quoque modis, quos prædiximus juxta conjurationem deſcntiatis nobis prædicti ſucceſſoris, ſi non Martinus conſortio, ſi non Chriſtus ſito vos excludat regno. Vos quoque venerandos mihi Gallearum præſoles, & Belgicæ, Aquitaniæ metropolitanos, & omnes confratrea & coëpiſcopos ſupplex exoro, ut huic paginulæ pro ſolio veſtro patcono noſtro ſancto Martino aſſenſum tribuatis animo expleno, manibus veſtris infra ſubſcribentes, roborem detis perpetuum: ut ad æterna vobis præmia hoc privilegium per rationem quibus datur perveniat & nobis. In Chriſti nomen. Ibbo eiſi peccator epiſcopus hoc privilegium integrâ voluntate & devotione ad monaſtirio S. Martini, ubi monachi ſecundum regola ſancti BENEDICTI converſare vedintur, ſubſcripſi.

Dido peccator conſentiens ſubſcripſi, Bertacharua abbas conſentiens ſubſcripſi, Dodo acſi indignus diaconus conſentiens ſubſcripſi, Mummolenus abbas conſentiens ſubſcripſi, Bertheramnus conſentiens ſubſcripſi.

IV.

Adonis abbatis charta, quâ baſilicæ S. Remigii Altrum, Criſciacum, & alia donat.

Ad lib. 20. n. 5. *Ex authentico.*

.... trado adque tranſcribo ad bas.... Remigio..... hoc eſt porcionem meam ad Altro ſuper ipſo fluviolo Altro, cido in pago Vonginſi cum apendice..... Bairo & alia apendice Criſciaco ſuper fluviolo Bebroprico, quod illa alia medietati in.... Mauriliane, & ipſi poſtia ipſam rem per ſuo eſtrumento ad ipſa baſileca ſancto Remegio..... enegio ad uſofructo viſe ſummus tenire, pro ipſo uſo jam dicta porcione noſtra cum manſua, caſia terria.... is, vinies, pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, cultis & incultis, tam ipſa porcione qui fuit.... & ipſa porcione noſtra cum omne integritate, vel apendicies ſuas poſt obitum noſtrum pars... (con) tradicentis in eorum poteſtate ad die præſenti recipiant habendi, tenendi, commudandi, ven... cius baſileci ſancto Remigio, ſuique agentis aeligirint, faciendi liberam & firmiſſemam in omnebus hab.....

. . . . . &ill. fratris vel clirici in ipſa ſancta baſelica conſiſte... Dominum miſericordiam depreçare & ia..... poſt noſtro diſceſſo nominis noſtri in i..... otinas decantintur. Si quis verò, quod..... nobis optabile eſſe viditur, ut ſeu... quælibet perſona contra hanc facta a me..... irrumpere voluerit, *imprimitus* iram... *fiat de* omni a limena ſanctorum excommunis apariat, & veniam apud Domino nonquam meriatur habire, ces..... re noluerit & inſuper inferat ad ipſa baſileca unà cum ſocio ſiſci auro libras quinque, argenti ponda vig... aevindegare non valiat, & præſens donacio iſti omne tempore firma & inviolabilis valiat permanere.... Acto Rimis in minſe Aprili, anno quarto regni domni noſtri Dagoberto rege. Ado abba hanc donacionem.... Rodfridus ter.. Allinus abba ſubſc. Ego Abblico ſubſ..... Chaireber.... Adoluſſus Prot. ſubſc. Sign. † Gundoino. Sign. † Vandreberto. Sig. † Winone. Sign. † Silveſtro graf. Sign. † Berielmo. Sign. † Marcio.

A tergo eâdem, ut videtur, manu adſcriptum, De donatione, quam fecit Ado de Altro; *& paullo recentiori manu*.... De Altro in pago Vonginſi, & de Sulingalio, & de Criſciaco, quam fecit ad ſanctum Remigium. *Pleriſque ſubſcribentium nominibus, adſcripta ſunt ſigna idiographa, quorum defectu ſignum Crucis hic interponitur.*

V.

Charta Hugonis ſacerdotis, ſeu epiſcopi Rotomagenſis, quâ Vidiacum villam cenobio S. Arnulfi confert pro ſepultura patris ſui Drogonis.

Ad lib. 20. n. 5. *Ex veterrimo exemplo.*

IN Chriſti nomine ſub die VIII. kal. Julii, anno V. regni domni noſtri DAGOBERTI Regis. Quotiens, ut ſolet humana fragilitas, aliquæ perſonæ de hoc ſæculo migraverint, oportet ad ſuos hæredes de ipſius facultate pro animæ ſuæ remedio ad loca ſanctorum debeant delegare, ut eis in æterna beatitudine pro hac re merces adcreſcat. Iden nos in Dei nomine HUGO ſacerdos, & germanus meus illuſter vir ARNULFUS dux, necnon PIPPINUS & GODEFRIDUS, dum contigit ut genitor noſter illuſter vir DROGO quondam de hac luce migraret, noſtra fuit petitio ad venerabilem virum LEUTBERTUM abbatem de baſilica ſanctorum Apoſtolocum, quæ eſt foria murum Mettia civitate conſtructa, ubi avus noſter domnus ARNULFUS in corpore requieſcit, ut ibidem jam dictum genitorem noſtrum Drogonem ſepelire debe-

heremus: & ipſe Leutbertus benigno animo viſus fuit præſtitiſſe. Ideo nos tam pro ipſo loco ſepulturæ, quàm & pro remedio animæ prædicti genitoris noſtri villam, nuncupatam Vidiacum (*), ſitam in pago Mettenſe, quam ipſe genitor ſuus, avus noſter Pippinus, ſuo munere conceſſit, ipſam villam ad baſilicam ſanctorum apoſtolorum clericis vel pauperibus, alimoniam ibidem accipientibus, aut lectoribus inibi deſervientibus, a die præſenti per hanc cartulam donationis viſi ſumus conceſſiſſe, hoc eſt tam infra murum, quàm & foris murum Mettis civitate, tam terris, domibus, baſilicis, ædificiis, accolis, mancipiis, libertis, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, farinariis, appendiciis, cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, mobilibus & immobilibus, cum omni integritate, ſeu adjacentiis, ad ſe aſpicientes vel pertinentes, vel omni genere quadrupedum, quicquid in ipſa villa Pippinus & prædictus genitor noſter viſi fuerunt tenuiſſe vel poſſediſſe, ipſe abba vel ſucceſſores ſui ad partem ſuprſcriptæ baſilicæ hoc habeant, teneant atque poſſideant; & quicquid in opportunitatem ipſius baſilicæ exinde facere decreverint, libero in omnibus potiantur arbitrio. Et ſi (quod non credimus eſſe venturum) ſi nos ipſi, aut ulli de hæredibus aut ptoheredibus noſtris, vel quæcumque oppoſita perſona contra hanc pginam delegtionis ſive teſtamenti ambulare præſumpſerit, aut aliquam cauſam exinde removere temptaverit; in primis iram Dei omnipotentis incurrat, & a liminibus ſanctorum efficiatur extraneus; & ſic marceſcat in radice, ut numquam floreſcat in ramis; & inſuper componat intra ipſam baſilicam & ſacratiſſimo fiſco auri libras V. argenti pondera X. & quod repetit, evindicare non poſſit; ſed præſens delegatio ſive teſtamentum omni tempore pleniſſimam obtineat firmitatem ſtipulatione ſubnixa. Actum Mettis publicè ſub die & tempore ut ſupra.

(*) *Vigy.*

HUGO, acſi peccator, ſacerdos hanc delegationem ſive teſtamentum a me factum firmavi.

ARNULFUS dux hunc teſtamentum conſentiens.

†. Signum MILONIS. † Signum WIDONIS comitis. †. Signum EREMBERTI comitis. †. Signum LANTBERTI comitis. † Signum WARNARII comitis.

VI.

Chartæ quatuordecim pro monaſterio Honaugienſi.

I. *Donatio inſulæ Honaugiæ, facta a Borono, filio Botbelonis, qui fuit frater ducis Adalberti, monaſterii Honaugienſis fundatoris.*

Ad lib. 20. n. 30. &c. *Ex veteri codice communicato a V. C. D. abbate Le Laboureur.*

SAcroſancto monaſterio Hunaugiæ in honore S. Michaëlis Archangeli ſuper Rhenum fluvium conſtructo, ubi præſenti tempore Benedictus ſive Tnbanus videtur eſſe abbas; Boronus cogitans ad Deum pro affectu animæ meæ, vel pro æterna retributione, complacuit mihi, ut de ipſa inſula, quæ dicitur Hoheosugia, & quam genitor meus mihi dereliquit, & ad me pervenit; de parte mea ad integrum ad ipſum monaſterium dono atque transfundo; & in alio loco, qui dicitur Gwlliſteti, manſum, unum legitimum, quem Bobo tenuit. Hæc omnia ſupra dicta ad jam dictum monaſterium vel ad agentes ſuos a die præſenti, in veſtra trado dominatione poſſidendum, ut quicquid exinde facere volueritis, liberam & firmiſſimam habeatis in omnibus Chriſto propitio poteſtatem. Si quis verò, quod ſi ego aut aliquis de hæredibus meis vel quælibet oppoſita perſona contra præſentem epiſtolam venire, aut agere, aut aliquam calumniam generare voluerit; inferat ad agentes ſupradicti monaſterii auri uncias ſex, & nichilò minùs præſens epiſtola iſta firma & ſtabilis permaneat ſtipulatione ſubnixa. Actum in villa Ebrotheim publicè. Datum ſub die xi. kal. Julii, anno iij. regni domini noſtri Theodorici regis; ſignum Boroni, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Ratberthi teſtis. S. Albrici. S. Hanubaldi. S. Gosberthi. S. Ballum teſtis. Ego Guntrannus, acſi indignus presbyter, rogatus hanc epiſtolam donationis ſcripſi & ſubſcripſi.

VII.

II. *Alia donatio ejuſdem inſulæ, facta ab Haichone fratre ejuſdem Adalberti ducis.*

SAcroſancto monaſterio, quod dicitur Hohenaugis, in honore ſancti Michaëlis ſuper Rhenum fluvium conſtructo, ubi præſenti tempore Benedictus videtur eſſe abbas; Haicho cogitans ad Deum pro affectu animæ meæ vel æterna retributione, complacuit mihi ut de ipſa inſula, quæ dicitur Hohenaugia, & Rhenus circuit de parte mea ad ipſum monaſterium condonare deberem: quod & ita feci. Ideoque hæc omnia ſupradicta ad jam dictum monaſterium, vel ad agentes ſuos a die præſenti in veſtram trado dominationem poſſidendum, ut quicquid exinde facere volueritis, liberam ac firmiſſimam habeatis in omnibus Chriſto propitio poteſtatem. Si quis verò, quod ſi ego aut aliquis de hæredibus meis vel ulla oppoſita perſoos contra præſentem epiſtolam venire & agere, aut aliquam calumniam generare voluerit, inferat ad agentes ſupradicti monaſterii auri librum 1. & nihilò minùs præſens epiſtola iſta firma & ſtabilis permaneat ſtipulatione ſubnixa. Actum in villa Simthuri publicè. Datum ſub die xv. kal. Octobris anno iij. regni domini noſtri Theodorici regis. ſignum Hsichonis, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Hugonis filii ſui, qui conſenſit. S. Albrici teſtis. Ego Guntrannus, acſi indignus presbyter, rogatus ſcripſi & ſubſcripſi.

VIII.

III. *Alia donatio facta a Liutfrido & Eberhardo, ejuſdem Adalberti filiis.*

SAcroſancto monaſterio, quod dicitur Hohenangia in honore S. Michaëlis ſuper fluvium Rhenum conſtructo, ubi dominus Benedictus abbas præeſſe videtur; Liutfridus & Eberhardus, cogitantes pro animabus noſtris vel pro æternæ retributionis venia, propterea complacuit nobis animus, ut de ipſa inſula, quæ dicitur Hobenaug, & Rhenus circuit, de parte noſtra, quantumcumque genitor noſter Adalbertus dux nobis moriens dereliquit, ad ipſum monaſterium condonare deberemus, quod & ita fecimus. Ideoque hæc omnis ſupra jam dicto monaſterio vel agentibus veſtris a die præſenti in veſtram tra-

tradimus dominationem ad poſſidendum ut quidquid exinde facere volueritis, liberam ac firmiſſimam habeatis in omnibus Chriſto propitio poteſtatem. Si quis verò, quòd ſi ego aut aliquis de heradibus noſtris vel quælibet ulla oppoſita perſona, contra præſentem epiſtolam venire, aut agere, aut aliquam calumniam generare voluerit, inferat ad agentes ſupradicti monaſterii auri libras ij. & nihilominùs præſens epiſtola firma & ſtabilis permaneat, ſtipulatione ſubnixa. Actum in monaſterio quod dicitur Hahenaug. Datum iij. idus Decembris, anno iij. regni domini noſtri Theoderici regis. Signum Lutfridi ducis, qui conſenſit. S. Eberhardus domeſticus hanc epiſtolam teſtamenti a me factam relegi & recognovi. S. Ego Eugenia (a,) acſi indigna abbatiſſa, que conſeoſit. Ego Haimo indignus peccator presbyter hanc donationem ſcripſi & ſubſcripſi.

(a) *Eugenia abbatiſſa Hohenburgenſis ſoror B. Odilia.*

IX.

IV. Alia donatio facta a prædicto Borono.

SAcroſanſto monaſterio S. Michaëlis archangeli vel cæterorum ſanctorum Petri & Pauli conſtructo infra inſulam Hohenaug, ubi in Dei nomine Dubamus epiſcopus præeſſe videtur; Boronus illuſter vir, cogitans caſum fragilitatis meæ ac pro æterna ratribution dono ad ſuprascriptum monaſterium, donatumque in perpetuum ut permaneat, volo, hoc eſt infra marcham, quæ dicitur Joabbagine hobam unam, quam Wolvoous tenuit, cum caſalibus, campis, prasis, ſilvis, acceſſiſque omnibus cum ædificiis, paſcuis. Item dono ad ipſum locum ſuperiùs nominatum portionem meam, quod eſt Nuziviert, id eſt tam terris, ſilvis, pratis, paſcuis. Item dono portionem meam ex ipſa inſula memorata Hohenaug. ad ipſum S. locum quod totum integrum a die præſente ad ipſum ſacroſanctum monaſterium trado atque transfundo, ut ab hac die de ipſa re agentes ſupradicti monaſterii & poſteri eorum faciendi quod exinde voluerint, liberam ac firmiſſimam in Dei nomine habeant poteſtatem. Si quis verò, ſi ego aut heredes mei vel quis calomniator exſtiterit, inferat ad partes ſupraſcripti monaſterii ſuiſque cuſtodibus unà cum ſocio fiſco auri uncias ij. & nihilominùs præſens donatio hæc firma permaneat ſtipulatione ſubnixa. Actum Mandovro caſtro publicè. Signum illuſtris Borooi, qui hanc donationem fieri & firmari rogavit. S. Gantſoaldin. S. Milonis teſtis. S. Wolferahi. S. Andeberti teſtis. Ego Dei nomine Warhindus diaconus rogatus ſcripſi & ſubſcripſi. Data donatio hæc die Martis proximo poſt medium menſem Aprilis, anno vi. regni domini noſtri Hilderici regis.

X.

V. Alia donatio facta ab Hugone, filio Bleoni, qui fuit ducis Adalberti ex fratre nepos.

SAcroſanctæ eccleſiæ S. Michaëlis, quæ eſt conſtructa in inſula, que dicitur Hohenaugia, ubi Dubamus epiſcopus nunc temporis præeſſe videtur. Ego in Dei nomine Hugo cogitans ad ipſum locum ſupra ſcriptum de rebus meis aliquid dare debere propitio Deo, quod & ita feci, hoc eſt infra inſulam ipſam, quæ dicitur Hohenaugia, quantumcumque genitor meus Bleonus ibidem, id eſt infra ipſam inſulam, mihi moriens dereliquit, id eſt tam terris, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, areabibus, arboribus in eam verò conditionem ut a die præſenti ipſa res ad ipſum locum ſupra ſcriptum omni tempore ſtabilita & firma permaneat. Si quis verò, ſi ego aut heredes mei, aut ulla oppoſita perſona contra hujus donationis teſtamentum veniſſe aut agere tentaverit, aut aliquam calumniam generare præſumpſerit, quod nec fieri credo; tunc ſpondeo aut heredes mei, ut vobis, vel ſucceſſoribus veſtris, ſimus reddituri duplum tantum, quantum in hac cartula ſcriptum eſt, id eſt infra ipſam inſulam & ſacratiſſimo fiſco auri ſolidi v. & hæc donatio omni tempore ſtabilita & firma permaneat ſtipulatione ſubnixa. Actum publicè in inſula Hohenaugia. Datum ſub die xiiii. kal. Junias, anno vi. regni domini noſtri Hilderici regis. S. Hugonis, qui donationis teſtamentum fieri rogavit. S. Gaozberti. S. Agmonis. S. Theodaldi. S. Theoteldini. S. Amoloni. S. Othyl. Ego Amalgerus hujus donationis teſtamentum ſcripſi.

XI.

VI. Alia item donatio facta a Bodalo, filio prædicti Hugonis.

SAcro-ſanctæ eccleſiæ S. Michaëlis, quæ eſt conſtructa in inſula quæ vocatur Hohenaugia, ubi in Dei nomine Dubanus abbas præeſſe videtur. Ego itaque Bodalus dono pro animæ meæ remedio ad ipſum locum ſanctum, donatumque in perpetuum ut permaneat volo; hoc eſt ſuper fluvium Rhenum in inſula ſupradicta Hohenaug, quantumcumque genitor meus, nomine Hugo, quondam mihi ibidem moriens dereliquit, cum terra & ſilva, mariſco ad integrum meam partem a die præſenti ad ipſum locum ſupra ſcriptum trado atque transfundo, ut ab hac die ipſam remipſa eccleſia vel agentes ejus habeant, teneant, atque poſſideant, & eorum ſucceſſoribus Chriſto propitio derelinquant. Si quis verò, ſi ego aut heredes mei vel quælibet oppoſita perſona contra hanc donationem a me factam venira tentaverit aut irrumpere voluerit, tunc inferamus vobis veſtriſque ſucceſſoribus duplum tantum, quantum hæc donatio in ſe continet inſertum, ſociante fiſco auri uncias iii. & nihilò minùs præſens donatio omni tempore firma permaneat, ſtipulatione ſubnixa. Actum Suraburgo monaſterio publicè. Datum menſe Octobris die xii. anno vii. regni domini noſtri Hilderici regis. S. Bodoli, qui hanc donationem fieri rogavit. S. Hugonis. S. Garberti. S. Theoderadi. S. Graobardi. S. Theodichonis. S. Wolfeberti. S. Burgoaldi. Wanulfus rogatus ſcripſi.

XII.

VII. Confirmatio omnium ejuſdem monaſterii poſſeſſionum a Pippino rege facta.

SIppious rex Francorum, vir illuſter, Domino ſanctiſ & apoſtolicis ac venerabilibus in Chriſto patribus, omnibus epiſcopis, abbatibus, ſeu illuſtribus ac magnificis viris, ducibus comitibus, domeſticis, vicariis, centenariis atque omnibus agentibus. Rectum eſſe cenſemus, ut

Pe-

petitionibus ſacerdotum, quæ ad profectum pertinent locorum ſanctorum, ad effectum Chriſto præſule perducamus. Igitur in Chriſto pater Dubanus epiſcopus vel abbas de monaſterio Hohenaugia in pago Alſacenſe ſuper fluvium Rhenum, quod eſt conſtructum in honore S. Michaëlis & S. Petri & S. Pauli vel cæterorum ſanctorum, glorioſi regni noſtri majeſtatem petiit, ut dum ipſum monaſterium de collatione anteceſſorum noſtrorum, vel de hominibus Deum timentibus adjutorem videtur eſſe conſtructum, nos omne corpus facultatum ejus tam quod anteceſſores abbates ibidem laboravetunt, quàm quod ipſe Dubanus de rebus monaſterii, quæ ibidem fuiſſe dinoſcuntur, viſus eſt augmentaſſe, aut comparaſſe, & quod ab ipſo ſancto loco moderno tempore poſſidetur, per noſtrum deberemus generaliter confirmare præceptum: quod nobis pro divino reſpectu vel mercedis noſtræ augmento præſtitiſſe veſtra non dubitet magnitudo; etiam & privilegium ipſius monaſterii, quod juxta inſtitutionem priſcorum patrum & reliquorum epiſcoporum viſi ſunt meruiſſe, & quod per auctoritatem noſtram, ſeu reliquorum de ſucceſſoribus regibus anteceſſorum noſtrorum adumbratum fuiſſe dinoſcitur, juxta quod antequam per priorem præceptionem noſtram erga ſe probibendi eſſet munitum, pro perenni ſtabilitate decrevimus roborare. Præcipientes ergo præcipimus, ut omnes facultates ipſius monaſterii, quicquid aut regia collatio, aut privatorum munere vel anteceſſoribus abbatibus, vel Dubano epiſcopo vel abbate ibidem eſt legaliter acquiſitum aut comparatum, immo quod de quibuſcumque rebus rite attractum, quodcumque dominatio ipſius ſancti monaſterii Hohenang undique moderno tempore de villabus, domibus, mancipiis, vineis, ſilvis, pratis, paſcuis, aut de quibuſlibet beneficiis cernitur cum æquitatis ordine poſſidere, per hanc auctoritatem ſuffultum abſque cujuſlibet inlicitis controverſiis inibi, tam præſenti, quàm futuro tempore Chriſto præſule proficiat in augmentum. Et undecumque ipſum monaſterium uſque nunc habuit conceſſum & uſque hactenus conſervatum, vel per anteceſſores noſtros reges circa ſe firmatum, ita & inantea, refecatis quibuſcumque ſuperfluis inquietudinibus, ſuo ordine valeant in noſtro ſermone auxiliante Domino per tempora permanere, & vos & ſucceſſores veſtri, ubi neceſſitas fuerit in conditionibus ipſius monaſterii, juſtum faciatis auxilium impertiri; ut melius deleclet ipſam congregationem ipſius monaſterii pro ſalute noſtra vel ſtabilitate regni noſtri Domini miſericordiam jugiter exorare. Et ut hæc præceptio firma ſtabilitate ſubſiſtat, propriâ manu infra decrevimus roborare, & de anulo noſtro ſigillare. S. † gloriofiſſimi domini Pippini regis. Wulmarus juſſus recognovit & ſcripſit.

XIII.

VIII. Alia confirmatio Carolo-manni regis Francorum.

CArolomannus gratiâ Dei rex Francorum, vir illuſter, omnibus epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, domeſticis, vicariis centenariis vel omnibus miſſis noſtris diſcurrentibus, tam præſentibus, quàm & futuris. Cognoſcatis quòd munimum regni noſtri augere credimus munimentum, ſi beneficia opportuna, per loca eccleſiarum benevolâ deliberatione concedimus, ac Domino protegente ſtabiliter perdurare confidimus. Igitur noverit ſollertia veſtra, quòd nos ad petitionem venerabilis viri Stephani abbatis tale pro æterna retributione beneficium viſi ſumus indulſiſſe, ut in villas vel res eccleſiæ S. Michaëlis archangeli de monaſterio, quod eſt conſtructum in inſula Rheni, quæ vocatur Honaugia, quas præſenti tempore, aut noſtrò aut cujuſlibet munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipſius ſancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus judex publicus ad cauſas audiendum vel freda undique exigendum quocumque tempore non præſumat ingredi: ſed prædictus Stephanus vel ſucceſſores ſui, nec ulla publica judiciaria poteſtas propter nomen Domini vel S. Michaëlis ſub integræ emunitatis nomine ipſas res valeat dominare. Præcipientes ergo jubemus, ut neque vos, neque juniores aut ſucceſſores veſtri nec ulla publica judiciaria poteſtas quocumque tempore in villas, ubicumque in regno noſtro, ipſi Eccleſiæ aut regiâ aut privatorum vel bonorum hominum latgitate collatas, vel quæ inantea per Deum timentes fuerint collatæ, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de qualibet cauſa exigere, nec manſiones, aut paratas vel ſidejuſſores tollere præſumatis; ſed quicquid eninde deſervientibus, qui ſunt infra agros vel vineas, ſeu ſuper terras prædictæ eccleſiæ S. Michaëlis commanentes, vel qui alicubi commanent, & ibidem legitimo ordine aſpicere videntur, fiſcus noſter aut de freda aut undicumque poterit ſperare, ex noſtra indulgentia pro futura ſalute in luminaribus ipſius eccleſiæ per manum agentium eorum ad ipſam eccleſiam proficiat in perpetuum, & quod nos propter nomen Domini & animæ noſtræ remedium ſeu noſtram ſubſequentem progeniem, plenâ devotione indulſimus, nec regalis ſublimitas, nec quorumlibet judicum ſeria cupiditas refragare tenet. Et ut præſens auctoritas tam præſentibus quàm futuris temporibus inviolata, Deo adjutore permaneat, manu noſtrâ ſubter eam decrevimus affirmare.

Signum † Karoli glorioſiſſimi regis. Maginarius recognovit & ſubſcripſit. Data in menſe Martio, anno II. regni noſtri, Actum Theudone-villa palatio in Dei nomine feliciter.

XIV.

IX. Alia confirmatio per Karolum Magnum.

KArolus gratiâ Dei rex Francorum & Longobardorum ac patricius Romanorum, omnibus epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, dominicis vicariis, centenarjis vel omnibus miſſis noſtris diſcurrentibus, præſentibus ſcilicet & futuris. Manimum regni noſtri in hoc augere credimus munimentum, ſi beneficia opportuna locis eccleſiarum benevolâ deliberatione concedimus, ac Domino protegente ſtabiliter perdurare confidimus. Igitur noverit ſolertia veſtra, quia nos ad petitionem venerabilis viri Beati abbatis tale pro æterna retributione beneficium viſi ſumus indulſiſſe, ut in villas vel res eccleſiæ S. Michaëlis &c *ut in villa præcedenti*. Signum Caroli glorioſiſſimi regis. Erchambaldus ad vicem Radonis. Datum in menſe Januario, anno decimo, regni noſtri. Actum Ariſtellio palatio publico in Dei nomine feliciter, amen.

XV.

XV.

X. Præceptum ejuſdem pro inſtrumentis amiſſis.

KArolus gratiâ Dei rex Francorum & Longobardorum, omnibus fidelibus noſtris tam præſentibus quàm futuris. Regale enim neceſſe eſt releventur elementiâ, qui damnitatem paſſi ſunt per incuriam. Igitur venerabilis vir Beatus abbas ex monaſterio Scotorum, quod vocatur Honaugis, quod Benedictus epiſcopus in honore ſancti Michaëlis novo conſtruxit opere, ubi ipſe venerabilis pater corpore requieſcit, clementiæ regni noſtri ſuggeſſit, eò quòd inſtrumenta chartarum ipſius monaſterii ante hos annos per negligentiam, per quos infra regna Francorum Chriſtu propitio ipſum monaſterium aliquit poſſidebat, tam præcepta regum ac reginarum, quàm reliquorum Deum timentium hominum, ibidem collatum ac confirmatum fuit, perdita deveniſſent; & aſſerit ſe ipſe abbas ipſas res ad partem jam dicti monaſterii quieto ordine, ſicut antea fecit, moderno tempore poſſidere: ſed pro firmitatis ſtudio petiit celſitudinem noſtram, dum hæc cauſa per negligentiam ita contigiſſet, ut ab omnibus notum ſit, ut denuo per noſtram auctoritatem omnes res ejuſdem eccleſiæ, quicquid cum æquitatis ordine poſſidere videtur, confirmare deberemus. Cujus petitionem denegare noluimus, ſed ita præſtitiſſe vel confirmaſſe cognoſcite. Præcipientes enim jubemus, ut quicquid ante dictum monaſterium ſancti Michaëlis nunc temporis juſtè poſſidet, unde ipſa Dei caſa veſtita eſt, deinceps per noſtram confirmationem quicquid per præcepta regum ac reginarum ſeu reliquorum Deum timentium hominum ibidem collatum ac confirmatum fuit, tam præfatus Beatus abbas quàm qui ſucceſſores ejus fuerint futuri, vel rectores ejuſdem eccleſiæ ſancti Loci teneant & poſſideant, atque ad ipſam caſam Dei diuturnis temporibus in augmentis proficiant. Et ut hæc auctoritas firmior ſit, manu noſtrâ ſubterfirmavimus, & anulo noſtro ſigillare juſſimus. Signum † Karoli glorioſiſſimi regis. Wigbaldus ad vicem Hitherii recog. Datum X. idus Junias, anno XIII. regni noſtri. Actum Cariſiagu palatio publico.

XVI.

XI. Ejuſdem diploma de immunitate a teloneis, altiſque.

CArolus Dei gratiâ Rex Francorum & Longobardorum ac patricius Romanorum, omnibus epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, vicariis, centenariis, telonariis, vel omnibus curam publicam agentibus. Si opportuna beneficia ad loca ſanctarum eccleſiarum vel ſervis Dei præſtare non deſinimus, hoc nobis procul dubiu ad æternam beatitudinem pertinere non dubitamus. Igitur cognoſcat magnitudo ſeu utilitas veſtra, quòd nos ad petitionem viri Beati abbatis, qui eſt rector monaſterii Huhenaugiæ, quod eſt in honore ſancti Michaëlis conſtructum, tale propter nomen Domini beneficium ejus meritis compelleutibus præſtitiſſe, ut ubicumque homines hujus monaſterii infra regnum meum ad negotiandum pervenerint, nullum telonium, nec quamlibet redhibitionem, quæ ad partem fiſci noſtri ſpectare videtur, ſolvere nec dare debeant. Propterea per præſentem præceptionem decernimus, quod perpetualiter manſurum eſſe jubemus; ut nullu telonio, nec usvigatu, nec carradu, evectione, nec rotatico, nec pontatico, nec ſalutatico, nec pulveratico, nec ceſpitatico, nec ulla redhibitione, quod fiſcus noſter exinde poterit ſperare, nec vos nec juniores aut ſucceſſores veſtri eiſdem requirere nec exactare faciatis, ſed in omnia & in omnibus prupter nomen Domini vel S. Michaëlis archangeli ipſius Beati abbatis vel ſucceſſores ſui, aut memoratum monaſteriom habeant indultum atque conceſſum, quatenus in luminaribus ipſius ſancti Loci proficiat in augmentum. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, vel a fidelibus noſtris meliùs ſervetur, de anulo noſtro ſubter eam decrevimus roborare. Wigbaldus ad vicem Radonis recognovit & ſubſcripſit. Data XVI. Kalendas Novembris, anno decimo-quarto regni noſtri. Actum Ciſpliaco (*) palatio publico.

(*) *f.* Clipiaco.

XVII.

XII. Mandatum ejuſdem de facienda reſtitutione ablatorum eccleſiæ Honaugienſi.

KArolus gratiâ Dei rex Francorum, vir illuſter. Commendat omnibus qui acceperunt aliquid de eccleſia Scotorum, quæ eſt in Inſula Honaugia, ut iterum reddat omne quod accepit vel quod rapuit ſine licentia abbatis Beati: & ſi quis retentat parum, commendat omnibus judicibus terræ illius, ut illi quæraut omnes res eccleſiæ cum ratione ſecundùm Legem Francorum, quia res peregrinorum propriæ ſunt regis. Ideo reſtaurentur omnia illa prædicta ad eccleſiam Scotorum ſine ullo impedimento, ſive terra, ſive vinea, ſive pecunia, ſive homines, ſive argentum, ſive aurum. Si quis unum hoc non fecerit, recognoſcat, ſe regis præceptum non obaudire; quia reges Francorum libertatem dederunt omnibus peregrinis Scotorum, ut nullus rapiat aliquid de rebus eorum, nec ulla generatio præter eorum generationem poſſideat eccleſias eorum. Taliter exinde agite, quo gratiam noſtram vultis habere.

XVIII.

XIII. Placitum ejuſdem regis ejuſdemque argumenti.

CArolus gratiâ Dei rex Francorum & Longobardorum. Cùm nos in Dei nomine Selateſtati villa in palatio noſtro ad univerſorum cauſas judicandum vel recto judicio terminandum conſederemus, ibique veniens advocatus S. Michaëlis vel Beati abbatis, nomine Albertus, interpellabat homines aliquos, nominibus Agirerium & Aldradom, advocatos monaſterii Corbeiæ, & repetebat ab eis, & quòd ipſi illas res in loco qui dicitur Veſtiva & Geſida, quaſi ad monaſterium S. Michaëlis per ſunm inſtrumentum tradidiſſet, in eorum poteſtate retinuiſſet, & quòd Gerbriga illas res prædictas ad monaſterium S. Michaëlis in alio ordine tuliſſet. Sed & ipſe Agirerius, & Aldradus in præſenti aſtabant, & de hac cauſa nullatenus potuerunt denegare, nec tradere rationes, per quas ipſas res habere potuiſſent: ſed de præſenti ipſas res per loca nominata Veſtiva & Geſida per eorum Wa-

dium

dium unà cum Legibus de facto ipſius advocato S. Michaëlis vel Beati abbatia, nomine Odberto, viſi ſunt reddidiſſe vel revertiſſe, & per illorum feſtucam exinde in omnibus dixiſſe exitum. Perinde nos taliter unà cum fidelibus noſtris, hi ſunt Mudrigo, Odrigu, Theodrigo Bernchardu, Albuino, Aginhardu, Beringariu, comitibus: & Anſelmo comite palatii noſtri, vel reliquis quàm pluribus viſi ſumus judicaſſe, ut dum ipſi in præſenti aſtabant Agirerius & Aldradus, & hanc cauſam nullatenus poterant denegare, nec tradere rationes, per quas ipſas res in eorum loco habere potuiſſent, ſed de præſenti per eorum Wadia unà cum Legibus fide factâ ipſius advocatu S. Michaëlis vel Beati abbatis, nomine Odberto, viſi ſunt reddidiſſe vel revertiſſe, & per eorum feſtucam ſibi in omnibus dixiſſe exitum. Propterea jubemus, ut dum hanc cauſam ſic actam vel perpetratam eſſe recognovimus, ſuperiùs ſcriptus abbas Beatus vel para monaſterii Honaugiæ jam dictas res in loco, qui dicitur Veſtiva & Gefida contra ſupradictum Agirerium & Aldradum, eorumque beredes, vel contra omnes res illas injuſtè retinere tentantes, omni tempore habeant elidicatas atque evindicatas, & ſic inter ipſos in poſtmodum ex hac re unui tempore ſopita & definita cauſatio. Theudegarius recognovit.

XIX.

XIV. Donatio Beati abbatis, eccleſiæ Honaugiæ facta.

SAcro-ſanctæ eccleſiæ, quæ eſt conſtructa in inſula, quæ publicè ab omnibus Hohenaugia nominatur ſuper fluvium Rhenum in honore S. Michaëlis archangeli cæterorumque ſanctorum. Ego itaque Beatus etſi indignus abbas, dono pro animæ meæ remedio totum & integrum, quantumcumque aequiſivi aut collaboravi, aut etiam per manus bonorum hominum & per chartas firmas inveni, & per chartam confirmationis regis Caroli & imperatoris. Dono autem hoc totum & integrum, ad illum locum prædictum & ad illos ſanctos, in quorum honore conſtructus eſt, & ad pauperes & peregrinos gentis Scotorum. Dono autem hoc totum ut ille abbas, quem ego elegero ſecundum regulam eccleſiaſticam, poſt obitum meum habeat. Dono autem primùm eccleſiam, quam ego conſtruxi in Magontina civitate, & alteram eccleſiam, quæ eſt conſtructa in Sylvia in Marchliebio, & etiam eccleſiam Logna W in curte nuncupata Wiſicha, & quartam, quæ eſt in Hawenbach, & quintam, quæ eſt inin Bunenheim, & ſextam quæ eſt in Rhodabeim, & ſeptimam, quæ eſt in Hurmuſa; & octavam, quæ eſt in Buchonia, cum omni adjacentia, tradu atque transfundo, & in perpetuum ut permaneat volo tam terris, campis, pratis, ſilvis, vineis, dumibus ædificiis, peculiis utriuſque ſexus, mancipiis, aquis, aquarumve diſcurſibus, mobilibus, & immobilibus; in hac verò conditione, ut ab illo die tranſitus mei, ipſe abbas loci illius, cui ego commendavero, habeat poteſtatem habendi, poſſidendi, commutandi, aut quicquid ex illa re regulariter & eccleſiaſticè facere voluerit, Si quis verò, quod fieri non credo, contra hanc chartam confirmationis & oblationis venire tentaverit, aut irrumpere voluerit; primitus iram Dei incurrat, & de illa eccleſia velut extraneus abjiciatur, & inſuper iſta confirmatio firma permaneat. Ego Wellimannus rogatus ſcripſi & notavi diem & tempus & locum. Hæc charta in Maguntia civitate ſcripta xi. kal. Juliat, anno x. regni domini noſtri Caroli regis & imperatoris. † Signum Beati abbatis, qui hanc chartam fieri rogavit. † S. Conigani epiſcopi. † S. Echoch epiſcopi. † Signum Suathar epi. † Signum Maucumgib epi. † Signum Canicomrich epi. † Signum Doilguſſo epi. † Signum Erdommach epi. † Signum Hemeni presbyteri.

XX.

Theoderici Caleuſis præceptum pro Morbacenſi monaſterio.

THeodericus rex Francorum, viris apoſtolicis, patribus epiſcopis, necnon inluſtribus viris, ducibus, patriciis, comitibus vel agentibus, tam præſentibus, quàm futuris. Si petitionibus ſacerdotum quod ad proprietatem eccleſiarum pertinet, devotâ mente præſtamus, retributorem omnium bonorum Dominum Jeſum-Chriſtum ex hoc nos habere confidimus. Igitur dum & venerabilis vir Permiuus gratiâ Dei epiſcopus noſtris temporibus cum monachis ſuis, Deo inſpirante, pro evangelio Chriſti peregrinatione ſuſceptâ, monaſterium vicorum in beremo vaſta, quæ Voſagus appellatur, in pagu Alſacinſe, in loco qui vocatur Vivarius-peregrinorum, qui antea appellatus eſt Muorbach, in alodu fidele noſtru Eberbardo comite, cum ipſius adjutorio Deo donante conatus eſt conſtituere, vel cœnobium ſanctum ibidem inſtituere in honore Dei & genitricis Domini noſtri Jeſu-Chriſti ſemper virginis Mariæ, ſeu ſancti Michaëlis archangeli, vel ſancti Petri apoſtoli & Pauli beatis apoſtolis, & ſancti Leudegarii martyris cum ſociis eorum, ubi ipſi famuli Dei ſub ſancta Regula ſolitariam vitam ſruantur; petiit ipſe vir Dei Permiuus epiſcopus ſerenitati noſtræ cum ipſu jam nominato fidele noſtro Eberhardo comite, tale ob hoc noſtrum emanare præceptum de omni-corpore poſſeſſionis ipſius monaſterii, quicquid ad præſens tenere vel dominare videtur, aut quod inantea a quocumque Deo inſpirante ibidem rectè fuerit cunlatum vel delegatum, per noſtrum præceptum deberem in Dei nomine pleniùs confirmare, quod nos pro mercede noſtra in omnibus feciſſe cognoſcite, & ad prædictis famulis Dei talem emiſimus decretum, ut nullus epiſcoporum nec præſentes, nec qui fuerint ſucceſſures, nec eorum ordinatores, aut qualiſcumque judiciaria poteſtas pro quocumque ingenio poſſint quocumque ordine de loco ipſu aliquid auferre aut abſtrahere: ut faciliùs liceat ipſa familia Chriſti, quæ ibidem in Dei nomine adunari deſiderat, eorum factam delegationem quietè per tempora poſſidere, & ſanctam Regulam conſervantes propriu privilegio, quod nobis præ manibus oſtenderunt, Deo jubente ſub tranquillitate poſſint permanere, quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quicquid ad talem familiam Chriſti ad laudem Dei die noctuque canendam conceditur. Idcirco pro cæleſti intuitu talem nobis beneficium præſtitiſſe cognoſcite, ut maneat quicquid antefati viri Dei ad ipſu monaſterio conqueſierint vel laboraverint, quod jam dictus fidelis noſter Eberhardus per ſua ſtrumenta ibidem affirmavit, vel a cæteris cullatum ſuit, aut ſucrit, ſub noſtra emunitate ejus temporibus abſque illius inquietudine Deo auxiliante cuncta

Ad lib. 11. n. 73.

Ex archivo Morbacenſi.

eis proficiant in augmentis. Additur tamen, ut ſi abbas congregationis ipſius epiſcopum fuerit poſtulatus, ut ei presbyteros vel diaconos pro miſſas celebrandum debeat ordioare, abſque commodi acceptione inſtituat; & ſi rogatus conſecrare eccleſiam, chriſma, tabulas, gradus eccleſiæ abſque commodi acceptione faciat: quod ſi ipſe renuerit, alterum quemlibet pontificem, qui gratis hæc tribuat, licentiam habeat ſupplicare, & ille hoc facere; & nullo unquam tempore parochiæ ipſius pontificis, in cujus dioceſi ſitum eſt hoc monaſterium, poteſtatem nullam habeat inquietandi; non ipſe, non archidiaconus, non eccleſiæ judices, nec cenſum mittere, neque paſtum, neque honorem in rebus monaſterii accipere non audeat. Et, ſi abbas ipſius congregationis de hac luce vocatus fuerit, nullus ibidem de alio monaſterio, nec de civitate, nec pro parentela, nec ab epiſcopo ordinetur, neque per poteſtatem, neque pro præmio aut quolibet ingenio, quicumque judicis nullus præſumat in ibidem abbatem ordinare, nec quandocumque neceſſitas evenerit abbatem inſtituere, niſi eum ipſa congregatio & melior pars elegerit, ſecundùm quod regula & privilegius ipſorum continet, ipſi ſibi dignum conſtituant paſtorem. Et illud nobis placuit pro integramento vel ſtabilitate regni noſtri innectere, ut ipſum monaſterium ſub defenſione & tuitione Dei & noſtra ſtirpe regia per ſuccedentia tempora valeat conſiſtere ioconvulſum, & nulla publica judiciaria poteſtas, nec præſente, nec futuro tempore in curtis vel territuriis ubicumque ipſius monaſterii ad cauſas audiendum vel freda undique exigendum non præſumant ingredere, nec fidejuſſores tollere; & quicque tam de ingenuis quàm de ſervientibus ſuper territuriis ipſius monaſterii omni commanentibus fiſco de freda aut herebannus, unde potetat præparare, ad luminaria vel ſtipendia ſuper ſcriptis famulis Dei, & noſtra indulgentia ad integrum mancipentur eſſ ſtui, & nobis regnantibus aut poſtmodum tempore ſuccedentium regum, quod nos pro Dei amore & timore indulſimus, quemquam hoc non præſumat convellere; ſed cum quiete & integra emunitate hoc quod decrevimus inviolabile auxiliante Deo perſeverat. Et ut hæ præceptio erga ipſo monaſterio fitmius habeatur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſuper decrev mus roborari. Theodericus, rex Francorum, ſub data quod fecit menſe Julio, die duodecimo, anno VII. tegni noſtri, Gundulfi-villa in Dei nomine feliciter, amen. Getbaldus obtulit.

XXI.

Charta Eberhardi comitis pro dotatione monaſterii Morbacenſis.

Ad lib. 10. n. 7. *Ex archivo Morbacenſi.*

QUantum intellectus ſenſuſque humanus mente poteſt ſagaci penſare atque ſolerti indagatione perpendere, nihil ampl·ùs videlicet in hujus ſæculi luce de gaudiis fugitivis lucrare, quàm quæ de tubus ſuis locis venerabilibus in alimoniis pauperum curat impendere: quatenus fragilitatem noſtram, quum omnes generaliter patiuntur, priuſquum ſubitanea tranſpoſitio eveniat, oportet pro ſalute animæ cogitare. Ergo ego in Dei nomine Eberhardus, filius Adalberti quondam ducis, etſi viliſſimus Chriſti famulus, dum non habetur incognitum, qualiter ante hos annos unà cum conventu pontificum ſacerdotum, & germano meo Leutfredo duce & conjuge mea Emeltrude, in re mea propria, in loco qui dicitur Maurobaccus, qui nunc vocatur Vivarius peregtinorum, in pago Alſacenſi in honore S. Petri principis apoſtolorum & ſanctæ Dei genitricis Mariæ cæterorumque ſanctorum, a novo, meo opere, ſicut mihi vires Deus dedit, monaſterium ædificavi, & illis diebus juxta quod in illo priore teſtamento continetur, de rebus meis aliquid ditavi; nunc autem Salvator & redemptor humani generis, qui omnes vult ſalvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, non meis meritis exigentibus, ſed pro clementia ſua, me in corpore viſitare dignatus eſt, & fallax temporaleque lumen ſubtraxit, ut ad verum, quod ipſe eſt, me etſi indignum perduceret lumen, etiam ſua ptovidentia, quamvis me optante ex proprio corpore legitimum heredem, qui mihi ſucceſſor exiſteret, ſimiliter, ſubtraxit. Propterea conſiderans qua gravot ſarcina peccatorum, & reminiſcens bonitatis Dei dicentis, *Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt vobis*: de tanta igitur miſeratione & pietate Domini confiſus, nullum meliorem heredem, quàm eccleſiam Chriſti, & qui propter nomen ipſius militant, vel pauperes fieri decreverunt, habere me judicavi. Idcirco ad monaſterium ſupra memoratum, Maurobaccus ſive Vivarius-peregrinorum, ubi venerabilis vir Romanus abbas cum peregrinis monachis ſuis in ſervitio Dei conſiſtere videtur; donamus a die præſente, donatumque in perpetuum eſſe volumus in ducatu Alſacenſi ſeu in pago Ttoningorum, & in pago Alſegaugenſi loca indominicata nuncupantes Heimmone-Wiler, Chiuticha, *Guldoulfou-viler*, Chuntilingas, *Deofelheim*, ſeu ad Stratburgum illam viam *Herppenesheim*, *Hittenbrim*, *Sclaſtat*, *Perobbeim*, *VVicherervviler*, *Otalesviler*, *Loffichia*, Varanangus, qui dicitur Villare-Eberhardo, Lilenſelida, *Herifeld*, Flabotesheim, *Leimone Datra*, cum baſilica, ubi ſanctus Deſiderius in corpore quieſcit, vel quod ad ipſam eccleſiam adſpicere videtur, ſeu quiquid in ipſo fine Dadavinſe & infra præceptum Walaho continctur, quem nos de Animo (*) ſeu conſortes ipſius, vel de quibuſcumque hominibus per venditionis titulum dato pretio comparavimus, vel ad ipſam villam adſpicere videntur; necnon & Pereaprangus, *Baltesviler*, *VVattenesvviller* cum baſilicis ad ipſa loca adſpicientibus, vel quiquid ad ipſas baſilicas adſpicere videtur. Iſta omnia cum cæteris domibus, ædificiis, mancipiis, miniſterialibus, libertis, accolabus, farinariis, vineis, ſilvis, campis, ptatis, paſcuis, aquis aquarumque curſibus, adjunctis, adjacentiis, appendiciis, peculium utriuſque ſexus, mobilibus & immobilibus, quicquid in jam dicta loca ex ſucceſſione parentum meorum mihi legibus obvenit, vel in patte contra germanum meum Leudofredum recepi, vel poſtea per quodlibet attractum Deo auxiliante augmentavi, ut dixi, quantum in ipſa loca vel appendiciis ad præſens poſſideo, totum & ad integrum ad jam dictum monaſterium in alimoniis vel ſubſtantiam monachorum ibidem habitantium, ſeu ſucceſſorum eorum, vel ſuſceptione pauperum, Chriſto auxiliante, a die præſenti dono atque tranſfundo, & de jure meo in jure & dominium commune ipſius monaſterii, vel rectorum ipſius trado perpetualiter ad poſſidendum. Similiter infra ipſum ducatum vel ſupra memoratos pagos, excepto quod ad alias caſas Dei cum ſubſcriptione manu propria per donationes noſtras delegavimus, & quod adhuc ad ipſam vel ad alias caſas Dei, vel quod Deo ſacratæ relictæ noſtræ Hemeltrudæ per donationem firmamus, vel in quatuor loca his nominibus, *Mauroviller* cum appendentiis ſuis in *Lu-*

terbach

terbach, quod Amaloni beneficiatum habuimus, ſeu quod ſervus noſter Bertoinus per beneficium noſtrum viſus eſt habere, hoc eſt in Figodelomonte & in *Althaim*, ſeu quod Haimerico in *Hillenevelder* beneficiatum habui, vel de mancipio noſtro Scopulicolas, quas in genitio noſtro habuimus, plus minus numero XL. In reliquo verò quod ſupereſt, ubicumque intra ipſos pagos noſtra eſt poſſeſſio, vel ad vaſſos noſtros beneficiatum baboimus, ſicut illa loca ſuperiùs nominata, a die præſente cum cæteris domibus, ædificiis, maneipiis, miniſterialibus, libertis, accolabus, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, adjunctis, adjacentiis, appenditiis, peculium trinſque ſexus, mobilibus & immobilibus, ot diximus, quicquid ex ſucceſſione parentum meorum legibus mihi obvenit, vel in parte contra germanum meum Leutfredum recepi, & ex quolibet attractu Deo auxiliante adquiſivi, principaliter de jure meo jo jure & domioium commune jam dicti monaſterii vel rectoris ipſius, omnia, & in omnibus, niſi quod ſuperius exceptavimus, totum & ad integrum trado atque transfundo ad poſſidendum: ut ab hac die ſupra memorata pars monaſterii vel rectores ipſius, ſeu ſucceſſores eorum habendi, tenendi, poſſidendi, vel quicquid de prædictis rebus pro opportunitate ipſius monaſterii facere decreverint, liberum in omnibus patiaotur arbitrium. Præſentem verò donationem, nequaquam civiliter geſtis municipalibus alligare curavimus, & omnino decertimus, ne alioquin in eam ob hunc caſum quiſquam valeat repetere. Quòd ſi aliqua inſtrumenta de ipſis villis, vel etiam aliaa res de nomine noſtro in adverſitatem prædicti monaſterii quolibet ordine comprehenſas, aut anteriùs poſteriùſve prænotas, excepto quod ſuperiùs exceptatum eſſe diximus, vel per ſubſcriptionem manus meæ propriæ ad caſas Dei ante delegavi, vel ad præſens ſimiliter facio, quod nos extra jam dictas nec fecimus, nec facere rogavimos a quocumque, præter iſtum quem firmiſſimum volumus eſſe quolibet tempore fuerint oſtenſa, nullum ſortiantur effectum, ſed vacua & inania appareant: auctorem verò crimnis atque falſarium nec inultum tunc tempore patiatur judiciaria ſevera poteſtas. Si quis verò, quod futurum eſſe non credimus, ſi ego ipſe ant aliquis heredum aut proheredum meorum aut ulla oppoſita perſona, vel etiam quiſlibet homo præſentem paginam, vel hæc acta mea quæ ego devoto animo pro æterna retributione feci & firmare rogavi, infringere conaverit, vel attemptare aut minuere præſumpſerit, imprimitus iram omoipotentis Dei & omnium ſanctorum vel angelorum ejus offenſionem incurrat; ſed & cunctæ eccleſiæ catholicæ excommunicationem & ab omni populo chriſtiano ſe extraneum, & pœnam illam, quam Dathan & Abiron aperta terra deglutivit, viventeſque eos infernus abſorbuit: vel damnationem, quam Judas Scariotbis, qui Chriſtum tradidit, & ſuſpenſus crepuit medius, ſic diffuſa viſcera ejus igne æterno perenniterque interest: vel Sodomorum interitu qui ſulphureo igne flammante conſumpti ſunt, & diem judicii experiendum damnandorumque omnium iniquorum conſummandum ſe exhorreſcat; & inſuper ſi Deum timere noluerint, judicantes principibuſque cum . . . auri libras centum, argenti talenta centum, ſimiliter coactus exſolvat, & quod repetit non vindicet; & hæc facta mea omni tempore firma & inviolata permaneant cum ſtipulatione ſubnixa. Actum Habendo caſtro, ſive Romarico-monte monaſterio publicè anno octavo regnante domino noſtro Theodorico rege

XXII.

Widegernı epiſcopi Argentoratenſis privilegium pro eodem monaſterio.

Ad lib. ao. n. 74.

Ex archivo Morbacenſi.

DOminis ſanctis atque honore digniſſimis apoſtolicis, meiſque in Chriſto patribus, Widegernus gratiâ Dei eccleſiæ ſanctæ Mariæ Strasburgo civitate vocatus epiſcopus. Novit ſancta induſtria veſtra qualiter paſtores eccleſiæ ſollertiſſima cura, ſummoque ſtudio debent procurare, ut eccleſiam Dei lucris animarum proficiat, & per nos monitis ſalutaribus, in quantum valemus, vigorem obtineat: ut his qui æternum Paſtorem ſpoutaneè relictis omnibus ſequi cupiunt, atque abnegantes ſemetipſos per anguſtum callem arctamque viam gradientes, vocem æterni Regis ac Redemptoris noſtri audientes, *Exi de terra tua & de cognatione tua, & vade in terram quam monſtravero tibi*; vel aliud, *Qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, & cætera propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit*. *&, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Oportet ut nos audiamus eum qui dixit: *Hoſpes fui & ſuſcepiſtis me*. & *Qui vos recipit, me recipit*? & *Quamdiu feciſtis uni ex minimis meis, mihi feciſtis*. Et quod a Principe apoſtolorum ut initio eccleſiæ inſtitutum eſt, quia *omnis multitudo credentium erat in unum*. &, *Nullus ſuum poſſidebat aliquid dicebat eſſe, ſed erant illis omnia communia, & cor unum, & anima una*. Unde inſtitutio ſancta ex hoc a ſanctis patribus in poſtmodum ab oriente uſque in occidentem, & in partibus Galliarum monaſteria multa ſub Regula ſancta horum exemplo religio clara promulgavit, præcipuè monaſteria Lirinenſis, Agaunenſis, Luxovienſis, & in univerſo mundo ſub Regnlis ſanctorum patrum, maximè beati Benedicti & ſancti Columbani abbatum vitâ communi optimè diſpoſitâ, & per auctoritatem clementia regum & per privilegia ſanctia atque catholicis Pontificibus firmiter roborata: & ſancti canones hoc non derogant, ſed potiùs luculenter exoptant. Unde nos comperti, vir illuſtris Ebrochardus comes in heremo, qui vocatur Voſagus, in pago Alſacinſe, infra noſtram parochiam, in loco qui antea vocabatur Murobacus, nunc Vivarius peregrinoeam, in honore ſanctorum apoſtolorum & ſanctæ Mariæ Dei genitricis, cæterorumque ſanctorum, cum Dei adjutorio & noſtro conſilio monaſterium in ſuo proprio a novo ædificare conatus eſt; ad quod evocantes Perminium epiſcopum, qui de ſuis peregrinis monachis ibidem inſtitueret, & cœnobio vel ſancto ordine ſub regula beati Benedicti cum Dei gratia & noſtro coadjutorio perficere deberent. Unde nos congratulantes hujus viri ſanctæ devotioni, & illorum glorioſo propoſito viſcerati caritate & pietate, contuoti devotione promptiſſimâ unà cum fraternitate noſtrorum abbatum, presbyterorum, archidiaconi, omniſque cleri eccleſiæ, ubi ego deſervio, ſeu & ducis ac judicum, timentiumque Deum populorum hujus provinciæ catholicorum, ut ad ipſum monaſterium ſeu cœnobium congregationemque peregrinorum monachorum per noſtram & pei veſtram auctoritatem privilegium conſcribere vel confirmare deberemus; quod ita & feeimus, ut ipſo monaſterio omnia quidquid ad ejus com-

pertinet ditionem, ædificiis, basilicis, ministeria vel ornamenta, de quarum omnium rerum sacrisque codicibus instrumenta chartarum, aurum, argentum, æramentum, vel quibuslibet rebus ipsius monasterii, seu cellulis vel aliis adpenditiis, etiam villas cum agris, domibus, mancipiis utriusque sexus, accolabus, & quod jam dictus illustris Ebrochardus, vel alii pro salute animæ pro quolibet modo donaverunt, vel delegaverunt, seu & inantea, tam ipsi quàm & munificentia regum, principum, pontificum, clericorum, vel a quocumque homine Christo inspirante largitum fuerit, cùm omnia & ex omnibus per hoc privilegium confirmamus, ut a die præsente prædictum monasterium præfatique peregrini monachi, eorumque successores sub regula sancti Benedicti cœnobialiter congregati, secundùm sanctum propositum, in eorum jore absque ullius repetitione tradimus atque tribuimus potestatem, ut neque nos ipsi, neque successores hujus civitatis pontifices, neque archidiaconi, neque exactores, neque aliquis ex parte ecclesiæ, vel quilibet nullus aliquid dominare vel jubere aut requirere, censum vel dona aut qualibet munera nullo umquam tempore expetere non præsumant. Cùm verò necesse fuerit chrisma petere, altaria consecrare, sactos Ordines benedicere, aut aliquis benedictiones expetere aut oratoria in eorum loca ædificare; rector ipsius monasterii vel peregrini monachi ibidem assistentes, aut si de se episcopum habent, aut a quocumque de sanctis episcopis sibi elegerint, qui hoc facere debeat licentia sit eis expetendi, & ille hoc tradere, benedicere vel consecrare, ut nullus in ipso monasterio illicito ordine contra voluntatem aut votum ipsorum monasterium adire non præsumat, nec secretiùs ingredere septa. Etsi aliquando pro qualicumque causa expetit, ot ipsi rectori vel ipsis peregrinis monachis congrua fuerit voluntas, & episcopus invitatus ad ipsum monasterium venerit; celebrato officio, absque ullo munere requisito mox ad propria revertatur. Cum verò abba loci ipsius acceperit transitum, quemcumque peregrini monachi ibidem habitantes de semetipsis secundùm Deum & Regulam meliorem invenerint, proprium sibi constituant abbatem: & si ibi de serpsis talem non invenerint, de alio monasterio jam dicti Permini episcopi de illa congregatione peregrinorum, quem sub uno modo petitione vel una sancta institutione beati Benedicti coadunavit, ipsi sibi consentientes abbatem regularem expediant & constituant. Et si ibi sanctus Ordo tepuerit (quod absit) vel aliqua discordia ioter ipsos monachos surrexerit, & ipsi hoc non prævalent aut noluerint emendare; tunc qui ex ipsis recto ordine secundùm regulam voluerint vivere, ubicumque in aliis monasteriis, ubi peregrini monachi supradicti episcopi existere videntur, & rectius regulariter invenerint, potestatem habeant expetere & illi per eorum salubre consilium Deo largiente ipso sancto Ordine vel ipsis monachis per regulam distringere, emeodare, & corrigere atque pacificare: & nulla occasio sit ot ullus abba per qualecumque ingenium contra eorum sanctum Ordinem ibidem ponatur, aut de rebus suprascripti monasterii aliquid minuatur. Quapropter sancti & apostolici patres & confratres mei, ideo vestrâ catholicâ auctoritate, nostrâque genuinâ societate, ut hoc privilegium omni temporefortissime habeat firmitatem, ut nullus nullo tempore umquam contra agere non præsumat: sed præsenti & futuris temporibus inviolatum permaneat; & nunc omnibus episcopis Deom timentibus hominibus precor, supplico, & per caritatem conjurare præsumo, ut quibus hoc privilegium ostendetur, manus vestras subscribere & confirmare dignemini; ut vestrâ auctoritate fultum, inconvulsum permaneat, qualiter eosdem peregrinos monachos in ipso monasterio consistentes clariùs delectet pro statu ecclesiæ & integritate sacerdotum, pro incolumitate regum & pace christianorum, pro pœnitentium remissione peccatorum, vel requie fidelium defunctorum, divina misericordia tranquillius exorare. Precor igitur & contestor coram Deo & electis Angelis ejus, cunctisque sanctis omnibus, successoribus vel omnibus christianis, ut hoc privilegium, quod cum consensu clericorum, laicorum timentium Deum plebis ecclesiæ nostræ decrevimus vel condidimus, in nullo irrumpere præsumant; sed per ineffabilem Trinitatem cunctos conjuramus, ut in quo prævaluerint, in omnibus conservate studeant: & si aliter obstinato animo, vel diabolo instigante invidiâ vel cupiditate deceptus, vel quolibet modo (quod Deus avertat) si nos ipsi aut successores nostri, vel quilibet de qualicumque parte contra hoc privilegium remptare conaverit, vel jam dictos peregrinos monachos vel successores eorum inquietare, vel eis aliquid minuere præsumpserit; si emendare noluerit, & a mala voluntate celeriùs noluerit corrigere, ad Dei genitricis semper virginis Mariæ, vel beatorum apostolorum cunctorumque sanctorum indignatione et, ante conspectum regis æterni Christi Domini nostri, in cujus amore hoc privilegium ad jam dictos peregrinos vel sanctum cœnobium condidimus, se confidant pro nequissimis peccatis eorum vel iniquissima malitia æternis incendiis concrematuros, ac illa sententia se experiendos, qua falsis sacerdotibus Dominus minatur: *Va vobis hypocrita, qui claudetis regnum Dei, quia nec vos introitis, nec alios introire permittitis*; &, *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, melius erat illi ut alligaretur mola asinaria ad collum illius, & projiceretur in profundum maris*; & qui Deum timere neglexit, judicantibus hominibus inferat partibus ipsius monasterii vel petegrinis monachis ibidem habitantibus consociante fisco auri libras XXX. argento pondere quinquaginta, multa sustineat atque dissolvat, & hoc quod repetit, non vindicet; & nihilominus præsens privilegium omni tempore firmum permaneat. Et ut firmiorem obtineat vigorem, manus nostras subter scripsimus, & qui subscriberent vel signarent rogavimus, stipulatione subnixa. Actum Strasburgo civitate publicè, die tertio-decimo mense Madio, in ascensioue Domini, anno octavo regnante domino nostro Theodorico rege. Ego Widegernus acsi indignus episcopus subscripsi. Ego Vuolfradus archidiaconus consentiens subs. Ego Libulfus presb. subs. Ego Hanulfus Diaconus subs. Ego Attinanteus diaconus subs. Signum † Fulcherio tribuno: in Dei nomine, Ego Hariboldus abbas consensi & subs. Ego Hadalricus consensi & subs. Ego in Dei nomine Ardalinus vocatus episcopus consensi & subs. signum † Vuolfoaldo comite. Magobardus archidiaconus subs. Ego Tribuinus episcopus consensi & subs. Ego Vuillibertus episcopus subs. Ego Hagualdus abbas subs. signum † Leodofredo duce. Ego Ebrobardus comes subs. signum † Audachro, signum † Nordoldo, signum † Gundoberto, signum † Witerio, signum † Wugrao. Ego Hagino abbas subs. signum † Leodoberto. Ego in Dei nomine Vuillibrordus subs. Romanus clericus hoc privilegium jussus a suprascripto scripsi.

XXIII.

XXIII.

Defensoris monachi prologus in librum Scintillarum.

In Dei omnipotentis nomine incipit liber Scintillarum, seu Sententiarum catholicorum patrum, editus a Defensore grammatico.

Ad lib. 1. n. 52. *Ex mss. codice Casinensi.*

LEctor quisquis ea, libellum legens hunc, flagito te scriptor, legas animo, & melliflua gratè suscipias verba. Voluntas bona & labor: aliud nihil fuit meum. De Domini & sanctorum suorum dictis est excerpta Scintilla; nec mea exstitit industria, sed Dei totum gratia, meique nutritoris Ursini istud operari. Jussioni & doctrinæ obtemperare volens, paginas quasque scrutans, sententiam repetiens fulgentem, sicuti inventam quasi margaretam aut gemmam, sturim avidius collegi. Quemadmodum guttæ multæ fontem efficiunt, sic de diversorum voluminibus congregans testimonia, hunc libellum condere tentavi. Veluti de igne procedunt scintillæ, ita huoc minutæ sententiæ pluresque libri inveniuntur fulgentes, ad quarum intet hoc Scintillarum volumen, quod qui legere vult, laborem sibi amputat, ne per cæteras paginas iterandum lassescat. Hic habentur quod tepetiri desiderat: sed ne id opus, quasi sine auctore, putetur apocryphum; unicuique sententiæ per singula proprium scripsi auctorem. Cœnobio Locutiacense Martini sancti, in quo eomam meam totondi capitis, ipsum dono, donatumve in perpetuam colligat ætatem, qua sua ab adolescentia ibi me dotaverunt mei degentes domini; scripsi Jesu favente ipse, coramque dedi adolescere Christo, si me facit eorum obedire jussui, & illorum in omnibus efficere copiosè perlibens famulatum. Et, si aliquid præter id quod minus studiosè gessi, te oro legentem, non ut æmulus vituperes, sed ut benivolus emendes, nomen scribens meum, quod est DEFENSOR, non ob gloriam vanam: sed ut quicumque legit, memoriam mei habeat. Sicuti navigantí portus, ita & mihi versus fuit optabilis. Novissimè legentibus conjuro & audientibus imploro pro me exorare ultimum, ut quamdiu subsisto, Dei affluar sapientiâ, de carne iturus, perfrui vitam mereat beatam æternam. Amen.

XXIV.

Manigundæ Langobardæ testamentum pro erectione puellaris monasterii Cairati.

Ad lib. 2. n. 72. *Ex veteri membrana e. D. Pusterla communicata.*

IN Jesu-Christi nomine, regnante domoo nostro Liutprando, & Heldeprando nostris excellentissimis regibus anno eorum vigesimo-tertio, mense Julii, indictione quintâ feliciter. Ego Manigunda, per Dei misericordiam Dei ancilla, & veste monialium induta sum, quæ visa sum vivens lege Langobardorum, præsentibus dixi: Dominus omnipotens ac redemptor noster animas, quas condidit, ad studium salutis semper invitat. Et ideo ego quæ supra Manigunda volo & judico pro amore Domini mei Jesu-Christi, & ejus genitricis virgiois Mariæ, facere monasterium in suis proprietatibus, in loco Cariadæ, juxta flumen Olona, comitato Sepriense; & ibi ab ipso monasterio volo facere pro amore Domini mei Jesu-Christi, & ejusdem virginis Mariæ, & animæ meæ, atque genitoris & genitricis meæ, atque aliorum parentum meorum remedium ab ipso monasterio, casis, curtis, sediminas, & omoibus rebus, territoriis & familiis juris mei, quibus habere visum in eodem vico & fundo Cariadæ & in ejus territoreas, aut ubi per alias locis infra ipsum regnum Italicum habere visa sum. Et iterum volo & judico illas monachas, quæ in ipso monasterio prædordinatas essent, habeant de prædictis casis & territoriis victum & vestituo, quicquid annuè Dominus dederit, perpetuis temporibus ad suorum usum & benedictionem quod voluerunt, pro animæ meæ & parentorum meorum remedio. Et volo & judico, seu pro nunc meum judicatum confirmo, ut ipso monasterio sit in tali vero ordine in potestate & consecratione Annextasii episcopi sanctæ Ticinense ecclesiæ & ipsius venerabilis locis, & ejus successoribus, ut pro omni anno per ferias de Domini nativitate debeant date illa abbatissa, qui pro tempore in ipso monasterio prædordinata erat, perpetuis temporibus usque in perpetuum candelas duas, valente denarios quatuor, canadas duas de vinum: seu & oblatas duas de.... ad ipsum episcopum sanctæ Ticinensis ecclesiæ, in domo ipsius sanctæ Ticinensis ecclesiæ: ut de illis episcopia, qui pro tempore in ipsum venerabile loco prædordinati erant, alia super imposita fecerint plusquam sicut judicavit: tunc volo ego quæ supra Manigunda, ut ipso monasterio habeat commendationem & consecrationem in potestatem sanctæ Mediolanensis ecclesiæ: & si datum in ipsæ sanctæ Mediolanensis ecclesiæ, sicut supra judicavit, quod dare debet dapar sanctæ Ticinensis ecclesiæ, & debet & facere dare & confignare abbatissa, quæ pro tempore prædordinata erat, ad domum ipsius sanctæ Mediolanensis ecclesiæ antistitis, per ante dictas ferias de Domini nativitate. Et si dapar ipsius sanctæ Mediolanensis ecclesiæ antistitis alia superimposita facta fuerit, quam supra judicavit: tunc volo & judico, ut habeat potestatem commendationem & consecrationem in qualem episcopum ivi ipsa abbatissa, quæ pro tempore prædordinata erat, cum ipsa munera, qualiter superius judicavit, alia superimposita eis da nulla par non fiat. Et si quis alios homo aut pontifex, aut episcopus, archiepiscopus, aut qualibet potestas eis fecerint, Dominum Patsem omnipotentem habeat retributionem, & cum Judam traditorem ante tribunal Christi habeat rationem ante ejus majestatem ad omnia, sicut supra judicavit, omni tempore firmis & stabilia permaneat, quia sic decrevit mea bona voluntas firmum stare judicatum in supradicto loco Cariadæ. Ego Manigunda, Deo dicata, veste monialis induta sum, in hoc judicato a me facto subscripsi. Signum manibus Vallerami de Abbiate, & Heldeprandi de Venegono. Isti testes Rimegasus in hoc judicato rogatus subs. Ursus judices de domo regis rogatus subs. Signum manibus Gundefredi de vico Cariadæ, & Agnelli de ipso vico testes. Signum manibus Brunengoni, & Mambrii de vico Seprio, testes. Ego Domioicus presbyter & notarius hunc judicato ad jam dicta Manigunda rogatus scripsi, post tradita complevi & dedi. Theuprandus judex retuli exempla ex autentico edita subscripsi, & autentico hujus exempla vidi, & legi: sic tenet in ipso authen-

thentico, ſicut in iſta legitur exempla extra litteras plus minus. Arnaldus, qui & Bezo, judex ſacri palatii, in hoc exemplo ex autentico ſubſ. & autentico hujus exempli vidi, & ſic tenet in ipſo autentico, ſicut in iſta legitur exempla extra litteras plus minus. Nazarius, qui & Amizo, judex, autentico hujus exempla vidi & legi, & ſicus ibi continebatur, ſic in iſta legitur exempla extra litteras plus minus. Ego Adam, qui & Hosbertus notarius, hæc exempla ex autentico exemplari, & autentico hujus exempla vidi, & legi: & ſicut ibi continebatur, extra litteras plus minus.

XXV.

Hildepraudi regis præceptum pro eccleſia Placentina.

Ad lib. 2. n. 80. *Ex apographo.*

FLavina Hilprandus rex eccleſiæ beatiſſimi martyris & confeſſoris Chriſti Antonini & Victoris, ſita foris muria civitatis Placentinæ, ubi eorum ſancta corpora requieſcunt humata, & beatiſſimo patre noſtro Thomæ epiſcopo cuſtodi ejus. Dominus ac Redemptor noſter Jeſus-Chriſtus, volens omnes per ſanguinem ſuum pretioſum redemptoa beatorum vita aggregare, &c. Idcirco manifeſtum eſt omnibus, quòd non ante multum tempus, merentibus malis, Placentina eſt urbs ignis incendio concremata, & omnes munimina eccleſiæ veſtræ, quæ ab anteceſſorum noſtrorum tempore nunc uſque fuerant factæ, ab eodem incendio ſunt combuſtæ, per quibus ibi ſingulia fuere rebus collatis. Unde veſtra almitas poſtulavit excellentiam noſtram, ut per ſereniſſimum noſtrum præceptum omnia quidquid nunc uſque habuiſtis, præſcribere eccleſiæ veſtræ vel vobis deberemus firmare, &c. & firmantes in vos primùm omnia quidquid ab antiquis temporibus nunc uſque eccleſia ipſa poſſedit in caſis, peculiis, atque familiis utriuſque ſexus vel ætatis, ſimul etiam & monaſteria, id eſt beatiſſimi in Chriſto apoſtoli & martyris Thomæ atque Syri confeſſoris prope civitatem noſtram Placentinam, ſen monaſteria Florentiola & Tolla, atque Graviaro, &c. Firmamus etiam vobis, ut omnes mulieres illas liberas, quæ uſque nunc, dum liberæ eſſent, ſervis eccleſiæ veſtræ in matrimonio tradiderunt, vel filiis & filiabus quæ ex eis nati ſunt. Ita ſanè ut ſint preſtationes, & habeant per caput unuſquiſque mundium ſolidos ſenos, ſicut vobis antèa a bonæ recordationis domino & patre noſtro conceſſa ſunt. Similique modo firmamus vobis penſionem illam de ſapone, hoc eſt libras xxx. quæ palatio noſtro ex civitate Placentina inferebantur, & nb ipſomet patruo noſtro ad pauperes lavandum conceſſa ſunt. Verum, quia & ſuggeſiſti nobis quod a bonæ recordationis domino noſtro conceſſa fuiſſe ex portu, quæ dicitur Codaleto, quando ibi naves militorum applicaverint ad negotiandum, navem unam tuleritia ad uſum pauperorum: Nos verò juxta qualiter tibi ab ipſo conceſſa eſt, & uſque nunc tuliſtis, ita tibi firmamus, ut taliter tollas in ante ſicut ipſo vivente, &c. Ex dicto domini regis, & ex dictato magiſtri notarii ſcripſi ego Andreas. Acto Ticino in palatio ſub die 11. kal. Aprilium, anno feliciſſimi aegni noſtri nono per indictione XII. feliciter.

XXVI.

Pippini regis diploma pro conſtructione & dotatione monaſterii Prumienſis.

Ad lib. 2. n. 67. *Ex archivo Prumienſi.*

PIppinus rex Francorum, vir illuſtris. Quia divinam nos providentiam in regni ſolium unxiſſe manifeſtum eſt, oportet ea in Dei nomine exerceri, in quibus potiùs gratiam atque voluntatem Altiſſimi conſequi valeamus. Meminimus enim ipſius evangelii, in quo ait: *Qui facit voluntatem Patris mei, qui eſt in cælis, ipſe introibit in regnum cælorum.* Et quia reges a Deo aegnant, nobis gentes & regna pro ſua miſericordia ad gubernandum commiſit, providendum ut & ſublimes rectores ſimus in opibus, & pauperes pro amore Chriſti gubernare atque educare non negligamus. Deus etenim Moyſi legiſlatori tabernaculum propitiatorii adornare præcepit; Salomonem quoque regem templum in nomine ipſius ædificatum ſcimus auro, lapidibuſque exornaſſe. Nos enim, quamvis non ita magna iiſdem exæquare valeamus, tamen quod facilius poſſumus, ex propriis facultatibus, quas habemus, Domino cooperante, eidem offerre deſideramus, quia *nihil*, ut ait Apoſtolus, *in hunc mundum intulimus, nec dubium, quia ea eo quidquam efferre non poterimus*: ſed illud tantùm ad animæ ſalutem credimus proficere, quidquid devotâ mente de rebus tranſitoriis Domino videmur diſtribuere. Igitur dum notum eſt omnibus, tam propinquis, quàm exteris nationibus, nos & conjugem noſtram Bertradam in amore ſancti Salvatoris, necnon & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, atque beatorum principum apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſancti Johannis Baptiſtæ, ſeu & martyrum ſanctorum Stephani, Dionyſii & Mauricii, atque confeſſorum Martini, Vedaſti atque Germani, monaſterium in re proprietatis noſtræ ædificare, quod eſt poſitum infra terminos Bidenſe (*,) atque Arduennæ, ubi rivulus, qui dicitur *Berdenbach*, ingreditur in Prumiam. In ipſius verò monaſterii eccleſia de ſandaliis Domini noſtri Jeſu-Chriſti, necnon ipſius genitricis Mariæ, exterorumque ſanctorum, quorum jam ſupra fecimus mentionem, viſi fuimus recondere reliquias, atque ibidem monachos conſtituimus, qui ſub ſanctæ converſationis norma, vel ſecundùm præcedentium patrum debeant omnino exerceri, quatenus ut qui monachi ſolitarii nuncupantur, de perfecta quiete valeant duce Domino per tempora exſultare, & ſub ſancta Regula viventes, & beatorum patrum vitam ſectantes, pro ſtatu eccleſiæ atque longævitate regni noſtri, necnon & uxore & filiis noſtris, populoque catholico Chriſto præſule debeant pleniùs Domini miſericordiam exorare. Providendum eſt tamen, ut dum a nobis pro amore Chriſti ipſum monaſterium a novo opere conſtat eſſe fundatum, qualiter pertractemus, qualiter deinceps ſacerdotes atque monachi, qui ibidem aderunt vivere, & conſolationem atque tranquillitatem habere debeant, & nequaquam diſperſis ovibus paſtor inveniat, qui gregem ſnum providendum commiſit nobis, ſed adjuncti ſimul poſſent Deo omnipotenti diu noctuque laudes referre. Idcirco, inſpirante nobis ſuperna gratia, donamus pariter, ego & conjux mea Bertrada ad ipſum ſacratiſſimum locum, quem in honore ſancti Salvatoris vel ſanctæ Mariæ conſtruximus, res proprietatis noſtræ in pago Cho-

(*) *Bidburg.*

Choroſvilla, quæ dicitur *Ramersheim*, tam illam portionem, quæ de genitore meo Carolo mihi advenit, quàm & illam portionem ipſius Bertradæ, quam genitor ſuus Heribertus ei in dote dereliquit, cum appendiciis, omni integritate ſua, præter aliqua mancipia. Hæc igitur mancipia ad noſtrum opus retinuimus, in reliquo verò ipſam villam cum omni integritate ſua ad ipſum ſanctum locum tradimus atque transfundimus, in cujus termino ipſum monaſterium S. Salvatoris eſt fuodatum; & illam manſionem ſuper Prumiam, ubi rivulus, qui dicitur *Eſtamisbach*, conſluit in Prumiam, qui eſt conſtructus ſuper terminum prædictæ villæ. Similiter donamus ad jam dictum monaſterium in pago Muſtinſe ſuper fluvium Moſellæ villas noſtras his nominibus, Meringum (*) & Sacocum (*) unà cum meritis & terminis vel appendiciis ſuis. Donamus & villam noſtram Bedenſe, quæ dicitur Mareiaco (*,) unà cum meritis & appendiciis ſuis. Similiter donamus ad ipſum monaſterium villam noſtram in pago Eiſtinſe Sarabodis villa (*), unà cum ſoliditate, terminis atque appendiciis ſuis, ſicut a Garaberto poſſeſſa fuit. Tradimus alia duo loca in Carafio ad idem monaſterium *VVathelindorff* & Birgisburias cum omnibus adjacentiis ſuis & appendiciis. Similiter donamus in pago Biboarienſi illam portionem in Reginbach (*) quam vaſſallus noſter Aglibertus per beneficium habuit, & genitor meus Carolus mihi reliquit in alodem; & illam aliam portionem in ipſa villa, quam Heribertus uxori meæ Bertradæ in alodem dimiſit. Confirmamus etiam ibidem & illas res, quæ antea ad ipſam eccleſiam per inſtrumenta cartarum ibidem delegatæ fuerunt, cum omni integritate earum. Tradimus igitur ad ipſum ſacratiſſimum locum ſuperiùs comprehenſum cellam jure proprietatis noſtræ in loco, qui dicitur Altrepio, ſuper fluvium Rheni, in pago Spirenſi, quæ eſt conſtructa in honore ſancti Medardi, cum villis & appendiciis ſuis, quem Herlibandus & Wiolentio, necnon Bsgulfus mihi tradiderunt, totum & ad id integrum tam eccleſiæ miniſteria quàm & alias res ibidem pertinentes. Donamus etiam ad ipſum monaſterium cellam aliam, quæ dicitur Gaileaco, quæ eſt poſita infra terminos Senciaco, & eſt in honore ſancti Petri conſtructa, cum omnibus adjacentiis vel appendiciis ſuis. Confirmamus igitur & tertiam cellam ad ipſum ſanctum locum, quæ dicitur Ruivinio, in pago Lomenſe ſuper fluvium Moſæ, quæ conſtructa eſt in honore ſanctæ Mariæ, cum omni merito & appendiciis ſuis. Eâ videlicet conditione, ſupra ſcriptas res, tam villas quàm & cellas, cum omni integritate eorum ad ipſum monaſterium confirmamus, id eſt una cum terris, domibus, ædificiis, accolabus, mancipiis, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis aquatumque decurſibus, movilibus & immovilibus, pecuniis, peculiis utriuſque ſexus, greges cum paſtoribus, omnia & ex omnibus a die præſente & deinceps, abſque ullius impedimento, omni tempore ſupradictæ res ad ipſum monaſterium jam ſæpe dictum S. Salvatoris proficiant in augmentis, ita tamen volumus, ut ipſum monaſterium S. Salvatoris, ſeu res quæ ad ipſum monaſterium pertinent, tam quæ auctoritate noſtra ſunt confirmatæ, quàm a Deum timentibus inantea fuerint collaturæ, in noſtra ſint poteſtate, vel defenſione, ſeu heredum noſtrorum; & ipſa congregatio, quam in ipſum monaſterium intromiſimus, ſen & abbas nomine Aſſuerus, & ſucceſſores ejuſdem, dum ſub ſancta Regula ibidem Deo auxiliante militare voluerunt, nos de alia congregatione ibidem abbatem, nec monachum contra noſtrum ordinem non intermittimus, nec heredes noſtri. Et quia ipſum monaſterium ab omni ſæcularium cura ſecurum eſſe volumus, oportet ut noſtræ clementiæ proviſio de futurâ quiete fratrum ibidem manentium ſalubri diſponat ordinatione; quatenus in Dei ſervitio, gratiâ ejus ſuffragante, perſeverent. Nos etiam ex auctoritate noſtra vobis concedimus, ut de congregatione domioi Romani & Wolfranni epiſcoporum, quos in hoc cœnobio S. Salvatoris congregavimus, quando abbas de hac vita migraverit, unà cum conſenſu noſtro & veſtro abbatem de ipſa congregatione vobis regulariter eligere debeatis. Et ut vos pro remedio animæ noſtræ & conjugis proliſque noſtræ, & ſucceſſorum noſtrorum, & pro ſtabilitate totius imperii a Deo nobis conceſſi, & ejus gratuita miſericordia in æternum conſervanda perenniter Domini Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti miſericordiam implorare deleſtet, atque in ipſius laudibus die noſteque perſeverare; &, remotis temporalium meditationibus, ſupernorum gaudiorum contemplationi mente liberâ intendere præcipimus, ut nulla præjudicia atque gravamina a nullo epiſcoporum ſeu ſæcularium inferantur, & heredes noſtri per nullas artes, dum ipſi monachi regulariter & fideliter a parte noſtra vel heredum noſtrorum ibidem converſare videntur, beredes noſtri ipſos in hoc cœnobio noſtro protegant, ſicut viſi ſunt, Deo auctore ipſum locum conſtituimus, ſic uſque in ſempiternum inconvulſus locus permaneat pro augmento animæ noſtræ vel heredum noſtrorum. Et ut hæc auctoritas noſtra firmiter habeatur, & in perpetuum melius conſervetur, manu propriâ decrevimus roborare. Ego Pippinus & conjux mea Bertrada. Sig. † Karoli filii conſentientis. Sig. † Karolimanni filii ſui conſentient. Sig. † Genebaudi epiſcopi. Sig. † Gauloni epiſcopi. Sig. † Fulcarici epiſcopi. Sig. † Adalfredi epiſcopi. Sig. † Vulfranni epiſcopi. Sig. † Megingaudi epiſcopi. Sig. † Berthelini epiſcopi. Sig. † Baſini epiſcopi. Sig. † Wiomadi epiſcopi. Sig. † Droconi comitis. Sig. † Theudardi comitis. Sig. † Warini comitis. Sig. † Welanti comitis. Sig. † Gangulfi comitis. Sig. † Gerhardi comitis. Sig. † Froamed. comitis. Sig. † Walahsrii comitis. Sig. † Hotloini comitis. Sig. † Gumberti comitis. Sig. † Raculfi comitis. Sig. † Warini comitis. In Dei nomine Bradilo recognovit & ſubſcripſit. Acta menſe Auguſti, die XIII. anno XI. regnante Pippino glorioſo rege. Actum Triſſodios villa publica in Dei nomine feliciter, amen.

(*) *Mering.* (*) *Schivach.* (*) *Merthſch.* (*) *Sarenſdorff.* (*) *Rheinbach.*

XXVII.

Tellonis epiſcopi Curienſis teſtamentum.

Ad lib. 4. n. 9.

Ex archivo Deſertinenſi.

IN nomine ſanctæ Trinitatis. Cùm myſterium optamus recordari, & ſecreta cordis noſtri ſæpe debere reminiſci Altiſſimi beneficia humano generi tributa: cum Dominus Deus noſter Jeſus-Chriſtus dignatus eſt deſcendere de ſinu Patris ad nos redimendos, qui me etiam indignum & exiguum omnium ſervorum Dei, non meis meritis, ſed ſua clementia inter præſules eccleſiæ ſuæ dignatus eſt collocare: & ut perpendo infelicitatem meam nec minùs caſu fragilitatis meæ quod non meis meritis ullis, ſed ſua immenſa pietate cupio reminiſci; adhuc ſi-

cut

cut meis, & humanæ fragilitatis obvolutum peccatis proximorum meorum, quod per primum parentem noſtrum datum eſt, & incertæ vitæ hujus exitus, & ſpem recuperans, ipſo Domino clementer promittente peccatoribus, quod eleemoſynis poſſint, qui voluerint, peccata ſua redimere. Nam & ego indignus Tello vocatus, epiſcopus, non mea ei tribuo, ſed ſua, ipſo tribuente reddo: eùm ipſe per prophetam dicit: Domini eſt terra & plenitudo ejus. Et ut poſſim dicere, cùm ipſe propheta ait: Dominus pars hæreditatis meæ. Et dum ites eccleſiæ iſtius ſanctæ Mariæ ſemper virginis matris Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri, quas in hoc loco conſtructas eſſe ſcimus, ſeu cæterorum ſanctorum, quorum nomina in hoc loco conſtructa ſunt: quorum normâ plurimorum ſervorum Dei in loco qui dicitur Deſertina, monaſterium regularium conſtructum eſſe ſcimus, qua ego indignus, ac ſi peccator Tello epiſcopus poſſidere videor, & impenſis meis pluſquam debeo utor, ſeu pro peccatis meis multis abluendis vel parentum meorum, dono & ad ipſam eccleſiam ſanctæ Mariæ ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri tranſfundo, hoc eſt, avi mei Jactati & aviæ meæ Salviæ, & genitoris mei Victoris vel illuſtris præfidis & genitricis meæ Teuſindæ, ſeu avunculi mei Vigilii epiſcopi & germanorum meorum Zacconis, Jactati & Vigilii, & nepotis mei Victoris & germanæ meæ Salviæ, ſeu neptis meæ Teuſindæ & Oddæ. Et adhuc dicente ſcripturâ, quòd qui res eccleſiæ poſſedit, ſeu aliquid proprietatis habuerit, teſtantur canones cum tebus eccleſiæ debet ſociari: propterea ego Tello peccator ordinatus epiſcopus, hìc ſuperiùs teſtimoniis confirmatis, cedo poſt obitum meum vel deceſſum ad ſupradictam ſacro-ſanctam eccleſiam ſanctæ Mariæ & ſancti Martini, ſeo ſancti Petri cenſum, quem in perpetuum eſſe conſtituo atque diſſerno, & de jure meo in jus, & dominationis ejus trado, atque uſque in perpetuum tranſfundo: hoc eſt terra, vel beseditas patris mei Victoris vel illuſtris Præſidis, quæcumque acquiſivit per ſingula ſtrumenta de quocumque ingenio conquiſita ac mihi Dominus per ſuam largitatem dare dignatus eſt: hoc eſt curtem meam in Seranio, in primis ſalam cum ſolario ſubter caminata, deſuper alias caminatas ſubter cellarium, coquina, ſtora, circa curtem ſtabulum, tabulata, torbaces, vel alia hoſpitalia, vel cellaria, & quidquid ad ipſam curtem pertinet, omnia ex integro. Item curtinum cum pomiferis ſuis. Item ortos & vineas ſubter curtem ex integro. Item in caſtro Sala muricia ſubter cellaria, torbaces in ipſo caſtro; quantum ad me legitimè pertinet, omnia ex integro. Item ad Vicum curtem meam cum tabulata, cum barecea, cum omnibus quæ ad ipſam curtem pertinent, cum introitu ſuo ex integro. Item in territoriis agrum ad Bulin modiales ſexaginta quinque, confiniente ad ipſam curtem, alia parte ad ſanctum Columbanum: agrum trans Vicum modiales decem, confiniente ad Gallonicum, alia parte ad Amanti: agrum in Stava modiales octodecim, confiniente ad Victoris, alia parte in via: agrum in Sarrs modiales octoginta, confiniente ad ſancti Columbani, alia parte in via: agrum Aſtitedæ modiales quinquaginta, confiniente ad Calauſionis, alia parte ad Vigili: agrum in Renio modiales triginta, confiniente ad Lobeceni, alia parte ad Viventi: agrum in Renio modiales quadraginta, confiniente ad Jactati, alia parte ad Urſeceni: agrum in ipſo loco, confiniente ad Pauli modiales duodecim: agrum ante Sala modiales duo: agrum ſubter Sala modiales ſex, confiniente in via: agrum Alevenoce modiales triginta, confiniente ad ſancti Columbani, cum caſa, cum duobus tabulatis, cum curte & introitu ſuo, & cum canicunis ſuis, confinientem ipſum agrum ad viam: alium agrum, modiales decem, confinientem ad Solemnis ad ſancti Martini. Ad ſummum Levenoce Roncale cum ædificio ſuo ex integro: item pradum curtinum ſubter Secanio, & onera ſexaginta cum ædificio ſuo, confiniente ad ſancti Columbani, alia parte in via: aliud curtinum ſubter Vico onera decem, confiniente ad ſancti Columbani de ambabus partibus: aliud curtinum, onera octo, confiniente ad curtem. Pradum in Heretia onera ſexaginta, confiniente ad ſanctæ Mariæ, alia parte in via. Pradum in Levenoce, onera quindecim, confiniens ad ſancti Columbani, alia parte in Vedalionis, quantum me in ipſo Levenoce habere videtur, ex integro. Item in alpe Agiſe onera centum. Pradum in Caſtrices in Roncale, onera viginti, confiniens ad Auguſti, alia parte in via. Pradum ſupra ſaxa Ronrale onera triginta, confiniens in ſancti Martini, alia parte in Vederanionis. Et ſuper Falariæ gradum onera ſex, confiniens in ſancti Stephani, alia parte ad Lobonis. Item in Flemme Roncale ex integro. Item de colonis de ipſa curte Secanio: Ariſcio, Gaudentius, Exoberius, Culanbo, Valerius, Ahulfus, Creſpio, Jactatus: iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, agri, prata, & quidquid ad ipſas coloniis pertinet, cum omni ſondro ſuo ex integro. Item de Spehaticis Froncione Projectum, Evalem, Plechoſvum, Lobecinum, Aurelium, Victorem, Saturninum, Maſſonem, Ruſticum, Deſiderium, Lobuelonem. Iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, agri, prata, vel quidquid ad ipſos ſpiceios pertinet, cum omni ſondro ſuo ex integro. Amantius perſona præter terram ſolam ſanctæ Mariæ, Auſter cum fratre ſuo, Aurelianus, Præſtantius, Valerius, Viventius, Columba. Hos omnes cum uxoribus & filiis & quidquid ipſi colere videntur, revertantur ſicut priores. Item villam meam Iliande, ſalam cum cellario, cum omnibus, quæ circa ipſam ſalam haberi videntur ex integro; torbaces, tabulata, barecæ, curtes, ortus, omnia cum introitu ſuo; quæ circa ipſam curtem habesi videntur, quæ ad me legitimè pertinent ex integro. Agrum ſubter Lobene modiales ſexaginta, confinientem in ſancti Martini: agrum ad curtem, modiales quindecim, confinientem in ſanctæ Mariæ: agrum Aſiupio, modiales ſex, confinientem in Quartini: agrum Roncale modiales ſex: agrum ante Vicum modiales ſex, confinientem in via. Item pradum in Campantiola, onera decem, confinient. in ſanctæ Mariæ. Pradum in Logorione, onera decem, confinient. in ſanctæ Mariæ. Item ſuper ſaxa villam meam cum caſa, cum tabulata, cum torbacibus, cum orto, & omnibur quæ circa ipſam curtem adpertinent, ex integro: agrum, modiales ſexaginta: pradum, onera centum. Alium locum Maniniocum, agrum modiales viginti: aliud pradum Naulo, onera quadraginta: hæc omnia ſint data ad ſupradictam eccleſiam. Item coloni de ipſa curte Iliande, Sporcio, Vidalinus, hos duos cum uxoribus & filiis, agros, prata, & cum omni ſondro ſuo, ex integro. Item Deſpicus, Vidalianus, Maurentius, Martinus, Calvolus, Lidorius; iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, & cum omni ſondro ſuo, ex integro. Lupus & Urſocius, qui ſunt ſine terra, & ipſi ſint dati ad ſanctam eccleſiam. Item curtem meam in Bregelo, quam addo ad ipſum monaſterium ſanctæ Ma-

Mariæ, ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri. Item Muriciam ſalam cum cellario, cum caminatis, cum ſolario, cum torbace, cum ſtabulo, cum barecis, cum tabulata, orto, curte, & quidquid ad ipſam curtem adpertinet, cum introitu ſuo, omnia ex integro. Item agrum in Ruane, modialis triginra quinque, confinientem iu flumine, ulterà parte in ſanctæ Mariæ: agcum in ipſo Ruane, modiales quatuor, & confinientem ad Juliani, aliâ parte ad Cania: ngcum trans flumen modiales undecim, confinientem ad Projecti, aliâ parte in flumen: ngrum ſuper Caſtellum, modiales octo, confinientem ad Silvionis, alia parte ad Evalentis: agrum ad ipſam curtem, modialea octu, confinientem ad Juliani: agrum in Vorce, modiales ſexaginta, confinientem in Vicaonis, alia parte in via cum ædificio ſuo, cum curte & introitu ſuo, omnia ex integro. Item in Selauno curtem meam, cum tabulata, cum bareca, cum torbace, cum omni adpertinentia ſua, & quidquid ad ipſam curtem pertinet, ex integro. Item agrum ad Feniles, modiales octoginta, confinientem ad ipſam curtem: agrum Ardunæ modiales ſexdecim, confinientem ad Evalentis, aliâ parte in Juventi: ngcum in Vicinaves, modiales ſeptemdecim, confinientem ad Lomelengum, alia parte in ſancti Martini: item pradum ad Sorella, onera octo, confinientem ad Lidori pradum: Anives in Curtino, onera duodecim, confinientem ad Abatiſſæ: pradum in Eſce, onera viginti, confinientem ad Beravi: pradum in Colimne, onera quinque: pradum ad Renum, onera viginti, confinientem ad Victurucionis, alterà parte ad Juliani: pradum in Rusnæ, onera decem, confinientem ad ſancti Martini: pradum in Vallecava onera quatuor, confinientem in via: pradum Macene, onera viginti quinque, confinientem in via, aliâ parte ad Creſpionis. Item coloni de ipſa curte de Taurento: Laurentius & Lopus: hos duos cum omni ſondro ſuo, ex integro. De Selanne, Lidorius, Maurus, Befanius, Sicharius: iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, & cum omni ſondro ſuo, ex integro. Item Specius de Andeſte, Amantius montanarius, Exoberius, Frictellinus, Johannes: iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, cum omni ſondro ſuo ex integro. Item de ipſa curte, Mautelius, Dominicus, Donadus: iſti omnes cum uxoribus & filiis ſuis, agrum, pradum, vel quidquid circa ipſas caſas adpertinet, omnia ex integro. Leo perſona ſolis. Feſcianus cum uxore & filiis ſuis, agri, prada, & cum omni ſondro ſuo, ex integro: iſti omnes revertantur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium ſanctæ Mariæ ſeu ſancti Martini ſeu ſancti Petri. Item in Maile, agri, prada, ſola, orti cum pomiferis, quantum ad me legitimè pertinet, præter terram eccleſiis, portionem meam ex integro: & præter coloniam, quæ conceſſi juniori meo Senatori pro ſervitio ſuo in ipſo Maile. Item in Canpellos, agros, prada, ſola, ortos cum pomiferis ſuis, & quidquid ad me legitimè pertinet, omnia ex integro. Similiter & ſilva Plana ſuper Maile, quantum ad me legitimè pertinet, ſit datum & conceſſum ad ipſum monaſterium ſanctæ Mariæ, ſeu ſancti Martini, ſeu ſancti Petri. Item ſilvas, ſcales fructiferas, quas damus ad ipſum monaſterium, quod ſuperiùs nominavimus, ſuper Iliande, quantum ad me pertinet, ex integro. Item in Rucene curtem meam cum ſala, cum cellario, cum caminata, cum ſolario, cum torbace, cum ſtabulo, cum bareca, cum tabulata, cum orto, & quidquid circa ipſam curtem adpertinet, cum introitu ſuo, & exitu, cum aquis, cum paſcuis in ſilvis: item Roboredum ſubter Rucene, ex integro. Item Alpes, quas damus ad ipſum monaſterium, quod ſuperiùs nominavimus: Naulo media, Mendane cum Secivo ſno, ex integro. In Fadobine portionem meam ex integro. In Ceipene portionem meam ex integro. Item definimus de fidelibus noſtris, quibus, quantum conceſſimus nobis viventibus, & poſt obitum noſtrum donamus. In primis Lidorius tenet ſpecium, quem colit Vidales: ipſe revertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium cum omni adpertinentia ſua: ſimiliter & terra quam ipſe Lidorius poſſidet. Donamus ei agros, prada, modiales ſeptuaginta; nam omnia quæ ſuper hunc numerum habere videtur, revertantur ad ſupra dictum monaſterium. Item & Alecus tenet in ipſo Iliande agrum modiales quadraginta, & ipſe revertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium. Item Gaudentius tenet agrum, modiales quindecim, & ipſum revertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium. Item Creſcentianus tenet ſpecium in Rucene, & quatuor modiales in Renio, & ipſum revertatur, ſicut ſuperiùs. Item Lrontius camerarius tenet modiales quioque de Helanengo; item presbyter Vigilius tenet modiales ttes de Helarinengo, & ipſum revertatur poſt obitum noſtcum ad ipſum monaſterium. Item Goncio tenet in Vorce agrum, modiales octoginra, & ipſum revertatur poſt obitum noſtcum ad ipſum monaſterium: item Gadardus tenet agrum modiales quinquaginta, ipſum tevertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium: item Januarius tenet in Taurooto duas colonias præter homines; & ipſæ revertantur ad ipſum monaſterium poſt obitum noſtrum. Item quam coloniam tenet presbyter Silvanus, agri, prada, ſola, orti, ædificia cum omni adpertinentia & cum ipſo ſervo noſtro, nomine Viventio, qui in ipſa caſa habitat: revertantur hæc omnia poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium. Item colonias quas tenet presbyter Lopus in Falarie, unà cum homine, alia ſine homine, pradum quindecim, agrum in Roncalina, modiales viginti: revertantur hæc omnia poſt obitum noſtrum tam ſervi, quàm terra ad ipſum monaſterium. Item colonia in ipſo Falarie, quam colit Jactatus, ipſam donamus juniori noſtro Senatori tam nos viventes, quàm poſt obitum noſtrum ad poſſidendum. Item coloniam quam tenet Amicho, ipſa tevertatur poſt obitum noſtrum ad ipſam eccleſiam. Item colonia quam tenet Lsveſo in Fleme, quam colit Orſianus, ipſa tevertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium. Item in Valendsno Majorinus tenet agrum, modiales viginti quinque, ipſe revertatur poſt obitum noſtrum ad ipſum monaſterium. Similiter & in Amede coloniam, quam ipſe poſſidet, habeat commendatione, ipſe Majorinus cum ipſa colonia ad ipſum monaſterium cum uxore & filiis ſuis nutrimentum. Quòd ſi ſemetipſum ab ipſo loco abſtraxerit, ipſa poſſeſſio in ipſo monaſterio ſtabilis ſit permanere, nec liceat alicui ab hoc abſtrahere. Item terram quam tenet Draccio in Caſtrice, ipſa revertatur poſt obitum noſtrum ad ſupradictum monaſterium, & ipſum Drucionem ſtatuemus ad ipſum locum ſacrum eſſe commendstum. Hoc ſtabilimentum proponimus, & quidquid immemotes fuimus, aut in hac donatione ſanctorum non conſcripſimus, præter quartam, quam reliquimus curti noſtræ Flumini, de omnibus rebus noſtris abſolucionem uti conſcripta eſt, permanete. Et dum mihi omnipotens Deus in hoc ſæculo vitam conceſſerit

omnia in mea permaneat poteſtate, & donatio hæc poſt obitum meum firma permaneat tam agria, quàm pradis, ſolia, ortis, ædificiis, farinariis, alpibus, ſilvis, aquis, paſcuis, acceſſionibus, vineis, pomiferiis, peculiis, majore, minore, æramentis, ferraturis, loramentis, vaſis, utenſilibus, mobile & immobile, omne quidquid ad vitam hominis pertinet, ſit datum, atque conceſſum ad ipſum monaſterium ſanctæ Mariæ, ſeu ſancti Martini, ſive ſancti Petri, quod nuncupatur Deſertina. Si quis (quod futurum eſſe non credimus) quod ego (at abſit) aut ullus de hæredibus, vel proheredibus meis, tam virilis ſexus, quàm feminei genere ortus, ſeu de certis vel incertis, aut prætextatis cognationibus nati, tam propinqui ex genere meo, quàm ex longinquo mihi proximi, vel quælibet extranea perſona, minima vel maxima, judicia ageos, cura, aut regalis poteſtas, vel aliquis per regalium poteſtatem conceſſam, aut dogalium præſentiam commotam, aut pea muneris dona, vel poteſtate propria ineptè ſuperba crediderit, aut auſus fuerit ab his eccleſiis abſtrahere & contra hoc factum noſtrum, aut genitoris mei, quod ipſe præcepit, ut ita fieret, mandatum, ut hæc conſcriptio proprietatis facultatum noſtrarum fieret, tam de compactione, quàm de proprietate, da qualicumque tractu, vel conquiſito ad nos noſſe pervenille. Hoc ſtabilimeotom redemptionis peccatorum noſtrorum ſtatuimus habera & conſortin ſanctorum obfirmari, quod ego indignus ſanâ meote & ſoſpite corde, me viventa, patris mei præcepta, mea deſideria curavi adimplere, ut prome, & pro omnibus parentum meorum, qui ſaperiùs conſcripti ſunt, ab altiſſimo Judice mereamur veniam de peccatis promereri. Propter hoc mundi creatorem poſoi intermedium judicari, ut infeſtus ſit contra eum, qui contra factum iſtud auſus fuerit irrumpere, aut tamptare, vel quolibet ingenio calumaiam contra ipſas eccleſias præſumſeait generare. In primis iram Domini noſtri Jeſu-Chriſti incurrat, & a ſancta Trinitate, id eſt, Patris & Filii & Spiritus ſancti, anathema ſit, parique modo in die judicii ad ſiniſtram cum impiis in profundum inferni deſcendat, ſicut Dathan & Abiron & Core, qui contra Moyſen rebelles ſteterant, ſic ille, ſicut illi ſemetipſom hiatu terræ demergat: & ſicut Judas traditor Domini ſemetipſum in laqueo ſuſpendat, corpus & animam pœnalium gehenna ſine fine obineat: & quantum de peccatis noſtris, & parentum noſtrorum, & fidelium noſtrorum divina pietas pro his clementer juſſerit indulgere, horom omoium peccata tota ſuper ipſum veniant, & cum diabolo & & miooitris ejus damnationem accipiat, & a cunctorum catholicorum fidelium conſortio extraoeus appareat, Inſupea & in reſurrectione humani generis ſiptem damnationes mortis inſtagoo ignis ſuper ipſum incumbant. Prima damnatio, a ſanctis ſeparatin. Secunda a facie Domini repulſo. Tartia io inferno demerſio. Quarta operis ejus ratributio. Quinta ſine pœnitentia, quia oulla erit remiſſio. Sexta ſine fine cruciatio. Septima omnium pœnarum non erit finitio, & ab ipſo conſortio qui illic din noctuque deſerviant. Et ſuper hæc omnia inſuper ſit culpabilis ad actores ſæpe dictis eccleſiis auri libras viginti & argenti pondus quadraginta, & quod repetit, in nullo petitio ſua obtineat effectum, ſed fiat, ut decet, confuſus de omnibus. Et ceſſio mea quam ego promptâ voluntate & devotâ mente rogavi ſieal, inconvulſa omni tempore uſque io perpetuum obtineat firmitatem ſtipulatione ſubnexa. Anno XV. ſub regno domini noſtri Pippini regia, quod eſt XVIII. Kal. Januarias, facta charta donatiocia ſanctorum. Acta Curia in civitate publica, ſub præſentia virorum bonorum plorimorum teſtium. † Signum manus domini Tallonia apiſcopi largitoris, qui hæc fieri juſſi, & manu meâ propriâ firmavi. † Signum presbyteri Silvani teſtis. † Signum manus Juſtiniani judicis teſtis. † Sigoum Præſentis curialis teſtis. † Signum Lobucionia de Amede curialis teſtis. † Signum Conſtanti de Senegaune curialis taſtis. † Signum Lobucinois de Maile militia teſtis. † Signum Pauli de Tremine raillitis teſtis. † Signom Claudii de Curia curialis teſtis. † Sigoum Urſeceni da Scanavico curialis teſtis. † Signum Victoria filii Præſtantis militis teſtis. † Signum Juſtiniani da Vico Meldone militia teſtis. † Signum Foſcionis de Pogio militis teſtis. Et ego Foſcio presbyter juſſus a domino meo Tallone epiſcopo hanc donationem ſcripſi, & mano meâ propriâ ſubſcripſi.

XXVIII.

Placitum pro monaſterio Nobiliacenſi apud Pictones.

NOtitia, ubi veniens Abolomiarus ſextâ feriâ, ipſa die kalendis Decembris, Pictavis civitate inter duas eccleſias, ante Abbonem comitem ſen & Jepronem abbatem ad placitum illum, quam contra Hermenbertom ex cellula Nobiliaco habebat Gratianus, unde ipſâ die ſcriptoræ initium legitimum præſentare deberet, per quod locellam, nuncoparum Jaciacus, de ratione Nuvaliacenſi poſſederit ad præſens. Abolomierus advenit & concambium de nominato Gratiano ibidem præſcotaret, quomodo deceſſoc ipſius Abomiere abba, prout Gratiano ipſum locellom concamiaverat; & Hermenbertus ad præſens notitias oſtendit ad relegendum, quomodo clerici ſancti Hilarii, poſtquam ipſe concamius fuit factua. Gratisno, anta Waifarium prineipem miſeruot in rationes pro cellula Novaliaci, quod malo oidine ipſe Gratianus ipſam cum appenditiis poſſedebat, & teſtamentum de nominato Hernoberte ante ceſſionem ipſius Waifario principi, nomine Unegarius, præſentaverat, quomodo ipſe Jaciacos ad partes ſancti Hilarii pervenerat; inſpectoque ipſo teſtamento, ipſa Gratianus ipſam Jaciacum tenſare non potuerat, & per ſuoa vadios ipſam cellam cum reliquis appenditiis ſuis partibus ſancti Hilarii reddiderat, & Unegario pro ipſa cella fidejuſſores donaverat. Relecta ipſa ootitia taliter ipſi viri dixerunt, ad quando probi homines judicantes ante ipſum comitem adveniebant ad alias cauſas judicandum, tunc ita cauſa meliùs judicata eſſe poterat, vel ab ipſo comite, vel venerabili viro Jeppione abbate: etiam & ad invicam litigatorea coovenit, ut quando ipſe comes in ipſam civitatem adventaret, & miſſua ab ipſo comite apud miſſum ipſius Hermemberti, ipſe Abolomierus denuntiabit in legitimo placito ante ipſum comitum, ipſe Abolomierus advenire deberet ad hanc cauſam ratiocinandum apud ipſum Hermembertum, vel miſſum de partibus ſancti Hilarii. Taliter ipſo Abolomierus viſus fuit ſpondera, hia præſentibus actum fuit. Sign. † Abbone comite. Sign. † Mathæo. Sign. † Sideberto. Sign. † Dolinus. Sign. † Ermedriout. Sign. † Ermentreus. Sign. † Theodrado. Sign. † Dodone. Sign. † Gacilone. Sign. † Ermerigo.

Ad lib. 24. n. 74.

Ex archivo Nobiliacenſi.

Digitized by Google

8°. Sign. † &c. Sign. &c. Data in menſe Decembri, in anno decimo-tertio regnante Carolo rege.

XXIX.

Teſtamentum Rogerii comitis & Euſtaſiæ uxoris ejus, pro fundatione monaſterii Carrofenſis.

ad lib. 25. n. 48.

Ex archivo Carrofenſi.

IN nomine ſancti Salvatoris, ſub die XIV. kal. Junii regni domini noſtri Caroli glorioſi regis ſub anno quinto, regnante filio ſuo domino noſtro LODOICO rege Aquitanorum, domino & venerabili pontifice in Chriſto patre BERTRANDO epiſcopo, qui Pictavis civitatis eccleſiæ ſancti Petri rector præeſſe videtur, ROTGERIUS comes & conjux ſua EUFRASIA. Compellit nos amor cæleſtis atque divina diſpenſatio, ut aliquid pro peccatorum noſtrorum cumulo, vel animæ noſtræ refrigerio, ac ſuperna retributione aſſignare procuremus, qualiter apud pietatem Domini vel quantamcumque veniam mereamur promereri; pariter pertimeſcentes caſum humanum. Et quia nulli finem ſuum ſcire Deus permiſit; proinde communiter teſtamentum noſtrum condere propriâ deliberatione diſpoſuimus, vel ipſum ſcribendum rogavimus; quod teſtamentum ipſum ſi jure civili non valuerit, prætorio jure ſubſiſtat; quòd ſi jure prætorio ſtare nequiverit, jam ipſum ad vicem codicis illæſum manere præcipimus: quod ſeptem teſtibus ad ſubſcribendum ex more firmatum, vel a pluribus ſignatum, plenum ſuſcipiat firmitatem. Quod teſtamentum amico noſtro BERTRANDO Pictavenſi epiſcopo eredidimus commendandum, ita ut, ſi amborum noſtrorum obitus noſter advenerit, ipſum teſtamentum palàm prolatum ad ipſos monachos & abbatem, quem per hoc teſtamentum ibidem inſtituimus, eis traditum, omnique tempore vigore firmitatis ſubſiſtat. Ideo devotione animi, voluntatis, imperii deſpondimus in loco nuncupato Karrofo in urbe (*) Pictava, infra terminum Brioſenſem, prope fluvium Karantonæ, monaſterium ædificare in Dei nomine, eccleſiam in honore S. Salvatoris, ſanctiſſimæque ejus Genitricis, ſanctorumque Innocentium collocandum rogavimus; & monachos duodecim præſentialiter ibidem inſtituimus, qui officium ſanctum & ſacerdotale inibi jugiter exerceant: atque illic Dominicum ſibi noſtra pariter directione ſuper ipſam abbatem inſtituimus: quem & ſuccedentes per ordinem ibidem debeant converſare, & ſecundùm religionis cultum & regulam illic, qui præponendi ſunt, abbates vivere debent. Huic autem prædictæ baſilicæ memorati cœnobii, videlicet Karrofi, tam monachis præſentibus quàm futuris, cedimus agrum cum omnibus ſuis appenditiis, & quæcumque de Amelio dato pretio comparavimus, vel quantumcumque nos poſtea ibidem attraximus, cum terris, ædificiis, vineis, ſilvis, pratis, paſcuis, aquarumve decurſibus, una cum omni facto accolonorum & ſervorum, quidquid in jam dicto agro nos videmur poſſidere, & ad nos ex qualicumque attracto pervenerit, totum cum omni integritate ad jam dictam eccleſiam S. Salvatoris, & monachis præſentibus & futuris per ſuccedentium vices volo, & hanc donationem prædicto cœnobio ex proprio jure concedo in pago Pictavenſi villam, quæ dicitur Genuliacus, cum ſuis appenditiis, quem nos pariter de Lamberto comparavimus. Similiter cedimus quidquid illic attraximus in villa Flaviacenſi, quantum Agilmarius ibidem viſus fuit habere, & quantumcumque Waldramus ibidem de alodo habuit. Et cedimus prædictæ eccleſiæ quamdam piſcatoriam in fluvio Karantonæ factam, quam nos de Viviano proprio pretio comparavimus: & aliam piſcatoriam in Vigenna ad Scubontum, quam quidam ſervus noſter comparavit; & illum manſum, quem de Avellino comparavimus, cum omnibus adjacentiis ſuis. Et in prædicto pago damus prædicto cœnobio eurism de Loa cum eccleſia, & curiam S. Martini cum eccleſia; & curiam Caſtanenſis eccleſiæ cum ipſa eccleſia, & terram de Riparia; & curiam Saviniacenſis eccleſiæ; & curiam de Peirol cum eccleſia; & curiam de Suirim cum eccleſia ſua; & curiam de *Mour* cum eccleſia; & terram de Ba; & caſtrum Bellimontis cum omnibus adjacentiis ſuis.

(*) f. *in urbe Pictavo.*

Hæc dedit Rotgerius comes cœnobio Karrofenſi cum ſuis & omnibus ad illas pertinentibus, cum ſervis & ancillis hujus terræ, natis in pago Pictavenſi.

Rurſus dono in pago Lemovicenſi caſtrum S. Angeli cum monaſterio & omnibus eccleſiis ad ipſum pertinentibus; & in prædicto pago curiam Colonienſem cum eccleſiis ſuis; & curiam de *Plevix* cum eccleſiis ſuis in Arvernenſi pago; & ſervos & ancillas, & quidquid ad ſupradictas curias pertinet. Dono etiam in Lemovirenſi pago caſtrum Netronenſe cum præfati caſtri caſtellania, & Cucilagium & Vadrerias. Dono rurſus in pago Exedonenſe Gagiacum & Mulamvallem, & manſum Parentiniacum, quem Agoberta & filius ejus Agobertus nobis dederunt: & in Pinicimago, quantum de Ebulone proprio pretio comparavimus. Dono rurſus in pago Petragoricenſi Caſtanedum cum ſuis appenditiis, & quantumcumque ab Alexandria femina, tam in Petragorico, quàm in Lemovicenſi pago; & item in Domicinago manſum illum, quem Galdinus nobis dedit. Do iterum in pago Briocinſe, quod nobis traditum fuit in loco, nuncupato Vernolio & Hagiaco.

Hæc eſt donatio terrarum, quam fecit Rotgerius comes cœnobio Carrofenſi. Rurſus ſubſcribendum eſſe decrevimus, quòd domna Euſtaſia prædicti comitis conjux pro utrorumque remedio præfato contulit loco.

Præſentis generis poſteritatem per generum ſucceſſionem procreandam ego Euſtaſia Rotgerii nobiliſſimi principis atque catholici comitis conjux, admonere volo, quatenus non obliviſcantur, ſed potius, ſi quid boni in hac mundana procelloſaque fluctuatione agimus, recordentur. Unde ſciant, non ad noſtræ humilitatis fragilitatiſque extollendam perſonam, ſed ad exemplum, & ad catholicæ religionis provectum, quòd dona quædam, quæ conjux meus in partibus Pictavenſium Rotgerius comes conſtituit, mea irreligioſitas pro mei conjugis & meo adipiſcendo remedio contulerit Karrofenſi. Igitur prædicto cœnobio cedo de mei juris hereditatiſque proprio caſtrum S. Yvonis cum omnibus adjacentiis, ſcilicet cum ſuppoſita riberia, & molendinis ex altera parte: ex altera autem parte cum curia Balanaſenſi, & cum omnibus ſibi pertinentibus. Hoc caſtrum prædictum in Arvernenſi pago conſtitutum eſt. In ipſo autem pago cedo ſupradicto loco curiam Caldolonii cum ejus adjacentiis, cum ſervis & ancillis. Cedo rurſus in

ipſo pago curiam Molongiæ cum eccleſia ſua; & curiam Peruſſiæ cum eccleſia; & curiam Nobiliaci cum eccleſia ſua; & curiam Firminaci cum eccleſia ſua; & curiam Gadinalcenſem cum eccleſiis ſuis, & omnibus ſuis pertinentibus.

Hæc ſunt data cœnobio Carrofenſi a venerabili conjuge Rotgerii comitis Eufraſia in pago Andegavenſi.

Decrevimus iterum ego Rotgerius & uxor mea Eufraſia pro refrenanda malorum inſania, ſeu laicorum, ſeu diverſorum prælatorum, ut nullus epiſcopus, non etiam qui ad præſens Pictavenſi urbi præfertur, nec aliquis ſuccedentium, poteſtatem ſuper ipſum cœnobium, aut ſuper monachos ipſius cœnobii exercere audeat. Non etiam illuc veniat niſi tantum pro facienda oratione; ſed ſi invitatus fuerit & petitus a monachis, illuc veniat habeat licentiam pro aliquo beneficio illuc collaturo. Igitur, ſi neceſſe fuerit, epiſcopus ipſius ſedis ſacerdotes ipſius cœnobii & ordinet, & benedicat, abſque ullo tamen præmio; & hoc infra clauſtrum ipſius monaſterii, ſi tamen abbas juſſerit. Et ſi, quod abſit, prædictæ ſedis pontifex aut archidiaconus graves ſuper ipſos eſſe voluerint, aut contrarii fuerint, vel ſuperſtationes injuſtas eis imponere tentaverint, aut de rebus, quas pro animæ noſtræ remedio ad præfatam caſam Dei delegavimus, aliquid auferre voluerint, nullatenus liceat. Quod ſi contra jus & ſanctum agere voluerint, pontificiæ dignitatis apicem epiſcopi, archidiaconi vero archidiaconatus officium pariter amittant. Nos tamen ad ipſum abbatem, quem illic præeſſe voluimus, videlicet Dominicum, vel ad monachos præſentes vel futuros tale dedimus privilegium: quòd ſi præſentium domni principis expetere eis neceſſe fuerit, licentiam habeant: quia ſic de Domini miſericordia confidimus, quòd glorioſus dominus noſter Carolus, & cæteri poſt eum ventori, ſi ipſi monachi rectè vixerint ... augmentum poſſit pertinere. Et illud nobis complacuit, ut quando abbas ex ipſo monaſterio, ut ſe habet humana conditio, de hac luce Domino vocante migraverit, ipſi monachi per conſenſum domni regis inter ſe regulariter eligant abbatem, talem videlicet, qui ſecundùm Deum, vel ordinem ſanctum ipſam congregationem ad Dei voluntatem perficiendam regat, & taliter diſponat, qualiter ipſe & grex ſibi commiſſus Dei voluntatem in omnibus adimplere ſtudeant. Et dum Chriſto propitio ipſa congregatio ſecundùm Deum inter ſe regulariter abbatem invenire vel eligere potuerint, qui eos, ut diximus, juſtè & modeſtè regere poſſit, minimè extraneus abbas ſuper eos imponatur, qui ipſam congregationem contrarietatibus opprimere poſſit, vel contrarietatum perturbationibus conturbet. Et nulli umquam parentelæ noſtræ obtentu, vel cuilibet extraneæ perſonæ licentiam permittimus, ut ullam repetitionem adverſum abbatem ipſum vel monachos inquirere poſſit, nec de rebus illis, quas ibidem in meorodis noſtræ augmentum delegavimus, abſtrahere vel minuere omnimodis prævaleat: ſed liceat eis quieto ordine vitam illorum emendare, & pro ſtabilitate domni noſtri regis Caroli, & prolis ipſius, ac totius populi chriſtiani, & pro nobis Domini miſericordiam attentius indefinenter exorare. Qui videlicet dominus Carolus ſæpe dictum locum quàm plurimis ditavit donationibus, tam in terris, quam in pretioſis eccleſiæ ornamentis: quod ut ipſi audivimus & etiam vidimus, ſubſcribendum eſſe in hujus teſtamenti contextu procuravimus.

Igitur prædictus dominus Carolus, qui præfatum locum per manus noſtras ædificandum præcepit, ceſſit huic loco in epiſcopatu Santonenſi curtem Girniacenſem cum omnibus ſibi pertinentibus, & eccleſiam de Fornis, & curiam Creſſiacenſem, & eccleſiam S. Florentii cum terris ſibi adjacentiis, videliget cum caſtro Niortenſi, id eſt vicariam ipſius caſtri, cum eccleſiis & ſepultura, & caſtrum quod dicitur Colum, in pago Alnenſi. In pago Belvacenſi Praxinetum eccleſiam, & in pago Remenſi Villam-Dominicam (*). In Meldenſi quoque territorio Montiniacum, cum cunctis attinentibus ſibi rebus. Hæc perpetualiter poſſidenda tam ipſe, quàm glorioſus filius ejus Ludovicus, eidem Carroſenſi cœnobio delegavit, cum monaſterio S. Saturnini, quod eſt conſtructum in Andegavenſi pago, cum monaſterio S. Florentii martyris in pago Santonico.

(*) *Villedomange.*

Nec illud ſilentio tegimus, quòd prædictus dominus CAROLUS, *ut præfato retinuit loco, iſtud ſcilicet quod quando in Pictavenſem urbem venit, ipſi monachi præfato cœnobio offerant ille gantos unos, & duos cereos, cum duabus botis mellano plenis, nec amplius ab eo qui ab alio aliquo ab illis exigendum eſt. Illud tamen* D. M. LUDOVICUS, *domni* CAROLI *filius eorum vomiſit, audiguum judicans quòd domus ſeu familia Dei præ-ſertim dicata humanis applicaretur obſequiis.*

Ego rurſus ROTGERIUS, & uxor mea EUFRASIA ceſſimus prædictæ ac Deo dicatæ eccleſiæ capſam noſtram, ubi quàm maximas reliquias recondere fecimus, & calicem cum patena optimum, plurimaque dona illi attribuimus & conſtituimus: atque præfecimus cœnobio illi abbatem virum religioſum, nomine Dominicum, cum duodecim monachis; ipſum autem tertiumdecimum: ut inſpirante divinâ gratiâ ſub regula ſancti Patris Benedicti vivere ſtudeant. Unde placuit nobis, quamdiu viventes fuerimus, præfatum locum ſub noſtra tuitione eſſe locandum: quia quantò magis per eum laboravimus, tantò magis eum defenſare atque tueri oportet. Itaque poſt obitum amborum, tam meæ conjugis, quàm meum, tutelâ atque defenſione poteſtateque regiâ præcipimus defenſandum: qualiter ipſe abbas vel prædicti monachi ab ipſo tutamentum vel defenſionem per Dei adjutorium expectant, & cum omni quietè, ſeu tranquillitate vivere debeant, & pro ſtabilitate ipſius regis, vel fidelium ejus, ac facinorum noſtrorum remedio, & pro eis eleemoſynarum ſtarum largitione ad memoratam caſam, vel ad ipſam congregationem impendant, vel impenſuri ſunt, die noctuque, meliùs ac proponſito eis delectet in auribus Domini ſabaoth precum ſimulque orationum vota omni nixu fundere. Petimus igitur ſanctitatem omnium præſentium ſeu futurorum, ut quod nos ipſi congregationi in noſtra proprietate conceſſimus, veſtrn adjutorio habere mereantur. Placuit etiam, quòd ſi ulla oppoſita perſona, aut heres noſter vel propinquus, ſervus, extraneus, aut qualiſcumque Deo contrarius, conatus fuerit contra voluntatem noſtram adire tentaverit, aut irrumpere meditatus fuerit, aut ipſis monachis parvam aut modicam rem ſubtrahere voluerit, primitus iram Dei omnipotentia, in cujus honore nos hæc prædicta dona ipſi loco delegavimus, ſe potiri ſciat, & alienus a divina cognitione videatur, & etiam habeatur; & inſuper reddat prædictorum monachorum exactoribus auri libras decem, argenti pondera viginti. Et ut hæc voluntas noſtra omni tempore, tam præſenti quàm futuro, firma perduret, ab omnibus quoque firmitate ſubnixa.

De-

Digitized by Google

Denique prædictorum monachorum ſanctitas atque ſollicitudo cùm neceſſe fuerit poſt abbatis obitum alterius eligat perſonam, qui non improvidè ſuos corrigat ſubjectos, ſed providè quibus dignum fuerit, compatiatur. In illis etiam quorum merita exigunt, utatur ferro abſciſſionis, ut ita quæ corrigenda ſunt, corrigat, & quæ mulcenda ſunt, mulceat; quatenus per prælati ſollicitudinem ſubjectorum humilitas cæleſtem ſubeat celſitudinem, ibi manſura per infinita ſæculorum ſpatia. Amen. S. Rotgerii comitis, qui hoc teſtamentum fieri juſſit. S. EUFRASIÆ. S. ERICII epiſcopi Toloſanæ ſedis. S. BENJAMIN Santoniæ ſedis epiſcopi. S. ADALBERTI Arvernenſis epiſcopi. S. ERROINI comitis. S. AMAFREDI comitis. S. SANSONIS comitis. S. ABRAHAM digni abbatis. S. MARTINI. S. Johannis S. WALTERII. S. RENEDICTI. S. INGELUARII. S. ADALGARII. S. TRIDELAIS. S. EFFRAINI presbyteri. S. HERII monachi, S. RERENICI monachi. S. BASENI monachi. S. BOSONISI presbyteri. S. ANDRALDI. S. ARNALDI. S. ANANIÆ.

XXX.

Placitum Hildiperti ducis pro monaſterio Farfenſi.

Ad lib. 25. n. 66. *Ex chartario Farfenſi.*

IN Dei nomine regnantibus dominis noſtris Carolo & Pippino filio ejus, anno XIV. & VI. ego in Dei omnipotentis nomine Hildipertus glorioſus & ſummus dux ducatus Spoletani. Manifeſta cauſa eſt, quia Rabenno, filius cujuſdam Rabennonis comitis civitatis Firmanæ, habuit in conjugio Haleronam ſibi ſociatam, quam per diabolicam ſuaſionem quidam Hermifridus violenter tulit ei, & ſibi eam in conjugio ſociavit. Et dum ipſe Rabenno exinde hic in palatio nos interpellaſſet, & judicium exinde cum eodem Hermifrido habuiſſet, ſic eidem Rabennoni ſecundum Legem Langobardorum ambo in manus traditi ſunt. Poſtea ipſe Rabenno eis ſuâ voluntate vitam donavit, & ipſam Haleronam in ſua præſentia ſanctimoniali veſte indui fecit, & per ſacerdotem eam conſecravit. Et dum hæc acta fuiſſent, poſtea iterum eam ſibi in conjugio copulavit, unde ſecundùm legem omnes ſubſtantiæ ipſius Haleronæ ad publicum devolutæ ſunt, ſimiliter & ipſius Hermifridi omnem culpam remiſit, & per launigildum ipſam(*) Spentoni patri ſuo ſponte tedonavit. Poſtea verò peccatis imminentibus ipſe Rabenno eum ſimpliciter occidit. Pro quibus ſecundùm legem, qualiter edicti pagina continet, ab omnibus rebus ſupradictis præfatus Rabenno expulſus eſt, & medietas omnis illius ſubſtantiæ ad publicum devoluta eſt. Unde nos qui ſupra glorioſus & ſummus dux pro mercede ſupra ſcriptorum dominorum noſtrorum regum ſimul & noſtra, donamus atque concedimus in monaſterio ſanctæ Mariæ in Acutiano, ubi ipſe Rabenno voluntariè monachus effectus eſt, vel tibi reverendiſſime Altiperie abba, oratori noſtro, ſeu cunctæ congregationi ejuſdem ſancti cœnobii; omnem prædictam illorum ſubſtantiam, qualiter ſecundum legem juſtè & rationabiliter ad publicum devoluta eſt. Datum juſſum Spoleti in palatio, anno ducatus noſtri XIV. menſe Auguſto per indict. X. ſub Goarino comite genero noſtro.

(*) *f. ipſum.*

XXXI.

Commutatio inter Moroaldum Farfenſem & Uſualdum S. Salvatoris abbates.

Ad lib. 26. n. 8. *Ex chartario Farfenſi.*

IN nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, regnantibus dominis noſtri Carolo & Pippino filio ejus, viris excellentiſſimis regibus Francorum & Langobardorum, ac patriciis Romanorum, anno regni eorum in Italia Deo propitio XXV. & XIV. menſe Auguſti per indictionem 11. Prævidentes, atque congruis compenſantes compendiis, optimè placuit inter venerabiles Moroaldum abbatem de monaſterio ſanctæ Mariæ, ejuſque congregationem, quod ſitum eſt in territorio Sabinenſi, loco qui vocatur Acutianus, necnon & domnum Uſualdum Itemque abbatem monaſterii ſancti Salvatoris, vel cunctam congregationem ipſius monaſterii, quod ſitum eſt in territorio Bearis, loco qui vocatur Letenandus, ſive Roiandus, ut inter ſe concambium pro utilitate partium amborum facere deberent; quod & fecerunt. In primis dedimus nos a parte ſanctæ Mariæ partibus ſancti Salvatoris portionem de eccleſia ſancti Paſtoria in quinto, quantum nobis ibidem pertinet in ipſa eccleſia ſancti Paſtoris, portionem de Quallefrido, & Tanfrida, ſive altarium, muros, fundamenta eccleſiæ, & in ipſa curte caſas, vineas, prata, terras arabiles, & cultum vel inculturn, &c. Similiter dedimus nos a parte S. Salvatoris ad partem ſanctæ Mariæ pro illa eccleſia terram per menſuram modiorum XI. in valle Tybe, in valle majori, in pede de Geniſtrete in Plano, terram modiorum IX. & ſemodiale, hoc eſt quantum ibidem a parte Gualderami habuimus, & de acquiſito ipſius eccleſiæ ſancti Paſtoris, ſive quantum in ipſo loco cum domno Alefrido epiſcopo concambiare debemus: & ſi ipſum cambium minimè facere potuerimus, aliud tantùm de terra ad ſimile illius vobis in congruo veſtro dare debeamus, &c. Unde duas cartulas uno tenore conſcriptas inter nos fecimus, de quo promittimus de utriſque partibus propriam partem defendere, & invicem firmiter promittimus ipſum cambium permanere: & ſi quæ pars removere voluerit, componat parti alteræ auri mancoſos XX. & cartæ ambarum partium in ſua permaneant ſtabilitate. Actum in monaſterio ſanctæ Mariæ, ubi ambarum partium abbates præſentes eſſe videbantur, menſe, & indictione ſupra ſcriptâ. † In Dei nomine ego Uſualdus, etſi indignus abbas, in hac cartula manu meâ ſubſcripſi †. Ego Frodipertus ptesbyter, & monachus, mano meâ ſubſ. Ego Leophanus presbyter & monachus manu meâ ſubſcr. Ego Joannaccius diaconus, & monachus conſenſi, & M. M. ſubſ. Ego Teudipertus diacon. & monachus conſenſi. & M. M. ſubſ. Ego Theoprandus presbyter & monachus conſenſi, & M. M. ſubſ. Ego Fulco diaconus & monachus conſenſi, & M. M. ſubſ. Ego Johannes ſubdiaconus & monachus monaſterii ſanctæ Mariæ ſcriptor hujus cartulæ per conſenſum ambarum partium ſcripſi, & ſubſcripſi.

XXXII.

XXXII.

Præceptum Iterii abbatis pro conſtructione monaſterii Cormeriacenſis.

Ad lib. 26. n. 12. *Ex Chartario Cormeriacenſi.*

IN nomine ſanctæ ac individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus-ſancti. Ego humilis, etſi peccator, Iterius abba vocatus monaſterii Sancti Martini Turonis civitatis, quo ipſe pretioſus domnus corpore requieſcit, & cum omni Deo devota congregatione ibidem conſiſtenti, pertractans caſum humanæ fragilitatis ac paveſcens diem vocationis ultimum, ne gravatus tanta mole peccaminum ſine fructu aliquo, quod abſit, boni reperiar operis: idcirco illuſtratione pietatis divinæ provocatus, necnon egregii Prædicatoris confortatus alloquio, in quo ait, *Si cujus opus manſerit, mercedem accipiet*. Ergo prnnptiſſima nobis unà cum conſenſu Fratrum noſtrorum decrevit voluntatis devotio, ad augendum ſcilicet hujus ſancti monaſterii honorem ac lucra animarum, ut cellam aliquam in pago Turonico noſtro labore ad perpetuam omnipotentis Dei laudem conſtruere deberemus; quod ita & fecimus. In qua etiam, ut potuimus, eccleſiam ædificantes ad invocationem ſanctæ Trinitatis trina conſtruximus altaria, ubi ſanctorum poſuimus apoſtolorum reliquias, in ſeniore ſcilicet altario ſancti egregii prædicatoris ac doctoris gentium Pauli; alio quidem ſancti Petri apoſtolorum principis; tertio verò ſancti Martini patroni noſtri præclariſſimi confeſſoris, adjunctis ſimul cæterorum, prout potuimus, ſanctorum patrociniis, quorum nos interceſſionibus defendi largiente Domino confidimus. Itaque in dedicatione præfatæ baſilicæ dedimus, ſimulque delegavimus ac tradidimus ad memoratum ſanctum locum, qui nuncupatur Cella-ſancti Pauli, quod Cormaricus a priſcis & hactenus vocatur, donatomque in perpetuum ibidem ob mercedem & ſtabilitatem dominorum regum Francorum, ſeu parvitatis noſtræ, eſſe volumus, tam pro opportunitate ejuſdem cœnobioli, quàm & pro ſtipendio fratrum ibidem in Dei ſervitio habitantium, necnon conſolatione peregrinorum: primum omnium delegamus ibidem res ipſas, quas Pantaleon ac germanus ſuus Palladius, vel diverſi homines in eodem loco ac in circuitu nobis per eorum inſtrumenta confirmaverunt, ſeu & quòd de ratione ſancti Petri puellarum monaſterii commutavimus, necnon reicolas quaſque in fabricas & in arces conquiſivimus, ſeu & in Cuctiniaco de Reginaldo per venditionis titulum a nobis comparatas, & quidquid Hubaldus partibus ſancti Martini donavit, necnon & diverſos manſos in ipſo pago per alia loca in circuitu, ut diximus, quæ ad opportunitatem ipſius cellæ attraximus, in condita Eveniſſe & Camberſenſe, ubi & ubi in ipſo Turonico pago ſitos. Drlegamus etiam ibidem aliquas res de ratione ſancti Martini, quas largiente domino noſtro Carolo excellentiſſimo rege adquiſivimus, in pago videlicet Pictavo Intoniacum villam cum appendiciis ſuis Bragonno & aliis, ſeu & loco nuncupato Arciaco. In pago quidem Turonico Paternacum, cum adjacentiis ſuis Columbo & cæteris; ſeu locello Feriaco ipſi cellæ adhærenti. Parique modo confirmamus ibidem in pago Bleſenſi & Dunenſi reicolas illas, quas de Ragelamne Deo ſacrata ad partes ſancti Martini attraximus, loca ſcilicet quæ vocantur Homentaria & Culmella, cum omnibus adjacentiis ſuis, ſicut præſenti tempore poſſeſſa ſunt. Simulque largimur ibidem in pago Andegavo reicolas, videlicet Ulmum & Ambiencum cum integritate earum. In pago verò Cenomannico Ruſcriolam (*) & Hilariacum cum meritis earum. Hæc omnia ſuperiùs nominata unà cum terris, eccleſiis, domibus, ædificiis, accolis, mancipiis, vineis, ſilvis, campis, pratis, paſcuis, aquis aquarumque decurſibus, farinariis, mobilibus & immobilibus, omnia & ex omnibus eiſdem rebus pertinentibus, ad præfatum ſanctum locum pro lucranda mercede & augmentis ſanctæ congregationis hujus donamus, tradimus, ſimulque delegamus, ita ut ab hac die ibidem in augmentis proficiant. Unde conſtitui ob hoc pro devotionis amore anniverſaria Principum apoſtolorum veniente ſolemnitate, juxta qualitatem poſſibilitatis, ſicut Dominus affluentiam ibi dederit, omni anno fratribus ſancti Senioris miniſtrandam... Et quia multa ſanctorum cœnobia diverſas cellas ſub ſe habere video conſtructas, quæſo, ne a quibuſdam ſuperfluo honore feciſſe dicar, præſertim cùm magis pro honore ſancti monaſterii noſtri, quàm pro favore humano ædificaſſe me profitear. Et quamvis nunc minùs optata, quàm deſidero, perficiam, precor tamen dominum ac ſucceſſorem meum mox futurum, & poſt eum ſuccedentes abbates, ut parvula a nobis facta, ad divinam omnipotentis Dei laudem & incrementum ipſius cellæ conſervent, & in eorum eleemoſyna augere dignentur; nam de his quæ fecimus, indignum eſt aliquid minorari vel ſubtrahi. Quocirca ſatagant fideles pro Deo potius adaugmentando, conſervare, quàm aliquid ſubtrahendo adnihilare: quatinus & bona illorum facta in præſenti & in futuro, ſicuti & noſtra fecerint, Deo auſpice conſerventur. Et illud in hoc teſtamentolo intimare curavi, ut ſi fuerit ulla extranea perſona, quæ contra hoc venire conata fuerit, aut de rebus ibidem a nobis datis aliquid vel etiam minimum abſtrahere præſumpſerit; optamus eam divino corrigi judicio. Inſuper cùm pulſator adſiterit, ſociante fiſco auri libras tres, argenti pondera quinque, multa componat; & quod repetit non vindicet, ſed præſens teſtamentum a nobis promptiſſimâ voluntate factum, pro ſtabilitate videlicet & eleemoſyna dominorum noſtrorum regum & congregationis ſancti Martini atque abbatum ſuccedentium, necnon & ob refrigerium animæ meæ, omnique rempore maneat illibatum atque firmiſſimum. Quod & nos manu propria ab omni firmitate roboravimus, atque confratres noſtros, cæteraſque perſonas firmare rogavimus. Data VII. idus Februarii, indictione XIV. anno XXIII. regni domini noſtri Caroli glorioſiſſimi regis. Actum Turonis in monaſterio ſancti Martini, in Dei nomine feliciter. In Dei nomine ego Iterius, etſi indignus abbas, hoc teſtamentum feci devotione pleniſſimâ pro animæ meæ remedio. Signum domni abbatis. Harembertus peccator presbyter ſubſcripſit. Zacharus, quamvis peccator, diaconus ſubſc. Garialdus diaconus ſubſc. Chriſtianus monachus ſubſc. Aimo, quamquam peccator, diaconus ſubſc. Gualtadus monachus ſubſc. Adagarus peccator ſubſc. Lambertus peccator monachus ſubſc. Madalbertus peccator diaconus ſubſc. Haimo, quamquam peccator, presbyter ſubſc. Frambertus peccator presbyter ſubſc. Giſleſredas peccator presbyter ſubſc. Gaudius, quamquam peccator, diaconus ſubſc. Audebertus ſcriptor &.... ſubſc.

(*) al. Raſcilan

XXXIII.

XXXIII.

Ludovici Aquitaniæ regis præceptum pro Nobiliacenſi monaſterio.

Ad lib. 26. n. 25. *Ex authentico.*

HLodoicus gratiâ Dei rex Aquitanorum. In Chriſti nomine nobis tectum eſſe videtur, ut quandoque eccleſiaſtici viri catholici & Dei ſacerdotes, clerici & pauperes ad noſtram petant clementiam, eis regalis poteſtas tuitionem impertiat, qui fideliter ad noſtram deſiderant pertingere magnificentiam. Et Chriſto auſpici ſine dubio pleniùs credimus divina miſericordia nobis exaudire, ſi petitionibus ſacerdotum placitis auribus obaudiamus, & ea quæ recta poposcerint, ad effectum perducimus. Denique oſtenſum eſt in conſpectu noſtro per magnifico viro & parente noſtro Atone diacono atque abbate ſtatuta, quam ipſe ex ore glorioſiſſimi & genitoris mei regis Caroli ſummumque catholicum ſanxiſſet, qualiter cellola, cujus vocabulum eſt Novaliacus, de ratione ſancti Hilarii, ſita in loco quieto, & valde congrua ad habitationem ſervorum Dei & pauperum, juxta poſſibilitatem loci illius monachos, qui ſecundùm ſancti Benedicti regulam degere deberent, inſtituir. Et venerabilis vir jam memoratus domnus Ato abba, parens noſter, fideliſſimus domino & genitore meo & noſter, nobis ſubtiliter ſuggeſſit, ut ipſa cella vel reiculas, quas ipſe ibidem detulit, necnon & hoc quod Hermenbertus ſacerdos rector ipſius cellolæ ibidem confirmavit, & illas conjunctiones, quas anteriori pontifici Pictavenſis, quem nos recognovimus, Anſaldus, Ebarcius, & Gunzbertus, ad ipſam cellam detulerunt, vel Dei timentes & viri catholici inantea conferre voluerint, per noſtram munificentiam ſemper ſit conjunctum, & nunquam ſit interruptum. Præcipiendo præcipimus univerſis fidelibus noſtris epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus, vicariis, centenariis, telonariis, vel omnibus miſſis noſtris diſcurrentibus, ſeu qui earum publicam & privatam habere noſcuntur, ut in reiculas præfatæ cellolæ, vel homines eorum ubique commanentibus, qui ibidem rectè aſpiciunt, nullo unquam tempore ad cauſas audiendas, vel ſreda undique exigenda, ſeu manſiones aut paratas faciendum, vel quaſcumque reddibitiones requirendas, ingredi non præſumant; ſed pro integra firmitate petiit memoratus domnus Ato abba ſuique monachi, ut circa ipſa cella Dei per noſtram auctoritatem in omnibus confirmare deberemus; quod pro reverentia domini & patroni noſtri beatiſſimi Hilarii benigniſſimo animo illud præſtitiſſe vel confirmaſſe comperite. Et quicquid exinde fiſcus noſter augmentare potuerit, inſpectam noſtram firmitatem, ſicut per emunitates anteriorum regum declaratum fuiſſe fidinltum, tam de ipſas res, quæ præſenti tempore ad ipſa caſa Dei legitimè obtinguntur, quàm & de eas, quæ a Deo timentibus hominibus ibidem inantea fuerit condonatum, iu luminaribus ipſius ſancti loci vel ſtipendia monachorum perpetualiter debiat proficere in augmentis: quatenus ipſa congregatio pro ſtabilitate regni noſtri meliùs deleſtet Domini miſericordiam adtentiùs exorare. Et ut hæc præceptio firmioremu habeatur, & meliùs cenſervetur; ſubter eam decrevimus affirmare. In Dei nomine Reginpertus ſeu indignus vocatus epiſcopus ſive cappalanus HLudowico regis Aquitaniorum ſubſ. Sign. † Magnario. Sign. † Immone. Signum † Adalberto. Sign. † Erlaldo. Sign. † Garico. Sign. † Witfredo. Sign. † Ademaro. Sign. † Ragantredo. Sign. † Bicone, Sign. † Giſlemaro. Item ſign. Giſlemaro Carolus ſubſ. Sign. † Harialdo. Sign Abbone Julius clericus ſubſ. Sign. † Wadone. Sign. Ludovici glorioſiſſimi regis. Data VII. nonas Auguſtas anno XXV. (Caroli glorioſiſſimi regis,) & anno XIV. regni noſtri. Actum Jogandiaco palatio noſtro. Ego Hildigarius ad vicem Deodati ſubſ.

XXXIV.

Placitum pro eodem monaſterio de cella Jactaco.

Ad lib. 26. n. 25. *Ex archivo Nobiliac.*

NOtitia, ubi veniens Abolomierus, ſextâ feriâ, ipſâ die kalendis Decembris, Pictavis civitate inter duas eccleſias, ante Abbonem comitem ſeu & Jeprouem abbatem, ad placitum illum, quem contra Herm nbertum ex cellula Nobiliaco habebat Gratianus; unde ipſâ die ſcripturæ iuitium legitimum præſentare deberet, per quod locellum, uuncupatum Jactacus de ratione Novaliacenſi poſſederit. Ad præſens Abolomierus advenit, & concambium de uominato Gratiano ibidem præſentavit, quomodo deceſſor ipſius Abbomiere abba, prout Gratiano ipſum locellum concamiaverat: & Hermenbertus ad præſens notitias oſtendit ad relegendum, quomodo clerici ſancti Hilarii, poſquam ipſe concamiua fuit factus Gratiano, ante Waifarium principem miſerunt in rationes pro cellula Novaliaci, quod malo ordine ipſe Gratianus ipſam cum appenditiis poſſidebat, & teſtamentum de nominato Hirnoberto ante ceſſionem ipſius Waifario principi, nomine Unegarius, præſentaverat, quomodo ipſe Jaciacus ad partes ſancti Hilarii pervenerat: inſpectoque ipſo teſtamento, ipſe Gratianus ipſum Jaciacum teotaru non potuerat, & per ſuos vadios ipſam cellam cum reliquis appenditiis ſuis partibus ſancti Hilarii reddiderat, & Unegario pro ipſa cella fidejuſſores donaverat. Relicta ipſa notitia, taliter ipſi viri dixerunt, ad quando probi homines judicantes ante ipſum comitem adveniebant ad alias cauſas judicandum, tunc ita cauſa meliùs judicata eſſe poterat, vel ab ipſo comite, vel venerabili viro Jeprone abbate. Etiam & ad invicem litigatores convenit, ut quando ipſe comes in ipſam civitatem adventaret, & miſſus ab ipſo comite apud miſſum ipſius Hermenberti ipſa Abolomierus denuntiabit, in legitimo placito ante ipſum comitem ipſa Abolomierus adveniſſe deberet ad hanc cauſam ratiocinandum apud ipſum Hermenbertum vel miſſum de partibus ſancti Hilarii, taliter ipſe Abolomierus viſus fuit ſpondere: his præſentibus actum fuit. Sign. † Abbone comite. Sigo. † Matthæo. Sign. † Sideberto. Sign. † Doluiut. Sign. † Ermedrimus. Sign. † Ermentreus. Sign. † Theodrode. Sign. † Dudone. Sign. † Gacilone. Sign †. Ermerigo. Sign. † &c. Sign. † &c. &c. Data in menſe Decembri in anno decimo-tertio regnante Carolo rege.

XXXV.

XXXV.

Pauli VVarnefridi epitaphium, auctore Hildrico ejus diſcipulo.

Ad lib. 16. n. 86.

Perſpicua clarum nimiùm cum fama per ævum
Veſtra ſimul junctum pangant te cœtibus almis;
Ceridicus, Levita, tuos quis ſumme triumphos
Lucibuis, Paule, poterit deprimere dictis?
Et ſua ſed lector properans hic noſcat & hoſpes
Sacrato tumulo requieſcere membra ſub iſto;
Laudis, amande, tuæ ſummatim carmine digno
Plenificos actus dignum eſt reſerare canendo.
Proximio dudum Bardorum ſtemmate gentis;
Claribus atque armis quæ tunc opibuſque pes orbe
Refulſit, fuerat, ſumpſiſti generis ortum.
Jam digna eſt poſtquã nitidos, ubi ſæpe Timavi
Omnis habet curſus, genitus tu prole fuiſti.
Divino inſtinctu regalis protinus aula
Ob decus & lumen patriæ te ſumpſit alendum.
Cum tua poſt Tibridem populis & regibus altis,
Hunc placida cunctis vita, ſtudiumque maneret,
Omnia ſophiæ cœpiſti culmina ſacræ,
Rege monente pio Ratchis, penetrare decenter;
Plurima captaſſes dignè cum dogmata cujus,
Reſplendens cunctos ſuperis ut Phœbus ab aſtris,
Præclaros rutilo decoraſti lumine gentes.
Et ſic jam nimium fluidi cum gloria ſæcli
Condignis ditaret ovans te ſedule gaudis;
Lucia ob æternæ vitam ſine fine beatam
Audacter ſpreviſti hujus devotus honores:
Regis & immenſi fretus pietate polorum,
Desuper huc Domino properaſti pectore Chriſto
Subdita colla dare Benedicti ad ſepta beati.
Exemplis mox compta tuis ubi concio ſacra,
Cum jubar ut fulgens cœpit radiare coruſcis.
In te nam pietas jugiter, dilectio dulcis,
Zelareus & pacis amor, patientia victrix,
Simplicitas ſollers nimium, concordia ſumma,
Omne ſimul; bonſi ſemper, venerãde, manebat;
Nunc ideo cæli te gemmea regna retentant,
Laudeream retinens paries per ſæcla coronam.
Hæc tibi poſco, ſacer, gratũ ſit carmen honoris,
Hildric en cecini quod lacrymando tuus:
Quem requiem captare tuis hic quæſo perennẽ
Sanctis precibus, ſempes amande pater.

XXXVI.

Pauli Diaconi epiſtola ad Carolum M. cui Vocabularium ſuum nuncupat.

Ad lib. 16. n. 86. *Ex cod. Vindocin.*

LArgitatis munere ſapientiã potentiãque præfulgido domino regi Karolo, regum ſublimiſſimo, Paulus ultimus ſervulus. Cupiens aliquid veſtris bibliothecis addere, quis ex proprio perparum valeo, hirceſſario ex alieno mutuavi. Feſtus denique Pompeius, Romanis ſtudiis affatim eruditus, tam ſermonum abditorum, quàm etiam quarumdam cauſarum origines aperiens, opus ſuum ad viginti prolixa volumina extendit. Ex quo ego prolixitate ſuperfluã quæque, & minùs neceſſaria prætergrediens, & quædam abſtruſa penitus ſilo proprio enucleans, ita ut eſant poſiti ſelinquens, hoc veſtræ celſitudini legendum compendio obtuli, in cujus ſerie, ſi tamen lectum ire non dedignabimini, quædam ſecundùm artem, quædam juxta etymologiam poſita non inconvenienter invenietis, & præcipuè civitatis veſtræ Romuleæ, portarum, viarum, montium, locorum, tribuumque vocabula diſerta reperietis: ritus prærerea gentilium & conſuetudines varias. Dictiones quoque poëtis & hiſtoriographis familiares, quas in ſuis opuſculis frequentiùs poſuere. Quod exiguitatis meæ munuſculum, ſi ſagax & ſubtiliſſimum veſtrum ingenium non uſquequaque reppulerit tenuitatem meam vitã comite ad potiora excitabit.

Auguſtus locus ſanctus, &c. A. *Hoc vocabularium deſinit in hac voce littera* N. Nequiquam.

XXVII.

Fundatio Palnatenſis monaſterii.

Ad lib. 17. n. 37. *Ex archivo S. Martialis.*

PLacuit nobis, ut monaſterium noſtrum, quod ædificavi vel dedicavi in honore S. Salvatoris & S. Benedicti, Palnato nomine, in pago Petragorico, & ut ibi honoretur ſanctus Martialis, qui in civitate Lemovicas requieſcit, & aliorum ſanctorum corpora, cedere & condonare debereamus, quod & fecimus. Ergo cedimus ibi ipſum monaſterium cum ſuis officinis, cum cellulis & villis & omni ſupellectile, necnon & appendiciis, tam in ipſo pago, quàm in aliis, & cum ipſis mancipiis ibidem commanentibus, cum domibus, ædificiis & terris, vineis, ſilvis, officinis, piſcatoriis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, mobilibus & immobilibus, cultum & incultum, & quod acquirendum eſt; omnia & ex omnibus, totum & ad integrum, quantum ad ipſum monaſterium aſpicit, & noſtra cernitur eſſe poſſeſſio, partibus S. Martialis ad opus monachiorum cedimus, vel transfundimus ad habendum vel poſſidendum, & faciat exinde pars eccleſiæ, quidquid meliùs elegerit, exceptis tantùm in pago Caturcino, ubi ſancta Metronia requieſcit; & Lentiniaco, quantum ibi habeo de Petragorico. Facta ceſſione iſta menſe Februario, anno xv. regnante Karolo imperatore. Signum David. S. Benedictanæ, quæ ceſſionem fieri vel adfirmari rogaverat. S. Dodonis, S. Berengarii.

XXXVIII.

Verſus Bernowini epiſcopi.

Ad lib. 17. n. 90. *Ex biblioth. Oſtbuſiana.*

OMnipotens Dominus, qui celſa vel ima gubernas,
Majeſtate potens ſemper ubique Deus,
Reſpice de ſolio ſanctorum gloria ſummo,
Auxiliumque tuis, Rex bone, da famulis.
Principibus pacem, ſubjectis adde ſalutem:
Hoſtis pelle minas, & fera bella preme.
Hæc quoque, quæ ſtatui fulgentia culmina templi
Bernowinus ego, ſint tibi grata Deo.
Auguſto & Karolo, cujus virtute peregi,
Concede imperii gaudia magna ſui.
Quiſquis & hinc ſummas precibus pulſaveſit aures,
Effectum tribuat ſemper habere Deus.
Hoc conſtruxit opus lector quod cernis honeſtum,
Bernowinus ovans, ductus amore Dei:
Illius necnon magni pro patris amore,
Corpore qui ſanctæ pauſat in arce domus.

In

In quo multa Deus jam jam miracula mitis
Sæpius oſtendit, illius ob meritum.
Si veniet quiſquis fidei de munere dives,
Quod petit invenit, quod cupit ecce tenet.
Vos fratres, veniæ petitores, obſecro vobis
Poſcite factori dona ſuperna domus.
Hæc tibi conſtitui Illidi magne ſacerdos,
Quæ nitet hic Domini ... clara domus.
Bernowinus ego, ſanctorum parvus amator,
Qui tibi præcipue, vota preceſque fero:
Te rogo ſuppliciter pro me prece poſce Tonantem,
Ut parget venia crimina cuncta mea.
Et Carolo Auguſto, cujus pietate fovemur,
Præbeat ætherei præmia larga ſoli.

Ejuſdem alii verſus.

Qui cupiat rerum ſtudioſus fortè viator
Auctorem ſcire carminis, aut operis;
Cùm redit, quæſo, modicum ſubſiſtat eundo,
Et legat hunc titulum, qui ſibi cuncta refert.
Bernowinus ego nam dicor humillimus epus
Culmina quæ feci, carmina quæ cecini.
Qui veniet veniam ſcelerum depoſcere ſtetu,
Tranſeat has portas, ad loca ſancta ſitus,
Corpore Illidius celſa qui pauſat in aula
Eximius meritis & pietate potens.
Illic inveniet ſolatia certa ſalutis,
Et quam cum lacrymis poſcet, habet veniam.

Ejuſdem epitaphium.

Hæc qui ſacra petis venerandi culmina templi,
Eximios cultus quæ pietatis habent;
Hoc relegas carmen noſtri miſerabile caſus,
Ultima quem vitæ contulit hora mihi.
Dives eram quondam, lato famoſus in orbe,
Principibus multo carus amore piis.
Gloria me rerum mage referebat opima,
Sed regum ſolita pluris amicitia.
Propterea populi largo venerabar honore,
Muneribus nimiis atque favore precis.
Sed ſubitò ereptus tanto de culmine ſorte,
Auguſti requiem me tenet iſta loci.
Hæc tibi dant noſtræ, lector, exempla figuræ
Totius hoc vitæ quo gradiaris iter:
Quo nec divitias, nec turpia lucra ſequaris,
Nec periturus eas carca talenta petens,
Quæ dum ſervantur tenebris immerſa profundis,
In baratrum mittunt antra ſacrata ſnos.
Quid delicatis prodeſt aſſueſcere menſis?
Quidve laborata purpura ab arte tibi?
Nam datur infelix corpus, cui tanta parantur
Adſore mox pulvis vermibus eſca ſimul.
Sed jam poſco vicem reddas mihi carminis hujus,
Atque illius dic tu miſerere Deus.
Hunc concede mihi quiſquis ſuccedis honorem,
Noſtro depoſiti qui mea membra loco.
Quem peto nulla manus violet, dum dicat ab alto
Omnipotens: ſurge, jam tuba noſtra jubet.
Vita, ſalus, requies, ſpes, gloria, gratia, virtus,
Da veniam famulo tu mihi, Chriſte, tuo. &c.
Bernowino des pius alme micantia regna,
Natis qui mittis hominum per lumina lumen,
Gratis concedis cui grandi mole ſubacto. &c.
Sic pro te tuiſque cunctis redde vota Domino,
Et ſuorum memorare ſupplico,
Aulam iſtam quam fundavit triumphante Carolo.

Qui cupit domum ingredi, boniſque vult perfrui,
Dicat vadens oro ſupplex, Pax huic ſit domui,
Quam juſſit ſervare Chriſtus, ejuſque diſcipuli.
His peractis exeuntes ſupplex poſco, dicite,
Miſerere Bernowino, rex, Deus altiſſime,
Conſtruxit qui domum iſtam ornavitque carmine.
Hac in domo fulget alma Chriſti crux* mirabilis,
In qua ſalus, lux, & vita, victor ineffabilis
Pendens plebem liberavit hoſtis ab inſidiis.

Habentur ejuſdem Bernowini epiſcopi verſus ad Crucem. Item verſus in calice & patena, qui ſic habent:

Bernowinus humilis ſua reddit vota Tonanti.
Hoc corpus humilis.... præſtat vita beata.

XXXIX.

De honoribus, quos adquiſivit cœnobio Gellonenſi S. Willelmus princeps totius Galliæ.

HAec omnem honorem adquiſivit S. Willelmus princeps totius Galliæ finibus a dominis & piiſſimis Karolo & Ludovico imperatoribus, ſibi ipſi principes concedentes ex fiſcibus & omnibus in monaſterio Gellonenſi Deo militantibus, eccleſiam ſcilicet ſancti Paragorii cum omnia quæ ad ipſam pertinent, Milleiacum videlicet & Campaniacum; Sedratis (*) cum ipſius loci eccleſiam ſancti Saturnini. Hic ipſe aliam villam, quam vocant Magarania, cum eccleſia ſancti Felicis. Et in alio loco cellam, quam vocant Creixellam (*), & eccleſiam ſancti Geneſii (*) Ledenis cum ipſo fiſco; aliam villam, quam vocant Brunaute (*); alium villare, quem dicunt Stagnole (*); alium quem vocant cellam; hic ipſe alium villare quem vocant Os; alium villare, quem vocant Agre (*) cum ipſo boſco; alium villarem, quem vocant Graixamarias (*); hic ipſe alium villarem, quem vocant Exita (*); aliam villam, quem vocaot Faxatis (*); alium villarem, quem vocant Caſtrias (*) cum eccleſiam ſancti Martini, & quantum ad ipſam eccleſiam pertioet; alios villares duos, unum Tuda & alium Tudera; alium villarem, quem vocant Balmam (*); aliam villam, quam vocant Reyis (*), cum ipſam eccleſiam ſancti Martini; aliam villam, quam vocant Pauchiaco; alium villare Calmidios. In villa Ulmes manſum unum. In villa Variatis manſom unum; in villa Calvates manſos duos, in villa Montilios manſos duos; in villa Launates (*) manſum uoum; in villa Millario manſos duos; in villa Iſiates manſum nnom; in villa Cuguciaco (*) manſum unum; in fiſco Gabriaco (*) manſos quinque; in villa Calmes manſum unum: in villa Feviles manſos duos; in vila Rohas eccleſiam ſancti Andreæ cum omnia quæ ad ipſam pertinent; in villa (*) Maderl manſos tres cum uno molino optimo, & ad ipſas vineas retro Calmes; in Thomariolas vineas duas modiatas & campeſtres; in moote Nigro manſos quinque eum toto vineario, quem vocant oliveto; in villa Siniclacho manſos ſeptem; in villa Bajas manſos tres; in villa Sorbes manſum unum; in fano Willemo manſum unum

(*) *Beyras.*
(*) *Creyſſels en Rouergue.*
(*) *S. Genies de Lomb.*
(*) *Brunaut.*
(*) *Eſtaignole.*
(*) *Agrès.*
(*) *Graixamaire.*
(*) *L'Exite.*
(*) *Feyſſal.*
(*) *Caſtries.*
(*) *La Balme.*
(*) *Reys.*
(*) *Launac.*
(*) *Cuſſy en Rouergue.*
(*) *Gabriach.*
(*) *Madieres.*

Ad lib. 2. n. 6.
Ex Chartario Gellonenſi.
S. Paragoire.

(*) *Lavaigne.* unum; in Anaji manſos quatuor; in Lavania (*) manſum unum, & in alia Lavanie manſos duos, in villa Anglares manſum unum; in villa Pruliano manſos duos; in villa Anthora manſum unum. Hunc alodem ſuperius reſonatum adquiſivit dominus Willelmus Karolo & Ludovico imperatoribus, & eſt originale ex parte, & ex parte imperiale, & ex parte dimiſerunt homines pro remedio animarum ſuarum. Et ego Julioſredus abba conſanguineus Karoli imperatoris, feci hanc cartam ſeu hoc teſtamentum ſcribere Ingilbodo preſbytero meo pro memoria, ut ſi defeciſſet vita, non defeciſſet paginula.

XL.

Diviſio bonorum, quam fecit Braidingus Benedicto abbati de monaſterio Aniano.

Ad lib. 2. n. 13. *Ex authentico Anianenſi.*

VEnerabili in Chriſto patri Benedicto abbati de monaſterio Aniano, qui eſt conſtructus in pago Magdalonenſe ſuper fluvio Aniano, in honore ſanctæ Mariæ & ſancti Salvatoris vel reliquorum ſanctorum. Ego in Dei nomine Braidingus, recogitans fragilitatem humanæ carnis, quia dum quis vivit in ſæculo, de futuro ſemper debet tractare, ut cùm ad ſuum venerit tranſitum, portæ ei aperiantur juſtitiæ, & dum mortem quis evadere non poteſt, ſed iter, quò cuncti gradiuntur exſequitur. Et quia pro bonis operibus pius Dominus fructum purgare non dedignatur quemlibet a ſordibus peccatorum; unde mihi in hoc ſæculo ipſe largire juſſit, vota mea perſolvo, & pro abluendis meis peccatis, vel de parentes meos, qui defuncti ſunt, id eſt Theobrando genitore meo, & Adiaſianc genitrice mea, & germano meo, Folcboten, & uxore mea Rotrude, pro nobis omnibus ſuprà nominatis, dono ad præfato abbate vel præfato monaſterio, necnon & monachis ibidem ſub regula viventibus vel Deo ſervientibus, præſentibus & futuris, dono, donatumque eſſe volo in perpetuum pro bona eccleſiæ retributione, hoc eſt res infra civitate Nemauſo, id eſt manſum ſeniore, ubi ipſe commancre videor, cum reliquis manſis ad ipſum manſum aſpicientibus, cum ædificiis & arboribus ſuperpoſitis, cum pervis & Wadris, campis, terris arebilibus, aquis, aquarumve decurſibus, hortis & vineis & moſtalibus, omnia & omnibus; totum & ab integro ſeu .... inquiſitione, quod mihi ex comparatione obvenit, vel donatum fuit; cum omnibus appendiciis vel adjacentiis ſuis quidquid infra muros ipſius civitatis viſum ſum habere vel poſſidere, excepto quod Aldeſidæ & Deſideratæ filiæ Antioci reddidi. Cætere omnia ad præfatum abbatem dono atque tranſfirmo; & in ſuburbio ipſius civitatis, hoc eſt in loca nuncupante Entiliano & Arcuelles, omnia quidquid in ipſa loca comparavi, vel mihi donatum fuit, hoc eſt in ædificiis, curtis, oglatis, arboribus pomiferis & inpomiferis, aquis aquarumve eductibus vel decurſibus; ſarris & vineis, cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſilvis, garriciis, farinariis, concidis, communiis. moſtalibus omnia & ex omnibus, totum & ab integro rem quod ego in præfata loca habeo, dono ad ſupradicto abbate vel præfato monaſterio. Et in villa Armaciniacus, quæ ſita eſt in Littoraria infra pago Nemauſenſe, res quod ego Rotrudi uxori meæ per articulum donationis tradidi, aut quas ipſa mecum ſemel in conjugio poſita conquiſivit, & ipſa mihi ipſas ſcripturas pro ſuo gaudio coram bonis hominibus tradidit atque injunxit, ut ego in eleemoſynam ipſius ad præfatum abbatem vel monaſterio traderem atque confirmarem, vel cartulam donationis facerem, ſicut & feci; & dono io jam dicta villa Armaciniacus manſum ſeniore, ubi nos ipſi commanere videbamur, cum reliquis manſis ad ipſum manſum aſpicientibus cum curtis & hortis, oglatis & aga & regreſſa, terris & vineis, pratis, paſcuis, ſilvis, garriciis, arboribus pomiferis & inpomiferis, aquis aquarumve eductibus atque decurſibus, eorum terras cultas & incultas, omnia & ex omnibus, ſicut a nobis habitum vel poſſeſſum fuit, excepto quod aliquibus pauperibus, qui mihi vindiderant, per eleemoſynam reddidi. Et in villa Teliano, quicquid infra terminum ipſius villæ viſi ſumus habere, excepto odatos, exaga & regreſſa eorum, quod reddidi ſimiliter. Et in villa Noceto, quidquid viſum ſum habere ibi. Et in villa Novicins ſimiliter. Et in villa Malaſpelles vel ad terminum ipſius villæ, quidquid viſus ſum habere. Et in villa Novicianicus domos cum curtis, hortos, odatos, exaga & regreſſa eorum, terras, vineas cultas & incultas, arboribus pomiferis, & inpomiferis, pratis, paſcuis, ſilvis garricis, aquis aquarumve eductibus, ſicut a me habitum vel poſſeſſum fuit. Et ad ſoperna Arenaria terras cultas & incultas, ſilvis, paſcuis & pretis, aquis aquarumve decurſibus, vel quidquid in ipſo loco viſus ſum habere vel poſſidere, excepto quod monaſterio ſancti Petri Pſalmodienſi dedi. Similiter & villa Pauliſco, ubi vocant ad ſum... Campanera, ipſa, villa ab omni integritate manſum ſeniore, cum reliquis manſis ad ipſum manſum aſpicientibus, curtes, exagæ & regreſſæ, terras & vineas cultas & incultas, ortos, oglatis, nebosibus pomiferis & inpomiferis, pratis, paſcuis, ſilvis, garricis, aquis aquarumve eductibus, unà cum molinare, qui eſt in ipſo rio (*) Ponderæ, & eſt infra terminum de villa Silvinianicus. Similiter & in villa Silviniauicus omnia & ex omnibus, quibus viſus ſum habere vel poſſidere. Et in villa Calvanianicus ſimiliter domos, curtes, oglatos, ortos, exaga & regreſſa eorum, terras & vineas cultas & incultas, pretis, paſcuis, ſilvis, garricis, aquis aquarumve eductibus atque decurſibus cum omni adjacentia loci ipſius, quidquid ibi viſus ſum habere. Et in pago Ucetico, in valle Cathonico, in villa Combates, quidquid ibi viſus ſum habere, ſimiliter in pago Ucetico in Valle Mediogenno, villa nuncupante Odubriaco, id eſt manſum ſeniore, ubi ego ipſe commanere videor, cum reliquis manſis ad ipſum manſum aſpicientibus, cum ædificiis & arboribus, terris, vineis, pratis, paſcuis, ſilvis, garricis, arboribus pomiferis & inpomiferis, aquis aquarumve decurſibus cum omni adjacentia ſua, ſicut a me habitum vel poſſeſſum fuit. Et in pago Macdalonenſe, in villa Marcilianicus (*) omnia quidquid ibi viſus ſum habere vel poſſidere. Et in pago Gavaldaneuſe, in valle Aarniſca ſuper ripam ipſius fluminis, hoc eſt in villa quæ dicitur Villaris, ſive Bimiſco & Conades, necnon & in alio loco mediotatem de villa, quæ dicitur Viladis, quæ eſt in pago Ucetico juxta Boſcra. Et in alio loco in ipſo pago mediotatem de villa, quæ dicitur Sulphoraias; ipſas quoque villas, ut ſupra ſcriptæ ſunt & in hac cartula donationis meæ continentur, do-

(*) S. rivo.

(*) *Marcillanum.*

dono, atque de præſente trado tam in domibus quàm in ædificiis, in curtis, in hortis, ogladis, exegs & regreſſa, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſilvis, garricis, cum arboribus pomiferis & inpomiferis, cum molinis & molendinis, aquis aquarumve eductibus vel decurſibus, cum omnibus adjacentiis eorum vel rebus inexquiſitis, omnia & ex omnibus, ſicut a me ipſe res ſuprascriptæ habitæ vel poſſeſſæ fuerunt, excepto quod reddidi ſen perdonavi. Cætera omnia, ſicut jam dixi, n parte prædicti monaſterii ſive rectoribus ipſius, præſentibus & futuris, dono trado ntque transfundo, in ea ratione, ut quidquid poſt hunc diem exinde facere aut judicare voluerint, liberam & firmiſſimam in omnibus habeant poteſtatem. Si quis verò, quod futurum eſſe non credo, ſi ngo ipſe, aut alius quis de hæredibus meis vel proheredibus, ſeu quilibet ulla extranea, ſuppoſita vel commiſſa perſona, quæ contra hanc donationem meam, quod ego prompto animo vel pleniſſimâ voluntate fieri rogavi, venire aut ngere tentaverit, ſi ille ſine gravi peccato cogitet, ſi forſan poſſit noſtra totorumque peccata portare. Nam ſi ille jam peccavit, puto ſe multum gravare vult, ſnos & noſtros ſuſtinere velle, & tantorum peccatorum rationem reddere, quia nos Deo adjuvante per iſtam donationem ſperamus nos aliquid de noſtra n nuere peccata. Inſuper qui hoc agere temptaverit, inferat eum diſtringente fiſco argenti pondera V. aurique libram nnam coactus exſolvat, & quæ repetit vindicare non valeat; ſed præſens donatio a me facta omni tempore firma & inviolabilis permaneat, ſtipulatione ſubnixa. Factâ ſollemniter donatione ſub die VII. idus Januarias, anno XLV. regnante glorioſiſſimo domino Karolo imperatore benignè gubernante Romanum imperium. Sig. † Braidingo, qui hanc ſcripturam donationis fieri volui & ſcribi rogavi, & manu mrâ ſignum feci, & teſtes roborare rogavi. Sign. Primus rogitus ſubſ. Chidemirus rogitus ſubſ. Benicus rogitus ſubſ. Eriomon rogitus ſubſ. Richelmus rogitus ſubſ. Seneardus rogitus ſubſ. Conrimirus rogitus ſubſ. Juliamus rogitus ſubſ. Wiſinergus ac ſi indignus diaconus, qui hanc cartam donationis a ſupra ſcripto rogitus ſcripſi & ſubſ. ſub die & anno quo ſupra.

XLI.

Claudii Taurinenſis Præfatio in commentarii in Matthæum.

Ad lib. 2. n. 33. *Ex mſ. codice eccleſiæ Laudun.*

DOmino ſancto ac beatiſſimo cum peculiari cultu & affectu & ſpecialiter excolendo patri Juſto abbati Claudius peccator. Annn DCCCXV. incarnationis ſalvatoris Jeſu-Chriſti Domini noſtri, poſtquam pius ac mitiſſimus princeps ſanctæ Dei eccleſiæ catholicæ filius H Ludovicus anno ſecundo imperii ſui cæleſti fultus auxilio adverſùs barbaras nationes moviſſet exercitum, teque abeunte, & diſcedente tuâ paternitate ex palatio jam dicti principis ad tutum dilectumque, ubi ſemper, tui monaſterii portum; injunxiſti mihi, ut nliquod dignum memoriâ opuſculum in expoſitione evangelii ad legendum dirigerem fratribus monaſterii veſtri. Atque utinam tanta eſſet facultas, quanta obediendi voluntas, ad id quod vis. Scias me contimò ſtudii mei dirigere voluntatem, & evangelium ſecundùm Matthæum ex opuſculis ſanctorum patrum, licèt nonnullorum quàm difficile ſit nanciſci opera, ut valui inquirere & explanare conatus ſum exercitationibus doctrinæ & virorum, qui nos in ſtudio adjuvarunt, qui ut ſcientiâ, ita tempore præceſſerunt, ſcilicet Origenis, Hilarii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Ruffini, Johannis Chryſoſtomi, Leonis, Maximi, Gregorii & Bedæ. Sed ſicut noſtri capitis ſuper omnia membra, lingua plus membris omnibus ſonat: etiam ad ſacro-ſanctum evangelium in hos omnes excellentiùs tonat beatiſſimus Auguſtinus. Multis etiam in locis, ubi deſuit ſenſus vel verba, hoc ntromque valuit, explere ſtudui mea paupertas. Te enim jubente, ſcio quòd meum apud multos periclitabitur, qui ſecundùm carnem tantùm, & non etiam ſpiritum noverunt judicium judicare, quaſi aliquâ temeritate ſur ſuggillatione ac reprehenſione majorem hoc ego aggredi viſus fuerim opus. Legat, quiſquis ille eſt, apologetirom beſti Hieronymi presbyteri, qui in præfationem expoſitionis hujus Matthæi ſcripſit quidam, Euſebin „ nomine, in quarto. Satis miror, Euſebi di„ lectiſſime, cur Romam navigaturus, hanc tibi „ a me quaſi *corrigendam* dari volueris, ut Mat„ thæum breviter exponens, verbis ſtringerem, „ ſenſibus dilatarem. Si meminiſſes reſponſio„ nis meæ, numquam in paucis diebus rem an„ norum peteres. Spopondique illi hoc poſtmodum expoſiturum, quod quidem nequaquam faceret, ſi non multa poena non eſſet impendenda. Idem vir ſe ſcire dixit alios ipſius evangelii latinos expoſitores, Hilarium & Fortunatum, & juxta hiſtoriæ ordinem, omnes ſenſus phyſicos, allegoricos atque ethicos enumerat diligenter ad putnm & neceſſarios lepores. Utrùm ego otioſè an devotè, ſuperfluè an neceſſariè, in hoc opere laboraverim, & ſit aliquis fructus laboris mei, andias ſalvâ caritate reſponſum: Qui non placet, explicit. Obſecro etiam paternitatem tnam, & cunctorum fratrum ergamo benevolentiam & caritatem, ut non vos terreat prolixa expoſitio & voluminis magnitudo, quia re verâ ſanctum Evangelium, quod regno cælorum ſimile a Salvatore noſtro perhibetnt, non poteſt paucis enuntiari verbis vel ſenſibus explicari: quia & congruum fuit, ut ſacra Salvatoris noſtri dicta cæteris ſcripturis ſicut meritis, ita & ſpecie diſcernerentur, ne illa cæleſtium arcanorum dignitas paſſim atque indiſcretè cunctis pateret, ſanctumque canibus & margarita porcis exponerentur. Et ideo ab ipſo Salvatore noſtro procuratum eſt, ut illa ſuorum caſtitas eloquiorum promiſcuis cunctorum oculis abdita, ſuo quaſi quodam volumine prudentia contegeretur; ac divinâ optimâque diſpenſatione proviſum eſt, ut ſcriptura ipſa evangelica Domini noſtri ita tegeretur cæleſtibus obumbrata myſteriis, ſicut ſecreto ſuo ipſa divinitus operiebatur: quod ex ſubjectis plenius manifeſtatur exemplis. Quòd verò quædam minùs ordinata quàm decet in hoc codice multa reperinntur, non omnia tribuas imperitiæ: ſed quædam propter paupertatem, quædam ignoſce propter corporis infirmitatem & meorum oculorum imbecillitatem: quia non fuerunt in tabellis excepta vel ſchedulis digeſta; ſed nt a me inveniri vel differi potuerunt, ita in hoc adfixa codice ſunt. Date itaque veniam imprudentiæ meæ, quam extorſiſtis: qui ut auribus veſtris verboſus exiſterem, dignatio veſtra me coëgit, confidens quòd voluminis prolixitas, ſi diſpliceret affatu, placet affectu, cùm intellexeriris eum non pro eloquenti ſermone, ſed pro veſtro amore digeſtum: ſimulque quia ſciebam almitatem

eum veſtram in amicitiis meis plus reprehendere taciturnitatis verecundiam, quàm loquacem familiaritatis audaciam. Legite ſi vultis, atque transſcribite. Obſecro etiam ut poſtquam vobis bene cognitus fuerit, fratribus noſtris, quibus adhuc incognitus eſt, remittatur. Denique ego præſentiam veſtram intra mentis meæ arcana poſſideo, & effigiem veſtram in ſpeculo mei cordis intueor, quam illic caritas veſtra perfecta depinxit, ut nulla ætatis poſſit oblivione deleri, quæ jugi recordatione momentis ſingulis innovatur. Illic enim vobiſcum ex conſuetudine pietatis veſtræ ſecretiùs colloquor; illic etiam de vitæ melioris converſatione pertracto; illic vos labiis mentis exoſculor, & manibus cordis amplector; quo fit, ut vera dilectio quæ in viſceribus meis vivà vultus veſtri figuratione nutritur, & igniculo caritatis accenditur, amotis veſtri mihi viciſſitudinem repromittat, & animos meus inhians, ut juri fide-juſſor aſſiſtat, dum quantum mihi de vobis præſumere debeam, conſcium mutuæ dilectionis pectus interrogo. Et ideo ſpecialiter depoſco tam vos, quàm omnes etiam cœleſtium præceptorum fictores & divinorum eloquiorum ſectatores, ad quoſcumque ſive per hoc: ſive per aliud quodcumque opuſculum noſtitia nominis mei pervenerit, interceſſionem peccatorum meorum ſuppliex ab omnibus exquiro, ſubnixà prece depoſcens, ut id n miſericordiſſimo Domino noſtro aſſiduis petitionibus flagitetis: ut omnibus delictis meis atque peccatis omnibus opitulantibus, vobis conſnetudinariâ clementiâ & copioſâ bonitate deletis, & ſi non ad idem præmium, ſaltem ad eumdem nos portum quietis jubeat pervenire: ut quamvis hic propter ſpatiſmenta terrarum oculis corporis ſæpius nos videre non poſſimus, ibidem de mutua præſentia gaudeamus: & quando vobis a Juſto Judice retribuetur corona meritorum, mihi a piiſſimo Redemptore & advocato perfectiſſimo commiſſorum venia non negetur: & ideo per ineffabilem miſericordiam ac virtutis operationem nobis præſtare dignetur, ut quos hic veritate fidei conjungit, illic habitatio non ſeparet; concedatque divina miſeratio, ut pſternitatem tuam per multos annos exterioris vigorem & alacritatem integræ ſanitatis indulgeat: quia tunc verè repsrstum eſſe me ſentin, ſi de ſoſpitate veſtra ſemper optata cognovero. Filios veſtros, fratres meos, & ſalutans veneror, & venerans ſalnto. Memento mei, vir Dei.

XLII.

Diploma Ludovici auguſti pro monaſterio Foſſatenſi.

Ad lib. 28. n. 39. *Ex authentico Foſſatenſi.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti Hludovvicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Cùm petitionibus ſervorum Dei juſtis & rationabilibus divini cultus amore favemus, ſupernà nos gratiâ moniri non diffidimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia Bego fidelis noſter retulit ſerenitati noſtræ qualiter quoddam cœnobiolum in pago Pariſiaco, in loco qui dicitur Foſſatus, in honore beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, vel ſanctæ Mariæ ſemper Virginis conſtructum, ſitum ſuper fluviam Mſternam, ubi olim monachi ſub ſancta Regula degnerunt, pæne deſtructum iovenions, ob emolumentum animæ ſuæ eumdem locum adſumpto labore reſtaurare, & ad priſtinum ſtatum revocare curavit. Sed his perachis veniens ante præſentiam noſtram commendavit nobis idem monaſterium, cum abbate, nomine Benedicto, nnà cum monachis eidem abbati ad regendum commiſſis, obſecrans, ut deinceps ſub noſtra defenſione, & immunitstis tuitione, quemadmodum cæteros sbbates monachorum per imperium a nobis divinitus conceſſn (*) conſtiunt, ita & illum unà cum monaſterio vel monachis, & rebus vel hominibus eidem monaſterio juſte ſubjectis conſiſtere faceremus. Cujus petitioni, quis rationabilem, immo Deo amabilem eſſe cognovimus, libenter ſuſcepimus, ut & per hos noſtros imperiales apices, ſicut petiit, ita & conceſſimus. Proinde volumus ut prædictus abbs & monachi in prædicto monaſterio degentes, cum rebus quas nunc habere noſcuntur, vel deinceps juſte adquirere poterunt, ſub noſtra defenſione & immunitatis tuitione perſiſtant. Et jubemus atque modis omnibus decernimus, ut nullus judex publicus, vel quiſlibet ex judiciaria poteſtate in eccleſias aut loca, vel agros, ſeu reliquas poſſeſſiones prædicti monaſterii, quas moderno tempore juſte & rationabiliter poſſidere videtur in quibuſlibet pagis & territoriis, quicquid ibidem propter divinum amorem conſtitum fuit, quæque etiam deinceps in jure ipſius ſancti loci voluerit divina pietas augeri; ad cauſas audiendas, vel freda exigenda, aut manſiones vel paratas faciendas, aut fidejuſſores tollendos, nec homines ipſius monaſterii tam ingenuos quàm & ſervos, (qui) ſuper terram ipſius reſidere videntur, injuſtè diſtringendos, nec ullas petitiones aut inlicitas occaſiones requirendas, ullo umquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ ſupra memorata ſunt penitus exigere præſumat: & quicquid de rebus præfati monaſterii ſiſcus ſperare poterat, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monaſterio concedimus, ut perennis temporibus in alimonia pauperum & ſtipendis monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divinâ vocatione, ſupradictus nbba, vel ſucceſſores ejus de hac luce migraverint; quamdiu ipſi monachi inter ſe tales invenire potuerint, qui ipſam congregationem ſecundùm regulam ſancti Benedicti regere valeant; per hanc noſtrsm auctoritatem & conſenſum liceotiam habeant eligendi abbates: quatenus ipſos ſervos Dei, qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjuge, proleque noſtra atque ſtabilitate totius imperii noſtri a Deo nobis conceſſi atque conſervsndi jugiter Domini miſericordiam exorare delectet. Et ut hæc auctoritas noſtris futuriſque temporibus Domino protegente, valeat inconvulſa manere, manu propriâ ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum Hludovici piiſſimi imperatoris. Durandus diaconus ad vicem Heliſachar recognovi & ſubſ. Data XII. kal. Julias, anno Chriſto propitio imperii domni Hludovici piiſſimi auguſti III. indictione VIIII. Actum aquiſgrano palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

(*) conceſſum.

XLIII.

Precaria Bertfredi abbatis Melundenſis.

Ad lib. 18. n. 74. *Ex ſchedis D. Joh. Elie.*

IN Chriſti nomine Bertfredus abba, qui Melundus monaſteriom in regimine habere videtur, & cuncta congregatio monachorum, qui ibidem officium Deo fungere videntur. Dum multu non habetur incogniuum, qualiter ego Barmuinus & Wulfiuus res noſtras, quæ ſunt in pago Tornetrinſe (*) in fine Saviniacenſe, in villa Cajuacu (*), condonavimus ad monaſteriam Melundenſe ſancti Petri, ancmias ſcilicet duas de vinea, & quatuor arabiles. Propterea noſtra fuit petitio, & Bertfredi abbatis & fratrum volantas, ut eiſdem res nobis ad uſum beneficii præſtare doberetis: quod & ita feciſtis, eâ ſcilicet ratione, ut annis ſingulis feſtivitate ſancti Petri æſtivatica deneratas de cera duas vobis ad uſum habere debeamus: & ſi de ipſo cenſu negligentes apparuerimus duplom componamus, & nihilò minùs precaria iſta firma omni tempore vitæ noſtræ permaneat; & ita ſtabilis, ac ſi de quinqoennio in quinquennium renovata ſit. Actum Melundus monaſterio publicè. Ego Bertfredus abba hanc precariam a me factam relegi, & Chriſti nomine roboravi. Godefridus monachus & ſacerdos ſubſcripſi. Adalbertus monachus & ſacerdos ſubſ. Oſtremar monachus & ſacerdos ſubſ. Wlmarus monachus & ſacerdos ſubſ. Aldſerius monachus & presbyter ſubſ. Epplenus monachus & presbyter ſubſ. Adalelus ſacerdos ſubſ. Fulcradus monachus ſobſ. Norgaudus presbyter ſubſcr. Giſſerius levita monachus ſubſ. Hero monachus ſubſ. Jonas monachus levita ſubſ. Raculfus monachus ſubſ. Wicardus monachus ſubſ. Avo monachus ſubſ. Hicelinus monachus ſubſ. Av....tus presbyter ſubſ. Bernardus monachus ſubſ. Honradus monachus ſubſ. Ego Eutherius monachus & ſacerdos hanc precariam ſcripſi & ſubſcripſi. Data menſe Octobri, anno 22. regni domini Hludovici, regis.

(*) *de Tonnerre.*
(*) *Chenay.*

XLIV.

Ludovici Pii præceptum de revocandis ſervis fugitivis monaſterii Farfenſis.

Ad lib. 29. n. 5. *Exarch. Farf.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri J. C. Ludovicus divinà ordinante providentiâ imperator auguſtus, omnibus epiſcopis, abbatibus, abbatiſſis, ducibus, comitibus, judicibus, gaſtaldiis, vaſſis noſtris, vicariis, actionariis, centenariis, vel reliqois fidelibus, ſeu miſſis noſtris ubique diſcurrentibus. Cognoſcatis, quia Ingoaldus venerabilis abbas ex monaſterio ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, Sabineuſi in loco qui vocatur Acutianus, clemcutiæ regni noſtri innotuit, eò quòd monachi, vel ſecundùm regulam S. Benedicti offerti ſanctæ Mariæ, quos ipſe ordinaliter prævidere debet, ſugâ lapſi, per Epiſcopia & cærera monaſteria, ſive per diverſa loca aliquoties appareant, & retulit quòd nullo modo recipere valeat; ſed injuſtè a quibuſlibet hominibus ei aot miſſis ſuis contradicti fiant. Uode petiit celſitudini noſtræ, ut ubicumque eos invenire potuerit, tam ipſe quàm & miſſi ſui atque ejus ſucceſſores, ut a nemine contradicti fiant, ſed licentiam habeant eos, ubicumque inventi fuerint, præſentialiter recipere abſque alicujus dilatione vel contrarietate. Propterea hanc auctoritatem eis fieri juſſimus, per quam omnino jubemus, ut nullus quiſlibet ex vobis præſato abbati ejuſque ſucceſſoribus atque miſſis eorum, ut de ſuis, ut diximus, monachis, vel ſecundùm æquitatis regulam offertis fugitivis, nullum impedimentum vel contradictionem facere præſumatis: ſed ubicumque inventi fuerint, de præſenti regulariter hujuſmodi recipiantur; & qui aliter agere voluerit, ſciat ſe in præſentia noſtra pro hac re in rationes advenire, & has litteras relectas eis reddere faciatis. Et ut certiùs credatis hanc noſtram eſſe juſſionem, de anulo noſtro ſubtus ſigillari juſſimus. Data xv. kal. Maii, anno Chriſto propitio imperii domini Ludovici piiſſimi auguſti VII. indict. XIII. Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomine feliciter.

XLV.

Placitum pro eodem monaſterio.

Ad lib. 29. n. 5. *Ex chartario Farfenſi.*

DUM a pietate domini præcellentiſſimi & a Deo conſervati Ludovici magni imperatoris a finibus Spoletauis directi fuiſſemus, nos Aledrannus comes & Adelardus ſeu Leo vaſſi & miſſi ipſius auguſti, ad ſingulorum hominum cauſſas audiendas & deliberandas, & conjunxiſſemus Nurſiæ, reſidentibus nobis ibidem in judicio unà ſimul cum Guinigis & Gerardo ducibus, Sigoaldo, Magio, Hittone, & Luithardo epiſcopis, Ingoaldo & Guigperto abbatibus, vaſſis, caſtaldia, & aliis plurimis, retulit nobis ipſe Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato monaſterii ejus ſanctæ Mariæ, ſiti in Acutiano: Præterito anno quando fui in ſervitio domini imperatoris Franciæ, ſuggeſſi ejus excellentiæ, eò quòd quidam homo, nomine Paulus, cum conjuge ſua Taſſila ſe obtulit in monaſterio noſtro ſanctæ Mariæ, cum rebus ſuis, & habuit per præceptum Hildeprandi ducis conceſſas res in finibus Spoletanis, & viveute ipſo Paulo & poſt ejus mortem ipſas res pars monaſterii noſtri habuit uſque illam diem, quâ iſte Guimigis ipſas res a parte ipſius monaſterii tollere fecit injuſtè per Hildericum caſtaldum ſuum da Reate. Tunc præcepit ipſe princeps Rothardo & Nortperto epiſcopis ſeu iſti Leoni, ut cauſam ipſam inquirerent, & legibus judicarent. Et cùm conjunxiſſent Spoleto, cœpit quærere iſte Audulfus meus advocatus, quòd iſte Guinigis injuſtè ipſas res ad regiam partem invaſiſſet. Tunc dixit iſte Goinigis, quòd per ipſa præcepta, quæ Hildeprandus in eumdem Paulum de ipſis fecerat rebus, habere non poteſtis. Iterum oſtendimus præceptum confirmationis domini Ludovici, qualiter ipſe pro ſua eleemoſyna in ipſo monaſterio conceſſerat tam præcepta regalia ſeu ducum, quæ ipſis hominibus, qui in ipſo monaſterio ad ſalvandas animas intraverunt, facta ſunt. Et cùm ipſe Guioigis hoc vidiſſet, dixit quòd nihil Paulus de ſuis rebus poteſtatem habuiſſet dandi, & quòd forfactus de omnibus ſuis eſſet rebus, eò quòd quando io hoſtem in Beneventum ambulare debuit, quando dominus imperator cum germano ſuo domino Pipino illic fuit, ſine comitatu a Fauro reverſus eſt, & teſtimonia exinde ramivit, & talia dare non potuit; qualia ramita habuit, & qualia exinde dedit in præſentia Rothardi & Nortperti epiſco-

ſcoporum, ſeu iſtius Leonis nullum proficuum ei teſtificati ſunt. Unde quærimus nt nobis juſtitiam fieri jubeatis, ſicut tibi Leoni dominus imperator in verbis commendavit, & ecce indiculum domini imperatoris vobis exinde directum. Et cùm illud nobis relegi feciſſemus, continebatur in eo, qualiter juſſerit ipſe princeps ſuprafcriptis Aledranno & Leoni, ut ſine mariotione ei da omni cauſa, quam cum Guinigis habebamus, & mota fuerat vel inquiſita in præſentia ſuprafcriptorum Rotbardi & Nortperti epiſcoporum, vel aliorum hominum, plenam juſtitiam facere juſſiſſemus, ut ad ejus anfes amplius ei exinde non fuiſſet opus inquietare. Relecto hoc indiculo recordatus eſt ipſe Leo, ut ſuperiùs ipſe Ingoaldus abbas & Audulfus affernerant, & breve de illis teſtimoniis, quæ Guinigis exinde dedit relegi: & cùm relectum fuiſſet, continebatur in eo, qualiter teſtificaverunt Reginardus homo Francicus, Hitto & Deodatus, quod quando dominus Ludovicus cum germano ſuo Pipino fuit in hoſte in Benevento, tunc Paulus fuiſſet reverſus a Fauro, & introiſſet in monaſterium cum rebus ſuis; & ſi exinde cum comitatu aut ſine comitatu reverſus fuiſſet, neſcirent, & quando ipſæ res ad regiam partem ſublatæ fuiſſent, aut pro qua culpa, neſcirent: & dixerunt quòd plus exinde neſcirent nec dicerent. Deinde fecimus nos miſſi relegi cartulam ipſam, qualiter Paulus cum ipſa conjuge ſua ſuas res per nominata loca in ipſo contuliſſet monaſterio & tradidiſſet. Iterum & fecimus nobis relegi primum præceptum, quod Hildeprandus dnn in eumdem Paulum emiſerat, ubi continebatur qualiter donaverat ei caſas tredecim, novem poſitas in maſſa Amiternina, & in maſſa Eciculana quatuor, & molinum unum ſubtus porta Reatina, & ſilvam de Feleto, & pratum in Lingla (*), & in Amiterno pratum modiorum ſex, & mancipium, nomine Dominica. Aliud præceptum ab ipſo Hildeprando eidem Paulo emiſſum, qualiter conceſſerat ei caſas duas in Amiterno. Tertium præceptum, qualiter donavit eidem Paulo in caſalem unum ad Foſſas, qui pertinet ad gualdum Patianom in maſſa Eciculana, & molinum unum in Amiterno cum molinario ſuo in Aſenano, iſtas ſuprafcriptas caſas cum integritate ſua & familiis ad eas pertinentibus. Deinde fecimus relegi illud præceptum confirmationis domini Ludovici imperatoris, qualiter in ipſo monaſterio præcepta ducum confirmaverat, quæ illis hominibus emiſſa fuerant, qui in ipſum monaſterium ad animas ſuas ſalvandas introierunt, & cùm relecta fuiſſent, interrogavimus ipſum Guinigiſum ducem, per qualem rationem res Pauli aut ejus conjugis ad regiam partem defendere vellet, aut forſitan haberet ampliùs exinde teſtes qualiter ipſas res defendere poſſet; qui dixit: Certè de iſtius confirmationis præcepto domini imperatoris antea neſcivi, & teſtes ampliùs exinde non habeo nec invenire poſſum, & per nullam rationem ipſas res ad regiam partem tenere poſſum cum lege, niſi pro eo ſolummodo quòd ipſas res ad regiam partem recolligere feci, ſicut alias res aliorum hominum, quas per præcepta ducum habuerunt, & ſicut commendatum mihi fuit a domino Carolo imperatore. Profeſſione hac factâ, juxta qualiter nobis indiculum a domino imperatore venerat, & junta ipſa præcepta vel illius confirmationis præceptum domini imperatoris, & ſecundùm illam cartulam quam ipſe Paulus cum conjuge ſua in ipſo ſererat monaſterjo, fecimus revertire exinde ab eodem Guinigiſo duce prædictum Ingoaldum abbatem & Audulfum ejus advocatum de ipſis rebus prædicti Pauli & conjugis ejus, quas ad regiam partem tenebar, ad partem ipſius monaſterii ſanctæ Mariæ; & miſſos eis deputavimus Joſeph & Sigefrid, ſeu Theodipertum caſtaldos, qui eos in ipſas res introмitterent; & finitum eſt. Unde qualiter actum & deliberatum eſt, præſentem notitiam pro ſecuritate partis ipſius monaſterii fieri admonuimus. Et ego quidem Paulus notarius domini regis ſcripſi, anno imperii domini Ludovici VIIII. menſe Auguſto, indict. XIV. feliciter. Signum † manu mea ſuprafcripti Aledranni miſſi, qui interfui. Signum † inſnu meâ ſſ. Adelardi miſſi, qui interfui. Leo miſſus domini imperatoris concordans ſubſcripſi. † Ego Sicuardus epiſcopus interfui. † Ego Itto epiſcopus interfui. † Ego Luithardus epiſcopus interfui. Ego Fromaldus ſubſcripſi. † Ego Maximus interfui. Ego Acerifius caſtaldus interfui. Signum ſuprafcripti Guithelmi Paliqui qui ibi fui. † Ego Immo ibi fui. † Ego Arnuſtedus ibi fui. Signum Godeberti. † Ego Staſius ibi fui. † Ego Gudelprandus ibi fui. Ego Madelpertus ibi fui. † Ego Teudipertus. † Ego Lanfri dus ibi fui.

(*) *Sic.*

XLVI.

Diploma Ludovici Pii, quo confirmat Aniamenſi cœnobio villam Cinciani, quam Arnaldus comes eidem conceſſerat.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri J. C. HLudovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, præſentibus ſciliret & futuris, notum ſit, quia Truſtefindus venerabilis abba ex monaſterio quod dicitur Aniana, in honore Dei & Salvatoris noſtri J. C. necnon & ſanctæ Mariæ conſtructum, noſtræ manſuetudini ſuggeſſit, qualiter Arnaldus comes in pago Biterrenſe villam de Cinciano, & caſale proprium ex comparatione & adquiſitione adquiſivit, & ipſe Arnaldus per ſuum Wadium domno Benedicto tradidit prædictas res præfati monaſterii Anianenſis, quo mortuo miſſi noſtri partibus noſtris prædictas res revocaverunt. Petiit itaque prædictus abba Benedictus clementiam noſtram, ut ipſas res de jure noſtro in ejuſdem monaſterii ditione perpetualiter ad obtinendum tradidiſſemus, quod ita & fecimus. Petiit itaque nos Truſtefindus abba, ut noſtrum præceptum ſuper hoc negotio fieri juberemus, per quod noſtris futuriſque temporibus ipſe & ſucceſſores ſui per eum ſecuriùs & firmiùs eas poſſiderent: cujus petitioni aſſenſum præbuimus, & hoc noſtræ auctoritatis præceptum fieri decrevimus, per quod decernimus atque jubemus, ut quidquid rerum ſuarum prædictus Arnaldus ad præfatum monaſterium Anianum prædonavit, firmum & inviolabile permaneat; ita videlicet ut quidquid de ipſis vel in ipſis rectores & miniſtri ſupra memorati monaſterii diſponere atque ordinare vel etiam facere pro utilitate ejuſdem monaſterii voluerint, abſque ullius injuſta contradictione ordinent atque diſponant, & faciant quidquid utilitati prædicti monaſterii congruere & convenire proſpexerint. Et ut hæc auctoritatis noſtræ præceptio firmior habeatur, & per futura tempora meliùs conſervetur, anuli noſtri impreſſione ſubter eam ſignari juſſimus. Hirminmaris diaconus ad vicem Fridugiſi abbatis re-

Ad lib. 29. n. 33.

Ex tabulario Anianenſi.

recognovi. Data XVIIII. kalend. Septemb. anno Chriſto propitio VIIII. imperii domni HLudovici piiſſimi auguſti, indict.... Actum Carbonaco villâ palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLVII.

Privilegium Ludovici Pii pro monaſterio Gregoriano.

Ad lib. 29. n. 3. *Ex authentico Gregoriano.*

IN nomine Domini Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu-Chriſti HLadovicus divinâ ordinante, providentiâ imperator auguſtus. Si liberalitatis noſtræ munere de beneficiis a Deo collatis nobis, locis Deo dicatis aliquid conferimus, id nobis & ad mortalem vitam feliciter tranſigendam, & ad æternam perpetualiter obtinendam profuturam liquidò credimus. Idcireo notum ſit omnium fidelium noſtrorum tam præſentium quàm & futurorum induſtriæ, quia vir venerabilis Gotafridus abba ex monaſterio ſancti Gregorii, quod alio nomine Confluens vocatur, poſtulavit nos, ut nos ob utilitatem & neceſſitatem fratrum ibidem Deo famulantium, partem quamdam de foreſte noſtra contiguam ipſo monaſterio, quæ ad fiſcum noſtrum, nomine Columbarium (*), aſpicere vel pertinere videtur, in noſtra elimoſyna eidem monaſterio concederemus. Cujus precibus pro mercedis noſtræ augmento & reverentia illius ſancti loci, nobis adquieſcere libuit, & de præfata foreſte noſtra partem quamdam per loca denominata atque determinata eidem monaſterio in noſtra eleemoſyna ad neceſſitatem & utilitatem fratrum Deo ibidi degentium concedere placuit; id eſt per locum, ubi *Brodenbach* rivulus in Fachinam conſtait, ſurſum uſque ad locum, ubi ipſe rivulus ſurgere incipit; deinde per ſemitam, quæ nominatur Iſneida, uſque ad montem, qui appellatur *Bonarzimberg*; deinde per eumdem medium montem uſque ad Lapidem-magnum, qui jacet ad radicem montis, & inde uſque ad Fachinam; quantumcumque verò de prænominata foreſte noſtra infra dinumerata & determinata loca eſſe videtur, totum & ad integrum eidem monaſterio in noſtra elimoſyna concedimus. Quapropter volumus atque jubemus, ut per hanc noſtram auctoritatem, per loca ſuperiùs denominata, tam noſtris quàm & futuris temporibus, prædictus Gotafridus abba, ejuſque ſucceſſores vel congregatio ipſius ſancti loci, prænominatam partem ſilvæ de præſcripta foreſte noſtra in noſtra elimoſyna conceſſam habeant, atque jure perpetuo in ditione ipſius monaſterii conſiſtat; ita dumtaxat, ut cùm aliquid de ipſa vel in ipſa ob utilitatem & profectum ipſius monaſterii facere voluerint, libero in omnibus perfruantur arbitrio faciendi. Et ut hæc noſtræ auctoritatis donatio atque confirmatio firmior habeatur, & tam noſtris quàm ſucceſſorum noſtrorum temporibus inconvulſam atque favitabilem obtineat firmitatem, manu propriâ ſubtus eam firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum HLudovici ſereniſſimi imperatoris. Hirminmaris diaconus ad vicem Fridugiſi recognovi. Data pridie idus Junii, anno Chriſto propitio x. imperii domni HLudovici piiſſimi auguſti, indictione primâ. Actum Franconowrti palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

(*) *Colmar.*

XLVIII.

Præceptum Ludovici Pii & Lotharii pro S. Aniano.

Ad lib. 29. n. 77. *Ex archivo S. Aniani.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris Jeſu-Chriſti HLudovicus & HLotarius divinâ ordinante providentiâ imperatores auguſti. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei, eique in eiſdem locis famulantibus beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Dominum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco notum ſit cunctis fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, qualiter Durandus abba in Septimania, in pago videlicet Narbonenſi, in villa quæ dicitur Vernodubrus (*), in proprio quod ei liberalitate manificentiæ noſtræ contulimus, monaſteriam ex noſtro opere in honore & veneratione beatiſſimi Aniani confeſſoris Chriſti in loco qui dicitur Holatianus inchoavit; monachos perplares congregavit; abbatem eis, nomine Woicam, præfecit, & per teſtamentum confirmationis ſuæ quaſdam res & mancipia ibidem delegavit, necnon libros & miniſteria eccleſiæ variamque ſupellectilem tribuit, & cum his omnibus eorum ac cæteris rebus denominatis per cartulam traditionis nobis ad proprium tradidit, ſicut in ipſa traditione plenius conſtat eſſe geſtum; ſimul noſtram depoſcens ſerenitatem, ut opus, quod ipſe devotiſſimè ad ſanctam profeſſionem obſervandam inchoaverat, Deoque voverat, & oobis perpetuò ad habendam tradiderat, per noſtram providentiam atque auctoritatem ad hoc conſervaretur, ot idem ordo eodem in loco pro noſtra æterna memoria atque eleemoſyna perpetualiter obſervaretur. Cujus dooum grataoter ſuſcipimus, & ejus petitioni libenter annuimus, atque per hanc noſtram auctoritatem, ſicut poſtulavit, conceſſimus atque confirmamus. Prolnde uotum eſſe volumus omnibus vobis, quòd prædictum monaſterium eum omnibus locis, villis, inſulis, piscatoriis, vel iis quæ ad ipſum adſpicere cernuntur, cum omnibus etiam ſuis, terminis & adjacentiis eorum, cum mancipiis ac cæteris rebus, quemadmodum in chartula donationis, quam nobis contulit, plenius continentur, ideo ut ſancta profeſſio ibidem perpetualiter in noſtra eleemoſyna conſervari queat, devotiſſimè contulimus: ut omnia quæcumque præſenti tempore poſſidere videntur, vel ad eum adſpicere dignoſcitur, quod ioantea divino inſtinctu aut a nobis aut a ſucceſſoribus noſtris, vel a quibuſdam fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ illis collatum fuerit, totum in ſervorum Dei ibidi Domino militantium neceſſitatibus conſulendum, & pauperum coram gerendom, propter divioum amorem & honorem Deo miſerante pro ablutione peccatorum noſtrorum omni cedat tempore. Sed ut quietiùs ibidem viri Dei Domino famolari poſſint, & a malis hominibus res ejuſdem cœnobii ſicut alia vel noſtræ proprietatis defendantur & tueri queant, hanc noſtram imperialem auctoritatem hujus rei gratiâ fieri juſſimus, ut omnes ſub noſtra etiam ſpeciali defenſione & immonitatis tuitione conſiſtere non dubitent. Præcipientes ergo inhibemus, ut nullus judex publicus, vel quilibet ex judiciaria poteſtate, aut quælibet majoris vel minoris urdinis perſona, ad cauſas judiciario more audiendas in eccleſias aut loca vel

(*) *Vernazobre.*

vel villas ſeu reliquas poſſeſſiones, quæ in quibuſdam pagis ac territoriis prædictis tenet vel poſſidet monaſterium, aliaſque, quas deinceps in jus ipſius ſancti loci divina pietas augeri voluerit, ingredi præſumat, nec fieri tributa vel paratas ſeu manſiones accipere, ſive teloneum exigere, aut fidejuſſores tollere, vel homines ipſius cœnobii, tam ingenuos quàm ſervos, ſuper terram ipſius commanentes diſtringere, nec ullas publicas fruitiones ſeu redhibitiones, vel illicitas occaſiones requirere aut exactare audeat; ſed liceat memorato abbati, ſuiſque ſucceſſoribus res præfati monaſterii cum omnibus ſibi ſubjectis ſub tuitionis atque immunitatis noſtræ defenſione, remotâ totius judiciariæ poteſtatis inquietudine, quieto ordine poſſidere; & quidquid in eo fiſcus unde exigere poterat aut ſperare, tantum in fratrum ſtipendiis & in luminaribus ejuſdem eccleſiæ conſignandis atque pauperibus elendit, ſicut dictum eſt, cedat. Conſtituimus etiam, ut quandocumque divinâ vocatione memoratus abbas vel ſucceſſores ejus ab hac luce migraverint, licentiam habeant monachi ibidem conſiſtentes talem inter ſe per noſtrum ſucceſſorumque noſtrorum conſenſum eligere abbatem, qui eis ſecundùm regulam ſancti Benedicti præſit & prodeſſe queat: quatenus ſervus Dei ibidem Domino famulantes, pro nobis proleque noſtra ac ſtabilitate totius imperii noſtri Domini miſericordiam exorare deleſtet. Illud etiam per noſtram auctoritatem concedimus & confirmamus, atque noſtros ſucceſſores rogamus, ut hoc monaſterium ſub ſua ſpeciali tuitione retineant, & neque ad epiſcopum, neque ad aliud monaſterium ullo unquam tempore ab illis ſubjiciatur, aut in beneficium cuilibet tribuatur, ſed ſolummodo in jure & tuitione illorum pro omnibus temporibus ad monaſticum ordinem obſervandum perſiſtat: ſicque hoc noſtrum donationis opus immobiliter conſervent, ſicut pacta ſua a ſuis ſucceſſoribus conſervanda optsverint. Hæc verò auctoritas ut pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, manibus propriis ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum HLudovici piiſſimi imperatoris. Signum HLothsrii glorioſiſſimi auguſti. Hirminmaris notarius ad vicem Fridugiſi recognovi. Data Kalend. Auguſti, anno Chriſto propitio XIII. imperii domni HLudovici piiſſimi auguſti, & HLothsrii IV. indict. IIII. Actum Cariſiaco palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

XLIX.

Ludovici & Lotharii imperatorum donatio facta Richodoni abbati Senonenſi.

Ad lib. 29. n. 29. Ex *authentico.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti, HLudowicus & HLotharius divinâ ordinante providentiâ imperatores auguſti. Omnibus fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, notum fieri volumus, quia conceſſimus cuidam fideli noſtro Richodoni abbati in beneficium cellulam, quæ eſt conſtructa in honore Domini noſtri Jeſu-Chriſti in Voſago, in loco qui vocatur Aluwini-mons, ſuper fluvium Pruſia, quam jamdudum avunculus ſuus, Wiebodus nomine, epiſcopo Mettenſi, quod eſt in honore ſancti Stephani protomartyris conſtructum, per ſtrumenta cartarum tradidit. Hanc itaque cellulam cum omnibus juſte ad ſe pertinentibus, totum & ad integrum prædicto fideli noſtro Richodoni abbati in beneficium per hanc noſtræ auctoritatis largitionem concedimus, eo ſcilicet modo, ut omnibus diebus vitæ ſuæ abſque ullius injuſta contradictione illam quieto ordine teneat atque poſſideat: poſt obitum verò ejus cum omnibus ad ſe pertinentibus ad jus monaſterii Senonicæ, quod & ad prædictum epiſcopium Mettenſem pertinet, ad integrum modis omnibus revertatur. Et ut hæc noſtræ auctoritatis largitio firmior habeatur, & per futura tempora verùs credatur, & diligentiùs conſervetur; manibus propriis ſubter eam firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum HLudowici ſereniſſimi imperatoris. Signum HLotharii glorioſiſſimi auguſti. Hirminmaris notarius ad vicem Fridugiſi recognovi & ſubſ. Data XV. kal. Januarii, anno Chriſto propitio XII. (*) imperii domni HLudowici & domni HLotharii IV. indictione IV. Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomine feliciter.

(*) *Sic authent. fortè legendum* XIII.

L.

Dungali reclufi elogium.

Ad lib. 30. n. 3. Ex *cod. Bibl. Ottobonianæ.*

QUiſquis ea hunc cernens titulum, dic pectore puro,
Sit requies illi, lector optime, precor.
Te precor omnipotens quadrati conditor orbis,
Dungalus ut vigeat miles ubique tuus,
Atque ſuum jugiter defendas corpus in ævum,
Ne lupus incautus dilacerare queat.
Sidereum ut valeat rite comprehendere olympum,
Cum ſanctis vitam participare queat.
Quærere divinum non ceſſat nocte dieque
Auxilium, ut poſſit vincere cuncta mala.
Divitias varias temnit mundi perituri,
A mundi curis libera corda vehit:
Atque regit propriam juſto moderamine carnem,
Pro carnis vitio ne pereat anima:
Mortiferaſque rogat mundi contemnere pompas,
Cæleſtis regni quærere lucra rogat,
In Domini meditans toto contamine lege,
Et ſervit Domino mens pia jure ſuo.
Diſcipulos proprios inluſtrat lumine ſacro,
Ceu poſita in celſa clara lucerna loco.
Scripturas promit caſto de pectore ſacras,
Edocet infirmos & validos pariter;
Lacte rigans pueros, & dat cupientibus eſcam,
Hinc lac ut capiant, inde cibum pariter.
Ceu pia mater alit natos cum mente benigna,
Eſcam grandævis, lac rudibus tribuens.
Plora quid enumerem ſanctis virtutibus iſtis?
Dicere quas nequeo, ſcribere nec valeo.
Pectore ſi fluerent verba ceu flumina noſtro,
Nec ſic ſufficerem digna referre tibi.
Sis ſamus, vigras, opto, per tempora longa,
Perpetuam requiem det tibi, poſco, Deus,
Volvitur incertis mundus cum exibus iſte,
Et genus humanum peſſima mors perimit.
Cùm venit extremum nil proſunt tempora longa,
De mortis nullus lege ſolutus adeſt.

LI.

Incipit opuſculum Rabani Mauri contra eos, qui repugnant inſtitutis B. P. Benedicti.

Ad lib. 30. n. 30.

Ex cod. Mellicenſi in Auſtria.

SI quis ſcripturam ſacram, quam per homines probos divinitus inſpiratos ſuperna Sapientia humano generi contulerat, inſpexerit; non aliud eam quàm deſtructionem infidelitatis atque cupiditatis, & ædificationem fidei ac caritatis nobiſcum agere reperiet: ubi abrenuntiantes diabolo, & pompis atque operibus ejus per fidem, ſpem, & caritatem, uni Deo Patri & Filio, & Spiritui ſancto fideliter ſerviamus. Unde mirandi, immo miſerandi ſunt illi, qui hoc negligentes, quod in infantia profeſſi ſunt, & quod in primordio vitæ ſuæ abdicaverunt, quaſi eminentioris ac majoris dignitatis ſit, ei præponunt. Sunt ergo quidam, qui a cunabulis ſuis ſacras litteras didicerunt, & ſanctæ eccleſiæ nutrimentis tamdiu aliti ſunt, quouſque ſatis educati in ſublime ſacrorum ordinum promoverentur. Sed ingrati tanto muncre, contraria orthodoxorum patrum fidei ſentiunt, ac matrem univerſorum fidelium telis iniquitatis ſuæ cottidie impugnant; cum hoc quaſi probum fingunt, atque pro vero quibuſque commendare ſatagunt, quod nec patriarchæ, neque prophetæ in veteri teſtamento unquam habuerunt, nec apoſtoli atque evangeliſtæ in novo fieri omnino conſuerunt. Unde dementia eorum omnibus nota fiet, quando nec prioribus, nec ſequentibus veris Dei cultoribus in ulla parte concordant.

Aiunt enim pompatiè pravorum dogmatum impudentes artifices, quod non licrat parentibus filios parvulos ad Dei ſervitium tradere, nec convenire homini libero ingenuum filium ſervum facere, humanam legem Deo imponere, voluntates ac dominationem omnem humanis ſanctionibus ſubjicere conantes. Nec recolunt id Apoſtoli, quo ait: *Sive ſervi, ſive liberi, omnes unum ſumus in Chriſto*, & idem: *Qui enim*, inquit, *liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti*. & t *Qui ſervus vocatus eſt, libertus eſt Domini*. maximè eiim & hoc prn magno honore ſancti patres habuere, quod ſervi Dei nuncupatentur. Unde & Abraham, Iſaac & Jacob ſervi Dei excelſi appellati ſunt. Hinc & Moyſes & prophetæ, hinc Job & David ſervorum Dei nomine nobiliter adnotati ſunt: cùm ipſe Dominus ad ſatan ait: *Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit ei ſimilis in terra?* & de David: *Inveni*, inquit *David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum*. Sed ad hæc forſitan iſti novorum dogmatum inſtitutores reſpondent, non ſe contradicere, quin omne genus humanum divinæ ſervituti obnoxium ſit: ſed non velle, quod ad monaſticam diſciplinam, & ad regularem ordinem ſequendum aliquis filium ſuum tradat. Quaſi in eo immunes ſint, quod non generi, ſed ſpeciei derogent, cùm ſpecies ad genus referatur, nec genus ſine ſpecierum diverſitate conſiſtere poſſit. Quis umquam hæreticorum vel ſchiſmaticorum fuit, qui univerſam religionem chriſtianam penitus abjiceret atque denegaret? hoc enim propriè infidelium eſt: ſed quia veris falſa permiſcebant & regulam veritatis per omnia ſequi nolebant, extotres facti ſanctæ eccleſiæ, communione penitus privati ſunt. Nam in evangelio Dominus ait: *Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum*. Unde Jacobus apoſtolus ait. *Qui in uno offendit, factus eſt omnium reus*. Hinc & Paulus ait: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Hinc & Johannes dicit: *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint, quoniam non ſunt omnes ex nobis*. Et item: *Omnis* inquit, *qui non manet in doctrina, Chriſti, Deum non habet; qui permanet in doctrina, hic Filium & Patrem habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit Ave, communicat operibus illius malignis*. Ergo quicumque religioni chriſtianæ, & ſanæ doctrinæ, quam ab apoſtolis & prophetis, necnon & ab ipſo Domino ſuceptam honorabiliter ſancta cuſtodit eccleſia, ex aliqua parte nre blaſphemo reprehenſionem ingerit, ſeu diminutionem facit, ſciat ſe Corpotis Chriſti omnino unitate privatum eſſe, nec poſſe niſi per pœnitentiam condignam erroris ſui veniam, & cæleſtis regni aditum promereri; quia ſecundùm Salvatoris ſententiam. *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, Filius hominis, qui eſt in cælo*. Qui enim manet in unitatis compage, ad regnum ſimul aſcendet cum capite; qui autem divortium amat necceſſe eſt, ut in ima inferni, atque in tartari profunda ſimul cum erroris auctore ac diſſenſionis animatore diabolo mergatur: quia non eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis.

Sed quia negotium ſcribendi ſuſcepimus adversus eos, qui dicunt, non licere parentibus liberis filios ſuos ingenuos Dei ſervitio mancipare: necnon & contra illos, qui parvi pendentes votum, quod Deo voverunt, ſervitium ſanctum quod profeſſi ſunt, quaſi ſine reatu deſerere poſſent, indignè abjiciunt; monaſticam quoque diſciplinam ſecundum ſanctorum patrum regulas ordinatam, ceu humanâ inventione, & non divinâ auctoritate inſtitutam, deſpicientes deteſtantur; primò ſacrarum ſcripturarum teſtimoniis, & ſanctorum patrum exemplis oſtendemus, lirere homini chriſtiano ſuam ſobolem Deo conſecrare: demum votum quod Deo vovetur, ſine magno reatu omitti omnino non poſſe; poſtremò vitam monaſticam, non humanâ argumentatione, ſed divinâ auctoritate inſtitutam eſſe, ut qui in ſuis ſectis magis confidunt, quàm in divinorum librorum ſcriptis, ſaltem ipsâ veritate ſuperati pœnitentiam agant, erroremque ſuum relinquentes, ſemetipſos decipere, aliosque ſecum ad perditionem trahere deſiſtant.

Juxta primordium etgo libri Geneſeos, ubi de Protoplaſti primis filiis narrat ſcriptura ſancta ita ſubjungit, dicens; *Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola. Factum eſt autem poſt multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum. Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain verò, & ad munera illius non reſpexit*. Ecce habes juxta inchoationem humani generis, ſtatim Deo placere primogenitorum oblationem de innocenti pectore atque pinguedine caritatis prolatam, magis, quàm ad inquiſitionem terreni cultus, ubi ingenium callet humanum. Et ne fortè dicas, hic brutorum animalium oblationa Dominum delectari; audi Apoſtolum dicentem: *Numquid de bobus cura eſt Deo?* an magis ſcripta ſunt propter nos? Hinc Dominus per Pſalmiſtam dicit: *Non accipiam de domo tua vitulos*,

neque de gregibus tuis hircos, quoniam mea ſunt omnes fera ſilvarum, jumenta in montibus & boves. Et paullo poſt: *Immola*, ait, *Deo ſacrificium laudis, & redde Altiſſimo vota tua.* Et item: *Sacrificium laudis*, inquit, *honorificabit me, & illic iter eſt, in quo oſtendam illi ſalutare Dei.* Cùm autem Cain propter invidiam interficeret Abel, rurſus Adam cognovit uxorem ſuam, quæ peperit ei filium, quem vocavit Seth, dicens: *Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos, de quo non fruſtra ſubſequitur ſcriptura dicens: *Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Sicut enim Abel filii Adam oblationem Deo placere approbavit, ita & nepotis ipſius, hoc eſt, Enos devotionem in laudem Dei expreſſit, cùm dicit: *Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Non enim ait, iſte ſtudioſus ac callens fuit in exercitio operis terreni: ſed quò magis Dominum delectari novit, hoc pro magno laudis honore extu it, direns: *Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Ille ergo rite invocat nomen Domini, qui devotum pectus, & oris officium, ac boni operis ſtudium ad glorificandum Dominum coadunat. Iſte meritò cum Pſalmiſta direre poteſt: *In me ſunt Deus, vota, qua reddam laudationes tibi.* Similiter quoque Enoch & Noë hoc in laudis titulo principalium habent, quòd Dominum timerent & amarent, atque in ejus præceptis bonorum operum greſſibus ambularent. Quorum priorem ſuliſſe Deus dicitur, ne diutiùs toleraret peccatorum vexationem: alterum, mundo diluvio pereunte, in arca ſimul cum ſobole ad reſtaurandam humanam progeniem inſcribitur reſervaſſe. Cujus primogenitus Sem, juxta Nebræorum opinionem, erat ſacerdos Dei ſummi, quem inſubſequentibus ſcriptura Melchiſedech appellat: offerens panem & vinum, ſecundùm cujus ordinem ille ſacerdos extitiſſe perhibetur: ad quem patria vox in pſalmis ait: *Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* Igitur Abraham unicum fidei & obedientiæ, atque veræ pietatis exemplar, qui ad vocem Domini egreſſus eſt de terra ſua, & de cognatione ſua, & peregrinatus eſt in terra, quam illi Dominus promiſerat ſe daturum, & ſemini ejus poſt eum in poſſeſſionem. Nic filium ſuum Iſaac, de quo acc pit repromiſſionem, ad imperium Domini obtuliſſe deſcribitur, in locum quem offenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, & deſuper ligna compoſuit; cûmque colligaſſet filium ſuum dilectiſſimum, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorum, extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium; ſed angelus Domini prohibuit eum, dicens: *Ne extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias ei quidquam. Nunc cognovi quòd timeas Dominum, & non peperceris filio tuo unigenito propter me.* Et paullo poſt ſequitur ſcriptura de eodem itanarrans: *Per memetipſum juravi, dicit Dominus, quia feciſti rem hanc, & non peperciſti filio tuo unigenito, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & velut arenam quæ eſt in littore maris. Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum, & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ.*

Quid ad hæc reſpondent importuni defenſores genuinæ libertatis, & vaniloqui contra Dominum? Numquid dicunt, hunc patriarcham iniquè egiſſe, quòd unicum filium & hæredem de libera uxore natum, propter mandatum Domini offerebat? aut arguunt Dominum impietatis, quòd fidelem ſuum cultorem coëgerit parricidium committere? an non magis iniqua eſt opinio eorum, qui legem mundanam & temporalem legi divinæ atque æternæ, quæ omnia regit & cuncta nutu ſuo diſponit, præponunt? Si enim hoc non licet quod Deus æternus fieri jubet, quomodo licet quod univerſa vanitas docèt? ſcriptum eſt enim: *Univerſa vanitas omne hominis vivens.* Quamquam in imagine Dei ambulet, tamen vanè conturbabitur. Idem ergo Dominus, qui tunc oraculo ſuo juſſerat, patriarcham offerre filium ſuum in holocauſtum; nunc in evangelio ſuo jubet plebem eccleſiaſticam ſobolem ſuam tradere ad ſervitium ſanctum: & qui tunc laudavit pro amore ſuo obedientiam piam, nunc probat in amore ſuo devotionem ſanctam. Nam qui tunc dixit in lege ſacerdoti, ut veſtimentum non ſcinderet, & ad omnem mortuum non ingrederetur omnino; ſuper patre quoque ſuo & matre non contaminaretur, ure egrederetur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt: ipſe nunc in evangelio dicit homini chriſtiano: *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: & ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te. Expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* Et item: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus; & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus: & qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus.* Et item: *Si quis*, inquit, *vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.* Et rurſum: *Omnis*, inquit, *qui reliquit domum, fratres, aut ſorores, aut matrem, aut patrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipet, & vitam æternam poſſidebit?* Denique Iſaac fidelis Dei cultor, atque paternæ voluntatis devotiſſimus exſecutor, typus illius de quo dicit Apoſtolus, *factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis*: idcirco portavit ligna ad conficiendum de ſemetipſo holocauſtum ut Chriſtum exprimeret portantem crucem ad peragendum paſſionis ſuæ ſacramentum. Fodit puteos plurimos, ut inveniret aquam vivam: docens nos intentè meditari ſcripturas ſacras, donec percipiamus divinam ſapientiam. Hic ergo patientiâ ſuâ & obedientiâ arguit illos, qui paterno ſuperbè reſiſtunt voto, atque decreto, ne in eis divinæ ſervitutis expleatur effectus.

Similiter & Jacob, vir ſimplex habitans in tabernaculis, humilitatis ſummæ ac manſuetudinis nobis præbet exemplum, ut ſi velimus benedictionem hæreditare paternam, maneamus in ſimplicitatis noſtræ tabernaculis, & eccleſiæ matri per omnia ſubditi, magis ſubjiciamur regulis quàm cum Eſaü ruſo & hiſpido, vanis mundi ſerviamus negotiis. Quid enumero ſpecialiter Patriarcharum ſingulorum facta, ad comprobandam paternæ auctoritatis poteſtatem, in filiis ſuis ad ſervitium Dei tradendis, cùm Dominus ipſe in lege præceperit Iſraëli omnium primogenitorum ſibimet faciendam conſecrationem, direns ad Moyſen: *Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Iſraël tam de hominibus, quàm de jumentis; mea ſunt enim omnia.* Et rurſum, cùm levitas pro primogenitis vellet eligere in cultum tabernaculi, itaquè locutus eſt ad Moyſen, dicens: *Tolle levitas de medio filiorum Iſraël, & purificabis eos.* Et paullo poſt: *Applicabis*, inquit, *levitas coram tabernaculo fœderis convocatâ omni multitudine filiorum*

vum Iſraël: cumque levita fuerint coram Domino, ponent filii Iſraël manus ſuas ſuper eos, & offeret Aaron levitas munus in conſpectu Domini a filiis Iſraël, ut ſerviant in miniſterio ejus: & conſecrabis eos in oblationem Domini, quoniam. donc donati ſunt mihi a filiis Iſraël: pro primogenitis, qua aperiunt omnem vulvam in Iſraël, accepi eos. Mea ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſraël, tam ex hominibus, quàm ex jumentis eo die, quo percuſſi omne primogenitum in terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi, & tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſraël, tradidique eos dono Aaron, & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſraël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga. Ecce Dominus expetit omne primogenitum ab his qui legibus ſuis obtemperare debent, & non tantùm hominum, ſed etiam primogenita jumentorum: ut oſtendat quòd non ſolùm noſtra, ſed etiam noſmetipſos debitores ſumus illi offerre.

Et ne aliquam querimoniam rite opponere poſ„ ſit, & dicere; fas non eſſe hominem quem„ libet filium ſuum æquè liberum ad ſervitium „ Dei offerre: jubet univerſum populum, unam tribum de duodecim ſimul totam offerre ad tabernaculum fœderis, & conſecrare ibi in oblationem Domino ad miniſterium ejus. Utrùm tunc videtur majorem poteſtatem habere filios Iſraël in fratribus ſuis leviris offerendis, quibus poſt oblationem decreto Domini abnegata eſt ſors omnis hereditatis terrenæ, & poſſeſſio inter cæteras tribus haberi: vel patrem cum filio proprio adhuc quidem teneræ ætatis, & nondum ſecundùm legem ſui juris aut poteſtatis exiſtentem; cùm eum ſecundùm ſanctæ Regulæ inſtituta omnibus mundanis curis negotiiſque, atque poſſeſſionibus exutum, ſoli Deo ad ſerviendum mancipare decreverit? Aliud eſt enim ab æquali æqualem tradi, & aliud a majore minorem alicui ſubjici. Inter æquales enim ſæpe contradictio oritur, ne una pars alteram ſuperet, aut ſervire cogatur: ſed inter majorem & minorem nulla ratio exiſtit, quòd junior majoris imperio omnino ſe non ſubjiciat. Si enim imperium Domini & in minoribus, & in minoribus juſtum eſt: cur non ceſſant vani murmuratores iſti, & iniquarum compoſitores querelarum legibus Dei detrahere; atque contra illum loqui nequitiam, qui cælum & terram, & omnia, quæ in eis ſunt, creavit, regit, & ſecundùm ſuam voluntatem diſponit? maximè cùm per Pſalmiſtam increpando tales Spiritus-ſanctus ita loquatur, dicens: *Nolite extollere in altum cornu veſtrum, & nolite loqui adversùs Deum iniquitatem: quia neque ab oriente, neque a deſerto montibus, quoniam Deus judex eſt.* Meminerintque illius ſententiæ, quam Judas apoſtolus in ſua epiſtola protulit dicens: *Sub introierunt quidam homines, qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium, impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum dominatorem Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum negantes.* Quibus & paullo poſt in eadem epiſtola comminando ſubjungens ait: *Va illis qui viâ Cain abierunt, & errore Balaam effuſi ſunt, & contradictione Chore perierunt: hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes: nubes ſine aqua, quæ a ventis circumferuntur: arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ: fluctus feri maris, & deſpumantes ſuas confuſiones: ſidera errantia, quibus procella tenebrarum in æternum ſervata eſt.* Viâ Cain abeunt, qui propter invidiam meliorum, nomen ſibi Doctorum, quo honorificantur, aſſumunt. Errore Balaam peruntur, qui amore terreſtrium commodorum, veritatem, quam ipſi norunt, impugnant. Contradictione Chore, qui vivus ad inferna deſcendit, intereunt, quicumque appetitu indebiti primatus ſe ſe ab unitate ſanctæ eccleſiæ ſecernunt, ſciente ſque & prævidentes, quantum mali gerant ſcelerum, tamen ad tartara deſcendunt. Et quidem Cain de fratricidio cogitantem Dominus corripuit, ſed eum invidia ſalvari non ſivit. Balaam adversùs Dei populum iter agentem Dominus vetuit: ſed amor pecuniæ, ne obtemperaret, obſtitit. Chore ſuperbientem Moiſes Domino in ſe loquente lenire curavit; ſed eum elatio quâ fervebat, inſanabilem reddidit. Sic profectò, ſic faciunt hæretici, qui ad increpationem ſanctæ eccleſiæ emendari deſpiciunt; quin potiùs fratres gladio malæ doctrinæ, ſicut Cain, interficere: malo conſilio decipere, ſicut Balaam; contra doctores catholicos ſe erigere, ſicut Chore, ad ſuam ipſorum perditionem contendunt.

Hæc de illis patribus, quos Pentateuchus Moiſi copioſè enumerat, ad comprobandam ratam & legitimam eſſe oblationem parentum in filiis ſuis, pauca de pluribus commemoraſſe ſufficiat: nunc ea, quæ de Judicum, atque Regum temporibus menti occurrunt, ad confirmandam eamdem rem, filio proferamus. Legitur in libro Judicum, quòd Jephte Galaadites, vir fortiſſimus, cùm bellum contra Ammonitas agere diſpoſuiſſet, ut erueret Iſraël de manu eorum, facto ſuper ſe ſpiritu Dei, votum voverit Domino, dicens: *Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque fuerit primus egreſſus de foribus domus mea, mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocauſtum offeram Domino.* Tranſivitque Jephte ad filios „ Ammon, ut pugnarer contra eos, quos tra„ didit Dominus in manus ejus. Percuſſitque ab „ Anër, uſque dum venias in Mennit, viginti „ civitates, & uſque ad Abel, quæ eſt vineis „ conſita, plaga magna nimis. Humiliatique „ ſunt filii Ammon a filiis Iſraël. Revertenti „ autem Jephte in Maſpha domum ſuam, occurrit unigenita filia cum tympanis & choris: non enim habebat alios liberos. Quâ viſâ „ ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu filia mi! „ decepiſti me; & ipſa decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum: & aliud facere „ non potero. Cui illa reſpondit: Pater mi, „ ſi aperuiſti os tuum ad Dominum, fac mihi „ quodcumque pollicitus es, conceſſâ tibi ultione atque victoriâ de hoſtibus tuis. Dixitque „ ad patrem: Hoc ſolùm mihi præſta quod te „ deprecor: dimitte me, ut duobus menſibus „ circumeam montes, & plangam virginitatem „ meam cum ſodalibus. Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eam duobus menſibus; cùmque „ abiiſſet cum ſociis ac ſodalibus ſuis, flebat „ virginitatem ſuam in montibus. Expletiſque „ duobus menſibus reverſa eſt ad patrem, & „ fecit ei ſicut voverat: quæ ignorabat virum. Ad hæc quid reſpondent iſti amici mei, quorum ſermo totus verſus eſt in ſugillationem ordinis noſtri? Quis ergo tam ſtultus & tam perverſus eſt, ut hunc Jephte ſacrilegum eſſe dicat, pro eo, quòd filiam propter votum quod Deo vovit, obtulerit? cùm ſcriptura dicat, hoc eum feciſſe facto ſuper eum ſpiritu Dei; maximè cùm Paulus apoſtolus in epiſtola, quam ad Hebræos ſcripſit, eum in catalogo ſanctorum enumeret. Si enim patribus illius temporis licuit per ferrum, filium aut filiam Deo offerre: cur non modò licet iſtius ævi hominibus ſobolem ſuam Deo ſpiritualiter conſecrare, & exhi-

bere hoſtiam vivam, ſanctam, Deo placentem, rationabiliter in obſequium Chriſti? Si autem Abrahæ oblatio placuit Deo, & Jephte factum meritum ſanctitatis illi acquiſivit: cur non multò magis ſpiritualis oblatio per evangelicam doctrinam inſtituta Deo placere credenda eſt? cùm de Abraham Jacobus apoſtolus teſtatus ſit dicens: *Abraham pater noſter, nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuper altare.* Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius. Ex operibus enim illius fides conſummata eſt, & ſuppleta eſt ſcriptura dicens: *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.* Et de Jephte poſt votum, quod Deo vovit, ita ſcriptum eſt: *Tranſivit Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos, quos Dominus tradidit in manus ejus.* Ecce Abraham offerendo filium ſuum, amicitiam Dei promeruit: Jephte vovendo Deo votum, victoriam de inimicis ſuis adeptus eſt. Quid poſt hæc conſequitur, niſi quòd illi, qui Dei oblationem ſpernunt, & tale factum ſanctorum Patrum abominantur, inimici Dei nominentur ac ſint; & ob hoc ſpiritualibus inimicis non ſolùm non dominentur, immo merito ſuæ perverſitatis omnino ſubjiciantur? ſcriptum eſt enim: *Quicumque vult eſſe amicus ſæculi, inimicus Dei conſtituitur.* Deo enim placere omnino, niſi bonum, non poteſt. Quod autem bonum eſt facienti, id meritum ſanctitatis acquirit.

Hoc eſtam probat Annæ factum laudabile, quod liber Samuelis commemorat. Cùm enim ſterilis eſſe deſcribatur, & ob hoc ab æmula ſua, altera ſcilicet uxore Helcanæ viri ſui, traderetur; ad deprecandum Dominum converſa eſt; nec fraudavit eam ſpes ejus: ſed petitionis ſuæ conſequebatur effectum; ſic enim ſcriptum eſt: *Cùm eſſet Anna amaro animo, oravit Dominum flens largiter, & votum vovit dicens: Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſque ſexum virilem ſervæ tuæ, dabo eum Domino omnes dies vitæ ejus, & novacula non aſcendet ſuper caput ejus.* Et „ non multò poſt cognovit Helcana, inquit, „ Annam uxorem ſuam, & recordatus eſt ejus „ Dominus. Et factum eſt poſt circulum die„ rum, concepit Anna, & peperit filium, vo„ cavitque nomen ejus Samuel, eò quòd a Do„ mino poſtulaſſet eum. Aſcendit autem vir „ ejus Helcana, & omnis domus ejus, ut im„ molaret Domino hoſtiam ſolemnem, & vo„ tum ſuum. Et Anna non aſcendit; dixit e„ nim viro ſuo: Non vadam donec ablactetur „ infans, & ducam eum ut appareat coram Do„ mino, & maneat ibi jugiter. Et ait Helcana „ vir ſuus: Fac quod bonum tibi videtur, & „ mane, donec ablactes eum, precorque ut „ impleat Dominus verbum ſuum. Manſit ergo „ mulier, & lactavit filium ſuum, donec amo„ veret eum a lacte. Et adduxit eum ſe„ cum, poſtquam ablactaverat, in vitulis tri„ bus, & tribus modis farinæ, & amphora vi„ ni, & adduxit eum ad domum Domini in „ Sylo. Puer autem erat adhuc infantulus: & „ immolaverunt vitulum, & obtulerunt pue„ rum Heli. Et ait: Obſecro domine mi: vi„ vet anima tua Deo! ego ſum illa mulier, „ quæ ſteti coram te, hic orans Dominum pro „ puero iſto. Oravi, & dedit mihi Dominus „ petitionem meam, quam poſtulavi ei. Idcirco „ & ego eum commodavi Domino, cunctis die„ bus, quibus fuerit accommodatus Domino. Vellem ſcire, oſores iſti & contradictores oblationis regularis, quid de hac oblatione dicerent, quæ pæne conſimilis eſt regulari oblationi, quam B. P. Benedictus in ſua regula conſtituit: quia ſicut ibi jubet parentes filios infantulos cum oblatione atque petitione Deo juxta altare offerre; ita hic & hæc mulier ſancta atque prophetiſſa filium ſuum infantulum cum oblatione farinæ, & cæteris ſpeciebus, quæ in libro regum commemorantur, coram Heli ſacerdote in tabernaculo Domini ſolemniter offerebat. Utrùm Annam proterviæ ſpiritu incitatam hoc egiſſe arbitrentur, quæ, quaſi propriæ poteſtatis eſſet, ſine viri conſilio ſeu præcepto, ante conceptum pueri primitus Deo votum vovit? Deinde poſt nativitatem ejus licèt cum viri ſui conſenſu, tamen ipſa eum Domino fiducialiter obtulit, atque Heli ſacerdoti ibidem turum ordinem voti ſui diligenter expoſuit. Quia autem audet dicere, Dominum iniquum eſſe, qui huic mulieri ob fidei meritum, & magnæ devotionis effectum, gratiam Spiritus-ſancti ſui tribuit? Si enim hujus oblationis diſplicuiſſet factum, nequaquam poſt perpetratam oblationem, Spiritus-ſancti illi impenderet donum, unde potuiſſet de futuro ſacramento adventus Chriſti, & de mutatione veteris ſacerdotii, legiſque priſtinæ, necnon & de abjectione plebis incredulæ, atque convocatione gentium ad fidem prophetare. Poſtquam enim parentes beati Samuelis adoraverunt Dominum in Syln, ovavit Anna, & uit: *Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum eſt cornu meum in Deo meo &c.* E contrario verò, ſi mundana lex tantùm dominari deberet in cultu divino, quod nulli eam transgredi liceret in Chriſti officio: auctos totius boni & juſtitiæ obſervantiſſimus cuſtos, de qun ſcriptum eſt, *juſtus Dominus, & juſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus;* quomodo id non ſuo teſtimonio comprobaret, atque omnibus manifeſtum judicium ſuæ voluntatis præberet? Idcirco ceſſent aliquando vaniloqui iſti & detractores religioni Chriſtianæ detrahere, ac gratiam Chriſti, quæ in diverſis dnois ſanctæ matri diſtributa eſt eccleſiæ, dente venenoſo lacerare: quia *diſperdet Dominus*, ſcripturâ teſte, *universa labia dolosa, & linguam magniloquam.*

Sed quia in veteri teſtamento plurima hujuſcemodi poſſunt inveniri exempla, & in novo ſimiliter hujuſcemodi rationis non pauca exſtant teſtimonia: ne ultra modum oratio progrediatur, vetesis omiſſis, de novo exempla proferamus. Narrat enim ſanctum Evangelium, quòd parentes Salvatoris puerum Jeſum cum oblatione ſecundùm legem ſibi decretam in templo ſiſterent Domino, ut datur legis ſuo exemplo eam comprobarer, atque confirmaret, ohenderetque nmnino ſibi non diſplicere in eccleſia ſua oblationem & devotionem fidelium. Si enim Jeſus a parentibus ad templum deferri voluit, ibique offerri pro ſe hoſtiam Deo: quis eſt, qui parentum oblationem in filiis ſuis reprehendere præſumat, & prohibere, quòd non exhibeant eos hoſtiam vivenem Deo? nam fides non ſolùm oblatorum, ſed etiam offerentium, ſcripturâ teſte, Deo acceptabilis erat. Unde & in ſancta eccleſia per parentum fidem atque profeſſionem conficitur baptiſma parvulorum. Offerebant Jeſu paralyticum alii, *quorum fidem ut vidit, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Surge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Centurionis fides impetravit ſalutem ſervo: & Reguli filius credente patre ſermonibus Jeſu ad priſtinam ſanitatem reverſus eſt. Archiſynagogi filiam, rogante eo, a mortuis Dominus ſuſcitavit: & Petri ſocrum

po-

poſtulatus idem Dominus a febribus liberavit. Cognito adventu Jeſu in terra Geneſar, viri loci illius miſerunt in omnem regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quicumque tetigerunt, ſalvi facti ſunt. Mulier Chananæa pro filia rogat dæmoniaca, & ſalutem illi a Domino meruit. Offerebant Jeſu parvulos, ut tangeret eos: diſcipuli autem comminabantur offerentibus; quos cùm vidiſſet, indignè tulit, & ait illis: *Sinite parvulos venire ad me, & nolite prohibere eos: talium eſt enim regnum cœlorum. Amen dico vobis, qui non receperit regnum Dei ſicut puer, non introibit in illud. Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.* Audiant hæc, qui oblationi detrahant parvulorum, & intelligant conatum ſuum ad iniquitatem tendere, fruſtraque ſe niti in objectione ætatis parvæ, quaſi non liceat parentibus filios ſuos infantes offerre Deo, ejuſque ſervitio illos mancipare. Si enim ipſa Veritas carnales adhuc diſcipulos, & nondum paſſione ſui atque reſurrectione, necnon & adventu Spiritus-ſancti illuminatos atque confortatos, comminantes offerentibus parvulos indignè tulit: quid putant iſti ſe promereri, qui diſtatâ per orbem eccleſiâ, & manifeſtatâ ubique veritate, adhuc obcæcato corde per cupiditatem terrenam, contraria fidei catholicæ ſentiunt, atque ſectas novas, appropinquante fine mundi, in eccleſiam introducunt? Et enim, dum debuerant magiſtri eſſe propter tempus, rurſus indigent ut doceantur, quæ ſint elementa exordii ſermocinii Dei. Quare non pertimeſcunt Pauli ſententiam dicentis: *Irritam quis faciens legem Moſi, ſine ulla miſeratione duobus vel tribus mortis teſtibus: quanto magis putatis deteriora merori ſupplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit? Scimus enim, qui dixit: Mihi vindictam, & ego reddam. Et iterum: quia judicabit Dominus populum ſuum: horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Bonorum enim doctorum ſemper mos fuit verbis atque exemplis Deo populum lucrifacere, & ſtudere a regno diaboli quoſcumque eripere, atque ad ſervitium Dei convertere. Unde gentium Doctor Corinthiis ait: *Cùm liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci, ut plures lucrifacerem: factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem; omnibus omnia factus ſum, ut omnes ſalvos facerem. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps ejus efficiar.* Et item: *In omnibus*, inquit, *tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur: perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: dejicimur, ſed non perimus; ſemper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu in corporibus noſtris manifeſtetur.* Et alibi: *Omnes autem faciem proter cleſtos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jeſu in gloria cœleſti.* Hinc eſt quòd plurimi per gratiam Dei, & per bonorum ſtudium magiſtrorum, tam ex Judæis quàm etiam ex gentibus converterentur ad fidem Chriſti: ſicut in Actibus apoſtolorum legitur, quòd prædicante Petro unâ die appoſitæ ſint ad numerum credentium animæ circiter tria
„ millia. Verbum enim Domini creſcebat, &
„ multiplicabatur numerus diſcipulorum in Je-
„ ruſalem valde. Multa etiam turba ſacerdo-
tum obediebat fidei. Similiter Paulo & Barnabæ prædicantibus in Antiochia, multus numerus credentium converſus ad Dominum eſt, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani. Criſpus archiſynagogus credidit Domino cum omni domo ſua, & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur. Unde idem apoſtolus Paulus gloriatur, quòd ab Jeruſalem uſque ad Illyricum repleverit evangelium ſuum. E contrario verò quidam nunc inteodentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, & caoteriatam habentes ſuam conſcientiam, prohibent diſcedere quoſdam a ſæculari pompa, a cupiditate terrena & ſe ſociari contemptoribus mundi ſervientibus Deo ſub diſciplina regulari. Videant hi, ne fortè ad ipſos reſpiciat illa dominica ſententia, quà in evangelio ad Phariſæos & legiſperitos ipſa Veritas ait: *Va vobis Phariſæi, qui diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro: va vobis, quia eſtis ut monumenta, quæ non parent, & homines ambulantes ſupra neſciunt.* Et item: *Va vobis*, inquit, *legiſperitis, quo habetis clavem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant, prohibuiſtis.* Hinc Petrus in epiſtola ſua ſcripſit, dicens: *Novit Deus pios de tentatione eripere, iniquos verò, in diem judicii cruciando reſervare; magis autem eos*, qui
„ poſt carnem alteram in concupiſcentiam im-
„ munditiæ ambulant, dominationemque con-
„ temnunt audaces, ſibi placentes, ſectas non
„ metuunt facere, blaſphemantes, deliciis ſuis
„ affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes, pel-
„ licientes animas inſtabiles, cor exercitatum a-
„ varitiâ habentes: maledictionis filii, derelin-
„ quentes viam rectam, erraverunt, ſecuti viam
„ Balaam, & Boſor, qui mercedem iniquitatis
„ amavit, correptionem verò habuit ſuæ vefa-
„ niæ ſubjugale mutum in hominis voce loquens
„ prohibuit prophetæ inſipientiam. Hi ſunt fon-
„ tes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagita-
„ tæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur: ſu-
„ perbiâ enim vanitatis loquentes pellicent in-
„ deſideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum
„ effugiunt, qui in errore converſantur, liber-
„ tatem illis permittentes, cum ipſi ſervi ſint
„ corruptionis: a quo quis enim ſuperatus eſt
„ hujus & ſervus eſt. Si enim refugientes
„ coinquinationes mundi, in cognitionem Domi-
„ ni noſtri & Salvatoris Jeſu-Chriſti, his rur-
„ ſus impliciti ſuperantur, facta ſunt eis poſte-
„ riora deteriora peioribus. Melius enim erat
„ illis non agnoſcere viam juſtitiæ, quàm poſt
„ agnitionem retrorſum converti ab eo, quod
„ illis traditum eſt, ſancto mandato.

Hæc quidem cùm auribus corporis percipiantur, nec aures interiores, quas Salvator in evangelio requirit, dicens, *Qui habet aures audiendi audiat*, adponunt, ut intelligant, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, pravâ intentione decertant, quomodo minuant, aut funditus evertant monaſticam converſationem. Cùm enim audierint regularem oblationem in pueris minoris ætatis, teſtibus idoneis confirmari debere, quia apertè contraire atque reſiſtere veritati non audent; ex obliquo quærunt quomodo id, quod perverſâ mente tractant, hoc actu nefando perficiant: ſubtiliter argumentantur, atque hoc in commentum erroris ſui aſſumunt, quò faciliùs poſſint ſibi obſequentes atque obedientes deludere: quòd non liceat cuilibet teſtes citare ad confirmandam veritatem religionis chriſtianæ, niſi de propria ſua gente: verbi gratiâ, dicunt quòd ſuper Saxonem nullus de Francorum aut Romanorum, aut ex alia qualibet gente, licèt inter ſuos nobilis natu, atque honeſtus converſatione habeatur, niſi Saxo teſtis eſſe poſſit. Hoc enim,

NOTA.

ajunt

ajunt, legem gentis ſuæ pati non poſſe, ut alterius gentis homo in teſtimonium citetur ad infringendam legem libertatis ſuæ. Quaſi illi libertatem ac nobilitatem generis ſui perdant, qui ſervitium Chriſti profitentur, cùm magis illi liberi ſint, qui uni Deo, quàm qui diverſis vitiis atque peccatis ſervire probantur. Hanc profectò non ob aliud argumentationem igitur fingunt, quàm ut monaſticam converſationem, ac regularem diſciplinam in odium hominibus vertant, dicentes eos ſervos fieri, qui monachi fiunt: & non intelligunt ſe contra Dominum pugnare, qui ejus devotionem ſervitii dicunt penſum eſſe naturæ: cùm nulla ſit melior, majorque poteſtas, quàm ſervire Deo, cui bena ſervit amor. Si vesitas a teſtibus expetenda eſt, fides & probitas teſtium requirenda ſunt. Et quomodo inveniuntur teſtes idonei, nisi hæc conſideratio apud eligentem fiat, at non ſolùm nobilitas generis, ſed etiam conſtantia mentis in eis approbetur? ſic enim ab initio teſtes a prudentibus hominibus exquirebantur, præ quibus placuit ante omnia inventio veritatis, & non fictio falſitatis. Si autem perſonarum acceptio, & qualitas gentium a quolibet conſideranda eſt; & teſtes approbandi, ut non alios quiſque teſtes recipiat, niſi ſuæ gentis homines: quomodo Gentes naturam Judæorum teſtimonium, qui non fuerunt religione & natione ſibi conſimiles, in fide Chriſti receperunt? Apoſtoli enim & prophetæ omnes ex Judæis fuerunt. Aut quomodo Judæi Gentium teſtificationem recipere voluerunt, qui non fuerunt illis ritu ac dignitate cæquales? Lucas enim evangeliſta Antiochenus, arte medicus, Syrus fuit, ut ſcribitur natione, & magis ex auditu, quàm ex viſu ſuum conſcripſit evangelium: quod tamen ex Judæis, & ex Gentibus quoque credentibus æqualiter recipiunt, & in numero quatuor evangeliorum adſcribunt. Deus enim perſonam hominis non accipit, ſed in omni gente & conditione, qui timet Dominum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

Hæc verò cùm ſe ita habeant: quæ ratio eſt ſecundùm Deum, aut ſecundùm homines, ut hi qui inferiores ſunt virtute & dignitate, ſuperiores ſibi & eminentiores ſpernant, & quaſi indignos omni honore reſpuentes abjiciant, quibus ſubjici oportebat? Quis enim ignorat ſub hac plaga mundi habitans, Francos ante Saxones in Chriſti fide atque religione fuiſſe, quos ipſi poſtmodum ſuæ dominationi ſubegerunt armis, atque ſuperiores effecti dominorum ritu, immo magis paterno affectu, ab idolorum cultu abſtrahentes, ad fidem Chriſti converterunt? Sed nunc a quibuſdam primatibus de ipſa gente ſecundùm carnem editis ingratè ſpernuntur ac contra jus cœli, contraque jur fori, ne teſtes eſſe veritatis valeant, indignè abjiciuntur: cùm hoc nec ratio humana, neque divina id fieri debere ullo modo dictet, nec talia ordo umquam in orbe triquadro fuerit. Narrant enim hiſtoriæ totam Aſiam, ſub centum viginti ſatrapis conſtitutam, legibus Perſarum obediſſe. Sic etiam Romanorum dominationi omnes gentes cenſu ac ſenſu ſecundùm ſancita imperatorum per diverſas provincias ſuis temporibus ſubjectas eſſe, civemque Romanum adſcribi pro magna dignitate, ac veneratione apud omnes nationes haberi. Sed non mirum, quòd iſti, qui legibus divinis contraria ſentiunt, fœdera pacti humani rite non ſervent; errantes enim, & in errorem mittentes, apud Deum culpabiles, & apud homines vituperabiles fiunt. Denique veritas quæ ubique regnat, omnia vincit: hèc multos inimicos habeat, ipſa tamen victrix omnes hoſtes ſuos æternâ ſuperabit victoriâ, cujus ſancta Eccleſia fideliſſima obſervatrix, ac cuſtos in ſoliditate firmiſſimæ petræ fundata, nulla recipit conſortia perfidorum. Unde nec portæ inferi prævalebunt adversùs eam.

Hujus quoque non pars minima monachorum exſtat turba, quæ Creatori ſuo devotè famulans pæne in totius partibus orbis greges ſuos colligit, domicilia conſtruit, atque uni Deo omnipotenti gratum ſervitium exhibere contendit. Hæc ex apoſtolicæ traditionis norma inſtituta, nihil proprium poſſidens, communiter vivit, propriiſque manibus ſibi victum quæritans, patris ſpiritualis in omnibus geſtit obedire imperio; nullum ſpernit, nullum contemnit. Omnis ſexus, omnis ætas, omnis conditio apud ipſam habilis Dei ſervitio habetur. Unde & recipit infantes, appetit juvenes, non reſpuit ſenes atque infirmos. Apud hanc locum habet adoleſcens in puericia Deo conſecratus: in hac remedium ſuæ ſalutis invenit juvenis, pro peccatis ſuis ſalubriter compunctus: in illa ſenex vel decrepitus undecimæ horæ non perdit laborem, nec perdit ſerò converſus. Per ipſam & David noſter eos, quos mundus pro ſceleribus, vel infirmitate corporea deſpiciens abjecit, recolligens reſecit, atque duces itineris ſui fecit. Unde plurimos in Patrum Collationibus ac Vita deſcriptos invenimus, qui ad propoſitum monaſticum ſervandum ſpiritu Dei inſtigante defluxerunt; plurimos, qui ſuos filios ad Dei ſervitium nutriendos tradiderunt. Quod & beatus papa Gregorius apud venerabilem patrem Benedictum, cujus vitam ipſe deſcripſit, ac Regulam inſtitutionis ejus mirabiliter laudat, ita feciſſe in libris Dialogorum commemoravit, dicens: Cùm „ ſanctus *vir* Domino in eadem ſolitudine virtutibus ſignisque ſuccreſceret, multi ab eo in „ loco eodem ad omnipotentis Dei ſunt ſervitium congregati: Ita ut illic duodecim monaſteria, cum omnipotentis Jeſu-Chriſti Domini „ noſtri opitulatione conſtrueret in quibus ſtatutis patribus duodenos monachos deputavit, „ paucos verò ſecum detinuit, quos adhuc in ſua „ præſentia aptiùs judicavit erudiri. Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ urbis nobiles & religioſi concurrere, ſuoſque filios ei, omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ ſpei ſuaa ſoboles Equitius Maurum, Tertullus verò Patricius Placidum tradidit ei, „ quibus Maurus junior, eùm bonis polleret „ moribus magiſtri adjutor cœpit eſſe: Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebar annos. Enimvero ſanctus Gregorius, qui præſulatu apoſtolicæ ſedis functus in pontificum ordine nobiliſſimus habebatur, qui & inter magiſtros eccleſiæ præcipuos, omni veneratione dignus pæne in toto orbe celebratur, quomodo ſuodi viri geſta deſcribendo, puerorum oblationem ad omnipotentis Dei ſervitium nutriendorum rita fieri commemorat, ſi non ipſa oblatio rata ſed contraria veritati ac divinæ auctoritati credenda erit? Non enim eſt ſanctus, qui actibus eſt reprobus; nec laude dignus, qui divinis legibus inventur eſſe contrarius. Quapropter videant hi quorum ſenſus ac ſermo divinis conſtitutionibus, atque ſanctorum patrum exemplis diſcordat, ne cupiditate terrenâ corcupti, & in ſuis voluptatibus abominabiles facti ſanctitatis meritum ſibi minuant, ac præmium perdant. Quia, Paulo teſte, *Deus non irridetur: Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet: quoniam qui ſeminat in carne ſua, de carne & metet corruptionem; qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.*

Sed

Sed jam ad oblationem regularem confirmandam prudenti, ac fanum ſapienti in his quæ breviter de ſcripturis ſacris excerpta poſuimus, ſatis eſſe credentes, nunc de voto, quod Deo vovetur, adimplendo, quàm neceſſarium ſit, ex eadem ſcriptura, teſtimoniis paucis oſtendemus. Loquitur Dominus per Moyſen in lege ita dicens: *Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit*: & item: *Cùm voveris*, inquit, *votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si noluerit polliceri, abſque peccato erit; quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo; propriâ voluntate ex ore tuo locutus es*. Nam & Pſalmiſta ſimiliter exhortatur, dicens: *Vovete, & reddite Domino Deo veſtro, omnes, qui in circuitu ejus affertis munera*. Quoque exemplo hoc comprobans, alio loco dicit: *Vota mea Domino reddam in atriis domus Domini, in conſpectu omnis populi ejus, in medio tui Jeruſalem*. Et item: *Sic pſalmum dicam*, inquit, *nomini tuo, Deus, in ſæculum ſæculi, ut reddam vota mea de die in diem*. Hinc & Eccleſiaſtes ait: *Si quid vovisti Domino, ne moreris reddere: diſpliceat enim ei infidelis promiſſio, ſed quæcumque voveris redde: multòque melius eſt non vovere, quàm poſt votum promiſſa non reddere*. Nam & idipſum Salvator in evangelio ſub quadam ſimilitudine expreſſit, dicens: *Nemo mittens manum ſuam in aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei*. Et item: *Qui fuerit*, inquit, *in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa, & qui in agro ſimiliter. Memores eſtote uxoris Lot. Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam, & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam*. Hinc & Doctor gentium in epiſtola ad Hebræos, admonet dicens: *Nolite itaque, fratres, amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut volun-tatem Dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit. Juſtus autem meus ex fide vivit. Quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit anima mea*. Hinc & Paſtor eccleſiæ hortatur, dicens: *Succinctæ lumbos mentis veſtræ, ſobrii perfectè ſperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam, in reſurrectione Domini noſtri Jeſu-Chriſti*. Unde & Johannes apoſtolus in epiſtola ſuæ ſalubriter perſuadendo nos inſtruens, dicit: *Videte vosmetipſos, ne perdatis, quæ operati eſtis, ſed ut mercedem plenam accipiatis*. His ergo & ſimilibus ſcripturæ teſtimoniis ſacræ inſtruimur, ne votum quod Deo vovimus, reddere negligamus: quia non habebit hunc inſontem Dominus, qui ei mentiri non pertimeſcit. Sed pro dolor! quidam parvipendentes fœdus, quod cum Deo inierunt, quaſi ſina periculo deſeri poſſit, ingratè omnino abjiciunt, atque amicitiam hujus mundi appetentes, inimici Dei fieri non pertimeſcunt. Qui enim vult amicus eſſe hujus ſæculi, inimicus Dei conſtituitur. Quando quidem perfectiora ſequi ſuâ ſponte elegerunt, & ob hoc animas ſuas, votum vovendo, Deo conſecrarunt, ut ei per omnia placerent, cui ſe-ſervire ſolummodo probaverunt: paulatim per deſidiam ad vitia relabentes, contra evangelium, mundo ſimul ac Deo ſe ſervire poſſe arbitrantur; cùm Salvator manifeſtè dicat: *Duobus dominis nemo ſervire poteſt, hoc eſt Deo & mammonæ*. Fallunmur ergo hujuſmodi habentes damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, & ſi non converſi denuo id, quod deſtruxerunt, pro viribus reſtaurare ſtuduerint, ſalutem conſequi non poterunt.

Sed quia ſunt quidam, qui monachicam vitam deteſtantes, conſtitutionibus ſanctæ Regulæ contradicunt, deſpicientesque eam, murmurando invicem ſuſurrant, quòd ſuperflua ſit ſanctio regularis, & non neceſſaria, magiſque humanæ fictioni, quàm auctoritati divinæ eam inniti: Primum, ſecundùm eorum ſenſum, qui catholicâ veritate imbuti de hujus ordinis initio & ratione pleniſſimè ſcripſerunt, oſtendemus, monaſticam converſationem Deo auctore per ſanctorum patrum dicta vel facta inſtitutam eſſe: dehinc ſubjungemus ex canone divino teſtimonia huic diſciplinæ convenientia: ut qui jam diutiùs huic errori deſerviunt, ſaltem patefactâ in omnibus veritate ſuperati, vana garrire erubeſcant. Itaque cœnobitarum diſciplina a tempore prædicationis apoſtolicæ ſumpſit exordium. Nam talis exſtitit in Jeroſolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in actibus apoſtolorum ita deſcribitur: *Multitudinis autem credentium erat cor & anima una, nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia*. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant ea omnibus, prout cuique opus erat. Et item: Neque enim quiſquam egens erat inter illos: quotquot enim poſſeſſiones agrorum vel domorum erant vendentes, offerebant pecuniam eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat. Talis itaque erat runc omnis eccleſia, quales nunc perpaucos in cœnobiis invenire difficile eſt: ſed cum apoſtolorum poſt exceſſum tepeſcere cœpiſſet credentium multitudo, ea vel maximè, quæ ad fidem Chriſti de alienigenis ac diverſis gentibus confluebat, a quibus apoſtoli, præ ipſis fidei rudimentis, & inveteratæ gentilitatis conſuetudine, nihil amplius expetebant, niſi ut ab ipſis immolatitiis idolorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine temperarent: atque iſta libertas, quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta eſt, etiam illius eccleſiæ perfectionem, quæ Jeroſolymis conſiſtebat paulatim contaminare cœpiſſet, & creſcente quotidie vel indegenarum numero, vel advenarum, primæ illius fidei refrigeſceret fervor; non ſolùm hi, qui ad fidem Chriſti confluxerant, verùm etiam illi qui erant eccleſiæ principes, ab ipſa diſtrictione laxati ſunt; nonnulli æſtimantes id, quod videbant gentibus præ infirmitate conceſſum, ſibi etiam licitum, nihil ſe detrimenti perpeti crediderunt, ſi cum ſubſtantiis ac facultatibus ſuis fidem Chriſti, confeſſionemque ſequerentur. Hi autem, qnibus apoſtolicus adhuc inerat fervor, memores illius priſtinæ perfectionis, diſcedentes a civitatibus ſuis, illorumque conſortio, qui ſibi vel eccleſiæ Dei temiſſioris vitæ negligentiam eſſe debebant, multoties ſuburbanum ac ſecretioribus commanere, & ea, quæ ab apoſtolis, per univerſum corpus eccleſiæ generaliter meminerant inſtituta, privatim ac peculiariter exercere cœperunt. Atque ita coadolevit iſta, quam diximus, diſcipulorum, qui ſe ab eorum contagio ſequeſtraverunt, diſciplina, qui paulatim tempore procedente ſegregati a credentium turbis, adeò quòd a conjugiis abſtinerent, & a parentum ſa conſortio, mandique iſtius converſatione ſecernerent; monachi ſive monozantes, hoc eſt, ſingulares, a ſolitariæ vitæ diſtrictione nominati ſunt. Unde conſequens fuit, ut ex commu-

munione conſortii, cœnobitæ; cellæque ac diverſoria eorum, cœnobia vocarentur. Iſtud ergo ſolum fuit antiquiſſimum monachorum genus, quod non modò tempore, ſed etiam primum eſt, quodque per annos plurimos ſolum uſque ad abbatis Panli vel Antonii duravit ætatem: cujus etiam nunc adhuc in diſtrictis cœnobiis cernimus reſidere veſtigia. De hoc priſcorum numero, & ut ita dixerim, fœcundiſſima radice ſanctorum etiam anachoretarum poſtea hæc flores, fructuſque prolati ſunt: cujus profeſſionis principes hos, quos paullo ante memoravimus, ſanctum ſcilicet Paulum vel Antonium, novimus exſtitiſſe, qui non quidem puſillanimitatis cauſa, nec impatientiæ morbo, ſed deſiderio ſublimioris profectus, contemplationiſque divinæ, ſolitudinis ſecreta ſectati ſunt, licèt eorum prior, neceſſitatis obtentu, dum tempore perſecutionis affinium ſuorum devitat inſidias, eremum penetraſſe dicatur. Ita ergo proceſſit ex illa, quam diximus, diſciplina, aliud perfectionis genus, cujus ſectatores anachoretæ, id eſt, ſeceſſores meritò nuncupantur: eo quod nequaquam contenti hac victoria, qua inter homines occultas inſidias diaboli calcaverunt: aperto certamine ac manifeſto conflictu de omnibus congredi cupientes, vaſtos eremi receſſus penetrare non timeant, ad imitationem ſancti Johannis Baptiſtæ, qui in eremo totâ ætate permanſit; Heliæ quoque ac Heliſæi, atque illorum, de quibus apoſtoli ita meminerunt: *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, anguſtiati, afflicti, egentes, quibus dignus non erat mundus in ſolitudinibus errantes & montibus & ſpeluncis, & in cavernis terræ.* De quibus etiam figuraliter Dominus ad Job: *Quis autem eſt, qui dimiſit onagrum liberum & vincula ejus reſolvit? poſui habitaculum ejus deſertum & tabernacula ejus ſalſuginem, irridens multitudinem civitatis, & querelam exactoris non exaudiens. Conſideravit montes paſcua ſua & poſt omne viride quærit.* In pſalmis quoque ſcriptum eſt: *Dicant nunc qui redempti ſunt a Domino, quos redemit de manu inimici.* Et poſt pauca: *Erraverunt in ſolitudine, in ſiccitate, viam civitatis habitaculi non invenerunt. Eſurientes & ſitientes, & anima eorum in ipſis deficit. Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.* Quos etiam Jeremias ita deſcribit, dicens: *Beatus, qui tulit jugum a juventute ſua. ſedebit ſolitarius & tacebit, quia levabit ſe ſuper ſe.* Quique id pſalmi. ſtæ affectu & opere conficiunt. *Similis factus ſum pellicano ſolitudinis, vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto.* Igitur qui deſpiciendam monaſticam diſciplinam arbitrantur, primùm oportet, ut attendant, quæ ſit virtus hujus normæ atque converſationis, & ſi perſpexerint legibus Dei eam eſſe concordem, deſinant eam odiis infectari, deſiſtant ore blaſphemo lacerare, quia non erit impunitus, qui dona Dei per invidiam perfidus extat inimicus. Unde Dominus per prophetam. *Væ vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem & lucem tenebras; ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Monachi enim propoſitum eſt, ut abrenuntiet ſæculo & voluptatibus continentiæ ac quieti, obedientiæ atque humilitati operam det, tribulationeſque atque angustias præſentis vitæ patienter ſufferat, & præmium cœleſtis gratiæ ſuper omnia expetat. Unde conſideremus, ſi hæc ex divinis comprobentur teſtimoniis. Nam ſalvator in evangelio ait: *Qui non renuntiaverit omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Et item: *Qui vult*, inquit *venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie & ſequatur me.* Hinc & diviti de ſalute ſua ſollicitè quærenti ipſa Veritas reſpondit, dicens: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.* Hinc & ad Apoſtolos ait: *Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Nolite ſolliciti eſſe dicentes: *Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater veſter, quia his omnibus indigetis. Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ ventura ſunt, & ſtare ante Filium hominis. Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Beati qui lugent nunc, quoniam ipſi conſolabuntur.* Sequenti ergo opera danda Iſaias oſtendit dicens. *Erit opus juſtitiæ, pax & cultus juſtitiæ, ſilentium & ſecuritas uſque in ſempiternum.* Item per Jeremiam dicitur: *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini: bonum eſt viro cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius & tacebit, quia levabit ſe ſuper ſe; ponet in pulvere os ſuum, ſi forte ſit ſpes; dabit percutienti maxillam, ſaturabitur opprobrio, quia non repellet in ſempiternum Dominus. Qui dilexit movere pedes ſuos, & non quievit, & Domino non placuit.* Hinc & Paulus ad Theſſalonicenſes ait: *Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis & operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini, ſicut præcepimus vobis, & ut honeſtè ambuletis ad eos, qui foris ſunt, nullius uliquid deſideretis.* De humilitate autem & manſuetudine atque obedientia ipſe Salvator in evangelio nos inſtruit dicens. *Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Omnis ergo qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Et iterum: *Non veni*, inquit, *facere voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me, Patris.* Huic & Apoſtolus ait: *Chriſtus factus eſt pro nobis obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis, &c.* Nam & in libro Regum Samuel ad Saul regem peccantem ait: *Numquid vult Dominus holocauſtum, aut victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini? Melior eſt enim obedientia quam victima, & auſcultare magis, quàm offerre adipem arietum: quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere.* De tribulationis autem tolerantia & patientia, ipſa Veritas ait diſcipulis: *In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, quia ego vici mundum. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Et quia monachi opus eſt oratio & jejunium; commendat hoc atque approbat idem Mediator Dei, hominumque, cùm ſugillanti apoſtolos de dæmoniaco ab eis non ſanato reſpondit, dicens: *Hoc genus a nullo poteſt exire, niſi per orationem & jejunium.* Ecce monachorum ordinem ac vitam, cùm ipſe Dominus ſuis ſententiis ac prophetarum atque apoſtolorum ſuorum ſcriptis comprobet, quis eſt qui eam reprehendere audeat, niſi qui inſanus ore & corde eſt, & ob hoc legibus Dei contrarius? Non eſt ergo leve crimen, atque minuſculum peccatum, velle mendacem facere Veritatem,

&

& Dominum iniquum fingere: cùm hoc, quod ipſe laudat, iſte nititur improbare. Sed ſi iſte adverſarius noſter adhuc perſtiterit in nequitia ſemel concepta, & dixerit, ſine monachii voto homines poſſe ſalvari; non hoc negamus, ſed perfectionis tramiti detrahere non audemus.

Hæc ergo, prout potuimus, ex multis pauca libavimus, ſed ſi noſtra ſcripta faſtidio ducit, audiat quid B. Hieronymus in libro quem ſcripſit adverſus Vigilantium, monachos ſimili blaſphemiâ lacerantem ſenſerit. Quod autem aſſeris, inquit, melius facere eos qui utantur rebus ſuis, & paulatim fructus poſſeſſionum pauperibus dividant, quàm illos, qui poſſeſſionibus venumdatis ſemel omnia largiuntur: non a me eis, ſed a Domino reſpondebitur: *Si vis eſſe perfectus, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me.* Ad eum loquitur, qui vult eſſe perfectus: qui cum apoſtolis patrem, naviculam, & rete dimittit. Iſte, quem tu laudas, ſecundus, vel tertius gradus eſt, quem & nos recipimus: dummodo ſciamus prima ſecundis & tertiis præferenda. Nec aſſu tuo, ac fludin monachi detetrendi ſunt, arte linguæ vipeteæ, & morſu ſæviſſimo; de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes ſe recluſerint, & fuerint in ſolitudine, quis celebrabit eccleſias, quis ſæculares homines lucrifaciet, quis peccatores ad virtutes poterit coarctare? hoc enim modo, ſi omnes tecum ſatui ſint, ſapiens eſſe quis poterit? Et virginitas non eſt approbanda: ſi omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interibit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obſtetrices abſque mercedibus mendicabunt: & validiſſimo frigore ſolus atque contractus Dormitantius vigilabit in lecto. Clara eſt virtus, nec a pluribus appetitur, atque utinam omnes hoc eſſent, quod pauci ſunt, de quibus dicitur: *Multi vocati, pauci autem electi*: vacui eſſent carceres. Monachus autem, non doctoris hujus, ſed plangentis officium, qui vel ſe, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præſtoletur adventum; qui ſciens imbecillitatem ſuam, & vas fragile quod portat, timet offendere, ne impingat & corruat, ut frangatur. Unde & mulierum, maximèque adoleſcentularum vitat aſpectum, & in tantum caſtigator ſui eſt, ut etiam, quæ tuta ſunt, pertimeſcat. Cur, inquies, pergis ad eremum? videlicet ut te non audiam, non videam, ut tuo furore non moveor, ut tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Reſpondebis: Hoc non eſt pugnare, ſed fugere; ita in acie: adverſario armatus obſiſte, ut poſtquam victeris, coronetis. Fateor imbecillitatem meam: nolo ſpe pugnam victoriæ, ne perdam aliam victoriam: ſi fugero, gladium devitavi; ſi autem ſtetero; aut vincendum mihi eſt, aut cadendum. Quid autem neceſſe certa dimittere, & incerta ſectari? aut ſcuto, aut pedibus meis vitanda eſt. Tu qui pugnas, & ſuperari potes, & vincere. Ego cùm fugio, non vincor in eo quod fugio, ſed ideo fugio, ne vincar. Nulla ſecuritas eſt, ſerpente vicino dormire. Poteſt fieri, ut me non mordeat; tamen poteſt fieri, ut aliquando mordeat.

Sunt præterea & alii ſancti patres orthodoxi, quorum ſuper hac re par ſenſus, & ſimilis ſententia eſt, affirmantium normam regularis diſciplinæ Dei auctore per apoſtolicam doctrinam inſtitutam, atque fundatam eſſe. Sed quia libri menſuram excederet, ſi eorum plurima dicta in hoc opuſculum velim coacervare: ſufficiant hæc ſobrio lectori quæ dicta ſunt. Cæterum, qui plura ac majora quæſierit, & noſtra ſcripta faſtidio duxerit, legat catholicorum doctorum multiplicia volumina, &, ut credo, a noſtro præſenti hoc opuſculo eorum ſenſum non diſcrepare videbit. *Explicit.*

LII.

Placitum pro monaſterio Farfenſi.

Ad lib. 30. n. 35. *Ex archivo Farfenſi.*

DUM a pietate domini & a Deo coronati Ludovici magni imperatoris a finibus Spoletanis ſeu Romania directi fuiſſemus, nos Joſeph epiſcopus & Leo comes miſſi ipſius auguſti ſingulorum hominum cauſas audiendas & deliberandas, & conjunxiſſemus Romæ, reſidentibus nobis ibidem in judicio in palatio Lateranenſi in præſentia domni Gregorii papæ, & unà ſimul nobiſcum aderant Leo epiſcopus & bibliothecarius S. R. E. Theodorus epiſcopus, Sirinus primicerius, Theophylactus numincolator, Gregorius filius Mercurii, Petrus dux de Ravenna, Ingoaldus & Acceris abbates, Alboinus, Lanfridus, Emmo, & Maximus vaſſi domini imperatoris, gaſtaldi & alii plures; ibique veniens ipſe Ingoaldus abbas monaſterii ſanctæ Mariæ, quod eſt ſitum Sabinis in loco qui nuncupatur Acutianus, cum Audulfo advocato ſuo, retulit nobis, quòd domnus Adrianus & Leo pontifices per fortia invaſiſſent res ipſius monaſterii, id eſt curtem Cornianianum & curtem ſancti Viti, quæ eſt in Parmis, ſeu & curtem ſanctæ Mariæ, quæ eſt in Vico-novo, & curtem in Bariliano, & curtem quæ dicitur Pontiana, cum rebus & familiis & omnibus ad eas pertinentibus; unde tempore Stephani, Paſchalis, & Eugenii ſemper reclamavimus, & juſtitiam minimè jovenire potuimos. Modò ſi vobis placet, judicate nobis exinde juſtitiam, ſicut dominus imperator in verbis nobis mandavit. Nos autem qui ſupra miſſi & judices talia audientes, præſente domno apoſtolico, interrogavimus advocatum ipſius domni apoſtolici S. R. E. nomine Gregorium, quid exinde dicere voluiſſet. At ubi reſpondebat ipſe dicendo, iſtas prædictas curtes, quas vos dicitis, nos tenemus ad partem S. R. E. ſed non contra legem; & ad partem monaſterii ſanctæ Mariæ nihil pertinuerunt. Nos verò qui ſupra miſſi & judices talem reſponſionem audientes, interrogavimus jam dictum Ingoaldum cum Audulfo advocato ſuo, ſi aliqua pertinentia aut teſtes de ipſis prædictis curtis habetent; qui reſpondentes dixerunt, quia & monimina, & teſtes exinde habemus, & præſentialiter oſtendimus: & ipſa monimina præ manibus oſtenderunt. Et cùm ipſa monimina relegi feciſſemus, continebatur in eis, qualiter Anſilberga abbatiſſa monaſterii ſancti Salvatoris de Brixia ipſas curtes in ipſo monaſterio ſanctæ Mariæ per ipſa monimina delegaverat, quæ Teudicus dux eidem Anſilbergæ de ipſis curtibus emiſerat; & monimina, qualiter Anſa regina curtem ſancti Viti a Teutone epiſcopo Reatinæ civitatis in concambium accepetat, & poſtea eidem Anſilbergæ filiæ ſuæ donaverat; & præceptum Deſiderii regis ſeu domni Caroli imperatoris, qualiter ipſas curtes cum rebus & familiis & cum omnibus ad eas pertinentibus in ipſo ſancto monaſterio confirmaverant. Ubi reſ-

pondebat ipſe Gregorius advocatus jam dicti pontificis, & dicebat: Non eſt verum, quòd iſtas prædictas curtes ad partem monaſterii ſanctæ Mariæ per iſta monimina habuiſſetis vel tenuiſſetis. Ad hæc reſpondebat prædictus Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato ſuo, & dicebat, quia per iſta monimina ipſas curtes ad partem ſanctæ Mariæ tenuimus uſque dum præfati pontifices per fortia eas tollere feciſſent: & teſtimonia exinde habemus, qui ſciunt qualiter ad partem ſanctæ Mariæ pertinuerunt, & poſſeſſæ fuerunt, & qualiter per ſortia nobis ultæ ſunt. Nos qui ſupra miſſi & judices, dum talem altercationem inter eos audiſſemus, reguadiare eos fecimus, & fidejuſſores ponere uterquu ſecundum ſuam legem, ut aliâ die in judicio ante nos pareſi eſſent. Aliâ verò die dum ſimul convenifſemus in ſupta ſcriptum palatium Lateranenſe in præſentium jam dicti pontificis, venit prædictus Ingoaldus abbas cum Audulfo advocato ſuo, & dixit: Domini, ecce nos parati in veſtris præſentiis cum ipſis teſtimoniis, ſicut inter nos guadiare feciſti. Et cùm ipſa teſtimonia ante nos venire feciſſemus, interrogavimus quæ ſunt nomina eorem: qui dixerunt, Hitto, Gradolfus, Gauſpertus de Reate. Iterum interrogavimus eos, ſi voluiſſent do ipſa cauſa teſtimonium reddere, aut noo; aut ſi aliquid de ea ſcirent. Illi verò dixerunt. Iſtam cauſam bene ſcimus, & teſtimonium reddimus. Deinde interrogavimus Gregorium advocatum ipſius pontificis, ſi aliquid contre ipſa teſtimonia dicere voluiſſet. Ipſe verò reſpondit. Contra ipſa teſtimonia nihil contrariom dicere volo, nec poſſum quia boni homines mihi eſſe videntur. Iterum fecimus venire Joſeph caſtaldum ipſius civitatis Reatinæ & alios bonos & veraces homines in eadem civitate commaneores; & interrogavimus eos per ipſum ſacramentum, quod domno imperatori factum habebant, ſi ipſi teſtes ſuum teſtimonium affirmare potuiſſent, aut non; qui reſpondentes dixerunt: Per ipſum ſacramentum domno imperatori factum habemus, quia iſti homines booi & veraciures ſunt, & ſuum teſtimonium antu dominum imperatorem & ante nos affirmare poſſunt. Tunc nos jam dicti miſſi & judices talia audientes, fecimus eos ſecundùm legem ſeparare, & Evangeliis poſitis juraverunt. Primus ita dixit. Quia ego ſcio & bene memoror, quoniam tempore Langobardorum, & poſtea tempore domni Caroli imperatoris, ipſas prædictas curtes ad partem monaſterii ſanctæ Mariæ tenere; & memoror ibi præpoſitos Johannem & Petrum & Chriſtianum monachos de ipſo monaſterio, uſque dum per fortia Adrianus Papa & Leo ipſas curtes de ipſo monaſterio tollece fecerunt. Gradulfus ſimiliter dixit. Gauſpertus ſimiliter dixit. Deinde fecimus jurare homines honos & veraciores duodecim, & hæc ſunt nomina eorum: Johannes clariſſimus, Muſio, Teuto, Caſtinus, Audacius, Albuinus, Medius, Gualipertus, Conſtantinus notus, Petrus, Fratellus, Hildericus ſcavinus; & fecimus uos jurare, & interrogavimus eos quid de ipſa cauſa ſcirent. Et ipſi ſimiliter dixerunt. Poſtea Audolfus advocatus ipſius monaſterii jurevit dicens: Per iſta ſancta quatuor Evangelia, quia ſicut iſti teſtes dixerunt, ſic fuit verum. Nos qui ſupra miſſi & judices talia audientes, rectum comparuit, & judicavimus, ut ipſi Gregorius advocatus domni apoſtolici ſeu S. R. E. retradere debuiſſet ipſas curtes Audulfo advocato ad partem ipſius monaſterii ſanctæ Mariæ: quod facere noluit. Verùm etiam & ipſe domnus apoſtolicus dixit, noſtro judicio ſi minimè credere, uſque dum in præſentia domni imperatoris nobiſcum ſimul veniret. Cùm talia nobis domnus apoſtolicus renuntiaſſet, pro firmitate jam dicti monaſterii brevem exinde facere juſſimus, ut in futuris temporibus per poſſeſſionem ipſum ſanctum monaſterium eaſdem curtes minimè perdere debuiſſet. Hæc autem inquiſitio facta eſt per Joſeph epiſcopum & Leonem comitem miſſos imperiales, quam quidem & ego Paulus notarius ſcripſi anno imperii domni Ludovici XVI. menſe Januario per indictionem VII. Romæ feliciter. † Ego Joſeph epiſcopus & miſſus domni imperatoris io hiis actis interfui, & manu meâ ſubſ. † Ego Leo miſſus domni imperatoris concordans ſubſ. † Egu Eleutherius vaſſus domni imperatoris ibi fui. † Ego Probatus ibi fui. Ego Ianno vaſſus domni imperatoris ibi fui. † Ego Lanfridus vaſſus domni regis ibi fui. † Ego Acerſius abbas interfui. † Ego Bruniperius ibi fui. Ego Maximus ibi fui. † Ego Statius ibi fui. † Ego Campo ibi fui. † Egu Lantbertus Saligus ibi fui. † Egu Aboinus gaſtaldus ibi fui.

LIII.

Ludovici & Lotharii imperatorum præceptum pro parthenone ſanctæ Mariæ Forojulienſi.

Ad lib. 30. n. 50.

Ex apographo illuſtriſſimi Philippi a Turre epiſc. Adrienſis.

IN nomine Domini & Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti, HLudovicus & HLotharius divinâ ordinante providentiâ imperatores auguſti. Si liberalitatis noſtræ munere aliquid locis Deo dicatis auxilii conferimus, id nobis procul dubio ad ſtabilitatem imperii noſtri & ad animæ emolumentum profuturum liquido credimus. Proinde noverit experientia omnium fidelium ſanctæ eccleſiæ noſtrorumque, tam præſentium quàm futurorum, qua veniens in præſentiam culminis noſtri Maxentius eccleſiæ Aquileienſis patriarcha, precibus quibus valuit noſtram implorevit clementiam, ut monaſterium puellarum, quod dicitur ſanctæ Mariæ, quod eſt ſitum juxre baſilicam ſancti Johannis, conſtructum infre muros civitatis Forojulienſis, in loco qui dicitur Vallis, prædictæ matri eccleſiæ ſancti Marci evangeliſtæ & ſancti Hermachoræ martyris atque pontificis, ubi auctore Deo ipſe patriarcha præeſt, traderemus: quod ita & nos feciſſe omnium veſtrum cognoſcat induſtria. Et ideo ob firmitatis ſtudium hos noſtros imperiales apices prædictæ matri eccleſiæ fieri juſſimus, per quos præcipimus atque jubemus, ut prædictum monaſterium puellarem cum rebus & hominibus ad id juſtè & legaliter præſenti tempore aſpicientibus, abhinc in futurum in jure & poteſtate prædictæ eccleſiæ & rectorum ejus conſiſtat: ita videlicet, ut quicquid rectores & miniſtri memoretæ eccleſiæ ob utilitatem & profectum ejus canonice, ordinare, atque diſponere voluerint, libero in omnibus perſruantur arbitrio faciendi quicquid elegeriut. Et ut hæc auctoritas largitionis noſtræ firmior habeatur, & per futura tempora melius conſervetur, manibus propriis ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione aſſignari juſſimus. Signum HLudovici ſereniſſimi imperatoris. Signum HLotharii ſereniſſimi auguſti. Durandus diaconus ad vicem Fridogiſi recognovit. Data III. idus Novembris, anno Chriſto propitio XVII. domni imperatoris HLudovici ſereniſſimi, & HLo-

tha-

tharii augusti IX. Actum Hiumaga palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

LIV.

Ludovici Pii præceptum pro Dervensi monasterio, de Dodiniaca curte.

An. 832. ad lib. 30. n. 71. *Ex chartario Dervensi.*

IN nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu-Christi, Ludovicus divinâ ordinante providentiâ imperator augustus. Si locum, quo olim monasticus ordo viguerat, io ædificiis relevari, & eamdem vitam monasticam reformari facimus, & liberalitatis nostræ munere de beneficiis a Deo nobis collatis eidem loco, unde servi Dei inibi consistentes in hanc mortalem vitam aliquod subsidium habere valeant, aliquid conferimus; id nobis & ad hanc transitoriam vitam feliciter peragendam, & ad æternam perpetualiter optinendam profuturum liquidò credimus. Idcirco oosse volumus omnium fidelium nostrorum tam præsentium quàm & futurorum industriæ, qualiter Haudo venerabilis abba monasterii, cujus vocabulum est Ders, quod constat esse constructum in pago Pertense super fluvium Viera, quod olim vocabatur Puteolus, & dicatum in honore sancti Petri principis apostolorum, ac sancti Bercharii, cujus corpus ibidem requiescit; quique idem ipsum monasterium a novo opere construxerat, & monachos sub regula sancti Benedicti vitam degentes collocaverat; nostram adieos serenitatem, innotuit mansuetudini nostræ, quòd eadem monastica vita penitus in eodem loco abolita esset, & in canonicum ordinem transierat: petiitque ac supplici postulatiooe deprecatus est, ut nostrâ auctoritate eamdem monasticam vitam reformari, & habitacula ad hanc vitam congrua reficiendo apiari permitteremus. Cui sicut dignum erat, gratias egimus, & ea quæ deprecabatur ei fieri permisimus. Insuper & ut hoc quod idem ipse deprecabatur melius peragere, & servi Dei, qui inibi degere constituti & constituendi erunt, aliquod subsidium ex nostra largitione habentca libentiùs Deo servire potuissent; complacuit nobis pro mercedis nostræ augmento & æternæ retributionis fructu quasdam res nostræ proprietatis, sitas in comitatu Breonense, id est villam ac beneficium illud, cujus vocabulum est Dodiniaca curtis (*), habentem mansos duodecim, quam hactenus vassallus noster, nomine Hisimbrrtus, nostrâ largitione in beneficium habuisse dinoscitur, cum omni iotegritate, id est cum mancipiis utriusque sexus, cum domibus, ædificiis, ecclesiis, terris cultis & incultis, silvolis, pratis, pascuis, aquis aquarumve decursibus, molendino, vel quicquid ad denominatam villam justè & legaliter pertinere dinoscitur, & nostri juris ac possessionis in re proprietatis est, totum & ad integrum per hoc nostræ auctoritatis conscriptum ad antedictum monasterium, quod, sicut diximus, Ders nuncupatur, sollemniter delegare, eâ videlicet conditione, ut a prælatis & monachis Deo inibi militantibus perpetuâ possessione teneatur ac possideatur. Et ut hæc nostræ concessionis atque largitionis auctoritas inconvulsam & inviolabilem obtineat firmitatem, manu propriâ nostrâ subter eam firmavimus, & annli nostri impressione adsignari jussimus. Signum Ludowici serenissimi imperatoris. Data XIV. Kal. Mar. anno Christo propitio XIX. imperii domni Ludovici piissimi augusti, indictione X. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter amen.

(*) *Ludovicus imp. dedit villam S. Christophori, & novam-villam.*

LV.

Donatio quam fecit Troannus comes & uxor ejus Bova Majori-monasterio de rebus suis in pago Vindocinensi.

Ad lib. 31. n. 2. *Ex archivo Majoris-mon.*

LUcrum maximum credimus animarum, si quisque corporeis motibus terram inhabitat pro augmento cogitat domos æternæ, & de contemtu rerum temporalium cumulet sibi munimenta divinarum: aut certè, si id quod remanendo perire ponerat in hoc fabulo, in alimoniis paoperum, vel loca distribuantur sanctorum Dei. Ideoque ego in Dei nomine Troannus comes & oxor mea Bova per hanc epistolam donationis vel traditionis donamus, donatumque perpetuò esse volumus ad monasteriom S. Martini, qui vocatur Majus, quod est constructum super alveum Ligeris prope Turonis civitate in honorem S. Mariæ genitricis Dei & B. Petri principis apostolorum & B. Martini confessoris, ab eodem Christi confessore fundatum, unde venerabilis vir domnus Theoto abba esse videtur, vel omni congregationi ibidem consistentium res proprietatis nostræ in pago Vindocinense, in condita Navoliense, in loco nuncupante Marciago, id est mansum juris nostri indominicatum cum domibus, ædificiis & reliquis adjacentiis, vioeis, silvis, pascuis, cultum & incultum, quantumcumque ad ipsum mansum aspicit, & nostra præsenti tempore videtur esse possessio cum mancipiis ibidem commanentibus, id est Godobertum & uxorem ejus Rostodrudem cum infantibus eorum ttibus; & in alio loco in ipso pago & in ipsa condita, in loco qui vocatur villa Heiredis, mansos serviles tres cum suis appendiciis, cum domibus, ædificiis & omnibus adjacentiis suis: & de vinea aripennos duos, terram arabilem sationi ad modios centum sexaginta; de pratis, aripennos duos; & in tertio loco prope Vindocino castro, io loco, qui vocatur Campus-Martius, mansum indominicatum cum appenditiis suis, cum domibus, ædificiis, & reliquis adjacentiis, & aliis compendiis, viridiatiis, vineis, campia, pratis, pascuis, perviis, ingressis, & tegressis, aquis aquarumve decursibus, cultum, & incultum tem inexquisitam, ut die præsente nostra videtur esse possessio. Donamus præterea ad præfatum monasterium mancipia juris nostri XXX. his nominibus, Johannem, Theodrannum, Petrum, Letardum, Eumengardum, Gualdegaudum, Altarium, Audoinum, Theotbertum, Dodronnum, Frotmundum, item Petrum, Rostodrannum, Herigaudum, Flodaldum, Frotardum, Hisavinm, Rnstodunom, Guntarium, Gedeonem, Hildegisum, ttes, Baldanem & Bettedictanem. Hæc omnia superiùs comprehensa, id est tam rebus, quàm mancipiis, vel quicquid in prædictis locis habere visi sumus, cum omnibus appendiciis vel adjacentiis, ad ipsum monasterium a die præsente totum & ad integrum teadimus perpetualiter ad possidendum: ita ut ab hac die, quidquid de supra scriptis rebus vel mancipiis pars prædicti monasterii facere voluerit, liberam & firmissimam io omnibus habeat potestatem. Eà vetò ratione, ut memoratas res vel man-

cipia, quas vobis contulimus, tam nos, quàm filius noſter Trotandus per veſtrum beneficium diebus vitæ noſtræ uſufructuario ordine tenere & poſſidere debeamus. Et petivimus benivolentiæ veſtræ, ut pro hujus meriti beneficio nobis villam veſtram cum ſuis appendiciis, id eſt Vetus-manſiones, quæ conjacet in pago Cinomanico, & in Abrincadino in illa Muſſa diebus vitæ noſtræ beneficiare deberetis: quod ita & feciſtis. Et conſumus nos pro hoc annis ſingulis ad feſtivitatem S. Martini hiemalem dare cenſum ſolidos duos partibus S. Martini vel veſtris: & ad illos famulos in monaſterio ſervientibus ſartiles quadraginta-unum, unumquemque longum cubito undecim & latum cubitos duos, & pullos cum ovis, quantos illi homines ſolvunt, aut pretium. Miſſa S. Martini, quæ eſt in menſe Octobrio, de caſco modios tres, & omni anno per tres vices homines triginta diebus quindecim ad operandum, qui vivere debent de ſuo hebdomadâ unâ, & de rebus ejuſdem villæ alteram; & ad tertium annum famulos, quales & quantos portarint elegerit. Et ſi de ipſo cenſo tardi aut negligentes apparuerimus, intra dies quatuordecim in duplum reſtauremus. Et ſi fuerit poſt hunc diem aut nos ipſi, aut ullus de heredibus noſtris vel coheredibus, aut alia quælibet extranea vel emiſſa perſona, qui contra hanc donationem aliquam calumniam vel repetitionem inferre conaverit; illud quod repetit non vindicet, & inſuper illi cui litem intulerit, auri libras decem, argenti pondo quinquaginta-una cum ſocio fiſco multam componat; & hæc donatio noſtris vel bonorum hominum manibus roborate omni tempore firma permaneat cum ſtipulatione ſubnixa. † Signum Troanno comitis. Signum Bovanæ conjuge ſua, qui hanc donationem fieri & adfirmari rogaverunt. Signum Gnilono Gundacrus, Sig. Robertos. S. Huningus. Signum . . . . . Signum Euracro. Sig. Harmino. Sig. Vuiliario. Sig. Hildeberto. Sig. Haribert. Sig. Princario. Signum Fredrado. Sig. Stephano. Sig. Frodulfo. Sig. Baldegario. Sig. Alberico. Sig. Oſſaldo. Sig. Erlebaldo. Sig. Anſegario. Sig. Ragenbaldo. Sig. Iſembaldo. Sig. Ragenberto. Sig. Herimanno. Sig. Aldeberto. Sig. Beato. Sig. Heriberto. Data in menſe Marcio, anno vigeſimo imperii domni noſtri Ludovici ſerentiſſimi auguſti. Ego enim Irmingrandis indignus diaconus rogatus ſcripſi, & ſubſcripſi.

LVI.

Excerptum ex epiſtola Johannis Schilteri Juriſconſ. Argentoratenſis de ſitu loci Campi-mendacii.

Ad lib. 32. n. 8.

SEd propero ad Campum-mendacii. Situs is eſt utique inter Argentoratum & Baſileam..., & quidem inter Argentoratum & Colmariam, in loco qui dicitur Rotfelth, id eſt Rubeus-campus, qui deinde Campus-mentitus vocatus, ut habent Annales Bertiniani. Vis propius? ſitus eſt inter Argentoratum ſive Rhenum & Illum fluv; imo inter Briſacum, & Illum ſive Ellum, a quo nomen Elicbi (*), id eſt *Elle-gevv*: ſic enim ſcriptum olim, *Elle-gaw*, ut *Briſgaw*, hoc eſt *Gau*, pagus, & *Ell* fluv; ſed hoc *ἀνεκδότου* Inter Briſagum & Illum in chartis Janſonii & Hondii inveniur locus, qui dicitur *Hirtzfeld*, hoc eſt Campus-cervorum, & foreſtum *des Hort*. Hic duobus horis a Briſaco reperitur hodie dictus locus *Rotleuble*, hic ipſe ille Campus-rubeus cenſetur, quem ab illuſtri Obrechto, & indicatus nobis a [illegible]dico noſtro Klinglingio, qui nunc iter ad vos & aulam ingreditur. Eſt autem campus ille *Rotleuble* ſatis amplus & diverſorum territoriorum, & ter mutavit nomen. Primum enim dictus Rotfeld, Campus-rubeus, ut eſt in Bertinianis: poſtea Lugenfeld, Campus-mentitus. Hodie *Rotleuble*, h. e. Rubeum-lobium, h. e. umbraculum in foreſto. Talis Lobia ad foreſtum Liptinenſe ad Sambram deſcribitur e Fulcoino de geſtis abbat. Lobienſium c. 2. *quod rex pergens venatum, ubi ſibi fieri juſſerat obumbraculum ad temperandum ſolis æſtum, quod Lobiam vocant.* *Laub* nobis frondes dicuntur, locus frondoſus, frondibus obumbratus, qualem etiam in ſylva Semana Thuringiam & Franconiam ſeparante vocari memini. Neque credendum eſt nomen Campi-mendacii diu permanſiſſe, ſed ſub Lothario imp. & fratribus ignominioſum id ſibi reputantibus, nomen mutatum, & Lobiam ibi ſtructam, a qua totus campus ita cognominatur, quæ planities ſterilis eſt & quaſi maledicta ob perfidiam &c. Argentorati XIV. kal. Julii MDC XCVII.

(*) *graeci vetuſtius pronunciatum* Ἴλλαβος

Du Freſne Gloſſ. ſer. v. Lobium.

LVII.

Privilegium Ludovici pii pro Glonnenſi S. Florentii monaſterio.

Ad lib. 32. n. 26.

Ex archivo Glonnenſi.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti Ludovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter amorem Dei ejuſque in eiſdem locis ſibi famulantes beneficia opportuna largimur, præmium nobis apud Deum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Idcirco votum eſſe volumus cunctis fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris præſentibus ſcilicet & futuris, quia quemdam venerabilem virum Frotbertum cum monachis ſuis, quos in Italia miſeramus, exinde reverti feeimus, & conceſſimus eis quoddam monaſterium, quod eſt ſitum in territorio Pictavenſi ſupra ripam Ligeris, quod dicitur Glonna ſive S. Florentius, ubi idem beatus confeſſor Chriſti corpore quieſcit: eo modo ut ibi ſecundum Regulam B. Patris Benedicti vitam degerent monachicam, quem ſupradictum religioſum virum Frotbertum ſive monachos, necnon & præfcriptum venerabile monaſterium cum omnibus rebus & mancipiis moderno tempore ibi aſpicientibus vel pertinentibus ſub noſtra ſuſcepimus defenſione & immunitatis tuitione qualiter per hanc noſtram auctoritatem abſque ullius injuſta, iuquietudine quieti & illæſi perſiſtant. Et ideo hos noſtros imperiales apices fieri juſſimus, per quos præcipimus atque jubemus, ut nullus judex publicus, vel quiſlibet ſuperioris aut inferioris ordinis reipublicæ procurator, in eccleſias aut loca vel agros ſeu reliquat poſſeſſiones, quæ moderno tempore legaliter in quibuſlibet pagi territoriis infra ditionem imperii noſtri tenent vel poſſident, vel quæ deincept in jure ipſius loci aut per nos, aut per quamlibet ingenuam perſonam voluerit divina pietas augere, judiciario more ad cauſas audiendas, vel fœda exigenda, aut manſiones aut paratas faciendas, aut fidei juſſores tollendos, aut homines ipſius monaſterii ſuper terram ipſius commanentes diſtringendos, aut ullas re-

Digitized by Google

dhibitiones, aut illicitas occaſiones requirendas, ullo unquam tempora ingredi audeat, vel ea quæ ſupra commemorata ſunt penitus exigere præſumat: ſed memoratis abbati ejuſque ſucceſſoribus res prædicti monaſterii cum omnibus ſibi præſenti tempore juſtè ſubjectis ſub immunitatis tuitione quietè vivere ac reſidera. Et quicquid de rabus præfati monaſterii ſiſcus ſperare poterit, totum nos pro æterna remuneratione prædicto monaſterio concedimus, ut perennibus temporibus in almonia pauperum & ſtipendia monachorum ibidem Deo famulantium proficiat in augmentum. Et quandoquidem divinâ vocatione ſupradictus abbas vel ſucceſſores ejus de hac luce migraverint, quamdiu ipſi monachi inter ſe tales invenire potuerint, qui ipſam congregationem ſecundùm regulam S. Benedicti regere valeant, per hanc noſtram auctoritatem & conſenſum licentiam habeant eligendi abbatem, qua ipſi ſervi Dei qui ibidem Deo famulantur, pro nobis & conjuge proleque noſtra & ſtabilitate totius imperii noſtri a Deo nobis conceſſi atque conſervandi jugiter miſericordiam Dei exorare delectentur. Et ut hæc auctoritas noſtris futuriſque temporibus Deo protegente firmior habeatur, & per futura tempora melius conſervetur, manu propriâ ſubter firmavimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum HLudovici piiſſimi regis. Bimeon diacocus ad vicem Fridngiſi recognovit. Data pridie kalendas Julias, anno Chriſto propitio imperii noſtri XI. (*) indictione XII. Actum Compendio palatio regio in Dei nomine feliciter, ameo.

(*) *lege* XXX.

LVIII.

Fundatio Parthenonis S. Alexandri Parmenſis.

Ad lib. 32. n. 39.

Ex archivo monaſterii a R. P. Bacino communicata.

IN nomine patris, & filii, & Epiritus-ſancti. Quiſquis ex rebus propriis vel facultatibus aliquid impertitor aut tribuitur, in præſenti ſæculo bonum laudem pertinere, adque in futurum ſæculo a Deo optimam retributioue recipere credimus. Ideo ego in Dei nomine Cunicuoda relicta qoondam Bernardi incliti regis, cogitans pru mercedem & remedium animæ ſeniori meo Bernardi vel mea, ſeo filio meo Pippino, ut aliquid de rebus meis dare volo io monaſterio ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Alexandri martyris Chriſti, ſitum infra muros civitate Parmenſis, quod in noſtris propriis rebus conſtruera vel ædificare viſa ſumus, a præſenti die dono, cedo, trado, mancipo adque transfirmo: ita ut ab hac die habeat ipſum ſanctum meum monaſterium omnes verum * rebus meis, quas nunc tempore ad manum meam habere viſa ſum, hic in finibus Parmenſis, ſeu Regienſis, Motinenſis, tam monaſterias & curtis ſeu maſſariciis rebus meis. In primo monaſterias duas, onum verum monaſterium infra hanc muros civitatem Parmenſis, qui eſt ad honorem ſancti Bartholomæi apoſtoli. Alium namque monaſterium foris muros civitate Regio non longè ab ipſa civitate, qui eſt ad honorem ſancti Thomei apoſtoli cum omnibus caſis & rebus ſeu maſſariciis, ſervis & ancillis, aldionues & aldionas, & omnibus eorum adjacentiis & pertinentiis, per quocumque ingenio; ſeu & curte mea ad Quattuor-arcas cum omnia adjacantia & pertinentia ſua, quod mihi per cartulas & comparstionis advenit de Ermericus & Anſpertus preſbyteris, & Petrone filio beatæ memoriæ Arimundi; ſeu & alia curte mea in Fabrara ſimiliter cum ſua adjacentia, quod mihi per cartulas excomparationis adveoit de Lamperto; adque ſerris curte mea in loco ubi nomioatur Ceredo, juxta fluvio qui vocatur Sicla, cum omnia ſon pertinentiis & mihi expertioentem per quemvis ordinem. In integrum etiam rebus illis in Famardaco cum ſuas adpendices, quod mihi advenit per cartulas excomparationis de Aiſtulfo & Romoaldo; adque in Marcellas, qui ragitur per Johanne libell. nom. ſeu & in Puteo-alto, qui regitur per Agimundo Libelt oom. & etiam in Noceto, qui regitue per Reginoldo libell. nom. ſeu & in Benzéna, quod nobis excomparationem advenit de ſupraſcripto Raginoldo; & io Garfaniana, quod Benedicto nobis per cartul. venundavit; ſeu in calhulas, qood de quondam Ugone nobis per cartulam excomparationis advenit; & res meas in Metaſiano cum ſuos adpendices, quod Donum-Dei per cartulam nobis venundavit: inſimul & quod Viventium cum ſuo germano ſimiliter venundavit in prædicto loco; & etiam in Galegana, quod nobis per cartulam excomparationis adveoit de Aletro ſeo in Tarabiano; & in Gambaritico juxta ipſa cartula; ſeu & in Foleviani & in Vezano cum appendiciis ſuis, quod conquiſivimus per cartulam comparationis de Gumperto & Johanne; vel etiam in vico Sambulani, quod Leo & Walderico in nobis unà cum Garibertu cartulas vindicionis emiſerunt; adque & res illas in Paretineas, quod nobis per cartul. ex comparationis advenit de Luponem clericum; ſeu & res illas ad Molino-Aotoni, quod nobis Teuſperto per cartul. venundavit; adque in Sorbulo, qui regitur per Teuſperto, & ipſe nobis per cartul. venondavit: vel quod ibidem nobis advenit de Anſprando, & res illas in Berutto, quod per Walperto libell. nom. diractas ſiunt; ſeu rabus maſſariciis in Fingnarda, quod nobis de ſingulis hominibus per cartul. ex comparationis adveoerent, qui regitur per Auſperto & Gauteperto ſeu Agiperto, atque Johanne ſeu Domnmo per libellos, vel etiam res illas in Melitudn, quæ rectas ſiuot per Petronem & Theodonem libell. nom. ſeu rebus & ripas vel piſcationibus in loco ubi dicitur Sacca, juxta fluvio Pado, & res illas in Berutto, ſicut ad uos ipſas ripas vel piſcationibus fuerunt poſſeſſas, & defenſatas; atque in Curaliann cum ſuos adpendices, quod nobis per cartul. excomparationis advenit de Podelherto, vel ubi ubi, per ſingulis locis oobis legibus modò pertineot, & ad ſupraſcriptas monaſterias & curres ſeu villas & caſalis ſubjecta ſunt, omnia in integrum, cum caſis, cum ædificiis ſuis, curtis, arcis, arais, clauſulis, campis, pratis, vineis, ſilvis, vel uſum aquarum acceſſionem, fluminibus & fontanois, ſeu molendinis & piſcationibus, diviſum & indiviſum, finibus & terminibus, & cum omnes integritate ſua, in ipſis finibus Parmenſis ſeu Regienſis adque Motinenſis, qoicquid facere voluerit para ipſius monaſterii ſanctæ Mariæ & ſancti Alexandri, liberam io omnibus habere poteſtatem ex mea pleniſſima donatione vel traditiooe. Sed tamen volo, ut dum Dominus mihi vitam conceſſerit, de ipſis omnibus ſupraſcriptis caſis & rebus, ut ſuperiùs in ipſum noſtrum monaſterium ioſtituu habere, in mea ſit poteſtate de iſis fructis & cenſuras vel redditus, quod Dominus exinde annue dederit faciendum, exinde quicquid melius mihi præviſum fuerit, tantum ad uſum fruQuandum, nam non ipſas monaſterias

rias & caſis & omnibus rebus ſuperiùs comprehenſis vendendi, nec donandi, nec communicandi, nec alienandi, nec obligandi per nullumvis ordinem, niſi tantùm, ut dixi, diebus vitæ meæ ad uſum fructuandi; poſt autem verum meum deceſſum, volo & judico atque inſtituo, ut habere debeat iſtas monaſterias & caſis & rebus ad eas pertinentibus ipſe filius meus Pippinus, & filiis filiorum ejus & eorum hæredibus ac proheredibus legitimis maſculini, qui propinquiores inventi fuerint. Et hanc percamenam cum atramentario de terra levavi, & Areſindo notario civitatis Parmenſis ad ſcribendum, adque eum ſtipului ſpopondi, ut ei auctor conſcriptionis omnibus eſſem, necnon & teſtibus obtulit roborandum & firmiorem omni tempore obtineat roborem. Et ſi quis verò, quod futurum eſſe minimè credo, ſi fuero ego ipſa, quod abſit, aut ullus do hæredibus ac prohæredibus meis, aut quemliber perſona, quæ contra hanc meam donationem & inſtitutionem quandoque temptaverit, vel aliqua calumnia ſeu repetitionem generare præſumpſerit, illud quod repetit non vindicet, & inſuper ſit culpabilis in ipſo monaſterio, vel filio meo Pippino ejuſque hæredibus, & ad filiis filiorum eorum legitimis maſculinis, qui propinquiores inventi fuerint, onà cum cogente fiſco auri libras treginta, argenti pondera centum; & hæc mea donatio ſive traditio adque inſtitutio, vel bonorum hominum manibus roborata, inconvulſa diuturnis maneat ſtipulatione ſubnixa. Actum in Parma civitas, regnantibus dominis noſtris HLudovico & HLotario imperatoribus anno vigeſimo-ſecundo, & ſexto-decimo, ſeptimo-decimo Kal. Julias, ladictione tertiâ-decimâ. Sig. † Cunicundæ, qui hanc cartola traditionis fieri rogavit, & manibus ſuis ſignum crucis fecit, & teſtibus obtulit roborandum. † Ego Lantbertus epiſcopus, rogatus ad Cunigunda, manu mea ſubſ. † Ego Nordbertus epiſcopus rogatus ad Cunigunda, manu mea ſubſ. †. Adalghiſus comes, rogatus ad Cunicunda, manu meâ ſubſ. † Ego Haersbertus archidiaconus, rogatus ad Cunigunda, manu meâ ſubſ. Sig. † Jacob gartio ex genere Francorum teſtis. Sig. † Herchemberti gartio ex genere Francorum teſtis. Sig. † Fulperti gartio ex genere Francorum teſtis. Sig. † Wiſegeri gartio ex genere Francorum teſtis. Sig. † Garciardi ex genere Francorum teſtis. Sig. † Leonci Franco teſtis. † Ego Nanchbaldo gard. rogatus ad Cunicunds me teſte ſubſ. † Ego

rogatus ad Cunigunda manu meâ ſubſ. † Ego Mainberto, rogatus ad Cunigunda me teſte ſubſ. † Ego qui ſupra Areſindo, ſcripta hujus cartulæ traditionis coram hunc teſtibus..... ditam conſcripſi. Actum Parmæ feliciter.

LIX.

Tranſlatio reliquiarum S. Florentini martyris.

Ad lib. 35. n. 47. *Ex mſ. codice.*

UT veridicâ relatione comperimus, beati Floremini tranſlationem litterali tradere memoriæ operæ pretium & efficax duximus. Quapropter notificamus, duas ſorores genere nobiles, Godelinam & Lemiſſam, quarum una Carnotenſis, altera Pertiocnſis comitiſſæ fuerunt, divino affiatas amore, ultroneam ſibi indixiſſe peregrinationem. Electis igitur itineris comitibus, & præparatis neceſſariis viæ ſumptibus, ad limina beatorum Petri & Pauli, cæterorumque, quorum reliquiæ vel corpora Romæ requieſcunt, cum magna devotione iter arripiunt: quæ itineris continuatione ad Florentinum caſtrum, quod ſuper Armenſiæ fluvio ſitum eſt, pervenerunt. Illi autem caſtro & circumjacenti regioni tunc temporis principabatur nobilis genere, poſſeſſionibus amplis, poſſens temporali gloriâ & divitiis multis: hic generis affinitate dominabus illis conjunctus erat. Illas igitur ad caſtrum Florentinum pervenientes, quantâ potuit honorificentiâ, & prout decuit humanitate grataater refecit: & ibi erat quædam parvula eccleſia in honore B. Mariæ virginis conſtructa, quæ potius capella dici poterat quàm eccleſia. Devotione igitur in B. Virginem Mariam plurimùm conceptâ, ſtatuerunt ut propriis ſumptibus ibi eccleſiam conſtrui facerent, quæ earum devotionem Reginæ mundi gratam reddere videretur. In unum igitur prudentibus & honeſtis illius caſtri viris aliquot congregatis, multâ prece inſtiterunt, ut ibidem in honorem virginis Mariæ eccleſiam lapideam honeſtiſſimè conſtruerent: quarum devotioni viris illis ſe libenter parituros, reſpondentibus, comitiſſæ grates egerunt. Sumptibus ergo ad conſtructionem eccleſiæ ſufficientibus datis, iter Romanum repetentes, a caſtro illo congratulabundæ diſceſſerunt, multâ precum inſtantiâ viris illis ſupplicantes, ut in reditu ſuo Roma, eccleſiam præfatam honorificè conſtructam invenirent. Per multos igitur viæ labores, tandem, Domino greſſus earum dirigente, Romam feliciter pervenere: ubi implorata ſanctorum apoſtolorum patrociniis, & iis pro quibus ierant rite perfectis, ad patriam reverti cupientes, retrogradum iter cum gaudio arripiunt. Tandem ad caſtrum, quod dicitur Brevius, id eſt Brevis-murus (*), hoſpitandi gratiâ diverterunt, quæ inhabitantium relatione pro certo didicerunt, ibi corpus ſanctiſſimi Florentini martyris ſepultum requieſcere. Accedentes autem ad dominum caſtri illius, multâ prece & munerum largitione impetraverunt ſibi dari caput S. Florentini cum maxima parte reliquiarum corporis illius. Dominus autem in dandis reliquiis minimè avarus, quod petebant affectu mancipavit.

(*) Brevium.

Acceptis igitur reliquiis, illæ comiſſæ cum gaudio properantes ad Florentinum caſtrum pervenire ſummopere cupiebant: tunc in eodem caſtro defunctus puer ſeptennis, qui vocabatur Allodius: mater verò orbata filio, biduo vel triduo corpus ejus inhumatum tenuit, nec ſepulturæ tradi permiſit. Audito autem reliquiarum ſancti Florentini adventu, cum omni populo obviàm proceſſit, & defuncti filii corpus illuc deferri fecit. Reliquiis verò defuncto ſuperpoſitis & brachio ſancti Hippolyti, quod de Roma ſecum attulerant, puer illico ſurrexit, & ſanus ac incolumis cum matre ad propria rediit. Idem poſtea diu vixit, & in fine dierum ſuorum ſepultus eſt in eadem eccleſia B. Mariæ virginis. Cùm igitur eccleſia illa nondum fuiſſet dedicata, dominæ illæ cum magna devotione ad dominum Aldricum, virum induſtrium, honeſtæ vitæ ac multæ religionis Senonenſem archiepiſcopum, acceſſerunt, & humilites ſupplicaverunt, ut ad locum cum eis accederet, & eccleſiam, quam conſtrui fecerant, dedicaret. Quibus annuens illuc acceſſit, & eccleſiam ad nonas Maii dedicavit in honore beatiſſimæ Mariæ virginis & ſanctiſſimorum martyrum Florentini, Aphrodii atque Hilarii, omniumque ſanctorum; & reliquias illas, quas dominæ illæ ſecum detulerant,

ibi

ibi repoſuit, Tranſlatio verò reliquiarum beatiſſim Florentini eſt pridie nonas Julii. Dedicatione autem celebratâ, dominus archiepiſcopus remeavit ad propria. Dominæ autem illæ diu in eccleſia, quam conſtruxerant, perendinaverunt; & tandem repentinâ infirmitate tactæ, in die circumciſionis Domini lecto decubuere, & in epiphania, Domino vocante & earum laborea miſericorditer remunerante, in præfata eccleſia deceſſerunt. Sepultæ ſunt autem in eadem eccleſia ante altare B. Mariæ V. geoetricis Dei; ubi multa fidelibus præſtantur beneficia, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, cui eſt honor & gloria per infinita ſæcula ſæculorum, amen.

LX.

Formula manumiſſionis ad clericatum.

Ad lib. 32. n. 20. *Ex archivo S. Aniani.*

CUm chriſtianiſſimus ac religioſiſſimus imperator Ludovicus, cæleſtis protectionis ope ſuffragante invictiſſimus auguſtus, ſanctam matrem eccleſiam ad meliora inſtantiſſimè ſubveheres, hoc ei inter cætera ſanctæ devotionis ſuæ ſtudia exhibuit, ut ofus valde ioolitus atque reprehenſibilis, qui dignitatem ejus magna ea parte fuſcare videbatur, eò quòd ſcilicet ſervilis & originariæ conditionis perſonæ contra ſtatuta canonum ſacris divinisque myſteriis catenus applicarentur, ſuæ auctoritatis præcepto ab ea pellerentur; & qualiter dehinc hujuſcemodi conditionis homines eccleſiæ utilitati idonei reperti nexa ſervitutis eriperentur, & ad hanc dignitatem promoverentur, unà cum conſenſu pontificum & optimatum imperii ſui ſtatuere procuravit. Idipſum quoque veneranda proles ejuſdem imperatoria, invictiſſimus res Karolus, pari voto honorificentiæ ſanctæ Dei eccleſiæ annuit. Igitur ego in Dei nomioe Ugo, miſericordiâ Dei abbas eccleſiæ glorioſiſſimi Chriſti confeſſoris Aniani, juxta memorati piiſſimi auguſti præceptum, te clericum, nomine Raginaldum, ex familia ejuſdem ſancti Aniani progeniem ducentem, hoc eſt ex Appiariis villa, ante ſanctum altare & præſentiam fratrum S. Aniani, unà cum collubentia eorumdem fratrum & deprecatione Adalaldi archiepiſcopi, qui jam dictam villam, Appiariam ſcilicet, in beneficium habet, ab vinculo ſervitutis ob amorem Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ad cujus militiam eligeris, publicè abſolvo, civemque Romanum inſtituo: ut abhinc, Chriſto favente, io tuo jure & poteſtate conſiſtens, ita vivas ingenuus civiſque Romanus, tamquam ſi a liberis ortus fuiſſes parentibus; & neque nobis, neque ſucceſſoribus noſtris quidquam notialis debeas ſervitutis, ſed ſub integra plenaque ingenuitate, quam propter ſacri ordinis dignitatem accipere mereris, tempore vitæ tuæ permaneas; quatenus a cæteos ſervitutis, cui naſcendo hactenus obnoxius exſtitiſti, per hanc abſolutionem ereptus, ſecuriùs liberiùſque divinæ potentiæ Domino adjuvante famulari valeas. Ut verò abſolutionis hujus titulus, pro reverendis cultibus venerabiliter celebratis, firmum omni tempore obtineat vigorem, manu propriâ ſuper roboravimus, nobiliſſimoque ſancti Aniani clero adſtipulandum deſtinavimus. Ugo abba ſubſ. Adalardus archiepiſcopus ſubſ. Warmundus ſubſ. Emmo ſubſ. David ſubſ. Maranus ſubſ. Salomon ſubſ. Gauzbertus ſubſ. Data III. nonas Octobris anno 2. regni Karoli imperatoris.

LXI.

Hildemari monachi epiſtola ad Urſum Beneventanum epiſcopum de recta legendi ratione.

UT magis magiſque pateſiat, epiſtolam quam Hildemarus magiſter Urſo prædeſtinato atque electo epiſcopo ſanctæ Beneventanæ eccleſiæ de ratione bene legendi ſcripſit, prius ſubjungere curamus. Deinde cætera quæ ad lectionem pertinent, tam ex traditione quorumdam modernorum magiſtrorum, quàm ex auctoritate beati Auguſtini & cæterorum doctorum inferiùs ſubnectemus. Hæc eſt præfata epiſtola.

Ad lib. 32. n. 30. *Ex mſ. commentario ejus in Reg. S. Benedicti.*

SUO ſanctiſſimo domino Urſo Hildemarus inutilis ſervus ſalutem. Noverit denique veſtra, o dulciſſime pater, ſancta beatitudo nullum plus me mortalem quàm vos diligere: unde quia modo alio vobis prodeſſe nequeo, divinam clemeotiam ſuper veſtræ ſalvatione indefinenter expoſco animæ: quatinus ipſius piæ miſerationis reſpectu a cunctis verſutiis aotiqui hoſtis erui, & ble multarum ubertate virtutum frui, & poſt hujus mortalis vitæ curſum ſupernorum collegio civium potiri mereamini. Ego quippe miſerrimorum cunctorum ſatis quoque miſerior, ſtudio hic conſiſtens quietis, difficila abſque cordis anxietate quæ mandatis ſcribere poſſemnt præſertim cùm vobis plura ſcientibus hæc on ſint nec effaria, niſi divinæ caritatis beneficiorum veſtrorum, veſtra quæ lata caritas magnopere nobis impendere ſtudet, memor exiſterem. Veſtræ igitur dilectionis causâ, ſcientiæ officlique mei modum excedens, veſtro parere curabo præcepto, Quamvis itaque ars diſtinctè legendi potiſſimùm in poſituris conſiſtat; ſunt tamen & illi accentus interuditis lectoribus aliquo modo utiles, quos Donatus enumerat. Nullus nempe ignorat, quod pars illa, cujus titulus eſt de accentibus, ob enuntiationem ſyllabarum præcipuè fuerit edita: quoniam quidem per accentuum vim ratin ſonandi iit ſermonibus demonſtratur. Neſcimus enim quomodo ſonare debeamus ſyllabam longam vel brevem, utrùm circumflexo an gravi, niſi per acceotum, ut Iſidorus dicit. Accentus autem dictus, quaſi ad cantus, quod juxta cantum ſit. Et quamvis Pompeius dicat duos tantùm accentus neceſſarios apud Latinos, id eſt acutum & circumflexum; Sergius tamen dicit, ſunt omnes accentus Latini octo, ſcilicet, acutus, gravis, circumflexus, longus, Yſon, diaſtole, apoſtrophus, hia adduntur daſian. ⊔. & pſilen ⊔. id eſt aſpiratio & ficcitas. Et quia horum accentuum virtus vobis manifeſta eſt, pauca de poſitura loquar, maximè quia artem diſtinctè legendi epiſtola veſtra pandere monuerit, id eſt ſigna, per quæ poſſit lector cola & comata atque periodos noſſe. Horum quippe notitia in particula, cujus titulus eſt de poſituris, plenius continetur. Tres quippe ſunt poſituræ, ut Donatus ait: id eſt diſtinctio, ubi finitur plena ſententia: hujus punctum ad ſummam litteram ponimus. Subdiſtinctio, ubi non multum ſupereſt de ſententia: hujus punctum ad imam litteram ponimus. Media diſtinctio eſt, obi ferè tantum de ſententia ſupereſt, quantum jam diximus; hujus punctum

ad

ad mediam litteram ponimus. Diſtinctio, ut Iſidorus dicit, poſitura eſt figuræ ad diſtinguendos ſeoſus per cola & comata & periodos, quæ dum ordine ſuo ponitur, ſenſum nobis lectionis oſtendit. Sergius dicit colon eſſe, ubi duo liberi pedes ſunt, ut *terruit urbes*; comma verò quando poſt duos vel tres pedes ſequitur præſyllaba, quæ partem terminat orationis, ut eſt in primo verſu primo libro Æneidos: *Arma virumque cano, Troja qui primus ab oris*. Sed hæc in metro. Nam proſa his tribus punctis hoc modo diſtinguitur: *Beatus vir qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit*. Non ergo miremini, quòd in medio ſenſu notam acuti accentus fecerint, quam ut ab eruditis didici viris, his tribus punctis tres aptantur accentus, id eſt uſque ad medium totius ſententiæ ſenſum, gravis; in medio quoque tantummodo ſeoſu, acutus; deindeque uſque ad plenum ſeoſum, circumflexus. Ita ut nec ante acutum ſit circumflexus, nec poſt acutum ſit ullo modo gravis. Hoc autem omnino a lectore obſervandum eſt, ut in medio ſolummodo totius dictionis ſeoſu, vox ipſius paullo eminentiùs elevetur, & ante elevationem per ſingula ſubdiſtinctionia puncta gravetur, atque poſt prædictam elevationem per ſingula puncta circumflectatur, ſalvo illo ſenſu, quem Donatus tradat in accentuum ratione. Ait enim inter cætera monoſyllaba, quæ correptam vocalem habent, acuto accentu pronuntiandas, ut *fax, pax, nix, nux*: quæ verò productam vocalem habebunt, circumflexu accentu pronuntiabimus, ut *æs, dos, ſpes*. In medio quoque dictionis ſenſu non ultimam ſyllabam acuendam, quod ars nonniſi in paucis diſcretionis causâ fiuit, ſed totam illam partem orationis, quæ ultima fuerit, altiùs enuntiandam vel gravandam vel circumflectendam dicimus, ſalvo unieuique parti & præſyllabæ ſuo naturali ſono. In interrogationibus autem atque percontationibus vox legentis neceſſe eſt acuatur, ſed paullo vehementiùs, quàm in acuto accentu. Hæ notæ interrogaadi? hæc percontandi', hæc negandi ,. Inter percontationem autem & interrogationem hoc veteres, Auguſtino teſte, intereſſe dixerunt, quod ad percontationem multa reſponderi poſſunt, ad interrogationem autem, aut *non*, aut *etiam*. Verbi gratia, percontando legimus: *Quis accuſabit adverſus electos Dei'*. Illudque quod ſequitur ſono interrogantis pronuntiatur, *Deus qui juſtificat?* ut tacitè reſpondeatur, *non*. Itemque percontando, *Quis eſt qui condemnet'*. Interrogando quod ſequitur, *Chriſtus Jeſus*, & cætera uſque *pro nobis?* ut reſpondeatur? *non*. Dictæ autem poſituræ, vel quia punctis poſitis adnotantur, vel quia ubi vox proptrr intervallum diſtinctionis deponendo vel gravatnr vel erigitur vel circumflectitur; nota verò, cujus vocabulum eſt *ſfen* verba neceſſe eſt jungat malè diſjuncta, ut *ante-tulit*. Apoſtrofos autem ſeparat malè conjuncta, ut *conſpicitur' ſuo*. Sed & hoc non eſt prætermittendum, quòd propter inertes lectores inveniuntur aliquando ſyllabæ, aliquando pedes in proſa notati, ut *édomo, éducet, futúrò, timíor, ſlácér, quándúl, Hieremiás, Iſaiás, trucído, addicit, révera*, pudícus, ſnlicit, ſbidem. Hæc verò adnoratio rariſſime in libris invenitur veteribus. O domine mi, ecce quod rogaſtis, nec breviùs, nec apertiùs ſcribere potui; veruntamen videtur mihi ruſtico & inſipienti, quod quantum ad peritiam legendi attinet, ſufficiant hæc: tantùm ſonus vocis deeſt, qui in variis punctis & notis varius eſſe debet, idcirco quod ſcribi non valet. Sane oculis ſanctæ individuæque Trinitatis ſolummodo patet, quod almitati veſtræ pleniter litterali indagine pandere non valeo, vel quantum precibus in veſtris confido, vel quantum ego ipſe veſtrimet memor exiſto, & patri commendo Leoni, cæteriſque qui ſunt apud vos fratribus, deprecans per communem Redemptorem, ut vel mei ſemel ſint memores Deum orando. Mementote nihilominus flagito omnium fratrum hìc degentium, ut orationibus veſtris a malis omnibus tueantur, in bona devotione confoliteotur, & ſpei fideique atque caritatis gemmis ornentur. Concedat vobis pia Omnipoteotis miſeratio cunctos ſubripientium deliciorum laqueos evadere, & per viam ſalutis mente devotâ eurrere, conſummatoque curſu tramite recto ad cæleſtia regna tranſire.

LXII.

Lamberti Pultarienſis monachi ad Albericum abbatem Epiſtola ejuſdem argumenti.

Ad lib. 32. n. 30. *Ex noſtro apographo.*

DOmno abbati Alberico & fratribus qui ſecum ſunt, frater Lambertus S. Petri Pultarienſis, Salutem.

Quod ad me miſiſtis, ut præter ſpem veſtram a rudi eruditemini, niſi quia & vita veſtra, & converſatio cultus juſtitiæ videretur, quaſi ironia fuiſſe, non indigentia ſcientiæ. Nam miſiſtis, ut vulgo dicitur, ovem ad capram mutuare lanam, ut ego ſcilicet jam deſipiens, jam delirus ſenex, jam letargiâ obſitus, ore balbutienti, utpote edentulus, ipſam docerem Minervam. Sed tamen ne fortè opinaremini me non ex veritate ignorantiæ, non ex paupertate iotellectus, ſed potius ex ignavia vel contemptu veſtram repudiaſſe petitionem: ex his, quæ vel a magiſtris didici, & vix recolligere potui, vel ex longo uſu retinui, quædam pavidâ manu temerarius ſcriptor, ſicut in Pſalterio, ſubnotare ſtudui, vos amicos noſtros inſipientiæ ſupportatores arbitratus, non ſubſannatores, quorum ſi qua placent, Dei ex merito veſtro miſericordiæ; ſi qua verò diſplicent, errori meo imputate: & tamen, ſi factus ſum inſipiens, vos me coëgiſtis. Dicimus itaque *uſque módo*, quamquam rectius videremur antepenultimam acuere; dicimus *ullúmo módo, quóquo módo, quónam módo, quódam módo, nullo módo*. Eſt enim, dicente Priſciano, quando duæ partes pro una accipiuntur in diverſis ſignificationibus adverbiorum, ut *ullúmodo, nullútenus, ómnino, uſquémodo*, & cætera hujuſmodi. Dicimus *alicúbi* & *alicuſiſmodi, nullúſmodi, ſtútiſmodi, aliúnde, prúnde, éxinde, ſtbinde, déinde ébentus, déintus, déintro, déforis, éforis*. Dicit enim Priſcianus, quia cùm apud Græcos præpoſitio compoſita eſt cum dictionibus quibuſdam penultimam habentibus acutam, antepenultimam eam idem talem, ſcilicet acutam, facit. Apud nos in uno idem in ſolo adverbio hoc ſolet facere, ſcilicet antepenultimam acuere, ut *inde, déinde, intus, déintus, ébentus; intro, déintro, línge, délonge, élonge, ámodo*, & cætera, ne ſi gravetur præpoſitio, & non acuatur, per appoſitionem putetur eſſe ante adverbium, quod fieri non licet. Ex his vel ſupradictis poteſt colligi qualiter *uſquemodo* debet accentari. Et no-

notate, quòd in quibuſdam uſus, in quibuſdam ratio prævalet, in quibuſdam vero uſus & ratio & auctoritas conveniunt. Dicunt quidam *enimvero*, quidam *enimvéro*. Sed quia hic uſu mihi vacillante, nec auctoritas ſuffragatur, nec firma ratio, veſtro relinquo judicio vel excellenti ingenio. Dicimus *équidem*; *quandóquidem*, *quamóquidem*, *ítubi*, *ítibi*, *ubíubi*, *ibínam*, *quíſnam*, *quínam*, ubi non everſis ſyllabica videtur epenteſis, ut in quibuſdam nominibus & pronominibus & adverbiis invenitur. Dicimus, *quamíbrem*, *áttamen*, *ſédtamen*, *tétamen*, *tíquando*, *néquando aliquando*; a primitivo enim temporali adverbio, quod eſt *quando*, compoſita ſunt, *ſiquando*, *néquando*, *alíquando*, quæ, ut dicit Priſcianus, antepenultimam habent acutam, ne duæ partes eſſe putentur diviſæ, & differre cauſa ad *aliquánto*, quod conſimilem ſonum habere videntur, ucuitur penultima in *aliquando*. Dicimus *quámdiu*, *tándiu*, *aliquándiu*, *tantómagis*, *quantómagis*, *multómagis*, *ſiquídminus*, *paulóminus*, *nihilóminus*, *multominus*, *tantominus*, *quantominus*, *quamínus*, *paulópoſt*, *aliquánto*. &c. Dicimus *propémodum*, *alphabétum*, *intérſit*, *interéſt*, *monarchia*. Dicimus tamen *monéta*, *ſtenophigus*, correptâ penultimâ, ad ſimilitudinem Latinorum nominum, in quibus rarò invenitur *i*-vocalis longa ante *a* vel aliam vocalem, quamvis ei, quod eſt apud Græcos in hujuſmodi dictionibus in *i* longam apud nos debeat mutari. Ipſi enim dicunt *tragœdia*, *comœdia*, *Alexandreia*, pro quo apud nos ei mutata in *i* longa, debemus dicere *tragédia*, *Alexándria*, &c. *i* producta: ſed ſequimur interdum in hoc Latinos poetas, qui in hoc more ſuo *i* correpta protulerunt, ut Horatius, *Effutire levet indigna tragœdus verſus*. Et Juvenalis: *Nunquæ comœdia nunnus, quis melior plorante gulæ?* Emendavimus in Pſalterio: *diſrumpamus* & *dirupiſti*, *r* ſublatâ: nam teſte Priſciano, licèt *dis* & *di* præpoſitiones, quæ non niſi compoſitæ inveniuntur, habeant eamdem ſignificationem, tamen *dis* non ponitur, niſi quando ſequitur *c*, vel *f*, vel *ſ*, vel *p*, vel *t*, vel *i* in loco conſonantis, ut *diſcumbo*, *differo*, *diſpergo*, *diſtrabo*, *disjungo*: aliis verò quibuſcumque conſonantibus ſequentibus, *di* præponitur, ut *dimitto*, *dúco*, *dígero*, *dílino*, *dirimo*, *dirao*, *dirumpo*, *dirigo*. Iſidorus in libro etymologiarum dicit Sichem Samariæ urbem, quæ latinè & græcè Sychima vocatur, ædificavit Emor, appellavitque eam nomine Sichem filii ſui. Ipſa eſt nunc Neapolis civitas Samaritanorum: quod nomen per *h*. ubique in hiſtoria ſcriptum invenimus. In his vocabulis, ſcilicet caſſia & pellicanus in pleriſque antiquioribus libris *ſ* & *l* geminatam invenimus: ſed hæc ipſa geminatio an ex ipſorum nominum creatione fieri debeat, non legimus. Hæc tantummodo de his in etymologiarum ſuarum libro dicit Iſidorus. Pellicanus eſt avis Ægyptia, habitans in ſolitudine Nili fluminis, unde & nomen ſumſit; nam Canopus dicitur Ægyptus. Hactenus de vocabulo. Item idem cum de aromaticis urboribus tractaret; Caſſia, inquit, naſcitur in Arabia, virga robuſti corticis & purpurei, foliis, ut piperis, nihil amplius. Hæc qualiacunque hîc & in Pſalterio ex amici veſtri languida ſcientia, quæ quaſi extorſiſtis, cùm non obedire timui, ſi non diſplicent, interim aſſumite, & ſi quid vobis aliud alunde verius illuxerit, hæc quæſo noſtra immo non noſtra, niſi quia per nos recenſita, penitus abradere non diſſeratis, ne ſortè a licujus ſinceritatem, quod abſit, fiant arceſcere. Valete, & nobis inter Syllam & Charibdim navigantibus, ſed præ nimia tempeſtate vix remigare ſuſtinentibus, orationis & conſilii veſtri manu ſubvenite ne abſorbeamur.

LXIII.

Lotharii imperatoris præceptum pro monaſterio S. Faræ.

Ad lib. 32. n. 41.

Ex archivo monaſterii.

IN nomine Domini noſtri Jeſu-Chriſti Dei æterni, HLotharius divinâ ordinante providentiâ imperator. Imperialem exercentes conſuetudinem, ſanctimonialium feminarum petitiones annuendo perficimus, quas rationabili cognoſcimus ordine fieri, præcipuè tamen illarum, quæ conſanguinitatis nobis vinculo ſunt conjunctæ: quatinus in eis & humanum udimpleamus affectum, & religionis diligentiam obſervemus. Quapropter noverit omnium fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ, noſtrorumque tam præſentium quàm & futurorum induſtria, quia dilecta amita noſtra Rothildis, venerabilis abbatiſſa ex Faræ monaſterio, quod conſiſtit in comitatu Melciano, conſtructumque eſt in honore ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ detulit ſerenitatis noſtræ obtutibus domini piæ recordationis genitoris noſtri Ludovici auguſti auctoritatem, in qua continebatur, qualiter ad petitionem ejus quoddam monaſteriolum, quod Glacus nominatur, & conſiſtit in comitatu Waſtinenſe, conceſſerit ipſe eſſe conjunctum præfati (*) Faræ monaſterii, tam ejus tempore, quam reſtricum ipſius cœnobii tempore, quæ ſtati. poſt eum venturæ ſunt: ut ſanctimoniales, quæ illic Deo famulabuntur, victus ſufficientiam ut veſtimentorum habere potuiſſent. Unde noſtram petivit excellentiam, ut pro majoris ſecuritatis ac firmitatis ſtudio, idem genitoris præceptum noſtrâ confirmaremus auctoritate. Cujus præcibus divino ductî amore libentiſſimè acquieſcentes, hos celſitudinis noſtræ apices fieri juſſimus, quibus genitoris noſtri decretum ſancimus, modoque omnibus confirmamus, ut ſicut in hoc continetur, nunrupatum monaſteriolum, Glacus nomine, ſupradicto Faræ monaſterio ſit ſociatum, & ambo in unum conjuncta ſint: quatinus ſub unius ſemper abbatiſſæ ordinatione atque gubernatione, quæ per decurſus temporum eiſdem præfuerint monaſteriis, cum omni integritate atque poſſeſſione ſua, cum rebus ſcilicet omnibus ac familiis, juſtè & legaliter ad ſe pertinentibus, inconvulsè atque indiſſolubiliter pariter maneant, ut nullo unquam in tempore a cujuſlibet poteſtatis perſona ſeparentur ab inviecm vel ſequeſtrentur; ſed ut jam dicta patris noſtri continetur auctoritate, conjuncta ſubſiſtant, unumque alteri in quibuſcumque indiguerit auxilium & ſubſidium rite conferre jubemus. Præterea ut de villa Galgiacus nomine, quæ eſt ex præfatn Faræ monaſterio nonæ & decimæ annis ſingulis perſolvantur abſque contradictione ab illis qui eam modo tenent, quoadusque eamdem villam plenter ſuo reſtituamus in loco. Et ut hæc noſtræ confirmationis auctoritas omni tempore inviolabiliter valeat perſeverare, de anulo noſtro ſubter eam juſſimus ſigillare.

(*) *al.* pote.

LXIV.

Verſus de eodem Lothario ex mſ. codice Evangeliorum bibliothecæ regiæ.

Ad lib. 32. n. 31.

ARbiter alithronus mundi, formator & auctor,
Quique polos ſervas, & cuncta potenter & æqui,
Qui regnare jubes reges per ſæcula mundi;
HLothariom, qui nunc fultus pietate tua alma
Induperator habetur rex auguſtus in orbe:
Dextera celſa tua exaltet, defendat & ornet,
Imperium ut teneat, dilatet, firmet, adauget.
Utatur bene, pace fruens & proſperitate,
Ac valeat, vigeat, vivatque per ſæcula felix.
Nam pius ipſe auguſtus, Chriſti ductus amore,
Hoc decus almificum eccleſiæ prævidit ut eſſet,
Præſulis atque beati Martini venerato
Hunc polcrèque gregem librum intus ſcribere juſſit,
Ipſius ornare auro & picturis venerande;
Ut notum faciat, quantum pollet locus ille.
Sed Sigibaus parens juſſis regis ſtudioſe,
Hoc evangelium illic tutum ſcribere juſſit,
Præſcripti atque gregis voluit fratres ſoſe cæſas,
Scilicet ut humilis donum capiatque ſupernum.
Nempe ipſi grex toto niſu Cunctipotentem
Pro virtute auguſti & proſperitate perenni,
Pro veneranda & conjuge, necnon prole precatus.
Pictus habetur ob hoc necnon rex pagina in iſta:
Ut quiſquis vultum auguſti hìc conſpexerit umquam,
Supplex ipſe Deo dicat, (Laus) cunctipotenti,
Lotharius requiem mereatur habere perennem,
Per Dominum noſtrum Chriſtum, qui regnat ubique.

LXV.

Præceptum Caroli Calvi pro Majori-monaſterio.

Ad lib. 32. n. 74. *Ex archivo Majoris-monaſterii.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus gratiâ Dei rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata ob amorem Dei eorumque neceſſitatibus conſulentes, qui in eiſdem locis ſupernæ pietatis ſeduld famolantur, beneficia opportuna largimur, præmium nobis a Domino ſempiternæ remunerationis rependi minimè dubitamus. Proinde comperiat omnium fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ tam præſentium quàm & futurorum induſtria, quia vir venerabilis Rainaldus abbas monaſterii S. Martioi Majoris, quod eſt conſtructum prope Tur. eivitatem ſuper alveum Ligeris, obtulit obtutibus noſtris auctoritates immunitatis auguſtorum, id eſt glorioſæ memoriæ avi noſtri Caroli, beatæque recordationis genitoris noſtri Ludovici, in quibus erat inſertum, qualiter iidem glorioſiſſimi imperatores præfatum monaſterium propter amorem Dei, tranquillitatemque fratrum ibidem conſiſtentium, ſub pleniſſima tuitione & immunitatis defenſione quiſque in tempore magnæ ſuæ potentiæ conſiſtere feciſſent. Sed pro rei firmitate poſtulavit clementiam noſtram prædictus abbas, ut parentum morem ſequentes, hujuſce noſtræ immunitatis præceptum ob amorem Dei & reverentiam dominici cultus erga ipſum monaſterium fieri cenſeremus, quo & anteceſſorum noſtrorum auctoritates erga memoratum locum pietatis gratiâ ordinatas inviolabiliter decerneremus manſuras, & a pravorum illicitis infeſtationibus, & a callidis occaſionibus redderemus ſecurum. Inſuper ſupplici voce innotuit culmini dignitatis noſtræ, quatenus concederemus memorato ſancto loco, ut quiſquis ex fratribus ejuſdem congregationis de colonis aut ſervis S. Martino olim attributis, aliquem nutrierit aut docuerit, ex quacumque ſit villa aut beneficio, a nemine inde ſubtrahatur; ſed cujus fuerit alumnus, habeat licentiam, ſi dignus fuerit, ad ſacerdotale onus provehere ſine aliqua alicujus inſultatione. Et hoc ob id poſtulavit, quia quamplurimi ex ipſis fratribus ex villis S. Martini erant diverſis; etiamſi in officinis eorum aliquem habuerint ſervientem, cujuſcumque ſit conditionis, tantùm ut de poteſtate ſit S. Martini, a nemine invadatur, neque ſubtrahatur. Cujus petitionibus libenter aſſenſum præbuimus, & hoc noſtræ auctoritatis præceptum immunitatis atque tuitionis gratiâ pro firmitatis ſtudio & animæ noſtræ emolumento fieri decrevimus: per quod præcipimus atque jubemus, ut nullus judex publicus, neque quilibet ex judiciaria poteſtate, aut nullus ex fidelibus noſtris, tam præſentibus quàm futuris, in eccleſias aut loca vel agros ſeu aliquas poſſeſſiones, quas moderno tempore in quibuſlibet pagis & territoriis infra ditionem regni noſtri poſſidet, quidquid ibidem propter divinum amorem collatum fuit, quodque etiam deinceps in jus ipſius loci a Deum timentibus hominibus voluerit pietas divina augeri, in cauſas audiendas, in freda exigenda, aut manſiones, vel paratas faciendas, aut fidejuſſores tollendos, aut homines ipſius monaſterii tam ingenuos quàm & ſervos ſuper ejuſdem terram commanentes diſtringendos, nec teloneum, aut inferendas aut rotaticum, aut ripaticum, ſeu portaticum, ſive etiam excluſaticum, aut nautaticum, vel roliaticum, aut herbaticum requirendum, ne ullas retributiones, aut illicitas occaſiones ingerendas, noſtris nec futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ ſupra memorata ſunt penitus exigere præſumat: ſed liceat præfato abbati ſuiſque ſucceſſoribus cum rebus omnibus ad memoratum monaſterium pertinentibus, id eſt cum agris, vicis, villis, cum omni familia & univerſa poſſeſſione, quæ ad ipſam eccleſiam collata eſt, vel undecumque moderno tempore quibuſcumque provinciis, pagis, locis & territoriis noſtitus habere dominium, ſub tuitionis atque immunitatis noſtræ defenſione, remotâ totius judiciariæ poteſtatis inquietudine, quieto ordine reſidere: & quicquid de præfatis rebus monaſterii jus fiſci exigere poterat, in noſtra eleemoſyna io integrum eidem conceſſimus monaſterio cum prædictis alumnis eorum & ſervientibus omnibus, ſcilicet ut perpetuo tempore ad peragendum Dei ſervitium augmentum & ſupplementum fiat quatenus ipſis ſervis Dei, qui ibidem Deo famulari videntur, pro nobis & conjuge proleque noſtra, & ſtabilitate totius regni a Deo nobis collati, & ejus clementiſſima miſeratione per immenſum conſervandi, Dei immenſam clementiam delectet jugiter exorare. Si autem quis noſtrorum ſuâ cupiditate aut aliquâ maligná ſuggeſtione hujus præcepti immunitatis temerarius violator exiterit, primitus multetur noſtrâ offenſione, deinde ſocio fiſco ac regali lege auri libras XXX. coactus exſolvat. Hanc itaque au-

ctо-

ſtoritatem, ut pleniorem in Dei nomine obtineat vigorem, & a fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris diligentiùs conſervetur, manu propriâ ſubterfirmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum Karoli gloriosiſſimi regis. Æneas notarius ad vicem HLudovici recognovit. Data IV. kal. Januarii, indictione VI. anno IV. regni Karoli glorioſiſſimi regis. Actum Turonis in monaſterio S. Martini in Dei nomine feliciter, amen.

LXVI.

Charta Viviani abbatis de eccleſia S. Mariæ apud Majus-monaſterium ſita.

Ad lib. 33. n. 22. Ex eodem.

QUiſquis divinæ retributionis flagrat amore, quatenus poſt devictum hujus tranſitorii ſæculi certamen mereatur voce piiſſimi Judicis optatiſſimâ quiete conſolari, conſequens ac digniſſimum credimus & confitemur, ut & hic fideli ſanctione, miſericordiâ Dei cooperante, provehi ad incrementa ſanctæ converſationis atque devotionis ſpe & ambitione tendat, ut quidquid aut faſtus iniquæ vitæ contulerit, aut inertia humanæ imbecillitatis, ut aſſolet fieri, mortalibus indixerit, profectu & ſublevamento piiſſimarum precum ſanctorum ſublevetur. Itaque ego in Dei nomine Vivianus, qui, licèt indignè, tamen curam atque regimen abbatiæ S. Martini baſilicæ necnon & Majoris-monaſterii ſortitus ſum, notum eſſe volumus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus atque cunctis ſucceſſoribus noſtris, abbatibus ſcilicet prædictæ eccleſiæ, quoniam innotuit nobis, quòd quidam ſervitorum ejuſdem eccleſiæ atque monaſterii, quod Majus nuncupatur, atque precatus eſt, nomine Ebrenus, presbyter cuſtos memorati loci, quod quoddam oratorium infra idem monaſterium ſitum atque in beato Martino fundatum, quod eſt in honore B. Mariæ ſemper virginis, relevare atque ex rebus ejuſdem abbatiæ honorare ſatageremus. Cujus petitionibus libentiſſimè aſſenſum præbuimus unà cum decreto & voluntate utrarumque congregationum, ſcilicet baſilicæ S. Martini & Majoris-monaſterii, ut prædictum locellum prope portam monaſterii, id eſt, cryptam, ubi prædicta Dei-genitrix in Domini honore colitur & veneratur, & diſcipuli beati Martini in ſomno pacis quieſcunt, ob ejus amorem & Dei reverentiam quantulocumque adjutorio per ſcripturam hanc relevare atque erigere conaremur: quo & ſuccedenti tempore & præſenti immutabiliter conſervetur, quicquid a nobis his prædictis fratribus ſancitum fuerit ſupradicto cuſtodi, videlicet Ebreno, & dum diu idem advixerit, jure firmiſſimo teneatur hoc quod promptiſſimâ voluntate prædicto locello detulimus, id eſt factum (*) unum & dimidium in pago Turonico, & loco nuncupato Tavennis ſuper fluvium Vincennam: & manſellum illud, quod Haimo & Walannus fratres S. Martino tradiderunt in prædicto pago vel in loco nuncupato Caſellis, & quartulam prope jam dictum monaſterium, quam Dabaudus jam dudum habuit, cum omnibus ad præfatos manſellos pertinentibus, ſcilicet vineis, terris cultis & incultis, vel communentibus, necnon & pratis, & paſcuis, exitibus & redditibus, abſque refragatione aut impedimento cujuſlibet rei in Dei nomine prædictus Ebrenus presbyter in honore Dei perenniter obtineat; quatenus valeat in obtinendo Deum aſſidnè militare, & nullum omnino ex hoc quod pro noſtra redemptione & Dei amore, ut prædictum eſt, contulimus jam dictæ Dei-genitrici Mariæ, officium ſervitutis exſolvat cuilibet, niſi ſoli Deo & eidem prædicto locello. Neque ſui ſucceſſores, qui poſt eum in eadem eccleſia, cùm ipſe diſpendia vitæ paſſus fuerit, aliquid de his quæ prædiximus imminuere præſumant, ſed integrè, ſicut diſpoſuimus, eidem loco in perpetuum permaneat. Non denique petimus atque multâ prece ſupplicamus, & per nomen Domini noſtri Jeſu-Chriſti obteſtamur fideles Dei eccleſiæ, ſcilicet ſucceſſorum abbatum curam habentes, quatenus hoc quod a nobis inditum eſt ad utilitatem ejuſdem loci, inviolabiliter patiantur manere, quemadmodum ſua ſtatuta a reliquis in poſterum cupiunt cuſtoditi. Et ut hæc epiſtola vigorem valeat obtinere firmitatis majorem, manu propria ſubterfirmavimus, & ſervorum Dei utrarumque eccleſiarum manibus roborandam tradidimus. Actum Majori-monaſterio. Vivianus abbas hanc epiſtolam a me factam ſubſcripſi. Adalgaudus præpoſitus, Amalricus decanus presbyter ſubſc. Aregsrius cuſtos & presbyter ſubſ. Eaddo diaconus ſubſ. Leobardus presbyter ſubſ. Theodarius presbyter ſubſ. Einſtaldus ſubſ. Suzanus presbyter ſubſ. Gisialdus præpoſitus ſubſ. Odulfredus diaconus ſubſ. Adalbertus diaconus ſubſ. Ebrefanius ſubdiaconus ſubſ. Jonatas presbyter ſubſc. Hildoardus clericus ſubſ. Alagius presbyter ſubſ. Durandus clericus ſubſ. Leodelingus diaconus ſubſ. Geribaldus levita ſub. Ebrulfus diaconus ſubſcripſi. Matuſalem ſubdiaconus ſubſ. Data kalend. Januarii, anno ſexto regnante Karolo rege. Ego enim Dagambertus quamquam indignus presbyter ſcripſi.

(*) Pratum.

LXVII.

Caroli Calvi præceptum pro Majori-monaſterio.

Ad lib. 33. n. 22. Ex eodem.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratiâ Dei rex. Si precibus facerdotum quas pro ſuis vel eccleſiarum ſibi commiſſarum neceſſitatibus aliquid nobis intimare voluerint, autem libenter accommodamus, eorumque juſtas & rationabiles petitiones ac poſtulationes ad optatum pervenire facimus effectum, non ſolùm regiam in hoc exercemus conſuetudinem; ſed etiam eoſdem ſacerdotes ad Dei miſericordiam pro nobis exorandum promptiores atque devotiores facimus. Idcireo notum fieri volumus omnium ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrorumque fidelium tam præſentium quàm futurorum induſtriæ, quia Raginoldus venerabilis abba cœnobii S. Martini Majoris-monaſterii, divino ſervens amore pariter & honore, noſtræ innotuit celſitudini, eò quòd congregationi ejuſdem monaſterii unà cum conſenſu & noſtro decreto aliquas villulas, quæ hactenus ad eorum uſus ſeu ad ſtipendia fovenda fuere dicatæ, ſubtractas quorumdam inſtinctu denuo reddidiſſet: quatinus ea quæ pro ſubtractione villarum illis deeſſe videbantur, ut liberiùs divinum ibidem peragerent officium, & Domino juge famularent, menſis omnibus ex ipſis villis eorum neceſſitas atque ſtipendia abſque retractione aut diminoratione alicujus ſuppleremus, quarum nomina hîc continentur inſerta, Bria, Magnacus, Novus-vicus, Cineglada, Waromnus, Cadriacus, Culturion, Rantomnus,

Gaiacus, Nigros-locus, Linarias, Belmontis, Nigrontis, Morua, Calviacus, Lingarionus, Iliovilla, Moſa, cum omnibus eorum appendiciis vel adjacentiis, & inſuper peculiarites habendas abbati ipſius monaſterii, præſenti videliret ſuiſque ſucceſſoribus, Roſontem & Calidomnum. Unde memoratus abba noſtram deprecatus eſt clementiam, ut ſuper idem devotionis ſuæ effectum noſtræ auctoritatis firmitatem erga ipſius ſanctum locum ejuſque congregationem facere dignaremus. Cujus petitionem libentee annuentes, hoc noſtræ auctoritatis præceptum illis fieri juſſimus, per quod decernimus atque omnino diffirmamus firmandoque præcipimus, ut noſtris futuriſque temporibus de ſupradictis villis fratrum ſuprafati monaſterii neceſſitas atque ſtipendia amminiſtretur, & abſque retractatione rectorum ipſius monaſterii ſuppleatur, ita ut eorum neceſſitas abſque dilatione ſuppleatur, & hoſpitum ſuſceptio atque pauperum alimonia conferri non denegetur, & menſis ſingulis quæ illis ex ipſis villis ab abbate ipſius monaſterii eorumque junioribus reddenda ſunt, abſque diminoratione qualibet reddantur atque ſubrogentur, quo & eorum neceſſitas expleta Domino liberiùs famulari poſſint, & pro noſtra noſtrorumque incolumitate Domini miſericordiam implorare. Et ut hæc auctoritas confirmationis noſtræ noſtris futuriſque temporibus inconvulſam atque inviolabilem obtineat firmitatem, de anulo noſtro ſubter eam juſſimus ſigillari. Signum Karoli glorioſiſſimi regis. Jonas diaconus ad vicem Ludovici recognovit. Data III. kalendas Februarii, anno VI. indictione VIII. regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum Noviomo villâ in Dei nomine feliciter, amen.

LXVIII.

Præceptum ejuſdem pro Dervenſi monaſterio.

Ad lib. 33. n. 33. *Hic chartario Dervenſi.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratiâ Dei rex. Si utilitatibus locorum divinis cultibus mancipatorum, ſervorumque Chriſti inibi Deo famulantium neceſſitatibus providemus, regiæ celſitudinis opera frequentamus, ac per hoc æternæ beatitudinis gloriam facilius nos adepturos omnino confidimus. Itaque notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, & noſtris, præſentibus atque futuris, quia benignus Deumque timens ac noſter fidelis & valde amabilis Altmarus, rector monaſterii Dervenſis, quod eſt conſtructum ſub honore glorioſorum apoſtolorum Petri & Pauli, ubi etiam ſanctorum martyrum Bercharii & Theodoſiæ corpora veneranter habentur humata, necnon & monachi ejuſdem loci culminis noſtri adeuntes ſerenitatem, humiliter petierunt clementiam noſtram, ut ob præfati loci utilitatem, & eorum commodorum ſucceſſorumque illorum perpetuam augmentationem, quaſdam villas eidem loco jure pertinentes, & ab eodem Altmaro uſibus eorumdem monachorum rationabiliter deputatas, per præceptum relitudinis noſtræ eas confirmare illis non denegaremus. Nos igitus pro amore Dei & reverentia prædictorum ſanctorum, voto prænominati fidelis noſtri Altmari, præmiſſorumque monachorum precibus clementer annuimus; & ita illis conceſſiſſe cunctis notum eſſe volumus. Quarum quoque omnium rerum ſive villarum vocabula huic noſtræ auctoritati indere juſſimus; id eſt villam Summa-Vigra, quæ habet quatuordecim manſa, & baſilicam ejuſdem villæ cum ſuis appendiitiis; villam Mortrium, quæ habet manſa viginti, cum ſua baſilica; villam Tilium, quæ habet manſa quinque, cum baſilica; villam Sauram-terram cum manſis viginti-duobus & propria baſilica; Dudiniacum-curtem cum manſis decem & ſeptem & propriis baſilicis; villam Priſciacum cum manſis duodecim & propriis baſilicis; villam *Erab* cum manſis viginti-octo & propria baſilica; in villa Cappas manſum unum. Has denique villas & baſilicas cum omni plenitudine, id eſt cum mancipiis & terris cultis & incultis, vineis, pratis, ſilvis, paſcuis, aquis, wolcodinis, aquarumque decurſibus, exitibus & regreſſibus, & quicquid iidem monachi in jam dicto monaſterio; ſeu in bis locis vel villis, nutrimínis ad eorum ſublevandam neceſſitatem facere poſſunt, ſimul etiam & omnem elemoſynam, quam Dei fideles pro abſolutione peccatorum eorum illis contulerint, veluti a ſupradicto fideli noſtro Altmaro inſtitutum & deputatum eſſe cognoſcitur, per hanc præcellentiæ noſtræ auctoritatem plenius confirmamus: videlicet ut nullus hominum, qualibet iniquâ cupiditate, aut neceſſitatis adhibitâ occaſione, aut certè temerariâ præſumptione, a poteſtate & dominatione ejuſdem loci monachorum de eiſdem villis ſive rebus aliquando aliquid ſubtrahere aut minuere, & in ſuos uſus retorquere conetur; ſed, ſicuti a nobis regali inſtitutum eſt, liceat ipſis eorumque ſucceſſoribus, noſtris & futuris temporibus, eaſdem villas, eaſdemque res, tenere, & cum omni pace, ad honorem ejuſdem monaſterii, atque ad eorum ſubvehendam neceſſitatem diſponere & ordinare; & pro ſalute animæ noſtræ ac *totius* chriſtiani populi perpetua felicitate, piiſſimi judicis Domini noſtri Jeſu-Chriſti miſericordiam aſſiduis precibus implorare. Ut autem hæc celſitudinis noſtræ auctoritas plenioremſemper in Dei nomine obtineat firmitatem, manu noſtrâ ſubter eam firmavimus, & de anulo noſtro ſigillari juſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi regis. Æneas notarius ad vicem Ludowici recognovit. Data III. Nonas Maii, indictione VIII. anno quinto regni præſantiſſimi regis Karoli. Actum in Compendio palatio regio in Dei nomine feliciter, amen.

LXIX.

Ejuſdem diploma pro eccleſia Senonenſi.

An. 847. ad lib. 33. n. 50. *Ex autographo à V. C. D. Bollæo communicato.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratiâ Dei Rex. Si illius amore, cujus munere ceteris mortalibus prælati ſumus, ſoli Deo ſub ſancta religione militantibus, ad laudem honoremque ipſius, & ad animarum ſalutem, ſupernis angelorum cœtibus in æterna beatitudine adſcribendarum, terrena commoda ſubſidii temporalis, ſine quibus præſens tranſigi non poteſt, comparamus; ut illi tantummodo ſine impedimento, quantum mortalitatis præſentis finit fragilitas, liberè deſerviant, cui ſemel mancipaſſe ad ſalutem obſequiumque ipſius totum vitæ ſuæ curſum noſcuntur, noſtri laboris ſtudium, & pietatis opus apud eum nullatenus fore ſine fructu credimus, ſine quo nec velle quiſquam bene poteſt, quantò magis proficere? Igitur comperiat omnium fidelium ſanctæ

ræ Dei eccleſiæ tam præſentium quàm futurorum ſinceritas, quia venerabilis Weoilo ſanctæ Senonicæ eccleſiæ archiepiſcopus oſtendit noſtræ ſerenitati præceptum a domno & genitore noſtro HLudovico, & petitione reverendi quondam ſui prædeceſſoris Hieremiæ factum de cellis monachorum ſui epiſcopatus, humiliter petens, ut ea noſtræ auctoritatis etiam quoque ſcripto innovare dignaremur. Cujus rationabili petitione denegare noluimus, ſed pro amore Dei admonitionibus illius libenter non paruiſſe, cunctis notum eſſe volumus. Quocirca notum ſit omnibus Dei fidelibus & noſtris præſentibus atque futuris, quia prædictus dilectus nobis Wenilo archiepiſcopus præfatam domni & genitoris noſtri præ manibus tenens ejuſdemmodi relationis ac rationis præceptionem, humili ſuggeſtione clementiæ noſtræ innotuit, eò quòd cellæ cœnobiales epiſcopii, ejus auctore Deo præeſt, id eſt cella S. Petri, & cella S. Johannis, & cella ſancti Remigii, in quibus monachi ſub ſanctæ Regulæ diſciplina religioſam vitam divinæ pietati toto laboris adniſu debent exhibere, variis curſibus, diverſiſque indigentiis, quibus, humana ſileitur fragilitas, ante addicti ſub manibus & poteſtate anteceſſorum ipſius urgente omnimodâ inopiâ, longè a ſuo propoſito aberrantes exorbitaverunt, dum videlicet memoratarum ſubſtantia cellarum per diviſionem olim factam imminuta foiſſet; & qui præerant epiſcopi, non habentes unde ſubſidia ſumptuum ſuis uſibus neceſſaria caperent, ex eiſdem cellis quantum entorquere quibant, dum aliunde ſufficientiam habere non poſſent, dari ſibi cogebant; ſicque fiebat, ut hi, qui devotâ ſtabilitate mentis & corporis ibidem ſupernæ pietati laudes perſolvere, ſuamque vitam commendare pro noſtra quoque, conjugis ac liberorum incolumitate, & pro regni divina nobis miſeratione conceſſi conſervatione, proque totius eccleſiæ indulgentia, & felici ad æternam beatitudinem perventione interpellare debeant; dum a monaſterii cloiſtris turpiter quærendo ea quibus ſuam lucrentur inopiam, longe latèque vagarent confuſo ordine quem ſervare debuerant; non ſolùm eorum cauſa quæ præmiſimus, nobis nihil prodeſſe poterant, verùm etiam ſibi ſuiſque præfatis non abſurdè plurimum crederentur obeſſe. Cujus rei gratiâ memorati epiſcopi precibus admoniti dignum opus re ipſâ fieri duximus, ut dum adhuc in hoc mortali corpore ſubſiſtimus, non ſolum qui nunc temporis in eiſdem locis divinis cultibus mancipati eſſe noſcuntur, ſed illis quoque qui futuris temporibus amore ſupernæ ſapientiæ inluſtrati, eadem ad ſerviendum Deo expetierint loca, proſpiciamus; quatinus ex eiſdem temporalium ſolatia ſumptuum ſuo ordini congruentia habeant, quibus in hac peregrinatione interim ſuſtentari queant, donec ad æternæ patriæ gaudia divinâ miſericordiâ vocati valeant pervenire. Conſtituentes itaque hoc noſtræ auctoritatis præceptum juxta memorati epiſcopi petitionem decrevimus fieri, ut ex rebus quaſcumque ſupra jam nominatæ cellæ nunc temporis uſibus monachorum ibidem Deo ſervientium deputatas habent, nullus epiſcoporum, quicunque divinâ vocatione per tempora ſucceſſerit, præſumat eliquid ſubtrahere, vel imminuere quolibet argumento vel occaſione neque in beneficium dare, aut ſuis uſibus adplicare: ſed ita per omnia conſervare ſtudeat, ſicuti memoratus epiſcopus in libelli ſerie ſingula loca per ordinem adnotando digeſſit, & manu ſua ſubſcripſit, & in conventu epiſcoporum eos qui aderant ſubſcribere rogavit, propter cavendas omnimodas contentiones, quæ futuris temporibus poterunt oboriri: ſed nec eorum aliud ſervitium, vel majora munera inde ſibi pro tempore uſurpet, præter ea quæ in libello eodem idem ipſe epiſcopus inferre putavit. At ne hujus decreti cauſa in eiſdem cœnobiis abbatea vel monachi conſtituti, contra ſuum incipiant ſuperbiæ epiſcopum, præcavimus omnem occaſionem amputandam, neque locum diabolo dandum, ſalvâ ſcilicet in omnibus auctoritate & poteſtate epiſcopi in cunctis eccleſiaſticæ regulæ diſciplinis: videlicet ut eaſdem cellas ſub proprio ſemper regimine gubernans, ſecundùm inſtitutionem ſanctæ regulæ abbates conſtituat: & ſi neceſſe fuerit mutet prava, quæque corrigat, ſuperflua reſecet, virtutes nutriat, eradicet vitia, atque, ut bonus agricola, evellens frutices, patrum ſequens inſtituta diſcernat qualem cuique terræ ſementem mandare debeat. Hanc autem noſtræ conſtitutionis auctoritatem ideo factam, ne religionis ordo ſupra ſcriptis locis noſtris ſotoriſque temporibus confundatur, ſed per omnia in Dei ſervitio, ad cujus laudem & obſequium conditi ſumus inviolabiliter in perpetuum conſervetur, ut pleniorem in Dei nomine cunctis temporibus obtineat firmitatem, manu propriâ ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi regis. Giſlebertus notarius ad vicem HLudowici recognovit, & ſubſcripſit. Data VII. kal. Mar. anno VIII. regnante Karolo glorioſiſſimo rege, indictione X. Actum in monaſterio ſancti Martini in Dei nomine feliciter, amen.

LXX.

Ejuſdem diploma pro Glanafolio.

An. 848. ad lib. 33. n. 54. *Ex authentico Foſſat.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratiâ Dei rex. Si petitionibus ſervorum Dei, quas pro honore divini cultus & utilitatibus ſibi commiſſarum eccleſiarum nobis inſinuaverint, benigno favore annuimus, regiam conſuetudinem frequentamus, ac per hoc æternam beatitudinem facilius nos adepturos omnino confidimus. Itaque notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, & noſtris præſentibus atque futuris, quia Ebroinus venerabilis epiſcopus ſacrique palatii noſtri protocapellanus, ad noſtram accedens excellentiam innotuit ſerenitati noſtræ, ſe quoddam monaſteriolum in pago Andecavo, ſecus fluvium Ligerim ſitum, ubi beati Mauri ſacrum corpus habetur humatum (*), a domno & genitore noſtro in jus proprietatim ſibi conceſſum, in ſtatum & religionem monaſtici ordinis funditus reſtruxiſſe, atque in habitum, quo olim excultum fuerat omnimodis reparaſſe. Obtulit etiam clementiæ noſtræ obtutibus teſtamenti ſcriptum, ſua aliorumque reverendorum epiſcoporum inviolabili auctoritate roboratum, quo continetur, qualiter idem ea, quæ præmiſſa ſunt, diligenti peregerit ſtudio; qualiterque communi aſſenſu ſtatuerit præfati ſancti Mauri monaſteriolum ſub monaſticæ religionis cultu perpetuâ lege manſurum, atque ideo humiliter noſtram oravit benignitatem, ut eamdem eorumdem ſanctorum patrum teſtamenti ſacram auctoritatem, noſtræ quoque dignitatis præcepto pleniùs confirmare dignaremur. Ejus denique deprecationem clementer excipientes, hoc magnitudinis noſtræ ſcriptum fieri juſſimus,

(*) *Hæc ſcal, pro deleta vix legi poſſunt.*

mus, per quod præcipimus atque firmamus, ut nihil eorum, quæ in præſcripti teſtamenti auctoritate ſacro jure continentur, noſtris neque futuris temporibus quilibet Dei ſen noſtrorum fidelium immutare audeat, aut ſecus quàm ab ipſis patribus ſancitum eſt, de prænominati beati Mauri monaſterioli ſtatu, aut de rebus ſibi pertinentibus invertere, aut agere præſumat; ſed ea, quæ ab ipſis conſtituta ſunt, inviolabiliter conſervanda cognoſcat; ſciantque omnes, hæc eâdem noſtrâ auctoritate præceptum domni & genitoris noſtri, per quod idem monaſterium cum ſuis omnibus appendiciis præfato venerabili antiſtiti Ebrorno in jus proprietatis tradidit, pleniter confirmatum: videlicet, ut quamdiu vixerit, ſine alicujus contradictione ſui ſit juris ſuæque dominationis: poſt ejus verò ab hac vita tranſitum, vinculo conſanguinitatis ei conjunctus religioſus vir Gauſtenus per hanc noſtram auctoritatem pleniter habeat illud conceſſum: quatenus juxta patris Benedicti inſtitutionem religioſam vitam deducens, ejus loci habitatores regulari decreto gubernare non negligant. Illo ſiquidem hominem exuto, pleruntque dictum monaſterioium cum omnibus ſibi juſte legaliterque pertinentibus rebus, ſicut alia regni noſtri regularia monaſteria, ſub noſtræ tuitionis munimine ſeu defenſione conſiſtat; licentiamque fratres ibidem Deo famulantes ſecundum regulam ſancti Benedicti ex ſeſe eligendi abbatis habeant, niſi fortè poſt eumdem Gauſtinum talis eorum progenies inveniri poſſit, qui ſecundùm Dei voluntatem, a nobis, vel a ſucceſſoribus noſtris ei ſubrogari queat. Ipſum namque monaſterioium, ei omnes res ad ipſum aſpicientes, præſentialiter ſub noſtræ immunitatis defenſione pleniter recipientes, præcipimus atque jubemus, ut nullus judex publicus, neque quiſlibet ex judiciaria poteſtate, in eccleſias, aut agros, ſeu reliquas poſſeſſiones prædicti monaſterioli, ad cauſas audiendas, aut aliquas redhibitiones exigendas, aut homines ipſius eccleſiæ tam ingenuos quàm & ſervos, ſuper ipſius terram commanentes diſtringere præſumat; ſed ſub pleniſſima emunitatis noſtræ tuitione perpetim conſiſtant; & quicquid ſiſcus exinde exigere poterat, totum eidem concedimus eccleſiæ: quatenus ſervi Dei inibi Domino famulantes adtentiùs Domni miſericordiam pro nobis ac totius regni a Deo nobis commiſſi proſperitate Domini miſericordiam exorare deleclet. Et ut hæc magnitudinis noſtræ auctoritas perpetuò inviolabilis perſeveret, manu noſtrâ ſubter eam firmavimus, & anuli noſtri impreſſione adſignari juſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi regis. Joas notarius atque diaconus ad vicem HLudowici recognovi & ſubſcripſi. Data pridie idus Julii, anno VIII. indictione X. regnante Karolo glorioſiſſimi regis (*). Actum Bonoilo in Dei nomine feliciter, amen, amen, amen.

(*) *Sic.*

LXXI.

Acta Tranſlationis S. Saviniani & S. Potentiani martyrum.

Ad lib. 33. n. 58. *Ex duob. Miſſ.*

BEatorum igitur martyrum ſanctiſſima membra, Saviniani ſcilicet & Potentiani ſociorumque eorum, in Salvatoris Domini eccleſia per manus quidem fidelium convenienti in loco fidelitar ſepulta ſunt, præter venerabile corpus Serotini martyris, quod convenienter a parentibus fuit humatum in baſilica alia ſeorſum. Dum igitur eorum cineres per multa annorum ſpatia in loco eorum quieviſſent; ut diligentior eis cultus & reverentia a populis exhiberetur, notificantur cælitus prudentiſſimo Senonenſium Gueniloni pontifici & Anaſtaſio abbati cœnobii ſancti Petri apoſtoli, qui puro exhilaratæ mentis voto, convocatis utriuſque ſexus miſſibus populi, transferre ſatagunt in baſilica ſancti Petri apoſtolorum principis ſibi contigua, cujus etiam pro foribus, & in cujus fundis eatenus jacuerant. At domus & ædificiorum faſtigiis excellentior, & divinis obſequiis celebrior haberetur, præſertim cùm monachorum inibi degentium ſollicitudo ſolemnibus in ea votis & aſſiduis meditationibus regulariter inſtet. Habita eſt autem hujus tranſlationis feſtivitas tempore, quo nobiliſſimis Francorum ſceptris tres inclyti principes auguſtæ recordationis Ludovici Cæſaris poſteri, HLotharius ſcilicet, itemque Ludovicus & Karolus, præerant, anno quoque regni ipſorum ſexto, anno verò ab Incarnatione Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, indictione decimâ, quarto-decimo kalendas Novembris. Nec reticendum eſt, quod nocte vigiliarum, cujus ſuccedente die veneranda patrocinia transvehenda fuerant, voces angelicæ ab aſtris, velut chori pſallentes, humanis auribus intonuerunt. Pontifex namque ad celebranda vigiliarum ſollemnia illuc veſpertinâ ſynaxi unà cum frequentia cleri proceſſerat; quibus religioſè ſuppleria, & antiſtite ad urbem regreſſis, cæleſtes exſequiæ ibidem per noctis ſpatia ſunt ſecutæ: cujus modulationis harmoniam non tantum monachos, ſed & quoſdam vulgi ibidem excubantis auditu percepiſſe perſpicuum eſt. Verùm arbitrantes voces hujuſmodi humanas eſſe, opinanteſque quoſlibet religioſos ad cœcobium pro inſtanti feſtivitate confluere, qui tam jocundo ſtrepitu ſungerentur, rurſumque ſtupentes, cur intempeſtivæ noctis ſilentio adveotum maturarent; explorantes eiſcumquaque dirigere ſtuderant, ut quorum excubiæ eſſent experirentur. Miſſi autem cùm loca vicina perluſtrantes neminem reperirent, & nihilò minùs melodiæ ſuavitatem ſine intermiſſione audirent, cæleſtis officii exſequias eſſe memmerunt. Ubi evidenti oſtenditur indicio, quod angelica ſocietas eorum ſolemnitatibus pia favore adeſſe voluit, quos ſecum Omnipotentis imperiis ſtrenuè paruiſſe cognoverat, eorumagendis & gaudiis indeficientibus intereſſe feſtinavit, quos ineffabili tripudio optimis ſtudiis invigiles ſe perſpexerat. Poſſidet deinceps prædicta piorum martyrum corpora, quorum ſpiritus æternæ recompenſationis compotes paradiſiaca amœnitas continet. Gratulatur pro tantorum patrum fœnore temporaliter Senonum civitas, pro quorum tripudio Jeruſalem perenniter exultat cæleſtis. Ad horum tumbas popularis aula preces & vota expoſitum frequenter conſtuit, quia ipſorum interventu & artuum languores ſoſpitatis levamine recreantur, & cordium vires perpetuis dapibus faginantur. Dum igitur indicatum ſupra corpus hujus pretioſi martyris Saviniani tranſmutandum venerabiliter revolveretur, de loculo plumbeo aliàs tranſferendum, repertum eſt pallium, quin erat involutum multis labentibus annis, totum ex integro quaſi novum; caput verò illius, quod eſt decus iſtius noſtræ patriæ, quaſi contritum plumbatis dextro in timpore fuiſſet. Duæ autem percuſſuræ, quæ fuerunt plagæ gladii, ſic ſunt adhuc ſanguineæ, quaſi recens ſit ipſa percuſſio,

ſio, ita ut a cementibus non ſine lacrymarum infuſione vix intueantur. Quod autem martyrii coronam verè idem beatus Pontifex acceperit; teſtimonium illi uſque hodie pethibet ſanctum & venerabile caput, & ſanguis adhuc recens apparens per ejuſdem capitis percuſſuram. Porro invento corporum ſanctorum martyrum Gervaſii & Prothaſii, quæ facta eſt a ſancto Ambroſio epiſcopo Mediolani, ut ipſe beatus ſuâ propriâ manu ſcripſit, narrat eodem modo in ſarcophagis marmoreis ipſos repertos recente ſanguine perfuſos, quaſi ro die ipſorum capita gladio fuiſſent cæſa. Verùm caput noſtri martyris, tribus percuſſionibus gladii idium, duæ uſque ad præſens manent cruore ſanguineæ plagæ; tertia, quæ, ut putatur, glorioſam mortem intulit, nihil habet ſanguinei eruoris. Ad tantam ſolemnitatem cum cætera plebe cæcus quidam venit, qui virtutem martyris in ſua illuminatione perſenſit. Orat namque, ut Chriſtus de teſte oſtenderet, quanti apud ſe meriti eſſet; & ſi ea res quæ fiebat illi placeret, quibus ſemper enituit, miraculis declararet. Oculi cæci lacrymas fundunt, & in mentis acie fidei lumina furgunt. Humilitatis ſupplicario cælum penetrat, & divinitstis faciem ad miſericordiam inclinat. Miles invictus ducem implorat, & agit, ut & nunc militiæ mercedem reddat: oſtendit vulnera, labores enumerat, numerum ſudorum recenſet, & quantum ſibi pro iis debeatur docet. Proximi cæco in oratione jungunrur, & quod per ſe nequit, lacrymarum collatione merentur. De cælo latens medicina demittitur, & oculorum ſcabies manu pietatis abſtergitur. Videns cæcus ſocios contuetur, & quod dudum deſperaverat, ſe ſe habere miratur. Salvatoris clementia collaudatur, plebs viri ſaluti congratulatur, martyris reverentia in augmentum dilatatur. Talibus hæc dies inſignis adjacenti populo conſtat eſſe ſollemnis.

Tranſlatio reliquiarum S. Potentiani in Jotrenſi monaſterium.

Ex Jotrenſi codice.

DEnique longo jam tempore evoluto, & multo ad fidem Chriſti populo perducto, ut innumera & præclara virtutum ſuarum opera multis ſubveniendo longiùs proderat, & procedendo longiùs ſubvenerat, ad Jotrum Deo ſacratum & nullis non notum monaſterium, Deo permittente, ſanctiſſima corporis illius (Potentiani) gleba, hac interveniente causâ, per divinam eſt honorabiliter tranſlata clementiam. Fama itaque miraculorum illius huc illucque pervolante, & ſe ſe longè latèque ſpargente, tandem ad aures ſanctimonialium ipſius cœnobii pervenit, quæ diuturnâ, inter alias diverſarum afflictionum ærumnas, tempeſtatum & famis procellâ attritæ, humano deficiente divinum ſolummodo expectabant auxilium. Erat eo tempore in prædicta Senonenſi urbe Wenilh, ſummæ ſanctitatis & religionis epiſcopus: in memorato verò monaſterio Hermentrudis moribus & nomine abbatiſſa præerat, eidem epiſcopo proximâ affinitate conjuncta. Hæc partim neceſſitate coacta, partim propinquitatis fiducià incitata, ipſum epiſcopum adiit, precatura, ut ſibi & congregationi, in maxima anguſtia conſtitutis, ſuo & celeberrimo ſæpe dicti ſancti Potentiani ſuffragio citiùs ſuccurrere non differret. Cujus petitionis intentionem, mox ut ille audivit, intelligens, tamquam ſi aliquod terribile & improviſum monſtrum intuitus fuiſſet, obſtupuit, & vox faucibus hæſit. Deinde illa, ut neceſſitas expoſcebat, nimiùm in precibus perſeverante, & pedes illius cum gemitu & lacrymis deoſculante, tandem poſt diuturnam tacitæ meditationis deliberationem, credo divino inſtinctu, ad miſericordiam flexit, & in hanc vocem erupit. O cariſſima ſoror, ſi voti tui compos Deo auxiliante eſſe potueris, magnum & incomparabile tibi & tuis proviſiſti ſubſidium; mihi autem & meis graviſſimum & intolerabile es illatura diſpendium; quod, mihi crede, ad effectum nullo modo perduci poterit, ſi civitati, quæ illius ſpei & ſolamini tota poſt Deum innititur, aliquo modo innotuerit. Quapropter ipſe ego mihi crudeliſſimus fur, & inimicus exiſtens, & alienæ potius quàm meæ utilitati conſulens, quod numquam antea ſperare vel credere potui, pretioſiſſimum & indeſcientem tibi concedam latenter auferre theſaurum. Quid morer? abbatiſſa quod petiit, Deo miſerante, & ſuâ nimiâ importunitate obtinuit: epiſcopus precibus & lacrymis evictus, quod promiſit implevit. Datum ac peractum eſt celeriter ſanctum & incomparabile decus ad locum quem prædiximus, ponderе miſeriatum preſſum, & omni ſolamine deſtitutum: eoque a congregatione cum multa exultatione & lætitia ſuſcepto, & eâ quâ decebat veneratione & devotione in ipſo monaſterio collocato, tamquam manifeſta totius boni & conſolationis abundantia ibi fuiſſet ingreſſa, poſtea ipſe locus nec famis penuriam, nec ullam tempeſtatis pertulit procellam. Indæmonum expulſione, & cæcorum illuminatione, & omnium ſanitatum recuperatione idem locus ſemper enituit.

LXXII.

Caroli diploma pro partitione monachorum S. Amandi.

Ad lib. 33. n. 59.

Ex archivo Elnonenſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratiâ Dei rex. Divinorum beneficiorum memores, inter alias præcipuam religionis curam gerimus, & ut ea noſtris diebus confirmetur atque proficiat, proſpicere deſideramus. Ita enim propitium nobis Dominum credimus futurum, ſi cultus illius noſtrâ induſtriâ incrementum accipiat. Noverit ergo omnium fidelium Domini & noſtrorum ſollertia, quòd propter ſuſpectas fuccedentium rectorum voluntates, monachis in monaſterio beati Amandi confeſſoris in pago Tornacenſi conſiſtentibus, ad eorum petitionem, ex facultatibus ipſius cœnobii, ſecuti exemplum domini patris noſtri HLudovici ſereniſſimi auguſti, ſegregavimus villas quaſdam, quæ propriè fratribus defervirent, nec per ullam occaſionem valerent a quolibet deinceps abbate ad uſus alios detorqueri; ac non ſolùm ea quæ conceſſerat venerandæ memoriæ pater noſter indulſimus, verum etiam noſtrâ liberalitate quæ neceſſaria viſa ſunt addidimus, a monachis vicem orationum, a Dro autem beatam expectantes retributionem. Contulit igitur glorioſæ recordationis pater noſter præfati cœnobii fratribus hæc: in pago Brachatenſi, Securiacum, Neonifium, *Racrotb*, Deccla, *Squndrefch*, Berſalls; & in pago Hagnuenſi, Wariniacum, Halciacum; necnon & in pago Oſtrebandenſi, Salcem, Spinetum; & in territorio Menapiorum, quod nunc Mempiſcum appellant, Rollare, Hardoga, Cokenllare, Ledda, *Ricolvesngaberm*, Coloſcampum, Wenghinas, & Berneham, & Bonart; & in pago Pabulenſi, Sa-

Samionem, in Follnas, manſa trina mauſionilles circa monaſterium tres: unum in Reſciniacas, alterum in Guiticonia, tertium in Pabila; item piſcationem circa monaſterium; in Spidinio cellam & manſum unum: in Filupdras, mariſcos novem in Curtriaco, manſa duo: vineam in Cerſarias. Nos autem ut omnia regulariter conceſſa præfati fratres ſemper conſequi poſſent, inſuper largiti ſumus eis in pago Oſtrebandenſi Scaldiniom & Helenam cum omni ſua integritate & plenitudine, & in Nigella farinarios duos, & in Pabila ſilvam, quam Withadus monaſterio contulit. Rea etiam quas Ratfridus eidem cœnobio dedit, quaſque Rhodo jure precario poſſidet, ſecundùm voluntatem ipſius Ratfridi decernimus atque ſancimus, ut poſt obitum Rhoduois ita dividantur, ut medietas earum theſauro eccleſiæ conferatur, altera verò medietas ad uſus tranſeat monachorum. Præterea cenſuimus, quod etiam ante nos ſereniſſimus pater noſter auguſtus decrevit, ut de villis dominicis nona pars totius ſupellectilis monachis tribuatur, hoc eſt de annona, legumine, caſeo, feno, pullis equinis, porcis, camiſilibus, altilibus, vino, ovibus, atque ovis. Feſtivitate quoque natalis Domini pulli trecenti. Item paſchæ totidem, cum ovis utroque die conſuetudinariis. Villarum dominicarum hæc nomina ſunt, ex quibus quæ ſingillatim notata ſunt præberi oportet. Rugadi-villa, Dipriacus, Igrinium, Novavilla, Scaldpons, Caſtellum, Montes, Muſcinium, Bovoniſcos, Adra, Croces, Harinas, *Hultheim*, Smerlubium, Gaisbas, Villare, Wambace, Fœlnas, manſum quod prævidet Aaron. Ad portam verò & ad hoſpitale pauperum decimæ conferantur: atque ut in eis hoſpitalitas regulariter ad laudem Dei exhibeatur tam divitibus quàm pauperibus ad portam, deputavimus manſa quinque in Helemio; ad hoſpitale pauperum manſa item quinque in Mageleno. Hæc omnia ſuperiùs comprehenſa cum integritate & conceſſa conceſſimus, & nova ex noſtra devotione largiti ſumus, & utraque auctoritatis noſtræ privilegio confirmavimus: ut Dei ſervos in memorato cœnobio convertantes, pro nobis & conjuge ac prole noſtra, & ſtabilitate regni ab eodem Deo nobis traditi jugiter exorare delectet, & ut exaudiri mereamur abſque ulla neceſſitatis occaſione religionis ſuæ votum valeant adimplere. Atque ut hæc noſtræ pietatis largitio ſtabilis in nomine Domini & inconvulſa permaneat, manu noſtra eam ſubterfirmavimus, & annuli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Signum Karoli regis glorioſiſſimi, Giſlebertus notarius ad vicem HLudowici recognovit. Data x. kal. Aprilis, indictione x. anno VII. regnante Karolo glorioſiſſimo rege. Actum Elnone monaſterio ſancti Amandi in Dei nomine feliciter, amen.

LXXIII.

Ejuſdem aliud pro Glonnenſi monaſterio.

Ad lib. 33. n. 65. *Ex archivo Glonnenſi.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus gratiâ Dei rex. Quicquid pro utilitate ac neceſſitate ſervorum Dei facere contendimus, profuturum nobis & ad æternam beatitudinem facilius obtinendam, & præſentem vitam felicius tranſigendam procul dubio confidimus. Itaque noverit omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium & noſtrorum, tam præſentium quàm & futurorum ſollertia, quia venerabilis vir & religioſus abba Hecfredus monaſterii beati Florentii, unà cum monachis ibi Deo militantibus, ad noſtram accedens ſublimitatem, miſerabili auditu, lacrymabili ſuggeſtione expoſuit manſuetudini noſtræ calamitatem præfati monaſterii, cæteramque miſeriam ipſius regionis pro peccatis noſtris, ab inimicis Dei cruentiſſimis Nortmannis crudeliter ſæpius illatam, ita ut eadem provincia quondam viſu pulcherrima, in ſolitudinis faciem penitus videatur redacta. Quare ſicut & aliis incolis quondam illius plagæ, multò magis quoque monachis ſuperiùs dicti monaſterii ejuſdem religioſi viri abbatis cura providendis in eodem loco penitus excluſa eſt habitatio. Igitur uravit ſuppliciter idem venerandus abbas, ut ad ſuorum refugium monachorum & ad receptionem ſacratiſſimi corporis ſt. Florentii concedere ſibi dignaremur cellam ſecus fluvium Ligerim in pago Biturico, quæ dicitur Nobiliacus, quemadmodum prædeceſſori illius Didoni quondam abbati nos feciſſe cognoſcitur; in qua cellula S. Gundulfus reverenter colitur humatus: quatenus a manibus ſupraſcriptorum inimicorum Dei ſe evaſiſſe exſultantes, requiem ibidem de tanta perſecutione tandem mereantur Chriſto propitio invenire, & in laudem divinæ miſericordiæ valeant reſpirare. Nos autem ſupplicibus ejuſdem Hæcfredi abbatis, monachorumque ejus precibus benignum aſſenſum præbentes, altitudinis noſtræ præceptum hoc fieri juſſimus, per quod memoratam S. Gundulfi cellam, cum familia utriuſque ſexus & rerum omnium aliarum plenitudine, ſæpe dicto venerando abbati Hecfredo ſuiſque monachis habendam concedimus atque largimur: videlicet ut pro nomine Domini & peccatorum noſtrorum ablutione monaſterium illud cum omnibus ſibi pertinentibus rebus ab eodem Hæcfredo reverendo abbate ſucceſſoribuſque ejus ſecundùm regularis inſtitutionis ordinem omnimodum agatur, & ſine cujuſpiam contradictionis inquietudine regulariter diſponatur ad utilitatem & neceſſitatem ſervorum Dei noſtris futuriſque temporibus ſecundùm ſacræ inſtitutionis normam S. Benedicti ibidem Deo ſervientium atque famulantium. Ut autem hæc noſtræ auctoritatis delegatio perpetuum in Dei nomine obtineat vigorem, manu propriâ eam firmavimus, annulique noſtri impreſſione affignari juſſimus. Data XXVII. kalendas Februarii, indictione XIIII. anno XXVI. regnante Carolo rege glorioſiſſimo. Actum Silvanectis civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXIV.

Rythmici verſus de everſione monaſterii Glonnenſis.

Ad lib. 33. n. 65.

DUlces modos & carmina
Præbe lyra Triceſia,
Commota quas cacumina
Planxere hyperbores.
Montes ſimulque ſtamina
Illa putent nunc orphea,
Reſpondeantque carmina
Silvæ canant melliflua.
Gravis det organum tuba;
Alte reſultet fiſtula:
Omnis canat harmonia;
Det philomena cantica.
Olim nitens clariſſima,

Ter-

Terriſque famoſiſſima,
Sancti Patrir baſilica
Florentii præcipua,
Senſit fera incendia,
A gente crudeliſſima
Vere bruta Britannia;
Lugete cuncti talia.
Omnis enim cum Gallia
Florentii ſuffragia
Depoſceret tunc cernua;
Contempſit hæc gens impia,
Olim pius rex Carolus,
Magnus ac potentiſſimus,
Fecit hunc locum devotus
Pro Beati virtutibus.
Terris datis fecundibus
Auxit honorem largius,
Et præbuit tunc vaſculum
Carnæ Dei magnificum.
Per hunc fugatur ſæpius
Infirmitas languentibus,
Et ſanitas fidelibus
Præſtatur ex hoc protinus.
Poſt imperans HLadovicus,
Magni Caroli filius,
Ipſum locum benignus
colit piis ornatibus.
Qui filiis rebellibus
concuſſus altis fluctibus
& Franciam turbantibus
regnum reliquit mortuus.
His quatuor mox partibus
regnum ſibi ſecantibus,
per Franciam jurgatibus,
Bellum fuit horridius.
Imperio ſic turbido
creſcit malorum factio;
ſurgenſque tunc diſſenſio,
permiſcet omnes jurgio.
Invadit alter ſocios,
creſcunt mali ſuper bonos;
tyrannus omnis ſtrepit,
dantur honores impio.
Fit plurium vaſtatio,
ſanctis locis prædatio
cunctis bonis turbatio
rerum ſimul confuſio.
Quidam fuit hoc tempore,
Nemenois nomine,
pauper prius progenie,
agrum colebat vomere.
Sed repperit largiſſimum
theſaurum terræ conditum,
qui plurimorum divitum
junxit ſibi ſolatium.
Dehinc per artem fallere
cepitque mox ſuccreſcere,
donec ſuper cunctos ope
tranſcenderet potentiæ.
Sic ergo diſcordantibus
Francis ſimul cum regibus,
cum ceteris rebellibus
ſit Carolo contrarius.
Hic Carolus cum fratribus
bellum gerebat ſæpius,
nec prævalebat hoſtibus,
tantis repulſus cladibus.
Confidit unde impius,
prædas agit Nemenoius,
inſtando Redonenſibus,
ſimulque Namnetenſibus.
Deinde Pictavenſium
trans Ligerim manentium
pagum petit Medalgicum
Glonnam locum pulcherrimum,
Turmam vocat monachicam,
multamque dat pecuniam,
jubet mox ſuam ſtatuam
effigiari ſplendidam.
Quam ponerent pinnaculo
ad orientem patulo,
ſignum quod eſſet, Carolum
ſe non timere dominum.
Illi ſtatim regi ſuo
hæc pertulerunt Carolo,
qui audiens ſuperbiam
miratus eſt audaciam.
Tunc juſſit ut pecuniam
totam ſibi diſponerent,
illius ſibo lapide
ſculpta riſus imagine.
Quam ponerent pinnaculo
ad orientem patulo,
ſignum foret quod impio
ſe ſubjugandum Carolo.
Iratus ille talibus,
locum petit velocius;
prædas jubet militibus:
accendit ignem protinus.
Flammas ubique Britones
mox inferuot iras truces:
ſanctus locus comburitur,
tantum decus conſumitur.
Heu me dolores patriæ,
heu me honores gloriæ,
quam novit orbis priſtinæ,
heu me fiunt nunc lacrymæ.
Tunc excitatus cælitus
ſanctus adeſt Florentius,
reſpexit inflammantibus,
locum ſuum Britonibus.
O quanta eſſet ultio?
ſi non foret permiſſio.
percuſſus eſt ſed impius
debilitatis pedibus.
Precatur indulgentiam,
redire poſſet patriam:
reverſus ad Britanniam
nimiam dat pecuniam.
Abbas erat Dido bonus,
regi Carolo proximus,
qui convocatis fratribus
regem adit quantocius.
Exponit iras Britonum
magnum ſcelus crudelium,
tunc rex dolens lo pectore,
quærit vicem mox reddere.
Hinc Andegavam protinus
urbem petit triſtiſſimus;
dat abbatiam loculi
ſancti Johannis deditl.
Sed hoc parum viſum fuit,
monxque literam tradidit
ſancti Gundulfi nomine,
quæ partibus eſt Franciæ.
Magnis datis muneribus
circa locum ſit ſedulus,
reſtituit felicius,
decorat atque pulcrius.
Gaudete cuncti cordibus;
cantate magnis vocibus,
Sancte Florenti, quæſumus,
adeſto nobis cælitus. Amen.

LXXV.

Caroli Calvi præceptum in partitione monachorum Gemmeticenſium.

Ad lib. 33. n. 78. *Ex veteri autographo.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Karolus gratia Dei rex. Si ſervorum Dei petitionibus benignum aſſenſum præbemus, & eorum utilitatibus ac neceſſitatibus ſagaciter providemus, profuturam nobis hoc ipſum & ad præſentem vitam cum felicitate tranſigendam, & ad futuram beatitudinem obtinendam nullatenus dubitamus. Itaque notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus & noſtris, præſentibus atque futuris, quia venerabilis & religioſi viri monachi Gemmeticenſis monaſterii, ſub honore S. Petri apoſtolorum principis fundati, culminis noſtri adeuntes ſublimitatem, humili enarratione notum fecerunt excellentiæ noſtræ, honorabilem virum, ſvanculum quoque noſtrum Ruodalfum, ejuſdem monaſterii rectorem, quaſdam villas rx præfati monaſterii abbatis ſecundum eorum electionem uſibus & ſtipendiis eorum deparaſſe, & ab aliis villis ejuſdem abbatiæ ſuorum uſuum ſelegiſſe. Quare ſupplici ter oraverunt altitudinem noſtram, ut eaſdem villas eorum & ſucceſſoribus illorum ſtipendiis & uſibus perpetuo habendas noſtræ auctoritatis præcepto confirmare dignaremur. Quorum, inquam, preces, intercedente etiam eodem avunculo noſtro Ruodulfo, clementer audivimus, & petitionibus eorum benignum aſſenſum præbuiſſe, cunctis notum eſſe volumus. Nomina autem earumdem villarum hæc ſunt: Curtavshan, Siegia, Wsiva, Aleridus, Apuliacus, Corpiniacas, Jectalodus, Belniacus, Harbia, Bovericia, Odadus, Turdonarus, Fontanitus, Villarisvilla, Brennarus, Levaſii-villa, Gsudiacus, Bauvilla, Conciaco, Vitlina, Columbarium; in *Arlon* ſilva manſionile unum, quod vocatur Ponticalus, cum aliis ſeptem; ad portam monaſterii Convas, & ad hoſpitale pauperum in Arloais ſilva manſionilia duo, id eſt Pomeritum & Caliud; & in pago Vilicaſino Geneſtivillam; & villas in pago Andecavo ſitas, hoc eſt Iſpiriscum & Cadrincum cum integritate. Has denique villas cum omni earum integritate & appendiciis prænominati monaſterii Gemmeticenſis monachorum Deo miſtantium & ſucceſſorum eorum uſibus & ſtipendiis perpetuo & inſolabili jure manendas, veluti præfignatum eſt, hac regiæ poteſtatis noſtra auctoritate firmamus, videlicet ut nulli aliquando ejuſdem loci abbati ſive rectori earumdem aliquam villarum in alios prætergquam præſenti ſcripto conſtituimus uſus retorquere ſive redigere liceat: ſed quicquid ex eis fieri aut exigi eccleſiaſtico rationabili jure poteſt, ſæpe memoratis patribus & fratribus ſæpe dicti loci & ſucceſſoribus eorum per omnia tempora in ſtipendiorum & uſuum proficiſt omnino ſupplementum, & animæ noſtræ proſit in adjutorium; quatinus ſine aliqua neceſſitatis folliculudine divinam pietatem pro noſtris exceſſibus, & omnis populi chriſtiani ſalute aſſiduis precibus eos implorare deſiſtet. Ut autem hæc reverentiæ noſtræ auctoritas confirmationis inprævaricabilem ſemper obtineat vigorem, manu noſtra eam ſubter firmavimus, & de anulo noſtro ſigillari juſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi regis. Æneas Notarius ad vicem H. Ludovici recognovit. Data VIII. Kal. Martii, indict. XII. in anno IX. regni Karoli glorioſiſſimi regis. Actum in Carliaco palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.

LXXVI.

Brunardi donatio pro lumine ad corpus S. Germani epiſcopi Pariſienſis.

Ad lib. 33. n. 80. *Ex veteri codice.*

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Ego Brunardus ingenuus de ingenuis parentibus natus, tam pro remedio animæ meæ, quam pro remedio genitoris mei, ſeu genitricis, necnon patentum meorum trado & tranſfundo dños manſos propriæ hereditatis meæ beatiſſimo præſuli Germano Pariſiacæ urbis, ſitos in villa ipſius ſancti pontificis, nomine Celliaco, in pago Stampenſe. Totum eidem concedimus ſancto cum integritate, & cum omnibus eorum appenditiis, terris cultis & incultis, pratis & cum una molendinii area: eo quidem tenore, ut de reditu & cenſu, quod exinde exierit, queat lumen habere ante ſanctum ejus ſepulcrum; quatinus ejus piis meritis & interceſſionibus valeamus adipiſci perfectionem mentis a Domino, & contemplari eum in ſede majeſtatis ſuæ. Si quis vero, quod minime credimus, fuerit ſucceſſorum noſtrorum, qui contra hanc traditionem aſſurgere tentaverit, coactus auri libras n. componat, & inſuper quod repetit minime adquirat; & veniant ſuper eum omnes maledictiones quæ ſunt ſcriptæ in libris. Actum Pariſius anno regni x. Caroli, Kalendis Aprilis, abbate Gozlino. Ego Brunardus, qui hanc traditionem fieri rogavi, mea manu firmavi. Conradus comes, & Gozlinus ſbbas, & Fulco, & Vuibertus, & Hieronymus filii Brunardi.

LXXVII.

Epiſtola domni Farvaldi ducis domino pontifici directa Johanni pro Farfenſi monaſterio.

Ex cartario Farfenſi. Ad lib. 20. n. 6.

DOmino ſancto ac ter beatiſſimo totique orbi prædicabili & nobis in Chriſto patri domino Johanni papæ Farvaldus filius veſter. Credimus, ſanctiſſime Pater, ſanctitati veſtræ non latere, qualiter propter Dei amorem vel reverentiam ſanctæ Mariæ ſemper virginis genitricis domini noſtri Jeſu-Chriſti monaſterium in territorio noſtro Sabinenſi conſiſtens, per aliquas donationes noſtras in ceſſionibus & ſervis & colonienſibus locum ipſum per Thomam abbatem & commenditum noſtrum reſtauraverimus, & ibi per præcepti noſtri firmitatem locum ipſum venerabilem ſtabiliverimus. Unde utile prævidimus præſentem noſtram epiſtolam ad veſtra per eumdem venerabilem Thomam dirigere veſtigia, per quam rogantes ac ſi præſentialiter obſecramus, ut pro futuris temporibus veſtra beatitudo pro perpetua firmitate privilegium in ſcriptis eidem loco facere præcipiat, ſub ea ſcilicet ratione, ut quod nos devotiſſima voluntate S. Mariæ monaſterio contulimus, & pro conſolatione peregrinorum ibidem deſervientium, conceſſimus, inſpectas ipſius præceptiones tali privilegio veſtra paterna ſanctitas firmare jubeat, ut nullus ullo tempore præſumat aliquas inſolentias aut concuſſionem facere, aut ipſas res de ipſo ſancto loco aut de donatione ipſorum ſervorum Dei auferre; & qui hoc præſumpſerit ſub anathematis vinculo veſtra almitas cum aliis gare jubeat. Salutantes & commendantes nos

fan-

ſanctitati veſtræ petimus ut orare dignemini. Poſt autem relectâ epiſtolâ petimus ut eorum monaſterio reddatur pro perpetua ſecuritate.

LXXVIII.

Johannis Papæ V. reſponſio, ſeu privilegium eidem monaſterio conceſſum.

Ex eodem.

JOHANNES epiſcopus ſervus ſervorum Dei Thomæ abbati religioſo presbytero, & congregationi venerabilis monaſterii ſanctæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, quod eſt in fundo Acutiano, territorio Sabinenſi. Salubre nimis eſt & complacens Deo pro ſecuritate atque immunitate religiosè viventium providentiam facere paſtoralem, præſertim autem dum religioſis ſtudiis pro timore divino etiam ſæcularis poteſtas ſe accommodat, & quod piâ devotione pro intuitu æternæ viciſſitudinis cupit, quibus pro ſervitio Dei conceſſum eſt, illæſum atque immutilatum perennitet conſervari. Hinc eſt quòd venetabile monaſterium ſanctæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, quod Laurentius quondam epiſcopus venerandæ memoriæ, de peregrinis venienr, in fundo qui dicitur Acutianus, territorii Sabinenſis conſtituit, & religioſam ejus converſationem & ſedulitatem divini ſervitii ibidem ſecum converſantium loca quædam tam empta, quàmque ex oblatione fidelium acquiſivit. Poſt cujus ad Deum exceſſum dum tantam religionem ſedulè Deo deſervientium agnoſceret glorioſus filius noſter Fatoaldus dux Spoletanus etiam ipſe pro Dei amore & ſuſtentatione ibidem ſecum deſervientium Deo habitacula quædam & loca atque cultores per donationis paginam contulit, & collaturum ſe pollicetur, ut pro eo ejuſque progenie orationum hoſtias frequentet offerant Deo, ut qui collaudatur in terris a fidelibus ſuis, miſereatur de cælis, & parcat exceſſibus noſtris. Cupit autem & optat etiam idem glorioſus, ut tam priora, quàm eaquæ ab eo ſunt condonata, de jure ejuſdem monaſterii nec in poſterum abſtrahantur, ſed ad ſuſtentationem congregationis proficiant ibidem converſantium ſervorum Dei, & per eur poſſit indigentium & peregrinorum hoſpitalis ſuſceptio diligentius procurari, per quæ pietatis officia donantium animæ, de quorum munere celebrantur, æternam requiem & receptionem in ſedibus beatis inveniant. Expeditioni itaque glorioſæ ac religioſæ devotionis ejus ac poſtulationi veſtræ concedentes effectum, ex auctoritate beati Petri apoſtolorum principis, cui claves regni cœlorum a creatore atque redemptore noſtro Domino Jeſu-Chriſto Dei Filio conceſſæ ſunt, ut ligaret in terris quæ in cælo liganda ſunt, & in terris ſolveret quæ in cælo ſolvenda ſunt, tamquam vicem ejus & locum dignatione omnipotentiæ ejus implentes, ſtatuimus atque decernimus, ut quæque in eodem monaſterio uſque hactenus conquiſita ſunt, & poſtmodum conquirentur, ſive domicilia, ſive loca, colonive & mancipia, vel quæque animantia, vel mobilia, nullus de eodem monaſterio præſumat uſurpare vel ſubtrahere, vel per cujuſcumque ingenii circumventionem alienare; magis autem pro timore Dei eorum ſtudio atque concurſu ut ibidem indiminuta permaneant procurare; interdicentes omnibus, ſive epiſcopi ſint, ſeu presbyteri vel diaconi, vel cujuſlibet eccleſiaſtici ordinis, ſeu laici, cujuſcumque ſint dignitatis atque militiæ, vel privati, ut nullur ſibi jus aliquod vel ſuſceptionis uſum in eo præſumat defendere, neque dationis aut munerum conſuetudinem quamlibet ibidem imponere vel exigere, neque angariir & quibuſcumque conditionibus novis ſubmittere, ſcientes quòd in diſtricto Dei judicio æternæ ſe pœnæ talia præſumendo ſubmittant. Quiſquis hæc quæ auctoritate principis apoſtolorum ſtatuuntur, tamquam exſuri a fide Chriſtiana contempſerit, præter ſi religioſitas tua vel qui poſt te ſæpefatum venetabile monaſterium diſpenſaverit, ſpontaneâ voluntate in tempore dedicationis eccleſiæ vicinum epiſcopum, vel quemcumque de clero ad caritatis convivium voluerit convocare, juxta quod monaſterialis mediocritas habet, & victus monachicus conſuevit, in abbatis invitandi quem velit erit arbitrio. Si verò quoquo tempore religioſum abbatem de hac vita migrare contigerit; quem ibidem poſita congregatio de ſeipſis, vel ubiubi meliurem invenerint eligentes, ad dandam ei orationem rogatus atque vocatus adveniat reverendiſſimus epiſcopus, eumque, dum ipſi voluerint, exhortentur, & poſt hujuſmodi orationem auctoritate principir apoſtolorum a pontifice, qui pro tempore fuerit, abbatis firmitatem hinc percipiat. Si verò presbyterum vel diaconum ſibi deſiderat eadem religioſa congregatin conſecrari; eligentes quem ad hoc aptum de ſeipſis vel extetis invenetint, qui primi ſunt ad reverendiſſimum epiſcopum, qui vicinus eſt, unanimi voto perducant: ut & ille requiſitus regularitatem, quæque ad diſciplinam ſacrorum canonum & eccleſiaſticam traditionem in presbytero vel diacono faciendo reſpiciunt; ſi irreprehenſibilem & aptum invenerir, hac auctoritate, invocato Dei nomine, ſollemnem orationem faciens presbyterum conſecret. Nullam tamen ex hoc in eo ſe ditionem habere cognoſcat, neque licentiam habeat ad obſervationem publicæ eccleſiæ ſive eum compellere, & de monaſterio ſubtrahere. Idcirco veſtra religio hanc apoſtolici privilegii tuitionem indeptam, fructuoſum atque laudabile conceſſum beneficium demonſtret ante omnia in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus diebus ac noctibus permanentes, juxta monachicam diſciplinam & regulam a patribus traditam converſantes, ſincero propoſito in profeſſione veſtra Domino ſervientes, & monaſterii ſalutarem portum non relinquentes, caritatem invicem & unanimitatem ſervantes, nullus ſibi proprium aliquod vindicet in honoribus, vel rebus, vel uſibus; ſed ut apoſtolorum Chriſti diſcipuli omnia habentes communia, non diviſa, nihilque vobis proprium defendentes, juxta quod ab illis eſt traditum, & a ſucceſſoribus obſervatum; obedientiam habentes religioſo abbati atque præpoſito & prioribus vitis, quod eſt ſacrificium ſpirituale; humilitatem Chriſti demonſtrantes in moribus veſtris, benevolentiam quoque atque humanitatem & compaſſionem in eis qui aliquatenus ægrotaverint vel eguerint. Caritatem etiam & religioſæ converſationis ſtudium ut demonſtretis in vobis, & floreat piæ profeſſionis integritas, familiares vos exhibens Deo religioſæ vitæ ſeduſitas & abſtinentiæ atque orationis perſeverantia fructuoſa: ut quantum hæc ex putitatis devotione peragitis, tantum, Deo in vobis operante, ejus clementiæ propinquetir, orantes etiam pro nobis & pro ſtabilitate apoſtolicæ Dei eccleſiæ, proque pace atque ſecuritate totius populi chriſtiani, & pro ſoſpitate glorioſi filii noſtri, qui pro timore Dei & pro religioſæ converſationis augmento hujus apoſtolici privilegii utpote ab eo inſpiratus, tuitionem vobis viſus eſt providere, ut & orationes veſtras & æter-

nam de vobis mercedem acquireret. Quod apoſtolicum privilegium quicumque ille eſt qui in parte vel in toto contemnere, vel evacuare tentaverit, vel ad reſiſtendum contrariam attuleris voluntatem; noverit, ſe æternæ condemnationi ſubmitti, Judæ fieri traditoris perticipem, perpetui anathematis vinculis & alienationis a Deo pro ſuis ſe illicitis præſumptionibus ſubmiſiſſe. Benedictionem autem & gratiam a Deo ſe perceptuum non dubitet, ſed confidat qui fidelis obſervantiæ reverentiâ hæc quæ ſub divino conſpectu ſtatuuntur cuſtodit. Bene valete. Data pridie kal. Julii imperante domino noſtro piiſſimo P. P. auguſto Tyberio anno octavo, P. C. ejus anno ſexto, ſed & Theodoſio atque Conſtantioo.

LXXIX.

Ludovici Pii diploma, quo abbatiam Dervenſem eccleſiæ Remenſi attribuit.

Ex chartario Dervenſi. Ad lib. 2. n. 37.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti Ludovicus divinâ ordinante providentiâ imperator auguſtus, omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtriſque fidelibus ſcilicet præſentibus atque futuris. Si liberalitatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conceſſerimus beneficii, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter tranſigendam, & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquidò credimus. Idcirco notum fieri volumus omnibus, quòd ſancta Remenſis eccleſia, in qua prædeceſſores noſtri, reges videlicet Francorum, fidem & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impoſitionem manus domni Stephani papæ imperialis ſuſcepimus inſignia, quamque ob honorem Dei, parentumque noſtrorum memoriam, ſive conſecrationis noſtræ dignitatem, a fundamentis reſtaurare ſollemniter decrevimus; ita ut dum eſſet ante in honore tantùm Dei genitricis Mariæ antiquo religionis cultu, Nos propter novam exaltationis gratiam ſuperaddentes ſub invocatione ſancti Salvatoris Dei & Domini noſtri Jeſu-Chriſti renovando rebus competentibus ditavimus; inſuper & devoto intentionis ſtudio pro ſalute noſtra, ſucceſſorumque noſtrorum excolentes, & ad ſtatum dignitatis debitum confirmare volentes, addere procuravimus quamdam abbatiam ſitam in comitatu Bleſenſe (*), ſuper fluvium, qui vocatur Vera (*): ubi eſt monaſterium in honore ſancti Petri apoſtolorum principis dicatum in ſilva, quæ vocatur Dera: quam abbatiam eum foreſte noſtra indominicata & omnium rerum ſumma integritate, videlicet cum villis, cum villulis, mancipiis utriuſque ſexus, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis aquarumve decurſibus, farinariis, & cum omnibus legitimis exterminationibus, perpetualiter eidem Remenſi eccleſiæ concedimus, & ad conſummandam honorabiliter omnem ipſius eccleſiæ ſtructuram, ſeu ubicumque in poſtmodum neceſſe fuerit reſtaurandam, in proprium tradimus, & de noſtro jure in jus ac dominationem illius ſollemni deliberatione transferimus. Præter hæc omnia concedimus ſupradictæ ſanctæ Remenſi eccleſiæ quemdam locum ſiſci noſtri valde neceſſarium, & ad fodiendam minam plombi congruum, in pago Laumenſe (*), in ipſis quoque finibus vel adjacentiis Geminiacam nuncupantem villam, ut circumquaque tantùm in omni parte ipſius foſſæ ordine quadrato perticas xxx. quam perticam manualem ad menſuram xxx. pedum deſignavimus; ut ibi fiducialiùs neceſſitates ipſius jam dictæ ſanctæ Dei eccleſiæ exercentes in ædificiis, vel univerſis abundantibus exterioribus adjacentiis, id eſt pervias, aquis, paſcuis, ſive ſilvis ibi noſtris communibus abſque ulla contradictione ultra ibi ex noſtra largitate poſſideant. Et ut hæc noſtræ confirmationis ſcripta perpetuis temporibus ipſo in ſanctificationis loco noſtra in eleemoſyna proficiant, manu propriâ ſubter firmavimus, atque anuli noſtri impreſſione perenniter roborare decrevimus. Datum Remis kalendis Novembris, &c.

(*) *de Blaiſe.*
(*) *la Vaire.*
(*) *de Lamois*, prope Namurcum.

Analecta ſeu Obſervationes quædam ex ſuperioribus monumentis.

I. EX *diplomate Pippini* (a) *regis, pro conſtructione monaſterii Prumenſis* n°. XXVI. *deſcimus, Heribertum genitorem fuiſſe Bertradæ ſeu Bertæ ipſius Pippini conjugis, & Caroli Magni genitricis, de cujus patre omnino ſilent veteres, nec ita conſtans fuit hactenus veteriorum ſententia. Tantum in annalibus Bertinianis ad annum* DCCXLIX. *hæc leguntur*, Pippinus conjugem duxit Bertradam, cognomine Bertam, Cariberti Lauduenſis comitis filiam. *Verùm hæc dubia ſunt fidei, ideòque exſulet a Chefnio mendoſa, quod in aliis annalibus deſunt, certè ferùm poſita. ſiquidem Pippinus Bertradam uxorem duxerat ante annum* DCCXLII. *quo anno Carolum ex ea ſuſceptum, ut ex Supplemento noſtro de re diplomatica, tapite* IX. *oſtendo. Nec magis exploratum id, quod in illo additamento ſubditur, ubi* Caribertus (*fortè legendum* Harebertus *vel* Charibertus) *comes Lauduenſis vocatur. Treverenſem potiùs optimatem fuiſſe credideram, utì probare videntur ea quæ filia ſua Bertrada in dotem in eadem diplomate aſſignaſſe dicitur, tum* in pago Chorosvilla, *in loco qui dicitur* Rumerertheim, *tum* in pago Bibroarienſi, *in loco dicto* Reginbach, *quæ loca ad pagum Treverenſem pertinent.* (a) supra pag. 658. col. a.

II. *Eidem diplomate inter alios proceres adſcriptum eſt* ſignum Gangulfi comitis, *qui non aliter haud dubiè fuerit ab Gangulfo ſeu Gengulfo illo milite, quem a proco uxoris ſuæ adultera cæſum fuiſſe tradunt, & pro martyre colunt* V. *idus Maii Longovilenſes ac Tullenſes, ſed maximè Varennes, quod oppidum eſt diœceſis Remenſis ad Aveam* (*) *amnem, qui in Moſam influit, ubi ejus reliquiæ aſſervantur.* (*) *l'Aire.*

III. *Præterea obſervatu dignum mihi videtur præceptum Ludovici & Lotharii imperatorum pro monaſterio S. Amani,* n°. XLVIII. (b) *relatum. In eo enim diſcimus peculiarem modum obtinendæ novo monaſterio regiæ tutelæ & immunitatis. Durandus ſiquidem abbas poſtquam prædictum exſtruxerat, monaſterium, rebuſque neceſſariis inſtruxerat* per cartulam traditionis *illud tribuit Ludovico & Lotharia imperatoribus, qui, acceptâ ejus donatione, illud ipſum monaſterium eidem abbati contulere, & omnimodâ immunitate, ut cætera regia monaſteria, munitum eſſe ſancere.* (b) pag. 675.

IV. *In Apologetico Rabani libello pro inſtituto ſanctæ Benedicti de oblatione puerorum, ſtatu* n°. LI. *illud* (c) *in primis animadvertendum, quòd Saxones contendebant ſolos gentis ſuæ homines ea proprie cauſſa teſtes eſſe poſſe. Quod Rabanus refellit.* (c) pag. 682.

V. *Obſervatu dignum eſt placitum ſequens* n°. LII. (d) *pro Farfenſi monaſterio ad repetendam poſſeſſionem, quam a Romanis pontificibus ſubtractam fuiſſe Farfenſes quærebantur. Ubi forma judiciorum illius temporis accuratè deſcribitur.* (d) pag. 685. & ſeq.

RE-

RETRACTATIO

DE MONASTERIO HELERENSI SEU HILARIACO, aliàs S. Naboris, diœcesis Mettensis.

QUÆ de monasterio Helerensi seu Hilariaco tum in hoc tomo, tum in primo scripsi, cùm non satis sibi constent, hoc loco retractare juvat. In primi tomi libro VIII. num. XXVII. dictum est, sanctum Pirminium duo monasteria in pago » Mettensi construxisse, unum sancti Hilarii ad Mosellam, Heleram appellatum: » alterum Glanderiam, non longè ab Hilariaco vico, in monte Longæ-villæ, un- » de nomen loco hæsit, in honorem sancti Martini. Tum subjunxi, longè aberra- » re plerosque; qui Helerense monasterium idem esse putant cum Hilariaco seu » Nova-cella, quod prope Satam fluvium, longè a Mosella, non Fridolinus, sed » Sigivaldus Mettensis episcopus, sæculo octavo condidit, non in honorem sancti (*) S. Auct. » Hilarii sed sancti Pauli, deiu S. Naboris dictum, ob translatas illuc ejusdem martyris reliquias. In hoc verò tomo, scilicet libro XXI. num. XXIII. vulgarem secutus sententiam, unum & idem esse monasterium dixi; quam quidem veram ac certam sententiam esse nunc mihi persuasum est. Ab hac sententia duo antea me revocabant: unum, quòd Heleræ monasterium in actis S. Fridolini *ad Mosellam* situm diceretur; contra Hilariacum longè a Mosella, propius fluvium Saram: alterum, quòd Heleræ monasterium in honorem sancti Hilarii; Hilariacum verò sub invocatione sancti Pauli constructum fuerit. At nihil vetat, quò minùs idem monasterium vel simul, vel successivè, sanctos Paulum & Hilarium patronos habuerit. Hilariacum porro seu sancti Naboris monasterium, ut ab uno e partibus congregationis sancti Vitoni, inde oriundo, accepi, positum est ad amnem *Rosellam*; adeòque Fridolinus monasterium Heleram, *juxta Rosellæ litus situm*, exstruxisse dicitur, quod ejus actorum editores, nominis æquivocatione falsi, ad Mosellam perperàm transtulerunt. Hæc ad calcem hujus tomi retractare visum est quoddam operæ pretium.

INDEX

INDEX GENERALIS

EORUM, QUÆ CONTINENTUR

IN TOMO SECUNDO

ANNALIUM BENEDICTINORUM.

A

Aaron epiſc. Autiſiodori, 325. 486.
Aaron monachus Beſuenſis, 414.
Aaron monachus Fuldam a Ludovico Pio miſſus, 389. 415.
Aaron rex Perſarum, ejus legati ad Carolum M. 333.
Abba abbas Anglus, 22.
Abbas imperialis, 226.
Abbas unde aſſumendus, 42. 59. 270. 226. 273. Eligatur ex cœtu fratrum, aut ex ſanctioribus aliorum cœnobiorum? 39. Ejus electio a quibus facienda, 457. Monachis reſtituta, 437. Abbate depoſito, electio nihilominus penes monachos permaneat, 627. Abbas alterius inſtituti non ſine conſenſu fratrum monaſterio imponendus, 333. Ejus electio qualiter facienda, 959. Qualis eligendus, 27. 46. 414. Qualis non eligendus, 382. Abbas qualis eſſe debeat, 300. 370. 424. 443 447. 469. 472. 489. 535. Qualis erga ſibi ſubjectos, 226. His exemplum præbeat, 269. Ecclus tota aſſumit diſciplina regularis, 378. Secundum regulam vivat, 210. Communi menſura ſe contentus, 402. Menſa ejus in refectorio, *ibid.* Cum ſuis dormiat monachis, 200. Voto paupertatis aſtringitur, 506. Non ſe eorum deceat terrenis negotiis, 226. Abbas hoſpitii jura non prætermittat, 240.
Abbates quidam epiſcopali charactere inſigniti, 32. 35. 192. 293. Ut concilio Attiniacenſi ſubſcripſere, 270. Epiſcopi facti regimen monaſterii quidam retinent, 65. 92. 219. 245. 302. 362. 363. Sic vocati ob adminiſtratam aliquam eccleſiam, 218. Lectoris ordinandi poteſtas eis conceſſa, 269. Iis ſolius ordinis titulus datus, 258. Sacerdotii honore ſint inſigniti, 472. Quidam ſacerdotii expertes, *ibid.* Eorum officium non requirebat presbyteri gradum, 283. Eorum inſignia, 246. 256. 309. Jus dicunt, 264. Id gratis faciant, *ibid.* Militia eis interdicta, 219. Quibus de ſuis rebus rationem reddere debeant, 264. Malli Abbates pagenſis ſunt nequiores, 88. Abbatum portio ſeparata, 389. 459. 503. Iis exclusis redditus monachis ſpeciatim attributi, 419. 442. Eos ſpectant farta tecta, 487. Abbates unum poſſidebant monaſterium, 397. Plures tamen etiam regulares ſub ſe abbatias habent, 340. Cum monachis donationibus ſibi factis ſubſcribunt, 89.
Abbatis titulus conjugatis aliquando conceſſus, non patriæ nomen, 308.
Abbatiæ ſæcularibus abbatibus conceſſæ, 39. Quid & hominibus conjugatis, 398.
Abbatiſſæ quales eſſe debeant, 250. 335. Sibi ſubditis exemplum præbeant, 265. A communibus legibus ſegreges quantorum cauſæ malorum, 378. Extra monaſteriom non diſcurrant, 264. 218. Non egrediantur abſque permiſſu epiſcopi, 618. Eis interdicitur dare benedictiones, 272. 445. Abbatiſſa nulla duobus monaſteriis præſit, 264. 297. 228. Abbatiſſa concilio intereſt, 23. Abbatiſſa excommunicata quod monachas ſuas vagari ſineret, 266.
Abbo abbas Maſciacenſis, 200. 332. 624.
Abbo abbas S. Maxentii, 478. 319. 624.
Abbo abbas Novalicienſis, 203.
Abbo abbas incerti loci, 624. 626.
Abbo monachus Mediani-monaſterii, 26.
Abbo patricius conditor monaſt. Novalicienſis, 202. 227. 235. Ejus teſtamentum, 202. Fictitius eſt alter Abbo antiquior, *ibid.*
Abbo comes, 223. 282. Ejus placitum pro Nobiliaco, 662.
Abbo Sako Fontanellæ baptizatus, 228.
Abbomexus abbas Nobiliaci, 284.
Abderames rex Arabum Hiſpaniæ infeſtus, 634.
Abdiramen dux Sarracenorum, 82. 83. 465.
SS. Abdon & Sennen corpora ubi, 302.
Abel ex monacho Laubienſi epiſc. Remorum, 96. 227. 228. 225. 238.
Abortiti, contra eos dux miſſus Wala, 345.
Abraham abbas incerti loci, 233.
Abrahamus vicedominus eccleſiæ Cenomannenſis nequam, 221.
Abrincatenſis epiſcopus S. Autbertus, 28.
S. Abundii corpus in monaſt. Bergetenſe tranſlatum, 48. Reliquiæ in eccleſia Comenſi, 435.
Abſalon epiſc. ignotus ſedit, 308.
Acca epiſcopus Hagulſtadenſis, 4. 7. 22. 43. 82. 222. 272. Obiit, 205.
Accentus in codicibus manu ſcriptis nuſquam, 310. 692.
Acerii ſeu Acerifus abbas, 490. 687.
Achardus notarius, 576.
Achivus abbas Condateſcenſis, 235.

Acqui-

Arquirinus dux Wandalorum, 84.
Actalius notarius regis, 28. 44.
Adardus epiſc. Nannetenſis, 659.
S. Aadæ tranſlatio, 547.
Ada Treviris ſepulta, an soror Caroli M. 365.
Ada uxor Wiberti comitis cum ipſo condit monaſt. Leſcienſe, 190. 278.
Adalardus epiſc. Turonenſis, 535.
Adalardus abbas S. Martini Turon. 420. 528. 596. 600.
Adalardus dux, 50.
Adalbero epiſc. Remorum, 518.
Adalbertus epiſc. Arvernorum, 189. 253.
Adalbertus epiſc. Triraſſinus, 556.
Adalbertus abbas Caſtrenſis, 605.
Adalbertus, ſeu Athalbertus abbas Favarienſis, 103.
Adalbertus abbas Ferrarienſis, 332. 535.
Adalbertus abbas Ferrar. Alcuini diſcipulus, 342. 407. Ejus obitus, 442.
Adalbertus abbas Flaviniaci, 540.
Adalbertus I. abbas Saviniaci, 360.
Adalbertus II. Abbas Saviniaci, *ibid.*
Adalbertus ex comite monachus, tum abbas Tegernſenſis, 120. 210.
Adalbertus novi in Saxonia cœnobii præpoſitus, 438.
Adalbertus diaconus, ſocius S. Willibrordi, 108. Ejus vita apud Surium qualis, *ibid.*
Adalbertus ex latrone S. Corbiniani diſcipulus, 34.
Adalbertus, ſeu Aldebertus hæreticus, 217, 110.
Adalbertus dux conditor monaſt. S. Stephani Argentoratenſis, 54. Item S. Michaelis Honaugienſis, *ibid.* Ejus filii & filiæ, *ibid.* Donationes ab ejus poſteris Honaugiæ factæ, 55. Eum parentelæ ſuæ progenitorem agnoſcit Lotharius, 620. 621.
Adalbertus comes conditor parthenonis Lindavienſis, 564. 565. Quia, 566.
Adalbertus comes Hiſtriæ præfectus, conditor parthenii Schennenſis, 566.
Adalbertus comes Mettenſis, 562. Lotharianæ partis fautor, 566. A Ludovico rege Bajoariæ fuſus, 578.
Adalbertus comes Durgavorum, 566.
Adalbertus comes Langobardus, 165.
Adalelmus frater S. Willelmi Gellon. 344.
Adalfredus epiſc. Noviomi, 187.
Adalfredus abbas Antrenſis, vel potius tyrannus, 21. 55.
Adalfridus monachus Fuldam a Ludovico Pio miſſus, 180. 414.
Adalgarda avia S. Liudgeri, 272.
Adalgarius abbas Dervenſis, 545.
Adalgarius abbas S. Faronis, 627.
Adalgarius comes, 562.
Adalgarius quidam, donatio ab eo facta Belloco, 555.
Adalgaudus abbas Floriaci, 407. 415. 416. 481.
Adalgaudus præpoſitus S. Martini Turonen. 625.
Adalgerus epiſc. Teruannæ, 96.
Adalgiſus Abbas Aninſulæ, 581. 460. 462.
Adalgiſus abbas Palnati, 446. 642.
Adalgiſus filius Deſiderii regis Langobard. 581. 204. 209. 210.
Adalgiſus comes, 534. 544.
Adalgudis conditrix monaſterioli Lemauſenſis, 5.
Adalgus frater Lupi-Servati, 542. 542.
Adalhardus abbas Corb. 102. 206. 264. 280. 346. 378. 582. 407. Caroli M. frater patruelis, 207. Jeremias, Antonius & Auguſtinus vocatus, 280. 466. Corbeiæ fit monachus, 207. Horti excolendi cura ei demandata, 125. 207. Caſinum ſecedit, 208. Ipſum inter & Paulum diaconum magna neceſſitudo, 222. 265. Qui ei ſcribit, *ibid.* Corbeiam reverſus abbas eligitur, 235. *ibid.* Eximiæ ejus virtutes, 236. 466, 467. cur tantum flebat, 235. Terrenorum, quam parum cupidus, 459. Pippino regi Italiæ adjutor conſiliorum a Carolo M. datus, 556. Regni Italici adminiſter factus quam præclare ſe gerit, 297. Ad Leonem III. a Carolo M. mittitur, 562. Italiæ iterum adminiſter, *ibid.* Ejus placitum pro Farfa, 582. Ut divortium Caroli probare noluit, 206. 207. Mortuo Carolo M. Corbeiam ſe recipit, 582. Exſulat, 484. Propinqui ejus quid paſſi, 485. Ab exſilio revocatur, 434. Ei publice ſatisfacit Ludovicus Pius, 456. 457. Corbeiæ regimen invitus retinet, *ibid.* Ut ſe gerit, *ibid.* Ejus in conventu Attiniacenſi auctoritas, 456. Compendienſi conventui intereſt, 449. De nova Corbeia cogitat, 462. Corbeiam novam conſtruit, 458. 459. Et parthenium Heriſordenſe, 440. Iterum Corbeiam novam inviſit, 448. Ejus pia mors, 466. Sepultura & epitaphium, 467. Statuta, 455. Liber de ordine palatii ab eo ſcriptus, 456. Alia ejus ſcripta, 467. Ejus patrimonium, 227.
Adalhardus junior abbas Corbeiæ exſulante S. Adalhardo, 565. 407. Regimen ſuſcipit, 584. Monaſterium in Saxonia conſtruere tentat, 380. 590. 457.
Adalhardus abbas Sithienſis, 571. 605. 607.
Adalhardus incluſus Fuldæ, 557. Ejus epitaphium, *ibid.*
Adalhardus pater S. Harlindis & Reinulæ, 95.
Adalhardus comes, 306. 207. 607. *V.* Adalardus.
Adalheidis abbatiſſa Schennenſis, 355.
Adalheidis uxor Vvidonis comitis Langobardi, 165.
Adalhelmus epiſc. ignotæ ſedis, 459.
Adalleodus abbas Elnonenſis, 562. 445. 576. Ejus obitus, 624.
Adalleodus diaconus notarius, 495.
Adalmannus capiſcolus Gellonenſis, 577.
Adalmanus epiſc. Bellovaci, *Vide*, Hildelmannus.
Adaloldus ſeu Adeloldus monachus Remigianus, 626.
Adalramnus I. Epiſc. Matiſconenſis & abbas Nantuaci, 171. 407. 417.
Adalramnus II. epiſc. Matiſconenſis & abbas Nantuaci, 417.
Adalramnus epiſc. Saltzburgi, 47. 445.
Adalricus abbas Elnonenſis, 562.
Adalricus abbas Vedaſtinus, 50.
Adalſinda conditrix S. Michaelis ad Maſupiam, 50. 20. 422.
Adalſinda uxor Ottonis ex comite monarchi Jurenſis, 654.
Adalſquarus nobilis Francus Aleiacenſe monaſterium conſtruit, 5.
Adaltrudis in S. Victorem Maſſil. benefica, 255.
Adalongus epiſc. Seduni, 465. Ex abbate Agaunni, 109.
Adalongus abbas Indenſis, 459.
Adalongus abbas Laureshami, 549. 370. 407. 425. Ejus regiminis anni, *ibid.*
Adalongus abbas S. Vedaſti, 590. 582. Romam legatus, 452. Ipſi ob fidem in Ludovicum abbatia erepta, 582. Sed reſtituta, 546.

Ada-

Adalongus monachus Schlierſenſis, 229.
Adalongus cellam S. Georgii dedit Fulrado abbati, 228.
Adalwara donationem facit S. Dionyſio, 205.
Adalwinus epiſc. Ratiſponæ, 202. 548. 582. 534. Obit, 422.
Adamnanus abbas Hiienſis, habito eum Ceolfrido colloquio, Scottos ad catholicum paſcha adduxit, 402.
Adam fratris interfector, ut a reatu abſolvitur, 359.
Adamus monachus Novalicienſis, 217.
Adaſius abbas Regulæ, 556.
Adda epiſc. Argentorati. *Vide*, Etto.
Addila abbatiſſa Heriſordenſis, 440.
Addo, ſive Hado Corbeiæ abbas, 202. 207.
Addo abbas incerti loci, 626.
Addula. *Vide*, Adela.
Addulfus diaconus Britto-Saxo a Leone III. in Britanniam miſſus, 337.
Adebaldus epiſc. Coloniæ, 422.
Adefonſus presbyter & monachus Ovarræ, 580.
Adela abbatiſſa Palatioli, 560. Palatiolum condit, 3. An eadem ſit cum Adeloa abbatiſſa, *ibid.* Fuit filia Dagoberti II. *ibid.* 90. Ejus teſtamentum, *ibid.* Obit, *ibid.*
Adelaid s filia Pippini regis, 247.
Adelardus epiſc. Rotomagi, 594.
Adelardus epiſcopus Veronæ, 365.
Adelardus abbas Nigellenſis, 585.
Adelardus abbas S. Trudonis, 558.
Adelardus vir nobilis inſtaurator monaſt. Leſcienſis, 578.
Adelardus Vaſſus miſſus Ludovici Pii, 429.
Adelbertus, ſeu Albertus abbas Epternaci, 205.
Adelbertus abbas Fabarienſis, 73.
Adelbertus abbas Heidenheimenſis, 258. 285.
Adelbertus abbas Mediani-monaſterii, 26.
Adelbodus abbas S. Trudonis, 558.
Adeldrudis filia Caroli M. 554.
Adelgarius epiſc. an. Trecenſis, 262.
Adelgaſter Silonis regis filius, conditor monaſt. Obonenſis, 255.
Adelgiſius epiſc. Novariæ, 534.
Adelhardus abbas Senonenſis, 459.
Adelhardus monachus Fuldæ, eleemoſynarum fraudator punitus, 557. *Vide*, Azalhardus.
Adelharius epiſc. Erpesfurti, 208.
Adelhelmus pater Williswindæ auctoris monaſt. Laureſhamenſis, 288.
Adelmarus abbas Weſſobrunenſis, 517. 408.
Adelmus epiſcopus, 353.
Adelmus abbas Caſtrenſis, 464. 605.
Adelmus quidam Benedictinus, 472.
Adelperga uxor Arichiſi ducis Beneventi, 261. 328.
Adelphius abbas Magnilocenſis, 21. 22.
Ademarus comes Burdegalenſis a Normannis cæſus, 624.
Ademarus abbas monaſt. Baulis, 377.
Ademarus monachus Ecoliſmenſis, 400. 472. 514.
Adeodatus Papa, 27.
Adeodatus epiſc. Spoletanus, 204. 239.
Aderaldus quidam Francus, 216.
Aderamnus homo S. Dionyſii, *ibid.*
Adevertus nobilis Saxo, 557.
Adhelmus monachus ad ſepulcrum S. Walfridi ſanatus, 255.
Adlaſine mater Braidingi viri nobilis, 380.
Adilleodus monachus S. Martini Turon. 419.
Adjutor, ejus teſtamentum pro Martino Turon. 410.
Ado epiſc. Lugduni, 310.
Ado epiſc. Viennæ, 587. Eius prima facta, *ibid.* Ejus martyrologium, 588.
Ado abbas in S. Remigium beneficus, 40. 48. Ejus charta pro S. Remigio refertur, 648.
Ado abbas miſſus a Carolo M. ad Hadrianum papam, 550.
Ado præceptum obtulit, 46.
Ado advocatus S. Dionyſii, 246.
Adolana abbatiſſa, 3.
Adonenſius, mendoſe pro Adone, 46.
Adoptivorum error fugiendus, 321.
Adoſinda Silonis regis uxor, 255.
Adovaldus auctor parthenonis Ripolani, 276.
Adovaldus nepos prioris, in Ripolanum beneficus, *ibid.*
Adrebaldus abbas Ceſarionenſis, 223. 224. 433.
Adrebaldus abbas Flaviniaci, 555. 535. 545.
Adremarus abbas & conditor monaſt. Atremarenſis, 556. 630.
Adtevaldus abbas Novisceoſis, 523.
Adrienſis epiſc. Philippus a Torre, 498.
Adſo abbas Luxovienſis emendatur, 523.
Adulfus epiſc. Liccidfeldenſis creatus metropolita, 272.
Advocati monaſteriorum, 258. 738. Advocati aliquando erant conditores, 253. Advocati al quando per ſe juſtitiam dixerunt, 445.
Adwaldus abbas S. Salvatoris prope Parſam 203.
Adwinus epiſc. Liccdfeldæ, 43.
Ædilthyda ex regina abbatiſſa, ad eam ſcribit Alcuinus, 289.
Æduenſes epiſc. Altheus, 506. Bernus, 622. Modoinus ſeu Muarwinus, 587. *Vide*, Auguſtodunenſes.
Ægidius epiſc. Remenſis, 551.
Ælbertus ſeu Albertus, ex monacho epiſc. Eboraci, 274. 242. 291. Num & ipſe qui Alcuini, 297. Magiſter fuit Alcuini, 273. 297. Quædam ejus geſta, *ibid.* In monaſterium ſecedit, 275. 238. Obit, *ibid.*
Ældelburga abbatiſſa in Anglia, 7.
Ælfleda abbatiſſa concilio Nidden ſi intereſt, 530.
Ælfwaldus rex Transhumbrenſium, 269.
Ælfwoldus, ejus factione Eardulfus regno pulſus, 557.
Æmilianus, ſeu Immilio, abbas in agro Burdegalenſi, ejus geſta & mors, 598.
Æneas epiſc. Pariſ. 592.
Æneas notarius, 601. 596. 622. 638.
Ænguſſius, cognomento Keledeus, abbas & epiſc. in Hibernia, duplex ejus martyrologium, 589.
Æpro, ſeu Ipro abbas, 229.
S. Æquitii nulla apud S. Aldhelmum mentio, 52.
Æthelburga prima abbatiſſa Berkingenſis, 9. 51. 52.
Æthelburga alia abbatiſſa, quæ morienti regi Aldfrido adfuit, 9.
Æthelwaldus orientalium Anglorum rex pius, 37.
Ætheria abbatiſſa S. Mariæ Sueſſionenſis, 342.
Æthilbeah abbas Anglos, 339.
Æthilredus rex Angliæ, 25.
Æthvinus monachus, 24.
Agabertus monachus Novalicienſis, 217.
Agana filia Wicfredi comitis, 479. Uxor Rotberti ducis Saxiaci, 582.
S. Agapitus martyr, ejus reliquiæ in monaſt. Cremifanenſi, 523.
Agareni. *Vide*. Sarraceni.
Agatha ſanctimonialis Biſchofesheimii, 533.
Agelfredus ex abbate primum Bavoniano, deinde Elnonenſi, epiſc. Leodici, 245.

Agenaldus caſtaldeus Capuanus in Caſinenſes beneficus, 559.
Aggrebardus, mendoſe pro Gairebaldo, 20.
Agia abbatiſſa Placentina, 625.
Agilbertus miſſus Caroli M. 248.
Agilmarus epiſc. Viennæ, cancellarius Lotharii imperatoris, 421. 594. Abbas Condatenſis, 275. 509. 534. 576. 694.
Agilæ uxor Lemptei vicedomini Lugdun. 553.
Agilulfus ex abbate Stabulenſi epiſc. Coloniæ, 119. Martyrio affectus, 205.
Aginus epiſcopus Bergomi, 296.
Agiricus abbas S. Martini Turon. 85.
Agiulfus abbas Sollemniaci, 592. 410.
Agius propinquus Jonæ epiſc. Aurelian. in Perſarienſes iniquior, 591.
Agleboldus præpoſitus S. Dionyſii, 294.
Agmon comes, 216.
Agnatus minus propria dicitur conſobrinus, 46.
S. Agnes, ejus præclara ſtatua Romæ, 413. 414.
Agnes, anus quædam, 16.
Agnaldus abbas Gregorianus, 535.
Agoaldus abbas Swarzahenſis, 72.
Agobardus epiſc. Lugduni, 443. 449. 468. 492. 496. 497. 552. 611. Epiſc. ordinatus, 587. Ejus cum Barnardo Viennenſi amicitia, 555. Ejus epiſtola ad clericos & monachos Lugdunenſes, 554. Ejus zelus ne res eccleſiaſticæ expendantur, 436 Lotharianæ parti favet, 522. Ad Ludovicum Pium venire juſſus, ſe excuſat, 520. Gradu dejectus, 529. Ejus cauſa Stramiaci agitata, 549. In Amalarium ſcribit, 555. Ejus obitus, 573. An. abbas S. Medardi, 496. 500.
Agobardus ſocius Atalæ abbatis S. Polyeuctpi, 535.
Aguarnus, ſeu Awarnus, epiſc. Cadurcenſis, ejus charta pro Moiſiacu, 249.
Agwifredus comes, 539.
Ahyto epiſc. Baſileæ & abbas Augiæ. *Vide*, Hetto.
S. Aicadri abbatis Gemetic. corpus Haſpras tranſlatum, 579.
Aichſtadienſis eccleſia. *Vide*, Eiſtetenſis.
Aidanus epiſcopus Lindisfarnenſis, 23.
Aidanus epiſc. Scottus, 41.
Aidulfus epiſc Autiſiod. quam ægre rerum ſuæ eccleſiæ direptionem tulerit, 58.
Aiga mater Rudolfi epiſc. Bituric. 574. Conditrix parthenii Saracenſis, 598.
Aigatheus miſſus ad conventum Carliacenſem, 4.
Aighilenus abbas S. Petri Senonenſis, 3.
Aiglibertus epiſc. Cenoman. 27.
Aigmarus abbas Figiaci, 599.
Aimericus abbas Doverenſis, 598.
Aimo epiſc. Halberſtati. *Vide*, Haimo.
Ainardus abbas Foſſatenſis. *Vide*, Eginardus.
Ainardus S. Martialis abbas canonicus monaſticen profitetur, 630.
Airardus monachus Dionyſianus portas æreas baſilicæ fabricavit, 236. Ejus effigies, 237.
Aiſtulfus rex Langobardorum, 138. 140. 142. 143. 161. 180. 224. In Nonantulam beneficus, 246. Fœdus cum Stephano II. ſanctum violat, *ibidem*. Rapto fœdere in Romanam ditionem irrumpit, 150. Pippinum a tuendo papa avertere conatur, *ibidem*. Bellum adverſus eum Carliſiaci decretum, 554. Epiſcopos ad militiam proficiſci jubet, 157. Victus ablata Romano pontifici reſtituere cogitur, 256. Rurſum rebellis a Pippino vincitur, 262. Inter venandum interit, 264.
Ainiſus ſeu Aigulfus epiſc. Bituricum, 434. 529. 532. Obit, 575.
Aito Gothus, ejus proditio, 465.
Alamannia olim, non modo Sueviam, & Franciam orientalem complectebatur, 295.
Alamarius abbas incerti loci, 626.
Alanus abbas Farfæ. *Vide*, Hilarus.
Alaverga uxor Conſtantii viri nobilis, 560.
Alba, ſeu Albana uxor Warini comitis Arvernorum, 260. Alia ab Ava, 261.
Albana ſoror S. Willelmi Gellon. 545. 577.
Albaldus vir ſanctus abbas Glonnenſis, 506. 558.
Albanus Moguntiæ martyrium paſſus, 592.
Albanus abbas S. Carileſi, 594.
Albericus epiſc. Camerasci, 288.
Albericus epiſc. Lingonum, 263. 482. 485. 496. 555. Divionenſe S. Benigni monaſt. in priſtinum decus reſtituit, 412. 472. Et Beſuenſe, 413. 472.
Albericus filius Adelæ conditricis Palatioli, 90.
Albero præpoſitus Weſbruni, ibidem monaſticum ordinem reſtituit, 255.
Albertus epiſc. Eboraci. *Vide*, Ælbertus.
Albertus, ſeu Alebertus abbas Epternaci, 187. 552.
Albertus abbas Glaſoniæ, 23.
Albertus abbas Pontidenſis, 560.
Albertus comes & abbas S. Quintini, 584.
Albertus abbas Ripenſis, 258.
Albertus abbas S. Petri Vivi, 446. 664.
Albertus pater Adalſindæ conditricis S. Michaelis ad Maſupiam, 19.
Albigenſis epiſc. Hugo, 576.
Albinus-Flaccus. *Vide*, Alcuinus,
Albinus abbas S. Petri Cantuarienſis, 25. 26. 80. 173. Obit, 88.
Albinus Caroli magni deliciciſus Romam miſſus, 166. 220. Alius ab Alcuino, *ibid.*
Albinus cubicularius Leonis III. papæ, 273. 324.
Albinus pater Senatoris, 41.
Albitius in Nantuacenſes beneficus, 457.
Albizzo abbas Tollenſis, 559.
Alboinus, ſeu Albanus abbas Aninſulæ, 581. 461.
Albotus donationes facit monaſt. Ordorfenſi, 66.
Albricus nepos S. Gregorii abbatis Trajecti, ei ſuccedit, 218. Obit, 252.
Albricus abbas Swarzahenſis, 72.
Albricus comes, 562.
Albricus alter comes, *ibid.*
Albricus pater S. Gregorii abbatis Trajectenſis, 160.
Albricus cæcus capitula Gabrielis archangeli Ludovico Pio legenda tradit, 460. 477.
Albuinus epiſc. Buriburgi, 166. Obit, 238.
Albuinus monachus Herſfeldenſis, 233.
Albunea abbas Sandunenſis, 210.
Alchmundus epiſc. Hagustaldi, 272.
Alchredus, ſeu Alacharatus rex Northumbriæ, 207.
ALCUINUS, ſive Albinus, & Flaccus-Albinus, 166. 210. 256. 261. 277. 279. 328. 356. Non confundendus cum aliis cognominibus, 273. Ortus in Anglia, *ibid.* Fratrem habuit Aquilam ſeu Arnonem epiſc. Salisburgi, *ibid.* 246. In monaſterio educatus, 275. Monaſtica ejus profeſſio, *ibid.* 274. Diſcipulus fuit Egberti & Ælberti, 88. 273. 297. Non Bedæ, 88. 273. Fuit tantum diaconus, 321. Eboraci docet litteras, 273. Ejus auditor S. Liudgerus, *ibid.* Eboracenſi præficitur bibliothecæ, 297. A Carolo M. in Gallia retinetur, 241. Ei commiſſa duo monaſteria, Ferrariense & Trecenſe S. Lupi, *ibid.* 284. Utrique etiam Celſæ-maritimæ præfectus, *ibid.* 300. In Angliam miſſus pacis conciliandæ cauſa, 268. 277. Redit in Franciam, 283. Sed non ut nomine epiſco-

epiſcoporum Britanniæ futuræ interſit ſynodo, *ibid.* 290. Scholæ Palatinæ præfectus, 284. Præceptor fuit Caroli M. 241. 242. Ubi docuerit, 335. An Pariſiis, 336. Ejus diſcipuli, 335. 342. Iis Virgilii aliorumque profanorum lectionem vetat, 332. A Carolo M. concilio Francoford. commendatus, & cur, 291. Ejus ad Carolum M. litteræ de ſacinore in Leodem III. perpetrato, 314. Poſt communionem Carolo præbet calicem, 320. 322. Scribit epitaphium Liutgardis reginæ, 321. Ejus cum Benedicto Anian. neceſſitudo, *ibid.* Et cum Angilberto, 249. 280. 283. 295. 296. Eum per Adalhardum a theatricis ſpectaculis dehortatur, 280.

Alcuinus conſolatur Higbaldum de cladibus a Danis Lindisfarnenſibus illatis, 287. Iiſdem cladibus utitur ad corrigendos mores populorum ſuorum, 289. Scribit adverſus Elipandum, 291. 325. Felicem Urgellit. confutat, 304. Fit abbas S. Martini Turon. 298. Turonis in monaſterio ſcholas inſtituit, *ibid.* Eo abbate monachi perſeveraverunt in monaſt. Turon. S. Martini, 378. Eorum cauſam ſuſcipit contra Theodulfum Aurelian. 337. Ejus pro Cormarico paterna ſollicitudo, 322. 322. De relinquendo ſæculo cogitat, 296. 298. Anlæ pertæſus ſecedendi tandem licentiam obtinet, 337. Infirmus Carolo M. ſcribit, 333. Ejus obitus, 342. Quo anno, 361. Ejus ſanctitas, 343. Virtutes, 342. Erga S. Benedictum devotio, 174. Xenodochium ab eo conſtructum, 343. Ejus zelus pro clericis & monachis, 298. Egregia ad abbatem monachoſque S. Vedaſti monita, 300. Ejus ſtudium ad promovendam apud monachos accuratam regulæ obſervantiam, 174. De reformandis laxioribus monachis quam ſollicitus, 208. Pluralitas beneficiorum an in eo excuſanda? 343. Ejus mens de modo tenendo erga populos recens converſos, 303. Confeſſionis formula ab ipſo monachis propoſita, 174. 298.

Alcuinus ſcripſit vitam S. Richarii, 320. S. Vedaſti, 300. Item S. Willibrordi, 304. Ejus commentarii in evangelium Johannis, 305. Alia ejus opera, 306. 343. Non ſcripſit contra adorationem imaginum, 283. Ei male tribuitur carmen anonymi, 13. Inſigniores ejus epiſtolæ ad Athelardum epiſc. Cantuariæ, 307. Ad Colcum, 277. Ad Giſlam, 321. Ad Richbodum epiſc. Trevir. 215. Ad Moroaldum abbatem, 277. Ad Gothiæ monachos, 304. Et Septimaniæ, *ibid.* Ejus epiſtola ad Juvavenſes, 303. Ejus epiſtola ad fratres Lugdunenſes, 320.

Aldana, mater S. Willelmi Gellon. 344.

Alberichus abbas apud Trensbumbrenſes, 269.

Aldebertus comes Auſtrovandiæ condit monaſt. Dononienſe, 190.

Aldebertus hæreticus. *Vide*, Adalbertus.

Aldfridus rex Angliæ, 12. 13. 14. Iterum vexat S. Wilfridum, 5. Ad ipſum ſcribit Johannes VI. de abſoluto a ſe S. Wilfrido, 7. Non vult obtemperare judicio apoſtolicæ ſedis, *ibid.* Moriturus ſe peccaſſe confitetur, *ibid.*

Aldegundis genitrix Rabani Mauri, 294.

Aldhelmus ex abbate Maildunenſi epiſcopus Schireburnenſis, 12. 74. Scribit epiſtolam ad S. Wilfridi diſcipulos in officio continendos, 6. Item aliam ſcribit de libertate a ſe conceſſa monaſteriis ſuæ diœceſeos, 9. Quam caute virginitatem coluerit, 11. Ei perperam imputatum minus conveniens factum pro caſtitate ſervanda, 13. Obit, *ibid.* Primus Anglorum latina carmina condidit, *ibid.*

Aldhelmus abbas Weſſobrunenſis, 317.

Aldhunus abbas Caotuarienſis, 129. 176. Obit, 184.

Aldhunus abbas Winburnenſis, 10. 74. 129.

Aldiardis monacha Gellonenſis, 377.

Aldiones, Libertorum genus, 273.

Aldibertus, ſeu Alpertus, vel Aupertus abbas Farfæ, 261. Obit, 276.

Aldricus ex abbate Ferrerienſi epiſc. Senonum, 332. 333. 336. 342. 362. 429. 450. 485. 486. 522. 525. 541. Marrymardus per eum converſus, 490. 555. Ab eo abbatia S. Remigii alio tranſlata, 521. Ejus extrema facta, mors, ſepultura, & cultus, 540. 541.

Aldricus epiſc. Cenomann. 395. 528. 522. 529. 549. 555. 576. 622. Franconi ſuccedit, 526. Conditor parthenii S. Salvatoris, 546. Item alterius monaſterii S. Salvatoris pro viris, 547. Ejus dotem confirmari curat, 530. Taliniaci etiam monaſterium ab eo ſtructum, 547. S. Vincentii renovatum, *ibid.* SS. Teneſtinæ & Adæ corpora ab eo tranſlata, 546. S. Liborii reliquias Patherbrunnenſibus concedit, *ibid.* Aninſulam vindicat ſuæ eccleſiæ, 552. 552. Res ejus apud Glannafolium depoſitæ, 579.

Aldricus abbas Centulenſis, 4.

Aldricus abbas incerti loci, 552.

Aldricus filius in Chriſto Heliſacharis abbatis, 480.

Aldrius cellarius Corbeiæ-novæ, 448.

Alduinus epiſc. Liccidfeldæ, 82.

Alduinus abbas Altivillarenſis, 637.

Alduinus abbas Flaviniaci obit, 340.

Alduinus abbas Lindisfarnæ, 24.

Aldulfus epiſc. Roffenſis, 82.

Aldulfus epiſc. Myienſis, 272.

Aldulfus epiſcopus conſecratus ab Eanbaldo Eboracenſi, quis? *ibid.*

Aldvulfus epiſc. Liccidfeldenſis, 339.

Aledramnus comes miſſus Ludovici Pii, 429. 447.

Aledrannus comes Tricaſſinus, 536.

Alefridus gaſtaldus Rezzinus, 282.

Alegrecus abbas S. Germani Autiſiodor. 399.

Alemundus abbas Anglus, 269.

Aleria, opidum inſulæ Corſicæ, a Mauris occupata, 363.

Aletenſis epiſc. Hermor, 548.

S. Alexandri filii S. Felicitatis corpus Farfæ, 401.

S. Alexandri reliquiæ Romæ in monaſt. Lebrehenſe advectæ, 267.

SS. Alexandri & Theodori reliquiæ Ottemburæ, 190.

Alexander II. papa, 33.

Alexander abbas Maori-monaſterii, 483.

Alexander abbas S. Maximini Trevir. 187.

Alfgida virgo Anglı, 21.

Alfleda abbatiſſa Streaneshalenſis, 7.

Alfonſus abbas Caſtrenſis, 70. 89. Morienti Carolo cipi adeſt, 109.

Alfonſus Caſtus rex Hiſpaniæ, 282. Regno ſuo expulſus in monaſterium ſe recipit, *ibid.*

Alfonſus VI. rex Aſturiarum in monaſt. Ovetenſe benefícus, 285.

Alfonſus X. rex Aſturiarum, *ibid.*

Alfra abbas Kengenbaci, 72.

Alfricus epiſc. Eboraci, 58.

Alfrida, ſeu Ælthrida, & Etheldrita, filia regis Offæ, Crulandæ recluſa, 289. An alia ab Ædiltbyda abbatiſſa, *ibid.*

Alfridus, ſeu Aluhfridus miſſus a S. Wilfrido ad Aldfridum regem, 7.

Algarus rex Angliæ, vel forte ſubregulus, 94.

Algina, ſive Algiva, forte abbatiſſa Wintonienſis, 94.

Alifredus archonarius, 199.
Alingernus abbas Caſinenſis, 52.
Alinus epiſc. Sabionenſis, 205. 210.
Alinardus abbas Gellonenſis, 376.
Alixona potionis genus, 556.
Allinus abbas, 40.
Almeradus vir nobilis in Gellonenſes beneficus, 476.
Alpais filia Ludovici Pii, Begoni comiti nupta, 594. Poſt mariti mortem ipſi conceſſum Remenſe S. Petri monaſt. inferius, *ibid.*
Alpais concubina Pippini Meriſtall. 27. Ab eo abjecta, 54. Mater Caroli Martelli, *ibid. & alibi.*
Alphabeti literæ notulis cantus oppoſitæ, 272.
Alpidius miles, conditor B. Mariæ de Aguilari, 647.
S. Alpiniani presbyteri & confeſſ. corpus Roſiaci, 622.
Altemirus, pro eo factæ donationes Monti-Olivi, 254.
Altgerus monachus Elevvangenſis, 641.
Altheus epiſc. Ædonenſis, 596. 611.
Altrigianus monachus S. Sequani martyrio affectus, 85.
Altilius abbas S. Pragilii, 530.
Altmannus filius Sighifridi comitis Miſacenſis, 191.
Altmarus abbas Derventis, 545. 611.
Altmarus Seneſcalcus Judith auguſtæ, 558.
Alun nobilis Scottus monaſt. condit, 185. Ejus cultus, *ibid.*
Altprandus abbas, 37.
Altſaxones, hoc eſt veteres Saxones, ad eos ſcribit Gregorius II. 65.
Altſigiſus abbas Eboraci, 638.
Altrus fluviolus in Campania, 40. 48.
Altuinus monachus, ei ſcripſit Lupus Ferrar. 541. 545. 592.
Alvarus frater S. Euſogii, 635. 636.
Alvarus monachus Ovarrenſis, 580.
Alnbertus chorepiſcopus, 160. 161. Adjutor Gregorii Trajectenſis. Annon ipſe qui & Albertus epiſc. Eboraci, 157.
Alveus abbas Andagini, 411.
Aluhfridus magiſter, 22.
Alvicus abbas Lucerienſis, 559.
Alvordus, ejus in fide conſtantia, 63.
Amadeus comes, 482.
Amalarius, ſeu Amalharf abbas Horebacenſis, 275. 355. Scripſit epiſtolam ad Riculfum, 75. Quis? *ibidem.* An idem qui Amalarius auctor liber. de divinis officiis, 400.
Amalarius epiſc. Trevirorum, 541. 547. Alcuini diſcipulus, 582. Alius a cognomine auctore librorum de officiis eccleſiaſticis, 586. Ejus epiſtola de baptiſmo non eſt Alcuini, 545. 586. Non interfuit Prothazii ordinationi, 579. Eugipii abbatis collectaneum dono dedit monaſterio S. Eucharii, 586. Obit, *ibid.*
Amalarius epiſcopus alius & Trevirenſi, miſſus a Synodo Pariſienſi ad Ludovicum Pium, 400. 462.
Amalarius presbyter Mettenſis, auctor lib. de divinis officiis, Symphoſius ei agnomen, 400. 554. Quis fuit ille Amalarius? 400. An idem cum Amalhario abbate Horebaci, *ibid.* Regula canonicorum ab ipſo concinnata, *ibid.* Romam ſcribit, 476. Auctor eſt Supplementi de monaſticis officiis, *ibid.* 554. Ejus de euchariſtia ſententia, *ibid.* 555. A Floro impugnata, 555. In eum ſcribit Agobardus, 553. Item Florus, 555. 558. Ejus epiſtola de ſputo ſacramenti, 554. Ejus extrema facta, *ibid.*
Amalberga abbatiſſa S. Juliæ Brix. 554.
Amalberga virgo ſancta, 208. Ejus reliquiæ in Gandenſi S. Bavonis monaſt. tranſlatæ, *ibid.*
Amalberga n S. Liudgero ſanam ſe monachæ, 379.
Amalbertus abbas Dionyſianus, 440. 229. 238.
Amalbertus monachus Sithienſis, 572.
Amalfredus abbas in Conchenſes beneficus, 455.
Amalfridus comes, 253.
Amalgarius dux Conditor Beſuæ, 497.
Amalgarius monachus S. Galli, 534. Divini cultus ſtudioſus, 538.
Amalharius quidam epiſcopus, a Carolo M. in Saxoniam tranſalbianam miſſus, 493. 527.
Amalricus epiſc. Comenſis, & abbas Bobii, 605.
Amalricus Canonicus S. Martini Turon. 410. 625. 623.
Amalricus vir nobilis, 539.
Amalſindo vir perilluſtris, 59.
Amandus epiſc. Trajecti, 245. Ejus ſecunda elevatio, 561.
Amandus Abbas Lirinenſis, 89.
Amantius epiſc. Sittaricenſis, 577.
Amarandus abbas Moiſiaci, 250.
Amarinus abbas S. Prujectli foetus, 84.
Amatus S. R. E. legatus, 496.
Amatus non ſuis epiſc. Cadurcenſis, 250.
Ambiani epiſc. forte Chriſtianus, 58. Georgius, 308. Hilmeradus, 638. Jeſſe, 308. &c. Rangenarius, 605. S. Salvius, 60.
Ambra dux Sarracenorum, 82.
Amblardus filius Ottonis comitis, monachus Jurenſis, 634.
Ambuſius abbas Novalicienſis, 227. 396.
Ambrien epiſc. Ratiſponæ, 293.
Ambroſiana baſilica tradita monachis, 252. Ejus eximii operis altare, 310.
Ambroſius abbas Inſulæ-Barbaræ, 318.
Ambroſius abbas S. Trudonis, 558.
Ambroſius Autpertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 202. 259. Ex Gallia oriundus, 220. In locum Potonis ſuffectus, *ibid.* In itinere Romano obit, 220. 229. Corpus ejus in monaſterium relatum, *ibid.* Ejus oſſa in eccleſiam illata, 429. Ejus encomia, 229. Scripſit geſta SS. Paldonis, Tatonis & Taſonis, 102. Varia ejus opera, 220. 229. Loquendi facultatem obtinuit meritis B. V. 220. Scripta ſua ex ſolis ſcripturis hauſit, 229. Ejus humilis confeſſio, 102. Præclara ejus oratio poſtulantis a Deo emendationem vitæ cum ſalubri doctrina, 229.
Ambroſius primicerius, 146.
Amedeus comes Altæ-cumbæ, ei ad converſionem venienti quid objecerit Johannes abbas Bonæ-vallis, 123.
Amelfridus a patre Deo Caſini oblatus, 559.
Amelius commutationem fecit cum abbate S. Hilarii Carcaſſ. 339.
Amelius abbas Balneolenſis, 303.
Amicho abbas Murbaci, 186. 229. 285.
Amilo, ſeu Ammilonius abbas S. Petri Salzburg. an Epiſc. hujus urbis, 442.
Ammiſarius cognomen Bernardi Septimaniæ ducis, 483.
Amolo ſeu Amulus epiſc. Lugduni, 573. 611. 624. Ejus ſententia de incertis reliquiis Divione repoſitis, 628.
Amulvinus Epiſcopus, 96.
Anachoretæ hortandi ut in congregatione permaneant, 272.
Anamotus monachus Ratiſpon. 292.
Anaſtaſius epiſc. Ticini, 210.

Anaſtaſius abbas Coſchenſis, 395. 455.
Anaſtaſius abbas Figiaci, 575.
Anaſtaſius abbas S. Petri Vivi, 651.
S. Anaſtaſii Perſæ monachi & martyris reliquiæ dæmones fugant, 32.
Anaſtaſius primus defenſor, 109.
Anaſteus abbas Saviniaci, 360.
S. Anatolii corpus ad monaſt. S. Michaelis Virdun. allatum, 207.
Andecavenſis S. Mauricii eccleſia, præceptum Caroli M. pro ea, 205.
Andecavorum epiſc. Benedictus, 308. Dodo, 622. S. Godobertus, 13. S. Magnobodus, *ibid.* Maurolus, 205.
Andegarius Abbas Cimpidonæ, 215.
Andegarius epiſc. S. Martini Turon. 266. Obit, 278.
Andegnus cellarius Gellonenſis, 377.
Andhumus abbas, 121. 129.
Andiacum villa regia in pago Ecoliſmenſi, 202. Diverſa a Jocundiaco, 478.
Andoenus abbas Menatenſis, 331.
Andramnus ob Eccleſiam S. Dionyſii ab illa indigne habitam punitus, fit monachus, 201.
Andreas epiſc. capellanus Caroli M. 257. 580.
Andreas epiſc. Landenſis, 309.
Andreas epiſc. Senonenſis, 335.
Andreas abbas Ambroſianus, 554.
Andreas abbas Elnonenſis, 245.
Andreas abbas Luxovii, 253. 275.
Andreas abbas Mauri-monaſterii, 485.
Andreas abbas Palatioli in Tuſcia, 131.
Andreas abbas a Carolo M. ad Hadrianum I. miſſus, 252.
Aneglia monaſt. Alciacenſe conſtruit, 3.
Angarius epiſc. Cadurcenſis, idem qui Aguarnus, 249.
Angebertus archidiaconus Virdunenſis, 152.
Angelelmus epiſc. Autiſiodori, 325. 486.
Angelomus monachus Luxovii, ejus commentarii, 524.
Angelramnus, ſeu Ingelramnus, ex monacho epiſc. Mettenſis & abbas Senionenſis, 195. 202. 215. 223. 256. 258. 328. 459. Gorziæ donationes facit, 203. Abbas S. Trudonis, 558. Ejus obitus & ſepultura, 282.
Angelus dux Venetus, conditor parthenonis S. Zachariæ, 425.
Angila uxor Gancorii comitis, 205.
Angilbertus epiſc. Mediolani, 510.
Angilbertus II. epiſc. Mediolani, 577.
Angilbertus, ſeu Engilbertus abbas Centulæ, 4. 248. 270. 320. 322. 452. 470. 449. Homerus ei agnomen, 448. 449. 480. Ejus clarum genus, 148. In palatio regia enutritus, *ibid.* Ejus cum Berta filia Caroli M. conjugium, 268. Primicerius palatii Pippini regis Italiæ, 240. Dignitates ei collatæ, 268. Magna ejus cum Alcuino neceſſitudo, 148. Nondum abbas Felicem Urgellitanum Romam ad papam ducit, 283. Centulam ſecedit, 279. 280. Simul Abbas & regius capellanus renunciatus, 283. Non ante, 269. Non fuit presbyter, 385. Romam defert acta concilii Francofurd. cum libris Carolinis, 291. Romam tertio mittitur, 296. 297. Privilegium obtinet a Leone III. 314. Centulam omni ſplendore & ornatu illuſtrat, 307. 508. Baſilicarum dedicationem fieri curat, 508. Laudem perennem inſtituit, *ibid.* 309. Eo abbate, quanta majeſtate & reverentia officia divina celebrata, 308. 509. Ei reſtituta Foreſtenſis cella, 310. Obit, 581. Ejus tranſlatio, 581.
Angildrutha abbatiſſa, 228.
Angilufus comes, 152.
Angla abbatiſſa Romam pergit, 31 13.
Anglæ feminæ Beſuæ præfectæ multi mores, 163.
Angliæ ſtatus, 82. In ea archiepiſcopatus duo, epiſcopatus quatuordecim, *ibid.* A Danis vaſtata, 287. 288. 492. 585. Cathedrales octo eccleſiæ a Benedictinis poſſeſſæ, 81. 98. 639. Reges novem monachi, 8.
Angli: Iis ingenita devotio in ignotas terras peregrinandi, 57. 59. Et paſſim in obſervandis feſtis nimii, 164. Natali Domini celebrando ut ſe utcumque pares reddebant, 156. Eorum peculiare vitium ebrietas, 546. Anglorum ſchola Romæ, 9. 74.
Anglorum orientalium epiſc. Felix, 37.
Anglinus abbas Stabulenſis, 305.
Anianus abbas & auctor monaſt. Citonenſis & Caunenſis, 252. 232. 233. 292. 433.
Animal dentes ſexaginta habens, 292.
Anno epiſc. Priſingæ, 77. 169.
Anno abbas, 245.
Annus, ejus initium a paſchate repertum, 154.
Annovvareth dux Britto in S. Maurum beneficus, 268. Sepulcrum ejus inviſit, eique donationem facit, 580.
Anovvareth dux pago Conſtantino præfuit, 268.
Anullo ſoror S. Eulogii, 635.
Anunia ſanctimonialis Hiſpana, 247.
Anunia uxor Franſuarii Oſoriz. 246.
Anſa uxor Deſiderii regis Langobardorum, 281. 209. 222. 401.
Anſaldus abbas Glonnæ, 609.
Anſalogus abbas S. Petri Saltzburgenſis, 47.
Anſanus martyr, 333.
Anſarius clericus in S. Sulpicium beneficus, 408.
Anſbaldus monachus Prumienſis, 592.
Ansbertus Rotomagenſis epiſcopus, 14. Regi Theoderico fuit a confeſſionibus, 70. Ejus tranſlatio, 10.
Anſcaufus epiſc. & abbas Galiatenſis, 280.
Anſchatius, ſeu Anſgarius & Anskerus, apoſtolus gentium ſeptentrionalium, 628. Ejus prima facta, 448. Paſchaſii Radberti diſcipulus, 363. Scholis Corbienſibus præfectus, 448. Corbeiam novam mittitur, *ibid.* Danis prædicat, 467. 468. Ejus ad Sueeos miſſio, 489. Epiſcopus Hammaburgi ordinatur, 493. Ludovici Pii pro eo diploma, 527. Ejus in clade urbis conſtantia & providentia, 675. Hardgarium presbyterum ad Sueones mittit, *ibid.* Ejus epiſcopatui unitur Bremenſis, 642. Scriptor vitæ S. Willehadi, 271.
Anſcherus abbas Centulæ, 4 82. 582. Emendatur, 268.
Anſcherus præpoſitus S. Albini Andecav. 202.
Anſebertus epiſc. Auguſtodumi, 56.
Anſegarius monachus S. Martini Turon. 419.
Anſegaudus donationem facit S. Benigno, 224.
Anſegilus bonæ vitæ monachus, 452.
Anſegiſus epiſc. Senonum, 612.
Anſegiſus abbas multorum cœnobiorum, ejus prima facta, 556. Fit abbas Flaviacenſis, *ibid.* Luxovii, 275. 452. 476. Fontanellæ, 507. Fontanella ab eo reſtituta, 450. 453. Edit libros capitularium, 475. ejus largitio monaſteriis facta, 503. & *ſeqq.* Qui excuſanda, 506. Ejus mors & ſepultura Fontanellæ, 523.
Anſericus cellario præfectus a S. Corbiniano, 54.
Anſelmus epiſc. Mediolani, 412. 434.
Anſelmus ex duce Porojulenſi abbas Nonantulæ, 140. Panamum monaſterium condit, 142. Et Nonantulam, 146. Romæ a Stephano II, monachus factus & abbas inſtitutus, *ibid.* Quanta ei cura hoſpitum, pauperum & infirmorum, 141-146. Exſulat, *ibid.* Ejus pia mors, 542.
Anſelmus comes palatii, 216, 223. In S. Zenonem Veron. beneficus, 564.

Anſ-

Anſiedis avia S. Hugonis epiſc. Rotomagi, 64.
Anſredus Romam ad papam a regibus Francorum miſſus, 205.
Anſridus abbas Nonantulæ, 435. 559.
Anſilberga, ſeu Anſilperga filia Deſiderii regis Langobardorum, abbatiſſa S. Salvatoris Brixienſis, 181. 581. 209. 241. 307. 401.
Anſimundus in Nantuacenſes beneficus, 171. 407. 417.
Anſo abbas Laubienſis, 30. 95. 219. Ejus obitus, 316.
Anſoaldus epiſc. Pictavenſis, 287.
Anſoaldus abbas S. Petri an Beneventani, 230.
Anſtrudis abbatiſſa Laudunenſis, 20. 646.
Anſualdus presbyter, 145.
Antelmus abbas Condateſcenſis, 575.
Antelmus pater Heribaldi epiſc. Autiſiodori, 486.
Antener patricius litem S. Victori Maſſil. mover, 255.
Antenor epiſcopus, 3.
S. Antigii confeſſoris corpus in monaſt. Brivienſi SS. Fauſtini & Jovitæ, 601.
Antimus abbas ſanctus, 201.
Antiphonale Romanum, 171. Mettenſe, 171. Sancti-Gallenſe, *ibid.* Gregorianum in Angliam tranſmiſſum, 196.
Antipolitanus epiſc. Heldebonus, 485.
Antonius abbas Surrentinus, 497. 498.
Antoniacum palatium, 234.
Antonius monachus Schlierſenſis, 229.
Antonius vicecomes Biterrenſis, 530.
Antonius, adſcititium nomen Adalhardi abbatis, 280. 466.
Anulo ex monaſt. Campidonenſi, 223.
Antvvartus abbas Rhinaugiæ, 327.
Aper Abbas S. Hilarii Pictavenſis, 299. 322. 223. 286.
Aper S. Laudeberti pater, 18.
Apollinaris epiſc. Regienſis, 219. 240.
Apollinaris abbas S. Antbymi, 383.
Apollinaris abbas S. Benigni Divion. 340.
Apollinaris abbas Caſini, 406. Fluvium fine navicula tranſicit, 427. Ejus obitus, 483.
Apollinaris abbas Flaviniaci & Reomaenſis, 38. 340. 406. Obit, 463.
Apollonius abbas S. Emmerammi, 419.
Apoſtolorum duodecim unica feſtivitas, 368.
Apoſtatæ ut puniendi, 611.
Aquarum inundationes inſolitæ, 623.
Aquenſis epiſc. Benedictus, 483.
Aquila epiſc. Saltzburgi. *Vide*, Arno.
Aquilegienſis eccleſia, ei conceditur parthenon S. Mariæ in Valle, 498. Ludovici Pii hac de re diploma refertur, 686.
Aquilegienſes patriarchæ, Maxentius, 498. Poppo, *ibid.* Sigualdus, 209.
Aquilinus abbas S. Angeli de Baregio, 230.
Aquiſgranum Caroli Magni genitale ſolum, 208. 295. Ibi ab eo eximiæ ſtructuræ baſilica & palatium exſtructa, *ibid.* In ea organum, 168. 169.
Aquiſgranenſe concilium ſub Ludovico Pio, 399. 400. Varia ejus ſtatuta pro monachis, 401. & *ſeqq.* In monaſteriis ea ferme reverentia, ac ipſa regula obſervata, *ibid.* Aliud item ſub Ludovico Pio, 533.
Aquitani victi ab Auſtraſiis, 30. Aquitania a Sarracenis vaſtata, 82.
Aran, ſeu Arno epiſc. Vvirziburgi, 211.
Araujica, a Sarracenis obſeſſa, a Vvillelmo comite liberata, 344.
Archaricus epiſc. Braccarenſis, 255.
Archicapellanus, ſeu Apocriſiarius & palatii cuſtos, ejus officium quale, 138. 285. Sufficiebat ut eſſet Diaconus, *ibid.* Archicapellanus primas obtinet in ſynodo, 611.
Archidiaconus major chorepiſcopus vocatus, 497.
Ardo monachus Anianæ, ſcriptor vitæ S. Benedicti Anian, 432.
Ardobertus, ſeu Artbertus, & Harbertus epiſc. Senonum, 127. 218.
Ardingus abbas Gellonenſis, 376.
Arduinus comes, 552.
Arechis diaconus, 145.
Aregarius cuſtos & presbyter S. Martini Turon. 615.
Arelate obſeſſa a Sarracenis, 82.
Arelatenſes epiſc. Johannes, 370. Notho, 552.
Arembertus clericus S. Hilarii Pictavenſis, 225.
Arengaudus presbyter & bibliothecarius eccleſiæ Tullenſis, 539.
Aretinus epiſc. Aribertus, 353.
Argenturati epiſc. Baltramnus, 396. Bernoldus, 468. Etto, 98. Rachio, ſeu Recho, 341. &c. Remigius, ſive Remedius, 285. Vvidegernus, 68.
Argerieus abbas S. Juliani Samonenſis, 182.
Aribertus epiſc. Aretinus, 353.
Aribo, ſive Heres & Cyrinus & Arpeo ex abbate epiſc. Friſingæ, 77. 259. Fit epiſc. Friſingæ, 289. Corpus S. Corbiniani tranſfert, 77. 285. Ejus vitæ ſcriptor, 34. 61. 77. Monaſterium conſtituit ſub regula S. Benedicti, *ibid.* Eccleſiam monaſt. Schlierſenſis dedicat, 235. Obit, 250.
Arichis avus Pauli diaconi, 225.
Arichis dux Beneventi, 136. 222. 258. 273. 360. Se regem Italiæ ferens; a Carolo M. repreſſus, 258. Obit, 261. 273. 559.
Aricius epiſc. Toloſæ, 253.
Aridius abbas S. Benigni Divion. 186. 412.
Ariſonſus in Montem-Olivi beneficus, 234.
Arigauſus abbas Ambroſianus, 348. 510.
Arimadis a Carolo M. in provinciam directus, 235.
Aripertus rex Langobardorum, 11.
Arivaldus abbas it Romam cum S. Bonito, 11.
Armandus, ſeu Airardus epiſc. Auſcienſis, 410.
Armonius epiſc. Virduni, 152.
Arna fluvius apud Cenomannos, 600.
Arnaldus epiſc. Narbonæ, 376.
Arnaldus comes in Anianenſes beneficus, 444.
Arnaldus dux, 122.
Arnaldus filius Bertrandi comitis, 516.
Arnaldus presbyter, 612.
Arnefridus epiſcopus, 259.
Arnefridus abbas, 115.
Arnefridus vir nobilis, in Caſinenſes beneficus, 559.
Arno, ſeu Aquila ex monacho & abbate Elnonenſi epiſc. Saltzburgi, 47. 165. 250. 256. 334. 570. 400. Fuit frater Alcuini, 272. 246. 303. Fit abbas Elnonenſis, 246. Virgilio ſuccedit, 256. Ad Hadrianum I. a Taſſilone miſſus, 259. Hunnis prædicat, 303. Ejus opera facta ſecunda clevstio S. Amandi, 361. Ejus obitus & epitaphium, 442.
Arnochus S. Judoci oepos, 46.
Arnoldus filius Drogonis ducis in carcere mortuus, 41. 64.
Arnolfus dux Noricorum, 366.
S. Arnulfus epiſc. Mett. ex eo genus Pippini regis, 148.
Arnulfus abbas Arulenſis, 302.
Arnulfus abbas Herenſis & Glonnenſis, 316. 358. 386. 406. 408. 412. 434. 470. 512. 513. Obit, 463.
Arnulfus abbas Saviniaci, 360.
Arnulfus prior cellæ S. Benigni, 194.
Arnulfus miniſter ducis Aquitaniæ, 83.
Arpeo epiſc. Friſingæ. *Vide*, Aribo.

Arri-

Atrichiſa abbatiſſa S. Sophiæ Beneventi, 519.
Arrius abbas monaſterioli S. Richmiri, 26.
S. Arſacii martyris tranſlatio, 221.
S. Arſenio nonnihil laxamenti indultum, 97.
Arſenius cognomen Walæ abbatis Corbeiæ, 387. 502.
Artaldus Notarius, 96.
Artalgarius comes, 530.
Arthurius monachus Fuldæ, 532.
Arvernorum epiſc. Adalbertus, 253. Seu Adelbertus, 289. S. Avitus, *ibid.* Bernowinus, 372. S. Bonitus, 21. Nodobertus, *ibid.* Proculus, *ibid.* Stabilis, 433. S. Stremonius, 289.
Arwlfus epiſc. Lingonum, 267. In cellam S. Viti ſe recipit, 263.
Aſcelina abbatiſſa Calenſis, 4.
Aſcelina abbatiſſa S. Mariæ Sueſſion. 342.
Aſclepius epiſc. Lemovicenſis, 254.
Aſerichus monachus Fuldæ, 604.
Aſenbruggenſis epiſcopatus erectio, 242.
Aſfredus auctor monaſt. S. Michaelis Luccenſis, 37.
Aſinarius abbas Doveræ, 598.
Aſinarius abbas Novalicienſis, 102. 203. 217.
Aſinarius vicecomes Lupiniacenſis & Solenſis, 532.
Aſolfus, ejus in fide conſtantia, 63.
Aſpaſis conditrix S. Maximini Senonenſis, 317.
Aſterius abbas Saviniaci, 360.
Aſtesius archidiaconus Caſurcenſis, 249.
Aſtoricus ſeu Euſtorgius ex abbate Reomaenſi epiſc. Lingonum, 40. 58. 96.
Aſtronomus ſcriptor vitæ Ludovici Pii, unde ſic hoc nomen, 540.
Aſuarius abbas Leſatenſis, 575.
Aſuerus abbas Frumienſis, 287. 301. 370. Ei S. Gozzis cella conceſſa, 103. Obit, 358.
Atala primus abbas & conditor S. Polycarpi, 253.
Athelſtanus rex Angliæ, Beverlacum pro canonicis reſtituit, 58.
Athelardus ſive Ethelardus ex abbate Malmeſburienſi & epiſcopo Winton. epiſcopus Cantuariæ, 269. 317. 338. Iamberto ſuccedit, 371. Primatum ſuæ ſedi vindicat, 307. Obit, 339.
Atheldagus epiſc. Bremenſis, 546.
Athicus dux, 26. Conditor monaſt. Ebersheimenſis, 366.
Athis comes Palatii, 530.
Atilio abbas Ceſarienſis, 214. 231. 232. 233. 285. 453.
Atilus abbas S. Johannis de Rupe, 325.
Ato ex abbate S. Hilarii Pictav. epiſc. Santonum, 223. 496. Inſtaurator monaſt. Nobiliacenſis, 286. 287.
Ato epiſcopus, 386.
Ato monachus Ovarrenſis, 380.
Ato vicecomes Odonis comitis Tolоſani, 576.
Atoariorum pagus, 40.
Atrebanus crudeliter a Witichindo peremptus, 143.
Atrebatum epiſc. S. Hadulfus, 30. Hildegaudus, ſeu Hildeardus, 308. Hunoldus, 30.
Atroaldus in Ripolanum beneficus, 276.
S. Attalæ abbatis Bobienſis reliquiæ, 62.
Attala abbas Orbionenſis, 409.
Attala ſeu Addala abbatiſſa Aſckaugienſis, 225.
Attala ſeu Atalia abbatiſſa S. Stephani Argentoratenſis, 34. 620. Ejus cultus, 34.
Attiniacum villa regia, ibi baptizatus Witichindus dux Saxonum, 152. Attiniacenſis conventus, 192. 193. 436. 526. 578.
Attipertus monachus, ſcriptor clariſſimus, 217. 396.
Atto epiſc. Friſingæ, 77. 253. 330. 337. 334.
Atto abbas Bauzani, 203. 220. 225. An Epiſcopus Friſingæ? 250.
Atto abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 202. 346. 220.
Atto dux Aquitaniæ, 530.
Atto diaconus, Beneventum a Carolo M. miſſus, 260.
Atto vicecomes Bitterrenſis conditor monaſt. Leſſenſis, 575.
Aya abbatiſſa Eikenſis, 219.
Ava ſanctimonialis libros novi & veteris teſtamenti ſtudioſe deſcribi curat, 305.
Ava diſtincta ab Alba ſeu Albana, 262.
Avarico bello finis impoſitus, 317.
Auda ſoror Otgeri famoſi præliatoris, 532.
Audacer abbas Cormarici. *Vide* Odacer.
Audbertus, vir illuſter, Romam ad papam a Carolomanno rege miſſus, 205.
Audegarius Campidonenſis monaſt. fundator & abbas, 248.
Audelandus, ſive Autlandus, & Odelandus abbas S. Martini Turonenſis, 85. 248.
Audelandus ſeu Odlandus abbas Sithienſis, 238. 202.
Auderis epiſc. Eſculanus, 224.
Audinus coepiſcopus ſeu chorepiſcopus Lugdun. 533.
Aodo, ſeu Uto abbas Ilminenſis, 210.
Audo comes, 634.
Audoaldus abbas Amiſtinus, 277. 397.
S. Audoeni epiſc. Rotomag. corpus furori Normannorum ereptum, 379.
Audomar abbas Fabarienſis, 73. 203.
S. Audomari corpus in S. Quintini baſilicam tranſferre tentat Hugo abbas, 600.
Audomaropolitana eccleſia partem reliquiarum S. Auſtrebertæ poſſidet, 20. Illuc Sanctorum reliquiæ delatæ, 623.
Audradus Modicus chorepiſcopus Senonenſis, 640.
Audulfus abbas S. Maxentii, 478.
Audus epiſc. Veronæ, 495.
Avenio a Sarracenis capta, 81.
Aufridus nepos Hieremiæ epiſcopi Senonum, 410.
Auguſtani epiſc. Hatto ſeu Hatto & Hetto, 367. 370. Nitkarius, 191. Simpertus ſeu Sindbertus, 213. S. Udalricus, 224. VVicterbus, 238. Wigo, 99.
Auguſtinus eccleſiæ doctor, ejus querelæ de raptu Faventio, 338. Tranſlatio Papiam, 61. 62. Oratorium S. Remigii, ubi ejus converſio facta, 252.
S. Auguſtinus epiſc. Cantuar. 296. Ejus feſtus dies apud Anglos & nomen in Litaniis, 227.
Auguſtinus cognomen S. Adalbardi, 466.
Auguſtodunum a Sarracenis deſtructum, 82. 83.
Auguſtoduni epiſc. Anſebertus, 37. Forte Moderannus, 128. *Vide* Æduenſes.
Avitus epiſc. Arvernorum, 289.
Aunemundus diaconus, 232.
Avoundus rex Sueonum, 619.
Aureacenſis eccleſia. *Vide*, Eſtetenſis.
Aurelianis ædicula S. Benedicti, 140.
Aurelianenſes epiſc. S. Eucherius, 86. Jonas, 435. &c. Soavaricus, 56. Theodulfus, 140.
Aurelianus ex abbate Athanacenſi epiſc. Lugduni, 582.
Aurelianus epiſc. Lugduni, 177. Abbas Condateſcenſis, 275. Nantuaci, 416.
S. Aurelii epiſc. Redicianorum corpus Hirſaugiæ, 404. 561.
Auriflamma Francorum vexillum, 204.
Auſcienſis epiſc. Armondus ſeu Airardus, 488.
Auſona ab Aizone dolo capta, 465.
Auſtraſii victores de Neuſtraſiis & Aquitanis, 50.
Auſtreberga ſanctimonialis monaſt. Novi, 282. 534.

Auſtreberta abbatiſſa Pauliacenſis, 10. Ejus pia mors, 10. Tranſlationes variæ, *ibid.* 625.
Auſtrebertus abbas S. Zenonis Veronenſis, 364. 365.
Auſtregotus foris decimus Gellonenſis, 377.
Auſtriperta abbatiſſa monaſt. Ripolsin deſignata, 276.
Auſtralfus abbas Fontanellæ, 109. 128. 135. 148. 166. Romam pergit, 150. Rediens Agauni moritur, *ibid.*
Autbertus epiſcopus Abrincatenſis, ipſi facta appariţio S. Michaelis, 18. Cujus ſub patrocinio erigit eccleſiam, *ibid.*
Autbertus comes, 557.
Autberius monachus Corbeiæ, S. Anſchario ſe adjungit, 467. Obit, 468.
Autcarius epiſc. Moguntinus. *Vide* Otgarius.
Autcarius, nobilis Francus, 206. 520. An idem qui Otgerius monachus S. Faronis, *ibid.* 551.
Autcharius ſeu Autgarius dux, 550.
Autfredus abbas Condateſcenſis, 170.
Authadus monachus, Fuldenſis, præpoſitus locis monaſterio ſubjectis, 532.
Authpertus abbas Caſini, 528. 529. 560. Obit, 550.
Autiſiodori epiſc. Asron, 353. Audulfus, 58. Angelelmus, 486. Gibilinus, 58. Chriſtianus, 628. Clemens, 58. Focoaldus, 51. Haimmarus, 58. Heribaldus, 486. &c. Maurinus, 58. Quintilianus, *ibid.* S. Tutricus, 21. Theodramnus, 58.
Autlandus abbas S. Martini Turon. *Vide*, Audelandus.
Autpertus. *Vide*, Ambroſius.
Avsrous epiſc. Cadurcenſis. *Vide*, Aguarnus.
Ayribrandus abbas Loxovii, 275.
Aza recluſa in Monaſt. Mediano, 316.
Azenarius abbas Cannenſis, 233. 433.
Azenarius abbas Manſi-Aſili, 420.
Azymi uſus ante ſchiſma Photii, 425.

B

Babilsnus abbas Arulenſis, 302. 516.
Babo abbas S. Germani a Pratis, 56. Alius a Foſſatenſi, *ibid.*
Babolenus abbas Foſſatenſis, 56. 419.
Baccinus (Dominicus) doctiſſimus Caſinas, 534.
Baculus abbas Majoris-monaſt. 601.
Bacivum palatium in pago Ambianenſi, 594.
Bacola abbas in Anglia, 52.
Baculus grallatorius, 501.
Bacull paſtoralis priſca forma, *ibid.* 562.
Baculus alter ſiveri tradendo pacem renovant Carolus & Ludovicus reges, 639.
Badburienſe caſtrum, regum Weſtſaxonum olim ſedes, 9.
Baddilo ſeu Badilo, Bardillo & Bradilo notarius, 156. 287. 196.
Badulfus abbas Leonenſis, 181.
Badwinus presbyter & abbas miſſus a S. Wilfrido ad Aldfridum regem, 7.
Bago presbyter & monachus pientiſſimus, 65.
Bago presbyter donationem facit S. Benigno, 89. 186.
Baimus ex abbate Fontanellæ epiſc. Ternuanenſis, 2. 3. 76. Corpora SS. Wandregiſili &c. transfert, 10 Fit Epiſcopus, 26. Fontanellam denuo ſe recipit, Obit, *ibid.* Ejus corpus Audomaropolim delatum, 655.
Baio donationem facit Flaviniaco, 129.
Baioaria in quatuor epiſcopales ſedes a S. Bonifacio diſtributa, 98. Id comprobat papa, 302.
Baioariæ epiſc. Vivilo, 598.
Baioarii a Carolo principe ſubacti, 61.
Baiocaſſium epiſc. Hugo, 63.
Balsciarius vicecomes, 413.
Balbenſis epiſc. Vsdepertus, 224.
Baldebertus ex abbate Murbaci epiſc. Baſileæ, 71. 193. Obit, 185.
Baldebertus ex abbate Fabarienſi, epiſc. Curiæ 73. 158. 565.
Baldolmus epiſc. incertæ ſedis, 65.
Baldricus epiſc. Dolenſis, 169.
Baldricus ex abbate epiſc. Lingonum. *Vide*, Waldricus.
Baldricus pater Wandonis, 45.
Baitheri eoachoretæ geſta & mores, 566.
Baltramous epiſc. Argenturati, 366.
Bannaga inſula, 50.
Baptiſmus, ante ejus ſuſceptionem de quibus docendi populi recens converſi, 303. Quo tempore celebrandus, 64. A rudi presbytero collatus renovatus, 23. Collatus forma non ſatis congrue pronunciata declaratus validus, 124. Unicam merſionem ſufficere non putat Alcuinus, 311. Ex ejus fonte ſuſceptrices adhibitæ imagines ſacræ, 456. In Saxones illum reſpuentes pœnis mortis decreta, 342.
Baptiſteria in monaſteriis, 331.
Barbertus vaſſus dominicus, 482.
Barcino a Ludovico Pio expugnatur, 464.
Bardaldus presbyter Hiſpanus, 547.
Barnardus ſeu Bernardus ex abbate Ambroniacei epiſc. Viennenſis, 352. 581. Ejus prima facta, 538. Ambroniacum condit, *ibid.* Fit epiſc. Vienneuſis, 566. 567 Electioni ſuæ reſiſtenti ſcribit papa, 566 Pallio donatur, 422. Ejus cum Agobardo amicitia, 553. Ipſi objectum crimen ob Agobardi ordinationem, 587. Lotharisnæ parti favet, 511. E publico conventu fuga diſcedit, 519. Ejus cauſa Stramiaci agitata, 540. Sedi ſuæ reſtitutus monaſt. Romanenſe condit, 422. 552. 553. Ejus pia mors, 503. 504. Ejus ſcripta, 553.
Barnuinus, ei precaria a Melundenſibus facta, 453.
Baro diaconus monachus Ovarræ, 580.
Baronius emendatur, 13. 34. 35. Præclarum elogium ab eo datum monaſt. Caſinenſi, 52.
S. Bartholomæus apoſtolus protector adverſus dæmones, 36.
Bartholomæus epiſc. Nsrbonæ, 330. 332. 587. 652. Lotharianæ parti favet, 552.
Bartholomæus abbas Inſulæ Barbaræ, 313.
Baſileæ epiſc. Baldebertus, 193. Hetto, ſeu Heyto, 349. &c. Udalricus, 531.
Baſilia uxor Odonis principis Biturigum, 142.
Baſilicæ martyrum quanta reverentia frequentandæ, 480.
Bſilicaria porta Remis, 30. 87.
Bſilius abbas, ejus expoſitio in regulam S. Benedicti, 578.
Baſinus epiſc. Spirenſis, 187. 205.
Baſſacius abbas Caſineoſis, 185. 259. 559. 602.
Batewulfus ſeu Hsdowulphus monachus martyr cum S. Bonifacio, 250.
S. Bathildis corpus tranſlatum in eccleſiam S. Mariæ, 355. 518. 519.
Baturædus epiſc. Patherbrunnenſis, 359. 362. *Vide*, Hathumarus.
Baturicus epiſc. Ratiſponæ & abbas S. Emmerammi, 148. 411. 418. 450. 495. 558.
Bsturicus mons cbus Herſfeldenſis, 538.
Bauci, vaſorum genus, 379.
Biudrinus villa, quæ! 69.
Bauqulfus abbas Fuldenſis, 250. 556. 557. 594. Succedit S. Sturmio, 259. Ei ſcribit Carolus pro inſtauratione ſcholarum, 260. Sponte prælatura cedit, 555.

S. Bavonis corpus Audomaropolim delatum, 625.
Bavo abbas Orbaci, 636. 637.
Beadmundus abbas S. Petri Cantuar. 613.
Beadvvulfus abbas Glaſtoniæ, 509.
Beata ſeu Bietana filia Rechiberti, 113.
Beatrix abbatiſſa Plumbariolæ, 537.
Beatus abbas Honaugienſis, 33. 56. 336. Donationem facit monaſterio ſuo, 53. Donationis charta refertur, 632.
Beatus abbas Hiſpanus Adofindæ reginæ ſpiritalis pater, 253. Scribit contra Elipandum, 254. Confutat Felicianum hæreſim, *ibid.* Obiit, 375.
Bebbaburgenſis pugna, 53.
Bebelina donationem facit S. Wilfibrordo, 70.
Bebropricus fluvinius, 40. 48.
Bebo comes, 533.
Bebo quidam, ipſi conceſſum ab Eginhardo monaſt. S. Chlodowaldi, 395.
Beccelinus S. Guthlaci diſcipulus, 36. 37.
Becco Canonicus donationem facit S. Vitono, 259.
Beda Venerabilis monachus Benedictinus, 504. Ejus nomen plerumque olim abſque caſnam flexione Beda, vel Bedan, 57. Quare dictus Venerabilis, 63. Fit presbyter, 4. Eboraci præceptoris officium geſſit, 47. Ejus diſcipulus non fuit Alcuinus, 88. Qualiter ſe ſcripturæ ſacræ commentandæ dat, 4. Scribit hiſtoriam gentis Anglorum, 80. Quo tempore eam abſolvit, 81. Ejus epiſtola ad Egbertum Epiſcopum, 90 95. Annos mundi computat juxta Hebraicam veritatem, 91. Hæreſeos inſimulatus, ſe purgat, 95. Ejus pia mors, *ibid.* Sepultus in monaſt. Girwenſi, 93. Satim ab ipſius obitu ſanctus habitus, *ibid.* Ejus reliquiæ Dunelmum tranſlatæ, 94. Quanta ei laudes a veteribus tributæ, *ibid.* Quanti eum & opera ejus fecerit S. Bonifacius, 95. Imitandus proponitur ab Alcuino, 180. Inique fugillatus ab Eraſmo, 96. Ejus homiliarium, 306. Opus de indigitatione, 93. Martyrologium, 588. 589.
Beda junior monachus Gravellenſis Genuæ cultus, 95.
Beda Romæ cultus non confundendus cum Venerabili, 93.
Beerwaldus ſeu Bervaldus abbas Glaſtonienſis, 54. 23.
Beſſi authenticum recognoſcit, 5.
Bego ſeu Biegn & Piccopinus comes Pariſiorum Foſſati inſtaurator, 87. 419. Obit, 394.
Bego monacus Glannafol. 580.
Belcin abbas S. Theuderii, 533.
Belgicæ ſecundæ infelix ſtatus ſub Milone archiepiſcopo, 87.
Bella abbatiſſa S. Michaelis de Petroſa, 582.
Bellarminus emendatur, 524.
Bellendis virgo Morſellenſis obit, 2.
Bellicenſis epiſc. S Hippolytus, 570.
Bellovaci epiſc. Hildemannus, 563. Irminfridus, 617. Odo, *ibid.* Ydelmarus, ſeu Adalmanus, 308.
Bencolinus abbas Medianenſis, 87.
Benedicta abbatiſſa Pauliacenſis, 50.
Benedicta in Fuldenſes benefica, 557.
Benedicta energumena ad tumulum S. Willemi Gellon. liberata, 577.
Benedictana conditrix Palatii, 546.
Benedictio poſt completorium, & lectoris a quo danda, 405.
Benedictus epiſc. Andecavenſis, 308.
Benedictus epiſc. Aquenſis, 483.
Benedictus epiſcopus, 386.
Benedictus monachorum patriarcha, 140. 262. De ejus tranſlatione in Galliam inchoabile teſtimonium reddit Paulus Warnefridi, 307. Pro reſtituendo Caſinatibus ejus corpore ſcribit Zacharias Papa, 123. 140. Juſſis non paret Medo abbas Floriaci, *ibid.* Modicam partem ſacrarum reliquiarum Caſinatibus concedit, *ibid.* Cineras ex defluxa carne reliqui pro corpore ejus accepti, 31. 51. 306. In omnem ventum a Sarracenis diſperſi, 31. Ejus Eccleſia in monaſt. Wiremuth. 43. Ædicula Aurelianis, 540. Miracula, 103. 306. 413. 416. 481. Præ S. Æquitio a S. Aldhelmo laudatus, 51. Ipſe, ejuſque regula laudantur ab Egberto epiſcopo Eboracenſi, 596. De eo homilia Pauli Warnefridi, 306. Ejus regulæ eodem propria S. Patris manu exaratus, 107.
Libellus de cœnobitarum converſatione an ab ipſo compoſitus, 511. Quale ejus inſtituendo ordine propoſitum, 404. Non alia docuit quam quæ antiquiores patres, 244. Eum imitentur qui ejus regulam ſunt profeſſi, 306. Ejus ordini vaſtæ & efferatæ regiones ſuum cultum referunt acceptum, 538.
Benedictus Abbas Ambroſianus, 552. 573. 432. Obit, 348.
Benedictus abbas Anianenſis & Iudenſis, 574. 181. 193. 530. 579. 581. 450. 515. 513. In Palatio Pippini regis enutritus, 214. Seſe inter undas fluvii præcipitem dat ut pereunti fratri ſuccurrat, 214. De ſæculo relinquendo meditatur, *ibid.* Apud S. Sequanum fit monachus, 213. Ut ſe gerit, *ibid.* Ex quo monachum induit numquam cibum ſumpſit niſi præmiſſis lacrymis, 430. 431. Curſum Romanum & monaſticum quotidie perſolvere ſolitus, 401. Ejus in regulam S. Benedicti amor, 113 Cellerarii cura ei injungitur, *ibid.* S. Sequani regimen declinat, 231. Anianam ut inſtituit, *ibid.* Quam pauperem & auſteram illic cum ſociis vitam ducit, 232. Monaſterium novum exſtruit, *ibid.* Novam baſilicam, 244. Concordiam regularum edit, *ibid.* Monachorum eo abbate ſervor, diſciplina & habitus, 243. Suos litterasum ſtudiis applicat, *ibid.* Clericos in cœnobio erudiendos admittit, *ibid.* Laborem tamen manuum non intermittit, *ibid.* Ejus caritas in externos, 243. Fame laborantibus ſuccurrit 243. 285. Quædam ejus virtutes, 243. Ejus cum Alcuino neceſſitudo, 551. Cum legatis ad Felicem miſſus, 313. Ejus ſtudium pro doctrina catholica, 324. Privilegium ipſi a Carolo Magno conceſſum, 271. Item aliud pro Nova-cella, 324. Carolo M. ſuſpectus redditus, cum honore in patriam dimiſſus, 335.
Benedictus Anian. Ludovico Pio maxime carus, 335. 331. Apud eum quanta gratia pollens, 386. Indæ demorari coactus alium Anianenſibus abbatem præfecit, *ibid.* Abbas quaſi generalis novarum coloniarum, 403. Aquitaniæ monaſteria reformat, 335. 332. Synodi Aquiſgran. caput & præſes cunctis præficitur Galliæ monaſteriis, 400. 406. 459. Ægrotat, 419. Ipſius brevi morituri epiſtolæ, 430. Obit ac ſepelitur, 431. Indenſium de eo epiſtola, *ibid.* 435. In eum recens defunctum Ludovici Pii reverentia, 443. Magno Benedicto Caſinati comparatus, 311. Ab eodem cum Eoticio abbate Gallo, 432. Ejus ſcripta, *ibid.* Liber de Ordine monaſticæ converſationis an ei tribuendus, 511. 435.
Benedictus Anian. monaſteria ab eo ad regularem diſciplinam informata, Bella-cella in pago Albigenſi, 451. Caſa-nova, *ibid.* Cel-

Ba-nova in pago Toloſano, *ibid.* Cormaricenſe, 321. 322. 431. Gellonenſe, 344. 345. Indenſe, 386. 431. Inſula-Barbara, 311. 312. 431. Maſciacenſe, 332. 431. Mauri-monaſterium, 385. 432. Menatenſe, 332. 431. Miciacenſe, 312. 321. 431. S. Savini apud Piſtones, 332. 431. Senonenſe S. Columbæ, 419.
Benedictus abbas S. Baſoli, 444.
Benedictus-Biſcopus abb. S. Petri Cantuar. 26.
Benedictus abbas Forſæ, 277. 333. 381. 392. Obiit, 396.
Benedictus abbas Foſſatenſis, 394. 408. 419. 432. 515. Fontanellæ reſtituit diſciplinam, 419.
Benedictus abbas Gellonenſis, 376.
Benedictus, ſive Tubanus abbas Honaugienſis, 54. 55. Vocatus epiſcopus, 55.
Benedictus abbas Saviniaci, 360.
Benedictus abbas Swarzachii ad Mœnum, 389.
Benedictus cantor Romanus a Caroſo M. adductus in Franciam, 259.
Benedictus Diaconus, an auctor falſarum decretalium, 257.
Benedictus eremita apud Aragones, 525.
Benedictus Oigarii commilito, cum eo ſit monachus S. Faronis, 351. 354.
Beneficiorum multitudo contra decreta canonum, 76.
Benetrada religioſa Dei ancilla, 282.
Beneventani Aiſtulfo adjuncti quam impie graſſati, 262.
Beneventi provincia a Carolo M. ſubacta, 222.
Beoevenli epiſc. Linianus, 360. Urſus, 378.
Beojamin epiſc. Santonum, 253.
Benjaminus crudeliter a Witichiodo peremtus, 243.
Benjaminus theſaurarius S. Dionyſii, 238.
Benignatus abbas S. Michaelis in monte Gargano, 19.
Benignus abbas Fontanellæ, 26. 45. 63. 166. Sub eo monachi piiſſimi, 65. Regimine monaſterii privatur a Ragenfredo, 45. Reſtituitur, *ibid.* Abbas Flaviacenſis factus, 45. Obit, 64. 65.
Benignus diaconus ſanctus, Monachus Medianenſis, 26.
Benignus monachus Fontanellæ, 45.
Benna abbas Medeshamſtædenſis, 289.
Bentegrandus abbas S. Modeſti, 360.
Beornredus, ſeu Bernezadus & Beraldus ex abbate Epternaci epiſc. Senonum, 107. 205. 243. Ipſi vitam S. Willibrordi nuncupat Alcuinus, 300.
Beraldus abbas Romam ad Papam a Carolomanno rege miſſus, 205.
Berarius epiſc. Narbonæ, 605.
Berarius epiſcopus Cenomannenſis, 26. An fuerint duo ejus nominis, 27. Condit monaſt. Caledunenſe, 26. Ejus teſtamentum, ſeu charta pro eo, *ibid.*
Berathgit adjutrix operis a S. Bonifacio adſcita, 66. 134.
Bercangus abbas Beſuenſis, 161.
Bercandus comes S. Dionyſio infeſtus in ſomnis baculo percuſſus interit, 200.
Bercharius abbas Altivillaris & Dervenſis, 473. 474.
Berchtaldus abbas Gregorianus, 604.
Berchtoldus, ſeu Perrhonus abbas Chiemenſis, 220.
Berchtoldus abbas Schlierſenſis, 229.
Berchtoldus princeps, 68.
Berechtfridus princeps Anglus, 13.
Beregiſus auctor, & abbas Andaginenſis, 25.
Beregrinus monachus Andaginenſis, *ibid.*
Berengarius comes Toloſanus, 350. 463, 526.
Berengerus epiſc. Virduni, 152.
Bereſwinda ſoror Sigradæ matris S. Leodegarii, 72.
Berewartbus prior Corbeiæ-novæ, 448.
Bergomi epiſc. Aginus, 496. Hagano, 577.
Berilla mater S. Beregiſi, 15.
Bermundus vir nobilis in Gellonenſes beneficus, 376.
Bern, ſeu Bernus rex Suecorum, 480.
S. Bernardus ab opinione de imminente judicio S. Norbertum revocat, 628.
Bernardus abbas Caſini, 147.
Bernardus abbas S. Columbæ Senon, 676.
Bernardus abbas Reomaenſis, 600.
Bernardus abbas Saxones erudit, 301.
Bernardus monachus iovifi Eccleſiam S. Michaelis in monte Tumba, 19.
Bernardus ſacrorum cuſtos apud S. Remigium. 48.
Bernardus monachus Sollemniaci, 616.
Bernardus rex Italiæ, 376. 481. 497. 436. Rex Italiæ ab avo Carolo M. dictus, 379. Ejus defectio, 400. 401. Oculis orbatus obit, 415.
Bernardus filius Caruli Martelli, 106. 346. Pater S. Adalhardi, 207. 411.
Bernardus Septimaniæ ac Toloſæ dux & comes Barcinonenſis filius S. Willelmi Gellon, 345. 350. Naſo, ſeu Ammiſſarius cognominatus, 484. 490. Ejus in palatio Ludovici Pii nimia auctoritas, *ibid.* Quantorum malorum cauſa, 484. 491. 493. Graves nobilium adverſus eum querelæ, 549. Barcinonem ſe recipit, 491. 494. Palatinis honoribus privatur, 510. Eos recuperare nititur, 500. Sacramento ſe apud Imperatorem purgat, 501. In Burgundia populos adverſus Lotharium conciet, 525. Toloſe ab eo ad defectionem pertracta, 605. Capitali ſententia punitus, *ibid.*
Bernardus II. comes Toloſanus, 450. 605.
Bernardus comes inſtaurator monaſt. Balgeolenſis (ſæculi XI.) 303.
Bernardus comes Ripa-Curtiæ conditor monaſt. Ovarrenſis, 380.
Bernardus comes, 216.
Bernardus filius Bertrandi comitis, 516.
Bernardus frater Hildoini abbatis S. Dionyſii, 381.
Bernardus advocatus Beſuæ, 413.
Bernarius, ſeo Periuharius ex abbate Weiſſenburgi epiſc. Wormatiæ, 176. 321. 323. 330. 362. 367. 370. 386.
Bernarius frater S. Adalhardi Corbeiæ monachus, 346. 385. 434.
Bernarius comes pagi Hammnburgenſis præfectus, 619.
Bernegarius monachus Glannfol. 580.
Berngida virgo Angla, 11.
Bernhardos monachus Fritiſtariæ, 225.
Bernhartus Waſconiæ marchio, 530.
Berno abbas Cluniaci, 274.
Bernoldus epiſc. Argentorati, 468. 469. 495. 509.
Bernowinus epiſc. Arvernenſis S. Illidii baſilicam conſtruit, 372. Ejus hac de reverſus, *ibid.* Integri reſeruotur, 668.
Bernuinus epiſc. Carnuti, 546.
Bernuinus epiſc. Veſontionenſis, 370. 372.
Bernus epiſc. Æduenſis, 622.
Bernus comes pater Gotheſcalci monachi, 487. 488. 489.
Bernwicus ſeu Pertiwicus abbas S. Galli, 558. 561. 564.
Bero comes palatii, 28.

Berſ-

Berſwinda uxor Athici ducis, 366.
Berta filia Lotharii, abbatiſſa Avennaci, 643.
Berta abbatiſſa Blangiaci obit, 69.
Berta Caroli M. filia, 148. 149. 168. 277. 354. 470. Angilberto nupta, 268. Conjugis receſſoi conſentit, 270. 280. An cum ipſo Centulam ſe receperit, 282. In S. Medardum benefica, 282. Ejus obitus, *ibid.*
Berta uxor Carolomanni regis. *Vide*, Girberga.
Berta uxor Bertrandi comitis, 526.
Berta Hugoni principi nupta, 590.
Bertacharus abbas forte Bertharius abbas Majoris-monaſterii, 27.
Bertadus monachus Judenſis, 432.
Bertana ſoror S. Willelmi Gellon. 345. 377.
Berthcaudus monachus Fontanellæ, 166.
Bertefredus abbas Melundenſis, 413. Ejus procaria refertur, 673.
Bertemarius abbas S. Petri Vivi, 327.
Berteningus executor teſtamenti S. Anſegiſi, 503. 506.
Berthardus abbas Condateſcenſis, 275.
Bertharius comes, 65.
Berthelmus epiſc. Coloniæ, 287.
Berthemarius abbas, 96.
Bertheramnus, 27.
Berthoaldus abbas Dionyſianus, 44. 46. 65.
Berthodus chorepiſc. Cenomann. 211.
Bertigarius præpoſitus Remigianus, 326. 393.
Bertila abbatiſſa Calenſis, quantæ fuerit virtutis, etiam ſenio affecta, 4. In primis fuit humilis, *ibid.* Ejus pia mors, 4. Miſſa de ea refertur, 645.
Bertingus vir nobilis, 457.
Bertinus abbas S. Hilarii Pictavenſis, 692. 223.
Bertinus abbas Sithienſis, 48. Ob innocentiam & ſimplicitatem chriſtianam laudatus, 28. Ejus pia mors, *ibid.* Quando primum ſancti nomine donatus, 123.
Berto filium cum omnibus rebus ſuis Deo in monaſt. Farfenſi offert, 276.
Bertrada abbatiſſa Faræ-monaſterii, 583.
Bertrada, ſeu Berta regina, uxor Pippini, 257. 260. 262. 268. 293. 299. 206. Heriberti filia, 704. Coronatur, 254. 255. Una cum Pippino fundat monaſt. Prumienſe, 186. 187. Ejus iter in Italiam, 204. Hanc impenſe colit filius Carolus M. 247. Obit, *ibid.*
Bertramnus abbas Nantuaci, 417.
Bertrandus epiſc. Pictavorum, 253.
Bertrandus abbas Caſtrenſis, 60. 89.
Bertrandus abbas Condateſcenſis, 275.
Bertrandus, ſeu Bertramnus abbas Soricinii, 410.
Bertrandus comes, 526.
Bertrandus vaſſus dominicus, 453.
Bertrannus comes Tardunenſis, 430.
Bertrannus nepos S. Willemi Gellon. 345.
Bertramnus ad clericatum inſtruit Rodulfum epiſc. Bitturic. 574.
Bertricus epiſc. Saltzburgi, 256.
S. Bertulfi abbatis Bobienſis reliquiæ, 62.
Bertwaldus, ſeu Brittwaldus epiſc. Cantuariæ, 8. 14. 23. 35. 43. 94. Præeſt concilio Eſtreſeldenſi, 5. Mittit Romam oratores adverſus S. Wilfridum, 6. Oratores illi omnes præter unum laici, *ibid.* Reconciliatur S. Wilfrido, 13.
Beſeleel agnomen Eginhardo datum, 297.
Beſutia abbatiſſa Medenſis, 220.
Betericus œconomus abbatis Madriacenſis exlitus punitus, 99.
Betolenus clericus S. Juliani Brivat. 203.
Betto epiſc. Lingonum, 263. Regit monaſt. Beſuenſe, 415.
Betto abbas, 229.
Betto pater Andegarii epiſc. S. Martini Turon. 166. 219.
S. Bibianæ epiſc. Santonum corpus Figiaci, 375.
Bibliotheca, id eſt bibliorum codex, 305.
Bigamus presbyter non eſt ordinandus, 63. 64.
Bilechildis inſtauratrix Glannafolii, 457. 519.
Bilehildis abbatiſſa Moguntina, 90.
Bilitrudis. *Vide* Piltrudis.
Binna Romam a S. Bonifacio directus, 63.
Biſo epiſc. Pathurbrunnæ, 546.
Bituricum ſuburbana a Francis incenſa, 85.
Bituricum epiſc. Aiulfus, 434. David, 254. Frotarius, 626. Rodulfus, 574.
Burgo in Fuldenſes beneficus, 562.
Blaitmaci abbatis Hienſis vita & martyrium, 188.
Blandolenus presbyter, 85.
Blatcharius referendarius, 24.
Bobinus ex abbate Cellenſi epiſc. Trecenſis, 284.
Bobolenus abbas Divionenſis, 40. 97.
Bodalus comes, 225. Donationem facit monaſt. Gregoriano, 135. Charta donationis Honaugiæ factæ refertur, 650.
Bodama ſeu Bodoma palatium regium ad lacum Brigantinum, 564. 568.
Bodilo Vertavenſium advocatus & comes a S. Martino fanatus, 597.
Bodo abbas S. Theotfredi, 392. 612.
Bodo clericus Hilduini abbatis, 451.
Bodofindus presbyter & cuſtos ſepulcri S. Hilarii, 287.
Bodwinus abbas Anglus, 269.
Bonafilia abbatiſſa S. Petri Barcinonenſis, 357.
Bonaldus abbas Crudatenſis, 408.
Bonefindus abbas S. Tiberii, 434.
Boniceolus abbas Senonienſis, 459.
Bonifacius ex monacho epiſcopus Moguntinus & Germaniæ apoſtolus, 3. 8. 22. 53. 49. 95. 56. 74. 75. 77. 82. 204. 223. 228. 225. 230. 233. 238. 239. 241. 246. 254. 260. 271. 272. 276. 284. 256. Quando ei nomen mutatum, 49. 63. Ejus patria & prima geſta, 24. Presbyter, abbas vocatus, 53. In Friſiam proficiſcitur, 38. Sinu fructu reverſus abbas electus, fratrum votis reſtitit, 39. Romam petiit, 48. Gregorio II. in Germaniam dirigitur, 49. Radbodo mortuo Friſiis prædicat, *ibid.* Lectione ſacra eruditur ad martyrium, 50. In Turingia prædicat, 62. 63. Prædicationis fructus, Amanaburgi monaſterium conſtruit, Romam iterum pergit, ubi ordinator epiſcopus nullius certæ ſedis, 63. Bonifacius, archiepiſcopus vocatus 67. 74. Redit in Germaniam, 63. 64. Heſſos & Turingos denuo aggreditur convertendos, 66. Ejus adjutores, *ibid.* Quam pauperem vitam agebant, 247. Ejus ſollicitudo pro divini verbi præconibus, *ibid.* Ordorfeoſe monaſt. condit, 66. Danielem epiſc. Wentanum conſulit, 67. Reſpondet Daniel; *ibid.* A quo ſalutaria monita accipit, 69. Conſulit Pethelmum epiſc. Candidæ-caſæ, 69. 94. Item Gregorium II. 70. Pontificis reſponſa, *ibid.* Recipit pallium a Gregorio III. ac inter archiepiſcopos cenſetur, 80. Eccleſias & monaſteria ubique ædificat, 86. Ejus tertia iter Romam, 98. In concilio Romano ſtatutum fuit ut ſucceſſorem ſibi eligeret, *ibid.* Redit in Germaniam, 98. Bajoariam in quatuor

tuor diœceſes diſtribuit, *ibid.* Presbytarum ordinat S. Willibaldum, 100. Factorum rationem reddit Gregorio III. 101. Ei gratulatur pontifex, *ibid.* Tres in Germania epiſcopatus ab eo erecti, 108. Zachariæ papæ ſcribit, *ibid.* Ei reſpondet pontifex, *ibid.* Celebrat ſynodum Germanicam, *ibid.* Item aliam Liptinis, 110. Monaſt. Fuldenſe condit, 116. In Fuldenſes beneficus, 190. 199. Pro eis privilegium obtinet, 144. 145. Ejus erga Sturminum cura & affectus, 95. 116. Celebrat concilium Sueſſionenſe, 119. Ei ſcribit Zacharias ut Coloniæ ſedem metropolitanam habeat, 119. Fit epiſc. Moguntinus, *ibid.* 145. Eo regente damnati in concilio Romano Adalbertus & Clemens hæretici, 119. Auctor eſt Carolomanno ut ſæculum deſerat, 121. Diſſidet a Virgilio, 123. Cum eo in gratiam redit, 165. Liobam aliaſque ſanctimoniales a Britannia accerſit, 131. Quam ei caræ S. Lioba, 140. Reſponſa Zachariæ ad ejus conſulta, 144. Pippinum regem inungit, & coronat, 142. Ipſi adhæret Gregorius adoleſcens, 160. Queritur de monaſteriorum vexatione in Anglia, 109. 116. An fuerit Trajecti ad Rhenum epiſcopus, 249. Fulrado abbati ſcribit pro Lullo ſubrogando, 147. Quod & obtinet, *ibid.* In Friſiam diſceſſurus Lullo quid præceperit, 140. Obitus ſui diem genuſque mortis prænuntiat, *ibid.* Senex Friſiis prædicat, *ibid.* Martyrio cum ſociis afficitur, 158. Tres ejus codices a fidelibus recollecti, 159. Ejus ſacrum corpus Fuldam delatum, *ibid.* Ejus e tumulo elatio, 216. In novam baſilicam tranſlatum, 423. Ejus cultus, 259. Requies, 179. Ut ſe memoriæ ejus gratas exhibent ſex cathedrales eccleſiæ, *ibid.* Ejus vitæ ſcriptores, 159. Quanti Bedam & opera ejus fecit, 98. Ipſi ignotus annus incarnationis quo prædicatores primi in Angliam venerunt, 94. Ejus conſilium de peregrinationibus Romanis, 220. Eas mulieribus interdici cenſet, 216. Inſigniores ejus epiſtolæ, ad Cathbertum epiſc. Cantuariæ, *ibid.* Ad Eadburgam de viſis monachi redivivi, 59. Ad Ethelbaldum regem, 225. Ejus ad Ethelbertum regem interpolationis ſuſpecta, 206. Ad Fulradum abbatem, 138. Refertur integra, 147. Ad Griſonem, 230. Ad Inam regem gravi morbo affectum, 74. ad Notbelmum epiſcopum Cantuariæ, 94. Ad Stephanum II. 246. Ei ſcribit rex Ethelbertus, 256. Ei ſcripſit epiſtolæ, 88.

Bonifacius abbas Surrentinus, 497.

Bonifacius frater Fulradi abbatis, 223.

Bonifacius comes, 549.

Bonitus epiſc. Arvernorum relicto epiſcopatu it Romam, 11. Reverſus Lugduni pie moritur, 11. Ejus tranſlatio, *ibid.*

Bonitus abbas Balneolenſis, 53. 294. 302.

Bonitus abbas Caſini, 140.

Bononienſis epiſc. Petrus, 647.

Bonoſus Fuldæ abbas. *Vide* Hatto.

Boramus filius Botholonis donationes facit Honaugiæ, 55. Chartu donationis refertur, 648. Item alia, 640.

Borrellus comes Pallarienſis, 380.

Borrellus comes inſtaurator S. Petri Barcinonenſis, 557.

Boſa Ebonenſis epiſcopus, 7. 22. Ejus cauſa in ſynodo dijudicanda, 7.

Boſo abbas Floriaci, 481. 504. 523. 530. 557. 574.

Boſo abbas, 49.

Boſo miles 30.

Boſulfus clericus Fardulfi abbatis reliquias S. Dionyſii in Ituliam defert, 194.

Bonvaldor ſeu Monvaldus presbyter auctor monaſterii S. Petri Luccenſis, 57.

Bonvaſus conſentit donationi uxoris factæ S. Benigno, 89.

Bothelo frater ducis Adalberti, 55.

Borwinus abbas Ripenſis obit, 298.

Bova uxor Troanni comitis, 518.

Bovo abbas Sithienſis, 52.

Bozo epiſc. Veronæ, 365.

Braccarenſis epiſc. Archaricus, 555.

Bragum olim dictum Monaſteriolum, caſtrum Ambianorum, 10. 405.

Braidingus vir nobilis, ejus pro Anima teſtamentum, 579. Refertur, 670.

Bregwinus epiſc. Cantuariæ, 176. 284. 327. Scribit ad Lullum Moguntinum, 176. Obit, 286.

Bremenſis epiſcopatus eruditio, 242. Unitur Hammaburgenſi, 642.

Bremenſes epiſc. Atheldagus, 546. S. Willehadus, 571. &c. Willericus, 493.

Briddo abbas S. Bavonis obit, 423.

Britanniæ ſtatus, 82.

Britanniæ epiſcopi in Concilio Francofordienſi, 190.

Britones qui Anglis adhuc infidelibus prædicare ſuperſederant. Anglis jam credentibus, in priſtino errore perſtant, 42. Iis Rumam euntibus xenodochium in Gallia conſtructum. *Vide* Anglia, 48.

Britanniæ minoris tumultus, 548. Epiſcopatus a Turonenſi metropolita avulſi, 653. Epiſcopi a Nomenoio ſede ſua pulſi, *ibid.*

Brittones, infauſta adverſus eos Caroli Calvi expeditio, 614. Oaitfrido comite cæſi, 690.

Brithunus abbas Beverlaci, 83. 47. 48. Ejus corporis tranſlatio, *ibid.*

Britocus monachus feliciter obit, 639.

Britwaldus abbas Glaſtoniæ, 95.

Brixiæ epiſc. Bampertus, 577.

Brogilum villa Cenomannicæ Eccleſiæ reſtituta, 518. Ad cellam monachorum exſtruendam conceſſa, 515. 518.

Browerus corrigendus, 95.

Brunardus, ejus donatio pro lumine ad corpus S. Germani, 640. Refertur, 702.

Brunicho auctor monaſt. Bataſorenſis, 582.

Brunildis uxor Adelgaſtri condit. monaſt. Obonenſe, 255.

Bruningus abbas Swarzahenſis, 72.

Brunwartus abbas Herſfeldenſis, 619.

Brunwardus monachus Fuldæ, 413.

Buccius presbyter, 158.

Buchinus abbas Ferrarienſis, 535.

Bugga abbatiſſa in Anglia, 12. 13. 49. 238. Scribit ad S. Bonifacium, 49. Eum conſulit de peregrinatione Romana, 220. 220. It Romam, 32. Obit, 276.

Bugga filia Eſcwini Anglorum regis, 8.

Bulgari, eorum ad fidem converſio, 608.

Bulla aurea Ludovici Pii, 410.

Bunus ſeu Brunus abbas Herſfeldenſis, 405. 529. 544. 557. 619.

Buoſo abbas Luxovii, 675.

Burchardus epiſc. Carnuti, 568.

Burchardus epiſc. Wirziburgi, 66. 74. 104. 108. 109. 122. 124. Ejus vitæ compendium, 125. 238. Ordinatur epiſc. 284. Romam a Pippino mittitur, 157.

Burchardus abbas innocentii loci, *ibid.*

Burchardus abbas Cremifanii, 489.

Burchardus comes Stabuli, Mauros vincit, 557.

Bur-

Burchardus miles monaſt. Brajacenſe extruit, 30.
Burchardus nobilis Turingus, 256.
Burdigala a Normannis capta, 630. Epiſc. Goſcelinus, 198. Sichatius, 400.
Burgoardus advocatus Bettonis epiſcopi Lingonum, 413.
Burgundia a Sarracenis vaſtata, 84.
Buriburgi epiſcopatus a S. Bonifacio erectus, 108. Epiſc. Albuinus, 238. Wintunus, ſeu Witta, 108.
Byrra emporium Sueciæ, 489.

C

CAbilone concilium, 579. Conventus, 569.
Cadolacus dux Foroiulienſibus a Carolo-Magno imponitur, 318.
Cadurcenſes epiſc. Aguarnus ſeu Awarnus & Angarius, 640. S. Ruſticus, *ibid.* Amatus non fuit epiſc, *ibid.*
Cæcilia uxor Anſmundi in Nantuacenſes benefica, 407. 417.
Cæleſtianus abbas Bisundinii in exilio obit, 50.
Sb. Cæleſtis, & Adjutoris corpora in Mauri-monaſterio, 483.
Cæna epiſc. Anglicanus, 266.
Cænaticum, idem cenſus piſcium, 628.
Caſſarellus (Simplicius) abbas Caſini corpus Carolomanni in ornationem loculum cum inſcriptione repoſuit, 262.
Cagliberta ſeu Caglibertana abbatiſſa Caledonenſis, 46.
Caſinus mons Caſino contiguus, 58.
Caſæ erat villa regia & Palatium, 70.
Calamos, an pennas ad ſcribendum an adhibuerint veteres, 390.
Calaſtus abbas Manſi-Aſili, 410.
Calchutenſe concilium, 269.
Caliniacum villa comitatus Cabilonenſis, 577.
Calix ex petra, 255.
Calminius dux conditor monaſt. Mauzacenſis, 289.
Calumnioſa abbatiſſa Catzienſis, 565.
Cambuta, id, eſt baculus, 46.
Camerari epiſc. Albericus, 288. Engrannus, 50. Erluinus, 178. Fulbertus, 531. Gerardus, *ibid.* Hildegarius, 358. Hildoardus, 475. Theodericus, 452.
Camerarius præerat artificibus monaſterii, 535.
Camerinus gaſtaldus, 245.
Camundus abbas Reomenſis, 58.
Campio abbas Inſulæ-Barbaræ, 315. 599.
Campulus ſacellarius, dirum ejus facinus in Leonem III. 304.
Campus-Maii, id eſt conventus Maio celebrari ſolitus, 641.
Campus-mendacii ſeu Campus-mentitus, ubi ſitus, 317. 321. De ejus ſitu Johannis Schilteri epiſtola, 688.
Cancellarius in monaſterio, 585.
Cancor comes, auctor monaſt. Laureſhamenſis, 588. 594. 605. 628.
Candidæ-caſæ eccleſia cathedralis, 81. Epiſc. Perhelmus, 69.
Candidus monachus Fuldenſis, 441. Docet literas, 536.
Candidus ſeu Wizo ſeu Withſo Alcuini diſcipulus, 249. 333. 337.
Canonicæ nullibi inſtitutæ tempore S. Bonifacii, 109. 118. Earum prima mentio, 334. Recens tempore Ludovici Pii inſtitutæ, 401. Earum regula in Concilio Aquiſgranenſi approbata, 400. Sed a Romanis improbata, 401. Canonicæ Romaricenſes aliæque recentiores ab antiquioribus longe diſtant, *ibid.*
Canonici extra cathedrales eccleſias an ante Crodegangum, 351. Eis regulam præſcribit Crodegangus, 170. Eorum regula ab Amalario concinnata, 400. Sed a Romanis improbata, 401. Secundum canones vivant, 240. 269. Iis fratris nomen quandoque tributum, 61. Certa bonorum portio aſſignata, 487. Canonicorum conſenſus in privilegiis ab epiſcopo conceſſis, 72. Iis ſubſcribunt, 350. Canonici cathedralis ad feſtum dedicationis monaſterii conveniunt, 547. 570.
Canonici aliquando dicti monachi in cathedralibus, 274. Et alii monachi a græco nomine, 609. Sic etiam appellati ſolutiores monachi, 135. 174. 236. 450.
Cantabrigienſis academiæ origo, 44.
Cantarium, inſtrumentum muſicum, 172.
Cantuarienſis eccleſia, Primas, 81. Poſſeſſa a monachis, *ibid.* Ab ipſa provinciæ pars avulſa, ſed reſtituta, 269. Ei ex integro primatus reſtitutus, 321. 307. Ipſi reſtitutum monaſterium Cothamenſe, 357. Epiſcoporum ſepulturæ locus alio tranſlatus, 204. 276. Hac de cauſa turbæ excitatæ, *ibid.* 286.
Cantuariæ epiſc. Athelardus, ſive Ethelardus, 271. Berthwaldus, 5. &c. Bregwinus, 176. Ceolnothus, ſeu Celnothus, 400. Cuthbertus, 104. Feologildas, 492. Honorius, 26. Nothelmus, 94. Odo, 22. Tatwinus, 88. Theodorus, 25. Wiſredus, &c. 339.
Cantus Mettenſis, 278.
Cantus Romanus in Gallia receptus, 272. 239. 354. 308. Item in Anglia, 272. In monaſteriis ſervandus præcipitur, 278.
Capella S. Martini, 29.
Capellanus regis, an neceſſario ſacerdos, 269.
Capiſcolus monaſterii, 377.
Capitula Gallorum, ad ea reſponſa Zachariæ papæ, 239. Capitula Augienſia, 418. S. Galli, 417.
Capitularia Aquiſgranenſia, 272. 341. Carolina duo, 370. Hariſtalienſe, 228. Ingelheimi, 468. Langobardicum, 240. Noviomagenſe, 354. Paderbornenſe, 315. Pro Saxonibus, 348. Apud Theodonis-villam, 348. Ludovici Pii pro parthenone S. Crucis Pictav. 444. Capitularium libri cum eorum appendicibus, 475. 559.
Capitulum monaſterii, 505. Regula, martyrologium & necrologium in eo recitari ſolita, 135.
Cappa, veſtis monachi, 264.
Captivæ puellæ redimendæ ingens pretium, 23.
Carcaſſonenſes epiſc. S. Hilarius, 234. Wilerannus, *ibid.*
Carinthii ad fidem converſi, 165.
Caridaldus monachus Caſinenſis, 297.
Cariſiacum, ibi Carolus Martellus obit, 505.
Cariſiaci conventus, 529. 582. Synodus prior in cauſa Goreſchalchi, 637. Quatuor ejus capitula, *ibid.*
Cariſſima Rauſoliacum dat monaſt. Atanenſi, 153.
Caritabiles Corbeienſes, 435.
Caritas quæ vera, 290.
Carnes, earum eſus feria ſexta olim aliquando permiſſus, 570. A carnibus abſtinentia apud S. Dionyſium tempore Caroli M. 215. In peccati pœnam ſanctimonialibus impoſita, 266. Non abſtinuit S. Lindgerus, 219. An etiam S. Gregorius abbas Trajecti. *ibid.* Vo-

latilium uſus an. S. Benedicto conceſſus, 404. *Vide* Volatilia.
Carnutenſi S. Mariæ Eccleſiæ beneficus Pippinus rex, 199. Carnutenſis conventus, 638.
Carnuti epiſc. Bernuinus, 546. Burchardus, 568. Elias, *ibid.* Frotbaldus, 368. An Gauzibertus, 205.
Caroli-venna locus in Pago Pinciacenſi, 399. 452.
Carolomannus rex Francorum, filius Pippini, 138. 142. 162. 187. 199. *& ſeqq.* Cum patre rex & patricius inunctus, 154. 155. Apud Sueſſionas rex coronatus, 200. Quæ ei paterni regni portio obtigit, *ibid.* 206. Ejus litteræ pro diverſis monaſteriis, 203. Obit, 206. Apud S. Remigium ſepultus, *ibid.* Ejus tumulus, *ibid.* Quid de uxore ejus & filiis factum, 206. 250.
Carolomannus princeps Francorum, 50. 55. 64. 85. 95. 105. 106. 108. 111. 112. 113. 118. 230. 140. 241. 149. 154. 161. 204. 205. S. Bonifacium rogat ut Synodum coogreget, 208. In Fuldam beneficus, 116. 130. 179. Cum fratre Pippino Hunoldum Aquitaniæ ducem ad deditionem compellit, 178. Valedicit mundo, 121. Quæ ejus ſeceſſus cauſa, *ibid.* S. Galli monaſterium luſtrat, 122. Romæ fit monachus, 132. Monaſteria condit, *ibid.* Caſinum ſe recipit, *ibid.* 208. Variis modis ejus patientia probata, 223. In culinæ officio quid ei acciderit, *ibid.* Filii ejus tonſi, 121. Venit in Franciam, 150. Viennæ reſidet, 157. 161. In Monaſterio, non in comitatu reginæ, *ibid.* Ibi vitam finit, *ibid.* Ejus corpus Caſinum relatum, 161. Ejus reliquiæ, *ibidem.* Ad ejus urnam inſcriptio poſita, 162. Sanctus vocatur, *ibid.*
Carolus Borromæus Mediolani cultus 83. Haimonis & Veremundi propagator, 220.
Carolos Daligre abbas Centulam in antiquum ſplendorem reſtituit, 310.
Carolus Magnus rex Francorum & imperator, 62. 84. 100. *& ſeqq. paſſim.* Aquiſgranum ejus genitale ſolum, 208. Ejus nativitas, 108. Intereſt tranſlationi S. Germani, 157. Obviam Stephano II. a patre miſſus, 150. Cum patre rex & patricius inunctus, 154. 155. Patricii titulo ſolus uſus, *ibid.* 221. Ejus effigies in habitu patricii, 212. Quæ ei paterni regni portio obtigit, 100. 206. Novioni rex coronatus, 200. Mortuo fratre Francorum monarcha, 206. 208. Matrem Bertradam impenſe colit, 247. Ejus legitimæ uxores, 206. Ejus filiæ, 354. Ejus in eas paternus amor, 268. Repudiatu Himiltrude, Ermengardem uxorem ducit, 204. Repudiat, 205. Ejus cum filia Deſiderii divortium non probat Adalhardus, 206. 207. Organum ipſi ab imperatore Conſtantino miſſum, 269. An Brantoſmum condiderit, 202. Legatos mittit ad Hadrianum, I. 210. An ei conceſſum jus eligendi Romanum pontificem, epiſcopatuſque conferendi, 211. De ejus animæ relevatione quam ſolliciteus, 278. 296. Ejus expeditio in Italiam & primum iter Romam, 210. Caſinum adit, 212. 259.
Carolus M. non accepit coronam ferream pro regno Langobardiæ, 211. Titulum regis Langobardorum aſſumit, *ibid.* Deſiderium in Franciam abducit, 209. Ex Italia in Saxoniam iter arripit, 212. 213. Ejus adverſos Saxones diutinum bellum, 206. 212. 214. 215. 218. 226. 252. 294. Tandem finitum, 341. De Saxonum converſione quam ſollicitus, 207. 218. 238. 232. 259. 278. 305. Saxoniam in octo epiſcopatus dividit, 248. Laureshamenſi dedicationi intereſt, 222. Ejus altera in Italiam expeditio, 215. 278. Ei maxime familiaris fuit Paulus diaconus, 221. 261. Eique verſus mittit, 222. 261. Donationem facit Paulino magiſtro, 218. Ejus ſecundum iter Romam, 239. Viros doctos undique convocat, 241. Petrum Piſanum & Alcuinum præceptores habuit, *ibid.* Ejus erga Alcuinum benevolentia, 261. 249. 298. 314. 336. Litterarum ſtudia in univerſo regno reſtaurat, 260. Ejus hac de re epiſtola ad Baugulfum abbatem, *ibid.* David ei cognomen, 219. 249. VVormatiæ conventum celebrat, 241. Necdum imperator auguſtus dicitur, 242 Donationem facit S. Arnulfo pro anima Hildegardis conjugis ſuæ, 247. 248. Prima in eum conjuratio, 257. Tertium ejus iter Romam, 258. Quartum ejus iter Romam, *ibid.* Arichiſum reprimit, *ibid.* Romam reverſus ibi Taſſilonis ducis legatos excipit, 259. Ei errata condonat, *ibid.* Eo in ordinem redacto Hunnos devicit, 270. Iterum Taſſilonem condonat, 291. Theodemari abbatis Caſinenſis ad eum epiſtola, 262. *& ſeqq.* Ipſum inter & Offam regem pax rupta, 268. 277. Et reformata, 278. Filii Pippini Gibboſi adverſus eum conjuratio, 282. 284. Ejus cura convocata ſynodus Francofurd. 290. Ejus epiſtola ad Hiſpanicas eccleſias 201. Ejus de extinguenda Feliciana hæreſi ſollicitudo, 315. Aquiſgrani baſilicam & palatium exſtruit, 295. Ejus epiſtola de condendo Corbiniaco, 312. Ei a Leone III. Claves confeſſionis S. Petri miſſæ, 296. Cui varia dat monita, *ibid.* Leonem Paderbornæ excipit, 314. Perpetratum in eum ſacinus ulciſci cogitat, 318. Quod exſequitur, *ibid.*
Carolus M. quintum ejus iter Romam, 318. Imperatorio titulo inſignitur a Leone, 318. 324. Imperator factus titulo patricii abſtinuit 211. Ejus vula non uno certo loco fixa, 336. Per totum imperium miſſos dominicos mittit, 334. Conventum omnium ordinum Aquiſgranum indicit, *ibid.* Martinianos monachos dure increpat, 337. Leonem iterum in Gallica excipit, 341. Eardulfum regem in thronum reſtituit curat, 337. Dungalum conſulit de duplici ſolis eclipſi, 372. Ejus juſſu quinque concilia habita, 378. Regnum ſuum partitur inter filios, 354. Sub finem vitæ rebus maxime ſacris totus occupatus, 379. In baſilica Dionyſiana ſepeliri cupit, 202. Ejus teſtamentum, 370. Obitus & breve epitaphium, 380. An pro ſancto habendus, 381. Quantus princeps fuit, 372. Ejus pro eccleſiis & monaſteriis cura, 347. Ei plurimum debet chriſtiana & monaſtica religio, 380. Victoriis ad hoc tantum uſus ut rem Chriſtianam atque monaſticam promoveret, 303. Litteræ ei quantum debent, 341. Ejus de emendandis libris ſacris & eccleſiaſticis cura ſingularis, 305. Ejus hac de re epiſtola, *ibid.* Ejus in fide catholica quam firmus animus, 291. Canonum ſtudioſiſſimus, 268. Quam ei cordi fuerit quadrageſimalis abſtinentia, 252. 295. Ejus quanta ſollicitudo pro accurata obſervatione regulæ S. Benedicti, 262. 272. Ejus pro cantu Romano in Gallia recipiendo cura, 272. 259. Qualiter veſtitus erat, 318. Peregrina veſtimenta reſpuebat, 211. Magni cognomen ei vivenți non tributum, 380. Ejus tres tituli & epochæ, 211. Ejus effigies occipientis vexillum a S. Petro, 319. Quid ſignificet, 320. Altera ejus effigies in veſte regia, 319.

Caroli Magni varii diplomata, 55. 180. 202. 207. 223. 215. 218. 223. 255. 256. 227. 228. 232. 235. 254. 259. 240. 246. 247. 248. 250. 259. 261. 272. 272. 273. 274. 275. 282. 284. 292. 293. 298. 302. 310. 316. 320. 321. 324. 333. 345. 347. 350. 352. 359. 366. 455. In iis nullus invocationis & indictionis uſus, 223.
Carolina capitularia, Aquiſgranenſia, 272. 442. Alia duo, 370. Rariſtalienſe, 218. Langobardicum, 240. Noviomagenſe, 354. Paderbornenſe de honore eccleſiarum, 325. Pro Saxonibus, 341. Apud Theodonis-villam, 348.
Carolini libri, 290. 297.
Carolus-Calvus, 32. 206. 502. 552. 562. 572. 578. *& ſeqq. paſſim*. Ejus ortus, 452. Rex a patre dictus, 489. Ejus in regnum provectio ingentium motuum & malorum cauſa, 492. Sub libera cuſtodia a Lothario detinetur, 594. Dimittitur, 500. Aquitania ei a patre tradita, 510. 557. Cum patre a Lothario comprehenſus Prumiæ commendatur, 521. In libertatem aſſertus 525. Neuſtriæ paste a patre donatur, 549. Et regnum auctum, 561. Hinc varii tumultus, 565. 568. Poſt mortem patris Lothario occurrit, 573. Eum apud Fontanetum vincit, 578. Nova molientem cohibet, 579. Pace cum fratribus ſancita, quæ ei paterni regni portio obtigerit, 550. 596. Regno bene adminiſtrando ut intentus, 598. 599 Toloſa ab eo obſeſſa & expugnata, 605. Ejus ſubſidiariæ copiæ a Pippino nepote cæſæ, *ibid.* Eum ad pacem ſollicitat, 610. Totius Aquitaniæ dominatum ei permittit, 614. Indictus ab eo conventus in Vernom palatium, 610. Ejus votum de reſtitutione bonorum eccleſiæ, 614. Ægre cum Nortmannis paciſcitur, 613. Nortmanni ab eo debellati, 632. Ejus Britannica expeditio infauſta, 654. Ejus alterum iter in Britanniam, 622. 624. Ejus animus factione quorumdam motus contra epiſcopos, 614 Aquitani ei ſe dedunt, 632. Ejus iter in Aquitaniam, 638. Pax ab eo cum fratribus redintegrata, 659. Glonnæ donationes ab eo factæ, 634. 635. Ei inſcriptus liber Lupi de geſtis imperatorum, 606. Lupi ad eum litteræ de cella S. Judoci, 614. 607. Anni ejus in Septimania numerati, fratris vero Lotharii in Burgundia, 576. 617.
Caroli Calvi varia diplomata, 224. 233. 234. 274. 275. 302. 543. 420. 530. 556. 579. 580. 583. 590. 593. 596. 598. 600. 601. 605. 607. 615. 622. 625. 650. 632. 634. 638. 640.
Carolus Craſſus, 55. Sepulcrum ejus Angiæ viſitur, 68.
Carolus Martellus, major-domus & princeps Francorum, 26. 29. 31. *& ſeqq. paſſim*. Morto patre Pippino cuſtodiæ mandatur, 34. Inde elapſus præfecturam palatii ſibi aſſerere tentat, 38. Bellum ipſum inter & Radbodum ducem Friſiorum, *ibid.* Eum inter & Ragenfredum bellum plusquam civile, 43. Vincit Ragenfredum in agro Sueſſionenſi, *ibid.* item Vinciaci, 45. Denuo in agro Sueſſionenſi, 45. 50. Chlotarium novum regem, objicit 50. Remorum portas ei referare nonvult S. Rigobertus, *ibid.* Ab eo ſede ſua pulſus, 46. & Milo intruſus, *ibid.* & 86. In exſilium mittit Cæleſtinum abbatem Blandinienſem, 50. Favet Friſiorum converſioni, 49. Et aliorum infidelium, 66. 102. Bajoariam ſubigit, 60. Ei a Gregorio II. commendatus S. Bonifacius, 63. Quem ſuum in patrocinium recipit, 66. Ejus morbus, & curatio per S. Maximinum, 64. Donationem, facit monaſt. Trajectenſi, *ibid.* Sarracenos occidione occidit, 82. Ejus in Alſonſum abbatem Caſtrenſem veneratio, 70. 80. S. Eucherium relegat, 86. Sub eo res eccleſiaſticæ in manus laicorum traditæ, 58. 80. Ejus tempore parva canonibus reverentia, 63. 108. Ejus legati ad Gregorium III. 105. Regis nomine abſtinet, 96. Principatum inter filios dividit, 105. Carliaci moritur, *ibid.* Sepelitur in baſilica S. Dionyſii, *ibid.* Fabula de ejus damnatione, 57. 99. 107. Ejus vulgatæ quæ occaſio, 86. Appellatur beatæ *memoriæ* princeps, 106. Ejus pietas, 105. 106. An de honorum eccleſiaſticorum direptione excuſandus, 105. Ejus filii, 106. Ejus filia S. Hadeloga, 133.
Carolus filius Caroli Magni, 201. 221. 259. 268. 277. 282. 316. 321. 341. Octennis cum patre de Saxonibus triumphat, 252. Quæ ei paterni regni portio obtigerit, 354.
Carolus filius Pippini regis Aquitaniæ, 569. Tonſus, 658.
Carthaginis-Spartariæ epiſc. Licinianus, 460.
Caſa id eſt monaſterium, 46. 291. 234.
Caſata, id eſt prædium, 210.
Caſinum caſtrum, ibi eccleſia S. Petri, 234. 236.
Caſſinogilum ſeu Caſinogilum palatium, 478.
Caſtellanus abbas Aruſenſis, 301. 409. 418.
Caſtellanus abbas S. Hilarii in Septimania, 234. 304.
Caſtitas ſuperba Deo accepta non eſt, 245.
S. Caſtoris tranſlatio & monaſterium, 538.
in Caſtris epiſcopi, presbyteri & monachi ad ſacra facieoda, 209. *Vide* Militia.
Caſtrum-maris, illuc tranſlatus epiſcopatus Stabienſis, 497.
Caſus, alio nomine Gerbertus abbas Wisbekenſis, 440.
Caſula ſacerdotalis a Carolo M. conceſſa monaſt. S. Arnulfi, 248.
Caſula ad abſtergendos pedes, 67.
Catalauni epiſc. S. Hildegrimus, 242. Willebertus, 253.
Catellus epiſc. Stabienſis, 497.
Catharina Sicca abbatiſſa Medenſis, 210.
Cathedralis eccleſia, ex ejus rebus monaſteria dotata, 550. Cathedrales ſex eccleſiæ Fuldæ annuum donum offerunt, 579.
Cathedrales a monachis poſſeſſæ, 60. 61. 81. Cantuarienſis, 81. Eboracenſis, 47. 81. 639. Eliſtetenſis, 104. 107. Friſingenſis, 62. Haguſtaldenſis, 81. 271. Leodicenſis, 422. Lindisfarnenſis, 21. Ratiſponenſis, 101. Seleſienſis, 81. Trajectenſis ad Rhenum, 64. Tullenſis, 8.
Catworetus in Rotonenſes beneficus, 507. 518.
Cauciarii miſſi, 235.
Caucus, pateræ genus, 156.
Cauſo nepos Claudiani presbyteri, 243.
Ceadwalla rex Angliæ, 8. 13. Romæ mortuus, 8.
Celfreda uxor Wielafii regis, Crulandæ ſepulta, 325.
Celinus præpoſitus Ripenſis, 22.
Cellæ nomen monaſteriis datum, 446.
Cellerarii avari non eligantur, 290.
Cellotius (Ludovicus) emendatur, 502.
Celredus abbas Medeshamſtedenſis, 355.
Celſus abbas Mansi-monaſterii, 485.
Celſus abbas Reomaenſis, 58.
Cenomannenſis eccleſia, ejus infelix ſtatus ſub Gauzioleno, 525. A chorepiſcopis adminiſtra-

12,

12, *ibid.* Ei Rrogilum aliaque reſtituta, 518. 519. Ei ſubjicitur Anioſula, 582. Et ſubtrahuntur, 576. & 582. Canonici ad feſtivitatem dedirationis S. Salvatoris conveniunt cum mooschis, 547. 550.

Cenomanneoſes epiſc. Aiglibertus, 27. Aldricus, 106. &c. Berarius, 26. An Berarius alter, *ibid.* Cbarivius, 111. Fraoro ſenior, 354. Franco junior, *ibid.* Gauziolenus, 111. Herlemundus, *ibid.* Hodingus, *ibid.* Chorepiſcopi, Berthodus, Deſideratus, Merolus, Seufridus, 215. David, 546.

Centulſus vir præpotens in Doverenſes beneficus, 198.

Centullos abbas S. Polycarpi, 234. 433.

Centuriatorea Magdeburgenſes reſtituuntur, 35.

Ceolburga abbatiſſa de Berdea, 280.

Ceolfridus abbas Girvenſis, 4. Pictos ad catholicos ritus adducit, 36. 40. Quale ejus cum Adamnano, hac de re colloquium, *ibid.* Oſſa SS. Eaſterwini & Sigfridi ab eo tranſlata, 43. Abdicat regimen Romam profecturus, 42. Quoliter a ſuis diſcedit, *ibid.* Ab abbate electo accipit epiſtolam commendatiſiam ad papam, 42. In itinere ni ſe gerit, 43. Lingonis obit, *ibid.* Ejus corpus transfertur in monaſt. Wirenſe, 43.

Ceolnothus ſeu Celoothus epiſc. Cantuariæ, 492. 613.

Ceolredos rex Angliæ, 15. 36. 43. De ejus licet adhuc viventis futura damnatione viſiones, 39. Miſersbili morte interit, 39. 125.

Ceolwlfus rex Angliæ, 8. 15. 88. 92. 177. Ei Beda nuncupat ſuam hiſtoriam, 80. Fit monachus, *ibid.* 97. Habitus et ſanctus, 107. Eccleſia in ejus honorem ædificata, *ibid.* Ejus corporis tranſlatio, *ibid.*

Cera voti cauſa altaribus impoſita, 204. Offerri ſolita ad demerendum aliquem, 548.

Cerretani Pyrenæi aceolæ, 82.

Ceſtræ inſtauratus ad breve tempus epiſcopatus Hagulſtaldenſis, 338.

Chaloo abbas S. Dionyſii in Francia, 14. 28. 44.

Chardericus abbas Dionyſianus, 28. Poſtea epiſcopus, 44.

Charicardus vir illuſtris, 250.

Cbarivius intruſus in ſedem Cenomannicam, 111.

Chartæ variæ Adonis abbatis pro S. Remigio, 40. 48. Refertur, 648. Aguarni epiſc. Cadorcenſis pro Moiſiaco, 249. Beati abbatis pro monaſt. ſuo Honaugienſi, 55. 366. Refertur, 653. Berarii epiſc. Cenomann. pro Caledonenſi, 26. Chilperiri III. pro Corbeia, 44. Pro Fontanella, 45. Pro monaſt. Foſſatenſi, 46. Pro monaſt. Sithienſi 48. Chulbertæ pro monaſt. S. Germani Pariſ. 56. Eberhardi comitis pro dotatione Murbael refertur, 654. Ermenoaræ pro S. Benigno, 40. 96. Ethelbaldi regis pro monaſt. Crulandenſi, 43. Fortunati & Monualdi de S. Petro Luccenſi, 37. Godefridi ducis Alamannorum pro cella S. Galli, 29. Grimberti comitis pro monaſt. Andaginenſi, 25. Herlemundi epiſc. pro monaſterio S. Aodoeni apud Cenoman. 27. Hugonis pro S. Arnulfo, 40. Aſſeritur, *ibid.* Refertur, 645. Ingoaræ pro S. Petro Senonenſi, 29. Luponis pro monaſt. Farſenſi, 103. Manigundæ pro monaſt. Cairada, 510. Refertur, 637. Pippini Heriſtall. pro Fontanella, 2. 26. Pippini regis pro S. Dionyſio, 46. Ratchiſi abbatis pro S. Michaele Luccenſi, 37. Ratchiſi regis pro eccleſia Placentina, 97. Senatoris pro monaſt. cognomine, 41. Theoderici IV. pro S. Dionyſio, 69. Pro monaſt. Sithienſi, 48. Viviani abbatis de eccleſia S. Mariæ apud Majus-monaſterium, 615. Refertur, 695. Wiſoaldi pro S. Michaele ad Maſupiam, 20. Refertur, 643. Pro monaſt. Sancti-Galli, 213. Quatuordecim pro Honaugia, 649. *& ſeqq.* Commutationis inter Moroaldum & Uſualdum abbates refertur, 665. Diviſionis bonorum quam fecit Braidingus Benedicto abbati de monaſt. Aniao. refertur, 670. Donationis ab Albitio & Odda Nantuaco factæ, 417. S. Dionyſio a Dagoberto factæ, 44. Donationis parthenonis Milizenſis Fuldenſibus ab Emhilde factæ, 251. Donationis Ludovici & Lotharii factæ Richbodoni abbati Senonienſi, 676. Donationis Raymundi Rafinel S. Tiberio factæ, 285. 286. Donationis Troanni factæ Majori-monaſterio, 279. Fundationis monaſt. Cormariceni, 279. 687. Refertur, 666. Fundationis monaſt. Gellonenſis, 344. 341. De honoribus monaſt. Gellonenſis refertur, 669. Fundationis monaſt. Laureshamenſis, 188. Fundationis monaſt. Ovarræ, 380. Fundationis monaſt. Palnatenſis refertur, 668. Charta fundationis S. Alexandri Parmenſis, 689. Charta fundationis monaſt. Prumienſis, 287. Refertur, 658. Fondationis monaſt. Schlierſenſis, 229. *Vide*, Diploma, Præceptum, Privilegium, Teſtamentum.

Chatti iidem qui Heſſi, ad fidem per S. Bonifacium converſi, 62.

Chebroaldus epiſc. Lingonum, 60.

Chebroaldus epiſc. Nivernenſis, 128.

Childebertus I. rex Francorum crucem baſilicæ Pratenſis monaſt. contulit, 157.

Childebertus III. Juſtus cognominatus, 20. 29. 44. 45. 48. 150. In Fontanellam beneficus, 50. Et in S. Dionyſium, 14. Obit, 29. Cauciaci ſepultus, *ibid.* Ejus diplomata varia, 54. 28.

Childericus II. Rex Francorum, 26. 28. Pater Chilperici III. 44. 45. 48.

Childericus III. ultimus Meroveadom, 26. 200. Rex ſalutatus, 111. Cujus fuerit filius, *ibid.* Veſanus appellatus, 242. Et *Saxano*, *ibid.* Tonſus in monaſt. Sithienſi includitur, 220. 237. 142. Ibique obit, 158. Filiom habuit, 242. Ejus inſtrumenta pro monaſt. Aninſulenſi & Sithienſi, 113.

Chilianus epiſc. Antiſiodori, 58.

Chillardus ſeu Helardus abbas Dionyſianus, 24. 28. 44. 45. 66. 137.

Chilpericus III. rex Francorum Daniel dictus, 44. Patrem habuit Childericum II. 44. 45. 48. Ex clerico rex electus, 38. Compendii verſari ſolitus, 44. 45. 46. Vincitur, 452. 101. Obit, 59. Noviomi ſepultus, *ibid.* Ejus varia diplomata, 44. 45. 46. 48.

Chiltrudis ſoror Griſonis, mater ducis Taſſilonis, 130. 291.

Chirmirus archidiaconus & abbas S. Vincentii Cenoman. 26.

Chlodoveus II. rex Francorum, 28. 45. 48. 246. Chlotarius dictus, 28. De ejus filiis enervatis fabula, 292.

Chlodoveus III. 28. 44. 48. Chlotarius dictus, 28.

Chlotarius Magnos quales conditiones pacis Saxonibus impoſuerit, 229.

Chlotarius III. 44. 45.

Chlotarius novus rex a Carolo objectus, 50. 65.

Chonradus comes, 462.

Chorepiſcopi, coepiſcopi vocati, 553. Iis interdicta munia epiſcopalia, niſi ordinati ſint a tri-

tribus epiſcopis, 255. In ſynodo Pariſienſi depoſiti, 640.
Chorepiſcopus ad ſupplendum vices epiſcopi viventis a tribus epiſcopis ordinatur, ſed non ſub titulo matris eccleſiæ, 212. Eccleſiam conſecrat, 533.
Chorepiſcopus vocatus archidiaconus major, 497.
Chorſu dux Aquitaniæ, 344.
Chrammelinus epiſc. forte Ebreduni, 202.
Chriſmale ſeu corporale in numero ſacrarum reliquiarum cenſitum, 251.
Chriſtiana litem intentat abbati Dionyſiano, 529.
Chriſtiani plures, 618.
Chriſtianus ex abbate S. Germani epiſc. Antiſiodori, 523. 529. 618.
Chriſtianus ex abbate Remenſi epiſcopus, 58.
Chriſtianus abbas Corbeiæ-novæ, 618.
Chriſtianus abbas S. Petri Carnuti, *ibid.*
Chriſtianus Druthmarus monachus Corbeiæ litteras docet in monaſt. Stabulenſi, 475. Ejus expoſitio in Matthæum, 617. 618. In illa nonnulla obſervanda, *ibid.*
Chriſtianus hoſpitalarius Corbeiæ-novæ, 618.
Chriſtianus monachus Farfenſis, 401.
Chriſtianus monachus Floriaci, 618.
Chriſtophorus abbas Savinisci, 360.
Chriſtophorus primicerius expulſo antipapa legitimum pontificem ordinari procurat, 200.
Chriſtus venit in mundum ante ſextam mundi ætatem 91. Epiſtolæ ipſi affictæ, 460. Ejus ſanguis Mantuæ repertus, 341. Ejus ſanguinis tranſlatio Augiam, hac de re libellus, 566.
Chriſtianæ religionis majeſtas magis eluceſcit ex compoſitione dogmatum noſtræ fidei cum fabulis paganorum, 69.
SS. Chryſanthi & Dariæ tranſlatio Prumiam, 606.
Chrocelmus abbas Nobiliaci, 286.
Chrodechsrius abbas Dionyſianus, 44.
Chrodecharius abbas Corbeiæ, 45.
Chrodegangus ſeu Rodigangus & Protgandus ex referendario epiſc. Metenſis, 89. 192. 295. 201. 205. 205. 218. Monaſteria condit, 235. Gorzienſem eccleſiam dedicat, 194. Ejus privilegium pro Gorzia, 160. 170. Ipſi infirmandum committitur monaſt. Laureshamenſe, 188. Abbas S. Trudonis, 558. Stephanum II. Roma in Franciam deducit, 150. Ob acceptum pallium appellatus, archiepiſcopus, 288. Sanctorum corpora Roma in Franciam tranſferri curat, 194. Obit, *ibid.* Ejus pro canonicis regula, 170. Ante eum extra cathedrales eccleſias non erant canonici, 152.
Chrodegrndus epiſcopus Sagienſis, 287. Morte afficitur, 288.
Chrodegarius dux, 27.
Chrodhardus comes, 285.
Chrodilda, ſeu Chrodechilda abbatiſſa Caledonenſis deſignata, 27.
Chrodingus notarius, 148.
Chrodobertus in ſedem Sagienſem intruſus Chrodegandum interfici jubet, 188.
Chrodolinus abbas S. Petri Senonenſis, 29.
Chrotardus cancellarius, 150. 246.
Chrotpertus epiſc. Turon. 27.
Chronwalus Scottus, 543.
Chulberta, ejus charta pro monaſt. S. Germani Pariſ. 56.
Chunibertus abbas Sollemniſci, 625.
Chunehildis ſive Cynehilda comes S. Liobæ, 66. 233.
Chunitrudis comes S. Liobæ, 66. 233.
Chunoaldus dux Aquitaniæ. *Vide*, Hunoldus.
Chuonradus comes, 167.
Cilla inclusa adverſus S. Wiboradam invidiatumens, 365.
Cilinia matrona donationem facit Plavimiaco, 129.
Circatores in monaſterio, 254.
Circulis ferreis conſtricti pœnitentes, 307. 121. 559.
Ciſſa pater Inæ regis, una cum eo fundat monaſterium Abendonienſe, 9.
Ciſſa S. Guthlaci ſucceſſor, 36. 37.
Citruinus abbas Caſtrenſis, 60.
Clarius chronographus & monachus S. Petri Vivi emendatur, 3. 29.
Clarus abbas Viennenſis, 85.
Clarus-Lupus. *Vide*, Ethelwolfus.
Claudianus presbyter & monachus monaſterium a ſe in Terentiano conditum Parſæ attribuit, 543. Luponis ducis hac de re placitum, *ibid.*
Claudius epiſc. Taurini, 515. 595. Hiſpanus fuit, non Hibernus, 590. Ejus varii commentarii variis abbatibus nuncupati, 590. 532. Ejus nuncupatoria epiſtola ad juſtum abbatem, 590. Integra refertur, 671. Errores diſſeminat, 453. 456. Peregrinationes ad loca ſancta ab eo improbatæ, 457. Scribit apologeticum contra abbatem Theodemirum, 456. 457. In eum ſcribit Dungalus, 474. 475. Jona poſt mortem conſutatus, 573. Ejus chronicon, 588.
Claudius epiſc. Veſontion. & abbas Condatiſcenſis, 170.
Claudius de Pidrvia abbas Fontanellæ, 523.
Clauſtrum monaſterii, in eo ſepulti monachi, 195.
Clemens. *Vide*, Willibrordus.
Clemens epiſc. Autiſiodori, 58.
Clemens eruditus Scottus, 62. 441.
Clemens hæreticus, 117 119.
Clementia abbatiſſa Calenſis, 4.
Clericalis habitus, id eſt monaſticus, 36.
Clericatus. id eſt monachatus, 122. 251. 575.
Clerici ſecundum canones vivant, 334. Non utantur laicis veſtibus, 169. Nec pompaticis, 307. Iis crimina objicientes, ſi ea primum non probaverint, ad cætera non admittendi, 7. Sine licentia epiſcopi alio non migrent perpetuo manſuri, 241. Vel ſint in monaſterio, vel ſub manu Epiſcopi, 164.
Clerici ſæculares in cellis ſub regimine abbatis, 101. In cœnobio ad ſtudia admiſſi, 145. 260. Ad obſequium ſanctimonialium deputati, 445. Clerici pulſantes in monaſterio, 435. Clerici & monachi in una congregatione, 161. Clerici ordinandi patrimonium, 574.
Clericus, id eſt monachus, 9. 122. 136. 178.
Clerici nomen monachis datum, 46. 157.
Clodorinus abbas Moiſiaci, 250.
Cloveshovienſe concilium I. 109. Cloveshovienſe II. 126. 527. Aliquot canones referuntur, 216. 127. 228. Cloveshovienſe III. 338. 491.
Cnenburga abbatiſſa in Anglia, 9.
Cobbo vir illuſtris, 468. *Vide*, Kobbo.
Coebanus epiſc. Trajecti ad Rhenum. *Vide*, Eobanus,
Coelredus Angliæ rex, 22. *Vide*, Ceolredus.
Coenbusga abbatiſſa Winburnenſis, 9.
Coenburga ſanctimonialis Veſadunenſis, 23.
Coengiſlus abbas Glaſtonienſis, 9. 23. 74. 120.
Coengith monacha Winburnenſis, 9.
Coenredus rex Angliæ Ethelredi ſucceſſor, 7. 8. 35. Regnum init, 41. Romæ fit monachus, 25.
Coepiſcopus dictus ſuffraganeus, 166. Coepiſcopi nomen chorepiſcopis tributum, 533.

Cognomina cur patriis nominibus addita, 544.
Colcus lector Anglus, 41. 368. Ei ſcribit Alcuinus, 277.
Colonienſis eccleſia Moguntinæ ad tempus ſubiecta, 119. 243.
Coloniæ epiſc. S. Agilulfus, 129. Berthelmus, 389. Forte S. Bonifacius, 130. Guntharius, 642. Hadabaldus, ſeu Hildebaldus, 302. Hildebertus, 149. Hildegarius, *ibid.* Philippus, 431. Regenfridus ſeu Ragenfredus, 519.
Colores veſtium monaſticarum; Anianenſium habitus interior albus, exterior niger, 143. Tunica olim candida, 281.
Columba monacha Catzienſis, 165.
Columba ſanctimonialis, ei duos libros in Joannem inſcribit Alcuinus, 303.
S. Columbani reliquiæ, 62.
Columbanus abbas S. Trudonis, 538.
Columbarium appidum, 521.
Columbus monachus Lirini martyr efficitur, 83.
Comenſis eccleſia, pro ea præceptum Lotharii imperatoris, 453.
Comenſes epiſc. Amalricus, 601. Leo 433. Perideus, 601, Petrus, 433.
Comes liber ab Alcuino emendatus, 325.
Communio corporis & ſanguinis Domini, 32. 36. 187. 170. 175. 228. 418. Communio ſacra, 36. 196. Communio generalis in miſſa, 42. Secundum cujuſque fidem facienda, 335. Quo ritu fiebat in monaſt. Centulenſi, 309. Poſt eam poculum in ſecretario præbitum, 521. Ad illam ſignificandam nuſquam uſurpatum fuit verbum miſcere, 320. 321. Communionis nomen in regula S. Benedicti ſignificat ſumptionem Dominici corporis & ſanguinis, 410.
Communio ſuffragiorum, 173. 176, 184. *Vide* Societas.
Compendium, ibi verſari ſolitus Chilpericus III. 44. 45. 26. Ibi in conventu generali exauctoratus Ludovicus Pius, 521. Compendii concilium, 169. Conventus ſub Ludovico Pio, 449.
Concilia varia, Ainenſe, 35. Aquiſgranenſe ſub Ludovico Pio, 390. 400. Varia ejus ſtatuta pro monachis, 402. & *ſeqq.* Aquiſgranenſe aliud ſub eodem Ludovico, 535. Arelatenſe, 378. 381. Attiniacenſe, 3. 192. 193. Becanceldenſe in Anglia, 491. Bellovacenſe, 613. Cabilonenſe, 378. Calchutenſe in Anglia, 269. Carifiacenſe, 549. 557. Carifiacenſe prius in cauſa Gotheſcalci, 637. Cloveshovienſe, 109. Cloveshovienſe II. 226. 227. 327. Cloveshovienſe III. 338. 491. Compendienſe, 169. Dingolvingenſe in Baioaria, 509. Eſtrefeldenſe, 3. Foro-julienſe, 293. Francofordienſe, 190. Gentiliacenſe, 197. Germanicum a S. Bonifacio habitum, 108. Germiniacenſe, 398 Lateranenſe ſub Zacharia papa, 119. Liptinenſe, 110. Lugdunenſe ſub Ludovico Pio, 484. Meldenſe, 616. 617. Moguntinum, 378. Aliud ſub Ludovico Pio, 484. 487. 488. Item aliud, 618. Alterum in cauſa Gotheſcalci, 636. Nicænum II. 269. Niddenſe, 33. Novimenſe, 582. Pariſienſe de imaginibus, 462. Aliud Concilium Pariſienſe ſub Ludovico Pio, in eo actum de reformatione S. Dionyſii, 322. & *ſeqq.* Quo anno habitum, 513. Aliud ſub eodem, 285. Aliud ſub Carolo Calvo, 626. Aliud anno DCCCXLIX. 640. Ejus epiſtola ad Nomenoium, 633. Patris-brunenſe, 223. Ratiſponenſe adverſus hæreſim Felicis Urgellitani, 283. Remenſe, 378. 379. Romanum ſub Joanne VI. In cauſa S. Wilfridi, 6. Romanum ſub Gregorio II. 80. Romanum ſub Gregorio III. 98. Romanum ſub Eugenio II. 471. Romanum ſub Nicolao II. 491. Regulas canonicorum & canonicarum improbat, *ibid.* Saltzburgenſe, 250. Senonenſe, 624. Sueſſionenſe, 117. Apud Theodonis-villam, 329. 356. Aliud apud Theodonis-villam, 630. Toloſanum ſub Ludovico Pio, 484. Turonenſe, 378. Concilium Vernenſe, 164. Aliquot ejus canones, *ibid.* Aliud Vernenſe, 610. Urgellenſe contra Felicem, 323. Concilium apud occidentales Saxones, 14.
Conciones habitæ in eccleſiis monachorum, 300.
Condanus monachus Leonenſis, 639.
Condelocus ſocius S. Convoionis, 387. 548.
Confelentis enſtrom, 48.
Confeſſa, ſorte abbatiſſam ſignificat, 247.
Confeſſarii qualiter ſe gerere debeant, 398. Mali arguuntur, 618. 628.
Confeſſarii aegum monachi, rique ſancti, 70.
Confeſſio peccatorum, 34. 125. 127. 156. 170. 175. 196. 200. 387. 441. Confeſſio debet eſſe non ſolum peccatorum, exterius perpetratorum, ſed etiam internorum, 304. Confeſſio peccatorum prima via revertendi ad Deum, 198. Pro ea eleemoſyna, 170.
Confeſſoris vocabulum apud Hiſpanos, monachos ſignificabat, 247.
Conhoiarnus ſocius S. Convoionis, 307.
Conjuges non continentes ſabbato ſancto a communione remoti, 585.
Conomus pater S. Convoionis, 307.
Conradus abbas Agaunenſis, 641.
Conradus abbas Mauri monaſterii, 483.
Conradus frater Judithæ Auguſtæ, 300. 614.
Conradus diploma recognovit, 48.
Conſtantia regina conjux Roberti regis, 471.
Conſtantiæ Alaman. epiſc. Egino, 242. Henricus, 365. Johannes, 170. Rudolfus, ſeu Rudolfus, 98. Salomon, 365. Sidonius, 177. Warmannus, 173. Wolfeozus, 379. &c.
Conſtantinopolitani patriarchæ, S. Germanus, 197. Tarafius, 269.
Conſtantinus papa, 23. 32. 33. 39. Quo anno mortuus, 34.
Conſtantinus antipapa pontificatum invadit, 198. Romæ totius ad eum removendum, 200. In monaſterium retruditur, *ibid.*
Conſtantinus abbas Caſini, 140, 161.
Conſtantinus Copronymus, variæ ejus ad Pipinum legationes, 162. 197. Organum ad Pippinum mittit, 168. Et aliud ad Carolum Magnum, 269. Culpam ſacrarum imaginum damnari, & abrogari procuravit, 298.
Conſtantinus Imperator filius Irenes Rotrudem filiam Caroli Magni conjugem ſibi expetit, 267.
Conſtantinus Nobiliaci præpoſitus, 287.
Conſtantius abbas Ferrarienſis, 284.
Conſtantius vir nobilis, ei præſtaria ab abbate Saviniaci facta, 360.
Conſobrini nomen minus proprie loco agnati, 46.
Conſtramnus non fuit abbas S. Dionyſii, 238.
Conteſtatio olim vocata præfatio miſſæ, 336.
Convenarum epiſc. Involatus, 330.
Conventus; Aquiſgranenſis, 334. Alter Aquiſgranenſis, 378. Attiniacenſis ſub Ludovico Pio, 226. Alter Attiniacenſis ſub eodem, *ibid.* Aliud Attiniaci, 378. Cabilonenſis, 569. Carifiacenſis, 4. Alter Carifiaci, 549. 552. Carnutenſis, 638. Compendienſis ſub Ludovico Pio, 449. Compendienſis alter, in quo exauctoratus eſt Ludovicus Pius, 522. Ger-

miſiacenſis, 598. 599. 600. Apud Marſnam, 628. Noviomagi ad Vahalim, 496. Alter Noviomagenſis, 562. Sparnacenſis, 624. Stramiaci ad Rhodanum, 529. 549. Apud Theodonis-villam, 529. Alter apud Theodonis-villam, 610. Wormatiæ, 241. Alter Wormatiæ ſub Ludovico Pio, 489. Alius Wormatiæ, 561.
Coawoio abbas & conditor S. Salvatoris Rothonenſis, 307. 508. 528. Quatuor ejus ad Ludovicum Pium itinera, 508. 548. Romam a Nomenaio cum epiſcopis Britanniæ miſſus, 633. Eorum tamen dejectionis expers fuit, *ibid.*
a Coquinæ officio nullus excuſatus, 113.
Corbilianus abbas Pſalmodienſis, 281.
Corbinianus epiſc. Friſingæ, 34. 77. Caſtris natus, ibi prope eccleſiam S. Germani cum aliquot diſcipulis reclusus vivit, 54. Quam regulam cum ſuis obſervaverit, *ibid.* Ejus in ſervando ſilentio religio, *ibid.* Romam profectus, *ibid.* Ordinatur epiſcopus, *ibid.* In Galliam reverſus verbum Dei prædicat, *ibid.* Caſtras repetit, 55. Romam iterum pergit, 60. Ad Bajoarios redit, *ibid.* Eccleſiam cathedralem Friſingæ conſtruit, 61. Fuit primus Friſingæ epiſcopus, 77. Ducem Grimoaldum ob illegitimum cum Piltrude matrimonium arguit, 60. 61. Piltrudis necem ipſi machinantis furorl ſe ſubtraxit, 61. Ejus pia mors, 76. Sepultura, *ibid.* Et tranſlatio, 77.
Corbo illuſtris vir, pater Widradi abbatis, 59. 287.
Corbonacum villa regia, 379.
Corbus duodecim modiorum menſura, 433.
Cordemoſius emendatur, 320.
Cordubæ regiam ſedem figunt Sarraceni, 32.
Cordubenſi Caliphæ bellum a Ludovico Pio indictum, 590.
Coriovallum in Neuſtria diſtinguendum a Coriovallo Aduacam inter & Juliacum, 228.
Coriſopitenſis epiſc. Felix, 542.
Corona argentea inſignis ſuſpenſa olim in choro S. Medardi Sueſſion. 449.
Corporale in numero ſacrarum reliquiarum cenſitum, 269.
Coſchinus abbas Centulenſis, 3.
SS. Coſmæ & Damiani reliquiæ in monaſt. Novalicienſi, 217.
Coſmas monachus Italus S. Johannis Damaſceni præceptor, 298.
Coupertus præſes, 283.
Cremonæ epiſc. Ventorus de Marnis, 447. Volfoldus, 422.
Crespio abbas Fabarienſis, 73. 193.
Criſciacus, 48. Quis locus, 40.
Croylanda, ſeu Crulanda inſula, in ea ſolitariam vitam ducit S. Guthlacus, 36.
Cruciculæ quæ in campis reprobatæ, 117.
Crux ſancta, ejus cultus impugnatus a Claudio Taurin. 436. Crux a diaconis cum cereis ardentibus delata, 41. Crucis dominicæ lignum gerens naufragio ereptus, 314. Crucis portio a Carolo M. Carroſo data, 233. 316.
Crux apud occidentales Saxones loco eccleſiæ erigi ſolita in prædiis nobilium, 36.
Crux defixa longiuſcule a porta monaſterii in ſignum quo uſque uterque ſexus admitti deberet, 348.
Crucis ſignum crudis panibus impreſſum, 263.
Crucis judicium, 216. 334. 365.
Cuciſcum villa regia prope Compendium, 330.
S. Cucufatis mart. reliquiæ, 267. 223.
Cuculla, monaſticæ profeſſionis inſigne, 245. Alia ejus ſignificatio apud Caſinates, alia apud Gallicanos monachus, 263. 406.
Cudbaldus abbas Undolenſis, 22.
Cuicuinus monachus pius, 24.
Culius, ibi rigidum ſilentium ſervatum, 436.
Cumanæ abbas Glaſtoniæ, 109.
Cummianus epiſc. Scottus obit, 62. Ejus cultus, & reliquiæ, *ibid.*
Cunctarius presbyter, 181.
S. Cunegundis, in ea vomerum candentium probatio admiſſa, 240.
Cunegundis uxor Pippini regis Italiæ condit parthenium S. Alexandri Parm. 534.
Cunegundis uxor S. Willemi Gellon. 343.
Cunewlfus epiſc. Lindisfarnæ, 167.
Cunipertus rex Langobardorum, 221.
Cunredus abbas S. Petri Cantuar. 186. 339.
Cures olim apiſcopalis ſedes in Sabinis, 585.
Curienſes epiſc. Baldebertus, 158. Paſchalis, 165. Remedius, ſive Remigius, 257. Telo, 178. Victor, 468. Vigilius, 263. Urſiclaus, 258.
Curienſium epiſcoporum ſeries emendata, 265.
Curtis nomine oppidum celebre ſignificatum, 546.
Cuſtodis nomine quid intelligatur, 29.
Cuthbertus ex epiſc. Herefordenſi Cantuariæ primas, 104. 209. 212. 229. 241. 230. 327. Ad eum ſcribit S. Bonifacius, 126. Cantuarienſium epiſcoporum ſepultura ab eo mutata, 276. Obit, *ibid.*
Cuthbertus epiſc. Lindisfarn. oblatæ in ejus tumulo poſitæ ad indicium ſacerdotalis dignitatis, 204. Ejus eccleſia a Danis direpta, 287. 288.
Cuthbertus abbas Girwenſis Bedæ diſcipulus, 92. Ad eum ſcribit S. Bonifacius, 94.
Cutburga virgo Angla, 22.
Cuthburga abbatiſſa Winburnenſis, 8. Regis Inæ ſoror, monaſterium Winburnæ condit, 9. Hujus dies mortis incertus, 20. Cultus, *ibid.*
Cuthredus rex Angliæ, 88. 109. 241.
Cuthwinus collector Cuthberti abbatis Girwenſis, 92.
Cymbertus epiſc. Lindisfarorum, 89.
Cynedrida abbatiſſa in Angliæ, 22. 328.
Cynehilda, *Vide*, Chunehildis.
Cyprianus monachus Caſini, 140.
Cyprus inſula, in ea duodecim epiſcoporum paroeciæ, 37.
Cyrinus epiſc. Friſingæ, *Vide*, Aribo.

D

DAdana filia Dadilæ viri illuſtris, 379.
Dadanus epiſc. Tsajecti ad Rhenum, 227. 109. 249.
Dadenus abbas Mariacenſis, 496.
Dadila, ſeu Dadilanus, vir illuſtris, ejus teſtamentum pro monaſteriis, 379.
Dadinus abbas Luxovii, 273. 422.
Dado epiſc. Virduni & abbas S. Vitoni, 252.
Dado abbas Conchenſis ſanctus, 374.
Dagarius caſaldus ac referendarius, 239.
Dagobertus I. Rex Francorum, ejus in S. Martinum cultus, 27. Fabula de ejus animæ liberatione quam antiqua, 533.
Dagobertus II. ejus filiæ, 3. 90. 160.
Dagobertus III. 27. 44. 43. 46. 59. Chlodoveus dictus, 29. Annus ejus extremus, 40. Moritur, 58.

Dagobertus placitum recognoſcit, 28.
Dalfinus abbas Dionyſianus, 28. 44.
Dallæus emendatur, 320.
Dalmaticæ uſus diſconis conceſſus, 156.
Damœta (Flavius) vir clariſſimus, 505.
Damœta agnomen Riculfi epiſc. Moguntini, 249. 292.
Dani monaſt. Tanetenſe repetitis cladibus infeſtant. 141. Angliam depopulantur, 576. 587. 588. 602. 527. Myſteriis fidei imbuti per S. Anſcharium, 467. 468. *Vide*, Normanni.
Daniel epiſc. Wentanus, 19. 89. 88. Litteras commendatitias dat S. Bonifacio, 50. 49. Orbus oculis conſultus a S. Bonifacio ei reſpondet, 67. Ejus alia epiſtola ad S. Bonifacium, 69.
Daniel I. abbas Caunenſis, 533. 433.
Daniel II. abbas Caunenſis, 533.
Daniel abbas incerti loci, 551.
Daniel Clericus nobilis Tarentinus in Caſinates beneficus, 417.
Dares Phrygius, ejus liber in monaſt. Centulenſi, 503.
Dato an Doto epiſc. ex monaſterio Swartzahenſi, 72.
Datbertus, Dagbertus, Dagobertuſve abbas Sithienſis, 158.
Daventria, illic prædicat S. Lebuinus, 207.
David epiſc. Bituricenſis, 254.
David chorepiſcopus Cenomanenſis, 546. 550.
David abbas Antrenſis, 53. 254. 316.
David abbas Sviviniaci, 560.
David presbyter præpoſitus S. Benigni Divion. 586. 596.
David Pretrocorius conditor Palnati, 546. Ejus hac de re inſtrumentum refertur, 669.
David, cognomen Caroli M. 509. 540.
Decanus monaſterii, ei ſpiritualium rerum cura demandata, 502. Foris Decanus monaſterii, 377. Per Decanos monaſterium ordinandum, 369. 378.
Decis ſoror S. Widradi, 158.
Decimæ in quatuor partes dividendæ, 536. An expedit eas impoocere populis recens converſis, 303. Licitum epiſcopis eccleſiæ ſuæ decimas monaſterii conferre, 620. Decimæ ex omnibus rebus monaſterii dandæ pauperibus, 403. Et datæ, 433.
Decretales ſiſtæ in Gallias inveſtæ, 836. Quis earum auctor, *ibid.*
Defenſor monachus Locociagenſis ſcripſit librum *Scintillarum*, cujus quædam ex ſententiis Patrum loca referuntur, 85. Præfatio item refertur, 657.
Defuncti, eorum omnium generalis commemorationis ſpecimen, 327. Eorum anniverſaria commemoratio, 259. 368. Pro eis vigiliæ quomodo celebratæ, 408. *Vide*, Mortui.
Deidona diaconus, 476. 532.
Deidona abbatiſſa S. Petri Lugdun. 323.
Deidonus abbas Reomaenſis, 523.
Deidonus monachus Indenſis, 432.
Denegardus presbyter, 268. Romam a S. Boniſacio miſſus, 208. 209.
Denebertus epiſc. Wigorniæ, 339.
Denewaldus presbyter adiutor S. Bonifacii, 66. 70. 150.
Denualis presbyter Romam a S. Bonifacio miſſus, 70.
Deodatus epiſcopus Nivernenſis, 15. 20.
Deodatus abbas Moiſiaci, 550.
Deodatus abbas Reomaenſis, 58.
Deodatus abbas S. Zenonis Veron. 364.
Deodatus clericus in Sithienſes beneficus, 172.
Deotilis abbatiſſa Blangiaci, 69.
Deo-votæ, id eſt ſanctimoniales, 247.
Depoſita quanta fide ſervanda, & ſervata, 580.
Deſideratus chorepiſc. Cenoman. 511.
Deſiderius abbas Ambroniaci, 338.
Deſiderius abbas Caſinenſis, poſtea Victor III. 53.
Deſiderius monachus Indenſis, 432.
Deſiderius rex Langobardorum, 538. 546. 585. 200. 204. 209. 227. 553. 245. 248. 270. Aiſtulfo ſuccedit, 264. Fundat monaſt. Brixienſe S. Juliæ, 289. Item Leonenſe, *ibid.* Ad eum ſe recipit Girberga uxor Carolomanni, 206. Ejus filis a Carolo M. repudiata, 205. 207. Promiſſis non ſtat, 198. Romanæ eccleſiæ civitates reſtituere non vult, 209. Iterum promiſſa non ſervat, 250. A Carolo M. in Franciam abductus, 209. Corbeiam relegatur, 512.
Devotæ mulieres ubi degebant, 289.
Devoti ii dicti qui monachorum ſervitio addicti erant, 300.
Deus-dedit abbas Caſini, 483. Ejus obitus & cultus, 558.
Deus-dedit abbas S. Germani Autiſiodor. 486.
Deus-dedit quidam abbas, 136.
Dexter abbas Duſerenſis, 540. 582. 529.
Disblentica plaga, 28.
Diabolus raro pugnat aperta fronte contra ſervos Dei, 304.
Diaconi prædicationis officium non declinent, 298. Ipſis ex privilegio conceſſus dalmaticæ uſus ad ſacrum miniſterium, 256. An eis licitum olim utramque ſpeciem communicaturis præbere, 320. An etiam præſente ſacerdote, 320.
Diaconus poterat eſſe archicapellanus, 283. Et abbas regularis, *ibid.*
Diapertus presbyter & monachus Hiſpanus, 500.
Dictys, ejus opera in monaſt. Centulenſi, 503.
Dids abbatiſſa S. Petri Lugdunenſis, 21.
Didanus pater S. Frideſwidæ condit monaſt. Oxonii, 94.
Dido epiſc. Turonum, 27.
Dido epiſc. Andecavenſis, 639.
Dido abbas Auinſulæ, 598.
Dido abbas Glonnæ, 614. 619. Ejus obitus, 634.
Dido abbas Moiſiaci, 250.
Dido abbas S. Petri Vivi, 588. 693.
Diebaldus, ſeu Theotbaldus abbas Ebersheimenſis, ſeu Novienti, 366.
Diernodus abbas S. Petri Cantuar. 653.
Dierolfus Heſſorum princeps ad veram fidem per S. Bonifacium revocatus, 62.
Dietricus Heſſorum princeps ad veram fidem per S. Bonifacium revocatus, 62.
Dimidrianus epiſc. Veronæ, 364.
Dingolvingenſis ſynodus, 509.
S. Dionyſius, ejus miracula, 280. 300. 236. 238. 252. 294. 554. 506. Ejus manus aurea, 294. Locum quendam *per ſuum brachium* conquiſivit, 246. Ejus reliquiæ ad exercitum portatæ, 294. Reliquiarum pars Romam delata, 553. Pars Floriacenſibus conceſſa, 489. Ejus eccleſia dicta de Strata, 295. Dionyſii Areopagitæ libri a Pſulo I. ad Pippinum miſſi, 272. Ejus libri de hierarchia de græco in latinum converſi in Francium allati, 436. Areopagitica ab Hilduino ſcripta, 535. 536. Qui Areopagitiſmi non primus auctor fuit, 536. S. Dionyſii miſſio refertur ad beatum Clementem papam, 65.

Dio-

Dionyſius Simon *de Marquemont* epiſc. Lugduni, ipſi commiſſum regimen Inſulæ Barbaræ. 315.
Diotpertus filius ducis Theodonis, 60.
Diplomata varia. Aiſtulfi pro Nonantula, 246. Childeberti III. pro S. Dionyſio, 14. 28. Pro abbatia S. Sergii, 14. Childerici III. pro monaſt. Sithienſi, 515. Chilperici III. pro S. Dionyſio, 44. 45. Caroli Magni pro Campidona, 213. Pro S. Dionyſio, 215. Pro Laureſhamo, S. Germano, & S. Michaele, 207. Pro eccleſia Trevir. 223. Caroli Calvi pro monaſt. Alaonenſi, 550. Pro Dervo, 622. Pro monaſt. Foſſatenſi de Brogili-cella, *ibid.* Pro Glannafolio, 650. Refertur, 697. Pro Glonna, 636. Pro eccleſia Secoonenſi, 629. Refertur, 696. Pro partitione monachorum S. Amandi 632. Refertur, 639. Pro partitione Gemeticenſium, 640. Refertur, 102. Caroli Martelli pro monaſt. Trajectenſi, 64. Hildeprandi regis pro eccleſia Placentina, 225. 140. Refertur, 657. Johannis VII. pro monaſt. Parfenſi, 42. Lotharii auguſti pro partheonone S. Stephani Argentoraſ. 620. Pro partheoone S. Juliæ, 554. Pro Patæ-monaſterin de Giaco, 585. Refertur, 694. Pro Parfa, 576. Pro Nigella, 582. Ludovici Pii pro eccleſia Aquiſgrenſi de Parthenone S. Mariæ in Valle, 498. Refertur, 686. Item Ludovici Pii pro Aniana de villa de Cinciano, 444. Refertur, 674. Pro S. Aniano in Septimania, 465. Refertur, 675. Pro S. Aoſchario, 527. Pro Bella-cella, 421. Pro Beſua, 497. Pro Campidona, 568. Pro Conchis, 574. Pro Cormarico, 428. Pro monaſt. Deas, 421. Pro Dervo refertur, pro reformando S. Dionyſii monaſt. 511. *& ſeqq.* Pro monaſt. Foſſatenſi, 594. Refertur, 672. Pro Glannafolio ſubjiciendo monaſt. Foſſatenſi, 519. Pro monaſt. Gloonenſi, 528. Refertur, 700. Pro Gregoriano, 452. Refertur, 675. Pro Partheonone Lindavienſi expenditur, 564. 565. 566. Pro Miciaco, 462. 548. Pro Nobiliaco 287. Refertur, 667. Pro S. Germano Pariſ. 486. 487. Pro Eccleſia Remenſi, 503. Refertur, 704. Pro reformandis monaſteriis urbis Senonum, 445. Pro Swarzacha, 469. Pro S. Martino Turon. 411. Ludovici regis Germaniæ pro Metama, 558. Luponis ducis Spoletani pro Farfa, 245. 249. Pippini regis pro S. Dionyſio, 20. 296. 299. Pro Figiaco, 375. Pro Prumia refertur, 658. Pro eccleſia Trajectenſi, 141. 262. Pro eccleſia Trevirenſi, 280. Varia, 248. Pippini regis Aquitan. pro Gemetico, 549. Pro S. Maxentio, 478. Theoderici IV. pro S. Dionyſio, 65. Pro monaſt. Honaugienſi, 55. Pro Mauri-monaſterio, 69. Pro Murbaco, 21. Refertur, 654. *Vide* Charta, Placitum, Præceptum, Privilegium.
Diplomatum comminationes, 520. *Vide* Imprecationes.
in Diplomatibus Carolinis indictionis nullus uſus, 513. Nec invocationis Domini Dei Salvatoris, *ibid.*
Diſciplinæ, ſeu virgarum uſus, 84.
Diſpenſationes quam caute concedendæ, 97.
Diſputantes inter ſe ſancti viri, ut ſe gerunt, 39. 40.
Doctrannus epiſc. Valentinenſis, 594.
Dockinga oppidum S. Bonifacii martyrio illuſtre, 258. 207.
Dodana uxor Bernardi Septimaniæ ducis, 550. Ejus manuale liber, 605.
Dodina avia Abbonis patricii, 202.
Dodo epiſc. Andecavorum, 622.
Dodo abbas Hornbacenſis, 198.
Dodo abbas S. Savini & Stradenſis, 409. 479. 550. 596. 609. Multorum monaſteriorum pater, 623. Pit abbas S. Martialis, 650.
Dodo abbas Waſſereuſis, 96.
Dodo avunculus Abbonis patricii, 202.
Dodo cancellarius Pippini regis Aquitaniæ, 530.
Dodo comes auctor necis S. Landeberti, 27. 44.
Dodo comes Romam miſſus a Pippino, 298.
Dodo quidam ad converſionem veniens donationem facit S. Benigno, 186. 422.
Dolenſis ſedes in Metropolim erecta, 655. Epiſc. Baldricus, 269.
Dominica dies divino cultui ſit dedicata, 126. Non Judaico modo, 164. Dominica triturans divinitus punitus, 202. Ea die pœnitentiæ addictis aliquid relaxandum, 404.
Dominicus abbas Carroſi, 255. 516.
Domnena Tanetenſe monaſterium extruit, 12. 25.
Domnolina abbatiſſa S. Georgii Reatini, 245.
Domnolus abbas & conditor S. Petri Biſuldunenſis, 605.
Domnenſis eccleſia cathedralis, 82.
Donatus epiſcopus incerti loci, 60. 228.
Donatus abbas Antrenſis, 21. 53.
Donatus comes, 549.
Donatus nepos Hieremiæ epiſcopi Senonum, 409.
Donatus a Theodulfo Aurelian. ſalutatus, 233.
Doteſtatum orbs Priſiæ, in eam Normannorum irruptio, 530.
Dormitio poſt vigilias monachis interdicta a ſynodo Aquiſgran. 401.
Dornbernienſes epiſcopi. *Vide* Caotnarienſes.
Dotto ſeu Dodo abbas Luxovienſis, 175. 274. 275.
Drauſio epiſc. Taruennæ, 5.
S. Drauſius, ad eum pugnaturi confugiunt, 472.
Droco comes, 185.
Drogo epiſc. Mettenſis, filius Caroli Magni, 217. 415. 456. 459. 485. 493. 496. 497. 525. 526. 529. 539. 551. 555. 568. Trugo dictus, 561. Archiepiſcopus appellatus, *ibid.* 612. Cantus Romanus per eum propagatus, 172. Abbas Luxovii, 476. 524. An abbas S. Trudonis, 558. Ludovico Pio morienti ad eſt, 551. a Lothario Romam miſſus, 603. Vicarius per Galliam & Germaniam, *ibid.* Synodo apud Theodonis-villam præſidet, 610.
Drogo filius Caroli Calvi Elnone ſepultus, 561.
Drogo Carolomanni filius, 221.
Drogo Pippini Hatiſtallenſis filius, Campaniæ comes, 2. Sepultus in baſilica S. Petri, ſeu S. Arnulfi Metenſis, 40. Ejus filii, 40. 64. 65.
Drogo, ſeu Drocus Ludovici Pii cubicularius, 477.
Druclegangus abbas Gemetici, 76. 250. 293.
Druclegangus abbas Gorzienſis, 550. Obit, 203.
Druclemirus diaconus notarius, 534. Archicancellarius, 632.
Druclerannus, ſeu Droclrannus abbas Calmeliacenſis, cui commentarios nuncupat Claudius Taurin, 592.
Druclerannus abbas Sollemniacl, 470. 592.
Druclefindus abbas Miciaci, 522. 592.
Druthmarus Corbeiæ monachus. *Vide*, Chriſtianus.
Dubanus abbas & Epiſcopus Honaugienſis, 55.

Duddo abbas conſultus a S. Bonifacio, 94.
Dunchadus abbas Hiienſis, ſub eo Romanos ritus recipiunt Hiienſes monachi, 41.
Dunelmenſis epiſcopatus erectio, 388.
Dungalus reclaſus, 474. Ejus epiſtola ad Carolum M. de dupliei ſolis eclipſi, 372. Scribit pro ſacrarum imaginum cultu contra Claudium Taurin. 677. Refertur, 474. Ejus adhuc viventis elogium, 475.
Duodecim-Fontes locus pagi Tricaſſoi in quo Alcuinus Xenodochium conſtruxit, 343.
Durabilis prior Gellonenſis, 377.
Durandus abbas conditor monaſt. S. Aniani, 466. An idem cum Durando notario, *ibid.*
Durandus diaconus notarius, 416. 392. 394. 408. 425. 446. 458. 462. 474. 483.

E

EAdæ presbytero Alcuini epiſtola, 343.
Eadbertus rex Angliæ, 8. 97. 133. 196. Strenue & ſapienter regnum adminiſtrat, 88. Ejus apud exteros reges eſtimatio, 377. Fit monachus, *ibid.*
Eadburga abbatiſſa Tanetenſis, 376. Alia ab Hesburga 22. Ei ſcribit S. Bonifacius, 39. 49. Obit, 141.
Eadwulfus rex Angliæ, 13. Infenſus S. Wilfrido, 7.
Eanbaldus epiſc. Eboraci, 197. 241. 269. 278. Ælberto ſuccedit, 238. Obit, 307.
Eanbaldus II. epiſc. Eboraci, 238. 357. Eanbaldo I. ſuccedit, 307.
Eandmundus ex duce conditor & abbas novæ Lindisfarnæ, 23. 24. 75.
Eangitha abbatiſſa in Anglia, 12. 53. 49. 176. Conſulit S. Bonifacium de peregrinatione Romana, 12. 120.
Eardulfus epiſc. Lindisfarnenſis, 388.
Eardulfus rex Northanimbrorum, ejus depoſitio & reſtitutio, 357.
Eaſterwini abbatis oſſa tranſlata, 43.
Eata epiſcopus Hagulſtaldi, 22.
Ebareius epiſc. Pictavorum, 287.
Ebarſindus abbas Altahæ-Inferioris, 293.
Ebba mater S. Liobæ, 132.
Ebbo ex abbate epiſc. Senonum, 4. 30. 65. Divina virtute rapellit Sarracenos ab urbe, 82. In ſolitudinem migrat, 218. Moritur, *ibid.* Ejus reliquiæ, *ibid.*
Ebbo ad inſtaurandum Glannafolium accitus, 457.
Eberardus comes Forojulienſis, 4 apud eum hoſpitatur Gothefcalcus, 636.
Eberhardus comes filius ducis Adalberti, 54. 55. 72. 72. Donationem facit monaſt. Honaugienſi, 55. Charta refertur, 649. Monaſt. Murbacenſe dotat, 72. Charta refertur, 654.
Eberhardus filius Bodili, 235. 225.
Eberrwindus abbas Altahæ-Inferioris, 204.
Ebertruda uxor Goiberti conditoris monaſt. Stenlandenſis, 356. 372.
Ebetrammus abbas S. Quintini, 383.
Ebo, ſive Ebbo epiſc. Remorum, 450. 452. 463. 474. 493. 512. 513. 515. 587. 619. Wifario ſuccedit, 392. Ab eo abſolvta nova fabrica eccleſiæ Remenſis, *ibid.* Lotharianæ partis fautor primarius, 522. Sede ſua pulſus, 526. Ejus depoſitio, 529. Confirmata in conc. Pariſienſi, 620. Fuldam ablegatur, 526. Alio deportatur, 557. A Lothario reſtituitur, 573. 575. In ejus locum ordinatus Hincmarus, 625.
Ebo abbas S. Remigii nepos præcedentis, 326. 393. 506. 516. 567.
Ebo abbas incerti loci, 382.
Ebolatus in Manſum Aſili beneficus, 450.
Ebolus abbas Fontanellæ, 623.
Eboracenſis metropolis, 81. A Monachis poſſeſſa, 47. Ejus cum Ferrarienſibus ſocietas, 638. Diœceſis in tres diviſa, 14. Epiſcopi plures pallio non donati, 196.
Eboraci epiſc. Ælbertus, ſen Albertus, 197. Alfricus, 58. Boſa, 7. 23. Eanbaldus I. 238. Eanbaldus II. 307. Egbertus, 47. Johannes, 47. Paulinus, 35. S. Wilfridus, 5. 196. &c. Wilfridus junior, 47. Wimundus, ſeu Gaigmundus, 638.
Ebroſitanæ inſulæ epiſc. Vincentius, 460.
Ebrardus abbas S. Sulpicii Bituric. 428. 582.
Ebrardus monachus propinquus Lupi Servati, 541.
Eberardus nepos Ludovici Pii ex Alpaide, 394.
Ebredoni epiſc. forte Chrammelinus, 102. An poſſeſſor, 215.
Ebregarius abbas Gellonenſis, 376.
Ebrenus cuſtos Majoris-monaſt. *Vide*, Herbero.
Ebroardus comes palatii, 333.
Ebrogerus præpoſitus Bebronenſis, 356.
Ebrunenſes epiſc. Gervoldus, 268. Joſeph, 523.
Ebruinus ex abbate S. Hilarii epiſc. Pictavorum & abbas S. Germani Pariſ. archicapellanus, 458. 551. 562. 569. 574. 614. 621. 630. Foſſatenſes e Glannafolio ejicit, 580. In prælio captus, 603. Synodo Vernenſi præſidet, 610. Cancellarius, 508.
Ebroinus abbas Aninſulæ, 548. 320.
Ebroinus abbas Swarzahenſis, 72.
Ebroinus comes, 253.
Ebroinus major-domus, 156. S. Leodegario non æquiparandus, 71.
Ebrulfus abbas Uticenſis condidit quindecim monaſteria, 287.
Eboracar comes, 251.
Eburo propinquus Eginhardi, 398.
Eccelinus comes conditor monaſt. Moſacenſis, 498.
Eccleſia contra hæreſes a monachis defendenda, 300. 303.
Eccleſiæ univerſali & traditioni firmiſſime inhærendam, 320.
Eccleſiæ & loca ſacra non ſint negligendi, 299. Sine laminaribus & officiis non remaneant, 348. Earum libertas aſſerta, 338. 491. Inſigne de earum honora capitulare Caroli M. 315. Eccleſias omnes regni ſui Ethelbaldus rex eximit a publicis vectigalibus & oneribus, 44. De earum immunitate gravis controverſia Thendulfum Aurelian. inter & Martinianos, 337.
Eccleſiarum donationes monachis factæ ante ſacras expeditiones, 70. Eccleſiæ nonnullæ a laicis poſſeſſæ, 247. Rurales a monachis adminiſtratæ, 355.
Eccleſiæ bona, eorum oblationis Deo factæ formula, 141. Bona oblationes fidelium, pretia peccatorum, *ibid.* Ea qui aufert ſacrilegium committit, 142. In eos qui ea abſtulerint conjurationes, *ibid.* Ut diſtribuenda, 92. Io precariam tradita, 110. 125. A Laicis in proprios uſus non debent expendi, 436. An iis juvanda res publica, 484. Eccleſiæ vel monaſteria ne graventur ſub colore exercitus adjuvandi, 125.
Ecgricus rex Angliæ, 8.
Echa, ſeu Ethi anachoreta Anglus obit, 124.

Ecbfridus abbas Glaſtoniæ, 23. 74.
Edsraous abbas Moiſiaci, 250.
Edbrithus rex Cantuariorum, 358.
Edgasus rex Angliæ, 35.
Edilwlfus. *Vide*, Ethelwolfus.
Edlu monacha Winburnenſis, 9.
Edrabodus abbas Anglus, 269.
Edro ſocer Friuſi, pater Eodonis, 44.
Edwinus ſeu Eda ex duce Northanimbrorum auctor & abbas monaſt. Etgegenfordenſis, 328.
Edwinus rex Angliæ, 197.
Effecia cooditrix monaſt. Rotilæ, 366.
Egbaldus abbas Medzhamſtedenſis, 43.
Egbaldus abbas Waltheimenſis, 57.
Egbertus epiſc. Eboraci, 47. 75. 81, 87. 92. 173. 177. 597. Bibliothecam conſtituit, 88. Ejus diſcipulus Alcoinus, *ibid.* 173. 597. Ei ſcribit V. Beda, 90. 93. Ejus præclaræ virtutes, 87. Eruditio, *ibid.* Pallium accipit, 91. 599. Eboraci obit, *ibid.* Ejus ſcripta, *ibid.*
Egbertus epiſcopus Lindisfarnæ, 14. 25.
Egbertus epiſc. monachos Hienſes ſd catholicos ritus abducit, 41. Fuit epiſc. 75. 81. Alius ab Egberto epiſc. Eboraci, 85. Obit, *ibid.* Ejus cultus, *ibid.*
Egbertus anachoreta, 36. 37.
Egbertus rex occidentalium Saxonum, 289.
Egbertus rex Merciorum, filius Offæ. *Vide*, Egfridus.
Egbertus comes ac dux pater Warini abbatis, 418.
Egburga abbatiſſa Tanetenſis, 36. Ad S. Bonifacium ſcribit, 130.
Egfridus epiſcopus Lindisfarnenſis, 54.
Egfridus ſive Egbertus & Egfertus rex Merciorum, filius Offæ, 289. 307. 353.
Egga comes Lincolnienſis, an idem ſit cum Egiga, 44.
Eggardus abbas Laubienſis, 452. 666.
Eggehardus comes, 525.
Egicsnus abbas Ovatreoſis, 382.
Egido abbas S. Hilarii Carcaſſ. 359. 410.
Egiga a maligno ſpiritu per S. Guthlacum liberatus, 44.
Egila diſcipulus Migetii, 525.
Egilmarus epiſc. Viennæ. *Vide*, Agilmarus.
Eginardus ſeu Einardus & Aimardus abbas Foſſatenſis, 635.
Eginbardus ſeu Einbardus abbas, Caroli M. notarius, 283. 354. 356. 396. 452. 458. 460. 486. 532. 542. Regalium ædificiorum præfectus, 535. Ei nupta Imma filia Caroli M. 268. Egregia ejus ad filium monita, 398. Cum uxore cælibatum ſervat, *ibid.* An tum cum Fontanellenſem abbatiam obtinuit, 398. Plures abbatias texit, 397. Abbas S. Bavonis & Blandinii, 453. Fontanellæ, 419. Selingeſtad, 537. Non fuit Caroli M. archicapellanus, 398. Condidit monaſt. Seligenſtadenſe, 243. In illud S. Marcellini & Petri corpora transferri curat, 476. Laudatiſſæ beneficus, 423. Purgat ſe apud imperatricem, 398. Eum de morte uxoris conſolatur Lupus, 542. 542. Ejus obitus, 589. Caroli M. vita ab eo ſcripta, 542. An ſit parens annalium Laureshamenſium, 215. Ei aſſeruntur, 472.
Egino epiſc. Conſtantiæ, 359. 578. Sancti-Gallenſibus infeſtus, 242. 354.
Egino epiſc. Veronæ, 363.
Ego comes fundat monaſt. Maſciacenſe, 100. 332.
Egredus epiſc. Lindisfarnæ, 97.
Egwinus epiſcopus Wigorniæ, 25. 35. B. Virginis cultor eximius, 35. Romæ purgatus revertit, *ibid.* Fundat monaſt. Eoveshamenſe, *ibid.* Quo abdicatis omnibus ſe recipit, 35. 44. Obit, 35.
Eichardus notarius, 509.
Eigil abbas Fuldæ, 117. 335. 414. 424. 489. Eligitur, 414. 415. Sub eo felix Fuldæ ſtatus, 505, 414. Novum baſilicam dedicari curat, 423. Cæmeterium & clauſtrum ædificat, 424. Anniverſariam Sturmii fratrum defunctorum commemorationem inſtituit, 229. Ejus pia mors, 440. 442. Scripſit vitam S. Sturmi, 518.
Egil monachus Prumienſis, 592.
Egilo abbas Flavinisci, 587. 518.
Eiloldus portarius Corbeiæ-novæ, 448.
Einhardus abbas. *Vide*, Egiohardus.
Eiſtetenſis pagi ſtatus antequam iſtuc accederet S. Willibaldus, 100. Urbs dicitur *Rubilocus caſtrum*, 104. Eccleſia a monachis poſſeſſa, *ibid.* Fuldenſi ut matri annuum donum obtulit, 179.
Eiſtetenſes epiſc. Gebehardus II. 285, Gorhohus, 584. Philippus, 258. S. Willibaldus, 504.
Ejus piſcium recognovit, 150.
Elafredus abbas Foſſatenſis, 419.
Elaver flavius dictus Helaris, 302.
Elbonus abbas S. Zenonis Veron. 363.
Eldradus abbas Novalicienſis, 218.
Eleemoſyna pro miſſi & confeſſione, 570.
Eleſans abbas Ghiſlenianus, 558.
Eleutherius monachus Lirinenſis, 83.
Elfegus epiſc. Wentanus, 569.
Elfleds abbatiſſa in Anglia, 3.
Elfrids abbatiſſa Ripadunenſis, 36.
Elfwaldus rex Northumbriæ a Siga interfectus, 271.
Eliæ epiſc. Carnuti mali mores, 568.
Elias abbas Balneolenſis, 502.
Elilandus abbas Barenſis, 214. 533. 210.
Elipandus epiſc. Toleti hæreticus, 254. 455. An reſipuerit, 583. 590. 591. 504. 515. 543.
Eliſabetha mater S. Eulogii, 635.
Eliſæus cuſtos eccleſiæ Bellilocenſis, 375.
Ellidius epiſcopus, 84.
Elmeradus abbas incerti loci, 551.
Emeltrudis conjux ducis Leuthofredi, 72.
Emensna ſoror Rodulfi Bituric. abbatiſſa Sanctiaci, 574. 575. 598.
Emenus comes Pippinum ad defectionem ſollicitat, 569.
Emerius ſeu Amerius an abbas Balneolenſis, 254. 503.
Emhildis, ſeu Emhilta, conditrix & abbatiſſa monaſt. Milizenſis, 250. 255. 557.
Emicho abbas Metamenſis, 584.
Emilo abbas Kengenbaci, 72.
Emma reginæ Kilendarium, 380.
Emmeramnus epiſcopus Noricis prædicat, 505. Martyrio afficitur, *ibid.* Ejus reliquiæ Ratiſponam tranſlatæ, 101. Ad ejus tumulum ſedes epiſcopalis locata, *ibid.* Ejus reliquiæ e tumulo elatæ, 548.
Emmingus a Witichindo peremptus, 245.
Enervati Gemeticenſes, 191.
Engaldus rex Wandalorum, 94.
Engelberga Lotharii imperatoris uxor, 581.
Engelbertus abbas Foſſatenſis. *Vide*, Ingelbertus.
Engelbertus abbas S. Galli, 558. 559. Regimine motus, 584.
Engelbertus decanus eccleſiæ Cadorcenſis, 250.
Engelmodus epiſc. Sueſſionum, 546.

En-

Engilbertus abbas Centulæ. *Vide*, Angilbertus.
Engilbertus abbatia Perrarienſi inhiant, 619.
Engiltramus vaſſallus Caroli M. muneribus corruptus, 334.
Engrannus epiſc. Cameraci, 30.
Ennegn presbyter & monachus Ovarræ, 480.
Eoaldus abbas Volvicenſis, 21.
Eobanus ſeu Cochanus chorepiſc. Trajecti ad Rhenum, 30. 149. 560. Cum S. Bonifacio martyrio affectus, 98. 159. 160.
Eodo filius Edronis, 44.
Eorpuinus abbas Lindisfarnæ, 24.
Epiphanius abbas S. Remigii, 251.
Epiphanius abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 419. 509.
Epiſcopales ſedes, ubi opus eſt, in monaſteriis erigendæ, quæ a monachis regantur, 91.
Epiſcopatus alternis penes canonicos & monachos, 101.
Epiſcopi, ad eorum ordinationem duos vel tres epiſcopos convenire præceptum, 80. Eorum nomina inter miſſarum ſollemnia recitari ſolita, 118. Qualia eorum munia, 241. Ut ſe gerant, 91. Secundum canones vivant, 209. Sibi ſubditis exemplum bonum præbeant, 269. Sæcularibus ne ſe immiſceant, 484. Hoſpitii jura non prætermittant, 240. Munera pro juſtitia facienda non accipiant, 164. In ſuis parochiis reſideant, 242. Quarum ſint contenti finibus, 66. 276. Mali arguendi & corripiendi, 144. Ad hoc conſecrati ſint ut diſſeminent verbum Dei in vicis, 90. Inter prædicandum præclariori veſte, ſint induti, 225. Ad militiam ne pergant, 242. Ad eam proficiſci juſſi ab Aiſtulfo, 537. Iis ad militiam ire juſſis clypeum, lanceam, &c. ſuppeditabant nonnulla monaſteria, 523. Abſentes vel etiam ſucceſſores aliorum litteris ſubſcribere ſoliti, 185. 599. Peccatores ſe in ſubſcriptionibus vocabant, 257. Conſtruendis monaſteriis Deo placuerunt, 169. Accedentes ad monaſterium expenſis illud non gravent, *ibid.* Detrabentes privilegiis monachorum a papa compreſſi, 275. Regulari monaſteriorum obſervantiæ conſulant, 116. 264. 446. Diœceſanis epiſcopalia munia in monaſteriis reſervata, 27. 28. 60. In quibuſdam tamen nec illa relicta, 28. 72. Viventi ſucceſſor non dandus, 108. 585. Lullus tamen S. Bonifacio ſubſtituitur, 147. Epiſcopus pallio donatus inter archiepiſcopos cenſetur, 80.
Epiſcopi monaſteriorum, 156. 166. 167. 200.
Epiſcopali characlere inſigniti quidam abbates, 31. 192. 193. Epiſcopi dicti abbates, 55. Ob adminiſtratam aliquam eccleſiam, 218.
Epiſcopus nulli addictus eccleſiæ, 30. 50. 63.
Epiſtola ſcripta nomine S. Petri, 162.
Epiſtolæ tamquam cælo demiſſæ vulgatæ, 460.
Epiſtolæ variæ; Alcuini ad Higbaldum epiſc. Lindisfarn. 287. Ad Juvavenſes, 303. Ad Mogoaldum abbatem, 277. Ad Wirenſes, 289. Aldhelmi abbatis Maildunenſis ad diſcipulos S. Wilfridi, 6. V. Bedæ ad Egbertum epiſc. Eboraci, 90. 91. Ejuſdem apologetica ad Plegwinum monachum, 91. S. Benedicti abbatis Indenſis ad Georgium abbatem Anianæ, 430. Ad Nibridium epiſc. Narbonæ, *ibid.* S. Bonifacii ad Danielem epiſc. Wentanum, 67. Ad Ethelbaldum, 225. Ad Pulradum abbatem, 147. Ad regem Inam, 74. Buggæ ad S. Bonifacium, 49. Caroli M. ad Baugulfum abbatem Fuldæ, 160. Ejuſdem de emendatione librorum ſacrorum & eccleſiaſticorum, 305. Ceolfridi abbatis ad Naitonum Pictorum regem contra Scotticos ritus, 41. 49. Nuncupatoria Claudii Taurinenſis ad Juſtum abbatem, 390. Integra refertur, 671.
Danielis epiſcopi Wentani ad S. Bonifacium, 67. 69. Dungali ad Carolum M. 372. Eangythæ ad S. Bonifacium, 12. 13. Eginhardi ad filium Wiſſinum, 398. Ethelberti regis ad S. Bonifacium, 12. Guillelmi monachi Dionyſiaci ad ſuos Dionyſianos de amœno ſitu cellæ S. Dionyſii de Vallibus, 347. Haganonis epiſc. Bergomenſis ad Rampertum epiſc. Brixienſem, 377. Hildemari ad Urſum epiſc. Beneventi, 578. Refertur, 691. Indenſium monachorum ad Anianenſes, 431. 432. Lamberti monachi Pultarienſis de recta legendi ratione, 691. Leonis IV. ad Prudentium Tricaſſ. 630. Ludovici Pii ad Anianenſes & Gellonenſes, 443. Ad Joann epiſc. Aurelian. 551. Ad univerſum populum pro ira divina placanda, 485. Pro reſarcienda Baſilica S. Benigni, 482. Lulli epiſc. Moguntini ad Swithan abbatiſſam, 166. Lupi ad Carolum Calvum de cella S. Judoci, 607. 624. Ad Hincmarum recens ordinatum, 616. Megingozi epiſcopi ad Lullum epiſcopum Moguntt. 139. Paſchalis I. Ad Barnardum Vienenſem, 366. Pauli I. ad Pippinum regem, 171. Pauli diſconi ad Adalhardum abbatem Corbeiæ, 263. Nuncupatoria ad Carolum M. 668. Pereſii de paucitate veterum monumentorum in Hiſpania, 33. Schilteri Juriſconſulti Argentoratenſis, 688. Theodemari abbatis ad Carolum M. 262. 263. Vindicatur, 263. Cujuſdam ad Gozbertum abbatem S. Galli, 533.
Epitaphium, id eſt oratio funebris, 537.
Eppelenus abbas Melundenſis, 413.
Equorum carnibus veſcentes reprehenduntur, 269.
Erardus epiſcopus frater S. Hildulfi, 26.
Eraſmus iniquior in Bedam, 4.
Ercambertus epiſc. Priſingæ, 77.
Ercanbertus presbyter & monachus Fuldæ, 413.
Erceſendit uxor Hieronymi Caroli M. patruſ, 570.
Erchamboldus notarius, 253. 247. 310. 320.
Erchanfredut epiſc. Ratiſponæ, 148.
Erchanfridus capellanus Ludovici regis Bajoariæ, 439. 445.
Erchanradus epiſc. Pariſienſis, 515. 518. 546. 551. 615. 631.
Ercanraus præpoſitus S. Remigii, 316.
S. Eremberti epiſcopi Toloſ. tranſlatio, 80.
Erembertus abbas Corbeiæ, 43.
Erembertus vicedominus, Eginhardi ad eum epiſtola, 423.
Eremburgis abbatiſſa S. Masiæ Sueſſion. 342.
Erenwaldus an Erkenvoldus epiſc. Londonii, 28.
Erſtnau abbas Elewangenſis, 241.
Erſo abbas Amiatinus, 136.
Etharius, abbas apud Transhumbrenes, 269.
Eribertus abbas incerti loci, 551.
Erilius abbas Candorenſis, 84.
Erimbertus ſeu Erembertus epiſc. Priſingæ, 61. 76. 77. 98. 179.
Erimbarius præpoſitus Pontanellæ, regulæ ſtudioſus cultor, 89.
Erlafridus comes conditor monaſt. Hirſangienſis, 494. 556. 562.
Erlafridus diaconus, 544.

Er-

Erlebardus abbas Augiæ, 453. 454. 460. 463. 495. 551. 544. 564.
Erlebertus ſeu Herlebertus chorepiſcopus abbas S. Benigni, 481.
Erlefridus abbas Senonienſis, 258. 459.
Erlefridus abbas Sithienſis, 21. 48.
Erlegaudus, ſeu Herlegaudus abbas S. Benigni Divion. 451.
Erleſenna in Dervenſes benefica, 591.
Erluinus epiſc. Cameraci, 278.
Ermanricus abbas Elewangenſis, 241.
Ermedramnus referendarius, 44.
Ermegundis uxor Dadilani, 379.
Ermemarus abbas S. Trudonis, 558.
Ermena mater S. Jacobi eremitæ Bituric. 582.
Ermenaldus abbas Anianæ, 517. 529.
Ermenaldus comes, 216.
Ermenaldus comes pagi Antiſiodorenſis auctor monaſt. S. Salvatoris in Puiſaya, 313.
Ermenburga Taneteſe monaſterium extruit, 20.
Ermenchildis uxor Childeberti III. 20.
Ermenfredus abbas Augiæ, 89. 98. 114.
Ermenfridus abbas incerti loci, 600. 624.
Ermenfridus filius Eslafridi comitis, 494.
Ermengarda monacha Gellonenſis, 377.
Ermeogardis abbatiſſa Calenſis, 4.
Ermengardis regina, *Vide*, Hirmingardis.
Ermengardis filia Deſiderii Cæſuli M. uxor, 204. Repudiata, 205.
Ermengardis mater Fulradi abbatis, 138. 223.
Ermennus, ſeu Hermeninus abbas Moiſiaci, 249.
Ermenfridus abbas S. Trudonis, 558.
Ermenoara Deo ſacrata donationem facit S. Benigno, 40. 96.
Ermenredus Ethelberti regis nepos, 12.
Ermenricus conditor Argentogili, 458.
Ermenricus heres Ermenoaræ, 96.
Ermenricus monachus Augiæ, ipſi commiſſum abſolvere vitam S. Galli, 641.
Ermenſheus filius Nordeberti, 69.
Ermentrudis abbatiſſa S. Mariæ Sueſſion. 342.
Ermentrudis uxor Adelardi inſtauratrix monaſt. Leſcienſis, 278.
Ermeſendis monacha Gellonenſis, 377.
Ermino epiſc. & abbas Laubienſis, 30. 34. 119. Ejus quædam geſta, 32. Quantæ conſtantiæ fuerit, 95. Obit, *ibid.*
Ermiſwinda conditrix monaſt. Ottemburani, 290.
Ermodus ſeu Ermoldus abbas Nantuagi, 171. 457.
Ermoldus abbas a Ludovico Pio ad filium Pippinum miſſus, quis, 517.
Erneſtus abbas Altahæ ſuperioris, 210.
Ernuſtus dux, 185.
Ernuſtus monachus Herſfeldenſis, 238.
Erpesfurti epiſcopatus a S. Bonifacio erectus, 108. Epiſcopus Adelharius, *ibid.*
Erpingus erector cellæ S. Goaris, 293.
Erkembaldus abbas Fuldæ, 517.
Erkembodo ex abbate Sithienſi epiſc. Teruanæ, 3. 48. 113. Fit epiſc. 63. Obit, 95.
Erkonwaldus epiſc. Londonii, 88. Duo monaſteria ab eo condita, 11.
Eſculanus epiſc. Auderis, 214.
Eſcwinus Angliæ rex monachus, 8. 376.
Ethelardus epiſc. Cantuar. *Vide*, Athelardus.
Ethelardus rex Angliæ, 73. 74. 88. 219.
Ethelbaldus rex Angliæ, 56. 81. 105. 277. 327. A Ceolredo pulſus, futura ei reſtitutio a S. Guthlaco prædicta, 56. Regnum capeſſit, 59. 43. Condit monaſterium Cruhandeoſe, 37. 48. Eccleſias regni ſui eximit a publicis vectigalibus & oneribus, 44. Exceptio ab ipſo addita privilegio Withredi regis, monaſterii quam uocenſa, 109. 116. Ob crimina a S. Bonifacio reprehenſus, 125.
Ethelbertus rex Angliæ, 12. Scribit ad S. Bonifacium, 156.
Ethelbertus rex Orientalium Anglorum, ejus cædes, 189. Super ejus tumulum Liburiæ cathedralis eccleſia erecta, *ibid.*
Ethelburga abbatiſſa Berkingenſis, 74. *Vide*, Æthelburga.
Ethelburga regis Inæ uxor, ipſum ad regni & ſæculi contemptum hortatur, 9. In monaſterium ſecedit, ibique ſanctiſſime decedit, 74.
Etheldus monachus, 236.
Etheldrita virgo recluſa Cruland. ejus obitus, 525.
Ethelmodus abbas S. Petri Cantuarienſis, 186. Obit, 169.
Ethelredus rex Merciorum, 35. 36. Apud ipſum manet exſul S. Wilfridus, 5. Ad ipſum ſcribit Johannes VI. de abſoluto S. Wilfrido, 7. Fit monachus, tum abbas in monaſt. Bardenienſi, 7. 8. 45. S. Wilfridum Romæ reducem excipit, 7. Ejus filia nulla præfuit Taneteſi monaſterio, 12.
Ethelwolfus Angliæ rex, 9.
Ethelwolfus, ſive Edilwlfus poeta, monachus Lindisfarnæ, 13. 14 15. Ejus nominis etymon, Clarus-Lupus, 25.
Etherius, ſeu Hetherius ex monacho epiſc. Uxamenſis in Felicianam hæreſin inſurgit, 234. 235.
Ethilwaldus epiſc. Cantuariæ, 81.
Etto, ſeu Eutu, Hetto, Hedduſve ex-abbate Augiæ epiſc. Argentorati, 71. 89. 98. 109. 194. 236. 295. Augia pulſus, & in priſtinum locum reſtitutus, 86. Ejus teſtamentum pro monaſt. Etinheimenſi, 285.
Evangelia præfetenda Virgilio, 219.
Evangelia quatuor cura Caroli M. correcta, 379. Evangelia Matthæi & Joannis aliis præmiſſa, 618. Quare, *ibid.*
Euchariſtia, de ejus fide Græci cum Romanis conſentiunt, 502. Præſentiam realem agnoſcit Amalarius, 554. 555. Unum & duo ſacramenta quo ſenſu dicatur, 501. Paſchaſii Radberti liber de corpore & ſanguine Domini, 501. 502. Loco decenti & congruo honore cuſtodiatur, 299. Ejus quotidiana perceptio ſalutaris, 91. An ſtatim poſt ſumptum Domini corpus ſpuere licet, 555.
Eucherius epiſc. Lugduni, 325.
Eucherius ex monacho epiſc. Auſelianenſis, 369. 506. Exſulat, 28. Obit, 98. Ejus cultus, 99.
Eudo dux Aquitanorum, 85. 96. 203. Chilperico ſuppetias ferens vincitur, 30. Sarracenos proſligat, 59. 81.
Everardi bona in fiſcum redacta, 70.
Euſtaſia abbatiſſa monaſt. Ripolani, 276.
Euſtaſia conditrix monaſt. Carrofenſis, 253. An etiam auctor & abbatiſſa S. Laurentii Bituric. 254. Ejus teſtamentum, 665.
Eugenia abbatiſſa Hoemburgenſis filia ducis Adalberti, 54. 55. 560.
Eugenius II. Papa, 456. 462. 469. 470. 472. Paſchali I. ſuccedit, 455. Obit, 476.
Eugipius abbas, ejus collectaneum, 586.
Eulalia virgo Aogia, 11.
Eulogiæ ante alios cibos in refectorio monachis datæ, 568. 404. 418.
Eulogius presbyter Cordubenſis, ejus vitæ compendium & iter, 635. Quanti fecerit epigrammata Aldhelmi, 23.

Euphemia abbatiſſa S. Petri Mettenſis, 201. 246
Euprepus epiſc. Veronæ, 364.
Evrogilum, ſeu Ebrogilum palatium apud Arvarnos, 478.
Euſebia abbatiſſa Maſſilienſis una cum ſociis, 84. Nefum ſibi prendit ne ſuæ pudicitiæ vis inferretur, *ibid.* Ejus epitaphium, *ibid.*
Euſebii hiſtoriæ vetus codex Remis, 393.
Euſebius monachus ſanctus, 97.
Euſebius Scottus recluſus apud montem S. Victoria in Rætia Curienſi, *ibid.*
Euſebius. *Vide*, Huetberius.
Euſippius monachus Cuſorenſis, 84.
Euſtorgius. *Vide*, Aſtorgius.
Euterius abbas Manzaci, 189.
Eutherius presbyter & Monachus Melundenſis, 403.
Eutricius abbas is eſt Benedictus Anian. 452.
Eutwinus rex Angliæ, 8. 13. 276.
Exempti monaſteria ante Zachariam an papæ ſubjecta, 143.
Exonienſis epiſc. Lefricus, 270.
Exorciſmi adverſus dæmones adhibiti, 32.
Ezius abbas S. Petri Saltzburgenſis, 48.

F

FAbigaudus mendoſe pro Rabigaudus, 293.
Falago nepos Ermenoaræ, 95.
Fames in Italia & Gallia, 285 Famis tempore annona a beneficiariis modico vendenda, 355. Benedicti Anian. tunc caritas, 245. 285.
Fanormatenſis pagus, 14.
Fardulfus abbas S. Dionyſii, 243. 283. 285. 313. 315. 334. 549. Carolum M. in Saxonia comitatur, 294. Obit, 349.
S. Faronis meritis ſanatus Lupus Ferrar. 542. 543.
Faroaldi ducis Spoletani litteræ ad Johannem VII. pro Farfa, 41. Reſeruntur, 702.
Faſtrada regina uxor Caroli M. 206. 257. 259. Ejus mors & ſepultura ad S. Albanum, 292.
Fater, ſeu Fatericus abbas Cremifanenſis, 215. 483.
Faventius raptus ab Auguſtino repetitus, 338.
SS. Fauſtini & Jovitæ mart. Brix. Eccleſia monachis tradita, 577. Tranſlatio, 602. Brachiom Caſini, 52. 534.
Fauſti vita S. Mauri laudata ab Amalario, 554.
Fedacus monachus Ovarrenſis, 380.
Federicus Borromæus epiſc. Mediolan. transfert corpora SS. Haimonis & Veremundi, 220. S. Felicitatis corpus in monaſt. Bellilocenſi, 575.
S. Felicitatis mart. corpus in monaſt. Doverenſi, 598.
Felicius monachus affert caput S. Johannis-Baptiſtæ in monaſt. Angeriacenſe, 479.
Felix epiſc. Orientalium Anglorum, 37.
Felix epiſc. Coriſopitenſis, 548.
Felix epiſc. Urgellitanus, 219. 283. Ejus hæreſis, 254. 256. 304. Ei obſtitit Benedictus Anian. *ibid.* Ratiſponæ damnatus, Romæ errorem ejurat, 283 Veteres errores novis cumulat, 304. Ab Alcuino convictus errores abjicit, *ibid.* Relapſus tertium damnatus in Concilio Francofordienſi, 290. 291. Depoſitus Lugduni obiit, 315.
Felices duo epiſcopi incertarum ſedium, 209.
Felix abbas Obonenſis infectatur hæreſim Felicianam, 255.
Felix presbyter donationem facit monaſt. Sithiu, 123.
Felix clericus furatur reliquias SS. Severi &c. eas tradit Otgario epiſc. Mogunt. 544.
Felicis rogatu VValafridus Strabo ſcripſit vitam S. Blaitmaci, 288.
Felix monachus ſcriptor vitæ S. Guthlaci, 289.
Felix pater Abbonis patricii, 101.
Felix pater B. Jacobi eremitæ Bituric. 582.
Felix patruus Flaviani præceptoris Pauli diaconi, 222.
Feminæ adjutrices, a S. Bonifacio adſcitæ, 66. Ne cohabitent in epiſcopiis & monaſteriis, 269. Temere ſibi velamen imponentes improbatæ, 485. Ipſis aditus in baſilicam monaſterii prohibitus, 548. *Vide*, Mulieres.
Feologildus epiſc. Cantuariæ, 339. 492.
Ferda. *Vide*, VVerda.
Ferdeenſis epiſc. VValdgarius, 642.
Feria ſexta carnium eſus olim aliquando permiſſus, 270.
Feroz abbas & conditor B. Mariæ de Organo, 348.
S. Ferreoli martyris oſſa tranſlata, 83.
Ferreolus epiſc. de Jacca, 530.
Ferreolus abbas Beſuenſis, 162.
S. Ferrutii mart. reliquiæ Blidenſtati, 225. 567.
Feſti dies ut tranſigeodi, 368.
Feſtucs membranæ ioſerta donationis ſymbolum, 225. Ea adjudicatio facta, 5.
Fidelis abbas Aſturicenſis, 255.
Fidwetenus Ruthoni monachus inſtituit, 587. 508.
Figuræ æri inciſæ, Caroli M. in habitu Patricii, 212. Habitus monachorum S. Dionyſii, 257. Monach. S. Faronis, 552. Monachorum Fuldæ, *præf. num.* 5. Montis Caſini, 52. Monaſt. Caſinenſis, 53. Monaſt. S. Galli, 552. Lodovici Pii ſepulcri, 572. Tumuli Ogerii & Benedicti, 554. S. Petri dantis Leoni III. Claves & Carolo M. vexillum, &c. 559. Ratgarii abbatis Fuldæ, 589.
Figuræ ligno inciſæ, Bulla Pauli I. 168. Sigillum Teudicil. ducis, 259. Effigies Godelgaudi presbyteri, 329.
S. Filiberti tranſlatio Deas, 547.
Filioque, de hoc additamento controverſiæ, 362.
Filum projectum in terram in teſtimonium perfectæ remiſſionis, 279.
Findanus Rhinaugiæ recluſus, 317. Obit, 477.
Firmanus epiſc. Gualtarius, 224.
Firminus abbas Quercolodoræ, 70.
SS. Firmi & Ruſtici reliquiæ, 565.
Flabellum ad muſcas a ſacrificio abigendas, 503.
Flaccus-Albinus. *Vide*, Alcuinus.
Flavianus præceptor Pauli Diaconi, 222.
Flavius Damœta vir clariſſimus, 295.
Flcido epiſc. & abbas monaſt. Clingenſis, 408.
Flobargiſus epiſc. Saltzburgi, 47. 98.
Flodomarus monachus S. Martini Turon. 419.
Flobertus ex abbate Stabulenſi epiſc. Leodici, 119.
Florbertus abbas Glonnenſis a Ludovico Pio revocatus, 528. 688.
Florentia a Carolo M. refecta, 258.
SS. Floreotini, &c. reliquiæ & eccleſia, 548. Tranſlationis hiſtoria refertur, 690.
Floriaci plures, 2.
Florus diaconus tum presbyter Lugdunenſis, 573. in Amalarium ſcribit, 553. 554. 555. 556. Ejus carmen de diviſione imperii, 586. 587. Aliud ad Moduinum epiſc. *ibid.* Martyrologium, 588.

Focoaldus epiſcopus Auriſiodorenſis, 22.
Folberti donatio Sithienſibus facta, 556.
Folcardus abbas S. Maximini Trevir. 558.
Folcardus presb. u VVitichindo peremptus, 243.
Folco in Fuldenſes beneficus, 562.
Folcuinus epiſc. Teruannæ, 346. 383. 600. Monachis Beſtinianis reſtituit baſilicam S. Mariæ, 570. 572.
Folcwinus abbas Augiæ, 641.
Folles, vaſa quædam, 562.
Folradus, ſeu Fulradus abbas Laubienſis & S. Quintini, 526. 546. 582. S. Quintini baſilicam inſtaurat, 583. Ejus obitus, 452.
Folwicus epiſcopus, 586.
Fontanellenſes duo chronographi, 594. Unus emendandus, 76. 109. 166.
Fontanetenſis pugna, 578.
Forojulienſis patriarcha, Paulinus, 218. *Vide*, Aquilegienſes.
Forthereus epiſc. Schireburnenſis, 25.
Fortis abbas S. Vincentii Ovetenſis, 585.
Fortis ſocius S. Walfridi, 151.
Fortunatus patriarcha Grandenſis abbas Mediani-monaſterii, 516. 423. 458. Ipſum inter & monachos ſuos lis, 587. An idem qui abbas Mediolaci, 317. 587.
Fortunatus auctor monaſt. S. Petri Luccenſis, 82.
Fortninus abbas Leigerenſis, 530. 636.
Fulcuinus abbas Laubienſis, 218.
Fraericus vir illuſtris, 2.
Framegaudus recluſus, 529.
Francia regnum regnorum, 256.
Franci an auctores cultus S. Mariæ in Monte-Serrato, 464. 465. Franci cantores notam Romanam diſcunt, 259. Franci Clerici & monachi in veſtibus modeſtiores Anglis, 507.
Francorum reges in monaſt. S. Dionyſii enutriti, 59. Ob quid Chriſtianiſſimi dicti, 303. Abbates S. Martini Turon. 401.
Franco epiſc. Cenomannorum, 510. Obit, 894.
Franco II. epiſc. Cenomannenſis, *ibid.* Obit, 462. 518.
Franco epiſc. Leodii, 99. 219. 259.
Francofordienſe concilium, 290. Ejus acta miſſa Romam, 292. Et in Hiſpaniam, *ibid.*
Franſuario Oſoriz Hiſpano donata eccleſia, 246.
Fratellus abbas, 383.
Fratres conſcripti in monaſteriis, 567. 583. Inter eos reges, 567. 583.
Fratres converſi nondum inſtituti, 314.
Fratris nomen proprium monachis, canonicis etiam tributum, 62.
Freculfus epiſc. Lexovienſis, 557. 563. Ipſi dicati Rabani in Pentatheucum commentarii, 498. 499. Scripſit libros duos chronicorum, *ibid.*
Fredaldus epiſc. Nacbonæ, 235.
Fredalius chorepiſcopus, 205.
Fredberrus epiſc. Haguſtaldi, 275.
Fredegarii continuator ultimus corrigendus, 200.
Fredegundis fundatrix monaſt. Vivarienſis, 82.
Fredericus I. Carolum M. inter ſanctos referri curavit, 581.
Freduidis Tioenſe monaſterium condit, 2.
Fremodo epiſc. Virduni & abbas S. Vitoni, 252. 219.
Frichorius S. Richarii inſtitutor Hadrianus dictus, 544.
Frideburga piiſſima apud Sueones matrona, 419.

Fridegiſus presbyter & monachus pius, 24.
Fridericæ conditrix monaſt. Herdekenſis, 440.
Frideſwidæ virg. geſta, obitus, & cultus, 94.
Fridilo auditor Lupi Servati, 591.
Fridogida regis Ethelardi conjux, 74.
Fridugiſus, ſeu Fridegiſus abbas S. Martini Turon. Sithienſis, &c. 279. 322. 546. 570. 593. 504. 508. 536. 571. Cognomento Nathanael 537. Alcuini diſcipulus, 570. Sub eo Monachi S. Martini fiunt ſeculares, 578. 420. & S. Audomari, 430. 417. Sithienſibus valde infeſtus, *ibid.* In Cormericenſes favorabilior, *ibid.* Ejus obitus, 548. 549. Fuit cancellarius, 430. 444. 446. 458. 462. 466. 474. 483.
Fridericus, ſeu Fredericus epiſc. Traiecti, 499. Martyr, 563.
Friſingæ vervecinæ, 547. 550.
Friſingenſis eccleſiæ conſtructio, monachi ibi inſtituti, 62. Ea Fuldenſi ut matri annuum donum obtulit, 179. Primi epiſcopi monachi, 72.
Friſingæ epiſc. Anno, 269. Atto, 77. Aribo, ſive Arpeo, *ibid.* Corbinianus, 34. &c. Ercambertus, 77. Erimbertus, *ibid.* Ritto, 77. Otto, 229.
Priſones u S. Willibrordo converſi, 49. 107. Eorum converſio fruſtra a S. Bonifacio tentata, 58. Qui iis Redbodn duce mortuo prædicat, 49. & S. Willehadus, 107. & S. Liudgerus, 248.
Frodegarius comes, 218.
Frodo in S. Benignum beneficus, 340.
Frodoardus emendatur, 379. 529.
Frodoberti abbatis Cellenſis ſepulcrum & miracula, 285.
Frodbertus abbas S. Petri Vivi, 312. 555. Obiit, 464.
Frodoinus abbas Novalicienſis, 202. 217. Obiit, 396.
Frodoinus abbas in S. Germanum Pariſ. beneficus, 217.
Froia abbas S. Aniani in Septimania, 466.
Froilaons rex Hiſpaniæ, 582.
Fromiſta, ſeu Fromiſtanus abbas & conditor monaſt. Ovetenſis, 585.
Frotarius epiſc. Biturigum, 636.
Frotbaldus epiſc. Carnuti, 568.
Frotbertus abbas Glonnenſis, 464.
Frotgandus. *Vide*, Chrodegangus.
Frotharius epiſc. Petragoricenſis inſtaurator Falnati, 346.
Frotharius epiſc. Fictavenſis, 479.
Frotharius ex abbate S. Aprі epiſc. Tullenſis, 317. 396. 422. 459. Ordinatur ab epiſcopo Remenſi, 379. Ad eum reclamant monachi Medianenſes, 387. Jejunia & ſupplicationes indicit ob luporum infeſtationem, *ibid.* Monachos apud S. Aprum reſtituit, 539.
Frotildis mater Heribaldi epiſc. Autiſiodori, 486.
Froyſellus abbas Suredenſis, 540.
Frugelus abbas Cuteclarenſis, 472.
Frutbertus pater Gumberti in Mediannm-monaſterium benefici, 27.
Fuchbertus Religioſus Romam u regibus Francorum miſſus, 205.
Fulbertus epiſc. Cameraci, 531.
Fulbertus puerulus martyr, 448.
Fulchoteus frater Braidingi viri nobilis, 579.
Fulcaricus epiſc. Tungrenſis, 287.
Fulco epiſc. Remorum, 87.
Fulco chorepiſcopus Remenſis & abbas S. Remigii, 529. 526. 567. 600. 615.

Fulco abbas Pontanellæ, 523. 535. 623.
Fulco archicapellanus & abbas S. Hilarii Fictar. 496.
Fulco abbas Pſalmodii, 577.
Fulco comes palatii, 552.
Fulco miles conditor Lonæ-vallis, 581.
Fulcoaldus epiſcopus Lugdunenſis, 51.
Fulcoaldus abbas Parſenſis, 103. Obit, 281.
Fulcoaldus abbas S. Paronis, 352.
Fulcoldus monachus Frumienſis, 595.
Fulcominus epiſc. Wormatiæ, 522.
Fulcramnus ſeu Fulcrandus epiſc. Lutevenſis, 577.
Fulcinius abbas Laubii, 228.
Fulgentii libri ab Hominneo vulgati magno Fulgentio indigni, 503.
Fulgentius presbyter Hiſpanus, 247.
Fulgentius adſcititium Gothoſcalci nomen, 636. 640.
Fulgerius abbas Nantuaci, 172. 417.
Fulradus abbas Dionyſianus & archicapellanus, 24. 44. 46. 238. 148. 255. 456. 564. 580. 593. 596. 599. 600. 213. 216. 246. 248. 252. 284. Ejus patria, parentes, & quædam geſta, 138. Capellanus Pippini ejuſque filiorum, 205. 206. Quanta apud eum gratia valuerit, 238. Romam mittitur, 237. Quanti penderis apud Romanos pontifex 258. Obvium Stephano IV. miſſus, 250. Pontificem Urbem repetentem comitatur, 257. Privilegia ei a Stephano II. conceſſa, 256. 267. In Italia relinquitur, 257. 262. Sanctorum reliquias affert, 267. Ei ſcribit S. Bonifacius, 247. Monaſteria ab eo ſtructa, 267. Baſilicam S. Dionyſii perficit, 236. Ejus teſtamentum, 225. Obitus, epitaphium & cultus, 251.
Fulradus abbas Floriaci, 240. 595.
Fulradus abbas. *Vide*, Folradus.

G

GAbrielis Archangeli capitula duodecim, 460. 467. De ejus revelatione libet Eginhardi, 569.
Gaguinus abbas Flaviniaci. *Vide*, Gaironus,
Gaidulfus abbas Glannafolii, 559. Monaſt. fuſdeque vertit, miſere interit, 165.
Gaio in monaſt. Schiedorfenſe beneficus, 317.
Gairebaldus, ſeu Garebaldus epiſcopus Tullenſis, 20.
Gairefredus comes Pariſiacenſis, 549.
Gairehardus comes Pariſiacenſis, *ibid.*
Gairfridus comes Brittones cædit, 655.
Gaitinus comes pagi Pariſiaci, 28. 150.
Gairoldus comes frater Hilduini, 582.
Gaironus, ſive Gaysoinus, & Gaguinus abbas Flaviniaci, 60. 528. 529. 540.
Gairulfus abbas Belliloci, 575. 656.
Galfridus abbas S. Pſronis, 352.
Galindus comes Aragonum, 525.
Galla patricia Romæ ſanctimonialis, 348.
Gallia, variæ Sarracenorum in eam impreſſiones, &c. Ejus ſtatus & vitia ſub Ludovico Pio, ea de re habita concilia, 484. 485. Ejus infelix ſtatus poſt mortem Ludovici Pii, 587. In ea recepti ritus & cantus Romani & liturgia, 575. 572. Ejus præſules adorationis imaginum vocabulo offenduntur, 270. 290.
Gallinus dictus S. Gallus, 29.
Gallus a nepotibus S. Landeberti cæſus, 27.
Galterius abbas S. Theotfredi, 390. 625.
Gamelbertus piiſſimus vta ex Baioaria, 284.
S. Gamo, 253.
Gamo conditor cellæ Lemaufenſis, 4.
Gaozbertus epiſc. Pictavorum, 587.
Gaozrich abbas, 225.
Garganus mons, ibi monachi, 59.
Gariperga abbatiſſa monaſt. in Cingla, 256.
Garſias Ximenes ſeu Navarræ, 525.
Garſiæ comiti conceſſa Cella-Medulfi, 420.
Garſindis in Gellonenſes beneficia, 376.
Galleramnus abbas, 554.
Gaſtius (Jobus) depravator libri Paſchaſii Radberti, 505.
S. Gaudentius apud S. Angelum quieſcens, quis, 254.
Gaudentius abbas S. Vincentii Mediolanenſis Ambroſianæ baſilicæ præficitur, 530. 534.
Gauderamnus abbas, 60. 228.
Gaudioſa monacha Gellonenſis, 377.
Gaufridus abbas Gellonenſis, 370.
Gaufridus II. abbas Gellonenſis, 377.
Gaufridus abbas S. Medardi, 470.
Gaufridus comes, 552.
Gauſanis abbatiſſa monaſt. in Cingla, 256.
Gauſbertus filius Bertrandi comitis, 526.
Gauſmarus abbas Bonæ-Vallis, 582.
Gauſbertus frater Fulradi abbatis, 238. 284.
Gautelmus, ſeu Gotſelmus filius S. Willelmi Gellon. 545. 550. 452. 525.
Gauceſinus comes, 559.
Gauvipaldus epiſc. Ratiſponæ, *Vide*, Gaibaldus.
Gauzbaldus cancellarius, 495.
Gauzbertus cognomento Simon epiſc. Suecorum, 448. 493. Suconum finibus expulſus, 619.
Gauzbertus abbas Glannafolii, 457. 520. 622. Ejus in ſervando depoſito fides, 559.
Gauzbertus abbas Glonnæ, 629.
Gauzbertus epiſcopus Romam miſſus, 205.
Gauziolenus epiſc. Cenomann. 122. 222. 287. 350.
Gauzlinus abbas Glannafolii, 580. 622. 630. Corpus S. Mauri e tumulo effert, 635.
Gauzlinus pater Rorigonis comitis, 458.
Gayleubus abbas Luxovii, 275.
Geba abbas Augiæ, 94. 224. *Vide*, Zeba.
Gebahartus comes, 562.
Gebawinus comes palatii, 562. 626.
Gebehardus II. epiſc. Eiſtetenſis, 585.
Gebehardus abbas S. Remigii, 552.
Gebehardus dux, 555.
Gebuinus epiſc. Lugduni, 560.
Gedeon epiſc. Veſontionenſis, 274.
Gedeon rationalis dominicus, 253.
Gella abbas S. Gratæ, 605.
SS. Gemini martyres, 43.
Geminianus epiſc. Mutinenſis, 248.
Geminianus epiſc. Regienſis, 246.
Gemmulus, ſeu Jammulus E. R. archidiaconus, 529.
Genebaudus epiſc. Lugduni, 287.
Geneſius epiſc. Lugduni, 353.
Geneſius comes Arverneuſis, 54.
Geonardus abbas Flaviacenſi, 45.
S. Genovefæ corpus Normannis ereptum, 623.
Gentiliacenſis ſynodus, 595.
B. Genulfi reliquiæ in monaſt. Stradenſi, 678.
Geofredus abbas Conchenſis, 575.
Geolesbus, ſeu Gervilio epiſc. Moguntiæ depoſitus, 329.
Georgii mart. reliquiæ & eccleſia, 528. 553.
Georgius epiſc. Ambianenſis, 502.
Georgius epiſcopus Romanus, 160.
Georgius epiſcopus ſanctiſſimus, 210.
Georgius abbas Aniſiæ, 409. 421. Benedicti abbatis ad eum epiſtola, 430. Ejus obitus, 443.

Georgius abbas Montis-Oliveti, 316.
Georgius Venetiarum abbas S. Salvii prope Ve-
rentianas, organum hydraulicum ab eo com-
poſitum, 206. 477.
Georgius abbas incerti loci, 551.
Georgius bibliothecarius ſedis apoſtolicæ, 414.
Georgius primicerius cantorum, 178.
Georgius comes Madritenſis, 157.
Geppan diſcipulus S. Bonifacii, 98.
Gerardus abbas Gellonenſis, 376. 379.
Gerardus epiſc. Cameraci, 550. 551.
Gerardus abbas Novalicienſis, 100.
Gerardus dux Spoletanus, 241. 447.
Gerardus comes condit. monaſt. S. Fuſci, 239.
Gerardus comes Pariſiorum, 180. 216. 218.
Gerardus comes inſtaurat monaſt. Woromhol-
tenſe, 46.
Gerardus comes auctor monaſt. Pultarienſis &
Vezeliacenſis, 612.
Gerardus comes, 369. Fide Carolo fracta Lo-
thario occurrit, 573. 574. Vexat Glannafo-
lienſes, 579.
Geraus abbas Nigellenſis, 293.
Gerbaldus diploma abſtulit, 71.
Gerbaldus monachus Schlierienſis, 129.
Gerberga filia, S. Willelmi Gellon. 345. 383.
400. In Ararim demerſa, 526.
Gerberga abbatiſſa S. Crucis Pictav. 443.
Gerbertus ſeu Caſus abbas Wisbekenſis, 442.
Gerbodus epiſcopus depoſitus, 390.
Gerfridus epiſc. Lauduni, 308.
Gerfridus epiſc Monaſterienſis & abbas Wer-
tinenſis nepos S. Liudgeri, 359. 440. 562.
Gerfridus monachos Rothoni inſtituit, 307. &
ſeqq.
Gerhoh abbas, 582.
Gerhohus epiſc. Eiſtetenſis, 184. 258. Abbatia
Murbacenſi donatur, 285.
Gerhoho commiſſa bibliotheca Fuldæ, 336.
Gerlo exſecutor teſtamenti S. Anſegiſi, 503.
Germaniæ populi a S. Bonifacio converſi, 67.
83. 66. Iis ſcribit Gregorius III. 68. Ejus
miſera facies tempore Caroli Martelli, 108.
Germanus patriarcha CP. Leoni Iſaurico ob-
ſtitit, 297.
1. Germani epiſc. Autiſiodor. tranſlatio & veſti-
menta, 581.
2. Germani epiſc. Pariſ. tranſlatio, 203. 256.
Et miracula, 159. Ejus corpus ob Normanno-
rum Cumbas tranſlatum & revectum; ejus
baſilicæ violatores puniti, 624.
3. Germani oppidum prope Caſinum, olim civi-
tas S. Petri, 51.
Germiniaci prope Aurelianum baſilica, 295. Et
ſynodus, 598. 599. 600.
Germund abbas Krugenbaci, 72.
Germiaca-curtis, ibi obit S. Rigobertus, 86.
Geroldus ſacri palatii archidiaconus, 570.
Geroldus comes, 242. Augiæ ſepultus, 317.
Geroldus Pannonici limitis præfectus, 483.
493.
Gerontocomium, id eſt diverſoriom ſenum, 510.
Geronticus abbas Ferrarienſis, 355.
Gertrudis virgo ſancta, 138. Carloburgi cul-
ta, 295.
Gertrudis in Fuldenſes benefica, 203.
Gervilio epiſc. Mogunt. *Vide*, Geolcobus.
Gervinus I. abbas Centulæ, 593.
Gerundæ epiſc. Petrus, 308.
Gerungus abbas Hirſaugiæ, 591.
Gerungus ſacri palatii oſtiarius, 450. Miſſus in
Italiam a Ludovico Pio rum Lothario, 438.
Monachus Prumienſis, 593. Alius ab Hirſau-
genſi, *ibid.*
Gervoldus ex epiſcopo Ebroicenſi abbas Fonta-
nellæ, 268. 356. 279. 290. Capellanus Ber-
tradæ reginæ, 347. Variis ad Offam regem
legationibus fungitur, 368. Ei regni negot.
torum procuratio commiſſa. *ibid.* Fontanel-
læ ſcholam inſtituit, 268. Obit, 358.
Gerwalus a Witichindo peremptus, 243.
Gerwandus palatii bibliothecarius, 477. Amicus
Eginhardi, 569.
S. Getalii eccleſiæ & reliquiæ, 42.
Ghiſlemarus comes palatii, 4.
S. Ghiſlenus, quid de ejus corpore fuit actum,
358.
Gibelina recluſa S. Faronis, 382.
Gibelinus abbas Ebersheimenſis, 566.
Gibuinus ex comite monachus Remigianus, 626.
Gideon præpotens Aquitanus, 105.
Gilbertus comes Narbonenſis, 168.
Giltbertus diploma recognovit, 227. 240.
Gimfridus ſeu Hieronymus abbas Palatioli, 295.
Girberga (aliis Berta) uxor Carolomanni regis,
eo mortuo ſe ad Deſiderium regem Langob.
bardorum recipit, 206. Carolo M. ſe cum
filiis tradit, 250.
Giſeltruda conjux regis Aiſtulfi, 142.
Giſilarius presbytes ſanctus, ejus tranſlatio,
398.
Giſla, ſeu Giſala & Giſela ſoror Caroli M.
abbatiſſa Calenſis & S. Mariæ Sueſſion. 4.
270. 314. Ejus nativitas & baptiſmus, 168.
Carolus M. eam ut matrem colebat, 204.
Commentarios in Johannem inſcribit Al-
cuinus, 305. Alcuini ad eam epiſtolæ, 311.
312. Donationem facit S. Dionyſio, 315.
Calæ novam baſilicam ſtruit, 322. 340. Æ-
grotat, 341. Obit, 365.
Giſla filia Caroli M. 270. 281. 304. 353. 354.
Mediolani baptizata, 139. Adalgiſo filio re-
gis Langobard. deſponſata, ſed non tradita,
204.
Giſla Lotharii imperatoris filia, 281. 334.
Giſlardus Namneticæ ſedis invaſor, 633.
Giſlebertus epiſc. Noviomi & Tornaci & ab-
bas Elnonenſis, 632. Ejus obitus & epita-
phium, 246.
Giſlebertus abbas S. Trudonis, 552.
Giſlebertus comes Sueſſionum, 430.
Giſlebertus comes, Lotharii filium rapit, 816.
Ejus conjugio cum ea improbata, 624.
Giſlecharius vir illuſter, 280. 530.
Giſlemarus epiſc. Remorum deſignatus, ſed rec-
tus, 393.
Giſſemarus apud Danos rem Chriſtianam curat,
489.
Giſſemarus monachus S. Germani Pariſ. 567.
Giſo, ſeu Goſo abbas, 204.
Giſulfus abbas Caſini, 208. 416. Theodemaro
ſuccedit, 297. Obit, 406.
Giſulfus abbas S. Chriſtinæ apud Inſubres,
447.
Giſulfus abbas S. Petri, 230.
Giſulfus dux Beneventi. 279. In S. Benedictum
benefica, 236. Eccleſiam S. Sophiæ inchoat.
ibid.
Gifus epiſc. Motinenſis, 435.
Gitburgis monacha Gellonenſis, 379.
S. Glodeſindis variæ tranſlationes, 497.
Glanna & Glonna diverſa, 458.
S. Goarir tranſlatio, 201. Et miracula, *ibid.*
358. Ludovicus Pius ab eo dolore pedum
ſolutus, 503. Ejus vita ſcripta per Wandel-
bertum, 570.
Goarinus comes, 261.
Godefredus comes frater Rudolfi epiſc. Litu-
ſic. 598.

Godebertus epiſc. Andecavorum, ejus ſacrum corpus in monaſt. S. Sergii, 15.
Godefredus abbas Glannafolii, 621.
Godefridus ſeu Gotofridus dux Alamannorum, 29.
Godefridus, Drogonis filius, an nepos, 41.
Godehardus epiſc. Hildensheimenſis, 804.
Godelgaudus decanus Remigianus, 327. 328.
Godelina comitiſſa Perticenſis conſtruis eccleſiam S. Florentini, 540.
Godelſadus abbas Nantuacl, 156. 178. 407. 417.
Godinus abbas Divionenſis, 89. 97. 186.
Godo abbas Novalicienſis, 182.
Godobaldus conſcius necis S. Landeberti, poſtmodum abbas Dionyſianus, 28. 44. 66. 67. 129. 138.
Godebertus abbas Resbacl, 193. 370.
Godofredus epiſcopus, 367.
Godolaus, ejus in fide conſtantia, 63.
Godolenus abbas Mariacenſis, tum Nobiliacenſis, 187. 496.
Godolanus notarius, 357.
Godolricus epiſc. incertæ ſedis, 509.
Godolricus abbas incerti loci, 551.
Goericus ſeu Gericus epiſc. Senonum, 5.
Gogiſtenus abbas Vedaſtinus, 50. 100.
Goibaldus, Gaubaldus, Gazibaldus & Gauvipaldus epiſcopus Ratiſponæ, 98. 181. 148. 179.
Goibertus conditor S. Salvatoris Stenlandenſis, 356.
Goibertus vir nobilis, 578.
Gondacer monachus ſcriptor, 472.
Gonfredus comes, 548.
Gornasi ad Ipram patronus S. Hildevertus epiſc. Meldenſis, 3. Ibique humatus Guitmarus Centulæ abbas ſanctus, *ibid.*
SS. Gordiani & Epimachi corpora tranſlata Campidonam, 148. 213.
S. Gorgonii corpus ab monaſt. Gorzienſe tranſlatum, 194. 203.
S. Gorgonii mart. tranſlatio in Majus-monaſt. 625.
Gosbaldus epiſcopus an alter a VViraiburgenſi, 564.
Goſcelinus epiſc. Burdegalæ, 198.
Goſuinus abbas Aquicinctenſis, 472.
Gothefridus ſeu Godefridus abbas S. Gregorii in Alſatia, 235. 203. 342. 408. 454. 468. 490. 509.
Gotheſcalcus ſe invitum a Rabano monachum factum fuiſſe queritur, 487. 488. Dicitur Fulgentius, 636. 640. Ejus varia fortuna, 636.
Publice virgis creditor, 637. An ei faverit Lupus, *ibid.* Walafridi ad eum carmen, 640.
Gotteramnus magnificus oſtiarius Beneventum a Carolo M. miſſus, 261.
Gotthi a Sarracenis ſuſi, 32.
Guyla donationem facit S. Benigno, 89.
Gozbaldus ex abbate Altahæ inferioris epiſc. Wirziburgi, 453. 495. 512. 641. Quando ſactus epiſc. 565. 564. 595.
Gozbertus epiſcopus filius Silachi, 190.
Gozbertus abbas Fintwangæ, 408.
Gozpertus ſeu Gozbertus abbas S. Galli, 594. 564. Ejus electio poſt litem confirmata, 595. Baſilica ab ipſo inſtaurata, 532. Quin & totum monaſterium reſtruxit, 532. 553. Regimen abdicat, 558. Moritur, *ibid.*
Gozbertus dux interfector Kiliani, 239.
Gozboldus Fuldenſibus ablata reſtituit, 562.
Goslinus abbas S. Germani Pariſ. 640.
Gozpertus nepos Gozberti abbatis S. Galli, 641.
Gozpertus vir potens, ejus cuſtodiæ committitur S. Othmarus, 177.
Gradanſes patriarchæ, Fortunatus, 326. Johannes abbas S. Servuli intruſus, 425.
Gradiſiſus epiſcopus, 582.
Græci cum Romanis de euchariſtiæ fide conſentiunt, 502.
Græci monachi Romæ, 168. 255. Miſſi Latinis ſemel in anno officium in monaſt. Caſſinenſi faciebant promiſcuo ſermone, 52. 52.
Graſmarus decanus Gellonenſis, 377.
Gratianus epiſc. Novariæ, 62.
Gratianus abbas Caſini, 183. 195.
Gratioſus abbas S. Petri Cantuar. 25.
Gregorius Magnus Papa, 196. Ejus feſtum apud Anglos & nomen in litaniis, 126. Ejus corpus an tranſlatum in monaſt. S. Medardi, 470. 472. Ejus epiſtolæ raræ in Gallia, 265. Ejus epiſtola reſpondentis ad interrogationes Auguſtini non inveniebatur in ſcrinits Romanæ eccleſiæ tempore S. Bonifacii, 94. Ejus epiſtola ad Secundinum interpolata, 265. Genuina eſt epiſtola, ubi de ſufficientia unicæ merſionis in baptiſmo, 511. Codex ſacramentorum ſcriptus a Lantberto juſſu Godeigaudi, 528. 530.
Gregorius II. Papa, 54. 42. 53. 60. 77. 244. 297. In locum Conſtantini quo anno ſuffectus, 59. Junior appellatus, 79. 80. Præconibus evangelicis fruet, 48. 60. 63. 79. S. Bonifacium benigne accipit, 48. Eumque in Germaniam dirigit, 40. Ordinatum epiſcopum remittit in Germaniam, 63. Eique tradit libellum inſtitutionum eccleſiaſticarum, *ibid.* Quiſnam ſit ille libellus, *ibid.* Gratulatorias & adhortatorias S. Bonifacio ſcribit littaras 66. Ejus reſponſa ad conſulta Bonifacii, 75. In rem monaſticam ſtudium, 51. 79. Petronacem hortatur, ut in Monte-Caſino monaſterium excitet, 52. 52. Domum propriam in monaſterium convertit, 52. Aliud Romæ inſtituit, *ibid.* Alia inſtaurat, 52. Obit. 79. Ejus cultus *ibid.* Memoria inſcripta litteris aureis in breviario Oderiſii abbatis, *ibid.*
Gregorius III. 70. 98. 207. 200. Fit papa, 80. Junior-ſecundus appellatus, 80. 97. Bonifacio ſcribit, mittiſque pallium, 80. Eum benigne accipit, 97. In Germaniam redeunti tres dat epiſtolas, 98. Ei gratulatur ob fortunatos ſucceſſus, 101. Mittit S. Willibaldum in Germaniam, 100. Quam bene in monachos affectus, 80. Monaſt. Lateranenſe reſtituit, 52. 80. Aliud monaſterium Romæ exſtruit, *ibid.* Poſtulat Caroli principis patrocinium adverſus Liutprandum, 103. Liutprandum adit, ut exceptus ab eo eſt, 115. Obit, 206. Ipſi tribuenda inſtitutio feſtivitatis SS. omnium, 603.
Gregorius IV. 11. 343. 470. 590. 493. 630. Valentino ſuccedit, 476. Quæ ejus partes in defectione filiorum Ludovici Pii a patre, 527. 520. A Lothario vexatur, 535. Epiſc. poſtulanti corpus alicujus ſancti non ſe facilem præbet, 606. Ejus opera, 603. Obitus, *ibid.*
Gregorius epiſc. Oſtienſis legatus Hadriani I. præſidet concilio Calchutenſi, 269.
Gregorius abbas Montis-Oliveti, 253.
Gregorius presbyter & abbas Trajecti ad Rhenum, 64. Adhæret S. Bonifacio, 66. 260. 297. 252. Eum Romam comitatur, *ibid.* Friſonum paſtor & rector inſtituitur, 260. Coram gerit eccleſiæ Trajectenſis, *ibid.* Hinc epiſcopus dictus, 218. Licet presbyter, 273. An a carnium eſu abſtinuerit, 289. Sub ejus

ejus diſcipliua traditus S. Liudgerus, 172. Alii ejus diſcipuli, 161. Ejus caritas, *ibid.* 228. Paralyſi per triennium laborat, 229. Ejus pia mors, 518.
Gregorius abbas incerti loci, 600.
Gregorius advocatus S. R. E. 492.
Gregorius notarius Paſchalis I. papæ, 367.
Gricinus epiſc. Veronæ, 364.
Griſo ſeu Grippo Caroli Martelli ex Sonechilde filius, 105. 206. 123. 140. Ei ſcribit S. Bonifacius, 130. In caſtello Arduennæ incluſus, 106. Cuſtodia elapſus, defectionem a fratre molitur, 129. Sæpe victus in fuga interficitur, 130.
Grimaldus ſeu Grimoldus archicapellanus & abbas S. Galli, 90. 386. 460. 462. 533. 538. 642. Homerus appellatus, 462. Fit abbas S. Galli, 584.
Grimaldus abbas Weiſſenburgi, 468. 523.
Grimaldus, abbas, 203.
Grimbaldus in monaſt. Sithienſi fit monachus, 528.
Grimbertus comes palatii, 151 28.
Grimo epiſc. Rotomagi, 200. 228.
Grimo abbas Corbeiæ, 45. 70. 242. Legatus a Carolo principe ad Gregorium III. 205.
Grimo abbas Trudonianus, 90. 558.
Grimoaldus abbas Caſtrenſis, 89. 577.
Grimoaldus abbas Luxovii, 275.
Grimoaldus dux Baioariæ, 60. Ejus illegitimum cum Piltrude matrimonium a S. Corbiniano improbatum, 62. A Sicariis interfectus, *ibid.*
Grimoaldus dux Beneventi, 571. 578. Obſes Carolo M. datus, 222. In Caſinenſes heneficus, 273. Per inſidias occiſus, 416.
Grimoaldus major domus regiæ, 2. 28. 230. 272. Interficitur, 18. 33.
Grimpaldus abbas Tollenſis, 559.
Grimulfridus donationem facit S. Dionyſio, 305.
Grinuara mater SS. Harlindis & Reinulæ, 95.
Gripo Pippini Hariſtal. filius, 2.
Guago ejus filius nepos Lupi-Servati, 541. 606.
Gualdebertus abbas B. Mariæ de Organo, 347.
Gualtarius epiſc. Firmanus, 224.
Guandelbertus abbas Farfæ, 181.
Guarnario ioſcripſit opuſcula Benedictus, 433.
Gubanus abbas Glaſtoniæ, 209.
Guenilo epiſco Senonum. *Vide*, Wenilo.
Guichardus abbas S. Germani a Pratis. *Vide* Wichadus.
Guichardus ſcholæ Martinianæ præceptor, 410.
Guicpertus epiſc. Reatinus. *Vide*, Wicpertus.
Guido comes Cenomannenſis, 536.
Guido comes, ejus tutelæ commiſſum monaſt. Arremarenſe, 631.
Guido vicecomes Lemovicenſis, 376.
Guiſſardus abbas Nantuaci, 171. 417.
Guigmundus, ſeu Wimundus epiſc. Eboraci, 638.
Guigo, ad ejus vicem diploma recognitum, 357.
Guillelmus abbas Divionenſis, 447.
Guillelmus abbas Novalicienſis, 102.
Guillelmus abbas Thierauptenſis, 225.
Guillemi epiſtola ad ſuos Dionyſianos de ſitu cellæ S. Dionyſii de Vallibus, 347.
Guinaberius abbas Gellonenſis, 376.
Guinichiſus dux Spoletanus, 276. 307. 314. 355.
Guinichiſus II. dux Spoletanus ſit monachus, 447.
Guinichiſus filius Guinichiſi II. ducis Spoletani, 447.
Guiburgis uxor S. Willelmi Gellon. 545.
Goitmarus, ſeu Widmarus abbas Centulæ, 193. Gornaci ad Eptam ſepultus, 3. Male cum S. Hildeverto confunditur, *ibid.*
Gulfardus, ſeu Wifardus abbas S. Martini Turon. non ex uno duo faciendi, 166. Romam ad papam a Carolo Magno miſſus, 166. 168. 210.
Gulfocus presbyter inter mancipia cenſitus, 458.
Gumbertus comes, 187.
Gumbertus, ſeu Cumpertus diſcipulus S. Burchardi, 139.
Gumbertus quidam pro ejus clericatu patrimonium, 574.
Guobertus donationem facit Mediano-monaſterio, 27.
Gundacer prior S. Maxentii, 524.
Gundebertus epiſc. Senonum, 128.
Gundecar monachus cum S. Bonifacio martyrio affectus, 139.
Gundelandus primus abbas Laureshamenſis, 288. 207. 512. 218. Sub eo res monaſterii auctæ; 205. Moriturus ut de rebus monaſterii diſpooit 226.
Gundeſindus Caſtellæ comes, auctor monaſt. S. Vincentii de Fiſtolis, 502.
Gundibraodus dux Florentinus, 182.
Gundilanus conditor Monaſt. Calogenſis, 626.
Gundifalvus abbas Cauuenſis, 634.
Gundoaldus abbas Grandivallenſis, 203.
Gundrada ſlia Bernardi patrui Caroli M. 346. Soror S. Adalhardi, 385. 434.
Gondramnus monachus & conditor monaſt. Burenſis, 224.
Guodramnus levita, monachus non ligatus, 278.
Gundramnus Cellæ Solæ præpoſitus & capellanus Ludovici regis Germaniæ, nepos Rabani Mauri, 294.
Gundoaldus ſocius S. Walfridi, 131.
Gundulfi-villa prope Tullum, 551. 602.
Gunfindus abbas S. Sulpicii Bituric. 428.
Gunhardus epiſc. Namnetenſis a Nortmannis obtruncatus, 597.
Guntardus ad quem ſcripta Amalarii epiſtola de ſputo ſacramenti, 555.
Guntarius abbas S. Modeſti, 560.
Gunthatus abbas S. Alhioi, 202.
Guotbaldus epiſc. Rotomagi, 614. 626.
Guntbaldos abbas Carroſi, 494.
Gunthaldus monachus a Ludovico Pio ad filios miſſus, 494. Ejus ambitio, 500. 510.
Gunibertus monachus Sithienſis ſcriba peroptimus, 356. 571.
Guothardos comes, 246.
Guntharius epiſc. Coloniæ, 642.
Guntharius, ejus in fide conſtantia, 63.
Guntherius comes conditor cellæ Ottingenſis, 165.
Gunthcrus filius Taſſilonis ducis, 225.
Guntrada abbatiſſa S. Mariæ de Regula, 376. 409.
Guntradus abbas Leſcienſis, 190. 278.
Guntramus abbas S. Martini Turon. 27. 85.
Guntramus abbas Murbaci, 214. 285.
Gurebertus abbas Farfæ peſſimus, 181. 208.
Gutardus abbas S. Petri Cantuar. 286. 269. 339.
Gutglacos abbas Glaſtoniæ, 109.
Gutblacus eremita, 44. Ejus geſta, & obitus, 36. & *ſeqq.* Ejus miracula, 335.

Gutierus abbas S. Salvatoris de Superando, 246.
Gutlindis monacha filia ducis Adalberti, 54.
Gurta monaſt. S. Angeli Reatinum an conceſſit Paulo civi Reatino, 259.
Gyrvum, portus Egfridi regis, 287. 289.

H

Haborilla ſeu Habrilia abbatiſſa Augiæ, 213.
Habitus ſuſceptione monaſtica profeſſio, 243.
Habitus monachorum S. Dionyſii ad divina officia, & ad laborem, 236. 237. Monachorum S. Faronis, 352. Fuldenſium in Præfat. 353.
Habitus monaſticus in canonicum converſus, 450.
Hadamarus abbas Fuldæ, 227.
Hadegaudus abbas S. Michaelis ad Moſam, 422.
Hadelbodus epiſc. Coloniæ, 467.
Hadelogæ filia Caroli Martelli abbatiſſa Ochſenfrutteníis, 233. 191.
Hado Corbeiæ abbas. *Vide*, Addo.
Hadowlfus monachus. *Vide*, Batewifus.
Hadrianus I. Papa, 87. 138. 148. 233. 155. 236. 260. 309. Stephano III. ſuccedit, Deſiderio regi reſiſtit, 209. Caroli M. *implorat* auxilium adverſus Langobardos, 221. Ei ſe Langobardorum pars dedit, *ibid.* Non conceſſit Carolo M. jus eligendi papam aut epiſcopos, 211. Eum denuo in Italiam vocat, 215. 239. Decretis ſynodi Nicænæ II. probavit, & Carolo M. miſit, 270. Ejus querelæ ad Magenarium abbatem S. Dionyſii, 275. Obit, ſtudium Caroli M. pro ejus animæ relevatione, 278. 296.
Hadrianus abbas S. Petri Cantuar. obit, 23. 26.
Hadrianus alias Frichorius, S. Richarii inſtitutor, 544.
Hadulfus ex abbate Nobiliacenſi epiſc. Atrebatum, 30. Ejus elatio e tumulo, *ibid.*
Hadwigis abbatiſſa Heſſordenſis, 468.
Hæres epiſc. Friſingæ. *Vide*, Aribo.
Hæreſes, contra eas eccleſiam defendere debent monachi, 300. 303.
Hæreticorum genius, 473.
Haganonis epiſc. Bergomenſis epiſtola ad Rempertum, 577.
Haganonis teſtamentum pro S. Martino Turonenſi, 419.
Hagino abbas, 72.
Haginus comes, 218.
Hagio vir illuſtris, dictus Hariulfus, 16.
Hagnaldus abbas, 72.
Hagnau pagus, 24.
Haguſtaldenſis eccleſia a monachis poſſeſſa, 82. 271. Epiſcopatus deficit, 388.
Haguſtaldenſes epiſc. Acca, 81. Alchmundus, 271. Eata, 22. Frcdbertus, 271. Johannes, 4. Tilbertus, 271.
Haicho frater ducis Adalberti donationem facit monaſt. Honaugienſi, 53. Charta refertur, 649.
Haileadaldus, vir illuſtris, 31.
Haimericus Lotharianæ partis fautor, in Glannafolienſes iniquior, 579.
Haimo, ſeu Hemmo & Aimo, ex monacho Fuldenſi & abbate Herfeldenſi epiſc. Halberſtati, 333. 383. 386. 623. 629. An dictus præclarus, 623.
Haimo abbas SS. Fauſtini & Jovitæ Brixiæ, 602.
Haimo abbas S. Germani Pratenſis, 431.
Haimo auctor parthenonis Medenſis, 220. Ejus cultus & reliquiæ, *ibid.*
Hainardus cancellarius abbas S. Michaelis ad Moſam, 423.
Harmarus epiſc. Autiſiodori, 38.
Hainradus abbas S. Vincentii ad Vulturn. 230. 240.
Hajo comes Foro-julienſis, 572.
Halanus, ſeu Alanus abbas Farfæ, 181. 182.
Halberſtadenſis epiſcopatus erectio, 242. Epiſc. Haimo ſeu Hemmo, 383. &c. S. Hildegrimus 242. Theotgrimus, 361.
Halbertus diaconus in S. Sulpicium beneficus, 428.
Haldofredus notarius, 39.
Hateboldus abbas incerti loci, 307.
Halerona uxor Rabennonis, ſanctimonialia ejecta in thorum male revocata, 262. 663.
Halitgarius epiſc. Cameraci, 400. 433. 452. 462.
Halo vicedominus Rettioi epiſcopi, 543. 224.
Hammaburgum a Danis vaſtatum, 619. Sedes epiſcopalis erecta, 493. 517. Huic unitur Bremenſis, 642.
Hammaburgi epiſc. S. Anſcharius, 493. &c. S. Rembertus, 243.
Hanno epiſc. Veronæ, 365.
Harbertus abbas Laubii, 432. 566.
Hardelenus abbas S. Trudonis, 338.
Hardericus comes, 232.
Hardgarius presbyter miſſus ad Sueones, 619.
Hardradus abbas Sithienſis, 158. 202.
Harduinus presbyter in Derveníes beneficus, 474. 510.
Hasduinus monachus S. Medardi, 322.
Harduinus monachus Fontanellæ, 232. 268.
Harduinus filius Angilberti an alius ab Harnide, 269.
Haribertus, ſeu Heribertus abbas Murbaci, 72. 186. Romam miſſus a Pippino, 198. Obit, 215.
Hariboldus abbas, 72.
Hariolfus epiſc. Lingonum. *Vide*, Herulfus.
Hariulfus vir illuſtris, 26.
Harlindis abbatiſſæ Kikenſis pia geſta, & mors, 93. 219.
Haroidus filius Angilberti ex Berta, 268.
Harrucho abbas Amarbarici, 302.
Hartmannus abbas Ebersheimenſis, 366.
Hartmotus abbas S. Galli, 584. 386. 388.
Hartradus comes auctor primæ in Carolum M. conjurationis, 237.
Harricus epiſc. ex Mauri-monaſterio, 483.
Hata donationem facit S. Gallo, 223.
Hathumarus, ſeu Bathuradus epiſc. Patherbrunnenſis, 390. 437. 438.
Hatto, ſeu Hauto & Hetto, epiſc. Auguſtenſis, 367. 370.
Hatto abbas Fabarienſis, 309.
Hatto abbas Fuldæ Bonoſus dictus, 335. 606. In locum Rabani ſuffectus, 390. 612. Ejus ad Goteſchalcum epiſtola, 488.
Hatto comes, 562.
Hatto auctor monaſt. Rateſtorfenſis, 388.
Haunepertus abbas Farfenſis, 41.
Hauto abbas Stabulenſis & Dervenſis, 473. 510. Regularem diſciplinam in monaſt. Dervenſi reſtituit, 473. Obit, 545.
Heaburga abbatiſſa, 22.
Heaburga filia Eangythæ, 22. 276.
Hebræorum computum ſequitur V. Beda, 90.

Hebroardus comes palatii, 277.
Hebroinus comes, 216.
Heecfridus abbas Glonnæ, 654.
Hed comes conditor parthenonis S. Viti, 546.
Hedda, ſive Heddius epiſc. occidentalium Saxonum, 56. Obit, 82.
Heddo abbas Corbeiæ, 538.
Hegilwich abbatiſſa Calenſis, 365. 505. 518.
Heidemannus miſſus dominicus, 518.
Heilwicha abbatiſſa, quæ, 454.
Heimericus filius Cancoris comitis, 188. 205. Monaſt. Laureshamenſe a patre conditum ſibi vindicare tentat, 228. Cauſa cadit, *ibid.*
Heimo abbas Magniloci, 416.
Heimo monachus S. Germani Pariſ. 667.
Heinricus epiſc. Sabionenſis, 205.
Heirsardus abbas Remaenſis, 58.
Heiſtulfus, ſeu Haiſtulfus epiſc. Moguntinus, 389. 414. 415. 441. An fuit abbas Weiſſenburgi, 386. Riculfo ſuccedit, *ibid.* Baſilicam Fuldenſem & cæmeterium dedicat, 415. Dedicat Rabanus libros de inſtitutione clericorum, 424. Obit, 465.
Helardus abbas Dionyſianus, 44. *Vide*, Chillardus.
Helaris fluvius is eſt Elaver, 392.
Helboradus, ſeu Heboradus abbas, 205.
Heldebonus epiſc. Antipolitanus, 483.
Heldricus abbas S. Germani Autiſiodor. 323.
S. Helena tranſlata ad Altum-Villare 643.
Helenenſis epiſc. Salomon, 516.
Helfricus comes, 562.
Helias epiſc. Tricaſſinus Lotharianæ partis fautor, 913. Lue extinctus, 557.
Heliss abbas Conchenſis ſtrenua, 575.
Helicobrumum palatium regium, 505.
Helimbruch filia S. Guillelmi Gellon. 343. 525.
Helingaudus, epiſc. Werdenſis, 493. 562.
Helifachar cancellarius abbas multorum cœnobiorum, 436. 449 476. 480. 499-529. Fit abbas Centulæ, 442. Benedicti abbatis Indenſis amicus, 429. 451. Exſulat, 500. 505. Obit, 558. Cancellarius, 392. 394. 408. 456. 425. 444.
Helmengaldus Comes Resbaci ſepultus, 372. Ejus epitaphium, *ibid.*
Helmengaudus vir illuſtris, 227. 250. 280.
Helmericus, ſive Olimricus abbas Laureshamenſis, 226. Obit, 252.
Helmericus notarius, 188.
Helmonenſis eccleſia cathedralis, 81.
Helmwinus in S. Emmerammum beneficus, 242.
Hemgiſius abbas Glaſtonicenſis, 24.
Hemina vini Benedictina qualis, 264. 405.
Hemmingus Danorum rex, 363. 371.
Hemmo epiſc. Halberſtatenſis. *Vide*, Haimo.
Henarchus abbas Foſſatenſis, 479.
Henchenradus epiſc. Patriſicenſis, 226. 574.
Henricus epiſc. Conſtantiæ, 565.
Henricus abbas Manſeæ. *Vide*, Hunricus.
Henricus Henezo abbas S. Michaelis ad Moſam, 19.
Henricus dux Burgundiæ, 523.
Henricus dux Foro-Julii, 296. Ejus cædes a Carolo M. vindicata, 318.
Herbernus proabbas Majoris-monaſt. 605. Is eſt Ebrenus cuſtos, 615.
Herbertus epiſc. S. Dionyſii, 156. 267. 200.
Herbertus abbas S. Genovefæ Pariſ. 625.
Herberius filius S. Willelmi Gellon. 345. Luminum ſmiſſione multatus, 495.
Herebaldus abbas Ebersheimenſis, 366.

Herebaldus poſtea abbas Tinemutenſis, denuo baptiſatur, 25.
Herebertus comes Vivarienſis inſtaurator monaſt. Crudatenſis, 408.
Herburgs abbatiſſa Vetadunenſis, 23.
Hereforderſis eccleſia cathedralis, 81. Epiſc. Cuthbertus, 104.
Herempertus abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 102. 220.
Heribaldus, ſeu Heriboldus epiſc. Autiſiodori, 486, 525. 541. 608. 611. Tranſfert corpus S. Germani, 580. Lotharianæ parti favet, 522. In Caroli Calvi gratiam receptus, 582.
Heribanoum, multa quædam, 405.
Heribertos epiſc. Mediolani, 559.
Heribertus abbas Gemetici, 549. 550.
Heribertus pater reginæ Bertradæ, 215. 287.
Heriburgs ſoror S. Liudgeri, 359.
Hericus, ſive Ericus abbas Centulæ, 382. Obit, 442.
Hericus, ſive Heiricus monachus S. Germani Autiſiodor. 585. 586. Auditor Lupi, 592.
Heriduch, ſeu Heridagus presbyter, Saxoniæ tranſalbianæ epiſcopus deſtinatus, 493. 527.
Herigarius nobilis Suecus baptizatur, 489. Ejus obitus, 629.
Herimannus epiſc. Nivernenſis, 542. 579. Ejus teſtamentum, 640.
Herimbertus, ſeu Heribertus abbas Fontanellæ, 625.
Heriold us rex Danorum baptizatus Anſcharium ſecum ducit, 467. 489.
Hericus, ſive Heoricus abbas Miciaci, 549. 552. Corbionenſis, 598. 599. 600. Obis, *ibid.*
Heriwinus comes, 201.
Herlebertus abbas S. Benigni, 612.
Herlegaudus abbas S. Benigni Divion. 540. 482.
Herlemundus epiſc. Cenomannenſis, 26. 27. 222. Duo condit monaſteria, 27. Oculis privatur a Gauzioleno, 511.
Herlouus comes, 187. 468.
Hermannus Skenckius bibliothecarius S. Gilli, 552.
Hermellinda conjux Luponis ducis Spoletani, 243.
Hermenaldus abbas Aniænæ, 559.
Hermembertus abbas Nobiliaci, 223. 286. 496.
Hermenegildus inſtaurator S. Salvatoris de Superado, 247.
Hermenfridus epiſc. Bellovaci, 563.
Hermengaudus abbas S. Michaelis ad Maſupiam & epiſc. 20. 207.
Hermengaudus abbas Aſſinienſis, 550.
Hermenlandus abbas Antrenſis, 558. Regimen abdicat, 20. Moritur, 53. Ejus reliquiæ, 597.
Hermenricus conditor Argentogili, 324.
Hermentrudis abbatiſſa Jotri, 652.
Hermeris abbas Caſinenſis, 283.
Hermeſindis comitiſſa, 502.
Hermifridus ob raptam Rabennonis uxorem ab eo occiſus, 261. 665.
Hermoaldus abbas Leonenſis, 283.
Hermodus abbas avunculus Hesimanni epiſc. Nivern. 640.
Hermoldus cancellarius Pippini regis Aquitan. 550.
Hermor epiſc. Aletenſis, 548.
Herolf chorepiſcopus, 77.
Herphus conditor parthenonis apud Forum-Julium, 498.
Herradis abbatiſſa Hoemburgenſis, 54.

Herſindis ducissa Burgundiæ, 423.
Herſindis nobilis femina monast. Blesgiacensc restituit, 69.
Herulfus episc. Lingonum, 216. Monast. Elewangense condit, 790. In monasterium se recipit, 163. Obit, 238.
Herveus vir clarus fratrem suum confodit, 651.
Hesperiæ, id est occidentales Germaniæ regiones, 66.
Hessæ comes, 562.
Hessi per S. Bonifacium ad fidem conversi, 61. 64.
Hettanus pater S. Imminæ, 238.
Hetti ex abbate Mediolaci episc. Trevirorum, 90. 317. 347. 386. 421. 495. 554. 555. S. Castoris monast. condit, 538. Ejus obitus, 638.
Hetto, seu Heyto episc. Basileæ & abbas Augiæ, 371. 399. 460. Ad Græcos legatus, 372. Ejus capitulare, 395. Augiam se recipit, vitam privatam acturus, 435. 454. Obiit, 544.
Hetto abbas Fuldæ, 554.
Hidburga virgo Angla, 11.
Hieremias ex monacho Centulensi & abbate S. Columbæ episc. Senonum, 333. 419. 461. 462. 548. 554. Magno succedit, 418. Præceptum obtinet pro reformandis monasteriis urbis Senonum, 445. Mauriaci cellam ædificat, 446. Post ejus obitum vacat Ecclesia Senonensis, 486.
Hieremias cognomen S. Adalhardi, 466. Et Walæ abbatis, 501. 502.
S. Hieronymus, ejus erga basilicas martyrum reverentia, 480. Ejus epistolæ, Franco-Gallicis litteris scriptæ, 786.
Hieronymus filius Caroli Martelli, 206. 257. 346. 570. Abbas S. Quintini, 383.
Hieronymus rationalis dominicus, 235.
Higbaldus episcopus Lindisfarnæ, 285. 278. Eum consolatur Alcuinus, 287. 288.
Hilenses monachi Romanos ritus recipiunt, 41. Inter eos quidam semper episcopi, qui Pictorum nationem administrabant, 81.
Hilarinus monachus S. Sequani martyr, 83.
S. Hilarius episc. Carcassonæ, ejus reliquiæ, 234.
S. Hilarus confessor, ejus reliquiæ, 223.
Hilarius abbas conditor monast. Galaclensis, 731.
Hilbodus abbas Glonnensis & Herensis, 463. 528. 548. 622.
Hildebaldus seu Hadabaldus episc. Colonicnsis, 295. 301. 370. 393.
Hildebaldus episc. Matisconensis, 461.
Hildebaldus grammaticus in monast. S. Michaelis ad Mosam, 412.
Hildebertus episc. Coloniæ, 149.
Hildebertus abbas Fontanellæ, 2.
Hildebrandus episc. Sagiensis, 509.
Hildebrandus abbas S. Benigni Divion. 340. 412.
Hildegardis, seu Aldegardis abbatissa Suession. 345.
Hildegardis regina uxor Caroli Magni, 148. 206. 207. 213. 239. 242. 287. 569. Conditrix vel dotatrix monast. Campidonensis, 113. Quot annis in conjugio fuerit, 247. Obit, ibid. Humata apud S. Arnulfum, 247.
Hildegardis filia Caroli M. 248.
Hildegardis filia Ludovici regis Germaniæ, 434.
Hildegardis monacha Remensis, 594.
Hildegardis uxor Burchardi fundat. monast. Brajocense, 30.
Hildegarius episc. Cameraci, 358.
Hildegarius episc. Coloniæ, 249.
Hildegarius comes, 287. 415.
Hildegisus abbas Duserensis, 340.
Hildegrimus episc. Catalauni & Halberstadensis, 242. 359. 585.
Hildeguardus, seu Hildoardus episc. Atrebatum, 308.
Hildegundis soror Hincmari, 452.
Hildelita abbatissa Berkingensis, 9. 12. 22. 39.
Hildemannus episc. Bellovaci, 363. 466. 503. 505. 526. 529. Ejus facta & obitus, 627.
Hildemaros monachus Francus in Italis monasticæ vitæ exultor, 577. An ipsius est commentarius in regulam S. Benedicti, ibid. Ejus epistola ad Utsum episc. Beneventi, 578. Refertur, 690.
Hildepertus dux, ejus placitum pro Farfa, 261. Refertur, 665.
Hildeprandus rex Langobardorum, 105. Liutprando succedit, 115. Diploma pro ecclesia Placentina, ibid. Refertur, 658. E regno dejectus, 815.
Hildeprandus dux Spoletanus, 215. 230. Ejus placita pro Farfa, 224. 259. In Casinenses benefica, 273.
Hilderadus comes, 216.
Hildericus abbas Casini, 528. Pauli diaconi discipulus, cujus epitaphium scripsit, 220. 317. 318. Refertur, 668.
Hildericus abbas Caunensis, 634.
Hildericus abbas Elnonensis, 623.
Hildericus abbas Farfæ, 604.
Hildericus abbas Laubiensis, 4. Invasor, 326.
Hildericus Castaldus Farfæ donat. monast. S. Jacobi, 265.
Hildevertus episc Meldensis, Gornaci ad Epram honoratus, 3.
Hildi, seu Hildwinus episc. Virduni, 544.
Hildigisus abbas Duseræ, 329. 576.
Hildinesheimensis episcopatus erectio, 242. Episc. Godehardus, 204.
Hildoardus episc. Cameraci & Atrebatum, 475.
Hildoinus abbas S. Michaelis ad Mosam, 422.
Hildolfus abbas Etinhemensis, 285.
Hildradus abbas S. Trudonis, 558.
Hildricus episc. Meldensis, 451.
Hildrudis filia Caroli M. 354.
Hilduinus archicapellanus & abbas S. Dionysii, 381. 387. 444. 450 451. 459. 462. 470. 480. 481. 494. 499. 503. 539. 551. 577. 641. Ejus partes in reformando S. Dionysii, monast. 521. & seqq. Monachis bonorum partitionem concedit, 524. 525. Abbas etiam S. Germani Paris. 451. Portionem bonorum dat monachis S. Germani, 487. 586. Abbas S. Medardias 477. Novum basilicam condit, 449. Ejus auctoritate S. Sebastiani corpus obtinent Sancti-Medardenses, 469. Multas abbatias cur tenuerit, 451. Romam comitatur, Lotharium, 455. Dignitatibus privatus exsulat, 496. Ab exsilio revocatur, 500. Non tamen in archicapellani dignitatem restitutus, 519. Scribit Areopagitica, 535. 536. An primus auctor areopagismi, ibid. Corpus S. Viti concedit Warino, 545. Carolo relicto Lothario occurrit, 573. Ejus obitus, 574. 579. Elogia, 581.
Hilduinus abbas alter a Dionysiano, 567.
Hildulfus ex episc. Trevirensi abbas Medianensis, 251. Obit, 25.
Hildulfus Hirsaugiensis scholæ præfectus, 562.
Hilmeradus episc. Ambiani, 638.

Hil-

Hilpericus abbas Arulenſis, 302.
Hilpericus pictor, 619.
Hiltfredus rector eccliæ S. Petri Turon. 420.
Hiltibaldus epiſc. Caloniæ, 580.
Hiltrudis ſacra virgo, 290. Obit, 278.
Himiltrudis a Carolo M. repudiata, 204. An revocata, 206.
Himitrudis mater Ebonis epiſc. Remenſis, 393.
Hincaatus in Rothonenſes iniquior, interit, 308.
Hincmarus epiſc. Remorum, 87. 297. 323. 326. 437. 444. 496. 500. 519. 567. 559. 610. 617. 624. Ejus patria & parentes, 450. Ei adhuc laico donatio a rege facta, 621. Apud S. Dionyſium monachus, 450. 451. Abbas Flaviaci & S. Mariæ Compend. 451. 453. 616. Fit archiepiſcopus, 655. Ad eum recens ordinatum epiſtola Lupi, 616. Ejus probata ordinatio in concilio Pariſ. 616. Gotheſcalcum exagitat, 637. 640. Apud Lotharium imperatorem infimulatus, ſe purgat, 643. Cum eo non conſentit Lupus, 657. 658. Bona fide retulit additamentum epiſtolæ Gregorii M. ad Secundinum, 265.
Hincmarus epiſc. Lauduni, ejus patria, 450.
S. Hippoliti mart. tranſlatio, 120. Reliquiæ, 567. 225.
Hippolytus epiſc. Bellicenſis, & abbas Condateſcenſis, 270. 293. 275.
Hirmeotrudis uxor Caroli Calvi, 583. 595. 632.
Hirmingardis uxor Ludovici pii, 69. 581. 599. Remis auguſta coronata, 393. Andecavis an ſepulta, 416.
Hirmingardis uxor Lotharii, 281. 334. 557. 620. 645.
Hirminmaris diaconus notarius imperialis, 410. 423. 444. 466. 509. 514. 516. 528. 529. 527. 528. 529. 564. 569. Ad is qui Ermenmarus abbas S. Trudonis, 358.
Hiſcmundus epiſcopus, 582.
Hiſpaniarum clades a Sarracenis, 32. Hinc in rebus Hiſpanicis penuria, 53. Partem recuperat Carolus M. 178. Ibi Eccleſiæ a Laicis poſſeſſæ, 247.
Hiſpani in Aſturicenſibus montibus deliteſcentes tantiſper reſpirant, 285.
Hiſpanicis ſcriptoribus quæ adhibenda fides, 35.
Hiſpanicorum ſanctorum hiſtoria fabularum portentis deformata, 53.
Hitherius ſeu Iterius abbas S. Martini Toron. & palatii archicancellarius, 85. 266. 248. 287. 321. Monaſt. Cormaricenſem condit, 279. Ejus præceptum refertur, 666. Obit, 297. Notarius, 196. 295. 201. 205. 207. Cancellarius, 219. 253. 276. 227. 267.
Hitto epiſc. Friſingæ, 77. 250.
Hitto epiſcopus incertæ ſedis, 428.
Hodingus epiſc. Cenomin. 111.
Homerus adſcititium nomen Angilberti, 248. 249. 280. Grimaldi archicapellani, 462.
Homiliarium Alcuini, 302. 306. V. Bedæ, 306. Pauli Warnefridi, 305. 306.
Honaugiæ epiſcopalis ſedes non fuit inſtituta, 57.
Honeſta mater Gregorii II. Papæ, 32.
Honorius epiſc. Cantuariæ, 26.
Horicus princeps Normannorum, 613.
Hormundus abbas Maricolenſis, 14. 537.
Hoſpites monachi a ſæcularibus ſecreti, 404. Monachi vel etiam clerici in communi refectorio reficiant, 402. Non item laici, *ibid.*
Hrodharth abbas, 223.
Hrodradus Hoſpitalarius Corbeiæ-novæ, 448.
Hroo in Fuldenſes beneficus, 262.
Hrootildis abbatiſſa Palatioli, 90.
Hucbertus epiſc. Meldenſis, 432.
Hucbertus epiſc. Tungrorum, 28. Ejus corpus Andaginum tranſlatum, 25. 422. Miraculum, 506.
Hucbertus Bajoariorum dux, 77. Vincitur a Carolo principe, 61.
Hucbertus monachus Brittaniacenſis, ejus vita, 152. Miracula, *ibid.*
Hucbertus frater Theutbergæ reginæ in Laubienſes iniquior, 567.
Hucbertus rector baſilicæ S. Marcelli Cabilon, 228.
Hucezandus abbas Oellonenſis, 376. 444.
Huetpertus abbas Wirenſis, 37. 42. 92. Euſebius dictus, ad eum ſcribit S. Bonifacius, 93.
Hugo epiſc. Albienſis, 376.
Hugo epiſc. Remorum, 326.
Hugo filius ducis Drogonis ex monacho Gemeticenſi epiſc. Rotomagenſis, 64. Diſtinguendus ab Hugone filio naturali Caroli M. & ab Hugone abbate Novalicienſi, 76. Fit abbas Fontanellæ, 64. 65. Patrimonia ſua tradit variis eccleſiis quas regendas acceperat, 64. Donationem facit S. Arnulfo, 40. 41. 65. Donationis charta refertur, 648. In Fontanellam beneficus, 65. 76. Inſignes ejus Gemetico donationes, 64. 76. Mortuus, *ibid.* Ejus cultus, *ibid.* Plures præfulatus tenuit, 64. An excuſandus, 65. Perverſarum aliorum cupiditatum patronus habendus non eſt, *ibid.*
Hugo abbas S. Aniani Aurelian. *Vide*, Ugo.
Hugo abbas Dionyſianus, 44. 46.
Hugo abbas Novalicienſis, 76. 217. 396. An filius Caroli M. 217. Non fuit abbas S. Medardi Sueſſion. 389.
Hugo abbas S. Salvii, 306.
Hugo filius Caroli Magni abbas Sithienſis & Quintinianus, archicancellarius, 415. 417. 456. 515. 528. 539. 572. 600. 607. Poſt mortem patris tonſus, 217. Ab abbas S. Medardi, 449. Ejus obitus, 527. 528. 605. Cancellarius, 519. 564. 569.
Hugo comes Turonicus, 372. 530.
Hago comes, 494. Lue extinctus, 537.
Hugo puerulus frater Hirmingardis auguſtæ ſepultus in baſilica Ambroſiana, 534.
Hugo princeps, 290.
Hugo pater Bodali comitis, 225. Charta donationis ab eo Honaugiæ factæ refertur, 650.
Hugo vir illuſtris, in Floriacenſes beneficus, 2.
Hugo Turingus concedit locum ad conſtruendum monaſt. 66.
Hugobertus pater Plectrudis, 25.
Humbertus Epiſc. Wirzibusgi, 423. 563.
Humbertus abbas Maricolenſis, ejus corporis elevatio, 530.
Humbertus abbas Mediſaonenſis, 307.
Humbertus abbas incerti loci, 580.
Humfredus abbas Derventis, 545.
Humfredus comes conditor parthenii Schenenſis, 353.
Humfredus vir nobilis inſtaurator monaſt. Pratellenſis, 555.
Humilitas, quæ vera, 299. Inquinata Deo accepta non eſt, 145.
Huna abbas Reomaenſis, 58.
Hunaldus in Farfenſes beneficus, 396.
Hunbaldus abbas Madriacenſis, 99.

Hondradena uxor Wandalberti, 560.
Hundius corrigeodus, 47. 422.
Hundrudis matrona Anglicana Deo devota, 280.
Hunfridus comes Curiensis Romam legatus a Ludovico Pio, 452.
Hungerus epiſc. Trajecti ad Rhenum, 305.
Hunoldus epiſc. Atrebatum, 50.
Hunoldus, ſive Clunoaldus dux Aquitaniæ, 85. 96. 105. Detinet Lantfredum abbatem, 103. Monaſterium petit, ſed deſerit, 118.
Hunni victi a Pippino rege Italiæ, fidei myſteriis imbuuntur, 303. A Carolo M. devicti, 270.
Hunricus abbas Manſcenſis, 205. 256. 259.
Hunricus comes, 372.
Huoma presbyter, 477. S. Tiburtii corpus ad S. Medardum tranſfert, *ibid.*
Huſo magnus piſcis, 279.
Hyacinthus Alliot abbas Mediani monaſterii, 17. 55.
Hygbertus abbas Anglus, 539.
Hylarius Galliæ Suvius ignotus, 392.
S. Hypothemii corpus apud Ruthonum, 625.

I

Jacca epiſc. Ferreolus, 530.
Jacob ex abbate Gamund. epiſc. Tulli, 570. 573. 703. Sepultus apud S. Benignum, 594.
Jacob abbas S. Columbæ, 419.
Jacobus abbas Cormatici, 322. 418. 457. 508.
Jacob abbas Talipiaci, 547.
Jacobus eremita apud Bituricas, 582.
Jactatus avus Tellonis epiſc. Curiensis, 196.
Jactatus frater Tellonis epiſc. Curiensis, 178. 196.
Jambertus ex abbate S. Petri epiſc. Cantuariæ, 276. 284. 286. 269. 327. Sepelitur in S. Petri monaſt. 278.
Jammulas. *Vide*, Gemmolus.
Ibbonis epiſc. Turon. privilegium S. Martini, 27. Refertur, 647.
Ichnographia monaſt. S. Galli, 533.
Ido abbas Floriaci, 540. 203. 226.
Jeciſalia arx a Carolo M. capta, 302.
Jejunium æſtivale quatuor temporum diverſe ſervatum, 403. In vigiliis ſervatum, 554. His diebus monachis ante completorium poculum indultum, 402.
Jepro abbas, 286. 667.
Jeroſolymis hoſpitale Francorum, 628.
Jeroſolymorum patriarchæ, Johannes, 326. Thomas, 255. Nao fuit Fortunatus, 326.
Jeſſe epiſc. Ambiani, 308. 324. 362. 370. 371. 404. 496. Lotharianæ parti favet, 522. Lue extinctus, 537.
Ikia matrona in S. Anſebarium beneficia, 619.
Ildebertus abbas Condatenſis, 275.
Ildemanus epiſc. monachus S. Dionyſii, 617.
Illuinus rector eccleſiæ Lugdunenſis Lirini fit monachus, 310.
Ilkhere, ſeu Willikeri monachus cum S. Bonifacio martyr, 159.
Illoc in Rothonenſes iniquior, 307.
Illuſtris vocabulo contenti reges, 316.
Ilſungus abbas Wesbruneenſis, 153. Obit, 517.
Imaginibus ſacris cultus adhibendus, 270. Non latriæ, 270. Earum in Anglia cultum non primus invexit S. Egwinus, 51. Impugnatur a Leone Iſaurico, & a Copronymo: de iis ſynodus Gentiliacenſis, 297. Pariſienſis, & ea de re libellus 462. 475. Controverſiæ de ea re Francos inter & Romanos Orientalesque, 201. Earum cultus in ſynodo Nicæna II. aſſertus, 260. In Romana, 202. Franci adorationis vocabulo offenduntur, 271. Hinc canon concilii Franconofurdienſis, 208. Legatio ab Imperatore Michaele ad Ludovicum Pium, 456. Eas impugnat Claudius Taurin. 459. 476. Non Alcuinus, 283. Nec Walafridus, 595. Propugnat Dungalus, 474. Et Joonas epiſc. Aurelian. 573. 574.
Imagines in baptiſmo ſuſceptrices adhibitæ, 456.
Imma abbatiſſa S. Mariæ Sueſſion. 609. 622.
Imma uxor Eginhardi, 268. 398. 415. 569. An filia Caroli M. 554. Obit, 542.
Imma conjux Megingaudi ducis, 580.
Immemana abbatiſſa Saraziaci. *Vide*, Emmana.
Immina abbatiſſa Carloburgenſis, 158.
Immo epiſc Noviomi, 542. 627.
Immo in S. Emmeramnum beneficus, 428.
Imprecationes in diplomatis, 140. 142. 627. 647. 649. 656. 659. 678. 662.
Ina rex Angliæ, S. 20. Monaſteria excitat, S. Leges condit, *ibid.* Romæ ſcholam Anglorum ædificat, 9. Ibique fit monachus, 9. 750. Benedictinus, 74. Ægrotanti ſcribit S. Bonifacius, *ibid.* Ejus cultus, *ibid.*
Incarnationis annus in inſtrumentis ævi Ludovici, 593.
Inchadus epiſc. Pariſiorum, 487. 515.
Indictio quanda & obi in uſu, 102. Nondum ſub Pippino rege, 190. Nec in diplomatibus Carolinis, 213.
Induciarum dies per noctes deſignati, 580.
Infantes pagani ut necabantur, 272.
Infirmi, ut curandi, 568.
Inga mater Benigni abbatis Fontanell. 26.
Ingelardus abbas Savigniaci, 360.
Ingelarius ſeu Ingelardus abbas Bonæ-vallis, 582.
Ingelbertus ſeu Engelbertus abbas Foſſatenſis, 515. 519. 579. 580. 622. Glannafolium inſtaurat, 438.
Ingeldus abbas in Anglia 9. 74.
Ingeltramnus epiſc. *Vide*, Angeltramnus.
Ingeltramnus epiſc. & abbas S. Benigni, 484. 576. 615.
Ingeltrudis uxor Pippini regis Aquitaniæ, 270.
Ingeltrudis conditrix S. Mariæ de Scriniolia, 638.
Ingelwinus abbas, 543.
Ingenuinus epiſc. Sabionenſis, 98. 204.
Ingoaldus abbas Farfæ, 396. 419. 447. 470. 471. 576. Obit, 491.
Ingoara ſoror S. Ebbonis, 158. Donationem facit S. Petro Senonenſi, 29.
Ingobertus comes, 470.
Ingrannus decanus S. Medardi, 470. 477.
Ingualdus epiſc. Londonienſis, 43. 81.
Inopia rauna diſciplinæ regularis, 551. 445. 539. 629.
Inveſtitura qui inita, 547. 550. 552. 576. 580. in Invidis Chriſtus habitare non poteſt, 20.
Invocatio Domini Dei Salvatoris nulla in diplomatis Pippini & Caroli M. 213.
Involatus epiſc. Convenarum, 530.
Joachimus Perlonius monachus Cormatici, 322.
Job abbas Swarzahenſis, 72.
Joba in S. Dionyſium benefica, 46. 148.
Jocundiacum palatium, 508. 548. Diverſum ab Andiaco, 478.
Jobanna mater S. Hucberti monachi Brittaniacenſis, 552.

S. Johannes Baptiſta, feſtum ejus conceptionis, 97. Ejus caput Angeriaci, 479.
S. Joannis Evangeliſtæ tumulus Epheſi, 57.
Johannes VI. papa S. Wilfridum abſolvit, 6. Obiit, 11.
Johannes VII. papa, 32. 42.
Johannes VIII. papa, 269.
Johannes patriarcha Jeroſolymitanus, 326.
Johannes epiſc. Arelatenſis, 570. 595.
Johannes epiſc. Hagulſtadi, tum Eboraci, 4. 7. 22. 25. Iteras baptiſma a rudi presbytero collatum, 23. Secedit in monaſt. Beverlacenſem ſe conditum, 23. 47. Ejus miracula, 23. Obitus, 57. Tranſlatio, 58.
Johannes epiſc. Conſtantiæ & abbas S. Galli, 270. 277. 278. 283. 288. 259. Obit, 242.
Johannes epiſc. Levomicenſis, 376.
Johannes epiſc. Nicienſis, 266.
Johannes epiſc. Sabionenſis, 205.
Johannes epiſc. Pictavenſis, 225. 288.
Johannes epiſc. Saltzburgi, 47. 98. 324. 265. 279.
Johannes epiſc. Siſtaricenſis conditor monaſt. Baulis, 577. Bodano munificus, *ibid.*
Johannes epiſc. curat efferri corpus S. Sebaſtiani e catacumbis, 470.
Johannes beatiſſimus epiſcopus, 307.
Johannes epiſcopus, 379.
Johannes abbas Augiæ, 399.
Johannes abbas Bonæ-vallis, quid B. Amedeo ad converſionem venienti objecerit, 423.
Johannes abbas S. Petri Cantuar. 25.
Johannes abbas Cannenſis, 454.
Johannes abbas S. Chlodoaldi, 293.
Johannes abbas Fabarienſis, 509.
Johannes abbas Gorziæ, 422.
Johannes abbas Juncellenſis, 455.
Johannes abbas S. Servuli apud Venetias, 425. In ſedem Grandenſem iotruſus, *ibid.*
Johannes abbas Suredenſis, 340.
Johannes abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 202. 220.
Johannis Damaſceni zelus pro ſacris imaginibus, 298.
Johannes S. R. E. legatus, 308.
Johannes Saccellarius, 269.
Johannes Scamnarius S. Rom. Eccleſiæ, 342.
Johannes monachus Jeroſolymitanus diſceptationem excitat de proceſſione Spiritus ſancti, 382.
Johannes monachus deputatus ad concilium Nicænum II. 269.
Johannes a Carolo M. ad Conſtantinum Imp. miſſus, 267.
Johannes ſanctus monachus Medianenſis, 26.
Johannes presb. inſtaurat monaſt. S. Agnetis, 423.
Johannes frater Rudolfi epiſc. Bituric. 598.
Johannes auctos epitaphii S. Cummiani, 62.
Jonas epiſc. Aurelianorum, 339. 435. 462. 462. 525. 530. 549. 551. 582. 584. Ejus Libri a Lupo examinati, 592. Lupi ad eum epiſtola, 575.
Jonas abbas Melundenſis, 423.
Jonas diaconus nomr. 579. 600. 625. 630.
Jordanis fluvius, ſanis ex utraque ejus ripa exteroſus, 57.
Jordanus epiſc. Lemovicenſis, 376.
S. Joſephi Arimathæi corpus ad Medianum monaſterium allatum, 326.
Joſephus archiepiſcopus, 542.
Joſeph epiſc. Ebroicenſis iovaſor abbatiæ Fontanell. 525. 594. 625.
Joſephus epiſc. Friſingæ, 77. 283.
Joſeph epiſcopus miſſus Ludovici Pii, 490.
Joſeph abbas S. Michaelis ad Marſupium, 422.
Joſeph abbas Novalicienſis, 202. 227. 265.
Joſephus Pippini regis cancellarius, poſtea abbas Tiernenſis, 289.
Joſeph Beneventum a Carolo M. miſſus, 262.
Joſephus ſive Joſeb monachus Caſinus, 263. An idem cum Joſue abbate Farfæ, 396.
Joſephi Peſefii Benedictini Hiſpani epiſtola de penuria veterum monumentorum in Hiſpania, 35.
Joſephus junior frater S. Eulogii, 636.
Joſſenus epiſc. Sueſſionum, 472.
Joſue abbas Farfæ, 396. 397. An idem cum Joſeb monacho Caſinenſi, 397.
Joſue ſive Joſe abbas Gellonenſis, 376.
Joſue abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 282. 405. Obit, 429.
Jovini mauſoleum Remis apud S. Nicaſium, 206.
Irene imperatrix Græcorum, 267.
Irmeſinda conjux Rutbardi ducis, 389.
Irmina abbatiſſa Horreechſis, 5. 25. 260.
Irminfridus epiſc. Sellovaci, 627.
Irminſridus in monaſt. Schiecdorfenſe beneficus, 534.
Irmioo ſeu Hirmino abbas S. Germani a Pratis, 257. 370. 399. 451.
Irminus pater Widolſici abbatis, 251.
Irngarda abbatiſſa Chiemenſis, 250.
Iſaac epiſc. Lingonum, 611.
Iſaac abbas Corbeiæ, 538. 590. 609.
Iſaac notarius, 550. 559.
Iſambertus monachus Fuldenſis, 418. Triplex ejus epitaphium, 557.
Iſarnus epiſc. Toloſanus, 410.
Iſenicus monachus S. Galli alter Beſeleel. 532.
Iſidorus frater S. Eulogii, 655. An auctor falſarum decretalium, 257.
Iſidorus Mercator conſarcinatus falſarum decretalium, 257.
Iſmiodus abbas Medianenſis, 327. In monachos ſuos iniquior, 387. 458.
Iſo monachus S. Galli, de eo vaticinium S. Euſebii recluſi, 585.
Iſpanildes matrona in Cnunenſes benefica, 435.
Itherius abbas S. Martini Turon. *Vide*, Hitherius.
in Itinere conſtitutus ut ſe geſſit S. Ceolfridus, 43. Adalhardus inſtituta regulæ minime deſerebat, 255. Pro Iter agentibus oratio, 42.
Judex ioiquus ut convictus a Wala eſt, 459.
Judicii extremi imminentis falſa vaticinia monachis non adſcribenda, 628.
Judicia ut fiebant ad reliquias ſanctorum, 295.
Judicium prope Theodonis-villam, ibi conventus, 610.
Judith uxor Ludovici Pii, 365. 420. 452. 469. 477. 486. 499. 518. 519. 527. 542. 552. 562. 573. 620. Ejus erga S. Sebaſtianum reverentia, 480. Ejus filius Carolus rex dictus, 489. A Privignis ſuis in monaſterium retruditur, 492. 493. 494. In palatium revocatur, 496. 499. 500. Dertonam relegatur, 522. Revocata, 526. Locharium ſibi conciliare tentat, 529. 561. Hi Rabani commentarii dicati, 526. Ejus obitus, 596.
Jolia ſeu Juliana abbatiſſa Pauliacenſis, 10.
Julianus epiſc. Placentinus, 209.
Julianus comes Sarracenos in Hiſpaniis accerſit, 52.
Juliofredus abbas Gellonenſis, 345. 359. 377. 444.

Ju-

Juliofredus II. abbas Gellonenſis, 376.
Juli-Judæi cum Petro Piſano diſputatio, 241.
S. Juliani abbatia tranſlatio Nobiliacum, 496.
Juramentum ad reliquias ſanctorum, 294.
Jurare monachis interdictum, 403.
Juſtinianus dux venetus conditor parthenonis S. Zachariæ, 425.
Juſtitia muneribus evacuatur, 164.
Juſtulfus epiſc. forte Spirenſis, 75. 239. 386.
Juſtus abbas Casroſi, 390. 408. Et Claudius Taurin. inſcribit commentarios in Matthæum, 390.
Juſtus abbas Saviniaci, 360.
Juvavum. *Vide*, Saltzburgum.

K

K, Hac littera ſcripti Karoli imperatores ſaepe, 339.
Kalendariis adſcripti viri illuſtres, 380. Et dies minutionum ſanguinis, 402.
Kalendarium Emmæ reginæ, 380.
Keba ſeu Geba abbas Augiæ, 89. *Vide*, Geba.
Keledus. *Vide*, Ænguſſius.
Kellanus epiſc. ignotæ ſedis, 308.
Kenebada abbatiſſa, 67.
Keoredus. *Vide*, Coenredus.
Kentwinus rex Angliæ, 8.
Kenulfus abbas Crulandenſis, 37. 43. 289.
Kenulfus rex Mercíorum, 269. 271. 289. 307. 327. Ejus litteræ pro Crulanda, 355. Conditor monaſt. Winchelcumbenſis, 538. An conſcius factionis in Eardulfum regem, *ibid.* Liberat Edbrithum regem, *ibid.*
Kenwalchi regis Glaſtoniæ donationes, 23.
Kerberga recluſa Lindavienſis, 363.
Kern monachus S. Galli eruditus, 283.
S. Kiliani epiſc. & Mart. reliquiæ, 239.
Kobbo Ludovici regis Bajoariæ ad Nortmannos legatus, 613. *Vide*, Cobbo.
Kunialdi presbyteri ſancti tranſlatio, 298.
Kyrie eleiſon pro rege & exercitu decantatum, 223.

L

Labor manuum pſalmorum modulatione relevandus, 95. Et quo animo inſiſtendum, 245.
Lagbardus abbas S. Quintini, 383.
Laici non ſint præpoſiti monachorum, 349.
Lambertus abbas Manſeenſis, 407.
Lambertus dux in Medelocenſes beneficus, 180.
Lambertus comes Caſtriduni in Bonæ vallenſes beneficus, 585.
Lambertus monachus Malii Mon. inſtaurat Glanafol. 437.
Lambertus monachus Pultarienſis, ejus epiſtola de recta legendi ratione, 692.
Lambertus tyrannus S. Emmerammum mortesafficit, 209.
Lancelotus (Claudius) Ejus ſententia de libra panis & hemina vini Benedictina, 405.
Landebertus Trajectenſis epiſcopus martyrio afficitur, 27. An fuerit monachus, 28.
Landericus epiſc. Veronæ, 632.
Lando epiſcopus Remenſis, 76. Apud S. Remigium ſepultus, 326.
Lando abbas Fontanellæ, & epiſcopus, ſed non Remorum, 76. 79. 88.
Lando monachus exſecutor teſtamenti S. Anſegiſi, 505.
Landrada abbatiſſa Beliſienſis, 594.
Landrada mater Chrodegangi epiſc. Mett. 535.
Landrada monacha Remenſis, 594.
Landricus epiſc. Pariſ. ejus privilegium S. Dionyſio conceſſum, 514. 515.
Landricus abbas Gemetici, 76. 267. 270.
Landricus frater Rudolfi epiſc. Bituric. 598.
Landricus vir illuſtris, 597.
Landricus, portarius Belſilocenſis, 575.
Langobardorum reges quomodo initiabantur, 211. Langobardorum pars Romano pontifici ſe donat, 211.
Lantarius comes auctor monaſt. Waraſtenſis, 84.
Lantbertus epiſc. 534.
Lantbertus ſacerdos, ſcriptor & pictor, 328. 550.
Lantbertus comes Andecavorum, 294. 526. 596. 610. Lue extinctus, 537.
Lantfredus abbas S. Germani a pratis, 193. 198. 207. In Aquitaniam legatus, 203. In cuſtodiam conjicitur, *ibid.* Liberatur, 218. Curat tranſferri corpus S. Germani, 257. Obit, 257.
Lantfredus abbas Mauraci, 189.
Lantfridus, ſeu Landefridus condit monaſt. Burenſe, 224. 253. 210. Ejus epitaphia, 514.
Lantfridus dux Alamannorum, 230. Non confundendus cum Liutfridi duce, 69.
Lantfridus filius Irmanfridi viri nobilis, 334.
Lanthildis abbatiſſa Almanniſcarum, 188.
Lantramnus epiſc. Toronum, 394.
Lantramnus abbas incerti loci, 352.
Laridi uſus, 244.
Lateranenſes monachi, an Caſinum reverſi, 32.
Laudunenſes epiſc. Andreas, 509. Racletus, *ibid.*
Laudunum abſolute Lugdunum appellatum, 487.
Laudunenſis eccleſia cum Conchenſi res quaſdam permutat, 433.
Lauduni epiſc. Genebaudus, 287. Gerfridus, 308. Hincmarus, 451. Madelgarius, 30. Arnoldus, 481. Pardulus, 632. &c. Simon. *ibid.*
Launoius emendatur, 28.
Laurentius monachus Fontanellæ, 209.
Laureshamenſis annaliſta, 212. 471. Diſtinguendus a chronographo, 212. Chronographus emendatur, 212. 598.
Laus perennis, an Corbeiæ, 436. Centulæ, 308. 509. Apud S. Dionyſium, 66. In monaſt. S. Martini Turon. 410. Mutata, *ibid.* Luxovii ceſſat, 83.
Lauſannæ epiſc. an Waldricus, 213.
Lazarus recluſus in Mediano-monaſterio, 316.
Lebtrudis nobilis matrona Sithienſibus donationem facit, 356.
Lebuinus, ſeu Liafwinus presbyter Anglus Daventriæ prædicat, 207.
Lectionarium Smaragdi, 422.
Lectoria ordinandi poteſtas abbati conceſſa, 269.
Lector clericus; lector laicus, 183.
Lectores monachi, 24. 25. Aliorum magiſtri, 25. 41. 92.
Leduardus epiſc. Matiſconenſis, 461.
Lefricus epiſc. Exonienſis, 170.
Legorenſis epiſc. Werrenberthus, 339.
Leidradus epiſc. Lugduni, 311. 370. 553. Fit epiſcopus, 320. 311. Inſulam-Barbaram inſtaurat, 311. 312. Item duo monaſteria virginum, 313. A Carolo M. miſſus ad Felicem Ur-

Urgelitanum, 315. Fit monachus apud S. Medardum, 385.
Lemiſſa comitiſſa Carnutenſis conſtruit eccleſiam S. Florentini, 540.
Lemovicenſes epiſc. S. Aſclipius, 254. Johannes, 376. Jnidsnus, *ibid.* Strodius, 636.
Lemptonus vicedominus Lugdunenſis, 555.
Leo III. Papa, 272. 282. 284. 289. 291. 277, 296. 297. 307. 309. 316. 354. Hadriano I. ſuccedit, 296. Claves confeſſionis S. Petri Carolo M. mittit, *ibid.* Eum hortatur ad obſervandos canones Carolus M. 268. 296. Dirum facinus in illum patratum, 314. In Franciam ad Carolum M. venit, *ibid.* Eum imperatorio titulo inſignit, 318. 324. Ejus ſtudium in monachos & monaſteria, 348. Ejus pro Centula privilegium, 324. Bulla pro Wirundo abbate Stabulenſi, 342. Alter adventus in Galliam, 341. De reſtituendo Eardulfo rege agit, 357. Ut ſe geſſit in controverſiis de proceſſione Spiritus ſancti, 362. Obit, 393. Duplex ejus effigies, 319.
Leo IV. ex monacho ſummus pontifex, 633. 642. Sergio II. ſuccedit, 630. Ejus epiſtola ad Prudentium Tricaſſ. de conſecrandu monaſt. Aſtremarenſi, *ibid.*
Leo IX. Papa, 56.
Leo epiſc. Comenſis, 455.
Leo epiſc. Ravennas, 215. 218.
Leo epiſcopus & bibliothecarius S. R. E. 490.
Leo abbas S. Zenonis Veron. 565.
Leo Iſauricus bellum ſacris imaginibus indicit, 197.
Leo nomenclator Romæ capite plexus, 452.
Leo comes miſſus Ludovici Pii, 429. 490.
Leo judex regius Spoleti, 582.
Leo nobilis Beneventanus ſe ſuaque Caſinati monaſt. tradit, 595.
Leo Marſicanus emendatur, 252.
Leonæ ſeu Leuvæ, quid, 299. 253.
Leonbardus abbas Cellenſis, 68.
Leobgyta. *Vide*, Lioba,
S. Leodegarius epiſc. caput ejus Murbaci, 72.
Leodegarius epiſc. 145.
Leodegarius abbas Corbeiæ, *Vide*, Leutcharius.
Leodici epiſc. Agelfredus, 245. S. Florbertus, 319. Franco, *ibid.* Richarius, *ibid.* Walgandus, 571.
Leodofredus dux. *Vide*, Liutfridus,
Leofrica abbatiſſa Tanetenſis, 141.
S. Leonilla avia SS. Geminorum, 43.
Leonimus abbas S. Hilarii Carcaſſ. 359. 409.
Leopardus abbas Nonantulæ, 435.
Leotardus vir nobilis, 343.
Leotarius abbas, 29.
Leoteria ſoror S. Ebbonis, 518.
Leutmundus abbas Lirini, 483.
Leproſis hoſpitiolum inſtituit S. Othmarus, 56.
Letardus nepos Ludovici Pii ex filia Alpaide, 394.
Leutbertus abbas S. Arnulfi Mettenſis, 40. 46.
Leudemarus abbas Orbaci, 86.
Leudibertus epiſc. Veronæ, 565.
Leufonus abbas Amiatinus, 277. 395.
Levigildus monachus Indenſis, 432.
Leuphis abavus Panli diaconi, 225.
Leutradus in Conchas beneficus, 374.
Leutbaldus abbas Mediani-monaſt. 26.
Leutchasius, ſeu Leodegarius abbas Corbeiæ, 505. 142. 193.
Leutfredus abbas Madriacenſis, ejus pia mors, 99. Miracula, *ibid.*
Leutgarius abbas Francus in Italia monaſticæ vitæ excultor, 577.
Leuthofredus dux. *Vide*, Liutfridus,
Leutmundus primicerius eccleſiæ Tullenſis, 539.
Lexovii epiſc. Freculfus, 498.
Leybulfus vir Illuſtris in Lirinenſes beneficus, 485.
Lizſburga mater SS. Liudgeri & Hildegrimi, 172. 242.
Libellus ſupplex monachorum Fuldenſium Carolo M. porrectus, 368. *& ſeqq.*
Liber vitæ in monaſteriis, quid, 513.
Liberi homines Dei ſervitio ſe devovere volentes, a rege facultatem petant, & cur, 240.
Liberius filius Ratvili a patre Deo apud Rhotonum oblatus, 518.
S. Liborii epiſc. Cenoman. tranſlatio Patherbrunnam, 546.
Liburiæ cathedralis ſedes erecta, 289.
Liccidfeldenſis eccleſia cathedralis, 81. Metropolitica dignitas ei conceſſa, 269. Sed detracta, 271. 307.
Liccidfeldæ epiſc. Adwinus, 43. Aldwlfus, 339.
Licinianus epiſc. epiſcopum fabulis nimia credulam arguit, 460.
Licinius abbas Inſulæ barbaræ, 315.
Liframnus præpoſitus Waractenſis, 96.
Lilioſa ſoror Jacob epiſcopi Tullenſis donationem facit S. Benigno, 504.
Lincolnienſis eccleſia cathedralis, 81.
Lindavia opidum nomen habet a parthenio cognomine, 565. Opidanorum lis cum ſanctimonialibus, 564. *& ſeqq.*
Lindisfaſorum epiſc. Cymbertus, 87.
Lindisfarnenſis eccleſis cathedralis poſſeſſa a monachis, 81. A Dnis directa, 287. 288.
Lindisfarnenſes epiſc. Aidanus, 23. Canewlfus, 567. S. Cuthbertus, 214. Eardulfus, 388. Egbertus, 25. Egfridus, 24. Egsedus, 97. Ethilvvaldus, 81. Higbaldus, 287.
Lingonis obit S. Ceolfridus, 45.
Lingonum epiſc. Alberjcus, 471. Aſtoricus, ſive Euſtorgius, 58. Arvvlfus, 165. Bettn, *ibidem.* Cheroaldus, 163. Herulfus, ſeu Hariolfus, *ibid.* Iſaac, 612. Sigoaldus, 58. Theotboldus, 612. Waldricus, ſeu Baldricus, 563.
Linianus epiſc. Beneventi, 560.
Lioba, ſeu Leobgytha, & Truthgeba virgo, 9. 14. 232. Ex Britannia naiunda, 132. In Germaniam a S. Bonifacio adſcita, 66. 132. Ejus comites, 133. Prima facta, 534. S. Bonifacio cara, 549. Huic conceſſus in Fuldenſem baſilicam aditus, *ibid.* Biſchofesheimio præficitur, 132. Abbatiſſa ut ſe gerit, 133. Ut calumniam diluit, *ibid.* Sacræ lectioni induln incumbit, 533. Virginem deſperatæ valetudinis ſanat, 534. Ejus reliquiæ, 424.
Lipharius monachus Walafridi verſibus celebratus, 643.
Liptinæ ſuperiores & inferiores, ubi ſynodus a S. Bonifacin habita, 550.
Lirinenſium monachorum martyrium, 83.
Litaniarum cantus, 42. 77. 532. 568. Litaniæ in extremo agone recitatæ, 50. In gratiarum actiones indictæ, 252.
Litaniæ majores qua ſitu & ordine factæ apud Centulam, 309. In his tria ſymbola recitata, *ibid.*
Litteræ in Gallia refloreſcunt, 260. Poſtmodum neglectæ, 542. 570.
Liturgia Romana Gallis accepta, 272. Item in Anglia, *ibid.*
Litergia Gallicana, in ea acta Sanctorum in præfatione recitari ſolita, 336.

Liud-

Liudgerus epiſc. Mimigardevordenſis, ſeu Monaſterienſis, 197. 218. 242. 279. Ejus prima inſtitutio, 272. Parentes, *ibid.* In Anglia ordinatur diaconus, 173. Alcuini auditor, *ibid.* 243. Cafinum ſecedit, *ibid.* Cucullam induit, nulla tamen regulæ facta profeſſione, 270. Carnibus veſcitur, 243. Priſcos erudit, 248, & Saxones, 302. Monaſteria condit, 301. Divinum officium vocatos a Carolo M. non interrumpit, 350. Ejus pia mors, *ibid.* Corpus Werthinæ ſepultum, 359. Miracula, *ibid.* Trevirenſi eccleſiæ non præfuit, 301. An Benedictinus, 360. Scripſit vitam S. Gregorii abbatis, 358.

Liudo epiſc. Spirenſis, 98.

Liudolfus epiſc. Trevirenſis, 375.

Liuphrammus epiſc. Saltzburgi, 47.

Liutardus epiſc. Spoleti, 478.

Liutædus presbyter ad quem Eginhardi epiſtola, 423.

Liutberga, uxor ducis Taſſilonis, 270.

Liutbertus abbas Hirſaugiæ, 557. 561.

Liutbertus abbas S. Arnulfi Mettenſis, *Vide*, Leutbertus.

Liutbertus rex Ariperti æmulus, 21.

Liutfridus abbas Chiemenſis, 220. 250. 483.

Liutfridus, ſive Leuthofredus, & Leodofredus dux Alſatiæ filius ducis Adalberti, 55. 69. 72. Non confundendus cum Lantfrido duce, 69. Donationem facit monaſt. Honaugienſi, 55. Charta donationis refertur, 696.

Liutfridus comes & dominus monaſt. Grandivallenſis, 642.

Liutgardis regina uxor Caroli Magni, 206. 277. 381. Ejus obitus & ſepultura, 320. Ejus epitaphium ſcribit Alcuinus, 322.

Liudgardis filia ducis Adalberti, 54.

Liuthardus epiſc. Lucriæ, 429.

Liutprandus abbas Laudenſis, 509.

Liutprandus rex Langobardorum. *Vide*, Luitprandus.

Liutwinus epiſc. Trevir. non fuit epiſcopus Remenſis, neque Laudunenſis, 31. Obit, *ibid.* Mediolani ſepelitur, *ibid.* Ejus cultus, *ibid.*

Liutwinus filius ducis Adalberti, 54.

Loculi plumbei, 216. 532. 631.

Londinenſis eccleſia cathedralis, 81. Epiſc. S. Erkenvoldus, 88. Ingualdus, 43.

Lotharius imperator filius Ludovici Pii, 271. 345. 396. 398. 524. 529. 606. 622. Bajoariæ rex a patre conſtitutus, 581. Imperator a patre dictus, 400. 412. A patre in Italiam miſſus, 438. Romæ coronatus, 451. Romam a patre mittitur, 453. Partem regni Carolo fratri cedit, 489. Conjuratis adverſus patrem ſe adjungit, 492. Eum ſub liberâ cuſtodia detinet, 494. Compoſitis rebus a conſortio rejicitur imperii, 500. 508. Se inſontem probat, 510. Rurſus a patre deficit, 517. 520. Ejus querelis reſpondet, 521. Quam indigne cum patre agit, *ibid.* & *ſeqq.* Ei a patre ignotum, 522. 525. 526. Gregorium papam vexat, 535. Ejus amici lue exſtincti, 557. Vocatus ad conventum non venit, 538. Patri reconciliatur, 561. Mortuo patre integrum regnum occupare conatur, 573. Apud Fontanetum fuſus, 578. Refecto exercitu debacchatur, 579. Pace cum fratribus ſancita, quæ ei portio regni obtigerit, 590. 596. Fratres amice apud Theodonis-villam conveniunt, 610. Ei novæ iræ facces admotæ, 616. Pax ab eo cum fratribus redintegrata, 650. Binæ ejus ad Rabanum litteræ, 612. Filium ſuum Ludovicum imperatorem dicit, 642. De eo verſus referuntur, 694. Ipſe inter fratres conſcriptos S. Martini Mettenſis, 583. Duplex ejus epocha, 573. 576. 594. 601. 604. A quo anno imperii ejus anni computandi, 452. Anni ejus in Burgundia numerati, fratris vero Caroli in Septimania, 576. Ejus nomen quando in monumentis publicis expunctum, 497. 498. Varia ejus diplomata, 225. 340. 455. 472. 482. 491. 454. 497. 509. 529. 534. 559. 576. 582. 594. 602. 604. 620.

Lotharius rex Francorum, inſtaurator monaſt. S. Cucufatis, 302.

Lotharius filius Caroli Calvi, 586. 592.

Lotharius ædituus Elnonenſis, 361. 362.

Lotheria ſoror S. Ebonis, 29. *Vide*, Leotheria.

Loubemelius ſocius S. Convoionis, 507.

Luccæ epiſc. Talaperianus, 158. Walprandus, 257.

Lucriæ epiſc. Liuthardus, 429.

Lucerius abbas Farfenſis, 41. Obit, 203.

Lucia abbatiſſa S. Agnetis Romæ, 414.

Lucilius epiſc. Veronæ, 364.

Ludovicus Pius imperator, 97. 270. 274. 227. 281. 282. 304. 321. 340. 343. Et paſſim, rex Aquitaniæ, 259. Quæ ei paterni regni portio obtigerit, 354. Eum imperaturem futurum prædicit Alcuinus, 320. Conſors imperii a patre dictus, 379. Prima ejus poſt mortem patris facta, 381. Remis a Stephano IV. auguſtus coronatus, 393. Donationes ab avo & patre Romanæ eccleſiæ factas confirmat, 397. Adverſus Bernardum nepotem nova molientem contendit, 421. Conjurationis rei puniti, 425. Ejus expeditio in Marcomum. Armoricæ tyrannum, 509. Totam Armoricam ſuæ ditioni aſſerit, 416. Publico in conventu Adalhardo aliiſque ſatisfacit, 436. Ad eum miſſi a Michaele imperatore legati, 456. Malis publicis obviam ire ſatagit, 485. & *ſeqq.* Ejus hac de re præclara epiſtola, 485.

Ludovicus Pius portionem regni dat Carolo filio, 489. Bernardum ducem camerarium conſtituit, 490. Hinc motus in Gallia contra eum, 492. Ejus varia fortuna, 494. Conjurationis rei varie puniti, 496. 500. 508. Quibuſdam ignotum, 500. Novi motus, 510. Filiis occurrit cum copiis, 517. 520. Ejus de filiis querelæ, *ibid.* Comprehenditur, 522. Apud S. Medardum ſub cuſtodia ſervatur, *ibid.* Exauctoratur, 522. Reſtituitur, 525. Lotharii ignoſcit, 526. Conſolatoriam ei epiſtolam ſcribit Rabanus, *ibid.* Mettis demum impetrator agnoſcitur, 529. Legati pro concordia ipſum inter & Lotharium, 534. 538. 544. Neuſtriæ parte Carolum filium donat, 549. Regnum partitur Lotharium inter & Carolum, 561. Ludovicum filium a defectione compeſcit, 568. Aquitanicis tumultibus occurrit, 569. Ejus extrema facta & obitus, 572. Mauſoleum, 571. 572.

Ludovicus Pius, a patribus ſynodi Germinienſis ſanctus dictus, 598. Et a Carolo filio, divæ recordationis, 503. Magnus appellatus, 490. Dolore pedum a S. Goare ſolatus, 593. Ejus erga cultum divinum pietas, 400. & *ſeqq.* 549. Quam rectæ amans, 436. Inimicorum mortem deflet, 537. Victoriis moderate uſus, 303. Ejus ſtudium in clerum & monachos, 537. Erga res Eccleſiaſticas, 512. 525. 526. 549. In Monaſticum ordinem, 532. 425. 416. 572. 575. 599. Inde monachus dictus, 432. Ei maxime carus Benedictus Anian. 332. 385. 386. 419. Ejus epiſtola ad Anianenſes & Gellonenſes, 443. Ejus litteræ pro refarciendabaſ-

ſilica S. Benigni, 481. Ejus pro reformatione S. Dionyſii ſtudium & diploma, 510. & ſeqq. Aliud pro reformandis monaſteriis urbis Senonum, 445. Monaſteria ab eo condita vel reparata, 357. 573. Ejus zelus pro procuranda converſione paganorum, 489. 493. 517. Erga S. Sebaſtianum reverentia, 48. Servorum manumiſſio ab eo emendata, 573. 695. Ejus hortatu ſcribit Areopagitica Hilduinus, 535. Ejus bulla aurea, 410.

Ludovicus Pius, ejus varia diplomata, 223. 225. 254. 272. 302. 312. 324. 339. 357. 364. 374. 381. &c. paſſim. Eorum a ſua reſtitutione inſcriptio, 527. 530. 549. 559. 564. 568.

Ludovicus II. Imperator filius Lotharii, 282. A patre Romam miſſus, 605. Et dictus rex Langobardorum, ibid. Tum imperator, 642. Ejus diploma pro S. Zenone Veron. 631.

Ludovicus rex Bajoariæ, tum Germaniæ, filius Ludovici Pii, 453. 496. 529. 559. 567. 570. 584. 600. 612. 641. Bajoariæ rex a patre impoſitus, 400. 417. In Bernardum ducem conſpirat, 493. 494. 500. In Bajoariam remeas, 508. Patri reconciliatur, 510. Adverſus eum nova molitur, 517. 520. Ad ejus querelas reſponſa, ibid. Poſt falſam patri datam fidem in Bajoariam revestitur, 521. 522. Patri adverſus Lotharium auxilio eſt, 525. Nova regni partitione exaſperatus, 549. 557. 558. 561. 562. A defectione reſipiſcit, 568. Iterum rebellis a patre compeſcitur, 572. Mortuo patre eum Lotharius aggreditur, 573. Adjunctus Carolo Lotharium vincit, 578. Pace cum fratribus facta, quæ ei regni portio obtigerit, 590. 596. Fratres apud Theodonis-villam amice conveniunt, 610. Miſſi ab eo legati ad principem Nortmannorum, 613. Pax ab eo cum fratribus redintegrata, 639. Varia ejus diplomata, 284. 433. 559. 563. 564. 584. 598. 619. 620. 642. Regni & diplomatum variæ epochæ, 495. 563. 564. 620.

Ludovicus abbas filius Caroli M. 267. 279. 365. 552. 559. 567. 600. 620. 614. 625. 627. In monaſterio educatus, 591. Fit abbas Dionyſianus, 574. Tum Centulæ, 605. 607. Abbas Fontsnellæ, 623. Cancellarius, 579. 596. 600. 615. 622. 650. 658.

Ludovicus filius Caroli Calvi abbas Majoris-monaſt. 602.

Ludovicus abbas S. Trudonis, 558.

Ludovicus a Blanca ſorti abbas Ferrarienſis, 541.

Ludovicus Bloſius abbas Lefrienſis, 218.

Lugdunum a Sarracenis captum, 82. Ibi Forum-vetus corruit, 573.

Lugduni epiſc. Ado, 310. Agobardus, 385. &c. Amolo, 573. Aurelianus, 271. Dionyſius Simon de Marquemont, 313. Eucherius, ibid. Fulcoaldus, 21. Gebuinus, 360. Geneſius, 383. Leidradus, 310. &c. Lupus, 313. Remigius, 275.

Luitprandus, ſive Liutprandus rex Langobardorum, 41. 60. 96. 98. 205. 230. Ejus in S. Remigium amor, 48. Benigne accipit S. Bonifacium, 49. Ejus pia opera, 61. Monaſteria condit, ibid. Oſſa S. Auguſtini Ticinum tranſferri curat, 61. 62. Quam impenſe ſanctiſſimum hunc doctorem coluerit, ibid. Ornat ſepulcrum S. Cummiani, 62. Gregorium III. Papiæ ut excipiat, 215. Moritur, ibid. Ejus pietas, ibid. Ubi ſepultus, ibid. Epitaphium, ibid.

Lulla in monaſt. Glaſtoniæ benefica, 209.

Lullus epiſc. Moguntinus, 74. 93. 98. 138. 139. 144. &c. Adintor a S. Bonifacio adſcitus, 66. Tum ſucceſſor petitus, 147. Ab ipſo ordinatur, ibid. Quid ei præceperit S. Bonifacius in Friſiam diſceſſurus, 149. Serius pallium obtinet, 248. 260. Mittit qui corpus S. Bonifacii Fuldam deferant, 339. Ejus vitam litteris mandari curat, ibid. Monaſt. Hersfeldenſe abſolvit, 260. Miſſæ & preces cum jejunio ab eo præſcriptæ pro mortuo Romano pontifice, & pro aeris ſerenitate, 368. Ei ſcribit Gregorius epiſc. Cantuariæ, 276. Eum inter & Sturmium ſimultas, 159. Eo agente Sturmius exſulat, 178. Ipſi condonat illatas injurias Sturmius, 228. Monaſt. Fuldenſe ejus ditioni ſubjicitur, 278. Et ſubtrahitur, 279. Ejus donatio facta Fuldenſibus, 256. Intereſt Rumano concilio de cultu imaginum, 203. Condit Monaſt. Hildenſtatenſe, 225. 267. Ejus virtutes, 266. 267. Excommunicat Swithan abbatiſſam, 266. Obit, 266. Ejus reliquiæ, 309.

Lumberia in agro Voloſano, ubi epiſcopalis ſedes erecta, 286.

Luminaria ad ſepulcrum Hildegardis reginæ ardentia, 248.

Luna quarta venæ ſectio facta, periculoſa, 23.

Lundonium. *Vide*, Londonium.

Lupa abbatiſſa S. Laurentii Bituric. 254.

Lupicis proavus Pauli diaconi, 221.

Lupo dux Spoletanus, 505. Beate condit monaſt. S. Georgii, 105. 145. Ejus inſigne placitum pro Farfa de monaſterio Claudiani presbyteri, 243.

Luporum infeſtatio, 613. Ob eam indictæ ſupplicationes & jejunia, 387.

Lupus epiſc. Lugduni, 313.

Lupus ſervatus abbas Ferrarienſis, 393. 398. 540. 543. 586. 588. 600. 633. 634. Ejus primordia, 541. 542. Servatus unde dictus, ibid. 543. Auditor Rabani, 356. An presbyter, 612. Ipſum inter & Marcwardum magna neceſſitudo, 490. 587. Eginhardum de morte uxoris conſolatur, 542. 543. Jonæ libri ab eo examinati, 574. In locum Odonis abbas electus, 591. Etiam abbas litteras docet, 591. Ejus auditores, ibid. Spoliatus Marcwardo ſcribit, 605. Ejus liber de geſtis Imperatorum, 606. Urget reſtitutionem cellæ S. Judoci, 607. 608. 614. 624. Quam tandem recuperat, 639. Ejus legatio in Burgundiam, 608. Uſuardo abbati ſcribit, 611. Vernenſis ſynodi decreta edit, 610. Canonum conditor habitus, 619. Militiam deprecatur, 592. 658. Abbatiæ dimiſſionem cogitat, 614. A comitatu ſe excuſari cupit, 615. Caroli regis adverſitati condolet, ibid. Ejus epiſtola ad Hincmarum recens ordinatum, 615. Adeſt conventui apud Marſnam, 618. Pervaſorem patitur, 629. Societatem cum eccleſia Eboracenſi renovat, 638. An Gotheſcalco ſaverit, 637. 658. Variæ ejus epiſtolæ, 624.

Lupus abbas Swarzaheenſis, 72.

Lupus-Centulli Waſco, 462.

Lutevenſes epiſc. S. Fulcramnus, ſeu Fulcrandus, 377. Petrus, 376.

Luxovienſium monachorum martyrium, 83.

M

Macarius presbyter & monachus Hornbaci, 275. 855.
Macarius monachus, cui Rabanus inſcribit librum de computo, 418.
Macarius, cognomen Richodi epiſc. Trevir. 219.
Macbertus abbas S. Sulpicii Bituric. 382.
Madalgerus comes, 562.
Madelfredus epiſc. Virduni & abbas S. Vitoni, 548. 563. Obit, 229.
Madelvinus abbas Medianenſis, 266. 358. Obit, 316.
Madalulfus egregius pictor Cameracenſis, 455.
Madelberrus abbas Vedaſtinus, 50.
Madelgarius epiſc. Laudunl, 50.
Madelgaudus miſſus dominicus Caroli M. 248.
Magalonenſis epiſc. Stabulus, 231.
Maganfredus amicus Alcuini, 333.
Magdeburgenſes centuriatores refutantur, 35.
Magenardus epiſcopus miſſus dominicus Caroli M. 248.
Magenarius, ſeu Maginarius abbas S. Dionyſii, 223. 248. 275. 278. Fulrado ſuccedit, 252. Beneventum a Carolo M. miſſus, 262. Hadriani I ad eum epiſtola, 275. Ejus obitus & epitaphium, 284.
Magherus infirmarius Corbeiæ-novæ, 448.
Magienſe caſtrum pagi Tirolenſis, 60. 77.
Maginardus abbas Brixienſis, 577.
Maginarius diploma recognovit, 203.
Maginhardus monachus Fuldæ, 261.
S. Maglorii reliquiæ in monaſt. Leonenſi, 639.
Magnarius comes, 253.
Magneſius appellatus Rabanus, 293.
Magnoaldus, ſeu Magnus, vir ſanctus, 548.
Magnoaldus abbas Flaviniacenſis, *Vide*, Magoaldus,
Magnobodus epiſcopus Andecavenſis, 75.
Magnulfus, ſeu Magulfus abbas Floriſei, 140. 226, 227. Obit, 293.
Magnulfus presbyter & paſtor S. Galli, 29.
Magnus epiſc. Senonum, 327. 400. Obit, 428.
Magnus abbas S. Victoris Maſſil. 255.
Magnus monachus Palatiolenſium monachorum informator, 281.
Magoaldus, an Magnoaldus, abbas Flaviniacenſis, 59. 60. 128. 340.
Magus abbas Leonis monaſterii, 281.
S. Majmi reliquiæ & oratorium, 286.
Marmo in Caunenſes beneficus, 433.
Mainardus abbas Fontanellæ, 623.
Mainardus abbas Stradenſis, 506.
Majo Teleſinus ſeipſum & ſua Deo Caſini tradidit, 559.
Majorianus in Parſenſes beneficus, 396.
Malbrancus emendatur, 26.
Manaſſes abbas Flaviniaci, 229. 287. 293. 322. 340. Caroli M. ad eum epiſtola, 227.
Mancio abbas incerti loci, 307.
Mandata regum, iis paſſim nullæ chronicæ notæ, 482.
Manegaudus abbas S. Michaelis ad Maſupiam, 10.
Mangilus Britto a Gairfrido comite cæſus, 632.
Mangoldus frater comitis Adalberti, 564.
Maningundis monaſt. Cairadenſe condit, 220. Ejus teſtamentum refertur, 657.
Manno epiſc. Neoburgi, 210.
Manno præpoſitus S. Augendi, 387. 634.
Manreſenſis comitatus, 465.
Manſus quantum terræ capiebat, 287.
Manualdus comes, 557.
Manumiſſio ad clericatum, 575. Ejus formula refertur, 691.
Mappula, per eam inveſtitura facta, 576.
58. Marcellini & Petri tranſlatio & miracula, 476.
S. Marcellini papæ & mart. corpus apud Rothomum, 633.
Marcellinus comes *rationalis dominicus*, 255.
Marcellus eremita apud Aragones, 515.
Marchelmus diſcipulus S. Gregorii abbatis Traject. 260.
Marchio appellatur comes, 453.
Marcinanous abbas Vallis-Galilææ, 25.
Marcomus Armoricæ tyrannus, 307. Ludovici Pii in eum expeditio, *ibid.*
S. Marci reliquiæ Venetias allatæ, 425. 495. Et in monaſt. Augienſe, *ibid.*
Marcus epiſc. Scottus & Marcellus ejus nepos apud S. Gallum, 584. 585. Tum apud S. Medardum, *ibid.*
Marcus pſeudoabbas Fuldæ, 278.
Marcwardus abbas Prumienſis & Andaginenſis, 358. 412. 509. 526. 534. 541. 570. 581. 587. 592. 628. Tancrado ſuccedit, 490. Ipſum inter & Lupum Ferrar. magna neceſſitudo, 490. 587. 606. Ejus ad Lotharium legatio, 542. Eiſdiæ monaſt. condit, 545. Romam profectus inde aſportat corpora SS. Chryſanti & Dariæ, 606.
Marcwinus diſcipulus S. Gregorii abbatis Traject. 260.
B. Maria in Monte-Serrato quando coli cœpta, 465. De ejus partu controverſiæ, 609. Ejus olim unica feſtivitas, nempe aſſumtionis, 368. 578.
Marinus eremita martyrio afficitur, 84.
Marmonocus abbas Landveneci, 416.
Marotta abbatiſſa Plumbariolæ, 257.
Marro, ſive Maurinus avus Abbonis patricii, 502.
Martymardus, ejus converſio per S. Aldricum, 490. 515.
Marſilia abbatiſſa Calenſis, 270.
Marſina locus prope Trajectum, ibi habitus conventus, 628.
Martinus epiſc. Turon. poſt apoſtolos glorioſiſſimus confeſſor, 27. Ubi fana deſtruebat, ibi aut eccleſias aut monaſteria conſtruebat, 88. A S. Adalhardo profuſſori ſtudio exitus, 466. Ejus gratis Turonis beneficia conceſſa, 27. Ejus oratorium ſeu capella, qualis, 29. Ad illam juramentum a teſtibus exigi ſolitum, *ibid.*
Martinus epiſc. Ravennas, 416.
Martinus abbas S. Eparchii Ecoliſithenſis, 479.
Martinus abbas Saliginenſis, 198.
Martinus abbas Santonenſis, *ibid.*
S. Martini abbatis Vertav. corpus Enſionem deportatum, 557.
Martinus præpoſitus Dionyſianus, 44.
Martinus præpoſitus Laubienſis, 31.
Martinus monachus Corbeiæ, Caroli Martelli confeſſarius, 70. Ejus cultus, *ibid.*
Martyrius monachus, pœni crucis ſignum imprimi vult, 293.
Martyrologium una cum regula compingi ſolitum, 151.
Martyrologia Adonis, 588. Duplex Ænguſſi, cognomento Keledei, 589. Arnulfi monachi Andaonenſis, 92. V. Bedæ, 588. 589. Flori, *ibid.* Hiſpanicum Johannis Tamayi fabulis refertum, 33. Romanum, 27. Vetus a Roſ-

wey-

Aeydo editum, 588. Uſuardi, 589. Wandalberti 588.
Marulfus in S. Gallum beneficus, 183.
Marus conditor parthenii apud Forum-Julium, 498.
Maſchara abbas Remenſis, 58.
Maſo auctor monaſterii cognominis, 54. 72.
Maſulo epiſc. Sabionenſis, 98. 204.
Maſſiliæ epiſc. Maurontus, 335.
Matafera turris apud Aquas-mortuas, 281.
Matalgardis concubina Caroli Magni, 583.
Maternus Epiſc. Trevirorum, 338.
Matfredus comes, 305. 454.
Matfridus comes Aurelian. 494. 500. 526. Exauctoratus, 490. Reſtituitur, 492. Luc exſtinctus, 537.
Matiſconenſes epiſc. Adalramnus I., 417. Adalramnus II. *ibid.* Hildebaldus I. 461. Leduardus, *ibid.*
Matricularii monaſteriorum, 40. 41. 96. Tonſura inſigniti, 100. Stati & fixi erant, 435.
Matrimonium contrahens cum vidua, cujus ante filium e ſacro fonte ſuſcepit, qualiter peccet, 69. 94.
Mauregatus nothus Alfonſi Catholici, 282. Regnum Silonis invaſit, 155.
Mauregatus pater Frodoini abbatis Novalic. 217.
Maurellus abbas Remenſis, 58.
Mauri Hiſpanias invadunt, 31. Subacti ob venditos monachos, 356. A paucis Tuſcis cæſi, 363. *Vide*, Sarraceni.
Mauricius vir conſularis iniquior in Ferrarienſes, 540.
Mauriennenſis epiſc. Witgarius, 228.
Maurinus epiſc. Autiſiodori, 58. 513.
Maurinus pater Benigni abbatis Fontanell. 26.
Maurolus epiſc. Andecavenſis, 105.
Maurontus epiſc. Maſſiliæ, 255.
Maurontus abbas Glonnenſis, 358.
Maurus epiſc. Placentinus, 97.
Maurus abbas Glannafolienſis, 163. S. Benedicti diſcipulus dictus, 519. Ejus in Galliam miſſio aſſerta ex ſubjectione Glannafolii Caſino, 159. Pruſii liber de ejus vita laudatus ab Amalario, 554. Ejus ſepulcrum inviſit Anowareth, eique donationem facit, 580. Ejus corporis tranſlatio ſeu elevatio, 621. Ejus miraculum, 580.
Maurus abbas Cellæ-Leobardi monaſterium inſtaurat, 68.
S. Maxentiolus, ejus corpus in Cunaldi-cella, 622.
Maxentius patriarcha Aquilegienſis, 498.
SS. Maximini abbatis Miciac. & foc. tranſlatio, 549. 600.
Maximinus abbas S. Gereonis Colonienſis, 358.
Maximinus abbas inſulæ Barbaræ, 513.
Maximus epiſc. Ravennas, 426.
Maximus imperator excuſatus a Severo Sulpicio, 285.
Mediolani epiſc. Angilbertus, 510. Angilbertus II. 577. Anſelmus, 411. S. Carolus Borromæus, 220. Federicus Borromæus, *ibid.* Heribertus, 559. Oldepertus, 510. Petrus Oldradus, 232. Thomas, 239. Walpertus, 359.
Medo abbas Floriaci corpus S. Benedicti Caſinatibus reſtituere non vult, 140.
Medraldus abbas Conchenſis, 535. 409.
Megilo abbas Tegernſenſis, 111.
Megilo comes, 115.
Megingaudus comes nepos Odonis regis, dolo interfectus, 566.
Megingaudus dux conditor monaſt. Swarzahenſis, 589.
Megingotus ſeu Megingordus & Megingaudus ex monacho Pritiſlarenſi epiſc. Wirziburgi, 66. 74. 75. 225. 139. 159. 560. 184. 285. 295. 301. 313. 258. Ejus epiſtola ad Lullum epiſc. Mogunt. 139.
Miginhardus epiſc. Rotomagi, 508.
Meginhardus abbas Tegernſenſis, 150.
Meginradus Augiæ monachus, dein eremita, 454. 495.
Melanus epiſcopus ſanctus, 184.
Meldis ægrotat S. Wilfridus, 7.
Meldarum epiſc. S. Faro, 542. S. Hildevertus, 3. Hildricus, 451. Hucbertus, *ibid.* Romanus, 187. Wlframnus, ſeu Wolfrannus, 187. 195. Illic epiſc. non fuit S. Pirminius, 67.
Mellinus abbas Luxovii, 273. Martyrio afficitur, 83.
Mello arx Caſini, 136.
Milotes, tegumentum capitis, varie uſurpata, 263.
Meltis caſtellum, 67.
Memoriæ nomen inditum ſanctorum tumulis, 64.
Menardus emendatur, 93.
Meneleus abbas Menatenſis obit, 54.
Mengaudius abbas Neuſtadienſis, 193.
Menſa abbatis diſcreta a menſa hoſpitum, 533.
Menſæ ſeptem ex regula Chrodegangi inſtituendæ, 170.
Merciorum epiſc. Egwinus, 45. Wiuſtridus, *ibid.*
Mescoriales abbas Balneolenſis, 254. 453.
Merlavius (Johannes) abbas Fuldæ, 117.
Merolus ex chorepiſcopo epiſc. Cenoman. 111. 211.
Merovingicæ ſtirpis reges avi nomen retinere amabant, 29.
S. Metronia, ejus reliquiæ, 546.
Mettis denuo coronatus imperator Ludovicus Pius, 529. Ibi ſcholæ cantorum, 239. Unde Mettenſis cantus, 171.
Metzenſis epiſc. Angilramnus, 295. Chrodegangus, ſeu Ruodgangus, 135. Drogo, 172. Sigibaldus, 89. Ibi epiſc. non fuit S. Pirminius, 67.
Mettenſes epiſcopi nonnulli ob acceptum pallium archiepiſcopi dicti, 80. 188. 218. 612.
Miccio notarius regionarius, 209.
S. Michaelis oratorium Remis, 87. Apparitio in monte Tumba, 18. Dedicatio celebris non modo in Gallia ſed & in Anglia, *ibid.*
Michael imperator Orientis, Caroli Magni ad eum legati, 341. 372.
Michael II. Imperator, legati ab eo miſſi ad Ludovicum Pium ob ſacras imagines, 456.
Midi, menſuræ ligni vulgares, 515.
Migetius auctor Migetianorum, 256. Qui in celebrando paſchate errabant, *ibid.*
Milburga, abbatiſſa Wenlocenſis, 22. 39.
Mildreda abbatiſſa Tanetenſis, 22. 141. Ejus reliquiæ, *ibid.*
Mildredus epiſc. de S. Bonifacii nece triſtatur, 159.
Milefridus rex Angliæ, 189.
Milites, id eſt viri nobiles, 30. 196. 447. 582. 661.
Milites ad bellum conducebant monaſteria inſigniora, 118.
Militibus permiſſum tempore belli precario ad tempus retinere partem eccleſiaſticarum poſſeſſionum ſub annuo cenſu, 220.
Militis, ad eam non pergant epiſcopi, exceptis duobus aut tribus, 141.
Milo epiſc. Trevirenſis & Remenſis, 31. 46.

28. 63. 76. 144. In ſedem Remenſem intruſus, 46. Infelix ſub eo Belgicæ ſecundæ ſtatus, 86. 87. Inter venandum interit, 131.
Milo abbas Ottenburanus, 191.
Milo anachoreta piiſſimus, 63.
Milo advocatus S. Galli, 124. 177.
Milo ſcholæ Martinianæ præceptor, 410.
Milo vir illuſtris, 150. 180.
Milo comes villam Caunas dat Aniano abbati, 233. 292.
Mimigardefordenſes epiſcopi, *Vide*, Monaſterienſes.
Mindenſis epiſcopatus erectio, 242.
Minutio ſanguinis monachis ut concedenda, 402.
Miracula ad quid facta, 483.
Miru abbas Suredenſis, 339.
Miſcere id eſt potum præbere, 161. 321. Hoc verbum nuſquam uſurpatum pro ſacra communione, 321.
Miſſa in Monaſteriis tempore S. Benedicti non videtur quotidie celebrata, 403. Quotidie celebrata a S. Ceolfrido in itinere, 43. In privata camera celebrata, 184. Benedictiones quas in ea Galli faciebant improbatæ, 172. Ad ſalutationes ſacerdotales omnia plebs reſpondeat, 395. Miſſarum multiplicatio unde, 168. Pro iis eleemoſyna, 170.
Miſſæ & preces cum jejunio indictæ pro coercitione imbrium, 168.
Miſſæ pro defunctis, 22. 49. 168. 184. Et alibi paſſim, 192. 210.
Miſſales Gelaſiani in monaſt. Centulenſi, 503.
Miſſale Gregorianum in Angliam transmiſſum, 196.
Miſſionarii adjutores S. Bonifacii quam pauperes, 147.
Mixti Benedictini appellatio unde, 262.
Modarius abbas S. Tiberii, 430. 433.
Moderamnus epiſc. Redonum, ejus geſta, 48.
Moderannus epiſc. forte Auguſtoduni, 60. 128.
Moderatus abbas Teclatenſis, 21.
Modeſtus presbyter & monachus Fuldenſis, 442.
Modius vini ſexdecim ſextaria continebat, 435. 515.
Modninus ſeu Mnatwinus ex abbata S. Georgii Lugdun. epiſc. Æduenſis, 434. 519. 596. Flori id eum carmen, 587.
Moguntina Eccleſia Foldenſi ut matri annuum donum obtulit, 179. Ipſi reſtituta metropolitica dignitas, 229. 245. Metropoli epiſcopatus ſubjecti, *ibid.*
Moguntiæ epiſc. S. Bonifacius, 229. Geoleobus, ſeu Gervilio, *ibid.* Heiſtulfus, ſeu Haiſtulfus, 586. &c. Lullus, 75. Otgarius, 469. &c. Rabanus, 628. &c. Riculfus, 275. Sigebertus, 90.
Molanus emendatur, 47.
Moſo rex Northumbriæ, 207.
Monaſteriolum caſtrum Ambianorum, olim Bragum dictum, 50. 505.
Monachatus clericatus appellatur, 132. 152.
Monachi, ipſis proprium nomen fratris, 61. Servorum Dei nomine paſſim indigitati, 275. Et regularium nomine præciſe, 240. Græco nomine canonici dicti, 603. Iis datum clerici nomen, 9. 46. 257. 278. Solo ordinis titulo deſignati, 224. Laxioris obſervantiæ appellati canonici, 252. 252.
Monachi ante profeſſionem probandi, 227. Nullus vi monachus fieri cogatur, 369. Invito intromiſſi, niſi volentes non retinentur, 472. Poſt profeſſionem non expellendi, niſi ſynodali decreto, 227. Nec ſine conſultu epiſcopi, 617. Lapſi retrudendi, 228. Quali in loco, 403. Non mutilentur, 272. Iis regularis tantum pœna infligenda, 290.
Monachi, quæ potiſſimum virtutes eos decent, 298. 299. Mores ſuos cum primitivo ſtatu conferant, 325. Secundum regulam vivant, 218. 240. 269. 272. 276. 289. 354. 378. 472. 535. Defuncto abbate majore cura regulam fervent, 255. Bene viventium monachorum exempla, 633. 642. Tepidi perſtringuntur, 225. Secundum regulam non viventes a quibus emendandi, 264. Laxiores ad canonicorum mores ſenſim deflectebant, 256.
Monachis plura data præcepta, ut facilius Dei præcepta poſſint cuſtodire, 618. Ad eos præclara monita, 299. 300. 303. 304. 475. 480. Varia pro ipſis ſtatuta Synodi Aquiſgran. 401, *& ſeqq.* Quales erga ſuperiorem eſſe debent, 425. 443. Inferiores ſuperiorum acta non judicent, 299. Laici non ſint eorum præpoſiti, 399. Nihil proprium debent habere, 369. 389. 618. 642. Nec libros a ſe ſcriptos, 367. Paupertate Chriſti contenti, terrenorum cupidi ne ſint, 459. Eis congrua pietas impendatur, 568. Nec victus & veſtitus conſtituti ſubtrahantur, 369. Quibus abunde ſuppetunt temporalia, de ſolis animarum ſuarum ſalute cogitent, 375. Ad hoc neceſſaria vitæ ſubſidia habent, ut Deo die noctuque laudes referre valeant, 187. Pro quibus orare debent, 48. 285. 364. 443. 539. Quantam cordi iis eſſe debet officium divinum, 300. Quinam ad Sacerdotium eligendi, 368. In iis ordinandis diſciplina, 367. Iis conceſſum ut a quovis epiſcopo ordinationes & benedictiones petere & accipere poſſint, 28. Monachi ſacerdotes ſacris operantes deprelſo in humeros caputio, nudo penitus capite erant, 329. 330. Ad dignitates eccleſiaſticas promoti, a regula ſervanda non ſunt abſoluti, 229. Qualiter dominicum diem tranſigere debeant, 216. Dominici corporis & ſanguinis communione digno ſe reddant, & peccata confiteri curent, 247.
Monachi non ſint otioſi, 299. 363. Sacræ lectioni vacent, 299. 303. Studiis animum applicent, 326. 360. 289. His ſcientia eſt neceſſaria, & quare, 300. 303. Eccleſiam contra hæreſes defendere debent, 300. 304. Plus virtutibus acquirendis, quam ſcientiis comparandis incumbant, 398. Eorum varii labores, 25. Omnia monaſterii miniſteria per ſe exerceant, 369. 402. Debent eſſe ad ima quæque munia propenſi, 73. Principes monachi facti humilibus officiis occupabantur, 125.
Monachi ipſi conſtruendæ baſilicæ operam impendunt, 334. Occupati ad colligendas fruges tempore lectionis aut meridianæ quietis, non murmurent, 402. Quibus veſtibus uti debeant, 269. Eorum veſtimenta ſint lanea, 229. Sæcularium more non ſint veſtiti, 227. 307. Cultioribus veſtibus induti ſæcularibus deſpectui ſunt, 469. Veſtis ſine obſervatione mandatorum quid eis prodeſt, 298. Abſque cuculla decumbens in ſomnis increpitus, 295
Monachi, in monaſterio habitent ſecum, 617. Facile non exeant foras, 304. 378. Ad alium non migrent monaſterium ſine nutu abba-

batis, 296. Eis ſtatutis ſine cauſa licet in aliud monaſterium migrare cum conſenſu paſtoris, 164. Transfuga non debet ab alio abbate ſuſcipi ſine conſenſu prioris ſui, 596. Solus ſine ſocio fratre nullus foras progrediatur, 402. Monachi Romam vel quovis alio non pergant niſi ex mandato abbatis, 264. Cur eis peregrinationes non permiſſæ, 457. In itinere conſtitutis præclarum exemplum dat S. Cenifredus, 43. Eos in locis ubi eſt monaſterium, extra illud habitare non decet, 261. Iis parum tutum inter ſuos commorari, 208. Dum foris conſtientium peccata audiunt, confeſtim ad monaſterium redeant, 235. Quanta cum cautela ad colloquendum cum ſanctimonialibus admittendi, 270. 485. Placita ſæcularia ne adeant, 578. Nec ſæcularibus curia ſe implicent, 535. Ipſis villæ adminiſtrandæ non committantur, 402. Non ſtatim poſt profeſſionem externis miniſteriis deputentur, 272.

Monachi in cathedralibus, 82. 91. 305. Nonnumquam canonici dicti, 638.

Monachi ad miſſiones deputati, 66. 74. Paſſim ab iis eccleſiæ rurales adminiſtratæ, 351. Parochialibus eccleſiis non præficiantur ſine conſenſu epiſcopi, 209. Paſtores in cujus parochia ſunt ſtudeant colere, 556. 628.

Monachi in caſtris ad ſacra facienda, 209. Ad deferendas reliquias ſanctorum, 294. Monachi foris, præpoſiti locis monaſterii ſubjectis, 531. Eis commiſſa cura Xenodochiorum, 246. Ad quid eis conceſſa privilegia, 46. 275. Eorum portio ſeparata, 387. 449. 451. 458, 489. 487. 503. 514. 607. 632. 640. Ipſis ſpeciatim excluſo abbate reditus attributi, 429. 443. Nullam donationem accipiant, unde alii graventur, 459.

Monachi non ligati, 279. Monachi lectores, id eſt præceptores juniorum monachorum, 24. 75. Monachi patriæ hæreditatis haud expertes, 24. Monachi & clerici in una congregatione, 162. Monachi ad ornamentum provinciarum multum contulerunt, 585. Monachi vindicantur a falſis de imminente extremo judicio vaticiniis, 628. Monachi a Sarracenis martyrio affecti, 82. Monachi Romam miſſi ut in Romana modulatione erudirentur, 571.

Monaſteria, in eis immenſa, & ſuperflua ædificia improbanda, 415. Ædificiorum moles & elegantia ſine regulari diſciplina nihil juvat, 250. Monaſteria conſtructa apud populos ad fidem recens converſos ad perennandam religionem, 62. 63. 64. 452. Monaſterium in paluſtri loco cur exſtructum, 8. Quibuſnam in locis ſummum ſilentium ſervatum, 154. Loca ad loquendum deputata, *ibid.* Per intertna monaſterii non liceat ſæcularibus diſcurrere, 227.

Monaſteria, qualium debeant eſſe habitacula, *ibid.* In eis habitare quam bonum, 274. Cavendum ne ex procerum in ea admiſſione a primaria ſeveritate degenerentur, 97. In his ſi diſciplina regularis intepuerit, quomodo ad priſtinum vigorem revocanda, 60. Monaſteria pauperioris cenſus ab aliis relevanda, 430. In eis non ſint pauciores quam ſex monachi, 402. 403. Nec numerus ſupra facultates, 227. 348. 378. Monaſteriorum opes auctæ ex donationibus novitiorum, 227. Bona conceſſa in quorum uſum cedere debeant, 225. Bonorum recenſio a quo fiebat, 267. Monaſteria in perpetuum permaneant loca ſemel Deo dicata, 240. Nec in alios uſus convertantur, 289. 512. Eorum conſervatio quanti intereſt, 660. Eorum libertas aſſerta, 563.

Monaſteria quando primum Papæ immediate ſubdita, 145. Monaſteria ſubjecta extraneo epiſcopo, 209. Monaſterium ex Imperiali epiſcopale factum, 201. Monaſteria ex rebus matris eccleſiæ dotata pleraque ipſi ſubjecta, 450. Monaſteriis immunitas conceſſa ob fundatores, 60. Monaſteria quæ militiam & dona facere debent, 407. Quæ tantum dona, *ibid.* Quæ ſolas orationes, 408. Quorundam actores ecl actuariæ naves in diverſas reginnes ſubmittebantur, 218. Quorundam cauſæ ad regis præſentiam reſervatæ, 202. 559.

Monaſteria, in eis baptiſteria, 532. Et xenodochia, 209. Monaſterium ſimul & xenodochium, 58. Peregrinorum ſuſceptio & hoſpitalitas non negligantur in monaſteriis, 560. In iis ſcholæ, 260. 268. 298. 556. Scholæ duplices, unæ pro monachis, alteræ pro ſæcularibus, 365. Clerici in monaſteriis ad ſtudia admiſſi, 245. 260. In eis pueri educati, 260. 308. In eorum eccleſiis conciones habitæ, 300. In eis organorum uſus probatus & improbatus, 169. In his cantus Romanus ſervandus præcipitur, 272. Ad baſilicæ dedicationis feſtivitatem conveniunt canonici cathedrales cum monachis, 547. Fures baſilicæ poſt veſpertinam ſynaxim claudebantur, 267. Eccleſiæ mulieribus interdictæ, 99. 127. 163. 244. 548. 566. 625. Etiam reginæ, 217. Ubi mulieribus permiſſus eſt ingreſſus in baſilicam Fuldenſem, illa fulmine tacta conflagravit, *ibid.* In monaſterio duæ eccleſiæ, una monachorum, cujus aditus mulieribus interdictus; altera utrique ſexui communis, 52. Monaſterii limina mulieribus interdicta, 442. Nec intra exteriores ejus portas mulieres admiſſæ, 487. Pro eis crux in ſignum longiuſcule a porta defixa, 548. Etiam interdictæ mulieribus viæ ſecus monaſterium Farfenſe, 305.

Monaſteriorum conſæderatio, 25. 326. 367. 658. Et mutua caritas, 587. Quanta monaſteriis a Sarracenis clades illata, 82.

Monaſteria pro virginibus condita ex viris feminiſque ſeorſim habitantibus conſtabant, 59. Monaſteria duplicia, Augienſe, 213. Berlingenſe, 52. Beverlacenſe, 58. Cuteclarenſe, 472. Heidenheimenſe, 141. Plumberſola, 237. Ripadunenſe, 56. S. Salvatoris de Superado in Gallicia, 246. S. Vincentii de Piſtolis, 302. Winburnenſe, 9. Monaſterium duplex, neutrum diſpar ſexus ingrediebatur, 9. Monaſteria duplicia fieri vetatur, 270. Monaſterium triplex, 9.

Monaſteria falſa in Anglia & Hiſpania, 52. Ipſis ab epiſcopis conſulendum, 116.

Monaſterienſis epiſcopatus erectio, 242.

Monaſterienſes ſive Mimigardevordenſes epiſcopi, Altfridus, Gerfridus, 559. S. Liudgerus, 341.

Monaſtica profeſſio appellatur Venerabilis vita, 205. Gratuita eſſe debet, 269. 272. 290.

Monaſticus ordo, ejus eloginm, 598. 670.

Monellus abbas S. Hilarii in Septimania, 234. 339. 409.

Monetæ cudendæ facultas monaſterio Condateſcenſi conceſſa, 170.

Mons-Serratus, ejus deſcriptio, 464. B. Maria quando illic coli cæpta, 465.

Montanus presbyter fit monachus, 185.

Monnaldus ſeu Bonnaldus presbyter auctor monaſt. S. Petri Luccenſis, 37. Mon-

Morbi qualiter a Deo accipiendi, 74.
Mordramnus abbas Corbeiæ, 204. 207. 235. 236.
Morhardus comes palatinus, 355.
Morinorum epiſc. *Vide*, Teruannæ.
Moroaldus abbas Farfæ, 276. 307. Ei ſcribit Alcuinus, 277. Obit, 333.
Mortui, pro illis offerendum manus ſalutis noſtræ, 311. Quod pro illis in fide facimus, proficit & nobis, *ibid.* Pro eis miſſæ, & preces cum jejunio, 268. 292. 209. 214. 247. 296. Signs pro eis pulſata, 576.
Morus monachus Sithienſis, 372. 600.
Muatwinus epiſc. Æduenſis. *Vide*, Moduinus.
Mucanus abbas Glaſtoniæ, 209.
Muſſuſæ monachis conceſſæ, 405.
Mulieribus conſpectum ſanæ negat S. Wlmarus, 25. Etiam ſororis ſuæ aſpectum vitat S. Guthlacus, 36. Mulieribus interdicta miniſteria altaris, 495. Ipſis prohibitus aditus in eccleſias monachorum, 566. Ingreſſæ oratorium monachorum punitæ, 324. *Vide*, Monaſteria.
Mummis ſoror S. Ebbonis, 29.
Mummolenus abbas, 28.
Mummolus comes pagi Antiſiodorenſis, 353.
Munera regi a monaſteriis oblata, 407. 617.
Muneribus juſtitia evacuatus, 264.
Munia abbatiſſæ S. Salvatoris de Supesado, 246.
Manuſcula qualia a ſummis etiam viris miſſa, 67.
Manuza Cerretanorum præfectus, 82.
Murmannus ſeu Marmonius Armoricæ princeps a Ludovico Pio cæſus, 416.
Mutilatio membrorum non infligenda monachis lapſis, 272. 590.
Matinenſes epiſc. Geminianus, 241. Giſus, 435.
Muza Africæ pro Sarracenis præfectus, 32.
Myienſis ſedis ignotæ epiſc. Aldulfus, 275.

N

S. Naboris corpus Hilariacum tranſlatum, 194.
Nadelgaaius monachus a Magenario in Angliam miſſus, 278.
Naitonus rex Pictorum Romanos ritus cum ſuis ſuſcipit, 39.
Namadia conjux Calminii docis, 590.
Namfidius eremita ſanctus apud Cadurcos, 375.
Namnetæ a Normannis direptæ, 596.
Namnetenſes epiſc. Actardus, 659. Giſlardus invaſor, 633. Gunhardus, 597. Paſchaſius, *ibid.*
Nampio abbas S. Hilarii in Septimania, 234. 339. 409.
Nanſiacum-majus olim Nanſidis dictum, 339.
Nanterus abbas S. Michaelis ad Moſam, 20.
Nantharius abbas Sithiu & Bebron. 356. Obit, 258.
Nantharius II, abbas Sithienſis, 513. 558. 272. 346. 356. 357. 382.
Narbonæ epiſc. Arnaldus, 376. Bartholomæus, 522. Berarius, 605. Fredaldus, 235. Nimfridus ſeu Nifridius vel Nibridius, 227. Sunifredus, 433.
Naſium celebre olim oppidum Leucorum, 559.
Naſo cognomen Bernardi Septimaniæ ducis, 484. 490.
Natali Domini celebrando ut ſe parabant Anglı, 596.
Nathanael abbas S. Petri Cantuariæ, 26:
Nathanael adſcititium nomen Fridugiſi Alcuini diſcipuli, 337.
S. Nazarii reliquiæ Laureshamum tranſlatæ, 288. 194. 213. Ejus nomine oratorium & mons in Germania, 494. Miracula, 285.
Nebulungus comes Matricenſis, 479.
Nebus dux, 29. 56.
Neceſſitates publicæ, tunc jejunia, preces &c. 228.
Necrologium *in* capitulo recitatum, 235.
Neclasius abbas Aolofulæ, 248.
Nemaldus abbas Nobiliaci, 496.
Nemetenſes epiſc. *Vide*, Spirenſes.
Nemfidius patricius in S. Victorem beneficus, 134.
Neobargi epiſc. Manno, 210.
Neveloogus nobilis Hasbanius donationem facit S. Dionyſio, 349.
Neuſtraſii victi ab Auſtraſiis, 30.
Nicæna ſynodus pro ſacris imaginibus, 269.
Nicephoro imperatori Caroli M. legatio, 378.
Nicienſes epiſc. Johannes, 266. Syagrius, *ibid.*
Nicola Soror S. Eulogii, 635.
Niddenſe concilium in cauſa S. Wilfridi, 23.
Nigrorum monachorum paima mentio, 43.
Nilus junior e ſuo fugatus monaſterio, Caſinum acceſſit, 50. 52.
Nimfridius ſeu Nifridius vel Nibridius ex Abbate Orbionenſi epiſc. Narbonæ, 227. 231. 232. 253. 254. 350. 422. 445. 453. Urgellam a Carolo M. miſſus ut Felicem ad officium reduceret, 355. Benedicti abbatis Indenſis ad eum epiſtola, 430.
Nithadus abbas Mediolacenſis, 35.
Nithardus abbas Metamenſis, 284. 559.
Nithardus filius Angilberti ex Berta, 268. An abbas, 585. An alter a monacho Prumienſi, 543. 595.
Nithardus nepos Gauzberti epiſc. in odium chriſtiani nominis occiſus, 619.
Nitkarius ex abbate Ottemburano epiſc. Auguſtanus, 191.
Niverneoſes epiſc. Chebroaldus, 128. S. Deodatus, 15. Herimannus, 542.
Nobilibus ad converſionem venientibus nihil relaxandum, 223.
Nobiliſſimi titulo donati reges, 316.
Noctes legitimæ, hoc eſt certi induciarum dies, 280.
Nodbaldus abbas Cantuarienſis, 88. 529.
Nodobertus epiſc. Arvernenſis, 22.
Nomen proprium viris nobilioribus mediæ ætatis, quod poſtremum; veteribus vero Romanis, quod primum, 173.
Nomenoius ſeu Nominoe Britanniæ princeps, 610. 639. S. Conwoioni favet, 507. Rothonenſibus donationem facit, 528. In Rothonenſes beneficus, 348. Regem ſe ferens, epiſcopos ſibi adverſantes expellit, 652. 655. Ejus facinora, 634. 700. Condit monaſt. Leonenſe, 659.
Nonnenhorninm opidum, 565.
S. Norbertus ab opinione de imminente extremo judicio per S. Bernardum revocatus, 628.
Nordbertus epiſc. 534.
Norfidius abbas Doſerenſis, 340. 382.
Norgandus abbas Senonienſis, 238. 439.
Norici a S. Emmerammo fide imbuti, 501.
Normanni piraticam exercent in oceano Gallico tempore Caroli Magni, 419. Eorum acceſſus ad Herum inſulam, 528. A Rainaldo comite ſuſi, *ibid.* Eorum irruptio in Friſiam,

ſiadis, 550. Eorum irruptio & ſacinora in Neuſtria, 579. In Aquitania, 624. Namnetas diripiunt, 596. & Quentovicum emporium, 608. Pariſios, 625. Hammaburgum, 639. Toloſam & Burdegalam, 632. Petrocorium, 642. Monaſteria ab eis incenſa, 595. 807. Bituricenſe S. Sulpicii, 582. Decenſe, 548. Gemeticenſe, 579. Hammaburgenſe, 639. Cella S. Judoci, 608. Palmatenſe, 641. Rotomagenſe S. Audoeni, 579. S thienſe, 654.

Nortyla abbas Amsrbarici, 505.

Noteherus abbas Altrvillarenſis, 643.

Nothelmus ex monacho epiſc. Cantuariæ, 94. Ad eum ſcribit S. Bonifacius, *ibid.* Obit, 104.

Nothgrimus patruus S. Liudgeri, 172.

Notho epiſc. Arelatenſis, 483. 551. 552.

Notho chorepiſcopus Remenſis & abbas Remigianus, 326. 600. 615.

Notingus epiſc. Veronæ, 636.

Notkerus Balbulus ſcholia S. Galli præfectus, 585. Litteras alphabeti notulis cantus appoſitas explicavit, 172.

Nottingus epiſc. Vercellarum, 494.

Novariæ epiſc. Adelgiſus, 554. Gratianus, 61.

Noviomagenſes ad Valualim conventus, 496. 562.

Noviomi rex coronatus Carolus Magnus, 200.

Noviomenſis & Sueſſionenſis diœceſum termini definiti, 382.

Noviomi epiſc. Adalfredus, 187. Giſlebertus, 245. Immo, 541. Pleon, 308. Rantgerius, 554. Wendilmarus, 382.

Novitii probentur, 348. 369. Eorum annua probatio, 307. In laico habitu uſque ad profeſſionem, 187. 403. Iis peculiares ædes aſſignatæ, 272. 533. Eorum promiſſio diſtinguenda a petitione, 264. Fictis ſuaſionibus & blanditiis non alliciantur, 369. Ex eorum donationibus opes monaſteriorum auctæ, 227.

Nuditas corporis ob verecundiam ut vitanda, 401.

Numa ſeu Mumana conditrix Argentogili, 324. 458.

Nundinæ Dionyſianæ, & Laurentianæ, 28. 249. 280. 203.

SS. Nonilonis & Alodiæ corpora in monaſt. Legerenſi, 636.

Nunnones, id eſt ſanctimoniales, 517.

O

Obonius abbas Alaonenſis, 530.

Obedientia pecoliaris monachorum virtus, 574. 599.

Oblatæ in tumulis ſacerdotum ad indicium dignitatis, 204.

Oblationis Deo factæ formula, 542.

Occhavia presbytera, 181.

Ocelina monacha Remenſis, 394.

Ocioaldus abbas Centulenſis, 3.

Oda uxor Wiefredi comitis Biturigum, 479.

Odacer, ſive Audacer, abbas Cormarici, 542. 559. 561. 596.

Odda neptis Telonis epiſcopi Curienſis, 578. 596.

Odda uxor Albitli comitis in Nantuacenſes beneficia, 419.

Odda uxor Leybulfi viri illuſtris, 483.

Oddoarius abbas Serafienſis, 530. 635.

Oddoarius abbas S. Zachariæ, 430. 635.

Odelandus abbas S. Martini Turon. *Vide*, Audelandus,

Odelardus pater S. Bellendis, Merbeccæ ſepultus, 2.

Odelbertus epiſc. Mediolani, 348.

Odilardus monachus S. Germani Pariſ. 589.

Odilia ſeu Othilia abbatiſſa Hoemburgenſis, 16. 54. Ejus pia mors, 54.

Odilia altera item abbatiſſa Hoemburgenſis, 54.

Odilo ſeu Utilo dux Bajoariæ, 98. 100. 114. 530. 565. Sex monaſteria ab eo condita, 104. 563.

Odilo comes, 554. In S. Theotfredum beneficus, 392.

Odlandus ſeu Autlandus abbas Sithienſis, 358. 272. 546.

Odo epiſcopus Cantuariæ, 22.

Odo ex abbate Corbeienſi epiſc. Bellovaci, 365. 627.

Odo abbas S. Germani Autiſſodor. 540.

Odo abbas Dionyſianus, 347.

Odo abbas Ferrarienſis, 333. 404. 542. 592. Ei ſuccedit Lupus, 590. 595. An Lotharii fautor, *ibid.*

Odo abbas Glannafolii, 163.

Odo rex Francorum abbas S. Martini Turon. 410.

Odo ſeu Hodo comes Aurelianorum Floriacenſibus infeſtus, 490. Exauctoratur, 492. Exſulat, 493. Interit, 526.

Odo comes Toloſanus, 576.

Odo comes Tricaſſinus, 556.

Odo princeps Biturigum, 141.

Oduiſius comes, ei tradita cella S. Judoci, 607. 608.

Offa rex, ſeu filios regis Angliæ, 8. 35. Romæ monachum induit, 25.

Offa rex Merciorum, 368. 269. 275. 284. 307. 327. Eum inter & Carolum Magnum pax rupta, 275. 367. 377. Et reformata, 378. Ei ſcribit Carolus M. de quadrageſimali abſtinentia, 295. Ejus pro S. Dionyſio diploma, 278. Condit monaſt. S. Albani, *ibid.* Interficere jubet Ethelredum regem, 289. Obit, *ibid.*

Officium divinum juxta regulam celebrandum excepto triduo paſchæ, 401. 402. Normam a S. Benedicto præſcriptam monachi non ſervantes a Walafrido capti, 505. In eo nihil præter ſcripturas ſacras admiſit Agobardus, 533. In majoribus feſtivitatibus duodecim lectiones, in aliis octo tantum recitatæ, 534. Duodecima ab abbate recitari ſolita, 621.

Officium divinum monachis quantum eſſe debet cordi, 300. Quanta majeſtate & reverentia apud Centulam celebratum, 308. 309. Ab eo abeſſe monachia ſtudios applicitis non conceſſum, ne lectori quidem, 363. Illud quanti fecerit Paſchaſius Radbertus, *ibid.* Ad illud accedens S. Adalhardus alienas cogitationes ad oſtium reponebat, 235. Huic incumbens S. Liudgerus, a Carolo M. vocatus, accedere diſtulit, 339.

Officia clauſtralia, 584.

Ogerſcus abbas S. Michaelis ad Maſupiam, 10.

Ogerius Danes alter ab utroque Otgerio Faroniano, 331.

Oldepertus epiſc. Mediolani, 310.

Olemundus primus abbas & auctor Montis-Olivi, 233. 234. 302. Obit, 482.

Oliba Cabreta comes Ceratenſis, 302. 550.

Olimriccus abbas Laureſhamenſis, 232. *Vide*, Helmericus,

Oli-

Oliverius comes, 198.
Olivolenſis epiſc. Urſus, 425.
Opida a monaſteriis, circum quæ poſita ſunt, denominata, 365.
Opidum celebre Curtis nomine ſignificatum, 366.
Opila abbas S. Michaelis Tabulatenſis conditor B. Mariæ de Aguilari, 447.
Opportuna abbatiſſa Catzienſis, 265.
Opportunæ abbatiſſæ Monaſterioli vitæ compendium, 287.
Opportunus abbas Manſeenſis, ſeu Lunelacenſis, 303, 310. 325. Obit, 356.
Opportunus abbas Meramenſis, 284. 559.
Optarius pre-byter & abbas Gorziæ, 203.
S. Optati confeſſoris corpus in monaſt. Dovetenſi, 598.
Optatus abbas Caſini, 139. 146, 259. 262, Obiit, 282.
Optatus abbas Foſſatenſis, 419.
Optatus monachus a Caſino in Galliam miſſus, 265.
Optatus diploma recognovit, 228.
Oratoria interiora in monaſteriis, 232. 290.
Oratorium portatile in caſtris, 594.
Orbari monachos vetatur, 272.
Ordinationes quo tempore faciendæ, 64.
Ordines ſacri gratis conferendi, 372.
Ordonius rex Hiſpaniæ, 282.
Organa allata in Franciam, 168. 269. Eorum uſus in monaſteriis probatus & improbatus, *ibid.* Quando in alias eccleſias manavit, *ibid.*
Organa triginta follibus a ſeptuaginta viris agitatis inſtructa, 369. Organum hydraulicum, 206. 477.
Oricus abbas Medeloceuſis, 180.
Orobiotæ, id eſt Græci, 365.
Orpertus dux, 258.
Orſmarus epiſc. Turon. *Vide*, Urſmarus.
Osburgis virgo Angla, 21.
Oſcherius dux Nortmannorum, 579.
Oſorius comes ſe ſuaque Deo conſecrat in monaſt. B. Mariæ de Aguilari, 449.
Oſredus rex Angliæ, 12. 25. 25. S. Wilfrido quaſi filius adoptivus, 7. Ejus improbi mores, 23. 24. Occiſus, 42. Infanda morte periit, 125.
Oſſer frater Egburgæ abbatiſſæ, 23.
Oſtforus epiſc. Wigorniæ, 35.
Oſtiarius ſacri palatii, ejus officium idem ac Ædilium apud antiquos Romanos, 505. Apud veteres Francos *Scario* dictus, *ibid.*
Oſtiatii munus in monaſteriis præcipuum, 73.
Oſtienſis epiſc. Gregorius, 269. An Syagrius, 256.
Oſtroldus epiſcopus Lauduni S. Sebaſtiano reconciliatur, 481.
Oſulfus rex Angliæ, 177.
Oſulfus Alcuini diſcipulus, 342.
Oſwaldus Angliæ rex ſanctus, vexillum ſuper ejus tumbam appoſitum, 379.
Oſwardus abbas Enveshamenſis, 35.
Otfridus monachus auditor Rabani, 536.
Otgarius, ſeu Autcarius ex abbate Weiſſenburgi epiſc. Moguntinus, 468. 475. 484. 488. 495. 515. 532. 554. 550. 552. 562. 570. 590. 639. Ei dicati Rabani commentarii, 476. Ei corpus alicujus ſancti poſtulanti difficilem ſe præbet Gregorius IV, 606. Ex Italia aſportat reliquias SS. Severi, &c. 544. Lotharianæ parti favet, 525. Ab exſilio redux, 612. Obit, 627.
Otgerius, ſeu Othgarius famoſus prædator ſit monachus S. Faronis, 551. Alius ab Ogerio Duno, *ibid.* An idem qui & Autcharius nobilis Francus, 210. Ejus mauſoleum, 351. Æri inciſum repræſentatur, 552. Epitaphium, 554.
Otgerius alter Garmentriaci dynaſta monachus itidem Faronianus, 552. 554.
Otgerus epiſcopus, 486.
Otgerus abbas Altahæ ſuperioris, 204. 205. An is qui Otkarius, *ibid.*
Othilia. *Vide*, Odilia.
Othmarus abbas S. Galli, 29. 55. 273. 282. Ejus virtutes, 56. Falſis criminationibus oneratus conjicitur in carcerem, 224. 277. Ibique moritur, *ibid.* Ejus corpus ad S. Gallum relatum, 203. 204. Ejus tranſlatio, 494. 495.
Otioſitas mortifera peſtis, ut vitetur laborandum, 95.
Otium monachis conceſſum non ſit otioſum, 365.
Otkarius abbas Altahæ-ſuperioris an inferioris, 204. 205. An is qui Otgerus, *ibid.*
Otkarius comes Francus fuſis in Italia barbaris monachum induit, & monaſteria condit, 210.
Otricus, ſeu Odricus, cui inſcriptum Wandalberti martyrologium, quis? 588.
Otto epiſc. Friſingæ, 229.
Otto epiſc. Urgelitanus, 530.
Otto epiſc. incertæ ſedis, 209.
Otto ex comite monachus Jurenſis, 634.
Otto II. imperator, 205. Ejus diploma pro monaſt. Tegernſenſi, 121.
Ovetum Aſturiarum caput, 182. 185.
Ovo monachus Fontanellæ in arte ſcriptoria eruditus obit, 255, 218, 219.

P

Pænitentiæ redemtio reprobatur, 228.
Pœnitentis habitus reditum ad ſæculum intercludit, 522.
Pagani ut ab infidelitate abducendi, 69.
Palatia regum Aquitaniæ, 478.
Palatii Spoletani deſcriptio, 283.
Palatiolum S. Germano datum, 557.
Paldo abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 220. Obit, 52. Quot ejus regiminis anni, 52. 52.
Pallio donatus epiſcopus archiepiſcopus confertur, 80. Ac inſignitur titulo, 188.
Pampilonæ epiſc. Willeſindus, 655.
Pancrituda abbatiſſa monaſt. in Cingla, 256.
Panis Benedictini pondus quale, 363. 405. In quatuor partes inter monachos dividendo crucis ſignum impreſſum, 265.
Papia a Carolo M. expugnata, 220. 321. *Vide*, Ticinum.
Paradinus emendatur, 312.
Parœcialis eccleſiæ prærogativæ, 612. Illi non præficiatur monachus ſine conſenſu epiſcopi, 628.
Paraſceve tres paſſiones ea die lectæ, 234.
Paſtis refectio monachorum, 405.
Parda-Doda inſtauratrix eccleſiæ S. Modeſti, 560.
Pardulfi abbatis Waracheniſis epiſc. pia geſta, 84. Mors, 96.
Pardulus ex abbate Dervenſi epiſc. Lauduni, 545. 592. Cum Lupo legatus in Burgundiam 608. Fit epiſc. Lauduni, 632.
Pardus hegumenus Romani monaſt. S. Sabæ, 209.
Parentis nomine conſanguinei & cognati deſignati, 222.

Pariſiis an docuerit Alcuinus, 336. Urbs a Normannis direpta, 613.
Pariſienſis ſynodus de imaginibus, 461.
Pariſienſis eccleſiæ canonicis certa bonorum portio aſſignata, 487.
Pariſiorum epiſc. Æneas, 592. Herchenradus ſenior, 216. Herchenradus, ſed Erchanradus alter, 515. Hugo, 73. Inchadus ſenior, 487. Landricus 524.
Parmenſis epiſc. Petrus, 141.
Parricida, vomeribus ignitis probandus, 240.
Paſcha, ab eo initium anni repetitum, 134. 405.
Paſchalis I. ex abbate Summus Pontifex, 396. 397. 399. 452. 456. Stephano IV. ſuccedit, 439. Baſilicam S. Agnetis exornat, 464. Ejus epiſtola ad Barnardum Viennenſem epiſcopum electum, 367. 422. Obit, 453.
Paſchalis III. antipapa Carnium M. in Sanctorum numerum retulit, 382.
Paſchalis epiſc. Carienſis, 165.
Paſchalis primicerius, atrox ejus facinus in Leonem III. 324.
Paſcharius epiſc. Namnetenſis, 597.
Paſchaſius-Radbertus abbas Corbeiæ, 283. 438. 439. 448. 466. 468. 493. 496. 521. 637. Sub Theodrada abbatiſſa educatur, 346. Corbeiæ fit monachus, *ibid.* Docet litteras, 346. 363. Et hoc fine ullo diſpendio regularium obſervatorum, *ibid.* Ejus diſcipuli, *ibid.* Humilitas, 346. Liber de corpore & ſanguine Domini, quando ſcriptus, 500. Placidio abbati inſcriptus, 501. Argumentum libri & dignitas, 502. Auctum & recognitum offert Carolo, 617. Scribit epitaphium Walæ, eumque vindicat, 537. 538. Scribit de partu Virginis, 600. Ratrannus ejus adverſarius, *ibid.* Privilegium obtinet a patribus Synodi Pariſ. 616.
Paſtores gregis ſibi commiſſi curam gerant, 272. Paſtor ſua commoda quæreus, deſtruit opus Dei, 554.
Paſtoris nomine quis intelligatur, 29.
Paſſiones tres lectæ feris, 6. In Paraſceve, 134.
Paſſiva monacha Cataienſis, 165.
Paſſivus S. R. E. legatus, 308.
Paſſivus frater antipapæ Conſtantini luminibus orbatus, 200.
Patavienſis Eccleſia Fuldenſi at matri annum donum obtulit, 179.
Patavii epiſc. Peligrinus, 105. Vivilo, ſeu Vivulus, 279. Walterus, ſeu Balterus, 225. Wilericus, 210.
Paterna inſtiturstrix monaſt. S. Salvatoris de Superado, 147.
Paterni monarchi & martyris geſta, 30.
Patherbrunna, illuc tranſlatæ reliquiæ S. Liborii, 546. Hic hrb ta ſynodus, 223. Epiſcopatus erectio, 241.
Patherbrunnæ epiſc. Biſo, 346. Hathumarus, ſeu Bathuradus, 390. 437.
Patricii olim ab imperatore creati, 255. Eorum inſtitutio qui fiebat, *ibid.* Patricii dignitas a papa regibus Francorum collata, 255. Hoc titulo ſolus uſus Carolus M. 256. Ejus habitus, 221.
Patricius abbas Crulandenſis, 44. 289.
Patrimonium clerici ordinandi, 574.
Patrum ſenſui inhærendum in exponendis ſcripturis ſacris, 617.
S. Pavacii reliquiæ Brajaci ad Sequanam, 30.
Pauleta filia Dadilani viri illuſtris, 379.
Paulinus patriarcha Foro-julii, 218. 276. Scribit adverſus hæreſim Felicianam, 304. Synodum congregat, 295.
Paulinus epiſc. Eboraci, 92. 196.
S. Pauli epiſtolas 2000 ſibi deſcribi rogat S. Bonifacius, 53. Hunc codicem habebat ſecum cum martyrio affectus eſt, *ibid.*
Paulus I. papa, 264. 280. 294. Fratri ſuo Stephano II. ſuccedit, 168. Gratulatorias de ejus electione ei litteras ſcribit Pippinus, *ibid.* De re publica monaſtica bene meritus, 255. 268. Erga monachos græcos propenſus, *ibid.* Romæ monaſterium conſtruit, 223. Romanos ritos & cantum procurat in Gallia recipiendos, 271. Ejus hac de re ad Pippinum epiſtola, *ibid.* Pippini ad eum legatio, 298. Obit, *ibid.* Nomen ejus græcis litteris in bullis plumbeis expreſſum, 268.
Paulus epiſc. Rotomagi, 624.
Paulus abbas S. Albani in Anglia, 278.
Paulus abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 240. 248. 259. Obit, 282.
Paulus Diaconus, monachus Caſinenſis, cognomento Warnefridi, 222. 248. Langobardus erat genere, 221. Aquileiæ natus, 221. In aula regia educatus, *ibid.* Regi Deſiderio a conſiliis & nutritus fuit, 222. Fabula de ejus exſilio, *ibid.* Arichiſi duci Beneventano maxime carus, *ibid.* Ipſius epitaphium ſcribit, 262. Quo tempore monachum induit, 222. 251. Ejus virtutes, 222. Studiis litterarum animum applicat, 222. Ejus in Galliam acceſſus, *ibid.* Ipſum inter & Adalhrrdum magna neceſſitudo, 222. 265. Rique ſcribit, *ibid.* Ad Carolum M. nomine Theodemari abbatis, 261. 263. Cui erat maxime familiaris, 222. 261. A quo verſus accipit, 262. Obit, 317. Ejus epitaphium, 668. Scripta, 318. Venantii Fortunati epitaphium, 222. Compoſuit, Homiliarium, 305. 306. Homiliam de S. Benedicto, 306 Aſſerit tranſlationem S. Benedicti in Galliam, 307.
Paulus diaconus frater Stephani II. Papæ, 245.
Pauli monachi Burgundi epitaphium, 209.
Paulus civis Ravennas, 239. In Farfenſes beneficus, 420. 447.
Pauperes ſynodici, ſeu matriculatii, 223.
Pax numquam melius quam veræ religionis profeſſione ſancitur, 332.
Peccata populi quantorum malorum cauſæ, 483.
Peccata etiam interna confeſſione expianda, 304.
Peccatoris vox familiaris epiſcopis, 357.
Pechelmus, ſeo Peihelmus epiſc. Candidæ caſæ conſultus a S. Bonifacio, 69. 94.
Pecten Hildegardis reginæ apud S. Arnulfum, 248.
Peculium non habeant monachi, 519.
Pega ſoror S. Guthlaci, ejus ſanus curat, 36.
Pelagii expoſitio in epiſtolas Pauli, 503.
Pennis ad ſcribendum an uſi veteres; 598.
Penwaldus pater S. Guthlaci, 36.
Peonius comes pagi Autiſiodorenſis, 323.
Peregrinationes ad limina apoſtolorum, de his quid ſentiat S. Bonifacius, 120. Eas muliaribur interdici cenſet, 226. Ad loca ſancta a Claudio Taurin. improbatæ, 457. Cur monachis non permiſſæ, *ibid.*
Perideus epiſc. Comenſis, 602.
Perinharius. *Vide*, Bernarius.
Peritheus epiſc. Semenſis, 383.
Perrhozus, ſeu Berchtoldus abbas Chimienſis, 213.

Pertholfus abbas Gregorianus, 490.
Pertwicus abbas S. Galli. *Vide*, Bernwicus.
Peſtis tempore omnes aufugere inhumanum, 70.
Petro epiſc. Virduni, 246.
Petrocoriom a Normannis incenſum, 642.
Petrocorienſis epiſc. Frotharius, 346.
Petronax, ſeu Petronacius epiſc. Ravennas, 476.
Petronax abbas Caſini, 200. 223. 235. 236. 246. 282. Caſinenſe monaſt. inſtaurat, 52. Obit, 52. 240.
S. Petronillæ corpus Romæ, 268.
Petronius abbas S. Petri Cantuar. 26.
Petronus abbas Gellonenſis, 377.
S. Petri effigies tradentis pallium Leoni III. & vexillum Carolo M 358. Quid ſignificet, *ibid.*
S. Petri-mons, 40.
S. Petri civitas, nunc opidum S. Germani, 51.
Petrus Oldrados epiſc. Mediolan. 206. Baſilicam Ambroſianam tradit Benedictinis, 252. Ejus privilegium pro ea, 275. Obit, 548. Scripſit hiſtoriam tranſlationis S. Auguſtini, 62. 252.
Petrus epiſc. Bononienſis, 241.
Petrus epiſc. Comenſis, 455.
Petrus epiſc. Gerundæ, 302.
Petrus epiſc. Lutevenſis, 376.
Petrus epiſc. Parmenſis, 241.
Petro epiſc. Spoleti commiſſo Parſa, 604. 605.
Petrus epiſc. Ticini, 62. 318.
Petrus epiſcopus, 230.
Petrus abbas Altivillarenſis, 474.
Petrus abbas Ambroſianus, 554.
Petrus abbas Augiæ, 242. 349.
Petrus abbas Balneolenſis, 303.
Petrus abbas S. Chriſtinæ apud Infobres 447.
Petrus abbas S. Petri Cantuar. 55.
Petrus abbas *Gellonenſis*, 377.
Petrus abbas Mauri monaſterii, 483.
Petrus abbas Nantuaci, 256. 278.
Petrus abbas Nonantulæ, 342. 379. 382. Ejus obitus, 455.
Petrus abbas S. Sabæ, legatus apoſtolicus ad Concilium Nicænum II. 269.
Petrus abbas Sublacenſis, 82.
Petrus archipreſbyter S. Petri, legatus apoſtolicus ad Concilium Nicænum II. 269.
Petrus Romani cantus peritus in Galliam miſſus, 378.
Petrus ſacerdos Aſtigitanus martyr. 472.
Petrus pater S. Hucberti monachi Britanniaci, 552.
Petrus Damiani improbat regulam canonicorum, 400 402.
Petri Medicei mauſoleum Caſini, 53.
Petrus *Piſanus* præceptor Caroli Magni, 242.
Petrus Venerabilis abuſum utendi ſagimine ceſtam feris ſexta abrogavit, 405.
Philippus a Tusre epiſc. Adrienſis, 498.
Philippus epiſc. Coloniæ, 421.
Philippus epiſc. Eiſtetenſis, 258.
Philippus abbas Mauri-monaſterii, 483.
Philippus presbyter, Romanus Pontifex declaratus, in ſuum monaſterium reducitur, 200.
Philippus decanus S. Martini Turon. 421.
Piccopinus vir illuſter. *Vide*, Bego comes Pariſ.
Ad-Piccum, villa Pagi Pinciacenſis, 21.
Pictavorum urbs quam male a Sarracenis habita, 82.
Pictavenſi S. P tri eccleſiæ beneficus Pippinus rex, 190.
Pictavenſis pugna, in ea Sarraceni occidione occiſi, 82. 83.
Pictavorum epiſc. Anſoaldus, 235. Bertrandus, 287. Dido, 639. Ebarcius, 287. Ebroinus, 458 Frotharius, 490. Gozbertus, 287. Johannes, 240. Sigibrandus, 496.
Picti, Romanos ritus ſuſcipiunt, 50. 43.
Pictorum natio a Monachis adminiſtrata, 82.
Pieta filia Rekinberti donationem facit S. Gallo, 275.
Piligrinus epiſc. Patavii, 105.
Piltrudis, ſeu Bilitrudis, ejus illegitimum cum Grimoaldo matrimonium a S. Corbiniano increpitum, 60. Et machinatur necem, 61. Miſere vitam finit, *ibid.*
Pinciacenſis pagus, 22.
Pinguedo monachis conceſſa, 404. 453. 486. 514.
Pippinus abbas Medianenſis, 327.
Pippinus rex Aquitaniæ filius Ludovici Pii, 271. 289. 375. 417. 444. 470. 500. 519. 529. 535. 555. Aquitaniæ rex a patre conſtitutus, 381. 400. Palatium in monaſterium convertit, 479. A patre admonitus res eccleſiæ reſtituit, 527. 549. Quaſi patrem ultrurus copias contrahit, 492. 494. In Aquitaniam remeat, 494. 500. 508. Patri ſuſpectus e palatio Aquiſgranenſi fugit, *ibid.* Ejus regnum Carolo fratri traditum, 510. 517. A patre deſicit, *ibid.* 520. Ad ejus querelas reſponſa. 521. Poſt falſam patri datam fidem in Aquitaniam revertitur, 521. Patris ſortem miſeratus ei adverſus Lotharium auxilio eſt, 522. 551. Ejus obitus, 561. Filii, 569. 638. Diplomata, 478. 479 482. 487. 508. 524. 530. 549.
Pippinus junior, rex Aquitaniæ, præcedentis filius, paterno ſe regno excludi ægre fert, 569. A Carolo ſuſus, 573. Ad Lotharium ſe confert, 578. Ei Aquitania ceſſit, 500. Subſidiariæ, Caroli copiæ ab eo cæſæ, 603. Ad pacem cum Carolo renovandam ſollicitatus, 610. A quo ei totius Aquitaniæ dominatus permiſſus, 614. Aquitani ab eo deficiunt, 611. Ejus diploma pro Calmeliaco, 622. Pro Glonna, 629.
Pippinus rex Francorum, Brevis, 20. 43. 55. 56. 85. 103. 105. 106. 108. 110. 114. 117. 125. 134. 150. 158. 140. 142. 191. 154. 156. 158. 161. 165. 168. ad 171. 177. 180. 189. 195. 196. 198. 200. 202. 210. 212. 213. 214. 234. 247. 254. 292. 410. 550. 555. Baptizator a S. Willibrordo, 54. Qui prædicit ejus potentiam, 51. 54. Cum fratre Carolomanno Hunoldum ducem Aquitaniæ ad deditionem compellit, 119. Tonſis fratris ſui filiis, principatum Auſtriæ, ſibi vindicat, 122. Saxones vincit, 129. Fratrem Grifonem in poteſtatem redigit, 130. Zachariam conſulis de regia dignitate, 137. A S. Bonifacio rex inunctus, 142. Ei de acceptis beneficiis grates refert S. Bonifacius ſenior, 147. Stephanum II. Papam Pontigone excipit, 150. Demno rex & patricius inunctus a papa cum filiis & uxore, 154. 155. Patricii titulo naſcoam uſus, 156. Ad eum accedit e Caſino frater Carolomannus, 150. Ejus expeditio in Italiam, 157. Transferendo S. Germani corpori incumbens, ei tradit Palatiolum, *ibid.* Iterum in Italiam proficiſcitur, 162. Aſtulfo devicto revertitur, ne hic quidem vice Roma adita, *ibid.* Variæ ad eum Conſtantini Copronymi legationes, 162. 193. Or-

ganum ipſa a Conſtantino miſſum, 268. Ejus conſuetudo cum quadam Ancla, 362. Ei fidem ſuam obſtringit dux Taſſilo, 169. Gretulatorias Paulo I. de ejus electione ſcribit epiſtolas, 268. Ejus ad eum legatio, 198. Romanos ritus & cantum in Gallia admittendos procurat, 178. Sturmium in exilium mandat, 178. Et in gratiam recipit, *ibid.* 179. Prumienſe monaſt. condit, 186. 187. Diplomata referunt, 658. *& ſeqq.* Aquitanicum bellum conficit, 190. Regnum filiis dividit, 200. Ejus extrema facta & mors, 299. In baſilica Dionyſiana ſepelitur, *ibidem*. Tria monaſteria condit, *ibid.* In alia beneficus, 122. 228. 231. 179. Anni ejus diverſimode numerati, 192. Ejus varia diplomata, 46. 229. 237. 248. 261. 279. 280. 290. 375.

Pippinus rex Italiæ filius Caroli M. 201. 253. 256. 241. 243. 258. 259. 285. 296. 297. 315. 318. 321. 333. 347. 356. 429. Baptizatus a papa rex Italiæ inunctus, 239. Ei a patre adjunctus primicerius palatii Angilbertus, 249. Ejus leges de monaſteriis, 126. De Hunnis victor, 303. Quæ ei paterni regni portio obtigerit, 354. Inſtaurator S. Zenonis Veron. 364. Ejus mors & ſepultura, *ibid.*

Pippinus Hariſtallenſis, 15. 26. 27. 29. 34. 65. 70. 149. 261. Ædificat cœnobium Florisœnſe in pago Veliocaſſino, 2. Ejus diploma pro S. Vitone, 251. An fuerit auctor necis S. Landeberti, 27. De Alamannis triumphat, 29. Alpaide relicta, Plectrudi legitimæ uxori adhæret, 17. 34. Obit, 53. Ejus filii, 2.

Pippinus Caroli M. ex Himiltrude filius cognomento Gibboſus, 206. 259. Tondetur, 282.

Pippinus filius Carolomanni regis, 206. Elnone ſepultus, 361.

Pippinus Drogonis filius, an nepos, 42.

Pirminius chorepiſcopus multorum cœnobiorum conditor & abbas, 80. 86. 89. 104. 124. Vere fuit epiſcopus, 67. Non Meldenſis nec Mettenſis, *ibid.* Monaſt. Augienſe inſtituit, *ibid.* 68. Inde pellitur, quot ibi annos egit, 71. Monaſteria condit & inſtaurat, 71. 72. 73. Conditor Amerbachii, in Francia orientali, 302. Hornbaci ſedem figit, 72. Morituri ad fratres ultima verba, 274. Ejus pia mors, *ibid.* Sepulcrum, 275. Reliquiæ tranſlatæ, 276. Libellus ex ſcripturarum libris excerptus, 275.

Placentina eccleſia, pro ea præceptum Hildeprandi regis, 115. Refertur, 658.

Placentiæ epiſc. Julianus, 209. Maurus, 97. Podo, 97. S. Subinus, *ibid.* Thomas, *ibid.*

Placidus ſeu Placidus abbas, is eſt Warinus abbas Corbeiæ-novæ, 301. *Vide*, Warinus.

Placidus martyr abbas Deſertinenſis, 278. 296.

Placidus magiſter Altivillarenſis, exaravit codicem evangeliorum litteris aureis, 474.

Placita varia, Abbonis & Jeproinis pro Nobiliaco de cella Jaciaco, 223. Refertur, 667. Adalhardi abbatis pro Parfa, 382. Caroli M. pro Farfa, 230. 240. Pro Honaugia, 55. Refertur, 655. Childeberti III. pro S. Dionyſio, 28. Hildeperti ducis pro Parfa, 262. Refertur, 664. Hildeprandi ducis pro Parfa, 224. Luponis ducis pro Farfa de monaſt. Claudiani presbyteri, 145. Theodarici IV. pro S. Dionyſio, 69. Placitum pro farfa, 429. Refertur, 490. Aliud Romæ habitum pro eadem, 635. Refertur, 685. *Vide*, Charta, Diploma.

S. Plato ad Concilium Nicænum II. accerſitus, 269.

Plechelmus epiſcopus, 302.

Plectrudis conjux Pippini Heriſtal. filia Hugoberti, 15. 70. 149. 252. Cum eo ædificat cœnobium Floriacenſe in pago Veliocaſſino, 2. Ei reconciliata, 33. Carolum Pippini ex Alpaide filium cuſtodiæ publicæ mandat, 34.

Plegwino monacho Beda ſcripſit apologeticam epiſtolam, 91.

Pleo epiſc. Noviomi, 308.

Pluviis coercendis indictæ preces & miſſæ cum jejunio, 168. *Vide*, Inundationes.

Podo epiſc. Placentinus, 97.

S. Polycarpi presbyteri corpus apud Altumvillare, 643.

Pontigone exceptus a Pippino Stephanus II. 250.

Pontius abbas Saviniaci, 359.

Poppo patriarcha Aquilegienſis conditor parthenii, 498.

Poppo epiſc. Trevirenſis, 90.

Poppo comes, 463. 362.

Populonium ab Orobiotis direptum, 363.

Purcharius Lirinenſis abbas martyr, 81.

Poſſedonius epiſc. Urgellenſis, 303. 451.

Poſſeſſor epiſc. an Ebredunenſis, 148. 260. 293. 225. 230.

Potamicus locus unde ſic dictus, 568.

S. Potentiani reliquiæ Jotro conceſſæ, 631. 632. *Vide*, S. Saviniani.

Poto abbas Caſini, 208. 297. Obit, 221.

Poto abbas S. Vincentii ad Vulturnum, 220. 240. 248. Apud Carolum M. accuſatus in Gallias venit, 220. Ejus cauſæ cognitio Hadriano Papæ committitur, *ibid.* 229. Cauſa ventilata coram ſummo pontifice, 230. 239.

Potto abbas Amarbarici, 301.

Præceptum Hiterii abbatis pro Cormarico, 279. Refertur, 666. Ludovici Pii de revocandis ſervis fugitivis monaſt. Farfenſis refertur, 673. *Vide*, Charta, Diploma.

Præclarus, an adſcititium nomen Haimonis epiſc. Halberſtadenſis, 613.

Prædeſtinatio gemina, de ea controverſiæ, 636. 637.

Prædicatores præclariori veſte ſint induti, 119.

Præfatio miſſæ, conteſtatio olim vocata, 536.

S. Præjecti tranſlatio Plaviniacum, 287. Reliquiæ apud Auguſtam Veromanduorum, 384.

Præſati rebus eccleſiarum ſuarum non abutantur, 216.

Præpoſiti in monaſteriis ſub abbatibus vel epiſcopis vel ſæcularibus regularem diſciplinam moderantur, 326. Eis temporalium & exteriorum rerum cura demandata, 202. 225. 226.

Præpoſitæ nimia rigiditas ut punita, 230.

Præſtaria, ſeu precaria, quid, 360.

Prando abbas, 334.

Prandulus cubicularius ſacri palatii, 209.

Precaria Bertefredi abbatis Melundenſis refertur, 673.

Presbyteri nomen per has litteras PRBT expreſſum, 350.

Presbyter dicitur ſacerdos ſecundi ordinis, 86.

Presbyter in ruralibus eccleſiis a monachis conſtitutus, 275. Inter municipia cenſitus, 458. Presbyter chriſmate abutens ad judicium ſubvertendum, gradum & munus amittat, 240.

Presbyteri prædicationi verbi inſiſtant, 208. Talaribus tunicis utantur, 209. Quinam non

ordinandi, 63. Lapſi an reſtituendi, 255.
Presbyteri viginti-quatuor ſunt monachi, 285.
Preszoldus regit monaſterium Fuldenſe Sturmi in cuſtodia decento, 178.
S. Primi, Feliciani, & Æmilii reliquiæ in monaſt. Bellilocenſi, 616.
S. Privati martyris reliquiæ, 229.
Privilegia ad quid monachis conceſſa, 46. 275. Pro communi ſalute monaſteriis indulta, 28. Incorrupta permaneant, 468. Sanctæ Romanæ ſe. de conceſſa conſerventur, 260. In detrahentes epiſcopi a papa compreſſi, 275. In eos ſi quid attentatum, hoc per regem emendetur, 28. In privilegiis monaſteriorum quæ excipi ſolebant, 27 28. In nonnullis nulla omnino exceptio, 28. 72.
Privilegiis a ſuperioribus pontificibus conceſſis ſubſcribunt ſucceſſores, 27.
Privilegium a papa conceſſum ſub tributo penſionis annuæ, 396.
Privilegium Aldrici epiſc. Senonum tranſferentis monaſt. S. Remigii in villam Vallibas, 323. Caroli M. pro Farfa, 226. Conſtantini papæ pro monaſterio Rovenhamenſi, 35. 35. Folquini pro Stithienſibus, 371. Ibbonis epiſc. Turon. pro monaſt. S. Martini, 27. Refertur, 647. Leonis III. pro Cemela, 324. Ludovici Pii pro Glonne, 328. Refertur, 688 Eiuſdem pro monaſt. Gregoriano, 452. Refertur, 675. Petri Oldradi pro baſilica Ambroſiana, 273. Pippini regis pro monaſt. Nantuacenſi, 171. Sigoaldi patriarchæ Aquilejenſis pro parthenone S. Juliæ Brixienſi, 200. Stephani IX. pro S. Dionyſio, 156. 167. Synodi Germinicenſis monaſt. Corbiemenſi conceſſum, 308. 570. Synodi Pariſ. pro Corbeia, 626 Widegerni epiſc. Argentorati pro Murbacenſi, 71 72. Refertur, 659. VVithredi regis Cantii de libertate eccleſiarum, 209. Receptum ab Bilefraldo cum exceptione omnis coercoſi, 209. 510. Zacchariæ papæ pro Fulda, 149. Caſinenſe, 155. S. Columbæ Senon. a Carolo Calvo confirmatum, 631. Pluviniacenſe, 30. 60. Foſſatenſe, 46. Gorzienſe, 160. Glaſtonienſe, 8. Plumbariolæ, 137.
Probatus abbas Farfæ, 281. 308. 326. 224. 230.
Probus monachus doctus S. Albani Moguntæ 292. 543.
Proceſſio ſingulis diebus dominicis a monachis facta, 560.
Proceſſiones litaniarum majorum quo ritu factæ apud Cenomanos, 309.
Proculus epiſcopus Arvernenſis, 221.
Proculus epiſc. Veronæ, 364
Profeſſio monaſtica, ejus inſigne cuculla, 243.
Profeſſionis formula, 665.
Prohtilium, id eſt ſuburbium, 67.
Prolis nomen non pro liberis, ſed pro genere ſumptum, 211.
Proprietas monachis interdicta, 628. 641. Nulli ſæculi monachi uſquam conceſſi, 401.
Provincia a Sarracenis vaſtata, 82.
Prudentius epiſc. Tricaſſinus, 556. Ludovico IV. ad eum epiſtola de conſecrando monaſt. Arremarenſi, 630.
Pſalmorum modulatione labores manuum relevandi, 93.
Pſalteria inverga pro benefactoribus defunctis recitata in monaſteriis, 403.
Publilius Ovatianus Porphyrius ob panegyricum Conſtantino dicatum ab exilio revocatus, 694.
Puch comes in monaſt. Beverlac. beneficus, 58.
Puellæ impuberes non velentur ante maturi judicii ætatem, 240.
Pueri in monaſteriis educati, 260. 308. Eorum inſtitutio conducibile medium ad propagandam fidem, 468. In monaſteriis a parentibus oblati an ligentur, 70. 403. 468. Rabani hac de re liber, *ibid.* Integer refertur, 677. Carmina ejus ipſi interdicta, 403.
Paguntius presbyter & monachus S. Dionyſii villæ Pontiniacenſis procurator, 326.
Pulcronius epiſc. Virduni, 131.
Pulſantes clerici in monaſterio, 435.
Pulſatorium, domus novitiorum, 272.
Puoto, ſeu Bodo & Voto diaconus palatii in Judaiſmum lapſus, 564.
Purgatorius ignis, 59. 105.
S. Puſinnæ reliquiæ in parthenio Heriſordenſe, 440.
Puteata villa prope Clarum-montem, 634.
Putul diaconus Anglus, 273.

Q

Quadrageſimæ olim tres, 270. Quadrageſima S. Martini 246. 270. Quadrageſimæ tempore non rari pœnitentes, 402. Uti nec monachi, *ibid.* Eo quoque tempore in remoto loco verſatur epiſcopus, 23. Ejus initio librorum diſtributio in monaſteriis ut faciendæ, 402.
Quadrageſimalis abſtinentiæ Carolo M. quam cordi fuerit, 295. In ejus violatores e Sanctionibus mors ab eo decreta, 252. 295. 342. Presbyter Scotius Quadrageſimalis abſtinentiæ violatæ reus judicandus miſſus ab eo ad Offam regem, 265. Eiuſdem violatio quanti conſtitit epiſcopo infirmulo, 270.
Quentovicus emporium a Northmannis direptum, 608.
Quies poſt mattinas vigilias, 238.
Quintilianus ex abbate S. Germani epiſc. Autiſiodori, 58.
Quintilianus Puiſayæ dynaſtæ conditor monaſt. Meleredenſis, 58. S. Quinquelinus vulgo vocatus, *ibid.*
S. Quirinus, ejus reliquiæ & tranſlatio, 228.
Quirinus abbas Alidenſis, 270.
Quirinus Superiſta S. R. E. 470.

R

Rabuldus, abbas, 325.
Rabanus-Maurus ex abbate Fuldenſi epiſc. Moguntinus, 270. 308. 424. 469. 509. 524. 535. 537. 565. 642. Maori nomen ei ab Alcuino impoſitum, 294. 336. Maurus Magnentius appellatus, 294. Ejus primordia, *ibid.* Turonis ſtudet, 335. Alcuini auditor, 260. Ejus condiſcipuli, 335. Fuldæ litteris docet, 336. Ejus ſcholæ celebrium, 260. Lupus Servatus ejus auditor, 560. 542. Ei a Ratgario præceptoris officium inhumaniter ademptum, 567. In loca ſancta peregre non abiit, 388. Fuldæ fit abbas, 342. Gotefchalci pueri Fuldæ oblati profeſſionem ratam eſſe contendit, 487. Hinc ejus liber de oblatione puerorum, 488. Integer refer-

tur, 677. Reliquias Roma allatas accepit, 531. Rjus caritas in pauperes, 537. Quædam monaſteriorſuo recuperat, 562. Foldæ regimen abdicat, 590. Privatus varia edit opera, 612. Otgario ſuccedit, 617. Concilio Mogunt præſeſt, 618. Gotheſcalcus ab eo exagitatus, 636. 604.

Rabanus edit libros de cruce, 545. Eos ad papam mittit, 640. Heiſtulfo dicat libros de inſtitutione clericorum, 424. Et librum in Matthæum, 442. ſcribit librum de computo, 418. Quædam ejus ſcripta, 536. Ejus commentarii Otgario dicati, 476. Alii Preculfo, 494. Alii Hildoino & Friderico, 490. Ejus commentarii in Judicum & Ruth, 562. Alii in alios ſcripturæ libros, 570. Ejus libri de univerſo, 585.

Rabenno filius comitis Firmani, Hermifridus ab eo occiſus, 262. 665. Parſæ ſit monachus, *ibid.*

Rabigaudus abbas Aninſolæ, 409. 293. 810. 215.

Rabigaudus abbas Dusbrunni, 295. 215.

Rachio ſeu Racho epiſc. Argentorati & abbas Gregorianus, 555. 205. 341.

Raahis Romæ monachus, 256.

Racletus epiſc. Laudenſis, 509.

Raculfus comes, 287. In rabiam verſus a S. Benedicto ſanatus, 482.

Radbertus abbas Corbeiæ. *Vide*, Paſchaſius.

Radbertus abbas S. Trudonis, 558.

Radbodus epiſc. Trajecti ad Rhenum, 50.

Radbodus dux Friſonum, 55. 56. 58. 170. Idolorum cultum reſtituit, 58. Ejus bellum cum Carolo principe, *ibid.* Moritur, 49.

Radbodus Francus vir illuſtris, 215.

Radechis comes Compſanus Caſini ſit monachus, 456.

Radegundis pedioſæ tranſlatio, 528.

Radfridus abbas Vedaſtinus, 50.

Radgerus monachus S. Galli vir ſimpliciſſimus, 532.

Rado abbas S. Vedaſti & palatii archicancellarius, 50. 298. 300. Cancellarius, 207. 215. 227. 241. 246. 247. 257. 267. 290. 312. Obit, 300.

Radoara abbatiſſa, S. Juliæ Brixienſis, 542.

Radolfus epiſcopus, 562.

Raduinus ex abbate Bercti præpoſitus Remigianus, 48. 208. 326. 395. Ejus viſio, 326.

Radulfus, ſeu Rodulfus abbas Floriaci, 540. Inſidias ſibi paratas devitat, 208. 603.

Radulfus abbas S. Trudonis, 558.

Radulfus comes, 216.

Radunc abbatiſſa Aſchaugienſis, 255.

Ragambaldus, ſeu Raginbaldus abbas Parſæ, 230. 259. 260.

Ragana abbatiſſa monaſt. apud Septem-molas, 237.

Ragenardus Alcuini diſcipulus, 542.

Ragenarius epiſc. Ambiani in prælio captus, 603.

Ragenarius dux Northmannorum, 653. Interit, *ibid.*

Ragenfredis abbatiſſa Dononienſis, 290.

Ragenfredus major-domus regiæ, 26. 311 45. 46. Fordus novo Radbodo contra Carolum principem init, 58. Ejus bellum plusquam civile cum Carolo, 45. Vincitur 2. In pugna Vinciacenſi, *ibid.* Tum in prælio Sueſſionenſi, 45. 50.

Ragenfridus abbas Vedaſtinus, 50.

Ragnfredus in Parſenſes beneficus, 555.

Ragnarius epiſc. Venetenſis, 528.

Raginstrius vir nobilis, 200.

Raginbaldus & Raginaldus ob infame ſtuprum ab Hadriano I. admoniti, 276.

Reginfridus epiſc. Rotomagi & abbas Fontanellæ, 200. Utraque præfectura ob malos mores privatur, 210.

Ragingarius abbas Utiecenſis, 295.

Ragiooldus abbas Majoris-monaſt. *Vide*, Rainaldus.

Ragnardus abbas an Herenſis, 434.

Ragnaricus conſiliarius ducis Aquitanorum, 85.

Regnoardus epiſc. Rotomagi, 304.

Raho comes, 425. Abbas Floriacenſi ſtruens inſidias, punitus, 202.

Raimbaldus abbas Vertavenſis, 597.

Raimpertus advocatus, 257.

Raimundus abbas Aureliacenſis, 269.

Raimundus monachus Glannafol. 580.

Raimundus presbyter Hiſpanus, 247.

Rainaldus abbas Foſſatenſis, 419.

Rainaldus abbas Gellonenſis, 376.

Rainaldus, ſeu Raginoldus abbas Majoris-monaſt. 607. 615. 622. Romam profectus inde retulit corpus S. Gorgonii, 615.

Rainaldus comes Herbaſſicenſis, 528. Normanni ab eo fuſi, *ibid.*

Rainaldus comes Namnetenſis, 506.

Rainaldus theſaurarius S. Martini Turon. 488.

Rainardus abbas S. Petri Vivi, 228.

Rainardus comes, 30.

Rainarius ſeu Rainaldus & Romarius epiſc. Venetenſis, 507 508. 548.

Raimerius præpoſitus Diacenſis, tum abbas Floriacenſis, 2.

Rainulfus abbas Montis Olivi, 576.

Rambertus epiſc. Senonum, 527.

Rambertus abbas Mediani-monaſterii. *Vide*, Regimbertus.

Rammerieus abbas Laubienſis, 326.

Rantramnus abbas S. Salvatoris Beturic. 428.

Ramnulfus miſſus regius, 445.

Rampertus, ſeu Rambertus epiſc. Brixiæ, 534. Eccleſiam SS. Fauſtini & Jovitæ monachis tradit, 577. SS. martyrum corpora ab ipſo tranſlata, 601. 602.

Rampo comes, 254. Marchio appellatus, 458. 603.

Ramwoldus abbas S. Emmerammi, 201. 422.

Rani, ſeu Ragiani relapſi S. Vitum pro Deo habent, 546.

Rantgarius epiſc. Novioma, 554.

Rantgarius nequiſſimus Friſo, a quo Grimoaldus interfectus, 18. 53.

Raperto comes, 217.

Ratardus in Bellilocenſes beneficus, 574.

Ratbertus canonicus monaſt. Frumienſis, 295.

Ratchis abbas auctor monaſt. S. Michaelis Luccenſis, 37.

Ratchiſius ex duce Forojulienſi rex Langobardorum, 238. 240. 250. 221. Ejus litteræ pro eccleſia Placentina, 97. Amiatinum monaſterium condit, 236. Caſini ſit monachus, *ibid.* Ri vineæ excolendæ cura demandata, 225. 236. Monachum exuere vult, 264.

Rateus monachus Ovarrenſis, 380.

Ratgarius abbas Fuldæ, 272. 260. 335. 407. Hatgulfo ſuccedit, 355. Concordiam paciſcitur cum Wolfgero epiſc. Wirziburgi, 388. Ex ejus ferocia & nimia ſeveritate ingentes turbæ excitatæ, 367. *& ſeqq.* Turbæ tantiſper repreſſæ, demum ut apertam ſeditionem erumpunt, 388. 389. Ejus effigies æri inciſa, 389. In exilium amandatur, 414. Revocatus quietus vixit, 485.

Ra-

Rationalis domûicus, id eſt, procurator fiſcalium redituum, 235.
Ratiſponenſis eccleſia Fuldenſi ut matri annuum donum obtulit, 270. A Monachis poſſeſſa, 201. In epiſcopatu ſibi viciſſim ſuccedunt canonici atque monachi, *ibid.* Sedes epiſcopalis in S. Petri baſilicam tranſlata, 421. 282. Epiſcopi erant Samuel & abbates S. Emmerammi, 282.
Ratiſponenſes, ſeu Reginenſes epiſcopi, Adalwinus, 201. Ambrico, 252. Baturicus, 411, &c. Erchanfredus, 248. Goibaldus, 98. Sigiricus, 548. Simpertus, ſeu Sintpreht, 510. Wicterpus, 98. S. Wolfgangus, *ibid.*
Ratleicus, ſeu Ratlegius abbas Seligenſtadii notarius Egmhardi, 476. 569. 629.
Ratpertus, ſeu Ratpertus abbas S. Galli, 242.
Ratpertus abbas Nonantulæ, 360.
Ratpertus vir nobilis, 17.
Ratramnus abbas Novi-villaris, 73.
Ratramnus, ſeu Rotramnus monachus Corbeiæ, ejus cum Paſchaſio controverſis de partu Virginis, 600. Et ſcribit Lupus, 639.
Ratrudis filia Ratchiſi regis ſit monacha, 136.
Ratulfus presbyter & Capellanus Ludovici Pii, 568.
Rucho comes, 196.
Ravengerus epiſc. Teruannæ, 65.
Ravennati eccleſiæ reſtituitur monaſt. Galiatenſe, 280.
Ravennates epiſc. Leo, 525. Martinus, 426. Maximus, *ibid.* Petronax ſeu Petronactus, *ibid.* Sergius, 246.
Rsvilaudos abbas Vallilienſis, 624.
Rtuico vir illuſtris, 180.
Rauſiacus villa pagi Briegii, 652.
Raymundus abbas Gellonenſis, 336.
Raymundus abbas Nantenſis, *ibid.*
Raymundus comes Lemovicenſis, conditor Roſiaci, 653. 626.
Raymundus comes Ripacurtiæ, 380.
Raymundus, ſeu Ragemundus comes Toloſanus, 450.
Raymundus Raſnel dux Aquitanorum S. Tiberio donat locum Lumbez, 285.
Rsynaldus Reatinus Deo ſe ſuaque Farfæ offert, 533.
Reatini epiſc. Sinualdus, 224. Wicpertus, ſeu Guicpertus, 539.
Recaſredus epiſc. Hiſpanus, 635.
Recamundus abbas S. Hilarii in Septimania, 234. 364.
Receſindus abbas Arulenſis, 603.
Rechilindis abbatiſſa Hoemburgenſis, collapſam diſciplinam reſtituit, 34.
Recluſi ne fiant, niſi ex epiſcopi & abbatis approbatione, 290. Recluſi aliquando e cella ſua egrediebantur, 283.
Rectores, non abbates, appellati, novis coloniis Benedicto Anian. præpoſiti, 315.
Redonum epiſc. Moderamnus, ſeu Moderandus, 48.
Regenfridus epiſc. Coloniæ, 109. 119.
Regentrudis germana Adelæ abbatiſſæ, 90.
Reges contenti illuſtris vocabulo, 316. Regno bene adminiſtrando intenti, divinis non ſe ingerant, 484. Eorum in legendis ſcripturis ſacris ſedulitas, 570. Sint defenſores eccleſiarum, 313. Reges eccleſiarum ſpoliatores multarum cauſæ ruinarum in regno, *ibid.* Emendent ſi quid in privilegia attentatum fuerit, 58. Regum confeſſarii monachi iique ſancti, 70. Reges monachi, 8. 25. 73. 252. 136. 577. Reges ipſi inter fratres conſcriptos monaſterii, 567. 583. Pro rege feliciique armorum ejus ſucceſſu preces præſcriptæ, 522. 228. 240. 242.
Regienſis eccleſia, prn ea præceptum Caroli M. 240.
Regienſes epiſc. Apollinaris, 209. Geminianus, 246.
Regimbertus, ſeu Raimbertus, Rambertuſve, abbas Mediani monaſterii, 26. 260.
Regimbertus præceptor monachorum S. Galli, 264. 427.
Regimbertus monachus, 253. 283.
Regimpertus epiſcopus capellanus Ludovici regis Aquitaniæ, 287.
Regimundus marchio marchæ Toloſanæ præfectus, 642. *Vide*, Raymundus.
Regina uxor Aldeberti comitis Auſtrovandiæ, 190.
Reginæ ab ingreſſu in Eccleſiam Fuldenſem interdictæ, 227.
Reginæ dictæ regiæ virgines, 289. 353.
Reginsldus nobilis Tusingus, 256.
Reginsrdus abbas Medianenſis, 317. 387.
Reginbaldus, ſeu Reginboldus chorepiſc. Moguntinus, 531. 595. Reginbertus monachus ad quem ſcripſit Lupus, quis, 541.
Reginbertus, cujus juſſu ſcriptus Walafridi liber de rebus eccleſiaſticis, 592.
Reginbertus invaſor prædiorum monaſterii Schledorfenſis, 334.
Reginenſes epiſcopi. *Vide*, Ratiſponenſes.
Reginfridus monachus Gorzienſis, 189.
Reginhelmus epiſc. Tornaci, 208.
Reginobertus abbas Pfefomonaſterii, 110.
Regula S. Benedicti docente S. Spiritu deſcripta, 354. Dicta regula ſancta, 32. 117. Et paſſim non raro regula ſanctorum patrum appellata, 282. 273. Et regula monachorum, 586. Eo ſpectat ut regula Domini facilius poſſit cuſtodiri, 618. A nemine mutanda ſine auctoritate ſedis apoſtolicæ, 402. Neque alia regula illi contraria introducenda, *ibid.* Ejus cum aliis regulis concordia, 244. Ex ea maxima ex parte deſumta regula Chrodegangi, 570. Memoriter diſcenda, 401. In conventu fratrum propria lingua exponenda, 289. Una cum martyrologio & necrologio compingi ſolita, 135. In ea diſtinguuntur promiſſio & petitio, 265. Quales ſint hemina vini & libra panis in ea aſſignatæ, 263. An eſum volatilium permittat, 404. *& ſeq.* Locus de gemina per ætatem refectione explicatur, 418.
Regula Benedictina commendata a ſynodis Germanica, 109. Liptinenſi, 111. Sueſſionenſi, 117. Quo ſenſu dicatur recepta ab abbatibus & monachis in ſynodo Liptinenſi, 109. Eam ſibi pro ſpeculo propoſuere abbates Aquiſgranenſes, 334. Monachis omnibus tradita in concilio Aquiſgranenſi, 306. 406. Item in alio Aquiſgran. concilio monachis præſcripta, 333. In quinque conciliis lecta & approbata, 378. Et in Moguntino, 618. A Benedicto Anian. magis ac magis amata, 213. A Ludovico Pio laudata, 415. Ejus promiſſio in quibuſdam monaſteriis penitus neglecta, 334. Ad ejus accuratiorem praxim revocati monachi in concilio Aquiſgran. ſub Ludovico Pio, 399. 402. *& ſeqq.* Per totum maxime occidentem recepta, 306. Eam in Anglia Transhumbranam S. Wilfridus primus invexit, 6. Quo ſenſu dicatur a Conſtantino papa raros habuiſſe in Mercionum partibus cultores, 35. Sola vigens in monaſteriis Franciæ, 216. 370. Galliis longe ante Carolum

rolum M. nota, 265. Ejus primaria in Gallia propagatio Benedicto Anian. non tribuenda, ſed reſtitutio, 431. Ubique florens in Bajoaria, , 209. Et in Burgundia, 378. Secus in provincia Turonenſi, *ibid.* Ubivis terrarum ante Ludovicum Pium a Sanctimonialibus recepta, 401. Ejus codex propria manu S. Patris exaratus, 107. 264. 418. Ex autographo ad Carolum M. miſſa, 261. 264. Hæc clauſula, *Facientibus hæc* &c. quam antiqua, 378. Eam ſunt commentati Hildemarus, 388. 577. Smaragdus, 488.

Regula Chrodegangi pro canonicis, 270. Ex Benedictina partim conflata, *ibid.* Nulla ejus mentio in Concilio Aquiſgranenſi ſub Ludovico Pio, 400.

Regula S. Fructuoſi itinerantibus a principe vel epiſcopo rogatis, volatilium eſum permittit, 404.

Regulæ canonicorum & canonicarum in conventu Aquiſgranenſi approbatæ, 399.400. A Romanis improbatæ, 400.401. Regularum conjunctio, 191. Regulæ SS. Benedicti & Columbani ſimul junctæ, 69. 135.

Regularium nomine monachi præciſe deſignati, 146. 401. Regularis vitæ nomine monaſtica intelligitur, 273. Regulariter, hæc vox de monachis intelligenda, 99.

Reimundus abbas Weſſobrunenſis, 327.

Reinardus abbas S. Maxentii, 478.

Reinerus abbas S. Trudonis, 388.

Reinoldus, ſeu Rainaldus abbas Aninſulæ, 461. 627.

Reinula abbatiſſa Eikenſis, ejus pia geſta, 95. Obit, 289.

Reirsmus abbas S. Trudonis, 388.

Reliquiæ ſacræ, ad exercitum delatæ, 209. 294. Coram eis facienda profeſſio ex regula, 251. Earum cultui detrahit Claudius Taurin. 453. 456. De incertis quid faciendum, 611.

Rembertus epiſc. Haumaburgi, 243.

Remedius ſeu Remigius ex abbate Gregoriano epiſc. Argentorati, 155. 187. 203. Condit monaſt. Aſchaugienſe, 229 Obit, 541.

Remedius ſive Remigius epiſc. Curienſis, 237.

Remedius abbas Moiſiaci, 250.

Remenſis eccleſia S. Mariæ & S. Petro ſacra 294. In ea fidem & baptiſmi gratiam reges Francorum perceperunt, 595. Ei donationem facit Carolomannus rex, *ibid.* Ei conceditur monaſt. Dervenſe, *ibid.* Diploma refertur, 704. In ea coronatus auguſtus Ludovicus Pius, 595. Urbis portas Carolo Martello reſerare negat S. Rigobertus, 30. Epiſcoporum nomina inter miſſarum ſolemnia recitari ſolita, 128.

Remenſes epiſc. Abel, 96. Adalberu, 128. Ægidius, 551. Ebo, 595. &c. Fulco, 87. Hincmarus, 616. Hugo, 526. Lando, 530. Milo, 30. S. Remigius, 48. S. Reolus, 87. S. Rigobertus, 40. Sonnatius, 526. Tilpinus, 158. &c. Wilarius, 326. &c. chorepiſc. Fulco, Notho, *ibid.*

Remigius epiſc. Lugduni, 360. Abbas Jurenſis & archicancellarius, 575. 634.

S. Remigius epiſcopus Remorum, ejus reliquiæ Bercti depoſitæ, 48. In eum quam devotus Moderamnus epiſc. Redonum, *ibid.* Et Liutprandus rex, *ibid.* Ejus tumulum frequentare ſolitus S. Rigobertus, 87. Apparet additio eccleſiæ, 512. Ejus oratorium Mediolani ubi S. Auguſtini converſio facta, 158.

Remigius ſeu Remedius epiſc. Rotomagi filius Caroli Martelli, 106. 110. 140. 575. Ei traditus epiſcopatus Lingonenſis, 163.

Remigius epiſc. Argentotati. *Vide*, Remedius.

Remigius abbas incerti loci, 582.

Remigius monachus Autiſiodor. 592.

Remigius propinquus Lupi-Servati, 541. 592.

Remiſiagnus frater Hunoldi ducis, 219.

Reolus epiſc. Remenſis, 87.

Repa, id eſt ædicula, 76.

Repta, 156.

Reſtwinus abbas Gregorianus, 155. An is qui Reſpuinus, 205.

Retroaldus abbas Moiſiaci, 250.

Retrudis uxor Roberti fratris Rodulfi epiſc. Bituric. 575.

Rhstholdus abbas Stabulenſis, 545.

Rhodanus fluviolus pagi Cenomannici, 547.

Ribbodo ſeu Richbodo abbas Cantulæ, 582. 582. 588. 582. 600. Ejus obitus, 605.

Richertus abbas Condateſcenſis, 274. 275.

Richodo abbas Senonienſis, 472.

Richardus abbas Foſſatenſis, 429.

Richsrdus abbas S. Vitoni, 54.

Richsrdus primus, dux Normannorum, 18.

Richardus comes villarum regiarum proviſor, 246. 248. 267.

Richardus comes, miſſus dominicus, 474.

Richardus homo, perfidus Lotharianæ partis, 585.

Richardus pater SS. Willibaldi & Wunebaldi, Luccæ obit, 56.

Richarius epiſc. Leodici, 519.

Richarius abbas Centulæ, 3. 280. 582. Epiſcopus dicitur, 218. Ad ejus ſepulcrum ingentes oblationes factæ, 520. Ejus miraculum, 442. Ejus vita ab Alcuino ſcripta, 220.

Richsrius abbas Foſſatenſis, 429.

Richarius præpoſitus Novalicienſis, 217.

Richbodo abbas Laureshami obit, 549.

Richbodus ſeu Rigbodus ex abbate Medelocenſi epiſc. Trevir. 219. 252. 301. 504. 517. Macarius cognominatus, 219. Alcuini ad eum epiſtolæ, *ibid.* Obit, 547.

Richildis comitiſſa Urgellenſis, 302.

Richmirus abbas Montis-olivi, 530.

Richmirus abbas Cenomannenſis moritur, 26. Non confundendus cum Chirmiro abbate, *ibid.*

Richobaldus abbas S. Emmerami, 421.

Richwinus comes, 128.

Ricowinus comes Pictavenſis, 508. 548.

Rictrudis filia Caroli M. 270.

Rictrudis ſanctimonialis Alcuinum hortatur ad ſcribendos commentarios in Johannem, 505.

Riculfus epiſc. Moguntiæ, 73. 175. 267. 555. 555. 562. 567. 570. Damaſi ei agnomen, 249. 292. Non eſt fabricator falſarum decretalium, 257. Auctor monaſt. S. Albani, 292. Obit, 586.

Riculfus abbas S. Audoeni Rotomag. 579.

Riculfus pater Fulradi abbatis, 138. 223.

Rifero comes, 246.

Rigboldus chorepiſcopus, a quo Goteſchalcus presbyter ordinatus, 657.

Rigobertus epiſc. Remenſis, 40. 46. 76. Urbis portas Carolo reſerare recuſat, 46. Exſulat, *ibid.* Obit, 86. Variæ ejus tranſlationes, *ibid.*

Rimfredus comes, 252.

Riogilum villa agri Pariſiacenſis, 280.

Rioldus vir nequam a nepotibus S. Landberti interemptus, 17.

Riſ-

Risfmus missus Caroli M. 248.
Ritus diversis habentes non damnandi, si fide & operibus unitatem catholicam teneant, 39.
Riodbertus cancellarius, 207.
Rivelenus custos ecclesiæ Rothomensis, 612.
Roccus vestis genus, monachis concessus, 405. 433.
Rochus Otkarii comitis filius, 110.
Rodbertus dux Hasbanienſis, ipſi S. Eucherius custodiendus traditur, 86. In S. Trudonem beneficus, 90.
Rodbertus vir illustr, 557.
Rodericus comes, 468. 509.
Rodfridus servus Dei, 40.
Rodhardus comes, 175.
Rodigandus abbas Gorziæ, 550. 570.
Rodigangus episc. *Vide*, Chrodegangus.
Rodigaudus monachus S. Vincentii ad Vulturn. 230.
Rodinus illustris Belga fit monachus, 108.
Rodinus abbas Maricolensis, 550.
Rodoaldus dux Beneventi, 165.
Rodoinus S. Medardi præpositus, 208-480. Corpus S. Sebastiani suum in monasterium transferri curat, 469. Novam basilicam constrnit, 470.
Rodradus abbas, 575.
Rodulfus ex abbate episc. Bituricensis, 581. 617. Ejus parentes & prima facta, 574. 575. Ab abbas S. Medardi, *ibid.* Monasterii Veterinensis conditor, 575. Item Bellilocensis, *ibidem*, 615. Tertium condit Doverense, 508. Quartum Saraciacense una cum matre, *ibid.*
Rodulfus seu Radulfus abbas Floriaci, 540.
Rodulfus abbas Glonnæ, 634. 639.
Rodulfus cancellarius Fuldæ, 585.
Rodulfus comes Cadurcorum pater Roduſi episc. Bituric. 574. 598.
Rodulfus fratee Judith augustæ, 500.
Rodulfus rector S. Salvatoris Brixiensis, 385.
Roffensis ecclesia cathedralis, 80.
Roffenſes episc. Aldulfus, 81. Tobias, 49.
Roggo comes, 231. Conditor monast. Rateſtorfensis, 388.
Rohingus donationem facit S. Willibrordo, 70.
Rolandus conjux Aodæ formis Otgecii, 351.
Roma fraterna discordia initiata, 315. Ab Aistulfo obsessi, 561. A Barbaris direpta, 110. & a Sarracenis, 630. In Urbe monachi Græci instituti, 555. 568. S. Bonifacii consilium de peregrinationibus Romanis, 150. Eas mulieribus interdicit concilium, 126. De eis nihil statutum in concilio Cloveshoviensi, *ibid.* Romam adire monachis non licet sine consensu abbatis, 164.
Romanæ ecclesiæ donationes ab avo & patre factas confirmat Ludovicus Pius, 455.
Romanæ ecclesiæ martyrologium, 117. Ritus, cantus, & Liturgia in Gallia recepti, 275. 859.
Romanus pontifex olim appellari solitus B. Petri Vicarius, 63. Ejus ordinationem præter sui justionem factam queritur Lothacius, 605.
Romano pontifici nulla abbatia ante Zachariam immediata subdita, 245.
Romani pontifices, Adeodatus, 27. Alexander II. 53. Constantinus, 25. Eugenius II. 455. &c. Gregorius II. 476. Gregorius III. 34. Gregorius IV. 80. &c. Hadrianus I. 238. &c. Johannes VI. 21. Johannes VII. 22. Johannes VIII. 169. Leo III. 296. &c. Leo IV. 630. &c. Leo IX. 26. Paschalis I. 399. &c. Paulus I. 223. Seegius I. 2. Sergius II. 603. &c. S. Silvestre, 122. Stephanus repente extinctus, 545. Stephanus II. *ibid.* &c. Stephanus III. 200. &c. Stephanus IV. 305. &c. Valentinus, 476 Vitalianus, 55. Urbanus II. 266. Zachæias, &c. 507.
Romanus episc. Meldensis, 587.
S. Romani abbatis corpus Autissiodorum translatum, 611.
Romanus abbas Morbaci, 585.
Romanus abbas Vedastinus, 50. 100.
Romanus Romani cantus peritus in Galliam missus, 172.
Romanus dux Spoletanus, 555.
Romanus quidam in Farfenſes beneficus, 396.
Romualdus filius Arichisi ducis Beneventi, 258. 261.
Rorgo comes, 508.
Rotigo comes instaurat Glannafolium, 457. 559. 551. 580.
Roschwindis abbatissa Liebomensis, 440.
Roscila, fluvius distinguendus a Mosella, 756.
Rostagnus abbas Calmeliaci, 615.
Rotaldus seu Rotaldus & Ratoldus episc. Suessionum, 581. 470. 480. 493. 616.
Rotaldus episc. Veronenſis, 364. 365. 452. 475.
Rotardus dux, 150.
Rotarius comes missus Ludovici Pii, 509.
Rotbertus abbas S. Bavonis, 108.
Rotbertus abbas S. Germani a Pratis, 257. 218. Ejus obitus, 257. 971.
Rotbertus Fortis caput tertiæ stirpis regiæ, 490. Abbas S. Martini Turon. 420.
Rotbertus rex Francorum filius Rotberti fortis, abbas S. Martini Turon. 420.
Rotbertus comes Madritcensis, 490.
Rotbertus quidam in S. Trudonem beneficus, 558.
Rotbertus dux Alamannie-Helveticæ, 559.
Rotbertus dux Saxiaci, 581.
Rotbartus frater Roduſi episc. Bituric. 573. 598.
Rotbertus vir magnæ potentiæ apud Pippinum regem Aquitaniæ, 479.
Rotchildus abbas Nonantulæ, 559.
Rotfridus abbas Elnonensis, 357. 362.
Rotfridus Præpositus S. Remigii, 616.
Rotfridus minor monachus S. Remigii, 236. 616.
Rotfridus comes, 470.
Rotgindus dux Foro-julienſis rebellat, 257. Interficitur, 218.
Rotgarius seu Roggerius Aquitaniæ comes, 521. 550. 589.
Rotgerius seu Rotcharius comes auctor monasterii Carrosensis, 255. 316. Ejus testamentum refertur, 665.
Rothais filia Caroli M. 354.
Rothais filia Pippini regis, 247.
Rotardus custos reliquiarum S. Dionysii in castris, 294.
Rotharios vir illustris, 580.
Rotbarius abbas incerti loci, 143.
Rothelinus judex a S. Dionysio punitus, 520.
Rothildis filia Caroli M. 354. Abbatissa Farmonasterii, 585.
Rothlandus comes, 218.
Rotbiana matrona in S. Remigium Senon. benefica, 523.
Rotmundus Fontanellam ad conversionem, venit, 65.
Rotomagus a Normannis incensa, 570.
Rotomagi episc Adelardus, 594. S. Ansbertus, 54. Grimo, 100. Gunbaldus, 614. S. Hugo, 64. &c. Meginhardus, 508. Paulus, 624. Ranfridus, 500. Rsgnoardus, 304.

504. Remigius, 510. Uricus, ſeu Ruricus, 624. Wenilo, 594. Willebertus, 548.
Rotrannus monachus Corbeiæ. *Vide*, Ratramnus,
Rotrudis abbatiſſa Heraſtenenſis, 69.
Rotrudis filia Caroli M. 158. 180. 354. In conjugium u Conſtantino expetita, 267. Obit, 365.
Rotrudis mater Pippini regis, 54. 206.
Rotrudis monacha S. Crucis Pictav. 444.
Rotrudis uxor Braidingi viri nobilis, 579.
Rotrudis uxor Gerardi comitis Patiſiorum punita ob violatum S. Dionyſii feſtum diem, 280.
Rotundulus abbas Caſini, 560.
Roveritus ſilva, quæ? 46.
Ruatbada ſeu Ruadrudis abbatiſſa S. Stephani Argentoratenſis, 54. 610.
Ruadbertus laicus, Judithæ, ex Italia revocandæ adhibitus, 526.
Ruadlauga abbatiſſa, 233. 291.
Rusdhardus comes Alamanniæ S. Othmaro infeſtus, 234. 277.
Ruadhartus comes palatii, 562.
Rubilocus caſtrum dicitur urbs Piſtenſis, 204.
Rudbertus epiſc. Saltzburgi, 60. 98. 265. Moritur, 47. Ejus diſcipuli teſtes u Virgilii adhibiti, 166. Ejus tranſlatio, 298. 214.
Rudericus Gothorum rex u Mauris victus, in ſcie cadit, 32.
Rudhelmus abbas Augiæ, 564. 594.
Rudolfus ſeu Rudoltus epiſc. Conſtantiæ Germaniæ, 97.
Rudolfus monachus auditor Rabani, 536.
Ruffinianus abbas S. Petri Cantuar. 26.
Rumaldus comes Madriacenſis, 257.
Rumoldus ſeu Rodaldus abbas Soriciaii, 470.
Ruodgangus epiſc. Mettenſis. *Vide*, Chrodegangus.
Ruodingus cellam S. Judoci u Lothario furtim obtinuit, 502.
Ruodlanga ſanctimonialis fanata ad loculum SS. Marcellini & Petri, 476.
Ruodo laicus lector, 283.
Ruodpertus monachus Fuldæ, 607.
Ruodulfus abbas Gemetici & Centulæ, uvunculus Caroli Calvi, 552. 647.
Ruotpertus Rætienſis præfecturæ invaſor, 566.
Ruotpertus vir illuſtris Turicini Eccleſiam conſtruit, 559.
Ruſtica mater Abbonis patricii, 402.
Ruſticus epiſc. Cadurcenſis & martyr ejus reliquiæ, 249. 410.
Ruſticus abbas Condatenſenſis, 270.
Ruſticus Sarracenis ſe adjungit, 502.
Rotelinus comes, 460.
Ruthardus abbas Weſbrunenſis, 210.
Ruthardus dux conditor monaſt. Swarzahenſis, 72. 389. 469.
Ruthardus pater Rabani Mauri, 594.
Rutpertus comes, 288.

S

Sabanum, linteum quo infantes in baptiſmo induuntur, 268.
Sabbatinus abbas S. Trudonis, 558.
Sabinianus a Mauris martyrio affectus, 472.
Sabinus epiſc. Placentinus, 97.
Sabionenſis epiſcopalis ſedes ferius erecta, 98. Brixinenſi eccliſt, 204. Epiſcoporum index apud Hundium corrigendus, *ibid.*
Sabionenſes epiſcopi, Alimus, Heinricus, Ingenuinus, Johannes, Maſſulo, 204. 205.
Sacerdotis nomen epiſcopis & presbyteris commune, 86. Sacerdos ſecundi ordinis presbyter dicitur, *ibid.* Sacerdotes quo ætatis anno ordinari debeat, 144. Incorrecti non ordinandi, 67. An ſæpius celebrare debent, 555. Mortuorum tumulis oblatæ poſitæ, 204. Sacerdotum monachorum numerus, 567.
Sacramenta ad corpora ſanctorum, 269.
Sacrificium Dominici corporis & ſanguinis, 56.
Sæculum reliquiſſe quis vere cenſendus? 370.
Safrida mater S. Friideſwidæ, 94.
Sagienſes epiſc. S. Chrodegandus, 287. Chrodobertus intruſus, 288. Hildebrandus, 599. Saxobodus, *ibid.*
Sal in ſacrificium corporis Chriſti non mittendus, 321.
Salzhardus vir nobilis, in S. Salvatorem Cenoman. beneficus, 547.
Saliga Sanctimonialis Elkenſis, 477.
Salmonciaci obit Carolomannus rex, 206.
Salomon epiſc. Conſtantiæ, 565. 566. 582.
Salomon epiſc. Helenenſis, 526.
Salomon abbas S. Galli, 245. 279. 367.
Salzburgum, olim dictum Juvavum, 47.
Salzburgenſis eccleſia annuum donum Fuldenſi ut matri obtulit, 593. Epiſcopalis ſedes in eccleſiam S. Rudberti tranſlata, 214. Primi epiſcopi fuere monachi, 48. Epiſcoporum index apud Hundium mendoſus, 49.
Saltzburgi epiſc. Adalramnus, 442. &c. 20 Amilo, *ibid.* Arno, ſive Aquila, 575. Arbertricus, 256. Flobargiſus, Johannes, Liuphrammus, Rudbertus, 47. S. Virgilius, 124. Vitalis, 98. Non Anſalogus, Savolus, Ezius, 48.
Saluhho comes, 225.
Salviu avia Tellonis epiſc. Curienſis, 196.
Salvia Soror Tellonis epiſcopi Curienſis, 279. 296.
Salvius ex rectore Monaſterioli epiſc. Ambiani, 50. Quo tempore martyrio affectus, 206. Ejus reliquiæ, *ibid.*
Salutaticum, id eſt uenia, 259.
Sambatius abbas Ebersheimenſis, 566.
Samſon comes, 253.
Samuel epiſc. Toloſæ, 605.
Samuel ex abbate Laureshamenſi epiſc. Wormatiæ, 536. 424. 562.
Samuel abbas Reomaenſis, 58.
Samuel monachus Dionyſianus ſubdiaconus, 567.
Sancius-Sancio comes, Caroln Calvo infeſtus, 634.
Sancti, diſcrimen inter eorum cultum & Creatoris, 628. De eorum culta recte ſentit Walafridus, 595. Sanctorum numero adſcriptio olim declarabatur elatione e tumulo, 50. Sancti baptizati nondum a Romanis Pontificibus conceſſi tempore Gregorii IV. 606. Sanctorum omnium feſtivitatis inſtitutio Gregorio III. tribuenda, 609. Sanctorum geſta Carolo M. tranſmittit Conſtantinus antipapa, 198. Eorum acta in præfatione Liturgiæ Gallicanæ recitari ſolita, 536. Eorum tumulis inditum memoriæ nomen, 64.
Sancti elogium locis ſacris tributum, 254.
Sancti viri cunctis temporibus a Deo mundo conceſſi, 570.
Sanctimoniales quales eſſe debeant, 227. Secundum regulam vivant, 228. 269. 628. Regulariter vivere nolentes, ut in ordinem redigendæ, 164. Eis vitanda otioſitas, 95. Qualiter operari debent, *ibid.* Vanis artibus non occupentur, 127. Pompaticis non utan-

tur indumentis, *ibid.* Nigra tectæ velamine, 95. Ipſis proprietas auſquam conceſſa, 401. Qualia debent eſſe earum habitacula, 555. Clauſuræ non tam rigide olim adhibitæ, 233. 234. Quædam a monaſterio nunquam exeuntes, 9. Extra monaſterium non diſcurrant, 564. Iis Romam ire orationis cauſa prohibitum, 296. Vagæ & inobedientes excommunicatæ, 166. In earum monaſteria & eccleſias ingreſſus prohibitus, 542. Iis noxia familiaritas laicorum, 227. Ad eas quanta cum cautela viris permittendus acceſſus, 270. Etiam ſub obtentu confeſſionis, 295. Ad earum obſequium clarioi deputati, 485. Publice lectiones ad miſſam non recitent, 445. Nullus eas in conjuges ducere auſus, 229. Defunctarum nomina circumquaque tranſmiſſa, 9. Sanctimoniales quadraginta naſum ſibi præciderunt, ne ſuæ pudicitiæ vis inferatur, 84.

Sanctinus primus epiſc. Virduni, 252.

Santonum epiſc. Ata, 287. Benjamin, 272.

Saponariæ, ibi habitus conventus, 539.

Sardinia capta a Sarracenis, 63.

Sarraceni, Wandali & Agareni vocati, 81. Ob peccata populorum eis ſævira Deus permiſit, 82. 125. Hiſpanias invadunt, 52. Sardinia capta, ſæviunt in eccleſias & tumulos Sanctorum, 62. Eorum variæ in Gallias impreſſiones, 82. 83. *& ſeqq.* Ingenti ſtrage ab Eudone fuſi, 59. 82. Senonas obſidentes divina virtute repelluntur, *ibid.* De Eudonis victoribus, *ibid.* A Carolo & Eudone occidione occiduntur, 81. Quanta ab ipſis clades monaſteriis illata, *ibid.* Galliam infeſtantes ſub Carolo M. repetitis cladibus attriti, 544. Ex Auſonenſi pago pulſi, 465. Per Italiam graſſantur, 535. Ab eorum ſtrage Caſinum ſervatum, 626. Eorum impreſſio in Septimaniam tempora Caroli M. 281. In Siciliam 417. Variæ eorum impreſſiones, 377. 378.

Sarracenus eccleſiam exſtruit, 236.

Satisfactionis per aliorum bona opera redemptio reprobatur, 218.

S. Saturniat reliquiæ in Pauliacenſi virorum monaſterio, 20.

Saturninus epiſc. Veronæ, 564.

Savina filia ducis Adalberti, 54.

SS. Saviniani & Potentiani mart. tranſlatio, 651. Acta referuntur, 698.

Savinianus abbas Calmeliacenſis, 83.

Savinianus abbas Menatenſis, 54.

Savolus abbas S. Petri Salzburgenſis, 47.

Saxobodus epiſc. Sagienſis, 595.

Saxones chriſtianos perſequuntur, 243. Eorum converſio, 252 278. Per S. Sturmium, 206. Per S. Wilchadum, 207. 258. 253. Per Bernardum abbatem, 502. Per S. Liudgerum, *ibid.* Per S. Swidbertum, *ibid.* Ad perennandam eos apud religionem monaſteria conſtructa, 459. Brecti odio epiſcopatus, 242.

Saxones a Pippino victi, 229. Diutinum Caroli M. adverſus eos bellum, 206. 210. 214. 225. 228. 235. 238. 240. 252. 294. Tandem confectum, 342. Nullum teſtem niſi ſuæ gentis in ſuis cauſis admittendum eſſe contendebant, 489. 682.

Saxonia tranſalbiana, illic fidei initia, 493.

Saxonum occidentalium diœceſis in duas divifa, 122 Epiſcopus Heddius, ſive Hedda, *ibid.*

Saxonum tranſmarinorum epiſc. Torthelmus, 38.

Saxoreus nepos Claudiani presbyteri, 245.

Scapulare, diverſa ejus forma, 406. Cucullis appellatum, *ibid.* Sub ſcapulis adſtrictum, 253. 254.

Scara id eſt turma, 214.

Scario apud Francos, ſacri palatii officiarius, 503.

Scauniperga uxor ducis Giſulfi, 154. 256.

Schilteri JC. Argentorati epiſtola, 521. Refertur, 739.

Schireburnenſis eccleſia cathedralis, 81. Epiſc. Aldhelmus, 25. Forthereus, 25.

Schnellio abbas Weſſobrunenſis, 517.

Scholæ puerorum inſtitutæ ad propagandam fidem, 468.

Scholæ publicæ inſtituendæ, 485. Et in univerſis epiſcopiis, 472. Inſtauratæ a Carolo M. 260.

Scholæ in monaſteriis, 260. 268. 298. In monaſt exteriores pro pueris extraneis, 403.

Scholæ apud S. Albanum Mogunt. 545. S. Amandum Aurelian. 416. Corbeiæ, 563. Perrariis, 464. 592. Floriaci, 416. Fontanellæ, 268. Fuldæ, 356. Apud S. Gallum, 584. 585. S. Germanum Autiſiodor. 586. Hirſaugiæ, 562. Apad S. Martinum Turon. 298. Etiam poſt mutationem, 420. In Monaſt. S. Michaelis ad Moſam, 422. Stabulenſi, 479. 617.

Scholaſtica S. Benedicti ſoror, pluvia ab ea cœlitus obtenta, 77.

Scholaſtica virgo Angla, 22.

Scientia eſt monachis neceſſaria, & quare, 300. Sic illi dicenda opera, ut præcipuum ſtudium ſit virtutis, 229.

Scribendis libris monachi veteres occupati, an cum pennis? 590.

Scripturæ ſacræ hiſtoricus ſenſus aliorum fundamentum, 618. In ea exponenda patrum ſenſus ſequendus, 616. Scripturæ ſanctæ nomine SS. Patrum Opera intelliguntur, 160.

Scriptoria ars pictoriæ longe præcellit, 590.

Scriptoris monachi officium quam Deo gratum, 24.

Scotti ad catholicos ritus addudi, 5. 42. Veterum rituum ſectatores etiam ſancti, 59. Ritus illi Landveneci uſque ad Ludovici Pii tempora, 416.

Scottorum xenodochia, pro iis reſtituendis canon concilii Meld. 627.

Scotti epiſc. Aidanus, 40. S. Cummianus, 62.

Scottus presbyter infimulatus violationis abſtinentiæ quadrageſimalis, 295.

Scaldais, id eſt minor judex, 256.

S. Sebaſtiani tranſlatio ad S. Medardum, 469. Ludovici Pii erga eum reverentia, 480. Ejus raliquias expetunt Magnilocenſes, 480. Obtinent Floriacenſes, 481. Ad ejus tumulum accedentes peregrini, prius peccata confitebantur, 470. 480. Et reconciliatur Oſtroldus epiſc. Lauduni, 481.

Sebaſtianus abbas Corbeiæ, 44. 205.

Sebbi Angliæ ſubregulus monachus, 8.

Secundinus epiſc. Siſtaricenſis, 577.

Secundinus monachus, Gregorii M. ad eum epiſtola interpolata, 265.

Seduni epiſc. Adalungus, 462. Wilicarius, 103. Aa Willibarius, 194.

Scirannus presbyter monachus S. Benigni Divion. 186.

Scleſienſis eccleſia cathedralis poſſeſſa a monachis, 81.

Sella pertuſa Caſini, 53.

Seltruda, in ejus gratiam conditum partheniam apud Forum-julium, 498.

Senardus villam Sabonarias de novo conſtruxit, 220.

Se-

Senstor, auctor monaſterii ejus nominis Papiæ, 41.
Senegildus abbas Anianæ, 386. 392. 422.
Senenſes epiſc. Andreas, 533. Peritheus, 583.
Seniofredus comes Barcinonenſis, 303.
Soniorellus abbas Soniciuii, 410.
Senonum urbs a Sarracenis obſeſſa, divina virtute liberatur, 82. Pro eccleſia Senonenſi diploma Caroli Calvi, 629. Refertur, 696.
Seoonum epiſc. Anſegiſus, 622. Beornredus, ſeu Berneradus & Beraldus, 505. S. Ebbo, 59. Goericus, 5. S. Gundebertus, 218. Hieremias, 418. &c. Magnus, 400. Rambertus, 327. Sevinus, 228. Wenilo, 542. Wilharius, 223. S. Wiſhamnus, 128.
Septimania Sarracenis ſubjecta, 83. Ab iis vaſtata tempore Caroli M. 282.
Sepulcri proprii cura animæ curæ poſthabenda, 150.
S. Sequanus ſecundi ordinis ſacerdos, 56.
Seraphim abbas Beſuæ, 355. 422. 423. 472. 482. 497.
Sergius I. Papa, 82. Obit, 2.
Sergius II. papa, 604. 616. 630. Gregorio IV. ſuccedit, 603. Moritur, 630.
Sergius epiſc. Ravennas, 146.
Sergius abbas Sublacenſis, 22.
Sergius advocatus Paſchalis papæ, 376.
Sergius filius Chriſtophori, cum patre legitimum pontificem eligi procurat, expulſo antipapa, 200. Secundicerius fuchs in Franciam a Stephano III. mittitur, *ibid.*
S. Servatii reliquiæ & altare Fontanellæ, 30. 210.
Servstus-Lupus. *Vide*, Lupus-Servatus.
Servi eccleſiarum & monaſteriorum tot erant, quot homines in exsum ruſticanis villis, 343. Servorum manumiſſio a Ludovico Pio emendata, 373. Servus non inducendus ad clericalem vel monaſticum ordinem ſine domini conſenſu, 240.
SS. Severi, Vincentiæ & Innocentiæ tranſlatio in monaſt. S. Albani, 544.
S. Severini martyris corpus Figiaci, 375.
SS. Severini, Exſuperii, & Feliciani mart. tranſlatio in monaſt. Romanenſe, 412. 535.
Seufredus abbas S. Audoeni Cenomann. 27. Chorepiſcopus Cenomann. 222.
Sevinus epiſc. Senonum, 128.
Sevoldus abbas Andagmi, 543. 566.
Sextarium vini ſex calices continebat, 435.
Sibylla abbatiſſa Calenſis, 4.
Sicarius unus de Innocentibus Brantoſmi cultus, ubi & ejus reliquiæ, 202.
Sichaldus abbas Aninſulæ, 122. 552.
Siebrsunus monachus proprietarius, vitæ redditus ad agendam pœnitentiam, 397.
Sicchcrdis Deo conſecrata in monaſterio Alciacenſi, 3. Ubi ab ea ſepultus S. Silvinus epiſcopus, *ibid.*
Sicco abbas S. Michaelis ad Maſopiam, 20.
Sicfredus vicecomes, 339.
Sichardus abbas Farfæ, 396. 402. 576. 604.
Sichserdus dux Beneventanus, 483. 498. 528. 529. 559. In S. Benedictum beneficus, 560.
Sicharius epiſc. Burdigalæ, 382. 400.
Sico dux Beneventanus, 426. 483. 602.
Siconulfus dux Beneventi, Caſinum expilat, 602.
Sicualdus epiſc. Spoleti, 429.
Sidonios epiſc. Conſtantiæ & abbas Augienſis & S. Galli, 224. In S. Othmarum utriquior, *ibid.* Monachis etiam S. Galli infeſtus, Deo pœnas ſumente, animam exhalat, 277. 278.
Sidonius presbyter ſocius S. Virgilii epiſc. 223.
Siga patricius, interfector regis Elfwaldi, 278.
Sigbaldus abbas incerti loci, 382.
Sigbaldus presbyter & abbas Lindisfarnæ, 24.
Sigebaldus rex ſcribit S. Bonifacio, 88.
Sigebertus epiſc. Moguntiæ, 90.
Sigebertus, ſeu Sigebeschtus rex Angliæ, 8. 177.
Sigebestus monachus Werthinenſis, 859.
Sigeberius emendatur, 589.
Sigeburta abbatiſſa Tanetenſis, 242.
Sigefridus abbas Saviniaci, 360.
Sigefridus abbas S. Emmerammi, 458.
Sigehardus abbas Cremiſmenſis, 225. 489.
Sigemundus abbas Aniuſulæ, 551. 532. 576.
Sigemundus monachus S. Germani Pariſ. 567.
Sigenandus miles Fontanellæ ab hoſtibus comprehenſus, ut mortem evaſit, 518.
Sigetrudis matrona in S. Richarium benefica, 382.
S. Sigifridi abbatis oſſa tranſlata, 43.
Sigherus rex Angliæ, 25.
Sighifridus comes Alſacenſis, 592.
Sigibaudus, ſeu Sigibaldus epiſcopos Mettenſis, 20. 282. Monaſteris duo condit, 73. 89. 703.
Sigibertus abbas Vedaſtinus, 30.
Sigibodus ordinatur presbyter, 272.
Sigibrandus epiſc. Pictavorum, 496.
Sigido abbas Weltenburgi, 210.
Sigiharth chorepiſcopus, 77.
Sigilbertus, forte Sigisbertus abbas, 203.
Sigihus abbas S. Martini Mett. 583.
Sigimerus abbas Murbaci, 70. 286. 514. 285. 574. 641.
Sigimundus abbas S. Emmerammi, 419.
Sigiricus epiſc. Ratiſponæ, 148.
SS. Sigisbertus & Placidus in monaſt. Deſertinenſi præcipue culti, 258. 265.
Sigiſmundus abbas Murbaci, 514. 285.
S. Sigiſmundi regis & duorum filiorum corpora Figiaci, 514.
Sigo dux Beneventanus, 426. *Vide*, Sico.
Sigoaldus ſive Sigualdus patriarcha Aquileienſis, 182. 209.
Sigoaldus epiſc. Lisgonum, 58.
Sigoaldus ſeu Sigualdus epiſc. Spoleti & abbas Epternaci, obit, 477.
Sigoaldus abbas Nigellenſis, 582.
Sigobaldus abbas Aninſulæ, 148.
Sigobertus reclusus S. Dionyſii, 70. 474. Legatus a Carolo principe ad Gregorium III. 205.
Sigofridus comes palatii, 28.
Sigons fluvius, is eſt Sequana, 46.
Segrada mater S. Leodegarii, 70.
Sigrammus pater Chrodegangi epiſc. Mett. 535.
Sigredus abbas Ripenſis, 258.
Sigualdus epiſcopus, 382.
Siguinus dux Waſconum a Normannis cæſus, 624.
Sigulfus abbas Ferrarienſis, 284. 522. 532. 587. Alcuini diſcipulus, 320. 320. 322. 542. Vetulus ei agnomen, *ibid.* Fit abbas, 532. Abbatia reſignata, ſuo ſe diſcipulo ſubjicit, *ibid.*
Sigulfus monachus S. Benedicti Anian. 522.
Sigwinus abbas Lindisfarnæ, 24.
Sikelmus abbas Luxovii, 275.
Silachus auctor monaſt. Ottemburani, 190.
Siledrita abbatiſſa Tanetenſis, 142.
Silentium rigidum nocturnis horis, 34. Quanto religione ſervatum, 460. Etiam in culina, 436.

Silo rex Asturiarum, 255.
Silvacum seu Silviacum palatium in pago Laudunensi, 349.
Silvanus abbas Fabariensis, 309.
Silvanus abbas Lirinensis, 83.
S. Silvester papa, ujus cultus in monte Soracte, 122. Ejus corpus Nonantulæ a Stephano II. concessum, 146.
Silvinus episc. nulli addictus ecclesiæ, ujus gesta, 3. Non fuit episc. Terunanæ, 3. Mortuus Alciaci humatur, 4.
Silvius abbas Solemniaci, 573.
Simeon secundicerius cantorum in Gallia u. Paulo I. missus mortuo primicerio revocatur, 172.
Simeonis monachi sancti translatio, 158.
Simon episc. Laudani, 631.
Simon episc. Suecorum. *Vide*, Gauzbertus.
Simon presbyter & abbas incerti loci, 518.
Simon comes Vadensis monachus Condatiscensis, 273.
Simpertus sive Sindbertus ex abbate Murbacensi episc. Augustanus, 148. 210. 213. 214.
Simpertus, seu Siudpertus episc. Ratisponæ, 148. 210. 214. 215. 241. 411. Obit, 282.
Simplicius episc. Veronæ, 564.
Simplicius abbas Casini, 140. 161.
Sindoltus abbas Elewangensis, 141.
S. Sindulfi conf. corpus translatum ad Altumvillare, 643.
Sindulfus pater Wandonis abbatis, 118.
Sintlux Auvæ sive Ouvæ insulæ dominus, fundum largitur construendo monast. Augiensi, 67.
Sinualdus episc. Reatinus, 124. 139.
Sirmundus emendator, 415.
Sisebotus episc. Urgelitanus, 530.
Sisegutus ubbas Suredensis, 339.
Siscnandus abbas S. Vincentii de Fistolis, 302.
Siscnandus in Montem-Olivi beneficus, 234.
Sistaricenses episc. Amantius, Johannes, Secundinus, Vincentius, Virmagnus, 577.
Siwardus abbas Crulandæ, 524.
SS. Sixti & Simcii episc. Rem. reliquiæ & cœnobium, 619.
Slavi ad Deum conversi per monachos Corbeiænovæ, 596.
Smaragdus ubbas S. Michaelis ad Mosam, 29. 387. 399. 406. 407. Quæ ejus pars in controversiis de processione Spiritus sancti, 362. Novum monasterium condit, 422. Ejus obitus, *ibid.* Scripta, *ibid.*
Sotvaricus episc. Aurelianensis, 56.
Socci, calceamentorum lignecrum genus, 406.
Societas Mediancnses inter & S. Deodati monachos, 25. Sancti-Gallenses inter & Augienses, 316. Remigianos inter & Dionysianos Germanenseisque, 567. Eboracenses inter & Ferrarienses, 658.
Soifarius præpositus Remigianus, 326.
Solæ, seu Soli solitarii vitæ compendium, 248. Obit, 278.
Solemium, villa data S. Dionysio, 24.
Solitudo pulcritudini urbium præferenda, 612.
Solium olim appellabatur, sella pertusa, 53.
Somarius presbyter & monachus Ovarrensis, 380.
Somnus non est indiscrete contrahendus, 233.
Somarius, sive Sunarius comes Urgellensis, 302.
Sonichildis u Carolo principe ex subacta Bajoaria abducta, 61. Tum ejus uxor, 106.
Sonnatius episc. Remensis apud S. Remigium sepultus, 326.
S. Sophiæ ejusque filiarum reliquiæ in monast. Aschaugiensi, 225.
Sparnaci conventus, 624.
Spectacula theatrica prohibita, 280.
Spelmannus emendandus, 278.
Speran-Deus abbas in Bætica provincia, 634.
Sperans abbas S. Basoli, 344.
Spirensis seu Nemetenses episcopi, Basinus, 287. Forte Justulfus, 73. Liudo, 98.
Spirituales qui magis videntur, plerumque serius deponunt errores, 41.
Spiritus sanctus, de ejus processione a Patre Filioque quæstiones, 198. Eum a Patre Filioque procedentem confitetur Carolus M. 291.
Spoletani palatii descriptio, 583.
Spoleti episc. Adeodatus, 224. Liutardus, 478. Petrus, 604. Sigualdus, 478.
Sportæ parvæ cum oblationibus in basilicis serri solitæ, 618.
Spuere an licet statim post sumptum Dominl corpus, 555.
Stabiensis episcopatus ad Castrum-maris translatus, 497. Episc. Catellus, *ibid.*
Stabilis episc. Arvernorum, 453.
Stabulus episc. Magalonensis, 451.
Stein insula Rheni, ubi in custodia moritur S. Othmarus, 177.
Stella crinita in signo Virginis, 549.
Stemarus presbyter monachus S. Benigni Divion. 186.
Stephanus Papa repenta extinctus, 145.
Stephanus II. papa, 138. 140. 143. 146. 152. 161. 162. 180. 211. Fit summus pontifex, 143. Ei scribit S. Bonifacius, 146. Aistulfum ad fœdus sanciendum adducit, sed paullo post violatur, *ibid.* Auxilium u Pippino petiturus venit in Franciam, 150. Ejus responsa ad variu consulta, 154. Apud S. Dionysium sanatus, 155. 335. 336. Ejus in S. Dionysium gratus animus, 155. 156. Pippinum coronat, 154. 155. Urbem repetit, 157. Ubi monast. condit, 155. 168. Iterum Pippini implorat auxilium advursus Aistulfum, 162. Tres ejus hac de re epistolæ, quarum una nomine S. Petri scripta, *ibid.* Pax ipsum inter & Desiderium, 164. Obit, 168. Pro eo mortuo missæ, & preces, 167. 168.
Stephanus III. papa, 138. 198. 220. Ex monacho fit summus Pontifex, 200. Ordinandæ ecclesiæ totus incumbit, *ibid.* Romæ cogit concilium, 202. Ad eum duplex legatio, 205. Carolum M. & Carolomannum dehortatur a conjugiis ineundis cum gente Langobardorum, 204. 206. Obit, 208.
Stephanus IV. 396. Leoni III. succedit, 393. Remis Ludovicum coronat, 393. Obit, 399.
Stephanus episc. Tuogrorum abbas S. Michaelis ad Mosam, 423.
Stephanus episcopus legatus Hadriani I. ad concilium Francofordiense, 290.
Stephanus abbas Honaugiensis, 33.
Stephanus ubbas S. Ragneberti, 313.
Stephanus abbas Senionensis, 201. 459.
Stephanus abbas, Sublacense monasterium instaurat, 21.
Stephanus præpositus Surrentinus, religiosus mirx abstinentiæ, 408.
Stephanus diaconus custos ecclesiæ S. Galli, 29.
Stephanus comes Tinense monasterium condit, 11.
Stephanus cum Fardulfo abbate pagum Parisiensem obivit, 334.
Stipula u manibus in terram projecta in confirmationem fidei datæ, 142.

Stirme monachus Fritiſlariæ, 325. 535.
Stodilus epiſc. Lemovicenſis, 626. 629.
Stodilus abbas Atanenſis, 530.
Stodilo abbas incerti loci, 581.
Stoklinus (Auguſtinus) abbas Fabarienſis, 509.
Stouram fluvius, Vinburnia olim dictus, 9.
Strabo ſive Strabus. *Vide*, Wſlafridus.
Stramiaci ad Rhodanum conventus, 529. 549.
S. Stremonii epiſc. & mart. tranſlatio, reliquiæ, 189. 234.
Studia litterarum inſtaurat Carolus M. 260. Iis incumbunt monachi, *ibid.* Studia in monaſteriis, 244. *Vide*, Scholæ.
Sturmius abbas Fuldæ, 74. 151. 535. 534. 540. 548. 191. 216. Alma a Stirme monacho Fritiſlarienſi, 135. 559. Quam S. Bonifacio carus, 216. Ejus primæ geſta, 95. Solitudinem Hersfeldenſem incolit, *ibid.* Qua relicta, Fuldenſe monaſt. conſtruit, 216. 557. Italiæ monaſteria luſtrat, 230. 231. Caſini per annum demoratus, 569. In redita ægrotat in Chitzingenſi parthenone, 530. 531. Eum inter & Lullum ſimultas, 159. In exſilium ablegatur, 260. 278. De ejus reditu quam ſolliciti monachi Fuldenſes, *ibid.* In priſtinum locum reſtitutus totum ſe ſaluti fratrum & utilitati monaſterii procurandæ impendit, 278. 279. Fratrum numerus & cenſus eo abbate, quam auctus, *ibid.* Lullo condonat illatas injurias, 258. Amicitiam ſtatuit Carolum M. inter & Taſſilonem ducem, 504. Erudit Saxones, 206. Ægrotanti adeſt Caroli M. medicus, 226. 528. Pie moritur, 528. Pro eo anniverſaria commemoratio, 568.
Suabodus diaconus notarius, 508.
Suavis notarius nullibi occurrit, 253.
Subdiaconus recitare ſolitus in aurem presbyteri celebrantis nomina epiſcoporum, 118.
Sueci ſeu Sueones, ad eos in fide erudiendos mittitur S. Anſcharius, 489. Tum Hardgarius presbyter, 629. Præcones evangelicos male habentes puniti, *ibid.*
Sueſſione Pippinus rex inunctus, 141. Ibi etiam Carolomannus coronatus, 200. Illic ſchola Cantorum, 259.
Sueſſionenſis & Noviomenſis parochiarum termini definiti, 382.
Sueſſionica pugna, 45. 50.
Sueſſionum epiſc. Engelmodus, 346. Joſſenus, 472. Rotharduſ, 582.
Sugerius abbas, ejus locus contra vituperantes vitam monaſticam, 8.
Suidbertus epiſc. Friſiorum apoſtolus, 108. Obit, 30. Non confundendus cum Swiberto epiſc. Werdenſi, *ibid.* Liber Marcellini de ejus vita fabulis ſcatet, *ibid.* Sicut & litteræ de ejus canonizatione, *ibid.* Ejus cultus, *ibid.*
Suitgarius comes, 100. 130.
SS. Sulpicii & Serviliani mart. corpora in monaſt. Elevangenſi, 538.
S. Sulpicii baſilica Metris, 497.
Sundrabertus abbas Medianenſis, 566. 258.
Suniſredus epiſc. Narbonæ, 435.
Suniſredus abbas S. Laurentii de Cabrereſſa, 339. 648.
Superiores naturæ ferocioris vix ac ne vix corriguntur, 370. *Vide*, Abbas.
Superpelliceo ſint induti concionatores, 259.
Supplicius abbas S. Columbæ, 419. 540.
Suppo Brixiæ comes, 411. Tum dux Spoletanus, 447.
Surrentum, in hujus urbis muro ſepultus S. Antoninus abbas, 498.
Suſpenſis poſt confeſſionem eccleſiaſtica ſepultura & ſuffragia non denegentur, 658.
Swibertus ſeu Suidbertus epiſc. Werdenſis, alius a Suidberto Friſiorum apoſtolo, 30. Saxones erudit, 300. Condit Amarbaricum, 301.
Switha abbatiſſa a S. Lullo excommunicata, 266.
Syagrius ex monacho Lirinenſi epiſc. Nicenſis obit, 566.
Syagrius abbas Nantuaci, 272. An fuit epiſc. Oſtienſis? 156.
Symbolo concilii generalis abſque ſynodali auctoritate quidquam addi nefas putatum, 292.
Symbola tria in litaniis majoribus recitata, 309.
Symphorianus epiſc. Vapincl, 202.
Symphorianus abbas Centulæ, 280. 285.
Symphoſius adſcititium nomen Amalarii preſbyteri, 400. 554.
SS. Syneſii & Theopompi mart. reliquiæ, ubi? 495.
Synodus bis ſingulis annis fieri præcipitur, 164.
Syrannus abbas Beſuenſis, 262.

T

Tabernæ monachis & clericis interdictæ, 290.
Tacens magiſter Augienſis, 460.
Tagebertus comes filius Silachi, 290.
Talemon abbas Ebersheimenſis, 366.
Talerperianus epiſc. Lucenſis, 37. 158.
Tanco abbas Amarbarici, 302.
Tanco monachus S. Galli; eccleſiæ cuſtos, 104.
Tancradus abbas Prumienſis & Andaginenſis, 358. 490. 570. Obit, 490.
Tanculfus camerarius Ludovici Pii, 429. 437.
Taraſius patriarcha Conſtantinopolitanus, 269.
Taricus dux Sarracenorum Gotthos fundit, 31.
Taſia uxor Ratchiſi regis monacha, 136.
Taſia uxor Pauli in Farſenſes benefica, 429. 447.
Taſo abbas S. Vincentii ad Wiſturnum, 52. 250. Moritur, 75.
Taſſilo dux Bajoariæ, 77. 130. 153. 189. 204. Fidem ſuam Pippino obſtringit, 169. Duo monaſteria Chiemenſia condit, 210. 250. Item Tbierauptenſe & Cremifanenſe, 215. Donationem facit Bauzano, 204. Obſides dubiæ fidei duodecim Carolo M. mittit, 241. Agit per legatos de pace ipſum inter & Carolum M. 259. Ab eo veniam impetrat, *ibid.* Læſæ majeſtatis reus damnatus mittitur in monaſterium, 270. Ei iterum indulgentia data, 291. An ſanctus? 292.
Tatbertus presbyter, abbas Ripenſis, 22. Ei totam vitæ ſuæ ſeriem expoſuit S. Wilfridus, *ibid.* Funus curat ejuſdem ſancti, *ibid.*
Tato abbas S. Vincentii ad Wulturn. 146. 250. Fratri Taſoni ſuccedit, 75. Ejus vitæ ratio, *ibid.* Moritur, 502.
Tatto abbas Campidonenſis, 213. 568.
Tatto monachus Augienſis magiſter Walafridi Strabonis, 460. 463.
Tatto monachus S. Galli, 264. 417.
Tatwinus epiſc. Cantuariæ, 81. 88. Conſecratur, 81. Obit, 94.
Tatwinus abbas, forte Ordorfenſis, 98. 155.
Tatwinus ſancti Guthlaci inſtitutor, 57. 325.

Tau-

Taunucus Galliæ fluvius ignotus, 505.
Taurini epiſc. Claudius, 500. Witgarius, 535.
Tecla virgo Anglo, 11. Adjutrix operis a S. Bonifacio adſcita, 66. Abbatiſſa Chitzingenſis, 130. 152. 235.
Tello ex monacho abbas Deſertinenſis, & epiſc. Curienſis, 165. 178. 195. Obit, 196. Ejus teſtamentum, 195. Refertur, 659.
S. Teneſtinæ tranſlatio, 546.
S. Tertullini martyris corpus, 153. 185.
Teruannæ epiſc. Adalgerus, 96 Bituit, 26. Drauſio, 5. Erkembodus, 65. Falquinus, 571. Ravengerus, 65. Theodoinus, 508. Non S. Silvinus, 3.
Teſtamentum, id eſt inſtrumentum donationis, 26. Et ſic Abbonis patricii pro monaſt. Novalicienſi, 102. Adelæ abbatiſſæ Palatioli, 90. Braidingi viti nobilis, 379. Refertur, 672. Caroli M. 370. Dodilani viri illuſtris, 379. Ettonis epiſcopi pro monaſt. Etinhei. menſi, 187. Fulradi abbatis S. Dionyſii, 223. Haganonis & Adiutoris pro S. Martino Turon. 420. Munigundis, 110. Refertur, 657. Remedii epiſc. Argentoratenſis, 225. Rogerii comitis & Euphraſiæ uxoris ejus refertur, 665. Tellonis epiſc. Curienſis, 296. Refertur, 659. Walpraudi epiſc. Lucenſis, 157. Widradi conditoris monaſt. Flaviniacenſis, 56. 228.
Teibertus abbas S. Maxentii, 302. 478.
Tetgiſus presbyter corpus S. Helenæ Roma apportat ad Altum-Villare, 643.
Tethaldus abbas incerti loci, 552.
Teto abbas Nantuaci, 271.
Tetricus epiſcopus Autiſiodori occiſus, 21.
Tetta abbatiſſa Winburnenſis, 9. 74. 152. Juvenculas mortuæ inſultantes redarguit, *ibid.*
Tetta abbatiſſa Herifordenſis, 440.
Teta mater S. Guthlaci, 36.
Teudelinda mater Pauli diaconi, 228.
Teudicius dux Spoletanus, 250. Ejus ſigillum, *ibid.*
Teuſinda mater Tellonis epiſc. Curienſis, 278. 296.
Teuſinda neptis ejuſdem, 278. 296.
Teutgarius magiſter cantus in monaſt. S. Dionyſii, 452.
Teutherus præpoſitus S. Medardi, 522.
Teutpaldus abbas Altahæ-Inferioris, 433.
Teuto epiſc. Reatinus, 230. 402.
Teuto abbas S. Leodegarii de Campellis, 525. 472.
Teutſindus abbas S. Martini Turon. & Fontanellæ, 85. 200. 552. Ejus mali mores, 89.
Teydo comes auctor monaſt. Crudatenſis, 540.
Thanothardus abbas Divionenſis, 89. 97. 286.
Thraldus abbas S. Germani Autiſiodor. 59.
Thedelmarus abbas S. Germani a Pratis, 4.
Thegsn chorepiſc. Trevir. 606.
Thegsumarus monachus Augienſis, confeſſor fratrum, 460.
Theobaldus dux Sarracenorum, 544.
Theodardus epiſc. Trajecti ad Rhenum, 252.
Theodardus comes, 187.
Theodardus diaconus, 106. 477.
Theodebaldus Alsmanniæ dux S. Pirminum Augia expellit, 72. Et Ettonem, 86. Abbatibus Augienſibus cui infeſtus, *ibid.*
Theodebertus abbas S. Sergii, 14.
Theodefredus abbas Corbejæ, tum epiſcopus, 45.
Theodemarus, ſeu Theutmarus abbas Caſinenſis, 244. 259. 273. Caſini ab eo erectum inſigni opere templum in honorem B. V. 225. Ejus epiſtola ad Carolum M. 262. *& ſeqq.* Obit, 297.
Theodemirus abbas Pſalmodienſis, 282. 379. 500. Ioſi nuncupati commentarii Claudii Taurin. 501. An is eſt abbas Pſalmodii? *ibid.* Scripſit epiſtolam contra eumdem Claudium, 501. 502. Primus in eam ſcribit, 455. 456. Obit, 455.
Theodemundus ſocius S. Eulogii, 655.
Theodericus epiſc. Cameraci, 452.
Theodericus abbas Gemeticenſis, 600.
Theodericus abbas Mauri-monaſterii, 485.
Theodericus abbas Medianenſis, au Senonienſis, 316. 387.
Theodericus abbas Trudonianus, 86.
Theodericus III. rex Francorum, 28. 44. 45. 48.
Theodericus IV. Caleaſis, 65. 69. 100. Retruſus in monaſt. Caleate, 58. Ibique enutritus, 59. Chilperico ſuccedit, 59. Obit, 96. Apud S. Dionyſium ſepultus, 96. Varia ejus inſtrumenta, 48. 54. 65 69. 71.
Theodericus filius naturalis Caroli M. 425. 456.
Theodericus filius Childerici III. clericus effectus, 142.
Theodericus comes de Aveſniis reparator monaſt. Leſcienſis, 278.
Theodericus Calatiæ comes in Caſinenſes beneficus, 559.
Theodericus comes pater S. Willelmi Gellon. 344.
Theodericus comes, 108.
Theodhardus dux, 15. Ejuſque filius cognominis, *ibid.*
Theodo, ſeu Theoto abbas Majoris-monaſterii, 518. 526. 527. 600. 602.
The do dux Bajuvriæ, 60.
Theodo filius ducis Taſſilonis, 259. 291. Una cum patre tonſus, 270.
Theodoaldus frater ducis Grimoaldi, 60.
Theodobertus filius ducis Theodonis, 62.
Theodoinus epiſc. Teruannæ, 508.
Theodoldus comes in S. Dionyſium benefícus, 515.
Theodonis villæ ſynodus, 610. Et conventus, 559.
Theodorus epiſc. Cantuariæ, 13. 25. 269. Ejus judicium adverſus S. Wilfridum approbatum in Concilio Eſtrefeldenſi, 5. Sed in Niddenſi reſciſſum, 13. 14.
Theodorus epiſcopus vicedominus antiquæ Conſtantini ſame ac ſiti conſumtus, 200.
Theodorus cantor Romanus a Carolo M. in Franciam adductus, 259.
Theodorus S. R. E. primicerius capite plexus, 452.
Theodorus diſcipulus S. Pardulſi, 96.
Theodorus ſocius S. Magni, ipſi non tribuenda prima origo monaſt. Campidonenſis, 148.
Theodrada filia Caroli M. abbatiſſa Argentogilenſis, 524. 554. 458. Inſtauratrix monaſt. S. Leodegarii de Campellis, 525. Ipſum inter & Eginhardum abbatem commutatio facta, 458.
Theodrada abbatiſſa S. Mariæ Sueſſion. filia Bernardi patrui Caroli M. 340. 346. 385. 407. 440. 609.
Theodradus abbas Glannafolii, 621.
Theodradus monachus Corbeiæ, 439. In Saxoniam miſſus ad inquirendum locum conſtruendo monaſterio aptum, 362.
Theodradus cellæ S. Goaris clericus, 570.
Theodramnus epiſc. Autiſiodori, 58.
Theoduinus abbas Laubienſis, 96.

Theodfridus abbas Epternaci, 107.
Theodulfus epiſc. Aurelian. & abbas Floriaci, 140. 194. 227. 233. 304. 310. 312. 370. Ejus genus, 193. Germiniaci inſignis baſilica ab eo extructa, 195. Miciacum reparat, 322. Eum inter & Martinianos monachos controverſia, 337. Ipſi pallium conceſſum, 393. Conjurationis Bernardi adverſus Ludovicum Pium conſcius arguitur, 411. Exſultat, 415. An Aurelianos reverſus? 434. Ejus obitus & epitaphium, *ibid.*
Theodulfus epiſc. & abbas Laubienſis, 30. 96. 176. 195. Obit, 219.
Theodulfus a Theodulfo Aurelian. ſalutatus, quis, 233.
Theopentus epiſc. Conſtantiæ, 32.
Theopertus clericus Papienſis in baſilicam Ambroſianam beneficus, 292.
Theophanes ad concilium Nicænum II. vocatus, ut acceſſit, 269.
Theophanus comes, 614.
Theophylactus epiſc. Tuderti legatus Hadriani I. præſidet concilio Calchutenſi, 269. Miſſus ad concilium Francofordienſe, 290.
Theophylactus notarius & ſcriniarius, 412.
Theophylactus nomenclator S. R. E. 470. 490.
Theotbaldus abbas Ebersheimenſis. *Vide*, Diebaldus.
Theotbertus filius ducis Taſſilonis, 230.
Theotboldus epiſc. Lingonum, 611.
Theotfredus abbas Calmeliaci martyr, 83.
Theotgarius abbas incerti loci, 413.
Theotgrimus epiſc. Halberſtati, 562. Ejus obitus, 585.
Theotmarus monachus Fuldæ, 551.
Theoto cancellarius, 514. 519. Diſtinguendus a cognomine abbate Majoris-monaſterii, 516. 518. 527.
Theotvadum palatium apud Andecavos, 458. 550.
Theubaldus comes, 30.
Thetvius ſocius S. Couwoionis, 307.
Theudefridus abbas S. Trudonis, 558.
Theudelinda in Medianenſes benefica, 27.
Theudoaldus comes, 216.
Theudoaldus major-domus in Neuſtria, 33. Fugatus, 58.
Theudoaldus monachus Mediani-monaſterii, 26.
Theudoinus frater S. Willelmi Gellon. 544.
Theutbaldus comes Atrebatum, 30. 252. 246.
Theutberga uxor Lotharii regis, 567.
Theutmarus, ſeu Theotmarus abbas Gorzienſis, 203.
Thiatgrimus pater SS. Liudgeri & Hildegrimi, 172. 242.
Thieoto abbas Weſtbrunenſis martyrio affectus, 153.
Thietbertus, ſeu Thetbertus & Theodebertus comes Madriacenſis, 479. 490.
Thietgaudus, ſeu Thentgaudus epiſc. Trevir. & abbas Epternaci, 90. 478. 632.
Thiota pſeudoprophetiſſa publice virgis cæſa, 618.
Thomas patriarcha Jeroſolymorum, 253. 316.
Thomas epiſc. Mediolani, 252. 256.
Thomas ex monacho epiſc. Placentiæ, 97.
Thomas abbas Farfæ, 276. Obit, 410. Ejus cultus, *ibid.*
Thomas abbas Honangienſis, 55.
Thomas monachus deputatus ad concilium Nicænum II. 269.
Thusinebertus frater Cancoris comitis, 205.
Tibba abbas in Anglia, 21.
S. Tiberii reliquiæ, 223. 224.
S. Tiburtii mart. tranſlatio, 477.
Ticini epiſc. Anaſtaſius, 210. Petrus, 62. 318.
Tictanus abbas Glaſtoniæ, 529.
Tilbertus epiſc. Haguſtaldenſis, 271.
Tilbertus abbas Elpenſis, 258.
Tilliſiola, abbatiſſa Maſſilienſis, 84.
Tilpinus ex monacho Dionyſiano epiſc. Remorum, 87. 138. 148. 151. 160. Monachos apud S. Remigium reſtituit, 151. Romanæ de cultu imaginum ſynodo intereſt, 202. Ejus obitus, 325. Et epitaphium, *ibid.*
Timavus Carnorum fluvius, Aquileiæ nonnumquam tribuitur, 221.
Tinea, ſeu Timo & Dimo pater S. Liobæ, 132.
Tobias epiſc. Roſenſis, 43.
Tolerandum quod corrigi nequit, 67.
Toleti epiſc. Elipandus, 254.
Toloſa a Carolo Calvo expugnata, 605. A Normannis combuſta, 632.
Toloſæ epiſc. Aricius, 259. Iſarnus, 420. Samuel, 605.
Tomichiſius abbas Caſinenſis, 283. 295. 208.
Tonſura monachorum qualis, 402.
Tornaci epiſc. Gillebertus, 243. Reginhelmus, 208.
Torthelmus epiſc. Saxonum ſcribit S. Bonifacio, 88.
Tota comitiſſa Ripa-curtiæ conditrix monaſt. Ovarreoſis, 580.
Toto abbas Ottemburanus, 190.
Toto dux Nepeſinus fratrem ſuum Conſtantinum in ſedem Romanam intrudit, 200.
Tractarius epiſc. incerti loci, 555.
Trajecti ad Moſam epiſc. S. Landebertus, 27.
Trajectum inferius, ſeu ad Ebenum, a Radbodo duce male habitum, 58. Eccleſia Romano pontifici ſubjecta, 149. A Monachis poſſeſſa, 64. Epiſc. Albricus, 252. An S. Bonifacius, 149. Dadanus, 207. Eobanus, ſeu Cocbanus, 149. Fridericus, 499. Hungerus, 502. Eadbodus, 30. Theodardus, 252. S. Willibrordus, 49.
Tranſamundus rex Wandalorum, 62.
Tranſitericus abbas S. Johannis de Rupe, 525.
Tranſiricus abbas Oriolenſis, 530.
Tranſlatio S. Angilberti abbatis, 581. S. Anſberti epiſcopi Eotomagenſis, 10. S. Auguſtini Ticinum, 62. 62. S. Auſtrebertæ, 10. S. Balthildis & Eadegundis puſiolæ, 528. S. Boniti, 22. S. Brithuni, 58. S. Caſtoris, 558. S. Ceolfridi, 43. SS. Cheryſanthi & Dariæ Prumiam, 606. S. Corbiniani, 77. 283. SS. Eaſterwini & Sigfridi, 43. S. Eremberti epiſcopi Toloſani, 20. SS. Fauſtini & Jovitæ, 605. S. Filiberti Deas, 547. S. Germani epiſc. Autiſiodor. 580. S. Germani epiſc. Pariſ. 156. S. Glodeſindis, 497. S. Goaris, anr. SS. Gordiani & Epimachi, 213. S. Gorgonii in Majus-monaſt. 625. SS. Gorgonii, Naboris & Nazarii mart. 194. SS. Hadelindis & Reinnitæ, 219. S. Helenæ, S. Polycarpi presb. & S. Sindulfi, 643. S. Hermenlandi, 53. S. Hildulfi, 56. S. Huberti Andaginum, 412. S. Johannis de Beverlaco, 58. S. Juliani Nobiliacum, 496. S. Landeberti, 28. S. Liborii Patherbrunnam, 546. SS. Marcellini & Petri, 476. SS. Maximini abbatis Miciac. & ſoc. 549. 600. S. Othmari, 203. 204. 495. S. Præjecti Flaviniacum, 287. SS. Quirini, Arſacii, & Hippolyti, 222. S. Rigoberti, 86. SS. Rud-

Rudberti & ſoc. 198. 214. S. Romani abbatis, 612. SS. Saviniani & ſuciorum, 470. S. Sebaſtiani mart. in monaſt. S. Medardi, 632. SS. Severi, Vincentiæ, & Innocentiæ in monaſt. S. Albani, 545. SS. Severini, Exſuperii & Feliciani mart. 553. S. Simeonis monachi, 238. S. Stremonii epiſc. & mart. 189. SS. Teneſtinæ & Adæ, 546. S. Tiburtii mart. ad S. Medardum, 473. S. Viti in Corbeiam-novam, 545. S. Wandregiſili, 20. S. Wigberti abbatis, 214. 238. S. Wiframni quando facta, 20. S. Wimari, 26.

Tranſmundus dux Spoleti donat monaſt. Farfenſi eccleſiam S. Getulii, 41.

Traſarus abbas Fontanellæ, 268. 335. 397.

Traſoaldus abbas S. Chriſtinæ apud Iuſubres, 447.

Trecæ epiſtola ad Lullum epiſc. Mogunt. 108.

Trecenſes epiſc. V. Tricaſſini.

Tsentonia, illic prædicat S. Willehadus, 207.

Treſuiſus S. Paterni interfector, facti pœnitens, ſuper ejus tumulum eccleſiam exſtruit, 30

Trevirenſis eccleſia, diplomata Pippini regis & Caroli M. pro ea ſuſpecta, 180. 213.

Trevirorum epiſc. Amalasius, 347. &c. Hetti, 386. &c. S. Hildulfus, 25. Liudolfus, 275. Liutwinus, 32. S. Materaus, 538. Milo, 32. Poppo, 90. Richbodus cognomento Magarius, 129. Thietgaudus, 632. Waſo, ſeu Wiſo, 347. Weomadus, 32. Non S. Liudgerus, 302.

Tributa urbs, ubi ſita, 368.

Tricaſſini epiſc. Adalbertus, 536. An Adelgarius, 262. Robinus, 283. Helias, 532. S. Prudentius, 536.

Trithemius emendandus, 333. 575. 589.

Troandus princeps auctor monaſt. Holtzkirichenſis, 295.

Troandus comes palatii, 320.

Troandus filius Troanni comitis, 328.

Troannus comes, in Majus-monaſt. beneficus, *ibid.* Ejus charta donationis refertur, 687.

Truchſindus abbas Anianæ, 445. 444.

Trudo monaſt. Sarchinii fundator, 25.

Trudoaldus abbas Luxovii, 273.

Trugo epiſc. *Vide*, Drogo epiſc. Mettenſis.

Truthgeba. *Vide*, Lioba.

Tubanus. *Vide*, Benedictus.

Tuderti epiſc. Theophylactus, 269.

Tulli epiſc. Frotharius, 379. &c. Gairebaldus, 20. Jacob, 294. Wanincus, mendoſe Unanimicus, 379.

Tumba idem ſonat ac mons, 28.

Tumbella, ſeu Tumbellana, 218, *ibid.*

Tunbertus abbas Glaſtoniæ, 209.

Tungrenſes epiſc. Fulcarius, 287. S. Hubertus, 23. Stephanus, 423.

Turingi ad fidem per S. Bonifacium converſi, 62. 63. 66. Ad eos ſcribit Gregorius II. 63. Eorum in Carolum M. conjuratio, 237.

Tornoaldus ex epiſcopo Pariſienſi monachus, dein abbas Dionyſianus, 43. 44.

Turonenſis metropolis, ab ea Britanniæ epiſcopatus avulſi, 633. Urbi integra immunitas & alia beneficia propter S. Martinum conceſſa, 27.

Turonum epiſc. Adalardus, 373. Chrotpertus, 27. Dido, *ibid.* Ibbo, 27. Lantramnus, 394. S. Martinus, 27. S. Voluſianus, 224. Uſimarus, 547.

Tuſciæ, ibi viguit monaſtica diſciplina, 231.

Tutigus frater Rabani-Mauri, 294.

V

VAdepertus epiſc. Balbenſis, 224.

Valentia a Sarracenis capta, 810.

Valentinenſis epiſc. Doctranaus, 594.

SS. Valentini & Hilarii corpora Farfæ, 492.

S. Valentini confeſſoris reliquiæ, 60. 77.

Valentinus papa, 476.

S. Valeriani mart. corpus apud VVallilias, 624.

Vapincl epiſc. Symphorianus, 202.

Varinus abbas Alti-Fagiti, 330.

Udalricus epiſc. Auguſtanus, 224.

Udalricus epiſc. Baſilenſis, 331.

Udalricus abbas Fabarienſis, 309.

Udalricus frater comitis Adalberti, 564.

S. Vedaſtus, ejus vita ab Alcuino ſcripta, 300.

Vehi princeps, 68.

Venæ ſectio quæſta luna facta, periculoſa, 25.

Venandi jus monaſterii conceſſum, 213. 272.

S. Venantii eccleſia collegiata Tuſonis, 420.

Venantii Fortunati epitaphium a Paulo diacono compoſitum, 222.

Venditio facta, quomodo olim rata habita, 69.

Venerabilis vita appellatur monaſtica profeſſio, 103.

Venetenſis epiſc. Rainarius, ſeu Rainaldus & Romarius, 306.

Venturus de Marinis epiſc. Cremonæ & abbas S. Chriſtinæ, 447.

Verana in Manſum-filii benefica, 410.

S. Verani reliquiæ, 225.

Vercellarum epiſc. Nottingus, 494.

Veremundus auctor parthenonis Medenſis, 220. Ejus cultus & reliquiæ, *ibid.*

Vernenſe concilium, 264. Aliud, 630.

Veronæ, lis de reſciendis muris hujus urbis ab Hunnis everſis, 365. Collegiata eccleſia S. Georgii patriarchæ Aquilegienſi proxime ſubjecta, *ibid.* Epiſcoporum index emendandus apud Ughellum, 364.

Veronæ epiſc. Adelardus, 364. Audus, 495. Bozo, 363. Dimidrianus, 364. Egino, 363. Euprebus, 364. Gaicinus, *ibid.* Hanno, 363. Landericus, 632. Leudibertus, 363. Lucilius, 364. Notingus, 636. Proculus, 364. Ratherius, 30. Ratholdus, ſeu Rotaldus, 495. Saturninus Simplicius, S. Zeno, 364.

Veſontionenſis pagus a Sarracenis vaſtatus, 89.

Veſontionenſes epiſc. Bernuinus, 370. Gedeon, 274.

Veſpula abbatiſſa Cataienſis, 265.

Veſtimenta monachis a concilio Aquiſgran. permiſſa, quæ? 405.

S. Veterani corpus Noviheriæ, 397.

Vetulus, cognomen Fridugiſi Alcuini diſcipuli, 342.

Ugo, ſeu Hugo abbas S. Aniani Aurelian. Regimbaldum clericum manumittit, 373. Ejus hac de re inſtrumentum refertur, 692.

Viaticum Dominici corporis & ſanguinis, 380. Propriis manibus a S. Odilia acceptum, 34. Viaticum Dominicum, 20. 272. 295. 595. 629.

Victor epiſc. Curienſis, 265. 278. 468. 509.

Victor I. comes Curienſis, 278. 296.

Victor II. comes Curienſis pater Tellonis epiſc. 822. 278. 296.

Vi-

Victor nepos Tellonis epiſc. 196.
Victoria abbatiſſa Placentina, 97.
S. Victorinus martyr in Maſciaco monaſterio, 100.
Vidi Feramoſtæ, mauſoleum Caſini, 53.
Vidua virginibus abbatiſſa non præponenda, 460.
Vienna a Sarracenis capta, 83. Illic obit Carolomannus, 161. Ludovici Pii diploma pro eccleſia Viennenſi, 302.
Viennæ epiſc. Ado, 587. &c. Agilmarus, ſeu Egilmarus, 594. &c. S. Barnaudus, 566. &c. Wilicarius an Williharius, 193. 594. Wlforius, 366.
Viernerius a Carolo M. in Provinciam directus, 235.
Vigilantius rector Nonantulæ, 146.
Vigilius epiſc. Curienſis, 565. 578. 596.
Vigilius abbas Flaviniacenſis & Reomaenſis, 464.
Vigilius frater Tellonis epiſcopi Curienſis, 178. 196.
Vileronis abbatiſſa S. Sophiæ Benevent. 529.
Villatus abbas Calogenſis, 616.
S. Vincentii mart. Agaunenſis corpus Figiaci, 375.
Vincentius epiſc. Eboſitanæ inſulæ fabulis nimis credulus, 460.
Vincentius epiſc. Siſtaricenſis, 377.
Vinciacenſis pugna, 45. 46.
Vinum, ejus copia monachalis vitæ frangit diſciplinam, 142.
Viriaboldus abbas S. Petri Vivi, 5. 29.
Virduni epiſc. Armonius, 252. Berengerus, *ibid.* Dado, *ibid.* Premodo, *ibid.* Hildi, ſeu Hildwinus, 570. Madalveus, ſeu Madalfeus, 293. Petro, 252. S. Pulcronius, *ibid.* S. Santinus, *ibid.* S. Vitonus, *ibid.*
Virgilius ex abbate S. Petri epiſc. Saltzburgi, 47. 265. 220. 224. 295. In Hibernia natus, 265. Carinthiorum dictus apoſtolus, 265. Ejus cum S. Bonifacio controverſiæ, 225. Ejus de altero mundo ſententia reprobata a ſummo pontifice, 223. In gratiam cum S. Bonifacio redit, 265. Fit epiſc. *ibid.* A Pippino in Bajoariam ad prædicandum mittitur, 265. Sedem epiſcopalem in baſilicam S. Rudberti e ſe conditam tranſfert, 265. 298. Winidos erudit, 298. Ejus obitus & epitaphium, 256.
Virgillo præferenda evangelia, 219. Hujus poetæ lectionem vetat ſuis diſcipulis Alcuinus, 332.
Virgines ſuperbæ perſtringuntur, 11.
Vermagnus epiſc. Siſtaricenſis, 377.
Viſitatio & viſitatores monaſteriorum, 276. 355. 378. 418. 625.
Viſiones monachi redivivi, 39. Viſio Raduini monachi, 526. Viſio Wetini, 459. Et aliorum, 460. Quid de ejuſmodi viſionibus ſentiendum, *ibid.*
Vitalianus papa, 25.
SS. Vitalis & Martialis martyrum filiorum S. Pelicitatis corpora in monaſt. Leonenſe tranſlata, 281.
S. Vitalis ejus reliquiæ, 223.
Vitalis epiſc. Saltzburgi, 47. 98.
Vitalis abbas Caſini, 140.
Vitalis abbas Pabarienſis 509.
Vitgaudius in S. Dionyſium beneficus, 229.
S. Vitus martyr Lucanus, ejus reliquiæ, 367. Tranſlatæ in Corbeiam-novam, 545. A Ranis relapſis pro Deo habitus, *ibid.*
Vitis ex aquarum alluvione in alteram fluvii ripam tranſpoſita, 623.
Vitonus epiſc. Virduni, 252.
Vivarium a Sarracenis captum, 82.
Vivianus comes abbas S. Martioi & Majoris-monaſterii Turon. 420. 601. 615. 622. 635. 638. Ejus charta de eccleſia S. Mariæ apud Majus-monaſt. 625. Refertur, 695.
Vivilo, ſeu Vivolus epiſc. totius Bajoariæ, 98. Tum ſolius dioeceſeos Patavienſis, *ibid.* 279.
Uladiſlaus Poloous filios Caſimiri ducis, monachos non ligatus, 143.
Ulfridus abbas Ebersheimenſis, 366.
Ulinus abbas Thierauptenſis, 225.
Ultaous monachus ſanctus mira ſcribendi arte præditus, 24.
Ulvinus monachus Gorzienſis, 289.
Uoanimicus epiſc. Tulli. *Vide*, Wanimcus.
Unctio infirmorum, 466. 627. Facta ante Viaticum, 2.
Unfredus abbas incerti loci, 600.
Unobertus clericus S. Juliani Brivat. 103.
Vocum novitates affectantes arguendi & comprimendi, 617.
Volatilia a monachis comeſta, 501. Et prohibita, *ibid.* Eorum eſus an permiſſus a S. Benedicto, 404. Eorum eſus in die natalis Domini & in paſchate monachis conceſſus, 263. 453. 487. 514. Et in aſſumptione B. M. 604.
Volvinius auctor eximii operis altaris baſilicæ Ambroſianæ, 510.
Voluſianus epiſc. Turon. in exilio vitam Toloſæ finivit, 224.
Vomerum igoitorum probatio, 240.
Vongenſis pagus, 49.
Urbanus II. papa, 166.
Urgelitani Epiſc. Felix, 254. Otto, 530. Peſſedonius, 503. Siſebotus, 550.
Uricus ſeu Rurícus epiſc. Rotomagi, 614.
Urolfus abbas Altahæ Inferioris, 204.
Urolfus abbas Gregorianus, 235. 203.
Uſticinus ex abbate Deſertinenſi epiſc. Curienſis, 258. 265. 278. 296.
Utſingus avus S. Liudgeri, 172.
Urſinus abbas Locogiacenſis, 85.
Urſio abbas S. Medardi, 449.
Urſmarus, ſeu Orſmarus, epiſc. Turonum, 547. 550. 621. 624. 625.
Urſmarus epiſc. & abbas Laubienſis, 32. 219. Obit, 30. Ejus corporis elevatio, 452.
Urſus epiſc. Beneventi, Hildemari ad eum epiſtola, 579. Refertur, 691.
Urſus epiſc. Olivoleoſis, 425.
Uſſerius emendatur, 390.
Uſualdus abbas Amiatinus, 137. 277. 665. Non confundendus cum Uſuardo martyrologii auctore, 589.
Uſuardus Archidiaconus abbas in parochia Auguſtodunenſi, 622.
Uſuardus monachus S. Germani Pariſ. 567. Is eſt martyrologii auctor, 589.
Utich comes, 225.
Utilo dux Bajoariæ, *Vide*, Odilo.
Uto ſive Ado vel Otto abbas Illminenſis, 220. *Vide*, Ado,
Uttel abbas Anglus, 269.
Utto, ſeu Utho abbas & auctor monaſt. Metamenſis, 584.

W

Waccar monachus cum S. Bonifacio martyrio affectus, 159.
Wacco gastaldus cum filio multa prædia monast. Casinensi offert, 273.
Wachipertus Deo a patre in monta Casinensi oblatus, *ibid.*
Waifarius dux Aquitaniæ, 203. 218. 230. 290. 299.
Waimarus abbas Sithiensis, 96. 213.
Wala abbas Corbeiæ, 363. 372. 381. 382. 384. 389. 434. 436. 467. 476. 489. Ejus prima facta, 345. 346. Arsenius & Hieremias dictus, 385. 301. 302. Ejus uxor, 383. 490. Cum Bernardo rege in Italiam missus, 377. Corbeiæ fit monachus, 384. Quam perfectam vitam vivit, *ibid.* Primus auctor consilii Corbeiæ-novæ construendæ, 389. 437. 438. 439. Quid ei eundo in Saxoniam contigerit, 439. Quanto honore accaptus a suis popularibus, 440. Quando in Italiam cum Lotharii missus, 458. Insigne justitiæ ejus specimen, *ibid* In Franciam redit, 452. S. Adalhardo fratri succedit, 467. Abbas ut se gerit, 468. Ejus zelus in notandis vitiis, 484. Regni malis obviam ire volens quid egerit, 490. 492. Exsulat, 496. 500. Alio deportatur, 500. 308. Corbeiam reducitur, sed abbatiali dignitate privatus, 500. In gratiam a Ludovico Pio receptus, 534. Ad papam venire cogitat, 520. Bobium se recipit, 521. Ejus obitus, 537. Epitaphium & apologia, *ibid.*
Wala abbatissa in Anglia, 22. 220.
Walabonsus diaconus Elephensis, a Mauris martyrio affectus, 472.
Walafridus Strabo seu Strabus abbas Augiæ, 454. 460. 543. Auditor Rabani, 536. Ejus vitæ compendium, 462. 465. Fit abbas Augiæ, 595. Recte sentit de sacris imaginibus, *ibid.* Et cultu sanctorum, *ibid.* Ejus ad Gothescalcum carmen, 641. Ejus obitus, 564. Et scripta, 642.
Walafridus abbas Soricinii, 410.
Walaricus dux belli adversus Alamannos, 29.
Walbertus comes Arkensis, 536.
Waleandus seu Walgandus episc. Leodici, 566. Instaurato a se Andagino, illuc transfert corpus S. Hucberti, 55. 422.
Walchunus episcopus, 102.
Walda mater Gervoldi abbatis Fontanellæ, 267.
Waldalenus abbas Besuensis, 262.
Waldebertus abbas Ferrariensis, 333.
Waldaricus, seu Walthericus abbas Murbartensis, 389.
Waldgarius episc. Ferdensis, 642.
Waldipertus presbyter, antipapæ Constantino obstitit, 200.
Waldo abbas Medianensis, 316. 387.
Wado abbas Reomaensis, 38. 193. 216.
Waldomarus abbas Fossatensis, 46.
Waldrada abbatissa Cauziensis, 263.
Waldrada soror Fulradi abbatis, 238. 225.
Waldramnus Alcuini discipulus, 341.
Waldricus episcopus, an Laudunensis, 222.
Waldricus, seu Baldricus ex abbate S. Benigni episc. Lingonum, 58. 186. 263. 216.
Waldromarus abbas S. Germani a Pratis, 4.
Waldunus abbas Glastoniæ, 209.
Waldus vassus dominicus, 481.
SS. Walerici reliquiæ in monast. Novaliciensi, 217.
Walfridus abbas condit Palatiolum in Tuscia, 232. Gravibus tentationibus vexatur, 231. Obit, 293.
Walgarius pater Gervoldi abbatis Fontanellæ, 265.
Walo, seu Wasco abbas S. Naboris, 282.
Walpertus episc. Mediolani, 359.
Walpertus dux, 37.
Walprandus ex abbate S. Michaelis upisc. Luccensis, 37. Ejus ad militiam proficiscuri testamentum, 257.
Walterus, seu Balterus episc. Patavii, 225.
Walthanius comes, 227. 202.
Waltherus abbas Sithiensis, 22.
Walto san Waldo abbas S. Galli, tum Augiæ, demum S. Dionysii, 184. 242. 349. 372. 453. 459. Ejus obitus, 582.
Walto abbas Svvarzahensis, 72.
Walto nobilis Turingus, 256.
Walpurgis adjutrix operis a S. Bonifacio adscita, 66. Abbatissa Heidenheimensis, 142. 284.
Waltrannus cellam S. Galli Othmaro tradit, 55.
Waltrannus, seu Waldrannus monasteriorum conditor, 224. 253. 220.
Wandalbertus abbas, 202.
Wandalbertus monachus Prum. 592. Scriptor vitæ S. Goaris, 370. Ejus martyrologium, 528.
Wandali. *Vide*, Sarraceni.
Wandaberchius abbas Dionysianus, 28. 44.
Wandelmarus abbas S. Sanctini Meldensis, 451.
Wando abbas Fontanellæ, 26. 63. 235. Fit monachus Fontanellæ, 43. S. Wlframnum comitatur in Frisiam, *ibid.* Beorgno abbati suffectus, *ibid.* Excluditur & exsultat, 45. 50. Ab exilio revocatus Fontanellæ itetum præficitur, 209. Abdicato regimine, bonis operibus insistens privatam vitam ducit, 228. Obit, 266.
Wangionum urbs, Wormatia, 293. 294.
S. Wandregisili translatio, 20.
Waudregisilus comes & Walconiæ marchio conditor monast. Alnonensis, 230.
Wanincus mendosa Unanimicus, episc. Tullensis, 279.
Wanti monachi concessi, 403.
Warbertus episcopus, 225.
Warembaldus præpositus cellæ S. Judoci, 342.
Warentrodis abbatissa Palatioli, 90.
Waringarius abbas incerti loci, 582.
Warinus abbas Corbeiæ-novæ, 206. 207. 363. 372. 442. 500. 525. 527. 620. Abbas Resbaci, 372. 505. 620. Ejus genus, 458. Paschasii Radberti discipulus, 502. Is est Placidius abbas, 502. S. Adalhardo succedit, 467. Corpus S. Viti ab Hildnino obtinet, 545.
Wasinus comes Alamanniæ in S. Othmarum & Sancti Galli monast. infensissimus, 224. 278.
Warinus comes Arvernorum, 462.
Warinus comes, 178. 283. 287. 294. 306. 207. 534. 544.
Warinus alter comes, 287.
Warmanous ex monacho Augiensi episc. Constantiæ, 275.
Warmundus nobilis Turingus, 256.
Warnarius comes in Duserensis beneficus, 519.
Warnarius decanus Novaliciensis, 213.
Wasnefridus pater Pauli diaconi, 222.

War-

Warnerius abbas a Stephano II. ad Pippinum miſſus, 262.
Warno palatii comes, 44.
Waſconigauvalla fluvius, 356.
Waſo ſeu Wiſo ex abbate Mediolacenſi epiſc. Trevirenſis, 527. 547.
Waſſeburgus emendatur, 20.
Wecburga ſoror Egborgæ abbatiſſæ, 29.
Welantus comes, 187.
Wendelinus abbas Mauri-monaſterii, 483.
Wendilmarus epiſc. Noviomi, 382.
Wenibertus abbas incesti loci, 641.
Wenilo epiſc. Rotomagi, 594.
Wenilo ſeu Guenilo epiſc. Senonum, 485. 542. 609. 620. 625. 627. 624. 628. 629. 632. 637.
Wentana ſeu Wintonienſis eccleſia cathedralis, 81 Epiſc. Athelardus, five Ethelardus, 59. Daniel, 272. Elfegus, 269.
Weomadus ex abbate epiſc. Trevirorum, 32. 148. 152. 160. 280. 287. 288. 153. 215. Obit, 302.
Wera epiſcopus, 225.
Werdenſis epiſcopatus erectio, 242. Epiſc. Helingaudus, 495. Seu Helmgaudus, 562. S. Swibertus, 302.
Werdo abbas Fabarienſis, 73. 193.
Werdo abbas S. Galli, 245. Obit, 395.
Werdricus monachus Fuldenſis propinquus Einhardi, 307.
Werenfridus ſocius S. Willibrordi, 108.
Werinherus fundator monaſt. Hornbacenſis, 72.
Werinherus comes in Laureshamenſes beneficus, 562.
Wernodus abbas S. Petri Cantuar. 339. 625.
Werrenberthus epiſc. Legorenſis, 339.
Wetinus monachus Augienſis, ejus viſio, 460.
Wibertus comes condit monaſt. Leſcienſe, 290. 278.
Wiborada virgo ſacra, 565.
Wicardus abbas Fodenſis, 435.
Wicbertus palatii comes, 150. 180.
Wicbodus avunculus Ricbodonis abbatis Senonienſis, 472.
Wicciorum epiſcopi. *Vide*, Wigorniæ.
Wicfredus cognomento Piloſus, comes Barcinonenſis, 302. Inſtaurator monaſt. Arulenſis, 465.
Wicfredus comes Situsigum, 479.
Wichadus abbas S. Germani a Pratis, mendoſe Guichardus Rechardiſve, 198. 217. 228.
Wichardus abbas incerti loci, 559.
Wichardus Romam miſſus a Pippino, 258.
Wichramnus abbas Rhinaugiæ, 327.
Wicpertus ſeu Guicpertus epiſc. Reatinus, 214. 239.
Wicterbus epiſc. Auguſtanus, 258.
Wicterbus epiſc. & abbas Martini Turon. 83. 266.
Wicterbus abbas Elewangenſis, 238.
Wiſterpus epiſc. Ratiſponæ, 98. 148.
Widegernus, ſeu Widegerius & Wiggerus epiſc. Argentorati, 68. 73. 89. 285. Ejus privilegium pro Murbaco, 72. 72. Refertur, 655.
Widgarius epiſc. & abbas Novalicienſis, 396.
Widilo pater Ambluſi abbatis Novalicienſis, 217. 396.
Widmarus vir religioſus a Benedicto Anian. conſultus, 214. 215.
Widmarus diploma recognovit, 148. 249. 256.
Wido abbas Ferrarienſis, 335.
Wido abbas Fontanellæ & S. Vedaſti, 50. 200. Abbatiam S. Vedaſti uſurpat, 200. Capite multatur, *ibid.*
Wido abbas Swarzahæ, 469.
Wido monachus Hornbaci, an decanus, 175. 355.
Wido comes Langobardus in Deſertinenſes maxime beneficus, 158. 165. Obit, *ibid.*
Wido comes, 307. Miſſus dominicus, 329.
Wido vir illuſtris, 180.
Wido-laicus abbas Fontanellæ, 166. 246. 267. 292. Fontanellenſem abbatiam mercatur, 252. Obit, 267.
Widolaicus notarius, 246. 292.
Widradus abbas & conditor monaſt. Flavinienſis, 60. 287. Ejus poſterius teſtamentum, 60. 128. Ejus mors, 128. Reliquiæ, *ibid.* Memoria, *ibid.*
Widsadus abbas S. Columbæ Senon. 295.
Widricus abbas S. Apri Tullenſis, 570.
Wiethberga ſeu Weſtburga monacha ex Anglia Romam profecta, 120.
Wiethbertus presbyter, 9. 74. 82 eſſe videtur Wigbertus abbas Fritiſlar. *ibid. Vide*, Wigbertus.
Wigbaldus diploma recognovit, 226. 228. 238.
Wigberti plures, 75.
Wigbertus abbas Fritiſlariæ, 9. 74. 75. 86. 94. 98. 160. 229. Adjutor a S. Bonifacio adſciſtus, 66. Non fuit chorepiſcopus, 86. Premoritur, 225. Ejus corporis tranſlatio, 214. 258 Ejus eccleſia renovata, 309. Ejus vita a Lupo ſcripta, 544.
Wigbertus abbas Nutſcellenſis. *Vide*, Winberchtus.
Wigbertus ſenior, 75.
Wigbertus presbyter & monachus Fritiſlariæ alius ab abbate cognomine, 75. 225. 260.
Wibertus filius Witichindi conditor Wildeshuſii, 440.
Wiggerus epiſc. Argentorati. *Vide*, Widegernus.
Wigbardus presbyter abbas Lucerienſis, 559.
Wighodus abbas-presbyter, an idem cum Witeboldo abbate S. Sergii, 269.
Wigo epiſc. Auguſtanus, 98.
Wigornienſis eccleſia cathedralis, 81. Epiſc. Denebertus, 339. Egwinus, 35. Oſtforus, *ibid.* Wilfridus, 87.
Wilafredus abbas Montis-olivi, 482. 530.
Wilberta mater Wandonis abbatis, 228.
Wilcharius epiſcopus Romam miſſus a Pippino, 198. 206.
Wildeboldus in S. Gallum beneficus, 584.
Wildenus abbas Ripenſis, 258.
Wilecharius litteras recognovit, 229.
Wilframnus epiſc. Carcaſſonæ, 234. 339.
Wilfredus epiſc Cantuariæ, 355.
Wilfridus ſenior epiſc. Eboraci, 22. 35. 278. Iterum vexatus, 5. Ejus vexationis occaſio, 14. Ejus etiam diſcipuli exagitati, 6. Eſtreſeldam ad concilium rogatus advenit, 5. Univerſis poſſeſſionibus privatus declaratur, 5. De judicii atrocitate tantiſper remiſſum, *ibid.* At iniqua conditione, quam conſtanter & intrepide repulſat, 5. In eum excommunicationis ſententia prolata, 6. Quam rigide ſervata, *ibid.* Sedem apoſtolicam appellat, *ibid.* Romam ſeptuagenarius contendit, 6. A Johanne VI. abſolvitur, *ibid.* In patriam remeans Meldis ægrotat, 7. Convaleſcit, 7. In Cantiam appulſus cum Berthwaldo in gratiam redit, 7. Quo tempore ex Urbe redun, 8. In eum implacatior rex Eadwulfus, 7. Ipſi tandem pax reddita, 13. Extremo languore correptus, vitæ inducias obtinet, 21. Iis quam optime utitur, 22. Tatberto presbytero totam vitæ ſuæ ſeriem exponit, *ibid.*

Placide moritur, *ibid.* Scottos ad catholicum ritum adduxit, 5. Regulam S. Benedicti primus in Transhumbranam Angliam invexit, 5. Regulæ Benedictinæ in Merciorum regno propagator, 35.
Wilfridus junior ex abbate epiſc. Eboraci, 25. 35. 47. 50. 81. 91. 174. 196. Dignitatem abdicat, 86. Ejus obitus, *ibid.*
Wilfridus epiſc. Wigorniæ, 87.
Wilfridus quidam abbas, 37.
Wilfridus quidam librarius, 36.
Wilgiſus pater S. Willibrordi, 107. Sepultus in Cella-maritima apud Anglos, 300. 301.
Wilhar qeidam in S. Gallum beneficus, 183.
Wilharius epiſc. Senonum, 123.
Willicarius epiſc. Viennenſis, 83. 193. 194. Abdicata dignitate fit monachus, tum abbas Agaunenſis, 103. An Sedunenſem eccleſiam rexerit, 103.
Wiligiſus epiſcopus. *Vide*, Wigiſus.
Willarius, ejus in fide conſtantia, 63.
Willebertus epiſc. Rotomagi, 153.
Willebertus epiſc. Catalaunl, 153.
Willegodus abbas S. Albani in Anglia, 278.
Willehadus epiſc. Bremenſis, Friſiis prædicat, 207. Ad converſionem Saxonum adhibitus, *ibid.* Eos erudit, 138. Perſecutionem evadit, 243. Ejus iter Romam, *ibid.* Epternaci commoratur, *ibid.* In Saxoniam revertitur, 253. Ordinatur epiſcopus, *ibid.* 260. Bonis operibus impenſius incumbit, *ibid.* Obit, 271.
Willeharius dux Alamannorum rebellat, 89. Iis vincitur, *ibid.* In eum tertia expeditio, *ibid.*
Willelmus ex duce ſive comite monachus Gellonenſis, 392. 490. Dictus princeps totius Galliæ, 377. 669. Ejus bellica facta, 344. Et pietas, *ibid.* Sarracenos repetitis cladibus attrivit, 344. Semel ab eis victus, 281. 344. Monaſt. Gellonenſe conſtruit, *ibid.* Ejus charte de honoribus quos adquiſivit ſuo monaſt. 377. Refertur, 669. Gellonæ fit monachus, 350. Ut ſe gerit, 354. Ei diploma concedit Ludovicus Pius, 357. Ejus pia mors, 376. Et cultus, 376. 377.
Willelmus comes Bleſenſis, 526.
Willelmus comes-Stabuli, *ibid.*
Willelmus primus ſignifer alius a Willelmo comite, 350.
Willelmus filius Bernardi ducis Septimaniæ, 605. Impurtem & Barcinonam dolo capit, 631. 633. 634.
Willelmus conditor monaſt. Cluniacenſis, 462.
Willelmus prior S. Eugeniæ Narbonenſis, 407.
Willelmus monachus Foſſatenſis Glannafolium petit, 490.
Willelmus Malmesburienſis emendatur, 21.
Willelmus Thornus emendatur, 25. 259. 276.
Willericus epiſc. Bremenſis, 271. 493.
Willeſindus epiſc. Pampilonenſis, 634. 636.
Willeſwinda ſanctimonialis a S. Lioba ſanata, 134.
Willibaldus epiſc. Eiſtetenſis, 66. 209. 230. 240. 241. 279. 284. 293. 250. 251. Ejus prima geſta, 57. Romam petit, *ibid.* Tum Jeroſolymam, *ibid.* Varii ejus hoc in itinere eventus, 57. Reverſus Cafinum ſe recipit, 51. 57. Ibique ſebſtitit ad decem annos 73.2 Gregorio III in Germaniam miſſus, 100. a S. Bonifacio presbyter ordinatur, *ibid.* Tum epiſcopus, 114. Donationem facit Fuldenſibus, 256. Fratri Wunebaldo morienti adeſt, defunctique corpus ſepulcro effert, 284. Obit, 258. Scripſit vitam S. Bonifacii, 259.
Willibaldus presbyter, alius a ſancto cognomine 423.
Willibrordus cognomento Clemens epiſc. Trajecti ad Rhenum, 16. 64. 72. 81. 95. 151. 160. 172. 218. 243. 248. Ejus pater Wilgiſus, 300. Sweſtrenſe monaſt. ab eo conditum, 33. Pippinum baptizat, feturamque ejus potentiam vaticinatur, *ibid.* Ante S. Bonifacium Filiorum converſioni ſtrenuam navavit operam, 50. Eoſque maxima ex parte convertit, 207. Ejus ſocii, 108. S. Bonifacium ſibi ſucceſſorem ordinari cupit, 62. Ei factæ donationes, 70. Ejus teſtamentum, 70. Moritur, 207. Ejus virtutes, *ibid.* Ex ejus ſtirpe deſcendit Beornredus epiſc. Senonum, uti & Alcuinus ejus vitæ ſcriptor, 300.
Willheri mooschus. *Vide*, Illehere.
Williharius epiſc. Seduni, 194.
Williharius epiſc. de monaſterio S. Mauricii, 193.
Willifwiode, ſeu Chillifuindis conditrix monaſt. Laureshamenſis, 288. 218.
Wimundus epiſc. Eboraci. *Vide*, Guigmundus.
Wimuodus filius Witlafi regis, Crulandæ ſepultus, 515. In Cantuarienſe S. Petri monaſt. beneficus, 613.
Wiberchtes, ſee Winbertus, & Wibertus abbas Nutſcellenſis, 14. 38. 67. 75. 115. Moritur, 39.
Wincalon ſocius S. Convoionis, 507.
Winfridus epiſc. Merciorum, 45.
Winfridus primum nomen S. Bonifacii, 22. 23. *Vide*, Bonifacius.
Winherius abbas S. Petri Cantuar. 623.
Wineramnus placita recognovit, 238.
Winiberaes in S. Gallum beneficus, 183.
Winharduſ monachus S. Galli eximius architectus, 532.
Winidharius decanus S. Galli, 285.
Winidi populi ad ortum Bajoariæ poſiti in Chriſti fide eruditi, 238. A Carolo M. ſubacti, 278.
Winnochus S. Judoci nepos, 46.
Winnochus abbas Woromholtenſis obit, 46. Ejus corpus Audomaropolim delatum, 625.
Winnocus Britto, 46.
Winnocus presbyter, 46.
Wintanus, ſeu Witta epiſc. Buraburgi, 208. 209.
Wintarus medicus Caroli M. 226.
Wintonienſes epiſc. *Vide*, Wentani.
Wintra abbas Diſſelburgenſis, 14.
Winwaldus abbas Beverlacenſis, 58.
Wirbolda mater Widolsici abbatis, 652.
Wiro epiſcopus 300.
Wirundus abbas Hornbacenſis, 276. 355.
Wirundus abbas Stabulenſis, 314. 341.
Wiraibergi epiſcopatus a S. Bonifacio erectus, 208. Epiſc. Aran, ſeu Arno, 108. 221. Burchardus, 208. Gozbaldus 563. &c. Humbertus, 563. Megingozus, 230. Wolfgerus, 388. Wulgarius, 367.
Wiſericus epiſc. Patavienſis, 210.
Wiſli mater parthenonis Logenſis, 65.
Witardus abbas Moiſiaci, 250.
Wirboldus Caroli M. capellanus, & abbas S. Sergii Andecavenſis, 267.
Wircharius filius S. Willemi Gellon. 345.
Witcherius vir nobilis in Glannafolienſes iniquior puoltus, 602.
Witgarius epiſc. Mauriennenſis & abbas Novalicienſis, 202. 217.

Witgarius epiſc. Tauſini, 525.
Witgarius presbyter in S. Benignum beneficus, 412.
Withbaldus chorepiſcopus ad tumulum S. Germani Pariſ. paralyſi liberatus, 557.
Witherius notarius, 246.
Withredus rex Cantii, ejus privilegium de libertate eccleſiarum ac monaſteriorum, 109.
Witichindus dux Saxonum, auctor eſt gravis in Chriſtianos perſecutionis, 243. Ad fidem tandem converſus, 252.
Witiza Gothorum rex peſſimus, 32. Ejus filii pulſi patria, ad Julianum comitem ſe conferunt, 31.
Witlaſſus rex Merciorum, 389. Ejus dona Crulandæ, 525.
Witlecus abbas Fontanellæ, 103.
Witmarus abbas Centulenſis. *Vide*, Guitmarus.
Witmarus religioſus vir a S. Benedicto Aniano conſultus, 232.
Witmarus monachus Scholæ Corbeienſis moderator, 448. Socius S. Anſcharii, 489. 493.
Witmer pius monachus anglus obit, 43.
Witta epiſc. Buriburgi, 104. *Vide*, Wintanus.
Wizo epiſcopus, 604.
Wizo, ſeu Vithſo cognomento Candidus diſcipulus Alcuini, 249. 333. 337. 342.
Wlbertus monachus Andagmenſis, 15.
Wlfardus abbas S. Martini Turon. 85. *Vide*, Golfardus.
Wlfardus dux a Carolo Calvo miſſus contra Normannos, 579.
Wlfarius epiſc. Remenſis, 370. Tilpino ſuccedit, 326. Miſſus ad S. Gallum, 334. Frotharium Tulli epiſcopum ordinat, 379. Obit, 393.
Wlfatius comes conditor Bellæ-cellæ, 421.
Wlfaudus abbas Dervenſis, 545.
Wlfredus abbas Condatiſcenſis, 275.
Wlferus epiſc. Viennæ, 366.
Wlfethus abbas Beverlacenſis, 58.
Wlfinus, ei precaria a Melundenſibus facta, 413. refertur, 673.
Wlfoaldus, ſeu Wolfandus comes conditor S. Michaelis ad Moſupiam, 19. 20. 72. 207. 412. Ejus litteræ referuntur, 644. Cum Wlfoaldo majore domus regiæ confuſus, 20.
Wlframnus epiſc. Senonum, 518. 535. Ejus tranſlatio quando facta, 20.
Wlframnus, ſeu Wolframnus epiſc. Meldenſis, 387. 392.
Wlfredus epiſc. Cantuariæ, 286. 339. 358. Obit, 491.
Wlfuidis abbas, 20. 647.
Wlfuinus vir clarus, in Glannafolienſes iniquior, interit, 611.
Wlgiſus epiſcopus, quis? 96. Ejus corpus Binchium tranſlatum, *ibid.*
Wlmarus abbas Silviacenſis obit, 26. Ejus tranſlatio, *ibid.*
Wlſigus abbas Lindisfarnæ, 24.
Wodalricus comes Durgivorum, 566.
Woica abbas S. Aniani in Septimania, 465. 481.
Wolchanhartus, ſeu Wolcardus abbas Auſtraviæ, 210.
Wolfargus abbas Adeſcancaſtrenſis, 14.
Wolbertus abbas Altahæ-Inferioris, 104.
Wolfchardus comes Kiburgenſis conditor Rhinaugiæ, 527.
Wolfgangus, ſeu Wolfangus epiſc. Ratiſponæ, 201. 411.
Wolfgerus epiſc. Wirziburgi, 388.
Wolfleonus ex monacho S. Galli epiſc. Conſtantiæ, 379. 531. In ſuos Sancti-Gallenſes iniquus, 395.
Wolfo monachus Herſfeldenſis, 238.
Wulfoaldus conditor S. Michaelis ad Moſupiam. *Vide*, Wlfoaldus.
Wolfoldus epiſc. Cremonæ, 411. 434.
Wolfragnus monachus S. Galli, 583.
Wolframnus abbas Crewiſanenſis, 225. 483.
Wolframnus abbas Metamenſis, 284.
Wolgarius epiſc. Wirziburgi, 367. 370.
Walmerus comes & advocatus eccleſiæ Mattenſis, 281.
Wolprechtus abbas Altahæ-inferioris, 210. 225.
Wolwinus abbas Rhinaugiæ, 327.
Woraldus comes palatii, 246.
Wormatiæ conventus, 241. 561.
Wormatiæ epiſc. Bernarius, ſeu Perinharius, 386. Pulconinus, 512. Samuel, 561. &c.
Worvvoretus miſſus a Nomenoio ad Ludovicum Pium, 548.
Wſſinus filius Eginhardi, 398. Patris ad eum egregia monita, *ibid.*
Wunebaldus abbas Heidenheimenſis, 66. 93. 239. Romam petit, 57. Adhæret S. Bonifacio, 98. Ei S. Bonifacius curam ſeptem eccleſiarum committit, 104. Divini verbi prædicator eximius, 141. Monaſt. Heidheimenſe condit, *ibid.* Profuſæ erat erga egentes caritatis, *ibid.* In S. Solam & in monaſt. Elewangenſe benefictos, 104. Ejus extrema facta, 184. Moriturl ad fratres exhortatio, 198. Obit, *ibid.* Ejus corpus e ſepulcro elatum, *ibid.*
Uxamenſis epiſc. Etherius, ſeu Hetherius, 254.

X

Xenodochia in monaſteriis, 109. Juxta eccleſiam S. Benedicti adminiſtranda, *ibid.* Eorum cura penes monachos, 146. A monaſteriis avelluntur contra primariam inſtitutionem, 109. Xenodochia Scottorum, iis reſtituenda, 617. Xenodochium Britonum Romam euntium, 58. Xenodochium ab Alcuino conſtructum, 343.

Y

Ydelmarus, ſeu Adalmanus epiſc. Bellovaci, 308.
Yepeſius (Antonius) Ejus ſententia de pondere libræ Benedictinæ, 405.
Yolfrida monacha Beverlacenſis, 58.
Yvelina, ſeu Aquilina ſilva, 199.

Z

Zacco frater Tellonis epiſcopi Curienſis, 158. 196.
S. Zachariæ patris S. Johannis-Baptiſtæ corpus Venetias allatum, 415.
Zacharias papa, 49. 62. 169. 221. 235. 272. Gre-

Gregorio III. ſuccedit, 107. Reſpondet S. Bonifacio, 108. Confirmat acta Synodorum Germanicæ & Liptinenſis, 111. Scribit ad S. Bonifacium, 119. Declarat baptiſmum, forma non ſatis congrue pronunciata collatum, eſſe validum, 123. Reprobat Virgilii ſententiam de altero mundo, 124. Ab eo tonſus Carolomannus, 112. Et Ratchiſus, 136. Scribit pro reformanda pace Pippinum inter & Griſonem, & pro reſtituendo Caſinatibus S. Benedicti corpore, 123. 140. Ejus reſponſa ad capitula Gallorum, 129. Et ad S. Bonifacium, 144. Conſultus a Pippino de regia dignitate, 137. 138. Favorabile ei reſponſum dat, 142. Ejus auctoritate Pippinus rex inunctus, 153. De eccleſia & de ordine S. Benedicti bene meritus obit, 145. Ejus in S. Benedictum & Caſinates ſtudium, 52. 107. Vertit græce libros Dialogorum S. Gregorii, 207. 145. Ejus privilegium pro Fulda, 145.
Zacharias abbas incerti loci, 591.
Zacharias diaconus regionarius & S. R. E. bibliothecarius, 325.
Zacho abbas Flaviniacenſis, 340.
Zamanes dux Sarracenorum, 59. 82.
Zeno epiſc. Veronæ, ejus reliquiæ & monaſterium, 364.
Zeta ad oram codicis in vitii ſignum appoſitum, 265.
Zatæ, id eſt cameræ, 385.

INDEX PECULIARIS
MONASTERIORUM ET ABBATUM.

A

Abelienſe in Hiſpania 182.
Abendionenſe in pago Berkenſi, 9.
S. Abundii. *Vide*, Bercetenſe.
Acutianum. *Vide*, Parſenſe.
Adalongi cella, 223.
Adefrancaſtrenſe, in Anglia, 24. Abbas Wolfardus, *ibid.*
Adrumetinum, 28.
Æduenſis, *Autun*, 506.
Æduenſe S. Andochii, virg. *ibid.*
Æduenſe S. Johannis, ſeu S. Mariæ, virg. *ibid.*
Æduenſe S. Martini, 83. 596. 623. Abbas an Gauderamnus, 218.
Æduenſe S. Petri, ſeu S. Stephani, 596.
Æduenſe S. Symphoriani, 83.
S. Ægidii in valle Flaviana, *S. Gilles*, in diœceſi Nemauſenſi, 409. Nunc ſæcularium canonicorum, *ibid.*
S. Æmiliani in agro Burdegalenſi, 198. Nunc penes canonicos ſæculares, *ibid.*
S. Æmiliani in Hiſpania, *S. Milan*, 182.
Agalienſe in Hiſpania, *Agali*, *ibid.*
S. Agathæ. *Vide*, Romanum.
Agaunum, S. Mauricii. *S. Maurice en Vallais*, 11. 103. 251. 293. 294. 236. 341. Monachi in canonicos mutati, 103. 460. Abbates, Adalongus, 103. Conradus, 641. Wilicatius, 505.
S. Agnetis. *Vide*, Romanum.
Agoilarenſe SS. Petri & Pauli, dein S. Mariæ in caſtellaveteri, 447. Abbas, Opila, *ibid.* Nunc eſt Ordinis Præmonſtratenſis, *ibid.*
Alsonenſe S. Mariæ in Waſconia, 530. Abbas Obbonius, *ibid.* Non amplius exſtat, *ibid.*
S. Albani in Anglia, 178. 289. Abbates, Paulus, Willegodus, 278.
S. Albani. *Vide*, Moguntinum.
S. Albini. *Vide*, Andecavenſe.
Alciacenſe ſeu Alchiacenſe S. Mariæ, virg. nunc viror. *Auchi-lez-moines*, apud Atrebates, 3. Abbatiſſa, Leutewith, 3.
Aldrici-cella, Prioratus, 368. Præpoſitus Ratulfus presbyter, *ibid.*
S. Alexandri. *Vide*, Lebrahenſe, Parmenſe.
SS. Alexandri & Theodori. *Vide*, Ottemburanum.
Alexienſe ſeu Alſinſe S. Reginæ, 59.
Alfenidi, virg. 359.
Alidenſe, 27. Abbas, Quirinus, *ibid.*
Almanniſcæ, virg. *Almenſchen*, prope Sagium, 288. Abbatiſſa, Lanthildis, *ibid.*
Aloſeburch in Bajoaria, ignotum, 408.
Altahenſe inferius S. Mauricii in Bajoaria, *Nider-Altaich*, 72. 73. 80. 104. 105. 121. 153. 193. 408. 433. 453. 495. 565. 595. 642. Abbates, Eharlindus, 193. Seu Eberswindus, 204. Gozbaldus poſtea epiſc. Wirziburgi, 453. Teutpaldus, 435. Urolfus, Wolfbertus, 104 Wolprechtus, 210.
Altahenſe ſuperius, *Ober-Altaich*, 204. 205. 408. Abbates, Ernеſtus, 210. Ogerius, 104. 205.
Altimontenſe, *Haumont*, in diœceſi Cameracenſi, 506.
Altivillarenſe SS. Petri & Pauli, *Hautvilliers*, in diœceſi Remenſi, 474. 640. Illic in carcere exſpiravit Gothefcalcus, 637. Illuc tranſlata corpora S. Helenæ & S. Sindulfi, 643. & S. Polycarpi presbyteri, *ibid.* Abbates, Alduinus, 474. S. Bercharius, *ibid.* Notcherus, 643. Petrus, *ibid.*
Alto-monaſterium, virg. 544.
Altonis monaſterium, *Altenmunſter*, in Bajoaria, 113. 408. Ceſſit Birgittanis, 113.
Altorfienſe virg. in Suevia, *ibid.*
Altum-Fagitum. *Vide*, S. Sixti de Fagito.
Alvwini-montis cella in Vofago, 472.
Amansburgenſe a S. Bonifacio conditum, hodie Omenburgum, *Omenbourg*, 62. 86.
S. Amandi, *Vide*, Elnonenſe.
Amarbaricenſe in orientali Saxonia, 302. Abbates, Harrucho, Nortyia, Potto, Tanco, *ibid.*
Ambroniacum *Auburnay*. In diœceſi Lugdun. 338. Abbates, S. Bernardus conditor, Beſiderius, *ibid.*

S. Ambroſii *Vide*, Mediolanenſe.
Amerbachium in Francia orientali, 302.
Amerienſe S. Mariæ in Catalonia, 505.
Amiatinum S. Salvatoris in Etruria, 256. 273. 302. 597. Abbates, Andoaldus, 277. &c. Erſo, 256. Leufonus, 397. Uſualdus, 136.
Anagratenſe, *Anegrai*, priorat Luxovii, 306.
S. Anaſtaſii. *Vide* Romanum, Olonnenſe.
Andaginenſe S. Petri, modo S. Hucberti, *S. Hubert*, in diœceſi Leodicenſi, 25. 417. Monachorum religio, 566. Abbates, Alveus, 412. S. Beregiſus, 13. Marcwardus, 490. Sevoldus, 545. &c. Tancradus, 490.
Andaonenſe. *Vide*, Avenionenſe.
Andecavenſe S. Albini, *S. Aubin d' Angers*, 165. 202. 434. S. Mariæ & S. Germano epiſcopo Antiſiodor. principio ſacratum, 205. Abbas, Guntarus, 202.
Andecavenſe S. Petri, 434. Nunc inſignis collegiata eccleſia, *ibid.*
Andecavenſe SS. Sergii & Bacchi, & S. Godeberti, 24. 267. 434. Abbates, Theodebertus, 14. Witboldus, 267.
Andecavenſe S. Stephani, 205.
Andelagenſe S. Mariæ, virg. *Andely*, in diœceſi Rotomageſi, 503.
S. Andochii. *Vide*, Æduenſe, Sedelocenſe.
S. Andreæ a Carolomanno conditum, 122.
S. Andreæ. *Vide* Avenionenſe, Elnonenſe, Inſula-Barbara, Mons S. Mariæ, Romanum, Soredenſe, Viennenſe.
S. Angeli de Baregio, 230. Abbas, Aquilinus, *ibid.*
S. Angeli Farfæ ſubjectum, 182.
S. Angeli in pago Lemovicenſi, *S. Angel*, prioratus conventualis, 254.
Angeriacenſe ſeu Engeriacenſe S. Johannis-Baptiſtæ, *S. Jean d' Angely*, in pago Santonico, 479.
Anglicanum a Sigeberchto conditum, 8.
Anianenſe S. Mariæ, tum S. Salvatoris, *Aniane*, in Septimania, 270. 285. 357. 373. 374. 379. 381. 392. 409. 430. 453. 550. 559. Aliquando Anianum appellatum, 254. Cunctorum cœnobiorum tunc temporis ædificatorum caput, 232. 244. Ejus initia, 232. Eo ſe recipit Benedictus, *ibid.* 451. Nova baſilica in honorem Salvatoris conſtructa, 243. Et novum monaſterium, *ibid.* Monachorum fervor, diſciplina, & habitus, 244. 245. Ludovici Pii ad eos epiſtola, 445. Benedicti brevi morituri ad ſuos epiſtola, 450. Item ad eos Indenſium epiſtola de communi parentia obitu, 245. Villa de Cinciaco ei aſſeritur, 444. Litteræ referuntur, 674. Sraidingi charta diviſionis bonorum, 379. Refertur, 670. Coloniæ hinc deductæ ad monaſteria, Belliancellam, 422. Cormaricenum, 522. Gellonenſe, 344. 345. Inſulam-Barbaram, 522. Maſciacenſe, 552. Mauri monaſterium, 385. Menatenſe, 552. Miciacenſe, 522. S. Savini apud Pictones, 552. Senon. S. Columbæ, 419. Abbates, S. Benedictus, 232. Ermenaldus, 564. ſeu Hermenaldus, 339. Senegildus, 386. Truſtefindus, 445.
SS. Aniani & Laurentii in Septimania, *S. Chinian*, 234. 409. Conditur, 465. Pro eo præceptum Ludovici Pii refertur, 674. Abbates, Froja, 465. Woica, *ibid.*
S. Aniani priorat. in diœceſi Nivernenſi, 379. 640.
S. Aniani. *Vide*, Aurelianenſe.
Aninſulenſe S. Carileſi, *S. Calez*, in diœceſi Cenomannenſi, 148. 149. 210. 381. 458. 467. 504. 526. 547. Baſilicæ dedicatio, 394. Reperitur a Francone epiſc. Cenoman. 520. Lis de ejus ſubjectione Cenomannenſi eccleſiæ, 552. Monachorum fuga, 552. Cenomannenſi eccleſiæ ſubtrahitur, 576. Abbates, Adalgiſus, 382. Alboinus ſeu Albanus, 462. Dido, 122. Ebroinus, 520. Neclarius, 248. Rabigaudus, 210. Rainaldur, 627. Seu Reinoldus, 458. Sichaldus, 122. Seu Sigobaldus, 148. Sigemundur, 552.
S. Anſani, 553. Aretinæ eccleſiæ adjudicatum, *ibid.*
S. Anthymi in comitatu Cluſino, 383. Nunc cathedrali Eccleſiæ Montis-Alcuini unitum, *ibid.* Abbas Apollinaris, 583.
S. Anthymi in Sabinia, 583. Nunc dirutum, *ibid.*
S. Antonii, an S. Antonini apud Rothenos, 409.
S. Antonii, *Vide*, Lezatenſe.
Antrenſe, *Andre*, in Britannia minori, 82. 55. A Normannis direptum & incenſum, 507. Abbates, Adalfredus, 21. David, 55. Donatus, 82. Hermenlandus, *ibid.*
Apinianicum S. Mariæ, priorat. S. Vincentii ad Wulturnum, 259.
S. Apri. *Vide*, Tullenſe.
S. Apollinaris, *Vide*, Claſſenſe.
Aquilegienſe S. Mariæ in Valle, virg. 498. Matri eccleſiæ conceditur, *ibid.* Ludovici Pii hac de re diploma, 686.
Aquilegienſe aliud virg. 498.
S. Aredii. *Vide*, Atanenſe.
Argentogilenſe S. Mariæ virg. nunc virorum *Argenteuil*, in agro Pariſienſi, 198. 505. 524. 458. Abbatiſſa, Theodrada filia Caroli Magni, 524.
Argentoratenſe S. Stephani, virg. S. *Etienne de Strasbourg*, 54. 620. Abbatiſſæ, Attala, 54. Ruadbada ſeu Ruadrudis, *ibid.* Sanctimonialibus Ordinis Viſitationis ceſſit, *ibid.*
Arnacenſe apud Lemovices, 96. Nunc priorat. *ibid.*
Aroolfeſtow, *Vide*, Swarzahenſe.
S. Arnulfi, *Vide*, Metenſe.
Arremarenſe, ſeu Adremarenſe S. Petri in ſaltu Dervo agri Tricaſſini, *Montier-Ramey*, dictum Manſus-Corbonis, & Nova-cella, 556. Etiam S. Leonis, 630. Monaſterii dedicatio, *ibid.* Abbas, Adremarus conditor, 556.
Arvernenſe S. Illidii, *S. Allire de Clermont*, 572.
Arulenſe S. Mariæ in Ruſcinone, 502. 428. 428. 526. 605. Illuc tranſlata corpora SS. Abdon & & Sennen. mart. 502. Abbates, Arnulfus, *ibid.* Babila ſeu Babilanus, 526. Caſtellanus conditor, 502. Hilpericus, 502. Receſindus, 605.
Aſchaogienſe S. Mariæ & S. Trophimi in Alſatia, virg. 525. Abbatiſſæ, Attala ſeu Adala, Raduna, *ibid.*
Aſſinienſe abbas, Hermengaudus, 550.
Afterwicenſe, ſeu Selingeſtedenſe S. Stephani, 242.
Athanenſe S. Aredii, *S. Yrieix la Perche*, in Lemovicibus, 141. Abbas Stodilus, 530.
Athanacenſe, *Aſnay pres de Lion*, 582. Abbas, Aurelianus, *ibid.*
Atrebatenſe S. Vedaſti, *S. Vaaſt d' Arras*, 32. 100. 132. 246. 300. 505. 526. Abbates Adalricus, 50. Adaluogus, 390. &c. Ebo epiſc. Remorum, 522. Gogiſtenus, Hadulfus, Madelbertus, Radfridus, 50. Rado, 300. &c. Ragenfridus, Romanus, Sigibertus, Wido, 50.
Audaldovillare, *Vide*, S. Hippolyti cella.
S. Audœni, *Vide*, Cenomannenſe, Rotomagenſe.

Au-

Audomaropolitanum S. Mariæ, *S. Omer*, 103. S. Gmari dictum, 493. Monachi fiunt ſæculares, 420 427. Ejus cuſtodia monachis Benedictinis reſtituta, 570. 571. Abbates, Fridugiſus, 420. Hugo, 427. Nunc ſedes eſt epiſcopalis, *ibid.*

Avenionenſe S. Andreæ, ſeu Andaonenſe, *S. André d' Avignon*, 99.

Avennacum, *Avenay*, virg. in diœceſi Remenſi 645. Abbatiſſa, Berta filia Lotharii, *ibid.*

Augia cella S. Godonis in Briegio, *Ville-Augeu*, 546.

Augienſe S. Mariæ & SS. Petri & Pauli, ſive Augia-dives, *Richenaw*, prope Conſtantiam Alaman, 67. 68. 205. 277. 278. 293. 230. 241 565. 395 455. 454. 450. 455. 564. 566 584. Quondam duplex, 223. Inſulanenſe dictum, 340. 360. Ex eo monachorum coloniæ deductæ, 80. Monachos inter & ſanctl-Gallenſes ſocie a. precum, 326. Ejus cepit la, 418 Illuc allatæ S. Marci reliquiæ, 405. Illic viſitur ſepulcrum Caroli Craſſi, 68. Ioi ſepultur Geroldus comes, 317. Abbates, forte Arnefridus, 324. Erlebaldus, 453. &c. Ermenfredus, 89. Folcwinus, 641. Hetto ſeu Heyto epiſc. Baſileæ, 349. &c. Keba ſeu Geba, 89. Petrus, 241. S. Pirminius, 68. Rudhelmus, 564. Sidonius epiſc. Conſtantiæ, 278. Walafridus Strabo, 395. &c. Walto, ſeu Waldo, 241.

Augienſe, virg. 223. Abbatiſſa, Haberilla, ſeu Habrilla, *ibid.*

S. Auguſtini, *Vide*, Lemovirenſe, Ticinenſe.

Auguſtodunenſis, *Vide*, Æduenſis.

Aureliacenſe, Abbas, Raimundus, 260.

Aurelianenſe S. Aniani, *S Agnan d' Orleans*, 415. 400 504. 572. Abbas, Hugo, ſeu Hugo, *ibid.* Sæculari toga donatum, *ibid.*

Aurelianenſe, S. Petri, virg. 56.

S. Aureliani, *Vide*, Ticinenſe.

S. Aurelii, *Vide*, Hirſaugienſe.

Auſcienſe S. Michaelis du Piſciano, 410.

Auſtraſienſe, ſeu Oſterhovenſe in diœceſi Rheniſponenſi, 505. 226. Abbas, Wolchanhartus, ſeu Wolcerdus, 226.

S. Auſtrebertæ, *Vide*, Monaſteriolum.

Autiſſiodorenſe S. Germani, *S. Germain d' Auxerre*, 58. 323. 399. 472. 486. 505. 520. 540. 568. 574. 586. 588. 601. 612. 680. Abbates, Alegrecus, 320. Chriſtianus, 525. Deus-dedit, 472. Heldricus, 323. Odo, 540. Quintilianus, Thealdus, 58.

B

Babinchova apud Alamannos S. Mariæ, S. Petri &c. virg. 223.

Bajocenſe, *Bayeux*, Duorum Gemellorum, 222. 477. 504.

Belmenſe Puellarum in diœceſi Veſontionenſi, *Baume les Nonnains*, 404. 506.

Balmenſe, vitor. 623.

Balneolenſe S. Stephani, *S. Eſtienne de Baniolles*, In Catalonia, 254. 302. 455. Abbates, Bonitus, 254. Elias, 382. An S. Emerius, ſeu Amerius, 254. Mercorialis, 254. Petrus, 302.

Bardeneienſe agri Lincolnienſis, S. Abbas, Ethelredus, 43.

Barcinonenſe S. Petri, Virg. *S. Pierre de Barcelone*, 357. Abbatiſſa, Bonaſilia, *ibid.*

Bariſiacum SS. Petri & Pauli in pago Laudunenſi, *Bariſi*, prioratus, 442. 576.

S. Bartholomæi. *Vide*, Parmenſe, Ripolanum.

S. Baſoli prope Remos, *S. Baſle pres de Reims*, 444. Abbates, Benedictus, Spernus, *ibid.*

Baugolfer-munſter in Alamannia, 335. Nunc abolitum, *ibid.*

Baulenſe S. Mariæ, *Baux*, in Provincia, 377. Abbas Ademarus, *ibid.*

S. Bavonis, *Vide*, Gandenſe.

Bauzidom S. Petri, *Bozano*, in comitatu Tirolenſi, 104. Abbas, Atto, 220.

Bebronnenſe S. Ragneberti, *S. Rambert*, in diœceſi Lugdunenſi, 356. 506. Abbates, Stephanus, 313. Nantharius, 356.

Beccanſordenſe in Anglia, 519.

Belliſienſe, abbatiſſa, Landrada, 208.

Bella cella S. Benedicti, *Belle-celle*, in pago Albigenſi, 422.

Belliſocenſe apud Lemovices SS. Petri & Pauli & S. Felicitatis, *Beaulieu*, 574. 575. 625. Abbas, Gaiſulfus, 575.

Bellovacenſe S. Luciani, *S. Lucien de Beauvais*, 525.

S. Benedicti, *Vide*, Bella-cella, Caſtrenſe, Floriacenſe, Friſingenſe, Leonenſe, Palmatenſe, Turonenſe.

Benedictoburanum, ſeu Burenſe, in Diœceſi Friſingenſi, 223. 253. 408. Abbates, Ellandus, Lantfridus, Waltrammus, 229.

Beneventanum S. Mariæ Olivolæ & S. Modeſti, 560. Abbates, Bentegrandus, Guntarius, *ibid.* Congregationi canonicorum Lateranenſium ceſſit, *ibid.*

Beneventanum S. Nazarii virg. *ibid.*

Beneventanum S. Petri, 230. 259. 333. Modo eccleſia parœcialis, 533.

Beneventanum S. Sophiæ, virg. 236. 259. 329. Abbatiſſæ, Atrichiſa, *ibid.* Viſeronia, *ibid.*

S. Benigni cella, *S. Elne*. prioratus Divionenſis S. Benigni ſubiectus, 194. Prior, Arnulfus, *ibid.*

S. Benigni, *Vide*, Divionenſe.

Bercetenſe S. Abundii, *Bercet*, In Italia, 48. 61. Subjicitur S. Remigio, 48. Abbas, Raduinus, 526.

Berch in Bavaria, 408.

Berdeenſe in Anglia, abbatiſſa Ceolburga, 280.

Bergen in diœceſi Eiſtetenſi, virg. 54. 408.

Bergenſe, *Vide*, Rura S. Petri.

Bergomenſe, 575.

Berkingenſe in diœceſi Londinenſi ad Tamiſim, 9. 21. 22. 74. Duplex, 12. Abbatiſſæ, Æthelburga I. Æthelburga II. Hildelita, 9.

S. Bertini, *Vide*, Sithienſe.

Beſuenſe SS. Petri & Pauli, *Beze*, in diœceſi Lingonenſi, 263. 413. 414. 482. 456. 497. A Sarracenis funditus everſum, 83. Femina quædam Angla ei præficitur, 262. Ejus ſub ea miſerabilis ſtatus, 263. Inſtauratur, 472. Abbates, Bercangus, 262. Ferreolus, *ibid.* Seraphim, 472. &c. Syranus, 262. Waldalenus, *ibid*

Bethlehem, *Vide*, Ferrarienſe.

Beverlacenſe S. Johannis Evangeliſtæ virorum, in Anglia, *Beverley*, 23. Inderavuda appellatum, *ibid.* Eo ſe recipit S. Johannes conditor, 47. A Danis deſtructum, reſtitutum pro canonicis, 58. Abbates, Brithunus, Winwaldus, Wlfethus, 58.

Beverlacenſe S. Martini virg. *ibid.*

S. Bibianæ, *Vide*, Romanum.

Biſchofesheimienſe in diœceſi Moguntina, virg. 232. 233. 250. Abbatiſſa, S. Lioba, 232. &c.

Biſuldunenſe S. Petri in Catalaunie, 603. Abbas Domnulus conditor, *ibid.*
Bituricenſe SS Lautentii & Jacobi, virg. 254. Abbatiſſæ, an Euſrafia, Lupa, *ibid.*
Bituricenſe Nivenſe S. Sulpicii, *S. Sulpice de Bourges*, 428. A Normannis ſolo æquatum, 582. Abbates, Ebrardus, *ibid.* Gunfindus, 228. Macbertus, 582. Ramnincus, 428.
Blandinienſe S. Petri. *Vide*, Gandenſe.
Blangiacenſe virg. *Blangy*, apud Morinos, nunc virorum, 69. Abbatiſſæ, S. Berta, Deotila, *ibid.*
Blavienſe S. Romani, Eccleſiæ Burdegalenſi ſubjectum, 581.
Blindenſtatenſe, ſeu Lætantium-locus *Bleidenſtat*, in diœceſi Moguntina, 225. 267. Nunc collegium eſt canonicorum ſæcularium, 267.
Bobienſe, *Bobio* in Italia, 62. 322. 601. Ibi mortuus & ſepultus Wala abbas, 537. Abbates, Amalricus epiſc. Comenſis, 601. Wala, 321. &c.
Bobolini-cella, 219.
Bodanenſe S. Marii, *Bevaux*, in Provincia, 377. Bona-vallis in diœceſi Carnutenſi, *Bonne-val*, SS. Marcellini & Petri, tum SS. Florentini & Hilarii, 30. 581. Abbates, Gaufmarus, Ingelatius, ſeu Ingelardus, *ibid.*
S. Bonifacii. *Vide*, Fuldenſe, Rateſtorſenſe.
Boranum ſive Bauranum S. Martini, virg. *Boran* prope Bellum-montem, 69.
Brachium, *Brach*, prope Morolium, præpoſitura, 538.
Brajacenſe S. Salvatoris, nunc prioratus, *Brai* in diœceſi Senonenſi, 30.
Brantoſmenſe S. Petri & S. Sicarii, *Brantoſme*, apud Petrocorios, 202. 409. 479.
Brittaniacum, ſeu Brittenacum, in pago Noviomenſi, *Bretigny*, 138. 254. Nunc cella Lihonio ſubjecta, 153.
Briudunenſe in Anglia, 81.
Brixienſe SS. Fauſtini & Jovitæ, 281. 377. 602. Abbates, Raimo, 601. Maginardus, 377.
Brivienſe S. Salvatoris & S. Juliæ, virg. 182. 209. 242. 307. 381. 534. 537. Novum ab inſtauratione dictum, 282. 534. Abbatiſſæ Amalberga, 534. Anſperga, ſeu Oriperga, 209. Radoara, 245.
Brogilum. *Vide*, Cenomannenſe S. Salvatoris.
Brogili cella Foſſatenſibus data, 621.
S. Burchardi & S. Andreæ in Monte S. Mariæ, 239.
Burdegalenſe S. Crucis *Sainte Croix de Bourdeaux*, 264.
Burdegalenſe S. Severini, 582.
Burenſe. *Vide*, Benedictoburanum.
Busbrunnum, abbas, Rabigaudus, 295.
Buſogilenſe, 26.
Buxidus in pago Cenomannico, 205.

C

CAbilonenſe S. Marcelli, *S. Marcel de Chalons ſur Saone*, 2. 228. Rector, Hucbertus, *ibid.*
S. Cæciliæ. *Vide*, Rateſtorſenſe.
Cælum-aureum. *Vide*, Ticinenſe.
Cairadenſe ſeu Cairatenſe virg. in diœceſi Mediolanenſi, 120.
Maniguodis conditricis teſtamentum refertur, 657.
Calcdonenſe S. Mariæ & S. Petri, virg. apud Cenomannos, 26. Abbatiſſæ, Cagliberta, ſeu Caglibertana, Chrodilda, ſeu Chrodechilda deſignata, 26.
Calenſe S. Mariæ & S. Gregorii, *Chelle*, virg. 4. 58. 59. 206. 268. 270. 304. 363. 403. 630. Illic baſilicam in honorem S. Mariæ exſtruit Gilla, 322. 342. Tranſlatio S. Batildis & Badegundis puſiolæ, 518. Abbatiſſæ, Aſcelina, 4. S. Bertila, 4. Clementia, Ermengardis, 4. Gilla, ſeu Giſala, vel Giſela, 270. Hegilwich, 403. Marſilia, 270. Sibylla, 4.
Calmeliacenſe. *Vide*, Monaſterium S. Theotfredi.
Calogenſe in Gellicie S. Mariæ & S. Petri, 626. Abbas, Viliatus, *ibid.*
Campellenſe in Briegio, *Champeaux*, 323.
Campellenſe S. Leodegarii in diœceſi Lingonenſi, 323. 471. Abbas, Theuto, *ibidem*, ſeu Teuto, 323. Nunc prioratus S. Germani Autiſiodor. *ibidem*.
Campidonenſe S. Mariæ in Suevia, *Kempten*, 118. 408. 568. Illuc tranſlata corpora SS. Gordiani & Epimachi, 223. Abbates, Andegarius, 213. Sen Audegarius fundator, 128. Tatto, 568.
Candorenſe S. Mariæ in Sebaudie, 84. Abbas, Erilius, *ibid.*
Cantuarienſe ſuburbanum S. Petri & S. Auguſtini, 25. 88. 104. 241. 276. 284. 286. 271. 623. Abbates, Albinus, 23. Aldhunus, 276. Beadmundus, 613, Biſcopus, 23. Conredus, 339. Diernodus, 623. Ethelnodus, 186. Gratioſus, 26. Gutardus, 286. Hadrianus, 25. Jambertus, 276. Johannes, Nathanael, 25. Notbaldus, 88. Petronius, Petrus, Ruffinianus, 23. Wernodus, 613. Winbarus, *ibid.*
Cantuarienſe S. Salvatoris cathedrale, 176. 286. 272. 327. 492.
Cantumerulenſe in Briegio, 470.
Caprarienſe S. Mariæ, *Cabrieres*, in diœceſi Birerrenſi, 223. 409.
S. Caprafii. *Vide*, Mauzacum.
S. Carauni. *Vide*, Carnutenſe.
Carcaſſenſe SS. Hilarii & Saturniui, *S. Hilaire ou diocèſe de Carcaſſone*, 234. 339. 409. Abbates, Caſtellanus, Egido, Leonius, Monnellus, Nampio, Becamundus, 339.
S. Carileſi. *Vide*, Aninſulenſe.
Carloburgenſe, virg. prope Wirziburgum, 239. Abbatiſſa, S. Iemmina, *ibid.*
Carnutenſe S. Carauni, *S. Chéron de Chartres*, 346.
Carnutenſe S. Petri, *S. Perre in Vallée*, 28. Elia dixeptum, 568. Abbas, Chriſtianus, 628.
Carnutenſe, virg. 568.
Carroſenſe S. Salvatoris apud Pictones, *Charroux*, 189. 233. 254. 316. 373. 374. 390. 408. 495. Ob acceptam dominicæ crucis portionem *ſanctum* appellatum, 254. Teſtamentum Rogerii conditoris refertur, 663. Abbates, David, 254. Dominicus, 233. Guntbaldus, 495. Juſtus, 390.
Caſa-nova, cella Anianæ ſubjecta, 392. 432.
Caſinenſe, ſeu Mons-Caſinus, caput Ordinis, *Mont-Caſſin*, 37. 73. 78. 200. 232. 134. 136. 140. 183. 284. 293. 208. 219. 222. 243. 261. 273. 306. 318. 369. 392. 402. 415. 417. 483. 528. 519. 559. Inſtauratur per Petronacem, 31. Ejus deſcriptio & ſtatus, 53. Ejus antiqua diſciplina, 134. Conſuetudines, 262. 263. *Turres ſunt religionis & origo*, 208. Præclarum de eo Baronii elogium, 31. Inſigne pro eo privilegium Zachariæ papæ, 207. Ejus Epiſcopalis juriſdictio, 208. Illi ſubjectum Glannafolium, 259. Monachorum in hoc

ſpites humanitas, 161. Eo ſe recipit Carolomannus, 212. Ratchiſus rex, 236. Illuc relatum corpus Carolomanni, 261. Eo ſecedit S. Adalhardus, 208. Ibi erectum inſigni opere templum in honorem B. V. 221. Illuc accedit Carolus M. 222. 239. Baſilica Salvatoris exſtructa, S. Benedicti, amplificata, 297. Theſaurus expilatus, 602. A Sarracenorum ſtrage ſervatum, 616. Abbates, Aligernus, 51. Apollinaris, 406. Authpertus, 518. Baſilcius, 559. S. Benedictus, 140. Bernardus, 136. Bonitus, Conſtantinus, 140. Deſiderius, 53. Deus-dedit, 489. Giſulfus, 297. &c. Gratianus, 183. Hermeris, 183. Hildericus, 518. Optatus, 140. Petronax, 51. Poto, 221. Rotundulus, 560. Simplicius, 140. Simplicius Caſſarellus, 161. Theodemarus, ſeu Theutmarus, 221. &c. Tomichiſius, 183. Vitalis, 140.

Caſinenſe inferius, 51. 53.

S. Caſſianus. *Vide*, Romanum.

Caſtellio. *Vide*, S. Michaëlis ad Moſapiam.

S. Caſtoris apud Confluentes, 538.

Caſtrenſe S. Benedicti, nunc epiſcopalis ſedes, *S. Benoît de Caſtres*, 80. 377. 605. Abbates, Adalbertus, *ibidem*. Adelmus, 464. Alfonſus, 70. Bertrandus, 60. Citruinus, *ibidem*. Grimoaldus, 377.

Caſtrilocenſe in Hannonia S. Waldetrudis, virg. *S. Vaudru de Mons*, 506.

Catalaunenſe S. Memmii, *S. Menge de Chalons Sur Marne*, 556. 506.

Catzienſe SS. Petri & Pauli, virg. 265. Abbatiſſæ, Calumnioſa, Oportuna, Veſpuia, Waldrada, *ibidem*. Nunc eſt collegium canonicarum liberarum, *ibidem*.

Caucana cella, 233. 605.

Cauciacenſe S. Stephani prope Compendium, *Choyſi*, 89. 247. Illic ſepultus Childebertus III. 89. S. Medardo ſubjicitur, 480.

Caunenſe SS. Petri & Pauli, *Caunes* in Septimania, forte idem Exequarienſe S. Johannis, 233. 292. 375. 409. 433. 654. Abbates, Arenarius, Daniel I. Daniel II. 233. Gundiſalvus, Hildeaicus, 433. Johannes, 634.

Cella-Bobini. *Vide*, Trecenſe S. Petri.

Cella-Fraxili, *Sarret*, in pago Eluſino, 409. Nunc canonicorum ſecularium, *ibid.*

Cella-Gillonis, *la Chapelle-dam-Gillon*, prioratus. 582.

Cella Hroeſuanum S. Michaëlis, *Rouen*, 583.

Cella Leobardi. *Vide*, Manſi-monaſterium.

Cella S. Margaritæ Ordinis Præmonſtratenſis, unita ſeminario Remenſi, 40.

Cella maritima in Anglia S. Mariæ, 300. Præpoſitus, Alcuinus, *ibid.*

Cella-mſritima apud Morinos, *Vide* S. Judoci.

Cella-monachorum. *Vide*, Ethinheimenſe.

Cella-Meduſi, 410.

Cella-nova in pago Toloſano, 432.

Cella-ſpud-Salices, 324.

Cella-Solæ, ſive Solenſus, 142. 578. Præpoſitus Gundramnus, 294.

Cellæ-novæ. *Vide*, Romanum S. Sabæ.

Cellenſe, *Vide*, Trecenſe S. Petri.

Cellenſe S. Ghiſleni in diœceſi Camerac. *S. Ghislain*, 538. Abbas, Elefans, *ibid.*

Cellenſe S. Martini in Hiſpania, 525. Abbas, Atilus, *ibid.* Unitum S. Johannis de Rupe, *ibid.*

Celtenhamenſe in Anglia, 339.

Cenomannenſis triginta ſex male habita ſub Guzroleno, 122.

Cenomannenſe S. Audoeni, 27. In ſeminarium clericorum converſum, *ibid.* Abbas, Senfredus, *ibid.*

Cenomannenſe S. Juliani de Prato, virg. *S. Julien du Pre au Mans*, 546.

Cenomannenſe S. Mariæ, virg. 547.

Cenomannenſe S. Mariæ & S. Petri, 549.

Cenomannenſe S. Salvatoris & S. Mariæ, virg. 546. Non eſt ſuper, *ibid.*

Cenomannenſe S. Salvatoris & S. Mariæ, virgor, 547. 550. Brogilum appellatum, *ibid.* Modo exciſum, 551.

Cénomannenſe S. Vincentii, *S. Vincent du Mans*, 594. 546. 547. Abbas, Chimirus, 16.

Centulenſes S. Richarii, *S Riquier*, 10 diœceſi Ambian, 206. 297. 305. 320. 382. 470. 418. 442. 449. 492. 493. 504. 558. 593. 596. 607. Monachi fuus eatant S. Silvini epiſcopi, 5. Eo ſecedit Angilbertus, 280. An etiam Berta ejus uxor? *ibid.* 281. Quanto ſplendore & ornatu a S. Angilberto illuſtratum, 307. 308. Baſilicarum dedicatio, 308. Ibi laus perennis, *ibid.* 309. Officia divina quanta majeſtate & reverentia celebrata, 308. 309. Monaſterii officinæ & artes, 310. Huic reſtituta Foreſtenſis cella, *ibid.* Leonis III. pro eo privilegium, 314. Bonorum recenſio, 503. S. Angilberti corpus transfertur, 581. Abbates, Aldricus, 4. S. Angilbertus, 283. Anſcherus, 581. Carolus *Caliger*, 310. Coſchinus, 3. Gervinus I. 503. Guitmarus, ſeu Witmarus, 3. Heliſachar, 441. Hericus, ſive Ericus, 582. Ludovicus, 605. An Nithardus? 581. Oſoaldus, 3. Ribbodo, 558. S. Richarius, 3. Ruodulfus, 640. Symphorianus, 3.

Cervidunenſe S. Eptadii, *Cervon*, in diœceſi Æduenſi, nunc penes canonicos ſæculares, 596.

Ceſarionenſe SS. Stephani, Tiberii, Modeſti ac Florentiæ, *S. Tibery* in Septimania, 223. 224. 409. Ei datus locus *Lumbers*, 285. 286. Abbates Adrebaldus, 223. Atilla, 224. Bonefinduſ, Mdarius, 433.

Chiemenſe duplex in diœceſi Saltzburg. 250.

Chimienſe, *virg. Vide*, Frewenwordenſe.

Chlemenſe, virorum, S. Salvatoris, 250. 250. Abbates, Leutfridus, *ibid.* Pirrhoſus, ſeu Berchioldus, 220.

Chlizingenſe, virg. in Franconia, 230. 231. 253. Abbatiſſa, S. Tecla, 230. Deſtructum, *ibid.*

S. Chlodoaldi prope Pariſios, ſeu Novigentum, *S. Cloud Pres Paris*, 395. Abbas, Johannes, 293.

S. Chlodovaldi monaſterium, 305.

S. Chriſtinæ ſpud Inſubres, 446. Abbates, Giſulfus, Petrus, Traſoaldus, Venturus de Marnis epiſc. Cremonæ, *ibid.* Modo eſt unitum collegio Germanico urbis Romæ, *ibid.*

S. Chriſtophori. *Vide*, Fiſtolenſe.

S. Chryſogoni. *Vide*, Romanum.

Citonenſe S. Laurentii in Septimania, 232.

Claſſenſe S. Apollinaris, 348.

Claſſicellenſe S. Petri, 205. 282. 307.

Clingenſe, ſeu Phdinfeldenſe, in diœceſi Spirenſi, 408. Abbas, Plcido, *ibid.*

Cluniscenſe SS. Petri & Pauli, *Cluny*, celeberrimi hujus loci prima mentio, 461. Status ante conditionem cœnobii, *ibid.* Unde primi illius loci inſtitutores ſuas ritus & conſuetudines acceperint, 433.

Cochilcenſe, virg. in Bajoaria, 253. Non eſt ſuper, *ibid.*

Cognenſe. *Vide*, Villa-magna.

Colonienſe S. Gereonis, 538. In Eccleſiaſtus collegiatum converſum, *ibid.* Abbas, Maximinus, *ibid.*

Colticenſe S. Georgii, *Combes*, prioratus. 597. Jeſuitis ceſſit, *ibid.*

S. Co-

S. Columbæ. *Vide*, Senonenſe.
Comodoliacenſe S. Juniani, *S. Junien*, 630.
Compendienſe S. Matiæ & S. Germani, abbas Hincmarus, 451. 616.
Compoſtellanum S. Jacobi, 626.
Conchenſe apud Ruthenos S. Salvatoris & S. Fidis, *Conques*, 299. 373. 379. 399. 409. 411. 433. Figiaco ſubjectum, 373. Abbates, Anaſtaſius, S. Dado, Geofredus, S. Helias, Medraldus, *ibid.* Monachi ſæculari toga cucullam mutarunt, *ibid.*
Condateſcenſe, ſeu Jurenſe, *Mont-Jura*, ſeu S. Augendi *S. Oyan*, ſeu S. Claudii, *S. Claude*, 170. 275. 407. 587. 634. Ei aſſerta cella Lauconnenſis, 274. Abbates, Achivus, Agilmarus epiſc. Viennæ, Antelmus, Aurelianus epiſc. Lugduni, 275. S. Autfredus, 270. Berthardus, Bertrandus, 275. S. Claudius, S. Hippolytus, 270. Ildebertus, 275. Remigius epiſc. Lugd. 634. S. Euſticus, 170. Wlferdus, 275.
Confluentes. *Vide* S. Caſtoris, Gregorianum.
Corbieenſe S. Johannis Baptiſtæ, virg. 448.
Corbieenſe S. Petri in diœceſi Ambian, *Corbie*, 35. 113. 202. 235. 236. 245. 264. 384. 403. 407. 434. 447. 448. 467. 468. 476. 493. 496. 501. 502. 505. 519. 520. 533. 538. 566. 590. 609. 618. 638. In illud ſe recipit S. Adalhardus, 207. Et patrimonium dedit, 227. Ejus œconomia repræſentata, 436. Illuc relegatus Deſiderius rex Langobardorum, 215. Ibi ſit monachus S. Paſchaſius Radbertus, 346. Et litteras docet, *ibid.* 363. Quo in loco ſitæ erant ſcholæ, 448. Ex eo colonia in Saxoniam educta, 438. Ibi moritur & humatur S. Adalhardus, 466. 467. Pro eo privilegium ſynodi Patiſ. 616. Abbatea, S. Adalhardus, 447. Adalhardus junior, 384. Chrodecharius, 45. Engrannus, 50. Eremberius, Grimo, 45. Hado ſeu Addo, 202. Vel Heddo, 538. Iſaac, 538. Leodegarius, ſeu Leutcharius, 242. Mordramnus, 207. Odo, 627. Paſchaſius Radbertus, 609 Sebaſtianus, 205. Theodefredus, 45. Wala, 467.
Corbeia nova in Saxonia S. Stephani, tum S. Viti, *Corvei*, 167. 389. 440. 448. 468. 496. 500. 501. 524. 526. 527. Conſtruitur, 437. 438. Ejus ſitus & dotes, 439. Illuc tranſlatum S. Viti corpus, 545. Slavi per monachos converſi, 546. Abbates, Chriſtianus, 618. Warinus, 467.
Corbiniacum, ſeu S. Marculfi in diœceſi Laudunenſi, *S. Marcou de Corbeny*, priorat. 579.
Corbiniacum apud Æduos, *Corbigny*, 187. 322.
Corbionenſe S. Launomari, *S. Launer-le-monstier*, in diœceſi Carnutenſi, 558. 600. Antiquior patronus S. Martinus, 600. Privilegium et a patribus ſynodi Germiniacenſis conceſſum, 558. Carolo Calvo confirmatum, 600. Abbas, Heririeus, 598.
Cornaricenum S. Pauli, *Cormery* in diœceſi Turonenſi, 279. 287. 321. 322. 342. 343. 431. 508. 559. 561. 596. De ejus condendi occaſione fabula, 279. Hiterii præceptum refertur, 666. Alcuini in hunc locum paterna ſollicitudo, 321. Illuc inducti monachi per Benedictum Anian. *ibid.* Illic ſcholæ, 322. Monachis data facultas eligendi abbatia, 427. Abbates, Fridugiſus, 342. &c. 427. Odacer, 341. ſeu Audacer, 559.
Cornelianum S. Juliani in Septimania, 281.
S. Cornelii. *Vide*, Indenſe.
Corrabrige monaſterium Angliæ, ignotum, 271.
Cothamenſe in Anglia, 327.
Craſſenſe. *Vide*, Orbionenſe.
Creauſa in Bajoaria, 408.
Cremifaneuſe S. Salvatoria, *Chremsmunster*, in diœceſi Patavienſi, 215. 408. 483. Abbates, Burchardus, 518. Prater ſeu Fratericus, 225. Sigehardus, *ibid.* Wolfamus, *ibid.*
SS. Criſpini & Criſpiniani. *Vide*, Sueſſionenſe.
Criſpinienſe S. Landelini, *Crespin* in Belgio, 506.
Croylandenſe. *Vide*, Crulandenſe.
Crulandenſe *Crunz*, in diœceſi Vivarienſi, 340. 407. Abbas, Bonaldus, *ibid.*
Crulandenſis, *Croyland*, in Anglia, 37. 289. 335. 567. Conditur ab Ethelbaldo rege, 43. Hujus loci monachis originem refert acceptam Cantabrigienſis academia, 44. Inſignia ei dona conferi Witlafus rex, 524. Abbates, Kenulfus, 37. Patricius, 189. Eivvardus, 355. Intemeratum perſtitit uſque ad Henrici VIII. defectionem, 44.
Crux S. Audoeni, ſive S. Leutfredi. *Vide*, Madiacenſe.
S. Crucia. *Vide*, Burdegalenſe, Hunnafeldenſe, Meldenſe, Nidroburgenſe, Pariſienſe, Pictavenſe.
S. Cucufatis, Octavianenſe dictum, in Cataloniæ pago Vallenſi, S. *Cugat de Vallez*, 302. 465.
Cunaldi cella, *Cunault*, prioratus in agro Andecavenſi, 548. 612.
Cuſauria, priorat. Luxovii, 506.
Cuteclarenſe virot. in Hiſpania, 472. Abbas Prugellus, *ibid.*
Cuteclarenſe S. Mariæ, virg. *ibid.*
S. Cyptiani. *Vide*, Pictavenſe.
S. Cyriaci. *Vide*, Wormatienſe.
S. Cyrici. *Vide*, Maſſilienſe.

D

Deenſe, *Dee ou Grand-Lieu*, nunc prioratos in diœceſi Namnetenſi, 411. Illuc tranſlatum corpus S. Filiberti, 453. A Nortmannis incenſum, 528. Abbas, Hilboldus, *ibid.*
S. Deodati Vallis Galileæ in Voſago, *S. Die en Voſge*, 21. S. Dionyſio donatum, 502. Abbates, S. Deodatus, Marcinianus, 25. Nunc eſt canonicorum ſæcularium, 201.
Derveuſe SS. Petri & Pauli, *Montier-en-Der*, in diœceſi Catalaunenſi, 20. 191. 230. 545. 556. Puteolus dictum, 473. Ecclenſi eccleſiæ conceditur, 393. Diploma refertur, 704. Monachia reſtituitur, 473. Diploma Ludovici Pii de Dodiniaca curte refertur, 687. Aliud Caroli Calvi, 621. Refertur, 696. Abbatea, Adalgarius, Altmarus, 545. S. Bercharius, 473. Haudo, 510. ſeu Hauto, 574. Humfredus, 545. Pardulus poſtea epiſc. Lauduni, 545. Wlfaudus, *ibid.*
Derveuſe. *Vide*, Artemarenſe.
Deſertinenſe, *Diſentis*, in diœceſi Curienſi, 258. 265. Inſtauratur a S. Urſicino, 195. Abbates, S. Placidus, Tello, 278. S. Urſicinus, 77.
Diacum, cella Floriacenſibus ſubjecta, 2. Præpoſitus, Rainerius, *ibid.*
Diſſelburgenſe in Anglia, Abbas, Wintra, 24.
S. Dionyſii in Francia, *S. Denys en France*, 44. 46. 65. 505. 529. 537. 538. 549. 552. 561. 562. 566. 579. 580. 604. 610. 611. 613. 614. 615. 632. Etiam S. Petri dictum, 513. 619. Antiquus monaſterii ſitus, 28. Ora-

cotium B. Mariæ in crypta ſubterranea, 559. Ibi reges enutriti, 59. Ibi laus perennis, 65. Ejus epiſcopi, 156. Ibi ſanatus Stephanus II. papa, 554. A quo munera & privilegia accipit, *ibid.* 155. 156. 167. Ibi coronatus rex Pippinus, 156. Baſilica ab eo inchoata, a Carolo Magno conſummata, 219. 226. Sanctorum reliquiæ illuc allatæ, 167. Miracula ibi patrata, 100. 236. 238. S. Dionyſii reliquiæ ad caſtra delatæ comitantibus aliquot monachis, 594. Ibi ſuſcepti libri S. Dionyſii de hierarchia, 456. Caroli M. tempore abſtinentia a carnibus illic vigens, 523. Ibi regula S. Benedicti penitus neglecta, 334. 445. 450. Non tamen penitus defecit monaſticus ordo, *ibid.* Ejus reformatio, 511. *& ſeqq.* Partitionem bonorum monachis concedit Hilduinus, 514. Eorum ſocietas cum Remigianis, 567. Et Germanenſibus, *ibidem*. Cellæ ei ſubjectæ, 367. 225. Argentogilenſe monaſt. ipſi traditum, 324. Diploma pro eo reſtituendo, 458. Carolo Magno donata cella S. Dionysii, 103. Ipſi reſtituta cella S. Dionyſii de Vallibus, 347. Et villa Exona, 196. Mitriacum ipſi a Ludovico Pio datum, 519. A Pippino locus dictus ad montem Sancti Michaelis, 10. Ipſi Placitium aſſeritur, 516. Subjectum Riogilum, 180. Solemium datum, 14. Tabernjacum reſtitutum, 156. Lis de ejus rebus in Valle-Tellina, 453. Donationes ei factæ a Theodnldo comite, 315. Et a Giſla ſorore Caroli M. 523. Ibi ſepulti Theodericus Calenſis, 96. Carolus Martellus, 205. Pippinus rex, 199. Bertrada regina, 247. Varia prn en diplomata, *ibidem*. Childeberti I. 28. Theoderici IV. 65. 68. Pippini regis, 199. Caroli Magni, 213. 215. 213. 273. Offæ regis, 578. Abbates, Amalbertus, Bertholdus, Chaino, Chardericus, Chillardus ſeu Helardus, 44. Chrodcharius, *ibid.* Dalfinus, 28. Fardulfus, 284. Fulradus, 138. Godobaldus, 18. Hilduinus ſenior, 381. Hugo, 44. Ludovicus, 374. Magenarius, 248. Odo, 347. Turnoaldus, 44. Walto, ſeu Waldo, 349. Wandebertus, 44. Nou Conſtrannus, 138.

S. Dionyſii de Murno, *Mours*, prope Bellummontem prioratus, 511. 515.

S. Dionyſii de Vallibus ſeu de Valleta apud Pictones, cella S. Dionyſii in Francia reſtituta, 347.

S. Dionyſii. *Vide*, Medelocenſe; Schlecdurfenſe.

Divionenſe S. Benigni, *S. Benigne de Dijon*, 40. 89. 96. 186. 194. 216. 340. 412. 476. 482. 576. 611. Baſilica refecta, & reformatio; 482. Abbates, Apollinaris, 340. Aridius, 186. Bobolenus, 96. Erlebertus ſeu Herleberius chorepiſcopus, 480. Erlegaudus ſeu Herlegaudus, 415. Godinus, 89. Guillelmus, 447. Hildebrannus, 340. Ingelramnus epiſc. 482. Thanothardus, 89. 96. Waldricus ſeu Baldricus, 163.

Dolenſe, *Dol*, 304.

Dononienſe S. Mariæ & S. Martini in Belgio, virg. 190. Abbatiſſa, Ragenfredis, *ibidem*.

Duverenſe S. Petri & S. Mariæ in diœceſi Bituric. *Devre*, 593. Abbates, Aimericus, Ainſtrius, *ibidem*.

Duorum-gemellorum. *Vide*, Bajocenſe.

Duſerenſe S. Mariæ & S. Petri, in diœceſi Arauſicana, *Donzere*, 340. 373. 581. 408. 529. 576. A Sarracenis ex erſum, 82. Abbates, Dexter, Hildegiſus, Notfidius, 340.

E

Ebersheimenſe, ſive Novientenſe in Alſatia S. Petri & Pauli & S. Mauricii, *Ebersmunſter*, 366. 408. Abbates, Diebaldus, ſeu Theotbaldus, Gibelinus, Hartmannus, Herebaldus, Sambatius, Talemon, Ulfridus, 366.

Eboracenſe, *York*, cathedrale, 47. 87. 90. 573. 597. 639. Abbates, Altfigiſus, *ibidem*. Wilfridus junior, 47.

Eboriacenſe S. Mariæ, ſeu Farænſe-monaſterium, *Faremoutier*, virg. in Briegio, 583. Pro eo præceptum Lotharii de Galen, *ibidem*. Refertur, 693. Abbatiſſæ, Bertrada, corrupte Bertranda, *ibidem*. Rothildis, *ibidem*.

Ebronienſe, ſive Avrionnenſe S. Mariæ, *Evron*, in diœceſi Cenomau. 112.

Ecoliſmenſe S. Eparchii, *S. Cybar d' Angoulême*, 479. *Ibidem*. Abbas Martinus, *ibidem*.

Egmondenſe, 108.

Eiffelia. *Vide*, Monaſterium-Eiffiæ.

Elkenſe, virg. in diœceſi Leodienſi, 95. 219. 477. Clericis ceſſit Maſacum ſubinde tranſlatis, 119. Abbatiſſæ, Ava, *ibidem*. S. Harlindis, S. Reinula, 95.

Eiſtetenſe cathedrale, *Eichſtad*, 204.

Elchenwanc ſeu Elewangenſe in diœceſi Auguſtana, 437. 6.

Elewangenſe, *Elevangen*, in diœceſi Auguſtana, 141. 163. 190. 216. 238. Abbates, Erſinan, 141. Ermanricus, *ibidem*. Herwifus epiſc. Lingonum conditor, 238. Sindoltus, 141. Witerpus, 238. Modo eſt collegium canonicorum, 141. 290.

Elienſe, *Ely*, in Anglia, 36. 37.

S. Eligii. *Vide*, Noviomenſe.

Elnonenſe SS. Petri, Andreæ & Amandi in Belgio, *S. Amand*, 31. 245. 362. 442. 576. S. Amandi ſecunda elevatio, 562. Monachis partitio bonorum a Carolo Calvo confirmata, 631. Diploma refertur, 699. Abbates, Adalleodus, Adalricus, 562. Agelfredus epiſc. Leodic. S. Amandus, Andreas, Arno, ſeu Aquila epiſc. Saltzburg, Gillebertus, epiſc. Noviom. 245. Hildericus, 623. Rotfridus, 362.

S. Emmerammi. *Vide*, Ratiſponenſe.

Enſionenſe S. Jovini, ſeu Marmenſe, *S. Jouin de Marnes*, in diœceſi Pictavenſi, illo confugiunt Vertavenſes, 598.

Enveshamenſe S. Mariæ in Anglia, 24. 33. 37. 43. Abbas, Ofwardus, 35.

S. Eparchii. *Vide*, Ecoliſmenſe.

S. Eptadii. *Vide*, Cervidunenſe.

Epternacenſe, ſive Elternacenſe, & Aſternacenſe, *Eternac*, in agro Trevirenſi, 15. 71. 197. 151. 243. 300. Abbates, Albertus, ſeu Adelbertus, 215. Beornredus, *ibidem*. Sigurldur, ſeu Sigoaldus epiſc. Spoleti, 498. Theotfridus, 307. Thietgaudus epiſc. Trevir. 478. S. Willibrordus, 71.

S. Euſſmi. *Vide*, Romanum.

Ereſteimenſe, virg. *Erſtein*, in Alſatia, 416.

Ergegenfordenſe in Anglia, 328. Abbas, Edwinus, ſeu Eds conditor, *ibid.*

Etinheimenſe S. Mariæ, ac S. Johannis-Baptiſtæ, & S. Petri, ſeu Cella-monachorum, *Ettenheim*, in Alſatia, 235. Ab Ettone inſtauratum, 185. Abbates, Etto epiſc. Argentorati, 185. Hildolfus, 235.

S. Eucharii. *Vide*, Trevirenſe.

S. Eugeniæ. *Vide*, Narbonenſe.

S. Eulaliæ. *Vide*, Lugdunenſe.
S. Euſtachii in Paleſtina, 57.
Exequarienſe S. Johannis. *Vide*, Cauneuſe.
Exonienſe S. Petri in Anglia, illic inſtituti canonici regulares, 170.

F

Fabarienſe, ſeu Favarienſe S. Mariæ *Pfefort*, in pago Curienſi, 72 80. 105. 509. Abbates, Adalbertus, ſeu Athalbertus, 193. Audomarus, 72. Auguſtinus Stoklinus, 509. Baldobertus. Creſpio, 73. Hatto, Johannes, 509. S. Pirminius, 32. Silvanus, Udalricus, Vitalis, 509. Werdo, 72.
Panarium S. Salvatoris in Italia, 141. Nonantulæ ſubjicitur, 146.
Faræ-monaſterium. *Vide*, Ebboriacenſe.
Parſenſe, ſeu Acutianum, S. Mariæ, *Parſe*, in Italia, 41. 103. 181. 208. 277. 333. 535. 592. 596. 647. 670. 673. 691. 694. Sabinenſe dictum, 576. 604. Monaſteriis ei ſubjecta, S. Angeli, 581. Claſſicellenſe S. Petri, 283. Puellare S. Georgii Reatinæ urbis, 243. S. Jacobi, 261. S. Stephani in finibus Teatinis, 491. Monaſterium in Terentiano, 543. Varia pro eo inſtrumenta, 276. 307. Epiſtola Paroaldi ducis, & privilegium Johannis V. papæ, referuntur, 705. * Placitum Adalhardi abbatis, 582. Placitum Caroli M. 230. 240. Ejuſdem privilegium, 216. Duo placita Hildeprandi ducis, 224. Aliud Hildeberti, 261. Refertur, 665. Præceptum Ludovici Pii de revocandis ſervis fugitivis, 429. Refertur, 673. Præceptum Lotharii Auguſti, 576. Placitum, 649. Refertur, 623. Aliud Romæ, 490. Refertur, 685. Abbates, Aldipertus, ſeu Alperius & Aupertus, 261. Benedictus, 592. Fulcoaldus, 103. Guandelbertus, 181. Gurebertus, 181. Halanus, ſeu Alanus, 181. Hunnepertus, 41. Hildericus, 604. Ingoaldus, 396. Joſue, 396 Lucerius, 103. Moroaldus, 276. Petrus epiſc. Spoleti, 604. Probatus, 508. Roganbaldus, ſeu Raginbaldus, 259. S. Sichardus, 491. S. Thomas, 51.
S Faronis. *Vide*, Meldenſe.
Paucenſe S. Magni, in diœceſi Auguſtana, 238.
Favernſiacum, ſeu Fariniacum, in pago Veſontionenſi, *Faverney*, 407.
SS. Fauſtini & Jovitæ. *Vide*, Brixienſe.
S. Felicitatis. *Vide*, Bellilocenſe.
S. Felicis, *Vide*, Gutzalenſe.
Ferrarienſe S. Mariæ, & S. Petri, ſeu Bethlehem, *Ferrieres*, in diœceſi Senonenſi, 241. 264. 332. 373. 374. 507. 490. 504. 574. 587. 550. 591. 607. 629. Illic in ſtillicidio ſepultus S. Aldricus epiſc. Senon. 540. 541. Monachorum religio & inopia, 592. 614. 615. Cellæ S. Judoci reſtitutionem urgent, 592. 607. 615. 624. 628. Tandem obtinent, 639. Eorum ſocietas cum Eccleſia Eboracenſi, 658. Abbates, Adalbertus, 332. Alcuinus, 241. S. Aldricus, 442. Buchinus, 203, Conſtantius, 284. Gerontius, 332. Ludovicus a Blanca-forti, 541. Lupus, 591. Odo, 504. Sigiſus, 284. Waldebertus, Wido, 332.
S. Ferreoli in Burgundia, 39.
S. Fidelis monaſterium, 453.
S. Fidis. *Vide*, Conchenſe.
S. Fidis in Columbariis, prioratus, 373.
S. Fidis in urbe Seleſtadio, prioratus, *ibid.*
Figiacenſe, *Figeac*, apud Cadurcos, 209. 375. Ejus renovatio, 309. Abbates, Aigmarus, *ibid.* Anaſtaſius, 375. Monachi ſæculari togæ cuculiam mutarunt, *ibid.*
S. Filiberti. *Vide*, Herenſe.
Firmanum S. Hippolyti, 181.
S. Firmi. *Vide*, Veromenſe.
Fiſcamnenſe, virg. nunc virorum in Nortmannia, *Fecamp*, 305.
Fiſtolenſe SS. Vincentii, & Chriſtophori in Caſtella, 301. Abbas, Siſenandus, *ibid.*
Fiutvvonga, 402. Abbas Gozbertus, *ibid.*
Flaviacenſe S. Germani, *S. Germer de Flay*, in diœceſi Bellovacenſi, 356. 453. 505. 616. Abbates, S. Anſegiſus, 356. Benignus, Gennardus, 45. Hincmarus poſtea epiſc. Rem. 451. 453. 616.
Flaviniacenſe S. Petri & S. Præjecti *Flavigni*, in diœceſi Æduenſi, 50. 60. 128. 289. 312. 340. 596. Illuc tranſlatæ reliquiæ S. Præjecti, 287. Abbates, Adalbertus, 340. Adrebaldus, 583. Alduinus, 340. Apollinaris, *ibid.* Eigilo, ſeu Eigil, 312. Gaironus, 60. Magoaldus, ſeu Magnoaldus, 59. 60. Manaſſes, 128. Vigilius, 454. Widradus, 60. Zacha, 340.
S. Florentii. *Vide*, Glonnenſe.
S. Florentini in caſtro cognomini, priorat. 340.
SS. Florentini & Hilarii. *Vide*, Roma-vallis.
Florentiola in Italia, 97. 115.
Floriacenſe S. Benedicti ad Ligerim, *Fleuri*, vel *S. Benoit ſur Loire*, in diœceſi Aurelianenſi, 20. 199. 202. 226. 227. 407. 415. 426. 434. 482. 490. 504. 526. 530. 557. 614. 628. Illic ſervantur etiam nunc S. Benedicti reliquiæ, 140. Ei conceſſæ reliquiæ SS. Dionyſii & Sebaſtiani, 481. Abbates, Adalgaudus, 415. Boſo, 481. Fulradus, 293. Iddo, 203. ſeu Ido, 140. Magnulfus, ſeu Magulfus, Medo, Radulfus, ſeu Rodolfus, 140. Reinerius, 2. Theodulfus epiſc. Aurelianenſis, 293.
Floriocenſe in territorio Divionenſi, priorat. 2.
Floriacenſe in pago Veliocaſſino, priorat. 2.
Fontanæ in diœceſi Lexovienſi, 504.
Fontanellenſe SS. Petri & Pauli in diœceſi Rotomag. nunc S. Wandregiſili, *S. Vvandrille*, 10. 26. 45. 50. 64. 76. 88. 100. 109. 128. 235. 248. 249. 251. 266. 278. 287. 340. 355. 357. 503. 570. 579. 623. 632. Illic ſcholæ inſtitutæ, 268. Recenſio bonorum, 267. Languens diſciplina excitata, 429. Monaſterium a S. Anſegiſo reſtitutum, 452. Prædia aſſignata pro victu & veſtitu monachorum, 453. Ibi ſepultus S. Anſegiſus, 523. Ejus loci chronographi duo, 394. Abbates, S. Anſegiſus, 132. Auſtrulfus, 128. Bainus, 1. Benignus 45. Claudius de Piſtavia, 523. Ebolus, 623. Eginhardus, 398. Fulco, 623. Gervoldus, 267. Herimbertus, 623. Hildebertus, ſeu Hilibertus, 2. Hugo, 64. Joſeph epiſc. Ebroicenſis invaſor, 525. Lando, 76. Ludovicus, Maimardus, 623. Raginfridus, 100. Teutfindus, 85. Trafarus, 335. Wando, 45. Wido, 100. Widolaicus, 131. Witlecus, 293.
Fontanenſe priorat. Luxovii, *Fontaine*, 506. Fontanidum, ſeu Fontanedum, apud Bellovacos, 505.
Foreſti-cella, ſeu Foreſtenſe-monaſterium, *Foreſtmoutier*, in diœceſi Ambianenſi, 442. 583. 607. In ea clerici ſæculares, 201. Centulæ reſtituitur, 320.

Eo-

Foroiulienſia. *Vide*, Aquilegienſia.
Foſſatenſe S. Petri, tum S. Mauri, *S. Maur des Foſſez près Paris*, 34. 46. 190. 264. 408. 419. 490. 503. 515. 579. 621. Dictum etiam S. Mariæ, 394. A Begone comite inſtauratum, *ibid.* Diploma Ludovici Fii refertur, 672. Inde educta colonia ad inſtaurandum Glannafolinm, 458. Quod ei ſubjicitur, 519. Et ſubtrahitur, 580. Ei Brogili cella conceditur, 622. Abbates Babolenus, 439. Benedictus, *ibid.* Eginardus, ſeu Einardus & Ainardus, 631. Elafredus, 415. Henarchus, *ibid.* Ingelbertus, 515. Optatus, Rainaldus, 410. Richardus, *ibid.* Richatius; *ibid.* Waldomarus, 46.
Foſſenſe, ſeu Foſſuenſe in Belgio, *Foſſe*, 477.
S. Fragili abbas, Altilius, 530.
Frawenmunſter, virg. apud Helvetios, 452.
Frawenvordenſe, virg. ſive Chiemenſe, in Bajoaria, 250. Abbatiſſa, Irngarda, *ibid.*
S. Fridiani. *Vide*, Luccenſe.
Friſingenſe S. Mariæ & S. Benedicti epiſcopale, 61. 134.
Fritiſlarienſe S. Petri, & S. Wigberti, *Fritzlar*, in Haſſia, 86. 94. 116. 125. 160. 214. 238. 408. Abbas, S. Wigbertus, 86.
S. Fruſtuoſi cella, 605.
Frubelmuonne in Alamannis, 408.
Fuldenſe, *Fulde*, in dioeceſi Moguntina; 50. 95. 221. 230. 234. 249. 259. 274. 278. 284. 285. 291. 226. 228. 256. 257. 279. 293. 204. 298. 335. 357. 388. 398. 407. 440. 441. 463. 487. 499. 500. 506. 529. 532. 542. 543. 557. 561. 585. 590. 606. 620. Conditur a S. Bonifacio, 216. Diſciplina qualis initio fuerit, 217. Ejus florens ſtatus, 230. Fro eo privilegium poſtulat S. Bonifacius a pſpa, 244. Refertur, 245. Illic ſepeliri ſe velle declarat S. Bonifacius, 249. Quod & factum, 259. Monachorum numerus & cenſus quum auctus, Sturmio abbate, 279. Illic ſcholæ, 260. 356. Ingentes turbæ a Ratgario excitatæ, 367. *& ſeqq.* Libellus ſupplex a monachis Carolo M. porrectus, 368. *& ſeqq.* Turbæ tantiſper tepreſſæ, demum in apertam ſeditionem erumpunt, 388. 489. Exauctorato Ratgario pax reddita, 414. Alterius abbatis ſis electio, *ibidem*, 415. Felix ſtatus ſub Eigile abbate, 494. Baſilicæ dedicatio, 413. Cœmeterii & novi clauſtri ædificatio, 424. Hinc deducta coloniæ in monaſt. Hirſaugienſe, 557. 561. Ei parthenon Milizenſis ſubjicitur, 230. 231. 317. Et cella S. Solæ, 141. Hunafeldenſe parthenium ſb eo pendens, 463. Abbates, Baugulfus, 228. Eigil, 414. &c. Erhembaldus, 117. Hadamarus, *ibid.* Hatto, Bonifus dictus, 590. ſeu Heito, 554. Johannes Mezlavius, 117. Rabanus, 441. &c. Ratgarius, 260. S. Sturmius, 117.
Fulradi cella in Voſago, 167. 223.
Fulrado-villare. *Vide*, S. Hippolyti cella.
S. Fuſcæ. *Vide*, Tarviſienſe.

G

GAicenſe S. Mariæ & SS. Petri & Pauli, in pago Weſtinenſi, Oey, prioratus fanctimonial. ab Eboriaco pendens, 583. 693.
Galactenſe, ſeu Galatenſe S. Hilari, S. *Ilar de Galate*, in Italis, 231. Ravennati eccleſiæ reſtituitur, 180. 181. Abbates, Anſcanſus, 180. S. Hilarus conditor, 232. Camaldulenſibus ceſſit, 181.
Galliacum S. Quintini, in dioeceſi Albigenſi, 475. Sæculari toga monachi encullam mutarunt, *ibidem*.
S. Galli, S. *Gal*, in dioeceſi Conſtantienſi, 29. 55. 212. 224. 272. 277. 283. 285. 289. 242. 334. 335. 552. 565. 586. Illuc illatæ S. Othmari reliquiæ, 203. 204. Monachos inter & Augienſes ſocietas precum, 326. Lis de Gutberto abbate electo, 395. S. Galli capitula, 417. Nova baſilica, & S. Othmari tranſlatio, 531. 495. Baſilicæ dedicatio, 494. Monachi *ipſi* artifices, 530. Monaſterii ichnographica delineatio, 533. Status ſub Grimaldo & Hartmoto abbatibus, 584. Iſtuc acceſſus Marci epiſc. Scotti & Marcelli ejus nepotis, *ibidem*. Abbates, Bernwicus, ſive Pertiwicus, 564. Engelbertus, 558. Gozpertus, ſeu Gofbertus, 594. Grimaldus, 584. Froabbas Hartmotus, 585. Johannes epiſc. Conſtant. 270. Othmarus, 56. Ratpertus, ſeu Rutpertus, 242. Salomon, 143. Sidonius epiſc. Conſtant. 77. Walto; ſen Waldo; 241. Werdo, 243.
S. Galli cella apud Rætos, 258. 265.
Gamundienſe. *Vide*, Hornbacenſe.
Gandenſe S. Bavonis, *S. Bavon, de Gand*, in Belgio, 413. 477. 569. 625. Illuc tranſlatæ reliquiæ S. Amalbergæ virg. 208. Abbates, Agelfredus, 145. Bricddo, 425. Eginhardus, *ibid.* Rotbertus, 208.
Gandenſe S. Petri in monte Blandinio, *S. Pierre de Gand*, 423. Iſtuc tranſlatæ reliquiæ S. Wimari, 26. Quam male habitum a Carolo Martello, 50. Abbates, Cæleſtinus, *ibidem*. Eginhardus, 423. Scoranus, 50.
Gellonenſe S. Salvatoris, S. Mariæ, &c. ſeu S. Guillelmi de Deſerto, *S. Guillelm du Deſert*, in dioeceſi Lutevenſi, 231. 342. 345. 357. 374. 376. 377. 431. Ibi ſit monachus Willelmus comes conditor, 350. Ludoviei Fii ad monachos epiſtola, 443. Ejus loci monachæ, 377. De honoribus quos ei adquiſivit Willelmus conditor, charta refertur, 669. Abbates, Alinardus, Ardingus, Benedictus, Ebregarius, Gaufridus I. Gaufridus II. Geraldus, Guinabertus, Hucesandus, Joſue, ſive Juſe, Juliofredus I. Juliofredus II. Petronus, Petrus, Rainaldus, Raymundus, 379.
Gemeticenſe S. Mariæ, ſeu S. Petri, *Jumieges*, in dioeceſi Rotomagenſi, 56. 64. 76. 178. 270. 503. Fabula de enervatis ibi ſepultis, 290. Poſſeſſiones ei a Pippino reſtitutæ, 549. 550. A Normannis incenſum, 579. Partitio bonorum monachis conceſſa, 640. Ejus rei diploma, 702. Abbates, Coſchinus, Druſtegangus, 64. Hesibertus, 550. S. Hugo, 64. Landricus, 267. Ruodulfus, 546. Thedericus, 600.
SS. Geminorum. *Vide*, Lingonenſe.
S. Geneſii in dioeceſi Nivernenſi, virg. 379. 640.
S. Geneſii. *Vide*, Sarraziacenſe.
Genginbacenſe. *Vide*, Kengenbacenſe.
S. Genovefæ. *Vide*, Pariſienſe.
S. Genulfi. *Vide*, Stradenſe.
S. Georgii. *Vide*, Calenſe, Cultigenſe, Lugdunenſe, Reatinum.
S. Geremari. *Vide*, Flaviacenſe.
S. Gereonis. *Vide*, Colonienſe.
S. Germani. *Vide*, Autiſiodorenſe, Compendienſe, Pariſienſe.
S. Ghiſleni. *Vide*, Cellenſe.
S. Ghiſleni cella in pago Boeſſionico, 558.
Girwenſe S. Pauli, *Jarrow*. in Anglia, 59. 80.

80. Ad hujus loci monachos ſcribit Alcuinus, 289. Abbates, iidem ac Wiremuthenſes. *Vide*, Wiremuthenſe.
Glannafolienſe S. Salvatoris, ſeu S. Mauri, *S. Maur ſur Loire*, in diœceſi Andecavenſi, 268. 508. 515. Caſuo ſubjectum, 259. Ejus everſio, 265. Inſtauratur, 457. Subjicitur monaſt. Foſſatenſi, 519. Inde pulſi Foſſatenſes, 580. Quanta fide res ab Aldrico epiſc. depoſitæ a monachis ſervatæ, 579. Anowarethi donatio, 580. Corpus S. Mauri e tumulo elatum, 621. Caroli Calvi diploma pro eo, 630. Refertur, 697. Abbates, Gauzbertus, 457. Gauzlinus, Godefredus, 621. S. Maurus, Odo, 621. Theodradus, 263.
Glaſtonienſe in Anglia, *Glaſtenbury*, 8. 23. 43. 74. 209. Abbates, Albertus, 23. Beadwlfus, 209. Beervvaldus, 14. ſeu Beorvvaldus, 23. Britwaldus, Coengiſtus, *ibid.* Cumanus, 209. Ecbfridus, 23. Gubanus, *ibid.* Guthlacus, *ibid.* Hemgiſtus, 14. Mugaeus, Tictanus, Tumbertus, Waldunus, 209.
Glonnenſe S. Florentii Veteris, *S. Florent le Vieil*, in pago Andecavenſi, 358. 374. 458. 463. 614. 619. Ejus reformatio, 316. Pro eo præceptum, Ludovici Pii, 357. Ejuſdem privilegium, 518. Refertur, 688. Nomenclo in favillas redactum, 634. De ejus everſione rythmici verſus, 700. Caroli Calvi donatio, 688. Diploma, 700. Ejuſdem altera donatio, 639. Abbates, Albaldus, 374. Anſaldus, 629. Arnulfus, 374. Dido, 614. Frotbertus, 463. Gauzbertus, 629. Hecfridus, 688. Hilboldus, 463. S. Maurontus, 374. Rodulfus, 688.
S. Gatiri cella, *S. Gervoir*, in diœceſi Trevirenſi, 251. 270. 370. 593. 606. Abbatiæ Prumienſi conceſſa, 193. Nova ejus baſilica dedicata, 201. In ea clerici ſæculares, *ibid.* Illic miracula patrata, 358. Rector, Erpingus, 195.
Gordanicum, cella Anianæ ſubjecta, 391.
Gorzienſe SS. Petri & Stephani, & S. Gorgonii, *Gorze*, in agro Mettenſi, 235. 250. 269. 379. 450. 539. Illic ſepultus Chrodegangus conditor, 193. Illuc tranſlatæ S. Gorgonii reliquiæ, 294. 203. Donationes factæ ab Augiltramno epiſcopo, *ibid.* Hinc educta colonia in monaſt. Lauresbamenſe, 289. Abbates, Dructeganus, 250. S. Johannes, 422. Optarius, 194. Theotmarus, ſeu Theutmarus, *ibid.* Sæcularibus canonicis mutavit, 235.
Grandivallenſe S. Mariæ, *Granfel*, ſeu *Munſterthal*, in diœceſi Baſilecenſi, 294. 641. Abbas Gundoaldus, 294.
S. Graiæ in diœceſi Urgellenſi, 303. 414. 605. Abbas, Geila, *ibid.*
Gravacum, ſive Graciacum, in Italia, 97. 225.
Gravar, modo congregationis Caſinenſis, 97.
Gravellenſe prope Rodigium, 93.
S. Gregorii, ſeu Monaſterium in Valle-Gregoritna, in Alſatia, *Munſter im Gregorienthal*, 235. 291. 305. 341. 408. 468. 506. 604. Confluentes dictum, 235. 474. Pro eo diploma Ludovici Pii, *ibid.* Refertur, 675. Abbates Agoaldus, 235. Berchtaldus, 604. Gothefridus, 408. Pertholfus, 490. Rachio epiſc. Argentorati, Remigius epiſc. Argentorati, Reſtoinus ſive Reſpuinus Urolfus, 203. Grimaenſia a Saracenis incenſa, 83.
Guaracienſe. *Vide*, Waraſtenſe.
S. Guillelmi de Deſerto. *Vide*, Gellonenſe.
Guixalenſe S. Felicis in Catalonia, 302.
S. Gundulfi cella in Bituriigibus, *S. Gondon*, priorat. S. Florentii Salmurienſis, 203.

H

HAguilladenſe cathedrale in Anglia, 7. 14. 22. 272. Illic non ante ſæculum duodecimum inſtituti canonici regulares, *ibid.* Abbas, Acca, 22.
Hammaburgenſe a Nortmannis incenſum, 619.
Hamnaburgenſe. *Vide*, Amnaburgenſe.
Haſprenſe in Belgio, *Haſpres*, prioratus, 2. 379.
Heidenheimenſe duplex in diœceſi Eyſtetenſi, 141. 184. Varia ejus fortuna, 185. Illic poſiti canoniei, 285. Abbates, Adelbertus, 258. S. Wunebaldus, 284. Abbatiſſa S. Walpurgis, 141.
Helerenſe. *Vide*, Hilariacenſe.
Helmenſtadienſe in Alamannia, 502.
Heraſtenenſe, virg. *Erſtein*, in Alſatia, 69. Abbatiſſa, Ratrudis, *ibid.*
Herdekenſe in comitatu Marchenſi, virg. 440. Nunc eſt collegium nobilium virginum, *ibid.*
Herenſe S. Filiberti, *Nermoutier*, apud Pictones, 373. 408. 421. 434. Illic exſulat S. Adalhardus. 384. Et Wala ejus frater, 500. Monachorum cœtu deſtituitur, 587. 547. Iis Canaldi cella conceditur. 622. Abbates Arnulfus, 558. Hilboldus, 483. An Ragnardos? 434.
Heriſordenſe S. Puſinnæ, virg. *Herford*. in Alamannia, 640 620. Abbatiſſæ, Addila, 420. Tetta, *ibid.*
Heriſienſe, virg., 620.
Herſfeldenſe in Haſſia, 86. 216. 260. 366. 544. 572 619. Ejus initia, 95. Illuc tranſlatum corpus S. Wigberti, 238. Ibi ſepultus S. Lullus conditor, 266. Eccleſia renovata, 508 Abbates, Brunvvartus, 619. Buus ſeu Brunus, 544. Haimo ſeu Hemmo epiſc. Halberſtatenſis, 571.
Heſſingenſe S. Viti in Saxonia, virg. 346.
Herbeoſe in Saxonia, 380. 438.
Hienſe, in Anglia, 278. 288. Abbates, Adamnanus, 39. S. Blaimacus, 288. Dunchadus, 41.
Hilariacenſe S. Neboris, ſeu Helerenſe & Nova-cella, *S. Avet*, olim S. Paoli & S. Hilarii, in Lotharingia, 89. 235. 294. 282. 703. Abbates, S. Fridolinus conditor, 89. 703. Walo, ſeu Waſco, 282.
S. Hilari. *Vide*, Galiatenſe.
S. Hilarii. *Vide*, Carcaſſenſe, Hilariacenſe, Pictavenſe, Senonenſe.
S. Hippolyti cella, ſeu Audaldovillare, 225.
S. Hippolyti cella, ſeu Eilrado-villare, *S. Dié*, in Alſatia, 258. 267. 283.
S. Hippolyti in diœceſi Patavienſi, *S. Pelten*, 220.
S. Hippolyti. *Vide*, Firmanum.
Hirſaugienſe, S. Petri & S. Aurelii, *Hirſauge*, in diœceſi Spirenſi, 194. 517. Incoli cœptum & dedicatum, 561. Abbates, Gerungus, 593. Liutbertus, 557.
Hoemburgenſe, virg. ſeu Mons S. Odiliæ. *Mont ſainte Odile*, in Alſatia, 54. Abbatiſſæ, Eugenia, Herradis, S. Odilia, Odilia altera, Rechilindis, *ibid.* Locum occupant nunc Præmonſtratenſes ſtrictioris diſciplinæ, *ibid.*
Holtzkirichenſe S. Sixti in Franconia, 293. 388.
Honaugienſe S. Michaelis monaſterium Scottorum in Alſatia, *Honau*, 54. 55. 235. 366. Ibi primum inſtituti monachi Scotti, non canonici, 54. Aliquot abbates dicti epiſcopi, 55. Pro eo quatuordecim chartæ referuntur, 649. & *ſeqq.* Abbates, Beatus, Benedictus, ſive

ſive Tubanus, Dubanus, Stephanus, 35. Thomas, *ibid.* Canonicis ceſſit, Argentoratum tranſlatis, *ibid.*
Hornbacenſe, ſeu Gamundienſe, S. Mariæ & S. Petri, *Hornbac*, in diœceſi Metenſi, 69. 72. 73. 175. 555. Illic obit S. Pirminius, 274. Abbates, Amalardus ſeu Amalhart, 175. Jacob, 170. 175. S. Pirminius, 72. Witundus, 275. Non Dodo, 198.
Horreenſe prope Treviros S. Mariæ, virg. *Orren*, 180. 313. Abbatiſſa, Irmina, 160.
Hordnacenſis cella, 527.
S. Hucberti. *Vide*, Andaginenſe.
Hunnafeldenſe S. Crucis, virg. a Fulda pendens, 463.

I

S. JAcobi monaſterium Farfæ donatum, 261.
S. Jacobi. *Vide*, Compoſtellanum.
S. Jacobi fratris Domini. *Vide*, Rura.
Iciodorenſe in pago Arvetnico, *Iſſoire*, 289.
Jeruſalem. *Vide*, Resbacenſe.
S. Illidii. *Vide*, Arvernenſe.
Iminenſe, *Iſmenſter*, in Bajoaria, 221. Abbas, Uto, ſive Audo, ſeu Otto, 220. Ceſſit canonicis ſæcularibus poſtea Monachium tranſlatis, 221.
Indeoſe S. Cornelii, *Inde*, prope Aquiſgranum, 232. 386. 429. 450. 452. 506. 527. Illic ægrotat Benedictus abbas, 429. Obit & ſepelitur, 452. Monachorum epiſtola ad Anianenſes de communi parentis obitu, *ibid.* Abbates, Adalongus, 433. S. Benedictus, 386. Wicardus, 433.
Inſula-Barbara S. Andreæ & S. Martini, *l'Iſle-Barbe*, prope Lugdunum, 21. 311. 313. 399. 432. A Sarracenis everſa, 322. Reparatur, 83. Abbas eccleſiam Lugdunenſem regebat ſede vacante, *ibidem*. Illic olim inſignia bibliotheca, 313. Abbates Ambroſius, 312. Bartholomæus, 313 S. Benedictus Anian. 312. Campio potius vicarius, 313. Licinius, Maximinus, *ibid.*
Inſulanenſe. *Vide*, Augienſe.
Inſulenſe apud Bellovacos, 505.
Interammenſe virg. *Enramme*, apud Cenomannos, 546 Nunc priorat. *ibid.*
Interavuda. *Vide*, Beverlacenſe.
S. Johannis de Rupe apud Aragones, 525. Abbates, Atilus, Tranſtricus, *ibidem*.
S. Johannis in pago Andecavenſi, 639.
S. Johannis in Paleſtina, 57.
S. Johannis. *Vide*, Æduenſe, Exequarienſe, Oriolenſe, Reomaënſe, Senonenſe.
S. Johannis-Baptiſtæ. *Vide*, Angeriacenſe, Corbeienſe, Laudunenſe, Mons Olivi.
S. Johannis Evangeliſtæ. *Vide*, Beverlacenſe.
Jonaotis monaſterium apud Caduicos, 375.
Jonnenſe S. Petri in pago Senonicb, 30.
Jotrenſe, virg. *Jouarre*, in diœceſi Meldenſi, illi conceſſæ S. Potentiani reliquiæ, 632. 699. Abbatiſſa Hetmentrudis, 632.
S. Jovini. *Vide*, Enſionenſe.
S. Judoci Cella, ſen Cella-Maritima, ſeu Wicus, *S. Joſſe*, in diœceſi Ambian. 284. 314. 322. Ejus reſtitutionem urgeot Ferrarienſes, 592. 607. 614. 624. 629. Tandem obtioent, 639. A Normannis vaſtata, 608. Præpoſiti, Alcuinus, 284. 300. Waremboldus, 342.
S. Juliæ. *Vide*, Brixienſe.
S. Juliani. *Vide*, Cenomannenſe, Corneliacum, Samonenſe.
Juncellenſe. *Vide*, Lunatenſe.
S. Juniani. *Vide*, Comodoliacenſe, Nobiliacenſe.

K

KEngenbacenſe ſeu Genginbacenſe, 72. Abbates, Alfta, Emilo, Germund. *ibid.*

L

LAtantium-Locus. *Vide*, Blidenſtatenſe.
Lætienſe. *Vide*, Leſcienſe.
S. Lamberti, ſeu S. Landeberti. *Vide*, Leodicenſe, Leſcienſe.
Landvenecenſe S. Winwaloei, *S. Guinolé de Landvenec*, in Britannia minori, 416. Abbas, Marmonocus, *ibid.*
Lateraoenſe, 52. 75.
Laubienſe, *Laubes*, in diœceſi Cameracenſi, 96. 218. 326. 452. 506. 566. Abbates quidam epiſcopi, 30. 35. Abbates, Anſo, 96. Eggardus, 452. S. Ermino, 30. Folquinus, 21. Fultadus, 326. Harbertus, 567. Hildricus, Ramnericus, 326. Theoduinus, 96. S. Theodulfus, S. Ullmarus, 30.
Lauconnenſe priorat. lis de eo, 274.
Laudenſe S. Petri, apud Inſubres, *S. Pierre de Lodi*, 509. Abbas, Liutprandus, *ibid.* Unitum modo Romano Germanorum collegio, *ibid.*
Laudunenſe S. Mariæ & S. Johannis, virg. *S. Jean de Laon*, 270. 494. 494. Abbatiſſa, Anſtrudis, 20. 646.
S. Launomari. *Vide*, Curbionenſe.
Laura S. Sabæ, ſive Magnum monaſterium, 57.
S. Laurentii in Septimania. *Vide*, S Aniani.
S. Laurentii. *Vide*, Bituricenſe, Catoneoſe, Venetum.
S. Laurentii, de Cabrereſſa, *S. Laurent de Cabreresſ*, in pago Narbonenſi, 409. 605. Abbas, Sumfredus, *ibid.* Nunc penitus extinctum, 234.
S. Lautentii de caſulis, prior. Monachiæ Narbon, *ibid.*
Laureshamenſe, ſeu Lauriſhamenſe S. Petri & S. Nazarii, *Lauresheim*, ſen *Lorch*, in diœceſi Wormatienſi, 135. 205. 207. 218. 226. 232. 270. 349. 398. 407. 423. 562. Ejus initia, 288. Baſilicæ dedicatio, 222. Illuc tranſlatæ S. Nazarii reliquiæ, 194. Abbates, Adalongus, 349. &c. Guodelandus, 288. Helmericus, ſive Olimriccus, 252. Richbodo, *ibid.* Samuel epiſc. Wormatiæ, 562.
Lebrahenſe S. Alexandri in Alſatia, *S. Alexandre de Lebrawy*, 238. 167. 251. 252. Modo unitum primatiali eccleſiæ Nanceianæ, 252.
Leigerenſe, ſeu Legereoſe, *Leyre*, apud Navarræos, 635. 636. Abbas, Fortunius, 530.
Lemauſcoſe, *Limoux*, in pago Stampenſi, Pariſienſi S. Germani aſſeritur, 5.
Lemovicenſe S. Auguſtini, *S. Auguſtin de Limoges*, 376.
Lemovicenſe S. Mariæ de Regula, virg. 375. 376. 409. Abbatiſſa Gunsradis, 376.
Lemovicenſe S. Martini, *ibid.*
Lemoviceoſe S. Martialis, 346. 482. Canonici fiunt monachi, 630. Abbas, Dodo, *ibid.*
S. Leodegarii. *Vide*, Campellenſe, Lucerienſe, Murbacenſe.
Leodicenſe, S. Lamberti cathedrale, 482.
Leonenſe S. Benedicti & SS. Vitalis & Martialis in Italia, 281. Abbates, Radulfus, Hermualdus, *ibid.* Solo æquatum a Contadn Imperatore, *ibid.*
Leonenſe S. Maglorii, *Leon*, in Britannia minori, 639. S. Leo-

S. Leonis. *Vide*, Arremarenſe.
Leonis monaſterium, 181. Abbas Magus, *ibid.*
Leſcienſe, ſeu Lætienſe S. Landeberti, *Lieſſies* in Hannonia, 278. Ejus origo, 190. Abbates, Ludovicus Bloſius, 278. Guntradus, 190.
Leuconaenſe S. Walarici, *S. Valery ſur Somme*, in diœceſi Ambianenſi, 494. 304.
S. Leutfredi. *Vide*, Madriacenſe.
Lezatenſe S. Antonii, in comitatu Fuxenſi, 400. 576. Abbas, Aſuarius, *ibid.*
Lindawienſe S. Mariæ, virg. *Lindaw*, ad lacum Potamicum, ejus primariæ tabulæ examinantur, 564. Ejus origo & ſitus aſſeritur, 565. Nunc eſt nobilium canonicarum, 564.
Lindisfarnenſe primum S. Petri, cathedrale, in Anglia, 230. 24. 97. A Danis direptum, 287.
Lindisfarnenſe ſecundum S. Petri, 41. 75. Conditur ab Eadmundo, 23. 24. Abbates, Alduinus, Eadmundus conditor, Eorpuinus, Sigbaldus, Sigwinus, Wligus, 24.
Lingonenſe, *Langres*, SS. Geminorum, 45. Nunc eſt canonicorum regularium, *ibid.*
Lirinenſe, *S. Honorat de Lerins*, in Provincia, 216. 254. 310. 385. 434. 483. Ingens monachorum cædes, 82. Abbates, S. Amandus, 83. Leomundus, 483. S. Porcarius, Silvanus, 82.
Lisbonenſe, virg. in Germania, 440. Abbatiſſa, Roſchwindis, *ibid.*
Locogiacenſe, *Logny en Poitou*, 85. Abbas, Urſinus, 83.
Logienſe, virg. in diœceſi Rotomag. ad Sequanam, 70. 303. Deſtructum, *ibid.*
Longiledium ſeu Lonlaium, *Lonlai*, in diœceſi Cenoman. *ibid.*
Longogilum, 304.
Lorvvvo, ignotum, 408.
Luccenſe S. Fridiani, *S. Fridien de Lucques*, 232. 238.
Luccenſe S. Michaelis, 37. 231. Abbas Ratchis, 39.
Luccenſe S. Petri, 73. 232.
Lucerienſe ſeu Lucernenſe S. Mauricii & S. Leodegarii, apud Helvetios 559. Abbates, Alvicus, Wighardus, *ibid.*
S. Luciani. *Vide*, Bellovacenſe.
Luciariæ monaſterium, 71. 375.
Lugdunenſe S. Eulaliæ ſeu S. Georgii, virg. 353.
Lugdunenſe S. Petri, virg. *ibid.* Illic S. Baſilius ſepultura donatus, 22. Abbatiſſæ, Deidona, 337. Dida, 21.
Lumberienſe, *Lumbez*, 285. Converſum in cathedralem eccleſiam, *ibid.*
Lunælacenſe. *Vide*, Manſeenſe.
Lunatenſe S. Petri in diœceſi Agathenſi, alias Juncellenſe, 409. Abbas, Johannes, 433.
S. Lupi. *Vide*, Noviomenſe, Senonenſe, Trecenſe.
Lurrenſe in diœceſi Veſontionenſi, *Lure*, 408.
Luxovienſe, *Luxeuil*, in Voſago, 163. 216. 250. 275. 338. 422. 453. 475. 506. 523. Monachi cum ebbate a Sarracenis cæſi, 82. Abbates, Andreas, 253. S. Anſegiſus, 402. &c. Ayribrandus, Buoſo, 273. Dadinus, 422. Dotto, ſeu Dodo, 275. Drogo epiſc. Mettenſis, 323. Gayleubus, Grimoaldus, 275. Mellinus, 82. Sikelmus, Trudoaldus, 275.

M

M *Ackenbach*, virg. in Germania, 476.
Madriacenſe, ſeu Crucis, ſive Crucis Sancti Andoeni, Crucis Hertonis, demum Crucis-Sancti Leutfredi, *la Croix S. Leufroy*, in diœceſi Ebroicenſi, 99. 407. 504. Abbates, Hunbaldus, S. Leutfredus, Purchartus, 99.
Migaverenſe S. Martini, priorat. *Mevre*, apud Ædeos, 506.
S. Maglorii. *Vide*, Leonenſe.
S. Magni. *Vide*, Faucenſe.
Magnum monaſterium. *Vide*, Laura S. Sabæ.
Magnus locus S. Sebaſtiani apud Arvernos, *Manlieu*, 373. 416. Monachi, S. Sebaſtiani reliquias e Sancti-Medardenſibus expetunt, 480. Abbates, Adelphius, 21. Heimo, 416.
Mairiacum, *Meuves*, apud Lemovices, 254.
Maildumenſe. *Vide*, Malmesburienſe.
Majus-monaſterium. *Vide*, Turonenſe.
Mala monaſterium, 305.
Malardus-vallis, *ibid.*
Malbodium. *Vide*, Melbodium.
Malmesburienſe in Anglia, Abbates, S. Aldhelmus, 6. Athalardus, 272.
Malmundarienſe SS. Petri & Pauli, *Malmedy*, in Arduenna ſilva, 342. 473. 617. Abbates, iidem ac Stabulenſes. *Vide*, Stabulenſe.
Manſea, ſive Lunæ lacus, S. Petri & S. Michaelis, in diœceſi Saltzburgenſi, 205. 210. 313. Abbates, Henricus, ſive Hunricus, 205. Lambertus, 313. Opportunus, 250.
Manſus-Aſili S. Stephani, in diœceſi nunc Appamienſi, 409. Ejus initia, 410. Abbates, Azenarius, Calaſtus, *ibid.*
Manſus-Corbonis. *Vide*, Arremarenſe.
S. Marcelli. *Vide*, Cabilonenſe.
SS. Marcellini & Petri. *Vide*, Bona-vallis.
S. Marci. *Vide*, Spoletanum.
Marcianenſe, *Marchiennes*, in Belgio, 246.
Marciliacenſe apud Cadurcos, 190. 375.
Marconnenſe, virg. apud Atrebates, 20.
S. Marculfi. *Vide*, Corbiniacum.
S. Mariæ in pago Carcaſſenſi, priorat. 603.
S. Mariæ cella in pago Lomenſi ad Moſam, 283.
S. Mariæ de Pace, & de Sanha. *Vide*, Soriciniun.
S. Mariæ de Scriniolis, virg. 638.
S. Mariæ. *Vide*, Æduenſe, Aguilarenſe, Alaonenſe, Alciacenſe, Amerienſe, Aminienſe, Andelagenſe, Apinianicum, Aquilegienſe, Argentogilenſe, Aralenſe, Aſchaugienſe, Audomaropolitanum, Augienſe, Babinchovenſe, Baulenſe, Beneventanum, Caledonenſe, Calogenſe, Campidonenſis, Candorenſe, Caparienſe, Cella-maritima in Anglie, Cenomannenſe, Cuteclarenſe, Dononienſe, Doverenſe, Duferenſe, Eboriacenſe, Ebrontenſe, Eoveshamenſe, Etinheimenſe, Fabarienſe, Farſenſe, Ferrarienſe, Friſingenſe, Gatenſe, Gellonenſe, Grandivalenſe, Hornbacenſe, Laudunenſe, Lemovicenſe, Lindavienſe, Maricolenſe, Maſſilienſe, Melbodium, Meleredenſe, Monaſterium in Cingla, Monaſterium Villare, Murbacenſe, Nigellenſe, Nobiliacenſe, Obonenſe, Orbionenſe, Ovarrenſe, Oxonienſe, Parmenſe, Placitium, Plumbariola, Redenſe, Romanum, Stlonenſe, Senonienſe, Simorrenſe, Stradenſe, Swarahenſe, Terentianum, Ticinenſe, Tinenſe, Toloſanum, Veronenſe, Werthinenſe.
Mariacenſe apud Pictones, 287. 496. Abbates, Dadenus, Godoleus, *ibidem*. Redactum in cellam Abbatiæ Nobiliacenſis, *ibidem*.
S. Marii. *Vide*, Bodanenſe.
S. Marinæ, vel S. Silveſtri in territorio Fiſmano, 392.

Maricolenſe S. Mariæ & SS. Petri & Pauli, *Marville*, in Hannonia, 24. 237. 530. Abbates, Hormungus, 24. S. Humbertus, Rodionus, 530.
Marmenſe. *Vide*, Enſionenſe.
S. Marrialia. *Vide*, Lemovicenſe.
S. Martini in pago Carcaſſenſi cella Montis-Olivi, 592.
S. Martini cella monaſt. Suredenſis, 340.
S. Martini cella monaſt. Calodon, 27.
S. Martini. *Vide*, Æduenſe, Beverlicenſe, Boranum, Cellenſe, Curbionenſe, Dononienſe, Inſula-Barbara, Magaverenſe, Maſciacenſe, Mauri-monaſterium, Mettenſe, Romanum, Saviniacenſe, Trajectenſe ad Rhenum, Turonenſe, Woromholtenſe.
Maſciacenſe S. Martini, *Maſſay*, in Biturigibus, 100. 409. 432. A S. Benedicto Anian. reformatum, 532. Abbas, Aobo, 624.
Miſonis monaſterium, virginum, *Maſmunſter*, 54. 72.
Maſſilienſe S. Cyrici, virg. ſanctimoniales quadraginta maſum ſibi præciderunt, ne ſuæ pudicitiæ via inſerretur, 84. Abbatiſſæ, Euſebia, *ibid.* Tillifiala, *ibid.*
Maſſilienſe S. Mariæ & S. Victoris, *S. Victor de Marſeille*, 84. Inſigne pro eo placitum Caroli Magni, 435. Abbas, Magona, *ibidem*.
Mathaſcenſe, ſeu Maſcenſe in diœceſi Patavienſi, 408.
S. Mauri. *Vide*, Foſſatenſe, Glannafolienſe.
Mauri-monaſterium SS. Petri & Pauli & S. Martini, ſive Cella-Leobardi, *Maurmunſter*, in Alſatia, 68. 69. 408. 431. 500. A S. Benedicto Anian. reformatum, 385. Ejus inſtauratio, 485. Abbates, Alexander, Andreas, Celſus, Conradus, an Hartricus epiſcopus, 483. Leobardus, Maurus, 69. Petrus, Philippus, Theodericus, Wendelinus, 483.
Mauriacenſe, ſeu Noviacenſe, S. Petri, *Mauriac*, apud Arvernos, 446.
S. Mauricii monaſterioluin, 257.
S. Mauricii. *Vide*, Agaunum, Altahenſe, Ebersheimenſe, Lucernenſe.
Mauzacum, ſeu Mauziacum S. Petri & S. Caprafii, *Mauzac*, apud Arvernos, 189. 409. Abbates, Eutcrius, 289. Lanifredus, *ibidem*.
S. Maxentii, *S. Maxent*, apud Pictones, 373. 592. 408. 478. Inſtauratum, 524. Abbates, Abbo, *ibidem*. Audulfus, Reinardus, Tetbertus, 478.
S. Maximiliani cella in Bajuaria, 265.
S. Maximini. *Vide*, Mediacenſe, Senonenſe, Trevirenſe.
S. Medardi cella ad Rhenum, 287. 659.
S. Medardi. *Vide*, Sueſſionenſe.
Medelocenſe, ſeu Mediolacenſe S. Dionyſii, *Medelac*, ſeu *Methlac*, in diœceſi Trevirenſi, 280. 317. Ibi ſepelitur S. Liutwinus conditor, 51. Seminarium quoddam unde aſſumpti epiſcopi Trevir. 347. 386. Abbatea, an Fortunatus, 317. 387. Hetti epiſc. Trevir. 317. Nitbadus, 31. Oricus, 180. Richbodus poſtea epiſc. Trevir. 219. An Wcomadus? 151. Waſo, ſeu Wiſo epiſc. Trevir. 347.
Medenſe, virg. in agro Mediolanenſi, 220. Abbatiſſæ, Beſutia, Catharina, Sicca, *ibidem*.
Medeshamſtedenſe, ſeu Petroburgenſe in Anglia, 36. Abbates, Benna, 289. Celredus, 353. Egbaldus, 43.
Madiamum monaſterium, *Moyen-moutier*, in Voſago, 56. 17. 166. 258. 316. 387. 457. Abbatem inter & monachos lis de portione redditurum, 387. Abbates, Adelbertus, 16. Bencolinus, 27. Fortunatus patriarcha, 356. S. Hildulfus, 56. Humbertus, 316. Hyacinthus Allior, 17. Iſmundus, 316. Leutbaldus, 16. Madalvinus, 266. Pipinus, 316. Regimbertus, ſive Rainbertus, 16. Reginardus, 306. Sundrabertus, 266. Theodericus, Waldo, 316.
Mediolanenſe, ſeu Ambroſiana baſilica, 273. 348. 415. 510. 554. Traditur monachis Benedictinis, 252. Ejus eximii operis altare, 510. Abbates, Andreas, 534. Arigauſus, 348. Benedictus, 252. Gaudentius, 510. Petrus, 534. Locum occupant nunc canonici ſæculares & Ciſtercienſes monachi, 252.
Mediolanenſe S. Vincentii, 534. Abbas, Gaudentius, *ibidem*.
S. Melani. *Vide*, Redonenſe.
Melbodium S. Mariæ, virg. *Maubeuge*, in Hannonia, 506.
Meldenſe S. Crucis, ſeu S. Faronis, *S. Faron de Meaux*, 193. 200. 407. 505. 545. Peregrinorum quoddam diverſorium, 7. Hinc educta colonia Prumienſium monachorum, 187. Illi duæ abbatiæ ſubjectæ, 351. Illo ſe recipit Otgerius famoſus prædator cum Benedicto commilitone, 552. Horum præclarum mauſoleum illic viſitur, 551. & *ſeqq.* Ibi etiam monachum induit Otgerius alter, Carmentriaci dynaſta, 551. Illic ſanatus Lupus abbas Ferrar. 542. Abbates, Adalgarius, 617. Fulcoaldus, 351. Galfridus, *ibidem*.
Meldenſe S. Sanctini, 451. Abbas, Wandelmarus, *ibid.*
Meldradium, 477.
Meleredenſe, ſeu Meleretenſe S. Mariæ & S. Germani Autiſiodor. nunc abſolute Monaſterium, *Moutier*, S. Germano Autiſiodor. ſubjectum, 59. 408. 506.
Mellicenſe in Auſtria, 488.
Melundenſe S. Petri. *S. Pierre de Melun*, in pago Tornodorenſi, 403. 506. Precaria Bertefredi abbatis refertur, 675. Abbates, Bertefredus, Eppelenus, Jonas, 413.
S. Memmii. *Vide*, Catalaunenſe.
Menſtenſe, *Menat*, apud Arvernos, 54. 373. 409. 431. A S. Benedicto Anian. reformatum, 552. Abbates, Andoarius, *ibidem*. S. Meneleus, Savininus, 54.
Meppienſis cella, 527. Nunc eſt præmunitum oppidum in diœceſi Monaſterienſi, *ibid.*
Merbeccenſe in Belgio, 5. Nunc parœcialis & collegiata eccleſia, *ibid.*
Metamenſe, ſeu Metenſe S. Michaelis, *Metau*, in diœceſi Patavienſi, 284. 408. 559. Abbates, Emicho, Nithardus, Opportunus, Utto, Wolframus, 284.
Mettenſe S. Arnulfi, ſeu S. Petri, *S. Arnoul de Metz*, 40. 46. 69. 497. 554. Charta Hugonis pro eo refertur, 648. Ibi humata Hildegardis regina, 247. Et regiæ virgines, *ibid.* Pro eo diploma Caroli M. 248. Illic mauſoleum Ludovici Pii, 571. Abbas, Liutbertus, ſeu Leutbertus, 40.
Mettenſe S. Petri, ſeu S. Glodeſindis, *S. Glosinde*, virg. 497.
Mettenſe S. Petri, virg. 246. Abbatiſſa, Euphemia, 200.
Mettenſe S. Martini, 583. Abbas, Sigilaus, *ibid.*
Mettenſe S. Symphoriani, 89.
S. Michaelis ad Mauſpium, Caſtellio, & Vetus-monaſterium dictum, *Vieux-moutier*, in dioc.

diœceſi Virdunenſi, 59. 40. 207. 399. 407. Litteræ Wolfoaldi referuntur, 645. Ad ripam Moſæ transfertur, 422. Ibi tamen ſepulti monachi novi monaſterii, *ibid.* Abbates, Hermengaudus epiſc. 207. Joſeph, 422. Manegaudus, 2. Nantecus, 205. Ogericus, Sicco, 59. Smaragdus, 422.

S. Michaëlis ad Moſam, *S. Mihel*, in diœceſi Virdunenſi, 595. 422. Condítur, *ibid.* Ibi florent cum pietate ſtudia, *ibid.* Abbates, Hadegaudus, Hainardus, Hildoinus, Smaragdus, Stephanus epiſc. Tungrenſis, *ibid.* Hensicus Henezo, 29.

S. Michaëlis in monte Gargano, 59. 20. Modo canonicorum, 20. Abbas, Benignatus, *ibid.*

S. Michaëlis in Periculo-maris ſeu in monte-Tumba, *Mont S. Michel*, 28. 407.

S. Michaëlis prope Caſinum, 55.

S. Michaëlis de Petroſa in Hiſpania, virg. 282. Abbatiſſa, Bella, *ibid.* Modo monachorum cella, *ibid.*

S. Michaëlis de Piſciano. *Vide*, Auſcienſe.

S. Michaëlis in pago Veſontico, 407.

S. Michaëlis. *Vide*, Honaugienſe, Luccenſe, Manſeenſe, Metenſe, Murbacenſe, Ordorfenſe, Placentinum, Tabulatenſe, Terentianum.

Michlenſatenſe, cella Laureſhamo tradita, 398. 423. 476.

Micraenſe S. Maximini, *S. Meſmin de Micy prés d' Orleans*, 233. 392. 431. 461. 599. 600. Ejus etymon non a militare deducitur, 322. Reparatur, 321. Pro eo diploma Ludovici Pii, 548. Abbates, Druſenandus, 392. Hericicus, ſive Henricus, 552.

Milidunenſe S. Petri, *S. Pere de Melun*, 506.

Milixenſe, virg. 250. 251. Fuldæ ſubjectum, 327. Abbatiſſa, Emhildis conditrix, 251.

S. Modeſti. *Vide*, Beneventanum.

Moguntinum S. Albani, 292. 467. 468. 545. 617. Ibi ſepulta regina Faſtrada, 292. Illo tranſlata corpora SS. Severi, &c. 545. In collegium canonicorum demigravit, 292.

Moguntinum, virg. 90. Abbatiſſa, S. Bilechildis, *ibid.*

Moiſiacenſe, ſeu Muſciacenſe, SS. Petri & Pauli, *Moiſac*, apud Cadurcos, 373. 474. 409. Chartæ Aguasni epiſc. Cadurcenſis pro eo, 155. Abbates, Amatandus, Clodorinus, Deodatus, Dido, Edaranus, Etmeninus ſeu Hermeninus, Remedius, Retroaldus, Witardus, 250.

Monaſterienſe, *Munſter*, 301.

Monaſteriolum S. Auſtrebertæ, virg. *ſainte Auſtreberte de Montreuil*, in diœceſi Ambianenſi, 20.

Monaſteriolum prope Sagium, virg. 287. Abbatiſſa, S. Opportuna, *ibid.*

Monaſteriolum S. Salvii, *Montreuil*, in diœceſi Ambianenſi, 20. 505.

Monaſterium, *Moutier*, prioratus. *Vide*, Meleredenſe.

Monaſterium a Perideo epiſc. Comenſi conſtructum, 601.

Monaſterium in Anglia ab Erkonvaldo conditum, 11.

Monaſterium in inſula Radis, 259.

Monaſterium ad fontes Timavi, 598.

Monaſterium ad oſtium Dori fluminis, 287. 289.

Monaſterium in monte Sinai, 566.

Monaſterium in monte Thabor, 57.

Monaſterium in pago Namnetenſi, 449.

Monaſterium in Cellis, virg. 389.

Monaſterium in Cingla S. Mariæ, virg. in Italia, 536. 259. Abbatiſſæ, Gariperga, Gauſanis, Pancsituda, 236.

Monaſterium Eiffliæ, *Munſter-Eiffel*, in diœceſi Colonienſi, 345.

Monaſterium S. Theotfredi, ſeu Galmeliacenſe, *Monſtier S. Chaffre*, apud Vellavos, 84. 373. 392. 622. Abbates, Bodo, Droctannus ſeu Dructerannus, Galtesius, 392. Roſtagnus, 622. S. Savinianus, S. Theotfredus, 84.

Monaſterium-Villare S. Maſiæ, virg. *Monti-Villiere*, in diœceſi Rotomag. 503.

Monialium-monaſterium. *Vide*, Wormatienſe.

Mons-major prope Atelate, 93.

Mons S. Mariæ prope Wirziburgum, 139.

Mons-Olivi, *Montolieu*, ſeu S. Johannis Baptiſtæ de Caſtro-Malaſti in diœceſi Carcaſſonenſi, 234. 392. 409. 482. 530. 576. Abbates, Olemundus conditor, 234. Rainulfus, 576. Richimirus, 530. Wilafredus, 482.

Mons-Serratus, loci deſcriptio, 464. B. Maria quando illic coli cœpta, *ibid.* 465.

Mons S. Winnoci, ſeu Woromholtenſe, *Berg S. Winoch*, in Murinorum & Flandriæ confinio, 46. 625. Abbas, S. Winnocus, 46.

Montenſe in Hannonia. *Vide*, Caſtilocenſe.

Morbacenſe. *Vide*, Murbacenſe.

Moiſellenſe, virg. in Belgio, 2.

Moſacenſe, in provincia Loro-joſienſi, 408.

Murbacenſe S. Mariæ, S. Michaëlis, SS. Petri & Pauli, S. Leodegarii, *Murbac*, in Alſatia, 54. 71. 80. 205. 285. 285. 506. 559. Appellatum Vivarium peregrinoſum, 80. 576. Cur S. Leodegario dicatum, 75. Theoderici Calenſis pro eo præceptum refertus, 653. Charta Ebeshardi, 654. Widegerni pro eo privilegium, 655. Ad monachos ſcribit Alcuinus, 299. Abbates, Amicho, 185. Baldebertus, 193. Gerholus epiſc. Eiſtetenſis, 285. Gunttamnus, 214. Haribertus ſeu Heribertus, 198. S. Pirminius, 71. Romanus, 285. Sigimarus, 72. ſeu Sigimiar. 185. Sigiſmundus, 224. Simpertus ſeu Sinbertus, poſtea epiſc. Auguſtanus, 224.

Murenſe *apud Helvetios*, 509.

Murhartenſe in pago Wirtembergenſi, 389. Abbas, Waldericus, *ibid.*

Muſciacenſe. *Vide*, Moiſiacenſe.

N

S. Naboris. *Vide*, Hilariacenſe.

Nantenſe, *Nant*, in pago Vabrenſi, 298. Abbas, Raymundus, 376.

Nantuacenſe S. Petri in pago Lugdunenſi, *Nantua*, 556. 571. 407. 417. Abbates, Adalramnus I. epiſc. Matiſconenſis, 417. Adalramnus II. Aurelianus epiſc. Lugdunenſis, Bertramnus, *ibid.* Ermodus, 171. ſeu Ermoldus, 417. Fulgerius, *ibid.* Godeliſadus, 556. Guiffardus, 417. Petrus, Syagrius, 556. Teto, 171.

Narbonenſe S. Eugeniæ, 409. Fonti-frigido unitum, *ibid.*

Narbonenſe S. Pauli epiſcopi, 605.

Navenſe. *Vide*, Bituricenſe.

S. Nazarii. *Vide*, Beneventanum, Laureſhamenſe.

Nazaruda in Alamannia, ignotum, 408.

Neuhauſenſe. *Vide*, Wormatienſe.

Neuſtadienſe in Franconia, 293. Abbas, Mengaudius, *ibid.*

S. Nicaſii. *Vide*, Remenſe.

S. Niceti. *Vide*, Vienneenſe.

Nidrobnrgenſe S. Crucis, virg. in diœceſi Patavienſi, 105.
Nigellenſe apud Tricaſſes, S. Mariæ, & S. Petri, *Noſtela-Reposte*, 407. 581. Abbates, Adelardus, 193. Geraus, 582. Sigoaldus, *ibid.*
Nobiliacenſe S. Mariæ & S. Juniani apud Pictones, *Noaillé*, 213. 373. Ejus inſtauratio, 286. Illuc tranſlatum S. Juniani corpus, 496. Ludovici Pii præceptum refertur, 667. Placitum de cella Jaciaco, *ibid.* Abbates, Abbomerus, Chrocelmus, 286. Godolenus, 496. Hermenbertus, 287. Nemaldus, 496.
Nobiliacenſe S. Vedaſti, *Vide*, Atrebatenſe.
Nonantula SS. Petri & Pauli & S. Silveſtri, in Italia, 146. 539. 540. 582. 635. 695. Abbates, Anfridus, 435. S. Anſelmus conditor, 246. Leopardus, 435. Petrus, *ibid.* Ratpertus, Rochildus, 560.
Nova-cella apud Fontem agricolas, 132. 324.
Nova-cella. *Vide*, Arremarenſe, Hilariacenſe.
Novalicienſe S. Petri, *Novalese*, apud Seguſianos, 105. 502. 627. 635. 696. 607. Abbates, Abbo, 502. Ambuſtus, 396. Azenarius, 217. Eldradus, *ibid.* Prodoinus, 217. Gerardus, Godo, Guillelmus, 202. Hugo, 396. Joſeph, 263. Witgarius epiſc. Mauriennenſis, 257. Nunc ad pauculos Pulienſes redactum, 202.
Noviacenſe in diœceſi Lauſannenſi, 553. Abbas, Adrevaldus, *ibid.*
Noviaceſe. *Vide*, Mauriacenſe.
Novientenſe. *Vide*, Ebersheimenſe.
Novigentum. *Vide*, S. Chlodoaldi.
Noviomenſe S. Lupi, ſeu S. Elygii, *S. Eloy de Noyon*, 382. 595.
Novum monaſterium in pago Tarviſiano, 632.
Novum-monaſterium. *Vide*, Brixienſe S. Juliæ.
Novum-villare, ſeu Nova-villa, *Neuvellers*, in Alſatia, 72. 73. 89. Abbas Ratramnus, 73. Ad canonicos ſæculares migravit, *ibid.*
Nutſcellenſe in Anglia, 14. 39. Abbates, Stephanus, Winbertus, 38. 39.

O

OBonenſe S. Mariæ apud Aſtures, 255. Fuit duplex, 556. Abbas, Felix, 255. Nunc unitum congregationi Wallifoletanæ, 256.
Ochſenfurtenſe, virg. in Franconia, 234. Abbatiſſa S. Hadeloga, *ibid.*
Octavienſe. *Vide*, S. Cucufatis in Catalonia.
Offonis cella, ſeu Scotterannum, *Schuttern*, in Alſatia, 72. 407.
Olonnenſe S. Anaſtaſii in Lombardia, 61.
Oniehſe S. Salvatoris in Hiſpania, 502.
Oratorium prope Bellovacum, virg. *Orner*, 503.
Orbacenſe S. Petri, *Orbais*, in diœceſi Sueſſionenſi ubi ſitum, 87. Hujus loci monachus Gotheſcalcus, 482. 636. Abbates, Bavo, *ibid.* Leudemarus, an S. Rigobertus, 87.
Orbionenſe, vel Urbionenſe, ſeu B. Mariæ de Craſſa, *la Graſſe*, in Septimania, 227. 350. 374. 409. 430. Abbates, Attala, 409. Nimfridius vel Nibridius conditor, poſtea epiſc. Narbon. 227.
Ordenſe S. Michaelis in Turingia, 66. 86. Abbas, forte Tatwinus, 98.
Oriolenſe S. Johannis, Abbas, Tranſicus, 550.
Oſterhovenſe. *Vide*, Auſtravienſe, 105.
Ottenburanum, ſeu Uttemburaoum 88. Alexandri & Theodori, *Ottenbureo*, in Suevia, 590 Abbates, Milo, Nitharius, Toto, *ibid.*
Ottingenſis cella S. Stephani, 165.
Owarrenſe S. Mariæ in Aragonia, 380. Abbas, Egicanus, *ibid.*
Oveterenſe S. Vincentii in Hiſpania, 284. 285. *Capella regum* dictum, *ibid.* Abbates, Fortis, Promiſta, ſeu Promiſtanus conditor, *ibid.*
Oxonienſe S. Mariæ, virg in Anglia, 94. Canonicis regularibus datum, *ibid.*

P

PAlatiolum, virg. prope Treviros, S. Mariæ & SS. Petri & Pauli, 3. 90. 160. 195. Abbatiſſæ, Adela, ſeu Addula, 90. Hunothildis, Warentrudis, *ibid.* Sanctimonialibus canonici ſubſtituti, *ibid.*
Palatiolum in Tuſcia S. Petri, 231. 595. Contra Minos ſervatum, 362. Abbates, Andreas, 105. Girafridus dictus Hieronymus, *ibid.* S. Walfridus conditor, 131.
Palatiolum prope Ravennam, 195.
Palmatenſe S. Salvatoris & S. Benedicti, *Paumat*, apud Petrocorios, 546. Monachorum religio, 624. A Normannis vaſtatum, *ibidem*. Charta fundationis refertur, 346. Abbas, Adalgiſus, 668. Seu Adalgaſius, 624.
Papho-monaſterium, ſeu Pfafo-monaſterium, S. Tiburtii, *Pfaffenmunſter*, in diœceſi Patavienſi, 205. 210. Abbas, Reginoldus, *ibid.* Nunc collegiata eccleſia, 205.
Papienſis. *Vide*, Ticinenſis.
S. Papuli, 409. Nunc epiſcopalis ſedes, *ibid.* 400.
Paraciatenſe, 544.
Pariſienſe S. Dyonifii. *Vide*, S. Dionyſii in Francia.
Pariſienſe S. Cruois, ſeu S. Vincentii, ſeu S. Germani a Pratis, *S. Germain des Près*, 34. 36. 303. 538. 590. 203. 217. 372. 390. 402. 452. 505. 520. 578. Lemauſum ei aſſeritur, 4. Ejus loci monachi clerici appellati, 257. Baſilicæ fores poſt veſpertinam ſynaxim claudebantur, *ibidem*. In interiorem baſilicam tranſfertur corpus S. Germani, *ibidem*. Palatiolum ei concedit rex Pippinus, *ibid.* Ejus poſſeſſiones in Aquilina ſilva, 199. Et in Aquitania, 487. Diploma Caroli M. pro eo, 207. Immunitatem ab omnibus telonеis ei concedit idem Carolus, 228. Qui & ei Madriolas donat, 257. Monachis portio bonorum aſſignata, 486. Eorum ſocietas cum Dionyſianis & Remigianis, 567. Ufuardus hujus loci monachus auctor martyrologii, 580. S. Germani corpus ob Normannos Cumbas deportatum, 613. Revectum, *ibid.* Violatores baſilicæ puniti, *ibid.* Brunardi donatio pro lumine ad corpus S. Germani, 640. 755. Abbates, Babo, 56. Ebroinus epiſc. Pictavorum, 574. Gozlinus, 640. Haimo, Hilduinus, 455. Irmino, ſeu Hirmino, 372. Lantfredus, 203. Rotbertus, 217. Theodelmarus, 56. Waldromerus, 4. Wichadus ſeu Wichardus, 298.
Pariſienſe S. Petri, ſeu S. Genovefæ, *S. Geneviève*, 399. 505. 613. Abbas, Herbertus, *ibid.*
Parmenſe S. Bartholomæi, 534.
Parmenſe S. Mariæ & S. Alexandri, virg. *ibid.* Charta fundationis refertur, 689.
Parmenſe S. Thomæ, 534.
S. Piſcentii in agro Toloſano, 374.
Parolariæ inſulæ monaſterium, 356.
Patriciani monaſterium, *Peyriſſac*, 575.
S. Pauli. *Vide*, Cormaricenſe, Girwenſe, Hilariacenſe.
S. Pauli epiſcopi. *Vide*, Narbonenſe.
S. Pauli inſula, *priorat.* 203.

Pau-

Pauliacenſe vir. in Caletis, *Pavilly au pays de Caux*, nunc prioratus, 10. Abbatiſſæ, S. Auſtrebertæ, Benedictæ, Julia, ſeu Juliana, *ibid.*
Pauliacenſe viror. 10.
S. Paulini. *Vide*, Trevirenſe.
Peſtinegenſe in Aoglia, 318.
Penantenſe, 504.
Peralenſe S. Samſonis, *S. Samſon*, in Normannia, 504.
S. Petri de Florentillo in Umbria, 477. Abbas, Sigualdus epiſc. Spoleti, *ibid.*
S. Petri cella apud Caſſeacum, 187.
S. Petri de Silva-agra, cella, 223. 249.
S. Petri. *Vide*, Æduenſe, Aguilarenſe, Altivillarenſe, Andaginenſe, Andecavenſe, Arvernarenſe, Augienſe, Aurelianenſe, Barcinonenſe, Barriſcum, Bauzanum, Belliſocenſe, Beneventanum, Beſuenſe, Biſuldunenſe, Blandinienſe, Brantoſmenſe, Caledonenſe, Calogenſe, Cantuarienſe, Carnutenſe, Cataienſe, Caunenſe, Cenomannenſa, Cluniacenſe, Dervenſe, Dionyſianum, Doverenſe, Duſerenſe, Ebersheimenſe, Elnonenſe, Exonienſe, Ferrarienſe, Flaviniacenſe, Fontanellenſe, Foſſatenſe, Friſlarienſe, Gaicenſe, Gandenſe, Hirſaugienſe, Hornbacenſe, Jonnenſe, Laudenſe, Laureshamenſe, Lindisfarnenſe primum, Lindisfarnenſe ſecundum, Luccenſe, Lugdunenſe, Lunatenſe, Mulmundarienſe, Manfredenſe, Mirienſenſe, Mauri-monaſterium, Mauriacenſe, Murzacum, Milundenſe, Mettenſe, Milidunenſe, Miſiacenſe, Murbacenſe, Nintuacenſe, Nigellenſe, Nouantula, Novalicienſe, Orbacenſe, Pariſienſe, Placitium, Pſalmodienſe, Redenſe, Remenſe, Reſbacenſe, Rotomagenſe, Rura, Saltzburgenſe, Schledorfenſe, Senonenſe, Senonienſe, Seraſienſe, Stabulenſe, Sithienſe, Tegernſenſe, Thierauptenſe, Ticinenſe, Trecenſe, Turonenſe, Veronenſe, Wirtemarbenſe.
Petroburgenſe in Anglia. *Vide*, Medeshamſtedenſe.
S. Petronillæ. *Vide*, Plumbariola.
Pictavenſe S. Crucis, virg. *Sainte Croix de Poitiers*, 409. 402. A Sarracenis concrematum, 406. Pro eo capitulare Ludovici Pii, 444. Abbatiſſa, Gerberta, 445.
Pictavenſe S. Cypriani, *S. Cyprien de Poitiers*, 479.
Pictavenſe S. Hilarii, 199. 222. 286. Abbates, Aper, 199. Ain, 222. Bertinus, 259. Ebroinus, 349. Fulco, 405.
Pictavenſe S. Radegundis, virg. 373. 385. 434. Monachis clerici ſufficti, 441.
Piſtorienſe S. Baronti in Tuſcia, *Piſtoye*, 131.
Pitylianum S. Salvatoris & S. Mariæ, monacharum, in Italia, 121. 295.
Placentinum S. Michaëlis, virg. 97. Abbatiſſa, S. Victoria, *ibid.*
Placentinum S. Sabini, 97.
Placentinum S. Syri confeſſoris, 97.
Placentinum S. Thomæ apoſtoli, *ibid.*
Placitium S. Mariæ & S. Petri in agro Pinciacenſi, *Plaiſir*, S. Dionyſio aſſertur, 226.
Plidinfeldenſe. *Vide*, Clingenſe.
Plumbariola, virorum, S. Mariæ in Italia, 137. 259.
Plumbariola, virg. S. Petronillæ, 337. Abbatiſſæ, Beatrix, Matrona, *ibid.* Nulla ſuperſunt monaſterii veſtigia, *ibid.*
Pollingenſe S. Salvatoris, virg. in diœceſi Briximenſi, 253. Nunc eſt canonicorum regularium, *ibid.*
S. Polycarpi ad Rivum-grandem, *Riugrand*, in diœceſi Narbonenſi, 234. Abbates, Atala conditor, Centullus, *ibid.*
Pontes, cella abbatiæ Cormaricenſe, 343.
S. Pontii in agro Cimelenſi, 166. Abbas, Syagrius epiſc. Nicienſis, conditor, *ibid.*
S. Præjecti. *Vide*, Flaviniacenſe, Veromanduenſe.
Praſtellenſe, *Preaux*, in Normannia, 504.
Priſcofiecinenſe, 27.
S. Privati cella in ditione Salonenſi, 267. 226. 223.
Prumienſe S. Salvatoris, *Prum*, vel *Prom*, in diœceſi Trevirenſi, 151. 156. 201. 338. 411. 490. 509. 521. 545. 570. 587. 606. Ejus primordia, 186. 187. Diploma Pippini regis pro ejus conſtructione refertur, 638. Ipſi tradita cella S. Goaris, 193. 194. Ibi tondetur Pippinus Gibboſus, 181. Illius loci viri illuſtres, 593. Illuc tranſlata corpora SS. Chryſanthi & Dariæ, 606. Abbates, Aſuerus, 381. Marcwardus, 490. Tancradus, 558.
Pſalmodienſe S. Petri in Septimania, 281. 377. 379. 301. 399. 409. Abbates, Corbitanus, 281. Fulco, 377. Tiocodemirus, 399. Nunc Alebenſi epiſcopatui unitum, 409.
S. Putinnæ. *Vide*, Herifordenſe.
Puteolus. *Vide*, Dervenſe.
Puteus-Orbis, virg. *le Puit-d'Orbe*, in diœceſi Lingonenſi, 283. 290.

Q

Quercolodora, Abbas, Firminus, 70.
S. Quintini. *Vide*, Galliacum, Veromanduenſe.
S. Quirini. *Vide*, Tegernſenſe.

R

S. Radegundis. *Vide*, Pictavenſe.
S. Ragneberti. *Vide*, Bebronnenſe.
Ratesdorfenſe S. Cæciliæ & S. Bonifacii, 388.
Ratiſponenſe S. Emmerammi, 101. 148. 242. 292. 411. 428. 496. Abbates, Apollonius, 418. Baturicus epiſc. *ibid.* Ramwoldus, Ratiſponenſes epiſcopi, Richobaldus, 411. Sigefridus, 428. Sigimundus, *ibid.*
Ratmelſigenſe apud Scottos, 24.
Ravennenſe S. Severi, 543. Nunc monachorum cœtu orbatum, *ibid.*
Ravennenſe S. Stephani, 426.
Rauſoliacum, *Monstier-Rauſeille*, datum Atanenſi S. Aredii, 242.
Reatinum S. Georgii, virg. 103. 143. 302. 577. Farfæ ſubjectum, 143. Abbatiſſa, Dominolina, *ibid.*
Reatinum S. Michaëlis, 224. 239.
Reatinum S. Salvatoris, 200.
Redenſe S. Mariæ & S. Petri in pago Meldenſi, 351. Modo villa S. Faroni ſubjecta, *ibid.*
Redonenſe S. Melanii, *S. Melaine de Rennes*, 307.
S. Reginæ. *Vide*, Alexienſe.
Regula in Waſconia, vulgo, *Equire*, *la Reule*, 316. Abbas, Adafius, *ibid.*
Regula. *Vide*, Lemovicenſe.
Remenſe S. Nicaſii, 113.
Remenſe S. Petri Inferius, virg. 394. Modo extinctum, *ibid.*
Remenſe S. Petri ſuperius, virg. 86. 394.
Remenſe S. Remigii, *S. Remy de Reims*, 40. 48.

48. 86. 274. 595. 506. 526. 645. Illic octavo ſæculo incunte monachi, 48. Ei ſubjicitur monaſt. Barcetenſe, 48. Illic a Tilpino monachi reſtituti, 251. Ibi ſepulti Tilpinus & alii Remenſes epiſcopi, 525. & Carolomannus rex, 206. Ibi exceptus e Carolo M. Leo III. 541. Codex ſacramentorum S. Gregorii juſſu Gaudelgaudi decani ſcriptus, 548. Monachorum ſocietas cum Dionyſiana, 567. & Germanenſibus, *ibid.* Illius loci monachi illuſtres, 626. Charta Adonis abbatis refertur, 645. Abbates, ſorte Ado, 40. Epiharius, 152. Fulco chorepiſcopus, 567. Gebehardus, 151. Remenſes epiſcopi, 326. Sub quibus regularem diſciplinam moderati præpoſiti, Bernigarius, Erchenraus, Raduinus, Soifarius, *ibid.*

Remenſe S. Sixti, 536.

S. Remigii. *Vide*, Remenſe, Senonenſe.

Reomaenſe S. Johannis, *Moutier-S.Jean*, in diœceſi Lingonenſi, 58. 216. Abbates, Apollinaris, 340. Aſſoricus, ſeu Euſtorgius, 58. Bernardus, 600. Cammundus, Celſus, Chriſtianus, 58. Dei-donus, 523. Deodatus, Heirardus, Huna, Maſchard, Maurellus, Samuel, 58. Vigilius, 464. Waldo, 217.

Resbacenſe S. Petri, *Rebais*, in diœceſi Meldenſi, dictum Jeruſalem, 572. 505. 545. Illic ſepultus Helmengaldus comes, 572. Abbates, Godobertus, Warinus, *ibid.*

Rhinaugienſe, *Rheinau*, in diœceſi Conſtant. 477. Ibi recluſus degit S. Findanus, 517. Abbates, Antwartus, Wichrammus, Wolwinus, *ibid.*

Sc Richmiri, ſeu S. Rigomiri apud Cenomannos, 26. Abbates, Arrius, S. Richmirus, *ibid.*

Ripadium in Anglia, 525.

Ripadunenſe, *Repton*, in Anglia, 35. 56. Abbatiſſa, Elfrida, 36. In villam redactum, *ibid.*

Ripenſe, ſeu Riponenſe, *Rippon*; in Anglia, 5. 6. 15. 21. 56. Ibi ſepultus S. Wilfridus, 22. Abbates, Aloertus, Botwinus, Sigredus, Wildemus, 258. Tatbertus, 22.

Ripolanum S. Bartholomæi, virg. in Catalonia, 276. Abbatiſſa, Euphraſia, *ibid.* Nunc penes monachos Vallumbroſanos, *ibid.*

Rivipullenſe, 465.

Roſacum in Biturigibus, *Rufec*, 625.

Romanenſe, *Romans* in diœceſi Viennenſi, 412. 552. 555. Ibi mortuus & ſepultus S. Barnardus conditor, 595. 594. Ad ſæculares canonicos vertit, 412. 553.

S. Romani. *Vide*, Blavienſe.

Romanum S Agathæ, 51.

Romanum S. Agnetis, virg inſtauratum, 415. 415. Abbatiſſa, Lucia, 413. Locum nunc occupant canonici regulares, 415.

Romanum S. Andreæ ad Clivum Scauri, 168. 200.

Romanum S. Andreæ, ſeu Barbaræ, 55.

Romanum S. Bibianæ, 472.

Romanum S. Caſſiani, virg. 52.

Romanum S. Catharinæ, ſeu S. Benedicti virg. 548.

Romanum S. Chryſogoni, 80. 200.

Romanum S. Eraſmi, 514.

Romanum S. Johannis Evangeliſtæ, S. Johannis-Baptiſtæ & S. Pancratii, 52. 80.

Romanum S. Mariæ trans Tiberim, 603.

Romanum S. Martini prope Vaticanum, 74. 156. 548. 650.

Romanum S. Sabæ, Cellæ-novæ vocatum, 200. 269. Hegumeni Pardus, 209. Petrus, 269.

Romanum in Schola Græcorum SS. Stephani & Silveſtri, 121. 155. 168. 200.

Romanum S. Stephani protomart. 348. Abbas Paſchalis, poſtea ſummus pontifex, 399.

Romanum SS. Vincentii & Anaſtaſii ad Aquas Salvias, 32.

Romanum S. Viti in Exquilino, 200.

Romanum a Gregorio II. conditum, 51.

Romanum-monaſterium, *Romans-moutier*, In diœceſi Lauſannenſi, 412. 555.

Romarici-mons, *Remiremont*, in diœceſi Tullenſi, 506.

Rora monaſt. virg. Fuldæ ſubjectum, nunc exciſum, 301.

Roſacenſe in provincia Foro-julienſi, 498.

Rothonenſe S. Salvatoris, *Redon*, in Britannia minori, 548. 621. 633. 630. Conditur, 506. 507. Ratvili aliorumque donationes, 621.

Abbas S. Conwoio conditor, 506. &c.

Rotila S. Sixti, 566. Carſufianis ceſſit, *ibid.*

Rotnacenſe, *Rouay*, in pago Tornacenſi, 50. Modo collegium canonicorum ſæcularium, *ibid.*

Rotomagenſe S. Petri, ſeu S. Audoeni, *S. Ouen de Rouen*, 504. A Normannis incenſum, 579. Abbas, Rieulfus, *ibid.*

Rura S. Petri, 501. *Berg* appellatum, *ibid.*

Rura SS. Stephani & Jacobi fratris Domini, *ibid.*

S

S Anctæ Sabæ. *Vide*, Laura, Romanum.

Sabinenſe. *Vide*, Parſenſe.

S. Sabini. *Vide*, Placentinum.

Sagienſia quindecim, 187.

Saliginenſe apud Santones, 198. Abbas Martinus, *ibid.*

Senonienſe S. Mariæ & S. Privati. *Vide*, S. Privati cella.

Saltzburgenſe S. Petri, *S. Pierre de Saltzbourg*, 48. 165. 214. 256. 442. Ad monachos ſcribit Alcuinus, 505. Abbates, Amilo, ſeu Ammilonius, 442. Anſalogus, Eziu, Savolus, 48. Virgilius poſtea epiſc. 165.

S. Salvatoris prope Parſum, 203. Abbas, Adwaldus, *ibid.*

S. Salvatoris in Puiſaya, prioratus, 323.

S. Salvatoris cella, 532.

S. Salvatoris. *Vide*, Aniatinum, Anianenſe, Brajacenſe, Brixienſe, Cantuarienſe, Carroſeaſe, Cenomanneaſe, Conchenſe, Chiemenſe, Cremſanenſe, Fananum, Gellonenſe, Glannafolienſe, Lemovicenſe, Onienſe, Paluatenſe, Pollingenſe, Prumienſe, Pytilianum, Reatinum, Ruthonenſe, Spoletanum, Stenlandenſe, Stradenſe, Superadi monaſterium, Swarzahenſe, Tolleuſe, Trajectenſis ad Rhenum, Veterienſe, Werthinenſe.

Salvenſis S. Petri cella, 536.

S. Salvii. *Vide*, Monaſteriolum.

S. Salvii prope Valentianas, 20. 206. 477. Abbates, Hugo, Georgius, 106. Nunc priorat. Ordinis Cluniacenſis, *ibid.*

Samonenſe S. Juliani in Hiſpania, 182. Abbas, Argericus, *ibid.*

S. Samſonii. *Vide*, Pentalenſe.

S. Sanctini. *Vide*, Meldenſe.

Sandavenſe in Bajoaria, 155. 220. Non eſt ſuper, 155.

Sandunenſe, 220. Abbas, Albunus, *ibid.*

Sarraziacenſe S. Geneſii, virg. apud Cadurcos, 598. Abbatiſſa, Emenana, ſeu Immenana, *ibid.*

Sarchinienſe. *Vide*, S. Trudonis.

Sarlatenſe, 96.

S. Saturnini de Noſdellia *S. Sernin de Nodelt*, in diœceſi Nemauſenſi, 281.

S. Saturnini in Septimania. *Vide*, S. Hilarii.
S. Saturnini. *Vide*, Toloſanum, Vivarienſe.
S. Savini apud Pictones, 84. 373. 409. 431. 623. A S. Benedicto Anian. reformatum, 332. Abbas, Dodo, 479.
S. Savini. *Vide*, Tarbellenſe.
Savinianenſe S. Martini in agro Lugdunenſi, *Savigni*, 360. 408. Abbates, Adalbertus I. Adalbertus II. Anaſtaeus, Arnulfus, Alterius, Benedictus, Chriſtophorus, David, Ingelardus, Juſſus, Fontius, Sigefridus, 360.
Saxiacenſe. *Vide*, Seſſeiacenſe.
Schennenſe S. Stephani, virg. in Rætia Curiens, 355. 566. Abbatiſſa, Adalheidis, 553.
Schevvanc, ignotum, 408.
Schlecdorfenſe S. Petri, cum S. Dionyſii in Bajoaria, 153. 183. 317. 334. Abbates, Aribo, Atto, ambo epiſcopi Friſingæ, 153. Nunc eſt Ordinis S. Auguſtini, *ibid.*
Schlierſenſe in Bajoaria, 229. Abbas, Berchtoldus, *ibid.* Regularibus canonicis ceſſit, *ibid.*
Scovenauva, ignotum, 408.
Scultesburc, ignotum, *ibid.*
Scutterianum. *Vide*, Offonis cella.
S. Sebaſtiani. *Vide*, Magnus-locus.
Sedelocenſe S. Andochii, *Saulieu*, 59. 128. 596, 622. Nunc collegium eſt ſæcularium canonicorum, 128. 596.
Segeſtrenſe. *Vide*, S. Sequani.
Selingeſtadienſe, *Seligenſtat*, in diœceſi Moguntina, 242. 398. 531. 589. 629. Illuc tranſlata corpora SS. Marcellini & Petri, 476. Abbates, Eginhardus conditor, 551. Ratleicus, 476.
Selingeſtedenſe. *Vide*, Aſtervvicenſa.
Senatoris. *Vide*, Ticinenſe.
Senonenſia, eorum infalix ſtatus, 629.
Senonenſe S. Lupi, ſive S. Columbæ *Sainte-Colombe de Sens*, 418. 445. 504. 549. 629. Ejus reformatio per Benedictum Anian. 419. Privilegium a Carolo Calvo confirmatum, 631. Abbates, Bernardus, 632. Hieremias dein epiſc. Senonum, 418. Jacob, Supplicius, 419. Widradus, 593.
Senonenſe S. Hilarii, virg. 317. 443. In paræcialem eccleſiam converſum, 317.
Senonenſe S. Johannis, 445. 629. Modo eſt canonicorum ragularium, 446.
Senonenſe S. Maximini, virg. 317. 443. In paræcialem eccleſiam converſum, 317.
Senonenſe S. Petri-Vivi, S. *Pierre le-Vif de Sens*, 5. 25. 128. 317. 445. 446. 504. 588. 629. Ibi ſepultus S. Ebbo epiſc. Senonum, 218. Ei ſubjecta Mauriaci cella, 446. Illuc tranſlata corpora SS. Saviniani & ſoc. 631. Tranſlationis acta referuntur, 750. Abbates, Aighilenus, 5. Albertus, 464. Anaſtaſius, 631. Bertemarius, 317. Chrodolinus, 19. Dido, 588. S. Ebbo, 5. Frodobertus, 317. Rainardus, 118. Wiraiboldus, 29.
Senonenſe S. Remigii, 445. 446. 504. 629. Vallilias transfertur, 532. *Vide*, Vallilienſe.
Senonenſe S. Mariæ, ſeu S. Petri, *Senons ou Vifge*, 258. 458. 472. Mettenſi eccleſiæ ſubjicitur, 202. Charta donationis Ludovici & Lotharii refertor, 676. Abbates, Adelhardus, 459. Angelramnus epiſc. Mettenſis, 202. Boniceolus, Erlefridus, Norgandus, 459. Stephanus, 202. Richbodo, 472. An Theodericus, 387.
apud Septem molas, 237. Abbatiſſa, Ragana, *ibid.*
S. Sequani Segeſtrenſe, *S. Seine*, in diœceſi Lingonenſi, 83. 231. 407. Illic monachum induit Benedictus, poſtea abbas Anian. 215. 431. 432.
Seraſienſe S. Petri apud Navarræos, 330. Monachorum religio, 635. Abbas Oddoarius, 530.
S. Screni cella in Briegio, 470.
S. Sergii. *Vide*, Andecavenſe.
S. Servatii. *Vide*, Trajectenſe ad Moſam.
S. Sarvuli. *Vide*, Venetum.
S. Severini. *Vide*, Burdegalenſe.
S. Severi. *Vide*, Ravennenſe.
Sextenſe in provincia Foro-julienſi, 498.
S. Sicarii. *Vide*, Brantoſmenſe.
Simonenſe S. Mariæ in diœceſi Anſcienſi, 410.
S. Silveſtri vel S. Marinæ in territorio Firmano, 592.
S. Silveſtri. *Vide*, Nonantula, Romanum, Soractenſe.
Silviacenſa. *Vide*, S. Wlmari.
Sithienſe S. Petri, *Sithiu*, nunc *S. Bertin*, apud Morinos, 21. 48. 65. 96. 123. 222. 258. 202. 272. 346. 356. 427. 495. 504. 528. 600. 607. In eo includitur Childericus III. 142. Monachis cuſtodia baſilicæ S. Mariæ reſtituta, 571. A Normannis incenſum, 614. Abbates, Adalhardus, 571. S. Bertinus, 48. Bovo, 21. Datbertus, 158. Erkembodus, 48. Erlefridus, 22. Fridugiſus, 427. Hardradus, 202. Hugo, 528. &c. Nantharius I. Nantharius II. Odilandus, ſeu Autlandus, 258. Waimarus, 96. Waltherus, 21.
Siverſtatenſa in Bajoaria, 229. Deſtructum, *ibid.*
S. Sixti da Fagito, ſeu Altom-Fagitum in Waſconia, 410. Abbas Varinus, 530. Nunc canonicorum ſæcularium, 410.
SS. Sixti & Sinicii epiſc. Remenſium, 619.
S. Sixti. *Vide*, Holtzkirichenſa, Remenſe, Rotila.
Socaburgenſe in Anglia, 307.
Solenhus. *Vide*, Cella-Solæ.
Solemniacenſa, *Solignac*, in Lemovicibus, 573. 592. 410. Hinc deducta colonia in monaſt. Beilliocenſe, 625. Abbates, Agiulfus, 410. Chambertus, 625. Drucherannus, 592. ſeu Druchamnus, 410. Silvius, 575.
S. Sophiæ. *Vide*, Beneventanum.
Soractenſia, 222.
Soricinum ſeu S. Mariæ de Pacu & de Sanha, *Soreze*, in pago Toloſeno, 410. Ejus origo, *ibid.* Abbates, Bertrandus, Rumoldus, aliis Rodaldus, Seniorellus, Walafridus, 410.
Spanheimium, 252.
Spoletanum S. Marci, 592. 576.
Spoletanum S. Salvatoris, 592. 578.
Squirs. *Vide*, Regula
Stabulenſe SS. Petri & Pauli, *Stavelo*, in Arduenna ſilva, 28. 119. 341. 407. 545. 618. Monachorum religio, 473. Abbates, S. Agilulfus, 119. Anglimus, 205. Florbertus, 119. Hauto, 473. Rhatholdus, 545. Wirundus, 341.
Staffelſeenſe, virg. in Bajoaria, 163. Deſtructum, *ibid.*
Stenlandenſe S. Salvatoris, 576.
S. Stephani in finibus Beneventanis, 578.
S. Stephani in finibus Theatinis, Partæ ſubjectum, 491.
S. Stephani. *Vide*, Ædnenſe, Andecavenſe, Argentoratenſe, Afterwicenſe, Balneolenſe, Cauciacenſe, Cæſarionenſe, Corbeia-nova, Manſus-Aſili, Ottingenſe, Ravennenſe, Romanum, Rura, Schennenſe, Soractenſe, Tullenſa, Veronenſe, Vivarienſe.

Stra-

Stradenſe S. Salvatoris, S. Mariæ, & S. Genulfi, *Strade*, vel S. *Genou*, in Biturigibus, 479. 596. Abbates, Dodo, 479. Mainardus, 596.
Streaneshalenſe, virg. in Anglia, Abbatiſſa, Alfleda, 7. ſeu Ælfleda, 13.
Sublacenſe in Italia, 21. Abbates, Petrus, Sergius, Stephanus, *ibid.*
Sueſſionenſe S. Criſpini-Majoris, *S. Creſpin le Grand*, 358.
Soeſſionenſe S. Mariæ, virg. *Notre-Dame de Soiſſons*, 385. 407. 440. 570. 596. 609. 622. Illic educatus S. Paſchaſius Radbertus, 346. Abbatiſſæ, Ætheria, Aſcelina, Eremburgis, Ermentrudis, Giſla ſeu Giſala, Hildegardis ſeu Aldegardis, Theodrada, 342. Imma, 609.
Sueſſionenſe S. Medardi, 142. 263. 302. 396. 410. 477. 505. 574. 579. Eo accedit Leo III. 341. Ibi Monachum induit Leidradus epiſc. Lugduni, 383. Novam baſilicam condit Hildoinus abbas, 449. Illic in eboro ſuſpenſa olim inſignis corona argentea, *ibid.* Illuc tranſlatum corpus S. Sebaſtiani, 470. An etiam corpus S. Gregorii, *ibid.* 471. Nova baſilica conſtruitur, 470. Illuc tranſlatum corpus S. Tiburtii, 477. Ad loculum S. Sebaſtiani accedit Ludovicus Pius, 480. Cauciacum illi ſubjicitur, *ibid.* S. Sebaſtiani reliquiæ a Magnilocenſibus expetitæ, 480. Floriacenſibus conceſſæ, 482. Illic ſub arcta cuſtodia ſervatus Ludovicus Pius, 521. Illic Marcus epiſc. Scottus anachoreta, 585. Abbates, Agobardus, 496. Gauſridus, 471. Hildoinus, 449. An Hugo? *ibid.* An Rudolfus epiſc. Eitoric. 574. 575. Urſio, 449.
S. Sulpicii in diœceſi Cenomannenſi, 546.
S. Sulpicii. *Vide*, Bituricenſe.
Superadi monaſterium Salvatoris, in Gallicia duplex, 246. Viror. Abbas, Gutierus, *ibid.* Virg. Abbatiſſa, Munia, *ibid.*
Suredenſe S. Andreæ in agro Helenenſi, 339. Abbates, Froyſelus, Johannes, Miro, Siſegutus, *ibid.*
Surrentinum, 497. Abbates, S. Antoninus, Bonifacius, *ibid.*
Swarzahenſe, olim *Arnolfeſowa*, in diœceſi Argentoratenſi, 72. 389. 407. Tranſfertur, 469. Abbates, Agoaldus, Albricus, Eruingus, Ebroinus, Job, Lupus, Walto, 72. Wido, 469.
Swarzahenſe S. Salvatoris & S. Mariæ, in diœceſi Wirziburg. 389. 407. 469. Abbas, Benedictus, 389.
Sweßrenſe, virg. *Sufteren*, in ducatu Juliacenſi, 33. 229. In nobilium canonicarum collegium converſum, 33.
S. Symphoriani. *Vide*, Æduenſe, Mettenſe, Viennenſe, Tillidenſe.
S. Syri confeſſoris, *Vide*, Placentinum.

T

Tabulatenſe S. Michaelis in Hiſpania, 447. Abbas, Opila, *ibid.*
Talipiacus in diœceſi Cenomann. 547. Abbas, Jacob, *ibid.*
Tamlactenſe in Hibernia, 589.
Tanetenſe in Anglia virg. 12. 53. 248. 576. Abbatiſſæ, Eadburga, 248. ſeu Egburga, 36. Leofrica, S. Mildreda, Sigeburta, Siledrita, 142.
Tarbellenſe S. Sabini, *S. Sauin de Tarbes*, 410.
Tarviſienſe S. Fuſcæ, 239.
Teclatenſe, Abbas Moderatus, 12.
Tegernſenſe SS. Petri & Pauli & S. Quirini in Bajoaria, 220. 230. 250. 407. Abbates, Adalbertus fundator, Megilo, 220. Meginhardus, 250.
Terentianum S. Mariæ & S. Michaelis, Farfæ ſubjectum, 143.
S. Theoderici in monte Hor, *S. Thierry du mont Hor pres de Reims*, 86.
S. Theotfredi. *Vide*, Monaſterium S. Theotfredi.
S. Theuderii, *S. Chef*, Abbas, Belcio, 553.
Thierauptenſe. S. Petri in diœceſi Auguſtana, *Thierauptten*, 225. Abbates, Guillelmus, Ulinus, *ibid.*
S. Thomæ. *Vide*, Parmenſe, Placentinum, Ticinenſe, Veronenſe.
SS. Tiberii, Modeſti ac Florentii, *Vide*, Ceſaronienſe.
S. Tiburtii. *Vide*, Papho-monaſterium.
Ticinenſe S. Petri, ſeu Cœlum-aureum, tum S. Auguſtini, *S. Pierre de Pavie au Ciel-d'or*, 155. Illuc tranſlata oſſa S. Auguſtini, 61. 62.
Ticinenſe Senatoris, S. Mariæ & S. Aureliani, 41. Hodie poſſeſſum a ſanctimonialibus Benedictinis, *ibid.*
Ticinenſe S. Syri, 225.
Ticinenſe Theodotæ, 41.
Ticinenſe S. Thomæ, 225.
Tiernenſe apud Arvernos, Abbas, Joſephus, 289.
Tillidenſe S. Symphoriani, 211.
Tinemuthenſe in Anglia, 23. Abbas, Herebaldus, *ibid.*
Timenſe S. Mariæ in pago Regineſtenſi, 2. Modo ſeminario Remenſi addictum, *ibid.*
Tollenſe ſeu Tollanum & Tolletanum S. Salvatoris in Italia, 97. 225. 339. Abbates, Albizzo, Grimpaldus, *ibid.*
Toloſanum B. Mariæ deauratæ, *la Daurade*, 605.
Toloſanum S. Saturnini, *ibid.*
Trajectenſe ad Moſam S. Servatii, 50. 209. 569.
Trajectenſe ad Rhenum cathedrale S. Salvatoris & S. Martini, 64. 107. 149. 261. 272. 229. Abbates Albricus, *ibid.* S. Gregorius, 261.
Trecenſe S. Lupi, 245. 284. 322. Abbas, Aleuinus, 241.
Trecenſe S. Petri de Cella, ſeu Cellenſe prope Trecas, ſive etiam Cella-Bobini, *Moutier la-Celle pres de Troyes*, 183. 505. Abbates, Bobinis poſtea epiſc. 183. S. Frodobertus, *ibid.*
Trevirenſe S. Maximini, *S. Maximin de Treves*, 64. 180. 223. 270. 365. Abbates, Alexander, 187. Folcardus, 558. Heliſachar, 430. An Weomadus? 231.
Trevirenſe SS. Paulini & Euchariï, 280. 223. 486.
Trevirenſe. *Vide*, Palatiolum.
S. Trophimi. *Vide*, Arelatenſe.
S. Trudonis Sarchinienſe, *S. Trou*, in Belgio, 25. 99. Illic exſulat, moritur & humatur S. Eucherius, epiſc. Aurelian. 86. 99. Abbatum index examinatur, 558. Abbates, Adelardus, Adelbodus, Ambroſius, Angelramnus, Columbanus, an Drogo epiſc. Mett. Ermemarus, Ermenofridus, Giſlebertus, Grimo, Hardeleous, Hildradus, Ludovicus, Radbertus, Radulfus, Reinerus, Reiramnus, Rodegangus, Sabbatinus, Theudefridus, 558. Theodericus, 86.
Tullenſe S. Apri, *S. Evre de Toul*, 379. Illic reſtituti monachi, 539. Abbates, Frotharius poſtea epiſc. Tullenſis, Widricus, 379.
Tullenſe S. Stephani cathedrale, 2.

Turholtenſis cellæ in Belgio, 493. 527. 642. Nunc eſt oppidum comitatus cognominis capnt, 493.
Turonenſe S. Benedicti, 422.
Turonenſe Majus-Monaſterium, *Marmoutier*, 360. 518. 600. 607. 623. Charta donationis Troanni refertur, 687. Illuc tranſlatum corpus S. Gorgonii mart. 625. Charta Viviani abbatis de eccleſia S. Mariæ, 615. Refertur, 694. Præceptum Caroli Calvi, 695. Abbates, Baculus, 605. Bertharius, 27. Ludovicus, 601. Rainaldus ſeu Raginoldus, *ibid.* Theodo, 518. Vivianus comes, 605. Proabbas Herbernus, *ibid.*
Turonenſe S. Martini, 27. 85. 151. 274. 299, 248. 279. 287. 298. 299. 330. 333. 343. 504. 516. 559. 615. 624. In eo ſervata regula S. Benedicti, 27. Ibbonis pro eo privilegium refertur, 647. Proprium habuit epiſcopum, 166. In eo ſcholæ, 298. Ibi humata Liutgardis regina, 318. Monachos inter & Theodulfum Aurelian. graviſſima controverſia, 337. Illic monachi Alcuino abbate, 298. Qui ibi eſt ſepultus, 342. Monachi quando in canonicos mutati, 279. 378. 419. Monaſterii ſtatus poſt mutationem, 410. Pro eo præceptum Ludovici Pii, 410. Ipſi ſubjectum Carmaricum, 418. Illic ſepulta Judith imperatrix, 590. Abbates Adalardus, 518. Agiricur, 85. Alcuinus, 298. Audelandus, 85. Fridugiſus, 342. Guntramnus, 27. Hiterius, ſeu Itherius, 248. Gulfardus, ſeu Wlfardus, 166. Odo rex Francorum, Rotbertus Fortis, Rotbertus rex Francorum, 420. Teutfindus, 85. Vivianus, comes, 601. Wicterbus, 166. Nunc rex Francorum, 420.
Turonenſe S. Petri, 420. Rector, Hiltfredus, *ibid.*

V

Vabrenſe in pago Rutenico, *Vabres*, 450. 643.
Valadenſe in pago Toloſano, 373.
Valencina, 95.
Vallilienſe ſeu Vallieulenſe in pago Senonico, *Vareilles*, 522. 624. Abbas, Ravilandus, *ibid.*
Vallis-cava in Hiſpania, 235. 325.
Vallis-Galilææ. *Vide*, S. Deodati.
S. Vedaſti. *Vide*, Atrebatenſe.
S. Veloſiani in pago Toloſano, 224.
Venerchenſe S. Petri, *Venerque*, in pago Toloſano, 409. Nunc excidium, *ibid.*
Venetum S. Laurentii, virg. 425.
Venetum S. Servuli virorum, 425. Abbas, Johannes, *ibid.* Nunc eſt virginum, *ibid.*
Venetum S. Zachariæ, virg. *ibid.*
Vercellenſe S. Faroni ſubjectum, 352.
Verenſe ſeu Doverenſe in pago Bituricenſi, 374.
Veromanduenſe S. Præjecti, *S. Prix à S. Quentin*, 383.
Veromanduenſe S. Quintini, 383. Abbates, Albertus, Ebergamnus, Fulradus, Hieronymus, *ibid.* Hugo, 528. Lagbardus 383.
Veronenſe S. Firmi, 365. Fratribus Minoribus ceſſit, *ibid.*
Veronenſe S. Mariæ de Organo, 348. 383. Abbates, Feroz eonditor, Gualdebertus, 348. Occupatur nunc ab Oliveranis, *ibid.*
Veronenſe S. Petri in Mauratica, 364.
Veronenſe S. Stephani in Ferrariis, *ibid.*
Veronenſe S. Thomæ, virg. *ibid.*
Veronenſe S. Zenonis, 364. 365. 632. Abbates, Auſtrebertus, Deodatus, Elbonus, Leo, 365.
Vertavenſe, *Vertou*, in minori Britannia, monachi Enſionem confugiunt, 597. Abbas, Raimbaldus, *ibid.* Nunc prioratus.
Vetadunenſe, virg. in Anglia, 23. Abbatiſſa, Hereburga, *ibid.*
Veterinenſe S. Salvatoris in Lemovicibus, 575. Nunc prioratus, *ibid.*
Vetus-monaſterium. *Vide*, S. Michaelis ad Maſupiam.
S. Victoria Soractenſi S. Silveſtri ſubjectum, 222.
S. Victoris. *Vide*, Maſſilienſe.
S. Victuri cella, 27.
Viennenſia, 392. A Sarracenis concremata, 823
Viennenſe S. Andreæ, virg. 392.
Viennenſe S. Nicetii, virg. 393.
Viennenſe S. Symphoriani, *ibid.*
Villa-magna, ſeu Cognenſe, *Ville-Magne*, in dioeceſi Biterrenſi, 286. 409.
Villarenſe-monaſterium, *Ville-moutier*, nunc priorat. in pago Waſtinenſi, 540.
S. Vincentii ad Vulturnum in Italia, 520. 220. 229. 230. 248. 258. 429. 509. Abbates, Ambroſius Autpertus, 202. Atto, 246. Epiphanius, 429. Hainraduſ, 229. Herempertus, 220. Johannes, 202. Joſue, 282. Paldo, 52. Paulus, 230. Taſo, 52. Tato, 52.
S. Vincentii cellæ monaſt. Suredenſis, 339.
S. Vincentii. *Vide*, Cenomannenſe, Piſtolenſe, Mediolanenſe, Ovetenſe, Patiſienſe.
Virdunenſe S. Vitoni, *S. Vanne de Verdun*, 54. 152. 193. 219. Abbates, Dado epiſc. Fremodo, epiſc. Madalveus epiſc. 152. Richarius, 54.
Visbehenſe, 440. Abbas, Caſtus, ſeu Gerbertus, *ibid.* Nunc in Eccleſiam parœcialem redactum, *ibid.*
S. Vitalis cella, 223.
S. Viti cella apud Suevos, 163. 167.
S. Viti. *Vide*, Corbeia-nova, Heſſingenſe, Romanum.
S. Vitoni. *Vide*, Virdunenſe.
Vivatienſe SS. Stephani & Saturnini, virg. 82.
Vivarium-peregrinorum. *Vide*, Mutbacenſe.
Undolenſe in Anglia, 22. Abbas, Cudbaldus, *ibid.*
Unnedica, 278.
Volvicenſe apud Arvernos, 287. 289. Abbas, Eoaldus, 22.
Voſienſe apud Lemovices, 96.
Urbionenſe. *Vide*, Orbionenſe.
S. Uſicini cella, 203.
Uterenſe ſeu Deuterenſe forte in Arvernis, 374.
Uticenſe, S. *Evroul*, in dioeceſi Sagienſi, Abbates, S. Ebrulfus, 287. Raginharius, 295.
Uttemburanum. *Vide*, Ottemburanum.
S. Walarici. *Vide*, Leucouenſe.
S. Waldetrudis. *Vide*, Caſtrilocenſe.
Waltheimenſe in Anglia, 57. Abbas, Egbaldus, *ibid.*
Waraſtenſe, ſeu Guarastenſe, *Gueret*, in Lemovicibus, 84. 96. Abbas, S. Pardulfus, 84. Nunc in oppidum converſum, 96.
Warengiſi-villa, *Warenge-ville*, cella pendens a Gorzia, 213. 379. 439.
Waſſerenſe, Abbas, Dodo, 96.
Weingartenſe in dioeceſi Conſtantienſi, 213.
Weiſſemburgenſe, *Weiſſenbourg*, 386. 468. Abbates, Bernerius epiſc. Wormatiæ. 386.

Gerhoh, 73. Grimaldus, 462. ſeu Grimoldus, 525. An Heiſtulfus? 586. Otgarius, poſt epiſc. Mogunt. 468. Spirenſi eccleſiæ nunc unitum, 75.
Weltenburgenſe, Abbas, Sigido, 220.
Wenloocenſe, virg. in Anglia, 59. Abbatiſſa Milburga, *ibid.*
Wentanum in Anglia, virg. 269. Abbatiſſa, forte Algiva, 94.
Werdenſe ad Rhenum a S. Suidberto fundatum, 30.
Werthinenſe S. Salvatoris & S. Mariæ, *Verden*, in diœceſi Colon. 245. 301. 585. Ibi ſepultus S. Liudgerus, 559. Abbas, S. Liudgerus conditor, 301.
Weſobrunenſe, ſeu Weſſobrunenſe in Bajoaria, 253. 210. 408. Abbates, Adelmarus, *ibid.* Aldhelmus, Iſſungus, Reimundus, 317. Ruthardus, 110. Schnello, 347. B. Thiento, 153.
Wicus. *Vide*, S. Jodoci.
S. Wigberti. *Vide*, Fritiſlurienſe.
Wildeshuſium in diœceſi Bremenſi, 440.
Winburnenſe in Anglia duplex, immo triplex, 9. 74.
Winburnenſe, virg. 9. 74. 132. 233. Abbatiſſæ, Coenburga, 9. Cuthburga; S. Tetta, 132.
Winbornenſe, viror. 9. 74. Abbas, Alduinus, 219.
Winchelcumbenſe in agro Wigorienſi, 358.
S. Winwaloei. *Vide*, Landevenecenſe.
Wiremuthenſe, ſeu Wirenſe S. Petri in Anglia, 4. 43. 80. Dictum S. Petri in Saxonia, *ibid.* Ad hujus loci monachos ſcribit Alcuinus, 289. Abbates S. Benedictus Biſcopus, 43. Ceolfridus, 42. Cuthbertus, 92. Huetbertus, 37.
S. Wlmari Silviacenſe, *Samer*, in pago Bolonienſi, 26. Abbas, S. Wlmarus, *ibid.*
Wormatienſe S. Cyriaci, ſive Neuhauſenſe, 562.
Wormatienſe, virg. ſive Monialium-monaſterium, 562.
Woromboltenſe S. Martini, 46. *Vide*, Mons. Wigoci.

Z

S. Zachariæ, prope montes Pirenæos, 635. Abbas, Odoarius, *ibid.*
S. Zachariæ. *Vide*, Venetum.
Zellingenſe, virg. 295. Non eſt ſuperſtes, *ibid.*
S. Zenonis. *Vide*, Veronenſe.

INDEX SCRIPTORUM PRÆCIPUORUM

Qui in hoc Tomo ſecundo laudantur.

A

Adalhardus, abbas Corbejæ ſcripſit librum de ordine Palatii, 158. 436. 467. Breve admonitionum, *ibid.* Statuta edidit pro ſuo monaſterio, 435. 467. Scripſit epiſtolas, 466.
Adamus Doverhamus ſcripſit hiſtoriam monaſterii Glaſtonienſis, 9.
Adelbertus Abbas Heidesheimenſis ſcripſit libellum de reſtitutione monaſterii ſui, 158. Emendatur, *ibid.*
Adelhelmus epiſcopus ſcriptor vitæ S. Opportunæ, 288.
Ado epiſc. Viennæ ſcripſit martyrologium, 588.
Æneas, cognomento Keledeus, ſcripſit martyrologium duplex, 589.
Agobardus epiſc. Lugduni, 553. 554. Ejus ſcripta adverſus Amalarium, 553.
Agnellus ſcripſit epiſtolam de ratione fidei, 159.
Aimoinus monachus Pratenſis ſcripſit libros duos de miraculis S. Germani, 157.
Alcuinus ſcripſit libros ſeptem contra Felicem Urgellitanum, 304. Quatuor contra Elipandum, 305. Septem in Evangelium Johannis, 305. Codicem bibliorum, 305. Duo volumina homiliarum collegit, *ibid.* 306. 345. Librum qui comes appellatur, emendavit, 325. Scripſit epitaphium, ſeu orationem funebrem Liutgardis reginæ, 321. Vitam S. Richarii, 310. 345. S. Wedaſti, 300. S. Willibrordi, 107. 205. 207. Ex ejus epiſtolis ad Benedictum Anian. unus confici potuiſſet libellus, 321. Cetera ejus ſcripta, 443.
Aldhelmus epiſcopus Schireburnenſis ſcripſit librum de Virginitate, 11. Epigrammata, 23.
Altfridus epiſc. Monaſterienſis ſcriptor vitæ S. Liudgeri, 359.
Altmannus monachus Altivillarenſis ſcripſit hiſtoriam tranſlationis S. Heleneæ, 645.
Alvarus ſcriptor vitæ S. Eulogii, 25. 635.
Amalarius epiſc. Trevir. ſcripſit de cæremoniis baptiſmi, 345. 386.
Amalarius presb. Mett. ſcripſit regulam canonicorum, 400. An etiam regulam canonicarum? *ibid.* Libros quatuor de eccleſiaſticis officiis, *ibid.* 476. & ſupplementum de monaſticis, *ibid.* 559. Librum de ordine antiphonarii, 400. 476. Alia ejus ſcripta, 353. 554.
Ambroſius Autpertus ſcripſit geſta SS. Paldonis, Taſonis, & Tatonis, 203. Varia ejus opera, 220.
Anamotus contexuit codicem traditionum S. Emmerammi, 292.
Andreas Abbas Palatioli ſcripſit vitam S. Walfridi, 231. 295.

Angelomus monachus Luxovienſis ſcripſit commentarios in libros Regum, 473. 523. In Cantica canticorum, 524.
Angilbertus abbas Centulæ, 382.
Anonymus ſanctimonialis ſcripſit acta SS. Willibaldi & Wunebaldi, 57. 284. 258.
Anonymus poeta ſcripſit carmen de pontificibus Eboracenſibus, 47. 87. 92. Cecinit geſta S. Baltheri anachoretæ, 166.
Anonymus poeta, cujus carmen apud Alcuinum eſt, 362.
Anonymus ſcriptor Apparitionis S. Michaelis in monte Tumba, 18.
Anonymus ſcriptor miraculorum S. Dionyſii, 156. 350.
Anonymus ſcriptor miraculorum S. Hucberti, 411.
Anonymus monachus ſcripſit annales Laureshamenſes, 123.
Anonymus alter ſcripſit chronicon Laureshamenſe, *ibid.* Emendatur, *ibid.*
Anonymus monachus ſcriptor chronici S. Michaelis ad Moſam, 19. Emendatur, *ibid.*
Anonymus monachus Saviniaci ſcripſit librum chartarum ſui monaſterii, 360.
Anonymus ſcriptor tranſlationis S. Germani Pariſ. 157.
Anonymus ſcriptor tranſlationis S. Gorgonii, 625.
Anonymus ſcriptor tranſlationis S. Liborii, 346.
Anonymus ſcripſit libellum de tranſlatione SS. Saviniani, 631. Integer refertur, 698.
Anonymus monachus Corbeiæ-novæ ſcriptor tranſlationis S. Viti, 345.
Anonymus ſcriptor vitæ Alcuini, 342. Emendatur, 81.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Aldrici epiſc. Senon. 540.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Altonis, 123.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Anſelmi abbatis Nonantulæ, 341.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Antonini abbatis Surrentini, 498.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Auſtrebertæ, 170.
Anonymi duo ſcriptores vitæ S. Baroardi epiſc. Viennenſis, 594.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Beati abbatis Hiſpani, 325.
Anonymus monachus Andaginenſis ſcriptor vitæ S. Beregiſi, 15. Emendatur, *ibid.*
Anonymus ſcripſit duos libros de S. Bertino, unum de ejus vita, alterum de miraculis, 21.
Anonymus alter librum tertium adjecit, 21.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Bonifacii, 159.
Anonymus ſcriptor vitæ Sancti Burchardi, 139.
Anonymus monachus Vallis-Galilææ, ſcriptor vitæ S. Deodati epiſcopi, 15.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Ebbonis, emendatur, 5.
Anonymus interpolator vitæ S. Erminonis, 93.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Eucherii epiſc. Aurelian. 99.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Findani, 327.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Hadelogæ, 133.
Anonymus ſcripſit acta SS. Harlindis & Reinulæ, 119.
Anonymus monachus Mediani-monaſterii, ſcriptor vitæ S. Hildulfi, 16.
Anonymus monachus Valciodorenſis, ſcriptor vitæ S. Hiltrudis, 278.
Anonymus ſcripſit de vita & miraculis S. Leodegarii, 72.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Leutfredi, 99.
Anonymus monachus Wertbinenſis, ſcriptor vitæ S. Liudgeri, 359.
Anonymus alter ſcriptor vitæ S. Liudgeri, *ibid.* Anonymus Gemmeticenſis ſcriptor vitæ S. Lulli, 159. 166.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Menelei, 34.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Pardulfi, 96.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Richmiri, 26.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Rudberti, 47.
Anonymus expolitor vitæ S. Silvini epiſc. 3.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Theotfredi abbatis, 83.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Thomæ abbatis Farfenſis, 41.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Willelmi Gellonenſis, 376.
Anonymus ſcripſit vitam S. Willibaldi, 258.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Winnoci, 46.
Anonymus ſcriptor vitæ S. Wlmari, 26.
Anonymus interpolator ejuſdem vitæ, *ibid.*
Anſcharius epiſc. Bremenſis ſcripſit vitam S. Willehadi, & librum miraculorum ejuſdem, 271.
Anſcherus abbas Centulæ ſcripſit duos de S. Angilberto libros, 280.
Anſegiſus abbas edidit libros quatuor capitularium, 475.
Anſo abbas Laubienſis ſcriptor vitæ S. Erminonis, 95. 219. S. Theodulfi abbatis, *ibid.* & S. Urſmari, 30.
Antenor epiſc. ſcriptor vitæ S. Silvini, 3.
Ardo monachus Anianæ ſcripſit vitam S. Benedicti Anian. 432.
Aribo epiſc. Friſingæ ſcripſit vitam S. Corbiniani, 34. 62. 77.
Arnolfus monachus ſcripſit de S. Emmerammo, 101.
Arnulfus monachus Andaonenſis ſcripſit martyrologium, 92.
Aſtronomus ſcriptor vitæ Ludovici Pii, 349. 571.
Audradus-Modicus, 613. 640.
Authpertus abbas Caſin. 339.

B

Barnardus epiſc. Viennenſis, 553.
Beatus abbas Hiſpanus ſcripſit duos libros contra Elipandum, 254. Unum ſuper Apocalypſim, 255.
Beda Venerabilis, 22. Ejus homiliarium, 306. Martyrologium, 589.
Bellator presbyter ſcripſit libros octo in Sapientiam, 570.
Benedictus Abbas Anianenſis Concordiam regularum edidit, 243. Varia ejus ſcripta, 435.
Benedictus Levita ſcripſit opuſcula contra hæreſim Felicianam, 304. 435. Edidit libros tres capitularium, 475.
Benedictus Maillardi continuator hiſtoriæ monaſt. Saviniacenſis, 360.
Benedictus Piſo monachus Calmenſis ſcripſit epiſtolam de geſtis S. Hucberti monachi Britanniacenſis, 152.
Benedictus monachus Soracl. ſcripſit chronicon, 122. 142.
Bernardus monachus ſcripſit Itinerarium ad loca ſancta, 19.
Berthelius, (Johannes) ſcripſit hiſtoriam monaſterii Epternacenſis, 108.
Bovo abbas Sithienſis ſcripſit de inventione S. Bertini, 22.

C

Canſidus monachus ſcripſit vitam Baugulfi abbatis Fuldenſis, 229. 335. Et Egilis abbatis, 441.

Ceolfridus abbas Girvvenſis ſcripſit epiſtolam adverſus Scoticos ritus, 39. 40.

Chriſtianus abbas S. Petri Carnut. compoſuit ſermones dominicales, 617. & in Lucam & in Johannem, 618.

Chriſtianus Drutmarus ſcripſit expoſitionem in Matthæum, 613. 618.

Claudius Taurinenſis ſcripſit commentarios in Matthæum, 390. In Geneſim, Exodum & Leviticum, 391. 453. In epiſtolam ad Galatas, 390. 397. Apologeticum contra Theodemirum abbatem, 456. 457. Chronicon, 588.

Columbanus quidam carmine luxit mortem Caroli M. 580.

Cuthbertus ſcripſit epiſtolam de obitu V. Bedæ, 91.

Cypriapus monachus Caſinenſis compoſuit hymnum de S. Benedicto, 140.

D

Defenſor monachus Locogiagenſis ſcripſit librum *Scintillarum*, 85. Ejus prologus reſectus, 637.

Drogo monachus Winnobergenſis ſcripſit libros duos de miraculis S. Wimnoci, 46.

Dungalus ſcripſit de cultu ſacrarum Imaginum, 474.

E

Eddius-Stephanus auctor vitæ S. Wilfridi, 22.

Egbertus epiſc. Eboraci præter alia ſcripſit Dialogum eccleſiaſticæ inſtitutionis, 296.

Egilwardus monachus ſcriptor vitæ S. Burchardi, 158. 559. 563.

Eginhardus ſcriptor vitæ Caroli Magni, 397. 541. An eſt parens annalium Laureshamenſium, 212. 472. Scripſit de tranſlatione & miraculis SS. Marcellini & Petri, 476. 477. Varia ejus ſcripta, 570.

Eigil abbas Fuldenſis ſcripſit vitam S. Sturmii abbatis, 218.

Emmanuel Lodus ſcripſit italice de tranſlatione SS. Haimmonis & Veremundi, 520.

Engelmodus epiſc. Sueſſionum, encomiaſtes S. Paſchaſii Radberti, 346.

Ermaricus levita & monachus Elewangenſis, ſcriptor vitæ S. Solæ eremitæ, 278.

Ermenricus monachus Angiæ ſcripſit librum de grammatica, 641. Aliud ejus opuſculum, 564.

Ermentarius monachus ſcripſit de miraculis S. Filiberti, 547.

Ermoldus Nigellus ſcripſit carmen de laudibus Ludovici Pii, 527.

Ethelwolfus, ſeu Edilwulfus ſcripſit carmen de origine Lindisfarnæ, 24. 25.

F

Felix monachus ſcriptor vitæ S. Guthlaci, 36. 37. 282.

Florus diaconus Lugdun. ejus ſcripta adverſus Amalarium, 533. 538. 555. Scripſit carmen de diviſione Imperii, 586. Et aliud ad Modoinum epiſc. Æduenſem, 587. Ejus martyrologium, 589.

Fontanellenſes chronographi duo, 594. Unus emendatur, 45. 50.

Folcardus monachus ſcripſit de S. Bertino, 21. De S. Johanne de Beverlaco, 46. 57.

Folquinus abbas Laubienſis ſcriptor vitæ S. Bertini, 21. Chronici Laubienſis, 30. 95. Emendandus, 279.

Freculfus epiſc. Lexovienſis ſcripſit libros duos chronicorum, 499.

Fridegodus ſcripſit carmine vitam S. Wilfridi, 22.

Fulcoius Moldenſis ſubdiaconus, 352. 354.

G

Godeſcalcus diaconus ſcriptor vitæ S. Landeberti, 27.

Gerardus monachus Corbeiæ, poſt abbas Silvæmajoris, ſcripſit de vita & miraculis S. Adalhardi, 467.

Gualdo monachus ſcripſit carmen de rebus geſtis S. Anſcharii, 609.

Guillelmus Rameſeienſis monachus ſcripſit vitam S. Guthlaci, 37.

H

Haganonis liber, 568.

Hericus monachus S. Germani Autiſiodor. ſcripſit vitam S. Germani, 586. Hiſtoriam epiſcoporum Autiſiodorenſium, 580. Librum de computo, 93. Ejus excerpta, 685.

Herigerus abbas Laubienſis ſcripſit vitam S. Bellendis, 2.

Herradis abbatiſſa Montis-Sanctæ-Odiliæ ſcripſit *Hortum deliciarum*, 54.

Hetto epiſc. Baſilieæ & Abbas Augiæ ſcripſit Hodœporicum legationis ſuæ ad Græcos, 371. De Vitione Wettini, 395. 460.

Hildegarius ſcriptor vitæ S. Faronis, 542.

Hildemarus ſcripſit commentarium in regulam S. Benedicti, 378. 465. 578.

Hildericus abbas Caſini compoſuit epitaphium Pauli Warnefridi, &c. 318. 342.

Hilduinus abbas ſcripſit Areopagitica, 535. 536.

Hildulfus monachus Hirſaugiæ librum de computo eccleſiaſtico ſcripſit, 562.

Hucbaldus monachus Elnonenſis ſcripſit de geſtis S. Lebuini, 207.

Ji-

I

Jacobus Brolius ſcripſit hiſtoriam monaſterii S. Germani a Pratis, 446.
Ingulfus abbas ſcripſit hiſtoriam monaſterii Crulandenſis, 37.
Johannes abbas Juncellenſis ſcripſit libros tres de laude Aoianæ, 433.
Johannes abbas ſcripſit de vita, tranſlationibus & miraculis S. Glodeſindis, 497.
Johannes *de Bayon*, Ordinis Prædicatorum, ſcripſit hiſtoriam Mediani-monaſterii, 17.
Johannes Bromton ſcripſit hiſtoriam monaſterii Glaſtonienſis, 80.
Jonas epiſc. Aurelian. ſcripſit hiſtoriam tranſlationis S. Huberti, 55. 414. De cultu imaginum, 572.
Joſephus Pereſius, Benedictinus Hiſpanus, edidit aliquot diſſertationes eccleſiaſticas de monaſteriis Hiſpaniæ, 330.
Iperius (Johannes) abbas Sithienſis, ſcriptor chronici Berulniani, 346.
Irmeo abbas S. Germani a Pratis ſcripſit libellum cenſualem, 257.
Iſo monachus ſcripſit de miraculis S. Othmari, 56.

K

Kero monachus S. Galli, 583.

L

Lambertus monachus Hertfeldenſis, 509.
Lancelotus (Claudius) auctor libri de henſina vini Benedictina, 405.
Landolfus Sagax, ei tribuitur continuatio Appendicis ad Eutropii hiſtoriam, 318.
Liudgerus Epiſcopus ſcripſit vitam S. Gregorii abbatis Trajectenſis, 218.
Liudolfus presbyter ſcripſit de vita & tranſlatione SS. Severi, &c. 544.
Lupus abbas Ferrarienſis ſcripſit vitam S. Wigberti abbatis Fritiſlarienſis, 125. 544. De prædeſtinatione, 592. De geſtis Imperatorum, 606.

M

Maginhardus Fuldenſis monachus ſermonem de S. Ferrucio compoſuit, 267.
Marcellinus perſonatus auctor, 30. 260.
Metellus poeta, monachus Tegerenſis, ſcripſit de paſſione, tranſlatione, & miraculis S. Quirini martyris, 130.
Milo monachus ſcripſit hiſtoriam ſecundæ elevationis S. Amandi, 362.

N

Nithardus ſcripſit de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii, 593.
Notcherus abbas Altivillar. ſcriptor hiſtoriæ tranſlationis S. Helenæ, 643.
Notgerus epiſc. Leodicenſis ſcriptor vitæ S. Hadalini, 658.

O

Odilo monachus ſcripſit librum de tranſlatione & miraculis S. Sebaſtiani, 470. & S. Tiburtii, 477.
Odo abbas ſcripſit librum de everſione & inſtauratione monaſt. Glannafolienſis, 563.
Ordericus Vitalis ſcripſit vitam S. Guthlaci, 37. In compendium redegit vitam S. Willelmi Gellonenſis, 376.
Othlonus monachus ſcriptor vitæ S. Bonifacii, 159.

P

Paſchaſius Radbertus ſcripſit commentarios in Matthæum, 363. Vitam S. Adalhardi, 466. Epitaphium Walæ abbatis, 537. Librum de corpore & ſanguine Domini, 501. 617. De partu Virginis, 609.
Paulinus patriarcha Foro-julienſis ſcripſit libros tres contra hæreſim Felicianam, 304.
Paulus Warnefridi ſcripſit libros ſex de geſtis Langobardorum, 115. 222. 318. Unum de Mettenſibur Epiſcopis, 206. 318. Eutropii Romanam hiſtoriam continuavit, 252. 318. Ejus homiliarium, 305. 318. Ejus eſt vita S. Gregorii Magni, *ibid.* Scripſit quoque hiſtoriam epiſcoporum Papienſium, *ibid.* Et Vocabularium, *ibid.*
Peleteriot (Johannes) edidit diſſertationem de hemina & libra Benedictina, 264. 405.
Petrus Bleſenſis, 22. 37.
Petrus de Marca edidit diſſertationem peculiarem de origine & progreſſu cultus B. Virginis in Monte-Serrato, 464.
Petrus Oldradus epiſc. Mediolani ſcripſit hiſtoriam tranſlationis S. Auguſtini, 62. 252.
Petrus Rovetus ſcripſit hiſtoriam Reomagenſem, 58.
Philippus epiſc. Eiſtetenſis ſcripſit vitam S. Willibaldi, 258.
Pirminius chorepiſcopus ſcripſit libellum inſtar homiliæ paræneticæ, 275.
Piſtorius (Johannes) edidit libros tres traditionum Fuldenſium, 279.
Probus ſcriptor vitæ S. Patricii, 543.
Publilius Optatianus Porphyrius, 604.

R

Rabanus M. ſcripſit commentarios in Pentateuchum, 498. 499. In libros Regum, Paralipomenon, & Joſuæ, *ibid.* Judicum & Ruth, 569. Judith & Eſther, 556. In Sapientiam & Eccleſiaſticum, 476. 613. Libros octo in Matthæum, 441. Collectaneum in epiſtolas Pauli, 615. Ejus commentarii in alios ſcripturæ libros, 570. Scripſit de chorepiſcopis, 526. 612. De Cruce, 542. 594. De inſtitutione clericorum, 424. De computo, 458. De oblatione puerorum, 488. 677. De re-

verentia filiorum erga parentes, 528. De Universo, 585. 622. Ejus liber pœnitentialis, *ibid.*
Radbodus episc. Trajecti ad Rhenum, fecit sermonem & carmen de S. Suidberto seniore, 30.
Ratherius episc. Veronensis expolitor vitæ S. Ursmari, *ibid.*
Rartamnus monachus Corbejæ scripsit librum de nativitate Christi, 609.
Ratteupscher (Simon) annalista Cremifanensis, 225.
Remigius monachus Autisiodorensis scripsit de expositione missæ, 345.
Richerius monachus scripsit chronicon Senonicuse, 16.
Rudolfus scripsit vitam S. Liobæ, 552.
Ruffinus monachus S. Sabini Placentini, 97.

S

Sigehardus monachus S. Albani Mogunt. scriptor vitæ S. Albani, 292.
Simon monachus Sithiensis scripsit metrice vitam S. Bertini, 21.
Smaragdus abbas S. Michaelis scripsit de processione Spiritus Sancti, 362. 422. Alia ejus opera, *ibid.*
Stephanus episcopus scriptor vitæ S. Landeberti, 17.
Stoklinus (Auguslinus) abbas Fabariensis, scripsit librum de antiquitatibus sui monast. 509.

T

Regnaus chorepiscopus Trevirensis scripsit librum de vita Ludovici Pii, 572.
Theodemirus abbas scripsit binas epistolas contra Claudium Taurinensem, 591. 592. 453. 497.
Theodulfus episc. Aurelian. scripsit de processione Spiritus sancti, 362.
Theofridus abbas Epternacensis scripsit de S. Willibrordo, 207.

V

Vignerius (Jacobus) e Societate Jesu, scripsit chronicon Lingonense, 565.
Visbius qualiscunque auctor, 536.
Ursinus scriptor vitæ S. Leodegarii, 85. Remendandus, 72.
Usuardus monachus S. Germani Prat. auctor martyrologii, 589.
Walafridus Strabo, 572. Scripsit de S. Blaitmaco, 288. De miraculis S. Galli, 56. De vita S. Othomari, & de ejus miraculis, *ibid.* 178. De visione Wetini, 460. 462. De rebus ecclesiasticis, 594. Varia ejus opera, 463. 642.
Wandalbertus monachus Prumiensis scripsit de vita & miraculis S. Goaris, 186. 193. 570. Martyrologium, 588.
Warmennus monachus Augiensis, dein episc. Constantiæ, scripsit vitam S. Pirminii, 175.
Willelmus Malmesburiensis, 8. 22. 23.
Willibaldus episc. Eistetensis scripsit vitam S. Bonifacii, 159. 258.
Wlfinus Boetius scripsit librum de vita & translatione S. Juniani abbatis, 496.

FINIS INDICIS.

Aol 14712 40

Digitized by Google